

[illegible] Klosters [illegible] bei [illegible]
[illegible] d. Abts u. Prälaten von
[illegible]

33

Probably Austrian late
13th century

very fine calligraphic
ornament.

1112.

COLLECTION OF
THOS. F. RICHARDSON
BOSTON.

John F. Lewis
1919

Biblia Latina
Ms. on Ferrari Skin(?)
XIII Century
Minute writing
Remarkable Initials
Binding XVI Century
good condition.

1712.

PROLOGUS

Frater Ambrosius tua mihi munuscula perferens detulit simul et suavissimas litteras, que a principio amicitiarum fidem probate iam fidei et veteris amicitie nova preferebant. Vera enim illa necessitudo est et Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non presentia tantum corporum, non subdola et palpans adulatio, sed dei timor et divinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus hystoriis quosdam lustrasse provincias, novos adisse populos, maria transisse, ut eos quos ex libris noverant coram quoque viderent. Sicut Pythagoras Memphiticos vates, sic Plato Egyptum et Architam Tarentinum eamdemque oram Italie que quondam magna Grecia dicebatur laboriosissime peragravit, et ut qui Athenis magister erat et potens cuiusque doctrinas Achademie gignasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus, malens aliena verecunde discere quam sua impudenter ingerere. Denique cum litteras quasi toto orbe fugientes persequitur, captus a piratis et venundatus, etiam tyranno crudelissimo paruit, ductus captivus, vinctus et servus. Tamen quia philosophus maior ementi se fuit, ad Titum Livium lacteo eloquentie fonte manantem de ultimis Hyspanie Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus, et quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa etas inauditum omnibus seculis celebrandumque miraculum, ut urbem tantam ingressi aliud extra urbem quererent. Apollonius sive ille magus ut vulgus loquitur, sive philosophus ut Pytagorici tradunt, intravit Persas, pertransivit Caucasum, Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima Indie regna penetravit, et ad extremum latissimo Physon amne transmisso pervenit ad Bragmanas, ut Hyarcam in throno sedentem aureo et de Tantali fonte potantem inter paucos discipulos de natura, de moribus, de cursu dierum et siderum audiret docentem. Inde per Elamitas, Babilonios, Caldeos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phenices, Arabes, Palestinos reversus ad Alexandriam perrexit ad Ethiopiam, ut gignosophistas et famosissimam solis mensam videret in sabulo. Invenit ille vir ubique quod disceret, et semper proficiens semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissime octo voluminibus Phylostratus.

II Quid loquar de seculi hominibus, cum apostolus Paulus vas electionis et magister gentium qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur dicens: an experimentum queritis eius qui in me loquitur Christus? Post Damascum Arabiamque lustratam ascendit Ierosolimam ut videret Petrum, et mansit apud eum diebus quindecim. Hoc enim misterio ebdomadis et ogdoadis futurus gentium predicator instruendus erat. Rursumque post annos quatuordecim assumpto Barnaba et Tyto exposuit cum apostolis evangelium, ne forte in vacuum curreret aut cucurrisset. Habet nescio quid latentis energie vive vocis actus, et in aures discipuli de auctoris ore transfusa fortius sonat. Unde et Eschines cum Rhodi exularet et legeretur illa Demosthenis oratio quam adversus eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus suspirans ait: Quid si ipsam audissetis bestiam sua verba resonantem?

III Nec hoc dico quod sit aliquid in me tale quod vel possis a me audire vel velis discere, sed quo ardor tuus et discendi studium etiam absque nobis per se probari debeat. Ingenium docile et sine doctore laudabile est. Non quid invenias sed quid queras consideramus. Mollis cera et ad formandum facilis, etiam si artificis et plaste cessent manus, tamen virtute totum est quicquid esse potest. Paulus apostolus ad pedes Gamalielis legem Moysi et prophetas didicisse se gloriatur, ut armatus spiritalibus telis postea doceret confidenter. Arma enim militie nostre non carnalia sunt sed potentia deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam dei, et captivantes omnem intellectum ad obediendum Christo, et parati subiugare omnem inobedientiam. Ad Tymotheum scribit ab infantia sacris litteris eruditum, et hortatur ad studium lectionis, ne negligat gratiam que data sit ei per impositionem manuum presbiterii. Tyto precipit ut inter ceteras virtutes episcopi quem brevi sermone depinxit scientiam quoque eligat scripturarum: obtinentem, inquit, eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana et contradicentes revincere.

IIII Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest, et quantum edificat ex vite merito ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus non resistat. Malachias propheta immo per Malachiam dominus interrogat: interroga sacerdotes legem. In tantum sacerdotis officium est interrogatum respondere de lege. Et in Deuteronomio legimus: Interroga patrem tuum et annuntiabit tibi, maiores tuos et dicent tibi. In psalmo quoque centesimo decimo octavo: Cantabiles mihi erant iustificationes tue in loco peregrinationis mee. Et in descriptione iusti viri cum eum David arbori vite que est in paradiso comparasset, inter ceteras virtutes hoc quoque intulit: In lege domini voluntas eius, et in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissime visionis iustos fulgere ait sicut stellas, et intelligentes id est doctos quasi firmamentum. Vides quantum inter se distent iusta rusticitas et docta iustitia. Alii stellis, alii celo comparantur. Quamquam iuxta Hebraicam veritatem utrumque de eruditis possit intelligi. Ita enim apud eos legimus: qui autem docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad iustitiam erudiunt multos quasi stelle in perpetuas eternitates. Cur dicitur Paulus apostolus vas electionis? Nempe quia legis et scripturarum erat armarium. Pharisei stupent in domini doctrina

theodidacti .i.

et murmurent in petro et iohanne. quoniam legem scientes
cum litteras non didicerint. Quicquid enim aliis exercitatio
et cotidiana in lege meditatio tribuere solet. illis hoc
spiritus sanctus suggerebat. et erant iuxta quod scriptum est the-
odidacti. erant docibiles dei. Duodecim annorum. et uathon-
.xii. annos saluator impleuerat. et in templo sedens.
de questionibus legis interrogauit. magis docet dum
prudenter interrogat. Nisi forte rusticum petrum rusti-
cum dicimus iohannem. quorum uterque dicere poterat. et si im-
peritus sermone. non tamen scientia. Iohannes rusticus piscator indoc-
tus fuit. et unde illa uox obsecro. In principio erat uerbum
et uerbum erat apud deum. et deus erat uerbum. logos
grece multa significat. Nam et uerbum est et ratio et sup-
putatio. et causa uniuscuiusque rei per quam sunt singula
que subsistunt. que uniuersa recte intelligimus in christo.

logos sermo

Hoc doctus plato nesciuit. hoc **V**
de mosthenes eloquens ignorauit. Perdam inquit
sapientiam sapientium. et prudentiam prudentium
reprobabo. Uera sapientia perdet falsam sapientiam. et quamquam
stultitia predicationis in cruce sit. tamen paulus sapientiam
loquitur inter perfectos. sapientiam autem non seculi huius que de-
struitur. nec principum huius seculi. sed loquitur dei sapientiam in
misterio absconditam. quam predestinauit deus ante
secula. Dei sapientia christus est. Christus enim dei uirtus et dei sapientia
Hec sapientia in misterio abscondita est. de qua et noni
psalmi titulus prenotatur. pro occultis filii. in quo sunt omnes
thesauri sapientie et scientie dei absconditi. et qui in miste-
rio absconditus erat. predestinatus est ante secula. prede-
stinatus autem et prefiguratus in lege et prophetis. Unde et prophete
appellabantur uidentes. quia uidebant eum quem ceteri
non uidebant. Abraham uidit diem eius et letatus est.
Aperiebantur celi ezechieli. qui populo peccatori clausi
erant. Reuela inquit dauid. oculos meos et considerabo
mirabilia de lege tua. Lex enim spiritualis est. et re-
uelatione opus est ut intelligatur. ac reuelata
facie dei gloriam contemplemur. Liber in apoca-
lipsi septem sigillis signatus ostenditur. quem si de-
deris homini scienti litteras ut legat. respondebit tibi non
possum. signatus est enim. Quanti hodie putant
se nosse litteras. tenent signatum librum. nec a-
perire possunt. nisi ille reserauerit qui habet clauem
dauid. qui aperit et nemo claudit. claudit. et nemo a-
perit. In actibus apostolorum sanctus eunuchus. immo sanctus
uir. sic enim eum scriptura cognominat. cum
legeret ysaiam prophetam. interrogatur a philippo.
putasne intelligis que legis. Respondit. Quomodo
possum nisi aliquis me docuerit. Ego ut de me
loquar interim. nec sanctior sum hoc eunucho.
nec studiosior. qui de ethiopia. id est extremis finibus
mundi uenit ad templum. reliquit aulam re-
giam. et tantus amator legis fuit diuineque scientie. ut
in uehiculo litteras legeret sacras. et tamen cum librum te-
neret. et uerba domini in agitatione conciperet. lin-
gua uolueret. labiis personaret. ignorabat eum
quem in libro nesciens uenerabatur. Uenit phi-
lippus. ostendit ei ihesum qui clausus latebat in littera.

O mira doctoris uirtus. eadem hora credidit eunu-
chus. baptizatus est. fidelis et sanctus. ac magister de disci-
pulo. et plus in deserto fonte ecclesie quam in au-
rato sinagoge templo reperit. Hec a me perstricta sunt.
Neque enim epistolaris angustia **VI** breuiter
euagari longius patiebatur. ut intelligeres
te in scripturis sanctis sine preuio et monstrante
semitam non posse ingredi. Taceo de grammaticis.
rethoricis. philosophis. geometricis. dialecticis. mu-
sicis. astronomicis. astrologis. medicis. quorum scientia
mortalibus utilissima est. et in tres partes
scinditur. In doctrinam tholomateu. g. a. n.
n. a. a. e. d. a. e. n. loginare rationem. t. h. n.
t. a. b. i. n. d. a. a. a. inethplomerite. et usum.
emtiam. Ad minores artes ueniam. et que non tam lin-
gua quam manu administrantur. Agricole. cementa-
rii. fabri metallorum. lignorumque cesores. lanarii quoque et
fullones. et ceteri qui uariam suppellectilem et uilia
opuscula fabricant. absque doctore esse non possunt
quod cupiunt. Quod medicorum est. promittunt medici. tractant
fabrilia fabri. Sola scripturarum ars est. quam sibi
passim omnes uendicant. Scribimus indocti doctique
poemata passim. Hanc garrula anus. hanc
delirus senex. hanc sophista uerbosus. hanc uni-
uersi presumunt. lacerant. docent antequam discant.
Alii adducto supercilio grandia uerba trutinantes
inter mulierculas de sacris litteris philosophantur.
Alii discunt. pro pudor. a feminis quod uiros doce-
ant. et ne parum hoc sit. quadam facilitate uer-
borum. immo audacia. edisserunt aliis quod ipsi non intel-
ligunt. Taceo de meis similibus qui si forte ad
scripturas sanctas post seculares litteras uenerint. et sermone
composito aurem populi mulserint. quicquid dixerint
hoc legem dei putant. nec scire dignantur quid
prophete. quid apostoli senserint. sed ad sensum suum incon-
grua aptant testimonia. quasi grande sit. et non uicio-
sissimum docendi genus. deprauare sententias.
et ad uoluntatem suam scripturam trahere
repugnantem. Quasi non legerimus omerocentonas et uir-
gilio centonas. ac non sic etiam maronem sine christo pos-
simus dicere christianum. quia scripserit Iam redit et
uirgo redeunt saturnia regna. Iam noua proge-
nies celo demittitur alto. et patrem loquentem ad filium.
Nate meae uires mea magna potentia solus. et post
uerba saluatoris in cruce. Talia perstabat memorans
fixusque manebat. Puerilia sunt hec. et circulatorum
ludo similia. docere quod ignores. immo ut cum sto-
macho loquar. ne hoc quidem scire quod nescias.
Uidelicet manifestissima est genesis. **VI**
in qua de creatura mundi. de exhordio generis
humani. de diuisione terre. de confusione linguarum.
de descensione usque ad egiptum scribitur hebreorum.
Patet exodus cum .x. plagis. cum decalogo. cum
cum misticis diuinisque preceptis. In promptu est leuiticus
liber. in quo singula sacrificia. immo singule pe-
ne sillabe. et uestes aaron. et totus ordo leuiticus.

inspirarunt celestia sacramenta. Numeri uero nonne
totius arithmetice et prophetie Balaam et xl duarum
mansionum per heremum mistica continent? Deute-
ronomium quoque secunda lex et euangelice legis prefiguratio,
nonne sic ea habet que priora sunt ut tamen noua sint omnia
de ueteribus? Hucusque Moyses, hucusque Penta-
teuchus, quibus v uerbis loqui se uelle apostolus
in ecclesia gloriatur. Iob exemplar patientie que non
misteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, uersu
labitur, pedestri sermone finitur. Omnesque leges
dialectice propositione, assumptione, confirmatione, con-
clusione determinat. Singula in eo uerba plena sunt
sensibus, et ut de ceteris sileam, resurrectionem corporum sic
prophetat ut nullus de ea manifestius uel cautius scrip-
serit. Scio, inquit, quod redemptor meus uiuit et in
nouissimo die de terra surrecturus sum, et rursum
circumdabor pelle mea, et in carne mea uidebo Deum
saluatorem meum. Quem uisurus sum ego ipse et oculi
mei conspecturi sunt et non alius. Reposita est hec spes mea
in sinu meo. Veniam ad Iesum Naue qui typum
Domini non solum in gestis uerum et in nomine prefert.
Transit Iordanem, hostium regna subuertit, diuid-
it terram uictori populo et per singulas urbes, uiculos, montes,
flumina, montes, torrentes atque confinia ecclesie
celestisque Ierusalem spiritualia regna describit. In Iudic-
um libro quot principes populi tot figure sunt. Ru-
th Moabitis Ysaie explet uaticinium dicen-
tis: Emitte agnum domine dominatorem terre de pe-
tra deserti ad montem filie Syon. Samuel in Hely
mortuo et in occisione Saulis ueterem legem abolitam de-
monstrat. Porro in Sadoch atque Dauid noui sacerdotii no-
uique imperii sacramenta testatur. Malachim id est Re-
gum tertius et quartus liber a Salomone usque ad Iechoniam
et a Ieroboam filio Nabath usque ad Osee qui ductus est
in Assirios regnum Iuda et regnum Israel describit. Si
hystoriam respicias uerba simplicia sunt. Si in litteris
sensum latentem inspexeris, ecclesie paucitas et hereticorum
contra ecclesiam bella narrantur. xii prophete in unius
uoluminis angustias coartati multo aliud quam
sonant in littera prefigurant. Osee crebro nominat Effraim,
Samariam, Ioseph, Iezrahel et uxorem fornicariam et
fornicationis filios et adulteram cubiculo clausam
mariti multo tempore sedere uiduam et sub ueste lu-
gubri mariti ad se reditum prestolari. Iohel filius
Fathuel describit terram xii tribuum eruca,
brucho, locusta, rubigine uastante corruptam,
et post euersionem prioris populi effusum iri spiritum sanctum super
seruos dei et ancillas, id est super cxx credentium nomina
effusum iri in cenaculo Syon. Qui cxx ab uno
usque ad xv paulatim et per incrementa sur-
gentes xv graduum numerum efficiunt qui in
psalterio mistice continentur. Amos pastor et
rusticus et ruborum mora distringens paucis
uerbis explicari non potest. Quis enim digne expri-
mat tria atque iiii scelera Damasci, Gaze et Tyri
et Ydumee et filiorum Amon et Moab et in vii et viii

gradu Iude et Israel? Hic loquitur ad uaccas pingues
que sunt in monte Samarie et ruituram domum
maiorem minoremque testatur. Ipse enim cernit fabrica-
torem locuste et stantem dominum super murum litum uel ada-
mantinum et uncinum pomorum attrahentem su-
pplicia peccatoribus, et famem in terra non famem panis neque
sitim aque sed audiendi uerbum dei. Abdias qui
interpretatur seruus domini personat contra Edom
sanguineum terrenumque fratris Iacob semper e-
mulum hasta percutit spirituali. Ionas pulcherri-
ma columba naufragio suo passionem domini pre-
figurans mundum ad penitentiam reuocat et sub no-
mine Niniue salutem gentibus nuntiat. Micheas de
Morasthi coheres Christi uastationem annuntiat
filie latronis et obsidionem ponit super eam, quia maxil-
lam percusserit iudicis Israel. Naum consolator orbis
increpat ciuitatem sanguinum et post euersionem illius lo-
quitur: Ecce super montes pedes euangelizantis et an-
nuntiantis pacem. Abacuc luctator fortis
et rigidus stat super custodiam suam et figit gradum su-
per munitionem ut Christum in cruce contempletur et
dicat: Operuit celos gloria eius et laudis eius plena est
terra. Splendor eius ut lux erit, cornua in manibus
eius, ibi abscondita est fortitudo eius. Sophonias
speculator et archanorum domini cognitor audit
clamorem a porta piscium et eiulatum a secunda et
contritionem a collibus. Indicit quoque ululatum habita-
toribus pile, quia conticuit omnis populus Chanaan,
dispersi sunt uniuersi qui inuoluti erant argento.
Aggeus festiuus et letus qui seminauit in lacrimis
ut in gaudio meteret destructum templum edifi-
cat dominumque patrem inducit loquentem: Adhuc unum modi-
cum et ego commouebo celum et terram et mare
et aridam et mouebo omnes gentes et ueniet desideratus
cunctis gentibus. Zacharias memor domini sui multi-
plex in prophetia Ihesum uestibus sordidis indutum et lapidem
oculorum vii candelabrumque aureum cum totidem lu-
cernis quot oculis, duas quoque oliuas a sinistris lampadis
cernit et a dextris ut post equos nigros, uarios, albos
et dissipatas quadrigas ex Effraim et equum de Ierusalem
pauperem regem uaticinetur et predicet sedentem
super pullum filium asine subiugalis. Mala-
chias aperte et in fine omnium prophetarum de abiectione
Israel et uocatione gentium. Non est mihi uoluntas
in uobis, dicit dominus exercituum, et munus non suscipiam de
manu uestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum
magnum est nomen meum in gentibus et in omni loco sacri-
ficatur et offertur nomini meo oblatio munda.
Ysaiam, Ieremiam et Ezechielem et Danielem quis potest uel
intelligere uel exponere? Quorum primus non prophetiam mi-
hi uidetur texere sed euangelium. Secundus uir-
gam nuceam et ollam succensam a facie aquilonis
et pardum spoliatum suis coloribus et quadruplex
diuersis metris nectit alphabetum. Tertius principia
et finem tantis habet obscuritatibus inuoluta
ut apud Hebreos iste partes cum exordio geneseos

ante annos xxx. non legantur. Quartus vero qui et extremus inter quattuor prophetas, temporum conscius et totius mundi philosophus, lapidem precisum de monte sine manibus regna omnia subvertentem claro sermone pronuntiat. David simonides noster, pindarus et alcheus, flaccus quoque, catullus atque serenus, christum lyra personat, et in decacordo psalterio ab inferis excitat resurgentem. Salomon pacificus et amabilis domini mores corrigit, naturam docet, ecclesiam iungit et christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit epithalamium. Hester ecclesie typo populum liberat de periculo, et interfecto aman, qui interpretatur iniquitas, partes convivii et diem celebrem mittit in posteros. Paralipomenon liber, id est instrumenti veteris epitome, tantus ac talis est, ut absque illo si quis scientiam scripturarum sibi voluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe nomina, iuncturasque verborum, et pretermisse in regum libris tanguntur historie, et innumerabiles explicantur evangelii questiones. Hesdras et neemias, adiutor videlicet et consolator, in unum volumen artantur, instaurant templum, muros extruunt civitatis; omnisque illa turba populi redeuntis in patriam, et descriptio sacerdotum, levitarum, israhelis, proselitorum, ac per singulas familias murorum et turrium opera divisa, aliud in cortice preferunt, aliud in medulla retinent. Cernis me scripturarum amore raptum excessisse modum epistole, et tamen non implesse quod volui. Audivimus tantum quid nosse, quid cupere debeamus, ut et nos quoque possimus dicere: Concupivit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Ceterum illud socraticum impletur in nobis: hoc tantum scio quod nescio. Tangam et novum breviter testamentum. Matheus, marcus, lucas et iohannes quadriga domini et verum cherubin, quod interpretatur scientie multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintille emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos et in sublime tendentes, terga pennata et ubique volitantia. Tenent se mutuo, sibique perplexi sunt, et quasi rota in rota volvuntur, et pergunt quocumque eos flatus sancti spiritus duxerit. Paulus apostolus ad septem scribit ecclesias; octava enim ad hebreos a plerisque extra numerum ponitur; thimotheum instruit ac titum, philemonem pro fugitivo famulo deprecatur. Super quo tacere melius puto quam pauca scribere. Actus apostolorum nudam quidem videntur sonare historiam, et nascentis ecclesie infantiam texere; sed si noverimus scriptorem eorum lucam esse medicum, cuius laus est in evangelio, animadvertemus pariter omnia verba illius anime languentis esse medicinam. Iacobus, petrus, iohannes, iudas septem epistolas ediderunt tam misticas quam succinctas, et breves pariter et longas: breves in verbis, longas in sententiis, ut rarus sit qui non in earum lectione cecutiat. Apocalipsis iohannis tot habet sacramenta quot verba. Parum dixi pro merito voluminis; laus omnis inferior est; in verbis singulis multiplices latent intelligentie. Oro te, frater karissime, inter hec vivere, ista meditari, nichil aliud nosse, nichil aliud querere. Nonne tibi videtur iam hic in terris regni celestis habitaculum? Nolo offendaris in scripturis sanctis simplicitate et quasi vilitate verborum, que vel vitio interpretum

vel de industria sic prolata sunt, ut rusticam contionem facilius instruerent, et in una eademque sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans et hebes, ut hec me nosse pollicear, et eorum fructus carpere in terris, quorum radices in celo fixe sunt; sed velle fateor. Sedenti me preferre noli, comitem me spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, querens invenit. Discamus in terris, quorum scientia nobis perseveret in celo. Obviis te manibus excipiam, et ut inepte quippiam ac tumidiore effundam, quicquid queris tecum discere conabor.

VIII

Habes hic amantissimum tui fratrem eusebium, qui litterarum tuarum gratiam duplicavit, referens honestatem morum tuorum, contemptum seculi, fidem amicitie, amorem christi. Nam prudentiam et eloquii venustatem et absque illo epistola preferebat. Festina, queso te, et herenti in salo navicule funem magis precide quam solve. Nemo renuntiaturus seculo bene potest vendere quod contempsit ut venderet. Quicquid in sumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum est: avaro tam deest quod habet, quam quod non habet. Credenti totus mundus divitiarum est; infidelis autem etiam obolo indiget. Sic vivamus quasi nichil habentes, et omnia possidentes. Victus atque vestitus divitie christianorum sunt. Si habes rem in potestate, vende; si non habes, proice. Tollenti tunicam et pallium relinquendum est. Nisi scilicet, nisi tu semper retractans et diem de die trahens, caute et pedetemptim possessiunculas tuas vendideris, non habet christus unde alat pauperes suos. Totum deo dedit, qui se ipsum obtulit. Apostoli navem tantum et retia reliquerunt. Vidua duo era mittit in gazophilacium, et prefertur cresi divitiis. Facile contempnit omnia qui se semper cogitat moriturum.

Incipit prologus sancti ieronimi presbiteri ad pentateucum

Desiderii mei desideratas accepi epistolas, quodam presagio futurorum cum daniele sortitus nomen, obsecrantis ut translatum in latinam linguam de hebreo sermone pentateucum nostrorum auribus traderem. Periculosum opus certe, obtrectatorum meorum latratibus patens, qui me asserunt in septuaginta interpretum suggillatione nova pro veteribus cudere, ita ingenium quasi vinum probantes, cum ego sepissime testatus sim, me in tabernaculo dei offerre que possim, nec opes alterius aliorum paupertate fedari. Quod ut auderem, origenis me studium provocavit, qui editioni antique translationem theodotionis miscuit, asterisco et obelo, id est stella et veru, opus omne distinguens, dum aut illucescere facit que minus ante fuerant, aut superflua queque iugulat et confodit; et maxime que evangelistarum et apostolorum auctoritas promulgavit, in quibus multa de veteri testamento legimus que in nostris codicibus non habentur, ut est illud: Ex egypto vocavi filium meum; et: Quoniam nazareus vocabitur; et: Videbunt in quem compunxerunt; et: Flumina de ventre eius fluent aque vive; et: Que nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, que preparavit deus diligentibus se; et multa alia que proprium syntagma de-

desiderant. Interrogemus igitur eos ubi hec scripta sint, et cum dicere non potuerint, de libris hebraicis proferamus. Primum habetur in Osee, secundum in Ysaia, tertium in Zacharia, quartum in Proverbiis, quintum eque in Ysaia. Quod multi ignorantes apocryphorum deliramenta sectantur et hiberas nenias libris autenticis preferunt. Causas erroris non est meum exponere. Iudei prudenti factum dicunt esse consilio ne Ptolomeus unius dei cultor etiam apud hebreos duplicem divinitatem comprehenderet, quod maxime idcirco faciebant quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique ubicumque sacratum aliquid scriptura testatur de patre et filio et spiritu sancto, aut aliter interpretati sunt aut omnino tacuerunt, ut et regi satisfacerent et archanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus auctor septuaginta cellulas Alexandrie mendacio suo extruxerit, quibus divisi eadem scriptitarent, cum Aristeus eiusdem Ptolomei hyperaspistes et multo post tempore Iosephus nichil tale retulerint, sed in una basilica congregatos contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim esse vatem, aliud esse interpretem. Ibi spiritus ventura predicit, hic eruditio et verborum copia ea que intelligit transfert. Nisi forte putandus est Tullius Economicum Xenofontis et Platonis Protagoram et Demostenis pro Ctesifonte afflatus rethorico spiritu transtulisse, aut aliter de eisdem libris per septuaginta interpretes, aliter per apostolos spiritus sanctus testimonia texuit, ut quod illi tacuerunt, hii scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? Dampnamus veteres? Minime, sed post priorum studia in domo domini quod possumus laboramus. Illi interpretati sunt ante adventum Christi, et quod nesciebant dubiis protulere sententiis; nos post passionem et resurrectionem eius non tam prophetiam quam hystoriam scribimus. Aliter enim audita, aliter visa narrantur: quod melius intelligimus, melius et proferimus. Audi igitur, emule, obtrectator ausculta: non dampno, non reprehendo septuaginta, sed confidenter cunctis illis apostolos prefero. Per istorum os michi Christus sonat, quos ante prophetas inter spiritualia carismata positos lego, in quibus ultimum pene gradum interpretes tenent. Quid livore torqueris? Quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare, interroga hebreos, diversarum urbium magistros consule. Quod illi habent de Christo tui codices non habent. Aliud est si contra se postea ab apostolis usurpata testimonia probaverunt, et emendatiora sunt exemplaria latina quam greca, greca quam hebrea. Verum hec contra invidos. Nunc te precor, Desideri karissime, ut quia tantum opus me subire fecisti et a Genesi exordium capere, orationibus iuves, quo possim eodem spiritu quo scripti sunt libri in latinum eos transferre sermonem. Explicit prologus. Incipit Genesis.

In principio creavit deus celum et terram. Terra autem erat inanis et vacua, et tenebre erant super faciem abyssi, et spiritus domini ferebatur super aquas. Dixitque deus: Fiat lux. Et facta est lux. Et vidit deus lucem quod esset bona, et divisit lucem ac tenebras. Appellavitque lucem diem, et tenebras noctem. Factumque est vespere et mane dies unus. Dixit quoque deus: Fiat firmamentum in medio aquarum, et dividat aquas ab aquis. Et fecit deus firmamentum, divisitque aquas que erant sub firmamento ab his que erant super firmamentum. Et factum est ita. Vocavitque deus firmamentum celum. Et factum est vespere et mane dies secundus. Dixit vero deus: Congregentur aque que sub celo sunt in locum unum, et appareat arida. Et factum est ita. Et vocavit deus aridam terram, congregationesque aquarum appellavit maria. Et vidit deus quod esset bonum. Et ait: Germinet terra herbam virentem et facientem semen, et lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum, cuius semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita. Et protulit terra herbam virentem et facientem semen iuxta genus suum, lignumque faciens fructum, et habens unumquodque sementem secundum speciem suam. Et vidit deus quod esset bonum. Et factum est vespere et mane dies tertius. Dixit autem deus: Fiant luminaria in firmamento celi, et dividant diem ac noctem, et sint in signa et tempora et dies et annos, ut luceant in firmamento celi et illuminent terram. Et factum est ita. Fecitque deus duo magna luminaria: luminare maius ut preesset diei, et luminare minus ut preesset nocti, et stellas. Et posuit eas deus in firmamento celi, ut lucerent super terram, et preessent diei ac nocti, et dividerent lucem ac tenebras. Et vidit deus quod esset bonum. Et factum est vespere et mane dies quartus. Dixit etiam deus: Producant aque reptile anime viventis et volatile super terram sub firmamento celi. Creavitque deus cete grandia, et omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aque in species suas, et omne volatile secundum genus suum. Et vidit deus quod esset bonum. Benedixitque eis dicens: Crescite et multiplicamini, et replete aquas maris, avesque multiplicentur super terram. Et factum est vespere et mane dies quintus. Dixit quoque deus: Producat terra animam viventem in genere suo, iumenta et reptilia et bestias terre secundum species suas. Factumque est ita. Et fecit deus bestias terre iuxta species suas, et iumenta et omne reptile terre in genere suo. Et vidit deus quod esset bonum, et ait: Faciamus hominem ad ymaginem et similitudinem nostram, et presit piscibus maris, et volatilibus celi, et bestiis universeque terre, omnique reptili quod movetur in terra. Et creavit deus hominem ad ymaginem et similitudinem suam; ad ymaginem dei creavit illum; masculum et feminam creavit eos. Benedixitque illis deus, et ait: Crescite et multiplicamini, et replete terram, et subicite eam, et dominamini piscibus maris et volatilibus celi, et universis animantibus que moventur super terram. Dixitque deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, et universa ligna que habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam et cunctis animantibus terre, omnique volucri celi, et universis que moventur in terra, in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita. Viditque deus cuncta que fecerat, et erant valde bona. Et factum est vespere et mane dies sextus.

II Igitur perfecti sunt celi et terra et omnis ornatus eorum. Complevitque deus die septimo opus suum quod fecerat, et requievit die septimo ab universo opere quod patrarat. Et benedixit diei septimo, et sanctificavit illum, quia in ipso cessaverat ab omni opere suo quod creavit deus ut faceret. Iste sunt generationes celi et terre quando create sunt, in die quo fecit deus celum et terram, et omne virgultum agri antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis priusquam germinaret. Non enim pluerat deus super terram, et homo non erat qui operaretur terram, sed fons ascendebat de terra

irrigans universam superficiem terre. Formavit igitur dominus deus hominem de limo terre, et inspiravit in faciem eius spiraculum vite, et factus est homo in animam viventem. Plantaverat autem dominus deus paradisum voluptatis a principio, in quo posuit hominem quem formaverat. Produxitque dominus deus de humo omne lignum pulcrum visu et ad vescendum suave, lignum etiam vite in medio paradisi, lignumque scientie boni et mali. Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, qui inde dividitur in quattuor capita. Nomen uni Phison. Ipse est qui circuit omnem terram Evilath, ubi nascitur aurum, et aurum terre illius optimum est. Ibique invenitur bdellium et lapis onichinus. Et nomen fluvio secundo Gyon. Ipse est qui circuit omnem terram Ethiopie. Nomen vero fluminis tertii Tygris. Ipse vadit contra Assyrios. Fluvius autem quartus ipse est Eufrates. Tulit ergo dominus deus hominem et posuit eum in paradiso voluptatis ut operaretur et custodiret illum. Precepitque ei dicens: Ex omni ligno paradisi comede. De ligno autem scientie boni et mali ne comedas. In quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris. Dixit quoque dominus deus: Non est bonum hominem esse solum. Faciamus ei adiutorium simile sibi. Formatis igitur dominus deus de humo cunctis animantibus terre et universis volatilibus celi, adduxit ea ad Adam ut videret quid vocaret ea. Omne enim quod vocavit Adam anime viventis, ipsum est nomen eius. Appellavitque Adam nominibus suis cuncta animantia et universa volatilia celi et omnes bestias terre. Ade vero non inveniebatur adiutor similis eius. Immisit ergo dominus deus soporem in Adam. Cumque obdormisset, tulit unam de costis eius, et replevit carnem pro ea. Et edificavit dominus deus costam quam tulerat de Adam in mulierem, et adduxit eam ad Adam. Dixitque Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis et caro de carne mea. Hec vocabitur virago, quoniam de viro sumpta est. Quam ob rem relinquet homo patrem suum et matrem, et adherebit uxori sue, et erunt duo in carne una. Erat autem uterque nudus, Adam scilicet et uxor eius, et non erubescebant.

III

Sed et serpens erat callidior cunctis animantibus terre que fecerat dominus deus. Qui dixit ad mulierem: Cur precepit vobis deus ut non comederetis de omni ligno paradisi? Cui respondit mulier: De fructu lignorum que sunt in paradiso vescimur, de fructu vero ligni quod est in medio paradisi precepit nobis deus ne comederemus et ne tangeremus illud, ne forte moriamur. Dixit autem serpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini. Scit enim deus quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, et eritis sicut dii, scientes bonum et malum. Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulcrum oculis aspectuque delectabile, et tulit de fructu illius et comedit. Deditque viro suo, qui comedit. Et aperti sunt oculi amborum. Cumque cognovissent se esse nudos, consuerunt folia ficus et fecerunt sibi perizomata. Et cum audissent vocem domini dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam et uxor eius a facie domini dei in medio ligni paradisi. Vocavitque dominus deus Adam et dixit ei: Ubi es? Qui ait: Vocem tuam, domine, audivi in paradiso, et timui, eo quod nudus essem, et abscondi me. Cui dixit deus: Quis enim indicavit tibi quod nudus esses, nisi quod ex ligno de quo tibi preceperam ne comederes comedisti? Dixitque Adam: Mulier quam dedisti mihi sociam dedit mihi de ligno et comedi. Et dixit dominus deus ad mulierem: Quare hoc fecisti? Que respondit: Serpens decepit me et comedi. Et ait dominus deus ad serpentem: Quia fecisti hoc, maledictus eris inter omnia animantia et bestias terre. Super pectus tuum gradieris, et terram comedes cunctis diebus vite tue. Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius. Ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo eius. Mulieri quoque dixit deus: Multiplicabo erumpnas tuas et conceptus tuos. In dolore paries filios tuos, et sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tui. Ade vero dixit: Quia audisti vocem uxoris tue et comedisti de ligno ex quo preceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo. In laboribus comedes ex ea cunctis diebus vite tue. Spinas et tribulos germinabit tibi, et comedes herbas terre. In sudore vultus tui vesceris pane tuo donec revertaris in terram de qua sumptus es, quia pulvis es et in pulverem reverteris. Et vocavit Adam nomen uxoris sue Evam, eo quod mater esset cunctorum viventium. Fecit quoque dominus deus Ade et uxori sue tunicas pelliceas et induit eos, et ait: Ecce Adam factus est quasi unus ex nobis, sciens bonum et malum. Nunc ergo ne forte mittat manum suam et sumat etiam de ligno vite et comedat et vivat in eternum. Emisit eum dominus deus de paradiso voluptatis ut operaretur terram de qua sumptus est. Eiecitque Adam, et collocavit ante paradisum voluptatis cherubin et flammeum gladium atque versatilem ad custodiendam viam ligni vite.

IIII

Adam vero cognovit Evam uxorem suam, que concepit et peperit Cayn dicens: Possedi hominem per deum. Rursumque peperit fratrem eius Abel. Fuit autem Abel pastor ovium et Cayn agricola. Factum est autem post multos dies ut offerret Cayn de fructibus terre munera domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui et de adipibus eorum. Et respexit dominus ad Abel et ad munera eius, ad Cayn vero et ad munera eius non respexit. Iratusque est Cayn vehementer, et concidit vultus eius. Dixitque dominus ad eum: Quare iratus es, et cur concidit facies tua? Nonne si bene egeris recipies, sin autem male, statim in foribus peccatum aderit? Sed sub te erit appetitus eius, et tu dominaberis illius. Dixitque Cayn ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras. Cumque essent in agro, consurrexit Cayn adversus fratrem suum Abel et interfecit eum. Et ait dominus ad Cayn: Ubi est Abel frater tuus? Qui respondit: Nescio. Numquid custos fratris mei sum? Dixitque ad eum: Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram que aperuit os suum et suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos. Vagus et profugus eris super terram omnibus diebus vite tue. Dixitque Cayn ad dominum: Maior est iniquitas mea quam ut veniam merear. Ecce eicis me hodie a facie terre, et a facie tua abscondar, et ero vagus et profugus in terra. Omnis igitur qui invenerit me occidet me. Dixitque ei dominus: Nequaquam ita fiet, sed omnis qui occiderit Cayn septuplum punietur. Posuitque dominus

signum in cayn ut non eum interficeret omnis qui invenisset eum. Egressusque cayn a facie domini habitavit profugus in terra ad orientalem plagam eden. Cognovit autem cayn uxorem suam que concepit et peperit enoch. Et edificavit civitatem et vocavit nomen eius ex nomine filii sui enoch. Porro enoch genuit irad et irad genuit maviael et maviael genuit matusael et matusael genuit lamech. Qui accepit uxores duas nomen uni ada et nomen alteri sella. Genuitque ada iabel qui fuit pater habitantium in tentoriis atque pastorum. Et nomen fratris eius iubal. Ipse fuit pater canentium cythara et organo. Sella quoque genuit tubalcaym qui fuit malleator et faber in cuncta opera eris et ferri. Soror vero tubalcaym noema. Dixitque lamech uxoribus suis ade et selle. Audite vocem meam uxores lamech auscultate sermonem meum. Septuplum ultio dabitur de cayn, de lamech septuagies septies. Cognovit quoque adam adhuc uxorem suam et peperit filium vocavitque nomen eius seth dicens. Posuit michi deus semen aliud pro abel quem occidit cayn. Sed et seth natus est filius quem vocavit enos. Iste cepit invocare nomen domini.

V.

Hic est liber generationis adam in die qua creavit deus hominem ad ymaginem et similitudinem dei fecit illum. Masculum et feminam creavit eos et benedixit illis et vocavit nomen eorum adam in die qua creati sunt. Vixit autem adam c xxx annis et genuit filium ad ymaginem et similitudinem suam vocavitque nomen eius seth. Et facti sunt dies adam postquam genuit seth octingenti anni genuitque filios et filias. Et factum est omne tempus quod vixit adam dcccc xxx anni et mortuus est. Vixit quoque seth c v annis et genuit enos. Vixitque seth postquam genuit enos dccc vii annis genuitque filios et filias. Et facti sunt omnes dies seth dcccc xii anni et mortuus est. Vixit vero enos nonaginta annis et genuit caynan post cuius ortum vixit dccc xv annis et genuit filios et filias. Factique sunt omnes dies enos dcccc v anni et mortuus est. Vixit quoque caynan lxx annis et genuit malaleel. Et vixit caynan postquam genuit malaleel dccc xl annis genuitque filios et filias. Et facti sunt omnes dies caynan dcccc x anni et mortuus est. Vixit autem malaleel lxv annis et genuit iareth. Et vixit malaleel postquam genuit iareth dccc xxx annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies malaleel dccc xc v anni et mortuus est. Vixitque iareth c lx ii annis et genuit enoch. Et vixit iareth postquam genuit enoch dccc annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies iareth dcccc lx ii anni et mortuus est. Porro enoch vixit lxv annis et genuit matusale. Et ambulavit enoch cum deo et vixit enoch postquam genuit matusale ccc annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies enoch ccc lx v anni. Ambulavitque cum deo et non apparuit quia tulit eum deus. Vixit quoque matusale c lxxx vii annis et genuit lamech. Et vixit matusale postquam genuit lamech dcc lxxx ii annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies matusale dcccc lx ix anni et mortuus est. Vixit autem lamech c lxxx ii annis et genuit filium vocavitque nomen eius noe dicens. Iste consolabitur nos ab operibus et laboribus manuum nostrarum in terra cui maledixit dominus. Vixitque lamech postquam genuit noe d lxxx v annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies lamech dcc lxx vii anni et mortuus est. Noe vero cum quingentorum esset annorum genuit sem cham et iaphet.

VI.

Cumque cepissent homines multiplicari super terram et filias procreassent videntes filii dei filias hominum quod essent pulcre acceperunt uxores sibi ex omnibus quas elegerant. Dixitque deus. Non permanebit spiritus meus in homine in eternum quia caro est. Eruntque dies illius c xx annorum. Gigantes autem erant super terram in diebus illis. Postquam enim ingressi sunt filii dei ad filias hominum illeque genuerunt isti sunt potentes a seculo viri famosi. Videns autem deus quod multa malitia hominum esset in terra et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore penituit eum quod hominem fecisset in terra. Et precavens in futurum et tactus dolore cordis intrinsecus delebo inquit hominem quem creavi a facie terre. Ab homine usque ad animantia a reptili usque ad volucres celi. Penitet enim me fecisse eos. Noe vero invenit gratiam coram domino. Hee sunt generationes noe. Noe vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis. Cum deo ambulavit et genuit tres filios sem cham et iapheth. Corrupta est autem terra coram deo et repleta est iniquitate. Cumque vidisset deus terram esse corruptam omnis quippe caro corruperat viam suam super terram dixit ad noe. Finis universe carnis venit coram me. Repleta est terra ab iniquitate eorum et ego disperdam eos cum terra. Fac tibi archam de lignis levigatis. Mansiunculas in ea facies et bitumine linies intrinsecus et extrinsecus. Et sic facies eam. Trecentorum cubitorum erit longitudo arche quinquaginta cubitorum latitudo et xxx cubitorum altitudo illius. Fenestram facies in archa et in cubito consummabis summitatem eius. Ostium autem arche pones ex latere deorsum. Cenacula et tristega facies in ea. Ecce ego adducam aquas diluvii super terram ut interficiam omnem carnem in qua spiritus vite est subter celum. Universa que in terra sunt consumentur. Ponamque fedus meum tecum et ingredieris archam tu et filii tui uxor tua et uxores filiorum tuorum tecum. Et ex cunctis animantibus universe carnis bina induces in archam ut vivant tecum masculini sexus et feminini. De volucribus iuxta genus suum et de iumentis in genere suo et ex omni reptili terre secundum genus suum. Bina de omnibus ingredientur tecum ut possint vivere. Tolles igitur tecum ex omnibus escis que mandi possunt et comportabis apud te et erunt tam tibi quam illis in escam. Fecit igitur noe omnia que preceperat illi deus.

VII.

Dixitque dominus ad eum. Ingredere tu et omnis domus tua in archam. Te enim vidi iustum coram me in generatione hac. Ex omnibus animantibus mundis tolles septena et septena masculum et feminam. De animantibus vero inmundis duo et duo masculum et feminam. Sed et de volatilibus celi septena et septena masculum et feminam ut salvetur semen super faciem universe terre. Adhuc enim et post dies vii ego pluam super terram xl diebus et xl noctibus et delebo omnem substantiam quam feci de superficie terre.

Fecit ergo Noe omnia que mandaverat ei dominus. Eratque sescen-
torum annorum quando diluvium aque inundavit super
terram. Et ingressus est Noe et filii eius, uxor eius et uxo-
res filiorum illius cum eo in archam propter aquas
diluvii. De animantibus etiam mundis et immundis et
de volucribus celi et ex omni quod movetur super terram
duo et duo ingressa sunt in archam ad Noe masculus
et femina sicut preceperat deus Noe. Cumque transissent
vii. dies aque diluvii inundaverunt super terram. An-
no sexcentesimo vite Noe mense secundo vii. x. die mensis
rupti sunt omnes fontes abyssi magne et cataracte
celi aperte sunt et facta est pluvia super terram xl. diebus
et xl. noctibus. In articulo illius diei ingressus est Noe
et Sem et Cham et Iapheth filii eius in archam uxor
eius et tres uxores filiorum eius cum eis. Ipsi et omne animal secundum
genus suum universaque iumenta in genere suo et
omne quod movetur super terram in genere suo cun-
ctumque volatile secundum genus suum. Universeque aves omnes-
que volucres ingresse sunt ad Noe in archam bine
et bine ex omni carne in qua erat spiritus vite. Et que ingres-
sa sunt masculus et femina ex omni carne introi-
erunt sicut preceperat ei deus et inclusit eum dominus de foris. Fa-
ctumque est diluvium xl. diebus et xl. noctibus super
terram et multiplicate sunt aque et elevaverunt ar-
cham in sublime a terra. Vehementer enim inundave-
runt et omnia repleverunt in superficie terre. Porro archa
ferebatur super aquas et aque prevaluerunt super
terram nimis. Opertique sunt omnes montes excelsi sub
universo celo. xv. cubitis altior fuit aqua super mon-
tes quos operuerat. Consumptaque est omnis caro
que movebatur super terram volucrum animantium bestiarum
omniumque reptilium que reptant super terram universi homines
et cuncta in quibus spiraculum vite est in terra mortua sunt. Et
delevit omnem substantiam que erat super terram ab homine usque
ad pecus tam reptile quam volucres celi et deleta sunt de
terra. Remansit autem solus Noe et qui cum eo erant in archa.
Obtinueruntque aque diluvii terram cl. diebus. VIII

Recordatus est autem dominus Noe cunctorumque animantium
omniumque iumentorum que cum eo erant in archa et ad-
duxit spiritum super terram et imminute sunt aque. Et clausi sunt
fontes abyssi et cataracte celi et prohibite sunt pluvie
de celo. Reverseque sunt aque de terra euntes et redeun-
tes et ceperunt minui post cl. dies. Requievitque ar-
cha mense vii. vicesima vii. die mensis super mon-
tes Armenie. At vero aque ibant et decrescebant usque
ad decimum mensem. Decimo enim mense prima
die mensis apparuerunt cacumina montium.
Cumque transissent xl. dies aperiens Noe fenestram
arche quam fecerat dimisit corvum. Qui egredieba-
tur et non revertebatur donec siccarentur aque super
terram. Emisit quoque columbam post eum ut videret si iam
cessassent aque super faciem terre. Que cum non invenis-
set ubi requiesceret pes eius reversa est ad eum in archam.
Aque enim erant super universam terram. Extendit-
que manum suam et apprehensam intulit in archam. Expecta-
tis autem adhuc ultra vii. diebus aliis rursum dimisit
columbam ex archa. At illa venit ad eum ad vesperam
portans ramum olive virentibus foliis in ore suo. In-
tellexit ergo Noe quod cessassent aque super terram. Expec-
tavitque nichilominus vii. dies alios et emisit
columbam que non est ultra reversa ad eum. Igitur sex-
centesimo primo anno vite Noe primo mense prima
die mensis imminute sunt aque super terram. Et aperiens
Noe tectum arche aspexit viditque quod exsiccata esset
superficies terre. Mense secundo vii. et vicesima die mensis
arefacta est terra. Locutus est autem deus ad Noe dicens. Egredere
de archa tu et uxor tua et filii tui et uxores filiorum tuorum
tecum. Cunctaque animantia que sunt apud te ex omni carne
tam in volatilibus quam in bestiis et universis reptilibus
que reptant super terram. Crescite et multiplicamini super
terram. Egressus est ergo Noe et filii eius et uxor eius et uxo-
res filiorum eius cum eo. Sed et omnia animantia iumenta et
reptilia que reptant super terram secundum genus suum de ar-
cha egressa sunt. Edificavit autem Noe altare domino
et tollens de cunctis pecoribus et volucribus mundis obtu-
lit holocausta super altare. Odoratusque est dominus odorem
suavitatis et ait ad eum. Nequaquam ultra maledicam
terre propter homines. Sensus enim et cogitatio humani
cordis prona sunt in malum ab adolescentia sua. Non
igitur percutiam ultra omnem animam viventem sicut feci.
Cunctis diebus terre sementis et messis frigus et estus
estas et hyemps nox et dies non requiescent.

Benedixitque deus Noe et filiis eius et dixit IX
ad eos. Crescite et multiplicamini et replete
terram. Et terror et tremor vester sit super cuncta animalia
terre et super omnes volucres celi cum universis que moventur
in terra. Omnes pisces maris manui vestre traditi sunt. Et
omne quod movetur et vivit erit vobis in cibum.
Quasi olera virentia tradidi vobis omnia excepto quod
carnem cum sanguine non comedetis. Sanguinem enim anima-
rum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum et de ma-
nu hominis. De manu viri et de manu fratris eius requiram
animam hominis. Quicumque effuderit sanguinem humanum
fundetur sanguis illius. Ad ymaginem quippe dei factus
est homo. Vos autem crescite et multiplicamini et ingredi-
mini super terram et implete eam. Hec quoque dixit dominus deus ad
Noe et ad filios eius cum eo. Ecce ego statuam pactum
meum vobiscum et cum semine vestro post vos et ad omnem
animam viventem que est vobiscum tam in volucribus quam in
iumentis et pecudibus terre cunctisque que egressa sunt de
archa et universis bestiis terre. Statuam pactum meum
vobiscum et nequaquam ultra interficietur omnis caro
aquis diluvii neque erit deinceps diluvium dissipans
omnem terram. Dixitque deus hoc est signum federis quod do
inter me et vos et ad omnem animam viventem que est vobiscum
in generationes sempiternas. Arcum meum ponam in nubi-
bus et erit signum federis inter me et terram. Cumque obduxero
nubibus celum apparebit arcus meus in nubibus et recor-
dabor federis mei quod pepigi vobiscum et cum omni anima viven-
te que carnem vegetat. Et non erunt ultra aque diluvii
ad delendum universam carnem. Eritque arcus meus in nu-
bibus et videbo illum et recordabor federis sempiterni quod

pactum quod initum est inter deum et omnem animam viventem universe carnis que est super terram. Dixitque deus ad noe: hoc erit signum federis quod constitui inter me et omnem carnem super terram. Erant igitur filii noe qui egressi sunt de archa, sem, cham et iapheth. Porro cham ipse est pater chanaan. Tres isti filii sunt noe, et ab his disseminatum est omne genus hominum super universam terram. Cepitque noe vir agricola exercere terram et plantavit vineam, bibensque vinum inebriatus est et nudatus in tabernaculo suo. Quod cum vidisset cham pater chanaan verenda scilicet patris sui esse nudata, nuntiavit duobus fratribus suis foras. At vero sem et iapheth pallium imposuerunt humeris suis et incedentes retrorsum operuerunt verenda patris sui, faciesque eorum averse erant, et patris virilia non viderunt. Evigilans autem noe ex vino, cum didicisset que fecerat ei filius suus minor, ait: Maledictus chanaan puer, servus servorum erit fratribus suis. Dixitque: Benedictus dominus deus sem, sit chanaan servus eius. Dilatet deus iapheth et habitet in tabernaculis sem, sitque chanaan servus eius. Vixit autem noe post diluvium ccc.l. annis, et impleti sunt omnes dies eius nongentorum quinquaginta annorum, et mortuus est.

X

Hee sunt generationes filiorum noe, sem, cham et iapheth, natique sunt eis filii post diluvium. Filii iapheth gomer et magog et madai et iavan et tubal et mosoch et thiras. Porro filii gomer ascenez et riphat et thogorma. Filii autem iavan elisa et tharsis, cethim et dodanim. Ab his divise sunt insule gentium in regionibus suis, unusquisque secundum linguam et familias suas in nationibus suis. Filii autem cham chus et mesraim et phut et chanaan. Filii chus saba et evila et sabatha et regma et sabatacha. Filii regma saba et dadan. Porro chus genuit nemroth; ipse cepit esse potens in terra, et erat robustus venator coram domino. Ab hoc exivit proverbium: quasi nemroth robustus venator coram domino. Fuit autem principium regni eius babylon et arach et archad et chalanne in terra sennaar. De terra illa egressus est assur, et edificavit ninivem et plateas civitatis et chale, resen quoque inter ninivem et chale; hec est civitas magna. At vero mesraim genuit ludim et anamim et laabim, nepthuim et phetrusim et cesluim, de quibus egressi sunt philisthiim et capthurim. Chanaan autem genuit sydonem primogenitum suum, etheum et iebuseum et amorreum, gergeseum, eveum et aracheum, sineum et aradium, samariteum et amatheum, et post hec disseminati sunt populi chananeorum. Factique sunt termini chanaan venientibus a sydone gerara usque gazam, donec ingrediaris sodomam et gomorram et adamam et seboim usque lesa. Hii sunt filii cham in cognationibus et linguis et generationibus terrisque et gentibus suis. De sem quoque nati sunt, patre omnium filiorum heber, fratre iapheth maiore. Filii sem elam et assur et arphaxat et lud et aram. Filii aram hus et hul et gether et mes. At vero arphaxat genuit sale, de quo ortus est heber. Natique sunt heber filii duo: nomen uni phaleg, eo quod in diebus eius divisa sit terra, et nomen fratris eius iectan. Qui iectan genuit elmodad et saleph et asarmoth, iare et aduram et uzal, dacla et ebal et abymael, saba et ophir et evila et iobab. Omnes isti filii iectan. Et facta est habitatio eorum de messa pergentibus usque sephar montem orientalem. Isti filii sem secundum cognationes et linguas et regiones in gentibus suis. Hee familie noe iuxta populos et nationes suas. Ab his divise sunt gentes in terra post diluvium.

XI

Erat autem terra labii unius et sermonum eorundem. Cumque proficiscerentur de oriente, invenerunt campum in terra sennaar et habitaverunt in eo. Dixitque alter ad proximum suum: Venite faciamus lateres et coquamus eos igni. Habueruntque lateres pro saxis et bitumen pro cemento, et dixerunt: Venite faciamus nobis civitatem et turrim cuius culmen pertingat usque ad celum, et celebremus nomen nostrum antequam dividamur in universas terras. Descendit autem dominus ut videret civitatem et turrim quam edificabant filii adam, et dixit: Ecce unus est populus et unum labium omnibus, ceperuntque hoc facere, nec desistent a cogitationibus suis donec eas opere compleant. Venite igitur descendamus et confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui. Atque ita divisit eos dominus ex illo loco in universas terras, et cessaverunt edificare civitatem. Et idcirco vocatum est nomen eius babel, quia ibi confusum est labium universe terre, et inde dispersit eos dominus super faciem cunctarum regionum. Hee sunt generationes sem. Sem erat c. annorum quando genuit arphaxat biennio post diluvium. Vixitque sem postquam genuit arphaxat quingentis annis, et genuit filios et filias. Porro arphaxat vixit xxx.v. annis et genuit sale. Vixitque arphaxat postquam genuit sale ccc.iii. annis et genuit filios et filias. Sale quoque vixit xxx. annis et genuit heber. Vixitque sale postquam genuit heber ccc.iii. annis et genuit filios et filias. Vixit autem heber xxx.iiii. annis et genuit phaleg. Et vixit heber postquam genuit phaleg cccc.xxx. annis et genuit filios et filias. Vixitque phaleg xxx. annis et genuit reu. Vixitque phaleg postquam genuit reu cc.ix. annis et genuit filios et filias. Vixitque reu xxx.ii. annis et genuit sarug. Vixitque reu postquam genuit sarug cc.vii. annis et genuit filios et filias. Vixit vero sarug xxx. annis et genuit nachor. Vixitque sarug postquam genuit nachor cc. annis et genuit filios et filias. Vixitque nachor xxix. annis et genuit thare. Vixitque nachor postquam genuit thare c.xix. annis et genuit filios et filias. Vixitque thare lxx. annis et genuit abram et nachor et aram. Hee sunt autem generationes thare. Thare genuit abram, nachor et aram. Porro aram genuit loth. Mortuusque est aram ante thare patrem suum in terra nativitatis sue in ur caldeorum. Duxerunt autem abram et nachor uxores. Nomen uxoris abram sarai, et nomen uxoris nachor melcha filia aran patris melche et patris iesche. Erat autem sarai sterilis nec habebat liberos. Tulit itaque thare abram filium suum et loth filium aran filium filii sui [et saray nurum suam uxorem abram filii sui] et eduxit eos de ur caldeorum ut irent in terram chanaan. Veneruntque usque aran et habitaverunt ibi. Et facti sunt dies thare cc.v. annorum, et mortuus est in haran.

XII

Dixit autem dominus ad abram: Egredere de terra tua et de cognatione tua et de domo patris tui, et veni in terram quam monstravero tibi. Faciamque te in gentem magnam, et benedicam tibi et magnificabo nomen tuum, erisque benedictus. Benedicam benedicentibus tibi et maledicam maledicentibus tibi, atque in te benedicentur universe cognationes terre. Egressus est itaque abram sicut preceperat ei dominus, et ivit cum eo loth. Septuaginta quinque annorum erat abram cum egrederetur de aran.

tulitque uxorem suam Sarai et Loth filium fratris sui
universamque substantiam quam possederant et animas quas fecerant
in Aran et egressi sunt ut irent in terram Chanaan.
Cumque venissent in eam pertransivit Abram terram usque
ad locum Sichem et usque ad convallem illustrem.
Chananeus autem tunc erat in terra. Apparuitque dominus Abram
et dixit ei. Semini tuo dabo terram hanc. Qui edi-
ficavit ibi altare domino, qui apparuerat ei. Et in-
vocavit ibi nomen eius. Et inde transgrediens ad montem
qui erat contra orientem Bethel, tetendit ibi tabernacu-
lum suum ab occidente habens Bethel et ab oriente
Hai. Edificavit quoque ibi altare domino et invocavit
nomen eius. Perrexitque Abram vadens et progrediens
ultra ad meridiem. Facta est autem fames in terra descendit-
que Abram in Egyptum ut peregrinaretur ibi. Prevalu-
erat enim fames in terra. Cumque prope esset ut ingre-
deretur Egyptum: dixit Sarai uxori sue. Novi quod
pulcra sis mulier et quod cum viderint te Egyptii
dicturi sunt quod uxor illius est. Et interficient me
et te reservabunt. Dic ergo obsecro te quod soror
mea sis, ut bene sit mihi propter te et vivat anima mea
ob gratiam tui. Cum itaque ingressus esset Abram E-
gyptum viderunt Egyptii mulierem quod pulcra esset
nimis. Et nuntiaverunt principes pharaoni et lau-
daverunt eam apud illum et sublata est mulier
in domum pharaonis. Abram vero bene usi sunt propter illam.
Fueruntque ei oves et boves et asini et asine et
cameli et servi et famule. Flagellavit autem dominus pharao-
nem maximis plagis et domum eius propter Sarai
uxorem Abram. Vocavitque pharao Abram et dixit ei.
Quid nam est quod fecisti mihi? Quare non indica-
sti quia uxor tua esset? Quam ob causam dixisti sororem
tuam esse ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc igitur ecce
coniux tua. Accipe eam et vade. Precepitque pharao
super Abram viris et deduxerunt eum et uxorem eius et
omnia que habebat.

XIII

Ascendit ergo Abram de Egypto ipse et uxor eius et omnia
que habebat et Loth cum eo, ad australem plagam.
Erat autem dives valde in possessione auri et argenti.
Reversusque est per iter quo venerat in meridie in Bethel usque
ad locum ubi prius fixerat tabernaculum inter Bethel et
Hai. in loco altaris quod fecerat prius et invocavit
ibi nomen domini. Sed et Loth qui erat cum Abram fue-
runt greges ovium et armenta et tabernacula. Nec po-
terat eos capere terra ut habitarent simul. Erat quippe
substantia eorum multa et nequibant habitare communiter.
Unde facta est rixa inter pastores gregum Abram
et Loth. Eo autem tempore Chananeus et Ferezeus habita-
bant in illa terra. Dixit ergo Abram ad Loth. Ne quéso
sit iurgium inter me et te, et inter pastores meos
et pastores tuos. Fratres enim sumus. Ecce universa
terra coram te est. Recede a me obsecro. Si tu
ad sinistram ieris ego dexteram tenebo. Si tu
dexteram elegeris ego ad sinistram pergam. Elevatis
itaque Loth oculis vidit omnem circa regionem
Iordanis, que universa irrigabatur antequam subverteret
dominus Sodomam et Gomorram. Sicut paradisus domini et sicut
Egyptus venientibus in Segor. Elegitque Loth sibi regionem
circa Iordanem et recessit ab oriente. Divisique sunt ad
alterutrum a fratre suo. Abram habitavit in terra Cha-
naan. Loth vero moratus est in oppidis que erant cir-
ca Iordanem et habitavit in Sodomis. Homines autem Sodomi-
te pessimi erant et peccatores coram domino nimis. Dixit-
que dominus ad Abram postquam divisus est ab eo Loth. Leva o-
culos tuos in directum et vide a loco in quo nunc es.
Ad aquilonem et meridiem. Ad orientem et occidentem
omnem terram quam conspicis tibi dabo et semini tuo
usque in sempiternum. Faciamque semen tuum sicut
pulverem terre. Si quis potest hominum numerare
pulverem terre semen quoque tuum poterit numerare. Surge et
perambula terram in longitudine et latitudine
sua, quia tibi daturus sum eam. Movens igitur tabernacu-
lum suum Abram venit et habitavit iuxta convallem
Mambre que est in Ebron. Edificavitque ibi altare
domino.

XIIII

Factum est autem in illo tempore ut Amraphel
rex Sennaar et Arioch rex Ponti et Chodorlaomor
rex Elamitarum et Thadal rex gentium inirent bellum
contra Bara regem Sodomorum et contra Bersa regem Gomorre
et contra Sennaab regem Adame et contra Semebor regem Sebo-
im, contraque regem Bale. Ipsa est Segor. Omnes hi conve-
nerunt in vallem silvestrem que nunc est mare salis. Duo-
decim enim annis servierant Chodorlaomor
et tertiodecimo anno recesserunt ab eo. Igitur anno quarto-
decimo venit Chodorlaomor et reges qui erant cum eo.
Percusseruntque Raphaim in Astaroth carnaim,
et Zuzim cum eis, et Emim in Save Cariathaim,
et Chorreos in montibus Seir usque ad campe-
stria Pharan que est in solitudine. Reversique sunt
et venerunt usque ad fontem Misphat. Ipsa est
Cades. Et percusserunt omnem regionem Amalechi-
tarum et Amorreum qui habitabat in Asasonthamar.
Et egressi sunt rex Sodomorum et rex Gomorre rexque
Adame et rex Seboim necnon et rex Bale que est Se-
gor et direxerunt contra eos aciem in valle silvestri.
Scilicet adversus Chodorlaomor regem Elamitarum et Tha-
dal regem gentium et Amraphel regem Sennaar
et Arioch regem Ponti. Quatuor reges adversus
quinque. Vallis autem silvestris habebat puteos multos
bituminis. Itaque rex Sodomorum et rex Gomorre
terga verterunt. Cecideruntque ibi et qui remanserant
fugerunt ad montem. Tulerunt autem omnem substantiam
Sodomorum et Gomorreorum et universa que ad cibum per-
tinent, et abierunt. Nec non et Loth et substantiam eius
filium fratris Abram qui habitabat in Sodomis. Et ecce
unus qui evaserat nuntiavit Abram Hebreo
qui habitabat in convalle Mambre Amorrei fratris
Escol et fratris Aner. Hii enim pepigerant fedus
cum Abram. Quod cum audisset Abram captum vi-
delicet Loth fratrem suum, numeravit expeditos
vernaculos suos. CCC. XVIII. et persecutus est eos
usque Dan. Et divisis sociis irruit super eos nocte

percussitque eos et persecutus est eos usque Hoba, que est ad levam Damasci. Reduxitque omnem substantiam, et Loth fratrem suum cum substantia illius, mulieres quoque et populum. Egressus est autem rex Sodomorum in occursum eius, postquam reversus est a cede Chodorlahomor et regum qui cum eo erant in valle Save, que est vallis regis. At vero Melchisedech rex Salem proferens panem et vinum, erat enim sacerdos Dei altissimi, benedixit ei et ait: Benedictus Abram Deo excelso, qui creavit celum et terram; et benedictus Deus excelsus, quo protegente hostes in manibus tuis traditi sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus. Dixit autem rex Sodomorum ad Abram: Da mihi animas, cetera tolle tibi. Qui respondit: Levo manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem celi et terre, quod a filo subtegminis usque ad corrigiam caligae non accipiam ex omnibus que tua sunt, ne dicas: Ego ditavi Abram; exceptis his que comederunt iuvenes, et partibus virorum qui venerunt mecum, Aner, Escol et Mambre: isti accipient partes suas.

XV

His itaque transactis factus est sermo Domini ad Abram per visionem dicens: Noli timere, Abram, ego protector tuus sum, et merces tua magna nimis. Dixitque Abram: Domine Deus, quid dabis mihi? Ego vadam absque liberis, et filius procuratoris domus mee iste Damascus Eliezer. Addiditque Abram: Mihi autem non dedisti semen, et ecce vernaculus meus erit heres meus. Statimque sermo Domini factus est ad eum dicens: Non enim erit hic heres tuus, sed qui egredietur de utero tuo, ipsum habebis heredem. Eduxitque eum foras et ait illi: Suspice celum et numera stellas, si potes. Et dixit ei: Sic erit semen tuum. Credidit Abram Deo, et reputatum est ei ad iustitiam. Dixitque ad eum: Ego Dominus qui eduxi te de Ur Chaldeorum, ut darem tibi terram istam, et possideres eam. At ille ait: Domine Deus, unde scire possum quod possessurus sim eam? Et respondens Dominus: Sume, inquit, mihi vaccam triennem et capram trimam et arietem annorum trium, turturem quoque et columbam. Qui tollens universa hec divisit ea per medium, et utrasque partes contra se altrinsecus posuit; aves autem non divisit. Descendebantque volucres super cadavera, et abigebat eas Abram. Cumque sol occumberet, sopor irruit super Abram, et horror magnus et tenebrosus invasit eum. Dictumque est ad eum: Scito prenoscens quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, et subicient eos servituti, et affligent quadringentis annis. Verumptamen gentem cui servituri sunt ego iudicabo, et post hec egredientur cum magna substantia. Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona. Generatione autem quarta revertentur huc; necdum enim complete sunt iniquitates Amorreorum usque ad presens tempus. Cum ergo occubuisset sol, facta est caligo tenebrosa, et apparuit clibanus fumans et lampas ignis transiens inter divisiones illas. In die illo pepigit Dominus fedus cum Abram dicens: Semini tuo dabo terram hanc a fluvio Egypti usque ad fluvium magnum Eufraten, Cineos et Cenezeos, et Cedmoneos et Etheos et Phereseos, Raphaim quoque et Amorreos et Chananeos et Gergeseos et Iebuseos.

XVI

Igitur Sarai uxor Abram non genuerat liberos; sed habens ancillam Egyptiam nomine Agar, dixit marito suo: Ecce conclusit me Dominus ne parerem; ingredere ad ancillam meam, si forte saltem ex illa suscipiam filios. Cumque ille adquiesceret deprecanti, tulit Agar ancillam suam Egyptiam post annos decem quam habitare ceperant in terra Chanaan, et dedit eam viro suo uxorem. Qui ingressus est ad eam. At illa concepisse se videns despexit dominam suam. Dixitque Sarai ad Abram: Inique agis contra me; ego dedi ancillam meam in sinum tuum, que videns quod conceperit despectui me habet. Iudicet Dominus inter me et te. Cui respondens Abram: Ecce, ait, ancilla tua in manu tua est; utere ea ut libet. Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit. Cumque invenisset eam angelus Domini iuxta fontem aque in solitudine, qui est in via Sur in deserto, dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, unde venis, et quo vadis? Que respondit: A facie Sarai domine mee ego fugio. Dixitque ei angelus Domini: Revertere ad dominam tuam, et humiliare sub manu illius. Et rursum: Multiplicans, inquit, multiplicabo semen tuum, et non numerabitur pre multitudine. Ac deinceps: Ecce, ait, concepisti et paries filium, et vocabis nomen eius Ismael, eo quod audierit Dominus afflictionem tuam. Hic erit ferus homo. Manus eius contra omnes, et manus omnium contra eum, et e regione universorum fratrum suorum figet tabernacula. Vocavit autem nomen Domini qui loquebatur ad eam: Tu Deus qui vidisti me. Dixit enim: Profecto hic vidi posteriora videntis me. Propterea appellavit puteum illum puteum videntis et viventis me. Ipse est inter Cades et Barad. Peperitque Agar Abre filium, qui vocavit nomen eius Ismael. Octoginta et sex annorum erat Abram, quando peperit ei Agar Ismaelem.

XVII

Postquam vero nonaginta et novem annorum esse cepit, apparuit ei Dominus dixitque ad eum: Ego Dominus Deus omnipotens; ambula coram me et esto perfectus, ponamque fedus meum inter me et te, et multiplicabo te vehementer nimis. Cecidit Abram pronus in faciem. Dixitque ei Deus: Ego sum, et ponam pactum meum tecum, erisque pater multarum gentium. Nec ultra vocabitur nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham, quia patrem multarum gentium constitui te. Faciamque te crescere vehementissime, et ponam te in gentibus, regesque ex te egredientur. Et statuam pactum meum inter me et te, et inter semen tuum post te in generationibus suis, federe sempiterno, ut sim Deus tuus et seminis tui post te. Daboque tibi et semini tuo terram peregrinationis tue, omnem terram Chanaan, in possessionem eternam, eroque Deus eorum. Dixit iterum Deus ad Abraham: Et tu ergo custodies pactum meum, et semen tuum post te in generationibus suis. Hoc est pactum meum quod observabitis inter me et vos et semen tuum post te: Circumcidetur ex vobis omne masculinum, et circumcidetis carnem preputii vestri, ut sit in signum federis inter me et vos. Infans octo dierum circumcidetur in vobis, omne masculinum in generationibus vestris; tam vernaculus quam empticius circumcidetur, et quicumque non fuerit de stirpe vestra; eritque pactum meum in carne vestra in fedus eternum. Masculus

X

carnis preputii caro circumcisa non fuerit: delebitur anima
illa de populo suo. quia pactum meum irritum fecit.
Dixit quoque deus ad abraham. Sarai uxorem tuam non uocabis
sarai. sed saram. benedicam ei. et ex illa dabo tibi filium cui
benedicturus sum. Eritque in nationes. et reges populorum
orientur ex eo. Cecidit abraham in faciem suam et risit di-
cens in corde suo. Putas ne centenario nascetur filius? et
sara nonagenaria pariet? Dixitque ad deum. Utinam
hismael uiuat coram te. et ait deus ad abraham. Sara
uxor tua pariet tibi filium. uocabisque nomen eius ysaac.
et constituam pactum meum illi in fedus sempiternum.
et semini eius post eum. Super hismael quoque audiui te. Ecce
benedicam ei. et augebo et multiplicabo eum ualde.
Duodecim duces generabit. et faciam illum crescere in gen-
tem magnam. Pactum uero meum statuam ad ysaac quem
pariet tibi sara. tempore isto in anno altero. Cumque
finitus esset sermo loquentis cum eo: ascendit deus ab
abraham. Tulit autem abraham hismael filium suum.
et omnes uernaculos domus sue. uniuersos quoque quos eme-
rat cunctos mares ex omnibus uiris domus sue. et cir-
cumcidit carnem preputii eorum. statim in ipsa die. sicut
preceperat ei deus. Abraham nonaginta .ix. erat annorum
quando circumcidit carnem preputii sui. et hismael filius
suus .xiii. annorum impleuerat tempore circumcisionis
sue. Eadem die circumcisus est abraham et hismael filius
eius. et omnes uiri domus illius. tam uernaculi quam empticii.
et alienigene pariter circumcisi sunt.

XVIII

Apparuit autem ei dominus in conualle mambre sedenti
in ostio tabernaculi sui. in ipso feruore diei.
Cumque eleuasset oculos apparuerunt ei tres uiri stan-
tes prope eum. Quos cum uidisset cucurrit in occur-
sum eorum de ostio tabernaculi sui. et adorauit in terra et dixit.
Domine si inueni gratiam in oculis tuis. ne transeas ser-
uum tuum. sed afferam pauxillum aque. et lauentur
pedes uestri. et requiescite sub arbore. Ponamque buccel-
lam panis. et confortetur cor uestrum. postea transibitis.
Idcirco enim declinastis ad seruum uestrum. Qui dixerunt.
Fac ut locutus es. Festinauit abraham in tabernacu-
lum ad saram. dixitque ei. Accelera. tria sata simile
commisce. et fac subcinericios panes. Ipse uero ad armen-
tum cucurrit. et tulit inde uitulum tenerrimum
et optimum. Deditque puero qui festinauit. et coxit illum.
Tulit quoque butirum et lac. et uitulum quem coxerat. et posuit
coram eis. Ipse uero stabat iuxta eos sub arbore. Cumque
comedissent dixerunt ad eum. Ubi est sara uxor tua?
Ille respondit. Ecce in tabernaculo est. Cui dixit. Reuertens ueniam
ad te tempore isto uita comite. et habebit filium sara uxor
tua. Quo audito. sara risit post ostium tabernaculi.
Erant autem ambo senes. prouecteque etatis. et desierant
sare fieri muliebria. Que risit occulte dicens.
Postquam consenui. et dominus meus uetulus est uolupta-
ti operam dabo? Dixit autem dominus ad abraham. Quare ri-
sit sara uxor tua dicens. Num uere paritura sum
anus? Numquid deo est quicquam difficile? Iuxta con-
dictum reuertar ad te hoc eodem tempore uita comite.
et habebit sara filium. Negauit sara dicens. Non risi:
timore perterrita. Dominus autem non est inquit ita. sed risisti. Cum
ergo surrexissent inde uiri. direxerunt oculos contra sodomam.
et abraham simul gradiebatur. deducens eos. Dixitque dominus.
Num celare potero abraham quod gesturus sum. cum futurus
sit in gentem magnam ac robustissimam. et benedicende sint
in illo omnes nationes terre. Scio enim quod precepturus filiis
suis sit. et domui sue post se. ut custodiant uiam domini.
et faciant iustitiam et iudicium. ut adducat dominus propter abra-
ham omnia que locutus est ad eum. Dixit itaque dominus. Clamor
sodomorum et gomorreorum multiplicatus est. et peccatum
eorum aggrauatum est nimis. Descendam et uidebo utrum
clamorem. qui uenit ad me opere compleuerint: an
non est ita ut sciam. Conuerteruntque se inde. et abierunt
sodomam. Abraham uero adhuc stabat coram domino. et ap-
propinquans ait. Numquid perdes iustum cum impio? Si fuerint
.l. iusti in ciuitate peribunt simul? et non parces loco illi propter
.l. iustos si fuerint in eo? Absit a te domine ut rem hanc
facias. et occidas iustum cum impio. fiatque iustus sicut
impius. Non est hoc tuum. qui iudicas omnem terram. Nequaquam
facies hoc iudicium. Dixitque dominus ad eum. Si in-
uenero sodomis .l. iustos in medio ciuitatis dimit-
tam omni loco propter eos. Respondens abraham. et ait. Quia semel ce-
pi. loquar ad dominum dominum meum cum sim puluis et cinis.
Quid si minus .l. iustis .v. fuerint? delebis propter .xl.
v. uniuersam urbem? Et ait. Non delebo. si inuenero ibi
.xl.v. Rursumque locutus est ad eum. Si autem .xl. ibi fu-
erint: inuenti quid facies? Ait. Non percutiam propter .xl.
iustos. Ne quero inquid indigneris domine si loquar. Quid
si ibi inuenti fuerint .xxx.? Respondit. Non faciam si inuenero
ibi .xxx. Quia semel ait. cepi. loquar ad dominum dominum me-
um. Quid si ibi inuenti fuerint .xx.? Dixit. Non interficiam
propter .xx. Obsecro inquit ne irascaris domine. si loquar
adhuc semel. Quid si ibi inuenti fuerint .x.? Dixit.
Non delebo propter .x. Abiit dominus postquam cessauit loqui ad abraham.
et ille reuersus est in locum suum.

XIX

Ueneruntque duo angeli sodomam uespere sedente loth
in foribus ciuitatis. Qui cum uidisset eos surrexit
et iuit obuiam eis. adorauitque pronus in terram. et dixit. Obse-
cro domini declinate in domum pueri uestri. et manete ibi. Laua-
te pedes uestros. et mane proficiscemini in uiam uestram. Qui
dixerunt. Minime. sed in platea manebimus. Compulit
illos oppido. ut diuerterent ad eum. Ingressisque domum eius
fecit conuiuium. Coxit azima. et comederunt. Prius autem quam
irent cubitum. uiri ciuitatis uallauerunt domum eius
a puero usque ad senem. omnis populus simul. Uocaueruntque loth.
et dixerunt ei. Ubi sunt uiri qui introierunt ad te nocte?
Educ illos huc ut cognoscamus eos. Egressus ad eos
loth post tergum ac claudens ostium ait. Nolite queso fratres
mei nolite malum hoc facere. Habeo duas filias que nondum
cognouerunt uirum. educam eas ad uos. et abutimini
eis sicut uobis placuerit. dum modo uiris istis nichil mali fa-
ciatis quia ingressi sunt sub umbra culminis mei. At
illi dixerunt. Recede illuc. Et rursus. Ingressus es in-
quiunt ut aduena. numquid ut iudices? Te ergo ipsum ma-
gis quam hos affligemus. Uimque faciebant loth uehe-
mentissime. Iamque prope erat ut effringerent fores.

te ecce miserunt manum viri et introduxerunt ad se loth clauseruntque ostium: et eos qui foris erant percusserunt cecitate a minimo usque ad maximum ita ut ostium invenire non possent. Dixerunt autem ad loth: Habes hic tuorum quempiam? generum aut filios aut filias: omnes qui tui sunt educ de urbe hac. delebimus enim locum istum eo quod increverit clamor eorum coram domino qui misit nos ut perdamus illos. Egressus itaque loth locutus est ad generos suos qui accepturi erant filias eius et dixit: Surgite egredimini de loco isto quia delebit dominus civitatem hanc. Et visus est eis quasi ludens loqui. Cumque esset mane cogebant eum angeli dicentes: Surge tolle uxorem tuam et duas filias quas habes ne et tu pariter pereas in scelere civitatis. Dissimulante illo apprehenderunt manum eius et manum uxoris ac duarum filiarum eius eo quod parceret dominus illi. et eduxerunt eum posueruntque extra civitatem. Ibique locuti sunt ad eum dicentes: Salva animam tuam. noli respicere post tergum nec stes in omni circa regione sed in monte salvum te fac ne et tu simul pereas. Dixitque loth ad eos: Quaeso domine mi quia invenit servus tuus gratiam coram te et magnificasti misericordiam tuam quam fecisti mecum ut salvares animam meam nec possum in monte salvari ne forte apprehendat me malum et moriar. Est civitas haec iuxta ad quam possum fugere parva et salvabor in ea. Numquid non modica est et vivet anima mea? Dixitque ad eum: Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas ut non subvertam urbem pro qua locutus es. Festina et salvare ibi quia non potero facere quicquam donec ingrediaris illuc. Idcirco vocatum est nomen urbis illius Segor. Sol egressus est super terram et loth ingressus est Segor. Igitur dominus pluit super Sodomam et Gomorram sulphur et ignem a domino de caelo et subvertit civitates has et omnem circa regionem universos habitatores urbium et cuncta terrae virentia. Respiciensque uxor eius post se versa est in statuam salis. Abraham autem consurgens mane ubi steterat prius cum domino intuitus est Sodomam et Gomorram et universam terram regionis illius viditque ascendentem favillam de terra quasi fornacis fumum. Cum enim subverteret deus civitates regionis illius recordatus est Abrahae et liberavit loth de subversione urbium in quibus habitaverat. Ascenditque loth de Segor et mansit in monte duae quoque filiae eius cum eo. timuerat enim manere in Segor et mansit in spelunca ipse et duae filiae eius cum eo. Dixitque maior ad minorem: Pater noster senex est et nullus virorum remansit in terra qui possit ingredi ad nos iuxta morem universae terrae. Veni inebriemus eum vino dormiamusque cum eo ut servare possimus ex patre nostro semen. Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illa et ingressa est maior dormivitque cum patre. At ille non sensit nec quando accubuit filia nec quando surrexit. Altera quoque die dixit maior ad minorem: Ecce dormivi heri cum patre meo demus ei bibere vinum etiam hac nocte et dormies cum eo ut salvemus semen de patre nostro. Dederuntque et illa nocte patri suo bibere vinum et ingressa minor filia dormivit cum eo et ne tunc quidem sensit quando concubuerit vel quando illa surrexerit. Conceperunt ergo duae filiae loth de patre suo. Peperitque maior filium et vocavit nomen eius Moab. Ipse est pater Moabitarum usque in praesentem diem. Minor quoque peperit filium et vocavit nomen eius Amon id est filius populi mei. Ipse est pater Ammonitarum usque hodie.

XX

Profectus inde Abraham in terram australem habitavit inter Cades et Sur et peregrinatus est in Geraris. Dixitque de Sara uxore sua: Soror mea est. Misit ergo Abimelech rex Gerarae et tulit eam. Venit autem deus ad Abimelech per somnium nocte et ait illi: En morieris propter mulierem quam tulisti. habet enim virum. Abimelech vero non tetigerat eam et ait: Domine num gentem ignorantem et iustam interficies? Nonne ipse dixit mihi: Soror mea est, et ipsa ait: Frater meus est? In simplicitate cordis mei et munditia manuum mearum feci hoc. Dixitque ad eum deus: Et ego scio quod simplici corde feceris. et ideo custodivi te ne peccares in me et non dimisi ut tangeres eam. Nunc ergo redde viro suo uxorem quia propheta est et orabit pro te et vives. Si autem nolueris reddere scito quod morte morieris tu et omnia quae tua sunt. Statimque de nocte consurgens Abimelech vocavit omnes servos suos et locutus est universa verba haec in auribus eorum timueruntque omnes viri valde. Vocavit autem Abimelech etiam Abraham et dixit ei: Quid fecisti nobis? quid peccavimus in te quia induxisti super me et super regnum meum peccatum grande? quae non debuisti facere fecisti nobis. Rursusque expostulans ait: Quid vidisti ut hoc faceres? Respondit Abraham: Cogitavi mecum dicens: forsitan non est timor dei in loco isto et interficient me propter uxorem meam. Alias autem et vere soror mea est filia patris mei et non filia matris meae et duxi eam in uxorem. Postquam autem eduxit me deus de domo patris mei dixi ad eam: Hanc misericordiam facies mecum in omni loco ad quem ingrediemur dices quod frater tuus sim. Tulit igitur Abimelech oves et boves et servos et ancillas et dedit Abraham reddiditque illi Saram uxorem suam et ait: Terra coram vobis est ubicumque tibi placuerit habita. Sarae autem dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri tuo. hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes qui tecum sunt et quocumque perrexeris mementoque te deprehensam. Orante autem Abraham sanavit deus Abimelech et uxorem ancillasque eius et pepererunt. Concluserat enim deus omnem vulvam domus Abimelech propter Saram uxorem Abraham.

XXI

Visitavit autem dominus Saram sicut promiserat et implevit quae locutus est. Concepitque et peperit filium in senectute sua tempore quo praedixerat ei deus. Vocavitque Abraham nomen filii sui quem genuit ei Sara Isaac et circumcidit eum octavo die sicut praeceperat ei deus cum centum esset annorum. hac quippe aetate patris natus est Isaac. Dixitque Sara: Risum fecit mihi deus. quicumque audierit corridebit mihi. Rursumque ait: Quis auditurum crederet Abraham quod Sara lactaret filium quem peperit ei iam seni? Crevit igitur puer et ablactatus est fecitque Abraham grande convivium in die ablactationis eius. Cumque vidisset Sara filium Agar aegyptiae ludentem cum Isaac filio suo dixit ad Abraham: Eice ancillam hanc et filium eius. Non enim erit heres filius ancillae cum filio meo Isaac. Dure accepit hoc Abraham pro filio suo. Cui dixit deus: Non tibi videatur asperum super puero et super ancilla tua. omnia quae dixerit tibi Sara audi vocem eius quia in Isaac vocabitur tibi semen. Sed et filium ancillae faciam in gentem magnam quia semen tuum est. Surrexit itaque Abraham mane et tollens panem et utrem aquae imposuit scapulae eius tradiditque puerum et dimisit eam. Quae cum abisset errabat in so-

lustrabat solitudinem Bersabee. Cumque consumpta esset in utre
aqua, abiecit puerum subter unam arborum que ibi
erant, et abiit. Seditque e regione procul quantum potest
arcus iacere. Dixit enim: Non videbo morientem puerum;
et sedens contra levavit vocem suam et flevit. Exau
divit autem Deus vocem pueri. Vocavitque angelus Domini
Agar de celo, dicens: Quid agis, Agar? Noli timere.
Exaudivit enim Deus vocem pueri de loco in quo est.
Surge, tolle puerum, et tene manum eius, quia in gentem
magnam faciam eum. Aperuitque oculos eius Deus. Que
videns puteum aque, abiit et implevit utrem, de
ditque puero bibere. Et fuit cum eo, qui crevit et mora
tus est in solitudine. Factusque est iuvenis sagittarius. Ha
bitavitque in deserto Pharan. Et accepit illi mater sua
uxorem de terra Egypti. Eodem tempore dixit Abime
lech, et Phicol princeps exercitus eius, ad Abraham:
Deus tecum est in universis que agis. Iura ergo per Deum ne
noceas mihi et posteris meis stirpique mee, sed iuxta
misericordiam quam feci tibi, facias mihi et terre in qua versatus es
advena. Dixitque Abraham: Ego iurabo. Et increpavit
Abimelech. [propter puteum aque quem abstulerant servi illius. Responditque Abimelech:] Nescivi quis fecerit hanc rem, sed et tu
non indicasti mihi, et ego non audivi preter hodie. Tulit
itaque Abraham oves et boves et dedit Abimelech. Per
cusseruntque ambo fedus. Et statuit Abraham septem
agnas gregis seorsum. [Cui dixit Abimelech: Quid sibi volunt septem agne iste quas stare fecisti seorsum?] At ille: Septem, inquit, ag
nas accipies de manu mea, ut sint in testimo
nium mihi quod ego fodi puteum istum. Idcirco vocatus est
locus ille Bersabee, quia ibi uterque iuravit. Et inie
runt fedus pro puteo iuramenti. Surrexit autem Abi
melech et Phicol princeps exercitus eius, reversique
sunt in terram Palestinorum. Abraham vero plantavit
nemus in Bersabee, et invocavit ibi nomen Domini Dei
eterni. Et fuit colonus terre Palestinorum diebus multis.
Que postquam gesta sunt. XXII
Temptavit Deus Abraham, et dixit ad eum: Abra
ham, Abraham. Ille respondit: Adsum. Ait illi: Tolle
filium tuum unigenitum quem diligis, Ysaac, et va
de in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum
super unum montium quem monstravero tibi. Igitur Abra
ham de nocte consurgens stravit asinum suum,
ducens secum duos iuvenes, et Ysaac filium suum.
Cumque concidisset ligna in holocaustum, abiit ad
locum quem preceperat ei Deus. Die autem tercio elevatis
oculis vidit locum procul. Dixitque ad pueros suos:
Expectate hic cum asino. Ego et puer illuc usque
properantes, postquam adoraverimus revertemur ad vos.
Tulitque ligna holocausti, et imposuit super Ysaac
filium suum. Ipse vero portabat in manibus ignem et gla
dium. Cumque duo pergerent simul, dixit Ysaac patri
suo: Pater mi. At ille respondit: Quid vis, fili? Ecce,
inquit, ignis et ligna; ubi est victima holocausti?
Dixit Abraham: Deus providebit sibi victimam ho
locausti, fili mi. Pergebant ergo pariter, et venerunt ad
locum quem ostenderat ei Deus. In quo edificavit
altare, et desuper ligna composuit. Cumque alligasset
Ysaac filium suum, posuit eum in altari super struem
lignorum. Extenditque manum, et arripuit gladium ut
immolaret filium suum. Et ecce angelus Domini de celo
clamavit dicens: Abraham, Abraham. Qui respondit: Adsum.
Dixitque ei: Non extendas manum tuam super puerum,
neque facias ei quicquam. Nunc cognovi quod timeas Domi
num, et non pepercisti filio tuo unigenito propter me. Levavit Abra
ham oculos suos, viditque post tergum arietem inter ve
pres herentem cornibus. Quem assumens obtulit ho
locaustum pro filio. Appellavitque nomen loci illius Dominus vide
t. Unde usque hodie dicitur: In monte Dominus videbit. Vocavit autem
angelus Domini Abraham secundo de celo dicens: Per me
met ipsum iuravi, dicit Dominus, quia fecisti rem hanc, et non
pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi,
et multiplicabo semen tuum sicut stellas celi, et velud are
nam que est in litore maris. Possidebit semen tuum por
tas inimicorum suorum, et benedicentur in semine tuo
omnes gentes terre, quia obedisti voci mee. Reversus est Abraham
ad pueros suos, abieruntque Bersabee simul, et habitavit
ibi. His itaque gestis, nunciatum est Abraham quod Mel
cha quoque genuisset filios Nachor fratri suo: Hus primoge
nitum, et Buz fratrem eius, et Camuel patrem Syrorum,
et Cased et Azau, Pheldas quoque et Iedlaph, ac Bathuel, de quo
nata est Rebecca. Octo istos genuit Melcha Nachor
fratri Abraham. Concubina vero illius, nomine Roma, peperit
Thabee et Gaon et Thaas et Maacha. XXIII
Vixit autem Sara centum viginti septem annis, et mortua est in civitate A
rbee, que est Hebron, in terra Chanaan. Venitque Abraham ut
plangeret et fleret eam. Cumque surrexisset funeris
ab officio, locutus est ad filios Heth dicens: Advena sum
et peregrinus apud vos. Date mihi ius sepulcri vobiscum, ut sepeliam
mortuum meum. Responderuntque filii Heth dicentes: Au
di nos, domine; princeps Dei es apud nos. In electis sepul
cris nostris sepeli mortuum tuum; nullusque te prohibere
poterit quin in monumento eius sepelias mortuum tuum.
Surrexit Abraham et adoravit populum terre, filios videlicet
Heth. Dixitque ad eos: Si placet anime vestre ut sepeliam
mortuum meum, audite me, et intercedite pro me apud
Ephron filium Seor, ut det mihi speluncam duplicem quam ha
bet in extrema parte agri sui. Pecunia digna tradat eam
mihi coram vobis in possessionem sepulcri. Habitabat autem Ephron
in medio filiorum Heth. Responditque Ephron ad Abraham, cunc
tis audientibus qui ingrediebantur portam civitatis
illius, dicens: Nequaquam ita fiet, domine mi, sed tu ma
gis ausculta quod loquor. Agrum trado tibi et speluncam
que in eo est, presentibus filiis populi mei; sepeli mortuum tuum.
Adoravit Abraham coram Domino et populo terre, et locutus
est ad Ephron circumstante plebe: Queso ut
audias me. Dabo pecuniam pro agro; suscipe eam, et
sic sepeliam mortuum meum in agro. Responditque Ephron:
Domine mi, audi me. Terra quam postulas quadringen
tos siclos argenti valet. Istud est precium inter me et
te; sed quantum est hoc? Sepeli mortuum tuum. Quod cum
audisset Abraham, appendit pecuniam quam Ephron po
stulaverat, audientibus filiis Heth, quadringentos ar
genti siclos, et probate monete publice. Confirmatus
que est ager quondam Ephronis, in quo erat spelunca

duplex respiciens mambre contra uspiam: quam spelunca et
omnes arbores eius in cunctis terminis eius per circuitum
abrahe in possessionem: filiis heth et cunctis qui intrabant
portam ciuitatis illius. Atque ita sepeliuit abraham
uxorem suam saram in spelunca agri duplici que respi-
ciebat mambre. hec est hebron in terra chanaan. Et con-
firmatus est ager et antrum quod erat in eo abrahe in
possessionem monumenti a filiis heth. XXIIII

Erat autem abraham senex dierumque multorum
et dominus in cunctis benedixerat ei. Dixitque ad ser-
uum seniorem domus sue qui preerat omnibus que habebat:
Pone manum tuam subter femur meum ut adiurem
te per dominum deum celi et terre ut non accipias uxorem filio meo
de filiabus chananeorum inter quos habito: sed ad terram
et cognationem meam proficiscaris et inde accipias uxo-
rem filio meo ysaac. Respondit seruus: Si noluerit mulier
uenire mecum in terram hanc numquid reducere debeo filium
tuum ad locum de quo egressus es? Dixit abra-
ham: Caue ne quando reducas illuc filium meum. Dominus
deus celi et terre qui tulit me de domo patris mei et de terra
natiuitatis mee qui locutus est mihi et iurauit mihi
dicens: Semini tuo dabo terram hanc; ipse mittet
angelum suum coram te et accipies inde uxorem
filio meo. Si autem noluerit mulier sequi te non teneberis
iuramento. filium meum ne reducas illuc. Posuit ergo ser-
uus manum sub femore abraham domini sui et iu-
rauit illi super sermone hoc. Tulitque x camelos de gre-
ge domini sui et abiit ex omnibus bonis eius portans
secum. Profectusque perrexit in mesopotamiam ad
urbem nachor. Cumque camelos fecisset accumbere
extra oppidum iuxta puteum aque uespere eo tempore
quo solent mulieres egredi ad hauriendam aquam:
orauit dominum dicens: Domine deus domini mei abraham
occurre obsecro mihi hodie et fac misericordiam cum domino meo
abraham. Ecce ego sto prope fontem aque et filie habita-
torum huius ciuitatis egredientur ad hauriendam
aquam. Igitur puella cui dixero: inclina hydriam
tuam ut bibam et illa responderit: bibe. quin et ca-
melis tuis potum tribuam: ipsa est quam preparasti seruo
tuo ysaac. et per hoc intelligam quod feceris misericordiam
cum domino meo. Nec dum intra se uerba compleuerat. Et
ecce rebecca egrediebatur filia bathuelis. filii mel-
che uxoris nachor fratris abraham habens hydriam in
scapula sua. puella decora nimis. uirgoque pulcher-
rima et incognita uiro. Descenderat autem ad fontem
et impleuerat hydriam ac reuertebatur. Occurritque ei
seruus et ait: Pauxillum aque mihi ad bibendum pre-
be de hydria tua. Que respondit: bibe domine mi. Celeriterque
deposuit hydriam super ulnam suam et dedit potum ei.
Cumque ille bibisset adiecit: Quin et camelis tuis
hauriam aquam donec cuncti bibant. Effundensque
hydriam in canalibus recurrit ad puteum ut
hauriret aquam et haustam omnibus camelis dedit. Ille
autem contemplabatur eam tacitus: scire uolens utrum
prosperum iter suum fecisset dominus an non. Postquam ergo biberunt
cameli protulit uir inaures aureas appendentes

siclos duos et armillas totidem pondo siclorum x.
Dixitque ad eam: Cuius es filia? Indica mihi: est in domo
patris tui locus ad manendum? Que respondit: Filia sum bathue-
lis filii nachor quem peperit ei melcha. Et
addidit dicens: Palearum quoque et feni plurimum est
apud nos et locus spatiosus ad manendum. Incli-
nauit se homo et adorauit dominum dicens: Be-
nedictus dominus deus domini mei abraham qui non abstulit
misericordiam et ueritatem suam a domino meo et recto itinere
me perduxit in domum fratris domini mei. Cucurrit
itaque puella et nuntiauit in domo matris sue
omnia que audierat. Habebat autem rebecca fratrem
nomine laban qui festinus egressus est ad hominem ubi
erat fons. Cumque uidisset inaures et ar-
millas in manibus sororis sue et audisset cuncta
uerba referentis. Hec locutus est mihi homo. uenit ad ui-
rum qui stabat iuxta camelos et prope fontem aque. di-
xitque ad eum: Ingredere benedicte domini: cur foris stas?
Preparaui domum et locum camelis tuis. Et introduxit
eum in hospitium: ac destrauit camelos. deditque
paleas et fenum et aquam ad lauandos pedes came-
lorum et uirorum qui uenerant cum eo. Et appositus est in
conspectu eius panis. Qui ait: Non comedam donec
loquar sermones meos. Respondit ei: Loquere. At ille: Seruus inquit
abraham sum et dominus benedixit domino meo ualde, magnifica-
tusque est. et dedit ei oues et boues argentum et aurum.
seruos et ancillas. camelos et asinos. Et peperit sara
uxor domini mei filium domino meo in senectute sua.
Deditque ei omnia que habuerat. et adiurauit me dominus meus di-
cens: Non accipies filio meo uxorem de filiabus cha-
naneorum in quorum terra habito: sed perges ad domum patris mei
et de cognatione mea accipies filio meo uxorem. Ego
uero respondi domino meo: Quid si noluerit mecum uenire mu-
lier? Dominus ait: in cuius conspectu ambulo mittet
angelum suum tecum et diriget uiam tuam. accipiesque uxo-
rem filio meo de cognatione mea et de domo patris
mei. Innocens eris a maledictione mea. cum ue-
neris ad propinquos meos et non dederint tibi. Veni ergo hodie ad
fontem aque et dixi: Domine deus domini mei abraham si
direxisti uiam meam in qua nunc ambulo. ecce sto iuxta
fontem aque et uirgo que egredietur ad hauriendam aquam
audierit me: Da mihi pauxillum aque ad bibendum ex
hydria tua. et dixerit mihi: et tu bibe et camelis tuis hau-
riam. ipsa est mulier quam preparauit dominus filio domini mei.
Cumque hec tacitus mecum uoluerem apparuit rebec-
ca ueniens cum hydria quam portabat in scapula.
descenditque ad fontem et hausit aquam. et aio ad eam:
da mihi paululum bibere. Que festinans deposuit hy-
driam de humero et dixit mihi: et tu bibe et camelis tuis
potum tribuam. Bibi et adaquauit camelos. Interro-
gauique eam et dixi: Cuius es filia? Que respondit: Filia ba-
thuelis sum filii nachor quem peperit illi melcha.
Suspendi itaque inaures ad ornandam faciem
eius. et armillas posui in manibus eius. Pronusque adoraui
dominum benedicens domino deo domini mei abraham qui
perduxit me recto itinere ut sumerem filiam fratris

fratris sui filio eius. Quam ob rem si facitis misericordiam et veri-
tatem cum domino meo: indicate michi. Si autem aliud placet,
et hoc dicite michi ut vadam ad dextram sive ad sinistram.
Responderunt laban et bathuel. A domino egressus est sermo. Non pos-
sumus extra placitum eius quicquam aliud loqui tecum.
En rebecca coram te est: tolle eam et proficiscere, et sit uxor
filii domini tui, sicut locutus est dominus. Quod cum audisset puer abraham
procidens adoravit in terra dominum. Prolatisque vasis ar-
genteis et aureis ac vestibus, dedit ea rebecce pro munere.
Fratribus quoque eius et matri dona obtulit. Initoque convivio
vescentes pariter et bibentes manserunt ibi. Surgens
autem mane locutus est puer: Dimitte me ut vadam ad
dominum meum. Responderuntque fratres eius et mater: Maneat puella
saltem x dies apud nos, et postea proficiscetur. Nolite, ait,
me retinere, quia dominus direxit viam meam: dimittite me
ut pergam ad dominum meum. Et dixerunt: Vocemus puellam et
queramus ipsius voluntatem. Cumque vocata venisset,
sciscitati sunt: Vis ire cum homine isto? Que ait: Vadam.
Dimiserunt ergo eam et nutricem illius, servumque
abraham et comites eius, imprecantes prospera so-
rori sue atque dicentes: Soror nostra es, crescas in mille milia,
et possideat semen tuum portas inimicorum suorum. Igitur
rebecca et puelle illius ascensis camelis secute sunt virum, qui
festinus revertebatur ad dominum suum. Eo tempore deambu-
labat ysaac per viam que ducit ad puteum cuius nomen est
viventis et videntis. Habitabat enim in terra australi. Et e-
gressus fuerat ad meditandum in agro, inclinata iam die.
Cumque elevasset oculos, vidit camelos venientes procul.
Rebecca quoque conspecto ysaac, descendit de camelo et
ait ad puerum: Quis est ille homo qui venit per agrum in oc-
cursum nobis? Dixitque ei: Ipse est dominus meus. At illa tollens
cito pallium, operuit se. Servus autem cuncta que ges-
serat narravit domino suo ysaac. Qui introduxit eam
in tabernaculum sare matris sue, et accepit eam uxorem,
et in tantum dilexit eam, ut dolorem qui ex morte matris ac-
ciderat temperaret.

XXV

Abraham vero duxit aliam uxorem nomine cethuram, que pe-
perit ei zamram et iexan et madan et madian et ies-
Filii dadan boch et sue. Iexan quoque genuit saban et dadan. Filii dadan fuerunt assu-
rim et lathusim et loomim. At vero ex madian ortus est epha
et afer et enoch et abida et eldaa. Omnes hii filii cethure. De-
ditque abraham cuncta que possederat ysaac. Filiis autem con-
cubinarum largitus est munera, et separavit eos ab ysaac
filio suo, dum adhuc ipse viveret, ad plagam orientalem.
Fuerunt autem dies vite eius c.lxxv. anni. Et deficiens
mortuus est in senectute bona, provecteque etatis et plenus
dierum. Congregatusque est ad populum suum. Et sepelierunt
eum ysaac et hysmael filii sui in spelunca duplici,
que sita est in agro ephron filii seor ethei, e regione
mambre, quem emerat a filiis heth. Ibi sepultus est ipse et
sara uxor sua. Post obitum illius benedixit deus ysaac filio
eius, qui habitabat iuxta puteum nomine viventis et videntis.
Hee sunt generationes hismael filii abrahe quem peperit
ei agar egyptia famula sare. Et hec nomina filiorum eius in
vocabulis et generationibus suis. Primogenitus hismaelis nabaioth,
deinde cedar et abdeel et mapsam, masma quoque et duma
et massa, et adad, et thema, et iathur, et naphis, et cedma.
Isti sunt filii hysmael, et hec nomina per castella et oppida eorum:
duodecim principes tribuum suarum. Et facti sunt anni vite
hismahel c.xxx.vii. Et deficiens mortuus est, et apposi-
tus est ad populum suum. Habitavit autem ab evila usque sur, que
respicit egyptum introeuntibus assyrios. Coram cunctis
fratribus suis obiit. Hee quoque sunt generationes ysaac filii abrahe.
Abraham genuit ysaac. Qui cum esset xl. annorum
duxit uxorem rebeccam filiam bathuelis syri de mesopo-
tamia sororem laban. Deprecatusque est ysaac dominum pro
uxore sua, eo quod esset sterilis. Qui exaudivit eum, et dedit
conceptum rebecce. Sed collidebantur in utero eius par-
vuli. Que ait: Si sic michi futurum erat, quid necesse
fuit concipere? Perrexitque ut consuleret dominum. Qui re-
spondens ait: Due gentes in utero tuo sunt, et duo populi ex
ventre tuo dividentur, populusque populum superabit, et
maior serviet minori. Iam tempus pariendi advenerat,
et ecce gemini in utero eius reperti sunt. Qui prior egres-
sus est rufus erat, et totus in morem pellis hispidus. Vo-
catumque nomen eius esau. Protinus alter egrediens plantam
fratris manu tenebat, et idcirco appellavit eum iacob.
Sexagenarius erat ysaac quando nati sunt parvuli.
Quibus adultis, factus est esau vir gnarus venandi et
homo agricola. Iacob autem vir simplex habitabat in ta-
bernaculis. Ysaac amabat esau eo quod de venationibus
illius vesceretur; et rebecca diligebat iacob. Coxit autem
iacob pulmentum. Ad quem cum venisset esau lassus
de agro, ait: Da michi de coctione hac rufa, quia oppido lassus
sum. Quam ob causam vocatum est nomen eius edom. Cui dixit
iacob: Vende michi primogenita tua. Ille respondit: En morior. Quid
michi proderunt primogenita? Ait iacob: Iura ergo michi. Iuravit
ergo esau et vendidit primogenita. Et sic accepto pane et len-
tis edulio, comedit et bibit, et abiit, parvipendens quod pri-
mogenita vendidisset.

XXVI

Orta autem fame super terram post eam sterilitatem que
acciderat in diebus abraham, abiit ysaac ad a-
bimelech regem palestinorum in gerara. Apparuitque ei dominus
et ait: Non descendas in egyptum, sed quiesce in terra
quam dixero tibi, et peregrinare in ea, eroque tecum et benedicam tibi. Tibi
enim et semini tuo dabo universas regiones has, com-
plens iuramentum quod spopondi abraham patri tuo. Et multi-
plicabo semen tuum sicut stellas celi, daboque posteris tuis
universas regiones has. Et benedicentur in semine tuo
omnes gentes terre, eo quod obedierit abraham voci mee, et custo-
dierit precepta mea et mandata et cerimonias legesque ser-
vaverit. Mansit itaque ysaac in geraris. Qui cum interro-
garetur a viris loci illius super uxore sua, respondit: Soror mea
est. Timuerat enim confiteri quod sibi esset sociata coniu-
gio, reputans ne forte interficerent eum propter illius pulchri-
tudinem. Cumque pertransissent dies plurimi et ibi de-
moraretur, prospiciens abimelech rex palestinorum per
fenestram, vidit eum iocantem cum rebecca uxore sua.
Et accersito eo ait: Perspicuum est quod uxor tua sit. Cur
mentitus es eam sororem tuam esse? Respondit: Timui ne mo-
rerer propter eam. Dixitque abimelech: Quare imposuisti
nobis? Potuit coire quispiam de populo cum uxore tua,

induxisses super nos grande peccatum. Precepitque omni populo dicens: Qui tetigerit hominis huius uxorem morte morietur. Seminavit autem ysaac in terra illa et invenit in ipso anno centuplum. Benedixitque ei dominus et locupletatus est homo et ibat proficiens atque succrescens donec vehementer magnus effectus est. Habuit quoque possessiones ovium et armentorum et familie plurimum. Ob hoc invidentes ei palestini omnes puteos quos foderant servi patris illius abraham illo tempore obstruxerunt implentes humo, intantum ut ipse abimelech diceret ad ysaac: Recede a nobis quoniam potentior nobis factus es valde. Et ille discedens ut veniret ad torrentem gerare habitaretque ibi; rursum fodit alios puteos quos foderant servi patris sui abraham et quos illo mortuo olim obstruxerant philistiim. Appellavitque eos hisdem nominibus quibus ante pater vocaverat. Foderunt in torrente et reppererunt aquam vivam. Sed et ibi iurgium fuit pastorum gerare adversus pastores ysaac dicentium: Nostra est aqua. Quam ob rem nomen putei ex eo quod acciderat vocavit calumpniam. Foderunt et alium, et pro eo quoque rixati sunt. Appellavitque eum inimicicias. Profectus inde fodit alium puteum pro quo non contenderunt. Itaque vocavit nomen illius latitudo dicens: Nunc dilatavit nos dominus et fecit crescere super terram. Ascendit autem ex illo loco in bersabee. Ubi apparuit ei dominus in ipsa nocte dicens: Ego sum deus abraham patris tui. Noli timere quia ego tecum sum. Benedicam tibi et multiplicabo semen tuum propter servum meum abraham. Itaque edificavit ibi altare domino et invocato nomine domini extendit tabernaculum precepitque servis suis ut foderent puteum. Ad quem locum cum venissent de gerariis abimelech et ochozat amicus illius et phicol dux militum, locutus est eis ysaac: Quid venistis ad me hominem quem odistis et expulistis a vobis? Qui responderunt: Vidimus tecum esse dominum et idcirco nos diximus: Sit iuramentum inter nos et ineamus fedus ut non facias nobis quicquam mali, sicut et nos nichil tuorum attigimus nec fecimus quod te lederet, sed cum pace dimisimus auctum benedictione domini. Fecit ergo eis convivium et post cibum et potum surgentes mane iuraverunt sibi mutuo. Dimisitque eos ysaac pacifice in locum suum. Ecce autem in ipso die venerunt servi ysaac annunciantes ei de puteo quem foderant atque dicentes: Invenimus aquam. Unde appellavit eum habundantiam et nomen urbi impositum est bersabee usque in presentem diem. Esau vero quinquagenarius duxit uxores duas iudith filiam beeri ethei et bethsamath filiam elon eiusdem loci, que ambe offendebant animum ysaac et rebecce.

XXVII

Senuit autem ysaac et caligaverunt oculi eius et videre non poterat. Vocavitque esau filium suum maiorem et dixit ad eum: Fili mi. Qui respondit: Adsum. Cui pater: Vides inquit quod senuerim et ignorem diem mortis mee. Sume arma tua, pharetram et arcum, et egredere foras. Cumque venatu aliquid apprehenderis, fac michi inde pulmentum ut benedicat tibi anima mea antequam moriar. Quod cum audisset rebecca et ille abiisset in agrum ut iussionem patris impleret, dixit filio suo iacob: Audivi patrem tuum loquentem cum esau fratre tuo et dicentem ei: Affer michi de venatione tua et fac cibos ut comedam et benedicam tibi coram domino antequam moriar. Nunc ergo fili mi acquiesce consiliis meis et pergens ad gregem affer michi duos hedos optimos ut faciam ex eis escas patri tuo quibus libenter vescitur. Quas cum intuleris et comederit, benedicat tibi priusquam moriatur. Cui ille respondit: Nosti quod esau frater meus homo pilosus sit et ego lenis. Si attrectaverit me pater meus et senserit, timeo ne putet me voluisse illudere ei et inducat super me maledictionem pro benedictione. Ad quem mater: In me sit ait ista maledictio fili mi. Tantum audi vocem meam et pergens affer que dixi. Abiit et attulit deditque matri sue. Paravit illa cibos sicut noverat velle patrem illius. Et vestibus esau valde bonis quas apud se habebat domi induit eum pelliculasque hedorum circumdedit manibus et colli nuda protexit. Deditque pulmentum et panes quos coxerat tradidit. Quibus illatis dixit: Pater mi. At ille respondit: Audio. Quis es tu fili mi? Dixitque iacob: Ego sum esau primogenitus tuus. Feci sicut precepisti michi. Surge, sede et comede de venatione mea ut benedicat michi anima tua. Rursum ysaac ad filium suum: Quomodo inquit tam cito invenire potuisti fili mi? Qui respondit: Voluntas dei fuit ut cito michi occurreret quod volebam. Dixitque ysaac: Accede huc ut tangam te fili mi et probem utrum tu sis filius meus esau an non. Accessit ille ad patrem et palpato eo dixit ysaac: Vox quidem vox iacob est, sed manus manus sunt esau. Et non agnovit eum quia pilose manus similitudinem maioris expresserant. Benedicens ergo illi ait: Tu es filius meus esau? Respondit: Sum. Et ille: Affer inquit michi cibos de venatione tua fili mi ut benedicat tibi anima mea. Quos cum oblatos comedisset, obtulit ei etiam vinum. Quo hausto dixit ad eum: Accede ad me et da michi osculum fili mi. Accessit et osculatus est eum. Statimque ut sensit vestimentorum eius fragrantiam benedicens ait: Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni cui benedixit dominus. Det tibi deus de rore celi et de pinguedine terre habundantiam frumenti et vini et olei. Et serviant tibi populi et adorent te tribus. Esto dominus fratrum tuorum et incurventur ante te filii matris tue. Qui maledixerit tibi sit ille maledictus et qui benedixerit tibi benedictionibus repleatur. Vix ysaac sermonem impleverat et egresso iacob foras venit esau. Coctosque de venatione cibos intulit patri dicens: Surge pater mi et comede de venatione filii tui ut benedicat michi anima tua. Dixitque illi ysaac: Quis enim es tu? Qui respondit: Ego sum filius tuus primogenitus esau. Expavit ysaac stupore vehementi et ultra quam credi potest admirans ait: Quis igitur ille est qui dudum captam venationem attulit michi et comedi ex omnibus priusquam tu venires? Benedixique ei et erit benedictus. Auditis esau sermonibus patris irrugiit clamore magno et consternatus ait: Benedic etiam et michi pater mi. Qui ait: Venit germanus tuus fraudulenter et accepit benedictionem tuam. At ille subiunxit: Iuste vocatum est nomen eius iacob. Supplantavit enim me en altera vice. Primogenita mea ante tulit et nunc secundo surripuit benedictionem meam. Rursumque ad patrem: Numquid non reservasti ait et michi benedictionem? Respondit ysaac: Dominum tuum illum constitu

tuum, et omnes fratres eius servituti eius subiugavi, fru-
mento et vino stabilivi eum; et tibi post haec, fili mi, ultra
quid faciam? Cui Esau ait: Num unam tantum, inquit, bene-
dictionem habes pater? Mihi quoque obsecro ut benedicas. Cumque eiu-
latu magno fleret, motus Ysaac dixit ad eum: In pin-
guedine terrae et in rore caeli desuper erit benedictio tua. Vives
in gladio et fratri tuo servies. Tempusque veniet cum excu-
tias et solvas iugum eius de cervicibus tuis. Oderat ergo
semper Esau Iacob pro benedictione qua benedixerat ei pater,
dixitque in corde suo: Venient dies luctus patris mei
et occidam Iacob fratrem meum. Nuntiata sunt haec Rebeccae. Quae
mittens et vocans Iacob filium suum, dixit ad eum: Ecce
Esau frater tuus minatur ut occidat te. Nunc ergo fili au-
di vocem meam, et consurgens fuge ad Laban fratrem me-
um in Haran. Habitabisque cum eo paucos dies donec
requiescat furor fratris tui et cesset indignatio eius,
obliviscaturque eorum quae fecisti in eum. Postea mittam
et adducam te inde huc. Cur utroque orbabor filio in
una die? Dixitque Rebecca ad Ysaac: Taedet me vitae
meae propter filias Heth. Si acceperit Iacob uxorem de stir-
pe huius terrae, nolo vivere. XXVIII

Vocavit itaque Ysaac Iacob, benedixitque eum,
praecepitque ei dicens: Noli accipere coniugem de ge-
nere Chanaan; sed vade et proficiscere in Mesopota-
miam Syriae ad domum Bathuel patris matris
tuae, et accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban a-
vunculi tui. Deus autem omnipotens benedicat tibi, et crescere te
faciat atque multiplicet, ut sis in turbas populorum; et
det tibi benedictiones Abraham, et semini tuo post
te, ut possideas terram peregrinationis tuae, quam pollicitus est
avo tuo. Cumque dimisisset eum Ysaac, profectus venit
in Mesopotamiam Syriae ad Laban filium Bathuel
Syri, fratrem Rebeccae matris suae. Videns autem Esau quod be-
nedixisset pater suus Iacob, et misisset eum in Mesopotamiam
Syriae, ut inde uxorem duceret, et quod post benedictionem
praecepisset ei dicens: Non accipies coniugem de filiabus
Chanaan, quodque oboediens Iacob parentibus suis isset
in Syriam, probans quoque quod non libenter aspiceret fili-
as Chanaan pater suus, ivit ad Ysmahelem et addu-
xit uxorem absque his quas prius habebat, Maheleth fi-
liam Ysmahel filii Abraham, sororem Nabaioth. Igi-
tur egressus Iacob de Bersabee pergebat Aran. Cumque
venisset ad locum quendam et vellet in eo requiescere
post solis occubitum, tulit de lapidibus qui iacebant,
et supponens capiti suo, dormivit in eodem loco. Vid-
itque in somnis scalam stantem super terram, et cacumen eius
tangens caelum, angelos quoque Dei ascendentes et des-
cendentes per eam, et Dominum innixum scalae dicentem
sibi: Ego sum Deus Abraham patris tui et Deus Ysaac.
Terram in qua dormis tibi dabo et semini tuo. Eritque
semen tuum quasi pulvis terrae. Dilataberis ad orientem et
occidentem et septentrionem et meridiem, et benedicentur
in te et in semine tuo cunctae tribus terrae. Et ero custos tuus
quocumque perrexeris, et reducam te in terram hanc, nec
dimittam nisi complevero universa quae dixi. Cumque evigilas-
set Iacob de somno, ait: Vere Dominus est in loco isto, et ego
nesciebam. Pavensque: Quam terribilis est, inquit, locus iste; non
est hic aliud nisi domus Dei et porta caeli. Surgens ergo mane tu-
lit lapidem quem supposuerat capiti suo, et erexit in titu-
lum, fundens oleum desuper. Appellavitque nomen urbis
Bethel, quae prius Luza vocabatur. Vovit etiam votum dicens:
Si fuerit Deus mecum, et custodierit me in via per quam
ambulo, et dederit mihi panem ad vescendum et vestem ad
induendum, reversusque fuero prospere ad domum patris mei, erit
mihi Dominus in Deum, et lapis iste quem erexi in titulum vocabitur
domus Dei; cunctorumque quae dederis mihi decimas offeram tibi.

Profectus ergo Iacob venit in terram XXIX
orientalem, et vidit puteum in agro, tresque greges
ovium accubantes iuxta eum. Nam ex illo adaquaban-
tur pecora, et os eius grandi lapide claudebatur. Mos-
que erat ut cunctis ovibus congregatis devolverent
lapidem, et refectis gregibus rursum super os putei pone-
rent. Dixitque ad pastores: Fratres unde estis? Qui
responderunt: De Haran. Quos interrogans: Numquid, ait,
nostis Laban filium Nachor? Dixerunt: Novimus.
Sanus est? inquit. Valet, inquiunt. Et ecce Rachel filia
eius venit cum grege suo. Dixitque Iacob: Adhuc
multum diei superest, nec est tempus ut reducantur ad
caulas greges. Date ante potum ovibus, et sic ad pastum
eas reducite. Qui responderunt: Non possumus donec omnia pe-
cora congregentur et amoveamus lapidem de ore pu-
tei, ut adaquemus greges. Adhuc loquebantur, et ecce
Rachel veniebat cum ovibus patris sui. Nam gregem ipsa
pascebat. Quam cum vidisset Iacob et sciret consobrinam
suam, ovesque Laban avunculi sui, amovit lapidem quo pu-
teus claudebatur, et adaquato grege osculatus est eam,
et elevata voce flevit. Et indicavit ei quod frater esset patris
sui et filius Rebeccae. At illa festinans nuntiavit patri suo.
Qui cum audisset venisse Iacob filium sororis suae, cu-
currit obviam ei. Complexusque eum et in oscula ruens
duxit in domum suam. Auditisque causis itineris,
respondit: Os meum es et caro mea. ~~Postquam expleti sunt~~
Et postquam expleti sunt dies mensis unius, dixit
ei: Num quia frater meus es, gratis servies mihi? Dic
quid mercedis accipias. Habebat vero duas filias: no-
men maioris Lia, minor vero appellabatur Rachel. Sed
Lia lippis erat oculis; Rachel decora facie et ve-
nusta aspectu. Quam diligens Iacob ait: Serviam
tibi pro Rachel filia tua minore septem annis. Respondit Laban:
Melius est ut tibi eam dem quam viro alteri; mane apud
me. Servivit ergo Iacob pro Rachel septem annis, et vi-
debantur illi pauci dies prae amoris magnitudine.
Dixitque ad Laban: Da mihi uxorem meam, quia tempus impletum
est, ut ingrediar ad eam. Qui vocatis multis amicorum
turbis ad convivium, fecit nuptias. Et vespere Liam
filiam suam introduxit ad eum, dans ancillam filiae
Zelpham nomine. Ad quam cum ex more Iacob fuisset
ingressus, facto mane vidit Liam, et dixit ad socerum suum:
Quid est quod facere voluisti? Nonne pro Rachel servivi tibi?
Quare imposuisti mihi? Respondit Laban: Non est in loco
nostro consuetudinis ut minores ante tradamus ad
nuptias. Imple ebdomadam dierum huius copulae, et

haue quod dabo tibi pro opere quo serviturus es mihi septem annis aliis. Adquievit placito, et ebdomada transacta Rachel duxit uxorem, cui pater servam Balam tradiderat. Tandemque potitus optatis nuptiis, amorem sequentis priori praetulit, serviens apud eum septem annis aliis. Videns autem Dominus quod despiceret Liam, aperuit vulvam eius, sorore sterili permanente. Que conceptum genuit filium, vocavitque nomen eius Ruben, dicens: Vidit Dominus humilitatem meam, nunc amabit me vir meus. Rursumque concepit et peperit filium, et ait: Quoniam audivit me Dominus haberi contemptui, dedit etiam istum mihi, vocavitque nomen eius Symeon. Concepitque tercio et genuit alium, dixitque: Nunc quoque copulabitur mihi maritus meus, eo quod pepererim ei tres filios, et ideo appellavit nomen eius Levi. Quarto concepit et peperit filium, et ait: Modo confitebor Domino, et ob hoc vocavit eum Iudam, et cessavit parere.

XXX

Cernens autem Rachel quod infecunda esset, invidit sorori, et ait marito suo: Da mihi liberos, alioquin moriar. Cui iratus respondit Iacob: Num pro Deo ego sum, qui privavit te fructu ventris tui? At illa: Habeo, inquit, famulam Balam; ingredere ad illam, ut pariat super genua mea, et habeam ex illa filios. Deditque illi Balam in coniugium. Que ingresso ad se viro concepit et peperit filium. Dixitque Rachel: Iudicavit mihi Dominus, et exaudivit vocem meam, dans mihi filium, et ideo appellavit nomen eius Dan. Rursumque Bala concipiens peperit alterum, pro quo ait Rachel: Comparavit me Deus cum sorore mea, et invalui; vocavitque eum Neptalim. Sentiens Lia quod parere desiisset, Zelpham ancillam suam marito tradidit. Qua post conceptum edente filium, dixit: Feliciter, et ideo vocavit nomen eius Gad. Peperit quoque Zelpha alterum. Dixitque Lia: Hoc pro beatitudine mea; beatam quippe me dicent omnes mulieres; propterea appellavit eum Aser. Egressus autem Ruben tempore messis triticee in agrum, repperit mandragoras, quas matri Lie detulit. Dixitque Rachel: Da mihi partem de mandragoris filii tui. Illa respondit: Parumne tibi videtur quod praeripueris maritum mihi, nisi etiam mandragoras filii mei tuleris? Ait Rachel: Dormiat tecum hac nocte pro mandragoris filii tui. Redeuntique ad vesperam Iacob de agro, egressa est in occursum eius Lia et ait: Ad me intrabis, quia mercede conduxi te pro mandragoris filii mei. Dormivitque cum ea nocte illa. Et exaudivit Deus preces eius, concepitque et peperit filium quintum, et ait: Dedit Deus mercedem mihi, quia dedi ancillam meam viro meo. Appellavitque nomen eius Ysachar. Rursum Lia concipiens peperit sextum filium, et ait: Ditavit me Deus dote bona; etiam hac vice mecum erit maritus meus, eo quod genuerim ei sex filios; et ideo appellavit nomen eius Zabulon. Post quem peperit filiam nomine Dinam. Recordatus quoque Dominus Rachelis, exaudivit eam et aperuit vulvam illius. Que concepit et peperit filium, dicens: Abstulit Deus obprobrium meum. Et vocavit nomen illius Ioseph, dicens: Addat mihi Dominus filium alterum. Nato autem Ioseph, dixit Iacob socero suo: Dimitte me ut revertar in patriam et ad terram meam. Da mihi uxores et liberos meos, pro quibus servivi tibi, ut abeam. Tu nosti servitutem qua servivi tibi. Ait ei Laban: Inveniam gratiam in conspectu tuo; experimento didici quia benedixerit mihi Deus propter te. Constitue mercedem tuam quam dem tibi. At ille respondit: Tu nosti quomodo servierim tibi, et quanta in manibus meis fuerit possessio tua. Modicum habuisti antequam venirem, et nunc dives effectus es; benedixitque tibi Dominus ad introitum meum. Iustum est igitur ut aliquando provideam etiam domui mee. Dixitque Laban: Quid dabo tibi? At ille ait: Nichil volo; sed si feceris quod postulo, iterum pascam et custodiam pecora tua. Gyra omnes greges tuos, et separa cunctas oves varias et sparso vellere; et quodcumque furvum et maculosum variumque fuerit tam in ovibus quam in capris, erit merces mea. Respondebitque mihi cras iustitia mea, quando placiti tempus advenerit coram te; et omnia que non fuerint varia et maculosa et furva tam in ovibus quam in capris, furti me arguent. Dixit Laban: Gratum habeo quod petis. Et separavit in die illa capras et oves, et hircos et arietes varios atque maculosos; cunctum autem gregem unicolorem, id est albi et nigri velleris, tradidit in manu filiorum suorum. Et posuit spatium itineris trium dierum inter se et generum, qui pascebat reliquos greges eius. Tollens ergo Iacob virgas populeas virides, et amigdalinas, et ex platanis, ex parte decorticavit eas; detractisque corticibus, in his que spoliata fuerant candor apparuit; illa vero que integra fuerant viridia permanserunt; atque in hunc modum color effectus est varius. Posuitque eas in canalibus, ubi effundebatur aqua, ut cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, et in aspectu earum conciperent. Factumque est ut in ipso calore coitus oves intuerentur virgas, et parerent maculosa et varia et diverso colore respersa. Divisitque gregem Iacob, et posuit virgas in canalibus ante oculos arietum; erant autem alba queque et nigra Laban, cetera vero Iacob, separatis inter se gregibus. Igitur quando primo tempore ascendebantur oves, ponebat Iacob virgas in canalibus aquarum ante oculos arietum et ovium, ut in earum contemplatione conciperent; quando vero serotina admissura erat et conceptus extremus, non ponebat eas. Factaque sunt ea que erant serotina Laban, et que primi temporis Iacob. Ditatusque est homo ultra modum, et habuit greges multos, ancillas et servos, camelos et asinos.

XXXI

Postquam autem audivit verba filiorum Laban dicentium: Tulit Iacob omnia que fuerunt patris nostri, et de illius facultate ditatus factus est inclitus; animadvertit quoque faciem Laban, quod non esset erga se sicut heri et nudiustertius, maxime dicente sibi Domino: Revertere in terram patrum tuorum et ad generationem tuam, eroque tecum. Misit et vocavit Rachel et Liam in agrum, ubi pascebat greges, dixitque eis: Video faciem patris vestri, quod non sit erga me sicut heri et nudiustertius. Deus autem patris mei fuit mecum. Et ipse nostis quod totis viribus meis servierim patri vestro. Sed et pater vester circumvenit me, et mutavit mercedem meam decem vicibus; et tamen non dimisit eum Deus ut noceret mihi. Si quando dixit: Varie erunt mercedes tue, pariebant omnes oves varios fetus; quando vero e contrario ait: Alba queque accipies pro mercede, omnes greges alba pepererunt. Tulitque Deus substantiam patris vestri, et dedit mihi. Postquam enim conceptus ovium tempus advenerat, levavi oculos meos, et vidi in somnis as-

cendentes mares super feminas varios et maculosos et diversorum colorum. Dixitque angelus Domini ad me in somnis: Iacob. Et ego respondi: Adsum. Qui ait: Leva oculos tuos et vide universos masculos ascendentes super feminas varios respersos atque maculosos. Vidi enim omnia quae fecit tibi Laban. Ego sum Deus Bethel, ubi unxisti lapidem et votum vovisti mihi. Nunc ergo surge et egredere de terra hac revertens in terram nativitatis tuae. Responderuntque Rachel et Lia: Numquid habemus residui quicquam in facultatibus et hereditate domus patris nostri? Nonne quasi alienas reputavit nos et vendidit comeditque pretium nostrum? Sed Deus tulit opes patris nostri et eas tradidit nobis ac filiis nostris. Unde omnia quae praecepit tibi Deus fac. Surrexit itaque Iacob et impositis liberis ac coniugibus suis super camelos abiit. Tulitque omnem substantiam suam et greges et quicquid in Mesopotamia acquisierat pergens ad Isaac patrem suum in terram Chanaan. Eo tempore ierat Laban ad tondendas oves, et Rachel furata est idola patris sui. Noluitque Iacob confiteri socero suo quod fugeret. Cumque abisset tam ipse quam omnia quae iuris sui erant, et amne transmisso pergeret contra montem Galaad, nuntiatum est Laban die tertio fugisse Iacob. Qui assumptis fratribus suis persecutus est eum diebus septem, et comprehendit eum in monte Galaad. Viditque in somnis dicentem sibi Deum: Cave ne quicquam aspere loquaris contra Iacob. Iamque Iacob extenderat tabernaculum in monte; cum ille consecutus eum cum fratribus suis in eodem monte Galaad fixit tentorium, et dixit ad Iacob: Quare ita egisti, ut clam me abigeres filias meas quasi captivas gladio? Cur ignorante me fugere voluisti nec indicare mihi, ut prosequerer te cum gaudio et canticis et tympanis et citharis? Non es passus ut oscularer filios meos et filias. Stulte operatus es; et nunc quidem valet manus mea reddere tibi malum, sed Deus patris tui heri dixit mihi: Cave ne loquaris contra Iacob quicquam durius. Esto, ad tuos ire cupiebas et desiderio erat tibi domus patris tui; cur furatus es deos meos? Respondit Iacob: Quod inscio te profectus sum, timui ne violenter auferres filias tuas. Quod autem furti me arguis, apud quemcumque inveneris deos tuos necetur coram fratribus nostris. Scrutare quicquid tuorum apud me inveneris et aufer. Haec dicens ignorabat quod Rachel furata esset idola. Ingressus itaque Laban tabernacula Iacob et Liae et utriusque famulae non invenit. Cumque intrasset tentorium Rachelis, illa festinans abscondit idola subter stramenta cameli et sedit desuper. Scrutantique omne tentorium et nihil invenienti ait: Ne irascatur dominus meus quod coram te assurgere nequeo, quia iuxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi. Sic delusa sollicitudo quaerentis est. Tumensque Iacob cum iurgio ait: Quam ob culpam meam et ob quod peccatum meum sic exarsisti post me et scrutatus es omnem supellectilem meam? Quid invenisti de cuncta substantia domus tuae? Pone hic coram fratribus meis et fratribus tuis, et iudicent inter me et te. Idcirco viginti annos fui tecum; oves tuae et caprae steriles non fuerunt; arietes gregis tui non comedi, nec captum a bestia ostendi tibi; ego omne damnum reddebam; quicquid furto peribat a me exigebas. Die noctuque aestu urebar et gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis. Sic per viginti annos in domo tua servivi tibi, quattuordecim pro filiabus et sex pro gregibus tuis; immutasti quoque mercedem meam decem vicibus. Nisi Deus patris mei Abraham et timor Isaac affuisset mihi, forsitan modo nudum me dimisisses. Afflictionem meam et laborem manuum mearum respexit Deus et arguit te heri. Respondit ei Laban: Filiae meae et filii et greges tui et omnia quae cernis mea sunt. Quid possum facere filiis et nepotibus meis? Veni ergo et ineamus foedus, ut sit in testimonium inter me et te. Tulit itaque Iacob lapidem et erexit illum in titulum. Dixitque fratribus suis: Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum, comederuntque super eum. Quem vocavit Laban tumulum testis, et Iacob acervum testimonii, uterque iuxta proprietatem linguae suae. Dixitque Laban: Tumulus iste testis erit inter me et te hodie, et idcirco appellatum est nomen eius Galaad, id est tumulus testis. Intueatur et iudicet Dominus inter nos quando recesserimus a nobis. Si afflixeris filias meas, et si introduxeris alias uxores super eas, nullus sermonis nostri testis est absque Deo qui praesens respicit. Dixitque rursus ad Iacob: En tumulus hic et lapis quem erexi inter me et te testis erit. Tumulus inquam iste et lapis sint in testimonio, si aut ego transiero illum pergens ad te, aut tu praeterieris malum mihi cogitans. Deus Abraham et Deus Nachor iudicet inter nos, Deus patris eorum. Iuravit ergo Iacob per timorem patris sui Isaac, immolatisque victimis in monte vocavit fratres suos ut ederent panem. Qui cum comedissent, pernoctaverunt ibi. Laban vero de nocte consurgens osculatus est filios et filias suas et benedixit illis, reversusque est in locum suum.

XXXII

Iacob quoque abiit itinere quo coeperat, fueruntque ei obviam angeli Dei. Quos cum vidisset, ait: Castra Dei sunt haec; et appellavit nomen loci illius Mahanaim, id est castra. Misit autem et nuntios ante se ad Esau fratrem suum in terram Seir, in regionem Edom, praecepitque eis dicens: Sic loquimini domino meo Esau: Haec dicit frater tuus Iacob: Apud Laban peregrinatus sum et fui usque in praesentem diem. Habeo boves et asinos et oves et servos et ancillas; mittoque nunc legationem ad dominum meum, ut inveniam gratiam in conspectu tuo. Reversique sunt nuntii ad Iacob dicentes: Venimus ad Esau fratrem tuum, et ecce properat in occursum tibi cum quadringentis viris. Timuit Iacob valde, et perterritus divisit populum qui secum erat, greges quoque et oves et boves et camelos in duas turmas, dicens: Si venerit Esau ad unam turmam et percusserit eam, alia turma quae reliqua est salvabitur. Dixitque Iacob: Deus patris mei Abraham et Deus patris mei Isaac, Domine qui dixisti mihi: Revertere in terram tuam et in locum nativitatis tuae, et benefaciam tibi: minor sum cunctis miserationibus tuis et veritate tua quam explevisti servo tuo. In baculo meo transivi Iordanem istum, et nunc cum duabus turmis regredior. Erue me de manu fratris mei Esau, quia valde eum timeo, ne forte veniens percutiat matrem cum filiis. Tu locutus es quod benefaceres mihi et dilatares semen meum sicut harenam maris, quae prae multitudine numerari non potest. Cumque dormisset ibi nocte illa, separavit de his quae habebat munera Esau fratri suo, capras .cc., hircos .xx., oves .cc. et arietes .xx., camelos fetas cum pullis suis .xxx., vaccas .xl. et tauros .xx., asinas

xx. et pullos eorum x. Et misit per manus servorum suorum singulos seorsum greges. Dixitque pueris suis: Antecedite me, et sit spatium inter gregem et gregem. Et precepit priori dicens: Si obviam habueris fratrem meum Esau, et interrogaverit te: Cuius es, aut quo vadis, aut cuius sunt ista que sequeris? Respondebis: Servi tui Iacob; munera misit domino suo Esau; ipse quoque post nos venit. Similiter dedit mandata secundo et tertio et cunctis qui sequebantur greges, dicens: Hisdem verbis loquimini ad Esau cum inveneritis eum. Et addetis: Ipse quoque famulus tuus Iacob iter nostrum insequitur. Dixit enim: Placabo illum muneribus que precedunt, et postea videbo illum; forsitan propitiabitur michi. Precesserunt itaque munera ante eum; ipse vero mansit nocte illa in castris. Cumque mature surrexisset, tulit duas uxores suas et totidem famulas cum xi. filiis, et transivit vadum Iaboc. Traductisque omnibus que ad se pertinebant, remansit solus: et ecce vir luctabatur cum eo usque mane. Qui cum videret quod eum superare non posset, tetigit nervum femoris eius, et statim emarcuit. Dixitque ad eum: Dimitte me, iam enim ascendit aurora. Respondit: Non dimittam te, nisi benedixeris michi. Ait ergo: Quod nomen est tibi? Respondit: Iacob. At ille: Nequaquam, inquit, Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israel: quoniam si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prevalebis? Interrogavit eum Iacob: Dic michi quo appellaris nomine? Respondit: Cur queris nomen meum, quod est mirabile? Et benedixit ei in eodem loco. Vocavitque Iacob nomen loci illius Phanuel, dicens: Vidi Deum facie ad faciem, et salva facta est anima mea. Ortusque est ei statim sol, postquam transgressus est Phanuel; ipse vero claudicabat pede. Quam ob causam non comedunt filii Israel nervum qui emarcuit in femore Iacob usque in presentem diem, eo quod tetigerit nervum femoris eius et obstupuerit.

XXXIII

Elevans autem Iacob oculos vidit venientem Esau, et cum eo quadringentos viros. Divisitque filios Lie et Rachel, ambarumque famularum; et posuit utramque ancillam et liberos earum in principio, Liam vero et filios eius in secundo loco, Rachel autem et Ioseph novissimos. Et ipse progrediens adoravit pronus in terram septies, donec appropinquaret frater eius. Currens itaque Esau obviam fratri suo, amplexatus est eum; stringensque collum eius et osculans flevit. Levatisque oculis, vidit mulieres et parvulos earum, et ait: Quid sibi volunt isti? et si ad te pertinent? Respondit: Parvuli sunt quos donavit michi Deus servo tuo. Et appropinquantes ancille et filii earum incurvati sunt. Accessit quoque Lia cum pueris suis; et cum similiter adorassent, extremi Ioseph et Rachel adoraverunt. Dixitque Esau: Quenam sunt iste turme quas obviam habui? Respondit: Ut invenirem gratiam coram domino meo. At ille ait: Habeo plurima, frater mi; sint tua tibi. Dixitque Iacob: Noli ita, obsecro; sed si inveni gratiam in oculis tuis, accipe munusculum de manibus meis. Sic enim vidi faciem tuam quasi viderim vultum Dei. Esto michi propitius, et suscipe benedictionem quam attuli tibi, et quam donavit michi Deus tribuens omnia. Vix fratre compellente suscipiens, ait: Gradiamur simul, eroque socius itineris tui. Dixitque Iacob: Nosti, domine mi, quod parvulos habeam teneros, et oves et boves fetas mecum; quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges. Precedat dominus meus ante servum suum, et ego sequar paulatim vestigia eius, sicut videro parvulos meos posse, donec veniam ad dominum meum in Seir. Respondit Esau: Oro te, ut de populo qui tecum est saltem socii remaneant vie tue. Non est, inquit, necesse; hoc uno tantum indigeo, ut inveniam gratiam in conspectu tuo, domine mi. Reversus est itaque illo die Esau itinere quo venerat in Seir. Et Iacob venit in Socoth, ubi edificata domo et fixis tentoriis, appellavit nomen loci illius Socoth, id est Tabernacula. Transivitque in Salem urbem Sichimorum, que est in terra Chanaan, postquam reversus est de Mesopotamia Syrie; et habitavit iuxta oppidum. Emitque partem agri in qua fixerat tabernacula a filiis Emor patris Sichem centum agnis. Et erecto ibi altari, invocavit super illud fortissimum Deum Israel.

XXXIIII

Egressa est autem Dina filia Lie ut videret mulieres regionis illius. Quam cum vidisset Sichem filius Emor Evei, princeps terre illius, adamavit eam; et rapuit, et dormivit cum illa, vi opprimens virginem. Et conglutinata est anima eius cum ea, tristemque delinivit blanditiis. Et pergens ad Emor patrem suum: Accipe, inquit, michi puellam hanc coniugem. Quod cum audisset Iacob, absentibus filiis et in pastu pecorum occupatis, siluit donec redirent. Egresso autem Emor patre Sichem ut loqueretur ad Iacob, ecce filii eius veniebant de agro. Auditoque quod acciderat, irati sunt valde, eo quod fedam rem esset operatus in Israel, et violata filia Iacob rem illicitam perpetrasset. Locutus est itaque Emor ad eos: Sichem filii mei adhesit anima filie vestre; date eam illi uxorem, et iungamus vicissim connubia. Filias vestras tradite nobis, et filias nostras accipite, et habitate nobiscum. Terra in potestate vestra est: exercete, negotiamini, et possidete eam. Sed et Sichem ad patrem et ad fratres eius ait: Inveniam gratiam coram vobis, et quecumque statueritis dabo. Augete dotem et munera postulate, et libenter tribuam quod petieritis: tantum date michi puellam hanc uxorem. Responderunt filii Iacob Sichem et patri eius in dolo, sevientes ob stuprum sororis: Non possumus facere quod petitis, nec dare sororem nostram homini incircumciso, quod illicitum et nefarium est apud nos. Sed in hoc valebimus federari, si volueritis esse similes nostri, et circumcidatur in vobis omne masculini sexus. Tunc dabimus et accipiemus mutuo filias vestras ac nostras, et habitabimus vobiscum, erimusque unus populus. Si autem circumcidi nolueritis, tollemus filiam nostram et recedemus. Placuit oblatio eorum Emor et Sichem filio eius; nec distulit adolescens quin statim quod petebatur expleret: amabat enim puellam valde, et ipse erat inclitus in omni domo patris sui. Ingressique portam urbis, locuti sunt ad populum: Viri isti pacifici sunt, et volunt habitare nobiscum; negotientur in terra, et exerceant eam, que spatiosa et lata cultoribus indiget. Filias eorum accipiemus uxores, et nostras illis dabimus. Unum est quod differtur tantum bonum: si circumcidamus masculos nostros, ritum gentis imitantes. Et substantia eorum et pecora et cuncta que possident nostra erunt: tantum in hoc acquiescamus, et habitantes simul unum efficiemus populum. Assensique sunt omnes, circumcisis cunctis maribus. Et ecce die tertio, quando gravissimus vulnerum dolor est, arripientes duo filii Iacob, Symeon et Levi, fratres Dine, gladiis, ingressi sunt urbem confidenter; interfectisque omnibus masculis, Emor et Sichem pariter necaverunt, tollentes Dinam

Et completi sunt dies ysaac

de domo sichem sororem suam. Quibus egressis irruerunt
super occisos. ceteri filii iacob. et depopulati sunt urbem in
ultionem stupri. oves eorum et armenta et asinos. cunctaque
vastantes que in domibus et in agris erant. parvulos
quoque et uxores eorum duxerunt captivas. Quibus perpetratis
audacter. iacob dixit ad symeon et levi. Turbastis
me et odiosum me fecistis chananeis et phereçeis ha-
bitatoribus terre huius. Nos pauci sumus. illi congregati
percutient me et delebor ego et domus mea. Responderunt. Numquid
ut scorto abuti debuere sorore nostra. XXXV
Interea locutus est deus ad iacob. Surge et ascende bethel
et habita ibi. Facque altare domino qui apparuit tibi quando fuge-
bas esau fratrem tuum. Iacob vero convocata omni domo sua ait.
Abicite deos alienos qui in medio vestri sunt et mundamini.
ac mutate vestimenta vestra. Surgite et ascendamus in be-
thel. ut faciamus ibi altare domino qui exaudivit me in die
tribulationis mee et socius fuit itineris mei. Dederunt ergo ei
omnes deos alienos quos habebant. et inaures que erant in auribus
eorum. At ille infodit ea subter terebintum que est post urbem
sichem. Cumque profecti essent. terror dei invasit omnes
per circuitum civitates et non sunt ausi persequi recedentes.
tes. Venit igitur iacob luzam que est in terra chanaan. co-
gnomento bethel. ipse et omnis populus cum eo. Edificavit-
que ibi altare. et appellavit nomen loci illius domus dei.
Ibi enim apparuit ei deus cum fugeret fratrem suum. Eodem tem-
pore mortua est debora nutrix rebecce et sepulta est ad radices
bethel subter quercum. Vocatumque est nomen loci quercus fletus.
Apparuit autem rursum deus iacob postquam reversus est de mesopo-
tamia syrie et venit in bethel. benedixitque ei dicens.
Non vocaberis ultra iacob. sed israel erit nomen tuum. et ap-
pellavit eum israel. Dixitque ei. Ego deus omnipotens crescere et
multiplicare. gentes et populi nationum ex te erunt. Re-
ges de lumbis tuis egredientur. Terramque quam dedi abraham
et ysaac. dabo tibi et semini tuo post te. Et recessit ab eo. Ille
vero erexit tytulum lapideum. in loco quo locutus
fuerat ei deus. libans super eum libamina. et effundens
oleum vocansque nomen illius bethel. Egressus autem inde
venit verno tempore ad terram que ducit effratam. in qua
cum parturiret rachel ob difficultatem partus pericli-
tari cepit. Dixitque ei obstetrix. Noli timere quia et hunc
habebis filium. Egrediente autem anima pre dolore et imminente
iam morte vocavit nomen filii sui benoni. id est filius
doloris mei. Pater vero appellavit eum beniamin. id est filius
dextere. Mortua est ergo rachel et sepulta in via que
ducit ephratam. hec est bethleem. Erexitque iacob
titulum super sepulcrum eius. Hic est tytulus monumen-
ti rachel. usque in presentem diem. Egressus inde tetendit
tabernaculum trans turrem gregis. Cumque habitaret in illa
regione. abiit ruben et dormivit cum bala concubina
patris sui. quod eum minime latuit. Erant autem filii iacob
duodecim. Filii lye. primogenitus ruben et symeon. et levi et iu-
das. et ysachar. et zabulon. Filii rachel. ioseph et
beniamin. Filii bale ancille rachelis. Dan et neptali-
lim. Filii zelphe. ancille lye. gad et aser. Hii filii
iacob qui nati sunt ei in mesopotamia syrie. Ve-
nit etiam ad ysaac patrem suum in mambre civitatem

arbee. hec est hebron in qua peregrinatus est abraham et y-
saac. Et complexi sunt dies ysaac. centum octoginta annorum. consumptusque etate mortuus est
et appositus est populo suo senex et plenus dierum. et sepelierunt
eum esau et iacob filii sui. XXXVI
Hee sunt autem generationes esau. ipse est edom. Esau
accepit uxores de filiabus chanaan. ada filiam elon ethei.
et oolibama filiam ane. filie sebeon evei. Bathsemath
quoque filiam ysmael sororem nabaioth. Peperit autem ada eli-
phaz. Bathsemath genuit rahuel. Oolibama genu-
it iehus et ihelon et chore. Hii filii esau qui nati sunt ei in terra
chanaan. Tulit autem esau uxores suas et filios et filias.
et omnem animam domus sue. et substantiam et pecora et cuncta que
habere poterat in terra chanaan. et abiit in alteram regionem.
recessitque a fratre suo iacob. Divites enim erant valde.
et simul habitare non poterant. nec sustinebat eos terra pere-
grinationis eorum pre multitudine gregum. Habitavitque esau in
monte seyr. ipse est edom. Hee autem sunt generationes esau
patris edom in monte seyr. et hec nomina filiorum eius. Eliphaz
filius ada uxoris esau. Rahuel quoque filius bathsemath
uxoris eius. Fueruntque filii eliphaz. theman. o-
mar. sepho. et gathan et cenez. et chore. Erat autem
thamna concubina eliphaz. filii esau. que peperit ei
amalech. Hii sunt filii ada uxoris esau. Filii autem rahuel.
naath. et zara. semma et meza. Hii filii bethsam-
ath uxoris esau. Isti quoque erant filii oolibama filie
ane. filie sebeon uxoris esau quos genuit ei hi-
eus. et ihelon et chore. Hii duces filiorum esau. filii
eliphaz primogeniti esau. dux theman. dux omar.
dux sephua. dux cenez. dux chore. dux datham.
dux amalech. Hii filii heliphaz in terra edom. et
hii filii ade. Hii quoque filii rahuel filii esau. dux naa-
them. dux zara. dux semma. dux meza. Hii autem
duces rahuel in terra edom. Isti filii bathsemath uxo-
ris esau. Hii autem filii oolibama uxoris esau. dux hie-
us. dux ihelon. dux chore. Hii duces oolibama filie
ane uxoris esau. Isti sunt filii esau. et hii duces eorum.
ipse est edom. Isti sunt filii seyr. horrei habitatores
terre. lothan et sobal. et sebeon. et ana. et dison. et eser
et disan. Hii duces horrei filii seyr in terra edom.
Facti sunt autem filii lothan. horri et heman. Erat autem soror lothan thamna. Et isti filii sobal. al-
van. et manaath et ebal et sephi. et onam. Et hii filii se-
beon. achia. et ana. Iste est ana qui invenit aquas cali-
das in solitudine cum pasceret asinos sebeon patris sui.
Habuitque filium disan. et filiam oolibama. Et isti filii dison.
amdam. et esban. et iethram. et charan. Hii quoque filii he-
ser. balaan. et zevan. et acham. Habuit autem filios disan.
hus et aram. Hii duces horreorum. dux lothan. dux
sobal. dux sebeon. dux ana. dux dison. dux eser.
dux disan. Isti duces horreorum qui imperaverunt in terra
seyr. Reges autem qui regnaverunt in terra edom antequam
haberet regem filii israel. fuerunt hii. Bale filius
beor. nomenque urbis eius denaba. Mortuus est autem
bale. et regnavit pro eo iobab filius zare de bos-
ra. Cumque mortuus esset iobab. regnavit pro eo hu-
sam de terra themanorum. Hoc quoque mortuo regnavit
pro eo adad filius badad. qui percussit madian in regione

horri et heman. Erat autem soror lothan thamna.

moab et nomen urbis eius abiuth. Cumque mortuus
esset adad regnavit pro eo semla de masrecha. Hoc quoque
mortuo regnavit pro eo saul de fluvio rohoboth. Cumque et
hic obisset, successit in regnum balanam filius achobor.
Isto quoque mortuo, regnavit pro eo adad nomenque urbis eius
phoa et appellabatur uxor illius meezabel, filia ma-
thred filie mezaab. Hec ergo nomina ducum esau in cogna-
tionibus et locis et vocabulis suis. Dux thamna. dux
alua. dux ietheth. dux olibama. dux ela. dux
phinon. dux cenez. dux theman. dux mabsar.
dux madiel. dux iram. Hii duces edom habitantes
in terra imperii sui. Ipse est esau pater ydumeorum. Habita-
vit autem iacob in terra chanaan in qua pater suus peregrina-
tus est. Et hee sunt generationes eius.

XXXVII

Ioseph cum .xvi. esset annorum pascebat gregem cum fratribus
suis adhuc puer. Et erat cum filiis bale et zelphe uxorum
patris sui. Accusavitque fratres suos apud patrem crimine pes-
simo. Israel autem diligebat ioseph super omnes filios suos.
eo quod in senectute sua genuisset eum. Fecitque ei tuni-
cam polimitam. Videntes autem fratres eius quod a patre plus
cunctis filiis amaretur, oderant eum nec poterant ei quicquam
pacifice loqui. Accidit quoque ut visum sompnium referret
fratribus suis. que causa maioris odii seminarium fuit. Dixitque
ioseph fratribus suis. Audite sompnium meum quod vidi. Pu-
tabam colligare nos manipulos in agro et quasi con-
surgere manipulum meum et stare. vestrosque manipulos
circumstantes adorare manipulum meum. Responderunt fratres
eius. Numquid rex noster eris aut subiciemur dicioni
tue? Hec ergo causa sompniorum atque sermonum invidie
et odii fomitem ministravit. Aliud quoque vidit sompnium quod
narrans fratribus ait. Vidi per sompnium quasi solem et lunam et
stellas .xi. adorare me. Quod cum patri suo et fratribus re-
tulisset, increpavit eum pater suus et ait. Quid sibi vult
hoc sompnium quod vidisti? Num ego et mater tua et fratres
tui adorabimus te super terram? Invidebant ei igitur
fratres sui, pater vero rem tacitus considerabat. Cumque
fratres illius in pascendis gregibus patris morarentur in si-
chem, dixit ad eum israel. Fratres tui pascunt oves in
sichimis. veni mittam te ad eos. Quo respondente
presto sum, ait. Vade et vide si cuncta prospera sint erga
fratres tuos et pecora et renuntia mihi quid agatur. Missus
de valle ebron venit in sichem. Invenitque eum
vir errantem in agro et interrogavit quid quereret.
At ille respondit. Fratres meos quero. indica mihi ubi pascant greges.
Dixitque ei vir. Recesserunt de loco isto. audivi autem eos
dicentes. Eamus in dothaim. Perrexit ergo ioseph post fratres
suos et invenit eos in dothaim. Qui cum vidissent eum
procul antequam accederet ad eos, cogitaverunt illum
occidere et mutuo loquebantur. Ecce sompnia-
tor venit. venite occidamus eum et mittamus in cister-
nam veterem. Dicemusque. Fera pessima devoravit eum.
Et tunc apparebit quid illi prosint sompnia sua.
Audiens autem hoc ruben nitebatur liberare eum
de manibus eorum et dicebat. Non interficiamus animam
eius nec effundamus sanguinem sed proicite eum in cister-
nam veterem que est in solitudine, manusque vestras

servate innoxias. Hoc autem dicebat volens eripere eum de
manibus eorum et reddere patri suo. Confestim igitur ut perve-
nit ad fratres suos nudaverunt eum tunica talari et po-
limita, miseruntque in cisternam veterem que non habebat a-
quam. Et sedentes ut comederent panem viderunt his-
maelitas viatores venire de galaad et camelos eorum
portantes aromata et resinam et stacten in egyptum.
Dixit ergo iudas fratribus suis. Quid nobis prodest si occideri-
mus fratrem nostrum et celaverimus sanguinem ipsius? Melius est
ut venundetur hismaelitis et manus nostre non polluan-
tur. Frater enim et caro nostra est. Acquieverunt fratres sermo-
nibus illius. Et pretereuntibus madianitis negotiato-
ribus extrahentes eum de cisterna vendiderunt eum
hismaelitis .xxx. argenteis. Qui duxerunt eum in egyp-
tum. Reversusque ruben ad cisternam non invenit
puerum. et scissis vestibus pergens ad fratres suos ait.
Puer non comparet et ego quo ibo? Tulerunt autem tunicam
eius et in sanguine hedi quem occiderant tinxerunt. et
mittentes qui ferrent ad patrem et dicerent. Hanc
invenimus. Vide utrum tunica filii tui sit an
non. Quam cum agnovisset pater ait. Tunica filii
mei est. fera pessima comedit eum. bestia devora-
vit ioseph. Scissisque vestibus indutus est cilicio, lu-
gens filium suum multo tempore. Congregatis autem cunctis
liberis eius ut lenirent dolorem patris, noluit consola-
tionem accipere sed ait. Descendam ad filium meum lugens
in infernum. Et illo perseverante in fletu, ma-
dianite vendiderunt ioseph in egypto phutiphari
eunucho pharaonis, magistro militum.

XXXVIII

Eodem tempore descendens iudas a fratribus suis di-
vertit ad virum odollamitem nomine hyram. Viditque
ibi filiam hominis chananei vocabulo sue. Et accepta
uxore ingressus est ad eam. Que concepit et peperit filium
et vocavit nomen eius her. Rursumque concepto fetu
natum filium nominavit onam. Tercium quoque peperit quem
appellavit sela. Quo nato, ultra parere cessavit.
Dedit autem iudas primogenito suo uxorem her nomine thamar.
Fuit quoque her primogenitus iude nequam in conspectu domini et
ab eo occisus est. Dixit ergo iudas ad onam filium suum.
Ingredere ad uxorem fratris tui, et sociare illi ut suscites
semen fratri tuo. Ille sciens non sibi nasci filios, introiens
ad uxorem fratris sui semen fundebat in terram, ne liberi
fratris nomine nascerentur. Et idcirco percussit eum dominus
quod rem detestabilem faceret. Quam ob rem dixit iudas tha-
mar nurui sue. Esto vidua in domo patris tui donec
crescat sela filius meus. Timebat enim ne et ipse moreretur
sicut fratres eius. Que abiit et habitavit in domo patris sui.
Evolutis autem multis diebus mortua est sue uxor
iude. Qui post luctum consolatione accepta, ascen-
debat ad tonsores ovium suarum. ipse et hyras opilio
gregis odollamita in thamnas. Nuntiatumque est tha-
mar quod socer illius ascenderet in thamnas ad ton-
dendas oves. Que depositis viduitatis vestibus,
assumpsit theristrum et mutato habitu sedit in bivio
itineris quod ducit thamnam eo quod crevisset sela et non eum
accepisset maritum. Quam cum vidisset iudas, suspicatus est

eam meretricem esse. Operuerat enim vultum suum ne agnosceretur. Ingrediensque ad eam ait. Dimitte me ut coeam tecum. Nesciebat enim quod nurus sua esset. Qua respondente. Quid dabis michi ut fruaris concubitu meo. Dixit. Mittam tibi hedum de gregibus. Rursumque illa dicente. Patiar quod vis si dederis michi arrabonem donec mittas quod polliceris. Ait iudas. Quid vis pro arrabone dari. R[espondit]. Anulum tuum et armillam et baculum quem manu tenes. Ad unum igitur coitum concepit mulier et surgens abiit. Depositoque habitu quem assumpserat induta est viduitatis vestibus. Misit autem iudas hedum per pastorem suum odollamitem ut reciperet pignus quod dederat mulieri. Qui cum non invenisset eam interrogavit homines loci illius. Ubi est mulier que sedebat in bivio. Respondentibus cunctis. Non fuit in loco isto meretrix. Reversus est ad iudam et dixit ei. Non inveni eam. Sed et homines loci illius dixerunt michi numquam sedisse ibi scortum. Ait iudas. Habeat sibi. Certe mendacii arguere nos non potest. Ego misi hedum quem promiseram et tu non invenisti eam. Ecce autem post tres menses nuntiaverunt iude dicentes. Fornicata est thamar nurus tua et videtur uterus illius intumescere. Dixitque iudas. Producite eam ut comburatur. Que cum duceretur ad penam misit ad socerum suum dicens. De viro cuius hec sunt concepi. Cognosce cuius sit anulus et armilla et baculus. Qui agnitis muneribus ait. Iustior me est quia non tradidi eam sela filio meo. Attamen ultra non cognovit eam. Instante autem partu apparuerunt gemini in utero, atque in ipsa effusione infantium unus protulit manum in qua obstetrix ligavit coccinum dicens. Iste egredietur prior. Illo vero retrahente manum egressus est alter. Dixitque mulier. Quare divisa est propter te maceria. Et ob hanc causam vocavit nomen eius phares. Post ea egressus est frater eius in cuius manu erat coccinum quem appellavit zaram.

XXXIX

Igitur ioseph ductus est in egyptum. Emitque eum phutiphar eunuchus pharaonis princeps exercitus vir egyptius de manu ismahelitarum a quibus perductus erat. Fuitque dominus cum eo et erat vir in cunctis prospere agens. Habitavitque in domo domini sui qui optime noverat dominum esse cum eo et omnia que gereret ab eo dirigi in manu illius. Invenitque ioseph gratiam coram domino suo et ministrabat ei a quo prepositus omnibus gubernabat creditam sibi domum et universa que ei tradita fuerant. Benedixitque dominus domui egyptii propter ioseph et multiplicavit tam in edibus quam in agris cunctam eius substantiam. Nec quicquam aliud noverat nisi panem quo vescebatur. Erat autem ioseph pulcra facie et decorus aspectu. Post multos itaque dies iniecit domina oculos suos in ioseph et ait. Dormi mecum. Qui nequaquam acquiescens operi nefario dixit ad eam. Ecce dominus meus omnibus michi traditis ignorat quid habeat in domo sua. Nec quicquam est quod non in mea sit potestate vel non tradiderit michi preter te que uxor eius es. Quomodo ergo possum hoc malum facere et peccare in deum meum. Huiuscemodi verbis per singulos dies loquebatur et mulier molesta erat adolescenti et ille recusabat stuprum. Accidit autem quadam die ut intraret ioseph domum et operis quippiam absque arbitris faceret. Et illa apprehensa lacinia vestimenti eius diceret. Dormi mecum. Qui relicto in manu eius pallio fugit et egressus est foras. Cumque vidisset mulier vestem in manibus suis et se esse contemptam vocavit ad se homines domus sue et ait ad eos. En introduxit virum hebreum ut illuderet nobis. Ingressus est ad me ut coiret mecum. Cumque ego clamassem et audisset vocem meam reliquit pallium quod tenebam et fugit foras. In argumentum ergo fidei retentum pallium ostendit marito revertenti domum et ait. Ingressus est ad me servus hebreus quem adduxisti ut illuderet michi. Cumque audisset me clamare reliquit pallium quod tenebam et fugit foras. His auditis dominus et nimium credulus verbis coniugis iratus est valde. Tradiditque ioseph in carcerem ubi vincti regis custodiebantur et erat ibi clausus. Fuit autem dominus cum ioseph et misertus illius dedit ei gratiam in conspectu principis carceris. Qui tradidit in manu illius universos vinctos qui in custodia tenebantur et quicquid fiebat sub ipso erat. Nec noverat aliquid cunctis ei creditis. Dominus enim erat cum illo et omnia opera eius dirigebat.

XL

His itaque gestis accidit ut peccarent duo eunuchi pincerna regis egypti et pistor domino suo. Iratusque contra eos pharao nam alter pincernis preerat alter pistoribus misit eos in carcerem principis militum in quo erat vinctus et ioseph. At custos carceris tradidit eos ioseph qui et ministrabat eis. Aliquantulum temporis fluxerat et illi in custodia tenebantur. Videruntque ambo somnium nocte una iuxta interpretationem congruam sibi. Ad quos cum introisset ioseph mane et vidisset eos tristes sciscitatus est eos dicens. Cur tristior est hodie solito facies vestra. Qui responderunt. Somnium vidimus et non est qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos ioseph. Numquid non dei est interpretatio. Referte michi quid videritis. Narravit prior prepositus pincernarum somnium suum. Videbam coram me vitem in qua erant tres propagines crescere paulatim in gemmas et post flores uvas maturescere, calicemque pharaonis in manu mea. Tuli ergo uvas et expressi in calicem quem tenebam et tradidi poculum pharaoni. Respondit ioseph. Hec est interpretatio somnii. Tres propagines tres adhuc dies sunt post quos recordabitur pharao ministerii tui et restituet te in gradum pristinum, dabisque ei calicem iuxta officium tuum sicut ante facere consueveras. Tantum memento mei cum bene tibi fuerit et facias mecum misericordiam ut suggeras pharaoni ut educat me de isto carcere quia furtim sublatus sum de terra hebreorum et hic innocens in lacum missus sum. Videns pistorum magister quod prudenter somnium dissolvisset ait. Et ego vidi somnium quod tria canistra farine haberem super caput meum, et in uno canistro quod erat excelsius portare me omnes cibos qui fiunt arte pistoria avesque comedere ex eo. Respondit ioseph. Hec est interpretatio somnii. Tria canistra tres adhuc dies sunt post quos auferet pharao caput tuum ac suspendet te in cruce et lacerabunt volucres carnes tuas. Exinde dies tertius natalicius pharaonis

erat: qui faciens grande convivium pueris suis recordatus
est inter epulas magistri pincernarum et pistorum principis. Re-
stituitque alterum in locum suum ut porrigeret ei poculum;
alterum suspendit in patibulo, ut coniectoris veritas pro-
baretur. Et tamen succedentibus prosperis prepositus pincernarum obli-
tus est interpretis sui.

XLI

Post duos annos vidit Pharao somnium. Puta-
bat se stare super fluvium, de quo ascendebant septem
boves pulchre et crasse nimis, et pascebantur in locis pa-
lustribus. Alie quoque septem emergebant de flumine, fede
confecteque macie; et pascebantur in ipsa amnis ripa
in locis uberrimis virentibus, devoraveruntque eas quarum
mira species et habitudo corporum erat. Expergefactus Pharao rursum
dormivit et vidit somnium alterum. Septem spice pul-
lulabant in culmo uno plene atque formose. Alie quoque
totidem spice tenues et percusse uredine oriebantur devo-
rantes omnem priorum pulchritudinem. Evigilans Pharao post
quietem, et facto mane pavore perterritus, misit ad coniec-
tores Egypti cunctosque sapientes, et accersitis narravit
somnium, nec erat qui interpretaretur. Tunc demum remi-
niscens pincerna magister ait: Confiteor meum peccatum. Ira-
tus rex servis suis, me et magistrum pistorum retrudi in car-
cerem iussit principis militum, ubi una nocte uterque vidimus
somnium presagum futurorum. Erat ibi puer Hebreus
eiusdem ducis militum famulus, cui narrantes som-
nia audivimus quidquid postea rei eventus probavit. Ego enim
redditus sum officio meo, et ille suspensus est in cruce. Proti-
nus ad regis imperium eductum de carcere totonderunt
Ioseph, ac veste mutata obtulerunt ei. Cui ille ait:
Vidi somnia nec est qui edisserat, que audivi te pru-
dentissime conicere. Respondit Ioseph: Absque me Deus respondebit pro-
spera Pharaoni. Narravit ergo Pharao quod viderat: Putabam
me stare super ripam fluminis, et septem boves de amne
conscendere pulchras nimis et obesis carnibus, que in pastu
paludis virecta carpebant. Et ecce has sequebantur alie
septem boves in tantum deformes et macilente, ut numquam
tales in terra Egypti viderim, que devoratis et consumptis
prioribus nullum saturitatis dedere vestigium, sed simili
macie et squalore torpebant. Evigilans rursum sopore
depressus vidi somnium. Septem spice pullulabant in
culmo uno plene atque pulcherrime. Alie quoque septem
tenues et percusse uredine oriebantur e stipula, que priorum
pulchritudinem devoraverunt. Narravi coniectoribus somp-
nium, et nemo est qui edisserat. Respondit Ioseph: Somnium regis un-
um est: que facturus est Deus ostendit Pharaoni. Septem boves pulchre et septem
spice plene, septem ubertatis sunt anni, eamdemque vim somp-
nii comprehendunt. Septem quoque boves tenues atque ma-
cilente, que ascenderunt post eas, et septem spice tenues
et vento urente percusse, septem anni sunt future famis,
qui hoc ordine complebuntur. Ecce septem anni veni-
ent fertilitatis magne in universa terra Egypti, quos sequentur
septem alii anni tante sterilitatis, ut oblivioni cuncta
tradatur retro habundantia. Consumptura est enim fames
omnem terram, et ubertatis magnitudinem perditura est in-
opie magnitudo. Quod autem vidisti secundo ad eamdem rem
pertinens somnium, firmitatis indicium est, eo quod fiat
sermo Domini et velocius impleatur. Nunc ergo provideat rex vi-
rum sapientem et industrium, et preficiat eum terre Egypti, qui constitu-
at prepositos per singulas regiones, et quintam partem fructuum
per septem annos fertilitatis, qui iam nunc futuri sunt, congreget
in horrea, et omne frumentum sub Pharaonis potestate condatur,
serveturque in urbibus, et preparetur future septem annorum fa-
mi, que oppressura est Egyptum, et non consumetur terra in-
opia. Placuit Pharaoni consilium et cunctis ministris eius,
locutusque est ad eos: Num invenire poterimus talem virum qui
spiritu Dei plenus sit? Dixit ergo ad Ioseph: Quia ostendit
tibi Deus omnia que locutus es, numquid sapientiorem
et consimilem tui invenire potero? Tu eris super domum
meam, et ad tui oris imperium cunctus populus obediet;
uno tantum regni solio te precedam. Dixitque rursum
Pharao ad Ioseph: Ecce constitui te super universam terram
Egypti. Tulit anulum de manu sua et dedit in manu eius,
vestivitque eum stolam bissinam, et collo torquem auream
circumposuit. Fecitque ascendere super currum suum secundum, claman- eum
te precone ut omnes coram eo genu flecterent, et prepositum
scirent universe terre Egypti. Dixit quoque rex ad Ioseph: Ego sum
Pharao; absque tuo imperio non movebit quisquam manum
aut pedem in omni terra Egypti. Vertitque nomen eius, et vocavit
eum lingua egyptiaca Salvatorem mundi. Deditque
illi uxorem Aseneth filiam Phutipharis sacerdotis Helio-
poleos. Egressus itaque Ioseph ad terram Egypti. Triginta autem
erat annorum cum stetit in conspectu regis Pharaonis, et cir-
cuivit omnes regiones Egypti. Venitque fertilitas septem an-
norum, et in manipulos redacte segetes congregate sunt
in horrea Egypti. Omnis etiam frugum habundantia, tritici, [*margin:* in singulis urbibus condita est. Tantaque fuit habundantia]
ut harene maris coequaretur, et copia mensuram excederet.
Nati sunt autem Ioseph duo filii antequam veniret fames, quos
ei peperit Aseneth filia Phutipharis sacerdotis Heliopo-
leos. Vocavitque nomen primogeniti Manasses dicens: Obli-
visci me fecit Deus omnium laborum meorum et domus patris mei.
Nomen quoque secundi appellavit Effraym dicens: Crescere me fecit
Deus in terra paupertatis mee. Igitur transactis septem annis ubert-
tatis qui fuerant in Egypto, ceperunt venire septem anni inopie,
quos predixerat Ioseph, et in universo orbe fames prevaluit.
In cuncta autem terra Egypti erat fames. Qua esuriente
clamavit populus ad Pharaonem alimenta petens. Quibus ille respondit:
Ite ad Ioseph, et quidquid ipse dixerit vobis facite. Crescebat
autem cotidie fames in omni terra, aperuitque Ioseph universa hor-
rea, et vendebat Egyptiis. Nam et illos oppresserat fames.
Omnesque provincie veniebant in Egyptum ut emerent
escas et malum inopie temperarent.

XLII

Audiens autem Iacob quod alimenta venderentur in Egypto,
dixit filiis suis: Quare negligitis? Audivi quod tri-
ticum venundetur in Egypto. Descendite et emite nobis
necessaria, ut possimus vivere et non consumamur inopia. Des-
cendentes igitur fratres Ioseph decem, ut emerent frumenta in E-
gypto, Beniamin domi retento a Iacob, qui dixerat fratribus
eius: Ne forte in itinere quidquam mali patiatur, ingressi sunt
terram Egypti cum aliis qui pergebant ad emendum. Erat autem
fames in terra Chanaan. Et Ioseph princeps erat Egypti,
atque ad illius nutum frumenta vendebantur populis. Cumque
adorassent eum fratres sui, et agnovisset eos, quasi ad ali-

eros durius loquebatur interrogans eos unde venistis? Qui re-
sponderunt: De terra chanaan, ut emamus victui necessaria. Et
tamen fratres ipse cognoscens non est cognitus ab eis. Recordatusque
somniorum que aliquando viderat, ait ad eos: Exploratores
estis, ut videatis infirmiora terre venistis. Qui dixerunt:
Non est ita domine, sed servi tui venerunt ut emerent
cibos. Omnes filii unius viri sumus, pacifici venimus, nec quicquam
famuli tui machinantur mali. Quibus ille respondit: Aliter
est. Inmunita terre huius considerare venistis. At illi di-
xerunt: Duodecim inquiunt servi tui fratres sumus, filii
viri unius in terra chanaan. Minimus cum patre nostro
est, alius non est super. Hoc est ait quod locutus sum: Explo-
ratores estis. Iam nunc experimentum vestri capiam. Per
salutem pharaonis non egrediemini hinc, donec veni-
at frater vester minimus. Mittite ex vobis unum et addu-
cat eum. Vos autem eritis in vinculis, donec probentur que
dixistis, utrum vera an falsa sint. Alioquin per salutem
pharaonis exploratores estis. Tradidit ergo illos custodie
tribus diebus. Die autem tertio eductis de carcere ait: Facite que
dixi, et vivetis. Deum enim timeo. Si pacifici estis, fra-
ter vester unus ligetur in carcere. Vos autem abite et ferte frumenta
que emistis in domos vestras, et fratrem vestrum minimum ad
me adducite, ut possim vestros probare sermones et non
moriamini. Fecerunt ut dixerat, et locuti sunt invicem.
Merito hec patimur quia peccavimus in fratrem nostrum, vi-
dentes angustiam anime illius dum deprecaretur nos et non
audivimus. Idcirco venit super nos ista tribulatio.
E quibus unus ruben ait: Numquid non dixi vobis: Nolite
peccare in puerum, et non audistis me? En sanguis eius
exquiritur. Nesciebant autem quod intelligeret ioseph,
eo quod per interpretem loqueretur ad eos. Avertitque se
parumper et flevit. Et reversus locutus est ad eos. Tollensque
symeon et ligans illis presentibus, iussitque mini-
stris ut implerent saccos eorum tritico, et reponerent pe-
cunias singulorum in sacculis suis, datis super cibariis
in via. Qui fecerunt ita. At illi portantes frumenta in
asinis suis profecti sunt. Apertoque unus sacco ut daret iu-
mento pabulum in diversorio, contemplatus pecuniam
in ore sacculi, dixit fratribus suis: Reddita est mihi pecu-
nia mea. En habetur in sacculo. Et obstupefacti turba-
tique dixerunt mutuo: Quidnam est hoc quod fecit nobis
deus? Veneruntque ad iacob patrem suum in terram chanaan,
et narraverunt ei omnia que accidissent sibi dicentes: Lo-
cutus est nobis dominus terre dure, et putavit nos exploratores
esse provincie. Cui respondimus: Pacifici sumus, nec ullas
molimur insidias. Duodecim fratres uno patre geniti
sumus, unus non est super, minimus cum patre versatur in
terra chanaan. Qui ait nobis: Sic probabo quod pacifici
estis. Fratrem vestrum unum dimittite apud me, et cibaria
domibus vestris necessaria sumite et abite. Fratremque vestrum
minimum adducite ad me, ut sciam quod non sitis ex-
ploratores, et istum qui tenetur in vinculis recipere
possitis, ac deinceps emendi que vultis habeatis licentiam.
His dictis cum frumenta effunderent, singuli repperunt
in ore saccorum ligatas pecunias. Exterritisque simul
omnibus, dixit pater iacob: Absque liberis me esse fecistis.

Ioseph non est super, symeon tenetur in vinculis, beniamin
auferetis. In me hec mala omnia reciderunt. Cui respondit ru-
ben: Duos filios meos interfice, si non reduxero illum tibi.
Trade illum in manu mea, et ego eum tibi restituam. At ille:
Non descendet inquit filius meus vobiscum. Frater eius
mortuus est, et ille solus remansit. Si quid ei adversitatis
acciderit in terra ad quam pergitis, deducetis canos meos
cum dolore ad inferos.

XLIII

Interim fames omnem terram vehementer premebat. Con-
sumptisque cibis quos ex egypto detulerant, dixit ia-
cob ad filios suos: Revertimini et emite nobis pauxil-
lum escarum. Respondit iudas: Denuntiavit nobis vir ille sub
attestatione iurandi dicens: Non videbitis faciem
meam, nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum. Si ergo
vis mittere eum nobiscum, pergemus pariter et ememus necessaria.
Si autem non vis, non ibimus. Vir enim ut sepe diximus denun-
tiavit nobis dicens: Non videbitis faciem meam absque
fratre vestro minimo. Dixit eis israel: In meam fecistis hoc
miseriam ut indicaretis ei et alium vos habere fratrem.
At illi responderunt: Interrogavit nos per ordinem homo nostram
progeniem, si pater viveret, si haberemus fratrem. Et nos respondi-
mus ei consequenter iuxta id quod fuerat sciscitatus. Numquid scire
poteramus quod dicturus esset: Adducite vobiscum fratrem
vestrum? Iudas quoque dixit patri suo: Mitte puerum mecum,
ut proficiscamur et possimus vivere, ne moriamur nos
et parvuli nostri. Ego suscipio puerum, require illum de ma-
nu mea. Nisi reduxero et reddidero eum tibi, ero peccati re-
us omni tempore. Si non intercessisset dilatio, iam vice al-
tera venissemus. Igitur israel pater eorum dixit ad eos: Si sic
necesse est, facite quod vultis. Sumite de optimis terre
fructibus in vasis vestris, et deferte viro munera, modicum
resine et mellis, et storacis et stactes, et terebinti, et amig-
dalarum. Pecuniamque duplicem ferte vobiscum, et illam quam
invenistis in sacculis reportate, ne forte errore factum
sit. Sed et fratrem vestrum tollite, et ite ad virum. Deus autem meus omnipo-
tens faciat eum vobis placabilem, et remittat vobiscum fratrem
vestrum quem tenet in vinculis, et hunc beniamin. Ego autem
quasi orbatus absque liberis ero. Tulerunt ergo viri munera
et pecuniam duplicem, et beniamin, descenderuntque in
egyptum, et steterunt coram ioseph. Quos cum ille vi-
disset, et beniamin simul, precepit dispensatori domus
sue dicens: Introduc viros domum, et occide victi-
mas, et instrue convivium, quoniam mecum sunt co-
mesturi. Fecit ille quod sibi fuerat imperatum, et introduxit
viros domum. Ibique exterriti dixerunt mutuo: Propter
pecuniam quam retulimus prius in saccis nostris intro-
ducti sumus, ut devolvat in nos calumpniam, et vio-
lenter subiciat servituti et nos et asinos nostros. Quam-
obrem in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem locu-
ti sunt: Oramus domine ut audias. Iam ante descen-
dimus ut emeremus escas. Quibus emptis cum venissemus
ad diversorium, aperuimus saccos nostros, et invenimus pe-
cuniam in ore saccorum, quam nunc in eodem pondere reporta-
vimus. Sed et aliud attulimus argentum, ut emamus
que necessaria nobis sunt. Non est in nostra conscientia quis eam
posuerit in marsupiis nostris. At ille respondit: Pax vobis. Nolite

nolite ti-

Nolite timere. Deus vester et Deus patris vestri dedit vobis thesauros in saccis vestris: nam pecuniam quam dedistis mihi, probatam ego habeo. Eduxitque ad eos Simeonem. Et introductis domum, attulit aquam, et laverunt pedes suos, deditque pabula asinis eorum. Illi vero parabant munera, donec ingrederetur Joseph in meridie: audierant enim quod ibi comesturi essent panem. Igitur ingressus est Joseph domum suam, obtuleruntque ei munera, tenentes in manibus suis: et adoraverunt proni in terram. At ille, clementer resalutatis eis, interrogavit eos, dicens: Salvusne est pater vester senex, de quo dixeratis mihi? adhuc vivit? Qui responderunt: Sospes est servus tuus pater noster, adhuc vivit. Et incurvati, adoraverunt eum. Attollens autem oculos Joseph, vidit Benjamin fratrem suum uterinum, et ait: Iste est frater vester parvulus, de quo dixeratis mihi? Et rursum: Deus, inquit, misereatur tui, fili mi. Festinavitque quia commota fuerant viscera ejus super fratre suo, et erumpebant lacrime: et introiens cubiculum flevit. Rursusque lota facie egressus, continuit se, et ait: Ponite panes. Quibus appositis, seorsum Joseph, et seorsum fratribus, Egyptiis quoque qui vescebantur simul, seorsum (illicitum est enim Egyptiis comedere cum Hebreis, et profanum putant hujuscemodi convivium), sederunt coram eo, primogenitus juxta primogenita sua, et minimus juxta etatem suam. Et mirabantur nimis, sumptis partibus, quas ab eo acceperant: majorque pars venit Benjamin, ita ut quinque partibus excederet. Biberuntque et inebriati sunt cum eo.

XLIIII

Precepit autem Joseph dispensatori domus sue, dicens: Imple saccos eorum frumento, quantum possunt capere: et pone pecuniam singulorum in summitate sacci. Scyphum autem meum argenteum, et pretium quod dedit tritici, pone in ore sacci junioris. Factumque est ita. Et orto mane, dimissi sunt cum asinis suis. Jamque urbem exierant, et processerant paululum: tunc Joseph, accersito dispensatore domus: Surge, inquit, et persequere viros: et apprehensis dicito: Quare reddidistis malum pro bono? Scyphus, quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, et in quo augurari solet: pessimam rem fecistis. Fecit ille ut jusserat. Et apprehensis per ordinem locutus est. Qui responderunt: Quare sic loquitur dominus noster, ut servi tui tantum flagitii commiserint? Pecuniam, quam invenimus in summitate saccorum, reportavimus ad te de terra Chanaan: et quomodo consequens est ut furati simus de domo domini tui aurum vel argentum? Apud quemcumque fuerit inventum servorum tuorum quod queris, moriatur, et nos erimus servi domini nostri. Qui dixit eis: Fiat juxta vestram sententiam: apud quemcumque fuerit inventum, ipse sit servus meus, vos autem eritis innoxii. Itaque festinato deponentes in terram saccos, aperuerunt singuli. Quos scrutatus, incipiens a majore usque ad minimum, invenit scyphum in sacco Benjamin. At illi scissis vestibus, oneratisque rursum asinis, reversi sunt in oppidum. Primusque Judas cum fratribus ingressus est ad Joseph (necdum enim de loco abierat) omnesque ante eum in terram pariter corruerunt. Quibus ille ait: Cur sic agere voluistis? an ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia? Cui Judas: Quid respondebimus, inquit, domino meo? vel quid loquemur, aut juste poterimus obtendere? Deus invenit iniquitatem servorum tuorum: en omnes servi sumus domini mei, et nos, et apud quem inventus est scyphus. Respondit Joseph: Absit a me ut sic agam: qui furatus est scyphum, ipse sit servus meus: vos autem abite liberi ad patrem vestrum. Accedens autem propius Judas, confidenter ait: Oro, domine mi, loquatur servus tuus verbum in auribus tuis, et ne irascaris famulo tuo: tu es enim post Pharaonem dominus meus. Interrogasti prius servos tuos: Habetis patrem aut fratrem? Et nos respondimus tibi domino meo: Est nobis pater senex, et puer parvulus, qui in senectute illius natus est: cujus uterinus frater est mortuus: et ipsum solum habet mater sua, pater vero tenere diligit eum. Dixistique servis tuis: Adducite eum ad me, et ponam oculos meos super illum. Suggessimus domino meo: Non potest puer relinquere patrem suum: si enim illum dimiserit, morietur. Et dixisti servis tuis: Nisi venerit frater vester minimus vobiscum, non videbitis amplius faciem meam. Cum ergo ascendissemus ad famulum tuum patrem nostrum, narravimus ei omnia que locutus est dominus meus. Et dixit pater noster: Revertimini, et emite nobis parum tritici. Cui diximus: Ire non possumus: si frater noster minimus descenderit nobiscum, proficiscemur simul: alioquin, illo absente, non audemus videre faciem viri. Ad que ille respondit: Vos scitis quod duos genuerit mihi uxor mea. Egressus est unus, et dixistis: Bestia devoravit eum: et huc usque non comparet. Si tuleritis et istum, et aliquid ei in via contigerit, deducetis canos meos cum merore ad inferos. Igitur si intravero ad servum tuum patrem nostrum, et puer defuerit (cum anima illius ex hujus anima pendeat), videritque eum non esse nobiscum, morietur, et deducent famuli tui canos ejus cum dolore ad inferos. Ego proprie servus tuus sim, qui in meam hunc recepi fidem, et spopondi, dicens: Nisi reduxero eum, peccati reus ero in patrem meum omni tempore. Manebo itaque servus tuus pro puero in ministerio domini mei, et puer ascendat cum fratribus suis: non enim possum redire ad patrem meum, absente puero: ne calamitatis, que oppressura est patrem meum, testis assistam.

XLV

Non poterat ultra se cohibere Joseph multis coram astantibus: unde precepit ut egrederentur cuncti foras, et nullus interesset alienus agnitioni mutue. Elevavitque vocem cum fletu, quam audierunt Egyptii, omnisque domus Pharaonis. Et dixit fratribus suis: Ego sum Joseph: adhuc pater meus vivit? Non poterant respondere fratres, nimio terrore perterriti. Ad quos ille clementer: Accedite, inquit, ad me. Et cum accessissent prope: Ego sum, ait, Joseph frater vester, quem vendidistis in Egyptum. Nolite pavere, neque vobis durum esse videatur quod vendidistis me in his regionibus: pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Egyptum. Biennium est enim quod cepit fames esse in terra, et adhuc quinque anni restant, quibus nec arari poterit, nec meti. Premisitque me Deus ut reservemini super terram, et escas ad vivendum habere possitis. Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum: qui fecit me quasi patrem Pharaonis, et dominum universe domus ejus, ac principem in omni terra Egypti. Festinate, et ascen-

mitte ad patrem meum et dicetis ei: Hec mandat filius tuus Ioseph: Deus me fecit dominum universe terre Egypti; descende ad me, ne moreris, et habitabis in terra Gessen; erisque iuxta me tu et filii tui et filii filiorum tuorum, oves tue et armenta tua et universa que possides. Ibique te pascam (adhuc enim quinque anni residui sunt famis), ne et tu pereas et domus tua et omnia que possides. En oculi vestri et oculi fratris mei Beniamin vident quod os meum loquatur ad vos. Nuntiate patri meo universam gloriam meam et cuncta que vidistis in Egypto; festinate et adducite eum ad me. Cumque amplexatus recidisset in collum Beniamin fratris sui, flevit, illo quoque flente similiter super collum eius. Osculatusque est Ioseph omnes fratres suos et ploravit super singulos; post que ausi sunt loqui ad eum. Auditumque est et celebri sermone vulgatum in aula regis: Venerunt fratres Ioseph; et gavisus est Pharao atque omnis familia eius. Dixitque ad Ioseph ut imperaret fratribus suis dicens: Onerantes iumenta ite in terram Chanaan et tollite inde patrem vestrum et cognationem et venite ad me; et ego dabo vobis omnia bona Egypti, ut comedatis medullam terre. Precipe etiam ut tollant plaustra de terra Egypti ad subvectionem parvulorum suorum ac coniugum et dicito: Tollite patrem vestrum et properate quantocius venientes, nec dimittatis quicquam de supellectili vestra, quia omnes opes Egypti vestre erunt. Feceruntque filii Israel ut eis mandatum fuerat. Quibus dedit Ioseph plaustra secundum Pharaonis imperium et cibaria in itinere; singulis quoque proferri iussit binas stolas; Beniamin vero dedit trecentos argenteos cum quinque stolis optimis; tantundem pecunie et vestium mittens patri suo, addens et asinos decem qui subveherent ex omnibus divitiis Egypti et totidem asinas triticum in itinere panesque portantes. Dimisit ergo fratres suos et proficiscentibus ait: Ne irascamini in via. Qui ascendentes ex Egypto venerunt in terram Chanaan ad patrem suum Iacob, et nuntiaverunt ei dicentes: Ioseph filius tuus vivit, et ipse dominatur in omni terra Egypti. Quo audito Iacob quasi de gravi somno evigilans tamen non credebat eis. Illi econtra referebant omnem ordinem rei. Cumque vidisset plaustra et universa que miserat, revixit spiritus eius et ait: Sufficit michi si adhuc filius meus Ioseph vivit; vadam et videbo illum antequam moriar.

XLVI

Profectusque Israel cum omnibus que habebat venit ad puteum iuramenti, et mactatis ibi victimis Deo patris sui Isaac, audivit eum per visionem noctis vocantem se et dicentem sibi: Iacob, Iacob. Cui respondit: Ecce adsum. Ait illi Deus: Ego sum fortissimus Deus patris tui; noli timere, et descende in Egyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi. Ego descendam tecum illuc, et ego inde adducam te revertentem; Ioseph quoque ponet manus suas super oculos tuos. Surrexit autem Iacob a puteo iuramenti, tuleruntque eum filii cum parvulis et uxoribus suis in plaustris que miserat Pharao ad portandum senem, et omnia que possederat in terra Chanaan; venitque in Egyptum cum omni semine suo: filii eius et

+ et semron. Filii Zabulon: Sared et Helon et Iahelel.

+ et iessui et Beria, Sara quoque soror eorum. Filii Beria: Heber et Melchihel.

nepotes, filie et cuncta simul progenies. Hec sunt autem nomina filiorum Israel qui ingressi sunt in Egyptum ipse cum liberis suis. Primogenitus Ruben. Filii Ruben: Enoch et Phallu et Esron et Carmi. Filii Symeon: Iemuhel et Iamin et Ahod et Iachin et Saar et Saul filius Chananitidis. Filii Levi: Gerson, Caath et Merari. Filii Iuda: Her et Onan et Sela et Phares et Zara; mortui sunt autem Her et Onan in terra Chanaan. Natique sunt filii Phares: Esrom et Amul. Filii Ysachar: Thola et Phua et Iobab +. Hi filii Lie quos genuit in Mesopotamia Syrie cum Dina filia sua. Omnes anime filiorum eius et filiarum XXX et tres. Filii Gad: Sephion et Aggi, Suni et Esbon, Heri et Arodi et Areli. Filii Aser: Iabne et Iesua et Iesui +. Hi filii Zelphe quam dedit Laban Lye filie sue, et hos genuit Iacob XVI animas. Filii Rachel uxoris Iacob: Ioseph et Beniamin. Natique sunt Ioseph filii in terra Egypti quos genuit ei Aseneth filia Phutiphare sacerdotis Heliopoleos: Manasses et Effraim. Filii Beniamin: Bela et Bechor et Asbel, Gera et Naaman et Echi et Ros, Mophim et Ophim et Ared. Hi filii Rachel quos genuit Iacob; omnes anime XIIII. Filii Dan: Usim. Filii Neptalim: Iasihel et Guni et Iesser et Sallem. Hi filii Bale quam dedit Laban Racheli filie sue, et hos genuit Iacob; omnes anime VII. Cuncte anime que ingresse sunt cum Iacob in Egyptum et egresse sunt de femore illius absque uxoribus filiorum LXVI. Filii autem Ioseph qui nati sunt ei in terra Egypti anime due. Omnes anime domus Iacob que ingresse sunt in Egyptum fuere LXX. Misit autem Iudam ante se ad Ioseph ut nuntiaret ei et ille occurreret in Gessen. Quo cum pervenisset, iunctis Ioseph curru suo ascendit obviam patri suo ad eundem locum, vidensque eum irruit super collum eius et inter amplexus flevit. Dixitque pater ad Ioseph: Iam letus moriar, quia vidi faciem tuam et superstitem te relinquo. At ille locutus est ad fratres suos et ad omnem domum patris sui: Ascendam et nuntiabo Pharaoni dicamque ei: Fratres mei et domus patris mei qui erant in terra Chanaan venerunt ad me; et sunt viri pastores ovium, curamque habent alendorum gregum; pecora sua et armenta et omnia que habere potuerunt adduxerunt secum. Cumque vocaverit vos et dixerit: Quod est opus vestrum? respondebitis: Viri pastores sumus servi tui ab infantia nostra usque in presens, et nos et patres nostri. Hec autem dicetis ut habitare possitis in terra Gessen, quia detestantur Egyptii omnes pastores ovium.

XLVII

Ingressus ergo Ioseph nuntiavit Pharaoni dicens: Pater meus et fratres, oves eorum et armenta et cuncta que possident venerunt de terra Chanaan, et ecce consistunt in terra Gessen. Extremos quoque fratrum suorum quinque viros statuit coram rege; quos ille interrogavit: Quid habetis operis? Responderunt: Pastores ovium sumus servi tui, et nos et patres nostri. Ad peregrinandum in terra tua venimus, quoniam non est herba gregibus servorum tuorum, ingravescente fame in regione Chanaan; petimusque ut esse nos iubeas servos tuos in terra Gessen. Dixit itaque rex ad Ioseph: Pater tuus et

fratres tui venerunt ad te. Terra Egypti in conspectu tuo est: in optimo loco fac eos habitare, et trade eis terram Gessen. Quod si nosti esse in eis viros industrios, constitue illos magistros pecorum meorum. Post hec introduxit Ioseph patrem suum ad regem, et statuit eum coram eo. Qui benedicens illi, et interrogatus ab eo: quot sunt dies annorum vite tue? Respondit: Dies peregrinationis mee .c.xxx. annorum sunt, parvi et mali, et non pervenerunt usque ad dies patrum meorum quibus peregrinati sunt. Et benedicto rege, egressus est foras. Ioseph vero patri et fratribus suis dedit possessionem in Egypto in optimo terre loco Ramesses, ut preceperat Pharao. Et alebat eos, omnemque domum patris sui prebens cibaria singulis. In toto enim orbe panis deerat, et oppresserat fames terram, maxime Egypti et Chanaan. E quibus omnem pecuniam congregavit pro venditione frumenti, et intulit eam in erarium regis. Cumque defecisset emptoribus pretium, venit cuncta Egyptus ad Ioseph dicens: Da nobis panes. Quare morimur coram te deficiente pecunia? Quibus ille respondit: Adducite pecora vestra, et dabo vobis pro eis cibos, si pretium non habetis. Que cum adduxissent, dedit eis alimenta pro equis et ovibus et bobus et asinis. Sustentavitque eos illo anno pro commutatione pecorum. Venerunt quoque anno secundo, et dixerunt ei: Non celamus dominum nostrum quod deficiente pecunia pecora simul defecerunt, nec clam te est absque corporibus et terra nichil nos habere. Cur ergo moriemur te vidente? Et nos et terra nostra tui erimus. Eme nos in servitutem regiam, et prebe semina, ne pereunte cultore terra redigatur in solitudinem. Emit igitur Ioseph omnem terram Egypti, vendentibus singulis possessiones suas pre magnitudine famis. Subiecitque eam Pharaoni, et cunctos populos eius a novissimis terminis Egypti usque ad extremos fines eius, preter terram sacerdotum, que a rege tradita fuerat eis. Quibus et statuta cibaria ex horreis publicis prebebantur, et idcirco non sunt compulsi vendere possessiones suas. Dixit ergo Ioseph ad populos: En ut cernitis, et vos et terram vestram Pharao possidet. Accipite semina, et serite agros, ut fruges habere possitis. Quintam partem regi dabitis, iiii reliquas permitto vobis in sementem et in cibos, familiis et liberis vestris. Qui responderunt: Salus nostra in manu tua est. Respiciat nos tantum dominus noster, et leti serviemus regi. Ex eo tempore usque in presentem diem in universa terra Egypti quinta pars regibus solvitur, et factum est quasi in legem, absque terra sacerdotali, que libera ab hac conditione fuit. Habitavit ergo Israhel in Egypto, id est in terra Gessen, et possedit eam, auctusque est et multiplicatus nimis. Et vixit in ea .xvii. annis. Factique sunt omnes dies vite illius .c.xlvii. annorum. Cumque appropinquare cerneret mortis diem, vocavit filium suum Ioseph, et dixit ad eum: Si inveni gratiam in conspectu tuo, pone manum tuam sub femore meo, et facies michi misericordiam et veritatem, ut non sepelias me in Egypto, sed dormiam cum patribus meis, et auferas me de hac terra, condasque in sepulcro maiorum meorum. Cui respondit Ioseph: Ego faciam quod iussisti. Et ille: Iura ergo, inquit, michi. Quo iurante, adoravit Israhel deum conversus ad lectuli caput. XLVIII

His itaque transactis nuntiatum est Ioseph quod egrotaret pater suus. Qui assumptis duobus filiis Manasse et Effraim ire perrexit. Dictumque est seni: Ecce filius tuus Ioseph venit ad te. Qui confortatus sedit in lectulo. Et ingresso Ioseph ad se ait: Deus omnipotens apparuit michi in Luza, que est in terra Chanaan, benedixitque michi et ait: Ego augebo te, et multiplicabo, et faciam te in turbas populorum, daboque tibi terram hanc, et semini tuo post te, in possessionem sempiternam. Duo ergo filii tui, qui nati sunt tibi in terra Egypti antequam huc venirem ad te, mei erunt: Effraim et Manasses sicut Ruben et Symeon reputabuntur michi. Reliquos autem quos genuisti post eos, tui erunt, et nomine fratrum suorum vocabuntur in possessionibus suis. Michi enim quando veniebam de Mesopotamia, mortua est Rachel in terra Chanaan in ipso itinere, eratque vernum tempus, et ingrediebar Effratam; et sepelivi eam iuxta viam Effrate, que alio nomine appellatur Bethleem. Videns autem Iacob filios eius, dixit ad eum: Qui sunt isti? Respondit: Filii mei sunt, quos donavit michi deus in hoc loco. Adduc, inquit, eos ad me, ut benedicam illis. Oculi enim Israhel caligabant pre nimia senectute, et clare videre non poterat. Applicitosque ad se deosculatus et circumplexus dixit ad filium suum: Non sum fraudatus a conspectu tuo; insuper ostendit michi deus semen tuum. Cumque tulisset eos Ioseph de gremio patris, adoravit pronus in terram. Et posuit Effraim ad dexteram suam, id est ad sinistram Israhel; Manassen vero in sinistra sua, ad dexteram scilicet patris. Applicuitque ambos ad eum. Qui extendens manum dexteram, posuit super caput Effraim minoris fratris; sinistram autem super caput Manasse, qui maior natu erat, commutans manus. Benedixitque Iacob filiis Ioseph, et ait: Deus in cuius conspectu ambulaverunt patres mei Abraham et Ysaac, deus qui pascit me ab adolescentia mea usque in presentem diem, angelus qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis; et invocetur super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham et Ysaac, et crescant in multitudinem super terram. Videns autem Ioseph quod posuisset pater suus manum dexteram super caput Effraim, graviter accepit; et apprehensam patris manum levare conatus est de capite Effraim, et transferre super caput Manasse. Dixitque ad patrem: Non ita convenit, pater; quia hic est primogenitus, pone dexteram tuam super caput eius. Qui renuens ait: Scio, fili mi, scio. Et iste quidem erit in populos, et multiplicabitur. Sed frater eius iunior maior illo erit; et semen illius crescet in gentes. Benedixitque eis in ipso tempore dicens: In te benedicetur Israhel, atque dicetur: Faciat tibi deus sicut Effraim, et sicut Manasse. Constituitque Effraim ante Manassen. Et ait ad Ioseph filium suum: En ego morior, et erit deus vobiscum, reducetque vos ad terram patrum vestrorum. Do tibi partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrei in gladio et arcu meo.

Vocavit autem Iacob filios suos, et ait: XLIX Congregamini ut annuntiem que ventura sunt vobis diebus novissimis. Congregamini, et audite, filii Iacob, audite Israhel patrem vestrum. Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, et principium doloris mei; prior in donis, maior imperio. Effusus es sicut aqua, non crescas, quia ascendisti cubile patris tui, et maculasti stratum eius. Symeon et Levi fratres, vasa iniquitatis bellantia.

replicatos

annuntiem

eorum non veniat anima mea et in coetu eorum non sit gloria mea quia
in furore suo occiderunt virum et in voluntate sua suffode-
runt murum. Maledictus furor eorum quia pertinax et indig-
natio eorum quia dura. Dividam eos in Iacob et dispergam
eos in Israhel. Iuda te laudabunt fratres tui. Manus tua in
cervicibus inimicorum tuorum adorabunt te filii patris tui. Ca-
tulus leonis Iuda ad praedam fili mi ascendisti. Requiescens
accubuisti ut leo et quasi leena quis suscitabit eum. Non au-
feretur sceptrum de Iuda et dux de femore eius donec ve-
niat qui mittendus est et ipse erit expectatio gentium.
Ligans ad vineam pullum suum et ad vitem o fili mi asinam
suam. Lavabit in vino stolam suam et in sanguine
uve pallium suum. Pulchriores sunt oculi eius vino et dentes
eius lacte candidiores. Zabulon in litore maris habita-
bit, in statione navium pertingens usque ad Sidonem. Isa-
char asinus fortis accubans inter terminos. Vidit
requiem quod esset bona et terram quod optima et supposuit hu-
merum suum ad portandum. Factusque est tributis serviens.
Dan iudicabit populum suum sicut et alia tribus in Israhel. Fiat
Dan coluber in via, cerastes in semita mordens ungulas
equi ut cadat ascensor eius retro. Salutare tuum ex-
pectabo domine. Gad accinctus proeliabitur ante eum et ipse ac-
cingetur retrorsum. Aser pinguis panis eius et praebebit
delicias regibus. Neptalim cervus emissus et dans eloquia
pulchritudinis. Filius accrescens Ioseph filius accrescens
et decorus aspectu. Filie discurrerunt super murum. Sed ex-
asperaverunt eum et iurgati sunt. Inviderunt illi habentes
iacula. Sedit in forti arcus eius et dissoluta sunt vin-
cula brachiorum et manuum illius per manus potentis Iacob.
Inde pastor egressus est lapis Israhel. Deus patris tui adiutor
tuus et omnipotens benedicet tibi benedictionibus celi desuper
benedictionibus ~~agri~~ abyssi iacentis deorsum
Benedictionibus uberum et vulve. Benedictiones patris
tui confortate sunt benedictionibus patrum eius donec
veniret desiderium collium eternorum. Fiant in capite Ioseph
et in vertice nazarei inter fratres suos. Beniamin lupus
rapax mane comedet praedam et vespere dividet spolia.
Omnes hii in tribubus Israhel duodecim. Hec locutus est pater suus. Ben-
dixitque eis singulis benedictionibus propriis et praecepit eis
dicens. Ego congregor ad populum meum. Sepelite me
cum patribus meis in spelunca duplici que est in agro Eph-
ron Hethei contra Mambre in terra Chanaan quam emit
Abraham cum agro ab Ephron Hetheo in possessionem
sepulchri. Ibi sepelierunt eum et Sarram uxorem eius. Ibi
sepultus est Isaac cum Rebecca coniuge. Ibi et Lia condita
Finitisque mandatis quibus **L.** iacet.
filios instruebat collegit pedes suos super lec-
tulum et obiit. Appositusque est ad populum suum. Quod cernens
Ioseph ruit super faciem patris flens et deosculans eum.
Praecepitque servis suis medicis ut aromatibus condirent
patrem. Quibus iussa explentibus transierunt xl dies.
Iste quippe mos erat cadaverum conditorum. Flevitque
eum Egyptus lxx diebus. Et expleto planctus tempore
locutus est Ioseph ad familiam Pharaonis. Si inveni
gratiam in conspectu vestro loquimini in auribus Pharaonis.
eo quod pater meus adiuravit me dicens. En morior.
In sepulchro meo quod fodi mihi in terra Chanaan sepelies me.
Ascendam igitur et sepeliam patrem meum ac revertar. Dixitque
ei Pharao. Ascende et sepeli patrem tuum sicut adiuratus es.
Quo ascendente ierunt cum eo omnes senes
domus Pharaonis cunctique maiores natu terre Egypti domus
Ioseph cum fratribus suis absque parvulis et gregibus atque ar-
mentis que dereliquerant in terra Gessen. Habuitque in co-
mitatu currus et equites et facta est turba non modica. Vene-
runtque ad aream Atad que sita est trans Iordanem ubi
celebrantes exequias planctu magno atque vehementi
impleverunt vii dies. Quod cum vidissent habitatores ter-
re Chanaan dixerunt Planctus magnus est iste Egyptiis. Et
idcirco appellatum est nomen loci illius Planctus Egypti. Fece-
runt ergo filii Israhel sicut praeceperat eis et portantes eum in iacob
terram Chanaan sepelierunt eum in spelunca duplici
quam emerat Abraham cum agro in possessionem se-
pulchri ab Ephron Hetheo contra faciem Mambre. Re-
versusque est Ioseph in Egyptum cum fratribus suis et omni comi-
tatu sepulto patre. Quo mortuo timentes fratres eius
et mutuo colloquentes ne forte memor sit iniurie
quam passus est et reddat nobis omne malum quod fecimus
mandaverunt ei. Pater tuus praecepit nobis antequam more-
retur ut hec tibi verbis eius diceremus. Obsecro ut obliviscar-
is sceleris fratrum tuorum et peccati atque malitie quam
exercuerunt in te. Nos quoque oramus ut servis Dei patris
tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis
flevit Ioseph. Veneruntque ad eum fratres sui et proni in
terram adorantes dixerunt. Servi tui sumus. Quibus ille
respondit. Nolite timere. Num Dei possumus resistere volunta-
ti. Vos cogitastis de me malum et Deus vertit illud in
bonum ut exaltaret me sicut in presentiarum cernitis et
salvos faceret populos multos. Nolite metuere. Ego
pascam vos et parvulos vestros. Consolatusque est eos et
blande ac leniter est locutus. Et habitavit in Egypto cum
omni domo patris sui. Vixitque centum decem annis et vidit filios
Effraim usque ad tertiam generationem. Filii quoque Machir
filii Manasse nati sunt in genibus Ioseph. Quibus
transactis locutus est fratribus suis. Post mortem meam
Deus visitabit vos et ascendere vos faciet de terra
ista ad terram quam iuravit Abraham Isaac et Iacob.
Cumque adiurasset eos atque dixisset Deus visitabit vos
asportate vobiscum ossa mea de loco isto. Mortuus
est explens centum decem vite sue annos et conditus aro-
matibus repositus est in loculo in Egypto. Incipit

Hec sunt nomina filiorum Ellesmoth
Israhel qui ingressi que grece exodus dicitur
sunt in Egyptum cum Iacob sin-
guli cum domibus suis introierunt.
Ruben Symeon Levi Iudas
Isachar Zabulon et Beniamin
Dan et Neptalim Gad et Aser.
Erant igitur omnes anime eorum qui egressi sunt de femore Ia-
cob septuaginta quinque. Ioseph autem in Egypto erat. Quo
mortuo et universis fratribus eius omnique cognatione sua
filii Israhel creverunt et quasi germinantes multiplicati
sunt ac roborati nimis impleverunt terram. Surrexit

Oderantque filios israel egyptii et affligebant

intérea rex novus super egyptum. Qui ignorabat io-
seph. et ait ad populum suum. ecce populus filiorum israel multus et
fortior nobis est. Venite sapienter opprimamus eum ne forte
multiplicetur. et si ingruerit contra nos bellum. addatur
inimicis nostris. expugnatisque nobis egrediatur de terra.
Posuit itaque eis magistros operum. ut affligerent eos honeri-
bus. et edificaverunt urbes tabernaculorum pharaonis phithon
et ramesses. Quantoque opprimebant eos. tanto magis mul-
tiplicabantur. et crescebant illudentes eis et invidentes.
atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus du-
ris luti et lateris. omnique famulatu quo in terre operibus preme-
bantur. Dixit autem rex egypti obstetricibus hebreorum. quarum
una vocabatur sephora. altera phua. precipiens eis. Quando ob-
stetricabitis hebreas. et partus tempus advenerit. si masculus
fuerit. interficite illum. si femina reservate. Timuerunt
autem obstetrices deum. et non fecerunt iuxta preceptum regis egyp-
ti. sed conservabant mares. Quibus ad se accersitis rex
ait. Quid nam est hoc quod facere voluistis ut pueros ser-
varetis. Que responderunt. Non sunt hebree sicut egyptie mu-
lieres. ipse enim obstetricandi habent scientiam. et priusquam ve-
niamus ad eas pariunt. Bene ergo fecit deus obstetricibus. et crevit populus.
Confortatusque est nimis. Et quia timuerunt obstetrices deum. edifi-
cavit illis domos. Precepit ergo pharao omni populo suo dicens.
Quicquid masculini sexus natum fuerit in flumen proicite.
quicquid feminini reservate.

II

Egressus est post hec vir de domo levi. et accepit uxorem
stirpis sue. Que concepit et peperit filium. et videns
eum elegantem abscondit tribus mensibus. Cumque iam cela-
re non posset. sumpsit fiscellam scirpeam. et linivit eam
bitumine ac pice. posuitque intus infantulum. et exposu-
it eum in carecto ripe fluminis. stante procul sorore eius.
et considerante eventum rei. Ecce autem filia pharaonis descen-
debat ut lavaretur in flumine. et puelle eius gradieban-
tur per crepidinem alvei. Que cum vidisset fiscellam in
papirione. misit unam e famulabus suis. et allatam
aperiens. cernensque in ea parvulum vagientem. miserta
eius ait. De infantibus hebreorum est. Cui soror pueri. vis
inquit ut vadam. et vocem tibi mulierem hebream que
nutrire possit infantulum. Respondit. Vade. Perrexit puella.
et vocavit matrem suam. Ad quam locuta filia pharaonis.
Accipe ait puerum istum. et nutri michi. ego dabo tibi mercedem
tuam. Suscepit mulier et nutrivit puerum. adultumque
tradidit filie pharaonis. Quem illa adoptavit in locum filii.
vocavitque nomen eius moysen dicens. quia de aqua tuli
eum. In diebus illis postquam creverat moyses egressus ad fratres
suos. vidit afflictionem eorum. et virum egyptium percutientem
quendam de hebreis fratribus suis. Cumque circumspexisset
huc atque illuc. et nullum adesse vidisset. percussum egyptium
abscondit sabulo. Et egressus die altero. conspexit
duos hebreos rixantes. Dixitque ei qui faciebat in-
iuriam. Quare percutis proximum tuum. Qui respondit.
Quis te constituit principem et iudicem super nos. Num occi-
dere me tu vis sicut heri occidisti egyptium. Timuit
moyses et ait. Quomodo palam factum est verbum istud.
Audivitque pharao sermonem hunc et querebat occidere moysen.
Qui fugiens de conspectu eius moratus est in terra
madian. et sedit iuxta puteum. Erant autem sacerdoti madia-
nitarum septem filie. que venerunt ad hauriendam aquam. et impletis cana-
libus adaquare cupiebant greges patris sui. Supervenere pa-
stores. et eiecerunt eas. Surrexitque moyses et defensis puellis
adaquavit oves earum. Que cum revertissent ad ietro patrem Raguel
suum. dixit ad eas. Cur velocius venistis solito. Responderunt.
Vir egyptius liberavit nos de manu pastorum. insuper et hau-
sit aquam nobiscum. potumque dedit ovibus. At ille. Ubi est
inquit. Quare dimisistis hominem. Vocate eum ut comme-
dat panem. Iuravit ergo moyses quod habitaret cum eo. Accepitque
sephoram filiam eius uxorem. que peperit ei filium. Quem vo-
cavit gersan dicens. Advena fui in terra aliena. Alterum
vero peperit quem vocavit eliezer dicens. Deus enim patris mei
adiutor meus. eripuit me de manu pharaonis. Post mul-
tum vero temporis mortuus est rex egypti. et ingemiscentes
filii israel propter opera. vociferati sunt. Ascenditque clamor
eorum ad deum ab operibus. et audivit gemitum eorum. ac re-
cordatus federis quod pepigerat cum abraham ysaac et
iacob. Respexit dominus filios israel. et cognovit eos.

III

Moyses autem pascebat oves ietro soceri sui sacerdo-
tis madian. Cumque minasset gregem ad inte-
riora deserti venit ad montem dei oreb. Apparuitque ei
dominus in flamma ignis de medio rubi. et videbat quod rubus
arderet et non combureretur. Dixit ergo moyses. Vadam et
videbo visionem hanc magnam. quare non comburatur
rubus. Cernens autem dominus quod pergeret ad videndum. vocavit
eum de medio rubi. et ait. Moyses moyses. Qui respondit. Ad-
sum. At ille. Non appropies inquit huc. Solve calcia-
mentum de pedibus tuis. locus enim in quo stas terra sancta
est. Et ait. Ego sum deus patris tui. deus abraham deus ysaac
et deus iacob. Abscondit moyses faciem suam. non enim
audebat aspicere contra deum. Cui dominus. Vidi afflictionem
populi mei in egypto. et clamorem eius audivi propter duritiam
eorum qui presunt operibus. Et sciens dolorem eius. descendi ut li-
berem eum de manibus egyptiorum. et educam de terra illa
in terram bonam et spatiosam in terram que fluit lacte et mel-
le. ad loca chananei. ethei. amorrei. ferezei. euei-
et iebusei. Clamor ergo filiorum israel venit ad me. Vidique
afflictionem eorum qua ab egyptiis opprimuntur. Sed veni ut
mittam te ad pharaonem ut educas populum meum filios
israel de egypto. Dixitque moyses ad dominum. Quis ego sum ut
vadam ad pharaonem et educam filios israel de egypto.
Qui dixit ei. Ego ero tecum. et hoc habebis signum quod
miserim te. Cum eduxeris populum meum de egypto immola-
bis deo super montem istum. Ait moyses ad deum. Ecce ego
vadam ad filios israel et dicam eis. Deus patrum vestrorum misit
me ad vos. Si dixerint michi quod est nomen eius quid dicam
eis. Dixit dominus ad moysen. Ego sum qui sum. Ait. Sic dices filiis
israel. Qui est misit me ad vos. Dixitque iterum deus ad moysen.
Hec dices filiis israel. Dominus deus patrum vestrorum. deus abraham. deus
ysaac. deus iacob. misit me ad vos. Hoc nomen michi est
in eternum. et hoc memoriale meum in generatione et genera-
tionem. Vade et congrega seniores israel et dices ad eos.
Dominus deus patrum vestrorum apparuit michi. deus abraham. deus ysaac.
deus iacob dicens. Visitans visitavi vos. et omnia que acci-
derunt vobis in egypto vidi. et dixi ut educam vos

de afflictione egypti in terram chananei, ethei, et amor
rei, ferezei, et evei, et iebusei, ad terram fluentem lacte
et melle. Et audient vocem tuam. Ingredierisque tu et
seniores israel ad regem egypti, et dices ad eum. Dominus deus
hebreorum vocavit nos. Ibimus viam trium dierum in
solitudinem, ut immolemus domino deo nostro. Sed ego scio, quod
non dimittet vos rex egypti ut eatis, nisi per manum va
lidam. Extendam enim manum meam, et percutiam egyp
tum in cunctis mirabilibus meis que facturus sum
in medio eorum. Post hec dimittet vos. Daboque gratiam
populo huic coram egyptiis. Et cum egrediemini non exibi
tis vacui, sed postulabit mulier a vicina sua et ab hospi
ta vasa argentea et aurea, ac vestes. Ponetisque eas super
filios et filias vestras, et spoliabitis egyptum. IIII.

Respondens moyses ait. Non credent mihi, neque audi
ent vocem meam, sed dicent. Non apparuit tibi dominus. Dixit
ergo ad eum. Quid est quod tenes in manu tua? Respondit. Virga.
Dixitque dominus. Proice eam in terram. Proiecit, et versa est in colubrum,
ita ut fugeret moyses. Dixitque dominus. Extende manum tuam et
apprehende caudam eius. Extendit, et tenuit, versaque est in
virgam. Ut credant inquit quod apparuerit tibi dominus deus patrum tuorum,
deus abraham, deus ysaac, deus iacob. Dixitque dominus rursum.
Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cum misisset in
sinum, protulit leprosam ad instar nivis. Retrahe inquit ma
num tuam in sinum tuum. Retraxit, et protulit iterum, et
erat similis carni reliquie. Si non crediderint inquit
tibi, neque audierint sermonem signi prioris, credent verbo
signi sequentis. Quod si nec duobus quidem his signis cre
diderint, neque audierint vocem tuam, sume aquam
fluminis, et effunde eam super aridam, et quicquid hauseris
de fluvio vertetur in sanguinem. Ait moyses. Obsecro
domine. Non sum eloquens ab heri et nudius tercius, et ex
quo locutus es ad servum tuum, impedicioris et tardioris
lingue sum. Dixit dominus ad eum. Quis fecit os
hominis? Aut quis fabricatus est mutum et surdum,
videntem et cecum? Nonne ego? Perge igitur, et ego ero in ore
tuo, doceboque te quid loquaris. At ille. Obsecro, inquit,
domine, mitte quem missurus es. Iratus dominus in moysen, ait.
Aaron frater tuus levites, scio quod eloquens sit. Ecce ipse
egreditur in occursum tuum, vidensque te letabitur
corde. Loquere ad eum, et pone verba mea in ore eius, et ego
ero in ore tuo et in ore illius, et ostendam vobis quid agere
debeatis. Ipse loquetur pro te ad populum, et erit os tuum.
Tu autem eris ei in his que ad deum pertinent. Virgam quoque hanc
sume in manu tua, in qua facturus es signa. Abiit moyses
et reversus est ad iethro socerum suum, dixitque ei. Vadam
et revertar ad fratres meos in egyptum, ut videam si ad
huc vivant. Cui ait iethro. Vade in pace. Dixit ergo
dominus ad moysen in madian. Vade et revertere in egyptum.
Mortui sunt enim omnes qui querebant animam tuam. Tulit
moyses uxorem et filios suos, et imposuit eos super asinum.
Reversusque est in egyptum, portans virgam dei in manu
sua. Dixitque dominus revertenti in egyptum. Vide ut omnia
ostenta que posui in manu tua facias coram pharaone.
Ego indurabo cor eius, et non dimittet populum. Dicesque
ad eum. Hec dicit dominus. Filius meus primogenitus israel. Dixi tibi
dimitte filium meum ut serviat mihi, et noluisti dimittere
eum. Ecce ego interficiam filium tuum primogenitum.
Cumque esset in itinere in diversorio, occurrit ei dominus et
volebat occidere eum. Tulit ilico sephora acutissi
mam petram, et circumcidit preputium filii sui, tetigit
que pedes eius, et ait. Sponsus sanguinum tu michi
es. Et dimisit eum postquam dixerat, tu michi es sponsus
sanguinum ob circumcisionem. Dixit autem dominus ad aaron.
Vade in occursum moysi in desertum. Qui perrexit
obviam ei in montem dei, et osculatus est eum. Narravit
que moyses aaron omnia verba domini quibus miserat eum,
et signa que mandaverat. Veneruntque simul, et congrega
verunt cunctos seniores filiorum israel. Locutusque est aa
ron omnia verba que dixerat dominus ad moysen, et fecit signa coram
populo, et credidit populus. Audieruntque quod visitasset
dominus filios israel, et quod respexisset afflictionem eorum, et proni
adoraverunt. V.

Post hec ingressi sunt moyses et
aaron, et dixerunt pharaoni. Hec dicit dominus deus israel. Dimit
te populum meum ut sacrificet michi in deserto. At ille respondit.
Quis est dominus ut audiam vocem eius et dimittam israel? Nes
cio dominum, et israel non dimittam. Dixeruntque. Deus hebreorum
vocavit nos, ut eamus viam trium dierum in solitudinem,
et sacrificemus domino deo nostro, ne forte accidat nobis pestis
aut gladius. Ait ad eos rex egypti. Quare moyses et aaron
sollicitatis populum ab operibus suis? Ite ad onera vestra. Di
xitque pharao. Multus est populus terre. Videtis quod turba
succreverit; quanto magis si dederitis eis requiem ab operibus?
Precepit ergo in die illo prefectis operum et exactoribus populi
dicens. Nequaquam ultra dabitis paleas populo ad conficien
dos lateres sicut prius, sed ipsi vadant et colligant
stipulam, et mensuram laterum quam prius faciebant
imponetis super eos, nec minuetis quicquam. Vacant
enim, et ideo vociferantur dicentes. Eamus et sacrificemus
deo nostro. Opprimantur operibus, et expleant ea, ut non
acquiescant verbis mendacibus. Igitur egressi prefecti o
perum et exactores ad populum dixerunt. Sic dicit pharao. Non
do vobis paleas. Ite et colligite sicubi invenire pote
ritis, nec minuetur quicquam de opere vestro. Dispersusque
est populus per universam terram egypti ad colligendas
paleas. Prefecti quoque operum instabant dicentes. Comple
te opus vestrum cotidie ut prius facere solebatis
quando dabantur vobis palee. Flagellatique sunt qui preerant
operibus filiorum israel ab exactoribus pharaonis dicentibus.
Quare non impletis mensuram laterum sicut prius, nec he
ri nec hodie? Veneruntque prepositi filiorum israel et voci
ferati sunt ad pharaonem dicentes. Cur ita agis
contra servos tuos? Palee non dantur nobis, et lateres
similiter imperantur. En famuli tui flagellis
cedimur, et iniuste agitur contra populum tuum. Qui ait.
Vacatis ocio, et ideo dicitis. Eamus et sacrificemus domino.
Ite ergo et operamini. Palee non dabuntur vobis, et redde
tis consuetum numerum laterum. Videbantque
se prepositi filiorum israel in malo, eo quod diceretur eis.
Non minuetur quicquam de lateribus per singulos dies.
Occurreruntque moysi et aaron, qui stabant ex
adverso, egredientes a pharaone, et dixerunt ad eos.

Videat dominus et iudicet, quia fetere fecistis odorem nostrum coram pharaone et servis eius, et prebuistis ei gladium ut occideret nos. Reversusque est moyses ad dominum et ait: Domine cur afflixisti populum istum? quare misisti me? Ex eo enim quo ingressus sum ad pharaonem, ut loquerer in nomine tuo, afflixit populum tuum, et non liberasti eos.

VI

Dixitque dominus ad moysen: Nunc videbis que facturus sim pharaoni: per manum enim fortem dimittet eos, et in manu robusta eiciet illos de terra sua. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Ego dominus qui apparui abraham, ysaac et iacob in deo omnipotente: et nomen meum adonay non indicavi eis. Pepigique cum eis fedus, ut darem eis terram chanaan, terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt advene. Ego audivi gemitum filiorum israel, quo egyptii oppresserunt eos: et recordatus sum pacti mei. Ideo dic filiis israel: Ego dominus qui educam vos de ergastulo egyptiorum, et eruam de servitute: ac redimam in brachio excelso, et iudiciis magnis. Et assumam vos mihi in populum, et ero vester deus: et scietis quod ego dominus deus vester, qui eduxerim vos de ergastulo egyptiorum: et induxerim in terram super quam levavi manum meam ut darem eam abraham, ysaac et iacob: daboque illam vobis possidendam, ego dominus. Narravit ergo moyses omnia filiis israel: qui non acquieverunt ei propter angustiam spiritus et opus durissimum. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Ingredere et loquere ad pharaonem regem egypti, ut dimittat filios israel de terra sua. Respondit moyses coram domino: Ecce filii israel non me audiunt: et quomodo audiet pharao, presertim cum sim incircumcisus labiis? Locutus est dominus ad moysen et aaron, et dedit mandatum ad filios israel, et ad pharaonem regem egypti, ut educerent filios israel de terra egypti. Isti sunt principes domorum per familias suas. Filii ruben primogeniti israelis: enoch et phallu, esron et charmi. Hee cognationes ruben. Filii symeon: iamuel et iamin et ahod, et iachin et soar, et saul filius chananitidis. Hee progenies symeon. Et hec nomina filiorum levi per cognationes suas: gerson et caath et merari. Anni autem vite levi fuerunt centum triginta septem. Filii gerson: lobni et semei per cognationes suas. Filii caath: amram et ysuar et ebron et oziel. Annique vite caath centum triginta tres. Filii merari: mooli et musi. Hee cognationes levi per familias suas. Accepit autem amram uxorem iochabed patruelem suam, que peperit ei aaron et moysen et mariam. Fueruntque anni vite amram centum triginta septem. Filii quoque ysuar: chore et napheg et zechri. Filii quoque oziel: misael et elisaphan et sethri. Accepit autem aaron uxorem elizabeth filiam aminadab sororem naason, que peperit ei nadab et abiu et eleazar et ithamar. Filii quoque chore: aser et elchana et abiasaph. Hee sunt cognationes chorite. At vero eleazar filius aaron accepit uxorem de filiabus phutiel, que peperit ei phinees. Hii sunt principes familiarum leviticarum per cognationes suas. Iste est aaron et moyses quibus precepit dominus ut educerent filios israel de terra egypti per turmas suas. Hii sunt qui loquuntur ad pharaonem regem egypti ut educant filios israel de egypto: iste est moyses et aaron in die qua locutus est dominus ad moysen in terra egypti. Et locutus est dominus ad moysen dicens: Ego dominus: loquere ad pharaonem regem egypti omnia que ego loquor tibi. Et ait moyses coram domino: En incircumcisus labiis sum, quomodo audiet me pharao?

VII

Dixitque dominus ad moysen: Ecce constitui te deum pharaonis: aaron frater tuus erit propheta tuus. Tu loqueris ei omnia que mando tibi: ille loquetur ad pharaonem ut dimittat filios israel de terra sua. Sed ego indurabo cor eius, et multiplicabo signa et ostenta mea in terra egypti, et non audiet vos: immittamque manum meam super egyptum, et educam exercitum et populum meum filios israel de terra egypti per iudicia maxima. Et scient egyptii quia ego sum dominus, qui extenderim manum meam super egyptum, et eduxerim filios israel de medio eorum. Fecit itaque moyses et aaron: sicut preceperat dominus, ita egerunt. Erat autem moyses octoginta annorum, et aaron octoginta trium, quando locuti sunt ad pharaonem. Dixitque dominus ad moysen et aaron: Cum dixerit vobis pharao, ostendite signa: dices ad aaron: Tolle virgam tuam, et proice eam coram pharaone, ac vertetur in colubrum. Ingressi itaque moyses et aaron ad pharaonem, fecerunt sicut preceperat dominus. Tulitque aaron virgam coram pharaone et servis eius, que versa est in colubrum. Vocavit autem pharao sapientes et maleficos: et fecerunt etiam ipsi per incantationes egyptiacas et arcana quedam similiter. Proieceruntque singuli virgas suas, que verse sunt in dracones: sed devoravit virga aaron virgas eorum. Induratumque est cor pharaonis, et non audivit eos, sicut preceperat dominus. Dixit autem dominus ad moysen: Ingravatum est cor pharaonis, non vult dimittere populum. Vade ad eum mane, ecce egredietur ad aquas: et stabis in occursum eius super ripam fluminis: et virgam que conversa est in draconem, tolles in manu tua. Dicesque ad eum: Dominus deus hebreorum misit me ad te dicens: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto: et usque ad presens audire noluisti. Hec igitur dicit dominus: In hoc scies quod dominus sim: ecce percutiam virga que in manu mea est aquam fluminis, et vertetur in sanguinem. Pisces quoque qui sunt in fluvio morientur, et computrescent aque, et affligentur egyptii bibentes aquam fluminis. Dixit quoque dominus ad moysen: Dic ad aaron: Tolle virgam tuam, et extende manum tuam super aquas egypti, et super fluvios eorum et rivos ac paludes, et omnes lacus aquarum, ut vertantur in sanguinem: et sit cruor in omni terra egypti, tam in ligneis vasis quam in saxeis. Feceruntque ita moyses et aaron sicut preceperat dominus: et elevans virgam percussit aquam fluminis coram pharaone et servis eius: que versa est in sanguinem. Et pisces qui erant in flumine mortui sunt: computruitque fluvius, et non poterant egyptii bibere aquam fluminis, et fuit sanguis in tota terra egypti. Feceruntque similiter malefici egyptiorum incantationibus suis: et induratum est cor pharaonis, nec audivit eos, sicut preceperat dominus. Avertitque se et ingressus est domum suam, nec apposuit cor etiam hac vice. Foderunt autem omnes egyptii per circuitum fluminis aquam ut biberent: non enim poterant bibere de aqua fluminis. Impletique sunt septem dies, postquam percussit dominus fluvium.

VIII

Dixit quoque dominus ad moysen: Ingredere ad pharaonem, et dices ad eum: Hec dicit dominus: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. Si autem nolueris dimittere, ecce ego percutiam omnes terminos tuos ranis. Et ebulliet fluvius ranas, que ascendent et

et ingredientur domum tuam et cubiculum lectuli tui et super stratum tuum, et in domos servorum tuorum, et in populum tuum, et in furnos tuos, et in reliquias ciborum tuorum: et ad te, et ad populum tuum, et ad omnes servos tuos intrabunt ranae. Dixitque dominus ad Moysen: Dic ad Aaron: Extende manum tuam super fluvios, et super rivos, ac paludes, et educ ranas super terram Egypti. Et extendit Aaron manum super aquas Egypti, et ascenderunt ranae, operueruntque terram Egypti. Fecerunt autem et malefici per incantationes suas similiter, eduxeruntque ranas super terram Egypti. Vocavit autem Pharao Moysen et Aaron, et dixit: Orate dominum ut auferat ranas a me et a populo meo: et dimittam populum ut sacrificet domino. Dixitque Moyses ad Pharaonem: Constitue mihi quando deprecer pro te, et pro servis tuis, et pro populo tuo, ut abigantur ranae a te et a domo tua, et a servis tuis, et a populo tuo, et tantum in flumine remaneant. Qui respondit: Cras. At ille: Iuxta, inquit, verbum tuum faciam: ut scias quoniam non est sicut dominus deus noster. Et recedent ranae a te, et a domo tua, et a servis tuis, et a populo tuo: et tantum in flumine remanebunt. Egressique sunt Moyses et Aaron a Pharaone: et clamavit Moyses ad dominum pro sponsione ranarum quam condixerat Pharaoni. Fecitque dominus iuxta verbum Moysi: et mortuae sunt ranae de domibus, et de villis, et de agris: congregaveruntque eas in immensos aggeres, et computruit terra. Videns autem Pharao quod data esset requies, ingravavit cor suum, et non audivit eos, sicut preceperat dominus. Dixitque dominus ad Moysen: Loquere ad Aaron: Extende virgam tuam, et percute pulverem terrae: et sint scinifes in universa terra Egypti. Feceruntque ita. Et extendit Aaron manum virgam tenens: percussitque pulverem terrae, et facti sunt scinifes in hominibus et in iumentis: omnis pulvis terrae versus est in scinifes per totam terram Egypti. Feceruntque similiter malefici incantationibus suis, ut educerent scinifes, et non potuerunt: erantque scinifes tam in hominibus quam in iumentis. Et dixerunt malefici ad Pharaonem: Digitus dei est hic. Induratumque est cor Pharaonis, et non audivit eos, sicut preceperat dominus. Dixit quoque dominus ad Moysen: Consurge diluculo, et sta coram Pharaone: egredietur enim ad aquas: et dices ad eum: Hec dicit dominus: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. Quod si non dimiseris eum, ecce ego immittam in te, et in servos tuos, et in populum tuum, et in domos tuas omne genus muscarum: et implebuntur domus Egyptiorum muscis diversi generis, et universa terra in qua fuerint. Faciamque mirabilem in die illa terram Gessen, in qua populus meus est, ut non sint ibi muscae: et scias quoniam ego dominus in medio terrae. Ponamque divisionem inter populum meum et populum tuum: cras erit signum istud. Fecitque dominus ita. Et venit musca gravissima in domos Pharaonis et servorum eius, et in omnem terram Egypti: corruptaque est terra ab huiuscemodi muscis. Vocavitque Pharao Moysen et Aaron, et ait eis: Ite et sacrificate deo vestro in terra hac. Et ait Moyses: Non potest ita fieri: abhominationes enim Egyptiorum immolabimus domino deo nostro. Quod si mactaverimus ea quae colunt Egyptii coram eis, lapidibus nos obruent. Viam trium dierum pergemus in solitudinem: et sacrificabimus domino deo nostro, sicut precepit nobis. Dixitque Pharao: Ego dimittam vos ut sacrificetis domino deo vestro in deserto, verumptamen longius ne abeatis: rogate pro me. Et ait Moyses: Egressus a te orabo dominum: et recedet musca a Pharaone, et a servis et a populo eius cras: verumptamen noli ultra me fallere, ut non dimittas populum sacrificare domino. Egressusque Moyses a Pharaone, oravit dominum. Qui fecit iuxta verbum illius: et abstulit muscas a Pharaone, et a servis, et a populo eius: non superfuit nec una quidem. Et ingravatum est cor Pharaonis, ita ut ne hac quidem vice dimitteret populum.

IX Dixit autem dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem, et loquere ad eum: Hec dicit dominus deus Hebreorum: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. Quod si adhuc renuis, et retines eos: ecce manus mea erit super agros tuos: et super equos, et asinos, et camelos, et boves, et oves, pestis valde gravis. Et faciet dominus mirabile inter possessiones Israel et possessiones Egyptiorum, ut nihil omnino pereat ex his quae pertinent ad filios Israel. Constituitque dominus tempus dicens: Cras faciet dominus verbum istud in terra. Fecit ergo dominus verbum hoc altera die: mortuaque sunt omnia animantia Egyptiorum, de animalibus vero filiorum Israel nichil omnino periit. Et misit Pharao ad videndum: nec erat quicquam mortuum de his quae possidebat Israel. Ingravatumque est cor Pharaonis, et non dimisit populum. Et dixit dominus ad Moysen et Aaron: Tollite plenas manus cineris de camino, et spargat illum Moyses in celum coram Pharaone. Sitque pulvis super omnem terram Egypti: erunt enim in hominibus et iumentis ulcera, et vesice turgentes in universa terra Egypti. Tuleruntque cinerem de camino, et steterunt coram Pharaone, et sparsit illum Moyses in celum: factaque sunt ulcera vesicarum turgentium in hominibus et iumentis. Nec poterant malefici stare coram Moyse propter vulnera que in illis erant, et in omni terra Egypti. Induravitque dominus cor Pharaonis, et non audivit eos, sicut locutus est dominus ad Moysen. Dixit quoque dominus ad Moysen: Mane consurge, et sta coram Pharaone, et dices ad eum: Hec dicit dominus deus Hebreorum: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. Quia in hac vice mittam omnes plagas meas super cor tuum, et super servos tuos, et super populum tuum: ut scias quod non sit similis mei in omni terra. Nunc enim extendens manum percutiam te et populum tuum peste, peribisque de terra. Ideo autem posui te ut ostendam in te fortitudinem meam, et narretur nomen meum in omni terra. Adhuc retines populum meum, et non vis eum dimittere? En pluam cras hac ipsa hora grandinem multam nimis, qualis non fuit in Egypto a die qua fundata est, usque in presens tempus. Mitte ergo iam nunc, et congrega iumenta tua, et omnia que habes in agro: homines enim et iumenta, et universa que inventa fuerint foris, nec congregata de agris, cecideritque super ea grando, morientur. Qui timuit verbum domini de servis Pharaonis, fecit confugere servos suos et iumenta in domos. Qui autem neglexit sermonem domini, dimisit servos suos et iumenta in agris. Et dixit dominus ad Moysen: Extende manum tuam in celum, ut fiat grando in universa terra Egypti super homines, et super iumenta, et super omnem herbam agri in terra Egypti. Extenditque Moyses virgam in celum, et dominus dedit tonitrua et grandinem, ac discurrentia fulgura super terram: pluitque dominus grandinem super terram Egypti. Et grando et ignis mixta pariter ferebantur: tanteque fuit magnitudinis, quanta ante numquam apparuit in universa terra Egypti ex quo gens illa condita est. Et percussit grando in omni terra Egypti cuncta que fuerunt in agris, ab homine usque ad iumentum: cunctamque herbam agri percussit grando, et omne lignum regionis confregit. Tantum in

terra Gessen ubi erant filii Israhel grando non cecidit. Misit
que pharao et vocavit Moysen et Aaron dicens ad eos. Peccavi
et nunc. Dominus iustus ego et populus meus impii. Orate Dominum ut
desinant tonitrua Dei et grando, ut dimittam vos et
nequaquam hic ultra maneatis. Ait Moyses. Cum egres
sus fuero de urbe, extendam palmas meas ad Dominum
et cessabunt tonitrua et grando non erit, ut sciatis quia
Domini est terra. Novi autem quod et tu et servi tui nondum timea
tis Dominum. Linum ergo et ordeum lesum est, eo quod ordeum
esset virens et linum iam folliculos germinaret. Triti
cum autem et far lesa, quia serotina erant. Egressusque Moyses
a pharaone ex urbe, tetendit manus ad Dominum et cessaverunt to
nitrua et grando, nec ultra stillavit pluvia super terram.
Videns autem pharao quod cessasset pluvia et grando et tonitrua,
auxit peccatum, et ingravatum est cor eius et servorum illius, et
induratum nimis; nec dimisit filios Israhel sicut preceperat Dominus.
Et dixit Dominus ad Moysen. Ingredere. X. per manum Moysi.
ad pharaonem. Ego enim induravi cor eius et servorum illius,
ut faciam signa mea hec in eo, et narres in auribus filii tui
et nepotum tuorum quotiens contriverim Egyptios, et signa
fecerim in eis, et sciatis quia ego Dominus. Introierunt ergo Moyses
et Aaron ad pharaonem, et dixerunt ei. Hec dicit Dominus Deus Hebreorum.
Usquequo non vis subici mihi? Dimitte populum meum ut sacrificet
mihi. Sin autem resistis et non vis dimittere eum, ecce ego indu
cam cras locustam in fines tuos, que operiat superficiem terre
ne quicquam eius appareat, sed comedatur quod residuum fuit
grandini. Corrodet enim omnia ligna que germinant in agris.
et implebunt domos tuas et servorum tuorum et omnium Egypti
orum, quantam non viderunt patres tui et avi, ex quo orti sunt super
terram usque in presentem diem. Avertitque se et egressus est a
pharaone. Dixerunt autem servi pharaonis ad eum. Usquequo patiemur
hoc scandalum? Dimitte homines ut sacrificent Domino Deo
suo. Nonne vides quod perierit Egyptus? Revocaveruntque
Moysen et Aaron ad pharaonem. Qui dixit eis. Ite, sacrificate Domino Deo
vestro. Quinam sunt qui ituri sunt? Ait Moyses. Cum parvulis
nostris et senibus pergemus, cum filiis et filiabus, cum ovibus et
armentis. Est enim sollempnitas Domini Dei nostri. Et respondit pharao.
Sic Dominus sit vobiscum. Quomodo ego dimittam vos et parvu
los vestros? Cui dubium est quod pessime cogitetis? Non
fiet ita. Sed ite tantum viri et sacrificate Domino. Hoc enim et ipsi peti
stis. Statimque eiecti sunt de conspectu pharaonis. Dixit autem
Dominus ad Moysen. Extende manum tuam super terram Egypti ad
locustam, ut ascendat super terram et devoret omnem
herbam que residua fuit grandini. Et extendit Moyses virgam
super terram Egypti, et Dominus induxit ventum urentem tota
illa die et nocte. Et mane facto, ventus urens levavit lo
custas, que ascenderunt super universam terram Egypti et sede
runt in cunctis finibus Egyptiorum innumerabiles,
quales ante illud tempus non fuerant, nec postea future
sunt. Operueruntque universam superficiem terre, vastantes
omnia. Devorata est igitur herba terre, et quicquid pomorum in
arboribus fuit, que grando dimiserat. Nichilque omnino
virens relictum est in lignis et in herbis terre in cuncta E
gypto. Quamobrem festinus pharao vocavit Moysen et Aaron
et dixit eis. Peccavi in Dominum Deum vestrum et in vos. Sed nunc
dimittite peccatum mihi etiam hac vice, et rogate Dominum Deum vestrum

ut auferat a me mortem istam. Egressusque Moyses
de conspectu pharaonis, oravit Dominum. Qui flare fecit ven
tum ab occidente vehementissimum, et arreptam locus
tam proiecit in mare rubrum. Non remansit nec una
quidem in cunctis finibus Egypti. Et induravit Dominus cor pharao
nis, nec dimisit filios Israhel. Dixit autem Dominus ad Moysen. Extende
manum tuam in celum, et sint tenebre super terram Egypti
tam dense ut palpari queant. Extenditque Moyses manum in
celum. Et facte sunt tenebre horribiles in universa terra E
gypti. Tribus diebus nemo vidit fratrem suum nec mo
vit se de eo loco in quo erat. Ubicumque autem habitabant filii
Israhel, lux erat. Vocavitque pharao Moysen et Aaron et dixit eis. Ite sa
crificate Domino. Oves tantum vestre et armenta remaneant.
Parvuli vestri eant vobiscum. Ait Moyses. Hostias quoque et
holocausta dabis nobis que offeramus Domino Deo nostro. Cuncti
greges pergent nobiscum. Non remanebit ex eis un
gula, que necessaria sunt in cultum Domini Dei nostri, presertim
cum ignoremus quid debeat immolari, donec ad ipsum
locum perveniamus. Induravit autem Dominus cor pharaonis, et no
luit dimittere eos. Dixitque pharao ad Moysen. Recede a
me, cave ne ultra videas faciem meam. Quocumque die
apparueris mihi, morieris. Respondit Moyses. Ita fiat ut locutus es.
Non videbo ultra faciem tuam. XI

Et dixit Dominus ad Moysen. Adhuc una plaga tangam
pharaonem et Egyptum, et post hec dimittet vos, et exi
re compellet. Dices ergo omni plebi ut postulet vir ab
amico suo et mulier a vicina sua vasa argentea et aurea
et vestes. Dabit autem Dominus gratiam populo suo coram Egyptiis. Fuit
que Moyses vir magnus valde in terra Egypti coram servis
pharaonis et omni populo. Et ait. Hec dicit Dominus. Media nocte egrediar
in Egyptum, et morietur omne primogenitum in terra Egyptiorum,
a primogenito pharaonis qui sedet in solio eius usque ad primoge
nitum ancille que est ad molam, et omnia primogenita iumentorum.
Eritque clamor magnus in universa terra Egypti, qualis nec ante
fuit nec postea futurus est. Apud autem omnes filios Israhel non mutiet
canis ab homine usque ad pecus, ut sciatis quanto mira
culo dividat Dominus Egyptios et Israhel. Descendentque omnes servi
tui isti ad me, et adorabunt me dicentes. Egredere tu et
omnis populus qui subiectus est tibi. Post hec egrediemur. Et exivit
a pharaone iratus nimis. Dixit autem Dominus ad Moysen. Non audiet
vos pharao, ut multa signa fiant in terra Egypti. Moyses autem
et Aaron fecerunt omnia signa et ostenta que scripta sunt coram
pharaone. Et induravit Dominus cor pharaonis, nec dimisit filios Israhel de
Dixit quoque Dominus ad Moysen et Aaron. XII terra sua.
in terra Egypti. Mensis iste vobis principium mensium.
primus erit in mensibus anni. Loquimini ad universum
cetum filiorum Israhel, et dicite eis. Decima die mensis huius
tollat unusquisque agnum per familias et domos suas.
Sin autem minor est numerus ut sufficere non possit ad ves
cendum agnum, assumet vicinum suum qui iunctus est do
mui eius, iuxta numerum animarum, que sufficere possunt ad
esum agni. Erit autem agnus absque macula, masculus,
anniculus. Iuxta quem ritum tolletis et hedum. Et serva
bitis eum usque ad quartam decimam diem mensis huius, immola
bitque eum universa multitudo filiorum Israhel ad vesperam.
Et sument de sanguine eius ac ponent super utrumque postem.

et in superliminaribus domorum in quibus comedent illum. Et edent carnes nocte illa assas igni et azimos panes cum lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudum quid nec coctum aqua sed tantum assum igni. Caput cum pedibus eius et intestinis vorabitis. Nec remanebit ex eo quicquam usque mane. Si quid residuum fuerit igni comburetis. Sic autem comedetis illum. Renes vestros accingetis, calciamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus et comedetis festinanter. Est enim phase, id est transitus domini. Et transibo per terram Egypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum in terra Egypti ab homine usque ad pecus, et in cunctis diis Egypti faciam iudicia ego dominus. Erit autem sanguis vobis in signum in edibus in quibus eritis, et videbo sanguinem, et transibo vos, nec erit in vobis plaga disperdens quando percussero terram Egypti. Habebitis autem hunc diem in monumentum, et celebrabitis eam sollempnem domino in generationibus vestris cultu sempiterno. Septem diebus azima comedetis. In die primo non erit fermentatum in domibus vestris. Quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israel, a primo die usque ad diem septimum. Dies prima erit sancta atque sollempnis, et dies septima eadem festivitate venerabilis. Nichil operis facietis in eis, exceptis his que ad vescendum pertinent. Et observabitis azima. In eadem enim ipsa die educam exercitum vestrum de terra Egypti, et custodietis diem istum in generationibus vestris ritu perpetuo. Primo mense, quarta decima die mensis, ad vesperam comedetis azima usque ad diem vicesimam primam eiusdem mensis ad vesperam. Septem diebus fermentatum non invenietur in domibus vestris. Qui comederit fermentatum, peribit anima eius de cetu Israel, tam de advenis quam de indigenis terre. Omne fermentatum non comedetis; in cunctis habitaculis vestris edetis azima. Vocavit autem Moyses omnes seniores filiorum Israel et dixit ad eos: Ite tollentes animal per familias vestras, immolate phase. Fasciculumque ysopi tingite in sanguine qui est in limine, et aspergite ex eo superliminare et utrumque postem. Nullus vestrum egrediatur ostium domus sue usque mane. Transibit enim dominus percutiens Egyptios. Cumque viderit sanguinem in superliminari et in utroque poste, transcendet ostium domus et non sinet percussorem ingredi domos vestras et ledere. Custodi verbum istud legitimum tibi et filiis tuis usque in eternum. Cumque introieritis terram quam dominus daturus est vobis ut pollicitus est, observabitis cerimonias istas. Et cum dixerint vobis filii vestri: Que est ista religio? dicetis eis: Victima transitus domini est, quando transivit super domos filiorum Israel in Egypto, percutiens Egyptios et domos nostras liberans. Incurvatusque populus adoravit. Et egressi filii Israel fecerunt sicut preceperat dominus Moysi et Aaron. Factum est autem in noctis medio percussit dominus omne primogenitum in terra Egypti, a primogenito pharaonis qui sedebat in solio eius usque ad primogenitum captive que erat in carcere, et omne primogenitum iumentorum. Surrexitque pharao nocte et omnes servi eius cunctaque Egyptus, et ortus est clamor magnus in Egypto; neque enim erat domus in qua non iaceret mortuus. Vocatisque pharao Moyse et Aaron nocte ait: Surgite, egredimini a populo meo, et vos et filii Israel. Ite, immolate domino sicut dicitis. Oves vestras et armenta assumite ut petieratis, et abeuntes benedicite mihi. Urgebantque Egyptii populum de terra exire velociter dicentes: Omnes moriemur. Tulit igitur populus conspersam farinam antequam fermentaretur, et ligans in palliis posuit super humeros suos. Feceruntque filii Israel sicut preceperat dominus Moysi, et petierunt ab Egyptiis vasa argentea et aurea vestemque plurimam. Dedit autem dominus gratiam populo coram Egyptiis ut commodarent eis, et spoliaverunt Egyptios. Profectique sunt filii Israel de Ramesse in Sochoth, sexcenta fere milia peditum virorum absque parvulis et mulieribus. Sed et vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis, oves et armenta et animantia diversi generis multa nimis. Coxeruntque farinam quam dudum conspersam de Egypto tulerant, et fecerunt subcinericios panes azimos. Neque enim poterant fermentari, cogentibus exire Egyptiis et nullam facere sinentibus moram; nec pulmenti quicquam occurrerat preparare. Habitatio autem filiorum Israel qua manserunt in Egypto fuit quadringentorum triginta annorum. Quibus expletis eadem die egressus est omnis exercitus domini de terra Egypti. Nox ista est observabilis domini quando eduxit eos de terra Egypti; hanc observare debent omnes filii Israel in generationibus suis. Dixitque dominus ad Moysen et Aaron: Hec est religio phase. Omnis alienigena non comedet ex eo. Omnis autem servus emptitius circumcidetur, et sic comedet. Advena et mercennarius non edent ex eo. In una domo comedetur, nec efferetis de carnibus eius foras, nec os illius confringetis. Omnis cetus filiorum Israel faciet illud. Quod si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam et facere phase domini, circumcidetur prius omne masculinum eius, et tunc rite celebrabit. Eritque simul sicut indigena terre. Si quis autem circumcisus non fuerit, non vescetur ex eo. Eadem lex erit indigene et colono qui peregrinatur apud vos. Feceruntque omnes filii Israel sicut preceperat dominus Moysi et Aaron. Et in eadem die eduxit dominus filios Israel de terra Egypti per turmas suas.

XIII

Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vulvam in filiis Israel tam de hominibus quam de iumentis; mea sunt enim omnia. Et ait Moyses ad populum: Mementote diei huius in qua egressi estis de Egypto et de domo servitutis, quoniam in manu forti eduxit vos dominus de loco isto, ut non comedatis fermentatum panem. Hodie egredimini mense novarum frugum. Cumque te introduxerit dominus in terram Chananei et Hethei et Amorrei et Evei et Iebusei, quam iuravit patribus tuis ut daret tibi, terram fluentem lacte et melle, celebrabis hunc morem sacrorum mense isto. Septem diebus vesceris azimis, et in die septimo erit sollempnitas domini. Azima comedetis. Septem diebus non apparebit apud te aliquid fermentatum nec in cunctis finibus tuis. Narrabisque filio tuo in die illo dicens: Hoc est quod fecit mihi dominus quando egressus sum de Egypto. Et erit quasi signum in manu tua et quasi monumentum ante oculos tuos, ut lex domini semper sit in ore tuo. In manu enim forti eduxit te dominus de Egypto. Custodies huiuscemodi cultum statuto tempore a diebus in dies. Cumque introduxerit te dominus in terram Chananei sicut iuravit tibi et patribus tuis, et dederit eam tibi, separabis omne quod aperit vulvam domino, et quod primitivum est in pecoribus tuis quod-

Quicquid habueris masculini sexus consecrabis domino. Pri-
mogenitum asini mutabis ove. Quod si non redemeris inter-
ficies. Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis pretio re-
dimes. Cumque interrogaverit te filius tuus cras dicens:
quid est hoc? respondebis ei. In manu forti eduxit nos dominus
de terra egypti de domo servitutis. Nam cum induratus
esset pharao et nollet nos dimittere: occidit dominus omne primoge-
nitum in terra egypti. a primogenito hominis usque ad primogenitum
iumentorum. Idcirco immolo domino omne quod aperit vulvam
masculini sexus. et omnia primogenita filiorum meorum redimo.
Erit igitur quasi signum in manu tua. et quasi appensum quid
ob recordationem ante oculos tuos. eo quod in manu forti e-
duxit nos dominus de egypto. Igitur cum emisisset pharao populum:
non eos duxit dominus per viam terre philistiim que vicina est.
reputans ne forte peniteret eum si vidisset adversum
se bella consurgere et reverteretur in egyptum. sed circum-
duxit per viam deserti que est iuxta mare rubrum. Et arma-
ti ascenderunt filii israel de terra egypti. Tulit quoque moyses
ossa ioseph secum. eo quod adiurasset filios israel dicens.
Visitabit vos deus. efferte ossa mea hinc vobiscum.
Profectique de sochoth castra metati sunt in etham
in extremis finibus solitudinis. Dominus autem precedebat
eos ad ostendendam viam per diem in columpna nubis.
et per noctem in columpna ignis. ut dux esset itineris utri-
usque tempore. Numquam defuit columpna nubis per diem. nec
columpna ignis per noctem coram populo. XIIII
Locutus est autem dominus ad moysen dicens. Loquere filiis
israel. Reversi castra metentur e regione phi-
hairoth que est inter magdalum et mare contra beelsephon.
in conspectu eius castra ponetis super mare. Dicturus-
que est pharao super filiis israel. Coartati sunt in terra con-
clusit eos desertum. Et indurabo cor eius ac persequetur
vos: et glorificabor in pharaone et in omni exercitu eius. Scient-
que egyptii quia ego sum dominus. Feceruntque ita. Et nuntia-
tum est regi egyptiorum quod fugisset populus. Immutatum-
que est cor pharaonis et servorum eius super populo et dixerunt.
Quid voluimus facere ut dimitteremus israel ne serviret
nobis? Iunxit ergo currum et omnem populum suum assumpsit
secum. Tulitque sexcentos currus electos et quicquid in
egypto curruum fuit: et duces totius exercitus. Indu-
ravitque dominus cor pharaonis regis egypti et persecutus est fili-
os israel. At illi egressi erant in manu excelsa. Cum-
que persequerentur egyptii vestigia precedentium re-
pererunt eos in castris super mare. Omnis equitatus et
currus pharaonis et universus exercitus erant in phiairoth
contra beelsephon. Cumque appropinquasset pharao leva-
tes filii israel oculos viderunt egyptios post se. et timue-
runt valde. clamaveruntque ad dominum. et dixerunt ad moysen.
Forsitan non erant sepulcra in egypto. ideo tulisti nos
ut moreremur in solitudine. Quid hoc facere
voluisti ut educeres nos ex egypto? Nonne iste est sermo quem
loquebamur ad te in egypto dicentes: Recede
a nobis ut serviamus egyptiis. Multo enim melius
est servire eis quam mori in solitudine. Et ait
moyses ad populum. Nolite timere. State et videte
magnalia dei que facturus est hodie. Egyptios enim quos

nunc videtis

nunc videtis nequaquam ultra videbitis usque in
sempiternum. Dominus pugnabit pro vobis. et vos tacebitis.
Dixitque dominus ad moysen. Quid clamas ad me? Loquere
filiis israel ut proficiscantur. Tu autem eleva virgam tuam
et extende manum tuam super mare. et divide illud:
ut gradiantur filii israel in medio maris per siccum.
Ego autem indurabo cor egyptiorum ut persequantur vos:
et glorificabor in pharaone et in omni exercitu eius et in curribus
et in equitibus illius. Et scient egyptii quia ego sum dominus. cum
fuero glorificatus in pharaone et in curribus et in equiti-
bus eius. Tollensque se angelus domini qui precedebat
castra israel. abiit post eos. et cum eo pariter columpna
nubis. priora dimittens post tergum stetit inter ca-
stra egyptiorum et castra israel. Et erat nubes tenebrosa
et illuminans noctem. ita ut ad se invicem toto noctis
tempore accedere non valerent. Cumque extendisset moyses
manum super mare. abstulit illud dominus flante vento vehe-
menti et urenti tota nocte. et vertit in siccum. Divisa-
que est aqua. et ingressi sunt filii israel per medium sicci ma-
ris. Erat enim aqua quasi murus a dextra eorum et leva. Per-
sequentes quoque egyptii ingressi sunt post eos. et omnis equitatus
pharaonis. currus eius et equites per medium maris. Iamque
advenerat vigilia matutina. et ecce respiciens dominus
super castra egyptiorum per columpnam ignis et nubis. inter-
fecit exercitum eorum. et subvertit rotas curruum. ferebantur-
que in profundum. Dixerunt ergo egyptii. Fugiamus
israelem. Dominus enim pugnat contra nos. Et ait dominus ad moysen.
Extende manum tuam super mare. ut revertantur aque ad ut
egyptios super currus et equites eorum. Cumque extendisset
moyses manum contra mare. reversum est primo diluculo
ad priorem locum. Fugientibusque egyptiis occurrerunt aque.
et involvit eos dominus in mediis fluctibus. Reverseque sunt aque.
et operuerunt currus et equites cuncti exercitus pharaonis.
qui sequentes ingressi fuerant mare. nec unus quidem
superfuit ex eis. Filii autem israel perrexerunt per medium sicci
maris. et aque eis erant quasi pro muro a dextris et a si-
nistris. Liberavitque dominus in die illo israelem de manu egyp-
tiorum. et viderunt egyptios mortuos super litus maris.
et manum magnam quam exercuerat dominus contra eos. Ti-
muitque populus dominum. et crediderunt domino et moysi
servo eius. Tunc cecinit moyses et filii israel hoc carmen
domino. et dixerunt. XV
Cantemus domino. gloriose enim magnificatus est. e-
quum et ascensorem deiecit in mare. Fortitudo mea
et laus mea dominus. factus est mihi in salutem. Iste deus meus et glori-
ficabo eum. deus patris mei et exaltabo eum. Dominus quasi vir
pugnator. omnipotens nomen eius. Currus pharaonis et exercitum
eius proiecit in mare. Electi principes eius submersi
sunt in mari rubro. Abyssi operuerunt eos. descen-
derunt in profundum quasi lapis. Dextera tua domine ma-
gnificata est in fortitudine. dextera tua percussit domine.
inimicum. et in multitudine glorie tue deposuisti
adversarios meos. Misisti iram tuam que devo-
ravit eos sicut stipulam. et in spiritu furoris tui
congregate sunt aque. Stetit unda fluens congre-
gate sunt abyssi in medio mari. Dixit inimicus.

partiar et comprehendam, dividam spolia, implebitur anima
mea. Evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.
Flavit spiritus tuus et operuit eos mare: submersi sunt quasi plum-
bum in aquis vehementibus. Quis similis tui in fortibus
domine? quis similis tui, magnificus in sanctitate, terribilis
atque laudabilis et faciens mirabilia? Extendisti manum
tuam, et devoravit eos terra. Dux fuisti in misericordia tua populo
tuo quem redemisti: et portasti eum in fortitudine tua
ad habitaculum sanctum tuum. Ascenderunt populi, et irati sunt: do-
lores obtinuerunt habitatores Philisthiim. Tunc contur-
bati sunt principes Edom, robustos Moab obtinuit
tremor: obriguerunt omnes habitatores Chanaan. Ir-
ruat super eos formido et pavor, in magnitudine
brachii tui: fiant immobiles quasi lapis, donec pertranseat
populus tuus domine, donec pertranseat populus tuus iste quem
possedisti. Introduces eos, et plantabis in monte he-
reditatis tuae, firmissimo habitaculo tuo quod operatus
es domine: sanctuarium tuum domine, quod firmaverunt manus
tuae. Dominus regnabit in aeternum et ultra. Ingressus est
enim eques Pharao cum curribus et equitibus eius in
mare: et reduxit super eos dominus aquas maris: filii autem Israel am-
bulaverunt per siccum in medio eius. Sumpsit ergo Ma-
ria prophetissa soror Aaron tympanum in manu sua: egres-
saeque sunt mulieres omnes post eam cum tympanis et choris,
quibus praecinebat dicens: Cantemus domino, gloriose enim ho-
norificatus est, equum et ascensorem eius deiecit in mare.
Tulit autem Moyses Israel de mari rubro, et egressi sunt in de-
sertum Sur: ambulaveruntque tribus diebus per solitudi-
nem, et non inveniebant aquam. Et venerunt in Marath,
nec poterant bibere aquas de Marath, eo quod essent
amarae: unde et congruum loco nomen imposuit, vocans
illud Mara, id est amaritudinem. Et murmuravit populus
contra Moysen, dicens: Quid bibemus? At ille clamavit ad do-
minum, qui ostendit ei lignum: quod cum misisset in aquas,
in dulcedinem versae sunt. Ibi constituit ei praecepta
atque iudicia, et ibi tentavit eum, dicens: Si audi-
eris vocem domini dei tui, et quod rectum est coram eo feceris,
et obedieris mandatis eius, custodierisque omnia praecepta
illius, cunctum languorem quem posui in Aegypto non inducam
super te: ego enim sum dominus salvator tuus. Venerunt autem
in Helim filii Israel, ubi erant duodecim fontes aquarum, et
septuaginta palmae: et castra metati sunt iuxta
aquas. Profectique sunt de Helim, et venit omnis multi-
tudo filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Helim
et Sinai: quintodecimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de terra Ae-

Et murmuravit omnis XVI gypti.
congregatio filiorum Israel contra Moysen et contra Aaron in so-
litudine. Dixeruntque ad eos filii Israel: Utinam mortui
essemus per manum domini in terra Aegypti, quando sedeba-
mus super ollas carnium, et comedebamus panem in satu-
ritate: cur induxistis nos in desertum istud, ut occi-
deretis omnem multitudinem fame? Dixit autem dominus ad Moysen:
Ecce ego pluam vobis panes de caelo: egrediatur populus, et col-
ligat quae sufficiunt per singulos dies: ut tentem eum
utrum ambulet in lege mea, an non. Die autem sexto pa-
rent quod inferant: et sit duplum quam colligere solebant
per singulos dies. Dixeruntque Moyses et Aaron ad omnes filios
Israel: Vespere scietis quod dominus eduxerit vos de terra Aegypti:
et mane videbitis gloriam domini: audivit enim mur-
mur vestrum contra dominum: nos vero quid sumus, quia mussitatis
contra nos? Et ait Moyses: Dabit dominus vobis vespere carnes edere,
et mane panes in saturitate: eo quod audierit mur-
murationes vestras quibus murmurati estis contra eum:
nos enim quid sumus? nec contra nos est murmur vestrum, sed
contra dominum. Dixit quoque Moyses ad Aaron: Dic universae congre-
gationi filiorum Israel: Accedite coram domino: audivit
enim murmur vestrum. Cumque loqueretur Aaron ad omnem
coetum filiorum Israel, respexerunt ad solitudinem: et ecce
gloria domini apparuit in nube. Locutus est autem dominus ad Moysen,
dicens: Audivi murmurationes filiorum Israel: loquere
ad eos: Vespere comedetis carnes, et mane saturabi-
mini panibus: scietisque quod ego sum dominus deus vester. Fac-
tum est ergo vespere, et ascendens coturnix, operuit castra: ma-
ne quoque ros iacuit per circuitum castrorum. Cumque operuisset
superficiem terrae, apparuit in solitudine minutum,
et quasi pilo tunsum in similitudinem pruinae super terram.
Quod cum vidissent filii Israel, dixerunt ad invicem: Man-
hu? quod significat: Quid est hoc? ignorabant enim quid es-
set. Quibus ait Moyses: Iste est panis quem dedit vobis dominus
ad vescendum. Hic est sermo quem praecepit dominus: Colligat
ex eo unusquisque quantum sufficit ad vescendum: gomor
per singula capita, iuxta numerum animarum vestrarum quae habitant
in tabernaculo, sic tolletis. Feceruntque ita filii Israel: et
collegerunt alius plus, alius minus. Et mensi sunt ad
mensuram gomor: nec qui plus collegerat, habuit am-
plius: nec qui minus paraverat, reperit minus: sed singuli iux-
ta id quod edere poterant, congregaverunt. Dixitque Moyses ad
eos: Nullus relinquat ex eo in mane. Qui non audierunt
eum, sed dimiserunt quidam ex eis usque mane, et scatere
coepit vermibus, atque computruit: et iratus est contra eos
Moyses. Colligebant autem singuli mane, quantum sufficere
poterat ad vescendum: cumque incaluisset sol, liquefiebat.
In die autem sexta collegerunt cibos duplices, id est duo go-
mor per singulos homines: venerunt autem omnes principes
multitudinis, et narraverunt Moysi. Qui ait eis:
Hoc est quod locutus est dominus: Requies sabbati sanctificata
est domino cras: quodcumque operandum est, facite: et quae co-
quenda sunt, coquite: quidquid autem reliquum fuerit, re-
ponite usque in mane. Feceruntque ita ut praeceperat Moyses,
et non computruit, neque vermis inventus est in eo.
Dixitque Moyses: Comedite illud hodie, quia sabbatum
domini: non invenietur hodie in agro. Sex diebus colli-
gite: in die autem septimo sabbatum est domini, ideo non inve-
nietur. Venitque septima dies: et egressi de populo ut colligerent,
non invenerunt. Dixit autem dominus ad Moysen: Usquequo non vultis
custodire mandata mea, et legem meam? Videte quod dominus
dederit vobis sabbatum, et propter hoc tribuit vobis die sexto cibos
duplices: maneat unusquisque apud semetipsum, nullus
egrediatur de loco suo die septimo. Et sabbatizavit populus
die septimo. Appellavitque domus Israel nomen eius Man: quod
erat quasi semen coriandri album, gustusque eius quasi si-
milae cum melle. Dixit autem Moyses: Iste est sermo quem praece-

dominus. Imple gomor ex eo et custodiatur in futuras retro generationes ut noverint panem quo alui vos in solitudine quando educti estis de terra Egypti. Dixitque Moyses ad Aaron. Sume vas unum et mitte ibi man quantum potest capere gomor et repone coram domino ad servandum in generationes vestras sicut precepit dominus Moysi. Posuitque illud Aaron in tabernaculo reservandum. Filii autem Israel comederunt manna quadraginta annis donec venirent in terram habitabilem. Hoc cibo aliti sunt usque quo tangerent fines terre Chanaan. Gomor autem decima pars est ephi.

XVII

Igitur profecta omnis multitudo filiorum Israel de deserto Sin per mansiones suas iuxta sermonem domini, castrametati sunt in Raphidim ubi non erat aqua ad bibendum populo. Qui iurgatus contra Moysen ait: Da nobis aquam ut bibamus. Quibus respondit Moyses: Quid iurgamini contra me? Cur temptatis dominum? Sitivit ergo populus ibi pre aque penuria et murmuravit contra Moysen dicens: Cur nos exire fecisti de Egypto ut occideres nos et liberos nostros ac iumenta siti? Clamavit autem Moyses ad dominum dicens: Quid faciam populo huic? Adhuc paululum et lapidabit me. Ait dominus ad Moysen: Antecede populum et sume tecum de senioribus Israel et virgam qua percussisti fluvium tolle in manu tua et vade. En ego stabo ibi coram te supra petram Oreb. Percutiesque petram et exibit ex ea aqua ut bibat populus. Fecit ita Moyses coram senioribus Israel. Et vocavit nomen illius Temptatio loci propter iurgium filiorum Israel et quia temptaverunt dominum dicentes: Estne dominus in nobis an non? Venit autem Amalech et pugnabat contra Israel in Raphidim. Dixitque Moyses ad Iosue: Elige viros et egressus pugna contra Amalech. Cras ego stabo in vertice collis habens virgam dei in manu mea. Fecit Iosue ut locutus erat Moyses et pugnavit contra Amalech. Moyses autem et Aaron et Hur ascenderunt super verticem collis. Cumque levaret Moyses manus vincebat Israel. Sin autem paululum remisisset superabat Amalech. Manus autem Moysi erant graves. Sumentes igitur lapidem posuerunt subter eum in quo sedit. Aaron autem et Hur sustentabant manus eius ex utraque parte. Et factum est ut manus illius non lassarentur usque ad occasum solis. Fugavitque Iosue Amalech et populum eius in ore gladii. Dixit autem dominus ad Moysen: Scribe hoc ob monumentum in libro et trade auribus Iosue. Delebo enim memoriam Amalech sub celo. Edificavitque Moyses altare et vocavit nomen eius Dominus exaltatio mea, dicens: Quia manus solii domini et bellum dei erit contra Amalech a generatione

XVIII

in generationem. Cumque audisset Iethro sacerdos Madian cognatus Moysi omnia que fecerat deus Moysi et Israel populo suo eo quod eduxisset dominus Israel de Egypto, tulit Sephoram uxorem Moysi quam remiserat et duos filios eius quorum unus vocabatur Gersam dicente patre: Advena fui in terra aliena. Alter vero Eliezer. Deus enim ait patris mei adiutor meus eruit me de gladio Pharaonis. Venit ergo Iethro cognatus Moysi et filii eius et uxor eius ad Moysen in desertum ubi erat castrametatus iuxta montem dei. Et mandavit Moysi dicens: Ego cognatus tuus Iethro venio ad te et uxor tua et duo filii tui cum ea. Qui egressus in occursum cognati sui adoravit et osculatus est eum. Salutaveruntque se mutuo verbis pacificis. Cumque intrasset tabernaculum narravit Moyses cognato suo cuncta que fecerat dominus Pharaoni et Egyptiis propter Israel et universum laborem qui accidisset eis in itinere et quod liberaverat eos dominus. Letatusque est Iethro

Madiani cognati Ietro soli.

super omnibus bonis que fecerat dominus Israel eo quod eruisset eum de manu Egyptiorum et ait: Benedictus dominus qui liberavit vos de manu Egyptiorum et de manu Pharaonis, qui eruit populum suum de manu Egypti. Nunc cognovi quia magnus dominus super omnes deos, eo quod superbe egerint contra eos. Obtulit ergo Iethro cognatus Moysi holocausta et hostias deo. Veneruntque Aaron et omnes seniores Israel ut comederent panem cum eo coram deo. [domino] Altera autem die sedit Moyses ut iudicaret populum, qui assistebat Moysi de mane usque ad vesperam. Quod cum vidisset cognatus eius, omnia scilicet que agebat in populo, ait: Quid est hoc quod facis in plebe? Cur solus sedes et omnis populus prestolatur de mane usque ad vesperam? Cui respondit Moyses: Venit ad me populus querens sententiam dei. Cumque acciderit eis aliqua disceptatio veniunt ad me ut iudicem inter eos et ostendam precepta dei et leges eius. At ille: Non bonam inquit rem facis. Stulto labore consumeris et tu et populus iste qui tecum est. Ultra vires tuas est negotium. Solus illud non poteris sustinere. Sed audi verba mea atque consilia et erit deus tecum. Esto tu populo in his que ad deum pertinent ut referas que dicuntur ad eum, ostendasque populo ceremonias et ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant et opus quod facere debeant. Provide autem de omni plebe viros potentes et timentes deum in quibus sit veritas et qui oderint avaritiam, et constitue ex eis tribunos et centuriones et quinquagenarios et decanos qui iudicent populum omni tempore. Quicquid autem maius fuerit referant ad te, et ipsi minora tantum modo iudicent. Leviusque sit tibi partito in alios onere. Si hoc feceris, implebis imperium dei et precepta eius poteris sustentare, et omnis hic populus revertetur ad loca sua cum pace. Quibus auditis Moyses fecit omnia que ille suggesserat. Et electis viris strenuis de cuncto Israel constituit eos principes populi, tribunos et centuriones et quinquagenarios et decanos qui iudicabant populum omni tempore. Quicquid autem gravius erat referebant ad eum, faciliora tantum iudicantes. Dimisitque cognatum suum qui reversus abiit in terram suam.

XIX

Mense tertio egressionis Israel de terra Egypti in die hac venerunt in solitudinem Sinai. Nam profecti de Raphidim et pervenientes usque in desertum Sinai castrametati sunt in eodem loco. Ibique Israel fixit tentoria e regione montis. Moyses autem ascendit in montem ad deum. Vocavitque eum dominus de monte et ait: Hec dices domui Iacob et annuntiabis filiis Israel: Vos ipsi vidistis que fecerim Egyptiis, quomodo portaverim vos super alas aquilarum et assumpserim mihi. Si ergo audieritis vocem meam et custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis. Mea est enim omnis terra. Et vos eritis mihi in regnum sacerdotale et gens sancta. Hec sunt verba que loqueris ad filios Israel. Venit Moyses et convocatis maioribus natu populi exposuit omnes sermones quos mandaverat dominus. Responditque universus populus simul: Cuncta que locutus est dominus faciemus. Cumque retulisset Moyses verba populi ad dominum, ait ei dominus: Iam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te et credat tibi in perpetuum. Nuntiavit ergo Moyses verba populi ad dominum. Qui dixit ei: Vade ad populum et sanctifica illos hodie et cras. Laventque vestimenta sua et sint parati in die

tertium. In die enim tertio descendet Dominus coram omni plebe
super montem Synai. Constituesque terminos populo per circu-
itum, et dices ad eos: Cavete ne ascendatis in montem,
nec tangatis fines illius. Omnis qui tetigerit montem
morte morietur. Manus non tanget eum, sed lapidibus
opprimetur, aut confodietur iaculis. Sive iumentum
fuerit, sive homo, non vivet. Cum ceperit clangere buccina,
tunc ascendant in montem. Descenditque Moyses de monte
ad populum, et sanctificavit eum. Cumque lavissent vestimenta sua,
ait ad eos: Estote parati in diem tertium, et ne appropinquetis u-
xoribus vestris. Iam advenerat tertius dies, et mane inclaru-
erat: et ecce ceperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura,
et nubes densissima operire montem, clangorque buccine
vehementius perstrepebat; et timuit populus qui erat in castris.
Cumque eduxisset eos Moyses in occursum Dei de loco castro-
rum, steterunt ad radices montis. Totus autem mons Sy-
ł fumabat nai fumigabat: eo quod descendisset Dominus super eum in igne, et
ascenderet fumus ex eo quasi de fornace. Eratque mons omnis
terribilis. Et sonitus buccine paulatim crescebat in maius,
et prolixius tendebatur. Moyses loquebatur, et Dominus respondebat
ei. Descenditque Dominus super montem Synai in ipso montis vertice,
et vocavit Moysen in cacumine eius. Quo cum ascendisset, dixit
ad eum: Descende, et contestare populum, ne forte velit tran-
scendere terminos ad videndum Dominum, et pereat ex eis plurima mul-
maxima titudo. Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum, sanctificentur,
ne percutiat eos. Dixitque Moyses ad Dominum: Non poterit
testi vulgus ascendere in montem Synai. Tu enim testificatus
es, et iussisti dicens: Pone terminos circa montem, et sancti-
fica illum. Cui ait Dominus: Vade, descende; ascendesque tu et Aa-
ron tecum. Sacerdotes autem et populus ne transeant terminos,
nec ascendant ad Dominum, ne forte interficiat illos.
Descendit Moyses ad populum, et omnia narravit eis. XX
Locutusque est Dominus cunctos sermones hos. Ego sum
Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Egypti, de domo servi-
tutis. Non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi
sculptile, neque omnem similitudinem que est in celo desu-
per, et que in terra deorsum, nec eorum que sunt in aquis sub terra. Non
adorabis ea, neque coles. Ego sum Dominus Deus tuus fortis, ze-
lotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam et quartam
generationem eorum qui oderunt me; et faciens misericordiam in milia
his qui diligunt me et custodiunt precepta mea. Non as-
sumes nomen Domini Dei tui in vanum. Non enim habebit in-
sontem Dominus eum qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.
Memento ut diem sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis, et fa-
cies omnia opera tua. Septimo autem die sabbatum Domini Dei
tui est. Non facies in eo omne opus tu et filius tuus et
filia tua, servus tuus et ancilla tua, iumentum tuum, et ad-
vena qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit
Dominus celum et terram, et mare, et omnia que in eis sunt, et requi-
evit in die septimo. Ideo benedixit Dominus diei sabbati, et sanctificavit
eum. Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longe-
vus super terram quam Dominus Deus dabit tibi. Non occides. Non me-
chaberis. Non furtum facies. Non loqueris contra proxi-
mum tuum falsum testimonium. Non concupisces domum
proximi tui, nec desiderabis uxorem eius, non servum, non
ancillam, non bovem, nec asinum, nec omnia que illius sunt.

Cunctus autem populus audiebat voces et lampades videbat
et sonitum buccine, montemque fumantem. Et perterriti ac pa-
vore concussi, steterunt procul, Moysi dicentes: Loquere
tu nobis, et audiemus. Non loquatur nobis Dominus, ne forte
moriamur. Et ait Moyses ad populum: Nolite timere. Ut enim pro-
baret vos venit Deus, et ut terror illius esset in vobis,
et non peccaretis. Stetitque populus de longe. Moyses autem ac-
cessit ad caliginem in qua erat Deus. Dixitque preterea Dominus
ad Moysen: Hec dices filiis Israel: Vos vidistis quod de celo
locutus sim vobis. Non facietis deos argenteos, nec deos
aureos facietis vobis. Altare de terra facietis mihi, et offe-
retis super eo holocausta et pacifica vestra, oves vestras et
boves in omni loco in quo memoria fuerit nominis
mei. Veniam ad te, et benedicam tibi. Quod si altare lapi-
deum feceris mihi, non edificabis illud de sectis lapidibus.
Si enim levaveris cultrum tuum super eo, polluetur. Non
ascendes per gradus ad altare meum, ne reveletur tur-
Hec sunt iudicia que propones XXI pitudo tua.
eis. Si emeris servum hebreum, sex annis serviet tibi; in
septimo egredietur liber gratis. Cum quali veste in-
traverit, cum tali exeat. Si habens uxorem, et uxor egredietur
simul. Sin autem dominus dederit ei uxorem, et pepererit filios et filias,
mulier et liberi eius erunt domini sui; ipse vero exibit cum
vestitu suo. Quod si dixerit servus: Diligo dominum meum
et uxorem ac liberos, non egrediar liber; offeret eum dominus
diis, et applicabitur ad ostium et postes, perforabitque au-
rem eius subula, et erit ei servus usque in seculum. Si quis vendiderit
filiam suam in famulam, non egredietur sicut ancille
exire consueverunt. Si displicuerit oculis domini sui cui tra-
dita fuerit, dimittet eam; populo autem alieno vendendi
non habebit potestatem, si spreverit eam. Si autem filio suo despon-
derit eam, iuxta morem filiarum faciet illi. Quod si alte-
ram ei acceperit, providebit puelle nuptias, et ves-
timenta, et pretium non negabit. Si tria ista non fecerit,
egredietur gratis absque pecunia. Qui percusserit ho-
minem volens occidere, morte moriatur. Qui autem non est
insidiatus, sed Deus illum tradidit in manus eius, consti-
tuam tibi locum quo fugere debeat. Si quis per industri-
am occiderit proximum suum, et per insidias, ab altari meo
evelles eum ut moriatur. Qui percusserit patrem suum
aut matrem, morte moriatur. Qui maledixerit patri suo
vel matri, morte moriatur. Qui furatus fuerit hominem et
vendiderit eum, convictus noxe, morte moriatur.
Si rixati fuerint viri, et percusserit alter proximum suum lapide
vel pugno, et ille mortuus non fuerit, sed iacuerit in lectulo;
si surrexerit et ambulaverit foris super baculum suum,
innocens erit qui percusserit, ita tamen ut operas eius et im-
pensas in medicos restituat. Qui percusserit servum
suum vel ancillam virga, et mortui fuerint in manibus
eius, criminis reus erit. Si autem uno die supervixerit vel
duobus, non subiacebit pene, quia pecunia illius est. Si
rixati fuerint viri, et percusserit quis mulierem pregnan-
tem, et abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit, subiace-
bit damno quantum expetierit maritus mulieris,
et arbitri iudicaverint. Si autem mors eius fuerit subsecu-
ta, reddet animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente.

manum pro manu. pedem pro pede. ad ustionem pro ad ustione.
vulnus pro vulnere. liuorem pro liuore. Si percusserit quispiam
oculum serui sui. aut ancille. et luscos eos fecerit: dimittet eos
liberos pro oculo quem eruit. Dentem quoque si excusserit seruo
uel ancille sue. similiter dimittet eos liberos. Si bos cor-
nu percusserit uirum aut mulierem. et mortui fuerint: lapidi-
bus obruetur. et non comedentur carnes eius. dominus quoque bouis
innocens erit. Quod si bos cornupeta fuerit ab heri et nudius
tercius. et contestati sunt dominum eius. nec recluserit dominus
eum. occideritque uirum aut mulierem: et bos lapidibus o-
bruetur. et dominum illius occident. Quod si precium ei fuerit im-
positum. dabit pro anima sua quicquid fuerit postulatus. Filium
quoque et filiam si cornu percusserit: simili sententie subiacebit.
Si seruum et ancillam inuaserit: xxx. siclos argenti domino re-
stituet. bos uero lapidibus opprimetur. Si quis aperuerit cister-
nam. et foderit. et non operuerit eam. cecideritque bos aut asinus
in eam: dominus cisterne reddet precium iumentorum. Quod autem mor-
tuum est. ipsius erit. Si bos alienus bouem alterius uul-
nerauerit. et ille mortuus fuerit: uendent bouem uiuum. et
diuident precium. cadauer autem mortui inter se disperti-
ent. Si autem sciebat quod bos cornupeta esset ab heri
et nudius tercius. et non custodiuit eum dominus suus: reddet
bouem pro boue. et cadauer integrum accipiet. XXII.
Si quis furatus fuerit bouem aut ouem. et occiderit uel
uendiderit: v. boues pro uno boue restituet. et iiii.
oues pro una oue. Si effringens fur domum siue suffodi-
ens fuerit inuentus. et accepto uulnere mortuus fuerit: per-
cussor non erit reus sanguinis. Quod si orto sole hoc fecerit:
homicidium perpetrauit. et ipse morietur. Si non habuerit quod
pro furto reddat: ipse uenundabitur. Si inuentum fuerit apud
eum quod furatus est uiuens siue bos. siue asinus
siue ouis: duplum restituet. Si leserit quispiam a-
grum uel uineam. et dimiserit iumentum suum ut depas-
catur aliena: quicquid optimum habuerit in agro suo uel
in uinea pro damni estimatione restituet. Si egressus
ignis inuenerit spinas. et comprehenderit aceruos frugum siue
stantes segetes in agris: reddet dampnum qui ignem
succenderit. Si quis commendauerit amico pecuniam. aut uas
in custodiam. et ab eo qui susceperat furto ablata fue-
rint: si inuenitur fur duplum reddet. Si latet fur:
dominus domus applicabitur ad deos. et iurabit quod non exten-
derit manum in rem proximi sui. ad perpetrandam frau-
dem. tam in boue quam in asino et oue et iumento.
uel uestimento. quicquid dampnum inferre potest. ad deos
utriusque causa perueniet: et si illi iudicauerint. duplum resti-
tuet proximo suo. Si quis commendauerit proximo suo bouem.
ouem. asinum. et omne iumentum ad custodiam. et mortuum
fuerit aut debilitatum. uel captum ab hostibus. nullusque
hoc uiderit: iusiurandum erit in medio. quod non extenderit
manum ad rem proximi sui. suscipietque dominus iuramentum. et ille
reddere non cogetur. Quod si furto ablatum fuerit: restituet dam-
num domino. Si comestum a bestia. deferat ad eum quod occi-
sum est. et non restituet. Qui a proximo suo quicquam horum
mutuo postulauerit. et debilitatum aut mortuum fuerit
domino non presente: reddere compelletur. Quod si inpresentiarum
fuerit dominus: non restituet. maxime si conductum uenerat

l. intrauit

pro mercede operis sui. Si seduxerit quis uirginem necdum des-
ponsatam. dormieritque cum ea: dotabit eam. et habebit eam
uxorem. Si pater uirginis dare noluerit: reddet pecuniam iuxta
modum dotis. quam uirgines accipere consueuerunt. Ma-
leficos non patieris uiuere. Qui coierit cum iumento: mor-
te moriatur. Qui immolat diis occidetur: preter domino soli.
Aduenam non contristabis. neque affliges eum. aduene enim et
ipsi fuistis in terra egypti. Vidue et pupillo non nocebitis. Si le-
seritis eos: uociferabuntur ad me. et ego audiam clamorem eo-
rum. et indignabitur furor meus. percutiamque uos gla-
dio. et erunt uxores uestre uidue. et filii uestri pupilli. Si pe-
cuniam mutuam dederis pupillo meo pauperi qui habitat tecum:
non urgebis eum quasi exactor. nec usuris opprimes. Si pignus
a proximo tuo acceperis uestimentum: ante solis occasum reddes
ei. Ipsum enim est solum quo operitur indumentum carnis
eius. nec habet aliud in quo dormiat. Si clamauerit ad
me exaudiam eum. quia misericors sum. Diis non detrahes: et
principi populi tui non maledices. Decimas tuas et primitias
non tardabis offerre. Primogenitum filiorum tuorum dabis michi.
De bobus quoque et ouibus similiter facies. vii. diebus sit cum
matre sua. die octaua reddes illum michi. Viri sancti eritis michi.
Carnem que a bestiis fuerit pregustata non comedetis. sed proicietis
Non suscipies uocem mendacii. XXIII. canibus.
Non iunges manum tuam ut pro impio dicas falsum
testimonium. Non sequeris turbam ad faciendum malum.
nec in iudicio plurimorum acquiesces sententie. ut a ue-
ro deuies. Pauperis quoque non misereberis in negocio. Si occur- l. iudicio.
reris boui inimici tui aut asino erranti: reduc ad
eum. Si uideris asinum odientis te iacere sub onere:
non pertransibis. sed subleuabis cum eo. Non declinabis
in iudicium pauperis. Mendacium fugies. Insontem et innocentem
iustum non occides. quia aduersor impium. Nec accipies
munera. que excecant etiam prudentes. et subuertunt uerba
iustorum. Peregrino molestus non eris. Scitis enim aduenarum
animas. quia et ipsi peregrini fuistis in terra egypti. Sex annis
seminabis terram tuam. et congregabis fruges eius. An-
no autem septimo dimittes eam. et requiescere facies. ut
comedant pauperes populi tui. et quicquid reliquum fuerit: edant
bestie agri. Ita facies in uinea et in oliueto tuo. Sex
diebus operabis. vii. die cessabis. ut requiescat bos et
asinus tuus. et refrigeretur filius ancille tue. et ad-
uena. Omnia que dixi uobis custodite. et per nomen externorum exterarum
deorum non iurabitis. neque audietur ex ore uestro. Tribus uicibus
per singulos annos michi festa celebrabitis. Sollemp-
nitatem quoque azimorum custodies. Septem diebus come-
des azima sicut precepi tibi. Tempore mensis nouorum quando
egressus es de egypto. Non apparebis in conspectu meo
uacuus. et sollempnitatem mensis primitiuorum operis
tui quecumque seueris in agro. Sollempnitatem quoque
in exitu anni quando congregaueris omnes fruges tuas
de agro. Ter in anno apparebit omne masculinum
tuum coram domino deo tuo. Non immolabis super fer-
mento sanguinem uictime mee. nec remanebit ad-
eps sollempnitatis mee usque mane. Primitias fru-
gum terre tue deferes in domum domini dei tui. Nec co-
ques edum in lacte matris sue. Ecce ego mittam

angelum qui precedat te, et custodiat in via, et introducat ad locum
quem paravi. Observa eum, et audi vocem eius, nec contemnendum
putes: quia non dimittet cum peccaveris, et est nomen meum in illo.
Quod si audieris vocem eius, et feceris omnia que loquor, inimicus ero
inimicis tuis, et affligam affligentes te. Precedetque te an-
gelus meus, et introducet te ad Amorreum, et Etheum, et Phere-
zeum, Chananeumque, et Eveum, et Iebuseum, quos ego conteram.
Non adorabis deos eorum, nec coles eos. Non facies opera eorum, sed de-
strues eos, et confringes statuas eorum. Servietisque domino deo
vestro, ut benedicam panibus tuis, et aquis, et auferam infirmitatem
de medio tui. Non erit infecunda, nec sterilis in terra tua: nu-
merum dierum tuorum implebo. Terrorem meum mittam
in precursum tuum, et occidam omnem populum ad quem ingredieris:
cunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertam, emit-
tens crabrones prius, qui fugabunt Eveum, et Chana-
neum, et Etheum, antequam introeas. Non eiciam eos a fa-
cie tua anno uno, ne terra in solitudinem redigatur, et
crescant contra te bestie. Paulatim expellam eos de conspectu
tuo, donec augearis, et possideas terram. Ponam autem terminos
tuos a mari rubro usque ad mare Palestinorum, et a de-
serto usque ad fluvium. Tradam in manibus vestris habita-
tores terre, et eiciam eos de conspectu vestro. Non inibis
cum eis fedus, nec cum diis eorum. Non habitent in terra
tua, ne forte peccare faciant te in me: si servieris
diis eorum, quod certe tibi erit in scandalum.

XXIIII

Moysi quoque dixit: Ascende ad dominum tu, et Aaron, Nadab, et
Abiu, et septuaginta senes ex Israel, et adorabitis procul.
Solusque Moyses ascendet ad dominum, et illi non appropinquabunt:
nec populus ascendet cum eo. Venit ergo Moyses, et narravit ple-
bi omnia verba domini atque iudicia. Responditque una voce cunctus populus:
Omnia verba domini que locutus est faciemus. Scripsit autem Moyses
universos sermones domini: et mane consurgens edificavit al-
tare ad radices montis, et duodecim titulos per duodecim
tribus Israel. Misitque iuvenes de filiis Israel, et obtulerunt holo-
causta, immolaveruntque victimas pacificas domino vitulos
xii. Tulit itaque Moyses dimidiam partem sanguinis, et
misit in crateras: partem autem residuam fudit super alta-
re. Assumensque volumen federis, legit audiente populo.
Qui dixerunt: Omnia que locutus est dominus faciemus, et erimus obe-
dientes. Ille vero sumptum sanguinem respersit in populum,
et ait: Hic est sanguis federis quod pepigit dominus vobiscum
super cunctis sermonibus his. Ascenderuntque Moyses et
Aaron, Nadab et Abiu, et septuaginta de senioribus
Israel: et viderunt deum Israel: et sub pedibus eius quasi opus
lapidis saphirini, et quasi celum cum serenum est. Nec non
super eos qui procul recesserant de filiis Israel, misit ma-
num suam: videruntque deum, et comederunt ac biberunt.
Dixit autem dominus ad Moysen: Ascende ad me in montem, et esto
ibi: daboque tibi tabulas lapideas, et legem ac mandata
que scripsi: ut doceas filios Israel. Surrexerunt Moyses et
Iosue minister eius: ascendensque Moyses in montem dei,
senioribus ait: Expectate hic donec revertamur ad vos.
Habetis Aaron et Hur vobiscum: si quid natum fuerit questio-
nis, referetis ad eos. Cumque ascendisset Moyses, operuit
nubes montem, et habitavit gloria domini super Synai, tegens
illum nube sex diebus: septimo autem die vocavit eum de
medio caliginis. Erat autem species glorie domini quasi ignis ar-
dens super verticem montis in conspectu filiorum Israel. In-
gressusque Moyses medium nebule, ascendit in montem:
et fuit ibi quadraginta diebus et quadraginta noctibus.

XXV

Locutusque est dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel,
ut tollant mihi primitias: ab omni homine qui offert ultro-
neus, accipietis eas. Hec sunt autem que accipere debetis:
aurum, et argentum, et es, iacinctum et purpuram, coccumque bis
tinctum, et byssum, pilos caprarum, et pelles arietum rubrica-
tas, pellesque iacinctinas, et ligna sethim: oleum ad lu-
minaria concinnanda: aromata in unguentum, et thymi-
amata boni odoris: lapides onychinos, et gemmas ad or-
nandum ephod, ac rationale. Facientque mihi sanctuarium, et habitabo
in medio eorum: iuxta omnem similitudinem tabernaculi quod os-
tendam tibi, et omnium vasorum in cultum eius: sicque facietis
illud. Archam de lignis sethim compingite, cuius
longitudo habeat duos semis cubitos: latitudo, cubitum
et dimidium: altitudo, cubitum similiter. Et deaurabis eam
auro mundissimo intus et foris: faciesque supra coronam auream per circuitum, et quatuor circulos au-
reos, quos pones per quatuor arche angulos: duo cir-
culi sint in latere uno, et duo in altero. Facies quoque vectes
de lignis sethim, et operies eos auro. Inducesque per cir-
culos qui sunt in arche lateribus, ut portetur in eis: qui
semper erunt in circulis, nec umquam extrahentur ab eis.
Ponesque in archa testificationem quam dabo tibi. Facies et
propitiatorium de auro mundissimo. Duos cubitos
et dimidium tenebit longitudo eius, semisse et cubitum
latitudo. Duos quoque cherubim aureos et productiles fa-
cies, ex utraque parte oraculi, et alterum in altero. Utrumque la-
tus propitiatorii tegant expandentes alas, et operientes
oraculum, respiciantque se mutuo versis vultibus in propi-
tiatorium, quo operienda est archa ~~domini~~. In qua pones testi-
monium quod dabo tibi. Inde precipiam, et loquar ad te supra propi-
tiatorium, ac de medio duorum cherubim qui erunt super ar-
cham testimonii, cuncta que mandabo per te filiis Israel. Fa-
cies et mensam de lignis sethim, habentem duos cubitos lon-
gitudinis, et in latitudine cubitum, et in altitudine cu-
bitum ac semissem. Et inaurabis eam auro purissimo:
faciesque illi labium aureum per circuitum, et ipsi labio co-
ronam interrasilem, altam quatuor digitis: et super illam
alteram coronam aureolam. Quatuor quoque circulos aureos
preparabis, et pones eos in quatuor angulis eiusdem mense per
singulos pedes. Subter coronam erunt circuli aurei, ut
mittantur vectes per eos, et possit mensa portari. Ipsos-
que vectes facies de lignis sethim, et circumdabis au-
ro ad subvehendam mensam. Parabis et acetabula,
ac phialas, turribula, et cyathos, in quibus offerenda sunt
libamina, ex auro purissimo. Et pones super mensam
panes propositionis in conspectu meo semper. Facies et can-
delabrum ductile de auro mundissimo, hastile eius et
calamos, cyphos, et spherulas, ac lilia ex ipso procedentia.
Sex calami egredientur de lateribus, tres ex uno latere,
et tres ex altero. Tres cyphi quasi in nucis modum per cala-
mos singulos, spherulaque simul, et lilium: et tres similiter
cyphi instar nucis in calamo altero, spherulaque simul

et lilium. Hoc erit opus sex calamorum qui producendi sunt de hastili. In ipso autem candelabro erunt quattuor scyphi in nucis modum, sphaerulaeque per singulos et lilia. Sphaerulae sub duobus calamis per tria loca, qui simul fiunt sex, procedentes de hastili uno. Et sphaerulae igitur et calami ex ipso erunt, universa ductilia de auro purissimo. Facies et lucernas septem, et pones eas super candelabrum ut luceant ex adverso. Emunctoria quoque, et ubi ea quae emuncta sunt extinguantur, fiant de auro purissimo. Omne pondus candelabri cum universis vasis suis habebit talentum auri purissimi. Inspice et fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est.

XXVI

Tabernaculum vero ita facies. Decem cortinas de bysso retorta et iacincto ac purpura coccoque bis tincto variatas opere plumario facies. Longitudo cortinae unius habebit viginti octo cubitos, latitudo quattuor cubitorum erit. Unius mensurae fient universa tentoria. Quinque cortinae sibi iungentur mutuo, et aliae quinque nexu simili cohaerebunt. Ansulas iacinctinas in lateribus ac summitatibus facies cortinarum, ut possint invicem copulari. Quinquagenas ansulas cortina habebit in utraque parte, ita insertas ut ansa contra ansam veniat, et altera alteri possit aptari. Facies et quinquaginta circulos aureos, quibus cortinarum vela iungenda sunt, ut unum tabernaculum fiat. Facies et saga cilicina undecim ad operiendum tectum tabernaculi. Longitudo sagi unius habebit triginta cubitos, et latitudo quattuor. Aequa erit mensura sagorum omnium. E quibus quinque iunges seorsum, et sex sibi mutuo copulabis, ita ut sextum sagum in fronte tecti duplices. Facies et quinquaginta ansas in ora sagi unius, ut coniungi cum altero queat, et quinquaginta in ora sagi alterius, ut cum altero copuletur. Quinquaginta fibulas aeneas, quibus iungantur ansae, ut unum ex omnibus operimentum fiat. Quod autem superfuerit in sagis quae parantur tecto, id est unum sagum quod amplius est, ex medietate eius operies posteriora tabernaculi. Et cubitus ex una parte pendebit, et alter ex altera, qui plus est in sagorum longitudine, utrumque latus tabernaculi protegens. Facies et operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis, et super hoc rursum aliud operimentum de iacinctinis pellibus. Facies et tabulas stantes tabernaculi de lignis setthim, quae singulae denos cubitos in longitudine habeant, et in latitudine singulos ac semissem. In lateribus tabulae duae incastraturae fiant, quibus tabula alteri tabulae conectatur, atque in hunc modum cunctae tabulae parabuntur. Quarum viginti erunt in latere meridiano quod vergit ad austrum. Quibus quadraginta bases argenteas fundes, ut binae bases singulis tabulis per duos angulos subiciantur. In latere quoque secundo tabernaculi quod vergit ad aquilonem viginti tabulae erunt, quadraginta habentes bases argenteas; binae bases singulis tabulis supponentur. Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies sex tabulas, et rursum alias duas quae in angulis erigantur post tergum tabernaculi. Eruntque coniunctae a deorsum usque sursum, et una omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis quae in angulis ponendae sunt, similis iunctura servabitur. Et erunt simul tabulae octo, bases earum argenteae sedecim, duabus basibus per unam tabulam supputatis. Facies et vectes de lignis setthim quinque ad continendas tabulas in uno latere tabernaculi, et quinque alios in altero, et eiusdem numeri ad occidentalem plagam, qui mittentur

per medias tabulas a summo usque ad summum. Ipsasque tabulas deaurabis, et fundes in eis anulos aureos, per quos vectes tabulata contineant, quos operies laminis aureis. Et eriges tabernaculum iuxta exemplar quod tibi in monte monstratum est. Facies et velum de iacincto et purpura coccoque bis tincto et bysso retorta, opere plumario et pulchra varietate contextum, quod appendes ante quattuor columnas de lignis setthim, quae ipsae quidem deauratae erunt, et habebunt capita aurea, sed bases argenteas. Inseretur autem velum per circulos, intra quod pones archam testimonii, quo sanctuarium et sanctuarii sanctuarium dividentur. Pones et propitiatorium super archam testimonii in sancta sanctorum, mensamque extra velum, et contra mensam candelabrum in latere tabernaculi meridiano; mensa enim stabit in parte aquilonis. Facies et tentorium in introitu tabernaculi de iacincto et purpura coccoque bis tincto et bysso retorta opere plumario. Et quinque columnas deaurabis lignorum setthim, ante quas ducetur tentorium, quarum erunt capita aurea et bases aeneae.

XXVII

Facies et altare de lignis setthim, quod habebit quinque cubitos in longitudine, et totidem in latitudine, id est quadrum, et tres cubitos in altitudine. Cornua autem per quattuor angulos ex ipso erunt, et operies illud aere. Faciesque in usus eius lebetes ad suscipiendos cineres, et forcipes atque fuscinulas, et ignium receptacula. Omnia vasa ex aere fabricabis. Craticulamque in modum retis aeneam, per cuius quattuor angulos erunt quattuor anuli aenei, quos pones subter arulam altaris. Eritque craticula usque ad altaris medium. Facies et vectes altaris de lignis setthim duos, quos operies laminis aeneis, et induces per circulos, eruntque ex utroque latere altaris ad portandum. Non solidum, sed inane et cavum intrinsecus facies illud, sicut tibi in monte monstratum est. Facies et atrium tabernaculi, in cuius plaga australi contra meridiem erunt tentoria de bysso retorta. Centum cubitos unum latus tenebit in longitudine. Et columnas viginti cum basibus totidem aeneis, quae capita cum caelaturis suis habebunt argentea. Similiter in latere aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum, columnae viginti, et bases aeneae eiusdem numeri, et capita earum cum caelaturis suis argentea. In latitudine vero atrii quod respicit ad occidentem erunt tentoria per quinquaginta cubitos, et columnae decem, basesque totidem. In ea quoque atrii latitudine quae respicit ad orientem quinquaginta cubiti erunt. In quibus quindecim cubitorum tentoria lateri uno deputabuntur, columnaeque tres et bases totidem. Et in latere altero erunt tentoria cubitos obtinentia quindecim, columnae tres et bases totidem. In introitu vero atrii fiet tentorium cubitorum viginti, ex iacincto et purpura coccoque bis tincto et bysso retorta opere plumario. Columnas habebit quattuor cum basibus totidem. Omnes columnae atrii per circuitum vestitae erunt argenteis laminis, capitibus argenteis et basibus aeneis. In longitudine occupabit atrium cubitos centum, in latitudine quinquaginta; altitudo quinque cubitorum erit. Fietque de bysso retorta, et habebit bases aeneas. Cuncta

et tabernaculi

Vasa tabernaculi in omnes usus et cerimonias tam pa-
xillos eius quam atrii ex aere facies. Praecipe filiis Israhel ut
afferant tibi oleum de arboribus olivarum purissimum
piloque contusum, ut ardeat lucerna semper in taberna-
culo testimonii, extra velum quod oppansum est testi-
monio. Et collocabunt eam Aaron et filii eius, ut usque
mane luceat coram Domino. Perpetuus cultus erit per successiones
eorum coram filiis Israhel.

XXVIII

Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum cum filiis suis de
medio filiorum Israhel ut sacerdotio fungantur mihi: Aaron,
Nadab et Abiu, Eleazar et Ithamar. Faciesque vestem sanctam
Aaron fratri tuo in gloriam et decorem. Et loqueris cunctis
sapientibus corde, quos replevi spiritu prudentiae, ut fa-
ciant vestes Aaron, in quibus sanctificatus ministret mihi.
Haec autem erunt vestimenta quae facient: Rationale et
superhumerale, tunicam et lineam strictam, cidarim
et balteum. Facient vestimenta sancta Aaron fratri
tuo et filiis eius, ut sacerdotio fungantur mihi. Accipientque
aurum et iacinctum et purpuram, coccumque bis tinctum et
byssum. Facient autem superhumerale de auro et iacincto
ac purpura coccoque bis tincto et bysso retorta opere
plumario polymito. Duas oras iunctas habebit in
utroque latere summitatum, ut in unum redeant. Ipsa quoque
textura et cuncta operis varietas erit ex auro et ia-
cincto et purpura coccoque bis tincto et bysso retor-
ta. Sumesque duos lapides onychinos et sculpes
in eis nomina filiorum Israhel: sex nomina in lapide uno et
sex reliqua in altero, iuxta ordinem nativitatis eorum.
Opere sculptoris et caelatura gemmarii sculpes eos
nominibus filiorum Israhel, inclusos auro atque circumda-
tos. Et pones in utroque latere superhumeralis memo-
riale filiis Israhel. Portabitque Aaron nomina eorum coram
Domino super utrumque humerum ob recordationem.
Facies et uncinos ex auro et duas catenulas auri pu-
rissimi sibi invicem cohaerentes, quas inseres unci-
nis. Rationale quoque iudicii facies opere polymito iuxta
texturam superhumeralis ex auro, iacincto et pur-
pura, coccoque bis tincto et bysso retorta. Quadran-
gulum erit et duplex; mensuram palmi habebit tam
in longitudine quam in latitudine. Ponesque in eo
quattuor ordines lapidum. In primo versu erit lapis sar-
dius et topazius et smaragdus. In secundo carbunculus,
sapphirus et iaspis. In tertio ligurius, achates et ame-
thystus. In quarto chrysolitus, onychinus et berillus.
Inclusi auro erunt per ordines suos. Habebuntque
nomina filiorum Israhel. Duodecim nominibus caelabuntur singuli
lapides nominibus singulorum per duodecim tribus. Facies in
rationali catenas sibi invicem cohaerentes ex auro pu-
rissimo, et duos anulos aureos quos pones in utraque
rationalis summitate. Catenasque aureas iunges a-
nulis qui sunt in marginibus eius, et ipsarum catenarum
extrema duobus copulabis uncinis, in utroque latere superhu-
meralis quod rationale respicit. Facies et duos anulos
aureos quos pones in summitatibus rationalis in oris quae
e regione sunt superhumeralis, et posteriora eius aspiciunt.
Nec non et alios duos anulos aureos qui ponendi sunt
in utroque latere superhumeralis deorsum quod respicit contra
faciem iuncturae inferioris, ut aptari possit cum superhume-
rali, et stringatur rationale anulis suis cum anulis super-
humeralis vitta iacinctina, ut maneat iunctura fab-
ricata, et a se invicem rationale et superhumerale nequeant
separari. Portabitque Aaron nomina filiorum Israhel in rationali
iudicii super pectus suum quando ingredietur sanctuarium, memo-
riale coram Domino in aeternum. Pones autem in rationali iudicii
doctrinam et veritatem, quae erunt in pectore Aaron quando ingredietur
coram Domino, et gestabit iudicium filiorum Israhel in pectore suo in
conspectu Domini semper. Facies et tunicam superhumeralis totam
iacinctinam, in cuius medio supra erit capitium, et ora per gyrum
eius textilis, sicut fieri solet in extremis vestium partibus, ne fa-
cile rumpatur. Deorsum vero ad pedes eiusdem tunicae per
circuitum quasi mala punica facies, ex iacincto et purpura
coccoque bis tincto et bysso retorta, mixtis in medio
tintinnabulis, ita ut tintinnabulum sit aureum et ma-
lum punicum, rursumque tintinnabulum aliud aureum
et malum punicum. Et vestietur ea Aaron in officio mi-
nisterii, ut audiatur sonitus quando ingreditur et egreditur sanctua-
rium in conspectu Domini, et non moriatur. Facies et laminam
de auro purissimo, in qua sculpes opere caelatoris: Sanctum
Domino. Ligabisque eam vitta iacinctina, et erit super tiaram
imminens fronti pontificis. Portabitque Aaron iniquitates
eorum quae obtulerunt et sanctificaverunt filii Israhel in cunctis
muneribus et donariis suis. Erit autem lamina semper in
fronte eius, ut placatus ei sit Dominus. Stringesque tunicam
bysso, et tiaram byssinam facies, et balteum opere plumario.
Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis et balteos ac ti-
aras in gloriam et decorem. Vestiesque his omnibus Aaron fratrem
tuum et filios eius cum eo. Et cunctorum consecrabis manus, sanc-
tificabisque illos ut sacerdotio fungantur mihi. Facies et feminalia
linea, ut operiant carnem turpitudinis suae a renibus usque
ad femora. Et utentur eis Aaron et filii eius quando ingredien-
tur tabernaculum testimonii, vel quando appropinquant ad al-
tare ut ministrent in sanctuario, ne iniquitatis rei mori-
antur. Legitimum sempiternum erit Aaron et semini eius post
eum.

XXIX

Sed et hoc facies ut mihi in sacerdotio
consecrentur. Tolle vitulum de armento, et arietes du-
os immaculatos, panesque azymos et crustulam absque fer-
mento quae conspersa sint oleo, lagana quoque azyma oleo li-
ta. De simila triticea cuncta facies, et posita in canistro offeres.
Vitulum autem et duos arietes. Et Aaron ac filios eius applicabis
ad ostium tabernaculi testimonii. Cumque laveris patrem cum filiis
suis aqua, indues Aaron vestimentis suis, id est linea et tunica
et superhumerali et rationali, quod constringes balteo. Et pones
tiaram in capite eius, et laminam sanctam super tiaram,
et oleum unctionis fundes super caput eius. Atque hoc ritu
consecrabitur. Filios quoque illius applicabis, et indues tunicis
lineis, cingesque balteo Aaron scilicet et liberos eius, et impones
eis mitras. Eruntque sacerdotes mei religione perpetua.
Postquam initiaveris manus eorum, applicabis et vitulum coram taberna-
culo testimonii. Imponentque Aaron et filii eius manus super
caput illius, et mactabis eum in conspectu Domini iuxta ostium
tabernaculi testimonii. Sumptumque de sanguine vitu-
li pones super cornua altaris digito tuo. Reliquum autem

sanguinem. fundes iuxta basim eius. Sumes et adipem
totum, qui operit intestina, et reticulum iecoris, ac duos re-
nes et adipem qui super eos est, et offeres incensum super alta-
re. Carnes vero vituli et corium et fimum combures foris extra
castra, eo quod pro peccato sit. Unum quoque arietem sumes, super cuius
caput ponent Aaron et filii eius manus. Quem cum macta-
veris, tolles de sanguine eius, et fundes circa altare. Ipsum
autem arietem secabis in frusta, lotaque intestina eius ac pe-
des, pones super concisas carnes et super caput eius, et offeres
totum arietem in incensum super altare. Oblatio est Domino,
odor suavissimus victime Domini. Tolles quoque arietem alterum,
super cuius caput Aaron et filii eius ponent manus. Quem cum
immolaveris, sumes de sanguine eius, et pones super extre-
mum dextere auricule Aaron et filiorum eius, et super pollices
manus eorum ac pedis dextri, fundesque sanguinem super alta-
re per circuitum. Cumque tuleris de sanguine qui est super alta-
re, et de oleo unctionis, asperges Aaron et vestes eius, filios
et vestimenta eorum. Consecratisque ipsis et vestibus,
tolles adipem de ariete, et caudam, et arvinam que operit
vitalia, ac reticulum iecoris, et duos renes atque adipem
qui super eos est, armumque dextrum, eo quod sit aries
consecrationis, tortamque panis unius, crustulam conspersam
oleo, laganum de canistro azimorum, quod positum est in cons-
pectu Domini. Ponesque omnia super manus Aaron et filiorum
eius, et sanctificabis eos elevans coram Domino. Suscipiesque
universa de manibus eorum, et incendes super altare in
holocaustum, odorem suavissimum in conspectu Domini,
quia oblatio eius est. Sumes quoque pectusculum de arie-
te quo initiatus est Aaron, sanctificabisque illud elevatum
coram Domino, et cedet in partem tuam. Sanctificabis et pec-
tusculum consecratum, et armum quem de ariete separasti,
quo initiatus est Aaron et filii eius, cedentque in partem Aaron
et filiorum eius iure perpetuo a filiis Israel, quia primitiva sunt
et initia de victimis eorum pacificis que offerunt Domino.
Vestem autem sanctam qua utetur Aaron, habebunt filii eius post eum,
ut unguantur in ea et consecrentur manus eorum. Septem
diebus utetur illa qui pontifex pro eo fuerit constitutus
de filiis eius, et qui ingredietur tabernaculum testi-
monii ut ministret in sanctuario. Arietem autem
consecrationis tolles, et coques carnes eius in
loco sancto, quibus vescetur Aaron et filii eius. Panes
quoque qui sunt in canistro in vestibulo tabernaculi testi-
monii comedent, ut sit placabile sacrificium, et
sanctificentur offerentium manus. Alienigena non vesce-
tur ex eis, quia sancta sunt. Quod si remanserit de
carnibus consecratis, sive de panibus usque mane,
combures reliquias igni. Non comedentur, quia sanctifi-
cata sunt. Omnia que precepi tibi facies super Aaron et
filiis eius. Septem diebus consecrabis manus eorum,
et vitulum pro peccato offeres per singulos dies ad ex-
piandum. Mundabisque altare cum immolaveris expi-
ationis hostiam, et unges illud in sanctificationem.
Septem diebus expiabis altare et sanctificabis, et erit
sanctum sanctorum. Omnis qui tetigerit illud sanctificabitur.
Hoc est quod facies in altari. Agnos anni-
culos duos per singulos dies iugiter, unum

agnum mane, et alterum vespere. Decimam partem simile con-
sperse oleo tunso quod habeat mensuram quartam partem
hin, et vinum ad libandum eiusdem mensure in agno
uno. Alterum vero offeres ad vesperum iuxta ritum matu-
tine oblationis, et iuxta ea que diximus in odorem suavita-
tis. Sacrificium Domino oblatione perpetua in generatio-
nes vestras ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino,
ubi constituam ut loquar ad te. Ibique precipiam filiis Israel,
et sanctificabitur altare in gloria mea. Sanctificabo et tab-
ernaculum testimonii cum altari, et Aaron cum filiis eius, ut
sacerdotio fungantur mihi. Et habitabo in medio filiorum Israel,
eroque eis Deus, et scient quia ego Dominus Deus eorum qui eduxi
eos de terra Egipti ut manerem inter eos. Ego Dominus Deus eorum
qui eduxi eos de terra Egipti ut manerem inter illos
[illegible] Dominus Deus ipsorum.

XXX

Facies quoque altare ad adolendum thimiama de
lignis sethim, habens cubitum longitudinis et al-
terum latitudinis, id est quadrangulum, et duos cubitos alti-
tudine. Cornua ex ipso procedent. Vestiesque illud auro
purissimo, tam craticulam eius quam parietes per cir-
cuitum eius et cornua. Facies quoque ei coronam aureolam
per gyrum, et duos anulos aureos sub corona per singula
latera, ut mittantur in eos vectes, et altare portetur.
Ipsos quoque vectes facies de lignis sethim et inaurabis.
Ponesque altare contra velum quod ante archam pendet testi-
monii coram propitiatorio quo tegitur testimonium ubi loquar
tibi. Et adolebit incensum super eo Aaron suave fragrans.
Mane quando componet lucernas incendet illud. Et quando
collocat eas ad vesperum, uret thimiama sempiternum
coram Domino in generationes vestras. Non offeretis super eo
thimiama compositionis alterius, nec oblationem
et victimam, nec liba libabitis. Et deprecabitur Aaron super   n
cornua eius semel per annum in sanguine quod oblatum
est pro peccato, et placabit super eo in generationibus vestris.
Sanctum sanctorum erit Domino. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens:
Quando tuleris summam filiorum Israel iuxta numerum, dabunt
singuli pretium pro animabus suis Domino, et non erit plaga
in eis cum fuerint recensiti. Hoc autem dabit omnis qui
transit ad nomen, dimidium sicli iuxta mensuram
templi. Siclus viginti habet obolos. Media pars sicli offe-
retur Domino. Qui habetur in numero a viginti annis et
supra dabit pretium. Dives non addet ad medium
sicli, et pauper nihil minuet. Susceptamque pecuniam
que collata est a filiis Israel, trades in usus tabernaculi
testimonii, ut sit monumentum eorum coram Domino, et
propitietur animabus illorum. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens:
Facies et labrum eneum cum basi sua ad lavandum,   labrum
ponesque illud inter tabernaculum testimonii et alta-
re. Et missa aqua lavabuntur in ea Aaron et
filii eius manus suas ac pedes quando ingressuri sunt
testimonii tabernaculum, quando accessuri sunt ad al-
tare ut offerant in eo thimiama Domino, ne for-
te moriantur. Legitimum sempiternum erit ipsi et se-
mini eius per successiones. Locutusque est Dominus ad Moy-
sen dicens: Sume tibi aromata prime mirre et elec-
te quingentos siclos, et cinnamomi medium

et ducentos quinquaginta siclos calami similiter du
centos quinquaginta. casie autem quingentos siclos in pondere
sanctuarii. olei de olivetis mensuram hin. Faciesque unc
tionis oleum sanctum unguentum compositum opere unguentarii.
et unges ex eo tabernaculum testimonii et archam testa
menti. mensamque cum vasis suis. candelabrum et utensi
lia eius. altaria thimiamatis et holocausti. et universam
supellectilem que ad cultum eorum pertinet. Sanctificabisque
omnia et erunt sancta sanctorum. qui tetigerit ea sanctificabitur. Aa
ron et filios eius unges. sanctificabisque eos ut sacerdotio
fungantur michi. Filiis quoque israel dices. Hoc oleum unctionis
sanctum erit michi in generationes vestras. Caro hominis non ungetur
ex eo. et iuxta compositionem eius non facietis aliud. quia sancti
ficatum est. et sanctum vobis erit. Homo quicumque tale compo
suerit. et dederit ex eo alieno. exterminabitur de populo suo.
Dixitque dominus ad moysen. Sume tibi aromata. stacten. et
onicha. galbanum boni odoris. et thus lucidissimum. equalis
ponderis erunt omnia. Faciesque thimiama compositum
opere unguentarii mixtum diligenter et purum et sanctificatione
dignissimum. Cumque in tenuissimum pulverem universa
contuderis. pones ex eo coram testimonio tabernaculi. in quo
loco apparebo tibi. Sanctum sanctorum erit vobis thimiama. Talem compo
sitionem non facietis in usus vestros. quia sanctum est domino. Homo quicumque
fecerit simile ut odore illius perfruatur. peribit de populis suis.
Locutusque est dominus ad moysen dicens. Ecce XXXI
vocavi ex nomine beseleel. filium huri. filii hur.
de tribu iuda. et implevi eum spiritu dei sapientia et intelli
gentia. et scientia. in omni opere ad excogitandum fabre quicquid
fieri potest ex auro et argento et ere. marmore et gemmis. et di
versitate lignorum. Dedique ei socium ooliab filium a
chisamech. de tribu dan. Et in corde omnis eruditi
posui sapientiam. ut faciant cuncta que precepi tibi. tabernaculum
federis et archam testimonii. et propiciatorium quod su
per eam est. et cuncta vasa tabernaculi. mensamque et vasa eius.
Candelabrum purissimum cum vasis suis. et altaria thi
miamatis et holocausti. et omnia vasa eorum. labrum cum
basi sua. Vestes sanctas in ministerio. aaron sacerdoti et
filiis eius. ut fungantur officio suo in sacris. Oleum unctio
nis et thimiama aromatum in sanctuario. Omnia que pre
cepi tibi facient. Et locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere
filiis israel et dices ad eos. Videte ut sabbatum meum
custodiatis. quia signum est inter me et vos in generationi
bus vestris. ut sciatis quia ego dominus qui sanctifico vos. Cu
stodite sabbatum meum. sanctum est enim vobis. Qui pollu
erit illud. morte morietur. Qui fecerit in eo opus. peribit
anima illius de medio populi sui. Sex diebus facietis opus.
in die septimo sabbatum est requies sancta domino. Omnis qui
fecerit opus in hac die morietur. Custodiant filii
israel sabbatum et celebrent illud in generationibus suis.
Pactum est sempiternum inter me et filios israel. signumque
perpetuum. Sex enim diebus fecit dominus celum et terram. et in
septimo ab opere cessavit. Deditque dominus moysi completis
huiuscemodi sermonibus in monte synai
duas tabulas testimonii lapideas. scriptas digito
Videns autem populus quod moram XXXII dei.
faceret descendendi de monte moyses. congregatus

adversus aaron dixit. Fac nobis deos qui nos pre
cedant. moysi enim huic viro qui nos eduxit de terra egy
pti ignoramus quid acciderit. Dixitque ad eos aaron. Tolli
te inaures aureas de uxorum filiorumque et filiarum vestrarum
auribus et afferte ad me. Fecit populus que iusserat de
ferens inaures aureas ad aaron. Quas cum ille acce
pisset. formavit opere fusorio. et fecit ex eis vitulum
conflatilem. Dixeruntque. Hii sunt dii tui israel qui te e
duxerunt de terra egypti. Quod cum vidisset aaron. edifi
cavit altare coram eo. et preconis voce clamavit di
cens. Cras sollempnitas domini est. Surgentesque ma
ne obtulerunt holocausta. et hostias pacificas. et
sedit populus comedere et bibere. et surrexerunt ludere. Locu
tus est autem dominus ad moysen dicens. Vade descende. peccavit po
pulus tuus quem eduxisti de terra egypti. Recesserunt cito de
via quam ostendisti eis. feceruntque sibi vitulum confla
tilem. et adoraverunt. atque immolantes ei hostias di
xerunt. Isti sunt dii tui israel qui te eduxerunt de terra
egypti. Rursumque ait dominus ad moysen. Cerno quod populus iste
dure cervicis sit. Dimitte me ut irascatur furor meus
contra eos. et deleam eos. faciamque te in gentem magnam. Mo
yses autem orabat dominum deum suum dicens. Cur domine
irascitur furor tuus contra populum tuum quem eduxisti de terra
egypti in fortitudine magna. et in manu robusta.
Ne quaeso dicant egyptii. callide eduxit eos. ut inter
ficeret in montibus. et deleret de terra. Quiescat ira tua
et esto placabilis super nequitia populi tui. Recordare abra
ham ysaac et israel servorum tuorum quibus iurasti per teme
tipsum dicens. Multiplicabo semen vestrum sicut stellas celi.
et universam terram hanc de qua locutus sum dabo semini
vestro. et possidebitis eam semper. Placatusque est dominus ne faceret
malum quod locutus fuerat adversus populum suum. Et reversus
est moyses de monte portans duas tabulas lapideas testi
monii manu scriptas utraque parte. et factas opere dei. scri
ptura quoque dei erat sculpta in tabulis. Audiens autem
iosue tumultum populi vociferantis. dixit ad moysen. Ulula
tus pugne auditur in castris. Qui respondit. Non est clamor ad
hortantium ad pugnam. neque vociferatio compellentium
ad fugam. sed vocem cantantium ego audio. Cumque appro
pinquasset ad castra vidit vitulum et choros. Iratusque valde
proiecit de manu tabulas. et confregit eas ad radicem mon
tis. Arripiensque vitulum quem fecerant combussit. et
contrivit usque ad pulverem. quem sparsit in aquam. et dedit
ex eo potum filiis israel. Dixitque moyses ad aaron. Quid
tibi fecit hic populus. ut induceres super eum peccatum maximum?
Cui ille respondit. Ne indignetur dominus meus. Tu enim nosti
populum istum quod pronus sit ad malum. Dixerunt michi.
Fac nobis deos qui precedant nos. huic enim moysi qui
nos eduxit de terra egypti nescimus quid acciderit. Qui
bus ego dixi. Quis vestrum habet aurum? tulerunt et dede
runt michi. et proieci illud in ignem. egressusque est hic vi
tulus. Videns ergo moyses populum quod esset nudatus.
spoliaverat enim eum aaron propter ignominiam sordis.
et inter hostes nudum constituerat. et stans in porta
castrorum ait. Si quis est domini iungatur michi. Congregatique
sunt ad eum omnes filii levi. Quibus ait. Hec dicit dominus

Israel. Ponat vir gladium super femur suum. Ite et redite de porta usque ad portam per medium castrorum, et occidat unusquisque fratrem et amicum et proximum suum. Feceruntque filii Levi iuxta sermonem Moysi, cecideruntque in die illa quasi tria milia hominum. Et ait Moyses: Consecrastis manus vestras hodie Domino unusquisque in filio et in fratre suo, ut detur vobis benedictio. Facto autem altero die, locutus est Moyses ad populum: Peccastis peccatum maximum. Ascendam ad Dominum, si quomodo eum quivero deprecari pro scelere vestro. Reversusque ad Dominum ait: Obsecro, Domine, peccavit populus iste peccatum magnum, feceruntque sibi deos aureos; aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti. Cui respondit Dominus: Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo. Tu autem vade et duc populum istum quo locutus sum tibi. Angelus meus precedet te. Ego autem in die ultionis visitabo et hoc peccatum eorum. Percussit ergo Dominus populum pro reatu vituli quem fecerat Aaron.

XXXIII

Locutusque est Dominus ad Moysen: Vade, ascende de loco isto tu et populus tuus quem eduxisti de terra Egypti in terram quam iuravi Abraham, Ysaac et Iacob dicens: Semini tuo dabo eam. Et mittam precursorem tui angelum, ut eiciam Chananeum et Amorreum et Ettheum et Ferezeum et Eveum et Iebuseum, et intres in terram fluentem lacte et melle. Non enim ascendam tecum, quia populus dure cervicis est, ne forte disperdam te in via. Audiensque populus sermonem hunc pessimum luxit, et nullus ex more indutus est cultu suo. Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere filiis Israel: Populus dure cervicis es; semel ascendam in medio tui et delebo te. Iam nunc depone ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi. Deposuerunt ergo filii Israel ornatum suum a monte Oreb. Moyses quoque tollens tabernaculum tetendit extra castra procul, vocavitque nomen eius tabernaculum federis. Et omnis populus qui habebat aliquam questionem egrediebatur ad tabernaculum federis extra castra. Cumque egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa plebs, et stabat unusquisque in ostio papilionis sui, aspiciebantque tergum Moysi donec ingrederetur tentorium. Ingresso autem illo tabernaculum federis, descendebat columpna nubis et stabat ad ostium, loquebaturque cum Moyse, cernentibus universis quod columpna nubis staret ad ostium tabernaculi. Stabantque ipsi et adorabant per fores tabernaculorum suorum. Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut loqui solet homo ad amicum suum. Cumque ille reverteretur in castra, minister eius Iosue filius Nun puer non recedebat de tabernaculo. Dixit autem Moyses ad Dominum: Precipis ut educam populum istum, et non indicas mihi quem missurus es mecum, presertim cum dixeris: Novi te ex nomine, et invenisti gratiam coram me. Si ergo inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, ut sciam te et inveniam gratiam ante oculos tuos. Respice populum tuum gentem hanc. Dixitque Dominus: Facies mea precedet te, et requiem dabo tibi. Et ait Moyses: Si non tu ipse precedas, ne educas nos de loco isto. In quo enim scire poterimus ego et populus tuus invenisse nos gratiam in conspectu tuo, nisi ambulaveris nobiscum, ut glorificemur ab omnibus populis qui habitant super terram? Dixit autem Dominus ad Moysen: Et verbum istud quod locutus es faciam; invenisti enim gratiam coram me, et te ipsum novi ex nomine. Qui ait: Ostende mihi gloriam tuam. Respondit: Ego ostendam omne bonum tibi, et vocabo in nomine Domini coram te, et miserebor cui voluero, et clemens ero in quem mihi placuerit. Rursumque ait: Non poteris videre faciem meam; non enim videbit me homo et vivet. Et iterum: Ecce, inquit, est locus apud me, et stabis super petram. Cumque transibit gloria mea, ponam te in foramine petre, et protegam dextera mea donec transeam. Tollamque manum meam, et videbis posteriora mea; faciem autem meam videre non poteris.

XXXIIII

Ac deinceps: Precide, ait, tibi duas tabulas lapideas instar priorum, et scribam super eas verba que habuerunt tabule quas fregisti. Esto paratus mane, ut ascendas statim in montem Synai, stabisque mecum super verticem montis. Nullus ascendat tecum, nec videatur quispiam per totum montem; boves quoque et oves non pascantur e contra. Excidit ergo duas tabulas lapideas quales antea fuerant, et de nocte consurgens ascendit in montem Synai sicut preceperat ei Dominus, portans secum tabulas. Cumque descendisset Dominus per nubem, stetit Moyses cum eo, invocans nomen Domini. Quo transeunte coram eo ait: Dominator Domine Deus, misericors et clemens, patiens et multe miserationis, *ac verax*, qui custodis misericordiam in milia, qui aufers iniquitatem et scelera atque peccata, nullusque apud te per se innocens est; qui reddis iniquitatem patrum filiis ac nepotibus in terciam et quartam progeniem. Festinusque Moyses curvatus est pronus in terram, et adorans ait: Si inveni gratiam in conspectu tuo, *Domine*, obsecro ut gradiaris nobiscum; populus enim dure cervicis est, et auferas iniquitates nostras atque peccata, nosque possideas. Respondit Dominus: Ego inibo pactum videntibus cunctis. Signa faciam que numquam sunt visa super terram, nec in ullis gentibus, ut cernat populus iste in cuius es medio opus Domini terribile quod facturus sum. Observa cuncta que hodie mando tibi. Ego ipse eiciam ante faciem tuam Amorreum et Chananeum et Ettheum, Ferezeum quoque et Eveum et Iebuseum. Cave ne umquam cum habitatoribus terre illius iungas amicicias, que sint in ruinam. Sed aras eorum destrue, confringe statuas, lucosque succide. Noli adorare deum alienum. Dominus zelotes nomen eius, Deus est emulator. Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum, ne cum fornicati fuerint cum diis suis et adoraverint simulacra eorum, vocet te quispiam ut comedas de immolatis. Nec uxorem de filiabus eorum accipias filiis tuis, ne postquam ipse fuerint fornicate, fornicari faciant et filios tuos in deos suos. Deos conflatiles non facies tibi. Sollempnitatem azimorum custodies. Septem diebus vesceris azimis, sicut precepi tibi, in tempore mensis novorum; mense enim verni temporis egressus es de Egypto. Omne quod aperit vulvam generis masculini meum erit, de cunctis animantibus tam de bobus quam de ovibus meum erit. Primogenitum asini redimes ove; si nec pretium dederis pro eo, occidetur. Primogenitum filiorum

filiorum tuorum redimes nec apparebis in conspectu meo
vacuus. Sex diebus operaberis die septimo cessabis arare
et metere. Sollemnitatem ebdomadarum facies tibi in
primitiis frugum messis tue triticee et sollemnita-
tem quando redeunte anni tempore cuncta conduntur.
Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum
in conspectu omnipotentis domini dei israel. Cum enim tu-
lero gentes a facie tua et dilatavero terminos tuos et
nullus insidiabitur terre tue ascendente te et appa-
rente in conspectu domini dei tui ter in anno. Non immolabis
super fermento sanguinem hostie mee, neque residebit
mane de victima sollemnitatis phase. Pri-
mitias frugum terre tue offeres in domo domini dei tui.
Non coques hedum in lacte matris sue. Dixitque dominus
ad moysen. Scribe tibi verba hec quibus et tecum et cum israel pe-
pigi fedus. Fuit ergo ibi cum domino moyses quadraginta
dies et quadraginta noctes panem non comedit et aquam non bi-
bit. Et scripsit in tabulis verba federis decem. Cumque des-
cenderet moyses de monte synai tenebat duas ta-
bulas testimonii et ignorabat quod cornuta esset fa-
cies sua ex consortio sermonis domini. Videntes autem aa-
ron et filii israel cornutam moysi faciem timuerunt
accedere prope. Vocatique ab eo reversi sunt tam
aaron quam principes synagoge. Et postquam locutus
est venerunt ad eum et omnes filii israel. Quibus precepit
cuncta que audierat a domino in monte synai.
Impletisque sermonibus posuit velamen super fa-
ciem suam. Quod ingressus ad dominum et loquens
cum eo auferebat donec exiret, et tunc loquebatur ad
filios israel omnia que sibi fuerant imperata. Qui
videbant faciem egredientis moysi esse cornu-
tam. Sed operiebat rursus ille faciem suam si quan-
do loquebatur ad eos.

XXXV

Igitur congregata omni turba filiorum israel dixit
ad eos. Hec sunt que iussit dominus fieri. Sex diebus facietis
opus. Septimus dies erit vobis sanctus sabbatum et requies domini.
Qui fecerit opus in eo occidetur. Non succendetis ignem
in omnibus habitaculis vestris per diem sabbati. Et ait moyses
ad omnem catervam filiorum israel. Iste est sermo quem precepit
dominus dicens. Separate apud vos primitias domino. Omnis
voluntarius et prono animo offerat eas domino. Aurum
et argentum et es iacinctum et purpuram coccumque
bis tinctum et byssum, pilos caprarum et pelles arie-
tum rubricatas et ianthinas, ligna sethim et
oleum ad luminaria concinnanda et ut confici-
atur unguentum et thymiama suavissimum. La-
pides onychinos et gemmas ad ornatum superhu-
meralis et rationalis. Quisquis vestrum est sapiens veni-
at et faciat quod dominus imperavit tabernaculum scilicet et tectum eius
atque operimentum anulos et tabulata cum vectibus pa-
xillos et bases. Archam et vectes, propitiatorium et ve-
lum quod ante illud oppanditur. Mensam cum vectibus
et vasis et propositionis panibus. Candelabrum ad lumi-
naria sustentanda, vasa illius et lucernas et oleum ad
nutrimenta ignium. Altare thymiamatis et vectes
et oleum unctionis et thymiama ex aromatibus.
tentorium ad ostium tabernaculi. Altare holocausti et cra-
ticulam eius eneam cum vectibus et vasis suis. Labrum et basem
eius. Cortinas atrii cum columpnis et basibus, tentorium in fori-
bus vestibuli, paxillos tabernaculi et atrii cum funiculis suis. Ve-
stimenta quorum usus est in ministerio sanctuarii, vestes
aaron pontificis ac filiorum eius ut sacerdotio fungantur
michi. Egressaque omnis multitudo filiorum israel de conspectu
moysi obtulit mente promptissima atque devota pri-
mitias domino ad faciendum opus tabernaculi testimo-
nii. Quicquid ad cultum et ad vestes sanctas necessarium erat
viri cum mulieribus prebuerunt armillas et inaures,
anulos et dextralia. Omne vas aureum in donaria domini
separatum est. Si quis habebat iacinctum et purpuram,
coccumque bis tinctum, byssum et pilos caprarum, pel-
les arietum rubricatas et ianthinas, argenti et
auri erisque metalla obtulerunt domino, lignaque se-
thim in varios usus. Sed et mulieres docte dederunt
que neverant iacinctum purpuram et vermiculum
ac byssum et pilos caprarum sponte propria cuncta tri-
buentes. Principes vero obtulerunt onichinos et gemmas ad
superhumerale et rationale, aromataque et oleum ad lumi-
naria concinnanda et ad preparandum unguentum ac
thymiama odoris suavissimi componendum. Omnes viri
et mulieres mente devota obtulerunt donaria ut fi-
erent opera que iusserat dominus per manum moysi. Cuncti
filii israel voluntaria domino dedicaverunt. Dixitque moyses
ad filios israel. Ecce vocavit dominus ex nomine beseleel fi-
lium uri filii hur de tribu iuda, implevitque eum
spiritu sapientie et intelligentie et scientie et omni doctrina ad
excogitandum et faciendum opus in auro et argento et
ere, sculpendisque lapidibus et opere carpentario. Quic-
quid fabre adinveniri potest dedit in corde eius. Ooliab
quoque filium achisamech de tribu dan. Ambos eru-
divit sapientia ut faciant opera abietarii polymi-
tarii ac plumarii de iacincto ac purpura coccoque
bis tincto et bysso et texant omnia ac nova quoque reperiant.

Fecit ergo beseleel et ooliab

XXXVI

et omnis vir sapiens quibus dedit dominus sapientiam et
intellectum ut scirent fabre operari que in usus sanctuarii
necessaria sunt et que precepit dominus. Cumque vocasset eos
moyses et omnem eruditum virum cui dederat dominus sapientiam,
et qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus, tradi-
dit eis universa donaria filiorum israel. Qui cum insta-
rent operi cotidie mane vota populus offerebat. Unde
artifices venire compulsi dixerunt moysi. Plus
offert populus quam necessarium est. Iussit ergo moyses preconis
voce cantari. Nec vir nec mulier quicquam ultra
offerat in opere sanctuarii. Sicque cessatum est a muneribus
offerendis eo quod oblata sufficerent et superhabun-
darent. Feceruntque omnes corde sapientes ad explen-
dum opus tabernaculi cortinas decem de bysso retorta
et iacincto et purpura coccoque bis tincto opere
vario et arte polymita, quarum una habebat in lon-
gitudine viginti octo cubitos et in latitudine quattuor. Una
mensura erat omnium cortinarum. Coniunxit-
que cortinas quinque alteram alteri et alias quinque sibi invicem.

x paser [marginal note, uncertain]

x ymi et [marginal note, uncertain]

copulavit. Fecit et ansas iacinctinas in ora cortine u-
nius ex utraque latere, et in ora cortine alterius similiter, ut contra
se invicem venirent ansae, et mutuo iungerentur. Unde
et quinquaginta fudit circulos aureos, qui morderent corti-
narum ansas, et fieret unum tabernaculum. Fecit et saga .xi.
de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi. Unum
sagum in longitudine habebat cubitos .xxx. et in lati-
tudine cubitos .iiii. Unius mensure erant omnia saga.
Quorum .v. iunxit seorsum, et sex alia separatim. Fecitque
ansas quinquaginta in ora sagi unius, et quinquaginta in ora
sagi alterius, ut sibi invicem iungerentur. Et fibulas eneas
quinquaginta quibus necteretur tectum, et unum pallium
ex omnibus sagis fieret. Fecit et opertorium tabernaculi
de pellibus arietum rubricatis, aliudque desuper velamentum
de pellibus iacinctinis. Fecit et tabulas tabernaculi de lig-
nis sethim stantes. x. cubitorum erat longitudo ta-
bule unius, et unum ac semis cubitum latitudo retinebat.
Bine incastrature erant per singulas tabulas, ut
altera alteri iungeretur. Sic fecit in omnibus tabulis
tabernaculi. E quibus .xx. ad plagam meridianam
erant contra austrum, cum .xl. basibus argenteis. Due bases
sub una tabula ponebantur ex utraque angulorum parte,
ubi incastrature laterum in angulis terminantur.
Ad plagam quoque tabernaculi que respicit ad aquilonem fecit
.xx. tabulas, cum .xl. argenteis basibus, duas bases
per singulas tabulas. Contra occidentem vero, id est ad eam
partem tabernaculi que mare respicit, fecit sex tabulas,
et duas alias per singulos angulos tabernaculi retro. Que
iuncte erant a deorsum usque sursum, et in unam compa-
gem pariter ferebantur. Ita fecit ex utraque parte per an-
gulos, ut octo essent simul tabule, et haberent bases ar-
genteas sedecim, binas scilicet bases sub singulis tabu-
lis. Fecit et vectes de lignis sethim .v. ad continendas
tabulas unius lateris tabernaculi, et .v. alios ad alterius lateris
tabulas coaptandas, et extra hos .v. alios vectes
ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare. Fecit quoque
vectem alium, qui per medias tabulas ab angulo usque
ad angulum perveniret. Ipsa autem deauravit tabu-
lata. Basis basibus earum argenteis. Et circulos eorum fe-
cit aureos per quos vectes induci possent, quos
et ipsos laminis aureis operuit. Fecit et velum de ia-
cincto et purpura, vermiculo, ac bisso retorta,
opere polimitario, varium atque distinctum, et .iiii. co-
lumpnas de lignis sethim, quas cum capitibus deaura-
vit. Fusis basibus earum argenteis. Fecit et tentorium in
introitu tabernaculi ex iacincto, et purpura, vermi-
culo bissoque retorta opere polimitario, et columpnas
.v. cum capitibus suis, quas operuit auro, basesque earum
fudit eneas quas operuit auro. XXXVII.
Fecit autem beseleel et archam de lignis sethim,
habentem duos semis cubitos in longitudine, et
cubitum ac semissem in latitudine. Altitudo quoque unius
cubiti fuit et dimidii. Vestivitque eam auro purissi-
mo intus ac foris. Et fecit illi coronam auream per girum,
conflans .iiii. anulos aureos per .iiii. angulos eius.
Duos anulos in latere uno, et duos in altero. Vectes
quoque fecit de lignis sethim, quos vestivit auro, et quos
misit in anulos qui erant in lateribus arche ad portan-
dum eam. Fecit et propitiatorium, id est oraculum, de auro mun-
dissimo, duorum cubitorum et dimidii in longitudine,
et cubiti ac semis in latitudine. Duos etiam cherubim
ex auro ductili, quos posuit ex utraque parte propitia-
torii. Cherubim unum in summitate unius partis, et che-
rub alterum in summitate partis alterius. Duos cherubim in
singulis summitatibus propitiatorii extendentes alas, et
tegentes propitiatorium, seque mutuo et illud respi-
cientes. Fecit et mensam de lignis sethim in longi-
tudine duorum cubitorum, et in latitudine unius cubiti, que
habebat in altitudine cubitum ac semissem. Circum-
dedit eam auro mundissimo, et fecit illi labium
aureum per girum. Ipsique labio coronam auream interra-
silem .iiii. digitorum, et super eandem alteram coronam
auream. Fudit et .iiii. circulos aureos quos posuit in
.iiii. angulis per singulos pedes mense contra coronam. laureolā
Misitque in eos vectes, ut possit mensa portari.
Ipsos quoque vectes fecit de lignis sethim, et circumdedit
eos auro. Et vasa ad diversos usus mense, acetabula,
fialas, et ciatos, et turribula ex auro puro, in quibus offe-
renda sunt libamina. Fecit et candelabrum ductile de
auro mundissimo, de cuius vecte calami, ciphi, spe-
rule, ac lilia procedebant. Sex in utroque latere. Tres
calami ex parte una, et tres ex altera. Tres ciphi in
nucis modum per calamos singulos, sperulaque simul
et lilia. Et tres ciphi instar nucis in calamo altero,
sperulaque simul et lilia. Equum erat opus sex calamorum
qui procedebant de stipite candelabri. In ipso autem
vecte erant .iiii. ciphi in nucis modum, sperule-
que per singulos et lilia. Et sperule sub duobus calamis
per loca tria, qui simul sex fiunt calami procedentes
de vecte uno. Et sperule igitur et calami ex ipso erant,
universa ductilia ex auro purissimo. Fecit et lu-
cernas septem cum emunctoriis suis, et vasa ubi ea que
emuncta sunt extinguuntur, de auro mundissimo.
Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus va-
sis suis. Fecit et altare thimiamatis de lignis se-
thim, habens per quadrum singulos cubitos, et in alti-
tudine duos, e cuius angulis procedebant cornua.
Vestivitque de auro mundissimo, cum craticula,
ac parietibus et cornibus. Fecitque ei coronam aureolam
per girum, et duos anulos aureos sub corona per singula
latera, ut mittantur in eos vectes, et possit al-
tare portari. Ipsos autem vectes fecit de lignis se-
thim, et operuit laminis aureis. Composuit et o-
leum ad sanctificationis unguentum, et thimiamata de
aromatibus mundissimis opere pigmentarii.
Fecit et altare holocausti XXXVIII.
de lignis sethim quinque cubitorum per quadrum,
et trium in altitudine, cuius cornua de angulis proce-
bant, operuitque illud laminis eneis. Et in usus eius
paravit ex ere vasa diversa, lebetes, forcipes, fuscinu- lebetes
las, uncinos, et ignium receptacula. Craticulamque
eius in modum retis fecit eneam, et subter eam

in altaris medio arulam, fusis quattuor anulis per totidem
retiaculi summitates ad immittendos vectes ad portandum.
Quos et ipsos fecit de lignis sethim, et operuit la-
minis eneis, induxitque in circulos qui in altaris lateribus
eminebant. Ipsum autem altare non erat solidum sed cavum
ex tabulatis, et intus vacuum. Fecit et labrum eneum cum
basi sua de speculis mulierum que excubabant in ostio
tabernaculi, et atrium in cuius australi plaga erant ten-
toria de bysso retorta, cubitorum .c. Columpne enee .xx.
cum basibus suis, capita columpnarum et tota operis ce-
latura argentea. Eque ad septentrionalem plagam ten-
toria, columpne, bases, capitaque columpnarum eiusdem
mensure et operis ac metalli erant. In ea vero plaga que
occidentem respicit, fuere tentoria cubitorum quinqua-
ginta, columpne .x. cum basibus suis enee, et capita co-
lumpnarum et tota operis celatura argentea. Porro contra orien-
tem quinquaginta cubitorum parabat tentoria. E quibus .xv.
cubitos columpnarum trium cum basibus suis unum tene-
bat latus, et in parte altera quia inter utraque introitum
tabernaculi fecit, quindecim eque cubitorum erant ten-
toria, columpneque tres, et bases totidem. Cuncta atrii
tentoria bysso retorta texuerat. Bases columpnarum
fuere enee, capita autem earum cum cunctis celaturis suis
argentea. Sed et ipsas columpnas atrii vestivit argento. Et
in introitu eius opere plumario fecit tentorium ex pur-
pura vermiculo ac bysso retorta, quod habebat .xx. cubi-
tos in longitudine, altitudo vero .v. cubitorum erat iuxta
mensuram quam cuncta atrii habebant tentoria. Columpne
autem in ingressu fuere quattuor cum basibus eneis, capitaque
earum et celature argentee. Paxillos quoque tabernaculi et atrii per
gyrum fecit eneos. Hec sunt instrumenta tabernaculi te-
stimonii que enumerata sunt iuxta preceptum moysi in ceremo-
niis levitarum per manum ithamar filii aaron sacerdotis.
Que beselehel filius uri filii hur de tribu iuda domino per
moysen iubente compleverat, iuncto sibi socio ooliab
filio achisamech de tribu dan qui et ipse artifex lig-
norum egregius fuit, et polimitarius atque plumarius
ex iacincto, purpura, vermiculo et bysso. Omne aurum
quod expensum est in opere sanctuarii, et quod oblatum est
in donariis, .xx. et .ix. talentorum fuit, et septingentorum
.xxx. siclorum ad mensuram sanctuarii. Oblatum est autem ab
his qui transierunt ad numerum a .xx. annis et supra,
de sexcentis tribus milibus et quingentis quinquaginta armatorum.
Fuerunt preterea .c. talenta argenti, e quibus conflate sunt
bases sanctuarii et introitus ubi velum pendet. Centum
bases facte sunt de talentis .c. singulis talentis per bases sin-
gulas supputatis. De mille autem septingentis et septua-
ginta .v. fecit capita columpnarum quas et ipsas vesti-
vit argento. Eris quoque oblata sunt talenta septuaginta
duo milia et quadringenti supra sicli, ex quibus fuse
sunt bases in introitu tabernaculi testimonii et al-
tare eneum cum craticula sua, omniaque vasa que ad u-
sum eius pertinent, et bases atrii tam in circuitu quam in
ingressu eius, et paxilli tabernaculi atque atrii per gyrum.

XXXIX

De iacincto vero et purpura
vermiculo ac bysso fecit vestes quibus indueretur
aaron quando ministrabat in sanctis, sicut precepit dominus moysi. Fecit
igitur superhumerale de auro, iacincto et purpura, coccoque bis
tincto et bysso retorta, opere plumario. Inciditque brac-
teas aureas et extenuavit in fila ut possint torqueri cum
priorum colorum subtegmine. Duasque oras sibi invicem co-
pulatas in utroque latere summitatum, et balteum ex ei-
dem coloribus, sicut preceperat dominus moysi. Paravit et duos lapi-
des onichinos, et inclusos auro et sculptos arte gemma-
ria nominibus filiorum israel. Sex nomina in lapide uno et
sex in altero iuxta ordinem nativitatis eorum. Posuitque eos in
lateribus superhumeralis in monimentum filiorum israel sicut pre-
ceperat dominus moysi. Fecit et rationale opere polimito iuxta opus
superhumeralis ex auro, iacincto, purpura, coccoque bis
tincto et bysso retorta, quadrangulum duplex mensure
palmi, et posuit in eo gemmarum ordines quattuor. In primo ver-
su erat sardius, topazius, smaragdus. In secundo carbun-
culus, saphirus, iaspis. In tertio ligurius, achates, ame-
tistus. In quarto crisolitus, onichinus et berillus cir-
cumdati et inclusi auro per ordines suos. Ipsique la-
pides .xii. sculpti erant nominibus .xii. tribu-
um israel, singuli per nomina singulorum. Fecerunt in rationali et
cathenulas sibi invicem coherentes de auro purissi-
mo, et duos uncinos, totidemque anulos aureos.
Porro anulos posuerunt in utroque latere rationalis, e qui-
bus penderent due cathene auree, quas inseruerunt
uncinis qui in superhumeralis angulis eminebant.
Hec et ante et retro ita conveniebant, ut superhumera-
le et rationale mutuo necterentur, stricta ad balteum
et anulis fortius copulata, quos iungebat vitta
iacinctina, ne laxa fluerent et a se invicem moverentur,
sicut precepit dominus moysi. Fecerunt et tunicam superhumeralis
totam iacinctinam, et capitium in superiori parte contra me-
dium, oramque per gyrum capitii textilem. Deorsum
autem ad pedes mala punica ex iacincto, purpura, ver-
miculo ac bysso retorta, et tintinnabula de auro
purissimo que posuerunt inter malogranata in extre-
ma parte tunice per gyrum, tintinnabulum autem aureum et
malum punicum, quibus ornatus incedebat pontifex quando mi-
nisterio fungebatur, sicut preceperat dominus moysi. Fecerunt et tuni-
cas byssinas opere textili aaron et filiis eius, et mitras cum
coronulis suis ex bysso, feminalia quoque byssina lino,
cingulum vero de bysso retorta, iacincto, purpura ac
vermiculo distinctum arte plumaria, sicut precepit dominus moysi.
Fecerunt et laminam sacre venerationis de auro purissi-
mo, scripseruntque in ea opere gemmario sanctum domini et strin-
xerunt eam cum mitra vitta iacinctina, sicut precepit dominus
moysi. Perfectum est igitur omne opus tabernaculi et tecti testi-
monii. Feceruntque filii israel cuncta que preceperat dominus moysi,
et obtulerunt tabernaculum et tectum et universam supellectilem,
anulos, tabulas, vectes, columpnas ac bases, o-
pertorium de pellibus arietum rubricatis, et aliud
operimentum de iacinctinis pellibus, velum, archam,
vectes, propitiatorium, mensam cum vasis suis et proposi-
tionis panibus, candelabrum, lucernas, et utensilia eo-
rum cum oleo, altare aureum et unguentum et thy-
miama ex aromatibus, et tentorium in introitu

· t per·

ex iacincto

· Fyolis·

tabernaculi. Altare aeneum, retiaculumque, vectes, et vasa eius omnia. Labrum cum basi sua, tentoria atrii, et columnas cum basibus suis, tentorium in introitu atrii, et funiculos illius et paxillos. Nihil ex vasis defuit, quae in ministerium tabernaculi et in tectum foederis iussa sunt fieri. Vestes quoque, quibus utuntur sacerdotes in sanctuario, Aaron scilicet et filii eius, obtulerunt filii Israel, sicut praeceperat Dominus. Quae postquam Moyses cuncta vidit expleta, benedixit eis.

XL

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Mense primo, die prima mensis eriges tabernaculum testimonii, et pones in eo archam, dimittesque ante illam velum: et illata mensa, pones super eam quae rite praecepta sunt. Candelabrum stabit cum lucernis suis, et altare aureum in quo adoletur incensum, coram archa testimonii. Tentorium in introitu tabernaculi pones, et ante illud altare holocausti, labrum inter altare et tabernaculum, quod implebis aqua. Circumdabisque atrium tentoriis, et ingressum eius. Et assumpto unctionis oleo, unges tabernaculum cum vasis suis, ut sanctificentur: altare holocausti et omnia vasa eius, labrum cum basi sua: omnia unctionis oleo consecrabis, ut sint sancta sanctorum. Applicabisque Aaron et filios eius ad fores tabernaculi testimonii, et lotos aqua indues sanctis vestibus, ut ministrent mihi, et unctio eorum in sacerdotium proficiat sempiternum. Fecitque Moyses omnia quae praeceperat Dominus. Igitur mense primo anni secundi, prima die mensis, collocatum est tabernaculum. Erexitque illud Moyses, et posuit tabulas ac bases et vectes, statuitque columnas, et expandit tectum super tabernaculum, imposito desuper operimento, sicut Dominus imperarat. Posuit et testimonium in archa, subditis infra vectibus, et oraculum desuper. Cumque intulisset archam in tabernaculum, appendit ante eam velum, ut expleret Domini iussionem. Posuit et mensam in tabernaculo testimonii ad plagam septentrionalem, extra velum, ordinatis coram propositionis panibus, sicut praeceperat Dominus Moysi. Posuit et candelabrum in tabernaculo testimonii e regione mensae in parte australi, locatis per ordinem lucernis, iuxta praeceptum Domini. Posuit et altare aureum sub tecto testimonii contra velum, et adolevit super eo incensum aromatum, sicut iusserat Dominus Moysi. Posuit et tentorium in introitu tabernaculi testimonii, et altare holocausti in vestibulo testimonii, offerens in eo holocaustum et sacrificia, ut Dominus imperarat. Labrum quoque statuit inter tabernaculum testimonii et altare, implens illud aqua. Laveruntque Moyses et Aaron ac filii eius manus suas ac pedes, cum ingrederentur tectum foederis, et accederent ad altare, sicut praeceperat Dominus Moysi. Erexit et atrium per gyrum tabernaculi et altaris, ducto in introitu eius tentorio. Postquam omnia perfecta sunt, operuit nubes tabernaculum testimonii, et gloria Domini implevit illud. Nec poterat Moyses ingredi tectum foederis, nube operiente omnia, et maiestate Domini coruscante, quia cuncta nubes operuerat. Si quando nubes tabernaculum deserebat, proficiscebantur filii Israel per turmas suas: si pendebat desuper, manebant in eodem loco. Nubes quippe Domini incubabat per diem tabernaculo, et ignis in nocte, videntibus cunctis populis Israel per cunctas mansiones suas.

Vocavit autem Moysen, et locutus est ei Dominus de tabernaculo testimonii, dicens: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Homo qui obtulerit ex vobis hostiam Domino de pecoribus, id est, de bobus et ovibus offerens victimas, si holocaustum fuerit eius oblatio, ac de armento, masculum immaculatum offeret ad hostium tabernaculi testimonii, ad placandum sibi Dominum: ponetque super hostiae caput manum, et acceptabilis erit, atque in expiationem eius proficiens. Immolabitque vitulum coram Domino, et offerent filii Aaron sacerdotes sanguinem eius, fundentes per altaris circuitum, quod est ante ostium tabernaculi. Detractaque pelle hostiae, artus in frusta concident, et subicient in altari ignem, strue lignorum ante composita: et membra quae caesa sunt, desuper ordinantes, caput videlicet, et cuncta quae adhaerent iecori, intestinis et pedibus lotis aqua: adolebitque ea sacerdos super altare in holocaustum et suavem odorem Domino. Quod si de pecoribus oblatio est, de ovibus sive de capris holocaustum, agnum anniculum absque macula offeret: immolabitque ad latus altaris quod respicit ad aquilonem coram Domino: sanguinem vero illius fundent super altare filii Aaron per circuitum: dividentque membra, caput et omnia quae adhaerent iecori, et imponent super ligna, quibus subiciendus est ignis: intestina vero et pedes lavabunt aqua. Et oblata omnia adolebit sacerdos super altare in holocaustum et odorem suavissimum Domino. Si autem de avibus holocausti oblatio fuerit Domino, de turturibus et pullis columbae, offeret eam sacerdos ad altare: et retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet sanguinem super crepidinem altaris: vesiculam vero gutturis, et plumas proiciet prope altare ad orientalem plagam, in loco in quo cineres effundi solent, confringetque ascellas eius, et non secabit, nec ferro dividet eam, et adolebit super altare, lignis igne supposito. Holocaustum est et oblatio suavissimi odoris Domino.

II

Anima cum obtulerit oblationem sacrificii Domino, simila erit eius oblatio: fundetque super eam oleum, et ponet tus, ac deferet ad filios Aaron sacerdotes: quorum unus tollet pugillum plenum similae et olei, ac totum tus, et ponet memoriale super altare in odorem suavissimum Domino. Quod autem reliquum fuerit de sacrificio, erit Aaron et filiorum eius, sanctum sanctorum de oblationibus Domini. Cum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano de simila, panes scilicet absque fermento conspersos oleo, et lagana azyma oleo lita. Si oblatio tua fuerit de sartagine, similae conspersae oleo et absque fermento, divides eam minutatim, et fundes super eam oleum. Si autem de craticula sacrificium, aeque simila oleo conspergetur: quam offerens Domino, trades in manibus sacerdotis. Qui cum obtulerit eam, tollet memoriale de sacrificio, et adolebit super altare in odorem suavitatis Domino. Quidquid autem reliquum est, erit Aaron et filiorum eius, sanctum sanctorum de oblationibus Domini. Omnis oblatio quae offertur Domino, absque fermento fiet, nec quicquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domini. Primitias tantum eorum offeretis ac munera: super altare vero non imponentur

in odorem suavitatis. Quicquid obtuleris sacrificii sale con-
dies. nec auferes sal foederis dei tui de sacrificio tuo. In omni
oblatione offeres sal. Si autem obtuleris munus primarum
frugum domino de spicis adhuc virentibus torrebis eas
igni. et confringes in morem farris. et sic offeres primitias
tuas domino. fundens supra eam oleum et thus imponens.
quia oblatio domini est. De qua adolebit sacerdos in memo-
riam muneris partem farris fracti et olei. ac totum thus. III
Quod si hostia pacificorum fuerit eius oblatio. et de bubus
voluerit offerre. marem sive feminam immaculatam
offeret coram domino. Ponetque manum super caput victime
sue. que immolabitur in introitu tabernaculi testimonii
circa altare holocausti. Fundentque filii aaron sacerdotes. san-
guinem per altaris circuitum. et offerent de hostia pacificorum
in oblationem domino. adipem qui operit vitalia. et quicquid
pinguedinis est interius. duos renes cum adipe quo
teguntur ylia. et reticulum iecoris cum renunculis. ad-
olebuntque ea super altare in holocaustum. lignis igne
supposito in oblationem suavissimi odoris domino. Si vero
de ovibus fuerit eius oblatio et pacificorum hostia. sive mas-
culum sive obtulerit feminam immaculata erunt. Si agnum
obtulerit coram domino. ponet manum super caput victime sue.
que immolabitur in tabernaculi testimonii. Fundentque filii
aaron sanguinem eius per circuitum altaris. et offerent
de pacificorum hostia sacrificium domino adipem et caudam
totam cum renibus et pinguedinem que operit ventrem atque
universa vitalia. et utrumque renunculum cum adipe
qui est iuxta ilia. reticulumque iecoris cum renunculis.
et adolebit ea sacerdos super altare in pabulum ignis et
in oblationibus domini. Si capra fuerit eius oblatio et ob-
tulerit eam domino. ponet manum suam super caput eius. im-
molabitque eam in introitu tabernaculi testimonii.
et fundent filii aaron sanguinem eius per altaris cir-
cuitum. Tollentque ex ea in pastum ignis dominici. adi-
pem qui operit ventrem. et qui tegit universa vitalia.
duos renunculos cum reticulo. quod est super eos iuxta
ylia. et arvinam iecoris cum renunculis. adolebitque
ea super altare sacerdos. in alimoniam ignis et suavissimi
odoris. Omnis adeps domini erit iure perpetuo in generatio-
nibus et cunctis habitaculis vestris. nec sanguinem nec adi-
pem omnino comedetis. IIII

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel.
Anima que peccaverit per ignorantiam. et de universis
mandatis domini que precepit ut non fierent quippiam fecerit.
Si sacerdos qui est unctus peccaverit delinquere faciens
populum. offeret pro peccato suo vitulum immaculatum domino.
et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii coram
domino. ponetque manum super caput eius. et immolabit eum
domino. Hauriet quoque de sanguine vituli. inferens illum
in tabernaculum testimonii. Cumque intinxerit digitum
in sanguine. asperget eum septies coram domino contra velum
sanctuarii. ponetque de eodem sanguine super cornua alta-
ris thymiamatis gratissimi domino. quod est in tabernaculo
testimonii. Omnem autem reliquum sanguinem fundet
in basim altaris holocausti in introitu tabernaculi.
et adipem vituli offeret pro peccato. tam eum qui vitalia
operit. quam omnia que intrinsecus sunt. Duos renunculos et
reticulum quod est super eos iuxta ilia. et adipem iecoris cum renun-
culis. sicut offertur de vitulo hostie pacificorum. et adole-
bit ea super altare holocausti. Pellem vero et omnes carnes
cum capite et pedibus et intestinis et fimo et reliquo corpore.
efferet extra castra in locum mundum. ubi cineres effundi
solent. incendetque ea super lignorum struem. que in loco effusorum
cinerum cremabuntur. Quod si omnis turba filiorum israel igno-
raverit. et per imperitiam fecerit. quod contra mandatum domini est. et postea
intellexerit peccatum suum. offeret pro peccato suo vitulum.
Adducetque eum ad ostium tabernaculi. et ponent seniores
populi manus super caput eius coram domino. Immolatoque vi-
tulo in conspectu domini. inferet sacerdos qui unctus est de
sanguine eius in tabernaculum testimonii. tincto digi-
to aspergens septies contra velum. ponetque de eodem sanguine
in cornibus altaris quod est coram domino in tabernaculo
testimonii. Reliquum autem sanguinem fundet iuxta
basim altaris holocaustorum quod est in ostio tabernaculi
testimonii. Omnemque eius adipem tollet. et adolebit
super altare. sic faciens et de hoc vitulo. quomodo fecit et prius.
et rogante pro eis sacerdote. propitius erit eis dominus. Ipsum autem vitu-
lum efferet extra castra. atque comburet sicut et priorem vitu-
lum. quia est pro peccato multitudinis. Si peccaverit princeps
et fecerit unum e pluribus per ignorantiam. quod domini lege pro-
hibetur. et postea intellexerit peccatum suum. offeret hostiam
coram domino. hyrcum de capris immaculatum. ponetque
manum suam super caput eius. Cumque immolaverit eum
in loco ubi solet mactari holocaustum coram domino.
quia pro peccato est. tinget sacerdos digitum in sanguine
hostie pro peccato. tangens cornua altaris holocausti.
et reliquum fundens ad basim eius. adipem vero adole-
bit supra sicut in victimis pacificorum fieri solet. Rogabitque
pro eo et pro peccato eius. et dimittetur ei. Quod si peccaverit
anima per ignorantiam de populo terre ut faciat quicquam
de hiis que domini lege prohibentur atque delinquat. et
cognoverit peccatum suum. offeret capram immaculatam.
ponetque manum super caput hostie que pro peccato est. et im-
molabit eam in holocausti loco. Tolletque sacerdos de san-
guine in digito suo. et tangens cornua altaris holo-
causti. reliquum fundet ad basim eius. Omnem autem
adipem auferens. sicut auferri solet de victimis pacifi-
corum. adolebit super altare in odorem suavitatis domino.
Rogabitque pro eo et dimittetur ei. Si autem de pecoribus
obtulerit victimam pro peccato. ovem scilicet immaculatam. ponet
manum super caput eius. et immolabit eam in loco ubi
solent cedi holocaustorum hostie. Sumetque sacerdos de
sanguine eius digito suo. et tangens cornua altaris
holocausti. reliquum fundet ad basim eius. Omnem
quoque auferens adipem sicut auferri solet adeps arie-
tis qui immolatur pro pacificis. et cremabit super altare
in incensum domini. Rogabitque pro eo et pro peccato eius et dimittetur ei.

Si peccaverit anima et audierit vocem V iurantis
testisque fuerit quod aut ipse vidit aut con-
scius est nisi indicaverit portabit iniquitatem suam. Ani-
ma que tetigerit aliquid inmundum. sive quod occisum a
bestia est. aut per se mortuum aut quodlibet aliud

reptile, et oblita fuerit immunditie sue, rea est et deli-
quit. Et si tetigerit quicquam de inmunditia hominis
iuxta omnem impuritatem qua pollui solet, oblitaque
cognoverit postea, subiacebit delicto. Anima que iuraverit et
protulerit labiis suis, ut vel male quid faceret vel bene, et id
ipsum iuramento et sermone firmaverit, ob-
litaque postea intellexerit delictum suum, agat penitentiam
pro peccato, et offerat de gregibus agnam sive capram, o-
rabitque pro eo sacerdos et pro peccato eius. Sin autem non potuerit
offerre pecus, offerat duos turtures vel pullos co-
lumbarum domino, unum pro peccato et alterum in holocau-
stum, dabitque eos sacerdoti. Qui primum offerens pro peccato
retorquebit caput eius ad pennulas, ita ut collo adhe-
reat et non penitus abrumpatur. Et asperget de sanguine
eius parietem altaris. Quicquid autem reliquum fuerit,
faciet distillare ad fundamentum eius, quia pro peccato est.
Alterum vero adolebit in holocaustum, ut fieri solet. Rogab-
itque pro eo sacerdos et pro peccato eius, et dimittetur ei. Quod si non quive-
rit manus eius duos offerre turtures aut duos pul-
los columbarum, offeret pro peccato suo simile partem ephi
decimam. Non mittet in eam oleum, nec thuris a-
liquid imponet, quia pro peccato est. Tradetque eam sacer-
doti, qui plenum ex ea pugillum hauriens crema-
bit super altare in monimentum eius qui obtulit, rogans
pro illo et expians. Reliquam vero partem ipse habebit in munere.
Locutusque est dominus ad moysen dicens. Anima si prevari-
cans cerimonias per errorem in his que domino sunt sanctificata
peccaverit, offeret pro delicto suo arietem inmaculatum
de gregibus, qui emi potest duobus siclis iuxta pondus sanctuarii.
Ipsumque quod intulit dampni restituet, et quintam partem
ponet supra, tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo offerens
arietem, et dimittetur ei. Anima si peccaverit per igno-
rantiam, feceritque unum ex his que domini lege prohibentur,
et peccati rea intellexerit iniquitatem suam, offeret arie-
tem inmaculatum de gregibus sacerdoti, iuxta mensuram esti-
mationemque peccati. Qui orabit pro eo, quia nesciens
fecerit, et dimittetur ei, quia per errorem deliquit in dominum.
Locutusque est dominus ad moysen dicens. VI
Anima que peccaverit et contempto domino negaverit
proximo suo depositum quod fidei eius creditum fuerat,
vel vi aliquid extorserit, aut calumpniam fecerit, si-
ve rem perditam invenerit, et inficians insuper peie-
raverit, et quodlibet aliud ex pluribus fecerit in quibus
peccare solent homines, convicta delicti, reddet
omnia que per fraudem voluit obtinere integra, et quin-
tam insuper partem domino cui dampnum intulerat. Pro
peccato suo offeret arietem inmaculatum de grege et da-
bit eum sacerdoti iuxta estimationem mensuramque delic-
ti. Qui rogabit pro eo coram domino, et dimittetur illi
pro singulis que faciendo peccavit. Locutusque est dominus ad
moysen dicens. Precipe aaron et filiis eius. Hec
est lex holocausti. Cremabitur in altari tota nocte
usque mane. Ignis ex eodem altari erit. Vestietur
tunica sacerdos et feminalibus lineis, tolletque
cineres quos holocausti vorans ignis exussit, et
ponens iuxta altare, spoliabitur prioribus vestimentis,

et indutus aliis, efferet eos extra castra, et in loco mun-
dissimo usque ad favillam consumi faciet. Ignis autem in
altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos subiciens lig-
na mane per singulos dies, et inposito holocausto de-
super, adipes adolebit pacificorum. Ignis est iste perpetuus
qui numquam deficiet in altari. Hec est lex sacrificii et liba-
minum, que offerent filii aaron coram domino et coram
altari. Tollet sacerdos pugillum simile que conspersa
est oleo, et totum thus quod super similam positum est, ado-
lebitque illud in altari in monimentum odoris suavis-
simi domino. Reliquam autem partem simile comedet aaron cum
filiis suis absque fermento, et comedet in loco sancto atrii
tabernaculi. Ideo autem non fermentabitur, quia pars eius
in domini incensum offertur. Sanctum sanctorum erit, sicut pro peccato
atque delicto. Mares tantum stirpis aaron comedent
illud. Legitimum ac sempiternum erit in generationibus
vestris de sacrificiis domini. Omnis qui tetigerit illa sancti-
ficabitur. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Hec est obla-
tio aaron et filiorum eius quam offerre debent domino in
die unctionis sue. Decimam partem ephi offerent si-
mile in sacrificio sempiterno. Medium eius mane et
medium eius vespere, que in sartagine oleo conspersa frigetur.
Offeret autem eam calidam in odorem suavissimum domino sacer-
dos, qui iure patri successerit, et tota cremabitur in altari.
Omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur, nec quisquam
comedet ex eo. Locutus est autem dominus ad moysen dicens. Loquere
aaron et filiis eius. Ista est lex hostie pro peccato. In loco
ubi offertur holocaustum immolabitur coram domino. Sanctum
sanctorum est. Sacerdos qui offert eam, comedet in loco
sancto, in atrio tabernaculi. Quicquid tetigerit carnes eius
sanctificabitur. Si de sanguine illius vestis fuerit asper-
sa, lavabitur in loco sancto. Vas autem fictile in quo
cocta est, confringetur. Quod si vas eneum fuerit, de-
fricabitur et lavabitur aqua. Omnis masculus
de genere sacerdotali vescetur de carnibus eius, quia sanctum
sanctorum est. Hostia enim que ceditur pro peccato, cuius sanguis
infertur in tabernaculum testimonii ad expiandum in
sanctuario, non comedetur, sed comburetur igni. Hec est quoque
lex hostie pro delicto. Sancta sanctorum est. Ideo ubi immolatur
holocaustum, mactabitur et victima pro delicto.
Sanguis eius per gyrum altaris fundetur. Offerent
ex ea caudam et adipem qui operit vitalia. Duos
reniunculos et pinguedinem que iuxta ilia est. Reticu-
lumque iecoris cum reniunculis. Et adolebit ea sacerdos
super altare. Incensum est domini pro delicto. Omnis mas-
culus de sacerdotali genere in loco sancto vescetur his car-
nibus, quia sanctum sanctorum est. Sicut pro peccato offertur hostia,
ita et pro delicto. Utriusque hostie lex una erit. Ad sa-
cerdotem qui eam obtulerit pertinebit. Sacerdos qui
offert holocausti victimam, habebit pellem eius. Et
omne sacrificium simile quod coquitur in clibano, et
quicquid in craticula vel in sartagine preparatur,
sacerdotis eius erit, a quo offertur, sive oleo con-
spersa, sive arida fuerint. Cunctis filiis aaron mensura
equa per singulos dividetur. VII
Hec est lex hostie pacificorum que offertur domino.

Si pro gratiarum actione fuerit oblatio, offerent panes ab-
sque fermento conspersos oleo, et lagana azyma uncta oleo,
coctamque similam, et collyridas olei admixtione conspersas,
panes quoque fermentatos cum hostia gratiarum, quae immolatur pro pacificis:
ex quibus unus pro primitiis offeretur domino, et erit sacerdotis qui
fundet hostiae sanguinem. Cuius carnes eadem comedentur
die, nec remanebit ex eis quidquam usque mane. Si voto vel
sponte quispiam obtulerit hostiam, eadem similiter edetur
die: sed et si quid in crastinum remanserit, vesci licitum
est: quidquid autem tertius invenerit dies, ignis absumet. Si
quis de carnibus victimae pacificorum die tertio comederit, ir-
rita fiet oblatio, nec proderit offerenti: quin potius
quaecumque anima tali se edulio contaminaverit, praevaricatio-
nis rea erit. Caro, quae aliquid tetigerit immundum, non come-
detur, sed comburetur igni: qui fuerit mundus, vescetur
ex ea. Anima polluta quae ederit de carnibus hostiae pacificorum,
quae oblata est domino, peribit de populis suis. Et quae tetigerit immun-
ditiam hominis vel iumenti, sive omnis rei quae polluere
potest, et comederit de huiuscemodi carnibus, interibit de populis suis.
Locutusque est dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel: Adi-
pem ovis, et bovis, et caprae non comedetis. Adipem cadave-
ris morticini, et eius animalis quod a bestia captum est, habebitis
in varios usus. Si quis adipem, qui offerri debet in incensum
domini, comederit, peribit de populo suo. Sanguinem quoque omnis
animalis non sumetis in cibo, tam de avibus quam de pecoribus.
Omnis anima quae ederit sanguinem, peribit de populis suis. Locutus-
que est dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel: Qui offert vic-
timam pacificorum domino, offerat simul et sacrificium, id est, liba-
menta eius. Tenebit manibus adipem hostiae, et pectus-
culum: cumque ambo oblata domino consecraverit, tradet
sacerdoti, qui adolebit adipem super altare, pectusculum autem
erit Aaron et filiorum eius. Armus quoque dexter de paci-
ficorum hostiis cedet in primitias sacerdotis. Qui obtulerit san-
guinem et adipem filiorum Aaron, ipse habebit et armum dex-
trum in portione sua. Pectusculum enim elevationis
et armum separationis tuli a filiis Israel de hostiis eorum paci-
ficis, et dedi Aaron sacerdoti et filiis eius lege perpetua ab omni
populo Israel. Haec est unctio Aaron et filiorum eius in ceremo-
niis domini, die qua obtulit eos Moyses, ut sacerdotio fun-
gerentur, et quae praecepit eis dari dominus a filiis Israel religio-
ne perpetua in generationibus suis. Ista est lex holocausti,
et sacrificii pro peccato atque delicto, et pro consecratione
et pacificorum victimis, quam constituit dominus Moysi in mon-
te Sinai, quando mandavit filiis Israel ut offerrent ob-
lationes suas domino in deserto Sinai. VIII.

Locutusque est dominus ad Moysen, dicens: Tolle Aaron cum
filiis suis, vestes eorum, et unctionis oleum, vitulum
pro peccato, duos arietes, canistrum cum azymis, et congre-
gabis omnem coetum ad ostium tabernaculi. Fecit dominus ut
Moyses imperaverat. Congregataque omni turba ante
fores tabernaculi, ait: Iste est sermo, quem dominus iussit
fieri. Statimque obtulit Aaron et filios eius. Cumque
lavisset eos, vestivit pontificem subucula
linea, accingens eum balteo, et induens eum
tunica hyacinthina, et desuper humerale imposuit,
quod astringens cingulo aptavit rationale, in quo
erat doctrina et veritas. Cidari quoque texit caput: et super eam,
contra frontem, posuit laminam auream consecratam in sanctifi-
catione, sicut praeceperat ei dominus. Tulit et unctionis oleum,
quo levit tabernaculum cum omni supellectili sua.
Cumque sanctificans aspersisset altare septem vicibus, unxit
illud, et omnia vasa eius: labrumque cum basi sua sancti-
ficavit oleo. Quod fundens super caput Aaron, unxit eum,
et consecravit: filios quoque eius oblatos consecravit. Vesti-
vitque tunicis lineis, et cinxit balteis, imposuitque
mitras ut iusserat dominus. Obtulit et vitulum pro peccato: cumque
super caput eius posuisset Aaron et filii eius manus suas,
immolavit eum, hauriens sanguinem: et tincto digito te-
tigit cornua altaris per gyrum. Quo expiato et sanctifica-
to, fudit reliquum sanguinem ad fundamenta eius. Adipem vero qui
erat super vitalia, et reticulum iecoris, duosque renunculos
cum arvinulis suis adolevit super altare: vitulum cum
pelle et carnibus et fimo, cremans extra castra, sicut praeceperat
dominus. Obtulit et arietem in holocaustum: super cuius caput cum
imposuissent Aaron et filii eius manus suas, immolavit
eum, et fudit sanguinem eius per circuitum altaris. Ipsumque
arietem in frusta concidens, caput eius et artus, et adipem ado-
levit igni, lotis prius intestinis et pedibus. Totumque simul
arietem incendit super altare, eo quod esset holocaustum
suavissimi odoris domino, sicut praeceperat ei. Obtulit et arietem
secundum in consecratione sacerdotum: posueruntque super caput
eius Aaron et filii eius manus suas. Quem cum immolasset
Moyses, sumens de sanguine tetigit extremum auriculae
dextrae Aaron, et pollicem manus eius dextrae, similiter et
pedis. Obtulit et filios Aaron. Cumque de sanguine
arietis immolati tetigisset extremum auriculae singulorum
dextrae, et pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit
super altare per circuitum: adipem vero, et caudam, omnemque pin-
guedinem quae operit intestina, reticulumque iecoris, et duos
renunculos cum adipibus suis, et armo dextro separavit.
Tollens autem de canistro azymorum, quod erat coram domino,
panem absque fermento, et collyridam conspersam oleo, la-
ganumque posuit super adipes, et armum dextrum, tradens
simul omnia Aaron et filiis eius. Qui postquam levaverunt ea
coram domino, rursum suscepta de manibus eorum adole-
vit super altare holocausti, eo quod consecrationis esset
oblatio, in odorem suavitatis sacrificii domino. Tulitque pec-
tusculum, elevans illud coram domino de ariete consecratio-
nis in partem suam, sicut praeceperat ei dominus. Assumensque unguen-
tum, et sanguinem qui erat in altari, aspersit super Aa-
ron et vestimenta eius, et super filios illius ac vestes eorum.
Cumque sanctificasset eos in vestitu suo, praecepit eis, dicens:
Coquite carnes ante fores tabernaculi, et ibi comedite eas.
Panes quoque consecrationis edite, qui positi sunt in canistro, sicut
praecepit mihi dominus, dicens: Aaron et filii eius comedent eos.
Quidquid autem reliquum fuerit de carne et panibus, ignis
absumet. De ostio quoque tabernaculi non exibitis septem diebus,
usque ad diem quo complebitur tempus consecrationis
vestrae: septem enim diebus finitur consecratio, sicut in prae-
sentiarum factum est, ut ritus sacrificii compleretur. Die
ac nocte manebitis in tabernaculo observantes
custodias domini, ne moriamini: sic enim mihi praeceptum

fecerunt Aaron et filii eius cuncta que locutus est Dominus per manum Moysi.

IX

Facto autem octavo die vocavit Moyses Aaron et filios eius ac maiores natu Israel, dixitque ad Aaron: Tolle de armento vitulum pro peccato, et arietem in holocaustum, utrumque inmaculatum, et offer illos coram Domino. Et ad filios Israel loqueris: Tollite hircum pro peccato, et vitulum atque agnum anniculos, et sine macula in holocaustum; bovem et arietem pro pacificis: et immolate eos coram Domino, in sacrificio singulorum similam oleo conspersam offerentes: hodie enim Dominus apparebit vobis. Tulerunt ergo cuncta que iusserat Moyses ad ostium tabernaculi, ubi cum omnis multitudo astaret, ait Moyses: Iste est sermo quem precepit Dominus: facite, et apparebit vobis gloria eius. Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, et immola pro peccato tuo: offer holocaustum, et deprecare pro te et pro populo: cumque mactaveris hostiam populi, ora pro eo, sicut precepit Dominus. Statimque Aaron accedens ad altare, immolavit vitulum pro peccato suo: cuius sanguinem obtulerunt ei filii sui: in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, et fudit residuum ad basim eius. Adipemque et renunculos, ac reticulum iecoris, que sunt pro peccato, adolevit super altare, sicut preceperat Dominus Moysi: carnes vero et pellem eius extra castra combussit igni. Immolavit et holocausti victimam: obtuleruntque ei filii sui sanguinem eius, quem fudit per altaris circuitum. Ipsam etiam hostiam in frusta concisam, cum capite et membris singulis obtulerunt: que omnia super altare cremavit igni, lotis aqua prius intestinis et pedibus. Et pro peccato populi offerens, mactavit hircum: expiatoque altari, fecit holocaustum, addens in sacrificio libamenta, que pariter offeruntur, et adolens ea super altare, absque ceremoniis holocausti matutini. Immolavit et bovem atque arietem, hostias pacificas populi: obtuleruntque ei filii sui sanguinem, quem fudit super altare in circuitum. Adipem autem bovis, et caudam arietis, renunculosque cum adipibus suis, et reticulum iecoris, posuerunt super pectora: cumque cremati essent adipes super altare, pectora eorum et armos dextros separavit Aaron, elevans coram Domino, sicut preceperat Moyses. Et extendens manus ad populum, benedixit ei. Sicque completis hostiis pro peccato, et holocaustis, et pacificis, descendit. Ingressi autem Moyses et Aaron in tabernaculum testimonii, et deinceps egressi, benedixerunt populo. Apparuitque gloria Domini omni multitudini: et ecce egressus ignis a Domino, devoravit holocaustum, et adipes qui erant super altare: quod cum vidissent turbe, laudaverunt Dominum ruentes in facies suas.

X

Arreptisque Nadab et Abiu filii Aaron turibulis, posuerunt ignem et incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis preceptum non erat. Egressusque ignis a Domino devoravit eos, et mortui sunt coram Domino. Dixitque Moyses ad Aaron: Hoc est quod locutus est Dominus: Sanctificabor in hiis qui appropinquant mihi, et in conspectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron. Vocatis autem Moyses Misaele et Elisaphan filiis Oziel patrui Aaron, ait ad eos: Ite et tollite fratres vestros de conspectu sanctuarii, et asportate extra castra. Confestimque pergentes tulerunt eos sicut iacebant vestitos lineis tunicis, et eiecerunt foras, ut sibi fuerat imperatum. Locutusque est Moyses ad Aaron, et ad Eleazar et Ithamar filios eius: Capita vestra nolite nudare, et vestimenta nolite scindere, ne forte moriamini, et super omnem cetum oriatur indignatio. Fratres vestri et omnis domus Israel plangant incendium quod Dominus suscitavit: vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis: oleum quippe sancte unctionis est super vos. Qui fecerunt omnia iuxta preceptum Moysi. Dixit quoque Dominus ad Aaron: Vinum et omne quod inebriare potest non bibetis tu et filii tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonii, ne moriamini: quia preceptum sempiternum est in generationes vestras. Et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum et prophanum, inter pollutum et mundum: doceatisque filios Israel omnia legitima mea que locutus est Dominus ad eos per manum Moysi. Locutusque est Moyses ad Aaron, et ad Eleazar et Ithamar filios eius qui erant residui: Tollite sacrificium quod remansit de oblatione Domini, et comedite illud absque fermento iuxta altare, quia Sanctum sanctorum est. Comedetis autem in loco sancto, quod datum est tibi et filiis tuis de oblationibus Domini, sicut preceptum est mihi. Pectusculum quoque quod oblatum est, et armum qui separatus est, edetis in loco mundissimo tu et filii tui et filie tue tecum: tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum Israel: eo quod armum et pectus et adipes qui cremantur in altari elevaverunt coram Domino, et pertineant ad te et ad filios tuos lege perpetua, sicut precepit Dominus. Inter hec, hircum qui oblatus fuerat pro peccato cum quereret Moyses, exustum reperit: iratusque contra Eleazar et Ithamar filios Aaron, qui remanserant, ait: Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto, que Sancta sanctorum est, et data vobis ut portetis iniquitatem multitudinis, et rogetis pro ea in conspectu Domini, presertim cum de sanguine illius non sit illatum intra sancta, et comedere eam debueratis in sanctuario, sicut preceptum est mihi? Respondit Aaron: Oblata est hodie victima pro peccato et holocaustum coram Domino: mihi autem accidit quod vides: quomodo potui comedere eam, aut placere Deo in ceremoniis mente lugubri? Quod cum audisset Moyses, recepit satisfactionem.

XI

Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: Dicite filiis Israel: Hec sunt animalia que comedere debetis de cunctis animantibus terre. Omne quod habet divisam ungulam et ruminat in pecoribus comedetis. Quicquid autem ruminat quidem, et habet ungulam, sed non dividit eam, sicut camelus et cetera, non comedetis illud, et inter immunda reputabitis. Cirogryllus qui ruminat ungulamque non dividit, immundus est. Lepus quoque: nam et ipse ruminat, sed ungulam non dividit. Et sus, qui cum ungulam dividat, non ruminat. Horum carnibus non vescemini, nec cadavera contingetis, quia immunda sunt vobis. Hec sunt que gignuntur in aquis, et vesci licitum est. Omne quod habet pinnulas et squamas

discernendi

tam in mari quam in fluminibus et stagnis comme-
dentur. Quicquid autem pinnulas et squamas non habet, eorumque
in aquis movetur et vivunt, abhominabile vobis
execrandumque erit. Carnes eorum non comedetis, et
morticina vitabitis. Cuncta que non habent pinnulas
et squamas in aquis polluta erunt. Hec sunt que de
avibus comedere non debetis, et vitanda sunt vobis: aquilam
et grifem et alietum, et milvum ac vulturem iuxta
genus suum, et omne corvini generis in similitudinem
suam, strucionem et noctuam et larum et accipitrem
iuxta genus suum. Bubonem et mergulum et ibin,
cignum et onocrotalum et porfirionem, herodionem et
caradrionem iuxta genus suum, upupam quoque et vesper-
tilionem. Omne de volucribus quod graditur super quattuor
pedes abhominabile erit vobis. Quicquid autem am-
bulat super quattuor pedes, sed habet longiora retro crura,
per que salit super terram, comedere debetis, ut est bruc-
us in genere suo, et athacus atque ophiomachus ac
locusta, singula iuxta genus suum. Quicquid autem ex
volucribus quattuor tantum habet pedes execrabile erit vobis,
et quecumque morticina eorum tetigerit polluetur et
erit inmundus usque ad vesperum. Et si necesse fuerit
ut portet quippiam horum mortuum, lavabit
vestimenta sua et inmundus erit usque ad occasum solis.
Omne animal quod habet quidem ungulam sed non dividit
eam nec ruminat inmundum erit; et quicquid te-
tigerit illud contaminabitur. Quod ambulat super manus
ex cunctis animantibus que incedunt quadrupedia
inmundum erit. Qui tetigerit morticina eorum pol-
luetur usque ad vesperum. Et qui portaverit huius-
cemodi cadavera lavabit vestimenta sua, et
inmundus erit usque ad vesperum, quia omnia hec inmun-
da sunt vobis. Hec quoque inter polluta reputabuntur de
his que moventur in terra: mustela et mus et croco-
dillus, singula iuxta genus suum, migale et cameleon
et stellio et lacerta et talpa. Omnia hec inmunda sunt.
Qui tetigerit morticina eorum inmundus erit usque
ad vesperum. Et super quod ceciderit quicquid de morti-
cinis eorum polluetur, tam vas ligneum et vestimentum
quam pelles et cilicia, et in quocumque fit opus: tinge-
tur aqua et polluta erunt usque ad vesperum, et sic
postea mundabuntur. Vas autem fictile in quod horum
quicquam intro ceciderit polluetur, et idcirco frangen-
dum est. Omnis cibus quem comederitis, si fusa fuerit su-
per eum aqua, inmundus erit; et omne liquens quod bi-
bitur de universo vase inmundum erit. Et quicquid
de morticinis huiuscemodi ceciderit super illud
inmundum erit, sive clibani sive cytropodes
destruentur et inmundi erunt. Fontes vero et cister-
ne et omnis aquarum congregatio munda erit.
Qui morticinum eorum tetigerit polluetur. Si ceciderit
super sementem perfuderit, et postea morticinis tacta
eam. Si autem quispiam [illegible]
fuerit, illico polluetur. Si mortuum fuerit animal
quod licet vobis comedere, qui cadaver eius teti-
gerit inmundus erit usque ad vesperum; et qui comederit quic-
quam de eo usque ad quispiam sive portaverit lava-
bit vestimenta sua et inmundus erit usque ad ves-
perum. Omne quod reptat super terram abhominabi-
le erit, nec assumetur in cibum. Quicquid super
pectus quadrupes graditur et multos habet
pedes sive per humum trahitur non comede-
tis, quia abhominabile est. Nolite contami-
nare animas vestras, nec tangatis quicquam eorum, ne
inmundi sitis. Ego sum Dominus Deus vester. Sancti estote quia
ego sanctus sum. Ne polluatis animas vestras in omni rep-
tili quod movetur super terram. Ego enim sum Dominus
qui eduxi vos de terra Egypti, ut essem vobis in Deum.
Sancti eritis, quia ego sanctus sum. Ista est lex animantium
ac volucrum et omnis anime viventis que movetur in aqua
et reptat in terra, ut differentias noveritis mundi et
inmundi, et sciatis quid comedere et quid vitare de-
Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: XII beatis.
Loquere filiis Israel et dices ad eos: Mulier si
suscepto semine pepererit masculum inmunda erit
septem diebus iuxta dies separationis menstrue, et die
octavo circumcidetur infantulus. Ipsa vero triginta tribus
diebus manebit in sanguine purificationis sue.
Omne sanctum non tanget nec ingredietur in sanctuarium
donec impleantur dies purificationis sue. Si
autem feminam pepererit inmunda erit duabus ebdoma-
dibus iuxta ritum fluxus menstrui, et sexaginta
sex diebus manebit in sanguine purificationis
sue. Cumque expleti fuerint dies purificationis sue
pro filio sive pro filia, deferet agnum anniculum
in holocaustum, et pullum columbe sive turtu-
rem pro peccato ad ostium tabernaculi testimonii,
et tradet sacerdoti, qui offeret illa coram Domino et ora-
bit pro ea, et sic mundabitur a profluvio sanguinis
sui. Ista est lex parturientis masculum aut feminam.
Quod si non invenerit manus eius nec potuerit offerre
agnum, sumet duos turtures vel duos pullos
columbarum, unum in holocaustum et alterum pro
peccato; orabitque pro ea sacerdos, et sic mundabitur.
Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: XIII
Homo in cuius cute et carne ortus fuerit diversus
color sive pustula aut quasi lucens quippiam, id est plaga
lepre, adducetur ad Aaron sacerdotem vel ad unum
quemlibet filiorum eius. Qui cum viderit lepram in
cute et pilos in album mutatos colorem, ipsamque
speciem lepre humiliorem cute et carne reliqua,
plaga lepre est, et ad arbitrium eius separabitur.
Si autem lucens candor fuerit in cute nec humilior
carne reliqua, et pili coloris pristini, reclu-
det eum sacerdos septem diebus, et considerabit die septimo;
et siquidem ultra lepra non creverit nec transierit in
cute priores terminos, rursum recludet eum septem
aliis diebus, et die septimo contemplabitur. Si obscu-
rior fuerit lepra et non creverit in cute, mundabit
eum, quia scabies est; lavabitque homo vestimenta
sua et mundus erit. Quod si postquam a sacerdote visus
est et redditus munditie, iterum lepra creverit, addu-
cetur ad eum et inmunditie condempnabitur.

Plaga leprae si fuerit in homine adducetur ad sacerdotem et videbit eum. Cumque color albus in cute fuerit et capillorum mutaverit aspectum, ipsa quoque caro viva apparuerit, lepra vetustissima iudicabitur atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos et non recludet, quia perspicue immunditiae est. Si autem effloruerit discurrens lepra in cute, et operuerit omnem cutem a capite usque ad pedes, quicquid sub aspectu oculorum cadit, considerabit eum sacerdos et teneri a lepra mundissima iudicabit, eo quod omnis in candorem versa sit, et idcirco homo mundus erit. Quando vero caro vivens in eo apparuerit, tunc sacerdotis iudicio polluetur, et inter immundos reputabitur. Caro enim viva si lepra aspergitur immunda est. Quod si rursum versa fuerit in alborem, et totum hominem operuerit, considerabit eum sacerdos et immundum esse decernet. Caro autem et cutis in qua ulcus natum est et sanatum, et in loco ulceris cicatrix apparuerit alba sive subrufa, adducetur homo ad sacerdotem. Qui cum viderit locum leprae humiliorem carne reliqua, et pilos versos in candorem, contaminabit eum. Plaga enim leprae orta est in ulcere. Quod si pilus coloris est pristini et cicatrix subobscura et vicina carne non est humilior, recludet eum septem diebus. Et si quidem creverit, adiudicabit eum leprae. Si autem steterit in loco suo, ulceris est cicatrix et homo mundus erit. Caro autem et cutis quam ignis exusserit et sanata albam sive rufam habuerit cicatricem, considerabit eam sacerdos. Et ecce si versa est in alborem et locus eius est reliqua cute humilior, contaminabit eum, quia plaga leprae in cicatrice est orta. Quod si pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua, et ipsa leprae species fuerit subobscura, recludet eum septem diebus, et die septimo contemplabitur. Si creverit in cute lepra, contaminabit eum. Si autem in loco suo candor steterit non satis clarus, plaga combustionis est, et idcirco mundabitur, quia cicatrix est combusturae. Vir sive mulier in cuius capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos sacerdos. Et si quidem humilior locus fuerit carne reliqua, et capillus flavus solitoque subtilior, contaminabit eos, quia lepra capitis est ac barbae. Si autem viderit locum maculae aequalem vicinae carni, et capillum nigrum, recludet eos septem diebus, et die septimo intuebitur. Si non creverit macula, et capillus sui coloris est, et locus plagae carni reliquae aequalis, radetur homo absque loco maculae, et recludetur septem aliis diebus. Si die septimo visa fuerit stetisse plaga in loco suo nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotisque vestibus suis mundus erit. Si autem post emundationem rursus creverit macula in cute, non quaeret amplius utrum capillus in flavum colorem sit commutatus, quia aperte immundus est. Porro si steterit macula et capilli nigri fuerint, noverit hominem sanatum esse, et confidenter eum pronuntiet mundum. Vir sive mulier in cuius cute candor apparuerit, intuebitur eos sacerdos. Si deprehenderit subobscurum alborem lucere in cute, sciat non esse lepram sed maculam coloris candidi, et hominem mundum. Vir de cuius capite capilli fluunt, calvus et mundus est, et si a fronte ceciderint pili, recalvaster et mundus est. Sin autem in calvitio sive in recalvatione albus vel rufus color fuerit exortus, et hoc sacerdos viderit, condempnabit eum haud dubie leprae quae orta est in calvitio. Quicumque ergo maculatus fuerit lepra et separatus est ad arbitrium sacerdotis, habebit vestimenta sua dissuta, caput nudum, os veste contectum; contaminatum ac sordidum se clamabit. Omni tempore quo leprosus est et immundus solus habitabit extra castra. Vestis lanea sive linea quae lepram habuerit in stamine aut subtegmine, aut certe pellis, vel quicquid ex pelle confectum est, si alba vel rufa macula fuerit infecta, lepra reputabitur, ostendeturque sacerdoti. Qui consideratam recludet septem diebus, et die septimo rursus aspiciens, si deprehenderit crevisse, lepra perseverans est; pollutum iudicabit vestimentum et omne in quo fuerit inventa, et idcirco comburetur flammis. Quod si eam viderit non crevisse, praecipiet et lavabunt id in quo lepra est, recludetque illud septem diebus aliis. Et cum viderit faciem quidem pristinam non reversam, nec tamen crevisse lepram, immundum iudicabit, et igne comburet, eo quod infusa sit in superficie vestimenti vel per totum lepra. Sin autem obscurior fuerit locus leprae postquam vestis est lota, abrumpet eum, et a solido dividet. Quod si ultra apparuerit in his locis quae prius immaculata erant, lepra volatilis et vaga debet igne comburi. Si cessaverit, lavabit aqua ea quae pura sunt secundo, et munda erunt. Ista est lex leprae vestimenti lanei et linei, staminis atque subtegminis, omnisque supellectilis pelliceae, quomodo mundari debeat vel contaminari.

XIIII

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Hic est ritus leprosi quando mundandus est. Adducetur ad sacerdotem, qui egressus de castris cum invenerit lepram esse mundatam, praecipiet ei qui purificatur ut offerat pro se duos passeres vivos, quos vesci licitum est, et lignum cedrinum, vermiculumque et hysopum. Et unum ex passeribus immolari iubebit in vase fictili super aquas viventes. Alium autem vivum cum ligno cedrino et cocco et hysopo tinguet in sanguine passeris immolati, quo asperget illum qui mundandus est septies, ut iure purgetur, et dimittet passerem vivum ut in agrum avolet. Cumque laverit homo vestimenta sua, radet omnes pilos corporis, et lavabitur aqua, purificatusque ingredietur castra, ita dumtaxat ut maneat extra tabernaculum suum septem diebus, et die septimo radet capillos capitis barbamque et supercilia ac totius corporis pilos. Et lotis rursum vestibus et corpore, die octavo assumet duos agnos immaculatos, et ovem anniculam absque macula, et tres decimas similae in sacrificium, quae conspersa sit oleo, et seorsum olei sextarium. Cumque sacerdos purificans hominem statuerit eum et haec omnia coram Domino in ostio tabernaculi testimonii, tollet agnum et offeret pro delicto, oleique sextarium, et oblatis ante Dominum omnibus, immolabit agnum ubi immolari solet hostia pro peccato et holocaustum, id est in loco sancto. Sicut enim pro peccato, ita et pro delicto ad sacerdotem pertinet hostia: sancta sanctorum est. Assumensque sacerdos de sanguine hostiae quae immolata est pro delicto, ponet super extremum auriculae dextrae eius qui mundatur

et super pollices manus dextre et pedis, et de olei sextario mittet in manum suam sinistram, tingetque digitum dextrum in eo et asperget coram Domino septies. Quod autem reliquum est olei in leva manu fundet super extremum auricule dextre eius qui mundatur, et super pollices manus ac pedis dextri, et super sanguinem qui effusus est pro delicto, et super caput eius. Rogabitque pro eo coram Domino, et faciet sacrificium pro peccato. Tunc immolabit holocaustum, et ponet illud in altari cum libamentis suis, et homo rite mundabitur. Quod si pauper est et non potest manus eius invenire que dicta sunt, pro delicto sumet agnum ad oblationem ut roget pro eo sacerdos, decimamque partem simile conspersae oleo in sacrificium, et olei sextarium, duosque turtures sive duos pullos columbe, quorum unus sit pro peccato et alter in holocaustum, offeretque ea die octavo purificationis sue sacerdoti ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino. Qui suscipiens agnum pro delicto et sextarium olei levabit simul. Immolatoque agno de sanguine eius ponet super extremum auricule dextre illius qui mundatur, et super pollices manus eius ac pedis dextri. Olei vero partem mittet in manum suam sinistram, in quo tingens digitum dextre manus asperget septies coram Domino, tangetque extremum auricule dextre illius qui mundatur et pollices manus ac pedis dextri in loco sanguinis qui effusus est pro delicto. Reliquam autem partem olei que est in sinistra manu mittet super caput purificati, ut placet pro eo Dominum. Et turturem sive pullum columbe offeret, unum pro delicto et alterum in holocaustum cum libamentis suis. Hoc est sacrificium leprosi qui habere non potest omnia in emundationem sui. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: Cumque ingressi fueritis terram Chanaan quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga leprae in edibus, ibit cuius est domus nuntians sacerdoti et dicet: Quasi plaga lepre videtur mihi esse in domo mea. At ille precipiet ut efferant universa de domo priusquam ingrediatur eam et videat utrum leprosa sit, ne immunda fiant omnia que in domo sunt. Intrabitque postea ut consideret lepram domus, et cum viderit in parietibus illius quasi valliculas pallore sive rubore deformes, et humiliores superficie reliqua, egredietur ostium domus, et statim claudet illam septem diebus. Reversusque die septimo considerabit eam. Si invenerit crevisse lepram, iubebit erui lapides in quibus lepra est, et proici eos extra civitatem in loco immundo. Domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum, et spargi pulverem rasure extra urbem in loco immundo, lapidesque alios reponi pro his qui ablati fuerint, et luto alio liniri domum. Si autem postquam eruti sunt lapides et pulvis elatus et alia terra lita, ingressus sacerdos viderit reversam lepram et parietes respersos maculis, lepra est perseverans et immunda domus. Quam statim destruent, et lapides eius ac ligna atque universum pulverem proicient extra oppidum in locum immundum. Qui intraverit domum quando clausa est, immundus erit usque ad vesperum, et qui dormierit in ea et comederit quippiam lavabit vestimenta sua. Quod si introiens sacerdos viderit lepram non crevisse in domo postquam denuo lita est, purificabit eam reddita sanitate. Et in purificationem eius sumet duos passeres, lignumque cedrinum et vermiculum atque hysopum, et immolato uno passere in vase fictili super aquas vivas, tollet lignum cedrinum et hysopum et coccum et passerem vivum, et tinget omnia in sanguine passeris immolati atque in aquis viventibus, et asperget domum septies, purificabitque eam tam in sanguine passeris quam in aquis viventibus et in passere vivo lignoque cedrino et hysopo atque vermiculo. Cumque dimiserit passerem avolare in agrum libere, orabit pro domo et iure mundabitur. Ista est lex omnis lepre et percussure, lepre vestium et domorum, cicatricis et erumpentium papularum, lucentis macule et in varias species coloribus immutatis, ut possit sciri quo tempore mundum quid vel immundum sit.

XV

Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: Loquimini filiis Israel et dicite eis: Vir qui patitur fluxum seminis immundus erit. Et tunc iudicabitur huic vitio subiacere, cum per singula momenta adheserit carni eius atque concreverit fedus humor. Omne stratum in quo dormierit immundum erit, et ubicumque sederit. Si quis hominum tetigerit lectum eius lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Si sederit ubi ille sederat, et ipse lavabit vestimenta sua, et lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Qui tetigerit carnem eius lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Si salivam huiusmodi homo iecerit super eum qui mundus est, lavabit vestimenta sua, et lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Sagma super quo sederit immundum erit, et quicquid sub eo fuerit qui fluxum seminis patitur pollutum erit usque ad vesperum. Qui portaverit horum aliquid lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Omnis quem tetigerit qui talis est non lotis ante manibus lavabit vestimenta sua, et lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Vas fictile quod tetigerit confringetur, vas autem ligneum lavabitur aqua. Si sanatus fuerit qui huiuscemodi sustinet passionem, numerabit septem dies post emundationem sui, et lotis vestibus et toto corpore in aquis viventibus erit mundus. Die autem octavo sumet duos turtures aut duos pullos columbe, et veniet in conspectu Domini ad ostium tabernaculi testimonii, dabitque eos sacerdoti, qui faciet unum pro peccato et alterum in holocaustum, rogabitque pro eo coram Domino ut emundetur a fluxu seminis sui. Vir de quo egreditur semen coitus lavabit aqua omne corpus suum, et immundus erit usque ad vesperum. Vestem et pellem quam habuerit lavabit aqua, et immunda erit usque ad vesperum. Mulier cum qua coierit lavabitur aqua, et immunda erit usque ad vesperum. Mulier que redeunte mense patitur fluxum sanguinis septem diebus separabitur. Omnis qui tetigerit eam immundus erit usque ad vesperum, et in quo dormierit vel sederit diebus separationis sue polluetur. Qui tetigerit lectum eius lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Omne vas super quod illa sederit quisquis attigerit lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua pollutus erit usque ad vesperum. Si coierit cum ea vir tempore sanguinis menstrualis immundus erit septem diebus,

172

et omne stratum in quo dormierit polluetur. Mulier que patitur multis diebus fluxum sanguinis non in tempore menstruali, vel que post menstruum sanguinem fluere non cessat, quamdiu huic subiacebit passioni, immunda erit quasi sit in tempore menstruo. Omne stratum in quo dormierit et vas in quo sederit pollutum erit. Quicumque tetigerit ea lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Si steterit sanguis et fluere cessaverit, numerabit septem dies purificationis sue, et octavo die offeret pro se sacerdoti duos turtures vel duos pullos columbarum ad ostium tabernaculi testimonii, qui unum faciet pro peccato et alterum in holocaustum, rogabitque pro ea coram domino et pro fluxu immunditie eius. Docebitis ergo filios israel ut caveant immunditiam et non moriantur in sordibus suis, cum polluerint tabernaculum quod est inter eos. Ista est lex eius qui patitur fluxum seminis et qui polluitur coitu, et que menstruis temporibus separatur vel que iugi fluit sanguine, et hominis qui dormierit cum ea.

XVI

Locutusque est dominus ad moysen post mortem filiorum duorum aaron, quando offerentes ignem alienum interfecti sunt, et precepit ei dicens: Loquere ad aaron fratrem tuum ne omni tempore ingrediatur sanctuarium quod est intra velum coram propitiatorio quo tegitur archa, ut non moriatur, quia in nube apparebo super oraculum, nisi hec ante fecerit. Vitulum pro peccato offeret et arietem in holocaustum. Tunica linea vestietur, feminalibus lineis verecunda celabit. Accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti. Hec enim vestimenta sunt sancta, quibus cunctis cum lotus fuerit induetur. Suscipietque ab universa multitudine filiorum israel duos hircos pro peccato et unum arietem in holocaustum. Cumque obtulerit vitulum et oraverit pro se et pro domo sua, duos hircos stare faciet coram domino in ostio tabernaculi testimonii, mittens super utrumque sortem, unam domino et alteram capro emissario. Cuius sors exierit domino, offeret illum pro peccato. Cuius autem in caprum emissarium, statuet eum vivum coram domino ut fundat preces super eo et emittat illum in solitudinem. His rite celebratis offeret vitulum, et rogans pro se et pro domo sua immolabit eum. Assumptoque turibulo quod de prunis altaris impleverit, et hauriens manu compositum thymiama in incensum, ultra velum intrabit in sancta, ut positis super ignem aromatibus nebula eorum et vapor operiat oraculum quod est super testimonium, et non moriatur. Tollet quoque de sanguine vituli et asperget digito septies contra propitiatorium ad orientem. Cumque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet sanguinem eius intra velum sicut preceptum est de sanguine vituli, ut aspergat e regione oraculi, et expiet sanctuarium ab immunditiis filiorum israel et a prevaricationibus eorum cunctisque peccatis. Iuxta hunc ritum faciet tabernaculo testimonii, quod fixum est inter eos in medio sordium habitationis eorum. Nullus hominum sit in tabernaculo quando pontifex ingreditur sanctuarium ut roget pro se et pro domo sua et pro universo cetu israel, donec egrediatur tabernaculum. Cum autem exierit ad altare quod coram domino est, oret pro se, et sumptum sanguinem vituli atque hirci fundat super cornua eius per gyrum, aspergensque digito septies expiet et sanctificet illud ab immunditiis filiorum israel. Postquam emundavit sanctuarium et tabernaculum et altare, tunc offerat hircum viventem, et posita utraque manu super caput eius confiteatur omnes iniquitates filiorum israel et universa delicta atque peccata eorum, que imprecans capiti eius emittet illum per hominem paratum in desertum. Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam et dimissus fuerit in deserto, revertetur aaron in tabernaculum testimonii, et depositis vestibus quibus prius indutus erat cum intraret sanctuarium relictisque ibi, lavabit carnem suam in loco sancto, indueturque vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum ac plebis, rogabit tam pro se quam pro populo, et adipem qui oblatus est pro peccatis adolebit super altare. Ille vero qui dimiserit caprum emissarium lavabit vestimenta sua et corpus aqua, et sic ingredietur in castra. Vitulum autem et hircum qui pro peccato fuerant immolati, et quorum sanguis illatus est in sanctuario ut expiatio compleretur, asportabunt foras castra, et comburent igni tam pelles quam carnes eorum ac fimum. Et quicumque combusserit ea lavabit vestimenta sua et carnem aqua, et sic ingredietur in castra. Eritque vobis hoc legitimum sempiternum. Mense septimo, decima die mensis affligetis animas vestras, nullumque facietis opus, sive indigena sive advena qui peregrinatur inter vos. In hac die expiatio erit vestri atque mundatio ab omnibus peccatis vestris; coram domino mundabimini. Sabbatum enim requietionis est, et affligetis animas vestras religione perpetua. Expiabit autem sacerdos qui unctus fuerit et cuius manus initiate sunt ut sacerdotio fungatur pro patre suo. Indueturque stola linea et vestibus sanctis, et expiabit sanctuarium et tabernaculum testimonii atque altare, sacerdotes quoque et universum populum. Eritque hoc vobis legitimum sempiternum ut oretis pro filiis israel et pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur sicut preceperat dominus moysi.

XVII

Et locutus est dominus ad moysen dicens: Loquere aaron et filiis eius et cunctis filiis israel, dicens ad eos: Iste est sermo quem mandavit dominus dicens: Homo quilibet de domo israel si occiderit bovem aut ovem sive capram in castris vel extra castra, et non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem domino, sanguinis reus erit; quasi sanguinem fuderit, sic peribit de medio populi sui. Ideo sacerdoti offerre debent filii israel hostias suas quas occidunt in agro, ut sanctificentur domino ante ostium tabernaculi testimonii, et immolent eas hostias pacificas domino. Fundetque sacerdos sanguinem super altare domini ad ostium tabernaculi testimonii, et adolebit adipem in odorem suavitatis domino. Et nequaquam ultra immolabunt hostias suas demonibus cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit eis et posteris eorum. Et ad ipsos dices: Homo de filiis israel et de advenis qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocaustum sive victimam, et ad ostium tabernaculi testimonii non adduxerit eum ut offeratur domino, interibit de populo suo. Homo quilibet de domo israel et de advenis qui peregrinantur inter vos

si comederit sanguinem obfirmabo faciem meam contra animam
illius et disperdam illam de populo suo. quia anima carnis in
sanguine est. et ego dedi illum uobis ut super altare me-
um expietis pro animabus uestris et sanguis pro anime piaculo sit.
Idcirco dixi filiis israel. Omnis anima ex uobis non comedet sang-
uinem nec ex aduenis qui peregrinantur apud uos. Siue uena-
(de filiis isr. aduenis qui peregrinantur apud uos.) tione siue aucupio ceperit feram uel auem quibus uesci
licitum est. fundat sanguinem et operiat illum terra. Anima
enim omnis carnis in sanguine est. Unde dixi filiis israel.
Sanguinem uniuerse carnis non comedetis quia anima carnis
in sanguine est. et quicumque comederit illum interibit. Anima que co-
mederit morticinum uel captum a bestia tam de indige-
nis quam de aduenis lauabit uestimenta sua et semetipsum
aqua et contaminatus erit usque ad uesperum et hoc ordine
mundus fiet. Quod si non lauerit uestimenta sua uel corpus
portabit iniquitatem suam. XVIII
Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel et
dices ad eos. Ego sum dominus deus uester. Iuxta consuetu-
dinem terre egypti in qua habitastis non facietis et iuxta morem
regionis chanaan ad quam ego introducturus sum
uos non agetis. nec in legitimis eorum ambulabitis. Fa-
cietis iudicia mea et precepta mea seruabitis et ambu-
labitis in eis. Ego dominus deus uester. Custodite leges meas atque
iudicia que faciens homo uiuet in eis. Ego dominus deus uester.
Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat ut
reuelet turpitudinem eius. Ego dominus. Turpitudinem patris
tui et turpitudinem matris tue non discooperies. Mater
tua est non reuelabis turpitudinem eius. Turpitudinem
uxoris patris tui non discooperies. turpitudo enim patris tui est.
Turpitudinem sororis tue ex patre siue ex matre que
domi uel foris genita est non reuelabis. Turpitudinem
filie filii tui uel neptis ex filia non reuelabis quia tur-
pitudo tua est. Turpitudinem filie uxoris patris tui
quam peperit patri tuo et est soror tua non reuelabis. Turpi-
tudinem sororis patris tui non discooperies quia caro est patris
tui. Turpitudinem sororis matris tue non reuelabis eo
quod caro sit matris tue. Turpitudinem patrui tui non re-
uelabis nec accedes ad uxorem eius que tibi affinitate
coniungitur. Turpitudinem nurus tue non reuelabis quia
uxor filii tui est nec discooperies ignominiam eius.
Et uxorem fratris sui nullus accipiat. Turpitudinem uxo-
ris fratris tui non reuelabis quia turpitudo fratris tui est.
Turpitudinem uxoris tue et filie eius non reuelabis.
Filiam filii eius et filiam filie illius non sumes ut reue-
les ignominiam eius quia caro illius sunt et talis coit-
us incestus est. Sororem uxoris tue in pelicatum illius
non accipies nec reuelabis turpitudinem eius ad-
huc illa uiuente. Ad mulierem que patitur men-
strua non accedes nec reuelabis foeditatem eius. Cum
uxore proximi tui non coibis nec seminis commixtio-
ne maculaberis. De semine tuo non dabis ut consecretur
ydolo moloch nec polluas nomen dei tui. Ego dominus. Cum
masculo non commiscearis coitu femineo quia abho-
minatio est. Cum omni pecore non coibis nec maculaberis
cum eo. Mulier non succumbet iumento nec misce-
bitur ei quia scelus est. Ne polluamini in omnibus his
quibus contaminate sunt uniuerse gentes quas ego
eiciam ante conspectum uestrum. et quibus polluta est terra
cuius ego scelera uisitabo ut euomat habitatores suos.
Custodite legitima mea atque iudicia ut non facia-
tis ex omnibus abhominationibus istis tam indigena
quam colonus qui peregrinatur apud uos. Omnes enim
execrationes istas fecerunt accole terre qui fuerunt ante
uos et polluerunt eam. Cauete ergo ne et uos similiter
eum paria feceritis. sic euomat gentem que fuit ante
uos. Omnis anima que fecerit de abhominationibus his
quippiam peribit de medio populi sui. Custodite manda-
ta mea. Nolite facere que fecerunt hii qui fuerunt ante
uos et ne polluamini in eis. Ego dominus deus uester. XIX
Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere ad omnem cetum
filiorum israel et dices ad eos. Sancti estote quia ego
sanctus sum dominus deus uester. Unusquisque patrem et matrem suam
timeat. Sabbata mea custodite. Ego dominus deus uester. Nolite con-
uerti ad ydola nec deos conflatiles faciatis. Ego dominus deus
uester. Si immolaueritis hostiam pacificorum domino ut sit pla-
cabilis eo die quo fuerit immolata comedetis eam et die
altero. Quicquid autem residuum fuerit in diem tercium
igne comburetis. Si quis post biduum comederit ex ea
prophanus erit et impietatis reus. portabitque iniquitatem
suam quia sanctum domini polluit. et peribit anima illa de populo
suo. Cum messueris segetes terre tue non tondebis
usque ad solum superficiem terre nec remanentes spi-
cas colliges. Neque in uinea tua racemos et grana ra-
decidentia non congregabis sed pauperibus et peregrinis car-
penda dimittes. Ego dominus deus uester. Non facietis furtum.
Non mentiemini nec decipiat unusquisque proximum
suum. Non periurabis in nomine meo nec pollues
nomen dei tui. Ego dominus. Non facies calumpniam proximo tuo
nec ui opprimes eum. Non morabitur opus mercen-
narii tui apud te usque mane. Non maledices sur-
do nec coram ceco pones offendiculum. Sed time-
bis dominum deum tuum quia ego sum dominus deus tuus. Non
facies quod iniquum est nec iniuste iudicabis. Non consideres
personam pauperis nec honores uultum potentis. Iu-
ste proximo tuo iudica. Non eris criminator nec su-
surro in populis. Non stabis contra sanguinem proximi.
Ego dominus. Non oderis fratrem tuum in corde tuo sed publice
argue eum. nec habeas super illo peccatum. Non queras
ultionem nec memor eris iniurie ciuium tuorum.
Diliges amicum tuum sicut te ipsum. Ego dominus. Leges meas
custodite. Iumenta tua non facies coire cum alterius
generis animantibus. Agrum non seres diuerso semine. Ue-
ste que ex duobus texta est non indueris. Homo si dormierit
cum muliere coitu seminis que sit ancilla etiam nubilis
et tamen precio non redempta nec libertate donata uapula-
bunt ambo et non morientur quia non fuit libera.
Pro delicto autem suo offeret domino ad ostium taberna-
culi testimonii arietem. Orabitque pro eo sacerdos
et pro delicto eius coram domino et repropiciabitur ei. di-
mitteturque peccatum. Quando ingressi fueritis terram et plantau-
eritis in ea pomifera auferetis preputia eorum. Poma
que germinant immunda erunt uobis nec edetis

rent eis. Quarto autem anno omnis fructus eorum
sanctificabitur laudabilis domino. Quinto autem anno
comedetis fructus congregantes poma que proferunt.
Ego dominus deus vester. Non comedetis carnem cum sanguine.
Non augurabimini nec observabitis somnia.
neque in rotundum attondebitis comam. nec rade-
tis barbam. Super mortuo non incidetis carnem
vestram. neque figuras aliquas aut stigmata facie-
tis vobis. Ego dominus. Ne prostituas filiam tuam ut con-
taminetur terra et impleatur piaculo. Sabbata
mea custodite et sanctuarium meum metuite. Ego dominus.
Ne declinetis ad magos nec ab ariolis aliquid
sciscitemini ut polluamini per eos. Ego dominus deus
vester. Coram cano capite consurge et honora perso-
nam senis et time dominum deum tuum. Ego sum dominus. Si
habitaverit advena in terra vestra et moratus fuerit inter
vos non exprobretis ei. sed sit inter vos quasi indigena.
et diligetis eum quasi vosmetipsos. Fuistis enim et vos
advene in terra egypti. Ego dominus deus vester. Nolite facere
iniquum aliquid in iudicio in regula in pondere
in mensura. Statera iusta et equa sint pondera
iustus modius equusque sextarius. Ego dominus deus vester qui
eduxi vos de terra egypti. Custodite omnia precepta mea
et omnia iudicia mea et facite ea. Ego dominus.

XX

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Hec loquere
filiis israel. Homo de filiis israel et de advenis qui ha-
bitant in israel si quis dederit de semine suo ydolo
moloch morte moriatur. Populus terre lapidabit eum.
Et ego ponam faciem meam contra illum. succidamque eum
de medio populi mei. eo quod dederit de semine suo y-
dolo moloch et contaminaverit sanctuarium meum
ac polluerit nomen sanctum meum. Quod si negligens populus
terre et quasi parvipendens imperium meum dimise-
rit hominem qui dederit de semine suo ydolo moloch
nec voluerit eum occidere. ponam faciem meam super
hominem illum et cognationem eius succidamque
ipsum et omnes qui consenserunt ei ut fornicarentur
cum ydolo moloch de medio populi sui. Anima que decli-
naverit ad magos et ariolos et fornicata fuerit cum
eis ponam faciem meam contra eam et interficiam illam de
medio populi sui. Sanctificamini et estote sancti. quia ego
sanctus sum dominus deus vester. Custodite precepta mea et facite
ea quia ego sum dominus qui sanctifico vos. Qui patri suo
aut matri morte moriatur. Qui patri matrique maledi-
xit sanguis eius sit super eum. Si mechatus quis fuerit
cum uxore alterius et adulterium perpetrarit cum uxo-
re proximi sui morte moriantur et mechus et adultera.
Qui dormierit cum noverca sua et revelaverit igno-
miniam patris sui morte moriantur ambo. San-
guis eorum sit super eos. Si quis dormierit cum
nuru sua uterque moriantur. quia scelus operati
sunt sanguis eorum sit super eos. Qui dormierit cum
masculo coitu femineo. uterque operati sunt nefas
morte moriantur. sanguis eorum sit super eos.
Qui super uxorem filiam matrem eius duxerit. scelus
operatus est. vivus ardebit cum eis nec permanebit

tantum nefas in medio vestri. Qui cum iumento et pe-
core coierit morte moriatur pecus quoque occidite.
Mulier que succubuerit cuilibet iumento simul
interficiatur cum eo. sanguis eorum sit super eos. Qui
acceperit uxorem suam filiam patris sui vel filiam
matris sue et viderit turpitudinem eius illaque con-
spexerit fratris ignominiam nefariam rem operati sunt.
occidentur ambo in conspectu populi sui eo quod
turpitudinem suam mutuo revelaverunt et
portabunt iniquitatem suam. Qui coierit cum
muliere in fluxu menstruo et revelaverit turpi-
tudinem eius ipsaque aperuerit fontem sanguinis
sui interficientur ambo de medio populi sui. Tur-
pitudinem matertere tue et amite tue non
discooperies qui hoc fecit ignominiam carnis
sue nudabit et portabunt ambo iniquitatem suam.
Qui coierit cum uxore patrui vel avunculi sui et
revelaverit ignominiam cognationis sue. porta-
bunt ambo peccatum suum absque liberis morientur.
Qui duxerit uxorem fratris sui rem facit illicitam.
Turpitudinem fratris sui revelavit absque liberis
erunt. Custodite leges meas atque iudicia et faci-
te ea ne et vos evomat terra quam intraturi estis
et habitaturi. Nolite ambulare in legitimis na-
tionum. quas ego expulsurus sum ante vos. Omnia
enim hec fecerunt et abhominatus sum eas. Vobis autem loquor
possidete terram eorum quam dabo vobis in hereditatem
fluentem lacte et melle. Ego dominus deus vester qui separa-
vi vos a ceteris populis. Separate ergo et vos iumentum
mundum ab immundo et avem mundam ab immunda
ne polluatis animas vestras in pecore et in avibus et in
cunctis que moventur in terra et que vobis ostendi esse
polluta. Eritis sancti mihi. quia sanctus sum ego dominus et separa-
vi vos a ceteris populis ut essetis mei. Vir sive mulier
in quibus pythonicus vel divinationis fuerit spiritus
morte moriantur. lapidibus obruent eos sanguis
eorum sit super illos.

XXI

Dixit dominus ad moysen. Loquere ad sacerdotes
filios aaron et dices ad eos. Non contaminetur
sacerdos in mortibus civium suorum nisi tantum in consan-
guineis ac propinquis. id est super patrem et matrem.
et filium et filiam. fratrem quoque et sororem virginem que non est
nupta viro. sed nec in principe populi sui contami-
nabitur. Non radent caput nec barbam neque
in carnibus suis facient incisuras. Sancti erunt deo
suo et non polluent nomen eius. Incensum enim domini et
panes dei sui offerunt et ideo sancti erunt. Scor-
tum et vile prostibulum non ducent uxorem nec eam que
repudiata est a marito. quia consecratus est deo suo.
et panes propositionis offerunt. Sit ergo sanctus sicut et
ego sanctus sum dominus qui sanctifico vos. Sacerdotis filia
si deprehensa fuerit in stupro et violaverit nomen patris
sui flammis exuretur. Pontifex id est sacerdos maxi-
mus inter fratres suos super cuius caput fusum est
unctionis oleum et cuius manus in sacerdotio con-
secrate sunt. vestitusque est sanctis vestibus caput suum

n̄ discoperiet vestimenta sua n̄ scindet. et ad om̄em
mortuum n̄ ingredietur omnino. sup patre q̄
suo et m̄re n̄ contaminabitur nec egredietur
de sc̄is ne polluat sc̄uarium dn̄i quia oleū sc̄e un-
ctionis dei sui sup eum est. ego d̄s. Virginē ducet
uxorem. viduam et repudiatam et sordidam atq;
meretricē n̄ accipiet. s; puellam de p̄plo suo. Ne
cōmisceat stirpem generis sui vulgo gentis sue.
quia ego d̄s qui sc̄ifico eum. Locutusq; est d̄s ad
moysen dicens. loquere ad aaron. Homo de semine
tuo p familias q̄ habuerit maculam n̄ offerat pa-
nem deo suo. nec accedet ad ministeriū eius
si cecus fuerit. si claudus. si pvo ul' grandi. ul'
torto naso si fracto pede si manu. si gibbus
ul' lippus. si albuginē habens in oculo. si iugē sca-
biem si inpetiginē in corpe. ul' hirnosus. Omnis q
habuerit maculam de semine aaron sacerdotis n̄ accedet
offerre hostias dn̄o nec panes deo suo. Vescet̄
tn̄ panib; qui offeruntur in sc̄uario ita dum-
taxat ut intra velum n̄ ingrediatur nec acce-
dat ad altare quia maculam h̄t. Contaminare
n̄ debet sc̄uarium meū. ego d̄s q̄ sc̄ifico eos.
Locut̄ moyses ad aaron et filios eius et ad omnē
isr̄l cuncta q̄ sibi fuerant inpata. XXII
Locutusq; ē d̄s ad moysen dicens. Loquere ad
aaron et ad filios eius ut caveant ab his q̄
consecrata sunt filior isr̄l et n̄ contaminent
nomē sc̄ificator mihi q̄ ipsi offerunt. ego d̄s. Dic ad
eos et ad posteros eor. Omnis homo qui accesserit
de stirpe vr̄a ad ea q̄ consecrata sunt et q̄ obtulerunt
filii isr̄l dn̄o. ego d̄s. Homo de semine aaron q̄ fuerit le-
prosus aut paciens fluxum seminis. n̄ vescet̄
de his q̄ sc̄ificata sunt m̄ donec sanetur. Qui te-
tigit inmundū sr̄ mortuo et ex quo egreditur
semen q̄si coitus et qui tangit reptile et qdlibet inmund̄
cuius tactus est sordidus inmundus erit usq; ad vespe-
rum et n̄ vescetur his q̄ sc̄ificata sunt m̄. s; cū laverit
carnē suam aqua. et occubuerit sol. tunc mundat̄
vescetur sc̄ificatis quia cibus illius est. Morticinū et cap-
tum a bestia n̄ comedet nec polluetur in eis. ego
d̄s. Custodient precepta mea et n̄ subiaceant pcc̄o et
moriantur in sc̄uario cum polluerint illud. ego d̄s
q̄ sc̄ifico eos. Omnis alienigena n̄ comedet de sc̄ifi-
catis. Inquilinus sacerdotis et mercenarius n̄ vescentur
ex eis. Quē aūt sacerdos emerit et qui vernaculus domus
eius est hii comedent ex eis. Si filia sacerdotis cui-
libet ex p̄plo nupta fuerit de his q̄ sc̄ificata sunt
et de primiciis n̄ vescetur. Si aūt vidua ul' repudia-
ta et absq; liberis reversa fuerit ad domum patris sui sicut
puella consueverat. aletur cibis patris sui. Omnis alie-
nigena comedendi ex eis n̄ h̄t potestatem. Qui
comederit de sc̄ificatis p ignorantiā addet quintam
partē cū eo qd comedit et dabit sacerdoti in sc̄uario.
Nec contaminabunt sc̄ificata filior isr̄l q̄ offerunt
dn̄o ne forte sustineant iniquitatē delicti sui. cū
sc̄ificata comederint. ego d̄s q̄ sc̄ifico eos. Locut̄ ē d̄s
ad moysen dicens. Loquere ad aaron et filios eius. et
ad omnes filios isr̄l dicesq; ad eos. Homo de domo isr̄l
et de advenis qui habitant apud vos qui obtulerit obla-
tionē suam ul' vota solvens ul' sponte offerens
quicqd illud optulerit in holocaustum dn̄i ut offe-
ratur p vos. masculus inmaculatus erit ex bobus
ul' ovib; ul' ex capris. Si maculam habuerit n̄ offe-
retis nec erit acceptabile. Homo qui obtulerit victimā
pacificor dn̄o ul' vota solvens ul' sponte offerens
tam de bob; q̄m de ovib; inmaculatum offeret
ut acceptabile sit. Omnis macula n̄ erit in eo. Si
cecum fuerit. si fractum. si cicatricem habens. si papu-
las. aut scabiem. ul' inpetiginē n̄ offeretis ea
dn̄o. neq; adolebitis ex eis sup altare dn̄i. Bovē et
ovem aure et cauda amputatis voluntarie offer-
re potes. votum aūt ex his solvi n̄ pt. Omne animal q̄
ul' contritis ul' tunsis ul' sectis. ablatisq; testicul-
is est n̄ offeretis dn̄o et in terra vr̄a hoc omnino n̄
facietis. De manu alienigene n̄ offeretis panes
deo vr̄o et quicqd aliud dare voluerit quia corrup-
ta et maculata sunt omnia n̄ suscipietis ea. Locut̄
q; ē d̄s ad moysen dicens. Bos ovis et capra cū geni-
ta fuerint. vii dieb; erunt sub ubere matris sue.
Die aūt octavo et deinceps offerri poterunt dn̄o sic-
illa bos. sive illa ovis. n̄ inmolabuntur una die
cum fetib; suis. Si inmolaveritis hostiam p grāz ac-
tione dn̄o ut possit eē placabilis eodem die
inmolatam comedetis eam. n̄ remanebit quicq
in mane diei alterius. ego d̄s. Custodite manda-
ta mea et facite ea. ego d̄s. Ne polluatis nomen
meū sc̄m ut sc̄ificer in medio filior isr̄l. ego d̄s
qui sc̄ifico vos et eduxi vos de terra egipti ut es-
sem vobis in deum. ego d̄s. XXIII
Locutus ē d̄s ad moysen dicens. Loquere filiis
isr̄l et dices ad eos. Hee sunt ferie dn̄i. q̄s
vocabitis sc̄as. Sex dieb; facietis opus. dies vii
quia sabbati requies est vocabitur sc̄a. Omne opus
n̄ facietis in eo. Sabbatum dn̄i ē in cunctis habita-
tionib; vr̄is. Hee sunt ferie dn̄i sc̄e quas
celebrare debetis temporib; suis. Mense primo. xiiii
die mensis ad vesperum phase dn̄i est. et quinta decima die
mensis huius sollempnitas dn̄i ē azimor. vii
dieb; azima comedetis. Dies primus erit vobis ce-
leberrimus sc̄sq;. Omne opus servile n̄ facie-
tis ex eo. S; offeretis sacrificium igne dn̄o vii
dieb;. Dies aūt septimus erit celebrior et sanctior
nullumq; opus servile facietis in eo. Locut̄ ē d̄s ad
moysen dicens. Loquere filiis isr̄l et dices ad eos.
Cum ingressi fueritis terram quā ego dabo vobis et mes-
sueritis segetem feretis manipulos spicar pri-
mitias messis vr̄e ad sacerdotem. Qui elevabit fas-
ciculum coram dn̄o ut acceptabile sit p vobis
altera die sabbati et sc̄ificabit illum. Atq; in eodem die
quo manipulus consecratur. cedetur agnus
inmaculatus anniculus in holocaustū dn̄i. et liba-
menta offerentur cū eo. Due decime simile

conspersae oleo in incensum Domini odoremque suavissimum. liba quoque vini quarta hin pars. Panem et pollentam et pultes non comedetis ex segete usque ad diem quo offeratis ex ea Deo vestro. Praeceptum est sempiternum in generationibus vestris cunctisque habitaculis vestris. Numerabitis ergo ab altera die sabbati in quo obtulistis manipulos primitiarum vii ebdomadas plenas usque ad alteram diem expletionis ebdomadae septimae, id est quinquaginta dies: et sic offeretis novum sacrificium Domino ex omnibus habitaculis vestris, panes primitiarum duos de duabus decimis similae fermentatae, quos coquetis in primitias Domini. Offeretisque cum panibus vii agnos immaculatos anniculos, et vitulum de armento unum, et duos arietes, et erunt in holocausto cum libaminibus suis in odorem suavissimum Domino. Facietis et hircum pro peccato, duosque agnos anniculos hostias pacificorum. Cumque elevaverit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram Domino, cedent in usum eius. Et vocabitis hunc diem celeberrimum atque sanctissimum. Omne opus servile non facietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cunctis habitaculis vestris. Postquam autem messueritis segetem terrae vestrae, non secabitis eam usque ad solum, nec remanentes spicas colligetis, sed pauperibus et peregrinis dimittetis eas. Ego Dominus Deus vester. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel: Mense septimo, prima die mensis, erit vobis sabbatum memoriale, clangentibus tubis, et vocabitur sanctum. Omne opus servile non facietis in eo, et offeretis holocaustum Domino. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Decimo die mensis huius septimi dies expiationum erit celeberrimus et vocabitur sanctus. Affligetisque animas vestras in eo et offeretis holocaustum Domino. Omne opus servile non facietis in tempore diei huius, quia dies propitiationis est, ut propitietur vobis Dominus Deus vester. Omnis anima quae afflicta non fuerit die hoc peribit de populis suis, et quae operis quippiam fecerit, delebo eam de populo suo. Nihil ergo operis facietis in eo. Legitimum sempiternum erit vobis in cunctis generationibus vestris. Sabbatum requietionis est. Affligetis animas vestras die nono mensis; a vespere usque ad vesperum celebrabitis sabbata vestra. Et locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel: A quinto decimo die mensis huius septimi erunt feriae tabernaculorum septem diebus Domino. Dies primus vocabitur celeberrimus atque sanctissimus. Omne opus servile non facietis in eo, et septem diebus offeretis holocausta Domino. Dies quoque octavus erit celeberrimus atque sanctissimus, et offeretis holocaustum Domino. Est enim coetus atque collectae. Omne opus servile non facietis in eo. Hae sunt feriae Domini, quas vocabitis celeberrimas atque sanctissimas, offeretisque in eis oblationes Domino, holocausta et libamenta iuxta ritum uniuscuiusque diei, exceptis sabbatis Domini, donisque vestris, et quae offeretis ex voto vel quae sponte tribuetis Domino. A quinto decimo ergo die mensis septimi, quando congregaveritis omnes fructus terrae vestrae, celebrabitis ferias Domini septem diebus. Die primo et die octavo erit sabbatum, id est requies. Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimae, spatulasque palmarum, et ramos ligni densarum frondium, et salices de torrente, et laetabimini coram Domino Deo vestro. Celebrabitisque sollempnitatem eius septem diebus per annum. Legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Mense septimo festa celebrabitis, et habitabitis in umbraculis septem diebus. Omnis qui de genere est Israel manebit in tabernaculis, ut discant posteri vestri quod in tabernaculis habitare fecerim filios Israel, cum educerem eos de terra Aegypti. Ego Dominus Deus vester. Locutusque est Moyses super sollempnitatibus Domini ad filios Israel.

XXIIII

Et locutus est Dominus ad Moysen dicens: Praecipe filiis Israel ut afferant tibi oleum de olivis purissimum ac lucidum ad concinnandas lucernas iugiter extra velum testimonii in tabernaculo foederis. Ponetque eas Aaron a vespere usque ad mane coram Domino, cultu rituque perpetuo in generationibus vestris. Super candelabrum mundissimum ponentur semper in conspectu Domini. Accipies quoque similam, et coques ex ea xii panes, qui singuli habebunt duas decimas, quorum senos altrinsecus super mensam purissimam coram Domino statues. Et pones super eos thus lucidissimum, ut sint panes in monumentum oblationis Domini. Per singula sabbata mutabuntur coram Domino, suscepti a filiis Israel foedere sempiterno. Eruntque Aaron et filiorum eius, ut comedant eos in loco sancto, quia sanctum sanctorum est de sacrificiis Domini iure perpetuo. Ecce autem egressus filius mulieris Israhelitidis, quem pepererat de viro Aegyptio inter filios Israel, iurgatus est in castris cum viro Israhelita. Cumque blasphemasset nomen et maledixisset ei, adductus est ad Moysen. Vocabatur autem mater eius Salumith, filia Dabri de tribu Dan. Miseruntque eum in carcerem, donec nossent quid iuberet Dominus. Qui locutus est ad Moysen dicens: Educ blasphemum extra castra, et ponant omnes qui audierunt manus suas super caput eius, et lapidet eum populus universus. Et ad filios Israel loqueris: Homo qui maledixerit Deo suo portabit peccatum suum, et qui blasphemaverit nomen Domini morte moriatur. Lapidibus opprimet eum populi multitudo, sive ille civis sive peregrinus fuerit. Qui blasphemaverit nomen Domini morte moriatur. Qui percusserit et occiderit hominem morte moriatur. Qui percusserit animal, reddet vicarium, id est animam pro anima. Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum, sicut fecit sic fiet ei: fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituet. Qualem inflixerit maculam, talem sustinere cogetur. Qui percusserit iumentum, reddet aliud. Qui percusserit hominem, punietur. Aequum iudicium sit inter vos, sive peregrinus sive civis peccaverit, quia ego sum Dominus Deus vester. Locutusque est Moyses ad filios Israel, et eduxerunt eum qui blasphemaverat extra castra ac lapidibus oppresserunt. Feceruntque filii Israel sicut praeceperat Dominus Moysi.

XXV

Locutusque est Dominus ad Moysen in monte Synai dicens: Loquere filiis Israel et dices ad eos: Quando ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis, sabbatizet sabbatum Domini. Sex annis seres agrum tuum, et sex annis putabis vineam tuam, colligesque fructus eius. Septimo autem anno sabbatum erit terrae requietionis Domini. Agrum non seres, et vineam non putabis. Quae sponte gignit humus non metes, et uvas primitiarum tuarum quasi vindemiam non colliges. Annus enim requietionis terrae est, sed erunt vobis in cibum, tibi et servo tuo, ancillae tuae

et mercennario tuo et advenae qui peregrinantur apud te
iumentis et pecoribus tuis omnia quae nascuntur praebebunt
cibum. Numerabis quoque tibi septem ebdomadas annorum id est
septies septem, quae simul faciunt annos quadraginta novem et clanges
bucina mense septimo decima die mensis propitiationis tempore
in universa terra vestra. Sanctificabisque annum quinquagesimum
et vocabis remissionem cunctis habitatoribus terrae tuae.
Ipse est enim iubileus. Revertetur homo ad possessionem
suam et unusquisque redibit ad familiam pristinam
quia iubileus est et quinquagesimus annus. Non seretis neque metetis
sponte in agro nascentia et primitias vindemiae non col-
ligetis ob sanctificationem iubilei sed statim ablata come-
detis. Anno iubilei redient omnes ad possessiones suas.
Quando vendes quippiam civi tuo vel emes ab eo non
contristes fratrem tuum sed iuxta numerum annorum iubilei
emes ab eo et iuxta supputationem frugum vendet tibi.
Quanto plures anni remanserint post iubileum tanto
crescet pretium et quanto minus temporis numeraveris tanto
minoris emptio constabit. Tempus enim frugum
vendet tibi. Nolite affligere contribules vestros sed timeat
unusquisque deum suum quia ego dominus deus vester. Facite
praecepta mea et iudicia custodite et implete ea ut
habitare possitis in terra absque ullo pavore et gignat
vobis humus fructus suos quibus vescamini usque ad sa-
turitatem. Quod si dixeritis quid comedemus anno septimo
si non seruimus neque collegimus fruges nostras. dabo bene-
dictionem meam vobis anno sexto et faciet fructus trium
annorum. Seretisque anno octavo et comedetis fruges
veteres usque ad nonum annum donec nova nas-
cantur edetis vetera. Terra quoque non vendetur in perpe-
tuum quia mea est et vos advenae et coloni mei
estis. Unde cuncta regio possessionis vestrae sub redemptio-
nis condicione vendetur. Si adtenuatus frater tuus ven-
diderit possessiunculam suam et voluerit propinquus eius
redimere quod ille vendiderat; si autem non habuerit proximum
et ipse pretium ad redimendum potuerit invenire compu-
tabuntur fructus ex eo tempore quo vendidit et quod re-
liquum est reddet emptori sicque recipiet possessio-
nem suam. Quod si non invenerit manus eius ut reddat pre-
tium: habebit emptor quod emerat usque ad annum iubileum.
In ipso enim omnis venditio redibit ad dominum et ad pos-
sessorem pristinum. Qui vendiderit domum suam intra
muros urbis habebit licentiam redimendi donec
unus impleatur annus. Si non redemerit et anni circulus
fuerit involutus emptor possidebit eam et posteri eius
in perpetuum et redimi non poterit etiam in iubileo. Sin autem in
villa fuerit domus quae muros non habet agrorum iure vendetur.
Si autem redempta non fuerit in iubileo revertetur ad dominum
suum. Aedes levitarum quae in urbibus sunt semper possunt
redimi. Si redemptae non fuerint in iubileo revertentur
ad dominos quia domus urbium levitarum sunt pro
possessionibus inter filios Israel. Suburbana autem eorum non
veneunt quia possessio sempiterna est. Si adtenuatus
fuerit frater tuus et infirmus manu et susceperis eum quasi ad-
venam et peregrinum et vixerit tecum ne accipias
ab eo usuras nec amplius quam dedisti. Time deum
tuum ut vivere possit frater tuus apud te. Pecuniam tuam non da-
bis ei ad usuram et frugum superabundantiam non exiges.
Ego dominus deus vester qui eduxi vos de terra Egypti ut darem
vobis terram Chanaan et essem deus vester. Si paupertate com-
pulsus vendiderit se tibi frater tuus non eum opprimes servi-
tute famulorum sed quasi mercennarius et colonus erit usque
ad annum iubileum operabitur apud te et postea egredi-
etur cum liberis suis et revertetur ad cognationem et
ad possessionem patrum suorum. Mei enim servi sunt et ego
eduxi eos de terra Egypti. Non veneant condicione
servorum. Ne affligas eum per potentiam sed metuito
dominum tuum. Servus et ancilla sint vobis de nationibus
quae in circuitu vestro sunt et de advenis qui peregrinantur
apud vos vel qui ex his nati fuerint in terra vestra hos
habebitis famulos et hereditario iure transmitte-
tis ad posteros ac possidebitis in aeternum. Fratres autem
vestros filios Israel ne opprimatis per potentiam. Si invaluerit
apud vos manus advenae atque peregrini et adtenuatus frater tuus
vendiderit se ei aut cuiquam de stirpe eius post ven-
ditionem potest redimi. Qui voluerit ex fratribus suis redimet
eum et patruus et patruelis consanguineus et adfinis.
Sin autem et ipse potuerit redimet se supputatis dumtaxat
annis a tempore venditionis suae usque ad annum
iubileum et pecunia qua venditus fuerat iuxta an-
norum numerum et rationem mercennarii supputata.
Si plures fuerint anni qui remanent usque ad iu-
bileum secundum hoc reddet et pretium. Si pauci, ponet
rationem cum eo iuxta annorum numerum et reddet
emptori quod reliquum est annorum quibus ante ser-
vivit mercedibus inputatis. Non affliget eum vio-
lenter in conspectu tuo. Quod si per haec redimi non potu-
erit anno iubileo egredietur cum liberis suis. Mei
enim sunt servi filii Israel quos eduxi de terra Egypti. Ego

XXVI

Non facietis vobis idolum et dominus deus vester.
sculptile nec titulos erigetis nec insignem la-
pidem ponetis in terra vestra ut adoretis eum. Ego enim
sum dominus deus vester. Custodite sabbata mea et pavete ad
sanctuarium meum. Ego dominus. Si in praeceptis meis ambu-
laveritis et mandata mea custodieritis et feceritis ea,
dabo vobis pluvias temporibus suis et terra gignet
germen suum et pomis arbores replebuntur. Ap-
prehendet messium tritura vindemiam et vindemia
occupabit sementem et comedetis panem vestrum in
saturitate et absque pavore habitabitis in terra vestra.
Dabo pacem in finibus vestris dormietis et non erit qui
exterreat. Auferam malas bestias et gladius
non transibit terminos vestros et corruent coram vobis.
Persequentur quinque de vestris centum alienos et centum ex
vobis decem milia. Cadent inimici vestri gladio in conspec-
tu vestro. Respiciam vos et crescere faciam multiplica-
bimini et firmabo pactum meum vobiscum. Comede-
tis vetustissima veterum et vetera novis supervenien-
tibus proicietis. Ponam tabernaculum meum in medio
vestri et non abiciet vos anima mea. Ambulabo inter vos
et ero vester deus vosque eritis populus. Ego dominus deus vester qui
eduxi vos de terra Egyptiorum ne serviretis eis et qui

Persequimini inimicos vestros

confregi catenas cervicum vestrarum ut incederetis erecti.
Quod si non audieritis me nec feceritis omnia mandata mea
et si spreveritis leges meas et iudicia mea contempseri-
tis ut non faciatis ea que a me constituta sunt et ad irri-
tum perducatis pactum meum. ego quoque hec faciam vobis.
Visitabo vos velociter in egestate et ardore qui confi-
ciat oculos vestros et consumat animas vestras. Frustra
seretis sementem que ab hostibus devorabitur. Ponam
faciem meam contra vos et corruetis coram hostibus vestris
et subiciemini hiis qui oderunt vos. Fugietis nemine persequen-
te. Si autem nec sic obedieritis mihi addam correctiones
vestras septuplum propter peccata vestra et conteram superbiam
duritie vestre. Daboque celum vobis desuper sicut ferrum et
terram eneam. Consumetur in cassum labor vester non pro-
feret terra germen nec arbores poma prebebunt. Si
ambulaveritis ex adverso mihi nec volueritis audire
me. addam plagas vestras usque in septuplum propter pec-
cata vestra. emittamque in vos bestias agri que consu-
mant et vos et pecora vestra et ad paucitatem cuncta
redigant deserteque fiant vie vestre. Quod si nec sic
volueritis recipere disciplinam sed ambulaveritis
ex adverso mihi. ego quoque contra vos adversus incedam
et percutiam vos septies propter peccata vestra. inducamque
super vos gladium ultorem federis mei. Cumque con-
fugeritis in urbes mittam pestilentiam in medio
vestri. et trademini in hostium manibus postquam confre-
gero baculum panis vestri ita ut decem mulieres in
uno clibano coquant panes et reddant eos ad pon-
dus et comedetis et non saturabimini. Si autem nec per
hoc audieritis me sed ambulaveritis contra me. et ego in-
cedam adversus vos in furore contrario. et corripiam
vos septem plagis propter peccata vestra ita ut comedatis car-
nes filiorum vestrorum et filiarum vestrarum. Destruam
excelsa vestra et simulacra vestra confringam. Cadetis inter
ruinas idolorum vestrorum et abhominabitur vos anima
mea. in tantum ut urbes vestras redigam in solitudinem
et deserta faciam sanctuaria vestra nec recipiam ultra
odorem suavissimum. Disperdamque terram vestram et
stupebunt super ea inimici vestri cum habitatores illius
fuerint. Vos autem dispergam in gentes et evaginabo post vos
gladium. eritque terra vestra deserta. et civitates vestre
dirute. Tunc placebunt sabbata sua terre cunctis
diebus solitudinis sue. Quando fueritis in terra hostili
sabbatizabit et requiescet in sabbatis solitudinis
sue. eo quod non requieverit in sabbatis vestris quando habita-
tis in ea. Et qui de vobis remanserint. dabo pavo-
rem in cordibus eorum in regionibus hostium. Terrebit
eos sonitus folii volantis. et ita fugient quasi gladium
cadent nullo persequente. et corruent singuli super
fratres suos quasi bella fugientes. Nemo vestrum ini-
micis audebit resistere. peribitis inter gentes. et hos-
tilis vos terra consumet. Quod si et de hiis aliqui re-
manserint tabescent in iniquitatibus suis in terra
inimicorum suorum. et propter peccata patrum suorum et sua af-
fligentur. donec confiteantur iniquitates suas
et malorum suorum recordentur quibus prevaricati
sunt in me. et ambulaverunt ex adverso mihi. Ambu-
labo igitur et ego contra eos et inducam illos in terram
hostilem donec erubescat incircumcisa mens eorum.
Tunc orabunt pro impietatibus suis. et recordabor federis
mei quod pepigi cum iacob. ysaac et abraham. Terre
quoque memor ero. Que cum relicta fuerit ab eis com-
placebit sibi in sabbatis. patiens in solitudinem
propter illos. Ipsi vero rogabunt pro peccatis suis eo quod ab-
iecerint iudicia mea. et leges meas despexerint. At-
tamen et cum essent in terra hostili. non penitus abieci eos.
nec sic despexi ut consumerentur. et irritum face-
rem pactum meum cum eis. Ego sum enim dominus deus eorum et
recordabor federis mei pristini quando eduxi eos de terra
egypti in conspectu gentium ut essem deus eorum.
Ego dominus. Hec sunt precepta atque iudicia et leges
quas dedit dominus inter se et inter filios israel in monte
synai per manum moysi. XXVII.
Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis
israel et dices ad eos. Homo qui votum fecerit et
spoponderit deo animam suam sub estimatione dabit
precium. Si fuerit masculus a vicesimo anno usque
ad sexagesimum annum dabit quinquaginta si-
clos argenti ad mensuram sanctuarii. Si mulier. xxx.
A quinto autem anno usque ad xx. masculus dabit
xx. siclos. mulier. x. Ab uno mense usque ad v.
annum pro masculo dabuntur. v. sicli. pro femina tres.
Sexagenarius et ultra masculus dabit. xv. siclos
mulier. x. Si pauper fuerit et ad estimationem reddere
non valebit stabit coram sacerdote et quantum ille esti-
maverit. et viderit eum posse reddere tantum dabit. Ani-
mal autem quod immolari potest domino. si quis voverit sanctum domino
erit et mutari non poterit. id est nec melius malo. nec pe-
ius bono. Quod si mutaverit. et ipsum quod mutatum est
et illud pro quo mutatum est consecratum erit domino.
Animal immundum quod immolari domino non potest
si quis voverit adducetur ante sacerdotem qui iu-
dicans utrum bonum vel malum sit statuet precium.
Quod si dare voluerit is qui offert addet super esti-
mationem quintam partem. Homo si voverit
domum suam et sanctificaverit eam domino considerabit
sacerdos utrum bona sit an mala. et iuxta precium quod
ab eo fuerit constitutum venundabitur. Sin autem
ille qui voverat voluerit redimere eam. dabit quintam
partem estimationis supra. et habebit domum. Quod si agrum
possessionis sue voverit et consecraverit. iuxta mensuram
sementis estimabitur precium. Si xxx. modiis
ordei seritur. ager quinquaginta siclis argenti ven-
deatur. Si statim ab anno incipientis iubilei vo-
verit agrum quantum valere potest tantum estimabitur. Sin au-
tem post aliquantulum temporis supputabit sacerdos pecu-
niam iuxta annorum qui reliqui sunt numerum usque
ad iubileum et detrahetur ex precio. Quod si voluerit
redimere agrum ille qui voverat addet quintam
partem estimate pecunie et possidebit eum. Sin autem redi-
mere noluerit sed alteri cuilibet fuerit venundatus ultra
eum qui voverat redimere non poterit quia cum iubilei

venerit dies iubilei sanctificatus domino erit et possessio conse-
crata ad ius pertinet sacerdotum. Si ager emptus est et
non de possessione maiorum sanctificatus fuerit domino, suppu-
tabit sacerdos iuxta annorum numerum usque ad iubile-
um pretium, et dabit ille qui voverat eum domino. In iu-
bileo autem revertetur ad priorem dominum qui vendiderat
eum, et habuerat in sortem possessionis sue. Omnis
estimatio siclo sanctuarii ponderabitur. Siclus viginti
obolos habet. Primogenita que ad dominum pertinent nemo
sanctificare poterit et vovere. Sive bos sive ovis fuerit
domini sunt. Quod si immundum animal est, redimet qui
obtulit iuxta estimationem suam, et addet quintam pre-
cii. Si redimere noluerit, vendetur alteri quantocumque
fuerit estimatum. Omne quod domino consecratur sive
homo fuerit, sive animal, sive ager, non vendetur nec redimi
poterit. Quicquid semel fuerit consecratum sanctum sanctorum erit do-
mino. Et omnis consecratio que offertur ab homine non
redimetur, sed morte morietur. Omnes decime terre sive
de frugibus sive de pomis arborum domini sunt, illi sancti-
ficantur. Si quis autem voluerit redimere decimas suas,
addet quintam partem earum. Omnium decimarum ovis et
bovis et capre que sub pastoris virga transeunt,
quicquid decimum venerit sanctificabitur domino.
Non eligetur nec bonum nec malum, nec altero com-
mutabitur. Si quis commutaverit, et quod muta-
tum est et pro quo mutatum est sanctificabitur domino, nec
altero commutabitur et non redimetur. Hec sunt precepta que man-
davit dominus moysi ad filios israel in monte synai.

Locutusque est dominus ad **Incipit**
moysen dicens in **magedi**
deserto synai in **ber que gbe**
tabernaculo federis **liber num-**
die prima **eri dicitur.**
die mensis secundi anno altero egres-
sionis eorum ex egypto dicens.
Tollite summam universe congre-
gationis filiorum israel per cognationes et domos suas et
nomina singulorum. Quicquid sexus est masculini
a vicesimo anno et supra omnium virorum fortium
ex israel, et numerabitis eos per turmas suas tu et aaron.
Eruntque vobiscum principes tribuum ac domorum in cogna-
tionibus suis, quorum ista sunt nomina. De ruben elisur
filius sedeur. De symeon salamiel filius surisaddai. De iu-
da naason filius aminadab. De ysachar nathanael fili-
us suar. De zabulon eliab filius elon. Filiorum autem ioseph:
de effraim elisama filius amiud. De manasse gama-
liel filius phadassur. De beniamin abidan filius gedeonis.
De dan ahiezer filius amisaddai. De aser phegi-
el filius ochran. De gad eliasaph filius duel. De nep-
talim haira filius henan. Hii nobilissimi principes
multitudinis per tribus et cognationes suas, et capita exer-
citus israel. Quos tulerunt moyses et aaron cum omni
vulgi multitudine, et congregaverunt primo die mensis
secundi, recensentes eos per cognationes et domos ac
familias et capita et nomina singulorum a vicesimo anno
et supra sicut preceperat dominus moysi. Numeratique sunt in deserto

synai. De ruben primogenito israel per generationes et famili-
as ac domos suas et nomina capitum singulorum omne
quod sexus est masculini a vicesimo anno et supra procedentium
ad bellum quadraginta sex milia quingenti. De filiis
symeon per generationes suas et familias ac domos cog-
nationum suarum recensiti sunt per nomina et capita
singulorum omne quod sexus est masculini a vicesimo
anno et supra procedentium ad bellum quinquaginta
novem milia trecenti. De filiis gad per generationes et
familias ac domos cognationum suarum recensiti
sunt per nomina singulorum a xx annis et supra omnes qui
ad bella procederent, xl v milia sexcenti quinquaginta.
De filiis iuda per generationes et familias ac domos
cognationum suarum per nomina singulorum a vicesimo
anno usque et supra omnes qui poterant ad bella procedere recen-
siti sunt septuaginta iiii milia sexcenti. De filiis ysa-
char per generationes et familias ac domos cognationum
suarum per nomina singulorum a vicesimo anno et supra omnes
qui ad bella procederent recensiti sunt quinquaginta iiii milia
quadringenti. De filiis zabulon per generationes et
familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per
nomina singulorum a vicesimo anno et supra cuncti qui poterant
ad bella procedere quinquaginta vii milia quadringenti.
De filiis ioseph filiorum effraim per generationes et familias
ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina sin-
gulorum a vicesimo anno et supra omnes qui poterant ad
bella procedere xl milia quingenti. Porro filiorum manasse
per generationes et familias ac domos cognationum
suarum recensiti sunt per nomina singulorum a vigin-
ti annis et supra omnes qui poterant ad bella procedere xxx duo milia
ducenti. De filiis beniamin per generationes et fami-
lias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nomini-
bus singulorum a vicesimo anno et supra omnes qui poterant
ad bella procedere xxx v milia quadringenti. De fi-
liis dan per generationes et familias ac domos cogna-
tionum suarum recensiti sunt nominibus singulorum
a vicesimo anno et supra omnes qui poterant ad bel-
la procedere sexaginta duo milia septingenti. De
filiis aser per generationes et familias ac domos cog-
nationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum
a vicesimo anno et supra omnes qui poterant ad bella
procedere xl milia et mille quingenti. De filiis
neptalim per generationes et familias ac domos cog-
nationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum
a xx anno et supra omnes qui poterant ad bella pro-
cedere quinquaginta tria milia quadraginta tria milia
quadringenti. Hii sunt quos numeraverunt moyses et aaron
et xii principes israel singulos per domos cognationum
suarum. Fueruntque omnes simul filiorum israel per domos et
familias suas a vicesimo anno et supra omnes qui pote-
rant ad bella procedere sexcenta tria milia quin-
genti quinquaginta. Levite autem in tribu familiarum
suarum non sunt numerati cum eis. Locutusque est dominus ad
moysen dicens. Tribum levi noli numerare neque pones
summam eorum cum filiis israel, sed constitues eos super
tabernaculum testimonii et cuncta vasa eius

et quicquid ad ceremonias pertinet. Ipsi portabunt ta-
bernaculum et omnia utensilia eius: et erunt in ministerio
ac per gyrum tabernaculi metabuntur castra. Cum pro-
ficiscendum fuerit, deponent levite tabernaculum: cum
castra metenda, erigent. Quisquis externorum accesserit
occidetur. Metabuntur autem castra filii israel unusquisque
per turmas et cuneos atque exercitum suum. Porro levite
per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indig-
natio super multitudinem filiorum israel: et excubabunt
in custodiis tabernaculi testimonii. Fecerunt ergo filii
israel iuxta omnia que preceperat dominus moysi. II

Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens. Singuli per
turmas signa atque vexilla et domos cognatio-
num suarum castrametabuntur filii filiorum israel per gy-
rum tabernaculi federis. Ad orientem iudas figet ten-
toria per turmas exercitus sui. Eritque princeps filiorum ei-
us naason filius aminadab. Et omnis de stirpe eius summa
pugnantium septuaginta. iiii. milia sescenti. Iuxta
eum castrametati sunt de tribu ysachar quorum
princeps fuit natanael filius suar. Et omnis numerus
pugnatorum eius quinquaginta. iiii. milia quadrin-
genti. In tribu zabulon princeps fuit zabulon he-
liab filius helon. Omnis de stirpe eius exercitus pugna-
torum quinquaginta. vii. milia quadringenti. Omnes
qui in castris iude adnumerati sunt fuerunt centum
octoginta sex milia quadringenti: et per turmas su-
as egredientur. In castris filiorum ruben ad meridi-
anam plagam erit princeps elisur filius sedeur:
et cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt
quadraginta sex milia quingenti. Iuxta eum castra-
metati sunt de tribu symeon quorum princeps fuit
salamihel filius surisaddai. Et cunctus exercitus pugna-
torum eius qui numerati sunt. l. novem milia trecenti.
In tribu gad princeps fuit eliasaph filius duel. Et
cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati
sunt. xl. v. milia sescenti. l. Omnes qui recensiti sunt
in castris ruben. c. l. milia et mille quadringenti. l. Per
turmas suas in secundo loco proficiscentur. Levabitur
autem tabernaculum testimonii per officia levitarum et
turmas eorum. Quomodo erigetur ita et deponetur.
Singuli per loca et ordines suos proficiscentur. Ad
occidentalem plagam erunt castra filiorum ephraim,
quorum princeps fuit elisama filius amiud. Et cunctus
exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt quadraginta milia
quingenti. Et cum eis tribus filiorum manasse quorum prin-
ceps fuit gamaliel filius phadassur. Cunctusque
exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt. xxx. duo milia
ducenti. In tribu filiorum beniamin princeps fuit
abidan filius gedeonis. Et cunctus exercitus pugnatorum
eius qui recensiti sunt. xxx. v. milia quadringenti.
Omnes qui numerati sunt in castris ephraim. c. viii. milia
et c. Per turmas suas tertii proficiscentur. Ad aquilonis
partem castrametati sunt filii dan: quorum princeps fuit
ahiezer filius amisaddai. Et cunctus exercitus pugna-
torum eius qui numerati sunt. lx. duo milia septin-
genti. Iuxta eum fixere tentoria de tribu aser:

quorum princeps fuit phegihel filius ochran. Et cunctus
exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt. xl. milia et mille
quingenti. De tribu filiorum neptalim princeps fuit
ahira filius enan. Et cunctus exercitus pugnatorum eius qui
numerati sunt. l. tria milia quadringenti. Omnes qui nume-
rati sunt in castris dan fuerunt. c. quinquaginta. vii. milia
sescenti. Et novissimi proficiscentur. Hic numerus
filiorum israel per domos cognationum suarum et turmas
divisi exercitus: sescenta tria milia quingenti quin-
quaginta. Levite autem non sunt numerati inter filios israel.
Sic enim preceperat dominus moysi. Feceruntque filii israel iuxta
omnia que preceperat dominus. Castrametati sunt per turmas
suas et profecti per familias ac domos patrum suorum. III

Hee sunt generationes aaron et moysi in die qua
locutus est dominus ad moysen in monte synai. Et hec
nomina filiorum aaron: primogenitus eius nadab,
deinde abiu et eleazar et ythamar. Hec nomina filiorum
aaron sacerdotum qui uncti sunt et quorum replete et
consecrate manus ut sacerdotio fungerentur.
Mortui sunt nadab et abiu cum offerrent ignem alienum
in conspectu domini in deserto synai absque liberis. Func-
tique sunt sacerdotio eleazar et ythamar coram aaron
patre suo. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Applica tri-
bum levi et fac stare in conspectu aaron sacerdotis
ut ministrent ei et excubent et observent quicquid
ad cultum pertinet multitudinis coram taberna-
culo testimonii et custodiant vasa tabernaculi
servientes in ministerio eius. Dabisque dono le-
vitas aaron et filiis eius quibus traditi sunt a filiis
israel. Aaron autem et filios eius constitues super
cultum sacerdotii. Externus qui ad ministrandum
accesserit morietur. Locutusque est dominus ad moysen dicens.
Ego tuli levitas a filiis israel pro omni primogenito qui
aperit vulvam in filiis israel: eruntque levite mei.
Meum est enim omne primogenitum ex quo percussi primoge-
nitos in terra egypti. Sanctificavi michi quicquid primum
nascitur in israel. Ab homine usque ad pecus mei sunt.
Ego dominus. Locutusque est dominus ad moysen in deserto synai
dicens. Numera filios levi per domos patrum suorum et fa-
milias. Omne masculum ab uno mense et supra.
Numeravit moyses ut preceperat dominus et inventi sunt
filii levi per nomina sua: gerson et caath et merari. Fi-
lii gerson: lobni et semei. Filii caath: amram et
iessaar, ebron et oziel. Filii merari: mooli et musi.
De gerson fuere familie due: lobnitica et se-
meitica, quarum numeratus est populus sexus masculini ab
uno mense et supra. vii. milia quingenti. Hii post ta-
bernaculum castra metabuntur ad occidentem sub principe
eliasaph filio lahel. Et habebunt excubias in tabernaculo
federis. Ipsum tabernaculum et operimentum eius, tentorium
quod trahitur ante fores tecti testimonii federis.
Et cortinas atrii. Tentoriumque appenditur in introi-
tu atrii tabernaculi. Et quicquid ad ritum altaris
pertinet. Funes tabernaculi et omnia utensilia eius.
Cognatio caath habebit populos amramitas et iessa-
aritas et ebronitas et ozielitas. Hee sunt familie.

chaathitarum recensiti per nomina sua. Omnis generis masculini ab uno mense et supra, VIII milia sexcenti habebunt excubias sanctuarii et castrametabuntur ad meridianam plagam. Princepsque eorum erit Elisaphan filius Oziel, et custodient archam mensamque et candelabrum, altaria et vasa sanctuarii in quibus ministratur, et velum cunctamque huiuscemodi supellectilem. Princeps autem principum Levitarum Eleazar filius Aaron sacerdotis, erit super excubitores custodie sanctuarii. At vero de Merari erunt populi Moolite et Musite recensiti per nomina sua, omnes generis masculini ab uno mense et supra, sex milia ducenti. Princeps eorum Suriel filius Abiahel; in plaga septentrionali castrametabuntur. Erunt sub custodia eorum tabule tabernaculi et vectes et columpne ac bases earum et omnia que ad cultum huiuscemodi pertinent, columpneque atrii per circuitum cum basibus suis et paxilli cum funibus. Castrametabuntur ante tabernaculum federis, id est ad orientalem plagam, Moyses et Aaron cum filiis suis, habentes custodiam sanctuarii in medio filiorum Israel. Quisquis alienus accesserit, morietur. Omnes Levite quos numeraverunt Moyses et Aaron iuxta preceptum domini per familias suas in genere masculino ab uno mense et supra, fuerunt XX duo milia. Et ait dominus ad Moysen: Numera primogenitos sexus masculini de filiis Israel ab uno mense et supra, et habebis summam eorum. Tollesque Levitas mihi pro omni primogenito filiorum Israel, ego sum dominus, et pecora eorum pro universis primogenitis pecorum filiorum Israel. Recensuitque Moyses sicut preceperat dominus primogenitos filiorum Israel, et fuerunt masculi per nomina sua a mense uno et supra XX II milia ducenti septuaginta tres. Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Tolle Levitas pro primogenitis filiorum Israel, et pecora Levitarum pro pecoribus eorum, eruntque Levite mei. Ego sum dominus. In precio autem ducentorum septuaginta trium qui excedunt numerum Levitarum de primogenitis filiorum Israel, accipies quinque siclos per nomina capita singula ad mensuram sanctuarii. Siclus habet obolos XX. Dabisque pecuniam Aaron et filiis eius precium eorum qui supra sunt. Tulit igitur Moyses pecuniam eorum qui fuerant amplius et quos redemerant a Levitis pro primogenitis filiorum Israel, mille trecentorum sexaginta V siclorum iuxta pondus sanctuarii, et dedit eam Aaron et filiis eius iuxta verbum quod preceperat sibi dominus.

IIII

Locutusque est dominus ad Moysen et Aaron dicens: Tolle summam filiorum Caath de medio Levitarum per domos et familias suas a tricesimo anno et supra usque ad quinquagesimum annum, omnium qui ingrediuntur ut stent et ministrent in tabernaculo federis. Hic est cultus filiorum Caath: tabernaculum federis et sanctum sanctorum. Ingredientur Aaron et filii eius quando movenda sunt castra, et deponent velum quod pendet ante fores, involventque eo archam testimonii, et operient rursum velamine ianthinarum pellium, extendentque desuper pallium totum iacinctinum et inducent vectes. Mensam quoque propositionis involvent iacinctino pallio, et ponent cum ea turribula et mortariola, cyathos et crateras ad liba fundenda. Panes semper in ea erunt. Extendentque desuper pallium coccineum quod rursum operient velamento iacinctinarum pellium, et inducent vectes. Sument et pallium iacinctinum quo operient candelabrum cum lucernis et forcipibus suis et emunctoriis et cunctis vasis olei que ad concinnandas lucernas necessaria sunt, et super omnia ponent opertorium iacinctinarum pellium, inducentque vectes. Necnon et ad altare aureum involvent iacinctino vestimento et extendent desuper opertorium iacinctinarum pellium, inducentque vectes. Omnia vasa quibus ministratur in sanctuario involvent iacinctino pallio, et extendent desuper opertorium iacinctinarum pellium, inducentque vectes. Sed et altare mundabunt cinere, et involvent illud purpureo vestimento, ponentque cum eo omnia vasa quibus in ministerio eius utuntur, id est ignium receptacula, fuscinulas atque tridentes, uncinos et vatilla. Cuncta vasa altaris operient simul velamine iacinctinarum pellium, et inducent vectes. Cumque involverint Aaron et filii eius sanctuarium et omnia vasa eius in commotione castrorum, tunc intrabunt filii Caath ut portent involuta, et non tangant vasa sanctuarii ne moriantur. Ista sunt onera filiorum Caath in tabernaculo federis, super quos erit Eleazar filius Aaron sacerdotis, ad cuius pertinet curam oleum ad concinnandas lucernas et compositionis incensum et sacrificium quod semper offertur et oleum unctionis, et quicquid ad cultum tabernaculi pertinet omniumque vasorum que in tabernaculo sunt. Locutusque est dominus ad Moysen et Aaron dicens: Nolite perdere populum Caath de medio Levitarum, sed hoc facite eis ut vivant et non moriantur si tetigerint sancta sanctorum. Aaron et filii eius intrabunt, ipsique disponent opera singulorum et divident que portare quis debeat. Alii nulla curiositate videant que sunt in sanctuario priusquam involvantur, alioquin morientur. Locutus est dominus ad Moysen dicens: Tolle summam et filiorum Gerson per domos ac familias et cognationes suas, a triginta annis et supra usque ad annos quinquaginta. Numera omnes qui ingrediuntur et ministrant in tabernaculo federis. Hoc est officium familie Gersonitarum, ut portent cortinas tabernaculi et tectum federis, opertorium aliud et super omnia velamen iacinctinum tentoriumque quod pendet in introitu federis tabernaculi, cortinas atrii et velum in introitu quod est ante tabernaculum. Omnia que ad altare pertinent funiculos et vasa ministerii iubente Aaron et filiis eius portabunt filii Gerson, et scient singuli cui debeant oneri mancipari. Hic est cultus familie Gersonitarum in tabernaculo federis, eruntque sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis. Filios quoque Merari per familias et domos patrum suorum recensebis, a XXX annis et supra usque ad annos quinquaginta, omnes qui ingrediuntur ad officium ministerii sui et cultum federis testimonii. Hec sunt onera eorum: portabunt tabulas tabernaculi et vectes eius, columpnas et bases earum, columpnas quoque atrii

per circuitum cum basibus et paxillis et funibus suis. Omnia vasa ad supellectilem ad numerum accipient sicque portabunt. Hoc est officium familie Meraritarum et ministerium in tabernaculo federis. Eruntque sub manu Ythamar filii Aaron sacerdotis. Recensuerunt igitur Moyses et Aaron et principes synagoge filios Caath per cognationes et domos patrum suorum a .xxx. annis et supra usque ad annum quinquagesimum. omnes qui ingrediuntur ad ministerium tabernaculi federis. et inventi sunt duo milia septingenti quinquaginta. Hic est numerus populi Caath qui intrat tabernaculum federis. Hos numeravit Moyses et Aaron iuxta sermonem domini per manum Moysi. Numerati sunt et filii Gerson per cognationes et domos patrum suorum a .xxx. annis et supra usque ad annum quinquagesimum omnes qui ingrediuntur ut ministrent in tabernaculo federis et inventi sunt duo milia sexcenti .xxx. Hic est populus Gersonitarum quos numeraverunt Moyses et Aaron iuxta verbum domini. Numerati sunt et filii Merari per cognationes et domos patrum suorum a .xxx. annis et supra usque ad annum quinquagesimum omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi federis et inventi sunt tria milia ducenti. Hic est numerus filiorum Merari quos recensuerunt Moyses et Aaron iuxta imperium domini per manum Moysi. Omnes qui recensiti sunt de levitis et quos fecit ad nomen Moyses et Aaron et principes Israel per cognationes et domos patrum suorum a .xxx. annis et supra usque ad annum quinquagesimum ingredientes ad ministerium tabernaculi et onera portanda fuerunt simul octo milia quingenti octoginta. Iuxta verbum domini recensuit eos Moyses unumquemque iuxta officium et onera sua sicut preceperat ei.

V

Locutusque est dominus ad Moysen dicens. Precipe filiis Israel ut eiciant de castris omnem leprosum et qui semine fluit pollutusque est super mortuo. Tam masculum quam feminam eicite de castris ne contaminent ea cum habitaverint vobiscum. Feceruntque ita filii Israel et eiecerunt eos extra castra sicut locutus erat dominus Moysi. Locutus est dominus ad Moysen dicens. Loquere filiis Israel. Vir sive mulier cum fecerint ex omnibus peccatis que solent hominibus accidere et per negligentiam transgressi fuerint mandatum domini atque deliquerint confitebuntur peccatum suum et reddent ipsum caput quintamque partem desuper ei in quem peccaverint. Sin autem non fuerit qui recipiat. dabunt domino et erit sacerdotis. Omnes quoque primitie quas offerunt filii Israel ad sacerdotem pertinent. et quicquid in sanctuarium offertur a singulis excepto ariete qui offertur pro expiatione ut sit placabilis hostia et traditur manibus sacerdotis et ipsius erit. Locutusque est dominus ad Moysen dicens. Loquere ad filios Israel et dices ad eos. Vir cuius uxor erraverit maritumque contempnens dormierit cum altero viro et hoc maritus deprehendere non quiverit sed latet adulterium et testibus argui non potest quia non est inventa in stupro. si spiritus zelotypie concitaverit virum contra uxorem suam que vel polluta est vel falsa suspicione appetitur. adducet eam ad sacerdotem et offeret oblationem pro illa decimam partem sati farine ordeacee. Non fundet super eam oleum nec imponet thus quia sacrificium zelotypie est et oblatio investigans adulterium. Offeret igitur eam sacerdos et statuet coram domino. Assumetque aquam sanctam in vase fictili et parum terre de pavimento tabernaculi mittet in eam. Cumque steterit mulier in conspectu domini discooperiet caput eius et ponet super manus illius sacrificium recordationis et oblationem zelotypie. Ipse autem tenebit aquas amarissimas in quibus cum execratione maledicta congessit. Adiurabitque eam et dicet. Si non dormivit vir alienus tecum et si non polluta es deserto mariti thoro. non nocebunt tibi aque iste amarissime in quas maledicta congessi. Sin autem declinasti a viro tuo atque polluta es et concubuisti cum altero viro his maledictionibus subiacebis. Det te dominus in maledictionem exemplumque cunctorum in populo suo. Putrescere faciat femur tuum et tumens uterus tuus disrumpatur. Ingrediantur aque maledicte in ventrem tuum et utero tumescente putrescat femur. Et respondebit mulier. Amen amen. Scribetque sacerdos in libello ista maledicta congessit et dabit ei bibere. Quas cum exhauserit. tollet sacerdos de manu eius sacrificium zelotypie et elevabit illud coram domino. Imponetque super altare ita dumtaxat ut prius pugillum sacrificii tollat de eo quod offertur et incendat super altare et sic potabit mulier aquas amarissimas. Quas cum biberit si polluta est et contempto viro adulterii rea est pertransibunt eam aque maledictionis et inflato ventre computrescet femur. Eritque mulier in maledictionem et in exemplum omni populo. Que si polluta non fuerit erit innoxia et faciet liberos. Ista est lex zelotypie. Si declinaverit mulier a viro suo et polluta fuerit maritusque zelotypie spiritu concitatus adduxerit eam in conspectu domini et fecerit ei sacerdos iuxta omnia que scripta sunt maritus absque culpa erit et illa recipiet iniquitatem suam.

VI

Locutusque est dominus ad Moysen dicens. Loquere ad filios Israel et dices ad eos. Vir sive mulier cum fecerint votum ut sanctificentur et se voluerint domino consecrare a vino et omni quod inebriare potest abstinebunt. Acetum ex vino et ex qualibet alia potione et quicquid de uva exprimitur non bibent. Uvas recentes siccasque non comedent cunctis diebus quibus ex voto domino consecrantur. Quicquid potest esse ex vinea ab uva passa usque ad acinum non comedent. Omni tempore separationis sue novacula non transibit super caput eius usque ad completum diem quo domino consecratur. Sanctus erit crescente cesarie capitis eius. Omni tempore consecrationis sue super mortuum non ingredietur nec super patris quidem et matris sive fratris sororisque contaminabitur. quia consecratio dei sui super caput eius est. Omnes dies separationis sue sanctus erit domino. Si autem mortuus fuerit subito quispiam coram eo polluetur caput consecrationis eius quod radet ilico in eadem die purgationis sue et rursum septima. In octavo autem die offeret duos turtures vel duos pullos columbe sacerdoti in introitu

tu federis testimonii. Facietque sacerdos unum pro peccato et alterum in holocaustum, et deprecabitur pro eo, quia peccavit super mortuo. Sanctificabitque caput eius in die illo, et consecrabit Domino dies separationis illius, offerens agnum anniculum immaculatum pro peccato: ita tamen ut dies priores irriti fiant, quia polluta est sanctificatio eius. Ista est lex consecrationis. Cum dies quos ex voto decreverat complebuntur, adducet eum ad ostium tabernaculi federis et offeret oblationem eius Domino. Agnum anniculum immaculatum in holocaustum, et ovem anniculam immaculatam pro peccato, et arietem immaculatum hostiam pacificam, canistrum quoque panum azimorum qui conspersi sint oleo, et lagana absque fermento uncta oleo, ac libamina singulorum. Que offeret sacerdos coram Domino, et faciet tam pro peccato quam in holocaustum. Arietem vero immolabit hostiam pacificam Domino, offerens simul canistrum azimorum et libamina que ex more debentur. Tunc radetur nazareus ante ostium tabernaculi federis cesarie consecrationis sue, tolletque capillos eius et ponet super ignem qui est suppositus sacrificio pacificorum. Et armum coctum arietis, tortamque panis absque fermento unam de canistro et laganum azimum unum, et tradet in manibus nazarei postquam rasum fuerit caput eius. Susceptaque rursum ab eo elevabit in conspectu Domini, et sanctificata sacerdotis erunt, sicut pectusculum quod separari iussum est, et femur. Post hec potest bibere nazareus vinum. Ista est lex nazarei cum voverit oblationem suam Domino tempore consecrationis sue, exceptis his que invenerit manus eius. Iuxta quod mente devoverat, ita faciet ad perfectionem sanctificationis sue. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Loquere Aaron et filiis eius: Sic benedicetis filiis Israel, et dicetis eis: Benedicat tibi Dominus, et custodiat te. Ostendat Dominus faciem suam tibi, et misereatur tui. Convertat Dominus vultum suum ad te, et det tibi pacem. Invocabuntque nomen meum super filios Israel, et ego benedicam eis.

VII

Factum est autem in die qua complevit Moyses tabernaculum testimonii, et erexit illud, unxitque et sanctificavit cum omnibus vasis suis, altare similiter et vasa eius, obtulerunt principes Israel, et capita familiarum, qui erant per singulas tribus, prefecti eorum qui numerati fuerant, munera coram Domino, sex plaustra tecta cum .xii. bobus. Unum plaustrum obtulere duo duces, et unum bovem singuli, obtuleruntque ea in conspectu tabernaculi. Ait autem Dominus ad Moysen: Suscipe ab eis ut serviant in ministerio tabernaculi, et trades ea levitis iuxta ordinem ministerii sui. Itaque cum suscepisset Moyses plaustra et boves, tradidit eos levitis. Duo plaustra et .iiii. boves dedit filiis Gerson iuxta id quod habebant necessarium. Quattuor alia plaustra et .viii. boves dedit filiis Merari secundum officia et cultum suum sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis. Filiis autem Caath non dedit plaustra et boves, quia in sanctuario serviunt et onera propriis portant humeris. Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris, in die qua unctum est, oblationem suam ante altare. Dixitque Dominus ad Moysen: Singuli duces per singulos dies offerant munera in dedicatione altaris. Primo die obtulit oblationem suam Naason filius Aminadab de tribu Iuda. Fueruntque in ea acetabulum argenteum pondo .c.xxx. siclorum, fiala argentea habens .lxx. siclos iuxta pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium; mortariolum ex .x. siclis aureis plenum incenso; bovem et arietem et agnum anniculum in holocaustum; hircumque pro peccato; et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes .v., agnos anniculos .v. Hec est oblatio Naason filii Aminadab. Secundo die obtulit Nathanahel filius Suar, dux de tribu Isachar, acetabulum argenteum appendens .c.xxx. siclos, fialam argenteam habentem .lxx. siclos iuxta pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium; mortariolum aureum habens .x. siclos plenum incenso; bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum; hircumque pro peccato; et in sacrificio pacificorum boves .ii., et arietes .v., hircos .v., agnos anniculos .v. Hec fuit oblatio Nathanahel filii Suar. Tertio die princeps filiorum Zabulon, Heliab filius Helon, obtulit acetabulum argenteum appendens .c.xxx. siclos, fialam argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium; mortariolum aureum appendens .x. siclos plenum incenso; bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum; hircumque pro peccato; et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes .v., hircos .v., agnos anniculos .v. Hec est oblatio Heliab filii Helon. Die .iiii. princeps filiorum Ruben, Helisur filius Sedeur, obtulit acetabulum argenteum appendens .c.xxx. siclos, fialam argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium; mortariolum aureum appendens .x. siclos plenum incenso; bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum; hircumque pro peccato; et in hostias pacificorum boves duos et arietes .v., hircos .v., agnos anniculos .v. Hec fuit oblatio Helisur filii Sedeur. Die quinto princeps filiorum Symeon, Salamiel filius Surisaddai, obtulit acetabulum argenteum appendens .c.xxx. siclos, fialam argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium; mortariolum aureum appendens .x. siclos plenum incenso; bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum; hircumque pro peccato; et in hostias pacificorum boves duos, arietes .v., hircos .v., agnos anniculos .v. Hec fuit oblatio Salamihel filii Surisaddai. Die sexto princeps filiorum Gad, Helisaphad filius Duel, obtulit acetabulum argenteum appendens .c.xxx. siclos, fialam argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium; mortariolum aureum appendens .x. siclos plenum incenso; bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum; hircumque pro peccato; et in hostias pacificorum boves .ii., arietes .v., hircos .v., agnos anniculos .v. Hec fuit oblatio Helisaphad filii Duel. Die .vii. princeps filiorum Ephraim, Eli-

ma filius ammiud. obtulit acetabulum argenteum appendens .c.xxx. siclos. fialam argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. mortariolum aureum appendens .x. siclos plenum incenso. bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum. hircumque pro peccato. et in hostias pacificorum. boves duos. arietes .v. hircos .v. agnos anniculos .v. Hec fuit oblatio helisama filii ammiud. Die octavo princeps filiorum manasse. Gamaliel filius phadassur obtulit acetabulum argenteum appendens .c.xxx. siclos. fialam argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. Mortariolum aureum appendens .x. siclos plenum incenso bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato et in hostias pacificorum. boves .ii. arietes .v. hircos .v. agnos anniculos .v. Hec fuit oblatio gamaliel filii phadassur. Die .ix. princeps filiorum beniamin abidan. filius gedeonis obtulit acetabulum argenteum appendens .c.xxx. siclos fialam argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. mortariolum aureum appendens .x. siclos plenum incenso. Bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato et in hostias pacificorum boves .ii. arietes .v. hircos .v. agnos anniculos .v. Hec fuit oblatio abidan filius gedeonis. Die .x. princeps filiorum dan abiezer filius amisadai. obtulit acetabulum argenteum appendens .c.xxx. siclos fialam argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. mortariolum aureum appendens .x. siclos plenum incenso. Bovem de armento et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato et in hostias pacificorum. boves .ii. arietes .v. hircos .v. agnos anniculos .v. Hec fuit oblatio abiezer filii amisadai. Die .xi. princeps filiorum aser fegiel filius ochran obtulit acetabulum argenteum appendens .c.xxx. siclos fialam argenteam habentem .lxx. siclos. ad pondus sanctuarii. utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. mortariolum aureum appendens .x. siclos. plenum incenso bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato. et in hostias pacificorum boves .ii. arietes .v. hircos .v. agnos anniculos .v. Hec fuit oblatio phegiel filii ochran. Die .xii. princeps filiorum neptalim ahira filius enan. obtulit acetabulum argenteum appendens .c.xxx. siclos fialam argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. mortariolum aureum appendens .x. siclos plenum incenso. Bovem de armento. arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato et in hostias pacificorum. boves .ii. arietes .v. hircos .v. agnos anniculos .v. Hec fuit oblatio ahira filii henan. Hec in dedicatione altaris oblata sunt a principibus israel in die qua consecratum est acetabula argentea .xii. fiale argentee .xii. mortariola aurea .xii. ita ut .c.xxx. argenti siclos haberet unum acetabulum et .lxx. siclos una fiala. et in summa vasorum omnium ex argento sicli duo milia quadringenti pondere sanctuarii. mortariola aurea .xii. plena incenso. denos siclos appendentia pondere sanctuarii. id est simul auri sicli .c.xx. boves de armento in holocaustum .xii. arietes .xii. agni anniculi .xii. et libamenta eorum hirci .xii. pro peccato. hostie pacificorum. boves .xxiiii. arietes .lx. hirci .lx. agni anniculi .lx. Hec oblata sunt in dedicatione altaris quando unctum est. Cumque ingrederetur moyses tabernaculum federis ut consuleret oraculum. audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio quod erat super archam testimonii inter duo cherubin unde et loquebatur ei. Cumque

VIII

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere ad aaron et dices ad eum. Cum posueris .vii. lucernas candelabrum in australi parte erigatur. hoc igitur precipe ut lucerne contra boream e regione respiciant ad mensam panum propositionis. quia contra eam partem quam candelabrum respicit lucere debebunt. Fecitque aaron et imposuit lucernas super candelabrum ut preceperat dominus moysi. Hec autem erat factura candelabri. ex auro ductili tam medius stipes quam cuncta que ex utroque calamorum latere nascebantur iuxta exemplum quod dominus ostendit moysi ita operatus est candelabrum. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Tolle levitas de medio filiorum israel et purificabis eos iuxta hunc ritum. Aspergantur aqua lustrationis et radent omnes pilos carnis sue. Cumque laverint vestimenta sua et mundati fuerint. tollent bovem de armentis et libamentum eius similam oleo conspersam bovem autem alterum de armento tu accipies pro peccato. et applicabis levitas coram tabernaculo federis convocata omni multitudine filiorum israel. Cumque levite fuerint coram domino. ponent filii israel manus suas super eos et offeret aaron levitas munus in conspectu domini a filiis israel ut serviant in ministerio eius. Levite quoque ponent manus suas super capita boum. e quibus unum facies pro peccato et alterum in holocaustum domini ut depreceris pro eis. Statuesque levitas in conspectu aaron et filiorum eius et consecrabis oblatos domino ac separabis de medio filiorum israel. ut sint mei. Et postea ingredientur tabernaculum federis ut serviant mihi. Sicque purificabis et consecrabis eos in oblationem domini. quoniam dono donati sunt mihi a filiis israel pro primogenitis que aperiunt omnem vulvam in israel. Mea sunt omnia primogenita filiorum israel tam ex hominibus quam ex iumentis. Ex die quo percussi omne primogenitum in terra egypti. sanctificavi eos michi. et tuli levitas pro cunctis primogenitis filiorum israel. tradidique eos dono aaron et filiis eius de medio populi ut serviant mihi pro israel in tabernaculo federis et orent pro eis ne sit in populo plaga. si ausi fuerint accedere ad tabernaculum sanctuarii. Feceruntque moyses et aaron et omnis multitudo filiorum israel super levitas que preceperat dominus moysi. et lavarunt vestimenta sua. Elevavitque eos aaron in conspectu domini. et oravit pro eis. ut purificati ingrederentur ad officia sua in tabernaculum federis coram aaron et filiis eius sicut preceperat dominus moysi.

h̄ ÷ xx. c̄

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Hec est lex leuitarum. A
.xxv. annis et supra ingredientur ut ministrent in
tabernaculo federis. Cumque quinquagesimum annum e-
tatis impleuerint seruire cessabunt. Eruntque ministri
fratrum suorum in tabernaculo federis ut custodiant que sibi
fuerint commendata. Opera autem ipsa non faciant. Sic dispo-
nes leuitas in custodiis suis.

IX

Locutusque est dominus ad moysen in deserto synai
anno secundo postquam egressi sunt de terra egypti mense
primo dicens. Faciant filii israel phase in tempore suo.
Quarta decima die mensis huius ad uesperam iuxta
omnes cerimonias et iustificationes eius. Precepitque
moyses filiis israel ut facerent phase. Qui fecerunt .xiiii.
die mensis ad uesperam in monte synai iuxta omnia que man-
dauerat dominus moysi. Fecerunt filii israel. Ecce autem quidam im-
mundi super animam hominis qui non poterant facere pascha
in die illo. accedentes ad moysen et aaron. dixerunt eis.
Inmundi sumus super animam hominis. Quare fraudamur
ut non ualeamus oblationem offerre domino in
tempore suo inter filios israel. Quibus respondit moyses. State ut
consulam quid precipiat dominus de uobis. Locutusque est dominus ad
moysen dicens. Loquere filiis israel. Homo qui fuerit
inmundus super anima siue in uia procul in gente uestra
faciat phase domino. Mense secundo .xiiii. die mensis ad
uesperam cum azimis et lactucis agrestibus comme-
det illud. Non relinquent quippiam ex eo usque ma-
ne. et os eius non confringent. Omnem ritum phase ob-
seruabunt. Si quis autem et mundus est et in itinere non fuit
et tamen non fecit phase exterminabitur anima illa de populis
suis. quia sacrificium non obtulit domino tempore suo. Pec-
catum suum ipse portabit. Peregrinus quoque et aduena si fuerint
apud uos. faciat phase domino iuxta cerimonias et iusti-
ficationes eius. Preceptum idem erit apud uos tam ad-
uene quam indigene. Igitur die qua erectum est
tabernaculum operuit illud nubes. A uespere autem super ten-
torium erat quasi species ignis usque mane. Sic fiebat
iugiter per diem. operiebat illud nubes. et per noctem
quasi species ignis. Cumque ablata fuerit nubes que tab-
naculum protegebat. tunc proficiscebantur filii israel. et
in loco ubi steterit nubes ibi castra metabantur.
Ad imperium domini proficiscebantur. et ad imperium illius
figebant tabernaculum. Cunctis diebus quibus stabat
nubes super tabernaculum manebant in eodem loco.
Et si euenisset ut multo tempore maneret super illud
erant filii israel in excubiis domini et non proficisceba-
tur quotquot diebus fuisset nubes super tabernaculum. Ad
imperium domini erigebant tentoria. et ad imperium illius
deponebant. Si fuisset nubes a uespere usque ad mane
et statim diluculo tabernaculum reliquisset proficisce-
bantur. Et si post diem et noctem recessisset dissipabant
tentoria. Siue duobus aut uno mense uel longiori
tempore fuisset super tabernaculum manebant filii israel in
eodem loco. et non proficiscebantur. Statim autem ut re-
cessisset mouebant castra. Per uerbum domini figebant tento-
ria et per illud proficiscebantur. Erantque in excubiis
domini iuxta imperium eius per manum moysi.

X

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Fac tibi duas tu-
bas argenteas ductiles quibus conuocare pos-
sis omnem multitudinem quando mouenda sunt castra. Cum-
que increpueris tubis congregabitur ad te omnis turba
ad hostium federis tabernaculi. Si semel clangueris
uenient ad te principes et capita multitudinis israel.
Si autem prolixior atque concisus clangor increpuerit
mouebunt castra primi qui sunt ad orientalem
plagam. In secundo autem sonitu et pari ululatu tube
leuabunt tentoria qui habitant ad meridiem.
Et iuxta hunc modum reliqui facient. ululantibus tu-
bis in profectionem. Quando autem congregandus est populus
simplex tubarum clangor erit et non concise ulula-
bunt. Filii aaron sacerdotis clangent tubis. Eritque
hoc legitimum sempiternum in generationibus uestris.
Si exieritis ad bellum de terra uestra contra hostes qui
dimicant aduersum uos clangetis ululantibus tubis
et erit recordatio uestri coram domino deo uestro. ut erua-
mini de manibus inimicorum uestrorum. Si quando habebitis
epulum et dies festos et kalendas canetis tubis super
holocaustis et pacificis uictimis ut sint uobis in
recordationem dei uestri. Ego dominus deus uester. Anno secundo
mense secundo uicesima die mensis eleuata est nubes
de tabernaculo federis. Profectique sunt filii israel per turmas
suas de deserto synai. et recubuit in solitudine nu-
bes pharan. Moueruntque primi castra iuxta imperium
domini per manum moysi. Filii iuda per turmas suas
quorum princeps erat naason filius aminadab. In
tribu filiorum ysachar princeps erat nathanahel
filius suar. In tribu zabulon erat princeps heliab
filius helon. Depositumque est tabernaculum quod portantes
egressi sunt filii gerson et merari. Profectique sunt
et filii ruben per turmas suas et ordinem. Quorum
princeps erat helisur filius sedeur. In tribu autem filiorum
israel symeon princeps fuit salamihel filius surisad-
dai. Porro in tribu gad erat princeps eliasaph filius
duel. Profectique sunt et caathite portantes sanctua-
rium. Tamdiu tabernaculum portabatur donec uenirent
ad erectionis locum. Mouerunt et castra filii effra-
im per turmas suas in quorum exercitu princeps erat
helisama filius amiud. In tribu autem filiorum manasse
princeps fuit gamalihel filius phadassur. Et in tribu
beniamin erat dux abidan filius gedeonis. Nouissi-
mi castrorum omnium profectique sunt filii dan per tur-
mas suas in quorum tribu princeps fuit ahiezer filius
amisaddai. In tribu autem filiorum aser erat princeps phe-
giel filius ochran. Et in tribu filiorum neptalim princeps
fuit ahira filius henan. Hec sunt castra et profectiones
filiorum israel per turmas suas quando egrediebantur. Dixit-
que moyses hobab filio raguel madianite cognato
suo. Proficiscimur ad locum quem dominus daturus
est nobis. Veni nobiscum ut benefaciamus tibi quia dominus
bona promisit israel. Cui ille respondit. Non uadam tecum sed
reuertar in terram meam in qua natus sum. Et ille. Noli
inquit nos relinquere. Tu enim nosti in quibus locis
per desertum castra ponere debeamus. et eris ductor noster.

Cumque nobiscum veneris quicquid optimum fuerit ex opibus quas nobis daturus est dominus dabimus tibi. Profecti sunt ergo de monte domini viam trium dierum. Archaque federis domini precedebat eos per dies tres providens castrorum locum. Nubes quoque domini super eos erat per diem cum incederent. Cumque elevaretur archa dicebat Moyses: Surge domine et dissipentur inimici tui et fugiant qui oderunt te a facie tua. Cum autem deponeretur aiebat: Revertere domine ad multitudinem exercitus Israel.

XI

Interea ortum est murmur populi quasi dolentium pro labore contra dominum. Quod cum audisset iratus est. Et accensus in eos ignis domini devoravit extremam castrorum partem. Cumque clamasset populus ad Moysen, oravit Moyses dominum et absorptus est ignis. Vocavitque nomen loci illius incensio, eo quod succensus fuisset contra eos ignis domini. Vulgus quippe promiscuum quod ascenderat cum eis flagravit desiderio carnium sedens et flens, iunctis sibi pariter filiis Israel, et ait: Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Recordamur piscium quos comedebamus in Egypto gratis. In mentem nobis veniunt cucumeres et pepones, porrique et cepe et allia. Anima nostra arida est; nichil aliud respiciunt oculi nostri nisi man. Erat autem man quasi semen coriandri coloris bdellii. Circuibatque populus et colligens illud frangebat mola sive terebat in mortario, coquens in olla et faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati. Cumque descenderet nocte super castra ros, descendebat pariter et man. Audivit ergo Moyses flentem populum per familias, singulos per hostia tentorii sui. Iratusque est furor domini valde. Sed et Moysi intolleranda res visa est. Et ait ad dominum: Cur afflixisti servum tuum? Quare non invenio gratiam coram te? Et cur imposuisti pondus universi populi huius super me? Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem vel genui eam ut dicas michi: Porta eos in sinu tuo sicut portare solet nutrix infantulum, et defer in terram quam iurasti patribus eorum? Unde michi carnes ut dem tante multitudini? Flent contra me dicentes: Da nobis carnes ut comedamus. Non possum solus sustinere omnem hunc populum quia gravis est michi. Sin aliter tibi videtur, obsecro ut interficias me et inveniam gratiam in oculis tuis ne tantis afficiar malis. Et dixit dominus ad Moysen: Congrega michi lxx viros de senioribus Israel quos tu nosti quod senes populi sint ac magistri, et duces eos ad hostium tabernaculi federis, faciesque ibi stare tecum ut descendam et loquar tibi. Et auferam de spiritu tuo tradamque eis ut sustentent tecum onus populi et non tu solus graveris. Populo quoque dices: Sanctificamini. Cras comedetis carnes. Ego enim audivi vos dicere: Quis dabit nobis escas carnium? Bene nobis erat in Egypto. Ut det vobis dominus carnes et comedatis, non uno die nec duobus vel v aut x nec xx quidem, sed usque ad mensem dierum, donec exeat per nares vestras et vertatur in nauseam, eo quod repuleritis dominum qui in medio vestri est et fleveritis coram eo dicentes: Quare egressi sumus ex Egypto? Et ait Moyses: Sexcenta milia peditum huius populi sunt, et tu dicis: Dabo eis esum carnium mense integro. Numquid ovium et boum multitudo cedetur ut possit sufficere ad cibum? vel omnes pisces maris in unum congregabuntur ut satient eos? Cui respondit dominus: Numquid manus domini invalida est? Iam nunc videbis utrum meus sermo opere compleatur. Venit igitur Moyses et narravit populo verba domini, congregans septuaginta viros de senioribus Israel quos stare fecit circa tabernaculum. Descenditque dominus per nubem et locutus est ad eum, auferens de spiritu qui erat in Moyse et dans lxx viris. Cumque requievisset in eis spiritus prophetaverunt nec ultra cessaverunt. Remanserant autem in castris duo viri, quorum unus vocabatur Heldad et alter Medad, super quos requievit spiritus. Nam et ipsi descripti fuerant et non exierant ad tabernaculum. Cumque prophetarent in castris, cucurrit puer et nuntiavit Moysi dicens: Heldad et Medad prophetant in castris. Statim Iosue filius Nun minister Moysi et electus e pluribus ait: Domine mi Moyses prohibe eos. At ille: Quid, inquit, emularis pro me? Quis tribuat ut omnis populus prophetet et det eis dominus spiritum suum? Reversusque est Moyses et maiores natu in castra. Ventus autem egrediens a domino arreptas trans mare coturnices detulit et demisit in castra itinere quantum uno die confici potest ex omni parte castrorum per circuitum, volabantque in aere duobus cubitis in altitudine super terram. Surgens ergo populus tota die illo et nocte et die altero congregavit coturnicum multitudinem, qui parum x coros, et siccaverunt eas per gyrum castrorum. Adhuc carnes erant in dentibus eorum nec defecerat huiuscemodi cibus, et ecce furor domini concitatus in populum percussit eum plaga magna nimis. Vocatusque est ille locus Sepulchra concupiscentie. Ibi enim sepelierunt populum qui desideraverat carnes. Egressi autem de Sepulchris concupiscentie venerunt in Aseroth et manserunt ibi.

XII

Locutaque est Maria et Aaron contra Moysen propter uxorem eius Ethiopissam et dixerunt: Num per solum Moysen locutus est dominus? Nonne et nobis similiter est locutus? Quod cum audisset dominus iratus est valde. Erat enim Moyses vir mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra. Statimque locutus est ad eum et Aaron et Mariam: Egredimini vos tantum tres ad tabernaculum federis. Cumque fuissent egressi, descendit dominus in columpna nubis et stetit in introitu tabernaculi vocans Aaron et Mariam. Qui cum issent dixit ad eos: Audite sermones meos. Si quis fuerit inter vos propheta domini, in visione apparebo ei vel per somnium loquar ad illum. At non talis servus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est. Ore enim ad os loquor ei et palam, et non per enigmata et figuras dominum videt. Quare igitur non timuistis detrahere servo meo Moysi? Iratusque contra eos abiit. Nubes quoque recessit que erat super tabernaculum. Et ecce Maria apparuit candens lepra. Ait ad Moysen: Obsecro domine mi ne imponas nobis hoc peccatum quod stulte commisimus, ne fiat hec quasi mortua et ut abortivum quod egreditur a vulva matris sue. Ecce iam medium carnis eius devorata est lepra. Clamavitque Moyses ad dominum dicens: Domine obsecro sa-

quasi nix. Cumque respexisset eam Aaron et vidisset perfusam lepra

sana eam. Cui respondit dominus. Si pater eius spuisset in faciem
eius, nonne debuerat saltem .vii. diebus rubore suffun-
di? Separetur .vii. diebus extra castra, et postea revocabitur. Exclu-
sa est itaque Maria extra castra .vii. diebus, et populus non est
motus de loco illo donec revocata est Maria.

XIII

Profectusque est populus de Aseroth
fixis tentoriis in deserto Pharan. Ibique locutus
est dominus ad Moysen dicens. Mitte viros qui considerent terram
Chanaan quam daturus sum filiis Israel, singulos de sin-
gulis tribubus ex principibus. Fecit Moyses quod dominus imperarat,
de deserto Pharan mittens principes viros, quorum
ista sunt nomina. De tribu Ruben Semmua filium
Zeccur. De tribu Symeon Saphat filium Huri. De tribu
Iuda Caleph filium Iephone. De tribu Ysachar Igal
filium Ioseph. De tribu Effraim Osee filium Nun. De tribu
Beniamin Phalti filium Raphu. De tribu Zabulon
Gediel filium Sodi. De tribu Ioseph sceptri Manasse Gad-
di filium Susi. De tribu Dan Ammiel filium Gemalli.
De tribu Aser Sur filium Michael. De tribu Neptalim
Napdi filium Vaphsi. De tribu Gad Guel filium Machi.
Hec sunt nomina virorum quos misit Moyses ad considerandam
terram Chanaan. Vocavitque Osee filium Nun Iosue.
Misit ergo eos Moyses ad considerandam terram Chanaan
et dixit ad eos. Ascendite per meridianam plagam. Cumque
veneritis ad montes, considerate terram qualis sit et
populum qui habitator est eius, utrum fortis sit an in-
firmus, pauci numero an plures, ipsa terra bona an
mala, urbes quales, murate an absque muris,
humus pinguis an sterilis, nemorosa an absque ar-
boribus. Confortamini et afferte nobis de fructibus
terre illius. Erat autem tempus quando iam precoque uve vesci
possunt. Cumque ascendissent, exploraverunt terram
a deserto Sin usque Rohob intrantibus Emath. Ascen-
deruntque ad meridiem et venerunt in Hebron ubi erant
Achimam et Sisai et Cholmai filii Enach. Nam He-
bron .vii. annis ante Chanim urbem Egypti condita
est. Pergentesque usque ad torrentem botri absciderunt
palmitem cum uva sua, quem portaverunt in vecte
duo viri. De malis quoque granatis et de ficis loci illius
tulerunt, qui appellatus est Nehel-eschol, id est torrens bot-
ri, eo quod botrum inde portassent filii Israel. Reversique ex-
ploratores terre post .xl. dies omni regione circuita
venerunt ad Moysen et Aaron et ad omnem cetum filiorum
Israel in desertum Pharan quod est in Chades. Locuti-
que sunt eis et omni multitudini ostenderunt fruc-
tus terre et narraverunt dicentes. Venimus in terram ad quam
misisti nos, que revera fluit lacte et melle, ut
ex his fructibus cognosci potest. Sed cultores fortissimos
habet et urbes grandes atque muratas. Stirpem
Enach vidimus ibi. Amalech habitat in meridie, Ethe-
us et Iebuseus et Amorreus in montanis. Chananeus vero mo-
ratur iuxta mare et circa fluenta Iordanis. Inter hec Caleph
compescens murmur populi qui oriebatur contra Moysen
ait. Ascendamus et possideamus terram, quoniam poterimus
optinere eam. Alii vero qui fuerant cum eo dicebant.
Nequaquam ad hunc populum valemus ascendere quia
fortior nobis est. Detraxeruntque terre quam inspexerant apud
filios Israel dicentes. Terra quam lustravimus devorat habitato-
res suos. Populus quem aspeximus procere stature est. Ibi
vidimus monstra quedam filiorum Enach de genere gigan-
teo, quibus comparati quasi locuste videbamur.

XIIII

Igitur vociferans omnis turba flevit nocte illa,
et murmurati sunt contra Moysen et Aaron cuncti filii Israel dicentes.
Utinam mortui essemus in Egypto, et in hac vasta so-
litudine. Utinam pereamus et non inducat nos dominus in
terram istam ne cadamus gladio et uxores ac liberi nostri
ducantur captivi. Nonne melius est reverti in Egyptum?
Dixeruntque alter ad alterum. Constituamus nobis ducem
et revertamur in Egyptum. Quo audito Moyses et Aaron
ceciderunt proni in terram coram omni multitudine
filiorum Israel. At vero Iosue filius Nun et Caleph filius Iephone
qui et ipsi lustraverant terram sciderunt vestimenta sua
et ad omnem multitudinem filiorum Israel locuti sunt. Terra
quam circuivimus valde bona est. Si propitius fuerit dominus in-
ducet nos in eam et tradet humum lacte et melle
manantem. Nolite rebelles esse contra dominum, neque timeatis
populum terre huius, quia sicut panem ita possumus eos devora-
re. Recessit ab illis omne presidium. Dominus nobiscum est,
nolite metuere. Cumque clamaret omnis multitu-
do et lapidibus vellet eos opprimere, apparuit gloria
domini super tectum federis videntibus cunctis filiis Israel.
Et dixit dominus ad Moysen. Usquequo detrahet mihi populus iste?
Quousque non credent mihi in omnibus signis que feci coram
eis? Feriam igitur pestilentia eos atque consumam. Te autem
faciam principem super gentem magnam et fortiorem quam
hec est. Et ait Moyses ad dominum. Ut audiant Egyptii
quorum medio eduxisti populum istum et habitatores terre huius
qui audierunt quod tu domine in populo isto sis et facie
videaris ad faciem, et nubes tua protegat illos et in
columpna nubis precedas eos per diem et in columpna
ignis per noctem, quod occideris tantam multitudinem quasi unum
hominem et dicant. Non poterat introducere populum istum in
terram pro qua iuraverat, ideo occidit eos in solitudine.
Magnificetur ergo fortitudo domini sicut iurasti dicens.
Dominus patiens et multe misericordie auferens iniquitatem
et scelera nullumque innoxium derelinquens. Qui
visitas peccata patrum in filios in tertiam et quartam
generationem. Dimitte obsecro peccatum populi huius secun-
dum magnitudinem misericordie tue, sicut propitius fuisti e-
gredientibus de Egypto usque ad locum istum. Dixitque
dominus. Dimisi iuxta verbum tuum. Vivo ego et imple-
bitur gloria domini universa terra. Attamen omnes homines
qui viderunt maiestatem meam et signa mea que feci in
Egypto et in solitudine et temptaverunt me iam per
.x. vices nec obedierunt voci mee, non videbunt
terram pro qua iuravi patribus eorum nec quisquam ex illis qui
detraxit mihi intuebitur eam. Servum meum Caleph qui
plenus alio spiritu secutus est me inducam in terram hanc quam
circuivit et semen eius possidebit eam. Quoniam Amalech-
ites et Chananeus habitant in vallibus. Cras movete
castra et revertimini in solitudinem per viam maris
Rubri. Locutusque est dominus ad Moysen et Aaron dicens. Usque-

multitudo pessima ista murmurat contra me? Querelas filiorum Israel audivi. Dic ergo eis: Vivo ego, ait Dominus: sicut locuti estis audiente me, sic faciam vobis. In solitudine hac iacebunt cadavera vestra. Omnes qui numerati estis a viginti annis et supra, et murmurastis contra me, non intrabitis terram super quam levavi manum meam ut habitare vos facerem, praeter Caleb filium Iephone et Iosue filium Nun. Parvulos autem vestros, de quibus dixistis quod praede hostibus forent, introducam, ut videant terram que vobis displicuit. Vestra autem cadavera iacebunt in solitudine. Filii vestri erunt vagi in deserto annis quadraginta, et portabunt fornicationem vestram, donec consumantur cadavera patrum in deserto, iuxta numerum quadraginta dierum quibus considerastis terram: annus pro die imputabitur. Et quadraginta annis recipietis iniquitates vestras, et scietis ultionem meam: quoniam sicut locutus sum, ita faciam omni multitudini huic pessime, que consurrexit adversum me: in solitudine hac deficiet, et morietur. Igitur omnes viri quos miserat Moyses ad contemplandam terram, et qui reversi murmurare fecerant contra eum omnem multitudinem, detrahentes terre quod esset mala, mortui sunt atque percussi in conspectu Domini. Iosue autem filius Nun et Caleb filius Iephone vixerunt ex omnibus qui perrexerant ad considerandam terram. Locutusque est Moyses universa verba hec ad omnes filios Israel, et luxit populus nimis. Et ecce mane primo surgentes ascenderunt verticem montis, atque dixerunt: Parati sumus ascendere ad locum de quo Dominus locutus est, quia peccavimus. Quibus Moyses: Cur, inquit, transgredimini verbum Domini, quod vobis non cedet in prosperum? Nolite ascendere: non enim est Dominus vobiscum, ne corruatis coram inimicis vestris. Amalechites et Chananeus ante vos sunt, quorum gladio corruetis, eo quod nolueritis acquiescere Domino: nec erit Dominus vobiscum. At illi contenebrati ascenderunt in verticem montis. Archa autem testamenti Domini et Moyses non recesserunt de castris. Descenditque Amalechites et Chananeus, qui habitabat in montibus: et percutiens eos atque concidens persecutus est eos usque Horma.

XV

Locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere ad filios Israel, et dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram habitationis vestre quam ego dabo vobis, et feceritis oblationem Domino in holocaustum aut victimam, vota solventes, vel sponte offerentes munera, aut in sollempnitatibus vestris adolentes odorem suavitatis Domino, de bobus sive de ovibus: offeret quicumque immolaverit victimam, sacrificium simile decimam partem ephi, conspersam oleo, quod mensuram habebit quartam partem hin: et vinum ad liba fundenda eiusdem mensure dabit in holocaustum sive in victimam. Per agnos singulos et arietes erit sacrificium simile duarum decimarum, que conspersa sit oleo tertie partis hin: et vinum ad libamentum tertie partis eiusdem mensure offeret in odorem suavitatis Domino. Quando vero de bobus feceris holocaustum aut hostiam, ut impleas votum vel pacificas victimas, dabis per singulos boves simile tres decimas conspersae oleo, quod habeat medium mensure hin, et vinum ad liba fundenda eiusdem mensure in oblationem suavissimi odoris Domino. Sic facietis per singulos boves et arietes et agnos et hedos. Tam indigene quam peregrini eodem ritu offerent sacrificia. Unum preceptum erit atque iudicium tam vobis quam advenis terre. Locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Cum veneritis in terram quam dabo vobis, et comederitis de panibus regionis illius, separabitis primitias Domino de cibis vestris. Sicut de areis primitias separatis, ita et de pulmentis dabitis primitiva Domino. Quod si per ignorantiam preterieritis quidquam horum que locutus est Dominus ad Moysen, et mandavit per eum ad vos, a die qua cepit iubere et ultra, oblitaque fuerit facere multitudo: offeret vitulum de armento, holocaustum in odorem suavissimum Domino, et sacrificium eius ac liba, ut cerimonie postulant, hircumque pro peccato: et rogabit sacerdos pro omni multitudine filiorum Israel, et dimittetur eis, quoniam non sponte peccaverunt, nichilominus offerentes incensum Domino pro se et pro peccato atque errore suo: et dimittetur universe plebi filiorum Israel, et advenis qui peregrinantur inter eos, quoniam culpa est omnis populi per ignorantiam. Quod si anima una nesciens peccaverit, offeret capram anniculam pro peccato suo: et deprecabitur pro ea sacerdos, quod inscia peccaverit coram Domino: impetrabitque ei veniam, et dimittetur illi. Tam indigenis quam advenis una lex erit omnium qui peccaverint ignorantes. Anima vero que per superbiam aliquid commiserit, sive civis sit ille sive peregrinus, quoniam adversus Dominum rebellis fuit, peribit de populo suo. Verbum enim Domini contempsit, et preceptum illius fecit irritum: ideo delebitur, et portabit iniquitatem suam. Factum est autem, cum essent filii Israel in solitudine, et invenissent hominem colligentem ligna in die sabbati, obtulerunt eum Moysi et Aaron et universe multitudini. Qui recluserunt eum in carcerem, nescientes quid super eo facere deberent. Dixitque Dominus ad Moysen: Morte moriatur homo iste: obruat eum lapidibus omnis turba extra castra. Cumque eduxissent eum foras, obruerunt lapidibus, et mortuus est sicut preceperat Dominus. Dixit quoque Dominus ad Moysen: Loquere filiis Israel, et dices ad eos ut faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas iacinctinas: quas cum viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, nec sequantur cogitationes suas et oculos per res varias fornicantes, sed magis memores preceptorum Domini faciant ea, sintque sancti Deo suo. Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Egypti, ut essem Deus vester.

XVI

Ecce autem Chore filius Ysaar, filii Caath, filii Levi, et Dathan atque Abiron filii Heliab, Hon quoque filius Pheleth de filiis Ruben, surrexerunt contra Moysen, aliique filiorum Israel ducenti quinquaginta viri proceres synagoge, et qui tempore concilii per nomina vocabantur. Cumque stetissent adversum Moysen et Aaron, dixerunt: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, et in ipsis est Dominus: cur elevamini super populum Domini? Quod cum audisset Moyses, cecidit pronus in faciem. Locutusque est ad Chore et ad omnem multitudinem: Mane, inquit, notum faciet Dominus qui ad se pertineant, et sanctos applicabit sibi: et quos elegerit, appropinquabunt ei. Hoc igitur facite: tollat unusquisque thuribula sua, tu Chore et omne concilium tuum: et hausto cras igne, ponite desuper thymiamata coram Domino, et quemcumque

elegit ipse erit sanctus. Multum erigimini filii levi.
Dixitque rursum ad chore: Audite filii levi. Numquid parum
vobis est quod separavit vos deus israel ab omni populo et iunxit
sibi ut serviretis ei in cultu tabernaculi et staretis coram
frequentia populi et ministraretis ei? Idcirco fecit ad se
accedere te et omnes fratres tuos filios levi ut vobis etiam sacerdo-
tium vendicetis et omnis globus tuus stet contra dominum. Quid
est enim aaron ut murmuretis contra eum? Misit ergo moyses
ut vocaret dathan et abiron filios heliab. Qui responde-
runt: Non venimus. Numquid parum est tibi quod eduxisti
nos de terra que lacte et melle manabat ut occideres nos
in deserto nisi et dominatus fueris nostri? Revera induxisti nos
in terram que fluit rivis lactis et mellis et dedisti
nobis possessiones agrorum et vinearum. An et oculos nostros
vis eruere? Non venimus. Iratusque moyses valde ait ad
dominum: Ne respicias sacrificia eorum. Tu scis quod ne asel-
lum quidem umquam acceperim ab eis nec afflixerim quem-
piam eorum. Dixitque ad chore: Tu et omnis congre-
gatio tua state seorsum coram domino et aaron die
crastino separatim. Tollite singuli thuribula vestra
et ponite super ea incensum offerentes domino ccl
thuribula. Aaron quoque teneat thuribulum suum. Quod
cum fecissent stantibus moyse et aaron et coacervassent ad-
versum eos omnem multitudinem ad ostium taberna-
culi apparuit cunctis gloria domini. Locutusque est dominus ad moysen
et aaron et ait: Separamini de medio congregationis hu-
ius ut eos repente disperdam. Qui ceciderunt proni in faciem
atque dixerunt: Fortissime deus spirituum universe carnis
num uno peccante contra omnes ira tua desaeviet? Et
ait dominus ad moysen: Precipe universo populo ut separetur
a tabernaculis chore et dathan et abiron. Surrexit-
que moyses et abiit ad dathan et abiron et sequentibus
eum senioribus israel dixit ad turbam: Recedite a ta-
bernaculis hominum impiorum et nolite tangere que ad eos
pertinent ne involvamini in peccatis eorum. Cumque
recessissent a tentoriis eorum per circuitum dathan et
abiron egressi stabant in introitu papilionum suorum
cum uxoribus et liberis omnique frequentia. Et ait moyses:
In hoc scietis quod dominus miserit me ut facerem universa
que cernitis et non ex proprio ea corde protulerim. Si consue-
ta hominum morte interierint et visitaverit eos
plaga qua et ceteri visitari solent non misit me dominus. Si
autem novam rem fecerit dominus ut aperiens terra os suum deglu-
tiat eos et omnia que ad illos pertinent descenderintque
viventes in infernum scietis quod blasphemaverint
dominum. Confestim igitur ut cessavit loqui dis-
rupta est terra sub pedibus eorum et aperiens os suum devo-
ravit illos cum tabernaculis suis et universa substantia eorum.
Descenderuntque vivi in infernum operti humo et peri-
erunt de medio multitudinis. At vero omnis israel qui
stabat per gyrum fugit a clamore pereuntium dicens:
Ne forte et nos terra deglutiat. Sed et ignis egressus a
domino interfecit ducentos quinquaginta viros qui offerebant
incensum. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Precipe
eleazaro filio aaron sacerdoti ut tollat thuri-
bula que iacent in incendio et ignem huc illucque
dispergat quoniam sanctificata sunt in mortibus peccatorum. Producat-
que ea in laminas et affigat altari eo quod oblatum sit
eis incensum domino et sanctificata sint ut cernant ea pro signo
et monimento filii israel. Tulit ergo eleazar sacerdos thu-
ribula enea in quibus obtulerant hii quos incendium
devoravit et produxit ea in laminas affigens altari
ut haberent postea filii israel quibus commonerentur
ne quis accedat alienigena et qui non est de semine aaron
ad offerendum incensum domino ne patiatur sicut
passus est chore et omnis multitudo eius loquente domino
ad moysen. Murmuravit autem omnis multitudo filiorum
israel sequenti die contra moysen et aaron dicens: Vos interfecistis
populum domini. Cumque oriretur seditio et tumultus incre-
sceret moyses et aaron fugerunt ad tabernaculum federis. Quod
postquam ingressi sunt operuit nubes tabernaculum et
apparuit gloria domini. Dixitque dominus ad moysen et aaron: Rece-
dite de medio multitudinis huius etiam nunc delebo eos.
Cumque iacerent in terra dixit moyses ad aaron: Tolle thu-
ribulum et hausto igne de altari mitte incensum
desuper pergens cito ad populum ut roges pro eis. Iam enim
egressa est ira a domino et plaga desevit. Quod cum fecisset
aaron et cucurrisset ad mediam multitudinem quam iam
vastabat incendium obtulit thymiama et stans
inter mortuos et viventes pro populo deprecatus est et
plaga cessavit. Fuerunt autem qui percussi sunt xiiii
milia hominum et septingenti absque his qui perierant
in seditione chore. Reversusque est aaron ad moysen
ad ostium tabernaculi federis postquam quievit interitus.

XVII

Et locutus est dominus ad moysen dicens:
Loquere ad filios israel et accipe ab eis virgas sin-
gulas xii et uniuscuiusque nomen superscribes virge sue.
Nomen autem aaron erit in tribu levi et una virga cunc-
tas eorum familias continebit. Ponesque eas in taber-
naculo federis coram testimonio ubi loquar ad te. Quem
ex his elegero germinabit virga eius et cohibebo a me
querimonias filiorum israel quibus contra vos murmurant.
Locutusque est moyses ad filios israel et dederunt ei omnes principes
per singulas tribus. Fueruntque virge xii absque virga aa-
ron. Quas cum posuisset moyses coram domino in tabernaculo
testimonii sequenti die regressus invenit germi-
nasse virgam aaron in domo levi et turgentibus
gemmis eruptant flores. Qui foliis dilatatis
amygdala deformati sunt. Protulit ergo moyses omnes
virgas de conspectu domini ad cunctos filios israel.
Videruntque et receperunt singuli virgas suas. Dixitque
dominus ad moysen: Refer virgam aaron in tabernaculum testimo-
nii ut servetur ibi in signum rebellium filiorum israel
et quiescant querele eorum a me ne moriantur. Fecitque
moyses sicut preceperat dominus. Dixerunt autem filii israel ad moysen:
Ecce consumpti sumus omnes perivimus. Quicumque acce-
dit ad tabernaculum domini moritur. Num usque ad interne-
tionem cuncti delendi sumus?

XVIII

Dixitque dominus ad aaron: Tu et filii tui et domus patris
tui tecum portabitis iniquitatem sanctuarii
et tu et filii tui simul sustinebitis peccata sacerdo-
tii vestri. Sed et fratres tuos de tribu levi et sceptrum

patris tui sume tecum, presto sint ac ministrent tibi. Tu autem et filii tui ministrabitis in tabernaculo testimonii. Excubabuntque levite ad precepta tua et ad cuncta opera tabernaculi: ita dumtaxat ut ad vasa sanctuarii et altare non accedant, ne et illi moriantur et vos pereatis simul. Sint autem tecum et excubent in custodiis tabernaculi, et in omnibus ceremoniis eius. Alienigena non miscebitur vobis. Excubate in custodia sanctuarii et in ministerio altaris: ne oriatur indignatio super filios Israel. Ego dedi vobis fratres vestros levitas de medio filiorum Israel, et tradidi donum domino, ut serviant in ministeriis tabernaculi eius. Tu autem et filii tui custodite sacerdotium vestrum: et omnia que ad cultum altaris pertinent et intra velum sunt per sacerdotes administrabuntur. Si quis externus accesserit, occidetur. Locutusque est dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiam primitiarum mearum. Omnia que sanctificantur a filiis Israel tradidi tibi et filiis tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna. Hoc ergo accipies de his que sanctificantur et oblata sunt domino. Omnis oblatio et sacrificium et quicquid pro peccato atque delicto redditur michi, et cedit in sancta sanctorum, tuum erit et filiorum tuorum. In sanctuario comedes illud: mares tantum edent ex eo, quia consecratum est tibi. Primitias autem quas voverint et obtulerint filii Israel dedi tibi et filiis ac filiabus tuis iure perpetuo. Qui mundus est in domo tua vescetur eis. Omnem medullam olei et vini ac frumenti, quicquid offerunt primitiarum domino, tibi dedi. Universa frugum initia, que gignit humus et domino deportantur, cedent in usus tuos. Qui mundus est in domo tua vescetur eis. Omne quod ex voto reddiderint filii Israel tuum erit. Quicquid primum erumpet e vulva cuncte carnis, quod offerunt domino, sive ex hominibus sive de pecoribus fuerit, tui iuris erit: ita dumtaxat ut pro hominis primogenito pretium accipias, et omne animal quod immundum est redimi facias. Cuius redemptio erit post unum mensem siclis argenti quinque pondere sanctuarii. Siclus viginti obolos habet. Primogenitum autem bovis et ovis et capre non facies redimi, quia sanctificata sunt domino. Sanguinem eorum fundes super altare, et adipes adolebis in odorem suavissimum domino. Carnes vero in usum tuum cedent. Sicut pectusculum consecratum et armus dexter, tua erunt. Omnes primitias sanctuarii, quas offerunt filii Israel domino, tibi dedi et filiis ac filiabus tuis iure perpetuo. Pactum salis est sempiternum coram domino tibi et filiis tuis. Dixitque dominus ad Aaron: In terra eorum nichil possidebitis, nec habebitis partem inter eos. Ego pars et hereditas tua in medio filiorum Israel. Filiis autem levi dedi omnes decimas Israelis in possessionem, pro ministerio quo serviunt michi in tabernaculo federis, ut non accedant ultra filii Israel ad tabernaculum federis, nec committant peccatum mortiferum, solis filiis levi michi in tabernaculo servientibus et portantibus peccata populi. Legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Nichil aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum et necessaria separavi. Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Precipe levitis atque denuntia:

Cum acceperitis a filiis Israel decimas quas dedi vobis, primitias earum offerte domino, id est decimam partem decime, ut reputetur vobis in oblationem primitiarum, tam de areis quam de torcularibus; et universis quorum accipitis primitias offerte domino, et date Aaron sacerdoti. Omnia que offeretis ex decimis et in donaria domini separabitis optima et electa erunt. Dicesque ad eos: Si preclara et meliora queque obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis quasi de area et torculari dederitis primitias; et comedetis eas in omnibus locis vestris, tam vos quam familie vestre, quia pretium est pro ministerio quo servitis in tabernaculo testimonii. Et non peccabitis super hoc, egregia vobis et pinguia reservantes, ne polluatis oblationes filiorum Israel et moriamini.

XIX

Locutusque est dominus ad Moysen et Aaron dicens: Ista est religio victime quam constituit dominus. Precipe filiis Israel ut adducant ad te vaccam rufam etatis integre, in qua nulla sit macula, nec portaverit iugum. Tradetisque eam Eleazaro sacerdoti. Qui eductam extra castra immolabit in conspectu omnium, et tingens digitum in sanguine eius asperget contra fores tabernaculi septem vicibus, comburetque eam cunctis videntibus, tam pelle et carnibus eius quam sanguine et fimo flamme tradita. Lignum quoque cedrinum et ysopum coccumque bis tinctum sacerdos mittet in flammam que vaccam vorat. Et tunc demum lotis vestibus et corpore suo ingredietur in castra, commaculatusque erit usque ad vesperum. Sed et ille qui combusserit eam lavabit vestimenta sua et corpus, et immundus erit usque ad vesperam. Colliget autem vir mundus cineres vacce, et effundet eos extra castra in loco purissimo, ut sint multitudini filiorum Israel in custodiam, et aquam aspersionis, quia pro peccato vacca combusta est. Cumque laverit qui vacce portaverit cineres vestimenta sua, immundus erit usque ad vesperam. Habebunt hoc filii Israel et advene qui habitant inter eos sanctum iure perpetuo. Qui tetigerit cadaver hominis et propter hoc septem diebus fuerit immundus, aspergetur ex hac aqua die tertio et septimo, et sic mundabitur. Si die tertio aspersus non fuerit, septimo non poterit emundari. Omnis qui tetigerit humane anime morticinum, et aspersus hac commixtione non fuerit, polluet tabernaculum domini, et peribit ex Israel; quia aqua expiationis non est aspersus, immundus erit, et manebit spurcitia eius super eum. Ista est lex hominis qui moritur in tabernaculo: Omnes qui ingrediuntur tentorium illius et universa vasa que ibi sunt polluta erunt septem diebus. Vas quod non habuerit operculum nec ligaturam desuper immundum erit. Si quis tetigerit cadaver in agro occisi hominis, aut per se mortui, sive os illius vel sepulcrum, immundus erit septem diebus. Tollentque de cineribus combustionis atque peccati, et mittent aquas vivas super eos in vas. In quibus cum homo mundus tinxerit ysopum, asperget ex eo omne tentorium et cunctam supellectilem, et homines huiuscemodi contagione pollutos. Atque hoc modo mundus lustrabit immundum tertio et septimo die. Expiatusque die septimo

ī uas omne

lavabit se et vestimenta sua et inmundus erit usque ad vesperum. Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio ecclesiae, quia sanctuarium Domini polluit et non est aqua lustrationis aspersus. Erit hoc praeceptum legitimum sempiternum. Ipse quoque qui aspergit aquas lavabit vestimenta sua. Omnis autem qui tetigerit aquas expiationis inmundus erit usque ad vesperam. Quicquid tetigerit inmundus inmundum faciet, et anima quae horum quippiam tetigerit inmunda erit usque ad vesperum.

XX

Veneruntque filii Israhel et omnis multitudo in desertum Sin mense primo, et mansit populus in Cades. Mortuaque est ibi Maria et sepulta in eodem loco. Cumque indigeret aqua populus, convenerunt adversum Mosen et Aaron et versi in seditionem dixerunt: Utinam perissemus inter fratres nostros coram Domino. Cur eduxistis ecclesiam Domini in solitudinem, ut et nos et nostra iumenta moriantur? Quare nos fecistis ascendere de Aegypto et adduxistis in locum istum pessimum qui seri non potest, qui nec ficum gignit nec vineas nec mala granata, insuper et aquam non habet ad bibendum? Ingressusque Moses et Aaron dimissa multitudine tabernaculum foederis corruerunt proni in terram clamaveruntque ad Dominum atque dixerunt: Domine Deus, audi clamorem huius populi et aperi eis thesaurum tuum, fontem aquae vivae, ut satiati cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini super eos. Locutusque est Dominus ad Mosen dicens: Tolle virgam et congrega populum, tu et Aaron frater tuus, et loquimini ad petram coram eis, et illa dabit aquas. Cumque eduxeris aquam de petra, bibet omnis multitudo et iumenta eius. Tulit igitur Moses virgam quae erat in conspectu Domini, sicut praeceperat ei, congregata multitudine ante petram, dixitque eis: Audite rebelles et increduli: num de petra hac vobis poterimus aquam eicere? Cumque elevasset Moses manum percutiens virga bis silicem, egressae sunt aquae largissimae ita ut populus biberet et iumenta. Dixitque Dominus ad Mosen et Aaron: Quia non credidistis mihi ut sanctificaretis me coram filiis Israhel, non introducetis hos populos in terram quam dabo eis. Haec est aqua contradictionis, ubi iurgati sunt filii Israhel contra Dominum et sanctificatus est in eis. Misit interea nuntios Moses de Cades ad regem Edom qui dicerent: Haec mandat frater tuus Israhel: Nosti omnem laborem qui adprehenderit nos, quo modo descenderint patres nostri in Aegyptum et habitaverimus ibi multo tempore, adflixerintque nos Aegyptii et patres nostros, et quo modo clamaverimus ad Dominum et exaudierit nos miseritque angelum qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in urbe Cades, quae est in extremis finibus tuis positi, obsecramus ut nobis transire liceat per terram tuam. Non ibimus per agros nec per vineas, nec bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dextram nec ad sinistram declinantes, donec transeamus terminos tuos. Cui respondit Edom: Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi. Dixeruntque filii Israhel: Per tritam gradiemur viam, et si biberimus aquas tuas nos et pecora nostra, dabimus quod iustum est. Nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transeamus. At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius cum infinita multitudine et manu forti, nec voluit adquiescere deprecanti ut concederet transitum per fines suos. Quam ob rem divertit ab eo Israhel. Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in finibus terrae Edom, ubi locutus est Dominus ad Mosen: Pergat, inquit, Aaron ad populos suos. Non enim intrabit terram quam dedi filiis Israhel, eo quod incredulus fuerit ori meo ad aquas contradictionis. Tolle Aaron et filium eius cum eo et duces eos in montem Hor. Cumque nudaveris patrem veste sua, indues ea Eleazarum filium eius, et Aaron colligetur et morietur ibi. Fecit Moses ut praeceperat Dominus et ascenderunt in montem Hor coram omni multitudine. Cumque Aaron spoliasset vestibus suis, induit eis Eleazarum filium eius. Illo autem mortuo in montis supercilio, descendit cum Eleazaro. Omnis autem multitudo videns occubuisse Aaron flevit super eo triginta diebus per cunctas familias suas.

XXI

Quod cum audisset Chananeus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, venisse scilicet Israhel per exploratorum viam, pugnavit contra illum et victor existens duxit ex eo praedam. At Israhel voto se Domino obligans ait: Si tradideris populum istum in manu mea, delebo urbes eius. Exaudivitque Dominus preces Israhel et tradidit Chananeum, quem ille interfecit subversis urbibus eius, et vocavit nomen loci illius Horma, id est anathema. Profecti sunt autem et de monte Hor per viam quae ducit ad mare Rubrum, ut circumirent terram Edom. Et taedere coepit populum itineris ac laboris, locutusque contra Deum et Mosen ait: Cur eduxisti nos de Aegypto ut moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquae; anima nostra iam nausiat super cibo isto levissimo. Quam ob rem misit Dominus in populum ignitos serpentes, ad quorum plagas et mortes plurimorum venerunt ad Mosen atque dixerunt: Peccavimus quia locuti sumus contra Dominum et te; ora ut tollat a nobis serpentes. Oravitque Moses pro populo, et locutus est Dominus ad eum: Fac serpentem aeneum et pone eum pro signo; qui percussus aspexerit eum vivet. Fecit ergo Moses serpentem aeneum et posuit pro signo, quem cum percussi aspicerent sanabantur. Profectique filii Israhel castrametati sunt in Oboth, unde egressi fixere tentoria in Ieabarim, in solitudine quae respicit Moab contra orientalem plagam. Et inde moventes venerunt ad torrentem Zared, quem relinquentes castrametati sunt contra Arnon, quae est in deserto et prominet in finibus Amorrei; siquidem Arnon terminus est Moab, dividens Moabitas et Amorreos. Unde dicitur in libro bellorum Domini: Sicut fecit in mari Rubro, sic faciet in torrentibus Arnon. Scopuli torrentium inclinati sunt ut requiescerent in Ar et recumberent in finibus Moabitarum. Ex eo loco apparuit puteus super quo locutus est Dominus ad Mosen: Congrega populum et dabo ei aquam. Tunc cecinit Israhel carmen istud: Ascendat puteus. Concinebant: Puteus quem foderunt principes et paraverunt duces multitudinis in datore legis et in baculis suis.

sunt. Profectique sunt de solitudine Mathana. De Mathana in Nahaliel. De Nahaliel in Bamoth. Bamoth vallis est in regione Moab in vertice Phasga quod respicit contra desertum. Misit autem Israel nuntios ad Seon regem Amorreorum dicens: Obsecro ut transire mihi liceat per terram tuam. Non declinabimus in agros et vineas; non bibemus aquas ex puteis. Via regia gradiemur donec transeamus terminos tuos. Qui concedere noluit ut transiret Israel per fines suos. Quin potius exercitu congregato egressus est obviam in desertum et venit in Iasa, pugnavitque contra eum. A quo percussus est in ore gladii, et possessa est terra eius ab Arnon usque Iebboc et filios Ammon, quia forti presidio tenebantur termini Ammonitarum. Tulit ergo Israel omnes civitates eius, et habitavit in urbibus Amorrei, in Esebon scilicet et viculis eius. Urbs Esebon fuit regis Seon Amorrei, qui pugnavit contra regem Moab, et tulit omnem terram que dicionis illius fuerat usque ad Arnon. Idcirco dicitur in proverbio: Venite in Esebon; edificetur et construatur civitas Seon. Ignis egressus est de Esebon, flamma de oppido Seon, et devoravit Arnon Moabitarum et habitatores excelsorum Arnon. Ve tibi Moab; peristi, popule Chamos. Dedit filios eius in fugam, et filias in captivitatem regi Amorreorum Seon. Iugum ipsorum disperiit ab Esebon usque Dibon; lassi pervenerunt in Nophe et usque Medaba. Habitavit itaque Israel in terra Amorrei. Misitque Moyses qui explorarent Iazer, cuius ceperunt viculos, et possederunt habitatores. Verteruntque se et ascenderunt per viam Basan, et occurrit eis Og rex Basan cum omni populo suo pugnaturus in Edrai. Dixitque Dominus ad Moysen: Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum et omnem populum ac terram eius, facies illi sicut fecisti Seon regi Amorreorum habitatori Esebon. Percusserunt igitur et hunc cum filiis suis universumque populum eius usque ad internecionem, et possederunt terram illius.

XXII

Profectique castra metati sunt in campestribus Moab, ubi trans Iordanem Iericho sita est. Videns autem Balach filius Sephor omnia que fecerat Israel Amorreo, et quod pertimuissent eum Moabite, et impetum eius ferre non possent, dixit ad maiores natu Madian: Ita delebit hic populus omnes qui in nostris finibus commorantur, quomodo solet bos herbas carpere usque ad radices. Ipse autem erat rex eo tempore in Moab. Misit ergo nuntios ad Balaam filium Beor ariolum, qui habitabat super flumen terre filiorum Ammon, ut vocarent eum et dicerent: Ecce egressus est populus ex Egypto, qui operuit superficiem terre, sedens contra me. Veni igitur et maledic populo huic, quia fortior me est, si quomodo possim percutere et eicere eum de terra mea. Novi enim quod benedictus sit cui benedixeris, et maledictus in quem maledicta congesseris. Perrexerunt seniores Moab et maiores natu Madian habentes divinationis pretium in manibus. Cumque venissent ad Balaam et narrassent ei omnia verba Balac, ille respondit: Manete hic nocte, et respondebo quicquid mihi dixerit Dominus. Manentibus illis apud Balaam, venit Deus et dixit ad eum: Quid sibi volunt homines isti apud te? Respondit: Balach filius Sephor rex Moabitarum misit ad me dicens: Ecce populus qui egressus est de Egypto operuit superficiem terre. Veni et maledic ei, si quomodo possim pugnans abigere eum. Dixitque Deus ad Balaam: Noli ire cum eis, neque maledicas populo, quia benedictus est. Qui mane consurgens dixit ad principes: Ite in terram vestram, quia prohibuit me Dominus venire vobiscum. Reversi principes dixerunt ad Balach: Noluit Balaam venire nobiscum. Rursum ille multo plures et nobiliores quam ante miserat misit. Qui cum venissent ad Balaam dixerunt: Sic dicit Balac filius Sephor: Ne cuncteris venire ad me, paratum honorare te, et quicquid volueris dabo tibi. Veni et maledic populo huic. Respondit Balaam: Si dederit mihi Balac domum suam plenam argenti et auri, non potero immutare verbum Domini Dei mei, ut vel plus vel minus loquar. Obsecro ut hic maneatis etiam hac nocte, ut scire queam quid mihi rursum respondeat Dominus. Venit ergo Deus ad Balaam nocte et ait ei: Si vocare te venerunt homines isti, surge et vade cum eis, ita dumtaxat ut quod tibi precepero facias. Surrexit Balaam mane, et strata asina profectus est cum eis. Et iratus est Deus. Stetitque angelus Domini in via contra Balaam, qui sedebat asine, et duos pueros habebat secum. Cernens asina angelum stantem in via evaginato gladio, avertit se de itinere et ibat per agrum. Quam cum verberaret Balaam et vellet ad semitam reducere, stetit angelus in angustiis duarum maceriarum quibus vinee cingebantur. Quem videns asina iunxit se parieti et attrivit sedentis pedem. At ille iterum verberabat. Et nihilominus angelus ad locum angustum transiens, ubi nec ad dexteram nec ad sinistram poterat deviari, obvius stetit. Cumque vidisset asina stantem angelum, concidit sub pedibus sedentis. Qui iratus vehementius cedebat fuste latera eius. Aperuitque Dominus os asine, et locuta est: Quid feci tibi? Cur percutis me ecce iam tertio? Respondit Balaam: Quia commeruisti et illusisti mihi. Utinam haberem gladium ut te percuterem. Dixitque asina: Nonne animal tuum sum, cui semper sedere consuevisti usque in presentem diem? Dic quid simile umquam fecerim tibi. At ille ait: Numquam. Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, et vidit angelum stantem in via evaginato gladio in manu tenentem, adoravitque eum pronus in terram. Cui angelus: Cur, inquit, tertio verberasti asinam tuam? Ego veni ut adversarer tibi, quia perversa est via tua mihique contraria. Et nisi asina declinasset de via, dans locum resistenti, te occidissem et illa viveret. Dixit Balaam: Peccavi, nesciens quod tu stares contra me; et nunc si displicet tibi ut vadam, revertar. Ait angelus: Vade cum istis, et cave ne aliud quam precepero tibi loquaris. Ivit igitur cum principibus. Quod cum audisset Balac, egressus est in occursum eius in oppido Moabitarum, quod situm est in extremis finibus Arnon. Dixitque ad Balaam: Misi nuntios ut vocarent te. Cur non statim venisti ad me? An quia mercedem adventui tuo reddere nequeo? Cui ille respondit: Ecce adsum. Numquid aliud loqui potero nisi quod Deus posuerit in ore meo? Perrexerunt ergo simul, et venerunt in urbem que in extremis finibus regni eius erat. Cumque occidisset Balac boves et oves, misit ad Balaam et principes qui cum eo erant munera. Mane autem facto duxit eum ad excelsa Baal, et intuitus est extremam partem populi.

Alii habent: evaginatum gladium in manu tenentem

Ante: filios

XXIII. Dixitque balaam ad balac. Edifica mihi hic septem aras et para totidem vitulos eiusdem numeri arietes. Cumque fecisset iuxta sermonem balaam, imposuerunt simul vitulum et arietem super aram. Dixitque balaam ad balac. Sta paulisper iuxta holocaustum tuum donec vadam si forte occurrat mihi dominus, et quodcumque imperaverit loquar tibi. Cumque abisset velociter, occurrit ei deus. Locutusque ad eum balaam. Septem inquit aras erexi et imposui vitulum et arietem desuper. Dominus autem posuit verbum in ore eius et ait. Revertere ad balac et hec loqueris. Reversus invenit balac stantem iuxta holocaustum suum et omnes principes moabitarum. Assumptaque parabola sua dixit. De aram adduxit me balac rex moabitarum de montibus orientis. Veni inquit et maledic iacob, propera et detestare israhel. Quomodo maledicam cui non maledixit deus? Qua ratione detester quem dominus non detestatur? De summis silicibus videbo eum, et de collibus considerabo illum. Populus solus habitabit, et inter gentes non reputabitur. Quis dinumerare possit pulverem iacob et nosse numerum stirpis israhel? Moriatur anima mea morte iustorum, et fiant novissima mea horum similia. Dixitque balac ad balaam. Quid est hoc quod agis? Ut malediceres inimicis meis vocavi te, et tu contrario benedicis eis. Cui ille respondit. Num aliud possum loqui nisi quod iusserit dominus? Dixit ergo balac ad balaam. Veni mecum in alterum locum unde partem israhel videas et totum videre non possis; inde maledicito ei. Cumque duxisset eum in locum sublimem super verticem montis phasga, edificavit balaam septem aras et impositis super vitulis atque arietibus dixit ad balac. Sta hic iuxta holocaustum tuum donec ego pergam obvius. Cui cum dominus occurrisset posuissetque verbum in ore eius, ait. Revertere ad balac et hec loqueris ei. Reversus invenit eum stantem iuxta holocaustum suum et principes moabitarum cum eo. Ad quem balac. Quid inquit locutus est dominus? At ille assumpta parabola sua ait. Sta balac et ausculta, audi fili sephor. Non est deus quasi homo ut mentiatur, nec ut filius hominis ut mutetur. Dixit ergo et non faciet? Locutus est et non implebit? Ad benedicendum adductus sum, benedictionem prohibere non valeo. Non est ydolum in iacob, nec videtur simulacrum in israhel. Dominus deus eius cum eo est, et clangor victorie regis in illo. Dominus deus eduxit eum de egypto, cuius fortitudo similis est rinocerotis. Non est augurium in iacob, nec divinatio in israhel. Temporibus suis dicetur iacob et israheli quid operatus sit deus. Ecce populus ut leena consurget et quasi leo erigetur. Non accubabit donec devoret predam et occisorum sanguinem bibat. Dixitque balac ad balaam. Nec maledicas ei nec benedicas. Et ille. Nonne ait dixi tibi quod quicquid mihi deus imperaret hoc facerem? Et ait balac ad eum. Veni et ducam te ad alium locum, si forte placeat deo ut inde maledicas eis. Cumque duxisset eum super verticem montis phogor qui respicit solitudinem, dixit ei balaam. Edifica mihi hic septem aras et para totidem vitulos eiusdem numeri arietes per singulas aras. Fecit balac ut balaam dixerat, imposuitque vitulos et arietes per singulas aras.

XXIIII. Cumque vidisset balaam quod placeret domino ut benediceret israheli, nequaquam abiit ut ante perrexerat ut augurium quereret, sed dirigens contra desertum vultum suum et elevans oculos vidit israhel in tentoriis commorantem per tribus suas. Et irruente in se spiritu dei assumpta parabola ait. Dixit balaam filius beor, dixit homo cuius obturatus est oculus. Dixit auditor sermonum dei qui visionem omnipotentis intuitus est, qui cadit et sic aperiuntur oculi eius. Quam pulchra tabernacula iacob et tentoria tua israhel, ut valles nemorose, ut orti iuxta fluvios irrigui, ut tabernacula que fixit dominus, quasi cedri prope aquas. Fluet aqua de situla eius, et semen illius erit in aquas multas. Tolletur propter agag rex eius et auferetur regnum illius. Deus eduxit illum de egypto, cuius fortitudo similis est rinocerotis. Devorabunt gentes hostes illius, ossaque eorum confringent et perforabunt sagittis. Accubans dormivit ut leo, et quasi leena quam suscitare nullus audebit. Qui benedixerit tibi erit et ipse benedictus; qui maledixerit, in maledictione reputabitur. Iratusque balac contra balaam complosis manibus ait. Ad maledicendum inimicis meis vocavi te, quibus e contrario tertio benedixisti. Revertere ad locum tuum. Decreveram quidem magnifice honorare te, sed dominus privavit te honore disposito. Respondit balaam ad balac. Nonne nuntiis tuis quos misisti ad me dixi: si dederit mihi balac plenam domum suam argenti et auri, non potero preterire sermonem domini dei mei, ut vel boni quid vel mali proferam ex corde meo, sed quicquid dominus dixerit hoc loquar. Verumtamen pergens ad populum meum dabo consilium quid populus tuus huic populo faciat extremo tempore. Sumpta igitur parabola rursum ait. Dixit balaam filius beor, dixit homo cuius obturatus est oculus. Dixit auditor sermonum dei, qui novit doctrinam altissimi et visiones omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos. Videbo eum sed non modo, intuebor illum sed non prope. Orietur stella ex iacob et consurget virga de israhel et percutiet duces moab vastabitque omnes filios seth. Et erit idumea possessio eius. Hereditas seyr cedet inimicis suis; israhel vero fortiter aget. De iacob erit qui dominetur et perdat reliquias civitatis. Cumque vidisset amalech, assumens parabolam ait. Principium gentium amalech, cuius extrema perdentur. Vidit quoque cineum et assumpta parabola ait. Robustum quidem est habitaculum tuum, sed si in petra posueris nidum tuum et fueris electus de stirpe cayn, quamdiu poteris permanere? Assur enim capiet te. Assumptaque parabola iterum locutus est. Heu quis victurus est quando ista faciet deus? Venient de ytalia in trieribus, superabunt assyrios vastabuntque hebreos et ad extremum etiam ipsi peribunt. Surrexitque balaam et reversus est in locum suum; balac quoque via qua venerat rediit.

XXV. Morabatur autem israhel in sethim eo tempore et fornicatus est populus cum filiabus moab, que vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt et adoraverunt deos earum. Initiatusque est israhel beelphegor, et iratus dominus ait ad moysen. Tolle cunctos principes populi et suspende eos contra solem in patibulis, ut avertatur furor meus ab israhel. Dixitque moyses

ad iudices israel. Occidat unusquisque proximos suos
qui initiati sunt beelphegor. Et ecce unus de filiis israel intravit
coram fratribus suis ad scortum madianitem uidente moyse
et omni turba filiorum israel qui flebant ante fores tabernaculi. Quod
cum uidisset finees filius eleazari filii aaron sacerdotis sur-
rexit de medio multitudinis et arrepto pugione
ingressus est post uirum israhelitem in lupanar et perfo-
dit ambos simul uirum scilicet et mulierem in locis
genitalibus. Cessavitque plaga a filiis israel et occisi
sunt .xx. iiii. milia hominum. Dixitque dominus ad moysen.
Finees filius eleazari filii aaron sacerdotis avertit
iram meam a filiis israel quia zelo meo commotus est contra
eos ut non ipse delerem filios israel in zelo meo. Idcirco
loquere ad eum. Ecce do ei pacem foederis mei et erit
tam ipsi quam semini illius pactum sacerdotii sempiternum
quia zelatus est pro deo suo et expiavit scelus filiorum israel.
Erat autem nomen uiri israhelite qui occisus est cum madia-
nitide zambri filius salu dux de cognatione et tribu
symeonis. Porro mulier madianitis que pariter inter-
fecta est uocabatur cozbi filia sur principis nobilis-
simi madianitarum. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Ho-
stes uos sentiant madianite et percutite eos quia et
ipsi hostiliter egerunt contra uos et deceperunt insidiis
per ydolum phegor et cozbi filiam ducis madian
sororem suam que percussa est in die plage pro sacrilegio
Postquam noxiorum XXVI phegor
sanguis effusus est dixit dominus ad moysen et ad eleaza-
rum filium aaron sacerdotem. Numerate omnem sum-
mam filiorum israel a .xx. annis et supra per domos et cogna-
tiones suas. Cunctos qui possunt ad bella procedere.
Locuti sunt itaque moyses et eleazar sacerdos in campestribus
moab super iordanem contra iericho ad eos qui erant a .xx.
annis et supra. sicut dominus imperaverat. Quorum iste numerus
est. Ruben primogenitus israel. huius filius enoch a quo
familia enochitarum. et phallu a quo familia phal-
luitarum et esron a quo familia esronitarum et char-
mi a quo familia charmitarum. Hee sunt familie
de stirpe ruben quarum numerus inventus est .xl.
tria milia et septingenti .xxx. Filius phallu heliab fi-
lii huius namuel et dathan et abiron. Isti sunt dathan
et abiron principes populi. qui surrexerunt contra moysen et
aaron in seditione chore quando aduersum dominum re-
bellaverunt et aperiens terra os suum devoravit chore
morientibus plurimis quando conbussit ignis ducentos
quinquaginta uiros et factum est grande miraculum ut
chore pereunte filii eius non perirent. Filii symeon per
cognationes suas namuhel ab hoc familia namu-
elitarum. Iamin ab hoc familia iaminitarum. Iachin
ab hoc familia iachinitarum. Zare ab hoc familia
zareitarum. Saul ab hoc familia saulitarum. Hee sunt fa-
milie de stirpe symeon quarum omnis numerus fuit
.xx. duo milia ducenti. Filii gad per cognationes suas
Sephon ab hoc familia sephonitarum. Aggi ab hoc
familia aggitarum. Suni ab hoc familia sunitarum.
Ozni ab hoc familia oznitarum. Heri ab hoc familia
heritarum. Arod ab hoc familia aroditarum. Ariel
ab hoc familia arielitarum. Hee sunt familie gad.
quarum numerus fuit .xl. m. quingenti. Filii iuda her
et onan qui ambo mortui sunt in terra chanaan.
Fueruntque filii iuda per cognationes suas sela a quo fami-
lia selaitarum. phares a quo familia pharesitarum.
zare a quo familia zareitarum. Porro filii phares et
esrom a quo familia esromitarum et amul a quo familia
amulitarum. Hee sunt familie iuda quarum omnis numerus
.lxx. m. quingenti. Filii ysachar per cognationes
suas. Thola a quo familia tholaitarum. Phua a quo fami-
lia phuitarum. Iasub a quo familia iasubitarum.
Semram a quo familia semramitarum. Hee sunt cog-
nationes ysachar. quarum numerus fuit .lx. iiii. milia
ccc. Filii zabulon per cognationes suas. Sared
a quo familia sareditarum. Helon a quo familia he-
lonitarum. Ialel a quo familia ialelitarum. Hee sunt cognationes
zabulon quarum numerus fuit .lx. m. quingenti.
Filii ioseph per cognationes suas manasse et ephra-
im. De manasse ortus est machir a quo familia ma-
chiritarum. Machir genuit galaad a quo familia galaa-
ditarum. Galaad habuit filios. Iezer a quo familia ie-
zeritarum. et helech a quo familia helechitarum. et asriel a quo
familia asrielitarum. et sechem a quo familia sechemitarum.
et semida a quo familia semidaitarum. et epher a quo fami-
lia epheritarum. Fuit autem epher pater salphaat qui filios
non habebat. sed tantum filias quarum ista sunt nomina maala et noa
et egla et melcha et thersa. Hee sunt familie manasse
et numerus earum quinquaginta duo milia septingenti. Filii autem
ephraim per cognationes suas fuerunt hii. Suthala a quo
familia suthalaitarum. Becher a quo familia becheritarum.
Thehen a quo familia thehenitarum. Porro filius suthala
fuit heran a quo familia heranitarum. Hee sunt cognati-
ones filiorum ephraim quarum fuit numerus .xx. duo milia quinge-
ti. Isti sunt filii ioseph per familias suas. Filii benia-
min in cognationibus suis. Bale a quo familia bale-
itarum. Asbel a quo familia asbelitarum. Ahiram a quo fami-
lia ahiramitarum. Supham a quo familia suphamitarum.
Hupham a quo familia huphamitarum. Filii bale hered
et noeman. De hered familia hereditarum. De noeman
familia noemanitarum. Hii sunt filii beniamin per
cognationes suas quorum numerus fuit .xl. v. milia sexcenti.
Filii dan per cognationes suas. Suham a quo familia
suhamitarum. Hee sunt cognationes dan per familias
suas omnes fuerunt suhamite quorum numerus erat .l.
x. iiii. milia quadringenti. Filii aser per cognationes
suas. Iemna a quo familia iemnaitarum. Iessui a quo
familia iessuitarum. Brie a quo familia brieitarum. Filii
brie haber a quo familia haberitarum. Et melchiel a quo familia melchielitarum. Nomen autem filie
aser fuit sara. Hee cognationes filiorum aser et
numerus eorum quinquaginta iii. milia quadringenti. Filii
neptalim per cognationes suas. Iesiel a quo familia
iesielitarum. Guni a quo familia gunitarum. Ieser a quo
familia ieseritarum. Sellem a quo familia sellemitarum.
Hee sunt cognationes filiorum neptalim per familias
suas quorum numerus .xl. v. milia quadringenti. Ista est
summa filiorum israel qui recensiti sunt sexcenta milia

et mille septingenti triginta. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Istis dividetur terra iuxta numerum vocabulorum in possessiones suas. Pluribus maiorem partem dabis et paucioribus minorem. Singulis sicut nunc recensiti sunt tradetur possessio. Ita duntaxat ut sors terram tribubus dividat et familiis. Quicquid sorte contigerit hoc vel plures accipiant vel pauciores. Hic quoque est numerus filiorum levi per familias suas. Gerson a quo familia gersonitarum. Caath a quo familia caathitarum. Merari a quo familia meraritarum. Hee sunt familie levi. Familia lobni. Familia ebroni. Familia mooli. Familia musi. Familia chori. At vero caath genuit amram qui habuit uxorem iocabed filiam levi que nata est ei in egipto. Hec genuit viro suo amram filios aaron et moysen et mariam sororem eorum. De aaron orti sunt nadab et abiu et eleazar et ithamar. Quorum nadab et abiu mortui sunt cum obtulissent ignem alienum coram domino. Fueruntque omnes qui numerati sunt viginti tria milia generis masculini ab uno mense et supra. Quia non sunt recensiti inter filios israel nec eis cum ceteris data est possessio. Hic est numerus filiorum israel qui descripti sunt a moyse et eleazaro sacerdote in campestribus moab super iordanem contra iericho. Inter quos nullus fuit eorum qui ante numerati sunt a moyse et aaron in deserto synai. Predixerat enim dominus quod omnes morerentur in solitudine. Nullusque remansit ex eis nisi caleph filius iephone et iosue filius nun. XXVII

Accesserunt autem filie salphaath filii epher filii galaad filii machir filii manasse qui fuit filius ioseph. Quarum sunt nomina maala et noha et egla et melcha et tersa. Steteruntque coram moyse et eleazaro sacerdote et cunctis principibus populi ad ostium tabernaculi federis atque dixerunt. Pater noster mortuus est in deserto nec fuit in seditione que concitata est contra dominum sub chore sed in peccato suo mortuus est. Hic non habuit mares filios. Cur tollitur nomen illius de familia sua quia non habet filium? Date nobis possessionem inter cognatos patris nostri. Retulitque moyses causam earum ad iudicium domini. Qui dixit ad eum: Iustam rem postulant filie salphaath. Da eis possessionem inter cognatos patris sui et ei in hereditate succedant. Ad filios autem israel loqueris hec. Homo cum mortuus fuerit absque filio ad filiam eius transibit hereditas. Si filiam non habuerit habebit successores fratres suos. Quod si et fratres non fuerint dabitis hereditatem fratribus patris eius. Sin autem nec patruos habuerit dabitur hereditas his qui ei proximi sunt. Eritque hoc filiis israel sanctum lege perpetua sicut precepit dominus moysi. Dixitque dominus ad moysen: Ascende in montem istum abarim et contemplare inde terram quam daturus sum filiis israel. Cumque videris eam ibis et tu ad populum tuum sicut ivit frater tuus aaron, quia offendistis me in deserto sin in contradictione multitudinis, nec sanctificare me voluistis coram ea super aquas. Hee sunt aque contradictionis in cades deserti sin. Cui respondit moyses: Provideat dominus deus spirituum omnis carnis hominem qui sit super multitudinem hanc et possit exire et intrare ante eos et educere illos vel introducere ne sit populus domini sicut oves absque pastore. Dixitque dominus ad eum: Tolle iosue filium nun virum in quo est spiritus domini et pone manum tuam super eum. Qui stabit coram eleazaro sacerdote et omni multitudine. Et dabis ei precepta cunctis videntibus et partem glorie tue ut audiat eum omnis synagoga filiorum israel. Pro hoc si quid agendum erit eleazar sacerdos consulet dominum. Ad verbum eius egredietur et ingredietur ipse et omnes filii israel cum eo et cetera multitudo. Fecit moyses ut preceperat dominus. Cumque tulisset iosue statuit eum coram eleazaro sacerdote et omni frequentia populi. Et impositis capiti eius manibus cuncta replicavit que mandaverat dominus. XXVIII

Dixit quoque dominus ad moysen: Precipe filiis israel et dices ad eos: Oblationem meam et panes et incensum odoris suavissimi offerte per tempora sua. Hec sunt sacrificia que offerre debetis. Agnos anniculos immaculatos duos cotidie in holocaustum sempiternum. Unum offeretis mane et alterum ad vesperam. Decimam partem ephi simile que conspersa sit oleo purissimo et habeat quartam partem hin. Holocaustum iuge est quod obtulistis in monte synai in odorem suavissimum incensi domino. Et libabitis vini quartam partem hin per agnos singulos in sanctuario domini. Alterumque agnum similiter offeretis ad vesperam iuxta omnem ritum sacrificii matutini et libamentorum eius oblationem suavissimi odoris domino. Die autem sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos et duas decimas simile oleo conspersae in sacrificio et liba que rite funduntur per singula sabbata in holocausto sempiterno. In kalendis autem id est in mensium exordiis offeretis holocaustum domino vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos septem immaculatos, et tres decimas simile oleo conspersae in sacrificio per singulos vitulos et duas decimas simile oleo conspersae per singulos arietes et decimam decime simile ex oleo in sacrificio per singulos agnos. Holocaustum suavissimi odoris atque incensi est domino. Libamina autem vini que per singulas fundenda sunt victimas ista erunt. Media pars hin per singulos vitulos, tertia per arietem, quarta per agnum. Hoc erit holocaustum per omnes menses qui sibi anno vertente succedunt. Hircus quoque offeretur domino pro peccatis in holocaustum sempiternum cum libaminibus suis. Mense autem primo quarta decima die mensis phase domini erit et quinta decima die sollempnitas azimorum. Septem diebus vescentur azimis. Quarum dies prima venerabilis et sancta erit. Omne opus servile non facietis in ea. Offeretisque incensum holocaustum domino vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem, et sacrificia singulorum simile que conspersa sit oleo, tres decimas per singulos vitulos et duas decimas per arietem et decimam decime per agnos singulos, id est per septem agnos. Et hircum pro peccato unum ut expietur pro vobis preter holocaustum matutinum quod semper offeretis. Ita facietis per singulos dies septem dierum in fomitem ignis et in odorem suavissimum domino qui surget de holocausto et de libationibus singulorum. Dies quoque septimus celeberrimus et sanctus erit

vobis. Omne opus servile non facietis in eo. Dies etiam primitivorum quando offeretis novas fruges Domino, expletis ebdomadibus, venerabilis et sancta erit. Omne opus servile non facietis in ea. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, et agnos anniculos immaculatos septem, atque in sacrificiis eorum simile oleo conspersae tres decimas per singulos vitulos, per arietes duos, per agnos decimam decimae, qui simul sunt agni septem; hircum quoque qui mactatur pro expiatione, praeter holocaustum sempiternum et liba eius. Immaculata offeretis omnia cum libationibus suis.

XXIX

Mensis etiam septimi prima dies venerabilis et sancta erit vobis. Omne opus servile non facietis in ea, quia dies clangoris est et tubarum. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem, et in sacrificiis eorum simile oleo conspersae tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem, unam decimam per agnum, qui simul sunt agni septem, et hircum pro peccato qui offertur in expiationem populi, praeter holocaustum kalendarum cum sacrificiis suis, et holocaustum sempiternum cum libationibus solitis. Eisdem caerimoniis offeretis in odorem suavissimum incensum Domino. Decima quoque dies mensis huius septimi erit vobis sancta atque venerabilis, et affligetis animas vestras. Omne opus servile non facietis in ea. Offeretisque holocaustum Domino in odorem suavissimum, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem, et in sacrificiis eorum simile oleo conspersae tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem, decimam decimae per agnos anniculos, qui sunt simul septem agni, et hircum pro peccato, absque his quae offerri pro delicto solent in expiationem, et holocaustum sempiternum in sacrificio et libaminibus eorum. Quinta decima vero die mensis septimi, quae vobis sancta erit atque venerabilis, omne opus servile non facietis in ea, sed celebrabitis sollemnitatem Domino septem diebus. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento tredecim, arietes duos, et agnos anniculos quattuordecim immaculatos, et in libamentis eorum simile oleo conspersae tres decimas per vitulos singulos, qui sunt simul vituli tredecim, et duas decimas arieti uno, id est simul arietibus duobus, arieti uno unam, et decimam decimae agnis singulis, qui sunt simul agni quattuordecim, et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno et sacrificio et libamine eius. In die altero offeretis vitulos de armento duodecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim. Sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno sacrificioque eius et libamine. Die tertio offeretis vitulos undecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim. Sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, et hircum pro peccato, atque holocausto sempiterno sacrificioque et libamine eius. Die quarto offeretis vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim. Sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, et hircum pro peccato, atque holocausto sempiterno sacrificioque et libamine. Die quinto offeretis vitulos novem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim. Sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, et hircum pro peccato, atque holocausto sempiterno sacrificioque eius et libamine. Die sexto offeretis vitulos octo, et arietes duos, et agnos anniculos immaculatos quattuordecim. Sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, et hircum pro peccato, atque holocausto sempiterno sacrificioque eius et libamine. Die septimo offeretis vitulos septem, et arietes duos, et agnos anniculos immaculatos quattuordecim. Sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, et hircum pro peccato, atque holocausto sempiterno sacrificioque eius et libamine. Die octavo, qui est celeberrimus, omne opus servile non facietis in eo, offerentes holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem. Sacrificia et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, et hircum pro peccato, atque holocausto sempiterno sacrificioque eius et libamine. Haec offeretis Domino in sollemnitatibus vestris, praeter vota et oblationes spontaneas in holocausto, in sacrificio, in libamine et in hostiis pacificis.

XXX

Narravitque Moyses filiis Israel omnia quae ei Dominus imperarat. Et locutus est ad principes tribuum filiorum Israel: Iste est sermo quem praecepit Dominus. Si quis virorum votum Domino voverit, aut se constrinxerit iuramento, non faciet irritum verbum suum, sed omne quod promisit implebit. Mulier si quippiam voverit et se constrinxerit iuramento, quae est in domo patris sui et in aetate adhuc puellari, si cognoverit pater votum quod pollicita est et iuramentum quo obligavit animam suam et tacuerit, voti rea erit; quidquid pollicita est et iuravit opere complebit. Sin autem statim ut audierit contradixerit pater, et vota et iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quod contradixerit pater. Si maritum habuerit et voverit aliquid, et semel de ore eius verbum egrediens animam illius obligaverit iuramento, quo die audierit vir et non contradixerit, voti rea erit, reddetque quodcumque promiserat. Sin autem audiens statim contradixerit, irritas faciet omnes pollicitationes eius, verbaque quibus obstrinxerat animam suam, propitius erit ei Deus. Vidua et repudiata quidquid voverint reddent. Uxor in domo viri cum se voto constrinxerit et iuramento, si audierit vir et tacuerit nec contradixerit sponsioni, reddet quodcumque promiserat. Si autem extemplo contradixerit, et Deus ei propitius erit. Si voverit et iuramento se constrinxerit ut per ieiunium vel ceterarum rerum abstinentiam affligat animam suam, in arbitrio viri erit ut faciat sive non faciat. Quod si audiens vir tacuerit et in alterum diem distulerit sententiam, quidquid voverat atque promiserat

Et de bobus xxxvi milibus boves lxxii

tradere. quia statim ut audivit tacuit. Sin autem contradixerit postquam rescivit, portabit ipse iniquitatem eius. Iste sunt leges quas constituit Dominus Moysi inter virum et uxorem, inter patrem et filiam quae in puellari adhuc aetate est, vel quae manet in parentis domo.

XXXI

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Ulciscere prius filios Israel de Madianitis, et sic colligeris ad populum tuum. Statimque Moyses: Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui possint ultionem Domini expetere de Madianitis. Mille viri de singulis tribubus eligantur ex Israel qui mittantur ad bellum. Dederuntque millenos de singulis tribubus, id est duodecim milia expeditorum ad pugnam. Quos misit Moyses cum Finees filio Eleazari sacerdotis, vasa quoque sancta et tubas ad clangendum tradidit ei. Cumque pugnassent contra Madianitas atque vicissent, omnes mares occiderunt, et reges eorum Evi et Recem et Sur et Ur et Rebe, quinque principes gentis; Balaam quoque filium Beor interfecerunt gladio. Ceperuntque mulieres eorum et parvulos, omniaque pecora et cunctam supellectilem; quicquid habere potuerant depopulati sunt. Tam urbes quam viculos et castella flamma consumpsit. Et tulerunt praedam, et universa quae ceperant tam ex hominibus quam ex iumentis, et adduxerunt ad Moysen et Eleazarum sacerdotem et ad omnem multitudinem filiorum Israel. Reliqua autem utensilia portaverunt ad castra in campestribus Moab iuxta Iordanem contra Iericho. Egressi sunt autem Moyses et Eleazar sacerdos et omnes principes synagogae in occursum eorum extra castra. Iratusque Moyses principibus exercitus, tribunis et centurionibus qui venerant de bello, ait: Cur feminas reservastis? Nonne istae sunt quae deceperunt filios Israel ad suggestionem Balaam, et praevaricari vos fecerunt in Domino super peccato Phogor, unde et percussus est populus? Ergo cunctos interficite quicquid est generis masculini, etiam in parvulis; et mulieres quae noverunt viros in coitu iugulate; puellas autem et omnes feminas virgines reservate vobis. Et manete extra castra septem diebus. Qui occiderit hominem vel occisum tetigerit, lustrabitur die tertio et septimo. Et de omni praeda, sive vestimentum fuerit sive vas et aliquid in utensilia praeparatum, de caprarum pellibus et pilis et ligno expiabitur. Eleazar quoque sacerdos ad viros exercitus qui pugnaverant sic locutus est: Hoc est praeceptum legis quod mandavit Dominus Moysi. Aurum et argentum et aes et ferrum et plumbum et stagnum, et omne quod potest transire per flammas, igne purgabitur. Quicquid autem ignem non potest sustinere, aqua expiationis sanctificabitur; et lavabitis vestimenta vestra die septimo, et purificati postea castra intrabitis. Dixit quoque Dominus ad Moysen: Tollite summam eorum quae capta sunt ab homine usque ad pecus, tu et Eleazar sacerdos et omnes principes vulgi, dividesque ex aequo praedam inter eos qui pugnaverunt et egressi sunt ad bellum, et inter omnem reliquam multitudinem. Et separabis partem Domino ab his qui pugnaverunt et fuerunt in bello, unam animam de quingentis tam ex hominibus quam ex bobus et asinis et ovibus, et dabis eam Eleazaro sacerdoti, quia primitiae Domini sunt. Ex media quoque parte filiorum Israel accipies quinquagesimum caput hominum, boum, et asinorum et ovium, cunctorum animantium, et dabis ea Levitis qui excubant in custodiis tabernaculi Domini. Feceruntque Moyses et Eleazar sicut praeceperat Dominus. Fuit autem praeda quam exercitus ceperat, ovium sescenta septuaginta quinque milia, boum septuaginta duo milia, asinorum sexaginta milia et mille, animae hominum sexus feminei quae non cognoverant viros triginta duo milia. Dataque est media pars his qui in proelio fuerant, ovium trecenta triginta septem milia quingentae, e quibus in partem Domini supputatae sunt oves sescentae septuaginta quinque; et de bobus triginta sex milibus, boves septuaginta duo; de asinis triginta milibus quingentis, asini sexaginta unus; de animabus hominum sedecim milibus, cesserunt in partem Domini triginta duae animae. Tradiditque Moyses numerum primitiarum Domini Eleazaro sacerdoti sicut fuerat imperatum, ex media parte filiorum Israel quam separaverat his qui in proelio fuerant. De media vero parte quae contigerat reliquae multitudini, id est de ovibus trecentis triginta septem milibus quingentis, et de bobus triginta sex milibus, et de asinis triginta milibus quingentis, et de hominibus sedecim milibus, tulit Moyses quinquagesimum caput, et dedit Levitis qui excubabant in tabernaculo Domini, sicut praeceperat Dominus. Cumque accessissent principes exercitus ad Moysen et tribuni centurionesque, dixerunt: Nos servi tui recensuimus numerum pugnatorum quos habuimus sub manu nostra, et ne unus quidem defuit. Ob hanc causam offerimus in donariis Domini singuli quod in praeda auri potuimus invenire, periscelides et armillas, anulos et dextralia ac murenulas, ut depreceris pro nobis Dominum. Susceperuntque Moyses et Eleazar sacerdos omne aurum in diversis speciebus, pondo sedecim milia septingentos quinquaginta siclos a tribunis et centurionibus. Unusquisque enim quod in praeda rapuerat suum erat. Et susceptum intulerunt in tabernaculum testimonii, in monumentum filiorum Israel coram Domino.

XXXII

Filii autem Ruben et Gad habebant pecora multa, et erat illis in iumentis infinita substantia. Cumque vidissent Iazer et Galaad aptas alendis animalibus, venerunt ad Moysen et ad Eleazarum sacerdotem et principes multitudinis, atque dixerunt: Astaroth et Dibon et Iazer et Nemra, Esebon et Eleale et Saban et Nebo et Beon, terra quam percussit Dominus in conspectu filiorum Israel, regio uberrima est ad pastum animalium, et nos servi tui habemus iumenta plurima. Precamurque si invenimus gratiam coram te ut des nobis famulis tuis eam in possessionem, ne facias nos transire Iordanem. Quibus respondit Moyses: Numquid fratres vestri ibunt ad pugnam, et vos hic sedebitis? Cur subvertitis mentes filiorum Israel, ne transire audeant in locum quem eis daturus est Dominus? Nonne ita egerunt patres vestri quando misi de Cadesbarne ad explorandam terram? Cumque venissent ad vallem botri, lustrata omni regione subverterunt cor filiorum Israel ut non intrarent fines quos eis Dominus dedit. Qui iratus iuravit dicens: Si videbunt homines isti qui ascenderunt ex Aegypto a viginti annis et supra terram quam sub iuramento pollicitus sum Abraham, Isaac et Iacob, et noluerunt sequi me, praeter Caleph filium Iephone Cenezeum et Iosue filium Nun; isti impleverunt voluntatem meam. Iratusque Dominus adversum Israel circumduxit

eum per desertum .xl. annis donec consumeretur
universa generatio que fecerat malum in conspectu eius. Et
ecce inquid vos surrexistis pro patribus vestris incrementa
et alumpni hominum peccatorum ut augeretis furorem
domini contra israel. Quod si nolueritis sequi eum in solitudine
populum derelinquet et vos causa eritis necis omnium. At illi
prope accedentes dixerunt. Caulas ovium fabricabimus
et stabula iumentorum, fabricabimus parvulis quoque nostris ur-
bes munitas. Nos autem ipsi armati et accincti pergemus
ad prelium ante filios israel donec introducamus eos ad
loca sua. Parvuli nostri et quicquid habere possumus erunt in
loca in urbibus muratis propter habitatorum insidias. Non
revertemur in domos nostras usque dum possideant
filii israel hereditatem suam. Nec quicquam querimus trans
iordanem quia iam habemus possessionem nostram in ori-
entali eius plaga. Quibus moyses ait. Si facitis quod pro-
mittitis expediti pergite coram domino ad pugnam et omnis vir
bellator armatus iordanem transeat donec subver-
tat dominus inimicos suos et subiciatur ei omnis terra. Tunc
eritis inculpabiles apud dominum et apud israel et obtine-
bitis regiones quas vultis coram domino. Si autem quod
dicitis non feceritis nulli dubium est quin peccetis in
dominum. Et scitote quoniam peccatum vestrum apprehendet vos. Edifi-
cate ergo urbes parvulis vestris et caulas et stabula ovibus
ac iumentis et quod polliciti estis implete. Dixeruntque
filii gad et ruben ad moysen. Servi tui sumus
faciemus quod iubet dominus noster. Parvulos nostros et mulieres
et pecora ac iumenta relinquemus in urbibus ga-
laad. Nos autem famuli tui omnes expediti pergemus
ad bellum. sicut tu domine loqueris. Precepit ergo
moyses eleazaro sacerdoti et iosue filio nun et princi-
pibus familiarum per tribus israel et dixit ad eos. Si transierint
filii gad et filii ruben vobiscum iordanem omnes armati
ad bellum coram domino et vobis fuerit terra subiecta. date
eis galaad in possessionem. Sin autem noluerint transire
vobiscum in terram chanaan inter vos habitandi accipi-
ant loca. Responderuntque filii gad et filii ruben. Sicut locutus
est dominus servis suis ita faciemus. Ipsi armati pergemus coram
domino in terram chanaan et possessionem iam suscepisse
nos confitemur trans iordanem. Dedit itaque moyses
filiis gad et ruben et dimidie tribui manasse filii io-
seph regnum seon regis amorrei et regnum og regis
basan et terram eorum cum urbibus suis per circuitum. Igitur
extruxerunt filii gad. dibon et atharoth et aroer
et roth et sophan et iazer et iebaa et bethnemra et
betharan urbes munitas et caulas pecoribus suis.
Filii vero ruben edificaverunt esebon et eleale et cari-
athaim et nabo et malheon balmeon versis nominibus
sabama quoque imponentes vocabula urbibus quas
extruxerant. Porro filii machir filii manasse per-
rexerunt in galaad et vastaverunt eam interfecto
amorreo habitatore eius. Dedit ergo moyses terram
galaad machir filio manasse qui habitavit in ea.
Iair autem filius manasse abiit et occupavit vicos
eius quos appellavit auotiair .i. villas iair.
Nobe quoque perrexit et apprehendit canath cum viculis
suis vocavitque eam ex nomine suo nobe.

XXXIII

Hee sunt mansiones filiorum israel qui egressi sunt de
egipto per turmas suas in manu moysi et aaron.
Quas descripsit moyses iuxta castrorum loca que domini iussione
mutabantur. Profecti igitur de ramesse primo mense
quinta decima die mensis primi. altera die fecerunt pha-
se filii israel in manu excelsa videntibus cunctis e-
gyptiis et sepelientibus primogenitos quos percusserat
dominus. Nam et in diis eorum exercuerat ultionem. Castra me-
tati sunt in sochoth. De sochoth venerunt in etham
que est in extremis finibus solitudinis. Inde egressi
venerunt contra phyahiroth que respicit beelse-
phon et castra metati sunt ante magdalum. Profecti-
que de phyahiroth transierunt per medium mare in
solitudinem et ambulantes tribus diebus per desertum
etham castra metati sunt in mara. Ubi erant xii. — Profectique de mara venerunt in helim
fontes aquarum et palme .lxx. Ibique castra meta-
ti sunt. Sed et inde egressi fixerunt tentoria super mare
rubrum. Profectique de mari rubro castra metati sunt
in deserto syn. Unde egressi venerunt in dephca.
Profectique de dephca castra metati sunt in alus.
Egressique de alus in raphidim fixerunt tentoria
ubi populo defuit aqua ad bibendum. Profectique de
raphidim castra metati sunt in deserto synai.
Sed et de solitudine synai egressi venerunt ad sepul-
cra concupiscentie. castra metati sunt in aseroth. — Profectique de sepulcris concupiscentie
Et de aseroth venerunt in rethma. Profectique de reth-
ma. castra metati sunt in remmonphares. Unde egres-
si venerunt in lebna. De lebna castra metati sunt
in ressa. Egressique de ressa venerunt in ceelatha. Unde pro-
fecti castra metati sunt in monte sepher. Egressi
de monte sepher venerunt in arada. Inde proficiscentes
castra metati sunt in maceloth. Profectique de ma-
celoth venerunt in chaath. De chaath castra me-
tati sunt in chare. Unde egressi fixere tentoria in mecha.
De mecha castra metati sunt in esmona. Profec-
tique de esmona venerunt in moseroth. Et de mose-
roth castra metati sunt in beneiachan. Profecti-
que de beneiachan venerunt in montem galgad.
Unde profecti castra metati sunt in ietebata. venerunt — Et de ietebata
in ebrona. Egressique de ebrona castra metati sunt
in asiongaber. Inde profecti venerunt in desertum syn.
hec est cades. Egressique de cades castra metati
sunt in monte hor in extremis finibus terre edom. As-
cenditque aaron sacerdos in montem hor iubente domino
et ibi mortuus est. anno .xl. egressionis filiorum israel
ex egipto mense quinto prima die mensis cum esset an-
norum .cxxiii. Audivitque chananeus rex arad. qui
habitabat ad meridiem in terram chanaan venisse
filios israel. Et profecti de monte hor castra metati sunt
in salmona. Inde egressi venerunt in phynon. Profec-
tique de phynon castra metati sunt in oboth. Et de
oboth venerunt in ieabarim que est in finibus moabi-
tarum. Profectique de iabarim fixere tentoria in di-
bongad. Inde egressi castra metati sunt in elmon-
deblathaim. Egressique de elmondeblathaim.

verunt ad montes abarim contra nabo. Profectique
de montibus abarim transierunt ad campestria
moab super iordanem contra iericho. Ubique castra me-
tati sunt de bethsimon usque belsattim in plani-
oribus locis moabitarum. Ubi locutus est dominus ad moysen.
Praecipe filiis israel et dic

XXXIII

ad eos. Quando transieritis iordanem intrantes
terram chanaan. Disperdite cunctos habitatores ter-
rae illius. Confringite titulos et statuas comminuite
atque omnia excelsa vastate mundantes terram
et habitantes in ea. Ego enim dedi vobis illam
in possessionem quam dividetis vobis sorte. Pluribus
dabitis latiorem et paucioribus angustiorem. Sin-
gulis ut sors ceciderit ita tribuetur hereditas. Per tribus
et familias possessio dividetur. Si autem nolueritis interfi-
cere habitatores terrae, qui remanserint erunt vobis quasi
clavi in oculis et lanceae in lateribus et adversabuntur
vobis in terra habitationis vestrae. Et quicquid illis fa-
cere cogitaveram vobis faciam. Locutusque est dominus ad
moysen dicens. Praecipe filiis israel et dices ad eos. Cum
ingressi fueritis terram chanaan et in possessionem
vobis sorte ceciderit. His finibus terminabitur. Pars me-
ridiana incipiet a solitudine sin quae est iuxta
edom et habebit terminos contra orientem mare salsis-
simum. Qui circumibunt australem plagam per ascensum
scorpionis ita ut transeant in senna et perve-
niant ad meridiem usque ad cadesbarne. Unde egre-
dientur confinia ad villam nomine addar et tendent
usque ad asemona. Ibitque per gyrum terminus ab ase-
mona usque ad torrentem egypti et magni maris
littore finietur. Plaga autem occidentalis a mari
magno incipiet et ipso fine claudetur.
Porro ad septentrionalem plagam a mari magno
termini incipient pervenientes usque ad montem
altissimum a quo venient in emath usque ad termi-
nos sedada. Ibuntque confinia usque ad ephrona
et villam enan. Hii erunt termini in parte aquilonis.
Inde metabuntur fines contra orientalem plagam
de villa henan usque sephama et de sepha-
ma descendent termini in reblatha contra fontem
daphnim. Inde pervenient contra orientem
ad mare cenereth et tendent usque ad iordanem
et ad ultimum salsissimo claudentur mari. Hanc
habebitis terram per fines suos in circuitu. Praecepit-
que moyses filiis israel dicens. Haec erit terra quam
possidebitis sorte et quam iussit dominus dari novem tribu-
bus et dimidiae tribui. Tribus enim filiorum ruben per
familias suas et tribus filiorum gad iuxta cognatio-
num numerum, dimidia quoque tribus manasse, id est due
et semis tribus acceperunt partem suam trans iorda-
nem contra iericho ad orientalem plagam. Ait dominus ad
moysen. Haec sunt nomina virorum qui terram dividerent
vobis. Eleazar sacerdos et iosue filius nun et
singuli principes de tribubus singulis quorum ista sunt
vocabula. De tribu iuda caleph filius iephone.
De tribu symeon samuel filius amiud. De tribu
beniamin helidad filius casselon. De tribu filiorum
dan bocci filius iogli. Filiorum ioseph de tribu manasse
hanniel filius ephod. De tribu ephraim chamuel
filius sephtan. De tribu zabulon elisaphan filius phar-
nach. De tribu ysachar dux phaltiel filius ozan. De
tribu asser ahiud filius salomi. De tribu neptalim
phedahel filius amiud. Hii sunt quibus praecepit dominus
ut dividerent filiis israel terram chanaan.
Haec quoque locutus est dominus ad moysen in

XXXV

campestribus moab super iordanem contra iericho.
Praecipe filiis israel ut dent levitis de possessionibus
suis urbes ad habitandum et suburbana per circui-
tum ut ipsi in oppidis maneant et suburbana
sint per circuitum pecoribus ac iumentis quae a mu-
ro civitatum mille passuum spatia tendentur. Contra
orientem duo milia erunt cubitorum et contra meridiem simi-
liter duo milia. Ad mare quoque quod respicit occidentem
eadem mensura erit et septentrionalis plaga ae-
quo termino finietur. Eruntque urbes in medio et foris
suburbana. De ipsis autem oppidis quae levitis dabitis
vi erunt in fugitivorum auxilia separata ut fugiat
ad ea qui fuderit sanguinem. Exceptis his alia xl duo
oppida id est simul duo xl octo cum suburbanis suis.
Ipseque urbes quae dabuntur de possessionibus filiorum
israel ab his qui plus habent plures auferentur et qui
minus pauciores. Singuli iuxta mensuram hae-
reditatis suae dabunt oppida levitis. Ait dominus ad moysen
loquere filiis israel et dices ad eos. Quando transgressi fu-
eritis iordanem in terram chanaan decernite quae urbes
esse debeant in praesidia fugitivorum qui nolentes sangui-
nem fuderint. In quibus cum fuerit profugus cognatus occi-
si eum occidere non poterit donec stet in conspectu
multitudinis et causa illius iudicetur. De ipsis autem ur-
bibus quae ad fugitivorum subsidia separantur tres erunt trans
iordanem et tres in terra chanaan tam filiis israel quam
advenis atque peregrinis ut confugiat ad eas qui
nolens sanguinem fuderit. Si quis ferro percusserit
et mortuus fuerit qui percussus est reus erit homi-
cidii et ipse morietur. Si lapidem iecerit et ictus
occubuerit similiter punietur. Si ligno percus-
sus interierit percussoris sanguine vindicabitur.
Propinquus occisi homicidam interficiet. Statim
ut apprehenderit eum interficiet. Si per odium quis ho-
minem impulerit vel iecerit quippiam in eum per in-
sidias aut cum esset inimicus manu percusserit
et ille mortuus fuerit percussor homicidii reus erit. Cog-
natus occisi statim ut invenerit eum iugulabit. Quod si for-
tuitu et absque odio et inimicitiis quicquam horum fecerit
et hoc audiente populo fuerit comprobatum atque inter
percussorem et propinquum sanguinis quaestio ventilata
fuerit liberabitur innocens de ultoris manu
et reducetur per sententiam in urbem ad quam confugerat
manebitque ibi donec sacerdos magnus qui
oleo sancto unctus est moriatur. Si interfector extra
fines urbium quae exulibus deputatae sunt fuerit
inventus et percussus ab eo qui ultor est sanguinis

absque noxa erit qui eum occiderit. Debuerat enim profugus
usque ad mortem pontificis in urbe residere. Postquam autem ille o-
bierit homicida revertetur in terram suam. Hec sempiterna
erunt et legitima in cunctis habitationibus vestris. Ho-
micida sub testibus punietur. Ad unius testimonium
nullus condempnabitur. Non accipietis pretium ab eo
qui reus est sanguinis, statim et ipse morietur. Exules
et profugi ante mortem pontificis nullo modo in urbes suas
redire poterunt. Ne polluatis terram habitationis vestre
que insontium cruore maculatur. Nec aliter expiari potest
nisi per eius sanguinem qui alterius sanguinem fuderit. Atque
ita emundabitur vestra possessio me commorante vobiscum.
Ego enim sum Dominus qui habito inter filios Israel.

Accesserunt autem et principes XXXVI
familiarum Galaad filii Machir filii Manasse de
stirpe filiorum Ioseph. Locutique sunt Moysi coram prin-
cipibus Israel atque dixerunt: Tibi domino nostro precepit Dominus ut terram
sorte divideres filiis Israel et ut filiabus Salphaat fratris
nostri dares possessionem debitam patri. Quas si alterius
tribus homines uxores acceperint sequetur possessio sua
et translata ad aliam tribum de nostra hereditate mi-
nuetur. Atque ita fiet ut cum iubileus id est quinquage-
simus annus remissionis advenerit confundatur sor-
tium distributio et aliorum possessio transeat ad alios.
Respondit Moyses filiis Israel et Domino precipiente ait: Recte tribus
filiorum Ioseph locuta est. Et hec lex super filiabus Salpha-
at a Domino promulgata est. Nubant quibus volunt,
tantum ut sue tribus hominibus, ne commisceatur possessio filiorum
Israel de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent uxores
de tribu et cognatione sua, et cuncte femine maritos
de eadem tribu accipient ut hereditas permaneat
in familiis, nec sibi misceantur tribus, sed ita maneant
ut a Domino separate sunt. Feceruntque filie Salp-
haad ut fuerat imperatum, et nupserunt Maala
et Thersa et Egla et Melcha et Noha filiis patrui sui de
familia Manasse qui fuit filius Ioseph, et possessio
que illis fuerat attributa mansit in tribu et familia
patris earum. Hec sunt mandata atque iudicia que precepit
Dominus per manum Moysi ad filios Israel in campestribus
Moab super Iordanem contra Iericho. Explicit liber nu-

Hec sunt verba que — meri. Incipit
locutus est Moyses ad — addabarim
omnem Israel trans Ior- — quod deutero-
danem in solitudine cam- — nomium
pestri contra mare rubrum inter — [illegible]
Pharan et Thophel et Laban et — [illegible]
Aseroth, ubi est auri plurimum,
undecim diebus de Oreb per viam montis Seir usque ad
Cadesbarne. Quadragesimo anno undecimo mense prima
die mensis locutus est Moyses ad filios Israel omnia que pre-
ceperat illi Dominus ut diceret eis, postquam percussit Seon regem Am-
orreorum et Og regem Basan qui mansit in Aseroth et in E-
drai trans Iordanem in terra Moab. Cepitque Moyses explan-
are legem et dicere: Dominus Deus noster locutus est ad nos in Oreb dicens:
Sufficit vobis quod in hoc monte mansistis. Revertimini
et venite ad montem Amorreorum et ad cetera que ei

qui mansit in esebon.

proxima sunt, campestria atque montana et humiliora
loca contra meridiem et iuxta litus maris, terram Chananeorum et
Libani usque ad flumen magnum Eufraten. En inquit tradidi vobis:
ingredimini et possidete eam, super qua iuravit Dominus patribus
vestris Abraham, Ysaac et Iacob ut daret illam eis et se-
mini eorum post eos. Dixique vobis illo in tempore: Non possum
solus sustinere vos, et estis hodie sicut stelle celi pluri-
mi. Dominus Deus patrum vestrorum addat ad hunc numerum multa
milia et benedicat vobis sicut locutus est. Non valeo solus
negotia vestra sustinere et pondus ac iurgia. Date ex vobis
viros sapientes et gnaros et quorum conversatio sit proba-
ta in tribubus vestris ut ponam eos vobis principes. Tunc
respondistis mihi: Bona res est quam vis facere. Tulique de
tribubus vestris viros sapientes et nobiles et constitui
eos principes tribunos et centuriones et quinquagenari-
os ac decanos qui docerent vos singula. Precepique eis
dicens: Audite illos et quod iustum est iudicate, sive ci-
vis sit ille sive peregrinus. Nulla erit distantia personarum.
Ita parvum audietis ut magnum, nec accipietis cuiusquam
personam, quia Dei iudicium est. Quod si difficile vobis
visum aliquid fuerit, referte ad me et ego audiam.
Precepique omnia que facere deberetis. Profecti autem de O-
reb transivimus per heremum terribilem et maximam quam
vidistis per viam montis Amorrei sicut preceperat Dominus Deus noster
nobis. Cumque venissetis in Cadesbarne dixi vobis:
Venistis ad montem Amorrei quem Dominus Deus noster daturus est
nobis. Vide terram quam Dominus Deus tuus dabit tibi. Ascende et
posside eam sicut locutus est Dominus Deus patribus tuis. Noli
timere nec quicquam paveas. Et accessistis ad me omnes
atque dixistis: Mittamus viros qui considerent terram
et renuntient per quod iter debeamus ascendere et ad quas
pergere civitates. Cumque mihi sermo placuisset misi
ex vobis XII viros, singulos de tribubus suis. Qui
cum perrexissent et ascendissent in montana, ve-
nerunt usque ad vallem Botri, et considerata terra, su-
mentes de fructibus eius ut ostenderent uber-
tatem attulerunt ad nos atque dixerunt: Bona est terra
quam Dominus Deus noster daturus est nobis. Et noluistis ascendere, sed in-
creduli ad sermonem Domini Dei nostri murmurastis
in tabernaculis vestris atque dixistis: Odit nos Dominus et
idcirco eduxit nos de terra Egypti ut traderet nos
in manu Amorrei atque deleret. Quo ascendemus?
Nuntii terruerunt cor nostrum dicentes: Maxima mul-
titudo est et nobis statura procerior; urbes magne et
ad celum usque munite; filios Enachim vidimus
ibi. Et dixi vobis: Nolite metuere nec timeatis e-
os. Dominus Deus qui ductor est vester pro vobis ipse pugnabit
sicut fecit in Egypto cunctis videntibus. Et in solitu-
dine, ipse vidistis, portavit te Dominus Deus tuus ut solet
homo gestare parvulum filium suum, in omni via per quam
ambulastis donec veniretis ad locum istum. Et nec
sic quidem credidistis Domino Deo vestro qui precessit vos in
via et metatus est locum in quo tentoria figere debe-
retis, nocte ostendens vobis iter per ignem et die per
columpnam nubis. Cumque audisset Dominus vocem sermo-
num vestrorum iratus iuravit et ait: Non videbit quispiam

de hominibus generationis huius pessime terram bonam
quam sub iuramento pollicitus sum patribus uestris preter caleph
filium iephone. Ipse enim uidebit eam et ipsi dabo
terram quam calcauit et filiis eius quia secutus est dominum.
Nec miranda indignatio in populum cum mihi quoque dominus propter uos
iratus dixerit. Nec tu ingredieris illuc. Sed iosue fi-
lius nun minister tuus ipse intrabit pro te. Hunc
exhortare et robora. et ipse terram sorte diuidet israeli.
Paruuli uestri de quibus dixistis quod captiui ducerentur.
et filii qui hodie boni aut mali ignorant dis-
tantiam. ipsi ingredientur. et ipsis dabo terram. et posside-
bunt eam. Vos autem reuertimini et abite in solitudi-
nem per uiam maris rubri. Et respondistis mihi. Peccauimus
domino. ascendemus atque pugnabimus sicut precepit dominus deus
noster. Cumque instructi armis pergeretis ad montem.
ait mihi dominus. Dic ad eos. Nolite ascendere neque pugnetis. non
enim sum uobiscum. ne cadatis coram inimicis uestris. Lo-
cutus sum et non audistis. Sed aduersantes imperio domini
et tumentes superbia ascendistis in montem. Itaque
egressus amorreus qui habitabat in montibus et obuiam
ueniens persecutus est uos sicut solent apes persequi. et con-
cidit de seyr usque horma. Cumque reuersi ploraretis co-
ram domino non audiuit uos nec uoci uestre uoluit
acquiescere. Sedistis ergo in cadesbarne multo

II

Profectique inde uenimus in — tempore.
solitudinem que ducit ad mare rubrum sicut mihi
dixerat dominus et circuiuimus montem seyr longo tempore.
Dixitque dominus ad me. Sufficit uobis circuire montem
istum. ite contra aquilonem. et populo precipe dicens. Tran-
sibitis per terminos fratrum uestrorum filiorum esau qui habitant
in seyr et timebunt uos. Videte ergo diligenter ne
moueamini contra eos. Neque enim dabo uobis de terra
eorum quantum potest unius pedis calcare uestigium. quia
in possessionem esau dedi montem seyr. Cibos eme-
tis ab eis pecunia et comedetis. aquam emptam
haurietis et bibetis. Dominus deus tuus benedixit tibi
in omni opere manuum tuarum. nouit iter tuum.
quomodo transieris solitudinem hanc magnam
per xl. annos habitans tecum dominus deus tuus et nichil
tibi defuit. Cumque transissemus fratres nostros filios
esau qui habitant in seyr per uiam campestrem de
elath et de asiongaber uenimus ad iter quod ducit
in desertum moab. Dixitque dominus ad me. Non pugnes
contra moabitas nec ineas aduersus eos prelium. Non enim
dabo tibi quicquam de terra eorum quia filiis loth tradidi
ar in possessionem. Emim primi fuerunt habitatores
eius populus magnus et ualidus et tam excelsus ut de e-
nachim stirpe quasi gigantes crederentur. et essent si-
miles filiorum enachim. Denique moabite appel-
lant eos emim. In seyr autem prius habitauerunt chorrei.
quibus expulsis atque deletis habitauerunt filii esau
sicut fecit israel in terra possessionis sue quam dedit illi dominus.
Surgentes ergo ut transiremus torrentem zared ue-
nimus ad eum. Tempus autem quo ambulauimus de cades-
barne usque ad transitum zared. xxx. viii. an-
norum fuit donec consumeretur omnis generatio homi-
bellatorum de castris sicut iurauerat dominus. cuius manus
fuit aduersum eos ut interirent de castrorum medio.
Postquam autem uniuersi ceciderunt pugnatores. locutus est
dominus ad me dicens. Tu transibis hodie terminos moab
urbem nomine ar. et accedens in uicina filiorum
amon. Caue ne pugnes contra eos nec mouearis ad pre-
lium. Non enim dabo tibi de terra filiorum amon quia filiis
loth dedi eam in possessionem. Terra gigantum repu-
tata est et in ipsa olim habitauerunt gigantes quos amo-
nite uocant zomzommim populus magnus et multus et pro-
cere longitudinis sicut enachim quos deleuit dominus a facie
eorum. et fecit illos habitare pro eis sicut fecerat filiis esau
qui habitant in seyr. delens horreos et terram eorum illis
tradens. quam possident usque in presens. Eueos quoque qui ha-
bitabant in aserim usque gazam capadoces expule-
runt. qui egressi de capadocia deleuerunt illos et habi-
tauerunt pro illis. Surgite et transite torrentem arnon.
Ecce tradidi in manu tua seon regem esebon amor-
reum et terram eius incipe possidere et committe aduersus eum
prelium. Hodie incipiam mittere terrorem atque formidinem
tuam in populos qui habitant sub omni celo. ut audito no-
mine tuo paueant. et in morem parturientium con-
tremiscant et dolore teneantur. Misi ergo nuntios de
solitudine cademoth. ad seon regem esebon uerbis
pacificis dicens. Transibimus per terram tuam publica
gradiemur uia. non declinabimus neque ad dexteram neque
ad sinistram. Alimenta pretio uende nobis ut uesca-
mur. aquam pecunia tribue et sic bibemus. Tantum est ut
nobis concedas transitum sicut fecerunt filii esau qui ha-
bitant in seir et moabite qui habitant in ar. donec uenia-
mus ad iordanem et transeamus ad terram quam dominus deus noster da-
turus est nobis. Noluit seon rex esebon dare nobis
transitum. quia indurauerat dominus deus tuus spiritum eius et ob-
firmauerat cor illius ut ita traderetur in manus tuas sicut
nunc uides. Dixitque dominus ad me. Ecce cepi tibi tradere
seon et terram eius incipe possidere eam. Egressusque est
seon obuiam nobis cum omni populo suo ad prelium in iasa.
Et tradidit eum dominus deus noster nobis. Percussimusque eum cum
filiis suis et omni populo suo. cunctasque urbes in tempore
illo cepimus. interfectis habitatoribus earum uiris ac mu-
lieribus et paruulis. Non reliquimus in eis quicquam absque
iumentis que in partem uenere predantium et spoliis
urbium quas cepimus ab aroer que est super ripam tor-
rentis arnon oppido quod in ualle situm est usque ga-
laad. Non fuit uicus et ciuitas que nostras effugeret manus.
Omnes tradidit dominus deus noster nobis. absque terra filiorum ammon
ad quam non accessimus et cunctis que adiacent torrenti
ieboch urbibus montanis uniuersisque locis a quibus nos
prohibuit dominus deus noster.

III

Itaque conuersi ascendimus per iter basan. Egressusque og
rex basan in occursum nobis cum populo suo ad bellan-
dum in edrai. Dixitque dominus ad me. Ne timeas eum quia
in manu tua traditus est cum omni populo ac terra sua.
faciesque ei sicut fecisti seon regi amorreorum qui habita-
uit in esebon. Tradidit ergo dominus deus noster in manibus
nostris et og regem basan et uniuersum populum eius. Percussimus

eos usque ad internecionem. Vastantes cunctas civitates
illo uno tempore. Non fuit oppidum quod nos effugeret. Sex
aginta urbes, omnem regionem Argob, regni Og in
Basan. Cuncte urbes erant munite muris altissimis
portisque et vectibus, absque oppidis innumeris que non habebant
muros. Et delevimus eos sicut feceramus Seon regi Esebon,
disperdentes omnem civitatem virosque ac mulieres et par
vulos. Iumenta autem et spolia urbium diripuimus. Tulimusque
illo in tempore terram de manu duorum regum Amorre
orum qui erant trans Iordanem a torrente Arnon usque
ad montem Hermon, quem Sydonii Sarion vocant, et
Amorrei Sanir: omnes civitates que site sunt in planitie
et universam terram Galaad et Basan usque ad Selcha et Ed
drai civitates regni Og in Basan. Solus quippe Og
rex Basan restiterat de stirpe gigantum. Monstratur
lectus eius ferreus qui est in Rabbath filiorum Ammon, novem
cubitos habens longitudinis et quattuor latitudinis ad men
suram cubiti virilis manus. Terramque possedimus
in tempore illo ab Aroer que est super ripam torrentis
Arnon usque ad mediam partem montis Galaad, et ci
vitates illius dedi Ruben et Gad. Reliquam autem partem
Galaad et omnem Basan regni Og tradidi medie
tribui Manasse, omnem regionem Argob. Cuncta
Basan vocabatur terra gigantum. Iair filius Manasse
possedit omnem regionem Argob usque ad terminos Ges
suri et Machati. Vocavitque ex nomine suo Basan Avo
thiair, id est villas Iair, usque in presentem diem. Machir
quoque dedi Galaad. Et tribubus Ruben et Gad dedi terram Ga
laad usque ad torrentem Arnon, medium torrentis
et confinium usque ad torrentem Iebboc qui est terminus filiorum
Ammon, et planitiem solitudinis atque Iordanem et terminos
Ceneret usque ad mare deserti quod est salsissimum ad ra
dices montis Phasga contra orientem. Precepique vobis in
tempore illo dicens: Dominus Deus vester dat vobis terram hanc
in hereditatem. Expediti precedite fratres vestros filios Israel
omnes viri robusti, absque uxoribus et parvulis atque iumen
tis. Novi enim quod plura habeatis pecora, et in urbibus
remanere debebunt quas tradidi vobis, donec re
quiem tribuat Dominus fratribus vestris sicut vobis tribuit, et possideant
et ipsi terram quam daturus est eis trans Iordanem.
Tunc revertetur unusquisque in possessionem suam quam
dedi vobis. Iosue quoque in tempore illo precepi dicens: Ocu
li vestri viderunt que fecit Dominus Deus vester duobus his regibus;
sic faciet omnibus regnis ad que transiturus es. Ne ti
meas eos: Dominus enim Deus vester pugnabit pro vobis. Precatusque
sum Dominum in tempore illo dicens: Domine Deus tu cepisti
ostendere servo tuo magnitudinem tuam manumque
fortissimam: neque enim est alius deus vel in celo vel in terra
qui possit facere opera tua et comparari fortitudini
tue. Transibo igitur et videbo terram hanc optimam
trans Iordanem et montem istum egregium et Libanum. Irat
usque est Dominus mihi propter vos nec exaudivit me, sed dixit mihi:
Sufficit tibi; nequaquam ultra loquaris de hac re ad
me. Ascende cacumen Phasge et oculos tuos circumfer
ad occidentem et ad aquilonem, austrum quoque et orien
tem, et aspice. Nec enim transibis Iordanem istum.

Precipe Iosue et corrobora eum atque conforta, quia
ipse precedet populum istum et dividet eis terram quam visurus es.
Mansimusque in valle contra fanum Phogor. IIII
Et nunc Israel audi precepta et iudicia que ego doceo te,
ut faciens ea vivas, et ingrediens terram possideas
quam Dominus Deus patrum vestrorum daturus est vobis. Non addetis ad
verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo. Custodite
mandata Domini Dei vestri que ego precipio vobis. Oculi vestri vide
runt omnia que fecit Dominus contra Beelphegor, quomodo contriverit
omnes cultores eius de medio vestri. Vos autem qui adhere
tis Domino Deo vestro vivitis universi usque in presentem diem.
Scitis quod docuerim vos precepta atque iustitias sicut man
davit mihi Dominus Deus meus, sic facietis ea in terra quam possessuri
estis, et observabitis et implebitis opere. Hec est enim
vestra sapientia et intellectus coram populis, ut audientes uni
versa precepta hec dicant: En populus sapiens et intelli
gens, gens magna. Nec est alia natio tam grandis
que habeat deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest
cunctis obsecrationibus nostris. Que est enim alia
gens sic inclita ut habeat cerimonias iustaque
iudicia et universam legem quam ego proponam hodie ante
oculos vestros? Custodi igitur temetipsum et animam tuam sol
licite. Ne obliviscaris verborum que viderunt oculi tui,
et ne excidant de corde tuo cunctis diebus vite tue.
Docebis ea filios ac nepotes tuos a die in quo stetisti
coram Domino Deo tuo in Oreb, quando Dominus locutus est mihi dicens:
Congrega ad me populum ut audiant sermones meos,
et discant timere me omni tempore quo vivunt in terra, do
ceantque filios suos. Et accessistis ad radicem montis
qui ardebat usque ad celum; erantque in eo tenebre
et nubes et caligo. Locutusque est Dominus ad vos de medio ig
nis. Vocem verborum eius audistis et formam penitus non vidistis.
Et ostendit vobis pactum suum quod precepit ut faceretis,
et decem verba que scripsit in duabus tabulis lapideis. Mihique
mandavit in illo tempore ut docerem vos cerimonias
ac iudicia que facere deberetis in terra quam possessuri estis.
Custodite igitur sollicite animas vestras. Non vidistis aliquam
similitudinem in die qua locutus est Dominus vobis in Oreb de
medio ignis, ne forte decepti faciatis vobis sculp
tam similitudinem aut imaginem masculi vel fe
mine, similitudinem omnium iumentorum que sunt super terram
vel avium sub celo volantium atque reptilium que mo
ventur in terra, sive piscium qui sub terra morantur
in aquis; ne forte oculis elevatis ad celum videas
solem et lunam et omnia astra celi, et errore deceptus ado
res ea et colas que creavit Dominus Deus tuus in ministerium
cunctis gentibus que sub celo sunt. Vos autem tulit Dominus
et eduxit de fornace ferrea Egypti, ut haberet populum he
reditarium sicut est in presenti die. Iratusque est Dominus contra me
propter sermones vestros et iuravit ut non transirem
Iordanem nec ingrederer terram optimam quam da
turus est vobis. Ecce morior in humo hac, non tran
sibo Iordanem; vos transibitis et possidebitis
terram egregiam. Cave ne quando obliviscaris pac
ti Domini Dei tui quod pepigit tecum, ~~et facias tecum~~
et facias tibi sculptam similitudinem eorum que fieri

furor

dominus prohibuit: quia dominus deus tuus ignis consumens est deus emulator. Si genueritis filios ac nepotes et morati fueritis in terra, deceptique feceritis vobis aliquam similitudinem, patrantes malum coram domino deo vestro ut eum ad iracundiam provocetis: testes invoco hodie celum et terram, cito perituros vos esse de terra quam transito Iordane possessuri estis. Non habitabitis in ea longo tempore, sed delebit vos dominus, atque disperget in omnes gentes, et remanebitis pauci in nationibus ad quas vos ducturus est dominus. Ibique servietis diis qui hominum manu fabricati sunt, ligno et lapidi, qui non vident nec audiunt, nec comedunt nec odorantur. Cumque quesieris ibi dominum deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quesieris et tota tribulatione anime tue. Postquam te invenerint omnia que predicta sunt, novissimo tempore reverteris ad dominum deum tuum et audies vocem eius. Quia deus misericors dominus deus tuus est: non dimittet te, nec omnino delebit, neque obliviscetur pacti in quo iuravit patribus tuis. Interroga de diebus antiquis qui fuerunt ante te, ex die qua creavit deus hominem super terram, a summo celi usque ad summum eius, si facta est aliquando huiuscemodi res, aut umquam cognitum est, ut audiret populus vocem domini loquentis de medio ignis, sicut tu audisti et vidisti: si fecit deus ut ingrederetur et tolleret sibi gentem de medio nationum per temptationes, signa atque portenta, per pugnam et robustam manum, extentumque brachium et horribiles visiones, iuxta omnia que fecit pro vobis dominus deus vester in Egypto, videntibus oculis tuis: ut scires quoniam dominus ipse est deus, et non est alius preter eum. De celo te fecit audire vocem suam ut doceret te, et in terra ostendit tibi ignem suum maximum, et audisti verba illius de medio ignis, quia dilexit patres tuos, et elegit semen eorum post eos. Eduxitque te precedens in virtute sua magna ex Egypto, ut deleret nationes maximas et fortiores te in introitu tuo, et introduceret te, daretque tibi terram earum in possessionem, sicut cernis in presenti die. Scito ergo hodie et cogitato in corde tuo quod dominus ipse sit deus in celo sursum et in terra deorsum, et non sit alius. Custodi precepta eius atque mandata, que ego precipio tibi, ut bene sit tibi et filiis tuis post te, et permaneas multo tempore super terram quam dominus deus tuus daturus est tibi. Tunc separavit Moyses tres civitates trans Iordanem ad orientalem plagam, ut confugiat ad eas qui occiderit nolens proximum suum, nec sibi fuerit inimicus ante unum et alterum diem, et ad harum aliquam urbium possit evadere: Bosor in solitudine, que sita est in terra campestri de tribu Ruben, et Ramoth in Galaad, que est in tribu Gad, et Golam in Basan, que est in tribu Manasse. Ista est lex quam proposuit Moyses coram filiis Israel, et hec testimonia et ceremonie atque iudicia, que locutus est ad filios Israel quando egressi sunt de Egypto trans Iordanem in valle contra phanum Phegor, in terra Seon regis Amorrei, qui habitavit in Esebon, quem percussit Moyses. Filii quoque Israel egressi ex Egypto possederunt terram eius et terram Og regis Basan, duorum regum Amorreorum, qui erant trans Iordanem ad solis ortum: ab Aroer, que sita est super ripam torrentis Arnon, usque ad montem Seon, qui est Hermon, omnem planitiem trans Iordanem ad orientalem plagam, usque ad mare solitudinis et usque ad radices montis Phasga.

portenta

V

Vocavitque Moyses omnem Israelem, dixitque ad eum: Audi Israel ceremonias atque iudicia que ego loquor in auribus vestris hodie: discite ea et opere complete. Dominus deus noster pepigit nobiscum fedus in Oreb. Non cum patribus nostris iniit pactum, sed nobiscum qui in presentiarum sumus et vivimus. Facie ad faciem locutus est nobis in monte de medio ignis. Ego sequester et medius fui inter dominum et vos in tempore illo, ut annuntiarem vobis verba eius: timuistis enim ignem, et non ascendistis in montem, et ait: Ego dominus deus tuus, qui eduxi te de terra Egypti de domo servitutis. Non habebis deos alienos in conspectu meo. Non facies tibi sculptile, nec similitudinem omnium que in celo sunt desuper, et que in terra deorsum, et que versantur in aquis sub terra. Non adorabis ea et non coles. Ego enim sum dominus deus tuus, deus emulator, reddens iniquitatem patrum super filios in tertiam et quartam generationem his qui oderunt me, et faciens misericordiam in multa milia diligentibus me et custodientibus precepta mea. Non usurpabis nomen domini dei tui frustra: quia non erit impunitus qui super re vana nomen eius assumpserit. Observa diem sabbati ut sanctifices eum, sicut precepit tibi dominus deus tuus. Sex diebus operaberis et facies omnia opera tua. Septimus dies sabbati est, id est requies domini dei tui. Non facies in eo quicquam operis tu et filius tuus et filia, servus et ancilla, et bos et asinus, et omne iumentum tuum, et peregrinus qui est intra portas tuas: ut requiescat servus tuus et ancilla tua sicut et tu. Memento quod et ipse servieris in Egypto, et eduxerit te inde dominus deus tuus in manu forti et brachio extento. Idcirco precepit tibi ut observares diem sabbati. Honora patrem tuum et matrem, sicut precepit tibi dominus deus tuus, ut longo vivas tempore, et bene sit tibi in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi. Non occides. Neque mechaberis. Furtumque non facies. Nec loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces uxorem proximi tui, non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, et universa que illius sunt. Hec verba locutus est dominus ad omnem multitudinem vestram in monte de medio ignis et nubis et caliginis, voce magna, nihil addens amplius: et scripsit ea in duabus tabulis lapideis quas tradidit mihi. Vos autem postquam audistis vocem de medio tenebrarum et montem ardere vidistis, accessistis ad me omnes principes tribuum et maiores natu, atque dixistis: Ecce ostendit nobis dominus deus noster maiestatem et magnitudinem suam, vocem eius audivimus de medio ignis, et probavimus hodie quod loquente deo cum homine vixerit homo. Cur ergo moriemur, et devorabit nos ignis hic maximus? Si enim audierimus ultra vocem domini dei nostri, moriemur. Quid est omnis caro ut audiat vocem dei viventis, qui de medio ignis loquitur sicut nos audivimus, et possit vivere? Tu magis accede, et audi cuncta que dixerit dominus deus noster tibi, loquerisque ad nos, et nos audientes faciemus ea. Quod cum audisset dominus, ait ad me: Audivi vocem verborum populi huius, que locuti sunt tibi: bene omnia sunt locuti. Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me et custodiant universa mandata mea in omni tempore, ut bene sit eis et filiis eorum in sempiternum? Vade et dic eis: Revertimini in tentoria vestra. Tu vero hic sta mecum, et loquar tibi omnia mandata mea et ceremonias atque iudicia, que docebis eos ut faciant ea in terra quam dabo illis in possessionem. Custodite igitur et facite que precepit dominus deus vobis: non declinabitis neque ad dexteram neque ad sinistram, sed per viam quam precepit dominus deus vester ambulabitis, ut vivatis, et bene sit vobis, et protelentur dies in terra possessionis vestre.

Hec precepta sunt et cerimonie atque **VI** iudicia que mandavit dominus deus vester ut docerem vos et faciatis ea in terra ad quam transgredimini possidendam ut timeas dominum deum tuum et custodias omnia mandata et precepta eius que ego precipio tibi et filiis ac nepotibus tuis cunctis diebus vite tue ut prolongentur dies tui. Audi israhel et observa ut facias que precepit tibi dominus et bene sit tibi et multipliceris amplius sicut pollicitus est dominus deus patrum tuorum tibi terram lacte et melle manantem. Audi israhel dominus deus noster dominus unus est. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex tota fortitudine tua. Eruntque verba hec que ego precipio tibi hodie in corde tuo et narrabis ea filiis tuis et meditaberis sedens in domo tua et ambulans in itinere dormiens atque consurgens et ligabis ea quasi signum in manu tua eruntque et movebuntur ante oculos tuos scribesque ea in limine et ostiis domus tue. Cumque introduxerit te dominus deus tuus in terram pro qua iuravit patribus tuis abraham ysaac et iacob et dederit tibi civitates magnas et optimas quas non edificasti domos plenas cunctarum opum quas non extruxisti cisternas quas non fodisti vineta et oliveta que non plantasti et comederis et saturatus fueris cave diligenter ne obliviscaris domini qui eduxit te de terra egypti de domo servitutis. Dominum deum tuum timebis et illi soli servies ac per nomen illius iurabis. Non ibitis post deos alienos cunctarum gentium que in circuitu vestro sunt quoniam deus emulator dominus deus tuus in medio tui ne quando irascatur furor domini dei tui contra te et auferat te de superficie terre. Non temptabis dominum deum tuum sicut temptasti in loco temptationis. Custodi precepta domini dei tui ac testimonia et cerimonias quas precepit tibi et fac quod placitum est et bonum in conspectu domini ut bene sit tibi et ingressus possideas terram optimam de qua iuravit dominus patribus tuis ut deleret omnes inimicos tuos coram te sicut locutus est. Cumque interrogaverit te filius tuus cras dicens quid sibi volunt testimonia hec et cerimonie atque iudicia que precepit dominus deus noster nobis dices ei servi eramus pharaonis in egypto et eduxit nos dominus de egypto in manu forti fecitque signa atque prodigia magna et pessima in egypto contra pharaonem et omnem domum illius in conspectu nostro et eduxit nos inde ut introductis daret terram super qua iuravit patribus nostris. Precepitque nobis dominus ut faciamus omnia legitima hec et timeamus dominum deum nostrum ut bene sit nobis cunctis diebus vite nostre sicut est hodie. Eritque nostri misericors si custodierimus et fecerimus omnia precepta eius coram domino deo nostro sicut mandavit nobis.

VII

Cum introduxerit te dominus deus tuus in terram quam possessurus ingrederis et deleverit gentes multas coram te ethevum et gergeseum et amorreum chananeum et ferezeum et eveum et iebuseum septem gentes multo maioris numeri quam tu es et robustiores te tradideritque eas dominus deus tuus tibi percuties eas usque ad internecionem. Non inibis cum eis fedus nec misereberis earum neque sociabis cum eis coniugia filiam tuam non dabis filio eius nec filiam illius accipies filio tuo quia seducet filium tuum ne sequatur me et ut magis serviat diis alienis irasceturque furor domini et delebit te cito. Quin potius hec facietis eis. Aras eorum subvertite et confringite statuas lucosque succidite et sculptilia comburite quia populus sanctus es domino deo tuo. Te elegit dominus deus tuus ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis qui sunt super terram. Non quia cunctas gentes numero vincebatis vobis iunctus est dominus et elegit vos cum omnibus sitis populis pauciores sed quia dilexit vos dominus et custodivit iuramentum quod iuravit patribus vestris eduxit vos in manu forti et redemit de domo servitutis de manu pharaonis regis egypti et scies quia dominus deus tuus ipse est deus fortis et fidelis custodiens pactum et misericordiam diligentibus se et his qui custodiunt precepta eius in mille generationes et reddens odientibus se statim ita ut disperdat eos et ultra non differat protinus eis restituens quod merentur. Custodi ergo precepta et cerimonias atque iudicia que ego mando tibi hodie ut facias. Si postquam audieris hec iudicia custodieris ea et feceris custodiet et dominus deus tuus pactum tibi et misericordiam quam iuravit patribus tuis et diliget te et multiplicabit benedicetque fructui ventris tui et fructui terre tue frumento tuo atque vindemie oleo et armentis gregibus ovium tuarum super terram pro qua iuravit patribus tuis ut daret eam tibi. Benedictus eris inter omnes populos. Non erit apud te sterilis utriusque sexus tam in hominibus quam in gregibus tuis. Auferet dominus a te omnem languorem et infirmitates egypti pessimas quas novisti non inferet tibi sed cunctis hostibus tuis. Devorabis omnes populos quos dominus deus tuus daturus est tibi. Non parcet eis oculus tuus nec servies diis eorum ne sint in ruinam tui. Si dixeris in corde tuo plures sunt gentes iste quam ego quomodo potero delere eas. Noli metuere sed recordare que fecerit dominus deus tuus pharaoni et cunctis egyptiis plagas maximas quas viderunt oculi tui et signa atque portenta manumque robustam et extentum brachium ut educeret te dominus deus tuus sic faciet cunctis populis quos metuis. Insuper et crabrones mittet dominus deus tuus in eos donec deleat omnes atque disperdat qui te fugerint et latere potuerint. Non timebis eos quia dominus deus tuus in medio tui est deus magnus et terribilis. Ipse consumet nationes has in conspectu tuo paulatim atque per partes. Non poteris eas delere pariter ne forte multiplicentur contra te bestie terre. Dabitque eos dominus deus tuus in conspectu tuo et interficiet illos donec penitus deleantur. Tradetque reges eorum in manus tuas et disperdes nomina eorum sub celo. Nullus poterit resistere tibi donec conteras eos. Sculptilia eorum igne combures. Non concupisces argentum et aurum de quibus facta sunt ut assumas ex eis tibi quicquam ne offendas propter ea quia abhominatio est domini dei tui. Nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam ne fias anathema sicut et illud est. Quasi spurcitiam detestaberis et velud inquinamentum ac sordes abhominationis habebis quia anathema est.

VIII

Omne mandatum quod ego precipio tibi hodie cavete diligenter ut faciatis ut possitis vivere et multiplicemini ingressique possideatis terram pro qua iuravit dominus patribus vestris. Et recordaberis cuncti itineris per quod adduxit te dominus deus tuus quadraginta annis per desertum ut affligeret te atque temptaret et nota fierent que in tuo animo versabantur utrum custodires mandata illius an non. Afflixit

penuria et dedit tibi cibum manna quod ignorabas tu et patres tui ut ostenderet tibi quod non in solo pane vivat homo sed in omni verbo quod egreditur ex ore Dei. Vestimentum tuum quo operiebaris nequaquam vetustate defecit et pes tuus non est subtritus. En quadragesimus annus est ut recogites in corde tuo quia sicut erudit homo filium suum sic Dominus Deus tuus erudit te ut custodias mandata Domini Dei tui et ambules in viis eius et timeas eum. Dominus enim Deus tuus introducet te in terram bonam terram rivorum aquarumque et fontium in cuius campis et montibus erumpunt fluviorum abyssi terram frumenti ordei ac vinearum in qua ficus et mala granata et oliveta nascuntur terram olei ac mellis ubi absque ulla penuria comedes panem tuum et rerum omnium abundantia perfrueris cuius lapides ferrum sunt et de montibus eius aeris metalla fodiuntur ut cum comederis et satiatus fueris benedicas Domino Deo tuo pro terra optima quam dedit tibi. Observa et cave nequando obliviscaris Domini Dei tui et neglegas mandata eius atque iudicia et caerimonias quas ego praecipio tibi hodie ne postquam comederis et satiatus fueris domos pulchras aedificaveris et habitaveris in eis habuerisque armenta boum et ovium greges argenti et auri cunctarumque rerum copiam elevetur cor tuum et non reminiscaris Domini Dei tui qui eduxit te de terra Aegypti de domo servitutis et ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili in qua erat serpens flatu adurens et scorpio ac dipsas et nullae omnino aquae qui eduxit rivos de petra durissima et cibavit te manna in solitudine quod nescierunt patres tui. Et postquam adflixit te et probavit ad extremum misertus est tui ne diceres in corde tuo fortitudo mea et robur manus meae haec mihi omnia praestiterunt sed recorderis Domini Dei tui quod ipse vires tibi praebuerit ut impleret pactum suum super quo iuravit patribus tuis sicut praesens indicat dies. Sin autem oblitus Domini Dei tui secutus fueris deos alienos coluerisque illos et adoraveris ecce nunc praedico tibi quod omnino dispereas sicut gentes quas delevit Dominus in introitu tuo ita et vos peribitis si inoboedientes fueritis voci Domini Dei vestri.

IX

Audi Israhel tu transgredieris hodie Iordanem ut possideas nationes maximas et fortiores te civitates ingentes et ad caelos usque muratas populum magnum atque sublimem filios Enacim quos ipse vidisti et audisti quibus nullus potest ex adverso resistere. Scies ergo hodie quod Dominus Deus tuus ipse transibit ante te ignis devorans atque consumens qui conterat eos et deleat atque disperdat ante faciem tuam velociter sicut locutus est tibi. Ne dicas in corde tuo cum deleverit eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo propter iustitiam meam introduxit me Dominus ut terram hanc possiderem cum propter impietates suas istae deletae sint nationes. Neque enim propter iustitias tuas et aequitatem cordis tui ingredieris ut possideas terras eorum sed quia illae egerunt impie introeunte te deletae sunt et ut compleret verbum suum Dominus quod sub iuramento pollicitus est patribus tuis Abraham Isaac et Iacob. Scito ergo quod non propter iustitias tuas Dominus Deus tuus dedit tibi terram hanc optimam in possessionem cum durissimae cervicis sis populus. Memento et ne obliviscaris quomodo ad iracundiam provocaveris Dominum Deum tuum in solitudine ex eo die quo egressus es ex Aegypto usque ad locum istum semper adversum Dominum contendisti. Nam et in Horeb provocasti eum et iratus delere te voluit quando ascendi in montem ut acciperem duas tabulas lapideas tabulas pacti quod pepigit vobiscum Dominus et perseveravi in monte quadraginta diebus ac noctibus panem non comedens et aquam non bibens. Deditque mihi Dominus duas tabulas lapideas scriptas utrasque digito Dei et continentes omnia verba quae vobis locutus est in monte de medio ignis quando contio populi congregata est. Cumque transissent quadraginta dies et totidem noctes dedit mihi Dominus duas tabulas lapideas tabulas foederis. Dixitque mihi surge et descende hinc cito quia populus tuus quem eduxisti de Aegypto deseruerunt velociter viam quam demonstrasti eis feceruntque sibi vitulum conflatilem. Rursumque ait Dominus ad me cerno quod populus iste durae cervicis sit. Dimitte me ut conteram eum et deleam nomen eius sub caelo et constituam te super gentem quae hac maior et fortior sit. Cumque de monte ardente descenderem et duas tabulas foederis utraque tenerem manu vidissemque peccasse vos Domino Deo vestro et fecisse vobis vitulum conflatilem ac deseruisse velociter viam eius quam vobis ostenderat proieci tabulas de manibus meis confregique eas in conspectu vestro. Et procidi ante Dominum sicut prius quadraginta diebus et quadraginta noctibus panem non comedens et aquam non bibens propter omnia peccata vestra quae gessistis contra Dominum et eum ad iracundiam provocastis. Timui enim indignationem et iram illius qua adversum vos concitatus delere vos voluit et exaudivit me Dominus etiam hac vice. Adversum Aaron quoque vehementer iratus voluit eum conterere et pro illo similiter deprecatus sum. Peccatum autem vestrum quod feceratis id est vitulum arripiens igne conbusi et in frusta comminuens omnino quasi in pulverem redegi proieci in torrentem qui de monte descendit. In incendio quoque et in temptatione et in sepulchris concupiscentiae provocastis Dominum et quando misit vos de Cadesbarne dicens ascendite et possidete terram quam dedi vobis et contempsistis imperium Domini Dei vestri et non credidistis ei neque vocem eius audire voluistis sed semper fuistis rebelles a die qua nosse vos coepi. Et iacui coram Domino quadraginta diebus et quadraginta noctibus quibus eum suppliciter deprecabar ne deleret vos ut fuerat comminatus et orans dixi Domine Deus ne disperdas populum tuum et hereditatem tuam quam redemisti in magnitudine tua quos eduxisti de Aegypto in manu forti. Recordare servorum tuorum Abraham Isaac et Iacob ne aspicias duritiam populi huius et impietatem atque peccatum ne forte dicant habitatores terrae de qua eduxisti nos non poterat Dominus introducere eos in terram quam pollicitus est eis et oderat illos idcirco eduxit ut interficeret eos in solitudine qui sunt populus tuus et hereditas tua quos eduxisti in fortitudine tua magna et in brachio tuo extento.

X

In tempore illo dixit Dominus ad me dola tibi duas tabulas lapideas sicut priores fuerunt et ascendens

ad me in montem. Faciesque archam ligneam et scri-
bam in tabulis verba que fuerunt in hiis quas ante confregisti. po-
nesque eas in archa. Feci igitur archam de lignis sethim.
Cumque dolassem duas tabulas lapideas instar priorum. as-
cendi in montem habens eas in manibus. Scripsitque in tabulis
iuxta id quod prius scripserat verba decem que locutus est dominus ad vos
in monte de medio ignis quando populus congregatus est. et dedit eas
michi. Reversusque de monte descendi et posui tabulas in ar-
cham quam feceram que hucusque ibi sunt sicut michi precepit
dominus. Filii autem israel castra moverunt ex beroth filiorum
iachan in mosera ubi aaron mortuus ac sepultus est
pro quo sacerdotio functus est filius eius eleazar. Inde venerunt in
galgad. De quo loco profecti sunt castra metati sunt in iete-
batha in terra aquarum atque torrentium. Eo tempore
separavit dominus tribum levi ut portaret archam federis domini
et staret coram eo in ministerio. ac benediceret in nomine
illius usque in presentem diem. Quam ob rem non habuit levi partem
neque possessionem cum fratribus suis quia ipse dominus possessio eius est
sicut promisit ei dominus deus tuus. Ego autem steti in monte sicut
prius .xl. diebus ac noctibus. Exaudivitque me dominus etiam hac
vice et te perdere noluit. Dixitque michi. Vade et precede populum
ut ingrediatur et possideat terram quam iuravi patribus
eorum ut traderem eis. Et nunc israel quid dominus deus tuus petit
a te nisi ut timeas dominum deum tuum et ambules in viis eius
et diligas eum ac servias domino deo tuo in toto cor-
de tuo et in tota anima tua. Custodiasque mandata domini
dei tui et cerimonias eius quas ego hodie precipio tibi.
En domini dei tui celum est et celum celi terra et omnia que in ea sunt.
et tamen patribus tuis conglutinatus est dominus et amavit eos et e-
legit semen eorum post eos id est vos de cunctis gentibus sicut ho-
die comprobatur. Circumcidite igitur preputium cordis vestri
et cervicem vestram non induretis amplius quia dominus deus vester
ipse est deus deorum et dominus dominantium deus magnus et potens
et terribilis qui personam non accipit nec munera facit
iudicium pupillo et vidue. amat peregrinum et dat ei
victum atque vestitum. Et vos ergo amate peregrinos quia et
ipsi fuistis advene in terra egypti. Dominum deum tuum ti-
mebis et illi soli servies. Ipsique adherebis iurabisque
in nomine illius. Ipse est laus tua et deus tuus qui fecit tibi
magnalia et terribilia que viderunt oculi tui. In septuagin-
ta animabus descenderunt patres tui in egyptum et ecce nunc
multiplicavit te dominus deus tuus sicut astra celi. XI

Ama itaque dominum deum tuum et observa precepta eius
et cerimonias iudicia atque mandata omni tempore.
Cognoscite hodie que ignorant filii vestri qui non viderunt
disciplinam domini dei vestri. magnalia eius et robustam ma-
num. extentumque brachium signa et opera que fecit in
medio egypti pharaoni regi et universe terre eius. et omni
exercitui egyptiorum et equis ac curribus quomodo operuerint
eos aque rubri maris cum vos persequerentur et
deleverit eos dominus usque in presentem diem. Vobisque que fecerit
in solitudine donec veniretis ad hunc locum. et
dathan atque abiron filiis eliab qui fuit filius
ruben. quos aperto ore suo terra absorbuit cum do-
mibus et tabernaculis et universa substantia eorum quam habebant
in medio israel. Oculi vestri viderunt omnia opera domini
magna que fecit ut custodiatis universa mandata
illius que ego hodie precipio vobis et possitis introire et
possidere terram ad quam ingredimini. multoque in ea
vivatis tempore quam sub iuramento pollicitus est dominus pa-
tribus vestris et semini eorum lacte et melle manantem.
Terra enim ad quam ingrederis possidendam non est sicut terra
egypti de qua existi ubi iacto semine in ortorum mo-
rem ducuntur irrigue. sed montuosa est et campe-
stris de celo expectans pluvias quam dominus deus tuus sem-
per invisit et oculi illius in ea sunt a principio anni usque
ad finem eius. Si ergo obedieritis mandatis meis que ego
hodie precipio vobis ut diligatis dominum deum vestrum et ser-
viatis ei in toto corde vestro et in tota anima vestra. Dabit
pluviam terre vestre temporaneam et serotinam et colli-
gatis frumentum et vinum et oleum fenumque ex agris
ad pascenda iumenta et ut ipsi comedatis et saturemini.
Cavete ne forte decipiatur cor vestrum et rece-
datis a domino. serviatisque diis alienis et adoretis eos
iratusque dominus claudat celum et pluvie non descendant nec
terra det germen suum. pereatisque velociter de terra optima
quam dominus daturus est vobis. Ponite hec verba mea in cordibus et
in animis vestris et suspendite ea pro signo in manibus et
inter oculos vestros collocate. Docete filios vestros ut illa
meditentur. Quando sederis in domo tua et ambulaveris in
via et accubueris atque surrexeris. Scribes ea super postes
et ianuas domus tue ut multiplicentur dies tui et filiorum
tuorum in terra quam iuravit dominus patribus tuis ut daret eis
quamdiu imminet celum terre. Si enim custodieritis man-
data que ego precipio vobis et feceritis ea ut diligatis dominum
deum vestrum et ambuletis in omnibus viis eius adherentes
ei. disperdet dominus omnes gentes istas ante faciem vestram et possi-
debitis eas que maiores et fortiores vobis sunt. Omnis locus
quem calcaverit pes vester vester erit. A deserto et a libano
et a flumine magno eufrate usque ad mare occiden-
tale erunt termini vestri. Nullus stabit contra vos. Terro-
rem vestrum et formidinem dabit dominus deus vester super omnem terram quam
calcaturi estis sicut locutus est vobis. En propono in cons-
pectu vestro hodie benedictionem et maledictionem.
benedictionem si obedieritis mandatis domini dei
vestri que ego precipio vobis. maledictionem si non audieri-
tis mandata domini dei vestri sed recesseritis de via quam
ego nunc ostendo vobis et ambulaveritis post deos alie-
nos quos ignoratis. Cum vero introduxerit te dominus deus tuus
in terram ad quam pergis habitandam ponet benedictionem
super montem garizim maledictionem super montem
hebal qui sunt trans iordanem post viam que vergit ad
solis occubitum in terra chananei qui habitat in cam-
pestribus contra galgala que est iuxta vallem tendentem
et intrantem procul. Vos enim transibitis iordanem
ut possideatis terram quam dominus deus vester daturus est vobis
et habeatis ac possideatis illam. Videte ergo ut impleatis
cerimonias atque iudicia que ego hodie ponam in con-
spectu vestro. XII

Hec sunt precepta atque iudicia que facere debetis
in terra quam dominus deus patrum tuorum daturus est tibi
ut possideas eam cunctis diebus quibus super humum

gradieris. Subvertite omnia loca in quibus coluerunt gentes
quas possessuri estis deos suos super montes excelsos et
colles et subter omne lignum frondosum. Dissipate aras earum
et confringite statuas. Lucos igne comburite et ydola com-
minuite. Disperdite nomina eorum de locis illis. Non facietis ita
domino deo vestro. Sed ad locum quem elegerit dominus deus vester de cunctis
tribubus vestris ut ponat nomen suum ibi et habitet in eo. Veni-
etis et offeretis in loco illo holocausta et victimas vestras
decimas et primitias manuum vestrarum et vota atque donaria
primogenita boum et ovium. Et comedetis ibi in conspectu domini
dei vestri. Ac letabimini in cunctis ad que miseritis manum
vos et domus vestre in quibus benedixerit vobis dominus deus vester. Non facietis
ibi que nos hic facimus hodie singuli quod sibi rectum
videtur. Nec enim usque in presens tempus venistis ad requiem
et possessionem quam dominus deus daturus est vobis. Transibitis Ior-
danem et habitabitis in terra quam dominus deus vester daturus est vobis
ut requiescatis a cunctis hostibus per circuitum et absque
ullo timore habitetis in loco quem elegerit dominus deus vester ut
sit nomen eius in eo. Illuc omnia que precipio vobis conferetis
holocausta et hostias ac decimas et primitias manuum
vestrarum et quicquid precipuum est in muneribus que vovistis
domino. Ibi epulabimini coram domino deo vestro vos et
filii et filie vestre famuli et famule vestre atque levites qui
in vestris urbibus commorantur. Neque enim habet aliam
partem et possessionem inter vos. Cave ne offeras holo-
causta tua in omni loco quem videris sed in eo quem ele-
gerit dominus in una tribuum tuarum offeres hostias et facies
quecumque precipio tibi. Si autem comedere volueris et te esus
carnium delectaverit. occide et comede iuxta benedicti-
onem domini dei tui quam dedit tibi in urbibus tuis sive
inmundum fuerit. hoc est maculatum et debile sive
mundum. hoc est integrum et sine macula quod offerri
licet. sicut capream et cervum comedes absque esu
dumtaxat sanguinis quem super terram quasi aquam
effundes. Non poteris comedere in oppidis tuis decimas
frumenti vini et olei tui. primogenita armentorum et pecorum
et omnia que voveris et sponte offerre volueris et primitias
manuum tuarum. Sed coram domino deo tuo comedes ea in
loco quem elegerit dominus deus tuus. tu et filius tuus ac filia. servus
ac famula atque levites qui manet in urbibus tuis
et letaberis et reficieris coram domino deo tuo in cunctis
atque extenderis manum tuam. Cave ne derelinquas
levitem in omni tempore quo versaris in terra. Quando dilata-
verit dominus deus tuus terminos tuos sicut locutus est tibi et volu-
eris vesci carnibus quas desiderat anima tua. locus autem
quem elegerit dominus deus tuus ut sit nomen eius ibi. si procul fuerit
occides de armentis et pecoribus tuis ut tibi placet. Sic
comedes caprea et cervus ita vesceris eis et mundus
et inmundus in commune vescentur. Hoc solum cave
ne sanguinem comedas. Sanguis enim eorum pro anima
est. et ideo non debes animam comedere cum carnibus sed super
terram fundes quasi aquam ut sit tibi bene et filiis tuis post
eum feceris quod placeat in conspectu domini. Que autem sancti-
ficaveris et voveris domino tolles et venies ad locum quem
elegerit dominus et offeres oblationes tuas carnes et san-
guinem super altare domini dei tui. Sanguinem hostiarum

fundes in altari carnibus autem ipse vesceris. Observa
et audi omnia que ego precipio tibi ut bene sit tibi et filiis tuis post
te in sempiternum cum feceris quod bonum est et placitum in
conspectu domini dei tui. Quando disperdiderit dominus deus tuus ante faciem
tuam gentes ad quas ingredieris possidendas et pos-
sederis eas atque habitaveris in terra earum. cave ne imiteris
eas postquam fuerint te introeunte subverse et requiras
ceremonias earum dicens. Sicut coluerunt gentes iste de-
os suos ita et ego colam. Non facies similiter domino deo tu-
o. Omnes enim abhominationes quas aversatur dominus fecerunt
diis suis offerentes filios et filias et comburentes igni.
Quod precipio tibi hoc tantum facito domino nec addas quicquam
Si surrexerit in medio tui XII nec minuas.
prophetes aut qui somnium vidisse se dicat et predi-
xerit signum atque portentum et evenerit quod locutus est et dixerit
tibi eamus et sequamur deos alienos quos ignoras et ser-
viamus eis. non audias verba prophete illius aut somniatoris quia
temptat vos dominus deus vester ut palam fiat utrum diligatis
eum an non in toto corde et in tota anima vestra. Dominum de-
um sequimini et ipsum timete. et mandata illius custodi-
te et audite vocem eius. Ipsi servietis et ipsi adhere-
bitis. Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur
quia locutus est ut vos averteret a domino deo vestro qui
eduxit vos de terra egypti et redemit vos de domo ser-
vitutis ut errare te faceret de via quam tibi precepit dominus
deus tuus. et auferes malum de medio tui. Si tibi voluerit
persuadere frater tuus filius matris tue. aut filius tuus vel filia
tua sive uxor que est in sinu tuo aut amicus quem di-
ligis ut animam tuam clam dicens. Eamus et serviamus
diis alienis quos ignoras tu et patres tui cunctarum in
circuitu gentium que iuxta vel procul sunt ab initio usque
ad finem terre non acquiescas ei nec audias. neque parcat ei ocu-
lus tuus ut miserearis et occultes eum sed statim interficies
eum. Sit primum manus tua super eum et post te manus
omnis populi. Lapidibus obrutus necabitur quia voluit te
abstrahere a domino deo tuo qui eduxit te de terra egypti de
domo servitutis ut omnis israel audiens timeat et ne-
quaquam ultra faciat quippiam huius rei simile. Si audi-
eris in una urbium tuarum quas dominus deus tuus dabit tibi ad habi-
tandum dicentes aliquos egressi sunt filii belial de me-
dio tui et averterunt habitatores urbis sue atque dixerunt
Eamus et serviamus diis alienis quos ignoratis quere solli-
cite et diligenter rei veritate perspecta si inveneris certum esse
quod dicitur et abhominationem hanc opere perpetratam statim
percuties habitatores urbis illius in ore gladii et delebis eam
omniaque que in illa sunt usque ad pecora. Quicquid etiam sup-
pellectilis fuerit congregabis in medio platearum eius et cum
ipsa civitate succendes ita ut universa consumas domino
deo tuo et sit tumulus sempiternus. Non edificabitur ampli-
us. et non adherebit de illo anathemate quicquam in manu
tua ut avertatur dominus ab ira furoris sui et misereatur tui.
Multiplicetque te sicut iuravit patribus tuis quando audie-
ris vocem domini dei tui. Custodiens omnia precepta eius que ego
precipio tibi hodie ut facias quod placitum est in conspectu domini dei tui.
Filii estote domini dei vestri. Non vos XIIII
incidetis nec facietis calvitium super mortuo.

populus es sanctus domino deo tuo: et te elegit ut sis ei in populum peculiarem de cunctis gentibus que sunt super terram. Ne comedatis que inmunda sunt. Hoc est animal quod comedere debetis: bovem et ovem et capram. cervum capream bubalum tragelaphum pygargum. orygem. camelopardalum. Omne animal quod in duas partes findit ungulam et ruminat comedetis. De his autem que ruminant et ungulam non findunt comedere non debetis. Camelum leporem chirogrillum. quia ruminant et non dividunt ungulam inmunda erunt vobis. Sus quoque quia dividit ungulam et non ruminat inmunda erit. Carnibus eorum non vescemini et cadavera non tangetis. Hec comedetis ex omnibus que morantur in aquis. Que habent pinnulas et squamas comedite. que absque pinnulis et squamis sunt ne comedatis quia inmunda sunt. Omnes aves mundas comedite. Inmundas ne comedatis: aquilam scilicet et grypem et halietum. ixon et vulturem. ac milvum iuxta genus suum. et omne corvi genus. et strutionem atque noctuam et larum atque accipitrem iuxta genus suum. herodium et cygnum et ibin ac mergulum porphirionem et nycticoracem onocrotalum et caladrium singula in genere suo. upupam quoque et vespertilionem. Omne quod reptat et pinnulas habet inmundum erit et non comedetur. Omne quod mundum est comedite. Quicquid autem morticinum est ne vescamini ex eo. Peregrino qui intra portas tuas est da ut comedat aut vende ei: quia tu populus sanctus domini dei tui es. Non coques edum in lacte matris sue. Decimam partem separabis de cunctis fructibus tuis qui nascuntur in terra per annos singulos et comedes in conspectu domini dei tui in loco quem elegerit ut in eo nomen illius invocetur. Decimam frumenti tui et vini et olei. et primogenita de armentis et ovibus tuis: ut discas timere dominum deum tuum omni tempore. Cum autem longior fuerit via et locus quem elegerit dominus deus tuus. tibique benedixerit nec potueris ad eum hec cuncta portare vendes omnia et in pretium rediges. Portabisque manu tua et proficisceris ad locum quem elegerit dominus deus tuus. et emes ex eadem pecunia quicquid tibi placuerit sive ex armentis sive ex ovibus. vinum quoque et siceram et omne quod desiderat anima tua: et comedes coram domino deo tuo et epulaberis tu et domus tua et levita qui intra portas tuas est. Cave ne derelinquas eum quia non habet aliam partem in possessione tua. Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus que nascuntur tibi eo tempore: et repones intra ianuas tuas. venietque levites qui aliam non habet partem nec possessionem tecum. et peregrinus ac pupillus et vidua qui intra portas tuas sunt et comedent et saturabuntur: ut benedicat tibi dominus deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum que feceris.

XV

Septimo anno facies remissionem. que hoc ordine celebrabitur. Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre suo repetere non poterit: quia annus remissionis est domini. A peregrino et advena exiges: civem et propinquum repetendi non habes potestatem. Et omnino indigens et mendicus non erit inter vos: ut benedicat tibi dominus deus tuus in terra quam traditurus est tibi in possessionem. Si tamen audieris vocem domini dei tui. et custodieris universa que iussit et que ego hodie precipio tibi. benedicet tibi ut pollicitus est. Fenerabis gentibus multis: et ipse a nullo accipies mutuum. Dominaberis nationibus plurimis: et tui nemo dominabitur. Si unus de fratribus tuis qui morantur intra portas civitatis tue in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi ad paupertatem venerit: non obdurabis cor tuum nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi et dabis mutuum quo eum indigere perspexeris. Cave ne forte subrepat tibi impia cogitatio. et dicas in corde tuo: appropinquat septimus annus remissionis. et avertas oculos a paupere fratre tuo. ne clam; c' te ad d nolens ei quod postulat mutuum commodare: ne fiat tibi in peccatum. sed dabis ei. nec ages quippiam callide in eius necessitatibus sublevandis: ut benedicat tibi dominus deus tuus in omni tempore et in cunctis ad que manum miseris. Non deerunt pauperes in terra habitationis tue. Idcirco precipio tibi ut aperias manum fratri tuo egeno et pauperi qui tecum versatur in terra. Cum tibi venditus fuerit frater tuus in terra hebreus aut hebrea et sex annis servierit tibi: in septimo anno dimittes eum liberum. et quem libertate donaveris. nequaquam vacuum abire patieris. sed dabis viaticum de gregibus et de area et de torculari tuo quibus dominus deus tuus benedixerit tibi. Memento quod et ipse servieris in terra Egypti et liberaverit te dominus deus tuus. et idcirco ego nunc precipio tibi. Sin autem dixerit. nolo egredi: eo quod diligat te et domum tuam. et bene sibi apud te esse sentiat: assumes subulam et perforabis aurem eius in ianua domus tue. et serviet tibi usque in sempiternum. Ancille quoque similiter facies. Non avertas ab eis oculos tuos cum dimiseris eos liberos: quia iuxta mercedem mercennarii per sex annos servivit tibi. ut benedicat tibi dominus deus tuus in cunctis operibus que agis. De primogenitis que nascuntur in armentis et ovibus tuis. quicquid sexus est masculini sanctificabis domino deo tuo. Non operaberis in primogenito bovis. et non tondebis primogenita ovium. In conspectu domini dei tui comedes ea per singulos annos in loco quem elegerit dominus deus tuus tu et domus tua. Si autem habuerit maculam vel claudum fuerit vel cecum. aut in aliqua parte deforme vel debile: non immolabitur domino deo tuo. sed intra portas urbis tue comedes illud. Tam mundus quam inmundus similiter vescentur eis: quasi caprea et cervo. Hoc solum observabis ut sanguinem eorum ne comedas. sed effundes in terram quasi aquam.

XVI

Observa mensem novarum frugum et verni primum temporis. ut facias phase domino deo tuo: quoniam in isto mense eduxit te dominus deus tuus de Egypto nocte. Immolabisque phase domino deo tuo de ovibus et de bobus in loco quem elegerit dominus deus tuus ut habitet nomen eius ibi. Non comedes in eo panem fermentatum. Septem diebus comedes absque fermento afflictionis panem: quoniam in pavore egressus es de Egypto ut memineris diei egressionis tue de Egypto omnibus diebus vite tue. Non apparebit fermentatum in omnibus terminis tuis septem diebus. Et non remanebit de carnibus eius quod immolatum est vespere in die primo mane. Non poteris immolare phase in qualibet urbium tuarum quas dominus deus tuus daturus est tibi: sed in loco quem elegerit dominus deus tuus ut habitet nomen eius ibi. Immolabis phase vespere ad solis occasum quando egressus es de Egypto. et coques et comedes in loco quem elegerit dominus deus tuus. maneque consurgens vades in tabernacula

tua. Sex diebus comedes azima et in die septi-
mo quia collecta est domini dei tui non facies opus. Septem
ebdomadas numerabis tibi ab ea die qua falcem in segetem
miseris et celebrabis diem festum ebdomadarum domino
deo tuo oblationem spontaneam manus tue quam offeres
iuxta benedictionem domini dei tui et epulaberis coram domino
deo tuo tu et filius tuus et filia tua et servus tuus et
ancilla tua et levites qui est intra portas tuas et ad-
vena ac pupillus et vidua qui morantur vobiscum in lo-
co quem elegerit dominus deus tuus ut habitet nomen eius ibi et recorda-
beris quoniam servus fueris in Egypto custodiesque ac facies que
precepta sunt. Sollempnitatem quoque tabernaculorum celebra-
bis per vii dies quando collegeris de area et torculari fru-
ges tuas et epulaberis in festivitate tua tu et filius
tuus et filia tua et servus tuus et ancilla tua levites
quoque advena pupillus et vidua qui intra portas tuas
sunt. Septem diebus domino deo tuo festa celebrabis
in loco quem elegerit dominus benedicetque tibi dominus deus tuus in cunc-
tis frugibus tuis et in omni opere manuum tuarum erisque in
letitia. Tribus vicibus per annum apparebit omne masculi-
num tuum in conspectu domini dei tui in loco quem ele-
gerit. In sollempnitate azimorum et in sollempnita-
te ebdomadarum et in sollempnitate tabernaculorum. Non
apparebit ante dominum vacuus. Sed offeret unusquisque
secundum quod habuerit iuxta benedictionem domini dei sui quam de-
derit ei. Iudices et magistros constitues in omnibus por-
tis tuis quas dominus deus tuus dederit tibi per singulas tribus tuas
ut iudicent populum iusto iudicio nec in alteram partem

declinent. Non accipies personam nec munera quia munera
excecant oculos sapientum et mutant verba iustorum.
Iuste quod iustum est persequeris ut vivas et possideas
terram quam dominus deus tuus dederit tibi. Non plantabis lucum
et omnem arborem iuxta altare domini dei tui. Nec facies
tibi atque constitues statuam que odit dominus deus tuus

XVII

Non immolabis domino deo tuo ovem
et bovem in quo est macula aut quippiam vicii quia
abhominatio est domino deo tuo. Cum repperti fu-
erint apud te intra unam portarum tuarum quas dominus
deus tuus dabit tibi vir aut mulier qui faciunt malum
in conspectu domini dei tui et transgrediuntur pactum
illius ut vadant et serviant diis alienis et adorent
eos solem et lunam et omnem miliciam celi que non precepi
et hoc tibi fuerit nunciatum audiensque inquisieris
diligenter et verum esse repperis et abhominatio
facta est in Israel. educes virum ac mulierem qui
rem sceleratissimam perpetraverunt ad portas civi-
tatis tue et lapidibus obruentur. In ore duorum
aut trium testium peribit qui interficietur. Nemo occi-
datur uno contra se dicente testimonium. Manus testium
prima interficiet eum et manus reliqui populi extrema mit-
tetur ut auferas malum de medio tui. Si diffi-
cile et ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter
sanguinem et sanguinem causam et causam lepram et lepram
et iudicium intra portas tuas videris verba variari.
Surge et ascende ad locum quem elegerit dominus deus tuus.
Veniesque ad sacerdotes levitici generis et ad iudicem
qui fuerit illo tempore. quereque ab eis qui indicabunt
tibi iudicii veritatem et facies quodcumque dixerint qui pre-
sunt loco quem elegerit dominus et docuerint te iuxta legem eius.
Sequerisque sententiam eorum nec declinabis ad dexteram
vel ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire
sacerdotis imperio qui eo tempore ministrat domino deo tuo
et decreto iudicis morietur homo ille et auferes malum
de medio Israel. Cunctusque populus audiens timebit
ut nullus deinceps intumescat superbia. Cum ingres-
sus fueris terram quam dominus deus tuus dabit tibi et possederis eam ha-
bitaverisque in illa et dixeris constituam super me regem sic-
ut habent omnes per circuitum nationes eum constitues
quem dominus deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non
poteris alterius gentis hominem regem facere qui non sit
frater tuus. Cumque fuerit constitutus non multiplicabit
sibi equos nec reducet populum in Egyptum equitatus nu-
mero sublevatus. presertim cum dominus preceperit vobis ut
nequaquam amplius per eandem viam revertamini. Non ha-
bebit uxores plurimas que illiciant animum eius neque
argenti et auri inmensa pondera. Postquam autem sede-
rit in solio regni sui describet sibi deuteronomium legis
huius in volumine accipiens exemplar a sacerdotibus
levitice tribus et habebit secum. Legetque illud omnibus diebus
vite sue ut discat timere dominum deum suum et custodi-
re verba et cerimonias eius que in lege precepta sunt.
Nec elevetur cor eius in superbiam super fratres suos neque
declinet in partem dexteram vel sinistram ut longo tem-
pore regnet ipse et filii eius super Israel.

XVIII

Non habebunt sacerdotes et levite et omnes qui de eadem
tribu sunt partem et hereditatem cum reliquo populo Israel quia sacri-
ficia domini et oblationes eius comedent et nichil aliud
accipient de possessione fratrum suorum. Dominus enim ipse
est hereditas eorum sicut locutus est illis. Hoc erit
iudicium sacerdotum a populo et ab his qui offerunt
victimas sive bovem sive ovem immolaverint.
dabunt sacerdoti armum ac ventriculum primitias fru-
menti vini et olei et lanarum partem ex ovium tonsione.
Ipsum enim elegit dominus deus tuus de cunctis tribubus tuis
ut stet et ministret nomini domini ipse et filii eius in sem-
piternum. Si exierit levites de una urbium tuarum
ex omni Israel in qua habitat et voluerit venire desiderans
locum quem elegerit dominus ministrabit in nomine domini dei
sui sicut omnes fratres eius levite qui stabunt tunc
coram domino. Partem ciborum eandem accipiet quam et ce-
teri excepto eo quod in urbe sua ex paterna ei suc-
cessione debetur. Quando ingressus fueris terram quam
dominus deus tuus dabit tibi cave ne imitari velis abhomina-
tiones illarum gentium nec inveniatur in te qui lustret
filium suum aut filiam ducens per ignem. aut qui ario-
los sciscitetur et observet sompnia atque au-
guria. Ne sit maleficus nec incantator nec phitones
consulat nec divinos et querat a mortuis verita-
tem. Omnia enim hec abhominatur dominus et propter istiusmodi
scelera delebit eos in introitu tuo. Perfectus eris
et absque macula cum domino deo tuo. Gentes iste
quarum possidebis terram augures et divinos

audiunt. tu autem a domino deo tuo aliter institutus es. Prophetam de gente tua et de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi dominus deus tuus, ipsum audies, ut petisti a domino deo tuo in oreb, quando contio congregata est atque dixisti: ultra non audiam vocem domini dei mei, et ignem hunc maximum amplius non videbo, ne moriar. Et ait dominus mihi: bene omnia sunt locuti. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, et ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia que precepero illi. Qui autem verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit, ego ultor existam. Propheta autem qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo que ego non precepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur. Quod si tacita cogitatione responderis: quomodo possum intelligere verbum quod non est locutus dominus? hoc habebis signum: quod in nomine domini propheta ille predixerit et non evenerit, hoc dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui propheta confinxit, et ideo non timebis eum.

Cum disperdiderit dominus deus tuus gentes **XIX** quarum tibi traditurus est terram et possederis eam, habitaverisque in urbibus eius et in edibus, tres civitates separabis tibi in medio terre quam dominus deus tuus dabit tibi in possessionem, sternens diligenter viam, et in tres equaliter partes totam terre tue provinciam divides, ut habeat e vicino qui propter homicidium profugus est quo possit evadere. Hec erit lex homicide fugientis cuius vita servanda est. Qui percusserit proximum suum nesciens, et qui heri et nudiustertius nullum contra eum odium habuisse comprobatur, sed abisse cum eo simpliciter in silvam ad ligna cedenda, et in succisione lignorum securis fugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio amicum eius percusserit et occiderit, hic ad unam supradictarum urbium confugiet et vivet, ne forsitan proximus eius cuius effusus est sanguis, dolore stimulatus persequatur et apprehendat eum si longior via fuerit, et percutiat animam eius qui non est reus mortis, quia nullum contra eum qui occisus est odium prius habuisse monstratur. Ideo precipio tibi ut tres civitates equalis inter se spatii dividas. Cum autem dilataverit dominus deus tuus terminos tuos sicut iuravit patribus tuis, et dederit tibi cunctam terram quam eis pollicitus est, si tamen custodieris mandata eius et feceris que hodie precipio tibi, ut diligas dominum deum tuum et ambules in viis eius omni tempore, addes tibi et alias tres civitates, et supradictarum civitatum numerum duplicabis, ut non effundatur sanguis innoxius in medio terre quam dominus deus tuus dabit tibi possidendam, ne sis sanguinis reus. Si quis autem odio habens proximum suum insidiatus fuerit vite eius, surgensque percusserit illum et mortuus fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus, mittent seniores civitatis illius et arripient eum de loco effugii, tradentque in manu proximi cuius sanguis effusus est, et morietur. Nec misereberis eius, et auferes innoxium sanguinem de israel, ut bene sit tibi. Non assumes et transferes terminos proximi tui quos fixerunt priores in possessione tua quam dominus deus tuus dabit tibi in terra quam acceperis possidendam. Non stabit testis unus contra aliquem, quicquid illud peccati et facinoris fuerit, sed in ore duorum aut trium testium stabit omne verbum. Si steterit testis mendax contra hominem accusans eum prevaricationis, stabunt ambo quorum causa est ante dominum in conspectu sacerdotum et iudicum qui fuerint in diebus illis. Cumque diligentissime perscrutantes invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit, et auferes malum de medio tui, ut audientes ceteri timorem habeant, et nequaquam talia audeant facere. Non misereberis eius, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.

Si exieris ad bellum contra hostes tuos **XX** et videris equitatus et currus et maiorem quam tu habes adversarii exercitus multitudinem, non timebis eos, quia dominus deus tuus tecum est qui eduxit te de terra egypti. Appropinquante autem iam prelio, stabit sacerdos ante aciem, et sic loquetur ad populum: Audi israel, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum. Nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos, quia dominus deus vester in medio vestri est, et pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo. Duces quoque per singulas turmas audiente exercitu proclamabunt: Quis est homo qui edificavit domum novam et non dedicavit eam? vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello et alius dedicet illam. Quis est homo qui plantavit vineam et necdum fecit eam esse communem, de qua vesci omnibus liceat? vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello et alius homo fungatur officio eius. Quis est homo qui despondit uxorem et non accepit eam? vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello et alius homo accipiat eam. His dictis addent reliqua, et loquentur ad populum: Quis est homo formidolosus et corde pavido? vadat et revertatur in domum suam, ne pavere faciat corda fratrum suorum sicut ille timore perterritus est. Cumque siluerint duces exercitus et finem loquendi fecerint, unusquisque suos ad bellandum cuneos preparabit. Si quando accesseris ad expugnandam civitatem, offeres ei primum pacem. Si receperit et aperuerit tibi portas, cunctus populus qui in ea est salvabitur et serviet tibi sub tributo. Sin autem fedus inire noluerint, et ceperint contra te bellum, oppugnabis eam. Cumque tradiderit dominus deus tuus illam in manu tua, percuties omne quod in ea generis masculini est in ore gladii, absque mulieribus et infantibus, iumentis et ceteris que in civitate sunt. Omnem predam exercitui divides, et comedes de spoliis hostium tuorum que dominus deus tuus dederit tibi. Sic facies cunctis civitatibus que a te procul valde sunt, et non sunt de his urbibus quas in possessionem accepturus es. De his autem civitatibus que dabuntur tibi, nullum omnino permittes vivere, sed interficies in ore gladii, etheum videlicet et amorreum et chananeum, phereseum et eveum et iebuseum, sicut precepit tibi dominus deus tuus, ne forte doceant vos facere cunctas abominationes quas ipsi operati sunt diis suis, et peccetis in dominum deum vestrum. Quando obsederis civitatem multo tempore, et munitionibus circumdederis ut expugnes eam, non succides arbores de quibus vesci potest, nec securibus per circuitum debes vastare regionem, quoniam lignum est et non homo, nec potest bellantium contra te augere numerum. Si qua autem ligna non sunt pomifera sed agrestia, et in ceteros apta usus

succide et extrue machinas donec capias civitatem quae contra te pugnat.

XXI

Quando inventum fuerit in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi hominis cadaver occisi et ignoratur caedis reus, egredientur maiores natu et iudices tui et metientur a loco cadaveris singularum per circuitum spatia civitatum, et quam viciniorem ceteris esse perspexerint, seniores civitatis illius tollent vitulam de armento quae non traxit iugum nec terram scidit vomere, et ducent eam ad vallem asperam atque saxosam quae numquam arata est nec sementem recepit, et caedent in ea cervices vitulae. Accedentque sacerdotes filii Levi quos elegerit dominus deus tuus ut ministrent ei et benedicant in nomine eius, et ad verbum eorum omne negotium pendeat, et quicquid mundum vel immundum est iudicetur. Et venient maiores natu civitatis illius ad interfectum, lavabuntque manus suas super vitulam quae in valle percussa est, et dicent: Manus nostrae non effuderunt sanguinem hunc nec oculi viderunt. Propitius esto populo tuo Israel quem redemisti domine, et non reputes sanguinem innocentem in medio populi tui Israel. Et auferetur ab eis reatus sanguinis: tu autem alienus eris ab innocentis cruore qui fusus est, cum feceris quod praecepit dominus. Si egressus fueris ad pugnam contra inimicos tuos et tradiderit eos dominus deus tuus in manu tua, captivosque duxeris et videris in numero captivorum mulierem pulchram et adamaveris eam voluerisque habere uxorem, introduces eam in domum tuam: quae radet caesariem et circumcidet ungues, et deponet vestem in qua capta est, sedensque in domo tua flebit patrem et matrem suam uno mense, et postea intrabis ad eam dormiesque cum illa, et erit uxor tua. Si autem postea non sederit animo tuo, dimittes eam liberam, nec vendere poteris pecunia nec opprimere per potentiam, quia humiliasti eam. Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam et alteram odiosam, genuerintque ex eo liberos, et fuerit filius odiosae primogenitus, volueritque substantiam inter filios suos dividere, non poterit filium dilectae facere primogenitum et praeferre filio odiosae, sed filium odiosae agnoscet primogenitum, dabitque ei de his quae habuerit cuncta duplicia; iste est enim principium liberorum eius, et huic debentur primogenita. Si genuerit homo filium contumacem et protervum qui non audiat patris aut matris imperium, et coercitus obedire contempserit, apprehendent eum et ducent ad seniores civitatis illius et ad portam iudicii, dicentque ad eos: Filius noster iste protervus et contumax est, monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat et luxuriae atque conviviis: lapidibus eum obruet populus civitatis, et morietur, ut auferatis malum de medio vestri, et universus Israel audiens pertimescat. Quando peccaverit homo quod morte plectendum est, et adiudicatus morti appensus fuerit in patibulo, non permanebit cadaver eius in ligno, sed in eadem die sepelietur, quia maledictus a deo est qui pendet in ligno, et nequaquam contaminabis terram tuam quam dominus deus tuus dederit tibi in possessionem.

XXII

Non videbis bovem fratris tui aut ovem errantem et praeteribis, sed reduces fratri tuo. Etiamsi non est propinquus tuus frater nec nosti eum, duces in domum tuam, et erunt apud te quamdiu quaerat ea frater tuus et recipiat. Similiter facies de asino et de vestimento et de omni re fratris tui quae perierit: si inveneris eam, ne negligas quasi alienam. Si videris asinum fratris tui aut bovem cecidisse in via, non despicies, sed sublevabis cum eo. Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste feminea: abominabilis enim apud deum est qui facit haec. Si ambulans per viam in arbore vel in terra nidum avis inveneris, et matrem pullis vel ovis desuper incubantem, non tenebis eam cum filiis, sed abire patieris captos tenens filios, ut bene sit tibi et longo vivas tempore. Cum aedificaveris domum novam, facies murum tecti per circuitum, ne effundatur sanguis in domo tua, et sis reus labente alio et in praeceps ruente. Non seres vineam tuam altero semine, ne et sementis quam sevisti et quae nascuntur ex vinea pariter sanctificentur. Non arabis in bove simul et asino. Non indueris vestimento quod ex lana linoque contextum est. Funiculos in fimbriis facies per quattuor angulos pallii tui quo operieris. Si duxerit vir uxorem et postea eam odio habuerit, quaesieritque occasiones quibus dimittat eam, obiciens ei nomen pessimum, et dixerit: Uxorem hanc accepi, et ingressus ad eam non inveni virginem: tollent eam pater et mater eius, et ferent secum signa virginitatis eius ad seniores urbis qui in porta sunt, et dicet pater: Filiam meam dedi huic uxorem, quam quia odit imponit ei nomen pessimum, ut dicat: Non inveni filiam tuam virginem; et ecce haec sunt signa virginitatis filiae meae. Expandent vestimentum coram senioribus civitatis, apprehendentque senes urbis illius virum et verberabunt illum, condemnantes insuper centum siclis argenti quos dabit patri puellae, quia diffamavit nomen pessimum super virginem Israel, habebitque eam uxorem et non poterit dimittere eam omni tempore vitae suae. Quod si verum est quod obicit, et non est in puella inventa virginitas, eicient eam extra fores domus patris sui, et lapidibus obruent eam viri civitatis illius, et morietur, quoniam fecit nefas in Israel, ut fornicaretur in domo patris sui; et auferes malum de medio tui. Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, id est adulter et adultera, et auferes malum de Israel. Si puellam virginem desponderit vir, et invenerit eam aliquis in civitate et concubuerit cum ea, educes utrumque ad portam civitatis illius, et lapidibus obruentur: puella quia non clamavit cum esset in civitate, vir quia humiliavit uxorem proximi sui; et auferes malum de medio tui. Sin autem in agro reperit vir puellam quae desponsata est, et apprehendens concubuerit cum ea, ipse morietur solus; puella nihil patietur nec est rea mortis, quoniam sicut latro consurgit contra fratrem suum et occidit animam eius, ita et puella perpessa est: sola erat in agro, clamavit, et nullus affuit qui liberaret eam. Si invenerit vir puellam virginem quae non habet sponsum, et apprehendens concubuerit cum illa, et res ad iudicium venerit, dabit qui dormivit cum ea patri puellae quinquaginta siclos argenti, et habebit eam uxorem quia humiliavit illam; non poterit dimittere eam cunctis diebus vitae suae.

XXIII

Non accipiet homo uxorem patris sui, nec revelabit operimentum eius. Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis testiculis et absciso veretro ecclesiam domini. Non ingredietur mamzer, hoc est de scorto natus, in ecclesiam domini usque ad decimam generationem. Ammonites et Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt ecclesiam domini in aeternum, quia noluerunt vobis occurrere cum pane

et aqua in via cum egressi estis de egypto et quia conduxerunt
contra te balaam filium beor de mesopotamia syrie ut malediceret
tibi. Et noluit dominus deus tuus audire balaam vertitque maledictionem eius
in benedictionem eo quod diligeret te. Non facies cum eis pacem
nec queras eis bona cunctis diebus vite tue in sempiternum.
Non abhominaberis ydumeum quia frater tuus est nec egyptium quia
advena fuisti in terra eius. Qui nati fuerint ex eis tertia generatione
intrabunt in ecclesiam domini. Quando egressus fueris adversus hostes tuos
in pugnam custodies te ab omni re mala. Si fuerit inter vos homo qui
in nocturno sit pollutus sompnio egredietur extra castra et non reverte-
tur priusquam ad vesperam lavetur aqua et post solis occasum regredi-
etur in castra. Habebis locum extra castra ad quem egrediaris ad
requisita nature gerens paxillum in balteo. Cumque sederis
fodies per circuitum et egesta humo operies quo relevatus es.
Dominus enim deus tuus ambulat in medio castrorum ut eruat te
et tradat tibi inimicos tuos ut sint castra tua sancta et nichil in
eis appareat feditatis ne derelinquat te. Non trades servum
domino suo qui ad te confugerit. Habitabit tecum in loco qui ei
placuerit et in una urbium tuarum requiescet nec contristes eum.
Non erit meretrix de filiabus israel neque scortator de filiis israel.
Non offeres mercedem prostibuli nec pretium canis in domo
domini dei tui quicquid illud est quod voveris quia abhominatio
est utrumque apud dominum deum tuum. Non fenerabis fratri tuo ad usu-
ram pecuniam nec fruges nec quamlibet aliam rem sed alieno.
Fratri autem tuo absque usura id quo indiget commodabis ut bene-
dicat tibi dominus deus tuus in omni opere tuo in terra ad quam ingredieris pos-
sidendam. Cum votum voveris domino deo tuo non tardabis red-
dere quia requiret illud dominus deus tuus. Et si moratus fueris repu-
tabitur tibi in peccatum. Si volueris polliceri absque peccato eris. Quod
si nolueris. Quod autem semel egressum est de labiis tuis obser-
vabis et facies sicut promisisti domino deo tuo et propria voluntate
et ore tuo locutus es. Si ingressus vineam proximi tui comede
uvas quantum tibi placuerit foras autem ne efferas tecum. Si in-
traveris in segetem amici tui franges spicas et manu
conteres falcem autem non mittes. XXIIII

Si acceperit homo uxorem et habuerit eam et non invenerit gratiam
ante oculos eius propter aliquam feditatem scribet libellum repudii
et dabit in manu illius et dimittet eam de domo sua. Cumque
egressa alterum maritum duxerit et ille quoque oderit eam dederitque
ei libellum repudii et dimiserit de domo sua vel mortuus
fuerit non poterit prior maritus recipere eam in uxorem quia
polluta est et abhominabilis facta est coram domino. Ne peccare
facias terram tuam quam dominus deus tuus tibi tradiderit possidendam.
Cum acceperit homo nuper uxorem non procedet ad bellum nec
ei quippiam necessitatis iniungetur publice. Sed vacabit absque
culpa domui sue ut uno anno letetur cum uxore sua.
Non accipies loco pignoris inferiorem et superiorem molam
quia animam suam apposuit tibi. Si deprehensus fuerit homo solli-
citans fratrem suum de filiis israel et vendito eo acceperit pretium
interficietur et auferes malum de medio tui. Observa dili-
genter ne incurras in plagam lepre sed facies quecumque
docuerint te sacerdotes levitici generis iuxta id quod precepi eis
et imple sollicite. Mementote que fecerit dominus deus vester marie
in via cum egrederemini de egypto. Cum repetes proximo
tuo rem aliquam quam debet tibi non ingredieris domum eius ut
pignus auferas sed stabis foris et ille tibi proferet quod habuerit.
Si autem pauper est non pernoctabit apud te pignus sed statim
reddes ei ante solis occasum ut dormiens in vestimento suo
benedicat tibi et habeas iustitiam coram domino deo tuo. Non nega-
bis mercedem indigentis et pauperis fratris sui sive advene
qui tecum moratur in terra tua et intra portas tuas est
sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occa-
sum quia pauper est et ex eo sustentat animam suam ne clamet
contra te ad dominum et reputetur tibi in peccatum. Non occidentur patres
pro filiis nec filii pro patribus sed unusquisque pro peccato suo mo-
rietur. Non pervertes iudicium advene et pupilli nec aufe-
res pignoris loco vidue vestimentum. Memento quod ser-
vieris in egypto et eruerit te dominus deus tuus inde. Ideo pre-
cipio tibi ut facias hanc rem. Quando messueris segetem in a-
gro tuo et oblitus manipulum reliqueris non reverteris
ut tollas eum sed advenam et pupillum et viduam auferre
patieris ut benedicat tibi dominus deus tuus in omni opere manuum
tuarum. Si fruges collegeris olivarum quicquid remanserit
in arboribus non reverteris ut colligas sed relinques
advene pupillo ac vidue. Si vindemiaveris vineam tuam
non colliges remanentes racemos sed cedent in usus
advene pupilli ac vidue. Memento quod et tu servieris in
egypto et ideo precipio tibi ut facias hanc rem. XXV

Si fuerit causa inter aliquos et interpellaverint iudices quem
iustum esse perspexerint illi iustitie palmam dabunt quem
impium condempnabunt impietate. Si autem eum qui pecca-
vit dignum viderint plagis prosternent et coram se facient
verberari. Pro mensura peccati erit et plagarum modus. Ita dum-
taxat ut quadragenarium numerum non excedant ne fede
laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus. Non ligabis os bovis
terentis in area fruges tuas. Quando habitaverint fratres
simul et unus ex eis absque liberis mortuus fuerit uxor defuncti
ei non nubet alteri sed accipiet eam frater eius et suscitabit
semen fratris sui et primogenitum ex ea filium nomine illius appella-
bit ut non deleatur nomen eius ex israel. Si autem noluerit acci-
pere uxorem fratris sui que ei lege debetur perget mulier ad
portam civitatis et interpellabit maiores natu dicet-
que. Non vult frater viri mei suscitare semen fratris sui in israel
nec me in coniugium sumere. Statimque accersiri
eum facient et interrogabunt. Si responderit nolo eam uxo-
rem accipere accedet mulier ad eum coram senioribus et tol-
let calciamentum de pede eius spuetque in faciem eius et
dicet. Sic fiet homini qui non edificat domum fratris sui
et vocabitur nomen eius in israel domus discalciati. Si ha-
buerint inter se iurgium viri duo et unus contra alterum rixa-
ri ceperit volensque uxor alterius eruere virum su-
um de manu fortioris miseritque manum et apprehen-
derit verenda eius abscindes manum illius nec flecte-
ris super eam ulla misericordia. Non habebis in sacculo diversa pon-
dera maius et minus nec erit in domo tua modius maior
et minor. Pondus habebis iustum et verum et modius equalis
et verus erit ut multo vivas tempore super terram quam dominus deus
tuus dederit tibi. Abhominatur enim dominus eum qui facit hec
et aversatur omnem iniustitiam. Memento que fecerit tibi amalech
in via quando egrediebaris ex egypto quomodo occurrerit tibi
et extremos agminis tui qui lassi residebant ceci-
derit quando tu eras fame et labore confectus et non timu-

uerit deum. Cum ergo dominus deus tuus dederit tibi requiem et subiecerit cunctas per circuitum nationes in terra quam tibi pollicitus est, delebis nomen eius sub celo. Cave ne obliviscaris.

XXVI

Cumque intraveris terram quam dominus deus tuus tibi daturus est possidendam et obtinueris eam atque habitaveris in illa, tolles de cunctis frugibus tuis primitias et pones in cartallo pergesque ad locum quem dominus deus tuus elegerit ut ibi invocetur nomen eius. Accedesque ad sacerdotem qui fuerit in diebus illis et dices ad eum: Profiteor hodie coram domino deo tuo quia ingressus sum in terram pro qua iuravit patribus nostris ut daret eam nobis. Suscipiensque sacerdos cartallum de manu tua ponet ante altare domini dei tui, et loqueris in conspectu domini dei tui: Syrus persequebatur patrem meum qui descendit in Egyptum et ibi peregrinatus est in paucissimo numero. Crevitque in gentem magnam ac robustam et infinite multitudinis. Afflixeruntque nos Egyptii et persecuti sunt imponentes onera gravissima. Et clamavimus ad dominum deum patrum nostrorum, qui exaudivit nos et respexit humilitatem nostram et laborem atque angustias, et eduxit nos de Egypto in manu forti et brachio extento, in ingenti pavore, in signis atque portentis, et introduxit ad locum istum et tradidit nobis terram lacte et melle manantem. Et idcirco nunc offero primitias frugum terre quam dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conspectu domini dei tui, et adorato domino deo tuo epulaberis in omnibus bonis que dominus deus tuus dederit tibi et domui tue, tu et levites et advena qui tecum est. Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum anno decimationis tercio, dabis levite et advene et pupillo et vidue ut comedant intra portas tuas et saturentur. Loquerisque in conspectu domini dei tui: Abstuli quod sanctificatum est de domo mea et dedi illud levite et advene pupillo et vidue sicut iussisti mihi. Non preterivi mandata tua nec sum oblitus imperii tui. Non comedi ex eis in luctu meo nec separavi ea in qualibet immunditia nec expendi ex his quicquam in re funebri. Obedivi voci domini dei mei et feci omnia sicut precepisti mihi. Respice de sanctuario tuo et de excelso celorum habitaculo et benedic populo tuo Israel et terre quam dedisti nobis sicut iurasti patribus nostris, terre lacte et melle mananti. Hodie dominus deus tuus precepit tibi ut facias mandata hec atque iudicia et custodias et impleas ex toto corde tuo et ex tota anima tua. Dominum elegisti hodie ut sit tibi deus, et ambules in viis eius et custodias cerimonias illius et mandata atque iudicia et obedias eius imperio. Et dominus elegit te hodie ut sis ei populus peculiaris sicut locutus est tibi, et custodias omnia precepta eius, et faciat te excelsiorem cunctis gentibus quas creavit in laudem et nomen et gloriam suam, ut sis populus sanctus domini dei tui sicut locutus est.

XXVII

Precepit autem Moyses et seniores Israel populo dicentes: Custodite omne mandatum quod precipio vobis hodie. Cumque transieritis Iordanem in terram quam dominus deus tuus dabit tibi, eriges ingentes lapides et calce levigabis eos ut possis in eis scribere omnia verba legis huius Iordane transmisso, ut introeas terram quam dominus deus tuus dabit tibi, terram lacte et melle manantem sicut iuravit patribus tuis. Quando ergo transieritis Iordanem, erige lapides quos ego hodie precipio tibi in monte Ebal, et levigabis eos calce, et edificabis ibi altare domino deo tuo de lapidibus quos ferrum non tetigit, et de saxis informibus et impolitis, et offeres super eo holocausta domino deo tuo, et immolabis hostias pacificas comedesque ibi et epulaberis coram domino deo tuo. Et scribes super lapides omnia verba legis huius plane et lucide. Dixeruntque Moyses et sacerdotes levitici generis ad omnem Israel: Attende et audi Israel: hodie factus es populus domini dei tui; audies vocem eius et facies mandata atque iustitias quas ego precipio tibi. Precepitque Moyses populo in die illo dicens: Hii stabunt ad benedicendum domino super montem Garizim Iordane transmisso: Symeon, Levi, Iudas, Ysachar, Ioseph et Beniamin. Et e regione isti stabunt ad maledicendum in monte Hebal: Ruben, Gad et Aser, Zabulon, Dan et Neptalim. Et pronuntiabunt levite dicentque ad omnes viros Israel excelsa voce: Maledictus homo qui facit sculptile et conflatile, abhominationem domini, opus manuum artificum, ponetque illud in abscondito. Et respondebit omnis populus et dicet: Amen. Maledictus qui non honorat patrem suum et matrem. Et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui transfert terminos proximi sui. Et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui errare facit cecum in itinere. Et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui pervertit iudicium advene pupilli et vidue. Et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui dormit cum uxore patris sui et revelat operimentum lectuli eius. Et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui dormit cum omni iumento. Et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui dormit cum sorore sua filia patris sui vel matris sue. Et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui dormit cum socru sua. Et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui clam percusserit proximum suum. Et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui dormit cum uxore proximi sui. Et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui accipit munera ut percutiat animam sanguinis innocentis. Et dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui non permanet in sermonibus legis huius nec eos opere perficit. Et dicet omnis populus: Amen.

XXVIII

Si audieris vocem domini dei tui ut facias atque custodias omnia mandata eius que ego precipio tibi hodie, faciet te dominus deus tuus excelsiorem cunctis gentibus que versantur in terra. Venientque super te universe benedictiones iste et apprehendent te, si tamen precepta eius audieris. Benedictus tu in civitate et benedictus in agro. Benedictus fructus ventris tui et fructus terre tue fructusque iumentorum tuorum, greges armentorum et caule ovium tuarum. Benedicta horrea tua et benedicte reliquie tue. Benedictus eris tu ingrediens et egrediens. Dabit dominus inimicos tuos qui consurgunt adversum te corruentes in conspectu tuo. Per unam viam venient contra te et per septem fugient a facie tua. Emittet dominus benedictionem super cellaria tua et super omnia opera manuum tuarum, benedicetque tibi in terra quam acceperis. Suscitabit te dominus sibi in populum sanctum sicut iuravit tibi si custodieris mandata domini dei tui et ambulaveris in viis eius. Videbuntque omnes terrarum populi quod nomen domini invocatum sit super te et timebunt te. Abundare te faciet dominus omnibus bonis, fructu uteri tui et fructu iumentorum tuorum, fructu terre tue quam iuravit dominus patribus tuis ut daret tibi. Aperiet dominus thesaurum suum optimum, celum, ut tribuat pluviam terre tue in tempore suo, benedicetque cunctis operibus manuum tuarum. Et fenerabis gentibus multis, et ipse a nullo fenus accipies. Constituet te dominus deus tuus in caput et non in caudam, et eris semper supra et non subter, si tamen audie-

mandata domini dei tui quae ego praecipio tibi hodie et custodieris et feceris, ac non declinaveris ab eis nec ad dexteram nec ad sinistram, nec secutus fueris deos alienos neque colueris eos. Quod si audire nolueris vocem domini dei tui ut custodias et facias omnia mandata eius et ceremonias quas ego praecipio tibi hodie, venient super te omnes maledictiones istae et apprehendent te. Maledictus eris in civitate, maledictus in agro. Maledictum horreum tuum et maledictae reliquiae tuae. Maledictus fructus ventris tui et fructus terrae tuae, armenta boum tuorum et greges ovium tuarum. Maledictus eris ingrediens et egrediens. Mittet dominus super te famem et esuriem et increpationem in omnia opera tua quae tu facies, donec conterat te et perdat velociter propter adinventiones tuas pessimas in quibus reliquisti me. Adiungat tibi dominus pestilentiam donec consumat te de terra ad quam ingredieris possidendam. Percutiat te dominus egestate, febri et frigore, ardore et aestu, et aere corrupto ac rubigine, et persequatur donec pereas. Sit caelum quod supra te est aeneum, et terra quam calcas ferrea. Det dominus imbrem terrae tuae pulverem, et de caelo descendat super te cinis donec conteraris. Tradat te dominus corruentem ante hostes tuos. Per unam viam egrediaris contra eos et per septem fugias, et dispergaris per omnia regna terrae. Sitque cadaver tuum in escam cunctis volatilibus caeli et bestiis terrae, et non sit qui abigat. Percutiat te dominus ulcere Aegypti, et partem corporis per quam stercora egeruntur, scabie quoque et prurigine, ita ut curari nequeas. Percutiat te dominus amentia et caecitate ac furore mentis, et palpes in meridie sicut palpare solet caecus in tenebris, et non dirigas vias tuas. Omnique tempore calumniam sustineas et opprimaris violentia, nec habeas qui liberet te. Uxorem accipias, et alius dormiat cum ea. Domum aedifices, et non habites in ea. Plantes vineam, et non vindemies eam. Bos tuus immoletur coram te, et non comedas ex eo. Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo, et non reddatur tibi. Oves tuae dentur inimicis tuis, et non sit qui te adiuvet. Filii tui et filiae tuae tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis et deficientibus ad conspectum eorum tota die, et non sit fortitudo in manu tua. Fructus terrae tuae et omnes labores tuos comedat populus quem ignoras, et sis semper calumniam sustinens et oppressus cunctis diebus, et stupens ad terrorem eorum quae videbunt oculi tui. Percutiat te dominus ulcere pessimo in genibus et in suris, sanarique non possis a planta pedis usque ad verticem tuum. Ducet te dominus et regem tuum quem constitues super te in gentem quam ignoras tu et patres tui, et servies ibi diis alienis, ligno et lapidi. Et eris perditus in proverbium ac fabulam omnibus populis ad quos te introduxerit dominus. Sementem multam iacies in terram et modicum congregabis, quia locustae devorabunt omnia. Vineam plantabis et fodies, et vinum non bibes nec colliges ex ea quippiam, quia vastabitur vermibus. Olivas habebis in omnibus terminis tuis et non ungeris oleo, quia defluent et peribunt. Filios generabis et filias, et non frueris eis, quia ducentur in captivitatem. Omnes arbores tuas et fruges terrae tuae rubigo consumet. Advena qui tecum versatur in terra ascendet super te eritque sublimior; tu autem descendes et eris inferior. Ipse fenerabit tibi, et tu non fenerabis ei. Ipse erit in caput, et tu eris in caudam. Et venient super te omnes maledictiones istae, et persequentes

apprehendent te donec intereas, quia non audisti vocem domini dei tui nec servasti mandata eius et ceremonias quas praecepit tibi. Et erunt in te signa atque prodigia et in semine tuo usque in sempiternum, eo quod non servieris domino deo tuo in gaudio cordisque laetitia propter rerum omnium abundantiam. Servies inimico tuo quem immittet dominus tibi in fame et siti et nuditate et omnium penuria, et ponet iugum ferreum super cervicem tuam donec te conterat. Adducet dominus super te gentem de longinquo et de extremis terrae finibus in similitudinem aquilae volantis cum impetu, cuius linguam intellegere non possis, gentem procacissimam quae non deferat seni nec misereatur parvuli, et devoret fructum iumentorum tuorum ac fruges terrae tuae donec intereas, et non relinquat tibi triticum, vinum et oleum, armenta boum et greges ovium, donec te disperdat et conterat in cunctis urbibus tuis, et destruantur muri tui firmi atque sublimes in quibus habebas fiduciam in omni terra tua. Obsideberis intra portas tuas in omni terra tua quam dabit tibi dominus deus tuus, et comedes fructum uteri tui et carnes filiorum et filiarum tuarum quas dedit tibi dominus deus tuus, in angustia et vastitate qua opprimet te hostis tuus. Homo delicatus in te et luxuriosus valde invidebit fratri suo et uxori quae cubat in sinu suo, ut det eis de carnibus filiorum suorum quas comedet, eo quod nihil habeat aliud in obsidione et penuria qua vastaverint te inimici tui intra omnes portas tuas. Tenera mulier et delicata, quae super terram ingredi non valebat nec pedis vestigium figere propter mollitiem et teneritudinem nimiam, invidebit viro suo qui cubat in sinu eius super filii et filiae carnibus et illuvie secundarum quae egrediuntur de medio feminum eius, et super liberis qui eadem hora nati sunt. Comedent eos clam propter rerum omnium penuriam in obsidione et vastitate qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas. Nisi custodieris et feceris omnia verba legis huius quae scripta sunt in hoc volumine, et timueris nomen eius gloriosum et terribile, hoc est dominum deum tuum, augebit dominus plagas tuas et plagas seminis tui, plagas magnas et perseverantes, infirmitates pessimas et perpetuas, et convertet in te omnes afflictiones Aegypti quas timuisti, et adhaerebunt tibi. Insuper et universos languores et plagas quae non sunt scriptae in volumine legis huius inducet dominus super te donec te conterat. Et remanebitis pauci numero, qui prius eratis sicut astra caeli prae multitudine, quoniam non audisti vocem domini dei tui. Et sicut ante laetatus est dominus super vos bene vobis faciens vosque multiplicans, sic laetabitur disperdens vos atque subvertens, ut auferamini de terra ad quam ingredieris possidendam. Disperget te dominus in omnes populos a summitate terrae usque ad terminos eius, et servies ibi diis alienis quos et tu ignoras et patres tui, lignis et lapidibus. In gentibus quoque illis non quiesces neque erit requies vestigio pedis tui. Dabit enim tibi dominus ibi cor pavidum et deficientes oculos et animam consumptam maerore. Et erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte et die, et non credes vitae tuae. Mane dices: Quis mihi det vesperum? et vespere: Quis mihi det mane? propter cordis tui formidinem qua terreberis, et propter ea quae tuis videbis oculis. Reducet te dominus classibus in Aegyptum per viam de qua dixit tibi ut eam amplius non videres. Ibi venderis inimicis tuis in servos et ancillas, et non erit qui emat.

XXIX

XXIX

Haec sunt verba foederis quod praecepit Dominus Moysi ut feriret cum filiis Israel in terra Moab, praeter illud foedus quod cum eis pepigit in Horeb. Vocavitque Moyses omnem Israel, et dixit ad eos: Vos vidistis universa quae fecit Dominus coram vobis in terra Aegypti Pharaoni, et omnibus servis eius, universaeque terrae illius, temptationes magnas quas viderunt oculi tui, signa illa portentaque ingentia, et non dedit vobis Dominus cor intelligens, et oculos videntes, et aures quae possint audire, usque in praesentem diem. Adduxit vos quadraginta annis per desertum: non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt. Panem non comedistis, vinum et siceram non bibistis, ut sciretis quia ego sum Dominus Deus vester. Et venistis ad hunc locum. Egressusque est Seon rex Esebon, et Og rex Basan, occurrentes nobis ad pugnam. Et percussimus eos, et tulimus terram eorum, ac tradidimus possidendam Ruben et Gad, et dimidiae tribui Manasse. Custodite ergo verba pacti huius, et implete ea, ut intelligatis universa quae facitis. Vos statis hodie cuncti coram Domino Deo vestro, principes vestri ac tribus, et maiores natu atque doctores, omnis populus Israel, liberi et uxores vestrae, et advena qui tecum moratur in castris, exceptis lignorum caesoribus, et his qui comportant aquas, ut transeas in foedere Domini Dei tui, et in iureiurando quod hodie Dominus Deus tuus percutit tecum, ut suscitet te sibi in populum, et ipse sit Deus tuus, sicut locutus est tibi, et sicut iuravit patribus tuis Abraham, Isaac et Iacob. Nec vobis solis ego hoc foedus ferio, et haec iuramenta confirmo, sed cunctis praesentibus et absentibus. Vos enim nostis quomodo habitaverimus in terra Aegypti, et quomodo transierimus per medium nationum, quas transeuntes vidistis abominationes et sordes, id est, idola eorum, lignum et lapidem, argentum et aurum, quae colebant. Ne forte sit inter vos vir aut mulier, familia aut tribus, cuius cor aversum est hodie a Domino Deo nostro, ut vadat et serviat diis illarum gentium, et sit inter vos radix germinans fel et amaritudinem. Cumque audierit verba iuramenti huius, benedicat sibi in corde suo, dicens: Pax erit mihi, et ambulabo in pravitate cordis mei, et assumat ebria sitientem, et Dominus non ignoscat ei, sed tunc quam maxime furor eius fumet, et zelus contra hominem illum, et sedeant super eum omnia maledicta quae scripta sunt in hoc volumine, et deleat Dominus nomen eius sub caelo, et consumat eum in perditionem ex omnibus tribubus Israel, iuxta maledictiones quae in libro legis huius ac foederis continentur. Dicetque sequens generatio, et filii qui nascentur deinceps, et peregrini qui de longe venerint, videntes plagas terrae illius et infirmitates quibus eam afflixerit Dominus, sulphure et salis ardore comburens, ita ut ultra non seratur, nec virens quippiam germinet, in exemplum subversionis Sodomae et Gomorrae, Adamae et Seboim, quas subvertit Dominus in ira et furore suo, et dicent omnes gentes: Quare sic fecit Dominus terrae huic? quae est haec ira furoris eius immensa? Et respondebunt: Quia dereliquerunt pactum Domini, quod pepigit cum patribus eorum, quando eduxit eos de terra Aegypti, et servierunt diis alienis, et adoraverunt eos quos nesciebant, et quibus non fuerant attributi: idcirco iratus est furor Domini contra terram istam, ut induceret super eam omnia maledicta quae in hoc volumine scripta sunt, et eiecit eos de terra sua in ira et in furore et in indignatione maxima, proiecitque in terram alienam, sicut hodie comprobatur. Abscondita Domino Deo nostro: quae manifesta sunt nobis et filiis nostris usque in sempiternum, ut faciamus universa verba legis huius.

Cum igitur venerint super te omnes sermones isti, benedictio sive maledictio, quam proposui in conspectu tuo, et ductus paenitudine cordis tui in universis gentibus in quas disperserit te Dominus Deus tuus, et reversus fueris ad eum, et obedieris eius imperiis, sicut ego hodie praecipio tibi, cum filiis tuis, in toto corde tuo et in tota anima tua, reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam, ac miserebitur tui, et rursum congregabit te de cunctis populis in quos te ante dispersit. Si ad cardines caeli fueris dissipatus, inde te retrahet Dominus Deus tuus, et assumet, atque introducet in terram quam possederunt patres tui, et obtinebis eam, et benedicens tibi, maioris numeri te esse faciet quam fuerunt patres tui. Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, et cor seminis tui, ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo et in tota anima tua, ut possis vivere. Omnes autem maledictiones has convertet super inimicos tuos, et eos qui oderunt te et persequuntur. Tu autem reverteris, et audies vocem Domini Dei tui, faciesque universa mandata quae ego praecipio tibi hodie, et abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, in sobole uteri tui, et in fructu iumentorum tuorum, in ubertate terrae tuae, et in rerum omnium largitate. Revertetur enim Dominus ut gaudeat super te in omnibus bonis, sicut gavisus est in patribus tuis, si tamen audieris vocem Domini Dei tui, et custodieris praecepta eius et caeremonias quae in hac lege conscripta sunt, et revertaris ad Dominum Deum tuum in toto corde tuo et in tota anima tua. Mandatum hoc quod ego praecipio tibi hodie non supra te est, neque procul positum, nec in caelo situm, ut possis dicere: Quis nostrum valet ad caelum ascendere, ut deferat illud ad nos, et audiamus atque opere compleamus? Neque trans mare positum, ut causeris et dicas: Quis e nobis transfretare poterit mare, et illud ad nos usque deferre, ut possimus audire et facere quod praeceptum est? Sed iuxta te est sermo valde, in ore tuo et in corde tuo, ut facias illum. Considera quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam et bonum, et e contrario mortem et malum, ut diligas Dominum Deum tuum, et ambules in viis eius, et custodias mandata illius ac caeremonias atque iudicia, et vivas, atque multiplicet te, benedicatque tibi in terra ad quam ingredieris possidendam. Si autem aversum fuerit cor tuum, et audire nolueris, atque errore deceptus adoraveris deos alienos et servieris eis, praedico tibi hodie quod pereas, et parvo tempore moreris in terra ad quam Iordane transmisso ingredieris possidendam. Testes invoco hodie caelum et terram, quod proposuerim vobis vitam et mortem, benedictionem et maledictionem. Elige ergo vitam, ut et tu vivas et semen tuum, et diligas Dominum Deum tuum, atque obedias voci eius, et illi adhaereas: ipse est enim vita tua et longitudo dierum tuorum, ut habites in terra pro qua iuravit Dominus patribus tuis Abraham, Isaac et Iacob, ut daret eam illis.

XXXI

Abiit itaque Moyses, et locutus est omnia verba haec ad universum Israel, et dixit ad eos: Centum viginti annorum sum hodie, non possum ultra egredi et ingredi, praesertim cum et Dominus dixerit mihi: Non transibis Iordanem istum. Dominus ergo Deus tuus transibit ante te; ipse delebit omnes gentes has in conspectu tuo, et possidebis eas; et Iosue iste transibit ante te, sicut locutus est Dominus. Facietque Dominus eis sicut fecit Seon et Og regibus Amorreorum et terrae eorum, delebitque eos. Cum ergo et hos tradiderit vobis, similiter facietis eis, sicut praecepi vobis. Viriliter agite et confortamini, nolite timere, nec paveatis ad conspectum eorum, quia Dominus Deus tuus ipse ductor tuus est

dimittet nec derelinquet te. Vocavitque Moyses Iosue et dixit ei coram omni multitudine filiorum Israel: Confortare et esto robustus; tu enim introduces populum istum in terram quam daturum se patribus eorum iuravit Dominus, et tu eam sorte divides. Et Dominus qui ductor est vester ipse erit tecum; non dimittet nec derelinquet te; noli timere nec paveas. Scripsit itaque Moyses legem hanc et tradidit eam sacerdotibus filiis Levi qui portabant archam foederis Domini et cunctis senioribus Israel. Praecepitque eis dicens: Post septem annos anno remissionis in sollemnitate tabernaculorum convenientibus cunctis ex Israel ut appareant in conspectu Domini Dei tui in loco quem elegerit Dominus, leges verba legis huius coram omni Israel audientibus eis et in unum omni populo congregato tam viris quam mulieribus parvulis et advenis qui sunt intra portas tuas, ut audientes discant et timeant Dominum Deum vestrum et custodiant et impleant omnes sermones legis huius; filii quoque eorum qui nunc ignorant ut audire possint et timeant Dominum Deum suum cunctis diebus quibus versantur in terra ad quam vos Iordane transmisso pergitis obtinendam. Et ait Dominus ad Moysen: Ecce prope sunt dies mortis tuae; voca Iosue et state in tabernaculo testimonii ut praecipiam ei. Abierunt ergo Moyses et Iosue et steterunt in tabernaculo testimonii; apparuitque Dominus ibi in columna nubis quae stetit in introitu tabernaculi. Dixitque Dominus ad Moysen: Ecce tu dormies cum patribus tuis, et populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos in terra ad quam ingreditur ut habitet in ea; ibi derelinquet me et irritum faciet foedus quod pepigi cum eo. Et irascetur furor meus contra eum in die illo, et derelinquam eum et abscondam faciem meam ab eo, et erit in devorationem; invenient eum omnia mala et afflictiones, ita ut dicat in illo die: Vere quia non est Deus mecum invenerunt me haec mala. Ego autem abscondam et celabo faciem meam in die illo propter omnia mala quae fecit quia secutus est deos alienos. Nunc itaque scribite vobis canticum istud et docete filios Israel ut memoriter teneant et ore decantent, et sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios Israel. Introducam enim eum in terram pro qua iuravi patribus eius lacte et melle manantem. Cumque comederint et saturati crassique fuerint, convertentur ad deos alienos et servient eis, detrahentque mihi et irritum facient pactum meum. Postquam invenerint eum mala multa et afflictiones, respondebit ei canticum istud pro testimonio quod nulla delebit oblivio ex ore seminis sui. Scio enim cogitationes eius quae facturus sit hodie antequam introducam eum in terram quam ei pollicitus sum. Scripsit ergo Moyses canticum et docuit filios Israel. Praecepitque Dominus Iosue filio Nun et ait: Confortare et esto robustus; tu enim introduces filios Israel in terram quam pollicitus sum, et ego ero tecum. Postquam ergo scripsit Moyses verba legis huius in volumine atque complevit, praecepit Levitis qui portabant archam foederis Domini dicens: Tollite librum istum et ponite illum in latere arche foederis Domini Dei vestri ut sit ibi contra te in testimonium. Ego enim scio contentionem tuam et cervicem tuam durissimam. Adhuc vivente me et ingrediente vobiscum semper contentiose egistis contra Dominum; quanto magis cum mortuus fuero. Congregate ad me omnes maiores natu per tribus vestras atque doctores, et loquar audientibus eis sermones istos et invocabo contra eos caelum et terram. Novi enim quod post mortem meam inique agetis et declinabitis cito de via quam praecepi vobis, et occurrent vobis mala in extremo tempore quando feceritis malum in conspectu Domini ut irritetis eum per opera manuum vestrarum. Locutus est ergo Moyses audiente universo coetu filiorum Israel verba carminis huius et ad finem usque complevit.

XXXII

Audite caeli quae loquor, audiat terra verba oris mei. Concrescat in pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quasi imber super herbam et quasi stillae super gramina. Quia nomen Domini invocabo, date magnificentiam Deo nostro. Dei perfecta sunt opera, et omnes viae eius iudicia; Deus fidelis et absque ulla iniquitate, iustus et rectus. Peccaverunt ei et non filii eius in sordibus; generatio prava atque perversa. Haeccine reddis Domino, popule stulte et insipiens? Numquid non ipse est pater tuus qui possedit te et fecit et creavit te? Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas; interroga patrem tuum et annuntiabit tibi, maiores tuos et dicent tibi. Quando dividebat Altissimus gentes, quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israel. Pars autem Domini populus eius, Iacob funiculus hereditatis eius. Invenit eum in terra deserta, in loco horroris et vastae solitudinis; circumduxit eum et docuit, et custodivit quasi pupillam oculi sui. Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos et super eos volitans expandit alas suas et assumpsit eos atque portavit in humeris suis. Dominus solus dux eius fuit, et non erat cum eo deus alienus. Constituit eum super excelsam terram ut comederet fructus agrorum, ut sugeret mel de petra oleumque de saxo durissimo, butyrum de armento et lac de ovibus cum adipe agnorum et arietum filiorum Basan, et hircos cum medulla tritici, et sanguinem uvae biberet meracissimum. Incrassatus est dilectus et recalcitravit; incrassatus impinguatus dilatatus dereliquit Deum factorem suum et recessit a Deo salutari suo. Provocaverunt eum in diis alienis et in abominationibus ad iracundiam concitaverunt. Immolaverunt daemoniis et non Deo, diis quos ignorabant; novi recentesque venerunt quos non coluerunt patres eorum. Deum qui te genuit dereliquisti et oblitus es Domini creatoris tui. Vidit Dominus et ad iracundiam concitatus est quia provocaverunt eum filii sui et filiae. Et ait: Abscondam faciem meam ab eis et considerabo novissima eorum. Generatio enim perversa est et infideles filii. Ipsi me provocaverunt in eo qui non erat Deus et irritaverunt in vanitatibus suis; et ego provocabo eos in eo qui non est populus et in gente stulta irritabo illos. Ignis succensus est in furore meo et ardebit usque ad inferni novissima, devorabitque terram cum germine suo et montium fundamenta comburet. Congregabo super eos mala et sagittas meas complebo in eis. Consumentur fame et devorabunt eos aves morsu amarissimo; dentes bestiarum immittam in eos cum furore trahentium super terram atque serpentium. Foris vastabit eos gladius et intus pavor, iuvenem ac virginem simul, lactentem cum homine sene. Et dixi: Ubinam sunt? Cessare faciam ex hominibus memoriam eorum. Sed propter iram inimicorum distuli, ne forte superbirent hostes eorum et dicerent: Manus nostra excelsa et non Dominus fecit haec omnia. Gens absque consilio est et sine prudentia. Utinam saperent

et intelligerent ac novissima providerent. Quomodo persequebatur unus mille et duo fugarent decem milia. Nonne ideo quia Deus suus vendidit eos et Dominus conclusit illos. Non enim est Deus noster ut dii eorum et inimici nostri sunt iudices. De vinea Sodomorum vinea eorum et de suburbanis Gomorrae. Uva eorum uva fellis et botrus amarissimus. Fel draconum vinum eorum et venenum aspidum insanabile. Nonne haec condita sunt apud me et signata in thesauris meis. Mea est ultio et ego retribuam in tempore ut labatur pes eorum. Iuxta est dies perditionis et adesse festinant tempora. Iudicabit Dominus populum suum et in servis suis miserebitur. Videbit quod infirmata sit manus et clausi quoque defecerunt residuique consumpti sunt. Et dicet: Ubi sunt dii eorum in quibus habebant fiduciam. De quorum victimis comedebant adipes et bibebant vinum libaminum. Surgant et opitulentur vobis et in necessitate vos protegant. Videte quod ego sim solus et non sit alius deus praeter me. Ego occidam et ego vivere faciam; percutiam et ego sanabo et non est qui de manu mea possit eruere. Levabo ad caelum manum meam et dicam: Vivo ego in aeternum. Si acuero ut fulgur gladium meum et arripuerit iudicium manus mea, reddam ultionem hostibus meis et his qui oderunt me retribuam. Inebriabo sagittas meas sanguine et gladius meus devorabit carnes de cruore occisorum et de captivitate nudati inimicorum capitis. Laudate gentes populum eius quia sanguinem servorum suorum ulciscetur. Et vindictam retribuet in hostes eorum et propitius erit terrae populi sui. Venit ergo Moyses et locutus est omnia verba cantici huius in auribus populi, ipse et Iosue filius Nun. Complevitque omnes sermones istos loquens ad universum Israel et dixit ad eos: Ponite corda vestra in omnia verba mea quae ego contestor vobis hodie ut mandetis ea filiis vestris custodire et facere et implere universa quae scripta sunt legis huius, quia non in cassum praecepta sunt vobis sed ut singuli in eis viverent, quae facientes longo perseveretis tempore in terra ad quam transmisso Iordane ingredimini possidendam. Locutusque est Dominus ad Moysen in eadem die dicens: Ascende in montem istum Abarim id est transituum in montem Nebo qui est in terra Moab contra Iericho et vide terram Chanaan quam ego tradam filiis Israel obtinendam et morere in monte. Quem conscendens iungeris populis tuis sicut mortuus est Aaron frater tuus in monte Hor et appositus est populis suis, quia praevaricati estis contra me in medio filiorum Israel ad aquas contradictionis in Cades deserti Sin et non sanctificastis me inter filios Israel. E contra videbis terram et non ingredieris in eam quam ego dabo filiis Israel.

XXXIII

Haec est benedictio qua benedixit Moyses homo Dei filios Israel ante mortem suam et ait: Dominus de Sina venit et de Seir ortus est nobis. Apparuit de monte Pharan et cum eo sanctorum milia. In dextera eius ignea lex. Dilexit populos, omnes sancti in manu illius sunt. Et qui appropinquant pedibus eius accipient de doctrina illius. Legem praecepit nobis Moyses hereditatem multitudinis Iacob. Erit apud rectissimum rex congregatis principibus populi cum tribubus Israel. Vivat Ruben et non moriatur et sit parvus in numero. Haec est Iudae benedictio. Audi Domine vocem Iudae et ad populum suum introduc eum. Manus eius pugnabunt pro eo et adiutor illius contra adversarios eius erit. Levi quoque ait: Perfectio tua et doctrina tua a viro sancto tuo quem probasti in temptatione et iudicasti ad aquas contradictionis. Qui dixit patri suo et matri suae: Nescio vos, et fratribus suis: Ignoro illos, et nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum et pactum tuum servaverunt. Iudicia tua o Iacob et legem tuam o Israel. Ponent thymiama in furore tuo et holocaustum super altare tuum. Benedic Domine fortitudini eius et opera manuum illius suscipe. Percute dorsa inimicorum eius et qui oderunt eum non consurgant. Et Beniamin ait: Amantissimus Domini habitabit confidenter in eo. Quasi in thalamo tota die morabitur et inter humeros illius requiescet. Ioseph quoque ait: De benedictione Domini terra eius, de pomis caeli et rore atque abysso subiacente. De pomis fructuum solis ac lunae, de vertice antiquorum montium, de pomis collium aeternorum et de frugibus terrae et de plenitudine eius. Benedictio illius qui apparuit in rubo veniat super caput Ioseph et super verticem nazarei inter fratres suos. Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius, cornua rinocerotis cornua illius. In ipsis ventilabit gentes usque ad terminos terrae. Hae multitudines Ephraim et haec milia Manasse. Et Zabulon ait: Laetare Zabulon in exitu tuo et Isachar in tabernaculis tuis. Populos vocabunt ad montem, ibi immolabunt victimas iustitiae. Qui inundationem maris quasi lac sugent et thesauros absconditos harenarum. Et Gad ait: Benedictus in latitudine Gad. Quasi leo requievit cepitque brachium et verticem. Et vidit principatum suum quod in parte sua doctor esset repositus, qui fuit cum principibus populi et fecit iustitias Domini et iudicium suum cum Israel. Dan quoque ait: Dan catulus leonis fluet largiter de Basan. Et Nepthalim dixit: Nepthalim abundantia perfruetur et plenus erit benedictionibus Domini; mare et meridiem possidebit. Aser quoque ait: Benedictus in filiis Aser sit placens fratribus suis, tingat in oleo pedem suum. Ferrum et aes calciamentum eius. Sicut dies iuventutis tuae ita et senectus tua. Non est alius ut deus rectissimi. Ascensor caeli auxiliator tuus. Magnificentia eius discurrunt nubes. Habitaculum eius sursum et subter brachia sempiterna. Eiciet a facie tua inimicum dicetque: Conterere. Habitabit Israel confidenter et solus. Oculus Iacob in terra frumenti et vini, caelique caligabunt rore. Beatus es tu Israel. Quis similis tui popule qui salvaris in Domino? Scutum auxilii tui et gladius gloriae tuae. Negabunt te inimici tui et tu eorum colla calcabis.

XXXIIII

Ascendit ergo Moyses de campestribus Moab super montem Nebo in verticem Phasga contra Iericho. Ostenditque ei Dominus omnem terram Galaad usque Dan et universum Nepthalim terramque Ephraim et Manasse et omnem terram Iuda usque ad mare novissimum et australem plagam et latitudinem campi Iericho civitatis palmarum usque Segor. Dixitque Dominus ad eum: Haec est terra pro qua iuravi Abraham, Isaac et Iacob dicens: Semini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis et non transibis ad illam. Mortuusque est ibi Moyses servus

domini in terra Moab, iubente Domino, et sepelivit eum in valle terrae Moab contra Phegor: et non cognovit homo sepulcrum eius usque in praesentem diem. Moyses centum et viginti annorum erat quando mortuus est: non caligavit oculus eius, nec dentes illius moti sunt. Fleveruntque eum filii Israel in campestribus Moab triginta diebus: et completi sunt dies planctus lugentium Moysen. Iosue vero filius Nun repletus est spiritu sapientiae, quia Moyses posuit super eum manus suas. Et oboedierunt ei filii Israel, feceruntque sicut praecepit Dominus Moysi. Et non surrexit propheta ultra in Israel sicut Moyses, quem nosset Dominus facie ad faciem, in omnibus signis atque portentis, quae per eum misit ut faceret in terra Aegypti Pharaoni et omnibus servis eius universaeque terrae illius, et cunctam manum robustam magnaque mirabilia quae fecit Moyses coram universo Israel.

Explicit liber Deuteronomii. Incipit prologus in libro Iosue.

Tandem finito Pentateucho Moysi velut grandi faenore liberati, ad Iesum filium Nave manum mittimus, quem Hebraei Iosue Bennun, id est Iosue filium Nun vocant, et ad Iudicum librum, quem Sophtim appellant, ad Ruth quoque et Hester, quos hisdem nominibus efferunt. Monemusque lectorem ut silvam Hebraeorum nominum et distinctiones per membra divisas diligens scriptor conservet, ne et noster labor et illius studium pereat. Et ut in primis, quod saepe testatus sum, sciat me non in reprehensionem veterum nova cudere, sicut amici mei criminantur, sed pro virili parte offerre linguae meae hominibus, quos tamen nostra delectant, ut pro Graecorum exaplois, quae et sumptu et labore indigent, editionem nostram habeant. Et sicubi in antiquorum voluminum lectione dubitaverint, haec illis conferentes inveniant quod requirunt, maxime cum apud Latinos tot sint exemplaria quot codices, et unusquisque pro arbitrio suo vel addiderit vel subtraxerit quod ei visum est, et utique non possit verum esse quod dissonat. Unde cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius, et sanctum opus venenata carpere lingua desistat, vel suscipiens si placet, vel contemnens si displicet, memor illorum versuum: Os tuum abundavit malitia, et lingua tua concinnabat dolos. Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, et adversus filium matris tuae ponebas scandalum. Haec fecisti et tacui. Existimasti inique quod ero tui similis: arguam te et statuam contra faciem tuam. Quae enim audientis vel legentis utilitas est, nos laborando sudare et alios detrahendo laborare, dolere Iudaeos quod calumniandi eis et irridendi Christiana sit oblata occasio, et ecclesiae homines id despicere, immo lacerare, unde adversarii torquerentur? Quod si in veteri eorum interpretatio placet, et mihi non displicet, et nichilominus extra recipiendum putant, cur ea quae sub asteriscis et obelis vel addita sunt vel amputata, legunt et negligunt, et non eas legunt? Quare Danielem iuxta Theodotionis translationem ecclesiae susceperunt? Cur Origenem mirantur et Eusebium Pamphili cunctas editiones similiter disserentes? Aut quae stultitia est postquam vera dixerint proferre quae falsa sunt? Unde autem in testamento novo probare potuerunt assumpta testimonia quae in libris veteribus non habentur? Haec dicimus ne omnino calumniantibus tacere videamur. Ceterum post sanctae Paulae dormitionem, cuius vita virtutis exemplum est, et hos libros quos Eustochio virgini Christi negare non potui, decrevimus, Domino dante, dum spiritus hos regit artus, prophetarum explanationi incumbere, et omissum iam diu opus quodam postliminio repetere, praesertim cum et admirabilis sanctusque vir Pammachius hoc idem litteris flagitet, et nos ad patriam festinantes mortiferos Syrenarum cantus surda debeamus aure transire.

Explicit prologus. Incipit liber Iosue.

Et factum est post mortem Moysi servi Domini, ut loqueretur Dominus ad Iosue filium Nun ministrum Moysi, et diceret ei: Moyses servus meus mortuus est: surge et transi Iordanem istum, tu et omnis populus tecum, in terram quam ego dabo filiis Israel. Omnem locum quem calcaverit vestigium pedis vestri vobis tradam, sicut locutus sum Moysi. A deserto et Libano usque ad fluvium magnum Eufraten, omnis terra Hetheorum usque ad mare magnum contra solis occasum erit terminus vester. Nullus poterit vobis resistere cunctis diebus vitae tuae: sicut fui cum Moyse, ita ero tecum: non dimittam nec derelinquam te. Confortare et esto robustus: tu enim sorte divides populo huic terram pro qua iuravi patribus suis ut traderem eam illis. Confortare igitur et esto robustus valde, ut custodias et facias omnem legem quam praecepit tibi Moyses servus meus: ne declines ab ea ad dexteram vel ad sinistram, ut intelligas cuncta quae agis. Non recedat volumen legis huius ab ore tuo, sed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut custodias et facias omnia quae scripta sunt in eo: tunc diriges viam tuam et intelliges eam. Ecce praecipio tibi: confortare et esto robustus. Noli metuere et noli timere, quoniam tecum est Dominus Deus tuus in omnibus ad quaecumque perrexeris. Praecepitque Iosue principibus populi dicens: Transite per medium castrorum et imperate populo ac dicite: Praeparate vobis cibaria, quoniam post diem tertium transibitis Iordanem, et intrabitis ad possidendam terram quam Dominus Deus vester daturus est vobis. Rubenitis quoque et Gadditis et dimidiae tribui Manasse ait: Mementote sermonis quem praecepit vobis Moyses famulus Domini dicens: Dominus Deus vester dedit vobis requiem et omnem terram. Uxores vestrae et filii vestri ac iumenta manebunt in terra quam tradidit vobis Moyses trans Iordanem: vos autem transite armati ante fratres vestros omnes fortes manu, et pugnate pro eis, donec det requiem Dominus fratribus vestris sicut et vobis dedit, et possideant ipsi quoque terram quam Dominus Deus vester daturus est eis: et sic revertemini in terram possessionis vestrae, et habitabitis in ea quam vobis dedit Moyses famulus Domini trans Iordanem contra solis ortum. Responderuntque ad Iosue atque dixerunt: Omnia quae praecepisti nobis faciemus, et quocumque miseris ibimus. Sicut oboedivimus in cunctis Moysi, ita oboediemus et tibi: tantum sit Dominus Deus tuus tecum, sicut fuit cum Moyse. Qui contradixerit ori tuo et non oboedierit cunctis sermonibus quos praeceperis ei, moriatur: tu tantum confortare et viriliter age.

II

Misit igitur Iosue filius Nun de Setim duos viros exploratores in abscondito et dixit eis: Ite et considerate terram urbemque Iericho. Qui pergentes ingressi sunt domum mulieris meretricis nomine Raab et quieverunt apud eam. Nuntiatumque est regi Iericho et dictum: Ecce viri ingressi sunt huc per noctem de filiis Israhel ut explorarent terram. Misitque rex Iericho ad Raab mittens dicens: Educ viros qui venerunt ad te et ingressi sunt domum tuam. Exploratores quippe sunt et omnem terram considerare venerunt. Tollensque mulier viros abscondit et ait: Fateor venerunt ad me sed nesciebam unde essent. Cumque porta clauderetur in tenebris et illi pariter exierunt, nescio quo abierunt. Persequimini cito et conprehendetis eos. Ipsa autem fecit ascendere viros in solarium domus suae operuitque eos stipula lini quae ibi erat. Hii autem qui missi fuerant secuti sunt eos per viam quae ducit ad vada Iordanis. Illisque egressis statimque porta clausa est. Necdum obdormierant qui latebant et ecce mulier ascendit ad eos et ait: Novi quod Dominus tradiderit vobis terram. Etenim inruit in nos terror vester et elanguerunt omnes habitatores terrae. Audivimus quod siccaverit Dominus aquas maris Rubri ad vestrum introitum cum egressi estis ex Aegypto et quae feceritis duobus Amorreorum regibus qui erant trans Iordanem Seon et Og quos interfecistis. Et haec audientes pertimuimus et elanguit cor nostrum. Nec remansit in nobis spiritus ad introitum vestrum. Dominus enim Deus vester ipse est Deus in caelo sursum et in terra deorsum. Nunc ergo iurate mihi per Dominum ut quomodo ego misericordiam feci vobiscum ita et vos faciatis cum domo patris mei. Detisque mihi verum signum ut salvetis patrem meum et matrem fratres ac sorores meas et omnia quae illorum sunt et eruatis animas nostras a morte. Qui responderunt ei: Anima nostra sit pro vobis in mortem si tamen non prodideris nos. Cumque tradiderit nobis Dominus terram faciemus in te misericordiam et veritatem. Demisit ergo eos per funem de fenestra. Domus enim eius herebat muro. Dixitque ad eos: Ad montana conscendite ne forte occurrant vobis revertentes. Ibique latete diebus tribus donec redeant et sic ibitis per viam vestram. Qui dixerunt ad eam: Innoxii erimus a iuramento hoc quo adiurasti nos si ingredientibus nobis terram signum non fuerit funiculus iste coccineus et ligaveris eum in fenestra per quam nos demisisti et patrem tuum ac matrem fratresque et omnem cognationem tuam congregaveris in domum tuam. Qui ostium domus tuae egressus fuerit sanguis ipsius erit in caput eius et nos erimus alieni. Cunctorum autem sanguis qui tecum in domo fuerint redundabit in caput nostrum si eos aliquis tetigerit. Quod si nos prodere volueris et sermonem istum proferre in medium erimus mundi ab hoc iuramento quo adiurasti nos. Et illa respondit: Sicut locuti estis sic fiat. Dimittensque eos ut pergerent appendit funiculum coccineum in fenestra. Illi vero ambulantes pervenerunt ad montana et manserunt ibi tres dies donec reverterentur qui fuerant persecuti. Quaerentes enim per omnem viam non reppererunt eos. Quibus urbem ingressis reversi sunt et descenderunt exploratores de monte. Et transmisso Iordane venerunt ad Iosue filium Nun narraveruntque ei omnia quae acciderant sibi atque dixerunt: Tradidit Dominus omnem terram hanc in manus nostras et timore prostrati sunt cuncti habitatores eius.

III

Igitur Iosue de nocte consurgens movit castra egredientesque de Setim venerunt ad Iordanem ipse et omnes filii Israhel et morati sunt ibi per tres dies. Quibus evolutis transierunt praecones per castrorum medium et clamare coeperunt: Quando videritis archam foederis Domini Dei vestri et sacerdotes stirpis leviticae portantes eam vos quoque consurgite et sequimini praecedentes. Sitque inter vos et archam spatium cubitorum duum milium ut procul videre possitis et nosse per quam viam ingrediamini quia prius non ambulastis per eam. Et cavete ne appropinquetis ad archam. Dixitque Iosue ad populum: Sanctificamini. Cras enim faciet Dominus inter vos mirabilia. Et ait ad sacerdotes: Tollite archam foederis Domini et praecedite populum. Qui iussa complentes tulerunt et ambulaverunt ante eos. Dixitque Dominus ad Iosue: Hodie incipiam exaltare te coram omni Israhel ut sciant quod sicut cum Mose fui ita et tecum sim. Tu autem praecipe sacerdotibus qui portant archam foederis et dic eis: Cum ingressi fueritis partem aquae Iordanis state in ea. Dixitque Iosue ad filios Israhel: Accedite huc et audite verbum Domini Dei vestri. Et rursum: In hoc inquit scietis quod Dominus Deus vivens in medio vestri est et disperdet in conspectu vestro Chananeum et Hettheum, Eveum et Ferezeum, Gergeseum quoque et Iebuseum et Amorreum. Ecce archa foederis Domini omnis terrae antecedet vos per Iordanem. Parate duodecim viros de duodecim tribubus Israhel singulos per singulas tribus. Et cum posuerint vestigia pedum suorum sacerdotes qui portant archam foederis Domini universae terrae in aquis Iordanis, aquae quae inferiores sunt decurrent atque deficient, quae autem desuper veniunt in una mole consistent. Igitur egressus est populus de tabernaculis suis ut transiret Iordanem et sacerdotes qui portabant archam foederis pergebant ante eum. Ingressisque eis Iordanem et pedibus eorum in parte aquae tinctis. Iordanis autem ripas alvei sui tempore messis impleverat. Steterunt aquae descendentes in loco uno et ad instar montis intumescentes apparebant procul ab urbe quae vocabatur Edom usque ad locum Sarthan. Quae autem inferiores erant in mare Solitudinis quod nunc vocatur Mortuum descenderunt usque omnino deficerent. Populus autem incedebat contra Iordanem et sacerdotes qui portabant archam foederis Domini stabant super siccam humum in medio Iordanis accincti omnisque populus per arentem alveum transibat.

IIII

Quibus transgressis dixit Dominus ad Iosue: Elige duodecim viros singulos per singulas tribus et praecipe eis ut tollant de medio Iordanis alveo ubi steterunt pedes sacerdotum duodecim durissimos lapides quos ponetis in loco castrorum ubi fixeritis hac nocte tentoria. Vocavitque Iosue duodecim viros quos elegerat de filiis Israhel singulos de singulis tribubus et ait ad eos: Ite ante archam Domini Dei vestri ad Iordanis medium et portate inde singuli singulos lapides in humeris vestris iuxta numerum filiorum Israhel ut sit signum inter vos. Et quando interrogaverint vos filii vestri cras dicentes: Quid sibi volunt isti lapides? Respondebitis eis: Defecerunt aquae Iordanis ante archam foederis Domini cum transiret eum. Idcirco positi sunt lapides isti in monumentum filiorum Israhel usque in aeternum. Fecerunt ergo filii Israhel sicut praecepit eis Iosue portantes

latere

de medio iordanis alveo .xii. lapides ut ei imperaverat
dominus iuxta numerum filiorum israel usque ad locum in quo castra meta
ti sunt ibique posuerunt eos. Alios quoque lapides .xii. posuit
iosue in medio iordanis alveo ubi steterunt sacerdotes qui por
tabant archam federis domini et sunt ibi usque in presentem
diem. Sacerdotes autem qui portabant archam stabant in
iordanis medio donec omnia complerentur que iosue loque
retur ad populum preceperat dominus et ut dixerat moyses ei. Festina
vitque populus et transiuit. Cumque transissent omnes transiuit
et archa domini. Sacerdotes quoque pergebant ante populum. Filii quoque ru
ben et gad et dimidia tribus manasse armati precedebant
filios israel sicut eis preceperat moyses et .xl. pugnatorum milia per
turmas et cuneos incedebant per plana atque campestria
urbis iericho. In illo die magnificavit dominus iosue coram
omni israel ut timerent eum sicut timuerant moysen
dum adhuc viveret. Dixitque ad eum: Precipe sacerdotibus qui
portant archam federis ut ascendant de iordane. Qui pre
cepit eis dicens: Ascendite de iordane. Cumque ascendissent
portantes archam federis domini et siccam humum calcare cepis
sent reverse sunt aque in alveum suum et fluebant sicut ante
consueverant. Populus autem de iordane ascendit .x. die primi
mensis et castra metati sunt in galgal contra orientalem pla
gam urbis iericho. Duodecim quoque lapides quos de iordanis
alveo sumpserant posuit iosue et dixit ad filios israel:
Quando interrogaverint filii vestri patres suos et dixerint eis
quid sibi volunt lapides isti docebitis eos atque dicetis: Per
arentem alveum transivit iordanem israel siccante domino
deo vestro aquas eius in conspectu vestro donec transiretis sicut
fecerat prius in mari rubro quod siccavit donec transi
remus ut discant omnes terrarum populi fortissimam manum
dei ut et vos timeatis dominum deum vestrum omni tempore.

V. Postquam audierunt omnes reges amorreorum qui habitabant
trans iordanem ad occidentalem plagam et cuncti reges
chanaan qui propinqua possidebant magni maris loca
quod siccasset dominus fluenta iordanis coram filiis israel
donec transirent et dissolutum est cor eorum et non reman
sit in eis spiritus timentium introitum filiorum israel. Eo tempore ait
dominus ad iosue: Fac tibi cultros lapideos et circumcide secundo
filios israel. Fecitque ut iusserat dominus et circumcidit filios
israel in colle preputiorum. Hec autem causa est secunde circumcisio
nis: Omnis populus qui egressus est de egypto generis mascu
lini universi bellatores viri mortui sunt in deserto
per longissimos vie circuitus qui omnes circumcisi erant.
Populus autem qui natus est in deserto per .xl. annos itineris
latissime solitudinis incircumcisus fuit donec consu
merentur qui non audierant vocem domini et quibus ante
iuraverat ut ostenderet eis terram lacte et melle ma
nantem. Horum filii in locum successerunt patrum et cir
cumcisi sunt ab iosue quia sicut nati fuerant in preputio
erant nec eos in via aliquis circumciderat. Postquam autem
omnes circumcisi sunt manserunt in eodem castrorum
loco donec sanarentur. Dixitque dominus ad iosue: Hodie
abstuli obprobrium egypti a vobis. Vocatumque est nomen
loci illius galgala usque in presentem diem. Manserunt
que filii israel in galgalis et fecerunt phase .xiiii. die
mensis ad vesperum in campestribus iericho et come
derunt de frugibus terre die altero et azimos panes
et polentam eiusdem anni. Defecitque manna postquam comederunt de
frugibus terre. nec usi sunt ultra cibo filii israel sed come
derunt de frugibus presentis anni terre chanaan.
Cum autem esset iosue in agro urbis iericho levavit
oculos et vidit virum stantem contra se et evaginatum tene
tem gladium. Perrexitque ad eum et ait: Noster es an ad
versariorum? Qui respondit: Nequaquam sed sum princeps exercitus domini
et nunc venio. Cecidit iosue pronus in terram et adorans
ait: Quid dominus meus loquitur ad servum suum? Solve inquit
calciamentum de pedibus tuis. Locus enim in quo stas sanctus est.
Fecitque iosue ut sibi fuerat imperatum.

VI

Iericho autem clausa erat atque munita timore filiorum
israel et nullus audebat ingredi vel egredi. Dixitque dominus
ad iosue: Ecce dedi in manus tuas iericho et regem eius
omnesque fortes viros. Circuite urbem cuncti bellatores
semel per diem. Sic facietis sex diebus. Septimo autem die
sacerdotes tollent .vii. bucinas quarum usus est in iu
bileo et precedant archam federis. Septiesque circuibi
tis civitatem et sacerdotes clangent bucinis. Cumque
insonuerit vox tube longior atque concisior et in auribus
vestris increpuerit conclamabit omnis populus vociferati
one maxima et muri funditus corruent civitatis
ingredienturque singuli per locum contra quem steterint.
Vocavit ergo iosue filius nun sacerdotes et dixit ad eos:
Tollite archam federis et .vii. alii sacerdotes tollant
.vii. iubileorum bucinas et incedant ante archam domini.
Ad populum quoque ait: Ite et circuite civitatem armati pre
cedentes archam domini. Cumque iosue verba finisset et .vii.
sacerdotes .vii. bucinis clangerent ante archam fe
deris domini omnisque populus precederet armatus reliquum vulgus
archam sequebatur ac bucinis omnia concrepabant.
Preceperat autem iosue populo dicens: Non clamabitis nec
audietur vox vestra nec ullus sermo ex ore vestro egre
dietur donec veniat dies in quo dicam vobis: Clamate
et vociferamini. Circuivit ergo archa domini civitatem
semel per diem et reversa in castra mansit ibi. Igitur
iosue de nocte consurgente tulerunt sacerdotes archam
domini et .vii. ex eis .vii. bucinas quarum in iubileo usus
est. Precedebantque archam domini ambulantes atque
clangentes et armatus populus ibat ante eos. Vulgus autem
reliquum sequebatur archam et bucinis personabat.
Circuieruntque civitatem secundo die semel et reversi sunt in
castra. Sic fecerunt .vi. diebus. Die autem .vii. diluculo
consurgentes circuierunt urbem sicut dispositum erat
septies. Cumque .vii. circuitu clangerent sacerdotes
bucinis dixit iosue ad omnem israel: Vociferamini
quia tradidit enim vobis dominus civitatem. Sitque civitas
hec anathema et omnia que in ea sunt domino. Sola raab meretrix
vivat cum universis qui cum ea in domo sunt. Abs
condit enim nuntios quos direximus. Vos autem cavete dni. xviii.
ne de his que precepta sunt vobis quippiam contingatis
et sitis prevaricationis rei et omnia castra israel sub peccato
sint atque turbentur. Quicquid autem auri et argenti
fuerit et vasorum eneorum ac ferri domino consecretur repo
situm in thesauris eius. Igitur omni vociferante populo et

et clangentibus tubis. Postquam intravit in aures multitudinis vox sonitusque, increpuit, muri illico corruerunt, et ascendit unusquisque per locum qui contra se erat. Ceperuntque civitatem et interfecerunt omnia quae erant in ea, a viro usque ad mulierem, ab infante usque ad senem. Boves quoque et oves et asinos in ore gladii percusserunt. Duobus autem viris qui exploratores missi fuerant, dixit Iosue: Ingredimini in domum mulieris meretricis et producite eam et omnia quae illius sunt, sicut illi iuramento firmastis. Ingressique iuvenes eduxerunt Raab et parentes eius, fratres quoque, et cunctam supellectilem ac cognationem illius, et extra castra Israel manere fecerunt. Urbem autem et omnia quae in ea erant succenderunt, absque auro et argento et vasis aeneis ac ferro, quae in aerarium domini consecraverunt. Raab vero meretricem et domum patris eius et omnia quae habebat fecit Iosue vivere, et habitaverunt in medio Israel usque in praesentem diem, eo quod absconderit nuntios quos miserat Iosue ut explorarent Iericho. In tempore illo imprecatus est Iosue dicens: Maledictus vir coram domino qui suscitaverit et aedificaverit Iericho civitatem. In primogenito suo fundamenta illius iaciat, et in novissimo liberorum ponat portas eius. Fuit ergo dominus cum Iosue, et nomen eius vulgatum est in omni terra.

VII

Filii autem Israel praevaricati sunt mandatum et usurpaverunt de anathemate. Nam Achor filius Carmi filii Zabdi filii Zare de tribu Iuda tulit aliquid de anathemate, iratusque est dominus contra filios Israel. Cumque mitteret Iosue de Iericho viros contra Hai, quae est iuxta Bethaven ad orientalem plagam oppidi Bethel, dixit eis: Ascendite et explorate terram. Qui praecepta complentes exploraverunt Hai. Et reversi dixerunt ei: Non ascendat omnis populus, sed duo vel tria milia virorum pergant et deleant civitatem. Quare omnis populus frustra vexetur contra hostes paucissimos? Ascenderunt ergo tria milia pugnatorum. Qui statim terga vertentes percussi sunt a viris urbis Hai, et corruerunt ex eis xxx et vi homines. Persecutique sunt eos adversarii de porta usque ad Sabarim, et ceciderunt per prona fugientes. Pertimuitque cor populi et ad instar aquae liquefactum est. Iosue vero scidit vestimenta sua et pronus cecidit in terram coram archa domini usque ad vesperam, tam ipse quam omnes senes Israel, miseruntque pulverem super capita sua. Et dixit Iosue: Heu heu, domine deus, quid voluisti traducere populum istum Iordanem fluvium, ut traderes nos in manus Amorrei et perderes? Utinam ut coepimus mansissemus trans Iordanem. Mi domine deus, quid dicam, videns Israel hostibus suis terga vertentem? Audient Chananei et omnes habitatores terrae, et pariter conglobati circumdabunt nos atque delebunt nomen nostrum de terra. Et quid facies magno nomini tuo? Dixitque dominus ad Iosue: Surge, cur iaces pronus in terra? Peccavit Israel et praevaricatus est pactum meum, tuleruntque de anathemate et furati sunt atque mentiti, et absconderunt inter vasa sua. Nec poterit Israel stare ante hostes suos, eosque fugiet, quia pollutus est anathemate.

Non ero ultra vobiscum donec conteratis eum qui huius sceleris reus est. Surge, sanctifica populum et dic eis: Sanctificamini in crastinum. Haec enim dicit dominus deus Israel: Anathema in medio tui, Israel, est. Non poteris stare coram hostibus tuis, donec deleatur ex te qui contaminatus est hoc scelere. Accedetisque mane singuli per tribus vestras, et quamcumque tribum sors invenerit, accedet per cognationes suas, et cognatio per domos, domusque per viros. Et quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehensus, comburetur igni cum omni substantia sua, quoniam praevaricatus est pactum domini et fecit nefas in Israel. Surgens itaque Iosue mane applicavit Israel per tribus suas, et inventa est tribus Iuda. Quae cum iuxta familias suas esset oblata, inventa est familia Zare. Illam quoque per domos offerens, reperit Zabdi. Cuius domum in singulos dividens viros, invenit Achor filium Charmi filii Zabdi filii Zare de tribu Iuda. Et ait ad Achor: Fili mi, da gloriam domino deo Israel et confitere atque indica mihi quid feceris, ne abscondas. Responditque Achor Iosue et dixit ei: Vere ego peccavi coram domino deo Israel, et sic et sic feci. Vidi enim inter spolia pallium, regulamque auream l siclorum, et concupiscens abstuli et abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui. Misit ergo Iosue ministros, qui currentes ad tabernaculum illius repererunt cuncta abscondita in eodem loco et argentum simul. Auferentesque de tentorio tulerunt ea ad Iosue et ad omnes filios Israel, proieceruntque ante dominum. Tollens itaque Iosue Achor filium Zare, argentumque et pallium et auream regulam, filios quoque et filias eius, boves et asinos et oves, ipsumque tabernaculum et cunctam supellectilem, et omnis Israel cum eo, duxerunt eos ad vallem Achor. Ubi dixit Iosue: Quia turbasti nos, exturbet te dominus in die hac. Lapidavitque eum omnis Israel, et cuncta quae illius erant igne consumpta. Congregaverunt quoque super eum acervum magnum lapidum, qui permanet usque in praesentem diem. Et aversus est furor domini ab eis. Vocatumque est nomen loci illius vallis Achor usque hodie.

VIII

Dixit autem dominus ad Iosue: Ne timeas neque formides. Tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum et consurgens ascende in oppidum Hay. Ecce tradidi in manu tua regem eius et populum urbemque et terram. Faciesque urbi Hay et regi eius sicut fecisti Iericho et regi illius; praedam vero et omnia animantia diripietis vobis. Pone insidias urbi post eam. Surrexitque Iosue et omnis exercitus bellatorum cum eo ut ascenderent in Hay, et electa xxx milia virorum fortium misit nocte, praecepitque eis dicens: Ponite insidias post civitatem, nec longius recedatis, et eritis omnes parati. Ego autem et reliqua multitudo quae mecum est accedemus ex adverso contra urbem. Cumque exierint contra nos, sicut ante fecimus, fugiemus et terga vertemus, donec persequentes ab urbe longius protrahantur. Putabunt enim nos fugere sicut prius. Nobis ergo fugientibus et illis persequentibus, consurgetis de insidiis et vastabitis civitatem, tradetque eam dominus deus vester in manus vestras. Cumque ceperitis, succendite eam. Sic omnia facietis ut iussi. Dimisitque eos, et perrexerunt ad locum insidiarum, sederuntque inter Bethel et Hay ad

occidentalem plagam urbis hay. Iosue autem nocte illa in
medio populi mansit. Surgensque diluculo recensuit socios
et ascendit cum senioribus in fronte exercitus vallatus auxilio
pugnatorum. Cumque venissent et ascendissent
ex adverso civitatis steterunt ad sep
tentrionalem plagam urbis inter quam et eos
vallis erat media. Quinque autem milia viros
elegerat et posuerat in insidiis inter bethaven et hay
ex occidentali parte eiusdem civitatis. Omnis vero reliquus
exercitus ad aquilonem aciem dirigebat ita ut novissi
mi multitudinis occidentalem plagam urbis attin
gerent. Abiit ergo iosue nocte illa et stetit in vallis
medio. Quod cum vidisset rex hay festinavit mane
et egressus est cum omni exercitu civitatis. Direxitque
aciem contra desertum ignorans quod post tergum laterent
insidie. Iosue vero et omnis multitudo israel cesserunt
loco simulantes metum et fugientes per viam solitu
dinis. At illi vociferantes pariter et mutuo cohor
tantes persecuti sunt eos. Cumque recessissent a civi
tate et ne unus quidem in urbe hay et bethaven rema
sisset qui non persequeretur israel sicut eruperant aperta
oppida relinquentes. Dixitque dominus ad iosue. Leva cly
peum qui in manu tua est contra urbem hay quoniam tibi tradam
eam. Cumque elevasset clypeum ex adverso civitatis in
sidie que latebant surrexerunt confestim. Et pergentes
ad civitatem ceperunt et succenderunt eam. Viri autem
civitatis qui persequebantur iosue respicientes et videntes
fumum urbis ad celum usque conscendere non potuerunt
ultra huc illucque diffugere. Presertim cum hi qui simu
laverant fugam et tendebant ad solitudinem contra persequen
tes fortissime restitissent. Videnque iosue et omnis israel
quod capta esset civitas et fumus urbis ascenderet reversus
percussit viros hay. Siquidem et illi qui ceperant et succen
derant civitatem egressi de urbe contra suos medios hostium
ferire ceperunt. Cumque ex utraque parte adversarii ce
derentur ita ut nullus de tanta multitudine
salvaretur. Regem quoque urbis hay apprehenderunt
viventem et obtulerunt iosue. Igitur omnibus inter
fectis qui israelem ad deserta tendentem fuerant persecuti
et in eodem loco gladio pereuntibus, tunc reversi filii
israel percusserunt civitatem. Erant autem ut qui eodem die
conciderant a viro usque ad mulierem xii milia hominum
omnes urbis hay. Iosue vero non contraxit manum quam in
sublime porrexerat tenens clypeum donec interficerentur
omnes habitatores hay. Iumenta autem et predam civitatis
diviserunt sibi filii israel sicut preceperat dominus iosue. Qui succendit
urbem et fecit eam tumulum sempiternum. Regem quoque
eius suspendit in patibulo usque ad vesperam et solis oc
casum. Precepitque iosue et deposuerunt cadaver eius
de cruce. Proieceruntque in ipso introitu civitatis conge
sto super eum magno acervo lapidum qui permanet
usque in presentem diem. Tunc edificavit iosue alta
re domino deo israel in monte ebal sicut preceperat moyses
famulus domini filiis israel et scriptum est in volumine
legis moysi altare de lapidibus impolitis quos
ferrum non tetigit et obtulit super eo holocaustum

domino. Immolavitque pacificas victimas et scripsit super
lapides deuteronomium legis moysi quod ille digesserat
coram filiis israel. Omnis autem populus et maiores natu
ducesque ac iudices stabant ex utraque parte arche
in conspectu sacerdotum et levitarum qui portabant
archam federis domini ut advena ita indigena et me
dia pars eorum iuxta montem garizim et media iuxta
montem hebal sicut preceperat moyses famulus domini. Et primum
quidem benedixit populo israel. Post hec legit omnia verba benedic
tionis et maledictionis cuncta que scripta erant
in legis volumine. Nichil ex his que moyses iusserat re
liquit intactum sed universa explicavit coram omni multi
tudine israel mulieribus ac parvulis et advenis qui inter
eos morabantur

IX

Quibus auditis cuncti reges transiordanem qui versa
bantur in montanis et campestribus in mari
timis ac litore magni maris hii quoque qui habitabant
iuxta libanum etheus et amorreus chananeus pherez
eus et eveus et iebuseus. Congregati sunt pariter ut pug
narent contra iosue et israel uno animo eademque sententia. At
hii qui erant in gabaon audientes cuncta que fe
cerat iosue iericho et hay. Et callide cogitantes tu
lerunt sibi cibaria. Saccos veteres asinis imponentes
et utres vinarios scissos atque consutos calciamenta
que perantiqua que ad indicium vetustatis pittaciis
consuta erant. Induti veteribus vestimentis. Panes
que quos portabant ob viaticum duri erant et in fru
sta comminuti. Perrexeruntque ad iosue qui tunc morabatur in castris in galgala et dixerunt ei atque simul
omni israel. De terra longinqua venimus pacem vobiscum
facere cupientes. Responderuntque viri israel ad eos
atque dixerunt. Ne forte in terra que nobis sorte debetur
habitetis et non possimus fedus inire vobiscum. At illi ad iosue.
Servi tui inquiunt sumus. Quibus iosue ait. Quinam
estis. Aut unde venistis? Responderunt. De terra longinqua
valde venerunt servi tui in nomine domini dei tui. Audivi
mus enim famam potentie eius cuncta que fecit in
egypto et duobus regibus amorreorum transiordanem
seon regi esebon et og regi basan qui erat in asta
roth. Dixeruntque nobis seniores et omnes habitatores ter
re nostre. Tollite in manibus vestris cibaria ob longissimam
viam et occurrite eis et dicite. Servi vestri sumus
fedus inite nobiscum. En panes quando egressi sumus de
domibus nostris ut veniremus ad vos calidos sump
simus nunc sicci facti sunt et pre vetustate nimia com
minuti. Utres vini novos implevimus nunc rupti
sunt et soluti. Vestes et calciamenta quibus induimur
et que habemus in pedibus ob longitudinem longioris vie
trita sunt et pene consumpta. Susceperunt ergo de ci
bariis eorum et os domini non interrogaverunt. Fecitque iosue
cum eis pacem et inito federe pollicitus est quod non occiderentur
principes quoque multitudinis iuraverunt eis. Post dies
autem tres initi federis audierunt quod in vicino habitarent
et inter eos futuri essent. Moveruntque castra filii israel et
venerunt in civitates eorum die tertio. Quarum hec voca
bula sunt. Gabaon et caphira et beroth et cariath

aterunt. Et non percusserunt eos, eo quod iurassent eis principes multitudinis in nomine Domini Dei Israel. Murmuravit itaque omne vulgus contra principes. Qui responderunt eis: Iuravimus eis in nomine Domini Dei Israel, et ideo non possumus eos contingere. Sed hoc faciemus eis: Reserventur quidem ut vivant, ne contra nos ira Domini concitetur, si peieraverimus; sed sic vivant ut in usus universae multitudinis ligna caedant aquasque comportent. Quibus haec loquentibus, vocavit Gabaonitas Iosue et ait eis: Cur nos decipere fraude voluistis, ut diceretis: Procul valde habitamus a vobis, cum in medio nostri sitis? Itaque sub maledictione eritis, et non deficiet de stirpe vestra ligna caedens aquasque comportans in domum Dei mei. Qui responderunt: Nuntiatum est nobis servis tuis quod promisisset Dominus Deus tuus Moysi servo suo ut traderet vobis omnem terram et disperderet cunctos habitatores eius. Timuimus igitur valde et providimus animabus nostris, vestro terrore compulsi, et hoc consilium inivimus. Nunc autem in manu tua sumus; quod tibi bonum et rectum videtur, fac de nobis. Fecit ergo Iosue ut dixerat, et liberavit eos de manibus filiorum Israel ut non occiderentur. Decrevitque Iosue in illo die esse eos in ministerium cuncti populi et altaris Domini, caedentes ligna et aquas comportantes, usque in praesens tempus, in loco quem elegisset Dominus.

X

Quae cum audisset Adonibezech rex Ierusalem, quod scilicet cepisset Iosue Hay et subvertisset eam (sicut enim fecerat Iericho et regi eius, sic fecit Hay et regi eius), et quod transfugissent Gabaonitae ad Israel et essent foederati eorum, timuit valde. Urbs enim magna erat Gabaon et una civitatum regalium, et maior oppido Hay, omnesque bellatores eius fortissimi. Misit ergo Adonibezech rex Ierusalem ad Oham regem Hebron et ad Pharam regem Herimoth, ad Iaphie quoque regem Lachis et ad Dabir regem Eglon, dicens: Ad me ascendite et ferte praesidium, ut expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Iosue et ad filios Israel. Congregati igitur ascenderunt quinque reges Amorreorum, rex Ierusalem, rex Hebron, rex Herimoth, rex Lachis, rex Heglon, simul cum exercitibus suis, et castrametati sunt circa Gabaon, oppugnantes eam. Habitatores autem Gabaon urbis obsessae miserunt ad Iosue, qui tunc morabatur in castris apud Galgalam, et dixerunt ei: Ne retrahas manus tuas ab auxilio servorum tuorum. Ascende cito et libera nos ferque praesidium; convenerunt enim adversum nos omnes reges Amorreorum qui habitant in montanis. Ascenditque Iosue de Galgala, et omnis exercitus bellatorum eius cum eo, viri fortissimi. Dixitque Dominus ad Iosue: Ne timeas eos; in manus enim tuas tradidi illos; nullus tibi ex eis resistere poterit. Irruit itaque Iosue super eos repente, tota nocte ascendens de Galgala, et conturbavit eos Dominus a facie Israel. Contrivitque plaga magna in Gabaon, ac persecutus est eos per viam ascensus Bethoron, et percussit usque ad Azecha et Maceda. Cumque fugerent filios Israel et essent in descensu Bethoron, Dominus misit super eos magnos lapides de caelo usque ad Azecha, et mortui sunt multo plures lapidibus grandinis quam quos gladio percusserant filii Israel. Tunc locutus est Iosue Domino in die qua tradidit Amorreum in conspectu filiorum Israel, dixitque coram eis: Sol contra Gabaon ne movearis, et luna contra vallem Haylon. Steteruntque sol et luna

donec ulcisceretur se gens de inimicis suis. Nonne scriptum est hoc in libro iustorum? Stetit itaque sol in medio caeli et non festinavit occumbere spatio unius diei. Non fuit antea nec postea tam longa dies, obediente [illegible] Domino voci hominis et pugnante pro Israel. [illegible] Reversusque est Iosue cum omni Israel in [illegible] castra Galgala. Fugerant enim [illegible] quinque reges et se absconderant in spelunca urbis Maceda. Nuntiatumque est Iosue quod inventi essent quinque reges latentes in spelunca urbis Maceda. Qui praecepit sociis et ait: Volvite saxa ingentia ad os speluncae et ponite viros industrios qui clausos custodiant. Vos autem nolite stare, sed persequimini hostes et extremos quosque fugientium caedite, ne dimittatis eos urbium suarum intrare praesidia, quos tradidit Dominus Deus vester in manus vestras. Caesis ergo adversariis plaga magna et usque ad internecionem paene consumptis, hii qui Israel effugere potuerunt ingressi sunt civitates munitas. Reversusque est omnis exercitus ad Iosue in Maceda, ubi tunc erant castra, sani et integro numero; nullusque contra filios Israel mutire ausus est. Praecepitque Iosue dicens: Aperite os speluncae et producite ad me quinque reges qui in ea latitant. Fecerunt ministri ut sibi fuerat imperatum, et adduxerunt ad eum quinque reges de spelunca: regem Ierusalem, regem Hebron, regem Herimoth, regem Lachis, regem Eglon. Cumque adducti essent ad eum, vocavit omnes viros Israel et ait ad omnes principes exercitus qui secum erant: Ite et ponite pedes vestros super colla regum istorum. Qui cum perrexissent et subiectorum pedibus colla calcarent, rursum ait ad eos: Nolite timere nec paveatis; confortamini et estote robusti; sic enim faciet Dominus cunctis hostibus vestris adversum quos dimicatis. Percussitque Iosue et interfecit eos atque suspendit super quinque stipites; fueruntque suspensi usque ad vesperum. Cumque occumberet sol, praecepit sociis ut deponerent eos de patibulis. Qui depositos proiecerunt eos in speluncam in qua latuerant, et posuerunt super os eius saxa ingentia, quae permanent usque in praesens. Eodem die Macedam quoque cepit Iosue et percussit in ore gladii regemque illius et omnes habitatores eius interfecit; non dimisit in ea saltem parvas reliquias. Fecitque regi Maceda sicut fecerat regi Iericho. Transivit autem cum omni Israel de Maceda in Lebna, et pugnabat contra eam; quam tradidit Dominus cum rege suo in manu Israel. Percusseruntque urbem in ore gladii et omnes habitatores eius; non dimiserunt in ea ullas reliquias. Feceruntque regi Lebna sicut fecerant regi Iericho. De Lebna transivit in Lachis cum omni Israel, et exercitu per gyrum disposito oppugnabat eam. Tradiditque Dominus Lachis in manus filiorum Israel, et cepit eam die altero atque percussit in ore gladii omnemque animam quae fuerat in ea, sicut fecerat Lebna. Eo tempore ascendit Iram rex Gazer ut auxiliaretur Lachis, quem percussit Iosue cum omni populo eius usque ad internecionem. Transivitque de Lachis in Eglon et circumdedit atque expugnavit eam eodem die, percussitque in ore gladii omnes animas quae erant in ea, iuxta omnia quae fecerat Lachis. Ascendit quoque cum omni Israel de Eglon in Hebron et pugnavit contra eam; cepitque et percussit in ore gladii regem quoque illius et omnia oppida regionis illius universasque animas quae in ea fuerant commoratae. Non reliquit in ea

nullas reliquias. Sicut fecerat Eglon sic fecit et Hebron cuncta quae in ea reperit consumens gladio. Inde reversus in Dabir cepit eam atque vastavit. Regem quoque eius et omnia quae per circuitum oppida percussit in ore gladii. Non dimisit in ea ullas reliquias. Sicut fecerat Hebron et Lebna et regibus earum sic fecit Dabir et regi illius. Percussit itaque Iosue omnem terram montanam et meridianam atque campestrem et Asedoth cum regibus suis. Non dimisit in ea ullas reliquias, sed omne quod spirare poterat interfecit sicut preceperat ei Dominus Deus Israhel. A Cadesbarne usque ad Gazam, omnem terram Gosen usque Gabaon, universos reges et regiones eorum uno impetu cepit atque vastavit. Dominus enim Deus Israhel pugnabat pro eo. Reversusque est cum omni Israhel ad locum castrorum in Galgala.

XI

Que cum audisset Iabin rex Asor misit ad Iobab regem Madon et ad regem Semeron atque ad regem Acsaph, ad reges quoque aquilonis qui habitabant in montanis et in planitie contra meridiem Chenereth, in campestribus quoque et in regionibus Dor iuxta mare, Chananeum quoque ab oriente et occidente et Amorreum atque Hetheum ac Ferezeum et Iebuseum in montanis, Eveum quoque qui habitabat ad radices Hermon in terra Masphat. Egressique sunt omnes cum turmis suis populus multus nimis sicut harena que est in litore maris, equi quoque et currus inmense multitudinis. Conveneruntque omnes reges isti in unum ad aquas Merom ut pugnarent contra Israhel. Dixitque Dominus ad Iosue: Ne timeas eos; cras enim hac eadem hora ego tradam omnes istos vulnerandos in conspectu Israhel. Equos eorum subnervabis et currus igne combures. Venitque Iosue et omnis exercitus cum illo adversus illos ad aquas Merom subito et inruerunt super eos. Tradiditque illos Dominus in manibus Israhel. Qui percusserunt eos et persecuti sunt usque ad Sidonem magnam et aquas Maserephoth campumque Masphe qui est ad orientalem illius partem. Itaque percussit omnes ut nullas dimitteret ex eis reliquias. Fecitque sicut preceperat ei Dominus. Equos eorum subnervavit currusque combussit. Reversusque statim cepit Asor et regem eius percussit gladio. Asor enim antiquitus inter omnia regna hec principatum tenebat. Percussitque omnes animas que ibidem morabantur. Non dimisit in ea ullas reliquias, sed usque ad internicionem universa vastavit, ipsamque urbem peremit incendio. Et omnes per circuitum civitates regesque earum cepit percussit atque delevit sicut preceperat ei Moyses famulus Domini. Absque urbibus que erant in collibus et in tumulis site ceteras succendit Israhel. Unam tantum Asor munitissimam flamma consumpsit. Omnemque predam istarum urbium ac iumenta diviserunt sibi filii Israhel, cunctis hominibus interfectis. Sicut preceperat Dominus Moysi servo suo ita precepit Moyses Iosue, et ille universa complevit. Non preterit de universis mandatis nec unum quidem verbum quod iusserat Dominus Moysi. Cepit itaque Iosue omnem terram montanam et meridianam terramque Gosen et planitiem et occidentalem plagam montemque Israhel et campestria eius et partem montis que ascendit Seir usque Baalgad per planitiem Libani subter montem Hermon. Omnes reges eorum cepit et percussit et occidit. Multo tempore pugnavit Iosue contra reges istos. Non fuit civitas que se traderet filiis Israhel preter Eveum qui habitabat in Gabaon. Omnes bellando cepit. Domini enim sententia fuerat ut indurarentur corda eorum et pugnarent contra Israhel et caderent et non mererentur ullam clementiam ac perirent sicut preceperat Dominus Moysi. In tempore illo venit Iosue et interfecit Enachim de montanis Hebron et Dabir et Anab et de omni monte Iuda et Israhel urbesque eorum delevit. Non reliquit ullum de stirpe Enachim in terra filiorum Israhel absque civitatibus Gaza et Geth et Azoto in quibus solis relicti sunt. Cepit ergo Iosue omnem terram sicut locutus est Dominus ad Moysen et tradidit eam in possessionem filiis Israhel secundum partes et tribus suas. Quievitque terra a preliis.

XII

Hii sunt reges quos percusserunt filii Israhel et possiderunt terram eorum trans Iordanem ad solis ortum a torrente Arnon usque ad montem Hermon et omnem orientalem plagam que respicit solitudinem. Seon rex Amorreorum qui habitavit in Esebon dominatus est ab Aroer que sita est super ripam torrentis Arnon et medie partis in valle dimidiique Galaad usque ad torrentem Iaboc qui est terminus filiorum Ammon, et a solitudine usque ad mare Chenereth contra orientem et usque ad mare deserti quod est mare Salsissimum ad orientalem plagam per viam que ducit Bethsimoth et ab australi parte que subiacet Asedoth Phasga. Terminus Og regis Basan de reliquiis Raphaim qui habitavit in Astaroth et in Edrai et dominatus est in monte Hermon et in Salecha atque in universa Basan usque ad terminos Gessuri et Machati et dimidie partis Galaad terminos Seon regis Esebon. Moyses famulus Domini et filii Israhel percusserunt eos. Tradiditque terram eorum Moyses in possessionem Rubenitis et Gadditis et dimidie tribui Manasse. Hii sunt reges terre quos percussit Iosue et filii Israhel trans Iordanem ad occidentalem plagam a Baalgad in campo Libani usque ad montem cuius pars ascendit in Seyr. Tradiditque eam Iosue in possessionem tribubus Israhel singulis partes suas tam in montanis quam in planis atque campestribus. In Aseroth et in solitudine ac in meridie Etheus fuit et Amorreus, Chananeus et Ferezeus, Eveus et Iebuseus. Rex Iericho unus. Rex Hay unus qui est ex latere Bethel. Rex Ierusalem unus. Rex Hebron unus, rex Hierimoth unus, rex Lachis unus, rex Eglon unus, rex Gazer unus, rex Dabir unus, rex Gader unus, rex Herma unus, rex Hered unus, rex Lebna unus, rex Odollam unus, rex Maceda unus, rex Bethel unus, rex Taphua unus, rex Afer unus, rex Affech unus, rex Saron unus, rex Madon unus, rex Asor unus, rex Semeron unus, rex Achsach unus, rex Thenach unus, rex Mageddo unus, rex Cedes unus, rex Iachanaem Carmeli unus, rex Dor et provincie Dor unus, rex gentium Galgal unus, rex Thersa unus. Omnes reges xxxi unus.

XIII

Iosue senex provecteque etatis erat, et dixit Dominus ad eum: Senuisti et longevus es, terraque latissima derelicta est que necdum sorte divisa est, omnis videlicet Galilea, Philisthim et universa Gessuri, a fluvio turbido qui inrigat Egyptum usque ad terminos Accaron contra aquilonem, terra Chanaan que in quinque regulos Philisthim dividitur, Gazeos et Azotios, Ascalonitas, Getheos et Accaronitas. Ad meridiem vero sunt Evei, omnis terra Chanaan et Maara Sidoniorum usque Afeca et terminos Amorrei et eius confinia, Libani quoque regio contra orientem ab Baalgad sub monte Hermon donec ingrediaris

Emath. omnium qui habitant in monte Libano usque
ad aquas Maserefoth, universique Sidonii. Ego sum qui dele-
bo eos a facie filiorum Israel. Veniat ergo in partem heredita-
tis Israel sicut precepi tibi, et nunc divide terram in posses-
sionem novem tribubus et dimidie tribui Manasse, cum
qua Ruben et Gad possiderunt terram quam tradidit eis Moyses
famulus domini trans fluenta Iordanis ad orientalem
plagam ab Aroer que sita est in ripa torrentis Arnon,
et in vallis medio universaque campestria Medaba usque
Dibon, et cunctas civitates Seon regis Amorrei qui
regnavit in Esebon usque ad terminos filiorum Amon, et
Galaad ac terminum Gessuri et Machati et omnem montem
Hermon et universam Basan usque Selecha. Omne regnum
Og in Basan qui regnavit in Astaroth et Edraim,
ipse fuit de reliquiis Raphaim, percussitque eos Moyses atque
delevit. Nolueruntque disperdere filii Israel Gessuri et Ma-
chati, et habitaverunt in medio Israel usque in presentem
diem. Tribui autem Levi non dedit possessionem, sed sacrificia et vic-
time domini dei Israel ipsa est eius hereditas sicut locutus est illi.
Dedit ergo Moyses possessionem tribui filiorum Israel Ruben
iuxta cognationes suas. Fuitque terminus eorum ab Aroer que
sita est in ripa torrentis Arnon et in valle eiusdem tor-
rentis media universam planitiem que ducit Medaba, ad
Esebon, cunctosque viculos earum qui sunt in campestribus,
Dibon quoque et Bamoth et oppidum Baal Maon, et Iesa
et Cedimoth et Mephe et Cariathaim et Sabama et Sa-
rathaphar in monte convallis, Bethphogor et Asedoth
Fasga et Bethiasimoth, omnes urbes campestres u-
niversaque campestria Seon regis Amorrei qui regna-
vit in Esebon, quem percussit Moyses cum principibus suis
Madian, Eveum et Recem et Sur et Ur et Rebee, duces Se-
on habitatores terre. Et Balaam filium Beor ariolum occi-
derunt filii Israel gladio cum ceteris interfectis. Factusque est
terminus filiorum Ruben Iordanis fluvius. Hec est possessio
Rubenitarum per cognationes suas, urbium et viculorum.
Deditque Moyses tribui Gad et filiis eius per cognationes
suas in possessionem, cuius hec divisio est. Terminus Iazer et omnes
civitates Galaad et dimidiam partem terre filiorum Amon
usque ad Aroer que est contra Rabba, et ab Esebon usque
ad Ramoth Masphe et Bathanim, et a Manaim usque
ad terminos Dabir. In valle quoque Betharam et Bethnamra
et Sochoth et Saphan reliquam partem regni Seon regis Ese-
bon. Huius quoque finis Iordanis est usque ad extremam partem
maris Cenereth trans Iordanem ad orientalem plagam.
Hec est possessio filiorum Gad per familias suas civitates
et ville earum. Dedit et dimidie tribui Manasse filiisque
eius iuxta cognationes suas possessionem. Cuius hoc princip-
ium est. A Manaim universam Basan et cuncta regna Og
regis Basan. Omnesque vicos Iair qui sunt in Basan.
Sexaginta oppida et dimidiam partem Galaad et Astaroth
et Edrai urbes regni Og regis in Basan filiis Machir
filii Manasse et dimidie parti filiorum Machir iuxta
cognationes suas. Hanc possessionem divisit Moyses
in campestribus Moab trans Iordanem contra Iericho ad orien-
talem plagam. Tribui autem Levi non dedit possessionem, quoniam
dominus deus Israel ipse est possessio eius ut locutus est illi.

XIIII

Hoc est quod possederunt filii Israel in terra Chanaan, quam
dederunt eis Eleazar sacerdos et Iosue filius Nun
et principes familiarum per tribus Israel, sorte omnia di-
videntes sicut preceperat dominus in manu Moysi, novem tri-
bubus et dimidie tribui. Duabus enim tribubus et dimi-
die tribui dederat Moyses trans Iordanem possessionem,
absque Levitis qui nihil terre acceperunt inter fratres suos, sed
in eorum successerunt locum filii Ioseph in duas di-
visi tribus Manasse et Effraim. Nec acceperunt Levite
aliam partem in terra nisi urbes ad habitandum et subur-
bana earum ad alenda iumenta et pecora sua. Sicut pre-
ceperat dominus Moysi ita fecerunt filii Israel et diviserunt ter-
ram. Accesserunt itaque filii Iuda ad Iosue in Galgalis
locutusque est ad eum Caleph filius Iephone Cenez-
eus. Nosti quid locutus sit dominus ad Moysen hominem dei de me
et te in Cades Barne. Quadraginta annorum eram quando misit me
Moyses famulus domini de Cades Barne ut considerarem
terram. Nuntiavique ei quod mihi verum videbatur. Fra-
tres autem mei qui ascenderant mecum dissolverunt cor populi,
et nihilominus ego secutus sum dominum deum meum. Iuravitque
Moyses in die illo dicens: Terram quam calcavit pes tu-
us erit possessio tua et filiorum tuorum in eternum, quia secutus es
dominum deum tuum. Concessit ergo dominus vitam mihi sicut pollicitus
est usque in presentem diem. Quadraginta et quinque anni sunt ex quo
locutus est dominus verbum istud ad Moysen quando ambulabat Israel per
solitudinem. Hodie octoginta quinque annorum sum, sic valens ut
eo valebam tempore quando ad explorandum missus sum.
Illius in me temporis fortitudo usque hodie perseverat,
tam ad bellandum quam ad gradiendum. Da ergo mihi
montem istum quem pollicitus est dominus me audiente,
in quo Enachim sunt et urbes magne atque munite, si
forte sit dominus mecum et potero delere eos sicut promisit mihi.
Benedixitque ei Iosue et tradidit ei Hebron in posses-
sionem. Atque ex eo fuit Hebron Caleph filio Iephone
Cenezeo usque in presentem diem, quia secutus est do-
minum deum Israel. Nomen Hebron antea vocabatur Cari-
atharbe. Adam maximus ibi inter Enachim situs est. Et
terra cessavit a preliis.

XV

Igitur sors filiorum Iuda per cognationes suas ista fu-
it. A termino Edom usque desertum Sin contra meridiem et usque
ad extremam partem australis plage. Initium eius a summita-
te maris salsissimi et a lingua eius que respicit ad
meridiem. Egrediturque contra ascensum Scorpio-
nis, et pertransit in Sina. Ascenditque in Cadesbarne
et pervenit in Esrom. Ascendens ad Addaram et circumi-
ens Carcaa, atque inde pertransiens in Asemona et per-
veniens ad torrentem Egypti. Eruntque termini eius mare
magnum. Hic erit finis meridiane plage. Ab oriente
vero erit initium mare salsissimum usque ad extrema
Iordanis, et ea que respiciunt aquilonem a lingua ma-
ris usque ad eundem Iordanem fluvium. Ascenditque
terminus in Bethagla et pertransit ab aquilone in Betha-
raba. Ascendens ad lapidem Boen filii Ruben et
tendens usque ad terminos Debera de valle Achor
contra aquilonem respiciens Galgala que est ex adverso
ascensionis Adomim. Ab australi parte torrentis
transitque aquas que vocantur fons Solis et erunt
exitus eius ad fontem Rogel. Ascenditque per convallem

filii ennon ex latere iebusei ad meridiem. hec est
ierusalem. et inde se erigens ad verticem montis qui est contra
gehennon ad occidentem in summitate vallis raphaim
contra aquilonem. pertransitque a vertice montis usque ad fontem
aque nephthoa. et pervenit usque ad vicos montis
ephron. inclinaturque in baala que est cariathiarim
id est urbs silvarum. et circuit de baala contra occidentem
usque ad montem seir. transitque iuxta latus montis
iarim ad aquilonem in cheslon. et descendit in beth-
sames. transitque in thamnam. et pervenit contra aquilonis
partem accaron ex latere. inclinaturque sechrona. et transit
montem baala. pervenitque in gebneel. et magni ma-
ris contra occidentem fine concluditur. hii sunt termini fi-
liorum iuda per circuitum in cognationibus suis. Caleph vero
filio iephone dedit partem in medio filiorum iuda sicut
preceperat ei dominus. chariatharbe patris enach ipsa est ebron.
Deleuitque ex ea caleph tres filios enach. sisai et achi-
man et tholmai de stirpe enach. atque inde conscendens
venit ad habitatores dabir que prius vocabatur cariath
sepher id est civitas litterarum. Dixitque caleph. qui per-
cusserit cariathsepher et ceperit eam. dabo illi axam
filiam meam uxorem. Cepitque eam othoniel filius
cenez frater caleph iunior. Deditque ei axam filiam
suam uxorem. Que cum pergeret simul suasa est a viro
suo. ut peteret a patre suo agrum. Suspiravitque ut
sedebat in asino. Cui caleph quid habes inquit. At
illa respondit. Da michi benedictionem. terram australem
et arentem dedisti michi. iunge et irriguam. Deditque ei ca-
leph irriguum superius et inferius. Hec est possessio tribus
filiorum iuda per cognationes suas. Eruntque civitates
sue ab extremis partibus filiorum iuda iuxta terminos e-
dom a meridie cabseel et eder et iagur. et cina et
dimona. et adada. et cades et asor. et iethnam. ziph et
thelam. balaoth et asor nova et carioth esron. hec
est asor. amam same et molada et aser gadda et asemoth
bethfeleth. et aser sual. et bersabee. et baiozia. et baala
et hiim et esem. et eltholad et cesil et herma. et siceleth
et medemena. et sensena lebaoth et selemere et remoth
omnes civitates xxix. et ville earum. In campestribus
vero estaol et saraa. et asena. et azanoe et engannim
et thaphua et enaim. et ierimoth et adulam socco et
azecha et saraim. adithaim et gedera et giderothaim
urbes xiiii. et ville earum. Sanan et adasa et mag-
dalgad. delen et mesba. iecthel. lachis et basechath
et eglon et chebbon. et leemas et cethlis et gideroth
bethdagon et naama et maceda. civitates xvi.
et ville earum. Lobana et ether et asan. iepta et
esna. et nesib. et ceila. et achzib et maresa. civitates
ix. et ville earum. Accaron cum vicis et villulis suis.
Ab accaron usque ad mare omnia que vergunt ad azotum
et viculos eius. Azotus cum vicis et villulis suis. Ga-
za cum viculis et villulis suis. usque ad torrentem egip-
ti. et mare magnum terminus eius. Et in monte samir et
iether et socco et edenna. cariathsenna. hec est da-
bir. anab et isthemo et anim. gosen et olon et gilo
civitates xi et ville earum. Arab et ruma et esaan
et ianum et bethtafua et afeca. amtatha et cari-
atharbe. hec est ebron. et sior. civitates ix. et
ville earum. Maon et hermel et ziph et iuthae et iez-
rahel et iucadam et zanoe et accaim gabaa et thamna
civitates x et ville earum. Alul et bethsur et gedor ma-
reth et bethanoth. et bethecon civitates vi et ville
earum. Cariathbaal. hec est cariathiarim urbs sil-
varum et arebba. civitates ii. et ville earum. In deserto
betharaba. meddin et sirachia. nebsan et civitas sa-
lis et engaddi. civitates vi et ville earum. Sunt simul
c.xv. Iebuseum autem habitatorem ierusalem non potuerunt
filii iuda delere. Habitavitque iebuseus cum filiis iuda
in ierusalem usque in presentem diem.

XVI

Ceciditque sors filiorum ioseph. ab iordane contra ieri-
cho. et aquas eius ab oriente solitudo que ascen-
dit de iericho ad montem bethel. et egreditur de be-
thel luzam. transitque terminum archi atharoth. et des-
cendit ad occidentem iuxta terminum iefleti. usque ad ter-
minos bethoron inferioris et gazer. finiunturque
regiones eius mari magno. quas possederunt fi-
lii ioseph. manasses et effraim. Et factus est terminus
filiorum effraim per cognationes suas et possessio eorum contra
orientem atharoth addar usque bethoron superiorem.
Egrediturque confinia in mare. Machmethath
vero aquilonem respicit et circuit terminos contra orientem
in thanathselo. et pertransit ab oriente ianoe.
Descenditque de ianoe in atharoth et noaratha.
et pervenit in iericho. et egreditur ad iordanem de
taffua. pertransitque contra mare in vallem arundineti.
Suntque egressus eius in mare salsissimum. Hec est
possessio tribus filiorum effraim per familias suas. urbesque
separate sunt filiis effraim in medio possessionis filiorum
manasse et ville earum. Et non interfecerunt filii effraim
chananeum qui habitabat in gazer. Habitavitque cha-
naneus in medio effraim usque in diem hanc tribu-
tarius.

XVII

Cecidit autem sors tribui manasse. ipse enim est
primogenitus ioseph. machir primogenito manasse
patri galaad qui fuit vir pugnator. habuitque possessio-
nem galaad et basan. et reliquis filiorum manasse iuxta
familias suas. filiis abiezer et filiis helech et fi-
liis esriel. et filiis sechem et filiis epher et filiis
semida. Isti sunt filii manasse filii ioseph mares
per cognationes suas. Salphaad vero filio epher fi-
lii galaad filii machir filii manasse non erant
filii sed sole filie. Quarum ista sunt nomina. Mahala
et noha et egla. et melcha et thersa. Veneruntque in
conspectu eleazari sacerdotis et iosue filii nun.
et principum dicentes. Dominus precepit per manum
moysi ut daretur nobis possessio in medio fratrum
nostrorum. Deditque eis iuxta imperium domini possessionem
in medio fratrum patris earum. Et ceciderunt funiculi
manasse x. absque terra galaad et basan trans
iordanem. Filie enim manasse possederunt
hereditatem in medio filiorum eius. Terra autem gala-
ad cecidit in sortem filiorum manasse qui reliqui
erant. Fuitque terminus manasse ab aser ma-
chmathat que respicit sichem. et egreditur ad

dextram usque habitatores fontis taphue. Etenim in sorte manasse ceciderat terra taphue que est iuxta terminos manasse filiorum effraim. Descenditque terminus vallis arundineti in meridiem torrentis civitatum effraim que in medio sunt urbium manasse. Terminus manasse ab aquilone torrentis et exitus eius pergit ad mare. Ita ut possessio effraim sit ab austro et ab aquilone manasse et utramque claudat mare et coniungantur sibi in tribu aser ab aquilone et in tribu ysachar ab oriente. Fuitque hereditas manasse in ysachar et in aser bethsan et viculi eius et ieblaam cum villis suis et habitatores dor cum oppidis suis habitatores quoque endor cum viculis suis similiterque habitatores thenaach cum viculis suis et habitatores mageddo cum villis suis et tercia pars urbis nopheth. Nec potuerunt filii manasse has civitates subvertere sed cepit chananeus habitare in terra ista. Postquam autem convaluerunt filii israhel subiecerunt chananeos et fecerunt sibi tributarios nec interfecerunt eos. Locutique sunt filii ioseph ad iosue et dixerunt. Quare dedisti mihi in sortem terram in possessionem sortis et funiculi unius cum sim tante multitudinis et benedixerit mihi dominus. Ad quos iosue ait. Si populus multus es ascende in silvam et succide tibi spacia in terra pherezei et raphaim quia angusta tibi est possessio montis ephraim. Cui responderunt filii ioseph. Non poterimus ad montana conscendere cum ferreis curribus utantur chananei qui habitant in terra campestri in qua site sunt bethsan cum viculis suis et iezrahel mediam possidens vallem. Dixitque iosue ad domum ioseph effraim et manassen. Populus multus es et magne fortitudinis. Non habebis sortem unam sed transibis ad montem et succides tibi atque purgabis ad habitandum spacia et poteris ultra procedere cum subverteris chananeum quem dicis ferreos habere currus et esse fortissimum.

XVIII

Congregati que sunt omnes filii israhel in sylo ibique fixerunt tabernaculum testimonii et fuit eis terra subiecta. Remanserant autem filiorum israhel septem tribus que necdum acceperant possessiones suas. Ad quos iosue ait. Usquequo marcetis ignavia et non intratis ad possidendam terram quam dominus deus patrum vestrorum dedit vobis. Eligite de singulis tribubus ternos viros ut mittam eos et pergant atque circumeant terram et describant eam iuxta numerum uniuscuiusque multitudinis referantque ad me quod descripserint. Dividite vobis terram in septem partes. Iudas sit in terminis suis ab australi plaga et domus ioseph ab aquilone. Mediam inter hos terram in septem partes describite. Et huc venietis ad me ut coram domino deo vestro mittam vobis hic sortem. Quia non est inter vos pars levitarum sed sacerdotium domini hec est eorum hereditas. Gad autem et ruben et dimidia tribus manasse iam acceperant possessiones suas trans iordanem ad orientalem plagam quas dedit eis moyses famulus domini. Cumque surrexissent viri ut pergerent ad describendam terram precepit eis iosue dicens. Circuite terram et describite eam ac revertimini ad me ut hic coram domino deo vestro in sylo mittam vobis sortem. Itaque perrexerunt et lustrantes eam in septem partes diviserunt scribentes in volumine. Reversique sunt ad iosue in castra sylo. Qui misit sortes coram domino in sylo. Divisitque terram filiis israhel in septem partes. Et ascendit sors prima filiorum beniamin per familias suas ut possiderent terram inter filios iuda et filios ioseph. Fuitque terminus eorum contra aquilonem a iordane pergens iuxta latus iericho septentrionalis plage et inde contra occidentem ad montana conscendens et perveniens ad solitudinem bethauen atque pertransiens iuxta luzam ad meridiem. Ipsa est bethel. Descenditque in astaroth adar in montem qui est ad meridiem betheron inferioris. Et inclinatur circuiens contra mare ad meridiem montis qui respicit betheron contra affricum. Suntque exitus eius in cariathbaal que vocatur cariathiarim urbem filiorum iuda. Hec est plaga contra mare ad occidentem. A meridie autem ex parte cariathiarim egreditur terminus contra mare et pervenit usque ad fontem aquarum nephthoa. Descenditque in partem montis qui respicit vallem filiorum ennon et est contra septentrionalem plagam in extrema parte vallis raphaim. Descenditque in geennom id est vallem ennon iuxta latus iebusei ad austrum et pervenit ad fontem rogel transiens ad aquilonem et egrediens ad ensemes id est fontem solis. Et pertransit usque ad tumulos qui sunt e regione ascensus adommim. Descenditque ad abenboen id est lapidem boen filii ruben et pertransit ex latere aquilonis ad campestria. Descenditque in planiciem et pretergreditur contra aquilonem bethagalam. Suntque exitus eius contra linguam maris salsissimi ab aquilone in fine iordanis ad australem plagam que est terminus illius ab oriente. Hec est possessio filiorum beniamin per terminos suos in circuitu et familias singulas. Fueruntque civitates eius iericho et bethagla et vallis casis bethabara et samaraim et bethel et avim et aphara et ophera villa emona et ophni et gabee. Civitates xii et ville earum. Gabaon et rama et beroth et mesphe et caphera et amosa et recem et arephel et tharela et sela heleph et iebus que est ierusalem gabaath et cariath. Civitates xiiii et ville earum. Hec est possessio filiorum beniamin iuxta familias suas.

XIX

Et egressa est sors secunda filiorum symeon per cognationes suas. Fuitque hereditas eorum in medio possessionis filiorum iuda bersabee et sabee et molada et asersua bala et asem et betholad et bethul arma et sicelech et bethmarchaboth et asersusa et bethlebaoth et sarohem. Civitates xiii et ville earum. Ain et remmon et athar et asan. Civitates iiii et ville earum. Omnes viculi per circuitum urbium istarum usque ad balaad beer ramath contra australem plagam. Fuerunt omnes civitates xvii. Hec est hereditas filiorum symeon iuxta cognationes suas in possessione et funiculo filiorum iuda qui maior erat. Et ideo filii symeon possederunt in medio hereditatis eius. Ceciditque sors tercia filiorum zabulon per cognationes suas. Factusque est terminus possessionis filiorum zabulon usque sarith. Ascenditque de mari et madala et pervenit in debaseth usque ad torrentem qui est contra ieneam et revertitur de sarith contra orientem in fines ceseleth thabor et egreditur ad daberth. Ascenditque contra iasie et inde pertransit ad orientem plagam gethefer et thacasin et egreditur in remmon

amthar et noa. et circuit aquilonem in nathon. Suntque egressus eius vallis iepthael et carthel et neumini et semron et iedala et bethleem. civitates .xii. et ville earum. Hec est hereditas tribus filiorum zabulon per cognationes suas et urbes et viculi earum. Ysachar egressa est sors quarta per cognationes suas. Fuitque hereditas eius iezrael et casseloth et sunem et effraim et seon et anaarath et rabbith et cesion. abes. et rameth et engannim et enadda et bethpheses. et pervenit terminus eius usque thabor et sesima et bethsemes. Eruntque exitus eius iordanis. civitates .xvi. et ville earum. Hec est possessio filiorum ysachar per cognationes suas urbes et viculi earum. Ceciditque sors .v. tribui filiorum aser per cognationes suas. Fuitque terminus eorum alechat et achi et bethen et axaph et elemelech et amaad et mesphaal et pervenit usque ad carmelum maris et sihor et labanath ac revertitur contra orientem bethdagon et pertransit usque zabulon et vallem iepthael contra aquilonem in bethemec nech. rohob et amon et canane usque ad sydonem magnam. revertiturque in horma usque ad civitatem munitissimam tyrum et usque osam. Eruntque exitus eius in mare de funiculo achziba. et amma et affech et roob. Civitates .xxii. et ville earum. Hec est possessio filiorum aser per cognationes suas urbesque et viculi earum. Filiorum neptalim .vi. sors cecidit per familias suas. Et cepit terminus de heleph et elon in saanaim et adami que est neceb et iebnael usque lecum. et egressus eorum usque ad iordanem. Revertiturque terminus contra occidentem in azanoth thabor. atque inde egreditur in ucucca et pertransit in zabulon contra meridiem et in aser contra occidentem et in iuda ad iordanem contra ortum solis. civitates munitissime. asedim. seres. et amath. et reccath. ceneret. et edema. et arama. et asor. et cedes. et edrai. enasor. et ieron. et magdalel. horem et bethanath et bethsemes. civitates .xix. et ville earum. Hec est possessio tribus filiorum neptalim per cognationes suas urbes et viculi earum. Tribui filiorum dan per familias suas. egressa est sors .vii. Et fuit terminus possessionis eius saraa et esthaol et hir semes. id est civitas solis. selebin et aialon et iethela. helon et themna. et acron. et elthecen gebbethon et baalath. iud. et benebarach et ieth et remmon. atque iercon. et arecon cum termino qui respicit ioppen et ipso fine concluditur. Ascenderuntque filii dan et pugnaverunt contra lesem. ceperuntque eam. et percusserunt eam in ore gladii et possederunt. et habitaverunt in ea vocantes nomen eius lesem dan. ex nomine dan patris sui. Hec est possessio tribus filiorum dan per cognationes suas urbes et viculi earum. Cumque complesset sorte terram dividere singulis per tribus suas. dederunt filii israel possessionem iosue filio nun in medio sui iuxta preceptum domini urbem quam postulavit tamnathsare in monte effraim et edificavit civitatem. habitavitque in ea. Hee sunt possessiones quas sorte diviserunt eleazar sacerdos et iosue filius nun. et principes familiarum ac tribuum filiorum israel in sylo coram domino ad ostium tabernaculi testimonii partitique sunt terram.

XX

Et locutus est dominus ad iosue dicens. Loquere filiis israel et dic eis. Separate urbes fugitivorum de quibus locutus sum ad vos per manum moysi. ut confugiat ad eas quicumque percusserit animam nesciens. ut possit evadere iram proximi. qui ultor est sanguinis. cum ad unam harum confugerit civitatum. Stabitque ante portam civitatis. et loquetur senioribus urbis eius que se comprobent innocentem. Sicque suscipient eum et dabunt ei locum ad habitandum. Cumque sanguinis ultor eum fuerit persecutus. non tradent in manus eius quia ignorans percussit proximum eius nec ante unum vel biduum eius probatur inimicus. Et habitabit in civitate illa. donec stet ante iudicium causam reddens facti sui. et moriatur qui interfecit donec moriatur sacerdos magnus qui fuerit in illo tempore. Tunc revertetur homicida et ingredietur civitatem et domum suam de qua fugerat. Decreveruntque cedes in galilea montis neptalim et sichem in monte effraim. cariatharbe. ipsa est ebron in monte iuda. et trans iordanem contra orientalem plagam iericho statuerunt bosor que sita est in campestri solitudine. de tribu ruben. et ramoth in galaad. de tribu gad. et gaulon in basan de tribu manasse. Hee civitates constitute sunt cunctis filiis israel et advenis qui habitabant inter eos ut fugeret ad eas qui animam nescienter percussisset et non moreretur in manu proximi effusum sanguinem vindicare cupientis. donec staret ante populum expositurus causam suam.

XXI

Accesseruntque principes familiarum levi ad eleazarum sacerdotem et iosue filium nun et duces cognationum per singulas tribus filiorum israel. locutique sunt ad eos in sylo terre chanaan atque dixerunt. Dominus precepit per manum moysi ut darentur nobis urbes ad habitandum et suburbana earum ad alenda iumenta. Dederuntque filii israel de possessionibus suis iuxta imperium domini. civitates et suburbana earum. Egressaque est sors in familiam caath filiorum aaron sacerdotis de tribu iuda et symeon et beniamin civitates .xiii. et reliquis filiis caath. id est levitis qui superfuerant de tribubus effraim et dan et dimidia tribu manasse civitates .x. Porro filiis gerson egressa est sors ut acciperent de tribubus ysachar et aser et neptalim dimidiaque tribu manasse in basan civitates numero .xiii. Et filiis merari per cognationes suas de tribubus ruben et gad et zabulon urbes .xii. Dederuntque filii israel levitis civitates et suburbana earum sicut precepit dominus per manum moysi. singulis sorte tribuentes. De tribubus filiorum iuda et symeon dedit iosue civitates quarum ista sunt nomina. filiis aaron sacerdotis per familias caath levitici generis. Prima enim sors illis egressa est. cariatharbe patris enach. que vocatur ebron in monte iuda et suburbana eius per circuitum. Agros vero et villas eius dederat caleph filio iephone ad possidendum. Dedit ergo filiis aaron sacerdotis hebron confugii civitatem ac suburbana eius et lebnam cum suburbanis suis. et iether et isthimon et elon et dabir. et ain. et iethan et bethsames cum suburbanis suis. civitates .ix. de tribubus ut dictum est duabus. De tribu autem filiorum beniamin gabaon et gabee et anathoth et almon cum suburbanis suis civitates .iiii. Omnes simul civitates filiorum aaron sacerdotum .xiii. cum suburbanis suis. Reliquis vero per familias filiorum caath levitici generis. hec est data possessio. De tribu effraim urbes confugii sichem cum suburba

nis sui in monte effraim. et gazer. et cibsaim. et betheron cum suburbanis suis civitates .iiii. De tribu quoque dan. belthece et gebbethon. et haialon et gethremon cum suburbanis suis civitates .iiii. Porro de dimidia tribu manasse thanach et gethremon cum suburbanis suis civitates due. Omnes civitates .x. et suburbana earum. date sunt filiis caath inferioris gradus. Filiis quoque gerson levitici generis dedit de dimidia tribu manasse confugii civitates gaulon in basan et bosra. cum suburbanis suis civitates duas. Porro de tribu ysachar cesion et daberech. et ieramath et engannim cum suburbanis suis civitates .iiii. De tribu autem aser massal et abdon. et elcothe et roob cum suburbanis suis civitates .iiii. De tribu quoque neptalim civitatem confugii cedes in galilea et ad mothor et carthan cum suburbanis suis civitates tres. Omnes urbes familiarum gerson .xiii. cum suburbanis suis. Filiis autem merari levitis inferioris gradus per familias suas. data est de tribu zabulon. gechenan et cartha et damna et naloch civitates .iiii. cum suburbanis suis. De tribu gad civitates confugii ramoth in galaad. et manaym et esebon. et iazer civitates .iiii. cum suburbanis suis. De tribu ruben ultra iordanem contra iericho civitates refugii bosor in solitudine misor et iazer et iethson et maspha civitates .iiii. cum suburbanis suis. Omnes urbes filiorum merari per familias et cognationes suas .xii. Igitur civitates universe levitarum in medio possessionis filiorum israel .xlviii. cum suburbanis suis singule per familias distribute. Deditque dominus deus israeli omnem terram quam traditurum se patribus eorum iuraverat. et possederunt illam atque habitaverunt in ea. Dataque est ab eo pax in omnes per circuitum nationes nullusque eis hostium resistere ausus est sed cuncti in eorum ditionem redacti sunt. Ne unum quidem verbum quod illis prestiturum se esse promiserat. irritum fuit sed rebus expleta sunt omnia.

Eodem tempore vocavit iosue XXII. rubenitas et gadditas et dimidiam tribum manasse. Dixitque ad eos. Fecistis omnia que precepit vobis moyses. famulus domini. mihi quoque in omnibus obedistis. Non reliquistis fratres vestros longo tempore usque in presentem diem custodientes imperium domini dei vestri. Quia igitur dedit dominus deus vester fratribus vestris quietem et pacem sicut pollicitus est. Revertimini et ite in tabernacula vestra et in terram possessionis vestre quam tradidit vobis moyses famulus domini trans iordanem. ita dumtaxat ut custodiatis attente et opere compleatis mandatum et legem quam precepit vobis moyses famulus domini ut diligatis dominum deum vestrum et ambuletis in omnibus viis eius et observetis mandata illius. adhereatisque ei ac serviatis in omni corde et in omni anima vestra. Benedixitque eis iosue et dimisit eos qui reversi sunt in tabernacula sua. Tribui autem manasse dimidie possessionem moyses dederat in basan. et ideo medie que superfuit dedit iosue sortem inter ceteros fratres suos trans iordanem ad occidentalem plagam. Cumque dimitteret in tabernacula sua et benedixisset eis. dixit ad eos. In multa substantia atque divitiis revertimini ad sedes vestras cum argento et auro. ere et ferro et veste multiplici. Dividite predam hostium cum fratribus vestris. Reversique sunt et abierunt filii ruben et filii gad. et dimidia tribus manasse a filiis israel de sylo que sita est in chanaan ut intrarent galaad terram possessionis sue quam obtinuerant iuxta imperium domini in manu moysi. Cumque venissent ad tumulos iordanis in terram chanaan edificaverunt iuxta iordanem altare infinite magnitudinis. Quod cum audissent filii israel ad eos certi nuntii detulissent edificasse filios ruben et gad et dimidiam tribum manasse altare in terra chanaan super iordanis tumulos contra filios israel: convenerunt omnes in sylo ut ascenderent et dimicarent contra eos. Et interim miserunt ad illos in terram galaad finees filium eleazari sacerdotis. et .x. principes cum eo singulos de singulis tribubus. Qui venerunt ad filios ruben et gad et dimidiam tribum manasse in terram galaad. dixeruntque ad eos. Hec mandat omnis populus domini. Que est ista transgressio? Cur reliquistis dominum deum israel edificantes altare sacrilegum et a cultu illius recedentes? An parum vobis est quod peccastis in beelphegor et usque in presentem diem macula huius sceleris in nobis permanet. Multique de populo corruerunt. Vos hodie reliquistis dominum et cras in universum israel ira eius deseviet. Quod si putatis immundam esse terram possessionis vestre transite ad terram in qua tabernaculum domini est. et habitate inter nos tantum. ut a domino recedatis. et a nostro consortio edificato altari preter altare domini dei nostri. Nonne achor filius zare preterivit mandatum domini et super omnem populum israel ira eius incubuit? Et ille erat unus homo atque utinam perisset solus in scelere suo. Responderuntque filii ruben et gad et dimidie tribus manasse principibus legationis israel. Fortissimus deus israel ipse novit et israel simul intelliget. Si prevaricationis animo hoc altare construximus non custodiat nos sed puniat nos in presenti. Et si ea mente fecimus ut holocausta et sacrificium et pacificas victimas super eo imponeremus. ipse querat et iudicet. et non magis cogitatione atque tractatu ut diceremus. Cras dicent filii vestri filiis nostris. Quid vobis et domino deo israel? Terminum dominus posuit inter nos et vos o filii ruben et filii gad. iordanem fluvium. et idcirco partem non habetis in domino. Et per hanc occasionem avertent filii vestri filios nostros a timore domini. Putavimus itaque melius et diximus. Extruamus nobis altare non in holocausta nec ad victimas offerendas sed in testimonium inter nos et vos et sobolem nostram et sobolem vestram. ut ex progenie et serviamus domino et iuris nostri sit offerre holocausta et victimas et pacificas hostias. et nequaquam dicant cras filii vestri filiis nostris. Non est vobis pars in domino. Quod si voluerint dicere. respondebunt eis. Altare domini quod fecerunt patres nostri non in holocausta nec in sacrificium sed in testimonium nostrum ac vestrum commune. Absit a nobis hoc scelus ut recedamus a domino et eius vestigia relinquamus. extructo altari ad holocausta et sacrificia et victimas offerendas preter

altare domini dei nostri. quod extructum est coram tabernaculo
eius. Quibus auditis finees sacerdos et principes legationis
israel qui erant cum eo placati sunt verba filiorum ruben
et gad et dimidie tribus manasse libentissime susceperunt. Di-
xitque finees filius eleazari sacerdotis ad eos. Nunc scimus
quod nobiscum sit dominus quoniam alieni estis a prevaricatione
hac et liberastis filios israel de manu domini. Reversusque est
cum principibus a filiis ruben et gad de terra galaad finium
chanaan ad filios israel et retulit eis. Placuitque sermo
cunctis audientibus. et laudaverunt deum filii israel. et
nequaquam ultra dixerunt ut ascenderent contra eos et pugnarent
et delerent terram possessionis eorum. Vocaveruntque filii ruben
et filii gad altare quod extruxerant testimonium
nostrum quod dominus ipse sit deus. XXIII.
Evoluto autem multo tempore postquam pacem dederat dominus
israeli subiectis in gyro nationibus universis et
iosue iam longevo et persenilis etatis vocavit io-
sue omnem israelem maioresque natu et principes ac du-
ces et magistros. Dixitque ad eos. Ego senui et progressi-
oris etatis sum. vosque cernitis cuncta que fecerit dominus
deus vester cunctis per circuitum nationibus quomodo
pro vobis ipse pugnaverit. Et nunc quia
sorte divisit vobis omnem terram ab orientali parte ior-
danis usque ad mare magnum multeque adhuc super-
sunt nationes dominus deus vester disperdet eas et auferet a fa-
cie vestra et possidebitis terram sicut vobis pollicitus est.
tantum confortamini et estote solliciti ut custodiatis
cuncta que scripta sunt in volumine legis moysi et non
declinetis ab eis neque ad dexteram neque ad sinistram. Ne
postquam intraveritis ad gentes que inter vos futuri sunt
iuretis in nomine deorum earum et serviatis eis et adore-
tis illos. sed adhereatis domino deo vestro quod fecistis
usque in diem hanc. et tunc auferet dominus deus in conspectu
vestro gentes magnas et robustissimas et nullus
vobis resistere poterit. Unus ex vobis persequetur hostium mille
viros. quia dominus deus vester pro vobis ipse pugnabit sicut pollicitus
est. Hoc tantum diligentissime precavete ut diligatis dominum
deum vestrum. Quod si volueritis gentium harum que inter vos habi-
tant erroribus adherere. et cum eis miscere conubia
atque amicitias copulare. iam nunc scitote quod dominus deus vester
non eas deleat ante faciem vestram. sed sint vobis in foveam
atque laqueum et offendiculum ex latere vestro et sudes in
oculis vestris donec vos auferat et disperdat de terra hac
optima quam tradidit vobis. En ego ingredior viam
hodie universe terre. et toto animo cognoscetis quod de omnibus verbis
que se dominus prestaturum vobis esse pollicitus est. non preterierit
unum incassum. Sicut ergo implevit opere quod promisit et prospera
cuncta venerunt sic adducet super vos quicquid malorum
comminatus est donec vos auferat atque disperdat de terra hac
optima quam tradidit vobis. eo quod preteritis pactum
domini dei vestri quod pepigit vobiscum et servieritis diis
alienis et adoraveritis eos. Surget atque velociter consurget
in vos furor domini et auferemini ab hac terra optima
Congregavitque XXIIII. quam tradidit vobis.
iosue omnes tribus israel in sychem et vocavit
maiores natu ac principes et iudices ac magistros
steteruntque in conspectu domini. et ad populum sic locutus

est. Hec dicit dominus deus israel. Trans flumen habita-
verunt patres vestri ab initio thare pater abraham et nachor
servieruntque diis alienis. Tuli ergo patrem vestrum ab-
raham de mesopotamie finibus et adduxi eum in terra
chanaan. Multiplicavique semen eius. et dedi ei ysaac.
Illique rursum dedi iacob et esau. E quibus esau dedi
montem seyr ad possidendum. Iacob vero et filii eius
descenderunt in egyptum. Misique moysen et aaron et percus-
si egyptum multis signis atque portentis. Eduxique vos
et patres vestros de egypto et venistis ad mare. Persecutique
sunt egyptii patres vestros cum curribus et equitatu usque
ad mare rubrum. Clamaverunt autem ad dominum filii israel.
qui posuit tenebras inter vos et egyptios. et adduxit super
eos mare et operuit eos. Viderunt oculi vestri cuncta que
in egypto fecerim et habitastis in solitudine multo tem-
pore et introduxi vos in terram amorrei qui habita-
bat trans iordanem. Cumque pugnarent contra vos. tradidi e-
os in manus vestras et possedistis terram eorum atque interfeci-
stis eos. Surrexit autem balach filius sephor rex moab.
et pugnavit contra israel. Misitque et vocavit balaam filium
beor ut malediceret vobis. et ego nolui audire eum sed
econtrario per illum benedixi vobis et liberavi vos de manu eius.
Transistisque iordanem et venistis ad iericho. Pugnaveruntque
contra vos viri civitatis eius amorreus et phereseus
et chananeus etheus et gergeseus et eveus et iebuseus et tradidi
illos in manus vestras. Misique ante vos scrabrones et eie-
ci illos de locis suis. Duos reges amorreorum non in gla-
dio et in arcu tuo. Dedique vobis terram in qua non labora-
stis et urbes quas non edificastis ut habitaretis in eis vineas
et oliveta que non plantastis. Nunc ergo timete dominum
et servite ei perfecto corde atque verissimo. et auferte
deos quibus servierunt patres vestri in mesopotamia et in
egypto ac servite domino. Sin autem malum vobis videtur
ut serviatis domino optio vobis datur. Eligite vobis ho-
die quod placet cui potissimum servire debeatis utrum
diis quibus servierunt patres vestri in mesopotamia.
an diis amorreorum in quorum terra habitatis. Ego autem et do-
mus mea serviemus domino. Responditque populus et ait. Absit a nobis
ut relinquamus dominum et serviamus diis alienis. Dominus deus
noster ipse eduxit nos et patres nostros de terra egypti de do-
mo servitutis. Fecitque videntibus nobis signa inge-
ntia et custodivit nos in omni via per quam ambulavimus
et in cunctis populis per quos transivimus. et eiecit universas
gentes amorreum habitatorem terre quam nos intravimus.
Serviemus igitur domino quia ipse est dominus deus noster. Dixitque iosue
ad populum. Non poteritis servire domino. Deus enim sanctus
et fortis emulator est nec ignoscet sceleribus vestris
atque peccatis. Si dimiseritis dominum et servieritis diis
alienis convertet se et affliget vos atque subvertet post-
quam prestiterit vobis bona. Dixitque populus ad iosue. Ne-
quaquam ita ut loqueris erit. sed domino serviemus. Et iosue
ad populum. Testes vos inquit estis quia ipsi elegeritis
vobis dominum ut serviatis ei. Responderuntque testes. Nunc
ergo ait auferte deos alienos de medio vestri ad dominum
deum israel. Dixitque populus ad iosue. Domino deo nostro ser-
viemus et obedientes erimus preceptis eius. Percussit
ergo iosue in die illo fedus et proposuit populo precepta atque

Jherusalem expugnata et civitate. Ex d[illegible]

in Sichem. Scripsit quoque omnia verba haec in volumine legis Dei: et tulit lapidem pergrandem, posuitque eum subter quercum, quae erat in sanctuario Domini. Et dixit ad omnem populum: En lapis iste erit vobis in testimonium, quod audierit omnia verba Domini quae locutus est vobis: ne forte postea negare velitis, et mentiri Domino Deo vestro. Dimisitque populum singulos in possessionem suam. Et post haec mortuus est Iosue filius Nun, servus Domini, c. x. annorum: et sepelierunt eum in finibus possessionis suae in Thamnathsare, quae sita est in monte Ephraim a septentrionali parte montis Gaas. Servivitque Israel Domino cunctis diebus Iosue, et seniorum qui longo vixerunt tempore post Iosue, et qui noverant omnia opera Domini quae fecerat in Israel. Ossa quoque Ioseph, quae tulerant filii Israel de Aegypto, sepelierunt in Sichem in parte agri quem emerat Iacob a filiis Emor patris Sichem, c. novellis ovibus, et fuit in possessionem filiorum Ioseph. Eleazar quoque filius Aaron sacerdos mortuus est: et sepelierunt eum in Gabaath Phinees filii eius, quae data est ei in monte Ephraim.

Incipit liber judicum.

Post mortem Iosue consuluerunt filii Israel Dominum dicentes: Quis ascendet ante nos contra Chananaeum, et erit dux belli? Dixitque Dominus: Iudas ascendet: ecce tradidi terram in manus eius. Et ait Iudas Simeoni fratri suo: Ascende mecum in sortem meam, et pugna contra Chananaeum, ut et ego pergam tecum in sortem tuam. Et abiit cum eo Simeon. Ascenditque Iudas, et tradidit Dominus Chananaeum ac Pherezaeum in manus eorum: et percusserunt in Bezec x. milia virorum. Inveneruntque Adonibezec in Bezec, et pugnaverunt contra eum, ac percusserunt Chananaeum et Pherezaeum. Fugit autem Adonibezec: quem persecuti comprehenderunt, caesis summitatibus manuum eius ac pedum. Dixitque Adonibezec: Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum summitatibus colligebant sub mensa mea ciborum reliquias: sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Adduxeruntque eum in Ierusalem, et ibi mortuus est. Oppugnantes ergo filii Iuda Ierusalem ceperunt eam, et percusserunt in ore gladii, tradentes cunctam incendio civitatem. Et postea descendentes pugnaverunt contra Chananaeum, qui habitabat in montanis, et ad meridiem, et in campestribus. Pergensque Iudas contra Chananaeum qui habitabat in Hebron, cuius nomen fuit antiquitus Cariatharbe, percussit Sesai et Ahiman et Tholmai: atque inde profectus abiit ad habitatores Dabir, cuius nomen vetus erat Cariathsepher, id est civitas litterarum. Dixitque Caleb: Qui percusserit Cariathsepher, et vastaverit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem. Cumque cepisset eam Othoniel filius Cenez frater Caleb minor, dedit ei Axam filiam suam coniugem. Quam pergentem in itinere monuit vir suus ut peteret a patre suo agrum. Quae cum suspirasset sedens in asino, dixit ei Caleb: Quid habes? At illa respondit: Da mihi benedictionem, quia terram arentem dedisti mihi: da et irriguam aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum superius, et irriguum inferius. Filii autem Cinaei cognati Moysi ascenderunt de civitate palmarum, cum filiis Iuda in desertum sortis eius, quod est ad meridiem Arad, et habitaverunt cum eo. Abiit autem Iudas cum Simeone fratre suo, et percusserunt simul Chananaeum qui habitabat in Sephaath, et interfecerunt eum. Vocatumque est nomen urbis Horma, id est anathema. Cepitque Iudas Gazam cum finibus suis, et Ascalonem atque Accaron cum terminis suis. Fuitque Dominus cum Iuda, et montana possedit: nec potuit delere habitatores vallis, quia falcatis curribus abundabant. Dederuntque Caleb Hebron, sicut dixerat Moyses, qui delevit ex ea tres filios Enac. Iebusaeum autem habitatorem Ierusalem non deleverunt filii Beniamin: habitavitque Iebusaeus cum filiis Beniamin in Ierusalem usque in praesentem diem. Domus quoque Ioseph ascendit in Bethel, fuitque Dominus cum eis. Nam cum obsiderent urbem quae prius Luza vocabatur, viderunt hominem egredientem de civitate, dixeruntque ad eum: Ostende nobis introitum civitatis, et faciemus tecum misericordiam. Qui cum ostendisset eis, percusserunt urbem in ore gladii: hominem autem illum et omnem cognationem eius dimiserunt: qui dimissus abiit in terram Hethim, et aedificavit ibi civitatem, vocavitque eam Luzam: quae ita appellatur usque in praesentem diem. Manasses quoque non delevit Bethsan et Thanac cum viculis suis, et habitatores Dor et Ieblaam et Mageddo cum viculis suis: coepitque Chananaeus habitare cum eis. Postquam autem confortatus est Israel, fecit eos tributarios, et delere noluit. Ephraim etiam non interfecit Chananaeum qui habitabat in Gazer, sed habitavit cum eo. Zabulon non delevit habitatores Cetron et Naalol: sed habitavit Chananaeus in medio eius, factusque est ei tributarius. Aser quoque non delevit habitatores Accho et Sidonis, Ahalab et Achazib, et Helba et Aphec et Rohob: habitavitque in medio Chananaei habitatoris illius terrae, nec interfecit eum. Nephthali quoque non delevit habitatores Bethsames et Bethanath: et habitavit inter Chananaeum habitatorem terrae, fueruntque ei Bethsamitae et Bethanitae tributarii. Arctavitque Amorrhaeus filios Dan in monte, nec dedit eis locum ut ad planiora descenderent: habitavitque in monte Hares, quod interpretatur testaceo, in Aialon et Salebim. Et aggravata est manus domus Ioseph, factusque est ei tributarius. Fuit autem terminus Amorrhaei ab ascensu Scorpionis, Petra, et superiora loca.

II

Ascenditque angelus Domini de Galgala ad locum flentium, et ait: Eduxi vos de Aegypto, et introduxi in terram pro qua iuravi patribus vestris, et pollicitus sum ut non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempiternum: ita dumtaxat ut non feriretis foedus cum habitatoribus terrae huius, et aras eorum subverteretis: et noluistis audire vocem meam: cur hoc fecistis? Quam ob rem nolui delere eos a facie vestra, ut habeatis hostes, et dii eorum sint vobis in ruinam. Cumque loqueretur angelus Domini haec verba ad omnes filios Israel, elevaverunt ipsi vocem suam, et fleverunt. Et vocatum est nomen loci illius, Locus flentium, sive lacrymarum: immolaveruntque ibi hostias Domino. Dimisit ergo Iosue populum, et abierunt filii Israel unusquisque in possessionem suam ut obtinerent eam. Servieruntque Domino cunctis diebus eius, et seniorum qui longo post eum vixerunt tempore, et noverant omnia opera Domini magna quae fecerat cum Israel. Mortuus

Mortuus est autem Iosue filius Nun famulus Domini centum decem annorum, et sepelierunt eum in finibus possessionis suae in Thamnathsare in monte Ephraim a septentrionali plaga montis Gaas. Omnisque generatio illa congregata est ad patres suos. Et surrexerunt alii qui non noverant Dominum et opera quae fecerat cum Israel. Feceruntque filii Israel malum in conspectu Domini et servierunt Baalim et Astaroth. Ac dimiserunt Dominum Deum patrum suorum qui eduxerat eos de terra Aegypti et secuti sunt deos alienos deosque populorum qui habitabant in circuitu eorum et adoraverunt eos et ad iracundiam concitaverunt Dominum dimittentes eum et servientes Baal et Astaroth. Iratusque contra Israel Dominus tradidit eos in manus diripientium qui ceperunt eos et vendiderunt hostibus qui habitabant per gyrum nec potuerunt resistere adversariis suis, sed quocumque pergere voluissent manus Domini super eos erat sicut locutus est et iuravit eis et vehementer afflicti sunt. Suscitavitque Dominus iudices qui liberarent eos de vastantium manibus, sed nec illos audire voluerunt fornicantes cum diis alienis et adorantes eos. Cito deseruerunt viam per quam ingressi fuerant patres eorum et audientes mandata Domini omnia fecerunt contraria. Cumque Dominus iudices suscitaret in diebus eorum flectebatur misericordia et audiebat afflictorum gemitus et liberabat eos de caede vastantium. Postquam autem mortuus esset iudex revertebantur et multo faciebant peiora quam fecerant patres eorum sequentes deos alienos et servientes eis et adorantes illos. Non dimiserunt adinventiones suas et viam durissimam per quam ambulare consueverant. Iratusque est furor Domini in Israel et ait: Quia irritum fecit gens ista pactum meum quod pepigeram cum patribus eorum et vocem meam audire contempsit, et ego non delebo gentes quas dimisit Iosue et mortuus est, ut in ipsis experiar Israel utrum custodiant viam Domini et ambulent in ea sicut custodierunt patres eorum an non. Dimisit ergo Dominus omnes has nationes et cito subvertere noluit nec tradidit in manus Iosue. III

Hae sunt gentes quas Dominus dereliquit ut erudiret in eis Israelem et omnes qui non noverant bella Chananeorum, et postea discerent filii eorum certare cum hostibus et habere consuetudinem proeliandi. Quinque satrapas Philisthinorum omnemque Chananeum et Sidonium atque Eveum qui habitabant in monte Libano de monte Baalhermon usque ad introitum Emath. Dimisitque eos ut in ipsis experiretur Israelem utrum audiret mandata Domini quae praeceperat patribus eorum per manum Moysi an non. Itaque filii Israel habitaverunt in medio Chananei et Hethei et Amorrei et Pherezei et Evei et Iebusei, et duxerunt uxores filias eorum ipsique filias suas filiis eorum tradiderunt et servierunt diis eorum. Feceruntque malum in conspectu Domini et obliti sunt Dei sui servientes Baalim et Astaroth. Iratusque contra Israel Dominus tradidit eos in manus Chusanrasathaim regis Mesopotamiae, servieruntque ei octo annis. Et clamaverunt ad Dominum qui suscitavit eis salvatorem et liberavit eos Othonihel videlicet filium Cenez fratrem Caleph minorem. Fuitque in eo spiritus Domini et iudicavit Israel. Egressusque est ad pugnam et tradidit Dominus in manus eius Chusanrasathaim regem Syriae et oppressit eum. Quievitque terra quadraginta annis et mortuus est Othonihel filius Cenez. Addiderunt autem filii Israel facere malum in conspectu Domini qui confortavit adversus eos Eglon regem Moab quia fecerunt malum in conspectu Domini. Et copulavit ei filios Ammon et Amalech. Abiitque et percussit Israel atque possedit urbem Palmarum. Servieruntque filii Israel Eglon regi Moab decem et octo annis. Et postea clamaverunt ad Dominum qui suscitavit eis salvatorem vocabulo Aioth filium Gera filii Gemini qui utraque manu pro dextera utebatur. Miseruntque filii Israel per illum munera Eglon regi Moab. Qui fecit sibi gladium ancipitem habentem in medio capulum longitudinis palmae manus et accinctus est eo subter sagum in dextro femore. Obtulitque munera Eglon regi Moab. Erat autem Eglon crassus nimis. Cumque obtulisset ei munera prosecutus est socios qui cum eo venerant. Et reversus de Galgalis ubi erant idola dixit ad regem: Verbum secretum habeo ad te o rex. Et ille imperavit silentium. Egressisque omnibus qui circa eum erant ingressus est Aioth ad eum. Sedebat autem in aestivo cenaculo solus. Dixitque: Verbum Dei habeo ad te. Qui statim surrexit de throno. Extenditque Aioth sinistram manum et tulit sicam de dextro femore suo infixitque in ventre eius tam valide ut capulus sequeretur ferrum in vulnere ac pinguissimo adipe stringeretur. Nec eduxit gladium sed ita ut percusserat reliquit in corpore. Statimque per secreta naturae alvi stercora proruperunt. Egressusque per secretum naris Aioth et clausis diligentissime ostiis cenaculi et obfirmatis sera, pueri regis ingressi viderunt clausas fores cenaculi atque dixerunt: Forsitan purgat alvum in aestivo cenaculo. Expectantesque diu donec erubescerent et videntes quod nullus aperiret tulerunt clavem et aperientes invenerunt dominum suum iacentem in terra mortuum. Aioth autem dum illi turbarentur effugit et pertransiit locum idolorum unde reversus fuerat. Venitque in Seirath. Et statim insonuit buccina in monte Ephraim. Descenderuntque cum eo filii Israel ipso in fronte gradiente. Qui dixit ad eos: Sequimini me, tradidit enim Dominus inimicos nostros Moabitas in manus nostras. Descenderuntque post eum et occupaverunt vada Iordanis quae transmittunt in Moab et non dimiserunt transire quemquam. Sed percusserunt Moabitas in tempore illo circiter decem milia omnes robustos et fortes viros. Nullus eorum evadere potuit. Humiliatusque est Moab die illo sub manu Israel et quievit terra octoginta annis. Post hunc fuit Sangar filius Anath qui percussit de Philisthiim sescentos viros vomere et ipse quoque defendit Israel. IIII

Addideruntque filii Israel facere malum in conspectu Domini post mortem Aioth. Et tradidit illos Dominus in manus Iabin regis Chanaan qui regnavit in Asor. Habuitque ducem exercitus sui nomine Sisaram. Ipse autem habitabat in Aroseth gentium. Clamaveruntque filii Israel ad Dominum. Nongentos enim habebat falcatos currus et per viginti annos vehementer oppresserat eos. Erat autem Debbora prophetis uxor Lapidoth quae iudicabat populum in illo tempore. Et sedebat sub palma quae nomine illius vocabatur inter Rama et Bethel in monte Ephraim. Ascendebantque ad eam filii Israel in omne iudicium. Quae misit et vocavit Barach filium Abinoem de Cedes Nepthalim. Dixitque ad eum

Precepit tibi dominus deus israel. vade et duc exercitum in mon
tem thabor tollensque tecum .x. milia pugnatorum
de filiis neptalim et de filiis zabulon. Ego autem addu
cam ad te in loco torrentis cyson sisaram principem
exercitus iabin et currus eius atque omnem multitudinem
et tradam eos in manu tua. Dixitque ad eam barach.
Si venis mecum vadam. Si nolueris venire mecum non
pergam. Que dixit ad eum. Ibo quidem tecum. sed in hac vice
victoria non reputabitur tibi quia in manu mulieris
tradetur sisara. Surrexit itaque delbora et perrexit cum
barach in cedes. Qui accitis zabulon et neptalim
ascendit cum .x. milibus pugnatorum habens delboram in co
mitatu suo. Aber autem cineus recesserat quondam a
ceteris cineis fratribus suis filiis obab cognati moysi. et
tetenderat tabernacula usque ad convallem que vocatur sennim
et erat iuxta cedes. Nuntiatumque est sisare quod ascendisset
barach filius abinoem in montem thabor et congre
gavit nongentos falcatos currus omnemque exercitum
de aroseth gentium ad torrentem cyson. Dixitque del
bora ad barach. Surge hec est enim dies in qua tra
didit dominus sisaram in manus tuas. en ipse ductor est tuus.
Descendit itaque barach de monte thabor et .x. milia
pugnatorum cum eo. Perterruitque dominus sisaram et omnes currus
eius universamque multitudinem in ore gladii ad
conspectum barach in tantum ut sisara de curru de
siliens pedibus fugeret. et barach persequeretur fugientes
currus et exercitum usque ad aroseth gentium et omnis ho
stium multitudo usque ad internitionem caderet. Sisara
autem fugiens pervenit ad tentorium iahel uxoris aber
cinei. Erat autem pax inter iabin regem asor et domum aber
cinei. Egressa est igitur iahel in occursum sisare dixit
ad eum. Intra ad me domine mi intra ad me ne time
as. Qui ingressus tabernaculum eius et opertus ab ea pallio
dixit ad eam. Da mihi obsecro paululum aque quia valde
sitio. Que aperuit utrem lactis et dedit ei bibere et o
peruit illum. Dixitque sisara ad eam. Sta ante ostium
tabernaculi et cum venerit aliquis interrogans te et
dicens. Numquid hic est aliquis? respondebis. Nullus est.
Tulit itaque iahel uxor aber clavum tabernaculi assu
mens pariter malleum et ingressa abscondite et cum
silentio posuit supra tempus capitis eius clavum.
percussumque malleo defixit in cerebrum usque ad
terram. Qui sopore morti socians defecit et mortuus
est. Et ecce barach sequens sisaram veniebat. Egressa
que iahel in occursum eius dixit ei. Veni et osten
dam tibi virum quem queris. Qui cum intrasset ad
eam vidit sisaram iacentem mortuum et clavum in
fixum in tempora eius. Humiliavit ergo deus in die illo
iabin regem chanaan coram filiis israel. Qui crescebant
iabin regem chanaan donec delerent eum. V
Cecineruntque delbora et barach filius abinoem
in die illo dicentes. Qui sponte obtulistis de
israel animas vestras ad periculum benedicite domino. Audite
reges percipite auribus principes. Ego sum ego sum
que domino canam. psallam domino deo israel. Domine cum exires
de seir et transires per regiones edom terra mo
ta est celique ac nubes stillaverunt aquis. Montes
fluxerunt a facie domini et synai a facie domini dei israel.
In diebus samgar filii anath in diebus iahel quieverunt
semite et qui ingrediebantur per eas ambulaverunt per calles
devios. Cessaverunt fortes in israel et quieverunt donec
surgeret delbora surgeret mater in israel. Nova bella elegit
dominus et portas hostium ipse subvertit. Clipeus et hasta
si apparuerint in .xl. milibus israel. Cor meum dili
git principes israel. Qui propria voluntate obtulistis
vos discrimini benedicite domino. Qui ascenditis super
nitentes asinos et sedetis super iudicio et ambu
latis in via. loquimini. Ubi collisi sunt currus et hostium
suffocatus est exercitus. Ibi narrentur iustitie domini et
clementia in fortes israel. Tunc descendit populus domini
ad portas et optinuit principatum. Surge surge del
bora surge et loquere canticum. Surge barach et appre
hende captivos tuos fili abinoem. Salvate sunt
reliquie populi dominus in fortibus dimicavit. Ex effraim
delevit eos in amalech. et post eum ex beniamin
in populos tuos o amalech. De machir principes descen
derunt et de zabulon qui exercitum ducerent ad bel
landum. Duces ysachar fuere cum delbora et barach
vestigia sunt secuti. Qui quasi in preceps ac barathrum
se discrimini dedit. Diviso contra se ruben magna
nimorum reperta contentio est. Quare habitas inter duos
terminos ut audias sibilos gregum. Diviso contra
ruben magnanimorum reperta est contentio. Galaad
trans iordanem quiescebat. et dan vacabat navibus.
Aser habitabat in litore maris. et in portubus mo
rabatur. Zabulon vero et neptalim obtulerunt animas
suas morti in regione merome. Venerunt reges et
pugnaverunt. Pugnaverunt reges chanaan in thanach
iuxta aquas maledon. et tamen nichil tulere predantes.
De celo dimicatum est contra eos. Stelle manentes in
ordine et cursu suo adversus sisaram pug
naverunt. Torrens cyson traxit cadavera eorum
torrens cadumim. torrens cyson. Conculca anima mea
robustos. Ungule equorum ceciderunt fugientibus
impetu. et per preceps ruentibus fortissimis hostium.
Maledicite terre meroz: dixit angelus domini. Male
dicite habitatoribus eius quia non venerunt ad auxilium domini
in adiutorium fortissimorum eius. Benedicta inter mulieres
iahel uxor aber cinei. benedicatur in tabernaculo
suo. Aquam petenti lac dedit. et in phiala princi
pum obtulit butyrum. Sinistram manum misit ad cla
vum et dexteram ad fabrorum malleum. Percussitque sisa
ram querens in capite vulneri locum. et tempus
valide perforans. Inter pedes eius ruit defecit mor
tuus est. Volvebatur ante pedes eius et iacebat ex
animis miserabilis. Per fenestram respiciens ululabat
mater eius. et de cenaculo loquebatur. Cur moratur
regredi currus eius. Quare tardaverunt pedes qua
drigarum illius. Una sapientior ceteris uxoribus hec socrui
verba respondit. Forsitan nunc dividit spolia et pul
cherrima feminarum eligitur ei. Vestes diversorum colorum
sisare traduntur in predam et supellex varia ad or
nanda colla congeritur. Sic pereant omnes ini
mici tui domine. Qui autem diligunt te sicut sol in ortu suo

splendet ita rutilent. Quievitque terra per .xl. annos.
Fecerunt autem filii israel malum in conspectu VI
domini qui tradidit illos in manu madian .vii.
annis et oppressi sunt valde ab eo. Feceruntque sibi antra
et speluncas in montibus et munitissima ad repug-
nandum loca. Cumque sevisset israel ascendebat madian
et amalech et ceteri orientalium nationum et apud eos fi-
gentes tentoria sicut erant in herbis cuncta vasta-
bant usque ad introitum gaze. Et nihil omnino ad
vitam pertinens relinquebant in israel. non oves non bo-
ves non asinos. Ipsi enim et universi greges eorum veni-
ebant cum tabernaculis suis et instar locustarum
universa complebant innumera multitudo hominum
et camelorum quicquid tetigerant devastantes. Hu-
miliatusque est israel valde in conspectu madian et
clamavit ad dominum postulans auxilium contra madi-
anitas. Qui misit ad eos virum prophetam et locutus est.
Hec dicit dominus deus israel. Ego feci vos conscendere de egypto
et eduxi vos de domo servitutis et liberavi de ma-
nu egyptiorum et omnium inimicorum qui affligebant
vos. eiecique eos ad introitum vestrum et tradidi vobis
terram eorum et dixi. Ego dominus deus vester. Ne timeatis deos
amorreorum in quorum terra habitatis et noluistis audi-
re vocem meam. Venit autem angelus domini et sedit sub
quercu que erat in ephra et pertinebat ad
ioas patrem familie ezri. Cumque gedeon filius eius
excuteret atque purgaret frumenta in torculari
ut fugeret madian. apparuit ei angelus domini et ait.
Dominus tecum virorum fortissime. Dixitque ei gedeon.
Obsecro domine mi si dominus nobiscum est cur ergo apprehen-
dunt nos hec mala. Ubi sunt mirabilia eius que narrave-
runt patres nostri atque dixerunt. De egypto eduxit nos
dominus. Nunc autem dereliquit nos et tradidit in manu madian.
Respexitque ad eum dominus et ait. Vade in hac fortitu-
dine tua et liberabis israel de manu madian. Scito
quod miserim te. Qui respondens ait. Obsecro domine mi
in quo liberabo israel. ecce familia mea infima est
in manasse et ego minimus in domo patris mei. Dixit-
que ei dominus. Ego ero tecum et percuties madian quasi u-
num virum. Et ille. Si inveni inquit gratiam coram te
da michi signum quod tu sis qui loquaris ad me. Ne rece-
das hinc donec revertar ad te portans sacri-
ficium et offerens tibi. Qui respondit. Ego prestolabor adven-
tum tuum. Ingressus est itaque gedeon et coxit
edum et de farine modio azimos panes carnes-
que ponens in canistro et ius carnium mittens in
ollam tulit omnia sub quercu et obtulit ei. Cui dixit
angelus domini. Tolle carnes et panes azimos et
pone supra petram illam et ius desuper funde. Cumque
fecisset ita extendit angelus domini summitatem virge
quam tenebat in manu et tetigit carnes et azi-
mos panes. Ascenditque ignis de petra et carnes
azimosque panes consumpsit. Angelus autem domini eva-
nuit ex oculis eius. Viditque gedeon quod esset
angelus domini et ait. Heu mi domine deus quia vidi an-
gelum domini facie ad faciem. Dixitque ei dominus

pax tecum. Ne timeas non morieris. Edificavit ergo
ibi gedeon altare domino. Vocavitque illud domini pax
usque in presentem diem. Cumque adhuc esset in ephra que
est familie ezri. nocte illa dixit dominus ad eum. Tol-
le taurum patris tui et alterum taurum annorum .vii.
destruesque aram baal que est patris tui et nemus quod
circa aram est succide. et edificabis altare domino deo
tuo in summitate petre huius super quam ante sacrificium
posuisti. Tollesque taurum secundum et offeres holocaustum
super struem lignorum que de nemore succideris. Assump-
tis ergo gedeon .x. viris de servis suis fecit sicut pre-
ceperat ei dominus. Timens autem domum patris sui et homines illius ci-
vitatis per diem noluit facere. sed omnia nocte complevit.
Cumque surrexissent viri oppidi eius mane viderunt
destructam aram baal lucumque succisum et taurum alterum
impositum super altare quod tunc edificatum erat. Dixerunt-
que ad invicem. Quis hoc fecit. Cumque perquirerent auc-
torem facti. dictum est. Gedeon filius ioas fecit hec
omnia. et dixerunt ad ioas. Produc filium tuum huc ut
moriatur quia destruxit aram baal et succidit
nemus. Quibus ille respondit. Numquid ultores estis ba-
al ut pugnetis pro eo. Qui adversarius est eius mo-
riatur antequam lux crastina veniat. Si deus est vin-
dicet se de eo qui suffodit aram eius. Ex illo
die vocatus est gedeon ierobaal eo quod dixisset
ioas. Ulciscatur se de eo baal qui suffodit alta-
re eius. Igitur omnis madian et amalech et orien-
tales populi congregati sunt simul et transeuntes
iordanem castra metati sunt in valle iezrahel.
Spiritus autem domini induit gedeon qui clangens buc-
cina convocavit domum abiezer ut sequeretur
se. Misitque nuntios in universum manassen. Qui et
ipse secutus est eum. et alios nuntios in aser
et zabulon et neptalim qui occurrerunt ei. Dixitque
gedeon ad dominum. Si salvum facis per manum meam
populum israel sicut locutus es ponam vellus hoc lane
in area. Si ros in solo vellere fuerit et in omni terra
siccitas. sciam quod per manum meam sicut locutus es
liberabis israel. Factumque est ita. Et de nocte consurgens
et expresso vellere concham rore implevit. Dixit-
que rursus ad dominum. Ne irascatur furor tuus contra me
si adhuc semel temptavero signum sit et omnis ter- querens in vellere. Oro ut
ra rore madens. Fecitque deus nocte illa ut pos- solum sit
tulaverat. et fuit siccitas in solo vellere et ros in omni
Igitur ierobaal qui et gedeon VII terra.
de nocte consurgens et omnis populus cum eo venit ad fon-
tem qui vocatur arad. Erant autem castra madian
in valle ad septentrionalem plagam collis excelsi.
Dixitque dominus ad gedeonem. Multus tecum est populus
nec tradetur madian in manus eius ne glorietur contra me
israel et dicat meis viribus liberatus sum. Loquere
ad populum et cunctis audientibus predica. Qui
formidolosus et timidus est revertatur. Re-
cesseruntque de monte galaad et reversi sunt ex
populo .xxii. milia virorum et tantum .x. milia remanserunt.
Dixitque dominus ad gedeonem. Adhuc populus multus

est. duc eos ad aquas et ibi probabo illos. et de quo dixero tibi ut tecum vadat ipse vadat. Quem ire prohibuero ipse revertatur. Cumque descendisset populus ad aquas. dixit dominus ad gedeon. Qui manu et lingua lambuerint aquas sicut solent canes lambere. separabis eos seorsum. Qui autem curvatis genibus biberint in altera parte erunt. Fuit itaque numerus eorum qui manu ad os proicientes lambuerant aquas ccc. viri. Omnis autem reliqua multitudo flexo poplite biberat. et ait dominus ad gedeonem. In trecentis viris qui lambuerunt aquas liberabo vos et tradam in manu tua madian. Omnis autem reliqua multitudo revertatur in domum suam. Sumptis itaque pro numero cibariis et tubis omnem reliquam multitudinem abire precepit ad tabernacula sua. et ipse cum trecentis viris se certamini dedit. Castra autem madian erant subter in valle. Ea nocte dixit dominus ad eum. Surge et descende in castra quia tradidi eos in manu tua. Sin autem solus ire formidas descendat tecum phara puer tuus. Et cum audieris quid loquantur tunc confortabuntur manus tue. et securior ad hostium castra descendes. Descenditque ipse et phara puer eius in partem castrorum ubi erant armatorum vigilie. Madian autem et amalech et omnes orientales populi fusi iacebant in valle ut locustarum multitudo. Cameli quoque innumerabiles erant sicut harena que iacet in litore maris. Cumque venisset gedeon narrabat aliquis somnium proximo suo et in hunc modum referebat quod viderat. Vidi somnium et videbatur mihi quasi subcinericius panis ex ordeo volvi et in castra madian descendere. Cumque venisset ad tabernaculum percussit illud atque subvertit et terre funditus coequavit. Respondit is cum quo loquebatur. Non est hoc aliud nisi gladius gedeonis filii ioas viri israhelite. Tradidit enim dominus in manus eius madian et omnia castra eius. Cumque audisset gedeon somnium et interpretationem eius adoravit. et reversus ad castra israhel ait. Surgite tradidit enim dominus in manus nostras castra madian. Divisitque trecentos viros in tres partes. et dedit tubas in manibus eorum. lagenasque vacuas ac lampades in medio lagenarum. et dixit ad eos. Quod me facere videritis hoc facite. Ingrediar partem castrorum et quod fecero sectamini. Cum personuerit tuba in manu mea vos quoque per castrorum circuitum clangite et conclamate domino et gedeoni. et ccc. viri qui erant cum eo in partem castrorum incipientibus vigiliis noctis medie et custodibus suscitatis ceperunt bucinis clangere et complodere inter se lagenas. Cumque per gyrum castrorum in tribus personarent locis et hydrias confregissent tenuerunt sinistris manibus lampades et dextris sonantes tubas clamaveruntque gladius domini et gedeonis. stantes singuli in loco suo per circuitum castrorum hostilium. Omnia itaque castra turbata sunt. et vociferantes ululantesque fugerunt. et nichilominus insistebant ccc. viri bucinis personantes. Immisitque dominus gladium in omnibus castris et mutua se cede truncabant fugientes usque ad bethsetta et crepidinem abelmeula

Ingressusque gedeon

in thebbath. Conclamantes autem viri de israhel de neptalim et aser et omni manasse persequebantur madian. Misitque gedeon nuntios in omnem montem effraim dicens. Descendite in occursum madian et occupate aquas usque bethbera atque iordanem. Clamavitque omnis effraim et preoccupavit aquas atque iordanem usque bethbera. Apprehensosque duos viros madian oreb et zeb interfecit. oreb in petra oreb. zeb vero in torculari zeb. Et persecuti sunt madian capita oreb et zeb portantes ad gedeon trans fluenta iordanis.

VIII

Dixeruntque ad eum viri effraim. Quid est hoc quod facere voluisti ut non vocares nos cum ad pugnam pergeres contra madian? iurgantes fortiter et prope vim inferentes. Quibus ille respondit. Quid enim tale facere potui quale vos fecistis. Nonne melior est racemus effraim vindemiis abiezer? In manus vestras dominus tradidit principes madian oreb et zeb. Quid tale facere potui quale vos fecistis? Quod cum locutus esset requievit spiritus eorum quo tumebant contra eum. Cumque venisset gedeon ad iordanem transivit eum cum ccc. viris qui cum eo erant et pre lassitudine fugientes persequi non poterant. Dixitque ad viros sochoth. Date obsecro panes populo qui mecum est quia valde defecerunt ut possimus persequi zebee et salmana reges madian. Responderunt principes sochoth. Forsitan palme manuum zebee et salmana in manu tua sunt et ideo postulas ut demus exercitui tuo panes. Quibus ille ait. Cum ergo tradiderit dominus zebee et salmana in manus meas et cum reversus fuero victor in pace conteram carnes vestras cum spinis tribulisque deserti. Et inde conscendens venit in phanuel. locutusque est ad viros loci illius similia. Cui et illi responderunt sicut responderant viri sochoth. Dixit itaque et eis. Cum reversus fuero victor in pace. destruam turrim hanc. Zebee autem et salmana requiescebant cum omni exercitu suo. Quindecim enim milia viri remanserant ex omnibus turmis orientalium populorum caesis. c.xx. milibus bellatorum et educentium gladium. Ascendensque gedeon per viam eorum qui in tabernaculis morabantur ad orientalem plagam nobee et iecbaa. percussit castra hostium qui securi erant et nichil adversi suspicabantur. Fugeruntque zebee et salmana quos persequens gedeon comprehendit turbato omni exercitu eorum. Revertensque de bello ante solis ortum apprehendit puerum de viris sochoth. interrogavitque eum nomina principum et seniorum sochoth. et descripsit lxx.vii. viros numero. Venitque ad sochoth et dixit eis. En zebee et salmana super quibus exprobrastis mihi dicentes. Forsitan manus zebee et salmana in manibus tuis sunt et ideo postulas ut demus viris qui lassi sunt et defecerunt panes. Tulit ergo seniores civitatis et spinas deserti ac tribulos et contrivit cum eis atque comminuit viros sochoth. Turrim quoque phanuel subvertit occisis habitatoribus civitatis. Dixitque ad zebee et salmana. Quales fuere viri quos occidistis in thabor? Qui responderunt. Similes tui et unus ex eis quasi filius regis. Quibus ille

fratres mei fuerunt filii matris meae. Vivit dominus quia si servassetis eos non vos occiderem. Dixitque iether primogenito suo surge et interfice eos qui non eduxit gladium. Timebat enim quia puer adhuc erat. Dixeruntque zebee et salmana. Tu surge et irrue in nos quia iuxta etatem et robur est hominis. Surrexit gedeon et interfecit zebee et salmana et tulit ornamenta ac bullas quibus colla regalium camelorum decorari solent. Dixeruntque omnes viri israhel ad gedeon. Dominare nostri tu et filius tuus et filius filii tui quia liberasti nos de manu madian. Quibus ille ait. Non dominabor vestri nec dominabitur in vos filius meus sed dominabitur dominus. Dixitque ad eos. Unam petitionem postulo a vobis. Date mihi inaures ex preda vestra. Inaures enim aureas hysmahelite habere consueverant. Qui responderunt libentissime dabimus. Expandentesque super terram pallium proiecerunt in eo inaures de preda. Et fuit pondus postulatarum inaurium mille septingenti auri sicli absque ornamentis et monilibus et veste purpurea quibus madian reges uti soliti erant et preter torques aureas camelorum. Fecitque ex eo gedeon ephoth et posuit illud in civitate sua ephra. Fornicatusque est omnis israhel in eo et factum est gedeoni et omni domui eius in ruinam. Humiliatus est autem madian coram filiis israhel nec potuerunt ultra cervices elevare. Sed quieverunt terra per .xl. annos quibus gedeon prefuit. Abiit itaque ierobaal filius ioas et habitavit in domo sua. Habuitque septuaginta filios qui egressi sunt de femore eius eo quod plures haberet uxores. Concubina autem illius quam habebat in sichem genuit ei filium nomine abimelech. Mortuusque est gedeon filius ioas in senectute bona et sepultus in sepulcro ioas patris sui in ephra de familia ezri. Postquam autem mortuus est gedeon aversi sunt filii israhel et fornicati cum baalim. Percusseruntque cum baal fedus ut esset eis in deum nec recordati sunt domini dei sui qui eruit eos de manu inimicorum suorum omnium per circuitum nec fecerunt misericordiam cum domo ierobaal gedeon iuxta omnia bona que fecerat israheli.

IX

Abiit autem abimelech filius ierobaal in sichem ad fratres matris sue et locutus est ad eos et ad omnem cognationem domus matris sue dicens. Loquimini ad omnes viros sichem. Quid vobis est melius ut dominentur vobis .lxx. viri omnes filii ierobaal an ut dominetur unus vir. Simulque considerate quia os vestrum et caro vestra sum. Locutique sunt fratres matris eius de eo ad omnes viros sichem universos sermones istos et inclinaverunt cor eorum post abimelech dicentes. Frater noster est. Dederuntque illi .lxx. pondo argenti de phano baalberith. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes et vagos secutique sunt eum. Et venit in domum patris sui ephra et occidit fratres suos filios ierobaal .lxx. viros super lapidem unum. Remansitque ioatham filius ierobaal minimus et absconditus est. Congregati sunt autem omnes viri sichem et universe familie urbis mello. Abieruntque et constituerunt regem abimelech iuxta quercum que stabat in sichem. Quod cum nuntiatum esset ioatham ivit et stetit in vertice montis garizim. Elevataque voce clamavit et dixit. Audite me viri sichem ita ut audiat vos deus. Ierunt ligna ut ungerent super se regem. Dixeruntque olive. Impera nobis. Que respondit. Numquid possum deserere pinguedinem meam qua et dii utuntur et homines et venire ut inter ligna promovear. Dixeruntque ligna ad arborem ficum. Veni et super nos regnum accipe. Que respondit eis. Numquid possum deserere dulcedinem meam fructusque suavissimos et ire ut inter cetera ligna promovear. Locutaque sunt ligna ad vitem. Veni et impera nobis. Que respondit eis. Numquid possum deserere vinum meum quod letificat deum et homines et inter cetera ligna promoveri. Dixeruntque omnia ligna ad ramnum. Veni et impera super nos. Que respondit eis. Si vere me regem constituitis venite et sub umbra mea requiescite. Si autem non vultis egrediatur ignis de ramno et devoret cedros libani. Nunc igitur si recte et absque peccato constituistis super vos regem abimelech et bene egistis cum ierobaal et cum domo eius et reddidistis vicem beneficiis eius qui pugnavit pro vobis et animam suam dedit periculis ut erueret vos de manu madian qui nunc surrexistis contra domum patris mei et interfecistis filios eius .lxx. viros super unum lapidem et constituistis regem abimelech filium ancille eius super habitatores sichem eo quod frater vester sit. Si igitur recte et absque vitio egistis cum ierobaal et domo eius hodie letamini in abimelech et ille letetur in vobis. Sin autem perverse egredietur ignis ex eo et consumat habitatores sichem et oppidum mello egrediaturque ignis de viris sichem et de oppido mello et devoret abimelech. Que cum dixisset fugit et abiit in beram. Habitavitque ibi metu abimelech fratris sui. Regnavitque abimelech super israhel tribus annis. Misitque dominus spiritum pessimum inter abimelech et habitatores sichem. Qui ceperunt eum detestari et scelus interfectionis .lxx. filiorum ierobaal et effusionem sanguinis eorum conferre in abimelech fratrem suum et in ceteros sichimorum principes qui eum adiuverant. Posueruntque insidias adversus eum in montium summitate. Et dum illius prestolabantur adventum exercebant latrocinia agentes predas de pretereuntibus. Nuntiatumque est abimelech. Venit autem gaal filius obed cum fratribus suis et transivit in sichimam. Ad cuius adventum erecti habitatores sichem egressi sunt in agros vastantes vineas. Uvasque calcantes. Et factis cantantium choris ingressi sunt phanum dei sui et inter epulas et pocula maledicebant abimelech. Clamante gaal filio obed. Quis est abimelech et que est sichem ut serviamus ei. Numquid non est filius ierobaal et constituit principem zebul servum suum super viros emor patris sichem. Cur ergo serviemus ei. Utinam daret aliquis populum istum sub manu mea ut auferrem de medio abimelech. Dictumque est abimelech. Congrega exercitus multitudinem et veni. Zebul enim princeps civitatis auditis sermonibus gaal filii obed iratus est valde et misit clam ad abimelech nuntios dicens. Ecce gaal filius obed venit in sichimam cum fratribus suis et oppugnat

adversum te civitatem. Surge itaque nocte cum
populo qui tecum est et latita in agro. et primo ma-
ne oriente sole irrue super civitatem. Illo autem
egrediente adversum te cum populo suo fac ei quod
potueris. Surrexit itaque abimelech cum omni exercitu
suo nocte et tetendit insidias iuxta sichimam in quat-
tuor locis. Egressusque est gaal filius obed et stetit in introi-
tu porte civitatis. Surrexit autem abimelech et
omnis exercitus cum eo de insidiarum loco. Cumque
vidisset populum gaal dixit ad zebul. Ecce de mon-
tibus multitudo descendit. Cui ille respondit. Umbras
montium vides quasi hominum capita et hoc erro-
re deciperis. Rursumque gaal ait. Ecce populus de umbi-
lico terre descendit et unus cuneus venit per viam
que respicit quercum. Cui dixit zebul. Ubi est nunc
os tuum quo loquebaris. Quis est abimelech ut
abimelech ut serviamus ei. Nonne hic est populus
quem despiciebas. Egredere et pugna contra eum. Abi-
vit ergo gaal expectante sichimorum populo et pug-
navit contra abimelech. Qui persecutus eum est et
in urbem compulit. Cecideruntque ex parte eius
plurimi usque ad portam civitatis. Et abimelech
sedit in ruma. zebul autem gaal et socios eius
expulit de urbe nec in ea passus est commorari.
Sequenti ergo die egressus est populus in campum. Quod
cum nuntiatum esset abimelech tulit exercitum suum
et divisit in tres turmas tendens insidias in agris.
Videnque quod egrederetur populus de civitate surrexit
et irruit in eos cum cuneo suo oppugnans et obsidens
civitatem. Due autem turbe palantes per campum
adversarios persequebantur. Porro abimelech omni die
illo oppugnabat urbem. Quam cepit interfectis
habitatoribus eius. Ipsa est destructa ita ut sal in eam
dispergeret. Quod cum audissent qui habitabant in
turre sichimorum ingressi sunt phanum dei sui be-
rith ubi fedus cum eo pepigerant. et ex eo locus
nomen acceperat. Qui erat munitus valde. Abime-
lech quoque audiens viros turris sichimorum pari-
ter conglobatos ascendit in montem selmon cum omni
populo suo. et arrepta securi precidit arboris ramum
impositumque ferens humero dixit ad socios.
Quod me videtis facere hoc cito facite. Igitur certa-
tim ramos de arboribus precidentes sequebantur
ducem. Qui circumdantes presidium succenderunt.
Atque ita factum est ut fumo et igne mille homi-
nes necarentur viri pariter et mulieres habitatorum tur-
ris sichem. Abimelech autem inde proficiscens
venit ad oppidum thebes quod circumdans obside-
bat exercitu. Erat autem turris excelsa in media
civitate ad quam confugerant viri simul ac mu-
lieres et omnes principes civitatis clausa firmissi-
me ianua super turris tectum stantes per pro-
pugnacula. Accedensque abimelech iuxta
turrim pugnabat fortiter. et appropinquans ho-
stio ignem supponere nitebatur. et ecce una
mulier fragmen mole desuper iaciens illisit

...rate deos quos elegistis
liberent

capita abimelech et confregit cerebrum eius. Qui
vocavit cito armigerum suum et ait ad eum. E-
vagina gladium tuum et percute me ne forte
dicatur quod a femina interfectus sum. Qui iussa perfi-
ciens interfecit eum. Illoque mortuo omnes qui cum eo erant
de israel reversi sunt in sedes suas. et reddidit deus
malum quod fecerat abimelech contra patrem suum inter-
fectis lxx. fratribus suis. Sichimitis quoque quod opera-
verant retributum est et venit super eos maledic-
tio ioatham filii ierobaal.

X

Post abimelech surrexit dux in israel tho-
la filius phua patrui abimelech vir de ysa-
char qui habitavit in samir montis effraim. Et
iudicavit israel xx. et tribus annis. Mortuusque est ac se-
pultus in samir. Huic successit iair galaadites
qui iudicavit israel per xx. et duos annos habens xxx fi-
lios sedentes super xxx pullos asinarum. et principes
xxx. civitatum que ex nomine eius sunt appellate avo-
thiair id est oppida iair usque in presentem diem in terra
galaad. Mortuusque est iair ac sepultus in loco cui
est vocabulum chamon. Filii autem israel peccatis vete-
ribus iungentes nova fecerunt mala in conspectu domini
et servierunt idolis baalim et astaroth et diis syrie
et sydonis et moab et filiorum amon et philistiim. Dimi-
seruntque dominum et non colebant eum. Contra quos ira-
tus tradidit eos in manus philistiim et filiorum amon.
Afflictique sunt et vehementer oppressi per annos xviii
omnes qui habitabant trans iordanem in terra amorrei qui
est in galaad. In tantum ut filii amon iordane
transmisso vastarent iudam et beniamin et effra-
im. Afflictusque est israel nimis et clamantes ad do-
minum dixerunt. Peccavimus tibi quia dereliquimus dominum
deum nostrum et servivimus baalim. Quibus locutus est dominus. Num-
quid non egyptii et amorrei filiique amon et philistiim
sydonii quoque et amalech et chanaan oppresserunt vos et cla-
mastis ad me et erui vos de manu eorum. et tamen re-
liquistis me et coluistis deos alienos. Ideo non ad-
dam ut ultra vos liberem in tempore angustie. Di-
xeruntque filii israel ad dominum. Peccavimus redde nobis
quicquid placet tibi tantum nunc libera nos. Que di-
centes omnia de finibus suis alienorum deorum idola
proiecerunt et servierunt domino deo. Qui doluit super mi-
seriis eorum. Itaque filii amon conclamantes in ga-
laad fixere tentoria. Contra quos congregati fi-
lii israel in maspha castra metati sunt. Dixeruntque
principes galaad singuli ad proximos suos. Qui pri-
mus ex nobis contra filios amon ceperit dimicare erit dux
populi galaad

XI

Fuit itaque illo in tempore iepte galaadites
vir fortissimus atque pugnator filius mulieris
meretricis qui natus est de galaad. Habuit autem galaad
uxorem de qua suscepit filios qui postquam creve-
rant eiecerunt iepte dicentes. Heres in domo pa-
tris nostri esse non poteris quia de altera matre natus
es. Quos ille fugiens atque devitans habitavit
in terra tob. Congregatique sunt ad eum viri inopes

Lib. iudic. Quia vidit israel ...

et latrocinantes et quasi principem sequebantur. In illis
diebus pugnabant filii amon contra israel. quibus acri-
ter instantibus, perrexerunt maiores natu de gala-
ad ut tollerent in auxilium sui iepte de terra
tob. Dixeruntque ad eum. Veni et esto princeps noster et
pugna contra filios amon. Quibus ille respondit. Nonne vos
estis qui odistis me et eiecistis de domo patris mei?
et nunc venistis ad me necessitate compulsi. Dixe-
runtque principes galaad ad iepte. Ob hanc igi-
tur causam nunc ad te venimus, ut proficiscaris nobiscum
et pugnes contra filios amon, sisque dux omnium qui habitant
in galaad. Iepte quoque dixit eis. Si vere venistis ad
me ut pugnem pro vobis contra filios amon, tradideritque
eos dominus in manus meas, ego ero vester princeps. Qui responde-
runt ei. Dominus qui hec audit ipse mediator ac testis
est, quod nostra promissa faciemus. Abiit itaque iepte cum
principibus galaad, fecitque eum omnis populus principem
sui. Locutusque est iepte omnes sermones suos coram
domino in maspha. et misit nuntios ad regem filiorum
amon, qui ex persona sua dicerent. Quid mihi et tibi est, quia ve-
nisti contra me ut vastares terram meam? quando ascendit de
egypto a finibus arnon usque ad iaboch atque iordanem.
Nunc ergo cum pace redde mihi eam. Per quos rursum
mandavit iepte et imperavit eis ut dicerent regi amon.
Hec dicit iepte. Non tulit israel terram moab nec terram fi-
liorum amon. sed quando de egypto conscenderunt, ambu-
lavit per solitudinem usque ad mare rubrum et venit
in cades. Misitque nuntios ad regem edom dicens. Di-
mitte me ut transeam per terram tuam. Qui noluit
acquiescere precibus eius. Misit quoque ad regem moab, qui
et ipse transitum prebere contempsit. Mansit itaque in
cades, et circuivit ex latere terram edom et terram mo-
ab. Venitque ad orientalem plagam terre moab et
castra metatus est trans arnon, nec voluit intrare
terminos moab. Arnon quippe confinium est terre
moab. Misit itaque nuntios israel ad seon regem
amorreorum qui habitabat in esebon, et dixerunt ei.
Dimitte ut transeam per terram tuam usque ad
fluvium. Qui et ipse israel verba despiciens non dimisit
eum transire per terminos suos, sed infinita multi-
tudine congregata egressus est contra eum in iesa et
fortiter resistebat. Tradiditque eum dominus in manus israel
cum omni exercitu suo. qui percussit eum et possedit omnem
terram amorrei habitatoris regionis illius, et universos
fines eius de arnon usque iaboch, et de solitudine
usque ad iordanem. Dominus ergo deus israel subvertit amor-
reum pugnante contra illum populo suo israel, et tu nunc vis
possidere terram eius? Nonne ea que possedit chamos
deus tuus tibi iure debentur? Que autem dominus deus noster victor
obtinuit in nostram possessionem. nisi forte melior es
balach filio sephor rege moab, aut docere potes
quod iurgatus sit contra israel et pugnaverit contra eum, quando
habitavit in esebon et viculis eius et in aroer et vi-
llis eius, et in cunctis civitatibus trans iordanem
per .ccc. annos. Quare tanto tempore nichil super
hac repetitione temptastis. Igitur non ego

pecco in te, sed tu contra me male agis indicens mihi
bella non iusta. Iudicet dominus arbiter huius diei inter
israel et inter filios amon. Noluitque acquiescere rex
filiorum amon verbis iepte que per nuntios man-
daverat. Factus est ergo super iepte spiritus domini, et circuiens
galaad et manasse, maspha quoque galaad, et inde
transiens ad filios amon, votum vovit domino
dicens. Si tradideris filios amon in manibus
meis, quicumque primus fuerit egressus de foribus
domus mee, michique occurrerit revertenti cum pace
a filiis amon, eum holocaustum offeram domino.
Transivitque iepte ad filios amon ut pugnaret
contra eos quos tradidit dominus in manus eius. percussitque
ab aroer usque dum venias in mennith .xx.
civitates, et usque ad abel que est vineis consita, pla-
ga magna nimis. Humiliatique sunt filii amon
a filiis israel. Revertente autem iepte in maspha
domum suam, occurrit ei unigenita filia cum tym-
panis et choris. Non enim habebat alios libe-
ros. Qua visa scidit vestimenta sua et ait.
Heu me filia mi decepisti me et ipsa decepta
es. Aperui enim os meum ad dominum, et aliud facere
non potero. Cui illa respondit. Pater mi, si aperuisti os tuum
ad dominum, fac mihi quodcumque pollicitus es, concessa
tibi ultione atque victoria de hostibus tuis. Di-
xitque ad patrem. Hoc solum mihi presta quod deprecor.
Dimitte me ut duobus mensibus circueam montes
et plangam virginitatem meam cum sodalibus meis.
Cui ille respondit. Vade. et dimisit eam duobus mensibus.
Cumque abisset cum sociis ac sodalibus suis, fle-
bat virginitatem suam in montibus. Expletisque
duobus mensibus reversa est ad patrem suum, et fecit ei
sicut voverat. Que ignorabat virum. Exinde mos
increbuit in israel et consuetudo servata est, ut post
anni circulum conveniant in unum filie israel, et
plangant filiam iepte galaaditis diebus .iiii.

XII

Ecce autem in effraim orta est
seditio. Nam transeuntes contra aquilonem
dixerunt ad iepte. Quare vadens ad pugnam contra
filios amon vocare nos noluisti ut pergeremus
tecum. Igitur incendemus domum tuam. Quibus ille
respondit. Disceptatio erat mihi et populo meo contra filios amon
vehemens. Vocavique vos ut mihi preberetis auxilium,
et facere noluistis. Quod cernens posui in manibus me-
is animam meam. Transivique ad filios amon, et tradi-
dit eos dominus in manus meas. Quid commerui ut adver-
sum me consurgatis in prelium. Vocatis itaque ad
se cunctis viris de galaad pugnabat contra effraim.
Percusseruntque viri galaad effraim, quia dixerat
fugitivus est galaad de effraim et habitabat in me-
dio effraim et manasse. Occupaverunt viri galaa-
dite vada iordanis per que effraim reversurus erat.
Cumque venisset ad ea de effraim numero fu-
giens atque dixisset, obsecro ut me transire per-
mittatis. Dicebant ei galaadite. Numquid effrateus
es? Quo dicente non sum, interrogabant eum. Dic ergo

sebolech quod interpretatur spica. Qui respondebat thebo-
lech eadem littera spicam exprimere non valens. Statimque appre-
hensum iugulabant in ipso iordanis transitu. Et ceciderunt
in illo tempore de effraim .xlii. milia. Iudicavit
itaque iepte galaadites israel .vi. annis et mortuus est
ac sepultus in civitate sua galaad. Post hunc iudica-
vit israel abessam de bethleem. qui habuit .xxx.
filios et totidem filias. quas emittens foras mari-
tis dedit et eiusdem numeri filiis suis accepit uxo-
res introducens in domum suam. Qui .vii. annis
iudicavit israel. Mortuusque est ac sepultus in beth-
leem. Cui successit ahialon zabulonites et iudi-
cavit israel .x. annis. Mortuusque est ac sepultus
in zabulon. Post hunc iudicavit israel abdon filius
ellel pharatonites qui habuit .xl. filios et .xxx. ex
eis nepotes ascendentes septuaginta pullos asi-
narum et iudicavit israel .viii. annis. Mortuusque est ac
sepultus in pharathon terra effraim in monte amalech.

XIII

Rursumque filii israel fecerunt malum
in conspectu domini qui tradidit eos in manus
philistinorum .xl. annis. Erat autem quidam vir de saraa
et de stirpe dan nomine manue. habens uxorem sterilem
Cui apparuit angelus domini et dixit ad eam. Sterilis
es et absque liberis. sed concipies et paries filium. Cave
ergo ne bibas vinum ac siceram nec inmundum quicquam
comedas quia concipies et paries filium cuius non tan-
get caput novacula. Erit enim nazareus dei ab in-
fantia sua et ex matris utero et ipse incipiet liberare israel
de manu philistinorum. Que cum venisset ad maritum
suum dixit ei. Vir dei venit ad me habens vultum an-
gelicum terribilis nimis. Quem cum interrogassem quis esset
et unde venisset et quo nomine vocaretur noluit mihi dicere sed
hoc respondit. Ecce concipies et paries filium. Cave ne
vinum bibas nec siceram et ne aliquo vescaris inmun-
do. Erit enim puer nazareus domini ab infantia sua et
ex utero matris sue usque ad diem mortis sue. Oravit
itaque manue dominum et ait. Obsecro domine ut vir dei quem
misisti veniat iterum et doceat nos quid nos debeamus
facere de puero qui nasciturus est. Exaudivitque dominus depreca-
tem manue. et apparuit rursum angelus domini uxori ei
sedenti in agro. Manue autem maritus eius non erat cum
ea. Que cum vidisset angelum festinavit et cucurrit
ad virum suum. Nuntiavitque ei dicens. Ecce appa-
ruit mihi vir quem ante videram. Qui surrexit et secutus est
uxorem suam. Veniensque ad virum dixit ei. Tu es qui
locutus es mulieri. Et ille respondit. Ego sum. Cui manue
Quando inquit sermo tuus fuerit expletus quid vis ut fa-
ciat puer aut a quo se observare debebit. Dixitque
angelus domini ad manue. Ab omnibus quibus locutus sum ux-
ori tue abstineat se et quicquid ex vinea nascitur non
comedat vinum et siceram non bibat. nullo vescatur
inmundo et quod ei precepi impleat atque custodiat.
Dixit itaque manue ad angelum domini. Obsecro te ut
adquiescas precibus meis et faciamus tibi hedum de capris. Cui
respondit angelus. Si me cogis non comedam panes tuos si
autem vis holocaustum facere offer illud domino. Et nesciebat
manue quod angelus domini esset. Dixitque ad eum. Quod est ti-
bi nomen ut si sermo tuus fuerit expletus honoremus te.
Cui ille respondit. Cur queris nomen meum quod est mirabile. Tu-
lit itaque manue hedum de capris et libamenta et posu-
it super petram offerens domino qui facit mirabilia. Ipse autem
et uxor eius intuebantur. Cumque ascenderet flamma
altaris in celum angelus domini pariter in flamma ascendit.
Quod cum vidissent manue et uxor eius proni ceciderunt in terram
et ultra eis non apparuit angelus domini. Statimque in-
tellexit manue angelum domini esse et dixit ad uxorem suam.
Morte moriemur quia vidimus dominum. Cui respondit mulier.
Si dominus nos vellet occidere de manibus nostris holocaustum
et libamenta non suscepisset. Nec ostendisset nobis hec omnia
neque ea que sunt ventura dixisset. Peperit itaque filium et vo-
cavit nomen eius samson. Crevitque puer et benedixit
ei dominus. Cepitque spiritus domini esse cum eo in castris dan inter
saraa et estahol.

XIIII

Descendit ergo samson in thamnatha. vidensque
ibi mulierem de filiabus philistiim. ascendit et
nuntiavit patri suo et matri sue dicens. Vidi mulierem
in thamnatha de filiabus philistinorum quam queso ut mihi
accipiatis uxorem. Cui dixerunt pater et mater sua. Numquid
non est mulier in filiabus fratrum tuorum et in omni populo meo
quia vis accipere uxorem de philistiim qui incircumci-
si sunt. Dixitque samson ad patrem suum. Hanc mihi
accipe quia placuit oculis meis. Parentes autem eius
nesciebant quod res a domino fieret et quereret occasi-
ones contra philistiim. Eo enim tempore dominabantur
philistiim israeli. Descendit itaque samson cum patre
et matre in thamnatha. Cumque venissent ad vineas
oppidi. apparuit catulus leonis sevus et rugiens
et occurrit ei. Irruit autem spiritus domini in samson et
dilaceravit leonem. quasi hedum in frusta discerperet
nichil omnino habens in manu. et hoc patri et matri noluit
indicare. Descenditque et locutus est mulieri que pla-
cuerat oculis eius. Et post aliquot dies revertens ut ac-
ciperet eam declinavit ut cadaver videret leonis.
Et ecce examen apium in ore leonis erat ac favus
mellis. Quem cum sumpsisset in manibus comedebat
in via. Veniensque ad patrem suum et matrem dedit ei
partem. Qui et ipsi comederunt nec tamen eis voluit indica-
re quod mel de ore leonis assumpserat. Descendit itaque
pater eius ad mulierem et fecit filio suo samson convi-
vium. Sic enim facere iuvenes consueverant. Cum-
que cives loci illius vidissent eum dederunt ei soda-
les .xxx. qui essent cum eo. Quibus locutus est samson. Pro-
ponam vobis problema. Quod si solveritis mihi intra .vii. dies
convivii dabo vobis .xxx. sindones et eiusdem numeri tu-
nicas. Si autem non potueritis solvere vos dabitis mihi .xxx.
sindones et eiusdem numeri tunicas. Qui responderunt ei.
Propone problema ut audiamus. Dixitque eis. De come-
dente exivit cibus et de forti egressa est dulcedo. Nec
potuerunt per tres dies solvere propositionem. Cumque ad-
esset dies .vii. dixerunt ad uxorem samsonis. Blandire
viro tuo et suade ei ut indicet tibi quid significet
problema. Quod si facere nolueris incendemus te et domum

patris tui. An idcirco vocastis nos ad nuptias ut spo-
liaretis? Que fundebat apud Samson lacrimas et querebatur
dicens. Odisti me et non diligis. Ideo problema quod propo-
suisti filiis populi mei et non vis mihi exponere. At ille respondit. Patri meo
et matri nolui dicere: et tibi indicare potero? Septem igitur
diebus convivii flebat apud eum. Tandemque die septimo cum
ei esset molesta exposuit. Que statim indicavit civibus
suis. Et illi dixerunt ei die septimo ante solis occubitum. Quid
dulcius melle, et quid fortius leone? Qui ait ad eos.
Si non arassetis in vitula mea: non invenissetis propositio-
nem meam. Irruit itaque in eum spiritus domini. Descenditque
Ascalonem et percussit ibi .xxx. viros. Quorum ablatas
vestes dedit his qui problema solverant. Iratusque nimis
ascendit in domum patris sui. Uxor autem eius accepit ma-
ritum unum de amicis suis et pronubis. XV

Post aliquantulum autem temporis cum dies triticee
messis instarent: venit Samson invisere volens
uxorem suam et attulit ei hedum de capris. Cumque
cubiculum eius solito vellet intrare: prohibuit illum pater
illius dicens. Putavi quod odisses eam: et ideo tradidi illam
amico tuo. Sed habet sororem que iunior et pulchrior illa est: sit tibi
pro ea uxor. Cui Samson respondit. Ab hac die non erit culpa
in me contra philisteos. Faciam enim vobis mala. Perrexitque
et cepit .ccc. vulpes caudasque earum iunxit ad caudas
et faces ligavit in medio. Quas igne succendens dimi-
sit ut huc illucque discurrerent. Que statim perrexerunt
in segetes philistinorum. Quibus succensis et comporta-
te iam fruges, et adhuc stantes in stipula concre-
mate sunt in tantum ut vineas quoque et oliveta flamma con-
sumeret. Dixeruntque philistim. Quis fecit hanc rem?
Quibus dictum est. Samson gener Thamnathei qui ab-
stulit uxorem eius et alteri tradidit. Hec operatus est. Ascen-
deruntque philistim et combusserunt tam mulierem
quam patrem eius. Quibus ait Samson. Licet hec feceritis
tamen adhuc ex vobis expetam ultionem et tunc quiescam.
Percussitque eos ingenti plaga ita ut stupentes suram
femori imponerent. Et descendens habitavit in spelunca pe-
tre etham. Igitur ascendentes philistim in terram iuda
castra metati sunt in loco qui postea vocatus est lechi id est
maxilla, ubi eorum fusus est exercitus. Dixeruntque ad eos de
tribu iuda. Cur ascendistis adversum nos? Qui
responderunt. Ut ligemus Samsonem venimus et reddamus ei que
in nos operatus est. Descenderunt ergo tria milia virorum
de iuda ad specum silicis etham. Dixeruntque ad Sam-
son. Nescis quod philistim imperent nobis? Quare hoc fa-
cere voluisti? Quibus ille ait. Sicut fecerunt mihi feci eis. Li-
gare inquiunt te venimus et tradere in manus phili-
stinorum. Quibus respondit Samson. Iurate ait et spondete mihi
quod non occidatis me. Dixeruntque. Non te occidemus sed
vinctum tradimus. Ligaveruntque eum duobus novis
funibus et tulerunt eum de petra etham. Qui cum venisset ad lo-
cum maxille et philistim vociferantes occurrissent
ei, irruit spiritus domini in eum: et sicut solent ad odorem ig-
nis ligna consumi, ita et vincula quibus ligatus erat
dissipata sunt et soluta. Inventamque maxillam id est man-
dibulam asini que iacebat arripiens interfecit ex ea
mille viros et ait. In maxilla asini id est in mandibu-
la pulli asinarum delevi eos: et percussi mille viros.
Cumque hec canens verba complesset: proiecit mandibu-
lam de manu et vocavit nomen loci illius Ramathlechi
quod interpretatur elevatio maxille. Sitiensque valde
clamavit ad dominum et ait. Tu dedisti in manu servi
tui salutem hanc maximam atque victoriam: en siti
morior incidamque in manus incircumcisorum. Aperuit
itaque dominus molarem dentem in maxilla asini: et egresse
sunt ex eo aque. Quibus haustis refocillavit spiritum et vi-
res recepit. Idcirco appellatum est nomen loci illius Invo-
cantis de maxilla usque in presentem diem. Iu-
dicavitque israel in diebus philistim .xx. annis. XVI

Abiit quoque in gazam et vidit ibi mulierem meretri-
cem. Ingressusque est ad eam. Quod cum audissent
philistim et percrebruisset apud eos intrasse urbem Sam-
son: circumdederunt eum positis in porta civitatis
custodibus et ibi tota nocte cum silentio prestolantes
ut facto mane exeuntem occiderent. Dormivit autem Sam-
son usque ad medium noctis: et inde consurgens appre-
hendit ambas porte fores cum postibus suis et sera
impositisque humeris portavit ad verticem montis qui re-
spicit hebron. Post hec amavit mulierem que habitabat in val-
le soreth, et vocabatur dalida. Veneruntque ad eam prin-
cipes philistinorum atque dixerunt. Decipe eum et disce
ab illo in quo habeat tantam fortitudinem et quomodo eum su-
perare valeamus et vinctum affligere. Quod si feceris dabimus
tibi singuli mille et .c. argenteos. Locuta est ergo dalida ad
Samson. Dic mihi obsecro in quo sit tua maxima forti-
tudo et quid sit quo ligatus erumpere nequeas. Cui respondit
Samson. Si septem nerviceis funibus necdum siccis et
adhuc humentibus ligatus fuero infirmus ero ut ce-
teri homines. Attuleruntque ad eam satrape philisti-
norum .vii. funes ut dixerat. Quibus vinxit eum latenti-
bus apud se insidiis et in cubiculo finem rei expec-
tantibus. Clamavitque ad eum. Philistim super te Sam-
son. Qui rupit vincula quomodo si rumpat quis filum
de stupa tortum aut staminis putamine cum odorem
ignis susceperit, et non est cognitum in quo esset fortitudo
eius. Dixitque ad eum dalida. Ecce illusisti mihi et fal-
sum locutus es. Saltem nunc indica mihi quo ligari de-
beas. Cui ille respondit. Si ligatus fuero novis funibus qui
numquam fuerunt in opere: infirmus ero et aliorum hominum
similis. Quibus rursum dalida vinxit eum et clama-
vit. Philistim super te Samson in cubiculo insidiis prepa-
ratis. Qui ita rupit vincula quasi fila telarum. Dixitque da-
lida rursum ad eum. Usquequo decipis me et falsum loqueris?
Ostende quo vinciri debeas. Cui respondit Samson. Si inquit
vii crines capitis mei cum licio plexueris et clavum hiis
circumligatum terre fixeris: infirmus ero. Quod cum fecisset
dalida dixit ad eum. Philistim super te Samson. Qui
consurgens de sompno extraxit clavum cum crinibus et
licio. Dixitque ad eum dalida. Quomodo dicis quod amas
me cum animus tuus non sit mecum? Per tres vices mentitus
es mihi, et noluisti dicere in quo sit maxima fortitudo tua. Cum-
que molesta ei esset et per multos dies iugiter ei

adhereret spacium ac quietem non tribuens defecit anima eius et ad mortem usque lassata est. Tunc aperiens veritatem dixit ad eam. Ferrum numquam ascendit super caput meum quia nazareus id est consecratus sum domino de utero matris mee. Si rasum fuerit caput meum, recedet a me fortitudo mea et deficiam sicut ceteri homines. Vidensque illa quod confessus ei esset omnem animum suum misit ad principes philistinorum atque mandavit. Ascendite adhuc semel quia nunc aperuit michi cor suum. Qui ascenderunt assumpta pecunia quam promiserant. At illa dormire eum fecit super genua sua et in sinu suo reclinare caput. Vocavitque tonsorem et rasit vii crines eius et cepit abicere eum et a se repellere. Statim enim ab eo fortitudo discessit. Dixitque philistiim super te samson. Qui de sompno consurgens dixit in animo suo. Egrediar sicut et ante feci et me excutiam nesciens quod recessisset ab eo dominus. Quem cum apprehendissent philistiim statim eruerunt oculos eius et duxerunt gazam vinctum cathenis et clausum in carcere molere fecerunt. Iamque capilli eius renasci ceperant et principes philistinorum convenerunt in unum ut immolarent hostias magnificas dagon deo suo et epularentur dicentes. Tradidit deus noster inimicum nostrum samson in manus nostras. Quod etiam populus videns laudabat deum suum eademque dicebat. Tradidit deus noster in manus nostras adversarium nostrum qui delevit terram nostram et occidit plurimos. Letantesque per convivia sumptis iam epulis preceperunt ut samson vocaretur et ante eos luderet. Qui adductus de carcere ludebat ante eos. Feceruntque eum stare inter duas columpnas. Qui dixit puero regenti gressus suos. Dimitte me ut tangam columpnas quibus omnis imminet domus ut reclinet super eas et paululum requiescam. Domus autem erat plena virorum ac mulierum et erant ibi omnes principes philistinorum ac de tecto et solario circiter tria milia utriusque sexus spectantes ludentem samson. At ille invocato domino ait. Domine deus memento mei et redde michi nunc pristinam fortitudinem deus meus ut ulciscar me de hostibus meis et pro amissione duorum luminum unam ultionem recipiam. Et apprehendens duas columpnas quibus innitebatur domus alteramque earum dextera et alteram leva tenens ait. Moriatur anima mea cum philistiim. Concussisque fortiter columpnis cecidit domus super omnes principes et ceteram multitudinem que ibi erat. Multoque plures interfecit moriens quam ante vivus occiderat. Descendentes autem fratres eius et universa cognatio tulerunt corpus eius et sepelierunt inter saraa et esthaol in sepulcro patris sui manue. Iudicavitque israel

XVII

xx annis. Fuit eo tempore vir quidam de monte effraim nomine michas. Qui dixit matri sue. Mille centum argenteos quos separaveras tibi et super quibus me audiente iuraveras ecce ego habeo et apud me sunt. Cui illa respondit. Benedictus filius meus domino. Reddidit ergo eos matri sue. Que dixerat ei. Consecravi et vovi argentum hoc domino ut de manu mea suscipiat filius meus et faciat sculptile atque conflatile et nunc trado illud tibi. Reddidit igitur eos matri sue. Que tulit .cc. argenteos et dedit eos argentario ut faceret ex eis sculptile atque conflatile quod fuit in domo miche. Qui ediculam quoque in ea deo separavit et fecit ephod atque theraphim id est vestem sacerdotalem et ydola. Implevitque unius filiorum suorum manum et factus est ei sacerdos. In diebus illis non erat rex in israel sed unusquisque quod sibi rectum videbatur hoc faciebat. Fuit alter quoque adolescens de bethleem iuda ex cognatione eius. Eratque ibi levites et habitabat ibi. Egressusque de civitate bethleem peregrinari voluit ubicumque sibi commodum repperisset. Cumque venisset in montem effraim iter faciens et declinasset parumper in domum miche interrogatus est ab eo unde venisset. Qui respondit. Levita sum de bethleem iuda et vado ut habitem ubi potuero et utile michi esse perspexero. Dixitque micha. Apud me mane et esto michi parens ac sacerdos. Daboque tibi per annos singulos .x. argenteos ac vestem duplicem et que ad victum sunt necessaria. Acquievit et mansit apud hominem fuitque illi quasi unus de filiis. Implevitque micha manum eius et habuit puerum sacerdotem apud se. Nunc scio dicens quod benefaciat michi deus habenti levitici generis sacerdotem.

XVIII

In diebus illis non erat rex in israel et tribus dan querebat possessionem sibi ut habitaret in ea. Usque ad illum enim diem inter ceteras tribus sortem non acceperat. Miserunt ergo filii dan stirpis et familie sue quinque viros fortissimos de saraa et esthaol ut explorarent terram et diligenter inspicerent. Dixeruntque eis. Ite et considerate terram. Qui cum pergentes venissent in montem effraim et intrassent in domum miche requieverunt ibi. Et agnoscentes vocem adolescentis levite utentesque illius diversorio dixerunt ad eum. Quis te huc adduxit. Quid hic agis. Quam ob causam huc venire voluisti. Qui respondit eis. Hec et hec prestitit michi michas et me mercede conduxit ut sim ei sacerdos. Rogaverunt ergo eum ut consuleret dominum et scire possent an prospero itinere pergerent et res haberet effectum. Qui respondit eis. Ite cum pace. Dominus respicit viam vestram et iter quo pergitis. Euntes itaque quinque viri venerunt lays. Videruntque populum habitantem in ea absque ullo timore iuxta sydoniorum consuetudinem securum et quietum nullo eis penitus resistente magnarumque opum et procul a sydone atque a cunctis hominibus separatum. Reversique ad fratres suos in saraa et esthaol et quid egissent sciscitantibus responderunt. Surgite et ascendamus ad eos. Vidimus enim terram valde opulentam et uberem. Nolite negligere. Nolite cessare. Eamus et possideamus eam nullus erit labor. Intrabimus ad securos in regionem latissimam. Tradetque nobis dominus locum in quo nullius rei est penuria eorum que gignuntur in terra. Profecti igitur de cognatione dan id est de saraa et esthaol .dc. viri accincti armis bellicis. Ascendentesque manserunt in cariathiarim iude. Qui locus ex eo tempore castrorum dan nomen accepit et est post tergum cariathia-

rum. Inde transierunt in montem Ephraim. Cumque venissent ad domum Miche, dixerunt quinque viri qui prius missi fuerant ad considerandam terram Lachis ceteris fratribus suis: Nostis quod in domibus istis sit ephod et theraphim et sculptile atque conflatile. Videte quid vobis placeat. Et cum paululum declinassent, ingressi sunt domum adolescentis levite qui erat in domo Miche, et salutaverunt eum verbis pacificis. Sexcenti autem viri ita ut erant armati stabant ante ostium. At illi qui ingressi fuerant domum iuvenis, sculptile et ephod et theraphim atque conflatile tollere nitebantur, et sacerdos stabat ante ostium, sexcentis viris fortissimis haut procul expectantibus. Tulerunt igitur qui intraverant sculptile, ephod et idola atque conflatile. Quibus dixit sacerdos: Quid facitis? Cui responderunt: Tace et pone digitum super os tuum, venique nobiscum ut habeamus te patrem ac sacerdotem. Quid tibi melius est, ut sis sacerdos in domo unius viri, an in una tribu et familia in Israel? Quod cum audisset, acquievit sermonibus eorum, et tulit ephod et idola ac sculptile, et cum eis profectus est. Qui cum pergerent, et ante se ire fecissent parvulos ac iumenta et omne quod erat pretiosum, cumque iam a domo Miche essent procul, viri qui habitabant in domibus Miche conclamantes secuti sunt, et post tergum clamare ceperunt. Qui cum respexissent, dixerunt ad Micham: Quid tibi vis? cur clamas? Qui respondit: Deos meos quos mihi feci tulistis, et sacerdotem, et omnia que habeo, et dicitis: Quid tibi est? Dixeruntque ei filii Dan: Cave ne ultra loquaris ad nos, et veniant ad te viri animo concitati, et ipse cum omni domo tua pereas. Et sic cepto itinere perrexerunt. Videns autem Micha quod fortiores se essent, reversus est in domum suam. Sexcenti autem viri tulerunt sacerdotem et que supra diximus, veneruntque in Lachis ad populum quiescentem atque securum, et percusserunt eos in ore gladii, urbemque incendio tradiderunt, nullo penitus ferente presidium, eo quod procul habitarent a Sidone, et cum nullo hominum haberent quicquam societatis ac negotii. Erat autem civitas sita in regione Roob. Quam rursum extruentes habitaverunt in ea, vocato nomine civitatis ac negotii. Erat autem civitas sita in regione. Dan iuxta vocabulum patris sui quem genuerat Israel, que prius Lachis dicebatur. Posueruntque sibi sculptile, et Ionathan filium Gersam filii Moysi ac filios eius sacerdotes in tribu Dan usque ad diem captivitatis sue. Mansitque apud eos idolum Miche omni tempore quo fuit domus Dei in Sylo. In diebus illis non erat rex in Israel.

XIX

Fuit vir quidam levites habitans in latere montis Ephraim, qui accepit uxorem de Bethleem Iuda. Que reliquit eum et reversa est in domum patris sui Bethleem, mansitque apud eum quatuor mensibus. Secutusque est eam vir suus, volens reconciliari ei atque blandiri et secum reducere, habens in comitatu puerum et duos asinos. Que suscepit eum et introduxit eum in domum patris sui. Quod cum audisset socer eius, eumque vidisset, occurrit ei letus et amplexatus est hominem. Mansitque gener in domo soceri tribus diebus, comedentes et bibentes cum eo familiariter. Die autem quarto de nocte consurgens proficisci voluit. Quem tenuit socer et ait ad eum: Gusta prius pusillum panis et conforta stomachum, et sic proficisceris. Sederuntque simul et comederunt ac biberunt. Dixitque pater puelle ad generum suum: Quesco te ut hodie hic maneas pariterque letemur. At ille consurgens cepit velle proficisci. Et nichilominus obnixe eum socer tenuit et apud se fecit manere. Mane autem facto parabat levites iter. Cui socer rursum: Obsecro, inquit, ut paululum cibi capias, et assumptis viribus donec increscat dies, postea proficiscaris. Comederunt ergo simul. Surrexitque adolescens ut pergeret cum uxore sua et puero. Cui rursum locutus est socer: Considera quod dies ad occasum declinior sit, et propinquet ad vesperum. Mane apud me etiam hodie et duc letum diem, et cras proficisceris ut vadas in domum tuam. Noluit gener acquiescere sermonibus eius, sed statim perrexit, et venit contra Iebus que altero nomine vocatur Ierusalem, ducens secum duos asinos onustos et concubinam. Iamque erant iuxta Iebus, et dies mutabatur in noctem. Dixitque puer ad dominum suum: Veni, obsecro, declinemus ad urbem Iebuseorum et maneamus in ea. Cui respondit dominus: Non ingrediar oppidum gentis aliene que non est de filiis Israel, sed transibo usque Gabaa. Et cum illuc pervenero manebimus in ea, aut certe in urbe Rama. Transierunt ergo Iebuseum, et ceptum carpebant iter. Occubuitque eis sol iuxta Gabaa que est in tribu Beniamin. Diverteruntque ad eam ut manerent ibi. Quo cum intrassent, sedebant in platea civitatis, et nullus eos voluit recipere hospitio. Et ecce apparuit eis homo senex revertens de agro et de opere suo vespere, qui et ipse erat de monte Ephraim et peregrinus habitabat in Gabaa. Homines autem regionis illius erant filii Iemini. Elevatisque oculis vidit senex sedentem hominem cum sarcinulis suis in platea civitatis, et dixit ad eum: Unde venis et quo vadis? Qui respondit ei: Profecti sumus de Bethleem Iuda, et pergimus ad locum nostrum qui est in latere montis Ephraim, unde ieramus Bethleem; et nunc vadimus ad domum Dei, nullusque sub tectum suum nos vult recipere, habentes paleas et fenum in asinorum pabulum, et panem ac vinum in meos et ancille tue usus, et pueri qui mecum est; nulla re indigemus nisi hospitio. Cui respondit senex: Pax tecum sit. Ego prebeo omnia que necessaria sunt; tantum quesco ne in platea maneas. Introduxitque eum in domum suam et pabulum asinis prebuit. Ac postquam laverunt pedes suos, recepit eos in convivium. Illis epulantibus et post laborem itineris cibo et potu reficientibus corpora, venerunt viri civitatis illius, filii Belial, id est absque iugo, et circumdantes domum senis fores pulsare ceperunt, clamantes ad dominum domus atque dicentes: Educ virum qui ingressus est domum tuam ut abutamur eo. Egressusque est ad eos senex et ait: Nolite, fratres, nolite facere malum hoc, quia ingressus est homo hospitium meum; et cessate ab hac stultitia. Habeo filiam virginem, et hic homo habet concubinam; educam eas ad vos ut hu-

Elevatis

mulieris eius. Et tamen libidinem conpleverant. Tunc obse-
cro ne scelus hoc contra naturam operemini in virum.
Nolebant adquiescere sermonibus illius. Quod cernens homo
adduxit ad eos concubinam suam et eis tradidit illu-
dendam. Qua cum tota nocte abusi essent dimise-
runt eam mane. At mulier recedentibus tene-
bris venit ad ostium domus ubi manebat dominus suus
et ibi corruit. Mane autem facto surrexit homo et aperuit
ostium ut coeptam expleret viam et ecce concubi-
na eius iacebat ante ostium sparsis in limine mani-
bus. Cui ille putans eam quiescere loquebatur.
Surge et ambulemus. Qua nichil respondente intel-
ligens quod erat mortua tulit eam et inposuit
asino. Reversusque est in domum suam. Quam cum esset
ingressus arripuit gladium et cadaver uxoris
cum ossibus suis in XII partes ac frusta concidens
misit in omnes terminos Israhel. Quod cum vidissent singuli
conclamabant. Numquam res talis facta est in Israhel
ex eo die quo ascenderunt patres nostri de Egypto
usque in presens tempus. Ferte sententiam in commune
decernite quid facto opus sit.

XX

Egressi itaque sunt omnes filii Israhel et pariter congre-
gati quasi vir unus de Dan usque Bersabee et
terra Galaad ad dominum in Masphat. Omnesque anguli
populorum et cuncte tribus Israhel in ecclesiam populi dei conve-
nerunt. CCCC milia peditum pugnatorum. Nec latuit
filios Beniamin quod ascendissent filii Israhel in
Masphat. Interrogatusque levita maritus mulieris
interfecte quomodo tantum scelus perpetratum esset respondit.
Veni in Gabaa Beniamin cum uxore mea illucque
diverti. Et ecce homines civitatis illius circumdederunt
nocte domum in qua manebam volentes me occidere
et uxorem meam incredibili furore libidinis vexan-
tes. Denique mortua est. Quam arreptam in frusta concidi
misique partes in omnes terminos possessionis vestre
quia numquam tantum nefas et tam grande piaculum
factum est in Israhel. Adestis omnes filii Israhel. Decernite quid
facere debeatis. Stansque omnis populus quasi unius hominis ser-
mone respondit. Non recedemus in tabernacula nostra nec
suam quisquam intrabit domum sed hoc contra Gabaa in com-
mune faciemus. X viri eligantur e C ex omnibus tri-
bubus Israhel et C de mille et mille de X milibus ut conpor-
tent exercitui cibaria et possimus pugnare contra Gabaa Ben-
iamin et reddere ei pro scelere quod meretur. Convenitque
universus Israhel ad civitatem quasi homo unus eadem mente
unoque consilio. Et miserunt nuntios ad omnem tribum
Beniamin qui dicerent. Cur tantum nefas in vobis reper-
tum est. Tradite homines de Gabaa qui hoc fla-
gitium perpetrarunt ut moriantur et auferatur malum
de Israhel. Qui noluerunt fratrum suorum filiorum Israhel au-
dire mandatum sed ex cunctis urbibus que sorti sue
erant convenerunt in Gabaa ut illis ferrent au-
xilium et contra universum populum Israhel dimicarent. Inventique
sunt XXV milia de Beniamin educentium gla-
dium preter habitatores Gabaa qui DCC erant viri
fortissimi ita sinistra ut dextra proeliantes et

sic fundis lapides ad certum iacientes ut capillum
quoque possent percutere et nequaquam in alteram partem ictus defer-
retur lapidis. Virorum quoque Israhel absque filiis Beniamin inven-
ta sunt CCCC milia educentium gladium et paratorum ad
pugnam. Qui consurgentes venerunt in domum dei hoc est
in Silo. Consulueruntque dominum atque dixerunt. Quis erit in
exercitu nostro princeps certaminis contra filios Beniamin. Qui-
bus respondit. Iudas sit dux vester. Statimque filii Israhel sur-
gentes mane castrametati sunt iuxta Gabaa et inde
procedentes ad pugnam contra Beniamin urbem expug-
nare coeperunt. Egressique filii Beniamin de Gabaa oc-
ciderunt de filiis Israhel die illo XXII milia virorum.
Rursumque filii Israhel et fortitudine et numero confidentes
in eodem loco in quo prius certaverant aciem direxerunt. I-
ta tamen ut prius ascenderent et flerent coram domino usque ad
noctem consulerentque eum et dicerent. Debeo ultra pro-
cedere ad dimicandum contra filios Beniamin fratres meos an non. Qui-
bus ille respondit. Ascendite ad eos et inite certamen.
Cumque filii Israhel altero die contra Beniamin ad proelium pro-
cessissent eruperunt filii Beniamin de portis Gabaa
et occurrentes eis tanta in illos caede debacchati sunt
ut XVIII milia virorum educentium gladium proster-
nerent. Quam ob rem omnes filii Israhel venerunt in domum
dei et sedentes flebant coram domino. Ieiunaveruntque
die illo usque ad vesperam et holocausta et pacificas
victimas et super statu suo interrogaverunt. Eo tempore
ibi erat arca foederis domini in Silo et Phinees filius Ele-
azari filii Aaron erat praepositus domus. Consuluerunt igitur
dominum atque dixerunt. Exire ultra debemus ad pugnam
contra filios Beniamin fratres nostros an quiescere. Quibus
ait dominus. Ascendite cras enim tradam eos in manus
vestras. Posueruntque filii Israhel insidias per circuitum urbis Ga-
baa et tertia vice sicut semel et bis contra Beniamin exercitum
produxerunt. Sed et filii Beniamin audacter eruperunt de ci-
vitate et fugientes adversarios longius persecuti sunt
ita ut vulnerarent ex eis sicut primo die et se[cundo]
et caederent per duas semitas vertentes terga quarum una
ferebatur in Bethel altera in Gabaa atque prostra-
verunt XXX circiter viros. Putaverunt enim solito
more caedere. Qui fugam arte simulantes inierunt
consilium ut abstraherent eos de civitate et quasi
fugientes ad supradictas semitas perducerent. Omnes
itaque filii Israhel surgentes de sedibus suis tetende-
runt aciem in loco qui vocabatur Baalthamar. In-
sidie quoque que circa urbem erant paulatim se aperire
coeperunt et ab occidentali urbis parte procedere. Sed et
alia X milia virorum de universo Israhel habitatores ur-
bis ad certamina provocabant. Ingravatumque est
bellum contra filios Beniamin et non intellexerunt quod
ex omni parte illis instaret interitus. Percussitque eos
in conspectu filiorum Israhel et interfecerunt ex illis
in illo die XXV milia et C viros omnes bellatores
et educentes gladium. Filii autem Beniamin cum se
inferiores esse vidissent coeperunt fugere. Quod cer-
nentes filii Israhel dederunt eis ad fugiendum locum
ut ad praeparatas insidias devenirent quas iuxta

urbe posuerant. Qui cum repente de latibulis surrexissent et Beniamin ergo cedentibus daret, ingressi sunt civitatem et percusserunt eam in ore gladii. Signum autem dederant filii Israel his quos in insidiis collocaverant, ut postquam urbem cepissent, ignem accenderent: ut ascendente in altum fumo, captam urbem demonstrarent. Quod cum cernerent filii Israel in ipso certamine positi (putaverunt enim filii Beniamin eos fugere, et instantius persequebantur, caesis de exercitu eorum triginta viris) et viderent quasi columnam fumi de civitate conscendere: Beniamin quoque aspiciens retro, cum captam cerneret civitatem, et flammas in sublime ferri: qui prius simulaverant fugam, versa facie fortius resistebant. Quod cum vidissent filii Beniamin, in fugam versi sunt, et ad viam deserti ire coeperunt, illuc quoque eos adversariis persequentibus: sed et hii qui urbem succenderant, occurrerunt eis. Atque ita factum est ut ex utraque parte ab hostibus caederentur, nec erat ulla requies morientium. Ceciderunt atque prostrati sunt ad orientalem plagam urbis Gabaa. Fuerunt autem qui in eodem loco interfecti sunt, decem et octo milia virorum, omnes robustissimi pugnatores. Quod cum vidissent qui remanserant de Beniamin, fugerunt in solitudinem, et pergebant ad petram cuius vocabulum est Remmon. In illa quoque fuga palantes et in diversa tendentes, occiderunt quinque milia viros. Et cum ultra tenderent, persecuti sunt eos, et interfecerunt alios duo milia. Et sic factum est, ut omnes qui ceciderant de Beniamin in diversis locis, essent viginti quinque milia pugnatores ad bella promptissimi. Remanserunt itaque de omni numero Beniamin, qui evadere potuerant et fugere in solitudinem, sexcenti viri: sederuntque in petra Remmon mensibus quattuor. Egressi autem filii Israel, omnes reliquias civitatis a viris usque ad iumenta gladio percusserunt, cunctasque urbes et viculos Beniamin vorax flamma consumpsit.

XXI

Iuraverunt quoque filii Israel in Masphat, et dixerunt: Nullus nostrum dabit filiis Beniamin de filiabus suis uxorem. Veneruntque omnes ad domum Dei in Silo, et in conspectu eius sedentes usque ad vesperam, levaverunt vocem, et magno ululatu coeperunt flere, dicentes: Quare, Domine Deus Israel, factum est hoc malum in populo tuo, ut hodie una tribus auferretur a nobis? Altera autem die diluculo consurgentes, extruxerunt altare: obtuleruntque ibi holocausta, et pacificas victimas, et dixerunt: Quis non ascendit in exercitu Domini de universis tribubus Israel? Grandi enim se iuramento constrinxerant, cum essent in Masphat, interfici eos qui defuissent. Ductique paenitentia filii Israel super fratre suo Beniamin, coeperunt dicere: Ablata est una tribus de Israel: unde uxores accipient? Omnes enim in commune iuravimus, non daturos nos his filias nostras. Idcirco dixerunt: Quis est de universis tribubus Israel, qui non ascendit ad Dominum in Masphat? Et ecce inventi sunt habitatores Iabes Galaad in illo exercitu non fuisse. Eo quoque tempore cum essent in Silo, nullus ex eis ibi repertus est. Miserunt itaque decem milia viros robustissimos, et praeceperunt eis: Ite et percutite habitatores Iabes Galaad in ore gladii, tam uxores quam parvulos eorum. Et hoc erit quod observare debebitis: omne generis masculini, et mulieres quae cognoverunt viros, interficite, virgines autem reservate. Inventaeque sunt de Iabes Galaad quadringentae virgines, quae nescierunt viri thorum, et adduxerunt eas ad castra in Silo, in terram Chanaan. Miseruntque nuntios ad filios Beniamin, qui erant in petra Remmon, et praeceperunt eis ut eas susciperent in pace. Veneruntque filii Beniamin in illo tempore, et datae sunt eis uxores de filiabus Iabes Galaad: alias autem non repererunt, quas simili modo traderent. Universusque Israel valde doluit, et egit paenitentiam super interfectione unius tribus ex Israel. Dixeruntque maiores natu: Quid faciemus reliquis, qui non acceperunt uxores? Omnes in Beniamin feminae conciderunt, et magna nobis cura ingentique studio providendum est, ne una tribus deleatur ex Israel. Filias enim nostras eis dare non possumus, constricti iuramento et maledictione qua diximus: Maledictus qui dederit de filiabus suis uxorem Beniamin. Ceperuntque consilium, atque dixerunt: Ecce sollemnitas Domini est in Silo anniversaria, quae sita est ad septentrionalem plagam urbis Bethel, et ad orientalem plagam viae quae de Bethel tendit ad Sichimam, et ad meridiem oppidi Lebona. Praeceperuntque filiis Beniamin, atque dixerunt: Ite, et latitate in vineis. Cumque videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere, exite repente de vineis, et rapite ex eis singuli uxores singulas, et pergite in terram Beniamin. Cumque venerint patres earum ac fratres, et adversum vos queri coeperint atque iurgari, dicemus eis: Miseremini eorum: non enim rapuerunt eas iure bellantium atque victorum, sed rogantibus ut acciperent, non dedistis, et a vestra parte peccatum est. Feceruntque filii Beniamin ut sibi fuerat imperatum: et iuxta numerum suum rapuerunt sibi de his quae ducebant choros uxores singulas. Abieruntque in possessionem suam aedificantes urbes, et habitantes in eis. Filii quoque Israel reversi sunt per tribus, et familias in tabernacula sua. In diebus illis non erat rex in Israel, sed unusquisque quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

Incipit liber Ruth.

In diebus unius iudicis, quando iudices praeerant, facta est fames in terra. Abiitque homo de Bethleem Iuda ut peregrinaretur in regione Moabitide cum uxore sua ac duobus liberis. Ipse vocabatur Elimelech, et uxor eius Noemi: et duo filii, alter Maalon, et alter Chelion, Ephrathei de Bethleem Iuda. Ingressique regionem Moabitidem, morabantur ibi. Et mortuus est Elimelech maritus Noemi: remansitque ipsa cum filiis. Qui acceperunt uxores Moabitidas, quarum una vocabatur Orpha, altera Ruth. Manseruntque ibi decem annis, et ambo mortui sunt, Maalon videlicet et Chelion: remansitque mulier orbata duobus liberis ac marito. Et surrexit ut in patriam pergeret cum utraque nuru sua de regione Moabitide: audierat enim quod respexisset Dominus populum suum, et dedisset eis escas. Egressa est itaque de loco peregrinationis suae, cum utraque nuru sua. Et iam

in via revertendi posita in terram Iuda, dixit ad
eas: Ite in domum matris vestre. Faciat vobiscum Dominus mi-
sericordiam sicut fecistis cum mortuis et mecum. Det
vobis invenire requiem in domibus virorum quos sor-
titure estis. Et osculata est eas. Que elevata voce fle-
re ceperunt et dicere: Tecum pergemus ad populum tu-
um. Quibus illa respondit: Revertimini filie mee, cur ve-
nitis mecum? Non ultra habeo filios in utero
meo, ut viros ex me sperare possitis. Revertimini
filie mi, abite. Iam enim senectute con-
fecta sum nec apta vinculo coniugali. Etiam si possem
hac nocte concipere et parere filios, si expectare veli-
tis donec crescant et annos pubertatis impleant,
ante eritis vetule quam nubatis. Nolite queso filie
mee, quia vestra angustia magis me premit, et egressa est
manus Domini contra me. Elevata igitur voce rursum flere cepe-
runt. Orpha osculata est socrum ac reversa est; Ruth
adhesit socrui sue. Cui dixit Noemi: En reversa est
cognata tua ad populum suum et ad deos suos; vade
cum ea. Que respondit: Ne adverseris mihi ut relinquam te
et abeam. Quocumque perrexeris pergam, et ubi mora-
ta fueris ego pariter morabor. Populus tuus populus meus,
et Deus tuus Deus meus. Que te terra susceperit morientem in
ea moriar, ibique locum accipiam sepulture. Hec
mihi faciat Deus et hec addat, si non sola mors me et te se-
paraverit. Videns igitur Noemi quod obstinato animo Ruth
decrevisset secum pergere, adversari noluit nec
ad suos ultra reditum persuadere. Profecteque
sunt simul et venerunt in Bethleem. Quibus urbem ingres-
sis, velox apud cunctos fama percrebruit, dicebantque
mulieres: Hec est illa Noemi. Quibus ait: Ne vocetis
me Noemi, id est pulchram, sed vocate me Mara, hoc est
amaram, quia amaritudine me valde replevit
omnipotens. Egressa sum plena et vacuam me re-
duxit Dominus. Cur igitur vocatis me Noemi, quam Dominus humili-
avit et afflixit omnipotens? Venit ergo Noemi cum
Ruth Moabitide nuru sua de terra peregrinationis sue,
ac reversa est in Bethleem quando primum ordea meteban-
tur.

Erat autem vir Elimelech consan- II
guineus homo potens et magnarum opum nomine
Booz. Dixitque Ruth Moabitis ad socrum suam:
Si iubes vadam in agrum et colligam spicas que
fugerint manus metentium, ubicumque clementis
in me patrisfamilias repperero gratiam. Cui illa respondit:
Vade filia mi. Abiit itaque et colligebat spicas post
terga metentium. Accidit autem ut ager ille
haberet dominum nomine Booz, qui erat de cognatione Eli-
melech. Et ecce ipse veniebat de Bethleem. Dixit-
que messoribus: Dominus vobiscum. Qui responderunt ei: Be-
nedicat tibi Dominus. Dixitque Booz iuveni qui messoribus
preerat: Cuius est hec puella? Qui respondit: Hec est Moabitis illa
que venit cum Noemi de regione Moabitide, et roga-
vit ut spicas colligeret remanentes sequens mes-
sorum vestigia, et de mane usque ad nunc stat in
agro, et ne ad momentum quidem domum reversa
est. Et ait Booz ad Ruth: Audi filia, ne vadas
in alterum agrum ad colligendum, nec recedas ab hoc
loco, sed iungere puellis meis, et ubi messuerint seque-
re. Mandavi enim pueris meis ut nemo molestus sit tibi.
Sed si sitieris vade ad sarcinulas et bibe aquas de
quibus et pueri mei bibunt. Que cadens in faciem suam
et adorans super terram, dixit ad eum: Unde mihi hoc ut
invenirem gratiam ante oculos tuos, et nosse me digna-
reris peregrinam mulierem? Cui ille respondit: Nuntiata
sunt mihi omnia que feceris socrui tue post mortem viri tui,
et quod reliqueris parentes tuos et terram in qua nata
es, et veneris ad populum quem ante nesciebas. Reddat
tibi Dominus pro opere tuo, et plenam mercedem recipias a Domi-
no Deo Israel, ad quem venisti et sub cuius confugisti a-
las. Que ait: Inveni gratiam coram oculis tuis, domi-
ne mi, qui consolatus es me et locutus es ad cor ancil-
le tue, que non sum similis unius puellarum tuarum. Dixitque
ad eam Booz: Quando hora vescendi fuerit, veni huc et
comede panem et intingue buccellam tuam in aceto. Se-
dit itaque ad messorum latus, et congessit pulentam
sibi, comeditque et saturata est, et tulit reliquias. Atque inde
surrexit ut spicas ex more colligeret. Precepit autem
Booz pueris suis dicens: Etiam si mecum
volueritis ne prohibeatis eam, et de vestris quoque manipulis
proicite de industria et remanere permittite, ut
absque rubore colligat, et colligentem nemo corripiat.
Collegit ergo in agro usque ad vesperam, et que collegerat
virga cedens et excutiens invenit ordei quasi ephi
mensuram, id est tres modios. Quos portans reversa
est in civitatem et ostendit socrui sue. Insuper
protulit et dedit ei reliquias cibi sui quo saturata
erat. Dixitque ei socrus: Ubi hodie collegisti et ubi
fecisti opus? Sit benedictus qui misertus est tui. In-
dicavitque ei apud quem esset operata, et nomen dixit
viri quod Booz vocaretur. Cui respondit Noemi: Bene-
dictus sit a Domino, quoniam eandem gratiam quam prebuerat vi-
vis servavit et mortuis. Rursumque ait: Propin-
quus noster est homo. Et Ruth: Hoc quoque, inquit, precepit mihi, ut tam-
diu messoribus eius iungerer donec omnes segetes me-
terentur. Cui dixit socrus: Melius est filia mi ut
cum puellis eius exeas ad metendum, ne in alieno
agro quispiam resistat tibi. Iuncta est itaque puellis
Booz, et tamdiu cum eis messuit donec
ordea et triticum in horreis conderentur.

Postquam autem reversa est ad socrum suam, III
audivit ab ea: Filia mi, queram tibi requiem
et providebo ut bene sit tibi. Booz iste cuius puellis in
agro iuncta es propinquus noster est, et hac nocte
aream ordei ventilat. Lava igitur et ungere et in-
duere cultioribus vestimentis, et descende in aream.
Non te videat homo donec esum potumque finierit.
Quando autem ierit ad dormiendum, nota locum in quo
dormiat, veniesque et discooperies pallium quo operi-
tur a parte pedum, et proicies te et ibi iacebis. Ipse autem
dicet tibi quid agere debeas. Que respondit: Quicquid
preceperis faciam. Descenditque in aream et fecit
omnia que sibi imperaverat socrus. Cumque comedisset

boez et bibisset et factus esset hylarior, issetque ad dor-
miendum iuxta acervum manipulorum, venit et abs-
condit se, et discooperto pallio a pedibus eius se proie-
cit. Et ecce nocte iam media expavit homo et contur-
batus est: viditque mulierem iacentem ad pedes suos,
et ait illi: Quae es? Illa respondit: Ego sum Ruth an-
cilla tua. Expande pallium tuum super famulam
tuam, quia propinquus es. At ille: Benedicta, inquit, es
a Domino filia, et priorem misericordiam posteriore superasti,
quia non es secuta iuvenes pauperes sive divites. Noli
ergo metuere, sed quodcumque dixeris mihi faciam tibi. Scit
enim omnis populus qui habitat intra portas urbis meae mu-
lierem te esse virtutis. Nec abnuo me propinquum esse, sed est
alius me propinquior. Quiesce hac nocte: et facto mane,
si te voluerit propinquitatis iure retinere, bene res
acta est. Sin autem ille noluerit, ego te absque ulla du-
bitatione suscipiam, vivit Dominus. Dormi usque mane.
Dormivit itaque ad pedes eius usque ad noctis ab-
scessum. Surrexitque antequam homines se cog-
noscerent mutuo. Et dixit Booz: Cave ne quis no-
verit quod huc veneris. Et rursum: Expande, inquit,
pallium tuum quo operiris, et tene utraque manu. Qua ex-
tendente et tenente, mensus est sex modios ordei et
posuit super eam. Quae portans ingressa est civitatem,
et venit ad socrum suam. Quae dixit ei: Quid egisti filia?
Narravitque ei omnia quae sibi fecisset homo, et ait: Ecce sex
modios ordei dedit mihi, et ait: Nolo vacuam te redi-
re ad socrum tuam. Dixitque Noemi: Expecta filia
donec videamus quem res exitum habeat. Neque enim cessa-
bit homo donec compleverit quod locutus est. IIII

Ascendit ergo Booz ad portam et sedit ibi. Cumque
vidisset propinquum praeterire, de quo prius sermo habi-
tus est, dixit ad eum: Declina paulisper et sede hic, vo-
cans eum nomine suo. Qui devertit et sedit. Tollens
autem Booz decem viros de senioribus civitatis, dixit
ad eos: Sedete hic. Quibus residentibus locutus est
ad propinquum: Partem agri fratris nostri Elimelech ven-
dit Noemi, quae reversa est de regione Moabitide:
quod audire te volui, et tibi dicere coram cunctis seden-
tibus et maioribus natu de populo meo. Si vis possidere
agrum iure propinquitatis, eme et posside. Sin autem
tibi displicet, hoc ipsum indica mihi, ut sciam quid
facere debeam. Nullus est enim propinquus excepto
te, qui prior es, et me qui secundus sum. At ille respondit: Ego
agrum emam. Cui dixit Booz: Quando emeris agrum
de manu mulieris, Ruth quoque Moabitidem, quae uxor
defuncti fuit, debes accipere, ut suscites nomen
propinqui tui in hereditate sua. Qui respondit: Cedo iure
propinquitatis: neque enim posteritatem familiae meae
delere debeo. Tu meo utere privilegio, quo me li-
benter carere profiteor. Hic erat autem mos anti-
quitus in Israel inter propinquos, ut si quando alter
alteri suo iure cedebat, ut esset firma concessio,
solvebat homo calceamentum suum et dabat propinquo
suo. Hoc erat testimonium cessionis in Israel. Di-
xit ergo propinquo suo Booz: Tolle calceamen-
tum. Quod statim solvit de pede suo. At ille maiori-
bus natu et universo populo: Testes vos, inquit, estis
hodie, quod possederim omnia quae fuerunt Elimelech
et Chelion et Maalon, tradente Noemi, et Ruth Moa-
bitidem uxorem Maalon in coniugium sumpserim, ut
suscitem nomen defuncti in hereditate sua, ne vo-
cabulum eius de familia sua ac fratribus et populo de-
leatur. Vos inquam huius rei testes estis. Respondit omnis
populus qui erat in porta et maiores natu: Nos testes
sumus. Faciat Dominus hanc mulierem quae ingreditur domum
tuam sicut Rachel et Liam, quae aedificaverunt do-
mum Israel, ut sit exemplum virtutis in Effrata,
et habeat celebre nomen in Bethleem. Fiatque domus
tua sicut domus Phares, quem Thamar genuit Iude,
de semine quod tibi dederit Dominus ex hac puella. Tulit ita-
que Booz Ruth et accepit uxorem. Ingressusque est
ad eam, et dedit illi Dominus ut conciperet et pareret filium.
Dixeruntque mulieres ad Noemi: Benedictus Dominus qui non est
passus ut deficeret successor familie tue, et vocare-
tur nomen eius in Israel. Et habeas qui consoletur
animam tuam et enutriat senectutem. De nuru
enim tua natus est, quae te diligit, et multo tibi est melior
quam si septem haberes filios. Susceptumque Noemi
puerum posuit in sinu suo, et nutricis ac gerule
fungebatur officio. Vicine autem mulieres con-
gratulantes ei et dicentes: Natus est filius Noemi,
vocaverunt nomen eius Obed. Hic est pater Ysai patris David.
Hee sunt generationes Phares. Phares genuit Esrom,
Esrom genuit Aram, Aram genuit Aminadab, Amina-
dab genuit Naason, Naason genuit Salmon, Salmon
genuit Booz, Booz genuit Obed, Obed genuit Ysai, Ysai
genuit David regem. Explicit Ruth. Incipit

Viginti et prologus in libro
duas litteras esse regum.
apud hebreos syrorum
quoque lingua et caldeorum testatur,
que hebree magna ex parte confinis
est. Nam et ipsi .xxii. elementa habent
eodem sono, sed diversis caracteri-
bus. Samaritani etiam pentateucum Moysi totidem lit-
teris scriptitant, figuris tantum et apicibus discrepantes.
Certumque est Ezram scribam legisque doctorem post
captam Ierosolimam et instaurationem templi sub Zorobabel
alias litteras repperisse, quibus nunc utimur, cum ad illud usque
tempus idem Samaritanorum et Hebreorum caracteres fue-
rint. In libro quoque Numerorum haec eadem supputatio sub le-
vitarum ac sacerdotum censu mystice ostenditur. Et nomen
Domini tetragrammaton in quibusdam grecis voluminibus
usque hodie antiquis expressum litteris invenimus. Sed et
psalmi tricesimus .vi. et centesimus .x. et .xi. et centesimus .x-
viii. et centesimus .xl.iiii. quamquam diverso scribantur
metro, tamen eiusdem numeri texuntur alphabeto. Et Ie-
remie lamentationes et oratio eius, et Salomonis quoque in
fine Proverbia ab eo loco in quo ait Mulierem fortem quis
inveniet, eisdem alphabetis vel incisionibus sup-
putantur. Porro quinque litterae duplices apud hebreos

sunt caph. mem. nun. phe. sade. Aliter enim scribunt per has principia medietatesque verborum aliter fines. Unde et quinque a plerisque libri duplices estimantur. Samuel. malachim. dabreiamin. esdras. ieremias cum cinoth. id est lamentationibus suis. Quomodo igitur xxii. elementa sunt per que scribimus hebraice omne quod loquimur et eorum initiis vox humana comprehenditur. ita xxii. volumina supputantur. quibus quasi litteris et exordiis in dei doctrina tenera adhuc et lactens viri iusti eruditur infantia. Primus apud eos liber vocatur bresith quem nos genesim dicimus. Secundus hellesmoth qui exodus appellatur. Tertius vagecra. id est leviticus. Quartus vagedaber quem numerum vocamus. Quintus addabarim qui deuteronomium prenotatur. Hii sunt v. libri moysi quos proprie thorat. id est legem appellant. Secundum prophetarum ordinem faciunt et incipiunt a iesu filio naue. qui apud illos iosue bennum dicitur. Deinde subtexunt sophtim. id est iudicum librum et in eundem compingunt ruth. quia in diebus iudicum facta eius narratur historia. Tertius sequitur samuel quem nos regnorum primum et secundum dicimus. Quartus malachim. id est regum qui tertio et quarto volumine continetur. Meliusque est multo malachim. id est regum quam malachoth. id est regnorum dicere. Non enim multarum gentium regna describit. sed unius israhelitici populi qui tribubus xii. continetur. Quintus est ysaias. vi. ieremias. vii. est ezechiel. viii. liber xii. prophetarum. qui apud illos vocatur thareasra. Tertius ordo agiographa possidet. et primus liber incipit a iob. Secundus david quem quinque incisionibus et uno psalmorum volumine comprehendunt. Tertius est salomon tres libros habens proverbia que illi parabolas. id est masloth appellant. Quartus ecclesiasten. id est coelech. Quintus est canticum canticorum que titulo sirasirim prenotant. Sextus est daniel. Septimus dabreiamin. id est verba dierum. quod significantius cronicon totius divine historie possumus appellare qui liber apud nos paralipomenon primus et secundus inscribitur. Octavus esdras qui et ipse similiter apud grecos et latinos in duos libros divisus est. Nonus hester. Atque ita fiunt pariter veteris legis libri xxii. id est moysi v. et prophetarum viii. agiographorum ix. Quamquam nonnulli ruth et cinoth inter agiographa scriptitant et hos libros in suo putent numero supputandos. ac per hoc esse prisce legis libros xxiiii. quos sub numero xxiiii. seniorum apocalipsis iohannis inducit adorantes agnum et coronas suas prostratis vultibus offerentes stantibus coram iiii. animalibus oculatis retro et ante. id est in preteritum et in futurum respicientibus et indefessa voce clamantibus. Sanctus. sanctus. sanctus. dominus deus omnipotens qui erat et qui est et qui venturus est. Hic prologus scripturarum quasi galeatum principium omnibus libris quos de hebreo vertimus in latinum convenire potest ut scire valeamus quicquid extra hos est inter apocrypha esse ponendum. Igitur sapientia que vulgo salomonis inscribitur et ihesu filii syrach liber et iudith et tobias et pastor non sunt in canone. Machabeorum primum librum hebraicum repperi. Secundus grecus est quod ex ipsa frasi probari potest. Que cum ita se habeant obsecro te lector ne laborem meum reprehensionem estimes antiquorum. In templo dei offert unusquisque quod potest. Alii aurum et argentum et lapides preciosos. Alii bissum et purpuram et coccum offerunt et iacinctum. Nobiscum bene agitur si optulerimus pelles et caprarum pilos. Et tamen apostolus contemptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Unde et tota illa tabernaculi pulcritudo et per singulas species ecclesie presentis futureque distinctio pellibus tegitur et ciliciis. ardoremque solis et iniuriam ymbrium ea que viliora sunt prohibent. Lege ergo primum samuel et malachim meum. meum inquam meum. Quicquid enim crebrius vertendo et emendando sollicitius et didicimus et tenemus nostrum est. Et cum intellexeris quod antea nesciebas vel interpretem me estimato si gratus es vel parafrasten si ingratus. quamquam mihi omnino conscius non sim mutasse me quippiam de hebraica veritate. Certe si incredulus es lege grecos codices et latinos et confer cum his opusculis et ubicumque inter se videris discrepare interroga quemlibet hebreorum cui magis accommodare debeas fidem. et si nostra firmaverit puto quod eum non estimes coniectorem ut in eodem loco mecum similiter divinarit. Sed et vos famulas christi rogo que domini discumbentis preciosissimo fidei mirra ungitis caput que nequaquam salvatorem queritis in sepulcro quibus iam ad patrem christus ascendit ut contra latrantes canes qui adversum me rabido ore deseviunt et circueunt civitatem atque in eo se doctos arbitrantur si aliis detrahant orationum vestrarum clipeos opponatis. Ego sciens humilitatem meam illius semper sententie recordabor. Dixi custodiam vias meas ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam cum consisteret peccator adversum me. Obmutui et humiliatus sum et silui a bonis. Incipit liber regum primus.

Fuit vir unus de ramatha in sophim de monte effraim et nomen eius helchana filius ieroboam filii heliu filii thau filii suph eufrateus et habuit duas uxores. Nomen uni anna et nomen secunde phenenna. Fueruntque phenenne filii. anne autem non erant liberi. Et ascendebat vir ille de civitate sua statutis diebus ut adoraret et sacrificaret domino exercituum in sylo. Erant autem ibi duo filii hely ophni et phinees sacerdotes domini. Venit ergo dies et immolavit helchana. Deditque phenenne uxori sue et cunctis filiis eius et filiabus partes. Anne autem dedit partem unam tristis quia annam diligebat. Dominus autem concluserat vulvam

eius. Affligebat quoque eam emula eius et vehementer angebat in tantum ut exprobraret quod conclusisset dominus vulvam eius. Sicque faciebat per singulos annos cum redeunte tempore ascenderent ad domum domini et sic provocabat eam. Porro illa flebat et non capiebat cibum. Dixit ergo ei helchana vir suus. Anna cur fles et quare non comedis et quam ob rem affligitur cor tuum? Numquid non ego melior sum tibi quam decem filii? Surrexit autem anna postquam comedat in silo et biberat. Hely sacerdote sedente super sellam ante postes domus domini. Cum esset anna amaro animo, oravit dominum flens largiter et votum vovit dicens. Domine deus exercituum si respiciens videris afflictionem famule tue et recordatus mei fueris nec oblitus ancille tue. dederisque famule tue sexum virilem. dabo eum domino omnibus diebus vite eius et novacula non ascendet super caput eius. Factum est autem cum illa multiplicaret preces coram domino, ut hely observaret os eius. Porro anna loquebatur in corde suo. tantumque labia illius movebantur et vox penitus non audiebatur. Estimavit ergo eam hely temulentam. Dixitque ei. Usquequo ebria eris? Digere paulisper vinum quo mades. Respondens anna. Nequaquam inquit domine mi. Nam mulier infelix nimis ego sum. vinumque et omne quod inebriare potest non bibi. sed effudi animam meam in conspectu domini. Ne reputes ancillam tuam quasi unam de filiabus belial quia ex multitudine doloris et meroris mei locuta sum usque in presens. Tunc hely ait ei. Vade in pace et deus israel det tibi petitionem quam rogasti eum. Et illa dixit. Utinam inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in viam suam et comedit vultusque illius non sunt amplius in diversa mutati. Et surrexerunt mane et adoraverunt coram domino. reversique sunt et venerunt in domum suam ramatha. Cognovit autem helchana annam uxorem suam et recordatus est eius dominus. Et factum est post circulum dierum concepit anna et peperit filium. Vocavitque nomen eius samuel eo quod postulasset eum a domino. Ascendit autem vir eius helchana et omnis domus eius ut immolaret domino hostiam sollempnem et votum suum et anna non ascendit. Dixit enim viro suo. Non vadam donec ablactetur infans. et ducam eum et appareat ante conspectum domini et maneat ibi iugiter. Et ait ei helchana vir suus. Fac quod bonum tibi videtur. et mane donec ablactes eum. Precorque ut impleat dominus verbum tuum. Mansit ergo mulier et lactavit puerum suum donec amoveret eum a lacte. Et adduxit eum secum postquam ablactaverat in vitulis tribus et tribus modiis farine et amphora vini. Et adduxit eum ad domum domini in silo. Puer autem erat adhuc infantulus. Et immolaverunt vitulum et obtulerunt puerum hely. Et ait anna. Obsecro mi domine vivit anima tua domine. Ego sum mulier que steti coram te hic orans dominum. Pro puero isto oravi et dedit mihi dominus petitionem meam quam postulavi eum. Idcirco et ego commendavi eum domino cunctis diebus quibus fuerit accommodatus domino. Et adoraverunt ibi dominum. Et adoravit anna et ait. II

Exultavit cor meum in domino et exaltatum est cornu meum in deo meo. Dilatatum est os meum super inimicos meos quia letata sum in salutari tuo. Non est sanctus ut est dominus. Neque enim est alius extra te. Et non est fortis sicut deus noster. Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes. Recedant vetera de ore vestro: quia deus scientiarum dominus est et ipsi preparantur cogitationes. Arcus fortium superatus est: et infirmi accincti sunt robore. Repleti prius pro panibus se locaverunt et famelici saturati sunt. Donec sterilis peperit plurimos et que multos habebat filios infirmata est. Dominus mortificat et vivificat. deducit ad inferos et reducit. Dominus pauperem facit et ditat. humiliat et sublevat. Suscitat de pulvere egenum: et de stercore elevat pauperem ut sedeat cum principibus. et solium glorie teneat. Domini enim sunt cardines terre et posuit super eos orbem. Pedes sanctorum suorum servabit. et impii in tenebris conticescent quia non in fortitudine sua roborabitur vir. Dominum formidabunt adversarii eius et super ipsos in celis tonabit. Dominus iudicabit fines terre et dabit imperium regi suo et sublimabit cornu christi sui. Et abiit helchana in ramatha in domum suam. Puer autem erat minister in conspectu domini ante faciem hely sacerdotis. Porro filii hely. filii belial nescientes dominum neque officium sacerdotum ad populum. Sed quicumque immolasset victimam veniebat puer sacerdotis dum coquerentur carnes et habebat fuscinulam tridentem in manu sua. et mittebat eam in lebetem vel in caldariam aut in ollam sive in cacabum. et omne quod levabat fuscinula tollebat sacerdos sibi. Sic faciebant universo israheli venientium in silo. Etiam antequam adolerent adipem veniebat puer sacerdotis et dicebat immolanti. Da mihi carnem ut coquam sacerdoti. Non enim accipiam a te carnem coctam sed crudam. Dicebatque illi immolans. Incendatur primum iuxta morem hodie adeps et tolle tibi quantumcumque desiderat anima tua. Qui respondens aiebat ei. Nequaquam. Nunc enim dabis alioquin tollam vi. Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram domino. quia detrahebant homines a sacrificio dei. Samuel autem ministrabat ante faciem domini. puer accinctus ephot lineo. Et tunicam parvam faciebat ei mater sua quam afferebat statutis diebus. ascendens cum viro suo ut immolaret hostiam sollempnem et votum suum. Et benedixit hely helchane et uxori eius. Dixitque ei. Reddatque tibi dominus semen de muliere hac. pro feneore quod commodasti domino. Et abierunt in locum suum. Visitavit ergo dominus annam et concepit et peperit tres filios et duas filias. Et magnificatus est puer samuel apud dominum. Hely autem erat senex valde. Et audivit omnia que faciebant filii sui universo israheli. et quomodo dormiebant cum mulieribus que observabant ad hostium tabernaculi. et dixit eis. Quare facitis res huiuscemodi quas ego audio. res pessimas ab omni populo? Nolite filii mei. Non est enim bona fama quam ego audio. ut transgredi faciatis populum domini. Si peccaverit vir in virum placari ei potest deus. Si autem in dominum peccaverit vir quis orabit pro eo? Et non audierunt vocem patris sui quia voluit dominus occidere eos. Puer autem samuel proficiebat atque crescebat.

et placebat tam deo quam hominibus. Venit autem vir
dei ad hely et ait ad eum. Hec dicit dominus. Numquid non aperte
revelatus sum domui patris tui. cum esset in egypto
in domo pharaonis. et elegi eum ex omnibus tribubus israhel
mihi in sacerdotem ut ascenderet ad altare meum et
adoleret michi incensum et portaret coram me ephot
et dedi domui patris tui omnia de sacrificiis filiorum israhel.
Quare calce abiecistis victimam meam et munera mea
que precepi ut offerentur in templo. et magis honora-
sti filios tuos quam me. ut comederetis primitias
omnium sacrificiorum israhel populi mei. Propterea ait dominus
deus israhel. Loquens locutus sum ut domus tua et domus
patris tui ministraret in conspectu meo usque in sempi-
ternum. Nunc autem dicit dominus. Absit hoc a me. Sed quicumque
honorificaverit me glorificabo eum. Qui autem contempnunt
me. erunt ignobiles. Ecce dies veniunt et pre-
cidam brachium tuum et brachium domus patris tui
ut non sit senex in domo tua. et videbis emu-
lum tuum in templo in universis prosperis israhel. et non erit
senex in domo tua omnibus diebus. Verumptamen non aufe-
ram penitus virum ex te ab altari meo. Sed ut defi-
ciant oculi tui et tabescat anima tua. et pars magna do-
mus tue morietur. cum ad virilem etatem venerit.
Hoc autem erit tibi signum quod venturum est duobus filiis tuis
ophni et phinees. In die uno morientur ambo.
Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem qui iuxta cor meum et
animam meam faciet. Et edificabo ei domum fide-
lem et ambulabit coram christo meo cunctis diebus.
Futurum est autem ut quicumque remanserit in domo
tua veniat ut oretur pro eo et offerat nummum
argenteum et tortam panis. dicatque. Dimitte me
obsecro ad unam partem sacerdotalem ut comedam buccel-
Puer autem samuel mini- III lam panis.
strabat domino coram hely et sermo domini erat
preciosus. In diebus illis non erat visio manifesta. Fac-
tum est ergo in die quadam hely iacebat in loco suo
et oculi eius caligaverant. et non poterat videre lucernam
dei antequam extingueretur. Samuel autem dormiebat
in templo domini ubi erat archa dei. Et vocavit dominus sa-
muel. Qui respondens ait. Ecce ego. Et cucurrit ad hely.
Et dixit ad eum. Ecce ego. vocasti enim me. Qui
dixit. Non vocavi te. Revertere et dormi. Et abiit et
dormivit. Et adiecit dominus rursum vocare samuel.
Consurgensque samuel. abiit ad hely. Et dixit.
Ecce ego quia vocasti me. Qui respondit. Non vocavi te
fili mi. revertere et dormi. Porro samuel necdum
sciebat dominum neque revelatus fuerat ei sermo domini.
Et adiecit dominus et vocavit adhuc samuel tercio.
Qui consurgens abiit ad hely et ait. Ecce ego.
quia vocasti me. Intellexit ergo hely quia dominus voca-
ret puerum. et ait ad samuel. Vade et dormi.
et si deinceps vocaverit te dices. Loquere domine. quia
audit servus tuus. Abiit ergo samuel et dor-
mivit in loco suo. Et venit dominus et stetit et vo-
cavit. sicut vocaverat secundo. Samuel samuel.
Et ait samuel. Loquere domine. quia audit servus tuus.

Et dixit dominus ad samuel. Ecce ego facio verbum in israhel
quod quicumque audierit tinnient ambe aures
eius. In die illo suscitabo adversum hely. omnia que locu-
tus sum super domum eius. Incipiam et complebo. Predixi
enim ei quod iudicaturus essem domum eius in eternum
propter iniquitatem eo quod noverat indigne agere filios
suos et non corripuerit eos. Ideo iuravi domui he-
ly quod non expietur iniquitas domus eius victimis et mu-
neribus usque in eternum. Dormivit autem samuel
usque mane. aperuitque ostia domus domini. et samuel ti-
mebat indicare visionem hely. Vocavit ergo hely
samuelem et dixit. Samuel fili mi. Qui respondens ait. Pre-
sto sum. Et interrogavit eum. Quis est sermo quem locutus
est ad te. Oro te ne celaveris me. Hec faciat tibi deus et hec addat
si absconderis a me sermonem ex omnibus verbis que dicta
sunt tibi. Indicavit itaque ei samuel universos ser-
mones et non abscondit ab eo. Et ille respondit. Dominus est.
quod bonum est in oculis suis faciat. Crevit autem samuel et dominus
erat cum eo et non cecidit ex omnibus verbis eius in terram.
Et cognovit universus israhel a dan usque bersabee
quod fidelis samuel propheta esset domini. Et addidit dominus ut ap-
pareret in sylo. quoniam revelatus fuerat dominus samueli in
sylo iuxta verbum domini. Et venit sermo samuelis universo
Et factum est in diebus illis. IIII israheli.
convenerunt philistiim in pugnam. Egressus
est namque israhel obviam philistiim in prelium et castra-
metatus est iuxta lapidem adiutorii. Porro philistiim ve-
nerunt in aphec. et instruxerunt aciem contra israhel. Inito
autem certamine terga vertit israhel philisteis. et cesa sunt in
illo certamine passim per agros quasi quattuor milia viro-
rum. Et reversus est populus ad castra. Dixeruntque maiores na-
tu de israhel. Quare percussit nos dominus hodie coram
philistiim. Afferamus ad nos de sylo archam federis
domini et veniat in medio nostri ut salvet nos de ma-
nu inimicorum nostrorum. Misit ergo populus in sylo et tu-
lerunt inde archam federis domini exercituum seden-
tis super cherubin. Erantque duo filii hely cum ar-
cha federis domini ophni et phinees. Cumque venisset
archa federis domini in castra vociferatus est omnis israhel
clamore grandi et personuit terra. Et audierunt phi-
listiim vocem clamoris dixeruntque. Que nam est hec
vox clamoris magni in castris hebreorum. Et cogno-
verunt quod archa federis domini venisset in castra. Ti-
mueruntque philistiim dicentes. Venit deus in castra.
et ingemuerunt dicentes. Ve nobis. Non enim fuit
tanta exultatio heri et nudiustercius. Ve nobis. Quis
nos salvabit de manu deorum sublimium istorum. Hii
sunt dii qui percusserunt egyptum omni plaga in
deserto. Confortamini et estote viri philistiim
ne serviatis hebreis. sicut illi servierunt nobis. Confor-
tamini et bellate. Pugnaverunt ergo philistiim
et cesus est israhel. et fugit unusquisque in taberna-
culum suum. Et facta est plaga magna nimis. Et ce-
ciderunt de israhel .xxx. milia peditum. Et archa
dei capta est. Duo quoque filii hely mortui sunt
ophni et phinees. Currens autem vir de beniamin

num ex acie venit in Silo in die illa scissa veste et consper-
sus pulvere caput. Cumque ille venisset, Heli sedebat su-
per sellam contra viam spectans. Erat enim cor eius pavens
pro archa Domini. Vir autem ille postquam ingressus est, nuntia-
vit urbi, et ululavit omnis civitas. Et audivit He-
li sonitum clamoris, dixitque: Quis est hic sonitus tumul-
tus huius? At ille festinavit et venit, et nuntiavit
Heli. Heli autem erat nonaginta et octo annorum, et
oculi eius caligaverant, et videre non poterat. Et dixit ad
Heli: Ego sum qui veni de proelio, et ego qui de acie fugi
hodie. Cui ille ait: Quid actum est, fili mi? Respondens autem
ille qui nuntiabat: Fugit, inquit, Israel coram Phili-
sthim, et ruina magna facta est in populo. Insuper et duo
filii tui mortui sunt, Ophni et Phinees, et archa
Dei capta est. Cumque ille nominasset archam Dei, cecidit
de sella retrorsum iuxta ostium, et fractis cervicibus mor-
tuus est. Senex enim erat vir et grandaevus; et ipse
iudicavit Israel .xl. annis. Nurus autem eius uxor Phinees
praegnans erat vicinaque partui. Et audito nuntio
quod capta esset archa Dei et mortuus esset socer suus et vir suus, in-
curvavit se et peperit. Irruerant enim in eam dolores subiti.
In ipso autem momento mortis eius dixerunt ei quae stabant circa eam:
Ne timeas, quia filium peperisti. Quae non respondit eis neque animad-
vertit. Et vocavit puerum Hichaboth dicens: Translata
est gloria de Israel, quia capta est archa Dei, et pro socero suo
et pro viro suo; et ait: Translata est gloria de Israel, eo quod cap-
Philisthiim autem tulerunt **V.** ta esset archa Dei.
archam Dei et asportaverunt eam a lapide Adiu-
torii in Azotum. Tuleruntque Philisthiim archam Dei
et intulerunt eam in templum Dagon et statuerunt eam iuxta Dagon.
Cumque surrexissent diluculo Azotii altera die, ecce Dagon
pronus iacebat in terra ante archam Domini. Et tulerunt Dagon
et restituerunt eum in locum suum. Rursumque mane die
altero consurgentes invenerunt Dagon iacentem super
faciem suam in terra coram archa Domini. Caput autem Dagon et duae
palmae manuum eius abscisae erant super limen. Por-
ro Dagon truncus solus remanserat in loco suo. Propter
hanc causam non calcant sacerdotes Dagon et omnes qui ingre-
diuntur templum eius super limen Dagon in Azoto usque
in hodiernum diem. Aggravata est autem manus Domini super
Azotios, et demolitus est eos. Et percussit in secretiori
parte natium Azotum et fines eius. Et ebullierunt villae
et agri in medio regionis illius, et nati sunt mures, et
facta est confusio mortis magna in civitate. Videntes
autem viri Azotii huiuscemodi plagam dixerunt: Non ma-
neat archa Dei Israel apud nos, quoniam dura est manus
eius super nos et super Dagon deum nostrum. Et mittentes
congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum ad se et
dixerunt: Quid faciemus de archa Dei Israel? Responderuntque
Gethei: Circumducatur archa Dei Israel. Illis autem circumducentibus
eam fiebat manus Domini per singulas civitates
interfectionis magnae nimis; et percutiebat viros u-
niuscuiusque urbis a parvo usque ad maiorem. Et computru-
erant prominentes extales eorum. Inieruntque Ge-
thei consilium et fecerunt sibi sedes pelliceas. Miserunt
ergo archam Domini in Accaron. Cumque venisset archa
Domini in Accaron, exclamaverunt Accaronitae dicen-
tes: Adduxerunt ad nos archam Dei Israel ut interfi-
ciat nos et populum nostrum. Miserunt itaque et congregave-
runt omnes satrapas Philisthinorum, qui dixerunt: Di-
mittite archam Dei Israel et revertatur in locum suum, et non
interficiat nos cum populo nostro. Fiebat enim pavor
mortis in singulis urbibus, et gravissima valde
erat manus Domini. Viri quoque qui mortui non fuerant per-
cutiebantur in secretiori parte natium, et ascendebat
ululatus uniuscuiusque civitatis in caelum. **VI**
Fuit ergo archa Domini in regione Philisthinorum septem
mensibus. Et post hoc vocaverunt Philisthiim sacerdotes
et divinos dicentes: Quid faciemus de archa Dei?
Indicate nobis quomodo remittamus eam in locum suum.
Qui dixerunt: Si remittitis archam Dei Israel, nolite di-
mittere eam vacuam, sed quod debetis reddite ei pro peccato,
et tunc curabimini, et scietis quare non recedat a vobis
manus eius. Qui dixerunt: Quid est quod pro delicto reddere
debeamus ei? Responderuntque: Iuxta numerum provinciarum
Philisthinorum quinque anos aureos facietis et quinque mures
aureos, quia plaga una fuit omnibus vobis
et satrapis vestris. Facietisque similitudines anorum
vestrorum et similitudines murium qui demoliti sunt terram,
et dabitis Deo Israel gloriam, si forte relevet manum
suam a vobis et a diis vestris et a terra vestra. Quare aggra-
vatis corda vestra sicut aggravavit Aegyptus et Pharao
cor suum? Nonne postquam percussus est, tunc dimisit eos et
abierunt? Nunc ergo arripite et facite plaustrum no-
vum unum, et duas vaccas fetas quibus non est impositum
iugum iungite in plaustro, et recludite vitulos earum
domi. Tolletisque archam Domini et ponetis in plaustro,
et vasa aurea quae exsolvistis ei pro delicto ponetis
in capsella ad latus eius, et dimittite eam ut vadat. Et
aspicietis: et siquidem per viam finium suorum ascenderit contra
Bethsames, ipse fecit nobis hoc malum grande; si
autem minime, sciemus quia nequaquam manus eius tetigit
nos, sed casu accidit. Fecerunt ergo illi hoc modo, et tollentes
duas vaccas quae lactabant vitulos iunxerunt ad
plaustrum, vitulosque earum concluserunt domi. Et posu- domi
erunt archam Dei super plaustrum et capsellam quae habe-
bat mures aureos et similitudinem anorum. Ibant
autem in directum vaccae per viam quae ducit Bethsames,
et itinere uno gradiebantur, pergentes et mugientes,
et non declinabant neque ad dexteram neque ad sinistram.
Sed et satrapae Philisthinorum sequebantur usque ad ter-
minos Bethsames. Porro Bethsamitae metebant
triticum in valle. Et elevantes oculos viderunt ar-
cham et gavisi sunt cum vidissent. Et plaustrum
venit in agrum Iosue Bethsamitae et stetit ibi. Erat
autem ibi lapis magnus, et conciderunt ligna plau-
stri, vaccasque imposuerunt super ea holocaustum Domino.
Levitae autem deposuerunt archam Dei et capsellam quae
erat iuxta eam in qua erant vasa aurea, et posuerunt
super lapidem grandem. Viri autem Bethsamitae obtule-
runt holocausta et immolaverunt victimas in die
illo Domino. Et quinque satrapae Philisthinorum viderunt et

reuersi sunt in acharon in die illa. Hii sunt autem
ani aurei quos reddiderunt philistiim domino pro delic-
to. Azotus unum. Gaza unum. Aschalon unum. Geth
unum. Acharon unum. Et mures aureos secundum nu-
merum urbium philistiim .v. provinciarum ab urbe
murata usque ad villam que erat absque muro. et usque
ad abel magnum. super quem posuerunt archam domini
que erat usque in die illo. in agro iosue bethsamitis.
Percussit autem de viris bethsamitibus eo quod vidis-
sent archam domini. et percussit de populo .lxx. viros et quinqua-
ginta milia plebis. Luxitque populus eo quod percussisset
dominus plebem plaga magna. et dixerunt viri bethsami-
tes. Quis poterit stare in conspectu domini dei sancti huius? et ad
quem ascendet a nobis? Miseruntque nuntios ad ha-
bitatores cariathiarim dicentes. Reduxerunt phi-
listiim archam domini. descendite et reducite eam ad vos.

VII

Venerunt ergo viri cariathiarim et
reduxerunt archam domini. et intulerunt eam in domum
aminadab in gabaa. Eleazarum autem filium eius sanctificave-
runt ut custodiret archam domini. Et factum est ex qua die man-
sit archa domini in cariathiarim multiplicati sunt dies. erat
quippe iam annus .xx. et requievit omnis domus israel post
dominum. Ait autem samuel ad universam domum israel dicens.
Si in toto corde vestro revertimini ad dominum. auferte
deos alienos de medio vestrum baalim et astaroth. et
preparate corda vestra domino et servite illi soli. et eruet
vos de manu philistinorum. Abstulerunt ergo filii
israel baalim et astaroth et servierunt domino soli. Dixit
autem samuel. Congregate universum israel in masphath
ut orem pro vobis ad dominum. Et convenerunt in masphath.
hauseruntque aquam et effuderunt in conspectu domini. et
ieiunaverunt in die illa et dixerunt. Peccavimus
domino. Iudicavitque samuel filios israel in masphath.
Et audierunt philistiim quod congregati essent filii
israel in masphath. et ascenderunt satrape philisti-
norum ad israel. Quod cum audissent filii israel timue-
runt a facie philistinorum. Tulit autem samuel ag-
num lactentem unum. et obtulit illum holocaustum
integrum domino. et clamavit samuel ad dominum pro israel.
et exaudivit eum dominus. Factum est autem cum samuel offer-
ret holocaustum philisteos inire prelium contra israel. Intonu-
it autem dominus fragore magno in die illa super philis-
tiim et exterruit eos et cesi sunt a facie israel. Egressi-
que filii israel de masphath persecuti sunt philisteos
et percusserunt eos usque ad locum qui erat subter betha-
char. Tulit autem samuel lapidem unum et posuit
eum inter masphath et inter sen. et vocavit nomen
illius lapis adiutorii. Dixitque huc usque auxiliatus
est nobis dominus. Et humiliati sunt philistiim nec apposu-
erunt ultra ut venirent in terminos israel. Facta est
itaque manus domini super philisteos cunctis diebus
samuelis. et reddite sunt urbes quas tulerant
philistiim ab israel israeli ab acharon usque geth
et terminos suos liberavitque israel de manu philis-
tinorum. Eratque pax inter israel et amorreum. Iudica-
bat quoque samuel israel cunctis diebus vite sue
ibat per singulos annos circuiens bethel et galgala
et masphath. et iudicabat israel in supradictis locis. Re-
vertebaturque in ramatha. Ibi enim erat domus eius et
ibi iudicabat israel. Edificavit etiam ibi altare domino.

VIII

Factum est autem cum senuisset samuel
posuit filios suos iudices israel. Fuitque nomen
filii eius primogeniti ioel. et nomen secundi abia iudicum
in bersabee. et non ambulaverunt filii illius in viis eius. Sed
declinaverunt post avaritiam. acceperuntque munera et perver-
terunt iudicium. Congregati ergo universi maiores
natu israel. venerunt ad samuel in ramatha. Dixe-
runtque ei. Ecce tu senuisti et filii tui non ambulant
in viis tuis. Constitue nobis regem ut iudicet nos
sicut universe habent nationes. Displicuitque sermo in ocu-
lis samuelis. eo quod dixissent: da nobis regem ut iudicet
nos. Et oravit samuel ad dominum. Dixit autem dominus ad sa-
muelem. Audi vocem populi in omnibus que loquuntur tibi. Non e-
nim te abiecerunt sed me. ne regnem super eos. Iuxta omnia
opera sua que fecerunt a die qua eduxi eos de egypto
usque ad diem hanc. Sicut dereliquerunt me et servie-
runt diis alienis sic faciunt etiam tibi. Nunc ergo audi vocem
eorum. Verumptamen contestare eos et predic eis ius regis
qui regnaturus est super eos. Dixit itaque samuel omnia
verba domini ad populum qui petierat a se regem et ait. Hoc erit
ius regis qui imperaturus est vobis. Filios vestros tol-
let et ponet in curribus suis facietque sibi equites
et precursores quadrigarum suarum et constituet sibi tri-
bunos et centuriones et aratores agrorum suorum et
messores segetum et fabros armorum et curruum suorum.
Filias quoque vestras faciet sibi unguentarias et focarias
et panificas. Agros quoque vestros et vineas et oliveta op-
tima tollet et dabit servis suis. Sed et segetes vestras
et vinearum reditus addecimabit ut det eunuchis
et famulis suis. Sed et segetes vestras et vinearum. Servos
quoque et ancillas et iuvenes optimos et asinos
tollet et ponet in opere suo. Greges quoque vestros addeci-
mabit. vosque eritis ei servi. Et clamabitis in die illa
a facie regis vestri quem elegistis vobis. et non exaudiet
vos dominus in die illa quia petistis vobis regem. Nolu-
it autem populus audire vocem samuelis. Sed dixerunt. Non-
quaquam. Rex enim erit super nos. et erimus nos quoque sicut
omnes gentes. et iudicabit nos rex noster et egredietur ante nos
et pugnabit bella nostra pro nobis. Et audivit samuel omnia
verba populi. et locutus est in auribus domini. Dixit autem dominus
ad samuelem. Audi vocem eorum et constitue super eos re-
gem. Et ait samuel ad viros israel. Vadat unusquisque

IX

Et erat vir de beniamin — in civitatem suam.
nomine cis. filius abiel filii seor. filii bechor-
ath. filii aphia. filii viri gemini. fortis robore.
Et erat ei filius vocabulo saul electus et bonus. et
non erat vir de filiis israel melior illo. Ab humero
et sursum eminebat super omnem populum. Perierant
autem asine cis patris saul. et dixit cis ad saul filium suum.
Tolle tecum unum de pueris et consurgens vade et quere
asinas. Qui cum transissent per montem effraim et per terram sa-
lisa et non invenissent. transierunt et per terram salim et non erant

per terram Iemini et minime reppererunt. Cum autem venissent in terram Suph, et non invenissent, dixit Saul ad puerum suum qui erat cum eo: Veni et revertamur, ne forte dimiserit pater meus asinas, et sollicitus sit pro nobis. Qui ait ei: Ecce vir Dei est in civitate hac, vir nobilis: omne quod loquitur, absque ambiguitate venit. Nunc ergo eamus illuc, si forte indicet nobis de via nostra, propter quam venimus. Dixitque Saul ad puerum suum: Ecce ibimus: quid feremus ad virum Dei? Panis defecit in sitarciis nostris: et sportulam non habemus ut demus homini Dei, nec quidquam aliud. Rursum puer respondit Sauli, et ait: Ecce inventa est in manu mea quarta pars stateris argenti, demus homini Dei, ut indicet nobis viam nostram. Olim in Israel sic loquebatur unusquisque vadens consulere Deum: Venite et eamus ad videntem. Qui enim propheta dicitur hodie, vocabatur olim videns. Et dixit Saul ad puerum suum: Optimus sermo tuus: veni, eamus. Et ierunt in civitatem in qua erat vir Dei. Cumque ascenderent clivum civitatis, invenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam, et dixerunt eis: Num hic est videns? Quae respondentes dixerunt illis: Hic est: ecce ante te, festina nunc: hodie enim venit in civitatem, quia sacrificium est hodie populi in excelso. Ingredientes urbem statim invenietis eum antequam ascendat in excelsum ad vescendum: neque enim comesurus est populus donec ille veniat: quia ille benedicit hostiae, et deinceps comedunt qui vocati sunt. Nunc ergo conscendite, quia hodie reperietis eum. Et ascenderunt in civitatem. Cumque illi ambularent in medio urbis, apparuit Samuel egrediens obviam eis, ut ascenderet in excelsum. Dominus autem revelaverat auriculam Samuelis ante unam diem quam veniret Saul, dicens: Hac ipsa hora quae nunc est, cras mittam virum ad te de terra Beniamin, et unges eum ducem super populum meum Israel: et salvabit populum meum de manu Philisthinorum: quia respexi populum meum: venit enim clamor eorum ad me. Cumque aspexisset Samuel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce vir quem dixeram tibi, iste dominabitur populo meo. Accessit autem Saul ad Samuelem in medio portae, et ait: Indica, oro, mihi ubi est domus videntis. Et respondit Samuel Sauli, dicens: Ego sum videns: ascende ante me in excelsum ut comedatis mecum hodie, et dimittam te mane: et omnia quae sunt in corde tuo indicabo tibi. Et de asinis quas nudius tertius perdidisti, ne sollicitus sis, quia inventae sunt. Et cuius erunt optima quaeque Israel? nonne tibi et omni domui patris tui? Respondens autem Saul, ait: Numquid non filius Iemini ego sum de minima tribu Israel, et cognatio mea novissima inter omnes familias de tribu Beniamin? Quare ergo locutus es mihi sermonem istum? Assumens itaque Samuel Saulem et puerum eius, introduxit eos in triclinium, et dedit eis locum in capite eorum qui fuerant invitati: erant enim quasi triginta viri. Dixitque Samuel coquo: Da partem quam dedi tibi, et praecepi ut reponeres seorsum apud te. Levavit autem coquus armum, et posuit ante Saul. Dixitque Samuel: Ecce quod remansit, pone ante te, et comede: quia de industria servatum est tibi quando populum vocavi. Et comedit Saul cum Samuele in illa die. Et descenderunt de excelso in oppidum, et locutus est cum Saule in solario. Stravitque Saul in solario, et dormivit. Cumque mane surrexissent, et iam dilucesceret, vocavit Samuel Saulem in solarium, dicens: Surge, ut dimittam te. Et surrexit Saul: egressique sunt ambo, ipse videlicet, et Samuel. Cumque descenderent in extrema parte civitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero ut antecedat nos, et transeat: tu autem subsiste paulisper, ut indicem tibi verbum Domini.

X

Tulit autem Samuel lenticulam olei, et effudit super caput eius, et deosculatus est eum, et ait: Ecce unxit te Dominus super hereditatem suam in principem, et liberabis populum suum de manibus inimicorum eius, qui in circuitu eius sunt. Et hoc tibi signum quia unxit te Deus in principem. Cum abieris hodie a me, invenies duos viros iuxta sepulcrum Rachel in finibus Beniamin in meridie, dicentque tibi: Inventae sunt asinae ad quas ieras perquirendas: et intermissis pater tuus asinis, sollicitus est pro vobis, et dicit: Quid faciam de filio meo? Cumque abieris inde, et ultra transieris, et veneris ad quercum Thabor, invenient te ibi tres viri ascendentes ad Deum in Bethel, unus portans tres hedos, et alius portans tres tortas panis, et alius portans lagenam vini. Cumque te salutaverint, dabunt tibi duos panes, et accipies de manu eorum. Post haec venies in collem Dei, ubi est statio Philisthinorum: et cum ingressus fueris ibi urbem, obvium habebis gregem prophetarum descendentium de excelso, et ante eos psalterium, et tympanum, et tibiam, et citharam, ipsosque prophetantes. Et insiliet in te spiritus Domini, et prophetabis cum eis, et mutaberis in virum alium. Quando ergo evenerint signa haec omnia tibi, fac quaecumque invenerit manus tua, quia Dominus tecum est. Et descendes ante me in Galgala. Ego quippe descendam ad te, ut offeras oblationem, et immoles victimas pacificas: septem diebus expectabis, donec veniam ad te, et ostendam tibi quid facias. Itaque cum avertisset humerum suum ut abiret a Samuele, immutavit ei Deus cor aliud, et venerunt omnia signa haec in die illa. Veneruntque ad praedictum collem, et ecce cuneus prophetarum obvius ei: et insilivit super eum spiritus Domini, et prophetavit in medio eorum. Videntes autem omnes qui noverant eum heri et nudiustertius, quod esset cum prophetis, et prophetaret, dixerunt ad invicem: Quaenam res accidit filio Cis? num et Saul inter prophetas? Responditque alius ad alterum, dicens: Et quis pater eorum? Propterea versum est in proverbium: Num et Saul inter prophetas? Cessavit autem prophetare, et venit ad excelsum. Dixit autem patruus Saul ad eum, et ad puerum eius: Quo abistis? Qui responderunt: Quaerere asinas: quas cum non reperissemus, venimus ad Samuelem. Dixitque ei patruus suus: Indica mihi quid dixerit tibi Samuel. Et ait Saul ad patruum suum: Indicavit nobis quia inventae essent asinae. De sermone autem regni non indicavit ei quem locutus fuerat Samuel. Et convocavit Samuel populum ad Dominum in Maspha: et ait ad filios Israel: Ego eduxi Israel de Aegypto, et erui vos de manu Aegyptiorum, et de manu omnium regum qui affligebant vos. Vos autem hodie proiecistis Deum vestrum qui solus salvavit vos de

uniuersis malis et tribulationibus uestris. et dixistis. Nequaquam
sed regem constitue super nos. Nunc ergo state coram domino
per tribus uestras et per familias. Et applicuit samuel omnes
tribus israel. et cecidit sors super tribum beniamin. Et appli
cuit tribum beniamin et cognationes eius. et cecidit
super cognationem metri. et peruenit usque ad saul filium
cis. Quesierunt ergo eum et non est inuentus. Et consule
runt post hec dominum. utrumnam uenturus esset illuc.
Responditque dominus. Ecce absconditus est domi. Cucurrerunt itaque
et tulerunt eum inde. Stetitque in medio populi. et altior
fuit uniuerso populo ab humero et sursum. Et ait sa
muel ad omnem populum. Certe uidetis quem elegit dominus
quia non sit similis illi in omni populo. Et clamauit cunctus
populus et ait. Viuat rex. Locutus est autem samuel ad po
pulum legem regni et scripsit in libro et reposuit co
ram domino. Et dimisit samuel omnem populum singulos
in domum suam. in gabaath. et abiit cum eo pars
exercitus quorum tetigerat deus corda. Filii uero belial
dixerunt. Num saluare nos poterit iste? Et despexerunt
eum et non attulerunt ei munera. Ille uero dissimulabat
se audire.

XI

Et factum est quasi post mensem. ascendit naas amo
nites et pugnare cepit aduersus iabes galaad.
Dixeruntque omnes uiri iabes ad naas. Habeto nos foede
ratos et seruiemus tibi. Et respondit ad eos naas amonites.
In hoc feriam uobiscum foedus ut eruam omnium uestrum
oculos dextros. ponamque uos obprobrium in uniuerso
israel. Et dixerunt ad eum seniores iabes. Concede
nobis .vii. dies ut mittamus nuntios ad uniuer
sos terminos israel. et si non fuerit qui defendat nos
egrediemur ad te. Venerunt ergo in gabaath nun
tii saul. et locuti sunt uerba hec audiente populo. Et leua
uit omnis populus uocem suam et fleuit. Et ecce
saul ueniebat sequens boues de agro. et ait.
Quid habet populus quod plorat? Et narrauerunt
ei uerba uirorum iabes. Et insiliuit spiritus domini in saul
cum audisset uerba hec. et iratus est furor eius nimis.
Et assumens utrumque bouem concidit in fru
sta misitque in omnes terminos israel per manum
nuntiorum dicens. Quicumque non exierit et secutus fu
erit saul et samuel sic fiet bobus eius. Inuasit
ergo timor domini populum et egressi sunt quasi uir unus. Et recen
suit eos in bezech. Fueruntque filiorum israel .ccc.
milia. uirorum autem iuda .xxx. milia. Et dixerunt nuntiis
qui uenerant. Sic dicetis uiris qui sunt in iabes
galaad. Cras erit uobis salus cum incaluerit sol.
Venerunt ergo nuntii et nuntiauerunt uiris iabes. Qui
letati sunt et dixerunt. Mane exibimus ad uos et facietis
nobis omne quod placuerit uobis. Et factum est cum uenisset
dies crastinus constituit saul populum in tres partes.
et ingressus est media castra in uigilia matuti
na. et percussit amon usque dum incalesceret dies.
Reliqui autem dispersi sunt ita ut non relinquerentur in eis
duo pariter. Et ait populus ad samuelem. Quis est iste
qui dixit. Saul non regnabit super nos? Date ui
ros et interficiemus eos. Et ait saul. Non occidetur
quisquam in die hac. quia hodie fecit dominus salutem in israel.
Dixit autem samuel ad populum. Venite et eamus in gal
gala. et innouemus ibi regnum. Et perrexit omnis populus
in galgala. et fecerunt ibi regem saul coram domino in galga
la. et immolauerunt ibi uictimas coram domino pacificas. Et
letatus est ibi saul et cuncti uiri israel nimis.

XII

Dixit autem samuel ad uniuersum israel. Ecce audiui
uocem uestram iuxta omnia que locuti estis ad me et consti
tui super uos regem. et nunc rex graditur ante uos. Ego autem
senui et incanui. Porro filii mei uobiscum sunt. Itaque
conuersatus coram uobis ab adolescentia mea usque ad diem
hanc. Ecce presto sum. Loquimini de me coram domino et
coram christo eius. utrum bouem cuiusquam tulerim. aut asi
num. si quempiam calumpniatus sum. si oppressi aliquem. si
de manu cuiusquam munus accepi et contempnam illud
hodie restituamque uobis. Et dixerunt. Non es calump
niatus nos neque oppressisti neque tulisti de manu alicuius
quippiam. Dixitque ad eos. Testis est dominus aduersum
uos et testis christus eius in die hac quia non inueneritis in
manu mea quippiam. Et dixerunt. Testis. Et ait samu
el ad populum. Dominus qui fecit moysen et aaron et edu
xit patres nostros de terra egypti. adest. Nunc ergo state ut
iudicio contendam aduersum uos coram domino de omnibus mi
sericordiis domini quas fecit uobiscum et cum patribus uestris. Quo
modo ingressus est iacob in egyptum. Et clamauerunt
patres uestri ad dominum. et misit dominus moysen et aaron et
eduxit patres uestros ex egypto et collocauit eos in
loco hoc. Qui obliti sunt domini dei sui et tradidit eos
in manu sisare magistri militie asor. et in manu
philistinorum. et in manu regis moab et pugnaue
runt aduersum eos. Postea autem clamauerunt ad dominum
et dixerunt. Peccauimus quia dereliquimus dominum et
seruiuimus baalym et astaroth. Nunc ergo erue
nos de manu inimicorum nostrorum et seruiemus tibi. Et
misit dominus ierobaal. et bedal. et barach. et iepte et sa
muel. et eruit uos de manu inimicorum uestrorum per
circuitum. et habitastis confidenter. Videntes autem quod naas
rex filiorum amon uenisset aduersum uos. dixistis mihi. Nequaquam
sed rex imperabit nobis. cum dominus deus uester regnaret in uobis.
Nunc ergo presto est rex uester quem elegistis et petistis. Ecce dedit
dominus uobis regem. Si timueritis dominum et seruieritis ei et
audieritis uocem eius. et non exasperaueritis os domini eritis
et uos et rex qui imperat uobis. sequentes dominum deum uestrum.
Si autem non audieritis uocem domini. sed exasperaueritis ser
mones eius. erit manus domini super uos et super patres uestros.
Sed et nunc state et uidete rem istam grandem quam
facturus est dominus in conspectu uestro. Numquid non messis
tritici est hodie? Inuocabo dominum et dabit uoces et plu
uias. et scietis et uidebitis quia grande malum feceritis
uobis in conspectu domini petentes super uos
regem. Et clamauit samuel ad dominum. et dedit dominus
uoces et pluuias in die illa. Et timuit omnis po
pulus nimis dominum et samuelem. et dixit uniuersus
populus ad samuelem. Ora pro seruis tuis ad dominum
deum tuum ut non moriamur. Addidimus enim uniuer
sis peccatis nostris malum ut peteremus nobis regem.

Dixit autem Samuel ad populum. Nolite timere. Vos
fecistis universum malum hoc. Verumptamen nolite re-
cedere a tergo domini, sed servite domino in omni corde vestro. Et
nolite declinare post vana que non proderunt vobis neque eru-
ent vos quia vana sunt. Et non derelinquet dominus populum suum
propter nomen suum magnum. quia iuravit dominus facere vos
sibi populum. Absit autem hoc peccatum a me in domino ut
cessem orare pro vobis. Et docebo vos viam rectam
et bonam. Igitur timete dominum et servite ei in
veritate et ex toto corde vestro. Vidistis enim magni-
fica que in vobis gesserit dominus. Quod si perseveraveritis in
malitia et vos et rex vester pariter peribitis. XIII

Filius unius anni erat Saul cum regnare cepis-
set. Duobus autem annis regnavit super Israel.
Et elegit sibi Saul tria milia de Israel. Et erant cum
Saul duo milia in machmas et in monte bethel.
Mille autem cum ionatha in gabaath beniamin.
Porro ceterum populum remisit unumquemque in taberna-
cula sua. Et percussit ionathas stationem philisti-
norum que erat in gabaa. Quod cum audissent philistiim.
Saul cecinit buccina in omni terra dicens. Audiant
hebrei. Et universus Israel audivit huiuscemodi famam.
Percussit Saul stationem philistinorum et erexit se Israel
adversus philistiim. Clamavit ergo populus post Saul in gal-
gala. Et philistiim congregati sunt ad preliandum
contra Israel. xxx. milia curruum et sex milia equitum et reliquum
vulgus sicut arena que est in litore maris plurima. Et
ascendentes castrametati sunt in machmas ad
orientem bethaven. Quod cum vidissent viri Israel se
in arto positos. Afflictus enim erat populus. abscon-
dit se in speluncis et abditis in petris quoque et in antris
et in cisternis. Hebrei autem transierunt iordanem
terram gad et galaad. Cumque adhuc esset Saul in
galgala universus populus perterritus est qui sequebatur
eum. Et expectavit septem diebus iuxta placitum
Samuelis et non venit Samuel in galgala. Dilap-
susque est populus ab eo. Ait ergo Saul. Afferte mihi
holocaustum et pacifica. Et obtulit holocaustum.
Cumque complesset offerens holocaustum. Ecce
Samuel veniebat. Et egressus est Saul obviam
ei ut salutaret eum. Locutusque est ad eum Samuel.
Quid fecisti? Respondit Saul. Quia vidi quod dilaberetur
populus a me et tu non veneras iuxta placitos dies. Por-
ro philistiim congregati fuerant in machmas
dixi. Nunc descendent philistiim ad me in gal-
gala et faciem domini non placavi. Necessitate compulsus
obtuli holocaustum domino. Dixitque Samuel ad
Saul. Stulte egisti nec custodisti mandata domini
dei tui. Que precepit tibi. Quod si non fecisses iam nunc pre-
parasset dominus regnum tuum super Israel in sempiternum
sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Quesivit
sibi dominus virum iuxta cor suum. Et precepit ei dominus ut
esset dux super populum suum. Eo quod non servaveris que
precepit dominus. Samuel autem surrexit et ascendit de
galgalis in gabaa beniamin. Et reliqui populi
ascenderunt post Saul obviam populo qui expugnabant

eos venientes ex galgala in gabaa in colle ben-
iamin. Et recensuit populum qui inventi fuerant cum eo
quasi sexcentos viros. Et Saul et ionathas filius eius et populus
qui inventus fuerat cum eis erat in gabaa benia-
min. Porro philistiim consederant in machmas.
Et egressi sunt ad predandum de castris philistinorum
tres cunei. Unus cuneus pergebat contra viam ephra
ad terram Saul. Porro alius ingrediebatur per
viam bethoron. Tercius autem verterat se ad iter
termini imminentis valli seboim contra
desertum. Porro faber ferrarius non inveniebatur
in omni terra Israel. Caverant enim philistiim ne forte
facerent hebrei gladium aut lanceam. Descende-
bat ergo omnis Israel ad philistiim ut acueret unus-
quisque vomerem suum et ligonem suum et securim
et sarculum. Retuse itaque erant acies vomerum et
ligonum et tridentum et securium usque ad stimulum
corrigendum. Cumque venisset dies prelii non est inven-
tus ensis et lancea in manu totius populi qui erat cum
Saul et ionatha. filio eius. Egressa est autem statio phi-
listiim ut transcenderet in machmas. XIIII

Et accidit in quadam die ut diceret ionathas
filius Saul ad adolescentem armigerum suum
Veni et transeamus ad stationem philistinorum que est
trans locum illum. Patri autem suo hoc ipsum non indica-
vit. Porro Saul morabatur in extrema parte gabaa
sub malo granato que erat in agro gabaa. Et erat
populus cum eo quasi sexcentorum virorum. Et achias filius achitob
fratris ycabot filii phinees qui ortus fuerat ex hely
sacerdote domini in sylo portabat ephoth. Sed et populus
ignorabat quo isset ionathas. Erant autem inter as-
census per quos nitebatur ionathas transire ad
stationes philistinorum. eminentes petre ex utraque
parte. Et quasi in modum dentium scopuli hinc et inde pre-
rupti. Nomen uni boses et alteri nomen sene. Unus scopu-
lus prominens ad aquilonem ex adverso machmas
et alter ad meridiem contra gabaa. Dixit autem iona-
thas ad adolescentem armigerum suum. Veni transe-
amus ad stationem incircumcisorum horum. Si forte fa-
ciat dominus pro nobis. quia non est domino difficile salvare vel
in multis vel in paucis. Dixitque ei armiger suus.
Fac omnia que placent animo tuo. Perge quo cupis et ero
tecum ubicumque volueris. Et ait ionathas. Ecce nos tran-
simus ad viros istos. Cumque apparuerimus eis. Si tale
locuti fuerint ad nos. Manete donec veniamus
ad vos. stemus in loco nostro nec ascendamus ad eos.
Si autem dixerint ascendite ad nos ascendamus ad
eos. quia tradidit eos dominus in manibus nostris. Hoc erit
nobis signum. Apparuit ergo uterque stationi phi-
listinorum. Dixeruntque philistiim. En hebrei egre-
diuntur de cavernis in quibus absconditi fuerant.
Et locuti sunt viri de statione ad ionatham et ad
armigerum eius dixeruntque. Ascendite ad
nos et ostendemus vobis rem. Et ait ionathas
ad armigerum suum. Ascendamus. Sequere me.
tradidit enim eos dominus in manus Israel. Ascendit autem iona-

ionathas manibus et pedibus reptans et armiger eius post eum. Et cum vidissent faciem ionathe. Itaque alii cadebant ante ionatham. Alios armiger eius interficiebat sequens eum. Et facta est plaga prima qua percussit ionathas et armiger eius quasi viginti virorum in media parte iugeri quam par boum in die arare consuevit. Et factum est miraculum in castris per agros. Sed et omnis populus stationis eorum qui ierant ad predandum obstupuit et conturbata est terra. Et accidit quasi miraculum a deo. Et respexerunt speculatores saul qui erant in gabaa beniamin. Et ecce multitudo prostrata huc illuc diffugiens. Et ait saul populo qui erat cum eo. Requirite et videte quis abierit ex nobis. Cumque requisissent repertum est non adesse ionathan et armigerum eius. Et ait saul ad achiam. Applica archam domini. Erat enim ibi archa dei in die illa cum filiis israel. Cumque loqueretur saul ad sacerdotem tumultus magnus exortus est in castris philistinorum. Crescebatque paulatim et clarius resonabat. Et ait saul ad sacerdotem. Contrahe manum tuam. Conclamavit ergo saul et omnis populus qui erat cum eo et venerunt usque ad locum certaminis et ecce versus fuerat gladius uniuscuiusque ad proximum suum et cedes magna nimis. Sed et hebrei qui fuerant cum philistiim heri et nudius tertius. Ascenderantque cum eis in castris reversi sunt ut essent cum israel et qui erant cum saul et ionatha. Omnes quoque israhelite qui se absconderant in monte effraim audientes quod fugissent philistei sociaverunt se cum suis in prelio. Et erant cum saul quasi decem milia virorum. Et salvavit dominus israel in die illa. Pugna autem pervenit usque bethaven. Et viri israel sociati sunt sibi in die illa. Adiuravit autem saul populum dicens. Maledictus vir qui comederit panem usque ad vesperam donec ulciscar de inimicis meis. Et non gustavit universus populus panem. Omneque terre vulgus venit in saltum in quo erat mel super faciem agri. Ingressus est itaque populus saltum et apparuit fluens mel nullusque applicuit manum ad os suum. Timebat enim populus iuramentum. Porro ionathas non audierat cum adiuraret pater eius populum. Extenditque summitatem virge quam habebat in manu et intinxit in favum mellis et convertit manum suam ad os suum et illuminati sunt oculi eius. Respondensque unus de populo ait. Iureiurando constrinxit pater tuus populum dicens. Maledictus vir qui comederit panem hodie. Defecerat autem populus. Dixitque ionathas. Turbavit pater meus terram. Vidistis ipsi quia illuminati sunt oculi mei eo quod gustaverim paululum de melle isto. Quanto magis si comedisset populus de preda inimicorum suorum quam repperit. Nonne maior plaga facta esset in philistiim. Percusserunt ergo in die illa philisteos a machmis usque in haialon. Defatigatus est autem populus nimis. Et versus ad predam tulit oves et boves et vitulos et mactaverunt in terra. Comeditque populus cum sanguine. Nuntiaverunt autem saul dicentes quod populus peccasset domino comedens cum sanguine. Qui ait. Prevaricati estis. Volvite ad me iam nunc saxum grande. Et dixit saul. Dispergimini in vulgus et dicite eis ut adducat ad me unusquisque bovem suum et arietem et occidite super istud et vescimini et non peccabitis domino comedentes cum sanguine. Adduxit itaque omnis populus unusquisque bovem in manu sua usque ad noctem et occiderunt ibi. Edificavit autem saul altare domino. Tuncque primum cepit edificare altare domino. Et dixit saul. Irruamus super philisteos nocte et vastemus eos usque dum illucescat mane nec relinquamus ex eis virum. Dixitque populus. Omne quod bonum videtur in oculis tuis fac. Et ait sacerdos. Accedamus huc ad deum. Et consuluit saul dominum dicens. Num persequar philistiim si tradas eos in manus israel. Et non respondit ei in die illa. Dixitque saul. Applicate huc universos angulos populi et scitote et videte per quem acciderit peccatum hodie. Vivit dominus salvator israel quia si per ionatham filium meum factum est absque retractatione morietur. Ad quod nullus contradixit ei de omni populo. Et ait ad universum israel. Separamini vos in partem unam et ego cum ionatha filio meo ero in parte altera. Responditque populus ad saul. Quod bonum videtur in oculis tuis fac. Et dixit saul ad dominum deum israel. Domine deus israel da indicium quid est quod non responderis servo tuo hodie. Si in me aut in ionatha filio meo est iniquitas haec da ostensionem. Aut si haec iniquitas in populo tuo da sanctitatem. Et deprehensus est ionathas et saul. Populus autem exivit. Et ait saul. Mittite sortem inter me et ionatham filium meum. Et captus est ionathas. Dixit autem saul ad ionatham. Indica mihi quid feceris. Et indicavit ei ionathas et ait. Gustans gustavi in summitate virge que erat in manu mea paululum mellis. Et ecce ego morior. Et ait saul. Haec faciat mihi deus et haec addat quia morte morieris ionatha. Dixitque populus ad saul. Ergone ionathas morietur qui fecit salutem hanc magnam in israel. Hoc nefas est. Vivit dominus si ceciderit capillus de capite eius in terram quia cum deo operatus est hodie. Liberavit ergo populus ionathan ut non moreretur. Recessitque saul nec persecutus est philistiim. Porro philistiim abierunt in loca sua. Et saul confirmato regno super israel pugnabat per circuitum adversum omnes inimicos eius contra moab et filios amon et edom et reges soba et philisteos. Et quocumque se verterat superabat. Congregatoque exercitu percussit amalech et eruit israel de manu vastatorum eius. Fuerunt autem filii saul ionathas et iessui et melchisua. Et nomina duarum filiarum eius. Nomen primogenite merob et nomen minoris michol. Et nomen uxoris saul achinoem filia achimaas. Et nomen principis militie eius abner filius ner patruelis saul. Porro cis fuit pater saul et ner pater abner filius abiel. Erat autem bellum potens adversum philisteos omnibus diebus saul. Nam quemcumque viderat saul virum fortem et aptum ad prelium sociabat eum sibi.

XV.

Et dixit samuel ad saul. Me misit dominus ut unguerem te in regem super populum eius israel. Nunc ergo audi vocem domini. Haec dicit dominus exercituum. Recensui quecumque fecit amalech israel. Quomodo restiterit ei in via cum ascenderet de egypto. Nunc ergo vade et percute amalech et demolire universa eius. Non parcas ei et non concupiscas ex rebus ipsius aliquid sed interfice a viro usque ad mulierem et parvulum atque lactantem bovem et ovem camelum et asinum. Precepit itaque saul populo et reci-

sunt eos quasi agnos ducenta milia peditum et decem milia virorum Iu-
da. Cumque venisset Saul usque ad civitatem Amalech
tetendit insidias in torrente. Dixitque Saul Cineo: Abite,
recedite atque descendite ab Amalech, ne forte involvam
te cum eo. Tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis Israel cum
ascenderent de Aegypto. Et recessit Cineus de medio A-
malech. Ab Evila donec venias ad Sur, quae est ex regione
Aegypti. Et apprehendit Agag regem Amalech vivum, omne
autem vulgus interfecit in ore gladii. Et pepercit Saul et populus
Agag et optimis gregibus ovium et armentorum et vestibus et
arietibus et universis quae pulchra erant, nec voluerunt disper-
dere ea. Quidquid vero vile fuit et reprobum, hoc demoliti sunt.
Factum est autem verbum Domini ad Samuel dicens: Paenitet
me quod constituerim regem Saul, quia dereliquit me et verba mea
opere non implevit. Contristatusque est Samuel et clamavit
ad Dominum tota nocte. Cumque de nocte surrexisset Sa-
muel ut iret ad Saul mane, nuntiatum est Samueli
eo quod venisset Saul in Carmelum, et erexisset sibi fornicem
triumphalem, et reversus transisset descendissetque in Galga-
la. Venit ergo Samuel ad Saul, et Saul offerebat holocau-
stum Domino de initiis praedarum quae adtulerat ex Amalech. Et
cum venisset Samuel ad Saul, dixitque Saul: Benedictus
tu Domino, implevi verbum Domini. Dixitque Samuel: Et quae
est haec vox gregum quae resonat in auribus meis et
armentorum quam ego audio? Et ait Saul: De Amalech
adduxerunt ea; pepercit enim populus melioribus ovibus
et armentis ut immolarentur Domino Deo tuo, reliqua vero oc-
cidimus. Ait autem Samuel ad Saul: Sine me et indi-
cabo tibi quae locutus sit ad me Dominus nocte. Dixitque
ei: Loquere. Et ait Samuel: Nonne cum parvulus esses
in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? Unxitque
te Dominus in regem super Israel, et misit te Dominus in viam et ait: Vade
et interfice peccatores Amalech, et pugnabis contra eos usque
ad internicionem eorum. Quare ergo non audisti vocem Domini, sed
versus ad praedam es, et fecisti malum in conspectu Domini? Et
ait Saul ad Samuelem: Immo audivi vocem Domini et
ambulavi in via per quam misit me Dominus, et adduxi Agag
regem Amalech, et Amalech interfeci. Tulit autem de praeda
populus oves et boves, primitias eorum quae caesa sunt, ut immo-
lent Domino Deo suo in Galgalis. Et ait Samuel: Numquid
vult Dominus holocausta aut victimas, et non potius ut
obediatur voci Domini? Melior est enim obedientia quam
victimae, et auscultare magis quam offerre adipem arie-
tum. Quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, et quasi sce-
lus idolatriae nolle acquiescere. Pro eo ergo quod abiecisti
sermonem Domini, abiecit te Dominus ne sis rex. Dixitque Saul
ad Samuelem: Peccavi, quia praevaricatus sum sermo-
nem Domini et verba tua, timens populum et obediens voci eorum.
Sed nunc porta quaeso peccatum meum, et revertere mecum ut ado-
rem Dominum. Et ait Samuel ad Saul: Non revertar tecum, quia proiecisti
sermonem Domini, et proiecit te Dominus ne sis rex super Israel. Et con-
versus est Samuel ut abiret, ille autem apprehendit summi-
tatem pallii eius, quae et scissa est. Et ait ad eum Samuel:
Scidit Dominus regnum Israel a te hodie, et tradidit illud
proximo tuo meliori te. Porro triumphator in Israel non
parcet, et paenitudine non flectetur. Neque enim homo est

ut agat paenitentiam. At ille ait: Peccavi, sed nunc
honora me coram senioribus populi mei et coram Israel, et re-
vertere mecum ut adorem Dominum Deum tuum. Reversus ergo Sa-
muel secutus est Saulem, et adoravit Saul Dominum. Dixitque
Samuel: Adducite ad me Agag regem Amalech. Et
oblatus est ei Agag pinguissimus et tremens. Et dixit
Agag: Siccine separat amara mors? Et ait Samuel:
Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque
liberis erit inter mulieres mater tua. Et in frusta concidit eum
Samuel coram Domino in Galgalis. Abiit autem Samuel
in Ramatha, Saul vero ascendit in domum suam in Gabaa.
Et non vidit ultra Samuel Saul usque ad diem mortis suae,
verumtamen lugebat Samuel Saul, quoniam Dominum paeni-
tebat quod constituisset regem Saul super Israel. XVI
Dixitque Dominus ad Samuelem: Usquequo tu luges Saul, cum
ego proiecerim eum ne regnet super Israel? Imple
cornu tuum oleo et veni ut mittam te ad Isai Beth-
leemitem; providi enim in filiis eius mihi regem. Et ait Samu-
el: Quomodo vadam? Audiet enim Saul et interficiet me.
Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, et
dices: Ad immolandum Domino veni. Et vocabis Isai ad
victimam, et ego ostendam tibi quid facias, et unges
quemcumque monstravero tibi. Fecit ergo Samuel sicut
locutus est ei Dominus. Venitque in Bethleem, et admirati
sunt seniores civitatis occurrentes ei, dixeruntque:
Pacificusne est ingressus tuus? Et ait: Pacificus; ad immolandum
Domino veni. Sanctificamini et venite mecum ut immolem.
Sanctificavit ergo Isai et filios eius, et vocavit eos ad sacrifici-
um. Cumque ingressi essent, vidit Heliab et ait: Num coram
Domino est christus eius? Dixit Dominus ad Samuel: Ne respicias
vultum eius neque altitudinem staturae eius, quoniam abieci
eum, nec iuxta intuitum hominis ego iudico. Homo
enim videt ea quae parent, Dominus autem intuetur cor. Et voca-
vit Isai Aminadab et adduxit eum coram Samuel. Qui
dixit: Nec hunc elegit Dominus. Adduxit autem Isai Samma, de
quo ait: Etiam hunc non elegit Dominus. Adduxit itaque Isai septem fi-
lios suos coram Samuel. Ad Isai: Non elegit Dominus ex istis. Et ait Samuel ad Isai
Dixitque Samuel ad Isai: Numquid iam completi sunt
filii? Qui respondit: Adhuc reliquus est parvulus, et pascit
oves. Et ait Samuel ad Isai: Mitte et adduc eum;
nec enim discumbemus priusquam ille huc veniat.
Misit ergo et adduxit eum. Erat autem rufus et pulcher a-
spectu decoraque facie. Et ait Dominus: Surge, unge eum, iste
est enim. Tulit ergo Samuel cornu olei et unxit eum
in medio fratrum eius, et directus est spiritus Domini a die illa
in David et deinceps. Surgensque Samuel abiit in Rama-
tha. Spiritus autem Domini recessit a Saul, et exagitabat eum spiritus
nequam a Domino. Dixeruntque servi Saul ad eum: Ecce
spiritus Dei malus exagitat te. Iubeat dominus noster rex, et
servi tui qui coram te sunt quaerent hominem scientem
psallere cithara, ut quando arripuerit te spiritus Domini
malus psallat manu sua, et levius feras. Et ait
Saul ad servos suos: Providete mihi aliquem bene psallen-
tem et adducite eum ad me. Et respondens unus de pueris ait:
Ecce vidi filium Isai Bethleemitem scientem psallere,
et fortissimum robore, et virum bellicosum et prudentem.

in verbis et pulcrum virum et dominus est cum eo. Misit ergo Saul nun-
tios ad ysai dicens. Mitte ad me David filium tuum qui est
in pascuis. Tulit itaque ysai asinum plenum panibus et la-
genam vini et hedum de capris unum et misit per manum
David filii sui Sauli. Et venit David ad Saul et stetit coram
eo. At ille dilexit eum nimis et factus est eius armiger. Mi-
sitque Saul ad ysai dicens. Stet David in conspectu meo.
Invenit enim gratiam in oculis meis. Igitur quandocumque
spiritus domini malus arripiebat Saul, David tollebat cytha-
ram et percutiebat manu sua: et refocillabatur Saul
et levius habebat. Recedebat enim ab eo spiritus malus.

Congregantes vero philistiim XVII
agmina sua in prelium convenerunt in Sochoch
Iude et castra metati sunt inter Sochoch et Azecha in finibus
Dommim. Porro Israel viri Saul congregati venerunt in
valle Terebinthi et direxerunt aciem ad pugnandum
contra philistiim. Et philistiim stabant super montem ex parte
hac et Israel stabat super montem ex altera parte vallisque
erat inter eos. Et egressus est vir spurius de castris phili-
stinorum nomine Goliath de Geth altitudinis sex cubitorum
et palmo et cassis erea super caput eius et lorica hama-
ta induebatur. Porro pondus lorice eius quinque milia siclorum
eris erat et ocreas ereas habebat in cruribus et clipeus ereus
tegebat humeros eius. Hastile autem haste eius erat
quasi liciatorium texentium. Ipsum autem ferrum haste
eius sescentos siclos habebat ferri et armiger eius
antecedebat eum. Stansque clamabat adversum pha-
langas Israel et dicebat eis. Quare venistis parati ad
prelium? Numquid ego sum philisteus et vos servi Saul? Eligite
ex vobis virum et descendat ad singulare certamen. Si qui-
verit pugnare mecum et percusserit me erimus vobis servi.
Si autem ego prevaluero et percussero eum vos servi eritis et
servietis nobis. Et aiebat philisteus. Ego exprobravi in
agminibus Israel hodie. Date michi virum et ineat mecum
singulare certamen. Audiens autem Saul et omnes israelite
sermones philistei huiuscemodi stupebant et metu-
ebant nimis. David autem erat filius viri ephratei de
quo supradictum est de Bethleem Iuda cui nomen erat
ysai qui habebat .viii. filios. Et erat vir in diebus Saul
senex et grandevus inter viros. Abierunt autem tres filii
eius maiores post Saul in prelium. Et nomina trium filiorum eius
qui perrexerunt ad bellum Heliab primogenitus et secundus Amina-
dab tertiusque Samma. David autem erat minimus. Tribus ergo
maioribus secutis Saulem abiit David et reversus est ad
Saul ut pasceret gregem patris sui in Bethleem. Pro-
cedebat vero philisteus mane et vespere et stabat im-
properans filiis Israel .xl. diebus. Dixit autem ysai ad David
filium suum. Accipe fratribus tuis ephi polente et .x.
panes istos et curre in castra ad fratres tuos et .x.
formellas casei has deferes ad tribunum et fratres tuos
visitabis si recte agant et cum quibus ordinati sint
disce. Saul autem et illi et omnes filii Israel in valle Tere-
binthi pugnabant adversum philistiim. Surrexit
mane itaque David et commendavit gregem custodi et
onustus abiit sicut preceperat ei ysai. Et venit ad locum
Magala et ad exercitum qui egressus ad pugnam

vociferatus erat in certamine. Direxerat enim aciem
Israel sed et philistiim ex adverso fuerant preparati. Derelin-
quens ergo David vasa que attulerat sub manu custodis ad sar-
cinas cucurrit ad locum certaminis et interrogabat
si omnia recte agerentur erga fratres suos. Cumque
adhuc ille loqueretur eis apparuit vir ille spurius
ascendens Goliath nomine philisteus de Geth de castris
philistinorum. Et loquente eo hec eadem verba audivit David.
Omnes autem israelite cum vidissent virum fugerunt a fa-
cie eius timentes eum valde. Et dixit unusquispiam de Is-
rael. Num vidistis virum hunc qui ascendit ad exprobrandum
enim Israel ascendit. Virum ergo qui percusserit eum
ditabit rex divitiis magnis et filiam suam dabit ei et do-
mum patris eius faciet absque tributo in Israel. Et ait David ad
viros qui stabant secum dicens. Quid dabitur viro qui
percusserit philisteum hunc et tulerit obprobrium de Israel?
Quis est enim hic philisteus incircumcisus qui exprobravit
acies dei viventis? Referebat autem ei populus eundem ser-
monem dicens. Hec dabuntur viro qui percusserit eum. Quod
cum audisset Heliab frater eius maior loquente eo cum
aliis iratus est contra David et ait. Quare venisti et quare dere-
liquisti illas pauculas oves in deserto? Ego novi super-
biam tuam et nequitiam cordis tui: quia ut videres
prelium descendisti. Et dixit David. Quid feci? Numquid non ver-
bum est? Et declinavit paululum ab eo ad alium. Di-
xitque eundem sermonem. Et respondit ei populus verbum iuxta sermonem prio-
rem. Audita sunt autem verba que locutus est David et annuntiata
in conspectu Saul. Ad quem cum fuisset adductus locu-
tus est ei. Non concidat cor cuiusquam in eo. Ego servus tuus
vadam et pugnabo adversus philisteum. Et ait Saul
ad David. Non vales resistere philisteo isti nec pugnare
adversus eum quia puer es. Hic autem vir bellator est ab
adolescentia sua. Dixitque David ad Saul. Pascebat servus tuus
gregem patris sui et veniebat leo vel ursus et tollebat
arietem de medio gregis et persequebar eos et percu-
tiebam eruebamque de ore eorum et illi consurgebant adversum
me et apprehendebam mentum eorum et suffocabam in-
terficiebamque eos. Nam et leonem et ursum interfeci ego servus
tuus. Erit igitur et philisteus hic incircumcisus quasi unus
ex eis. Nunc vadam et auferam obprobrium populi. Quoniam quis
est iste philisteus incircumcisus qui ausus est maledicere
exercitui dei viventis? Et ait David. Dominus qui eripuit me de
manu leonis et de manu ursi ipse me liberabit de ma-
nu philistei huius. Dixit autem Saul ad David. Vade et dominus tecum
sit. Et induit Saul David vestimentis suis et imposuit
galeam eream super caput eius et vestivit eum lori-
ca. Accinctus ergo David gladio eius super vestem suam cepit
temptare si armatus posset incedere. Non enim habebat
consuetudinem. Dixitque David ad Saul. Non possum sic incedere
quia non usum habeo. Et deposuit ea et tulit baculum
suum quem semper habebat in manibus. Et elegit sibi quinque
limpidissimos lapides de torrente et misit eos in peram
pastoralem quam habebat secum et fundam manu tulit et
processit adversum philisteum. Ibat autem philisteus gradiens
et appropinquans adversum David et armiger eius ante eum. Cumque
inspexisset eum philisteus et vidisset David despexit

al. aspectu.

Erat autem adolescens rufus et pulcher aspectu. Et dixit philisteus
ad David. Numquid ego canis sum quod tu venis ad me cum baculo.
Et maledixit philisteus David in diis suis. Dixitque ad David.
Veni ad me et dabo carnes tuas volatilibus celi et be-
stiis terre. Dixit autem David ad philisteum. Tu venis ad me cum
gladio et hasta et clypeo. Ego autem venio ad te in nomine domini
exercituum dei agminum Israel quibus exprobrasti hodie. Et
dabit te dominus in manu mea et percutiam te et auferam
caput tuum a te. Et dabo cadavera castrorum philistiim ho-
die volatilibus celi et bestiis terre ut sciat omnis terra quia est
deus in Israel. Et noverit universa ecclesia hec quia non in gladio nec
in hasta salvat. Ipsius enim est bellum et tradet vos in manus
nostras. Cum ergo surrexisset philisteus et veniret et appropinquaret
contra David festinavit David et occurrit ad pugnam ex adverso phi-
listei. Et misit manum suam in peram tulitque unum lapidem et
funda iecit et circumducens percussit eum in fronte. Et infixus
est lapis in fronte eius et cecidit in faciem suam super terram. Pre-
valuitque David adversum philisteum in funda et lapide percussumque
philisteum interfecit. Cumque gladium non haberet in manu David cu-
currit et stetit super philisteum et tulit gladium eius et
eduxit eum de vagina sua. Et interfecit eum. Preciditque
caput eius. Videntes autem philistiim quod mortuus
esset fortissimus eorum fugerunt. Et consurgentes viri Israel
et Iuda vociferati sunt et persecuti sunt philisteos usque dum
venirent in vallem et usque ad portas Acharon. Ceci-
deruntque vulnerati de philistiim in via Sarim et usque ad Geth
et usque Acharon. Et revertentes filii Israel postquam persecuti
fuerant philisteos invaserunt castra eorum. Assumens autem
David caput philistei attulit illud in Ierusalem. Arma vero
eius posuit in tabernaculo suo. Eo autem tempore quo videbat Saul David
egredientem contra philisteum ait ad Abner principem militie
sue. De qua stirpe descendit hic adolescens. Dixitque Ab-
ner. Vivit anima tua rex si novi. Et ait rex. Interroga tu
cuius filius sit puer iste. Cumque regressus esset David percusso
philisteo tulit eum Abner et introduxit coram Saule.
Habens in manu caput philistei. Et ait ad eum Saul. De
qua progenie es o adolescens. Dixitque David filius servi tui
Ysai bethleemite ego sum.

XVIII

Et factum est cum complesset loqui ad Saul anima Ionathe
conglutinata est anime David. Et dilexit eum Ionathas
quasi animam suam. Tulitque eum Saul in die illa et non concessit
ei ut reverteretur in domum patris sui. Inierunt autem Iona-
thas et David fedus. Diligebat enim eum quasi animam suam. Nam
expoliavit se Ionathas tunica qua erat indutus et dedit
eam David et reliqua vestimenta sua usque ad gladium et
arcum suum et usque ad balteum. Egrediebatur quoque David ad
omnia quecumque misisset eum Saul et prudenter se agebat.
Posuitque eum Saul super viros belli. Et acceptus erat in
oculis universi populi maximeque in conspectu famu-
lorum Saul. Porro cum reverteretur percusso philisteo
David et referret caput eius in Ierusalem: egresse sunt mulieres
de universis urbibus Israel cantantes chorosque du-
centes in occursum Saulis regis in tympanis le-
titie et in sistris. Et precinebant mulieres ludentes
atque dicentes. Percussit Saul mille et David decem milia. Iratus
est autem Saul nimis et displicuit in oculis eius iste
sermo. Dixitque. Dederunt David decem milia. Et michi mille dede-
runt. Quid ei superest nisi solum regnum. Non rectis ergo oculis
Saul aspiciebat David a die illa et deinceps. Post diem
autem alteram invasit spiritus dei malus Saul et prophetabat
in medio domus sue. David autem psallebat manu sua sicut
per singulos dies. Tenebatque Saul lanceam et misit
eam putans quod configere posset David cum pariete. Et
declinavit a facie eius secundo. Et timuit Saul David eo
quod esset dominus cum eo et a se recessisset. Amovit ergo eum
Saul a se et fecit eum tribunum super mille viros. Et egre-
diebatur et intrabat in conspectu populi. In omnibus quoque viis
suis David prudenter agebat et dominus erat cum eo. Vidit itaque Saul — quod prudens David
esset nimis et cepit cavere eum. Omnis autem Israel et Iuda di-
ligebat David. Ipse enim ingrediebatur et egrediebatur
ante eos. Dixitque Saul ad David. Ecce filia mea ma-
ior Merob. Ipsam dabo tibi uxorem. Tantum esto vir
fortis et preliare bella domini. Saul autem repu-
tabat dicens. Non sit manus mea in eo. Sed sit super
eum manus philistinorum. Ait autem David ad Saul. Quis
ego sum aut que est vita mea. Aut cognatio patris
mei in Israel ut fiam gener regis. Factum est autem tempore
cum deberet dari Merob filia Saul David data est Ha-
drieli Molathite uxor. Dilexit autem David Michol filia
Saul altera. Et nuntiatum est Saul et placuit ei.
Dixitque Saul. Dabo eam illi ut fiat ei in scanda-
lum et sit super eum manus philistinorum. Dixitque Saul ad
David. In duabus rebus gener meus eris hodie. Et man-
davit Saul servis suis. Loquimini ad David clam me dicen-
tes. Ecce places regi et omnes servi eius diligunt te. Nunc
ergo esto gener regis. Et locuti sunt servi Saul in auribus
David omnia verba hec. Et ait David. Num parum vobis videtur esse
generum regis. Ego autem sum pauper vir et tenuis. Et
renuntiaverunt servi Saul dicentes. Huiuscemodi verba
locutus est David. Dixit autem Saul. Sic loquimini ad
David. Non habet rex necesse sponsalia nisi tantum centum preputia
philistinorum ut fiat ultio de inimicis regis. Porro
Saul cogitabat tradere David in manus philistinorum. Cumque
renuntiassent servi eius David verba que dixerat Saul. Placuit
sermo in oculis David ut fieret gener regis. Et post dies
paucos surgens David abiit in Acharon cum viris qui
sub eo erant. Et percussit ex philistiim .cc. viros — centum in sexto li.
et attulit preputia eorum et adnumeravit ea regi ut
esset gener eius. Dedit itaque ei Michol filiam suam
uxorem. Et vidit Saul et intellexit quod dominus esset cum David.
Michol autem filia Saul diligebat eum. Et Saul ma-
gis cepit timere David. Factusque est Saul inimicus
David cunctis diebus. Et egressi sunt principes philis-
tinorum. A principio autem egressionis eorum prudent-
ius se gerebat David quam omnes servi Saul et celebre
factum est nomen eius nimis.

XIX

Locutus est Saul ad Ionathan filium suum et ad omnes
servos suos ut occiderent David. Porro Ionathas
filius Saul diligebat David valde. Et indicavit Iona-
thas David dicens. Querit Saul pater meus occidere te.
Quapropter observa te queso mane et manebis
clam et absconderis. Ego autem egrediens stabo iuxta

patrem meum in agro ubicumque fueris. Et ego loquar de te ad patrem meum, et quodcumque videro nuntiabo tibi. Locutus est ergo Ionathas de David bona ad Saul patrem suum, dixitque ad eum: Ne pecces rex in servum tuum David, quia non peccavit tibi, et opera eius bona sunt tibi valde. Et posuit animam suam in manu sua, et percussit Philisthaeum, et fecit Dominus salutem magnam universo Israheli. Vidisti et laetatus es. Quare ergo peccas in sanguine innoxio, interficiens David, qui est absque culpa? Quod cum audisset Saul, placatus voce Ionathe iuravit: Vivit Dominus, quia non occidetur. Vocavit itaque Ionathas David, et indicavit ei omnia verba haec. Et introduxit Ionathas David ad Saul, et fuit ante eum sicut fuerat heri et nudius tertius. Motum est autem rursum bellum, et egressus David pugnavit contra Philistiim, percussitque eos plaga magna, et fugerunt a facie eius. Et factus est spiritus Domini malus in Saul. Sedebat autem in domo sua et tenebat lanceam. Porro David psallebat in manu sua. Nisusque est Saul configere lancea David in pariete, et declinavit David a facie Saul. Lancea autem casso vulnere perlata est in parietem. David fugit et salvatus est nocte illa. Misit ergo Saul satellites suos nocte in domum David ut custodirent eum, et interficeretur mane. Quod cum annuntiasset David Michol uxor sua, dicens: Nisi salvaveris te nocte hac, cras morieris, deposuit eum per fenestram. Porro ille abiit et aufugit atque salvatus est. Tulit autem Michol statuam, et posuit eam super lectum, et pellem pilosam caprarum posuit ad caput eius, et operuit eam vestimentis. Misit autem Saul apparitores qui raperent David. Et responsum est quod aegrotaret. Rursumque misit Saul nuntios ut viderent David, dicens: Afferte eum ad me in lecto, ut occidatur. Cumque venissent nuntii, inventum est simulacrum super lectum, et pelles caprarum ad caput eius. Dixitque Saul ad Michol: Quare sic illusisti mihi, et dimisisti inimicum meum ut fugeret? Et respondit Michol ad Saul: Quia ipse locutus est mihi dicens: Dimitte me, alioquin interficiam te. David autem fugiens salvatus est, et venit ad Samuel in Ramatha, et nuntiavit ei omnia quae fecerat sibi Saul. Et abierunt ipse et Samuel et morati sunt in Naioth. Nuntiatum est autem Sauli a dicentibus: Ecce David in Naioth in Ramatha. Misit ergo lictores Saul ut raperent David. Qui cum vidissent cuneum prophetarum vaticinantium, et Samuel stantem super eos, factus est etiam in illis spiritus Domini, et prophetare coeperunt etiam ipsi. Quod cum nuntiatum esset Sauli, misit et alios nuntios. Prophetaverunt autem et illi. Et rursum Saul misit tertios nuntios, qui et ipsi prophetaverunt. Et iratus iracundia Saul abiit etiam ipse in Ramatha, et venit usque ad cisternam magnam quae est in Sochoth. Et interrogavit et dixit: In quo loco sunt Samuel et David? Dictumque est ei: Ecce in Naioth sunt in Ramatha. Et abiit in Naioth in Ramatha. Et factus est etiam super eum spiritus Domini, et ambulabat ingrediens et prophetabat usque dum veniret in Naioth in Ramatha. Et expoliavit se etiam ipse vestimentis suis, et prophetavit cum ceteris coram Samuel, et cecidit nudus tota die illa et nocte. Unde exivit proverbium: Num et Saul inter prophetas?

XX

Fugit autem David de Naioth quae est in Ramatha, venitque et locutus est coram Ionatha: Quid feci? Quae est iniquitas mea, et quod peccatum meum in patrem tuum, quia querit animam meam? Qui dixit ei: Absit, non morieris. Neque enim faciet pater meus quicquam grande vel parvum, nisi prius indicaverit mihi. Hunc ergo celavit me pater meus sermonem tantummodo? Nequaquam erit istud. Et iuravit rursum David. Et ille ait: Scit profecto pater tuus quod inveni gratiam in oculis tuis, et dicet: Nesciat hoc Ionathas, ne forte tristetur. Quin immo vivit Dominus et vivit anima tua, quia uno tantum, ut ita dicam, gradu ego morsque dividimur. Et ait Ionathas ad David: Quodcumque dixerit mihi anima tua, faciam tibi. Dixit autem David ad Ionathan: Ecce kalende sunt crastino, et ego ex more sedere soleo iuxta regem ad vescendum. Dimitte ergo me ut abscondar in agro usque ad vesperum diei tertie. Si respiciens requisierit me pater tuus, respondebis ei: Rogavit me David ut iret celeriter in Bethleem civitatem suam, quia victime sollempnes ibi sunt universis contribulibus suis. Si dixerit: Bene, pax erit servo tuo. Si autem fuerit iratus, scito quia completa est malitia eius. Fac ergo misericordiam in servum tuum, quia foedus Domini me famulum tuum tecum inire fecisti. Si autem est in me aliqua iniquitas, tu me interfice, et ad patrem tuum ne introducas me. Et ait Ionathas: Absit hoc a te. Neque enim fieri potest ut, si certe cognovero completam esse patris mei malitiam contra te, non annuntiem tibi. Responditque David ad Ionathan: Quis renuntiabit mihi si quid forte responderit tibi pater tuus dure de me? Et ait Ionathas ad David: Veni, et egrediamur foras in agrum. Cumque exissent ambo in agrum, ait Ionathas ad David: Domine Deus Israel, si investigavero sententiam patris mei crastino vel perendie, et aliquid boni fuerit super David, et non statim misero ad te et notum tibi fecero, haec faciat Dominus Ionathe et haec addat. Si autem perseveraverit malitia patris mei adversum te, revelabo aurem tuam, et dimittam te ut vadas in pace, et sit Dominus tecum sicut fuit cum patre meo. Et si vixero, facies mihi misericordiam Domini; si vero mortuus fuero, non auferes misericordiam tuam a domo mea usque in sempiternum, quando eradicaverit Dominus inimicos David, unumquemque de terra, auferat Ionathan de domo sua, et requirat Dominus de manu inimicorum David. Pepigit ergo Ionathas foedus cum domo David, et requisivit Dominus de manu inimicorum David. Et addidit Ionathas deierare David, eo quod diligeret eum. Sicut enim animam suam, ita diligebat eum. Dixitque ad eum Ionathas: Cras kalende sunt, et requireris. Requiretur enim sessio tua usque perendie. Descendes ergo festinus, et venies in locum ubi celeris in die qua operari licet, et sedebis iuxta lapidem cui nomen est Ezel. Et ego tres sagittas mittam iuxta eum, et iaciens quasi exercens me ad signum. Mittam quoque et puerum, dicens ei: Vade et affer mihi sagittas. Si dixero puero: Ecce sagitte intra te sunt, tolle eas, tu veni ad me, quia pax tibi est et nichil est mali, vivit Dominus. Si autem sic locutus fuero puero: Ecce sagitte ultra te sunt, vade in pace, quia dimisit te Dominus. De verbo autem quod locuti sumus ego et tu, sit Dominus inter me et te usque in sempiternum. Absconditus est ergo David in agro, et venerunt kalende, et sedit rex ad comedendum panem. Cumque sedisset rex super cathedram suam secundum consuetudinem, que erat iuxta parietem,

vacuus quia apparuit locus david et sedit iuxta saul

surrexit ionathas et sedit abner ex latere saul vacuusque apparuit locus david. Et non est locutus saul quicquam in die illa. cogitabat enim quod forte evenisset ei ut non esset mundus nec purificatus. Cumque illuxisset dies secunda post kalendas rursum apparuit vacuus locus david. Dixitque saul ad ionathan filium suum: cur non venit filius ysai nec heri nec hodie ad vescendum? Et respondit ionathas sauli: rogavit me obnixe ut iret in bethleem et ait: dimitte me quoniam sollempne sacrificium est in civitate mea. unus de fratribus meis accersivit me. Nunc ergo si inveni gratiam in oculis tuis vadam cito et videbo fratres meos. Ob hanc causam non venit ad mensam regis. Iratus autem saul adversum ionathan dixit ei: fili mulieris virum ultro rapientis numquid ignoro quia diligis filium ysai in confusionem tuam et in confusionem ignominiose matris tue? Omnibus enim diebus quibus filius ysai vixerit super terram non stabilieris tu neque regnum tuum. Itaque iam nunc mitte et adduc eum ad me quia filius mortis est. Respondens autem ionathas sauli patri suo ait: quare moritur? quid fecit? Et arripuit saul lanceam ut percuteret eum. Et intellexit ionathas quod diffinitum esset a patre suo ut interficeret david. Surrexit ergo ionathas a mensa in ira furoris et non comedit in die kalendarum secunda panem. contristatus est enim super david eo quod confudisset eum pater suus. Cumque illuxisset mane venit ionathas in agrum iuxta placitum david et puer parvulus cum eo. Et ait ad puerum suum: vade et affer michi sagittas quas ego iacio. Cumque puer cucurrisset iecit aliam sagittam trans puerum. Venit itaque puer ad locum iaculi quod miserat ionathas et clamavit ionathas post tergum pueri et ait: ecce ibi est sagitta porro ultra te. Clamavitque iterum ionathas post tergum pueri dicens: festina velociter ne steteris. Collegit autem puer ionathe sagittas et attulit ad dominum suum et quid ageretur penitus ignorabat. tantummodo enim ionathas et david rem noverant. Dedit ergo ionathas arma sua puero et dixit ei: vade et defer in civitatem. Cumque abisset puer surrexit david de loco qui vergebat ad austrum et cadens pronus in terram adoravit tercio. et osculantes se alterutrum fleverunt pariter. david autem amplius. Dixit ergo ionathas ad david: vade in pace. quecumque iuravimus ambo in nomine domini dicentes: dominus sit inter me et te et inter semen meum et semen tuum usque in sempiternum. Et surrexit david et abiit. sed et ionathas ingressus est civitatem.

XXI

Venit autem david in nobe ad achimelech sacerdotem. et obstupuit achimelech eo quod venisset david et dixit ei: quare tu solus et nullus est tecum? Et ait david ad achimelech sacerdotem: rex precepit michi sermonem et dixit: nemo sciat rem propter quam missus es a me et cuiusmodi precepta tibi dederim. nam et pueris condixi in illum et illum locum. Nunc ergo si quid habes ad manum vel quinque panes da michi aut quicquid inveneris. Et respondens sacerdos ad david ait illi: non habeo panes laicos ad manum sed tantum panem sanctum. si mundi sunt pueri maxime a mulieribus manducent. Et respondit david sacerdoti et dixit ei: et quidem si de mulieribus agitur continuimus nos ab heri et nudiustercius quando egrediebamur et fuerunt vasa puerorum sancta. Porro via hec polluta est. sed et ipsa hodie sanctificabitur in vasis. Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem. non enim erat ibi panis nisi tantum panes propositionis qui sublati fuerant a facie domini ut ponerentur panes calidi. Erat autem ibi vir quidam de servis saul in die illa intus in tabernaculo domini et nomen eius doech ydumeus potentissimus pastorum saul. Dixit autem david ad achimelech: si habes hic ad manum hastam aut gladium? quia gladium meum et arma mea non tuli mecum. sermo enim regis urgebat. Et dixit sacerdos: ecce hic gladius goliath philistei quem percussisti in valle terebinthi est involutus pallio post ephoth. si istum vis tollere tolle. neque enim hic alius est absque eo. Et ait david: non est huic alter similis. da michi eum. Surrexitque david et fugit in illa die a facie saul et venit ad achis regem geth. Dixeruntque servi achis ad eum cum vidissent david: numquid non iste est david rex terre? nonne huic cantabant per choros dicentes: percussit saul mille et david decem milia? Posuit autem david sermones istos in corde suo et extimuit valde a facie achis regis geth. et immutavit os suum coram achis et collabebatur inter manus eorum et impingebat in ostia porte defluebantque salive eius in barbam. Et ait achis ad servos suos: vidistis hominem insanum. quare adduxistis eum ad me? an desunt nobis furiosi quod introduxistis istum ut fureret me presente? hiccine ingredietur domum meam?

XXII

Abiit ergo david inde et fugit in speluncam odollam. Quod cum audissent fratres eius et omnis domus patris eius descenderunt ad eum illuc. et convenerunt ad eum omnes qui erant in angustia constituti et oppressi ere alieno et amaro animo. et factus est eorum princeps. fueruntque cum eo quasi quadringenti viri. Et profectus est david inde in masphath que est moab et dixit ad regem moab: maneat oro pater meus et mater mea vobiscum donec sciam quid faciat michi deus. Et reliquit eos ante faciem regis moab. manseruntque apud eum cunctis diebus quibus david fuit in presidio. Dixitque gad propheta ad david: noli manere in presidio. proficiscere et vade in terram iuda. Et profectus est david et venit in saltum areth. Et audivit saul quod apparuisset david et viri qui erant cum eo. Saul autem cum maneret in gabaa et esset in nemore quod est in rama hastam manu tenens cunctique servi eius circumstarent eum ait ad servos suos qui assistebant ei: audite nunc filii gemini. numquid omnibus vobis dabit filius ysai agros et vineas et universos vos faciet tribunos et centuriones quoniam coniurastis omnes adversum me et non est qui michi renunciet maxime cum et filius meus fedus inierit cum filio ysai? Non est qui vicem meam doleat ex vobis nec qui annunciet michi eo quod suscitaverit filius meus servum meum adversum me insidiantem michi usque hodie. Respondens autem doech ydumeus qui assistebat et erat primus inter servos saul: vidi inquid filium ysai in nobe apud achimelech filium achitob sacerdotem qui consuluit pro eo dominum et cibaria dedit ei. sed et gladium goliath philistei dedit illi. Misit ergo rex ad accersendum achimelech filium achitob sacerdotem et omnem domum patris eius sacerdotum qui erant in nobe. qui universi venerunt ad regem. Et ait saul ad achimelech: audi fili achitob. Qui respondit: presto sum domine. Dixitque ad eum

Saul. Quare coniurastis adversum me tu et filius Isai
et dedisti ei panes et gladium et consuluisti pro eo Deum ut
consurgeret adversum me insidiator usque hodie per-
manens? Respondensque Achimelech regi ait: Et quis in
omnibus servis tuis sicut David fidelis et gener regis
et pergens ad imperium tuum et gloriosus in domo tua?
Num hodie cepi consulere Deum pro eo? Absit hoc
a me. Ne suspicetur rex adversum servum suum
rem huiuscemodi in universa domo patris mei. Non enim scivit servus
tuus quicquam super hoc negotio vel modicum vel grande. Dixitque
rex: Morte morieris, Abimelech, tu et omnis domus patris tui.
Et ait rex emissariis suis qui circumstabant eum: Convertimini
et interficite sacerdotes Domini. Nam manus eorum cum David est. Scien-
tes quod fugisset et non indicaverunt mihi. Noluerunt autem servi
regis extendere manum suam in sacerdotes Domini. Conver-
susque Doech Idumeus irruit in sacerdotes et trucidavit
in die illa octoginta quinque viros vestitos ephod lineo.
Nobe autem civitatem sacerdotum percussit in ore gladii, vi-
ros et mulieres et parvulos et lactantes, bovemque et asinum
et ovem in ore gladii. Evadens autem unus filius Achime-
lech filii Achitob, cuius nomen erat Abiathar, fugit
ad David et annuntiavit ei quod occidisset Saul sacerdotes
Domini. Et ait David ad Abiathar: Sciebam in die illa
quod cum ibi esset Doech Idumeus, procul dubio annuntia-
ret Saul. Ego sum reus omnium animarum patris tui.
Mane mecum, ne timeas. Si quis quesierit animam meam,
queret et animam tuam, mecumque servaberis. XXIII

Et annuntiaverunt David dicentes: Ecce Philisthiim
oppugnant Ceilam et diripi-
unt areas. Consuluit ergo David Dominum dicens: Num vadam et per-
cutiam Philistheos istos? Et ait Dominus ad David: Vade et percuties
Philistheos et salvabis Ceilam. Et dixerunt viri qui erant cum
David ad eum: Ecce nos hic in Iudea consistentes timemus;
quanto magis si ierimus in Ceilam adversum agmina Phi-
listhinorum? Rursum ergo David consuluit Dominum. Qui respondens
ei ait: Surge et vade in Ceilam. Ego enim tradam Phi-
listheos in manu tua. Abiit ergo David et viri eius in
Ceilam et pugnavit adversum Philistheos et abegit
iumenta eorum et percussit eos plaga magna, et salvavit
David habitatores Ceile. Porro eo tempore quo fugiebat
Abiathar filius Abimelech ad David in Ceilam, ephod
secum descenderat. Nuntiatum est autem Saul quod venisset
David in Ceilam, et ait Saul: Tradidit eum Dominus in manus meas, con-
clususque est introgressus urbem in qua porte et sere sunt. Et pre-
cepit Saul omni populo ut ad pugnam descenderet in Ceilam
et obsideret David et viros eius. Quod cum rescisset David, quia prepa-
raret ei Saul clam malum, dixit ad Abiathar sacerdo-
tem: Applica ephod. Et ait David: Domine Deus Israel, audivit fa-
mam servus tuus quod disponat Saul venire ad Ceilam
ut evertat propter me urbem. Si tradent me viri Ceile in ma-
nus eius? Et si descendet Saul sicut audivit servus tuus, Domine
Deus Israel, indica servo tuo. Et ait Dominus: Descendet. Dixitque
David: Si tradent me viri Ceile et viros qui
sunt mecum in manus Saul? Et dixit Dominus: Tradent. Surrexit ergo
David et viri eius quasi sescenti et egressi de Ceila huc
atque illuc vagabantur incerti. Nuntiatumque est
Saul quod fugisset David de Ceila et salvatus esset. Quam ob
rem dissimulavit exire. Morabatur autem David in de-
serto in locis munitissimis, mansitque in monte soli-
tudinis Ziph in monte opaco. Querebat eum Saul
cunctis diebus, et non tradidit eum Dominus in manus eius. Et vidit David
quod egressus esset Saul ut quereret animam eius. Porro David
erat in deserto Ziph in silva. Et surrexit Ionathas filius
Saul et abiit ad David in silvam et confortavit manus eius
in Deo. Dixitque ei: Ne timeas, neque enim inveniet te
manus Saul patris mei, et tu regnabis super Israel, et ego ero tibi
secundus, sed et Saul pater meus scit hoc. Percussit ergo uterque foedus coram Domino,
mansitque David in silva, Ionathas autem reversus est in domum suam.
Ascenderunt autem Ziphei ad Saul in Gabaa dicentes: Nonne David
latitat apud nos in locis tutissimis silve in colle Achi-
le, que est ad dexteram deserti? Nunc ergo sicut desideravit anima tua
ut descenderes, descende. Nostrum autem erit ut tradamus eum in
manus regis. Dixitque Saul: Benedicti vos a Domino, quia do-
luistis vicem meam. Abite ergo oro et diligentius preparate
et curiosius agite et considerate locum ubi sit pes eius, vel
quis viderit eum ibi. Recogitat enim de me
quod callide insidier ei. Considerate et videte omnia la-
tibula eius in quibus absconditur, et revertimini ad me
ad rem certam, ut vadam vobiscum. Quod si etiam in terram se abstruserit,
perscrutabor eum in cunctis milibus Iuda. At illi surgentes
abierunt in Ziph ante Saul. David autem et viri eius erant in deserto
Maon in campestribus ad dexteram Iesimon. Ivit ergo Saul
et socii eius ad querendum eum. Et nuntiatum est David. Statimque
descendit ad petram et versabatur in deserto Maon. Quod
cum audisset Saul persecutus est David in deserto Maon. Et ibat
Saul et viri eius ad latus montis ex parte una. David autem et viri
eius erant in latere montis ex parte altera. Porro David desperabat
se posse evadere a facie Saul. Itaque Saul et viri eius in mo-
dum corone cingebant David et viros eius ut caperent eos. Et nun-
tius venit ad Saul dicens: Festina et veni, quoniam infu-
derunt se Philisthiim super terram. Reversus est ergo Saul desistens
persequi David et perrexit in occursum Philisthinorum. Propter hoc
vocaverunt locum illum Petram dividentem. XXI…

Ascendit ergo David inde et habitavit in locis tutissimis
Engaddi. Cumque reversus esset Saul postquam persecu-
tus est Philistheos, nuntiaverunt ei dicentes: Ecce David in
deserto est Engaddi. Assumens ergo Saul tria milia electo-
rum virorum ex omni Israel, perrexit ad investigandum David et viros
eius etiam super abruptissimas petras que solis ibicibus pervie
sunt. Et venit ad caulas ovium que se offerebant vianti.
Eratque ibi spelunca, quam ingressus est Saul ut purgaret
ventrem. Porro David et viri eius in interiore parte spelunce
latebant. Et dixerunt servi David ad eum: Ecce dies de qua
locutus est Dominus ad te: Ego tradam inimicum tuum ut facias
ei sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David et precidit
oram clamidis Saul silenter. Post hoc percussit cor suum David eo quod
abscidisset oram clamidis Saul. Dixitque ad viros
suos: Propitius sit mihi Dominus ne faciam hanc rem domino meo, christo
Domini, ut mittam manum meam in eum, quia christus Domini est.
Vivit Dominus quia nisi Dominus percusserit eum, aut dies eius venerit ut
moriatur, aut descendens in prelium perierit, propitius
mihi sit Dominus ut non mittam manum meam in christum Domini. Nunc igitur

David viros suos sermonibus vicit et non permisit eos ut con-
surgerent in Saul. Porro Saul exurgens de spelunca perge-
bat cepto itinere. Surrexit autem et David post eum et egressus de
spelunca clamavit post tergum Saul dicens: domine mi rex.
Et respexit Saul post se. Et inclinans se David pronus in terram
adoravit, dixitque ad Saul: Quare audis verba hominum
loquentium: David querit malum adversum te? Ecce hodie vide-
runt oculi tui quod tradiderit te dominus in manu mea in spelunca,
et cogitavi ut occiderem te, sed pepercit tibi oculus meus. Dixi
enim: Non extendam manum meam in domino meo, quia christus domini est.
Quin potius pater mi vide et cognosce horam clamidis tue in ma-
nu mea, quia cum preciderem summitatem clamidis tue nolui
extendere manum meam in te. Animadverte et vide quoniam non est in
manu mea malum neque iniquitas neque peccavi in te. Tu autem
insidiaris anime mee ut auferas eam. Iudicet dominus inter
me et te, et ulciscatur me dominus ex te. Manus autem mea non sit in te.
Sicut in proverbio antiquo dicitur: Ab impiis egredietur impie-
tas. Manus ergo mea non sit in te. Quem persequeris rex Israel? quem
persequeris? Canem mortuum persequeris et pulicem unum. Sit
dominus iudex et iudicet inter me et te, et videat et iudicet
causam meam et eruat me de manu tua. Cum autem complesset
David loquens sermones huiuscemodi ad Saul, dixit Saul: Numquid
vox hec tua est fili mi David? Et levavit Saul vocem suam et
flevit, dixitque ad David: Iustior tu es quam ego. Tu enim tri-
buisti mihi bona, ego autem reddidi tibi mala. Et tu indica-
sti mihi hodie que feceris mihi bona, quomodo tradiderit me dominus in manu
tua et non occideris me. Quis enim cum invenerit inimicum
suum dimittet eum in bona via? Sed dominus reddat tibi vicissi-
tudinem hanc pro eo quod hodie operatus es in me. Et nunc quia scio
quod certissime regnaturus sis et habiturus in manu tua regnum
Israel, iura mihi in domino ne deleas semen meum post me neque au-
feras nomen meum de domo patris mei. Et iuravit David Sau-
li. Abiit ergo Saul in domum suam, et David et viri eius ascenderunt
ad tutiora loca.

XXV

Mortuus est autem Samuel, et congregatus est universus
Israel et planxerunt eum et sepelierunt eum in do-
mo sua in Ramatha. Consurgensque David descendit in de-
sertum Pharan. Erat autem vir quispiam in solitudine Ma-
on et possessio eius in Carmelo, et homo ille magnus nimis. E-
rantque ei oves tria millia et mille capre. Et accidit ut tonde-
retur grex eius in Carmelo. Nomen autem viri illius erat Na-
bal et nomen uxoris eius Abigail. Eratque illa mulier
prudentissima et speciosa. Porro vir eius durus et pessi-
mus et malitiosus. Erat autem de genere Caleph. Cum ergo au-
disset David in deserto quod tonderet Nabal gregem suum, misit
decem iuvenes et dixit eis: Ascendite in Carmelum et ve-
nietis ad Nabal et salutabitis eum ex nomine meo paci-
fice, et sic dicetis: Sit fratribus meis et tibi pax, et domui tue
pax, et omnibus quecumque habes sit pax. Ex multis annis sal-
vus sis et domus tua et omnia tua. Audivi quod tonderent
pastores tui greges tuos qui erant nobiscum in deserto.
Numquam eis molesti fuimus, nec aliquando defuit illis quicquam
de grege omni tempore quo fuerunt nobiscum in Carmelo. Inter-
roga pueros tuos et indicabunt tibi. Nunc ergo inveniant pueri
tui gratiam in oculis tuis. In die enim bona venimus
ad te. Quodcumque invenerit manus tua da servis tuis

et filio tuo David. Cumque venissent pueri David, locuti sunt ad Na-
bal omnia verba hec ex nomine David et siluerunt. Respondens autem
Nabal pueris David ait: Quis est David? et quis est filius Ysai?
Hodie increverunt servi qui fugiunt dominos suos. Tol-
lam ergo panes meos et carnes meas pecorum et
aquas meas que occidi tonsoribus meis, et dabo viris
quos nescio unde sint? Regressi sunt itaque pueri David per
viam suam et reversi venerunt et nuntiaverunt ei omnia
verba que dixerat Nabal. Tunc ait David pueris suis: Accingatur
unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis
suis. Accinctusque est et David ense suo, et secuti sunt eum quasi
quadringenti viri. Porro ducenti remanserunt ad sarcinas. Abi-
gail autem uxori Nabal nuntiavit unus de pueris suis di-
cens: Ecce misit David nuntios de deserto ut benedicerent
domino nostro, et aversatus est eos. Homines isti boni satis fuerunt
nobis et non molesti, nec quicquam aliquando periit omni tempore
quo fuimus conversati cum eis in deserto. Pro muro erant
nobis tam in nocte quam in die omnibus diebus quibus pa-
vimus apud eos greges. Quamobrem considera et recogi-
ta quid facias, quoniam completa est malitia adversum virum
tuum et adversum domum tuam, et ipse filius Belial ita ut
nemo possit ei loqui. Festinavit igitur Abigail et tulit du-
centos panes et duos utres vini et quinque arietes coctos
et quinque sata polente et centum ligaturas uve passe et ducen-
tas massas caricarum et imposuit super asinos, di-
xitque pueris suis: Precedite me, ecce ego post tergum sequar
vos. Viro autem suo Nabal non indicavit. Cum ergo ascendisset
asinum et descenderet ad radices montis, David et viri eius
descendebant in occursum eius, quibus et illa occurrit. Et
ait David: Vere frustra servavi omnia que huius erant in
deserto, et non periit quicquam de cunctis que ad eum pertine-
bant, et reddidit mihi malum pro bono. Hec faciat deus ini-
micis David et hec addat, si reliquero de omnibus que ad eum
pertinent usque mane mingentem ad parietem. Cum
autem vidisset Abigail David festinavit et descendit de
asino et procidit coram David super faciem suam et adoravit
super terram, et cecidit ad pedes eius et dixit: In me
sit domine mi hec iniquitas. Loquatur obsecro ancilla tua in
auribus tuis et audi verba famule tue. Ne ponat oro
dominus meus rex cor suum super virum istum iniquum Nabal, quoniam
secundum nomen suum stultus est et stultitia est cum eo. Ego
autem ancilla tua non vidi pueros tuos domine mi quos mi-
sisti. Nunc ergo domine mi, vivit dominus et vivit anima tua, qui
prohibuit te ne venires in sanguinem et salvavit
manum tuam. Et nunc fiant sicut Nabal inimici tui, et
qui querunt domino meo malum. Quapropter suscipe benedic-
tionem hanc quam attulit ancilla tua tibi domino meo, et
da pueris qui sequuntur te dominum meum. Aufer iniquitatem
famule tue. Faciens enim faciet tibi dominus domino meo
fidelem domum, quia prelia domini domine mi tu preliaris. Mali-
tia ergo non inveniatur in te omnibus diebus vite tue. Si
enim surrexerit aliquando homo persequens te et querens animam
tuam, erit anima domini mei custodita quasi in fasciculo vi-
ventium apud dominum deum tuum. Porro inimicorum tuorum
anima rotabitur quasi in impetu et circulo funde. Cum
ergo fecerit dominus tibi domino meo omnia que locutus est bona

te.

bona de te, et constituerit te ducem super Israhel, non erit tibi hoc in singultum et in scrupulum cordis domino meo quod effuderis sanguinem innoxium aut ipse te ultus fueris. Et cum benefecerit dominus domino meo, recordaberis ancillae tuae et benefacies ei. Et ait David ad Abigail: Benedictus dominus Deus Israhel qui misit te hodie in occursum meum, et benedictum eloquium tuum, et benedicta tu quae prohibuisti me ne irem hodie ad sanguinem et ulciscerer me manu mea. Alioquin vivit dominus Deus Israhel qui prohibuit me ne malum facerem tibi; nisi cito venisses in occursum mihi, non remansisset Nabal usque ad matutinam lucem mingens ad parietem. Suscepit ergo David de manu eius omnia quae attulerat ei, dixitque ei: Vade in pace in domum tuam; ecce audivi vocem tuam. Venit autem Abigail ad Nabal, et ecce erat ei convivium in domo eius quasi convivium regis, et cor Nabal iocundum. Erat enim ebrius nimis, et non indicavit ei verbum pusillum aut magnum usque mane. Diluculo autem cum digessisset vinum Nabal, indicavit ei uxor sua verba haec, et emortuum est cor eius intrinsecus, et factus est quasi lapis. Cumque pertransissent decem dies, percussit dominus Nabal et mortuus est. Quod cum audisset David mortuum Nabal, ait: Benedictus dominus qui iudicavit causam opprobrii mei de manu Nabal et servum suum custodivit a malo, et malitiam Nabal reddidit dominus in caput eius. Misit ergo David et locutus est ad Abigail ut sumeret eam sibi in uxorem. Et venerunt pueri David ad Abigail in Carmelum et locuti sunt ad eam dicentes: David misit nos ad te ut accipiat te sibi in uxorem. Quae consurgens adoravit prona in terram et ait: Ecce famula tua sit in ancillam ut lavet pedes servorum domini mei. Et festinavit et surrexit Abigail et ascendit super asinum, et quinque puellae ierunt cum ea pedisequae eius, et secuta est nuntios David et facta est illi uxor. Sed et Achinoem accepit David de Iezrahel, et fuerunt utraeque uxores eius. Saul autem dedit Michol filiam suam uxorem David Phalti filio Lais qui erat de Gallim.

XXVI

Et venerunt Ziphei ad Saul in Gabaa dicentes: Ecce David absconditus est in colle Achille qui est ex adverso solitudinis. Et surrexit Saul et descendit in desertum Ziph, et cum eo tria milia virorum de electis Israhel ut quaereret David in deserto Ziph. Et castrametatus est in Gabaa Achille quae erat ex adverso solitudinis in via. David autem habitabat in deserto. Videns autem quod venisset Saul post se in desertum, misit exploratores et didicit quod illuc venisset certissime. Et surrexit David clam et venit ad locum ubi erat Saul. Cumque vidisset locum in quo dormiebat Saul et Abner filius Ner princeps militiae eius, et Saulem dormientem in tentorio et reliquum vulgus per circuitum eius, ait David ad Achimelech Hettheum et Abisai filium Sarviae fratrem Ioab dicens: Quis descendet mecum ad Saul in castra? Dixitque Abisai: Ego descendam tecum. Venerunt ergo David et Abisai ad populum nocte, et invenerunt Saulem iacentem et dormientem in tentorio, et hastam fixam ad caput eius in tentorio in terra; Abner autem et populum dormientes in circuitu eius. Dixitque Abisai ad David: Conclusit Deus hodie inimicum tuum in manus tuas. Nunc ergo perfodiam eum lancea in terra semel et secundo opus non erit. Et dixit David ad Abisai: Ne interficias eum. Quis enim extendet manum suam in christum domini et innocens erit? Et dixit David: Vivit dominus quia nisi dominus percusserit eum, aut dies eius venerit ut moriatur, aut in proelium descendens perierit, propitius sit mihi dominus ne extendam manum meam in christum domini. Nunc igitur tolle hastam quae est ad caput eius et scyphum aquae et abeamus. Tulit igitur David hastam et scyphum aquae quae erat ad caput Saul, et abierunt; et non erat quisquam qui videret et intellegeret et vigilaret, sed omnes dormiebant, quia sopor domini irruerat super eos. Cumque transisset David ex adverso et stetisset in vertice montis de longe, et esset grande intervallum inter eos, clamavit ad populum David et ad Abner filium Ner dicens: Nonne respondebis Abner? Et respondens Abner ait: Quis es tu qui clamas et inquietas regem? Et ait David ad Abner: Numquid non vir tu es, et quis alius similis tui in Israhel? Quare ergo non custodisti dominum tuum regem? Ingressus est enim unus de turba ut interficeret regem dominum tuum. Non est bonum hoc quod fecisti. Vivit dominus quoniam filii mortis vos estis qui non custodistis dominum vestrum christum domini. Nunc ergo vide ubi sit hasta regis et ubi sit scyphus aquae qui erant ad caput eius. Cognovit autem Saul vocem David et dixit: Numquid vox tua est haec fili mi David? Et ait David: Vox mea domine mi rex. Et ait: Quam ob causam dominus meus persequitur servum suum? Quid feci aut quid est in manu mea malum? Nunc ergo audi oro domine mi rex verba servi tui. Si dominus incitat te adversum me, odoretur sacrificium; si autem filii hominum, maledicti sunt in conspectu domini, qui eiecerunt me hodie ut non habitem in hereditate domini dicentes: Vade servi diis alienis. Et nunc non effundatur sanguis meus in terra coram domino, quia egressus est rex Israhel ut quaerat pulicem unum, sicut persequitur perdix in montibus. Et ait Saul: Peccavi; revertere fili mi David, nequaquam enim ultra tibi malefaciam, eo quod pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie; apparet enim quod stulte egerim et ignoraverim multa nimis. Et respondens David ait: Ecce hasta regis; transeat unus de pueris regis et tollat eam. Dominus autem retribuet unicuique secundum iustitiam suam et fidem; tradidit enim te dominus hodie in manum meam, et nolui extendere manum meam in christum domini. Et sicut magnificata est anima tua hodie in oculis meis, sic magnificetur anima mea in oculis domini, et liberet me de omni angustia. Ait ergo Saul ad David: Benedictus tu fili mi David, et quidem faciens facies et potens poteris. Abiit autem David in viam suam, et Saul reversus est in locum suum.

XXVII

Et ait David in corde suo: Aliquando incidam uno die in manus Saul. Nonne melius est ut fugiam et salver in terra Philisthinorum, ut desperet Saul cessetque me quaerere in cunctis finibus Israhel? Fugiam ergo manus eius. Et surrexit David et abiit ipse et sexcenti viri cum eo ad Achis filium Maoch regem Geth. ~~Et vadam ad eam et sciscitabor illam. Et dixerunt servi eius ad eum: Est mulier habens pythonem in Endor. Mutavit ergo habitum suum vestitusque est aliis vestimentis, et abiit ipse et duo viri cum eo, veneruntque ad mulierem nocte, et ait: Divina mihi in pythone et suscita mihi quem dixero tibi. Et ait mulier~~

habitavit David cum Achis in Geth ipse et viri eius unusquisque et domus eius et duae uxores eius Achinoam Iezrahelites et Abigail uxor Nabal Carmeli. Et nuntiatum est Saul quod fugisset David in Geth et non addidit ultra quaerere eum. Dixit autem David ad Achis si inveni gratiam in oculis tuis detur mihi locus in una urbium regionis huius ut habitem ibi cur enim manet servus tuus in civitate regis tecum. Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg propter quam causam facta est Siceleg regum Iuda usque in diem hanc. Fuit autem numerus dierum quibus habitavit David in regione Philisthinorum quattuor mensium. Et ascendit David et viri eius et agebant praedas de Gessuri et de Gerzi et de Amalechitis hii enim pagi habitabantur in terra antiquitus euntibus Sur usque ad terram Aegypti. Et percutiebat David omnem terram nec relinquebat viventem virum et mulierem tollensque oves et boves et asinos et camelos et vestes revertebatur et veniebat ad Achis. Dicebat autem ei Achis in quem inruistis hodie respondebat David contra meridiem Iuda et contra meridiem Hieramehel et contra meridiem Ceni. Virum et mulierem non vivificabat David nec adducebat in Geth dicens ne forte loquantur adversum nos. Haec fecit David et hoc erat decretum illi omnibus diebus quibus habitavit in regione Philisthinorum. Credidit ergo Achis David dicens multa mala operatus est contra populum suum Israhel erit igitur mihi servus sempiternus.

XXVIII

Factum est autem in diebus illis congregaverunt Philisthim agmina sua ut praepararentur ad bellum contra Israhel. Dixitque Achis ad David sciens nunc scito quoniam mecum egredieris in castris tu et viri tui. Dixitque David ad Achis nunc scies quae facturus est servus tuus. Et ait Achis ad David et ego custodem capitis mei ponam te cunctis diebus. Samuhel autem mortuus est planxitque eum omnis Israhel et sepelierunt eum in Ramatha urbe sua et Saul abstulit magos et ariolos de terra et interfecit eos et phitones habentes in ventre. Congregatique sunt Philisthim et venerunt et castrametati sunt in Sunam. Congregavit autem et Saul universum Israhel et venerunt in Gelboe. Et vidit Saul castra Philisthim et timuit et expavit cor eius nimis. Consuluitque Dominum et non respondit ei neque per somnia neque per sacerdotes neque per prophetas. Dixitque Saul servis suis quaerite mihi mulierem habentem pythonem et vadam ad eam et sciscitabor per illam. Et dixerunt servi eius ad eum est mulier habens pythonem in Endor. Mutavit ergo habitum suum vestitusque est aliis vestimentis et abiit ipse et duo viri cum eo venieruntque ad mulierem nocte et ait Divina mihi in pythone et suscita mihi quem dixero tibi. Et ait mulier ad eum ecce tu nosti quanta fecerit Saul et quomodo eraserit magos et ariolos de terra quare ergo insidiaris animae meae ut occidar. Et iuravit ei Saul in Domino dicens vivit Dominus quia non eveniet tibi quicquam mali propter hanc rem. Dixitque ei mulier quem suscitabo tibi qui ait Samuhel mihi suscita. Cum autem vidisset mulier Samuhel exclamavit voce magna et dixit ad Saul quare inposuisti mihi tu es enim Saul. Dixitque ei rex noli timere quid vidisti et ait mulier ad Saul deos vidi ascendentes de terra. Dixitque ei qualis est forma eius quae ait vir senex ascendit et ipse amictus est pallio et intellexit Saul quod Samuhel esset et inclinavit se super faciem suam in terra et adoravit. Dixit autem Samuhel ad Saul quare inquietasti me ut suscitarer et ait Saul coartor nimis siquidem Philisthim pugnant adversum me et Deus recessit a me et exaudire me noluit neque in manu prophetarum neque per somnia vocavi ergo te ut ostenderes mihi quid faciam. Et ait Samuhel quid interrogas me cum Dominus recesserit a te et transierit ad aemulum tuum. Faciet enim Dominus sicut locutus est in manu mea et scindet regnum tuum de manu tua et dabit illud proximo tuo David quia non oboedisti voci Domini neque fecisti iram furoris eius in Amalech idcirco quod pateris fecit tibi Dominus hodie et dabit Dominus etiam Israhel tecum in manu Philisthim cras autem tu et filii tui mecum eritis sed et castra Israhel tradet Dominus in manu Philisthim. Statimque Saul cecidit porrectus in terram extimuerat enim verba Samuhel et robur non erat in eo quia non comederat panem tota die illa. Ingressa est itaque mulier illa ad Saul et ait conturbatus erat enim valde. Dixitque ad eum ecce oboedivit ancilla tua voci tuae et posui animam meam in manu mea et audivi sermones tuos quos locutus es ad me. Nunc igitur et tu audi vocem ancillae tuae et ponam coram te buccellam panis et comedens convalescas et possis iter agere. Qui renuit et ait non comedam coegerunt autem eum servi sui et mulier et tandem audita voce eorum surrexit de terra et sedit super lectulum. Mulier autem illa habebat vitulum pascualem in domo et festinavit et occidit eum tollensque farinam miscuit eam et coxit azyma et posuit ante Saul et ante servos eius qui cum comedissent surrexerunt et ambulaverunt per totam noctem illam.

XIX

Congregata sunt ergo agmina Philisthim universa in Aphec sed et Israhel castrametatus est super fontem qui erat in Iezrahel. Et satrapae quidem Philisthim incedebant in centuriis et milibus David autem et viri eius erant in novissimo agmine cum Achis. Dixeruntque principes Philisthim ad Achis quid sibi volunt Hebraei isti et ait Achis ad principes Philisthim num ignoratis David qui fuit servus Saul regis Israhel et est apud me multis diebus vel annis et non inveni in eo quicquam ex die qua transfugit ad me usque ad diem hanc. Irati sunt autem adversum eum principes Philisthim et dixerunt ei revertatur vir iste et sedeat in loco suo in quo constituisti eum et non descendat nobiscum in proelium ne fiat nobis adversarius cum proeliari coeperimus. Quomodo enim aliter placare poterit dominum suum nisi in capitibus nostris. Nonne iste est David cui cantabant in choris dicentes percussit Saul in milibus suis et David in decem milibus suis. Vocavit ergo Achis David et ait ei vivit Dominus quia rectus es tu et bonus in conspectu meo et exitus tuus et introitus tuus mecum est in castris et non inveni in te quicquam mali ex die qua venisti ad me usque ad diem hanc sed satrapis non places. Revertere ergo et vade in pace et non offendas oculos satraparum Philisthinorum. Dixitque David ad Achis quid enim feci et quid invenisti in me servo tuo a die qua fui in conspectu tuo usque in diem hanc ut non veniam et pugnem contra inimicos domini mei regis. Respondens autem Achis locutus est ad David scio quia bonus es tu in oculis meis sicut angelus Dei sed principes Philisthinorum dixerunt

Non ascendet nobiscum in proelium. Igitur consurge mane tu, et servi domini tui qui venerunt tecum. Et cum de nocte surrexeritis, et coeperit dilucescere, pergite. Surrexit itaque de nocte David ipse et viri eius, ut proficiscerentur mane ad terram Philisthiim et reverterentur. Philisthiim autem ascenderunt in Iezrahel.

XXX

Cumque venissent David et viri eius in Siceleg die tertia, Amalechitae impetum fecerant ex parte australi in Siceleg, et percusserant Siceleg et succenderant eam igni. Et captivas duxerant mulieres ex ea a minimo usque ad magnum, et non interfecerant quemquam, sed secum duxerant, et pergebant itinere suo. Cum ergo venissent David et viri eius ad civitatem, et invenissent eam succensam igni, et uxores suas et filios suos et filias duci captivas, levaverunt David et populus qui erat cum eo voces suas et planxerunt donec deficerent in eis lacrimae. Siquidem et duae uxores David captivae ductae fuerant, Achinoem Iezrahelites et Abigail uxor Nabal Carmeli. Et contristatus est David valde. Volebat enim eum omnis populus lapidare, quia amara erat anima uniuscuiusque viri super filiis suis et filiabus. Confortatus est autem David in Domino Deo suo. Et ait ad Abiathar sacerdotem filium Ahimelech: Applica ad me ephod. Et applicuit Abiathar ad David ephod, et consuluit David Dominum dicens: Persequar an non latrunculos hos, et comprehendam eos? Dixitque ei: Persequere, absque dubio enim comprehendes eos et excuties praedam. Abiit ergo David ipse et sexcenti viri qui erant cum eo, et venerunt usque ad torrentem Besor, et lassi quidam substiterunt. Persecutus est autem David ipse et quadringenti viri cum eo. Substiterant enim ducenti qui lassi transire non poterant torrentem Besor. Et invenerunt virum Aegyptium in agro, et adduxerunt eum ad David. Dederuntque ei panem ut comederet et biberet aquam, sed et fragmen massae caricarum et duas ligaturas uvae passae. Quae cum comedisset, reversus est spiritus eius et refocillatus est. Non enim comederat panem neque biberat aquam tribus diebus et tribus noctibus. Dixit itaque ei David: Cuius es tu, vel unde, vel quo pergis? Qui ait: Puer Aegyptius ego sum, servus viri Amalechitae. Dereliquit autem me dominus meus, quia aegrotare coepi nudius tertius. Siquidem nos erupimus ad australem plagam Cerethi et contra Iudam et ad meridiem Caleph, et Siceleg succendimus igni. Dixitque ei David: Potes me ducere ad cuneum istum? Qui ait: Iura mihi per Deum quod non occidas me, et non tradas me in manu domini mei, et ego ducam te ad cuneum istum. Et iuravit ei David. Qui cum duxisset eum, ecce illi discumbebant super faciem universae terrae, comedentes et bibentes et quasi festum celebrantes diem pro cuncta praeda et spoliis quae ceperant de terra Philisthiim et de terra Iuda. Et percussit eos David a vespera usque ad vesperam alterius diei, et non evasit ex eis quisquam nisi quadringenti viri adolescentes qui ascenderant camelos et fugerant. Eruit ergo David omnia quae tulerant Amalechitae, et duas uxores suas eruit. Nec defuit quicquam a parvo usque ad magnum, tam de filiis quam de filiabus, et de spoliis, et quaecumque rapuerant, omnia reduxit David. Et tulit universos greges et armenta, et minavit ante faciem suam. Dixeruntque: Haec est praeda David. Venit autem David ad ducentos viros qui lassi substiterant nec sequi potuerant David, et residere eos iusserat in torrente Besor. Qui egressi sunt obviam David et populo qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum, salutavit eum pacifice. Respondensque omnis vir pessimus et iniquus de viris qui ierant cum David dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quicquam de praeda quam eruimus, sed sufficiat unicuique uxor sua et filii, quos cum acceperint recedant. Dixit autem David: Non sic facietis, fratres mei, de his quae tradidit nobis Dominus, et custodivit nos, et dedit latrunculos qui eruperant adversum nos in manus nostras. Nec audiet vos quisquam super sermone hoc. Aequa enim pars erit descendentis ad proelium et remanentis ad sarcinas, et similiter divident. Et factum est hoc ex die illa et deinceps constitutum et praefinitum, et quasi lex in Israhel usque ad diem hanc. Venit ergo David in Siceleg, et misit dona de praeda senioribus Iuda proximis suis, dicens: Accipite benedictionem de praeda hostium Domini; his qui erant in Bethel, et qui in Ramath ad meridiem, et qui in Iether, et qui in Aroer, et qui in Saphamoth, et qui in Esthamo, et qui in Rachal, et qui in urbibus Ierameli, et qui in urbibus Cenei, et qui in Arama, et qui in Lacuasan, et qui in Athach, et qui in Hebron, et reliquis qui erant in his locis in quibus fuerat commoratus David et viri eius.

XXXI

Philisthiim autem pugnabant adversum Israhel, et fugerunt viri Israhel ante faciem Philisthiim, et ceciderunt interfecti in monte Gelboe. Irrueruntque Philisthiim in Saul et in filios eius, et percusserunt Ionathan et Abinadab et Melchisue filios Saul. Totumque pondus proelii versum est in Saul, et consecuti sunt eum viri sagittarii, et vulneratus est vehementer a sagittariis. Dixitque Saul ad armigerum suum: Evagina gladium tuum et percute me, ne forte veniant incircumcisi isti et interficiant me illudentes mihi. Et noluit armiger eius; fuerat enim nimio terrore perterritus. Arripuit itaque Saul gladium suum et irruit super eum. Quod cum vidisset armiger eius, videlicet quod mortuus esset Saul, irruit etiam ipse super gladium suum et mortuus est cum eo. Mortuus est ergo Saul et tres filii eius et armiger illius et universi viri eius in die illa pariter. Videntes autem viri Israhel qui erant trans vallem et trans Iordanem quod fugissent viri Israhelitae et quod mortui essent Saul et filii eius, reliquerunt civitates suas et fugerunt. Veneruntque Philisthiim et habitaverunt ibi. Facta autem altera die venerunt Philisthiim ut spoliarent interfectos, et invenerunt Saul et tres filios eius iacentes in monte Gelboe. Et praeciderunt caput Saul et spoliaverunt eum armis, et miserunt in terram Philisthinorum per circuitum, ut nuntiaretur in templo idolorum et in populis. Et posuerunt arma eius in templo Astaroth, corpus vero eius suspenderunt in muro Bethsan. Quod cum audissent habitatores Iabes Galaad quaecumque fecerant Philisthiim Saul, surrexerunt omnes viri fortissimi et ambulaverunt tota nocte, et tulerunt cadaver Saul et cadavera filiorum eius de muro Bethsan. Veneruntque viri Iabes Galaad et combusserunt ea igni, et tulerunt ossa eorum et sepelierunt in nemore Iabes, et ieiunaverunt vii diebus.

et fugerunt

eius in die illa pariter.
Videntes autem filii
Israel

Incipit liber regum secundus.

Factum est autem postquam mortuus
est saul ut david reverteretur a cede
amalech et maneret duos
dies in sicelech. In die autem
tercia apparuit homo veniens
de castris saul veste conscissa et
pulvere aspersus caput. et ut venit ad david cecidit super
faciem suam et adoravit. Dixitque ad eum david. Unde
venis? Qui ait ad david de castris israel fugi. Et dixit
ad eum david. Quod est verbum quod factum est. Indica michi. Qui ait. Fu-
git populus ex prelio et multi corruentes ex populo mortui
sunt. Sed et saul et ionathas filius eius interierunt. Dixitque
david ad adolescentem qui nunciabat ei. Unde scis quia
mortuus est saul et ionathas filius eius. Et ait adoles-
cens qui nunciabat ei. Casu veni in montem gel-
boe et saul incumbebat super hastam suam. Porro
currus et equites appropinquabant ei. et conversus post
tergum suum vidensque me vocavit. Cui cum respondissem
adsum dixit michi. Quisnam es tu? Et aio ad eum.
Amalechites sum. Et locutus est michi. Sta super me
et interfice me quoniam tenent me angustie. Et adhuc
tota anima mea in me est. Stansque super illum occi-
di eum. Sciebam enim quod vivere non poterat post rui-
nam. et tuli diadema quod erat in capite eius et armil-
lam de brachio illius. et attuli ad te dominum meum huc.
Apprehendens autem david vestimenta sua scidit. omnesque
viri qui erant cum eo et planxerunt et fleverunt. et
ieiunaverunt usque ad vesperam super saul et ionatham
filium eius et super populum domini et super domum israel eo quod cor-
ruissent gladio. Dixitque david ad iuvenem qui nun-
ciaverat ei. Unde es tu? Qui respondit. Filius hominis advene
amalechite ego sum. Et ait david ad eum. Quare non
timuisti mittere manum tuam ut occideres christum domini?
Vocansque david unum de pueris suis ait. Accedens
irrue in eum. Qui percussit illum et mortuus est. Et ait
ad eum david. Sanguis tuus super caput tuum. Os enim
tuum locutum est adversum te dicens. Ego interfeci
christum domini. Planxit autem planctum david huiuscemodi super
saul et super ionathan filium eius et precepit ut docerent
filios iuda planctum sicut scriptum est in libro iusto-
rum et ait. Considera israel pro hiis qui mortui sunt super excelsa tua
vulnerati. Incliti israel super montes tuos interfecti
sunt. Quomodo ceciderunt fortes? Nolite annunciare
in geth neque annuncietis in compitis ascalonis
ne forte letentur filie philistiim ne exultent
filie incircumcisorum. Montes gelboe nec ros
nec pluvia veniant super vos neque sint agri primiti-
arum quia ibi abiectus est clipeus fortium clipeus saul quasi
non esset unctus oleo. A sanguine interfectorum ab adi-
pe fortium sagitta ionathe numquam abiit retror-
sum et gladius saul non est reversus inanis. Saul
et ionathas amabiles et decori in vita sua in
morte quoque non sunt divisi. Aquilis velociores leoni-
bus fortiores. Filie israel super saul flete qui vestiebat
vos coccino in deliciis. qui prebebat ornamenta
aurea cultui vestro. Quomodo ceciderunt fortes in prelio.

i. aquilis.

Ionathas in excelsis tuis occisus est. Doleo super te fra-
ter mi ionatha decore nimis et amabilis super amorem
mulierum. Sicut mater amat unicum filium suum ita te di-
ligebam. Quomodo ceciderunt robusti et perierunt arma
bellica.

II

Igitur post hec consuluit david dominum
dicens. Si ascendam in unam de civitatibus iuda.
Et ait dominus ad eum. Ascende. Dixitque david ad eum. Quo ascen-
dam? Et respondit ei. In hebron. Ascendit ergo david et due u-
xores eius achinoen iezraelites et abigail uxor
nabal carmeli. Sed et viros qui erant cum eo duxit
david singulos cum domo sua. et manserunt in oppidis
hebron. Veneruntque viri iuda et unxerunt ibi david
ut regnaret super domum iuda. Et nunciatum est
david quod viri iabes galaad sepelissent saul. Misit ergo david
nuncios ad viros iabes galaad. Dixitque ad eos.
Benedicti vos a domino qui fecistis misericordiam hanc
cum domino vestro saul et sepelistis eum. Et nunc retribuet
vobis dominus misericordiam et veritatem. Sed et ego reddam
gratiam eo quod fecistis verbum istud. Confortentur
manus vestre et estote filii fortitudinis. Licet
enim mortuus sit dominus vester saul. tamen me unxit domus
iuda in regem sibi. Abner autem filius ner princeps
exercitus saul tulit ysboseth filium saul et cir-
cumduxit eum per castra regemque constituit super
galaad et super gethsuri et super iezrahel et super
effraim et super beniamin et super israel universum. XL
annorum erat ysboseth filius saul cum regnare
cepisset super israel et duobus annis regnavit.
Sola autem domus iuda sequebatur david. Et fuit numerus
dierum quos commoratus est david imperans in hebron
super domum iuda. vii annorum et vi mensium.
Egressusque est abner filius ner et pueri ysboseth
filii saul de castris in gabaon. Porro ioab
filius sarvie et pueri david egressi sunt et occur-
rerunt eis iuxta piscinam gabaon. Et cum in unum
convenissent e regione sederunt hii ex una parte
piscine et illi ex altera. Dixitque abner ad ioab.
Surgant pueri et ludant coram nobis. Et respondit ioab.
Surgant. Surrexerunt ergo et transierunt numero
xii de beniamin ex parte ysboseth filii saul
et xii de pueris david. Apprehensoque unusquisque capi-
te comparis sui defixit gladium in latus contrarii et ceci-
derunt simul. Vocatumque est nomen loci illius ager
robustorum in gabaon. Et ortum est bellum durum satis in die
illa. Fugatusque est abner et viri israel a pueris david.
Erant autem ibi tres filii sarvie ioab et abysai
et asahel. Porro asahel cursor velocissimus
fuit. quasi unus ex capreis que morantur in silvis.
Persequebatur autem asahel abner et non declinavit
neque ad dexteram neque ad sinistram omittens persequi
abner. Respexit itaque abner post tergum suum
et ait. Tu ne es asahel? Qui respondit. Ego sum. Dixit-
que ei abner. Vade ad dexteram sive ad sinis-
tram et apprehende unum de adolescentulis
et tolle tibi spolia eius. Noluit autem asahel omittere

quam urgeret eum. Rursum que locutus est abner ad a-
sahel. Recede. noli me sequi ne compellar confodere te
in terram. et levare non potero faciem meam ad ioab fratrem
tuum. Qui audire contempsit. et noluit declinare.
percussit ergo eum abner aversa hasta in inguine et trans-
fodit. et mortuus est in eodem loco. Omnesque qui transibant per
locum in quo ceciderat asahel et mortuus erat: subsistebant.
Persequentibus autem ioab et abysai abner fugientem sol oc-
cubuit. et venerunt usque ad collem aque ductus qui est
ex adverso vallis et itineris deserti in gabaon. Con-
gregatique sunt filii beniamin ad abner. et con-
globati in unum cuneum steterunt in summitate
unius tumuli. et exclamavit abner ad ioab et ait. Num
usque ad internecionem tuus mucro deseviet? An igno-
ras quod periculosa sit desperatio? Usque quo non dicis populo
ut omittat persequi fratres suos? Et ait ioab. Vivit dominus
quia si locutus fuisses mane recessisset populus persequens
fratrem suum. Insonuit ergo ioab buccina et stetit omnis
exercitus nec persecuti sunt ultra israel neque iniere certamen.
Abner autem et viri eius abierunt per campestria moab
tota nocte illa. et transierunt iordanem. et lustrata
omni bethoron. venerunt ad castra. Porro ioab reversus
omisso abner congregavit omnem populum et defue-
runt de pueris david. xix. viri excepto asahele. Ser-
vi autem david percusserunt de beniamin et de viris qui erant
cum abner. ccc.lx. qui et mortui sunt. Tuleruntque
asahel et sepelierunt eum in sepulcro patris sui in
bethleem. et ambulaverunt tota nocte ioab et
viri qui erant cum eo. et in ipso crepusculo perve-
nerunt in hebron

III

Facta est ergo longa concertatio inter domum david
et inter domum saul. David proficiens. et semper se ipso
robustior. domus autem saul decrescens cotidie. Nati-
que sunt filii david in hebron. Fuitque primogenitus eius
amnon de achinoem iezraelitide. et post eum cheleab
de abigail uxore nabal carmeli. Porro tertius absa-
lon filius maacha filie tholomai regis gessur. Quar-
tus adonias filius agith. et quintus saphacias filius abital.
Sextus quoque gezraham de egla uxore david. Hii nati sunt david
in hebron. Cum ergo esset prelium inter domum saul et
domum david. abner filius ner regebat domum saul.
Fuerat autem sauli concubina nomine respha filia
achia. Ingressusque est ad eam abner. Dixitque
ysboseth ad abner. Quare ingressus es ad con-
cubinam patris mei? Qui iratus nimis propter verba ysbo-
seth. ait. Numquid caput canis ego sum adversum
iudam. hodie qui fecerim misericordiam super domum saul pa-
tris tui. et super fratres et proximos eius. et non tradidi te in
manus david. et tu requisisti in me. quod argueres
pro muliere hodie. Hec faciat deus abner. et hec addat
ei. nisi quomodo iuravit dominus david. sic faciam cum eo ut
transferatur regnum de domo saul. et elevetur
thronus david super israel. et super iudam a dan usque ber-
sabee. Et non potuit respondere ei quicquam quia metu-
ebat illum. Misit ergo abner nuntios ad david in he-
bron pro se dicentes. Cuius est terra? Et ut loquerentur
Fac mecum amicitias. et erit manus mea tecum. et redu-
cam ad te universum israel. Qui ait. Optime. ego fa-
ciam tecum amicicias. sed unam rem peto a te dicens. Non
videbis faciem meam antequam adduxeris michol filiam
saul. et sic venies et videbis me. Misit autem david nuntios
ad ysboseth filium saul dicens. Redde uxorem me-
am michol quam despondi mihi centum preputiis philistinorum. Mi-
sit ergo ysboseth et tulit eam a viro suo phalthi-
el filio lais. Sequebaturque eam vir suus plorans usque ba-
hurim. et dixit ad eum abner ad seniores israel di-
cens. Tam heri quam nudiustertius querebatis david ut regnaret
super vos. Nunc ergo facite quoniam dominus locutus est ad david di-
cens. In manu servi mei david salvabo populum meum isra-
el de manu philistinorum et omnium inimicorum eius. Lo-
cutus est autem et abner ad beniamin. et abiit ut loque-
retur ad david in hebron. omnia que placuerant israeli et uni-
verso beniamin. Venitque ad david in hebron cum viginti
viris. Et fecit david abner et viris eius qui venerant cum eo
convivium. Et dixit abner ad david. Surgam ut congregem
ad te dominum meum regem omnem israel et ineam tecum
fedus. et imperes omnibus sicut desiderat anima tua. Cum ergo de-
duxisset david abner. et ille isset in pace. statim pueri david
et ioab venerunt cesis latronibus cum preda magna nimis.
Abner autem non erat cum david in hebron quia iam dimi-
serat eum et profectus fuerat in pace. Et ioab et omnis
exercitus qui erant cum eo postea venerant. Nuntiatum
est itaque ioab a narrantibus. Venit abner filius ner
ad regem et dimisit eum. et abiit in pace. Et ingressus
est ioab ad regem et ait. Quid fecisti? Ecce venit ab-
ner ad te. Quare dimisisti eum et abiit et recessit?
Ignoras abner filium ner quoniam ad hoc venit ad
te ut deciperet te. et sciret exitum tuum et introi-
tum tuum et nosset omnia que agis. Egressus itaque ioab a david mi-
sit nuntios post abner et reduxit eum a cisterna sira
ignorante david. Cumque rediisset abner in hebron se-
orsum adduxit eum ioab ad medium porte ut loque-
retur ei in dolo. et percussit illum ibi in inguine et mortuus est
in ultionem sanguinis asahel fratris eius. Quod cum au-
disset david rem iam gestam ait. Mundus ego sum et reg-
num meum apud dominum usque in sempiternum a sanguine
abner filii ner. et veniat super caput ioab et super
omnem domum patris eius. nec deficiat a domo ioab
fluxum seminis sustinens et leprosus et tenens
fusum et cadens gladio et indigens pane. Igitur ioab
et abysai frater eius interfecerunt abner eo quod oc-
cidisset asahel fratrem eorum in gabaon in prelio. Dix-
it autem david ad ioab et ad omnem populum qui erat cum eo. Scin-
dite vestimenta vestra et accingimini saccis. et
plangite ante exequias abner. Porro rex david seque-
batur feretrum. Cumque sepelissent abner in hebron
levavit rex david vocem suam et flevit super tumulum
abner. Flevit autem et omnis populus. Plangensque rex et
lugens abner ait. Nequaquam ut solent mori
ignavi mortuus est abner. Manus tue non sunt ligate
et pedes tui non sunt compedibus aggravati sed sicut solent
cadere coram filiis iniquitatis sic corruisti.

vade et revertere
qui reversus est
Sermonem quoque
intulit abner

congeminansque omnis populus flevit super eum. Cumque venisset universa multitudo cibum capere cum David clara adhuc die, iuravit David dicens: Haec faciat mihi Deus et haec addat, si ante occasum solis gustavero panem vel aliud quidquam. Omnisque populus audivit, et placuerunt eis cuncta quae fecit rex in conspectu totius populi. Et cognovit omne vulgus et universus Israel in die illa quoniam non actum fuisset a rege ut occideretur Abner filius Ner. Dixit quoque rex ad servos suos: Num ignoratis quoniam princeps et maximus cecidit hodie in Israel? Ego autem delicatus adhuc rex, qui hodie cognatus et constitutus sub rege suo. Porro viri isti filii Sarviae duri mihi sunt. Retribuat Dominus facienti malum iuxta malitiam suam.

IIII

Audivit autem Isboseth filius Saul quod cecidisset Abner in Hebron, et dissolutae sunt manus eius, omnisque Israel perturbatus est. Duo autem viri principes latronum erant filio Saul, nomen uni Baana et nomen alteri Rechab, filii Remmon Berothitae de filiis Beniamin; siquidem et Beroth reputata est in Beniamin. Et fugerunt Berothitae in Gethaim, fueruntque ibi advenae usque ad illud tempus. Erat autem Ionathae filio Saul filius debilis pedibus; quinquennis enim fuit quando venit nuntius de Saul et Ionatha ex Iezrahel. Tollens itaque eum nutrix sua fugit, cumque festinaret ut fugeret, cecidit et claudus effectus est; habuitque vocabulum Miphiboseth. Venientes igitur filii Remmon Berothitae Rechab et Baana ingressi sunt fervente die domum Isboseth, qui dormiebat super stratum suum meridie; et ostiaria domus purgans triticum obdormivit. Ingressi sunt autem domum latenter assumentes spicas tritici, et percusserunt eum in inguine, Rechab et Baana frater eius, et fugerunt. Cum autem ingressi fuissent domum, ille dormiebat super lectum suum in conclavi, et percutientes interfecerunt eum, sublatoque capite eius abierunt per viam deserti tota nocte, et attulerunt caput Isboseth ad David in Hebron; dixeruntque ad regem: Ecce caput Isboseth filii Saul inimici tui, qui quaerebat animam tuam; et dedit Dominus domino meo regi ultionem hodie de Saul et de semine eius. Respondens autem David Rechab et Baana fratri eius filiis Remmon Berothitae dixit ad eos: Vivit Dominus qui eruit animam meam de omni angustia, quoniam eum qui annuntiaverat mihi et dixerat: Mortuus est Saul, qui putabat se prospera nuntiare, tenui et occidi eum in Siceleg, cui oportebat me dare mercedem pro nuntio. Quanto magis nunc, cum homines impii interfecerunt virum innoxium in domo sua super lectum suum, non quaeram sanguinem eius de manu vestra et auferam vos de terra? Praecepit itaque David pueris suis, et interfecerunt eos; praecidentesque manus et pedes eorum suspenderunt eos super piscinam in Hebron; caput autem Isboseth tulerunt et sepelierunt in sepulchro Abner in Hebron.

V

Et venerunt universae tribus Israel ad David in Hebron dicentes: Ecce nos os tuum et caro tua sumus. Sed et heri et nudiustertius, cum esset Saul rex super nos, tu eras educens et reducens Israel; dixit autem Dominus ad te: Tu pasces populum meum Israel, et tu eris dux super Israel. Venerunt quoque et seniores de Israel ad regem in Hebron, et percussit cum eis rex David foedus in Hebron coram Domino, unxeruntque David in regem super Israel. Filius triginta annorum erat David cum regnare coepisset, et quadraginta annis regnavit. In Hebron regnavit super Iudam septem annis et sex mensibus; in Ierusalem autem regnavit triginta tribus annis super omnem Israel et Iudam. Et abiit rex et omnes viri qui erant cum eo in Ierusalem ad Iebuseum habitatorem terrae; dictumque est ad David ab eis: Non ingredieris huc nisi abstuleris caecos et claudos dicentes: Non ingredietur David huc. Cepit autem David arcem Sion, haec est civitas David. Proposuerat enim David in die illa praemium ei qui percussisset Iebuseum et tetigisset domatum fistulas et abstulisset caecos et claudos odientes animam David. Ideo dicitur in proverbio: Caecus et claudus non intrabunt in templum. Habitavit autem David in arce Sion et vocavit eam civitatem David, et aedificavit per gyrum a Mello et intrinsecus. Et ingrediebatur proficiens atque succrescens, et Dominus Deus exercituum erat cum eo. Misit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David et ligna cedrina et artifices lignorum artificesque lapidum ad parietes, et aedificaverunt domum David. Et cognovit David quoniam confirmasset eum Dominus regem super Israel et quoniam exaltasset regnum eius super populum suum Israel. Accepit ergo David adhuc concubinas et uxores de Ierusalem postquam venerat de Hebron; natique sunt David et alii filii. Et haec nomina eorum qui nati sunt ei in Ierusalem: Samua et Sobab et Nathan et Salomon et Iebaar et Helisua et Nepheg et Iaphia et Helisama et Elioda et Eliphalech. Audierunt ergo Philisthiim quod unxissent David regem super Israel, et ascenderunt universi ut quaererent David; quod cum audisset David, descendit in praesidium. Philisthiim autem venientes diffusi sunt in valle Raphaim. Et consuluit David Dominum dicens: Si ascendam ad Philisthiim, et si dabis eos in manu mea? Et dixit Dominus ad David: Ascende, quia tradens dabo Philisthiim in manu tua. Venit ergo David in Baalpharasim et percussit eos ibi et dixit: Divisit Dominus inimicos meos coram me sicut dividuntur aquae; propterea vocatum est nomen loci illius Baalpharasim. Et reliquerunt ibi sculptilia sua, quae tulit David et viri eius. Et addiderunt adhuc Philisthiim ut ascenderent, et diffusi sunt in valle Raphaim. Consuluit autem David Dominum dicens: Si ascendam contra Philisthaeos et si trades eos in manus meas? Qui respondit: Non ascendas contra eos, sed gyra post tergum eorum et venies ad eos ex adverso pirorum. Et cum audieris sonitum clamoris gradientis in cacumine pirorum, tunc inibis proelium, quia tunc egredietur Dominus ante faciem tuam ut percutiat castra Philisthiim. Fecit itaque David sicut praeceperat ei Dominus, et percussit Philisthiim de Gabaa usque dum venias Gezer.

VI

Congregavit autem rursus David omnes electos ex Israel triginta milia. Surrexitque David et abiit et universus populus qui erat cum eo de viris Iuda ut adducerent arcam Dei, super quam invocatum est nomen Domini exercituum sedentis in cherubin super eam. Et imposuerunt arcam Domini super plaustrum novum, tuleruntque eam de domo Aminadab qui erat in Gabaa; Oza autem et Haio filii Aminadab minabant plaustrum novum. Cumque tulissent eam de domo Aminadab qui erat in Gabaa custodiens arcam Domini, Haio praecedebat arcam. David autem et omnis Israel ludebant coram Domino in omnibus lignis fabrefactis et citharis et lyris et tympanis. Postquam autem venerunt ad aream Nachor, extendit manum suam Oza ad arcam Dei et tenuit eam, quoniam calcitrabant boves et declinaverunt eam. Iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, et percussit eum super temeritate. Qui mortuus est ibi iuxta arcam Dei.

Contristatus est autem David eo quod percussisset Dominus Ozam, et vocatum est nomen loci illius Percussio Oze usque in diem hanc. Et extimuit David Dominum in die illa dicens: Quomodo ingredietur ad me archa Domini? Et noluit divertere ad se archam Domini in civitatem David, sed divertit eam in domum Obededom Gethei. Et habitavit archa Domini in domo Obededom Gethei tribus mensibus, et benedixit Dominus Obededom et omnem domum eius. Nuntiatumque est regi David quod benedixisset Dominus Obededom et omnia eius propter archam Domini. Dixitque David: Ibo et reducam archam Dei cum benedictione in domum meam. Abiit ergo David et adduxit archam Dei de domo Obededom in civitatem David cum gaudio. Et erant cum David septem chori et victima vituli. Cumque transcendissent qui portabant archam Domini sex passus, immolabant bovem et arietem. Et David percutiebat in organis armigatis et saltabat totis viribus ante Dominum. Porro David erat accinctus ephod lineo. Et David et omnis domus Israel deducebant archam testamenti Domini in iubilo et in clangore bucine. Cumque intrasset archa Domini in civitatem David, Michol filia Saul prospiciens per fenestram vidit regem subsilientem atque saltantem coram Domino, et despexit eum in corde suo. Et introduxerunt archam Domini et posuerunt eam in loco suo in medio tabernaculi quod tetenderat ei David. Et obtulit David holocausta coram Domino et pacifica. Cumque complesset offerens holocausta et pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum. Et partitus est universe multitudini Israel tam viro quam mulieri singulis collyridam panis unam et assaturam bubale carnis unam et similam frixam oleo. Et abiit omnis populus unusquisque in domum suam. Reversusque est David ut benediceret domui sue. Et egressa Michol filia Saul in occursum David ait: Quam gloriosus fuit rex Israel hodie discooperiens se ante ancillas servorum suorum, et nudatus est quasi si nudetur unus de scurris. Dixitque David ad Michol: Vivit Dominus quia ante Dominum qui elegit me potius quam patrem tuum et quam omnem domum eius, et precepit michi ut essem dux super populum Domini Israel, et ludam et vilior fiam plus quam factus sum, et ero humilis in oculis meis, et cum ancillis de quibus locuta es gloriosior apparebo. Igitur Michol filie Saul non est natus filius usque ad diem mortis sue. VII

Factum est autem cum sedisset rex in domo sua, et Dominus dedisset ei requiem undique ab universis inimicis suis, dixit ad Nathan prophetam: Vides ne quod ego habitem in domo cedrina et archa Dei posita sit in medio pellium? Dixitque Nathan ad regem: Omne quod est in corde tuo vade fac, quia Dominus tecum est. Factum est autem in nocte illa, et ecce sermo Domini ad Nathan dicens: Vade et loquere ad servum meum David: Hec dicit Dominus: Numquid tu edificabis michi domum ad habitandum? Neque enim in domo habitavi ex die qua eduxi filios Israel de terra Egypti usque in diem hanc, sed ambulabam in tabernaculo et in tentorio. Per cuncta loca que transivi cum omnibus filiis Israel, numquid loquens locutus sum ad unam de tribubus Israel cui precepi ut pasceret populum meum Israel dicens: Quare non edificastis michi domum cedrinam? Et nunc hec dices servo meo David: Hec dicit Dominus exercituum: Ego te tuli de pascuis sequentem greges ut esses dux super populum meum Israel, et fui tecum in omnibus ubicumque ambulasti, et interfeci universos inimicos tuos a facie tua, fecique tibi nomen grande iuxta nomen magnorum qui sunt in terra. Et ponam locum populo meo Israel et plantabo eum et habitabit cum eo et non turbabitur amplius, nec addent filii iniquitatis ut affligant eum sicut prius ex die qua constitui iudices super populum meum Israel. Et requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis, predicitque tibi Dominus quod domum faciat tibi Dominus. Cumque completi fuerint dies tui et dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te quod egredietur de utero tuo, et firmabo regnum eius. Ipse edificabit domum nomini meo, et stabiliam thronum regni eius usque in sempiternum. Ego ero ei in patrem et ipse erit michi in filium. Qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum et in plagis filiorum hominum. Misericordiam autem meam non auferam ab eo sicut abstuli a Saul quem amovi a facie mea. Et fidelis erit domus tua et regnum tuum usque in sempiternum ante faciem meam, et thronus tuus erit firmus iugiter. Secundum omnia verba hec et iuxta universam visionem istam sic locutus est Nathan ad David. Ingressus est autem rex David et sedit coram Domino et dixit: Quis ego sum, Domine Deus, et que domus mea quia adduxisti me huc usque? Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo, Domine Deus, nisi loquereris etiam de domo servi tui in longinquum. Ista est enim lex Adam, Domine Deus. Quid ergo addere poterit adhuc David ut loquatur ad te? Tu enim scis servum tuum, Domine Deus. Propter verbum tuum et secundum cor tuum fecisti omnia magnalia hec, ita ut notum faceres servo tuo. Ideo magnificatus es, Domine Deus, quia non est similis tui neque est Deus extra te in omnibus que audivimus auribus nostris. Que est autem gens ut populus tuus Israel, propter quam ivit Deus ut redimeret sibi in populum et poneret sibi nomen, faceretque eis magnalia et horribilia super terram a facie populi tui quem redemisti tibi ex Egypto, gentem et deum eius? Et firmasti tibi populum tuum Israel in populum sempiternum, et tu Domine factus es eis in Deum. Nunc ergo Domine Deus, verbum quod locutus es super servum tuum et super domum eius suscita in sempiternum et fac sicut locutus es, ut magnificetur nomen tuum usque in sempiternum atque dicatur: Dominus exercituum Deus super Israel. Et domus servi tui David erit stabilita coram Domino, quia tu Domine exercituum Deus Israel revelasti aurem servi tui dicens: Domum edificabo tibi. Propterea invenit servus tuus cor suum ut oraret te oratione hac. Nunc ergo Domine Deus, tu es Deus, et verba tua erunt vera. Locutus es enim ad servum tuum bona hec. Incipe ergo et benedic domui servi tui ut sit in sempiternum coram te, quia tu Domine Deus locutus es, et benedictione tua benedicetur domus servi tui in sempiternum. VIII

Factum est autem post hec, percussit David Philistiim et humiliavit eos, et tulit David frenum tributi de manu Philistiim. Et percussit Moab et mensus est eos funiculo coequans terre. Mensus est autem duos funiculos unum ad occidendum et unum ad vivificandum. Factusque est Moab David serviens sub tributo. Et percussit David Adadezer filium Roob regem Soba quando profectus est ut dominaretur super flumen Eufraten. Et captis David ex parte eius mille septingentis

equitibus et xx milibus peditum subnervavitque omnes iugales
curruum dereliquit autem ex eis centum currus. Venit quoque Syria
Damasci ut praesidium ferret Adadezer regi Soba et percus-
sit David de Syria xxii milia virorum. Et posuit David praesidium in
Syria Damasci. Factaque est Syria David serviens sub tri-
buto. Servavitque Dominus David in omnibus ad quaecumque profec-
tus est. Et tulit David arma aurea et torques quas habebant servi
Adadezer et detulit ea in Hierusalem. Et de Bete et de Beroth
civitatibus Adadezer tulit rex David aes multum nimis
de quo fecit Salomon omnia vasa aerea in templo et mare aeneum et co-
lumpnas et altare. Audivit autem Thou rex Emath quod
percussisset David omne robur Adadezer. Et misit Thou Ioram
filium suum ad regem David ut salutaret eum congratu-
lans et gratias agens eo quod expugnasset Adadezer et per-
cussisset eum. Hostis quippe erat Thou Adadezer. Et in
manu eius erant vasa argentea et vasa aurea et vasa aerea quae
et ipsa sanctificavit rex David Domino cum argento et auro
quae sanctificaverat de universis gentibus quas subegerat
de Syria et Moab et filiis Ammon et Philisthiim et A-
malech et de manubiis Adadezer filii Roob regis Soba.
Fecit quoque sibi David nomen cum reverteretur capta Syria
in valle Salinarum caesis xviii milibus et in Gebelein
ad xx duo milia. Et posuit in Idumea custodes
statuitque praesidium et facta est universa Idumea ser-
viens David. Et servavit Dominus David in omnibus ad quaecumque pro-
fectus est. Et regnavit David super omnem Israel. Faciebat
quoque David iudicium et iustitiam omni populo suo. Ioab autem
filius Sarviae erat super exercitum. Porro Iosaphat
filius Ahilud erat a commentariis. Et Sadoc filius A-
chitob et Ahimelech filius Abiathar erant sacerdo-
tes. Et Saraias scriba. Banaias autem filius Ioiade super
Cerethi et Pherethi.

IX

Filii autem David sacerdotes erant. Et dixit David: Pu-
tasne est aliquis qui remanserit de domo Sa-
ul ut faciam cum eo misericordiam propter Ionathan? Erat
autem de domo Saul servus nomine Siba quem cum vocasset ad
se rex dixit ei: Tu ne es Siba? Et ille respondit: Ego sum
servus tuus. Et ait rex: Numquid superest aliquis de domo Saul ut
faciam cum eo misericordiam Dei? Dixitque Siba regi: Superest
filius Ionathan debilis pedibus. Ubi, inquit, est? Et Siba
ad regem: Ecce, ait, in domo est Machir filii A-
miel in Lodabar. Misit ergo rex David et tulit eum de domo
Machir filii Amiel de Lodabar. Cum autem venisset Mifi-
boseth filius Ionathae filii Saul ad David, corruit in
faciem suam et adoravit. Dixitque David: Mifiboseth.
Qui respondit: Adsum servus tuus. Et ait ei David: Ne timeas quia
faciens faciam in te misericordiam propter Ionathan patrem eorum [tuum]
et restituam tibi omnes agros Saul patris tui et tu comedes
panem in mensa mea semper. Qui adorans eum dixit: Quis
ego sum servus tuus quoniam respexisti super canem mortuum
similem mei? Vocavit itaque rex Sibam puerum Saul
dixitque ei: Omnia quaecumque fuerunt Saul et universam
domum eius dedi filio domini tui. Operare igitur ei terram tu
et filii tui et servi tui et inferes filio domini tui cibos
ut alatur. Mifiboseth autem filius domini tui comedet
semper panem super mensam meam. Erant autem Sibae
xv filii et xx servi. Dixitque Siba ad regem: Sicut iussisti
domine mi rex servo tuo sic faciet servus tuus. Et Mifiboseth
comedet super mensam tuam quasi unus de filiis regis. Ha-
bebat autem Mifiboseth filium parvulum nomine Micha.
Omnis vero cognatio domus Siba serviebat Mifibo-
seth. Porro Mifiboseth habitabat in Hierusalem quia
de mensa regis iugiter vescebatur et erat claudus

X

Factum est autem post haec ut moreretur utroque pede.
rex filiorum Ammon et regnavit Anon filius
eius pro eo. Dixitque David: Faciam misericordiam cum Anon filio
Naas sicut fecit pater eius mecum misericordiam. Misit ergo David conso-
lans eum per servos suos super patris interitu. Cum autem ve-
nissent servi David in terram filiorum Ammon dixerunt
principes filiorum Ammon ad Anon dominum suum: Putas
quod propter honorem patris tui miserit David ad te consolato-
res et non ideo ut exploraret et investigaret civi-
tatem et everteret eam misit David servos suos ad te?
Tulit itaque Anon servos David rasitque dimidiam partem
barbae eorum et praecidit vestes eorum medias usque ad
nates et dimisit eos. Quod cum nuntiatum esset David
misit in occursum eorum. Erant enim viri confusi
turpiter valde. Et mandavit eis David: Manete in
Hiericho donec crescat barba vestra et tunc revertimini.
Videntes autem filii Ammon quod iniuriam fecissent
David miserunt et conduxerunt mercede Syrum Roob
et Syrum Soba xx milia peditum et a rege Maacha
mille viros et ab Istob xii milia virorum. Quod cum au-
disset David misit Ioab et omnem exercitum bellatorum. Egres-
si sunt ergo filii Ammon et direxerunt aciem ante ipsum in
introitum portae. Syrus autem Soba et Roob et Istob et
Maacha seorsum erant in campo. Videns igitur Ioab
quod praeparatum esset adversum se praelium et ex adverso
et post tergum elegit de omnibus electis Israel et instruxit
aciem contra Syrum. Reliquam autem partem populi tradidit Abisai
fratri suo. Qui direxit aciem adversus filios Ammon et ait
Ioab: Si praevaluerint adversum me Syri eris
mihi in adiutorium. Si autem filii Ammon praevaluerint adversum te
auxiliabor tibi. Esto vir fortis et pugnemus pro populo nostro et
pro civitate Dei nostri. Dominus autem faciet quod bonum est in conspectu
suo. Iniit itaque Ioab et populus qui erat cum eo
certamen contra Syros. Qui statim fugerunt a facie
eius. Filii autem Ammon videntes quod fugissent Syri fuge-
runt et ipsi a facie Abisai et ingressi sunt civitatem.
Reversusque est Ioab a filiis Ammon et venit Hierusalem. Viden-
tes igitur Syri quoniam corruissent coram Israel congrega-
ti sunt pariter. Misitque Adadezer et eduxit Syros qui
erant trans fluvium et adduxit eorum exercitum. Sobach
autem magister militiae Adadezer erat princeps eorum. Quod
cum nuntiatum esset David contraxit omnem Israelem et transivit
Iordanem et venit in Helama. Et direxerunt aciem Syri
ex adverso David et pugnaverunt contra eum. Fugeruntque Syri
a facie Israel et occidit David de Syris septingentos currus
et xl milia equitum. Et Sobach principem militiae Adadezer per- [et peditum [illegible]]
cussit qui statim mortuus est. Videntes autem universi reges
qui erant in praesidio Adadezer se victos esse ab Israel
expaverunt et fugerunt lviii milia a facie Israel. Fe-

c. ī bsabee.

fecerunt pacem cum israel et servierunt eis. Timueruntque syri
auxilium prebere filiis amon. XI
Factum est autem vertente anno eo tempore quo solent re-
ges ad bella procedere. misit david ioab et servos suos
cum eo et universum israel et vastaverunt filios amon et
obsederunt rabba. david autem remansit in ierusalem. Dum hec age-
rentur. accidit quadam die ut surgeret david de strato suo post
meridiem et deambularet in solario domus regie. viditque
mulierem se lavantem ex adverso super solarium suum. Erat autem
mulier pulchra valde. Misit ergo rex et requisivit que esset mu-
lier. Nuntiatumque est ei quod esset bersabee filia helie uxor urie
ethei. Missis itaque nuntiis tulit eam. que cum ingressa esset ad
illum dormivit cum ea. Statimque sanctificata est ab immun-
ditia sua et reversa est domum suam concepto fetu. Mittensque
nuntiavit david et ait concepi. Misit autem david ad ioab dicens. Mit-
te ad me uriam etheum. Misitque ioab uriam ad david. Que-
sivitque david quam recte ageret ioab et populus et quomodo admini-
straretur bellum. Et dixit david ad uriam. Vade in domum tuam
et lava pedes tuos. Egressus est urias de domo regis. secutus-
que est eum cibus regius. Dormivit autem urias ante portam domus regis
cum aliis servis domini sui. et non descendit ad domum suam. Nuntia-
tumque est david a dicentibus. Non ivit urias ad domum suam. Et ait
david ad uriam. Numquid non de via venisti. Quare non des-
cendisti in domum tuam. Et ait urias ad david. Archa dei et israel
et iuda habitant in papilionibus et dominus meus ioab et servi domini
mei super faciem terre manent. et ego ingrediar domum
meam et comedam et bibam et dormiam cum uxore mea. Per sa-
lutem tuam et per salutem anime tue. non faciam hanc rem. Ait ergo
david ad uriam. Mane hic etiam hodie et cras dimittam te. Man-
sit urias in ierusalem die illa et altera. Et vocavit eum david ut come-
deret coram se et biberet et inebriavit eum. Qui egressus vespere dormi-
vit in strato suo cum servis domini sui et in domum suam non descendit.
Factum est ergo mane et scripsit david epistolam ad ioab. misitque per
manum urie scribens in epistola. Ponite uriam ex adverso belli
ubi fortissimum est prelium et derelinquite eum ut percussus
intereat. Igitur cum ioab obsideret urbem. posuit uriam in loco ubi scie-
bat viros fortissimos esse. Egressique viri de civitate bella-
bant adversum ioab et ceciderunt de populo servorum david et mor-
tuus est et urias etheus. Misit itaque ioab et nuntiavit omnia
verba prelii. Precepitque nuntio dicens. Cum compleveris universos sermo-
nes belli ad regem si eum videris indignari et dixerit. Quare
accessistis ad murum ut preliaremini. An ignorabatis
quod multa desuper ex muro tela mittantur. Quis percussit
abimelech filium ierobaal. Nonne mulier misit super eum
fragmen mole de muro et interfecit eum in thebes. Quare
iuxta murum accessistis. Dices etiam servus tuus urias etheus occu-
buit. Abiit ergo nuntius et venit et narravit david omnia que preceperat
ei ioab. Et dixit nuntius ad david. Prevaluerunt adversum nos viri
et egressi sunt ad nos in agrum. nos autem facto impetu persecuti eos
sumus usque ad portam civitatis et direxerunt iacula sagittarii
ad servos tuos ex muro desuper. mortuique sunt ex servis regis
quidam. et insuper servus tuus urias etheus mortuus est. Et dixit david ad
nuntium. Hec dices ioab. Non te frangat ista res. Varius enim
eventus est belli et nunc hunc et nunc illum consumit gla-
dius. Conforta bellatores tuos adversus urbem ut destruas
eam et exhortare eos. Audivit autem uxor urie quod mortuus

esset urias vir suus et planxit eum. Et transacto
luctu misit david et introduxit eam in domum suam et facta est ei
uxor. peperitque filium. Et displicuit verbum hoc quod fecerat david coram
domino. Misit ergo dominus nathan ad david qui cum XII
venisset ad eum dixit ei. Responde mihi iudicium. Duo viri e-
rant in civitate una. unus dives et alter pauper. Dives habebat
oves et boves plurimos valde. Pauper autem nichil habebat om-
nino preter ovem unam parvulam. quam emerat et nutri-
erat et que creverat apud eum cum filiis eius simul de pane
illius comedens et de calice eius bibens et in sinu illius dor-
miens. eratque ei sicut filia. Cum autem quidam peregri-
nus venisset ad divitem parcens ille sumere de ovibus et de bobus
suis ut exhiberet convivium peregrino illi qui venerat
ad se tulit ovem viri pauperis et preparavit cibos homini qui
venerat ad se. Iratus autem indignatione david adversus hominem
illum nimis dixit ad nathan. Vivit dominus quoniam filius mor-
tis est vir qui fecit hoc. Ovem reddet in quadruplum eo quod
fecerit verbum istud et non pepercerit. Dixit autem nathan ad
david. Tu es ille vir qui fecisti rem hanc. Hec dicit dominus deus
israel. Ego unxi te in regem super israel et ego erui te de
manu saul et dedi tibi domum domini tui et uxores domini tui
in sinu tuo. Dedique tibi domum israel et iuda. et si parva sunt
ista adiciam tibi multo maiora. Quare ergo contempsisti verbum
domini ut faceres malum in conspectu meo. Uriam etheum
percussisti gladio et uxorem eius accepisti tibi in uxorem et in-
terfecisti eum gladio filiorum amon. Quamobrem non recedet
gladius de domo tua usque in sempiternum eo quod despe-
xeris me et tuleris uxorem urie ethei ut esset uxor tua.
Itaque hec dicit dominus. Ecce ego suscitabo super te malum de do-
mo tua et tollam uxores tuas in oculis tuis et dabo pro-
ximo tuo et dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis huius. Tu enim
fecisti abscondite. Ego vero faciam verbum istud in
conspectu omnis israel et in conspectu solis huius.
Et dixit david ad nathan. Peccavi domino. Dixitque nathan
ad david. Dominus quoque transtulit peccatum tuum. non morieris.
Verumtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos
domini propter verbum hoc. filius qui natus est tibi morte
morietur. Et reversus est nathan in domum suam. Percussit-
que dominus parvulum quem peperit uxor urie david. et despe-
ratus est. Deprecatusque est david dominum pro parvulo. et ieiunavit david ieiunio
et ingressus seorsum iacuit super terram. Venerunt autem
seniores domus eius cogentes eum ut surgeret de terra
qui noluit nec comedit cum eis cibum. Accidit autem die septima
ut moreretur infans. Timueruntque servi david nuntiare
ei quod mortuus esset parvulus. Dixerunt enim. Ecce cum parvulus
adhuc viveret loquebamur ad eum et non audiebat vo-
cem nostram. quanto magis si dixerimus mortuus est puer. se
affliget. Cum ergo audisset david servos suos mussitantes
intellexit quod mortuus esset infantulus. Dixitque ad
servos suos. Numquid mortuus est puer. Qui responderunt
mortuus est. Surrexit ergo david de terra et lotus unctus-
que est. Cumque mutasset vestem ingressus est domum domini
et adoravit et venit in domum suam. Petivitque ut po-
nerent ei panem et comedit. Dixerunt autem ei servi sui.
Quis est sermo quem fecisti. Propter infantem cum adhuc
viveret ieiunasti et flebas. Mortuo autem puero surrexisti

ieiunasti et comedisti panem. Qui ait: Propter infantem, cum adhuc viveret, ieiunavi et flevi. dicebam enim: Quis scit si forte donet eum mihi Dominus, et vivat infans? Nunc autem quia mortuus est, quare ieiunem? Numquid potero eum revocare amplius? Ego vadam magis ad eum: ille vero non revertetur ad me. Et consolatus est David Bersabee uxorem suam, ingressusque ad eam dormivit cum ea: quae genuit filium, et vocavit nomen eius Salomonem, et Dominus dilexit eum. Misitque in manu Nathan prophetae, et vocavit nomen eius Amabilis Domino, eo quod diligeret eum. Igitur pugnabat Ioab contra Rabbath filiorum Ammon, et expugnabat urbem regiam. Misitque Ioab nuntios ad David, dicens: Dimicavi adversum Rabbath, et capienda est urbs aquarum. Nunc igitur congrega reliquam partem populi, et obside civitatem, et cape eam: ne, cum a me vastata fuerit urbs, nomini meo adscribatur victoria. Congregavit itaque David omnem populum, et profectus est adversum Rabbath: cumque dimicasset, cepit eam. Et tulit diadema Melchom de capite eius, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, et impositum est super caput David. Sed et praedam civitatis asportavit multam valde: populum quoque eius adducens serravit, et circumegit super eos ferrata carpenta, divisitque cultris, et traduxit in typum laterum: sic fecit universis civitatibus filiorum Ammon: et reversus est David et omnis exercitus in Ierusalem.

XIII

Factum est autem post haec ut Absalon filii David sororem speciosissimam, vocabulo Thamar, adamaret Amnon filius David, et deperiret eam valde, ita ut propter amorem eius aegrotaret: quia cum esset virgo, difficile ei videbatur ut quippiam inhoneste ageret cum ea. Erat autem Amnon amicus, nomine Ionadab, filius Semmaa fratris David, vir prudens valde. Qui dixit ad eum: Quare sic attenuaris macie, fili regis, per singulos dies? cur non indicas mihi? Dixitque ei Amnon: Thamar sororem fratris mei Absalon amo. Cui respondit Ionadab: Cuba super lectum tuum, et languorem simula: cumque venerit pater tuus ut visitet te, dic ei: Veniat, oro, Thamar soror mea, ut det mihi cibum, et faciat pulmentum, ut comedam de manu eius. Accubuit itaque Amnon, et quasi aegrotare coepit: cumque venisset rex ad visitandum eum, ait Amnon ad regem: Veniat, obsecro, Thamar soror mea, ut faciat in oculis meis duas sorbitiunculas, et cibum capiam de manu eius. Misit ergo David ad Thamar domum, dicens: Veni in domum Amnon fratris tui, et fac ei pulmentum. Venitque Thamar in domum Amnon fratris sui: ille autem iacebat. Quae tollens farinam commiscuit, et liquefaciens in oculis eius sorbitiunculas coxit. Tollensque quod coxerat, effudit, et posuit coram eo, et noluit comedere: dixitque Amnon: Eicite universos a me. Cumque eiecissent omnes, dixit Amnon ad Thamar: Infer cibum in conclave, ut vescar de manu tua. Tulit ergo Thamar sorbitiunculas quas fecerat, et intulit ad Amnon fratrem suum in conclave. Cumque obtulisset ei cibum, apprehendit eam, et ait: Veni, cuba mecum, soror mea. Quae respondit ei: Noli, frater mi, noli opprimere me: neque enim hoc fas est in Israel. Noli facere stultitiam hanc. Ego enim ferre non potero opprobrium meum, et tu eris quasi unus de insipientibus in Israel: quin potius loquere ad regem, et non negabit me tibi. Noluit autem acquiescere precibus eius, sed praevalens viribus oppressit eam, et cubavit cum illa. Et exosam eam habuit Amnon magno odio nimis: ita ut maius esset odium quo oderat eam, amore quo ante dilexerat. Dixitque ei Amnon: Surge, et vade. Quae respondit ei: Maius est hoc malum quod nunc agis adversum me, quam quod ante fecisti, expellens me. Et noluit audire eam: sed vocato puero qui ministrabat ei, dixit: Eice hanc a me foras, et claude ostium post eam. Quae induta erat talari tunica: huiuscemodi enim filiae regis virgines vestibus utebantur. Eiecit itaque eam minister illius foras, clausitque fores post eam. Quae aspergens cinerem capiti suo, scissa talari tunica, impositisque manibus super caput suum, ibat ingrediens et clamans. Dixit autem ei Absalon frater suus: Numquid Amnon frater tuus concubuit tecum? sed nunc, soror, tace: frater tuus est: neque affligas cor tuum pro re hac. Mansit itaque Thamar contabescens in domo Absalon fratris sui. Cum autem audisset rex David verba haec, contristatus est valde: et noluit contristare spiritum Amnon filii sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei. Porro non est locutus Absalon ad Amnon nec bonum nec malum: oderat enim Absalon Amnon, eo quod violasset Thamar sororem suam. Factum est autem post tempus biennii, ut tonderentur oves Absalon in Baalasor, quae est iuxta Ephraim: et vocavit Absalon omnes filios regis. Venitque ad regem, et ait ad eum: Ecce tondentur oves servi tui: veniat, oro, rex cum servis suis ad servum suum. Dixitque rex ad Absalon: Noli, fili mi, noli rogare ut veniamus omnes, et gravemus te. Cum autem cogeret eum, et noluisset ire, benedixit ei. Et ait Absalon: Si non vis venire, veniat, obsecro, nobiscum Amnon frater meus. Dixitque ad eum rex: Non est necesse ut vadat tecum. Coegit itaque Absalon eum, et dimisit cum eo Amnon et universos filios regis. Fecerat autem Absalon convivium quasi convivium regis. Praeceperat autem Absalon pueris suis, dicens: Observate cum temulentus fuerit Amnon vino, et dixero vobis: Percutite eum, et interficite, nolite timere: ego enim sum qui praecipio vobis: roboramini, et estote viri fortes. Fecerunt ergo pueri Absalon adversum Amnon, sicut praeceperat eis Absalon. Surgentesque omnes filii regis ascenderunt singuli mulas suas, et fugerunt. Cumque adhuc pergerent in itinere, fama pervenit ad David, dicens: Percussit Absalon omnes filios regis, et non remansit ex eis saltem unus. Surrexit itaque rex, et scidit vestimenta sua, et cecidit super terram: et omnes servi illius, qui assistebant ei, sciderunt vestimenta sua. Respondens autem Ionadab filius Semmaa fratris David, dixit: Ne aestimet dominus meus rex quod omnes pueri filii regis occisi sint: Amnon solus mortuus est, quoniam in ore Absalon erat positus ex die qua oppressit Thamar sororem eius. Nunc ergo ne ponat dominus meus rex super cor suum verbum istud, dicens: Omnes filii regis occisi sunt: quoniam Amnon solus mortuus est. Fugit autem Absalon: et levavit puer speculator oculos suos, et aspexit: et ecce populus multus veniebat per iter devium ex latere montis. Dixit autem Ionadab ad regem: Ecce filii regis adsunt: iuxta verbum servi tui, sic factum est. Cumque cessasset loqui, apparuerunt et filii regis: et intrantes levaverunt vocem suam, et fleverunt: sed et rex et omnes servi eius fleverunt ploratu magno nimis. Porro Absalon fugiens abiit ad Tholo-

mai filium amiur regem gessur. Luxit ergo David filium
suum amon multis diebus. Absalon autem cum fugisset et
venisset in gessur fuit ibi tribus annis. Cessavitque rex David
persequi absalon eo quod consolatus esset super amon interitu.
Intellegens autem ioab filius sarvie quod XIIII
cor regis versum esset ad absalon, misit thecuam et tulit
inde mulierem sapientem. Dixitque ad eam. Lugere te
simula et induere veste lugubri et ne ungaris oleo
ut sis quasi mulier iam plurimo tempore lugens mortuum.
ingredieris ad regem et loqueris ad eum sermones
huiuscemodi. Posuit autem ioab verba in ore eius. Itaque cum ingres-
sa fuisset mulier thecuites ad regem cecidit coram
eo super terram et adoravit et dixit. Serva me rex. Et ait
ad eam rex. Quid habes cause? Que respondit. Heu mulier
ego vidua sum ego. Mortuus est enim vir meus et an-
cille tue erant duo filii qui rixati sunt adversum
se in agro. Nullusque erat qui eos prohibere posset et
percussit alter alterum et interfecit eum. Et ecce consurgens
universa cognatio adversus ancillam tuam dicit. Trade
eum qui percussit fratrem suum ut occidamus eum pro anima
fratris sui quem interfecit et deleamus heredem. Et querunt ex-
tinguere scintillam meam que relicta est ut non supersit
viro meo nomen et reliquie super terram. Et ait ad mulie-
rem. Vade in domum tuam et ego iubebo pro te. Dixitque
mulier thecuites ad regem. In me domine mi rex sit ini-
quitas et in domum patris mei. Rex autem et thronus eius sit
innocens. Et ait rex. Qui contradixerit tibi adduc eum
ad me et ultra non addet ut tangat te. Que ait. Re-
cordetur rex domini dei sui et non multiplicentur proximi san-
guinis ad ulciscendum et nequaquam interficient
filium meum. Qui ait. Vivit dominus quia non cadet de capil-
lis filii tui super terram. Dixit ergo mulier. Loquatur
ancilla tua ad dominum meum regem verbum. Et ait loquere.
Dixitque mulier. Quare cogitasti huiuscemodi rem contra populum
dei et locutus est verbum istud ut peccet et non reducat
eiectum suum. Omnes morimur et quasi aque dilabimur in terram
que non revertuntur. Nec vult deus perire animam sed retractat
cogitans ne penitus pereat qui abiectus est. Nunc igitur ve-
ni ut loquar ad dominum meum regem verbum hoc presen-
te populo. Et dixit ancilla tua. Loquar ad regem si quo-
modo faciat rex verbum ancille sue. Et audivit rex verba
ut liberaret ancillam suam de manu omnium qui vo-
lebant de hereditate domini delere me et filium meum simul.
Dicat ergo ancilla tua ut fiat verbum domini mei regis
sicut sacrificium. Sicut enim angelus dei sic est dominus meus rex
ut nec benedictione nec maledictione moveatur.
Unde et dominus deus tuus est tecum. Et respondens rex dixit ad mulie-
rem. Ne abscondas a me verbum quod te interrogo.
Dixitque ei mulier. Loquere domine mi rex. Et ait rex. Num-
quid manus ioab tecum est in omnibus istis? Respondit mulier
et ait. Per salutem anime tue domine mi rex nec ad dexte-
ram nec ad sinistram ex omnibus his que locutus est dominus
meus rex. Servus enim tuus ioab ipse precepit michi et ipse posu-
it in os ancille tue omnia verba hec ut verterem figuram
sermonis huius. Servus enim tuus ioab precepit istud.
Tu autem domine mi rex sapiens es sicut habet sapientiam angelus

domini ut intelligat omnia super terram. Et ait rex ad ioab.
Ecce placatus feci verbum tuum. Vade ergo et revoca puerum
absalon. Cadensque ioab super faciem suam in terram ado-
ravit et benedixit regi et dixit ioab. Hodie intellexit
servus tuus quia inveni gratiam in oculis tuis domine mi rex.
Fecisti enim sermonem domine mi rex servi tui. Surrexit
ergo ioab et abiit in gessur et adduxit absalon in ier-
usalem. Dixit autem rex. Revertatur in domum suam et faciem
meam non videat. Reversus est itaque absalon in domum
suam et faciem regis non vidit. Porro sicut absalon vir
erat pulcher in omni israel et decorus nimis. A vestigio
pedis usque ad verticem non erat in eo ulla macula. Et quando
magis tondebatur capillos tanto amplius crescebant.
Semel autem in anno tondebatur quia gravabat eum
cesaries ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis
pondere publico. Nati sunt autem absalon filii tres et filia
una nomine thamar eleganti forme. Hec fuit ux-
or roboam filii salomonis que peperit ei abiam. Mansit-
que absalon in ierusalem duobus annis et faciem regis
non vidit. Misit itaque ad ioab ut mitteret eum ad
regem qui noluit venire ad eum. Cumque secundo mi-
sisset et ille noluisset venire ad eum, dixit servis
suis. Scitis agrum ioab iuxta agrum meum habentem
messem ordei. Ite ergo et succendite eam igni. Suc-
cenderunt ergo servi absalon segetem igni. Et venientes
servi ioab scissis vestibus suis dixerunt. Succen-
derunt servi absalon partem agri igni. Surrexitque ioab et
venit ad absalon in domum eius et dixit. Quare suc-
cenderunt servi tui segetem meam igni? Et respondit absalon
ad ioab. Misi ad te obsecrans ut venires ad me
et mitterem te ad regem ut diceres ei. Quare veni de ges-
sur? Melius michi erat esse ibi. Obsecro ergo ut videam faciem
regis. Quod si memor est iniquitatis mee interficiat
me. Ingressus ioab ad regem nuntiavit ei. Vocatus-
que absalon intravit ad regem et adoravit super
faciem terre coram eo. Osculatusque est rex absalo- XV
nem. Post hec absalon fecit sibi currus et equites et
L viros qui eum precederent. Et mane consurgens
absalon stabat iuxta introitum porte in via et
omnem virum qui habebat negotium ut veniret
ad regis iudicium vocabat absalon ad
se et dicebat. De qua civitate es tu? Qui respondens aiebat.
Ex una tribu israel ego sum servus tuus. Respondebatque ei ab-
salon. Videntur michi sermones tui boni et iusti. Sed non
est qui te audiat constitutus a rege. Dicebat-
que absalon. Quis me constituat iudicem super
terram ut ad me veniant omnes qui habent nego-
tium et iuste iudicem? Sed et cum accederet ad eum homo
ut salutaret eum extendebat manum suam et ap-
prehendens osculabatur eum. Faciebatque hoc omni israel
qui veniebat ad iudicium ut audiretur a rege
et sollicitabat corda virorum israel. Post quadraginta autem annos
dixit absalon ad regem David. Vadam et reddam
vota mea que vovi domino in hebron. Vovens enim
vovit servus tuus cum esset in gessur syrie dicens. Si
reduxerit me dominus in ierusalem sacrificabo domino. Dixit

ei rex David: Vade in pace. Et surrexit et abiit in Hebron. Misit autem Absalon exploratores in universas tribus Israel dicens: Statim ut audieritis clangorem bucine, dicite: Regnavit Absalon in Hebron. Porro cum Absalon ierunt ducenti viri de Ierusalem vocati, euntes simplici corde et causam penitus ignorantes. Accersivit quoque Absalon Achitophel Gilonitem consiliarium David de civitate sua Gilo. Cumque immolaret victimas, facta est coniuratio valida, populusque concurrens augebatur cum Absalon. Venit igitur nuntius ad David dicens: Toto corde universus Israel sequitur Absalon. Et ait David servis suis qui erant cum eo in Ierusalem: Surgite, fugiamus; neque enim erit nobis effugium a facie Absalon. Festinate egredi, ne forte veniens occupet nos et impellat super nos ruinam et percutiat civitatem in ore gladii. Dixeruntque servi regis ad eum: Omnia quecumque preceperit dominus noster rex, libenter exequemur servi tui. Egressus est ergo rex et universa domus eius pedibus suis; et reliquit rex decem mulieres concubinas ad custodiendam domum. Egressusque rex et omnis Israel pedibus suis stetit procul a domo. Et universi servi eius ambulabant iuxta eum, et legiones Cerethi et Phelethi et omnes Gethei pugnatores validi, sexcenti viri qui secuti eum fuerant de Geth pedites, precedebant regem. Dixit autem rex ad Ethai Getheum: Cur venis nobiscum? Revertere et habita cum rege, quia peregrinus es et egressus es de loco tuo. Heri venisti, et hodie compelleris nobiscum egredi? Ego autem vadam quo iturus sum. Revertere et reduc tecum fratres tuos, et Dominus faciat tecum misericordiam et veritatem, quia ostendisti gratiam et fidem. Et respondit Ethai regi dicens: Vivit Dominus et vivit dominus meus rex, quoniam in quocumque loco fueris, domine mi rex, sive in morte sive in vita, ibi erit servus tuus. Et ait David Ethai: Veni et transi. Et transivit Ethai Getheus et rex et omnes viri qui cum eo erant et reliqua multitudo. Omnesque flebant voce magna, et universus populus transibat. Rex quoque transgrediebatur torrentem Cedron, et cunctus populus incedebat contra viam olive que respicit ad desertum. Venit autem et Sadoch sacerdos et universi Levite cum eo portantes archam federis Dei, et deposuerunt archam Dei. Et ascendit Abiathar donec expletus esset omnis populus qui egressus fuerat de civitate. Et dixit rex ad Sadoch: Reporta archam Dei in urbem. Si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me et ostendet mihi eam et tabernaculum suum. Si autem dixerit mihi: Non places, presto sum, faciat quod bonum est coram se. Et dixit rex ad Sadoch sacerdotem: O videns, revertere in civitatem in pace, et Achimaas filius tuus et Ionathan filius Abiathar, duo filii vestri, sint vobiscum. Ecce ego abscondar in campestribus deserti donec veniat sermo a vobis indicans mihi. Reportaverunt ergo Sadoch et Abiathar archam Dei in Ierusalem et manserunt ibi. Porro David ascendebat clivum olivarum scandens et flens, operto capite et nudis pedibus incedens; sed et omnis populus qui erat cum eo operto capite ascendebat plorans. Nuntiatum autem est David quod et Achitophel esset in coniuratione cum Absalon. Dixitque David: Infatua queso, Domine, consilium Achitophel. Cumque ascenderet David summitatem montis in quo adoraturus erat Dominum, ecce occurrit ei Chusai Arachites scissa veste et terra pleno capite. Et dixit ei David: Si veneris mecum, eris mihi oneri; si autem in civitatem revertaris et dixeris Absalon: Servus tuus sum, rex; sicut fui servus patris tui, sic ero servus tuus: dissipabis consilium Achitophel. Habes autem tecum Sadoch et Abiathar sacerdotes; et omne verbum quodcumque audieris in domo regis, indicabis Sadoch et Abiathar sacerdotibus. Sunt autem cum eis duo filii eorum, Achimaas filius Sadoch et Ionathan filius Abiathar, et mittetis per eos ad me omne verbum quod audieritis. Veniente ergo Chusai amico David in civitatem, Absalon quoque ingressus est Ierusalem.

XVI

Cumque David transisset paululum montis verticem, apparuit Siba puer Miphiboseth in occursum eius cum duobus asinis qui onerati erant ducentis panibus et centum alligaturis uve passe et centum massis palatharum et utribus vini. Et dixit rex Sibe: Quid sibi volunt hec? Responditque Siba: Asini domestici regis ut sedeant; panes et palate ad vescendum pueris tuis; vinum autem ut bibat si quis defecerit in deserto. Et ait rex: Ubi est filius domini tui? Responditque Siba regi: Remansit in Ierusalem dicens: Hodie restituet mihi domus Israel regnum patris mei. Et ait rex Sibe: Tua sint omnia que fuerunt Miphiboseth. Dixitque Siba: Oro ut inveniam gratiam coram te, domine mi rex. Venit ergo rex David usque Bahurim, et ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus Saul nomine Semei filius Gera, procedebatque egrediens et maledicebat, mittebatque lapides contra David et contra universos servos regis David; omnis autem populus et universi bellatores a dextro et a sinistro latere regis incedebant. Ita autem loquebatur Semei cum malediceret regi: Egredere, egredere, vir sanguinum et vir Belial. Reddidit tibi Dominus universum sanguinem domus Saul, quoniam invasisti regnum pro eo, et dedit Dominus regnum in manu Absalon filii tui; et ecce premunt te mala tua, quoniam vir sanguinum es. Dixit autem Abisai filius Sarvie regi: Quare maledicit canis hic mortuus domino meo regi? Vadam et amputabo caput eius. Et ait rex: Quid mihi et vobis est, filii Sarvie? Dimittite eum ut maledicat; Dominus enim precepit ei ut malediceret David; et quis est qui audeat dicere quare sic fecerit? Et ait rex Abisai et universis servis suis: Ecce filius meus qui egressus est de utero meo querit animam meam; quanto magis nunc filius Iemini? Dimittite eum ut maledicat iuxta preceptum Domini; si forte respiciat Dominus afflictionem meam et reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna. Ambulabat itaque David et socii eius per viam cum eo; Semei autem per iugum montis ex latere contra eum gradiebatur maledicens et mittens lapides adversum eum terramque spargens. Venit itaque rex et universus populus cum eo lassus et refocillati sunt ibi. Absalon autem et omnis populus eius ingressi sunt Ierusalem, sed et Achitophel cum eo. Cum autem venisset Chusai Arachites amicus David ad Absalon, locutus est ad eum: Salve rex, salve rex. Ad quem Absalon: Hec est, inquit, gratia tua ad amicum tuum? Quare non isti cum amico tuo? Responditque Chusai ad Absalon.

asini

cto

Nequaquam quia illius ero quem elegit dominus et omnis hic populus et universus
Israel et cum eo manebo. Sed hoc inferam cui ego serviturus
sum? Nonne filio regis? Sicut parui patri tuo sic pare
bo tibi. Dixit autem Absalon ad Achitophel. Inite consilium
quid agere debeamus. Et ait Achitophel ad Absalon. Ingredere
ad concubinas patris tui quas dimisit ad custodiendam domum
ut cum audierit omnis Israel quod fedaveris patrem tuum robore
tur tecum manus eorum. Tetenderunt ergo Absalon taberna
culum in solario. Ingressusque est ad concubinas
patris sui coram universo Israel. Consilium autem Achitophel
quod dabat in diebus illis quasi si quis consuleret dominum sic
erat omne consilium Achitophel et cum esset cum David et cum
esset cum Absalon.

XVII

Dixit ergo Achitophel ad Absalon. Eligam mihi .xii.
milia virorum et consurgens persequar David hac nocte et
irruens super eum quippe qui lassus est et solutis
manibus percutiam eum. Cumque fugerit omnis populus qui
cum eo est percutiam regem desolatum et reducam univer
sum populum quomodo unus homo reverti solet. Unum enim
virum tu queris et omnis populus erit in pace. Placuit
que sermo eius Absalon et cunctis maioribus natu Israel.
Ait autem Absalon. Vocate et Chusi Arachiten et audiamus
quid etiam dicat ipse. Cumque venisset Chusi ad Absalon ait
Absalon ad eum. Huiuscemodi sermonem locutus est Achito
phel facere debemus an non? Quod das consilium? Dixit Chusi ad Ab
salon. Non est bonum hoc consilium quod dedit Achitophel
hac vice. Et rursum intulit Chusi. Tu nosti patrem tuum
et viros qui cum eo sunt fortissimos esse et amaro
animo velut si ursa raptis catulis in saltu seviat. Sed
et pater tuus vir bellator est nec morabitur cum populo. Forsitan
nunc latitat in foveis aut in uno quo voluerit loco. Et cum
ceciderit unus quilibet in principio audietur. Quicumque au
dierit et dicet. Facta est plaga in populo qui sequebatur Absa
lon. Et fortissimus quisque cuius est cor quasi leonis pavore
solvetur. Scit enim omnis populus Israel fortem esse patrem tuum et
robustos omnes qui cum eo sunt. Sed hoc mihi rectum videtur esse con
silium. Congregetur ad te universus Israel a Dan usque Bersa
bee quasi harena maris innumerabilis et tu eris in medio
eorum. Et irruemus super eum in quocumque loco inventus fuerit et ope
riemus eum sicut cadere ros solet super terram et non relinquemus de viris
qui cum eo sunt nec unum quidem. Quod si urbem aliquam fuerit ingressus
circumdabit omnis Israel civitati illi funes et trahemus eam
in torrentem ut non reperiatur nec calculus quidem ex ea. Dixitque
Absalon et omnis vir Israel. Melius consilium Chusi Arachite con
silio Achitophel. Domini autem nutu dissipatum est consilium Achito
phel utile ut induceret dominus super Absalon malum. Et ait Chusi
Sadoch et Abiathar sacerdotibus. Hoc et hoc consilium dedit Achi
tophel Absaloni et senioribus Israel et ego tale et tale
consilium dedi. Nunc ergo mittite cito et nuntiate David
dicentes. Ne moreris hac nocte in campestribus deser
ti. Absque dilatione transgredere ne forte absorbeatur rex
et omnis populus qui cum eo est. Ionathas autem et Achimaas
stabant iuxta fontem Rogel. Abiit ancilla et nuntiavit
eis. Et illi profecti sunt ut referrent ad regem David nuntium.
Non enim poterant videri aut introire civitatem.
Vidit autem eos quidam puer et indicavit Absaloni. Il

li vero concito gradu ingressi sunt domum cuiusdam viri in Bau
rim qui habebat puteum in vestibulo suo et descenderunt
in eum. Tulit autem mulier et expandit velamen super os
putei quasi siccans tipsanas et sic latuit res. Cumque venis
sent servi Absalon in domum dixerunt ad mulierem. Ubi est
Achimaas et Ionathas? Et dixit eis mulier. Transierunt festi
nanter gustata paululum aqua. At hii qui querebant
cum non invenissent reversi sunt in Ierusalem. Cumque abissent
ascenderunt illi de puteo et pergentes nuntiaverunt regi
David et dixerunt. Surgite transite cito fluvium quia huius
modi iniit consilium contra vos Achitophel. Surrexit ergo David et omnis
populus qui cum eo erat et transierunt Iordanem donec dilu
cesceret antequam denudaretur verbum et nec unus quidem resi
duus fuit qui non transisset fluvium. Porro Achitophel vi
dens quod non fuisset factum consilium suum stravit asinum suum.
Surrexitque et abiit in domum suam et in civitatem suam et dis
posita domo sua suspendio interiit et sepultus est in se
pulcro patris sui. David autem venit in castra et Absalon transi
vit Iordanem ipse et omnes viri Israel cum eo. Amasam vero con
stituit Absalon pro Ioab super exercitum. Amasa autem erat filius
viri qui vocabatur Iethra de Iezraeli qui ingressus est
ad Abigail filiam Naas sororem Sarvie que fuit mater
Ioab. Et castrametatus est Israel cum Absalon in terra Ga
laad. Cumque venisset David in castra Sobi filius Naas de
Rabath filiorum Ammon et Machir filius Amiel de Lo
dabar et Berzellai Galaadites de Rogelim obtule
runt ei stratoria et tapetia et vasa fictilia frumentum et hor
deum et farinam et pollentam et fabam et lentem et fri
xum cicer et mel et butirum oves et pingues vitulos.
Dederuntque David et populo qui cum eo erant ad vescendum. Sus
picati sunt populum fame et siti fatigari in deserto.

XVIII

Igitur considerato David populo suo
constituit super eos tribunos et centuriones et dedit
populi tertiam partem sub manu Ioab et tertiam sub
manu Ethai qui erat de Geth. Dixitque rex ad populum.
Egrediar et ego vobiscum. Et respondit populus. Non exibis. Sive
enim fugerimus non magnopere ad eos de nobis per
tinebit sive media pars ceciderit. De nobis non satis cura
bunt quia tu unus pro .x. milibus computaris. Me
lius est enim ut sis nobis in urbe presidio. Ad quos rex ait.
Quod vobis videtur rectum hoc faciam. Stetit ergo rex iuxta por
tam. Egrediebaturque populus per turmas suas centeni
et milleni. Et precepit rex Ioab et Abisai et Ethai dicens.
Servate mihi puerum Absalon. Et omnis populus audiebat regem precipien
tem cunctis principibus pro Absalon. Itaque egressus est populus
in campum contra Israel. Et factum est prelium in saltu Ephraim. Et cesus
est ibi populus Israel ab exercitu David. Factaque est plaga magna
in die illa .xx. milium. Fuit autem ibi prelium dispersum super fa
ciem omnis terre et multo plures erant quos consumpse
rat de populo saltus quam hii quos voraverat gladius in die
illa. Accidit autem ut occurreret Absalon servis David se
dens mulo. Cumque ingressus fuisset mulus subter conden
sam quercum et magnam adhesit caput eius quercui et
illo suspenso inter celum et terram mulus cui insederat pertran
sivit. Vidit autem hoc quispiam et nuntiavit Ioab dicens. Vidi Absalon
pendere de quercu. Et ait Ioab viro qui nuntiabat ei. Si vidisti

quare non confodisti eum cum terra et ego dedissem tibi x argenti siclos et unum balteum. Qui dixit ad Ioab. Si appenderes in manibus meis mille argenteos nequaquam mitterem manum meam in filium regis. audientibus enim nobis precepit rex tibi et Abisai et Ethai dicens. Custodite mihi puerum Absalon. Sed et si fecissem contra animam meam audacter. nequaquam hoc regem latere potuisset et tu stares ex adverso. Et ait Ioab. Non sicut tu vis sed aggrediar eum coram te. Tulit ergo Ioab tres lanceas in manu sua et infixit eas in corde Absalon. Cumque adhuc palpitaret herens in quercu concurrerunt x iuvenes armigeri Ioab et percutientes interfecerunt eum. Cecinit autem Ioab bucina et retinuit populum ne persequeretur fugientem Israhel volens parcere multitudini. Et tulerunt Absalon et proiecerunt eum in saltu in foveam grandem et comportaverunt super eum acervum lapidum magnum nimis. Omnis autem Israhel fugit in tabernacula sua. Porro Absalon erexerat sibi cum adhuc viveret qui est in valle regis. Dixerat enim non habeo filium et hoc erit monimentum nominis mei. Vocavitque titulum nomine suo et appellatur manus Absalon usque ad hanc diem. Achimaas autem filius Sadoch ait. Curram et nuntiabo regi quia iudicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum eius. Ad quem Ioab dixit. Non eris nuntius in hac die sed nuntiabis alia. Hodie nolo te nuntiare filius enim regis mortuus est. Et ait Ioab Chusi. Vade et nuntia regi que vidisti. Adoravit Chusi Ioab et cucurrit. Rursum Achimaas filius Sadoch dixit ad Ioab. Quid impedit si etiam ego curro post Chusi. Dixitque ei Ioab. Quid currere vis fili mi. Veni huc. Non eris boni nuntii baiulus. Qui respondit. Quid enim si cucurrero. Et ait. Curre. Currens autem Achimaas per viam compendii transivit Chusi. David autem sedebat inter duas portas. Speculator vero qui erat in fastigio porte super murum elevans oculos vidit hominem solum currentem et exclamans indicavit regi. Dixitque ei rex. Si solus est bonus nuntius est in ore eius. Properante autem illo et accedente propius. vidit speculator hominem alterum currentem et vociferatus in culmine ait. Apparet mihi alter homo currens solus. Dixitque ei rex. Et iste bonus est nuntius. Speculator autem. Contemplor ait cursum prioris quasi cursum Achimaas filii Sadoch. Et ait rex. Vir bonus est et nuntium portans bonum venit. Clamans autem Achimaas dixit ad regem. Salve rex. Et adorans regem coram eo pronus in terram ait. Benedictus Dominus Deus tuus qui conclusit homines qui levaverunt manus suas contra dominum meum regem. Et ait rex. Est ne pax puero Absalon. Dixitque Achimaas. Vidi tumultum magnum cum mitteret Ioab servus tuus o rex me servum tuum. Nescio aliud. Ad quem rex ait. Transi et sta hic. Cumque transisset ille et staret apparuit Chusi et veniens ait. Bonum apporto nuntium domine mi rex. Iudicavit enim pro te hodie Dominus de manu omnium qui surrexerunt contra te. Dixit autem rex ad Chusi. Est ne pax puero Absalon. Cui respondens Chusi. Fiant inquit sicut puer inimici domini mei regis et universi qui consurgunt adversus eum in malum. Contristatus itaque rex ascendit cenaculum porte et flevit et sic loquebatur vadens. Fili mi Absalon. Absalon fili mi. Quis mihi tribuat ut ego moriar pro te Absalon fili mi fili mi Absalon.

XIX

Nuntiatum est autem Ioab quod rex fleret et lugeret filium suum. et versa est victoria in die illa in luctum omni populo. Audivit enim populus in die illa dici. Dolet rex super filio suo. Et declinavit populus in die illa ingredi civitatem quomodo solet declinare populus versus et fugiens de prelio. Porro rex operuit caput suum et clamabat voce magna. Fili mi Absalon Absalon fili mi. Ingressus ergo Ioab ad regem in domum ait. Confudisti hodie vultus omnium servorum tuorum qui salvam fecerunt animam tuam et animam filiorum tuorum et filiarum tuarum. et animam uxorum tuarum et animam concubinarum tuarum. Diligis odientes te et odio habes diligentes te. Et ostendisti hodie quia non curas de ducibus tuis et de servis tuis. Et vere cognovi modo quia si Absalon viveret et omnes nos occubuissemus tunc placeret tibi. Nunc igitur surge et procede et alloquens satisfac servis tuis. Iuro enim tibi per Dominum quod si non exieris ne unus quidem remansurus sit tecum tota nocte hac et peius erit hoc tibi quam omnia mala que venerunt super te ab adolescentia tua usque in presens. Surrexit ergo rex et sedit in porta. Et omni populo nuntiatum est quod rex sederet in porta. Venitque universa multitudo coram rege. Israhel autem fugit in tabernacula sua. Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus Israhel dicens. Rex liberavit nos de manu inimicorum nostrorum. Ipse salvavit nos de manu Philistinorum. et nunc fugit de terra propter Absalon. Absalon autem quem unximus regem super nos mortuus est in bello. Usque quo siletis et non reducitis regem. Et consilium totius Israhel venit ad regem. Rex vero David misit ad Sadoch et Abiathar sacerdotes dicens. Loquimini ad maiores natu Iuda dicentes. Cur venitis novissimi ad reducendum regem in domum suam. Sermo autem omnis Israhel pervenerat ad regem ut reducerent eum in domum eius. quia dixerat rex. Hoc dicetis ad populum. Fratres mei vos os meum et caro mea vos. Cur novissimi reducitis regem. Et Amase dicite. Nonne os meum et caro mea es. Hec faciat mihi Deus et hec addat. Si non magister militie fueris coram me omni tempore pro Ioab. Et inclinavit cor omnium virorum Iuda quasi viri unius. Miseruntque ad regem dicentes. Revertere tu et omnes servi tui. Et reversus est rex et venit usque ad Iordanem et omnis Iuda venit usque in Galgala ut occurreret regi ut traduceret eum Iordanem. Festinavit autem Semei filius Gera filii Iemini de Baurim et descendit cum viris Iuda in occursum regis David cum mille viris de Beniamin. Et Siba puer de domo Saul et xv filii eius ac xx servi erant cum eo. Et irrumpentes Iordanem ante regem transierunt vada ut traducerent domum regis et facerent iuxta iussionem eius. Semei autem filius Gera prostratus coram rege. cumque iam transisset Iordanem dixit ad eum. Ne reputes mihi domine iniquitatem neque memineris iniuriarum servi tui in die qua egressus es domine mi rex de Ierusalem neque ponas rex in corde tuo. Agnosco enim servus tuus peccatum meum. Ideo hodie primus veni de domo Ioseph. descendique in occursum domini mei regis. Respondens vero Abisai filius Sarvie dixit. Numquid pro his non occidetur Semei qui maledixit christo domini. Et ait David. Quid mihi et vobis filii Sarvie. Cur efficimini mihi hodie in Satan. Ergo ne hodie interficietur vir in Israhel. An ignoro hodie me factum regem super Israhel.

ait rex Semei. Non morieris. Iuravitque ei. Miphiboseth quoque filius Saul descendit in occursum regis illotis pedibus et intonsa barba, vestesque suas non laverat a die qua egressus fuerat rex usque ad diem reversionis eius in pace. Cumque Ierusalem occurrisset regi, dixit ei rex: Quare non venisti mecum Miphiboseth? Et respondens ait: Domine mi rex, servus meus contempsit me. Dixique ei ego famulus tuus ut sterneret mihi asinum, et ascendens abirem cum rege. Claudus enim sum servus tuus. Insuper et accusavit me servum tuum ad te dominum meum regem. Tu autem domine mi rex sicut angelus dei es: fac quod placitum est tibi. Neque enim fuit domus patris mei nisi morti obnoxia domino meo regi. Tu autem posuisti me servum tuum inter convivas mensae tuae. Quid ergo habeo iustae querelae aut quid possum ultra vociferari ad regem? Ait ergo ei rex: Quid ultra loqueris? Fixum est quod locutus sum: tu et Siba dividite possessiones. Responditque Miphiboseth regi: Etiam cuncta accipiat, postquam reversus est dominus meus rex pacifice in domum suam. Berzellai quoque Galaadites senex valde descendens de Rogelim traduxit regem Iordanem, paratus etiam ultra fluvium prosequi eum. Erat autem Berzellai Galaadites senex valde, id est octogenarius, et ipse praebuit alimenta regi cum moraretur in castris. Fuit quippe vir dives nimis. Dixit itaque rex ad Berzellai: Veni mecum ut requiescas securus mecum in Ierusalem. Et ait Berzellai ad regem: Quot sunt dies annorum vitae meae, ut ascendam cum rege in Ierusalem? Octogenarius sum hodie. Numquid vigent sensus mei ad discernendum suave aut amarum, aut delectare potest servum tuum cibus et potus? vel audire possum ultra vocem cantorum atque cantatricum? Quare servus tuus sit oneri domino meo regi? Paululum procedam famulus tuus ab Iordane tecum: nec indigeo hac vicissitudine. Sed obsecro ut revertar servus tuus et moriar in civitate mea, et sepeliar iuxta sepulcrum patris mei et matris meae. Est autem servus tuus Chamaam: ipse vadat tecum domine mi rex, et fac ei quod tibi videtur bonum. Dixit itaque ei rex: Mecum transeat Chamaam, et ego faciam ei quicquid placuerit tibi, et omne quod petieris a me impetrabis. Cumque transisset universus populus et rex Iordanem, osculatus est rex Berzellai, et benedixit ei: et ille reversus est in locum suum. Transivit ergo rex in Galgalam, et Chamaam cum eo. Omnis autem populus Iuda traduxerat regem, et media tantum pars affuerat de populo Israel. Itaque omnes viri Israel concurrentes ad regem dixerunt ei: Quare te furati sunt fratres nostri viri Iuda, et traduxerunt regem et domum eius Iordanem, omnesque viros David cum eo? Et respondit omnis vir Iuda ad viros Israel: Quia mihi propior est rex, cur irasceris super hac re? Numquid comedimus aliquid ex rege, aut munera nobis data sunt? Et respondit vir Israel ad viros Iuda, et ait: Decem partibus maior ego sum apud regem, magisque ad me pertinet David quam ad te: cur mihi fecisti iniuriam, et non mihi nuntiatum est prius ut reducerem regem meum? Durius autem responderunt viri Iuda viris Israel.

XX

Accidit quoque ut ibi esset vir Belial nomine Siba filius Bochri vir Iemineus: et cecinit buccina et ait: Non est nobis pars in David, neque hereditas in filio Isai: revertere in tabernacula tua Israel. Et separatus est omnis Israel a David, secutusque est Siba filium Bochri. Viri autem Iuda adhaeserunt regi suo a Iordane usque Ierusalem. Cumque venisset rex in domum suam in Ierusalem, tulit mulieres decem concubinas quas dereliquerat ad custodiendam domum, et tradidit eas in custodiam, alimenta eis praebens: et non est ingressus ad eas, sed erant clausae usque ad diem mortis suae in viduitate viventes. Dixit autem rex Amasae: Convoca mihi omnes viros Iuda in diem tertium, et tu adesto praesens. Abiit ergo Amasa ut convocaret Iudam, et moratus est extra placitum quod ei constituerat rex. Ait autem David ad Abisai: Nunc magis afflicturus est nos Siba filius Bochri quam Absalon. Tolle ergo servos domini tui, et persequere eum, ne forte inveniat civitates munitas, et effugiat nos. Egressi sunt ergo cum eo viri Ioab, Cerethi quoque et Phelethi, et omnes robusti exierunt de Ierusalem ad persequendum Siba filium Bochri. Cumque illi essent iuxta lapidem grandem qui est in Gabaon, Amasa veniens occurrit eis. Porro Ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui, et desuper accinctus gladio dependente usque ad ilia in vagina, qui fabrefactus levi motu egredi poterat et percutere. Dixit itaque Ioab ad Amasam: Salve mi frater. Et tenuit manu dextra mentum Amasae quasi osculans eum. Porro Amasa non observavit gladium quem habebat Ioab in manu: qui percussit eum in latere, et effudit intestina eius in terram, et mortuus est, nec secundum vulnus apposuit. Ioab autem et Abisai frater eius persecuti sunt Siba filium Bochri. Interea quidam viri cum substitissent ibi de sociis Ioab, dixerunt: Ecce qui esse voluit pro Ioab comes David. Amasa autem conspersus sanguine iacebat in via media. Vidit hoc quidam vir quia subsisteret omnis populus ad videndum eum, et amovit Amasam de via in agrum, et operuit eum vestimento, ne subsisterent transeuntes propter eum. Amoto ergo illo de via, transibat omnis vir sequens Ioab ad persequendum Siba filium Bochri. Porro ille transierat per omnes tribus Israel usque in Abelam et in Bethmaacha: omnesque viri electi congregati fuerant ad eum. Venerunt itaque et oppugnabant eum in Abela et in Bethmaacha, et circumdederunt munitionibus civitatem, et obsessa est urbs. Omnis autem turba quae erat cum Ioab, moliebatur destruere muros. Et exclamavit mulier sapiens de civitate: Audite, audite. Dicite Ioab: Appropinqua huc, et loquar tecum. Qui cum accessisset ad eam, ait illi: Tu es Ioab? Et ille respondit: Ego. Ad quem sic locuta est: Audi sermones ancillae tuae. Qui respondit: Audio. Rursumque illa: Sermo, inquit, dicebatur in vetere proverbio: Qui interrogant, interrogent in Abela: et sic perficiebant. Nonne ego sum quae respondeo veritatem Israel, et tu quaeris subvertere civitatem, et evertere matrem civitatum in Israel? Quare praecipitas hereditatem domini? Respondensque Ioab ait: Absit, absit hoc a me: non praecipito, neque demolior. Non sic se habet res, sed homo de monte Ephraim, Siba filius Bochri cognomine, levavit manum suam contra regem David: tradite illum solum, et recedemus a civitate. Et ait mulier ad Ioab: Ecce caput eius mittetur ad te per murum. Ingressa est ergo ad omnem populum, et locuta est eis sapienter. Qui abscisum caput Siba filii Bochri proiecerunt ad Ioab. Et ille cecinit tuba,

runt ab urbe unusquisque in tabernacula sua. Ioab autem reversus est Ierusalem ad regem. Fuit ergo Ioab super omnem exercitum Israel. Banaias autem filius Ioiade super Ceretheos et Phereteos. Adhiram vero super tributa. Porro Iosaphath filius Achiluda a commentariis. Siba autem scriba. Sadoch vero et Abiathar sacerdotes. Hyra autem Hyarites erat sacerdos David.

XXI Facta est quoque fames in diebus David tribus annis iugiter. Et consuluit David oraculum domini. Dixitque dominus: Propter Saul et domum eius et sanguinem quia occidit Gabaonitas. Vocatis ergo Gabaonitis rex dixit ad eos. Porro Gabaonite non sunt de filiis Israel sed reliquie Amorreorum. Filii quippe Israel iuraverant eis et voluit Saul percutere eos zelo quasi pro filiis Israel et Iuda. Dixit ergo David ad Gabaonites: Quid faciam vobis et quod erit vestrum piaculum ut benedicatis hereditati domini? Dixeruntque ei Gabaonite: Non est nobis super auro et argento questio sed contra Saul et contra domum eius, nec volumus ut interficiatur homo de Israel. Ad quos rex ait: Quid ergo vultis ut faciam vobis? Qui dixerunt regi: Virum qui attrivit nos et oppressit inique ita delere debemus ut nec unus quidem residuus sit de stirpe eius ut crucifigamus eos domino in Gabaa Saul quondam electi domini. Et ait rex: Ego dabo. Pepercitque rex Miphiboseth filio Ionathan filii Saul propter iusiurandum domini quod fuerat inter David et inter Ionathan filium Saul. Tulit itaque rex duos filios Respha filie Ahia quos peperit Saul, Armoni et Miphiboseth, et quinque filios Michol filie Saul quos genuerat Adrieli filio Berzellai qui fuit de Molati, et dedit eos in manus Gabaonitarum. Qui crucifixerunt eos in monte coram domino. Et ceciderunt hii septem occisi simul in diebus messis primis incipiente messione ordei. Tollens autem Respha filia Ahia cilicium substravit sibi super petram ab initio messis donec stillaret aqua super eos de celo, et non dimisit aves lacerare eos per diem neque bestias per noctem. Et nuntiata sunt David que fecerat Respha filia Ahia concubina Saul. Et abiit David et tulit ossa Saul et ossa Ionathe filii eius a viris Iabes Galaad qui furati fuerant ea de platea Bethsan in qua suspenderant eos Philistiim cum interfecissent Saul in Gelboe. Et asportavit inde ossa Saul et ossa Ionathan filii eius. Et colligentes ossa eorum qui affixi fuerant sepelierunt ea cum ossibus Saul et Ionathan filii eius in terra Beniamin in latere sepulchro Cis patris eius. Feceruntque omnia quecumque preceperat rex, et repropitiatus est deus terre post hec. Factum est autem rursum prelium Philistinorum adversum Israel, et descendit David et servi eius cum eo et pugnabant contra Philistiim. Deficiente autem David Iesbidenob qui fuit de genere Arapha cuius ferrum haste trecentas uncias appendebat et accinctus erat ense novo nisus est percutere David. Presidio ei fuit Abisai filius Sarvie et percussum Philisteum interfecit. Tunc iuraverunt viri David dicentes: Iam non egredieris nobiscum in bellum ne extinguas lucernam in Israel. Secundum quoque fuit bellum in Gob contra Philisteos. Tunc percussit Sobochai de Osathi Seph de stirpe Arapha de genere gigantum. Tertium quoque fuit bellum in Gob contra Philisteos in quo percussit Adeodatus filius Saltus Polimitarius Bethleemites Goliath Ge-theum cuius hastile haste erat quasi liciatorium texentium. Quartum bellum fuit in Geth in quo vir fuit excelsus qui senos in manibus et pedibus digitos habebat, id est XXIIII, et erat de origine Arapha, et blasphemavit Israel. Percussit autem eum Ionathas filius Samaa fratris David. Hii IIII nati sunt de Arapha in Geth et ceciderunt in manu David et servorum eius.

XXII Locutus est autem David domino verba carminis huius in die qua liberavit eum dominus de manu omnium inimicorum suorum et de manu Saul. Et ait: Dominus petra mea et robur meum et salvator meus. Deus meus fortis meus, sperabo in eum. Scutum meum et cornu salutis mee, elevator meus et refugium meum, salvator meus, de iniquitate liberabis me. Laudabilem invocabo dominum et ab inimicis meis salvus ero. Quia circumdederunt me contritiones mortis, torrentes Belial terruerunt me. Funes inferni circumdederunt me, preoccupaverunt me laquei mortis. In tribulatione invocabo dominum et ad deum meum clamabo. Et exaudivit de templo sancto suo vocem meam, et clamor meus veniet ad aures eius. Commota est et contremuit terra, fundamenta montium concussa sunt et conquassata quoniam iratus est eis. Ascendit fumus de naribus eius et ignis de ore eius vorabit, carbones succensi sunt ab eo. Et inclinavit celos et descendit, et caligo sub pedibus eius. Et ascendit super cherubin et volavit, et lapsus est super pennas venti. Posuit tenebras in circuitu suo latibulum, cribrans aquas de nubibus celorum. Pre fulgore in conspectu eius succensi sunt carbones ignis. Tonabit de celo dominus, et excelsus dabit vocem suam. Misit sagittas et dissipavit eos, fulgura et consumpsit eos. Et apparuerunt effusiones maris, et revelata sunt fundamenta orbis ab increpatione domini, ab inspiratione spiritus furoris eius. Misit de excelso et assumpsit me et extraxit me de aquis multis. Liberavit me ab inimico meo potentissimo et ab his qui oderant me, quoniam robustiores me erant. Prevenit me in die afflictionis mee, et factus est dominus firmamentum meum. Et eduxit me in latitudinem. Liberavit me quia placui ei. Retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam, et secundum munditiam manuum mearum reddet mihi. Quia custodivi vias domini et non egi impie a deo meo. Omnia enim iudicia eius in conspectu meo, et precepta eius non amovi a me. Et ero perfectus cum eo et custodiam me ab iniquitate mea. Et restituet mihi dominus secundum iustitiam meam et secundum munditiam manuum mearum in conspectu oculorum suorum. Cum sancto sanctus eris et cum robusto perfectus. Et cum electo electus eris, et cum perverso perverteris. Et populum pauperem salvum facies, oculisque tuis excelsos humiliabis. Quia tu lucerna mea domine, et tu domine illuminabis tenebras meas. In te enim curram accinctus, in deo meo transiliam murum. Deus immaculata via eius, eloquium domini igne examinatum, scutum est omnium sperantium in se. Quis est deus preter dominum, aut quis fortis preter deum nostrum? Deus qui accinxit me fortitudine et complanavit perfectam viam meam. Coequans pedes meos cervis et super excelsa mea statuens me. Docens manus meas ad prelium et componens quasi arcum ereum brachia mea. Dedisti mihi clipeum salutis tue et mansuetudo tua multiplicavit me. Dilatabis gressus

meos subtus me. et non deficient tali mei. Persequar inimicos meos et conteram et non convertar donec consumam eos. Consumam eos et confringam ut non consurgant; cadent sub pedibus meis. Accinxisti me fortitudine ad proelium; incurvasti resistentes mihi subtus me. Inimicos meos dedisti mihi dorsum, odientes me et disperdam eos. Clamabunt et non erit qui salvet; ad dominum et non exaudiet eos. Delebo eos ut pulverem terrae; quasi lutum platearum comminuam eos atque confringam. Salvabis me a contradictionibus populi mei; custodies me in caput gentium; populus quem ignoro serviet mihi. Filii alieni resistent mihi, auditu auris obedient mihi. Filii alieni defluxerunt et contrahentur in angustiis suis. Vivit dominus et benedictus deus meus, et exaltabitur deus fortis salutis meae. Deus qui das vindictas mihi et deicis populos sub me. Qui educis me ab inimicis meis et a resistentibus mihi elevas me; a viro iniquo liberabis me. Propterea confitebor tibi in gentibus domine et nomini tuo cantabo. Magnificans salutes regis sui et faciens misericordiam christo suo David et semini eius usque in sempiternum.

XXIII

Haec autem sunt verba novissima quae dixit David filius Isai. Dixit vir cui constitutum est de christo dei Iacob, egregius psalmista Israel: Spiritus domini locutus est per me, et sermo eius per linguam meam. Dixit deus Israel, mihi locutus est fortis Israel: Dominator hominum iustus, dominator in timore dei. Sicut lux aurorae oriente sole mane absque nubibus rutilat, et sicut pluviis germinat herba de terra. Nec tanta est domus mea apud deum, ut pactum aeternum iniret mecum, firmum in omnibus atque munitum. Cuncta enim salus mea et omnis voluntas, nec est quicquam ex ea quod non germinet. Praevaricatores autem quasi spinae evellentur universi, quae non tolluntur manibus. Et si quis tangere eas voluerit, armabitur ferro et ligno lanceato, igneque succensae comburentur usque ad nihilum. Haec nomina fortium David. David sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres. Ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno. Post hunc Eleazar filius patrui

r. parali. xi.

eius Ahohites inter tres fortes qui erant cum David quando exprobraverunt Philisthiim et congregati sunt illuc in proelium. Cumque ascendissent viri Israel, ipse stetit et percussit Philistheos donec deficeret manus eius et obrigesceret cum gladio; fecitque dominus salutem magnam in die illa, et populus qui fugerat reversus est ad caesorum spolia detrahenda. Et post hunc Semma filius Age de Arari. Et congregati sunt Philisthiim in statione; erat quippe ibi ager plenus lente. Cumque fugisset populus a facie Philisthiim, stetit ille in medio agri et tuitus est eum, percussitque Philistheos et fecit dominus salutem magnam. Nec non et ante descenderant tres qui erant principes inter triginta, et venerant tempore messis ad David in speluncam Odollam. Castra autem Philistinorum erant posita in valle gigantum. Et David erat in praesidio; porro statio Philistinorum tunc erat in Bethleem. Desideravit ergo David aquam de lacu et ait: Si quis daret mihi potum aquae de cisterna quae est in Bethleem iuxta portam. Irruperunt ergo tres fortes castra Philistinorum et hauserunt aquam de cisterna Bethleem quae erat iuxta portam et attulerunt ad David. At ille noluit bibere, sed libavit eam domino dicens: Propitius sit mihi dominus ne faciam hoc. Num sanguinem hominum istorum qui profecti sunt et animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere. Haec fecerunt tres robustissimi. Abysai quoque frater Ioab filius Sarviae princeps erat de tribus; ipse est qui levavit hastam suam contra trecentos quos interfecit, nominatus in tribus et inter tres nobilior, eratque eorum princeps, sed usque ad tres primos non pervenerat. Et Banaias filius Ioiade viri fortissimi magnorum operum de Cabseel; ipse percussit duos leones Moab, et ipse descendit et percussit leonem in media cisterna in diebus nivis. Ipse quoque interfecit virum aegyptium virum dignum spectaculo habentem in manu hastam. Itaque cum descendisset ad eum in virga, vi extorsit hastam de manu Aegyptii et interfecit eum hasta sua. Haec fecit Banaias filius Ioiade. Et ipse nominatus inter tres robustos, qui erant inter triginta nobiliores; verumtamen usque ad tres non pervenerat. Fecitque eum David sibi auricularium a secreto. Asahel frater Ioab inter xxx. Elcanan filius patrui eius de Bethleem. Semma de Arari. Elicha de Arodi. Helas de Phelti. Hira filius Acces de Thecua. Abiezer de Anathoth. Mobonnai de Usathi. Selmon Ahohites. Maharai Netophatites. Heled filius Baana, et ipse Netophatites. Ithai filius Ribai de Gabaath filiorum Beniamin. Banaia Pharathonites. Heddai de torrente Gaas. Abialbon Arbathites. Azmaveth de Beromi. Eliaba de Salaboni. Filii Iassen Ionathan. Semma de Horodi. Haiam filius Sarar Arorites. Eliphelet filius Aasbai filii Maachati. Heliam filius Achitophel Gelonites. Esrai de Carmelo. Pharai de Arbi. Igaal filius Natha de Soba. Bonni de Gadi. Selech de Ammoni. Naharai Berothites armiger Ioab filii Sarviae. Hira Iethrites. Gareb et ipse Iethrites. Urias Etheus. Omnes xxxvii.

XXIIII

Et addidit furor domini irasci contra Israel, commovitque David in eis dicentem: Vade, numera Israel et Iudam. Dixitque rex ad Ioab principem exercitus sui: Perambula omnes tribus Israel a Dan usque Bersabee et numerate populum ut sciam numerum eius. Dixitque Ioab regi: Adaugeat dominus deus tuus ad populum tuum quantum nunc est, et iterum centuplicet in conspectu domini mei regis; sed quid sibi dominus meus rex vult in re huiuscemodi? Obtinuit autem sermo regis verba Ioab et principum exercitus. Egressusque est Ioab et principes militum a facie regis ut numerarent populum Israel. Cumque pertransissent Iordanem, venerunt in Aroer ad dexteram urbis quae est in valle Gad, et iuxta Iazer transierunt in Galaad et in terram inferiorem Hodsi, et venerunt in Dan silvestria. Circumeuntesque iuxta Sidonem transierunt prope moenia Tyri et omnem terram Evei et Chananei, veneruntque ad meridiem Iuda in Bersabee. Et lustrata universa terra adfuerunt post novem menses et xx dies in Ierusalem. Dedit ergo Ioab numerum descriptionis populi regi, et inventa sunt de Israel octingenta milia virorum fortium qui educerent gladium, et de Iuda quingenta milia pugnatorum. Percussit autem cor David eum postquam numeratus est populus. Et dixit David ad dominum: Peccavi valde in hoc facto, sed precor domine ut transferas iniquitatem servi tui, quia stulte egi nimis. Surrexit itaque David mane, et sermo domini factus est ad Gad prophetam et

servi tui et audiunt sapientiam tuam. Sit dominus deus tuus benedictus
cui complacuisti et posuit te super thronum Israel eo quod dile-
xerit dominus Israel in sempiternum et constituit te regem ut fa-
ceres iudicium et iustitiam. Dedit ergo regi centum viginti talenta au-
ri et aromata multa nimis et gemmas pretiosas. Non sunt
allata ultra aromata tam multa quam ea que dedit regi-
na Saba regi Salomoni. Sed et classis Hiram que porta-
bat aurum de Ophir attulit de Ophir ligna thyina multa
nimis et gemmas pretiosas. Fecitque rex de lignis thyinis
fulcra domus domini et domus regie citharas lirasque cantoribus.
Non sunt allata huiuscemodi ligna thyina neque visa usque in
presentem diem. Rex autem Salomon dedit regine Saba omnia
que voluit et petivit ab eo exceptis his que ultro ob-
tulerat ei munere regio. Que reversa est et abiit in terram
suam cum servis suis. Erat autem pondus auri quod offerebatur
Salomoni per singulos annos sexcentorum sexaginta sex talen-
torum auri excepto eo quod offerebant viri qui super vec-
tigalia erant et negotiatores universique scruta vendentes
et omnes reges Arabie ducesque terre. Fecit quoque rex Salomon
ducenta scuta de auro purissimo. Sexcentos auri siclos
dedit in laminas scuti unius et trecentas peltas ex auro proba-
to trecente mine auri unam peltam vestiebant. Po-
suitque eas rex in domo saltus Libani. Fecit etiam rex Salomon
thronum de ebore grandem et vestivit eum auro fulvo
nimis qui habebat sex gradus. Et summitas throni rotun-
da erat in parte posteriori et due manus hinc atque inde
tenentes sedile et duo leones stabant iuxta manus
singulas. Et duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc
atque inde. Non est factum tale opus in universis regnis. Sed
et omnia vasa de quibus potabat rex Salomon erant au-
rea et universa supellex domus saltus Libani de auro pu-
rissimo. Non erat argentum nec alicuius pretii putabatur
in diebus Salomonis quia classis regis per mare cum classe
Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis deferens inde
aurum et argentum et dentes elephantorum et simias et pavos.
Magnificatus est ergo rex Salomon super omnes reges terre di-
vitiis et sapientia. Et universa terra desiderabat videre vultum
Salomonis ut audiret sapientiam eius quam dederat deus in
corde eius. Et singuli deferebant ei munera vasa aurea et ar-
gentea vestes et arma bellica. Aromata quoque et equos
et mulos per annos singulos. Congregavitque Salomon
currus et equites et facti sunt ei mille quadringenti currus
et duodecim milia equitum et disposuit eos per civitates munitas
et cum rege in Ierusalem. Fecitque ut tanta esset habundantia
argenti in Ierusalem quanta et lapidum et cedrorum prebuit
multitudinem quasi sicomoros que nascuntur in campe-
stribus. Et educebantur equi Salomonis de Egypto et
de Coa. Negotiatores enim regis emebant de Coa et
statuto pretio perducebant. Egrediebatur autem quadriga
ex Egypto sexcentis siclis argenti et equus centum quinquaginta. Atque in
hunc modum cuncti reges Hetheorum et Syrie equos vendebant.
Rex autem Salomon adamavit XI [illegible]
mulieres alienigenas multas filiamque Pha-
raonis et Moabitidas et Idumeas et Sidonias et Ettheas
de gentibus super quibus dixit dominus filiis Israel. Non ingre-
diemini ad eas neque de illis ingredientur ad vos. Certis-
sime enim avertent corda vestra ut sequamini deos earum.
His itaque copulatus est rex Salomon ardentissimo amore.
Fueruntque ei uxores quasi regine septingente et concubine tre-
cente et averterunt mulieres cor eius. Cumque iam esset senex
depravatum est cor eius per mulieres ut sequeretur deos alienos
nec erat cor eius perfectum cum domino deo suo sicut cor David patris eius.
Sed colebat Salomon Astarten deam Sidoniorum et Chamo
deum Moabitarum et Moloch ydolum Ammonitarum. Fecitque
Salomon quod non placuerat coram domino et non adimplevit
ut sequeretur dominum sicut David pater eius. Tunc edificavit Sala-
mon fanum Chamos ydolo Moab in monte qui est
contra Ierusalem et Moloch ydolo filiorum Amon. Atque in hunc
modum fecit universis uxoribus suis alienigenis que ado-
lebant thura et immolabant diis suis. Igitur iratus
est dominus Salomoni eo quod aversa esset mens eius a domino deo Israel
qui apparuerat ei secundo et preceperat de verbo hoc ne sequeretur
deos alienos et non custodivit que mandavit dominus ei. Dixit
itaque dominus Salomoni. Quia habuisti hoc apud te et non custodi-
sti pactum meum et precepta mea que mandavi tibi disrumpens
scindam regnum tuum et dabo illud servo tuo. Verumptamen
in diebus tuis non faciam propter David patrem tuum. De manu fi-
lii tui scindam illud nec totum regnum auferam sed
tribum unam dabo filio tuo propter David servum meum et Ierusalem quam
elegi. Suscitavit autem dominus adversarium Salomoni Adad
Ydumeum de semine regio qui erat in Edom. Cum e-
nim esset David in Ydumea et ascendisset Ioab princeps militie
ad sepeliendum eos qui fuerant interfecti et occidisset omne
masculinum in Ydumea. Sex enim mensibus ibi moratus
est Ioab et omnis Israel donec interimeret omne mascu-
linum in Ydumea. Fugit Adad ipse et viri Ydumei de ser-
vis patris eius cum eo ut ingrederetur Egyptum. Erat autem
Adad parvulus puer. Cumque surrexissent de Madian ve-
nerunt in Pharan. Tuleruntque secum viros de Pharan et
introierunt Egyptum ad Pharaonem regem Egypti. Qui dedit ei
domum et cibos constituit et terram delegavit. Et inve-
nit Adad gratiam coram Pharaone valde in tantum ut daret
ei uxorem sororem uxoris sue germanam Taphnes regine.
Genuitque ei soror Taphnes Genebath filium et nutri-
vit eum Taphnes in domum Pharaonis. Eratque Genebath habi-
tans apud Pharaonem cum filiis eius. Cumque audisset Adad
in Egypto dormisse David cum patribus suis et mortuum esse
Ioab principem militie dixit Pharaoni. Dimitte me
ut vadam in terram meam. Dixitque ei Pharao. Qua enim
re apud me indiges ut queras ire in terram tuam. At
ille respondit. Nulla. Sed obsecro te ut dimittas me. Sus-
citavit ei quoque deus adversarium Razon filium Eliada qui
fugerat Adadezer regem Soba dominum suum et congrega-
vit contra eum viros et factus est princeps latronum cum inter-
ficeret eos David. Abieruntque Damascum et habitaverunt
ibi et constituerunt eum regem in Damasco. Eratque adversa-
rius cunctis diebus Salomonis et hoc est malum Adad et
odium contra Israel. Regnavitque in Syria. Ieroboam quoque
filius Nabath Ephrateus de Sareda servus Salomonis
cuius mater erat nomine Sarua mulier vidua levavit
manum contra regem. Et hec causa rebellionis adversus eum. Quia
Salomon edificavit Mello et coequavit voraginem

nem civitatis David patris sui. Erat autem Ieroboam vir for-
tis et potens. Vidensque Salomon adolescentem bone in-
dolis et industrium constituerat eum prefectum super tributa
universe domus Ioseph. Factum est igitur in tempore illo ut Iero-
boam egrederetur de Ierusalem. et inveniret eum Ahias Si-
lonites propheta in via opertus pallio novo. Erant autem duo
tantum in agro. Apprehendensque Ahias pallium suum novum
quo opertus erat scidit in duodecim partes et ait ad Ieroboam. Tolle
tibi decem scissuras. Hec enim dicit dominus deus Israel. Ecce ego scindam
regnum de manu Salomonis et dabo tibi decem tribus. Porro u-
na tribus remanebit ei propter servum meum David et Ierusalem civitatem
quam elegi de omnibus tribubus Israel eo quod dereliquerit me
et adoraverit Astaroth deam Sidoniorum et Chamos deum Mo-
ab et Moloch deum filiorum Ammon et non ambulaverit in viis
meis ut faceret iustitiam coram me et precepta mea et
iudicia mea sicut David pater eius. Nec auferam omne regnum
de manu eius. sed ducem ponam eum cunctis diebus vi-
te sue propter David servum meum quem elegi qui custodivit
mandata mea et precepta mea. Auferam autem regnum
de manu filii eius et dabo tibi decem tribus. Filio autem eius dabo
tribum unam ut remaneat lucerna David servo meo cunctis
diebus coram me in Ierusalem civitate quam elegi ut esset no-
men meum ibi. Te autem assumam et regnabis super omnia que deside-
rat anima tua eritque rex super Israel. Si igitur audieris omnia que
precepero tibi et ambulaveris in viis meis et feceris quod rectum
est coram me. custodiens mandata mea et precepta
mea sicut fecit David servus meus. ero tecum et edificabo tibi
domum fidelem quomodo edificavi David domum et
tradam tibi Israel et affligam semen David super hoc ve-
rumptamen non cunctis diebus. Voluit ergo Salomon in-
terficere Ieroboam. Qui surrexit et aufugit in Egyp-
tum ad Susac regem Egypti et fuit in Egypto usque ad mor-
tem Salomonis. Reliqua autem Salomonis verborum
et omnia que fecit et sapientia eius. ecce universa scripta sunt
in libro verborum dierum Salomonis. Dies autem quos
regnavit Salomon in Ierusalem super omnem Israel. xl.
anni sunt. Dormivitque Salomon cum patribus suis et se-
pultus est in civitate David patris sui. Regnavitque
Roboam filius eius pro eo.

XII

Venit autem Roboam in Sichem. Illuc autem con-
gregatus erat omnis Israel ad constituendum eum
regem. At vero Ieroboam filius Nabath cum adhuc esset
in Egypto profugus a facie Salomonis regis et audita
morte eius reversus est de Egypto. Miseruntque et voca-
verunt eum. Venit ergo Ieroboam et omnis multitudo
Israel et locuti sunt ad Roboam dicentes. Pater tuus duris-
simum iugum imposuit nobis. Tu itaque nunc immi-
nue paululum de imperio patris tui durissimo et de
gravissimo iugo quod imposuit nobis et serviemus
tibi. Qui ait eis. Ite usque ad tertium diem et re-
vertimini ad me. Cumque abisset populus iniit consilium
rex Roboam cum senioribus qui assistebant coram
Salomone patre eius dum adhuc viveret et ait.
Quod datis consilium ut respondeam populo? Qui dixerunt
ei. Si obedieris hodie populo huic et servieris populo
huic et petitioni eorum cesseris locutusque

fueris ad eos verba lenia erunt tibi servi cunctis
diebus. Qui dereliquit consilium senum quod dederant ei
et adhibuit adolescentes qui nutriti fuerant cum eo
et assistebant illi. Dixitque ad eos. Quod mihi consili-
um datis ut respondeam populo huic qui dixerunt mihi leva
fac iugum quod imposuit pater tuus super nos. Et dixerunt ei
iuvenes qui nutriti fuerant cum eo. Sic loqueris populo
huic qui locuti sunt ad te dicentes. Pater tuus aggra-
vavit iugum nostrum tu releva nos. Sic loqueris ad eos.
Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Et nunc
pater meus posuit super vos iugum grave. ego autem ad-
dam super iugum vestrum. Pater meus cecidit vos fla-
gellis. ego autem cedam vos scorpionibus. Venit ergo
Ieroboam et omnis populus ad Roboam die tertio sicut lo-
cutus fuerat rex dicens. Revertimini ad me die tertia. Respondit-
que rex populo dura derelicto consilio seniorum quod ei de-
derant. Et locutus est eis secundum consilium iuvenum dicens.
Pater meus aggravavit iugum vestrum. ego autem addam
iugo vestro. Pater meus cecidit vos flagellis. ego autem ce-
dam vos scorpionibus. Et non acquievit rex populo quoniam
aversatus fuerat eum dominus ut suscitaret verbum suum
quod locutus fuerat dominus in manu Ahie Silonite ad
Ieroboam filium Nabath. Videns itaque populus quod nolu-
isset eos audire rex. respondit ei dicens. Que nobis
pars in David vel que hereditas in filio Ysai. Vade in ta-
bernacula tua Israel. Nunc vide domum tuam David. Et abiit
Israel in tabernacula sua. Super filios autem Israel quicumque
habitabant in civitatibus Iuda regnavit Roboam.
Misit ergo rex Roboam Aduram qui erat super tributa
et lapidavit eum omnis populus et mortuus est. Porro rex
Roboam festinus ascendit currum et fugit in Ierusalem.
Recessitque Israel a domo David usque in diem presentem.
Factum est autem cum audisset omnis Israel quod reversus esset
Ieroboam. miserunt et vocaverunt eum congrega-
to cetu et constituerunt eum regem super omnem Isra-
el. nec secutus est quisquam domum David preter tribum Iu-
da solam. Venit autem Roboam Ierusalem et congregavit
universam domum Iuda et tribum Beniamin centum octo-
ginta milia electorum virorum et bellatorum ut pugnarent contra do-
mum Israel et reducerent regnum Roboam filio Salo-
monis. Factus est autem sermo domini ad Semeiam virum
dei dicens. Loquere ad Roboam filium Salomonis regem
Iuda et ad omnem domum Iuda et Beniamin et reliquos
de populo dicens. Hec dicit dominus. Non ascendetis neque
bellabitis contra fratres vestros filios Israel. Revertatur vir
in domum suam. A me enim factum est verbum hoc. Et
audierunt sermonem domini et reversi sunt de itinere sicut
eis preceperat dominus. Edificavit autem Ieroboam Sichem
in monte Effraim et habitavit ibi. Et egressus inde
edificavit Phanuel. Dixitque Ieroboam in corde
suo. Nunc revertetur regnum ad domum David si ascen-
derit populus iste ut faciat sacrificia in domo domini in
Ierusalem. et convertetur cor populi huius ad dominum
Roboam regem Iuda interficientque me et revertentur
ad eum. Et excogitato consilio fecit duos vitulos
aureos et dixit eis. Nolite ultra ascendere in Ierusalem

Ecce dii tui israel qui eduxerunt te de terra egypti. Po-
suitque unum in bethel, et alterum in dan. Et factum est
hoc verbum israel in peccatum. Ibat enim populus adorare
vitulum usque in dan. Et fecit phana in excelsis, et sacerdo-
tes de extremis populi qui non erant de filiis levi. Consti-
tuitque diem sollempnem in mense .viii. xv. die mensis
in similitudinem sollempnitatis que celebratur
in iuda. Et ascendens altare similiter fecit in be-
thel ut immolaret vitulis quos fabricatus fuerat. Consti-
tuitque in bethel sacerdotes excelsorum que fecerat, et ascendit
super altare quod extruxerat in bethel .xv. die mensis
.viii. quem finxerat de corde suo, et fecit sollempnitatem filiis
israel, et ascendit super altare ut adoleret incensum.

XIII

Et ecce vir dei venit de iuda
in sermone domini in bethel ieroboam stante
super altare et thus iaciente, et exclamavit contra altare
in sermone domini et ait. Altare altare. Hec dicit dominus. Ecce
filius nascetur domui david iosias nomine, et immolabit
super te sacerdotes excelsorum qui nunc in te thura succen-
dunt, et ossa hominum super te incendet. Deditque in
die illa signum dicens. Hoc erit signum quod locutus est
dominus. Ecce altare scindetur et effundetur cinis qui in eo est.
Cum audisset rex sermonem hominis dei quem inclamaverat contra
altare in bethel, extendit manum suam de altari dicens.
Apprehendite eum. Et exaruit manus eius quam extende-
rat contra eum, nec valuit retrahere eam ad se. Altare quoque
scissum est et effusus est cinis de altari iuxta signum quod
predixerat vir dei in sermone domini. Et ait rex ad virum dei.
Deprecare faciem domini dei tui et ora pro me ut restituatur
manus mea michi. Oravitque vir dei faciem domini et reversa est
manus regis ad eum et facta est sicut prius fuerat. Locutus est autem rex ad
virum dei. Veni mecum domum ut prandeas, et dabo tibi
munera. Responditque vir dei ad regem. Si dederis michi mediam partem
domus tue non veniam tecum. nec comedam panem neque bibam
aquam in loco isto. Sic enim mandatum est michi in sermone
precipientis. Non comedes panem neque bibes aquam nec re-
verteris per viam qua venisti. Abiit ergo per aliam viam
et non est reversus per iter quo venerat in bethel. Prophetes
autem quidam senex habitabat in bethel ad quem vene-
runt filii sui et narraverunt ei omnia opera que fecerat vir
dei illa die in bethel, et verba que locutus fuerat ad regem
narraverunt patri suo. Et dixit eis pater eorum. Per quam
viam abiit. Ostenderunt ei filii sui viam per quam abierat
vir dei qui venerat de iuda. Et ait filiis suis. Sterni-
te michi asinum. Qui cum stravissent ascendit et abiit
post virum dei, et invenit eum sedentem subter terebintum,
et ait illi. Tu ne es vir dei qui venisti de iuda. Respondit
illi. Ego sum. Dixitque ad eum. Veni mecum domum
ut comedas panem. Qui ait. Non possum reverti neque
venire tecum. nec comedam panem nec bibam aquam
in loco isto. quia locutus est dominus ad me in sermone
domini dicens. Non comedes panem et non bibes aquam
ibi nec reverteris per viam qua ieris. Qui ait illi.
Et ego sum propheta similis tui, et angelus locutus
est michi in sermone domini dicens. Reduc eum tecum
in domum tuam ut comedat panem et bibat aquam.
Fefellit eum et reduxit secum. Comedit ergo pa-
nem in domo eius et bibit aquam. Cumque sederent ad
mensam factus est sermo domini ad prophetam qui reduxe-
rat eum. et exclamavit ad virum dei qui venerat
de iuda dicens. Hec dicit dominus. Quia non obediens fuisti
ori domini et non custodisti mandatum quod precepit tibi do-
minus deus tuus, et reversus es et comedisti panem et bibisti
aquam in loco in quo precepit tibi ne comederes panem
neque biberes aquam, non inferetur cadaver tuum in sepul-
crum patrum tuorum. Cumque comedisset et bibisset stravit asi-
num suum prophete quem reduxerat. Qui cum abisset invenit
eum leo in via et occidit. et erat cadaver eius proiectum
in itinere. Asinus autem stabat iuxta eum, et leo stabat iuxta
cadaver. Et ecce viri transeuntes viderunt cada-
ver proiectum in via et leonem stantem iuxta cadaver. et ve-
nerunt et divulgaverunt in civitate in qua propheta ille se-
nex habitabat. Quod cum audisset propheta ille qui reduxerat
eum de via ait. Vir dei est qui inobediens fuit ori
dei. Et tradidit eum dominus leoni qui confregit eum et
occidit iuxta verbum domini quod locutus est ei. Dixitque
ad filios suos. Sternite michi asinum. Qui cum stravis-
sent ille abiit et invenit cadaver eius proiectum in via et
asinum et leonem stantes iuxta cadaver. nec lesit asi-
num. Tulit ergo propheta cadaver viri dei et posuit illud super
asinum et reversus intulit in civitatem prophete senis ut
plangeret eum. Et posuit cadaver eius in sepulcro
suo. et planxerunt eum. Heu heu mi frater. Cumque plan-
xissent eum dixit ad filios suos. Cum mortuus fuero
sepelite me in sepulcro in quo vir dei sepultus est.
Iuxta ossa eius ponite ossa mea. Profecto enim ve-
niet sermo quem predixit in sermone domini contra altare
quod est in bethel et contra omnia phana excelsorum que sunt in ur-
bibus samarie. Post verba hec non est reversus ieroboam
de via sua pessima, sed e contrario fecit de novissimis
populi sacerdotes excelsorum. Quicumque volebat imple-
bat manum suam et fiebat sacerdos excelsorum. Et propter hanc
causam peccavit domus ieroboam et eversa est et deleta de
superficie terre.

XIIII

In illo tempore egrotavit abia filius ieroboam. Dixit-
que ieroboam uxori sue. Surge et commuta habitum ne
cognoscaris quod sis uxor ieroboam. et vade in silo. ubi
est ahia propheta qui locutus est michi quod regnaturus essem
super hunc populum. Tolle quoque in manu tua .x. panes et cruste-
lam et vas mellis et vade ad illum. Ipse enim indi-
cabit tibi quid eventurum sit huic puero. Fecit ut
dixerat ieroboam uxor, et consurgens abiit in silo. et
venit in domum ahie. At ille non poterat videre
quia caligaverant oculi eius pre senectute. Dixit
autem dominus ad ahiam. Ecce uxor ieroboam ingreditur
ut consulat te super filio suo qui egrotat. Hec et
hec loqueris ei. Cum ergo illa intraret et dissimularet
se esse que erat, audivit ahias sonitum pedum eius
introeuntis per ostium et ait. Ingredere uxor ieroboam.
Quare te aliam esse simulas. ego autem missus sum
ad te durus nuntius. Vade et dic ieroboam. Hec dicit dominus deus
israel. Quia exaltavi te de medio populi et dedi te

duxi super Israhel populum meum et scidi regnum domus David et
dedi illud tibi et non fuisti sicut servus meus David qui custodi-
vit mandata mea et secutus est me in toto corde suo
faciens quod placitum esset in conspectu meo. Sed operatus
es malum super omnes qui fuerunt ante te et fecisti tibi
deos alienos et conflatiles ut me ad iracundiam provo-
cares. me autem proiecisti post corpus tuum. Idcirco ecce e-
go inducam mala super domum Ieroboam et percutiam de
Ieroboam mingentem ad parietem et clausum et novis-
simum in Israhel et mundabo reliquias domus Ieroboam sicut
mundari solet fimus usque ad purum. Qui mortui fu-
erint de Ieroboam in civitate comedent eos canes.
Qui autem mortui fuerint in agro vorabunt eos aves
caeli quia Dominus locutus est. Tu igitur surge et vade in domum
tuam et in ipso introitu pedum tuorum in urbem morietur
puer et planget eum omnis Israhel et sepeliet. Iste enim
solus inferetur de Ieroboam in sepulchrum. Quia
inventus est super eo sermo bonus a Domino Deo Israhel in domo
Ieroboam. Constituet autem sibi Dominus regem super Israhel qui per-
cutiat domum Ieroboam in hac die et in hoc tempore. Et
percutiet Dominus Deus Israhel sicut moveri solet harundo in aqua
et evellet Israhel de terra bona hac quam dedit patribus
eorum et ventilabit eos trans flumen quia fecerunt sibi lucos
ut inritarent Dominum. Et tradet Dominus Deus Israhel propter peccata
Ieroboam qui peccavit et peccare fecit Israhel. Sur-
rexit itaque uxor Ieroboam et abiit et venit in Ther-
sa. Cumque illa ingrederetur limen domus puer
mortuus est. et sepelierunt eum. Et planxit illum
omnis Israhel iuxta sermonem Domini quem locutus est in ma-
nu servi sui Ahiae prophetae. Reliqua autem verborum Ierobo-
am quomodo pugnaverit et quomodo regnaverit ecce scrip-
ta sunt in libro verborum dierum regum Israhel. Dies autem
quibus regnavit Ieroboam .xx. et duo anni sunt. Et
dormivit Ieroboam cum patribus suis. Regnavitque
Nadab filius eius pro eo. Porro Roboam filius Salomonis
regnavit in Iuda. .xl. et unius anni erat Roboam
cum regnare coepisset. .xvii. regnavit in Hierusalem ci-
vitate quam elegit Dominus ut poneret nomen suum ibi
ex omnibus tribubus Israhel. Nomen autem matris eius Naama Amma-
nitis. Et fecit Iudas malum coram Domino et inritave-
runt eum super omnibus quae fecerant patres eorum in peccatis
suis quae peccaverunt. Aedificaverunt enim et ipsi sibi a-
ras et statuas et lucos super omnem collem excelsum
et subter omnem arborem frondosam. Sed et effeminati
fuerunt in terra. Feceruntque omnes abominationes
gentium quas adtrivit Dominus ante faciem filiorum Israhel. In
quinto autem anno regni Roboam ascendit Sesach
rex Aegypti in Hierusalem et tulit thesauros domus Domini
et thesauros regios et universa diripuit. Scuta quoque
aurea quae fecerat Salomon pro quibus fecit rex Roboam
scuta aerea et tradidit ea in manu ducum scutariorum
et eorum qui excubabant ante ostium domus regis. Cumque in-
grederetur rex in domum Domini portabant ea qui
praeeundi habebant officium et postea reportabant
ad armamentarium scutariorum. Reliqua autem ser-
monum Roboam et omnia quae fecit ecce scripta sunt in libro

. r. p. li. xij.

sermonum dierum regum Iuda. Fuitque bellum inter Roboam
et Ieroboam cunctis diebus. Dormivitque Roboam cum patri-
bus suis et sepultus est cum eis in civitate David. Nomen autem
matris eius Naama Ammanitis. Et regnavit Abia fi-
lius eius pro eo. Igitur in octavo .x. anno regni XV
Ieroboam filii Nabath regnavit Abia super Iudam.
Tribus annis regnavit in Hierusalem. Nomen matris eius Maa-
cha filia Abessalon. Ambulavitque in omnibus peccatis pa-
tris sui quae fecerat ante eum nec erat cor eius perfectum cum Domino
Deo suo sicut cor David patris sui. Sed propter David dedit Dominus Deus
suus ei lucernam in Hierusalem ut suscitaret filium eius post eum
et staret Hierusalem eo quod fecisset David rectum in oculis Domini
et non declinasset ab omnibus quae praeceperat ei cunctis die-
bus vitae suae excepto sermone Uriae Hethei. Attamen bel-
lum fuit inter Abiam et Ieroboam omni tempore vitae eius.
Reliqua autem sermonum Abiae et omnia quae fecit nonne
scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda. Fuitque
proelium inter Abiam et Ieroboam. Et dormivit Abia cum patribus
suis et sepelierunt eum in civitate David. Regnavitque
Asa filius eius pro eo. In anno ergo .xx. Ieroboam regis Israhel
regnavit Asa rex Iuda. Et .xli. uno anno regnavit
in Hierusalem. Nomen matris eius Maacha filia Abessalom.
Et fecit Asa rectum ante conspectum Domini sicut David pater eius.
Et abstulit effeminatos de terra purgavitque uni-
versas sordes idolorum quae fecerant patres eius. Insuper et Maa-
cham matrem suam amovit ne esset princeps in sacris Pri-
api et in luco eius quem consecraverat. Subvertitque
specum eius et confregit simulacrum turpissimum
et conbusit in torrente Cedron. Excelsa autem non ab-
stulit. Verumtamen cor Asa perfectum erat cum Domino
Deo suo cunctis diebus suis. Et intulit ea quae sancti-
ficaverat pater suus et voverat in domum Domini. Argentum
aurum et vasa. Bellum autem erat inter Asa et Baasa
regem Israhel cunctis diebus eorum. Ascendit quoque Baasa rex
Israhel in Iudam et aedificavit Rama ut non posset quis-
quam egredi vel ingredi de parte Asa regis Iudae. Tollens
itaque Asa omne argentum et aurum quod remanserat in thesau-
ris domus Domini et in thesauris domus regiae dedit illud
in manu servorum suorum et misit ad Benadad filium Tab-
remmon filii Ezion regem Syriae qui habitabat in Damas-
co dicens. Foedus est inter me et te et inter patrem meum
et patrem tuum. Et ideo misi tibi munera aurum et argen-
tum et peto ut venias et irritum facias foedus quod habes cum
Baasa rege Israhel et recedat a me. Adquiescens Bena-
dad regi Asa misit principes exercitus sui in civitates
Israhel et percusserunt Ahion et Dan et Abel domum Maa-
cha et universam Cenneroth omnem scilicet terram Nepthalim.
Quod cum audisset Baasa intermisit aedificare Rama
et reversus est in Thersa. Rex autem Asa nuntium misit
in omnem Iudam dicens. Nemo sit excusatus. Et tulerunt
lapides Rama et ligna eius quibus aedificaverat Baasa
et extruxit de eisdem rex Asa Gabaa Beniamin et
Maspha. Reliqua autem omnium sermonum Asa et uni-
versae fortitudines eius et cuncta quae fecit et civitates
quas extruxit. Nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum
regum Iuda. Verumtamen in tempore senectutis suae

dormivit cum patribus suis et sepultus est cum eis in civitate David patris sui. Regnavitque Iosaphat filius eius pro eo. Nadab vero filius Ieroboam regnavit super Israel anno secundo Asa regis Iuda. Regnavitque super Israel duobus annis et fecit quod malum est in conspectu Domini et ambulavit in viis patris sui et in peccatis eius quibus peccare fecit Israel. Insidiatus est autem ei Baasa filius Ahia de domo Isachar et percussit eum in Gebbethon quae est urbs Philistinorum. Siquidem Nadab et omnis Israel obsidebant Gebbethon. Interfecit ergo illum Baasa in anno tertio Asa regis Iuda et regnavit pro eo. Cumque regnasset percussit omnem domum Ieroboam; non dimisit ne unam quidem animam de semine eius donec deleret eum iuxta verbum Domini quod locutus fuerat in manu servi sui Ahiae Silonitis propter peccata Ieroboam quae peccaverat et quibus peccare fecerat Israel et propter delictum quo irritaverat Dominum Deum Israel. Reliqua autem sermonum Nadab et omnia quae operatus est nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel? Fuitque bellum inter Asa et Baasa regem Israel cunctis diebus eorum. Anno tertio Asa regis Iuda regnavit Baasa filius Ahia super omnem Israel in Thersa viginti quattuor annis. Et fecit malum coram Domino. Ambulavitque in via Ieroboam et in peccatis eius quibus peccare fecit Israel.

XVI

Factus est autem sermo Domini ad Hieu filium Anani contra Baasa dicens: Pro eo quod exaltavi te de pulvere et posui te ducem super populum meum Israel, tu autem ambulasti in via Ieroboam et peccare fecisti populum meum Israel ut me irritares in peccatis eorum, ecce ego demetam posteriora Baasa et posteriora domus eius et faciam domum tuam sicut domum Ieroboam filii Nabath. Qui mortuus fuerit de Baasa in civitate comedent eum canes, et qui mortuus fuerit ex eo in regione comedent eum volucres caeli. Reliqua autem sermonum Baasa et quaecumque fecit et proelia eius nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel? Dormivit ergo Baasa cum patribus suis sepultusque est in Thersa, regnavitque Hela filius eius pro eo. Cum autem in manu Hieu filii Anani prophetae verbum Domini factum esset ad Baasa et ad domum eius et super omne malum quod fecerat coram Domino ad irritandum eum in operibus manuum suarum ut fieret sicut domus Ieroboam, ob hanc causam occidit eum, hoc est Hieu filium Anani prophetam. Anno vicesimo sexto Asa regis Iuda regnavit Hela filius Baasa super Israel in Thersa duobus annis. Et rebellavit contra eum servus suus Zamri dux mediae partis equitum. Erat autem Hela in Thersa bibens et temulentus in domo Arsa praefecti Thersa. Irruens ergo Zamri percussit et occidit eum anno vicesimo septimo Asa regis Iuda et regnavit pro eo. Cumque regnasset et sedisset super solium eius percussit omnem domum Baasa et non dereliquit ex ea mingentem ad parietem et propinquos et amicos eius. Delevitque Zamri omnem domum Baasa iuxta verbum Domini quod locutus fuerat ad Baasa in manu Hieu prophetae propter universa peccata Baasa et peccata Hela filii eius qui peccaverunt et peccare fecerunt Israel provocantes Dominum Deum Israel in vanitatibus suis. Reliqua autem sermonum Hela et omnia quae fecit nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel? Anno vicesimo septimo Asa regis Iuda regnavit Zamri septem diebus in Thersa. Porro exercitus obsidebat Gebbethon urbem Philistinorum. Cumque audisset rebellasse Zamri et occidisse regem, fecit sibi regem omnis Israel Amri qui erat princeps militiae super Israel in die illa in castris. Ascendit ergo Amri et omnis Israel cum eo de Gebbethon et obsidebant Thersa. Videns autem Zamri quod expugnanda esset civitas, ingressus est palatium et succendit se cum domo regia et mortuus est in peccatis suis quae peccaverat faciens malum coram Domino et ambulans in via Ieroboam et in peccato eius quo fecit peccare Israel. Reliqua autem sermonum Zamri et insidiarum eius et tyrannidis nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel? Tunc divisus est populus Israel in duas partes: media pars populi sequebatur Thebni filium Gineth ut constitueret eum regem, et media pars Amri. Praevaluit autem populus qui erat cum Amri populo qui sequebatur Thebni filium Gineth. Mortuusque est Thebni et regnavit Amri. Anno tricesimo primo Asa regis Iuda regnavit Amri super Israel duodecim annis; in Thersa regnavit sex annis. Emitque montem Samariae a Somer duobus talentis argenti et aedificavit eum et vocavit nomen civitatis quam extruxerat nomine Somer domini montis Samariae. Fecit autem Amri malum in conspectu Domini et operatus est nequiter super omnes qui fuerunt ante eum. Ambulavitque in omni via Ieroboam filii Nabath et in peccatis eius quibus peccare fecerat Israel ut irritaret Dominum Deum Israel in vanitatibus suis. Reliqua autem sermonum Amri et proelia eius quae gessit nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel? Dormivitque Amri cum patribus suis et sepultus est in Samaria. Regnavitque Achab filius eius pro eo. Achab vero filius Amri regnavit super Israel anno tricesimo octavo Asa regis Iuda. Et regnavit Achab filius Amri super Israel in Samaria viginti et duobus annis. Et fecit Achab filius Amri malum in conspectu Domini super omnes qui fuerunt ante eum. Nec suffecit ei ut ambularet in peccatis Ieroboam filii Nabath, insuper duxit uxorem Iezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum; et abiit et servivit Baal et adoravit eum. Et posuit aram Baal in templo Baal quod aedificaverat in Samaria et plantavit lucum. Et addidit Achab in opere suo irritans Dominum Deum Israel super omnes reges Israel qui fuerunt ante eum. In diebus eius aedificavit Ahiel de Bethel Iericho. In Abiram primitivo suo fundavit eam et in Segub novissimo suo posuit portas eius iuxta verbum Domini quod locutus fuerat in manu Iosue filii Nun.

XVII

Et dixit Helias Thesbites de habitatoribus Galaad ad Achab: Vivit Dominus Deus Israel in cuius conspectu sto, si erit annis his ros et pluvia nisi iuxta oris mei verba. Et factus est sermo Domini ad eum dicens: Recede hinc et vade contra orientem et abscondere in torrente Charith qui est contra Iordanem et ibi de torrente bibes, corvisque praecepi ut pascant te ibi. Abiit ergo et fecit iuxta verbum Domini. Cumque abisset sedit in torrente Charith qui est contra Iordanem. Corvi quoque deferebant ei panem et carnes mane, similiter panem et carnes vespere, et bibebat de torrente. Post dies autem aliquantos siccatus est torrens; non enim placuerat super terram. Factus est ergo sermo Domini ad eum dicens: Surge et vade in Sarepta Sidoniorum et manebis ibi; praecepi enim ibi mulieri viduae ut pascat te. Surrexit et abiit in Sarepta Sidoniorum. Cumque venisset ad portam civitatis apparuit ei mulier vidua colligens

i. pluerat

ligna et vocavit eam dixitque ei: Da mihi paululum aque
in vase ut bibam. Cumque illa pergeret ut afferret cla-
mavit post tergum eius dicens: Affer mihi obsecro et buccel-
lam panis in manu tua. Que respondit: Vivit dominus deus tuus quia
non habeo panem nisi quantum pugillus capere potest farine in
ydria et paululum olei in lechito. En colligo duo li-
gna ut ingrediar et faciam illud mihi et filio meo ut
comedamus et moriamur. Ad quam helyas ait: No-
li timere sed vade et fac sicut dixisti. Verumptamen mihi
primum fac de ipsa farinula subcinericium panem parvu-
lum et affer ad me. Tibi autem et filio tuo facies postea. Hec autem dicit dominus
deus israel: ydria farine non deficiet nec lechitus olei mi-
nuetur usque ad diem in qua daturus est dominus pluviam
super faciem terre. Que abiit et fecit iuxta verbum helye et
comedit ipse et illa et domus eius. Et ex illa die ydria
farine non defecit et lechitus olei non est imminutus
iuxta verbum domini quod locutus fuerat in manu helye.
Factum est autem post hec egrotavit filius mulieris matris
familias et erat langor fortissimus ita ut non
remaneret in eo halitus. Dixit ergo ad helyam: Quid
mihi et tibi vir dei. Ingressus es ad me ut rememorarentur
iniquitates mee et interficeres filium meum. Et ait ad
eam helyas: Da mihi filium tuum. Tulitque eum de sinu
eius et portavit eum in cenaculum ubi ipse manebat et
posuit eum super lectulum suum et clamavit ad dominum et dixit:
Domine deus meus etiamne viduam apud quam ego utcumque susten-
tor afflixisti ut interficeres filium eius. Et expandit se
atque mensus est super puerum tribus vicibus et clamavit ad domi-
num et ait: Domine deus meus revertatur anima pueri huius in vis-
cera eius. Et exaudivit dominus vocem helye et reversa est anima pue-
ri intra eum et revixit. Tulitque helyas puerum et deposuit eum
de cenaculo in inferiorem domum et tradidit matri sue
et ait illi: En filius tuus vivit. Dixitque mulier ad helyam:
Nunc in isto cognovi quoniam vir dei es tu et verbum domini in
ore tuo verum est. XVIII

Post multos dies factum est verbum domini ad helyam
in anno tertio dicens: Vade et ostende te achab
ut dem pluviam super faciem terre. Iuit ergo helyas ut osten-
deret se achab. Erat autem fames vehemens in sama-
ria. Vocavitque achab abdiam dispensatorem domus
sue. Abdias autem timebat dominum deum israel valde.
Nam cum interficeret iezabel prophetas domini tulit ille centum
prophetas et abscondit eos quinquagenos et quinqua-
genos in speluncis et pavit eos pane et aqua. Dixit
ergo achab ad abdiam: Vade in terram ad universos
fontes aquarum et in cunctas valles si forte possi-
mus invenire herbam et salvare equos et mulos et
non penitus iumenta intereant. Diviseruntque sibi regio-
nes ut circuirent eas. Achab ibat per viam unam
et abdias per alteram seorsum. Cumque esset abdias in
via helyas occurrit ei. Qui cum cognovisset eum
cecidit super faciem suam et ait: Num tu es domine mi hely-
as. Cui ille dixit: Ego. Et dixit: Vade et dic domino tuo:
Adest helyas. Et ille: Quid peccavi inquit quoniam tra-
dis me servum tuum in manu achab ut interficiat
me. Vivit dominus deus tuus quia non est gens aut regnum in
quo non miserit dominus meus te requirens. Et respondentibus cunc-
tis non est hic. adiuravit regna singula et gentes
eo quod minime repertus esses. Et nunc dicis mihi: Vade et dic
domino tuo: Adest helyas. Cumque recessero a te spiritus
domini asportabit te in locum quem ignoro ego. Et in-
gressus nuntiabo achab et non invenerit te interfici-
et me. Servus autem tuus timet dominum ab infan-
tia. Numquid non indicatum est tibi domino meo quid fe-
cerim cum interficeret iezabel prophetas domini quod ab-
condiderim de prophetis domini centum viros quinquagenos
et quinquagenos in speluncis et paverim eos pane et
aqua. Et nunc tu dicis: Vade et dic domino tuo: Adest he-
lyas ut interficiat me. Et dixit helyas: Vivit dominus ex-
ercituum ante cuius vultum sto quia hodie apparebo ei.
Abiit ergo abdias in occursum achab et indicavit
ei. Venitque achab in occursum helye. Et cum vidisset eum
ait: Tu ne es ille qui conturbas israel. Et ille
Non ego turbavi israel sed tu et domus patris tui qui dereliquistis
mandata domini et secuti estis baalim. Verumptamen nunc mit-
te et congrega ad me universum israel in monte car-
meli. et prophetas baal quadringentos l. prophetasque lu-
corum cccc. qui comedunt de mensa iezabel. Misit
achab ad omnes filios israel et congregavit prophetas in
monte carmeli. Accedens autem helyas ad omnem
populum israel ait: Usquequo claudicatis in duas partes. Si
dominus est deus sequimini eum. Si autem baal sequimini illum.
Et non respondit populus ei verbum. Et ait rursus helyas ad populum:
Ego remansi propheta domini solus. Prophete autem baal quadrin-
genti et quinquaginta prophete quoque lucorum quadrin-
genti viri sunt. Dentur nobis duo boves et illi eli-
gant bovem unum et in frusta cedentes super ligna
ponant. ignem autem non supponant. Et ego faciam bo-
vem alterum et imponam super ligna. ignemque non supponam.
Invocate nomina deorum vestrorum et ego invocabo nomen
mei. et deus qui exaudierit per ignem ipse est deus. Respondens
omnis populus ait: Optima propositio quam locutus est
helyas. Dixit ergo helyas prophetis baal: Eligite vobis bo-
vem unum et facite primi quia vos plures estis. et
invocate nomina deorum vestrorum ignemque non supponatis.
Qui cum tulissent bovem quem dederat eis fecerunt.
et invocabant nomen baal de mane usque ad meri-
diem dicentes: Baal exaudi nos. Et non erat vox nec
qui responderet. Cumque iam esset meridies illudebat
eis helyas dicens: Clamate voce maiore deus enim
est et forsitan loquitur aut in diversorio est
aut in itinere aut certe dormit ut excitetur. Cla-
mabant ergo voce magna et incidebant se iuxta
ritum suum cultris et lanceolis donec perfunderentur
sanguine. Postquam autem transiit meridies et
illis prophetantibus venerat tempus quo sacrificium
offerri solet nec audiretur vox neque aliquis respon-
deret nec attenderet orantes. Dixit helyas omni
populo: Venite ad me. Et accedente ad se populo cu-
ravit altare domini quod destructum fuerat. et tulit
lapides iuxta numerum tribuum filiorum iacob ad quem
factus est sermo domini dicens: Israel erit nomen tuum.

et edificavit altare de lapidibus in nomine domini. Fecitque
aqueductum quasi per duas aratiunculas in circuitu
altaris et composuit ligna divisitque per membra bo-
vem et posuit super ligna et ait. Implete quattuor hy-
drias aqua et fundite super holocaustum et super lig-
na. Rursumque dixit. Etiam secundo hoc facite. Qui cum
fecissent secundo et ait. Etiam tertio id ipsum facite. Feceruntque
tercio et currebant aque circum altare et fossa aque-
ductus repleta est. Cumque iam tempus esset ut offer-
retur holocaustum accedens helyas propheta ait.
Domine deus abraham ysaac et israel. hodie ostende quia
tu es deus israel et ego servus tuus et iuxta preceptum tuum feci
omnia verba hec. Exaudi me domine. exaudi me domine ut
discat populus iste. quia tu es dominus deus et tu convertisti cor
eorum iterum. Cecidit autem ignis domini et voravit holocau-
stum et ligna et lapides. pulverem quoque et aquam que erat
in aqueductu lambens. Quod cum vidisset omnis populus,
cecidit in faciem suam et ait. Dominus ipse est deus. Dominus ipse est deus.
Dixitque helyas ad eos. Apprehendite prophetas baal ne
unus quidem effugiat ex eis. Quos cum comprehendis-
sent. duxit eos helyas ad torrentem cyson et inter-
fecit eos ibi. Et ait helyas ad achab. Ascende
comede et bibe quia sonus multe pluvie est.
Ascendit achab ut comederet et biberet. Ascen-
dit autem helyas in montem carmeli et pronus in terram
posuit faciem suam inter genua sua et dixit
ad puerum suum. Ascende et prospice contra mare. Qui cum
contemplatus esset ait. Non est quicquam. Et rursum ait illi.
Revertere septem vicibus. In septima autem vice. ecce nubecula
parva quasi vestigium hominis ascendebat de mari.
Qui ait. Ascende et dic achab. Iunge currum tuum
et descende ne occupet te pluvia. Cumque se verteret
huc atque illuc ecce celi contenebrati sunt et nubes
et ventus. et facta est pluvia grandis. Ascendens
itaque achab abiit in iezrahel. et manus domini facta est
super helyam. accinctisque lumbis currebat ante
achab donec veniret in iezrahel. XIX

Nuntiavit autem achab iezabel omnia que fecerat
helyas et quomodo occidisset universos prophetas baal
gladio. Misitque iezabel nuntium ad helyam dicens.
Hec mihi faciant dii et hec addant nisi hac hora cras posue-
ro animam tuam sicut animam unius ex illis. Timuit ergo he-
lyas et surgens abiit quocumque eum ferebat volun-
tas. venitque in bersabee iuda. et dimisit ibi pu-
erum suum et perrexit in desertum viam unius diei. Cumque
venisset et sederet subter unam iuniperum petivit
anime sue ut moreretur et ait. Sufficit mihi domine. tolle
animam meam. Neque enim melior sum quam patres mei.
Proiecitque se et obdormivit in umbra iuniperi.
Et ecce angelus domini tetigit eum et dixit illi. Surge
et comede. Respexit et ecce ad caput suum subcine-
ricius panis et vas aque. Comedit ergo et bibit
et rursum obdormivit. Reversusque est angelus domini
secundo et tetigit eum. Dixitque illi. Surge et comede
grandis enim tibi restat via. Qui cum surrexisset
comedit et bibit. et ambulavit in fortitudine
cibi illius xl. diebus et xl. noctibus usque ad montem dei o-
reb. Cumque venisset illuc mansit in spelunca. Et ecce
sermo domini ad eum. Dixitque illi. Quid hic agis helya?
At ille respondit. Zelo zelatus sum pro domino deo exercituum quia
dereliquerunt pactum domini filii israel. Altaria tua destru-
xerunt et prophetas tuos occiderunt gladio et relictus sum
ego solus et querunt animam meam ut auferant eam.
Et ait ei. Egredere et sta in monte coram domino. Et ecce dominus
transit et spiritus grandis et fortis subvertens montes
et conterens petras ante dominum. non in spiritu dominus. Et post spiritum
commotio non in commotione dominus. Et post commotionem ignis non in
igne dominus. Et post ignem sibilus aure tenuis ibi dominus. Quod cum
audisset helyas operuit vultum suum pallio. Et egres-
sus stetit in ostio spelunce et ecce vox ad eum dicens.
Quid hic agis helya. Et ille respondit. Zelo zelatus sum
pro domino exercituum quia dereliquerunt pactum tuum filii
israel. Altaria tua destruxerunt prophetas tuos occide-
runt gladio et derelictus sum ego solus et querunt animam me-
am ut auferant eam. Et ait dominus ad eum. Vade et rever-
tere in viam tuam per desertum damascum. Cumque perveneris
illuc unges azael regem super syriam et hieu filium
namsi unges regem super israel. Heliseum autem filium saphath
qui est de abelmaula unges prophetam pro te. Et erit.
Quicumque fugerit gladium azael occidet eum hieu. Et
quicumque fugerit gladium hyeu. interficiet eum heliseus.
Et derelinquam in israel .vii. milia virorum. quorum genua non
sunt incurvata ante baal et omne os quod non adora-
vit eum osculans manus. Profectus ergo inde helyas
repperit heliseum filium saphath arantem in xii.
iugis boum. et ipse in .xii. iugis boum. arantibus
unus erat. Cumque venisset helyas ad eum misit pal-
lium suum super eum. Qui statim relictis bobus cucur-
rit post helyam et ait. Osculer oro te patrem meum
et matrem meam et sic sequar te. Dixitque ei. Vade
et revertere. Quod enim meum erat feci tibi. Reversus autem
ab eo. tulit par boum et mactavit illud. et in
aratro boum coxit carnes et dedit populo et comede-
runt. Consurgensque abiit secutus est helyam
et ministrabat ei. XX

Porro benadab rex syrie congregavit omnem
exercitum suum et xxx. duos reges secum et equos
et currus et ascendens pugnabat contra samariam et
obsidebat eam. Mittensque nuntios ad achab regem
israel in civitatem ait. Hec dicit benadab. Argen-
tum tuum et aurum tuum meum est et uxores tue et filii
tui optimi mei sunt. Responditque rex israel. Iuxta verbum
tuum domine mi rex tuus sum ego et omnia mea. Revertentes-
que nuntii dixerunt. Hec dicit benadab qui misit
nos ad te. Argentum tuum et aurum tuum et uxores tuas
et filios tuos dabis mihi. Cras igitur hac eadem hora
mittam servos meos ad te et scrutabuntur domum
tuam et domum servorum tuorum et omne quod eis placuerit po-
nent in manibus suis et auferent. Vocavit autem
rex israel omnes seniores terre et ait. Animadvertite
et videte quoniam insidietur nobis. Misit enim ad me
pro uxoribus meis et filiis et pro argento et auro et non

abium. Dixeruntque omnes maiores natu et universus
populus ad eum. Non audias neque acquiescas illi. Respondit itaque
nuntiis Benadab. Dicite domino meo regi: Omnia propter quae
misisti ad me servo tuo in initio faciam; hanc autem
rem facere non possum. Reversique nuntii retulerunt omnia
ei. Qui remisit et ait: Haec faciant mihi dii et haec addant,
si suffecerit pulvis Samariae pugillis omnis populi qui sequitur
me. Et respondens rex Israel ait: Dicite ei: Ne glorietur accinc-
tus aeque ut discinctus. Factum est autem cum audisset Be-
nadab verbum istud, bibebat ipse et reges in umbraculis
et ait servis suis: Circumdate civitatem. Et circumdederunt
eam. Et ecce propheta unus accedens ad Achab regem Israel
ait illi: Haec dicit dominus: Certe vidisti omnem multitu-
dinem hanc nimiam. Ecce ego tradam eam in manu
tua hodie, ut scias quia ego sum dominus. Et ait Achab:
Per quem? Dixitque ei: Haec dicit dominus: Per pedisequos princi-
pum provinciarum. Et ait: Quis incipiet proeliari? Et
ille dixit: Tu. Recensuit igitur pueros principum provinciarum
et repperit numerum ducentorum triginta duorum; et
recensuit post eos populum omnes filios Israel, septem milia, et egressi
sunt meridie. Benadab autem bibebat temulen-
tus in umbraculo suo et reges triginta duo cum eo qui
ad auxilium eius venerant. Egressi sunt autem pueri prin-
cipum provinciarum in prima fronte. Misit itaque Bena-
dab, qui nuntiaverunt ei dicentes: Viri egressi sunt
de Samaria. At ille ait: Sive pro pace veniunt,
apprehendite eos vivos, sive ut proelientur, vivos eos
capite. Egressi sunt ergo pueri principum provinciarum et reliquus
exercitus sequebatur. Et percussit unusquisque virum qui
contra se veniebat. Fugeruntque Syri, et persecutus est eos
Israel. Fugit quoque Benadab rex Syriae in equo cum
equitibus suis. Necnon egressus rex Israel percussit equos
et currus et percussit Syriam plaga magna nimis. Acce-
dens autem propheta ad regem Israel dixit ei: Vade et con-
fortare et scito et vide quid facias. Sequenti enim
anno rex Syriae ascendet contra te. Servi vero regis Syriae
dixerunt ei: Dii montium sunt dii eorum, ideo superaverunt
nos; sed melius est ut pugnemus contra eos in campestribus
et obtinebimus eos. Tu ergo verbum hoc fac: amove re-
ges singulos ab exercitu tuo et pone principes pro eis
et instaura numerum militum qui ceciderunt de tuis
et equos secundum equos pristinos et currus secundum currus quos ante
habuisti, et pugnabimus contra eos in campestribus et videbis
quod obtinebimus eos. Credidit consilio eorum et fe-
cit ita. Igitur postquam transierat annus recen-
suit Benadab Syros et ascendit in Affech ut pug-
naret contra Israel. Porro filii Israel recensiti sunt et accep-
tis cibariis profecti ex adverso castraque metati sunt
contra eos quasi duo parvi greges caprarum. Syri autem reple-
verunt terram. Et accedens vir unus dei dixit ad regem
Israel: Haec dicit dominus deus: Quia dixerunt Syri: Deus montium
est deus eorum et non est deus vallium, dabo omnem multitu-
dinem grandem hanc in manu tua et scietis quia ego
sum dominus. Dirigebant septem diebus ex adverso hii atque
illi acies. Septima autem die commissum est bellum, percusse-
runtque filii Israel de Syris centum milia peditum in die una.

Fugerunt autem qui remanserant in Affech in ci-
vitatem, et cecidit murus super viginti septem milia hominum
qui remanserant. Porro Benadab fugiens ingres-
sus est civitatem in cubiculum quod erat intra cubiculum.
Dixeruntque ei servi sui: Ecce audivimus quod reges domus
Israel clementes sint. Ponamus itaque saccos in
lumbis nostris et funiculos in capitibus nostris, et egre-
diamur ad regem Israel; forsitan salvabit animas nostras.
Accinxerunt saccis lumbos suos et posuerunt funiculos
in capitibus suis, veneruntque ad regem Israel dixerunt-
que ei: Servus tuus Benadab dicit: Vivat, oro te, anima
mea. Et ille ait: Si adhuc vivit, frater meus est. Quod
acceperunt viri pro omine et festinantes rapuerunt verbum
ex ore eius atque dixerunt: Frater tuus Benadab vivit. Dixit
eis: Ite et adducite eum ad me. Egressus est ergo ad eum
Benadab, et levavit eum in currum suum. Qui dixit
ei: Civitates quas tulit pater meus a patre tuo red-
dam, et plateas fac tibi in Damasco sicut fecit pater meus
in Samaria; et ego foederatus recedam a te. Pepigit
ergo foedus et dimisit eum. Tunc vir quidam de filiis
prophetarum dixit ad socium suum in sermone domini: Percu-
te me. At ille noluit percutere. Cui ait: Quia no-
luisti audire vocem domini, ecce recedes a me et percu-
tiet te leo. Cumque recessisset paululum ab eo, inve-
nit eum leo atque percussit. Sed et alterum inveniens
virum dixit ad eum: Percute me. Qui percussit eum et vul-
neravit. Abiit ergo propheta et occurrit regi in via et
mutavit aspersione pulveris os et oculos suos. Cumque
rex transisset, clamavit ad regem et dixit: Servus tuus
egressus est ad proeliandum comminus. Cumque fugisset
vir unus, adduxit eum quidam ad me et dixit: Custo-
di virum istum. Qui si lapsus fuerit, erit anima tua
pro anima eius, aut talentum argenti appendes.
Dum autem ego turbatus huc atque illuc me verterem, subito
non comparuit. Et ait rex Israel ad eum: Hoc est iudi-
cium tuum quod ipse decrevisti. At ille statim abs-
tersit pulverem de facie sua et cognovit eum rex Israel
quod esset de prophetis. Qui ait ad eum: Haec dicit dominus: Quia dimi-
sisti virum dignum morte de manu tua, erit anima
tua pro anima eius et populus tuus pro populo eius. Reversus est igitur rex
Israel in domum suam audire contemnens et furi-
bundus venit in Samariam.

XXI

Post verba autem haec tempore illo vinea erat Nabo-
th Iezrahelitae qui erat in Iezrahel iuxta pala-
tium Achab regis Samariae. Locutus est ergo Achab ad Na-
both dicens: Da mihi vineam tuam ut faciam mihi hortum
holerum, quia vicina est et prope domum meam. Daboque
tibi pro ea vineam meliorem; aut si commodius putas,
argenti pretium quanti digna est dabo. Cui respondit Na-
both: Propitius sit mihi dominus ne dem hereditatem patrum meorum
tibi. Venit ergo Achab in domum suam indignans et
frendens super verbum quod locutus fuerat ad eum Naboth
Iezrahelites dicens: Non dabo tibi hereditatem patrum
meorum. Et proiciens se in lectulum suum avertit faciem
suam ad parietem et non comedit panem. Ingressa est autem
ad eum Iezabel uxor sua dixitque ei: Quid est hoc

i. id est maledixit.

unde contristata est anima tua et quare non comedis panem? Qui respondit ei: Locutus sum Naboth iezrahelite et dixi ei: Da michi vineam tuam accepta pecunia aut si tibi placet dabo tibi vineam meliorem pro ea. Et ille ait: Non dabo tibi vineam meam. Dixit ergo ad eum iezabel uxor eius: Grandis auctoritatis es et bene regis regnum israel. Surge et comede panem et equo animo esto. Ego dabo tibi vineam naboth iezrahelite. Scripsit itaque litteras ex nomine achab et signavit eas anulo eius et misit ad maiores natu et optimates qui erant in civitate eius et habitabant cum naboth. Litterarum autem hec erat sententia: Predicate ieiunium et sedere facite naboth inter primos populi, et submittite duos viros filios belial contra eum et falsum testimonium dicant: Benedixit naboth deum et regem; et educite eum extra civitatem et lapidate sicque moriatur. Fecerunt ergo cives eius maiores natu et optimates qui habitabant cum eo in urbe sicut preceperat eis iezabel, sicut scriptum erat in litteris quas miserat ad eos. Predicaverunt ieiunium et sedere fecerunt naboth inter primos populi. Et adductis duobus viris filiis diaboli fecerunt eos sedere contra eum. At illi, scilicet ut viri diabolici, dixerunt contra eum testimonium coram omni multitudine: Benedixit naboth deum et regem. Quam ob rem eduxerunt eum extra civitatem et lapidibus interfecerunt. Miseruntque ad iezabel dicentes: Lapidatus est naboth et mortuus est. Factum est autem cum audisset iezabel lapidatum naboth et mortuum, locuta est ad achab: Surge et posside vineam naboth iezrahelite qui noluit tibi acquiescere et dare eam accepta pecunia. Non enim vivit naboth sed mortuus est. Quod cum audisset achab mortuum videlicet naboth, surrexit et descendebat in vineam naboth iezrahelite ut possideret eam. Factus est ergo sermo domini ad heliam thesbiten dicens: Surge descende in occursum achab regis israel qui est in samaria. Ecce ad vineam naboth descendit ut possideat eam. Et loqueris ad eum dicens: Hec dicit dominus deus: Occidisti insuper et possedisti. Et post hec addes: Hec dicit dominus: In loco hoc in quo linxerunt canes sanguinem naboth lambent quoque sanguinem tuum. Et ait achab ad heliam: Num invenisti me inimice mi? Qui dixit: Inveni eo quod venundatus sis ut faceres malum in conspectu domini. Propterea hec dicit dominus: Ecce ego inducam super te malum et demetam posteriora tua et interficiam de achab mingentem ad parietem et clausum et ultimum in israel. Et dabo domum tuam sicut domum ieroboam filii nabath et sicut domum baasa filii ahia, quia egisti ut me ad iracundiam provocares et peccare fecisti israel. Sed et de iezabel locutus est dominus dicens: Canes comedent iezabel in agro iezrahel. Si mortuus fuerit achab in civitate comedent eum canes. Si autem mortuus fuerit in agro comedent eum volucres celi. Igitur non fuit alter talis sicut achab qui venundatus est ut faceret malum in conspectu domini. Concitavit enim eum iezabel uxor sua et abhominabilis effectus est in tantum ut sequeretur ydola que fecerant amorrei quos consumpsit dominus a facie filiorum israel. Itaque cum audisset achab sermones istos, scidit vestem suam. Ieiunavitque et dormivit in sacco et operuit cilicio carnem suam et ambulabat demisso capite. Factus est que sermo domini ad heliam thesbitem dicens: Nonne vidisti achab humiliatum coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius, sed in diebus filii sui inferam malum domui eius.

XXII

Transierunt igitur tres anni absque bello inter syriam et israel. In anno autem tercio descendit iosaphat rex iuda ad regem israel. Dixitque rex israel ad servos suos: Ignoratis quod nostra sit ramoth galaad et negligimus tollere eam de manu regis syrie? Et ait ad iosaphat: Venies ne mecum ad preliandum in ramoth galaad? Dixitque iosaphath ad regem israel: Sicut ego sum ita et tu. Populus meus et populus tuus unum sunt et equites mei et equites tui. Dixitque iosaphath ad regem israel: Quere oro te hodie sermonem domini. Congregavit ergo rex israel prophetas quadringentos circiter viros et ait ad eos: Ire debeo in ramoth ad bellandum an quiescere? Qui responderunt: Ascende et dabit eam dominus in manu regis. Dixit autem iosaphat: Non est hic propheta domini quispiam ut interrogemus per eum? Et ait rex israel ad iosaphath: Remansit vir unus per quem possumus interrogare dominum, sed ego odi eum quia non prophetat michi bonum sed malum, micheas filius iemla. Cui iosaphat ait: Ne loquaris ita rex. Vocavit ergo rex israel eunuchum quendam et dixit ei: Festina adducere micheam filium iemla. Rex autem israel et iosaphath rex iuda sedebant unusquisque in solio suo, vestiti cultu regio in area iuxta ostium porte samarie, et universi prophete prophetabant in conspectu eorum. Fecit quoque sibi sedechias filius chanaana cornua ferrea et ait: Hec dicit dominus: His ventilabis syriam donec deleas eam. Omnesque prophete similiter prophetabant dicentes: Ascende in ramoth galaad et vade prospere et tradet dominus in manus regis. Nuntius vero qui ierat ut vocaret micheam locutus est ad eum dicens: Ecce sermones prophetarum ore uno bona regi predicant. Sit ergo sermo tuus similis eorum et loquere bona. Cui micheas ait: Vivit dominus quia quodcumque dixerit michi dominus hoc loquar. Venit itaque ad regem et ait illi rex: Michea, ire debemus in ramoth galaad ad preliandum an cessare? Cui ille respondit: Ascende et vade prospere et tradet eam dominus in manu regis. Dixit autem rex ad eum: Iterum atque iterum adiuro te ut non loquaris michi nisi quod verum est in nomine domini. Et ille ait: Vidi cunctum israel dispersum in montibus quasi oves non habentes pastorem. Et ait dominus: Non habent isti dominum; revertatur unusquisque in domum suam in pace. Dixit ergo rex israel ad iosaphat: Numquid non dixi tibi quia non prophetat michi bonum sed semper malum? Ille vero addens ait: Propterea audi sermonem domini. Vidi dominum super solium suum sedentem et omnem exercitum celi assistentem ei a dextris et a sinistris. Et ait dominus: Quis decipiet achab regem israel ut ascendat et cadat in ramoth galaad? Et dixit unus huiuscemodi verba et alius aliter. Egressus est autem spiritus et stetit coram domino et ait: Ego decipiam illum. Cui locutus est dominus: In quo? Et ille ait: Egrediar et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Et dixit dominus: Decipies et prevalebis. Egredere et fac ita. Nunc igitur ecce dedit dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum qui hic sunt et dominus locutus est contra

te malum. Accessit autem Sedechias filius Chanaan et percussit Micheam in maxillam et dixit: Me ne ergo dimisit spiritus Domini, et locutus est tibi? Et ait Micheas: Visurus es in die illa, quando ingredieris cubiculum intra cubiculum ut abscondaris. Et ait rex Israel: Tollite Micheam, et maneat apud Amon principem civitatis, et apud Ioas filium Amalech, et dicite ei: Hec dicit rex: Mittite virum istum in carcerem, et sustentate eum pane tribulationis et aqua angustie, donec revertar in pace. Dixitque Micheas: Si reversus fueris in pace, non est locutus Dominus in me. Et ait: Audite, populi omnes. Ascendit itaque rex Israel et Iosaphat rex Iuda in Ramoth Galaad. Dixit itaque rex Israel ad Iosaphat: Sume arma, et ingredere prelium, et induere vestimentis meis. Porro rex Israel mutavit habitum suum, et ingressus est bellum. Rex autem Syrie preceperat principibus curruum triginta duobus, dicens: Non pugnabitis contra minorem et maiorem quempiam, nisi contra regem Israel solum. Cum ergo vidissent principes curruum Iosaphat, suspicati sunt quod ipse esset rex Israel, et impetu facto pugnabant contra eum. Et exclamavit Iosaphat. Intellexeruntque principes curruum quod non esset rex Israel, et cessaverunt ab eo. Vir autem quidam tetendit arcum in incertum sagittam dirigens, et casu percussit regem Israel inter pulmonem et stomachum. At ille dixit aurige suo: Verte manum tuam et eice me de exercitu, quia graviter vulneratus sum. Commissum est ergo prelium in die illa, et rex Israel stabat in curru suo contra Syros, et mortuus est vespere. Fluebat autem sanguis plage in sinum curru, et preco insonuit in universo exercitu antequam sol occumberet, dicens: Unusquisque revertatur in civitatem et in terram suam. Mortuus est autem rex, et perlatus in Samariam est. Sepelieruntque regem in Samaria, et laverunt currum eius in piscina Samarie, et linxerunt canes sanguinem eius, et habenas laverunt iuxta verbum Domini quod locutus fuerat. Reliqua vero sermonum Achab, et universa que fecit, et domus eburnea quam edificavit, cunctarumque urbium quas extruxit, nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Israel? Dormivit ergo Achab cum patribus suis, et regnavit Ochozias filius eius pro eo. Iosaphat vero filius Asa regnare ceperat super Iudam anno .iiii. Achab regis Israel. .xxx.v. annorum erat cum regnare cepisset, et .xx.v. annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Azuba filia Salai. Et ambulavit in omni via Asa patris sui, et non declinavit ex ea. Fecitque quod rectum est in conspectu Domini. Verumptamen excelsa non abstulit. Adhuc enim populus sacrificabat et adolebat incensum in excelsis. Pacemque habuit Iosaphat cum rege Israel. Reliqua autem verborum Iosaphat et opera eius que gessit et prelia, nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda? Sed et reliquias effeminatorum qui remanserant in diebus Asa patris eius abstulit de terra. Nec erat tunc rex constitutus in Edom. Rex vero Iosaphat fecerat classes in mari, que navigarent in Ophir propter aurum, et ire non potuerunt, quia confracte sunt in Asiongaber. Tunc ait Ochozias filius Achab ad Iosaphath: Vadant servi mei cum servis tuis in navibus. Et noluit Iosaphath. Dormivitque Iosaphat cum patribus suis, et sepultus est cum eis in civitate David patris eius. Regnavitque Ioram filius eius pro eo. Ochozias autem filius Achab regnare ceperat super Israel in Samaria anno .vii.x. Iosaphath regis Iuda. Regnavitque super Israel duobus annis. Et fecit malum in conspectu Domini, et ambulavit in via patris sui et matris sue, et in via Ieroboam filii Nabath qui peccare fecit Israel. Servivit quoque Baal, et adoravit eum, et irritavit Dominum Deum Israel iuxta omnia que fecerat pater eius. Incipit liber [...]

Prevaricatus est autem Moab in Israel postquam mortuus est Achab. Ceciditque Ochozias per cancellos cenaculi sui quod habebat in Samaria, et egrotavit. Misitque nuntios dicens ad eos: Ite, consulite Beelzebub deum Acharon, utrum vivere queam de infirmitate mea hac. Angelus autem Domini locutus est ad Helyam Thesbiten dicens: Surge et ascende in occursum nuntiorum regis Samarie, et dices ad eos: Numquid non est Deus in Israel, ut eatis ad consulendum Beelzebub deum Acharon? Quam ob rem hec dicit Dominus: De lectulo super quem ascendisti non descendes, sed morte morieris. Et abiit Helyas. Reversique sunt nuntii ad Ochoziam. Qui dixit eis: Quare reversi estis? At illi responderunt ei: Vir occurrit nobis, et dixit ad nos: Ite et revertimini ad regem qui misit vos, et dicetis ei: Hec dicit Dominus: Numquid quia non erat Deus in Israel mittis ut consulatur Beelzebub deus Acharon? Idcirco de lectulo super quem ascendisti non descendes, sed morte morieris. Qui dixit eis: Cuius figure et habitus est vir ille qui occurrit vobis et locutus est verba hec? At illi dixerunt: Vir pilosus, et zona pellicea accinctus renibus. Qui ait: Helyas Thesbites est. Misitque ad eum quinquagenarium principem et quinquaginta qui erant sub eo. Qui ascendit ad eum, sedentique in vertice montis ait: Homo Dei, rex precepit ut descendas. Respondensque Helyas dixit quinquagenario: Si homo Dei sum, descendat ignis de celo et devoret te et quinquaginta tuos. Descendit itaque ignis de celo et devoravit eum et quinquaginta qui erant cum eo. Rursum misit ad eum principem quinquagenarium alterum, et quinquaginta cum eo. Qui locutus est illi: Homo Dei, hec dicit rex: Festina, descende. Respondens Helyas ait: Si homo Dei ego sum, descendat ignis de celo et devoret te et quinquaginta tuos. Descendit ergo ignis de celo et devoravit illum et quinquaginta eius. Iterum misit principem quinquagenarium tertium et quinquaginta qui erant cum eo. Qui cum venisset, curvavit genua contra Helyam, et precatus est eum, et ait: Homo Dei, noli despicere animam meam et animas servorum tuorum qui mecum sunt. Ecce descendit ignis de celo et devoravit duos principes quinquagenarios primos et quinquagenarios qui cum eis erant. Sed nunc obsecro ut miserearis anime mee. Locutus est autem angelus Domini ad Helyam dicens: Descende cum eo, ne timeas. Surrexit igitur et descendit cum eo ad regem, et locutus est ei: Hec dicit Dominus: Quia misisti nuntios ad consulendum Beelzebub deum Acha[ron]

quia non esset deus in Israhel a quo posses interrogare sermonem, ideo de lectulo super quem ascendisti non descendes, sed morte morieris. Mortuus est ergo iuxta sermonem domini quem locutus est Helias, et regnavit Ioram frater eius pro eo anno secundo Ioram filii Iosaphath regis Iudae. Non enim habebat filium. Reliqua autem verborum Ochoziae quae operatus est, nonne haec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Israhel?

II

Factum est autem cum levare vellet dominus Heliam per turbinem in caelum, ibant Helias et Heliseus de Galgalis. Dixitque Helias ad Heliseum: Sede hic, quia dominus misit me usque in Bethel. Cui ait Heliseus: Vivit dominus et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque descendissent in Bethel, egressi sunt filii prophetarum qui erant in Bethel ad Heliseum, et dixerunt ei: Numquid nosti quia dominus hodie tollet dominum tuum a te? Qui respondit: Et ego novi, silete. Dixit autem Helias ad Heliseum: Sede hic, quia dominus misit me in Iericho. Et ille ait: Vivit dominus et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque venissent Iericho, accesserunt filii prophetarum qui erant in Iericho ad Heliseum, et dixerunt ei: Numquid nosti quia dominus hodie tollet dominum tuum a te? Et ait: Ego novi, silete. Dixit autem ei Helias: Sede hic, quia dominus misit me usque ad Iordanem. Qui ait: Vivit dominus et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Ierunt igitur ambo pariter, et quinquaginta viri de filiis prophetarum secuti sunt, qui et steterunt e contra longe. Illi autem stabant ambo super Iordanem. Tulitque Helias pallium suum et involvit illud et percussit aquas, quae divisae sunt in utramque partem, et transierunt ambo per siccum. Cumque transissent, Helias dixit ad Heliseum: Postula quod vis ut faciam tibi antequam tollar a te. Dixitque Heliseus: Obsecro ut fiat spiritus tuus duplex in me. Qui respondit: Rem difficilem postulasti. Attamen si videris me quando tollar a te, erit quod petisti; si autem non videris, non erit. Cumque pergerent et incedentes sermocinarentur, ecce currus igneus et equi ignei diviserunt utrumque. Et ascendit Helias per turbinem in caelum. Heliseus autem videbat et clamabat: Pater mi, pater mi, currus Israhel et auriga eius. Et non vidit eum amplius. Adprehenditque vestimenta sua et scidit illa in duas partes. Et levavit pallium Heliae quod ceciderat ei, reversusque stetit super ripam Iordanis, et pallio Heliae quod ceciderat ei percussit aquas, et non sunt divisae. Et dixit: Ubi est deus Heliae etiam nunc? Percussitque aquas et divisae sunt huc atque illuc, et transiit Heliseus. Videntes autem filii prophetarum qui erant in Iericho e contra dixerunt: Requievit spiritus Heliae super Heliseum. Et venientes in occursum eius adoraverunt eum proni in terram. Dixeruntque illi: Ecce cum servis tuis sunt quinquaginta viri fortes qui possunt ire et quaerere dominum tuum, ne forte tulerit eum spiritus domini et proiecerit eum in uno montium aut in una vallium. Qui ait: Nolite mittere. Coegeruntque eum donec adquiesceret et diceret: Mittite. Et miserunt quinquaginta viros. Qui cum quaesissent tribus diebus, non invenerunt. Et reversi sunt ad eum. At ille habitabat in Iericho. Dixitque eis: Numquid non dixi vobis: Nolite mittere? Dixerunt quoque viri civitatis ad Heliseum: Ecce habitatio civitatis huius optima est, sicut tu ipse, domine, perspicis, sed aquae pessimae sunt et terra sterilis. At ille ait: Adferte mihi vas novum et mittite in illud sal. Quod cum adtulissent, egressus ad fontem aquarum misit in illum sal et ait: Haec dicit dominus: Sanavi aquas has, et non erit ultra in eis mors neque sterilitas. Sanatae ergo sunt aquae usque in diem hanc, iuxta verbum Helisei quod locutus est. Ascendit autem Heliseus in Bethel. Cumque ascenderet per viam, pueri parvi egressi sunt de civitate et inludebant ei dicentes: Ascende calve, ascende calve. Qui cum respexisset, vidit eos et maledixit eis in nomine domini. Egressique sunt duo ursi de saltu et laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros. Abiit autem inde in montem Carmeli, et inde reversus est Samariam.

III

Ioram vero filius Achab regnavit super Israhel in Samaria anno octavo decimo Iosaphath regis Iudae. Regnavitque duodecim annis, et fecit malum coram domino, sed non sicut pater suus et mater. Tulit enim statuas Baal quas fecerat pater eius. Verumptamen in peccatis Hieroboam filii Nabath qui peccare fecit Israhel adhesit, nec recessit ab eis. Porro Mesa rex Moab nutriebat pecora multa, et solvebat regi Israhel centum milia agnorum et centum milia arietum cum velleribus suis. Cumque mortuus fuisset Achab, praevaricatus est foedus quod habebat cum rege Israhel. Egressus est ergo rex Ioram in die illa de Samaria et recensuit universum Israhel. Misitque ad Iosaphat regem Iuda dicens: Rex Moab recessit a me; veni mecum contra eum ad proelium. Qui respondit: Ascendam. Qui meus est, tuus est; populus meus, populus tuus; et equi mei, equi tui. Dixitque: Per quam viam ascendemus? At ille respondit: Per desertum Idumeae. Perrexerunt igitur rex Israhel et rex Iuda et rex Edom, et circumierunt per viam septem dierum, nec erat aqua exercitui et iumentis quae sequebantur eos. Dixitque rex Israhel: Heu heu heu, dominus congregavit nos tres reges ut traderet in manu Moab. Et ait Iosaphat: Estne hic propheta domini ut deprecemur dominum per eum? Et respondit unus de servis regis Israhel: Est hic Heliseus filius Saphat qui fundebat aquam super manus Heliae. Et ait Iosaphat: Est apud eum sermo domini. Descenditque ad eum rex Israhel et Iosaphat rex Iuda et rex Edom. Dixit autem Heliseus ad regem Israhel: Quid mihi et tibi est? Vade ad prophetas patris tui et matris tuae. Et ait illi rex Israhel: Quare congregavit dominus tres reges hos ut traderet eos in manus Moab? Dixitque ad eum Heliseus: Vivit dominus exercituum in cuius conspectu sto, quod si non vultum Iosaphat regis Iudae erubescerem, non adtendissem quidem te nec respexissem. Nunc autem adducite mihi psalten. Cumque caneret psaltes, facta est super eum manus domini, et ait: Haec dicit dominus: Facite alveum torrentis huius fossas fossas. Haec enim dicit dominus: Non videbitis ventum neque pluviam, et alveus iste replebitur aquis, et bibetis vos et familiae vestrae et iumenta vestra. Parumque hoc est in conspectu domini; insuper tradet etiam Moab in manus vestras. Et percutietis omnem civitatem

munitam et omnem urbem electam et universum lignum fructiferum succidetis cunctosque fontes aquarum obturabitis et omnem agrum egregium operietis lapidibus. Factum est igitur mane quando sacrificium offerri solet et ecce aque veniebant per viam Edom et repleta est terra aquis. Universi autem moabite audientes quod ascendissent reges ut pugnarent adversus eos convocaverunt omnes qui accincti erant balteo desuper et steterunt in terminis. Primoque mane surgentes et orto iam sole ex adverso aquarum viderunt moabite e contra aquas rubras quasi sanguinem. Dixeruntque: Sanguis gladii est. Pugnaverunt reges contra se et cesi sunt mutuo. Nunc perge ad predam moab. Perrexeruntque in castra israel. Porro consurgens israel percussit moab. At illi fugerunt coram eis. Venerunt igitur qui vicerant et percusserunt moab et civitates destruxerunt et omnem agrum optimum mittentes singuli lapides repleverunt et universos fontes aquarum obturaverunt et omnia ligna fructifera succiderunt ita ut muri tantum fictiles remanerent. Et circumdata est civitas a fundibulariis et [illegible] magna ex parte percussa. Que cum vidisset rex moab quod prevaluissent hostes tulit secum septingentos viros educentes gladios ut irrumperent ad regem Edom et non potuerunt. Arreptoque filium suum primogenitum qui regnaturus erat pro eo obtulit holocaustum super murum et facta est indignatio magna in israel. Statimque recesserunt ab eo et reversi sunt in terram suam.

IIII

Mulier autem quedam de uxoribus prophetarum clamabat ad helyseum dicens: Servus tuus vir meus mortuus est et tu nosti quia servus tuus fuit timens dominum et ecce creditor venit ut tollat duos filios meos ad serviendum sibi. Cui dixit helyseus: Quid vis ut faciam tibi? Dic mihi quid habes in domo? At illa respondit: Non habeo ancilla tua quicquam in domo nisi parum olei quo ungar. Cui ait: Vade pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca et ingredere et claude ostium tuum cum intrinsecus fueris tu et filii tui et mitte inde in omnia vasa hec et cum plena fuerint tolles. Ivit itaque mulier et clausit ostium super se et super filios suos. Illi offerebant vasa et illa infundebat. Cumque plena fuissent vasa dixit ad filium suum: Affer mihi adhuc vas. Et ille respondit: Non habeo. Stetitque oleum. Venit autem illa et indicavit homini dei. Et ille: Vade inquit vende oleum et redde creditori tuo. Tu autem et filii tui vivite de reliquo. Facta est autem quedam dies et transibat helyseus per sunam civitatem. Erat autem ibi mulier magna que tenuit eum ut comederet panem. Cumque frequenter inde transiret divertebat ad eam ut comederet panem. Que dixit ad virum suum: Animadverto quod vir dei sanctus est iste qui transit per nos frequenter. Faciamus ergo ei cenaculum parvum et ponamus in eo lectulum et mensam et sellam et candelabrum ut cum venerit ad nos maneat ibi. Facta est ergo dies quedam et veniens divertit in cenaculum et requievit ibi. Dixitque ad giezi puerum suum: Voca sunamitem istam. Qui cum vocasset eam et illa stetisset coram eo dixit ad puerum suum: Loquere ad eam: Ecce sedule in omnibus ministrasti nobis. Quid vis ut faciam tibi? Numquid negotium habes et vis ut loquar regi sive principi militie? Que respondit: In medio populi mei habito. Et ait: Quid ergo vult ut faciam ei? Dixitque giezi: Ne queras. Filium enim non habet et vir eius senex est. Precepit itaque ut vocaret eam. Que cum vocata fuisset et stetisset ante ostium dixit ad eam: In tempore isto et in hac eadem hora si vita comes fuerit habebis in utero filium. At illa respondit: Noli queso domine mi vir dei noli mentiri ancille tue. Et concepit mulier et peperit filium in tempore et eadem hora qua dixerat helyseus. Crevit autem puer. Et cum esset quedam dies et egressus iret ad patrem suum ad messores, ait patri suo: Caput meum doleo. At ille dixit puero: Tolle et duc eum ad matrem suam. Qui cum tulisset et duxisset ad matrem suam posuit eum illa super genua sua usque ad meridiem et mortuus est. Ascendit autem et collocavit eum super lectulum hominis dei et clausit ostium. Et egressa vocavit virum suum et ait: Mitte mecum obsecro unum de pueris et asinam ut excurram usque ad hominem dei et revertar. Qui ait illi: Quam ob causam vadis ad eum? Hodie non sunt kalende neque sabbatum. Que respondit: Vadam. Stravitque asinam et precepit puero: Mina et propera ne mihi moram facias in eundo et hoc age quod precipio tibi. Profecta est igitur et venit ad virum dei in montem carmeli. Cumque vidisset eam vir dei de contra, ait ad giezi puerum suum: Ecce sunamitis illa. Vade ergo in occursum eius et dic ei: Recte ne agitur circa te et circa virum tuum et circa filium tuum? Que respondit: Recte. Cumque venisset ad virum dei in monte apprehendit pedes eius. Et accessit giezi ut amoveret eam. Et ait homo dei: Dimitte illam. Anima enim eius in amaritudine est et dominus celavit a me et non indicavit mihi. Que dixit illi: Numquid petivi filium a domino meo? Numquid non dixi tibi ne illudas me? Et ille ait ad giezi: Accinge lumbos tuos et tolle baculum meum in manu tua et vade. Si occurrerit tibi homo non salutes eum et si salutaverit te quispiam non respondeas illi et pones baculum meum super faciem pueri. Porro mater pueri ait: Vivit dominus et vivit anima tua non dimittam te. Surrexit ergo et secutus est eam. Giezi autem precesserat eos et posuerat baculum super faciem pueri et non erat vox neque sensus. Reversusque est in occursum eius et nuntiavit ei dicens: Non surrexit puer. Ingressus est ergo helyseus domum et ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius. Ingressusque clausit ostium super se et super puerum et oravit ad dominum. Et ascendit et incubuit super puerum. Posuitque os suum super os eius et oculos suos super oculos eius et manus [illegible] curvavit se super eum et calefacta est caro pueri. At ille reversus deambulavit in domo semel huc atque illuc et ascendit et incubuit super eum. Et oscitavit puer septies aperuitque oculos. At ille vocavit giezi et dixit ei: Voca sunamitem hanc. Que vocata ingressa est ad eum. Qui ait: Tolle filium tuum. Venit illa et corruit ad pedes eius et adoravit super terram tulitque filium suum et egressa est. Et helyseus reversus est in galgala. Erat autem fames in terra et filii prophetarum

habitabant coram eo. Dixitque Heliseus uni de pueris suis:
Pone ollam grandem, et coque pulmentum filiis prophetarum. Et e-
gressus est unus in agrum ut colligeret herbas agres-
tes. Invenitque quasi vitem silvestrem, et collegit ex ea colo-
quintidas agri, et implevit pallium suum, et reversus concidit
in ollam pulmenti: nesciebat enim quid esset. Infuderunt
ergo sociis ut comederent. Cumque gustassent de coctione cla-
maverunt dicentes: Mors in olla, mors in olla, vir dei.
Et non potuerunt comedere. Afferte inquit farinam. Cumque attu-
lissent, misit in ollam et ait: Infundite turbe ut come-
dant. Et non fuit amplius quicquam amaritudinis in olla.
Vir autem quidam venit de Baalsalisa deferens viro dei pa-
nes primitiarum, et .xx. panes ordeaceos, et frumentum novum in
pera sua. At ille dixit: Da populo ut comedat. Responditque ei mi-
nister eius: Quantum est hoc ut apponam coram centum viris? Rur-
sum ille ait: Da populo ut comedat. Hec enim dicit dominus: Comedent
et supererit. Posuit itaque coram eis. Qui comederunt et superfuit
Naaman princeps milicie regis · V · iuxta verbum domini.
Syrie erat vir magnus apud dominum suum et honora-
tus. Per illum enim dedit dominus salutem Syrie. Erat autem vir
dives et fortis, sed leprosus. Porro de Syria egressi fue-
rant latrunculi, et captivam duxerant de terra Israel puellam
puellam que erat in obsequio uxoris Naaman. Que ait ad
dominam suam: Utinam fuisset dominus meus ad prophetam qui est in Sama-
ria: profecto curasset eum a lepra quam habet. Ingressus est itaque
Naaman ad dominum suum et nuntiavit ei dicens: Sic et sic lo-
cuta est puella de terra Israel. Dixitque ei rex Syrie: Vade
et mittam litteras ad regem Israel. Qui cum profectus esset et
tulisset secum .x. talenta argenti et .vi. milia aureos, et .x.
mutatoria vestimentorum, detulit litteras ad regem Israel
in hec verba: Cum acceperis epistolam hanc, scito quod mi-
serim ad te Naaman servum meum ut cures eum a le-
pra sua. Cumque legisset rex Israel litteras, scidit vestimenta
sua et ait: Numquid deus ego sum ut occidere possim
et vivificare, quia iste misit ad me ut curem hominem
a lepra sua? Animadvertite et videte quod occasiones que-
rat adversum me. Quod cum audisset Heliseus vir dei
scidisse videlicet regem Israel vestimenta sua, mi-
sit ad eum dicens: Quare scidisti vestimenta tua? Ve-
niat ad me, et sciat prophetam esse in Israel. Venit ergo Na-
aman cum equis et curribus, et stetit ad ostium domus
Helisei. Misitque Heliseus ad eum nuntium dicens:
Vade et lavare septies in Iordane, et recipiet sanitatem
caro tua atque mundaberis. Iratus Naaman recedebat di-
cens: Putabam quod egrederetur ad me, et stans invo-
caret nomen domini dei sui, et tangeret manu sua locum
lepre et curaret me. Numquid non meliores sunt Abana et
Pharphar fluvii Damasci omnibus aquis Israel, ut la-
ver in eis et munder? Cum ergo vertisset se et abiret in-
dignans, accesserunt ad eum servi sui et locuti sunt ei:
Pater, et si rem grandem dixisset tibi propheta, certe facere debueras.
Quanto magis quia nunc dixit tibi: Lavare et munda-
beris. Descendit et lavit septies in Iordane iuxta ser-
monem viri dei, et restituta est caro eius sicut caro pueri par-
vuli, et mundatus est. Reversusque ad virum dei cum universo
comitatu suo venit et stetit coram eo et ait: Vere scio

quod non sit alius deus in universa terra nisi tantum deus Israel. Obse-
cro itaque ut accipias benedictionem a servo tuo. At
ille respondit: Vivit dominus ante quem sto, quia non accipiam. Cumque
vim faceret penitus non acquievit. Dixitque Naaman:
Ut vis. Sed obsecro concede mihi servo tuo ut tollam
onus duorum burdonum de terra. Non enim faciet ultra ser-
vus tuus holocaustum aut victimam diis alienis nisi domino.
Hoc autem solum est de quo depreceris dominum pro servo tuo:
Quando ingredietur dominus meus templum Remmon ut adoret,
et illo innitente super manum meam, si adoravero in
templo Remmon adorante eo in eodem loco, ut
ignoscat mihi dominus servo tuo pro hac re. Qui dixit ei: Vade
in pace. Abiit ab eo electo terre tempore. Dixitque
Giezi puer viri dei: Pepercit dominus meus Naaman Syro
isti, ut non acciperet ab eo que attulit. Vivit dominus quia
curram post eum et accipiam ab eo aliquid. Et secutus est
Giezi post tergum Naaman. Quem cum vidisset ille cur-
rentem ad se desiluit curru in occursum eius et ait:
Recte sunt omnia? Et ille ait: Recte. Dominus meus misit
me dicens: Modo venerunt ad me duo adolescentes
de monte Effraim ex filiis prophetarum. Da eis tale-
ntum argenti et vestes permutatorias duplices. Dixitque
Naaman: Melius est ut accipias duo talenta. Et coe-
git eum, ligavitque duo talenta argenti in duobus
saccis, et duplicia vestimenta, et imposuit duobus pueris
suis qui et portaverunt coram eo. Cumque venisset iam
vesperi tulit de manu eorum et reposuit in domo. Dimi-
sitque viros et abierunt. Ipse autem ingressus stetit co-
ram domino suo. Et dixit Heliseus: Unde venis Giezi?
Qui ait: Non ivit servus tuus quoquam. At ille ait: Nonne
cor meum in presenti erat quando reversus est homo de curru
suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentum et ac-
cepisti vestes ut emas oliveta et vineta et oves et bo-
ves et servos et ancillas. Sed et lepra Naaman adherebit tibi
et semini tuo in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix.
Dixerunt autem filii prophetarum ad Heliseum: Ecce · VI ·
locus in quo habitamus coram te angustus est nobis. Eamus usque ad
Iordanem, et tollant singuli de silva materias singulas
ut edificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit:
Ite. Et ait unus ex illis: Veni ergo et tu cum servis tuis.
Respondit: Ego veniam. Et abiit cum eis. Cumque venissent ad
Iordanem, cedebant ligna. Accidit autem ut cum unus mate-
riam succidisset, caderet ferrum in aquam securis. Excla-
mavitque ille et ait: Heu heu heu domine mi, et hoc ipsum
mutuo acceperam. Dixit autem homo dei: Ubi cecidit? At
ille monstravit ei locum. Precidit ergo lignum et misit
illuc, natavitque ferrum. Et ait: Tolle. Qui extendit ma-
num et tulit illud. Rex autem Syrie pugnabat contra Israel, consi-
liumque iniit cum servis suis dicens: In loco illo et illo ponamus
insidias. Misit itaque vir dei ad regem Israel dicens: Ca-
ve ne transeas in locum illum, quia ibi Syri in insidiis sunt.
Misit itaque rex Israel ad locum quem dixerat ei vir dei, et
preoccupavit eum, et observavit se ibi non semel neque bis. Et con-
turbatum est cor regis Syrie pro hac re, et convocatis ser-
vis suis ait: Quare non indicatis mihi quis proditor
mei sit apud regem Israel? Dixitque unus servorum eius: Nequaquam

domine mi rex sed Heliseus propheta qui est in Israhel indicat regi Israhel omnia verba quaecumque locutus fueris in conclavi tuo. Dixitque eis ite et videte ubi sit ut mittam et capiam eum. Adnuntiaveruntque ei dicentes ecce in Dothaim moratur. Misit ergo illuc equos et currus et robur exercitus. Qui cum venissent nocte circumdederunt civitatem. Consurgens autem diluculo minister viri Dei egressusque vidit exercitum in circuitu civitatis et equos et currus. Nuntiavitque ei dicens heu heu domine mi quid faciemus. At ille respondit noli timere plures enim nobiscum sunt quam cum illis. Cumque orasset Heliseus ait Domine aperi oculos huius ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri et vidit et ecce mons plenus equorum et curruum igneorum in circuitu Helisei. Hostes vero descenderunt ad eum porro Heliseus oravit ad Dominum dicens percute obsecro gentem hanc caecitate. Percussitque eos Dominus ne viderent iuxta verbum Helisei. Dixit autem ad eos Heliseus non est haec via nec ista est civitas sequimini me et ostendam vobis virum quem quaeritis. Duxit ergo eos in Samariam. Dixitque Heliseus Domine aperi oculos istorum ut videant. Aperuitque Dominus oculos eorum et viderunt se esse in medio Samariae. Dixitque rex Israhel ad Heliseum cum vidisset eos numquid percutiam eos pater mi. At ille ait non percuties neque enim cepisti eos gladio et arcu tuo ut percutias sed pone panem et aquam coram eis ut comedant et bibant et vadant ad dominum suum. Appositaque est eis ciborum magna praeparatio et comederunt et biberunt et dimisit eos. Abieruntque ad dominum suum et ultra non venerunt latrunculi Syriae in terram Israhel. Factum est autem post haec congregavit Benadad rex Syriae universum exercitum suum et ascendit et obsidebat Samariam. Factaque est fames magna in Samaria et tamdiu obsessa est donec venundaretur caput asini octoginta argenteis et quarta pars cabi stercoris columbarum quinque argenteis. Cumque rex Israhel transiret per murum mulier quaedam exclamavit dicens ad eum salva me domine mi rex. Qui ait non te salvet Dominus unde te possum salvare de area vel de torculari. Dixitque ad eam rex quid tibi vis. Quae respondit mulier ista dixit mihi da filium tuum ut comedamus eum hodie et filium meum comedemus cras. Coximus ergo filium meum et comedimus. Dixique ei die altera da filium tuum ut comedamus eum quae abscondit filium suum. Quod cum audisset rex scidit vestimenta sua et transibat per murum. Viditque omnis populus cilicium quo vestitus erat rex ad carnem intrinsecus. Et ait rex haec mihi faciat Deus et haec addat si steterit caput Helisei filii Saphat super ipsum hodie. Heliseus autem sedebat in domo sua et senes sedebant cum eo. Praemisit itaque virum et antequam veniret nuntius ille dixit ad senes numquid scitis quod miserit filius homicidae hic ut praecidatur caput meum. Videte ergo cum venerit nuntius claudite ostium et non sinatis eum introire ecce enim sonitus pedum domini eius post eum est. Et adhuc illo loquente eis apparuit nuntius qui veniebat ad eum et ait ecce tantum malum a Domino est quid amplius expectabo a Domino. VII

Dixit autem Heliseus audite verbum Domini haec dicit Dominus in tempore hoc cras modius similae uno statere erit et duo modii hordei statere uno in porta Samariae. Respondens unus de ducibus super cuius manum rex incumbebat homini Dei dixit si Dominus fecerit etiam cataractas in caelo numquid poterit esse quod loqueris. Qui ait videbis oculis tuis et inde non comedes. Quattuor ergo viri erant leprosi iuxta introitum portae qui dixerunt ad invicem quid hic esse volumus donec moriamur. Sive ingredi voluerimus civitatem fame moriemur sive manserimus hic moriendum nobis est. Venite ergo et transfugiamus ad castra Syriae. Si pepercerint nobis vivemus si autem occidere voluerint nihilominus moriemur. Surrexerunt ergo vesperi ut venirent ad castra Syriae. Cumque venissent ad principium castrorum Syriae nullum ibidem repperierunt. Siquidem Dominus sonitum audire fecerat in castris Syriae curruum et equorum et exercitus plurimi. Dixeruntque ad invicem ecce mercede conduxit adversum nos rex Israhel reges Chettheorum et Aegyptiorum et venerunt super nos. Surrexerunt ergo et fugerunt in tenebris et dereliquerunt tentoria sua et equos et asinos in castris fugeruntque animas suas tantum salvare cupientes. Igitur cum venissent leprosi illi ad principium castrorum ingressi sunt unum tabernaculum et comederunt et biberunt tuleruntque inde argentum et aurum et vestes et abierunt et absconderunt. Et rursum reversi sunt ad aliud tabernaculum et inde similiter auferentes absconderunt. Dixeruntque ad invicem non recte facimus haec enim dies boni nuntii est. Si tacuerimus et noluerimus nuntiare usque mane sceleris arguemur. Venite eamus et nuntiemus in aula regis. Cumque venissent ad portam civitatis narraverunt eis dicentes ivimus ad castra Syriae et nullum ibi repperimus hominem nisi equos et asinos alligatos et fixa tentoria. Ierunt ergo portarii et nuntiaverunt in palatio regis intrinsecus. Qui surrexit nocte et ait ad servos suos dico vobis quid fecerint nobis Syri sciunt quia fame laboramus et idcirco egressi sunt de castris et latitant in agris dicentes cum egressi fuerint de civitate capiemus eos vivos et tunc civitatem ingredi poterimus. Respondit autem unus servorum eius tollamus quinque equos qui remanserunt in urbe quia ipsi tantum sunt in universa multitudine Israhel. Alii enim consumpti sunt et mittentes explorare poterimus. Adduxerunt ergo duos equos misitque rex in castra Syrorum dicens ite et videte. Qui abierunt post eos usque ad Iordanem ecce autem omnis via plena erat vestibus et vasis quae proiecerant Syri cum turbarentur. Reversique nuntii indicaverunt regi. Et egressus populus diripuit castra Syriae. Factusque est modius similae statere uno et duo modii hordei statere uno iuxta verbum Domini. Porro rex ducem illum in cuius manu incumbebat constituit ad portam quem conculcavit turba in introitu portae et mortuus est iuxta quod locutus fuerat vir Dei quando descenderat rex ad eum. Factumque est secundum sermonem viri Dei quem dixerat regi quando ait duo modii hordei statere uno erunt et modius similae statere uno hoc eodem tempore cras in porta Samariae. Quando responderat dux ille viro Dei et dixerat etiam si Dominus fecerit cataractas in caelo numquid fieri poterit

loquens. Et dixit. Videbis oculis tuis. et inde nō come
des. Euenit g° ei sicut p̄dictum fuerat. et concul
cauit eū ppl's in porta et mortuus est. VIII
Heliseus aūt locutus est ad mulierē cuius
uiuere fecerat filiū dicens. Surge uade tu
et domus tua et peregrinare ubicumq; reperis. Vocauit n.
dn̄s famē et ueniet sup terram .vii. annis. Que sur
rexit et fecit iuxta u͞bū hōis dei. Et uadens cū
domo sua. peregrinata est in t͞ra phylistiim diebz
multis. Cumq; finiti essent anni .vii. reuersa ē de
t͞ra phylistiim mulier. et egressa est ut interpella
ret regē p domo sua et agris suis. Rex aūt loq̄bat'
cum giezi puero uiri dei dicens. Narra m oīa mag
nalia q̄ fecit helyseus. Cumq; ille narraret regi quō
mortuū suscitasset. apparuit mulier cui' filiū sus
uiuificauat clamans ad regē p domo sua et p agris suis.
Dixitq; giezi. Dn̄e mi rex. h̄ ē mulier. et hic est
filius ei' quē suscitauit helyseus. Et interrogauit mulie
rem. q̄ narrauit ei uera eē. Deditq; ei rex eunuchū
unū dicens. Restitue ei oīa q̄ sua sunt. et uniūsos
reditus agrorum a die qua reliquit terram usq; ad p̄
sens. Venit q̄q; helyseus damascū. et benadab rex sy
rie egrotabat. Nuntiaueruntq; ei dicentes. Venit
uir dei huc. et ait rex ad azahel. Tolle tecū mu
nera. uade in occursum uiri dei. et consule dn̄m p
eum dicens. Si euadā de infirmitate mea hac.
Iuit ig° azahel in occursū eius. habens secū munera. et oīa
bona damasci honera .xl. camelorū. Cumq; stetisset
corā eo ait. Filius tuus benadab rex syrie misit
me ad te dicens. Si sanari potero de infirmitate
mea hac. Dixitq; ei helyseus. Vade dic ei. Sanaberis.
porro ostendit m dn̄s quia morte morietur. Ste
titq; cum eo et conturbatus est usq; ad suffusio
nē uult'. Fleuitq; uir dei. Cui azahel ait. Quare
dn̄s meus flet. At ille dixit. Quia scio que factur' sis fi
liis isrł mala. Ciuitates eorū munitas igne succē
des. et iuuenes eorū interficies gladio. et paruulos eorū
elides. et p̄gnantes diuides. Dixitq; azahel.
Quid enim sum seruus tuus canis ut faciā rem istā mag
nā. et ait helyseus. Ostendit m dn̄s te regē syrie
fore. Qui cum recessisset ab helyseo. uenit ad dn̄m
suū. Qui ait ei. Quid dixit t̄ helyseus. At ille respondit.
Dixit m recipies sanitatē. Cumq; uenisset dies
alt͞a tulit stragulū et infudit aquā et expand'
sup faciē eius. Quo mortuo regnauit azahel p
eo. Anno quinto iorā filii achab regis isrł.
regnauit iorā filius iosaphat regis iuda. xxx. duo
rum annorum erat cum regnare cepisset. et .viii.
annis regnauit in ierlm. Ambulauitq; in uiis
regum isrł. sicut ambulauerat domus achab. Filia n.
achab uxor eius fuit. et fecit qd' malū ē in conspectu dō
dn̄i. Noluit aūt dn̄s disp̄dē iudā. ppt' dd' s͞uū sicut
sic p̄miserat ei ut daret illi lucernam et filiis eius
cunctis diebz. In diebz illius recessit edom ne
esset sub iuda. et constituit sibi regē. Venitq; iorā
seira. et oēs currus cū eo. Et surrexit nocte. percus
sitq; ydumeos q̄ eū circumdederant et principes cur
ruū. ppl's aūt fugit in tabernacula sua. Recessit g°
edom ne eēt sub iuda usq; ad diem hanc. Tunc
recessit et lobna in tempe illo. Reliqua aūt s̄monū
ioram et uniūsa q̄ fecit. nōne h̄ scripta sunt in libro
u͞borū dierū regum iuda. Et dormiuit ioram cū
p̄ribz suis. sepultusq; ē cū eis in ciuitate dd'. et regna
uit ochozias filius eius p eo. Anno .xii. ioram
filii achab regis isrł. regnauit ochozias filius io
ram regis iude. xx. ii. annorū erat ochozias
cum regnare cepisset. et uno anno regnauit in
ierlm. Nomē matris eius athalia filia amri regis
isrł. et ambulauit in uiis domus achab. et fecit
qd' malū est corā dn̄o sicut domus achab. Gener
enim domus achab fuit. Abiit q̄q; cum iorā filio a
chab ad p̄liandū c̄ azahel regē syrie in ramoth
galaad. et uulnerauerunt syri ioram. Qui reu'sus est
ut curaretur in iezrahel quia uulnerauerunt eū
syri in ramoth p̄liantē c̄ azahel regē syrie. Por
ro ochozias filius ioram regis iuda. descendit
uisere ioram filiū achab in iezrahel q̄ egrota
Heliseus aūt p̄pheta uocauit IX bat ibi
unū de filiis p̄phetarū. et ait illi. Accinge lūbos
tuos. et tolle lenticulam olei hanc in manu tua. et
uade in ramoth galaad. Cumq; ueneris illuc uidebis
hieu filium iosaphat filii namsi. et ingressus susci
tabis eum de medio fratrum suorum. et introduces in interi
ori cubiculum. tenensq; lenticulā olei fundes sup
eius caput. et dices. h̄ dicit dn̄s. Vnxi te in regē sup
isrł. aperiesq; ostiū et fugies. et nō ibi subsistes. Abiit g°
adolescens puer p̄phe in ramoth galaad. et ingres
sus est illuc. Ecce aūt principes exercitus sedebant. et
ait. Verbum m ad te o princeps. Dixitq; hieu. Ad quē
ex omnibz nob. At ille dixit. Ad te o princeps. Et sur
rexit et ingressus est cubiculum. At ille fudit oleū
sup caput eius. et ait. H̄ dicit dn̄s ds isrł. Vnxi te in re
gem sup p̄plm dn̄i isrł. et percuties domū achab dn̄i
tui. et ulciscar sanguinē seruorum meorum p̄phetarū et san
guinē omniū seruorum dn̄i de manu iezabel. Perdamq;
omnē domū achab mingentē ad parietē et clausū
et nouissimū in isrł. et dabo domū achab sicut domū ie
roboā filii nabath. et sicut domū baasa filii ahia.
Iezabel q̄q; comedent canes in agro iezrahel.
nec erit qui sepeliat eam. Aperuitq; ostiū et fugit.
hieu aūt egressus est ad seruos dn̄i sui. Qui dixerunt
ei. Recte ne sunt oīa. Quid uenit insanus iste
ad te. Qui ait eis. Nostis hominem et quid sit locutus.
At illi responderunt. Falsum est. sz magis narra nob.
Qui ait eis. h̄ et h̄ locutus est m et ait. h̄ dicit dn̄s.
Vnxi te regē sup isrł. Festinauerunt itaq; unusquisq;
tollens palliū suū. posuerunt sub pedibz eius in si
militudinē tribunalis. Et cecinerunt tuba atq;
dixerunt. Regnauit hieu. Coniurauit g° hieu
filius iosaphat filii namsi c̄ ioram. Porro ioram
obsederat ramoth galaad ipse et oīs isrł c̄tra
azahel regē syrie. et reuersus fuerat ut curaret'

in Iezrahel, propter vulnera quia percusserant eum Syri proe-
liantem contra Azahel regem Syriae. Dixitque Hieu: Si placet
vobis, nemo egrediatur profugus de civitate, ne vadat
et nuntiet in Iezrahel. Et ascendit et profectus est in Iezra-
hel. Ioram enim aegrotabat ibi, et Ochozias rex Iuda
descenderat ad visitandum Ioram. Igitur qui stabat
super speculatorem super turrem Iezrahel vidit globum
Hieu venientis et ait: Video ego globum. Dixitque Ioram:
Tolle currum et mitte in occursum eorum, et dicat vadens:
Rectene sunt omnia? Abiit ergo qui ascenderat currum in
occursum eius et ait: Haec dicit rex: Pacata sunt omnia?
Dixitque ei Hieu: Quid tibi et paci? Transi et sequere me.
Nuntiavitque speculator dicens: Venit nuntius ad
eos et non revertitur. Misit etiam currum equorum secundum. Venitque
ad eos et ait: Haec dicit rex: Numquid pax est? Et ait
Hieu: Quid tibi et paci? Transi et sequere me. Nuntia-
vit autem speculator dicens: Venit usque ad eos et non
revertitur. Est autem incessus quasi incessus Hieu filii
Namsi; praeceps enim graditur. Et ait ad Ioram: Iunge currum.
Iunxeruntque currum eius. Et egressus est Ioram rex Israel et
Ochozias rex Iuda singuli in curribus suis. Egressique
sunt in occursum Hieu et invenerunt eum in agro Naboth
Iezrahelitae. Cumque vidisset Ioram Hieu, dixit: Pax est
Hieu? At ille respondit: Quae pax? Adhuc fornicationes Iezra-
bel matris tuae et veneficia eius multa vigent. Convertit
autem Ioram manum suam et fugiens ait ad Ochoziam: Insidiae,
insidiae Ochozia. Porro Hieu tetendit arcum manu et
percussit Ioram inter scapulas, et egressa est sagitta per cor
eius, statimque corruit in curru suo. Dixitque Hieu ad
Badacher ducem: Proice eum in agro Naboth Iezrahe-
litae. Memini enim quando ego et tu sedentes in curru
sequebamur Achab patrem huius, quod Dominus onus hoc levaverit
super eum dicens: Si non pro sanguine Naboth et pro sanguine
filiorum eius quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro isto,
dicit Dominus. Nunc ergo tolle et proice eum in agrum iuxta verbum Domini.
Ochozias autem rex Iuda videns hoc fugit per viam domus
horti. Persecutus est eum Hieu et ait: Etiam hunc percutite in curru
suo. Et percusserunt eum in ascensu Gaver qui est iuxta Ieblaam.
Qui fugit in Mageddo et mortuus est ibi. Et imposue-
runt eum servi eius super currum suum et tulerunt in Ierusalem,
sepelieruntque in sepulchro cum patribus suis in civitate David.
Anno XI Ioram filii Achab regis Israel regnavit Ochozias
super Iudam. Venitque Hieu in Iezrahel. Porro Iezabel in-
troitu eius audito depinxit oculos suos stibio et ornavit
caput suum et respexit per fenestram ingredientem Hieu
per portam et ait: Numquid pax esse potest Zamri qui interfe-
cit dominum suum? Levavitque Hieu faciem suam ad fenestram
et ait: Quae est ista? Et inclinaverunt se ad eum duo vel
tres eunuchi. At ille dixit eis: Praecipitate eam deorsum.
Et praecipitaverunt eam. Aspersusque est sanguine paries et equorum
ungulae qui conculcaverunt eam. Cumque introgressus
esset ut comederet biberetque, ait: Ite et videte maledictam
illam et sepelite eam, quia filia regis est. Cumque issent
ut sepelirent eam, non invenerunt nisi calvariam et pedes
et summas manus. Reversique nuntiaverunt ei. Et ait Hieu:
Sermo Domini est quem locutus sum per servum suum Heliam

Thesbitem dicens: In agro Iezrahel comedent canes
carnes Iezabel, et erunt carnes Iezabel sicut ster-
cus super faciem terrae in agro Iezrahel, ita ut praetereuntes di-
cant: Haecine est illa Iezabel?

X

Erant autem Achab LXX filii in Samaria. Scrip-
sit ergo Hieu litteras et misit in Samariam ad opti-
mates civitatis et ad maiores natu et ad nutricios Achab
dicens: Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios
domini vestri et currus et equos et civitates firmas et arma,
eligite meliorem et eum qui vobis placuerit de filiis domini vestri,
et ponite eum super solium patris sui et pugnate pro domo domini
vestri. Timuerunt illi vehementer et dixerunt: Ecce duo re-
ges non potuerunt stare coram eo, et quomodo nos valebimus
resistere ei? Miserunt ergo praepositi domus et praefecti civita-
tis et maiores natu et nutricii ad Hieu dicentes: Ser-
vi tui sumus; quaecumque iusseris faciemus, nec constitue-
mus nobis regem. Quaecumque tibi placent fac. Rescripsit autem eis
litteras secundo dicens: Si mei estis et oboeditis mihi, tollite ca-
pita filiorum domini vestri et venite ad me hac eadem hora
cras in Iezrahel. Porro filii regis LXX viri apud opti-
mates civitatis nutriebantur. Cumque venissent litterae ad eos,
tulerunt filios regis et occiderunt LXX viros, et posuerunt
capita eorum in cophinis et miserunt ad eum in Iezrahel.
Venit autem nuntius ad eum et indicavit ei dicens: At-
tulerunt capita filiorum regis. Qui respondit: Ponite ea ad duos
acervos iuxta introitum portae usque mane. Cumque dilu-
xisset, egressus est et stans dixit ad omnem populum: Iusti
estis. Si ego coniuravi contra dominum meum et interfeci eum,
quis percussit omnes hos? Videte ergo nunc quoniam non ceciderit
de sermonibus Domini in terram quos locutus est Dominus super domum
Achab, et Dominus fecit quod locutus est in manu servi sui
Heliae. Percussit ergo Hieu omnes qui reliqui erant de domo
Achab in Iezrahel et universos optimates eius et notos
et sacerdotes, donec non remanerent ex eo reliquiae.
Et surrexit et venit in Samariam. Cumque venisset ad Ca-
meram pastorum in via, invenit fratres Ochoziae regis Iuda,
dixitque ad eos: Quinam estis vos? At illi respon-
derunt: Fratres Ochoziae sumus et descendimus ad salutan-
dum filios regis et filios reginae. Qui ait: Compre-
hendite eos vivos. Quos cum comprehendissent vivos, iugula-
verunt eos in cisterna iuxta Cameram XLII viros,
et non reliquit ex eis quemquam. Cumque abisset inde, inve-
nit Ionadab filium Rechab in occursum sibi, et benedixit
ei. Et ait ad eum Hieu: Numquid est cor tuum rectum cum
corde meo, sicut cor meum est cum corde tuo? Et ait Iona-
dab: Est. Si est, inquit, da manum tuam. Qui dedit ei ma-
num suam. At ille levavit eum ad se in currum,
dixitque ad eum: Veni mecum et vide zelum meum pro Domino.
Et impositum in curru suo duxit in Samariam. Et percussit
omnes qui reliqui fuerant de Achab in Samaria usque
ad unum, iuxta verbum Domini quod locutus est per Heliam. Con-
gregavit ergo Hieu omnem populum et dixit ad eos: Achab
coluit Baal parum, ego autem amplius colam eum. Nunc
ergo omnes prophetas Baal et universos servos eius et cunc-
tos sacerdotes illius vocate ad me. Nullus sit qui non
veniat; sacrificium enim grande est mihi Baal. Qui-

desit non vivet. Porro hieu faciebat hoc insidiose ut
disperderet cultores baal. Et dixit: Sanctificate diem sollemp
nem baal. Vocavitque et misit in universos terminos israel et
venerunt cuncti servi baal. Non fuit residuus nec unus
quidem qui non veniret. Et ingressi sunt templum baal et reple
ta est domus baal a summo usque ad summum. Dixitque his qui
erant super vestes: Proferte vestimenta servis baal uni
versis. Et protulerunt eis vestes. Ingressusque est hieu et io
nadab filius rechab in templum baal. Et ait cultoribus ba
al: Perquirite et videte ne quis forte vobiscum sit de servis
domini sed ut sint servi soli baal. Ingressi sunt igitur ut facerent
victimas et holocausta. Hieu autem praeparaverat sibi foris octoginta
viros et dixerat eis: Quicumque fugerit de omnibus his quos ego
adduxero in manus vestras, anima eius erit pro anima illius. Factum est autem cum
completum esset holocaustum praecepit hieu militibus et ducibus suis:
Ingredimini et percutite eos. Ut nullus evadat. Percusseruntque
eos in ore gladii et proiecerunt milites et duces. Et ierunt in civi
tatem templi baal et protulerunt statuam de fano baal et com
busserunt et comminuerunt eam. Destruxerunt quoque aedem baal
et fecerunt pro ea latrinas usque in diem hanc. Delevit itaque
hieu baal de israel. Verumptamen a peccatis ieroboam filii nabat
qui peccare fecit israel non recessit nec dereliquit vitulos
aureos qui erant in bethel et in dan. Dixit autem dominus ad hieu:
Quia studiose egisti quod rectum erat et placebat in oculis meis
et omnia quae erant in corde meo fecisti contra domum achab, filii tui
usque ad quartam generationem sedebunt super thronum israel. Porro
hieu non custodivit ut ambularet in lege domini dei israel in
toto corde suo. Non enim recessit a peccatis ieroboam qui
peccare fecerat israel. In diebus illis coepit dominus taedere super israel.
Percussitque eos azahel in universis finibus israel a iordane contra
orientalem plagam omnem terram galaad et gad et ruben et
manasse. Ab aroer quae est super torrentem arnon et galaad et
basan. Reliqua autem verborum hieu et universa quae fecit et forti
tudo eius, nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel?
Et dormivit hieu cum patribus suis. Sepelieruntque eum in sa
maria. Et regnavit ioachaz filius eius pro eo. Dies autem quibus
regnavit hieu super israel viginti et octo anni sunt in samaria.

XI

Athalia vero mater ochoziae videns filium suum
mortuum surrexit et interfecit omne semen regium. Tollens
autem iosaba filia regis ioram soror ochoziae ioas filium ocho
ziae furata est eum de medio filiorum regis qui interficiebantur et
nutricem eius de triclinio et abscondit eum a facie athaliae et non
est interfectus. Eratque cum ea in domo domini clam sex annis.
Porro athalia regnavit super terram. Anno autem septimo misit
ioiada et assumens centuriones et milites et introduxit
ad se in templum domini. Pepigitque cum eis foedus et adiurans
eos in templo domini ostendit eis filium regis. Et praecepit illis
dicens: Iste est sermo quem facere debetis. Tertia pars vestrum in
trat sabbato et observet excubias domus regis. Tertia autem pars
sit ad portam sur. Et tertia pars sit ad portam quae est post habita
culum scutariorum et custodietis excubias domus messa. Duae
vero partes ex vobis omnes egredientes sabbato custodient
excubias domus domini circa regem. Et vallabitis eum habentes
arma in manibus vestris. Si quis autem ingressus fuerit sep
tum templi, interficiatur. Eritisque cum rege introeuntes
et egredientes. Et fecerunt centuriones iuxta omnia quae praeceperat

eis ioiada sacerdos. Et assumentes singuli viros suos qui ingre
diebantur sabbatum cum his qui egrediebantur e sabbato venerunt
ad ioiadam sacerdotem. Qui dedit eis hastas et arma regis
david quae erant in domo domini. Et steterunt singuli habentes ar
ma in manu sua a parte templi dextera usque ad partem
sinistram altaris et aedis circum regem. Produxitque filium re
gis et posuit super eum diadema et testimonium. Feceruntque eum
regem et unxerunt. Et plaudentes manu dixerunt: Vivat
rex. Audivit autem athalia vocem populi currentis et ingres
sa ad turbas in templum domini vidit regem stantem super tri
bunal iuxta morem et cantores et tubas prope eum omnem
que populum terrae laetantem et canentem tubis. Et scidit vestime
nta sua clamavitque: Coniuratio coniuratio. Praecepit autem
ioiada centurionibus qui erant super exercitum et ait eis:
Educite eam extra consepta templi, et quicumque eam secutus
fuerit feriatur gladio. Dixerat enim sacerdos: Non occidatur in
templo domini. Inposueruntque ei manus et inpegerunt eam per viam
introitus equorum iuxta palatium et interfecta est ibi. Pepigit
ergo ioiada foedus inter dominum et regem et inter populum ut esset populus domini
et inter regem et populum. Ingressusque est omnis populus terrae templum baal
et destruxerunt aras eius et imagines contriverunt valide.
Mathan quoque sacerdotem baal occiderunt coram altari. Et po
suit custodias sacerdos in domo domini. Tulitque centuri
ones et phelethi et cerethi legiones et omnem populum terrae
deduxeruntque regem de domo domini et venerunt per viam portae
scutariorum in palatium et sedit super thronum regum.
Laetatusque est omnis populus terrae et civitas conquievit. Atha
lia autem occisa est gladio in domo regis. Septem quoque an
norum erat ioas cum regnare coepisset.

XII

Anno septimo hieu regnavit ioas. Quadraginta annis regnavit
in ierusalem. Nomen matris eius sebia de bersabee. Fe
citque ioas rectum coram domino cunctis diebus quibus do
cuit eum ioiada sacerdos. Verumptamen excelsa non abstulit.
Adhuc enim populus immolabat et adolebat incen
sum in excelsis. Dixitque ioas ad sacerdotes: Omnem pe
cuniam sanctorum quae illata fuerit in templum domini a praetereuntibus
quae offertur pro pretio animae, et quam sponte et arbitrio cordis sui
inferunt in templum domini, accipiant illam sacerdotes secundum
ordinem suum et instaurent sartatecta domus si quid ne
cessarium viderint in instauratione. Igitur usque ad vicesi
mum tertium annum regis ioas non instauraverunt sacerdotes
sartatecta templi. Vocavitque ioas ioiadam pontificem
et sacerdotes dicens eis: Quare sartatecta non instauratis tem
pli? Nolite ergo accipere pecuniam amplius iuxta ordinem
vestrum sed ad instaurationem templi reddite eam. Prohi
bitique sunt sacerdotes ultra accipere pecuniam a populo et in
staurare sartatecta domus. Et tulit ioiada pontifex gazo
phylacium unum aperuitque foramen desuper et posuit
illud iuxta altare ad dexteram ingredientium domum domini.
Mittebantque in eo sacerdotes qui custodiebant ostia omnem pe
cuniam quae deferebatur ad templum domini. Cumque viderent nimiam
pecuniam esse in gazophylacio, ascendebat scriba regis et
pontifex, effundebantque et numerabant pecuniam quae
inveniebatur in domo domini. Et dabant eam iuxta numerum
atque mensuram in manu eorum qui praeerant cementariis domus
domini. Qui inpendebant eam in fabris lignorum et in ce

in cementarios hos qui operabantur in domo domini et sarta
tecta faciebant ei, in his qui cedebant saxa et ut eme-
rent ligna et lapides qui excidebantur, ita ut impleretur
instauratio domus domini in universis que indigebant expen-
sa ad muniendam domum. Verumptamen non fiebant ex eadem
pecunia ydrie templi domini et fuscinule et turribula
et tube. Omne vas aureum et argenteum de pecunia que infe-
rebatur in templum domini. His enim qui faciebant opus dabatur
ut instauraretur templum domini. Et non fiebat ratio his omnibus
qui accipiebant pecuniam ut distribuerent eam artifi-
cibus, sed in fide tractabant eam. Pecuniam vero pro delicto et
pecuniam pro peccatis non inferebant in templum domini, quia sa-
cerdotum erant. Tunc ascendit azahel rex syrie et pug-
nabat contra geth, cepitque eam et direxit faciem suam ut
ascenderet in ierusalem. Quam ob rem tulit rex ioas iuda omnia
sanctificata que consecraverant iosaphat et ioram et ocho-
zias patres eius reges iuda, et que ipse obtulerat, et uni-
versum argentum quod inveniri potuit in thesauris
templi domini et in palatio regis, misitque azaheli regi
syrie, et recessit ab ierusalem. Reliqua autem sermonum ioas et
universa que fecit, nonne hec scripta sunt in libro verbo-
rum dierum regum iuda? Surrexerunt autem servi eius et con-
iuraverunt inter se, percusseruntque ioas in domo mello in
descensu sela. Iozachar namque filius semath et iozabad
filius somer servi eius percusserunt eum et mortuus est, et
sepelierunt eum cum patribus suis in civitate david. Reg-
navitque amasias filius eius pro eo. XIII

Anno .xx.iii. ioas filii ochozie regis iude reg-
navit ioachaz filius hieu super israel in sama-
ria .xvii. annis et fecit malum coram domino, secutusque
est peccata ieroboam filii nabath qui peccare fecit israel,
et non declinavit ab eis. Iratusque est furor domini contra israel
et tradidit eos in manu azahel regis syrie
et in manu benadab filii azahel cunctis diebus. De-
precatus est autem ioachaz faciem domini et audivit eum dominus,
vidit enim angustiam israel quia attriverat eos rex
syrie. Et dedit dominus salvatorem israel, et liberatus est de ma-
nu regis syrie. Habitaveruntque filii israel in tabernaculis suis
sicut heri et nudius tercius. Verumptamen non recesserunt a peccatis
domus ieroboam qui peccare fecit israel, in ipsis ambula-
verunt. Siquidem et lucus permansit in samaria. Et non sunt
derelicti ioachaz de populo nisi quinquaginta equites et decem
currus et .x. milia peditum. Interfecerat enim eos rex syrie
et redegerat quasi pulverem in tritura aree. Reliqua autem sermo-
num ioachaz et universa que fecit, et fortitudo eius, nonne
hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel? Dor-
mivitque ioachaz cum patribus suis, et sepelierunt eum
in samaria. Regnavitque ioas filius eius pro eo. Anno
xxx.vii. ioas regis iuda regnavit ioas filius ioachaz
super israel in samaria .xvi. annis, et fecit quod malum
est in conspectu domini. Non declinavit ab omnibus peccatis
ieroboam filii nabath qui peccare fecit israel, in ipsis
ambulavit. Reliqua autem sermonum ioas et universa que
fecit, sed et fortitudo eius quomodo pugnaverit contra amasiam
regem iuda, nonne hec scripta sunt in libro sermonum die-
rum regum israel? Et dormivit ioas cum patribus suis. Ierobo-
am autem sedit super solium eius. Porro ioas sepultus est in
samaria cum regibus israel. Heliseus autem egrotabat in-
firmitate qua et mortuus est. Descenditque ad eum
ioas rex israel et flebat coram eo dicebatque: Pa-
ter mi, pater mi, currus israel et auriga eius. Et ait illi he-
liseus: Affer arcum et sagittas. Cumque attulisset
ad eum arcum et sagittas, dixit ad regem israel: Pone
manum tuam super arcum. Et cum posuisset ille ma-
num suam, superposuit heliseus manus suas manibus
regis et ait: Aperi fenestram orientalem. Cumque aperu-
isset, dixit heliseus: Iace sagittam. Et iecit. Et ait heliseus:
Sagitta salutis domini et sagitta salutis contra
syriam. Percutiesque syriam in afech donec consumas
eam. Et ait: Tolle sagittas. Qui cum tulisset, rursum dixit
ei: Percute iaculo terram. Et cum percussisset tribus vicibus
et stetisset, iratus est vir dei contra eum et ait: Si percussisses
quinquies aut sexies sive septies, percussisses syriam
usque ad consumptionem. Nunc autem percuties eam tribus vicibus.
Mortuus est ergo heliseus et sepelierunt eum. Latrunculi quoque de
moab venerunt in terram in ipso anno. Quidam autem sepe-
lientes hominem viderunt latrunculos, et proiecerunt cada-
ver in sepulcro helisei. Quod cum tetigisset ossa heli-
sei, revixit homo et stetit super pedes suos. Igitur aza-
hel rex syrie afflixit israel cunctis diebus ioachaz.
Et misertus est dominus eorum et reversus est ad eos propter pactum suum
quod habebat cum abraham et ysaac et iacob, et no-
luit disperdere eos neque proicere penitus usque in presens tempus.
Mortuus est autem azahel rex syrie et regnavit bena-
dab filius eius pro eo. Porro ioas filius ioachaz tu-
lit urbes de manu benadab filii azahel quas tu-
lerat de manu ioachaz patris sui iure prelii. Ter
percussit eum ioas et reddidit civitates israel. XIIII

In anno secundo ioas filii ioachaz regis
israel regnavit amasias filius ioas regis iuda. Vigintiquinque
annorum erat cum regnare cepisset, .xx.ix. autem an-
nis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius ioaden de ierusalem.
Et fecit rectum coram domino, verumptamen non ut david pater eius.
Iuxta omnia que fecit pater suus ioas fecit, nisi hoc tantum quod ex-
celsa non abstulit. Adhuc enim populus immolabat et ado-
lebat incensum in excelsis. Cumque obtinuisset re-
gnum, percussit servos suos qui interfecerant regem patrem suum.
Filios autem eorum qui occiderant non occidit, iuxta quod scrip-
tum est in libro legis moysi sicut precepit dominus moysi di-
cens: Non morientur patres pro filiis neque filii pro patribus,
sed unusquisque in peccato suo morietur. Ipse percussit e-
dom in valle salinarum .x. milia, et apprehendit petram in pre-
lio, vocavitque nomen eius iecthel usque in presentem
diem. Tunc misit amasias nuntios ad ioas filium ioa-
chaz filii hieu regis israel dicens: Veni et videamus nos.
Remisitque ioas rex israel ad amasiam regem iuda dicens:
Carduus libani misit ad cedrum que est in libano dicens:
Da filiam tuam filio meo uxorem. Transieruntque bestie
saltus que sunt in libano, et conculcaverunt carduum.
Percutiens invaluisti super edom, et sublevavit
te cor tuum. Contentus esto gloria et sede in domo
tua. Quare provocas malum ut cadas tu et iuda

secum. Et non acquievit amasias. Ascenditque ioas rex israel et viderunt se ipse et amasias rex iuda in bethsames oppido iude. Percussusque est iudas coram israel et fugerunt unusquisque in tabernacula sua. Amasiam vero regem iuda filium ioas filii ochozie cepit ioas rex israel in bethsames et adduxit eum in ierusalem et interrupit murum ierusalem a porta effraim usque ad portam anguli quadringentis cubitis. Tulitque omne aurum et argentum et universa vasa que inventa sunt in domo domini et in thesauris regis et obsides et reversus est in samariam. Reliqua autem verborum ioas que fecit et fortitudo eius qua pugnavit contra amasiam regem iuda nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda israel. Dormivitque ioas cum patribus suis et sepultus est in samaria cum regibus israel. Et regnavit filius eius pro eo. Vixitque amasias filius ioas rex iuda postquam mortuus est ioas filius ioachaz regis israel xv. annis. Reliqua autem sermonum amasie nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda. Factaque est contra eum coniuratio in ierusalem. At ille fugit in lachis. Miseruntque post eum in lachis et interfecerunt eum ibi et asportaverunt in equis sepultusque est in ierusalem cum patribus suis in civitate david. Tulit autem universus populus iude azariam annos natum xvi. et constituerunt eum regem pro patre suo amasia. Ipse edificavit ahilam et restituit iude postquam dormivit rex cum patribus suis. Anno xv. amasie filii ioas regis iuda regnavit ieroboam filius ioas regis israel in samaria xl. et uno anno et fecit quod malum est coram domino. Non recessit ab omnibus peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fecit israel. Ipse restituit terminos israel ab introitu emath usque ad mare solitudinis iuxta sermonem domini dei israel quem locutus est per servum suum ionam filium amathi prophetam qui erat de geth que est in opher. Vidit enim dominus afflictionem israel amaram nimis et quod consumpti essent usque ad clausos carceris et extremos et non esset qui auxiliaretur israel. Nec locutus est dominus ut deleret nomen israel de sub celo sed salvavit eos in manu ieroboam filii ioas. Reliqua autem sermonum ieroboam et universa que fecit et fortitudo eius qua preliatus est et quomodo restituit damascum et emath iude in israel nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel. Dormivitque ieroboam cum patribus suis regibus israel et regnavit azarias filius eius pro eo.

XV

Anno xxvii. ieroboam regis israel regnavit azarias filius amasie regis iude. xvi. annorum erat cum regnare cepisset et l. duobus annis regnavit in ierusalem nomen matris eius iecolia de ierusalem. Fecit quod erat placitum coram domino iuxta omnia que fecerat amasias pater eius. Verumptamen excelsa non est demolitus. Adhuc populus sacrificabat et adolebat incensum in excelsis. Percussit autem dominus regem et fuit leprosus usque in diem mortis sue et habitabat in domo libera seorsum. Ionathas vero filius regis gubernabat palacium et iudicabat populum terre. Reliqua autem sermonum azarie et universa que fecit nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda. Et dormivit azarias cum patribus suis sepelieruntque eum cum maioribus suis in civitate david. Regnavitque ioathan filius eius pro eo. Anno xxxviii. azarie regis iude zacharias filius ieroboam super israel in samaria vi. mensibus et fecit quod malum erat coram domino sicut fecerunt patres eius. Non recessit a peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fecit israel. Coniuravit autem contra eum sellum filius iabes in samaria. Percussitque eum palam et interfecit regnavitque pro eo. Reliqua autem verborum zacharie nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel. Iste est sermo domini quem locutus est ad hieu dicens. Filii tui usque ad quartam generationem sedebunt de te super thronum israel. Factumque est ita. Sellum filius iabes regnavit xxxix. nono anno azarie regis iude. Regnavit autem uno mense in samaria. Et ascendit manahen filius gaddi de thersa venitque in samariam et percussit sellum filium iabes in samaria et interfecit eum regnavitque pro eo. Reliqua autem verborum sellum et coniuratio eius per quam tetendit insidias nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel. Tunc percussit manahen thersam et omnes qui erant in ea et terminos eius de thersa. Noluerant enim aperire ei et interfecit omnes pregnantes eius et scidit eas. Anno xxxix. azarie regis iude regnavit manahen filius gaddi super israel x. annis in samaria. Fecitque quod malum coram domino. Non recessit a peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fecit israel cunctis diebus eius. Veniebat phul rex assiriorum in terram et dabat manahen phul mille talenta argenti ut esset ei in auxilium et firmaret regnum eius. Indixitque manahen argentum super israel cunctis potentibus et divitibus ut daret regi assiriorum l. siclos argenti per singulos annos. Reversusque est rex assiriorum et non est moratus in terra. Reliqua autem sermonum manahen et universa que fecit nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel. Et dormivit manahen cum patribus suis et regnavit faceia filius eius pro eo. Anno l. azarie regis iude regnavit faceia filius manahen super israel in samariam biennio et fecit quod malum erat coram domino. Non recessit a peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fecit israel. Coniuravit autem adversus eum phacee filius romelie dux exercitus eius et percussit eum in samaria in turre domus regie iuxta argob et iuxta arib et cum eo l. viros de filiis galaaditarum et interfecit eum. Regnavitque. Reliqua autem sermonum phacee et universa que fecit nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel. Anno l. ii. azarie regis iude regnavit phacee filius romelie super israel in samaria xx. annis et fecit quod malum erat coram domino. Non recessit a peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fecit israel. In diebus phacee regis israel venit theglaphalasar rex assur et cepit aion et abel domum maacha et ianoe et cedes et asor et galaad et galileam et universam terram neptalim et transtulit eos in assirios. Coniuravit autem et tetendit insidias osee filius hela contra phacee filium romelie et percussit eum et interfecit eum et regnavitque pro eo xx. anno ioathan filii ozie. Reliqua autem sermonum phacee et universa que fecit nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel. Anno secundo phacee filii romelie regis israel regnavit

ioathan filius ozie regis iuda. xxv. annorum erat cum
regnare cepisset. et xvi. annis regnavit in ierusalem. Nomen
matris eius ierusa filia sadoch. Fecitque quod placitum erat
coram domino iuxta omnia que fecerat ozias pater eius. Verumptamen ex-
celsa non abstulit. Adhuc populus immolabat et adolebat in-
censum in excelsis. Ipse edificavit portam domus domini sub-
limissimam. Reliqua autem sermonum ioathan et universa que fecit
nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda. In
diebus illis cepit dominus mittere in iudam rasin regem syrie
et facee filium romelie. Et dormivit ioathan cum pa-
tribus suis. sepultusque est cum eis in civitate david patris sui
et regnavit achaz filius eius pro eo. XVI

Anno .xvii. phacee filii romelie regnavit a-
chaz filius ioatham regis iuda. xx. annorum erat
achaz cum regnare cepisset et xvi. annis regnavit in
ierusalem. Non fecit quod erat placitum in conspectu
domini dei sui sicut david pater eius sed ambulavit in via regum
israel. Insuper et filium suum consecravit transferens per
ignem secundum ydola gentium que dissipavit dominus coram filiis
israel. Immolabat quoque victimas et adolebat incensum in
excelsis et in collibus et sub omni ligno frondoso. Tunc
ascendit rasin rex syrie et facee filius romelie rex
israel in ierusalem ad preliandum. Cumque obsiderent achaz
non valuerunt superare eum. In tempore illo restituit rasin
rex syrie ahilam syrie. et eiecit iudeos de haylath et y-
dumei venerunt in ahilam et habitaverunt ibi usque
in diem hanc. Misit autem achaz nuntios ad theglath-
phalasar regem assyriorum dicens. Servus tuus et
filius tuus ego sum. ascende et salvum me fac de manu
regis syrie et de manu regis israel qui consurrexe-
runt adversum me. Et cum collegisset achaz argentum et
aurum quod inveniri potuit in domo domini et in thesau-
ris regis. misit regi assyriorum munera. Qui et acquievit
voluntati eius. Ascendit autem rex assyriorum in damas-
cum et vastavit eum et transtulit habitatores eius cyre-
nen. rasin autem interfecit. Perrexitque rex achaz in
occursum theglathphalasar regi assyriorum in da-
mascum. Cumque vidisset altare damasci misit rex
achaz ad uriam sacerdotem exemplar eius et simili-
tudinem iuxta omne opus eius. Extruxitque urias sacerdos
altare iuxta omnia que preceperat rex achaz de damasco.
ita fecit sacerdos urias donec veniret rex achaz de
damasco. Cumque venisset rex de damasco vidit alta-
re et veneratus est illud. Ascenditque et immolavit ho-
locausta et sacrificium suum et libavit libamina et
fudit sanguinem pacificorum que obtulerat super alta-
re. Ereum quod erat coram domino transtulit de facie
templi et de loco altaris et de loco templi domini po-
suitque illud ex latere altaris ad aquilonem. Precepit
quoque rex achaz urie sacerdoti dicens. Super altare ma-
ius offer holocaustum matutinum et sacrificium vespertinum
et holocaustum regis et sacrificium eius et holo-
caustum universi populi terre et sacrificia eorum. et libamina
eorum et omnem sanguinem holocausti et universum san-
guinem victime super illud effundes. Altare vero
ereum erit paratum ad voluntatem meam. Fecit igitur urias

alterũ

sacerdos iuxta omnia que preceperat ei rex achaz. Tulit autem
rex achaz celatas bases et luterem qui erat desuper, et
mare deposuit de bobus ereis que sustentabant il-
lud et posuit super pavimentum stratum lapide. Mu-
sach quoque sabbati quod edificaverat in templo et ingressum
regis exterius convertit in templum domini propter re-
gem assyriorum. Reliqua autem verborum achaz et omnia que
fecit. nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum
iuda. Dormivitque achaz cum patribus suis et sepultus
est cum eis in civitate david et regnavit ezechias filius eius pro eo. XVII

Anno xii achaz regis iuda
regnavit osee filius hela in samaria super israel
ix. annis. Fecitque malum coram domino sed non sicut reges
israel qui ante eum fuerant. Contra hunc ascendit salma-
nasar rex assyriorum et factus est ei osee servus reddebatque
ei tributa. Cumque deprehendisset rex assyriorum osee quod
rebellare nitens misisset nuntios ad sua regem egyp-
ti ne prestaret tributa regi assyriorum sicut singulis an-
nis solitus erat obsedit eum et vinctum misit in carcerem. Pera-
gravitque omnem terram et ascendens samariam obse-
dit eam tribus annis. Anno autem nono osee cepit rex assyriorum
samariam et transtulit israel in assyrios. Posuitque eos
in hayla et in habor iuxta fluvium gozam in civita-
tibus medorum. Factum est autem cum peccassent filii israel
coram domino deo suo qui eduxerat eos de terra egypti de
manu pharaonis regis egypti coluerunt deos alienos et am-
bulaverunt iuxta ritum gentium quas consumpserat dominus
in conspectu filiorum israel et regum israel quia similiter
fecerant. Offenderuntque filii israel verbis non rectis do-
minum deum suum. et edificaverunt sibi excelsa in cunctis ur-
bibus suis a turre custodum usque ad civitatem mu-
nitam. Feceruntque sibi statuas et lucos in omni colle subli-
mi et subter omne lignum nemorosum et adolebant in-
censum super aras in morem gentium quas transtu-
lerat dominus a facie eorum. Feceruntque verba pessima irri-
tantes dominum et coluerunt inmunditias de quibus precepit
dominus eis ne facerent verbum hoc. Et testificatus est dominus in israel et in iuda
per manum omnium prophetarum et videntium dicens. Reverti-
mini a viis vestris pessimis et custodite precepta mea
et cerimonias meas iuxta omnem legem quam precepi patri-
bus vestris et sicut misi ad vos in manu servorum meorum prophetarum. Qui non
audierunt sed induraverunt cervicem suam iuxta cervicem patrum
suorum qui noluerunt obedire domino deo suo. et abiecerunt legi-
tima eius et pactum quod pepigit cum patribus eorum et testi-
ficationes quibus contestatus est eos. Secutique sunt vani-
tates et vane egerunt et secuti sunt gentes que erant per
circuitum eorum super quibus preceperat dominus eis ut non facerent sicut
et illi faciebant. Et dereliquerunt omnia precepta domini dei
sui. Feceruntque sibi conflatiles duos vitulos et lucos
et adoraverunt universam militiam celi. Servieruntque ba-
al et consecraverunt filios suos et filias suas per ig-
nem et divinationibus inserviebant et auguriis et tra-
diderunt se ut facerent malum coram domino et irritarent
eum. Iratusque est dominus vehementer israeli et abstulit eos a con-
spectu suo et non remansit nisi tribus iuda tantum. Sed nec
iuda custodivit mandata domini dei sui. Verumptamen

erraverunt et ambulaverunt in erroribus israel quos operatus fuerat. Proiecitque dominus omne semen israel et afflixit eos et tradidit eos in manu diripientium donec proiceret eos a facie sua ex eo iam tempore quo scissus est israel a domo david et constituerunt sibi regem ieroboam filium nabath. Separavit enim ieroboam israel a domino et peccare eos fecit peccatum magnum. Et ambulaverunt filii israel in universis peccatis ieroboam que fecerat et non recesserunt ab eis usquequo auferret dominus israel a facie sua sicut locutus fuerat in manu omnium servorum suorum prophetarum. Translatusque est israel de terra sua in assyrios usque in diem hanc. Adduxit autem rex assyriorum de babylone et de chuta et de haylad et de emath et de sepharvaim et collocavit eos in civitatibus samarie pro filiis israel qui possederunt samariam et habitaverunt in urbibus eius. Cumque ibi habitare cepissent non timebant dominum et immisit in eos dominus leones qui interficiebant eos. Nuntiatumque est regi assyriorum et dictum: Gentes quas transtulisti et habitare fecisti in civitatibus samarie ignorant legitima dei terre et immisit in eos dominus leones et ecce interficiunt eos eo quod ignorent ritum dei terre. Precepit autem rex assyriorum dicens: Ducite illuc unum de sacerdotibus quos inde captivos adduxistis et vadat et habitet cum eis et doceat eos legitima dei terre. Igitur cum venisset unus de sacerdotibus his qui captivi ducti fuerant de samaria habitavit in bethel et docebat eos quomodo colerent dominum. Et unaqueque gens fabricata est deum suum posueruntque eos in fanis excelsis que fecerant samaritae gens et gens in urbibus suis in quibus habitabat. Viri enim babylonii fecerunt sochoth benoth. Viri autem chutheni fecerunt nergel. Et viri de emath fecerunt asima. Porro evei fecerunt nebaath et tharthac. Hii autem qui erant de sepharvaim comburebant filios suos igni adramelech et anamelech diis sepharvaim. Et nichilominus colebant dominum. Fecerunt autem sibi de novissimis sacerdotes excelsorum et ponebant eos in fanis sublimibus. Et cum dominum colerent diis quoque suis serviebant iuxta consuetudinem gentium de quibus translati fuerant samariam. Usque in presentem diem morem sequuntur antiquum. Non timent dominum neque custodiunt cerimonias eius et iudicia et legem et mandatum quod preceperat dominus filiis iacob quem cognominavit israel. Et percusserat cum eis pactum et mandaverat eis dicens: Nolite timere deos alienos et non adoretis eos et non colatis eos et non immoletis eis. Sed dominum deum vestrum qui eduxit vos de terra egypti in fortitudine magna et in brachio extento ipsum timete et illum adorate et ipsi immolate. Cerimonias quoque et iudicia et legem et mandatum quod scripsit vobis custodite ut faciatis cunctis diebus et non timeatis deos alienos. Et pactum quod percussit vobiscum nolite oblivisci nec colatis deos alienos. Sed dominum deum vestrum timete et ipse eruet vos de manu omnium inimicorum vestrorum. Illi vero non audierunt sed iuxta consuetudinem suam pristinam perpetrabant. Fuerunt igitur gentes iste timentes quidem dominum sed nichilominus et idolis suis servientes. Nam et filii eorum et nepotes sicut fecerunt patres sui ita faciunt usque in presentem diem.

XVIII

Anno tercio osee filii hela regis israel regnavit ezechias filius achaz regis iuda. Viginti quinque annorum erat cum regnare cepisset et viginti novem annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius abia filia zacharie. Fecitque quod erat bonum coram domino iuxta omnia que fecerat david pater eius. Ipse dissipavit excelsa et contrivit statuas et succidit lucos confregitque serpentem eneum quem fecerat moyses. Siquidem usque ad illud tempus filii israel adolebant ei incensum vocavitque nomen eius noestan. In domino deo israel speravit. Itaque post eum non fuit similis ei de cunctis regibus iuda sed neque in his qui ante eum fuerunt. Et adhesit domino et non recessit a vestigiis eius fecitque mandata eius que preceperat dominus moysi. Unde et erat dominus cum eo et in cunctis ad que procedebat sapienter se agebat. Rebellavit quoque contra regem assyriorum et non servivit ei. Ipse percussit philisteos usque ad gazam et omnes terminos eorum a turre custodum usque ad civitatem munitam. Anno quarto regis ezechie qui erat annus septimus osee filii hela regis israel ascendit salmanasar rex assyriorum samariam et oppugnavit eam et cepit. Nam post annos tres anno sexto ezechie id est anno nono osee regis israel capta est samaria et transtulit rex assyriorum israel in assyrios collocavitque eos in hayla et in habor fluviis gozam in civitatibus medorum. Quia non audierunt vocem domini dei sui sed pretergressi sunt pactum eius. Omnia que preceperat moyses servus domini non audierunt neque fecerunt. Anno quartodecimo regis ezechie ascendit sennacherib rex assyriorum ad universas civitates iuda munitas et cepit eas. Tunc misit ezechias rex iuda nuntios ad regem assyriorum in lachis dicens: Peccavi recede a me et omne quod imposueris michi feram. Indixit itaque rex assyriorum ezechie regi iuda trecenta talenta argenti et triginta auri talenta. Deditque ezechias omne argentum quod repertum fuerat in domo domini et in thesauris regis. In tempore illo confregit ezechias valvas templi domini et laminas auri quas ipse affixerat et dedit eas regi assyriorum. Misit autem rex assyriorum tharthan et rapsaces et rabsacen de lachis ad regem ezechiam cum manu valida ierusalem. Qui cum ascendissent venerunt ierusalem et steterunt iuxta aqueductum piscine superioris que est in via agri fullonis. Vocaveruntque regem. Egressus est autem ad eos eliachim filius helchie prepositus domus et sobna scriba et ioahe filius asaph a commentariis. Dixitque ad eos rapsaces: Loquimini ezechie: Hec dicit rex magnus rex assyriorum: Que est ista fiducia qua niteris? Forsitan inisti consilium ut prepares te ad prelium. In quo confidis ut audeas rebellare? An speras in baculo arundineo atque confracto egypto super quem si incubuerit homo comminutus ingredietur manum eius et perforabit eam. Sic est pharao rex egypti omnibus qui confidunt in se. Quod si dixeritis michi: In domino deo nostro habemus fiduciam, nonne iste est cuius abstulit ezechias excelsa et altaria et precepit iude et ierusalem: Ante altare hoc adorabitis in ierusalem? Nunc igitur transite ad dominum meum regem assyriorum et dabo vobis duo milia equorum et videte an habere valeatis ascensores eorum. Et quomodo potestis resistere ante unum satrapam de servis domini mei minimis? An fiduciam habes in egypto propter currus et equites? Numquid sine domini voluntate ascendi ad locum istum ut demolirer eum? Dominus dixit michi: Ascende ad terram hanc et demolire eam. Dixerunt autem eliachim filius helchie et sobna et ioahe rapsaci: Precamur ut loquaris

nobis tuis syriace: siquidem intelligimus hanc linguam, et non loquaris nobis iudaice, audiente populo qui est super murum. Responditque eis Rapsaces dicens: Numquid ad dominum tuum et ad te misit me dominus meus ut loquerer sermones hos, et non potius ad viros qui sedent super murum, ut comedant stercora et bibant urinam suam vobiscum? Stetit itaque Rapsaces et exclamavit voce magna iudaice et ait: Audite verba regis magni, regis Assyriorum. Haec dicit rex: Non vos seducat Ezechias; non enim poterit vos eruere de manu mea. Neque fiduciam vobis tribuat super Dominum dicens: Eruens liberabit nos Dominus, et non tradetur civitas haec in manu regis Assyriorum. Nolite audire Ezechiam. Haec enim dicit rex Assyriorum: Facite mecum quod vobis est utile, et egredimini ad me; et comedet unusquisque de vinea sua et de ficu sua, et bibetis aquas de cisternis vestris, donec veniam et transferam vos in terram quae similis est terrae vestrae, in terram fructiferam et fertilem vini, terram panis et vinearum, terram olivarum et olei ac mellis, et vivetis et non moriemini. Nolite audire Ezechiam qui vos decipit dicens: Dominus liberabit nos. Numquid liberaverunt dii gentium terram suam de manu regis Assyriorum? Ubi est deus Emath et Arphat? ubi est deus Sepharvaim, Ana et Ava? Numquid liberaverunt Samariam de manu mea? Quinam illi sunt in universis diis terrarum qui eruerunt regionem suam de manu mea, ut possit eruere Dominus Ierusalem de manu mea? Tacuit itaque populus et non respondit ei quicquam: siquidem praeceptum regis acceperant ut non responderent ei. Venitque Eliachim filius Elchie praepositus domus, et Sobna scriba, et Ioahe filius Asaph a commentariis ad Ezechiam, scissis vestibus.

XIX

Et nuntiaverunt ei verba Rapsacis. Quae cum audisset rex Ezechias, scidit vestimenta sua et opertus est sacco, ingressusque est domum Domini. Et misit Eliachim praepositum domus et Sobnam scribam et senes de sacerdotibus opertos saccis ad Isaiam prophetam filium Amos. Qui dixerunt: Haec dicit Ezechias: Dies tribulationis et increpationis et blasphemiae dies iste; venerunt filii usque ad partum, et vires non habet parturiens. Si forte audiat Dominus Deus tuus universa verba Rapsacis, quem misit rex Assyriorum dominus suus ut exprobraret Deum viventem, et argueret verbis quae audivit Dominus Deus tuus; et fac orationem pro reliquiis quae repertae sunt. Venerunt ergo servi regis Ezechiae ad Isaiam. Dixitque eis Isaias: Haec dicetis domino vestro: Haec dicit Dominus: Noli timere a facie sermonum quos audisti, quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me. Ecce ego immittam ei spiritum, et audiet nuntium, et revertetur in terram suam, et deiciam eum gladio in terra sua. Reversus est ergo Rapsaces, et invenit regem Assyriorum expugnantem Lobnam; audierat enim quod recessisset de Lachis. Cumque audisset de Tharaca rege Ethiopie dicentibus: Ecce egressus est ut pugnet adversum te, et iret contra eum, misit nuntios ad Ezechiam dicens: Haec dicite Ezechie regi Iuda: Non te seducat Deus tuus in quo habes fiduciam, neque dicas: Non tradetur Ierusalem in manu regis Assyriorum. Tu enim ipse audisti quae fecerunt reges Assyriorum universis terris, quomodo vastaverint eas: num ergo solus poteris liberari? Numquid liberaverunt dii gentium singulos quos vastaverunt patres mei, Gozam videlicet et Aram et Reseph et filios Eden qui erant in Thelassar? Ubi est rex Emath et rex civitatis Sepharvaim, Ana et Ava? Itaque cum accepisset Ezechias litteras de manu nuntiorum et legisset eas, ascendit in domum Domini et expandit eas coram Domino, et oravit in conspectu eius dicens: Domine Deus Israel qui sedes super cherubim, tu es Deus solus regum omnium terrae; tu fecisti caelum et terram. Inclina aurem tuam et audi; aperi oculos tuos, Domine, et vide; et audi omnia verba Sennacherib qui misit ut exprobraret nobis Deum viventem. Vere, Domine, dissipaverunt reges Assyriorum gentes et terras omnium, et miserunt deos eorum in ignem; non enim erant dii, sed opera manuum hominum ex ligno et lapide, et perdiderunt eos. Nunc igitur, Domine Deus noster, salvos nos fac de manu eorum, ut sciant omnia regna terrae quia tu es Dominus Deus solus. Misit autem Isaias filius Amos ad Ezechiam dicens: Haec dicit Dominus Deus Israel: Quae deprecatus es me super Sennacherib rege Assyriorum, audivi. Iste est sermo quem locutus est Dominus de eo: Sprevit te et subsannavit te virgo filia Sion; post tergum tuum caput movit filia Ierusalem. Cui exprobrasti et quem blasphemasti? contra quem exaltasti vocem tuam et elevasti in excelsum oculos tuos? contra sanctum Israel. Per manum servorum tuorum exprobrasti Domino et dixisti: In multitudine curruum meorum ascendi excelsa montium in summitate Libani, et succidi sublimes cedros eius et electas abietes eius; et ingressus sum usque ad terminos eius, saltum Carmeli eius ego succidi. Et bibi aquas alienas, et siccavi vestigiis pedum meorum omnes aquas clausas. Numquid non audisti quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis plasmavi illud, et nunc adduxi; eruntque in ruinam collium pugnantium civitates munitae. Et qui sedent in eis humiles manu contremuerunt et confusi sunt; facti sunt velut fenum agri et virens herba tectorum quae arefacta est antequam veniret ad maturitatem. Habitaculum tuum et egressum tuum et introitum tuum et viam tuam ego praescivi, et furorem tuum contra me. Insanisti in me, et superbia tua ascendit in aures meas. Ponam itaque circulum in naribus tuis et camum in labiis tuis, et reducam te in viam per quam venisti. Tibi autem, Ezechia, hoc erit signum: Comede hoc anno quae reppereris; in secundo autem anno quae sponte nascuntur; porro in tertio anno seminate et metite, plantate vineas et comedite fructum earum. Et quodcumque reliquum fuerit de domo Iuda, mittet radicem deorsum et faciet fructum sursum. De Ierusalem quippe egredientur reliquiae, et quod salvetur de monte Sion. Zelus Domini exercituum faciet hoc. Quamobrem haec dicit Dominus de rege Assyriorum: Non ingredietur urbem hanc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam clypeus, nec circumdabit eam munitio. Per viam qua venit revertetur, et civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus. Protegamque urbem hanc et salvabo eam propter me et propter David servum meum. Factum est igitur in nocte illa, venit angelus Domini et percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque milia. Cumque diluculo surrexisset, vidit omnia corpora mortuorum; et recedens abiit, et reversus est Sennacherib rex Assyriorum, et mansit in Ninive. Cumque adoraret in templo Nesrach deum suum, Adramelech et Sarasar filii eius percusserunt eum gladio, fugeruntque in terram Armeniorum; et regnavit Asaraddon filius eius pro eo.

XX

In diebus illis egrotavit Ezechias usque ad mortem et venit ad eum Ysaias filius Amos propheta dixitque ei: Hec dicit Dominus Deus: Precipe domui tue morieris enim tu et non vives. Qui convertit faciem suam ad parietem et adoravit Dominum dicens: Obsecro Domine memento quomodo ambulaverim coram te in veritate et in corde perfecto et que placita sunt coram te fecerim. Flevit itaque Ezechias fletu magno. Et antequam egrederetur Ysaias mediam partem atrii factus est sermo Domini ad eum dicens: Revertere et dic Ezechie duci populi mei: Hec dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam et vidi lacrimam tuam et ecce sanavi te. Die tertio ascendes templum Domini et addam diebus tuis quindecim annos. Sed et de manu regis Assyriorum liberabo te et civitatem hanc et protegam urbem istam propter me et propter David servum meum. Dixitque Ysaias: Afferte massam ficorum. Quam cum attulissent et posuissent super ulcus eius curatus est. Dixerat autem Ezechias ad Ysaiam: Quod erit signum quia Dominus me sanabit et quia ascensurus sum die tertio templum Domini? Cui ait Ysaias: Hoc erit signum a Domino quod facturus sit Dominus sermonem quem locutus est: Vis ut ascendat umbra decem lineis an ut revertatur totidem gradibus? Et ait Ezechias: Facile est umbram crescere decem lineis nec hoc volo ut fiat sed ut revertatur retrorsum decem gradibus. Invocavit itaque Ysaias propheta Dominum et reduxit umbram per lineas quibus iam descenderat in horologio Achaz retrorsum decem gradibus. In illo tempore misit Berodach Baladan filius Baladan rex Babyloniorum litteras et munera ad Ezechiam. Audierat enim quod egrotasset Ezechias. Letatus est autem in adventu eorum Ezechias et ostendit eis domum aromatum et aurum et argentum et pigmenta varia unguenta quoque et domum vasorum suorum et omnia que habere poterat in thesauris suis. Non fuit quod non ostenderet eis Ezechias in domo sua et in omni potestate sua. Venit autem Ysaias propheta ad regem Ezechiam dixitque ei: Quid dixerunt viri isti aut unde venerunt ad te? Cui ait Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me de Babylone. At ille respondit: Quid viderunt in domo tua? Ait Ezechias: Omnia que sunt in domo mea viderunt; nichil est quod non monstraverim eis in thesauris meis. Dixit itaque Ysaias Ezechie: Audi sermonem Domini. Ecce dies venient et auferentur omnia que sunt in domo tua et que condiderunt patres tui usque in diem hanc in Babylonem; non remanebit quicquam ait Dominus. Sed et de filiis tuis qui egredientur ex te quos generabis tollentur et erunt eunuchi in palatio regis Babylonis. Dixit Ezechias ad Ysaiam: Bonus sermo Domini quem locutus est. Sit tantum pax et veritas in diebus meis. Reliqua autem sermonum Ezechie et omnis fortitudo eius et quomodo fecerit piscinam et aqueductum et introduxerit aquas in civitatem nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Iuda?

XXI

Dormivitque Ezechias cum patribus suis et regnavit Manasses filius eius pro eo. Duodecim annorum erat Manasses cum regnare cepisset et quinquaginta quinque annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Aziba. Fecitque malum in conspectu Domini iuxta idola gentium quas delevit Dominus a facie filiorum Israel. Conversusque est et edificavit excelsa que dissipaverat Ezechias pater eius et erexit aras Baal et fecit lucos sicut fecerat Achab rex Israel et adoravit omnem militiam celi et coluit eam. Extruxitque aras in domo Domini de qua dixit Dominus: In Ierusalem ponam nomen meum. Et extruxit altaria universe militie celi in duobus atriis templi Domini. Et traduxit filium suum per ignem et ariolatus est et observavit auguria et fecit phitones et aruspices multiplicavit ut faceret malum coram Domino et irritaret eum. Posuit quoque idolum luci quem fecerat in templo Domini super quo locutus est Dominus ad David et ad Salomonem filium eius: In templo hoc et in Ierusalem quam elegi de cunctis tribubus Israel ponam nomen meum in sempiternum. Et ultra non faciam commoveri pedem Israel de terra quam dedi patribus eorum; sic tamen si custodierint opere omnia que precepi eis et universam legem quam mandavit eis servus meus Moyses. Illi vero non audierunt sed seducti sunt a Manasse ut facerent malum super gentes quas contrivit Dominus a facie filiorum Israel. Locutusque est Dominus in manu servorum suorum prophetarum dicens: Quia fecit Manasses rex Iuda abominationes istas pessimas super omnia que fecerunt Amorrei ante eum et peccare fecit etiam Iudam in immunditiis suis, propterea hec dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego inducam mala super Ierusalem et Iudam ut quicumque audierit tinniant ambe aures eius. Et extendam super Ierusalem funiculum Samarie et pondus domus Achab et delebo Ierusalem sicut deleri solent tabule et delens vertam et ducam crebrius stilum super faciem eius. Dimittam vero reliquias hereditatis mee et tradam eas in manus inimicorum eius eruntque in vastitatem et in rapinam cunctis adversariis suis eo quod fecerint malum coram me et perseveraverint irritantes me ex die qua egressi sunt patres eorum de Egypto usque ad diem hanc. Insuper et sanguinem innoxium fudit Manasses multum nimis donec impleret Ierusalem usque ad os absque peccatis suis quibus peccare fecit Iudam ut faceret malum coram Domino. Reliqua autem sermonum Manasse et universa que fecit et peccatum eius quod peccavit nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Iuda? Dormivitque Manasses cum patribus suis et sepultus est in orto domus sue in orto Aza et regnavit Amon filius eius pro eo. Viginti duorum annorum erat Amon cum regnare cepisset duobus quoque annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Messalameth filia Arus de Ieteba. Fecitque malum in conspectu Domini sicut fecerat Manasses pater eius. Et ambulavit in omni via per quam ambulaverat pater eius. Servivitque immunditiis quibus servierat pater eius et adoravit eas et dereliquit Dominum Deum patrum suorum et non ambulavit in via Domini. Tetenderuntque ei insidias servi sui et interfecerunt regem in domo sua. Percussit autem populus terre omnes qui coniuraverant contra regem Amon et constituerunt sibi regem Iosiam filium eius pro eo. Reliqua autem sermonum Amon que fecit nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Iuda? Sepelieruntque eum in sepulchro suo in orto Aza et regnavit Iosias filius eius pro eo.

XXII

Octo annorum erat Iosias cum regnare cepisset, triginta et uno anno regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Idida filia Adaia de Besecath.

fecitque quod placitum erat coram Domino et ambulavit per omnes vias David patris sui: non declinavit ad dexteram neque ad sinistram. Anno autem octavodecimo regis Iosiae misit rex Saphan filium Aslia filii Mesullam scribam templi Domini dicens ei: Vade ad Helciam sacerdotem magnum ut confletur pecunia quae illata est in templum Domini quam collegerunt ianitores templi a populo, deturque fabris per praepositos domus Domini, qui et distribuant eam his qui operantur in templo Domini ad instauranda sartatecta templi Domini, tignariis videlicet et caementariis et his qui interrupta componunt, et ut emantur ligna et lapides de lapidicinis ad instaurandum templum Domini. Verumtamen non supputetur eis argentum quod accipiunt, sed in potestate habeant et in fide. Dixit autem Helcias pontifex ad Saphan scribam: Librum legis repperi in domo Domini. Deditque Helcias volumen Saphan, qui et legit illud. Venit quoque Saphan scriba ad regem et renuntiavit ei quod praeceperat, et ait: Conflaverunt servi tui pecuniam quae reperta est in domo Domini, et dederunt ut distribueretur fabris a praefectis operum templi Domini. Narravit quoque Saphan scriba regi dicens: Librum dedit mihi Helcias sacerdos. Quem cum legisset Saphan coram rege, et audisset rex verba libri legis Domini, scidit vestimenta sua. Et praecepit Helciae sacerdoti et Ahicam filio Saphan et Achobor filio Micha et Saphan scribae et Asaiae servo regis dicens: Ite et consulite Dominum super me et super populo et super omni Iuda de verbis voluminis istius quod inventum est. Magna enim ira Domini succensa est contra nos, quia non audierunt patres nostri verba libri huius ut facerent omne quod scriptum est nobis. Ierunt itaque Helcias sacerdos et Ahicam et Achobor et Saphan et Asaia ad Oldam prophetissam uxorem Sellum filii Thecuae filii Araas custodis vestium, quae habitabat in Hierusalem in secunda, locutique sunt ad eam. Et illa respondit eis: Haec dicit Dominus Deus Israhel: Dicite viro qui misit vos ad me: Haec dicit Dominus Deus Israhel: Ecce ego adducam mala super locum istum et super habitatores eius, omnia verba legis quae legit rex Iuda, quia dereliquerunt me et sacrificaverunt diis alienis irritantes me in cunctis operibus manuum suarum, et succendetur indignatio mea in loco hoc et non extinguetur. Regi autem Iuda qui misit vos ut consuleretis Dominum sic dicetis: Haec dicit Dominus Deus Israhel: Pro eo quod audisti verba voluminis et perterritum est cor tuum et humiliatus es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum et habitatores eius, quod videlicet fierent in stuporem et in maledictum, et scidisti vestimenta tua et flevisti coram me, et ego audivi, dicit Dominus; idcirco colligam te ad patres tuos et colligeris ad sepulchrum tuum in pace, ut non videant oculi tui omnia mala quae inducturus sum super locum istum.

XXIII

Et renuntiaverunt regi quod dixerat. Et misit, et congregati sunt ad eum omnes senes Iuda et Hierusalem. Ascenditque rex templum Domini et omnes viri Iuda universique qui habitabant in Hierusalem cum eo, sacerdotes et prophetae et omnis populus a parvo usque ad magnum, legitque cunctis audientibus omnia verba libri foederis qui inventus est in domo Domini. Stetitque rex super gradum et foedus percussit coram Domino ut ambularent post Dominum et custodirent praecepta eius et testimonia et caerimonias in omni corde et in tota anima, et suscitarent verba foederis huius quae scripta erant in libro illo. Adquievitque populus pacto.

Et praecepit rex Helciae pontifici et sacerdotibus secundi ordinis et ianitoribus, ut proicerent de templo Domini omnia vasa quae facta fuerant Baal et in luco et universae militiae caeli, et conbusit ea foris Hierusalem in convalle Cedron, et tulit pulverem eorum in Bethel. Et delevit aruspices quos posuerant reges Iuda ad sacrificandum in excelsis per civitates Iuda et in circuitu Hierusalem, et eos qui adolebant incensum Baal et Soli et Lunae et duodecim signis et omni militiae caeli. Et efferri fecit lucum de domo Domini foras Hierusalem in convalle Cedron, et conbusit eum ibi, et redegit in pulverem et proiecit super sepulchra vulgi. Destruxit quoque aediculas effeminatorum quae erant in domo Domini, pro quibus mulieres texebant quasi domunculas luci. Congregavitque omnes sacerdotes de civitatibus Iuda, et contaminavit excelsa ubi sacrificabant sacerdotes, de Gabaa usque Bersabee, et destruxit aras portarum in introitu ostii Iosue principis civitatis, quod erat ad sinistram portae civitatis. Verumtamen non ascendebant sacerdotes excelsorum ad altare Domini in Hierusalem, sed tantum comedebant azyma in medio fratrum suorum. Contaminavit quoque Thofeth quod est in convalle filii Ennom, ut nemo consecraret filium suum aut filiam per ignem Moloch. Abstulit quoque equos quos dederant reges Iuda Soli in introitu templi Domini iuxta exedram Nathanmelech eunuchi qui erat in Farurim, currus autem Solis conbusit igni. Altaria quoque quae erant super tecta cenaculi Achaz quae fecerant reges Iuda, et altaria quae fecerat Manasses in duobus atriis templi Domini, destruxit rex, et cucurrit inde et dispersit cinerem eorum in torrentem Cedron. Excelsa quoque quae erant in Hierusalem ad dexteram partem montis Offensionis, quae aedificaverat Salomon rex Israhel Astharoth idolo Sidoniorum et Chamos offensioni Moab et Melchom abominationi filiorum Ammon, polluit rex, et contrivit statuas et succidit lucos, replevitque loca eorum ossibus mortuorum. Insuper et altare quod erat in Bethel et excelsum quod fecerat Hieroboam filius Nabath qui peccare fecerat Israhel, et altare illud et excelsum destruxit atque conbusit et comminuit in pulverem, succenditque etiam lucum. Et conversus Iosias vidit ibi sepulchra quae erant in monte, misitque et tulit ossa de sepulchris et conbusit ea super altare, et polluit illud iuxta verbum Domini quod locutus est vir Dei qui praedixerat verba haec. Et ait: Quis est titulus ille quem video? Responderuntque ei cives urbis illius: Sepulchrum est hominis Dei qui venit de Iuda et praedixit verba haec quae fecisti super altare Bethel. Et ait: Dimittite eum, nemo commoveat ossa eius. Et intacta manserunt ossa illius cum ossibus prophetae qui venerat de Samaria. Insuper et omnia fana excelsorum quae erant in civitatibus Samariae quae fecerant reges Israhel ad irritandum Dominum abstulit Iosias, et fecit eis secundum omnia opera quae fecerat in Bethel. Et occidit universos sacerdotes excelsorum qui erant ibi super altaria, et conbusit ossa humana super ea, reversusque est in Hierusalem. Et praecepit omni populo dicens: Facite Phase Domino Deo vestro secundum quod scriptum est in libro foederis huius. Nec enim factum est tale Phase a diebus iudicum qui iudicaverunt Israhel et omnium dierum

regum

legit P. libr. Saphan

regum iuda sicut in xviii. anno regis iosie factum est
phase istud domino in ierusalem. Sed et phitones et ariolos
et figuras idolorum et inmunditias abhominationes que
que fuerant in terra iuda et ierusalem abstulit iosias
ut statueret verba legis que scripta sunt in libro quem
invenit helchias sacerdos in templo domini. Similis illi
non fuit ante eum rex qui reverteretur ad dominum in omni corde
suo et in tota anima sua et in tota virtute sua iuxta
omnem legem moysi neque post eum surrexit similis illi. Ve-
rumptamen non est aversus dominus ab ira furoris sui magni quo
iratus est furor eius contra iudam propter irritationes quibus
provocaverat eum manasses. Dixit itaque dominus Etiam iudam
auferam a facie mea sicut abstuli israhel et proiciam civi-
tatem hanc quam elegi ierusalem et domum de qua dixi erit nomen
meum ibi. Reliqua autem sermonum iosie et universa que fecit
nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda.
In diebus eius ascendit pharao nechao rex egypti contra regem
assyriorum ad flumen eufraten et abiit iosias rex iuda
in occursum eius et occisus est in mageddo cum vidisset
eum. Et portaverunt eum servi sui mortuum de mageddo
et tulerunt eum in ierusalem et sepelierunt eum in sepulchro
suo in civitate david. Tulitque populus terre ioachaz filium
iosie et unxerunt eum et constituerunt eum regem pro patre suo.
Viginti trium annorum erat cum regnare cepisset et tribus mensibus
regnavit in ierusalem. Nomen matris eius amithal filia
ieremie de lobna. Et fecit malum coram domino iuxta
omnia que fecerant patres eius. Vinxitque eum pharao nechao in rebla
que est in terra emath ne regnaret in ierusalem. Et impo-
suit mulctam terre centum talentis argenti et talento
auri. Regemque constituit pharao nechao eliachim fili-
um iosie pro iosia patre eius. Vertitque nomen eius ioachim.
Porro ioachaz tulit et duxit in egyptum et mortuus est ibi.
Argentum autem et aurum dedit ioachim pharaoni cum indixisset terre
per singulos ut conferretur iuxta preceptum pharaonis et
unumquemque iuxta vires suas exegit tam argentum quam
aurum de populo terre ut daret pharaoni nechao. XXV.
annorum erat ioachim cum regnare cepisset et xi. annis
regnavit in ierusalem. Nomen matris eius zebida filia fa-
daia de ruma. Et fecit malum coram domino iuxta omnia que
fecerant patres eius. XXIIII

In diebus eius ascendit nabugodonosor rex babylo-
nis et factus est ei ioachim servus tribus annis et rursum
rebellavit contra eum. Immisitque ei dominus latrunculos caldeo-
rum et latrunculos syrie et latrunculos moab et latrunculos
filiorum ammon et immisit eos in iudam ut disperderent
eum iuxta verbum domini quod locutus fuerat per servos suos pro-
phetas. Factum est autem hoc per verbum domini contra iudam ut au-
ferret eum coram se propter peccata manasse universa
que fecit et propter sanguinem innocentum quem effudit et
implevit ierusalem cruore innocentum et ob hanc rem
noluit dominus propitiari. Reliqua autem sermonum ioachim et univer-
sa que fecit nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum
regum iuda. Et dormivit ioachim cum patribus suis et reg-
navitque ioachin filius eius pro eo. Et ultra non addidit
rex egypti ut egrederetur de terra sua. Tulerat enim
rex babylonis a rivo egypti usque ad flumen eufraten
omnia que fuerant regis egypti. XVIII. annorum erat ioachin
cum regnare cepisset et tribus mensibus regnavit in ierusalem.
Nomen matris eius naesta filia helnathan de ierusalem. Et
fecit malum coram domino iuxta omnia que fecerat pater eius. In tempore
illo ascenderunt servi nabugodonosor regis babylonis
in ierusalem et circumdata est urbs munitionibus. Venitque na-
bugodonosor rex babylonis ad civitatem cum servi eius
sicut ut oppugnarent eam. Egressusque est ioachin rex iu-
da ad regem babylonis ipse et mater eius et servi eius et princi-
pes eius et eunuchi eius. Et suscepit eum rex babylonis an-
no octavo regni sui. Et protulit inde omnes thesauros do-
mus domini et thesauros domus regie et concidit universa vasa aurea que fe-
cerat salomon rex israhel in templo domini iuxta verbum domini.
Et transtulit omnem ierusalem et universos principes et omnes fortes
exercitus x. milia in captivitatem et omnem artificem et inclusorem
nichilque relictum est exceptis pauperibus terre. Sed et transtu-
lit ioachin in babylonem et matrem regis et uxores regis
et eunuchos eius et iudices terre duxit in captivitatem de
ierusalem in babylonem. Et omnes viros robustos vii. milia et ar-
tifices et inclusores mille, omnes viros fortes et bellatores
duxitque eos rex babylonis captivos in babylonem. Et con-
stituit mathaniam patruum eius pro eo. Imposuitque
nomen ei sedechiam. Vicesimum et primum annum etatis ha-
bebat sedechias cum regnare cepisset et xi. annis regna-
vit in ierusalem. Nomen matris eius amithal filia ieremie
de lobna. Et fecit malum iuxta omnia que fecerat ioachim. Irascebatur
enim dominus contra ierusalem et contra iudam donec proiceret eos
a facie sua. Recessitque sedechias a rege babylonis.

Factum est autem anno ix. regni eius mense x. XXV
die mensis venit nabuchodonosor rex babylonis ipse et
omnis exercitus eius in ierusalem et circumdederunt eam et ex-
truxerunt in circuitu eius munitiones. Et clausa est
civitas atque vallata usque ad undecimum annum regis sedechie. Nona
die mensis prevaluitque fames in civitate nec erat pa-
nis populo terre. Et interrupta est civitas et omnes viri bella-
tores nocte fugerunt per viam porte que est inter duplicem
murum ad ortum regis. Porro caldei obsidebant in
circuitu civitatem. Fugit itaque sedechias per viam que ducit
ad campestria solitudinis. Et persecutus est exercitus caldeorum re-
gem comprehenditque eum in planitie iericho et omnes
bellatores qui erant cum eo dispersi sunt et reliquerunt eum.
Apprehensum ergo regem duxerunt ad regem babylonis
in reblatha qui locutus est cum eo iudicium. Filios autem se-
dechie occidit coram eo et oculos eius effodit. Vinxitque
eum catenis et adduxit in babylonem. Mense v. vii.
die mensis. Ipse est annus xix. regis babylonis venit na-
buzardan princeps exercitus servus regis babylonis ierusalem.
Et succendit domum domini et domum regis et domos ierusalem
omnemque domum combussit igni. Et muros ierusalem in cir-
cuitu destruxit omnis exercitus caldeorum qui erat cum
principe militum. Reliquam autem populi partem que reman-
serat in civitate et perfugas qui transfugerant
ad regem babylonis et reliquum vulgus transtulit
nabuzardan princeps militie. Et de pauperibus terre
reliquit vinitores et agricolas. Columpnas autem
ereas que erant in templo domini et bases et mare

eneum quod erat in domo domini confregerunt caldei et transtulerunt omne aes in babylonem. Et lebetes et trullas et tridentes et cyphos et mortariola et omnia vasa erea in quibus ministrabant tulerunt. Nec non et turibula et phialas. Que aurea aurea et que argentea argentea tulit princeps militie. Columpnas duas et mare unum et bases quas fecerat rex salomon in templo domini. Non erat pondus eris omnium vasorum. Decem et octo cubitos altitudinis habebat columpna una et capitellum ereum super se altitudinis trium cubitorum et reticulum et mala granata super capitellum columpne omnia erea. Similem et columpna secunda habebat ornatum. Tulit quoque princeps militie saraiam sacerdotem primum et sophoniam sacerdotem secundum et tres ianitores et de civitate eunuchum unum qui erat prefectus super bellatores viros et quinque viros de his qui steterant coram rege quos repperit in civitate et sopher principem exercitus qui probabat tyrones de populo terre et sexaginta viros e vulgo qui inventi fuerant in civitate. Quos tollens nabuzardan princeps militie duxit ad regem babylonis in reblatha. Percussitque eos rex babylonis et interfecit eos in reblatha in terra emath. Et translatus est iuda de terra sua. Populo autem qui relictus erat in terra iuda quem dimiserat nabugodonosor rex babylonis prefecit godoliam filium ahicam filii saphan. Quod cum audissent omnes duces militum ipsi et viri qui erant cum eis videlicet quod constituisset rex babylonis godoliam venerunt ad godoliam in masphath ismahel filius nathanie et iohanan filius caree et saraia filius thenameth nethophatites et iezonias filius machati ipsi et socii eorum. Iuravitque eis godolias et sociis eorum dicens: Nolite timere servire caldeis. Manete in terra et servite regi babylonis et bene erit vobis. Factum est autem in mense septimo venit ismahel filius nathanie filii elysama de semine regio et decem viri cum eo percusseruntque godoliam qui et mortuus est. Sed et iudeos et chaldeos qui erant cum eo in masphath. Consurgensque omnis populus a parvo usque ad magnum et principes militum venerunt in egyptum timentes caldeos. Factum est vero in anno tricesimo septimo transmigrationis ioachin regis iuda mense duodecimo vicesima septima die mensis sublevavit evilmerodach rex babylonis anno quo regnare ceperat caput ioachin regis iuda de carcere. Et locutus est ei benigne et posuit thronum eius super thronum regum qui erant cum eo in babylone. Et mutavit vestes eius quas habuerat in carcere et comedebat panem semper in conspectu eius cunctis diebus vite sue. Annonam quoque constituit ei sine intermissione que et dabatur ei a rege per singulos dies omnibus diebus vite sue.

Incipit prologus in libro paralipomenon.

Si septuaginta interpretum pura et ut ab eis in grecum versa est editio permaneret superflue me chromati episcoporum sanctissime atque doctissime impelleres ut hebrea volumina latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupaverat et nascentis ecclesie roboraverat fidem iustum erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc vero cum pro varietate regionum diversa ferantur exemplaria et germana illa antiquaque translatio corrupta sit atque violata nostri arbitrii putatis aut e pluribus iudicare quod verum sit aut novum opus in veteri opere condere illudentibusque iudeis cornicum ut dicitur oculos configere. Alexandria et egyptus in septuaginta suis esichium laudat auctorem. Constantinopolis usque antiochiam luciani martyris exemplaria probat. Medie inter has provincie palestinos codices legunt quos ab origene elaboratos eusebius et pamphilus vulgaverunt. Totusque orbis hac inter se trifaria varietate conpugnat. Et certe origenes non solum exempla composuit quattuor editionum e regione singula verba describens ut unus dissentiens statim ceteris inter se consentientibus arguatur. Sed quod maioris audacie est in editione septuaginta theodotionis editionem miscuit asteriscis designans que minus ante fuerant et virgulis que ex superfluo videbantur apposita. Si ergo aliis licuit non tenere quod semel susceperant et post septuaginta cellulas que vulgo sine auctore iactantur singulas cellulas aperuere hocque in ecclesiis legitur quod septuaginta nescierunt cur me non suscipiant latini mei qui inviolata editione veteri ita novam condidi ut laborem meum hebreis et quod his maius est apostolis auctoribus probem. Scripsi nuper librum de optimo genere interpretandi ostendens illa de evangelio: Ex egypto vocavi filium meum et: Quoniam nazareus vocabitur et: Videbunt in quem conpunxerunt. Et illud apostoli: Que oculus non vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascenderunt que preparavit deus diligentibus se. Ceteraque his similia in hebreorum libris inveniri. Certe apostoli et evangeliste septuaginta interpretes noverant et unde eis hec dicere que in septuaginta non habentur? Christus dominus noster utriusque testamenti conditor in evangelio secundum iohannem: Qui credit, inquit, in me sicut dicit scriptura flumina de ventre eius fluent aque vive. Utique scriptum est quod salvator scriptum esse testatur. Ubi scriptum est? Septuaginta non habent, apocrifa nescit ecclesia. Ad hebreos igitur revertendum est unde et dominus loquitur et discipuli exempla presumunt. Hec pace veterum loquor et obtrectatoribus meis tantum respondeo qui canino dente me rodunt in publico detrahentes legentes in angulis idem et accusatores et defensores cum in aliis probent quod in me reprobant. Quasi virtus et vitium non in rebus sit sed cum auctore mutetur. Ceterum memini editionem septuaginta translatorum olim de greco emendatam tribuisse me nostris nec inimicum debere estimari eorum quos in conventu fratrum semper edissero. Et quod nunc de verba dierum interpretatus sum idcirco feci ut inextricabiles moras et silvam nominum que scriptorum confusa sunt vitio sensuumque barbariem apertius et per versuum cola digererem mihimet ipsi et meis iuxta ismenium canens si aures surde sunt ceterorum.

Incipit liber paralipomenon.

Adam. seth. enos. chaynan.
malalehel. iared. enoch. mathu
sale. lamech. noe. sem. cham
et iapheth. Filii iapheth gomer
magog. madai. et iauan. thubal.
mosoch et thyras. Porro filii go
mer aschenez et riphat et tho
gorma. Filii autem iauan. helisa et tharsis cethim et
dodanim. Filii cham. chus et mesraim. phut. et cha
naan. Filii autem chus. saba et euila. sabatha. et regma.
et sabathacha. Porro filii regma. saba et dadan. Chus
autem genuit nemroth. Iste cepit esse potens in terra. Mes
raim uero genuit ludim et anamim et laabim et nep
thuim. phetrusim quoque et chasluim de quibus egressi sunt
philistiim et capthurim. Chanaan uero genuit sydonem
primogenitum suum et etheum. iebuseum quoque et amorreum et gerge
seum. eueumque et aracheum et syneum. aradium quoque et sama
reum et emacheum. Filii sem. elam et assur. et arphaxat.
et luth et aram. Filii autem aram hus et hul. et gothor et mo
soch. Arphaxath autem genuit sale. Qui et ipse genuit heber. Porro
heber nati sunt duo filii. nomen uni phaleg. quia in diebus
eius diuisa est terra. et nomen fratris eius iectan. Iectan autem genuit
elmodath. et saleph. et asermoth. et iare. Adoram quoque et hu
zal. et decla. hebal. et abimahel. et saba. nec
non et ophir. et euila. et iobab. Omnes isti filii iectan. Sem.
arphaxat. sale. heber. phaleth. ragau. serug. nachor.
thare abram. Iste est habraham. Filii abraham.
ysaac et ismahel. Et hee generationes eorum. Primogenitus
ismahel. nabaioth et cedar et adbeel et mapsam et mas
ma et duma massa. adad et themar. iahur. naphis.
cedma. Hii sunt filii ismahel. Filii autem cethure concu
bine abraham. quos genuit zamram. iecsan. madan.
madian. iesboc. sue. Porro filii iecsan. saba et da
dan. Filii autem dadan. assurim et latusim et laomim.
Filii autem madian epha. et opher. et enoch et abida et
eldaa. Omnes hii filii cethure. Genuit autem abraham
ysaac cuius fuerunt esau. eliphaz rahuel. iehus. ie
lam. chore. Filii eliphaz. theman. omer. sephi.
gethem. cenez. thamna. amalech. Filii rauel.
naath. zara. samma. maza. Filii seir. lothan.
sobal. sebeon. ana. dison. eser. disan. Filii lothan.
horri. huma. Soror autem lothan. fuit thamna. Filii
sobal. alian et manaath et ebal et sephi et onam. Filii
sebeon. aia et ana. Filii ana. dison. Filii dison. ha
maran. et eseban et iethran et charan. Filii eser.
balaan et zauan et iacan. Filii disan. us et aran.
Isti sunt reges qui imperauerunt in terra edom antequam esset rex
super filios israel. Bale filius beor et nomen ciuitatis eius
denaba. Mortuus est autem bale. et regnauit pro eo iobab
filius zare de bosra. Cumque iobab fuisset mortuus regnauit pro eo
husam de terra themanorum. Obiit quoque husam et regna
uit pro eo. adad filius badad. qui percussit madian in
terra moab. et nomen ciuitatis eius auith. Cumque et adad
fuisset mortuus. regnauit pro eo semela de masrecha.
Sed et semala mortuus est. et regnauit pro eo saul. de ro
both que iuxta amnem sita est. Mortuo quoque saul.

Regnauit pro eo balanam. filius achobor. Sed et hic mor
tuus est. et regnauit pro eo adad. cuius urbis nomen fuit
phou. et appellata est uxor eius methesabel. filia ma
tred. filie mezaab. Adad autem mortuo. duces pro regibus
in edom esse ceperunt. dux thamna. dux alua. dux iethe
leth. dux oolibama dux hela. dux phinon. dux ce
nez. dux theman. dux mabsar. dux magdihel.
dux hyram. Hii duces edom. II
Filii autem israel. ruben. leui. symeon. iuda. ysa
char et zabulon. dan. ioseph. beniamin. nepta
lim. gad. aser. Filii iuda her. onan. sela. Tres isti
nati sunt ei de filia sue chananitidis. Fuit autem her primoge
nitus iuda malus coram domino et occidit eum. Thamar autem
nurus eius peperit ei phares et zaram. Omnes ergo filii iuda
v. Filii autem phares esrom et hamul. Filii quoque zare.
zamri et ethan et eman et chalchal quoque et darum si
mul v. Filii charmi achor qui turbauit israel et pecca
uit in furto anathematis. Filii ethan. azarias.
Filii autem esrom qui nati sunt ei ieramahel et ram et chalu
bi. Porro ram genuit aminadab. Aminadab autem
genuit naason. principem filiorum iuda. Naason quoque genuit
salmon. Salmon de quo ortus est booz. Booz uero genuit obeth.
qui et ipse genuit ysai. Ysai autem genuit primogenitum heliab.
Secundum aminadab. tertium autem samaa. Quartum natha
nahel. Quintum zadai. Sextum asom. Septimum dauid quorum
sorores fuerunt saruia. et abigail. Filii saruie. abisai
ioab et asahel tres. Abigail autem genuit amasa cuius pater
fuit iether ysmahelites. Caleph uero filius esrom acce
pit uxorem azuba de qua genuit ierioth. Fueruntque filii eius
iesar et sobab et ardon. Cumque mortua esset azuba ac
cepit uxorem caleph ephrata que peperit ei hur. Porro
hur genuit uri. Uri genuit beseleel. Post haec ingressus est
esrom ad filiam machir patris galaad. et acce
pit eam cum esset lx annorum. que peperit ei segub. Sed
et segub genuit iair. et possedit xx. tres ciuitates
in terra galaad. Cepitque gessur et aram oppida iair. et
chanath et uiculos eius lx. ciuitatum. Omnes isti fi
lii machir patris galaad. Cum autem mortuus esset esrom
ingressus est caleph ad ephrata. Habuit quoque esrom uxo
rem abia. que peperit ei assur patrem thecue. Nati sunt autem
filii ieramehel. primogenito esrom. ram primogenitus eius
et buna et aram. et asom et achia. Duxit quoque uxorem
alteram ieramehel nomine athara que fuit mater onam.
Sed et filii ram primogeniti ieramahel. fuerunt mo
os et iamin et achar. Onam autem habuit filios semei
et iuda. Filii autem semei nadab et abisur. Nomen uero
uxoris abisur abigail que peperit ei ahaa. obban et
molid. Filii autem nadab fuerunt saled et apphaim. Mor
tuus est autem saled absque liberis. Filii autem apphaim iesi.
Qui iesi genuit sesan. Porro sesan genuit oholi. Filii autem iada
fratris semei iether et ionathan. Sed et iether mor
tuus est absque liberis. Porro ionatham genuit phaleth et
ziza. Isti fuerunt filii ieramehel. Sesan autem non habuit fi
lios sed filias. et seruum egyptium nomine ierraa. Deditque
ei filiam suam uxorem que peperit ei ethei. Ethei autem
genuit nathan. Et nathan genuit zabad. Zabad

qui genuit ophial. et ophial genuit obed. obed genuit ieu.
ieu genuit azariam. azarias genuit helles. helles genuit he
lasa. helasa genuit sesamoi. sesamoi genuit sellum. sellum ge
nuit iecamiam. iecamia genuit helisama. filii autem caleph
fratris ieramehel. mosa primogenitus eius. ipse est pater ziph et
filii maresa patris ebron. chore et taphu et recem et sem
ma. semma autem genuit raam patrem iercaam. et recem
genuit semei. filius semei maon. et maon pater bethsur.
epha autem concubina caleph peperit aram et mosa et
gezer. porro aram genuit iezer. filii iadai regem
et ioatham et gesum et phalet et epha et saaph. concubi
na caleph maacha peperit saber et tharana. genuit
autem saaph pater madmenan sue patrem magbena et patrem
gabaa. filia vero caleph fuit acsa. hii erant filii caleph
filii ur primogeniti ephrata. sobal pater cariathiarim. sal
ma pater bethleem ariph pater bethgader. fuerunt autem filii
sobal patris cariathiarim qui videbat dimidium re
quietionum. et de cognatione cariathiarim iethrei et a
phutei et semathei et maserei. ex hiis egressi sunt sara
hite et estaolite. filii salma patris bethleem et netho
phati corone domus ioab et dimidium requietionis sarai.
cognationes quoque scribarum habitantium in iabes. canentes
atque resonantes et in tabernaculis commorantes. hii sunt
cynei qui venerunt de calore patris domus rechab. III

David vero hos habuit filios qui ei nati sunt in hebron.
primogenitum amon ex achinoem iezrahelitide. secundum
danihel de abigail carmelitide. tertium absalom
filium maacha filie tholomei regis gessuri. quartum
adoniam filium agith. quintum saphatiam ex abithal.
sextum iethraam de egla uxore sua. sex ergo nati sunt ei in
hebron. ubi regnavit vii annis et vi mensibus. xxx. et
tres autem annis regnavit in ierusalem. porro in ierusalem na
ti sunt ei filii. samaa et sobab et nathan et salomon
quatuor de bersabee filia amihel. iebaar quoque et helisama
et eliphaleth et nogge et napheg et iaphie necnon et he
lisama et heliade et eliphaleth. ix. omnes hii filii david
absque filiis concubinarum. habueruntque sororem thamar.
filius autem salomonis roboam cuius abia filius genuit
asa. de hoc quoque natus est iosaphat pater ioram. qui
ioram genuit ochoziam. ex quo ortus est ioas et huius
amasias filius ioatham peperit achaz patrem eze
chie de quo natus est manasses. sed et manasses genuit
amon patrem iosie. filii autem iosie fuerunt primogeni
tus iohanna. secundus ioachim. tertius sedechias. quartus
sellum. de ioachim natus est iechonias et sedechias. filii
iechonie fuerunt asir. salathiel melchiram et phadaia
semnassar et ieccemia. sama et nadabia. de pha
daia orti sunt zorobabel et semei. zorobabel genuit
mosollam. ananiam et salomith sororem eorum. asaba
et ohol et barachiam et asadaiam. iosabesed. v. filii
autem ananie. faltias pater iesie. cuius filius raphaia. huius
quoque filius arnon. de quo natus est abdia. cuius filius fuit seche
nia. filius secheme semaia. cuius filii atus et iegal. et baa
na et naaria. et saphat. sex numero. filii naarie helyo
enai et ezechias et ezricam tres. filii helyoenai hoduia
et eliasib et pheleia et acub et iohanan et dalaia et anani.
vii.

Filii iuda phares et esrom et IIII
carmi et ur et sobal. reaia vero filius sobal genuit
geth de quo nati sunt achumai et laed. hee cognatio
sarathi. ista quoque stirps etham. iezrahel et iesema et
iedebos. nomenque sororis eorum asalelphuni. phunel a
pater gedor et ezer pater osa. isti sunt filii hur primogeniti e
ta patris bethleem. assur vero patri thecue erant
uxores halaa et naara. peperit autem ei naara
epher et themani et astari. isti sunt filii naa
porro filii halaa sereth isaar et ethnan. chus autem ge
anob et soboba et cognationes aral filii arum
autem iabes inclitus pre fratribus suis et mater eius vocavit no
iabes dicens quia peperi eum in dolore. invocavit vero
iabes deum israel dicens. si benedicens benedixeris mi
dilataveris terminos meos et fuerit manus tua me
et feceris me a malicia non opprimi. prestitit ei deus q
catus est. caleph autem frater suha genuit machir
fuit pater esthon. porro esthon genuit bethrapha et pha
et thehinna patrem urbis naas. hii sunt viri recha
autem cenez. othoniel et saraia. porro filii othoniel
athath et maonathi qui genuit ophra. saraias autem ge
ioab patrem vallis artificum. ibi quippe artifices
filii vero caleph filii iephone hir et hela et naham
liique helam. cenez. filii quoque ialeel. ziph et ziph
ra et asrahel. et filii ezra iether et mered. et epher
et ialon. genuitque mariam et sammai et iesba p
esthama. uxor quoque eius iudaia peperit iared patrem g
et heber patrem zocho et hiecuthiel patrem zanoe
autem filii bethie filie pharaonis quam accepit mered
filii uxoris odaie sororis nathan patris ce
et estamo. qui fuit de machati. filii quoque symon
amon et rena. filius anan et thilon. et filii iesi
et benzoheth. filii sela filii iuda. her pater le
ada pater maresa et cognationes domus opi
sium in domo iuramenti. et qui stare fecit sole
mendacii securusque et incendens qui principes fu
moab et qui reversi sunt in bethleem. hec autem
uba. hii sunt figuli habitantes in plantationibus
apud reges in operibus suis commorantesque sunt ibi
meon. namuel et iamin. iarib. zara. saul fi
eius. mabsam filius eius. filii masma. amuel fi
zachur filius eius. semei filius eius. filii semei
et filie sex. fratres autem eius non habuerunt filios multos
universa cognatio. non potuit adequare summam filiorum
habitaverunt autem in bersabee et molada et asar
et in balaa et in asem et in tholath et in bathuel
horma et in siceleth et in beth marchaboth
marcha susim et in bethbarai et in saarim
civitates eorum usque ad regem david. ville quoque eo
et aen et remmon et thochen et asan. civitates
v. et universi viculi eorum per circuitum urbium istar
usque ad baal. hec est habitatio eorum et sedium di
buctio. mosobab quoque et iemlech et iosa filius am
et iohel et iehu filius iosabie filii saraie
asihel. et helioenai et iacoba et isuaia et asa
et adihel et ismihel et banaia. ziza quoque filius

filii allon filii adaia filii semri filii samaia. Isti
principes nominati in cognationibus suis. et in domo a-
finitatum suarum multiplicati sunt vehementer. Et
profecti sunt ut ingrederentur in gador usque ad orientem
vallis. ut quererent pascua ovibus suis. et invene-
runt pascua uberrima et valde bona. et terram latissi-
mam et quietam et fertilem in qua ante habitaverant de
stirpe cham. Hii ergo venerunt quos supra descripsimus
nominatim in diebus ezechie regis iuda. et percusserunt
tabernacula eorum et habitatores qui inventi fuerant ibi. et deleve-
runt eos usque in presentem diem. habitaveruntque pro eis.
quoniam uberrima ibidem pascua repererunt. De filiis quoque
symeon abierunt in montem seyr viri quingenti
habentes principes phalthiam et naariam et raphaiam
et oziel filios iesi. et percusserunt reliquias que evadere
non poterant amalechitarum. et habitaverunt ibi pro eis.

V

Filii quoque ruben primogeniti israhel. usque ad diem hanc.
Ipse quippe fuit primogenitus eius. sed cum violasset
thorum patris sui data sunt primogenita eius filiis ioseph fi-
lii israhel. et non est ille reputatus in primogenitum. Porro iudas
qui erat fortissimus inter fratres suos. de stirpe eius principes
germinati sunt. primogenita autem reputata sunt ioseph.
Filii ergo ruben primogeniti israhel. enoch et phallu. esrom et
carmi. Filii iohel. samaia filius eius. micha filius eius. reia
filius eius. baal filius eius. beera filius eius. Quem captivum duxit
teglathphalasar rex assyriorum et fuit princeps in tribu
ruben. Fratres autem eius et universa cognatio quando numera-
bantur per familias suas habuerunt principes iehiel et
zachariam. Porro bala filius azaz. filii samma filii
iohel ipse habitavit in aroer usque ad nebo. et beelmeon.
Contra orientalem quoque plagam habitavit usque ad introitum
heremi et flumen eufraten. Multum quippe iumentorum
numerum possidebant in terra galaad. In diebus autem saul
proeliati sunt contra agareos et interfecerunt eos. habitaveruntque
pro eis in tabernaculis eorum in omni plaga que respicit ad ori-
entem galaad. Filii vero gad e regione habitaverunt eorum
in terra basan usque selcha. Iohel in capite et saphan secundus.
Ianai autem et saphat in basan. Fratres vero eorum secundum domos
cognationum suarum michael et mosollam et sebe et iorai
et iachan et zie et heber. vii. Hii filii abiahel filii
uri filii iaro filii galaad filii michael filii iesesi
filii geddo filii buz. Fratres quoque filii abdihel filii gu-
ni princeps domus in familiis suis. Et habitaverunt in
galaad et in basan et in viculis eius. et in cunctis subur-
banis saron usque ad terminos. Omnes hii numera-
ti sunt in diebus ioathan regis iuda. et in diebus
ieroboam regis israhel. Filii ruben et gad et dimidie
tribus manasse viri bellatores scuta portantes et
gladios et tendentes arcum. eruditique ad prelia.
xliiii. milia. et septingenti. lx. procedentes ad pugnam
dimicaverunt contra agareos. Ithurei vero et naphis et noda-
ab prebuerunt eis auxilium. Traditique sunt in manus eorum
agarei et universi qui fuerant cum eis. quia deum in-
vocaverunt dum preliarentur. et exaudivit eos eo
quod credidissent in eum. Ceperuntque omnia que posside-
rant camelorum l. milia. et ovium cc. l. milia. asinos ii. milia.
et animas hominum c. milia. Vulnerati autem multi corruerunt. Fuit
enim bellum domini. Habitaveruntque pro eis usque ad transmi-
grationem. Filii quoque dimidie tribus manasse possederunt
terram a finibus basan usque baal hermon et sanir et mon-
tem hermon. Ingens quippe numerus erat. Et hii fue-
runt principes domus cognationis eorum epher. et iesi.
et heliel. ezriel et hieremia et odoia. et iedihel. viri for-
tissimi et potentes et nominati duces in familiis
suis. Reliquerunt autem deum patrum suorum. et fornicati
sunt post deos populorum terre quos abstulit dominus coram eis. Et
suscitavit deus israhel spiritum phul regis assyriorum et spiritum
theglathphalasar regis assur. et transtulit ruben.
et gad et dimidiam tribum manasse. et adduxit eos in
hale et habor et ara et fluvium gozan. usque ad diem hanc.
Filii levi gerson caath et merari. Filii caath amram
ysaar. ebron et oziel. Filii amram aaron moyses et
maria. Filii aaron nadab et abiu eleazar. et ythamar.
Eleazar genuit phinees. Et phinees genuit a-
bisue. genuit abisue bocci. et bocci genuit ozi. Ozi genuit
zaraiam. et zaraias genuit meraioth. Porro meraioth
genuit amariam. Amarias genuit achitob. Achitob genuit
sadoch. Sadoch genuit achimaas. Achimaas genuit aza-
riam. Azarias genuit iohannan. Iohannan genuit azariam.
Ipse est azarias sacerdos de genere aaron qui sacerdotio functus
est in domo quam edificavit salomon in ierusalem. Genuit
autem azarias amariam. et amarias genuit achitob. Achi-
tob genuit sadoch. Sadoch genuit sellum. Sellum genuit elchi-
am. Elchias genuit azariam. Azarias genuit saraiam.
Porro iosedech et saraias genuit iosedech. Porro iosedech
egressus est quando transtulit dominus iudam et ierusalem per ma-
nus nabuchodonosor regis.

VI

Filii ergo levi gerson caath et merari. Et hec nomina fili-
orum gerson. lobeni et semei. Filii caath amram
et isaar et hebron et oziel. Filii merari mooli et musi.
Hee sunt autem cognationes levi secundum familias
eorum. Gerson. lobeni filius eius. filius eius zamma filius eius.
ioaath filius eius. addo filius eius. zara filius eius. iethrai filius eius.
Filii caath. aminadab filius eius. chore filius eius. asir filius
eius. helchana filius eius. Abiasaph filius eius. asir filius eius.
thaath filius eius. urihel filius eius. ozias filius eius. saul filius
eius. Filii helchana amasai et achimoth. et helchana.
Filii helchana sophai filius eius. naath filius eius. heliab
filius eius. ieroam filius eius. helchana filius eius. Filii samuel
primogenitus vasseni et abia. Filii autem merari mooli.
filius eius lobeni filius eius. semei filius eius. oza filius eius. sama
filius eius. aggias filius eius. asaia filius eius. Isti sunt quos con-
stituit david super cantores domus domini. ex quo collocata est
archa. et ministrabant coram tabernaculo testimonii ca-
nentes donec edificaret salomon domum domini in ierusalem.
Stabant autem iuxta ordinem suum in ministerio. Hii
vero sunt qui assistebant cum filiis suis. De filiis caath
eman cantor filius iohel. filii samuel. filii helcha-
na filii ieroam. filii heliel. filii thou. filii suph.
filii helchana. filii maath. filii amasai. filii hel-
chana. filii iohel. filii azarie. filii sophonie. filii
thaath. filii asir. filii abiasaph. filii chore. filii

ysaar. filii caath. filii levi. filii israel. Et fr̄s eius asaph q̄
stabat a dextris eius. Asaph filius barachie. filii sa-
maa. filii michahel. filii basie filii melchie. fi-
lii athai filii zara. filii adaia. filii edan. filii za-
ma. filii semei. filii geth. filii gerson. filii levi.
Filii autem merari fr̄s eorum ad sinistram. Ethan filius chu-
si. filii abdi. filii maloch. filii asabie. filii ama-
sie. filii helchie. filii amasai. filii bonni. filii so-
mer. filii mooli. filii musi. filii merari. filii levi.
Fr̄s quoque eorum levite qui ordinati sunt in cunctum minis-
terium tabernaculi domus dei. Aaron vero et filii eius adole-
bant incensum super altare holocausti et super alta-
re thimiamatis. in omne opus sancti sanctorum. et ut precarent
pro israel iuxta omnia que precepit moyses servus dei. Hii sunt autem
filii aaron. Eleazar filius eius. finees filius eius. abisue
filius eius. bocci filius eius. ozi filius eius. zaraia filius eius. maraioth
filius eius. amarias filius eius. achitob filius eius. sadoch filius
eius. achimaas filius eius. Et hec habitacula eorum per vicos atque
confinia filiorum scilicet aaron iuxta cognationes chala-
thitarum. ipsis enim sorte contigerant. Dederunt
igitur eis hebron in terra iuda et suburbana eius per cir-
cuitum. Agros autem civitatis et villas caleph filio iepho-
ne. Porro filiis aaron dederunt civitates ad confu-
giendum. hebron et lobna et suburbana eius. Iether quoque
et hesthamo cum suburbanis suis. Sed et helon et dabir cum
suburbanis suis. Asan quoque et bethsemes et suburba-
na eorum. De tribu autem beniamin gabee et suburba-
na eius et almath cum suburbanis suis. Anathoth
quoque cum suburbanis suis. Omnes civitates .xiii. cum
suburbanis suis per cognationes suas. Filiis autem caath
residuis de cognatione sua dederunt ex dimidia
tribu manasse in possessionem urbes .x. Porro filiis
gerson per cognationes suas de tribu ysachar et
de tribu aser. et de tribu neptalim et de tribu manas-
se in basan urbes .xiii. Filiis autem merari per cogna-
tiones suas. de tribu ruben. de tribu gad. et de tribu
zabulon. dederunt sortes civitates .xii. Dederunt quoque
filii israel levitis civitates et suburbana earum. De-
deruntque per sortem ex tribu filiorum iuda. et ex tribu filiorum
symeon. et ex tribu filiorum beniamin. urbes has
quas vocaverunt ex nominibus suis. Et ex his qui
erant ex cognatione filiorum caath. Fueruntque civita-
tes in terminis eorum de tribu effraim. Dederunt quoque
eis urbes ad confugiendum. Sichem cum suburbanis
suis in monte effraim. et gazer cum suburbanis
suis. Iecmaam quoque cum suburbanis suis. Bethoron
similiter. Nec non et de tribu dan elthece gebethon. et
helaiam et helon. cum suburbanis suis. et gethre-
mon in eundem locum. Porro ex dimidia tribu manasse
aner et suburbana eius. Balaam et suburbana eius.
hiis videlicet qui de cognatione filiorum caath
reliqui erant. Filiis autem gerson de cognatione dimi-
die tribus manasse gaulon in basan et suburba-
na eius et astaroth cum suburbanis suis. De tribu
ysachar cedes et suburbana eius. et daberith cum
suburbanis eius. Ramoth quoque et suburbana eius. et

anem cum suburbanis suis. De tribu vero aser masal
cum suburbanis suis. et abdon similiter. Asach quoque et
suburbana eius. et roob cum suburbanis suis. Porro
de tribu neptalim cedes in galilea et suburba-
na eius. Amon cum suburbanis suis. Et car-
thaym et suburbana eius. Filiis autem merari re-
siduis de zabulon tribu remmon. et suburbana
eius. et thabor cum suburbanis suis. Trans Iorda-
nem quoque ex adverso iericho contra orientem iordanis de
tribu ruben bosor in solitudine cum suburbanis
suis. Et iassa cum suburbanis suis. Cademoth quoque et suburbana eius. et mepha-
at cum suburbanis suis. Necnon et de tribu gad ramoth
in galaad et suburbana eius. Et manaim cum suburbanis
suis. Sed et esebon cum suburbanis suis. et iazer cum su-

Porro filii ysachar. VII.

Thola et phua. iasub et simeron. qua-
tuor. Filii thola. ozi. et raphaia. et ieriel. et iemai. et iebsem
et samuel principes per domos cognationum suarum.
De stirpe thola viri fortissimi numerati sunt
diebus david .xx. ii. milia. dc. Filii ozi. iezraia de quo
nati sunt michael. et obadia. et iohel. et iesia. v. omnes
principes. Cumque eis per familias et populos suos. accinc-
ti ad prelium viri fortissimi .xx. vi. milia. Multas enim
habuere uxores et filios. Fratres quoque eorum per cognationem ysachar
robustissimi ad pugnandum .lxxx. vii. milia numera-
ti sunt. Filii beniamin bale. et bochor. et ia-
diel. Filii bale. esbon. et ozi. et oziel. et ierimoth. et
uraia. v. principes familiarum et ad pugnan-
dum robustissimi. Numerus autem eorum .xx. ii. milia et .xxx-
iiii. Porro filii bochor. zamira. et ioas. et eliezer.
et elioenai. et amri. et ierimoth. et abia. et ana-
thoth et almathan. Omnes hii filii bochor. Numerati sunt
autem per familias suas principes cognationum
ad bella. fortissimi .xx. milia. et cc. Porro filii
iadiel balan. Filii autem balan. ieus et beniamin. et aoth
et chanana. et iethan. et tharsis. et ahisaar. Omnes hii filii
iadiel principes cognationum suarum viri fortissimi
.xvii. milia. et cc. ad prelium procedentes. Sep-
han quoque et apham filii hir. et usim filii aser. Filii autem
neptalim iasiel et guni. et aser. et sellum filii
bale. Porro filius manasse esriel concubina
sua peperit machir patrem galaad. Machir autem
accepit uxores filiis suis ephim et saphin.
habuit sororem nomine maacha. Nomen quoque secundi sal-
phaath. Nateque sunt salphaat filie. et pepe-
rit maacha uxor machir filium. vocavitque nomen eius
phares. Porro nomen fratris eius sares. et filii eius ulam
et recem. Filius autem ulam badan. Hii sunt filii galaad
filii machir. filii manasse. Soror autem eius regi-
na virum decorum peperit. abiezer et moola. Erant
autem filii semida. ahim et sechem. et leci et aniam.
Filii autem effraim. suthala. bareth filius eius. thah-
ath filius eius. et huius filius zodala. et huius filius thaath. su-
thala. et huius filius ezer. et elad. Occiderunt autem eos
viri geth indigene. quia descenderant
invadere possessiones eorum. Luxit igitur

im pater eorum multis diebus et venerunt fratres eius ut conso-
larentur eum. Ingressusque est ad uxorem suam. Que conce-
pit et peperit filium. et vocavit nomen eius Beria eo quod
in malis domus eius orta esset. Filia autem eius fuit Sara que
edificavit Bethoron inferiorem et superiorem. et Ozensa-
ra. Porro filius eius Rapha et Reseph et Thale de quo na-
tus est Thaan qui genuit Laadan. Huius quoque filius Ammiud. genuit
Elisama de quo ortus est Nun. qui habuit filium Iosue. Pos-
sessio autem eorum et habitatio Bethel. cum filiabus suis. et
contra orientem Noran ad occidentalem plagam Gazer et
filie eius. Sichem quoque cum filiabus suis. atque Aza cum filiabus
suis. Iuxta quoque filios Manasse Bethsan et filias eius Mageddo.
et filias eius Dor et filias eius. In his habitaverunt filii Ioseph
filii Israel. Filii Aser. Iomna et Iesua et Isui et Baria et Sara
soror eorum. Filii autem Baria. Heber et Melchiel. ipse est pater Bar-
saith. Heber autem genuit Ieflath et Somer et Hotham.
et Suaa sororem eorum. Filii autem Ieflath. Phosech et
Camaal et Asoph. Hii filii Ieflath. Porro filii So-
mer. Ahi et Roaga et Iaba et Aram. Filii autem Helem.
fratris eius Supha et Iemma et Selles et Amal. Filii Supha.
Sue. Arnapher et Sual et Beri et Iamra et Bosor et Odor.
et Sama et Salusa et Iethran et Beram. Filii autem Iether
Iephone et Phaspha et Ara. Filii autem Olla. Areeh.
et Aniehel et Resia. Omnes hii filii Aser. principes
cognationum electi atque fortissimi duces ducum.
Numerus autem etatis eorum qui apta esset ad bellum. xxvi.

VIII

Beniamin autem genuit milia.
Bale primogenitum suum. Asbaal secundum. et Ahara tertium.
Noaa quartum. et Rapha quintum. Fueruntque filii Bale Addo-
ar et Gera et Abiud. Abisue quoque et Neeman et Ahoe. Sed
et Gera et Sephupham et Uram. Hii sunt filii Ahod.
principes cognationum habitantium in Gabaa qui transla-
ti sunt in Manaath. Noaman autem et Ahia et Gera ipse trans-
tulit eos. et genuit Oza et Ahiud. Porro Saharim
genuit in regione Moab postquam dimisit Usim et
Bara uxores suas. Genuit autem de Edes uxore sua
Iobab et Sebia et Mosa et Molchom. Iebus quoque et Sechi-
a et Marma. Hii sunt filii eius principes in famili-
is suis. Meusim vero genuit Abitob et Elphaal. Por-
ro filii Helphaal Heber et Misaam et Samaath. Hic
edificavit Ono et Lod et filias eius. Baria autem et Sama
principes cognationum habitantium in Aialon. Hii fuga-
verunt habitatores Geth. et Ahio et Sesach et Ierimoth et
Zadabia et Arod et Heder. Michael quoque et Iesepha et
Ioa filii Baria. et Zabadia et Mosollam et Ezechi.
et Heber et Iesamari et Iezlia et Iobab filii Helphaal.
et Iacim et Zechri et Zabdi et Helioenai et Selethai et
Heliel et Adaia et Baraia et Samarath filii Se-
mei. Iesphan et Heber et Ehel et Abdon et Zechri et
Zabdi et Elioenai et Serai et Eliel et Zabdon et Ze-
chri et Hanan et Anania et Alam et Anathothia
et Iephdaia et Phanuel filii Sesac. et Samsari et So-
ria et Otholia et Iersia et Helia et Zechri filii Ie-
roboam. Hii patriarche et cognationum principes
qui habitaverunt in Ierusalem. In Gabaon autem habitaverunt
Abigabaon et nomen uxoris eius Maacha. Filius
que eius primogenitus Abdon et Sur et Cis et Baal et Ner
et Nadab Gedor quoque et Ahio et Zacher et Macheloth. et
Macheloth genuit Samaa. Habitaveruntque ex adverso
fratrum suorum in Ierusalem cum fratribus suis. Ner autem genuit Cis.
et Cis genuit Saul. Porro Saul genuit Ionathan et Melchi-
sue et Abinadab et Esbaal. Filius autem Ionathan Me-
ribaal et Meribaal genuit Micham. Filii Micha Phi-
ton et Melech et Tharaa et Ahaz. et Ahaz genuit Ioia-
da et Ioiada genuit Almoth et Azmoth et Zamri. Por-
ro Zamri genuit Moosa et Moosa genuit Banaa cuius fili-
us fuit Rapha de quo ortus est Elesa qui genuit Asel. Porro A-
sel sex filii fuerunt his nominibus Ezricham Bochru Is-
mael Saria Abadia Anan. Omnes hii filii Asel. Filii
autem Asa fratris eius Ulam primogenitus et Hus secundus et Ele-
liphalet tertius. Fueruntque filii Ulam viri robustissimi
et magno robore tendentes arcum et multos habentes
filios ac nepotes usque ad centum quinquaginta. Omnes hii filii Benia-
Universus quoque Israel dinumeratus est.

IX

Sum-
ma eorum scripta in libro regum Israel et Iuda.
translatique sunt in Babylonem propter delictum suum. Qui autem
habitaverunt primi in urbibus suis et in possessionibus
Israel et sacerdotes et Levite et Nathinnei. Commorati
sunt in Ierusalem. De filiis Iuda et de filiis Beniamin. De
filiis quoque Effraim et Manasse Othi filius Ammiud filii Sem-
ri filii Omrai filii Bonni. De filiis Phares filii Iuda.
et de Siloni Asaia primogenitus et filii eius. De filiis autem Zara.
Iehuel et fratres eorum. dc. xc. Porro de filiis Beniamin Salo
filius Mosollam filii Oduia filii Asana et Iobania filius
Ieroam. et Hela filius Ozi filii Mochori et Mosollam
filius Saphatie filii Rahuel filii Iebanie. et fratres eorum
per familias suas. dccc. lvi. Omnes hii principes
cognationum suarum per domos patrum suorum. De sacerdo-
tibus Ioiada Ioiarib. et Iachin. Azarias quoque filius Helchie
filii Mosollam filii Sadoch filii Maraioth filii
Achitob pontifex domus Dei. Porro Adaias filius Iero-
filii Phassur filii Melchia. et Maasia filius Adiel filii
Iezra filii Mosollam. filii Mosollamoth filii Em-
mer. Fratres quoque eorum principes per familias suas. mille dcc.
lx. viri fortissimi robore ad faciendum opus mi-
nisterii in domo Dei. De Levitis autem Semeia filius
Asub filii Ezricam filii Asebia de filiis Merari.
Bachbachar quoque carpentarius et Galal et Mathania
filius Micha filii Zechri filii Asaph et Abdias filius Se-
meie filii Galaad filii Idithun et Barachia filius Asa fi-
lii Helchana qui habitavit in atriis Methopha-
ti. Ianitores autem Sellum princeps usque ad illud tempus
in porta regis ad orientem observabant per vices
suas. De filiis Levi Sellum quoque filius Chore filii Abi-
asaph filii Chore cum fratribus suis et in domo patris sui. Hii
sunt Chorite super opera ministerii custodes vestibuli
tabernaculi testimonii et familie eorum per vices castrorum
Domini custodientes introitum. Finees autem filius Eleazar
erat dux eorum coram Domino. Porro Zacharias filius Mo-
sollam ianitor porte tabernaculi testimonii. Omnes hii
electi in hostiarios per portas. cc. xii. et descripti in
villis propriis. quos constituerunt David et Samuel videns in fide

sua tam ipsos quam filios eorum in ostiis domus domini et tabernaculi testimonii vicibus suis. Per .iiii. ventos erant hostiarii, ad orientem et ad occidentem ad aquilonem et ad austrum. Fratres autem eorum in viculis morabantur et veniebant in sabbatis suis de tempore usque ad tempus. His .iiii. levitis credita erat omnis numerus ianitorum et erant custodientes exhedras et thesauros domus domini. Per gyrum quoque templi domini morabantur in custodiis ut cum tempus fuisset, mane ipsi aperirent fores. De horum genere erant super vasa ministerii. Ad numerum enim inferebantur vasa et efferebantur. De ipsis et qui credita habebant utensilia sanctuarii praeerant simile et vino et oleo et thuri et aromatibus. Filii autem sacerdotum unguenta ex aromatibus conficiebant. Et Mathathias levites primogenitus Sellum Chorite prefectus erat omnium que in sartagine frigebantur. Porro de filiis Caath fratribus eorum super panes erant propositionis ut semper novos per singula sabbata pararent. Hii sunt principes cantorum familiarum leviticarum qui in exedris morabantur ita ut die ac nocte iugiter suo ministerio deservirent. Capita levitarum per familias suas principes manserunt in Ierusalem. In Gabaon iaiel. et commorati sunt pater Gabaon Iael et nomen uxoris eius Maacha. Filius primogenitus eius Abdon et Sur et Cis et Baal et Ner et Nadab. Gedor quoque et Haio et Zacharias et Macelloth. Porro Macelloth genuit Samaa. Isti habitaverunt e regione fratrum suorum in Ierusalem cum fratribus suis. Ner autem genuit Cis et Cis genuit Saul et Saul genuit Ionathan et Melchisue et Abinadab et Hisbaal. Filius autem Ionathan Meribbaal et Meribbaal genuit Micha. Porro filii Micha Phiton et Malech et Tharaa. Aaz autem genuit Iara. Iara genuit Alamath et Almoth et Zamri. Zamri genuit Moosa. Moosa genuit Baana cuius filius Raphaia. Raphaia genuit Elesa de quo ortus est Hesel. Porro Hesel sex filios habuit his nominibus. Ezricam Bochru. Hismahel. Saraia. Obdia. Anan. Hii sunt filii Hesel.

X

Philistiim autem pugnabant contra Israel. Fugeruntque viri Israel palestinos et ceciderunt vulnerati in monte Gelboe. Cumque appropinquassent Philistei persequentes Saul et filios eius, percusserunt Ionathan et Abinadab et Melchisue filios Saul et aggravatum est prelium contra Saul. Inveneruntque eum sagittarii et vulneraverunt iaculis. Et dixit Saul ad armigerum suum. Evagina gladium tuum et interfice me ne forte veniant incircumcisi isti et illudant michi. Noluit hoc facere armiger eius timore perterritus. Arripuit ergo Saul ensem suum et irruit in eum. Quod cum vidisset armiger eius, videlicet esse mortuum Saul, irruit et ipse in gladium suum et mortuus est. Interiit ergo Saul et tres filii eius et omnis domus illius pariter occidit. Quod cum vidissent viri Israel qui habitabant in campestribus, fugerunt. Et Saul ac filiis eius mortuis dereliquerunt urbes suas et huc illucque dispersi sunt. Veneruntque Philistiim et habitaverunt in eis. Die ergo altero detrahentes Philistiim spolia cesorum invenerunt Saul et filios eius iacentes in monte Gelboe. Cumque spoliassent eum et amputassent caput armisque nudassent, miserunt in terram suam ut circumferretur et ostenderetur idolorum templis et populis. Arma autem eius consecraverunt in phano dei sui et caput affixerunt in templo Dagon. Hoc cum audissent viri Iabes Galaad, omnia scilicet que Philistiim fecerant super Saul, consurrexerunt singuli virorum fortium et tulerunt cadavera Saul et filiorum eius. Attuleruntque ea in Iabes et sepelierunt ossa eorum subter quercum que erat in Iabes et ieiunaverunt .vii. diebus. Mortuus est ergo Saul propter iniquitates suas eo quod prevaricatus sit mandatum domini quod preceperat et non custodierit illud. Sed insuper etiam phitonissam consuluerit nec speraverit in domino. Propter quod interfecit eum et transtulit regnum eius ad David filium Ysai.

XI

Congregatus est ergo omnis Israel ad David in Hebron dicens. Os tuum sumus et caro tua. Heri quoque et nudiustertius cum adhuc regnaret Saul super Israel, tu eras qui educebas et reducebas Israel. Tibi enim dixit dominus deus tuus. Tu pasces populum meum Israel et tu eris princeps super eum. Venerunt ergo omnes maiores natu Israel ad regem in Hebron et iniit David cum eis fedus coram domino. Unxeruntque eum regem super Israel iuxta sermonem domini quem locutus est in manu Samuelis. Abiit quoque David et omnis Israel in Ierusalem. Hec est Iebus, ubi erant Iebusei habitatores terre. Dixeruntque qui habitabant in Iebus ad David. Non ingredieris huc. Porro David cepit arcem Syon que est civitas David. Dixitque. Omnis qui percusserit Iebuseum in primis erit princeps et dux. Ascendit ergo primus Ioab filius Sarvie et factus est princeps. Habitavit autem David in arce et idcirco appellata est civitas David. Edificavitque urbem in circuitu a Mello usque ad gyrum. Ioab autem reliquam partem urbis extruxit. Proficiebatque David vadens et crescens et dominus exercituum erat cum eo. Hii principes virorum fortium David qui adiuvabant eum ut rex fieret super omnem Israel iuxta verbum domini quod locutus est ad Israel. Et iste numerus robustorum David. Iesbaam filius Achamoni princeps inter .xxx. Iste levavit hastam suam super .ccc. vulneratos una vice. Et post eum Eleazar filius patrui eius Ahohites qui erat inter tres potentes. Iste fuit cum David in Aphesdomim quando Philistiim congregati sunt ad locum illum in prelium. Et erat ager regionis illius plenus ordeo. Fugeruntque populi a facie Philistinorum. Hii steterunt in medio agri et defenderunt eum. Cumque percussissent Philisteos dedit dominus salutem magnam populo suo. Descenderunt autem tres de .xxx. principibus ad petram in qua erat David ad speluncam Odollam quando Philistiim fixerant castra in valle Raphaim. Porro David erat in presidio et statio Philistinorum in Bethleem. Desideravit ergo David aquam et dixit. O si quis daret michi aquam de cisterna Bethleem que est in porta. Tres ergo isti per media castra Philistinorum perrexerunt et hauserunt aquam de cisterna Bethleem que erat in porta et attulerunt ad David ut biberet. Qui noluit, sed magis libavit illam domino dicens. Absit ut in conspectu dei mei hoc faciam, et sanguinem istorum virorum bibam. Quia in periculo animarum suarum attulerunt michi aquam. Et ob hanc causam noluit bibere. Hec fecerunt tres viri robustissimi. Abisai quoque

ioab ipse erat princeps trium. et ipse levavit hastam suam
contra ccc. vulneratos, et ipse erat inter tres nominatissimus, inter tres
secundos inclitior et princeps eorum. Verumptamen usque ad tres primos
non pervenerat de capseel. et ipse percussit duos ariel moab
et ipse descendit et interfecit leonem in media cisterna tem
pore nivis. et ipse percussit virum egiptium cuius statura e
rat .v. cubitorum, et habebat lanceam ut liciatorium texen
tium. Descendit ergo ad eum cum virga et rapuit hastam
quam tenebat manu et interfecit eum hasta sua. Hec fecit
banaias filius ioiade qui erat inter tres robustos no
minatissimus, inter .xxx. primus. Verumptamen usque ad tres
non pervenerat. Posuit autem eum david ad auriculam suam.
Porro fortissimi viri in exercitu asahel frater ioab et ele
anan filius patrui eius de bethleem. Semmoth
arorithes. Helles phallonithes. Hyras filius acces the
cuithes. Abiezer anathothites. Sobochai husathites.
Ylai ahoites. Maharai nethophathites. Heled filius
banaa nethophathites. Ethei filius ribai de gabaath
filiorum beniamin. Banaia pharatonithes. Vrai de tor
rente gaas. Abial arbathites. Azmoth bauru
thes. Heliaba salabonithes. Filii assem gesonites.
Ionathan filius saga ararites. Ahiam filius achar
ararites. Eliphal filius hur. Epher mecherathites.
Ahia phellonites. Hesrai carmelithes. Naarai filius
azbi. Iohel frater nathan. Mabaar filius agarai. Selech
ammonites. Noorai berothites armiger ioab
filii sarvie. Hyras iethreus. Gareb iethreus. Vrias hetheus.
Zabad filius oholi. Adina filius siza rubenites princeps
rubenitarum, et cum eo .xxx. Anan filius maacha et iosa
phat mathanites. Ozias astarothites. Semma
et iahiel filii hotham arorithes. Iedihel mahu
mites. Ieribai et iosaia filii helnaem. Iethma mo
abithes. Heliel et obed et iasiel de masobia.

XII

Hii quoque venerunt ad david in siceleg cum adhuc fu
geret saul filium cis, qui erant fortissimi et egregii
pugnatores tendentes arcum et utraque manu
fundis saxa iacientes et dirigentes sagittas. De fratribus
saul ex beniamin princeps abiezer et ioas filius
samaa gabaathites et aziel et phallech filii azmoth
et baracha et iehu anathothites. Samaias quoque ga
baonites fortissimus inter .xxx. et super .xxx. Ieremias
et iezihel et iohanan et iezabad gaderothites. Elu
zai et ierimuth et baalia et samaria et saphatia arophi
thes. Helchana et iesia et azrahel et ioezer et iesbaam
de careis. Ioela quoque et zabadia filii ieroam de gedor.
Sed et de gaddi transfugerunt ad david cum lateret in de
serto viri fortissimi et pugnatores optimi tenentes
clipeum et hastam. Facies eorum quasi facies leonis et ve
loces quasi capree in montibus. Ezer princeps, obdias
.ii. eliab .iii. masmana .iiii. ieremias .v. hethi .vi. he
liel .vii. iohanan .viii. heltebath .ix. ieremias .x.
bachana .xi. Hii de filiis gad principes exercitus. Novissimus
centum militibus preerat et maximus mille. Isti sunt qui transie
runt iordanem mense primo quando inundare consuevit su
per ripas suas, et omnes fugaverunt qui morabantur in vallibus
ad orientalem plagam et occidentalem. Venerunt autem et de
beniamin et de iuda ad presidium in quo morabatur david.
Egressusque est david obviam eis et ait: Si pacifice venistis ad me
ut auxiliemini mihi, cor meum iungatur vobis. Si
autem insidiamini mihi pro adversariis meis, cum ego iniquita
tem in manibus non habeam, videat deus patrum nostrorum et iudicet.
Spiritus vero induit amasai principem inter .xxx. et ait: Tui sumus
o david et tecum fili ysai. Pax pax tibi et pax adiutoribus
tuis. Te enim adiuvat deus tuus. Suscepit ergo eos david
et constituit principes turme. Porro de manasse trans
fugerunt ad david quando veniebat cum philistiim ut
adversum saul pugnaret, et non dimicavit cum eis, quia
inito consilio remiserunt eum principes philistinorum di
centes: periculo capitis nostri revertetur ad dominum suum saul.
Quando igitur reversus est in siceleg, transfugerunt ad eum de ma
nasse ednas iozabad iedihel et michael et naal et io
zabeth eliu et salathi principes milium in manasse. Hii
prebuerunt auxilium david adversum latrunculos. Omnes enim erant
viri fortissimi et facti sunt principes in exercitu. Sed et per sin
gulos dies veniebant ad david ad auxiliandum ei usque
dum fieret grandis numerus quasi exercitus dei. Iste quoque est
numerus principum exercitus qui venerunt ad david cum esset in he
bron ut transferrent regnum saul ad eum iuxta verbum
domini. Filii iuda portantes clipeum et hastam .vi. milia octi
genti expediti ad prelium. De filiis symeon virorum for
tissimorum ad pugnandum .vii. milia .c. De filiis levi .iiii. milia
dc. Ioiada quoque princeps de stirpe aaron et cum eo tria milia .d
cc. Sadoch quoque puer egregie indolis et domus patris eius prin
cipes .xx. et ii. De filiis autem beniamin fratribus saul tria
milia. Magna enim pars eorum adhuc sequebatur domum saul. Por
ro de filiis effraim .xx. milia .dccc. fortissimi robore
viri nominati in cognationibus suis. Et ex dimidia
parte tribus manasse .xviii. milia. Singuli per nomina sua ve
nerunt ut constituerent regem david. De filiis quoque ysa
char viri eruditi qui noverant singula tempora
ad precipiendum quid facere deberet israel, principes .cc.
Omnis autem reliqua tribus eorum consilium sequebatur. Porro
de zabulon qui egrediebantur ad prelium et stabant in
acie instructi armis bellicis .l. milia venerunt in
auxilium non in corde duplici. Et de neptalim princi
pes mille, et cum eis instructi clipeo et hasta .xxx.
vii. milia. De dan quoque preparati ad prelium .xx.viii. milia .d
cc. Et de aser egredientes ad pugnam et in acie
provocantes .xl. milia. Trans iordanem autem de filiis ruben
et gad et dimidia parte tribus manasse instructi ar
mis bellicis .c.xx. milia. Omnes hii viri bellatores ex
pediti ad pugnam cum corde perfecto venerunt in
hebron ut constituerent regem david super universum israel.
Sed et omnes reliqui ex israel uno corde erant ut rex
fieret david super universum israel. Fueruntque ibi apud david
tribus diebus comedentes et bibentes. Preparaverant enim eis fra
tres eorum. Sed et qui iuxta eos erant usque
ad ysachar et zabulon et neptalim afferebant pa
nes in asinis et camelis et mulis et bobus ad vescendum,
farinam, palatas, uvam passam, vinum, oleum, boves, ari
etes ad omnem copiam. Gaudium quippe erat in israel.
Iniit autem consilium david cum tribunis.

XIII

et centurionibus et universis principibus, et ait ad universum
coetum filiorum Israel. Si placet vobis et a domino deo nostro egre
ditur sermo quem loquor, mittamus ad fratres nostros reliquos
universas regiones Israel, et ad sacerdotes et levitas qui habi
tant in suburbanis urbium ut congregentur ad nos
et reducamus archam dei nostri ad nos. Non enim re
quisivimus eam in diebus Saul. Et dixit universa multi
tudo ut ita fieret. Placuerat enim sermo omni populo.
Congregavit ergo David cunctum Israel a Sihor Aegypti usque
dum ingrediaris Emath, ut adduceret archam dei de
Cariathiarim. Et ascendit David et omnis vir Israel ad
collem Cariathiarim qui est in Iuda, ut afferret
inde archam domini dei sedentis super cherubin, ubi invocatum est
nomen eius. Imposueruntque archam dei super plaus
trum novum de domo Aminadab. Oza autem et fratres eius
minabant plaustrum. Porro David et universus Israel lude
bant coram deo omni virtute in canticis et in cythar
is et in psalteriis et tympanis et cymbalis et tubis.
Cum autem pervenissent ad aream Chidon, tetendit
Oza manum suam ut sustentaret archam. Bos quippe
lasciviens paululum inclinaverat eam. Iratus est itaque
dominus contra Ozam et percussit eum eo quod contigisset archam dei
et mortuus est ibi coram domino. Contristatusque est David eo quod
divisisset dominus Ozam. Vocavitque locum illum Divisio Ozae
usque in praesentem diem. Et timuit deum tunc temporis dicens:
Quomodo possum introducere archam dei ad me? Et ob hanc causam
non eam adduxit ad se, hoc est in civitatem David, sed
divertit in domum Obededom Gethei. Mansit ergo archa dei
in domo Obededom Gethei tribus mensibus. Et benedixit
dominus domui eius et omnibus quae habebat. XIIII

Misit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David et ligna
cedrina et artifices parietum lignorumque
ut aedificarent ei domum. Cognovitque David quod confir
masset eum dominus in regem super Israel et sublevatum esset reg
num suum super populum eius Israel. Accepit quoque David alias u
xores in Ierusalem, genuitque filios et filias. Et haec nomina eorum
qui nati sunt ei in Ierusalem: Samua et Sobab, Nathan
et Salomon, Iebar et Elisu et Eli et Eliphalech, Noga
quoque et Napheg et Iaphie, Elisama et Baliada et Eliphelet.
Audientes autem Philisthim eo quod unctus esset David
in regem super universum Israel, ascenderunt omnes ut quae
rerent eum. Quod cum audisset David egressus est obviam eis. Por
ro Philisthim venientes diffusi sunt in valle Raphaim.
Consuluitque David deum dicens: Si ascendam ad Phi
listheos et si trades eos in manu mea? Dixitque
ei dominus: Ascende et tradam eos in manu tua. Cumque
illi ascendissent in Baalpharasim percussit eos ibi
David et dixit: Divisit deus inimicos meos per manum
meam sicut dividuntur aquae. Et idcirco vocatum est
nomen loci illius Baalpharasim. Dereliqueruntque ibi deos
suos, quos David iussit exuri. Alia quoque vice Philisthim
irruerunt et diffusi sunt in vallem. Consuluitque David de
um rursum. Et dixit ei deus: Non ascendes post eos;
recede ab eis et venies contra illos ex adverso pirorum.
Cumque audieris gradientis sonitum in cacumine
pirorum, tunc egredieris ad bellum. Egressus est enim deus

ante te ut percutiat castra Philisthim. Fecit ergo
sicut praeceperat ei deus, et percussit castra Philisthinorum de Gab
on usque Gazara. Divulgatumque est nomen David in uni
regionibus, et dominus dedit pavorem eius super omnes gentes. XV

Fecit quoque sibi domos in civitate David, et
aedificavit locum archae dei tetendit
ei tabernaculum. Tunc dixit David: Illicitum est ut a
portetur archa dei nisi a levitis, quos elegit
portandum eam et ad ministrandum sibi usque in ae
Congregavitque universum Israel in Ierusalem ut af
archam dei in locum suum quem praeparaverat ei
et filios Aaron et levitas. De filiis Caath Uri
ceps fuit et fratres eius centum viginti. De filiis Merari
ia princeps et fratres eius ducenti viginti. De filiis Gersom
ceps et fratres eius centum triginta. De filiis Elisaphan Sema
princeps et fratres eius ducenti. De filiis Hebron Eliel
ceps et fratres eius octoginta. De filiis Oziel Aminad
ceps et fratres eius centum duodecim. Vocavitque David Sadoch et
thar sacerdotes et levitas Uriel, Asaia, Iohel,
Semeiam, Ehel et Aminadab, et dixit ad eos: Vos
estis principes familiarum leviticarum. Sanctificamini
fratribus vestris et afferte archam domini dei Israel
qui ei praeparatus est, ne ut a principio quia non eratis
praesentes percussit nos dominus, sic et nunc fiat illi
quid nobis agentibus. Sanctificati sunt ergo sacerdotes
et levitae ut portarent archam domini dei Israel
levitae filii Levi archam dei sicut praeceperat Moy
verbum domini humeris suis in vectibus. Dixitque
cipibus levitarum ut constituerent de fratribus
cantores in organis musicorum, nablis vi
et lyris et cymbalis ut resonaret in excel
laetitiae. Constitueruntque levitas Eman fi
et de fratribus eius Asaph filium Barachiae. De fi
Merari fratribus eorum Ethan filium Casaie. Et cum
eis in secundo ordine Zachariam et Ben et Ia
et Semiramoth et Iahiel et Ani et Heliab et
et Maasiam et Mathathiam et Eliphalu et Ma
Obededom et Iehiel ianitores. Porro c
Eman, Asaph et Ethan in cymbalis aeneis con
Zacharias autem et Oziel et Semiramoth et Ia
tham et Heliab et Maasias et Banaias in nabl
chana canebant. Porro Mathathias et Eliph
Macenias et Obededom et Iehiel et Ozaz
tharis pro octava canebant. Chonenias
princeps levitarum prophetiae praeerat ad
dum melodiam. Erat quippe valde sapiens.
Barachias et Helcana ianitores archae.
Sebenias et Iosaphat et Nathanael et Ama
Zacharias et Banaias et Eliezer sacerdotes clang
bant tubis coram archa domini, et Obededom et
hias erant ianitores archae. Igitur David et se
res Israel et tribuni ierunt ad portandam arch
foederis domini de domo Obededom cum laetitia. Cum
diuvisset deus levitas qui portabant archam foe
immolabantur septem tauri et septem arietes.
David erat indutus stola byssina et universi levi

qui portabant archam federis domini. cantores quoque chonenias princeps prophetie inter cantores. David autem indutus erat e-
phod lineo. Universusque israel deducebant archam federis
domini in iubilo et sonitu bucine et tubis et cymbalis
et nablis et cytharis concrepantes. Cumque pervenisset ar-
cha federis domini usque ad civitatem david michol filia saul
prospiciens per fenestram vidit regem david saltantem atque
ludentem et despexit eum in corde suo. XVI

Attulerunt igitur archam dei et constituerunt eam in
medio tabernaculi quod tetenderat ei david. et obtule-
runt holocausta et pacifica coram domino. Cumque complesset
david offerens holocausta et pacifica, benedixit populo in
nomine domini. et divisit universis per singulos a viro usque ad
mulierem. tortam panis unam et partem assature bubale
et frixam oleo similam. Constituitque coram archa domini
de levitis qui ministrarent et recordarentur operum eius et
glorificarent atque laudarent dominum deum israel. asaph
principem. et secundum eius zachariam. porro iahiel et se-
miramoth. et iehiel et mathathiam. et eliab et bana-
iam. obededom. et iehiel super organa psalterii et lyras.
Asaph autem ut cymbalis personaret. banaiam vero et azi-
el sacerdotes coram archa federis domini canere tuba iu-
giter. In illo die fecit david principem ad confitendum domino
asaph et fratres eius. Confitemini domino et invocate nomen eius
notas facite in populis adinventiones eius. Cantate ei
et psallite ei et narrate omnia mirabilia eius. Laudate sanctum
nomen eius. letetur cor querentium dominum. Querite dominum et
virtutem eius. querite faciem eius semper. Recordamini mira-
bilium eius que fecit signorum illius et iudiciorum oris eius. Semen israel
servi eius. filii iacob electi eius. Ipse dominus deus noster in universa
terra iudicia eius. Recordamini in sempiternum pacti eius sermo-
nis quem precepit in mille generationes. quem pepigit cum
abraham et iuramenti illius cum ysaac. Et constituit
illud iacob in preceptum et israel in pactum sempiternum dicens
tibi dabo terram chanaan funiculum hereditatis vestre. Cum
essent pauci numero et parvi et coloni eius. et transierunt de gente
in gentem. et de regno ad populum alterum. Non dimisit
quemquam calumpniari eos. sed increpavit pro eis reges.
Nolite tangere christos meos. et in prophetis meis nolite
malignari. Cantate domino omnis terra. Annuntiate
ex die in diem salutare eius. Narrate in gentibus gloriam
eius in cunctis populis mirabilia eius. Quia magnus dominus et lau-
dabilis nimis. et horribilis super omnes deos. Omnes enim dii
populorum idola. dominus autem celos fecit. Confessio et magnificentia
coram illo. fortitudo et gaudium in loco eius. Afferte domino
familie populorum afferte domino gloriam et imperium. date
domino gloriam nomini eius. Levate sacrificium et ve-
nite in conspectu eius. et adorate dominum in decore sancto.
Commoveatur a facie illius omnis terra. ipse enim funda-
vit orbem immobilem. Letentur celi et exultet terra
et dicant in nationibus dominus regnavit. Tonet mare
et plenitudo eius exultent agri et omnia que in eis
sunt. Tunc laudabunt ligna saltus coram domino quia
venit iudicare terram. Confitemini domino quoniam bo-
nus. quoniam in eternum misericordia eius. et dicite. Salva nos deus salvator
noster. et congrega nos et erue de gentibus. ut confiteamur
nomini sancto tuo. et exultemus in carminibus tuis. Benedictus dominus deus
israel ab eterno usque in eternum. et dicat omnis populus amen et hym-
num deo. Reliquit itaque ibi coram archa federis domini a-
saph et fratres eius ut ministrarent in conspectu eius archa
iugiter per singulos dies et vices suas. Porro obededom
et fratres eius. lxviii. et obededom filium ydithun et osa
constituit ianitores. Sadoch autem sacerdotem et fratres eius
sacerdotes coram tabernaculo domini in excelso quod erat in
gabaon ut offerrent holocausta domino super altare ho-
locaustomatis iugiter mane et vespere iuxta omnia que scripta
sunt in lege domini quam precepit israel. Et cum eo heman et
ydithun et reliquos electos unumquemque vocabulo suo
ad confitendum domino quoniam in eternum misericordia eius. Heman quoque
et ydithun canentes tuba et quatientes cymbala et
omnia musicorum organa ad canendum deo. Filios autem ydi-
thun fecit esse portarios. Reversusque est omnis populus in domum
suam et david ut benediceret et domum suam. XVII

Cum autem habitaret david in domo sua. dixit ad nathan
prophetam. Ecce ego habito in domo cedrina. archa autem
federis domini sub pellibus est. Et ait ad david. omnia que in corde
tuo sunt fac. deus enim tecum est. Igitur nocte illa factus est
sermo domini ad nathan dicens. Vade et loquere david servo meo.
Hec dicit dominus. Non edificabis tu mihi domum ad habitandum.
Neque enim mansi in domo ex eo tempore quo eduxi israel de
terra egypti usque ad hanc diem. sed fui semper mutans
loca tabernaculi et in tentorio manens cum omni israel.
Numquid locutus sum saltem uni iudicum israel quibus pre-
ceperam ut pascerent populum meum et dixi. Quare non edifi-
castis mihi domum cedrinam. Nunc autem sic loqueris ad servum
meum david. Hec dicit dominus exercituum. Ego tuli te cum in pascuis
sequereris gregem ut esses dux populi mei israel. et fui tecum
quocumque perrexisti. et interfeci omnes inimicos tuos co-
ram te. Fecique tibi nomen grande quasi unius magnorum qui
celebrantur in terra. et dedi locum populo meo israel. Plantabitur
et habitabit in eo et ultra non commovebitur. Nec filii iniqui-
tatis atterent eos sicut a principio ex diebus quibus dedi
iudices populo meo israel. et humiliavi universos ini-
micos tuos. Annuntio ergo tibi quod edificaturus sit tibi
dominus domum. Cumque impleveris dies tuos ut vadas ad
patres tuos. suscitabo semen tuum post te quod erit de
filiis tuis et stabiliam regnum eius. Ipse edificabit mihi
domum et firmabo solium eius usque in eternum. Ego ero
ei in patrem et ipse erit mihi in filium et misericordiam meam non
auferam ab eo sicut abstuli ab eo qui ante te fuit. et sta-
tuam eum in domo mea et in regno meo usque in sem-
piternum. Iuxta omnia verba hec et iuxta universam visionem istam
sic locutus est nathan ad david. Cumque venisset rex david et
sedisset coram domino dixit. Quis ego sum domine deus
et que domus mea ut prestares mihi talia. Sed et hoc parum
visum est in conspectu tuo. Ideoque locutus es super
domum servi tui etiam in futurum. et fecisti me spectabilem
super omnes homines domine deus meus. Quid ultra addere
potest david cum ita glorificaveris servum tuum iuxta cor tuum
fecisti omnem magnificentiam hanc et nota esse vo-
luisti universa magnalia. Domine non est similis tui et non
est alius deus absque te ex omnibus quos audivimus auribus

nus. Quis enim est alius ut populus tuus Israel gens una
in terra. ad quam perrexit deus ut liberaret et faceret populum
sibi et magnitudine sua atque terroribus eiceret nationes
a facie eius quem de Egypto liberaverat. Et posuisti populum tu-
um Israel tibi in populum usque in sempiternum. Et tu domine
factus es deus eius. Nunc ergo domine sermo quem locutus es
famulo tuo et super domum eius confirmetur in perpetu-
um et fac sicut locutus es. Permaneatque et magnifice-
tur nomen tuum usque in sempiternum. et dicatur Dominus ex-
ercituum deus Israel. et domus David servi eius permanens co-
ram eo. Tu enim domine deus meus revelasti auricu-
lam servi tui ut edificares ei domum. et ideo inve-
nit servus tuus fiduciam ut oret coram te. Nunc
ergo domine tu es deus. et locutus es ad servum tuum tanta
beneficia. et cepisti benedicere domui servi tui ut
sit semper coram te. Te enim domine benedicente. be-
nedicta erit in perpetuum.

XVIII

Factum est autem post hec ut percuteret David Philisthiim
et humiliaret eos et tolleret Geth et filias eius
de manu Philisthiim percuteretque Moab. et fierent
Moabite servi David. offerentes ei munera. Eo tempore
percussit et David Adadezer regem Soba regionis Emath
quando perrexit ut dilataret imperium suum usque ad flumen
Eufraten. Cepit ergo David mille quadrigas eius et vii.
milia equitum. ac xx. milia virorum peditum. Subner-
vavitque omnes equos curruum exceptis c. quadrigis
quas reservavit sibi. Supervenit autem et Syrus et Da-
mascenus ut auxilium preberet Adadezer regi So-
ba. Sed et huius percussit David xx. ii. milia virorum et posuit mili-
tes in Damasco ut Syria quoque serviret sibi et offerret
munera. Adiuvitque eum dominus in cunctis ad que per-
rexerat. Tulit quoque David pharetras aureas quas habuerant
servi Adadezer et attulit eas in Ierusalem. Necnon de The-
bath et Chun urbibus Adadezer eris plurimum de quo
fecit Salomon mare eneum et columpnas et vasa e-
rea. Quod cum audisset Thou rex Emath percussisse
videlicet David omnem exercitum Adadezer regis
Soba. misit Adoram filium suum ad regem David ut pos-
tularet ab eo pacem et congratularetur ei eo quod
expugnasset et percussisset Adadezer. Adversarius quippe
erat Thou rex Adadezer. Sed et omnia vasa aurea
et argentea et erea consecravit David rex domino cum argento
et auro quod tulerat ex universis gentibus tam
de Ydumea et Moab et filiis Amon quam de Philisth-
iim et Amalech. Abysai vero filius Sarvie percussit E-
dom in valle salinarum xviii. milia. et constituit in Edom pre-
sidium ut serviret Ydumea David. Salvavitque dominus David in
cunctis ad que perrexerat. Regnavit ergo David super uni-
versum Israel et faciebat iudicium atque iustitiam cuncto
populo suo. Porro Ioab filius Sarvie erat super exercitum
et Iosaphath filius Ailud a commentariis. Sadoch
autem filius Achitob et Achymelech filius Abiathar sa-
cerdotes. et Susa scriba. Banaias quoque filius Ioiade super le-
giones Cerethi et Phelethi. Porro David filii primi ad
manum regis.

XIX

Accidit autem ut moreretur Naas rex filiorum
Amon et regnaret Hanon filius eius pro eo. Dixitque David
Faciam misericordiam cum Hanon filio Naas. prestitit enim
pater eius michi misericordiam. Misitque David nuntios ad consolan-
dum eum super morte patris sui. Qui cum pervenissent in terram
Amon ut consolarentur Hanon. dixerunt principes filiorum
Amon ad Hanon. Tu forsitan putas quod David honoris
causa in patrem tuum miserit qui consolarentur te. nec ani-
madvertis quod ut explorent et investigent et scrutentur ter-
ram venerunt ad te servi eius. Igitur Hanon pueros Da-
vid decalvavit et rasit capud et barbam et precidit tunicas
eorum a natibus usque ad pedes et dimisit eos. Qui cum
abiissent et hoc mandassent David misit in occursum
eorum. grandem enim contumeliam sustinuerant. et prece-
pit ut manerent in Iericho donec cresceret barba
eorum et capilli. et tunc reverterentur. Videntes autem filii A-
mon quod iniuriam fecissent David. tam Hanon quam re-
liquus populus. miserunt mille talenta argenti ut condu-
cerent sibi de Mesopotamia et Syria et Maacha et de
Soba currus et equites. Conduxeruntque xxxii. milia
curruum et regem Maacha cum populo eius. Qui cum venissent
castrametati sunt e regione Medaba. Filii quoque Amon
congregati de urbibus suis venerunt ad bellum. Quod cum
audisset David misit Ioab et omnem exercitum viro-
rum fortium. Egressique filii Amon direxerunt aciem iuxta portam
civitatis. Reges autem qui ad auxilium eorum venerant
separatim in agro steterunt. Igitur Ioab intelligens
bellum ex adverso et post tergum contra se fieri. elegit
fortissimos de universo Israel et perrexit contra Syrum.
Reliquam autem partem populi dedit sub manu Abisai fratris sui et
perrexerunt contra filios Amon. Dixitque. Si vicerit me
Syrus auxilio eris michi. Si autem superaverint te filii Amon
ero tibi in presidium. Confortare et agamus viriliter
pro populo nostro et pro urbibus dei nostri. Dominus autem quod in cons-
pectu suo est bonum faciat. Perrexit autem Ioab et populus qui cum
eo erat contra Syrum ad prelium et fugavit eos. Porro filii Amon
videntes quod fugisset Syrus ipsi quoque fugerunt Abisai fratrem eius
et ingressi sunt civitatem. Reversusque est et Ioab in Ierusalem.
Videns autem Syrus quod cecidisset coram Israel misit nuntios et adduxit
Syrum qui erat trans flumen. Sophach autem princeps militie
Adadezer erat dux eorum. Quod cum nuntiatum esset David con-
gregavit universum Israel et transivit Iordanem. irruitque in
eos et direxit ex adverso aciem illis contra pugnantibus. Fugit autem
Syrus Israel et interfecit David de Syris vii. milia curruum et xl. milia
peditum. et Sophach exercitus principem. Videntes autem servi Ada-
dezer se ab Israel esse superatos transfugerunt ad David et ser-
vierunt ei. Noluitque ultra Syria auxilium prebere filiis Amon.

XX

Factum est autem post anni circulum eo
tempore quo solent reges ad bella procedere. congregavit
Ioab exercitum et robur militie et vastavit terram filiorum A-
mon. Perrexitque et obsedit Rabbath. Porro David manebat
in Ierusalem quando Ioab percussit Rabbath et destruxit eam.
Tulit autem David coronam Melchon de capite eius et inve-
nit in ea auri pondo talentum et pretiosissimas gem-
mas. fecitque inde sibi diadema. Manubias quoque urbis
multas tulit. Populum autem qui erat in ea eduxit et fecit
super eos tribulas et trahas et ferrata carpenta

fere ita ut dissecarentur et contererentur omnes. Sic fecit David cunctis
urbibus filiorum Ammon: et reversus est cum omni populo suo Ierusalem. Post haec initum
est bellum in Gazer adversus Philisthaeos, in quo percussit Sobochai
Husathites Saphai de genere Raphaim, et humiliavit eos.
Aliud quoque bellum gestum est adversus Philisthaeos, in quo percussit
Adeodatus filius Saltus Bethleemites fratrem Goliath
Gethaei, cuius hastae lignum erat quasi liciatorium texentium.
Sed et aliud bellum accidit in Geth, in quo fuit homo longis-
simus, senos habens digitos, id est simul viginti quattuor. Qui et ipse
fuit de Rapham stirpe generatus. Hic blasphemavit
Israel: et percussit eum Ionathan filius Samaa fratris David. Hi sunt
filii Rapham in Geth, qui ceciderunt in manu David et servorum eius.
Consurrexit autem Satan contra Israel XXI et
concitavit David ut numeraret Israel. Dixitque David ad
Ioab et ad principes populi: Ite et numerate Israel a Bersabee
usque Dan, et afferte mihi numerum ut sciam. Responditque Ioab:
Augeat Dominus populum suum centuplum quam sunt. Nonne, domine mi
rex, omnes servi tui sunt? Quare hoc quaerit dominus meus, quod in pec-
catum reputetur Israeli? Sed sermo regis magis praevaluit.
Egressusque est Ioab, et circuivit universum Israel, et
reversus est Ierusalem. Deditque David numerum eorum quos circu-
ierat: et inventus est omnis numerus Israel mille milia et centum milia
virorum educentium gladium: de Iuda autem quadringenta septuaginta milia bella-
torum. Nam Levi et Beniamin non numeravit, eo quod in-
vitus exequeretur regis imperium. Displicuit autem Domino quod
iussum erat: et percussit Israel. Dixitque David ad Dominum: Pecca-
vi nimis ut hoc facerem: obsecro aufer iniquitatem
servi tui, quia insipienter egi. Et locutus est Dominus ad
Gad videntem David, dicens: Vade et loquere ad David, et dic ei:
Haec dicit Dominus: Trium tibi optionem do: unum quod volueris elige
ut faciam tibi. Cumque venisset Gad ad David, dixit ei: Haec dicit Dominus:
Elige quod volueris: aut tribus annis pestilentiam, aut tribus
mensibus fugere te hostes tuos et gladium eorum non posse evadere,
aut tribus diebus gladium Domini et mortem versari in terra,
et angelum Domini interficere in universis urbibus Israel. Nunc igitur
vide quid respondeam ei qui misit me. Et dixit David ad Gad: Ex
omni parte me angustiae premunt: sed melius mihi est ut incidam
in manus Domini, quia multae sunt miserationes eius, quam in manus
hominum. Misit igitur Dominus pestilentiam in Israel, et ceciderunt de
Israel septuaginta milia virorum. Misit quoque angelum in Ierusalem ut percuteret eam:
cumque percuteretur, vidit Dominus et misertus est super magnitudi-
ne belli mali: et imperavit angelo qui percutiebat: Sufficit,
iam cesset manus tua. Porro angelus stabat iuxta aream Or-
nan Iebusaei. Elevansque David oculos suos, vidit angelum Do-
mini stantem inter caelum et terram, et evaginatum gladium in
manu eius, et versum contra Ierusalem. Et ceciderunt tam ipse quam ma-
iores natu vestiti ciliciis proni in terram. Dixitque David ad Do-
minum: Nonne ego sum qui iussi ut numeraretur populus? Ego
sum qui peccavi: ego inique egi: ego qui malum feci: iste grex
quid commeruit? Domine Deus meus, vertatur obsecro manus
tua in me et in domum patris mei: populus autem tuus non percu-
tiatur. Angelus autem Domini praecepit Gad ut diceret David ut
ascenderet, extrueretque altare Domino Deo in area Or-
nan Iebusaei. Ascendit ergo David iuxta sermonem Gad quem
ei locutus fuerat ex sermone Domini. Porro Ornan cum suspe-
xisset et vidisset angelum, quattuor quoque filii eius cum eo, abs-
conderunt se: nam eo tempore terebat triticum in area. Igitur
cum veniret David ad Ornan, conspexit eum Ornan, et processit
ei obviam de area, et adoravit eum pronus in terram. Dixitque ei
David: Da mihi locum areae tuae ut aedificem in ea altare Domino:
ita ut quantum valet argenti accipiat, et cesset plaga a populo.
Dixit autem Ornan ad David: Tolle, et faciat dominus meus rex quodcumque
ei placet: sed et boves do in holocaustum, et tribulas in ligna,
et triticum in sacrificium: omnia libens praebeo. Dixitque ei rex David: Ne-
quaquam fiet, sed argentum dabo quantum valet: neque enim tibi auferre
debeo, et sic offerre Domino holocausta gratuita. Dedit ergo David
Ornan pro loco siclos auri iustissimi ponderis sescentos. Et
aedificavit ibi altare Domino: obtulitque holocausta et pacifi-
ca, et invocavit Dominum, et exaudivit eum in igne de caelo super
altare holocausti. Praecepitque Dominus angelo, et convertit gladium
in vaginam. Protinus ergo David videns quod exaudisset eum Dominus in a-
rea Ornan Iebusaei, immolavit ibi victimas. Taberna-
culum autem Domini quod fecerat Moyses in deserto, et altare
holocaustorum, ea tempestate erat in excelso Gabaon: et
non praevaluit David ire ad altare ut ibi obsecraret Deum: nimio
enim fuerat timore perterritus, videns gladium angeli Domini.
Dixitque David: Haec est domus Dei, et hoc altare XXII
in holocaustum Israel. Et praecepit ut congregarentur
omnes proselyti de terra Israel: et constituit ex eis latomos
ad caedendos lapides et poliendos, ut aedificaretur domus Dei.
Ferrum quoque plurimum ad clavos ianuarum et ad commissuras
atque iuncturas praeparavit David: et aeris pondus innumerabile.
Ligna quoque cedrina non poterant aestimari, quae Sidonii et Tyrii
portaverant ad David. Et dixit David: Salomon filius meus puer
parvulus est et delicatus: domus autem quam aedificari volo Domino
talis esse debet ut in cunctis gentibus regionibus nominetur:
praeparabo ergo ei necessaria. Et ob hanc causam ante mortem
suam omnes praeparavit impensas. Vocavitque Salomonem
filium suum, et praecepit ei ut aedificaret domum Domino Deo Israel.
Dixitque David ad Salomonem: Fili mi, voluntatis meae
fuit ut aedificarem domum nomini Domini Dei mei. Sed factus est
sermo Domini ad me dicens: Multum sanguinem effudisti,
et plurima bella bellasti: non poteris aedificare domum nomini
meo, tanto effuso sanguine coram me. Filius qui nas-
cetur tibi, erit vir quietissimus. Faciam enim eum requiescere
ab omnibus inimicis suis per circuitum: et ob hanc causam Paci-
ficus vocabitur: et pacem et otium dabo in Israel cunctis diebus
eius. Ipse aedificabit domum nomini meo: et ipse erit mihi in filium,
et ego ero ei in patrem: firmaboque solium regni eius super Israel
in aeternum. Nunc ergo, fili mi, sit Dominus tecum, et prosperare, et aedi-
fica domum Domino Deo tuo, sicut locutus est de te. Det quoque
tibi Dominus prudentiam et sensum, ut regere possis Israel, et custodi-
re legem Domini Dei tui. Tunc enim proficere poteris, si custodie-
ris mandata et iudicia quae praecepit Dominus Moysi ut doceret
Israel. Confortare et viriliter age: ne timeas, neque pave-
as. Ecce ego in paupertatula mea praeparavi impensas
domus Domini: auri talenta centum milia, et argenti mille milia talen-
torum: aeris vero et ferri non est pondus: vincitur enim numerus
magnitudine: ligna et lapides praeparavi ad universa
impendia. Habes quoque plurimos artifices, quoque lignorum et
omnium artium ad faciendum opus prudentissimos in auro
et argento, aere et ferro, cuius non est numerus. Surge igitur

et facere et aes et ferrum. Praecepit quoque David cunctis principibus
Israel ut adiuvarent Salomonem filium suum. Cernitis inq(uit)
quod Dominus Deus vester vobiscum sit et dederit vobis requiem per
circuitum et tradiderit omnes inimicos vestros in manu vestra et
subiecta sit terra coram Domino et coram populo eius. Praebete igitur cor
da vestra et animas vestras ut quaeratis Dominum Deum vestrum. Et consur
gite et aedificate sanctuarium Domino Deo vestro ut introducatur
archa foederis Domini et vasa Domino consecrata in domum quae aedi
ficatur nomini Domini.

XXIII

Igitur David senex et plenus dierum regem constituit Salomonem
filium suum super Israel. Et congregavit omnes principes Israel
et sacerdotes atque Levitas. Numeratique sunt Levitae a triginta annis
et supra. Et inventa sunt triginta octo milia virorum. Ex his electi sunt
et distributi in ministerium domus Domini xxiiii milia. Ianitores
et totidem psaltae canentes Domino in organis quae fecerat David ad
canendum. Et distribuit eos David per vices filiorum Levi, Ger
son videlicet et Caath et Merari. Gerson Leedan et
Semei. Filii Leedan princeps Iehiel et Zetham et Iohel
tres. Filii Semei Salomith et Oziel et Aran tres. Isti prin
cipes familiarum Leedan. Porro filii Semei Leeth et Ziza
et Iaus et Baria. Isti filii Semei quattuor. Erat autem Leeth prior,
Ziza secundus. Porro Iaus et Baria non habuerunt plurimos fi
lios, et idcirco una familia unaque domus computati sunt.
Filii Caath Amram et Isaar, Hebron et Oziel quattuor.
Filii Amram Aaron et Moyses. Separatusque est Aaron ut
ministraret in sancta sanctorum ipse et filii eius in sempiternum
et adoleret incensum Domino secundum ritum suum ac benediceret
nomini eius in perpetuum. Moysi quoque hominis Dei filii annume
rati sunt in tribu Levi. Filii Moysi Gerson et Eliezer.
Filii Gerson Subuhel primus. Fuerunt autem filii Eliezer Ro
bia primus, et non erant Eliezer filii alii. Porro filii Robia
multiplicati sunt nimis. Filii Isaar Salumith primus.
Filii Hebron Ieriahu primus, Amarias secundus, Iaziel tertius, Iecma
maam quartus. Filii Oziel Micha primus, Iesia secundus. Filii Mera
ri Moholi et Musi. Filii Moholi Eleazar et Cis. Mortuus
est autem Eleazar et non habuit filios sed filias. Acceperuntque
eas filii Cis fratres earum. Filii Musi Moholi et Eder et Ieri
muth tres. Hi filii Levi in cognationibus et familiis suis
principes per vices et numerum capitum singulorum qui fa
ciebant opera ministerii domus Domini a xx annis et
supra. Dixit enim David Requiem dedit Dominus Deus Israel populo
suo et habitationem in Ierusalem usque in aeternum. Nec erit
officii Levitarum ut ultra portent tabernaculum et omnia
vasa eius ad ministrandum. Iuxta praecepta quoque David no
vissima supputabitur numerus filiorum Levi a xx an
nis et supra. Et erunt sub manu filiorum Aaron in
cultum domus Domini in vestibulis et in exedris et in loco
purificationis et in sanctuario et in universis operibus
ministerii templi Domini. Sacerdotes autem super panes pro
positionis et ad similae sacrificium et ad lagana et azima
et sartaginem et ad torrendum et super omne pondus
atque mensuram. Levitae vero ut stent mane ad con
fitendum et canendum Domino similiterque ad vesperam
in oblatione holocaustorum domus Domini, quam in sabbatis
et kalendis et sollemnitatibus reliquis iuxta numerum
et caerimonias uniuscuiusque rei iugiter coram Domino. Et cu

(margin:) ad et iudicum vi / tores iiii m.

stodiant observationes tabernaculi foederis et ritum
sanctuarii et observationem filiorum Aaron fratrum suorum ut
ministrent in domo Domini.

XXIIII

Porro filiis Aaron hae partitiones erant. Filii Aa
ron Nadab et Abiu, Eleazar et Ithamar. Mor
tui sunt autem Nadab et Abiu ante patrem suum absque liberis,
sacerdotioque functus est Eleazar et Ithamar. Ac divisit
eos David, id est Sadoch de filiis Eleazar et Ahimelech
de filiis Ithamar secundum vices suas et ministe
rium. Inventique sunt multo plures filii Eleazar in
principibus virorum quam filii Ithamar. Divisit autem
hoc est filiis Eleazar principes per familias xvi, et
filiis Ithamar per familias et domos suas viii. Por
ro divisit utrasque inter se familias sortibus. Erant
enim principes sanctuarii et principes domus Dei tam de
filiis Eleazar quam de filiis Ithamar. Descripsitque
eos Semeias filius Nathanahel scriba Levites coram
rege et principibus et Sadoch sacerdote et Ahimelech
filio Abiathar principibus quoque familiarum sacerdotalium et
Leviticarum unam domum quae ceteris praeerat Eleazar et alteram
domum quae sub se habebat ceteros Ithamar. Exivit autem
sors prima Ioiarib, ii Iedeie, iii Harim, iiii Seo
rim, v Melchia, vi Maiman, vii Achos, viii A
bia, ix Hiesu, x Sechenia, xi Eliasib, xii Iacim,
xiii Opha, xiiii Isbaal, xv Elga, xvi Emmer, xvii Ezir,
xviii Aphses, xix Phetheie, xx Iezeel, xxi Iachin,
xxii Gamul, xxiii Dalaian, xxiiii Maaziau. Hae
vices eorum secundum ministeria sua ut ingrederentur
domum Dei et iuxta ritum suum sub manu Aaron patris
eorum sicut praeceperat Dominus Deus Israel. Porro filiorum Levi qui re
liqui fuerant de filiis Amram princeps erat Subahel et de filiis
Subahel Iedia. De filiis quoque Roboiae princeps
Iesias. Isaari vero Salemoth, filius quoque Salemoth Iaath.
Filiusque eius Ieriau primus, Amarias secundus, Iaziel tertius, Iec
maam quartus. Filius Oziel Micha. Filius Micha Sa
mir. Frater Micha Iesia. Filius Iesiae Zacharias. Filii Merari
Moholi et Musi. Filius Oziau Benno. Filii quoque Mer
ari Oziau et Soam et Zacchur et Hebri. Porro Moholi
Eleazar qui non habebat liberos. Filius vero Cis Ierameel.
Filii Musi Moholi et Eder et Ierimuth. Isti filii
secundum domos familiarum suarum. Miserunt et ipsi
sortes contra fratres suos filios Aaron coram David rege
et Sadoch et Ahimelech et principibus familiarum sacer
dotalium et Leviticarum tam maiores quam minores omnes
sors aequaliter dividebat.

XXV

Igitur David et magistratus exercitus segregaverunt in mi
nisterium filios Asaph et Heman et Idithun qui prophetarent
in citharis et psalteriis et cymbalis secundum numerum suum
dedicato sibi officio servientes. De filiis Asaph Zacchur
et Ioseph et Nathania et Asarela filii Asaph sub
manu Asaph prophetantis iuxta regem. Porro Idithun
filii Idithun Godolias, Sori, Ieseias et Asabias et
Mathathias vi sub manu patris sui Idithun qui in cithara
prophetabat super confitentes et laudantes Dominum. He
man quoque filii Heman Bocciau, Mathania, Ozi
hel, Subuhel et Ierimoth, Anania, Anani, Eliatha

gaddelthi et romemthiezer et iesbacassa mellothi othir
marioth. Omnes isti filii heman videntis regis in ser-
monibus dei ut exaltaret cornu. Deditque deus heman
filios .xiiii. et filias tres. Universi sub manu patris sui ad
cantandum in templo domini distributi erant in cymbalis
et psalteriis et cytharis in ministeria domus domini iuxta regem
asaph, videlicet et idithun et heman. Fuit autem numerus
eorum cum fratribus suis qui erudiebant canticum domini cuncti
doctores .cc.l.xxx.viii. Miseruntque sortes per vices
suas ex aequo tam maior quam minor doctus pariter et indoctus.
Egressaque est sors prima ioseph qui erat de asaph. Secunda go-
doliae ipsi et filiis eius et fratribus eius .xii. Tertia zachur fi-
liis eius et fratribus eius .xii. Quarta isari filiis eius et fratribus
eius .xii. .v. nathaniae filiis eius et fratribus eius .xii. .vi. bocci-
au filiis et fratribus eius .xii. .vii. isrehela filiis et fratribus eius .xii.
.viii. iesaiae filiis et fratribus eius .xii. Nona mathaniae filiis
et fratribus eius .xii. .x. semeiae filiis et fratribus eius .xii. .xi. ezrahel
filiis et fratribus eius .xii. .xii. asabiae filiis et fratribus eius .xii.
.xiii. subahel filiis et fratribus eius .xii. .xiiii. mathathiae
filiis et fratribus eius .xii. .xv. ierimoth filiis et fratribus eius
.xii. .xvi. ananiae filiis et fratribus eius .xii. .xvii. iesbo-
casse filiis et fratribus eius .xii. .xviii. anani filiis et
fratribus eius .xii. .xix. mellothi filiis et fratribus eius .xii. .xx.
eliatha filiis et fratribus eius .xii. .xxi. othir filiis et fratribus
eius .xii. .xxii. godollathi filiis et fratribus eius .xii. .xxiii.
mazioth filiis et fratribus eius .xii. .xxiiii. romemthi-
ezer filiis eius et fratribus eius .xii. XXVI

Divisiones autem ianitorum. De choritis meselamia
filius chore de filiis asaph. Filii selemie za-
charias primogenitus, iedihel .ii. zabadias .iii. iatha-
nihel .iiii. elam .v. iohanan .vi. helioenai .vii.
Filii autem obededom: semeias primogenitus, iozabad .ii.
ioaha .iii. sachar .iiii. nathanahel .v. amihel .vi.
isachar .vii. follathi .viii. quia benedixit illi dominus.
Semeie autem filio eius nati sunt filii praefecti familiarum
suarum. Erant enim viri fortissimi. Filii igitur semeie
othni et raphael et obedihel, zabad et fratres eius viri
fortissimi, heliu quoque et samachias. Omnes hii de filiis
obededom ipsi et filii et fratres eorum viri fortissimi ad
ministrandum .lx. duo de obededom. Porro mese-
lamie filii et fratres eius viri fortissimi et robustissimi
.xviii. De hosa autem, id est de filiis merari, semri prin-
ceps. Non enim habuerat primogenitum et ideo po-
suerat patrem eius in principem. Helcias secundus, tabelias
tertius, zacharias .iiii. Omnes hii filii et fratres hosa .xiii.
Hii divisi sunt ianitores ut semper principes custodiarum
sicut et fratres eorum ministrarent in domo domini. Missae sunt igitur
sortes ex aequo et parvis et magnis per familias suas in
unamquamque portarum. Cecidit ergo sors orientalis se-
lemiae. Porro zachariae filio eius viro prudentissimo
et erudito sortito obtigit plaga septentrionalis. Obe-
dedom vero et filiis eius ad austrum, in qua parte domus erat
seniorum concilium. Sephim et hosa ad occidentem
iuxta portam quae ducit ad viam ascensionis custo-
dia contra custodiam. Ad orientem vero levitae .vi. et ad aqui-
lonem .iiii. per diem atque ad meridiem similiter in die .iiii.

et ubi erat concilium bini et bini. In cellulis quoque ianitorum
ad occidentem .iiii. in via binique per cellulas. Hee sunt di-
visiones ianitorum filiorum chore et merari. Porro achi-
as erat super thesauros domus domini ac vasa sanctorum. Filii
leedan filii gersonni. De leedan principes familiarum
leedan et gersonni et iehiheli. Filii iehiheli et zathan
et iohel fratres eius super thesauros domus domini amramitis
et isaaritis et hebronitis et ozielitis. Subahel autem filius ger-
som filii moysi prepositus thesauris. Fratres quoque eius eliezer,
cuius filius raabia et huius filius isaias et huius filius ioram,
huius quoque filius zechri sed et huius filius selemith. Ipse sele-
mith et fratres eius super thesauros sanctorum quae sanctificavit
rex david et principes familiarum et tribuni et centuriones
et duces exercitus de bellis et manubiis proeliorum quae conse-
craverant ad instaurationem et supellectilem domus
domini. Haec autem universa sanctificavit samuel videns et
saul filius cis et abner filius ner et ioab filius sarvie.
Omnes qui sanctificaverant ea per manum selemith et fratrum
eius. Isaaritis vero preerat chonenias et filii eius ad
opera forinsecus super israel ad docendum et ad iudicandum eos. Por-
ro de hebronitis asabias et fratres eius viri for-
tissimi .m. septingenti preerant israeli trans iordanem
contra occidentem in cunctis operibus domini et in ministerium
regis. Hebronitarum autem princeps fuit herias secundum
familias et cognationes suas eorum. Quadragesi-
mo anno regni david recensiti sunt et inventi viri for-
tissimi in iazer galaad. Fratresque eius robustioris eta-
tis duo milia .dcc. principes familiarum. Preposuit eos david
rex rubenitis et gadditis et dimidie tribui manasse
in omne ministerium dei et regis. XXVII

Filii autem israel secundum numerum suum principes
familiarum, tribuni et centuriones et prefecti qui
ministrabant regi iuxta turmas suas ingredientes
per singulos menses in anno .xxiiii. milibus singuli
preerant. Prime turme in primo mense subvam preerat
filius zabdiel et sub eo .xxiiii. milia. De filiis phares
princeps cunctorum principum in exercitu primo mense.
Secundi mensis habebat turmam dux achoites et post
se alterum nomine macelloth qui regebat partem exer-
citus .xxiiii. milium. Dux quoque turme tertie in mense
tertio erat banaias ioiade sacerdotis in divisione
sua .xxiiii. milia. Ipse est banaias fortissimus inter
.xxx. et super .xxx. Preerat autem turme ipsius amiza-
dath filius eius. .iiii. mense .iiii. asahel frater
ioab et zabadias filius eius post eum et in turma sua
.xxiiii. milia. .v. mense .v. princeps samaoth iez-
raithes et in turma eius .xxiiii. milia. Sextus .vi.
mense hyram filius acces thecuites in turma eius
.xxiiii. milia. Septimus mense .vii. helles phallo-
nites de filiis ephraim et in turma eius .xxiiii.
milia. Octavus mense octavo sobochai
asothites de stirpe zarai et in turma eius
.xxiiii. milia. Nonus mense nono abiezer anatho-
thites de stirpe beniamin et in turma eius .xxiiii.
milia. .x. mense .x. marai nethophatites de
stirpe zarai et in turma eius .xxiiii. milia. Undecimus

mense .xi. banaias pharatonites de filiis ephraim et
in turma eius .xxiiii. milia. Duodecimo mense .xii. holdia ne-
tophatites de stirpe gothonihel et in turma eius
.xxiiii. milia. Porro tribubus preerant israhel ruben dux
eliezer filius zechri. Symeonitis dux sapha-
thias filius maacha. Levitis asabias filius chamu-
hel. Aaronitis sadoch. Iude helium frater david. Ysacha-
ritis amri filius michael. Zabulonitis iesmaias
filius abdie. Neptalitibus ierimuth filius ozriel. Fili-
is ephraim osee filius ozaziu. Dimidie tri-
bui manasse in galaad iaddo filius zacharie. Be-
niamin autem iasihel filius abner. Dan vero ezriel filius
ieroam. Hii principes filiorum israhel. Noluit autem numerare
eos a .xx. annis inferius: quia dixerat dominus ut multi-
plicaret israhel quasi stellas celi. Ioab filius sarvie cepit
numerare nec complevit. Quia super hoc ira irruerat super
israhel. Et idcirco numerus eorum qui fuerant recensiti non est
relatus in fastus regis david. Super thesauros autem
regis fuit azmoth filius adihel. His autem the-
sauris qui erant in urbibus et in vicis et in turribus
presidebat ionathan filius ozie. Operi autem rustico et agri-
colis qui exercebant terram preerat ezri filius chelub. Vine-
arum cultoribus semeias romathites. Cellis autem
vinariis zabdias aphonites. Nam super oliveta
et ficeta que erant in campestribus balanan gaderites. Super
apothecas autem olei ioas. Porro super armenta que
pascebantur in saron prepositus fuit setrai saro-
nites. Et super boves in vallibus saphat filius adli. Super
camelos vero ubil hismahelites. Et super asinos ia-
dias meronathites. Super oves quoque iaziz agareus.
Omnes hii principes substantie regis david. Ionathan autem patru-
us david consiliarius vir prudens et litteratus. Ipse et ia-
hihel filius achamoni erant cum filiis regis. Achitophel
etiam consiliarius regis. Et chusai amicus regis. Post achitophel
fuit ioiada filius banaie et abiathar. Princeps autem exercitus
regis erat ioab.

XXVIII

Convocavit igitur david omnes principes israhel duces tribuum
et prepositos turmarum qui ministrabant regi. Tribu-
nos quoque et centuriones. Et qui preerant substantie et possessionibus
regis filiosque suos cum eunuchis et potentes et robustissi-
mos quosque in exercitu ierusalem. Cumque surrexisset rex et
stetisset ait. Audite me fratres mei et populus meus. Cogita-
vi ut edificarem domum in qua requiesceret archa fe-
deris domini et scabellum pedum dei nostri. Ad edificandum omnia
preparavi. Deus autem dixit michi. Non edificabis domum
nomini meo quod sis vir bellator et sanguinem fuderis. Sed
elegit dominus deus israhel me de universa domo patris mei ut
essem rex super israhel in sempiternum. De iuda enim elegit
principes. Porro de domo iuda domum patris mei placuitque
ei ut me eligeret regem super cunctum israhel. Sed et de filiis
meis filios enim multos dedit michi dominus. Elegit salomonem
filium meum ut sederet in throno regni domini super israhel.
Dixitque michi salomon filius tuus edificabit domum meam
et altaria mea. Ipsum enim elegi michi in filium et ego ero
ei in patrem. Et firmabo regnum eius usque in eternum. Si per-
severaverit facere precepta mea et iudicia sicut et hodie.

Nunc igitur coram universo cetu israhel audiente deo nostro cu-
stodite et perquirite cuncta mandata domini dei nostri ut pos-
sideatis terram bonam et relinquatis eam filiis vestris post vos
in sempiternum. Tu autem salomon fili mi scito deum
patris tui et servi ei corde perfecto et animo voluntario. Omnia
enim corda scrutatur dominus et universas mentium cogita-
tiones intelligit. Si quesieris eum invenies. Si autem dere-
liqueris eum proiciet te in eternum. Nunc ergo quia elegit te dominus ut
edificares domum sanctuarii confortare et perfice. Dedit autem
david salomoni filio suo descriptionem porticus et templi et
cellariorum et cenaculi et cubiculorum in adytis et domus
propitiationis. Necnon et omnium que cogitaverat atriorum et exedrarum
per circuitum in thesauros domus domini et in thesauros
sanctorum divisionumque sacerdotum et levitarum in omnia opera
domus domini et in universa vasa ministerii templi domini.
Aurum in pondere per singula vasa ministerii. Argenti
quoque pondus pro vasorum et operum diversitate. Sed et ad cande-
labra aurea et ad lucernas eorum aurum pro mensura uniuscuiusque
candelabri et lucernarum. Similiter et in candelabris argen-
teis et lucernis pro diversitate mensure pondus argenti
dedit. Aurum quoque dedit in mensas propositionis pro diversitate
mensure. Similiter et argentum in alias mensas argente-
as. Ad fuscinulas quoque et phialas et turibula ex auro
purissimo et leunculos aureos pro qualitate mensure
pondus distribuit in leunculum et leunculum. Similiter
in leones argenteos diversum argenti pondus separavit.
Altari autem in quo adolebatur incensum aurum puris-
simum dedit et ut ex ipso fieret similitudo quadrige che-
rubin extendentium alas et velantium archam federis
domini. Omnia inquit venerunt scripta in manu domini ad me
ut intelligerem universa opera exemplaris. Dixit quoque david
salomoni filio suo. Viriliter age et confortare et
fac ne timeas et ne paveas. Dominus enim deus meus tecum
erit et non dimittet te nec derelinquet donec per-
ficias omne opus ministerii domus domini. Ecce di-
visiones sacerdotum et levitarum in omne opus ministerii domus domini
assistent tibi et parati sunt et noverunt tam principes
quam populus facere omnia precepta mea.

XXIX

Locutusque est rex david ad omnem ecclesiam. Sa-
lomonem filium meum elegit deus adhuc puerum et te-
nellum. Opus enim grande est neque enim homini preparatur habitatio sed
deo. Ego autem totis viribus meis preparavi impensas
domus dei mei. Aurum ad vasa aurea. Argentum in vasa argen-
tea. Es in enea. Ferrum in ferrea. Ligna ad lignea.
Lapides onychinos et quasi stibinos et diversorum co-
lorum omnem pretiosum lapidem et marmor parium
abundantissime. Et super hec quae obtuli in domum
dei mei de peculio meo aurum et argentum do in templum dei mei
exceptis his que preparavi in edem sanctam. Tria milia talenta auri de auro ophir
et septem milia talentorum argenti probatissimi ad deaurandos
parietes templi. Et ubicumque opus est aurum de auro
et ubicumque opus est argentum argenti opera fiant per manus artifi-
cum. Et si quis sponte offert impleat manum suam
hodie et offerat quod voluerit domino. Polliciti sunt ita-
que principes familiarum et proceres tribuum israhel tribunique et centurio-
nes et principes possessionum regis. Dederuntque

ad offerendum in domum dei mei.

opera domus domini auri talenta .v. milia et solidos .x. milia, argenti talenta .x. milia, et eris talenta .xviii. milia, ferri quoque .c. milia talentorum. Et apud quemcumque inventi sunt lapides, dederunt in thesaurum domus domini per manum Iahiel Gersonitis. Letatusque est populus cum vota sponte promitterent, quia toto corde offerebant ea domino; sed et David rex letatus est gaudio magno. Et benedixit domino coram universa multitudine, et ait: Benedictus es, domine Deus Israel patris nostri, ab eterno in eternum. Tua est, domine, magnificentia et potentia et gloria atque victoria, et tibi laus. Cuncta enim que in celo sunt et in terra tua sunt. Tuum, domine, regnum, et tu es super omnes principes. Tue divitie et tua gloria est; tu dominaris omnium. In manu tua virtus et potentia, in manu tua magnitudo et imperium omnium. Nunc igitur, Deus noster, confitemur tibi et laudamus nomen tuum inclitum. Quis ego et quis populus meus, ut possimus hec universa tibi promittere? Tua sunt omnia, et que de manu tua accepimus dedimus tibi. Peregrini enim sumus coram te et advene, sicut omnes patres nostri. Dies nostri quasi umbra super terram, et nulla est mora. Domine Deus noster, omnis hec copia quam paravimus ut edificaretur domus nomini sancto tuo de manu tua est, et tua sunt omnia. Scio, Deus meus, quod probes corda et simplicitatem diligas; unde et ego in simplicitate cordis mei letus obtuli universa hec, et populum tuum qui hic repertus est vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. Domine Deus Abraham et Isaac et Israel patrum nostrorum, custodi hanc voluntatem cordis eorum, et semper in venerationem tui mens ista permaneat. Salomoni quoque filio meo da cor perfectum, ut custodiat mandata tua, testimonia tua et cerimonias tuas, et faciat universa, et edificet edem cuius impensas paravi. Precepit autem David universe ecclesie: Benedicite domino Deo nostro. Et benedixit omnis ecclesia domino Deo patrum suorum, et inclinaverunt se et adoraverunt Deum, deinde regem. Immolaveruntque victimas domino, et obtulerunt holocausta die sequenti, tauros .M. et arietes .M. et agnos mille, cum libaminibus suis et universo ritu habundantissime in omnem Israel. Et comederunt et biberunt coram domino in die illa in grandi letitia. Et unxerunt secundo Salomonem filium David. Unxerunt autem eum domino in principem, et Sadoch in pontificem. Seditque Salomon super solium domini in regem pro David patre suo, et cunctis placuit, et paruit illi omnis Israel. Sed et universi principes et potentes et cuncti filii regis David dederunt manum et subiecti fuerunt Salomoni regi. Magnificavit ergo dominus Salomonem super omnem Israel, et dedit illi gloriam regni qualem nullus habuit ante eum rex Israel. Igitur David filius Isai regnavit super Israel universum, et dies quibus regnavit super Israel fuerunt .xl. anni. In Hebron regnavit .vii. annis, et in Ierusalem triginta et tribus. Et mortuus est in senectute bona, plenus dierum et divitiis et gloria. Regnavitque Salomon filius eius pro eo. Gesta autem David regis priora et novissima scripta sunt in libro Samuelis videntis, et in libro Nathan prophete, atque in volumine Gad videntis, universique regni eius et fortitudinis, et temporum que transierunt sub eo, sive in Israel sive in cunctis regnis terrarum. Explicit primus liber paralipomenon. Incipit prologus in libro secundo paralipomenon.

Eusebius Ieronimus Domnioni et Rogatiano suis in Christo salutem. Quomodo Grecorum historias magis intelligunt qui Athenas viderint, et tertium Virgilii librum qui a Troade per Leucaten et Acroceraunia ad Siciliam et inde ad hostia Tyberis navigaverint, ita sanctam scripturam lucidius intuebitur qui Iudeam oculis contemplatus est et antiquarum urbium memorias locorumque vel eadem vocabula vel mutata cognoverit. Unde et nobis cure fuit cum eruditissimis Hebreorum hunc laborem subire, ut circumiremus provinciam quam universe Christi ecclesie sonant. Fateor enim, mi Domnion et Rogatiane, numquam me in divinis voluminibus propriis viribus credidisse, nec habuisse magistrum opinionem meam, sed ea etiam de quibus scire me arbitrabar interrogare me solitum, quanto magis de his super quibus anceps eram. Denique cum a me nuper litteris flagitassetis ut vobis Paralipomenon latino sermone transferrem, de Tyberiade legis quendam doctorem qui apud Hebreos admirationi habebatur assumpsi, et contuli cum eo a vertice, ut aiunt, usque ad extremum unguem, et sic confirmatus ausus sum facere quod iubebatis. Libere enim vobis loquor: ita in Grecis et Latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est, ut non tam Hebrea quam barbara quedam et Sarmatica nomina coniecta arbitrandum sit. Nec hoc .lxx. interpretibus, qui spiritu sancto pleni ea que vera fuerant transtulerunt, sed scriptorum culpe ascribendum, dum de emendatis inemendata scriptitant, et sepe tria nomina subtractis e medio syllabis in unum vocabulum cogunt, vel e regione unum nomen propter latitudinem suam in duo vel tria vocabula dividunt. Sed et ipse appellationes non homines, ut plerique estimant, sed urbes et regiones et saltus et provincias sonant, et oblique sub interpretatione et figura eorum quedam narrantur historie, de quibus in Regnorum libro dicitur: Nonne ecce hec scripta sunt in libro dierum regum Iuda? Que utique in nostris codicibus non habentur. Hoc primum sciendum quod apud Hebreos Paralipomenon liber unus sit, et apud illos vocatur dabreiamin, id est verba dierum, qui propter magnitudinem apud nos divisus est, quod non nulli in Verrino Ciceronis dialogo faciunt, ut eum in tres partes secent, cum unus a suo auctore sit editus. Deinde et illud attendendum quod frequenter nomina non vocabula hominum sed rerum, ut dixi, significantias sonant. Ad extremum quod omnis eruditio scripturarum in hoc libro continetur, et historie que pretermisse sunt in suis locis vel perstricte leviter, hic per quedam verborum compendia explicantur. Utrorumque itaque utrisque adiuti auxilio, mittimus libros benivolis placituros, cum invidis displicituros esse non ambigo. Optima enim queque, ut ait Plinius, malunt contempnere plerique quam discere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebreos, suam conscientiam recolat, videat ordinem textumque sermonis, et tunc si potuerit detrahat. Denique ubicumque asteriscos, id est stellas, radiare in hoc volumine videritis, ibi sciatis de Hebreo additum quod in Latinis codicibus non habetur. Ubi vero obelus, transiacens scilicet virga, preposita est, illic significatur quid .lxx. interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam vel ob spiritus sancti auctoritatem, licet in Hebreis voluminibus non legatur.

Incipit secundus liber paralipomenon.

Et benedixit omnis ec[clesia]

Confortatus est ergo Salomon filius David in
regno suo et Dominus erat cum eo et magnifi-
cavit eum in excelsum. Praecepitque Sa-
lomon universo Israheli tribunis et
centurionibus et ducibus et iudicibus
omnis Israhel et principibus familiarum et
abiit cum universa multitudine in
excelsum Gabaon ubi erat tabernaculum foederis Domini quod fecit
Moyses famulus Dei in solitudine. Archam autem Dei ad-
duxerat David de Cariathiarim in locum quem praeparaverat
ei et ubi fixerat illi tabernaculum hoc est in Hierusalem. Altare quoque
aeneum quod fabricatus fuerat Beselehel filius Uri filii Ur
ibi erat coram tabernaculo Domini. Quod requisivit Salomon
et omnis ecclesia. Ascenditque Salomon ad altare aeneum coram
tabernaculo foederis Domini et obtulit in eo mille hostias. Ecce
autem in ipsa nocte apparuit ei Deus dicens: Postula quod vis
ut dem tibi. Dixitque Salomon Deo: Tu fecisti cum David patre meo
misericordiam magnam et constituisti me regem pro eo. Nunc ergo Domine
Deus impleatur sermo tuus quem pollicitus es David patri meo. Tu enim
fecisti me regem super populum tuum multum qui tam innumera-
bilis est quam pulvis terrae. Sapientiam da mihi et intellegen-
tiam ut ingrediar et egrediar coram populo tuo. Quis enim
potest hunc populum tuum digne qui tam grandis est iudicare?
Dixit autem Deus ad Salomonem: Quia hoc magis pla-
cuit cordi tuo et non postulasti divitias et substantiam et gloriam
neque animas eorum qui te oderant sed nec dies vitae plurimos
petisti autem sapientiam et scientiam ut iudicare possis populum
meum super quem constitui te regem: sapientia et scientia data sunt tibi.
Divitias autem et substantiam et gloriam dabo tibi ut nullus
in regibus nec ante te nec post te fuerit similis tui. Venit ergo
Salomon ab excelso Gabaon in Hierusalem coram tabernaculo
foederis et regnavit super Israhel. Congregavitque sibi currus et
equites .xii. milia equitum et fecit duos esse in urbibus qua-
drigarum et cum rege in Hierusalem. Praebuitque rex in Hierusalem
argentum et aurum quasi lapides et cedros quasi sycomoros
quae nascuntur in campestribus multitudine magna. Ad-
ducebantur autem ei equi de Aegypto et de Choa a negotiato-
ribus regis qui ibant et emebant pretio quadrigam sexcentis
argenteis et equum .cl. Similiter de universis regnis
Chettheorum et a regibus Syriae emptio celebrabatur. II

Decrevit autem Salomon aedificare domum nomini Domini et
palatium sibi et numeravit .lxx. milia hominum portan-
tium humeris et .lxxx. milia qui caederent lapides in montibus prae-
positosque eorum .iii. milia .dc. Misit quoque ad Hiram regem Tyri di-
cens: Sicut egisti cum patre meo David et misisti ei ligna cedri-
na ut aedificaret sibi domum in qua et habitavit. Sic fac me-
cum ut aedificem domum nomini Domini Dei mei et consecrem eam ad ado-
lendum incensum coram illo et fumiganda aromata et ad pro-
positionem panum sempiternam et holocaustomata mane et ves-
pere sabbatis quoque et neomeniis et sollemnitatibus Domini Dei nostri
in sempiternum quae mandata sunt Israheli. Domus enim quam aedificare cupio
magna est. Magnus est enim Deus noster super omnes deos. Quis ergo
poterit praevalere ut aedificet ei dignam domum? Si caelum
et caeli caelorum capere eum nequeunt quantus ego sum ut pos-
sim aedificare ei domum? Sed ad hoc tantum ut adoleatur in-
censum coram illo. Mitte ergo mihi virum eruditum qui noverit operari

in auro et argento aere et ferro purpura cocci-
no et hyacintho et qui sciat sculpere caelaturas cum his artificibus
quos mecum habeo in Iudaea et Hierusalem quos praeparavit David
pater meus. Sed et ligna cedrina mitte mihi et arceuthina et pinea de
Libano. Et erunt servi mei cum servis tuis ut parentur
ligna plurima. Domus enim quam cupio aedificare magna
nimis et inclita. Praeterea operariis qui caedent ligna servis tuis
dabo in cibaria tritici choros .xx. milia et hordei choros
olei quoque sata .xx. milia. Dixit autem Hiram rex Tyri
quas miserat Salomoni: Quia dilexit Dominus populum suum
ideo te regnare fecit super eum. Et addidit dicens: Benedictus
Dominus Deus Israhel qui fecit caelum et terram qui dedit David regi filium
sapientem et eruditum et sensatum atque prudentem ut
aedificaret domum Domino et palatium sibi. Misi ergo tibi virum
prudentem et scientissimum Hiram patrem meum
mulieris de filiabus Dan cuius pater fuit Tyrius qui novit operari
in auro et argento et aere et ferro et marmore et lignis
in purpura quoque et hyacintho et bysso et coccino et qui scit cae-
lare omnem sculpturam et invenire prudenter quodcumque
necessarium est cum artificibus tuis et cum artificibus domini mei
David patris tui. Triticum ergo et hordeum et oleum et vinum quae pollicitus es
domine mi mitte servis tuis. Nos autem caedemus ligna de Libano quot
necessaria habueris et applicabimus ea ratibus per mare in Ioppen
tuum autem erit transferre in Hierusalem. Numeravit igitur Sa-
lomon omnes viros proselytos qui erant in terra Israhel
post dinumerationem quam dinumeravit David pater eius
et inventi sunt .cl. milia et .iii. milia .dc. Fecitque ex eis
qui humeris onera portarent .lxx. milia et .lxxx. milia qui
in montibus caederent. Tria milia autem et sexcentos

III

Et coepit Salomon aedificare domum Domini in Hierusalem in monte Mo-
ria qui demonstratus fuerat David patri eius in loco quem paraverat David
in area Ornan Iebusei. Coepit autem aedificare mense secundo
anno quarto regni sui. Et haec sunt fundamenta quae ia-
cit Salomon ut aedificaret domum Domini. Longitudinis cu-
bitos in mensura prima .lx. latitudinis cubitos
Porticum vero ante frontem quae extendebatur in lon-
gum iuxta mensuram latitudinis domus cubitorum .xx.
altitudo autem .cxx. cubitorum erat. Et deauravit eam in-
trinsecus auro mundissimo. Domum quoque maiorem
texit tabulis abiegnis et laminas auri obrizi affixit
per totum. Sculpsitque in eis palmas et quasi catenulas
se invicem complectentes. Stravitque pavimentum templi
pretiosissimo marmore decore multo. Porro aurum erat
probatissimum de cuius lamminis texit domum
trabes eius et postes et parietes et ostia. Et caelavit
cherubin in parietibus. Fecit quoque domum sancti sanctorum longitu-
dine iuxta latitudinem domus cubitorum .xx. et latitu-
dine similiter .xx. cubitorum et lamminis aureis texit
eam quasi talentis .dc. Sed et clavos fecit aureos ita ut
singuli clavi siclos quinquagenos appenderent.
Cenacula quoque texit auro. Fecit etiam in domo sancti
cherubin duos opere statuario et texit eos auro.
Alae cherubin .xx. cubitis extendebantur
ut una ala haberet cubitos .v. et tangeret parietem
domus et altera .v. cubitos habens alas tangeret alterius

cherubim similiter cherub alterius ala quinque habebat cubitos et tangebat parietem et ala eius altera quinque cubitorum alam cherub contingebat. Igitur alae utriusque cherub expansae erant et extendebantur per cubitos viginti. Ipsi autem stabant erectis pedibus et facies eorum erant versae ad exteriorem domum. Fecit quoque velum ex hyacintho purpura cocco et bysso et intexuit cherubim. Ante fores etiam templi duas columnas quae triginta et quinque cubitos habebant altitudinis; porro capita earum quinque cubitorum. Nec non et quasi catenulas in oraculo et superposuit eas capitibus columnarum; malogranata etiam centum quae catenulis interposuit. Ipsas quoque columnas posuit in vestibulo templi, unam a dextris et alteram a sinistris; eam quae a dextris erat vocavit Iachin, et quae ad laevam vocavit Booz.

IIII

Fecit quoque altare aeneum viginti cubitorum longitudinis et viginti cubitorum latitudinis et decem cubitorum altitudinis. Mare etiam fusile decem cubitis a labio usque ad labium rotundum per circuitum; quinque cubitos habebat altitudinis et funiculus triginta cubitorum ambiebat gyrum eius. Similitudo quoque boum erat subter illud, et decem cubitis quaedam exterius caelaturae quasi duobus versibus alvum maris circuibant. Boves autem erant fusiles. Et ipsum mare super duodecim boves positum erat, quorum tres respiciebant ad aquilonem, et alii tres ad occidentem, porro tres alii meridiem, et tres qui reliqui erant orientem, habentes mare superpositum; posteriora autem boum erant introrsus sub mari. Porro vastitas eius habebat mensuram palmi, et labium eius erat quasi labium calicis vel repandi lilii; capiebatque metretas tria milia. Fecit quoque conchas decem et posuit quinque a dextris et quinque a sinistris, ut lavarent in eis omnia quae in holocaustum erant oblaturi. Porro in mari sacerdotes lavabantur. Fecit autem et candelabra aurea decem secundum speciem qua iussa erant fieri, et posuit ea in templo, quinque a dextris et quinque a sinistris. Nec non et mensas decem; et posuit eas in templo quinque a dextris et quinque a sinistris. Phialas quoque aureas centum. Fecit etiam atrium sacerdotum et basilicam grandem et ostia in basilica, quae texit aere. Porro mare posuit in latere dextro contra orientem ad meridiem. Fecit autem Hiram lebetas et creagras et phialas, et complevit omne opus regis in domo dei: hoc est columnas duas et epistylia et capita, et quasi quaedam retiacula quae capita tegerent super epistylia; malogranata quoque quadringenta et retiacula duo, ita ut bini ordines malogranatorum singulis retiaculis iungerentur, quae protegerent epistylia et capita columnarum. Bases etiam fecit et conchas quas superposuit basibus; mare unum, boves quoque duodecim sub mari, et lebetas et creagras et phialas. Omnia vasa fecit Salomoni Hiram pater eius in domo domini ex aere mundissimo. In regione Iordanis fudit ea rex in argillosa terra inter Socoth et Saredatha. Erat autem multitudo vasorum innumerabilis, ita ut ignoraretur pondus aeris. Fecitque Salomon omnia vasa domus dei et altare aureum et mensas et super eas panes propositionis; candelabra quoque cum lucernis suis ut lucerent ante oraculum iuxta ritum ex auro purissimo; et florentia quaedam et lucernas et forcipes aureos; omnia de auro mundissimo facta sunt. Thymiateria quoque et turibula et phialas et mortariola ex auro purissimo. Et ostia caelavit templi interiora, id est in sancta sanctorum, et ostia templi forinsecus aurea. Sicque completum est omne opus quod fecit Salomon in domo domini. Intulit ergo Salomon omnia quae voverat David

V

pater suus. Argentum et aurum et universa vasa posuit in thesauris domus domini. Post quae congregavit maiores natu Israel et cunctos principes tribuum et capita familiarum de filiis Israel in Ierusalem, ut adducerent arcam foederis domini de civitate David quae est Sion. Venerunt itaque ad regem omnes viri Israel in die sollemni mensis septimi. Cumque venissent cuncti seniores Israel, portaverunt Levitae arcam et intulerunt eam et omnem paraturam tabernaculi. Porro vasa sanctuarii quae erant in tabernaculo portaverunt sacerdotes cum Levitis. Rex autem Salomon et universus coetus Israel et omnes qui fuerant congregati ante arcam immolabant arietes et boves absque ullo numero; tanta enim erat multitudo victimarum. Et intulerunt sacerdotes arcam foederis domini in locum suum, id est ad oraculum templi in sancta sanctorum, subter alas cherubim, ita ut cherubim expanderent alas suas super locum in quo posita erat arca, et ipsam arcam tegerent cum vectibus suis. Vectium autem quibus portabatur arca, quia paululum longiores erant, capita parebant ante oraculum; si vero quis paululum fuisset extrinsecus, eos videre non poterat. Fuit itaque arca ibi usque in praesentem diem. Nihilque erat aliud in arca nisi duae tabulae quas posuerat Moyses in Horeb, quando legem dedit dominus filiis Israel egredientibus ex Aegypto. Egressis autem sacerdotibus de sanctuario (omnes enim sacerdotes qui ibi potuerant inveniri sanctificati sunt, nec adhuc in illo tempore vices et ministeriorum ordo inter eos divisus erat) tam Levitae quam cantores, id est et qui sub Asaph erant et qui sub Eman, et qui sub Idithun filii et fratres eorum, vestiti byssinis, cymbalis et psalteriis et citharis concrepabant stantes ad orientalem plagam altaris, et cum eis sacerdotes centum viginti canentes tubis. Igitur cunctis pariter et tubis et voce et cymbalis et organis et diversi generis musicorum concinentibus, et vocem in sublime tollentibus, longe sonitus audiebatur, ita ut cum dominum laudare coepissent et dicere: Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia eius, impleretur domus dei nube, nec possent sacerdotes stare et ministrare propter caliginem. Compleverat enim gloria domini domum domini.

VI

Tunc Salomon ait: Dominus pollicitus est ut habitaret in caligine. Ego autem aedificavi domum nomini eius ut habitaret ibi in perpetuum. Et convertit rex faciem suam et benedixit universae multitudini Israel (nam omnis turba stabat intenta) et ait: Benedictus dominus deus Israel, qui quod locutus est David patri meo opere complevit, dicens: A die qua eduxi populum meum Israel de terra Aegypti non elegi civitatem de cunctis tribubus Israel ut aedificaretur in ea domus nomini meo, neque elegi quemquam alium virum ut esset dux super populum meum Israel; sed elegi Ierusalem ut sit nomen meum in ea, et elegi David ut constituerem eum super populum meum Israel. Cumque fuisset voluntatis David patris mei ut aedificaret domum nomini domini dei Israel, dixit dominus ad eum: Quia haec fuit voluntas tua ut aedificares domum nomini meo, bene quidem fecisti huiuscemodi habere voluntatem; sed tu non aedificabis domum, verum filius tuus qui egredietur de lumbis tuis

iste edificabit domum nomini meo. Complevit ergo dominus sermonem
suum quem locutus fuerat. et ego surrexi pro david patre meo et sedi
super thronum israel sicut locutus est dominus. Et edificavi domum nomini domini dei
israel. et posui in ea archam in qua est pactum domini quod pepigit cum
filiis israel. Stetit ergo coram altari domini ex adverso universe mul
titudinis israel et extendit manus suas. Siquidem fecerat sa
lomon basim eneam et posuerat eam in medio basilice. ha
bentem .v. cubitos longitudinis et .v. latitudinis. et tres cubi
tos altitudinis. Stetitque super eam. et deinceps flexis genibus
contra universam multitudinem israel. et palmis in celum levatis
ait. Domine deus israel non est similis tui deus in celo et in terra. qui cu
stodis pactum et misericordiam cum servis tuis qui ambulant co
ram te in toto corde suo. qui prestitisti david servo tuo patri meo.
quecumque locutus fueras ei. et que ore promiseras: opere complesti
sicut et presens tempus probat. Nunc ergo domine deus israel imple
servo tuo patri meo david quecumque locutus es dicens. Non deficiet
ex te vir coram me. qui sedeat super thronum israel. ita
tamen si custodierint filii tui vias meas et ambulaverint
in lege mea. sicut et tu ambulasti coram me. Et nunc domine deus
israel firmetur sermo tuus quem locutus es servo tuo david. Ergo
ne credibile est ut habitet deus cum hominibus super terram. Si celum et
celi celorum te non capiunt. quanto magis domus ista quam edi
ficavi. Sed ad hoc tantum facta est ut respicias orationem servi tui
et obsecrationem eius domine deus meus. et audias preces quas effun
dit famulus tuus coram te. ut aperias oculos tuos super
domum istam diebus ac noctibus super locum in quo pollicitus es
ut invocaretur nomen tuum et exaudires orationem quam servus
tuus orat in eo. Exaudi preces famuli tui et populi tui israel.
Quicumque oraverit in loco isto. exaudi de habitaculo tuo id est
de celis et propitiare. Si peccaverit quispiam in proximum suum
et iurare contra eum paratus venerit. seque maledicto constrinxerit
coram altari in domo ista. tu audies de celo et facies
iudicium servorum tuorum ita ut reddas iniquo viam suam in
caput proprium et ulciscaris iustum retribuens ei secundum iustitiam
suam. Si superatus fuerit populus tuus israel ab inimicis. pecca
bunt enim tibi. et conversi egerint penitentiam et obsecraverint no
men tuum. et fuerint deprecati in loco isto. tu exaudies de
celo. et propitiare peccato populi tui israel et reduc eos in
terram quam dedisti eis et patribus eorum. Si clauso celo plu
via non fluxerit propter peccata populi tui et deprecati fuerint te
in loco isto. et confessi nomini tuo et conversi a peccatis suis
cum eos afflixeris. exaudi de celo domine et dimitte pec
cata servis tuis et populo tuo israel. et doce eos viam bonam per quam
ingrediantur. et da pluviam terre quam dedisti populo tuo ad pos
sidendum. Fames si orta fuerit in terra. et pestilentia et erugo
et aurugo. et locusta et bruchus. et hostes vastatis regionibus
portas obsederint civitatis. omnisque plaga et infirmitas
presserit. Si quis de populo tuo israel fuerit deprecatus cognos
cens plagam et infirmitatem suam. et expanderit manus suas
in domo hac. tu exaudies de celo de sublimi scilicet habita
culo tuo et propitiare et redde unicuique secundum vias suas quas
nosti eum habere in corde suo. Tu enim solus nosti corda
filiorum hominum ut timeant te et ambulent in viis tuis
cunctis diebus quibus vivunt super faciem terre quam dedisti
patribus nostris. Externum quoque qui non est de populo tuo israel. si ve
nerit de terra longinqua propter nomen tuum magnum et propter ma

num tuam robustam et brachium tuum extentum et ado
in loco isto. Tu exaudies de celo firmissimo habi
taculo tuo et facies cuncta pro quibus invocaverit te ille pe
ut sciant omnes populi terre nomen tuum et timeant te
sicut populus tuus israel. et cognoscant quia nomen tuum invo
catum est super domum hanc quam edificavi nomini tuo. Si e
gressus fuerit populus tuus ad bellum contra adversarios suos
per viam in qua miseris eos. adorabunt te contra viam
civitatis hec est quam elegisti et domus quam edificavi no
ut exaudias de celo preces eorum et obsecrationem et ul
cis. Si autem peccaverint tibi. neque enim homo est qui non pec
cet. et iratus fueris eis et tradideris eos hostibus et captivos
duxerint eos in terram longinquam. vel certe que iuxta est. et con
versi in corde suo in terra ad quam captivi du
erant egerint penitentiam. et deprecati te fuerint in
tivitatis sue dicentes. peccavimus inique fe
iniuste egimus. et reversi fuerint ad te in toto co
suo et in tota anima sua in terra captivitatis sue
quam ducti sunt. adorabunt te contra viam terre sue
dedisti patribus eorum et urbis quam elegisti. et domus quam
edificavi nomini tuo. ut exaudies de celo hoc est
habitaculo tuo firmo preces eorum et facias iudicium
mittas populo tuo quamvis peccatori. Tu es enim deus meus
aperiantur queso oculi tui et aures tue intente sint ad
que fit in loco isto. Nunc igitur consurge domine deus in re
tuam tu et archa fortitudinis tue. Sacerdotes tui
domine deus induantur salutem et sancti tui letentur in bonis
Domine deus ne averteris faciem christi tui. memento misericordiarum david

Cumque complesset salomon **VII**
fundens preces ignis descendit de celo et de
ravit holocausta et victimas. et maiestas domini im
plevit domum. nec poterant sacerdotes ingredi templum
eo quod implesset maiestas domini templum domini. Sed et omnes
filii israel videbant descendentem ignem et gloriam domini super
domum. Et corruentes proni in terram super pavi
stratum lapide adoraverunt et laudaverunt dominum quo
quoniam in seculum misericordia eius. Rex autem et omnis populus immo
victimas coram domino. Mactavit igitur rex salomon ho
boum .xx. et .ii. milia. arietum .c.xx. milia. et dedicavit domum
rex et universus populus. Sacerdotes autem stabant in officiis suis
levite in organis carminum domini que fecit david
ad laudandum dominum quoniam bonus quoniam in seculum
hymnos canentes david per manus suas. Porro sacerdotes
canebant tubis ante eos cunctusque populus israel sta
bat. Sanctificavit quoque salomon medium atrii ante templum
domini. obtulerat enim ibi holocausta et adipes
pacificorum. quia altare eneum quod fecerat non poterat
sustinere holocausta et sacrificia et adipes pacificorum. Fecit
ergo salomon sollempnitatem in tempore illo .vii. diebus
omnis israel cum eo. ecclesia magna valde ab introitu
emath usque ad torrentem egypti. Fecitque die octavo
collectam eo quod dedicasset altare .vii. diebus et sol
lempnitatem celebrasset .vii. diebus. Igitur in die .xx.iii. men
sis septimi dimisit populos ad tabernacula sua le
tantes atque gaudentes super bono quod fecerat dominus david et
salomoni et populo suo israel. Complevitque salomon

domum Domini et domum regis et omnia quae disposuerat in corde suo
ut faceret in domo Domini et in domo sua et prosperatus est. Appa-
ruit autem ei Dominus nocte et ait: Audivi orationem tuam et elegi locum istum
mihi in domum sacrificii. Si clausero caelum et pluvia non flu-
xerit et mandavero et praecepero locustae ut devoret terram
et misero pestilentiam in populum meum, conversus autem populus me-
us super quos invocatum est nomen meum deprecatus me fuerit et exquisie-
rit faciem meam et egerit paenitentiam a viis suis pessimis: et ego ex-
audiam de caelo et propitius ero peccatis eorum et sanabo terram eorum. Oculi
quoque mei erunt aperti et aures meae erectae ad orationem eius qui in loco
isto oraverit. Elegi enim et sanctificavi locum istum ut sit nomen
meum ibi in sempiternum et permaneant oculi mei et cor meum
ibi cunctis diebus. Tu quoque si ambulaveris coram me sicut am-
bulavit pater tuus David et feceris iuxta omnia quae praecepi tibi et iustitias
meas iudiciaque servaveris, suscitabo thronum regni tui sicut
pollicitus sum David patri tuo dicens: Non auferetur de stirpe
tua vir qui sit princeps in Israel. Si autem adversi fueritis vos et
filii vestri non custodientes iustitias meas et praecepta mea quae proposui vobis et
abeuntes servieritis diis alienis et adoraveritis eos, aufe-
ram vos de terra mea quam dedi vobis et domum hanc quam
aedificavi nomini meo proiciam a facie mea et tradam eam in
parabolam et in exemplum cunctis populis, et domus ista erit
in publicum; universi transeuntes et dicent stupentes: Quare
fecit sic Dominus terrae huic et domui huic? Et respondebunt: Quia dereli-
querunt Dominum Deum patrum suorum qui eduxit eos de terra Aegyp-
ti et apprehenderunt deos alienos et adoraverunt eos et colue-
runt; ideo venit super eos universum hoc malum. VIII

Expletis autem viginti annis postquam aedificavit Salomon
domum Domini et domum suam, civitates quas dederat
Hiram Salomoni aedificavit et habitare ibi fecit filios
Israel. Abiit quoque in Emath Soba et optinuit eam et aedifi-
cavit Palmiram in deserto et alias civitates mu-
nitissimas aedificavit in Emath. Extruxitque Bethe-
ron superiorem et Betheron inferiorem, civitates mura-
tas habentes portas et vectes et seras. Baalath et omnes
urbes firmissimas quae fuerunt Salomonis cunctasque
urbes quadrigarum et urbes equitum. Omnia quaecumque voluit
fecit rex Salomon atque disposuit aedificavit in Ierusa-
lem et in Libano et in universa terra potestatis suae. Omnem populum
qui derelictus fuerat de Chetheis et Amorreis et Eveis et Iebuseis
qui non erant de stirpe Israel. De filiis eorum et de posteris quos non
interfecerant filii Israel subiugavit Salomon in tributa-
rios usque in diem hanc. Porro de filiis Israel non posuit ut
servirent operibus regis. Ipsi enim erant viri bellatores
et duces principum et principes quadrigarum et equitum eius. Omnes autem
principes exercitus regis Salomonis fuerunt CCL qui eru-
diebant populum. Filiam autem Pharaonis transtulit de civitate
David in domum quam aedificaverat ei. Dixit enim rex: Non
habitabit uxor mea in domo David regis Israel eo quod sanctifica-
ta sit quia ingressa est in eam archa Domini. Tunc obtulit Sa-
lomon holocausta Domino super altare Domini quod extruxerat
ante porticum ut per singulos dies offerretur in eo iuxta prae-
ceptum Moysi in sabbatis et in kalendis et in festis diebus
ter per annum, id est in sollempnitate azimorum et in sollempni-
tate ebdomadarum et in sollempnitate tabernaculorum. Et
constituit iuxta dispositionem David patris sui officia sacerdo-
tum in ministeriis suis et levitas in ordine suo ut lauda-
rent et ministrarent coram sacerdotibus iuxta ritum uniuscuius-
que diei et ianitores in divisionibus suis per portam et portam.
Sic enim praeceperat David homo Dei. Nec praetergressi sunt de mandatis
regis tam sacerdotes quam levitae ex omnibus quae praeceperat et
in custodiis thesaurorum. Omnes impensas paratas habuit Salo-
mon ex eo die quo fundavit domum Domini usque in diem quo perfe-
cit eam. Tunc abiit Salomon in Asiongaber et in Haylath
ad oram maris rubri quae est in terra Edom. Misit autem ei Hy-
ram per manus servorum suorum naves et nautas gnaros maris
et abierunt cum servis Salomonis in Ophir tuleruntque inde cc.
cc.l. talenta auri et attulerunt ad regem Salomonem. IX

Regina quoque Saba cum audisset famam Salomonis ve-
nit ut temptaret eum in enigmatibus in Ierusalem cum
magnis opibus et camelis qui portabant aromata et au-
ri plurimum gemmasque pretiosas. Cumque venisset ad Salomo-
nem locuta est ei quaecumque erant in corde suo. Et exposuit
ei Salomon omnia quae proposuerat, nec quicquam fuit quod non respon-
sum ei fecit. Quae postquam vidit sapientiam scilicet Salomonis et
domum quam aedificaverat, necnon et cibaria mensae eius et habita-
cula servorum et officia ministrorum eius et vestimenta eorum,
pincernas quoque et vestes eorum et victimas quas immolabat in
domo Domini, non erat prae stupore ultra in ea spiritus. Dixitque ad
regem: Verus est sermo quem audieram in terra mea de virtu-
tibus et sapientia tua. Non credebam narrantibus donec ipsa
venissem et vidissent oculi mei et probassem vix medieta-
tem mihi sapientiae tuae fuisse narratam. Vicisti famam virtu-
tibus tuis. Beati viri tui et beati servi tui, hii qui assi-
stunt coram te in omni tempore et audiunt sapientiam tuam.
Sit Dominus Deus tuus benedictus qui voluit te ordinare super
thronum suum regem Domini Dei tui. Quia enim diligit Deus Is-
rael et vult servare eum in aeternum, ideo posuit te regem
super eum ut facias iudicia atque iustitiam. Dedit autem regi
c. talenta xx. auri et aromata multa nimis et gemmas
pretiosissimas. Non fuerunt aromata talia ut haec quae dedit
regina Saba regi Salomoni. Sed et servi Hyram cum servis
Salomonis attulerunt aurum de Ophir et ligna thyina et
gemmas pretiosissimas. De quibus fecit rex de lignis thi-
inis gradus in domo Domini et in domo regis, cytharas
quoque et psalteria cantoribus. Numquam visa sunt in terra Iuda ligna
talia. Rex autem Salomon dedit reginae Saba cuncta
quae voluit et postulavit multo plura quam attulerat
ad eum. Quae reversa abiit in terram suam cum servis suis. E-
rat autem pondus auri quod afferebatur Salomoni per singulos
annos dclxvi. talenta auri, excepta ea summa quam
legati diversarum gentium et negotiatores afferre consueverant,
omnesque reges Arabiae et satrapae terrarum qui comportabant
aurum et argentum Salomoni. Fecit quoque rex Salomon
cc. hastas aureas de summa sescentorum aureorum qui
in singulis hastis expendebantur. Trecenta quoque scuta
aurea ccc. aureorum quibus tegebantur scuta singula,
posuitque ea rex in armamentario quod erat consitum
nemore. Fecit quoque rex solium eburneum grande et ve-
stivit illud auro mundissimo. Sex quoque gradus quibus as-
cendebatur ad solium et scabellum aureum et brachiola
duo altrinsecus et duo leones stantes iuxta brachiola.

Sed et alios .xii. leunculos stantes super gradus ex utraque parte. Non fuit tale solium in universis regnis. Omnia quoque vasa convivii regis erant aurea, et vasa domus saltus Libani ex auro purissimo. Argentum enim in diebus illis pro nichilo reputabatur. Siquidem et naves regis ibant in Tharsis cum servis Hiram semel in tribus annis, et deferebant inde aurum, et argentum, et ebur, et simias, et pavos. Magnificatus est igitur Salomon super omnes reges terre pre divitiis et gloria. Omnesque reges terrarum desiderabant videre faciem Salomonis ut audirent sapientiam quam dederat Deus in corde eius. Et deferebant ei munera, vasa argentea et aurea, et vestes, et arma, et aromata, equos et mulos per singulos annos. Habuit quoque .xl. milia equorum in stabulis et curruum equitumque .xii. milia. Constituitque eos in urbibus quadrigarum et ubi erat rex in Ierusalem. Exercuit autem potestatem super cunctos reges a flumine Eufrate usque ad terram Philisthinorum et usque ad terminos Egypti. Tantamque copiam prebuit argenti in Ierusalem quasi lapidum, et cedrorum tantam multitudinem velud sicomororum que gignuntur in campestribus. Adducebantur autem ei equi de Egypto de cunctisque regionibus. Reliqua vero operum Salomonis priorum et novissimorum scripta sunt in libris Nathan prophete et in libris Ahie Silonitis, in visione quoque Addo videntis contra Ieroboam filium Nabath. Regnavit autem Salomon in Ierusalem super omnem Israel .xl. annis. Dormivitque cum patribus suis et sepelierunt eum in civitate David.

X

Regnavitque pro eo Roboam filius eius. Profectus est autem Roboam in Sichem. Illuc enim cunctus Israel convenerat ut constituerent eum regem. Quod cum audisset Ieroboam filius Nabath qui erat in Egypto (fugerat quippe illuc ante Salomonem), statim reversus est. Vocaveruntque eum, et venit cum universo Israel, et locuti sunt ad Roboam dicentes: Pater tuus durissimo iugo nos oppressit. Tu leviora impera patre tuo qui nobis gravem imposuit servitutem, et paululum de onere subleva, ut serviamus tibi. Qui ait: Post tres dies revertimini ad me. Cumque abisset populus, iniit consilium cum senibus qui steterant coram patre eius Salomone dum adhuc viveret, dicens: Quid datis consilii ut respondeam populo? Qui dixerunt ei: Si placueris populo huic et leniveris eos verbis clementibus, servient tibi omni tempore. At ille reliquit consilium senum, et cum iuvenibus tractare cepit qui cum eo nutriti fuerant et erant in comitatu illius. Dixitque ad eos: Quid vobis videtur, vel respondere quid debeo populo huic qui dixit mihi: Subleva iugum quod imposuit nobis pater tuus? At illi responderunt ut iuvenes et nutriti cum eo in deliciis atque dixerunt: Sic loqueris populo qui dixit: Pater tuus aggravavit iugum nostrum, tu subleva. Et sic respondebis eis: Minimus digitus meus grossior est lumbis patris mei. Pater meus imposuit vobis iugum grave, et ego maius pondus apponam. Pater meus cecidit vos flagellis, ego vero cedam vos scorpionibus. Venit ergo Ieroboam et omnis populus ad Roboam die tertio, sicut preceperat eis. Responditque rex dura, relicto consilio seniorum. Locutusque est iuxta iuvenum voluntatem: Pater meus grave vobis imposuit iugum, quod ego gravius faciam. Pater meus cecidit vos flagellis, ego vero cedam vos scorpionibus. Et non acquievit populi precibus. Erat enim voluntatis Dei ut compleretur sermo eius quem locutus fuerat per manum Ahie Silonitis ad Ieroboam filium Nabath. Populus autem universus rege duriora dicente sic locutus est ad eum: Non est nobis pars in David, neque hereditas in filio Ysai. Revertere in tabernacula tua, Israel. Tu autem pasce domum tuam, David. Et abiit Israel in tabernacula sua. Super filios autem Israel qui habitabant in civitatibus Iuda regnavit Roboam. Misitque rex Roboam Aduram qui preerat tributis, et lapidaverunt eum filii Israel, et mortuus est. Porro rex Roboam currum festinavit ascendere et fugit in Ierusalem. Recessitque Israel a domo David usque ad diem hanc. Factum est autem cum audissent omnis Israel quod reversus esset Ieroboam, miserunt et vocaverunt eum congregato cetu, et constituerunt regem super omnem Israel, nec secutus est quispiam domum David preter tribum Iuda solam.

XI

Venit autem Roboam in Ierusalem et convocavit universam domum Iuda et Beniamin, .c.lxxx. milia electorum bellantium ut dimicaret contra Israel et converteret ad se regnum suum. Factusque est sermo Domini ad Semeiam hominem Dei dicens: Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Iuda et ad universum Israel qui est in Iuda et Beniamin: Hec dicit Dominus: Non ascendetis neque pugnabitis contra fratres vestros. Revertatur unusquisque in domum suam, quia mea hoc gestum est voluntate. Qui cum audissent sermonem Domini, reversi sunt, nec perrexerunt contra regem Ieroboam. Habitavit autem Roboam in Ierusalem, et edificavit civitates muratas in Iuda. Extruxitque Bethleem et Etham et Thecue, Bethsur quoque et Socoth et Odollam, necnon et Geth, et Maresa, et Ziph, et Aduram, et Lachis, et Azecha, Saraa quoque et Haialon et Hebron, que erant in Iuda et Beniamin, civitates munitissimas. Cumque clausisset eas muris, posuit in eis principes ciborumque horrea, hoc est olei et vini. Sed et in singulis urbibus fecit armamentarium scutorum et hastarum, firmavitque eas summa diligentia, et imperavit super Iudam et Beniamin. Sacerdotes autem et Levite qui erant in universo Israel venerunt ad eum de cunctis sedibus suis, relinquentes suburbana et possessiones suas, et transeuntes ad Iudam et ad Ierusalem, eo quod abiecisset eos Ieroboam et posteri eius ne sacerdotio Domini fungerentur. Qui constituit sibi sacerdotes excelsorum et demoniorum vitulorumque quos fecerat. Sed et de cunctis tribubus Israel quicumque dederant cor suum ut quererent Dominum Deum Israel venerunt in Ierusalem ad immolandum victimas suas coram Domino Deo patrum suorum. Et roboraverunt regnum Iuda, et confirmaverunt Roboam filium Salomonis per tres annos. Ambulaverunt enim in viis David et Salomonis annis tantum tribus. Duxit autem uxorem Malahoth filiam Ierimoth filii David, Abiail quoque filiam Heliab filii Ysai. Que peperit ei filios Ieus et Somoriam et Zoom. Post hanc quoque accepit Maacham filiam Absalon, que peperit ei Abya et Ethai et Ziza et Salomith. Amavit autem Roboam Maacha filiam Absalon super omnes uxores suas et concubinas. Nam uxores .xviii. duxerat, concubinas autem .lx., et genuit .xxviii. filios et .lx. filias. Constituit vero in capite Abiam filium Maache ducem super

omnes fratres suos. Ipsum enim regem facere cogitabat quia sa-
pientior fuit et potentior super omnes filios eius et in cunctis
finibus iuda et beniamin et in universis civitatibus mura-
tis. Prebuitque eis escas plurimas et multas petivit uxores.

XII

Cumque roboratum fuisset regnum
roboam et confortatum dereliquid legem domini et omnis
israel cum eo. Anno autem quinto regni roboam ascendit sesach
rex egypti in ierusalem quia peccaverunt domino cum mille du-
centis curribus et lx milibus equitum nec erat numerus vul-
gi qui venerat cum eo ex egypto libies scilicet et trogodite
et ethiopes. Cepitque civitates munitissimas in iuda et
venit usque in ierusalem. Semeias autem propheta ingressus est ad
roboam et principes iuda qui congregati fuerant in ierusalem
fugientes sesach. Dixitque ad eos: Hec dicit dominus. Vos reli-
quistis me et ego reliqui vos in manu sesach. Consternati-
que sunt principes israel et rex et dixerunt: Iustus est dominus. Cumque
vidisset dominus quod humiliati essent factus est sermo domini
ad semeiam dicens: Quia humiliati sunt non disperdam eos.
Daboque eis pauxillum auxilii et non stillabit furor meus
super ierusalem per manum sesach. Verumptamen servient ei ut sciant
distantiam servitutis mee et servitutis regni terrarum. Re-
cessit itaque sesach rex egypti ab ierusalem sublatis the-
sauris domus domini et domus regis. Omniaque secum tulit.
et clipeos aureos quos fecerat salomon. Pro quibus fecit
rex eneos et tradidit eos principibus scutariorum qui custo-
diebant vestibulum palacii. Cumque introiret rex domum
domini veniebant scutarii et tollebant eos. Iterumque refe-
rebant eos ad armamentarium suum. Verumptamen quia
humiliati sunt aversa est ab eis ira domini. nec deleti sunt
penitus. Siquidem et in iuda inventa sunt opera bona.
Confortatus est ergo roboam in ierusalem atque regnavit. xl.
et unius anni erat cum regnare cepisset et xvii. annis
regnavit in ierusalem urbe quam elegit dominus ut confirma-
ret nomen suum ibi de cunctis tribubus israel. Nomen autem matris
eius naama amanitis. Fecitque malum et non preparavit cor
suum ut quereret dominum. Opera vero roboam prima et novissima
scripta sunt in libris semeie prophete et addo videntis et dili-
genter exposita. Pugnaveruntque adversum se roboam
et ieroboam cunctis diebus. Et dormivit roboam cum
patribus suis sepultusque est in civitate david. Et regnavit abia
filius eius pro eo.

XIII

Anno xviii. regis ieroboam regnavit abia super
iudam. Tribus annis regnavit in ierusalem. Nomenque matris
eius michaia filia uriel de gabaa. Et erat bellum inter
abia certamen. et haberet bellicosissimos viros et electorum
cccc. milia. Ieroboam instruxit e contra aciem. dccc. milibus
virorum qui et ipsi electi erant et ad bella fortissimi. Ste-
tit igitur abia super montem semeron qui erat in ephraim
et ait. Audi ieroboam et omnis israel. Non ignoratis quod dominus
deus israel dederit regnum david super israel in sempiternum. Ipsi et
filiis eius in pactum salis. Et surrexit ieroboam filius
nabath servus salomonis filii david et rebellavit contra dominum suum.
Congregatique sunt ad eum viri vanissimi et filii belial
et prevaluerunt contra roboam filium salomonis. Porro robo-
am erat rudis et corde pavido nec potuit resistere
eis. Nunc ergo vos dicitis quod resistere possitis regno domini
quod possidet per filios david. Habetis quoque grandem populi multitu-
dinem atque vitulos aureos quos fecit vobis ieroboam
in deos. Et eiecistis sacerdotes domini filios aaron atque levitas
et fecistis vobis sacerdotes sicut omnes populi terrarum. Quicumque venerit
et initiaverit manum suam in thauro in bobus et in arietibus
statim fit sacerdos eorum qui non sunt dii. Noster autem dominus deus est
quem non relinquimus sacerdotes qui ministrant domino de fi-
liis aaron et levite sunt in ordine suo. holocausta quoque of-
ferunt domino per singulos dies mane et vespere et thimi-
ama iuxta legis precepta confectum et proponuntur panes in
mensa mundissima. Estque apud nos candelabrum aureum et
lucerna eius ut accendatur semper ad vesperam. Nos quippe
custodimus precepta domini dei nostri quem vos reliquistis. Ergo
in exercitu nostro dux deus est et sacerdotes eius qui clan-
gunt tubis et resonant contra vos. Filii israel nolite pug-
nare contra dominum deum patrum vestrorum. Hec illo loquente ierobo-
am retro moliebatur insidias. Cumque ex adverso hostium sta-
ret ignorantem iudam suo ambiebat exercitu. Respiciensque
iudas vidit instare bellum ex adverso et post tergum. Et cla-
mavit ad dominum ac sacerdotes tubis canere ceperunt. Omnesque
viri iuda vociferati sunt. Et ecce illis vociferantibus perterruit
deus ieroboam et omnem israel qui stabat ex adverso iuda et
abia. Fugeruntque filii israel iudam et tradidit eos deus in manu
eorum. Percussit ergo eos abia et populus eius plaga magna et cor-
ruerunt vulnerati ex israel. d. milia virorum fortium. Humiliatique
sunt filii israel in tempore illo et vehementissime confortati filii
iuda eo quod sperassent in domino deo patrum suorum. Persecutus est autem
abia fugientem ieroboam et civitates eius cepit. bethel et
filias eius et iesana cum filiabus suis. Ephron quoque et filias eius.
nec valuit ultra resistere ieroboam in diebus abia quem
percussit dominus et mortuus est. Igitur abia confortato imperio suo
accepit uxores. xiiii. procreavitque. xx. et duos filios et xvi.
filias. Reliqua sermonum abia viarumque et operum eius scripta sunt
diligentissime in libro prophete addo.

XIIII

Dormivit autem abia cum patribus suis et sepelierunt eum in
civitate david. Regnavitque asa filius eius pro eo. In cuius diebus
quievit terra. x. annis. Fecit asa quod bonum et placitum erat
in conspectu dei sui et subvertit altaria peregrini cultus et ex-
celsa et confregit statuas. Lucosque succidit ac precepit iu-
de ut quereret dominum deum patrum suorum et faceret legem et universa
mandata. Et abstulit cunctis urbibus iuda aras et fa-
na et regnavit in pace. Edificavit quoque urbes munitis-
simas in iuda quia quietus erat et nulla temporibus eius
bella surrexerant pace domino largiente. Dixit autem iude: e-
dificemus civitates istas et vallemus muris et roboremus
turribus et portis et seris donec a bellis quieta sunt omnia eo quod
quesierimus dominum deum patrum nostrorum et dederit nobis pacem per gi-
rum. Edificaverunt igitur et nullum in extruendo impedimen-
tum fuit. Habuit autem asa in exercitu suo portantium scuta et
hastas de iuda. ccc. milia. De beniamin vero scutariorum et
sagittariorum. cc. lxxx. milia. Omnes isti viri fortissimi. Egres-
sus est autem contra eos zara ethiops cum exercitu suo decies centena
milia et curribus. ccc. et venit usque maresa. Porro asa perrexit
obviam et instruxit aciem ad bellum in valle sephata
que est iuxta maresa et invocavit dominum deum et ait. Domine
non est apud te ulla distantia utrum in paucis auxilie-

ris. aut in pluribus. adiuva nos domine deus noster. In te enim
in tuo nomine habentes fiduciam venimus contra hanc multi-
tudinem. Domine deus noster tu es. non praevaleat contra te homo. Terruit
itaque dominus ethiopes coram asa et iuda. fugeruntque ethiopes
et persecutus est eos asa et populus qui erant cum eo. usque gera-
ram et ruerunt ethiopes usque ad internitionem. quia domino ce-
dente contriti sunt. et exercitu illius praeliante. Tulerunt ergo spo-
lia multa et percusserunt omnes civitates per circuitum gera-
re. Grandis quippe cunctos terror invaserat. et diripue-
runt urbes et multam praedam asportaverunt. Sed et caul-
las ovium destruentes tulerunt pecorum infinitam multitu-
dinem et camelorum. reversique sunt in ierusalem. XV

Azarias autem filius obed facto in se spiritu dei egressus
est in occursum asa. et dixit ei. Audite me asa
et omnis iuda et beniamin. Dominus vobiscum quia fuistis cum eo.
Si quesieritis eum invenietis. Si autem dereliqueritis eum derelinquet
vos. Transibunt autem dies multi in israhel absque deo
vero et absque sacerdote et absque doctore et absque lege.
Cumque reversi fuerint in angustia sua et clamaverint ad
dominum deum israhel et quesierint eum reperient eum. In tempore illo non
erit pax egredienti et ingredienti. sed terrores undique
in cunctis habitatoribus terrarum. Pugnabit enim gens contra
gentem. et civitas contra civitatem. quia dominus conturbabit eos in
omni angustia. Vos autem confortamini. et non dissolvantur
manus vestre. Erit enim merces operi vestro. Quod cum audisset
asa verba. et prophetiam azarie. filii obed prophete confortatus
est. et abstulit ydola de omni terra iuda et beniamin et ex ur-
bibus quas ceperat montis effraim. et dedicavit altare
domini quod erat ante porticum domus domini. Congregavitque uni-
versum iudam et beniamin. et advenas cum eis de effra-
im et manasse et de symeon. Plures enim confuge-
rant ad eum ex israhel. videntes quod dominus deus illius esset cum
eo. Cumque venissent ierusalem mense tercio. anno xv regni
asa. Immolaverunt domino in die illa. et de manubiis
et preda quam adduxerant boves dcc. et arietes vii milia. Et
intravit ex more ad corroborandum fedus ut quererent
dominum deum patrum suorum in toto corde et in tota anima sua.
Si quis autem non quesierit inquid dominum deum israhel. moria-
tur a minimo usque ad maximum a viro usque ad mu-
lierem. Iuraveruntque domino voce magna in iubilo et in
clangore tube et in sonitu bucinarum omnes qui erant
in iuda cum execratione. In omni enim corde suo iura-
verunt. et in tota voluntate quesierunt eum et invene-
runt. Prestititque eis dominus requiem per circuitum. Sed et maa-
cha matrem asa regis ex augusto deposuit imperio
eo quod fecisset in luco simulacrum priapi. quod omne contrivit
et in frusta comminuens. Combussit in torrente cedron.
Excelsa autem derelicta sunt in israhel. Attamen cor asa erat
perfectum cunctis diebus eius. Et que voverat pater suus et ipse
intulit in domum domini. argentum et aurum vasorumque
diversam supellectilem. Bellum vero non fuit usque ad tre-
simum annum regni asa. XVI

Anno autem xxxvi regni eius. ascendit baasa rex
israhel in iudam et muro circumdabat rama ut
nullus tute posset egredi vel ingredi de regno asa.
Protulit autem asa argentum et aurum de thesauris domus
regis. misitque ad benadab regem syrie qui habitabat in
damasco dicens. Fedus inter me et te est. pater quoque meus
et pater tuus habuerunt concordiam. Quam ob rem misi tibi argentum
et aurum ut rupto federe quod habes cum baasa rege
facias eum a me recedere. Quo comperto benadab
principes exercituum suorum ad urbes israhel. Qui percusserunt
achion et dan et abelmaim et universas urbes mura-
neptalim. Quod cum audisset baasa desiit edificare
ramam et intermisit opus suum. Porro asa rex assumpsit
versum iudam et tulerunt lapides de rama et ligna
que edificationi preparaverat baasa. Edificavitque ex eis
gabaa et maspha. In tempore illo venit anani
ad asa regem iuda. et dixit ei. Quia habuisti fiduciam
in rege syrie et non in domino deo tuo. Idcirco evasit
regis exercitus de manu tua. Nonne ethiopes et
multo plures erant quadrigis et equitibus et
titudine nimia. Quos cum domino crederes tradidit
in manus tuas. Oculi enim domini contemplantur univer-
sam terram et prebent fortitudinem his qui perfecto corde
dunt in eum. Stulte ergo egisti et propter hoc ex presenti
adversum te bella consurgent. Iratusque est asa ad-
versus videntem. et iussit eum mitti in nervum. Valde quippe
super hoc fuerat indignatus. et interfecit de populo in
illo plurimos. Opera autem asa prima et novissima
sunt in libro regum iuda et israhel. Egrotavit etiam asa
anno xxxix regni sui dolore pedum vehemen-
tissimo. et nec in infirmitate sua quesivit dominum
magis in medicorum arte confisus est. Dormivitque
cum patribus suis et mortuus est anno xli regni
Et sepelierunt eum in sepulcro suo quod foderat in
vitate david. posueruntque eum super lectulum suum ple-
aromatibus et unguentis meretriciis que erant
tariorum arte confecta et combusserunt super eum

Regnavit autem iosaphath XVII fi-
lius eius pro eo et invaluit contra israhel. Constituitque mili-
tum numeros in cunctis urbibus iuda que erant val-
late muris. Presidiaque disposuit in terra iuda et
civitatibus effraim quas ceperat asa pater eius. Et fuit
cum iosaphath. Qui ambulavit in viis david patris
primis. et non speravit in baalim. sed in domino deo patris
sui. et perrexit in preceptis illius. et non iuxta peccata
Confirmavitque dominus regnum in manu eius. et dedit
omnis iuda munera iosaphath. Factaque sunt ei infini-
te divitie et multa gloria. Cumque sumpsisset cor eius
audaciam propter vias domini. etiam excelsa et lucos de
abstulit. Tercio autem anno regni sui misit de prin-
cipibus suis benail et abdiam et zachariam et na-
thanael et micheam ut docerent in civitatibus
iuda et cum eis levitas semeiam et nathaniam et
zabadiam. Asahel quoque et semiramoth et iona-
than adoniamque et tobiam et thobadoniam levitas et
cum eis elisama et ioram sacerdotes. Docebantque populum
in iuda habentes librum legis domini. et circuibant
cunctas civitates iuda atque erudiebant
populum. Itaque factus est pavor domini super omnia regna
terrarum que erant per gyrum iuda nec audebant

bellare contra Iosaphath. Sed et Philistei Iosaphath munera
deferebant et vectigal argenti. Arabes quoque adduce-
bant pecora, arietum septem milia septingentos, et hircos totidem.
Crevit ergo Iosaphath et magnificatus est usque in sublime,
atque aedificavit in Iuda domos ad instar turrium
urbesque muratas. Et multa opera paravit in urbibus
Iuda. Viri quoque bellatores et robusti erant in Ierusalem,
quorum iste est numerus per domos atque familias
singulorum. In Iuda principes exercitus: Ednas dux, et cum
eo robustissimi viri trecenta milia. Post hunc Iohanan
princeps, et cum eo ducenta octoginta milia. Post istum quoque Amasias
filius Zechri consecratus Domino, et cum eo ducenta milia virorum
fortium. Hunc sequebatur robustus ad proelia Eliada, et cum
eo tenentium arcum et clypeum ducenta milia. Post istum etiam Iosa-
phath, et cum eo centum octoginta milia expeditorum militum. Hi
omnes erant ad manum regis, exceptis aliis quos
posuerat in urbibus muratis in universo Iuda.

XVIII

Fuit ergo Iosaphath dives
et inclitus multum, et affinitate coniunctus est
Achab. Descenditque post annos ad eum in Samariam,
ad cuius adventum mactavit Achab arietes et boves
plurimos et populo qui venerat cum eo. Persuasitque illi ut ascen-
deret in Ramoth Galaad. Dixitque Achab rex Israel ad
Iosaphath regem Iuda: Veni mecum in Ramoth Galaad.
Cui ille respondit: Ut ego et tu, sicut populus tuus, sic et populus meus,
tecumque erimus in bello. Dixitque Iosaphath ad regem
Israel: Consule obsecro impraesentiarum sermonem Domini. Con-
gregavit ergo rex Israel prophetarum quadringentos viros, et dixit ad
eos: In Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus, an
quiescere? At illi: Ascendite, inquiunt, et tradet
Deus in manu regis. Dixitque Iosaphath: Numquid non est
hic propheta Domini, ut ab illo etiam requiramus? Et ait rex
Israel ad Iosaphath: Est vir unus a quo possumus quaerere
Domini voluntatem, sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bo-
num, sed malum omni tempore. Est autem Micheas filius Iemla.
Dixitque ei Iosaphath: Ne loquaris rex hoc modo. Voca-
vit ergo rex Israel unum de eunuchis, et dixit ei: Voca cito
Micheam filium Iemla. Porro rex Israel et Iosaphath rex
Iuda uterque sedebant in solio suo vestiti cultu regio.
Sedebant autem in area iuxta portam Samariae, omnesque prophetae
vaticinabantur coram eis. Sedechias vero filius Chanaana
fecit sibi cornua ferrea, et ait: Haec dicit Dominus: His ventila-
bis Syriam donec conteras eam. Omnesque prophetae vaticina-
bantur similiter atque dicebant: Ascende in Ramoth Ga-
laad et prosperaberis, et tradet eos Dominus in manu regis. Nuntius
autem qui ierat ad vocandum Micheam ait illi: En verba omnium
prophetarum uno ore bona annuntiant regi. Quaeso ergo te
ut et sermo tuus ab eis non dissentiat loquarisque prospera. Cui
Micheas respondit: Vivit Dominus quia quodcumque dixerit Deus
meus, hoc loquar. Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Michea,
ire debemus in Ramoth Galaad ad bellandum an quie-
scere? Cui ille respondit: Ascendite, cuncta enim prospera eve-
nient, et tradentur hostes in manus vestras. Dixitque rex:
Iterum atque iterum te adiuro ut non loquaris mihi nisi quod ve-
rum est in nomine Domini. At ille ait: Vidi universum
Israel dispersum in montibus sicut oves absque pastore.

Et dixit Dominus: Non habent isti dominos; revertatur unusquisque ad do-
mum suam in pace. Et ait rex Israel ad Iosaphath: Nonne
dixi tibi quod non prophetaret mihi iste quicquam boni, sed ea quae
mala sunt? At ille: Ideo, ait, audite verbum Domini. Vidi
Dominum sedentem in solio suo, et omnem exercitum caeli assistentem
ei a dextris et a sinistris. Et dixit Dominus: Quis decipiet Achab
regem Israel ut ascendat et corruat in Ramoth Galaad?
Cumque diceret unus hoc modo et alter alio, processit spiritus et
stetit coram Domino et ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus: In quo,
inquit, decipies? At ille respondit: Egrediar et ero spiritus
mendax in ore omnium prophetarum eius. Dixitque Dominus: Decipies et
praevalebis. Egredere et fac ita. Nunc igitur ecce dedit
Dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, et
Dominus locutus est de te mala. Accessit autem Sedechias filius
Chanaanae et percussit Micheae maxillam, et ait: Per quam
viam transivit spiritus Domini a me ut loqueretur tibi?
Dixitque Micheas: Tu ipse videbis in die illo, quando in-
gressus fueris cubiculum de cubiculo ut abscondaris.
Praecepit autem rex Israel dicens: Tollite Micheam et du-
cite eum ad Amon principem civitatis et ad Ioas filium
Amalech, et dicetis: Haec dicit rex: Mittite hunc in
carcerem, et date ei panis modicum et aquae paxillum,
donec revertar in pace. Dixitque Micheas: Si reversus
fueris in pace, non est locutus Dominus in me. Et ait: Audite
omnes populi. Igitur ascenderunt rex Israel et Iosaphath
rex Iuda in Ramoth Galaad. Dixitque rex ad Iosa-
phath: Mutabo habitum et sic ad pugnandum vadam,
tu autem induere vestibus tuis. Mutatoque rex habitu
venit ad bellum. Rex autem Syriae praeceperat ducibus equi-
tatus sui dicens: Ne pugnetis contra minimum aut contra maxi-
mum, nisi contra solum regem Israel. Itaque cum vidissent equitatus
Iosaphath duces, Rex Israel est iste, et circumdederunt
eum dimicantes. At ille clamavit ad Dominum et auxili-
atus est ei atque avertit eos ab illo. Cum enim vidissent
duces equitatus quod non esset rex Israel, reliquerunt eum.
Accidit autem ut unus e populo in incertum sagittam iaceret et
percuteret regem Israel inter cervicem et scapulas. At ille
aurigae suo ait: Converte manum tuam et educ me de
acie, quia vulneratus sum. Et finita est pugna in die
illo. Porro rex Israel stabat in curru suo contra Syros usque
ad vesperam, et mortuus est occidente sole.

XIX

Reversus est autem Iosaphath rex Iuda in domum suam
pacifice in Ierusalem. Cui occurrit Iehu filius Ana-
ni videns et ait ad eum: Impio praebes auxilium, et his
qui oderunt Dominum amicitia iungeris, et idcirco iram quidem Do-
mini merebaris, sed bona opera inventa sunt in te, eo quod
abstuleris lucos de terra Iuda et praeparaveris cor tuum ut
requireres Dominum Deum patrum tuorum. Habitavit ergo Iosaphat
in Ierusalem. Rursumque egressus est ad populum de Bersabee
usque ad montem Ephraim, et revocavit eos ad Dominum Deum
patrum suorum. Constituitque iudices terrae in cunctis civita-
tibus Iuda munitis per singula loca. Et praecipiens iudicibus,
Videte, ait, quid faciatis. Non enim hominis exercetis iu-
dicium, sed Domini. Et quodcumque iudicaveritis, in vos re-
dundabit. Sit timor Domini vobiscum, et cum diligentia cuncta
facite. Non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas.

nec personarum acceptio. nec cupido munerum. In ierusalem quoque iosaphat constituit levitas et sacerdotes et principes familiarum israel, ut iudicium et causam domini iudicarent habitatoribus eius. Precepitque eis dicens. Sic agetis in timore domini fideliter et corde perfecto. Omnem causam que venerit ad vos fratrum vestrorum qui habitant in urbibus suis inter cognationem et cognationem ubicumque est questio de lege. de mandato. de cerimoniis de iustificationibus ostendite eis ut non peccent in dominum et ne veniat ira super vos et super fratres vestros. Sic ergo agentes non peccabitis. Amarias autem sacerdos et pontifex vester in his que ad dominum pertinent presidebit. Porro zabadias filius ismahel qui est dux in domo iuda. super ea opera erit que ad regis officium pertinent. Habetisque magistros levitas coram vobis. Confortamini et agite diligenter et erit dominus vobiscum in bonis.

XX

Post hec congregati sunt filii moab et filii amon et cum eis de ammonitis ad iosaphat ut pugnarent contra eum. Veneruntque nuntii et indicaverunt iosaphat dicentes. Venit contra te multitudo magna de his locis que trans mare sunt et de syria et ecce consistunt in asasonthamar que est engaddi. Iosaphat autem timore perterritus totum se contulit ad rogandum dominum et predicavit ieiunium universo iuda. Congregatusque est iuda ad deprecandum dominum. sed et omnes de urbibus suis venerunt ad obsecrandum eum. Cumque stetisset iosaphat in medio domus domini ante atrium novum ait. Domine deus patrum nostrorum. tu es deus in celo et dominaris cunctis regnis gentium in manu tua est fortitudo et potentia nec quisquam tibi potest resistere. Nonne tu deus noster interfecisti omnes habitatores terre huius coram populo tuo israel et dedisti eam semini abraham amici tui in sempiternum. Habitaveruntque in ea et extruxerunt in illa sanctuarium nomini tuo dicentes. Si venerint super nos mala gladius iudicii pestilentia et fames. Stabimus coram domo hac in conspectu tuo in qua invocatum est nomen tuum et clamabimus ad te in tribulationibus nostris et exaudies nos salvosque facies. Nunc igitur ecce filii amon et moab et mons seir per quos non concessisti filiis israel ut transirent quando egrediebantur de egypto. sed declinaverunt ab eis et non interfecerunt illos. E contrario agunt et nituntur eicere nos de possessione quam tradidisti nobis deus noster. Ergo non iudicabis eos. In nobis quidem non est tanta fortitudo ut possimus huic multitudini resistere que irruit super nos. Sed cum ignoremus quid agere debeamus hoc solum habemus residui ut oculos nostros dirigamus ad te. Omnis vero iuda stabat coram domino cum parvulis et uxoribus et liberis suis. Fuit autem iaziel filius zacharie. filii banaie. filii hieiel. filii mathanie levites de filiis asaph super quem factus est spiritus domini in medio turbe et ait. Attendite omnis iuda et qui habitatis in ierusalem et tu rex iosaphat. Hec dicit dominus vobis. Nolite timere nec paveatis hanc multitudinem. Non enim est vestra pugna sed dei. Cras descendetis contra eos. Ascensuri enim sunt per clivum nomine sis. et invenietis illos in summitate torrentis qui est contra solitudinem ieruhel. Non enim eritis vos qui dimicabitis. sed tantummodo confidenter state et videbitis auxilium domini super vos. O iuda et ierusalem nolite timere nec paveatis. Cras egrediemini contra eos et dominus erit vobiscum. Iosaphat ergo et iuda et omnes habitatores ierusalem ceciderunt proni in terram coram domino et adoraverunt eum. Porro levite de filiis caath et de filiis chore laudabant dominum deum israel voce magna in excelsum. Cumque mane surrexissent egressi sunt per desertum thecue. Profectisque eis stetit iosaphat in medio eorum dixit. Audite me iuda et omnes habitatores ierusalem. Credite in domino deo vestro et securi eritis. Credite prophetis eius et cuncta evenient prospera. Deditque consilium populo et statuit cantores domini ut laudarent eum in turmis suis et antecederent exercitum ac voce consona dicerent. Confitemini domino quoniam bonus quoniam in seculum misericordia eius. Cumque cepissent laudes canere vertit dominus insidias eorum in semetipsos filiorum scilicet amon moab et montis seir qui egressi fuerant ut pugnarent contra iudam et percussi sunt. Namque filii amon et moab consurrexerunt adversum habitatores montis seir ut interficerent et delerent eos. Cumque hoc opere perpetrassent in metipsos quoque versi mutuis concidere vulneribus. Porro iuda cum venisset ad speluncam que respicit solitudinem vidit omnem late regionem plenam cadaveribus nec esse quemquam qui necem potuisset evadere. Venit ergo iosaphat et omnis populus cum eo. ad detrahenda spolia mortuorum. Inveneruntque inter cadavera varia supellectilem. vestes quoque et vasa pretiosissima et diripuerunt ut omnia portare non possent. nec per tres dies spolia auferre pre prede magnitudine. Die autem quarto congregati sunt in valle benedictionis. Etenim quoniam ibi benedixerunt domino. vocaverunt locum illum vallem benedictionis usque in presentem diem. Reversusque est omnis vir iuda et habitatores ierusalem et iosaphat ante eos in ierusalem cum letitia magna eo quod dedisset eis dominus gaudium de inimicis suis. Ingressique sunt in ierusalem cum psalteriis et citharis et tubis in domum domini. Irruit autem pavor domini super universa regna terrarum. cum audissent quod pugnasset dominus contra inimicos israel. Quievitque regnum iosaphat et prebuit ei deus pacem per circuitum. Regnavit igitur iosaphat super iudam. Et erat triginta quinque annorum cum regnare cepisset. viginti autem et quinque annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius azuba filia selachi. Et ambulavit in via patris sui asa. Nec declinavit ab ea faciens que placita erant coram domino. Verumtamen excelsa non abstulit. Et adhuc populus non direxerat cor suum ad dominum deum patrum suorum. Reliqua autem gestorum iosaphat priorum et novissimorum scripta sunt in libris hieu filii anani. quos digessit in libros regum israel. Post hec iniit amicitias iosaphat rex iuda cum ochozia rege israel cuius opera fuerunt pessima et particeps fuit ut facerent naves que irent in tharsis. Feceruntque classem in asiongaber. Prophetavit autem eliezer filius dodau de maresa ad iosaphat dicens. Quia habuisti fedus cum ochozia percussit dominus opera tua contriteque sunt naves nec potuerunt ire in tharsis.

XXI

Dormivit autem iosaphat cum patribus suis et sepultus est cum eis in civitate david. Regnavitque ioram filius eius pro eo. Qui habuit fratres filios iosaphat azariam et iahiel et zachariam et azariam et michael

Saphatiam. Omnes hi filii Iosaphat regis Iuda. Deditque eis pater suus multa munera argenti et auri et pensitationes cum civitatibus munitissimis in Iuda. Regnum autem tradidit Ioram eo quod esset primogenitus. Surrexit autem Ioram super regnum patris sui. Cumque se confirmasset, occidit omnes fratres suos gladio et quosdam de principibus Iuda. Triginta duorum annorum erat Ioram cum regnare coepisset, et octo annis regnavit in Ierusalem. Ambulavitque in viis regum Israel, sicut egerat domus Achab. Filia quippe Achab erat uxor eius, et fecit malum in conspectu Domini. Noluit autem Dominus disperdere domum David propter pactum quod inierat cum eo, et quia promiserat ut daret ei lucernam et filiis eius omni tempore. In diebus illis rebellavit Edom ne esset subditus Iudae, et constituit sibi regem. Cumque transisset Ioram cum principibus suis et cuncto equitatu qui erat secum, surrexit nocte et percussit Edom, qui eum circumdederat, et omnes duces equitatus eius. Attamen rebellavit Edom ne esset sub ditione Iuda usque ad hanc diem. Eo tempore et Lobna recessit ne esset sub manu illius: dereliquerat enim Dominum Deum patrum suorum. Insuper et excelsa fabricatus est in urbibus Iuda, et fornicari fecit habitatores Ierusalem et praevaricari Iudam. Allatae sunt autem ei litterae ab Elia propheta, in quibus scriptum erat: Haec dicit Dominus Deus David patris tui: Quoniam non ambulasti in viis Iosaphat patris tui et in viis Asa regis Iuda, sed incessisti per iter regum Israel, et fornicari fecisti Iudam et habitatores Ierusalem, imitatus fornicationem domus Achab, insuper et fratres tuos domum patris tui meliores te occidisti, ecce Dominus percutiet te plaga magna cum populo tuo et filiis et uxoribus tuis universaque substantia tua. Tu autem aegrotabis pessimo languore uteri, donec egrediantur vitalia tua paulatim per singulos dies. Suscitavit ergo Dominus contra Ioram spiritum Philisthinorum et Arabum, qui confines sunt Aethiopibus. Et ascenderunt in terram Iuda et vastaverunt eam, diripueruntque cunctam substantiam quae inventa est in domo regis, insuper et filios eius et uxores, nec remansit ei filius nisi Ioachaz, qui minimus natu erat. Et super haec omnia percussit eum Dominus alvi dolore insanabili. Cumque diei succederet dies et temporum spatia volverentur, duorum annorum expletus est circulus, et sic longa consumptus tabe, ita ut egereret etiam viscera sua, languore pariter et vita caruit. Mortuusque est in infirmitate pessima, et non fecit ei populus secundum morem combustionis exequias, sicut fecerat maioribus eius. Triginta duorum annorum fuit cum regnare coepisset, et octo annis regnavit in Ierusalem. Ambulavitque non recte, et sepelierunt eum in civitate David, verumtamen non in sepulcro regum.

XXII

Constituerunt autem habitatores Ierusalem Ochoziam filium eius minimum regem pro eo. Omnes enim maiores natu, qui ante eum fuerant, interfecerant latrones Arabum, qui irruerant in castra. Regnavitque Ochozias filius Ioram regis Iuda. Quadraginta duorum annorum erat Ochozias cum regnare coepisset, et uno anno regnavit in Ierusalem, et nomen matris eius Athalia filia Amri. Sed et ipse ingressus est per vias domus Achab: mater enim eius impulit eum ut impie ageret. Fecit igitur malum in conspectu Domini sicut domus Achab: ipsi enim fuerunt ei consiliarii post mortem patris sui in interitum eius, et ambulavit in consiliis eorum. Et perrexit cum Ioram filio Achab rege Israel in bellum contra Azahel regem Syriae in Ramoth Galaad. Vulneraveruntque Syri Ioram, qui reversus est ut curaretur in Iezrahel: multas enim plagas acceperat in supradicto certamine. Igitur Ochozias rex Iuda filius Ioram descendit ut inviseret Ioram filium Achab in Iezrahel aegrotantem. Voluntatis quippe fuit Dei adversum Ochoziam ut veniret ad Ioram, et cum venisset, et egrederetur cum eo adversum Iehu filium Namsi, quem unxit Dominus ut deleret domum Achab. Cum ergo everteret Iehu domum Achab, invenit principes Iuda et filios fratrum Ochoziae, qui ministrabant ei, et interfecit illos. Ipsum quoque perquirens Ochoziam comprehendit latentem in Samaria, adductumque ad se occidit. Et sepelierunt eum, eo quod esset filius Iosaphat, qui quaesierat Dominum in toto corde suo, nec erat ultra spes aliqua ut de stirpe aliquis regnaret Ochoziae. Siquidem Athalia mater eius videns quod mortuus esset filius suus, surrexit et interfecit omnem stirpem regiam domus Ioram. Porro Iosabeth filia regis tulit Ioas filium Ochoziae et furata est eum de medio filiorum regis cum interficerentur, absconditque eum cum nutrice sua in cubiculo lectulorum. Iosabeth autem, quae absconderat eum, erat filia regis Ioram, uxor Ioiadae pontificis, soror Ochoziae, et idcirco Athalia non interfecit eum. Fuit ergo cum eis in domo Dei absconditus sex annis, quibus regnavit Athalia super terram.

XXIII

Anno autem septimo confortatus Ioiada assumpsit centuriones, Azariam videlicet filium Ieroboam, et Ismahel filium Iohanan, Azariam quoque filium Obed, et Maasiam filium Adaiae, et Elisaphat filium Zechri, et iniit cum eis foedus. Qui circumeuntes Iudam congregaverunt Levitas de cunctis urbibus Iuda et principes familiarum Israel, veneruntque in Ierusalem. Iniit ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum rege. Dixitque ad eos Ioiada: Ecce filius regis regnabit, sicut locutus est Dominus super filios David. Iste est ergo sermo quem facietis. Tertia pars vestrum qui veniunt ad sabbatum sacerdotum et Levitarum et ianitorum erit in portis, tertia vero pars ad domum regis, et tertia ad portam quae appellatur Fundamenti. Omne vero reliquum vulgus sit in atriis domus Domini. Nec quispiam alius ingrediatur domum Domini nisi sacerdotes et qui ministrant de Levitis. Ipsi tantummodo ingrediantur, quia sanctificati sunt, et omne reliquum vulgus observet custodias Domini. Levitae autem circumdent regem, habentes singuli arma sua, et si quis alius ingressus fuerit templum, interficiatur. Sintque cum rege et intrante et egrediente. Fecerunt ergo Levitae et universus Iuda iuxta omnia quae praeceperat Ioiada pontifex, et assumpserunt singuli viros qui sub se erant, et veniebant per ordinem sabbati cum his qui iam impleverant sabbatum et egressuri erant. Siquidem Ioiada pontifex non dimiserat abire turmas, quae sibi per singulas hebdomadas succedere consueverant. Deditque Ioiada sacerdos centurionibus lanceas clypeosque et peltas regis David, quas consecraverat in domo Domini. Constituitque omnem populum tenentium pugiones a parte templi dextera usque ad partem templi sinistram, coram altari et templo, per circuitum regis. Et eduxerunt filium regis, et imposuerunt ei diadema et testimonium, dederuntque in manu eius tenendam legem, et constituerunt eum regem. Unxitque eum Ioiada

pontifex et filii eius. imprecatique sunt atque dixerunt. Vivat
rex. Quod cum audisset Athalia vocem scilicet currentium atque
laudantium regem. ingressa est ad populum in templum domini.
Cumque vidisset regem stantem super gradum in introitu et
principes turmasque circa eum. omnemque populum terre gaudentem
atque clangentem tubis et diversi generis organis concinentem
vocemque laudantium. scidit vestimenta sua et ait. Insidie.
insidie. Egressus est autem Ioiada pontifex ad centuriones et
principes exercitus dixit eis. Educite eam extra septa tem-
pli. et interficiatur foris gladio. Precepitque sacerdos ne occi-
deretur in domo domini. Et imposuerunt cervicibus eius manus. Cumque
intrasset portam equorum domus regis interfecerunt eam ibi.
Pepigit autem Ioiada fedus inter se universumque populum et re-
gem ut esset populus domini. Itaque ingressus est omnis populus
domum Baal. et destruxerunt eam et altaria ac simulacra
illius confregerunt. Mathan quoque sacerdotem Baal interfece-
runt ante aras. Constituit autem Ioiada prepositos in domo
domini sub manibus sacerdotum et levitarum. quos distribuit
David in domo domini. ut offerrent holocausta domino sicut scrip-
tum est in libro Moysi in gaudio et canticis iuxta
dispositionem David. Constituit quoque ianitores in portis
domus domini. ut non ingrederetur eam inmundus in omni re.
Assumpsitque centuriones et fortissimos viros ac princi-
pes populi et omne vulgus terre. et fecerunt descendere regem de
domo domini et introire per medium porte superioris in do-
mum regis et collocaverunt eum in solio regali. letatusque
est omnis populus terre. et urbs quievit. Porro Athalia inter-
fecta est gladio.

XXIIII

Septem annorum erat Ioas cum regnare cepisset. et xl.
annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Sebia
de Bersabee. Fecitque quod bonum erat coram domino cunctis di-
ebus Ioiade sacerdotis. Accepit autem ei Ioiada uxores duas
de quibus genuit filios et filias. Post que placuit Ioas ut
instauraret domum domini. Congregavitque sacerdotes et
levitas. et dixit eis. Egredimini ad civitates Iuda et
colligite de universo Israel pecuniam ad sarta tecta templi
domini dei vestri per singulos annos. festinatoque hoc facitote.
Porro levite egere negligentius. Vocavitque rex Ioiadam
principem et dixit ei. Quare tibi non fuit cure ut cogeres
levitas inferre de Iuda et de Ierusalem pecuniam que consti-
tuta est a Moyse servo domini ut inferret eam omnis multi-
tudo Israel in tabernaculum testimonii. Athalia enim im-
piissima et filii eius destruxerunt domum dei. et de universis
que sanctificata fuerant in templo domini ornaverunt fanum
Baalim. Precepit ergo rex et fecerunt archam. posueruntque
eam iuxta portam domini forinsecus. et predicatum est in Iuda et
Ierusalem ut deferrent singuli pretium domino quod constituit
Moyses servus dei super omnem Israel in deserto. Letatique
sunt principes cuncti et omnis populus. et ingressi contu-
lerunt in archam domini atque miserunt ita ut impleretur.
Cumque tempus esset ut deferrent archam coram
rege per manus levitarum. videbant enim pecuniam
multam. ingrediebatur scriba regis. et quem primus sa-
cerdos constituerat. effundebantque pecuniam que erat
in archa. Porro archam reportabant ad locum suum.
Sicque faciebant per singulos dies. et congregata est
infinita pecunia quam dederunt rex et Ioiada his qui pre-
erant operibus domus domini. At illi conducebant ex ea
cesores lapidum et artifices operum singulorum ut in-
staurarent domum domini. fabros quoque ferri et eris ut quod
cadere ceperat fulciretur. Egeruntque hii qui operabantur
industrie et obducebatur parietum cicatrix per manus
eorum. ac suscitaverunt domum domini in statum pristinum
et firmiter eam stare fecerunt. Cumque complessent omnia
opera detulerunt coram rege et Ioiada reliquam partem
pecunie de qua facta sunt vasa templi in ministerium
et holocausta. fiale quoque et cetera vasa aurea et argentea.
Offerebanturque holocausta in domo domini iugiter cunctis
diebus Ioiade. Senuit autem Ioiada plenus dierum. et mor-
tuus est cum esset c. annorum. et xxx. Sepelieruntque eum in civita-
te David. cum regibus eo quod fecisset bonum cum Israel et cum do-
mo eius. Postquam autem obiit Ioiada ingressi sunt prin-
cipes Iuda et adoraverunt regem. Qui delinitus ob-
sequiis eorum acquievit eis. Et dereliquerunt templum domini dei
patrum suorum. servieruntque lucis et sculptilibus. et facta est
ira domini contra Iudam et Ierusalem propter hoc peccatum. Mittebatque
eis prophetas ut reverterentur ad dominum. quos protestan-
tes illi audire nolebant. Spiritus autem domini induit Za-
chariam filium Ioiade sacerdotis. et stetit in conspectu populi
et dixit eis. Hec dicit dominus. Quare transgredimini preceptum
domini quod vobis non proderit. et dereliquistis dominum ut de-
relinqueret vos. Qui congregati adversus eum miserunt
lapides iuxta regis imperium in atrio domus domini. Et non est
recordatus rex Ioas misericordie quam fecerat Ioiada pater il-
lius secum. sed interfecit filium eius. Qui cum moreretur
ait. Videat dominus et requirat. Cumque evolutus esset annus
ascendit contra eum exercitus Syrie. Venitque in Iudam
et Ierusalem et interfecit cunctos principes populi atque univer-
sam predam miserunt regi Damascum. Et certe cum modi-
cus venisset numerus Syrorum tradidit dominus in manibus eorum
infinitam multitudinem eo quod dereliquissent dominum deum pa-
trum suorum. In Ioas quoque ignominiosa exercuere iudi-
cia. Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis.
Surrexerunt autem contra eum servi sui in ultionem sanguinis fi-
lii Ioiade sacerdotis. et occiderunt eum in lectulo suo
et mortuus est. Sepelieruntque eum in civitate David. sed non
in sepulcris regum. Insidiati vero sunt ei. Zabath filius Se-
maath Ammonitidis et Iozabeth filius Semarith
Moabitidis. Porro filii eius ac summa pecunie que
adunata fuerat sub eo. et instauratio domus dei scrip-
ta sunt diligentius in libro regum. Regnavit autem filius eius Ama-

Viginti .v. annorum. XXV. sias pro eo.

erat Amasias cum regnare cepisset. et xxix. an-
nis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Ioaden de
Ierusalem. Fecitque bonum in conspectu domini. verumptamen non in
corde perfecto. Cumque roboratum sibi videret imperium iu-
gulavit servos qui occiderant regem patrem suum. sed fi-
lios eorum non interfecit sicut scriptum est in libro le-
gis Moysi ubi precepit dominus dicens. Non occident patres pro
filiis nec filii pro patribus suis. sed unusquisque in peccato suo mo-
rietur. Congregavit igitur Amasias Iudam et constituit eos per
familias tribunos et centuriones in universo Iuda

et Beniamin, et recensuit a xx annis et supra, invenitque xxx milia iuvenum ut egrederentur ad pugnam et tenerent hastam et clipeum. Mercede quoque conduxit de Israhel c milia robustorum, c talentis argenti. Venit autem ad illum homo Dei et ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Israhel; non enim est Dominus cum Israhel et cunctis filiis Ephraim. Quod si putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet Deus ab hostibus; Dei quippe est adiuvare et in fugam convertere. Dixitque Amasias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de c talentis quae dedi militibus Israhel? Et respondit ei homo Dei: Habet Dominus unde dare possit multo his plura. Separavit itaque Amasias exercitum qui venerat ad eum ex Ephraim ut reverteretur in locum suum. At illi contra Iudam vehementer irati reversi sunt in regionem suam. Porro Amasias confidenter eduxit populum suum et abiit in vallem Salinarum, percussitque filios Seir x milia. Et alia x milia virorum ceperunt filii Iuda et adduxerunt ad praeruptum cuiusdam petrae, praecipitaveruntque eos de summo in praeceps, qui universi crepuerunt. At ille exercitus quem remiserat Amasias ne secum iret ad proelium diffusus est in civitatibus Iuda a Samaria usque Bethoron, et interfectis tribus milibus diripuit praedam magnam. Amasias vero post caedem Idumaeorum et allatos deos filiorum Seir statuit eos in deos sibi, et adorabat eos et illis adolebat incensum. Quam ob rem iratus Dominus contra Amasiam misit ad illum prophetam qui diceret ei: Cur adorasti deos qui non liberaverunt populum suum de manu tua? Cumque haec ille loqueretur, respondit ei: Num consiliarius regis es? Quiesce, ne interficiam te. Discedensque propheta: Scio, inquit, quod cogitaverit Dominus occidere te, quia fecisti hoc malum et insuper non adquievisti consilio meo. Igitur Amasias rex Iuda inito consilio pessimo misit ad Ioas filium Ioachaz filii Hieu regem Israhel dicens. Carduus qui est in Libano misit ad cedrum Libani dicens: Da filio meo filiam tuam uxorem. Et ecce bestiae quae erant in silva Libani transierunt et conculcaverunt carduum. Dixisti: Percussi Edom, et idcirco erigitur cor tuum in superbiam; sede in domo tua. Cur malum adversum te provocas, ut cadas tu et Iudas tecum? Noluit audire Amasias, eo quod Domini esset voluntas ut traderetur in manus hostium propter deos Edom. Ascendit ergo Ioas rex Israhel, et mutuos sibi praebuere conspectus. Amasias autem rex Iuda erat in Bethsames Iudae. Corruitque Iudas coram Israhel et fugit in tabernacula sua. Porro Amasiam regem Iuda filium Ioas cepit rex Israhel in Bethsames et adduxit in Hierusalem, destruxitque muros eius a porta Ephraim usque ad portam anguli cccc cubitis. Omne quoque aurum et argentum et universa vasa quae repperit in domo Domini et apud Obededom, in thesauris autem domus regiae, necnon et filios obsidum reduxit in Samariam. Vixit autem Amasias filius Ioas rex Iuda postquam mortuus est Ioas filius Ioachaz rex Israhel xv annis. Reliqua vero sermonum Amasiae priorum ac novissimorum scripta sunt in libro regum Iuda et Israhel. Qui postquam recessit a Domino, tetenderunt ei insidias in Hierusalem. Cumque fugisset Lachis, miserunt et interfecerunt eum ibi. Reportantesque super equos sepelierunt eum cum patribus suis in civitate David.

XXVI

Omnis autem populus Iuda filium eius Oziam annorum xvi constituit regem pro patre suo Amasia. Ipse aedificavit Ahilath et restituit eam dicioni Iudae postquam dormivit rex cum patribus suis. xvi annorum erat Ozias cum regnare coepisset, et lii annis regnavit in Hierusalem. Fecitque quod erat rectum in conspectu Domini iuxta omnia quae fecerat Amasias pater eius. Et exquisivit Dominum in diebus Zachariae intellegentis et videntis Deum. Cumque requireret Dominum, direxit eum in omnibus. Denique egressus est et pugnavit contra Philistim et destruxit murum Geth et murum Iabniae murumque Azoti. Aedificavit quoque oppida in Azoto et in Philistim. Et adiuvit eum Deus contra Philistim et contra Arabas qui habitabant in Gurbaal, et contra Ammonitas. Pendebantque Ammonitae munera Oziae, et divulgatum est nomen eius usque ad introitum Aegypti propter crebras victorias. Aedificavitque Ozias turres in Hierusalem super portam anguli et super portam vallis et reliquas in eodem muri latere, firmavitque eas. Extruxit etiam turres in solitudine et effodit cisternas plurimas eo quod haberet multa pecora tam in campestribus quam in heremi vastitate. Vineas quoque habuit et vinitores in montibus et in Carmelo; erat quippe homo agriculturae deditus. Fuit autem exercitus bellatorum eius qui procedebant ad proelia sub manu Hiehiel scribae Maasiaeque doctoris et sub manu Ananiae qui erat de ducibus regis. Omnisque numerus principum per familias virorum fortium ii milium dc. Et sub eis universus exercitus ccc et vii milium quingentorum qui erant apti ad bellum et pro rege contra adversarios dimicabant. Praeparavitque eis Ozias, id est cuncto exercitui, clipeos et hastas et galeas et loricas arcusque et fundas ad iaciendos lapides. Et fecit in Hierusalem diversi generis machinas quas in turribus collocavit et in angulis murorum ut mitterent sagittas et saxa grandia. Egressumque est nomen eius procul, eo quod auxiliaretur ei Dominus et corroboraret illum. Sed cum roboratus esset, elevatum est cor eius in interitum suum et neglexit Dominum Deum suum. Ingressusque templum Domini adolere voluit incensum super altare thymiamatis. Statimque ingressus post eum Azarias sacerdos et cum eo sacerdotes Domini lxxx viri fortissimi restiterunt regi atque dixerunt: Non est tui officii, Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, hoc est filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiuscemodi ministerium. Egredere de sanctuario, ne contempseris, quia non reputabitur tibi in gloriam a Domino Deo. Iratusque Ozias, tenens in manu turibulum ut adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte eius coram sacerdotibus in domo Domini super altare thymiamatis. Cumque respexisset eum Azarias pontifex et omnes reliqui sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius et festinato expulerunt eum. Sed et ipse perterritus acceleravit egredi, eo quod sensisset ilico plagam Domini. Fuit igitur Ozias leprosus usque ad diem mortis suae, et habitavit in domo separata plenus lepra, ob quam eiectus fuerat in domo Domini. Porro Ioatham filius eius rexit

domum regis et iudicabat populum terre. Reliqua autem sermonum
ozie priorum et novissimorum scripsit ysaias filius amos propheta.
Dormivitque ozias cum patribus suis et sepelierunt eum in
agro regalium sepulcrorum eo quod esset leprosus. Regnavitque
ioathan filius eius pro eo.

XXVII

Viginti .v. annorum erat ioathan cum regnare ce-
pisset et .xvi. annis regnavit in ierusalem. Nomen
matris eius ierusa filia sadoch. Fecitque quod rectum erat
coram domino iuxta omnia que fecerat ozias pater eius excepto
quod non est ingressus templum domini et adhuc populus delinque-
bat. Ipse edificavit portam domus domini excelsam et in muro
ophel multa construxit. Urbes quoque edificavit in mon-
tibus iuda et in saltibus castella et turres. Ipse pugna-
vit contra regem filiorum amon et vicit eum. Dederuntque ei filii
amon in tempore illo .c. talenta argenti et .x. milia choros
ordei et totidem tritici. Hec ei prebuerunt filii amon in anno secundo
et tertio. Corroboratusque est ioathan eo quod direxisset vias suas
coram domino deo suo. Reliqua autem sermonum ioathan et omnes
pugne eius et opera scripta sunt in libro regum israel et iuda. xx-
v. annorum erat cum regnare cepisset et .xvi. annis reg-
navit in ierusalem. Dormivitque ioathan cum patribus suis et
sepelierunt eum in civitate david. Et regnavit achaz filius eius pro eo.

XXVIII

Viginti .v. annorum erat
achaz cum regnare cepisset .xvi. annis regnavit in
ierusalem. Non fecit rectum in conspectu domini sicut david pater eius
sed ambulavit in viis regum israel. Insuper et statuas fu-
dit baalim. Ipse est qui adolevit incensum in valle ben-
nom et lustravit filios suos in igne iuxta ritum gentium quas
interfecit dominus in adventu filiorum israel. Sacrificabat quoque et
thimiama succendebat in excelsis et in collibus et sub omni
ligno frondoso. Tradiditque eum dominus deus eius in manu regis sy-
rie. Qui percussit eum magnamque predam cepit de eius im-
perio et adduxit in damascum. Manibus quoque regis israel tra-
ditus est et percussus plaga grandi. Occiditque phacee filius ro-
melie de iuda .c. xx. milia in die uno omnes viros bel-
latores eo quod reliquissent dominum deum patrum suorum. Eodem
tempore occidit zechri vir potens ex ephraim maa-
siam filium regis et ezricam ducem domus eius. Helca-
nam quoque secundum a rege. Ceperuntque filii israel de fratribus
suis cc. milia mulierum puerorum et puellarum et infinitam
predam pertuleruntque eam in samariam. Ea tempestate erat ibi
propheta domini nomine obed. Qui egressus obviam exercitui ve-
nienti in samariam dixit eis. Ecce iratus dominus deus patrum vestro-
rum contra iudam tradidit eos in manibus vestris et occi-
distis eos atrociter ita ut in celum pertingeret vestra cru-
delitas. Insuper filios iuda et ierusalem vultis vobis subicere
in servos et ancillas quod nequaquam facto opus est. Peccastis
super hoc domino deo vestro. Sed audite consilium meum et re-
ducite captivos quos adduxistis de fratribus vestris quia
magnus furor domini imminet vobis. Steterunt itaque
viri de principibus filiorum effraym. Azarias filius io-
hanan et barachias filius mosollamoth. Jezechias
filius sellum et amasias filius adali contra eos qui venie-
bant de prelio et dixerunt eis. Non introducetis huc
captivos ne peccemus domino. Quare vultis adicere
super peccata nostra et vetera cumulare delicta. Grande
quippe peccatum est et ira furoris domini imminet super israel.
Dimiseruntque viri bellatores predam et universa que
ceperant coram principibus et omni multitudine. Steterunt-
que viri quos supra memoravimus et apprehendentes cap-
tivos omnesque qui nudi erant vestierunt de spoliis.
Cumque vestissent eos et calciassent et refecissent
ideo cibo ac potu unxissent propter laborem et ad-
hibuissent curam quicumque ambulare non poterant
et erant in becillo corpore imposuerunt eos iumentis et ad-
duxerunt iericho civitatem palmarum ad fratres eo-
rum quique reversi sunt in samariam. Tempore illo misit rex achaz
ad regem assyriorum postulans auxilium. Veneruntque
ydumei et percusserunt multos ex iuda et ceperunt predam.
Nam philistiim quoque diffusi sunt per urbes campestres
ad meridiem iuda. Ceperuntque bethsames et hailon
et gaderoth socoth quoque et thamnam et gamzo cum vicu-
lis suis et habitaverunt in eis. Humiliaverat enim dominus iudam prop-
ter achaz regem iuda eo quod nudasset eum auxilio et con-
temptui habuisset dominum. Adduxitque contra eum theglathphal-
nasar regem assyriorum. Qui et afflixit eum et nullo resisten-
te vastavit. Igitur achaz spoliata domo domini
et domo regum et principum dedit regi assyriorum munera
et tamen nichil ei profuit. Insuper et tempore angustie sue
auxit contemptum in dominum. Ipse per se rex achaz immola-
vit diis damasci victimas percussoribus suis et dixit.
Dii regum syrie auxiliantur eis quos ego pla-
cabo hostiis et aderunt mihi. Cum econtrario ipsi fuerint ruine
illi et universo israel. Direptis itaque achaz omnibus vasis domus dei
atque confractis clausit ianuas templi dei et fecit
altaria in universis angulis ierusalem. In omnibus quoque urbibus
iuda extruxit aras ad cremandum thus atque ad ira-
cundiam provocavit dominum deum patrum suorum. Reliqua autem
sermonum eius et omnium operum suorum priorum et novissimorum
scripta sunt in libro regum iuda et israel. Dormivitque
cum patribus suis et sepelierunt eum in civitate ierusalem. Ne-
que enim receperunt eum in sepulcris regum israel. Regnavit-
que ezechias filius eius pro eo.

XXIX

Igitur ezechias regnare cepit cum .xxv. esset annorum
et .xxix. annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius abia
filia zacharie. Fecitque quod erat placitum in conspectu
domini iuxta omnia que fecerat david pater eius. Ipso anno et
mense primo regni sui aperuit valvas domus domini et in-
stauravit eas. Adduxitque sacerdotes atque levitas et con-
gregavit eos in plateam orientalem. Dixitque ad eos.
Audite me levite et sanctificamini. Mundate domum domini dei
patrum vestrorum. Auferte omnem inmunditiam de sanctuario.
Peccaverunt patres nostri et fecerunt malum in conspectu domini
dei nostri derelinquentes eum. Averterunt facies suas
a tabernaculo domini et prebuerunt dorsum. Clauserunt
ostia que erant in porticu et extinxerunt lucernas.
Incensumque non adoleverunt et holocausta non obtu-
lerunt in sanctuario dei israel. Concitatus est itaque
furor domini super iudam et ierusalem. Tradiditque eos in com-
motionem et in interitum et in sibilum sicut ipsi cernitis oculis
vestris. En corruerunt patres nostri gladiis filii
et filie nostre et coniuges captive ducte sunt propter

belus. Nunc igitur placet mihi ut ineamus foedus cum domino deo israel et auferat a nobis furorem ire sue. Filii mei nolite me negligere. Vos elegit dominus ut stetis coram eo ministretisque illi colatisque eum et cremetis ei incensum. Surrexerunt ergo levite mahath filius amasie et iohel filius azarie de filiis caath. Porro de filiis merari cis filius abdi et azarias filius ialaleel. De filiis autem gerson ioha filius zemma et edem filius ioha. At vero de filiis elisaphan samri et iahiel. De filiis quoque asaph zacharias et mathanias. Necnon de filiis heman iahiel et semei. Sed et de filiis idithun semeias et oziel. Congregaveruntque fratres suos et sanctificati sunt et ingressi iuxta mandatum regis et imperium domini ut expiarent domum dei. Sacerdotes quoque ingressi templum domini ut sanctificarent illud extulerunt omnem immunditiam quam intro repererant in vestibulo domus domini quam tulerunt levite et asportaverunt ad torrentem cedron foras. Ceperunt autem prima die mensis primi mundare et in die octavo eiusdem mensis ingressi sunt porticum domus domini. Expiaveruntque templum diebus octo et in die xvi mensis eiusdem quod ceperant impleverunt. Ingressi quoque sunt ad ezechiam regem et dixerunt ei. Sanctificavimus omnem domum domini et altare holocausti vasaque eius necnon et mensam propositionis cum omnibus vasis suis cunctamque templi supellectilem quam polluerat rex achaz in regno suo postquam prevaricatus est. Et ecce exposita sunt omnia coram altari domini. Consurgensque diluculo ezechias rex adunavit omnes principes civitatis et ascendit in domum domini. Obtuleruntque simul tauros vii et arietes vii agnos vii et hyrcos vii pro peccato pro regno pro sanctuario pro iuda. Dixitque sacerdotibus filiis aaron ut offerrent super altare domini. Mactaverunt igitur tauros et susceperunt sanguinem sacerdotes et fuderunt illum super altare. Mactaverunt et arietes et illorum sanguinem super altare fuderunt. Immolaveruntque agnos et fuderunt super altare sanguinem. Applicuerunt hyrcos pro peccato coram rege et universa multitudine. Imposueruntque manus suas super eos et immolaverunt illos sacerdotes et asperserunt sanguinem eorum coram altari pro piaculo universi israel. Pro omni quippe israel preceperat rex ut holocaustum fieret et pro peccato. Constituit quoque levitas in domo domini cum cymbalis et psalteriis et cytharis secundum dispositionem david regis et gad videntis et nathan prophete. Siquidem preceptum domini fuit per manum prophetarum eius. Steteruntque levite tenentes organa david et sacerdotes tubas. Et iussit ezechias rex ut offerrent holocausta super altare. Cumque offerrent holocausta ceperunt laudes canere domino et clangere tubis atque in diversis organis que david rex israel preparaverat concrepare. Omni autem turba adorante cantores et hii qui tenebant tubas erant in officio suo donec compleretur holocaustum. Cumque finita esset oblatio incurvatus est rex et omnes qui erant cum eo et adoraverunt. Precepit quoque ezechias et principes levitis ut laudarent dominum sermonibus david et asaph videntis. Qui laudaverunt eum magna letitia et incurvato genu adoraverunt. Ezechias autem et addidit. Implestis manus vestras domino. Accedite et offerte victimas et laudes in domo domini. Obtulit igitur universa multitudo hostias et laudes et holocausta mente devota. Porro numerus holocaustorum que obtulit multitudo hic fuit: tauros lxx arietes c agnos cc. Sanctificaveruntque domino boves dc et oves tria milia. Sacerdotes vero pauci erant nec poterant sufficere ut pelles holocaustorum detraherent. Unde et levite fratres eorum adiuverunt eos donec impleretur opus et sanctificarentur antistites. Levite quippe faciliori ritu sanctificantur quam sacerdotes. Fuerunt igitur holocausta plurima adipes pacificorum et libamina holocaustorum. Et completus est cultus domus domini. Letatusque est ezechias et omnis populus eo quod ministerium domini esset expletum. De repente quippe hoc fieri placuerat.

XXX

Misit quoque ezechias ad omnem israel et iudam scripsitque epistolas ad effraim et manassen ut venirent in domum domini in ierusalem et facerent phase domino deo israel. Inito igitur consilio regis et principum et universi cetus israel decreverunt ut facerent phase mense secundo. Non enim potuerant facere in tempore suo quia sacerdotes qui possent sufficere sanctificati non fuerant et populus nondum congregatus fuerat in ierusalem. Placuitque sermo regi et omni multitudini. Et decreverunt ut mitterent nuntios in universum israel de bersabee usque dan ut venirent et facerent phase domino deo israel in ierusalem. Multi enim non fecerant sicut in lege prescriptum est. Perrexeruntque cursores cum epistolis ex regis imperio et principum eius in universum israel et iudam iuxta quod rex iusserat predicantes. Filii israel revertimini ad dominum deum abraham et ysaac et israel et revertetur ad reliquias que effugerunt manum regis assyriorum. Nolite fieri sicut patres vestri et fratres qui recesserunt a domino deo patrum suorum qui tradidit eos in interitum ut ipsi cernitis. Nolite indurare cervices vestras sicut patres vestri. Tradite manus vestras domino et venite ad sanctuarium eius quod sanctificavit in eternum. Servite domino deo patrum vestrorum et avertetur a vobis ira furoris eius. Si enim vos reversi fueritis ad dominum fratres vestri et filii vestri habebunt misericordiam coram dominis suis qui illos duxerunt in captivitatem et captivos et revertentur in terram hanc. Pius enim et clemens est dominus deus vester et non avertet faciem suam a vobis si reversi fueritis ad eum. Igitur cursores pergebant velociter de civitate in civitatem per terram ephraim et manasse usque zabulon illis irridentibus et subsannantibus eos. Attamen quidam viri ex aser et manasse et zabulon acquiescentes consilio venerunt in ierusalem. In iuda vero facta est manus domini ut daret eis cor unum ut facerent verbum preceptum regis et principum verbum domini. Congregatique sunt in ierusalem populi multi ut facerent sollempnitatem azimorum in mense secundo. Et surgentes destruxerunt altaria que erant in ierusalem atque universa in quibus idolis adolebatur incensum subvertentes proiecerunt in torrentem cedron. Immolaverunt autem phase xiiii

die mensis secundi. Sacerdotes quoque atque levitae tandem sanctificati obtulerunt holocausta in domo domini. Steteruntque in ordine suo iuxta dispositionem et legem moysi hominis dei. Sacerdotes vero suscipiebant effundendum sanguinem de manibus levitarum, eo quod multa turba sanctificata non esset. Et ideo immolarent levitae phase his qui non occurrerant sanctificari domino. Magna etiam pars populi de ephraim et manasse et ysachar et zabulon, quae sanctificata non fuerat, comedit phase non iuxta quod scriptum est. Et oravit pro eis ezechias dicens: Dominus bonus propitiabitur cunctis qui in toto corde requirunt dominum deum patrum suorum, et non imputabit eis quod minus sanctificati sint. Quem exaudivit dominus et placatus est populo. Feceruntque filii israel qui inventi sunt in ierusalem sollempnitatem azimorum septem diebus in laetitia magna, laudantes dominum per singulos dies. Levitae quoque et sacerdotes per organa quae suo officio congruebant. Et locutus est ezechias ad cor omnium levitarum qui habebant intelligentiam bonam super domino. Et comederunt septem diebus sollempnitatis immolantes victimas pacificorum et laudantes dominum deum patrum suorum. Placuitque universae multitudini ut celebrarent et alios dies septem. Quod et fecerunt cum ingenti gaudio. Ezechias autem rex iuda praebuerat multitudini mille tauros et septem milia ovium. Principes vero dederant populo tauros mille et oves decem milia. Sanctificata est ergo sacerdotum plurima multitudo, et hilaritate perfusa omnis turba iuda tam sacerdotum et levitarum quam universae frequentiae quae venerat ex israel, proselytorum quoque de terra israel et habitantium in iuda. Facta est grandis celebritas in ierusalem, qualis a diebus salomonis filii david regis israel in ea urbe non fuerat. Surrexerunt autem sacerdotes atque levitae benedicentes populo, et exaudita est vox eorum, pervenitque oratio in habitaculum sanctum caeli.

XXXI

Cumque haec fuissent rite celebrata, egressus est omnis israel qui inventus fuerat in urbibus iuda, et fregerunt simulacra, succideruntque lucos, demoliti sunt excelsa, et altaria destruxerunt, non solum de universo iuda et beniamin, sed et de ephraim quoque et manasse, donec penitus everterent. Reversique sunt omnes filii israel in possessiones et civitates suas. Ezechias autem constituit turmas sacerdotales et leviticas per divisiones suas, unumquemque in officio proprio, tam sacerdotum videlicet quam levitarum, ad holocausta et pacifica, ut ministrarent et confiterentur canerentque in portis castrorum domini. Pars autem regis erat ut de propria eius substantia offerretur holocaustum mane semper et vespere, sabbatis quoque et kalendis et sollempnitatibus ceteris, sicut scriptum est in lege moysi. Praecepit etiam populo habitantium ierusalem ut darent partes sacerdotibus et levitis, ut possent vacare legi domini. Quod cum percrebruisset in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filii israel frumenti, vini et olei, mellis quoque, et omnium quae gignit humus decimas obtulerunt. Sed et filii israel et iuda qui habitabant in urbibus iuda obtulerunt decimas boum et ovium, decimasque sanctorum quae voverant domino deo suo, atque universa portantes fecerunt acervos plurimos. Mense tertio coeperunt acervorum iacere fundamenta, et mense septimo compleverunt eos. Cumque ingressi fuissent ezechias et principes eius, viderunt acervos et benedixerunt domino ac populo israel. Interrogavitque ezechias sacerdotes et levitas cur ita iacerent acervi. Respondit illi azarias sacerdos primus de stirpe sadoch dicens: Ex quo coeperunt offerri primitiae in domo domini, comedimus et saturati sumus, et remanserunt plurima, eo quod benedixerit dominus populo suo. Reliquiarum autem copia ista quam cernis. Praecepit igitur ezechias ut praepararent horrea in domo domini. Quod cum fecissent, intulerunt tam primitias quam decimas et quaecumque voverant fideliter. Fuit autem praefectus eorum chonenias levites, et semei frater eius secundus. Post quem iehiel et azarias et naabath et asahel et ierimoth iozabad quoque et helihel et iesmachias et maath et banaias, praepositi sub manibus choneniae et semei fratris eius, ex imperio ezechiae regis et azariae pontificis domus domini, ad quos omnia pertinebant. Chore vero filius iemna levites et ianitor orientalis portae praepositus erat his quae sponte offerebantur domino, primitiisque et consecratis in sancta sanctorum. Et sub cura eius eden et beniamin, iesue et semeias, amarias quoque et sechenias in civitatibus sacerdotum, ut fideliter distribuerent fratribus suis partes, minoribus atque maioribus, exceptis maribus ab annis tribus et supra, cunctis qui ingrediebantur templum domini, et quicquid per singulos dies conducebat in ministerio atque observationibus iuxta divisiones suas. Sacerdotibus per familias, et levitis a vicesimo anno et supra per ordines et turmas suas, universaeque multitudini tam uxoribus quam liberis eorum utriusque sexus, fideliter de his quae sanctificata fuerant, cibus praebebatur. Sed et filiorum aaron per agros et suburbana urbium singularum dispositi erant viri, qui partes distribuerent universo sexui masculino de sacerdotibus et levitis. Fecit ergo ezechias universa quae diximus in omni iuda, operatusque est quod bonum et rectum erat et verum coram domino deo suo, in universa cultura ministerii domus domini iuxta legem et cerimonias, volens requirere deum suum in toto corde suo. Fecitque et prosperatus est.

XXXII

Post quae et huiuscemodi veritatem venit sennacherib rex assyriorum, et ingressus iudam obsedit civitates munitas, volens eas capere. Quod cum vidisset ezechias, venisse scilicet sennacherib, et totum belli impetum verti contra ierusalem, inito cum principibus consilio virisque fortissimis ut obturarent capita fontium qui erant extra urbem, et hoc omnium decernente sententia, congregavit plurimam multitudinem, et obturaverunt cunctos fontes et rivum qui fluebat in medio terrae, dicentes: Ne veniant reges assyriorum et inveniant aquarum abundantiam. Aedificavit quoque agens industrie omnem murum qui fuerat dissipatus, et extruxit turres desuper, et forinsecus alterum murum, instauravitque mello in civitate david, et fecit universi generis armaturam et clipeos. Constituitque principes bellatorum in exercitu, et convocavit universos in platea portae civitatis, ac locutus est ad cor eorum dicens: Viriliter agite et confortamini. Nolite timere nec paveatis regem assyriorum et universam multitudinem

quia cum eo. Multo enim nobiscum plures sunt quam cum illo. Cum illo est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. Confortatusque est populus huiuscemodi verbis Ezechiae regis Iuda. Quae postquam gesta sunt, misit Sennacherib rex Assyriorum servos suos in Ierusalem (ipse enim cum universo exercitu obsidebat Lachis) ad Ezechiam regem Iuda, et ad omnem populum qui erat in urbe, dicens: Haec dicit Sennacherib rex Assyriorum: In quo habentes fiduciam, sedetis obsessi in Ierusalem? Num Ezechias decipit vos, ut tradat morti in fame et siti, affirmans quod Dominus Deus vester liberet vos de manu regis Assyriorum? Numquid non iste est Ezechias, qui destruxit excelsa illius, et altaria, et praecepit Iudae et Ierusalem, dicens: Coram altari uno adorabitis, et in ipso comburetis incensum? An ignoratis quae ego fecerim, et patres mei, cunctis terrarum populis? Numquid praevaluerunt dii gentium omniumque terrarum liberare regionem suam de manu mea? Quis est de universis diis gentium, quas vastaverunt patres mei, qui potuerit liberare populum suum de manu mea, ut possit etiam Deus vester eruere vos de hac manu? Non vos ergo decipiat Ezechias, nec vana persuasione deludat, neque credatis ei. Si enim nullus potuit deus cunctarum gentium atque regnorum liberare populum suum de manu mea, et de manu patrum meorum, consequenter nec Deus vester poterit eruere vos de manu mea. Sed et alia multa locuti sunt servi eius contra Dominum Deum, et contra Ezechiam servum eius. Epistolas quoque scripsit plenas blasphemiae in Dominum Deum Israel, et locutus est adversus eum: Sicut dii gentium ceterarum non potuerunt liberare populum suum de manu mea, sic et Deus Ezechiae eruere non poterit populum suum de manu ista. Insuper et clamore magno lingua iudaica contra populum, qui sedebat in muris Ierusalem, personabat, ut terreret eos et caperet civitatem. Locutusque est contra Deum Ierusalem, sicut adversum deos populorum terrae, opera manuum hominum. Oraverunt igitur Ezechias rex et Isaias filius Amos prophetes adversum hanc blasphemiam, ac vociferati sunt usque in caelum. Et misit Dominus angelum, qui percussit omnem virum robustum et bellatorem, et principem exercitus regis Assyriorum: reversusque est cum ignominia in terram suam. Cumque ingressus esset domum dei sui, filii qui egressi fuerant de utero eius interfecerunt eum gladio. Salvavitque Dominus Ezechiam et habitatores Ierusalem de manu Sennacherib regis Assyriorum, et de manu omnium, et praestitit eis quietem per circuitum. Multi etiam deferebant hostias et sacrificia Domino in Ierusalem, et munera Ezechiae regi Iuda: qui exaltatus est post haec coram cunctis gentibus. In diebus illis aegrotavit Ezechias usque ad mortem, et oravit Dominum: exaudivitque eum, et dedit ei signum. Sed non iuxta beneficia quae acceperat retribuit, quia elevatum est cor eius: et facta est contra eum ira, et contra Iudam et Ierusalem. Humiliatusque est postea, eo quod exaltatum fuisset cor eius, tam ipse quam habitatores Ierusalem: et idcirco non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiae. Fuit autem Ezechias dives, et inclytus valde, et thesauros sibi plurimos congregavit argenti, et auri, et lapidis pretiosi, aromatum, et armorum universi generis, et vasorum magni pretii. Apothecas quoque frumenti, vini, et olei, et praesepia omnium iumentorum, caulas pecorum, et urbes aedificavit sibi: habebat quippe greges ovium et armentorum innumerabiles, eo quod dedisset ei Dominus substantiam multam nimis. Ipse est Ezechias qui obturavit superiorem fontem aquarum Gihon, et avertit eas subter ad occidentem urbis David: in omnibus operibus suis fecit prospere quae voluit. Attamen in legatione principum Babylonis, qui missi fuerant ad eum ut interrogarent de portento quod acciderat super terram, dereliquit eum Deus ut tentaretur, et nota fierent omnia quae erant in corde eius. Reliqua autem sermonum Ezechiae, et misericordiarum eius, scripta sunt in visione Isaiae filii Amos prophetae, et in libro regum Iuda et Israel. Dormivitque Ezechias cum patribus suis, et sepelierunt eum super sepulcra filiorum David: et celebravit eius exequias universus Iuda, et habitatores Ierusalem: regnavitque Manasses filius eius pro eo.

XXXIII

Duodecim annorum erat cum regnare coepisset, et quinquaginta quinque annis regnavit in Ierusalem. Fecit autem malum coram Domino iuxta abominationes gentium, quas subvertit Dominus coram filiis Israel: et conversus instauravit excelsa quae demolitus fuerat Ezechias pater eius: construxitque aras Baalim, et fecit lucos, et adoravit omnem militiam caeli, et coluit eam. Aedificavit quoque altaria in domo Domini, de qua dixerat Dominus: In Ierusalem erit nomen meum in aeternum. Aedificavit autem ea cuncto exercitui caeli in duobus atriis domus Domini. Transireque fecit filios suos per ignem in valle Benennom: observabat somnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum magos et incantatores: multaque mala operatus est coram Domino, ut irritaret eum. Sculptile quoque et conflatile signum posuit in domo Dei, de qua locutus est Deus ad David, et ad Salomonem filium eius, dicens: In domo hac et in Ierusalem, quam elegi de cunctis tribubus Israel, ponam nomen meum in sempiternum. Et moveri non faciam pedem Israel de terra quam tradidi patribus eorum: ita dumtaxat si custodierint facere quae praecepi eis, cunctamque legem et ceremonias atque iudicia per manum Moysi. Igitur Manasses seduxit Iudam et habitatores Ierusalem, ut facerent malum super omnes gentes quas subverterat Dominus a facie filiorum Israel. Locutusque est Dominus ad eum et ad populum illius, et attendere noluerunt. Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum: ceperuntque Manassen, et vinctum catenis atque compedibus duxerunt in Babylonem. Qui postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum: et egit poenitentiam valde coram Deo patrum suorum. Deprecatusque est eum et obsecravit intente: et exaudivit orationem eius, reduxitque eum Ierusalem in regnum suum, et cognovit Manasses quod Dominus ipse esset Deus. Post haec aedificavit murum extra civitatem David ad occidentem Gihon in convalle, ab introitu portae Piscium per circuitum usque ad Ophel, et exaltavit illum vehementer: constituitque principes exercitus in cunctis civitatibus Iuda munitis. Et abstulit deos alienos et simulacrum de domo Domini, aras quoque quas fecerat in monte domus Domini et in Ierusalem, et proiecit omnia extra urbem. Porro instauravit altare Domini, et immolavit super illud victimas, et pacifica, et laudem: praecepitque Iudae ut serviret Domino Deo Israel. Attamen adhuc populus immolabat in excelsis Domino Deo suo. Reliqua autem gestorum Manasse, et obsecratio eius ad Dominum Deum suum, verba quoque videntium, qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Israel, continentur in sermonibus regum Israel. Oratio quoque eius, et exauditio, et cuncta

peccata atque contemptus loca in quibus edificavit excelsa et
fecit lucos et statuas antequam ageret penitentiam scripta sunt in sermo-
nibus ozai. Dormivit autem manasses cum patribus suis et sepelie-
runt eum in domo sua. Regnavitque pro eo filius eius amon. xx. ii.
annorum erat amon cum regnare cepisset et duobus annis
regnavit in ierusalem. Fecitque malum in conspectu domini sicut fe-
cerat manasses pater eius et cunctis ydolis que manasses
fuerat fabricatus immolavit atque servivit. Et non est reveri-
tus faciem domini sicut reveritus est manasses pater eius et multo
maiora deliquit. Cumque coniurassent adversus eum servi sui in-
terfecerunt eum in domo sua. Porro [illegible] reliqua populi mul-
titudo his cesis qui amon percusserant ... constitu-
it regem iosiam filium eius pro eo. XXXIIII

Octo annorum erat iosias cum regnare cepisset
et .xxx. et uno anno regnavit in ierusalem. Fecitque
quod erat rectum in conspectu domini et ambulavit in viis
david patris sui. non declinavit ad dexteram neque ad sinistram.
Octavo autem anno imperii sui cum adhuc esset puer
cepit querere deum patris sui david. xii. anno postquam ceperat
mundavit iudam et ierusalem ab excelsis et lucis simula-
crisque et sculptilibus. Destruxeruntque coram eo aras ba-
alim et simulacra que superposita fuerant demoliti sunt.
lucos quoque et sculptilia succidit atque comminuit et super
tumulos eorum qui eis immolare consueverant fragmen-
ta dispersit. Ossa preterea sacerdotum combussit in altaribus
ydolorum. mundavitque iudam et ierusalem. Sed et in urbibus
manasse et effraim et symeon usque neptalim cuncta
subvertit. Cumque altaria dissipasset et lucos et sculpti-
lia contrivisset in frusta cunctaque delubra demolitus
esset de universa terra israel. Reversus est in ierusalem. Igitur
anno .xviii. regni sui mundata iam terra et templo
domini misit saphan filium helchie et maasiam principem
civitatis et ioha filium ioachaz a commentariis ut in-
staurarent domum domini dei sui. Qui venerunt ad
helchiam sacerdotem magnum acceptamque pecuniam ab eo
que illata fuerat in domum domini et quam congregaverant
levite et ianitores de manasse et effraim et universis
reliquiis israel. ab omni quoque iuda et beniamin et habitatoribus
ierusalem tradiderunt in manibus eorum qui preerant operari-
is in domo domini ut instaurarent templum et infirma quoque
sarcirent. At illi dederunt eam artificibus et cementariis
ut emerent lapides excisos de lapidicinis et ligna
ad commissuras edificii et ad contignationem
domorum quas destruxerant reges iuda. qui fideliter
cuncta faciebant. Erant autem prepositi operantium ia-
hath et abdias de filiis merari zacharias et mo-
sollam de filiis caath qui urgebant opus omnes levite
scientes organis canere. Super eos vero qui ad diversos
usus onera portabant. Erant scribe et magistri de le-
vitis ianitores. Cumque efferrent pecuniam que illa-
ta fuerat in templum domini. reperit helchias sacerdos
librum legis domini per manum moysi et ait ad saphan
scribam. Librum legis inveni in domo domini. Et tradidit ei.
At ille intulit volumen ad regem et nuntiavit ei di-
cens. Omnia que dedisti in manu servorum tuorum. Ecce comple-
tur. Argentum quod repertum est in domo domini conflaverunt

dederuntque prefectis artificum et diversa opera fabri-
cantium. Preterea tradidit mihi helchias sacerdos hunc li-
brum. Quem cum rege presente recitasset audissetque il-
le verba legis. scidit vestimenta sua. Et precepit hel-
chie et ahicam filio saphan et scribe et asaie servo re-
gis dicens. Ite orate dominum pro me et pro reliquiis israel
et iuda super universis sermonibus libri isti qui reper-
tus est. magnus enim furor domini stillavit super nos eo
quod non custodierunt patres nostri verba domini ut facerent
omnia que scripta sunt in isto volumine. Abiit ergo hel-
chias et hii qui simul a rege missi fuerant ad ol-
dam prophetissam uxorem sellum filii thecuath filii
custodis vestium que habitabat in ierusalem in secunda
et locuti sunt ei verba que supra narravimus. At illa re-
spondit eis. Hec dicit dominus deus israel. Dicite viro qui misit vos
ad me. Hec dicit dominus. Ecce ego inducam mala super lo-
cum istum et super habitatores eius. cunctaque maledicta
que scripta sunt in libro hoc quem legerunt coram rege
quia dereliquerunt me et sacrificaverunt diis alienis
ut me ad iracundiam provocarent in cunctis o-
peribus manuum suarum. Ideo stillabit furor meus super
locum istum et non extinguetur. Ad regem autem iuda qui
misit vos pro domino deprecando. sic loquimini. Hec dicit
dominus deus israel. Quoniam audisti verba voluminis atque
emollitum est cor tuum et humiliatus es in conspectu dei
super his que dicta sunt contra locum hunc et habitatores
reveritusque es faciem meam scidistique vestimenta
flevisti coram me. ego quoque exaudivi te dicit
enim colligam te ad patres tuos et inferris in se-
pulcrum tuum in pace. Nec videbunt oculi tui
malum quod ego inducturus sum super locum istum et ha-
tores eius. Retulerunt itaque regi cuncta que
Ille convocatis universis maioribus iuda
ierusalem. Ascendit in domum domini unaque omnes
et habitatores ierusalem sacerdotes et levite et cun-
a minimo usque ad maximum. Quibus au-
in domo domini legit rex omnia verba volumi-
in tribunali suo percussit fedus coram domino ut
laret post eum et custodiret precepta et testi-
et iustificationes eius in toto corde suo et in
sua faceretque que scripta sunt in volumine
legerat. Adiuravit quoque super hoc omnes qui reperti
in ierusalem et beniamin et fecerunt habitatores
iuxta pactum domini dei patrum suorum. Abstulitque
cunctas abhominationes de universis regionibus
israel. et fecit omnes qui residui erant in israel servi-
re domino cunctis diebus vite eius non recesserunt a domino

Fecit autem iosias in XXXV
ierusalem phase domino quod immolatum est
die mensis primi et constituit sacerdotes in officiis
hortatusque est eos ut ministrarent in domo
levitis quoque ad quorum eruditionem omnis israel
batur domino locutus est. Ponite archam in sanctuario
templi quod edificavit salomon filius david rex
neque enim eam ultra portabitis. Nunc autem mi-
nistrate domino deo vestro et populo eius

vos per domos et cognationes vestras in divisionibus singulorum
sicut precepit David rex Israel et descripsit Salomon filius eius. Et ministrate
in sanctuario et per familias turmasque leviticas et sanctificati
immolate phase. Fratres quoque vestros ut possint iuxta verbum
quod locutus est Dominus in manu Moysi facere preparate. Dedit preterea
Iosias omni populo qui ibi fuerat inventus in sollempnitatem
phase agnos et hedos de gregibus et reliqui pecoris .xxx. milia
boum quoque .iii. milia. Hec de regis omnia substantia. Duces quoque eius sponte
quod voverant obtulerunt tam populo quam sacerdotibus et le-
vitis. Porro Helchias et Zacharias et Iehiel principes domus
Domini dederunt sacerdotibus ad faciendum phase pecora com-
mixtim duo milia .dc. et boves .ccc. Chonenias autem et Semeias
necnon et Nathanahel fratres eius necnon et Asabias et Iehiel et Iozabath
principes Levitarum dederunt ceteris Levitis ad celebrandum
phase .v. milia pecorum et boves .d. Preparatum est ministeri-
um et steterunt sacerdotes in officio suo Levite quoque in tur-
mis iuxta regis imperium et immolatum est phase. Asperseruntque
sacerdotes manu sua sanguinem et Levite detraxerunt pel-
les holocaustorum et separaverunt ea ut darent per domos
et familias singulorum et offerrent Domino sicut scriptum est in lege
Moysi. De bobus quoque fecerunt similiter et assaverunt phase super
ignem iuxta quod in lege scriptum est. Pacificas vero hostias
coxerunt in lebetis et cacabis et ollis et festinato distribu-
erunt universo plebi. Sibi autem et sacerdotibus postea paraverunt.
Nam in oblatione holocaustorum et adipum usque ad noc-
tem sacerdotes fuere occupati. Unde Levite et sibi et sacerdo-
tibus filiis Aaron paraverunt novissimis. Porro cantores
filii Asaph stabant in ordine suo iuxta preceptum David
et Asaph et Eman et Idithun prophetarum regis. Ianitores vero per
portas singulas observabant ita ut nec puncto quidem
discederent a ministerio. Quam ob rem et fratres eorum Levite
paraverunt eis cibos. Omnis igitur cultura Domini rite completa
est in die illa ut facerent phase et holocausta offer-
rent super altare Domini iuxta preceptum regis Iosie. Feceruntque
filii Israel qui reperti fuerant ibi phase in tempore illo et
sollempnitatem azimorum .vii. diebus. Non fuit phase si-
mile huic in Israel a diebus Samuelis prophete. Sed nec quisquam
de regibus Israel fecit phase sicut fecit Iosias
sacerdotibus et Levitis et omni Iude et Israel qui repertus fuerat et
habitantibus Ierusalem. .xviii. anno regni Iosie hoc pha-
se celebratum est. Postquam instauraverat Iosias templum
ascendit Nechao rex Egypti ad pugnandum in Charcamis
iuxta Eufraten et processit in occursum eius Iosias. At ille
missis ad eum nuntiis ait. Quid michi et tibi est rex Iuda. Non
hodie adversum te venio sed contra aliam pugno domum
ad quam me Deus festinato ire precepit. Desine adversum
Deum facere qui mecum est ne interficiat te. Noluit Iosias re-
verti sed paravit contra eum bellum nec adquievit sermonibus
Nechao ex ore Dei. Verum perrexit ut dimicaret in
campo Mageddo. Ibique vulneratus a sagittariis dixit pueris
suis. Educite me de prelio quia oppido vulneratus sum.
Qui transtulerunt eum de curru in alterum currum qui
sequebatur eum more regio et asportaverunt eum in Ierusa-
lem mortuusque est et sepultus in mausoleo patrum suorum et
universus Iuda et Ierusalem luxerunt eum. Ieremias maxime
cuius omnes cantores atque cantatrices usque in presentem

Iosia
diem lamentationes super Ieremiam replicant et quasi lex ob-
tinuit in Israel. Ecce scriptum fertur in lamentationibus. Re-
liqua autem sermonum Iosie et misericordiarum eius que lege precepta sunt
Domini. Opera quoque illius prima et novissima scripta sunt in libro re-
gum Israel et Iuda. XXXVI

Tulit ergo populus terre Ioachaz filium Iosie et constituit
regem pro patre suo in Ierusalem. .xx. trium annorum erat Io-
achaz cum regnare cepisset et tribus mensibus regnavit in Ierusalem.
Amovit autem eum rex Egypti cum venisset Ierusalem et condempna-
vit terram .c. talentis argenti et talento auri. Constituitque
regem pro eo Eliachim fratrem eius super Iudam et Ierusalem et vertit
nomen eius Ioachim. Ipsum vero Ioachaz tulit secum et ad-
duxit in Egyptum. .xxv. annorum erat Ioachim cum reg-
nare cepisset et .xi. annis regnavit in Ierusalem. Fecitque
malum coram Domino Deo suo. Contra hunc ascendit Nabuchodonosor
rex Caldeorum et vinctum cathenis duxit in Babylonem.
Ad quam et vasa Domini transtulit et posuit ea in templo suo.
Reliqua autem verborum Ioachim et abominationum eius quas
operatus est et que inventa sunt in eo continentur in libro regum
Israel et Iuda. Regnavit autem Ioachim filius eius pro eo. Octo
annorum erat Ioachim cum regnare cepisset et tribus mensibus
ac .x. diebus regnavit in Ierusalem. Fecitque malum in conspectu
Domini. Cumque anni circulus volveretur misit Nabuchodonosor
rex. Qui et adduxerunt eum in Babylonem asportatis si-
mul pretiosissimis vasis domus Domini. Regem vero constituit
Sedechiam patruum eius super Iudam et Ierusalem. .xx. et unius
anni erat Sedechias cum regnare cepisset .xi. annis reg-
navit in Ierusalem. Fecitque malum coram oculis Domini Dei sui
nec erubuit faciem Ieremie prophete loquentis ad se ex
ore Domini. A rege quoque Nabuchodonosor recessit qui adiuraverat
eum per Deum et induravit cervicem suam et cor ut non reverteretur
ad Dominum Deum Israel. Sed et universi principes sacerdotum et populus
prevaricati sunt inique iuxta universas abhominationes
gentium et polluerunt domum Domini quam edificaverat sibi in Ierusalem. sci
Mittebat autem Dominus Deus patrum suorum ad illos per manum nuntiorum
suorum de nocte consurgens et tota die commonens eo
quod parceret populo et habitaculo suo. At illi subsannabant
nuntios Dei et parvipendebant sermones eius illudebantque
prophetis donec ascenderet furor Domini in populum eius et esset
nulla curatio. Adduxit enim super eos regem Caldeorum et inter-
fecit iuvenes eorum gladio in domo sanctuarii. Non est miser-
tus adolescentis et virginis et senis nec decrepiti quidem
sed omnes tradidit in manibus eius. Universaque vasa domus Domini
tam maiora quam minora et thesauros templi et regis
et principum transtulit in Babylonem. Incenderunt hostes
domum Domini destruxeruntque murum Ierusalem. Universas turres
combusserunt et quicquid pretiosum fuerat demoliti sunt. Si
quis evaserat gladium ductus in Babylonem servivit
regi et filiis eius donec imperaret rex Persarum et compleretur
sermo Domini ex ore Ieremie et celebraret terra sabbata sua.
Cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum usque
dum complerentur .lxx. anni. Anno autem primo Cyri
regis Persarum ad explendum sermonem Domini quem locutus
fuerat per os Ieremie suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum
qui iussit predicari in universo regno suo etiam per scripturam
dicens. Hec dicit Cyrus rex Persarum. Omnia regna terre dedit

mihi dominus deus celi et ipse precepit mihi ut edificarem ei domum in ierusalem que est in iudea. Quis ex vobis est in omni populo eius? Sit dominus deus suus cum eo et ascendat. Domine deus omnipotens patrum nostrorum abraham ysaac et iacob et semini eorum iusto, qui fecisti celum et terram cum omni ornatu eorum, qui signasti mare verbo precepti tui, qui conclusisti abyssum et signasti terribili et laudabili nomine tuo, quod omnes pavent et tremunt a vultu virtutis tue, et insustentabilis ira super peccatores comminationis tue. Inmensa vero et investigabilis misericordia promissionis tue, quia tu es dominus altissimus super omnem terram, longanimis et multum misericors et penitens super malicias hominum. Tu domine secundum bonitatem tuam promisisti penitentiam remissionis peccatorum. Et tu domine iustorum non posuisti penitentiam iustis abraham ysaac et iacob, his qui non peccaverunt. Quoniam peccavi super numerum harene maris, multiplicate sunt iniquitates mee. Incurvatus sum multo vinculo ferri, et non est respiratio mihi, quia excitavi iracundiam tuam et malum coram te feci, statuens abhominationes et multiplicans offensiones. Et nunc flecto genua cordis mei precans ad te bonitatem tuam domine. Peccavi domine, peccavi, et iniquitatem meam agnosco. Peto rogans te domine, remitte mihi, remitte mihi; ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in eternum reserves mala mihi. Quia indignum salvabis me secundum magnam misericordiam tuam, et laudabo te semper omnibus diebus vite mee, quoniam te laudat omnis virtus celorum, et tibi est gloria in secula seculorum. Amen.

Incipit prologus in libro hesdre.

Utrum difficilius sit facere quod poscitis an negare, nondum statui. Nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere sententie est, et magnitudo oneris impositi ita cervices premit, ut ante sub fasce ruendum sit quam levandum. Accedunt ad hoc invidorum studia, qui omne quod scribimus reprehendendum putant, et interdum contra se conscientia repugnante publice lacerant quod occulte legunt, in tantum ut clamare compellar et dicere: Domine libera animam meam a labiis iniquis et a lingua dolosa. Tercius annus est quod semper scribitis atque rescribitis ut hesdre librum et hester vobis de hebreo transferam, quasi non habeatis greca et latina volumina, aut quicquid illud est quod a vobis vertitur non statim ab hominibus conspuendum sit. Frustra autem ut ait quidam niti, neque aliud fatigando nisi odium querere, extreme dementie est. Itaque obsecro vos mi domnion et rogatiane karissimi, ut privata lectione contenti libros non efferatis in publicum, nec fastidiosis cibos ingeratis, vitetisque eorum supercilium qui iudicare tantum de aliis et ipsi facere nichil noverunt. Si qui autem fratrum sunt quibus nostra non displicent, his tribuatis exemplar, admonentes ut hebrea nomina, quorum grandis in hoc volumine copia est, distincte et per intervalla scribant. Nichil enim proderit emendasse libros, nisi emendatio librariorum diligentia conservetur. Nec quemquam moveat quod unus a nobis editus est liber, nec apocriforum tercii et quarti sompniis delectetur, quia et apud hebreos hesdre neemieque sermones in unum volumen coartantur, et que non habentur apud illos nec de xxiiii senibus sunt, procul abicienda. Si quis autem lxx vobis opposuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipsa lacerata et eversa demonstrat, nec potest utique verum asseri quod diversum est, mittite eum ad euangelia, in quibus multa ponuntur quasi de veteri testamento, que apud lxx interpretes non habentur, velud illud: quoniam nazareus vocabitur, et ex egypto vocavi filium meum, et videbunt in quem compunxerunt, multaque alia que latiori operi reservamus; et querite ab eo ubi scripta sint. Cumque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus que nuper a nobis edita maledicorum cotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendia veniam, quod allaturus sum cerne equissimum est. Edidi aliquid quod non habetur in greco, vel aliter habetur quam a me versum est: quid interpretem laniant? Interrogent hebreos, et ipsis auctoribus translationi mee vel arrogent vel derogent fidem. Porro aliud est si clausis quod dicitur oculis mihi volunt maledicere, et non imitantur grecorum studium et benivolentiam, qui post lxx translatores, iam christi euangelio coruscante, iudeos et ebionitas legis veteris interpretes, aquilam videlicet et symmachum et theodotionem, et curiose legunt et per origenis laborem in exaplis ecclesiis dedicaverunt. Quanto magis latini grati esse deberent, quod exultantem cernerent greciam a se aliquid mutuari. Primum enim magnorum sumptuum est et infinite difficultatis exemplaria posse habere omnia; deinde etiam qui habuerint et hebrei sermonis ignari sunt, magis errabunt ignorantes quis e multis verius dixerit. Quod etiam sapientissimo cuidam nuper apud grecos accidit, ut interdum scripture sensum relinquens unius cuiuslibet interpretis sequeretur errorem. Nos autem qui hebree lingue saltim parvam habemus scientiam, et latinus nobis utcumque sermo non deest, et de aliis magis possumus iudicare, et ea que ipsi intelligimus in nostra lingua exprimere. Itaque licet excetra sibilet victorque sinon incendia iactet, numquam meum iuvante christo silebit eloquium: etiam precisa lingua balbutiet. Legant qui volunt, qui nolunt abiciant. Eventilent apices, litteras calumnientur: magis vestra caritate provocabor ad studium quam illorum detractione et odio deterrebor.

In anno primo cyri regis persarum, ut compleretur verbum domini ex ore ieremie, suscitavit dominus spiritum cyri regis persarum, et traduxit vocem in omni regno suo etiam per scripturam dicens: Hec dicit cyrus rex persarum: Omnia regna terre dedit mihi dominus deus celi, et ipse precepit mihi ut edificarem ei domum in ierusalem que est in iudea. Quis est in vobis de universo populo eius? Sit deus illius cum eo. Ascendat in ierusalem que est in iudea, et edificet domum domini dei israel; ipse est deus qui est in ierusalem. Et omnes reliqui in cunctis locis ubicumque habitant, adiuvent eum viri de loco suo argento et auro et substantia et pecoribus, excepto quod voluntarie offerunt templo dei quod est in ierusalem. Et surrexerunt principes patrum de iuda et beniamin et sacerdotes et levite, et omnis cuius suscitavit deus spiritum

ascenderent ad edificandum templum domini quod erat ierusalem
omnesque qui erant in circuitu adiuverunt manus
eorum in vasis argenteis et aureis in substantia in supellec-
tili in iumentis exceptis his que sponte obtulerant.
Rex quoque cyrus protulit vasa templi domini que tulerat na-
buchodonosor de ierusalem et posuerat in templo dei sui. Protulit
autem ea cyrus rex persarum per manum mitridatis filii ga-
zabar et annumeravit ea salabassar principi iude.
Et hic est numerus eorum: fiale auree .xxx. fiale argentee
mille cultri .xxix. sciphi aurei .xxx. sciphi argen-
tei .cccc.x. vasa alia .m. Omnia vasa aurea et argentea
.v. milia .cccc. Universa tulit salabassar cum his qui
ascendebant de transmigratione babylonis in ierusalem.

II

Hii sunt autem provincie filii qui
ascenderunt de captivitate quam transtulerat
nabuchodonosor rex babylonis in babylonem et reversi sunt in ierusalem
et iudeam unusquisque in civitatem suam qui venerunt cum zo-
robabel: iesua, neemia, saraia, rahelaia, mardocha,
belsan, mesfar, beguai, reum, baana. Numerus
virorum populi israel: Filii phares duo milia .clxx.ii. Filii a-
repei septingenti .lxx.v. Filii gorsephatia .ccclxx.
ii. Filii sephetia .ccc.lxx.ii. Filii area .dcc.lxx.v.
Filii pha. et moab filiorum iosue ioab duo milia non-
genti .xii. Filii helam .m. cc.l.iiii. Filii zetua .d-
ccc.xl.v. Filii zachai .dcc.lx. Filii bani sexcenti
.xl.ii. Filii bebai .dc.xxiii. Filii azgad .m. cc.xxii.
Filii adonicham .dc.lx.vi. Filii beguai .ii. milia
.l.vi. Filii adin .cccc.l.iiii. Filii ather qui erant
ex ezechia .xc.viii. Filii besai .ccc.xxiii. Filii
ioram .c.xii. Filii asom .cc.xxiii. Filii gebar no-
naginta .v. Filii bethleem .c.xxiii. Viri nechupha
.l.vi. Viri anathoth .c.xxviii. Filii azmaveth
.xl.ii. Filii cariathiarim, cephira et beroth .dcc.
.xl.iii. Filii rama et gaba .dc.xxi. Viri machi-
mas .c.xx.ii. Viri bethel et gai .cc.xxiii. Filii nabo
.l.ii. Filii megbis .c.l.vi. Filii elam alterius .m. cc.l.
.iiii. Filii harim .ccc.xx. Filii lod adid et ono .dcc.
.xx.v. Filii iericho .ccc.xl.v. Filii senaa tria milia
.dc.xxx. Sacerdotes: filii idaia in domo iesue .d-
ccc.lxx.iii. Filii emmer .m. l.ii. Filii phesur
mille .cc.xl.vii. Filii arim .m. .xvii. Levite: filii
iosue et cedmihel filiorum oduie .lxx.iiii. Cantores:
filii asaph .c.xx.viii. Filii ianitorum: filii sellum,
filii ather, filii thelmon, filii accub, filii atita, fi-
lii sobai, universi .c.xx.viii. Nathinnei: fi-
lii siha, filii asupha, filii thebaoth, filii ceros, filii
sisaa, filii phadon, filii lebana, filii agaba, filii accub, filii agab,
filii selmai, filii anan, filii gaddel, filii gaher, filii ra-
aia, filii nechoda, filii rasin, filii gazom, filii azam,
filii phasee, filii besee, filii asenaa, filii munim, filii
nephusim, filii becbuc, filii acupha, filii arur,
filii besluth, filii mauida, filii arsa, filii bercos, filii sisara, filii
thema, filii nasia, filii atipha, filii servorum salomonis,
filii sotai, filii sophereth, filii pharuda, filii iala, filii
dercon, filii geddel, filii saphatia, filii athil, filii phoce-
reth qui erant de asebaim filii ami. Omnes nathinnei
et filii servorum salomonis .ccc.xc.ii. Et hii qui ascende-
runt de thelmala, thelersa, cherub et adon et emer,
et non potuerunt indicare domum patrum suorum et semen suum
utrum ex israel essent: filii dalaia, filii tobia, filii ne-
choda .dc.l.ii. Et de filiis sacerdotum: filii obia, filii accos,
filii berzellai, qui accepit de filiabus berzellai ga-
laaditidis uxorem et vocatus est nomine eorum. Hii quesie-
runt scripturam genealogie sue et non invenerunt
et eiecti sunt de sacerdotio. Et dixit athersatha eis ut
non comederent de sancto sanctorum donec surgeret sacerdos
doctus atque perfectus. Omnis multitudo quasi unus .xl.ii. milia .ccc.
.lx. exceptis servis eorum et ancillis qui erant .vii. milia .ccc.xxx.
.vii. Et in ipsis cantores atque cantatrices .cc. Equi eorum
.dc.xxx.vi. Muli eorum .cc.xl.v. Cameli eorum .cccc.xxx.
.v. Asini eorum .vi. milia septingenti .xx. Et de principibus
patrum cum ingrederentur templum domini quod est in ierusalem sponte
obtulerunt in domum dei ad extruendam eam in loco
suo secundum vires suas. Dederunt impensas operis auri solidos
.xl. milia et .m. argenti minas .v. milia et vestes sacerdotales
.c. Habitaverunt ergo sacerdotes et levite de populo et cantores
et ianitores et nathinnei in urbibus suis universusque
israhel in civitatibus suis.

III

Iamque venerat mensis septimus et erant filii israel in civitatibus
suis. Congregatus est ergo populus quasi vir unus in ierusalem. Et sur-
rexit iosue filius iosedech et fratres eius sacerdotes et zo-
robabel filius salathiel et fratres eius et edificaverunt al-
tare dei israel ut offerrent in eo holocaustomata sicut
scriptum est in lege moysi viri dei. Collocaverunt autem
altare super bases suas deterrentibus eos per circuitum
populis terrarum et obtulerunt super illud holocaustum domino
mane et vespere. Feceruntque sollempnitatem tabernaculorum
sicut scriptum est et holocaustum diebus singulis per ordinem
secundum preceptum opus diei in die suo. Et post hec holocaustum
iuge tam in kalendis quam in universis sollempnitatibus
domini que erant consecrate et in omnibus in quibus ultro
offerebatur munus deo. A primo die mensis septimi ceperunt
offerre holocaustum domino. Porro templum dei nondum fun-
datum erat. Dederunt autem pecunias lathomis et cemen-
tariis; cibum quoque et potum et oleum sydoniis tyriisque ut
deferrent ligna cedrina de libano ad mare ioppen
quod preceperat cyrus rex persarum eis. Anno autem secundo adven-
tus eorum ad templum dei in ierusalem mense secundo cepe-
runt zorobabel filius salathiel et iosue filius iosedech
et reliqui de fratribus eorum sacerdotes et levite et omnes qui vene-
rant de captivitate in ierusalem et constituerunt levi-
tas a .xx. anno et supra ut urgerent opus domini. Stetitque
iosue et filii eius et fratres eius cedmihel et filii eius et fi-
lii iuda quasi vir unus ut instarent super eos qui fa-
ciebant opus in templo dei, filii henadad, filii eorum et
fratres eorum levite. Fundato ergo a cementariis templo domini
steterunt sacerdotes in ornatu suo cum tubis et levite
filii asaph in cymbalis ut laudarent deum per
manum david regis israel. Et concinebant in ymnis
et confessione domino quoniam bonus quoniam in eternum misericordia eius
super israel. Omnis quoque populus vociferabatur clamore mag-
no in laudando dominum eo quod fundatum esset tem-

plurimi de sacerdotibus et levitis et principes patrum et seniores qui viderant templum prius cum fundaretur cum voce magna et multi in exultatione cum letitia elevabant vocem nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris letantium et vocem fletus populi. Convenientium multitudo vociferabatur clamore magno et vox audiebatur procul.

Audierunt autem hostes Iude et Beniamin III quia filii captivitatis edificarent templum domino deo israel. Accederuntque ad zorobabel et ad principes patrum dixeruntque eis: Edificemus vobiscum. Quoniam ita ut vos querimus deum vestrum. Ecce nos immolamus victimas ex diebus Asoradon regis Assur qui adduxit nos huc. Et dixit eis zorobabel et iesue et reliqui principes patrum israel: Non est nobis et vobis ut edificemus domino deo nostro. Sed nos ipsi soli edificabimus domino deo israel sicut nobis rex Cyrus persarum precepit. Fecit autem ut populus terre impediret manus populi iude et turbaret eos in edificando. Conduxeruntque adversum eos consiliatores ut destruerent consilium eorum omnibus diebus temporis regis persarum. In regno autem Assueri ipse est Artaxerses in principio regni eius scripserunt accusationem adversus habitatores iude et ierusalem. Et in diebus artaxersis scripsit Basalam Mitridates et Tabel et reliqui qui erant in consilio eorum ad artaxersem regem persarum. Epistola autem accusationis scripta erat syriace et legebatur sermone syro. Reum bethleem et Sansia scriba scripserunt epistolam unam de ierusalem artaxersi regi huiuscemodi. Reum bethleem et Sansia scriba et reliqui consiliatores eorum dinaei et apharsarei tharphalei arphasei harcuei babylonii susannachei diaei elamite et ceteri de gentibus quas transtulit Asenaphar magnus et gloriosus et habitare eas fecit in civitatibus samarie et reliquis regionibus trans flumen in pace. Hoc est exemplar epistole quam miserunt ad eum. Artaxersi regi servi tui viri qui sunt trans flumen salutem dicunt. Notum sit regi quia iudei qui ascenderunt a te ad nos venerunt in ierusalem civitatem rebellem et pessimam quam edificant extruentes muros eius et parietes componentes. Nunc ergo notum sit regi quia si civitas illa edificata fuerit et muri eius instaurati tributum et vectigal et annuos redditus non dabunt et usque ad reges hec noxa perveniet. Nos ergo memores salis quod in palatio comedimus quia lesiones regis videre nefas ducimus. Ideo misimus et nuntiavimus regi ut recenseas in libros historiarum patrum tuorum ut invenies scriptum in commentariis et scies quoniam urbs illa urbs rebellis est et nocens regibus et provinciis et bella concitantur in ea ex diebus antiquis. Quamobrem et civitas ipsa destructa est. Nuntiamus nos regi quoniam si civitas illa edificata fuerit et muri eius instaurati possessionem trans flumen non habebis. Verbum misit rex ad reum bethleem et Sansiam scribam et ad reliquos qui erant in consilio eorum habitatores samarie et ceteris trans flumen salutem dicens et pacem. Accusationem quam misistis ad nos manifeste lecta est coram me. Et a me preceptum est et recensuerunt. Inveneruntque quoniam civitas illa a diebus antiquis adversus reges rebellat et seditiones et pugna concitantur in ea. Nam et reges fortissimi fuerunt in ierusalem qui et dominati sunt omni regioni que trans flumen est. Tributum quoque et vectigal et redditus accipiebant. Nunc ergo sententiam audite ut prohibeatis viros illos et urbs illa non edificetur donec si forte a me iussum fuerit. Videte ne negligenter hoc impleatur et paulatim crescat malum contra reges. Itaque exemplum epistole artaxersis regis lectum est coram reum bethleem et Sansia scriba et consiliariis eorum. Et abierunt festini in ierusalem ad iudeos et prohibuerunt eos in brachio et robore. Tunc intermissum est opus domus dei in ierusalem et non fiebat usque ad secundum annum regni darii regis persarum.

Prophetaverunt autem aggeus propheta et zacharias propheta filius addo prophetantes ad iudeos qui erant in iudea et ierusalem in nomine dei israel. Tunc surrexerunt zorobabel filius salathiel et iesue filius iosedech et ceperunt edificare templum dei in ierusalem et cum eis prophete dei adiuvantes eos. In ipso autem tempore venit ad eos Tatannai qui erat dux trans flumen et Starbuzanai et consiliarii eorum. Sicque dixerunt eis: Quis dedit vobis consilium ut domum hanc edificaretis et muros hos restauraretis? Ad quod respondimus ei que essent nomina hominum auctorum edificationis. Oculus autem dei eorum factus est super senes iudeorum et non potuerunt inhibere eos. Placuitque ut res ad darium referretur et tunc satisfacerent adversus accusationem illam. Epistole exemplar quam misit Tathannai dux regionis trans flumen et Starbuzanai et consiliatores eius arpharsachei qui erant trans flumen ad darium regem. Sermo quem miserunt sic scriptus erat: Dario regi pax omnis. Notum sit regi isse nos ad iudeam provinciam ad domum dei magni que edificatur lapide impolito et ligna ponuntur in parietibus. Opusque illud diligenter extruitur et crescit in manibus eorum. Interrogavimus ergo senes et diximus eis: Quis dedit vobis potestatem ut domum hanc edificaretis et muros hos instauraretis? Sed et nomina eorum quesivimus ab eis ut nuntiaremus tibi. Quorum nomina virorum qui sunt principes in eis. Huiusmodi autem sermonem responderunt nobis dicentes: Nos sumus servi dei celi et terre et edificamus templum quod erat extructum ante hos annos multos quodque rex israel magnus edificaverat et extruxerat. Postquam autem ad iracundiam provocaverunt patres nostri deum celi et terre tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis babylonis caldei. Domum quoque hanc destruxit et populum eius transtulit in babylonem. Anno autem primo Cyri regis babylonis Cyrus rex babylonis proposuit edictum ut domus dei edificaretur. Nam et vasa templi dei aurea et argentea que Nabuchodonosor tulerat de templo quod erat in ierusalem et asportaverat ea in templum babylonis protulit Cyrus rex de templo babylonis et data sunt Sasabassar vocabulo quem et principem constituit. Dixitque ei: Hec vasa tolle et vade et pone ea in templo quod est in ierusalem et domus dei edificetur in loco suo. Tunc itaque Sasabassar ille venit et posuit fundamenta templi dei in ierusalem et ab eo tempore usque nunc edificatur et necdum completum est. Nunc ergo si videtur regi bonum recenseat

bibliotheca regis que est in babylone. utrum nam a ciro
rege iussum sit ut edificaretur domus dei in ierusalem. et volun-
tatem regis super hoc remittat ad nos. VI
Tunc rex darius precepit et recensuerunt in bibliothe-
ca librorum que erant reposita in babylone. et inventum
est in ecbathanis quod est castrum in medena pro-
vincia volumen unum. talisque scriptus erat in eo commentarius.
Anno primo cyri regis. cyrus rex decrevit ut domus
dei que est in ierusalem edificaretur in loco ubi immolent ho-
stias et ut ponant fundamenta supportantia altitu-
dinem cubitorum .lx. et latitudinem cubitorum .lx.
ordines de lapidibus impolitis tres. et sic ordines de
lignis novis. Sumptus autem de domo regis dabuntur.
Sed et vasa aurea et argentea templi dei que nabuch tu-
lerat de templo ierusalem et attulerat ea babylonem
reddantur et referantur in templum ierusalem in locum suum
que et posita sunt in templo dei. Nunc ergo tathanai
dux regionis que est trans flumen. starbuzanai
et consiliarii vestri arphasachei qui estis trans flumen pro-
cul recedite ab illis. et dimittite fieri templum illud a
duce iudeorum et senioribus eorum ut domum dei illam edi-
ficent in loco suo. Sed et a me preceptum est quid oporteat
fieri a presbiteris iudeorum illis ut edificetur domus dei. scilicet ut de
archa regis id est de tributis que datur de regione trans flu-
men studiose sumptus dentur viris illis ne impedia-
tur opus. Quod si necesse fuerit et vitulos et agnos et hedos
in holocaustum deo celi frumentum sal et vinum et oleum
secundum ritum sacerdotum qui sunt in ierusalem detur eis per singulos dies
ne sit in aliquo querimonia ut offerant oblationes
deo celi. orentque pro vita regis et filiorum eius. A me ergo po-
situm est decretum ut omnis homo qui hanc mutaverit iussi-
onem tollatur lignum de domo ipsius et erigatur et configatur
in eo domus autem eius publicetur. Deus autem qui habita-
re facit nomen suum ibi dissipet omnia regna et populum
qui extenderit manum suam ut repugnet et dissipet
domum dei illam que est in ierusalem. Ego darius statui decre-
tum quod studiose impleri volo. Igitur tathanai dux
regionis trans flumen et starbuzanai et consiliarii eius
secundum quod preceperat darius rex. sic diligenter executi
sunt. Seniores autem iudeorum edificabant et prosperaban-
tur iuxta prophetiam aggei prophete et zacharie filii abdo
et edificaverunt et construxerunt iubente deo israel et iube-
nte cyro et dario et artaxerxe regibus persarum. et compleverunt
domum dei istam usque ad diem tertium mensis adar qui
est annus vi regni darii regis. Fecerunt autem filii israel sacerdo-
tes et levite et reliqui filiorum transmigrationis dedi-
cationem domus dei in gaudio. et obtulerunt in dedicatio-
ne domus dei vitulos .c. arietes .cc. agnos .cccc. hir-
cos caprarum pro peccato totius israel .xii. iuxta numerum tribuum
israel. Et statuerunt sacerdotes in ordinibus suis et levitas
in vicibus suis super opera dei in ierusalem sicut scriptum est in libro
moysi. Fecerunt autem filii transmigrationis pascha
.xiiii. die mensis primi. Purificati enim erant sa-
cerdotes et levite quasi unus. omnes mundi ad immolandum
pascha universis filiis transmigrationis et fratribus suis
sacerdotibus et sibi. Et comederunt filii israel qui reversi fuerant
de transmigratione et omnes qui se separaverant a coinquinatione
gentium ad eos ut quererent dominum deum israel. Et fecerunt
sollempnitatem azimorum .vii. diebus in leticia quoniam le-
tificaverat eos dominus et converterat cor regis assur ad
eos ut manus eorum adiuvaret in opere domus domini dei israel.
Post hec autem verba in regno artaxerxis VII
regis persarum esdras filius saraie filii azarie
filii helchie filii sellum filii sadoch filii ahitob.
filii amarie filii azarie filii maraioth filii za-
rahie filii ozi filii bocci filii abysue filii phinees
filii eleazar filii aaron sacerdotis ab initio. Ipse esdras
ascendit de babylone et ipse scriba velox in lege mo-
ysi quam dedit dominus deus israel et dedit ei rex secundum manum domini
dei eius bonam super eum omnem petitionem eius super eum. Et
ascenderunt de filiis israel et de filiis sacerdotum et de filiis
levitarum et de cantoribus et de ianitoribus et de nathineis
in ierusalem anno vii artaxerxis regis. et venerunt
in ierusalem mense v. ipse est annus vii regis. quia in primo
die mensis primi cepit ascendere de babylone et in primo die
mensis quinti venit in ierusalem iuxta manum dei sui bonam
super se. Esdras autem paravit cor suum ut investigaret le-
gem domini ut faceret et doceret in israel preceptum et iudicium.
Hoc est autem exemplar epistole edicti quod dedit rex ar-
taxerxes esdre sacerdoti scribe erudito in sermonibus et
preceptis domini et cerimoniis eius in israel. Artaxerxes
rex regum esdre sacerdoti scribe legis dei celi doctis-
simo salutem. A me decretum est ut cuicumque placuerit in
regno meo de populo israel et de sacerdotibus eius et de levitis
ire in ierusalem tecum vadat. A facie enim regis et vii con-
siliatorum eius missus es ut visites iudeam et ierusalem
in lege dei tui que est in manu tua. et ut feras argentum
et aurum quod rex et consiliatores eius obtulerunt deo israel
cuius in ierusalem tabernaculum est. et omne argentum et aurum
quodcumque inveneris in universa provincia babylonis et po-
pulus offerre voluerit et de sacerdotibus qui sponte op-
tulerunt domum dei sui que est in ierusalem libere accipe
et studiose eme de hac pecunia et offer ea super alta-
re templi dei vestri quod est in ierusalem. Sed et si quid tibi et fratribus
tuis placuerit de reliquo argento et auro ut faciatis iuxta
voluntatem dei vestri facite. Vasa quoque que dantur tibi in ministe-
rio domus dei tui trade in conspectu dei in ierusalem. Sed et
cetera quibus opus fuerit in domo dei tui quantumcumque ne-
cesse est ut expendas dabis de thesauro regis et de fisco
et a me. Ego artaxerxes rex statui atque decrevi
omnibus custodibus arche publice qui sunt trans flumen
ut quodcumque petierit a vobis esdras sacerdos scriba legis
dei celi absque mora detis usque ad argenti talenta .c.
et usque ad vini batos .c. et usque ad frumenti choros .c.
et usque ad batos olei .c. sal vero absque mensura. Omne quod ad
ritum dei celi pertinet tribuatur diligenter in domo dei
celi ne forte irascatur contra regnum regis et filiorum eius.
Vobis quoque notum facimus de universis sacerdotibus et levitis
cantoribus ianitoribus nathineis et ministris domus dei
huius ut vectigal et tributum et annonas non habeatis po-
testatem imponendi super eos. Tu autem esdras secundum sapientiam
dei tui que est in manu tua constitue iudices et presides

ut iudicent omni populo qui est trans flumen. his videlicet
qui noverunt legem dei tui et legem regis. sed et imperitos
docete libere. Et omnis qui non fecerit legem dei tui et legem
regis diligenter iudicium erit de eo sive in mortem
sive in exilium. sive in condempnationem substantie eius
vel certe in carcerem. Et dixit Esdras. Benedictus dominus deus patrum
nostrorum qui dedit hoc in corde regis ut glorificaret
domum domini que est in Ierusalem et in me inclinavit misericordiam
suam coram rege et consiliatoribus eius et universis
principibus regis potentibus. Et ego confortatus manu
domini dei mei que erat in me congregavi de Israel
principes qui ascenderent mecum.

VIII

Hii sunt ergo principes familiarum et hec genealogia eorum
qui ascenderunt mecum in regno Artaxersis regis
de Babylone. De filiis Phinees Gerson. De filiis Itha-
mar Daniel. De filiis David Arcus. De filiis Sechenie
et de filiis Phares Zacharias et cum eo numerati sunt viri c.
l. De filiis Phecth Moab Eliohenai filius Zareie et cum
eo cc. viri. De filiis Sechenie filius Ezechiel et cum eo
iii c. viri. De filiis Adan Abeth filius Ionathan et cum
eo l. viri. De filiis Helam Isaias filius Athalie
et cum eo lxx. viri. De filiis Saphatie Zebedia filius
Michahel et cum eo lxxx viri. De filiis Ioab Abdia
filius Iehihel et cum eo cc. xviii. viri. De filiis Salomith
filius Iosphie et cum eo c. lx. viri. De filiis Bebai Za-
charias filius Bebai et cum eo xx et viii. viri. De filiis
Ezgad Iohanna filius Eccetan et cum eo c. et x. viri. De
filiis Adonicam qui erant novissimi et hec nomina eorum Eli-
phelech et Iehihel et Samaias et cum eis lx. viri. De fi-
liis Begui Uthai et Zachur et cum eis lxx. viri. Con-
gregavi autem eos ad fluvium qui decurrit ad Ahavva
et mansimus ibi tribus diebus quesivique in populo et in
sacerdotibus de filiis Levi et non inveni ibi. Et misi
Eliezer et Ariel et Semeiam et Helnatham et Iarib et
alterum Helnatham et Natham et Zachariam et Me-
sollam principes et Ioarib et Elnatham sapientes
et misi eos ad Heddo qui est princeps in Casphie loco et po-
sui in ore eorum verba que loquerentur ad Addo et ad fratres
eius Nathineos in loco Casphie ut adducerent nobis
ministros domus dei nostri bonam super nos virum doctis-
simum de filiis Moholi filii Levi filii Israel. Sarabiam
et filios eius et fratres eius xviii. et Asabiam et cum eo
Isaiam de filiis Merari fratresque eius et filios eius
xx. Et de Nathineis quos dederat David et principes
ad ministeria Levitarum Nathineos cc. xx. omnes hii
suis nominibus vocabantur. Et predicavi ibi ieiunium
iuxta fluvium Ahavva ut affligeremur coram domino
deo nostro et peteremus ab eo viam rectam nobis et filiis nostris
universeque substantie nostre. Erubui enim petere regem
auxilium et equites qui defenderent nos ab inimi-
co in via. quia dixeramus regi manus dei est super omnes
qui querunt eum in bonitate et imperium eius et fortitu-
do eius et furor super omnes qui derelinquunt eum. Et ieiuna-
vimus autem et rogavimus deum nostrum pro hoc et evenit no-
bis prospere. Et separavi de principibus sacerdotum xii.
Sarabiam et Asabiam et cum eis de fratribus eorum x. et ap-

[margin: ...nob' p manu dei nri]

pendique eis argentum et aurum et vasa consecrata
domus dei nostri que obtulerat rex et consiliatores
eius et principes eius universusque Israel eorum qui invene-
rant. Et appendi in manibus eorum argenti talenta
de l. et vasa argentea c. auri c. talenta et crateras
aureos xx. qui habebant solidos millenos et vasa
eris fulgentis optimi duo pulcra ut aurum.
Et dixi eis Vos sancti domini et vasa sancta et argentum et aurum quod
sponte oblatum est domino deo patrum nostrorum. Vigila-
te et custodite donec appendatis coram principibus
sacerdotum et Levitarum et ducibus familiarum Israel
in thesaurum domus domini. Susceperunt autem sacerdotes
et Levite pondus argenti et auri et vasorum ut defer-
rent in Ierusalem in domum dei nostri. Promovimus ergo a flumine
Ahavva xii. die mensis primi ut pergeremus Ierusalem
et manus dei nostri fuit super nos et liberavit nos de ma-
nu inimici et insidiatoris in via. Et venimus Ierusalem
et mansimus ibi tribus diebus. Die autem quarta appen-
sum est argentum et aurum et vasa in domo dei
per manum Meremoth filii Urie sacerdotis et cum eo Ele-
azar filius Phinees. Cumque eis Iozabed filius Iosue
et Naadia filius Bennoi Levite iuxta numerum et
pondus omnium. descriptumque est omne pondus in tempore
illo. Sed et qui venerant de captivitate filii trans-
migrationis holocaustomata obtulerunt
deo Israel vitulos xii. pro omni populo Israel. Arietes
nonaginta vi. agnos lxx. vii. hyrcos pro peccato
xii. omnia in holocaustum domino. Dederunt autem edicta
regis satrapis qui erant de conspectu regis
et ducibus trans flumen et elevaverunt populum et domum dei.

IX

Postquam autem hec completa sunt accesserunt
ad me principes dicentes. Non est separa-
tus populus Israel et sacerdotes et Levite a populis terrarum
et abhominationibus eorum. Chananei videlicet et Hethei et
Pherezei et Iebusei et Amonitarum et Moabitarum et
Egyptiorum et Amorreorum. Tulerunt enim de filiabus eorum
sibi et filiis suis uxores et commiscuerunt semen sanctum
cum populis terrarum. Manus etiam principum et magistratuum
fuit in transgressione hac prima. Cumque audissem
sermonem istum scidi pallium meum et tunicam et
evulsi capillos capitis mei et barbe et sedi me-
rens. Convenerunt autem ad me omnes qui timebant
verbum dei Israel pro transgressione eorum qui de cap-
tivitate venerant. Et ego sedebam tristis usque
ad sacrificium vespertinum. Et in sacrificio vespertino
surrexi de afflictione mea et scisso pallio et tuni-
ca curvavi genua mea et expandi manus meas ad
dominum deum meum et dixi. Deus meus confusus
et erubesco levare faciem meam ad te quia iniquitates
nostre multiplicate sunt super caput nostrum et delicta nostra
creverunt usque ad celum a diebus patrum nostrorum.
Sed et nos ipsi peccavimus graviter usque ad diem hanc
et in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi et reges
nostri et sacerdotes nostri in manibus regum terrarum et in gla-
dium et in captivitatem et in rapinam et in confu-
sionem vultus sicut et in die hac. Et nunc quasi ad

et ad momentum facta est deprecatio nostra apud dominum deum
nostrum ut dimitterentur nobis reliquie et daretur pax-
illus in loco sancto eius et illuminaret oculos nostros deus
noster et daret nobis modicam vitam in servitute nostra quia
servi sumus et in servitute nostra non dereliquit nos deus noster et
inclinavit super nos misericordiam coram rege persarum ut
daret nobis vitam et sublimaret domum dei nostri et extru-
eret solitudines eius et daret nobis sepem in iuda et in
ierusalem. Et nunc quid dicemus domine deus noster post hec quia dere-
liquimus mandata tua que precepisti in
manu servorum tuorum prophetarum dicens. Terram ad quam vos
ingredimini ut possideatis eam terra immunda est iuxta im-
munditiam populorum ceterarumque terrarum abhominationibus eorum
qui repleverunt eam ab ore usque ad os in coinquinatione
sua. Nunc ergo filias vestras ne detis filiis eorum et filias eorum
non accipiatis filiis vestris et non queratis pacem eorum et prosperita-
tem eorum usque in sempiternum ut confortemini et comme-
datis que bona sunt terre et heredes habeatis filios vestros usque
in seculum. Et post omnia que venerunt super nos in operibus nostris pessi-
mis et in delicto nostro magno quia tu deus noster liberasti nos
de iniquitate nostra et dedisti nobis salutem sicut est hodie ut
non converteremur et irrita faceremus mandata tua neque
matrimonia iungeremus cum populis abhominationum
istarum. Numquid iratus es nobis usque ad consummationem ne di-
mitteres nobis reliquias et salutem. Domine deus israel iustus
es tu quia derelicti sumus qui salvaremur sicut die hac.
Ecce coram te sumus in delicto nostro. Non enim stari potest
Sic ergo orante esdra et implorante ·X· coram te super hoc.
et flente et iacente ante templum dei collectus est ad
eum de israhel cetus grandis nimis virorum et mulierum et puerorum.
flevit enim populus multo fletu. Et respondit sechenias filius iehiel
de filiis helam et dixit esdre. Nos prevaricati sumus in deum
nostrum et duximus uxores alienigenas de populis terre. Et nunc
si est penitentia in israhel super hoc percutiamus fedus cum domino deo nostro
ut proiciamus universas uxores et eos qui de eis nati sunt iuxta
voluntatem domini et eorum qui timent preceptum dei nostri secundum
legem fiat. Surge tuum est decernere vobisque erimus tecum.
Confortare et fac. Surrexit ergo esdras et adiuravit prin-
cipes sacerdotum et levitarum et omnem israhel ut facerent secundum
verbum hoc et iuraverunt. Et surrexit esdras ante domum
dei et abiit ad cubiculum iohanam filii eliasib et ingressus
est illuc. Panem non comedit et aquam non bibit. Lugebat
enim transgressionem eorum qui de captivitate venerant.
Et missa est vox in iuda et in ierusalem omnibus filiis trans-
migrationis ut congregarentur in ierusalem. Et omnis qui non
venerit in tribus diebus iuxta consilium principum et seniorum
auferetur ab eo universa substantia eius et ipse abicietur de cetu
transmigrationis. Convenerunt igitur omnes viri iuda
et beniamin in ierusalem tribus diebus. Ipse est mensis nonus vicesi-
ma die mensis. Et sedit omnis populus in platea domus dei
trementes pro peccato et pluviis. Et surrexit esdras
sacerdos et dixit ad eos. Vos transgressi estis et duxi-
stis uxores alienigenas ut adderetis super delictum
israhel. Et nunc date confessionem domino deo patrum vestrorum
et facite placitum eius et separamini a populis terre et ab u-
xoribus alienigenis. Et respondit universa multitudo

dixitque voce magna. Iuxta verbum tuum ad nos sic fi-
at. Verumtamen quia populus multus est et tempus pluvie
et non sustinemus stare foris. et non est opus diei unius vel
duorum. Vehementer quippe peccavimus in sermone
isto. Constituantur principes in universa multitu-
dine et omnes in civitatibus nostris qui duxerunt uxo-
res alienigenas veniant in temporibus statutis et cum
his seniores per civitatem et iudices eorum donec aver-
tatur ira dei nostri a nobis super peccato hoc. Steterunt igitur iona-
than filius asahel et iaasia filius thecue steterunt super
hoc et mesollam et sabathai levites adiuverunt eos.
Feceruntque sic filii transmigrationis. Et abierunt esdras
sacerdos et viri principes familiarum in domos patrum suorum
et omnes per nomina sua. Et sederunt in die primo mensis decimi
ut quererent rem. Et consummati sunt omnes viri qui duxerant
uxores alienigenas usque ad diem primam mensis primi. Et
inventi sunt de filiis sacerdotum qui duxerant uxores ali-
enigenas de filiis iesue filii iosedech et fratres eius
maasia et eliezer et iarib et godolia. Et dederunt manus
suas ut eicerent uxores suas et pro delicto suo arietem
de ovibus offerrent. Et de filiis emmer anani et ze-
bedia. Et de filiis arim maasia et helia et semeia
et iehiel et ozias. Et de filiis phessur helioenai maasia
ismahel nathanael et iozabeth et elasa. Et de filiis le-
vitarum iozabeth et semei et celaia ipse est calitha phataia
iuda et eliezer. Et de cantoribus eliasib. Et de ianitoribus
sellum et tellem et uri. Et ex israhel de filiis pharos re-
meia et ozia et melchia et miamin et eliezer et melchia
et banaia. Et de filiis elam mathania et zacharias
et iehiel et abdi et ierimoth et helia. Et de filiis zethua he-
lioenai eliasub mathania et ierimuth et zabeth
et aziza. Et de filiis bebai iohannan anania zabbai
athalai. Et de filiis bani mosollam et melluch et adaia
iasub et saal et ramoth. Et de filiis phaeth moab
edna et calal banaias et maasias mathanias be-
seleel et bennui et manasse. Et de filiis herem eliezer
iesue melchias semeias simeon beniamin ma-
loth samarias. Et de filiis asom mathanai matha-
theth zabeth eliphelech iermai manasse se-
mei. De filiis bani maadi amram et huhel bane-
as et badaias cheliau vannia marimuth et elia-
sib mathanias mathanai et iasi et bani et ben-
nui semei et salmias et nathan et adaias mecne-
dabai sisai sarai ezrel et selomian semeria sel-
lum amaria ioseph. De filiis nebu iaiel matha-
thias zabed zabina ieddu et iohel banaia. Omnes
hii acceperant uxores alienigenas et fuerunt ex
eis mulieres que pepererant filios. Incipit liber neemie.

Verba neemie filii helchie. Et
factum est in mense casleu anno .xx. et ego eram
in susis castro. et venit ad me anani unus
de fratribus meis ipse et viri iuda. et interroga-
vi eos de iudeis qui remanserant et supererant de capti-
vitate et de ierusalem. Et dixerunt mihi qui remanserunt et relic-
ti sunt de captivitate ibi in provincia in afflictione magna
sunt et in obprobrio et murus ierusalem dissipatus est et porte

eius combuste sunt igni. Cumque audissem verba huiuscemodi sedi et flevi et luxi diebus multis et ieiunabam et orabam ante faciem dei celi et dixi. Queso domine deus celi fortis magne atque terribilis qui custodis pactum et misericordiam cum his qui diligunt te et custodiunt mandata tua. fiat auris tua auscultans et oculi tui aperti ut audias orationem servi tui quam ego oro coram te hodie nocte et die pro filiis israel servis tuis. et confiteor pro peccatis filiorum israel quibus peccaverunt tibi. et ego et domus patris mei peccavimus vanitate seducti sumus et non custodivimus mandatum et cerimonias et iudicia que precepisti moysi famulo tuo. Memento verbi quod mandasti moysi servo tuo dicens. Cum transgressi fueritis ego dispergam vos in populos. Et si revertamini ad me et custodiatis precepta mea et faciatis ea. etiam si abducti fueritis ad extrema celi inde congregabo vos et inducam in locum quem elegi ut habitaret nomen meum ibi. et ipsi servi tui et populus tuus quos redemisti in fortitudine tua magna et in manu tua valida. Obsecro domine sit auris tua attendens ad orationem servi tui et ad orationem servorum tuorum qui volunt timere nomen tuum. et dirige servum tuum hodie et da ei misericordiam ante virum hunc. Ego enim eram pincerna regis.

II

Factum est autem in mense nisan. anno .xx. artarxersis regis. et vinum erat ante eum et levavi vinum et dedi regi. et eram quasi languidus ante faciem eius. Dixitque mihi rex. Quare vultus tuus tristis est cum te egrotum non videam. Non est hoc frustra sed malum nescio quod in corde tuo est. Et timui valde ac nimis et dixi regi. Rex in eternum vive. Quare non mereat vultus meus quia civitas domus sepulcrorum patris mei deserta est et porte eius combuste sunt igni. Et ait mihi rex. Pro qua re postulas. Et oravi deum celi et dixi ad regem. Si videtur bonum regi et si placet servus tuus ante faciem tuam ut mittas me in iudeam ad civitatem sepulcri patris mei et edificabo eam. Dixitque mihi rex et regina que sedebat iuxta eum. usque ad quod tempus erit iter tuum et quando reverteris. Et placuit ante vultum regis et misit me et constitui ei tempus. Et dixi regi. Si regi videtur bonum epistolas det mihi ad duces regionis transflumen ut traducant me donec veniam in iudeam. et epistolam ad asaph custodem saltus regis ut det mihi ligna ut tegere possim portas turris domus et muros civitatis et domum quam ingressus fuero. Et dedit mihi rex iuxta manum dei mei bonam mecum. Et veni ad duces regionis transflumen dedique eis epistolas regis. Miserat autem rex mecum principes militum et equites. Et audierunt sanaballath horonites et tobias servus ammanites et contristati sunt afflictione magna quod venisset homo qui quereret prosperitatem filiorum israel. Et veni in ierusalem et eram ibi tribus diebus. Et surrexi nocte ego et viri pauci mecum et non indicavi cuiquam quid deus dedisset in corde meo ut facerem in ierusalem. et iumentum non erat mecum nisi animal cui sedebam. Et egressus sum per portam vallis nocte et ante fontem draconis et ad portam stercoris. et considerabam murum ierusalem dissipatum et portas eius consumptas igni. Et transivi ad portam fontis et ad aqueductum regis et non erat locus iumento cui sedebam ut transiret. Et ascendi per torrentem nocte et considerabam murum et veni ad portam vallis et redii. Magistratus autem nesciebant quo abissem aut quid ego facerem. sed et iudeis et sacerdotibus et optimatibus et magistratibus et reliquis qui faciebant opus usque ad id locorum nihil indicaveram. Et dixi eis. Vos nostis afflictionem in qua sumus quia ierusalem deserta est et porte eius consumpte sunt igni. Venite et edificemus muros ierusalem et non simus ultra opprobrium. Et indicavi eis manum dei mei quod esset bona mecum et verba regis que locutus est mihi. et aio. Surgamus et edificemus. et confortate sunt manus eorum in bono. Audierunt autem sanaballath horonites et tobias servus ammanites et gosem arabs et subsannaverunt nos et despexerunt dixeruntque. Que est hec res quam facitis. Numquid contra regem vos rebellatis. Et reddidi eis sermonem dixique ad eos. Deus celi ipse nos iuvat et nos servi eius sumus. Surgamus et edificemus. Vobis autem non est pars et iustitia et memoria in ierusalem.

III

Et surrexit eliasib sacerdos magnus et fratres eius sacerdotes et edificaverunt portam gregis. ipsi sanctificaverunt eam et statuerunt valvas eius et usque ad turrim .c. cubitorum sanctificaverunt eam usque ad turrim ananehel. Et iuxta eum edificaverunt viri iericho et iuxta eos edificavit zacchur filius amri. Portam autem piscium edificaverunt filii asanaa. ipsi texerunt eam et statuerunt valvas eius et seras et vectes. et iuxta eos edificavit mosollam filius barachie filii mesezebel. et iuxta eos edificavit sadoch filius baana. Et iuxta eum edificaverunt thecueni. optimates autem eorum non supposuerunt colla sua in opere domini dei sui. et portam veterem edificaverunt ioiada filius phasea et mosollam filius besodia. ipsi texerunt eam et statuerunt valvas eius et seras et vectes. et iuxta eos edificaverunt meletias gabaonites et iaddon meronathites viri de gabaon et maspha pro duce qui erat in regione transflumen. Iuxta eum edificavit eziel filius araia aurifex. et iuxta eum edificavit anania filius pigmentarii et dimiserunt ierusalem usque ad murum platee latioris. Et iuxta eum edificavit raphaia filius hur princeps vici ierusalem. Et iuxta eum edificavit ieieda filius aromath contra domum suam. Et iuxta eum edificavit accus filius asebonie. Mediam partem vici edificavit melchias filius herem et asub filius phaeth moab et turrem furnorum. Iuxta eum edificavit sellum filius aloes princeps medie partis vici ierusalem ipse et filie eius. Et portam vallis edificavit anun et habitatores zanoe. ipsi edificaverunt eam et statuerunt valvas eius et seras et vectes et mille cubitos in muro usque ad portam sterquilinii. Et portam sterquilinii edificavit melchias filius rechab princeps vici bethacarem. ipse edificavit eam et statuit valvas eius et seras et vectes. Et portam fontis edificavit sellum filius colozai princeps pagi maspha. ipse edificavit eam et texit et statuit valvas eius et seras et vectes et muros piscine syloe in ortum regis et usque ad gradus qui descendunt de civitate david. Post eum edificavit neemias filius

Azboch princeps dimidie partis vici Bethsur usque contra sepulcrum David et usque ad piscinam que grandi opere constructa est et usque ad domum fortium. Post eum edificaverunt Levite, Reum filius Benni. Post eum edificavit Asebias princeps dimidie partis vici Ceile in vico suo. Post eum edificaverunt fratres eorum Bethui filius Enadad princeps dimidie partis Ceila. Et edificavit iuxta eum Azer filius Iosue princeps Maspha mensuram secundam contra ascensum firmissimi anguli. Post eum in monte edificavit Baruch filius Zachai mensuram secundam ab angulo usque ad portam domus Eliasib sacerdotis magni. Post eum edificavit Marimuth filius Urie filii Accus mensuram secundam a porta domus Eliasib donec extenderetur domus Eliasib. Et post eum edificaverunt viri sacerdotes viri de campestribus Iordanis. Post eum edificavit Beniamin et Asub contra domum suam. Et post eum edificavit Azarias filius Maasie filii Ananie iuxta domum suam. Post eum edificavit Bennui filius Enadad mensuram secundam a domo Azarie usque ad flexuram et usque ad angulum. Phalel filius Ozi contra flexuram et turrem que eminet de domo regis excelsa id est in atrio carceris. Post eum Phadaia filius Pharos. Nathinei autem habitabant in Ophel usque contra portam aquarum ad orientem et turrem que prominebat. Post eum edificaverunt Thecueni mensuram secundam e regione a turre magna et eminenti usque ad murum templi. Sursum autem a porta equorum edificaverunt sacerdotes unusquisque contra domum suam. Post eum edificavit Sedoc filius Emmer contra domum suam. Et post eum edificavit Semeia filius Sechenie custos porte orientalis. Post eum edificavit Anania filius Selemie et Anon filius Selon sextus mensuram secundam. Post eum edificavit Mosollam filius Barachie contra gazophilacium suum. Post eum edificavit Melchias filius aurificis usque ad domum Nathineorum et scruta vendentium contra portam iudicialem et usque ad cenaculum anguli. Et inter cenaculum anguli in porta gregis edificaverunt artifices et negotiatores. Factum est autem cum audisset Sanaballat quod edificaremus murum iratus est valde et motus nimis subsannavit Iudeos. Et dixit coram fratribus suis et frequentia Samaritanorum: Quid Iudei faciunt imbecilles? Num dimittent eos gentes? Num sacrificabunt et complebunt in una die? Numquid poterunt edificare lapides de acervis pulveris qui combusti sunt? Sed et Tobias Ammanites proximus eius ait: Edificent; si ascenderit vulpes transiliet murum eorum lapideum. Exaudi Deus noster quia facti sumus despectio; converte opprobrium super caput eorum et da eos in despectionem in terra captivitatis. Ne operias iniquitatem eorum et peccatum eorum coram facie tua non deleatur quia irriserunt edificantes. Itaque edificavimus murum et coniunximus totum usque ad partem dimidiam et provocatum est cor populi ad operandum. IIII

Factum est autem cum audisset Sanaballat et Tobias et Arabes et Ammanite et Azotii quod obducta esset cicatrix muri Ierusalem et quod cepissent interrupta concludi irati sunt nimis. Et congregati sunt omnes pariter ut venirent et pugnarent contra Ierusalem et molirentur insidias. Et oravimus Dominum Deum nostrum et posuimus custodes super murum die ac nocte contra eos. Dixit autem Iudas: Debilitata est fortitudo portantis et humus nimia est et nos non poterimus edificare murum. Et dixerunt hostes nostri: Nesciant et ignorent donec veniamus in medium eorum et interficiamus eos et cessare faciamus opus. Factum est autem venientibus Iudeis qui habitabant iuxta eos et dicentibus nobis per decem vices ex omnibus locis quibus venerant ad nos, statui in loco post murum per circuitum populum in ordine cum gladiis suis et lanceis et arcubus. Et perspexi atque surrexi et aio ad optimates et magistratus et ad reliquam partem vulgi: Nolite timere a facie eorum. Domini magni et terribilis mementote et pugnate pro fratribus vestris, filiis vestris et filiabus vestris, uxoribus vestris et domibus. Factum est autem cum audissent inimici nostri nuntiatum esse nobis, dissipavit Deus consilium eorum. Et reversi sumus omnes ad muros unusquisque ad opus suum. Et factum est a die illa media pars iuvenum faciebat opus et media parata erat ad bellum et lancee et scuta et arcus et lorice et principes post eos in omni domo Iuda. Edificantium in muro et portantium onera et imponentium una manu sua faciebat opus et altera tenebat gladium. Edificantium enim unusquisque gladio erat accinctus renes. Et edificabant et clangebant buccina iuxta me. Et dixi ad optimates et ad magistratus et ad reliquam partem vulgi: Opus grande est et latum et nos separati sumus in muro procul alter ab altero. In loco quocumque audieritis clangorem tube illuc concurrite ad nos. Deus noster pugnabit pro nobis. Et nos ipsi faciamus opus et media pars nostrum teneat lanceas ab ascensu aurore donec egrediantur astra. In tempore quoque illo dixi populo: Unusquisque cum puero suo maneat in medio Ierusalem et sint nobis vices per noctem et diem ad operandum. Ego autem et fratres mei et pueri mei et custodes qui erant post me non deponebamus vestimenta nostra. Unusquisque tantum nudabatur ad baptismum.

Et factus est clamor populi et uxorum eius magnus V adversus fratres suos Iudeos. Et erant qui dicerent: Filii nostri et filie nostre multe sunt nimis; accipiamus pro pretio eorum frumentum et comedamus et vivamus. Et erant qui dicerent: Agros nostros et vineas et domos nostras opponamus et accipiamus frumentum in fame. Et alii dicebant: Mutuo sumamus pecunias in tributa regis; demusque agros nostros et vineas. Et nunc sicut carnes fratrum nostrorum sic carnes nostre sunt et sicut filii eorum ita et filii nostri. Ecce nos subiugamus filios nostros et filias nostras in servitutem et de filiabus nostris sunt famule nec habemus unde possint redimi et agros et vineas nostras alii possident. Et iratus sum nimis cum audissem clamorem eorum secundum verba hec. Cogitavitque cor meum mecum et increpavi optimates et magistratus et dixi eis: Usuras singuli a fratribus vestris exigitis? Et congregavi adversum eos contionem magnam et dixi eis: Nos ut scitis redemimus fratres nostros Iudeos qui venditi fuerant gentibus secundum possibilitatem nostram et vos igitur vendetis fratres vestros et redimemus eos? Et siluerunt nec invenerunt quid responderent. Dixique ad eos: Non est bonum quod facitis. Quare non in timore Dei nostri ambulatis ne exprobretur nobis a gentibus inimicis nostris? Et ego et fratres mei et pueri mei commodavimus plurimis pecuniam et frumentum.

repetamus in commune illud, et alienum concedamus quod debetur nobis. Reddite eis hodie agros suos et vineas suas, et oliveta sua et domos suas: quin potius et centesimam pecunie frumenti vini et olei quam exigere soletis ab eis date pro illis. Et dixerunt: Reddemus, et ab eis nichil queremus, sicque faciemus ut loqueris. Et vocavi sacerdotes et adiuravi eos ut facerent iuxta quod dixeram. Insuper excussi sinum meum et dixi: Sic excutiat Deus omnem virum qui non compleverit verbum istud de domo sua et de laboribus suis: sic excutiatur et vacuus fiat. Et dixit omnis multitudo: Amen, et laudaverunt Deum. Fecit ergo populus sicut erat dictum. A die autem illa qua preceperat rex mihi ut essem dux in terra Iuda, ab anno .xx. usque ad annum .xxxii. Artaxersis regis per annos .xii., ego et fratres mei annonas quae ducibus debebantur non comedimus. Duces autem primi qui fuerant ante me gravaverunt populum, et acceperunt ab eis in pane et vino et pecunia cotidie siclos .xl. Sed et ministri eorum depresserunt populum. Ego autem non feci ita propter timorem Dei. Quin potius in opere muri edificavi, et agrum non emi, et omnes pueri mei congregati ad opus erant. Iudei quoque et magistratus eorum .c.l. viri erant, et qui veniebant ad me de gentibus que in circuitu nostro sunt in mensa mea erant. Parabatur autem mihi per dies singulos bos unus, arietes .vi. electi, exceptis volatilibus, et inter dies .x. vina diversa et alia multa tribuebam. Insuper et annonas ducatus mei non quesivi: valde enim erat attenuatus populus. Memento mei Deus meus in bonum secundum omnia que feci populo huic.

VI

Factum est autem cum audisset Sanaballach et Tobias et Gosem Arabs et ceteri inimici nostri quod edificassem ego murum, et non esset in ipso residua interruptio (usque ad tempus autem illud valvas non posueram in portis), miserunt Sanaballach et Tobias et Gosem Arabs ad me dicentes: Veni et percutiamus fedus pariter in vitulis in campo Ono. Ipsi autem cogitabant ut facerent mihi malum. Misi ergo ad eos nuntios dicens: Opus grande ego facio et non possum descendere, ne forte negligatur cum venero et descendero ad vos. Miserunt autem ad me secundum verbum hoc per .iiii. vices, et respondi eis iuxta sermonem priorem. Et misit ad me Sanaballach iuxta verbum prius quinta vice puerum suum, et epistolam habebat in manu sua scriptam hoc modo: In gentibus auditum est, et Gosem dixit quod tu et Iudei cogitetis rebellare, et propterea edificetis murum et levare te velis super eos regem: propter quam causam et prophetas posueris qui predicent de te in Ierusalem dicentes: Rex in Iudea est. Auditurus est rex verba hec: ideo nunc veni ut ineamus consilium pariter. Et misi ad eos dicens: Non est factum secundum verba hec que tu loqueris: de corde enim tuo tu componis hec. Omnes enim hii terrebant nos, cogitantes quod cessarent manus nostre ab opibus et quiesceremus. Quam ob causam magis confortavi manus meas. Et ingressus sum domum Semaie filii Dalaie filii Metabehel secreto. Qui ait: Tractemus nobiscum in domo Dei in medio templi, et claudamus portas edis, quia venturi sunt ut interficiant te, et nocte venturi sunt ad occidendum te. Et dixi: Num quisquam similis mei fugit? et quis ut ego

ingredietur templum et vivet? Non ingrediar. Et intellexi quod Deus non misisset eum, sed quasi vaticinans locutus esset ad me, et Tobias et Sanaballach conduxissent eum. Acceperat enim pretium ut territus facerem et peccarem, et haberent malum quod exprobrarent mihi. Memento mei Domine pro Tobia et Sanaballach iuxta opera eorum talia, sed et Noadie prophete et ceterorum prophetarum qui terrebant me. Completus est autem murus .xxv. die mensis Elul, .lii. diebus. Factum est ergo cum audissent omnes inimici nostri, ut timerent universe gentes que erant in circuitu nostro, et conciderent intra semetipsos, et scirent quod a Domino factum esset opus hoc. Sed et in diebus illis multe optimatum Iudeorum epistole mittebantur ad Tobiam, et a Tobia veniebant ad eos. Multi enim erant in Iudea habentes iuramentum eius, quia gener erat Secheme filii Ioel, et Iohanan filius eius acceperat filiam Mosollam filii Barachie. Sed et laudabant eum coram me, et verba mea nuntiabant ei, et Tobias mittebat litteras ut terreret me.

VII

Postquam autem edificatus est murus, et posui valvas, et recensui ianitores et cantores et Levitas, precepi Anani fratri meo et Ananie principi domus de Ierusalem (ipse enim quasi vir verax et timens Deum plus ceteris videbatur), et dixi eis: Non aperiantur porte Ierusalem usque ad calorem solis. Cumque adhuc assisterent, clause porte sunt et oppilate. Et posui custodes de habitatoribus Ierusalem singulos per vices suas, et unumquemque contra domum suam. Civitas autem erat lata nimis et grandis, et populus parvus in medio eius, et non erant domus edificate. Deus autem dedit in corde meo, et congregavi optimates et magistratus et vulgus ut recenserem eos. Et inveni librum census eorum qui ascenderant primum, et inventum est scriptum in eo: Isti filii provincie qui ascenderunt de captivitate transmigratorum quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babilonis, et reversi sunt in Ierusalem et in Iudeam unusquisque in civitatem suam. Qui venerunt cum Zorobabel, Iosue, Neemias, Azarias, Raamias, Naanim, Mardocheus, Belsar, Mespharath, Begoai, Naum, Baana. Numerus virorum populi Israel: Filii Phares .ii. milia .c.lxx.ii. Filii Saphatie .ccc.lxx.ii. Filii Area sexcenti .l.ii. Filii Phaeth Moab filiorum Iosue et Ioab .ii. milia octingenti .xviii. Filii Helam .m.cc.l.iiii. Filii Zechua .dccc.xl.v. Filii Zachai .dcc.lx. Filii Bannui .dc.xl.viii. Filii Bebai .dc.xx.viii. Filii Azgad duo milia .ccc.xx.ii. Filii Adonicam .dc.lx.vii. Filii Bagoai .ii. milia .lx.vii. Filii Adin .dc.l.v. Filii Ater filii Ezechie .xc.viii. Filii Asem .ccc.xx.viii. Filii Besai .ccc.xx.iiii. Filii Hareph .c.xii. Filii Gabaon .xc.v. Viri Bethleem et Nethupha .c.lxxx.viii. Viri Anathoth .c.xx.viii. Viri Bethazmoth .xl.ii. Viri Cariathiarim Cephira et Beroth .dcc.xl.iii. Viri Rama et Gabaa .dc.xx.i. Viri Machmas .c.xx.ii. Viri Bethel et Hai .c.xx.iii. Viri Nebo alterius .l.ii. Viri Helam alterius .m.cc.l.iiii. Filii Arem .ccc.xx. Filii Iericho .ccc.xl.v. Filii Lodadid et Ono .dcc.xxi. Filii Senaa tria milia .dcccc.xxx. Sacerdotes: filii Idaia in domo

iosue. dcccc lxx iiii. Filii emmer mille l ii. Filii
phassur mille cc xl vii. Filii arem mille xvii. Levite
filii iosue et cadmihel filiorum oduia lxx iiii. Can-
tores filii asaph c xl viii. Ianitores filii sellum
filii ather filii thelmon filii accub filii atita filii sobai
c xxx viii. Nathinnei filii soa filii aspha filii thebaoth filii
ceros filii siaa filii phado filii lebana filii agaba filii selmai
filii anan filii geddel filii gaer filii raaia filii rasim filii necoda
filii gezem filii aza filii phasea filii besai filii minim filii
nephusim filii bechuc filii acupha filii assur filii belloth
filii meida filii arsa filii bercos filii sisara filii thema filii nesia
filii athipha filii servorum salomonis filii sothai filii sopheret
filii pherida filii iaala filii delcon filii geddel filii saphatia
filii athil filii phochereth qui erat ortus sabaim filio
amon omnes nathinnei et filii servorum salomonis ccc
xc duo. Hii sunt autem qui ascenderunt de thelmela thel-
harsa cherub addo et emmer et non potuerunt indi-
care domum patrum suorum et semen suum utrum ex israhel essent.
Filii dalaia filii tobia filii nechoda dc xl ii. Et de sa-
cerdotibus filii abia filii accos filii berzellai qui
accepit de filiabus berzellai galaaditis uxorem
et vocatus est nomine eorum. Hii quesierunt scripturam genealo-
gie sue et non invenerunt et eiecti sunt de sacerdotio. Dixit-
que athersatha eis ut non manducarent de sanctis sanctorum
donec surgeret sacerdos doctus et eruditus. Omnis multi-
tudo quasi vir unus xl ii milia ccc lx absque servis et an-
cillis eorum qui erant vii milia ccc xxx vii. Et inter
eos cantores et cantatrices cc xl v. Cameli eorum ccc
xxx v. Asini vi milia dcc xx. Nonnulli autem de princi-
pibus familiarum dederunt impensas in opus dei. Ather-
satha dedit in thesaurum auri dragmas mille
phialas L tunicas sacerdotales quingentas xxx. Et de
principibus familiarum dederunt in thesaurum operis
auri dragmas xx milia et argenti minas ii milia cc.
Et quod dedit reliquus populus auri dragmas xx milia
et argenti minas ii milia et tunicas sacerdotales lx vii.
Habitaverunt autem sacerdotes et levite et ianitores et
cantores et reliquum vulgus et nathinnei et omnis
israhel in civitatibus suis.

VIII

Et venerat mensis vii. scenophegie sub esdra
et neemia. Filii autem israhel erant in civitatibus suis.
Congregatusque est omnis populus quasi vir unus ad plateam
que est ante portam aquarum et dixerunt esdre scribe ut affer-
ret librum legis moysi quam preceperat dominus israheli. Attulit
ergo esdras sacerdos legem coram multitudine virorum
ac mulierum cunctisque qui poterant intelligere in
die primo mensis septimi. Et legit in eo aperte in
platea que erat ante portam aquarum a mane usque
ad medium diem dicens. In conspectu virorum et mu-
lierum et sapientium et aures omnis populi erant erecte ad
librum. Stetit autem esdras scriba super gradum lig-
neum quem fecerat ad loquendum. Et steterunt iuxta
eum mathathia et semeia et anania et uria et elchia
et maasia ad dexteram eius et ad sinistram phadaia
misahel et melchia et assum et aseph dana et
zacharia et mosollam. Et aperuit esdras librum
coram omni multitudine populo. Super universum quippe populum
eminebat. Et cum aperuisset eum stetit omnis populus. Et
benedixit esdras domino deo voce magna. Et respondit
omnis populus amen amen elevans manus suas et incur-
vati sunt et adoraverunt deum proni in terram. Porro iosue
et bani et serebia iamin accub sephai odia maa-
sia celita azarias iozabeth anan phallaia le-
vite silentium faciebant in populo ad audiendam
legem. Populus autem stabat in gradu suo. Et legerunt in
libro legis dei distincte et aperte ad intelligendum
et intellexerunt cum legeretur. Dixit autem neemias ipse est athersa-
tha et esdras sacerdos et scriba et levite interpretantes
universo populo. Dies sanctificatus est domino deo nostro. Noli-
te lugere et nolite flere. Flebat enim omnis populus cum
audiret verba legis. Dixit eis. Ite comedite pin-
guia et bibite mulsum et mittite partes eis qui non preparave-
runt quia sanctus dies domini est et nolite contristari. Gaudium
etenim domini est fortitudo nostra. Levite autem silentium fa-
ciebant in omni populo dicentes. Tacete quia dies sanc-
tificatus est et nolite dolere. Abiit itaque omnis populus ut
comederet et biberet et mitteret partes et faceret leti-
tiam magnam quia intellexerunt verba que docuerat eos. Et
in die secundo congregati sunt principes familiarum universi populi
sacerdotes et levite ad esdram scribam ut interpretaretur
eis verba legis. Et invenerunt scriptum in lege precepisse
dominum in manu moysi ut habitent filii israhel in taberna-
culis in die sollempni mense septimo et ut predicent et di-
vulgent vocem in universis urbibus suis et in ierusalem
dicentes. Egredimini in montem et afferte frondes
olive et frondes ligni pulcherrimi frondes myrti
et ramos palmarum et frondes ligni nemorosi ut fi-
ant tabernacula sicut scriptum est. Et egressus est omnis populus
et attulerunt. Feceruntque sibi tabernacula unusquisque
in domate suo et in atriis suis et in atriis domus dei
et in platea porte aquarum et in platea porte effraym.
Fecit ergo universa ecclesia eorum qui redierant de capti-
vitate tabernacula et habitaverunt in tabernaculis. Non
enim fecerant a diebus iosue filii nun taliter filii israhel
usque ad diem illum. Et fuit letitia magna nimis. Le-
git autem in libro legis dei per singulos dies a die primo
usque ad diem novissimum et fecerunt sollempnitatem
vii diebus et in die octava collectam iuxta ritum.
In die autem vicesimo iiii mensis huius

IX

convenerunt filii israhel in ieiunio et in saccis et humus
super eos. Et separatum est semen filiorum israhel ab omni filio a-
lienigena et steterunt coram domino et confitebantur
peccata sua et iniquitates patrum suorum. Et consurrexe-
runt ad standum et legerunt in volumine legis
domini dei sui quater in die et quater in nocte confi-
tebantur et laudabant dominum deum suum. Surrexe-
runt autem super gradum levitarum iosue et bani ce-
dmihel sebnia bani sarebias bani et chanani et clama-
verunt magna voce ad dominum deum suum. Levite. Et
dixerunt iosue et cedmihel bonni asebia serebia
arabia odaia sobnia phataia. Surgite et bene-
dicite domino deo vestro ab eterno usque in eternum.

Et benedicant nomini glorie tue excelso in omni benedictione et
laude. Et dixit Esdras. Tu ipse domine deus ~~qui elegisti Abra-~~
~~ham~~ solus. tu fecisti celum et celum celorum et omnem exer-
citum eorum terram et universa que in ea sunt maria et omnia que in
eis sunt. et tu vivificas omnia hec et exercitus celi te adorat. Tu
ipse domine deus qui elegisti Abram et eduxisti eum de ig-
ne Caldeorum. et posuisti nomen eius Abraham. et invenisti
cor eius fidele coram te. et percussisti cum eo fedus ut da-
res ei terram Chananei Ethei Evei et Amorrei et Phe-
rezei et Iebusei et Gergesei ut dares semini eius. et
implesti verba tua quoniam iustus es. et vidisti afflictionem
patrum nostrorum in Egypto clamoremque eorum audisti super mare
rubrum. et dedisti signa et portenta in Pharaone et in
universis servis eius. et in omni populo terre illius. cognovisti enim
quia superbe egerant contra eos et fecisti tibi nomen sicut et in hac die
et mare divisisti ante eos. et transierunt per medium maris in sicco.
Persecutores autem eorum proiecisti in profundum quasi lapidem in aquas
validas et in columpna nubis ductor eorum fuisti per diem.
et in columpna ignis per noctem. ut appareret eis via per quam
ingrediebantur. Ad montem quoque Synai descendisti et locutus
es. cum eis de celo et dedisti eis iudicia recta et legem veritatis.
Cerimonias et precepta bona et sabbatum sanctificatum ostendisti eis.
et mandata et cerimonias et legem precepisti eis in manu Moy-
si servi tui. Panem quoque de celo dedisti eis. in fame eorum
et aquam de petra eduxisti eis sitientibus et dixisti eis.
ut ingrederentur et possiderent terram super quam levasti
manum tuam ut traderes eis. Ipsi vero et patres nostri superbe
egerunt et induraverunt cervices suas et non audierunt
mandata tua et noluerunt audire et non sunt recordati mi-
rabilium tuorum que feceras eis et induraverunt cervices suas
et dederunt caput ut converterentur ad servitutem suam. Tu
autem deus propitius clemens et misericors longanimis et multe
miserationis et non dereliquisti eos. Et quidem cum fecissent g
vitulum quem per contentionem conflatilem et dixissent iste
est deus tuus qui eduxit te de Egypto. feceruntque blasphemi-
as magnas. tu autem in misericordiis tuis multis non
dimisisti eos in deserto. Columpna nubis non recessit
ab eis per diem ut duceret eos in viam. et columpna ignis
per noctem ut ostenderet eis iter per quod ingrederentur. Et spiri-
tum tuum bonum dedisti eis qui doceret eos et manna tuum non
prohibuisti ab ore eorum et aquam dedisti eis in siti. XL an-
nis pavisti eos in deserto nichilque eis defuit. Vestimen-
ta eorum non inveteraverunt et pedes eorum non sunt attriti. Et de-
disti eis regna et populos et partitus es eis sortes. et posse-
derunt terram Seon et terram regis Esebon. et terram Og
regis Basan. et filios eorum multiplicasti sicut stellas ce-
li. et adduxisti eos ad terram de qua dixeras patribus eorum ut
ingrederentur et possiderent. Et venerunt filii et possede-
runt terram et possederunt coram eis habitatores terre Cha-
naneos. et dedisti eos in manus eorum et reges eorum et populos
terre ut facerent eis sicut placebat illis. Ceperunt itaque ur-
bes munitas et humum pinguem et possederunt domos
plenas cunctis bonis. cisternas ab aliis fabricatas
vineas et oliveta et ligna pomifera multa et comede-
runt et saturati sunt et impinguati sunt et habundaverunt
deliciis in bonitate tua magna. Provocaverunt autem

te ad iracundiam et recesserunt a te et proiecerunt legem
tuam post terga sua et prophetas quos occiderunt qui con-
testabantur eos ut reverterentur ad te. fecerunt-
que blasphemias grandes et dedisti eos in manu hostium
suorum et afflixerunt eos. Et in tempore tribulationis
sue clamaverunt ad te et tu de celo exaudisti eos
et secundum miserationes tuas multas dedisti eis
salvatores qui salvarent eos de manu hostium
suorum. Cumque requievissent reversi sunt ut facerent malum in con-
spectu tuo et dereliquisti eos in manu inimicorum suorum et possede-
runt eos. Conversique sunt et clamaverunt ad te. Tu autem de
celo exaudisti et liberasti eos in misericordiis tuis mul-
tis temporibus et contestatus es eos ut reverterentur ad
legem tuam. Ipsi vero superbe egerunt et non audierunt manda-
ta tua et in iudiciis tuis peccaverunt que faciet homo et vi-
vet in eis. Et dederunt humerum recedentem et cervi-
cem suam induraverunt nec audierunt. Et protraxisti super eos an-
nos multos et contestatus es eos in spiritu tuo per manum
prophetarum tuorum et non audierunt et tradidisti eos in manu
populorum terrarum. In misericordiis autem tuis plurimis non
fecisti eos in consumptionem nec dereliquisti eos quoniam
deus miserationum et clemens tu es. Nunc itaque deus
noster deus magne fortis et terribilis custodiens pactum et mi-
sericordiam. ne avertas a facie tua omnem laborem qui invenit
nos reges nostros et principes nostros et sacerdotes
et sacerdotes nostros prophetas nostros et omnem populum tuum
a diebus regis Assur usque ad diem hanc. Et tu iustus
es in omnibus que venerunt super nos quia veri-
tatem fecisti nobis. Nos autem impie egimus. Reges
nostri et principes nostri sacerdotes et patres nostri non fece-
runt legem tuam et non attenderunt mandata tua et testi-
monia que testificatus es in eis. et ipsi in regnis suis et in
bonis et bonitate tua multa quam dederas eis et in terra
latissima et pingui quam tradideras in conspectu eorum
non servierunt tibi nec reversi sunt a studiis suis pessimis.
Ecce nos ipsi hodie servi sumus et terra quam dedisti patribus nostris
ut comederent panem eius et que bona sunt eius. et nos ipsi servi sumus
in ea et fruges eius multiplicantur regibus
quos posuisti super nos propter peccata nostra et corporibus nostris dominan-
tur et iumentis nostris secundum voluntatem suam et nos in tribula-
tione magna sumus. Super omnibus his ergo nos percuti-
mus fedus et scribimus et signant principes nostri levite et sacerdotes

Signatores autem fuerunt Neemias X Ather-
satha filius Achelai et Sedechias. Sa-
raias Ieremias Phasur. Amaria Melchia. Acus Sebe-
nia Melluc Harem. Merimuth Obdias Daniel Gen-
ton Baruch et Mosollam. Abia Miamin Ma-
belga Semeia. hii sacerdotes. Porro levite Iosue fi-
lius Azanie Bennui de filiis Enadab. Cedmi-
el et fratres eorum Sechenia Odemia Celita Phala-
Micha. Roob. Asabia Zaccur. Serebias Saba-
Odiabam et Hani. Capita populi Pheros Moab
Zechu Bani. Bonni Bagoai Adin Ether A-
zur. Odemia. Azgad Bebai. Donai Assum
Ares. Anathoth. Nebai Mechphia. Mosollam
Mesizabel Sadoch. Ieddua Peltha. Anania

Anania, Asub, Aloes, Phaleam, Sobech, Reu, Asebna,
Maasia, Echaia, Anan, Meluchare, Baana; et reliqui de
populo, sacerdotes, Levite, ianitores, et cantores, Nathinei,
et omnes qui se separaverunt de populis terrarum ad legem Dei, uxores
eorum, et filii eorum, et filie eorum. Omnes qui sapere poterant sponden-
tes pro fratribus suis, optimates eorum, et qui veniebant ad polli-
cendum et iurandum ut ambularent in lege Domini quam
dedit in manu Moysi servi sui, ut facerent et custodi-
rent universa mandata Domini Dei nostri, et iudicia eius, et
cerimonias eius; et ut non daremus filias nostras populo terre, et
filias eorum non acciperemus filiis nostris. Populi quoque terre qui impor-
tant venalia et omnia ad usum per diem sabbati ut vendant,
non accipiemus ab eis in sabbato et in die sanctificata. Et dimitte-
mus annum septimum, et exactionem universe manus. Et sta-
tuemus super nos precepta, ut demus tertiam partem sicli per an-
num ad opus domus Dei nostri, ad panes propositionis, et ad sa-
crificium sempiternum, et in holocaustum sempiternum in sabbatis,
in kalendis, in sollempnitatibus, in sanctificatis, et pro peccato ut exore-
tur pro Israel, et in omnem usum domus Dei nostri. Sortes ergo mi-
simus super oblationem lignorum inter sacerdotes et Levitas et po-
pulum, ut inferrent in domo Dei nostri per domos patrum
nostrorum per tempora a temporibus anni usque ad annum, ut arderent
super altare Domini Dei nostri, sicut scriptum est in lege Moysi; et ut
afferremus primogenita terre nostre, et primitiva universi fructus
omnis ligni ab anno in annum in domo Domini; et primiti-
va filiorum nostrorum et pecorum nostrorum, sicut scriptum est in lege, et pri-
mitiva boum nostrorum et ovium nostrarum, ut offerrentur in domo
Dei nostri sacerdotibus qui ministrant in domo Dei nostri; et pri-
mitias ciborum nostrorum, et libaminum nostrorum, et poma omnis
ligni, vindemie quoque et olei afferemus sacerdotibus ad gazo-
phylacium Domini, et decimam partem terre nostre Levitis. Ipsi Levite
decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum. Erit
autem sacerdos Aaron cum in decimis Levitis Levitarum,
et Levite offerent decimam partem decime sue in domo Dei
nostri, ad gazophylacium in domo thesauri. Ad gazo-
phylacium enim deportabunt filii Israel et filii Levi pri-
mitias frumenti, vini, et olei; et ibi erunt vasa sanctificata,
et sacerdotes, et cantores, et ianitores, et ministri, et non di-
XI mittemus domum Dei nostri. Habitaverunt autem principes populi
in Ierusalem; optimates absque sorte in medio populi habita-
bant. Reliqua vero plebs misit sortem ut tollerent unam
partem de decem qui habitaturi essent in Ierusalem civitate sancta. Decima
pars populi eligitur ut habitet in Ierusalem, quia urbs vacua erat.
Novem vero partes in civitatibus suis. Benedixit autem populus universis
omnibus qui se sponte obtulerant ut habitarent in Ierusalem.
Et in civitatibus Iuda habitavit autem unusquisque in possessio-
ne sua in urbibus suis, Israel, sacerdotes, Levite, Nathinei, et
filii servorum Salomonis. Et in Ierusalem habitaverunt de filiis
Iuda et de filiis Beniamin. De filiis Iuda: Athaias filius
Aram, filii Zacharie, filii Amarie, filii Saphatie, filii Mala-
leel. De filiis Phares: Amasia filius Baruch, filii Colozai,
filii Azai, filii Adaia, filii Ioiarib, filii Zacharie, filii Silo-
nites. Omnes filii Phares qui habitaverunt in Ierusalem cccc. lx.
viii. viri fortes. Hii sunt autem filii Beniamin: Sellum filius
Mosollam, filii Ioedi, filii Sadaia, filii Colaia, filii Masia,
filii Ethel, filii Saia. Et post eum Gabai, Sellai, .xx. viii. Et Iohel

Hii sunt itaque principes provincie qui habitaverunt in Ierusalem

filius Zechri prepositus eorum, et Iudas filius Senua super civitatem
secundus. Et de sacerdotibus Idaia filius Ioiarib, Iachin, Saraia
filius Helchie, filius Mosollam, filius Sadoch, filius Meraioth,
filius Achitob, princeps domus Dei, et fratres eorum facientes opera templi:
dccc. xx. ii. Et Adaia filius Ieroam, filius Phelethi, filius Amsi,
filius Zacharie, filius Phessur, filius Melchie, et fratres eorum princi-
pes patrum: cc. xl. ii. Et Amasai filius Azreel, filius Aazi, filius Mo-
sollamoth, filius Emmer, et fratres eorum potentes nimis: c.
xx. viii. Et prepositus eorum Zabdiel filius potentium. Et de Levitis
Semeia filius Asub, filius Azaria, filius Asabia, filius Boni;
et Sabathai, et Iozabed, super omnia opera que erant forinsecus in
domo Dei, a principibus Levitarum; et Mathania filius Micha, filius
Zebdai, filius Asaph, princeps ad laudandum et confitendum in
oratione, et Bethecias secundus de fratribus eius, et Abdia filius Samua,
filius Galal, filius Idithun. Omnes Levite in civitate sancta cc. l.
xx. iiii. Et ianitores Accub, Thelmon, et fratres eorum qui custodi-
ebant ostia: c. l. xx. ii. Et reliqui ex Israel, sacerdotes et Levi-
te in universis civitatibus Iuda, unusquisque in possessione
sua. Et Nathinei qui habitabant in Ophel, et Siacha, et Gaspha
de Nathineis. Et episcopus Levitarum in Ierusalem Azi filius Bani, filius
Asabie, filius Mathanie, filius Miche. De filiis Asaph canto-
res in ministerio domus Dei. Preceptum quippe regis super eos
erat, et ordo in cantoribus per singulos dies. Et Phathatia
filius filius Mosezebel de filiis Zara filii Iuda in manu re-
gis iuxta omne verbum populi, et in domibus per omnes regiones eorum. De
filiis Iuda habitaverunt in Cariatharbe et in filiabus eius,
et in Dibon et in filiabus eius, et in Capseel et in viculis eius, et in Iesue,
et in Molada, et in Bethfeleth, et in Asersual, et in Bersabee et
in filiabus eius, et in Siceleg, et in Mechona, et in filiabus eius, et in
Remmon, et in Saraa, et in Ierimuth, Zanoa, Odollam, et in villis
eorum, Lachis, et in regionibus eius, Azecha, et in filiabus eius. Et man-
serunt in Bersabee usque ad vallem Ennom. Filii autem Benia-
min a Geba, Mechmas, et Haia, et Bethel, et filiabus eius, Anathoth,
Nob, Anania, Asor, Rama, Gethaim, Adid, Seboim, Neballat,
Loth, et Onam valle artificum. Et de Levitis portiones Iu-
Hii autem sacerdotes et Levite qui **XII** de et Beniamin.
ascenderunt cum Zorobabel filio Salathiel, et Iosue: Sa-
raia, Ieremias, Esdras, Amaria, Melluc, Accus, Sechenia,
Reum, Merimuth, Addo, Gethon, Miamin, Abia, Madia, Gella,
Belga, Semeia, et Ioiarib, Idaia, Sellum, Amoc, Elcia, Idaia.
Isti principes sacerdotum et fratres eorum in diebus Iosue. Porro Levi-
te Iesua, Bennui, Cedmihel, Serabia, Iuda, Mathanias super
hymnos ipsi et fratres eorum in diebus Iosue; et Bezecbia atque
Hennani fratres eorum unusquisque in officio suo. Iosue autem genuit
Ioachim, et Ioachim genuit Eliasib, et Eliasib genuit Ioiada, et
Ioiada genuit Ionathan, et Ionathan genuit Ieddoa. In diebus autem Ioachim — et Ioachym
erant sacerdotes et principes familiarum: Saraie, Amaria, Ie-
remie, Ananie, Esdre, Mosollam, Amarie, Iohanan,
Milicho, Ionathan, Sebenie, Ioseph, Arem, Edna, Ma-
raioth, Elchi, Addaie, Zacharia, Gethon, Mosollam, Abie,
Zechri, Miamin, et Moadie, Phelethi, Belge, Semeia,
Semeie, Ionathan, Ioiarib, Mathanai, Iadaie, Azi, Sellaie,
Cellai, Emacheboz, Helchie, Elebie, Iadaie, Natha-
nael. Levite in diebus Eliasib, et Ioiada, et Iona, et Ied-
dua scripti principes familiarum, et sacerdotes in regno
Darii Perse. Filii Levi principes familiarum scripti in libro

verborum dierum et usque ad dies Ionathan filii Eliasib. Et principes levitarum Asebia Sarebia et Iosue filius Cedmihel et fratres eorum per vices suas ut laudarent et confiterentur iuxta preceptum regis David viri dei et observarent equaliter per ordinem. Mathania et Belbecia et Obedia Mosollam Thelmon Accub custodes portarum vestibulorum ante portas. Hii in diebus Ioachim filii Iosue filii Iosedech et in diebus Neemie ducis et Esdre sacerdotis scribeque. In dedicatione autem muri Ierusalem requisierunt levitas de omnibus locis suis ut adducerent eos in Ierusalem et facerent dedicationem in letitia in actione gratiarum et in cantico et in cymbalis et in psalteriis et in cytharis. Congregati sunt autem filii cantorum et de campestribus circa Ierusalem et de villis Nechophati et de domo Galgal et de regionibus Gabaa et Azmaveth quoniam villas edificaverunt sibi cantores in circuitu Ierusalem. Et mundati sunt sacerdotes et levite et mundaverunt populum et portas et murum. Ascendere autem feci principes Iuda super murum et statui duos magnos choros laudantium. Et ierunt ad dexteram super murum ad portam sterquilinii. Et ivit post eos Osaias et media pars principum Iuda et Azarias et Esdras et Mosollam Iudas et Beniamin et Semeia et Ieremias. Et de filiis sacerdotum in tubis Zacharias filius Ionathan filius Semeie filius Mathanie filius Michaie filius Zecchur filius Asaph. Et fratres eius Semeia et Azarel Galalai Maai Nathanahel et Iuda et Anani in vasis cantici David viri dei et Esdras scriba ante eos in porta Fontis. Et contra eos ascenderunt in gradibus civitatis David in ascensu muri super domum David et usque ad portam Aquarum ad orientem. Et chorus secundus gratias referentium ibat ex adverso et ego post eum et media pars populi super murum et super turrim furnorum et usque ad murum latissimum et super portam Effraim et super portam antiquam et super portam piscium et turrim Ananeel et turrim Emath et usque ad portam gregis et steterunt in porta custodie. Steteruntque duo chori laudantium in domo dei et ego et dimidia pars magistratuum mecum. Et sacerdotes Eliachim Maasia Miamin Michea Helioenai Zacharia Anania in tubis et Maasia et Semeia et Eleazar et Azi et Iohanan et Melchia et Elam et Ezer. Et clare cecinerunt cantores et Iezraia prepositus. Et immolaverunt in die illa victimas magnas et letati sunt. Deus enim letificaverat eos letitia magna. Sed et uxores eorum et liberi gavisi sunt et audita est letitia Ierusalem procul. Recensuerunt quoque in die illa viros super gazophilatia thesauri ad libamina et ad primitias et decimas ut introferrent per eos principes civitatis in decore gratiarum actionis sacerdotes et levitas quia letatus est Iuda in sacerdotibus et levitis astantibus. Et custodierunt observationem dei sui et observationem expiationis et cantores et ianitores iuxta preceptum David et Asaph ab exordio erant principes constituti cantorum in carmine laudantium et confitentium deo. Et omnis Israel in diebus Zorobabel et in diebus Neemie dabant partes cantoribus et ianitoribus per dies singulos et sanctificabant levitas et levite sanctificabant filios Aaron.

XIII

In die autem illo lectum est in volumine Moysi audiente populo et inventum est scriptum in eo quod non debeant intr[are] Ammonites et Moabites in ecclesiam dei usque in eternum eo quod non occurrerint filiis Israel cum pane et aqua et conduxerunt adversum eos Balaam ad maledicendum eis et convertit deus noster maledictionem in benedictionem. Factum est autem cum audi[ssent] legem separaverunt omnem alienigenam ab Israel. Et su[per] hoc erat Eliasib sacerdos qui fuerat prepositus in gazophilacio domus dei nostri et proximus Tobie. Fecit ergo sibi gazophilacium grande et ibi erant ante eum reponentes munera et thus et vasa et decimam frumenti vini et olei partes levitarum et cantorum et ianitorum et primitias sacerdotales. In omnibus autem his non fui in Ierusalem quia in anno .xxx. secundo Artaxersis regis Babylonis veni ad regem et in fine dierum rogavi regem et veni in Ierusalem et intellexi malum quod fecerat Eliasib Tobie ut faceret ei thesaurum in vestibulis domus dei et malum mihi visum est valde. Et proieci vasa domus Tobie foras de gazophilacio. Precepique et mundaverunt gazophilacia et retuli ibi vasa domus dei sacrificium et thus. Et cognovi quod partes levitarum non fuissent date et fugisset unusquisque in regionem suam de levitis et cantoribus et de his qui ministrabant et egi adversus magistratus et dixi. Quare dereliquimus domum dei. Et congregavi eos et feci stare in stationibus suis et omnis Iuda apportabat decimam frumenti vini et olei in horrea. Et constituimus super horrea Selemiam sacerdotem et Sadoch scribam et Phadaiam de levitis et iuxta eos Anan filium Zacchur filium Mathanie quoniam fideles comprobati sunt et ipsis credite sunt partes fratrum. Memento mei deus meus pro hoc et ne deleas mi[serationes] meas quas feci in domo dei mei et in cerimoniis eius. In diebus illis vidi in Iuda calcantes torcularia in sabbato portantes acervos et onerantes asinos vinum et uvas et ficus et omne onus et inferentes in Ierusalem in die sabbati. Et contestatus sum eos ut in die qua vendere liceret venderent. Et Tyrii habitaverunt in ea inferentes pisces et omnia venalia et vendebant in sabbatis filiis Iuda et Ierusalem. Et obiurga[vi] optimates Iuda et dixi eis. Que est hec res mala quam facitis et profanatis diem sabbati. Numquid non hec fecerunt patres nostri et adduxit deus noster super nos omne malum hoc et super civitatem hanc. Et vos additis iracundiam super Israel violando sabbatum. Factum est autem cum quievissent porte Ierusalem die sabbati dixi. Et clauserunt ianuas. Et precepi ut non aperirent eas usque post sabbatum. Et de pueris meis constitui super portas ut nullus inferret onus in die sabbati. Et manserunt negotiatores et vendentes universa venalia foris Ierusalem semel et bis. Et contestatus sum eos et dixi eis. Quare manetis ex adverso muri? Si hoc feceritis manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in sabbato. Dixi quoque levitis ut mundarentur et venirent ad custodiendas portas et sanctificandam diem sabbati. Et pro hoc ergo memento mei deus meus et parce mihi secundum multitudinem miserationum tuarum. Sed et in diebus illis vidi Iudeos ducentes uxores Azotidas Ammonitidas et Moabitidas. Et filii eorum ex media parte loquebantur azotice et nesciebant loqui iudaice et loquebantur iuxta linguam populi et populi.

obiurgavi eos et maledixi et cecidi ex eis viros et de-
calvavi eos et adiuravi in domino ut non darent filias suas
filiis eorum et non acciperent de filiabus eorum filiis suis et sibimet
ipsis dicens. Numquid non in huiuscemodi re peccavit salomon
rex israel. Et certe in gentibus multis non erat rex similis ei et
dilectus deo suo erat et posuit eum deus regem super omnem
israel. Et ipsum ergo duxerunt ad peccatum mulieres alienigene.
Numquid et vos inobedientes faciemus omne peccatum gran-
de hoc ut prevaricemur in domino deo nostro et ducamus u-
xores peregrinas. De filiis autem ioiada filii eliasib sacerdo-
tis magni gener erat sanaballath horonites quem fu-
gavi a me. Recordare domine deus meus adversum eos qui pol-
luunt sacerdotium ius sacerdotale et leviticum. Igitur mun-
davi eos ab omnibus alienigenis et constitui sacerdotum
ordines et levitarum unumquemque in ministerio suo et
oblationem lignorum in temporibus constitutis et in primitivis.
Memento mei deus meus in bonum. Incipit liber

Et fecit iosias pascha esdre secun-
in ierusalem domino et immo- dus.
lavit phase quarta decima luna p-
rimi mensis statuens sacerdotes
per vices dierum stolis amictos in
templo domini. Et dixit levitis sacris
servis israel ut sanctificarent sese domino impositione sancte
arche domini in domo quam edificavit salomon filius david rex.
Non erit vobis tollere super humeros eam. Et nunc deservite
domino deo nostro et curam agite gentis illius israel ex parte secundum
pagos et tribus vestras secundum scripturam david regis israel et
secundum magnificentiam salomonis filii eius omnis in
templo et secundum particulam principatus patrum vestrorum
qui statis in conspectu fratrum filiorum israel. Immolate pas-
cha et sacrificia parate fratribus vestris et facite secundum preceptum
domini quod datum est moysi. Et donavit iosias in ple-
bem que inventa est oves agnorum et hedorum et caprarum
xxx. milia. Vitulos tria milia. Hec de regalibus data sunt se-
cundum promissionem populo et sacerdotibus in pascha oves numero
duo milia. Ac vitulos c. Et iechonias et semeias et natha-
nahel fratres et asabias et oziel et corabath in phase oves
v. milia. Vitulos quingentos. Et cum fierent eleganter
steterunt sacerdotes et levite habentes azima per tribus et
secundum preces principatus patrum in conspectu populi offerebant
domino secundum ea que in libro moysi scripta sunt et assaverunt
phase igne prout oportebat et hostias coxerunt
in ereis et ollis cum bono odore et tulerunt omnibus qui
erant ex plebe. Post hec paraverunt sibi et sacerdotibus. Sacer-
dotes enim offerebant adipes usque finita esse
hora et levite paraverunt sibi et fratribus suis filiis aaron.
Et sacricantores filias offerebant secundum ordinem secundum pre-
ceptum david et asaph et zachariam et iedditum qui erant
a rege et ianitores per singulas ianuas ita ut non
prevaricaretur unusquisque suam vicem. Fratres enim eorum paraverunt
illis et consummata sunt que pertinebant ad sacrificium
domini. In illa die egerunt phase et offerebant hostias
super sacrificium domini secundum preceptum regis iosie. Et
egerunt filii israel qui inventi sunt in tempore illo pha-
se et diem festum azimorum per dies vii. Et non est celebratum
phase tale in israel a temporibus samuel prophete. Et
omnes reges israel non celebraverunt tale pascha quale egit
iosias et sacerdotes et levite et iudei et omnis israel qui inven-
ti sunt in commoratione ierusalem. Octavo decimo anno
regnante iosia celebratum est phase. Et directa sunt
opera iosie in conspectu domini sui in corde pleno [illegible]-
cordia. Et que circa illum quidem scripta sunt in prioribus temporibus
de eis qui peccaverunt quique irreligiosi fuerunt in dominum
pre omni gente et que non quesierunt verba domini super israel. Et post
omnem actum hunc iosie ascendit pharao rex egypti ve-
niens abicere in carcamis super eufraten et exivit in
obviam illi iosias. Et misit rex egypti ad iosiam dicens
quid mihi et tibi est rex iude. Non sum missus a domino super eu-
fraten enim bellum meum est. Festinans descende. Et non
est reversus iosias super currum et expugnare eum conaba-
tur. Non attendens verbum prophete ex ore domini sed consti-
tuit ad eum bellum in campo macedanis. Et descende-
runt principes ad regem iosiam. Et dixit rex pueris suis.
Amovete me a prelio. Infirmatus sum enim valde. Et
statim amoverunt eum pueri ipsius de acie. Et ascendit super
currum secundum suum et perveniens ierusalem vita functus
est et sepultus est in patrio sepulcro. Et in tota iudea
luxerunt iosiam et qui presidebant cum uxoribus lamen-
tabant eum usque in hunc diem. Et datum est hoc fieri
semper in omne genus israel. Hec autem prescripta sunt in libro
historiarum regum iude et singula gesta actus iosie
et gloria et intellectus eius in lege domini que ante ge-
sta sunt ab eo et nunc scripta sunt in libro regum israel et iude.
Et assumentes qui erant ex gente iechoniam filium io-
sie constituerunt regem pro iosia patre suo cum esset annorum
xxiii. Et regnavit super israel mensibus tribus. Et amovit
eum rex egypti ne regnaret in ierusalem. Et multa-
vit gentem argenti talenta c. et auri talentum unum.
Et constituit rex egypti ioachim fratrem eius regem iu-
dee et ierusalem. Et alligavit magistratus ioachim et zaracele
fratrem suum apprehendens reduxit egypto. Annorum erat io-
achim xxv cum regnavit in terra iuda et in ierusalem et fe-
cit malum in conspectu domini. Post hunc autem ascen-
dit nabuch rex babylonis et alligans eum in aereo vinculo
perduxit in babyloniam. Et sacra vasa domini accepit nabuch
et tulit et consecravit in templo suo in babylonia. Que autem
de immunditia illius et irreligiositate scriptum est in libro
temporum regum. Regnavit ioachim filius eius pro eo. Cum autem
constitutus est erat annorum viii. Regnavit autem menses tres
et dies x in ierusalem et fecit malum in conspectu domini. Et post
annum mittens nabuch transmigravit eum in baby-
loniam simul cum sacris vasis domini. Et constituit sede-
chiam regem iude et ierusalem cum esset annorum xx unius.
Regnavit autem annis xi et fecit malum in conspectu
domini et non est veritus a verbis que dicta sunt ab ieremia propheta
ex ore domini. Et adiuratus a rege nabuch periurans
discessit. Et indurata cervice sua et corde suo transgres-
sus est legitima domini dei israel. Et duces populi domini multa
inique gesserunt et impie egerunt super omnes immun-
ditias gentium et polluerunt templum domini quod sanctum e-
rat in ierusalem. Et misit deus patrum eorum per angelum

[margin: l. bono odore] [margin: ab alia pleno pie] [margin: l. zachariam fratrem suum in egyptum]

[illegible] sacri cantores filii asaph erant [illegible]

et angelos eius.
prophetas suas

suum revocare eos propter quod parceret illis et tabernaculo suo. Ipsi vero subsannabant in angelis suis, et qua die locutus est dominus erant illudentes prophetas eius, quousque ad iracundiam concitaretur super gentem suam propter irreligiositatem suam precepit ascendere reges Caldeorum. Hii occiderunt iuvenes illorum in gladio in circuitu templi sancti eorum et non pepercerunt iuveni et virgini et seni et adolescentiori, sed omnes tradidit in manus eorum. Et tota vasa sacra domini et regales apothecas sumentes tulerunt in Babyloniam. Et incenderunt domum domini et demoliti sunt muros Jerusalem et turres eius incenderunt in igne et consummaverunt omnia honorifica eius ad nichilum redegerunt et reliquos a gladio in Babylonem reduxit. Et erant pueri illius usque dum regnarent Perse in repletione verbi domini in ore Jeremie, quousque benigne ageret terra sabbata sua. Omni tempore desertionis sue sabbatizavit in applicatione annorum .lxx.

II

Regnante Cyro rege Persarum consummatione verbi domini in ore Jeremie, suscitavit dominus spiritum Cyri regis Persarum et predicavit in toto regno suo simul per scripturam dicens: Hec dicit Cyrus rex Persarum: Me constituit regem orbis terre dominus Israel, dominus excelsus, et significavit mihi edificare sibi domum in Jerusalem que est in Judea. Si quis ergo est ex gente eius, sit dominus suus cum eo et ascendat in Jerusalem. Quicumque ergo circa loca habitant adiuvent eum qui sunt in loco ipso in auro et argento, in dationibus cum equis et iumentis, cumque aliis que secundum vota apponuntur in templum domini quod est in Jerusalem. Et stantes principes tribuum pagorum Judee et tribu Beniamin et sacerdotes et levite quos excitavit dominus ascendere et edificare domum dei que est in Jerusalem, et qui erant in circuitu eorum adiuvare in omni argento et auro et iumentis et votis quamplurimis multi quorum sensus excitatus est. Et rex Cyrus protulit sacra vasa domini que transtulit Nabuch rex ex Jerusalem et consecravit ea in suo ydolo. Proferens autem ea Cyrus rex Persarum tradidit Mitridati qui erat super thesauros ipsius. Per hunc autem tradita sunt Salmanassaro presidi Judee. Horum autem hic numerus: libatoria argentea duo milia quadringenta, thermule argentee .xxx., phiale auree .xxx., similiter argentee duo milia quadringente, et alia vasa mille. Omnia vasa aurea et argentea .iiii. milia .ccc. lx. viii. Et evecta sunt a Salmanassaro simul cum hiis qui ex captivitate Babylonie in Jerosolima. In Artaxersis autem regis Persarum temporibus scripserunt ei de hiis qui inhabitant Judeam et in Jerusalem Beselmus et Mitridates et Tabellius et Ratim, Balthemus, Samellius scriba et reliqui inhabitantes in Samaria et ceteris locis subiectam epistolam regi Artaxersi: Domino Artaxersi accedentibus et Tabellius scriba et reliqui curie eius iudices in Celesyriam et Phenicem. Et nunc notum sit domino regi quoniam Judei qui ascenderunt a vobis ad nos venientes in Jerusalem civitatem refugam et pessimam edificant furnos eius et statuunt muros et templum suscitant. Quod si civitas ista et muri consummati fuerint, tributa non sustinebunt pendere sed et regibus resistent. Et quia id agitur circa templum, nobis arbitrati sumus non despicere hoc factum, sed notum facere domino regi ut si videbitur rex queratur in libris patrum tuorum et invenies in commentariis scripta de hiis et scies quoniam civitas ista fuit refuga et reges

et civitates concutiens et Judei refuge et prelia facientes in ea ab evo. Propter quam causam civitas ista deserta [...] Nunc ergo notum facimus domine rex quoniam si civitas ista edificata fuerit et huius muri erecti fuerint, descensus tibi non [...] in Celesyriam et Phenicem. Et rescripsit rex Ratimo qui scribebat accidentia et Beeltemo et Sabellio scribe [...] constitutis et inhabitantibus in Syria et Phenice ea que [...] sunt: Legi epistolam quam misistis mihi. Precepi ergo inquiri et inventum est quoniam civitas illa est ab evo regibus resistentes, homines refuge et prelia in ea facientes, et reges fortes [...] fuerunt in Jerusalem dominantes et tributa exigentes a Celesyriam et Phenicem. Nunc ergo precepi prohibere illos edificare civitatem et providere ne quid ultra fiat, sed nec procedant in plurimum ex quo sunt mala ita ut [...]

III

Tunc recitatis hiis [...] molestia[...] que a rege Artaxerxe scripta fuerant [...] scriba et qui cum hiis constituti erant iungentes [...] festinanter in Jerusalem cum equitatu et turba [...] ceperunt edificantes prohibere et cessabant ab edificatione in Jerusalem usque secundum annum regni Darii regis Persarum. [...] fecit cenam magnam omnibus vernaculis suis et omnibus Medie et Persie et omnibus purpuratis et principibus et prefectis sub illo ab India usque Ethiopiam [...] .vii. provinciis. Et cum manducassent et bibissent et repleti essent, tunc Darius rex ascendit in cubiculum et dormivit et experge factus est. Tunc illi tres iuvenes corporis custodes qui custodiebant corpus regis dixerunt alter ad alterum: Dicamus unusquisque verbum quod [...] et cuiuscumque apparuerit verbum sapientius [...] illi Darius rex dona magna, purpura cooperiri [...] bibere et super aurum dormire et currum aure[...] et cidarim byssinam et torquem circa collum [...] sedebit a Dario propter sapientiam suam et cognatus [...] vocabatur. Tunc scribentes singuli suum verbum [...] et posuerunt sub cervical Darii regis et dixerunt: [...] terit rex dabunt illi scripta sua et quodcumque [...] ille rex et tres magistratus Persarum quoniam [...] eius est, ipsi dabitur victoria sicut scriptum [...] Unus scripsit: forte est vinum. Alius scripsit: fortior est rex. Tertius scripsit: fortiores sunt mulieres, super omnia autem vincit veritas. Et cum surrexisset rex acceperunt scripta sua et dederunt illi et legit. Et mittens vocavit omnes magistratus Persarum et Medorum et purpuratos et prefectos et sederunt in concilio et lecta sunt coram ipsis. Et dixit: Vocate adolescentes et ipsi ostendent verba sua. Et vocati sunt et introierunt. Et dixerunt illis: Indicate nobis de hiis que scripta sunt. Et cepit qui dixerat de fortitudine vini et dixit: Viri, [...] nimium omnibus hominibus qui bibunt illud seducit mentem regis et orphani facit mentem vanam [...] liberi pauperis et divitis et omnem mentem convertit in securitatem et iocunditatem et non meminit omnem tristi[...] et debitum et omnia precordia facit honesta et non meminit regem neque magistratum et omnia per talenta facit loqui et non meminerunt cum biberint amicicie nec fra[...] et [...] sed post non multum sumunt gladios et cum [...]

fuderunt et timuerunt, non meminerunt quæ gesserunt. Viri, nonne præcellit vinum, qui sic cogitat facere? et tacuit.

Et inchoavit secundus dicere. IIII. Et hoc dixit qui dixit de fortitudine regis: O viri, nonne præcellunt homines, qui terram et mare obtinent, et omnia quæ in eis sunt? Rex autem super omnia præcellit, et dominatur eorum, et omne quodcumque dixerit illis, faciunt. Et si miserit illos ad bellatores, vadunt, et demoliuntur montes, et muros, et turres. Jugulantur, et jugulant, et verbum regis non præterunt. Si enim vicerint, afferunt regi omnia quæcumque prædati fuerint, et reliqua omnia. Et quotquot non militant, neque pugnant, sed colunt terram, rursum cum seminaverint, metentes afferunt tributa regi. Et ipse unus solus est: et si dixerit occidere, occidunt; dixerit remittere, remittunt; dixerit percutere, percutiunt; dixerit exterminare, exterminant; dixerit ædificare, ædificant; dixerit excidere, excidunt; dixerit plantare, plantant. Et omnis plebs et virtutes eum obaudiunt: et super hæc ipse recumbit, et bibit, et dormit. Hi autem custodiunt in circuitu eum, et non possunt ire singuli et facere opera sua, sed neque in dicto inobaudientes sunt ei. O viri, quomodo non præcellit rex, qui sic dictabilis est? et tacuit.

Tertius qui dixit de mulieribus et veritate, hic est Zorobabel, cœpit loqui: Viri, non magnus rex, et multi homines, neque vinum præcellit. Quis est ergo qui dominatur eorum? Nonne mulieres genuerunt regem, et omnem populum qui dominatur mari et terræ? et ex illis nati sunt: et ipsæ educaverunt eos qui plantaverunt vineas, ex quibus vinum fit. Et ipsæ faciunt stolas omnium hominum, et ipsæ faciunt gloriam hominibus, et non possunt homines segregari a mulieribus. Si congregaverint aurum et argentum, et omnem rem speciosam, et viderint mulierem unam bono habitu et bona specie, omnia hæc relinquentes, in eam intendunt, et aperto ore contemplantur, et omnes illam alliciunt magis quam aurum et argentum, et omnem rem pretiosam. Homo suum patrem derelinquit, qui nutrivit illum, et suam regionem, et ad mulierem conjungitur: et cum muliere relinquit animam, et neque patrem meminit, neque matrem, neque regionem. Et hinc oportet vos scire quoniam mulieres dominantur vestri: nonne doletis? Et accipit homo gladium suum, et vadit in via facere furta, et homicidia, et mare navigare, et flumina: et leonem videt, et in tenebris ingreditur: et cum furtum fecerit, et fraudes, et rapinas, amicabili suæ affert. Et iterum diligit homo uxorem suam magis quam patrem et matrem. Et multi dementes facti sunt propter suas uxores, et servi facti sunt propter illas: et multi perierunt, et periclitati sunt, et peccaverunt propter mulieres. Et nunc credite mihi, quia magnus est rex in potestate sua, quoniam omnes regiones verentur tangere eum. Videbam tamen Apemen filiam Bezacis mirifici concubinam regis sedentem juxta regem ad dexteram, et auferentem diadema de capite ejus, et imponentem sibi, et palmis cædebat regem de sinistra manu. Et super hæc aperto ore intuebatur eam: et si arriserit ei, ridet: si autem indignata fuerit ei, blanditur, donec reconcilietur in gratiam. O viri, cur non fortiores mulieres? magna est terra et excelsum est cælum, qui ista agunt. Et tunc rex et purpurati intuebantur in alterutrum. Et inchoavit loqui de veritate. Viri, nonne fortes sunt mulieres? magna est terra et excelsum est cælum, et velox cursus solis, convertitur in gyro cæli, iterum in locum in una die. Nonne magnificus qui hæc facit? et veritas magna et fortior præ omnibus. Omnis terra veritatem invocat, cælum etiam ipsam benedixit, et omnia opera moventur et tremunt eam, et non est cum ea quicquam iniquum. Iniquus rex, iniquæ mulieres, et iniqui omnes filii hominum, et iniqua omnia illorum opera, et non est in ipsis veritas, et in sua iniquitate peribunt. Et veritas manet, et invalescit in æternum, et vivit et obtinet in sæcula sæculorum. Non est apud eam accipere personas neque differentias, sed quæ justa sunt facit omnibus injustis ac malignis, et omnes benignantur in operibus ejus. Et non est in judicio ejus iniquum, sed fortitudo, et regnum, et potestas, et majestas omnium ævorum. Benedictus Deus veritatis. Et desiit loquendo. Et omnes populi clamaverunt, et dixerunt: Magna est veritas, et prævalet. Et tunc rex ait illi: Pete si quid vis amplius quam quæ scripta sunt, et dabo tibi, quemadmodum inventus es sapientior: et proximus meus sedebis, et cognatus meus vocaberis. Tunc ait regi: Memor esto voti quod vovisti ædificare Jerusalem in die qua regnum accepisti: et omnia vasa quæ accepta sunt ex Jerusalem remittere, quæ segregavit Cyrus quando mactavit Babyloniam, et voluit remittere ea ibi. Et tu voluisti ædificare templum, quod incenderunt Idumæi quando exterminata est Judæa a Chaldæis. Et nunc hoc est quod postulo, domine rex, et quod peto: hoc est majestas a te, ut postulo ut facias votum quod vovisti regi cæli ex ore tuo. Tunc surgens Darius rex, osculatus est illum, et scripsit epistolas ad omnes dispensatores et præfectos et purpuratos, ut deducerent eum et eos qui cum illo erant omnes ascendentes ædificare Jerusalem. Et omnibus præfectis qui erant in Syria et Phœnice et Libano scripsit epistolas, ut traherent ligna cedrina a Libano in Jerusalem, ut ædificarent cum eo civitatem. Et scripsit omnibus Judæis qui ascendebant a regno in Judæam, pro libertate, omnem potentem et magistratum et præfectum non supervenire ad januas ipsorum: et omnem regionem quam obtinuerunt esse eis sine tributo: et Idumæi relinquerent castella quæ obtinent Judæorum: et in structuram templi dare per singulos annos talenta viginti, usquedum ædificaretur: et super sacrarium holocaustomata offerre quotidie, sicut habent præceptum, alia talenta decem offerre per singulos annos: et omnibus qui procedunt a Babylonia condere civitatem, ut esset libertas tam ipsis quam filiis eorum, et omnibus sacerdotibus qui procedunt. Scripsit autem et restitutam et sacram stolam in qua deserviunt. Et levitis scripsit dare præcepta usque in diem qua consummabitur domus, et Jerusalem extrueretur: et omnibus custodientibus civitatem scripsit dare eis sortes et stipendia. Et dimisit omnia vasa quæ segregaverat Cyrus a Babylonia: et omnia quæcumque dixit Cyrus, et ipse præcepit fieri et mitti Jerusalem. Et cum exisset ille adolescens, elevans faciem in Jerusalem, benedixit regem cæli, et dixit: A te est victoria, et a te est sapientia et claritas, et ego servus tuus sum. Benedictus es qui dedisti mihi sapientiam, et confitebor tibi, domine patrum nostrorum. Et accepit epistolas, et profectus est in Babyloniam: et venit, et nuntiavit fratribus suis omnibus qui erant in Babylonia. Et benedixerunt Deum patrum suorum, quia dedit illis remissionem et refrigerium, ut ascenderent et ædificarent Jerusalem et templum, ubi nominatum est nomen ejus in ipso: et exultaverunt cum musicis et lætitia diebus septem.

V

Post hec autem lectum est ut ascenderent principes pagorum
per domos per tribus suas cum uxoribus eorum et filiis et filiabus eorum
et servi et ancille eorum et pecora illorum. Et darius rex misit
una cum eis equites mille. donec deducerent eos in ierusalem
cum pace et cum musicis et cum tympanis et tibiis et omnes
fratres erant ludentes et fecit eos ascendere simul cum
eis. Et hec sunt nomina virorum qui ascenderunt per pagos suos
in tribus et in partem principatus ipsorum. Sacerdotes filii phi
nees filii aaron. iesus filius iosedech. ioachim filius
zorobabel. filius salathiel de domo david ex progenie pha
res. tribu autem iuda qui locutus est sub dario rege persa
rum sermones mirificos. In secundo anno regni ipsius mense nisan
in primo. Sunt autem hii qui ex iudea ascenderunt de
captivitate transmigrationis quos transmigravit
nabuchodonosor rex babylonis in babylonem et reversi sunt in
ierusalem et reliquam partem iudee unusquisque in civitatem suam
qui venerunt cum zorobabel et iesu neemias azarias
helymeo emmanio mardocheo beelsuro mech
persatochor olioro ebona unus de principibus eorum et numerus
ab gentilibus eorum et prepositis eorum. Filii phares. ii. milia. c.
lxxii. Filii ares tria milia. l.vii. Filii semo. cxl ii. Filii
filius iesu et ioabes. milia. dccc. duo. Filii demu. duo milia
cccc. lxx. Filii chozaba. cc.v. Filii bannea. c.lx.
vii. Filii bebech. cccc. iii. Filii arthad. cccc. xx.
vii. Filii chau. xxxvii. Filii zozoar. ii. milia. lxvii.
Filii adinu. cccc. lxi. Filii aterezechie. c.vii. Fi
lii ceylas et azetas. c.vii. Filii azoroc. cccc. xxxix.
Filii iebar. bone. c.xxxii. Filii ananie. c.xxx. Filii
asom. Filii marsar. cccc. xxii. Filii zabaris. nona
ginta. v. Filii sepholemon. c.xxiii. Filii nepoban.
l.v. Filii becbanatus. c.l.viii. Filii ebachaim. c.xxxii.
Filii acairapatios qui enechadies et modie. cccc
xxii. qui ex grammas et gabea. c.xxi. qui ex bedellon et
eaggee. lxv. qui ex baltaro. c.xxii. qui ex bechenno
bes. lv. Filii liparis. lv. Filii labonum. ccc. lvii. Filii
sichem. ccc. lxx. Filii suadon et chomus. ccc. lxxvii.
Filii ericus. ii. milia. c.xlv. Filii ananias. ccc. lxx. Sacerdo
tes filii ieddu. Filii emerem. Filii eliasib. ccc. lxxii. Filii
emmeruth. cc.lii. Filii sucarum. ccc. l.vii. Filii carre. cc.
xxvii. Levite filii iesu in cedmiel et bannus et serebias
et edras. lxxiiii. Omnis numerus a xii. anno. xxx. milia.
cccc. lx. ii. Filii et filie et uxores. omnis computatio
xl. milia. c.xl. ii. Filii sacerdotum qui psallebant in templo
Filii asaph. c.xxviii. Hostiarii vero filii eluenim
filii ater filii amon. filii accuba topa filii topi
omnes. c.xxxix. Sacerdotes servientes in templo. filii sel
filii gaspa. filii cabloth. filii charee. filii su. filii hellu. filii laba
na. filii acmatha. filii accub. filii uta. filii ceta. filii aggab. filii
obai. filii anan. filii cauna. filii geddu. filii ian. filii radin. filii
desanum. filii necoba. filii caseba. filii gaze. filii ozui. filii
phinoe. filii azarei. filii hastoim. filii asiana. filii manei.
filii nasisim. filii accusu. filii aguta. filii aza. filii suneim. filii
salamon. filii meedda. filii susia. filii chareeth. filii barcus
filii charee. filii toesi. filii nasich. filii aguta. filii pedom. Salo
mon filii eius. filii asophoc. filii pharida. filii celi. filii dedon.
filii gaddael. filii sephegi. filii aggia. filii sacaret. filii saba

than. filii sarothie. filii masie. filii ame. filii sasa...
filii sulla. filii cerra. filii baboes. filii saphach. filii m...
omnes sacerdotes servientes et pueri salomonis. ccc. lxx...
Hii filii qui ascenderunt a thermeleth thersa...
principes eorum carmellam et careth et non poterant ...
civitates suas et progenies quemadmodum sunt ...
israel. filii dalarii filii tuban. filii necho...
Et ex sacerdotibus qui fungebantur sacerdotio ...
et filii obia. filii achisoc. filii addin qui accepit
uxorem ex filiabus fangeleri et vocatus est nomine ...
horum. Et cum quesita esset generis scriptura impediti sunt ...
et prohibiti sunt sacerdotio fungi. Dixit illis nee...
et atharias ne participarent sanctis donec exurge...
ret doctus in ostensionem et veritatem. Omnis autem ...
erat. xii. milia. exceptis servis et ancillis. xl ii. ...
lxx. Servi horum et ancille vii. milia. ccc. xxx...
tores et cantatrices. cc. lxv. Cameli. ccc...
equi. vii. milia. xxxvi. Muli ducenta ...
subiugalia. v. milia. xxv. Et de prepositis ...
dum venirent in templum dei quod erat in ...
novere suscitare templum in loco suo secundum ...
et dare in templum thesaurum operum sacri...
milia. et stolas sacerdotales. c. Et inhabitaverunt ...
tes et levite et qui erant ex plebe in ...
et in regione sacri cantores et hostiarii ...
regionibus suis. Instante autem. vii. mense ...
sent filii israel unusquisque in suis rebus conve...
unanimes in atrium quod erat ante ianu...
tale. Et stantes iesus filius iosedech et fratres ...
tes et zorobabel filius salathiel et huius fra...
altare ut offerrent super illud holocau...
secundum que in libro moysi hominis dei precepta sunt ...
ut sibi ex aliis nationibus ... erexerunt ...
in loco suo omnes gentes terre et offerebant ...
et hostias holocaustomata domino matutina ...
cenophegia et diem sollempnem ut preceptum est ...
sacrificia cotidie sicut oportebat. Et post hec ...
institutas et hostias sabbatorum et neomenia...
dies sollempnitatum omnium sanctificatorum. Et ...
bant domino a neomenia. vii. mensis. ceperunt ...
offerre deo et templum domini non dum erat edifica...
derunt pecuniam lapidariis et fabris et potu...
la cum gaudio. Et dederunt charra sidoniis ...
ut transveherent inde de libano. trabes ...
et facerent rates in ioppe portum secundum decret...
tum eius eis a cyro persarum rege. Et in secundo an...
venientes in templum dei in ierusalem mense ...
inchoavit zorobabel filius salathiel et iesus ...
iosedech et fratres ipsorum et sacerdotes et levite ...
qui advenerant de captivitate in ierusalem et fun...
daverunt templum dei. in lunio secundi mensis ...
anni cum venissent in iudeam et ierusalem ...
et levitas a xx. annis super opera domini ...
iesus et filii eius et fratres et levite ...
et executores legis et facientes opera in domo
domini. Et steterunt sacerdotes habentes stolas ...

tubis et leuite filii asaph habentes cymbala collaudantes
dominum et benedicentes secundum dauid regem israel. Et cantabant
canticum domino cum dulcedo est et honor in secula super omnem
israel. Et omnis populus tuba cecinerunt et clamauerunt mag-
na collaudantes dominum in suscitatione domus domini. Et ue-
nerunt ex sacerdotibus et leuitis et presidentibus secundum pagos se-
nioribus qui uiderant priorem domum et ad huius edificationem
cum clamore et planctu magno et multi ut populus non audiret
tubas propter comploratum populi. Turba enim erat tuba canens
magnifice ita ut longe audiretur. Et audientes inimici
tribus iude et beniamin et uenerunt scire que esset uox tubarum
et agnouerunt quoniam qui erant ex captiuitate edificant
templum domino deo israel. Et accedentes zorobabel et iesu
et prepositos pagorum. Dixerunt eis: Edificabimus una uobiscum.
Similiter enim audiuimus dominum uestrum ipsi pro (?) ... a diebus
asbasareth regis assyriorum qui transmigrauit nos huc.
Et dixit illis zorobabel et iesus et principes pagorum israel:
Non est nobis et uobis edificare domum dei nostri. Nos enim
soli edificabimus domum dei nostri sicut ea que precepit cyrus
rex persarum. Gentes autem terre incubantes hiis qui sunt in
iudea et leuantes opus edificationis et insidias et populum
adducentes prohibebant eos edificare et adgressiones
facientes impedierunt ne consummaretur edificium omni tempore
uite cyri regis. Et protraxerunt structuram per biennium usque

VI. ad darii regnum. In secundo autem anno regni darii
prophetauit aggeus et zacharias filius addin prophete apud iudeam
et ierusalem in nomine domini dei israel super eos. Tunc stans zoro-
babel filius salathiel et iesus filius iosedech inchoaue-
runt edificare domum domini que est in ierusalem. Cum adessent
prophete domini et adiuuarent eos in ipso tempore uenit ad illos
sisennes sub regulus syrie et fenices et satrabozanes
et sodales eius et dixerunt eis: Quo precipiente uobis domum
hanc edificatis et tectum illud et alia omnia perficitis et qui
sunt structores qui hec edificant? Et habuerunt gratiam u-
isitatione facta super eos qui erant ex captiuitate a
domino seniores iudeorum. Et non sunt impediti edifica-
re donec significaretur dario de omnibus hiis et responsum
acciperent. Exemplum epistole quam miserunt dario sisennes
sub regulus syrie et phenice et satrabozanes et soda-
les eius in syria et phenice presides regi dario salutem.
Omnia nota sint domino regi quia cum aduenissemus in re-
gionem iudee et introissemus in ierusalem inuenimus edificantes
domum dei magnam et templum ex lapidibus politis mag-
nis et preciosis materiis in parietibus et opera illa instanter
fieri et satagere et prosperari in manibus eorum et in omni gloria
quam diligentissime perfici. Tunc interrogauimus seniores
dicentes: Quo permittente uobis edificantes domum
istam et opera hec fundatis? Ideo autem interrogauimus eos ut
notum faceremus tibi homines et prepositos et nomina scripturi
prepositorum postulauimus illos. At illi responderunt nobis dicen-
tes: Nos sumus pueri domini qui fecit celum et terram et edi-
ficabatur hec domus ante annos multos a rege
israel magno et fortissimo et consummata est. Quando patres nostri
exacerbantes erant et peccauerunt in dominum israel qui est in celis tradidit e-
os in manus nabuchodonosor regis babylonie regis calde-
orum et domum istam demolientes incenderunt et populum

captiuum duxerunt in babyloniam. In primo anno reg-
nante cyro in regione babylonie scripsit cyrus rex do-
mum hanc edificare et illa sacra uasa aurea et argentea
que extulerat nabuchodonosor de domo que est in ierusalem et conse-
crauerat ea in templo suo. Rursus protulit ea cyrus rex de
templo quod erat in babylonia et tradita sunt zorobabel et
salmanassaro sub regulo. Et preceptum est eis ut offerrent
hec uasa et reponerent in templo quod erat in ierusalem et templum
ipsum dei edificare in suo. Tunc salmanassarus sub iecit
fundamenta domus domini que est in ierusalem et exinde usque nunc
edificatur et non accepit consummationem. Nunc igitur si iudica-
tur a uobis o rex perquiratur in regalibus bibliothecis cyri
regis que sunt in babylonia et si inuentum fuerit consilio sy-
ri regis cepta structura domus domini que est in ierusalem et iu-
dicatur a domino rege nostro scribat de hiis nobis. Tunc rex
darius precepit inquiri in bibliothecis et inuentus est in
ecbathanis oppido quod est in media regione locus in
quo scripta erant ista. Anno primo regnante cyro rex cyrus
precepit domum domini que est in ierusalem edificare ubi incendebant
igni assiduo. Cuius altitudo sit cubitorum .x. et latitudo
cubitorum .lx. quadratum lapidibus politis tribus et me-
niano ligno eiusdem regionis et meniano uno nouo.
Et impendia dari de domo cyri regis et sacra uasa domus
domini tam aurea quam argentea que extulit nabuchodonosor
in domum que est in ierusalem ubi erant posita ut ponantur
illic. Et precepit curam agere sisenne sub regulum syrie et
phenicis et satrabuzanam et sodales eius et qui ordinati
erant in syria et phenice presides ut abstinerent se
ab eodem loco. Et ego quoque precepi totum edificare et prospexi
ut adiuuent eos qui sunt ex captiuitate iudeorum donec
consummentur templum domus domini. Et augmentatione tributorum
syrie coeles et phenices diligenter quantitatem dari his
hominibus ad sacrificium domini zorobabel prefecto ad tau-
ros et arietes et agnos. Similiter autem et frumentum et sal
et uinum et oleum instanter per singulos annos prout
sacerdotes qui sunt in ierusalem dictauerint consumi cotti-
die sine ulla dilatione ut offerent libationes deo summo
pro rege et pueris eius et orent pro ipsorum uita. Et denuntiet ut quicumque
transgressi fuerint aliquid ex hiis que scripta sunt uel
spreuerint accipiatur lignum de suis propriis et suspendantur
et bona ipsorum regi ascribantur. Propterea et dominus cuius nomen inuoca-
tum est ibi exterminet omnem regem et gentem qui manum
suam extenderit prohibere aut male tractare domum domini illam
que est in ierusalem. Ego darius rex decreui quam diligentissime

VII. Tunc sisennes sub regulus fieri secundum hec.
coeles syrie et phenices et satrabuzanes et sodales
obsecuti hiis que a dario rege decreta erant instabant
sacris operibus diligentissime cooperantes cum senioribus
iudeorum principibus syrie. Et prospera sunt sacra opera prophetan-
tibus aggeo et zacharia prophetis et consummauerunt omnia per pre-
ceptum domini dei israel. Et ex consilio cyri et darii et arta-
xersis regis persarum consummata est domus nostra usque ad tertiam et
uicesimam diem mensis adar sexto anno darii regis. Et fe-
cerunt filii israel et sacerdotes et leuite et ceteri qui erant ex cap-
tiuitate qui appositi sunt secundum ea que scripta sunt in libro moysi.
Et optulerunt in dedicatione templi domini tauros centum arietes

... tauros cc. agnos cccc. et hedos pro peccato universi israel xii. secundum numerum tribuum israel. Et steterunt sacerdotes et levite amicti stolas per tribus super opera domini dei israel secundum librum moysi et hostiarii per singulas ianuas. Et egerunt filii israel cum hiis qui erant ex captivitate illud phase quarta decima luna mensis primi quando sanctificati sunt sacerdotes et levite et omnes filii captivitatis non sunt simul sanctificati quia levite omnes simul sanctificati sunt et immolaverunt phase universis filiis captivitatis et fratribus suis sacerdotibus et semetipsis. Et manducaverunt filii israel qui erant ex captivitate omnes qui remanserant ab omnibus execrationibus gentium terre querentes dominum. Et celebraverunt diem festum azimorum vii diebus epulantes in conspectu domini quia convertit consilium regis assyriorum in eis confortare manus eorum ad opera domini dei israel. Et post hunc regnante artaxerse persarum rege accessit esdras filius azarie filii elchie filii salomie filii sadoch filii achitob filii amerie filii azarie filii boccei filii abysue filii phinees filii eleazari filii aaron primi sacerdotis. Hic esdras ascendit de babylonia cum esset scriba et ingeniosus in lege moysi que data est a domino israel dixit et fecit ei rex gloriam quia invenit gratiam in omni dignitate et desiderio in conspectu eius. Et ascenderunt simul cum ipso ex filiis israel et sacerdotibus et levitis et sacris cantoribus templi et hostiariis et servis templi in ierusalem. Anno vii regnante artaxerse in quinto mense. Hic annus vii est regni. Egressi enim de babylonia nove lune quinti mensis venerunt ierosolimam iuxta precepta illius prosperitatem itineris a domino ipsis. In hiis enim esdras magnam disciplinam optinebat nec pretermittebat quicquam eorum que erant ex lege domini et preceptis et docendo universum israel omnem iustitiam et iudicium. Accedentes autem cum scribebant scripta artaxersis regis tradiderunt scriptum quod obvenerat ab artaxerse rege ad esdram sacerdotem et lectorem legis domini cuius exemplum subiectum est.

Rex artaxerses esdre **VIII** sacerdoti et lectori legis domini salutem. Humanius ego iudicans et beneficiis precepi eis qui desiderant ex gente iudeorum sua sponte et ex sacerdotibus et levitis qui sunt in regno meo comitari tecum in ierusalem. Si qui ergo cupiunt iter tecum convenire, conveniant et proficiscantur sicut placuit mihi et vii amicis meis consiliariis ut visitent ea que aguntur secundum iudeam et ierusalem observantes sicut habes in lege domini et ferant munera domino israel que vovi ego et amici ierusalem et omne aurum et argentum quod inventum fuerit in regione babylonie domino in ierusalem cum illo quod donatum est pro ipsa gente in templo domini eorum qui est in ierusalem ut colligatur hoc aurum et argentum et ad tauros et arietes et agnos et hedos et que hiis sunt congruentia ut offerant hostias domino super altare domini ipsorum quod est in ierusalem. Et omnia quecumque volueris cum fratribus tuis facere auro et argento perfice pro voluntate tua secundum preceptum domini dei tui. Et vasa sancta que data sunt tibi ad opera domus domini dei tui que est in ierusalem. Et cetera quecumque subvenerint tibi ad opera templi dei tui dabis de regali gazophylacio. Cum volueris cum fratribus tuis auro et argento perfice pro voluntate domini. Et ego quidem rex artaxerses precepi custodibus thesauri syrie et phenicis ut quecumque scripserit esdras sacerdos et lector legis domini diligenter datur ei usque ad argenti talenta c. similiter et auri usque ad frumenti modios c. et vini amphoras c. et alia quecumque habundaverint sine taxatione. Omnia secundum legem dei fiant deo altissimo ne forte fiat ira in regno regis et filii et filiorum eius. Vobis autem dicitur ut omnibus sacerdotibus et levitis et sacris cantoribus et servis templi huius nullum tributum nec ulla alia indictio imponatur nec habeat quisquam potestatem obicere eis. Tu autem esdra secundum sapientiam dei constitue iudices et arbitros in tota syria et phenice et omnes qui legem dei tui noverunt doce ut quicumque transgressi fuerint legem diligenter plectantur sive morte sive cruciatu sive pecunie multatione vel abductione. Et dixit esdras scriba: Benedictus dominus deus patrum nostrorum qui dedit voluntatem in cor regis clarificare domum suam que est in ierusalem et me honorificavit in conspectu regis et consiliariorum et amicorum eius et purpuratorum. Et ego constans animo factus sum secundum opitulationem domini dei mei et congregavi ex israel viros ut simul ascenderent mecum. Et hii sunt prepositi secundum suas patrias et principatus ordinales eorum qui mecum ascenderunt de babylonia in regno artaxersis. Ex filiis phares gersonus. Ex filiis ithamar amenon. Ex filiis david accus filius sechenie. Ex filiis phares zacharias et cum eo recensiti sunt viri cl. Ex filiis ductoribus moabilonis zarei et cum ipso viri cc. Ex filiis zatues iechonias zecheli et cum ipso viri ccc. Ex filiis salamasias gotholie et cum ipso viri lxx. Ex filiis saphatie zarias michel et cum ipso viri lxxx. Ex filiis ioab abdias iezeli et cum ipso viri cc.xii. Ex filiis banie salimoth filius iosaphie et cum ipso viri clx. Ex filiis beer zacharias bebei et cum ipso viri cc.viii. Ex filiis azachio channes acharie et cum ipso viri c.x. Ex filiis adonicam ipsi postremi et hec nomina eorum eliphalam filius gebel et semeias et cum ipso viri lxx. Et congregavi eos ad fluvium qui dicitur thia et castra posuimus illic tribus diebus et recognovi eos. Et ex filiis sacerdotum et levitarum non inveni illic. Et misi ad eleazarum et ecelon et masman et molaban et ennatan et samea et ioribum nathan ennagan zachariam mosollamum ipsos ductores et peritos. Et dixi eis ut venirent ad loddeum qui erat apud locum gazophylacii et mandavi eis ut dicerent loddeo et fratribus eius et qui in gazophylacio ut mitterent nobis eos qui sacerdotio fungerentur in domo domini dei nostri. Et adduxerunt nobis per manum validam domini dei nostri viros peritos ex filiis moli filii levi filii israel sebebiam et filios et fratres eius xviii. asebiam et anum ex filiis filiorum chananeorum et filii eorum viri xx. Et ex hiis qui in templo serviebant quos dedit david et ipsi principes ad operationem levitarum templo servientium cc.xx. Omnium nomina significata sunt in scripturis. Et vovi illic ieiunium iuvenibus coram domino ut quererem ab eo bonum iter nobis et hiis qui

erant ex filiis et peccatoribus propter insidias. Erubui enim petere a rege pedites et equites in comitatu tutele gratia adversus adversarios nostros. Diximus enim regi quoniam virtus domini erit cum eis qui inquirunt eum in omni effectu. Et iterum deprecati sumus dominum deum nostrum secundum hec quem habuimus propitium et compotes facti sumus deo nostro. Et segregavi ex plebis prepositis et sacerdotibus templi viros xii. et Sedebiam et Asaniam et cum eis ex fratribus eorum viros x. Et appendi eos argentum et aurum et vasa sacerdotalia domus domini dei nostri que donaverat rex et consiliarii eius et principes et omnis Israel. Et cum appendissem tradidi argenti talenta c.l. et vasa argentea talentorum c. et auri talenta c. et vasorum aureorum septies xx. et vasa erea de bono eramento splendentia xii. auri speciem reddentia. Et dixi eis. Et vos sancti estis domino et vasa sancta et aurum et argentum votum est domino deo patrum nostrorum. Vigilate et custodite donec tradatis ex plebis prepositis et sacerdotibus et levitis et principibus civitatum Israel in Ierusalem in pastoforiis domus dei nostri. Et hii qui susceperunt sacerdotes et levite aurum et argentum et vasa que erant in Ierusalem intulerunt in templum domini. Et promovimus a flumine Thera die xii. mensis primi usque quo introivimus in Ierusalem. Et cum factus esset tertius dies, quarta autem die ponderatum aurum et argentum traditum est in domo domini dei nostri Marimoth filio Iori sacerdoti. Et cum ipso erat Eleazar filius Phinees. Et erant cum ipsis Iosabdus filius Iesu et Medias et Banni filius levite ad numerum et ad pondus universa. Et scriptum est pondus ipsorum eadem hora. Qui autem venerunt ex captivitate obtulerunt sacrificium domino deo Israel tauros duodecim pro omni Israel arietes lxxxvi. agnos lxxii. hircos pro peccato xii. et pro salute vaccas xii. omnia in sacrificium domini. Et relegerunt precepta regis regalibus dispensatoribus et prefectis Celesyrie et Phenicis et honorificaverunt gentem et templum domini. Et his consummatis accesserunt ad me prepositi dicentes. Non segregaverunt genus Israel et principes et sacerdotes et levite alienigenas gentes et nationes terre immunditias suas Chananeis et Chetheis et Phereseis et Iebuseis et Moabitis et Egyptiis et Idumeis. Convenerunt enim cum filiabus eorum et ipsi et filii eorum et contaminatum est semen sanctum in alienigenas gentes terre et participes erant prepositi et magistratus iniquitatis huius ab initio ipsius regni. Et mox ut audivi ista conscidi vestimenta et sacram tunicam et laceravi capillos capitis et barbam sedi dolens et tristis. Et convenerunt ad me quotquot tunc movebantur in verbo domini dei Israel me lugente super iniquitate. Et sedebam tristis usque ad vespertinum sacrificium. Et surgens a ieiunio conscissa habens vestimenta et sacram tunicam ingeniculans et extendens manus ad dominum dicebam. Domine confusus sum et reveritus sum ante faciem tuam. Peccata enim nostra multiplicata sunt super capita nostra et ignorantie nostre exaltate sunt usque ad celum quoniam a temporibus patrum nostrorum sumus in magno peccato usque ad diem hunc. Et propter peccata nostra et patrum nostrorum traditi sumus cum fratribus nostris et cum sacerdotibus nostris regibus terre in gladium et captivitatem et depredationem

cum confusione usque in hodiernum diem. Et nunc quantum est quod contigit nobis misericordia abs te domine deus? Et relinque nobis radicem et nomen in locum sanctificationis tue, detege luminare nostrum in domo domini dei nostri, dare nobis cibum in tempore servitutis nostre. Et cum serviremus non sumus derelicti a domino deo nostro sed constituit nos in gratia ponens nobis reges Persarum dare cibum et clarificare templum domini dei nostri et edificare deserta Syon, dare nobis stabilitatem in Iudea et Ierusalem. Et nunc quid dicemus domine hec habentes? Transgressi enim sumus precepta que dedisti in manus puerorum tuorum prophetarum dicens. Quoniam terra in qua introistis possidere hereditatem est terra polluta coinquinationibus alienigenarum terre et immunditie eorum repleverunt eam totam in immunditia sua. Et nunc filias vestras non coniungetis filiis eorum et filias eorum non accipietis filiis vestris, et non queretis pacem habere cum illis omni tempore ut invalescentes manducetis optima terre et hereditatem distribuatis filiis vestris usque in evum. Et que contingunt nobis omnia fiunt propter opera nostra maligna et magna peccata nostra. Et dedisti nobis talem radicem et rursum reversi sumus transgredi legitima tua ut commisceremur immunditie alienigenarum gentium terre huius. Non irasceris nobis perdere nos quoadusque non relinquas radicem et nomen nostrum. Domine deus Israel verax es. Derelicta est enim radix usque in hodiernum diem. Ecce nunc sumus in conspectu tuo in iniquitatibus nostris. Non est enim adhuc stare ante te in his. Et cum adoraret Esdras confitens flens humi prostratus ante templum congregati sunt ad eum ex Ierusalem turba magna valde viri et mulieres et iuvenes et iuvencule. Fletus enim erat magnus in ipsa multitudine. Et cum clamasset Iechonias Ieeli ex filiis Israel dixit Esdre. Nos in dominum peccavimus quia collocavimus nobis in matrimonium mulieres alienigenas ex gentibus terre. Et nunc est super omnem Israel. In his sit iusiurandum a domino expellere omnes uxores nostras que ex alienigenis sunt cum filiis earum sicut decretum est a maioribus secundum legem domini. Exsurgens explica. Ad te enim spectat hoc negotium et nos tecum sumus. Viriliter fac. Et exsurgens Esdras adiuravit principes sacerdotum et levitas et omnem Israel facere secundum omnia hec, et iuraverunt.

IX

Et exsurgens Esdras ab atrio templi abiit in pastoforium Ionathe filii Nasabi et hospitatus illic non gustavit panem nec aquam bibit super iniquitates multitudinis. Et facta est predicatio in omni Iudea et Ierusalem omnibus qui erant ex captivitate congregari in Ierusalem. Ut quicumque non occurrerit biduo vel triduo secundum iudicium assidentium seniorum tollentur facultates eius et ipse alienus iudicabitur a multitudine captivitatis. Et congregati sunt omnes qui erant ex tribu Iuda et Beniamin in tribus diebus in Ierusalem. Hic est mensis nonus, xx. die mensis. Et sedit omnis multitudo in area templi trementes propter hiemem presentem. Et exsurgens Esdras dixit illis. Vos inique fecistis collocando vobis in matrimonium uxores alienigenas ut adderetis ad peccata Israel. Et nunc date confessionem et magnificentiam domino deo

patrum veſtrorum et perficite voluntatem ipſius et diſcedite a gentibus
terre et ab uxoribus alienigenis. Et clamavit omnis multitu-
do et dixerunt voce magna: ſic quomodo dixiſti faciemus. Sed quoniam
multitudo magna eſt et tempus hybernum et non poſſu-
mus inſubſidiati ſtare et hoc opus non eſt unius diei neque
bidui. multum enim in his peccavimus. Stent prepoſiti mul-
titudinis et omnes qui nobiſcum inhabitant et quotquot habent
apud ſe uxores alienigenas et aſſiſtant accepto tempore
ex omni loco presbiteri et iudices uſque ſolvant iram domini
negotii huius. Ionathas autem filius ezeli et ozias thecam
ſuſceperunt ſecundum hoc et boſoramus et levis et iſach con-
ſimul cooperti ſunt cum illis. Et ſteterunt ſecundum hec omnia univerſi
qui erant ex captivitate. et elegit ſibi viros eſdras ſacerdos
principes magnos de patribus eorum ſecundum nomina. Et conſe-
derunt novilunio menſis decimi examinare negotium
iſtud. Et determinatum eſt de viris qui habebant uxores alieni-
genas uſque ad neomeniam primi menſis. Et inventi ſunt ex
ſacerdotibus permixti qui habebant alienigenas uxores ex
filiis ieſu filii ioſedech et fratribus eius maaſeas et eliezer
et ioribus et ioadeus. et iniecerunt manus ut expellerent
uxores ſuas et ad litandum in exoratione arietem pro ignoran-
tia ſua. Et ex filiis ſemmeri maſſeas et eſſes et ie-
lech azarias. et ex filiis foſore honaſias. hiſmael et
nathanae iuſſio ieddus et talſas. Et ex levitis iozab-
ad et ſemeis et colius et caliras et facceas et colugas et he-
lionas. et ex ſacris cantoribus helyaſub et accurus. et ex
hoſtiariis ſallumus et tollanes. et ex iſrael ex filiis
foroſi oreimas et ieddias et melchias et michelus et
eleazarus et iemmebias et baanias. Et ex filiis iolama-
thamas et zacharias iezrelus et iobdius et erimoth et ela.
Et ex filiis zathoi eliadas et eliaſimus et othias et lari-
moth et zabdis et oebedias. Et ex filiis bebe iohannas
et ananias et zabdias et emetis. Et ex filiis banni
olamus et malluccus et ieddeus et iaſub et aſabus et ie-
rimoth. Et ex filiis addin naathus et mooſias et ca-
lenus et raanas et baſeas et mathathias et beſeel et bon-
nus et manaſſes. Et ex filiis nuae. noneas et aſeas
et melchias et ſameas et ſimon beniamin et malcus
et marras. Et ex filiis aſom carianeus mathanias
et bannus et eliphalach et manaſſes et ſemei. et ex filiis
banni ieremias et moodias et abramus et iohel et
baneas et pelias et ionas et marimoth et eliaſib et
mathaneus et eliaſis et oriſas et dielus et ſamedi et
zambris et ioſephus. Et ex filiis nobei et idelus et ma-
thatias et ſabad et zecheda ſedmi et ieſſei baneas.
Omnes hii iunxerunt ſibi uxores alienigenas et dimi-
ſerunt eas cum filiis. Et inhabitaverunt ſacerdotes et levite
et qui erant ex iſrael in iheruſalem in tota regione una
novilunio menſis ſeptimi. Et erant filii iſrael in
commorationibus ſuis. Et congregata eſt omnis multitudo ſimul
in aream que eſt ab oriente porte ſacre. Et dixerunt eſ-
dre pontifici et lectori ut afferret legem moyſi que
tradita eſt a domino deo iſrael. et attulit eſdras pontifex
legem omni multitudini eorum a viro uſque ad mulierem
et omnibus ſacerdotibus audire legem novilunio menſis ſeptimi.
et legebat in area que eſt ante ſacram portam templi a prima

luce uſque ad veſperam coram viris et mulieribus et de-
derunt ſenſum ad legem. Et ſtetit eſdras ſacerdos et lector
legis ſuper ligneum tribunal quod fabricatum erat. Et ſte-
terunt ad eum mathathias et ſammus et ananias azari-
as urias ezechias et balſamus ad dexteram et ad ſini-
ſtram faldeus miſael malachias abuſtas ſabus na-
bdias et zacharias. Et aſſumpſit eſdras librum
coram multitudine. preſidebat enim in gloria in conſpectu
omnium. Et cum abſolviſſet legem omnes recti ſteterunt.
Et benedixit eſdras dominum deum altiſſimum deum ſa-
baoth omnipotentem. Et reſpondit omnis populus amen. Et elevantes
manibus procidentes in terram adoraverunt domi-
num. Iheſus et ſarabias et iadinus et accubus ſa-
betheus et calites et azarias et ioradus et ananias
et ſelias levite qui docebant legem domini et in multitudine
legebant legem domini et preferebant ſinguli eos qui in-
telligebant lectionem. Et dixit attaras
pontifici et lectori et levitis qui docebant multitu-
dinem dicens. Dies hic ſanctus eſt domino. et omnes flebant cum
audiſſent legem. et dixit eſdre. Digreſſi ergo mandu-
cate pinguiſſima queque et bibite dulciſſima et
mittite munera his qui non habent. Sanctus enim eſt dies
domini et nolite meſti eſſe. Dominus enim clarificabit vos. Et levi-
te denuntiabant in publico omnibus dicentes
hic ſanctus eſt. Nolite meſti eſſe. Et abierunt omnes mandu-
care et bibere et epulari et dare munera his qui non ha-
bent ut epularentur. Magnifice enim exaltati ſunt
in verbis quibus edocti erant. et congregati ſunt univerſi in ieruſalem
celebrare letitiam ſecundum teſtamentum domini dei iſrael.

Chromatio et heliodoro epiſcopis
Ieronimus presbiter in domino ſalutem.
Mirari non deſino exactio-
nis veſtre inſtantiam. Exi-
gitis enim ut librum
chaldeo ſermone conſcrip-
tum ad latinum ſtilum traham. librum utique tobie quem
hebrei de cathalogo divinarum ſcripturarum ſecantes
his que agiographa memorant manciparunt. Feci ſatis
deſiderio veſtro non tamen ſtudio meo. Arguunt enim
nos hebreorum ſtudia et imputant nobis contra ſuum ca-
nonem latinis auribus iſta transferre. Sed melius eſſe iudicans
phariſeorum diſplicere iudicio et epiſcoporum iuſſioni-
bus deſervire inſtiti ut potui. et quia vicina eſt chaldeo-
rum lingua ſermoni hebraico utriuſque lingue periti-
ſſimum loquacem reperiens unius diei laborem arripui. et
quicquid ille mihi hebraicis verbis expreſſit. hoc ego accito no-
tario ſermonibus latinis expoſui. et orationibus veſtris mer-
cedem huius operis compenſabo cum gratum vobis di-
dicero me quod iubere eſtis dignati compleviſſe.

TObias ex tribu et civitate neph-
thalim que eſt in ſuperioribus
galilee ſupra naaſon poſt
viam que ducit ad occidentem in ſiniſtro
habens civitatem ſephet. cum
captus eſſet in diebus ſalmanaſar re-
gis aſſyriorum in captivitate tamen poſitus viam veri-

non desciuit, ita ut omnia que habere poterat cotidie captivis fratribus qui erant ex genere suo impertiret. Cumque esset iunior omnibus in tribu Neptalim, nichil tamen puerile gessit in opere. Denique cum irent omnes ad vitulos aureos quos Ieroboam fecerat rex Israhel, hic solus fugiebat consortia omnium, et pergebat ad Ierusalem in templum domini, et ibi adorabat dominum deum Israhel, omnia primitiva sua et decimas suas fideliter offerens, ita ut in tertio anno proselitis et advenis ministraret omnem decimationem. Hec et his similia secundum legem dei celi puerulus observabat. Cum vero factus esset vir, accepit Annam uxorem de tribu sua, genuitque ex ea filium, nomen suum imponens ei, quem ab infantia sua timere deum docuit et abstinere ab omni peccato. Igitur cum per captivitatem devenisset cum uxore sua et filio in Ninive civitatem cum omni tribu sua, cum omnes ederent ex cibis gentilium, iste custodivit animam suam et numquam contaminatus est in escis eorum. Et quia memor fuit domini in toto corde suo, dedit illi deus gratiam in conspectu Salmanassar regis, et dedit illi potestatem quocumque vellet ire, habens libertatem quecumque facere voluisset. Pergebat enim per omnes qui erant in captivitate, et monita salutis dabat eis. Cum autem venisset in Rages civitatem Medorum, et ex his quibus honoratus fuerat a rege habuisset decem talenta argenti, et cum multa turba generis sui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu eius, sub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti. Post multum vero temporis mortuo Salmanassar rege, cum regnaret Sennacherib filius eius pro eo, et filios Israhel exosos haberet in conspectu suo, Tobias cotidie pergebat per omnem cognationem suam et consolabatur eos, dividebatque unicuique prout poterat de facultatibus suis. Esurientes alebat, nudisque vestimenta prebebat, et mortuis atque occisis sepulturam sollicitus exhibebat. Denique cum reversus esset rex Sennacherib fugiens a Iudea plagam quam circa eum fecerat deus propter blasphemiam suam, et iratus multos occideret ex filiis Israhel, Tobias sepeliebat corpora eorum. At ubi nuntiatum est regi, iussit eum occidi et tulit omnem substantiam eius. Tobias vero cum filio suo et cum uxore fugiens nudus latuit, quia multi diligebant eum. Post dies vero quadraginta quinque occiderunt regem filii ipsius, et reversus est Tobias in domum suam, omnisque facultas eius restituta est ei.

II

Post hec vero cum esset dies festus domini et factum esset prandium bonum in domo Tobie, dixit filio suo: Vade et adduc aliquos de tribu nostra timentes deum ut epulentur nobiscum. Cumque abisset, reversus nuntiavit ei unum ex filiis Israhel iugulatum in platea iacere. Statimque exiliens de accubitu suo, relinquens prandium, ieiunus pervenit ad corpus, tollensque illud portavit ad domum suam occulte, ut dum sol occubuisset caute sepeliret eum. Cumque occultasset corpus, manducavit panem cum luctu et tremore, memorans illum sermonem quem dixit dominus per Amos prophetam: Dies festi vestri convertentur in luctum et lamentationem. Cum vero sol occubuisset, abiit et sepelivit eum. Arguebant autem eum omnes proximi sui dicentes: Iam huius rei causa interfici iussus es, et vix effugisti mortis imperium, et iterum sepelis mortuos? Sed Tobias plus timens deum quam regem, rapiebat corpora occisorum et occultabat in domo sua, et mediis noctibus sepeliebat ea. Contigit autem ut quadam die fatigatus a sepultura veniens domum iactasset se iuxta parietem et obdormisset, et ex nido hirundinum dormienti illi calida stercora inciderent super oculos eius, fieretque cecus. Hanc autem temptationem ideo permisit deus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientie eius sicut et sancti Iob. Nam cum ab infantia sua semper deum timuerit et mandata eius custodierit, non est contristatus contra deum quod plaga cecitatis evenit ei, sed immobilis in dei timore permansit, gratias agens deo omnibus diebus vite sue. Nam sicut beato Iob insultabant reges, ita isti parentes et cognati eius irridebant vitam eius dicentes: Ubi est spes tua pro qua elemosinas et sepulturas faciebas? Tobias vero increpabat eos dicens: Nolite ita loqui, quoniam filii sanctorum sumus, et vitam illam expectamus quam deus daturus est his qui fidem suam numquam mutant ab eo. Anna vero uxor eius ibat ad opus textrinum cotidie, et de labore manuum suarum victum quem consequi poterat deferebat. Unde factum est ut hedum caprarum accipiens detulisset domi. Cuius cum vocem balantis vir eius audisset, dixit: Videte ne forte furtivus sit, sed reddite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere de furto aliquid aut contingere. Ad hec uxor eius irata respondit: Manifeste vana facta est spes tua, et elemosine tue modo apparuerunt. Atque his et aliis huiuscemodi verbis exprobrabat ei.

III

Tunc Tobias ingemuit et cepit orare cum lacrimis dicens: Iustus es domine et omnia iudicia tua iusta sunt, et omnes vie tue misericordia et veritas et iudicium. Et nunc domine memor esto mei, et ne vindictam sumas de peccatis meis, neque reminiscaris delicta mea vel parentum meorum. Quoniam non obedivimus preceptis tuis, ideo traditi sumus in direptionem et captivitatem et mortem, et in fabulam et in improperium omnibus nationibus in quibus dispersisti nos. Et nunc domine magna iudicia tua, quia non egimus secundum precepta tua, et non ambulavimus sinceriter coram te. Et nunc domine secundum voluntatem tuam fac mecum misericordiam, et precipe in pace recipi spiritum meum; expedit enim mihi mori magis quam vivere. Eadem itaque die contigit ut Sara filia Raguelis in Rages civitate Medorum, et ipsa audiret improperium ab una ex ancillis patris sui, quoniam tradita fuerat septem viris, et demonium nomine Asmodeus occiderat eos mox ut ingressi fuissent ad eam. Ergo cum pro culpa sua increparet puellam, respondit ei dicens: Amplius ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum. Numquid et occidere me vis sicut iam occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus sue, et tribus diebus et tribus noctibus non manducavit neque bibit, sed in oratione persistens cum lacrimis deprecabatur deum ut ab isto improperio liberaret eam. Factum est autem in die tertia, dum compleret orationem, benedicens dominum dixit: Benedictum est nomen tuum deus patrum nostrorum, qui cum iratus fueris misericordiam facies, et in tempore tribulationis peccata dimittis his qui invocant te. Ad te domine faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo. Peto domine ut de vinculo improperii huius absolvas me, aut certe desuper terram eripias me. Tu scis domine quia numquam concupivi virum

et mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia. Numquam
cum ludentibus miscui me, neque cum his qui in levitate am-
bulant participem me prebui. Virum autem cum timore tuo, non
cum libidine mea consensi suscipere. Et aut ego indigna fui
illis, aut illi forsitan me non fuerunt digni, quia forsitan
viro alii conservasti me. Non est enim in hominis potestate consilium
tuum. Hoc autem habet pro certo omnis qui colit te, quia vita eius
si in probatione fuerit coronabitur. Si autem in tribulatione
fuerit liberabitur. Et si in correptione fuerit, ad misericordiam
tuam licebit venire. Non enim delectaris in perditionibus
nostris, quia post tempestatem tranquillum facis, et post lacrima-
tionem et fletum exultationem infundis. Sit nomen tuum deus Israel
benedictum in secula. In tempore illo exaudite sunt preces eorum
amborum in conspectu glorie summi dei. Et missus est angelus
domini sanctus Raphael ut curaret eos ambos, quorum u-
no tempore sunt orationes in conspectu domini recitate.

IIII

Igitur cum Tobias putaret orationem suam
exaudiri ut mori potuisset, vocavit ad se Tobiam filium
suum, dixitque ei: Audi fili mi verba oris mei, et ea in corde
tuo quasi fundamenta construe. Cum acceperit deus animam
meam, corpus meum sepeli, et honorem habebis matri tue omnibus
diebus vite sue. Memor enim esse debes que et quanta sit
passa pericula propter te in utero suo. Cum autem et ipsa comple-
verit tempus vite sue, sepelies eam circa me. Omnibus autem diebus
vite tue in mente habeto deum, et cave ne aliquando peccato
consentias et pretermittas precepta dei nostri. Ex substan-
tia tua fac elemosinam, et noli avertere faciem tuam ab ullo
paupere. Ita enim fiet ut nec a te avertatur facies domini.
Quomodo potueris ita esto misericors. Si multum tibi fuerit
abundanter tribue. Si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter
impertiri stude. Premium enim bonum tibi thesaurizas in die
necessitatis. Quoniam elemosina ab omni peccato et a morte li-
berat, et non patietur animam ire in tenebras. Fiducia mag-
na erit coram summo deo elemosina omnibus facientibus
eam. Attende tibi fili mi ab omni fornicatione, et preter
uxorem tuam numquam patiaris crimen scire. Superbiam
numquam in sensu tuo aut in verbo tuo dominari permit-
tas. In ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Quicumque
tibi aliquid operatus fuerit, statim mercedem ei restitue, et
merces mercenarii tui apud te omnino non remaneat. Quod
ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias.
Panem tuum cum esurientibus et egenis comede, et de vestimentis
tuis nudos tege. Panem tuum et vinum tuum super sepulturam
iusti constitue, et noli ex eo manducare et bibere cum
peccatoribus. Consilium semper a sapiente perquire. Omni tempore
benedic deum, et pete ab eo ut vias tuas dirigat, et omnia
consilia tua in ipso permaneant. Indico etiam tibi fili mi dedisse
me decem talenta argenti dum adhuc infantulus esses
Gabelo in Rages civitate Medorum, et cyrographum eius
apud me habeo. Et ideo perquire quomodo ad eum pervenias, et
recipias ab eo supra memoratum pondus argenti, et restitu-
as ei cyrographum suum. Noli timere fili mi, pauperem
quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus si
timuerimus deum et recesserimus ab omni peccato et fecerimus.

V

Tunc respondit Tobias patri suo, et dixit: Om-
nia quecumque precepisti mihi faciam. Quomodo
autem pecuniam hanc requiram ignoro. Ille me
nescit, et ego illum ignoro. Quod signum dabo ei? Sed neque viam
per quam pergatur illuc aliquando cognovi. Tunc pater suus re-
spondit illi et dixit: Cyrographum quidem illius apud me habeo, quod dum
illi ostenderis, statim restituet pecuniam. Sed perge
et inquire tibi aliquem virum fidelem qui eat tecum salva
mercede sua dum adhuc vivo, ut recipias eam. Tunc
egressus Tobias invenit iuvenem stantem splendidum
precinctum et quasi paratum ad ambulandum. Et ignorans quod
angelus dei esset, salutavit eum et dixit: Unde te
bone iuvenis? At ille respondit: Ex filiis Israel. Et Tobias
dixit ei: Nosti viam que ducit in civitatem Medorum?
Cui respondit: Novi, et omnia itinera eius frequenter ambulavi,
et mansi apud Gabelum fratrem nostrum qui moratur in
civitate Medorum que posita est in monte Ecbatanis.
Cui Tobias ait: Sustine me obsecro donec hec ipsa
denuntiem patri meo. Tunc ingressus Tobias indicavit
hec universa patri suo. Super que admiratus pater rogavit
ut introiret ad eum. Ingressus itaque salutavit eum et
dixit: Gaudium tibi sit semper. Et ait Tobias: Quale gaudi-
um mihi erit qui in tenebris sedeo et lumen celi non video?
Cui ait iuvenis: Forti animo esto, in proximo est ut a deo
cureris. Dixit itaque illi Tobias: Numquid poteris perducere
filium meum ad Gabelum in Rages civitatem Medorum? Et
cum redieris restituam tibi mercedem tuam. Et dixit ei an-
gelus: Ego ducam et reducam eum tibi. Ad quem
Tobias: Rogo te indica mihi de qua domo aut de qua tribu
es tu. Cui Raphael angelus dixit: Genus queris mercenarii
aut ipsum mercenarium qui cum filio tuo eat? Sed ne
forte sollicitum te reddam, ego sum Azarias Ana-
nie magni filius. Et Tobias respondit: Ex magno genere
es tu. Sed peto ne irascaris quia voluerim cogno-
scere genus tuum. Dixit autem illi angelus: Ego sanum
filium tuum et sanum ducam filium tuum. Respondens
autem Tobias ait: Bene ambuletis et sit deus in itinere vestro
et angelus eius comitetur vobiscum. Tunc paratis omnibus que
erant in via portanda, fecit Tobias vale
patri suo et matri sue et ambulaverunt ambo simul. Cumque pro-
fecti essent, cepit flere mater eius et dicere: Baculum senectutis
nostre tulisti et transmisisti a nobis. Numquam fuisset ipsa pe-
cunia pro qua misisti eum. Sufficiebat nobis paupertas
ut divitias computaremus hoc quod filium nostrum
videbamus. Dixitque ei Tobias: Noli flere, salvus perveniet
filius noster et salvus revertetur ad nos, et oculi tui vide-
bunt ipsum. Credo enim quod angelus dei bonus comitetur
ei et bene disponat omnia que circa ipsum geruntur, ita ut cum
gaudio revertatur ad nos. Ad hanc vocem cessavit
mater eius flere et tacuit.

VI

Profectus est autem Tobias et canis secutus est eum
et mansit prima mansione iuxta fluvium Ti-
gris. Et exivit ut lavaret pedes suos, et ecce
piscis immanis exivit ad devorandum eum. Quem expave-
scens Tobias clamavit voce magna dicens:
Domine invadit me. Et dixit ei angelus: Apprehende
branchiam eius et trahe eum ad te. Quod cum
fecisset, attraxit eum in siccum et palpitare cepit

ei. Et dixit ei angelus. Exentera hunc piscem et cor eius
et fel et iecur repone tibi. Sunt enim hec necessaria ad medi
camenta utiliter. Quod cum fecisset, assavit carnes eius et secum
sustulerunt in via. cetera salierunt que sufficerent eis
in via quousque pervenirent ad rages civitatem medo
rum. Interrogavit tobias angelum et dixit ei. Obsecro te
azaria frater ut dicas mihi quod remedium habebunt ista
que de pisce servari iussisti. Respondensque angelus dixit ei.
Cordis eius particulam si super carbones ponas fumus eius
extricat omne genus demoniorum sive a viro sive a mu
liere ita ut ultra non accedat ad eos. Et fel valet ad un
guendos oculos in quibus fuerit albugo et sanabuntur. Et
dixit ei tobias. Ubi vis ut maneamus? Respondensque angelus
ait. Est hic raguel nomine vir propinquus de tribu tua et
hic habet filiam nomine saram. Sed neque masculum neque femi
nam ullam aliam habet preter eam. Tibi debetur omnis substantia eius
et oportet te eam accipere coniugem. Pete ergo eam a patre
eius et dabit tibi eam uxorem. Tunc respondit tobias et dixit.
Audivi quia tradita est viris vii. et mortui sunt. Sed
et hoc audivi quod demonium occidit illos. Timeo ergo
ne forte et mihi hec eveniant. et cum sim unicus parentibus
meis deponam senectutem illorum cum tristitia ad infe
ros. Tunc angelus raphael dixit ei. Audi me et ostendam
tibi qui sunt quibus prevalere potest demonium. Hii namque
qui coniugium ita suscipiunt ut deum a se et a sua mente
excludant et sue libidini ita vacent sicut equus et mulus
quibus non est intellectus. habet potestatem demonium super eos. Tu
autem cum acceperis eam ingressus cubiculum per tres dies
continens esto ab ea et nichil aliud nisi orationibus vaca
bis cum ea. Ipsa autem nocte incenso iecore piscis fuga
bitur demonium. Secunda vero nocte in copulatione sanctorum
patriarcharum admitteris. Tertia autem nocte benedictionem
consequeris ut filii ex vobis procreentur incolumes. Tran
sacta autem tertia nocte accipies virginem cum timore do
mini amore filiorum magis quam libidinis ductus ut
in semine habrahe benedictionem in filiis consequaris.

VII

Ingressi sunt autem ad raguelem et suscepit
eos raguel cum gaudio. Intuensque tobiam raguel dixit
anne uxori sue. Quam similis est iuvenis iste consobrino
meo. Et cum hec dixisset ait. Unde estis iuvenes fratres nostri?
At illi dixerunt. Ex tribu neptalim sumus ex captivita
te ninive. Dixitque illis raguel. Nostis tobiam fratrem me
um? Qui dixerunt. Novimus. Cumque multa bona loqueretur
de eo. dixit angelus ad raguelem. Tobias de quo interrogas
pater huius est. Et misit se raguel et cum lacrimis osculatus
est eum et plorans super collum eius dixit. Benedictio sit ti
bi fili mi quia boni et optimi viri es filius. Et anna uxor eius
et sara filia ipsorum lacrimate sunt. Postquam autem locuti sunt
precepit raguel occidi arietem et parari convivium. Cumque hor
taretur eos discumbere ad prandium. tobias ait. Hic
ego hodie non manducabo neque bibam nisi prius petitionem
meam confirmes et promittas mihi dare saram filiam tuam.
Quo audito verbo raguel expavit sciens quid eve
nerit illis vii. viris et timere cepit ne forte huic
similiter accideret. Et cum vacillaret et non daret ullum
petenti responsum. Dixit ei angelus. Noli timere dare
eam isti. quoniam huic timenti deum debetur coniux filia
tua. propterea alius non potuit habere illam. Tunc dixit ra
guel. Non dubito quod deus preces et lacrimas meas in con
spectu suo admiserit. et credo quoniam fecit vos ideo deus
venire ad me ut ista coniungeretur cognationi
sue secundum legem moysi. Et nunc noli dubium gerere quod
tibi eam tradam. Et apprehendens dexteram filie sue dex
tere tobie tradidit dicens. Deus abraham et deus ysaac
et deus iacob sit vobiscum. et ipse coniungat vos impleat
que benedictionem suam in vobis. Et accepta carta. fece
runt conscriptionem coniugii. Et post hec epulati sunt bene
dicentes deum. Vocavitque raguel ad se annam uxorem
suam. et precepit ei ut prepararet alterum cubiculum. Et in
troduxit in eum saram filiam suam et lacrimata est.
Dixitque ei. Forti animo esto filia mea. Dominus celi det tibi gau
dium pro tedio quod perpessa es.

VIII

Postquam autem cenaverunt introduxerunt iuve
nem ad eam. Recordatus itaque tobias sermonum
angeli protulit de cassidili suo partem iecoris et posuit
eam super carbones vivos. Tunc raphael angelus apprehen
dit demonium et religavit eum in deserto superioris egyp
ti. Tunc hortatus est virginem tobias dixitque ei. Sar
ra exurge et deprecemur hodie deum et cras et post cras.
quia his tribus noctibus iungimur deo. tertia autem transac
ta nocte in nostro erimus coniugio. Filii quippe sanctorum
sumus et non possumus ita coniungi sicut gentes que igno
rant deum. Surgentes autem pariter instanter orabant ambo
simul ut sanitas daretur eis. Dixitque tobias. Domine
deus patrum nostrorum. benedicant te celi et terre et mare et fontes
et flumina et omnis creatura tua que in eis est. Tu fecisti
adam de limo terre dedistique adiutorium evam. Et nunc
domine tu scis quoniam non luxurie causa accipio sororem
meam sed sola posteritatis dilectione in qua benedicatur no
men tuum in secula seculorum. Dixit itaque sara. Miserere
nobis domine miserere nobis et consenescamus ambo pariter
sani. Et factum est circa pullorum cantum accersiri iussit
raguel servos suos et abierunt cum eo et ceperunt fodere se
pulcrum. Timebat enim ne similiter evenisset ei quod et
ceteris aliis vii. qui ingressi sunt ad eam. Cumque parassent fossam
reversus raguel ad uxorem suam. dixit ei. Mitte unam
ex ancillis tuis et videat si mortuus est ut sepeliam
eum antequam illucescat. At illa misit unam ex ancillis suis. Que
ingressa cubiculum reperit eos salvos et incolumes
secum pariter dormientes. Et reversa nuntiavit bonum
nuntium. Et benedixerunt dominum raguel videlicet et anna
uxor eius et dixerunt. Benedicimus te domine deus israel quia non contigit
nobis quemadmodum putabamus. Fecisti enim nobiscum
misericordiam tuam et exclusisti a nobis inimicum persequentem nos.
Misertus es autem duobus unicis. Fac eos domine plenius benedi
cere te et sacrificium tibi laudis tue et sue
sanitatis offerre ut cognoscat universitas gentium
quia tu es deus solus in universa terra. Statimque precepit
servis suis raguel ut replerent fossam quam fe
cerant priusquam illucesceret. Uxori autem sue dixit
ut instrueret convivium et prepararet omnia que in cibos
erant iter agentibus necessaria. Duas quoque pingues

vaccas .iiii. arietes occidi fecit, et parari epulas omnibus
vicinis suis cunctisque amicis. Et adiuravit Raguel To-
biam ut duas ebdomadas moraretur apud eum. De omni-
bus autem que possidebat Raguel dimidiam partem dedit Tobie, et fecit
hanc scripturam ut pars dimidia que supererat post obitum
eorum Tobie dominio deveniret. IX

Tunc vocavit ad se Tobias angelum quem quidem ho-
minem existimabat, dixitque ei: Azaria frater peto
ut auscultes verba mea. Si me ipsum tradam tibi servum non ero
condignus providentie tue. Tamen obsecro te ut assumas tibi
animalia sive servitia et vadas ad Gabelum in Rages civi-
tatem Medorum reddasque ei chirographum suum et recipies
ab eo pecuniam, rogesque eum venire ad nuptias me-
as. Scis enim ipse quoniam numerat dies pater meus, et si tar-
davero una die plus contristabitur anima eius. Et certe
vides quomodo Raguel adiuravit me cuius adiuramentum
spernere non possum. Tunc Raphael assumens .iiii. ex servis
Raguelis et duos camelos in Rages civitatem Medorum
perrexit. Et inveniens Gabelum dedit ei chirographum
suum et recepit ab eo omnem pecuniam. Indicavitque ei
de Tobia filio Tobie omnia que gesta sunt, fecitque eum
secum venire ad nuptias. Cumque ingressus esset
domum Raguelis invenit Tobiam discumbentem, et exili-
ens osculatus est se ad invicem, et flevit Gabelus benedi-
xitque deum et dixit. Benedicat te deus Israel quia filius es
optimi viri et iusti et timentis deum et elemosinas fa-
cientis. Et dicatur benedictio super uxorem tuam et super parentes
vestros et videatis filios vestros et filios filiorum vestrorum usque
in tertiam et quartam generationem et sit semen vestrum benedictum a deo
Israel qui regnat in secula seculorum. Cumque omnes dixissent amen,
accesserunt ad convivium, sed et cum timore domini nuptiarum convivium
exercebant.

Cum vero moras faceret Tobias causa X nuptiarum, sollicitus erat
pater eius Tobias dicens.
Putas quare moratur filius meus aut quare detentus est ibi? Putas-
ne Gabelus mortuus est et nemo reddat ei pecuniam?
Cepit autem contristari nimis ipse et Anna uxor eius
cum eo, et ceperunt ambo simul flere eo quod die sta-
tuto minime reverteretur filius eorum ad eos. Fle-
bat igitur mater eius inremediabilibus lacrimis atque di-
cebat: Heu heu me fili mi ut quid te misimus peregrinari
lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostre, solatium vite nostre, spes poste-
ritatis nostre. Omnia simul in te uno habentes te non debui-
mus dimittere a nobis. Cui dicebat Tobias: Tace
et noli turbari, sanus est filius noster. Satis fidelis est vir
ille cum quo misimus eum. Illa autem nullo modo consolari
poterat, sed cotidie exiliens circumspiciebat et circui-
bat vias omnes per quas spes remeandi videbatur
ut procul videret eum si fieri posset venientem. At
vero Raguel dicebat ad generum suum: Mane hic et ego
mittam nuntium salutis de te ad Tobiam patrem
tuum. Cui Tobias dixit: Ego novi quia pater meus et
mater mea nunc dies computant et cruciatur spiritus eorum in
ipsis. Cumque verbis multis rogaret Tobiam Raguel
et ille eum nulla ratione vellet audire, tradidit ei
Sarram et dimidiam partem omnis substantie sue in pueris
in puellis in pecudibus in camelis in vaccis

et pecunia multa, et salvum atque gaudentem dimi-
sit ab se dicens: Angelus domini sanctus sit in itinere vestro perdu-
catque vos incolumes et inveniatis omnia recta circa pa-
rentes vestros et videant oculi mei filios vestros priusquam moriar.
Et apprehendentes parentes filiam suam osculati sunt eam
et dimiserunt ire monentes eam honorare soceros,
diligere maritum, regere familiam, gubernare domum,
seipsam irreprehensibilem exhibere. XI

Cumque reverterentur pervenerunt ad Caram que est in
medio itinere contra Ninive .xi. die. Dixitque angelus:
Tobia frater scis quemadmodum reliquisti patrem tuum.
Si placet itaque tibi precedamus et lento gradu sequantur
iter nostrum familie simul cum coniuge tua et cum anima-
libus. Cumque hoc placuisset ut irent, dixit Raphael
ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piscis erit enim neces-
sarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo et abierunt. Anna autem
sedebat secus viam cotidie in supercilio montis unde re-
spicere poterat de longinquo. Et dum ex eodem loco spe-
cularetur adventum eius vidit a longe et illico agno-
vit venientem filium suum, currensque nuntiavit viro suo
dicens: Ecce venit filius tuus. Dixitque Raphael ad To-
biam: At ubi introieris domum tuam statim adora dominum deum tuum
et gratias agens ei accede ad patrem tuum et osculare eum
statimque lini super oculos eius ex felle isto piscis quod
portas tecum. Scias enim quoniam mox aperientur oculi eius
et videbit pater tuus lumen celi et in aspectu tuo gaude-
bit. Tunc precucurrit canis qui simul fuerat in via et quasi
nuntius adveniens blandimento sue caude gaude-
bat. Et exurgens cecus pater cepit offendens pedibus cur-
rere et data manu puero occurrit obviam filio suo.
Et suscipiens osculatus est eum cum uxore sua et ceperunt
ambo flere pre gaudio. Cumque adorassent deum et
gratias egissent consederunt. Tunc sumens Tobias de
felle piscis linivit oculos patris sui. Et sustinuit quasi
dimidiam fere horam, et cepit albugo ex oculis eius quasi mem-
brana ovi egredi. Quam apprehendens Tobias traxit ab
oculis eius statimque visum recepit. Et glorificabant deum,
videlicet ipse et uxor eius et omnes qui sciebant eum. Dicebatque
Tobias: Benedico te domine deus Israel quia tu castigasti me
et tu salvasti me. Et ecce video Tobiam filium meum.
Et post septem dies ingressa est Sarra uxor filii eius et omnis fa-
milia sana et pecora et cameli et pecunia multa uxoris,
sed et illa pecunia quam receperat a Gabelo. Et nar-
ravit parentibus suis omnia beneficia dei que fecisset circa eum per
hominem qui eum duxerat. Veneruntque Achior et Na-
bath consobrini Tobie gaudentes ad Tobiam, et congratu-
lantes ei de omnibus que circa illum ostenderat deus bona. Et per septem dies
epulantes cum gaudio magno gavisi sunt. XII

Tunc vocavit ad se Tobias filium suum dixitque ei: Quid
possumus dare viro isti sancto qui venit tecum? Respondens
Tobias dixit patri suo: Pater quam mercedem dabimus ei,
aut quid dignum poterit esse beneficiis eius? Me duxit et
reduxit sanum, pecuniam a Gabelo ipse suscepit, uxorem
ipse me habere fecit, et demonium ab ea ipse compescuit, gaudium
parentibus eius fecit, me ipsum a devoratione piscis
eripuit, te quoque videre fecit lumen celi, et bonis omnibus

repleti sunt. Quid illi ad hec dignum poterimus dare. Sed peto
te pater mi ut roges eum si forte dignabitur medietatem de omnibus
que allata sunt sibi assumere. Et vocantes eum pater scilicet et filius
tulerunt eum in partem et rogare eum ceperunt ut dignaretur
dimidiam partem omnium que attulerant acceptam habere. Tunc
dixit eis occulte. Benedicite deum celi et coram omnibus viventibus
confitemini ei quia fecit vobiscum misericordiam suam. Etenim
sacramentum regis abscondere bonum est. opera autem dei revelare
et confiteri honorificum est. Bona est oratio cum ieiunio et ele-
mosina. magis quam thesauros auri condere. quoniam elemosi-
na a morte liberat et ipsa est que purgat peccata et facit in-
venire vitam eternam. Qui autem faciunt peccatum et iniquitatem
hostes sunt anime sue. Manifesto ergo vobis veritatem et non abscon-
dam a vobis occultum sermonem. Quando orabas cum lacrimis et se-
peliebas mortuos et derelinquebas prandium tuum et mor-
tuos per diem abscondebas in domo tua et nocte sepeli-
ebas. ego obtuli orationem tuam domino. Et quia acceptus eras deo
necesse fuit ut temptatio probaret te. Et nunc misit me
dominus ut curarem te et Saram uxorem filii tui a demonio li-
berarem. Ego enim sum Raphael angelus unus de septem qui asta-
mus ante dominum. Cumque hec audissent turbati sunt et ceciderunt tre-
mentes super faciem suam. Dixitque eis angelus. Pax vobis
nolite timere. Etenim cum essem vobiscum eram per voluntatem
dei. videbar quidem vobiscum manducare et bibere. Sed ego
cibo invisibili et potu qui ab hominibus videri non potest utor. Tempus
est ergo ut revertar ad eum qui me misit. Vos autem benedicite do-
minum et renarrate omnia mirabilia eius in ipsum benedicite et can-
tate illi. Et cum hec dixisset ab aspectu eorum ablatus est et ultra
eum videre non potuerunt. Tunc prostrati per horas tres in faciem
benedixerunt deum et exurgentes narraverunt omnia mirabilia

Aperiens autem tobias senior XIII eius.
os suum benedixit dominum et dixit. Magnus es domine in eter-
num et in omnia secula regnum tuum quoniam tu flagellas et salvas deducis
ad inferos et reducis et non est qui effugiat manum tuam.
Confitemini domino filii Israel et in conspectu gentium lauda-
te eum quoniam ideo dispersit vos inter gentes que ignorant eum
ut vos enarretis mirabilia eius et faciatis scire eos
quia non est alius deus omnipotens preter eum. Ipse castigavit nos
propter iniquitates nostras et ipse salvabit nos propter misericordiam
suam. Aspicite ergo que fecit nobiscum et cum timore et tremore
confitemini illi regemque seculorum exaltate in operibus vestris.
Ego autem in terra captivitatis mee confitebor illi quoniam
ostendit maiestatem suam in gentem peccatricem. Convertimini
itaque peccatores et facite iustitiam coram deo credentes
quod faciat vobiscum misericordiam suam. Ego autem et anima mea in eo
letabimur. Benedicite dominum omnes electi eius agite dies le-
titie et confitemini illi. Ierusalem civitas dei castiga-
vit te dominus in operibus manuum tuarum. Confitere domino in bonis
tuis et benedic deum seculorum et revocet ad te omnes captivos
et gaudeas in omnia secula seculorum. ut reedificet in te taber-
naculum suum. Luce splendida fulgebis et omnes fines
terre adorabunt te. Nationes ex longinquo ad te ve-
nient et munera deferentes adorabunt dominum in te et
terram tuam in sanctificatione habebunt. Nomen enim magnum
invocabunt in te. Maledicti erunt qui contempserunt
te et condempnati erunt qui blasphemaverint te. Benedictique
erunt qui edificaverint te. Tu autem letaberis in filiis
tuis quoniam omnes benedicentur et congregabuntur ad dominum.
Beati omnes qui diligunt te et qui gaudent super pacem
tuam. Anima mea benedic dominum quoniam liberavit Ierusalem civita-
tem suam a cunctis tribulationibus eius dominus deus noster. Beatus
ero si fuerint reliquie seminis mei ad videndum
claritatem Ierusalem. Porte Ierusalem ex sapphiro et smarag-
do edificabuntur et ex lapide pretioso omnis circuitus
murorum eius. Ex lapide mundo et candido omnes platee
eius sternentur et per vicos eius alleluia cantabitur. Benedictus
dominus qui exaltavit eam et sit regnum eius in secula seculorum amen.

Consummati sunt sermones XIIII Tobie. Et postquam
illuminatus est vixit annis xl duobus et
vidit filios nepotum suorum. Completis itaque annis c duobus
sepultus est honorifice in Ninive. Quinquaginta namque
sex annorum lumen oculorum amisit sexagenarius vero recepit.
Reliquum vero vite sue in gaudio fuit et cum bono profectu
timoris dei perrexit in pace. In hora autem mortis sue vo-
cavit ad se Tobiam filium suum et septem iuvenes filios
eius nepotes suos. Dixitque eis. Prope erit interitus Ninive.
Non enim excidit verbum domini et fratres nostri qui dispersi sunt a terra
Israel revertentur ad eam. Omnis autem terra deserta eius
replebitur et domus dei que in ea incensa est iterum edifica-
bitur ibi. Revertentur omnes timentes deum et relinquent
gentes ydola sua et venient in Ierusalem et inhabitabunt in ea. Et
gaudebunt in ea omnes reges terre adorantes regem Israel.
Audite ergo filii mei patrem vestrum. Servite domino in timore
et in veritate et inquirite ut faciatis que placita sunt illi. Et fi-
liis vestris mandate ut faciant iustitiam et elemosi-
nas ut sint memores dei et benedicant eum in omni tempore
in veritate et in tota virtute sua. Nunc ergo filii audite
me et nolite manere hic. Sed quacumque die sepelieritis
matrem vestram circa me in uno sepulcro. ex eo dirigi-
te gressus vestros ut exeatis hinc. Video enim quia iniqui-
tas eius finem dabit ei. Factum est autem post obitum matris sue
tobias abscessit ex Ninive cum uxore sua et filiis et
filiorum filiis. Et reversus est ad soceros suos. Invenitque
eos incolumes in senectute bona. et curam eorum gessit
et ipse clausit oculos eorum et omnem hereditatem domus Raguel
ipse percepit. Viditque quintam generationem filios filiorum
suorum. Et completis annis nonaginta et novem in timo-
re domini cum gaudio sepelierunt eum. Omnis autem cognatio
eius et omnis generatio eius in bona vita et in sancta conversatione
permansit. Ita ut accepti essent tam deo quam hominibus
et cunctis habitantibus terram. Incipit prologus in li-

Apud Hebreos liber bro Iudith.
Iudith inter agiographa legitur
cuius auctoritas ad corroboranda
illa que in contentionem veniunt
minus ydonea iudicatur. Chaldeo tamen
sermone conscriptus inter historias
computatur. Sed quia hunc librum
Synodus Nicena in numero sanctarum scripturarum legitur computas-
se. Acquievi postulationi vestre immo exactioni
et sepositis occupationibus quibus vehementer artabar
huic unam lucubratiunculam dedi magis sensum ex

sensum ex sensu transferens. Multorum codicum
varietatem vitiosissimam amputavi. sola ea que intelligentia
integra in verbis caldeis invenire potui latinis expressi.
Accipite iudith viduam castitatis exemplum et triumphali
laude perpetuis eam preconiis declarate. Hanc enim non so-
lum feminis sed et viris imitabilem dedit qui castitatis
eius remunerator virtutem ei talem tribuit ut invictum
omnibus hominibus vinceret et insuperabilis superaret. Incipit liber judith.

Arphaxat itaque rex medorum subiugaverat multas gentes imperio suo et ipse edificavit civitatem potentissimam quam appellavit egbathanis. Ex lapidibus quadratis et sectis fecit muros eius. In altitudine cubitorum
lxx. et in latitudine cubitorum xxx. turres vero eius posu-
it in altitudine cubitorum c. Per quadrum vero earum latus
utrumque vicenorum pedum spatio tendebatur. Posuitque
portas eius in altitudine turrium et gloriabatur quasi potens
in potentia exercitus sui et in gloria quadrigarum suarum.
Anno igitur xii. regni sui nabuch rex assiriorum qui regna
bat in ninive civitate magna pugnavit contra arpha
xat et optinuit eum in campo magno qui appellabatur ra
gau circa eufratem et tygrim et iadason in campo erioch
regis elicorum. Tunc exaltatum est regnum nabuch et cor eius ele
vatum est. et misit ad omnes qui habitabant in cilicia et da
masco et libano et ad gentes que in carmelo sunt et cedar
et inhabitantes galileam in campo magno esdrelon et ad
omnes qui erant in samaria et trans flumen iordanem usque
ierusalem et omnem terram iesse quousque perveniatur ad mon
tes ethiopie. Ad hos omnes misit nuntios nabuch rex
assiriorum qui omnes uno animo contradixerunt et remiserunt eos vacuos
ac sine honore abiecerunt. Tunc indignatus nabuch rex
ad omnem terram illam iuravit per thronum suum et regnum
quod defenderet se de omnibus regionibus. II

Anno xiii. nabuch regis mensis primi xxii die p
rimi mensis factum est verbum in domo nabuch regis
assiriorum ut defenderet se. Vocavitque ad se omnes maio
res natu omnesque duces bellatores suos et habuit cum eis
misterium consilii sui. Dixitque cogitationem suam in eo es
se ut omnem terram suo subiugaret imperio. Quod dictum
cum placuisset omnibus vocavit nabuch rex olofernem
principem militie sue et dixit ei. Egredere adversum omne reg
num occidentis et contra eos precipue qui contempserunt imperium
meum. Non parcet oculus tuus ulli regno omnemque urbem
munitam subiugabis michi. Tunc olofernes vocavit du
ces et magistratus assiriorum virtutis et dinumeravit vi
ros in expeditionem sicut precepit ei rex. cxx. milia peditum
pugnatorum et equites et sagittarios xii. milia. Omnemque
expeditionem suam preire fecit in multitudine innumera
bilium camelorum cum hiis que exercitibus sufficerent copiose
boumque armenta gregesque ovium quorum non erat numerus. Frumenti
ex omni syria in transitu suo comparari constituit. Aurum
vero et argentum de domo regis assumpsit multum nimis.
Et profectus est ipse et omnis exercitus cum quadrigis et equitibus
et sagittariis qui cooperuerunt faciem terre sicut locuste.

Cumque pertransisset fines assiriorum venit ad
magnos montes ange qui sunt a sinistro cilicie. Ascenditque
castella eorum et optinuit omnem munitionem. Effregit
autem civitatem opinatissimam melothi et predavit
omnes filios tharsis et filios ismael qui erant contra faciem de-
serti et ad austrum terre celeon et transivit eufratem et venit in
mesopotamiam et fregit omnes civitates excelsas que erant
ibi a torrente mambre usque quo perveniatur ad mare.
Et occupavit terminos eius a cilicia usque ad fines iapheth
qui sunt ad austrum. Adduxitque omnes filios madian
et predavit omnem locupletationem eorum. Omnesque re-
sistentes sibi occidit in ore gladii. Et post hec descendit in
campos damasci in diebus messis et succendit
omnia sata omnesque arbores ac vineas fecit incidi. Et cecidit timor
illius super omnes inhabitantes terram. III

Tunc miserunt legatos suos universarum urbium
et provinciarum reges ac principes syrie scilicet mesopotamie
et syrie sobal et libie atque cilicie. Qui venien-
tes ad olofernem dixerunt. Desinat indignatio tua circa
nos. Melius est enim ut viventes serviamus nabuchodonosor
regi magno et subditi simus tibi quam morientes cum interitu
nostro ipsi servitutis nostre dampna patiamur. Omnis civitas
nostra omnisque possessio. omnes montes et colles et campi et armenta
boum gregesque ovium caprarumque equorumque atque camelorum
et universe facultates nostre atque familie in conspectu tuo
sunt. Sint omnia sub lege tua. Nos et filii nostri servi tui
sumus. Veni nobis pacificus dominus et utere servitio nostro sicut pla-
cuerit tibi. Tunc descendit cum equitibus in virtute mag-
na et optinuit omnem civitatem et omnem inhabitantem terram.
De urbibus autem assumpsit sibi auxiliarios viros for-
tes et electos ad bellum. Tantusque metus provinciis
incubuit ut urbium habitatores principes et
honorati simul cum populis exirent in obviam venien-
ti excipientes eum cum coronis et lampadibus ducentes
choros in tympanis et tibiis. Nec tamen ista facientes
ferocitatem pectoris eius mitigare potuerunt. Nam et civi-
tates eorum destruxit et lucos eorum excidit. Preceperat enim
illi nabuchodonosor rex ut omnes deos terre exterminaret videlicet ut
ipse solus deus diceretur ab hiis nationibus que potuissent
olofernis potentia subiugari. Pertransiens autem sy-
riam sobal et omnem apamiam omnemque mesopotamiam
venit ad idumeos in terram gabaa accepitque civita-
tes eorum et sedit ibi per xxx. dies in quibus dies adunari
precepit exercitum universum virtutis sue. IIII

Tunc audientes filii israel hec qui habitabant in terra
iuda timuerunt valde a facie eius. Tremor et
horror invasit sensus eorum ne hoc faceret ierusalem et tem-
plo domini quod fecerat ceteris civitatibus et templis earum. Et
miserunt in omnem samariam per circuitum usque iericho
et preoccupaverunt omnes vertices montium et muris circum-
dederunt vicos suos et congregaverunt frumenta in
preparationem pugne. Sacerdos etiam eliachim scripsit ad
universos qui erant contra esdrelon que est contra faciem magni cam-
pi iuxta dothaim et universis per quos transitus
poterat ut optinerent ascensus montium per quos
via poterat esse ad ierusalem et illic custodirent ubi angustum

iter esse poterat inter montes. Et fecerunt filii Israel secundum quod consti-
tuerat eis sacerdos domini Eliachim. Et clamavit omnis
populus ad dominum instantia magna, et humiliaverunt animas
suas in ieiuniis ipsi et mulieres eorum. Et induerunt se sacer-
dotes ciliciis, et infantes straverunt contra faciem templi domini,
et altare domini operuerunt cilicio. Et clamaverunt ad dominum
deum Israel unanimiter, ne darentur in predam infantes
eorum, et uxores eorum in divisionem, et civitates eorum in extermi-
nium, et sancta eorum in pollutionem. Et Eliachim sacerdos domini
magnus circuivit omnem Israel, allocutusque est eos dicens:
Scitote quoniam exaudiet dominus preces vestras, si manentes
permanseritis in ieiuniis et orationibus in conspectu domini.
Memores estote Moysi servi domini, qui Amalech con-
fidentem in virtute sua et in potentia sua et in exer-
citu suo, et in clipeis suis et in curribus suis et in equiti-
bus suis non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando de-
iecit. Sic erunt universi hostes Israel, si per-
severaveritis in hoc opere quod cepistis. Ad hanc igitur exhor-
tationem eius deprecantes dominum permanebant in con-
spectu domini, ita ut etiam hii qui holocausta domino offe-
rebant precincti ciliciis offerrent sacrificia domino, et
erat cinis super capita eorum. Et ex toto corde suo omnes
orabant deum ut visitaret populum suum Israel. V

Nuntiatumque est Olofernis principi militie Assy-
riorum quod filii Israel prepararent se ad resistendum,
ac montium itinera conclusissent. Et furore nimio
exarsit in iracundia magna. Vocavitque omnes princi-
pes Moab et duces Amon et dixit eis: Dicite mihi quis sit
populus iste qui montana obsidet, aut que et quales et
quante sint civitates eorum, que etiam sit virtus eorum, aut que
sit multitudo eorum, vel quis rex militie eorum, et quare
pre omnibus qui habitant in oriente isti contempserunt
nos et non exierunt obviam nobis ut susciperent nos
cum pace. Tunc Achior dux omnium filiorum Amon respondens
ait: Si digneris audire domine mi, dicam veritatem
in conspectu tuo de populo isto qui in montanis habitat,
et non egredietur verbum falsum de ore meo. Populus iste
ex progenie Caldeorum est. Hic primum in Mesopotamia
habitavit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum qui
erant in terra Caldeorum. Deserentes itaque cerimoni-
as patrum suorum que in multitudine deorum erant, unum
deum celi coluerunt, qui et precepit eis ut exirent inde
et habitarent in Charram. Cumque operuisset omnem terram
fames, descenderunt in Egyptum, illicque per quadringen-
tos annos sic multiplicati sunt ut dinumerari eorum
exercitus non posset. Cumque gravaret eos rex Egypti, atque
in edificationibus urbium suarum in luto et latere sub-
iugasset eos, clamaverunt ad dominum suum, et percussit totam
terram Egypti plagis variis. Cumque eiecissent eos Egyptii a
se, et cessasset plaga ab eis, et iterum vellent eos ca-
pere, et ad suum servitium revocare, fugientibus his deus
celi mare aperuit, ita ut hinc inde aque quasi murus
solidarentur, et isti pede sicco fundum maris perambu-
lando transirent. In quo loco dum innumerabilis ex-
ercitus Egyptiorum eos persequeretur, ita aquis coopertus
est ut non remaneret vel unus qui factum posteris nun-
tiaret. Egressi etiam mare rubrum, deserta Synai montis
occupaverunt, in quibus numquam homo potuit habitare vel fi-
lius hominis requievit. Illic fontes amari obdulcati sunt
eis ad bibendum, et per annos quadraginta annonam de celo consecu-
ti sunt. Ubicumque ingressi sunt sine arcu et sagitta, et absque scu-
to et gladio, deus eorum pugnavit pro eis et vicit. Et non fuit
qui insultaret populo isti, nisi quando recessit a cultura
domini dei sui. Quotienscumque autem preter ipsum deum suum al-
terum coluerunt, dati sunt in predam et in gladium et in opprobrium.
Quotienscumque autem penituerunt se recessisse a cultura
dei sui, dedit eis deus celi virtutem resistendi. Denique
Chananeum regem et Iebuseum et Ferezeum et Etheum et Eveum
et Amorreum et omnes potentes in Esebon prostraverunt, et
terras eorum et civitates eorum ipsi possiderunt. Et usque dum
non peccarent in conspectu dei sui, erant cum illis bo-
na. Deus enim odit iniquitatem. Nam et ante hos annos
cum recessissent a via quam dederat illis deus ut ambu-
larent in ea, exterminati sunt preliis a multis natio-
nibus, et plurimi eorum captivi abducti sunt in terram non
suam. Nuper autem reversi ad dominum deum suum ex disper-
sione qua dispersi fuerant adunati sunt, et ascenderunt
montana hec omnia, et iterum possident Ierusalem, ubi sunt sancta
eorum. Nunc ergo mi domine, perquire si est aliqua iniqui-
tas eorum in conspectu dei eorum, et ascendamus ad illos,
quoniam tradens tradet illos deus eorum tibi, et subiugati erunt
sub iugo potentie tue. Si vero non est offensio populi
huius coram deo suo, non poterimus resistere illis, quoniam deus
eorum defendet illos, et erimus in opprobrium universe terre.
Et factum est cum cessasset loqui Achior verba hec, irati
sunt omnes magnates Olofernis, et cogitabant interfi-
cere eum, dicentes ad alterutrum: Quis est iste qui filios
Israel posse dicat resistere regi Nabuchodonosor et exercitibus
eius, homines inermes et sine virtute et sine peritia ar-
tis pugne? Ut ergo agnoscat Achior quoniam fallit nos,
ascendamus in montana, et cum capti fuerint potentes
eorum, tunc cum eodem gladio transverberabitur, ut sciat omnis
gens quoniam Nabuchodonosor deus terre est, et preter ipsum alius non est. VI

Factum est autem cum cessassent loqui, indignatus Olofer-
nes vehementer dixit ad Achior: Quoniam prophetasti nobis
dicens quod gens Israel defendatur a deo suo, ut ostendam
tibi quia non est deus nisi Nabuchodonosor, cum percusserimus eos omnes
sicut hominem unum, tunc et ipse cum eis Assyriorum gladio in-
teribis, et omnis Israel tecum perditione disperiet, et probabis
quoniam Nabuchodonosor dominus sit universe terre. Tuncque gladius militie
mee transiet per latera tua, et confixus cades inter vul-
neratos Israel, et non respirabis ultra donec extermineris cum
illis. Porro autem si prophetiam tuam veram existimas, non con-
cidat vultus tuus, et pallor qui faciem tuam obtinuit dis-
cedat a te, si verba mea hec putas impleri non posse. Ut autem
noveris quia simul cum illis hoc experieris, ecce ex hac
hora illorum populo sociaberis, ut dum dignas gladii mei
penas exceperint, ipse simul ultioni subiaceas. Tunc Olofer-
nes precepit servis suis ut comprehenderent Achior et du-
cerent eum in Bethuliam, et traderent eum in manus filiorum
Israel. Et accipientes eum servi Olofernis profecti sunt per
campestria. Sed cum appropinquassent ad montana,

exierunt contra eos funditularius. Illi autem divertentes a latere montis ligaverunt ad arborem manibus et pedibus, et sic vinctum de restibus dimiserunt eum et reversi sunt ad dominum suum. Porro filii Israel descendentes de Bethulia venerunt ad eum, quem solventes duxerunt ad Bethuliam, atque in medium populi illum statuentes, percunctati sunt quid rerum esset quod illum vinctum Assyrii reliquissent. In diebus illis erant illic principes, Ozias filius Micha de tribu Symeon, et Charmi qui et Gothoniel. In medio itaque seniorum in conspectu omnium dixit Achior omnia quae locutus fuerat ipse interrogatus ab Holoferne, et qualiter populus Holofernis voluisset propter hoc verbum interficere eum, et quemadmodum ipse Holofernes iratus iusserit eum Israelitis hac de causa tradi, ut dum vicerit filios Israel, tunc et ipsum Achior diversis iubeat suppliciis interire, propter hoc quod dixisset: Deus caeli defensor eorum est. Cumque universa Achior exposuisset, omnis populus cecidit in faciem, adorantes Dominum, et communi lamentatione et fletu unanimes preces suas Domino effuderunt dicentes: Domine Deus caeli et terrae, intuere superbiam eorum, et respice ad nostram humilitatem, et faciem sanctorum tuorum attende, et ostende quoniam non derelinquis praesumentes de te, et praesumentes de se et de sua virtute gloriantes humilias. Finito itaque fletu, et per totum diem oratione populorum completa, consolati sunt Achior dicentes: Deus patrum nostrorum, cuius tu virtutem praedicasti, ipse tibi hanc dabit vicissitudinem, ut eorum tu magis interitum videas. Cum vero Dominus Deus noster dederit hanc libertatem servis suis, sit et tecum Deus in medio nostri, ut sicut placuerit tibi, ita cum tuis omnibus converseris. Tunc Ozias finito consilio suscepit eum in domum suam, et fecit ei cenam magnam, et vocatis omnibus presbyteris simul, expleto ieiunio refecerunt. Postea vero convocatus omnis populus per totam noctem intra ecclesiam oraverunt, petentes auxilium a Deo Israel.

VII

Holofernes autem altera die praecepit exercitibus suis ut ascenderent contra Bethuliam. Erant autem pedites bellatorum centum viginti milia, et equites viginti duo milia, praeter praeparationes virorum illorum quos occupaverat captivitas, et adducti fuerant de provinciis et urbibus universae iuventutis. Omnes paraverunt se pariter ad pugnam contra filios Israel, et venerunt per crepidinem montis usque ad apicem qui respicit Dothain, a loco qui dicitur Belma usque ad Chelmon qui est contra Esdrelon. Filii autem Israel ut viderunt multitudinem illorum, prostraverunt se super terram, mittentes cinerem super capita sua, unanimes orantes ut Deus Israel misericordiam suam super populum suum ostenderet. Et assumentes arma sua bellica sederunt per loca quae ad angusti itineris tramitem dirigunt inter montuosa, et erant custodientes ea tota die et nocte. Porro Holofernes dum circuit per gyrum, reperit quod fons qui influebat aquaeductum illorum a parte australi extra civitatem dirigeret, et incidi praecepit aquaeductum eorum. Erant tamen non longe a muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam ad refocillandum potius quam ad potandum. Sed filii Ammon et Moab accesserunt ad Holofernem dicentes: Filii Israel non in lancea nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos, et muniunt illos colles in praecipitio constituti. Ut ergo sine congressione pugnae possis superare eos, pone custodes fontium, ut non hauriant aquam ex eis, et sine gladio interficies eos, vel certe fatigati tradent civitatem suam, quam putant in montibus positam superari non posse. Et placuerunt haec verba coram Holoferne et coram satellitibus eius, et constituit per gyrum centenarios per singulos fontes. Cumque ista custodia per dies viginti fuisset expleta, defecerunt cisternae et collectiones aquarum omnibus inhabitantibus Bethuliam, ita ut non esset intra civitatem unde satiarentur vel una die, quoniam ad mensuram dabatur populis aqua cotidie. Tunc ad Oziam congregati omnes viri feminaeque, iuvenes et parvuli, omnes simul una voce dixerunt: Iudicet Deus inter nos et te, quoniam fecisti in nos mala, nolens loqui pacifice cum Assyriis, et propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum. Et ideo non est qui adiuvet, cum prosternamur ante oculos eorum in siti et perditione magna. Et nunc congregate universos qui in civitate sunt, ut sponte tradamus nos omnes populo Holofernis. Melius est enim ut captivi benedicamus Dominum viventes, quam moriamur et simus opprobrium omni carni, cum viderimus uxores nostras et infantes nostros mori ante oculos nostros. Contestamur hodie caelum et terram, et Deum patrum nostrorum, qui ulciscitur nos secundum peccata nostra, ut iam tradatis civitatem in manu militiae Holofernis, et sit finis noster brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate sitis. Et cum haec dixissent, factus est fletus et ululatus magnus in ecclesia ab omnibus, et per multas horas una voce clamaverunt ad Deum dicentes: Peccavimus cum patribus nostris, iniuste egimus, iniquitatem fecimus. Tu quia pius es, miserere nostri, aut in tuo flagello vindica iniquitates nostras, et noli tradere confitentes te populo qui ignorat te, ut non dicant inter gentes: Ubi est Deus eorum? Et cum fatigati his clamoribus et his fletibus lassati siluissent, exsurgens Ozias infusus lacrimis dixit: Aequo animo estote, fratres, et hos quinque dies expectemus a Domino misericordiam. Forsitan enim indignationem suam abscidet, et dabit gloriam nomini suo. Si autem transactis quinque diebus non venerit adiutorium, faciemus haec verba quae locuti estis.

VIII

Et factum est cum audisset haec verba Iudith vidua, quae erat filia Merari, filii Idox, filii Ioseph, filii Oziae, filii Elai, filii Iamnor, filii Gedeon, filii Raphaim, filii Achitob, filii Melchiae, filii Enan, filii Nathaniae, filii Salathiel, filii Simeon, filii Ruben, et vir eius fuit Manasses, qui mortuus est in diebus messis hordeaceae. Instabat enim super alligantes manipulos in campo, et venit aestus super caput eius, et mortuus est in Bethulia civitate sua, et sepultus est illic cum patribus suis. Erat autem Iudith relicta eius iam annis tribus et mensibus sex. Et in superioribus domus suae fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur. Et habens super lumbos suos cilicium ieiunabat omnibus diebus vitae suae praeter sabbata et neomenias et festa domus Israel. Erat autem eleganti aspectu nimis, cui vir suus reliquerat divitias multas, et familiam copiosam, ac possessiones

armentis boum et gregibus ovium plenas. Et hec erat in omnibus famosissima quoniam timebat dominum valde nec erat qui loqueretur de illa verbum malum. Hec itaque cum audisset quoniam ozias promisisset quod transacto quinto die traderet civitatem misit ad presbiteros chabri et carmi et venerunt ad illam et dixit illis. Quod est hoc verbum in quo consensit ozias ut tradat civitatem assiriis si intra quinque dies non venerit adiutorium nobis? Et qui estis vos qui temptatis dominum? Non est iste sermo qui misericordiam provocet sed potius qui iram excitet et furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis domini et in arbitrio vestro diem constituistis ei. Sed quia patiens est dominus in hoc ipso peniteamus et indulgentiam eius cum lacrimis postulemus. Non enim quasi homo sic deus comminabitur neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur. Et ideo humiliemus illi animas nostras et in spiritu contrito et humiliato servientes illi dicamus flentes domino ut secundum voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam et sicut conturbatum est cor nostrum in superbia eorum ita et de nostra humilitate gloriemur quoniam non secuti sumus peccata patrum nostrorum qui dereliquerunt deum suum et adoraverunt deos alienos pro quo scelere dati sunt in gladium et in rapinam et in confusionem inimicis suis. Nos autem alterum deum nescimus preter ipsum. Expectemus humiles consolationem eius et exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum et humiliabit omnes gentes quecumque insurgunt contra nos et faciet illas sine honore dominus deus noster. Et nunc fratres quoniam vos estis presbiteri in populo dei et ex vobis pendet anima illorum ad eloquium vestrum corda illorum erigite ut memores sint quia temptati sunt patres nostri ut probarentur si vere colerent deum suum. Memores esse debent quomodo pater noster abraham temptatus est et per multas tribulationes probatus dei amicus effectus est. Sic ysaac sic iacob sic moyses et omnes qui placuerunt deo per multas tribulationes transierunt fideles. Illi autem qui temptationes non susceperunt cum timore domini et impatientiam suam et improperium murmurationis sue contra dominum protulerunt exterminati sunt ab exterminatore et a serpentibus perierunt. Et nos ergo non ulciscamur nos pro his que patimur sed reputantes peccatis nostris hec ipsa supplicia minora esse flagella domini quibus quasi servi corripimur ad emendationem et non ad perditionem nostram evenisse credamus. Et dixerunt illi ozias et presbiteri. Omnia que locuta es vera sunt et non est in sermonibus tuis ulla reprehensio. Nunc ergo ora pro nobis quoniam tu mulier sancta es et timens deum. Et dixit illis iudith. Sicut quod loqui potui dei esse cognoscitis ita quod facere disposui probate si ex deo est et orate ut firmum faciat consilium meum deus. Stabitis vos ad portam nocte ista et ego exeam cum abra mea et orate ut sicut dixistis in diebus quinque respiciat dominus populum suum israel. Vos autem nolo ut scrutemini actum meum et usque dum renuntiem vobis nichil aliud fiat nisi oratio pro me ad dominum deum nostrum. Et dixit ad eam ozias princeps iude. Vade in pace et dominus sit tecum in ultionem inimicorum nostrorum. Et revertentes abierunt.

IX

Quibus abscedentibus iudith ingressa est oratorium suum et induens se cilicio posuit cinerem super caput suum et prosternens se domino clamavit ad dominum dicens. Domine deus patris mei symeonis qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum qui violatores extiterunt in coinquinatione sua et denudaverunt femur virginis in confusionem et dedisti mulieres illorum in predam et filias eorum in captivitatem et omnem predam in divisionem servis tuis qui zelaverunt zelum tuum subveni queso domine deus meus michi vidue. Tu enim fecisti priora et illa post illa cogitasti et hoc factum est quod ipse voluisti. Omnes enim vie tue parate sunt et tua iudicia in tua providentia posuisti. Respice nunc castra assiriorum sicut tunc castra egyptiorum videre dignatus es quando post servos tuos armati currebant confidentes in quadrigis et in equitatu suo et in multitudine bellatorum. Sed aspexisti super castra eorum et tenebre fatigaverunt eos. Tenuit pedes eorum abyssus et aque operuerunt eos. Sic fiant et isti domine qui confidunt in multitudine sua et in curribus suis et in contis et in sagittis suis et in lanceis gloriantur et nesciunt quia tu ipse es deus noster qui conteris bella ab initio et dominus nomen est tibi. Erige brachium tuum sicut ab initio et allide virtutem illorum in virtute tua. Cadat virtus eorum in iracundia tua qui promittunt se violare sancta tua et polluere tabernaculum nominis tui et deicere gladio suo cornu altaris tui. Fac domine ut gladio proprio superbia eius amputetur. Capiatur laqueo oculorum suorum in me et percuties eum ex labiis caritatis mee. Da michi in animo constantiam ut contempnam illum et virtutem ut evertam illum. Erit enim memoriale nominis tui cum manus femine deiecerit eum. Non enim in multitudine est virtus tua domine neque in equorum viribus voluntas tua. Nec superbi voluntas tua nec superbi placuerunt tibi ab initio sed humilium et mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Deus celorum creator aquarum et dominus totius creature exaudi me miseram deprecantem et de tua misericordia presumentem. Memento domine testamenti tui et da verbum in ore meo et in corde meo consilium corrobora ut domus tua in sanctificatione tua permaneat et omnes gentes agnoscant quia tu es deus et non est alius preter te.

X

Factum est autem cum cessasset clamare ad dominum surrexit de loco in quo iacuerat prostrata ad dominum. Vocavitque abram ancillam suam et descendit in domum suam. Abstulit a se cilicium et exuit se vestimentis viduitatis sue et lavit corpus suum et unxit se myrro optimo et discriminavit crinem capitis sui et imposuit mitram super caput suum et induit se vestimentis iocunditatis sue induitque sandalia pedibus suis. Assumpsitque dextraliola et lilia et inaures et anulos et omnibus ornamentis suis ornavit se. Cui etiam dominus contulit splendorem quia omnis ista compositio non ex libidine sed ex virtute pendebat. Et ideo dominus hanc in illam pulcritudinem ampliavit ut incomparabili decore omnium oculis appareret. Imposuit itaque abre sue ascopam vini et vas olei et polentam et palatas et panes et caseum et profecta est. Cumque venissent ad portam civitatis invenerunt expectantem oziam et presbiteros civitatis. Qui cum vidissent eam stupentes mirati sunt nimis

pulchritudinem eius nimis, tamen nihil interrogantes eam dimiserunt transire dicentes: Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, et omne consilium cordis tui sua virtute corroboret, et glorietur super te Ierusalem, et sit nomen tuum in numero sanctorum et iustorum. Et dixerunt hi qui illic erant omnes una voce: Fiat, fiat. Iudith vero orans Dominum transivit per portas, ipsa et abra eius. Factum est autem cum descenderet montem circa ortum diei, occurrerunt ei exploratores Assyriorum, et tenuerunt eam dicentes: Unde venis? aut quo vadis? Que respondit: Filia sum Hebreorum, ideo ego fugi a facie eorum, quoniam futurum agnovi quod debeantur vobis in depredationem, pro eo quod contempnentes vos noluerunt ultro tradere se ipsos ut invenirent misericordiam in conspectu vestro. Hac de causa cogitavi mecum dicens: Vadam ad faciem principis Olofernis, ut indicem illi secreta illorum, et ostendam illi quo aditu possit obtinere eos, ita ut non cadat vir unus de exercitu eius. Et cum audissent viri illi verba eius, considerabant faciem eius, et erat in oculis eorum stupor, quoniam pulchritudinem eius mirabantur nimis. Et dixerunt ad eam: Conservasti animam tuam, eo quod tale repperisti consilium, ut descenderes ad dominum nostrum. Hoc autem scias, quod cum steteris in conspectu eius, bene tibi faciet, et eris gratissima in corde eius. Duxeruntque illam ad tabernaculum Olofernis, et annuntiaverunt eam. Cumque intrasset ante faciem eius, statim captus est in suis oculis Olofernes. Dixeruntque ad eum satellites eius: Quis contempnat populum Hebreorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his merito contra eos pugnare debeamus? Videns itaque Iudith Olofernem sedentem in conopeo, quod erat ex purpura et auro et smaragdo et lapidibus preciosis intextum, et cum in faciem eius intendisset, adoravit eum, prosternens se super terram. Et levaverunt eam servi Olofernis, iubente domino suo.

XI

Tunc Olofernes dixit ei: Equo animo esto, et noli pavere in corde tuo, quoniam ego nunquam nocui viro qui voluit servire Nabuchodonosor regi. Populus autem tuus si non contempsisset me, non elevassem lanceam meam super eum. Nunc autem dic michi qua ex causa recessisti ab illis, et placuit tibi ut venires ad nos. Et dixit illi Iudith: Sume verba ancille tue, quoniam si secutus fueris verba ancille tue, perfectam rem faciet Dominus tecum. Vivit enim Nabuchodonosor rex terre, et vivit virtus eius, que est in te ad correptionem omnium animarum errantium, quoniam non solum homines serviunt illi per te, sed et bestie agri obtemperant illi. Nuntiatur enim industria animi tui universis gentibus, et indicatum est omni seculo, quoniam tu solus bonus et potens es in omni regno eius, et disciplina tua omnibus provinciis predicatur. Nec hoc latet quod locutus est Achior, nec illud ignoratur quod ei iusseris evenire. Constat enim Deum nostrum sic peccatis offensum, ut mandaverit per prophetas suos ad populum quod tradet eum pro peccatis suis. Et quoniam sciunt se offendisse Deum suum filii Israel, tremor tuus super ipsos est. Insuper etiam fames invasit eos, et ab ariditate aque iam inter mortuos computantur. Denique hoc ordinant, ut interficiant pecora sua et bibant sanguinem eorum. Et sancta Domini Dei sui que precepit Deus

non contingi, in frumento, vino et oleo, hec cogitaverunt impendere, et volunt consumere que nec manibus deberent contingere. Ergo quoniam hec faciunt, certum est quod in perditionem dabuntur. Quod ego ancilla tua noscens, fugi ab illis, et misit me Dominus hec ipsa nuntiare tibi. Ego enim ancilla tua Deum colo etiam nunc apud te, et exiet ancilla tua, et orabit Deum, et dicet michi quando eis reddat peccatum suum, et veniens nuntiabo tibi, ita ut ego adducam te per medium Ierusalem, et habebis omnem populum Israel sicut oves quibus non est pastor, et non latrabit vel unus canis contra te, quoniam hec michi dicta sunt per providentiam Dei. Et quoniam iratus est illis Deus, hec ipsa missa sum nuntiare tibi. Placuerunt autem omnia verba hec coram Oloferne et coram pueris eius, et mirabantur ad sapientiam eius, et dicebant alter ad alterum: Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine et in sensu verborum. Et dixit ad illam Olofernes: Benefecit Deus qui misit te ante populum, ut des illum in manibus nostris. Et quoniam bona est promissio tua, si fecerit michi Deus tuus hoc, erit et Deus meus, et tu in domo Nabuchodonosor magna eris, et nomen tuum nominabitur in universa terra.

XII

Tunc iussit eam introire ubi repositi erant thesauri eius, et iussit illic manere eam, et constituit quid daretur illi de convivio suo. Cui respondit Iudith et dixit: Nunc non potero manducare ex his que michi precipis tribui, ne veniat super me offensio; ex his autem que mecum detuli manducabo. Cui Olofernes ait: Si defecerint tibi ista que tecum detulisti, quid faciemus tibi? Et dixit Iudith: Vivit anima tua, domine meus, quoniam non expendet omnia hec ancilla tua donec faciat Deus in manu mea hec que cogitavi. Et induxerunt illam servi eius in tabernaculum quod preceperat. Et petiit dum introiret, ut daretur ei copia nocte et ante lucem egrediendi foras ad orationem et deprecandi Dominum. Et precepit cubiculariis suis ut sicut placeret illi exiret et introiret ad orandum Deum suum per triduum. Et exibat noctibus in vallem Bethulie, et baptizabat se in fonte aque. Et ut ascendebat, orabat Dominum Deum Israel ut dirigeret viam eius ad liberationem populi sui. Et introiens munda manebat in tabernaculo usque dum acciperet escam suam in vespere. Et factum est in quarto die, Olofernes fecit cenam servis suis, et dixit ad Vagao eunuchum suum: Vade et suade Hebream illam ut sponte consentiat habitare mecum. Fedum est enim apud Assyrios si femina irrideat virum, agendo ut immunis transeat ab eo. Tunc introivit Vagao ad Iudith, et dixit: Non vereatur bona puella introire ad dominum meum, ut honorificetur ante faciem eius, ut manducet cum eo, et bibat vinum in iocunditate. Cui Iudith respondit: Que ego sum ut contradicam domino meo? Omne quod erit ante oculos eius bonum et optimum faciam. Quicquid autem illi placuerit, hoc michi erit optimum omnibus diebus vite mee. Et surrexit et ornavit se vestimento suo, et ingressa stetit ante faciem eius. Cor autem Olofernis concussum est; erat enim ardens in concupiscentia eius. Et dixit ei Olofernes: Bibe nunc et accumbe in iocunditate, quoniam invenisti gratiam coram me.

Et dixit iudith. Bibam domine quoniam magnificata est anima
mea hodie pre omnibus diebus vite mee. Et accepit et
manducavit et bibit coram eo ea que paraverat illi an-
cilla eius. Et iocundus factus est olofernes ad eam. bi-
bitque vinum multum nimis quantum numquam bibe-
rat in vita sua.

XIII

Ut autem sero factum est festinaverunt servi illius ad
hospitia sua. et conclusit vagao hostia cubiculi
et abiit. Erant autem omnes fatigati a vino. Eratque iudith sola
in cubiculo. Porro olofernes iacebat in lectulo nimia
ebrietate sopitus. Dixitque iudith puelle sue ut staret
foris ante ostium cubiculi et observaret. Stetitque iudith
ante lectulum orans cum lacrimis et labiorum motu in silen-
tio dicens. Confirma me domine deus israel et respice in hac hora
ad opera manuum mearum. ut sicut promisisti ierusalem civi-
tatem tuam erigas. et hoc quod credens per te posse fieri cogi-
tavi perficiam. Et cum hoc dixisset accessit ad colump-
nam que erat ad caput lectuli eius et pugionem eius qui in ea ligatus
pendebat exsolvit. Cumque evaginasset illum apprehen-
dit comam capitis eius et ait. Confirma me domine deus israel
in hac hora. Et percussit bis in cervicem eius. et abscidit
caput eius. et abstulit conopeum eius a columpnis. et a-
volvit caput eius truncum. Et post pusillum exivit
et tradidit caput olofernis ancille sue et iussit ut
mitteret illud in peram suam. Et exierunt due secundum
consuetudinem suam quasi ad orationem et transierunt castra
et gyrantes vallem venerunt ad portam civitatis. Et di-
xit iudith a longe custodibus murorum. Aperite portas
quoniam nobiscum est deus qui fecit virtutem magnam in
israel. Et factum est cum audissent viri vocem eius voca-
verunt presbiteros civitatis et occurrerunt ad eam omnes a
minimo usque ad maximum quoniam sperabant eam iam non esse
venturam. Et accendentes luminaria congyraverunt
circa eam universi. Illa autem ascendens in eminentiorem
locum iussit fieri silentium. Cumque omnes tacuissent
dixit iudith. Laudate dominum deum nostrum qui non deser-
uit sperantes in se. et in me ancillam suam adimple-
vit misericordiam suam quam promisit domui israel. et interfecit
in manu mea hostem populi sui in hac nocte. Et proferens
de pera caput olofernis ostendit illis dicens. Ecce
caput olofernis principis militie assyriorum. et ecce
conopeum illius in quo recumbebat in ebrietate sua. ubi
per manum femine percussit illum dominus deus noster. Vivit autem ipse
dominus deus meus quoniam custodivit me angelus eius et hinc euntem
et ibi commorantem et inde huc revertentem. et non permisit
me dominus ancillam suam coinquinari sed sine pollutio-
ne peccati revocavit me vobis gaudentem in victoria
sua in evasione mea in liberatione vestra. Confite-
mini illi omnes quoniam bonus quoniam in seculum misericordia eius. Univer-
si autem adorantes dominum dixerunt ad eam. Benedixit te
dominus in virtute sua quia per te ad nichilum redegit
inimicos nostros. Porro ozias princeps populi israel dixit
ad eam. Benedicta es tu filia a domino deo excelso
pre omnibus mulieribus super terram. Benedictus dominus qui creavit
celum et terram qui te direxit in vulnera capitis princi-
pis inimicorum nostrorum. quia hodie nomen tuum ita
magnificavit ut non recedat laus tua de ore hominum
qui memores fuerint virtutis domini in eternum pro quibus non pe-
percisti anime tue propter angustias et tribulationes generis
tui sed subvenisti ruine ante conspectum dei nostri. Et dixit
omnis populus fiat fiat. Porro achior vocatus venit et di-
xit ei iudith. Deus israel cui tu testimonium dedisti
quod ulciscatur de inimicis suis ipse caput omnium
incredulorum incidit in hac nocte in manu mea. Et ut
probes quia ita est. Ecce caput olofernis qui in contemp-
tu superbie sue deum israel contempsit et tibi interitum minaba-
tur dicens. Cum captus fuerit populus israel gladio perforari
precipiam latera tua. Videns autem achior caput olo-
fernis angustiatus pre pavore cecidit in faciem suam
super terram et estuavit anima eius. Postea vero quam resumpto spiritu
recreatus est procidit ad pedes eius et adoravit eam
et dixit. Benedicta tu deo tuo in omni tabernaculo iacob.
quoniam in omni gente que audierit nomen tuum magnificabitur
super te deus israel.

XIIII

Dixit autem iudith ad omnem populum. Audite fratres
suspendite caput hoc super muros nostros. Et erit cum exie-
rit sol accipiat unusquisque arma sua et exite cum
impetu non ut descendatis deorsum. sed quasi impetum
facientes. Tunc exploratores necesse erit ut fugiant
ad principem suum excitandum ad pugnam. Cumque duces
eorum cucurrerint ad tabernaculum olofernis et invene-
rint eum truncum in suo sanguine volutatum
decidet super eos timor. Cumque cognoveritis fugere eos
ite post eos securi. quoniam dominus conteret eos sub pedibus
vestris. Tunc achior videns virtutem quam fecit deus israel
relicto gentilitatis ritu credidit deo et circumcidit
carnem preputii sui et appositus est ad populum israel et omnis
successio generis eius usque in hodiernum diem. Mox autem ut
ortus est dies suspenderunt super muros caput olofer-
nis. Accepitque unusquisque vir arma sua et egressi sunt
cum grandi strepitu et ululatu. Quod videntes explo-
ratores ad tabernaculum olofernis cucurrerunt. Porro hii
qui in tabernaculo erant venientes et ante ingressum cu-
biculi perstrepentes excitandi gratia inquietudinem
arte moliebantur. ut non ab excitantibus sed a sonantibus
olofernes evigilaret. Nullus enim audebat taber-
naculum virtutis assyriorum pulsando vel intrando ape-
rire. Sed cum venissent eius duces et tribuni et universi ma-
iores exercitus regis assyriorum dixerunt cubiculariis.
Intrate et excitate illum quoniam egressi mures de ca-
vernis suis ausi sunt provocare nos ad prelium. Tunc ingressus
vagao cubiculum eius. stetit ante cortinam et plausum fecit
manibus suis. Suspicabatur enim illum cum iudith
dormire. Sed cum nullum motum iacentis sensu aurium
perciperet. accessit proximans ad cortinam et elevans
eam. vidensque cadaver absque capite olofernis
in suo sanguine tabefactum iacere super terram. ex-
clamavit voce magna cum fletu et scidit vestimenta
sua. Et ingressus tabernaculum iudith non
invenit eam. Et exiluit foras ad populum et dixit.
Una mulier hebrea fecit confusionem in domo re-
gis nabuchodonosor. Ecce enim olofernes iacet in

tiam et caput eius non est in illo. Quod cum audissent principes
virtutis Assyriorum, sciderunt omnes vestimenta sua
et intollerabilis timor et tremor cecidit super eos et tur-
bati sunt animi eorum valde. Et factus est clamor incomparabilis
Cumque omnis exercitus XIIII in medio castrorum.
decollatum Holofernem audisset, fugit mens et
consilium ab eis, et solo tremore et metu agitati fuge
presidium sumunt, ita ut nullus loqueretur cum proximo suo, sed
inclinato capite relictis omnibus evadere Hebreos quos armatos
super se venire audierant conarentur, fugientes
per vias camporum et semitas collium. Videntes itaque fi-
lii Israel fugientes secuti sunt illos, descenderuntque clan-
gentes tubis et ululantes post ipsos. Et quoniam Assyrii
non adunati in fugam ibant precipites, filii autem Israel
uno agmine persequentes debilitabant omnes quos
invenire potuissent. Misitque Ozias nuntios per
omnes civitates et regiones Israel. Omnis itaque regio omnisque
urbs electam iuventutem armatam misit post eos, et persecuti
secuti sunt eos in ore gladii quousque pervenirent
ad extremitatem finium suorum. Reliqui autem qui erant
in Bethulia ingressi sunt castra Assyriorum et praedam
quam fugientes Assyrii reliquerant abstulerunt, et onu-
sti onerati sunt valde. Hii vero qui victores rever-
si fuerant reversi sunt ad Bethuliam, omnia quaeque erant
illorum abstulerunt secum, ita ut non esset numerus in
pecoribus et iumentis et in universis mobilibus eorum,
ut a minimo usque ad maximum omnes divites fierent
de praedationibus eorum. Ioachim autem summus pontifex de
Ierusalem venit in Bethuliam cum universis presbiteris suis ut videret
Iudith. Que cum exisset ad illum, benedixerunt illam
omnes una voce dicentes: Tu gloria Ierusalem, tu leticia
Israel, tu honorificentia populi nostri, quia fecisti viriliter et confor-
tatum est cor tuum, eo quod castitatem amaveris et post virum
tuum alterum nescieris. Ideo et manus Domini confortavit te,
et ideo eris benedicta in eternum. Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.
Per dies autem triginta vix collecta sunt spolia Assyriorum a populo Israel.
Porro universa quae Holofernis peculiaria fuisse probata sunt
dederunt Iudith in auro et argento et vestibus et gemmis et omni
supellectili, et tradita sunt omnia illi a populo. Et omnes populi gau-
debant cum mulieribus et virginibus et iuvenibus in organis et citharis.

XVI

Tunc cantavit canticum hoc Domino Iudith dicens:
Incipite Domino in tympanis, cantate Domino in cym-
balis, modulamini illi psalmum novum, exultate et
invocate nomen eius. Dominus conterens bella, Dominus nomen est illi.
Qui posuit castra sua in medio populi sui ut eriperet
nos de manu omnium inimicorum nostrorum. Venit Assur
ex montibus ab aquilone in multitudine fortitudinis sue,
cuius multitudo obturavit torrentes,
et equi eorum cooperuerunt valles. Dixit se incensurum
fines meos et iuvenes meos occisurum gladio, infantes
meos dare in praedam et virgines in captivi-
tatem. Dominus autem omnipotens nocuit eum et tradidit eum in ma-
nus feminae et confodit eum. Non enim cecidit
potens eorum a iuvenibus, nec filii Titan percusse-
runt eum, nec excelsi gigantes imposuerunt se illi,

sed Iudith filia Merari in specie faciei sue dissolvit
eum. Exuit enim se vestimento viduitatis et induit
se vestimento leticie in exultatione filiorum Israel.
Faciem suam unxit unguento et colligavit cincinnos suos
mitra ad decipiendum illum. Sandalia eius rapuerunt
oculos eius, pulchritudo eius captivam fecit
animam eius, amputavit pugione cervicem eius. Horruerunt Per-
se constantiam eius et Medi audaciam eius.
Tunc ululaverunt castra Assyriorum quando apparuerunt humi-
les mei arescentes in siti. Filii puellarum
compunxerunt eos et sicut pueros fugientes occiderunt eos;
perierunt in praelio a facie Domini Dei mei. Hymnum
cantemus Domino, hymnum novum cantemus Deo nostro. Adonai Domine Deus,
magnus es tu et praeclarus in virtute tua, et quem su-
perare nemo potest. Tibi serviat omnis creatura tua,
quia dixisti et facta sunt, misisti spiritum tuum et creata
sunt, et non est qui resistat voci tuae. Montes a funda-
mentis movebuntur cum aquis, petre sicut cera lique-
scent ante faciem tuam. Qui autem timent te
magni erunt apud te per omnia. Ve genti insurgenti super ge-
nus meum: Dominus enim omnipotens vindicabit in eis, in die iudi-
cii visitabit illos. Dabit enim ignem et vermes in car-
nes eorum ut urantur et sentiant usque in sempiternum.
Et factum est post haec omnis populus post victoriam venit in Ierusalem ado-
rare Dominum, et mox ut purificati sunt, obtulerunt omnes
holocausta et vota et repromissiones suas. Porro
Iudith universa arma bellica Holofernis quae dedit
illi populus et conopeum quod ipsa sustulerat de cubili ipsius obtulit
in anathema oblivionis. Erat autem populus iocundus secun-
dum faciem sanctorum, et per tres menses gaudium huius
victoriae celebratum est cum Iudith. Post dies autem illos
unusquisque rediit in sua, et Iudith magna facta est in
Bethulia, et praeclarior erat universae terrae Israel.
Erat etiam virtuti castitas adiuncta, ita ut non cognosceret vi-
rum omnibus diebus vitae suae ex quo defunctus est Ma-
nasses vir eius. Erat autem diebus festis procedens cum
magna gloria. Mansit autem in domo viri sui annos
centum quinque, et dimisit abram suam liberam, et defuncta
est ac sepulta cum viro suo in Bethulia. Luxitque illam
omnis populus diebus septem. In omni autem spatio vitae eius
non fuit qui conturbaret Israel, et post mortem eius annis
multis. Dies autem victoriae huius festivitatis ab Hebreis
in numero sanctorum dierum accipitur et colitur a Iudaeis
ex illo tempore usque in praesentem diem. Incipit prologus in Hester.

Librum Hester variis translatoribus constat esse vitiatum, quem ego de ar-
chivis Hebreorum elevans verbum e verbo
expressius transtuli. Quem librum editio
vulgata laciniosis hinc inde ver-
borum sinibus trahit, addens ea quae ex tempore
dici poterant et audiri, sicut solitum est scolaribus discipli-
nis sumpto themate excogitare quibus ver-
bis uti potuit qui iniuriam passus est vel ille qui iniuriam
fecit. Vos autem, o Paula et Eustochium, quoniam et bibliothecas He-
breorum studuistis intrare et interpretum certamina compro-
bastis, tenentes Hester Hebraicum librum per singula

[nost]ram translationem accipite ut possitis agnoscere
me nichil etiam augmentasse addendo, sed fideli testimonio
simpliciter sicut in hebreo habetur historiam hebraicam lati-
ne lingue tradidisse. Nec affectamus laudes hominum
nec vituperationes expavescimus. Deo enim placere curan-
tes minas hominum penitus non timemus, quoniam dissipat deus
ossa eorum qui hominibus placere desiderant, et secundum apostolum qui eius-
modi sunt servi christi esse non possunt. Rursum in libro hester
alphabetum ex minio usque ad theth litteram feci-
mus diversis locis volentes scilicet septuaginta interpretum ordinem
per hoc insinuare studioso lectori. Nos enim iuxta morem hebre-
um ordinem prosequentes in septuaginta editione maluimus.

Incipit liber hester.

In diebus assueri qui regnavit
ab india usque ethiopiam super centum .xx. vii. provincias quando se-
dit in solio regni sui susa civitas regni eius exordium fuit.
Tertio igitur anno imperii sui fecit grande convivium cunctis principibus
suis et pueris suis fortissimis persarum et medorum inclitis et prefectis
provinciarum coram se ut ostenderet divitias glorie regni
sui ac magnitudinem atque iactantiam potentie sue mul-
to tempore centum videlicet et octoginta diebus. Cumque implerentur
dies convivii invitavit omnem populum qui inventus est in susis
a maximo usque ad minimum et iussit septem diebus convi-
vium preparari in vestibulo orti et nemoris quod regio
cultu et manu consitum erat. Et pendebant ex omni parte
tentoria aerii coloris et carpasini ac iacinctini sustentata
funibus bissinis atque purpureis qui eburneis cir-
culis inserti erant et columpnis marmoreis fulcie-
bantur. Lectuli quoque aurei et argentei super pavimentum
smaragdino et pario stratum lapide dispositi erant
quod mira varietate pictura decorabat. Bibebant
autem qui invitati erant aureis poculis et aliis atque a-
liis vasis cibi inferebantur. Vinum quoque ut mag-
nificentia regia dignum erat habundans et precipuum
ponebatur. Nec erat qui nolentes cogeret ad biben-
dum sed sic rex statuerat proponens singulos de
principibus suis ut sumeret unusquisque quod vellet. Vasthi
quoque regina fecit convivium feminarum in palatio ubi rex as-
suerus manere consueverat. Itaque die septimo cum esset hylarior
rex et post nimiam potationem incaluisset mero precepit
maumam et bazatha et arbona et galbatha et zarath
et abgatha et charcas septem eunuchis qui in conspectu eius
ministrabant ut introducerent reginam vasthi
coram rege posito super caput eius diademate ut
ostenderet cunctis populis et principibus illius pulchritudinem.
Erat enim pulcra valde. Que renuit et ad regis imperium
quod per eunuchos mandaverat venire contempsit. Unde iratus
rex et nimio furore succensus interrogavit sapientes
qui ex more regio semper ei aderant et illorum facie-
bat cuncta consilio scientium leges ac iura maiorum.
Erant autem primi et proximi carsena et sethar et admatha et
tharsis et mares et marsana et mamucha septem duces
persarum atque medorum qui videbant faciem regis et primi post
eum residere soliti erant. Cui sententie vasthi regina
subiaceret que assueri regis imperium quod per eunu-
chos mandaverat facere noluisset. Responditque mamucha
audiente rege atque principibus. Non solum regem lesit re-
gina vasthi sed omnes principes et populos qui sunt in cunctis pro-
vinciis regis assueri. Egredietur enim sermo regine
ad omnes mulieres ut contempnant viros suos et dicant.
Rex assuerus iussit ut regina vasthi intraret ad
eum et illa noluit. Atque hoc exemplo omnes principum con-
iuges persarum atque medorum parvipendent imperia
maritorum. Unde regis iusta est indignatio. Si tibi
placet egrediatur edictum a facie tua et scribatur
iuxta legem persarum atque medorum quam preteriri illicitum
est ut nequaquam ultra vasthi ingrediatur ad regem sed regnum
illius altera que melior est illa accipiat. Et hoc in omne
latissimum provinciarum tuarum divulgetur imperium et cuncte
uxores tam maiorum quam minorum deferant maritis suis
honorem. Placuit consilium eius regi et principibus, fecitque
rex iuxta consilium mamuche et misit epistolas per universas
provincias regni sui ut quecumque gens audire et le-
gere poterat diversis linguis et litteris esse viros principes
ac maiores in domibus suis et hoc per cunctos populos divulgari.

II

His itaque gestis postquam regis
assueri indignatio deferbuerat recordatus est
vasthi et que fecisset vel que passa esset. Dixeruntque pueri
regis ac ministri eius. Querantur regi puelle virgi-
nes ac speciose et mittantur qui considerent per universas provincias
puellas speciosas et virgines et adducant eas ad ci-
vitatem susan et tradant eas in domum feminarum
sub manu egei eunuchi qui est prepositus et custos puellarum
regiarum et accipiant mundum muliebrem et cetera ad
usus necessaria. Et quecumque inter omnes oculis regis placuerit
ipsa regnet pro vasthi. Placuit sermo regi et ita ut sug-
gesserant iussit fieri. Erat vir iudeus in susis civita-
te vocabulo mardocheus filius iair filii semei filii
cis de stirpe gemini qui translatus fuerat de ierusalem
eo tempore quo iechoniam regem iuda nabuchodonosor rex
babylonis transtulerat. Qui fuit nutritor filie fratris
sui edisse que altero nomine vocabatur hester et utrumque pa-
rentem amiserat pulcra nimis et decora facie. Mor-
tuisque patre eius ac matre mardocheus sibi eam adoptavit
in filiam. Cumque percrebruisset regis imperium et iuxta man-
datum illius multe pulcre virgines adducerentur
susan et egeo traderentur eunucho, hester quoque inter ceteras pu-
ellas ei tradita est ut servaretur in numero feminarum.
Que placuit ei et invenit gratiam in conspectu illius et
acceleravit mundum muliebrem et tradere ei partes
suas et septem puellas speciosissimas de domo regis et
tam ipsam quam pedissequas eius ornaret atque excoleret.
Que noluit ei indicare populum et patriam suam. Mardocheus enim
preceperat ei ut de hac re omnino taceret. Qui deambulabat
cotidie ante vestibulum domus in qua electe virgines
servabantur curam agens salutis hester et scire volens
quid ei accideret. Cum autem venisset tempus singularum per or-
dinem puellarum ut intrarent ad regem expletis omnibus
que ad cultum muliebrem pertinebant mensis .xii. verte-
batur ita dumtaxat ut sex mensibus oleo ungerentur
mirtino et sex aliis quibusdam pigmentis et aromatibus
uterentur. Ingredientesque ad regem quicquid
postulassent ad ornatum pertinens accipiebant et

ut ei placuit ornata de triclinio feminarum ad regis cubi-
culum transibat. Et que intraverat vespere egrediebatur
mane atque inde in secundas edes deducebatur que sub ma-
nu sasagazi eunuchi erant. qui concubinis regis
presidebat. nec habebat potestatem ad regem ultra redeundi nisi
voluisset rex et eam venire iussisset ex nomine. Evoluto
autem tempore per ordinem instabat dies quo hester filia
habighel fratris mardochei quam sibi adoptaverat in filiam
deberet intrare ad regem. Que non quesivit muliebrem
cultum sed quecumque voluit egeus eunuchus custos
virginum hec ei ad ornatum dedit. Erat enim formosa
valde et incredibili pulcritudine omniumque oculis gra-
tiosa et amabilis videbatur. Ducta est itaque ad
cubiculum regis assueri mense decimo qui vocatur tebeth sep-
timo anno regni eius. Et amavit eam rex plus quam omnes muli-
eres. habuitque gratiam et misericordiam coram eo super omnes mulieres.
et posuit diadema regni in capite eius. fecitque eam reg-
nare in loco vasthi. Et iussit convivium preparari per-
magnificum cunctis principibus et servis suis pro coniunc-
tione et nuptiis hester. Et dedit requiem universis provin-
ciis. ac dona largitus est iuxta magnificentiam
principalem. Cumque et secundo quererentur virgines
et congregarentur mardocheus manebat ad regis
ianuam. Necdum prodiderat hester patriam et popu-
lum suum iuxta mandatum eius. Quicquid enim ille preci-
piebat observabat hester. et ita cuncta faciebat
ut eo tempore solita erat quo parvulam nutriebat.
Eo igitur tempore quo mardocheus ad regis ianuam
morabatur irati sunt bagathan et thares duo
eunuchi regis qui ianitores erant et in primo limi-
ne palatii presidebant. volueruntque insurgere in regem
et occidere eum. Quod mardocheum non latuit. Statim-
que nuntiavit regine hester. et illa regi ex nomine mar-
dochei qui ad se rem detulerat. Quesitum est et in-
ventum et appensus est uterque eorum in patibulo.
mandatumque historiis et annalibus traditum coram rege.

III

Post hec rex assuerus exaltavit
Aman filium amadathi qui erat de stirpe a-
gag. et posuit solium eius super omnes principes quos habe-
bat. Cunctique servi regis qui in foribus palatii versa-
bantur flectebant genua et adorabant aman.
Sic enim eis preceperat imperator. Solus mardocheus non
flectebat genua neque adorabat eum. Cui dixerunt pu-
eri regis qui ad fores palatii presidebant. Cur preter
ceteros non observas mandata regis. Cumque hoc crebrius
dicerent et ille nollet audire nuntiaverunt aman
scire cupientes utrum perseveraret in sententia.
Dixerat enim se esse iudeum. Quod cum audisset aman
et experimento probasset quod mardocheus non sibi flecteret
genua nec se adoraret. Iratus est valde et pro nichi-
lo duxit in unum mardocheum mittere manus suas.
Audierat enim quod esset gentis iudee. magisque
voluit omnem iudeorum qui erant in regno as-
sueri perdere nationem. Mense primo cuius vocabulum
est nisan. anno xii. regni assueri. missa est sors
in urnam que hebraice dicitur phur coram aman quo

die et quo mense gens iudeorum deberet interfici et exivit
mensis xii. qui vocatur adar. Dixitque aman
regi assuero. Est populus per omnes provincias regni tu-
i dispersus et a se mutuo separatus novis utens legibus et cere-
moniis insuper et regis scita contempnens. Et optime no-
sti quod non expediat regno tuo ut insolescat per licen-
tiam. Si tibi placet decerne ut pereat. et decem milia talentorum
appendam archariis gaze tue. Tulit ergo rex a-
nulum quo utebatur de manu sua. et dedit
aman filio amadathi de progenie agag hostis iu-
deorum. Dixitque ad eum. Argentum quod polliceris
sit tuum. de populo age quod tibi placet. Vocatique sunt scribe
regis mense primo nisan tertia decima die eius. et scrip-
tum est ut iusserat aman ad omnes satrapas re-
gis et iudices provinciarum diversarumque gentium ut quo-
que gens legere poterat et audire pro varietate linguarum ex no-
mine regis assueri. Et littere signate ipsius anulo
misse sunt per cursores regis ad universas provincias ut
occiderent atque delerent omnes iudeos a puero usque ad
senem parvulos et mulieres uno die. hoc est tertio decimo mensis
xii qui vocatur adar et bona eorum diriperent. Sum-
ma enim epistolarum fuit hec. ut omnes provincie scirent
et prepararent se ad predictam diem. Festinabant cursores qui
missi erant regis imperium explere. Statimque in susis
pependit edictum a rege et aman celebrante con-
vivium et cunctis iudeis qui in urbe erant flentibus.

IIII

Que cum audisset mardocheus
scidit vestimenta sua et indutus est sacco spar-
gens cinerem capiti et in platea medie civitatis
voce magna clamabat. ostendens amaritudinem
animi sui. et hoc eiulatu usque ad fores palatii gradiens.
Non enim erat licitum indutum sacco aulam re-
gis intrare. In omnibus quoque provinciis oppidis ac locis ad que cru-
dele regis dogma pervenerat. planctus ingens
erat apud iudeos ieiunium ululatus et fletus sac-
co et cinere multis pro strato utentibus. Ingresse autem sunt
puelle hester et eunuchi. nuntiaveruntque ei. Quod audiens
consternata est et vestem misit ut ablato sac-
co indueret eum quam accipere noluit. Accitoque athac
eunucho quem rex ministrum ei dederat precepit
ad mardocheum ut iret et disceret ab eo cur hoc face-
ret. Egressusque athac. ivit ad mardocheum stantem in pla-
tea civitatis ante ostium palatii. Qui indicavit ei omnia que
acciderant. Quomodo aman promisisset ut in the-
sauros regis pro iudeorum nece inferret argentum. Exem-
plar quoque edicti quod pendebat in susis dedit ei ut regine osten-
deret et moneret eam ut intraret ad regem et depreca-
retur eum pro populo suo. Regressus athac nuntiavit
hester omnia que mardocheus dixerat. Que respondit ei
ut diceret mardocheo. Omnes servi regis cuncteque
subditione eius sunt norunt provincie quod sive
vir sive mulier non vocatus interius atrium regis in-
traverit absque ulla cunctatione statim interfici-
atur. nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit
pro signo clementie atque ita possit vivere. Ego
quomodo ad regem intrare potero que triginta

·/· ad tertium

illum vocata ad eum. Quod cum audisset mardocheus,
rursum mandavit hester dicens. Ne putes quod animam
tuam tantum liberes quia in domo regis es pre cunctis
iudeis. Si enim nunc silueris per aliam occasionem libe-
rabuntur iudei et tu et domus patris tui peribitis. Et quis
novit utrum idcirco veneris ut in tali tempore parareris.
Rursumque hester haec mardocheo verba mandavit.
Vade et congrega omnes iudeos quos in susis reperis,
et orate pro me. Non comedatis et non bibatis tribus diebus et
tribus noctibus et ego cum ancillis meis similiter ieiunabo,
et tunc ingrediar ad regem contra legem faciens non vocata
tradensque me morti et periculo. Ivit itaque mardo-
cheus et fecit omnia que ei hester preceperat.

V

Die autem tertio induta est hester regalibus
vestimentis et stetit in atrio domus regie quod inte-
rius erat contra basilicam regis. At ille sedebat super solium
suum in consistorio palatii contra hostium domus. Cumque vidisset
hester reginam stantem placuit oculis eius et extendit
contra eam virgam auream quam tenebat manu. Que accedens
osculata est summitatem virge eius. Dixitque ad eam rex.
Quid vis hester regina. Que est petitio tua. Etiam
si dimidiam partem regni petieris dabitur tibi. At illa respondit.
Si regi placet obsecro ut venias ad me hodie et
aman tecum ad convivium quod paravi. Statimque rex vo-
cate inquit aman cito ut hester obediat voluntati.
Venerunt itaque rex et aman ad convivium quod regina
eis paraverat. Dixitque ei rex postquam vinum biberat
habundanter. Quid petis ut detur tibi et pro qua re postu-
las. Etiam si dimidiam partem regni mei petieris impetrabis.
Cui respondit hester. Petitio mea et preces sunt iste. Si inveni
gratiam in conspectu regis et si regi placet ut det mihi
quod postulo et meam impleat petitionem veniat rex et
aman ad convivium quod paravi eis et cras aperiam regi vo-
luntatem meam. Egressus est itaque illo die aman letus
et alacer. Cumque vidisset mardocheum sedentem ante fo-
res palatii et non solum non assurrexisse sibi sed nec motum
quidem de loco sessionis sue indignatus est valde,
et dissimulata ira reversus in domum suam convocavit
ad se amicos et zares uxorem suam et exposuit illis
magnitudinem divitiarum suarum filiorumque turbam et
quanta eum gloria super omnes principes et servos suos rex
elevasset. Et post haec ait. Regina quoque hester nullum alium
vocavit cum rege ad convivium preter me. Apud quam
etiam cras cum rege pransurus sum. Et cum haec omnia habeam
nichil me habere puto quamdiu videro mardocheum
iudeum sedentem ante fores regias. Responderuntque zares
uxor eius et ceteri amici. Iube parari excelsam trabem
habentem altitudinem .l. cubitos et dic mane regi ut
appendatur super eam mardocheus et sic ibis cum rege
letus ad convivium. Placuitque consilium et iussit excelsam
parari crucem.

VI

Noctem illam duxit rex
sine somno. Iussitque sibi afferri hystorias et
annales priorum temporum. Que cum illo presente lege-
rentur ventum est ad illum locum ubi scriptum erat
quomodo nuntiasset mardocheus insidias bagathan et
thares eunuchorum regem assuerum iugulare cu-
pientium. Quod cum rex audisset ait. Quid pro hac fide ho-
noris ac premii mardocheus consecutus est. Dixeruntque
ei servi illius ac ministri. Nichil omnino mercedis accepit.
Statimque rex. Quis est inquit in atrio. Aman quippe
interius atrium domus regie intraverat ut suggereret regi
ut iuberet mardocheum suspendi patibulo quod
ei fuerat preparatum. Responderuntque pueri. Aman stat in
atrio. Dixitque rex. Ingrediatur. Cumque esset ingressus
ait illi. Quid debet fieri viro quem rex honora-
re desiderat. Cogitans autem aman in corde suo et reputans
quod nullum alium rex nisi se vellet honorare, respondit.
Homo quem rex honorare cupit debet indui vestibus regiis
et imponi super equum qui de sella regis est, et accipere re-
gium diadema super caput suum, et primus de regiis princi-
pibus ac tyrannis teneat equum eius et per plateas civi-
tatis incedens clamet et dicat. Sic honorabitur quem-
cumque rex voluerit honorare. Dixit itaque ei rex. Festi-
na et sumpta stola et equo fac ut locutus es mar-
docheo iudeo qui sedet ante fores palatii. Cave ne quic-
quam de hiis que locutus es pretermittas. Tulit itaque aman
stolam et equum indutumque mardocheum in platea civi-
tatis et impositum equo precedebat atque clamabat. Hoc
honore condignus est quemcumque voluerit rex hono-
rare. Reversusque est mardocheus ad ianuam palatii et
aman festinavit ire in domum suam lugens et operto
capite. Narravitque zares uxori sue et amicis omnia que
evenissent sibi. Cui responderunt sapientes quos habebat
in consilio et uxor eius. Si de semine iudeorum est mar-
docheus ante quem cadere cepisti non poteris resistere ei sed ca-
des in conspectu eius. Adhuc illis loquentibus venerunt duo
eunuchi regis et cito eum ad convivium quod regina pa-
raverat pergere compulerunt.

VII

Intravitque rex et aman ut biberent cum re-
gina. Dixitque ei rex etiam in secunda die postquam vino in-
caluerat. Que est petitio tua hester ut detur tibi et
quid vis fieri. Etsi dimidiam regni mei partem pe-
tieris impetrabis. Ad quem illa respondit. Si inveni gratiam
in oculis tuis o rex et si tibi placet dona mihi animam meam
pro qua rogo et populum meum pro quo obsecro. Traditi enim sumus
ego et populus meus ut conteramur et iugulemur et perea-
mus. Atque utinam in servos et famulas venderemur
esset tolerabile malum et gemens tacerem. Nunc autem
hostis noster est cuius crudelitas redundat in regem. Respon-
densque rex assuerus ait. Quis est iste et cuius potentie
ut hec audeat facere. Dixitque hester. Hostis et
inimicus noster est pessimus iste aman. Quod ille audiens
illico obstipuit vultum regis ac regine ferre non
sustinens. Rex autem iratus surrexit et de loco convivii intra-
vit in ortum arboribus consitum. Aman quoque surrexit ut
rogaret hester reginam pro anima sua. Intellexit enim a
rege paratum sibi malum. Qui cum reversus esset de orto ne-
moribus consito et intrasset convivii locum, reperit aman
super lectulum corruisse in quo iacebat hester. Et ait. Etiam regi-
nam vult opprimere me presente in domo
mea. Necdum verbum de ore regis exierat, et statim
operuerunt faciem eius. Dixitque arbona unus de eunu-

affigi

chis qui stabant in ministerio regis. En lignum quod paraverat Mardocheo qui locutus est pro rege, stat in domo Aman habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum in eo. Suspensus est itaque Aman in patibulo quod paraverat Mardocheo, et regis ira quievit.

VIII

Die illo dedit rex Assuerus Hester regine domum Aman adversarii Iudeorum, et Mardocheus ingressus est ante faciem regis. Confessa est enim ei Hester quod esset patruus suus. Tulitque rex anulum quem ab Aman recipi iusserat, et tradidit Mardocheo. Hester autem constituit Mardocheum super domum suam. Nec his contenta, procidit ad pedes regis, flevitque et locuta est ad eum, oravit ut maliciam Aman Agagite et machinationes eius pessimas quas excogitaverat contra Iudeos, iuberet irritas fieri. At ille ex more sceptrum regium aureum protendit manu, quo signum clementie monstrabatur. Illaque consurgens stetit ante eum et ait: Si placet regi, et si inveni gratiam in oculis eius, et deprecatio mea non ei videtur esse contraria, obsecro ut novis epistolis veteres Aman littere insidiatoris et hostis Iudeorum, quibus eos in cunctis regis provinciis perire preceperat, corrigantur. Quomodo enim potero sustinere necem et interfectionem populi mei? Responditque rex Assuerus Hester regine et Mardocheo Iudeo: Domum Aman concessi Hester regine, et ipsum iussi affigi cruci, quia ausus est manum mittere in Iudeos. Scribite ergo Iudeis sicut vobis placet ex regis nomine, signantes litteras anulo meo. Hec enim consuetudo erat, ut epistolis que ex regis nomine mittebantur, et illius anulo signate erant, nemo auderet contradicere. Accitisque scribis et librariis regis (erat autem tempus tertii mensis qui appellatur Siban), vicesima et tertia illius die scripte sunt epistole, ut Mardocheus voluerat, ad Iudeos et ad principes procuratoresque et iudices qui centum viginti septem provinciis ab India usque Ethiopiam presidebant, provincie atque provincie, populo et populo iuxta linguas et litteras suas, et Iudeis ut legere poterant et audire. Ipseque epistole que ex regis nomine mittebantur, anulo eius obsignate sunt, et misse per veredarios, qui per omnes provincias discurrentes veteres litteras novis nuntiis prevenirent. Quibus imperavit rex ut convenirent Iudeos per singulas civitates, et in unum preciperent congregari, ut starent pro animabus suis, et inimicos suos omnes cum coniugibus suis ac liberis et universis domibus interficerent atque delerent. Et constituta est per omnes provincias una ultionis dies, id est tertiadecima mensis duodecimi adar. Summaque epistole hec fuit, ut in omnibus terris ac populis qui regis Assueri subiacebant imperio notum fieret paratos esse Iudeos ad capiendam vindictam de hostibus suis. Egressique sunt veredarii celeres nuntios perferentes, et edictum regis pependit in Susis. Mardocheus autem de palatio et de conspectu regis egrediens fulgebat in vestibus regiis, iacinctinis videlicet et aerinis, coronam auream portans in capite, et amictus serico pallio atque purpureo. Omnisque civitas exultavit atque letata est. Iudeis autem nova lux oriri visa est, gaudium, honor et tripudium. Apud omnes populos, urbes atque provincias quocumque regis precepta veniebant,

mira exultatio, epule atque convivia et festus dies, in tantum ut alterius plures gentis et secte eorum religioni et ceremoniis iungerentur. Grandis enim omnes cunctos Iudaici nominis terror invaserat.

IX

Igitur duodecimi mensis quem Adar vocari ante iam diximus, tertiadecima die, quando cunctis Iudeis interfectio parabatur, et hostes eorum inhiabant sanguini, versa vice Iudei superiores esse ceperunt, et se de adversariis vindicare. Congregatique sunt per singulas civitates, oppida et loca, ut extenderent manum contra inimicos et persecutores suos, nullusque ausus est resistere, eo quod omnes populos magnitudinis eorum formido penetrarat. Nam et provinciarum iudices et duces et procuratores, omnisque dignitas que singulis locis ac operibus preerat, extollebant Iudeos timore Mardochei, quem principem esse palatii et plurimum posse cognoverant. Fama quoque nominis eius crescebat cotidie, et per cunctorum ora volitabat. Itaque percusserunt Iudei inimicos suos plaga magna, et occiderunt eos, reddentes eis quod sibi paraverant facere, in tantum ut etiam in Susis quingentos viros interficerent, extra decem filios Aman Agagite hostis Iudeorum, quorum ista sunt nomina: Pharsandatha, Delphon et Esphata, et Phoratha et Adalia et Aridatha, et Phermesta et Arisai et Aridai et Iezatha. Quos cum occidissent, predas de substantiis eorum tangere noluerunt. Statimque numerus eorum qui occisi erant in Susis ad regem relatus est. Qui dixit regine: In urbe Susis interfecerunt Iudei quingentos viros, et alios decem filios Aman. Quantam putas eos exercere cedem in universis provinciis? Quid ultra postulas, et quid vis ut fieri iubeam? Cui illa respondit: Si regi placet, detur potestas Iudeis ut sicut fecerunt hodie in Susis, sic et cras faciant, et decem filii Aman in patibulis suspendantur. Precepitque rex ut ita fieret. Statimque in Susis pependit edictum, et decem filii Aman suspensi sunt. Congregatis Iudeis quartadecima die mensis Adar, interfecti sunt in Susis trecenti viri, nec eorum ab illis direpta substantia est. Sed et per omnes provincias que dicioni regis subiacebant, pro animabus suis steterunt Iudei, interfectis hostibus ac persecutoribus suis, in tantum ut septuaginta quinque milia occisorum implerentur, et nullus de substantiis eorum quicquam contingeret. Dies autem tertiusdecimus mensis Adar unus apud omnes interfectionis fuit, et quartadecima die cedere desierunt. Quem constituerunt esse sollempnem, ut in eo omni deinceps tempore vacarent epulis, gaudio atque conviviis. At hi qui in urbe Susis cedem exercuerant, tertiodecimo et quartodecimo die eiusdem mensis in cede versati sunt; quintodecimo autem die percutere desierunt. Et idcirco eundem diem constituerunt sollempnem epularum atque letitie. Hi vero Iudei qui in oppidis non muratis ac villis morabantur, quartamdecimam diem mensis Adar conviviorum et gaudii decreverunt, ita ut exultent in eo, et mittant sibi mutuo partes epularum et ciborum. Scripsit itaque Mardocheus omnia hec, et litteris comprehensa misit ad Iudeos qui in omnibus regis provinciis morabantur, tam in vicino positis quam procul, ut quartamdecimam et quintamdecimam diem mensis Adar pro festis susciperent, et revertente semper anno sollempni honore celebrarent, quia in ipsis diebus se ulti sunt Iudei de inimicis suis,

atque in leta hilaritate gaudium usque conversa sunt. essentque isti dies epularum atque letitie in quibus mitterent sibi invicem ciborum partes et pauperibus munuscula largirentur. Susceperuntque iudei in sollempnem ritum cuncta que eo tempore facere ceperant et que mardocheus litteris facienda mandaverat. Aman enim filius amadathi stirpis agag hostis et adversarius iudeorum cogitavit contra eos malum ut occideret eos atque deleret et misit phur quod nostra lingua vertitur in sortem. Et postea ingressa est hester ad regem obsecrans ut conatus eius litteris regis irriti fierent et malum quod contra iudeos cogitaverat reverteretur in caput eius. Denique et ipsum et filios eius affixerunt cruci. atque ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim id est sortium eo quod phur id est sors in urnam missa fuerit. Et cuncta que gesta sunt epistole id est libri huius volumine continentur. queque sustinuerunt et que deinceps immutata sunt. Susceperunt iudei super se et semen suum et super cunctos qui religioni eorum voluerunt copulari ut nulli liceat duos hos dies absque sollempnitate transigere quos scriptura testatur et certa expetunt tempora annis sibi iugiter succedentibus. Isti sunt dies quos nulla umquam delebit oblivio et per singulas generationes cuncte in toto orbe provincie celebrabunt. nec est ulla civitas in qua dies phurim id est sortium non observentur a iudeis et ab eorum progenie que his ceremoniis obligata est. Scripseruntque hester regina filia abihahel et mardocheus iudeus etiam secundam epistolam ut omni studio dies ista sollempnis sanciretur in posterum. Et miserunt ad omnes iudeos qui in cxxvii provinciis regis assueri versabantur ut haberent pacem et susciperent veritatem observantes dies sortium et suo tempore cum gaudio celebrarent sicut constituerunt mardocheus et hester. et illi observanda susceperant a se et a semine suo ieiunia et clamores et sortium dies et omnia que in libro continentur qui vocatur hester hystoria.

X

Rex vero assuerus omnem terram et cunctas maris insulas fecit tributarias. cuius fortitudo et imperium et dignitas atque sublimitas qua exaltavit mardocheum scripta sunt in libris medorum atque persarum. et quomodo mardocheus iudaice stirpis secundus a rege assuero fuerit et magnus apud iudeos et acceptabilis plebi fratrum suorum querens bona populo suo et loquens ea que ad pacem seminis sui pertinerent.

Que habentur in hebreo plena fide expressi. Hec autem que sequuntur scripta reperi in editione vulgata que grecorum lingua et litteris continentur et interim post finem libri hoc capitulum ferebatur quod iuxta consuetudinem nostram obelo id est veru prenotavimus.

Dixitque mardocheus a deo facta sunt ista. recordatus sum sompnii quod videram hec eadem significantis nec eorum quicquam irritum fuit. Parvus fons qui crevit in fluvium et in lucem solemque conversus est et in aquas plurimas redundavit hester est quam rex accepit uxorem et voluit esse reginam. Duo autem dracones ego sum et aman. Gentes que convenerant hii sunt qui conati sunt delere nomen iudeorum. Gens autem mea israhel est que clamavit ad dominum et salvum fecit dominus populum suum liberavitque nos de omnibus malis et fecit signa magna atque portenta inter gentes et duas sortes esse precepit unam populi dei et alteram cunctarum gentium. Venitque utraque sors in statutum ex illo iam tempore diem coram deo universis gentibus. et recordatus est dominus populi sui ac misertus est hereditatis sue. Et observabuntur dies isti in mense adar xiiii et xv die eiusdem mensis cum omni studio et gaudio in unum cetum populi congregati in cunctas deinceps generationes populi israhel.

XI

Anno quarto regnantibus ptolomeo et cleopatra attulerunt dositheus qui se sacerdotem et levitici generis ferebat et ptolomeus filius eius hanc epistolam phurim quam dixerunt interpretatum esse lysimachum ptolomei filium in ierusalem. Hoc quoque principium erat in editione vulgata quod nec in hebreo nec apud ullum fertur interpretum. Anno secundo regnante artaxerxe maximo prima die mensis nisan vidit sompnium mardocheus filius iairi filii semei filii cis de tribu beniamin homo iudeus qui habitabat in urbe susis vir magnus et inter primos aule regie. Erat autem de eo numero captivorum quos transtulerat nabuchodonosor rex babylonis de ierusalem cum iechonia rege iuda. et hoc eius sompnium fuit. Apparuerunt voces et tumultus et tonitrua et terremotus et conturbatio super terram. Et ecce duo dracones magni paratique contra se in prelium. Ad quorum clamorem cuncte concitate sunt nationes ut pugnarent contra gentem iustorum. Fuitque dies illa tenebrarum et discriminis tribulationis et angustie et ingens formido super terram. Conturbataque est gens iustorum timentium mala sua et preparata ad mortem. Clamaveruntque ad deum et illis vociferantibus fons parvus crevit in fluvium maximum et in aquas plurimas redundavit. Lux et sol ortus est et humiles exaltati sunt et devoraverunt inclitos. Quod cum vidisset mardocheus et surrexisset de strato cogitabat quid deus facere vellet et fixum habebat in animo cupiens scire quid significaret sompnium.

XII

Morabatur autem eo tempore in aula regis cum bagatha et thara eunuchis regis qui ianitores erant palatii. Cumque intellexisset cogitationes eorum et curas diligentius providisset didicit quod conarentur in regem artaxerxem manum mittere et nuntiavit super eo regi. Qui de utroque habita questione confessos iussit duci ad mortem. Rex autem quod gestum erat scripsit in commentariis sed et mardocheus rei memoriam litteris tradidit. Precepitque ei rex ut in aula palatii moraretur datis ei pro delatione muneribus. Aman vero filius amadathi bugeus erat gloriosissimus coram rege et voluit nocere mardocheo et populo eius pro duobus eunuchis regis qui fuerant interfecti. Hucusque prohemium. Que sequuntur in eo loco posita erant ubi scriptum est in volumine et diripuerunt bona vel substantias eorum. que in sola vulgata editione repperimus. Epistole autem hoc exemplar fuit.

XIII

Rex maximus artaxerses ab india usque ethiopiam cxxvii provinciarum principibus et ducibus qui eius imperio subiecti sunt salutem dicit. Cum plurimis gentibus imperarem et universum orbem mee ditioni subiugassem volui nequaquam potentie magnitudine abuti sed clementia et lenitate gubernare subiectos ut absque ullo terrore vitam silentio transigentes optata cunctis mortalibus pace fruerentur. Querente autem me a consiliariis meis quomodo hoc posset impleri unus qui sapientia et fide ceteros precellebat et erat post regem secundus aman nomine

indicaverunt unum in toto orbe terrarum populum esse dispersum qui novis uteretur legibus, et contra omnium gentium consuetudinem faciens, regum jussa contempneret, et universarum concordiam nationum sua dissensione violaret. Quod cum didicissemus, videntes unam gentem rebellem adversus omne hominum genus perversis uti legibus, nostrisque jussionibus contraire, et turbare subjectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, jussimus ut quoscumque Aman qui omnibus provinciis prepositus est, et secundus a rege, et quem patris loco colimus, monstraverit, cum conjugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis, nullusque eorum misereatur, xiiii. die mensis xii. adar anni presentis: ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes, reddant imperio nostro pacem quam turbaverant. Huc usque exemplar epistole. Que secuntur post eum locum scripta reperi, ubi legitur: Pergensque Mardocheus fecit omnia que ei preceperat Hester. Nec tamen habentur in hebraico, et apud nullum penitus feruntur interpretum. Mardocheus autem deprecatus est Dominum, memor omnium operum ejus, et dixit: Domine Domine rex omnipotens, in ditione tua cuncta sunt posita, et non est qui possit tue resistere voluntati, si decreveris salvare Israel. Tu fecisti celum et terram, et quicquid celi ambitu continetur. Dominus omnium es, nec est qui resistat majestati tue. Cuncta nosti, et scis quia non pro superbia et contumelia, et aliqua glorie cupiditate fecerim hoc, ut non adorarem Aman superbissimum (libenter enim pro salute Israel etiam vestigia pedum ejus deosculari paratus essem), sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, et ne quemquam adorarem excepto Deo meo. Et nunc Domine rex, Deus Abraham, miserere populi tui, quia volunt nos inimici nostri perdere, et hereditatem tuam delere. Ne despicias partem tuam quam redemisti de Egypto. Exaudi deprecationem meam, et propitius esto sorti et funiculo hereditatis tue, et converte luctum nostrum in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum Domine, et ne claudas ora te canentium. Omnis quoque Israel pari mente et obsecratione clamavit ad Dominum, eo quod eis certa mors impenderet.

XIII

Hester quoque regina confugit ad Dominum, pavens periculum quod imminebat. Cumque deposuisset vestes regias, fletibus et luctui apta indumenta suscepit, et pro unguentis variis cinere et stercore implevit caput, et corpus suum humiliavit jejuniis: omniaque loca in quibus ante letari consueverat, crinium laceratione complevit. Et deprecabatur Dominum Deum Israel, dicens: Domine mi, qui rex noster es solus, adjuva me solitariam, et cujus preter te nullus est auxiliator alius. Periculum meum in manibus meis est. Audivi a patre meo quod tu Domine tulisses Israel de cunctis gentibus, et patres nostros ex omnibus retro majoribus suis, ut possideres hereditatem sempiternam, fecistique eis sicut locutus es. Peccavimus in conspectu tuo, et idcirco tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum: coluimus enim deos eorum. Justus es Domine. Et nunc non eis sufficit quod durissima nos opprimunt servitute, sed robur manuum suarum idolorum potentie deputantes, volunt tua mutare promissa, et delere hereditatem tuam, et claudere ora te laudantium, atque extinguere gloriam templi et altaris tui, ut aperiant ora gentium, et laudent ydolorum fortitudinem, et predicent carnalem regem in sempiternum. Ne tradas Domine sceptrum tuum his qui non sunt, ne rideant ad ruinam nostram: sed converte consilium eorum super eos, et eum qui in nos cepit sevire, disperde. Memento Domine, et ostende te nobis in tempore tribulationis nostre, et mihi da fiduciam, Domine rex deorum et universe potestatis: tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis, et transfer cor illius in odium hostis nostri, ut et ipse pereat, et ceteri qui ei consentiunt. Nos autem libera manu tua, et adjuva me nullum aliud auxilium habentem nisi te Domine, qui habes omnium scientiam, et nosti quia oderim gloriam iniquorum, et detester cubile incircumcisorum et omnis alienigene. Tu scis necessitatem meam, quod abhominer signum superbie et glorie mee, quod est super caput meum in diebus ostentationis mee, et detester illud quasi pannum menstruate, et non portem in diebus silentii mei, et quod non comederim in mensa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, et non biberim vinum libaminum, et numquam letata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum usque in presentem diem, nisi in te Domine Deus Abraham. Deus fortis super omnes, exaudi vocem eorum qui nullam aliam spem habent, et libera nos de manu iniquorum, et erue me a timore meo. Hec quoque addita reperi in editione vulgata.

Et mandavit ei (haut dubium quin Mardocheus) Hester ut ingrederetur ad regem, et rogaret pro populo suo et pro patria sua. Memorare, inquit, dierum humilitatis tue, quomodo nutrita sis in manu mea, quia Aman secundus a rege locutus est contra nos in mortem: et tu invoca Dominum, et loquere regi pro nobis, et libera nos de morte. Necnon et ista que subdita sunt in editione vulgata reperi. Die autem tercio deposuit vestimenta ornatus sui, et circumdata est gloria sua. Cumque regio fulgeret habitu, et invocasset omnium rectorem et salvatorem Deum, assumpsit duas famulas, et super unam quidem innitebatur, quasi pre deliciis et nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinens. Altera autem famularum sequebatur dominam, defluentia in humum indumenta sustentans. Ipsa autem roseo colore vultum perfusa, et gratis ac nitentibus oculis tristem celabat animum, et nimio timore contractum. Ingressa igitur cuncta per ordinem ostia, stetit contra regem, ubi ille residebat super solium regni sui, indutus vestibus regiis, auroque fulgens et pretiosis lapidibus, eratque terribilis aspectu. Cumque elevasset faciem, et ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit, et in pallorem colore mutato, lapsum super ancillulam reclinavit caput. Convertitque Deus spiritum regis in mansuetudinem, et festinus ac metuens exilivit de solio, et sustentans eam ulnis suis donec rediret ad se, his verbis blandiebatur: Quid habes Hester? Ego sum frater tuus, noli metuere. Non morieris: non enim pro te, sed pro omnibus hec lex constituta est. Accede igitur et tange sceptrum. Cumque illa reticeret, tulit auream virgam, et posuit super collum ejus, et osculatus est eam, et ait:

Vidi te domine quasi angelum Dei et conturbatum est cor meum prae timore gloriae tuae. Valde enim mirabilis es domine et facies tua plena est gratiarum. Cumque loqueretur rursus corruit et paene exanimata est. Rex autem turbabatur et omnes ministri eius consolabantur eam. Exemplar epistulae regis Artaxerxis quam pro Iudaeis ad totas regni sui provincias misit, quod et ipsum in hebraico volumine non habetur.

XVI

Rex magnus Artaxerxes ab India usque Aethiopiam centum viginti septem provinciarum ducibus ac principibus qui nostrae iussioni oboediunt salutem dicit. Multi bonitate principum et honore qui in eos conlatus est abusi sunt in superbiam, et non solum subiectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos qui dederunt moliuntur insidias. Nec contenti sunt gratias non agere beneficiis et humanitatis in se iura violare, sed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur se posse fugere sententiam. Et in tantum vesaniae proruperunt ut eos qui credita sibi officia diligenter observant et ita cuncta agunt ut omnium laude digni sint, mendaciorum cuniculis conentur subvertere, dum aures principum simplices et ex sua natura alios aestimantes callida fraude decipiunt. Quae res et ex veteribus probatur historiis et ex his quae geruntur cotidie, quomodo malis quorundam suggestionibus regum studia depraventur. Unde providendum est paci omnium provinciarum. Nec putare debetis si diversa iubeamus ex animi nostri venire levitate, sed pro qualitate et necessitate temporum ut rei publicae poscit utilitas ferre sententiam. Et ut manifestius quod dicimus intellegatis, Aman filius Amadathi et animo et gente Macedo alienusque a Persarum sanguine, et pietatem nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus a nobis susceptus est, et tantam in se expertus humanitatem ut pater noster vocaretur et adoraretur ab omnibus post regem secundus, qui in tantum arrogantiae tumorem sublatus est ut regno nos privare niteretur et spiritu. Nam Mardocheum cuius fide et beneficiis vivimus, et consortem regni nostri Hester cum omni gente sua novis quibusdam atque inauditis machinis expetivit in mortem, hoc cogitans ut illis interfectis insidiaretur nostrae solitudini et regnum Persarum transferret in Macedonas. Nos autem a pessimo mortalium Iudaeos neci destinatos in nulla penitus culpa repperimus, sed e contrario iustis utentes legibus, et filios altissimi et maximi semperque viventis Dei, cuius beneficio et patribus nostris et nobis regnum est traditum et usque hodie custoditur. Unde eas litteras quas sub nomine nostro ille direxerat sciatis esse irritas. Pro quo scelere ante portas huius urbis Susis et ipse qui machinatus est et omnis cognatio eius pendet in patibulis, non nobis sed Deo reddente ei quod meruit. Edictum autem hoc quod nunc mittimus in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Iudaeis uti legibus suis. Quibus debetis esse auxilio, ut eos qui se ad necem eorum paraverant possint interficere tertiadecima die mensis duodecimi qui vocatur Adar. Hanc enim diem omnipotens Deus maeroris et luctus eis vertit in gaudium. Unde et vos inter ceteros festos dies hanc habetote diem et celebrate eam cum omni laetitia, ut et in posterum cognoscatur omnes qui fideliter Persis oboediunt dignam pro fide recipere mercedem, qui autem insidiantur regno eorum pro scelere perire. Omnis autem provincia et civitas quae noluerit sollemnitatis huius esse particeps, gladio et igne pereat et sic deleatur ut non solum hominibus sed etiam bestiis invia sit in sempiternum pro exemplo contemptus et inoboedientiae.

Incipit prologus in libro Iob.

Cogor per singulos scripturae divinae libros adversariorum respondere maledictis, qui interpretationem meam reprehensionem Septuaginta interpretum criminantur; quasi non et apud Graecos Aquila, Symmachus et Theodotion vel verbum e verbo, vel sensum e sensu, vel ex utroque commixtum et medie temperatum genus translationis expresserint, et omnia veteris instrumenti volumina Origenes obelis asteriscisque distinxerit, quos vel additos vel de Theodotione sumptos translationi antiquae inseruit, probans defuisse quod additum est. Discant igitur obtrectatores mei recipere in toto quod in partibus susceperunt, aut interpretationem meam cum asteriscis suis radere. Neque enim fieri potest ut quos plura intermisisse perspexerint, non eosdem etiam in quibusdam errasse fateantur, praecipue in Iob, cui si ea quae sub asteriscis addita sunt subtraxeris, pars maxima voluminis detruncabitur; et hoc dumtaxat apud Graecos. Ceterum apud Latinos ante eam translationem quam sub asteriscis et obelis nuper edidimus, septingenti ferme aut octingenti versus desunt, ut decurtatus et laceratus corrosusque liber foeditatem sui publice legentibus praebeat. Haec autem translatio nullum de veteribus sequitur interpretem, sed ex ipso Hebraico Arabicoque sermone et interdum Syro, nunc verba, nunc sensus, nunc simul utrumque resonabit. Obliquus enim etiam apud Hebraeos totus liber fertur et lubricus, et quod Graeci rhetores vocant schematismenos, dumque aliud loquitur, aliud agit, ut si velis anguillam vel murenulam strictis tenere manibus, quanto fortius presseris, tanto citius elabitur. Memini me ob intellegentiam huius voluminis Lyddeum quendam praeceptorem, qui apud Hebraeos primus haberi putabatur, non parvis redemisse nummis; cuius doctrina an aliquid profecerim nescio; hoc unum scio, non potuisse me interpretari nisi quod antea intellexeram. A principio itaque voluminis usque ad verba Iob apud Hebraeos prosa oratio est. Porro a verbis Iob in quibus ait: Pereat dies in qua natus sum et nox in qua dictum est: Conceptus est homo, usque ad eum locum ubi ante finem voluminis scriptum est: Idcirco ipse me reprehendo et ago paenitentiam in favilla et cinere, hexametri versus sunt, dactylo spondeoque currentes, et propter linguae idioma crebro recipientes et alios pedes, non earundem syllabarum sed eorundem temporum. Interdum quoque rhythmus ipse dulcis et tinnulus fertur numeris lege solutis, quod metrici magis quam simplex lector intellegunt. A supradicto autem versu usque ad finem libri parvum comma quod remanet prosa oratione contexitur. Quod si cui videtur incredulum, metra scilicet esse apud Hebraeos, et in morem nostri Flacci Graecique Pindari et Alcaei et Sapphus vel Psalterium vel Lamentationes Hieremiae vel omnia ferme scripturarum cantica conprehendi, legat Philonem, Iosephum, Origenem, Caesariensem Eusebium, et eorum testimonio me verum dicere conprobabit. Audiant quapropter canes mei idcirco me in hoc volumine laborasse, non ut interpretationem antiquam reprehenderem, sed ut ea quae in illa aut obscura sunt aut omissa aut certe scriptorum vitio depravata ma-

manifestiora sunt interpretatione sentirent quae in hebreum ser-
monem ex parte didicimus et in latino pene ab ipsis cuna-
bulis inter grammaticos et rhetores et philosophos de-
triti sumus. Quod si apud grecos post lxx. editionem iam christi
euuangelio choruscante iudeus aquila simachus et
theodocion iudaizantes heretici sunt recepti qui mul-
ta misteria salvatoris subdola interpretatione ce-
larunt et tamen in exaplis habentur apud ecclesias et expla-
nantur ab ecclesiasticis viris, quanto magis ego christianus
de parentibus christianis natus et vexillum crucis in mea
fronte portans cuius studium fuit omissa repetere
depravata corrigere et sacramenta ecclesie puro et fide-
li aperire sermone vel a fastidiosis vel a malignis lecto-
ribus non debeo reprobari. Habeant qui volunt veteres libros
vel in membranis purpureis auro argentoque descriptos
vel uncialibus ut vulgo aiunt litteris onera magis ex-
arata quam codices dum mihi meisque permittant pau-
peres habere scedulas et non tam pulcros codices quam emen-
datos. Utraque autem editio et lxx. iuxta grecos et mea
iuxta hebreos in latinum meo labore translata est.
Eligat unusquisque quod vult et studiosum se magis
quam malivolum probet. **Incipit ii. prologus in libro iob.**

Si autem fiscellam iunco texerem
aut palmarum folia complicarem ut
in sudore vultus mei comederem pa-
nem et ventris opus sollicita mente trac-
tarem nullus morderet nemo repre-
henderet. Nunc autem quia iuxta sententiam
salvatoris volo operari cibum qui non
perit et antiquam divinorum voluminum viam sentibus
virgultisque purgare error mihi geminus inclamatur
corrector vitiorum falsarius vocor et errores non au-
ferre. Tanta est enim vetustatis consuetudo ut etiam
confessa plerisque vitia placeant dum magis pulcros
habere volunt codices quam emendatos. Quapropter o fratres
dilectissimi vice munerum nobilitatis et humilitatis exem-
plar pro fabello chalathis corbellisque munusculis
monachorum spiritualia hec et mensura dona suscipite
ac beatum iob qui adhuc apud latinos iacebat in
stercore et vermibus scatebat errorum integrum inmacu-
latumque gaudete. Quomodo enim post probationem atque
victoriam duplicia ei universa sunt reddita ita ego
in linguam nostram ut audacter loquar feci eum ha-
bere que amiserat. Igitur et vos et unumquemque lectorem
sollicita prefatione commoneo et in principiis librorum
eadem semper adnectens rogo ut ubicumque se-
precedentes virgulas videritis sciatis ea que subiec-
ta sunt in hebraicis voluminibus non haberi. Porro ubi stelle
ymago prefulserit ex hebreo in nostro sermone ad-
dita sunt. Nec non et illa que habentur videbantur ita
corrupta erant ut sensum legentibus tollerent
quantulis iob magno labore correxi magis uti-
le quid exodio meo ecclesiis christi venturum ratus
quam ex aliorum negotio. **Incipit Explicit
prologus. Incipit liber iob.**

ploys. 1.
Iarib. l. z. yl.
fili. ab exa. 4.
ploys 4. ... translat.

al' per.

Vir erat in terra hus nomi-
iob et erat ille vir simplex
ac timens deum et recede-
lo. Natique sunt ei. vii. fi-
filie. Et fuit possessio ei-
ovium. vii. milia et. iii. camelo-
quingenta quoque iuga boum
asine ac familia multa
eratque vir ille magnus inter omnes orientales et iba-
filii eius et faciebant convivium per domos unusquis-
suo et mittentes vocabant tres sorores suas
derent et biberent vinum cum eis. Cumque in orb-
issent dies convivii mittebat ad eos iob
bat illos. Consurgensque diluculo offerebat
causta per singulos. Dicebat enim: Ne forte pec-
filii mei et benedixerint deo in cordibus suis. Sic fa-
iob cunctis diebus. Quadam autem die cum veniss-
lii dei ut assisterent coram domino affuit
sathan. Cui dixit dominus: Unde venis? Qui respondens
Circuivi terram et perambulavi eam. Dixitque dominus ad e-
Numquid considerasti servum meum iob quod non sit ei simi-
lis homo simplex et rectus et timens deum et recede-
Cui respondens sathan: Numquid frustra timet deum iob?
vallasti eum et domum eius universamque substan-
cium? Operibus manuum eius benedixisti et possessio
vit in terra. Sed extende paululum manum tuam
cuncta que possidet nisi in faciem benedixerit tibi.
ad sathan. Ecce universa que habet in manu tua
eum ne extendas manum tuam. Egressusque
a facie domini. Cum autem quadam die filii et filie eius
et biberent vinum in domo fratris sui primogeni-
venit ad iob qui diceret. Boves arabant et a-
pascebantur iuxta eos et irruerunt Sabei et tuler-
et pueros percusserunt gladio et evasi ego solus
tiarem tibi. Cumque adhuc ille loqueretur venit
et dixit. Ignis dei descendit de celo et tac-
puerosque consumpsit et effugi ego solus ut
bi. Sed adhuc illo loquente venit alius et dixit
fecerunt tres turmas et invaserunt cam-
lerunt eos nec non et pueros percusserunt gladio
ego solus ut nuntiarem tibi. Adhuc loquebatur
ecce alius intravit et dixit. Filiis tuis et fi-
centibus et bibentibus vinum in domo fratris sui pri-
mogeniti repente ventus vehemens irruit a regi-
deserti et concussit. iiii. angulos domus que
oppressit liberos tuos et mortui sunt et effugi
ut nuntiarem tibi. Tunc surrexit iob et scidit
ta sua et tonso capite corruens in terram
et dixit. Nudus egressus sum de utero matris
nudus revertar illuc. Dominus dedit dominus abstulit
domino placuit ita factum est. Sit nomen domini
In omnibus his non peccavit iob labiis suis
stultum quid contra deum locutus est. II

Factum est autem cum quadam die venissent
dei et starent coram domino venisset
inter eos et staret in conspectu eius et diceret

[uen]it. Cui dixit dominus: Unde venis? Qui respondens ait: Circuivi terram et perambulavi eam. Et dixit dominus ad Sathan: Numquid considerasti servum meum Iob quod non sit ei similis in terra, vir simplex et rectus et timens deum ac recedens a malo, et adhuc retinens innocentiam? Tu autem commovisti me adversus eum ut affligerem eum frustra. Cui respondens Sathan ait: Pellem pro pelle et cuncta que habet homo dabit pro anima sua. Alioquin mitte manum tuam et tange os eius et carnem et tunc videbis quod in faciem benedicat tibi. Dixit ergo dominus ad Sathan: Ecce in manu tua est, verumtamen animam illius serva. Egressus igitur Sathan a facie domini percussit Iob ulcere pessimo a planta pedis usque ad verticem eius, qui testa saniem radebat sedens in sterquilinio. Dixit autem illi uxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua? Benedic deo et morere. Qui ait ad illam: Quasi una de stultis mulieribus locuta es. Si bona suscepimus de manu domini, mala autem quare non sustineamus? In omnibus his non peccavit Iob labiis suis. Igitur audientes tres amici Iob omne malum quod accidisset ei venerunt singuli de loco suo: Eliphath Themanites et Baldach Suhites et Sophar Naamathites. Condixerant enim ut pariter venientes visitarent eum et consolarentur. Cumque elevassent procul oculos suos non cognoverunt eum, et exclamantes ploraverunt scissisque vestibus sparserunt pulverem super caput suum in celum. Et sederunt cum eo in terra septem diebus et septem noctibus et nemo loquebatur ei verbum. Videbant enim dolorem esse vehementem.

III

Post hoc aperuit Iob os suum et maledixit diei suo et dixit: Pereat dies in qua natus sum et nox in qua dictum est: Conceptus est homo. Dies illa vertatur in tenebras, non requirat eam deus desuper et non illustretur lumine. Obscurent eum tenebre et umbra mortis, occupet eum caligo et involvatur amaritudine. Noctem illam tenebrosus turbo possideat, non computetur in diebus anni nec numeretur in mensibus. Sit nox illa solitaria nec laude digna. Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leviathan. Obtenebrentur stelle caligine eius; expectet lucem et non videat nec ortum surgentis aurore, quia non conclusit ostia ventris qui portavit me nec abstulit mala ab oculis meis. Quare non in vulva mortuus sum, egressus ex utero non statim perii? Cur exceptus genibus? Cur lactatus uberibus? Nunc enim dormiens silerem et somno meo requiescerem cum regibus et consulibus terre qui edificant sibi solitudines, aut cum principibus qui possident aurum et replent domos suas argento. Aut sicut abortivum absconditum non subsisterem, vel qui concepti non viderunt lucem. Ibi impii cessaverunt a tumultu et ibi requieverunt fessi robore. Et quondam vincti pariter sine molestia non audierunt vocem exactoris. Parvus et magnus ibi sunt et servus liber a domino suo. Quare misero data est lux et vita his qui in amaritudine animi sunt, qui expectant mortem et non venit, quasi effodientes thesaurum, gaudentque vehementer cum invenerint sepulchrum? Viro cuius abscondita est via et circumdedit eum deus tenebris? Antequam comedam suspiro et tamquam inundantis aque sic rugitus meus, quia timor quem timebam evenit michi et quod verebar accidit. Nonne dissimulavi, nonne silui, nonne quievi? Et venit super me indignatio.

IIII

Respondens autem Eliphath Themanites dixit: Si ceperimus loqui tibi, forsitan moleste accipies; sed conceptum sermonem quis tenere poterit? Ecce docuisti plurimos et manus lassas roborasti. Vacillantes confirmaverunt sermones tui et genua trementia confortasti. Nunc autem venit super te plaga et defecisti, tetigit te et conturbatus es. Ubi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua et perfectio viarum tuarum? Recordare obsecro te quis umquam innocens perierit aut quando recti deleti sunt? Quin potius vidi eos qui operantur iniquitatem et seminant dolores et metunt eos flante deo periisse, et spiritu ire eius esse consumptos. Rugitus leonis et vox leene et dentes catulorum leonum contriti sunt. Tigris periit eo quod non haberet predam, et catuli leonis dissipati sunt. Porro ad me dictum est verbum absconditum et quasi furtive suscepit auris mea venas susurri eius. In horrore visionis nocturne, quando solet sopor occupare homines, pavor tenuit me et tremor et omnia ossa mea perterrita sunt. Et cum spiritus me presente transiret inhorruerunt pili carnis mee. Stetit quidam cuius non agnoscebam vultum, ymago coram oculis meis, et vocem quasi aure lenis audivi. Numquid homo dei comparatione iustificabitur aut factore suo purior erit vir? Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles et in angelis suis reperit pravitatem. Quanto magis hii qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumentur velut a tinea. De mane usque ad vesperam succidentur, et quia nullus intelligit in eternum peribunt. Qui autem reliqui fuerint auferentur ab eis; morientur et non in sapientia. — *hii*

V

Voca ergo si est qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere. Virum stultum interficit iracundia et parvulum occidit invidia. Ego vidi stultum firma radice et maledixi pulchritudini eius statim. Longe fient filii eius a salute et conterentur in porta et non erit qui eripiat. Cuius messem famelicus comedet et ipsum rapiet armatus, et bibent sitientes divitias eius. — *famelic* Nichil in terra sine causa fit et de humo non egredietur dolor. Homo ad laborem nascitur et avis ad volandum. — *labor* Quam ob rem ego deprecabor dominum et ad deum ponam eloquium meum, qui facit magna et inscrutabilia et mirabilia absque numero, qui dat pluviam super faciem terre et irrigat aquis universa, qui ponit humiles in sublime et merentes erigit sospitate, qui dissipat cogitationes malignorum ne possint implere manus eorum quod ceperant, qui apprehendit sapientes in astutia eorum et consilium pravorum dissipat. Per diem incurrent tenebras et quasi in nocte sic palpabunt in meridie. — *[…]genum* Porro salvum faciet egenum a gladio oris eorum et de manu violenti pauperem. Et erit egeno spes, iniquitas autem contrahet os suum. Beatus homo qui corripitur a deo; increpationem ergo domini ne reprobes, quia ipse vulnerat et medetur, percutit et manus eius sanabunt. In sex tribulationibus liberabit te et in septima non tanget te malum. In fame eruet te de morte et in bello de manu gladii. A flagello lingue absconderis et non timebis calamitatem cum venerit. In vastitate et fame ridebis et bestias

terre non formidabis. Sed cum lapidibus regionum pactum
tuum, et bestie terre pacifice erunt tibi. Et scies quod pacem habere
tabernaculum tuum, et visitans speciem tuam non peccabis.
Scies quoque quoniam multiplex erit semen tuum, et progenies
tua quasi herba terre. Ingredieris in habundantia sepul-
crum, sicut infertur acervus tritici in tempore suo.
Ecce hoc ut investigavimus ita est. Quod auditum est mente pertracta.

Respondens autem Iob dixit. VI. Utinam
appenderentur peccata mea quibus iram
merui, et calamitas quam patior in statera. Quasi harena
maris hec gravior appareret. Unde et verba mea dolore
sunt plena, quia sagitte Domini in me sunt, quarum in-
dignatio ebibit spiritum meum, et terrores Domini militant
contra me. Numquid rugiet onager cum habuerit herbam?
aut mugiet bos cum ante presepe plenum steterit? Aut po-
terit comedi insulsum quod non est sale conditum? aut po-
test aliquis gustare quod gustatum affert mortem? Que an-
te nolebat tangere anima mea, nunc pre angustia cibi mei sunt. Quis
det ut veniat petitio mea, et quod expecto tribuat mihi
Deus? et qui cepit ipse me conterat, solvat manum suam
et succidat me? Et hec mihi sit consolatio, ut affligens me
dolore non parcat, nec contradicam sermonibus Sancti. Que est enim
fortitudo mea ut sustineam? aut quis finis meus est,
ut patienter agam? Nec fortitudo lapidum fortitu-
do mea, nec caro mea enea est. Ecce non est auxilium
mihi in me, et necessarii quoque mei recesserunt a me. Qui tollit
ab amico suo misericordiam, timorem Domini derelinquit. Fratres mei
preterierunt me sicut torrens qui raptim transit in con-
vallibus. Qui timent pruinam, irruet super eos nix. Tempore
quo fuerint dissipati, peribunt, et ut incaluerit, solventur
de loco suo. Involute sunt semite gressuum eorum; ambu-
labunt in vacuum et peribunt. Considerate semitas The-
man, itinera Saba, et expectate paulisper. Confusi sunt, quia
speravi. Venerunt quoque usque ad me, et pudore cooperti sunt.
Nunc venistis, et modo videntes plagam meam timetis.
Numquid dixi: Afferte mihi, et de substantia vestra donate mihi? vel
liberate me de manu hostis, et de manu robustorum
eruite me? Docete me, et ego tacebo; et siquid forte
ignoravi, instruite me. Quare detraxistis sermo-
nibus veritatis, cum e vobis nullus sit qui possit arguere
me? Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, et
in ventum verba profertis. Super pupillum irruitis, et sub-
vertere nitimini amicum vestrum. Verumtamen quod cepistis
explete. Prebete aurem, et videte an mentiar. Respon-
dete obsecro absque contentione, et loquentes id quod iu-
stum est iudicate. Et non invenietis in lingua mea iniqui-
tatem, nec in faucibus meis stultitia personabit.

Militia est vita hominis super terram, VII.
et sicut dies mercennarii dies eius. Sicut servus
desiderat umbram, et sicut mercennarius prestolatur finem
operis sui, sic et ego habui menses vacuos, et noctes la-
boriosas enumeravi mihi. Si dormiero, dicam: Quando con-
surgam? et rursum expectabo vesperam, et replebor
doloribus usque ad tenebras. Induta est caro mea pu-
tredine et sordibus pulveris; cutis mea aruit et con-

tracta est. Dies mei velocius transierunt quam
a texente tela succiditur, et consumpti sunt absque ulla
spe. Memento quia ventus est vita mea, et non revertetur
ut videat bona. Nec aspiciet me visus hominis;
oculi tui in me, et non subsistam. Sicut consumitur nubes et
pertransit, sic qui descenderit ad inferos non ascendet,
nec revertetur ultra in domum suam, neque cognoscet eum
amplius locus eius. Quapropter et ego non parcam ori meo;
loquar in tribulatione spiritus mei, confabulabor cum
amaritudine anime mee. Numquid mare sum ego aut cetus, quia
circumdedisti me carcere? Si dixero: Consolabitur
me lectulus meus, et relevabor loquens mecum in strato meo,
terrebis me per somnia, et per visiones horrore con-
cuties. Quam ob rem elegit suspendium anima mea, et mor-
tem ossa mea. Desperavi; nequaquam ultra iam vivam.
Parce mihi, nihil enim sunt dies mei. Quid est homo, quia
magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum?
Visitas eum diluculo, et subito probas illum. Usquequo
non parcis mihi, nec dimittis me ut glutiam salivam me-
am? Peccavi; quid faciam tibi, o custos hominum? Quare
posuisti me contrarium tibi, et factus sum mihi met ipsi gravis?
Cur non tollis peccatum meum, et quare non aufers iniqui-
tatem meam? Ecce nunc in pulvere dormiam, et si mane

Respondens autem VIII.
Baldach Suites dixit. Usquequo loqueris talia, et spiritus
multiplex sermones oris tui? Numquid Deus supplantat
iudicium, et Omnipotens subvertit quod iustum est? Etiam si fi-
lii tui peccaverunt ei, et dimisit eos in manu iniquitatis
sue, tu tamen si diluculo consurrexeris ad Deum, et
Omnipotentem fueris deprecatus, si mundus et rectus in-
cesseris, statim evigilabit ad te, et pacatum reddet ha-
bitaculum iustitie tue, in tantum ut priora tua fuerint
parva, et novissima tua multiplicentur nimis. Interro-
ga enim generationem pristinam, et diligenter inves-
tiga patrum memoriam. Hesterni quippe sumus, et ignoramus,
quoniam sicut umbra dies nostri sunt super terram. Et ipsi docebunt te, loquentur tibi, et de corde suo profe-
rent eloquia. Numquid vivere potest scirpus absque humore, aut
crescere carectum sine aqua? Cum adhuc sit in flore
nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit. Sic vie
omnium qui obliviscuntur Deum, et spes hypocrite peribit.
Non ei placebit vecordia sua, et sicut tela ara-
nearum fiducia eius. Innitetur super domum suam, et non sta-
bit; fulciet eam, et non consurget. Humectus videtur an-
tequam veniat sol, et in ortu suo germen eius egredie-
tur. Super acervum petrarum radices eius densabun-
tur, et inter lapides commorabitur. Si absorbuerit
eum de loco suo, negabit eum et dicet: Non novi te.
Hec est enim letitia vie eius, ut rursum de terra alii
germinentur. Deus non proiciet simplicem, nec por-
riget manum malignis, donec impleatur risu os
tuum, et labia tua iubilo. Qui oderunt te
induentur confusione, et tabernaculum impiorum non subsistet.

Et respondens Iob ait. Vere scio IX.
quod ita sit, et quod non iustificetur homo compositus
Deo. Si voluerit contendere cum eo, non poterit

respondere unum pro mille. Sapiens corde est et fortis robore.
Quis restitit ei et pacem habuit? Qui transtulit montes
et nescierunt hii quos subvertit in furore suo. Qui commo-
vet terram de loco suo et columpne eius concutientur.
Qui precipit soli et non oritur, et stellas claudit quasi sub
signaculo. Qui extendit celos solus et graditur super
fluctus maris. Qui facit arcturum et oriona et hy-
adas et interiora austri. Qui facit magna et inscru-
tabilia et mirabilia quorum non est numerus. Si venerit
ad me non videbo eum. Si abierit non intelligam. Si re-
pente interroget quis respondebit ei? Vel quis dicere
potest cur ita facis? Deus cuius ire resistere nemo potest et
sub quo curvantur qui portant orbem. Quantus sum
ego ut respondeam ei et loquar verbis cum eo meis. Qui
etiam si habuero quippiam iustum non respondebo sed meum iudicem deprecabor.
Et cum invocantem me exaudierit non credo quod exaudie-
rit vocem meam. In turbine enim conteret me et multi-
plicabit vulnera mea etiam sine causa. Non concedit quiescere
spiritum meum et implet me amaritudinibus. Si fortitudo
queritur, robustissimus est; si equitas iudicii, nemo au-
deat pro me testimonium reddere. Si iustificare me volue-
ro os meum condempnabit me. Si innocentem ostende-
ro pravum me comprobabit. Etiam si simplex fuero hoc ipsum
ignorabit anima mea et tedebit me vite mee. Unum est
quod locutus sum: innocentem et impium ipse consumit. Si
flagellat occidat semel et non de penis innocentum
rideat. Terra data est in manus impii, vultum
iudicum eius operit. Quod si non ille est, quis ergo est?
Dies mei velociores fuerunt cursore; fugerunt et non
viderunt bonum. Pertransierunt quasi naves poma por-
tantes sicut aquila volans ad escam. Cum dixero: nequaquam
sic loquar, commuto faciem meam et dolore torqu-
eor. Verebar omnia opera mea sciens quod non parceres delin-
quenti. Si autem et sic impius sum, quare frustra laboravi?
Si lotus fuero quasi aquis nivis et fulserint velut mundissi-
me manus mee, tamen sordibus intinges me et ab-
hominabuntur me vestimenta mea. Neque enim viro qui
similis mei est respondebo, nec qui mecum in iudicio ex
equo possit audiri. Non est qui utrumque valeat ar-
guere et ponere manum suam in ambobus. Auferat a
me virgam suam et pavor eius non me terreat. Loquar
et non timebo eum; neque enim possum metuens respondere.

X

Tedet animam meam vite mee. Dimittam
adversum me eloquium meum, loquar in amari-
tudine anime mee. Dicam deo: noli me condempnare.
Indica michi cur me ita iudices. Numquid bonum tibi
videtur si calumpnieris et opprimas me opus
manuum tuarum et consilium impiorum adiuves? Numquid
oculi carnei tibi sunt, aut sicut videt homo et tu videbis?
Numquid sicut dies hominis dies tui et anni tui sicut hu-
mana sunt tempora, ut queras iniquitatem meam
et peccatum meum scruteris, et scias quia nichil im-
pium fecerim, cum sit nemo qui de manu tua pos-
sit eruere? Manus tue fecerunt me et plasma-
verunt me totum in circuitu, et sic repente pre-
cipitas me? Memento queso quod sicut lutum feceris
me et in pulverem reduces me. Nonne sicut lac mul-
sisti me et sicut caseum me coagulasti? Pelle et carnibus vesti-
sti me, ossibus et nervis compegisti me. Vitam et misericordiam tri-
buisti michi, et visitatio tua custodivit spiritum meum. Licet
hec celes in corde tuo, tamen scio quia universorum memine-
ris. Si peccavi et ad horam pepercisti michi, cur ab iniquitate
mea mundum me esse non pateris? Et si impius fuero, ve michi
est; et si iustus, non levabo caput saturatus afflictione et
miseria. Et propter superbiam quasi leenam capies me, reversusque
mirabiliter me crucias. Instauras testes tuos contra me
et multiplicas iram tuam adversum me, et pene mili-
tant in me. Quare de vulva eduxisti me? Qui utinam
consumptus essem ne oculus me videret. Fuissem quasi non essem, de
utero translatus ad tumulum. Numquid non paucitas die-
rum meorum finietur brevi? Dimitte ergo me ut plan-
gam paululum dolorem meum antequam vadam et non revertar
ad terram tenebrosam et opertam mortis caligine,
terram miserie et tenebrarum ubi umbra mortis et nul-
lus ordo sed sempiternus horror inhabitat.

XI

Respondens autem Sophar Naamathites dixit:
Numquid qui multa loquitur non et audiet?
aut vir verbosus iustificabitur? Tibi soli tacebunt
homines, et cum ceteros irriseris a nullo confutaberis?
Dixisti enim: purus est sermo meus et mundus sum in
conspectu tuo. Atque utinam deus loqueretur tecum et ape-
riret labia sua tibi, ut ostenderet tibi secreta sapien-
tie, et quod multiplex sit lex eius, et intelligeres quod mul-
to minora exigaris ab eo quam meretur iniquitas tua.
Forsitan vestigia dei comprehendes, et usque ad perfectum
omnipotentem reperies? Excelsior celo est, et quid fa-
cies? Profundior inferno, et unde cognosces? Longior
terra mensura eius et latior mari. Si subverterit omnia
vel in unum coartaverit, quis contradicet ei? Aut quis ei
dicere potest: cur ita facis? Ipse enim novit homi-
num vanitatem, et videns iniquitatem nonne considerat?
Vir vanus in superbiam erigitur, et tamquam pul-
lum onagri se liberum natum putat. Tu autem firma-
sti cor tuum et expandisti ad eum manus tuas. Si ini-
quitatem que est in manu tua abstuleris a te, et
non permanserit in tabernaculo tuo iniustitia, tunc
levare poteris faciem tuam absque macula, et eris
stabilis et non timebis. Miserie quoque oblivisceris, et
quasi aquarum que preterierunt non recordaberis. Et quasi me-
ridianus fulgor consurget tibi ad vesperam, et cum te
consumptum putaveris, orieris ut lucifer. Et habebis fi-
duciam proposita tibi spe, et defossus securus dormi-
es. Requiesces et non erit qui te exterreat, et deprecabun-
tur faciem tuam plurimi. Oculi autem impiorum deficient, et
effugium peribit ab eis, et spes illorum abhominatio anime.

XII

Respondens autem Iob dixit: Ergo
vos estis soli homines, ut vobiscum moriatur sapien-
tia? Et michi est cor sicut et vobis, nec inferior vestri sum. Quis
enim hec que nostis ignorat? Qui deridetur ab amico suo
sicut ego invocabit deum et exaudiet eum. Deridetur
enim iusti simplicitas. Lampas contempta apud cogita-
tiones divitum parata ad tempus statutum. Habundant

tabernacula praedonum et audacter provocant Deum cum ipse dederit omnia in manus eorum. Nimirum interroga iumenta et docebunt te et volatilia caeli et indicabunt tibi. Loquere terrae et respondebit tibi et narrabunt pisces maris. Quis ignorat quod omnia haec manus Domini fecerit? In cuius manu anima omnis viventis et spiritus universae carnis hominis. Nonne auris verba diiudicat et fauces comedentis saporem? In antiquis est sapientia et in multo tempore prudentia. Apud ipsum est sapientia et fortitudo; ipse habet consilium et intelligentiam. Si destruxerit, nemo est qui aedificet. Si incluserit hominem, nullus est qui aperiat. Si continuerit aquas, omnia siccabuntur; si emiserit eas, subvertent terram. Apud ipsum est fortitudo et sapientia; ipse novit et decipientem et eum qui decipitur. Et adducit consiliarios in stultum finem et iudices in stuporem. Balteum regum dissolvit et praecingit fune renes eorum. Ducit sacerdotes eorum inglorios et optimates supplantat, commutans labium veracium et doctrinam senum auferens. Effundit despectionem super principes, eos qui oppressi fuerant relevans. Qui revelat profunda de tenebris et producit in lucem umbram mortis. Qui multiplicat gentes et perdit eas et subversas in integrum restituit. Qui immutat cor principum populi terrae et decipit eos ut frustra incedant per invium. Palpabunt quasi in tenebris et non in luce, et errare eos faciet quasi ebrios.

XIII

Ecce omnia vidit oculus meus et audivit auris mea et intellexi singula. Secundum scientiam vestram et ego novi, nec inferior vestri sum ego. Sed tamen ad omnipotentem loquar et disputare cum Deo cupio, prius vos ostendens fabricatores mendacii et cultores perversorum dogmatum. Atque utinam taceretis ut putaremini sapientes esse. Audite ergo correctiones meas et iudicium labiorum meorum attendite ergo correctiones meas et iudicium labiorum meorum attendite. Numquid Deus indiget vestro mendacio ut pro illo loquamini dolos? Numquid faciem eius accipitis et pro Deo iudicare nitimini? Aut placebit ei quem celare nihil potest? Aut decipietur ut homo vestris fraudulentiis? Ipse vos arguet quoniam in abscondito faciem eius accipitis. Statim ut se commoverit turbabit vos, et terror eius irruet super vos. Memoria vestra comparabitur cineri, et redigentur in lutum cervices vestrae. Tacete paulisper ut loquar quodcumque mihi mens suggesserit. Quare lacero carnes meas dentibus meis et animam meam porto

occidit

in manibus meis? Etiam si occiderit me, in ipso sperabo; verumtamen vias meas in conspectu eius arguam. Et ipse erit salvator meus; non enim veniet in conspectu eius omnis hypocrita. Audite sermonem meum et aenigmata percipite auribus vestris. Si fuero iudicatus, scio quod iustus inveniar. Quis est qui iudicetur mecum? Veniat. Quare tacens consumor? Duo tantum ne facias mihi, et tunc a facie tua non abscondar. Manum tuam longe fac a me, et formido tua non me terreat. Voca me et ego respondebo tibi, aut certe loquar et tu responde mihi. Quantas habeo iniquitates et scelera mea atque delicta ostende mihi. Cur faciem tuam abscondis et arbitraris me inimicum tuum? Contra folium quod vento rapitur ostendis potentiam tuam, et stipulam siccam persequeris. Scribis enim contra me amaritudines et consumere me vis peccatis adolescentiae meae. Posuisti in nervo pedem meum et observasti omnes semitas meas et vestigia pedum meorum considerasti. Qui quasi putredo consumendus sum, et quasi vestimentum quod comeditur a tinea.

XIIII

Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis. Qui quasi flos egreditur et conteritur et fugit velut umbra, et numquam in eodem statu permanet. Et dignum ducis super huiuscemodi aperire oculos tuos et adducere eum tecum in iudicium? Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu qui solus es? Breves dies hominis sunt; numerus mensium eius apud te est; constituisti terminos eius qui praeteriri non poterunt. Recede paululum ab eo ut quiescat, donec optata veniat sicut mercennarii dies eius. Lignum habet spem: si praecisum fuerit, rursum virescit et rami eius pullulant. Si senuerit in terra radix eius et in pulvere emortuus fuerit truncus illius, ad odorem aquae germinabit et faciet comam quasi cum primum plantatum est. Homo vero cum mortuus fuerit et nudatus atque consumptus, ubi quaeso est? Quomodo si recedant aquae de mari et fluvius vacuefactus arescat, sic homo cum dormierit non resurget; donec atteratur caelum non evigilabit nec consurget de somno suo. Quis mihi hoc tribuat ut in inferno protegas me et abscondas me donec pertranseat furor tuus, et constituas mihi tempus in quo recorderis mei? Putasne mortuus homo rursum vivat? Cunctis diebus quibus nunc milito expecto donec veniat immutatio mea. Vocabis me et ego respondebo tibi; operi manuum tuarum porriges dexteram. Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis. Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam. Mons cadens defluit, et saxum transfertur de loco suo. Lapides excavant aquae, et alluvione paulatim terra consumitur; et hominem ergo similiter perdes. Roborasti eum paululum ut in perpetuum transiret; immutabis faciem eius et emittes eum. Sive nobiles fuerint filii eius sive ignobiles, non intelliget. Attamen caro eius dum vivet dolebit, et anima illius super semetipso lugebit.

XV

Respondens autem Eliphaz Themanites dixit: Numquid sapiens respondebit quasi in ventum loquens et implebit ardore stomachum suum? Arguis verbis eum qui non est aequalis tibi, et loqueris quod tibi non expedit. Quantum in te est, evacuasti timorem et tulisti preces coram Deo. Docuit enim iniquitas tua os tuum, et imitaris linguam blasphemantium. Condemnabit te os tuum et non ego, et labia tua respondebunt tibi. Numquid primus homo tu natus es et ante colles formatus? Numquid consilium Dei audisti, et inferior te erit eius sapientia? Quid nosti quod ignoremus? Quid intelligis quod nesciamus? Et senes et antiqui sunt in nobis multo vetustiores quam patres tui. Numquid grande est ut consolet

fer verba tua prava hoc prohibent. Quid te elevat cor
tuum, et quasi magna cogitans, attonitos habes oculos? Quid
tumet contra deum spiritus tuus, ut proferas de ore tuo huiuscemodi
sermones? Quid est homo ut immaculatus sit, et ut iustus appa-
reat natus de muliere? Ecce inter sanctos eius nemo im-
mutabilis, et celi non sunt mundi in conspectu eius.
Quanto magis abhominabilis et inutilis homo, qui bibit
quasi aquam iniquitatem? Ostendam tibi, audi me. Quod vidi
narrabo tibi. Sapientes confitentur, et non abscondunt
patres suos. Quibus solis data est terra, et non transibit alienus per
eos. Cunctis diebus suis impius superbit, et numerus an-
norum incertus est tyrannidis eius. Sonitus terroris
semper in auribus illius, et cum pax sit, ille semper insidias
suspicatur. Non credit quod reverti possit de tenebris
ad lucem, circumspectans undique gladium. Cum se mo-
verit ad querendum panem, novit quod paratus sit in ma-
nu eius tenebrarum dies. Terrebit eum tribulatio, et
angustia vallabit eum, sicut regem qui preparatur ad pre-
lium. Tetendit enim adversus deum manum suam, et contra
omnipotentem roboratus est. Cucurrit adversus eum erecto
collo, et pingui cervice armatus est. Operuit faciem eius
crassitudo, et de lateribus eius arvina dependet. Habita-
vit in civitatibus desolatis, et in domibus desertis, que
in tumulos sunt redacte. Non ditabitur, nec perseverabit
substantia eius, nec mittet in terra radicem suam. Non recedet de
tenebris. Ramos eius arefaciet flamma, et auferetur
spiritu oris sui. Non credat frustra errore deceptus, quod
aliquo precio redimendus sit. Antequam dies eius impleantur
peribit, et manus eius arescent. Ledetur quasi vinea
in primo flore botrus eius, et quasi oliva proiciens flo-
rem suum. Congregatio enim ypocrite sterilis, et ignis
devorabit tabernacula eorum qui munera libenter acci-
piunt. Concepit dolorem, et peperit iniquitatem, et
uterus eius preparat dolos.

XVI

Respondens autem iob dixit. Audivi frequenter
talia. Consolatores onerosi omnes vos estis.
Numquid habebunt finem verba ventosa? aut aliquid
tibi molestum est si loquaris? Poteram et ego similia
vestri loqui. Atque utinam esset anima vestra pro anima mea.
Consolarer et ego vos sermonibus, et moverem la-
bia mea quasi parcens vobis. Sed quid agam? Si locutus
fuero, non quiescet dolor meus, et si tacuero, non rece-
det a me. Nunc autem oppressit me dolor meus, et in
nichilum redacti sunt omnes artus mei. Ruge mee
testimonium dicunt contra me, et suscitatur falsiloquus
adversus faciem meam contradicens mihi. Collegit furo-
rem suum in me, et comminans mihi infremuit contra me
dentibus suis. Hostis meus terribilibus oculis me in-
tuitus est. Aperuerunt in me ora sua, et exprobran-
tes percusserunt maxillam meam, saturati sunt pe-
nis meis. Conclusit me deus apud iniquum,
et manibus impiorum me tradidit. Ego ille quon-
dam opulentus repente contritus sum. Tenuit cer-
vicem meam, confregit me, et posuit me quasi in
signum. Circumdedit me lanceis suis, con-
vulneravit lumbos meos, non pepercit, et effudit
in terram viscera mea. Concidit me vulnere super vulnus,
irruit in me quasi gigas. Saccum consui super cutem meam — et operui cinere carnem
facies mea intumuit a fletu, et palpebre mee cali-
gaverunt. Hec passus sum absque iniquitate manus
mee, cum haberem mundas ad deum preces. Terra, ne o-
perias sanguinem meum, nec inveniat in te locum laten-
di clamor meus. Ecce enim in celo est testis meus,
et conscius meus in excelsis. Verbosi amici mei: ad deum
stillat oculus meus. Atque utinam sic iudicaretur vir cum deo,
quomodo iudicatur filius hominis cum collega suo. Ecce enim bre-
ves anni transeunt, et semitam per quam non revertar
Spiritus meus attenuabitur. XVII. ambulo.
dies mei breviabuntur, et solum mihi superest
sepulcrum. Non peccavi, et in amaritudinibus mo-
ratur oculus meus. Libera me domine, et pone me iuxta
te, et cuiusvis manus pugnet contra me. Cor eorum longe
fecisti a disciplina, propterea non exaltabuntur. Predam
pollicetur sociis, et oculi filiorum eius deficient. Po-
suit me quasi in proverbium vulgi, et exemplum sum coram
eis. Caligavit ab indignatione oculus meus, et
membra mea quasi in nichilum redacta sunt. Stupe-
bunt iusti super hoc, et innocens contra ypocritam susci-
tabitur. Et tenebit iustus viam suam, et mundis ma-
nibus addet fortitudinem. Igitur omnes vos converti-
mini, et venite, et non inveniam in vobis ullum sapi-
entem. Dies mei transierunt, cogitationes mee
dissipate sunt, torquentes cor meum. Noctem ver-
terunt in diem, et rursum post tenebras spero lucem.
Si sustinuero, infernus domus mea est, et in tene-
bris stravi lectulum meum. Putredini dixi: pater
meus es, mater mea et soror mea, vermibus. Ubi est ergo
nunc prestolatio mea? et patientiam meam quis considerat?
In profundissimum infernum descen-
dent omnia mea. Putasne saltem ibi erit requies mihi?

XVIII

Respondens autem Baldad Suhites dixit. Usque ad quem finem verba
iactabitis? Intelligite prius, et sic loquamur. Quare re-
putati sumus ut iumenta, et sorduimus coram te? Qui perdis
animam tuam in furore tuo, numquid propter te relinquetur
terra, et transferentur rupes de loco suo? Nonne lux
impii extinguetur, nec splendebit flamma ignis eius? Lux
obtenebrescet in tabernaculo illius, et lucerna que super eum est
extinguetur. Artabuntur gressus virtutis eius, et pre-
cipitabit eum consilium suum. Inmisit enim in rete pedes
suos, et in maculis eius ambulat. Tenebitur planta
illius laqueo, et exardescet contra eum sitis. Abscondita est
in terra pedica eius, et decipula eius super semitam. Undique
terrebunt eum formidines, et involvent pedes eius.
Attenuetur fame robur eius, et inedia invadat
costas eius. Devoret pulchritudinem cutis eius, consumat
brachia illius primogenita mors. Avellatur de ta-
bernaculo suo fiducia eius, et calcet super eum quasi
rex interitus. Habitent in tabernaculo illius socii eius qui non est, sulphur.
Deorsum radices eius siccentur, sursum autem atteratur messis
eius. Memoria illius pereat de terra, et non celebretur nomen
eius in plateis. Expellet eum de luce in tenebras.

Hic et deridet me [illegible] indignatio [illegible] ponere cum [illegible]

Et movere caput meum super vos
Roborarem vos ore

et de me transferret eum. Non erit semen eius neque proge-
nies in populo suo, nec ulle reliquie in regionibus eius. De
die eius stupebunt novissimi, et primos invadet hor-
ror. Hec sunt ergo tabernacula iniqui, et iste locus eius qui ignorat deum.

XIX

Respondens autem Iob dixit: Usque-
quo affligitis animam meam, et atteritis me sermonibus?
En decies confunditis me, et non erubescitis opprimentes me.
Nempe et si ignoravi, mecum erit ignorantia mea. At
vos contra me erigimini, et arguitis me opprobriis meis.
Saltem nunc intelligite quia deus non equo iudicio afflixerit
me, et flagellis suis me cinxerit. Ecce clamabo vim
patiens, et nemo exaudiet; vociferabor, et non est qui iudicet.
Semitam meam circumsepsit, et transire non possum, et in calle
meo tenebras posuit. Spoliavit me gloria mea, et
abstulit coronam de capite meo. Destruxit me
undique, et pereo, et quasi evulse arbori abstulit spem
meam. Iratus est contra me furor eius, et sic me habuit quasi
hostem suum. Simul venerunt latrones eius, et fece-
runt sibi viam per me, et obsederunt in gyro tabernacu-
lum meum. Fratres meos longe fecit a me. De-
reliquerunt me propinqui mei, et qui me noverant obliti sunt
mei. Inquilini domus mee et ancille mee sicut
alienum habuerunt me, et quasi peregrinus fui in oculis
eorum. Servum meum vocavi, et non respondit; ore proprio
deprecabar illum. Halitum meum exhorruit uxor mea,
et orabam filios uteri mei. Stulti quoque despiciebant me,
et cum ab eis recessissem detrahebant mihi. Abominati sunt me
quondam consiliarii mei, et quem maxime diligebam
adversatus est me. Pelli mee consumptis carnibus adhe-
sit os meum, et derelicta sunt tantummodo labia circa dentes
meos. Miseremini mei, miseremini mei saltem
vos amici mei, quia manus domini tetigit me.
Quare persequimini me sicut deus, et carnibus meis
saturamini? Quis mihi tribuat ut scribantur sermo-
nes mei? Quis mihi det ut exarentur in libro
stilo ferreo, aut plumbi lamina, vel certe scul-
pantur in silice? Scio enim quod redemptor meus
vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum,
et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea vi-
debo deum salvatorem meum. Quem visurus sum ego ipse,
et oculi mei conspecturi sunt. Reposita est hec spes
mea in sinu meo. Quare ergo nunc dicitis: Persequa-
mur eum, et radicem verbi inveniamus contra eum? Fugite
ergo a facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est, et
scitote esse iudicium.

XX

Respondens autem Sophar Naamathites dixit:
Idcirco cogitationes mee varie succedunt sibi, et
mens in diversa rapitur. Doctrinam qua me arguis
audiam, et spiritus intelligentie mee respondebit mihi. Hoc
scio a principio, ex quo positus est homo super terram,
quod laus impiorum brevis sit, et gaudium hypocrite
ad instar puncti. Si ascenderit usque in celum
superbia eius, et caput eius nubes tetigerit, quasi ster-
quilinium in fine perdetur, et qui eum viderant di-
cent: Ubi est? Velut somnium avolans non inve-
nietur, transiet sicut visio nocturna. Oculus
qui eum viderat non videbit, nec ultra intuebitur
eum locus suus. Filii eius atterentur egestate, et manus
eius reddent ei dolorem suum. Ossa eius implebuntur viciis
tie eius, et cum eo in pulvere dormient. Cum enim
erit in ore eius malum, abscondet illud sub
sua. Parcet illi, et non derelinquet illud, et cela-
ture suo. Panis eius in utero illius vertetur
aspidum intrinsecus. Divitias quas devo-
vomet, et de ventre eius extrahet eas de-
put aspidum suget, et occidet eum lingua vipere.
deat rivulos fluminis torrentis mel-
ri. Luet que fecit omnia, nec tamen consumetur.
multitudinem adinventionum suarum sic
nebit. Quoniam confringens nudavit domum pa-
domum rapuit, et non edificavit eam. Nec est
venter eius; et cum habuerit que cupierat pos-
dere non poterit. Non remansit de cibo eius, et prop-
remanebit de bonis eius. Cum satiatus fuerit
estuabit, et omnis dolor irruet in eum. Utinam
venter eius, ut emittat in eum iram furoris
at super illum bellum suum. Fugiet arma fer-
ruet in arcum ereum. Eductus et egrediens de
na sua, et fulgurans in amaritudine sua.
et venient super eum horribiles. Omnes tenebre absc-
dite sunt in occultis eius. Devorabit eum
non succenditur; affligetur relictus in taber-
suo. Revelabunt celi iniquitatem eius, et
surget adversus eum. Apertum erit germen do-
detrahetur in die furoris domini. Hec est pars ho-
a deo, et hereditas verborum eius a domino.

XXI

Respondens autem Iob dixit: Audite que-
nes meos, et agite penitentiam. Sustinete
ego loquar, et post mea si videbitur verba
quid contra hominem disputatio mea est, ut me-
debeam contristari? Attendite me et obstu-
te, et superponite digitum ori vestro. Et ego
datus fuero pertimesco. Quare ergo impii
sublimati sunt, confortatique divitiis? Semen
manet coram eis, propinquorum turba et nepo-
spectu eorum. Domus eorum secure sunt et pacate,
ga dei super illos. Bos eorum concepit et non abor-
vacca peperit et non est privata fetu suo. Egre-
diuntur quasi greges parvuli eorum, et infantes eorum ex-
lusibus. Tenent tympanum et citharam, et gau-
dent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies
et in puncto ad inferna descendunt. Qui dixe-
runt deo: Recede a nobis, scientiam viarum tuarum no-
lumus. Quis est omnipotens ut serviamus ei?
nobis prodest si oraverimus eum? Verumtamen quia
in manu eorum bona sua, consilium impio-
ge sit a me. Quotiens lucerna impiorum ex-
guetur, et superveniet eis inundatio, et do-
dividet furoris sui? Erunt sicut palee an-
venti, et sicut favilla quam turbo disper-
servabit filiis illius dolorem patris; et cum red-
sciet. Videbunt oculi eius interfectionem

sua, et de furore omnipotentis bibet. Quid enim pertinet ad eum de domo sua post se, et si numerus mensium eius dimidietur? Numquid deum docebit quispiam scientiam, qui excelsos iudicat? Iste moritur robustus et sanus, dives et felix. Viscera eius plena sunt adipe, et medullis ossa illius irrigantur. Alius vero moritur in amaritudine animae absque ullis opibus; et tamen simul in pulvere dormient, et vermes operient eos. Certe novi cogitationes vestras, et sententias contra me iniquas. Dicitis enim: Ubi est domus principis? et ubi tabernacula impiorum? Interrogate quemlibet de viatoribus, et haec eadem illum intelligere cognoscetis, quia in diem perditionis servatur malus, et ad diem furoris ducetur. Quis arguet coram eo viam eius? et quae fecit quis reddet illi? Ipse ad sepulchra ducetur, et in congerie mortuorum vigilabit. Dulcis fuit glareis Cocyti, et post se omnem hominem trahet, et ante se innumerabiles. Quomodo igitur consolamini me frustra, cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?

XXII

Respondens autem Eliphaz Themanites dixit: Numquid deo comparari potest homo, etiam cum perfectae fuerit scientiae? Quid prodest deo si iustus fueris? aut quid ei confers si immaculata fuerit via tua? Numquid timens arguet te, et veniet tecum in iudicium, et non propter malitiam tuam plurimam, et infinitas iniquitates tuas? Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, et nudos spoliasti vestibus. Aquam lasso non dedisti, et esurienti subtraxisti panem. In fortitudine brachii tui possidebas terram, et potentissimus obtinebas eam. Viduas dimisisti vacuas, et lacertos pupillorum comminuisti. Propterea circumdatus es laqueis, et conturbat te formido subita. Et putabas te tenebras non visurum, et impetu aquarum inundantium non oppressum iri? An cogitas quod deus excelsior caelo sit, et super stellarum verticem sublimetur? Et dicis: Quid enim novit deus? et quasi per caliginem iudicat. Nubes latibulum eius, nec nostra considerat, et circa cardines caeli perambulat. Numquid semitam saeculorum custodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui? Qui sublati sunt ante tempus suum, et fluvius subvertit fundamentum eorum. Qui dicebant deo: Recede a nobis; et quasi nihil posset facere omnipotens, aestimabant eum, cum ille implesset domos eorum bonis. Quorum sententia procul sit a me. Videbunt iusti et laetabuntur, et innocens subsannabit eos. Nonne succisa est erectio eorum, et reliquias eorum devoravit ignis? Acquiesce igitur ei, et habeto pacem, et per haec habebis fructus optimos. Suscipe ex ore illius legem, et pone sermones eius in corde tuo. Si reversus fueris ad omnipotentem, aedificaberis, et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo. Dabit pro terra silicem, et pro silice torrentes aureos. Eritque omnipotens contra hostes tuos, et argentum coacervabitur tibi. Tunc super omnipotentem deliciis affluens, et elevabis ad deum faciem tuam. Rogabis eum, et exaudiet te, et vota tua reddes. Decernes rem, et veniet tibi, et in viis tuis splendebit lumen. Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria; et qui inclinaverit oculos suos, ipse salvabitur. Salvabitur innocens, salvabitur autem in munditia manuum suarum.

XXIII

Respondens autem Iob ait: Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, et manus plagae meae aggravata est super gemitum meum. Quis mihi tribuat ut cognoscam et inveniam illum, et veniam usque ad solium eius? Ponam coram eo iudicium, et os meum replebo increpationibus, ut sciam verba quae mihi respondeat, et intelligam quid loquatur mihi. Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suae mole me premat. Proponat aequitatem contra me, et perveniat ad victoriam iudicium meum. Si ad orientem iero, non apparet; si ad occidentem, non intelligam illum. Si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum. Si me vertam ad dexteram, non videbo illum. Ipse vero scit viam meam, et probavit me quasi aurum quod per ignem transit. Vestigia eius secutus est pes meus, viam eius custodivi, et non declinavi ab ea. A mandatis labiorum eius non recessi, in sinu meo abscondi verba oris eius. Ipse enim solus est, et nemo avertere potest cogitationem eius; et anima eius quodcumque voluit, hoc fecit. Cum expleverit in me voluntatem suam, et alia multa similia praesto sunt ei. Et idcirco a facie eius turbatus sum, et considerans eum timore sollicitor. Deus mollivit cor meum, et omnipotens conturbavit me. Non enim perii propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

XXIIII

Ab omnipotente non sunt abscondita tempora; qui autem noverunt eum ignorant dies illius. Alii terminos transtulerunt, diripuerunt greges, et paverunt eos. Asinum pupillorum abegerunt, et abstulerunt pro pignore bovem viduae. Subverterunt pauperum viam, et oppresserunt pariter mansuetos terrae. Alii quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum; vigilantesque ad praedam praeparant panem liberis. Agrum non suum demetunt, et vineam eius quem vi oppresserint vindemiant. Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore; quos imbres montium rigant, et non habentes velamen amplexantur lapides. Vim fecerunt depraedantes pupillos, et vulgum pauperum spoliaverunt. Nudis et incedentibus absque vestitu, et esurientibus tulerunt spicas. Inter acervos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt. De civitatibus fecerunt viros gemere, et anima vulneratorum clamabit, et deus inultum abire non patitur. Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias eius, nec reversi sunt per semitas illius. Mane primo consurgit homicida, interficit egenum et pauperem; per noctem vero erit quasi fur. Oculus adulteri observat caliginem, dicens: Non me videbit oculus; et operiet vultum suum. Perfodit in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, et ignoraverunt lucem. Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis; et sic in tenebris quasi in luce ambulant. Levis est super faciem aquae. Maledicta sit pars eius in terra, nec ambulet per viam vinearum. Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, et usque ad inferos peccatum illius. Obliviscatur eius misericordia; dulcedo illius vermis. Non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum. Pavit enim sterilem et quae non parit, et viduae bene non fecit. Detraxit fortes in fortitudine sua; et cum steterit, non credet vitae suae. Dedit ei deus locum paenitentiae, et ille abutitur eo in superbiam; oculi enim eius sunt in viis illius. Elevati sunt ad modicum, et non subsistent; et humiliabuntur sicut omnia

auferentur et sicut summitates spicarum conterentur. Quod si non est ita quis me potest arguere esse mentitum et ponere ante deum verba mea.

XXV

Respondens autem baldach suithes dixit. Potestas et terror apud eum est qui facit concordiam in sublimibus suis. Numquid est numerus militum eius et super quem non surget lumen illius. Numquid iustificari potest homo comparatus deo aut apparere mundus natus de muliere. Ecce etiam luna non splendet et stelle non sunt munde in conspectu eius. quanto magis homo putredo et filius hominis vermis.

Respondens autem iob dixit. XXVI

Cuius adiutor es. Numquid imbecillis et sustentas brachium eius qui non est fortis. Cui dedisti consilium forsitan illi qui non habet sapientiam et prudentiam ostendisti plurimam. Quem docere voluisti. Nonne eum qui fecit spiraculum. Ecce gigantes gemunt sub aquis et qui habitant cum eis. Nudus est infernus coram illo et nullum est operimentum perditioni. Qui extendit aquilonem super vacuum et appendit terram super nichilum. Qui ligat
ł ut. aquas in nubibus suis ut non erumpant pariter deorsum. Qui tenet vultum solii sui et expandit super illud nebulam suam. Terminum circumdedit aquis usque dum finiantur lux et tenebre. Columpne celi contremiscunt et pavent ad nutum eius. In fortitudine illius repente maria congregata sunt et prudentia eius percussit superbum. Spiritus eius ornavit celos et obstetricante manu eius eductus est coluber tortuosus. Ecce hec ex parte dicta sunt viarum eius et cum vix parvam stillam sermonis eius audierimus quis poterit tonitruum magnitudinis eius intueri.

Addidit quoque iob assumens XXVII

parabolam suam et dixit. Vivit deus qui abstulit iudicium meum et omnipotens qui ad amaritudinem adduxit animam meam. Quia donec superest halitus in me et spiritus dei in naribus meis. Non loquentur labia mea iniquitatem nec lingua mea meditabitur mendacium. Absit a me ut iustos vos esse iudicem donec deficiam non recedam ab innocentia mea. Iustificationem meam quam cepi tenere non deseram. Neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. Sit ut impius inimicus meus quasi iniquus. Que est enim spes ypocrite si avare rapiat et non liberet deus animam eius. Numquid deus audiet clamorem illius cum venerit super eum angustia. Aut poterit in omnipotente delectari et invocare deum omni tempore. Docebo vos per manum dei que omnipotens habeat nec abscondam. Ecce omnes vos nostis et quid sine causa vana loquimini. Hec est pars hominis impii apud deum et hereditas violentorum quam ab omnipotente suscipient. Si multiplicati fuerint filii eius in gladio erunt. et nepotes eius non saturabuntur pane. Qui reliqui fuerint ex eo sepelientur in interitu et vidue illius non plorabunt. Si comportaverit quasi terram argentum et sicut lutum preparaverit vestimenta preparabit quidem sed iustus vestietur illis et argentum innocens dividet. Edificavit sicut tinea domum suam et sicut custos fecit umbraculum. Dives cum dormierit nichil secum afferet aperiet oculos suos et nichil inveniet. Apprehendet eum quasi aqua inopia. nocte opprimet eum tempes[tas]. Tollet eum ventus urens et auferet et velut turbo [rapiet eum] de loco suo. Et mittet super eum et non parcet de ma[nu eius] fugiens fugiet. Stringet super eum manus suas et sibilabit super eum intuens locum eius. XX[VIII]

Habet argentum venarum suarum principia et auro locus est in quo conflatur. Ferrum de terra tollitur et lapis solutus calore in es vertitur. Tempus posuit tenebris et universorum finem ipse considerat. Lapidem caliginis et umbram mortis. Dividit torrens a peregrinante eos quos oblitus est pes egentis ho[minum et invios]. Terra de qua oriebatur panis in loco suo ig[ni subversa] est. Locus saphiri lapides eius et glebe illius au[rum]. [Semitam] ignoravit avis nec intuitus est oculus vul[turis]. [Non] calcaverunt eam filii institorum nec pertransi[vit per eam] leena. Ad silicem extendit manum suam subvertit [a radicibus] montes. In petris rivos excidit et omne pre[tiosum vidit] oculus eius. Profunda quoque fluviorum scrutatus est et abscondita produxit in lucem. Sapientia vero ubi invenitur et quis est locus intelligentie. Nescit homo pretium eius nec invenitur in terra suaviter viventium. Abyssus dicit non est in me et mare loquitur non est mecum. Non dabitur obrizum pro ea nec appendetur argentum in commutatione eius. Non conferetur in die coloribus nec lapidi sardonico pretiosissimo vel saphiro. Non adequabitur ei aurum vel vitrum nec commutabuntur pro ea vasa excelsa vel eminentia non commemorabuntur comparatione eius. Trahitur autem sapientia de occultis. Non adequabitur ei topazius de ethiopia nec tincture mundissime componetur. Unde ergo sapientia venit et quis est locus intelligentie. Abscondita est ab oculis omnium viventium. Volucres quoque celi latet. Perditio et mors dixerunt. Auribus nostris audivimus famam eius. Deus intelligit viam eius et ipse novit locum eius. Ipse enim fines mundi intuetur et omnia que sub celo sunt respicit. Qui fecit ventis pondus et aquas appendit in mensura. Quando ponebat pluviis legem et viam procellis sonantibus. Tunc vidit illam et enarravit et preparavit et investigavit. Et dixit homini. Ecce timor domini ipse est sapientia et recedere a malo intelligentia.

Addidit quoque iob assumens XX[IX]

parabolam suam et dixit. Quis mihi tribuat ut sim iuxta menses pristinos secundum dies quibus deus custodiebat me. Quando splendebat lucerna eius super caput meum et ad lumen eius ambulabam in tenebris sicut fui in diebus adolescentie mee quando secreto deus erat in tabernaculo meo. Quando erat omnipotens mecum et in circuitu meo pueri mei. Quando lavabam pedes meos butyro et petra fundebat mihi rivos olei. Quando procedebam ad portam civitatis et in platea parabant cathedram mihi. Videbant me iuvenes et abscondebantur et senes assurgentes stabant. Principes cessabant loqui et digitum superponebant ori suo. Vocem suam cohibebant duces et lingua eorum gutturi suo adherebat. Auris audiens beatificabat me et oculus videns testimonium reddebat mihi.

eo quod liberassem pauperem vociferantem et pupillum cui non erat adiutor. Benedictio perituri super me veniebat et cor vidue consolatus sum. Iustitia indutus sum et vestivi me sicut vestimento et diademate iudicio meo. Oculus fui ceco et pes claudo. Pater eram pauperum et causam quam nesciebam diligentissime investigabam. Conterebam molas iniqui et de dentibus illius auferebam predam. Dicebamque: In nidulo meo moriar et sicut palma multiplicabo dies. Radix mea aperta est secus aquas et ros morabitur in messione mea. Gloria mea semper innovabitur et arcus meus in manu mea instaurabitur. Qui me audiebant expectabant sententiam et intenti tacebant ad consilium meum. Verbis meis addere nihil audebant et super illos stillabat eloquium meum. Expectabant me sicut pluviam et os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum. Si quando ridebam ad eos non credebant et lux vultus mei non cadebat in terram. Si voluissem ire ad eos sedebam primus cumque sederem quasi rex circumstante exercitu eram tamen merentium consolator.

XXX

Nunc autem derident me iuniores tempore quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei. Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo et vita ipsa putabantur indigni. Egestate et fame steriles qui rodebant in solitudine squalentes calamitate et miseria. Et mandebant herbas et arborum cortices et radix iuniperorum erat cibus eorum. Qui de convallibus ista rapientes cum singula reperissent ad ea cum clamore currebant. In desertis habitabant torrentium et in cavernis terre vel super glaream. Qui inter huiuscemodi letabantur et esse sub sentibus delicias computabant. Filii stultorum et ignobilium et in terra penitus non parentes. Nunc in eorum canticum versus sum et factus sum eis in proverbium. Abhominantur me et longe fugiunt a me et faciem meam conspuere non verentur. Pharetram enim suam aperuit et afflixit me et frenum in os meum posuit. Ad dexteram orientis calamitates mee illico surrexerunt pedes meos subverterunt et oppresserunt quasi fluctibus semitis suis. Dissipaverunt itinera mea insidiati sunt mihi et prevaluerunt et non fuit qui ferret auxilium. Quasi rupto muro et aperta ianua irruerunt super me et ad meas miserias devoluti sunt. Redactus sum in nihilum abstulisti quasi ventus desiderium meum et velut nubes pertransiit salus mea. Nunc autem in memetipso marcescit anima mea et possident me dies afflictionis. Nocte os meum perforatur doloribus et qui me comedunt non dormiunt. In multitudine eorum consumitur vestimentum meum et quasi capitio tunice succinxerunt me. Comparatus sum luto et assimilatus sum faville et cineri. Clamo ad te et non exaudis me sto et non respicis me. Mutatus es mihi in crudelem et in duritia manus tue adversaris mihi. Elevasti me et quasi super ventum ponens elisisti me valide. Scio quia morti trades me ubi constituta est domus omni viventi. Verumtamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam et si corruerint ipse salvabis. Flebam quondam super eo qui afflictus erat et compatiebatur anima mea pauperi. Expectabam bona et venerunt mihi mala prestolabar lucem et eruperunt tenebre. Interiora mea efferbuerunt absque ulla requie prevenerunt me dies afflictionis. Merens incedebam sine furore consurgens in turba clamabam. Frater fui draconum et socius struthionum. Cutis mea denigrata est super me et ossa mea aruerunt pre caumate. Versa est in luctum cythara mea et organum meum in vocem flentium.

XXXI

Pepigi fedus cum oculis meis ut ne cogitarem quidem de virgine. Quam enim partem haberet in me Deus desuper et hereditatem omnipotens de excelsis? Numquid non perditio est iniquo et alienatio operantibus iniquitatem? Nonne ipse considerat vias meas et cunctos gressus meos dinumerat? Si ambulavi in vanitate et festinavit in dolo pes meus, appendat me in statera iusta et sciat Deus simplicitatem meam. Si declinavit gressus meus de via et si secutum est oculus meus cor meum et manibus meis adhesit macula, seram et alius comedat et progenies mea eradicetur. Si deceptum est cor meum super muliere et si ad ostium amici mei insidiatus sum, scortum alterius sit uxor mea et super illam incurventur alii. Hoc enim nefas est et iniquitas maxima. Ignis est usque ad consumptionem devorans et omnia eradicans genimina. Si contempsi subire iudicium cum servo meo et ancilla mea cum disceptarent adversum me, quid enim faciam cum surrexerit ad iudicandum Deus et cum quesierit quid respondebo illi? Numquid non in utero fecit me qui et illum operatus est et formavit me in vulva unus? Si negavi quod volebant pauperibus et oculos vidue expectare feci. Si comedi buccellam meam solus et non comedit pupillus ex ea, quia ab infantia mea crevit mecum miseratio et de utero matris mee egressa est mecum. Si despexi pretereuntem eo quod non habuerit indumentum et absque operimento pauperem. Si non benedixerunt mihi latera eius et de velleribus ovium mearum calefactus est. Si levavi super pupillum manum meam etiam cum viderem me in porta superiorem, humerus meus a iunctura sua cadat et brachium meum cum suis ossibus confringatur. Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum et pondus eius ferre non potui. Si putavi aurum robur meum et obrizo dixi fiducia mea. Si letatus sum super multis divitiis meis et quia plurima reperit manus mea. Si vidi solem cum fulgeret et lunam incedentem clare, et letatum est in abscondito cor meum et osculatus sum manum meam ore meo, que est iniquitas maxima et negatio contra Deum altissimum. Si gavisus sum ad ruinam eius qui me oderat et exultavi quod invenisset eum malum. Non enim dedi ad peccandum guttur meum ut expeterem maledicens animam eius. Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus eius ut saturemur? Foris non mansit peregrinus ostium meum viatori patuit. Si abscondi quasi homo peccatum meum et celavi in sinu meo iniquitatem meam. Si expavi ad multitudinem nimiam et despectio propinquorum terruit me et non magis tacui nec egressus sum ostium. Quis mihi tribuat auditorem ut desiderium meum omnipotens audiat et librum scribat ipse qui iudicat, ut in humero meo portem illum et circumdem illum quasi coronam? Per singulos gradus meos pronuntiabo illum et quasi principi offeram eum. Si adversum me terra mea clamat et cum ipsa sulci eius deflent. Si fructus eius comedi absque

pecunia et agricolarum eius animam afflixi, pro frumento oriatur
mihi tribulus et pro hordeo spina.

XXXII

Omiserunt autem tres viri isti respondere Iob, eo quod
iustus sibi videretur. Iratus indignatusque est Eliu filius
Barachel Buzites de cognatione Ram; iratus est adversus
Iob eo quod iustum se esse diceret coram Deo. Porro adversus tres a-
micos eius indignatus est eo quod non invenissent responsionem
rationabilem, sed tantum condempnassent Iob. Igitur Eliu
expectavit Iob loquentem, eo quod seniores essent qui loque-
bantur. Cum autem vidisset quod tres respondere non potuissent, irat-
us est vehementer. Respondensque Eliu filius Barachel Buzites dixit:
Iunior sum tempore, vos autem antiquiores; idcirco de-
misso capite veritus sum indicare vobis sententiam meam.
Sperabam enim quod etas prolixior loqueretur, et annorum mul-
titudo doceret sapientiam. Sed ut video spiritus est in hominibus, et
inspiratio omnipotentis dat intelligentiam. Non sunt lon-
gevi sapientes, nec senes intelligunt iudicium. Ideo
dicam: Audite me, ostendam vobis et ego sententiam meam.
Expectavi enim sermones vestros, audivi pruden-
tiam vestram, donec disceptaremini sermonibus vestris; et
donec putabam vos aliquid dicere, considerabam. Sed ut
video non est qui possit arguere Iob et respondere ex vobis sermo-
nibus eius, ne forte dicatis: Invenimus sapientiam; Deus pro-
iecit eum, non homo. Nihil locutus est mihi, et ego non secundum ser-
mones vestros respondebo illi. Extimuerunt, nec responderunt
ultra, abstuleruntque a se eloquium. Quoniam igitur expectavi,
et non sunt locuti, steterunt nec responderunt ultra, respondebo et ego
partem meam et ostendam scientiam meam. Plenus sum enim sermonibus
et coartat me spiritus uteri mei. En venter meus quasi mustum
absque spiraculo, quod lagunculas novas disrumpit. Loquar
et respirabo paululum; aperiam labia mea et respondebo. Non
accipiam personam viri, et Deum homini non equabo. Nescio enim quam-
diu subsistam, et si post modicum tollat me factor meus.

XXXIII

Audi igitur Iob eloquia mea
et omnes sermones meos ausculta. Ecce aperui os meum,
loquatur lingua mea in faucibus meis. Simplici corde
meo sermones mei, et sententiam labia mea pura loquentur.
Spiritus Dei fecit me, et spiraculum omnipotentis vivificavit
me. Si potes responde mihi, et adversus faciem meam consiste. Ecce
me sicut et te fecit Deus, et de eodem luto ego quoque formatus sum.
Verumptamen miraculum meum non te terreat, et eloquentia mea
non sit tibi gravis. Dixisti ergo in auribus meis, et vocem verborum
audivi. Mundus sum ego et absque delicto, immaculatus et
non est iniquitas in me. Quia querelas in me repperit, ideo
arbitratus est me inimicum sibi. Posuit in nervo pedes
meos, custodivit omnes semitas meas. Hoc est ergo in
quo non es iustificatus. Respondebo tibi, quia maior sit Deus homine.
Adversus eum contendis, quod non ad omnia verba responderit tibi.
Semel loquitur Deus, et secundo id ipsum non repetit. Per somnium
in visione nocturna, quando irruit sopor super homines et dor-
miunt in lectulo, tunc aperit aures virorum et erudiens
eos instruit disciplina, ut avertat hominem ab his
que fecit, et liberet eum a superbia, eruens animam eius a cor-
ruptione, et vitam illius ut non transeat in gladium.
Increpat quoque per dolorem in lectulo, et omnia ossa eius marcescere
facit. Abhominabilis ei fit in vita sua panis, et anime illius
cibus ante desiderabilis. Tabescet caro eius, et ossa que tecta
fuerant nudabuntur. Appropinquabit corruptioni anima eius, et vita
illius mortiferis. Si fuerit pro eo angelus loquens
unus de milibus ut annuntiet hominis equitatem,
miserebitur eius et dicet: Libera eum ut non descendat in corruptio-
nem; inveni in quo ei propitier. Consumpta est caro eius a suppliciis;
revertatur ad dies adolescentie sue. Deprecabitur Deum et pla-
cabilis ei erit, et videbit faciem eius in iubilo, et reddet
homini iustitiam suam. Respiciet homines et dicet: Peccavi
et vere deliqui, et ut eram dignus non recepi. Liberavit
animam suam ne pergeret in interitum, sed vivens lucem
videret. Ecce hec omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos,
ut revocet animas eorum a corruptione et illuminet in luce
viventium. Attende Iob et audi me, et tace dum lo-
quar. Si autem habes quod loquaris, responde mihi; loquere, volo enim te
apparere iustum. Quod si non habes, audi me; tace et docebo te

XXXIIII

Pronuntiansque Eliu
etiam hec locutus est: Audite sapientes verba mea,
et eruditi auscultate me. Auris enim verba probat et guttur escas
gustu diiudicat. Iudicium eligamus nobis et inter nos vide-
amus quid sit melius. Quia dixit Iob: Iustus sum, et Deus
subvertit iudicium meum. In iudicando enim me
mendacium est; violenta sagitta mea absque ullo peccato.
Quis est vir ut est Iob, qui bibit subsannationem quasi aquam,
qui graditur cum operantibus iniquitatem et ambulat
cum viris impiis? Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam si cucur-
rerit cum eo. Ideo viri cordati audite me: Absit a Deo
impietas, et ab omnipotente iniquitas. Opus enim hominis red-
det ei, et iuxta vias singulorum restituet eis. Vere enim Deus non
condempnabit frustra, nec omnipotens subvertet iudicium.
Quem constituit alium super terram? Aut quem posuit super orbem
quem fabricatus est? Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius et
flatum ad se trahet. Deficiet omnis caro simul, et homo in
cinerem revertetur. Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur,
et ausculta vocem eloquii mei. Numquid qui non amat iudicium
non sanari potest? Et quomodo tu eum qui iustus est in tantum condem-
nas? Qui dicit regi apostata, qui vocat duces impios,
qui non accipit personas principum, nec cognovit tyran-
num cum disceptaret contra pauperem. Opus enim manuum eius sunt
universi. Subito morientur, et in media nocte turbabuntur
populi et transibunt, et auferent violentum absque manu.
Oculi enim eius super vias hominum, et omnes gressus eorum considerat.
Non sunt tenebre, et non est umbra mortis, ut abscondantur ibi
qui operantur iniquitatem. Neque enim ultra in hominis potestate
est ut veniat ad Deum in iudicium. Conteret multos
et innumerabiles, et stare faciet alios pro eis. Novit enim
opera eorum; ideo inducet noctem et conterentur. Quasi im-
pios percussit eos in loco videntium, qui quasi de industria
recesserunt ab eo, et omnes vias eius intelligere noluerunt, ut perveni-
re facerent ad eum clamorem egeni, et audiret vocem
pauperum. Ipso enim concedente pacem, quis est qui condempnet?
Ex quo absconderit vultum, quis est qui contempletur
eum, et super gentem et super omnes homines? Qui regnare facit
hominem ypocritam propter peccata populi. Quia ergo ego locutus
sum ad Deum, te quoque non prohibeo. Si erravi, tu doce
me. Si iniquitatem locutus sum, ultra non addam.

Numquid a te deus expetit eam quia displicuit tibi? tu enim cepisti loqui non ego; quod si quid nosti melius loquere. Viri intelligentes loquantur mihi, et vir sapiens audiat me. Iob autem stulte locutus est, et verba illius non sonant disciplinam. Pater mi, probetur Iob usque ad finem; ne desinas ab homine iniquitatis. Quia addit super peccata sua blasphemiam, inter nos interim constringatur, et tunc ad iudicium provocet sermonibus suis deum.

XXXV

Igitur Heliu hec rursum locutus est. Numquid equa tibi videtur tua cogitatio, ut diceres: Iustior deo sum? Dixisti enim: Non tibi placet quod bonum est; vel quid tibi proderit si ego peccavero? Itaque ego respondebo sermonibus tuis, et amicis tuis tecum. Suspice celum et intuere, et contemplare ethera quod altior te sit. Si peccaveris quid ei nocebis? et si multiplicate fuerint iniquitates tue, quid facies contra illum? Porro si iuste egeris quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet? Homini qui similis tui est nocebit impietas tua, et filium hominis adiuvabit iusticia tua. Pre multitudine calumpniatorum clamabunt, et eiulabunt propter vim brachii tyrannorum. Et non dixit: Ubi est deus qui fecit me, qui dedit carmina in nocte, qui docet nos super iumenta terre, et super volucres celi erudiet nos? Ibi clamabunt et non exaudiet propter superbiam malorum. Non enim frustra audiet deus, et omnipotens singulorum causas intuebitur. Etiam cum dixeris: Non considerat, iudicare coram illo, et expecta eum. Nunc enim non infert furorem suum, nec ulciscitur scelus valde. Ergo Iob frustra aperit os suum, et absque scientia verba multiplicat.

XXXVI

Addens quoque Heliu hec locutus est. Sustine me paululum, et indicabo tibi: adhuc enim habeo quod pro deo loquar. Repetam scientiam meam a principio, et operatorem meum probabo iustum. Vere enim absque mendacio sermones mei, et perfecta scientia probabitur tibi. Deus potentes non abicit, cum et ipse sit potens; sed non salvat impios, et iudicium pauperibus tribuit. Non auferet a iusto oculos suos, et reges in solio collocat in perpetuum, et illi eriguntur. Et si fuerint in catenis, et vinciantur funibus paupertatis, indicabit eis opera eorum et scelera eorum, quia violenti fuerunt. Revelabit quoque aurem eorum ut corripiat, et loquetur ut revertantur ab iniquitate. Si audierint et observaverint, complebunt dies suos in bono et annos suos in gloria. Si autem non audierint, transibunt per gladium, et consumentur in stulticia. Simulatores et callidi provocant iram dei, neque clamabunt cum vincti fuerint. Morietur in tempestate anima eorum, et vita eorum inter effeminatos. Eripiet pauperem de angustia sua, et revelabit in tribulatione aurem eius. Igitur salvabit te de ore angusto latissime, et non habentis fundamentum subter se; requies autem mense tue erit plena pinguedine. Causa tua quasi impii iudicata est; causam iudiciumque recipies. Non te ergo superet ira ut aliquem opprimas, nec multitudo donorum inclinet te. Depone magnitudinem tuam absque tribulatione, et omnes robustos fortitudine. Ne protrahas noctem ut ascendant populi pro eis. Cave ne declines ad iniquitatem; hanc enim cepisti sequi post miseriam. Ecce deus excelsus in fortitudine sua, et nullus ei similis in legislatoribus. Quis poterit scrutari vias eius? aut quis audet ei dicere: Operatus es iniquitatem? Memento quod ignores opus eius, de quo cecinerunt viri. Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul.

Ecce deus magnus vincens scientiam nostram; numerus annorum eius inestimabilis. Qui aufert stillas pluvie, et effundit imbres ad instar gurgitum, qui de nubibus fluunt que pretexunt desuper. Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum, et fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet. Per hec enim iudicat populos, et dat escam multis mortalibus. In manibus abscondit lucem, et precipit ei ut rursus adveniat. Annunciat de ea amico suo quod possessio eius sit, et ad eam possit ascendere.

XXXVII

Super hoc expavit cor meum, et emotum est de loco suo. Audite auditionem in terrore vocis eius, et sonum de ore illius procedentem. Super omnes celos ipse considerat, et lumen illius super terminos terre. Post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis sue, et non investigabitur cum audita fuerit vox eius. Tonabit deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna et inscrutabilia. Qui precipit nivi ut descendat super terram, et hiemis pluviis, et imbribus fortitudinis sue. Qui in manu omnium hominum signat ut noverint singuli opera sua. Ingredietur bestia latibulum suum, et in antro suo morabitur. Ab interioribus egredietur tempestas, et ab arcturo frigus. Flante deo concrescit gelu, et rursum latissime funduntur aque. Frumentum desiderat nubes, et nubes spargunt lumen suum. Que lustrant cuncta per circuitum quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod preceperit illis super faciem orbis terrarum, sive in una tribu, sive in terra sua, sive in quocumque loco misericordie sue eas iusserit inveniri. Ausculta hec Iob; sta et considera mirabilia dei. Numquid scis quando preceperit deus pluviis ut ostenderent lucem nubium eius? Numquid nosti semitas nubium magnas et perfectas scientias? Nonne vestimenta tua calida sunt cum perflata fuerit terra austro? Tu forsitan cum eo fabricatus es celos, qui solidissimi quasi ere fusi sunt. Ostende nobis quid dicamus illi; nos quippe involvimur tenebris. Quis narrabit ei que loquor? etiam si locutus fuerit homo devorabitur. At nunc non vident lucem; subito aer cogetur in nubes, et ventus transiens fugabit eas. Ab aquilone aurum venit, et ad deum formidolosa laudatio. Digne eum invenire non possumus, magnus fortitudine et iudicio et iusticia, et enarrari non potest. Ideo timebunt eum viri, et non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes.

XXXVIII

Respondens autem dominus Iob de turbine dixit: Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis? Accinge sicut vir lumbos tuos; interrogabo te, et responde mihi. Ubi eras quando ponebam fundamenta terre? indica mihi si habes intelligentiam. Quis posuit mensuras eius si nosti? vel quis tetendit super eam lineam? Super quo bases illius solidate sunt? aut quis demisit lapidem angularem eius, cum me laudarent simul astra matutina, et iubilarent omnes filii dei? Quis conclusit hostiis mare quando erumpebat quasi de vulva procedens, cum ponerem nubem vestimentum eius, et caligine illud quasi pannis infancie involverem? Circumdedi illud terminis meis, et posui vectem et hostia; et dixi: Usque huc venies, et non procedes amplius, et hic confringes tumentes fluctus tuos. Numquid post ortum tuum precepisti diluculo, et ostendisti aurore locum suum? Numquid tenuisti concutiens

extrema terre et excussisti impios ex ea. Restituetur ut lutum signaculum et stabit sicut vestimentum. Auferetur ab impiis lux sua et brachium excelsum confringetur. Numquid ingressus es profunda maris et in novissimis abyssi deambulasti. Numquid aperte tibi sunt porte mortis et ostia tenebrosa vidisti. Numquid considerasti latitudinem terre. Indica mihi si nosti omnia in qua via lux habitet et tenebrarum quis locus sit ut ducas unumquodque ad terminos suos et intelligas semitas domus eius. Sciebas tunc quod nasciturus esses et numerum dierum tuorum noveras. Numquid ingressus es thesauros nivis aut thesauros grandinis aspexisti que preparavi in tempus hostis in diem pugne et belli. Per quam viam spargitur lux dividitur estus super terram. Quis dedit vehementissimo imbri cursum et viam sonantis tonitrui ut plueret super terram absque homine in deserto ubi nullus mortalium commoratur ut impleret inviam et desolatam et produceret herbas virentes. Quis est pluvie pater vel quis genuit stillas roris. De cuius utero egressa est glacies et gelu de celo quis genuit. In similitudinem lapidis aque durantur et superficies abyssi constringitur. Numquid coniungere valebis micantes stellas pliades aut gyrum arcturi poteris dissipare. Numquid producis luciferum in tempore suo et vesperum super filios terre consurgere facis. Numquid nosti ordinem celi et pones rationem eius in terra. Numquid elevabis in nebula vocem tuam et impetus aquarum operiet te. Numquid mittes fulgura et ibunt et revertentia dicent tibi adsumus. Quis posuit in visceribus hominis sapientiam vel quis dedit gallo intelligentiam. Quis enarrabit celorum rationem et concentum celi quis dormire faciet. Quando fundebatur pulvis in terra et glebe compingebantur. Numquid capies leene predam et animam catulorum eius implebis quando cubant in antris et in specubus insidiantur. Quis preparat corvo escam suam quando pulli eius clamant ad deum vagantes eo quod non habeant cibos.

XXXIX

Numquid nosti tempus partus ibicum in petris vel parturientes cervas observasti. Dinumerasti menses conceptus earum et scisti tempus partus earum. Incurvantur ad fetum et pariunt et rugitus emittunt. Separantur filii earum et pergunt ad pastum egrediuntur et non revertuntur ad eas. Quis dimisit onagrum liberum et vincula eius quis solvit. Cui dedi in solitudine domum et tabernacula eius in terra salsuginis. Contempnit multitudinem civitatis clamorem exactoris non audit. Circumspicit montes pascue sue et virentia queque perquirit. Numquid volet rinoceros servire tibi aut morabitur ad presepe tuum. Numquid alligabis rinocerota ad arandum loro tuo aut confringet glebas vallium post te. Numquid fiduciam habebis in magna fortitudine eius et derelinques ei labores tuos. Numquid credes illi quod sementem reddat tibi et aream tuam congreget. Penna struthionis similis est pennis herodii et accipitris. Quando derelinquit ova sua in terra tu forsitan in pulvere calefacies ea. Obliviscitur quod pes conculcet ea aut bestia agri conterat. Duratur ad filios suos quasi non sint sui. Frustra laboravit nullo timore cogente. Privavit enim eam deus sapientia nec dedit illi intelligentiam. Cum tempus fuerit in altum alas erigit deridet equitem et ascensorem eius. Numquid prebebis equo fortitudinem aut circumdabis collo eius hinnitum. Numquid suscitabis eum quasi locustas gloria narium eius terror. Terram ungula fodit exultat audacter in occursum pergit armatis. Contempnit pavorem nec cedit gladio. Super ipsum sonabit pharetra vibrabit hasta et clipeus. Fervens et fremens sorbet terram nec reputat tube sonare clangorem. Ubi audierit buccinam dicit vah. Procul odoratur bellum exhortationem ducum et ululatum exercitus. Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter expandens alas suas ad austrum. Numquid ad preceptum tuum elevabitur aquila et in arduis ponet nidum suum. In petris manet et in preruptis silicibus commoratur atque inaccessis rupibus. Inde contemplatur escam et de longe oculi eius prospiciunt. Pulli eius lambent sanguinem et ubicumque cadaver fuerit statim adest. Et adiecit dominus et locutus est ad iob. Numquid qui contendit cum deo tam facile conquiescit. Utique qui arguit deum debet respondere ei. Respondens autem iob domino dixit. Qui leviter locutus sum respondere quid possum. Manum meam ponam super os meum. Unum locutus sum quod utinam non dixissem et alterum quibus ultra non addam.

XL

Respondens autem dominus iob de turbine dixit. Accinge sicut vir lumbos tuos interrogabo te et indica mihi. Numquid irritum facies iudicium meum et condempnabis me ut tu iustificeris. Et si habes brachium sicut deus et si voce simili tonas. Circunda tibi decorem et in sublime erigere et esto gloriosus et speciosis induere vestibus. Disperge superbos in furore tuo et respiciens omnem arrogantem humilia. Respice cunctos superbos et confunde eos et contere impios in loco suo. Absconde eos in pulvere simul et facies eorum demerge in foveam. Et ego confitebor quod salvare te possit dextera tua. Ecce behemoth quem feci tecum fenum quasi bos comedet. Fortitudo eius in lumbis eius et virtus illius in umbilico ventris eius. Stringit caudam suam quasi cedrum nervi testiculorum eius perplexi sunt. Ossa eius velut fistule eris cartilago illius quasi lamine ferree. Ipse est principium viarum dei qui fecit eum applicabit gladium eius. Huic montes herbas ferunt omnes bestie agri ludent ibi. Sub umbra dormit in secreto calami in locis humentibus. Protegunt umbre umbram eius circumdabunt eum salices torrentis. Ecce absorbebit fluvium et non mirabitur et habet fiduciam quod influat iordanis in os eius. In oculis eius quasi hamo capiet eum et in sudibus perforabit nares eius. An extrahere poteris leviathan hamo et fune ligabis linguam eius. Numquid pones circulum in naribus eius aut armilla perforabis maxillam eius. Numquid multiplicabit ad te preces aut loquetur tibi mollia. Numquid feriet tecum pactum et accipies eum servum sempiternum. Numquid illudes ei quasi avi aut ligabis eum ancillis tuis. Concident eum amici divident illum negotiatores. Numquid implebis sagenas pelle eius et gurgustium piscium capite illius. Pone super eum manum tuam memento belli nec ultra addas loqui. Ecce spes eius frustrabitur eum et videntibus cunctis precipitabitur.

XLI

Non quasi crudelis suscitabo eum.

per universum mea sunt. Quis ante dedit mihi ut reddam ei? Omnia quae sub caelo sunt mea sunt. Non parcam ei verbis potentibus et ad deprecandum compositis. Quis revelabit faciem indumenti eius et in medium oris eius quis intrabit? Portas vultus eius quis aperiet? Per gyrum dentium eius formido. Corpus eius quasi scuta fusilia compactum squamis se prementibus. Una uni coniungitur et ne spiraculum quidem incedit per eas. Una alteri adhaerebit et tenentes se nequaquam separabuntur. Sternutatio eius splendor ignis et oculi eius ut palpebrae diluculi. De ore eius lampades procedunt sicut taedae ignis accensae. De naribus eius procedit fumus sicut ollae succensae atque ferventis. Halitus eius prunas ardere facit et flamma de ore eius egreditur. In collo eius morabitur fortitudo et faciem eius praecedit egestas. Membra carnium eius cohaerentia sibi; mittet contra eum fulmina et ad locum alium non ferentur. Cor eius indurabitur quasi lapis et stringetur quasi malleatoris incus. Cum sublatus fuerit timebunt angeli et territi purgabuntur. Cum apprehenderit eum gladius subsistere non poterit neque hasta neque thorax. Reputabit enim quasi paleas ferrum et quasi lignum putridum aes. Non fugabit eum vir sagittarius; in stipulam versi sunt ei lapides fundae. Quasi stipulam aestimabit malleum et deridebit vibrantem hastam. Sub ipso erunt radii solis et sternet sibi aurum quasi lutum. Fervescere faciet quasi ollam profundum mare et ponet quasi cum unguenta bulliunt. Post eum lucebit semita; aestimabit abyssum quasi senescentem. Non est super terram potestas quae comparetur ei, qui factus est ut nullum timeret. Omne sublime videt; ipse est rex super universos filios superbiae.

Respondens autem Iob Domino dixit. XLII

Scio quia omnia potes et nulla te latet cogitatio. Quis est iste qui celat consilium absque scientia? Ideo insipienter locutus sum et quae ultra modum excederent scientiam meam. Audi et ego loquar; interrogabo te et responde mihi. Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te. Idcirco ipse me reprehendo et ago paenitentiam in favilla et cinere. Postquam autem locutus est Dominus verba haec ad Iob, dixit ad Eliphaz Themanitem: Iratus est furor meus in te et in duos amicos tuos, quoniam non estis locuti coram me rectum sicut servus meus Iob. Sumite ergo vobis septem tauros et septem arietes et ite ad servum meum Iob et offerte holocaustum pro vobis. Iob autem servus meus orabit pro vobis; faciem eius suscipiam ut non vobis imputetur stultitia; neque enim locuti estis coram me recta sicut servus meus Iob. Abierunt ergo Eliphaz Themanites et Baldad Suites et Sophar Naamathites et fecerunt sicut locutus fuerat Dominus ad eos, et suscepit Dominus faciem Iob. Dominus quoque conversus est ad paenitentiam Iob cum oraret ille pro amicis suis. Et addidit Dominus omnia quaecumque fuerant Iob duplicia. Venerunt autem ad eum omnes fratres sui et universae sorores suae et cuncti qui noverant eum prius, et comederunt cum eo panem in domo eius; et moverunt super eum caput et consolati sunt eum super omni malo quod intulerat Dominus super eum, et dederunt ei unusquisque ovem unam et inaurem auream unam. Dominus autem benedixit novissimis Iob magis quam principio eius. Et facta sunt ei quattuordecim milia ovium et sex milia camelorum et mille iuga boum et mille asinae. Et fuerunt ei septem filii et tres filiae. Et vocavit nomen unius Diem et nomen secundae Cassiam et nomen tertiae Cornustibii. Non sunt autem inventae mulieres speciosae sicut filiae Iob in universa terra; deditque eis pater suus hereditatem inter fratres earum. Vixit autem Iob post flagella haec centum quadraginta annis et vidit filios suos et filios filiorum suorum usque ad quartam generationem, et mortuus est senex et plenus dierum.

Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum et in via peccatorum non stetit et in cathedra pestilentiae non sedit. Sed in lege Domini voluntas eius et in lege eius meditabitur die ac nocte. Et erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum quod fructum suum dabit in tempore suo. Et folium eius non defluet, et omnia quaecumque faciet prosperabuntur. Non sic impii non sic, sed tamquam pulvis quem proicit ventus a facie terrae. Ideo non resurgunt impii in iudicio neque peccatores in consilio iustorum. Quoniam novit Dominus viam iustorum et iter impiorum peribit.

Psalmus David.

Quare fremuerunt gentes et populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terrae et principes convenerunt in unum adversus Dominum et adversus christum eius. Disrumpamus vincula eorum et proiciamus a nobis iugum ipsorum. Qui habitat in caelis irridebit eos et Dominus subsannabit eos. Tunc loquetur ad eos in ira sua et in furore suo conturbabit eos. Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius praedicans praeceptum eius. Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam et possessionem tuam terminos terrae. Reges eos in virga ferrea et tamquam vas figuli confringes eos. Et nunc reges intellegite, erudimini qui iudicatis terram. Servite Domino in timore et exsultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam nequando irascatur Dominus et pereatis de via iusta. Cum exarserit in brevi ira eius beati omnes qui confidunt in eo.

Psalmus David cum fugeret a facie Absalon filii sui.

Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me? Multi insurgunt adversum me. Multi dicunt animae meae: non est salus ipsi in Deo eius. Tu autem Domine susceptor meus es, gloria mea et exaltans caput meum. Voce mea ad Dominum clamavi et exaudivit me de monte sancto suo. Ego dormivi et soporatus sum et exsurrexi quia Dominus suscepit me. Non timebo milia populi circumdantis me. Exsurge Domine salvum me fac Deus meus. Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa, dentes peccatorum contrivisti. Domini est salus et super populum tuum benedictio tua.

Psalmus canticum David.

Cum invocarem exaudivit me Deus iustitiae meae; in tribulatione dilatasti mihi. Miserere mei et exaudi orationem meam. Filii hominum usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem et quaeritis mendacium? Et scitote quoniam mirificavit Dominus sanctum suum; Dominus exaudiet me cum clamavero ad eum. Irascimini et nolite peccare; quae dicitis in cordibus vestris et in cubilibus vestris compungimini. Sacrificate sacrificium iustitiae et sperate in Domino. Multi dicunt: quis ostendit nobis bona? Signatum est super nos lumen vultus tui Domine; dedisti laetitiam in corde meo. A fructu frumenti vini et olei sui multiplicati sunt. In pace in idipsum dormiam et requiescam. Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.

In finem pro ea quae hereditatem consequitur.

Verba mea auribus percipe Domine intellige cla-

clamorem meum. Intende voci orationis meae rex meus et
deus meus. Quoniam ad te orabo domine mane exaudies vocem
meam. Mane astabo tibi et videbo quoniam non deus volens
iniquitatem tu es. Neque habitabit iuxta te malignus
neque permanebunt iniusti ante oculos tuos. Odisti omnes qui
operantur iniquitatem perdes omnes qui loquuntur mendacium.
Virum sanguinum et dolosum abhominabitur dominus ego autem
in multitudine misericordiae tuae. Introibo in domum tuam ad-
orabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. Domine
deduc me in iustitia tua propter inimicos meos dirige
in conspectu tuo viam meam. Quoniam non est in ore eorum veri-
tas cor eorum vanum est. Sepulcrum patens est guttur
eorum linguis suis dolose agebant iudica illos deus.
Decidant a cogitationibus suis secundum multitudinem impi-
etatum eorum expelle eos quoniam irritaverunt te domine.
Et laetentur omnes qui sperant in te in aeternum exul-
tabunt et habitabis in eis. Et gloriabuntur in te omnes
qui diligunt nomen tuum quoniam tu benedices iusto.
Domine ut scuto bonae voluntatis tuae coronasti
nos.

In finem psalmus David pro octava

Domine ne in furore
tuo arguas me neque in ira tua corri-
pias me. Miserere mei domine quoniam infirmus
sum sana me domine quoniam conturbata sunt ossa mea. Et
anima mea turbata est valde sed tu domine usquequo. Convertere
domine et eripe animam meam salvum me fac propter misericordiam tuam.
Quoniam non est in morte qui memor sit tui in inferno autem
quis confitebitur tibi. Laboravi in gemitu meo lava-
bo per singulas noctes lectum meum lacrimis meis stra-
tum meum rigabo. Turbatus est a furore oculus meus inve-
teravi inter omnes inimicos meos. Discedite a me
omnes qui operamini iniquitatem quoniam exaudivit dominus vocem
fletus mei. Exaudivit dominus deprecationem meam dominus ora-
tionem meam suscepit. Erubescant et conturbentur vehe-
menter omnes inimici mei convertantur et erubescant val-
de velociter.

In finem psalmus David pro verbis Chusi filii Iemini.

Domine deus meus in te speravi
salvum me fac ex omnibus persequentibus me
et libera me. Nequando rapiat ut leo animam
meam dum non est qui redimat neque qui salvum faciat.
Domine deus meus si feci istud si est iniquitas in manibus
meis. Si reddidi retribuentibus mihi mala decidam
merito ab inimicis meis inanis. Persequatur
inimicus animam meam et comprehendat et conculcet in terra
vitam meam et gloriam meam in pulverem deducat.
Exurge domine in ira tua et exaltare in finibus inimi-
corum meorum. Et exurge domine deus meus in praecepto
quod mandasti et synagoga populorum circumdabit te.
Et propter hanc in altum regredere dominus iudicat populos. Iudi-
ca me domine secundum iustitiam meam et secundum innocentiam
meam super me. Consumetur nequitia peccatorum et diriges
iustum scrutans corda et renes deus. Iustum adiutorium
meum a domino qui salvos facit rectos corde. Deus iudex
iustus fortis et patiens numquid irascitur per singulos dies.
Nisi conversi fueritis gladium suum vibrabit arcum suum
tetendit et paravit illum. Et in eo paravit vasa mortis
sagittas suas ardentibus effecit. Ecce parturit in-
iustitiam concepit dolorem et peperit iniquitatem.
Lacum aperuit et effodit eum et incidit in foveam quam fe-
cit. Convertetur dolor eius in caput eius et in verticem ipsi-
us iniquitas eius descendet. Confitebor domino secundum iustitiam eius et psal-
lam nomini domini altissimi.

In finem psalmus David pro torcularibus

Domine dominus noster quam admirabile est nomen
tuum in universa terra. Quoniam elevata est magnificentia tua
super caelos. Ex ore infantium et lacten-
tium perfecisti laudem propter inimicos tuos ut destruas inimicum
et ultorem. Quoniam videbo caelos tuos opera digitorum
tuorum lunam et stellas quae tu fundasti. Quid est homo quod memor
es eius aut filius hominis quoniam visitas eum. Minuisti eum
paulo minus ab angelis gloria et honore coronasti eum et con-
stituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti
sub pedibus eius oves et boves universas insuper et pecora
campi. Volucres caeli et pisces maris qui perambulant
semitas maris. Domine dominus noster quam admirabile est nomen tuum
in universa terra.

In finem pro occultis filii

Confitebor tibi domine in toto corde meo narrabo
omnia mirabilia tua. Laetabor et exultabo in te
psallam nomini tuo altissime. In
convertendo inimicum meum retrorsum infirmabuntur et peribunt
a facie tua. Quoniam fecisti iudicium meum et causam meam
sedisti super thronum qui iudicas iustitiam. Increpasti
gentes et periit impius nomen eorum delesti in aeternum
et in saeculum saeculi. Inimici defecerunt frameae in finem
et civitates eorum destruxisti. Periit memoria eorum
cum sonitu et dominus in aeternum permanet. Paravit in iudicio
thronum suum et ipse iudicabit orbem terrae in aequitate
iudicabit populos in iustitia. Et factus est dominus refugium
pauperi adiutor in opportunitatibus in tribulati-
one. Et sperent in te qui noverunt nomen tuum quoniam
non dereliquisti quaerentes te domine. Psallite domino qui
habitat in Sion annuntiate inter gentes studia eius.
Quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est non est
oblitus clamorem pauperum. Miserere mei domine vide
humilitatem meam de inimicis meis. Qui exal-
tas me de portis mortis ut annuntiem omnes lauda-
tiones tuas in portis filiae Sion. Exultabo in
salutari tuo infixae sunt gentes in interitu quem fecerunt.
In laqueo isto quem absconderunt comprehensus
est pes eorum. Cognoscetur dominus iudicia faciens in
operibus manuum suarum comprehensus est peccator. Con-
vertantur peccatores in infernum omnes gentes quae oblivis-
cuntur deum. Quoniam non in finem oblivio erit pauperis
patientia pauperum non peribit in finem. Exurge domine
non confortetur homo iudicentur gentes in conspectu tuo.
Constitue domine legislatorem super eos sciant gentes
quoniam homines sunt. Ut quid domine recessisti longe
despicis in opportunitatibus in tribulatione. Dum
superbit impius incenditur pauper comprehenduntur in consiliis quibus
cogitant. Quoniam laudatur peccator in desideriis animae suae
et iniquus benedicitur. Exacerbavit dominum peccator
secundum multitudinem irae suae non quaeret. Non est deus in
conspectu eius inquinatae sunt viae illius in omni tempore. Au-
feruntur iudicia tua a facie eius omnium inimicorum

dominabitur. Dixit enim in corde suo non movebor a ge-
neratione in generationem sine malo. Cuius maledictione
os plenum est et amaritudine et dolo sub lingua eius la-
bor et dolor. Sedet in insidiis cum divitibus in occultis
ut interficiat innocentem. Oculi eius in pauperem re-
spiciunt insidiatur in abscondito quasi leo in spelunca
sua. Insidiatur ut rapiat pauperem rapere paupe-
rem dum attrahit eum. In laqueo suo humiliabit eum
inclinabit se et cadet cum dominatus fuerit pauperum. Dixit
enim in corde suo oblitus est deus avertit faciem suam ne vi-
deat in finem. Exurge domine deus et exaltetur manus tua
ne obliviscaris pauperum. Propter quid irritavit
impius deum dixit enim in corde suo non requiret. Vides
quoniam tu laborem et dolorem consideras ut tradas eos in ma-
nus tuas. Tibi derelictus est pauper orphano tu eris
adiutor. Contere brachium peccatoris et maligni
queretur peccatum illius et non invenietur. Dominus reg-
nabit in eternum et in seculum seculi peribitis gentes de terra
illius. Desiderium pauperum exaudivit dominus preparationem
cordis eorum audivit auris tua. Iudicare pu-
pillo et humili ut non apponat ultra magnificare
se homo super terram. In finem psalmus david 10
In domino confido quomodo dicitis anime mee transmigra in
montem sicut passer. Quoniam ecce peccatores intenderunt
arcum paraverunt sagittas suas in pharetra ut sa-
gittent in obscuro rectos corde. Quoniam que perfe-
cisti destruxerunt iustus autem quid fecit. Dominus in
templo sancto suo dominus in celo sedes eius. Oculi eius in
pauperem respiciunt palpebre eius interrogant filios
hominum. Dominus interrogat iustum et impium qui autem dilig-
it iniquitatem odit animam suam. Pluet super peccatores
laqueos ignis sulphur et spiritus procellarum pars calicis
eorum. Quoniam iustus dominus et iustitias dilexit equitatem
vidit vultus eius. In finem psalmus david pro octava 11
Salvum me fac domine quoniam defecit sanctus quoniam dimi-
nute sunt veritates a filiis hominum. Va-
na locuti sunt unusquisque ad proximum suum
labia dolosa in corde et corde locuti sunt. Disperdat
dominus universa labia dolosa et linguam magniloquam.
Qui dixerunt linguam nostram magnificabimus labia
nostra a nobis sunt quis noster dominus est. Propter miseriam
inopum et gemitum pauperum nunc exurgam dicit dominus.
Ponam in salutari fiducialiter agam in eo.
Eloquia domini eloquia casta argentum igne exa-
minatum probatum terre purgatum septuplum. Tu
domine servabis nos et custodies nos a generatione
hac in eternum. In circuitu impii ambulant secundum alti-
tudinem tuam multiplicasti filios hominum. psalmus david 12
Usquequo domine oblivisceris me in finem usquequo a-
vertis faciem tuam a me. Quamdiu ponam
consilia in anima mea dolorem in corde meo per
diem. Usquequo exaltabitur inimicus meus super me respi-
ce et exaudi me domine deus meus. Illumina oculos me-
os ne umquam obdormiam in morte ne quando dicat i-
nimicus meus prevalui adversus eum. Qui tribulant me
exultabunt si motus fuero. ego autem in misericordia tua speravi.

Exultabit cor meum in salutari tuo cantabo do-
mino qui bona tribuit mihi et psallam nomini domini altissimi.
Dixit insipiens in corde suo In finem psalmus david 13.
non est deus. Corrupti sunt et abhominabiles facti
sunt in studiis suis non est qui faciat bonum non est
usque ad unum. Dominus de celo prospexit super filios hominum
ut videat si est intelligens aut requirens deum.
Omnes declinaverunt simul inutiles facti sunt non est qui
faciat bonum non est usque ad unum. Sepulcrum patens
est guttur eorum linguis suis dolose agebant venenum
aspidum sub labiis eorum. Quorum os maledictione et a-
maritudine plenum est veloces pedes eorum ad effunden-
dum sanguinem. Contritio et infelicitas in viis eorum
et viam pacis non cognoverunt non est timor dei ante oculos
eorum. Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem
qui devorant plebem meam sicut escam panis. Deum
non invocaverunt illic trepidaverunt timore ubi non
erat timor. Quoniam dominus in generatione iusta est consilium
inopis confudistis quoniam dominus spes eius est. Quis dabit ex
syon salutare israel cum averterit dominus captivitatem ple-
bis sue exultabit iacob et letabitur israel psalmus david 14.
Domine quis habitabit in tabernaculo tuo aut quis
requiescet in monte sancto tuo. Qui ingreditur
sine macula et operatur iustitiam. Qui loquitur
veritatem in corde suo qui non egit dolum in lingua sua.
Nec fecit proximo suo malum et opprobrium non accepit ad-
versus proximos suos. Ad nichilum deductus est in
conspectu eius malignus timentes autem dominum glorificat.
Qui iurat proximo suo et non decipit qui pecuniam suam non de-
dit ad usuram et munera super innocentem non accepit.
Qui facit hec non movebitur in eternum. Tituli inscrip-
Conserva me domine quoniam speravi in te tio ipsi david 15.
Dixi domino deus meus es tu quoniam bonorum
meorum non eges. Sanctis qui sunt in terra eius mi-
rificavit omnes voluntates meas in eis. Multiplicate
sunt infirmitates eorum postea acceleraverunt. Non con-
gregabo conventicula eorum de sanguinibus nec me-
mor ero nominum eorum per labia mea. Dominus pars he-
reditatis mee et calicis mei tu es qui restitues here-
ditatem meam mihi. Benedicam dominum qui tribuit mihi intel-
lectum insuper et usque ad noctem increpuerunt me renes
mei. Providebam dominum in conspectu meo semper
quoniam a dextris est mihi ne commovear. Propter hoc leta-
tum est cor meum et exultavit lingua mea insuper et
caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam
meam in inferno nec dabis sanctum tuum videre corrup-
tionem. Notas mihi fecisti vias vite adimplebis
me letitia cum vultu tuo delectationes in dex-
tera tua usque in finem. oratio david 16.
Exaudi domine iustitiam meam intende depreca-
tionem meam. Auribus percipe orationem meam non
in labiis dolosis. De vultu tuo iudicium
meum prodeat oculi tui videant equitates. Probasti
cor meum et visitasti nocte igne me examinasti et non est
inventa in me iniquitas. Ut non loquatur os meum
opera hominum propter verba labiorum tuorum ego custodivi

uitas duras. Perfice gressus meos in semitis tuis:
ut non moveantur vestigia mea. Ego clamavi quo-
niam exaudisti me deus: inclina aurem tuam mihi et exaudi ver-
ba mea. Mirifica misericordias tuas qui salvos facis spe-
rantes in te. A resistentibus dextere tue custodi
me ut pupillam oculi. Sub umbra alarum tuarum prote-
ge me a facie impiorum qui me afflixerunt. Inimi-
ci mei animam meam circumdederunt: adipem suum concluserunt: os eorum locutum est
superbiam. Proicientes me nunc circumdederunt me:
oculos suos statuerunt declinare in terram. Susceperunt
me sicut leo paratus ad predam: et sicut catulus leonis ha-
bitans in abditis. Exurge domine preveni eum et supplan-
ta eum: eripe animam meam ab impio frameam tuam ab ini-
micis manus tue. Domine a paucis de terra divide
eos in vita eorum: de absconditis tuis adimpletus est
venter eorum. Saturati sunt filiis: et dimiserunt reliquias
suas parvulis suis. Ego autem in iusticia apparebo con-
spectui tuo: satiabor cum apparuerit gloria tua. In fi-
14 Diligam te domine fortitudo mea: dominus firma- nem puero
mentum meum et refugium meum et libera- domini david qui
tor meus. Deus meus adiutor meus: et sperabo locutus est domino verba
in eum. Protector meus et cornu in cantici huius in die qua
salutis mee et susceptor meus. eripuit eum dominus de manu
omnium inimicorum eius et de manu
Saul et dixit.
Laudans invocabo dominum: et ab inimicis meis salvus
ero. Circumdederunt me dolores mortis: et torrentes in-
iquitatis conturbaverunt me. Dolores inferni circum-
dederunt me: preoccupaverunt me laquei mortis. In tri-
bulatione mea invocavi dominum: et ad deum meum clama-
vi. Et exaudivit de templo sancto suo vocem meam: et clamor
meus in conspectu eius introivit in aures eius. Commota
est et contremuit terra: fundamenta montium conturbata sunt et
commota sunt quoniam iratus est eis. Ascendit fumus in ira eius et
ignis a facie eius exarsit: carbones succensi sunt ab eo. In-
clinavit celos et descendit: et caligo sub pedibus eius. Et as-
cendit super cherubim et volavit: volavit super pennas
ventorum. Et posuit tenebras latibulum suum in circui-
tu eius tabernaculum eius: tenebrosa aqua in nubibus aeris.
Pre fulgore in conspectu eius nubes transierunt:
grando et carbones ignis. Et intonuit de celo dominus: et
altissimus dedit vocem suam grando et carbones ignis.
Et misit sagittas suas et dissipavit eos: fulgura
multiplicavit et conturbavit eos. Et apparuerunt
fontes aquarum: et revelata sunt fundamenta orbis terrarum.
Ab increpatione tua domine: ab inspiratione spi-
ritus ire tue. Misit de summo et accepit me: et assumpsit
me de aquis multis. Eripuit me de inimicis
meis fortissimis: et ab hiis qui oderunt me quoniam confor-
tati sunt super me. Prevenerunt me in die afflic-
tionis mee: et factus est dominus protector meus. Et eduxit me
in latitudinem: salvum me fecit quoniam voluit me. Et re-
tribuet michi dominus secundum iusticiam meam: et secundum puritatem manuum me-
arum retribuet michi. Quia custodivi vias domini: nec impie
gessi a deo meo. Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo:
et iusticias eius non repuli a me. Et ero immaculatus cum eo:
et observabo me ab iniquitate mea. Et retribuet
michi dominus secundum iusticiam meam: et secundum puritatem manuum mearum in
conspectu oculorum eius. Cum sancto sanctus eris: et cum vi-
ro innocente innocens eris. Et cum electo electus eris:
et cum perverso perverteris. Quoniam tu populum humilem salvum fa-
cies: et oculos superborum humiliabis. Quoniam tu illuminas lucer-
nam meam domine: deus meus illumina tenebras meas. Quoniam in te
eripiar a temptatione: et in deo meo transgrediar mu-
rum. Deus meus impollutam via eius: eloquia domini
igne examinata: protector est omnium sperantium in se.
Quoniam quis deus preter dominum: aut quis deus preter deum nostrum. Deus
qui precinxit me virtute: et posuit immaculatam viam meam.
Qui perfecit pedes meos tamquam cervorum: et super ex-
celsa statuens me. Qui docet manus meas ad prelium:
et posuisti ut arcum ereum brachia mea. Et dedisti michi
protectionem salutis tue: et dextera tua suscepit me.
Et disciplina tua correxit me in finem: et disciplina
tua ipsa me docebit. Dilatasti gressus meos sub-
tus me: et non sunt infirmata vestigia mea. Persequar ini-
micos meos et comprehendam illos: et non convertar donec de-
ficiant. Confringam illos nec poterunt stare: ca-
dent subtus pedes meos. Et precinxisti me virtute
ad bellum: et supplantasti insurgentes in
me subtus me. Et inimicos meos dedisti michi dorsum: et odien-
tes me disperdidisti. Clamaverunt nec erat qui
salvos faceret ad dominum nec exaudivit eos. Et com-
minuam eos ut pulverem ante faciem venti: ut lutum
platearum delebo eos. Eripies me de contradictionibus
populi: constitues me in caput gentium. Populus quem non
cognovi servivit michi: in auditu auris obedivit
michi. Filii alieni mentiti sunt michi: filii alieni inveterati
sunt: et claudicaverunt a semitis suis. Vivit domi-
nus et benedictus deus meus: et exaltetur deus salutis mee. Deus qui
das vindictas michi et subdis populos sub me: libe-
rator meus de inimicis meis iracundis. Et ab insurgentibus
in me exaltabis me: a viro iniquo eripies me.
Propterea confitebor tibi in nationibus domine: et nomini
tuo psalmum dicam. Magnificans salutes regis
eius: et faciens misericordiam christo suo david: et semini eius usque in seculum.
Celi enarrant In finem psalmus david. 18.
gloriam dei: et opera manuum eius annun-
ciat firmamentum. Dies diei eructat verbum: et
nox nocti indicat scientiam. Non sunt loquele neque sermones
quorum non audiantur voces eorum. In omnem ter-
ram exivit sonus eorum: et in fines orbis terre verba eorum. In sole
posuit tabernaculum suum: et ipse tamquam sponsus procedens
de thalamo suo. Exultavit ut gigas ad curren-
dam viam: a summo celo egressio eius. Et occursus eius
usque ad summum eius: nec est qui se abscondat a ca-
lore eius. Lex domini immaculata convertens animas: tes-
timonium domini fidele sapientiam prestans parvulis. Iusticie
domini recte letificantes corda: preceptum domini lucidum
illuminans oculos. Timor domini sanctus permanet in
seculum seculi: iudicia domini vera iustificata in semet-
ipsa. Desiderabilia super aurum et lapidem pre-
ciosum multum: et dulciora super mel et favum. Etenim servus tuus
custodit ea: in custodiendis illis retributio multa.
Delicta quis intelligit: ab occultis meis

ne: ab alienis parce servo tuo. Si mei non fuerint dominati
tunc immaculatus ero: et emundabor a delicto maximo.
Et erunt ut complaceant eloquia oris mei: et me-
ditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Domine ad-
iutor meus: et redemptor meus. In finem psalmus David. 19
Exaudiat te dominus in die tribulationis: protegat te
nomen dei iacob. Mittat tibi auxilium de sancto:
et de syon tueatur te. Memor sit omnis sacrifi-
cii tui: et holocaustum tuum pingue fiat. Tribuat
tibi secundum cor tuum: et omne consilium tuum confirmet. Letabimur
in salutari tuo: et in nomine dei nostri magnificabimur.
Impleat dominus omnes petitiones tuas: nunc cognovi quoniam
salvum fecit dominus christum suum. Exaudiet illum de celo
sancto suo: in potentatibus salus dextere eius. Hi in
curribus et hii in equis: nos autem in nomine domini dei nostri
invocabimus. Ipsi obligati sunt et ceciderunt: nos
autem surreximus et erecti sumus. Domine salvum fac regem:
et exaudi nos in die qua invocaverimus te. In finem psalmus David. 20
Domine in virtute tua letabitur rex: et super
salutare tuum exultabit vehementer. Desi-
derium cordis eius tribuisti ei: et voluntate labiorum
eius non fraudasti eum. Quoniam prevenisti eum in benedictio-
nibus dulcedinis: posuisti in capite eius coronam de la-
pide precioso. Vitam petiit a te: et tribuisti ei longitudinem
dierum in seculum et in seculum seculi. Magna gloria
eius in salutari tuo: gloriam et magnum decorem impones
super eum. Quoniam dabis eum in benedictionem in seculum seculi:
letificabis eum in gaudio cum vultu tuo. Quoniam rex
sperat in domino: et in misericordia altissimi non commovebitur. Inve-
niatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua
inveniat omnes qui te oderunt. Pones eos ut clibanum ig-
nis in tempore vultus tui: dominus in ira
sua conturbabit eos: et devorabit eos ignis.
Fructum eorum de terra perdes: et semen eorum a filiis hominum.
Quoniam declinaverunt in te mala: cogitaverunt consilia
que non potuerunt stabilire. Quoniam pones eos dorsum: in
reliquiis tuis preparabis vultum eorum. Exaltare
domine in virtute tua: cantabimus et psallemus vir-
Deus deus meus respice In finem psalmus David tutes tuas.
in me quare me de- pro assumptione ma-
reliquisti longe a salute tutina 21
mea verba delictorum meorum. Deus meus clamabo per diem
et non exaudies: et nocte et non ad insipientiam mihi. Tu autem
in sancto habitas laus israel. In te speraverunt patres nostri: spe-
raverunt et liberasti eos. Ad te clamaverunt et sal-
vi facti sunt: in te speraverunt et non sunt confusi. Ego autem sum
vermis et non homo: opprobrium hominum et abiectio plebis. Omnes
videntes me deriserunt me: locuti sunt labiis et move-
runt caput. Speravit in domino eripiat eum: salvum faci-
at eum quoniam vult eum. Quoniam tu es qui extraxisti me
de ventre: spes mea ab uberibus matris mee. In te pro-
iectus sum ex utero. De ventre matris mee deus meus
es tu: ne discesseris a me. Quoniam tribulatio proxima est:
quoniam non est qui adiuvet. Circumdederunt me vituli
multi: tauri pingues obsederunt me. Aperuerunt
super me os suum: sicut leo rapiens et rugiens. Sicut

aqua effusus sum: et dispersa sunt omnia ossa mea. Factum est
cor meum tamquam cera liquescens in medio ventris
mei. Aruit tamquam testa virtus mea: et lingua mea
adhesit faucibus meis: et in pulverem mortis dedu-
xisti me. Quoniam circumdederunt me canes multi: con-
cilium malignantium obsedit me. Foderunt manus me-
as et pedes meos: dinumeraverunt omnia ossa mea. Ipsi
vero consideraverunt et inspexerunt me: diviserunt sibi ve-
stimenta mea: et super vestem meam miserunt sortem. Tu
autem domine ne elongaveris auxilium tuum a me: ad defen-
sionem meam conspice. Erue a framea deus animam meam:
et de manu canis unicam meam. Salva me ex ore
leonis: et a cornibus unicornium humilitatem meam.
Narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesie lau-
dabo te. Qui timetis dominum laudate eum: universum se-
men iacob glorificate eum. Timeat eum omne semen
israel: quoniam non sprevit neque despexit deprecationem pau-
peris. Nec avertit faciem suam a me: et cum clamarem ad eum
exaudivit me. Apud te laus mea in ecclesia mag-
na: vota mea reddam in conspectu timentium eum.
Edent pauperes et saturabuntur: et laudabunt dominum
qui requirunt eum: vivent corda eorum in seculum seculi.
Reminiscentur et convertentur ad dominum universi fines
terre. Et adorabunt in conspectu eius universe familie
gentium. Quoniam domini est regnum: et ipse dominabitur gentium.
Manducaverunt et adoraverunt omnes pingues terre: in con-
spectu eius cadent omnes qui descendunt in terram.
Et anima mea illi vivet: et semen eorum serviet ipsi. Annun-
tiabitur domino generatio ventura: et annuntiabunt celi iu-
stitiam eius populo qui nascetur quem fecit dominus. Psalmus David 22
Dominus regit me et nichil michi deerit: in loco pas-
cue ibi me collocavit. Super aquam refectio-
nis educavit me: animam meam convertit. De-
duxit me super semitas iusticie: propter nomen suum. Nam
et si ambulavero in medio umbre mortis: non ti-
mebo mala quoniam tu mecum es. Virga tua et baculus
tuus: ipsa me consolata sunt. Parasti in conspectu meo men-
sam: adversus eos qui tribulant me. Impinguasti in
oleo caput meum: et calix meus inebrians quam preclarus est.
Et misericordia tua subsequetur me: omnibus diebus vite mee.
Et ut inhabitem in domo domini: in longitudinem dierum. 23
Domini est terra et plenitudo Psalmus David prima sabbati
eius: orbis terrarum et universi qui habitant
in eo. Quia ipse super maria fundavit eum: et
super flumina preparavit eum. Qui ascendet in montem
domini: aut quis stabit in loco sancto eius. Innocens ma-
nibus et mundo corde: qui non accepit in vano animam suam:
nec iuravit in dolo proximo suo. Hic accipiet bene-
dictionem a domino: et misericordiam a deo salutari suo. Hec est
generatio querentium eum: querentium faciem dei iacob.
Attollite portas principes vestras: et elevamini porte
eternales: et introibit rex glorie. Quis est iste rex glorie: dominus
fortis et potens: dominus potens in prelio. Attollite portas
principes vestras: et elevamini porte eternales: et introibit
rex glorie. Quis est iste rex glorie: dominus virtutum ipse 24
Ad te domine levavi In finem psalmus David est rex glorie.

animam meam deus meus in te confido non erubescam. Neque
irrideant me inimici mei etenim universi qui sustinent
te non confundentur. Confundantur omnes iniqua agentes
supervacue. Vias tuas domine demonstra michi et semi-
tas tuas edoce me. Dirige me in veritate tua et
doce me quia tu es deus salvator meus et te sustinui
tota die. Reminiscere miserationum tuarum domine et
misericordiarum tuarum que a seculo sunt. Delicta iuventutis mee et
ignorantias meas ne memineris. Secundum misericordiam
tuam memento mei tu propter bonitatem tuam domine. Dulcis
et rectus dominus propter hoc legem dabit delinquentibus in via. Di-
riget mansuetos in iudicio docebit mites vias suas.
Universe vie domini misericordia et veritas requirentibus testamentum eius
et testimonia eius. Propter nomen tuum domine propitiaberis
peccato meo multum est enim. Quis est homo qui timet dominum
legem statuit ei in via quam elegit. Anima eius in bonis
demorabitur et semen eius hereditabit terram. Firma-
mentum est dominus timentibus eum et testamentum ipsius ut manifeste-
tur illis. Oculi mei semper ad dominum quoniam ipse evellet de
laqueo pedes meos. Respice in me et miserere mei
quia unicus et pauper sum ego. Tribulationes cordis
mei multiplicate sunt de necessitatibus meis erue me.
Vide humilitatem meam et laborem meum et dimitte u-
niversa delicta mea. Respice inimicos meos quoniam
multiplicati sunt et odio iniquo oderunt me. Custodi
74. animam meam et erue me non erubescam quoniam speravi in te.
Innocentes et recti adheserunt michi quia sustinui te.
Libera deus israel ex omnibus tribulationibus suis.
Iudica me domine quoniam ego in innocentia Ps. david
mea ingressus sum et in domino sperans non infirmabor.
Proba me domine et tempta me ure renes meos et
cor meum. Quoniam misericordia tua ante oculos meos est et com-
placui in veritate tua. Non sedi cum concilio vanita-
tis et cum iniqua gerentibus non introibo. Odi-
vi ecclesiam malignantium et cum impiis non sedebo.
Lavabo inter innocentes manus meas et circumdabo
altare tuum domine. Ut audiam vocem laudis et enarrem
universa mirabilia tua. Domine dilexi decorem do-
mus tue et locum habitationis glorie tue. Ne perdas cum
impiis deus animam meam et cum viris sanguinum vitam meam.
In quorum manibus iniquitates sunt dextera eorum re-
pleta est muneribus. Ego autem in innocentia mea ingres-
sus sum redime me et miserere mei. Pes meus stetit
75 in directo in ecclesiis benedicam te domine. In fine ps.
Dominus illuminatio d. priusquam
tio mea et salus mea liniretur
quem timebo. Dominus pro-
tector vite mee a quo tre-
pidabo. Dum appropiant
super me nocentes ut edant
carnes meas. Qui tribu-
lant me inimici mei ipsi
infirmati sunt et ceciderunt. Si consistant adversum me
castra non timebit cor meum. Si exurgat adversum
me prelium in hoc ego sperabo. Unam petii a domino hanc
requiram ut inhabitem in domo domini omnibus diebus vite
mee.

Ut videam voluptatem domini et visitem templum eius. Quoniam
abscondit me in tabernaculo suo in die malorum
protexit me in abscondito tabernaculi sui. In petra exal-
tavit me et nunc exaltavit caput meum super inimicos
meos. Circuivi et immolavi in tabernaculo eius ho-
stiam vociferationis cantabo et psalmum dicam domino.
Exaudi domine vocem meam qua clamavi ad te mise-
rere mei et exaudi me. Tibi dixit cor meum exquisivit
te facies mea faciem tuam domine requiram. Ne avertas
faciem tuam a me ne declines in ira a servo tuo. Adiu-
tor meus esto domine ne derelinquas me neque despi-
cias me deus salutaris meus. Quoniam pater meus et mater
mea dereliquerunt me dominus autem assumpsit me. Le-
gem pone michi domine in via tua et dirige me in semita
recta propter inimicos meos. Ne tradideris me in animas tri-
bulantium me quoniam insurrexerunt in me testes
iniqui et mentita est iniquitas sibi. Credo videre bona
domini in terra viventium. Expecta dominum viriliter age
et confortetur cor tuum et sustine dominum. Ps.
Ad te domine clamabo deus meus ne sileas a me ne
quando taceas a me et assimilabor descenden-
tibus in lacum. Exaudi domine vocem deprecatio-
nis mee dum oro ad te dum extollo manus meas
ad templum sanctum tuum. Ne simul tradas me cum pec-
catoribus et cum operantibus iniquitatem ne perdas me. Qui lo-
quuntur pacem cum proximo suo mala autem in cordibus eorum.
Da illis secundum opera eorum et secundum nequitiam adinventionum
ipsorum. Secundum opera manuum eorum tribue illis redde retribu-
tionem eorum ipsis. Quoniam non intellexerunt opera domini
et in opera manuum eius destrue illos et non edificabis
eos. Benedictus dominus quoniam exaudivit vocem deprecatio-
nis mee. Dominus adiutor meus et protector meus in ipso
speravit cor meum et adiutus sum. Et refloruit caro
mea et ex voluntate mea confitebor ei. Dominus fortitu-
do plebis sue et protector salvationum christi sui est. Sal-
vum fac populum tuum domine et benedic hereditati tue et re-
ge eos et extolle illos usque in eternum. Ps. david
Afferte domino filii dei afferte domino
filios arietum. Afferte domino gloriam
et honorem afferte domino gloriam nomini eius ado-
rate dominum in atrio sancto eius. Vox domini super aquas
deus maiestatis intonuit dominus super aquas multas.
Vox domini in virtute vox domini in magnificentia.
Vox domini confringentis cedros et confringet dominus
cedros libani. Et comminuet eas tamquam vitu-
lum libani et dilectus quemadmodum filius unicornium.
Vox domini intercidentis flammam ignis vox domini con-
cutientis desertum et commovebit dominus desertum ca-
des. Vox domini preparantis cervos et revela-
bit condensa et in templo eius omnes dicent gloriam. Dominus di-
luvium inhabitare facit et sedebit dominus rex in eternum. Dominus
virtutem populo suo dabit dominus benedicet populo suo in pace.
Exaltabo te domine quoniam suscepisti me nec
delectasti inimicos meos super me.
Domine deus meus clamavi ad te
et sanasti me. Domine eduxisti ab inferis

meam. Salvasti me a descendentibus in lacum. Psallite
domino sancti eius et confitemini memorie sanctitatis eius. Quoniam ira in
indignatione eius et vita in voluntate eius. Ad vesperum
demorabitur fletus et ad matutinum leticia. Ego
autem dixi in habundantia mea non movebor in eternum. Domine
in voluntate tua prestitisti decori meo virtutem.
Avertisti faciem tuam a me et factus sum conturbatus. Ad te
domine clamabo et ad deum meum deprecabor. Que utilitas
in sanguine meo dum descendo in corruptionem. Numquid
confitebitur tibi pulvis aut annuntiabit veritatem
tuam. Audivit dominus et misertus est mei dominus factus est adiutor
meus. Convertisti planctum meum in gaudium mihi conscidi-
sti saccum meum et circumdedisti me leticia. Ut cantet
tibi gloria mea et non compungar domine deus meus in eternum confitebor tibi. 30
In te domine speravi non confundar [in fine psalmus david pro] in eternum:
in iustitia tua libera me. Inclina [extasi]
ad me aurem tuam accelera ut eruas me. Esto mihi in
deum protectorem et in domum refugii ut salvum me facias.
Quoniam fortitudo mea et refugium meum es tu et propter nomen
tuum deduces me et enutries me. Educes me de laqueo
quem absconderunt mihi quoniam tu es protector meus. In manus
tuas domine commendo spiritum meum redemisti me domine deus veritatis.
Odisti observantes vanitates supervacue. Ego
autem in domino speravi exultabo et letabor in misericordia tua.
Quoniam respexisti humilitatem meam salvasti de necessitati-
bus animam meam. Nec conclusisti me in manibus inimici
statuisti in loco spatioso pedes meos. Miserere mei
domine quoniam tribulor conturbatus est in ira oculus meus anima mea
et venter meus. Quoniam defecit in dolore vita mea et anni mei
in gemitibus. Infirmata est in paupertate virtus mea
et ossa mea conturbata sunt. Super omnes inimicos meos
factus sum opprobrium vicinis meis valde et timor notis
meis. Qui videbant me foras fugerunt a me oblivi-
oni datus sum tamquam mortuus a corde. Factus sum tamquam
vas perditum quoniam audivi vituperationem multorum commo-
rantium in circuitu. In eo dum convenirent simul adversum
me accipere animam meam consiliati sunt. Ego autem in te speravi
domine dixi deus meus es tu in manibus tuis sortes mee. Eri-
pe me de manu inimicorum meorum et a persequentibus me.
Illustra faciem tuam super servum tuum salvum me fac in misericordia
tua domine non confundar quoniam invocavi te. Erubescant im-
pii et deducantur in infernum muta fiant labia dolosa. Que lo-
quuntur adversus iustum iniquitatem in superbia et in abusio-
ne. Quam magna multitudo dulcedinis tue domine quam
abscondisti timentibus te. Perfecisti eis qui sperant in te
in conspectu filiorum hominum. Abscondes eos in abscon-
dito faciei tue a conturbatione hominum. Proteges eos
in tabernaculo tuo a contradictione linguarum. Benedictus dominus
quoniam mirificavit misericordiam suam in civitate munita. Ego
autem dixi in excessu mentis mee proiectus sum a facie oculorum
tuorum. Ideo exaudisti vocem orationis mee dum clamarem
ad te. Diligite dominum omnes sancti eius quoniam veritatem requiret
dominus et retribuet habundanter facientibus superbiam. Viriliter
agite et confortetur cor vestrum omnes qui speratis in domino.
Beati quorum remisse sunt iniquitates [intellectus david] 31
et quorum tecta sunt peccata. Beatus vir cui non

imputavit dominus peccatum nec est in spiritu eius dolus. Quoniam ta-
cui inveteraverunt ossa mea dum clamarem tota die.
Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua con-
versus sum in erumpna mea dum configitur spina. Delic-
tum meum cognitum tibi feci et iniustitiam meam non abscondi.
Dixi confitebor adversum me iniustitiam meam domino et tu
remisisti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad
te omnis sanctus in tempore oportuno. Verumtamen in
diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt.
Tu es refugium meum a tribulatione que circum-
dedit me exultatio mea erue me a circumdantibus
me. Intellectum tibi dabo et instruam te in via hac qua
gradieris firmabo super te oculos meos. Nolite
fieri sicut equus et mulus quibus non est intellectus. In
camo et freno maxillas eorum constringe qui non approxi-
mant ad te. Multa flagella peccatoris sperantem autem
in domino misericordia circumdabit. Letamini in domino et exul-
tate iusti et gloriamini omnes recti corde. [in fine psalmus david] 32
Exultate iusti in domino rectos decet collau-
datio. Confitemini domino in cythara in
psalterio decem cordarum psallite illi. Canta-
te ei canticum novum bene psallite ei in vociferatione.
Quia rectum est verbum domini et omnia opera eius in fide.
Diligit misericordiam et iudicium misericordia domini plena est terra. Ver-
bo domini celi firmati sunt et spiritu oris eius omnis virtus eorum. Con-
gregans sicut in utre aquas maris ponens in the-
sauris abyssos. Timeat dominum omnis terra ab eo autem com-
moveantur omnes inhabitantes orbem. Quoniam ipse dixit
et facta sunt ipse mandavit et creata sunt. Dominus dissipat
consilia gentium reprobat autem cogitationes populorum et repro-
bat consilia principum. Consilium autem domini in eternum ma-
net cogitationes cordis eius in generatione et generationem.
Beata gens cuius est dominus deus eius populus quem elegit in hereditatem sibi.
De celo respexit dominus vidit omnes filios hominum. De
preparato habitaculo suo respexit super omnes qui habitant
terram. Qui finxit singillatim corda eorum qui intelligit
omnia opera eorum. Non salvatur rex per multam virtutem et
gigas non salvabitur in multitudine virtutis sue.
Fallax equus ad salutem in habundantia autem virtu-
tis sue non salvabitur. Ecce oculi domini super metuentes
eum et in eis qui sperant in misericordia eius. Ut eruat a morte
animas eorum et alat eos in fame. Anima nostra sustinet
dominum quoniam adiutor et protector noster est. Quia in eo le-
tabitur cor nostrum et in nomine sancto eius speravimus. Fiat
misericordia tua domine super nos quemadmodum speravimus in te.
Benedicam dominum in omni tempore semper laus [psalmus david cum immutavit] 33
eius in ore meo. In domino laudabitur [vultum suum]
anima mea audiant mansueti [coram abymelech et]
et letentur. Magnificate dominum mecum et exaltemus no- [dimisit eum]
men eius in idipsum. Exquisivi dominum et exaudivit me [et abiit]
et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me. Accedite
ad eum et illuminamini et facies vestre non confundentur.
Iste pauper clamavit et dominus exaudivit eum et de omnibus
tribulationibus eius salvavit eum. Immittet angel-
us domini in circuitu timentium eum et eripiet eos.
Gustate et videte quoniam suavis est dominus beatus vir qui

sperat in eo. Timete dominum omnes sancti eius quoniam non est inopia timentibus eum. Divites eguerunt et esurierunt inquirentes autem dominum non minuentur omni bono. Venite filii audite me timorem domini docebo vos. Quis est homo qui vult vitam diligit dies videre bonos. Prohibe linguam tuam a malo et labia tua ne loquantur dolum. Diverte a malo et fac bonum inquire pacem et persequere eam. Oculi domini super iustos et aures eius in preces eorum. Vultus autem domini super facientes mala ut perdat de terra memoriam eorum. Clamaverunt iusti et dominus exaudivit eos et ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos. Iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde et humiles spiritu salvabit. Multe tribulationes iustorum et de omnibus his liberabit eos dominus. Custodit dominus omnia ossa eorum unum ex his non conteretur. Mors peccatorum pessima et qui oderunt iustum delinquent. Redimet dominus animas servorum suorum et non delinquent omnes qui sperant in eo. In finem psalmus ipsi david.

34. Iudica domine nocentes me expugna impugnantes me. Apprehende arma et scutum et exurge in adiutorium mihi. Effunde frameam et conclude adversus eos qui persequuntur me dic anime mee salus tua ego sum. Confundantur et revereantur querentes animam meam. Avertantur retrorsum et confundantur cogitantes mihi mala. Fiant tamquam pulvis ante faciem venti et angelus domini coartans eos. Fiat via illorum tenebre et lubricum et angelus domini persequens eos. Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui super vacue exprobraverunt animam meam. Veniat illi laqueus quem ignorat et captio quam abscondit apprehendat eum et in laqueum cadat in ipsum. Anima autem mea exultabit in domino et delectabitur super salutari suo. Omnia ossa mea dicent domine quis similis tibi. Eripiens inopem de manu fortiorum eius egenum et pauperem a diripientibus eum. Surgentes testes iniqui que ignorabam interrogabant me. Retribuebant mihi mala pro bonis sterilitatem anime mee. Ego autem cum mihi molesti essent induebar cilicio. Humiliabam in ieiunio animam meam et oratio mea in sinu meo convertetur. Quasi proximum et quasi fratrem nostrum sic complacebam quasi lugens et contristatus sic humiliabar. Et adversum me letati sunt et convenerunt congregata sunt super me flagella et ignoravi. Dissipati sunt nec compuncti temptaverunt me subsannaverunt me subsannatione frenduerunt super me dentibus suis. Domine quando respicies restitue animam meam a malignitate eorum a leonibus unicam meam. Confitebor tibi in ecclesia magna in populo gravi laudabo te. Non supergaudeant mihi qui adversantur mihi inique qui oderunt me gratis et annuunt oculis. Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur et in iracundia terre loquentes dolos cogitabant. Et dilataverunt super me os suum dixerunt euge euge viderunt oculi nostri. Vidisti domine ne sileas domine ne discedas a me. Exurge et intende iudicio meo deus meus et dominus meus in causam meam. Iudica me secundum iustitiam tuam domine deus meus et non supergaudeant mihi. Non dicant in cordibus suis euge euge anime nostre nec dicant devoravimus eum. Erubescant et revereantur simul qui gratulantur malis meis. Induantur confusione et reverentia qui maligna loquuntur super me. Exultent et letentur qui volunt iustitiam meam et dicant semper magnificetur dominus qui volunt pacem servi eius. Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam tota die laudem tuam. In finem servo d

Dixit iniustus ut delinquat in semetipso non est timor dei ante oculos eius. Quoniam dolose egit in conspectu eius ut inveniatur iniquitas eius ad odium. Verba oris eius iniquitas et dolus noluit intelligere ut bene ageret. Iniquitatem meditatus est in cubili suo astitit omni vie non bone malitiam autem non odivit. Domine in celo misericordia tua et veritas tua usque ad nubes. Iustitia tua sicut montes dei iudicia tua abyssus multa. Homines et iumenta salvabis domine quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam deus. Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt. Inebriabuntur ab ubertate domus tue et torrente voluptatis tue potabis eos. Quoniam apud te est fons vite in lumine tuo videbimus lumen. Pretende misericordiam tuam scientibus te et iustitiam tuam his qui recto sunt corde. Non veniat mihi pes superbie et manus peccatoris non moveat me. Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem expulsi sunt nec potuerunt stare.

Noli emulari in malignantibus neque zelaveris facientes iniquitatem. Quoniam tamquam fenum velociter arescent et quemadmodum olera herbarum cito decident. Spera in domino et fac bonitatem et inhabita terram et pasceris in divitiis eius. Delectare in domino et dabit tibi petitiones cordis tui. Revela domino viam tuam et spera in eo et ipse faciet. Et educet quasi lumen iustitiam tuam et iudicium tuum tamquam meridiem subditus esto domino et ora eum. Noli emulari in eo qui prosperatur in via sua in homine faciente iniustitias. Desine ab ira et derelinque furorem noli emulari ut maligneris. Quoniam qui malignantur exterminabuntur sustinentes autem dominum ipsi hereditabunt terram. Et adhuc pusillum et non erit peccator et queres locum eius et non invenies. Mansueti autem hereditabunt terram et delectabuntur in multitudine pacis. Observabit peccator iustum et stridebit super eum dentibus suis. Dominus autem irridebit eum quoniam prospicit quod veniet dies eius. Gladium evaginaverunt peccatores intenderunt arcum suum. Ut deiciant pauperem et inopem ut trucident rectos corde. Gladius eorum intret in corda ipsorum et arcus eorum confringatur. Melius est modicum iusto super divitias peccatorum multas. Quoniam brachia peccatorum conterentur confirmat autem iustos dominus. Novit dominus dies immaculatorum et hereditas eorum in eternum erit. Non confundentur in tempore malo et in diebus famis saturabuntur quia peccatores peribunt. Inimici vero domini mox ut honorificati fuerint et exaltati deficientes quemadmodum fumus deficient. Mutuabitur peccator et non solvet iustus autem miseretur et tribuet. Quia benedicentes ei hereditabunt terram maledicentes autem ei disperibunt. A domino gressus hominis dirigentur et viam eius volet. Cum ceciderit non collidetur quia dominus supponit manum suam. Iunior fui etenim senui et non vidi iustum derelictum nec semen eius querens panem. Tota die miseretur et commodat et semen illius in benedictione erit. Declina a malo et fac bonum

inhabitabunt in seculum seculi. Quia dominus amat iudicium et non derelinquet sanctos suos: in eternum conservabuntur. Iniusti punientur: et semen impiorum peribit. Iusti autem hereditabunt terram: et inhabitabunt in seculum seculi super eam. Os iusti meditabitur sapientiam: et lingua eius loquetur iudicium. Lex dei eius in corde ipsius: et non supplantabuntur gressus eius. Considerat peccator iustum: et querit mortificare eum. Dominus autem non derelinquet eum in manibus eius: nec dampnabit eum cum iudicabitur illi. Expecta dominum et custodi viam eius: et exaltabit te ut hereditate capias terram: cum perierint peccatores videbis. Vidi impium superexaltatum: et elevatum sicut cedros libani. Et transivi et ecce non erat: quesivi eum et non est inventus locus eius. Custodi innocentiam et vide equitatem: quoniam sunt reliquie homini pacifico. Iniusti autem disperibunt simul: reliquie impiorum interibunt. Salus autem iustorum a domino: et protector eorum in tempore tribulationis. Et adiuvabit eos dominus et liberabit eos: et eruet eos a peccatoribus et salvabit eos quia speraverunt in eo. Ps. d. in rememoratione sabbati. 37.

Domine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me. Quoniam sagitte tue infixe sunt mihi: et confirmasti super me manum tuam. Non est sanitas in carne mea a facie ire tue: non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum. Quoniam iniquitates mee supergresse sunt caput meum: et sicut onus grave gravate sunt super me. Putruerunt et corrupte sunt cicatrices mee: a facie insipientie mee. Miser factus sum et curvatus sum usque in finem: tota die contristatus ingrediebar. Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus: et non est sanitas in carne mea. Afflictus sum et humiliatus sum nimis: rugiebam a gemitu cordis mei. Domine ante te omne desiderium meum: et gemitus meus a te non est absconditus. Cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea: et lumen oculorum meorum et ipsum non est mecum. Amici mei et proximi mei: adversum me appropinquaverunt et steterunt. Et qui iuxta me erant de longe steterunt: et vim faciebant qui querebant animam meam. Et qui inquirebant mala mihi locuti sunt vanitates: et dolos tota die meditabantur. Ego autem tamquam surdus non audiebam: et sicut mutus non aperiens os suum. Et factus sum sicut homo non audiens: et non habens in ore suo redargutiones. Quoniam in te domine speravi: tu exaudies me domine deus meus. Quia dixi nequando supergaudeant mihi inimici mei: et dum commoventur pedes mei super me magna locuti sunt. Quoniam ego in flagella paratus sum: et dolor meus in conspectu meo semper. Quoniam iniquitatem meam annuntiabo: et cogitabo pro peccato meo. Inimici autem mei vivunt et confirmati sunt super me: et multiplicati sunt qui oderunt me inique. Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi: quoniam sequebar bonitatem. Ne derelinquas me domine deus meus: ne discesseris a me. Intende in adiutorium meum: domine deus salutis mee. In finem ps. david vel canticum david pro idithun.

38.

Dixi custodiam vias meas: ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam: cum consisteret peccator adversum me. Obmutui et humiliatus sum et silui a bonis: et dolor meus renovatus est. Concaluit cor meum intra me: et in meditatione mea exardescet ignis. Locutus sum in lingua mea: notum fac mihi domine finem meum. Et numerum dierum meorum quis est: ut sciam quid desit mihi. Ecce mensurabiles posuisti dies meos: et substantia mea tamquam nichilum ante te. Verumtamen universa vanitas: omnis homo vivens. Verumtamen in ymagine pertransit homo: sed et frustra conturbatur. Thesaurizat: et ignorat cui congregabit ea. Et nunc que est expectatio mea nonne dominus: et substantia mea apud te est. Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: obprobrium insipienti dedisti me. Obmutui et non aperui os meum quoniam tu fecisti: amove a me plagas tuas. A fortitudine manus tue ego defeci in increpationibus: propter iniquitatem corripuisti hominem. Et tabescere fecisti sicut araneam animam eius: verumtamen vane conturbatur omnis homo. Exaudi orationem meam domine et deprecationem meam: auribus percipe lacrimas meas. Ne sileas quoniam advena ego sum apud te et peregrinus: sicut omnes patres mei. Remitte mihi ut refrigerer priusquam abeam: et amplius non ero. 39. In finem ps. d.

Expectans expectavi dominum: et intendit mihi. Et exaudivit preces meas: et eduxit me de lacu miserie et de luto fecis. Et statuit supra petram pedes meos: et direxit gressus meos. Et immisit in os meum canticum novum: carmen deo nostro. Videbunt multi et timebunt: et sperabunt in domino. Beatus vir cuius est nomen domini spes eius: et non respexit in vanitates et insanias falsas. Multa fecisti tu domine deus meus mirabilia tua: et cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi. Annuntiavi et locutus sum: multiplicati sunt super numerum. Sacrificium et oblationem noluisti: aures autem perfecisti mihi. Holocaustum pro peccato non postulasti: tunc dixi ecce venio. In capite libri scriptum est de me ut facerem voluntatem tuam: deus meus volui, et legem tuam in medio cordis mei. Annuntiavi iustitiam tuam in ecclesia magna: ecce labia mea non prohibebo domine tu scisti. Iustitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam et salutare tuum dixi. Non abscondi misericordiam tuam et veritatem tuam a concilio multo. Tu autem domine ne longe facias miserationes tuas a me: misericordia et veritas tua semper susceperunt me. Quoniam circumdederunt me mala quorum non est numerus: comprehenderunt me iniquitates mee et non potui ut viderem. Multiplicate sunt super capillos capitis mei: et cor meum dereliquit me. Complaceat tibi domine ut eruas me: domine ad adiuvandum me respice. Confundantur et revereantur simul qui querunt animam meam: ut auferant eam. Convertantur retrorsum et revereantur: qui volunt mihi mala. Ferant confestim confusionem suam: qui dicunt mihi euge euge. Exultent et le

43.

tentur super te omnes quaerentes te, et dicant semper:
magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum. Ego
autem mendicus sum et pauper: Dominus sollicitus est mei. Adiu-
tor meus et protector meus tu es: Deus meus ne tardaveris.
40 Beatus qui intelligit super egenum In finem
et pauperem: in die mala liberabit psalmus David
eum Dominus. Dominus conservet eum et vivificet
eum, et beatum faciat eum in terra: et non tradat eum in animam
inimicorum eius. Dominus opem ferat illi super lectum
doloris eius: universum stratum eius versasti in infir-
mitate eius. Ego dixi: Domine miserere mei: sana animam
meam quia peccavi tibi. Inimici mei dixerunt mala
mihi: quando morietur et peribit nomen eius? Et si ingrediebatur
ut videret, vana loquebatur: cor eius congre-
gavit iniquitatem sibi. Egrediebatur foras et
loquebatur in idipsum. Adversum me susurra-
bant omnes inimici mei: adversum me cogitabant ma-
la mihi. Verbum iniquum constituerunt adversum me: num-
quid qui dormit non adiciet ut resurgat? Etenim
homo pacis meae in quo speravi, qui edebat panes meos,
magnificavit super me supplantationem. Tu autem
Domine miserere mei, et resuscita me: et retribuam eis. In
hoc cognovi quoniam voluisti me: quoniam non gaudebit in-
imicus meus super me. Me autem propter innocentiam susce-
pisti: et confirmasti me in conspectu tuo in aeternum. Bene-
dictus Dominus Deus Israel a saeculo et in saeculum: fiat, fiat. In finem
41 Quemadmodum desiderat cervus intellectus
ad fontes aquarum: ita desiderat filiis Chore
anima mea ad te Deus. Sitivit anima me-
a ad Deum fortem vivum: quando veniam et apparebo ante fa-
ciem Dei? Fuerunt mihi lacrimae meae panes die ac noc-
te: dum dicitur mihi quotidie: Ubi est Deus tuus? Haec recordatus
sum, et effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum
tabernaculi admirabilis, usque ad domum Dei. In vo-
ce exultationis et confessionis: sonus epulantis.
Quare tristis es anima mea? et quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vul-
tus mei, et Deus meus. Ad me ipsum anima mea conturbata
est: propterea memor ero tui de terra Iordanis et Hermoniim
a monte modico. Abyssus abyssum invocat in voce
cataractarum tuarum. Omnia excelsa tua et fluctus tui super
me transierunt. In die mandavit Dominus misericordiam suam:
et nocte canticum eius. Apud me oratio Deo vitae meae; di-
cam Deo: Susceptor meus es. Quare oblitus es mei? et
quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus?
Dum confringuntur ossa mea, exprobraverunt mihi
qui tribulant me inimici mei. Dum dicunt mihi
per singulos dies: Ubi est Deus tuus? Quare tristis es anima mea
et quare conturbas me? Spera in Deo quoniam adhuc con-
fitebor illi: salutare vultus mei et Deus meus. In fi-
42 Iudica me Deus et discerne causam meam de nem psalmus David
gente non sancta: ab homine iniquo et doloso erue me.
Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me repulis-
ti? et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?
Emitte lucem tuam et veritatem tuam: ipsa me dedu-
xerunt et adduxerunt in montem sanctum tuum et in

tabernacula tua. Et introibo ad altare Dei: ad De-
um qui laetificat iuventutem meam. Confitebor ti-
bi in cithara Deus Deus meus: quare tristis es anima mea,
et quare conturbas me? Spera in Deo quoniam adhuc confitebor
illi: salutare vultus mei et Deus meus. In finem
Deus auribus nostris audivimus: patres nostri
annuntiaverunt nobis. Opus quod operatus
es in diebus eorum: et in diebus antiquis. Manus
tua gentes disperdidit, et plantasti eos: afflixisti po-
pulos et expulisti eos. Nec enim in gladio suo
possederunt terram: et brachium eorum non salvavit eos.
Sed dextera tua et brachium tuum, et illuminatio
vultus tui: quoniam complacuisti in eis. Tu es ipse rex meus
et Deus meus: qui mandas salutes Iacob. In te
inimicos nostros ventilabimus cornu: et in nomine tuo spernemus
insurgentes in nobis. Non enim in arcu meo sperabo:
et gladius meus non salvabit me. Salvasti enim
nos de affligentibus nos: et odientes nos confudisti.
In Deo laudabimur tota die: et in nomine tuo confitebi-
mur in saeculum. Nunc autem repulisti et confudisti nos:
et non egredieris Deus in virtutibus nostris. Avertisti
nos retrorsum post inimicos nostros: et qui oderunt nos
diripiebant sibi. Dedisti nos tamquam oves escarum:
et in gentibus dispersisti nos. Vendidisti populum tuum
sine pretio: et non fuit multitudo in commutationibus
eorum. Posuisti nos opprobrium vicinis nostris: subsanna-
tionem et derisum his qui in circuitu nostro sunt. Po-
suisti nos in similitudinem gentibus: commotionem ca-
pitis in populis. Tota die verecundia mea contra me
est: et confusio faciei meae cooperuit me. A voce ex-
probrantis et obloquentis: a facie inimici et persequen-
tis. Haec omnia venerunt super nos, nec obliti sumus te:
et inique non egimus in testamento tuo. Et non recessit re-
tro cor nostrum: et declinasti semitas nostras a via
tua. Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis: et
cooperuit nos umbra mortis. Si obliti sumus no-
men Dei nostri: et si expandimus manus nostras ad deum
alienum. Nonne Deus requiret ista? ipse enim novit
abscondita cordis. Quoniam propter te mortificamur tota
die: aestimati sumus sicut oves occisionis. Exsurge
quare obdormis Domine? exsurge et ne repellas in fi-
nem. Quare faciem tuam avertis, oblivisceris inopiae
nostrae et tribulationis nostrae? Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra:
conglutinatus est in terra venter noster. Exsurge Domine,
adiuva nos: et redime nos propter nomen tuum.
Eructavit cor meum verbum In finem pro his qui commutabuntur
bonum: dico ego opera mea filiis Chore ad intellectum
regi. Lingua mea canticum pro dilecto
calamus scribae velociter scribentis. Speciosus
forma prae filiis hominum, diffusa est gratia in
labiis tuis: propterea benedixit te Deus in aeternum. Accingere
gladio tuo super femur tuum, potentissime. Specie
tua et pulchritudine tua intende, prospere procede et
regna. Propter veritatem et mansuetudinem et
iustitiam: et deducet te mirabiliter dextera tua.
Sagittae tuae acutae, populi sub te cadent

44.

nimium regis. Sedes tua deus in saeculum saeculi virga directionis virga regni tui. Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem propterea unxit te deus deus tuus oleo laetitiae prae consortibus tuis. Myrra et gutta et casia a vestimentis tuis a domibus eburneis ex quibus delectaverunt te filiae regum in honore tuo. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate. Audi filia et vide et inclina aurem tuam et obliviscere populum tuum et domum patris tui. Et concupiscet rex decorem tuum quoniam ipse est dominus deus tuus et adorabunt eum. Et filiae Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis. Omnis gloria eius filiae regis ab intus in fimbriis aureis circumamicta varietatibus. Adducentur regi virgines post eam proximae eius afferentur tibi. Afferentur in laetitia et exultatione adducentur in templum regis. Pro patribus tuis nati sunt tibi filii constitues eos principes super omnem terram. Memores erunt nominis tui domine in omni generatione et generationem. Propterea populi confitebuntur tibi in aeternum et in saeculum saeculi. 45

In finem psalmus David pro arcanis.

Deus noster refugium et virtus adiutor in tribulationibus quae invenerunt nos nimis. Propterea non timebimus dum turbabitur terra et transferentur montes in cor maris. Sonuerunt et turbatae sunt aquae eorum conturbati sunt montes in fortitudine eius. Fluminis impetus laetificat civitatem dei sanctificavit tabernaculum suum altissimus. Deus in medio eius non commovebitur adiuvabit eam deus mane diluculo. Conturbatae sunt gentes et inclinata sunt regna dedit vocem suam mota est terra. Dominus virtutum nobiscum susceptor noster deus Iacob. Venite et videte opera domini quae posuit prodigia super terram auferens bella usque ad finem terrae arcum conteret et confringet arma et scuta comburet igni. Vacate et videte quoniam ego sum deus exaltabor in gentibus et exaltabor in terra. Dominus virtutum nobiscum susceptor noster deus Iacob.

In finem psalmus David pro filiis Chore.

Omnes gentes plaudite 46 manibus iubilate deo in voce exultationis. Quoniam dominus excelsus terribilis rex magnus super omnem terram. Subiecit populos nobis et gentes sub pedibus nostris. Elegit nobis hereditatem suam speciem Iacob quam dilexit. Ascendit deus in iubilo dominus in voce tubae. Psallite deo nostro psallite psallite regi nostro psallite. sapienter. Quoniam rex omnis terrae deus psallite sapienter. Regnabit deus super gentes deus sedet super sedem sanctam suam. Principes populorum congregati sunt cum deo Abraham quoniam dii fortes terrae vehementer elevati sunt.

Psalmus cantici filiorum Chore secunda sabbati.

Magnus dominus et laudabilis nimis in civitate dei nostri in monte sancto eius. Fundatur exultatione universae terrae mons Sion latera aquilonis civitas regis magni. Deus in domibus eius cognoscetur cum suscipiet eam. Quoniam ecce reges terrae congregati sunt convenerunt in unum. Ipsi videntes sic admirati sunt conturbati sunt commoti sunt tremor apprehendit

47

eos. Ibi dolores ut parturientis in spiritu vehementi conteres naves Tharsis. Sicut audivimus sic vidimus in civitate domini virtutum in civitate dei nostri deus fundavit eam in aeternum. Suscepimus deus misericordiam tuam in medio templi tui. Secundum nomen tuum deus sic et laus tua in fines terrae iustitia plena est dextera tua. Laetetur mons Sion et exultent filiae Iudae propter iudicia tua domine. Circumdate Sion et complectimini eam narrate in turribus eius. Ponite corda vestra in virtute eius et distribuite domos eius ut enarretis in progenie altera. Quoniam hic est deus deus noster in aeternum et in saeculum saeculi ipse reget nos in saecula.

In finem filiis Chore psalmus David. 48

Audite haec omnes gentes auribus percipite omnes qui habitatis orbem. Quique terrigenae et filii hominum simul in unum dives et pauper. Os meum loquetur sapientiam et meditatio cordis mei prudentiam. Inclinabo in parabolam aurem meam aperiam in psalterio propositionem meam. Cur timebo in die mala iniquitas calcanei mei circumdabit me. Qui confidunt in virtute sua et in multitudine divitiarum suarum gloriantur. Frater non redimit redimet homo et non dabit deo placationem suam. Et pretium redemptionis animae suae et laborabit in aeternum et vivet adhuc in finem. Non videbit interitum cum viderit sapientes morientes simul insipiens et stultus peribunt. Et relinquent alienis divitias suas et sepulcra eorum domus illorum in aeternum. Tabernacula eorum in progenie et progenie vocaverunt nomina sua in terris suis. Homo cum in honore esset non intellexit comparatus est iumentis insipientibus et similis factus est illis. Haec via illorum scandalum ipsis et postea in ore suo complacebunt. Sicut oves in inferno positi sunt mors depascet eos. Et dominabuntur eorum iusti in matutino et auxilium eorum veterascet in inferno a gloria eorum. Verumtamen deus redimet animam meam de manu inferi cum acceperit me. Ne timueris cum dives factus fuerit homo et cum multiplicata fuerit gloria domus eius. Quoniam cum interierit non sumet omnia neque descendet cum eo gloria eius. Quia anima eius in vita ipsius benedicetur confitebitur tibi cum benefeceris ei. Introibit usque in progenies patrum suorum et usque in aeternum non videbit lumen. Homo cum in honore esset non intellexit comparatus est iumentis insipientibus et similis factus est illis.

Psalmus Asaph. 49

Deus deorum dominus locutus est et vocavit terram. A solis ortu usque ad occasum ex Sion species decoris eius. Deus manifeste veniet deus noster et non silebit. Ignis in conspectu eius exardescet et in circuitu eius tempestas valida. Advocavit caelum desursum et terram discernere populum suum. Congregate illi sanctos eius qui ordinant testamentum eius super sacrificia. Et annuntiabunt caeli iustitiam eius quoniam deus iudex est. Audi populus meus et loquar Israel et testificabor tibi deus deus tuus ego sum. Non in sacrificiis tuis arguam te holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.

Non accipiam de domo tua vitulos neque de gregibus tuis hircos. Quoniam meae sunt omnes ferae silvarum, iumenta in montibus et boves. Cognovi omnia volatilia caeli, et pulchritudo agri mecum est. Si esuriero non dicam tibi: meus est enim orbis terrae et plenitudo eius. Numquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Immola deo sacrificium laudis, et redde altissimo vota tua. Et invoca me in die tribulationis: et eruam te et honorificabis me. Peccatori autem dixit deus: Quare tu enarras iustitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum? Tu vero odisti disciplinam, et proiecisti sermones meos retrorsum. Si videbas furem currebas cum eo, et cum adulteris portionem tuam ponebas. Os tuum abundavit malitia, et lingua tua concinnabat dolos. Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, et adversus filium matris tuae ponebas scandalum: haec fecisti et tacui. Existimasti inique quod ero tui similis: arguam te et statuam contra faciem tuam. Intellegite haec qui obliviscimini deum: nequando rapiat et non sit qui eripiat. Sacrificium laudis honorificabit me: et illic iter quo ostendam illi salutare dei.

In finem psalmus David cum venit ad eum Nathan propheta quando intravit ad Bethsabee.

50 Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam. Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Amplius lava me ab iniquitate mea, et a peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, et peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccavi et malum coram te feci, ut iustificeris in sermonibus tuis et vincas cum iudicaris. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum et in peccatis concepit me mater mea. Ecce enim veritatem dilexisti: incerta et occulta sapientiae tuae manifestasti mihi. Asperges me domine hysopo et mundabor: lavabis me et super nivem dealbabor. Auditui meo dabis gaudium et laetitiam, et exultabunt ossa humiliata. Averte faciem tuam a peccatis meis, et omnes iniquitates meas dele. Cor mundum crea in me deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis. Ne proicias me a facie tua, et spiritum sanctum tuum ne auferas a me. Redde mihi laetitiam salutaris tui, et spiritu principali confirma me. Docebo iniquos vias tuas, et impii ad te convertentur. Libera me de sanguinibus deus deus salutis meae, et exultabit lingua mea iustitiam tuam. Domine labia mea aperies, et os meum annuntiabit laudem tuam. Quoniam si voluisses sacrificium dedissem utique, holocaustis non delectaberis. Sacrificium deo spiritus contribulatus, cor contritum et humiliatum deus non despicies. Benigne fac domine in bona voluntate tua Sion, ut aedificentur muri Ierusalem. Tunc acceptabis sacrificium iustitiae oblationes et holocausta, tunc imponent super altare tuum vitulos.

In finem intellectus David cum venit Doech Idumeus et nuntiavit Sauli et dixit ei: venit David in domum Abymelech.

51 Quid gloriaris in malitia qui potens es in iniquitate? Tota die iniustitiam cogitavit lingua tua, sicut novacula acuta fecisti dolum. Dilexisti malitiam super benignitatem, magis quam loqui aequitatem. Dilexisti omnia verba praecipitationis lingua dolosa. Propterea deus destruet te in finem, evellet te et emigrabit te de tabernaculo tuo, et radicem tuam de terra viventium. Videbunt iusti et timebunt, et super eum ridebunt et dicent: Ecce homo qui non posuit deum adiutorem suum. Sed speravit in multitudine divitiarum suarum, et praevaluit in vanitate sua. Ego autem sicut oliva fructifera in domo dei, speravi in misericordia dei in aeternum et in saeculum saeculi. Confitebor tibi in saeculum quia fecisti, et expectabo nomen tuum quoniam bonum est in conspectu sanctorum tuorum.

In finem [...]

Dixit insipiens in corde suo: non est deus. Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in iniquitatibus: non est qui faciat bonum. Deus de caelo prospexit super filios hominum, ut videat si est intellegens aut requirens deum. Omnes declinaverunt simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Nonne scient omnes qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam ut cibum panis? Deum non invocaverunt: illic trepidaverunt timore ubi non erat timor. Quoniam deus dissipavit ossa eorum qui hominibus placent: confusi sunt quoniam deus sprevit eos. Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum averterit deus captivitatem plebis suae, exultabit Iacob et laetabitur Israel.

In finem intellectus psalmus [...]

Deus in nomine tuo salvum me fac, et in virtute tua iudica me. Deus exaudi orationem meam, auribus percipe verba oris mei. Quoniam alieni insurrexerunt adversum me, et fortes quaesierunt animam meam, et non proposuerunt deum ante conspectum suum. Ecce enim deus adiuvat me, et dominus susceptor est animae meae. Averte mala inimicis meis, et in veritate tua disperde illos. Voluntarie sacrificabo tibi, et confitebor nomini tuo domine quoniam bonum est. Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me, et super inimicos meos despexit oculus meus.

In finem in carminibus [...]

Exaudi deus orationem meam et ne despexeris deprecationem meam; intende mihi et exaudi me. Contristatus sum in exercitatione mea, et conturbatus sum a voce inimici et a tribulatione peccatoris. Quoniam declinaverunt in me iniquitates, et in ira molesti erant mihi. Cor meum conturbatum est in me, et formido mortis cecidit super me. Timor et tremor venerunt super me, et contexerunt me tenebrae. Et dixi: quis dabit mihi pennas sicut columbae, et volabo et requiescam? Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine. Expectabam eum qui salvum me fecit a pusillanimitate spiritus et tempestate. Praecipita domine, divide linguas eorum, quoniam vidi iniquitatem et contradictionem in civitate. Die ac nocte circumdabit eam super muros eius iniquitas, et labor in medio eius et iniustitia; et non defecit de plateis eius usura et dolus.

52

54 quia si inimicus meus maledixisset mihi sustinuissem utique. Et si is
qui oderat me super me magna locutus fuisset abscondissem me for-
sitan ab eo. Tu vero homo unanimis dux meus et notus meus.
Qui simul mecum dulces capiebas cibos in domo dei
ambulavimus cum consensu. Veniat mors super illos et
descendant in infernum viventes. Quoniam nequitie in
habitaculis eorum in medio eorum. Ego autem ad dominum clamavi
et dominus salvabit me. Vespere et mane et meridie narrabo
et annuntiabo et exaudiet vocem meam. Redimet in pace
animam meam ab his qui appropinquant mihi quoniam inter multos
erant mecum. Exaudiet deus et humiliabit illos qui est ante
secula. Non enim est illis commutatio et non timuerunt deum extendit
manum suam in retribuendo. Contaminaverunt testa-
mentum eius divisi sunt ab ira vultus eius et appropinquavit cor
illius. Molliti sunt sermones eius super oleum et ipsi sunt iacula. Iac-
ta super dominum curam tuam et ipse te enutriet non dabit in eternum
fluctuationem iusto. Tu vero deus deduces eos in puteum
interitus. Viri sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies suos
ego autem sperabo in te domine.

In finem pro populo qui a sanctis longe factus est in tituli inscriptione ipsi david cum tenuerunt eum allophili in geth

Miserere mei deus quoniam conculcavit
me homo tota die impugnans
tribulavit me. Conculcaverunt me inimici
mei tota die quoniam multi bellantes adversum me. Ab altitu-
dine diei timebo ego vero in te sperabo. In deo laudabo
sermones meos in deo speravi non timebo quid faciat mihi
caro. Tota die verba mea execrabantur adversum me omnes
cogitationes eorum in malum. Inhabitabunt et abscondent
ipsi calcaneum meum observabunt. Sicut sustinuerunt
animam meam pro nihilo salvos facies illos in ira populos con-
fringes. Deus vitam meam annuntiavi tibi posuisti lacri-
mas meas in conspectu tuo. Sicut et in promissione tua
domine tunc convertentur inimici mei retrorsum. In quacumque
die invocavero te ecce cognovi quoniam deus meus es. In
deo laudabo verbum in domino laudabo sermonem in deo spe-
ravi non timebo quid faciat mihi homo. In me sunt deus
vota tua que reddam laudationes tibi. Quoniam eripuisti
animam meam de morte et pedes meos de lapsu ut pla-
ceam coram deo in lumine viventium.

In finem ne disperdas david in tituli inscriptione cum fugeret a facie saul in speluncam

Miserere mei deus miserere
mei quoniam in te confidit anima mea
Et in umbra alarum tuarum 56
sperabo donec transeat iniquitas. Clamabo ad deum
altissimum deum qui benefecit mihi. Misit de celo et libe-
ravit me dedit in opprobrium conculcantes me. Mi-
sit deus misericordiam suam et veritatem suam et eripuit animam meam
de medio catulorum leonum dormivi conturbatus. Filii
hominum dentes eorum arma et sagitte et lingua eorum gladius
acutus. Exaltare super celos deus et super omnem terram gloria
tua. Laqueum paraverunt pedibus meis et incurvaverunt
animam meam. Foderunt ante faciem meam foveam et incide-
runt in eam. Paratum cor meum deus paratum cor meum can-
tabo et psalmum dicam. Exurge gloria mea exurge
psalterium et cithara exurgam diluculo. Confitebor tibi
in populis domine et psalmum dicam tibi in gentibus. Quoniam magnifi-
cata est usque ad celos misericordia tua et usque ad nubes veritas tua.
Exaltare super celos deus et super omnem terram gloria tua.

57 *In finem ne disperdas david in tituli inscriptione*

Si vere utique iustitiam loquimini
recte iudicate filii hominum. Etenim
in corde iniquitates operamini in terra iniustitias
manus vestre concinnant. Alienati sunt peccatores a vulva
erraverunt ab utero locuti sunt falsa. Furor illis secundum
similitudinem serpentis sicut aspidis surde et obturantis
aures suas. Que non exaudiet vocem incantantium et
venefici incantantis sapienter. Deus conteret dentes
eorum in ore ipsorum molas leonum confringet dominus. Ad nichi-
lum devenient tamquam aqua decurrens intendit
arcum suum donec infirmentur. Sicut cera que fluit aufe-
rentur supercecidit ignis et non viderunt solem. Priusquam
intelligerent spine vestre rhamnum sicut viventes
sic in ira absorbet eos. Letabitur iustus cum viderit vin-
dictam manus suas lavabit in sanguine peccatoris. Et
dicet homo si utique est fructus iusto utique est deus iudicans
eos in terra.

In finem ne corrumpas david in tituli inscriptione quando misit saul et custodivit domum eius ut interficeret eum 58

Eripe me de inimicis
meis deus meus et ab insurgentibus in me
libera me. Eripe me de o-
perantibus iniquitatem et de viris sanguinum salva me.
Quia ecce ceperunt animam meam irruerunt in me fortes.
Neque iniquitas mea neque peccatum meum domine sine iniquitate
cucurri et direxi. Exurge in occursum meum et vide
et tu domine deus virtutum deus israel. Intende ad visitan-
das omnes gentes non miserearis omnibus qui operantur iniquitatem.
Convertentur ad vesperam et famem patientur ut ca-
nes et circuibunt civitatem. Ecce loquentur in ore suo
et gladius in labiis eorum quoniam quis audivit. Et tu domine deri-
debis eos ad nichilum deduces omnes gentes. Fortitu-
dinem meam ad te custodiam quia deus susceptor meus es deus meus misericordia
eius preveniet me. Deus ostendit mihi super inimicos
meos ne occidas eos nequando obliviscantur populi mei.
Disperge illos in virtute tua et depone eos protector
meus domine. Delictum oris eorum sermonem labiorum ipsorum
et comprehendantur in superbia sua. Et de execratione et
mendacio annuntiabuntur in consummatione. In i-
ra consummationis et non erunt et scient quia deus dominabitur
iacob et finium terre. Convertentur ad vesperam et
famem patientur ut canes et circuibunt civitatem.
Ipsi dispergentur ad manducandum si vero non fuerint satu-
rati et murmurabunt. Ego autem cantabo fortitudinem
tuam et exaltabo mane misericordiam tuam. Quia factus es sus-
ceptor meus et refugium meum in die tribulationis mee.
Adiutor meus tibi psallam quia deus susceptor meus es
deus meus misericordia mea.

In finem pro his qui immutabuntur in tituli inscriptione ipsi david in doctrinam cum succendit mesopotamiam syrie et syriam sobal et convertit ioab et percussit edom in valle salinarum xii milia

Deus repulisti nos 59
et destruxisti nos iratus
es et misertus es nobis.
Commovisti terram et conturbasti eam
sana contritiones eius quia commota est. Osten-
disti populo tuo dura potasti nos vino com-
punctionis. Dedisti metuentibus te significationem
ut fugiant a facie arcus. Ut liberentur
dilecti tui salvum fac dextera tua et exaudi
me. Deus locutus est in sancto suo letabor et partibor

sicimam et convallem tabernaculorum metibor. Meus est
Galaad et meus est Manasses: et Effraym fortitudo ca-
pitis mei. Iuda rex meus: Moab olla spei mee. In Idu-
meam extendam calciamentum meum: michi alienigene sub-
diti sunt. Quis deducet me in civitatem munitam? quis
deducet me usque in Ydumeam? Nonne deus qui repulisti nos
et non egredieris deus in virtutibus nostris? Da nobis au-
xilium de tribulatione: quia vana salus hominis. In deo
faciemus virtutem: et ipse ad nichilum deducet tribulantes nos.
60 Exaudi deus deprecationem *in finem in hymnis*
meam: intende orationi mee. A finibus *david*
terre ad te clamavi dum anxiaretur cor
meum: in petra exaltasti me. Deduxisti me quia factus es spes
mea: turris fortitudinis a facie inimici. Inhabitabo in
tabernaculo tuo in secula: protegar in velamento alarum tuarum.
Quoniam tu deus meus exaudisti orationem meam: dedisti hereditatem
timentibus nomen tuum. Dies super dies regis adicies: annos eius
usque in diem generationis et generationis. Permanet in
eternum in conspectu dei: misericordiam et veritatem eius quis requiret?
Sic psalmum dicam nomini tuo in seculum et in seculum seculi:
ut reddam vota mea de die in diem. *in finem pro Idithun*
61 Nonne deo subiecta erit anima mea: ab ipso *psalmus david*
enim salutare meum. Nam et ipse deus meus et salu-
taris meus: susceptor meus non movebor amplius.
Quousque irruitis in hominem? interficitis universi vos: tamquam
parieti inclinato et macerie depulse. Verumtamen pretium
meum cogitaverunt repellere, cucurri in siti: ore suo be-
nedicebant et corde suo maledicebant. Verumtamen deo
subiecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia mea.
Quia ipse deus meus et salvator meus: adiutor meus non e-
migrabo. In deo salutare meum et gloria mea: deus au-
xilii mei et spes mea in deo est. Sperate in eo omnis con-
gregatio populi, effundite coram illo corda vestra: deus ad-
iutor noster in eternum. Verumtamen vani filii hominum,
mendaces filii hominum in stateris: ut decipiant
ipsi de vanitate in idipsum. Nolite sperare in iniquitate,
et rapinas nolite concupiscere: divitie si affluant,
nolite cor apponere. Semel locutus est deus, duo hec audi-
vi, quia potestas dei est, et tibi domine misericordia: quia tu reddes
unicuique iuxta opera sua. *psalmus david cum esset in deserto ydumee*
62 Deus deus meus ad te de luce vigilo. Sitivit
in te anima mea: quam multipliciter tibi caro mea.
In terra deserta et invia et inaquosa: sic in sancto
apparui tibi, ut viderem virtutem tuam et gloriam tuam.
Quoniam melior est misericordia tua super vitas: labia mea lau-
dabunt te. Sic benedicam te in vita mea: et in
nomine tuo levabo manus meas. Sicut adipe et pinguedine
repleatur anima mea: et labiis exultationis laudabit
os meum. Si memor fui tui super stratum meum in
matutinis meditabor in te: quia fuisti adiutor
meus. Et in velamento alarum tuarum exultabo, adhe-
sit anima mea post te: me suscepit dextera tua. Ipsi
vero in vanum quesierunt animam meam, introibunt in infe-
riora terre: tradentur in manus gladii, partes vulpium
erunt. Rex vero letabitur in deo, laudabuntur omnes qui
iurant in eo: quia obstructum est os loquentium iniqua.

63.
Exaudi deus orationem meam *In finem*
cum deprecor: a timore inimici eripe
animam meam. Protexisti me a conventu
malignantium: a multitudine operantium iniquitatem.
Quia exacuerunt ut gladium linguas suas: intenderunt arcum
rem amaram, ut sagittent in occultis immaculatum.
Subito sagittabunt eum et non timebunt: firmaverunt sibi ser-
monem nequam. Narraverunt ut absconderent
laqueos: dixerunt quis videbit eos? Scrutati sunt iniquitates:
defecerunt scrutantes scrutinio. Accedet homo ad cor
altum: et exaltabitur deus. Sagitte parvulorum facte sunt pla-
ge eorum: et infirmate sunt contra eos lingue eorum. Con-
turbati sunt omnes qui videbant eos: et timuit omnis homo. Et an-
nuntiaverunt opera dei: et facta eius intellexerunt. Le-
tabitur iustus in domino et sperabit in eo: et laudabuntur omnes
Te decet ymnus deus in Syon: et tibi reddetur
votum in Ierusalem. Exaudi orationem
meam: ad te omnis caro veniet.
Verba iniquorum prevaluerunt super nos: *psalmus*
et impietatibus nostris tu propitiaberis. *canticum*
Beatus quem elegisti et assumpsisti: inhabitabit in
Replebimur in bonis domus tue: sanctum est templum
mirabile in equitate. Exaudi nos deus salutaris noster:
spes omnium finium terre et in mari longe. Pre-
parans montes in virtute tua, accinctus potentia:
qui conturbas profundum maris, sonum fluctuum
eius. Turbabuntur gentes, et timebunt qui habitant ter-
minos a signis tuis: exitus matutini et vespere delectabis.
Visitasti terram et inebriasti eam: multiplicasti locupletare
eam. Flumen dei repletum est aquis, parasti cibum illorum:
quoniam ita est preparatio eius. Rivos eius inebria, multiplica
genimina eius: in stillicidiis eius letabitur germinans.
Benedices corone anni benignitatis tue: et campi
tui replebuntur ubertate. Pinguescent speciosa
deserti: et exultatione colles accingentur. Induti sunt
arietes ovium, et valles habundabunt frumento:
clamabunt etenim ympnum dicent.
Iubilate deo omnis terra, psalmum dicite nomini eius:
date gloriam laudi eius. Dicite deo quam terribilia sunt
opera tua domine: in multitudine virtutis tue men-
tientur tibi inimici tui. Omnis terra adoret te et psal-
lat tibi: psalmum dicat nomini tuo. Venite et videte opera
dei: terribilis in consiliis super filios hominum. Qui con-
vertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pe-
de: ibi letabimur in ipso. Qui dominatur in virtute
sua in eternum, oculi eius super gentes respiciunt: qui exaspe-
rant non exaltentur in semetipsis. Benedicite gentes
deum nostrum: et auditam facite vocem laudis eius. Qui po-
suit animam meam ad vitam: et non dedit in commotionem pedes
meos. Quoniam probasti nos deus: igne nos examinasti si-
cut examinatur argentum. Induxisti nos in laqueum,
posuisti tribulationes in dorso nostro: imposuisti ho-
mines super capita nostra. Transivimus per ignem et aquam:
et eduxisti nos in refrigerium. Introibo in domum tuam
in holocaustis: reddam tibi vota mea, que distinxerunt
labia mea. Et locutum est os meum in tribulatione

Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum offeram tibi boves cum hyrcis. Venite audite et narrabo omnes qui timetis deum quanta fecit anime mee. Ad ipsum ore meo clamavi et exultavi sub lingua mea. Iniquitatem si aspexi in corde meo non exaudiet dominus. Propterea exaudivit deus et attendit voci deprecationis mee. Benedictus deus qui non amovit orationem meam et misericordiam suam a me. 66

In finem in hymnis psalmus cantici David.

Deus misereatur nostri et benedicat nobis illuminet vultum suum super nos et misereatur nostri. Ut cognoscamus in terra viam tuam in omnibus gentibus salutare tuum. Confiteantur tibi populi deus confiteantur tibi populi omnes. Letentur et exultent gentes quoniam iudicas populos in equitate et gentes in terra dirigis. Confiteantur tibi populi deus confiteantur tibi populi omnes terra dedit fructum suum. Benedicat nos deus deus noster benedicat nos deus et metuant eum omnes fines terre.

In finem psalmus cantici David. 67

Exurgat deus et dissipentur inimici eius et fugiant qui oderunt eum a facie eius. Sicut deficit fumus deficiant sicut fluit cera a facie ignis sic pereant peccatores a facie dei. Et iusti epulentur et exultent in conspectu dei et delectentur in letitia. Cantate deo psalmum dicite nomini eius iter facite ei qui ascendit super occasum dominus nomen illi. Exultate in conspectu eius turbabuntur a facie eius patris orphanorum et iudicis viduarum. Deus in loco sancto suo deus qui inhabitare facit unius moris in domo. Qui educit vinctos in fortitudine similiter eos qui exasperant qui habitant in sepulchris. Deus cum egredereris in conspectu populi tui cum pertransieris in deserto. Terra mota est etenim celi distillaverunt a facie dei Synai a facie dei Israel. Pluviam voluntariam segregabis deus hereditati tue et infirmata est tu vero perfecisti eam. Animalia tua habitabunt in ea parasti in dulcedine tua pauperi deus. Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa. Rex virtutum dilecti dilecti et speciei domus dividere spolia. Si dormiatis inter medios cleros penne columbe deargentate et posteriora dorsi eius in pallore auri. Dum discernit celestis reges super eam nive dealbabuntur in Selmon mons dei mons pinguis. Mons coagulatus mons pinguis ut quid suspicamini montes coagulatos. Mons in quo beneplacitum est deo habitare in eo etenim dominus habitabit in finem. Currus dei decem milibus multiplex milia letantium dominus in eis in Syna in sancto. Ascendisti in altum cepisti captivitatem accepisti dona in hominibus. Etenim non credentes inhabitare dominum deum. Benedictus dominus die cotidie prosperum iter faciet nobis deus salutarium nostrorum. Deus noster deus salvos faciendi et domini domini exitus mortis. Verumptamen deus confringet capita inimicorum suorum verticem capilli perambulantium in delictis suis. Dixit dominus ex Basan convertam convertam in profundum maris. Ut intinguatur pes tuus in sanguine lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. Viderunt ingressus tuos deus ingressus dei mei regis mei qui est in sancto. Prevenerunt principes coniuncti psallentibus in medio iuvencularum tympanistriarum. In ecclesiis benedicite deo domino de fontibus Israel. Ibi Beniamin adolescentulus in mentis excessu. Principes Iuda duces eorum principes Zabulon principes Nephtalim. Manda deus virtuti tue confirma hoc deus quod operatus es in nobis. A templo tuo quod est in Ierusalem tibi offerent reges munera. Increpa feras arundinis congregatio taurorum in vaccis populorum ut excludant eos qui probati sunt argento. Dissipa gentes que bella volunt venient legati ex Egypto Ethiopia preveniet manus eius deo. Regna terre cantate deo psallite domino. Psallite domino qui ascendit super celum celi ad orientem. Ecce dabit voci sue vocem virtutis date gloriam deo super Israel magnificentia eius et virtus eius in nubibus. Mirabilis deus in sanctis suis deus Israel ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi sue benedictus deus.

In finem pro his qui commutabuntur ipsi David. 68

Salvum me fac deus quoniam intraverunt aque usque ad animam meam. Infixus sum in limo profundi et non est substantia. Veni in altitudinem maris et tempestas demersit me. Laboravi clamans rauce facte sunt fauces mee defecerunt oculi mei dum spero in deum meum. Multiplicati sunt super capillos capitis mei qui oderunt me gratis. Confortati sunt qui persecuti sunt me inimici mei iniuste que non rapui tunc exsolvebam. Deus tu scis insipientiam meam et delicta mea a te non sunt abscondita. Non erubescant in me qui expectant te domine domine virtutum. Non confundantur super me qui querunt te deus Israel. Quoniam propter te sustinui opprobrium operuit confusio faciem meam. Extraneus factus sum fratribus meis et peregrinus filiis matris mee. Quoniam zelus domus tue comedit me et opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me. Et operui in ieiunio animam meam et factum est in opprobrium mihi. Et posui vestimentum meum cilicium et factus sum illis in parabolam. Adversum me loquebantur qui sedebant in porta et in me psallebant qui bibebant vinum. Ego vero orationem meam ad te domine tempus beneplaciti deus. In multitudine misericordie tue exaudi me in veritate salutis tue. Eripe me de luto ut non infigar libera me ab his qui oderunt me et de profundis aquarum. Non me demergat tempestas aque neque absorbeat me profundum neque urgeat super me puteus os suum. Exaudi me domine quoniam benigna est misericordia tua secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me. Et ne avertas faciem tuam a puero tuo quoniam tribulor velociter exaudi me. Intende anime mee et libera eam propter inimicos meos eripe me. Tu scis improperium meum et confusionem meam et reverentiam meam. In conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me improperium expectavit cor meum et miseriam. Et sustinui qui simul contristaretur et non fuit qui consolaretur et non inveni. Et dederunt in escam meam fel et in siti mea potaverunt me aceto. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum et in retributiones et in scandalum. Obscurentur oculi eorum ne videant et dorsum eorum semper incurva. Effunde super eos iram tuam et furor ire tue comprehendat eos. Fiat habitatio eorum deserta et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet. Quoniam quem tu percussisti persecuti sunt et super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Appone iniquitatem super iniquitatem eorum et non intrent in iusticiam

tuam. Deleantur de libro viventium et cum iustis non scribantur.
Ego sum pauper et dolens salus tua deus suscepit me. Lau-
dabo nomen dei cum cantico et magnificabo eum in laude. Et
placebit deo super vitulum novellum cornua producentem et ungulas.
Videant pauperes et letentur querite deum et vivet anima
vestra. Quoniam exaudivit pauperes dominus et vinctos suos non despe-
xit. Laudent illum celi et terra mare et omnia reptilia eius.
Quoniam deus salvam faciet syon et edificabuntur civitates
iude. Et inhabitabunt ibi et hereditate acquirent eam.
Et semen servorum eius possidebit eam et qui diligunt nomen eius
habitabunt in ea. In finem psalmus david in rememorationem eo
69 Deus in adiutorium meum intende domine quod salvum fecit eum dominus
ad adiuvandum me festina. Confundantur et reve-
reantur qui querunt animam meam. Avertantur retror-
sum et erubescant qui volunt mihi mala. Avertantur statim
erubescentes qui dicunt mihi euge euge. Exultent
et letentur in te omnes qui querunt te et dicant semper mag-
nificetur dominus qui diligunt salutare tuum. Ego vero egenus et pau-
70 per sum deus adiuva me. Adiutor meus et liberator meus
es tu domine ne moreris. Psalmus david filiorum ionadab et
In te domine speravi non confundar in eternum priorum captivorum
in iustitia tua libera me et eripe me. Inclina ad me
aurem tuam et salva me. Esto mihi in deum protectorem et in
locum munitum ut salvum me facias. Quoniam firmamentum
meum et refugium meum es tu. Deus meus eripe me de ma-
nu peccatoris et de manu contra legem agentis et iniqui. Quoniam tu
es patientia mea domine domine spes mea a iuventute
mea. In te confirmatus sum ex utero de ventre matris
mee tu es protector meus. In te cantatio mea sem-
per tamquam prodigium factus sum multis et tu adiutor fortis.
Repleatur os meum laude ut cantem gloriam tuam
tota die magnitudinem tuam. Ne proicias me in tempore
senectutis cum defecerit virtus mea ne derelinquas me.
Quia dixerunt inimici mei mihi et qui custodiebant animam
meam consilium fecerunt in unum. Dicentes deus dere-
liquit eum persequimini et comprehendite eum quia non est qui e-
ripiat. Deus ne elongeris a me deus meus in auxilium
meum respice. Confundantur et deficiant detrahentes
anime mee operiantur confusione et pudore qui querunt mala
mihi. Ego autem semper sperabo et adiciam super omnem laudem
tuam. Os meum annuntiabit iustitiam tuam tota die
salutare tuum. Quoniam non cognovi litteraturam introibo
in potentias domini domine memorabor iustitie tue solius.
Deus docuisti me ex iuventute mea et usque nunc pronun-
tiabo mirabilia tua. Et usque in senectam et senium deus
ne derelinquas me. Donec annuntiem brachium tuum
generationi omni que ventura est. Potentiam tuam et iusti-
tiam tuam deus usque in altissima que fecisti magnalia
deus quis similis tibi. Quantas ostendisti mihi tribulatio-
nes multas et malas et conversus vivificasti me et de
abyssis terre iterum reduxisti me. Multiplicasti mag-
nificentiam tuam et conversus consolatus es me. Nam et
ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam
deus psallam tibi in cythara deus israel. Exultabunt la-
bia mea cum cantavero tibi et anima mea quam redemisti.
Sed et lingua mea tota die meditabitur iustitiam

tuam cum confusi et reveriti fuerint qui querunt
Deus iudicium tuum regi da. In fi
et iustitiam tuam filio regis. Iu
populum tuum in iustitia et pauperes
dicio. Suscipiant montes pacem populo
Iudicabit pauperes populi et salvos faciet fi
et humiliabit calumniatorem. Et perma
cum sole et ante lunam in generatione et generatio
Descendet sicut pluvia in vellus et sicut stillicidia
super terram. Orietur in diebus eius iustitia
pacis donec auferatur luna. Et dominabitur
usque ad mare et a flumine usque ad termi
Coram illo procident ethiopes et inimici
gent. Reges tharsis et insule munera
arabum et saba dona adducent. Et
omnes reges omnes gentes servient ei. Q
pauperem a potente et pauperem cui non erat
Parcet pauperi et inopi et animas pauperum
Ex usuris et iniquitate redimet animas eorum
rabile nomen eorum coram illo. Et vivet
auro arabie et adorabunt de ipso semper
dicent ei. Et erit firmamentum in terra
cum super extolletur super libanum fructus eius
de civitate sicut fenum terre. Sit nomen eius
in secula ante solem permanet nomen eius. E
in ipso omnes tribus terre omnes gentes magnifi
Benedictus dominus deus israel qui facit mirabilia
nedictum nomen maiestatis eius omnis terra fi
Quam bonus israel deus his qui recto
corde. Mei autem pene moti sunt pe-
des pene effusi sunt gressus mei.
Quia zelavi super iniquos pacem pec-
catorum videns. Quia non est respectus mor-
ti eorum et firmamentum in plaga eorum. In labore homi-
num non sunt et cum hominibus non flagellabuntur. Ideo tenuit
operti sunt iniquitate et impietate sua. P
ex adipe iniquitas eorum transierunt in
dis. Cogitaverunt et locuti sunt nequitiam
in excelso locuti sunt. Posuerunt in celum os
eorum transivit in terra. Ideo convertetur populus
plene invenientur in eis. Et dixerunt quomodo
est scientia in excelso. Ecce ipsi peccatores et abundantes
obtinuerunt divitias. Et dixi ergo sine causa
cor meum et lavi inter innocentes manus meas
flagellatus tota die et castigatio mea in ma
Si dicebam narrabo sic ecce nationem
probavi. Existimabam ut cognoscerem hoc
ante me. Donec intrem in sanctuarium dei et
in novissimis eorum. Verumtamen propter dolos posuisti
eicisti eos dum allevarentur. Quomodo facti sunt
subito defecerunt perierunt propter iniquitatem
tamquam somnium surgentium domine in civitate tua imaginem
ad nihilum rediges. Quia inflammatum est
renes mei commutati sunt et ego ad nihil
sum et nescivi. Ut iumentum factus sum apud
semper tecum. Tenuisti manum dexteram meam

tate tua deduxisti me et cum gloria suscepisti me. Quid
enim michi est in celo: et a te quid volui super terram. Defecit
caro mea et cor meum deus cordis mei et pars mea deus in e-
ternum. Quia ecce qui elongant se a te peribunt: perdi-
disti omnes qui fornicantur abs te. Michi autem adherere
deo bonum est: ponere in domino deo spem meam. Ut an-
nunciem omnes predicationes tuas in portis filie syon.
Ut quid deus repulisti Intellectus asaph
in finem: iratus est furor tuus super oves pascue lxxiii
tue. Memor esto congregationis tue quam
possedisti ab initio. Redemisti virgam hereditatis tue:
mons syon in quo habitasti in eo. Leva manus tuas
in superbias eorum in finem: quanta malignatus est inimicus
in sancto. Et gloriati sunt qui oderunt te in medio sollempnita-
tis tue. Posuerunt signa sua signa: et non cognoverunt sic-
ut in exitu super summum. Quasi in silva lignorum securibus
exciderunt ianuas eius in idipsum: in securi et ascia deiece-
runt eam. Incenderunt igni sanctuarium tuum: in terra pol-
luerunt tabernaculum nominis tui. Dixerunt in corde suo cog-
natio eorum simul: quiescere faciamus omnes dies festos
dei a terra. Signa nostra non vidimus iam non est propheta: et nos
non cognoscet amplius. Usquequo deus improperabit inimi-
cus: irritat adversarius nomen tuum in finem. Ut quid avertis
manum tuam et dexteram tuam de medio sinu tuo in finem.
Deus autem rex noster ante secula: operatus est salutem in medio terre.
Tu confirmasti in virtute tua mare: contribulasti
capita draconum in aquis. Tu confregisti capita
draconis: dedisti eum escam populis ethiopum. Tu dirup-
isti fontes et torrentes: tu siccasti fluvios ethan.
Tuus est dies et tua est nox: tu fabricatus es auroram
et solem. Tu fecisti omnes terminos terre: estatem et ver
tu plasmasti ea. Memor esto huius inimicus improperavit
domino: et populus insipiens incitavit nomen tuum. Ne
tradas bestiis animas confitentes tibi: et animas pauperum tuorum
ne obliviscaris in finem. Respice in testamentum tuum:
quia repleti sunt qui obscurati sunt terre domibus iniqui-
tatum. Ne avertatur humilis factus confusus: pauper
et inops laudabunt nomen tuum. Exurge deus iudica
causam tuam: memor esto improperiorum tuorum eorum que ab in-
sipiente sunt tota die. Ne obliviscaris voces inimi-
corum tuorum: superbia eorum qui te oderunt ascendit semper.
Confitebimur tibi deus confitebimur: et invo- In fi-
cabimus nomen tuum. Narrabimus ne ne
mirabilia tua: cum accepero tempus disperdas.
ego iusticias iudicabo. Liquefacta est ps. cantici a-
terra et omnes qui habitant in ea: ego saph. lxxiiii.
confirmavi columpnas eius. Dixi iniquis nolite in-
que agere: et delinquentibus nolite exaltare cornu. Nolite ex-
tollere in altum cornu vestrum: nolite loqui adversus
deum iniquitatem. Quia neque ab oriente neque ab occiden-
te neque a desertis montibus: quoniam deus iudex est. Hunc hu-
miliat et hunc exaltat: quia calix in manu domini vini me-
ri plenus misto. Et inclinavit ex hoc in hoc: ve-
rumptamen fex eius non est exinanita: bibent ex eo omnes
peccatores terre. Ego autem annunciabo in seculum: cantabo
deo iacob. Et omnia cornua peccatorum confringam: et exaltabuntur
cornua iusti.

Notus in iudea deus: in israel magnum In finem in carmi-
nomen eius. Et factus est in pace locus nibus ps. asaph
eius: et habitatio eius in syon. Ibi con- canticum ad as-
syrios. lxxv.
fregit potentias arcuum: scutum gladium et bellum. Illu-
minans tu mirabiliter a montibus eternis: turbati sunt omnes
insipientes corde. Dormierunt somnum suum: et
nichil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.
Ab increpatione tua deus iacob: dormitaverunt qui ascen-
derunt equos. Tu terribilis es et quis resistet tibi: ex tunc
ira tua. De celo auditum fecisti iudicium: terra tremuit
et quievit. Cum exurgeret in iudicium deus: ut salvos
faceret omnes mansuetos terre. Quoniam cogitatio hominis confi-
tebitur tibi: et reliquie cogitationis diem festum agent tibi.
Vovete et reddite domino deo vestro: omnes qui in circuitu eius
affertis munera. Terribili et ei qui aufert spiritum prin-
cipum: terribili apud omnes reges terre. In finem pro
Voce mea ad dominum clamavi: voce idithun ps.
mea ad deum et intendit michi. In die asaph lxxvi.
tribulationis mee deum exquisivi manibus meis
nocte contra eum: et non sum deceptus. Renuit consolari anima
mea: memor fui dei et delectatus sum et exercitatus sum: et de-
fecit spiritus meus. Anticipaverunt vigilias oculi mei: tur-
batus sum et non sum locutus. Cogitavi dies antiquos:
et annos eternos in mente habui. Et meditatus sum
nocte cum corde meo: et exercitabar et scopebam spiritum
meum. Numquid in eternum proiciet deus: aut non apponet
ut complacitior sit adhuc. Aut in finem misericordiam suam
abscidet: a generatione in generationem. Aut obliviscetur
misereri deus: aut continebit in ira sua misericordias suas. Et dixi nunc cepi: hec mu-
tatio dextere excelsi. Memor fui operum domini: quia
memor ero ab initio mirabilium tuorum. Et medi-
tabor in omnibus operibus tuis: et in adinventionibus tuis
exercebor. Deus in sancto via tua: quis deus magnus sicut deus noster:
tu es deus qui facis mirabilia. Notam fecisti in po-
pulis virtutem tuam: redemisti in brachio tuo po-
pulum tuum filios iacob et ioseph. Viderunt te aque
deus viderunt te aque et timuerunt: et turbate sunt abys-
si. Multitudo sonitus aquarum: vocem dederunt nubes.
Etenim sagitte tue transeunt: vox tonitrui tui
in rota. Illuxerunt coruscationes tue orbi terre:
commota est et contremuit terra. In mari via tua et semi-
te tue in aquis multis: et vestigia tua non cognoscentur.
Deduxisti sicut oves populum tuum: in manu moysi et
Attendite popule meus legem Intellectus aaron.
meam: inclinate aurem vestram asaph lxxvii.
in verba oris mei. Aperiam in parabolis os
meum: loquar propositiones ab initio. Quanta au-
divimus et cognovimus ea: et patres nostri narraverunt nobis.
Non sunt occultata a filiis eorum: in generatione altera.
Narrantes laudes domini et virtutes eius: et mirabilia eius
que fecit. Et suscitavit testimonium in iacob: et legem
posuit in israel. Quanta mandavit patribus nostris no-
ta facere ea filiis suis: ut cognoscat generatio altera.
Filii qui nascentur et exurgent: et narrabunt filiis
suis. Ut ponant in deo spem suam: et non obliviscantur
operum dei: et mandata eius exquirant. Ne fiant sicut

patres eorum generatio prava et exasperans. Generatio que non direxit cor suum et non est creditus cum deo spiritus eius. Filii effrem intendentes et mittentes arcum conversi sunt in die belli. Non custodierunt testamentum dei et in lege eius noluerunt ambulare. Et obliti sunt benefactorum eius et mirabilium eius que ostendit eis. Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra egypti in campo taneos. Interrupit mare et perduxit eos statuit aquas quasi in utre. Et deduxit eos in nube diei et tota nocte in illuminatione ignis. Interrupit petram in heremo et adaquavit eos velut in abysso multa. Et eduxit aquam de petra et deduxit tamquam flumina aquas. Et apposuerunt adhuc peccare ei in iram excitaverunt excelsum in inaquoso. Et temptaverunt deum in cordibus suis ut peterent escas animabus suis. Et male locuti sunt de deo dixerunt numquid poterit deus parare mensam in deserto. Quoniam percussit petram et fluxerunt aque et torrentes inundaverunt. Numquid et panem poterit dare aut parare mensam populo suo. Ideo audivit dominus et distulit et ignis accensus est in iacob et ira ascendit in israel. Quia non crediderunt in deo nec speraverunt in salutari eius. Et mandavit nubibus desuper et ianuas celi aperuit. Et pluit illis manna ad manducandum et panem celi dedit eis. Panem angelorum manducavit homo cibaria misit eis in habundantia. Transtulit austrum de celo et induxit in virtute sua africum. Et pluit super eos sicut pulverem carnes et sicut harenam maris volatilia pennata. Et ceciderunt in medio castrorum eorum circa tabernacula eorum. Et manducaverunt et saturati sunt nimis et desiderium eorum attulit eis non sunt fraudati a desiderio suo. Adhuc esce eorum erant in ore ipsorum et ira dei ascendit super eos. Et occidit pingues eorum et electos israel impedivit. In omnibus his peccaverunt adhuc et non crediderunt in mirabilibus eius. Et defecerunt in vanitate dies eorum et anni eorum cum festinatione. Cum occideret eos querebant eum et revertebantur et diluculo veniebant ad eum. Et rememorati sunt quia deus adiutor est eorum et deus excelsus redemptor eorum est. Et dilexerunt eum in ore suo et lingua sua mentiti sunt ei. Cor autem eorum non erat rectum cum eo nec fideles habiti sunt in testamento eius. Ipse autem est misericors et propitius fiet peccatis eorum et non disperdet eos. Et habundavit ut averteret iram suam et non accendit omnem iram suam. Et recordatus est quia caro sunt spiritus vadens et non rediens. Quotiens exacerbaverunt eum in deserto in iram concitaverunt eum in inaquoso. Et conversi sunt et temptaverunt deum et sanctum israel exacerbaverunt. Non sunt recordati manus eius die qua redemit eos de manu tribulantis. Sicut posuit in egypto signa sua et prodigia sua in campo taneos. Et convertit in sanguinem flumina eorum et imbres eorum ne biberent. Misit in eos cinomiam et comedit eos et ranam et disperdidit eos. Et dedit erugini fructus eorum et labores eorum locuste. Et occidit in grandine vineas eorum et moros eorum in pruina. Et tradidit grandini iumenta eorum et possessionem eorum igni. Misit in eos iram indignationis sue indignationem et iram et tribulationem immissiones per angelos malos. Viam fecit semite ire sue non pepercit a morte animabus eorum et iumenta eorum in morte conclusit. Et percussit omne primogenitum in terra egypti primitias omnis laboris eorum in tabernaculis cham. Et abstulit sicut oves populum suum et perduxit eos tamquam gregem in deserto. Et deduxit eos in spe et non timuerunt et inimicos eorum operuit mare. Et induxit eos in montem sanctificationis sue montem quem adquisivit dextera eius. Et eiecit a facie eorum gentes et sorte divisit eis terram in funiculo distributionis. Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus israel. Et temptaverunt et exacerbaverunt deum excelsum et testimonia eius non custodierunt. Et averterunt se et non servaverunt pactum quemadmodum patres eorum conversi sunt in arcum pravum. In iram concitaverunt eum in collibus suis et in sculptilibus suis ad emulationem eum provocaverunt. Audivit deus et sprevit et ad nichilum redegit valde israel. Et repulit tabernaculum silo tabernaculum suum ubi habitavit in hominibus. Et tradidit in captivitatem virtutem eorum et pulchritudinem eorum in manus inimici. Et conclusit in gladio populum suum et hereditatem suam sprevit. Iuvenes eorum comedit ignis et virgines eorum non sunt lamentate. Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt et vidue eorum non plorabantur. Et excitatus est tamquam dormiens dominus tamquam potens crapulatus a vino. Et percussit inimicos suos in posteriora opprobrium sempiternum dedit illis. Et repulit tabernaculum ioseph et tribum effraim non elegit. Sed elegit tribum iuda montem syon quem dilexit. Et edificavit sicut unicornium sanctificium suum in terra quam fundavit in secula. Et elegit david servum suum et sustulit eum de gregibus ovium de post fetantes accepit eum. Pascere iacob servum suum et israel hereditatem suam. Et pavit eos in innocentia cordis sui et in intellectibus manuum suarum deduxit eos.

Deus venerunt gentes in hereditatem tuam polluerunt templum sanctum tuum posuerunt ierusalem in pomorum custodiam. Posuerunt morticina servorum tuorum escas volatilibus celi carnes sanctorum tuorum bestiis terre. Effuderunt sanguinem eorum tamquam aquam in circuitu ierusalem et non erat qui sepeliret. Facti sumus opprobrium vicinis nostris subsannatio et illusio his qui in circuitu nostro sunt. Usquequo domine irasceris in finem accendetur velut ignis zelus tuus. Effunde iram tuam in gentes que te non noverunt et in regna que nomen tuum non invocaverunt. Quia comederunt iacob et locum eius desolaverunt. Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum cito anticipent nos misericordie tue quia pauperes facti sumus nimis. Adiuva nos deus salutaris noster et propter gloriam nominis tui domine libera nos et propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum. Ne forte dicant in gentibus ubi est deus eorum

innotescat in nationibus coram oculis nostris. Ultio sanguinis servorum tuorum qui effusus est introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum. Secundum magnitudinem brachii tui posside filios mortificatorum. Et redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum improperium ipsorum quod exprobraverunt tibi domine. Nos autem populus tuus et oves pascue tue confitebimur tibi in seculum. In generationem et generationem annuntiabimus laudem tuam.

In finem pro his qui commutabuntur testimonium Asaph psalmus.

Qui regis Israel intende qui deducis velud ovem Ioseph. Qui sedes super cherubim manifestare coram Effraym Beniamin et Manasse. Excita potentiam tuam et veni ut salvos facias nos. Deus converte nos et ostende faciem tuam et salvi erimus. Domine Deus virtutum quousque irasceris super orationem servi tui. Cibabis nos pane lacrimarum et potum dabis nobis in lacrimis in mensura. Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris et inimici nostri subsannaverunt nos. Deus virtutum converte nos et ostende faciem tuam et salvi erimus. Vineam de Egipto transtulisti eiecisti gentes et plantasti eam. Dux itineris fuisti in conspectu eius et plantasti radices eius et implevit terram. Operuit montes umbra eius et arbusta eius cedros Dei. Extendit palmites suos usque ad mare et usque ad flumen propagines eius. Ut quid destruxisti maceriam eius et vindemiant eam omnes qui pretergrediuntur viam. Exterminavit eam aper de silva et singularis ferus depastus est eam. Deus virtutum convertere respice de celo et vide et visita vineam istam. Et perfice eam quam plantavit dextera tua et super filium hominis quem confirmasti tibi. Incensa igni et suffossa ab increpatione vultus tui peribunt. Fiat manus tua super virum dextere tue et super filium hominis quem confirmasti tibi. Et non discedimus a te vivificabis nos et nomen tuum invocabimus. Domine Deus virtutum converte nos et ostende faciem tuam et salvi erimus.

In finem pro torcularibus psalmus Asaph quinta sabbati. 80

Exultate Deo adiutori nostro iubilate Deo Iacob. Sumite psalmum et date tympanum psalterium iocundum cum cythara. Buccinate in neomenia tuba in insigni die sollempnitatis vestre. Quia preceptum in Israel est et iudicium Deo Iacob. Testimonium in Ioseph posuit illud cum exiret de terra Egipti: linguam quam non noverat audivit. Divertit ab oneribus dorsum eius manus eius in cophino servierunt. In tribulatione invocasti me et liberavi te exaudivi te in abscondito tempestatis probavi te apud aquam contradictionis. Audi populus meus et contestabor te Israel si audieris me non erit in te deus recens neque adorabis deum alienum. Ego enim sum Dominus Deus tuus qui eduxi te de terra Egipti dilata os tuum et implebo illud. Et non audivit populus meus vocem meam et Israel non intendit mihi. Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum ibunt in adinventionibus suis. Si populus meus me audisset Israel si in viis meis ambulasset. Pro nichilo forsitan inimicos eorum humiliassem et super tribulantes eos misissem manum meam. Inimici Domini mentiti sunt ei et erit tempus eorum in secula. Et cibavit eos ex adipe frumenti et de petra melle saturavit eos.

Psalmus Asaph. 81

Deus stetit in synagoga deorum in medio autem deos diiudicat. Usquequo iudicatis iniquitatem et facies peccatorum sumitis. Iudicate egeno et pupillo humilem et pauperem iustificate. Eripite pauperem et egenum de manu peccatoris liberate. Nescierunt neque intellexerunt in tenebris ambulant movebuntur omnia fundamenta terre. Ego dixi dii estis et filii excelsi omnes. Vos autem sicut homines moriemini et sicut unus de principibus cadetis. Exurge Deus iudica terram quoniam tu hereditabis in omnibus gentibus.

Canticum psalmi Asaph. 82

Deus quis similis erit tibi ne taceas neque compescaris Deus. Quoniam ecce inimici tui sonuerunt et qui oderunt te extulerunt caput. Super populum tuum malignaverunt consilium et cogitaverunt adversus sanctos tuos. Dixerunt venite et disperdamus eos de gente et non memoretur nomen Israel ultra. Quoniam cogitaverunt unanimiter simul adversum te testamentum disposuerunt tabernacula Ydumeorum et Ismahelite. Moab et Agareni Gebal et Amon et Amalech alienigene cum habitantibus Tyrum. Etenim Assur venit cum illis facti sunt in adiutorium filiis Loth. Fac illis sicut Madian et Sisare sicut Iabin in torrente Cison. Disperierunt in Endor facti sunt ut stercus terre. Pone principes eorum sicut Oreb et Zeb et Zebee et Salmana. Omnes principes eorum qui dixerunt hereditate possideamus sanctuarium Dei. Deus meus pone illos ut rotam et sicut stipulam ante faciem venti. Sicut ignis qui comburit silvam et sicut flamma comburens montes. Ita persequeris illos in tempestate tua et in ira tua turbabis eos. Imple facies eorum ignominia et querent nomen tuum Domine. Erubescant et conturbentur in seculum seculi et confundantur et pereant. Et cognoscant quia nomen tibi Dominus tu solus altissimus in omni terra. 83

In finem pro torcularibus filiis Chore psalmus.

Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum concupiscit et deficit anima mea in atria Domini. Cor meum et caro mea exultaverunt in Deum vivum. Etenim passer invenit sibi domum et turtur nidum sibi ubi reponat pullos suos. Altaria tua Domine virtutum rex meus et Deus meus. Beati qui habitant in domo tua Domine in secula seculorum laudabunt te. Beatus vir cuius est auxilium abs te ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrimarum in loco quem posuit. Etenim benedictionem dabit legis lator ibunt de virtute in virtutem videbitur Deus deorum in Syon. Domine Deus virtutum exaudi orationem meam auribus percipe Deus Iacob. Protector noster aspice Deus et respice in faciem christi tui. Quia melior est dies una in atriis tuis super milia. Elegi abiectus esse in domo Dei mei magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Quia misericordiam et veritatem diligit Deus gratiam

et gloriam dabit dominus. Non privabit bonis eos qui ambulant
in innocentia domine virtutum beatus homo qui sperat in te.
84 Benedixisti domine terram tuam avertisti capti *In fi*
vitatem iacob. Remisisti iniquitatem ple *nem fi*
bis tue: operuisti omnia peccata eorum. Mi *lijs chore*
tigasti omnem iram tuam avertisti ab ira indig *psalmus*
nationis tue. Converte nos deus salutaris
noster et averte iram tuam a nobis. Numquid in eternum irasceris
nobis aut extendes iram tuam a generatione in generationem.
Deus tu conversus vivificabis nos et plebs tua letabitur in
te. Ostende nobis domine misericordiam tuam et salutare tuum da
nobis. Audiam quid loquatur in me dominus deus quoniam loquetur pa
cem in plebem suam. Et super sanctos suos et in eos qui con
vertuntur ad cor. Verumtamen prope timentes eum salutare
ipsius ut inhabitet gloria in terra nostra. Misericordia et veritas obvia
verunt sibi iustitia et pax osculate sunt. Veritas de terra
orta est et iustitia de celo prospexit. Etenim dominus dabit
benignitatem et terra nostra dabit fructum suum. Iustitia
ante eum ambulabit et ponet in via gressus suos. *Oratio*
85 Inclina domine aurem tuam et exaudi me quoniam inops *David*
et pauper sum ego. Custodi animam meam quoniam sanctus sum: sal
vum fac servum tuum deus meus sperantem in te. Miserere mei
domine quoniam ad te clamavi tota die letifica animam ser
vi tui quoniam ad te domine animam meam levavi. Quoniam tu domine
suavis et mitis et multe misericordie omnibus invocantibus te.
Auribus percipe domine orationem meam et intende voci depre
cationis mee. In die tribulationis mee clamavi ad
te quia exaudisti me. Non est similis tui in diis
domine et non est secundum opera tua. Omnes gentes quascumque fecisti
venient et adorabunt coram te domine et glorificabunt nomen
tuum. Quoniam magnus es tu et faciens mirabilia tu es deus
solus. Deduc me domine in via tua et ingrediar in
veritate tua. Letetur cor meum ut timeat nomen tuum.
Confitebor tibi domine deus meus in toto corde meo et glorifica
bo nomen tuum in eternum. Quia misericordia tua magna est super
me et eruisti animam meam ex inferno inferiori. Deus
iniqui insurrexerunt super me: et synagoga potentium
quesierunt animam meam et non proposuerunt te in conspectu suo.
Et tu domine deus miserator patiens et multe misericordie et
verax. Respice in me et miserere mei da imperium
puero tuo et salvum fac filium ancille tue. Fac mecum
signum in bono ut videant qui oderunt me et confundantur
quoniam tu domine adiuvisti me et consolatus es me. *Filiis chore*
Fundamenta eius in montibus sanctis: diligit dominus *psalmus can*
86 portas syon super omnia tabernacula iacob. Gloriosa *tici*
dicta sunt de te civitas dei. Memor ero raab et ba
bylonis scientium me. Ecce alienigene et tyrus et populus ethi
opum hii fuerunt illic. Numquid syon dicet homo et homo natus
est in ea: et ipse fundavit eam altissimus. Dominus narrabit
in scripturis populorum et principum horum qui fuerunt in ea. Sicut le
tantium omnium habitatio est in te. *Canticum psalmi filiis chore in finem*
87 Domine deus salutis mee in die *pro melech ad respondendum intellectus eman israhelite*
clamavi et nocte coram te.
Intret in conspectu tuo oratio mea inclina au
rem tuam ad precem meam. Quia repleta est malis anima mea
et vita mea inferno appropinquavit. Estimatus sum

cum descendentibus in lacum factus sum sicut homo sine adiuto[rio] inter
mortuos liber. Sicut vulnerati dor[mientes in se]
pulchris quorum non es memor amplius et ipsi de manu [tua]
repulsi sunt. Posuerunt me in lacu inferiori in tenebris
mortis. Super me confirmatus est furor tuus et omnes fluc
tus tuos induxisti super me. Longe fecisti no[tos meos a me]
posuerunt me abhominationem sibi. Tra[ditus sum et non e]
grediebar: oculi mei languerunt pre inopia
ad te domine tota die expandi ad te manus [meas. Numquid]
mortuis facies mirabilia tua domine aut
medici suscitabunt et confitebuntur tibi. N[umquid]
narrabit aliquis in sepulcro misericordiam tuam et veritatem tuam
in perditione. Numquid cognoscentur in tenebris mi
rabilia tua et iustitia tua in terra oblivionis. Et ego
ad te domine clamavi et mane oratio mea preveniet te.
Ut quid domine repellis orationem meam avertis faciem tuam a
me. Pauper sum ego et in laboribus a iuventute mea:
exaltatus autem humiliatus sum et conturbatus. In me tran
sierunt ire tue et terrores tui conturbaverunt me.
Circumdederunt me sicut aqua tota die circumdederunt
me simul. Elongasti a me amicum et proximum et no
tos meos a miseria. *Intellectus ethan*
Misericordias domini in eternum cantabo. In gene
ratione et generationem annuntiabo veritatem tuam
in ore meo. Quoniam dixisti in eternum misericordia edi
ficabitur in celis: preparabitur veritas tua in eis.
testamentum electis meis iuravi david servo meo
preparabo semen tuum. Et edificabo in genera
tione sedem tuam. Confitebuntur celi mirabilia tua domine
etenim veritatem tuam in ecclesia sanctorum. Quoniam
equabitur domino similis erit deo in filiis dei.
glorificatur in consilio sanctorum magnus et terribilis
circuitu eius sunt. Domine deus virtutum quis similis tibi
potens es domine et veritas tua in circuitu tuo.
naris potestatis maris motum autem fluctuum eius
tigas. Tu humiliasti sicut vulneratum superbum
chio virtutis tue dispersisti inimicos tuos.
est terra orbem terre et plenitudinem eius
aquilonem et mare tu creasti. Thabor et
nomine tuo exultabunt brachium tuum cum potentia.
Firmetur manus tua et exaltetur dextera tua
iudicium preparatio sedis tue. Misericordia
cedent faciem tuam beatus populus qui scit iubilationem.
Domine in lumine vultus tui ambulabunt
exultabunt tota die et in iustitia tua
Quoniam gloria virtutis eorum tu es et in beneplacito
altabitur cornu nostrum. Quia domini est assumptio
sancti israhel regis nostri. Tunc locutus es in visione
tuis et dixisti posui adiutorium in potentem
in electum de plebe mea. Inveni david servum
sancto meo unxi eum. Manus enim mea auxiliabitur
brachium meum confortabit eum. Nichil proficiet
cus in eo et filius iniquitatis non apponet
Et concidam a facie ipsius inimicos eius et odientes
in fugam convertam. Et veritas mea et misericordia
cum ipso: et in nomine meo exaltabitur cornu

ponam in mari manum eius et in fluminibus dexteram eius. Ipse invocavit me pater meus es tu deus meus et susceptor salutis mee. Et ego primogenitum ponam illum excelsum pre regibus terre. In eternum servabo illi misericordiam meam et testamentum meum fidele ipsi. Et ponam in seculum seculi semen eius et thronum eius sicut dies celi. Si autem dereliquerint filii eius legem meam et in iudiciis meis non ambulaverint. Si iustitias meas profanaverint et mandata mea non custodierint. Visitabo in virga iniquitates eorum et in verberibus peccata eorum. Misericordiam autem meam non dispergam ab eo neque nocebo in veritate mea. Neque profanabo testamentum meum et que procedunt de labiis meis non faciam irrita. Semel iuravi in sancto meo si david mentiar semen eius in eternum manebit. Et thronus eius sicut sol in conspectu meo et sicut luna perfecta in eternum et testis in celo fidelis. Tu vero repulisti et despexisti distulisti christum tuum. Avertisti testamentum servi tui profanasti in terra sanctuarium eius. Destruxisti omnes sepes eius posuisti firmamentum eius formidinem. Diripuerunt eum omnes transeuntes viam factus est obprobrium vicinis suis. Exaltasti dexteram deprimentium eum letificasti omnes inimicos eius. Avertisti adiutorium gladii eius et non es auxiliatus ei in bello. Destruxisti eum ab emundatione et sedem eius in terra collisisti. Minorasti dies temporis eius perfudisti eum confusione. Usquequo domine avertis in finem exardescet sicut ignis ira tua. Memorare que mea substantia numquid enim vane constituisti omnes filios hominum. Quis est homo qui vivet et non videbit mortem eruet animam suam de manu inferi. Ubi sunt misericordie tue antique domine sicut iurasti david in veritate tua. Memor esto domine obprobrii servorum tuorum quod continui in sinu meo multarum gentium. Quod exprobraverunt inimici tui domine quod exprobraverunt commutationem christi tui. Benedictus dominus in eternum fiat fiat.

Oratio moysi hominis dei 89.

Domine refugium factus es nobis a generatione et progenie. Priusquam montes fierent aut formaretur terra et orbis a seculo et usque in seculum tu es deus. Ne avertas hominem in humilitatem et dixisti convertimini filii hominum. Quoniam mille anni ante oculos tuos tamquam dies hesterna que preteriit. Et custodia in nocte que pro nihilo habentur eorum anni erunt. Mane sicut herba transeat mane floreat et transeat vespere decidat induret et arescat. Quia defecimus in ira tua et in furore tuo turbati sumus. Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo seculum nostrum in illuminatione vultus tui. Quoniam omnes dies nostri defecerunt et in ira tua defecimus. Anni nostri sicut aranea meditabuntur dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis. Si autem in potentatibus octoginta anni et amplius eorum labor et dolor. Quoniam supervenit mansuetudo et corripiemur. Quis novit potestatem ire tue et pre timore tuo iram tuam dinumerare. Dexteram tuam sic notam fac et eruditos corde in sapientia. Convertere domine usquequo et deprecabilis esto super servos tuos. Repleti sumus mane misericordia tua et exultavimus et delectati sumus omnibus diebus nostris. Letati sumus pro diebus quibus nos humiliasti annis quibus vidimus mala. Respice in servos tuos et in opera tua et dirige filios eorum. Et sit splendor domini dei nostri super nos et opera manuum nostrarum dirige super nos et opus manuum nostrarum dirige.

Laus cantici david 90

Qui habitat in adiutorio altissimi in protectione dei celi commorabitur. Dicet domino susceptor meus es tu et refugium meum deus meus sperabo in eum. Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium et a verbo aspero. Scapulis suis obumbrabit tibi et sub pennis eius sperabis. Scuto circumdabit te veritas eius non timebis a timore nocturno. A sagitta volante in die a negotio perambulante in tenebris ab incursu et demonio meridiano. Cadent a latere tuo mille et decem milia a dextris tuis ad te autem non appropinquabit. Verumtamen oculis tuis considerabis et retributionem peccatorum videbis. Quoniam tu es domine spes mea altissimum posuisti refugium tuum. Non accedet ad te malum et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Quoniam angelis suis mandavit de te ut custodiant te in omnibus viis tuis. In manibus portabunt te ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Super aspidem et basiliscum ambulabis et conculcabis leonem et draconem. Quoniam in me speravit liberabo eum protegam eum quia cognovit nomen meum. Clamabit ad me et ego exaudiam eum cum ipso sum in tribulatione eripiam eum et glorificabo eum. Longitudine dierum replebo eum et ostendam illi salutare meum.

Psalmus cantici in die sabbati 91

Bonum est confiteri domino et psallere nomini tuo altissime. Ad annuntiandum mane misericordiam tuam et veritatem tuam per noctem. In decacordo psalterio cum cantico in cithara. Quia delectasti me domine in factura tua et in operibus manuum tuarum exultabo. Quam magnificata sunt opera tua domine nimis profunde facte sunt cogitationes tue. Vir insipiens non cognoscet et stultus non intelliget hec. Cum exorti fuerint peccatores sicut fenum et apparuerint omnes qui operantur iniquitatem. Ut intereant in seculum seculi tu autem altissimus in eternum domine. Quoniam ecce inimici tui domine quoniam ecce inimici tui peribunt et dispergentur omnes qui operantur iniquitatem. Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum et senectus mea in misericordia uberi. Et despexit oculus meus inimicos meos et in insurgentibus in me malignantibus audiet auris mea. Iustus ut palma florebit sicut cedrus libani multiplicabitur. Plantati in domo domini in atriis domus dei nostri florebunt. Adhuc multiplicabuntur in senecta uberi et bene patientes erunt ut annuntient. Quoniam rectus dominus deus noster et non est iniquitas in eo.

Laus cantici david in die ante sabbatum quando fundata est terra 92.

Dominus regnavit decorem indutus est indutus est dominus fortitudinem et precinxit se. Etenim firmavit orbem terre qui non commovebitur. Parata sedes tua ex tunc a seculo tu es. Elevaverunt flumina domine elevaverunt flumina vocem suam. Elevaverunt flumina fluctus suos a vocibus aquarum multarum. Mirabiles elationes maris mirabilis in altis dominus. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis domum tuam decet sanctitudo domine in longitudinem dierum.

Psalmus david quarta sabbati 93.

Deus ultionum dominus deus ultionum libere egit. Exaltare qui iudicas terram redde retributionem superbis. Usquequo peccatores domine usquequo peccatores gloriabuntur. Effabuntur et loquentur iniquitatem loquentur omnes qui operantur iniustitiam. Populum tuum domine humiliaverunt et hereditatem tuam vexaverunt. Viduam et advenam interfecerunt et pupillos occiderunt. Et dixerunt non videbit dominus nec intelliget deus iacob. Intelligite insipientes in populo et stulti aliquando sapite. Qui plantavit aurem non audiet

aut qui finxit oculum non considerat. Qui corripit gentes non ar-
guet: qui docet hominem scientiam. Dominus scit cogitationes
hominum quoniam vane sunt. Beatus homo quem tu erudieris
domine et de lege tua docueris eum. Ut mitiges ei a di-
ebus mali donec fodiatur peccatori fovea. Quia non re-
pellet dominus plebem suam et hereditatem suam non derelinquet.
Quoadusque iustitia convertatur in iudicium et qui iuxta
illam omnes qui recto sunt corde. Quis consurget mihi adver-
sus malignantes aut quis stabit mecum adversus operantes
iniquitatem. Nisi quia dominus adiuvit me paulominus ha-
bitasset in inferno anima mea. Si dicebam motus est pes
meus misericordia tua domine adiuvabat me. Secundum multitudi-
nem dolorum meorum in corde meo consolationes tue leti-
ficaverunt animam meam. Numquid adheret tibi sedes
iniquitatis qui fingis dolorem in precepto. Captabunt
in animam iusti et sanguinem innocentem condempnabunt.
Et factus est mihi dominus in refugium et deus meus in adiutorium
spei mee. Et reddet illis iniquitatem ipsorum et in malitia eorum disperdet
illos dominus deus noster. laus cantici ipsi david
93. Venite exultemus domino iubilemus deo salutari nostro
Preoccupemus faciem eius in confessione et in
psalmis iubilemus ei. Quoniam deus magnus dominus et rex
magnus super omnes deos. quoniam non repellet dominus plebem suam
quia in manu eius sunt omnes fines terre et altitudines
montium ipse conspicit. Quoniam ipsius est mare et ipse fecit illud
et siccam manus eius formaverunt. Venite adoremus
et procidamus ante deum ploremus coram domino qui fecit
nos quia ipse est dominus deus noster. Et nos populus pascue eius
et oves manus eius. hodie si vocem eius audieritis
nolite obdurare corda vestra. Sicut in irritatione se-
cundum diem temptationis in deserto ubi temptaverunt me pa-
tres vestri probaverunt et viderunt opera mea. Quadraginta
annis offensus fui generationi illi et dixi semper hii errant
corde. Et isti non cognoverunt vias meas quibus iuravi in
ira mea si introibunt in requiem meam. psalmus david quando domus
94 Cantate domino canticum novum cantate edificabatur
domino omnis terra. Cantate domino et benedicite post capti-
nomini eius annunciate de die in diem salutare vitatem
eius. Annunciate inter gentes gloriam eius in omnibus populis mi-
rabilia eius. Quoniam magnus dominus et laudabilis nimis terribilis
est super omnes deos. Quoniam omnes dii gentium demonia dominus autem
celos fecit. Confessio et pulcritudo in conspectu eius sanctimo-
nia et magnificentia in sanctificatione eius. Afferte domino
patrie gentium afferte domino gloriam et honorem. afferte domino
gloriam nomini eius. Tollite hostias et introite in atria eius
adorate dominum in atrio sancto eius. Commoveatur a facie
eius universa terra dicite in gentibus quia dominus regnavit.
Etenim correxit orbem terre qui non commovebitur iudica-
bit populos in equitate. Letentur celi et exultet terra
commoveatur mare et plenitudo eius gaudebunt campi
et omnia que in eis sunt. Tunc exultabunt omnia ligna silva-
rum a facie domini quia venit quoniam venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terre in equitate et populos in veritate sua.
Dominus regnavit exultet terra. psalmus ipsi david quando terra eius restituta
96 Letentur insule multe. Nubes et caligo in cir-
cuitu eius iustitia et iudicium correctio sedis eius. est

Ignis ante ipsum precedet et inflammabit in circuitu
inimicos eius. Alluxerunt fulgura eius orbi terre: vidit
et commota est terra. Montes sicut cera fluxerunt a fa-
cie domini a facie domini omnis terra. Annunciaverunt celi
iustitiam eius et viderunt omnes populi gloriam eius. Con-
fundantur omnes qui adorant sculptilia qui gloriantur
in simulacris suis. Adorate eum omnes angeli eius. Au-
divit et leta est syon. Et exultaverunt filie
iude propter iudicia tua domine. Quoniam tu dominus altissimus super
omnem terram nimis exaltatus es super omnes deos. Qui
diligitis dominum odite malum custodit dominus animas sanctorum
suorum de manu peccatoris liberabit eos. Lux orta est
iusto et rectis corde letitia. Letamini iusti in domino et con-
fitemini memorie sanctificationis eius.
Cantate domino canticum novum quia mira-
bilia fecit. Salvavit sibi dextera eius et
brachium sanctum eius. Notum fecit dominus
salutare suum in conspectu gentium revelavit ius-
titiam suam. Recordatus est misericordie
sue et veritatis sue domui israel. Viderunt omnes termini
terre salutare dei nostri. Iubilate deo
omnis terra cantate et exultate et psallite. Psallite domino in
cythara in cythara et voce psalmi in tubis
ductilibus et voce tube cornee. Iubilate in conspectu
regis domini moveatur mare et plenitudo eius orbis terrarum et
universi qui habitant in eo. Flumina plaudent manu
simul montes exultabunt a conspectu domini quoniam venit
iudicare terram. Iudicabit orbem terrarum in iustitia
et populos in equitate. psalmus david 97
Dominus regnavit irascantur populi qui sedet super
cherubin moveatur terra. Dominus in syon magnus et
excelsus super omnes populos. Confiteantur nomini tuo
magno quoniam terribile et sanctum est et honor regis iudicium
diligit. Tu parasti directiones iudicium et iustitiam in ia-
cob tu fecisti. Exaltate dominum deum nostrum et adorate sca-
bellum pedum eius quoniam sanctum est. Moyses et aaron in sacer-
dotibus eius et samuel inter eos qui invocant nomen eius.
Invocabant dominum et ipse exaudiebat eos in columpna
nubis loquebatur ad eos. Custodiebant testimonia
eius et preceptum quod dedit illis. Domine deus noster tu exaudi-
ebas eos deus tu propitius fuisti eis et ulciscens in omnes
adinventiones eorum. Exaltate dominum deum nostrum et adorate
in monte sancto eius quoniam sanctus dominus deus noster. ps.
Iubilate deo omnis terra servite domino in letitia. In-
troite in conspectu eius in exultatione. Scitote quoniam dominus
ipse est deus ipse fecit nos et non ipsi nos. Populus eius et
oves pascue eius introite portas eius in confessione
atria eius in ymnis confitemini illi. Laudate nomen eius
quoniam suavis est dominus in eternum misericordia eius et usque in
generationem et generationem veritas eius. ps. ipsi david
Misericordiam et iudicium cantabo tibi domine psallam et in-
telligam in via immaculata quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei in
medio domus mee. Non proponebam ante oculos meos rem
iniustam facientes prevaricationes odivi. Non adhesit mihi
cor pravum declinantem a me malignum non cognoscebam.

detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar. Superbo oculo et insatiabili corde cum hoc non edebam. Oculi mei ad fideles terrae ut sedeant mecum; ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat. Non habitabit in medio domus meae qui facit superbiam; qui loquitur iniqua non direxit in conspectu oculorum meorum. In matutino interficiebam omnes peccatores terrae, ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem. *Oratio pauperis cum anxius fuerit et in conspectu Domini effuderit precem suam.*

Domine exaudi orationem meam, et clamor meus ad te veniat. Non avertas faciem tuam a me; in quacumque die tribulor inclina ad me aurem tuam. In quacumque die invocavero te velociter exaudi me. Quia defecerunt sicut fumus dies mei, et ossa mea sicut cremium aruerunt. Percussus sum ut foenum et aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum. A voce gemitus mei adhaesit os meum carni meae. Similis factus sum pellicano solitudinis; factus sum sicut nycticorax in domicilio. Vigilavi et factus sum sicut passer solitarius in tecto. Tota die exprobrabant mihi inimici mei, et qui laudabant me adversum me iurabant. Quia cinerem tamquam panem manducabam, et potum meum cum fletu miscebam. A facie irae et indignationis tuae, quia elevans allisisti me. Dies mei sicut umbra declinaverunt, et ego sicut foenum arui. Tu autem Domine in aeternum permanes, et memoriale tuum in generatione et generationem. Tu exurgens Domine misereberis Sion, quia tempus miserendi eius, quia venit tempus. Quoniam placuerunt servis tuis lapides eius, et terrae eius miserebuntur. Et timebunt gentes nomen tuum Domine, et omnes reges terrae gloriam tuam. Quia aedificavit Dominus Sion, et videbitur in gloria sua. Respexit in orationem humilium, et non sprevit precem eorum. Scribantur haec in generatione altera, et populus qui creabitur laudabit Dominum. Quia prospexit de excelso sancto suo; Dominus de caelo in terram aspexit. Ut audiret gemitus compeditorum, ut solveret filios interemptorum. Ut annuntient in Sion nomen Domini, et laudem eius in Ierusalem. In conveniendo populos in unum, et reges ut serviant Domino. Respondit ei in via virtutis suae: Paucitatem dierum meorum nuntia mihi. Ne revoces me in dimidio dierum meorum; in generatione et generationem anni tui. Initio tu Domine terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt caeli. Ipsi peribunt, tu autem permanes, et omnes sicut vestimentum veterascent. Et sicut opertorium mutabis eos, et mutabuntur; tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient. Filii servorum tuorum habitabunt, et semen eorum in saeculum dirigetur. *Psalmus David.*

Benedic anima mea Domino, et omnia quae intra me sunt nomini sancto eius. Benedic anima mea Domino, et noli oblivisci omnes retributiones eius. *Psalmus David.* Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia et miserationibus. Qui replet in bonis desiderium tuum; renovabitur ut aquilae iuventus tua. Faciens misericordias Dominus, et iudicium omnibus iniuriam patientibus. Notas fecit vias suas Moysi, filiis Israel voluntates suas. Miserator et misericors Dominus, longanimis et multum misericors. Non in perpetuum irascetur, neque in aeternum comminabitur. Non

secundum peccata nostra fecit nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis. Quoniam secundum altitudinem caeli a terra corroboravit misericordiam suam super timentes se. Quantum distat ortus ab occidente, longe fecit a nobis iniquitates nostras. Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se; quoniam ipse cognovit figmentum nostrum. Recordatus est quoniam pulvis sumus; homo sicut foenum dies eius, tamquam flos agri sic efflorebit. Quoniam spiritus pertransibit in illo et non subsistet, et non cognoscet amplius locum suum. Misericordia autem Domini ab aeterno et usque in aeternum super timentes eum. Et iustitia illius in filios filiorum, his qui servant testamentum eius. Et memores sunt mandatorum ipsius ad faciendum ea. Dominus in caelo paravit sedem suam, et regnum ipsius omnibus dominabitur. Benedicite Domino omnes angeli eius, potentes virtute, facientes verbum illius ad audiendam vocem sermonum eius. Benedicite Domino omnes virtutes eius, ministri eius qui facitis voluntatem eius. Benedicite Domino omnia opera eius, in omni loco dominationis eius; benedic anima mea Domino. *Psalmus David. CIII.*

Benedic anima mea Domino; Domine Deus meus magnificatus es vehementer. Confessionem et decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento. Extendens caelum sicut pellem, qui tegis aquis superiora eius. Qui ponis nubem ascensum tuum, qui ambulas super pennas ventorum. Qui facis angelos tuos spiritus, et ministros tuos ignem urentem. Qui fundasti terram super stabilitatem suam; non inclinabitur in saeculum saeculi. Abyssus sicut vestimentum amictus eius; super montes stabunt aquae. Ab increpatione tua fugient, a voce tonitrui tui formidabunt. Ascendunt montes et descendunt campi in locum quem fundasti eis. Terminum posuisti quem non transgredientur, neque convertentur operire terram. Qui emittis fontes in convallibus; inter medium montium pertransibunt aquae. Potabunt omnes bestiae agri; exspectabunt onagri in siti sua. Super ea volucres caeli habitabunt; de medio petrarum dabunt voces. Rigans montes de superioribus suis; de fructu operum tuorum satiabitur terra. Producens foenum iumentis, et herbam servituti hominum. Ut educas panem de terra, et vinum laetificet cor hominis. Ut exhilaret faciem in oleo, et panis cor hominis confirmet. Saturabuntur ligna campi, et cedri Libani quas plantavit; illic passeres nidificabunt. Herodii domus dux est eorum; montes excelsi cervis, petra refugium erinaciis. Fecit lunam in tempora; sol cognovit occasum suum. Posuisti tenebras et facta est nox; in ipsa pertransibunt omnes bestiae silvae. Catuli leonum rugientes ut rapiant, et quaerant a Deo escam sibi. Ortus est sol et congregati sunt, et in cubilibus suis collocabuntur. Exibit homo ad opus suum, et ad operationem suam usque ad vesperum. Quam magnificata sunt opera tua Domine; omnia in sapientia fecisti; impleta est terra possessione tua. Hoc mare magnum et spatiosum manibus; illic reptilia quorum non est numerus. Animalia pusilla cum magnis; illic naves pertransibunt. Draco iste quem formasti ad illudendum ei; omnia a te exspectant ut des illis escam in tempore. Dante te illis colligent; aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate. Avertente autem te faciem turbabuntur; auferes spiritum eorum et deficient, et in pulverem suum revertentur.

Emitte spiritum tuum et creabuntur: et renovabis faciem terre.
Sit gloria domini in seculum: letabitur dominus in operibus suis. Qui respicit terram et facit eam tremere: qui tangit montes et fumigant. Cantabo domino in vita mea: psallam deo meo quamdiu sum. Iocundum sit ei eloquium meum: ego vero delectabor in domino. Alleluia. c iiij.

Confitemini domino et invocate nomen eius: annuntiate inter gentes opera eius. Cantate ei et psallite ei: narrate omnia mirabilia eius. Laudamini in nomine sancto eius: letetur cor querentium dominum. Querite dominum et confirmamini: querite faciem eius semper. Mementote mirabilium eius que fecit: prodigia eius et iudicia oris eius. Semen Habraham servi eius: filii Iacob electi eius. Ipse dominus deus noster: in universa terra iudicia eius. Memor fuit in seculum testamenti sui: verbi quod mandavit in mille generationes. Quod disposuit ad Abraham: et iuramenti sui ad Ysaac. Et statuit illud Iacob in preceptum: et Israel in testamentum eternum. Dicens tibi dabo terram Chanaan: funiculum hereditatis vestre. Cum essent numero brevi: paucissimi et incole eius. Et pertransierunt de gente in gentem: et de regno ad populum alterum. Non reliquit hominem nocere eis: et corripuit pro eis reges. Nolite tangere christos meos: et in prophetis meis nolite malignari. Et vocavit famem super terram: et omne firmamentum panis contrivit. Misit ante eos virum: in servum venundatus est Ioseph. Humiliaverunt in compedibus pedes eius: ferrum pertransiit animam eius donec veniret verbum eius. Eloquium domini inflammavit eum: misit rex et solvit eum princeps populorum et dimisit eum. Constituit eum dominum domus sue: et principem omnis possessionis sue. Ut erudiret principes eius sicut semetipsum: et senes eius prudentiam doceret. Et intravit Israel in Egyptum: et Iacob accola fuit in terra Cham. Et auxit populum suum vehementer: et firmavit eum super inimicos eius. Convertit cor eorum ut odirent populum eius: et dolum facerent in servos eius. Misit Moysen servum suum: Aaron quem elegit ipsum. Posuit in eis verba signorum suorum: et prodigiorum in terra Cham. Misit tenebras et obscuravit: et non exacerbavit sermones suos. Convertit aquas eorum in sanguinem: et occidit pisces eorum. Et dedit terra eorum ranas: in penetralibus regum ipsorum. Dixit et venit cynomia et ciniphes: in omnibus finibus eorum. Posuit pluvias eorum grandinem: ignem comburentem in terra ipsorum. Et percussit vineas eorum et ficulneas eorum: et contrivit lignum finium eorum. Dixit et venit locusta et bruchus cuius non erat numerus. Et comedit omne fenum in terra eorum: et comedit omnem fructum terre eorum. Et percussit omne primogenitum in terra eorum: primitias omnis laboris eorum. Et eduxit eos cum argento et auro: et non erat in tribubus eorum infirmus. Letata est Egyptus in profectione eorum: quia incubuit timor eorum super eos. Expandit nubem in protectionem eorum: et ignem ut luceret eis per noctem. Petierunt et venit coturnix: et pane celi saturavit eos. Dirupit petram et fluxerunt aque: abierunt in sicco flumina. Quoniam memor fuit verbi sancti sui: quod habuit ad Abraham puerum suum. Et eduxit populum suum in exultatione: et electos suos in letitia. Et dedit illis regiones gentium: et labores populorum possederunt. Ut custodiant iustificationes eius: et legem eius requirant. Alleluia. Alleluia.

cv.

Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius. Quis loquetur potentias domini: auditas faciet omnes laudes eius. Beati qui custodiunt iudicium: et faciunt iustitiam in omni tempore. Memento nostri domine in beneplacito populi tui: visita nos in salutari tuo. Ad videndum in bonitate electorum tuorum ad letandum in letitia gentis tue: ut lauderis cum hereditate tua. Peccavimus cum patribus nostris: iniuste egimus iniquitatem fecimus. Patres nostri in Egypto non intellexerunt mirabilia tua: non fuerunt memores multitudinis misericordie tue. Et irritaverunt ascendentes in mare, mare rubrum: et salvavit eos propter nomen suum ut notam faceret potentiam suam. Et increpuit mare rubrum et exsiccatum est: et deduxit eos in abyssis sicut in deserto. Et salvavit eos de manu odientium: et redemit eos de manu inimici. Et operuit aqua tribulantes eos: unus ex eis non remansit. Et crediderunt verbis eius: et laudaverunt laudem eius. Cito fecerunt obliti sunt operum eius: et non sustinuerunt consilium eius. Et concupierunt concupiscentiam in deserto: et temptaverunt deum in inaquoso. Et dedit eis petitionem ipsorum: et misit saturitatem in animas eorum. Et irritaverunt Moysen in castris: Aaron sanctum domini. Aperta est terra et deglutivit Dathan: et operuit super congregationem Abiron. Et exarsit ignis in synagoga eorum: flamma combussit peccatores. Et fecerunt vitulum in Oreb: et adoraverunt sculptile. Et mutaverunt gloriam suam: in similitudinem vituli comedentis fenum. Obliti sunt deum qui salvavit eos qui fecit magnalia in Egypto mirabilia in terra Cham: terribilia in mari rubro. Et dixit ut disperderet eos: si non Moyses electus eius stetisset in confractione in conspectu eius. Ut averteret iram eius ne disperderet eos: et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. Non crediderunt verbo eius et murmuraverunt in tabernaculis suis: non exaudierunt vocem domini. Et elevavit manum suam super eos: ut prosterneret eos in deserto. Et ut deiceret semen eorum in nationibus: et dispergeret eos in regionibus. Et initiati sunt Beelphegor: et comederunt sacrificia mortuorum. Et irritaverunt eum in adinventionibus suis: et multiplicata est in eis ruina. Et stetit Phinees et placavit: et cessavit quassatio. Et reputatum est ei ad iustitiam: in generationem et generationem usque in sempiternum. Et irritaverunt eum ad aquas contradictionis: et vexatus est Moyses propter eos, quia exacerbaverunt spiritum eius. Et distinxit in labiis suis: non disperdiderunt gentes quas dixit dominus illis. Et commixti sunt inter gentes et didicerunt opera eorum: et servierunt sculptilibus eorum et factum est illis in scandalum. Et immolaverunt filios suos: et filias suas demoniis. Et effuderunt sanguinem innocentem: sanguinem filiorum suorum et filiarum suarum quas sacrificaverunt sculptilibus Chanaan. Et infecta est terra in sanguinibus et contaminata est in operibus eorum: et fornicati sunt in adinventionibus suis. Et iratus est furore dominus in populo suo: et abhominatus est hereditatem suam. Et tradidit eos in manus gentium: et dominati sunt eorum qui oderunt eos. Et tribulaverunt eos inimici eorum et humiliati sunt sub manibus eorum: sepe liberavit eos. Ipsi autem exacerbaverunt eum in consilio suo: et humiliati sunt in iniquitatibus suis. Et vidit cum tribularentur: et audivit orationem eorum. Et memor fuit testamenti sui: et penituit eum secundum multitudinem misericordie sue. Et dedit eos in misericordias: in conspectu omnium qui ceperant eos. Salvos nos fac domine deus noster: et congrega nos de nationibus.

...sancto tuo et gloriemur in laude tua. Benedictus dominus deus israel a seculo et usque in seculum et dicet omnis populus fiat fiat.

Confitemini domino. Alleluia. CVI. quoniam bonus quoniam in seculum misericordia eius. Dicant qui redempti sunt a domino quos redemit de manu inimici de regionibus congregavit eos. A solis ortu et occasu ab aquilone et mari. Erraverunt in solitudine in inaquoso viam civitatis habitaculi non invenerunt. Esurientes et sitientes anima eorum in ipsis defecit. Et clamaverunt ad dominum cum tribularentur et de necessitatibus eorum liberavit eos. Et deduxit eos in viam rectam ut irent in civitatem habitationis. Confiteantur domino misericordie eius et mirabilia eius filiis hominum. Quia satiavit animam inanem et animam esurientem satiavit bonis. Sedentes in tenebris et umbra mortis vinctos in mendicitate et ferro. Quia exacerbaverunt eloquia dei et consilium altissimi irritaverunt. Et humiliatum est in laboribus cor eorum infirmati sunt nec fuit qui adiuvaret. Et clamaverunt ad dominum cum tribularentur et de necessitatibus eorum liberavit eos. Et eduxit eos de tenebris et umbra mortis et vincula eorum dirupit. Confiteantur domino misericordie eius et mirabilia eius filiis hominum. Quia contrivit portas ereas et vectes ferreos confregit. Suscepit eos de via iniquitatis eorum propter iniusticias enim suas humiliati sunt. Omnem escam abhominata est anima eorum et appropinquaverunt usque ad portas mortis. Et clamaverunt ad dominum cum tribularentur et de necessitatibus eorum liberavit eos. Misit verbum suum et sanavit eos et eripuit eos de interitionibus eorum. Confiteantur domino misericordie eius et mirabilia eius filiis hominum. Et sacrificent sacrificium laudis et annuntient opera eius in exultatione. Qui descendunt mare in navibus facientes operationem in aquis multis. Ipsi viderunt opera domini et mirabilia eius in profundo. Dixit et stetit spiritus procelle et exaltati sunt fluctus eius. Ascendunt usque ad celos et descendunt usque ad abyssos anima eorum in malis tabescebat. Turbati sunt et moti sunt sicut ebrius et omnis sapientia eorum devorata est. Et clamaverunt ad dominum cum tribularentur et de necessitatibus eorum eduxit eos. Et statuit procellam eius in auram et siluerunt fluctus eius. Et letati sunt quia siluerunt et deduxit eos in portum voluntatis eorum. Confiteantur domino misericordie eius et mirabilia eius filiis hominum. Et exaltent eum in ecclesia plebis et in cathedra seniorum laudent eum. Posuit flumina in desertum et exitus aquarum in sitim. Terram fructiferam in salsuginem a malicia inhabitantium in ea. Posuit desertum in stagna aquarum et terram sine aqua in exitus aquarum. Et collocavit illic esurientes et constituerunt civitatem habitationis. Et seminaverunt agros et plantaverunt vineas et fecerunt fructum nativitatis. Et benedixit eis et multiplicati sunt nimis et iumenta eorum non minoravit. Et pauci facti sunt et vexati sunt a tribulatione malorum et dolore. Effusa est contemptio super principes et errare fecit eos in invio et non in via. Et adiuvit pauperem de inopia et posuit sicut oves familias. Videbunt recti et letabuntur et omnis iniquitas oppilabit os suum. Quis sapiens et custodiet hec et intelliget misericordias domini.

Canticum psalmi ipsi david.

.CVII.

Paratum cor meum deus paratum cor meum cantabo et psallam in gloria mea. Exurge gloria mea exurge psalterium et cythara exurgam diluculo. Confitebor tibi in populis domine et psallam tibi in nationibus. Quia magna super celos misericordia tua deus et usque ad nubes veritas tua. Exaltare super celos deus et super omnem terram gloria tua ut liberentur dilecti tui. Salvum fac dextera tua et exaudi me deus locutus est in sancto suo. Exultabo et dividam sicimam et convallem tabernaculorum dimetiar. Meus est galaad et meus est manasses et effraim susceptio capitis mei. Iuda rex meus moab lebes spei mee. In ydumeam extendam calciamentum meum mihi alienigene amici facti sunt. Quis deducet me in civitatem munitam quis deducet me usque in ydumeam. Nonne tu deus qui repulisti nos et non exibis deus in virtutibus nostris. Da nobis auxilium de tribulatione quia vana salus hominis. In deo faciemus virtutem et ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.

CVIII. In finem psalmus.

Deus laudem meam ne tacueris quia os peccatoris et os dolosi super me apertum est. Locuti sunt adversum me lingua dolosa et sermonibus odii circumdederunt me et expugnaverunt me gratis. Pro eo ut me diligerent detrahebant mihi ego autem orabam. Et posuerunt adversum me mala pro bonis et odium pro dilectione mea. Constitue super eum peccatorem et diabolus stet a dextris eius. Cum iudicatur exeat condempnatus et oratio eius fiat in peccatum. Fiant dies eius pauci et episcopatum eius accipiat alter. Fiant filii eius orphani et uxor eius vidua. Nutantes transferantur filii eius et mendicent eiciantur de habitationibus suis. Scrutetur fenerator omnem substantiam eius et diripiant alieni labores eius. Non sit illi adiutor nec sit qui misereatur pupillis eius. Fiant nati eius in interitum in generatione una deleatur nomen eius. In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conspectu domini et peccatum matris eius non deleatur. Fiant contra dominum semper et dispereat de terra memoria eorum pro eo quod non est recordatus facere misericordiam. Et persecutus est hominem inopem et mendicum et compunctum corde mortificare. Et dilexit maledictionem et veniet ei et noluit benedictionem et elongabitur ab eo. Et induit maledictionem sicut vestimentum et intravit sicut aqua in interiora eius et sicut oleum in ossibus eius. Fiat ei sicut vestimentum quo operitur et sicut zona qua semper precingitur. Hoc opus eorum qui detrahunt mihi apud dominum et qui loquuntur mala adversus animam meam. Et tu domine domine fac mecum propter nomen tuum quia suavis est misericordia tua. Libera me quia egenus et pauper ego sum et cor meum conturbatum est intra me. Sicut umbra cum declinat ablatus sum et excussus sum sicut locuste. Genua mea infirmata sunt a ieiunio et caro mea immutata est propter oleum. Et ego factus sum opprobrium illis viderunt me et moverunt capita sua. Adiuva me domine deus meus salvum me fac propter misericordiam tuam. Et sciant quia manus tua hec et tu domine fecisti eam. Maledicent illi et tu benedices qui insurgunt in me confundantur servus autem tuus letabitur. Induantur qui detrahunt mihi pudore et operiantur sicut diploide confusione sua. Confitebor domino nimis in ore meo et in medio multorum laudabo eum. Quia astitit a dextris pauperis ut salvam faceret a persequentibus animam meam.

Ps. david. C.IX.

Dixit dominus domino meo sede a dextris meis. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Virgam virtutis tue emittet dominus ex syon dominare in medio inimicorum tuorum.

Tecum principium in die virtutis tue in splendoribus sanctorum ex
utero ante luciferum genui te. Iuravit dominus et non penite
bit eum tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech.
Dominus a dextris tuis confregit in die ire sue reges. Iudi
cabit in nationibus implebit ruinas conquassabit ca
pita in terra multorum. De torrente in via bibet propterea
cx Confitebor tibi domine Alleluia exaltabit caput.
in toto corde meo in consilio iustorum et congregatione.
Magna opera domini exquisita in omnes voluntates eius.
Confessio et magnificentia opus eius et iusticia eius manet in seculum
seculi. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors et mise
rator dominus escam dedit timentibus se. Memor erit in seculum testa
menti sui virtutem operum suorum annunciabit populo suo. Ut
det illis hereditatem gentium opera manuum eius veritas et iudicium.
Fidelia omnia mandata eius confirmata in seculum seculi facta in
veritate et equitate. Redemptionem misit dominus populo suo
mandavit in eternum testamentum suum. Sanctum et terribile
nomen eius initium sapientie timor domini. Intellectus bonus
omnibus facientibus eum laudatio eius manet in seculum seculi.
Beatus vir qui timet dominum in mandatis eius. Alleluia
cxi volet nimis. Potens in terra erit semen reversio
eius generatio rectorum benedicetur. Gloria nis aggei
divitie in domo eius et iusticia eius manet in et zacharie
seculum seculi. Exortum est in tenebris lumen rectis misericors
et miserator et iustus. Iocundus homo qui miseretur et commodat
disponet sermones suos in iudicio quia in eternum non com
movebitur. In memoria eterna erit iustus ab auditione
mala non timebit. Paratum cor eius sperare in domino confir
matum est cor eius non commovebitur donec despiciat inimicos
suos. Dispersit dedit pauperibus iusticia eius manet in
seculum seculi cornu eius exaltabitur in gloria. Peccator vide
bit et irascetur dentibus suis fremet et tabescet de
siderium peccatorum peribit. Alleluia cxii.
Laudate pueri dominum laudate nomen domini. Sit nomen
domini benedictum ex hoc nunc et usque in seculum. A solis or
tu usque ad occasum laudabile nomen domini. Excelsus
super omnes gentes dominus et super celos gloria eius. Quis sicut dominus deus no
ster qui in altis habitat et humilia respicit in celo et in terra. Susci
tans a terra inopem et de stercore erigens pauperem. Ut collo
cet eum cum principibus cum principibus populi sui. Qui habitare facit
sterilem in domo matrem filiorum letantem. Alleluia cxiii.
In exitu israel de egypto domus iacob de populo barbaro
Facta est iudea sanctificatio eius israel potestas eius. Mare vidit
et fugit iordanis conversus est retrorsum. Montes exultaverunt
ut arietes et colles sicut agni ovium. Quid est tibi mare quod fu
gisti et tu iordanis quia conversus es retrorsum. Montes
exultastis sicut arietes et colles sicut agni ovium. A facie domini
mota est terra a facie dei iacob. Qui convertit petram in
stagna aquarum et rupem in fontes aquarum. Non nobis
domine non nobis sed nomini tuo da gloriam. Super misericordia tua et veri
tate tua nequando dicant gentes ubi est deus eorum. Deus
autem noster in celo omnia quecumque voluit fecit. Simulacra
gentium argentum et aurum opera manuum hominum. Os habent
et non loquentur oculos habent et non videbunt. Aures habent et non
audient nares habent et non odorabunt. Manus habent et non
palpabunt pedes habent et non ambulabunt non clamabunt

in gutture suo. Similes illis fiant qui faciunt ea
fidunt in eis. Domus israel speravit in domino adiu
tor eorum et protector eorum est. Domus aaron speravit in domino adiu
tor et protector eorum est. Qui timent dominum spera
adiutor eorum et protector eorum est. Dominus memor
et benedixit nobis. Benedixit domui israel
domui aaron. Benedixit omnibus qui timent do
cum maioribus. Adiciat dominus super vos super vos
et filios vestros. Benedicti vos a domino qui fecit ce
Celum celi domino terram autem dedit filiis hom
mortui laudabunt te domine neque omnes qui descen
infernum. Sed nos qui vivimus benedicimus do
nunc et usque in seculum. Alleluia cxiii
Dilexi quoniam exaudiet dominus vocem orationis me
Quia inclinavit aurem suam michi et in diebus meis
Circumdederunt me dolores mortis
invenerunt me. Tribulationem et dolorem
nomen domini invocavi. O domine libera animam me
dominus iustus et deus noster miseretur. Custodiens parvulos
dominus humiliatus sum et liberavit me. Quia eripuit
morte oculos meos a lacrimis pedes meos a
lapsu. Placebo domino in regione vivorum. Alleluia
Credidi propter quod locutus sum ego autem humilia
Ego dixi in excessu meo omnis homo men
Quid retribuam domino pro omnibus que retribuit
calicem salutaris accipiam et nomen domini invocabo. V
domino reddam coram omni populo eius preciosa in conspectu
sanctorum eius. O domine quia ego servus tuus ego servus tuus
ancille tue. Dirupisti vincula mea tibi
hostiam laudis et nomen domini invocabo. Vota mea
reddam in conspectu omnis populi eius in atriis do
Laudate dominum omnes Alleluia cxv
gentes laudate eum omnes populi. Q
firmata est super nos misericordia eius et veritas domini manet
Confitemini domino quoniam bonus quoniam in se
culum misericordia eius. Dicat nunc israel quoniam bonus quoniam
eius. Dicat nunc domus aaron quoniam in se
Dicant nunc qui timent dominum quoniam in seculum
tribulatione invocavi dominum et exaudivit me
dominus. Dominus michi adiutor non timebo quid faciat
michi adiutor et ego despiciam inimicos meos. B
fidere in domino quam confidere in homine. Bonum est
quam sperare in principibus. Omnes gentes circuierunt
nomine domini quia ultus sum in eos. Circumdantes
dederunt me et in nomine domini quia ultus sum in eos
dederunt me sicut apes et exarserunt sicut ignis
et in nomine domini quia ultus sum in eos. Impulsus
sus sum ut caderem et dominus suscepit me. Fortitudo
et laus mea dominus et factus est michi in salutem. Vox ex
et salutis in tabernaculis iustorum. Dextera
virtutem dextera domini exaltavit me dextera
virtutem. Non moriar sed vivam et narrabo
Castigans castigavit me dominus et morti non tra
Aperite michi portas iusticie ingressus in eas
domino hec porta domini iusti intrabunt in eam. C
tibi quoniam exaudisti me et factus es michi in salutem

quem reprobaverunt edificantes hic factus est in caput an-
guli. A domino factum est istud et est mirabile in oculis nostris.
Hec est dies quam fecit dominus exultemus et letemur in ea. O do-
mine salvum me fac o domine bene prosperare benedictus qui venit
in nomine domini. Benediximus vobis de domo domini deus dominus et il-
luxit nobis. Constituite diem sollempnem in condensis usque
ad cornu altaris. Deus meus es tu et confitebor tibi deus meus es
tu et exaltabo te. Confitebor tibi quoniam exaudisti me et
factus es mihi in salutem. Confitemini domino quoniam bonus quoniam
in seculum misericordia eius. Alleluia. Aleph. c.xviii.
Beati immaculati in via qui ambulant in lege domini.
Beati qui scrutantur testimonia eius in toto cor-
de exquirunt eum. Non enim qui operantur iniquitatem
in viis eius ambulaverunt. Tu mandasti mandata tua
custodiri nimis. Utinam dirigantur vie mee ad custo-
diendas iustificationes tuas. Tunc non confundar cum per-
spexero in omnibus mandatis tuis. Confitebor tibi in
directione cordis in eo quod didici iudicia iustitie tue.
Iustificationes tuas custodiam non me derelinquas usquequaque.
In quo corrigit adolescentior viam suam. Beth.
in custodiendo sermones tuos. In toto corde meo exquisivi
te ne repellas me a mandatis tuis. In corde meo abscondi
eloquia tua ut non peccem tibi. Benedictus es domine doce me
iustificationes tuas. In labiis meis pronuntiavi omnia iudicia
oris tui. In via testimoniorum tuorum delectatus sum sicut in
omnibus divitiis. In mandatis tuis exercebor et considerabo vias tuas.
In iustificationibus tuis meditabor non obliviscar sermon-
Retribue servo tuo Gimel es tuos.
vivifica me et custodiam sermones tuos. Revela
oculos meos et considerabo mirabilia de lege tua. In-
cola ego sum in terra non abscondas a me mandata tua.
Concupivit anima mea desiderare iustificationes tuas in
omni tempore. Increpasti superbos maledicti qui declinant
a mandatis tuis. Aufer a me opprobrium et contemptum quia te-
stimonia tua exquisivi. Etenim sederunt principes
et adversum me loquebantur servus autem tuus exercebatur in iustifica-
tionibus tuis. Nam et testimonia tua meditatio mea
et consilium meum iustificationes tue. Deleth
Adhesit pavimento anima mea vivifica me secundum
verbum tuum. Vias meas enuntiavi et exaudisti
me doce me iustificationes tuas. Viam iustifica-
tionum tuarum instrue me et exercebor in mirabilibus tuis.
Dormitavit anima mea pre tedio confirma me in verbis tuis.
Viam iniquitatis amove a me et de lege tua miserere
mei. Viam veritatis elegi iudicia tua non sum oblitus.
Adhesi testimoniis tuis domine noli me confundere.
Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum.
Legem pone mihi domine viam iustificationum He
tuarum et exquiram eam semper. Da mihi intellectum et scru-
tabor legem tuam et custodiam illam in toto corde meo.
Deduc me in semitam mandatorum tuorum quia ipsam volui.
Inclina cor meum in testimonia tua et non in avaritiam.
Averte oculos meos ne videant vanitatem in via tua
vivifica me. Statue servo tuo eloquium tuum in timore
tuo. Amputa opprobrium meum quod suspicatus sum quia iudicia tua
iocunda. Ecce concupivi mandata tua in equitate tua vivi-
fica me.

Et veniat super me misericordia tua domine. Vau
salutare tuum secundum eloquium tuum. Et respon-
debo exprobrantibus mihi verbum quia speravi in sermoni-
bus tuis. Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque
quia in iudiciis tuis supersperavi. Et custodiam legem tuam
semper in seculum et in seculum seculi. Et ambulabam in latitudine
quia mandata tua exquisivi. Et loquebar in testi-
moniis tuis in conspectu regum et non confundebar. Et
meditabar in mandatis tuis que dilexi. Et levavi
manus meas ad mandata tua que dilexi et exercebar in iusti-
ficationibus tuis. Zay
Memor esto verbi tui servo tuo in quo mihi spem dedisti.
Hec me consolata est in humilitate mea quia
eloquium tuum vivificavit me. Superbi inique a-
gebant usquequaque a lege autem tua non declinavi. Memor
fui iudiciorum tuorum a seculo domine et consolatus sum. Defectio
tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.
Cantabiles mihi erant iustificationes tue in loco pere-
grinationis mee. Memor fui nocte nominis tui domine et cu-
stodivi legem tuam. Hec facta est mihi quia iustificationes tuas
Portio mea domine. Heth exquisivi
dixi custodire legem tuam. Deprecatus sum faciem
tuam in toto corde meo miserere mei secundum
eloquium tuum. Cogitavi vias meas et converti pedes meos
in testimonia tua. Paratus sum et non sum turbatus ut cu-
stodiam mandata tua. Funes peccatorum circumplexi
sunt me et legem tuam non sum oblitus. Media nocte surgebam
ad confitendum tibi super iudicia iustificationis tue. Par-
ticeps ego sum omnium timentium te et custodientium
mandata tua. Funes peccatorum circumplexi. Misericordia tua
domine plena est terra iustificationes tuas doce me.
Bonitatem fecisti cum servo tuo domine Teth
secundum verbum tuum. Bonitatem et disciplinam et
scientiam doce me quia mandatis tuis credidi.
Priusquam humiliarer ego deliqui propterea eloquium tuum
ego custodivi. Bonus es tu et in bonitate tua doce me
iustificationes tuas. Multiplicata est super me iniquitas
superborum ego autem in toto corde meo scrutabor manda-
ta tua. Coagulatum est sicut lac cor eorum ego vero le-
gem tuam meditatus sum. Bonum mihi quia humiliasti me
ut discam iustificationes tuas. Bonum mihi lex oris
tui super milia auri et argenti. Ioth
Manus tue domine fecerunt me et plasmaverunt me
da mihi intellectum ut discam mandata tua.
Funes peccatorum circumplexi sunt me et legem tuam
non sum oblitus. Qui timent te videbunt me et leta-
buntur quia in verba tua supersperavi. Cognovi domine
quia equitas iudicia tua et in veritate tua humilia-
sti me. Fiat misericordia tua ut consoletur me secundum elo-
quium tuum servo tuo. Veniant mihi miserationes
tue et vivam quia lex tua meditatio mea est. Confun-
dantur superbi quia iniuste iniquitatem fecerunt in me
ego autem exercebor in mandatis tuis. Convertantur
mihi timentes te et qui noverunt testimonia tua. Fiat
cor meum immaculatum in iustificationibus tuis
ut non confundar. Caph

Defecit in salutare tuum anima mea: et in verbum tuum
supersperavi. ~~cognovi domine quia~~ Defecerunt oculi
mei in eloquium tuum dicentes: quando consolaberis me?
Quia factus sum sicut uter in pruina: iustificationes tuas
non sum oblitus. Quot sunt dies servi tui: quando facies de persequentibus
me iudicium? Narraverunt mihi iniqui fabulationes:
sed non ut lex tua. Omnia mandata tua veritas: inique per-
secuti sunt me, adiuva me. Paulominus consummaverunt me
in terra: ego autem non dereliqui mandata tua. Secundum misericordiam
tuam vivifica me: et custodiam testimonia oris tui. Lamech
In eternum domine permanet verbum tuum in celo.
In generatione et generationem veritas tua: fundasti terram et per-
manet. Ordinatione tua perseverat dies: quoniam omnia serviunt
tibi. Nisi quod lex tua meditatio mea est: tunc forte perissem in
humilitate mea. In eternum non obliviscar iustificationes tu-
as: quia in ipsis vivificasti me. Tuus sum ego salvum me fac:
quoniam iustificationes tuas exquisivi. Me expectaverunt
peccatores ut perderent me: testimonia tua intellexi. Omnis
consummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.
Quomodo dilexi legem tuam domine: tota die medita- M
tio mea est. Super inimicos meos prudentem em
me fecisti mandato tuo: quia in eter-
num mihi est. Super omnes docentes me intellexi: quia testimonia
tua meditatio mea est. Super senes intellexi: quia man-
data tua quesivi. Ab omni via mala prohibui pedes meos: ut
custodiam verba tua. A iudiciis tuis non declinavi: quia tu le-
gem posuisti mihi. Quam dulcia faucibus meis eloquia
tua: super mel ori meo. A mandatis tuis intellexi: prop-
terea odivi omnem viam iniquitatis. Nun
Lucerna pedibus meis verbum tuum: et lumen
semitis meis. Iuravi et statui custodire iudicia
iustitie tue. Humiliatus sum usquequaque domine: vivifi-
ca me secundum verbum tuum. Voluntaria oris mei beneplacita fac
domine: et iudicia tua doce me. Anima mea in manibus meis
semper: et legem tuam non sum oblitus. Posuerunt peccatores laqueum
mihi: et de mandatis tuis non erravi. Hereditate acquisivi
testimonia tua in eternum: quia exultatio cordis mei
sunt. Inclinavi cor meum ad faciendas iustificationes tu-
as in eternum propter retributionem. Samech
Iniquos odio habui: et legem tuam dilexi.
Adiutor et susceptor meus es tu: et in verbum tuum supersperavi.
Declinate a me maligni: et scrutabor mandata dei mei.
Suscipe me secundum eloquium tuum et vivam: et non con-
fundas me ab expectatione mea. Adiuva me et salvus ero:
et meditabor in iustificationibus tuis semper. Sprevisti omnes discedentes
a iudiciis tuis: quia iniusta cogitatio eorum. Prevaricantes
reputavi omnes peccatores terre: ideo dilexi testimonia tua.
Confige timore tuo carnes meas: a iudiciis enim tuis timui.
Feci iudicium et iustitiam: non tradas me Ayn
calumpniantibus me. Suscipe servum tuum in bonum:
non calumpnientur me superbi. Oculi mei defecerunt in
salutare tuum: et in eloquium iustitie tue. Fac cum servo tuo secun-
dum misericordiam tuam: et iustificationes tuas doce me. Servus tu-
us sum ego da mihi intellectum: ut sciam mandata tua. Tempus facien-
di domine: dissipaverunt legem tuam. Ideo dilexi mandata tua:
super aurum et topazion. Propterea ad omnia mandata tua di-
rigebar: omnem viam iniquam odio habui.

Phe
Mirabilia testimonia tua domine: ideo scru-
tata est ea anima mea. Declaratio sermonum tuorum illuminat:
et intellectum dat parvulis. Os meum aperui et attraxi
spiritum: quia mandata tua desiderabam. Aspice in me et mi-
serere mei: secundum iudicium diligentium nomen tuum. Gressus meos diri-
ge secundum eloquium tuum: et non dominetur mei omnis iniusti-
tia. Redime me a calumpniis hominum: ut custodiam mandata tua.
Faciem tuam illumina super servum tuum: et doce me iustifica-
tiones tuas. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non
custodierunt legem tuam. Sade
Iustus es domine: et rectum iudicium tuum. Mandasti iustitiam testi-
monia tua: et veritatem tuam nimis. Tabescere me fecit zelus meus:
quia obliti sunt verba tua inimici mei. Ignitum eloquium tuum ve-
hementer: et servus tuus dilexit illud. Adolescentulus sum ego et contemptus:
iustificationes tuas non sum oblitus. Iustitia tua iustitia in
eternum: et lex tua veritas. Tribulatio et angustia invenerunt
me: mandata tua meditatio mea est. Equitas testimo-
nia tua in eternum: intellectum da mihi et vivam.
Clamavi in toto corde exaudi me domine:
iustificationes tuas requiram. Clamavi ad te salvum
me fac: ut custodiam mandata tua. Preveni in
maturitate et clamavi: quia in verba tua supersperavi. Preve-
nerunt oculi mei ad te diluculo: ut meditarer eloquia tua.
Vocem meam audi secundum misericordiam tuam domine: et secundum iudicium
tuum vivifica me. Appropinquaverunt persequentes me iniquitati:
a lege autem tua longe facti sunt. Prope es tu domine: et omnes vi-
e tue veritas. Initio cognovi de testimoniis tuis: quia in
eternum fundasti ea.
Vide humilitatem meam et eripe me: quia legem tuam
non sum oblitus. Iudica iudicium meum et redime me: propter
eloquium tuum vivifica me. Longe a peccatoribus salus: quia
iustificationes tuas non exquisierunt. Misericordie tue multe domine: secundum iudi-
cium tuum vivifica me. Multi qui persequuntur me et tribulant me:
a testimoniis tuis non declinavi. Vidi prevaricantes et tabes-
cebam: quia eloquia tua non custodierunt. Vide quoniam mandata
tua dilexi domine: in misericordia tua vivifica me. Principium verbo-
rum tuorum veritas: in eternum omnia iudicia iustitie tue.
Principes persecuti sunt me gratis: et a verbis tuis formi-
davit cor meum. Letabor ego super eloquia tua: sicut qui invenit
spolia multa. Iniquitatem odio habui et abominatus sum:
legem autem tuam dilexi. Septies in die laudem dixi tibi: super
iudicia iustitie tue. Pax multa diligentibus legem tuam:
et non est illis scandalum. Expectabam salutare tuum domine: et
mandata tua dilexi. Custodivit anima mea testimonia
tua: et dilexit ea vehementer. Servavi mandata tua et
testimonia tua: quia omnes vie mee in conspectu tuo.
Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo domine:
iuxta eloquium tuum da mihi intellectum. Intret postula-
tio mea in conspectu tuo: secundum eloquium tuum eripe me. Eruc-
tabunt labia mea ymnum: cum docueris me iustificationes tuas.
Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata
tua equitas. Fiat manus tua ut salvet me: quoniam mandata
tua elegi. Concupivi salutare tuum domine: et lex tua me-
ditatio mea est. Vivet anima mea et laudabit te: et iudicia
tua adiuvabunt me. Erravi sicut ovis que periit: quere servum tuum
domine quia mandata tua non sum oblitus. Cantic

cxviiii.

Ad dominum cum tribularer clamavi et exaudivit me. Domine libera animam meam a labiis iniquis et a lingua dolosa. Quid detur tibi aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam. Sagitte potentis acute cum carbonibus desolatoriis. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est habitavi cum habitantibus cedar multum incola fuit anima mea. Cum his qui oderunt pacem eram pacificus cum loquebar illis impugnabant me gratis.

Levavi oculos meos in montes unde veniet auxilium mihi. *Canticum graduum* cxx. Auxilium meum a domino qui fecit celum et terram. Non det in commotionem pedem tuum neque dormitet qui custodit te. Ecce non dormitabit neque dormiet qui custodit Israel. Dominus custodit te dominus protectio tua super manum dexteram tuam. Per diem sol non uret te neque luna per noctem. Dominus custodit te ab omni malo custodiat animam tuam dominus. Dominus custodiat introitum tuum et exitum tuum ex hoc nunc et usque in seculum.

Canticum graduum cxxi. Letatus sum in his que dicta sunt mihi in domum domini ibimus. Stantes erant pedes nostri in atriis tuis Ierusalem. Ierusalem que edificatur ut civitas cuius participatio eius in idipsum. Illuc enim ascenderunt tribus tribus domini testimonium Israel ad confitendum nomini domini. Quia illic sederunt sedes in iudicio sedes super domum David. Rogate que ad pacem sunt Ierusalem et abundantia diligentibus te. Fiat pax in virtute tua et abundantia in turribus tuis. Propter fratres meos et proximos meos loquebar pacem de te. Propter domum domini dei nostri quesivi bona tibi. *Canticum graduum* cxxii.

Ad te levavi oculos meos qui habitas in celis. Ecce sicut oculi ancille in manibus domine sue ita oculi nostri ad dominum deum nostrum donec misereatur nostri. Miserere nostri domine miserere nostri quia multum repleti sumus despectione. Quia multum repleta est anima nostra opprobrium abundantibus et despectio superbis. *Canticum graduum* cxxiii.

Nisi quia dominus erat in nobis dicat nunc Israel nisi quia dominus erat in nobis. Cum exurgerent homines in nos forte vivos deglutissent nos. Cum irasceretur furor eorum in nos forte vivos deglutissent nos. Torrentem pertransivit anima nostra forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem. Benedictus dominus qui non dedit nos in captionem dentibus eorum. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Laqueus contritus est et nos liberati sumus. Adiutorium nostrum in nomine domini qui fecit celum et terram. *Canticum graduum* cxxiiii.

Qui confidunt in domino sicut mons Syon non commovebitur in eternum qui habitat in Ierusalem. Montes in circuitu eius et dominus in circuitu populi sui ex hoc nunc et usque in seculum. Quia non relinquet dominus virgam peccatorum super sortem iustorum ut non extendant iusti ad iniquitatem manus suas. Benefac domine bonis et rectis corde. Declinantes autem in obligationes adducet dominus cum operantibus iniquitatem pax super Israel. *Canticum* cxxv.

In convertendo dominus captivitatem Syon facti sumus sicut consolati. Tunc repletum est gaudio os nostrum et lingua nostra exultatione. Tunc dicent inter gentes magnificavit dominus facere cum eis. Magnificavit dominus facere nobiscum facti sumus letantes. Converte domine captivitatem nostram sicut torrens in austro. Qui seminant in lacrimis in exultatione metent. Euntes ibant et flebant mittentes semina sua. Venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. *Canticum graduum*

cxxvi.

Nisi dominus edificaverit domum in vanum laboraverunt qui edificant eam. Nisi dominus custodierit civitatem frustra vigilat qui custodit eam. Vanum est vobis ante lucem surgere surgite postquam sederitis qui manducatis panem doloris. Cum dederit dilectis suis somnum ecce hereditas domini filii merces fructus ventris. Sicut sagitte in manu potentis ita filii excussorum. Beatus vir qui implevit desiderium suum ex ipsis non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta.

Beati omnes qui timent dominum qui ambulant in viis eius. *Canticum graduum* cxxvii. Labores manuum tuarum quia manducabis beatus es et bene tibi erit. Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tue. Filii tui sicut novelle olivarum in circuitu mense tue. Ecce sic benedicetur homo qui timet dominum. Benedicat tibi dominus ex Syon et videas bona Ierusalem omnibus diebus vite tue. Et videas filios filiorum tuorum pacem super Israel.

Sepe expugnaverunt me *Canticum graduum* cxxviii. a iuventute mea dicat nunc Israel. Sepe expugnaverunt me a iuventute mea etenim non potuerunt mihi. Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores prolongaverunt iniquitatem suam. Dominus iustus concidet cervices peccatorum confundantur et convertantur retrorsum omnes qui oderunt Syon. Fiant sicut fenum tectorum quod priusquam evellatur exaruit. De quo non implevit manum suam qui metit et sinum suum qui manipulos colliget. Et non dixerunt qui preteribant benedictio domini super vos benediximus vobis in nomine domini. *Canticum graduum* cxxix.

De profundis clamavi ad te domine domine exaudi vocem meam. Fiant aures tue intendentes in vocem deprecationis mee. Si iniquitates observaveris domine domine quis sustinebit. Quia apud te propitiatio est et propter legem tuam sustinui te domine. Sustinuit anima mea in verbo eius speravit anima mea in domino. A custodia matutina usque ad noctem speret Israel in domino. Quia apud dominum misericordia et copiosa apud eum redemptio. Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eius. *Canticum graduum* cxxx.

Domine non est exaltatum cor meum neque elati sunt oculi mei. Neque ambulavi in magnis neque in mirabilibus super me. Si non humiliter sentiebam sed exaltavi animam meam. Sicut ablactatus est super matre sua ita retributio in anima mea. Speret Israel in domino ex hoc nunc et usque in seculum. *Canticum graduum* cxxxi.

Memento domine David et omnis mansuetudinis eius. Sicut iuravit domino votum vovit deo Iacob. Si introiero in tabernaculum domus mee si ascendero in lectum strati mei. Si dedero somnum oculis meis et palpebris meis dormitationem. Et requiem temporibus meis donec inveniam locum domino tabernaculum deo Iacob. Ecce audivimus eam in Eufrata invenimus eam in campis silve. Introibimus in tabernaculum eius adorabimus in loco ubi steterunt pedes eius. Surge domine in requiem tuam tu et archa sanctificationis tue. Sacerdotes tui induantur iustitiam et sancti tui exultent. Propter David servum tuum non avertas faciem christi tui. Iuravit dominus David veritatem et non frustrabitur eum de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Si custodierint filii tui testamentum meum et testimonia mea

tuis: et testimonia mea hec que docebo eos. Et filii eorum usque in seculum sedebunt super sedem tuam. Quoniam elegit dominus Syon elegit in habitationem sibi. Hec requies mea in seculum seculi hic habitabo quoniam elegi eam. Viduam eius benedicens benedicam pauperes eius saturabo panibus. Sacerdotes eius induam salutari et sancti eius exultatione exultabunt. Illuc producam cornu David parui lucernam christo meo. Inimicos eius
cxxxii. induam confusione super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea.
Ecce quam bonum et quam iocundum canticum graduum
habitare fratres in unum. Sicut unguentum in capite
quod descendit in barbam barbam Aaron. Quod
descendit in oram vestimenti eius sicut ros Hermon qui descendit
in montem Syon. Quoniam illic mandavit dominus benedictionem et
cxxxiii. vitam usque in seculum. canticum graduum
Ecce nunc benedicite dominum omnes servi domini. Qui statis
in domo domini in atriis domus dei nostri. In noctibus ex-
tollite manus vestras in sancta et benedicite dominum. Benedi-
cat te dominus ex Syon qui fecit celum et terram. Alleluya
cxxxiiii. Laudate nomen domini laudate servi dominum. Qui statis
in domo domini in atriis domus dei nostri. Laudate dominum
quia bonus dominus psallite nomini eius quoniam suave. Quoniam Iacob
elegit sibi dominus Israel in possessionem sibi. Quia ego cognovi quod
magnus est dominus et deus noster pre omnibus diis. Omnia quecumque voluit dominus fe-
cit in celo in terra in mari et in omnibus abyssis. Educens
nubes ab extremo terre fulgura in pluviam fecit. Qui
producit ventos de thesauris suis qui percussit primogenita
egypti ab homine usque ad pecus. Et misit signa et prodigia
in medio tui egypte in pharaonem et in omnes servos eius.
Qui percussit gentes multas et occidit reges fortes. Seon
regem amorreorum et Og regem Basan et omnia regna chanaan.
Et dedit terram eorum hereditatem hereditatem Israel populo suo. Domine
nomen tuum in eternum domine memoriale tuum in generatione et generatio-
nem. Quia iudicabit dominus populum suum et in servis suis deprecabitur.
Simulacra gentium argentum et aurum opera manuum hominum.
Os habent et non loquentur oculos habent et non videbunt. Aures ha-
bent et non audient neque enim est spiritus in ore ipsorum. Similes illis
fiant qui faciunt ea et omnes qui confidunt in eis. Domus Israel be-
nedicite dominum domus Aaron benedicite dominum. Domus Levi be-
nedicite dominum qui timetis dominum benedicite domino. Benedictus
dominus ex Syon qui habitat in Ierusalem. Alleluya cxxxv
Confitemini domino quoniam bonus quoniam in seculum misericordia eius.
Confitemini deo deorum. Confitemini domino dominorum.
Qui facit mirabilia magna solus. Qui fecit
celos in intellectu. Qui firmavit terram super aquas.
Qui fecit luminaria magna. Solem in potestatem diei.
Lunam et stellas in potestatem noctis. Qui percussit egyptum cum
primogenitis eorum. Qui eduxit Israel de medio eorum. In manu
potenti et brachio excelso. Qui divisit mare rubrum
in divisiones. Et eduxit Israel per medium eius. Et ex-
cussit pharaonem et virtutem eius in mari rubro. Qui tra-
duxit populum suum per desertum. Qui percussit reges magnos.
Et occidit reges fortes. Seon regem amorreorum. Et Og
regem Basan. Et omnia regna chanaan. Et dedit terram eorum
hereditatem. Hereditatem Israel servo suo. Quia in humilitate
nostra memor fuit nostri. Et redemit nos ab inimicis nostris.
Qui dat escam omni carni. Confitemini deo celi. Con-
fitemini domino dominorum quoniam in eternum misericordia eius.

cxxxvi.
Super flumina Babylonis illic sedimus et
flevimus dum recordaremur Syon. In salicibus
in medio eius suspendimus
organa nostra. Quia illic interrogaverunt nos qui captivos duxerunt nos verba
cantionum. Et qui abduxerunt nos hymnum cantate nobis de
canticis Syon. Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena.
Si oblitus fuero tui Ierusalem oblivioni detur dextera mea. Ad-
hereat lingua mea faucibus meis si non meminero tui.
Si non proposuero Ierusalem in principio letitie mee. Memor
esto domine filiorum Edom in diem Ierusalem. Qui dicunt exinanite exinanite
usque ad fundamentum in ea. Filia Babylonis
misera beatus qui retribuet tibi retributionem tuam quam
retribuisti nobis. Beatus qui tenebit et allidet parvulos suos ad petram.
Confitebor tibi domine ipsi David cxxxvii.
in toto corde meo quoniam audisti verba oris mei.
In conspectu angelorum psallam tibi adorabo ad templum
sanctum tuum et confitebor nomini tuo. Super misericordia tua et veritate tua
quoniam magnificasti super omne nomen sanctum tuum. In qua die in-
vocavero te exaudi me multiplicabis in anima mea
virtutem. Confiteantur tibi domine omnes reges terre quia audie-
runt omnia verba oris tui. Et cantent in viis domini quoniam
magna est gloria domini. Quoniam excelsus dominus et humilia respicit et
alta a longe cognoscit. Si ambulavero in medio tribulati-
onis vivificabis me et super iram inimicorum meorum extendisti
manum tuam et salvum me fecit dextera tua. Dominus
retribuet pro me domine misericordia tua in seculum opera manuum tuarum ne despicias.
Domine probasti me in finem psalmus David
et cognovisti me tu cognovisti sessionem meam
et resurrectionem meam. Intellexisti cogitationes
meas de longe semitam meam et funiculum meum investigasti.
Et omnes vias meas previdisti quia non est sermo in lingua mea.
Ecce domine tu cognovisti omnia novissima et antiqua tu for-
masti me et posuisti super me manum tuam. Mirabilis facta est
scientia tua ex me confortata est et non potero ad eam. Quo ibo
a spiritu tuo et quo a facie tua fugiam. Si ascendero in celum tu
illic es si descendero ad infernum ades. Si sumpsero pennas
meas diluculo et habitavero in extremis maris. Etenim
illuc manus tua deducet me et tenebit me dextera tua. Et dixi
forsitan tenebre conculcabunt me et nox illuminatio
mea in deliciis meis. Quia tenebre non obscurabuntur
a te et nox sicut dies illuminabitur sicut tenebre eius ita et lu-
men eius. Quia tu possedisti renes meos suscepisti me
de utero matris mee. Confitebor tibi quia terribiliter magni-
ficatus es mirabilia opera tua et anima mea cognoscit ni-
mis. Non est occultatum os meum a te quod fecisti in occul-
to et substantia mea in inferioribus terre. Imperfectum meum
viderunt oculi tui et in libro tuo omnes scri-
bentur dies formabuntur et nemo in eis. Michi autem nimis hono-
rificati sunt amici tui deus nimis confortatus est principatus
eorum. Dinumerabo eos et super arenam multiplicabuntur exsurrexi
et adhuc sum tecum. Si occideris deus peccatores viri sanguinum
declinate a me. Quia dicitis in cogitatione accipient in
vanitate civitates suas. Nonne qui oderunt te domine
oderam et super inimicos tuos tabescebam. Perfecto
odio oderam illos inimici facti sunt michi. Proba me deus et scito cor meum
interroga me et cognosce semitas meas. Et vide si via ini-
quitatis in me est et deduc me in via eterna.

cxxxix.

Eripe me domine ab homine malo a viro iniquo eripe me. *In finem psalmus David* Qui cogitaverunt iniquitates in corde tota die constituebant prelia. Acuerunt linguas suas sicut serpentes venenum aspidum sub labiis eorum. Custodi me domine de manu peccatoris et ab hominibus iniquis eripe me. Qui cogitaverunt supplantare gressus meos absconderunt superbi laqueum michi. Et funes extenderunt in laqueum iuxta iter scandalum posuerunt michi. Dixi domino deus meus es tu exaudi domine vocem deprecationis mee. Domine domine virtus salutis mee obumbrasti super caput meum in die belli. Non tradas me domine a desiderio meo peccatori cogitaverunt contra me ne derelinquas me ne forte exaltentur. Caput circuitus eorum labor labiorum ipsorum operiet eos. Cadent super eos carbones in ignem deicies eos in miseriis non subsistent. Vir linguosus non dirigetur in terra virum iniustum mala capient in interitu. Cognovi quia faciet dominus iudicium inopis et vindictam pauperum. Verumptamen iusti confitebuntur nomini tuo et habitabunt recti cum vultu tuo.

Psalmus David cxl

Domine clamavi ad te exaudi me intende voci mee cum clamavero ad te. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Pone domine custodiam ori meo et ostium circumstantie labiis meis. Non declines cor meum in verba malitie ad excusandas excusationes in peccatis. Cum hominibus operantibus iniquitatem et non communicabo cum electis eorum. Corripiet me iustus in misericordia et increpabit me oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Quoniam adhuc et oratio mea in beneplacitis eorum absorpti sunt iuncti petre iudices eorum. Audient verba mea quoniam potuerunt sicut crassitudo terre erupta est super terram. Dissipata sunt ossa nostra secus infernum quia ad te domine domine oculi mei in te speravi non auferas animam meam. Custodi me a laqueo quem statuerunt michi et a scandalis operantium iniquitatem. Cadent in retiaculo eius peccatores singulariter sum ego donec transeam.

Intellectus David cum esset in spelunca oratio cxli

Voce mea ad dominum clamavi voce mea ad dominum deprecatus sum. Effundo in conspectu eius orationem meam et tribulationem meam ante ipsum pronuntio. In deficiendo ex me spiritum meum et tu cognovisti semitas meas. In via hac qua ambulabam absconderunt superbi laqueum michi. Considerabam ad dexteram et videbam et non erat qui cognosceret me. Periit fuga a me et non est qui requirat animam meam. Clamavi ad te domine dixi tu es spes mea portio mea in terra viventium. Intende ad deprecationem meam quia humiliatus sum nimis. Libera me a persequentibus me quia confortati sunt super me. Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo me expectant iusti donec retribuas michi.

Psalmus David cum persequebatur eum filius suus cxlii

Domine exaudi orationem meam auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua exaudi me in tua iustitia. Et non intres in iudicium cum servo tuo domine quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Quia persecutus est inimicus animam meam humiliavit in terra vitam meam. Collocavit me in obscuris sicut mortuos seculi et anxiatus est super me spiritus meus in me turbatum est cor meum. Memor fui dierum antiquorum meditatus sum in omnibus operibus tuis in factis manuum tuarum meditabar. Expandi manus meas ad te anima mea sicut terra sine aqua tibi.

Velociter exaudi me domine defecit spiritus meus. Non avertas faciem tuam a me et similis ero descendentibus in lacum. Auditam fac michi mane misericordiam tuam quia in te speravi. Notam fac michi viam in qua ambulem quia ad te levavi animam meam. Eripe me de inimicis meis domine ad te confugi doce me facere voluntatem tuam quia deus meus es tu. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam propter nomen tuum domine vivificabis me in equitate tua. Educes de tribulatione animam meam et in misericordia tua disperdes inimicos meos. Et perdes omnes qui tribulant animam meam quoniam ego servus tuus sum.

Psalmus David ad Goliam cxliii

Benedictus dominus deus meus qui docet manus meas ad prelium et digitos meos ad bellum. Misericordia mea et refugium meum susceptor meus et liberator meus. Protector meus et in ipso speravi qui subdit populum meum sub me. Domine quid est homo quia innotuisti ei aut filius hominis quia reputas eum. Homo vanitati similis factus est dies eius sicut umbra pretereunt. Domine inclina celos tuos et descende tange montes et fumigabunt. Fulgura coruscationem et dissipabis eos emitte sagittas tuas et conturbabis eos. Emitte manum tuam de alto eripe me et libera me de aquis multis et de manu filiorum alienorum. Quorum os locutum est vanitatem et dextera eorum dextera iniquitatis. Deus canticum novum cantabo tibi in psalterio decachordo psallam tibi. Qui das salutem regibus qui redemisti David servum tuum de gladio maligno eripe me. Et eripe me de manu filiorum alienorum quorum os locutum est vanitatem et dextera eorum dextera iniquitatis. Quorum filii sicut novelle plantationes in iuventute sua. Filie eorum composite circumornate ut similitudo templi. Promptuaria eorum plena eructantia ex hoc in illud. Oves eorum fetose abundantes in egressibus suis boves eorum crasse. Non est ruina maceriae neque transitus neque clamor in plateis eorum. Beatum dixerunt populum cui hec sunt beatus populus cuius dominus deus eius.

Laus ipsius David cxliiii

Exaltabo te deus meus rex et benedicam nomini tuo in seculum et in seculum seculi. Per singulos dies benedicam tibi et laudabo nomen tuum in seculum et in seculum seculi. Magnus dominus et laudabilis nimis et magnitudinis eius non est finis. Generatio et generatio laudabit opera tua et potentiam tuam pronuntiabunt. Magnificentiam glorie sanctitatis tue loquentur et mirabilia tua narrabunt. Et virtutem terribilium tuorum dicent et magnitudinem tuam narrabunt. Memoriam habundantie suavitatis tue eructabunt et iustitia tua exultabunt. Miserator et misericors dominus patiens et multum misericors. Suavis dominus universis et miserationes eius super omnia opera eius. Confiteantur tibi domine omnia opera tua et sancti tui benedicant tibi. Gloriam regni tui dicent et potentiam tuam loquentur. Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam et gloriam magnificentie regni tui. Regnum tuum regnum omnium seculorum et dominatio tua in omni generatione et generationem. Fidelis dominus in omnibus verbis suis et sanctus in omnibus operibus suis. Allevat dominus omnes qui corruunt et erigit omnes elisos. Oculi omnium in te sperant domine et tu das escam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam et imples omne animal benedictione. Iustus dominus in omnibus viis suis et sanctus in omnibus operibus suis. Prope est dominus omnibus invocantibus eum omnibus invocantibus eum in veritate. Voluntatem timentium se faciet et deprecationem eorum exau-

diet et salvos faciet eos. Custodit dominus omnes diligentes
se et omnes peccatores disperdet. Laudationem domini loquetur os
meum et benedicat omnis caro nomini sancto eius in seculum et in seculum seculi.
Lauda anima mea dominum laudabo dominum Ps. cxlv.
in vita mea psallam deo meo quamdiu fuero.
Nolite confidere in principibus in filiis hominum in quibus non
est salus. Exibit spiritus eius et revertetur in terram suam in illa
die peribunt omnes cogitationes eorum. Beatus cuius deus ia-
cob adiutor eius spes eius in domino deo ipsius qui fecit
celum et terram mare et omnia que in eis sunt. Qui custodit veri-
tatem in seculum facit iudicium iniuriam patientibus dat
escam esurientibus. Dominus solvit compeditos dominus illuminat
cecos. Dominus erigit elisos dominus diligit iustos. Dominus custo-
dit advenas pupillum et viduam suscipiet et vias peccatorum
disperdet. Regnabit dominus in secula deus tuus syon in generatione
Laudate dominum quia bonus Ps. cxlvi. et generationem.
est psalmus deo nostro sit iocunda decoraque laudatio.
Edificans ierusalem dominus dispersiones israelis congregabit.
Qui sanat contritos corde et alligat contritiones eorum.
Qui numerat multitudinem stellarum et omnibus eis nomina vocat.
Magnus dominus noster et magna virtus eius et sapientie eius non est numerus.
Suscipiens mansuetos dominus humilians autem peccatores usque ad terram.
Precinite domino in confessione psallite deo nostro in cithara.
Qui operit celum nubibus et parat terre pluviam. Qui producit
in montibus fenum et herbam servituti hominum. Qui
dat iumentis escam ipsorum et pullis corvorum invocantibus
eum. Non in fortitudine equi voluntatem habebit
nec in tibiis viri beneplacitum erit ei. Beneplacitum est
domino super timentes eum et in eis qui sperant super misericordia eius.
Lauda ierusalem dominum lauda deum Ps. cxlvii.
tuum syon. Quoniam confortavit seras portarum tuarum be-
nedixit filiis tuis in te. Qui posuit fines tuos
pacem et adipe frumenti satiat te. Qui emittit eloquium
suum terre velociter currit sermo eius. Qui dat nivem sicut
lanam nebulam sicut cinerem spargit. Mittit cristallum suam
sicut buccellas ante faciem frigoris eius quis sustinebit. Emit-
tet verbum suum et liquefaciet ea flabit spiritus eius et fluent
aque. Qui annuntiat verbum suum iacob iustitias et iudicia
sua israel. Non fecit taliter omni nationi et iudicia sua
non manifestavit eis. Ps. cxlviii.
Laudate dominum de celis laudate eum in excelsis. Lau-
date eum omnes angeli eius laudate eum omnes virtutes eius.
Laudate eum sol et luna laudate eum omnes stelle
et lumen. Laudate eum celi celorum et aque que super celos
sunt laudent nomen domini. Quia ipse dixit et facta sunt ipse man-
davit et creata sunt. Statuit ea in eternum et in seculum seculi preceptum
posuit et non preteribit. Laudate dominum de terra dracones
et omnes abyssi. Ignis grando nix glacies spiritus procellarum
que faciunt verbum eius. Montes et omnes colles ligna fruc-
tifera et omnes cedri. Bestie et universa pecora serpentes et
volucres pennate. Reges terre et omnes populi principes et omnes
iudices terre. Iuvenes et virgines senes cum iunioribus
laudent nomen domini quia exaltatum est nomen eius solius. Con-
fessio eius super celum et terram et exaltavit cornu populi sui. Hym-
nus omnibus sanctis eius filiis israel populo appropinquanti
sibi.

Ps. cxlix.
Cantate domino canticum novum laus
eius in ecclesia sanctorum. Letetur is-
fecit et filie syon exultent in re-
dent nomen eius in choro in tympano
psallant ei. Quia beneplacitum est domino
et exaltabit mansuetos in salutem. E-
sancti in gloria letabuntur in cubilibus suis
nes dei in gutture eorum et gladii anci-
pites in manibus eorum. Ad faciendam vindictam
increpationes in populis. Ad alligandos
in compedibus et nobiles eorum in manicis fe-
faciant in eis iudicium conscriptum gloria hec
sanctis eius. Ps. cl.
Laudate dominum in sanctis eius laudate
in firmamento virtutis eius. Lauda-
tentiis eius. laudate eum secundum mu-
magnitudinis eius. Laudate eum in s-
laudate eum in psalterio et cithara. Lau-
tympano et choro laudate eum in cor-
Laudate eum in cymbalis benesonanti-
eum in cymbalis iubilationis omnis spiritus la-

Incipit prologus in parabolas Salomonis.

Iungat epistola quos iungit sacerdotium, immo carta non dividat quos Christi nectit amor. Commentarios in Osee, Amos, Zachariam et Malachiam quos poscitis scripsissem, si licuisset pre valitudine. Mittitis solatia sumptuum, notarios nostros et librarios sustentantes, ut vobis potissimum desudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diversa poscentium, quasi aut equum sit me vobis esurientibus aliis laborare, aut in ratione dati et accepti cuiquam preter vos obnoxius sim. Itaque longa egrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem et apud vos mutus essem, tridui opus nomini vestro consecravi, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum: Masloth, quas Hebrei Parabolas, vulgata editio Proverbia vocat; Coeleth, quem Grece Ecclesiasten, Latine Contionatorem possumus dicere; Sirasirim, quod in linguam nostram vertitur Canticum canticorum. Fertur et panaretos Ihesu filii Sirach liber, et alius pseudographus, qui Sapientia Salomonis inscribitur. Quorum priorem hebraicum reperi, non Ecclesiasticum ut apud Latinos, sed Parabolas prenotatum, cui iuncti erant Ecclesiastes et Canticum canticorum, ut similitudinem Salomonis non solum librorum numero, sed etiam materiarum genere coequaret. Secundus apud Hebreos nusquam est, quia et ipse stilus grecam eloquentiam redolet; et nonnulli scriptorum veterum hunc esse Iudei Philonis affirmant. Sicut ergo Iudith et Tobie et Machabeorum libros legit quidem eos Ecclesia, sed inter canonicas scripturas non recipit, sic et hec duo volumina legat ad edificationem plebis, non ad auctoritatem ecclesiasticorum dogmatum confirmandam. Si cui sane Septuaginta interpretum magis editio placet, habet eam a nobis olim emendatam. Neque enim nova sic cudimus ut vetera destruamus. Et tamen cum diligentissime legerit, sciat magis nostra scripta intellegi, que non in tertium vas transfusa coacuerint, sed statim de prelo purissime commendata teste suum saporem servaverint.

Incipiunt parabole Salomonis.

Parabole Salomonis filii David regis Israhel, ad sciendam sapientiam et disciplinam, ad intellegenda verba prudentie, et suscipiendam eruditionem doctrine, iustitiam et iudicium et equitatem, ut detur parvulis astutia, adolescenti scientia et intellectus. Audiens sapiens sapientior erit, et intellegens gubernacula possidebit. Animadvertet parabolam et interpretationem, verba sapientium et enigmata eorum. Timor Domini principium sapientie. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. Audi fili mi disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tue, ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo. Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem frustra, deglutiamus eum sicut infernus viventem et integrum quasi descendentem in lacum; omnem pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spoliis; sortem mitte nobiscum, marsupium unum sit omnium nostrum. Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum a semitis eorum. Pedes enim illorum ad malum currunt, et festinant ut effundant sanguinem. Frustra autem iacitur rete ante oculos pennatorum. Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur, et moliuntur fraudes contra animas suas. Sic semite omnis avari animas possidentium rapiunt. Sapientia foris predicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba sua, dicens: Usquequo parvuli diligitis infantiam, et stulti ea que sibi sunt noxia cupient, et imprudentes odibunt scientiam? Convertimini ad correptionem meam: en proferam vobis spiritum meum, et ostendam vobis verba mea. Quia vocavi et renuistis, extendi manum meam et non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, et subsannabo cum vobis quod timebatis advenerit. Cum irruerit repentina calamitas, et interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio et angustia. Tunc invocabunt me et non exaudiam; mane consurgent et non invenient me, eo quod exosam habuerint disciplinam, et timorem Domini non susceperint, nec acquieverint consilio meo, et detraxerint universe correptioni mee. Comedent igitur fructus vie sue, suisque consiliis saturabuntur. Aversio parvulorum interficiet eos, et prosperitas stultorum perdet illos. Qui autem me audierit, absque terrore requiescet, et abundantia perfruetur, timore malorum sublato.

II

Fili mi, si susceperis sermones meos, et mandata mea absconderis penes te, ut audiat sapientiam auris tua, inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam. Si enim sapientiam invocaveris, et inclinaveris cor tuum prudentie; si quesieris eam quasi pecuniam, et sicut thesauros effoderis illam: tunc intelleges timorem Domini, et scientiam Dei invenies; quia Dominus dat sapientiam, et ex ore eius prudentia et scientia. Custodiet rectorum salutem, et proteget gradientes simpliciter, servans semitas iustitie, et vias sanctorum custodiens. Tunc intelleges iustitiam et iudicium et equitatem et omnem semitam bonam. Si intraverit sapientia cor tuum, et scientia anime tue placuerit, consilium custodiet te, et prudentia servabit te, ut eruaris a via mala, et ab homine qui perversa loquitur; qui relinquunt iter rectum, et ambulant per vias tenebrosas; qui letantur cum male fecerint, et exultant in rebus pessimis; quorum vie perverse sunt, et infames gressus eorum; ut eruaris a muliere aliena, et ab extranea que mollit sermones suos, et relinquit ducem pubertatis sue, et pacti Dei sui oblita est. Inclinata est enim ad mortem domus eius, et ad inferos semite ipsius. Omnes qui ingrediuntur ad eam non revertentur, nec apprehendent semitas vite. Ut ambules in via bona, et calles iustorum custodias. Qui enim recti sunt habitabunt in terra, et simplices permanebunt in ea; impii vero de terra perdentur, et qui inique agunt auferentur ex ea.

III

Fili mi, ne obliviscaris legis mee, et precepta mea cor tuum custodiat. Longitudinem enim dierum et annos vite et pacem apponent tibi. Misericordia et veritas te non deserant; circumda eas gutturi tuo, et describe in tabulis cordis tui, et invenies gratiam et disciplinam bonam coram Deo et hominibus. Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, et ne innitaris prudentie tue. In omnibus viis tuis cogita illum, et ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiens apud temetipsum; time Deum, et recede a malo. Sanitas quippe erit umbilico tuo, et irrigatio ossium tuorum. Honora Dominum de tua substantia, et de primitiis omnium frugum tuarum da ei, et implebuntur horrea tua saturitate, et vino torcularia tua redundabunt. Disciplinam Domini, fili mi, ne abicias, nec deficias cum ab eo corriperis.

Quem enim diligit dominus corripit et quasi pater in filio complacet
sibi. Beatus homo qui invenit sapientiam et qui affluit prudentia. Meli-
or est acquisitio eius negotiatione auri et argenti primi et pu-
rissimi fructus eius. Pretiosior est cunctis opibus et omnia que desi-
derantur huic non valent comparari. Longitudo dierum in dextera
eius et in sinistra illius divitie et gloria. Vie eius vie pulcre
et omnes semite illius pacifice. Lignum vite est his qui appre-
henderint eam et qui tenuerit eam beatus. Dominus sapientia fundavit
terram stabilivit celos prudentia. Sapientia enim illius eruperunt
abyssi et nubes rore concrescunt. Fili mi ne effluant hec
ab oculis tuis. Custodi legem meam atque consilium et erit
vita anime tue et gratia faucibus tuis. Tunc ambulabis fiducia-
liter in via tua et pes tuus non impinget. Si dormieris non time-
bis quiesces et suavis erit somnus tuus. Ne paveas repen-
tino terrore et irruentes tibi potentias impiorum. Dominus enim erit
in latere tuo et custodiet pedem tuum ne capiaris. Noli prohi-
bere benefacere eum qui potest si vales et ipse benefac. Ne dicas
amico tuo vade et revertere et cras dabo tibi cum statim possis
dare. Ne moliaris amico tuo malum cum ille in te habeat
fiduciam. Ne contendas adversus hominem frustra
cum ipse tibi nichil mali fecerit. Ne emuleris hominem iniustum
nec imiteris vias eius quia abhominatio domini est omnis
illusor et cum simplicibus sermocinatio eius. Egestas a do-
mino in domo impii habitacula autem iustorum benedicentur.
Ipse deludet illusores et mansuetis dabit gratiam. Gloriam
sapientes possidebunt stultorum exaltatio ignominia.

IIII

Audite filii disciplinam patris
et attendite ut sciatis prudentiam. Donum bonum tri-
buam vobis legem meam ne derelinquatis. Nam et ego filius
fui patris mei tenellus et unigenitus coram matre mea et
docebat me atque dicebat. Suscipiat verba mea
cor tuum custodi precepta mea et vives. Posside sapienti-
am posside prudentiam. Ne obliviscaris neque declines a ver-
bis oris mei. Ne dimittas eam et custodiet te. Dilige eam
et servabit te. Principium sapientie posside sapientiam et in omni
possessione tua acquire prudentiam. Arripe illam et exal-
tabit te glorificaberis ab ea cum eam fueris amplexatus. Dabit
capiti tuo augmenta gratiarum et corona inclita proteget te.
Audi fili mi et suscipe verba mea ut multiplicentur tibi
anni vite. Viam sapientie monstrabo tibi et ducam te per semitas
equitatis quas cum ingressus fueris non artabuntur gressus tui
et currens non habebis offendiculum. Tene disciplinam ne di-
mittas eam custodi illam quia illa est vita tua. Ne de-
lecteris in semitis impiorum nec tibi placeat malorum
via. Fuge ab ea nec transeas per illam declina et desere
eam. Non enim dormiunt nisi malefecerint et non rapi-
tur somnus ab eis nisi supplantaverint. Comedunt panem
impietatis et vinum iniquitatis bibunt. Iustorum autem
semita quasi lux splendens procedit et crescit usque ad per-
fectam diem. Via impiorum tenebrosa nesciunt ubi
corruant. Fili mi ausculta sermones meos et ad eloquia
mea inclina aurem tuam. Ne recedant ab oculis tuis cu-
stodi ea in medio cordis tui. Vita enim sunt invenientibus
ea et universe carni sanitas. Omni custodia serva cor
tuum quia ex ipso vita procedit. Remove a te os pravum
et detrahentia labia sint procul a te. Oculi tui videant
recta et palpebre tue precedant gressus tuos. Dirige
semitam pedibus tuis et omnes vie tue stabilientur. Ne de-
clines ad dexteram neque ad sinistram. Averte pedem tuum
a malo. Vias enim que a dextris sunt novit dominus perverse
vero sunt que a sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet gressus tuos
itinera autem tua in pace producentur.

V

Fili mi attende sapientiam meam et prudentie mee incli-
na aurem tuam ut custodias cogitationes et disciplinam
labia tua conservent. Ne intenderis fallacie mu-
lieris. Favus enim distillans labia meretricis et nitidius oleo
guttur eius. Novissima autem illius amara quasi absinthium
et lingua eius acuta quasi gladius biceps. Pedes eius descendunt
in mortem et ad inferos gressus illius penetrant. Per se-
mitam vite non ambulant vagi sunt gressus eius et investi-
gabiles. Nunc ergo fili mi audi me et ne recedas a verbis
oris mei. Longe fac ab ea viam tuam et ne appropinques
foribus domus eius. Ne des alienis honorem tuum et annos
tuos crudeli. Ne forte impleantur extranei viribus
tuis et labores tui sint in domo aliena et gemas in no-
vissimis quando consumpseris carnes tuas et corpus tuum et dicas
Cur detestatus sum disciplinam et increpationibus non ac-
quievit cor meum. Nec audivi vocem docentium me et
magistris non inclinavi aurem meam. Pene fui in omni malo
in medio ecclesie et synagoge. Bibe aquam de cister-
na tua et fluenta putei tui. Deriventur fontes tui fo-
ras et in plateis aquas tuas divide. Habeto eas solus
nec sint alieni participes tui. Sit vena tua benedicta
et letare cum muliere adolescentie tue. Cerva carissima
et gratissimus hinnulus. Ubera eius inebrient te in omni
tempore et in amore eius delectare iugiter. Cur sedu-
ceris fili mi ab aliena et foveris in sinu alterius.
Respicit dominus vias hominis et omnes gressus illius conside-
rat. Iniquitates sue capiunt impium et funibus pecca-
torum suorum constringitur. Ipse morietur quia non habuit
disciplinam et in multitudine stultitie sue decipietur.

VI

Fili mi si spoponderis pro amico tuo
defixisti apud extraneum manum tuam. Il-
laqueatus es verbis oris tui et captus propriis sermonibus. Fac
ergo quod dico fili mi et temet ipsum libera quia incidisti in ma-
num proximi tui. Discurre festina suscita amicum tuum
ne dederis somnum oculis tuis nec dormitent palpe-
bre tue. Eruere quasi damula de manu et quasi avis de ma-
nu aucupis. Vade ad formicam o piger et considera
vias eius et disce sapientiam. Que cum non habeat ducem
nec preceptorem nec principem parat estate cibum sibi et con-
gregat in messe quod comedat. Usquequo piger dormies
quando consurges e somno tuo. Paululum dormitabis pau-
lulum conseres manus ut dormias et veniet
quasi viator egestas et pauperies quasi vir armatus. Si vero pi-
ger non fueris veniet ut fons messis tua et egestas lon-
ge fugiet a te. Homo apostata vir inutilis graditur
ore perverso annuit oculis terit pede digito loquitur
pravo corde machinatur malum et omni tempore iur-
gia seminat. Huic extemplo veniet perditio sua et su-
bito conteretur nec habebit ultra medicinam. Sex sunt
que odit dominus et septimum detestatur anima eius. Oculos

pcedādū [illegible]

limes linguam mendacem manus effundentes sanguinem
innoxium cor machinans cogitationes pessimas pedes ve-
loces ad currendum in malum proferentem mendacia testem
fallacem et eum qui seminat inter fratres discordias. Conserva
fili mi precepta patris tui et ne dimittas legem matris tue.
Liga ea in corde tuo iugiter et circumda gutturi tuo.
Cum ambulaveris gradiantur tecum cum dormieris custo-
diant te et evigilans loquere cum eis quia mandatum
lucerna est et lex lux et via vite increpatio disciplinae
ut custodiant te a muliere mala et a blanda lingua
extranee. Non concupiscat pulchritudinem eius cor tuum
nec capiaris nutibus illius. Pretium enim scorti vix est unius
panis. Mulier autem viri pretiosam animam capit. Numquid
potest homo abscondere ignem in sinu suo ut vestimenta
illius non ardeant aut ambulare super prunas et non combura-
tur plante eius. Sic qui ingreditur ad mulierem proxi-
mi sui non erit mundus cum tetigerit eam. Non grandis est culpa
cum quis furatus fuerit. Furatur enim ut esurientem im-
pleat animam. Deprehensus quoque reddet septuplum et omnem sub-
stantiam domus sue tradet et liberabit se. Qui autem adulter est
propter cordis inopiam perdet animam suam. Turpitudinem et
ignominiam congregat sibi et opprobrium illius non delebitur
quia zelus et furor viri non parcet in die vindicte nec ad-
quiescet cuiusquam precibus nec suscipiet pro redemptione dona
Fili mi custodi sermones VII. plurima
meos et precepta mea reconde tibi. Fili honora dominum et
valebis preter eum vero ne timueris alienum. Serva mandata
mea et vives et legem meam quasi pupillam oculi tui. Liga eam
in digitis tuis scribe eam in tabulis cordis tui. Dic sa-
pientie soror mea es et prudentiam voca amicam tuam ut cu-
stodiat te a muliere extranea et ab aliena que verba sua
facit dulcia. De fenestra enim domus mee per cancellos
prospexi iuvenem et video parvulos considero vecordem iu-
venem qui transit per plateas iuxta angulum et prope viam domus
illius graditur in obscuro advesperascente die in noctis
tenebris et caligine. Et ecce mulier occurrit illi ornatu
meretricio preparata ad decipiendas animas garrula et vaga
quietis impatiens nec valens in domo consistere pe-
dibus suis nunc foris nunc in plateis nunc iuxta angulos insi-
dians apprehensumque deosculatur iuvenem et procaci
vultu blanditur dicens. Victimas pro salute devovi
hodie reddidi vota mea. Ideo egressa sum in occur-
sum tuum desiderans te videre et reperi. Intexui funibus
lectulum meum stravi tapetibus pictis ex Egypto. Aspersi cu-
bile meum murra aloe et cinnamomo. Veni inebriemur
uberibus et fruamur cupitis amplexibus donec illucescat
dies. Non est enim vir in domo sua abiit via longissi-
ma. Sacculum pecunie secum tulit in die plene lune re-
versurus est in domum suam. Irretivit eum multis sermonibus
et blanditiis labiorum protraxit illum. Statim eam sequitur
quasi bos ductus ad victimam et quasi agnus lasciviens et ig-
norans quod ad vincula stultus trahatur donec transfigat
sagitta iecur eius velut si avis festinet ad laqueum
et nescit quod de periculo anime illius agitur. Nunc ergo fili mi
audi me et attende verbis oris mei. Ne abstrahatur in viis
illius mens tua neque decipiaris semitis eius. Multos enim

vulneratos deiecit et fortissimi quique interfecti sunt ab ea.
Vie inferi domus eius penetrantes in interiora mortis.
Numquid non sapientia clamitat et prudentia VIII.
dat vocem suam? In summis excelsisque verticibus super
viam in mediis semitis stans. Iuxta portas civitatis
in ipsis foribus loquitur dicens. O viri ad vos clamito
et vox mea ad filios hominum. Intelligite parvuli astu-
tiam et insipientes animadvertite. Audite quia de rebus
magnis locutura sum et aperientur labia mea ut
recta predicent. Veritatem meditabitur guttur meum
et labia mea detestabuntur impium. Iusti sunt omnes sermones
mei non est in eis pravum quid neque perversum. Recti sunt intel-
ligentibus et equi invenientibus scientiam. Accipite disci-
plinam meam et non pecuniam doctrinam magis quam the-
saurum eligite. Melior est sapientia cunctis opibus pretio-
sissimis et omne desiderabile ei non potest comparari. Ego sapientia habi-
to in consilio et eruditis intersum cogitationibus. Timor
domini odit malum. Arrogantiam et superbiam et viam pravam
et os bilingue detestor. Meum est consilium et equitas mea
est prudentia mea est fortitudo. Per me reges regnant et
legum conditores iusta decernunt. Per me principes
imperant et potentes decernunt iustitiam. Ego diligen-
tes me diligo et qui mane vigilant ad me inve-
nient me. Mecum sunt divitie et gloria opes superbe
et iustitia. Melior est fructus meus auro et lapide pretioso
et genimina mea argento electo. In viis iustitie ambu-
lo in medio semitarum iudicii ut ditem diligentes me
et thesauros eorum repleam. Dominus possedit me initio
viarum suarum antequam quicquam faceret a principio. Ab eter-
no ordinata sum et ex antiquis antequam terra fieret.
Nondum erant abyssi et ego iam concepta eram. Nec-
dum fontes aquarum eruperant necdum montes gra-
vi mole constiterant. Ante colles ego parturiebar. Adhuc
terram non fecerat et flumina et cardines orbis terre. Quando pre-
parabat celos aderam quando certa lege et gyro vallabat a-
byssos quando ethera firmabat sursum et librabat fontes
aquarum. Quando circumdabat mari terminum suum et legem pone-
bat aquis ne transirent fines suos. Quando appendebat
fundamenta terre cum eo eram cuncta componens et delec-
tabar per singulos dies coram eo omni tempore ludens
in orbe terrarum et delicie mee esse cum filiis hominum.
Nunc ergo filii audite me. Beati qui custodiunt
vias meas. Audite disciplinam et estote sapientes et
nolite abicere eam. Beatus homo qui audit me et qui vigi-
lat ad fores meas cotidie et observat ad postes ostii
mei. Qui me invenerit inveniet vitam et hauriet
salutem a domino. Qui autem in me peccaverit ledet animam
suam. Omnes qui me oderunt diligunt mortem.
Sapientia edificavit sibi domum excidit columpnas IX.
septem. Immolavit victimas suas miscuit vinum et pro-
posuit mensam suam. Misit ancillas suas ut vocarent
ad arcem et ad menia civitatis. Si quis est parvulus veniat
ad me. Et insipientibus locuta est. Venite comedite pa-
nem meum et bibite vinum quod miscui vobis. Relinquite
infantiam et vivite et ambulate per vias prudentie. Qui
erudit derisorem ipse derisor sibi iniuriam facit.

re ꝗ arguit impiu͂ ſ macula͂ gn̄at. Noli arguere de
riſorem ne odiat te. Argue ſapientem ⁊ diliget te. Da
ſapienti occaſione͂. ⁊ addet̄ ei ſapiētia. Doce iuſtu͂ ⁊ feſti
nabit accipe. Principiu͂ ſapie timor dn̄i ⁊ ſciētia ſcōꝝ ꝓ
ꝑentia. Per me enim multiplicabunt̄ dies tui ⁊ addent̄
tibi anni uite. Si ſapiens fuis tibimet ipſi eris ⁊ ſi illuſor
ſ
ſolus portabis malu͂. Mulier ſtulta ⁊ clamo
ſa: plena ill'ecebris ⁊ nichil omnino ſciens ſedit i
forib; domus ſue ſup ſella͂ in excelſo urbis loco.
ut uocaret tranſeuntes ꝑ uiam ⁊ ꝑgentes itinere
ſuo. Qui ē paruulus declinet ad me: ⁊ uecordi locu
ta ē. Aque furtiue dulciores ſunt ⁊ panis abſcō
dit̄ ſuauior. Et ignorauit q' ibi ſint gigantes
⁊ in ꝓfundis inferni conuiue eius. Qui enim applica
bitur illi deſcendet ad inferos. Nam q abſceſſerit ab ea
ſaluabit̄.

X

Filius ſapiens letificat patrem:
filius ū ſtult' meſticia ē matris ſue. Nil ꝓderunt the
ſauri impietatis iuſticia ū liberabit a morte. Nō affli
get dn̄s fame aīam iuſti ⁊ inſidias impioꝝ ſubūtit.
Egeſtatē opata ē manus remiſſa. Man' aut̄ fortiu͂ di
uitias parat. Qui aut̄ nititur mendaciis hic paſcit uē
tos. idē aut̄ ſequit̄ aues uolantes. Qui congregat i meſ
ſe filius ſapiens ē. Qui aut̄ ſtertit eſtate filius ꝯfuſio
nis. Benedictio dn̄i ſup caput iuſti. Os aut̄ impioꝝ opit
iniquitas. Memoria iuſti cū laudib; ⁊ nomē impioꝝ
putreſcet. Sapiens corde ꝓcepta ſuſcipiet. ſtultus
ceditur labiis. Qui ambulat ſimplicit̄ ambulat con
fident̄. Qui aut̄ deprauat uias ſuas manifeſt' erit. Qui an
nuit oclo dabit dolorē ſtultus labiis ūberabitur. Vena
uite os iuſti. Os aut̄ impioꝝ opit iniquitatē. Odiu͂ ſuſ
citat rixas ⁊ uniūſa delicta opit caritas. In labiis
ſapientis inuenit̄ ſapiētia ⁊ uirga in dorſo ei' q indigē
corde. Sapientes abſcondunt ſciētiam. Os aut̄ ſtulti cō
fuſioni ꝓximu͂ eſt. Subſtā diuitis urbs fortitudinis
ei'. pauor pauꝑum egeſtas eoꝝ. Opus iuſti ad uitam.
fruct' aut̄ impii ad peccatu͂. Via uite cuſtodienti diſ
ciplinā. Qui aut̄ increpationes derelinquit errat. Abſ
condunt odiu͂ labia mendacia. Qui profert contume
liam inſipiens eſt. In multiloquio nō deerit peccatū.
Qui aut̄ moderatur labia ſua prudentiſſimus ē. Argentu͂ elec
tum lingua iuſti. Cor impioꝝ ꝓ nichilo. Labia iuſti
erudiunt plurimos. Qui aut̄ indocti ſūt in cordis egeſta
te morientur. Benedictio dn̄i diuites facit. nec
ſociabitur eis afflictio. Quaſi ꝑ riſum ſtult' opat̄ ſce
lus. Sapiētia aut̄ eſt uiro prudentia. Quod timet impius
ueniet ſup eū. deſideriu͂ ſuu͂ iuſtis dabit̄. Quaſi tē
peſtas tranſiens nō erit impi'. Iuſt' aut̄ quaſi fundamētu͂
ſempit̄nu͂. Sicut acetum dentib; ⁊ fumus oclis ſic pi
ger hiis qui miſerunt eū in uia. Timor dn̄i appo
nit dies ⁊ anni impioꝝ breuiabuntur. Expectatio
iuſtoꝝ leticia. ſpes aut̄ impioꝝ peribit. Fortitudo ſim
plicis uia dn̄i ⁊ pauor hiis q opantur malu͂. Iuſt'
in etnu͂ nō cōmouebitur. impii aut̄ nō habitabunt
ſup terram. Os iuſti parturiet ſapiētiam. lingua pra
uoꝝ peribit. Labia iuſti conſiderant placita ⁊ os im
pioꝝ peruerſa.

XI

Statera doloſa abhominatio ē apud dn̄m. et pon
dus equu͂ uoluntas eius. Vbi fuerit ſupbia ibi erit
⁊ contu
melia. Vbi aut̄ ē humilitas. ibi ſapiētia. Simplicitas iu
ſtoꝝ diriget eos ⁊ ſupplantatio peruerſoꝝ uaſtabit il
los. Non ꝓderunt diuitie in die ultionis. Iuſticia ū li
berabit a morte. Iuſticia ſimplicis diriget uiā ei'.
⁊ in impietate ſua corruet impi'. Iuſticia rectoꝝ li
berabit eos. ⁊ in inſidiis ſuis capientur iniqui.
Mortuo hoīe impio nulla erit ultra ſpes et expecta
tio ſollicitoꝝ peribit. Iuſt' de anguſtia libera
tus ē ⁊ tradetur impius ꝓ eo. Simulator ore decipit
amicū ſuu͂. Iuſti aut̄ liberabunt̄ ſciētia. In bonis iu
ſtoꝝ exultabitur ciuitas ⁊ in ꝑditione impioꝝ erit laudatio.
Benedictione iuſtoꝝ exaltabit̄ ciuitas ⁊ ore impioꝝ
ſubuertet̄. Qui deſpicit amicū ſuu͂ indigens corde ē.
Vir aut̄ prudens tacebit. Qui ambulat fraudulent'
reuelat archana. Qui aut̄ fidelis ē celat amici commiſſu͂.
Vbi nō ē gubernator populus corruet. Salus aut̄ ubi multa
conſilia. Affligetur malo. q fidē facit ꝓ extraneo. Qui aut̄
cauet laqueos ſecurus erit. Mulier gratioſa inue
niet gloriam ⁊ robuſti habebunt diuitias. Benefacit
aīe ſue uir miſericors. Qui aut̄ crudelis ē ꝓicit et ꝓpinquos.
Impi' facit opus inſtabile. Seminanti aut̄ iuſticiā merces
fidelis. Clementia ꝓparabit uitā ⁊ ſectatio malorū
mortē. Abhominabile dn̄o cor prauū ⁊ uoluntas e'
in hiis qui ſimplicit̄ ambulant. Manus in manu nō
erit innocens malus. Semē aut̄ iuſtoꝝ ſaluabitur. Cir
culus aure' in naribus ſuis. mulier pulcra et fatua. De
ſideriu͂ iuſtoꝝ omne bonu͂ eſt: ꝓſtolatio impioꝝ furor.
Alii diuidunt ꝓpria ⁊ ditiores fiunt. alii rapiunt non ſua
⁊ ſemꝑ in egeſtate ſunt. Aīa q bn̄dicit impinguabitur
⁊ q inebriat ipſe q: inebriabitur. Qui abſcondit
frumenta in tempe maledicet̄ in populis. Bn̄dic
tio aut̄ ſup caput uendentiu͂. Bene conſurgit diluculo
qui querit bona. Qui aut̄ inueſtigator malorū ē
ab eis opprimetur. Qui confidit in diuitiis ſuis
corruet. Iuſti aut̄ quaſi uirens foliu͂ germinabunt.
Qui conturbat domū ſuam poſſidebit uentos.
et qui ſtult' ē ſeruiet ſapienti. Fruct' iuſti lignum uite.
Qui ſuſcipit aīas ſapiens eſt. Si iuſt' in terra reci
pit quanto magis impius ⁊ peccator.

XII

Qui diligit diſciplinam diligit ſcientiam. Qui aut̄ odit
increpationes inſipiens ē. Qui bonus eſt hau
riet gratiā a dn̄o. Qui aut̄ confidit in cogitationib; ſuis
impie agit. Nō roborabit̄ homo ex impietate. ⁊ ra
dix iuſtoꝝ nō cōmouebitur. Mulier diligens corona ē
uiro ſuo ⁊ putredo in oſſib; eius. que confuſione
res digna gerit. Cogitationes iuſtoꝝ iudicia. ⁊ conſilia im
pioꝝ fraudulenta. Verba impioꝝ inſidiantur ſanguini.
Os iuſtoꝝ liberabit eos. Verte impios ⁊ nō erunt. domus
aut̄ iuſtoꝝ ꝑmanebunt. Doctrina ſua cognoſcet̄
uir. Qui aut̄ uanus ⁊ excors eſt patebit contemptui.
Melior ē pauper ⁊ ſufficiens ſibi. quam glorioſus et indigens
pane. Nouit iuſt' aīas iumentoꝝ ſuoꝝ. uiſce
ra aut̄ impioꝝ crudelia. Qui operatur terram ſuam
ſaciabitur panib;. qui aut̄ ſectatur ocium

stultissimus est. Qui suavis est vivit in moderationibus in suis
munitionibus relinquit contumeliam. Desiderium impii
munimentum est pessimorum. Radix autem iustorum proficiet. Propter
peccata labiorum ruina proximat malo. Effugiet autem iustus de
angustia. De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis,
et iuxta opera manuum suarum retribuetur ei. Via stulti rec-
ta in oculis eius. Qui autem sapiens est audit consilia. Fatuus
statim indicat iram suam. Qui autem dissimulat iniuriam
callidus est. Qui quod novit loquitur index iustitie est. Qui autem
mentitur testis est fraudulentus. Est qui promittit et
quasi gladio pungitur conscientie. Lingua autem sapientium est sa-
nitas. Labium veritatis firmum erit in perpetuum. Qui au-
tem testis est repentinus concinnat linguam mendacii. Do-
lus in corde cogitantium mala. Qui autem pacis ineunt con-
silia sequitur eos gaudium. Non contristabit iustum quicquid
ei acciderit. Impii autem replebuntur malo. Abhomina-
tio est domino labia mendacia. Qui autem fideliter agunt pla-
cent ei. Homo versutus celat scientiam et cor insipientium
provocat stultitiam. Manus fortium dominabitur. Que
autem remissa est tributis serviet. Meror in corde viri
humiliabit eum et sermone bono letificabitur.
Qui negligit dampnum propter amicum iustus est. Iter autem
impiorum decipiet eos. Non inveniet fraudulentus
lucrum et substantia hominis erit auri pretium. In semita iu-
stitie vita. Iter autem devium ducit ad mortem. XIII.

Filius sapiens doctrina patris. Qui autem illusor
est non audit cum arguitur. De fructu oris sui
homo satiabitur bonis. Anima autem impiorum iniqua. Qui custodit os suum
custodit animam suam. Qui autem inconsideratus est ad lo-
quendum sentiet mala. Vult et non vult piger. Anima
autem operantium impinguabitur. Verbum mendax iustus
detestabitur. Impius autem confundit et confundetur.
Iustitia custodit innocentis viam. Impietas autem
peccatorem supplantat. Est quasi dives cum nichil habeat. Et est
quasi pauper cum in multis divitiis sit. Redemptio anime
viri divitie sue. Qui autem pauper est filio doloso nichil erit
boni. Servo autem sapienti prosperi erunt actus et diriget
via eius. Increpationem non sustinet. Lux iustorum letifi-
cat. Lucerna autem impiorum extinguetur. Inter superbos semper
iurgia sunt. Qui autem agunt omnia cum consilio reguntur
sapientia. Substantia festinata minuetur. Quod autem paulatim
colligitur manu multiplicabitur. Spes que differ-
tur affligit animam. Lignum vite desiderium veniens.
Qui detrahit alicui rei ipse se in futurum obligat. Qui
autem timet preceptum in pace versabitur. Filio doloso nichil
erit boni. Servo autem sapienti prosperi erunt actus et diriget via eius.
Lex sapientis fons vite ut declinet a ruina mortis.
Doctrina bona dabit gratiam. In itinere contemptorum vora-
go. Astutus omnia agit cum consilio. Qui autem fatuus est aperit
stultitiam. Nuntius impii cadet in malum. Legatus
fidelis sanitas. Egestas et ignominia ei qui deserit
disciplinam. Qui autem acquiescit arguenti glorifica-
bitur. Desiderium si compleatur delectat animam. Detestantur
stulti eos qui fugiunt mala. Qui cum sapienti-
bus graditur sapiens erit. Amicus stultorum similis
efficietur. Peccatores persequitur malum et iustis retribuentur
bona. Bonus relinquit heredes filios et nepotes.
et custoditur iusto substantia peccatoris. Multi in no- cibi
valibus patrum et aliis congregantur absque iudicio. Qui
parcit virge odit filium suum. Qui autem diligit illum instan-
ter erudit. Iustus comedit et replet animam suam. Venter
autem impiorum insaturabilis. XIIII.

Sapiens mulier edificat domum suam. Insipiens
extructam quoque manibus destruet. Ambulans recto
itinere et timens dominum despicitur ab eo qui infami gra-
ditur via. In ore stulti virga superbie. Labia sapientium
custodiunt eos. Ubi non sunt boves presepe vacuum est. Ubi autem
apparent plurime segetes ibi manifesta fortitudo bovis.
Testis fidelis non mentitur. Profert mendacium dolosus
testis. Querit derisor sapientiam et non invenit. Doctrina pruden-
tium facilis. Vade contra virum stultum et nescit labia pruden-
tie. Sapientia callidi est intelligere viam suam. Et imprudentia
stultorum errans. Stultus illudit peccatum. Inter iustos mora-
bitur gratia. Cor quod novit amaritudinem anime sue. In gau-
dio eius non miscebitur extraneus. Domus impiorum delebitur.
Tabernacula iustorum germinabunt. Est via que videtur
homini iusta. Novissima autem eius deducunt ad mortem.
Risus dolore miscebitur et extrema gaudii luctus occu-
pat. Viis suis replebitur stultus. Et super eum erit vir bonus.
Innocens credit omni verbo. Astutus considerat gressus suos.
Sapiens timet et declinat a malo. Stultus transilit et con-
fidit. Impatiens operabitur stultitiam. Et vir versutus odiosus
erit. Possidebunt parvuli stultitiam et expectabunt astuti
scientiam. Iacebunt mali ante bonos. Et impii ante portas iusto-
rum. Etiam proximo suo pauper erit odiosus. Amici vero divitum multi.
Qui despicit proximum suum peccat. Qui autem miseretur pauperis
beatus erit. Qui credit in domino misericordiam diligit. Errant qui o-
perantur malum. Misericordia et veritas preparant bona. In omni opere bono
erit habundantia. Ubi autem verba sunt plurima ibi egestas frequen-
ter. Corona sapientium divitie eorum. Fatuitas stultorum im-
prudentia. Liberat animas testis fidelis. Et profert mendacia versi-
pellis. In timore domini fiducia fortitudinis. Et filiis eius
erit spes. Timor domini fons vite ut declinet a ruina mor-
tis. In multitudine populi dignitas regis. Et in paucitate
plebis ignominia principis. Qui patiens est
multa gubernatur sapientia. Qui autem impatiens est exaltat
stultitiam suam. Vita carnium sanitas cordis. Putredo
ossium invidia. Qui calumpniatur egentem exprobrat factori
suo. Honorat autem eum qui miseretur pauperis. In malitia
sua expelletur impius. Sperat autem iustus in morte sua. In
corde prudentis requiescit sapientia. Et indoctos quosque
erudiet. Iustitia elevat gentem. Miseros facit populos
peccatum. Acceptus est regi minister intelligens. Iracundiam
eius inutilis sustinebit. XV.

Responsio mollis frangit iram. Sermo durus susci-
tat furorem. Lingua sapientium ornat scientiam. Os
fatuorum ebullit stultitiam. In omni loco oculi domini
contemplantur bonos et malos. Lingua placabilis lig-
num vite. Que autem immoderata est conteret spiritum. Stultus irridet
disciplinam patris sui. Qui autem custodit increpationes a-
stutior fiet. In habundanti iustitia virtus maxima est.
Cogitationes autem impiorum eradicabuntur. Domus iusti

Qui autem dolose currit in pedes ...
et misereri ...
filio doloso.

plurima fortitudo: et in fructibus impii conturbatio. Labia sapientium disseminabunt scientiam: cor stultorum dissimile erit. Victime impiorum abhominabiles domino: vota iustorum placabilia. Abhominatio est domino via impii: qui sequitur iustitiam diligetur ab eo. Doctrina mala deserenti viam vite: qui increpationes odit morietur. Infernus et perditio coram domino: quanto magis corda filiorum hominum. Non amat pestilens eum qui se corripit: nec ad sapientes graditur. Cor gaudens exhilarat faciem: in merore animi deicitur spiritus. Cor sapientis querit doctrinam: et os stultorum pascitur imperitia. Omnes dies pauperis mali: secura mens quasi iuge convivium. Melius est parum cum timore domini: quam thesauri magni et insatiabiles. Melius est vocari ad olera cum caritate: quam ad vitulum saginatum cum odio. Vir iracundus provocat rixas: qui patiens est mitigat suscitatas. Iter pigrorum quasi sepes spinarum: via iustorum absque offendiculo. Filius sapiens letificat patrem: et stultus homo despicit matrem suam. Stultitia gaudium stulto: et vir prudens dirigit gressus suos. Dissipantur cogitationes ubi non est consilium: ubi vero sunt plures consiliarii confirmantur. Letatur homo in sententia oris sui: et sermo opportunus optimus est. Semita vite super eruditum: ut declinet de inferno novissimo. Domum superborum demolietur dominus: et firmos faciet terminos vidue. Abhominationes domini cogitationes male: et purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo. Conturbat domum suam qui sectatur avaritiam: qui autem odit munera vivet. Per misericordiam et fidem purgantur peccata: per timorem autem domini declinat omnis a malo. Mens iusti meditatur sapientiam: os impiorum redundat malis. Longe est dominus ab impiis: et orationes iustorum exaudiet. Lux oculorum letificat animam: fama bona impinguat ossa. Auris que audit increpationes vite: in medio sapientium commorabitur. Qui abicit disciplinam despicit animam suam: qui autem acquiescit increpationibus possessor est cordis. Timor domini disciplina sapientie: et gloriam precedit humilitas.

XVI

Hominis est animum preparare: et domini gubernare linguam. Omnes vie hominum patent oculis eius: spirituum ponderator est dominus. Revela domino opera tua: et dirigentur cogitationes tue. Universa propter semetipsum operatus est dominus: impium quoque ad diem malum. Abhominatio est domini omnis arrogans: etiam si manus ad manum fuerit non est innocens. Initium vie bone facere iustitiam: accepta est autem apud deum magis quam immolare hostias. Misericordia et veritate redimitur iniquitas: et in timore domini declinatur a malo. Cum placuerint domino vie hominis: inimicos quoque eius convertet ad pacem. Melius est parum cum iustitia: quam multi fructus cum iniquitate. Cor hominis disponet viam suam: sed domini est dirigere gressus eius. Divinatio in labiis regis: in iudicio non errabit os eius: et omnes lapides sacculi. Abhominabiles regi qui agunt impie: quoniam iustitia firmatur solium. Voluntas regum labia iusta: qui recta loquitur diligetur. Indignatio regis nuntii mortis: et vir sapiens placabit eum. In hilaritate vultus regis vita: et clementia eius quasi imber serotinus. Posside sapientiam quia auro melior est: et acquire

prudentiam quia pretiosior est argento. Semita iustorum declinat mala: custos anime sue servat viam suam. Contritionem precedit superbia: et ante ruinam exaltatur spiritus. Melius est humiliari cum mitibus: quam dividere spolia cum superbis. Eruditus in verbo reperiet bona: et qui sperat in domino beatus est. Qui sapiens est corde appellabitur prudens: et qui dulcis eloquio maiora reperiet. Fons vite eruditio possidentis: doctrina stultorum fatuitas. Cor sapientis erudiet os eius: et labiis eius addet gratiam. Favus mellis composita verba: dulcedo anime et sanitas ossium. Est via que videtur homini recta: et novissima eius ducunt ad mortem. Anima laborantis laborat sibi: quia compellit eum os suum. Vir impius fodit malum: et in labiis eius ignis ardescit. Homo perversus suscitat lites: et verbosus separat principes. Vir iniquus lactat amicum suum: et ducit eum per viam non bonam. Qui attonitis oculis cogitat prava: mordens labia sua perficit malum. Corona dignitatis senectus: que in viis iustitie reperietur. Melior est patiens viro forti: et qui dominatur animo suo expugnatore urbium. Sortes mittuntur in sinum: sed a domino temperantur.

XVII

Melior est buccella sicca cum gaudio: quam domus plena victimis cum iurgio. Servus sapiens dominabitur filiis stultis: et inter fratres hereditatem dividet. Sicut igne probatur argentum et aurum camino: ita corda probat dominus. Malus obedit lingue inique: et fallax obtemperat labiis mendacibus. Qui despicit pauperem exprobrat factori eius: et qui in ruina letatur alterius non erit impunitus. Corona senum filii filiorum: et gloria filiorum patres eorum. Non decent stultum verba composita: nec principem labium mentiens. Gemma gratissima expectatio prestolantis: quocumque se vertit prudenter intelligit. Qui celat delictum querit amicitias: qui altero sermone repetit separat federatos. Plus proficit correptio apud prudentem: quam centum plage apud stultum. Semper iurgia querit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum. Expedit magis urse occurrere raptis fetibus: quam fatuo confidenti in stultitia sua. Qui reddit mala pro bonis: non recedet malum de domo eius. Qui dimittit aquam caput est iurgiorum: et antequam patiatur contumeliam iudicium deserit. Qui iustificat impium et qui condemnat iustum: abhominabilis est uterque apud deum. Quid prodest habere divitias stulto: cum sapientiam emere non possit? Qui altam facit domum suam querit ruinam: et qui evitat discere incidet in mala. Omni tempore diligit qui amicus est: et frater in angustiis comprobatur. Stultus homo plaudet manibus: cum spoponderit pro amico suo. Qui meditatur discordias diligit rixas: et qui exaltat ostium querit ruinam. Qui perversi cordis est non inveniet bonum: et qui vertit linguam incidet in malum. Natus est stultus in ignominiam suam: sed nec pater in fatuo letabitur. Animus gaudens etatem floridam facit: spiritus tristis exsiccat ossa. Munera de sinu impius accipit: ut pervertat semitas iudicii. In facie prudentis lucet sapientia: oculi stultorum in finibus terre. Ira patris filius stultus: et dolor matris que genuit eum. Non est bonum damp

inferre iusto dampnum nec percutere principem qui recta iudicat. Qui moderatur sermones suos doctus et prudens est: et pretiosi spiritus vir eruditus. Stultus quoque si tacuerit sapiens reputabitur: et si compresserit labia sua intelligens.

XVIII

Occasiones querit qui vult recedere ab amico: omni tempore erit exprobrabilis. Non recipit stultus verba prudentie nisi ea dixeris que versantur in corde eius. Impius cum in profundum venerit peccatorum contempnit: sed sequitur eum ignominia et obprobrium. Aqua profunda verba ex ore viri: et torrens redundans fons sapientie. Accipere personam impii in iudicio non est bonum ut declines a veritate iudicii. Labia stulti se inmiscent rixis: et os eius iurgia provocat. Os stulti contritio eius: et labia ipsius ruina anime eius. Verba bilinguis quasi simplicia: et ipsa perveniunt usque ad interiora ventris. Pigrum deicit timor: anime autem effeminatorum esurient. Qui mollis et dissolutus est in opere suo: frater est sua opera dissipantis. Turris fortissima nomen domini: ad ipsum currit iustus et exaltabitur. Substantia divitis urbs roboris eius: et quasi murus validus circumdans eum. Antequam conteratur exaltatur cor hominis: et antequam glorificetur humiliatur. Qui prius respondet quam audiat: stultum se esse demonstrat et confusione dignum. Spiritus autem viri sustentat inbecillitatem suam: spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustinere? Cor prudens possidebit scientiam: et auris sapientium querit doctrinam. Donum hominis dilatat viam eius: et ante principes spatium ei facit. Iustus prior est accusator sui: venit amicus eius et investigabit eum. Contradictiones comprimit sors: et inter potentes quoque diiudicat. Frater qui adiuvatur a fratre quasi civitas firma: et iudicia quasi vectes urbium. De fructu oris viri replebitur venter eius: et genimina labiorum ipsius saturabunt eum. Mors et vita in manibus lingue: qui diligunt eam comedent fructus eius. Qui invenit mulierem bonam invenit bonum: et hauriet iocunditatem a domino. Qui expellit mulierem bonam expellit bonum: qui autem tenet adulteram stultus est et impius. Cum obsecrationibus loquetur pauper: et dives effabitur rigide. Vir amicabilis ad societatem: magis amicus erit quam frater.

XIX

Melior est pauper qui ambulat in simplicitate sua: quam dives torquens labia sua et insipiens. Ubi non est scientia anime non est bonum: et qui festinus est pedibus offendit. Stultitia hominis supplantat gressus eius: et contra deum fervet animo suo. Divitie addunt amicos plurimos: a paupere autem et hii quos habuit separantur. Testis falsus non erit inpunitus: et qui mendacia loquitur non effugiet. Multi colunt personam potentis: et amici sunt dona tribuentis. Fratres hominis pauperis oderunt eum: insuper et amici procul recesserunt ab eo. Qui tantum verba sectatur nichil habebit. Qui autem possessor est mentis diligit animam suam: et custos prudentie inveniet bona. Falsus testis non erit inpunitus: et qui loquitur mendacia peribit. Non decent stultum delitie: nec servum dominari principibus. Doctrina viri per patientiam noscitur: et gloria eius est iniqua pretergredi. Sicut fremitus leonis ita et regis ira: et sicut ros super herbam ita et hilaritas eius. Dolor patris filius stultus: et tecta iugiter perstillantia litigiosa mulier. Domus et divitie dantur a parentibus: a domino autem proprie uxor prudens. Pigredo inmittit soporem: et anima dissoluta esuriet. Qui custodit mandatum custodit animam suam: qui autem neglegit viam suam mortificabitur. Feneratur domino qui miseretur pauperis: et vicissitudinem suam reddet ei. Erudi filium tuum ne desperes: ad interfectionem autem eius ne ponas animam tuam. Qui enim inpatiens est sustinebit dampnum: et cum rapuerit aliud apponet. Audi consilium et suscipe disciplinam ut sis sapiens in novissimis tuis. Multe cogitationes in corde viri: voluntas autem domini permanebit. Homo indigens misericors est: et melior pauper quam vir mendax. Timor domini ad vitam: et in plenitudine commorabitur absque visitatione pessima. Abscondit piger manum suam sub ascella: nec ad os suum applicat eam. Pestilente flagellato stultus sapientior erit: si autem corripueris sapientem intelliget disciplinam. Qui affligit patrem et fugat matrem ignominiosus est et infelix. Non cesses audire fili doctrinam: nec ignores sermones scientie. Testis iniquus deridet iudicium: et os impiorum devorat iniquitatem. Parata sunt derisoribus iudicia: et mallei percutientes stultorum corporibus.

XX

Luxuriosa res vinum et tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur non erit sapiens. Sicut rugitus leonis ita terror regis: qui provocat eum peccat in animam suam. Honor est homini qui separat se a contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumeliis. Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo estate et non dabitur ei. Sicut aqua profunda sic consilium in corde viri: sed homo sapiens exhauriet illud. Multi homines misericordes vocantur: virum autem fidelem quis inveniet? Iustus autem qui ambulat in simplicitate sua beatos post se filios derelinquet. Rex qui sedet in solio iudicii dissipat omne malum intuitu suo. Quis potest dicere mundum est cor meum purus sum a peccato? Pondus et pondus mensura et mensura: utrumque abhominabile est apud deum. Ex studiis suis intelligitur puer si munda et recta sint opera eius. Aurem audientem et oculum videntem: dominus fecit utrumque. Noli diligere sompnum ne te egestas opprimat: aperi oculos tuos et saturare panibus. Malum est malum est dicit omnis emptor: et cum recesserit tunc gloriabitur. Est aurum et multitudo gemmarum: et vas pretiosum labia scientie. Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni: et pro extraneis aufer pignus ab eo. Suavis est homini panis mendacii: et postea implebitur os eius calculo. Cogitationes consiliis roborantur: et gubernaculis tractanda sunt bella. Et qui revelat misteria et ambulat fraudulenter: et dilatat labia sua ne commiscearis. Qui maledicit patri suo aut matri extinguetur lumen eius in mediis tenebris. Hereditas ad quam festinatur in principio in novissimo benedictione carebit. Ne dicas reddam malum pro malo: expecta dominum et liberabit te. Abhominatio est apud dominum pondus et pondus: statera dolosa non est bona. A domino diriguntur gressus

viri. Quis autem hominum potest intelligere viam suam? Ruina est
hominis devotare sanctos, et post vota retractare. Dissipat impios
rex sapiens, et incurvat super eos fornicem. Lucerna domini
spiraculum hominis, qui investigat omnia secreta ven-
tris. Misericordia et veritas custodiunt regem, et roboratur cleme-
ntia thronus eius. Exultatio iuvenum fortitudo eorum, et
dignitas senum canities. Livor vulneris absterget mala,
et plage in secretioribus ventris.

XXI

Sicut divisiones aquarum ita cor regis in manu do-
mini, quocumque voluerit inclinabit illud. Omnis via
viri recta sibi videtur: appendit autem corda dominus. Facere misericordiam et iudi-
cium magis placet domino quam victime. Exaltatio oculorum est
dilatatio cordis, lucerna impiorum peccatum. Cogitationes ro-
busti semper in habundantia: omnis autem piger semper in ege-
state est. Qui congregat thesauros lingua mendacii
vanus et excors est, et impingetur ad laqueos mortis. Rapi-
ne impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere iudicium.
Perversa via viri aliena est a deo: qui autem mundus est, rectum opus eius.
Melius est sedere in angulo domatis quam cum muliere liti-
giosa et in domo communi. Anima impii desiderat malum, non mise-
rebitur proximo suo. Mulctato pestilente sapientior erit par-
vulus: et si sectetur sapientem sumet scientiam. Excogitat
iustus de domo impii ut detrahat impios a malo. Qui ob-
turat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit et
non exaudietur. Munus absconditum extinguit iras, et donum in
sinu indignationem maximam. Gaudium iusto est facere
iudicium, et pavor operantibus iniquitatem. Vir qui erraverit
a via doctrine, in cetu gigantum commorabitur. Qui diligit epulas
in egestate erit: qui amat vinum et pinguia non ditabitur.
Pro iusto datur impius, et pro rectis iniquus. Melius est habitare
in terra deserta quam cum muliere rixosa et iracunda. The-
saurus desiderabilis et oleum in habitaculo iusti, et imprudens
homo dissipabit illud. Qui sequitur iustitiam et misericordiam in-
veniet vitam et iustitiam et gloriam. Civitatem fortium
ascendit sapiens, et destruxit robur fiducie eius. Qui
custodit os suum et linguam suam, custodit ab angustiis
animam suam. Superbus et arrogans vocatur indoctus qui in
ira operatur superbiam. Desideria occidunt pigrum, noluerunt
enim quicquam manus eius operari. Tota die concupiscit et de-
siderat: qui autem iustus est tribuet et non cessabit. Hostie im-
piorum abhominabiles, quia offeruntur ex scelere. Testis men-
dax peribit: vir obediens loquetur victoriam. Vir impius
procaciter obfirmat vultum suum: qui autem rectus est corrigit viam
suam. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra dominum. Equus
paratur ad diem belli: dominus autem salutem tribuet.

XXII

Melius est
nomen bonum quam divitie multe: super argentum enim et aurum
gratia bona. Dives et pauper obviaverunt sibi: utriusque operator
est dominus. Callidus vidit malum et abscondit se: innocens per-
transiit et afflictus est damno. Finis modestie timor do-
mini, divitie et gloria et vita. Arma et gladii in via perversi:
custos anime sue longe recedit ab eis. Proverbium est: adole-
scens iuxta viam suam, etiam cum senuerit non recedet ab ea.
Dives pauperibus imperat: et qui accipit mutuum servus est fene-
rantis. Qui seminat iniquitatem metet mala, et vir-
ga ire sue consummabitur. Qui pronus est ad misericordiam bene-
dicetur: de panibus enim suis dedit pauperi. Victoriam
et honorem acquiret qui dat munera: animam au-
tem aufert accipientium. Eice derisorem et exibit cum eo
iurgium, cessabuntque cause et contumelie. Qui diligit
cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum
regem. Oculi domini custodiunt scientiam, et supplan-
tantur verba iniqui. Dicit piger: Leo est foris, in medio
platearum occidendus sum. Fovea profunda os aliene: cui
iratus est dominus incidet in eam. Stultitia colligata est in corde pueri,
et virga discipline fugabit eam. Qui calumniatur
pauperem ut augeat divitias suas, dabit ipse ditio-
ri et egebit. Inclina aurem tuam et audi verba
sapientium: appone autem cor ad doctrinam meam, que pul-
chra erit tibi cum servaveris eam in ventre tuo, et redundabit in la-
biis tuis, ut sit in domino fiducia tua, unde et ostendi
tibi eam hodie. Ecce descripsi eam tibi tripliciter in cogitationibus et sc-
ientia, ut ostenderem tibi firmitatem et eloquia veritatis, res-
pondere ex his illis qui miserunt te. Non facias vio-
lentiam pauperi quia pauper est, neque conteras egenum in porta:
quia dominus iudicabit causam eius, et configet eos qui confixerunt
animam eius. Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum
viro furioso: ne forte discas semitas eius et sumas scan-
dalum anime tue. Noli esse cum his qui defigunt manus
suas, et qui vades se offerunt pro debitis. Si enim non
habes unde restituas, quid cause est ut tollat operimentum
de cubili tuo? Ne transgrediaris terminos antiquos quos
posuerunt patres tui. Vidisti virum velocem in opere suo?
coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

XXIII

Quando sederis ut comedas cum principe, diligenter
attende que sunt posita ante faciem tuam: et statue
cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate ani-
mam. Ne desideres de cibis eius, in quo est panis menda-
cii. Noli laborare ut diteris, sed prudentie tue pone
modum. Ne erigas oculos tuos ad opes quas non potes ha-
bere, quia facient sibi pennas quasi aquile et volabunt in
celum. Ne comedas cum homine invido, et ne desideres ci-
bos eius: quoniam in similitudinem arioli et coniecto-
ris estimat quod ignorat. Comede et bibe, dicet tibi, et mens eius non est
tecum. Cibos quos comederas evomes, et perdes
pulcros sermones. In auribus insipientium ne loquaris,
quia despicient doctrinam eloquii tui. Ne attingas
parvulorum terminos, et agrum pupillorum ne introeas.
Propinquus enim illorum fortis est, et ipse iudicabit
causam illorum contra te. Ingrediatur ad doctrinam cor tu-
um, et aures tue ad verba scientie. Noli subtrahere a pu-
ero disciplinam: si enim percusseris eum virga non morietur.
Tu virga percuties eum, et animam eius de inferno liberabis.
Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor
meum, et exultabunt renes mei cum locuta fuerint rec-
tum labia tua. Non emuletur cor tuum pecca-
tores, sed in timore domini esto tota die, quia habebis spem
in novissimo, et prestolatio tua non auferetur. Audi fi-
li mi et esto sapiens, et dirige in via animum tuum.
Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus
eorum qui carnes ad vescendum conferunt: quia va-
cantes potibus et dantes symbola consumentur, et
vestietur pannis dormitatio. Audi patrem tuum

qui genuit te, et ne contempnas cum senuerit mater tua. Veritatem eme, et noli vendere sapientiam, et doctrinam, et intelligentiam. Exultat gaudio pater iusti; qui sapientem genuit, letabitur in eo. Gaudeat pater tuus et mater tua, et exultet que genuit te. Prebe, fili mi, cor tuum michi, et oculi tui vias meas custodiant. Fovea enim profunda est meretrix, et puteus angustus aliena. Insidiatur in via quasi latro, et quos incautos viderit interficiet. Cui ve? cuius patri ve? cui rixe? cui fovee? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? Nonne hiis qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis? Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenduerit in vitro color eius: ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut coluber, et sicut regulus venena diffundet. Oculi tui videbunt extraneas, et cor tuum loquetur perversa. Et eris sicut dormiens in medio mari, et quasi sopitus gubernator amisso clavo. Et dices: Verberaverunt me, sed non dolui; traxerunt me, et ego non sensi: quando evigilabo, et rursus vina reperiam? XXIIII

Ne emuleris viros malos, nec desideres esse cum eis; quia rapinas meditatur mens eorum, et fraudes labia eorum loquuntur. Sapientia edificabitur domus, et prudentia roborabitur. In doctrina replebuntur cellaria universa substantia pretiosa et pulcherrima. Vir sapiens fortis est, et vir doctus robustus et validus, quia cum dispositione initur bellum, et erit salus ubi multa consilia sunt. Excelsa stulto sapientia; in porta non aperiet os suum. Qui cogitat mala facere stultus vocabitur. Cogitatio stulti peccatum est, et abhominatio hominum detractor. Si desperaveris lapsus in die angustie, imminuetur fortitudo tua. Erue eos qui ducuntur ad mortem, et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Si dixeris: Vires non suppetunt; qui inspector est cordis ipse intelligit, et servatorem anime tue nichil fallit, reddetque homini iuxta opera sua. Comede, fili mi, mel, quia bonum est, et favum dulcissimum gutturi tuo. Sic et doctrina sapientie anime tue: quam cum inveneris, habebis in novissimis spem, et spes tua non peribit. Ne insidieris, et queras impietatem in domo iusti, neque vastes requiem eius. Septies enim cadet iustus, et resurget; impii autem corruent in malum. Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, et in ruina eius ne exultet cor tuum, ne forte videat Dominus, et displiceat ei, et auferat ab eo iram suam. Ne contendas cum pessimis, nec emuleris impios, quia non habent futurorum spem mali, et lucerna impiorum extinguetur. Time Dominum, fili mi, et regem, et cum detractoribus non commiscearis, quoniam repente consurget perditio eorum, et ruinam utriusque quis novit? Hec quoque sapientibus: Cognoscere personam in iudicio non est bonum. Qui dicunt impio: Iustus es, maledicent eis populi, et detestabuntur eos tribus. Qui arguunt laudabuntur, et super eos veniet benedictio. Labia deosculabitur qui recta verba respondet. Prepara foris opus tuum, et diligenter exerce agrum tuum, ut postea edifices domum tuam. Ne sis testis frustra contra proximum tuum, nec lactes quemquam labiis tuis. Ne dicas: Quomodo fecit michi, sic faciam ei; reddam unicuique secundum opus suum. Per agrum hominis pigri transivi, et per vineam viri stulti: et ecce totum repleverant urtice, operuerant superficiem eius spine, et maceria lapidum destructa erat. Quod cum vidissem, posui in corde meo, et exemplo didici disciplinam. Usquequo piger dormis? quando de sompno consurges? Parum, inquam, dormies, modicum dormitabis, pauxillum manus conseres ut quiescas: et veniet tibi quasi cursor egestas tua, et mendicitas tua quasi vir armatus. Hee quoque parabole Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechie regis Iuda. XXV

Gloria Dei est celare verbum, et gloria regum investigare sermonem. Celum sursum, et terra deorsum, et cor regum inscrutabile. Aufer rubiginem de argento, et egredietur vas purissimum. Aufer impietatem de vultu regis, et firmabitur iustitia thronus eius. Ne gloriosus appareas coram rege, et in loco magnorum ne steteris. Melius est enim ut dicatur tibi: Ascende huc, quam ut humilieris coram principe. Que viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio cito, ne postea emendare non possis, cum dehonestaveris amicum tuum. Causam tuam tracta cum amico tuo, et secretum extraneo ne reveles, ne forte insultet tibi cum audierit, et exprobrare non cesset. Gratia et amicitia liberant; quas tibi serva, ne exprobrabilis fias. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. Inauris aurea et margarita fulgens, qui arguit sapientem et aurem obedientem. Sicut frigus nivis in die messis, ita legatus fidelis ei qui misit illum, animam illius requiescere facit. Nubes et ventus, et pluvie non sequentes, vir gloriosus et promissa non complens. Patientia lenietur princeps, et lingua mollis confringet duritiam. Mel invenisti? comede quod sufficit tibi, ne forte saciatus evomas illud. Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, ne quando saciatus oderit te. Iaculum, et gladius, et sagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium. Dens putridus, et pes lassus, qui sperat super infideli in die angustie, et amittit pallium in die frigoris. Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo. Sicut tinea vestimento, et vermis ligno, ita tristicia viri nocet cordi. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitierit, da illi aquam bibere: prunas enim congregabis super caput eius, et Dominus reddet tibi. Ventus aquilo dissipat pluvias, et facies tristis linguam detrahentem. Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa et in domo communi. Aqua frigida anime sitienti, et nuntius bonus de terra longinqua. Fons turbatus pede, et vena corrupta, iustus cadens coram impio. Sicut qui mel multum comedit non est ei bonum, sic qui scrutator est maiestatis opprimetur a gloria. Sicut urbs patens et absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. XXVI

Quomodo nix in estate et pluvie in messe, sic indecens est stulto gloria. Sicut avis ad alta transvolans et passer quolibet vadens, sic maledictum frustra prolatum in quempiam superveniet. Flagellum equo, et camus asino, et virga in dorso imprudentium. Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur. Claudus pedibus et iniquitatem bibens

qui mittit verba per nuntium stultum. Quomodo pulchras
frustra habet claudus tibias, sic indecens est in ore stultorum
parabola. Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii, ita
qui tribuit insipienti honorem. Quomodo si spina nascatur
in manu temulenti, sic parabola in ore stultorum. Iudi-
cium determinat causas: et qui imponit stulto silentium
iras mitigat. Sicut canis qui revertitur ad vomitum suum,
sic imprudens qui iterat stultitiam suam. Vidisti hominem
sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipiens. Di-
cit piger: Leo est in via, leaena in itineribus. Sicut ostium
vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo. Abscon-
dit piger manus sub ascella sua, et laborat si ad os suum
eas converterit. Sapientior sibi piger videtur septem vi-
ris loquentibus sententias. Sicut qui apprehendit auribus ca-
nem, sic qui transit impatiens, et commiscetur rixae alterius.
Sicut noxius est qui mittit lanceas, et sagittas in mortem,
ita vir qui fraudulenter nocet amico suo: et cum fuerit de-
prehensus, dicit: Ludens feci. Cum defecerint ligna, extingue-
tur ignis: et susurrone subtracto, iurgia conquiescunt.
Sicut carbones ad prunas, et ligna ad ignem, sic homo iracun-
dus suscitat rixas. Verba susurronis quasi simplicia, et
ipsa perveniunt ad intima cordis. Quomodo si argento sordi-
do ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessi-
mo corde sociata. Labiis suis intelligitur inimicus, cum in cor-
de tractaverit dolos. Quando submiserit vocem suam, ne cre-
dideris ei: quoniam septem nequitiae sunt in corde illius. Qui operit odium
fraudulenter, revelabitur malitia eius in concilio. Qui
fodit foveam, incidet in eam: et qui volvit lapidem, re-
vertetur ad eum. Lingua fallax non amat veritatem: et os
lubricum operatur ruinas. XXVII

Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superventura
pariat dies. Laudet te alienus, et non os tuum: extra-
neus, et non labia tua. Grave est saxum, et onerosa harena: sed
ira stulti utroque gravior. Ira non habet misericordiam, nec erumpens
furor: et impetum concitati ferre quis poterit? Me-
lior est manifesta correptio, quam amor absconditus. Me-
liora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta odientis
oscula. Anima saturata calcabit favum: anima esuriens et
amarum pro dulci sumet. Sicut avis transmigrans de nido
suo, sic vir qui derelinquit locum suum. Unguento et va-
riis odoribus delectatur cor: et bonis amici consiliis
anima dulcoratur. Amicum tuum, et amicum patris tui ne di-
miseris: et domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictio-
nis tuae. Melior est vicinus iuxta, quam frater procul. Stude
sapientiae fili mi, et laetifica cor meum, ut possis exprobranti re-
spondere sermonem. Astutus videns malum absconditus est: par-
vuli transeuntes sustinuerunt dispendia. Tolle ve-
stimentum eius qui spopondit pro extraneo, et pro alieno
aufer ei pignus. Qui benedicit proximo suo voce gran-
di, de nocte consurgens, maledicenti similis erit. Tecta
perstillantia in die frigoris, et litigiosa mulier comparantur:
qui retinet eam, quasi qui ventum teneat, et oleum dexterae
suae vocabit. Ferrum ferro exacuitur, et homo exacuit fa-
ciem amici sui. Qui servat ficum, comedet fructus eius:
et qui custos est domini sui, glorificabitur. Quomodo in aquis resplendent
vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.

Infernus et perditio numquam implentur: similiter et oculi hominum insa-
tiabiles. Quomodo probatur in conflatorio argentum, et in
fornace aurum: sic probatur homo ore laudantis. Cor iniqui
inquirit mala, cor autem rectum inquirit scientiam. Si
contuderis stultum in pila quasi ptisanas feriente de-
super pilo, non auferetur ab eo stultitia eius. Diligenter agnosce
vultum pecoris tui, tuosque greges considera: non enim
habebis iugiter potestatem: sed corona tribuetur in gene-
ratione et generationem. Aperta sunt prata, et apparuerunt
herbae virentes, et collecta sunt faena de montibus.
Agni ad vestimentum tuum: et haedi ad agri pre-
tium. Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, et in necessaria domus tuae, et ad
victum ancillis tuis. XXVIII

Fugit impius nemine persequente: iustus autem quasi leo con-
fidens, absque terrore erit. Propter peccata terrae multi
principes eius: et propter hominis sapientiam, et horum scientiam quae dicuntur, vita du-
cis longior erit. Vir pauper calumnians pauperes, similis
imbri vehementi, in quo paratur fames. Qui dere-
linquunt legem, laudant impium: qui custodiunt, suc-
cenduntur contra eum. Viri mali non cogitant iudicium:
qui autem requirunt Dominum, animadvertunt omnia. Melior est
pauper ambulans in simplicitate sua, quam dives in pravis
itineribus. Qui custodit legem, filius sapiens est:
qui autem comessatores pascit, confundit patrem suum.
Qui coacervat divitias usuris et fenore, liberali in
pauperes eas congregat. Qui declinat aures suas ne
audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Qui decipit
iustos in via mala, in interitu suo corruet: et simplices
possidebunt bona eius. Sapiens sibi videtur vir dives: et
pauper prudens scrutabitur eum. In exultatione iustorum
multa gloria est: regnantibus impiis ruinae hominum.
Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem con-
fessus fuerit, et reliquerit ea, misericordiam consequetur. Beatus homo qui
semper est pavidus: qui vero mentis est durae, corruet in
malum. Leo rugiens, et ursus esuriens, princeps impius
super populum pauperem. Dux indigens prudentia multos
opprimet per calumniam: qui autem odit avaritiam, lon-
gi fient dies eius. Hominem qui calumniatur animae sangui-
nem, si usque ad lacum fugerit, nemo sustinet.
Qui ambulat simpliciter, salvus erit: qui perversis gra-
ditur viis, concidet semel. Qui operatur terram suam,
satiabitur panibus: qui sectatur otium, replebitur
egestate. Vir fidelis multum laudabitur: qui autem
festinat ditari, non erit innocens. Qui cognoscit
in iudicio faciem, non bene facit: iste et pro buccella panis de-
serit veritatem. Vir qui festinat ditari, et aliis invidet,
ignorat quod egestas superveniat ei. Qui corripit
hominem, gratiam postea inveniet apud eum magis quam
ille qui per linguae blandimenta decipit. Qui sub-
trahit aliquid a patre suo, et a matre: et dicit
hoc non esse peccatum, particeps homicidae est. Qui se iac-
tat, et dilatat, iurgia concitat: qui vero sperat in Domino, sanabitur.
Qui confidit in corde suo, stultus est: qui autem
graditur sapienter, ipse salvabitur. Qui dat pauperi,
non indigebit: qui despicit deprecantem, sustinebit
penuriam. Cum surrexerint impii, abscondentur homines

hominis. Cum illi perierint multiplicabuntur iusti.

XXIX

Viro qui corripientem dura cervice contemnit repentinus superveniet interitus: et eum sanitas non sequetur. In multiplicatione iustorum letabitur vulgus: cum impii sumpserint principatum gemet populus. Vir qui amat sapientiam letificat patrem suum: qui autem nutrit scorta perdet substantiam. Rex iustus erigit terram: vir avarus destruet eam. Homo qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo rete expandit gressibus eius. Peccantem virum iniquum involvet laqueus: et iustus laudabit atque gaudebit. Novit iustus causam pauperum: impius ignorat scientiam. Homines pestilentes dissipant civitatem: sapientes vero avertunt furorem. Vir sapiens si cum stulto contenderit sive irascatur sive rideat non inveniet requiem. Viri sanguinum oderunt simplicem: iusti autem querunt animam eius. Totum spiritum suum profert stultus: sapiens differt et reservat in posterum. Princeps qui libenter audit verba mendacii omnes ministros habet impios. Pauper et creditor obviaverunt sibi: utriusque illuminator est dominus. Rex qui iudicat in veritate pauperes thronus eius in eternum firmabitur. Virga atque correptio tribuit sapientiam: puer autem qui dimittitur voluntati sue confundit matrem suam. In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera: et iusti ruinas eorum videbunt. Erudi filium tuum et refrigerabit te: et dabit delicias anime tue. Cum prophetia defecerit dissipabitur populus: qui vero custodit legem beatus est. Servus verbis non potest erudiri: quia quod dicis intelligit et respondere contemnit. Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est quam illius correptio. Qui delicate a pueritia nutrit servum suum postea sentiet eum contumacem. Vir iracundus provocat rixas: et qui ad indignandum facilis est erit ad peccata proclivior. Superbum sequitur humilitas: et humilem spiritu suscipiet gloria. Qui cum fure participat odit animam suam: adiurantem audit et non indicat. Qui timet hominem cito corruet: qui sperat in domino sublevabitur. Multi requirunt faciem principis: et iudicium a domino egreditur singulorum. Abhominantur iusti virum impium: et abhominantur impii eos qui in recta sunt via. Verbum custodiens filius extra perditionem erit. Verba congregantis filii vomentis.

XXX

Visio quam locutus est vir cum quo est deus: et qui deo secum morante confortatus ait. Stultissimus sum virorum: et sapientia hominum non est mecum. Non didici sapientiam: et non novi scientiam sanctorum. Quis ascendit in celum atque descendit? Quis continuit spiritum in manibus suis? Quis colligavit aquas quasi in vestimento? Quis suscitavit omnes terminos terre? Quod nomen est eius: et quod nomen filii eius si nosti? Omnis sermo dei ignitus: clipeus est omnibus sperantibus in se. Ne addas quicquam verbis illius: et arguaris inveniarisque mendax. Duo rogavi te: ne deneges mihi antequam moriar. Vanitatem et verba mendacia longe fac a me. Mendicitatem et divitias ne dederis mihi: tribue tantum victui meo necessaria: ne forte satiatus illiciar ad negandum et dicam: Quis est dominus? aut egestate compulsus furer: et periurem nomen dei mei. Ne accuses servum ad dominum suum ne forte maledicat tibi et corruas. Generatio que patri suo maledicit: et que matri sue non benedicit. Generatio que sibi munda videtur: et tamen non est lota a sordibus suis. Generatio cuius excelsi sunt oculi: et palpebre eius in alta subrecte. Generatio que pro dentibus gladios habet: et commandit molaribus suis ut comedat inopes de terra et pauperes ex hominibus. Sanguisuge due sunt filie dicentes: Affer affer. Tria sunt insaturabilia: et quartum quod numquam dicit sufficit. Infernus et os vulve et terra que non satiatur aqua: ignis vero numquam dicit sufficit. Oculum qui subsannat patrem et qui despicit partum matris sue: effodiant eum corvi de torrentibus et comedant eum filii aquile. Tria sunt difficilia mihi et quartum penitus ignoro. Viam aquile in celo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari, et viam viri in adolescentia. Talis est via mulieris adultere: que comedit et tergens os suum dicit: Non sum operata malum. Per tria movetur terra et quartum non potest sustinere. Per servum cum regnaverit, per stultum cum saturatus fuerit cibo, per odiosam mulierem cum in matrimonio fuerit assumpta, et per ancillam cum fuerit heres domine sue. Quatuor minima sunt terre et ipsa sunt sapientiora sapientibus. Formice populus infirmus: qui preparat in messe cibum sibi. Lepusculus plebs invalida: qui ponit in petra cubile suum. Regem locusta non habet: et egreditur universa per turmas suas. Stellio manibus nititur et moratur in edibus regis. Tria sunt que bene gradiuntur: et quartum quod incedit feliciter. Leo fortissimus bestiarum: ad nullius pavebit occursum. Gallus succinctus lumbos: et aries nec est rex qui resistat ei. Et qui stultus apparuit postquam elevatus est in sublime: si enim intellexisset ori suo imposuisset manum. Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac exprimit butyrum: et qui vehementer emungit elicit sanguinem: et qui provocat iras producit discordias. Verba Lamuelis regis. Visio qua erudivit eum mater sua. Quid dilecte mi? quid dilecte uteri mei? quid dilecte votorum meorum?

XXXI

Ne dederis mulieribus substantiam tuam: et divitias tuas ad delendos reges. Noli regibus o Lamuel noli regibus dare vinum: quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas: ne forte bibant et obliviscantur iudiciorum et mutent causam filiorum pauperis. Date siceram merentibus et vinum his qui amaro sunt animo. Bibant et obliviscantur egestatis sue: et doloris sui non recordentur amplius. Aperi os tuum muto: et causis omnium filiorum qui pertranseunt. Aperi os tuum decerne quod iustum est: et vindica inopem et pauperem.

Aleph. Mulierem fortem quis inveniet? procul et de ultimis finibus pretium eius.

Beth. Confidit in ea cor viri sui: et spoliis non indigebit.

Gimel. Reddet ei bonum et non malum omnibus diebus vite sue.

Deleth. Quesivit lanam et linum: et operata est consilio manuum suarum.

He. Facta est quasi navis institoris: de longe portans panem suum.

Vau. De nocte surrexit: deditque predam domesticis suis: et cibaria ancillis suis.

Zai. Consideravit agrum et emit eum: de fructu manuum suarum plantavit vineam.

Heth. Accinxit fortitudine

i· Ioth
i· Caph

tudine lumbos suos · et roboravit brachium suum · Teth
Gustavit et vidit quia bona est negotiatio eius · non extin
guetur in nocte lucerna eius · Manum suam misit ad for
tia et digiti eius apprehenderunt fusum · Ioth manum suam
aperuit inopi et palmas suas extendit ad pauperem · Lamed
Non timebit domui sue a frigoribus nivis omnes enim dome
stici eius vestiti sunt duplicibus · Mem · Stragulatam ve
stem fecit sibi bissus et purpura indumentum eius · Nun ·
Nobilis in portis vir eius quando sederit cum senatoribus terre
Samech Sindonem fecit et vendidit et cingulum tradidit
Chananeo · Ain Fortitudo et decor indumentum eius et ride
bit in die novissimo · Phe Os suum aperuit sapientie et
lex clementie in lingua eius · Sade Consideravit semi
tas domus sue et panem otiosa non comedit · Coph Sur
rexerunt filii eius et beatissimam predicaverunt vir eius et
laudavit eam · Res Multe filie congregaverunt di
vitias tu supergressa es universas · Sin Fallax gratia et
vana est pulcritudo mulier timens dominum ipsa lau
dabitur · Thau Date ei de fructu manuum suarum et lau
dent eam in portis opera sua · Incipit prologus in ecclesiaste ·

Memini me hoc ferme
quinquennium cum adhuc Ro ante
me essem et ecclesiasten sancte Blesille le
gerem ut eam ad contemptum huius mundi
provocarem et omne quod in mundo cerneret puta
ret esse pro nichilo rogatum ab ea ut in morem commentarioli
obscura queque dissererem ut absque me posset intelligere que le
gebat. Itaque quoniam in procinctu nostri operis subita morte sub
tracta est et non meruimus o Paula et Eustochium talem vite
nostre habere consortem · tanto tunc vulnere perculsus · obmutui ·
Nunc in Bethleem positus augustiore videlicet civitate · et il
lius memorie et vobis reddo quod debeo · Hoc breviter admonens ·
quod nullius auctoritatem secutus sum · sed de hebreo trans
ferens magis me lxx interpretum consuetudini coap
tavi · in his dumtaxat que non multum ab hebraicis dis
crepabant. Interdum aquile quoque et symachi et theodotionis
recordatus sum · ut nec nimia novitate lectoris studium
deterrerem · nec rursum contra conscientiam meam fonte veritatis
omisso opinionum rivulos consectarer. Incipit liber ecclesiastes.

Verba ecclesiastes filii David regis
Ierusalem. Vanitas vanitatum et omnia
vanitas. Quid habet amplius homo de universo
labore suo quo laborat sub sole. Generatio
preterit et generatio advenit · terra vero in eternum stat · Oritur
sol et occidit et ad locum suum revertitur · ibique renascens gi
rat per meridiem et flectitur ad aquilonem lustrans universa
in circuitu pergit spiritus et in circulos suos revertitur. Omnia
flumina intrant in mare et mare non redundat · ad locum unde
exeunt flumina revertuntur ut iterum fluant. Cuncte
res difficiles non potest homo eas explicare sermone · Non saturatur
oculus visu nec auris auditu impletur. Quid est quod fuit? ipsum
quod futurum est. Quid est quod factum est? ipsum quod faciendum est.
Nichil sub sole novum · nec valet quisquam dicere ecce hoc recens
est · iam enim precessit in seculis que fuerunt ante nos. Non est priorum
memoria · sed nec eorum quidem que postea futura sunt erit recorda
tio apud eos qui futuri sunt in novissimo. Ego ecclesiastes

fui rex Israel in Ierusalem et proposui in animo meo quere
re et investigare sapienter de omnibus que fiunt sub sole hanc oc
cupationem pessimam dedit deus filiis hominum ut occupa
rentur in ea. Vidi cuncta que fiunt sub sole et ecce universa
vanitas et afflictio spiritus. Perversi difficile corriguntur
et stultorum infinitus est numerus. Locutus sum in corde meo
dicens ecce magnus effectus sum et precessi omnes sapientia qui
fuerunt ante me in Ierusalem et mens mea contemplata est multa sa
pienter et didici. Dedique cor meum ut scirem prudentiam
atque doctrinam erroresque atque stultitiam · et agnovi
quod in his quoque esset labor et afflictio spiritus eo quod in multa sapientia
multa sit indignatio · et qui addit scientiam addit et laborem.
Dixi ego in corde meo vadam et affluam deliciis
et fruar bonis · et vidi quod hoc quoque esset vanitas.
Risum reputavi errorem et gaudio dixi · quid frustra deciperis
Cogitavi in corde meo abstrahere a vino carnem meam
ut animum meum transferrem ad sapientiam devitaremque
stultitiam · donec viderem quid esset utile filiis hominum
quod facto opus est sub sole numero dierum vite sue
Magnificavi opera mea · edificavi mihi domos et planta
vi vineas · feci ortos et pomeria et consevi ea cuncti generis
arboribus · et extruxi mihi piscinas aquarum ut irrigarem
silvam lignorum germinantium. Possedi servos et ancillas
multamque familiam habui · armenta quoque et magnos ovium
greges ultra omnes qui fuerunt ante me in Ierusalem ·
Coacervavi mihi argentum et aurum et substantias regum et provin
ciarum · Feci mihi cantores et cantatrices et delicias filiorum
hominum ciphos et urceos ad vina fundenda
et supergressus sum opibus omnes qui ante me fuerunt in Ierusalem
Sapientia quoque perseveravit mecum et omnia que desideraverunt oculi mei
non negavi eis · nec prohibui cor meum quin omni vo
luptate frueretur et oblectaret se in his que preparave
ram · et hanc ratus sum partem meam si uterer labore meo
Cumque me convertissem ad universa opera que fecerant manus
et ad labores in quibus frustra sudaveram · vidi in
vanitatem et afflictionem animi et nichil permanere sub
sole · Transivi ad contemplandam sapientiam erroresque
et stultitiam · Quid est inquam homo ut sequi possit re
gem factorem suum · Et vidi quod cum precederet sapientia stulti
tiam · quid est inquam homo ut sequi possit · quantum differt
a tenebris sapientis oculi in capite eius · stultus in te
nebris ambulat · et didici quod unus utriusque
interitus · Et dixi in corde meo · si unus et stulti et
occasus erit quid mihi prodest quod maiorem sapientie
operam · Locutusque cum mente mea animadverti
quod hoc quoque esset vanitas · Non enim erit memoria
sapientis similiter ut stulti in perpetuum · et futura tempora
cuncta operient pariter · moritur doctus similiter
et idcirco tetduit me vite mee videntem mala
universa esse sub sole · et cuncta vanitatem et afflictionem
spiritus · Rursus detestatus sum omnem industriam
qua sub sole studiosissime laboravi · habiturus
post me quem ignoro utrum sapiens an stul
tus sit · et dominabitur in laboribus meis quibus
sudavi et sollicitus fui · et est quicquam tam va
num · Unde cessavi renuntiavitque cor meum ultra labo

e q

sub sole. Nam cum alius laboret in sapientia et doctrina et sollicitudine, homini otioso quaesita dimittit; et hoc ergo vanitas et magnum malum. Quid enim proderit homini de universo labore suo et afflictione spiritus, qua sub sole cruciatus est? Cuncti dies eius doloribus et aerumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit. Et hoc nonne vanitas est? Nonne melius est comedere et bibere et ostendere animae suae bona de laboribus suis? Et hoc de manu Dei est. Quis ita devorabit et deliciis affluet ut ego? Homini bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam et scientiam et laetitiam; peccatori autem dedit afflictionem et curam superfluam, ut addat et congreget et tradat ei qui placuit Deo. Sed et hoc vanitas et cassa sollicitudo mentis.

III

Omnia tempus habent, et suis spatiis transeunt universa sub caelo. Tempus nascendi et tempus moriendi; tempus plantandi et tempus evellendi quod plantatum est. Tempus occidendi et tempus sanandi; tempus destruendi et tempus aedificandi. Tempus flendi et tempus ridendi; tempus plangendi et tempus saltandi. Tempus spargendi lapides et tempus colligendi; tempus amplexandi et tempus longe fieri ab amplexibus. Tempus acquirendi et tempus perdendi; tempus custodiendi et tempus abiciendi. Tempus scindendi et tempus consuendi; tempus tacendi et tempus loquendi. Tempus dilectionis et tempus odii; tempus belli et tempus pacis. Quid habet amplius homo de labore suo? Vidi afflictionem quam dedit Deus filiis hominum, ut distendantur in ea. Cuncta fecit bona in tempore suo, et mundum tradidit disputationi eorum, ut non inveniat homo opus quod operatus est Deus ab initio usque ad finem. Et cognovi quod non esset melius nisi laetari et facere bene in vita sua. Omnis enim homo qui comedit et bibit et videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est. Didici quod omnia opera quae fecit Deus perseverent in perpetuum; non possumus eis quicquam addere nec auferre, quae fecit Deus ut timeatur. Quod factum est, ipsum permanet; quae futura sunt iam fuerunt, et Deus instaurat quod abiit. Vidi sub sole in loco iudicii impietatem, et in loco iustitiae iniquitatem; et dixi in corde meo: Iustum et impium iudicabit Deus, et tempus omnis rei tunc erit. Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus, et ostenderet similes esse bestiis. Idcirco unus interitus est hominis et iumentorum, et aequa utriusque conditio. Sicut moritur homo, sic et illa moriuntur; similiter spirant omnia, et nihil habet homo iumento amplius; cuncta subiacent vanitati, et omnia pergunt ad unum locum; de terra facta sunt, et in terram pariter revertuntur. Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, et si spiritus iumentorum descendat deorsum? Et deprehendi nihil esse melius quam laetari hominem in opere suo, et hanc esse partem illius. Quis enim eum adducet ut post se futura cognoscat?

IIII

Verti me ad alia, et vidi calumnias quae sub sole geruntur, et lacrimas innocentium, et neminem consolatorem; nec posse resistere eorum violentiae, cunctorum auxilio destitutos. Et laudavi magis mortuos quam viventes; et feliciorem utroque iudicavi qui necdum natus est, nec vidit mala quae sub sole fiunt. Rursum contemplatus sum omnes labores hominum, et industrias animadverti patere invidiae proximi; et in hoc ergo vanitas et cura superflua est. Stultus complicat manus suas et comedit carnes suas dicens: Melior est pugillus cum requie quam plena utraque manus cum labore et afflictione animi. Considerans reperi et aliam vanitatem sub sole: unus est et secundum non habet, non filium, non fratrem, et tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi eius divitiis, nec recogitat dicens: Cui laboro et fraudo animam meam bonis? In hoc quoque vanitas est et afflictio pessima. Melius est ergo duos esse simul quam unum; habent enim emolumentum societatis suae. Si unus ceciderit, ab altero fulcietur. Vae soli, quia cum ceciderit non habet sublevantem se. Et si dormierint duo, fovebuntur mutuo; unus quomodo calefiet? Et si quispiam praevaluerit contra unum, duo resistunt ei; funiculus triplex difficile rumpitur. Melior est puer pauper et sapiens rege sene et stulto, qui nescit praevidere in posterum; quod de carcere catenisque interdum quis egrediatur ad regnum, et alius natus in regno inopia consumatur. Vidi cunctos viventes qui ambulant sub sole cum adolescente secundo qui consurget pro eo. Infinitus numerus est populi omnium qui fuerunt ante eum; et qui postea futuri sunt non laetabuntur in eo. Sed et hoc vanitas et afflictio spiritus. Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei, et appropinqua ut audias. Multo enim melior est oboedientia quam stultorum victimae, qui nesciunt quid faciant mali.

V

Ne temere quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo. Deus enim in caelo, et tu super terram; idcirco sint pauci sermones tui. Multas curas sequuntur somnia, et in multis sermonibus invenietur stultitia. Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere; displicet enim ei infidelis et stulta promissio; sed quodcumque voveris redde. Multoque melius est non vovere quam post votum promissa non reddere. Ne dederis os tuum ut peccare facias carnem tuam, neque dicas coram angelo: Non est providentia; ne forte iratus Deus super sermones tuos dissipet cuncta opera manuum tuarum. Ubi multa sunt somnia, plurimae vanitates et sermones innumeri; tu vero Deum time. Si videris calumnias egenorum et violenta iudicia et subverti iustitiam in provincia, non mireris super hoc negotio; quia excelso excelsior est alius, et super hos quoque eminentiores sunt alii; et insuper universae terrae rex imperat servienti. Avarus non implebitur pecunia; et qui amat divitias fructum non capiet ex eis; et hoc ergo vanitas. Ubi multae sunt opes, multi et qui comedunt eas. Et quid prodest possessori nisi quod cernit divitias oculis suis? Dulcis est somnus operanti, sive parum sive multum comedat; saturitas autem divitis non sinit eum dormire. Est et alia infirmitas pessima quam vidi sub sole: divitiae conservatae in malum domini sui. Pereunt enim in afflictione pessima; generavit filium qui in summa egestate erit. Sicut egressus est nudus de utero matris suae, sic revertetur, et nihil auferet secum de labore suo. Miserabilis prorsus infirmitas: quomodo venit, sic revertetur. Quid ergo prodest ei quod laboravit in ventum? Cunctis diebus vitae suae comedit in tenebris, et in curis multis, et in aerumna atque tristitia. Hoc itaque visum est mihi bonum ut comedat quis et bibat et fruatur laetitia ex labore suo quo laboravit ipse sub sole numero dierum vitae suae quos dedit ei Deus, et haec est pars

Et omni homini cui dedit deus divitias atque substantiam potestatemque ei tribuit ut comedat ex eis et fruatur parte sua et letetur de labore suo. hoc est donum dei. Non enim satis recordabitur dierum vite sue: eo quod deus occupet deliciis cor eius.

VI

Est et aliud malum quod vidi sub sole. et quidem frequens apud homines. Vir cui dedit deus divitias et substantiam et honorem et nichil deest anime sue ex omnibus que desiderat: nec tribuit ei potestatem deus ut comedat ex eo. sed homo extraneus vorabit illud. Hoc vanitas et magna miseria est. Si genuerit quispiam centum liberos et vixerit multos annos et plures dies etatis habuerit et anima illius non utatur bonis substantie sue. sepulturaque careat. de hoc ego pronuntio quod melior illo sit abortivus. Frustra enim venit et pergit ad tenebras: et oblivione delebitur nomen eius. Non vidit solem neque cognovit distantiam boni et mali. Etiam si duobus milibus annis vixerit et non fuerit perfruitus bonis. Nonne ad unum locum properant omnia? Omnis labor hominis in ore eius. sed anima eius non implebitur bonis. Quid habet amplius sapiens a stulto? et quid pauper nisi ut pergat illuc ubi est vita? Melius est videre quod cupias quam desiderare quod nescias. Sed et hoc vanitas est et presumptio spiritus. Qui futurus est iam vocatum est nomen eius: et scitur quod homo sit et non possit contra fortiorem se in iudicio contendere. Verba sunt plurima. multaque in disputando vanitatem habentia.

VII

Quid necesse est homini maiora se querere cum ignoret quid conducat sibi in vita sua numero dierum peregrinationis sue. et tempore quod velut umbra preterit? Aut quis ei poterit indicare quid post eum futurum sub sole sit? Melius est bonum nomen quam pretiosa unguenta: et dies mortis die nativitatis. Melius est ire ad domum luctus quam ad domum convivii. In illa enim finis cunctorum admonetur hominum: et vivens cogitat quid futurum sit. Melior est ira risu: quia per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis. Cor sapientium ubi tristitia est: et cor stultorum ubi letitia. Melius est a sapiente corripi quam stultorum adulatione decipi. Quia sicut sonitus spinarum ardentium sub olla sic risus stulti. Sed et hoc vanitas. Calumpnia conturbat sapientem. et perdet robur cordis eius. Melior est finis orationis quam principium. Melior est patiens arrogante. Ne sis velox ad irascendum: quia ira in sinu stulti requiescit. Ne dicas quid putas cause est quod priora tempora meliora fuere quam nunc sunt? Stulta est enim huiuscemodi interrogatio. Utilior enim est sapientia cum divitiis: et magis prodest videntibus solem. Sicut enim protegit sapientia sic protegit pecunia. Hoc autem plus habet eruditio et sapientia quod vitam tribuunt possessori suo. Considera opera dei quod nemo possit corrigere quem ille despexerit. In die bona fruere bonis: et malam diem precave. sicut enim hanc: et sic et illam fecit deus ut non inveniat homo contra eum iustas querimonias. Hec quoque vidi in diebus vanitatis mee. Iustus perit in iustitia sua: et impius multo vivit tempore in sua malitia. Noli esse iustus multum neque plus sapias quam necesse est: ne obstupescas. Ne impie multum agas: et noli esse stultus: ne moriaris in tempore non tuo. Bonum est te sustentare iustum sed et ab illo ne subtrahas manum tuam: quia qui timet deum nichil negligit. Sapientia confortavit sapientem super decem principes civitatis. Non est enim homo iustus in terra qui faciat bonum et non peccet. Sed et cunctis sermonibus qui dicuntur ne accommodes cor tuum: ne forte audias servum tuum maledicentem tibi. Scit enim conscientia tua quia et tu crebro maledixisti aliis. Cuncta temptavi in sapientia. dixi. Sapiens efficiar: et ipsa longius recessit a me multo magis quam erat. Et alta profunditas quis inveniet eam? Lustravi universa animo meo ut scirem et considerarem et quererem sapientiam et rationem: et ut cognoscerem impietatem stulti et errorem imprudentium. Et inveni amariorem morte mulierem que laqueus venatorum est et sagena cor eius. vincula sunt manus eius. Qui placet deo effugiet illam. qui autem peccator est capietur ab illa. Ecce hoc inveni dixit ecclesiastes unum et alterum ut invenirem rationem quam adhuc querit anima mea. et non inveni. Virum de mille unum: mulierem ex omnibus non inveni. Solum hoc inveni quod fecerit deus hominem rectum. et ipse se infinitis miscuit questionibus. Quis talis ut sapiens est? et quis cognovit solutionem verbi?

VIII

Sapientia hominis lucet in vultu eius. et potentissimus faciem illius commutabit. Ego os regis observo et precepta iuramenti dei. Ne festines recedere a facie eius: neque permaneas in opere malo. quia omne quod voluerit faciet. et sermo illius potestate plenus est. nec dicere ei quisquam potest: quare ita facis? Qui custodit preceptum non experietur quicquam mali. Tempus et responsionem cor sapientis intelligit. Omni negotio tempus est et opportunitas: et multa hominis afflictio. quia ignorat preterita. et futura nullo scire potest nuntio. Non est in hominis ditione prohibere spiritum. nec habet potestatem in die mortis: nec sinitur quiescere ingruente bello: neque salvabit impietas impium. Omnia hec consideravi: et dedi cor meum in cunctis operibus que fiunt sub sole. Interdum dominatur homo homini in malum suum. Vidi impios sepultos: qui etiam cum adhuc viverent in loco sancto erant. et laudabantur in civitate quasi iustorum operum. Sed et hoc vanitas est. Etenim quia non profertur cito contra malos sententia: absque timore ullo filii hominum perpetrant mala. Attamen peccator ex eo quod centies facit malum et per patientiam sustentatur: ego cognovi quod erit bonum timentibus deum qui verentur faciem eius. Non sit bonum impio nec prolongentur dies eius. sed quasi umbra transeant qui non timent faciem domini. Est et alia vanitas que fit super terram. Sunt iusti viri quibus mala proveniunt quasi opera egerint impiorum: et sunt impii qui ita securi sunt quasi iustorum facta habeant. Sed et hoc vanissimum iudico. Laudavi igitur letitiam: quod non esset homini bonum sub sole nisi quod comederet et biberet atque gauderet. et hoc solum secum auferret de labore suo in diebus vite sue quos dedit ei deus sub sole. Et apposui cor meum ut scirem sapientiam et intelligerem distentionem que versatur in terra.

ut distentionem

in diebus et noctibus somnum non capit oculis. Et intel-
lexi quod omnium operum dei nullam possit homo in-
venire rationem eorum que fiunt sub sole. Et quanto plus
laboraverit ad querendum, tanto minus inve-
niet. Etiam si dixerit sapiens se nosse, non poterit reperi-
re. Omnia hec tractavi in corde meo ut intelligerem
curiose.

IX

Sunt iusti atque sapientes et opera eorum in ma-
nu dei, et tamen nescit homo utrum amore an
odio dignus sit. Sed omnia in futurum servantur incer-
ta, eo quod universa eque eveniant iusto et impio,
bono et malo, mundo et inmundo, immolanti
hostias et victimas spernenti. Sicut bonus
sic et peccator, ut periurus ita et ille qui verum deierat.
Hoc est pessimum inter omnia que sub sole fiunt, quia eadem
cunctis eveniunt. Unde et corda filiorum hominum
implentur malitia et contemptu in vita sua,
et post hec ad inferos deducentur. Nemo est qui semper
vivat et qui huius rei habeat fiduciam. Melior est
canis vivus leone mortuo. Viventes enim sciunt
se esse morituros, mortui vero nichil noverunt amplius,
nec habent ultra mercedem, quia oblivioni tradita
est memoria eorum. Amor quoque et odium et invidie
simul perierunt, nec habent partem in hoc seculo et in opere quod
sub sole geritur. Vade ergo et comede in letitia panem
tuum et bibe cum gaudio vinum tuum, quia deo placent
opera tua. Omni tempore sint vestimenta tua candida, et o-
leum de capite tuo non deficiat. Perfruere vita cum
uxore quam diligis cunctis diebus vite instabi-
litatis tue qui dati sunt tibi sub sole omni tempore
vanitatis tue. Hec est enim pars in vita et in labore tuo
quo laboras sub sole. Quodcumque facere potest manus tua
instanter operare, quia nec opus nec ratio nec scien-
tia nec sapientia erunt apud inferos quo tu properas. Verti me
ad aliud, vidique sub sole nec velocium esse cur-
sum nec fortium bellum, nec sapientium panem, nec
doctorum divitias, nec artificum gratiam, sed tempus
casumque in omnibus. Nescit homo finem suum, sed sicut pisces
capiuntur hamo et sicut aves comprehenduntur laqueo,
sic capiuntur homines tempore malo cum eis extem-
plo supervenerit. Hanc quoque sub sole vidi sapientiam
et probavi maximam. Civitas parva et pauci in ea vi-
ri. Venit contra eam rex magnus et vallavit eam,
extruxitque munitiones per gyrum et perfecta est
obsidio. Inventusque est in ea vir pauper et sapiens,
et liberavit urbem per sapientiam suam, et nullus dein-
ceps recordatus est hominis illius pauperis. Et di-
cebam ego meliorem esse sapientiam fortitudine.
Quomodo ergo sapientia pauperis est contempta et verba eius non
sunt audita? Verba sapientium audiuntur
in silentio plus quam clamor principis inter stul-
tos. Melior est sapientia quam arma bellica, et qui
in uno peccaverit multa bona perdet.

X

Musce morientes perdunt suavitatem unguen-
ti. Pretiosior est sapientia et gloria
ad tempus stultitia. Cor sapientis in dextera
eius et cor stulti in sinistra illius. Sed et in via stultus
ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos
estimat. Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, lo-
cum tuum ne dimiseris, quia curatio cessare fa-
ciet peccata maxima. Est malum quod vidi sub sole
quasi per errorem egrediens a facie principis: posi-
tum stultum in dignitate sublimi, et divites
sedere deorsum. Vidi servos in equis, et principes am-
bulantes quasi servos super terram. Qui fodit fo-
veam incidet in eam, et qui dissipat sepem morde-
bit eum coluber. Qui transfert lapides affligetur
in eis, et qui scindit ligna vulnerabitur ab eis. Si re-
tusum fuerit ferrum, et hoc non ut prius sed hebetatum
fuerit, multo labore exacuetur, et post industriam
sequetur sapientia. Si mordeat serpens in silentio, ni-
chil eo minus habet qui occulte detrahit. Verba oris
sapientis gratia, et labia insipientis precipitabunt eum.
Initium verborum eius stultitia, et novissimum oris illius
error pessimus. Stultus verba multiplicat. Ignorat
homo quid ante se fuerit, et quid post se futurum sit quis
ei poterit indicare? Labor stultorum affliget eos qui
nesciunt in urbem pergere. Ve tibi terra cuius rex est puer
et cuius principes mane comedunt. Beata terra cuius rex
nobilis est, et cuius principes vescuntur in tempore suo
ad reficiendum et non ad luxuriam. In pigritiis humilia-
bitur contignatio, et in infirmitate manuum perstillabit
domus. In risu faciunt panem et vinum ut epulentur viven-
tes, et pecunie obediunt omnia. In cogitatione tua
regi ne detrahas, et in secreto cubiculi tui ne maledi-
xeris diviti, quia et aves celi portabunt vocem tuam, et qui
habet pennas annuntiabit sententiam.

XI

Mitte panem tuum super transeuntes aquas, quia
post multa tempora invenies illum. Da partem sep-
tem necnon et octo, quia ignoras quid futurum sit mali super
terram. Si reple fuerint nubes, ymbrem super terram
effundent. Si ceciderit lignum ad austrum aut ad
aquilonem, in quocumque loco ceciderit ibi erit. Qui
observat ventum non seminat, et qui considerat
nubes numquam metet. Quomodo ignoras que sit via spiritus
et qua ratione compingantur ossa in ventre pregnan-
tis, sic nescis opera dei qui fabricator est omnium. Mane
semina sementem tuam, et vespere ne cesset manus tua, quia
nescis quid magis oriatur, hoc aut illud, et si utrumque
simul, melius erit. Dulce lumen et delectabile est
oculis videre solem. Si annis multis vixerit homo et in his
omnibus letatus fuerit, meminisse debet tenebrosi
temporis et dierum multorum, qui cum venerint vani-
tatis arguentur preterita. Letare ergo iuvenis in ado-
lescentia tua, et in bono sit cor tuum in diebus iuven-
tutis tue, et ambula in viis cordis tui et in intuitu
oculorum tuorum, et scito quod pro omnibus his adducet te
deus in iudicium. Aufer iram a corde tuo et a-
move malitiam a carne tua. Adolescentia enim
et voluptas vana sunt.

XII

Memento creatoris tui in diebus iuventutis
tue, antequam veniat tempus afflictionis, et

et lum

appropinquant anni de quibus dicas non mihi placent. Antequam
tenebrescat sol et lumen et stelle et luna et revertantur nubes
post pluviam. Quando movebuntur custodes domus et nutabunt
viri fortissimi et ociose erunt molentes in minuto numero
et tenebrescent videntes per foramina et claudent
ostia in platea. In humilitate vocis molentis et con-
surgent ad vocem volucris et obsurdescent omnes filie
carminis. Excelsa quoque timebunt et formidabunt in
via. Florebit amigdalus. impinguabitur locusta et
dissipabitur capparis. quoniam ibit homo in domum eternitatis
sue et circuibunt in platea plangentes. Antequam
rumpatur funis argenteus et recurrat vitta aurea.
et conteratur ydria super fontem et confringatur rota su-
per cisternam et revertatur pulvis in terram suam unde erat.
et spiritus redeat ad deum qui dedit illum. Vanitas vanitatum
dixit ecclesiastes et omnia vanitas. Cumque esset sapientissimus
ecclesiastes docuit populum et enarravit que fecerat et in-
vestigans composuit parabolas multas. Quesivit verba
utilia et conscripsit sermones rectissimos ac veritate ple-
nos. Verba sapientium sicut stimuli et quasi clavi in altum
defixi que per magistrorum consilium data sunt a pastore uno.
His amplius fili mi ne requiras. Faciendi plures
libros nullus est finis. frequensque meditatio. Finem — c[arnis] est afflictio
loquendi pariter audiamus. Deum time et mandata
eius observa. hoc est enim omnis homo. Cunctaque que fiunt
adducet deus in iudicium pro omni errato sive bonum sive
malum sit. Incipiunt cantica canticorum.

Osculetur me osculo oris sui. quia meliora
sunt ubera tua vino. fragrantia un-
guentis optimis. Oleum effusum nomen
tuum ideo adolescentule dilexerunt te.
Trahe me post te. curremus in odore unguentorum tuorum.
Introduxit me rex in cellaria sua. Exultabimus et
letabimur in te. memores uberum tuorum super vinum.
recti diligunt te. Nigra sum sed formosa filie ierusa-
lem sicut tabernacula cedar. sicut pelles salomonis. Noli-
te me considerare quod fusca sim. quia decoloravit me sol.
Filii matris mee pugnaverunt contra me. posuerunt me cu-
stodem in vineis. vineam meam non custodivi. Indica mihi
quem diligit anima mea. ubi pascas ubi cubes in meridie.
ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. Si ig-
noras te o pulcherrima inter mulieres, egredere et abi
post vestigia gregum tuorum et pasce edos tuos iuxta ta-
bernacula pastorum. Equitatui meo in curribus pharaonis as-
similavi te amica mea. Pulchre sunt gene tue sicut turturis.
collum tuum sicut monilia. Murenulas aureas faciemus tibi
vermiculatas argento. Cum esset rex in accubitu suo
nardus mea dedit odorem suum. Fasciculus mirre dilec-
tus meus mihi inter ubera mea commorabitur. Botrus cipri
dilectus meus mihi inter ubera mea commorabitur. in vineis
engaddi. Ecce tu pulchra es amica mea ecce tu pul-
chra oculi tui columbarum. Ecce tu pulcher es dilecte mi
et decorus. lectulus noster floridus. tigna domorum nostrarum
cedrina. laquearia nostra cypressina. II

Ego flos campi et lilium convallium. Sicut lilium inter
spinas sic amica mea inter filias. Sicut malus
inter ligna silvarum. sic dilectus meus inter filios. Sub
umbra illius quem desideraveram sedi et fructus
gutturi meo. Introduxit me rex in cellam
ordinavit in me caritatem. Fulcite me flo-
ribus stipate me malis. quia amore langueo. Leva eius
capite meo et dextera illius amplexabitur me. Adiuro
vos filie ierusalem per capreas cervosque camporum
ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam donec
ipsa velit. Vox dilecti mei. ecce iste venit saliens
in montibus et transiliens colles. Similis est dilec-
tus meus capree hinnuloque cervorum. En ipse stat post
parietem nostrum respiciens per fenestras prospiciens per
cancellos. En dilectus meus loquitur mihi. Surge propera
amica mea columba mea formosa mea et veni. Iam
enim hyemps transiit. ymber abiit et recessit. Flo-
res apparuerunt in terra nostra. tempus putationis ad-
venit. Vox turturis audita est in terra nostra. Ficus protu-
lit grossos suos. vinee florentes dederunt odorem
suum. Surge propera amica mea speciosa mea et veni co-
lumba mea et veni. In foraminibus petre in caverna
macerie. Ostende mihi faciem tuam. sonet vox tua in au-
ribus meis. vox enim tua dulcis et facies tua deco-
ra. Capite nobis vulpes parvulas que demoliuntur
vineas. nam vinea nostra floruit. Dilectus meus mihi et e-
go illi. qui pascitur inter lilia donec aspiret dies
et inclinentur umbre. Revertere similis esto dilecte
mi capree hinnuloque cervorum super montes
In lectulo meo per noctes quesivi quem III
diligit anima mea. quesivi illum et non inveni. Surgam et
circuibo civitatem. per vicos et plateas queram quem di-
ligit anima mea. Quesivi illum et non inveni. Inve-
nerunt me vigiles qui custodiunt civitatem. Num quem
diligit anima mea vidistis? Paululum cum pertransis-
sem eos. inveni quem diligit anima mea. Tenui eum
nec dimittam. donec introducam illum in domum
et in cubiculum genitricis mee. Adiuro vos filie
per capreas cervosque camporum. ne suscitetis neque evigi-
lare faciatis dilectam donec ipsa velit. Que est ista
que ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus
mirre et thuris et universi pulveris pigmen-
tarii. En lectulum salomonis. sexaginta fortes am-
biunt ex fortissimis israel. omnes tenentes gla-
dios et ad bella doctissimi. Uniuscuiusque ensis su-
per femur suum propter timores nocturnos. Ferculum fe-
cit sibi rex salomon de lignis libani. Columpnas eius
fecit argenteas. reclinatorium aureum. ascensum
purpureum. media caritate constravit propter filias
ierusalem. Egredimini et videte filie syon regem salo-
monem in diademate quo coronavit illum mater
sua in die desponsationis illius et in die letitie
Quam pulchra es amica mea. IIII
Quam pulchra es. oculi tui columbarum abs-
que eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges ca-
prarum que ascenderunt de monte galaad. Den-
tes tui sicut greges tonsarum que ascenderunt de la-
vacro. omnes gemellis fetibus et sterilis non est

eas. Sicut vitta coccinea labia tua, et eloquium tuum
dulce. Sicut fragmen mali punici, ita gene tue, absque
eo quod intrinsecus latet. Sicut turris David collum tuum,
que edificata est cum propugnaculis. Mille clipei pendent
ex ea, omnis armatura fortium. Duo ubera tua sicut
duo hinnuli capree gemelli, qui pascuntur in liliis,
donec aspiret dies, et inclinentur umbre. Vadam ad
montem mirre, et ad collem thuris. Tota pulcra es amica
mea, et macula non est in te. Veni de libano sponsa
mea, veni de libano, veni; coronaberis de capite
amana, de capite sanir et hermon, de cubilibus leonum,
de montibus pardorum. Vulnerasti cor meum soror mea spon-
sa mea, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno
crine colli tui. Quam pulcre sunt mamme
tue soror mea sponsa. Pulcriora mea sunt ubera
tua vino, et odor unguentorum tuorum super omnia aro-
mata. Favus distillans labia tua sponsa, mel et lac
sub lingua tua, et odor vestimentorum tuorum sicut odor
thuris. Ortus conclusus soror mea sponsa, ortus con-
clusus, fons signatus. Emissiones tue paradisus ma-
lorum punicorum cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo,
nardus et crocus, fistula et cinnamomum cum univer-
sis lignis libani. Mirra et aloe cum omnibus primis
unguentis. Fons ortorum, puteus aquarum viventium,
que fluunt impetu de libano. Surge aquilo, et ve-
ni auster, perfla ortum meum, et fluant aromata illius.

V

Veniat dilectus meus in ortum suum ut comedat
fructum pomorum suorum. Veni in ortum meum soror mea
sponsa, messui mirram meam cum aromatibus meis.
Comedi favum cum melle meo, bibi vinum cum lacte meo.
Comedite amici et bibite, et inebriamini karissimi. Ego
dormio et cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulsan-
tis: Aperi michi soror mea, amica mea, columba mea, imma-
culata mea, quia caput meum plenum est rore, et cincinni
mei guttis noctium. Expoliavi me tunica mea,
quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo
illos? Dilectus meus misit manum suam per foramen, et
venter meus intremuit ad tactum illius. Surrexi ut
aperirem dilecto meo; manus mee stillaverunt mirram,
et digiti mei pleni mirra probatissima. Pessulum
ostii mei aperui dilecto meo, at ille declinaverat atque
transierat. Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus
est. Quesivi et non inveni illum, vocavi et non respondit michi. In-
venerunt me custodes, qui circumeunt civitatem,
percusserunt me et vulneraverunt me; tulerunt pallium
meum custodes murorum. Adiuro vos filie ierusalem,
si inveneritis dilectum meum, ut nuncietis ei quia amo-
re langueo. Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o
pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus ex di-
lecto, quia sic adiurasti nos? Dilectus meus candidus
et rubicundus, electus ex milibus. Caput eius aurum op-
timum; come eius sicut elate palmarum, nigre quasi corvus.
Oculi eius sicut columbe super rivulos aquarum, que lac-
te sunt lote, et resident iuxta fluenta plenissima.
Gene illius sicut areole aromatum consite a pigmenta-
riis. Labia eius lilia distillantia mirram primam.

eius

Manus illius tornatiles auree plene iacinctis. Venter
eius eburneus distinctus saphiris. Crura illius columpne
marmoree que fundate sunt super bases aureas. Speci-
es eius ut libani, electus ut cedri. Guttur eius
suavissimum, et totus desiderabilis. Talis est dilectus meus,
et iste est amicus meus filie ierusalem. Quo abiit dilectus
tuus o pulcherrima mulierum? quo declinavit dilec-
tus tuus? et queremus eum tecum.

VI

Dilectus meus descendit in ortum suum ad areolam
aromatum, ut ibi pascatur in ortis et lilia colli-
gat. Ego dilecto meo et dilectus meus michi, qui pascitur inter
lilia. Pulcra es amica mea, suavis et decora sicut ierusalem, terri- ꝑ sicut
bilis ut castrorum acies ordinata. Averte oculos tuos a qr ipi me
me, quia ipsi me avolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum que
apparuerunt de galaad. Dentes tui sicut grex ovium que
ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fetibus, et sterilis
non est in eis. Sicut cortex mali punici sic gene tue, absque
occultis tuis. Sexaginta sunt regine, et octoginta con-
cubine, et adolescentularum non est numerus. Una est co-
lumba mea, perfecta mea; una est matris sue, electa geni-
trici sue. Viderunt eam filie et beatissimam predicaverunt,
regine et concubine laudaverunt eam. Que est ista
que progreditur quasi aurora consurgens, pulcra ut lu-
na, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?
Descendi in ortum meum ut viderem poma convalli- Canticū lxx. hā
um, et inspicerem si floruisset vinea, et germinassent
mala punica. Nescivi; anima mea conturbavit me
propter quadrigas aminadab. Revertere revertere sunamitis,
revertere revertere ut intueamur te.

VII

Quid videbis in sunamite nisi choros castrorum?
Quam pulcri sunt gressus tui in calciamentis, filia prin-
cipis. Iunctura feminum tuorum sicut monilia que fabri-
cata sunt manu artificis. Umbilicus tuus crater tor-
natilis, numquam indigens poculis. Venter tuus sicut acer-
vus tritici vallatus liliis. Duo ubera tua sicut duo hin-
nuli gemelli capree. Collum tuum sicut turris ebur-
nea. Oculi tui sicut piscine in esebon, que sunt in porta fi-
lie multitudinis. Nasus tuus sicut turris libani,
que respicit contra damascum. Caput tuum ut carmelus,
et come capitis tui sicut purpura regis vincta canalibus.
Quam pulcra es et quam decora, karissima in deliciis. Sta-
tura tua assimilata est palme, et ubera tua botris.
Dixi: ascendam in palmam, et apprehendam fructus eius,
et erunt ubera tua sicut botri vinee, et odor oris tui
sicut odor malorum. Guttur tuum sicut vinum optimum,
dignum dilecto meo ad potandum, labiisque et denti-
bus illius ad ruminandum. Ego dilecto meo, et ad
me conversio eius. Veni dilecte mi, egrediamur in agrum,
commoremur in villis. Mane surgamus ad vineam,
videamus si floruit vinea, si flores fructus parturi-
unt, si floruerunt mala punica. Ibi dabo tibi ube-
ra mea. Mandragore dederunt odorem suum in portis
nostris. Omnia poma nova et vetera, dilecte mi, servavi tibi.

Quis michi det te fratrem meum

VIII

sugentem ubera matris mee, ut inveniam te
solum foris, et deosculer te, et iam me nemo despiciat.

apprehendam te et ducam in domum matris mee et in
cubiculum genitricis mee. Ibi me docebis et dabo
tibi poculum ex vino condito et mustum malorum gra-
natorum meorum. Leva eius sub capite meo et dextera
illius amplexabitur me. Adiuro vos filie Ierusalem
ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam donec
ipsa velit. Que est ista que ascendit de deserto
deliciis affluens innixa super dilectum suum. Sub
arbore malo suscitavi te. Ibi corrupta est mater
tua, ibi violata est genitrix tua. Pone me ut sig-
naculum super cor tuum, ut signaculum super brachium
tuum. Quia fortis est ut mors dilectio: dura sicut
infernus emulatio. Lampades eius lampades ignis atque
flammarum. Aque multe non poterunt extinguere cari-
tatem: nec flumina obruent illam. Si dederit homo
omnem substantiam domus sue pro dilectione quasi nichil des-
piciet eam. Soror nostra parvula et ubera non habet. Quid
faciemus sorori nostre in die quando alloquenda est?
Si murus est edificemus super eum propugnacula
argentea. Si ostium est compingamus illud
tabulis cedrinis. Ego murus et ubera mea sicut
turris. Ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens.
Vinea fuit pacifico in ea que habet populos. Tradidit
eam custodibus. Vir affert pro fructu eius. Mille tui
pacifici et ducenti his qui custodiunt fructus eius.
Que habitas in ortis, amici auscultant te. Fac me audi-
re vocem tuam. Fuge dilecte mi et assimilare
capree hinnuloque cervorum super montes aromatum.

Incipit prologus in libro sapientie.

Liber sapientie apud hebreos
nusquam est. Unde et ipse stilus
grecam magis eloquentiam
redolet. Hunc iudei philonis esse
affirmant. Qui propterea sapientia nominatur
quia in eo Christi adventus qui est sapientia patris et eius
passio diligenter exprimitur.

Incipit liber Sapientie.

Diligite iustitiam qui
iudicatis terram. Sentite
de domino in bonitate et in simplicita-
te cordis querite illum, quoniam inve-
nitur ab his qui non temptant illum,
apparet autem eis qui fidem habent in illum. Perverse
enim cogitationes separant a deo; probata autem vir-
tus corripit insipientes. Quoniam in malivolam animam
non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito
peccatis. Spiritus enim discipline effugiet fictum,
et auferet se a cogitationibus que sunt sine intel-
lectu, et corripietur a superveniente iniquitate.
Benignus est enim spiritus sapientie, et non liberabit maledic-
tum a labiis suis, quoniam renum illius testis est deus, et cordis
illius scrutator est verus, et lingue eius auditor.
Quoniam spiritus domini replevit orbem terrarum: et hoc quod
continet omnia scientiam habet vocis. Propter hoc qui loquitur
iniqua non potest latere, nec preteriet illum corripiens
iudicium. In cogitationibus enim impii interroga-
tio erit. Sermonum autem illius auditio ad deum veniet
ad correptionem iniquitatum illius. Quoniam auris
zeli audit omnia et tumultus murmurationum
non abscondetur. Custodite ergo vos a murmu-
ratione ... parcite lingue quia sermo obscurus in vacuum non
et os quod mentitur occidit animam. Nolite zelare
errore vite vestre neque acquiratis perditionem
manuum vestrarum, quoniam deus non fecit mortem
in perditione vivorum. Creavit deus ut essent omnia
les fecit nationes orbis terre. Non enim
medicamentum exterminii nec inferorum regnum
Iustitia enim perpetua est et immortalis.
... mortis acquisitio. Impii autem manibus
accersierunt illam et estimantes illam amicam
fluxerunt et sponsiones posuerunt ad illam quoniam
digni qui sunt ex parte illius. II

Dixerunt enim impii cogitantes apud se non
recte. Exiguum et cum tedio est tempus
et non est refrigerium in fine hominis et non
qui reversus ab inferis quia ex nichilo nati
sumus et erimus tamquam non fuerimus. Quia fumus
naribus nostris et sermo scintille ad commovendum
nostrum. Quo extincto cinis erit corpus nostrum
detur tamquam mollis aer. Et transibit
vestigium nubis et sicut nebula dissolvetur
est a radiis solis et a calore illius aggravata
tur. Et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus
vit memoriam operum nostrorum. Umbre enim transitus
nostrum et non est reversio finis nostri quoniam consignata
mus et nemo revertitur. Venite ergo et fruamur bonis
nitatem creatura tamquam in iuventute celeriter
pretioso et unguentis nos impleamus, et non
nos flos temporis. Coronemus nos rosis
marcescant. Nullum pratum sit quod non pertranseat
ria nostra. Nemo nostrum exsors sit luxurie
relinquamus signa letitie quoniam hec est pars
est sors. Opprimamus pauperem iustum
vidue nec veterani revereamur canos
poris. Sit autem fortitudo nostra lex iustitie
firmum est inutile invenitur. Circumveniamus
quoniam inutilis est nobis et contrarius est operibus
improperat nobis peccata legis et diffamat
discipline nostre. Promittit se scientiam dei habere
se nominat. Factus est nobis in traductionem cogitationum
nostrarum. Gravis est nobis etiam ad videndum quoniam
est aliis vita illius et immutate sunt vie eius
nugaces estimati sumus ab illo et abstinet se
viis nostris tamquam ab immunditiis et prefert
et gloriatur se deum patrem habere. Videamus si
illius veri sint et temptemus que ventura sunt
et sciemus que erunt novissima illius. Si enim verus est
suscipiet illum et de manibus contrariorum
et tormento interrogemus eum ut sciamus
eius et probemus patientiam illius. Morte
condemnemus eum. Erit enim respectus
illius. Hec cogitaverunt et erraverunt, excecavit
malitia eorum et nescierunt sacramenta dei
derunt mercedem iustitie nec iudicaverunt

liberabit illum

animarum sanctarum. Quoniam deus creavit hominem inexterminabilem et ad imaginem similitudinis sue fecit illum. Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum: imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.

III

Iustorum autem anime in manu dei sunt, et non tanget illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori, et estimata est afflictio exitus illorum, et ab itinere iusto abierunt in exterminium: et quod a nobis est iter exterminii. Illi autem sunt in pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. In paucis vexati, in multis bene disponentur: quoniam deus temptavit illos, et invenit illos dignos se. Tamquam aurum in fornace probavit electos, et quasi holocausti hostiam accepit illos, et in tempore erit respectus illorum. Fulgebunt iusti, et tamquam scintille in harundineto discurrent. Iudicabunt nationes, et dominabuntur populis, et regnabit dominus illorum in perpetuum. Qui confidunt in illo, intelligent veritatem: et fideles in dilectione acquiescent illi: quoniam donum et pax est electis eius. Impii autem secundum que cogitaverunt correptionem habebunt, qui neglexerunt iustum, et a domino recesserunt. Sapientiam enim et disciplinam qui abicit, infelix est: et vacua est spes illorum, et labores sine fructu, et inutilia opera eorum. Mulieres eorum insensate sunt, et nequissimi filii eorum. Maledicta creatura eorum, quoniam felix est sterilis et incoinquinata que nescivit thorum in delicto: habebit fructum in respectione animarum sanctarum: et spado qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus deum nequissima. Dabitur enim illi fidei donum electum, et sors in templo dei acceptissima. Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, et que non concidat radix sapientie. Filii autem adulterorum in consummatione erunt, et ab iniquo thoro semen exterminabitur. Et si quidem longe vite erunt, in nichilum computabuntur, et sine honore erit novissima senectus illorum. Et si celerius defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem. Nationes enim iniquae dire sunt consummationis.

IIII

O quam pulchra est casta generatio cum claritate! Immortalis est enim memoria illius: quoniam et apud deum nota est et apud homines. Cum presens est, imitantur illam, et desiderant eam cum se eduxerit: et in perpetuum coronata triumphat, incoinquinatorum certaminum premium vincens. Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis, et adulterine plantationes non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt. Et si in ramis in tempore germinaverint, infirmiter posita a vento commovebuntur, et a nimietate ventorum eradicabuntur. Confringentur enim rami inconsummati, et fructus illorum inutiles, et acerbi ad manducandum, et ad nichilum apti. Ex iniquis enim omnes filii qui nascuntur testes sunt nequitie adversus parentes in interrogatione sua. Iustus autem si morte preoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque numero annorum computata. Cani autem sunt sensus hominis, et etas senectutis vita immaculata. Placens deo factus dilectus, et vivens inter peccatores translatus est. Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, et inconstantia concupiscentie transvertit sensum sine malitia. Consummatus in brevi explevit tempora multa: placita enim erat deo anima illius: propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum. Populi autem videntes et non intelligentes, nec ponentes in precordiis talia: quoniam gratia dei et misericordia est in sanctos eius, et respectus in electos illius. Condempnat autem iustus mortuus vivos impios, et iuventus celerius consummata longam vitam iniusti. Videbunt enim finem sapientis, et non intelligent quid cogitaverit de illo deus, et quare munierit illum dominus. Videbunt enim et contempnent eum: illos autem deus irridebit. Et erunt post hec decidentes sine honore, et in contumelia inter mortuos in perpetuum. Quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, et commovebit illos a fundamentis, et usque ad supremum desolabuntur: et erunt gementes, et memoria illorum peribit. Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, et traducent illos ex adverso iniquitates ipsorum.

V

Tunc stabunt iusti in magna constantia adversus eos qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores illorum. Videntes turbabuntur timore horribili, et mirabuntur in subitatione insperate salutis, gementes pre angustia spiritus. Dicentes intra se, penitentiam agentes, et pre angustia spiritus gementes: Hii sunt quos habuimus aliquando in derisum, et in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam, et finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter filios dei, et inter sanctos sors illorum est. Ergo erravimus a via veritatis, et iustitie lumen non luxit nobis, et sol intelligentie non est ortus nobis. Lassati sumus in via iniquitatis et perditionis, et ambulavimus vias difficiles, viam autem domini ignoravimus. Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tamquam umbra, et tamquam nuntius percurrens, et tamquam navis que pertransit fluctuantem aquam: cuius cum preterierit non est vestigium invenire, neque semitam carine illius in fluctibus. Aut avis que transvolat in aere, cuius nullum invenitur argumentum itineris illius, sed tantum sonitus alarum verberans levem ventum et scindens per vim itineris aerem: commotis alis transvolavit, et post hoc nullum signum invenitur itineris illius. Aut tamquam sagitta emissa in locum destinatum, divisus aer continuo in se reclusus est, ut ignoretur transitus illius: sic et nos nati continuo desivimus esse: et virtutis nullum quidem signum valuimus ostendere: in malignitate autem nostra consumpti sumus. Talia dixerunt in inferno hii qui peccaverunt: quoniam spes impii tamquam lanugo est que a vento tollitur, et tamquam spuma gracilis que a procella dispergitur, et tamquam fumus qui a vento diffusus est, et tamquam memoria hospitis unius diei pretereuntis. Iusti autem in perpetuum vivent, et apud dominum est merces eorum, et cogitatio eorum apud altissimum. Ideo accipient regnum decoris, et diadema speciei de manu domini: quoniam dextera sua teget eos, et brachio sancto suo defendet illos. Et accipiet arma-

tiam zelus illius et armabit creaturam ad ultio
nem inimicorum. Induet pro thorace iustitiam et accipiet
pro galea iudicium certum. Sumet scutum inexpugnabi
le equitatem. Acuet autem iram duram in lanceam et pug
nabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Ibunt directe
emissiones fulgurum et tamquam a bene curva
to arcu nubium exterminabuntur et ad certum locum insili
ent et a petrosa ira plene mittentur grandines. Excan
descet in illos aqua maris et flumina concurrent duriter.
Contra illos stabit spiritus virtutis et tamquam turbo venti
dividet illos et ad heremum perducet omnem terram iniqui
tas illorum et malignitas evertet sedes potentium. Melior
est sapientia quam vires et vir prudens magis quam fortis.

Audite ergo reges et intelligite, discite **VI**
iudices finium terre. Prebete aures vos qui conti
netis multitudines et placetis vobis in turbis natio
num. Quoniam data est a domino potestas vobis et virtus ab altissimo,
qui interrogabit opera vestra et cogitationes scrutabitur.
Quoniam cum essetis ministri regni illius non recte iudicastis
nec custodistis legem iustitie nec secundum voluntatem dei am
bulastis. Horrende et cito apparebit vobis, quoniam iudici
um durissimum in his qui presunt fiet. Exiguo enim conce
ditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur.
Non enim subtrahet personam cuiusquam deus qui est omnium do
minator, nec verebitur magnitudinem cuiusquam, quoniam pu
sillum et magnum ipse fecit et equaliter cura est illi de omnibus.
Fortioribus autem fortior instat cruciatio. Ad vos ergo reges
sunt hii sermones mei ut discatis sapientiam et ne exci
datis. Qui enim custodierint iustitiam iuste iudicabuntur
et qui didicerint ista invenient quid respondeant. Concu
piscite ergo sermones meos, diligite illos et habebitis
disciplinam. Clara est et que numquam marcescit sapientia et
facile videtur ab his qui diligunt eam et invenitur
ab his qui querunt illam. Preoccupat qui se concupis
cunt ut illis se prior ostendat. Qui de luce vigilaverit
ad illam non laborabit. Assidentem enim illam foribus suis in
veniet. Cogitare ergo de illa sensus est consummatus et qui
vigilaverit propter illam cito erit securus. Quoniam dignos se ipsa
circuit querens et in viis suis ostendet se illis hilariter
et in omni providentia occurret illis. Initium enim il
lius verissima est discipline concupiscentia. Cura ergo di
sciplinae dilectio est, et dilectio custodia legum illius est.
Custoditio autem legum consummatio incorruptionis est.
Incorruptio autem facit esse proximum deo. Concupiscen
tia itaque sapientie deducit ad regnum perpetuum. Si ergo de
lectamini in sedibus et sceptris o reges populi, diligite sa
pientiam ut in perpetuum regnetis. Diligite lumen sapien
tie omnes qui preestis populis. Quid est autem sapientia et quemadmodum
facta sit referam, et non abscondam a vobis sacramenta
dei, sed ab initio nativitatis investigabo et ponam in
lucem scientiam illius et non preteribo veritatem, neque cum invidia tabescente iter habebo, quoniam talis homo non erit parti
ceps sapientie. Multitudo autem sapientium sanitas est orbis
terrarum et rex sapiens populi stabilimentum est. Ergo acci
pite disciplinam per sermones meos et proderit vobis.

Sum quidem et ego mortalis homo **VII**
similis omnibus et ex genere terreno illius qui prior
factus est, et in ventre matris figuratus sum caro. Decem
sium tempore coagulatus sum in sanguine ex se
mine hominis et delectamento somni conveniente.
Et ego natus accepi communem aerem et similiter decidi in terram
et primam vocem similem omnibus emisi plorans.
In involumentis nutritus sum et curis magnis. Nemo enim ex
regibus aliud habuit nativitatis initium. Unus ergo in
troitus est omnibus ad vitam et similis exitus. Propter hoc
optavi et datus est mihi sensus et invocavi et venit in me spiritus sapientie.
Et preposui illam regnis et sedibus et divitias nihil esse duxi in
comparatione illius, nec comparavi illi lapidem pretiosum,
quoniam omne aurum in comparatione illius harena est exigua, et tamquam
lutum estimabitur argentum in conspectu illius.
Super salutem et speciem dilexi eam et proposui pro luce habere illam, quoniam inextin
guibile est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona pari
ter cum illa et innumerabilis honestas per manus illius,
et letatus sum in omnibus, quoniam antecedebat me ista sapientia, et igno
rabam quoniam omnium horum mater est. Quam sine fictione
didici et sine invidia communico et honestatem illius non
abscondo. Infinitus enim thesaurus est hominibus, quo qui usi
sunt participes facti sunt amicitie dei propter discipline dona
commendati. Mihi autem dedit deus dicere ex sententia et presu
mere digna horum que mihi dantur, quoniam ipse sapientie dux est
et sapientium emendator. In manu enim illius et nos et ser
mones nostri et omnis sapientia et operum scientia et discipli
na. Ipse enim dedit mihi horum que sunt scientiam veram, ut sciam
dispositionem orbis terrarum et virtutes elementorum, initium et consumma
tionem et medietatem temporum, vicissitudinum permutationes
et commutationes temporum, morum divisiones,
anni cursus et stellarum dispositiones,
naturas animalium et iras bestiarum, vim ventorum
et cogitationes hominum, differentias virgultorum et virtutes radicum, et quecumque sunt absconsa et improvisa didici.
Omnium enim artifex docuit me sapientia. Est enim in illa spiritus in
telligentie sanctus, unicus, multiplex, subtilis,
disertus, mobilis, incoinquinatus, certus, suavis,
amans bonum, acutus, quem nihil vetat, benefaciens, huma
nus, stabilis, certus, securus, omnem habens virtutem, omnia pros
piciens et qui capiat omnes spiritus, intelligibilis, munda
lis, subtilis. Omnibus enim mobilibus mobilior est sapientia. At
tingit autem ubique propter suam munditiam. Vapor est enim vir
tutis dei et emanatio quedam est claritatis omnipotentis dei
sincera, et ideo nihil inquinatum in illam incurrit. Cando
r est enim lucis eterne et speculum sine macula dei ma
iestatis et imago bonitatis illius. Et cum sit una
omnia potest et in se permanens omnia innovat et per nationes in animas
sanctas se transfert. Amicos dei et prophetas constituit.
Neminem enim diligit deus nisi eum qui cum sapientia in
habitat. Est enim hec speciosior sole et super omnem dis
positionem stellarum. Luci comparata invenitur prior.
Illi enim succedit nox, sapientiam autem non vincit malitia.

Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter **VIII**
et disponit omnia suaviter. Hanc amavi et exquisivi
a iuventute mea et quesivi sponsam mihi eam assumere et
amator factus sum forme illius. Generositatem glori
ficat contubernium habens dei, sed et omnium dominus dilexit illam.
Doctrix enim est discipline dei et electrix operum illius.

l. prudentia

illam ... in sua presentia occurreret illis. l. cura

l. formatus

...

divitie appetuntur in vita, quid sapientia locupletius que operatur omnia? Si autem sensus operatur, quis horum que sunt magis quam illa est artifex? Et si iustitiam quis diligit, labores huius magnas habent virtutes: sobrietatem enim et prudentiam docet, et iustitiam et virtutem, quibus utilius nichil est in vita hominibus. Et si multitudinem scientie desiderat quis, scit preterita et de futuris estimat; scit versutias sermonum et dissolutiones argumentorum; signa et monstra scit antequam fiant, et eventus temporum et seculorum. Proposui ergo hanc adducere mihi ad convivendum, sciens quoniam mecum communicabit de bonis, et erit allocutio cogitationis et tedii mei. Habebo propter hanc claritatem ad turbas, et honorem apud seniores iuvenis; et acutus inveniar in iudicio, et in conspectu potentium admirabilis ero, et facies principum mirabuntur me. Tacentem me sustinebunt, et loquentem me respicient, et sermocinante me plura, manus ori suo imponent. Preterea habebo per hanc immortalitatem, et memoriam eternam his qui post me futuri sunt relinquam. Disponam populos, et nationes mihi erunt subdite. Timebunt me audientes reges horrendi; in multitudine videbor bonus, et in bello fortis. Intrans in domum meam, conquiescam cum illa: non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tedium convictus illius, sed letitiam et gaudium. Hec cogitans apud me, et commemorans in corde meo, quoniam immortalitas est in cognatione sapientie, et in amicitia illius delectatio bona, et in operibus manuum illius honestas sine defectione, et in certamine loquele illius sapientia, et preclaritas in communicatione sermonum ipsius, circuibam querens ut mihi illam assumerem. Puer autem eram ingeniosus, et sortitus sum animam bonam. Et cum essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum. Et ut scivi quoniam aliter non possem esse continens nisi deus det, et hoc ipsum erat sapientie, scire cuius esset hoc donum, adii dominum et deprecatus sum illum, et dixi ex totis precordiis meis.

IX

Deus patrum meorum et domine misericordie, qui fecisti omnia verbo tuo, et sapientia tua constituisti hominem ut dominaretur creature que a te facta est, ut disponat orbem terrarum in equitate et iustitia, et in directione cordis iudicium iudicet: da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, et noli me reprobare a pueris tuis: quoniam servus tuus sum ego et filius ancille tue, homo infirmus et exigui temporis, et minor ad intellectum iudicii et legum. Nam et si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nichilum computabitur. Tu autem elegisti me regem populo tuo, et iudicem filiorum tuorum et filiarum, et dixisti me edificare templum in monte sancto tuo, et in civitate habitationis tue altare, similitudinem tabernaculi sancti tui quod preparasti ab initio; et tecum sapientia tua que novit opera tua, que et affuit tunc cum orbem terrarum faceres, et sciebat quid esset placitum oculis tuis, et quid directum in preceptis tuis. Mitte illam de celis sanctis tuis, et a sede magnitudinis tue, ut mecum sit et mecum laboret, et sciam quid acceptum sit apud te. Scit enim illa omnia, et intelligit, et deducet me in operibus meis sobrie, et custodiet me in sua potentia. Et erunt accepta opera mea, et disponam populum tuum iuste, et ero dignus sedium patris mei. Quis enim hominum poterit scire consilium dei? aut quis poterit cogitare quid velit deus? Cogitationes enim mortalium timide, et incerte providentie nostre. Corpus enim quod corrumpitur aggravat animam, et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Et difficile estimamus que in terra sunt, et que in prospectu sunt invenimus cum labore. Que autem in celis sunt quis investigabit? Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, et miseris spiritum sanctum tuum de altissimis, et sic correcte sint semite eorum qui sunt in terris, et que tibi placent didicerint homines? Nam per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi, domine, a principio.

X

Hec illum qui primus formatus est a deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit, et eduxit illum a delicto suo, et eduxit illum de limo terre, et dedit illi virtutem continendi omnia. Ab hac ut recessit iniustus in ira sua, per iram homicidii fraternitatis deperiit. Propter quem cum aqua deleret terram, sanavit iterum sapientia, per contemptibile lignum iustum gubernans. Hec et in consensu nequitie, cum se nationes contulissent, scivit iustum, et conservavit sine querela deo, et in filii misericordia fortem custodivit. Hec iustum a pereuntibus impiis liberavit fugientem, descendente igne in Pentapolim, quibus in testimonium nequitie fumigabunda constat deserta terra, et incerto tempore fructus habentes arbores, et incredibilis anime memoria stans figmentum salis. Sapientiam enim pretereuntes, non tantum in hoc lapsi sunt ut ignorarent bona, sed et insipientie sue reliquerunt hominibus memoriam, ut in his que peccaverunt nec latere potuissent. Sapientia autem hos qui se observant a doloribus liberavit. Hec profugum ire fratris iustum deduxit per vias rectas, et ostendit illi regnum dei, et dedit illi scientiam sanctorum; honestavit illum in laboribus, et complevit labores illius. In fraude circumvenientium illum affuit illi, et honestum fecit illum. Custodivit illum ab inimicis, et a seductoribus tutavit illum, et certamen forte dedit illi ut vinceret, et sciret quoniam omnium potentior est sapientia. Hec venditum iustum non dereliquit, sed a peccatoribus liberavit illum. Descenditque cum illo in foveam, et in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum regni, et potentiam adversus eos qui eum deprimebant; et mendaces ostendit qui maculaverunt illum, et dedit illi claritatem eternam. Hec populum iustum et semen sine querela liberavit a nationibus que illum deprimebant. Intravit in animam servi dei, et stetit contra reges horrendos in portentis et signis. Et reddidit iustis mercedem laborum suorum, et deduxit illos in via mirabili, et fuit illis in velamento diei, et in luce stellarum per noctem; et transtulit illos per mare Rubrum, et transvexit illos per aquam nimiam. Inimicos autem illorum demersit in mare, et ab altitudine inferorum eduxit illos. Ideo iusti tulerunt spolia impiorum, et decantaverunt, domine, nomen sanctum tuum, et victricem manum tuam laudaverunt pariter, quoniam sapientia aperuit os mutorum, et linguas infantium fecit disertas. Direxit opera eorum in manibus prophete sancti.

XI

Iter fecerunt per deserta que non habitabantur, et in locis desertis fecerunt casas. Steterunt contra hostes, et de inimicis se vindicaverunt. Sitierunt, et invocaverunt te, et data est illis aqua de petra altissima, et requies sitis de lapide duro. Per que enim penas passi sunt inimici illorum a defectione potus sui, et in eis cum abundarent filii Israel letati sunt, per hec, cum illis deessent, bene cum illis actum est. Nam pro fonte

forte

mensi

arios eorum nocentes.

quidem sempiterni fluminis humanum sanguinem dedi-
sti in iniustis. Qui cum minuerentur in traductione in-
fantium occisorum dedisti illis habundantem aquam insperate
te ostendens per sitim quae tunc fuit quemadmodum tuos exalta-
res. Cum enim temptati sunt et quidem cum misericordia disciplinam
accipientes sciebant quemadmodum cum ira iudicati im-
pii tormenta paterentur. Hos quidem tamquam pater monens pro-
basti. Illos autem tamquam durus rex interrogans condempnasti.
Absentes enim et presentes similiter torquebantur. Duplex enim
illos acceperat tedium et gemitus cum memoria preteritorum. Cum
enim audirent per sua tormenta bene secum agi commemora-
ti sunt dominum admirantes in finem exitus. Quem enim in expositione
prava proiectum deriserunt in fine eventus mirati sunt non
similiter iustis sitientes. Pro cogitationibus autem insensatis iniqui-
tatis illorum quod quidam errantes colebant mutos
serpentes et bestias supervacuas immisisti illis multitu-
dinem mutorum animalium in vindictam ut scirent quia per quae
peccat quis per haec et torquetur. Non enim impossibilis e-
rat omnipotens manus tua quae creavit orbem terrarum ex
materia invisa immittere illis multitudinem ursorum
aut audaces leones aut novi generis ira plenas
ignotas bestias aut vaporem ignium spirantes aut
fumi odorem proferentes aut horrendas ab oculis scin-
tillas emittentes quarum non solum lesura poterat illos
exterminare sed et aspectus per timorem occidere. Nam et
sine his uno spiritu poterant occidi persecutionem passi
ab ipsis factis suis et dispersi per spiritum virtutis tue. Sed omnia
in mensura et numero et pondere disposuisti. Multum enim
valere tibi soli superat semper et virtuti brachii tui quis
resistet. Quoniam tamquam momentum stature sic est ante te
orbis terrarum et tamquam gutta roris antelucani que descendit in terram.
Et misereris omnium quia omnia potes et dissimulas
peccata hominum propter penitentiam. Diligis enim omnia que sunt
et nichil odisti horum que fecisti. Nec enim odiens aliquid
constituisti aut fecisti. Quomodo autem posset aliquid per-
manere nisi tu voluisses aut quod a te vocatum non esset
conservaretur. Parcis autem omnibus quoniam tua sunt domine qui

O quam bonus et suavis XII amas animas.
est domine spiritus tuus in nobis. Ideoque hos qui exerrant
partibus corripis et de quibus peccant ammones et allo-
queris ut relicta malitia credant in te domine. Illos enim an-
tiquos inhabitatores terre sancte tue quos exhorruisti
quoniam odibilia opera faciebant per medicamina et sacrifi-
cia iniusta et filiorum suorum necatores sine misericordia et comes-
tores viscerum hominum et devoratores sanguinis et
auctores parentes animarum inauxiliatarum perdere voluisti
a medio sacramento tuo per manus parentum nostrorum ut
dignam perciperent peregrinationem puerorum dei que omnium
carior est terra. Sed et his tamquam hominibus pepercisti et
misisti antecessores exercitus tui vespas ut illos pau-
latim exterminarent. Non quia impotens eras
in bello subicere impios iustis aut bestiis sevis
aut verbo duro simul exterminare sed partibus iudi-
cans dabas locum penitentie non ignorans quoniam nequam
est natio eorum et naturalis malitia ipsorum et quoniam non po-
terat mutari cogitatio illorum in perpetuum. Semen

multos

et in aplis

enim erat maledictum ab initio. Nec ti-
veniam dabas peccatis illorum. Quis enim dicet tibi quid
fecisti. Aut quis stabit contra iudicium tuum. Aut
spectu tuo veniet vindex iniquorum hominum. Aut
quis tibi imputabit si perierint nationes quas tu
fecisti. Non est enim alius deus quam tu cui cura est de
omnibus ut ostendas quoniam non iniuste iudi-
casti. Neque rex neque tyrannus in conspectu tuo in-
quirent de his quos perdidisti. Cum igitur sis iustus
iuste omnia disponis. Ipsum quoque qui non debet
puniri condempnas et exterum estimas a tua vir-
tute. Virtus enim tua iustitie initium est et
quod omnium dominus es omnibus te parcere facis. Vir-
tutem enim ostendis tu qui non crederis esse in virtute con-
summatus et
hos qui te nesciunt audaciam traducis. Tu autem do-
minator virtutis cum tranquillitate iudicas et cum
magna reverentia disponis nos. Subest enim tibi cum
volueris posse. Docuisti autem populum tuum per talia
opera quoniam oportet iustum esse et humanum et bone spei fe-
cisti filios tuos quoniam iudicans das locum in peccatis
inimicos servorum tuorum et debitos morti cum tanta cru-
ciasti attentione et liberasti dans tempus et locum per que
possint mutari a malitia cum quanta diligentia
iudicasti filios tuos quorum parentibus iuramenta et
conventiones dedisti bonarum promissionum. Cum ergo das
nobis disciplinam multipliciter inimicos nostros flagellas
ut bonitatem tuam cogitemus iudicantes et cum de nobis iudi-
catur speremus misericordiam tuam. Unde et illis qui in-
sensate et iniuste vixerunt per hec que coluerunt
sima tormenta dedisti. Etenim in erroris via diutius
erraverunt deos estimantes hec que in animalibus sunt super-
vacua infantium insensatorum more viventes propter
hoc tamquam pueris insensatis iudicium in derisum dedisti.
Qui autem ludibriis et increpationibus non sunt correcti dignum dei
iudicium experti sunt. In his enim que patiebantur
moleste ferebant in quibus patiebantur
tur per hec que putabant deos in ipsis cum exterminarentur
videntes illum quem olim negabant se nosse
verum deum agnoverunt propter quod et finis condempnationis
eorum veniet super illos. XIII

Vani autem sunt omnes homines in quibus non subest
scientia dei et de his que videntur bona non potuerunt
intelligere eum qui est neque operibus attendentes agno-
verunt quis esset artifex. Sed aut ignem aut spiritum aut
citatum aerem aut gyrum stellarum aut nimiam
aquam aut solem et lunam rectores orbis terrarum
deos putaverunt. Quorum si specie delectati deos
putaverunt sciant quanto his dominator eorum specio-
sior est. Speciei enim generator hec omnia constituit.
Aut si virtutem et opera eorum mirati sunt intelligant
ab illis quoniam qui hec fecit fortior est illis. A magni-
tudine enim speciei et creature cognoscibiliter poterit
creator horum videri. Sed tamen adhuc in his minor
est querela et hi enim fortasse errant deum quer-
entes et volentes invenire. Etenim cum in operibus illius
conversantur inquirunt et persuasum habent

situs quod videtur. Item autem nec his debet ignos-
ci. Si enim tantum potuerunt scire ut possent esti-
mare seculum, quomodo huius dominum facilius non invenerunt?
Infelices autem sunt et inter mortuos spes illorum est qui
appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum et
argentum artis inventionem et similitudines animali-
um, aut lapidem inutilem opus manus antique. Aut si quis ar-
tifex faber de silva lignum rectum secuerit et huius
docte eradat omnem corticem et arte sua usus diligen-
ter fabricet vas utile in conversationem vite,
reliquiis autem huius operis ad preparationem esce abu-
tatur; et reliquum horum quod ad nullos usus facit, lig-
num curvum et vorticibus plenum, diligenter sculpat per
vacuitatem suam et per scientiam sue artis figuret illud
et assimilet illud imagini hominis aut alicui ex
animalibus illud comparet, perliniens rubrica et rubi-
cundum faciens fuco colorem illius et omnem maculam
que in illo est perliniens; et faciat ei dignam habita-
tionem, et in pariete ponens illud et confirmans fer-
ro, ne forte cadat, prospiciens illi, sciens quoniam non
potest adiuvare se; imago enim est et opus est illi adiutori-
um. Et de substantia sua et de filiis suis et de nuptiis votum fa-
ciens inquirit. Non erubescit loqui cum illo qui sine
anima est, et pro sanitate quidem infirmum deprecatur,
et pro vita rogat mortuum, et in adiutorium in-
utilem invocat, et pro itinere petit ab eo quod ambula-
re non potest; et de acquirendo et de operando et de omnium
rerum eventu petit ab eo qui in omnibus est inutilis.
Iterum alius navigare cogitans XIIII
et per feros fluctus iter facere incipiens, ligno por-
tante se fragilius lignum invocat. Illud enim cu-
piditas acquirendi excogitavit et artifex sapientia fa-
bricavit sua. Tu autem, pater, gubernas providentia, quoniam
dedisti et in mari viam et inter fluctus semitam fir-
missimam, ostendens quoniam potens es ex omnibus sa-
nare, etiam si sine rate aliquis adeat mare. Sed ut
non essent vacua sapientie tue opera, propter hoc etiam et exiguo
ligno credunt homines animas suas, et transeuntes
mare per ratem liberati sunt. Sed et ab initio cum perirent
superbi gigantes, spes orbis terrarum ad ratem confugiens
remisit seclo semen nativitatis, que manu tua e-
rat gubernata. Benedictum est enim lignum per quod fit
iustitia. Per manus autem quod fit idolum, maledictum est
et ipsum et qui fecit illud, quia ille quidem operatus est,
illud autem cum esset fragile deus cognominatus est. Si-
militer autem odio sunt deo impius et impietas eius.
Etenim quod factum est cum illo qui fecit tormenta pa-
tietur. Propter hoc et in idolis nationum non erit res-
pectus, quoniam creature dei in odium facte sunt et in
temptationem anime hominum et in muscipulam
pedibus insipientium. Initium enim fornicationis
est exquisitio idolorum, et adinventio illorum corrup-
tio vite est. Neque enim erant ab initio neque erunt in
perpetuum. Supervacuitas enim hominum hec ad-
venit in orbem terrarum, et ideo brevis illorum finis
est inventus. Acerbo enim luctu dolens pater
cito sibi rapti fecit filii imaginem, et illum qui tunc quasi
homo mortuus fuerat nunc tamquam deum colere cepit,
et constituit inter servos suos sacra et sacrificia. De-
inde interveniente tempore, convalescente in-
iqua consuetudine, hic error tamquam lex custo- custodit
ditus est, et tyrannorum imperio colebantur fig-
menta. Et hos quos in palam homines honora-
re non poterant propter quod longe erant, e longinquo
figura eorum allata, evidentem imaginem regis
quem honorare volebant fecerunt, ut illum qui a-
berat tamquam presentem colerent sua sollicitudine.
Provexit autem ad horum culturam et hos qui ignorabant
artificis eximia diligentia. Ille enim volens pla-
cere illi qui se assumpsit elaboravit arte sua
ut similitudinem in melius figuraret. Multitudo autem aut
hominum abducta per speciem operis eum qui ante
tempus tamquam homo honoratus fuerat nunc deum existima-
verunt. Et hec fuit vite humane deceptio, quoniam
aut affectui aut regibus deservientes homines in-
communicabile nomen lapidibus et lignis imposue-
runt. Et non suffecerat errasse eos circa scientiam dei,
sed et in magno viventes inscientie bello tot et tam
magna mala pacem appellant. Aut enim filios
suos sacrificantes aut obscura sacrificia facientes
aut insanie plenas vigilias habentes, neque vitam
neque nuptias mundas iam custodiunt, sed alius
alium per invidiam occidit aut adulterans contris-
tat. Et omnia commixta sunt: sanguis, homicidi-
um, furtum et fictio, corruptio et infidelitas, tur-
batio et periurium, tumultus, bonorum domini imme-
moratio, animarum inquinatio, nativitatis immu-
tatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio
mechie et impudicitie. Infandorum enim idolorum impudicicie
cultura omnis mali causa est et initium et finis.
Aut enim dum letantur insaniunt, aut certe
vaticinantur falsa, aut vivunt iniuste, aut
periurant cito. Dum enim confidunt in idolis que
sine anima sunt, male iurantes noceri se non sperant.
Utraque ergo illis evenient digne, quoniam male sen-
serunt de deo attendentes idolis, et iuraverunt
iniuste in dolo contemnentes iustitiam. Non enim
iurantium est virtus, sed peccantium pena perambu-
labat semper iniustorum prevaricationem. XV
Tu autem deus noster suavis et verus es, patiens
et in misericordia disponens omnia. Etenim si pecca-
verimus tui sumus, scientes magnitudinem tuam; et
si non peccaverimus, scimus quoniam apud te sumus compu-
tati. Nosse enim te consummata est iustitia, et scire
iustitiam et virtutem tuam radix est immortalitatis.
Non enim in errorem induxit nos hominum
male artis excogitatio, nec umbra picture
labor sine fructu, effigies sculpta per varios
colores, cuius aspectus insensato dat concupis-
centiam, et diligit mortue imaginis effigiem sine
anima. Malorum amatores digni sunt morte qui
spem habent in talibus, et qui faciunt illos, et qui

diligunt et qui colunt. Sed et figulus mollem terram premens laboriose fingit ad usus nostros unumquodque vas, et de eodem luto fingit quae munda sunt in usum vasa, et similiter quae his sunt contraria. Horum autem vasorum quis sit usus, iudex est figulus. Et cum labore vano deum fingit de eodem luto: ille qui paulo ante de terra factus fuerat, et post pusillum reducit se unde acceptus est, repetitus animae debitum quam habebat. Sed est cura illi non quia laboraturus est, nec quoniam brevis illi vita est, sed concertatur aurificibus et argentariis, sed et aerarios imitatur, et gloriam praefert quoniam res supervacuas fingit. Cinis est enim cor eius, et terra supervacua spes illius, et luto vilior vita eius: quoniam ignoravit qui se finxit, et qui inspiravit illi animam quae operatur, et qui insufflavit ei spiritum vitalem. Sed et aestimaverunt lusum esse vitam nostram, et conversationem vitae compositam ad lucrum, et oportere undique etiam ex malo acquirere. Hic enim scit se super omnes delinquere, qui ex terrae materia fragilia vasa et sculptilia fingit. Omnes enim insipientes et infelices supra modum animae superbi sunt inimici populi tui et imperantes illi. Quoniam omnia idola nationum deos aestimaverunt, quibus neque oculorum usus est ad videndum, neque nares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum, sed et pedes eorum pigri ad ambulandum. Homo enim fecit illos: et qui spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit deum fingere. Cum enim sit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his quos colit, quia ipse quidem vixit cum esset mortalis, illi autem numquam. Sed et animalia miserrima colunt: insensata enim comparata his, illis sunt deteriora. Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspicere. Effugerunt autem Dei laudem et benedictionem eius.

XVI

Propter haec et per his similia passi sunt digne tormenta, et per multitudinem bestiarum exterminati sunt. Pro quibus tormentis bene disposuisti populum tuum, quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui novum saporem, escam parans eis ortygometram: ut illi quidem concupiscentes escam, propter ea quae illis ostensa et missa sunt, etiam a necessaria concupiscentia averterentur. Hi autem in brevi inopes facti, novam gustaverunt escam. Oportebat enim illis sine excusatione quidem supervenire interitum exercentibus tyrannidem: his autem tantum ostendere quemadmodum inimici eorum exterminabantur. Etenim cum illis supervenit saeva bestiarum ira, morsibus perversorum colubrorum exterminabantur. Sed non in perpetuum ira tua permansit, sed ad correptionem in brevi turbati sunt, signum habentes salutis ad commemorationem mandati legis tuae. Qui enim conversus est, non per hoc quod videbat sanabatur, sed per te omnium salvatorem. In hoc autem ostendisti inimicis nostris quia tu es qui liberas ab omni malo. Illos enim locustarum et muscarum occiderunt morsus, et non est inventa sanitas animae illorum: quia digni erant ab huiusmodi exterminari. Filios autem tuos nec draconum venenatorum vicerunt dentes: misericordia enim tua adveniens sanabat illos. In memoria enim sermonum tuorum examinabantur, et velociter sanabantur, ne in altam incidentes oblivionem, non possent tuo uti adiutorio. Etenim neque herba, neque malagma sanavit eos, sed tuus, Domine, sermo, qui sanat omnia. Tu es enim, Domine, qui vitae et mortis habes potestatem, et deducis ad portas mortis et reducis. Homo autem occidit quidem per malitiam, et cum exierit spiritus, non revertetur, nec revocabit animam quae recepta est: sed tuam manum effugere impossibile est. Negantes enim nosse te impii, per fortitudinem brachii tui flagellati sunt, novis aquis et grandinibus et pluviis persecutionem passi, et per ignem consumpti. Quod enim mirabile erat, in aqua quae omnia extinguit, plus ignis valebat: vindex est enim orbis iustorum. Quodam enim tempore mansuetabatur ignis, ne comburerentur quae ad impios missa erant animalia: sed ut ipsi videntes scirent quoniam Dei iudicio patiuntur persecutionem. Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis exardescebat undique, ut iniquae terrae nationem exterminaret. Pro quibus angelorum esca nutrivisti populum tuum, et paratum panem de caelo praestitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, et omnis saporis suavitatem. Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat: et deserviens uniuscuiusque voluntati, ad quod quisque volebat, convertebatur. Nix autem et glacies sustinebant vim ignis, et non tabescebant: ut scirent quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine et pluvia coruscans. Hoc autem iterum ut nutrirentur iusti, etiam suae virtutis oblitus est. Creatura enim tibi factori deserviens, exardescit in tormentum adversus iniustos, et lenior fit ad benefaciendum pro his qui in te confidunt. Propter hoc et tunc in omnia transfigurata, omnium nutrici gratiae tuae deserviebat, ad voluntatem eorum qui a te desiderabant: ut scirent filii tui, quos dilexisti, Domine, quoniam non nativitatis fructus pascunt homines, sed sermo tuus hos qui in te crediderint conservat. Quod enim ab igne non poterat exterminari, statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat: ut notum omnibus esset, quoniam oportet praevenire solem ad benedictionem tuam, et ad ortum lucis te adorare. Ingrati enim spes tamquam hibernalis glacies tabescet, et disperiet tamquam aqua supervacua.

Magna enim sunt iudicia tua, Domine, et inenarrabilia verba tua: propter hoc indisciplinatae animae erraverunt. Dum enim persuasum habent iniqui posse dominari nationi sanctae, vinculis tenebrarum et longae noctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetuae providentiae iacuerunt. Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrende, et cum admiratione nimia perturbati. Neque enim quae continebat illos spelunca, sine timore custodiebat: quoniam sonitus descendens perturbabat illos, et personae tristes illis apparentes pavorem illis praestabant. Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen praebere, nec siderum limpidae flammae illuminare poterant illam noctem horrendam. Apparebat autem illis subitaneus ignis timore plenus: et timore percussi illius quae non videbatur faciei, aestimabant deteriora esse quae videbantur: et magicae artis appositi erant derisus, et sapientiae gloriae correptio cum contumelia.

[Marginal notes:] aquis et grandinibus et pluviis ... dem passi sunt

tempore mansuetabatur ignis ... ad impios missa ... animalia, sed ut ipsi videntes ... Dei iudicio persecutionem patiuntur.

novum

promittebant timores et perturbationes se expellere ab anima languente, hi cum derisu pleni timore languebant. Nam etsi nihil illos ex monstris perturbabat, transitu animalium et serpentium sibilatione commoti, tremebundi peribant, et aerem, quem nulla ratione quis effugere posset, negantes se videre. Cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis; semper enim praesumit saeva, perturbata conscientia. Nihil enim est timor nisi proditio cogitationis auxiliorum. Et dum ab intus minor est exspectatio, maiorem putat inscientiam eius causae de qua tormentum praestat. Illi autem qui impotentem vere noctem, et ab infimis et ab altissimis inferis supervenientem, eumdem somnum dormientes, aliquando monstrorum exagitabantur timore, aliquando animae deficiebant traductione: subitaneus enim illis et insperatus timor supervenerat. Deinde si quisquam ex illis decidisset, custodiebatur in carcere sine ferro reclusus. Si enim rusticus quis erat, aut pastor, aut agri laborum operarius, praeoccupatus esset, ineffugibilem sustinebat necessitatem; una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ramos avium sonus suavis, aut vis aquae decurrentis nimium, aut sonus validus praecipitatarum petrarum, aut ludentium animalium cursus invisus, aut mugientium valida bestiarum vox, aut resonans de altissimis montibus echo, deficientes faciebant illos prae timore. Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, et non impeditis operibus continebatur. Solis autem illis superposita erat gravis nox, imago tenebrarum quae superventura illis erat. Ipsi ergo sibi erant graviores tenebris.

XVIII Sanctis autem tuis maxima erat lux, et horum quidem vocem audiebant, sed figuram non videbant. Et quia nec ipsi eadem passi erant, magnificabant te; et qui ante laesi erant, quia non laedebantur, gratias agebant; et ut esset differentia, donum petebant. Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotae viae, et solem sine laesura boni hospitii praestitisti. Digni quidem illi carere luce, et pati carcerem tenebrarum, qui inclusos custodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen saeculo dari. Cum cogitarent iustorum occidere infantes, et uno exposito filio et liberato, in traductionem illorum multitudinem filiorum abstulisti, et pariter illos perdidisti in aqua valida. Illa enim nox ante cognita est a patribus nostris, ut vere scientes quibus iuramentis crediderunt, animaequiores essent. Suscepta est autem a populo tuo sanitas quidem iustorum, iniustorum autem exterminatio. Sicut enim laesisti adversarios, sic et nos provocans magnificasti. Absconse enim sacrificabant iusti pueri bonorum, et iustitiae legem in concordia disposuerunt, similiter et bona et mala recepturos iustos, patrum iam decantantes laudes. Resonabat autem inconveniens inimicorum vox, et flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium. Simili autem poena servus cum domino afflictus est, et popularis homo regi similia passus. Similiter ergo omnes uno nomine mortis mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendum vivi sufficiebant: quoniam uno momento quae erat praeclarior natio illorum exterminata est. De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc vero primum cum fuit exterminium primogenitorum, spoponderunt populum dei se esse. Cum enim quietum silentium contineret omnia, et nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus de caelo a regalibus sedibus, durus debellator in mediam exterminii terram prosilivit, gladius acutus insimulatum imperium tuum portans, et stans replevit omnia morte, et usque ad caelum attingebat stans in terra. Tunc continuo visus somniorum malorum turbaverunt illos, et timores supervenerunt insperati. Et alius alibi proiectus semivivus, propter quam moriebatur causam demonstrabat mortis. Visiones enim quae illos turbaverunt, haec praemonebant, ne inscii quare mala patiebantur perirent. Tetigit autem tunc et iustos tentatio mortis, et commotio in eremo facta est multitudinis; sed non diu permansit ira tua. Properans enim homo sine querela deprecari pro populis, proferens servitutis suae scutum, orationem et per incensum deprecationem allegans, restitit irae, et finem imposuit necessitati, ostendens quoniam tuus est famulus. Vicit autem turbas non in virtute corporis, nec armaturae potentia, sed verbo illum qui se vexabat subiecit, iuramenta parentum et testamentum commemorans. Cum enim iam acervatim cecidissent super alterutrum mortui, interstitit, et amputavit impetum, et divisit illam quae ad vivos ducebat viam. In veste enim poderis quam habebat, totus erat orbis terrarum, et parentum magnalia in quattuor ordinibus lapidum erant sculpta, et magnificentia tua in diademate capitis illius scripta erat. His autem cessit qui exterminabat, et haec extimuit: erat enim sola tentatio irae sufficiens.

XIX Impiis autem usque in novissimum sine misericordia ira supervenit. Praesciebat enim et futura illorum; quoniam cum ipsi permisissent ut se educerent, et cum magna sollicitudine praemisissent illos, consequebantur illos paenitentia acti. Adhuc enim inter manus habentes luctum, et deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt cogitationem inscientiae; et quos rogantes proiecerant, hos tamquam fugitivos persequebantur. Ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas; et horum quae acciderant commemorationem amittebant, ut quae deerant tormentis repleret punitio, et populus quidem tuus mirabiliter transiret, illi autem novam mortem invenirent. Omnis enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur, deserviens tuis praeceptis, ut pueri tui custodirentur illaesi. Nam nubes castra eorum obumbrabat, et ex aqua quae ante erat terra arida apparuit, et in mari rubro via sine impedimento, et campus germinans de profundo nimio; per quem omnis natio transivit quae tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia et monstra. Tamquam enim equi depaverunt escam, et tamquam agni exsultaverunt, magnificantes te, Domine, qui liberasti illos. Memores enim erant adhuc eorum quae in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit terra muscas, et pro piscibus eructavit fluvius multitudinem ranarum. Novissime autem viderunt novam creaturam avium, cum adducti concupiscentia postulaverunt escas epulationis. In allocutione enim desiderii ascendit illis de mari ortygometra; et vexationes peccatoribus supervenerunt, non sine illis quae ante facta erant argumentis per vim fluminum: iuste enim patiebantur secundum suas nequitias. Etenim detestabiliorem inhospitalitatem instituerunt. Alii quidem ignotos non recipiebant advenas; alii autem bonos hospites in

imperium

illos

ture redigebantur. Non solum autem sed et alius quidam respectus illorum:
quoniam inviti recipiebant extraneos. Qui autem cum letitia
receperunt hos qui eisdem usi erant iustitiis, sevissimis
afflixerunt doloribus. Percussi sunt autem cecitate sicut illi in fo-
ribus iusti cum subitaneis cooperti essent tenebris unusquisque
transitum hostii sui querebat. In se enim elementa dum con-
vertuntur sicut in organo qualitatis sonus immutatur et omnia
suum sonum custodiunt. Unde estimari ex ipso visu certo potest.
Agrestia enim in aquatica convertebantur, et quecumque erant
natantia in terra transiebant. Ignis in aqua valebat
supra suam virtutem, et aqua extinguentis nature obli-
viscebatur. Flamme e contrario corruptibilium animalium non
vexaverunt carnes coambulantium, nec dissolvebant eam que
facile dissolvebatur sicut glacies bonam escam. In omnibus enim
magnificasti populum tuum domine et honorasti et non despexisti in
omni tempore et in omni loco assistens eis. Prologus ecclesiastici.

Multorum nobis et magnorum per legem et prophetas
aliosque qui secuti sunt illos sapientia
demonstrata est. In quibus oportet lau-
dare Israel doctrine et sapientie causa. Quia non solum
ipsos loquentes necesse est esse peritos sed
et extraneos posse et dicentes et scribentes doctissimos fi-
eri. Avus meus Iesus postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis
legis et prophetarum et aliorum librorum qui nobis a parentibus nostris tra-
diti sunt, voluit et ipse scribere aliquid horum que ad doctri-
nam et sapientiam pertinent, ut desiderantes discere et illorum pe-
riti facti magis magisque attenderent animo et confirmarentur ad le-
gitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum benivolen-
tia et attentiori studio lectionem facere et veniam habere in il-
lis in quibus videamur sequentes imaginem sapientie deficere in
verborum compositione. Nam deficiunt verba hebraica quando fuerint
translata ad alteram linguam. Non autem solum hec sed et ipsa lex
et prophete ceteraque librorum non parvam habent differentiam quando in-
ter se dicuntur. Nam in octavo et tricesimo anno temporibus Ptolo-
mei Evergetis regis postquam perveni in Egyptum et cum
multum temporis ibi fuissem inveni ibi libros relictos
non parve neque contemnende doctrine. Itaque bonum et neces-
sarium putavi et ipse aliquam addere diligentiam et labo-
rem interpretandi istum librum et multa vigilia attuli doc-
trinam in spatio temporis ad illa que ad finem ducunt librum
istum dare et illis qui volunt animum intendere et discere
quemadmodum oporteat instituere mores qui secundum legem
domini proposuerint vitam agere. Incipit ecclesiasticus.

Omnis sapientia a domino deo est et cum illo
fuit semper et est ante evum. Arenam ma-
ris et pluvie guttas et dies seculi quis dinu-
meravit? Altitudinem celi et latitudinem terre
et profundum abyssi quis dimensus est? Sapientiam
dei precedentem omnia quis investigavit? Prior omnium creata
est sapientia et intellectus prudentie ab evo. Fons sapientie ver-
bum dei in excelsis et ingressus illius mandata eterna. Ra-
dix sapientie cui revelata est et manifestata, et multipli-
cationem ingressus illius quis intellexit? Unus est altissimus
creator omnium omnipotens et rex potens et metuendus nimis
sedens super thronum illius et dominans deus. Ipse creavit illam
in spiritu sancto et vidit et dinumeravit et mensus est et effudit

…ncat ei quis ag-
Disciplina sa
pientie cui reue-
lata est erra.

illam super omnia opera sua et super omnem carnem
secundum datum suum et prebuit illam diligentibus se. Timor domini
gloriatio et letitia et corona exultationis. Timor domini de-
lectabit cor et dabit letitiam et gaudium in longitudi-
nem dierum. Timenti dominum bene erit in extremis et in die
defunctionis sue benedicetur. Quibus autem apparuerit in visu
diligunt eam in visione et in agnitione magnaliorum
suorum. Dilectio dei honorabilis sapientia. Initium sapientie
timor domini et cum fidelibus in vulva concreatus est et cum electis
feminis graditur et cum iustis et fidelibus agnoscitur. Timor do-
mini scientie religiositas. Religiositas custodiet et iustifi-
cabit cor, iocunditatem atque gaudium dabit. Timenti dominum bene
erit et in diebus consolationis illius benedicetur. Plenitudo
sapientie timere deum et plenitudo a fructibus illius. Omnem
domum illius implebit a generationibus et receptacula a thesau-
ris illius. Corona sapientie timor domini replens pacem et salu-
tis fructum. Et vidit et dinumeravit eam. Utraque autem sunt do-
na dei. Scientiam et intellectum prudentie sapientia compartietur et
gloriam tenentium se exaltat. Radix sapientie est timere do-
minum, rami enim illius longevi. In thesauris sapientie intellectus
et scientie religiositas. Execratio autem peccatoribus sapientia. Timor
domini expellit peccatum. Nam qui sine timore est non poterit
iustificari. Iracundia enim animositatis illius subversio
illius est. Usque in tempus sustinebit patiens et postea reddi-
tio iocunditatis. Bonus sensus usque in tempus abscondet
verba illius et labia multorum enarrabunt sensum illius. In the-
sauris sapientie significatio discipline. Execratio autem peccatori
est cultura dei. Fili concupiscens sapientiam conserva ius-
titiam et deus prebebit illam tibi. Sapientia enim et disciplina
timor domini et quod beneplacitum est illi fides et mansuetudo
et adimplebit thesauros illius. Non sis incre-
dulus timori domini et ne accesseris ad illum duplici corde. Ne
fueris hypocrita in conspectu hominum et non scandalizeris in
labiis tuis. Attende in illis ne forte cadas et adducas ani-
me tue inhonorationem, et revelet deus absconsa tua et in
medio synagoge elidat te quoniam accessisti maligne
ad dominum et cor tuum plenum est dolo et fallacia.

Fili accedens ad servitutem dei sta in iustitia et
timore et prepara animam tuam ad temptationem.
Deprime cor tuum et sustine, et inclina aurem tuam et
suscipe verba intellectus et ne festines in tempore obductio-
nis. Sustine sustentationes dei, coniungere deo
et sustine ut crescat in novissimo vita tua. Omne quod tibi
applicitum fuerit accipe et in dolore sustine et in humi-
litate tua patientiam habe quoniam in igne probatur aurum
et argentum, homines vero receptibiles in camino humiliationis.
Crede deo et recuperabit te et dirige viam tuam et spera
in illum. Serva timorem illius et in illo veterasce.
Metuentes dominum sustinete misericordiam eius et non deflectatis
ab illo ne cadatis. Qui timetis dominum credite illi et non
evacuabitur merces vestra. Qui timetis dominum sperate in illum
et in oblectationem veniet vobis misericordia. Qui timetis dominum
diligite illum et illuminabuntur corda vestra. Respicite filii
nationes hominum et scitote quia nullus speravit in domino
et confusus est. Quis enim permansit in mandatis eius et derelictus est?
aut quis invocavit illum et despexit eum?

misericors est deus et remittet in die tribulationis peccata et
protector est omnibus exquirentibus se in veritate. Ve duplici cor-
de et labiis scelestis et manibus male facientibus et peccatori
terram ingredienti duabus viis. Ve dissolutis corde qui non credunt
deo et ideo non protegentur ab eo. Ve his qui perdiderunt sustinen-
tiam et qui dereliquerunt vias rectas et diverterunt in vias
pravas. et quid facient cum inspicere ceperit dominus. Qui timent
dominum non erunt incredibiles verbo illius et qui diligunt illum
conservabunt viam illius. Qui timent dominum inquirent que bene-
placita sunt ei et qui diligunt eum replebuntur lege ipsius.
Qui timent dominum preparabunt corda sua et in conspectu
illius sanctificabunt animas suas. Qui timent dominum custodiunt
mandata illius et patientiam habebunt usque ad inspectionem
illius dicentes. Si penitentiam non egerimus incidemus in ma-
nus domini et non in manus hominum. Secundum enim magnitu-
dinem illius sic et misericordia illius cum ipso est.

III

Filii sapientie ecclesia iustorum et natio illorum obedientia et di-
lectio. Iudicium patris audite filii dilecti et sic fa-
cite ut salvi sitis. Deus enim honoravit patrem in filiis
et iudicium matris exquirens firmavit in filios. Qui di-
ligit deum exorabit pro peccatis et continebit se ab illis et in
oratione dierum exaudietur. Et sicut qui thesaurizat ita
et qui honorificat matrem suam. Qui honorat patrem
suum iocundabitur in filiis et in die orationis sue exaudi-
etur. Qui honorat patrem suum vita vivet longiore et qui
obedit patri refrigerabit matrem. Qui timet dominum
honorat parentes et quasi dominis serviet his qui se ge-
nuerunt. In opere et sermone et omni patientia honora patrem
tuum ut superveniat tibi benedictio a deo et benedictio illius
in novissimo maneat. Benedictio patris firmat domos
filiorum maledictio autem matris eradicat fundamenta.
Ne glorieris in contumelia patris tui. non est enim tibi
gloria sed confusio. Gloria enim hominis ex honore patris
sui et dedecus filii pater sine honore. Fili suscipe senectam
patris tui et ne contristes eum in vita illius. et si defecerit se-
nsu veniam da et ne spernas eum in tua virtute. Elemo-
sina enim patris non erit in oblivione. Nam pro peccato
matris restituetur tibi bonum et in iustitia edificabitur tibi. Et
in die tribulationis commemorabitur tui et sicut in sereno
glacies solventur peccata tua. Quam male fame est
qui derelinquit patrem et est maledictus a deo qui exasperat
matrem. Fili in mansuetudine opera tua perfice et super homi-
num gloriam diligeris. Quanto magnus es humilia
te in omnibus et coram deo invenies gratiam quoniam mag-
na potentia dei solius et ab humilibus honoratur. Altiora
te ne quesieris et fortiora te ne scrutatus fueris. sed que pre-
cepit tibi deus cogita illa semper et in pluribus eius operibus ne
fueris curiosus. Non est enim tibi necessarium ea que abscon-
dita sunt videre oculis tuis. In supervacuis rebus noli
scrutari multipliciter et in pluribus eius operibus non eris cu-
riosus. Plurima enim super sensum hominum ostensa
sunt tibi. Multos enim supplantavit suspicio eorum et in
vanitate detinuit sensus illorum. Cor durum habebit
male in novissimo et qui amat periculum in illo peribit.
Cor ingrediens duas vias non habebit successus et pra-
vus corde in illis scandalizabitur. Cor nequam gravabitur
in doloribus et peccator adiciet ad peccandum. Synago-
ge superborum non erit sanitas. frutex enim peccati eradica-
bitur in illis et non intelligetur. Cor sapientis intelligitur in
sapientia et auris bona audiet cum omni concupiscentia sa-
pientiam. Sapiens cor et intelligibile abstinebit se a peccatis
et in operibus iustitie successus habebit. Ignem ardentem extin-
guit aqua et elemosina resistit peccatis. Et deus prospector
eius qui reddit gratiam meminit in posterum et in tempore
casus sui inveniet firmamentum.

IIII

Fili elemosinam pauperis ne defraudes et oculos tuos
ne transvertas a paupere. Animam esurientem ne despexeris
et ne exasperes pauperem in inopia sua. Cor inopis ne affli-
xeris et non protrahas datum angustianti. Rogationem contribu-
lati non abicias et non avertas faciem tuam ab egeno. Ab inope
ne avertas oculos propter iram et ne relinquas querentibus te
retro maledicere. Maledicentis enim te in amaritudine
anime exaudietur precatio illius. exaudiet autem eum qui fecit
illum. Congregationi pauperum affabilem te facito et
presbitero humilia animam tuam et magnato humilia caput
tuum. Declina pauperi sine tristitia aurem tuam et redde
debitum tuum et responde illi pacifica in mansuetudine.
Libera eum qui iniuriam patitur de manu superbi et non
acide feras in anima tua. In iudicando esto pupillis
misericors ut pater et pro viro matri illorum. et eris tu velud
filius altissimi obediens et miserebitur tui magis
quam mater. Sapientia filiis suis vitam inspirat et sus-
cipit inquirentes se et preibit in via iustitie. Et qui
illam diligit diligit vitam et qui vigilaverint ad
illam complectentur placorem illius. Qui tenuerint il-
lam vitam hereditabunt et quo introibit benedicet
deus. Qui serviunt ei obsequentes erunt sancto et eos qui
diligunt illam diligit deus. Qui audit illam iudicat
gentes et qui intuetur illam permanebit confidens.
Si crediderit ei et permanebit hereditabit illam et erunt
in confirmatione creature illorum quia in temptatione
ambulat cum eo et in primis eligit eum. Timorem et me-
tum et probationem inducet super illum et cruciabit il-
lum in tribulatione doctrine sue donec temptet eum in
cogitationibus illius et credat anime illius. Et firmabit
illum et iter adducet directum ad illum et letificabit
illum et denudabit absconsa sua illi et thesauriza-
bit super illum scientiam et intellectum iustitie. Si autem oberraverit
derelinquet illum et tradet eum in manus inimici sui. Fi-
li conserva tempus et devita a malo. Pro anima tua ne con-
fundaris dicere verum. Est enim confusio adducens peccatum
et est confusio adducens gloriam et gratiam. Ne accipi-
as faciem adversus faciem tuam nec adversus a-
nimam tuam mendacium. Ne reverearis proximum tuum
in casu suo nec retineas verbum in tempore salutis. Non ab-
scondas sapientiam tuam in decore eius. In lingua enim
sapientia dinoscitur et sensus et scientia et doctrina in verbo
sensati et firmamentum in operibus iustitie. Non contradi-
cas verbo veritatis ullo modo et de mendacio ineruditi-
onis tue confundere. Non confundaris confiteri pec-
cata tua et ne subicias te omni homini pro peccato. No-
li resistere contra faciem potentis nec coneris contra ictum

[Pro an]ima tua pro iustitia agonizare pro anima tua et usque ad mortem certa pro iustitia et deus expugnabit pro te inimicos tuos. Noli citatus esse in lingua tua et inutilis et remissus in operibus tuis. Noli esse sicut leo in domo tua evertens domesticos tuos et opprimens subiectos tibi. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum et ad dandum collecta. V.

Noli attendere ad possessiones iniquas et ne dixeris est mihi sufficiens vita: nihil enim proderit in tempore vindictae et obductionis. Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui et ne dixeris quomodo potui aut quis me subiciet propter facta mea. Deus enim vindicans vindicabit. Ne dixeris peccavi et quid mihi accidit triste: altissimus enim est patiens redditor. De propitiatu peccatorum noli esse sine metu neque adicias peccatum super peccatum et ne dicas miseratio dei magna est multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim et ira ab illo cito proximant et in peccatores respicit ira illius. Non tardes converti ad dominum et ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius et in tempore vindictae disperdet te. Noli anxius esse in divitiis iniustis. Non enim proderunt in die obductionis et vindictae. Non ventiles te in omnem ventum et non eas in omnem viam. Sic enim peccator probatur in duplici lingua. Esto firmus in via domini et in veritate sensus tui et scientia et prosequatur te verbum pacis et iustitiae. Esto mansuetus ad audiendum verbum dei ut intellegas et cum sapientia proferas responsum verum. Si est tibi intellectus responde proximo: sin autem sit manus tua super os tuum ne capiaris in verbo indisciplinato et confundaris. Honor et gloria in sermone sensati: lingua vero imprudentis subversio est illius. Non appelleris susurro in vita tua et in lingua tua ne capiaris et confundaris. Super furem enim est confusio et paenitentia et denotatio pessima super bilinguem. Susurratori autem odium et inimicitia et contumelia. Iustifica pusillum et magnum similiter. VI.

Noli fieri pro amico inimicus proximo. Improperium enim et contumeliam malus hereditabit et omnis peccator invidus et bilinguis. Non te extollas in cogitatione animae tuae velut taurus ne forte elidatur virtus tua per stultitiam et folia tua comedat et fructus tuos perdat et relinquaris velut lignum aridum in heremo. Anima enim nequam disperdet qui se habet et in gaudium inimicis dat illum et deducet in sortem impiorum. Verbum dulce multiplicat amicos et mitigat inimicos et lingua eucharis in bono homine abundabit. Multi pacifici sint tibi et consiliarius sit tibi unus de mille. Si possides amicum in temptatione posside eum et ne facile credas ei. Est enim amicus secundum tempus suum et non permanebit in die tribulationis. Et est amicus qui convertitur ad inimicitiam et est amicus qui odium et rixam et convitia denudabit. Est autem amicus socius mensae et non permanebit in die necessitatis. Amicus si permanserit fixus erit tibi quasi coaequalis et in domesticis tuis fiducialiter aget. Si humiliaverit se contra te et a facie tua absconderit se unanimem habebis amicitiam bonam. Ab inimicis tuis separare et ab amicis tuis attende. Amicus fidelis protectio fortis: qui autem invenit illum invenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio et non est digna ponderatio auri et argenti contra bonitatem fidei illius. Amicus fidelis medicamentum vitae et immortalitatis et qui metuunt dominum invenient illum. Qui timet deum aeque habebit amicitiam bonam quoniam secundum illum erit amicus illius. Fili a iuventute tua excipe doctrinam et usque ad canos invenies sapientiam. Quasi is qui arat et qui seminat accede ad eam et sustine bonos fructus illius. In opere enim ipsius exiguum laborabis et cito edes de generationibus illius. Quam aspera est nimium sapientia indoctis hominibus et non permanebit in illa excors. Quasi lapidis virtus probatio erit in illis et non demorabuntur proicere illam. Sapientia enim doctrinae secundum nomen eius est et non est multis manifestata: quibus autem cognita est permanet usque ad conspectum dei. Audi fili et accipe consilium intellectus et ne abicias consilium meum. Inice pedem tuum in compedes illius et in torques illius collum tuum. Subice humerum tuum et porta illam et ne acedieris vinculis eius. In omni animo tuo accede ad illam et in omni virtute tua serva vias eius. Investiga illam et manifestabitur tibi et continens factus ne derelinquas eam. In novissimis enim invenies requiem in ea et convertetur tibi in oblectationem. Et erunt tibi compedes eius in protectionem fortitudinis et bases virtutis et torques illius in stolam gloriae. Decor enim vitae est in illa et vincula illius alligatura salutaris. Stolam gloriae indues eam et coronam gratulationis superpones tibi. Fili si attenderis mihi disces eam et si accommodaveris animum tuum sapiens eris. Si inclinaveris aurem tuam excipies doctrinam et si dilexeris audire sapiens eris. In multitudine presbyterorum prudentium sta et sapientiae illorum ex corde coniungere ut omnem narrationem dei possis audire et proverbia laudis non effugiant a te. Et si videris sensatum evigila ad eum et gradus ostiorum illius exterat pes tuus. Cogitatum tuum habe in praeceptis dei et in mandatis illius maxime assiduus esto et ipse dabit tibi cor et concupiscentia sapientiae dabitur tibi.

Noli facere mala et non te apprehendent. Discede ab iniquo et deficient mala abs te. Fili non semines mala in sulcis iniustitiae et non metes ea in septuplum. Noli quaerere ab homine ducatum neque a rege cathedram honoris. Non te iustifices ante deum quoniam agnitor cordis ipse est et penes regem noli velle videri sapiens. Noli quaerere fieri iudex nisi valeas virtute irrumpere iniquitates ne forte extimescas faciem potentis et ponas scandalum in aequitate tua. Non pecces in multitudinem civitatis nec te immittas in populum neque alliges duplicia peccata nec enim in uno eris immunis. Noli esse pusillanimis in animo tuo exorare et facere elemosynam ne despicias. Ne dicas in multitudine munerum meorum respiciet deus et offerente me deo altissimo munera mea suscipiet. Non irrideas hominem in amaritudine animae: est enim qui humiliat et exaltat circumspector deus. Noli arare mendacium adversus fratrem tuum neque in amicum similiter facias. Noli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius non est bona. Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum et non iteres verbum in oratione tua. Non oderis laboriosa opera et rusticationem ab altissimo creatam. Non te reputes in multitudine indisciplinatorum.

memento ire quoniam non tardabit. Humilia valde spiritum tuum quoniam vindicta carnis impii ignis et vermis. Noli prevaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem carissimum auro spreveris. Noli discedere a muliere sensata et bona quam sortitus es in timore domini. Gratia enim verecundie illius super aurum. Ne ledas servum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima. Non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum. Pecora tibi sunt? attende illis, et si sunt utilia perseverent apud te. Filii tibi sunt? erudi illos et curva illos a pueritia illorum. Filie tibi sunt? serva corpus illarum, et non ostendas hilarem faciem tuam ad illas. Trade filiam et grande opus feceris, et homini sensato da illam. Mulier si est tibi secundum animam tuam non proicias illam, et odibili non credas te. In toto corde tuo honora patrem tuum, et gemitus matris tue ne obliviscaris. Memento quoniam nisi per illos non fuisses, et retribue illis quomodo et illi tibi. In tota anima tua time dominum, et sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit, et ministros eius ne derelinquas. Honora deum ex tota anima tua, et honorifica sacerdotes, et propurga te cum brachiis. Da illis partem sicut mandatum est tibi primitiarum et purgationis, et de negligentia tua purga te cum paucis. Datum brachiorum tuorum et sacrificium sanctificationis offeres domino, et initia sanctorum. Et pauperi porrige manum tuam ut perficiatur propitiatio et benedictio tua. Gratia dati in conspectu omnis viventis, et mortuo non prohibeas gratiam. Non desis plorantibus in consolatione, et cum lugentibus ambula. Non te pigeat visitare infirmum, ex his enim in dilectione firmaberis. In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in eternum non peccabis.

VIII

Non litiges cum homine potente ne forte incidas in manus illius. Non contendas cum viro locuplete ne forte contra constituat tibi litem. Multos enim perdidit aurum et argentum, et usque ad cor regum extendit et convertit. Non litiges cum homine linguato, et non strues in ignem illius ligna. Non communices homini indocto ne male de progenie tua loquatur. Ne despicias hominem avertentem se a peccato, neque improperes ei. Memento quoniam omnes in correptione sumus. Ne spernas hominem in sua senectute, etenim ex nobis senescunt. Noli de mortuo inimico tuo gaudere, sciens quoniam omnes morimur et in gaudium nolumus venire. Ne despicias narrationem presbiterorum sapientium, et in proverbiis eorum conversare. Ab ipsis enim disces sapientiam et doctrinam intellectus, et servire magnatis sine querela. Non te pretereat narratio seniorum, ipsi enim didicerunt a patribus suis. Quoniam ab ipsis disces intellectum, et in tempore necessitatis dabis responsum. Non incendas carbones peccatorum arguens eos, et ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum. Ne contra faciem stes contumeliosi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo. Noli fenerari homini fortiori te; quod si feneraveris, quasi perditum habe. Non spondeas super virtutem tuam; quod si spoponderis, quasi restituens cogita. Non iudices contra iudicem, quoniam secundum quod iustum est iudicat. Cum audace non eas in via, ne forte gravet mala sua in te. Ipse enim secundum voluntatem suam vadit, et simul cum stultitia illius peries. Cum iracundo non facies rixam, et cum audace non eas in desertum, quoniam quasi nichil est ante illum sanguis, et ubi non est adiutorium elidet te. Cum fatuis consilium non habeas, non enim poterunt diligere nisi que eis placent. Coram extraneo ne facias consilium, nescis enim quid pariet. Non omni homini cor tuum manifestes, ne forte inferat tibi gratiam falsam et convicietur tibi.

IX

Non zeles mulierem sinus tui, ne ostendat super te malitiam doctrine nequam. Non des mulieri potestatem anime tue, ne ingrediatur in virtutem tuam et confundaris. Non respicias mulierem multivolam, ne forte incidas in laqueos illius. Cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius. Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius. Ne des fornicariis animam tuam in ullo, ne perdas te et hereditatem tuam. Noli circumspicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius. Averte faciem tuam a muliere compta, et ne circumspicias speciem alienam. Propter speciem mulieris multi perierunt, et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. Omnis mulier que est fornicaria quasi stercus in via ab omnibus pretereuntibus conculcabitur. Speciem mulieris aliene multi admirati reprobi facti sunt. Colloquium enim illius quasi ignis exardescit. Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum, et non alterceris cum illa in vino, ne forte declinet cor tuum in illam, et sanguine tuo labaris in perditionem. Ne derelinquas amicum antiquum, novus enim non erit similis illi. Vinum novum amicus novus, veterascet et cum suavitate bibes illud. Non zeles gloriam et opes peccatoris, non enim scis que futura sit illius subversio. Non placeat tibi iniuria iniustorum, sciens quoniam usque ad inferos non placebit impius. Longe abesto ab homine potestatem habente occidendi, et non suspicaberis timorem mortis. Et si accesseris ad illum, noli aliquid committere, ne forte auferat vitam tuam. Communionem mortis scito, quoniam in medio laqueorum ingredieris, et super dolentium arma ambulabis. Secundum virtutem tuam cave te a proximo tuo, et cum sapientibus et prudentibus tracta. Viri iusti sint tibi convive, et in timore dei sit tibi gloriatio, in sensu sit tibi cogitatio dei, et omnis enarratio tua in preceptis altissimi. In manu artificum opera laudabuntur, et princeps populi in sapientia sermonis sui, et in sensu vero seniorum verbum. Terribilis est in civitate sua homo linguosus, et temerarius in verbo suo odibilis erit.

X

Iudex sapiens iudicabit populum suum, et principatus sensati stabilis erit. Secundum iudicem populi sic et ministri eius, et qualis rector est civitatis tales et inhabitantes in ea. Rex insipiens perdet populum suum, et civitates inhabitabuntur per sensum prudentium. In manu dei potestas terre, et execrabilis omnis iniquitas gentium, et utilem rectorem in tempus suscitabit super illam. In manu dei potestas hominis, et super faciem scribe imponet honorem suum. Omnis iniurie proximi ne memineris, et nichil agas in operibus iniurie. Odibilis coram deo est et hominibus superbia, et execrabilis omnis iniquitas

generum. Regnum a gente in gentem transfertur propter iniustitias et in-
iurias et contumelias et diversos dolos. Avaro autem nihil
scelestius. Quid superbis terra et cinis? Nihil est iniquius quam
pecuniam amare. Hic enim et animam suam venalem habet,
quoniam in vita sua proiecit intima sua. Omnis potentatus
brevis vita. Languor prolixior gravat medicum. Bre-
vem languorem praecidit medicus; sic et rex hodie est et
cras morietur. Cum enim morietur homo hereditabit
serpentes et bestias et vermes. Initium superbiae hominis
apostatare a Deo, quoniam ab eo qui fecit illum recessit cor
eius; quoniam initium peccati est omnis superbia. Qui tenu-
erit eam adimplebitur maledictis et subvertet
eum in finem. Propterea exhonoravit Dominus conventus malorum
et destruxit eos usque in finem. Sedes ducum superborum de-
struxit Deus et sedere fecit mites pro eis. Radices gentium
superbarum arefecit Deus et plantavit humiles ex ipsis
gentibus. Terras gentium evertit Dominus et perdidit eas usque ad
fundamentum. Arefecit ex ipsis et disperdidit eos et ces-
sare fecit memoriam eorum a terra. Perdidit Deus memoriam
superborum et reliquit memoriam humilium sensu. Non est
creata hominibus superbia neque iracundia nationi mulie-
rum. Semen hominum honorabitur hoc quod timet Deum;
semen autem hoc exhonorabitur quod praeterit mandata Domini.
In medio fratrum rector illorum in honore, qui timent
Dominum erunt in oculis illius. Gloria divitum honoratorum et
pauperum timor Dei est. Noli despicere iustum hominem
pauperem, et noli magnificare virum peccatorem divitem. Mag-
nus est iudex et potens est in honore, et non est maior illo
qui timet Deum. Servo sensato liberi servient,
et vir prudens et disciplinatus non murmurabit
correptus, et inscius non honorabitur. Noli te extolle-
re in faciendo opere tuo, et noli cunctari in tempore angustiae.
Melior est qui operatur et abundat in omnibus quam qui gloriatur
et eget pane. Fili, in mansuetudine serva animam tuam
et da illi honorem secundum meritum suum. Peccantem in animam
suam quis iustificabit? Et quis honorificabit ex-
honorantem animam suam? Pauper gloriatur per disciplinam
et timorem suum, et est homo qui honorificatur propter
substantiam suam. Qui autem gloriatur in paupertate quanto
magis in substantia; et qui gloriatur in substantia paupertatem vereatur.

XI

Sapientia humiliati exaltabit caput illius
et in medio magnatorum consedere illum faciet.
Non laudes virum in specie sua, neque spernas hominem
in visu suo. Brevis in volatilibus est apis, et ini-
tium dulcoris habet fructus eius. In vestitu ne glorie-
ris umquam, nec in die honoris tui extollaris, quoniam
mirabilia opera Altissimi solius, et gloriosa et abscon-
sa et invisa opera illius. Multi tyranni sederunt
in throno, et insuspicabilis portavit diadema.
Multi potentes oppressi sunt valde, et gloriosi traditi
sunt in manus alterorum. Priusquam interroges ne vituperes quemquam,
et cum interrogaveris corripe iuste. Priusquam audias ne
respondeas verbum, et in medio sermonum ne adicias loqui.
De ea re quae te non molestat ne certeris, et in iudicio peccan-
tium ne consistas. Fili, ne in multis sint actus tui,
et si dives fueris non eris immunis a delicto. Si enim secutus
fueris non apprehendes, et non effugies si praecurreris.
Est homo laborans et festinans et dolens impius, et tanto magis
non abundabit. Est homo marcidus egens recuperatione,
deficiens virtute et abundans paupertate; et oculus Dei respe-
xit illum in bono et erexit eum ab humilitate ipsius, et exal-
tavit caput eius, et mirati sunt in illo multi, et hono-
raverunt Deum. Bona et mala, vita et mors, paupertas et
honestas a Deo sunt. Sapientia et disciplina et scientia legis
apud Deum; dilectio et viae bonorum apud ipsum. Error
et tenebrae peccatoribus concreata sunt. Qui autem exsultant
in malum consenescunt in mala. Datio Dei permanet
iustis, et profectus illius successus habebit in aeternum.
Est qui locupletatur parce agendo, et haec pars
successus habebit in aeternum. Est qui locupletatur parce
agendo, et haec pars in mercede illius in eo quod dicit: Inve-
ni requiem, et nunc manducabo de bonis meis solus;
et nescit quod tempus praeteriet illum, et mors appropinquet,
et relinquat omnia aliis et morietur. Sta in testamento
tuo et in illo colloquere, et in opere mandatorum tuorum
veterasce. Ne manseris in operibus peccatorum;
confide autem in Deo et mane in loco tuo. Facile est enim in oculis Dei
de subito honestare pauperem. Benedictio Dei
in mercedem iusti festinat, et in honore veloci pro-
gressus fructificat. Ne dicas: Quid est mihi opus, et quae erunt
ex hoc bona? Ne dicas: Sufficiens mihi sum, et quid ex
hoc pessimabor? In die bonorum ne immemor sis
malorum, et in die malorum ne immemor sis bonorum,
quoniam facile est coram Deo in die ~~in die~~ obitus retribuere
unicuique secundum vias suas. Malitia horae oblivionem
facit luxuriae maximae, et in fine hominis denudatio
operum illius. Ante mortem ne laudes hominem quemquam, quoniam
in filiis suis agnoscitur vir. Non omnem hominem
inducas in domum tuam; multae enim sunt insidiae
dolosi. Sicut enim eructant praecordia fetentium,
et sicut perdix inducitur in caveam et ut caprea in laqueum,
sic et cor superborum, et sicut prospector videns casum
suum. Bona enim in mala convertens insidiatur,
et in electis imponit maculam. A scintilla una
augetur ignis, et ab uno doloso augetur sanguis; homo vero
peccator sanguini insidiatur. Attende tibi
a pestifero, fabricat enim mala, ne forte indu-
cat super te subsannationem in perpetuum. Admitte
ad te alienigenam, et subvertet te in turbine et
abalienabit te a tuis propriis.

XI

Si benefeceris, scito cui benefeceris, et erit gra-
tia in bonis tuis multa. Benefac iusto et invenies re-
tributionem magnam, et si non ab ipso, certe a Domino.
Non est enim ei bene qui assiduus est in malis et
eleemosynam non danti, quoniam et Altissimus odio habet peccatores
et misertus est paenitentibus. Da misericordi et ne
suscipias peccatorem. Et impiis et peccatoribus reddet
vindictam, custodiens eos in diem vindictae.
Da bono, et non receperis peccatorem. Benefac humili et non
dederis impio. Prohibe panes illi dari, ne in ipsis
potentior te sit. Nam duplicia mala in-
venies in omnibus bonis quaecumque feceris illi.

ne quaerat stet in loco tuo

et ipse altissimus odio habet peccatores et impiis reddet vindictam. Non agnoscetur in bonis amicus et non abscondetur in malis inimicus. In bonis viri inimici illius in tristitia et in malitia illius amicus agnitus est. Non credas inimico tuo in aeternum. Sicut enim aeramentum aeruginat nequitia illius. Et si humiliatus vadat curvus abice animum tuum et custodi te ab illo. Non statuas illum penes te nec sedeat ad dexteram tuam ne conversus in locum tuum inquirat cathedram tuam et in novissimo agnoscas verba mea et in sermonibus meis stimuleris. Quis miserebitur incantatori a serpente percusso et omnibus qui appropiant bestiis? et sic qui comitatur cum viro iniquo et obvolutus est in peccatis eius. Una hora tecum permanebit; si autem declinaveris non supportabit. In labiis suis indulcat inimicus et in corde suo insidiatur ut subvertat te in foveam. In oculis suis lacrimatur inimicus et si invenerit tempus non satiabitur sanguine. Si incurrerint tibi mala invenies eum illic priorem. In oculis suis lacrimatur inimicus et quasi adiuvans suffodiet plantas tuas. Caput suum movebit et plaudet manu et multa susurrans commutabit vultum suum.

XIII

Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea et qui communicaverit superbo induet superbiam. Pondus super se tollet qui honestiori se communicat et ditiori te ne socius fueris. Quid communicabit caccabus ad ollam? Quando enim se colliserint confringetur. Dives iniuste egit et fremet, pauper autem laesus tacebit. Si largitus fueris assumet te et si non habueris derelinquet te. Si habes convivet tecum et evacuabit te et ipse non dolebit super te. Si necessarius illi fueris supplantabit te et subridens spem dabit, narrabit tibi bona et dicet: Quid opus est tibi? Et confundet te in cibis suis donec te exinaniat bis et ter et in novissimo deridebit te. Postea videns derelinquet te et caput suum movebit ad te. Humiliare Deo et expecta manus eius. Attende ne seductus in stultitiam humilieris. Noli esse humilis in sapientia tua ne humiliatus in stultitiam seducaris. Advocatus a potentiore discede, ex hoc enim magis te advocabit. Ne improbus sis ne impingaris et ne longe sis ab eo ne eas in oblivionem. Ne retineas ex aequo loqui cum illo nec credas multis verbis illius, ex multa enim loquela temptabit te et subridens interrogabit te de absconditis tuis. Immitis animus illius conservabit verba tua et non parcet de malitia et de vinculis. Cave tibi et attende diligenter auditui tuo quoniam cum subversione tua ambulas. Audiens vero illa quasi in somnis vide et vigilabis. Omni vita tua dilige Deum et invoca illum in salute tua. Omne animal diligit simile sibi, sic et omnis homo proximum sibi. Omnis caro ad similem sibi coniungetur et omnis homo simili sui sociabitur. Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator iusto. Quae communicatio sancto homini ad canem, aut quae pars diviti ad pauperem? Venatio leonis onager in eremo, sic et pascua divitum sunt pauperes. Et sicut abominatio est superbo humilitas, sic et execratio divitis pauper. Dives commotus confirmatur ab amicis suis, humilis autem cum ceciderit expelletur et a notis. Diviti decepto multi recuperatores: locutus est superba et iustificaverunt illum. Humilis deceptus est insuper et arguitur: locutus est sensate et non est datus ei locus. Dives locutus est et omnes tacuerunt et verbum illius usque ad nubes perducent. Pauper locutus est et dicunt: Quis est hic? et si offenderit subvertent illum. Bona est substantia cui non est peccatum in conscientia, et nequissima paupertas in ore impii. Cor hominis immutat faciem illius sive in bona sive in mala. Vestigium cordis boni et faciem bonam difficile invenies et cum labore.

XIIII

Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo et non est stimulatus in tristitia delicti. Felix qui non habuit animi sui tristitiam et non excidit a spe sua. Viro cupido et tenaci sine ratione est substantia, et homini livido ad quid aurum? Qui acervat ex animo suo iniuste aliis congregat et in bonis illius alius luxuriabitur. Qui sibi nequam est cui alii bonus erit? et non iucundabitur in bonis suis. erit
Qui sibi invidet nihil est illo nequius, et haec redditio est malitiae illius. Et si bene fecerit ignoranter et non volens facit, et in novissimo manifestat malitiam suam. Nequam est oculus lividi et avertens faciem et despiciens animam suam. Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis non satiabitur donec consumat arefaciens animam suam. Oculus malus ad mala et non satiabitur pane, et indigens et in tristitia erit super mensam suam. Fili, si habes benefac tecum et Deo dignas oblationes offer. Memor esto quoniam mors non tardat et testamentum inferorum quia demonstratum est tibi; testamentum enim huius mundi morte morietur. Ante mortem benefac amico tuo et secundum vires tuas exporrigens da pauperi. Non defrauderis a die bono et particula doni boni non te praetereat. Nonne aliis relinques dolores et labores tuos in divisione sortis? Da et accipe et iustifica animam tuam. Ante obitum tuum operare iustitiam quoniam non est apud inferos invenire cibum. Omnis caro sicut faenum veterascet et sicut folium fructificans in arbore viridi. Alia generantur et alia deiciuntur; sic generatio carnis et sanguinis alia finitur et alia nascitur. Omne opus corruptibile in fine deficiet et qui illud operatur ibit cum illo. Et omne opus electum iustificabitur et qui operatur illud honorabitur in illo. Beatus vir qui in sapientia morabitur et qui in iustitia sua meditabitur et in sensu cogitabit circumspectionem Dei. Qui excogitat vias illius in corde suo et in absconditis suis intellegens, vadens post illam quasi investigator et in viis illius consistens. Qui respicit per fenestras illius et in ianuis illius audiens. Qui requiescit iuxta domum illius et in parietibus illius figens palum statuet casulam suam ad manus illius et requiescent in casula illius bona per aevum. Statuet filios suos sub tegmine illius et sub ramis eius morabitur. Protegetur sub tegmine illius a fervore et in gloria eius requiescet.

XV

Qui timet Deum faciet bona et qui continens est iustitiae apprehendet illam. Et obviabit illi quasi mater honorificata et quasi mulier a virginitate suscipiet illum. Cibabit illum pane vitae et intellectus et aqua sapientiae salutaris potabit illum, et firmabitur in illo et non flectetur. Et continebit illum et non confundetur et exaltabit illum apud proximos suos. Et in medio ecclesiae aperiet os eius et adimplebit illum spiritu sapientiae et intellectus

et stola glorie vestiet eum. Iocunditatem et exultationem thesaurizabit super eum, et nomine eterno hereditabit illum. Homines stulti non apprehendent illam, et homines sensati obviabunt illi. Homines stulti non videbunt eam, longe enim abest a superbia et dolo. Viri mendaces non erunt illius memores, et viri veraces invenientur in ea, et successum habebunt usque ad inspectionem dei. Non est speciosa laus in ore peccatoris, quia non est a domino missa. Sapientie enim perfecta est a deo. Sapientie enim dei astabit laus, et in ore fideli abundabit, et dominator dabit eam illi. Non dixeris per deum abest. Que enim odit ne feceris. Non dicas ille me implanavit. Non enim necessarii sunt ei homines impii. Omne execramentum erroris odit dominus, et non erit amabile timentibus eum. Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui. Adiecit mandata et precepta sua. Si volueris mandata conservare, te conservabunt et in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam et ignem: ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita et mors, bonum et malum: quod placuerit ei dabitur illi, quoniam multa sapientia dei, et fortis in potentia, videns omnes sine intermissione. Oculi domini ad timentes eum, et ipse agnoscit omnem operam hominis. Nemini mandavit impie agere, et nemini dedit spatium peccandi. Non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium et inutilium.

XVI

Ne iocunderis in filiis impiis si multiplicentur, nec oblecteris super illos si non est timor dei in illis. Non credas vite illorum, et ne respexeris in labores illorum. Melior est enim unus timens deum quam mille filii impii, et utile est mori sine filiis quam relinquere filios impios. Ab uno sensato inhabitabitur patria, a tribu impiorum deseretur. Multa talia vidit oculus meus, et fortiora horum audivit auris mea. In synagoga peccantium exardebit ignis, et in gente incredibili exardescet ira. Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes qui destructi sunt confidentes sue virtuti, et non pepercit peregrinationi illorum, sed percussit eos, et execratus est illos pre superbia verbi illorum. Non misertus est illis, gentem totam perdens, et extollentem se in peccatis suis. Sicut sexcenta milia peditum qui congregati sunt in duritia cordis sui, et si unus fuisset cervicatus, mirum si fuisset immunis. Misericordia enim et ira est cum illo. Potens est exoratio et effundens iram. Secundum misericordiam suam, sic correptio illius hominem secundum opera sua iudicat. Non effugiet in rapina peccator, et non retardabit sufferentia misericordiam facientis. Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum, et secundum intellectum peregrinationis illius. Non dicas: A deo abscondar, et ex summo quis mei memorabitur? In populo magno non agnoscar: que est enim anima mea in immensa creatura? Ecce celum et celi celorum, abyssus et universa terra, et que in eis sunt, in conspectu illius commovebuntur; montes simul et colles et fundamenta terre, cum conspexerit illa deus, tremore concutientur. Et in omnibus his insensatum est cor, et omne cor intelligitur ab illo; et vias illius quis intelligit? et procellam, quam nec oculus videbit hominis? Nam plurima illius opera sunt in absconditis; sed opera iustitie eius quis enuntiabit? aut quis sustinebit? Longe enim est testamentum a quibusdam, et interrogatio hominum in consummatione est. Qui minoratur corde cogitat inania, et vir imprudens et errans cogitat stulta. Audi me fili et disce disciplinam sensus, et in verbis meis attende in corde tuo, et dicam in equitate disciplinam, et scrutabor enarrare sapientiam, et in verbis meis attende in corde tuo, et dico in equitate spiritus virtutes quas posuit deus in opera sua ab initio, et in veritate enuntio scientiam eius. In iudicio dei opera illius ab initio, et ab institutione hominum ipsorum distinxit partes et initia eorum in gentibus suis. Ornavit in eternum opera illorum, nec esurierunt nec laboraverunt, et non destiterunt ab operibus suis. Unusquisque proximum suum non angustiabit usque in eternum. Non sis incredibilis verbo illius. Post hec deus in terram respexit, et implevit illam bonis suis. Anima omnis vitalis denuntiavit ante faciem ipsius, et in ipsam iterum reversio illorum.

XVII

Deus creavit de terra hominem, et secundum imaginem suam fecit illum. Et iterum convertit illum in ipsam, et secundum se vestivit illum virtute. Numerum dierum et tempus dedit illi, et dedit illi potestatem eorum que sunt super terram. Posuit timorem illius super omnem carnem, et dominatus est bestiarum et volatilium. Creavit ex ipso adiutorium simile sibi. Consilium et linguam et oculos et aures et cor dedit illis excogitandi, et disciplina intellectus replevit illos. Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, et mala et bona ostendit illis. Posuit oculum suum super corda illorum ostendere illis magnalia operum suorum, ut nomen sanctificationis collaudent, et gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrent operum eius. Addidit illis disciplinam, et legem vite hereditavit illos. Testamentum eternum constituit cum illis, et iustitiam et iudicia sua ostendit illis. Et magnalia honoris eius vidit oculus illorum, et honorem vocis audierunt aures illorum. Et dixit illis: Attendite ab omni iniquo. Et mandavit illis unicuique de proximo suo. Vie illorum coram ipso sunt semper, non sunt absconse ab oculis ipsius. In unamquamque gentem preposuit rectorem, et pars dei Israel facta est manifesta. Et omnia opera illorum velut sol in conspectu dei, et oculi eius sine intermissione inspicientes in viis eorum. Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum, et omnes iniquitates eorum in conspectu dei. Elemosina viri quasi signaculum cum ipso, et gratiam hominis quasi pupillam conservabit, et postea resurget et retribuet illis retributionem unicuique in caput ipsorum, et convertet in interiores partes terre. Penitentibus autem dedit viam iustitie, et confirmavit deficientes sustinere, et destinavit illis sortem veritatis. Convertere ad dominum et relinque peccata tua. Precare ante faciem domini, et minue offendicula. Revertere ad dominum, et avertere ab iniustitia tua, et nimis odito execrationem. Et cognosce iustitias et iudicia dei, et sta in sorte propositionis et orationis altissimi dei. In partes vade seculi sancti cum vivis et dantibus confessionem deo. Non demoreris in errore impiorum; ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil perit confessio. Confiteberis vivens, vivus et sanus confiteberis, et laudabis deum, et gloriaberis in miserationibus illius. Quam magna misericordia domini, et propitiatio illius convertentibus ad se. Neque enim omnia possunt esse in hominibus

mortalis filius hominis et in vanitate malicie placue-
runt. Quid lucidius sole? et hic deficiet. Aut quid nequius quam quod
excogitavit caro et sanguis? et hoc arguetur. Virtu-
tem altitudinis celi ipse conspicit: et omnes homines terra et ci-
nis. XVIII
Qui vivit in eternum creavit om-
nia simul. Deus solus iustificabitur, et manet
invictus rex in eternum. Quis sufficiet enarrare opera illi-
us? Quis enim investigabit magnalia illius? Virtutem autem mag-
nitudinis eius quis enumerabit? aut quis adiciet enarrare
misericordiam eius? Non est minuere neque adicere, nec est invenire ma-
gnalia dei. Cum consummaverit homo, tunc incipiet: et cum quieve-
rit, operabitur. Quid est homo, et que est gratia illius? et quid est bo-
num aut quid nequam illius? Numerus dierum hominum ut multum
centum anni: quasi gutta aque maris deputati sunt: et sicut calculus
harene, sic exigui anni in die evi. Propter hoc patiens est de-
us in illis, et effundit super illos misericordiam suam. Vidit presumptionem
cordis eorum quoniam mala est, et agnovit subversionem illorum quoniam
nequam est. Ideo adimplevit propitiationem suam in illis,
et ostendit illis viam equitatis. Miseratio hominis circa proxi-
mum suum: misericordia autem dei super omnem carnem. Qui misericordiam ha-
bet docet et erudit quasi pastor gregem suum. Miseretur excipientis
doctrinam miserationis, et qui festinat in iudiciis eius. Fili,
in bonis non des querelam, et in omni dato non des tristitiam verbi
mali. Nonne ardorem refrigerabit ros? sic et verbum melius
quam datum. Nonne ecce verbum super datum bonum? sed utraque cum ho-
mine iustificato. Stultus acriter improperabit: et datum indisci-
plinati tabescere facit oculos. Ante iudicium para iustitiam
tibi, et antequam loquaris disce. Ante languorem adhibe medicinam,
et ante iudicium interroga te ipsum, et in conspectu dei invenies
propitiationem. Ante languorem humilia te, et in tempore infirmi-
tatis ostende conversationem tuam. Non impediaris orare semper, et
ne verearis usque ad mortem iustificari: quoniam merces dei ma-
net in eternum. Ante orationem prepara animam tuam: et noli esse quasi ho-
mo qui temptat deum. Memento ire in die consummationis, et tempus
retributionis in conversatione faciei. Memento paupertatis
in die habundantie, et necessitatem paupertatis in die divitiarum.
A mane usque ad vesperam immutabitur tempus, et hec omnia citata
in oculis dei. Homo sapiens in omnibus metuet, et in diebus delicto-
rum attendet ab inertia. Omnis astutus agnoscit sapientiam,
et invenienti eam dabit confessionem. Sensati in verbis et ipsi
sapienter egerunt, et intellexerunt veritatem et iustitiam, et imple-
verunt proverbia et iudicia. Post concupiscentias tuas non eas,
et a voluntate tua avertere. Si prestes anime tue concupiscen-
tias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis. Ne oblecte-
ris in turbis nec in modicis: assidua enim est commissio illo-
rum. Ne fueris mediocris in contentione ex fenore, et nihil est tibi in
sacculo: eris enim invidus anime tue. XIX

Operarius ebriosus non locupletabitur: et qui spernit modi-
ca, paulatim decidet. Vinum et mulieres apostatare
faciunt sapientes, et arguent sensatos. Et qui se iungit
fornicariis nequam erit. Putredo et vermes hereditabunt illum,
et extolletur in exemplum maius, et tolletur de numero eius anima.
Qui credit cito levis corde est, et minorabitur: et qui delinquit
in animam suam insuper habebitur. Qui gaudet iniquitate denotabitur,
et qui odit correptionem minuetur vita: et qui odit loquacita-
tem extinguit maliciam. Qui peccat in animam suam penitebit.

hedi

et qui iocundatur in malitia denotabitur. Ne iteradu-
tum verbum et nequam et non minoraberis. Amico et inimico
noli narrare sensum tuum: et si est tibi delictum, noli denu-
dare. Audiet enim te, et custodiet te, et quasi defendens pec-
catum odiet te, et sic aderit tibi semper. Audisti verbum adver-
sus proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te
disrumpet. A facie verbi parturit fatuus, tamquam gemitus
partus infantis. Sagitta infixa femori carnis, sic verbum in corde
stulti. Corripe amicum, ne forte non intellexerit, et dicat: non
feci: aut si fecerit, ne iterum addat facere. Corripe proxi-
mum, ne forte non dixerit: et si dixerit, ne forte iteret. Corripe ami-
cum, sepe enim fit commissio. Et non omni verbo credas. Et qui la- est
bitur lingua sua, sed non ex animo. Quis est enim qui non deliquerit
in lingua sua? Corripe proximum antequam comminneris, et da
locum timori altissimi. Omnis sapientia timor dei, et in illa
timere deum, et in omni sapientia dispositio legis. Et non est sapientia ne-
quitie disciplina: et non est cogitatus peccatorum prudentia.
Est prudentie nequitia, et in ipsa execratio: et est in-
sipiens qui minuitur sapientia, et deficiens sensu in timore Melior est qui minuitur
dei, quam qui habundat sensu et transgreditur legem altissimi.
Est sollertia certa et ipsa iniqua. Et est qui emittit verbum certum enar-
rans veritatem. Est qui nequiter humiliat se, et interiora
eius plena sunt dolo. Et est iustus qui se nimium submit-
tit multa humilitate: et est iustus qui inclinat faciem et fin- amicta
git se non videre quod ignoratum est. Et si ab imbecillitate
virium vetetur peccare, si invenerit tempus malefaciendi,
malefaciet. Ex visu agnoscitur vir, et ab occursu faci-
ei agnoscitur sensatus. Amictus corporis et risus dentium et
ingressus hominis enuntiant de illo. Est correptio men- mendax in ira
dax in ira contumeliosi: et est iudicium quod non probatur esse bonum: et
est tacens et ipse est prudens. XX

Quam bonum est arguere quam irasci, et confitentem
in oratione non prohibere. Concupiscentia spadonis devir-
ginabit iuvenculam: sic qui facit per vim iudicium
iniquum. Quam bonum est correptum manifestare penitentiam:
sic enim effugies voluntarium peccatum. Est tacens qui
invenitur sapiens: et est odibilis qui procax est ad loquendum.
Est autem tacens non habens sensum loquele: et est tacens sciens
tempus apti temporis. Homo sapiens tacebit usque ad
tempus: lascivus autem et imprudens non servabunt tempus. Qui
multis utitur verbis, ledet animam suam: et qui potestatem
sibi assumit iniuste odietur. Est processio in malis viro in-
disciplinato, et est inventio in detrimentum. Est datum quod non
est utile: et est datum cuius retributio duplex. Est propter gloriam minoratio
minoratio, et est qui ab humilitate sua levabit caput. Est qui
multa redimat modico pretio, et restituens ea in septu-
plum. Sapiens in verbis se ipsum amabilem facit: gratie autem
fatuorum effundentur. Datum insipientis non erit utile erit.
tibi: oculi enim illius septemplices sunt. Exigua dabit
et multa improperabit: et apertio oris illius inflammatio est.
Hodie feneratur quis, et cras expetit: odibilis est homo huiusmodi.
Fatuo non erit amicus, et non erit gratia bonis illius. Qui
enim edunt panem illius, false lingue sunt. Quotiens
et quanti irridebunt eum? Neque enim quod habendum erat
directo sensu distribuit: similiter et quod non erat habendum.
Lapsus false lingue, quasi qui in pavimento cadens, sic

et sic casus malorum festinanter veniet. Homo acharis
quasi fabula vana in ore indisciplinatorum assidua erit. Ex
ore fatui reprobabitur parabola. Non enim dicit illam in
tempore suo. Est qui vetatur peccare prae inopia et in requie
sua stimulabitur. Est qui perdet animam suam prae confu-
sione et ab imprudenti persona perdet eam, personae autem acceptio-
ne perdet se. Est qui prae confusione promittit amico
et lucratus est eum inimicum gratis. Opprobrium nequam
in homine mendacium, et in ore indisciplinatorum assi-
due erit. Potior fur quam assiduitas viri mendacis; per-
ditionem autem ambo hereditabunt. Mores hominum mendacium
sine honore, et confusio illorum cum ipsis sine intermissione.
Sapiens in verbis producet se ipsum, et homo prudens placebit magnatis. Qui operatur terram suam inaltabit acer-
vum frugum, et qui operatur iustitiam ipse exaltabitur. Qui vero
placet magnatis effugiet iniquitatem. Xenia et dona
excaecant oculos iudicum, et quasi mutus in ore avertit correp-
tiones eorum. Sapientia absconsa et thesaurus invisus, quae utili-
tas in utrisque? Melior est qui celat insipientiam suam quam
homo qui abscondit sapientiam suam.

XXI

Fili peccasti? non adicias iterum, sed de pristinis deprecare ut
tibi dimittantur. Quasi a facie colubri fuge pec-
cata, et si accesseris ad illa, suscipient te. Dentes leonis den-
tes eius interficientes animas hominum. Quasi romphea bis
acuta omnis iniquitas, plagae illius non est sanitas. Obiur-
gatio et iniuriae adnihilabunt substantiam, et domus quae nimis
locuples est adnihilabitur superbia; sic substantia superbi
eradicabitur. Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures perve-
niet, et iudicium festinato adveniet illi. Qui odit
correptionem vestigium est peccatoris, et qui timet Deum conver-
tet ad cor suum. Notus a longe potens lingua audaci, et
sensatus scit labi se ab illo. Qui aedificat domum suam
impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hie-
me. Stuppa collecta synagoga peccantium, et con-
summatio illorum flamma ignis. Via peccantium complana-
ta lapidibus, et in fine illorum inferi et tenebrae et poenae.
Qui custodierit iustitiam continebit sensum eius. Consum-
matio timoris Dei sapientia et sensus. Non erudietur qui non est sapiens
in bono. Est autem sapientia quae habundat in malo, et non est sensus
ubi est amaritudo. Scientia sapientis tamquam inundatio habun-
dabit, et consilium illius sicut fons vitae permanet. Cor fatui
quasi vas confractum, et omnem sapientiam non tenebit. Verbum
sapiens quodcumque audierit scius laudabit et ad se adiciet.
Audivit luxuriosus et displicebit ei, et proiciet illud
post dorsum suum. Narratio fatui quasi sarcina in via;
nam in labiis sensati invenietur gratia. Os prudentis quaeritur
in ecclesia, et verba illius cogitabunt in cordibus suis. Tamquam
domus exterminata sic fatuo sapientia, et scientia insensati
inenarrabilia verba. Compedes in pedibus stulto doc-
trina, et quasi vincula manuum super manum dextram. Fatuus
in risu exaltat vocem suam; vir autem sapiens vix
tacite ridebit. Ornamentum aureum prudenti doctrina, et quasi
brachiale in brachio dextro. Pes fatui facilis in domum
proximi, et homo peritus confundetur a persona potentis. Stultus
a fenestra respiciet in domum; vir autem eruditus foris stabit.
Stultitia hominis auscultare per ostium, et prudens gra-

vabitur contumelia. Labia imprudentium stulta narrabunt,
verba autem prudentium statera ponderabuntur. In ore fa-
tuorum cor eorum, et in corde sapientium os illorum. Cum ma-
ledicit impius diabolum, maledicit ipse animam
suam. Susurro coinquinabit animam suam, et in omnibus odi-
etur, et qui manserit odietur. Tacitus et sensatus honorabitur.

XXII

In lapide luteo lapidatus est
piger, et omnes loquentur super aspernationem illius. De
stercore boum lapidatus est piger, et omnis qui tetigerit
eum excutiet manus. Confusio patris est de filio indisci-
plinato; filia autem in deminoratione fiet. Filia pru-
dens hereditas viro suo; nam quae confundit in contumeliam
fit genitoris. Patrem et virum confundit audax, et ab
impiis non minorabitur; ab utrisque autem inhonorabitur.
Musica in luctu importuna narratio; flagella et doc-
trina in omni tempore sapientia. Qui docet fatuum quasi qui conglu-
tinat testam. Qui narrat verbum non audienti quasi qui
excitat dormientem de gravi somno. Cum dormiente
loquitur qui narrat stulto sapientiam, et in fine narra-
tionis dicit: Quis est hic? Supra mortuum plora, defecit
enim lux eius; et supra fatuum plora, defecit enim sen-
sus. Modicum plora supra mortuum, quoniam requievit;
nequissimi enim nequissima vita super mortem fatui.
Luctus mortui septem dies, fatui autem et impii omnes dies
vitae illorum. Cum stulto ne multum loquaris, et cum in-
sensato ne abieris. Serva te ab illo ut non molestiam habeas,
et non coinquinaberis in peccato illius. Deflecte ab illo et
invenies requiem, et non acediaberis in stultitia illius. Super plumbum
quid gravabitur? et quod illi aliud nomen quam fatuus? Ha-
renam et salem et massam ferri facilius est ferre quam
hominem imprudentem et fatuum et impium. Loramentum
ligneum colligatum fundamento aedificii non
dissolvetur; sic et cor confirmatum in cogitatione con-
silii. Cogitatus sensati in omni tempore non metu depra-
vabitur. Sicut pali in excelsis et caementa sine impensa
posita contra faciem venti non permanebunt, sic et cor
timidum in cogitatione stulti contra impetum timoris
non resistet. Sicut ornatus harenosus in pariete levigato,
sic et cor trepidum in cogitatione fatui; omni tempore
non metuet, sic et qui in praeceptis Dei permanet semper.
Pungens oculum deducet lacrimas, et qui pungit cor
profert sensum. Mittens lapidem in volatilia deiciet
illa; sic et qui conviciatur amico dissolvit amici-
tiam. Ad amicum etsi produxeris gladium, non desperes; est enim regressus
ad amicum. Si aperueris os triste, non timeas; est enim
concordatio, excepto convicio et improperio et superbia
et mysterii revelatione et plaga dolosa; in his omnibus
effugiet amicus. Fidem posside cum amico in pauper-
tate illius, ut et in bonis illius laeteris. In tempore tri-
bulationis illius permane illi fidelis, ut et in hereditate illius
coheres sis. Ante ignem camini vapor et fumus ignis inal-
tatur; sic et ante sanguinem maledicta et contumeliae et mi-
nae. Amicum salutare non confundar, a fa-
cie illius non me abscondam; et si mala mihi evenerint
per illum, sustinebo. Omnis qui audiet cave-
bit se ab eo. Quis dabit ori meo custodiam

labiis meis signaculum certum ut non cadam ab ipsis et
lingua mea perdat me. XXII
Domine pater et dominator vitae meae ne derelinquas me
in cogitatu et consilio eorum nec sinas me cadere
in illa exprobratione. Quis superponet in cogitatu meo
flagella et in corde meo doctrinam sapientiae ut ignora
tionibus eorum non parcant mihi et non appareant delicta illorum
ne adincrescant et adinvalescant ignorantiae meae et
multiplicentur delicta mea et peccata mea abundent et
incidam in conspectu adversariorum meorum et gaudeat
inimicus meus. Domine pater et deus vitae meae ne derelin
quas me in cogitatu illorum. Extollentiam oculorum
meorum ne dederis mihi et omne desiderium averte a me. Au
fer a me ventris concupiscentias et concubitus concupis
centiae ne apprehendant me et animo irreverenti et infrunito
ne tradas me. Doctrinam oris audite filii et
qui custodierit illam non periet labiis suis nec scanda
lizabitur in operibus nequissimis. In vanitate
sua apprehenditur peccator et superbi et maledici scanda
lizabuntur in illis. Iurationi non assuescat os tuum multi
enim casus in illa. Nominatio vero dei non sit assidua
in ore tuo et nominibus sanctorum non admiscearis quoniam non
eris immunis ab eis. Sicut enim servus interrogatus
assidue a livore non minuitur sic omnis iurans et
nominans in toto a peccato non purgabitur. Vir mul
tum iurans replebitur iniquitate et non discedet
a domo illius plaga. Et si frustraverit delictum
illius super ipsum erit et si dissimulaverit delinquet
dupliciter et si in vacuum iuraverit non iustificabitur.
Replebitur enim retributione domus illius. Est et alia
loquela contraria morti non inveniatur in hereditate
iacob. Etenim a misericordibus omnia haec auferentur
et in delictis non volutabuntur. Indisciplinatae loquelae
non assuescat os tuum est enim in illa verbum peccati.
Memento patris et matris tuae in medio enim magna
torum consistis ne forte obliviscatur te deus in conspectu
illorum et assiduitate tua infatuatus improperium
patiaris et maluisses non nasci et diem nativitatis
tuae maledicas. Homo assuetus in verbis improperii
in omnibus diebus suis non erudietur. Duo genera abundant
in peccatis et tertium adducit iram et perditionem. Anima ca
lida quasi ignis ardens non extinguetur donec aliquid glu
tiat et homo nequam in ore carnis suae non desinet do
nec incendat ignem. Homini fornicario omnis panis
dulcis non fatigabitur transgrediens usque ad finem.
Omnis homo qui transgreditur lectum suum contempnens
in animam suam et dicens quis me videt tenebrae cir
cumdant me et parietes cooperiunt me. Quem ve
reor delictorum meorum non memorabitur altissimus et non
intelligit quoniam omnia videt oculus illius quoniam expel
lit a se timorem dei huiusmodi hominis timor et oculi
hominum timentes illum et non cognovit quoniam oculi domini
multo plus lucidiores sunt super solem circumspici
entes omnes vias hominum et profundum abyssi et
hominum corda intuentes in absconditas partes.
Domino enim deo antequam crearentur omnia sic agnita

nemo circumspiciat me.

sunt et post perfectum respicit omnia. Hic in plateis ci
vitatis vindicabitur et quasi pullus equinus fuga
bitur et ubi non speravit apprehendetur et erit dedecus omnibus
eo quod non intellexerit timorem domini. Sic et mulier
omnis relinquens virum suum et statuens
hereditatem ex alieno matrimonio. Primo enim in lege
altissimi incredibilis fuit et secundo virum suum dere
liquit tertio in adulterio fornicata est et ex alio vi
ro filios statuit. Haec in ecclesiam adducetur et in fili
os eius respicietur. Non tradent filii eius radi
ces et rami eius non dabunt fructum. Derelinquet in ma
ledictum memoriam illius et dedecus illius non delebitur.
Et agnoscent qui derelicti sunt quoniam nihil melius quam
timor dei et nihil dulcius quam respicere in mandatis
domini. Gloria magna est sequi dominum longitudo enim
dierum assumetur ab eo. XXIII
Sapientia laudabit animam suam et in deo honora
bitur et in medio populi sui gloriabitur et in ecclesiis
altissimi aperiet os suum et in conspectu virtutis illius
gloriabitur et in medio populi sui exaltabitur et in pleni
tudine sancta admirabitur et in multitudine electorum
habebit laudem et inter benedictos benedicetur dicens.
Ego ex ore altissimi prodii primogenita ante omnem creaturam.
Ego feci in caelis ut oriretur lumen indeficiens et sicut
nebula texi omnem terram. Ego in altissimis habita
vi et thronus meus in columna nubis. Gyrum caeli
circuivi sola et profundum abyssi penetravi et in fluctibus
maris ambulavi et in omni terra steti et in omni populo
et in omni gente primatum habui et omnium excellentium
et humilium corda virtute calcavi et in his omnibus
requiem quaesivi et in hereditate domini morabor. Tunc prece
pit et dixit mihi creator omnium et qui creavit me
requievit in tabernaculo meo et dixit mihi. In iacob inhabi
ta et in israel hereditare et in electis meis mitte radi
ces. Ab initio et ante saecula creata sum et usque ad fu
turum saeculum non desinam et in habitatione sancta coram ipso
ministravi. Et sic in sion firmata sum et in civita
te sanctificata similiter requievi et in ierusalem potestas mea
et radicavi in populo honorificato et in parte dei mei iudicat
hereditas illius et in plenitudine sanctorum detentio mea. Quasi
cedrus exaltata sum in libano et quasi cypressus in monte
sion. Quasi palma exaltata sum in cades et quasi
plantatio rosae in iericho. Quasi oliva speciosa in campis
et quasi platanus exaltata sum iuxta aquam in plateis.
Sicut cinnamomum et balsamum aromatizans odorem
dedi quasi murra electa dedi suavitatem odoris. Et quasi sto
rax et galbanus et ungula et gutta et quasi libanus non
incisus vaporavi habitationem meam et quasi balsa
mum non mixtum odor meus. Ego quasi terebinthus extendi
ramos meos et rami mei honoris et gratiae. Ego
quasi vitis fructificavi suavitatem odoris et flores mei
fructus honoris et honestatis. Ego mater pulchrae di
lectionis et timoris et agnitionis et sanctae spei. In
me gratia omnis viae et veritatis. Transite ad me in me omnis spes vitae
omnes qui concupiscitis me et a generationibus meis
implemini. Spiritus enim meus super mel dulcis et

Hereditas mea super mel et favum. Memoria mea in generatione saeculorum. Qui edunt me adhuc esurient, et qui bibunt me adhuc sitient. Qui audit me non confundetur, et qui operantur in me non peccabunt. Qui elucidant me vitam aeternam habebunt. Haec omnia liber vitae, et testamentum altissimi, et agnitio veritatis. Legem mandavit Moyses in praeceptis iustitiarum, et hereditatem domui Iacob, et Israel promissiones. Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, et in throno honoris sedentem in sempiternum. Qui implet quasi Phison sapientiam, et sicut Tigris in diebus novorum. Qui adimplet quasi Euphrates sensum. Qui multiplicat quasi Iordanis in tempore messis. Qui mittit disciplinam sicut lucem, et assistens quasi Gyon in die vindemiae. Qui perficit primus scire ipsam, et infirmior non investigabit eam. A mari enim abundavit cogitatio eius, et consilium illius ab abysso magna. Ego sapientia effudi flumina. Ego quasi trames aquae immensae de fluvio. Ego quasi fluvii dorix, et sicut aquaeductus exivi a paradiso. Dixi: Rigabo hortum plantationum, et inebriabo partus mei fructum. Et ecce factus est mihi trames abundans, et fluvius meus appropinquavit ad mare. Quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus, et enarrabo illam usque ad longinquum. Penetrabo omnes inferiores partes terrae, et inspiciam omnes dormientes, et illuminabo omnes sperantes in domino. Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, et relinquam illam quaerentibus sapientiam, et non desinam in progenies eorum usque in aevum sanctum. Videte quoniam non soli mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem.

XXV

In tribus placitum est spiritui meo, quae sunt probata coram deo et hominibus: concordia fratrum, et amor proximorum, et vir et mulier sibi bene consentientes. Tres species odivit anima mea, et aggravor valde animae illorum: pauperem superbum, et divitem mendacem, et senem fatuum et insensatum. Quae in iuventute tua non congregasti, quomodo invenies in senectute tua? Quam speciosum canitie iudicium, et presbyteris agnoscere consilium. Quam speciosa veteranis sapientia, et gloriosis intellectus et consilium. Corona senum multa peritia, et gloria illorum timor dei. Novem insuspicabilia cordis magnificavi, et decimum dicam in lingua hominibus. Homo qui iocundatur in filiis, vivens et videns subversionem inimicorum suorum. Beatus qui habitat cum muliere sensata, et qui lingua sua non est lapsus, et qui non servivit indignis se. Beatus qui invenit amicum verum, et qui enarrat iustitiam auri audienti. Quam magnus qui invenit sapientiam et scientiam, sed non est super timentem dominum. Timor dei super omnia se superposuit. Beatus homo cui donatum est habere timorem dei. Qui tenet illum, cui assimilabitur? Timor dei initium dilectionis eius; fidei autem initium agglutinandum est ei. Omnis plaga tristitia cordis est, et omnis malitia nequitia mulieris. Et omnem plagam, et non plagam videbit cordis, et omnem nequitiam, et non nequitiam mulieris, et omnem obductum, et non obductum odientium, et omnem vindictam, et non vindictam inimicorum. Non est caput nequius super caput colubri, et non est ira super iram mulieris. Commorari leoni et draconi placebit quam habitare cum muliere nequam. Nequitia mulieris immutat faciem eius, et obcaecabit vultum suum tamquam ursus, et quasi saccum ostendet in medio proximorum. Ingemuit vir eius, et audiens suspiravit modicum. Brevis omnis malitia super malitiam mulieris; sors peccatorum cadat super illam. Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini quieto. Ne respicias speciem mulieris, et non concupiscas mulierem in specie. Mulieris ira, et irreverentia, et confusio magna. Mulier si primatum habeat, contraria est viro suo. Cor humile et facies tristis et plaga mortis mulier nequam. Manus debiles et genua dissoluta mulier quae non beatificat virum suum. A muliere initium factum est peccati, et per illam omnes morimur. Non des aquae tuae exitum nec modicum, nec mulieri nequam veniam prodeundi. Si non ambulaverit ad manum tuam, confundet te in conspectu inimicorum. A carnibus tuis abscide illam, ne semper te abutatur.

meum

non nequicia

saccum

XXVI

Beatus vir mulieris bonae: numerus enim annorum illorum duplex. Mulier fortis oblectat virum suum, et annos vitae illius in pace implebit. Pars bona mulier bona; in parte bona timentium deum dabitur viro pro factis bonis. Divitis autem et pauperis cor bonum, in omni tempore vultus illorum hilaris. A tribus timuit cor meum, et in quarto facies mea metuit: delaturam civitatis, et collectionem populi, et calumniam mendacem, super mortem omnia gravia. Dolor cordis et luctus mulier zelotypa. In muliere zelotypa flagellum linguae omnibus communicans. Sicut boum iugum quod movetur, ita et mulier nequam. Qui tenet illam quasi qui apprehendit scorpionem. Mulier ebriosa ira magna, et contumelia et turpitudo illius non tegetur. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum et in palpebris illius agnoscetur. In filia non avertente se firma custodiam, ne inventa occasione utatur se. Ab omni irreverentia oculorum eius cave, et ne mireris si te neglexerit. Sicut viator sitiens ad fontem os aperiet, et ab omni aqua proxima bibet, et contra omnem palum sedebit, et contra omnem sagittam aperiet pharetram donec deficiat. Gratia mulieris sedulae delectabit virum suum, et ossa illius impinguabit. Disciplina illius datum dei. Mulier sensata et tacita, non est immutatio eruditae animae. Gratia super gratiam mulier sancta et pudorata. Omnis autem ponderatio non est digna continentis animae. Sicut sol oriens mundo in altissimis dei, sic mulieris bonae species in ornamentum domus eius. Lucerna splendens super candelabrum sanctum, et species faciei super aetatem stabilem. Columnae aureae super bases argenteas, et pedes firmi super plantas stabilis mulieris. Fundamenta aeterna super petram solidam, et mandata dei in corde mulieris sanctae. In duobus contristatum est cor meum, et in tertio iracundia mihi advenit. Vir bellator deficiens per inopiam, et vir sensatus contemptus, et qui transgreditur a iustitia ad peccatum, deus paravit eum ad romphaeam.

[illegible]

Propter inopiam multi deliquerunt, et qui quaerit locupletari avertit oculum suum. Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, sic et inter medium venditionis et emptionis angustiabitur peccatum. Conteretur cum delinquente delictum. Si non in timore domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua. Sicut in percussura cribri remanebit pulvis, sic aporia hominis in cogitatu illius. Vasa figuli probat fornax, et homines iustos temptatio...

Duae species difficiles et periculosae mihi apparuerunt: difficile exuitur negotians a negligentia, et non iustificabitur caupo a peccatis labiorum.

tionis. Sic rusticatio de ligno ostendit fructum illius, sic
verbum ex cogitatu cordis hominis. Ante sermonem non laudes
virum; haec enim temptatio est hominum. Si sequaris iustitiam,
apprehendes illam, et indues quasi poderem honoris, et inha-
bitabis cum ea, et proteget te in sempiternum, et in die agni-
tionis invenies firmamentum. Volatilia ad sibi similia
conveniunt, et veritas ad eos qui operantur illam revertetur.
Leo venationi insidiatur semper; sic peccata operantibus ini-
quitates. Homo sanctus in sapientia manet sicut sol; nam stultus
sicut luna mutatur. In medio insensatorum serva verbum tem-
pori; in medio autem cogitantium legem dei assiduus esto. Narratio
peccantium odiosa, et risus illorum in deliciis peccati. Loquela mul-
tum iurans horripilationem capiti statuet, et irreveren-
tia ipsius obturatio aurium. Effusio sanguinis in rixa
superborum, et maledictio illorum auditus gravis. Qui de-
nudat archana amici fidem perdit, et non inveniet ami-
cum ad animum suum. Dilige proximum tuum, et coniungere
fide cum eo. Quod si denudaveris absconsa illius, non persequeris
post eum. Sicut enim homo qui perdit amicum suum, sic qui perdit
amicitiam proximi sui; et sicut qui dimittit avem de ma-
nu sua, sic qui reliquisti proximum tuum, et non eum capies.
Non illum sequeris, quoniam longe abest; effugit enim quasi caprea
de laqueo, quoniam vulnerata est anima eius. Ultra eum non poteris colli-
gare; et maledicti est concordatio. Denudare autem ami-
ci mysteria desperatio est animae infelicis. Annuens oculo fabricat
iniqua, et nemo eum abiciet. In conspectu oculorum tu-
orum conculcabit os suum, et super sermones tuos admira-
bitur; novissime autem perverter os suum, et in verbis tuis dabit
scandalum. Multa audivi, et non coaequavi ei; et dominus odiet
eum. Qui in altum mittit lapidem super caput eius cadet,
et plaga dolosa dividet vulnera. Et qui foveam fodit
incidet in eam, et qui statuit lapidem proximo offendet
in eo, et qui laqueum alio ponit peribit in illo. Facienti con-
silium nequissimum super ipsum devolvetur, et non agnoscet
unde adveniet illi. Illusio et improperatio superborum, et
vindicta sicut leo insidiabitur illi. Laqueo
peribunt qui oblectantur casu iustorum; dolor autem
consumet eos antequam moriantur. Ira et furor, utraque
execrabilia sunt, et vir peccator continens erit illorum.

Qui vindicari vult a domino **XXVIII**
inveniet vindictam, et peccata illius servans servabit.
Relinque proximo tuo nocenti te, et tunc deprecanti tibi peccata
solventur. Homo homini servat iram, et a deo quaerit me-
delam? In hominem similem sibi non habet misericordiam, et de peccatis suis de-
precatur? Ipse, dum caro sit, reservat iram, et propitiatio-
nem petit a deo? Quis exorabit pro delictis illius? Me-
mento novissimorum, et desine inimicari. Tabitudo
enim et mors imminent in mandatis eius. Memorare
timorem dei, et non irascaris proximo. Memorare testamentum
altissimi, et despice ignorantiam proximi. Abstine te a lite,
et minues peccata; homo enim iracundus incendit litem,
et vir peccator conturbabit amicos, et in medio pacem
habentium immittet inimicitiam. Secundum enim ligna silvae
sic ignis exardescit, et secundum virtutem hominis sic iracun-
dia illius erit, et secundum substantiam suam exaltabit iram
suam. Certamen festinatum incendit ignem, et lis
festinans effundet sanguinem, et lingua testificans ad-
ducet mortem. Si sufflaveris quasi ignis ardebit, et si expu-
eris super illam extinguetur; utraque ex ore proficiscuntur.
Susurro et bilinguis maledictus; multos enim turbavit
pacem habentes. Lingua tertia multos commovit, et dispersit illos
de gente in gentem. Civitates muratas divitum destruxit,
et domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, et
gentes fortes dissolvit. Lingua tertia mulieres fortes e-
iecit, et privavit illas laboribus suis. Qui respicit illam non
habebit requiem, nec habebit amicum in quo requiescat. Flagel-
li plaga livorem facit; plaga autem linguae comminuet os-
sa. Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic quasi qui interierunt
per linguam suam. Beatus qui tectus est a lingua nequam, qui in
iracundiam illius non transivit, et qui non attraxit iugum eius,
et in vinculis illius non est ligatus. Iugum enim illius iugum fer-
reum est, et vinculum illius vinculum aereum est. Mors illius
mors nequissima, et utilis magis infernus quam illa. Perseveran-
tia illius non permanebit, sed obtinebit vias iniustorum, et in
flamma sua non comburet iustos. Qui relinquunt deum in-
cident in eam, et exardebit in illis, et non extinguetur, et
immittetur in illos quasi leo, et quasi pardus laedet illos.
Sepi aures tuas spinis, et noli audire linguam nequam,
et ori tuo facito ostia et seras. Aurum tuum et
argentum tuum confla, et verbis tuis facito stateram, et fre-
nos ori tuo rectos, et attende ne forte labaris in lin-
gua, et cadas in conspectu inimicorum insidiantium
tibi, et sit casus tuus insanabilis in morte.

Qui facit misericordiam feneratur proximo suo. **XXIX**
Et qui praevalet manu mandata servat. Fenerare pro-
ximo tuo in tempore necessitatis illius, et iterum redde proximo in
tempore suo. Confirma verbum, et fideliter age cum illo, et
in omni tempore invenies quod tibi necessarium est. Multi quasi
inventionem aestimaverunt fenus, et praestiterunt mole-
stiam his qui se adiuverunt. Donec accipiant, oscu-
lantur manus dantis, et in promissionibus humiliant vo-
cem suam; et in tempore redditionis postulabit tempus, et
loquetur verba taedii et murmurationum, et tempus causabitur.
Si autem potuerit reddere, adversabitur; solidi vix reddet dimi-
dium, et computabit illud quasi inventionem. Sin autem,
fraudabit illum pecunia sua, et possidebit illum ini-
micum gratis; et convitia et maledicta reddet illi, et pro
honore reddet illi contumeliam. Multi non causa nequitiae non fe-
neraverunt, sed fraudari gratis timuerunt. Verumtamen
super humilem animo fortior esto, et pro eleemosyna non trahas
illum. Propter mandatum assume pauperem, et propter inopiam
eius ne dimittas eum vacuum. Perde pecuniam propter fratrem
et amicum, et non abscondas illam sub lapide in perditio-
nem. Pone thesaurum tuum in praeceptis altissimi, et proderit
tibi magis quam aurum. Conclude eleemosynam in sinu pau-
peris, et haec pro te exorabit ab omni malo. Eleemosyna
viri quasi sacculus cum ipso, et gratiam hominis quasi pupillam
conservabit, et postea resurget et retribuet illis retribu-
tionem unicuique in caput illorum. Super scutum potentis
et super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit.
Vir bonus fidem facit proximo suo, et qui perdidit confu-
sionem derelinquet sibi. Gratiam fideiussoris ne obliviscaris

q .i. feneratore

dedit enim pro te animam suam. Repromissorem fugit peccator et immundus. Bona vadis repromissoris sibi adscribit peccator, et ingratus sensu derelinquet liberantem se. Vir repromittit de proximo suo, et cum perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo. Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes, et commovit illos quasi fluctus maris. Viros potentes gyrans migrare fecit, et vagati sunt in gentibus alienis. Peccator transgrediens mandatum Domini incidet in promissionem nequam, et qui conatur multa agere incidet in iudicium. Recupera proximum tuum secundum virtutem tuam, et attende tibi ne incidas. Initium vitae hominis aqua et panis et vestimentum et domus protegens turpitudinem. Melior est victus pauperis sub tegmine asserum quam epulae splendidae in peregre sine domicilio. Minimum pro magno placeat tibi, et improperium peregrinationis non audies. Vita nequam hospitandi de domo in domum, et ubi hospitabitur non fiducialiter aget nec aperiet os. Hospitabitur et pascet et potabit ingratos, et adhuc amara audiet. Transi hospes et orna mensam, et quae in manu habes ciba ceteros. Exi a facie honoris amicorum meorum; necessitudine domus meae hospitio mihi factus est frater. Gravia haec homini habenti sensum: correptio domus et improperium feneratoris.

XXX

Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella, ut laetetur in novissimo suo, et non palpet proximorum ostia. Qui docet filium suum laudabitur in illo, et in medio domesticorum in illo gloriabitur. Qui docet filium suum in zelum mittit inimicum, et in medio amicorum gloriabitur in illo. Mortuus est pater eius, et quasi non est mortuus; similem enim reliquit sibi post se. In vita sua vidit et laetatus est in illo; in obitu suo non est contristatus, nec confusus est coram inimicis. Reliquit enim defensorem domus contra inimicos, et amicis reddentem gratiam. Pro animabus filiorum colligabit vulnera sua, et super omnem vocem turbabuntur viscera eius. Equus indomitus evadet durus, et filius remissus evadet praeceps. Lacta filium, et paventem te faciet; lude cum eo, et contristabit te. Non corrideas illi, ne condoleas, et in novissimo obstupescent dentes tui. Non des illi potestatem in iuventute, et ne despicias cogitatus illius. Curva cervicem eius in iuventute, et tunde latera eius dum infans est, ne forte induret et non credat tibi, et erit tibi dolor animae. Doce filium tuum et operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas. Melior est pauper sanus et fortis viribus quam dives imbecillis et flagellatus malitia. Salus animae in sanctitate iustitiae melior est omni auro et argento, et corpus validum quam census immensus. Non est census super censum salutis corporis, et non est oblectamentum super cordis gaudium. Melior est mors quam vita amara, et requies aeterna quam languor perseverans. Bona abscondita in ore clauso quasi appositiones epularum circumpositae sepulcro. Quid proderit libatio idolo? nec enim manducabit nec odorabitur. Sic qui effugatur a Domino, portans mercedes iniquitatis, videns oculis et ingemiscens, sicut spado complectens virginem et suspirans. Tristitiam non des animae tuae, et non affligas temetipsum in consilio tuo. Iucunditas cordis haec est vita hominis, et thesaurus sine defectione sanctitatis, et exsultatio viri est longaevitas. Miserere animae tuae placens Deo, et contine, congrega cor tuum

[Left margin:] spicias cogitatus. Curva cervicem eius in iuventute.

in sanctitate eius, et tristitiam longe expelle a te. Multos enim occidit tristitia, et non est utilitas in illa. Zelus et iracundia minuunt dies, et ante tempus senectam adducet cogitatus. Splendidum cor et bonum in epulis est; epulae enim illius diligenter fiunt.

XXXI

Vigilia honestatis tabefaciet carnes, et cogitatus illius auferet somnum. Cogitatus praescientiae avertit sensum, et infirmitas gravis sobriam facit animam. Laboravit dives in congregatione substantiae, et in requie sua replebitur bonis suis. Laboravit pauper in diminutione victus, et in fine inops fit. Qui aurum diligit non iustificabitur, et qui insequitur consumptionem replebitur ex ea. Multi dati sunt in auri casus, et facta est in specie ipsius perditio illorum. Lignum offensionis est aurum sacrificantium; vae illis qui sectantur illud, et omnis imprudens deperiet in illo. Beatus dives qui inventus est sine macula, et qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia et thesauris. Quis est hic, et laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua. Qui probatus est in illo et perfectus, erit illi gloria aeterna; qui potuit transgredi et non est transgressus, facere mala et non fecit. Ideo stabilita sunt bona illius in Domino, et eleemosynas illius enarrabit omnis ecclesia sanctorum. Supra mensam magnam sedisti? non aperias super illam faucem tuam prior. Non dicas sic: Multa sunt quae super illam sunt. Memento quoniam malus est oculus nequam. Nequius oculo quid creatum est? ideo ab omni facie sua lacrimabitur cum viderit. Ne extendas manum tuam prior, et invidia contaminatus erubescas. Ne comprimaris in convivio. Intellige quae sunt proximi tui ex teipso. Utere quasi homo frugi his quae tibi apponuntur, ne cum manducas multum odio habearis. Cessa prior causa disciplinae, et noli nimius esse, ne forte offendas. Et si in medio multorum sedisti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poscas bibere. Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum, et in dormiendo non laborabis ab illo, et non senties dolorem. Vigilia, cholera et tortura viro infrunito; somnus sanitatis in homine parco: dormiet usque mane, et anima illius cum ipso delectabitur. Et si coactus fueris in edendo multum, surge e medio, et evome, et refrigerabit te, et non adduces corpori tuo infirmitatem. Audi me, fili, et ne spernas me, et in novissimo invenies verba mea. In omnibus operibus tuis esto velox, et omnis infirmitas non occurret tibi. Splendidum in panibus benedicent labia multorum, et testimonium veritatis illius fidele. In nequissimo pane murmurabit civitas, et testimonium nequitiae illius verum est. Diligentes in vino noli provocare; multos enim exterminavit vinum. Ignis probat ferrum durum; sic vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum. Aequa vita hominibus vinum in sobrietate; si bibas illud moderate, eris sobrius. Quae vita est ei qui minuitur vino? Quid defraudat vitam? mors. Vinum in iucunditate creatum est, et non in ebrietate, ab initio. Exsultatio animae et cordis vinum moderate potatum. Sanitas est animae et corpori sobrius potus. Vinum multum potatum irritationem et iram et ruinas multas facit. Amaritudo animae vinum multum potatum. Ebrietatis animositas imprudentis

eius minorans virtutem et faciens vulnera. In convivio
vini non arguas proximum et non despicias eum in iocunditate il-
lius. Verba improperii non dicas illi et non premas illum in repe-
Rectorem te posuerunt XXXII tendo.
noli extolli esto in illis quasi unus ex ipsis. Curam
illorum habe et sic considera et omni cura tua explicata
recumbe ut leteris propter illos et ornamentum gratie accipi-
as coronam et dignitatem consequaris congregationis.
Loquere maior natu decet enim te primum verbum dilige-
nti scientia et non impedias musicam. Ubi auditus non est non effun-
das sermonem et importune noli extolli in sapientia tua.
Gemmula carbunculi in ornamento auri et comparatio
musicorum in convivio vini. Sicut in fabricatione auri sig-
num est smaragdi, sic numerus musicorum in iocundo et
moderato vino. Audi tacens et pro reverentia accedet tibi bo-
na gratia. Adolescens loquere in tua causa vix cum necesse fu-
erit. Si bis interrogatus fueris habeat caput responsum tuum. In multis
esto quasi inscius et audi tacens simul et querens. In loco ma-
gnatorum non presumas et ubi sunt senes non multum
loquaris. Ante grandinem preibit choruscatio et ante vere-
cundiam preibit gratia et pro reverentia accedet tibi bona gratia.
Et hora surgendi non te trices. Precurre autem prior in domum
tuam et illic avocare et illic lude et age conceptiones
tuas et non in delictis et verbo superbo. Super his omnibus benedi-
cito dominum qui fecit te et inebriantem te ab omnibus bo-
nis suis. Qui timet dominum excipiet doctrinam eius et qui vi-
gilaverint ad illum invenient benedictionem. Qui querit
legem replebitur ab ea et qui insidiose agit scandaliza-
bitur in ea. Qui timent dominum invenient iudicium
iustum et iustitias quasi lumen accendent. Peccator homo vita-
bit correptionem et secundum voluntatem suam inveniet
comparationem. Vir consilii non disperdet intelligentiam alienus
et superbus non pertimescet timorem. Et postquam fecit cum eo
sine consilio et suis insectationibus arguetur. Fili sine
consilio nihil facias et post factum non penitebis. In via ruine
non eas et non offendes in lapides nec credas te vie labori-
ose ne ponas anime tue scandalum. Et a filiis tuis cave
et a domesticis tuis attende. In omni opere tuo crede ex
fide anime tue. Hoc est enim conservatio mandatorum. Qui
credit deo attendit mandatis et qui confidit in illo non mino-
Timenti dominum non XXXIII rabitur.
occurrent mala sed in temptatione deus illum conserva-
bit et a malis. Sapiens non odit mandata et iustitias et non
illidetur quasi in procella navis. Homo sensatus credit legi
dei et lex illi fidelis. Qui interrogationem manifestat para-
bit verbum et sic exaudietur et conservabit disci-
plinam et tunc respondebit. Precordia fatui quasi rota carri et
quasi axis versatilis cogitatus illius. Equus emissarius sic et amicus
subsannator sub omni supersedente hinnit. Quare dies
diem superat et iterum lux lucem et annus annum a sole.
A domini scientia separati sunt facto sole et preceptum custodiente
per dei sapientiam diiudicati sunt et immutavit tempora et
dies festos ipsorum et in illis dies festos celebraverunt
ad horam. Ex ipsis exaltavit et magnificavit deus et
ex ipsis posuit in numerum dierum et omnes
homines de solo et ex terra creatus est Adam. In multitudine
unde

domini separavit
disciplinae domini separavit eos et immutavit vias eorum. Ex ipsis
benedixit et exaltavit et ex his sanctificavit et ad se applicavit.
Et ex ipsis maledixit et humiliavit et convertit illos a sepa-
ratione ipsorum. Quasi lutum figuli in manu ipsius plasmare
et disponere illud omnes vie eius secundum dispositionem eius
sic homo in manu illius qui se fecit et reddet illi secundum
iudicium suum. Contra malum bonum est et contra vitam mors
sic et contra virum iustum peccator. Et sic intuere in omnia opera altis-
simi duo et duo unum contra unum. Et ego novissimus evigila-
vi et quasi qui colligit acinos post vindemiatores. In benedictio-
ne dei et ipse speravi et quasi qui vindemiat replevi torcular. Res-
picite quoniam non mihi soli laboravi sed omnibus exquirentibus
disciplinam. Audite me magnati et omnes populi et rectores
ecclesie auribus percipite. Filio et mulieri fratri et amico non
des potestatem super te in vita tua et non dederis alii possessionem
tuam ne forte peniteat te et deprecaris pro illis. Dum adhuc
superes et aspiras non immutabit te omnis caro. Melius est
enim ut filii tui te rogent quam te respicere in manus filiorum
tuorum. In omnibus operibus tuis precellens esto. Ne dederis ma-
culam in gloriam tuam. In die consummationis dierum vite
tue et in tempore exitus tui distribue hereditatem tuam.
Cibaria et virga et onus asino, panis et disciplina et opus
servo. Operatur in disciplina et querit requiescere. Laxa
manus illi et querit libertatem. Iugum et lorum curvant col-
lum durum et servum inclinant operationes assidue. Servo
malivolo tortura et compedes mitte illum in operationem
ne vacet. Multam enim malitiam docuit otiositas. In
opere constitue eum sic enim condecet illum. Quod si non
obaudierit curva illum compedibus et non amplifices super
omnem carnem. Verum sine iudicio nihil facias grave.
Si est tibi servus fidelis sit tibi quasi anima tua. Quasi fratrem sic eum
tracta quoniam in sanguine anime comparasti eum. Si leseris
eum iniuste in fugam convertetur et si extollens disces- quer.
serit quem queras et in qua via queras illum nescis.
Vana spes et mendacium XXXIIII
insensato viro et somnia extollunt imprudentes.
Quasi qui apprehendit umbram et persequitur ventum sic et qui
attendit ad visa mendacia. Secundum hoc visio somniorum.
Ante faciem hominis similitudo alterius hominis. Ab im-
mundo quid mundabitur et a mendace quid verum dicetur.
Divinatio erroris et auguria mendacia et somnia
malefacientium vanitas est. Et sicut parturientis cor tuum
fantasias patitur nisi ab altissimo fuerit emissa visita-
tio. Ne dederis in illis cor tuum. Multos enim errare fe-
cerunt somnia et exciderunt sperantes in illis. Sine men-
dacio consummabitur verbum legis et sapientia in ore fidelis
complanabitur. Qui non temptatus est quid scit? Vir in mul-
tis expertus cogitabit multa et qui multa didicit enar-
rabit intellectum. Qui non est expertus pauca recognoscit. Qui
autem in multis factus est multiplicabit malitiam. Qui
temptatus non est qualia scit? Qui implanatus est abunda-
bit nequitia. Multa vidi errando et plurimas ver-
borum consuetudines. Aliquotiens usque ad mortem
periclitatus sum horum causa et liberatus sum gratia dei. Spi-
ritus timentium deum queritur et in respectu illius benedi-
cetur. Spes enim illorum in salvantem illos et oculi

indiligentes se. Qui timet dominum nichil trepidabit et non pavebit
quoniam ipse est spes eius. Timentis dominum beata est anima eius. Ad quem
respicit et quis est fortitudo eius. Oculi domini super timentes
eos, protector potentie, firmamentum virtutis, tegimen ar-
doris et umbraculum meridiani, deprecatio offensionis et ad-
iutorium casus, exaltans animam et illuminans oculos, dans
sanitatem et vitam et benedictionem. Immolantis ex iniquo
oblatio est maculata, et non sunt beneplacite subsannationes
iniustorum. Dominus solus sustinentibus se in via veritatis et iusti-
tie. Dona iniquorum non probat altissimus nec respicit in ob-
lationibus iniquorum, nec in multitudine sacrificiorum eorum pro-
pitiabitur peccatis. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum quasi
qui victimat filium in conspectu patris sui. Panis egentium vita
pauperum est. Qui defraudat illum homo sanguinis est. Qui
aufert in sudore panem quasi qui occidit proximum suum. Qui effun-
dit sanguinem et qui fraudem facit mercenario fratres sunt. Unus
edificans et unus destruens. Quid prodest illis nisi labor?
Unus orans et unus maledicens, cuius vocem exaudiet
deus? Qui baptizatur a mortuo et iterum tangit mortuum, quid
proficit lavatio eius? Sic homo qui ieiunat in peccatis suis et
iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se? Oratio-
nem illius quis exaudiet? XXXV

Qui conservat legem multiplicat orationem. Salu-
tare sacrificium est attendere mandatis et discedere
ab omni iniquitate et propitiationem litare sacrificii super
iniustitias et deprecatio pro peccatis recedere ab iniustitia.
Retribuet gratiam qui offert similaginem, et qui facit misericordiam
offert sacrificium. Beneplacitum est domino recedere ab iniqui-
tate et deprecatio recedere ab iniustitia. Non apparebis an-
te conspectum domini vacuus. Hec enim omnia propter mandata dei
fiunt. Oblatio iusti impinguat altare et odor suavitatis
est in conspectu altissimi. Sacrificium iusti acceptum est et
memoriam eius non obliviscetur dominus. Bono animo gloriam redde deo
et non minuas primitias manuum tuarum. In omni dato hylarem
fac vultum tuum et in exultatione sanctifica decimas tuas.
Da altissimo secundum datum eius et in bono oculo adinven-
tionem facito manuum tuarum, quoniam dominus retribuens est et septies
tantum reddet tibi. Noli offerre munera prava, non enim sus-
cipiet illa. Et noli inspicere sacrificium iniustum, quoniam dominus iu-
dex est et non est apud illum gloria persone. Non accipiet dominus personam in
pauperem, et deprecationem lesi exaudiet. Non despiciet
preces pupilli nec viduam si effundat loquelam gemitus.
Nonne lacrime vidue ad maxillam descendunt et ex-
clamatio eius super deducentem eas? A maxilla enim
ascendunt usque ad celum, et dominus exauditor non delectabitur
in illis. Qui adorat deum in oblectatione suscipietur
et deprecatio illius usque ad nubes propinquabit. Oratio
humiliantis se penetrabit, et donec propinquet non conso-
labitur et non discedet donec altissimus aspiciat. Et dominus non elon-
gabit sed iudicabit iustos et faciet iudicium, et fortis-
simus non habebit in illis patientiam ut contribulet dorsum illorum
et gentibus reddet vindictam donec tollat plenitudinem
superborum et sceptra iniquorum contribulet, donec reddat
hominibus secundum actus suos et secundum opera ade et secundum presumptionem
illius. Donec iudicet iudicium plebis sue et oblecta-
bit iustos misericordia sua. Speciosa misericordia dei in tempore tribulationis
quasi nubes pluvie in tempore siccitatis. XXXVI

Miserere nostri deus omnium et respice nos et ostende nobis
lucem miserationum tuarum et immitte timorem tuum
super gentes que non exquisierunt te ut cognoscant quia
non est deus nisi tu ut enarrent magnalia tua. Alleva manum tuam
super gentes alienas ut videant potentiam tuam. Sicut enim in
conspectu eorum sanctificatus es in nobis sic in conspectu nostro
magnificaberis in eis ut cognoscant te sicut et nos
cognovimus quoniam non est alius deus preter te domine. Innova signa et
immuta mirabilia. Glorifica manum et brachium dextrum.
Excita furorem et effunde iram. Extolle adversarium et af-
flige inimicum. Festina tempus et memento finis ut enar-
rent mirabilia tua. In ira flamme devoretur qui salva-
tur et qui pessimant plebem tuam inveniant perditionem.
Contere caput principum et inimicorum dicentium non est alius
preter nos. Congrega omnes tribus Iacob et cognoscant
quia non est deus nisi tu ut enarrent magnalia tua. Et hereditabis
eos sicut ab initio. Miserere plebi tue super quam invocatum
est nomen tuum et Israel quem coequasti primogenito tuo. Misere-
re civitati sanctificationis tue Ierusalem civitati requiei tue.
Reple Syon inenarrabilibus virtutibus tuis et gloria tua po-
pulum tuum. Da testimonium quia ab initio creature tue sunt et susci-
ta predicationes quas locuti sunt in nomine tuo prophete priores.
Da mercedem domine sustinentibus te ut prophete tui fideles
inveniantur et exaudi orationes servorum tuorum secundum benedictio-
nem Aaron. De populo tuo et dirige nos in viam iustitie et
sciant omnes qui habitant terram quia tu es deus conspec-
tor seculorum. Omnem escam manducabit venter et est
cibus melior. Fauces contingunt cibum fere et cor sensa-
tum verba mendacia. Cor pravum dabit tristitiam et
homo peritus resistet illi. Omnem masculum excipiet
mulier et est filia melior filio. Species mulieris exhila-
rat faciem viri sui et super omnem concupiscentiam hominis
superducit desiderium. Si est lingua curationis est et
mitigationis et misericordie, non est vir illius secundum filios hominum.
Qui possidet mulierem bonam inchoat possessionem,
adiutorium secundum illum est et columpna ut requies.
Ubi non est sepes diripietur possessio, et ubi non est mulier inge-
miscit egens. Quis credit ei qui non habet nidum et deflectens ubi-
cumque obscuraverit quasi succinctus latro exiliens de civitate in civitatem?

Omnis amicus dicet et ego amicitiam XXXVII
copulavi, sed est amicus solo nomine amicus. Nonne tris-
titia inest usque ad mortem? Sodalis autem et amicus ad inimi-
citiam convertentur. O presumptio nequissima unde crea-
ta es cooperire aridam malitia et dolositate illius?
Sodalis amico coniocundatur in oblectationibus et in tempore tribu-
lationis adversarius erit. Sodalis amico condolet causa ven-
tris et contra hostem accipiet scutum. Non obliviscaris a-
mici tui in animo tuo et non immemor sis illius in opibus tu-
is. Noli consiliari cum socero tuo et a zelantibus te
absconde consilium. Omnis consiliarius prodit consilium sed
est consiliarius in semetipso. A consiliario malo serva a-
nimam tuam. Prius scito que sit illius necessitas et ipse e-
nim animo suo cogitabit ne forte mittat sudem in terram
et dicat tibi bona est via tua et stet e contrario videre quid tibi
eveniat. Cum viro irreligioso tracta de sanctitate et cum
iniusto de iustitia. Et cum muliere de ea que

Genesis. iv. i.

nubes

precepta cum malis non est consiliandum.

latur. Cum timido de bello, cum negotiatore de traiectione, cum emptore de venditione, cum viro livido de gratiis agendis, cum impio de pietate, cum inhonesto de honestate, cum operario de opere agrario, cum operario annuali de consummatione anni, cum servo pigro de multa operatione. Non attendas his in omni tempore consilii; sed cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cognoveris observantem timorem Dei, cuius anima est secundum animam tuam, et qui cum titubaveris in tenebris non condolebit tibi. Et cor boni consilii statue tecum. Non est enim aliud plus illo. Anima viri sancti enuntiat aliquando vera quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum. Et in his omnibus deprecare Altissimum ut dirigat in veritate viam tuam. Ante omnia opera verbum verax precedat te, et ante omnem actum consilium stabile. Verbum nequam immutabit cor, ex quo partes quatuor oriuntur: bonum et malum, vita et mors, et dominatrix illorum est assidua lingua. Vir peritus multos erudivit, et anime sue suavis est. Qui sophistice loquitur odibilis est; in omni re defraudabitur. Non est enim illi data a Domino gratia; omni enim sapientia defraudatus est. Est sapiens anime sue sapiens, et fructus sensus illius laudabilis. Vir sapiens plebem suam erudit, et fructus sensus illius fideles sunt. Vir sapiens implebitur benedictionibus, et videntes illum laudabunt. Vita viri in numero dierum; dies autem Israel innumerabiles sunt. Sapiens in populo hereditabit honorem, et nomen illius erit vivens in eternum. Fili, in vita tua tenta animam tuam, et si fuerit nequam, non des illi potestatem. Non enim omnia omnibus expediunt, et non omni anime omne genus placet. Noli avidus esse in omni epulatione, et non te effundas super omnem escam. In multis enim escis erit infirmitas, et aviditas appropinquabit usque ad choleram. Propter crapulam multi obierunt; qui autem abstinens est adiciet vitam.

XXXVIII

Honora medicum propter necessitatem, etenim illum creavit Altissimus. A Deo est enim omnis medela, et a rege accipiet donationem. Disciplina medici exaltabit caput illius, et in conspectu magnatorum collaudabitur. Altissimus creavit de terra medicamenta, et vir prudens non abhorrebit ea. Nonne a ligno indulcata est aqua amara? Ad agnitionem hominum virtus illorum, et dedit hominibus scientiam Altissimus, honorari in mirabilibus suis. In his curans mitigabit dolorem, et unguentarius faciet pigmenta suavitatis, et unctiones conficiet sanitatis, et non consummabuntur opera eius. Pax enim Dei super faciem terre. Fili, in tua infirmitate non despicias te ipsum, sed ora Dominum, et ipse curabit te. Averte a delicto et dirige manus, et ab omni delicto munda cor tuum. Da suavitatem et memoriam similaginis, et impingua oblationem, et da locum medico; etenim illum Dominus creavit, et non discedat a te, quia opera eius sunt necessaria. Est enim tempus quando in manus eorum incurras; ipsi vero Dominum deprecabuntur ut dirigat requiem eorum et sanitatem propter conversationem eorum. Qui delinquit in conspectu eius qui fecit eum incidet in manus medici. Fili, in mortuum produc lacrimas, et quasi dira passus incipe plorare, et secundum iudicium contege corpus illius, et non despicias sepulturam illius. Propter delaturam autem amare fer luctum illius uno die, et consolare propter tristitiam, et fac luctum secundum meritum eius uno die vel duobus propter detractionem. A tristitia enim festinat mors, et cooperit virtutem, et tristitia cordis flectit cervicem. In abductione permanet tristitia, et substantia inopis secundum cor eius. Ne dederis in tristitia cor tuum, sed repelle eam a te, et memento novissimorum, et noli oblivisci. Neque enim est conversio, et huic nihil proderis, et te ipsum pessimabis. Memor esto iudicii mei, sic enim erit et tuum: mihi heri et tibi hodie. In requie mortui requiescere fac memoriam eius, et consolare illum in exitu spiritus sui. Sapientiam scribe in tempore vacuitatis, et qui minoratur actu sapientiam percipiet, quia sapientia replebitur. Qui tenet aratrum et qui gloriatur in iaculo, stimulo boves agitat et conversatur in operibus eorum, et enarratio eius in filiis taurorum. Cor suum dabit ad versandos sulcos, et vigilia eius in sagina vaccarum. Sic omnis faber et architectus qui noctem tamquam diem transigit, qui sculpit signacula sculptilia, et assiduitas eius variat picturam; cor suum dabit in similitudinem picture, et vigilia sua perficiet opus. Sic faber ferrarius sedens iuxta incudem et considerans opus ferri; vapor ignis uret carnes eius, et in calore fornacis concertatur. Vox mallei innovat aurem eius, et contra similitudinem vasis oculus eius. Cor suum dabit in consummationem operum, et vigilia sua ornabit in perfectionem. Sic figulus sedens ad opus suum, convertens pedibus suis rotam, qui in sollicitudine positus est semper propter opus suum, et innumera est omnis operatio eius. In brachio suo formabit lutum, et ante pedes suos curvabit virtutem suam. Cor suum dabit ut consummet linitionem, et vigilia sua mundabit fornacem. Omnes hi in manibus suis speraverunt, et unusquisque sapiens est in arte sua. Sine his omnibus non edificatur civitas, et non inhabitabunt nec inambulabunt, et in ecclesiam non transilient. Super sellam iudicis non sedebunt, et testamentum iudicii non intelligent, neque palam facient disciplinam et iudicium, et in parabolis non invenientur; sed creaturam evi confirmabunt, et deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animam suam et conquirentes in lege Altissimi.

XXXIX

Sapientiam antiquorum omnium exquiret sapiens, et in prophetis vacabit. Narrationem virorum nominatorum conservabit, et in versutias parabolarum simul introibit. Occulta proverbiorum exquiret, et in absconditis parabolarum conversabitur. In medio magnatorum ministrabit, et in conspectu presidis apparebit. In terram alienigenarum gentium transiet; bona enim et mala in omnibus temptabit. Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum qui fecit illum, et in conspectu Altissimi deprecabitur. Aperiet os suum in oratione, et pro delictis suis deprecabitur. Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentie replebit illum, et ipse tamquam imbres mittet eloquia sapientie sue, et in oratione confitebitur Domino. Et ipse diriget consilium eius et disciplinam, et in absconditis suis consiliabitur. Ipse palam faciet disciplinam doctrine sue, et in lege testamenti Domini gloriabitur. Collaudabunt multi sapientiam eius, et usque in seculum non delebitur. Non recedet memoria eius, et nomen eius requiretur a generatione in generationem.

de tristicia mortui
de rustico
de architecto
de fabro
de figulo
de sapiente

et dirige manus et ab omni delicto

Sapientiam eius enarrabunt gentes et laudem eius enuntiabit ecclesia. Si permanserit, nomen derelinquet plus quam mille, et si requieverit, proderit illi. Adhuc consiliabor ut enarrem, ut furore enim repletus sum. In voce dicit: Obaudite me, divini fructus, et quasi rosa plantata super rivos aquarum fructificate. Quasi Libanus odorem suavitatis habete. Florete flores quasi lilium, et date odorem et frondete in gratiam, et collaudate canticum et benedicite Dominum in operibus suis. Date nomini eius magnificentiam et confitemini illi in voce labiorum vestrorum et in canticis labiorum et citharis, et sic dicetis in confessione: Opera Domini universa bona valde. In verbo eius stetit aqua sicut congeries, et in sermone oris illius sicut exceptoria aquarum, quoniam in precepto ipsius placor fit, et non est minoratio in salute ipsius. Opera omnis carnis coram illo, et non est quicquam absconditum ab oculis eius. A seculo usque in seculum respicit, et nichil est mirabile in conspectu eius. Non est dicere: Quid est hoc, aut quid est illud? Omnia enim in tempore suo querentur. Benedictio illius quasi fluvius inundavit, et quomodo cataclismus aridam inebriavit, sic ira ipsius gentes que non exquisierunt eum hereditabit. Quomodo convertit aquas in siccitatem et siccata est terra, et vie illius viis illorum directe sunt, sic peccatoribus offensiones in ira eius. Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona et mala. Initium necessarie rei vite hominum aqua, ignis et ferrum, sal, lac et panis similagineus, et mel et botrus uve, et oleum et vestimentum. Hec omnia sanctis in bona, sic et impiis et peccatoribus in mala convertentur. Sunt spiritus qui ad vindictam creati sunt, et in furore suo confirmaverunt tormenta sua; in tempore consummationis effundent virtutem, et furorem eius qui fecit illos confundent. Ignis, grando, fames et mors, omnia hec ad vindictam creata sunt. Bestiarum dentes et scorpii et serpentes et rumphea vindicans in exterminium impios. In mandatis eius epulabuntur, et super terram in necessitate preparabuntur, et in temporibus suis non preterient verbum. Propterea ab initio confirmatus sum et consiliatus sum et cogitavi et scripta dimisi. Omnia opera Domini bona, et omne opus hora sua subministrabit. Non est dicere: hoc illo nequius est; omnia enim in tempore suo comprobabuntur. Nunc igitur omni corde et ore collaudate et benedicite nomen Domini.

XL

Occupatio magna creata est omnibus hominibus et iugum grave super filios Adam, a die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulture in matrem omnium. Cogitationes eorum et timores cordis, adinventiones expectationis et dies finitionis, a residente super sedem gloriosam usque ad humiliatum in terra et cinere, ab eo qui utitur iacincto et portat coronam usque ad eum qui operitur lino crudo: furor, zelus, tumultus, fluctuatio et timor mortis, iracundia perseverans et contentio, et in tempore refectionis in cubili sompnus noctis immutat scientiam eius. Modicum tamquam nichil in requie, et ab eo in sompnis quasi in die respectus. Conturbatus est in visu cordis sui tamquam qui evaserit in die belli. In tempore salutis sue exsurrexit et admirans ad nullum timorem. Cum omni carne ab homine usque ad pecus, et super peccatores septuplum. Ad hec mors, sanguis, contentio et rumphea, oppressiones, fames et contritio et flagella: super iniquos creata sunt hec omnia, et propter illos factus est cataclismus. Omnia que de terra sunt in terram convertentur, et omnes aque in mare convertentur. Omne munus et iniquitas delebitur, et fides in seculum stabit. Substantie iniustorum sicut fluvius siccabuntur, et sicut tonitruum magnum in pluvia personabunt. In aperiendo manus suas letabitur; sic prevaricatores in consummatione tabescent. Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos, et radices immunde super cacumen petre sonant. Super omnem aquam viriditas, et ad oram fluminis ante omne fenum evelletur. Gratia sicut paradisus in benedictionibus, et misericordia in seculum manet. Vita sibi sufficientis operarii condulcabitur, et in ea invenies thesaurum. Edificatio civitatis confirmabit nomen, et super hanc mulier immaculata computabitur. Vinum et musica letificant cor, et super utraque dilectio sapientie. Tibie et psalterium suavem faciunt melodiam, et super utraque lingua suavis. Gratiam et speciem desiderabit oculus, et super hec virides sationes. Amicus et sodalis in tempore convenientes, et super utrosque mulier cum viro. Fratres in adiutorium in tempore tribulationis, et super eos misericordia liberabit. Aurum et argentum est constitutio pedum, et super utrumque consilium beneplacitum. Facultates et virtutes exaltant cor, et super hec timor Domini. Non est in timore Domini minoratio, et non est in eo inquirere adiutorium. Timor Domini sicut paradisus benedictionis, et super omnem gloriam operuerunt illum. Fili, in tempore vite tue ne indigeas; melius est enim mori quam indigere. Vir respiciens in mensam alienam, non est vita eius in cogitatione victus; alit enim animam suam cibis alienis. Vir autem disciplinatus et eruditus custodiet se. In ore imprudentis condulcabitur inopia, et in ventre eius ignis ardebit.

XLI

O mors, quam amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis, viro quieto et cuius vie directe sunt in omnibus et adhuc valenti accipere cibum. O mors, bonum est iudicium tuum homini indigenti et qui minoratur viribus, defecto etate, et cui de omnibus cura est, et incredibili qui perdit sapientiam. Noli metuere iudicium mortis. Memento que ante te fuerunt et que superventura sunt tibi: hoc iudicium a Domino omni carni. Et quid superveniet tibi in beneplacito Altissimi? sive decem sive centum sive mille anni. Non est enim in inferno accusatio vite. In abhominationum fiunt filii peccatorum, et qui conversantur secus domos impiorum. Filiorum peccatorum periet hereditas, et cum semine illorum assiduitas obprobrii. De patre impio queruntur filii, quoniam propter illum sunt in obprobrio. Ve vobis, viri impii, qui dereliquistis legem Domini Altissimi. Et si nati fueritis, in maledictione erit pars vestra. Omnia que de terra sunt in terram convertentur; sic impii a maledicto in perditionem. Luctus hominum in corpore ipsorum; nomen autem impiorum delebitur. Curam habe de bono nomine; hoc enim magis permanebit tibi quam mille thesauri magni et preciosi. Bone vite numerus dierum, bonum autem nomen permanebit in evum. Disciplinam in pace conservate, filii. Sapientia enim abscondita et thesaurus invisus, que utilitas in utrisque? Melior est homo qui abscondit stultitiam suam

…nascemini. et si mortui fueritis

abscondit sapientiam suam. Verumptamen reveremini in his que procedunt de ore meo. Non est enim bonum omnem reverentiam observare, et non omnia omnibus beneplacent in fide. Erubescite a patre et a matre de fornicatione, et a presidente et a potente de mendacio, a principe et a iudice de delicto, a synagoga et plebe de iniquitate, a socio et amico de iniustitia, et de loco in quo habitas. De furto. De veritate Dei et testamento. De discubitu in panibus, et ab obfuscatione dati et accepti, a salutantibus de silentio, a respectu mulieris fornicarie, et ab aversione vultus cognati. Ne avertas faciem tuam a proximo tuo. Ab auferendo partem et non restituendo. Ne respicias mulierem alienam viri, et ne scruteris ancillam eius, neque steteris ad lectum eius. Ab amicis de sermonibus improperii, et cum dederis ne improperes.

XLII

Non duplices sermonem auditus de revelatione sermonis absconditi, et eris vere sine confusione, et invenies gratiam in conspectu omnium hominum. Ne pro his omnibus confundaris, et ne accipias personam ut delinquas, de lege Altissimi et testamento, et de iudicio iustificare impium, de verbo sociorum et viatorum, et de datione hereditatis amicorum. De equalitate stattere et ponderum, de acquisitione multorum et paucorum, de corruptione emptionis et negotiatorum, et de multa disciplina filiorum, et servo pessimo latus sanguinare. Super mulierem nequam bonum est signum. Ubi manus multe sunt claude, et quecumque trades numera et appende; datum vero et acceptum omne describe. De disciplina insensati et fatui, et de senioribus qui iudicantur ab adolescentibus, et eris eruditus in omnibus, et probabilis in conspectu omnium vivorum. Filia patris abscondita est vigilia, et sollicitudo eius auferet somnum, ne forte in adolescentia sua adultera efficiatur, et cum viro commorata odibilis fiat; nequando polluatur in virginitate sua, et in paternis suis gravida inveniatur; ne forte cum viro commorata transgrediatur, aut certe sterilis efficiatur. Super filiam luxuriosam confirma custodiam, ne quando faciat te in opprobrium venire inimicis, a detractione in civitate, et abiectione plebis, et confundat te in multitudine populi. Omni homini noli intendere in specie, et in medio mulierum noli commorari. De vestimentis enim procedit tinea, et a muliere iniquitas viri. Melior est enim iniquitas viri quam mulier benefaciens, et mulier confundens in opprobrium. Memor ero igitur operum Domini, et que vidi annuntiabo. In sermonibus Domini opera eius. Sol illuminans per omnia respexit, et gloria Domini plenum est opus eius. Nonne Dominus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua, que confirmavit Dominus omnipotens stabiliri in gloria sua? Abyssum et cor hominum investigavit, et in astutia eorum excogitavit. Cognovit enim Dominus omnem scientiam, et inspexit in signum evi, annuntians que preterierunt, et que superventura sunt, revelans vestigia occultorum. Et non preterit illum omnis cogitatus, et non abscondit se ab eo ullus sermo. Magnalia sapientie sue decoravit, qui est ante seculum et usque in seculum, neque adiectum est, neque minuitur, et non eget alicuius consilio. Quam desiderabilia sunt omnia opera eius, et tamquam scintilla que est considerare! Omnia hec vivunt et manent in seculum, et in omni necessitate obaudiunt ei. Omnia duplicia, unum contra unum, et non fecit quicquam deesse. Uniuscuiusque confirmavit bona. Et quis satiabitur videns gloriam eius? Et quis satiens confirmabit fortitudinem eius?

XLIII

Altitudinis firmamentum pulchritudo eius est, species celi in visione glorie. Sol in aspectu annuntians in exitu, vas admirabile, opus Excelsi. In meridiano exurit terram, et in conspectu ardoris eius quis poterit sustinere? Fornacem custodiens in operibus ardoris, tripliciter sol exurens montes, radios igneos exsufflans, et refulgens radiis suis obcecat oculos. Magnus Dominus qui fecit illum, et in sermonibus eius festinavit iter. Et luna in omnibus in tempore suo, ostensio temporis et signum evi. A luna signum diei festi, luminare quod minuitur in consummatione. Mensis secundum nomen eius est, crescens admirabiliter in consummatione. Vas castrorum in excelsis, in firmamento celi resplendens gloriose. Species celi gloria stellarum, mundum illuminans in excelsis Dominus. In verbis sancti stabunt ad iudicium, et non deficient in vigiliis suis. Vide arcum, et benedic qui fecit illum; valde speciosus est in splendore suo. Gyravit celum in circuitu glorie sue; manus Excelsi aperuerunt illum. Imperio suo acceleravit nivem, et accelerat coruscationes emittere iudicii sui. Propterea aperti sunt thesauri, et evolaverunt nebule sicut aves. In magnitudine sua posuit nubes, et confracti sunt lapides grandinis. In conspectu eius commovebuntur montes, et in voluntate eius aspirabit notus. Vox tonitrui eius verberabit terram, tempestas aquilonis et congregatio spiritus; et sicut avis deponens ad sedendum aspergit nivem, et sicut locusta demergens descensus eius. Pulchritudinem candoris eius admirabitur oculus, et super imbrem eius expavescet cor. Gelu sicut salem effundet super terram, et dum gelaverit, fiet tamquam cacumina tribuli. Frigidus ventus aquilo flavit, et gelavit cristallus ab aqua; super omnem congregationem aquarum requiescet, et sicut lorica induet se aquis. Et devorabit montes, et exuret desertum, et extinguet viride sicut igne. Medicina omnium in festinatione nebule, et ros obvians ab ardore venienti humilem efficiet eum. In sermone eius siluit ventus; cogitatione sua placavit abyssum, et plantavit illum Dominus Ihesus. Qui navigant mare enarrent pericula eius, et audientes auribus nostris admirabimur. Illic preclara opera et mirabilia, varia bestiarum genera, et omnium pecorum, et creatura beluarum. Propter ipsum confirmatus est itineris finis, et in sermone eius composita sunt omnia. Multa dicimus et deficimus in verbis; consummatio autem sermonum ipse est in omnibus. Gloriantes ad quid valebimus? Ipse enim omnipotens super omnia opera sua. Terribilis Dominus et magnus vehementer, et mirabilis potentia ipsius. Glorificantes Dominum quantumcumque potueritis, supervalebit adhuc, et admirabilis magnificentia eius. Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum potestis; maior est enim omni laude.

Exaltantes eum replemini virtute. Ne laboretis, non enim comprehendetis. Quis vidit eum et enarrabit? Et quis magnificabit eum sicut est ab initio? Multa absconsa sunt maiora his; pauca enim vidimus operum eius. Omnia autem dominus fecit, et pie agentibus dedit sapientiam.

XLIIII.

Laudemus viros gloriosos et parentes nostros in generatione sua. Multam gloriam fecit dominus magnificentia sua a seculo. Dominantes in potestatibus suis, homines magni virtute et prudentia sua prediti, nunciantes in prophetis dignitatem prophetarum, et imperantes in presenti populo, et virtute prudentie populis sanctissima verba. In peritia sua requirentes modos musicos, et narrantes carmina scripturarum. Homines divites in virtute, pulchritudinis studium habentes, pacificantes in domibus suis. Omnes isti in generationibus gentis sue gloriam adepti sunt, et in diebus suis habentur in laudibus. Qui de illis nati sunt reliquerunt nomen narrandi laudes eorum. Et sunt quorum non est memoria; perierunt quasi qui non fuerunt, et nati sunt quasi non nati, et filii eorum cum ipsis. Sed illi viri misericordie sunt, quorum pietates non defuerunt. Cum semine ipsorum permanent bona hereditas, nepotes eorum. Et in testamentis stetit semen eorum, et filii eorum propter illos usque in eternum manet. Semen eorum et gloria eorum non derelinquetur. Corpora ipsorum in pace sepulta sunt, et nomen eorum vivet in generationes et generationes. Sapientiam ipsorum narrent populi, et laudem eorum nuntiet ecclesia. Enoch placuit deo et translatus est in paradisum, ut det gentibus sapientiam. Noe inventus est perfectus iustus, et in tempore iracundie factus est reconciliatio. Ideo dimissum est reliquum terre cum factum est diluvium. Testamenta seculi posita sunt apud illum, ne deleri possit diluvio omnis caro. Abraham magnus pater multitudinis gentium, et non est inventus similis illi in gloria, qui conservavit legem excelsi, et fuit in testamento cum illo. In carne eius stare fecit testamentum, et in temptatione inventus est fidelis. Ideo iureiurando dedit illi gloriam in gente sua, crescere illum quasi terre cumulum, et ut stellas exaltare semen eius, et hereditare illos a mari usque ad mare, et a flumine usque ad terminos terre. Et ysaac fecit eodem modo propter abraham patrem ipsius. Benedictionem omnium gentium dedit illi dominus, et testamentum suum confirmavit super caput iacob. Agnovit eum in benedictionibus suis, et dedit illi hereditatem, et divisit illi partem in tribubus xii. Et conservavit illi homines misericordie invenientes gratiam in oculis omnis carnis.

XLV.

Dilectus a deo et hominibus moyses, cuius memoria in benedictione est. Similem illum fecit in gloria sanctorum, et magnificavit eum in timore inimicorum, et in verbis suis monstra placavit. Glorificavit illum in conspectu regum, et iussit illi coram populo suo, et ostendit illi gloriam suam. In fide et lenitate ipsius sanctum fecit illum, et elegit eum ex omni carne. Audivit enim eum et vocem ipsius, et induxit illum in nube. Et dedit illi coram precepta, et legem vite et discipline, docere iacob testamentum et iudicia sua israel. Excelsum fecit aaron fratrem suum et similem sibi de tribu levi. Statuit ei testamentum eternum, et dedit illi sacerdotium gentis, et beatificavit illum in glo[ria] et cinxit illum zona iustitie, et induit eum et coronavit eum in vasis virtutis. Circumpedalia et tunicam posuit ei, et circumdedit tintinabulis aureis plurimis in gyro dare sonitum in incessu suo, auditum facere sonitum in templo in memoriam filiis gentis sue. Stolam sanctam auro et purpura opus textile, viri sapientis iudicio et veritate preditum; torto cocco opus artificis, gemmis sic figuratis in ligatura auri, et opere lapidarii sculptis in memoriam secundum numerum tribuum israel. Corona aurea super mitram eius expressa signo sanctitatis, honoris, et opus virtutis, desiderio oculorum ornatum. Pulcra ante ipsum non fuerunt talia usque ad originem. Non est indutus illa alienigena aliquis, sed tantum filii soli et nepotes eius per omne tempus. Sacrificia ipsius consummata igni cotidie. Complevit moyses manus et unxit eum oleo sancto. Factum est illi in testamentum eternum et semini eius sicut dies celi, fungi sacerdotio et habere laudem et glorificari populum suum in nomine suo. Ipsum elegit ab omni vivente offerre sacrificium deo, incensum et bonum odorem in memoriam placare pro populo suo. Et dedit illi in preceptis suis potestatem in testamentis iudiciorum docere iacob testimonia, et in lege sua lucem dare israel, quia contra illum steterunt alieni et propter invidiam circumdederunt illum in deserto homines qui erant circa dathan et abiron et congregatio chore in iracundia. Vidit dominus deus et non placuit illi, et consumpti sunt in impetu iracundie. Fecit illis monstra et consumpsit illos in flamma ignis. Et addidit aaron gloriam et dedit illi hereditatem, et primitias frugum terre divisit illi. Panem ipsis in primis parare in saturitatem, nam et sacrificia domini edent, que dedit illi et semini eius. Ceterum in terra gentes non hereditabit, et pars non est illi in gente. Ipse est enim pars eius et hereditas. Finees filius eleazari tertius in gloria est, in imitando eum in timore dei, et stare in reverentia gentis, in bonitate et alacritate anime sue placuit deo israel. Ideo statuit illi testamentum pacis, principem sanctorum et gentis sue, ut sit illi et semini eius sacerdotii dignitas in eternum. Et testamentum david regi filio iesse de tribu iuda, hereditas ipsi et semini eius, ut daret sapientiam in cor nostrum iudicare gentem suam in iustitia, ne abolerentur bona ipsorum, et gloriam ipsorum in gentem eorum eternam fecit.

XLVI.

Fortis in bello ihesus Nave, successor moysi in prophetis, qui fuit magnus secundum nomen suum, maximus in salutem electorum dei, expugnare insurgentes hostes, ut consequeretur hereditatem israel. Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas, et iactando contra civitates rompheas. Quis ante illum sic restitit? Nam hostes dominus ipse percussit. An non in iracundia eius impeditus est sol, et una dies facta est quasi duo? Invocavit altissimum potentem in oppugnando inimicos undique, et audivit illum magnus et sanctus deus in lapidibus grandinis virtutis valde fortis. Impetum fecit

gentem Israhel et inde sedentium perdidit contrarios ut cognoscant gentes potentiam eius quia contra Deum pugnare non est facile. Et secutus est a tergo potentis et in diebus Moysi misericordiam fecit ipse et Caleb filius Iephone stare contra hostem et prohibere gentem a peccatis et perfringere murmur malitiae. Et ipsi duo constituti a periculo sunt liberati a numero sexcentorum milium peditum inducere illos in hereditatem in terram quae manat lac et mel. Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitudinem et usque in senectutem permansit illi virtus ut ascenderet in excelsum terrae locum et semen ipsius obtinuit hereditatem ut viderent omnes filii Israhel quia bonum est obsequi sancto Deo. Et iudices singuli suo nomine quorum non est corruptum cor qui non aversi sunt a Domino ut sit memoria illorum in benedictione et ossa illorum pullulent de loco suo et nomen eorum permaneat in aeternum permanens ad filios illorum sanctorum virorum gloria. Dilectus a Domino Deo suo Samuel propheta Domini renovavit imperium et unxit principes in gente sua. In lege Domini congregationem iudicavit et vidit Dominus Iacob et in fide sua probatus est propheta et cognitus est in verbis suis fidelis quia vidit Deum lucis et invocavit Dominum omnipotentem in expugnando hostes circumstantes undique in oblatione agni inviolati. Et intonuit de caelo Dominus et in sonitu magno auditam fecit vocem suam et contrivit principes Tyriorum et omnes duces Philisthim et ante tempus finis vitae suae et saeculi testimonium praebuit in conspectu Domini et christi pecunias et usque ad calciamenta ab omni carne et non accusavit illum homo. Et post hoc dormivit et notum fecit regi et ostendit illi finem vitae suae et exaltavit vocem suam de terra in prophetia delere impietatem gentis.

XLVII

Post haec surrexit Nathan propheta in diebus David. Et quasi adeps separatus a carne sic David a filiis Israhel. Cum leonibus lusit quasi cum agnis et in ursis similiter fecit sicut in agnis ovium in iuventute sua. Numquid non occidit gigantem et abstulit obprobrium de gente? In tollendo manum in saxo fundae deiecit exultationem Goliae. Nam invocavit Dominum omnipotentem et dedit in dexteram eius tollere hominem fortem in bello et exaltare cornu gentis suae. Sic in decem milibus glorificavit eum et laudavit eum in benedictionibus Domini in offerendo illi coronam gloriae. Contrivit enim inimicos undique et extirpavit Philisthim contrarios usque in hodiernum diem contrivit cornu ipsorum usque in aeternum. In omni opere dedit confessionem sancto et excelso in verbo gloriae. De omni corde suo laudavit Dominum et dilexit Dominum qui fecit illum et dedit illi contra inimicos potentiam. Et stare fecit cantores contra altare et in sono eorum dulces fecit modulos. Et dedit in celebrationibus decus et ornavit tempora usque ad consummationem vitae ut laudarent nomen sanctum Domini et amplificarent mane Dei sanctitatem. Christus purgavit peccata ipsius et exaltavit in aeternum cornu eius. Et dedit illi testamentum regum et sedem gloriae in Israhel. Post ipsum surrexit filius sensatus et propter illum deiecit omnem potentiam inimicorum. Salomon imperavit in diebus pacis cui subiecit Deus omnes hostes ut conderet domum in nomine suo et pararet sanctitatem in aeternum. Quemadmodum eruditus es in iuventute tua et impletus es quasi flumen sapientia et terram retexit anima tua. Et replesti in comparationibus enigmata. Ad insulas longe divulgatum est nomen tuum et dilectus es in pace tua. In cantilenis et proverbiis et comparationibus et interpretationibus miratae sunt terrae et in nomine Domini cui est cognomen Deus Israhel. Collegisti quasi aurichalcum aurum et ut plumbum complesti argentum et inclinasti femora tua mulieribus potestatem habuisti in corpore tuo. Dedisti maculam in gloria tua et profanasti semen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos et incitari stultitiam tuam ut faceres imperium bipertitum et ex Effraim imperare imperium durum. Deus autem non derelinquet misericordiam suam et non corrumpet nec delebit opera sua neque perdet a stirpe nepotes electi sui et semen eius qui diligit Dominum non corrumpet. Dedit autem reliquum Iacob et David de ipsa stirpe. Et finem habuit Salomon cum patribus suis et dereliquit post se de semine suo gentis stultitiam et imminutum a prudentia Roboam qui avertit gentem consilio suo et Ieroboam filium Nabath qui peccare fecit Israhel et dedit viam peccandi Effraim et plurima redundaverunt peccata ipsorum. Valde enim averterunt illos a terra sua et quaesivit omnes nequitias usque dum perveniret ad illos defensio et ab omnibus peccatis liberavit eos.

XLVIII

Et surrexit Helias propheta quasi ignis et verbum ipsius quasi facula ardebat. Qui induxit in illos famem et irritantes illum invidia sua pauci facti sunt. Non poterant enim sustinere praecepta Domini. Verbo Domini continuit caelum et deiecit de caelo ignem ter. Sic amplificatus est Helias in mirabilibus suis et quis potest similiter sic gloriari tibi? Qui sustulisti mortuum ab inferis de sorte mortis in verbo Domini Dei. Qui deiecisti reges ad perniciem et confregisti facile potentiam ipsorum et gloriosos de lecto suo. Qui audisti in Sina iudicium et in Oreb iudicia defensionis. Qui ungis reges ad paenitentiam et prophetas facis successores post te. Qui receptus es in turbine ignis in curru equorum igneorum. Qui inscriptus es in iudiciis temporum lenire iracundiam Domini conciliare cor patris ad filium et restituere tribus Iacob. Beati sunt qui te viderunt et in amicitia tua decorati sunt. Nam nos vita vivimus tantum post mortem autem non erit tale nomen nostrum. Helias quidem in turbine tectus est et in Heliseo completus est spiritus eius. In diebus suis non pertimuit principem et potentia nemo vicit illum nec superavit illum verbum aliquod et mortuum prophetavit corpus eius. In vita sua fecit monstra et in morte mirabilia operatus est. In omnibus istis non paenituit populus et non recesserunt a peccatis suis usque dum eiecti sunt de terra sua et dispersi sunt in omnem terram et relicta est gens perpauca et princeps in domo David. Quidam ipsorum fecerunt quod placeret Deo alii autem multa commiserunt peccata. Ezechias munivit civitatem suam et induxit in medium ipsius aquam et fodit ferro rupem et aedificavit ad aquam puteum. In diebus ipsius ascendit Sennacherib et misit Rabsacen et sustulit manum suam contra illos et extulit manum suam in Sion et superbus factus est potentia sua. Tunc mota sunt corda et manus ipsorum et doluerunt

quam parturientes mulieres. Et invocaverunt dominum
misericordem et expandentes manus suas extulerunt
ad celum. et sanctus dominus deus audivit cito vocem ipsorum. Non est
commemoratus peccatorum suorum neque dedit illos inimicis
suis sed purgavit illos in manu ysaie prophete sancti. De-
iecit castra assiriorum et contrivit illos angelus domini. Quia
fecit ezechias quod placuit domino et fortiter ivit in via
david patris sui quam mandaverat illi ysaias propheta magnus et
fidelis in conspectu dei. In diebus ipsius retro rediit sol
et addidit regi vitam. Spiritu magno vidit ultima et con-
solatus est lugentes in syon usque in sempiternum. Osten-
dit futura et abscondita antequam evenirent. XLIX
Memoria iosie in compositione odoris facta opus
pigmentarii. In omni ore quasi mel indulcabitur eius me-
moria et ut musica in convivio vini. Ipse est directus
divinitus in penitentia gentis et tulit abhominationes im-
pietatis. Et gubernavit ad dominum cor ipsius et in diebus pec-
catorum corroboravit pietatem. Preter david et ezechiam
et iosiam omnes reges commiserunt peccatum. Nam reliquerunt
legem potentes reges iuda et contempserunt
timorem dei. Dederunt enim regnum suum aliis et gloriam suam
alienigene genti. Incenderunt electam civitatem sanc-
titatis et desertas fecerunt vias ipsius in manu ieremie.
Nam male tractaverunt illum qui a ventre matris con-
secratus est propheta evertere et perdere et iterum edificare
et renovare. Ezechiel qui vidit conspectum glorie quem
ostendit illi in curru cherubin. Nam commemoratus est
inimicorum in ymbre benefacere illis qui ostenderunt
vias rectas. Et duodecim prophetarum ossa pullulant de loco suo.
Nam corroboraverunt iacob et redemerunt se in fide vir-
tutis sue. Quomodo amplificemus zorobabel. Nam et ipse
quasi signum in dextera manu. Sic et ihesum filium iose-
dech qui in diebus suis edificaverunt domum et exalta-
verunt templum sanctum domino paratum in gloriam sempiternam.
Et neemias in memoria multi temporis qui erexit
nobis muros eversos et stare fecit portas et seras qui ere-
xit domos nostras. Nemo natus est in terra qualis e-
noch. Nam et ipse receptus est a terra. Et ioseph qui
natus est homo princeps fratrum firmamentum gentis
rector fratrum stabilimentum populi. Et ossa ipsius visita-
ta sunt et post mortem prophetaverunt. Seth et sem apud
homines gloriam adepti sunt et super omnem animam in origi-
Simon onie filius sacerdos L ne adam.
magnus qui in vita sua suffulsit domum et in
diebus suis corroboravit templum. Templi etiam altitu-
do ab ipso fundata est duplex edificatio et excelsi pa-
rietes templi. In diebus ipsius emanaverunt putei a-
quarum et quasi mare adimpleti sunt supra modum. Qui cu-
ravit gentem et liberavit eam a perditione. Qui prevalu-
it amplificare civitatem. Qui adeptus est gloriam in
conversatione gentis et ingressum domus et atrii am-
plificavit. Quasi stella matutina in medio nebule
et quasi luna plena in diebus suis lucet. Et quasi sol reful-
gens sic ille effulsit in templo dei. Quasi arcus
refulgens inter nebulas glorie. et quasi flos rosarum in die-
bus vernis. et quasi lilia que sunt in transitu aque. et quasi thus

/ suam

redolens in diebus estatis. Quasi ignis effulgens
ardens in igne. Quasi vas auri solidum
lapide precioso. Quasi oliva pullulans et cypressus
altitudinem se extollens in accipiendo ipsum
glorie et vestiri eum in consummatione virtutis
ascensu altaris sancti gloriam dedit sanctitatis
In accipiendo autem partes de manu sacerdotum
stans iuxta aram. Et circa illum corona fratrum quasi
tio cedri in monte libano sic circa illum ste-
tamquam palme omnes filii aaron in gloria
tio autem domini in manibus ipsorum coram omni syna-
goga israel. Et consummatione fungens in ara ampli-
ficare oblationem excelsi regis. Porrexit manum
in libatione et libavit eum in sanguine
fudit in fundamento altaris odorem divinum
to principi. Tunc exclamaverunt filii aaron
tubis ductilibus sonuerunt et auditam fe-
esse magnam in memoriam coram deo. Tunc omnis
simul properaverunt et ceciderunt in faciem
adorare dominum deum suum et dare preces omnipotenti
excelso. Et amplificaverunt psallentes in vocibus
et in magna domo sancta est sonitus suavitatis
Et rogavit populus dominum excelsum in prece
factus est honor domini et munus suum perfecerunt
descendens manus suas extulit in omnem congregationem
filiorum israel dare gloriam deo a labiis suis
gloriari. Et iteravit orationem suam volens ostendere
virtutem dei. Et nunc orate deum omnium
magna fecit in omni terra. qui auxit dies
ventre matris sue et fecit nobiscum secundum
det nobis iocunditatem cordis et fieri pacem
nostris in israel per dies sempiternos credere
cum esse misericordiam dei ut liberet nos in diebus
Duas gentes odivit anima mea tertia autem non est
odium. Qui sedent in monte seyr et philistiim
stultus populus qui habitat in sichimis. Doctrinam
et disciplinam scripsit in codice isto. ihesus
ierosolimita qui renovavit sapientiam
suo. Beatus qui in istis versatur bonis qui
illa in corde suo sapiens erit semper. Si enim
fecerit ad omnia valebit quia lux dei
Confitebor tibi domine rex et LI
collaudabo te deum salvatorem meum.
tor nomini tuo quoniam adiutor et protector
liberasti corpus meum a perditione. a laqueo lingue
et a labiis operantium mendacium. Et in con-
spectu adstantium factus es mihi adiutor. et liberasti me
dinem misericordie nominis tui. A rugientibus prepara-
de manibus querentium animam meam. De
tribulationibus que circumdederunt me
me que circumdedit me et in medio ignis
sum estuatus. De altitudine ventris inferi. et a
coinquinata et a verbo mendacii. A rege
a lingua iniusta. Laudabit usque ad mortem
dominum et vita mea appropinquans erat in inferno
sum. Circumdederunt me undique et

adiuvaret. Respiciens eram ad adiutorium hominum et non erat. Memoratus sum misericordie tue domine et operationis tue que a seculo sunt quoniam eruis sustinentes te domine et liberas eos de manu gentium. Exaltasti super terram habitationem meam et pro morte defluente deprecatus sum. Invocavi dominum patrem domini mei ut non derelinquat me in die tribulationis mee et in tempore superborum sine adiutorio. Laudabo nomen tuum assidue et collaudabo illud in confessione et exaudita est oratio mea. Et liberasti me de perditione et eripuisti me de tempore iniquo. Propterea confitebor et laudem dicam tibi et benedicam nomini domini. Cum adhuc iunior essem priusquam oberrarem quesivi sapientiam palam in oratione mea. Ante templum postulabam pro illa et usque in novissimis inquiram eam. Et efflorebit tamquam precox uva. Letatum est in ea cor meum. Ambulavit pes meus iter rectum a iuventute mea investigabam eam. Inclinavi modice aurem meam et excepi illam. Multam inveni in me ipso sapientiam et multum profeci in ea. Danti mihi sapientiam dabo gloriam. Consiliatus sum enim ut facerem illam. Zelatus sum bonum et non confundar. Colluctata est anima mea in illa et in faciendo eam confirmatus sum. Manus meas extendi in altum et in sapientia eius luxit anima mea et ignorantias meas illuminavit. Animam meam direxi ad illam et in agnitione inveni eam. Possedi cum ipsis cor ab initio propter hoc non derelinquar. Venter meus conturbatus est querendo illam propterea bonam possidebo possessionem. Dedit enim mihi dominus linguam mercedem meam et in ipsa laudabo eum. Appropiate ad me indocti et congregate vos in domum discipline. Quid adhuc retardatis et quid dicitis in his? Anime vestre sitiunt vehementer. Aperui os meum et locutus sum. Comparate vobis sine argento sapientiam et collum vestrum subicite iugo eius et suscipiat anima vestra disciplinam in proximo est enim invenire eam. Videte oculis vestris quia modicum laboravi et inveni mihi multam requiem. Assumite disciplinam in multo numero argenti et copiosum aurum possidete in ea. Letetur anima vestra in misericordia eius et non confundemini in laude eius. Operamini opus vestrum ante tempus et dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.

Incipit prologus in librum Ysaie prophete.

Nemo cum prophetas versibus viderit esse descriptos metro eos existimet apud Hebreos ligari et aliquid simile habere de psalmis vel operibus Salomonis. Sed quod in Demosthene et Tullio solet fieri ut per cola scribantur et commata qui utique prosa et non versibus conscripserunt. Nos quoque utilitati legentium providentes interpretationem novam novo scribendi genere distinximus. Ac primum de Ysaia sciendum quod in sermone suo disertus sit quippe ut vir nobilis et urbane elegantie vel eloquentie nec habens quicquam in eloquio rusticitatis admixtum. Unde accidit ut pre ceteris florem sermonis eius translatio non potuerit conservare. Deinde etiam hoc adiciendum quod non tam propheta dicendus sit quam evangelista. Ita enim universa Christi ecclesieque misteria ad liquidum persecutus est ut non eum putes de futuro vaticinari sed de preteritis historiam texere. Unde conicio noluisse tunc temporis lxx interpretes fidei sue sacramenta perspicue ethnicis prodere ne sanctum canibus et margaritas porcis darent. Que cum hanc editionem legeritis ab illis animadvertetis abscondita. Nec ignoro quanti laboris sit prophetas intelligere nec facile quempiam posse iudicare de interpretatione nisi intellexerit ante que legerit. Nos quoque patere morsibus plurimorum qui stimulante invidia quod consequi non valent despiciunt. Sciens ergo et prudens in flammam mitto manum et nichilominus hoc a fastidiosis lectoribus precor ut quomodo Greci post lxx translatores Aquilam et Simachum et Theodotionem legunt vel ob studium doctrine sue vel ut lxx magis ex collatione eorum intelligant sic et isti saltem unum post priores habere dignentur interpretem. Legant prius et postea despiciant ne videantur non ex iudicio sed ex odii presumptione ignorata dampnare. Prophetavit autem Ysaias in Ierusalem et in Iudea necdum decem tribubus in captivitatem ductis ac de utroque regno nunc commixtim nunc separatim texit oraculum. Et cum interdum ad presentem respiciat historiam et post Babilonie captivitatem reditum populi significet in Iudeam tamen omnis eius cura de vocatione gentium et de adventu Christi est. Quem quanto plus amatis o Paula et Eustochium tanto magis ab eo petite ut pro obtrectatione presenti qua me indesinenter emuli laniant ipse mihi mercedem restituat in futuro qui scit me ob hoc in peregrine lingue eruditione sudasse ne Iudei de falsitate scripturarum ecclesiis eius diutius insultarent.

Incipit liber Ysaie prophete. I.

Visio Ysaie filii Amos quam vidit super Iudam et Ierusalem in diebus Ozie Ioatham Achaz Ezechie regum Iuda. Audite celi et auribus percipe terra quia dominus locutus est. Filios enutrivi et exaltavi ipsi autem spreverunt me. Cognovit bos possessorem suum et asinus presepe domini sui. Israel autem me non cognovit et populus meus non intellexit. Ve genti peccatrici populo gravi iniquitate semini nequam filiis sceleratis. Dereliquerunt dominum blasphemaverunt sanctum Israel abalienati sunt retrorsum. Super quo percutiam vos ultra addentes prevaricationem. Omne caput languidum et omne cor merens. A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas. Vulnus et livor et plaga tumens non est circumligata nec curata medicamine neque fota oleo. Terra vestra deserta civitates vestre succense igni. Regionem vestram coram vobis devorant alieni et desolabitur sicut in vastitate hostili. Et derelinquetur filia Syon ut umbraculum in vinea et sicut tugurium in cucumerario et sicut civitas que vastatur. Nisi dominus exercituum reliquisset nobis semen quasi Sodoma fuissemus et quasi Gomorra similes essemus. Audite verbum domini principes Sodomorum percipite auribus legem dei nostri populus Gomorre. Quo michi multitudinem victimarum vestrarum dicit dominus. Plenus sum. Holocausta arietum et adipem pinguium et sanguinem vitulorum et agnorum et hircorum nolui. Cum veneritis ante conspectum meum quis

quaesivit haec de manibus vestris ut ambularetis in atriis meis?
Ne offeratis ultra sacrificium frustra; incensum abho-
minatio est mihi. Neomeniam et sabbatum et festivitates alias
non feram: iniqui sunt coetus vestri. Kalendas vestras et sollempnita-
tes vestras odivit anima mea; facta sunt mihi molesta, labora-
vi sustinens. Et cum extenderitis manus vestras, avertam
oculos meos a vobis; et cum multiplicaveritis orationem, non ex-
audiam: manus enim vestrae sanguine plenae sunt. Lava-
mini, mundi estote, auferte malum cogitationum
vestrarum ab oculis meis; quiescite agere perverse, discite be-
nefacere; quaerite iudicium, subvenite oppresso, iudicate
pupillo, defendite viduam. Et venite et arguite me, dicit Dominus.
Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur; et si
fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Si
volueritis et audieritis me, bona terrae comedetis. Quod si no-
lueritis, et me ad iracundiam provocaveritis, gladius devo-
rabit vos, quia os Domini locutum est. Quomodo facta est
meretrix civitas fidelis, plena iudicii? Iustitia habita-
vit in ea, nunc autem homicidae. Argentum tuum versum est in scoriam;
vinum tuum mixtum est aqua. Principes tui infideles, soci-
i furum; omnes diligunt munera, sequuntur retributiones.
Pupillo non iudicant, et causa viduae non ingreditur ad eos. Propter
hoc ait Dominus Deus exercituum, fortis Israel: Heu, consolabor
super hostibus meis, et vindicabor de inimicis meis. Et con-
vertam manum meam ad te, et excoquam ad purum scori- pium
am tuam, et auferam omne stagnum tuum. Et restituam iu-
dices tuos ut fuerunt prius, et consiliarios tuos sicut an-
tiquitus. Post haec vocaberis civitas iusti, urbs fidelis. Syon
in iudicio redimetur, et reducent eam in iustitia. Et con-
teret scelestos et peccatores simul; et qui dereliquerunt Dominum ra.
consumentur. Confundentur enim ab idolis quibus sacri-
ficaverunt; et erubescetis super hortis quos elegeratis, cum
fueritis velut quercus defluentibus foliis, et velut hortus
absque aqua. Et erit fortitudo vestra ut favilla stuppae, et opus
vestrum quasi scintilla; et succendetur utrumque simul, et non
erit qui extinguat. II

Verbum quod vidit Ysaias filius Amos super Iudam et
Ierusalem. Et erit in novissimis diebus praeparatus mons
domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles. Et
fluent ad eum omnes gentes, et ibunt populi multi et dicent:
Venite, ascendamus ad montem Domini et ad domum Dei Iacob,
et docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis eius:
quia de Syon exibit lex, et verbum Domini de Ierusalem. Et iudica-
bit gentes, et arguet populos multos; et conflabunt gla-
dios suos in vomeres, et lanceas suas in falces. Non
levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad gladium
proelium. Domus Iacob, venite, et ambulemus in lumine
Domini nostri. Proiecisti enim populum tuum, domum Iacob, quia reple-
ti sunt ut olim, et augures habuerunt ut Philistiim, et pu-
eris alienis adheserunt. Repleta est terra argento et au-
ro, et non est finis thesaurorum eius; et repleta est terra eius equis,
et innumerabiles quadrigae eius. Et repleta est terra
eius idolis; opus manuum suarum adoraverunt, quod fece-
runt digiti eorum. Et incurvavit se homo, et humiliatus est
vir: ne ergo dimittas eis. Ingredere in petram, et abscondere in
fossa humo, a facie timoris Domini et a gloria maiestatis eius.

Oculi sublimis hominis humiliati sunt, et incurvabitur
altitudo virorum; exaltabitur autem Dominus solus in
die illa. Quia dies Domini exercituum super omnem superbum
et excelsum, et super omnem arrogantem, et humiliabitur; et super
omnes cedros Libani sublimes et erectas, et super omnes quercus
Basan, et super omnes montes excelsos, et super omnes colles
elevatos, et super omnem turrim excelsam, et super omnem
murum munitum, et super omnes naves Tharsis, et super
omne quod visu pulchrum est. Et incurvabitur sublimi-
tas hominum, et humiliabitur altitudo virorum; et eleva-
bitur Dominus solus in die illa, et idola penitus conte-
rentur. Et introibunt in speluncas petrarum et in voragines
terrae, a facie formidinis Domini et a gloria maiestatis eius, cum sur-
rexerit percutere terram. In die illa proiciet homo idola ar-
genti sui et simulacra auri sui, quae fecerat sibi ut adora-
ret, talpas et vespertiliones. Et ingredietur scissuras
petrarum et in cavernas saxorum, a facie formidinis
Domini et a gloria maiestatis eius, cum surrexerit percutere
terram. Quiescite ergo ab homine cuius spiritus in naribus eius,
quia excelsus reputatus est ipse. III

Ecce enim dominator Dominus exercituum auferet
a Ierusalem et a Iuda validum et fortem, omne robur
panis et omne robur aquae; et fortem et virum bellatorem,
iudicem et prophetam et ariolum et senem; principem
quinquaginta et honorabilem vultu, et consiliarium,
et sapientem de architectis, et prudentem eloquii mystici.
Et dabo pueros principes eorum, et effeminati dominabun-
tur eis. Et irruet populus vir ad virum, et unusquisque
ad proximum suum. Tumultuabitur puer contra senem, et ignobilis
contra nobilem. Apprehendet enim vir fratrem suum, domesticum
patris sui: Vestimentum tibi est, princeps
esto noster; ruina autem haec sub manu tua. Respondebit in die
illa dicens: Non sum medicus, et in domo mea non est panis
neque vestimentum; nolite me constituere principem
populi. Ruit enim Ierusalem, et Iudas concidit, quia lingua
eorum et adinventiones eorum contra Dominum, ut provocarent
oculos maiestatis eius. Agnitio vultus eorum respondebit eis; et
peccatum suum quasi Sodoma praedicaverunt, nec absconderunt. Vae
animae eorum, quoniam reddita sunt eis mala. Dicite iusto quoniam bene,
quoniam fructum adinventionum suarum comedet. Vae
impio in malum: retributio enim manuum eius fiet ei. Populum
meum exactores sui spoliaverunt, et mulieres dominatae
sunt eis. Popule meus, qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt, et viam
gressuum tuorum dissipant. Stat ad iudicandum Dominus, et stat
ad iudicandos populos. Dominus ad iudicium veniet cum seni-
bus populi sui et principibus eius: Vos enim depasti estis vi-
neam meam, et rapina pauperis in domo vestra. Quare
atteritis populum meum, et facies pauperum commolitis? dicit Dominus
Deus exercituum. Et dixit Dominus: Pro eo quod elevatae sunt
filiae Syon, et ambulaverunt extento collo, et nutibus
oculorum ibant et plaudebant, et ambulabant pedibus
suis, et composito gradu incedebant, decalvabit Dominus
verticem filiarum Syon, et Dominus crinem earum nudabit. In die
illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, et lunulas,
et torques, et monilia, et armillas, et mitras,
et discriminalia, et periscelides, et murenulas

et murenulas et anulos et gemmas in fronte pendentes et
mutatoria et palliola et linteamina et acus et specula
et sindones et vittas et theristra. Et erit pro suavi odore fetor
et pro zona funiculus, et pro crispanti crine calvitium, et pro fas
cia pectorali cilicium. Pulcherrimi quoque viri tui gla
dio cadent et fortes tui in proelio. Et maerebunt atque lu
gebunt portae eius, et desolata in terra sedebit.

IIII

Et apprehendent septem mulieres virum unum in die
illa dicentes: Panem nostrum comedemus et vestimentis
nostris operiemur; tantummodo invocetur nomen tuum super nos,
aufer obprobrium nostrum. In die illa erit germen domini in mag
nificentia et gloria, et fructus terrae sublimis, et exultatio
his qui salvati fuerint de Israel. Et erit omnis qui relictus
fuerit in Sion et residuus in Ierusalem sanctus vocabitur, omnis qui dīt
scriptus est in vita in Ierusalem. Si abluerit dominus sordes filiarum Sion
et sanguinem Ierusalem laverit de medio eius in spiritu iudicii
et spiritu ardoris. Et creavit dominus super omnem locum montis Si
on et ubi invocatus est nubem per diem et fumum et splen
dorem ignis flammantis in nocte. Super omnem enim gloriam
protectio in tabernaculum diei ab estu in securitatem et abs
consione a turbine et a pluvia.

V

Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei vi
neae suae. Vinea facta est dilecto meo in cornu
filio olei. Et sepivit eam et lapides elegit ex illa et
plantavit vineam electam et aedificavit turrim
in medio eius et torcular extruxit in ea. Et expectavit
ut faceret uvas, et fecit labruscas. Nunc ergo habitatores
Ierusalem et viri Iuda, iudicate inter me et vineam meam. Quid
est quod debui ultra facere vineae meae et non feci ei? An quod
expectavi ut faceret uvas et fecit labruscas? Et nunc osten
dam vobis quid faciam ego vineae meae: auferam sepem
eius et erit in direptionem; diruam maceriam eius et erit in
conculcationem et ponam eam desertam. Non puta
bitur et non fodietur et ascendent super eam vepres et spi
nae; et nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem.
Vinea enim domini exercituum domus Israel est, et viri Iuda
germen eius delectabile. Et expectavi ut faceret iudicium
et ecce iniquitas, et iustitiam et ecce clamor. Ve qui con
iungitis domum ad domum et agrum agro copulatis
usque ad terminum loci. Numquid habitabitis vos soli in medio
terrae? In auribus meis sunt haec, dicit dominus exercituum. Nisi
domus multae factae fuerint desertae grandes et pulchrae absque
habitatore. Decem enim iugera vinearum facient lagun
culam unam, et triginta modii sementis facient modios tres. Ve
qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam et po
tandum usque ad vesperam ut vino aestuetis. Cythara et lyra
et tympanum et tibia et vinum in conviviis vestris, et opus
domini non respicitis nec opera manuum eius consideratis. Propter
ea ductus est populus meus captivus quia non habuit scientiam et
nobiles eius interierunt fame et multitudo eius siti
exaruit. Propterea dilatavit infernus animam suam et ape
ruit os suum absque ullo termino. Et descendent fortes
eius et sublimes eius gloriosique eius ad eum. Et incurva
bitur homo et humiliabitur vir, et oculi sublimium
deprimentur. Et exaltabitur dominus exercituum in iudicio et
deus sanctus sanctificabitur in iustitia. Et pascentur agni
iuxta ordinem suum, et deserta in ubertate versa ad
venae comedent. Ve qui trahitis iniquitatem in fu
niculis vanitatis et quasi vinculum plaustri peccatum. Qui dici
tis: Festinet et cito veniat opus eius ut videamus, et appropiet
et veniat consilium sancti Israel et sciemus illud. Ve qui di
citis malum bonum et bonum malum, ponentes tene
bras lucem et lucem tenebras, ponentes amarum in
dulce et dulce in amarum. Ve qui sapientes estis in oculis ve.
vestris et coram vobismet ipsis prudentes. Ve qui potentes
estis ad bibendum vinum et viri fortes ad misce
dam ebrietatem. Qui iustificatis impium pro muneribus et
iustitiam iusti aufertis ab eo. Propter hoc sicut devorat sti
pulam lingua flammae ignis et calor flammae exurit,
sic radix eorum quasi favilla erit et germen eorum ut pulvis as
cendet. Abiecerunt enim legem domini exercituum et eloqui
um sancti Israel blasphemaverunt. Ideo iratus est domini
furor in populo suo et extendit manum suam super eum et per
cussit eum. Et conturbati sunt montes et facta sunt morti
cina eorum quasi stercus in medio platearum. In his omnibus non
est aversus furor eius sed adhuc manus eius extenta. ·/· ī ubō tm
Et elevabit signum in nationibus procul et sibilabit ad eum
de finibus terrae; et ecce festinus velociter veniet. Non est defici
ens neque laborans in eo. Non dormitabit neque dormiet neque sol
vetur cingulum renum eius neque rumpetur corrigia calci
amenti eius. Sagittae eius acutae et omnes arcus eius
extenti. Ungulae equorum eius ut silex et rotae eius quasi impetus
tempestatis. Rugitus eius ut leonis, rugiet ut catuli
leonum. Et frendet et tenebit praedam et amplexabitur et non
erit qui eruat. Et sonabit super eum in die illa sicut so
nitus maris. Aspiciemus in terram et ecce tenebrae tribulationis
et lux obtenebrata est in caligine eius.

VI

In anno quo mortuus est rex Ozias vidi dominum sedentem
super solium excelsum et elevatum, plena erat domus a maies
tate eius et ea quae sub ipso erant replebant templum. Se
raphim stabant super illud, sex alae uni et sex alae alteri. Du
abus velabant faciem eius et duabus velabant pedes eius
et duabus volabant. Et clamabant alter ad alterum et dicebant
Sanctus. sanctus. sanctus. dominus deus exercituum; plena est omnis terra
gloria eius. Et commota sunt superliminaria cardinum a
voce clamantis, et domus repleta est fumo. Et dixi: Ve
mihi quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, et in me
dio populi polluta labia habentis ego habito, et regem dominum ex
ercituum vidi oculis meis. Et volavit ad me unus de sera
phim et in manu eius calculus quem forcipe tulerat
de altari, et tetigit os meum et dixit: Ecce tetigit hoc la
bia tua et auferetur iniquitas tua et peccatum tuum mun
dabitur. Et audivi vocem domini dicentis: Quem mittam
et quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego sum, mitte me.
Et dixit: Vade et dices populo huic: Audite audientes et
nolite intellegere, et videte visionem et nolite cognoscere.
Excaeca cor populi huius et aures eius adgrava et oculos
eius claude, ne forte videat oculis suis et auribus suis
audiat et corde suo intellegat et convertatur et sanem
eum. Et dixi: Usquequo domine? Et dixit: Donec desolate sint
civitates absque habitatore et domus sine homine et terra
relinquetur deserta. Et longe faciet dominus homines et

multiplicabitur que derelicta fuerat in medio terre. Et adhuc in ea decimatio et convertetur et erit in ostensionem sicut terebinthus et sicut quercus que expandit ramos suos. Semen sanctum erit id quod steterit in ea. VII

Et factum est in diebus Achaz filii Ioathan filii Ozie regis Iuda, ascendit Rasin rex Syrie et Phacee filius Romelie rex Israel in Ierusalem ad preliandum contra eam, et non potuerunt debellare eam. Et nuntiaverunt domui David dicentes: Requievit Syria super Effraim, et commotum est cor eius et cor populi eius sicut moventur ligna silvarum a facie venti. Et dixit Dominus ad Ysaiam: Egredere in occursum Achaz tu et qui derelictus est Iasub filius tuus ad extremum aqueductus piscine superioris in via agri fullonis, et dices ad eum: Vide ut sileas. Noli timere, et cor tuum ne formidet a duabus caudis titionum fumigantium istorum in ira furoris Rasin regis Syrie et filii Romelie, eo quod consilium inierit contra te malum Syria, Effraim et filius Romelie dicentes: Ascendamus ad Iudam et suscitemus eum et avellamus eum ad nos et ponamus regem in medio eius filium Tabeel. Hec dicit Dominus Deus: Non erit istud et non stabit, sed caput Syrie Damascus, et caput Damasci Rasin. Et adhuc lx et v anni, et desinet Effraim esse populus. Et caput Effraim Samaria, et caput Samarie filius Romelie. Si non credideritis, non permanebitis. Et adiecit Dominus loqui ad Achaz dicens: Pete tibi signum a Domino Deo tuo in profundum inferni sive in excelsum supra. Et dixit Achaz: Non petam et non temptabo Dominum. Et dixit: Audite ergo domus David. Numquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis et Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet et pariet filium, et vocabitur nomen eius Emmanuel. Butyrum et mel comedet ut sciat reprobare malum et eligere bonum. Quia antequam sciat puer reprobare malum et eligere bonum, derelinquetur terra quam tu detestaris a facie duorum regum suorum. Adducet Dominus super te et super populum tuum et super domum patris tui dies qui non venerunt a diebus separationis Effraim a Iuda cum rege Assyriorum. Et erit in die illa: sibilabit Dominus musce que est in extremo fluminum Egypti, et api que est in terra Assur, et venient et requiescent omnes in torrentibus vallium et in cavernis petrarum et in omnibus frutectis et in universis foraminibus. In die illa radet Dominus in novacula acuta in his qui trans flumen sunt, in rege Assyriorum, caput et pilos pedum et barbam universam. Et erit in die illa: nutriet homo vaccam boum et duas oves, et pre ubertate lactis comedet butyrum. Butyrum enim et mel comedet omnis homo qui relictus fuerit in medio terre. Et erit in die illa omnis locus ubi fuerint mille vites mille argenteis, et in spinas et in vepres erunt. Cum sagittis et arcu ingredientur illuc; vepres enim et spine erunt in universa terra. Et omnes montes qui in sarculo sarrientur, non veniet illuc terror spinarum et veprium, et erit in pascuam bovis et in conculcationem pecoris.

Et dixit Dominus ad me: Sume tibi VIII librum grandem et scribe in eo stilo hominis: Velociter spolia detrahe, cito predare. Et adhibui mihi testes fideles Uriam sacerdotem et Zachariam filium Barachie. Et accessi ad prophetissam, et concepit et peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen eius Accelera spolia detrahe, festina predari. Quia antequam sciat puer vocare patrem suum et matrem suam, auferetur fortitudo Damasci et spolia Samarie coram rege Assyriorum. Et adiecit Dominus loqui ad me adhuc dicens: Pro eo quod abiecit populus iste aquas Siloe que vadunt cum silentio, et assumpsit magis Rasin et filium Romelie, propter hoc ecce adducet Dominus super eos aquas fluminis fortes et multas, regem Assyriorum et omnem gloriam eius. Et ascendet super omnes rivos eius et fluet super universas ripas eius, et ibit per Iudam inundans et transiens usque ad collum veniet. Et erit extensio alarum eius implens latitudinem terre tue, o Emmanuel. Congregamini populi et vincimini, et audite universe procul terre. Confortamini et vincimini; accingite vos et vincimini. Inite consilium et dissipabitur; loquimini verbum et non fiet, quia nobiscum Deus. Hec enim ait Dominus ad me: Sicut in forti manu erudivit me ne irem in viam populi huius dicens: Non dicatis coniuratio. Omnia enim que loquitur populus iste coniuratio est; et timorem eius ne timeatis neque paveatis. Dominum exercituum ipsum sanctificate; ipse pavor vester et ipse terror vester. Et erit vobis in sanctificationem. In lapidem autem offensionis et in petram scandali duabus domibus Israel, in laqueum et in ruinam habitantibus Ierusalem. Et offendent ex eis plurimi et cadent et conterentur et irretientur et capientur. Liga testimonium, signa legem in discipulis meis. Et expectabo Dominum qui abscondit faciem suam a domo Iacob, et prestolabor eum. Ecce ego et pueri mei quos mihi dedit Dominus in signum et in portentum Israel a Domino exercituum qui habitat in monte Syon. Et cum dixerint ad vos: Querite a pythonibus et a divinis qui strident in incantationibus suis, numquid non populus a deo suo requiret visionem pro vivis a mortuis? Ad legem magis et ad testimonium. Quod si non dixerint iuxta verbum hoc, non erit eis matutina lux. Et transibit per eam; corruet et esuriet, et cum esurierit irascetur et maledicet regi suo et deo suo, et suspiciet sursum, et ad terram intuebitur, et ecce tribulatio et tenebre, dissolutio et angustia, et caligo persequens, et non poterit avolare de angustia sua.

Primo tempore alleviata est terra Zabulon et terra Neptalim, et in novissimo aggravata est via maris trans Iordanem Galilee gentium. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam; habitantibus in regione umbre mortis lux orta est eis. Multiplicasti gentem et non magnificasti letitiam. Letabuntur coram te sicut qui letantur in messe, sicut exultant victores capta preda, quando dividunt spolia. Iugum enim oneris eius et virgam humeri eius et sceptrum exactoris eius superasti sicut in die Madian. Quia omnis violenta predatio cum tumultu et vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem et cibus ignis. Parvulus enim natus est nobis, et filius datus est nobis, et factus est principatus super humerum eius, et vocabitur nomen eius Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri seculi, Princeps pacis. Multiplicabitur eius imperium, et pacis non erit finis. Super solium David sedebit et super regnum eius, ut confirmet illud et corroboret

iustitia amodo et usque in sempiternum. Zelus domini exercituum faciet hoc. Verbum misit dominus in Iacob et cecidit in Israhel et sciet omnis populus Ephraim et habitantes Samariam in superbia et magnitudine cordis dicentes: Lateres ceciderunt sed quadris lapidibus aedificabimus; sicomoros succiderunt sed cedros inmutabimus. Et elevabit dominus hostes Rasin super eum et inimicos eius in tumultum. Syriam ab oriente et Philisthim ab occidente et devorabunt Israhel toto ore. In omnibus his non est aversus furor eius sed adhuc manus eius extenta. Et populus non est reversus ad percutientem se et dominum exercituum non inquisierunt. Et disperdet dominus ab Israhel caput et caudam incurvantem et refrenantem in die una. Longevus et honorabilis ipse est caput et propheta docens mendacium ipse est cauda. Et erunt qui beatificant populum istum seducentes et qui beatificantur praecipitati. Propter hoc super adolescentulis eius non laetabitur dominus et pupillorum eius et viduarum non miserebitur quia omnis hypocrita est et nequam et universum os locutum est stultitiam. In omnibus his non est aversus furor eius sed adhuc manus eius extenta. Et populus non est reversus ad percutientem se. Succensa est enim quasi ignis impietas vepres et spinam vorabit et succendetur in densitate saltus et convolvetur in superbia fumi. In ira domini exercituum conturbata erit terra et erit populus quasi esca ignis. Vir fratri suo non parcet et declinabit ad dexteram et esuriet et comedet ad sinistram et non saturabitur. Unusquisque carnem brachii sui vorabit Manasses Ephraim et Ephraim Manassen et simul ipsi contra Iudam. In his omnibus non est aversus furor eius sed adhuc manus eius extenta.

X

Vae qui condunt leges iniquas et scribentes iniustitias scripserunt ut opprimerent in iudicio pauperes et vim facerent causae humilium populi mei ut essent viduae praeda eorum et pupillos diriperent. Quid facietis in die visitationis et calamitatis de longe venientis? Ad cuius confugietis auxilium? Et ubi derelinquetis gloriam vestram ne incurvemini sub vinculo et cum interfectis cadatis? Super omnibus his non est aversus furor eius sed adhuc manus eius extenta. Vae Assur virga furoris mei et baculus ipse est in manu eorum mea indignatio. Ad gentem fallacem mittam eum et contra populum furoris mei mandabo illi ut auferat spolia et diripiat praedam et ponat illum in conculcationem quasi lutum platearum. Ipse autem non sic arbitrabitur et cor eius non sic aestimabit sed ad conterendum erit cor eius et ad internecionem gentium non paucarum. Dicet enim: Numquid non principes mei simul reges sunt? Numquid non ut Carchamis sic Calanno et ut Arphat sic Emath? Numquid non ut Damascus sic Samaria? Quomodo invenit manus mea regna idoli sic et simulacra eorum de Ierusalem et de Samaria. Numquid non sicut feci Samariae et idolis eius sic faciam Ierusalem et simulacris eius? Et erit cum impleverit dominus cuncta opera sua in monte Sion et in Ierusalem visitabo super fructum magnifici cordis regis Assur et super gloriam altitudinis oculorum eius. Dixit enim: In fortitudine manus meae ego feci et in sapientia mea intellexi et abstuli terminos populorum et principes eorum depraedatus sum et detraxi quasi potens in sublimi residentes. Et invenit quasi nidum manus mea fortitudinem populorum et sicut colliguntur ova quae derelicta sunt sic universam terram ego congregavi et non fuit qui moveret pennam et aperiret os et ganniret. Numquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea? Aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur? Quomodo si elevetur virga contra levantem se et exaltetur baculus qui utique lignum est. Propter hoc mittet dominator dominus exercituum in pinguibus eius tenuitatem et subtus gloriam eius succensa ardebit quasi ignis combustio. Et in igne erit lumen Israhel et sanctus eius in flamma et succendetur et devorabitur spina eius et vepres in die una. Et gloria saltus eius et carmeli eius ab anima usque ad carnem consumetur et erit terre profugus. Et reliquiae ligni saltus eius prae paucitate numerabuntur et puer scribet eos. Et erit in die illa non adiciet residuum Israhel et hii qui fugerint de domo Iacob inniti super eo qui percutit eos sed innitetur super dominum sanctum Israhel in veritate. Reliquiae convertentur, reliquiae inquam Iacob ad dominum fortem. Si enim fuerit populus tuus Israhel quasi harena maris reliquiae convertentur ex eo. Consummatio abbreviata inundabit iustitiam. Consummationem enim et abbreviationem dominus deus exercituum faciet in medio omnis terrae. Propter hoc haec dicit dominus deus exercituum. Noli timere populus meus habitator Sion ab Assur. In virga percutiet te et baculum suum levabit super te in via Aegypti. Adhuc enim paululum modicumque et consummabitur indignatio mea et furor meus super scelus eorum. Et suscitabit super eum dominus exercituum flagellum iuxta plagam Madian in petra Oreb. Et virgam suam super mare et levabit eam in via Aegypti. Et erit in die illa auferetur onus eius de humero tuo et iugum eius de collo tuo et conputrescet iugum a facie olei. Veniet in Aioth, transibit in Magron, apud Magmas commendabit vasa sua. Transierunt cursim, Gabaa sedes nostra. Obstupuit Rama, Gabaa Saulis fugit. Hinni voce tua filia Gallim, attende Laisa, paupercula Anathoth. Migravit Medemena, habitatores Gabim confortamini. Adhuc dies est ut in Nobe stetur. Agitabit manum suam super montem filiae Sion, collem Ierusalem. Ecce dominator dominus exercituum confringet lagunculam in terrore et excelsi statura succidentur et sublimes humiliabuntur. Et subvertentur condensa saltus ferro et Libanus cum excelsis cadet.

XI

Et egredietur virga de radice Iesse et flos de radice eius ascendet. Et requiescet super eum spiritus domini, spiritus sapientiae et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiae et pietatis, et replebit eum spiritus timoris domini. Non secundum visionem oculorum iudicabit neque secundum auditum aurium arguet in aequitate pro mansuetis terrae. Et percutiet terram virga oris sui et spiritu labiorum suorum interficiet impium. Et erit iustitia cingulum lumborum eius et fides cinctorium renum eius. Habitabit lupus cum agno et pardus cum haedo accubabit. Vitulus et leo et ovis simul morabuntur et puer parvulus minabit eos

arguet sed iudicabit in iusticia

Vitulus et ursus pascentur simul requiescent catuli eorum
et leo quasi bos comedet paleas. Et delectabitur infans ab
ubere super foramine aspidis et in caverna reguli qui ablacta
tus fuerit manum suam mittet. Non nocebunt et non occi
dent in universo monte sancto meo quia repleta est terra scientia
domini sicut aque maris operientes. In die illa radix iesse
qui stat in signum populorum ipsum gentes deprecabuntur et erit
sepulcrum eius gloriosum. Et erit in die illa adiciet dominus secundo
manum suam ad possidendum residuum populi sui quod relin
quetur ab assyriis et ab egypto et a phetros et ab ethiopia
et ab elam et a sennaar et ab emath et ab insulis maris.
Et levabit signum in nationes et congregabit profugos israel
et dispersos iuda colliget a quattuor plagis terre. Et auferetur zelus
effraim et hostes iuda peribunt. Effraim non emulabitur iudam
et iudas non pugnabit contra effraim. Et volabunt in humeros
philistiim per mare simul predabuntur filios orientis.
Ydumea et moab preceptum manus eorum et filii amon obedien
tes erunt. Et desolabit dominus linguam maris egypti et levabit
manum suam super flumen in fortitudine spiritus sui et percu
tiet eum in septem rivis ita ut transeant per eum calciati. Et
erit via residuo populo meo qui relinquetur ab assyriis sicut
fuit israel in die qua ascendit de terra egypti. XII

Et dices in illa die. Confitebor tibi domine quoniam iratus es
mihi conversus est furor tuus et consolatus es me. Ecce deus
salvator meus fiducialiter agam et non timebo. Quia forti
tudo mea et laus mea dominus et factus est mihi in salutem. Haurie
tis aquas in gaudio de fontibus salvatoris et dicetis in
illa die. Confitemini domino et invocate nomen eius. No
tas facite in populis adinventiones eius. Mementote quoniam
excelsum est nomen eius. Cantate domino quoniam magnifi
ce fecit. Annuntiate hoc in universa terra. Exulta et lauda ha
bitatio syon quia magnus in medio tui sanctus israel.

Onus babilonis quod vidit ysaias XIII
filius amos. Super montem caliginosum levate signum
exaltate vocem levate manum et ingrediantur portas
duces. Ego mandavi sanctificatis meis et vocavi fortes
meos in ira mea exultantes in gloria mea. Vox multi
tudinis in montibus quasi populorum frequentium. Vox sonitus
regum gentium congregatarum. Dominus exercituum precepit
militie belli venientibus de terra procul a summitate celi dominus
et vasa furoris eius ut disperdat omnem terram. Ululate quia
prope est dies domini quasi vastitas a domino veniet. Propter hoc
omnes manus dissolventur et omne cor hominis conta
bescet et conteretur. Torsiones et dolores tenebunt quasi
parturientes dolebunt. Unusquisque ad proximum suum
stupebit facies combuste vultus eorum. Ecce dies domini
veniet crudelis et indignationis plenus et ire furoris
usque ad ponendam terram in solitudinem et peccatores
eius conterendos de ea. Quoniam stelle celi et splendor earum
non expandent lumen suum. Obtenebratus est sol in
ortu suo et luna non splendebit in lumine suo. Et visi
tabo super orbis mala et contra impios iniquitatem eorum et quiescere
faciam superbiam infidelium et arrogantiam for
tium humiliabo. Preciosior vir erit auro et homo mundo
obrizo. Super hoc celum turbabo et movebitur terra de
loco suo propter indignationem domini exercituum et propter diem

sic fortis erit. Et erit quasi damula fugiens et quasi ovis et non
erit qui congreget. Unusquisque ad populum suum con
vertetur et singuli ad terram suam fugient. Omnis qui
inventus fuerit occidetur et omnis qui supervenerit
gladio corruet. Infantes eorum allidentur in oculis eorum dirip
pientur domus eorum et uxores eorum violabuntur. Ecce
ego suscitabo super vos medos qui argentum non querant
nec aurum velint sed sagittis parvulos interficient
et lactantibus uteri non miserebuntur et super filios non par
cet oculus eorum. Et erit babilon illa gloriosa in
regnis inclita in superbia caldeorum sicut subvertit
dominus sodomam et gomorram. Non habitabitur usque in finem et non
fundabitur usque ad generationem et generationem. Nec ponet ibi tentoria
arabs nec pastores requiescent ibi sed requiescent ibi
bestie et replebuntur domus eorum draconibus et habitabunt
ibi struciones et pilosi saltabunt ibi. Et respondebunt
ulule in edibus eius et sirene in delubris voluptatis.

Prope est ut veniat tempus eius XIIII
et dies eius non elongabuntur. Miserebitur enim
dominus iacob et eliget adhuc de israel et requiescere faciet eos
super humum suam. Adiungetur advena ad eos et ad
herebit domui iacob. Et tenebunt eos populi et adducent
eos in locum suum. Et possidebit eos domus israel super
terram domini in servos et ancillas. Et erunt capientes eos
qui se ceperant et subicient exactores suos. Et erit in
die illa cum requiem dederit tibi deus a labore tuo et a
concussione tua et a servitute dura qua ante servisti
et sumes parabolam istam contra regem babilonis et dices.
Quomodo cessavit exactor quievit tributum. Contri
vit dominus baculum impiorum virgam dominantium.
Cedentem populos in indignatione plaga insanabili subicien
tem in furore gentes persequentem crudeliter.
Conquievit et siluit omnis terra gavisa est et exultavit.
Abietes quoque letate sunt super te et cedri libani. Ex quo
dormisti non ascendit qui succidat nos. Infernus
subter conturbatus est in occur
sum adventus tui suscitavit tibi gigantes. Omnes princi
pes terre surrexerunt de soliis suis omnes principes
nationum. Universi respondebunt et dicent tibi. Et tu vulneratus
es sicut nos nobis similis effectus es. Detracta ad inferos est
superbia tua concidit cadaver tuum. Subter te sternetur
tinea et operimentum tuum erunt vermes. Quomodo cecidisti de celo lu
cifer qui mane oriebaris. Corruisti in terram qui vulnera
bas gentes. Qui dicebas in corde tuo in celum conscendam
super astra celi exaltabo solium meum sedebo in monte
testamenti in lateribus aquilonis. Ascendam super altitu
dinem nubium similis ero altissimo. Verumtamen
ad infernum detraheris in profundum laci. Qui te viderint
ad te inclinabuntur teque prospicient. Numquid
iste est vir qui conturbavit terram qui concussit regna
qui posuit orbem desertum et urbes eius destruxit
vinctis eius non aperuit carcerem. Omnes reges gen
tium universi dormierunt in gloria unusquisque in do
mo sua. Tu autem proiectus es de sepulcro tuo
quasi stirps inutilis sicut sanies pollutus et obvolutus
his qui interfecti sunt gladio et descenderunt [...]

mentum laci. Quasi cadaver putridum non habebis consortium neque cum eis in sepultura. Tu enim terram tuam disperdidisti, tu populum tuum occidisti. Non vocabitur in eternum semen pessimorum. Preparate filios eius occisioni in iniquitate patrum eorum. Non consurgent nec hereditabunt terram nec implebunt faciem orbis civitatum. Et consurgam super eos dicit dominus exercituum, et perdam Babylonis nomen et reliquias et germen et progeniem dicit dominus. Et ponam eam in possessionem ericii et in paludes aquarum, et scopabo eam in scopa terens dicit dominus exercituum. Iuravit dominus exercituum dicens: Si non ut putavi ita erit, et quomodo mente tractavi sic eveniet, ut conteram Assyrium in terra mea, et in montibus conculcem eum, et auferetur ab eis iugum eius, et onus illius ab humero eorum tolletur. Hoc consilium quod cogitavi super omnem terram, et hec est manus extenta super omnes gentes. Dominus enim exercituum decrevit, et quis poterit infirmare? Et manus eius extenta, et quis avertet eam? In anno quo mortuus est rex Achaz factum est onus istud. Ne leteris Philisthea omnis tu, quoniam comminuta est virga percussoris tui. De radice enim colubri egredietur regulus, et semen eius absorbens volucrem. Et pascentur primogeniti pauperum, et pauperes fiducialiter requiescent. Et interire faciam in fame radicem tuam, et reliquias tuas interficiam. Ulula porta, clama civitas, prostrata est Philisthea omnis. Ab aquilone enim fumus veniet, et non est qui effugiat agmen eius. Et quid respondebitur nuntiis gentis? Quia dominus fundavit Syon, et in ipso sperabunt pauperes populi eius.

XV

Onus Moab. Quia nocte vastata est Ar Moab, conticuit. Quia nocte vastatus est murus Moab, conticuit. Ascendit domus et Dibon ad excelsa in planctum, super Nabo et super Medaba Moab ululabit. In cunctis capitibus eius calvitium, et omnis barba radetur. In triviis eius accincti sunt sacco, super tecta eius et in plateis eius omnis ululatus descendet in fletum. Clamabit Esebon et Eleale, usque Iasa audita est vox eorum. Super hoc expediti Moab ululabunt, anima eius ululabit sibi. Cor meum ad Moab clamabit, vectes eius usque ad Segor vitulam conternantem. Per ascensum enim Luith flens ascendet, et in via Oronaim clamorem contritionis levabunt. Aque enim Nemrim deserte erunt, quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interiit. Secundum magnitudinem operis et visitatio eorum ad torrentem salicum ducent eos. Quoniam circuivit clamor terminum Moab, usque ad Gallim ululatus eius, et usque ad puteum Helim clamor eius. Quia aque Dibon replete sunt sanguine. Ponam enim super Dibon additamenta his qui fugerint de Moab leonem et reliquiis terre.

XVI

Emitte agnum domine dominatorem terre de petra deserti ad montem filie Syon. Et erit sicut avis fugiens et pulli de nido avolantes, sic erunt filie Moab in transcensu Arnon. Ini consilium, coge concilium, pone quasi noctem umbram tuam in meridie. Absconde fugientes et vagos ne prodas. Habitabunt apud te profugi mei. Moab esto latibulum eorum a facie vastatoris. Finitus est enim pulvis, consummatus est miser, defecit qui conculcabat terram. Et preparabitur in misericordia solium, et sedebit super illud in veritate in tabernaculo David iudicans et querens iudicium et velociter reddens quod iustum est. Audivimus superbiam Moab, superbus est valde. Superbia eius et arrogantia eius et indignatio eius plusquam fortitudo eius. Ideo ululabit Moab ad Moab, universus ululabit. His qui letantur super muro cocti lateris loquimini plagas suas. Quoniam suburbana Esebon deserta sunt, et vineam Sabama domini gentium exciderunt. Flagella eius usque ad Iazer pervenerunt, erraverunt in deserto. Propagines eius relicte sunt, transierunt mare. Super hoc plorabo in fletu Iazer vineam Sabama. Inebriabo te lacrima mea Esebon et Eleale, quia super vindemiam tuam et super messem tuam vox calcantium irruit. Et auferetur letitia et exultatio de Carmelo, et in vineis non exultabit neque iubilabit. Vinum in torculari non calcabit qui calcare consueverat, vocem calcantium abstuli. Super hoc venter meus ad Moab quasi cithara sonabit, et viscera mea ad murum cocti lateris. Et erit cum apparuerit quod laboraverit Moab super excelsis suis, ingredietur ad sancta sua ut obsecret, et non valebit. Hoc verbum quod locutus est dominus ad Moab ex tunc. Et nunc locutus est dominus dicens: In tribus annis quasi anni mercenarii auferetur gloria Moab super omni populo multo, et relinquetur in eo sicut racemus parvus et modicus, nequaquam multus.

XVII

Onus Damasci. Ecce Damascus desinet esse civitas, et erit sicut acervus lapidum in ruina. Derelicte civitates Aroer gregibus erunt, et requiescent ibi, et non erit qui exterreat. Et cessabit adiutorium ab Effraim, et regnum a Damasco, et reliquie Syrie sicut gloria filiorum Israel erunt, dicit dominus exercituum. Et erit in die illa attenuabitur gloria Iacob, et pinguedo carnis eius marcescet. Et erit sicut congregans in messe quod restiterit, et brachium eius spicas leget. Et erit sicut querens spicas in valle Raphaim. Et relinquetur in eo sicut racemus, et sicut excussio olee duarum aut trium olivarum in summitate rami, sive quatuor aut quinque in cacuminibus eius fructus eius, dicit dominus deus Israel. In die illa inclinabitur homo ad factorem suum, et oculi eius ad sanctum Israel respicient. Et non inclinabitur ad altaria que fecerunt manus eius, et que operati sunt digiti eius non respiciet, lucos et delubra. In die illa erunt civitates fortitudinis eius derelicte sicut aratra et segetes que derelicte sunt a facie filiorum Israel, et eris deserta. Quia oblita es dei salvatoris tui, et fortis adiutoris tui non es recordata. Propterea plantabis plantationem fidelem, et germen alienum seminabis. In die plantationis tue labrusca, et mane semen tuum florebit. Ablata est messis in die hereditatis, et dolebit graviter. Ve multitudini populorum multorum, ut multitudo maris sonantis, et tumultus turbarum sicut sonitus aquarum multarum. Sonabunt populi sicut sonitus aquarum inundantium, et increpabit eum, et procul fugiet, et rapietur sicut pulvis montium a facie venti, et sicut turbo coram tempestate. In tempore vespere, et ecce turbatio, in matutino et non subsistet. Hec est pars eorum qui vastaverunt nos, et sors diripientium nos.

XVIII

Ve terre cymbalo alarum que est trans flumina Ethiopie, que mittit in mare legatos t q.
et in vasis papiri super aquas. Ite angeli veloces

ad gentem convulsam et dilaceratam ad populum terribi-
lem post quem non est alius gentem expectantem et concul-
catam cuius diripuerunt flumina terram eius ad lo-
cum nominis domini exercituum montem Syon. Omnes habitatores
orbis qui moramini in terra. Cum elevatum fuerit signum
in montibus videbitis et clangorem tube audietis. Quia
hec dicit dominus ad me. Ego quiescam et considerabo in loco meo
sicut meridiana lux clara est et sicut nubes roris in die mes-
sis. Ante messem enim totus effloruit et immatura per-
fectio germinabit et precidentur ramusculi eius falcibus
et que derelicta fuerint abscidentur excutientur et relin-
quentur simul avibus montium et bestiis terre et esta-
te perpetua erunt super eum volucres et omnes bestie terre
super eum hyemabunt. In illo tempore deferetur munus
domino exercituum a populo divulso et dilacerato a populo ter-
ribili post quem non fuit alius a gente expectante et con-
culcata cuius diripuerunt flumina terram eius
ad locum nominis domini exercituum montem Syon.

XIX

Onus Egypti. Ecce dominus ascendet super nubem
levem et ingredietur Egyptum et movebuntur simu-
lacra Egypti a facie eius et cor Egypti a facie eius tabes-
cet in medio eius. Et concurrere faciam Egyptios adver-
sus Egyptios et pugnabit vir contra fratrem suum et vir
contra amicum suum, civitas adversus civitatem, regnum
adversus regnum. Et dirumpetur spiritus Egypti in visceri-
bus eius et consilium eius precipitabo. Et interrogabunt
simulacra sua et divinos suos et phitones suos et ari-
olos. Et tradam Egyptum in manu dominorum crudelium et rex
fortis dominabitur eorum ait dominus deus exercituum. Et are-
scet aqua de mari et fluvius desolabitur atque siccabi-
tur. Et deficient flumina et attenuabuntur et siccabun-
tur rivi aggerum. Calamus et iuncus marcescet. Nudabi-
tur alveus rivi a fonte suo et omnis sementis irrigua
siccabitur, arescet et non erit. Et merebunt piscatores
et lugebunt omnes mittentes in flumen hamum et ex-
pandentes rete super faciem aquarum marcescent.
Confundentur omnes qui operabantur linum plectentes
et texentes subtilia. Et erunt irrigua eius flaccentia,
omnes qui faciebant lacunas ad capiendos pisces.
Stulti principes Thaneos sapientes consiliarii pha-
raonis dederunt consilium insipiens. Quomodo dicetis
pharaoni filius sapientium ego, filius regum antiquorum?
Ubi nunc sunt sapientes tui? Annuntient tibi et indicent
quid cogitaverit dominus exercituum super Egyptum. Stulti
facti sunt principes Thaneos, emarcuerunt principes in
Mempheos, deceperunt Egyptum angulum populorum eius. Dominus misc-
uit in medio eius spiritum vertiginis et errare fecerunt Egyptum
in omni opere suo sicut errat ebrius et vomens. Et non erit
Egypto opus quod faciat caput et caudam incurvantem
et refrenantem. In die illa erit Egyptus quasi mulieres et
stupebunt et timebunt a facie commotionis manus
domini exercituum quam movet ipse super eam. Et erit terra Iuda
Egypto in pavorem. Omnis qui illius fuerit recordatus
pavebit a consilio domini exercituum quod ipse cogitavit
super eam. In die illa erunt quinque civitates in terra Egyp-
ti loquentes linguam Chananeam et iurantes

·i· est

·i· facie

per dominum exercituum. Civitas solis vocabitur una. In
die illa erit altare domini in medio terre Egypti et titulus
domini iuxta terminum eius. Et erit in signum et in testi-
monium domino exercituum in terra Egypti. Clamabunt
enim ad dominum a facie tribulantis et mittet eis salva-
torem et propugnatorem qui liberet eos. Et cognoscetur dominus
ab Egypto et cognoscent Egyptii dominum in die illa et co-
lent eum in hostiis et in muneribus et vota vovebunt
domino et solvent. Et percutiet dominus Egyptum plaga
et sanabit eam. Et revertentur Egyptii ad dominum et placabitur eis et
sanabit eos. In die illa erit via de Egypto in Assyri-
os et intrabit Assyrius Egyptum et Egyptius in Assyrios et servient Egyptii Assur. In die illa erit Israel ter-
tius Egypto et Assyrio. Benedictio in medio terre cui benedi-
xit dominus exercituum dicens. Benedictus populus meus Egyptus
et opus manuum mearum Assyrio, hereditas autem mea Israel.

XX

In anno quo ingressus est Tharthan in Azotum cum
misisset eum Sargon rex Assyriorum et
pugnasset contra Azotum et cepisset eam, in tempore illo
locutus est dominus in manu Ysaie filii Amos dicens:
Vade et solve saccum de lumbis tuis et calciamenta
tua tolle de pedibus tuis. Et fecit sic vadens nudus et dis-
calciatus. Et dixit dominus: Sicut ambulavit servus meus Ysa-
ias nudus et discalciatus trium annorum signum et portentum
erit super Egyptum et super Ethiopiam, sic minabit rex
Assyriorum captivitatem Egypti et transmigrationem
Ethiopie iuvenum et senum nudam et discalciatam
discoopertis natibus ad ignominiam Egypti. Et timebunt et
confundentur ab Ethiopia spe sua et ab Egypto gloria sua. Et
dicet habitator insule huius in die illa: Ecce
erat spes nostra ad quos confugimus in auxilium ut
liberarent nos a facie regis Assyriorum, et quomodo effu-
gere poterimus nos?

XXI

Onus deserti maris. Sicut turbines ab Africo veniunt
de deserto venit de terra horribili. Visio du-
ra nuntiata est mihi. Qui incredulus est infideliter agit et qui de-
populator est vastat. Ascende Elam, obside Media,
omnem gemitum eius cessare feci. Propterea repleti sunt lumbi
mei dolore, angustia possedit me sicut angustia parturi-
entis. Corrui cum audirem, conturbatus sum cum viderem. E-
marcuit cor meum, tenebre stupefecerunt me. Baby-
lon dilecta mea posita est mihi in miraculum. Pone mensam,
contemplare in specula comedentes bibentes. Sur-
gite principes, arripite clipeum. Hec enim dixit mihi dominus:
Vade et pone speculatorem et quodcumque viderit annuntiet.
Et vidit currum duorum equitum, ascensorem asini
et ascensorem cameli. Et contemplatus est diligenter
multo intuitu et clamavit ut leo: Super speculam domini ego
sum stans iugiter per diem et super custodiam meam ego
sum stans totis noctibus. Ecce iste venit vir ascensor bige
equitum. Et respondit et dixit: Cecidit cecidit Babylon et omnia
sculptilia deorum eius contrita sunt in terra. Tritura
mea et filii aree mee, que audivi a domino exercituum
deo Israel annuntiavi vobis. Onus Duma. Ad me cla-
mat ex Seir: Custos quid de nocte? Custos quid de
nocte? Dixit custos: Venit mane et nox. Si que-

convertimini et venite. Onus in Arabia. In saltu ad vesperam dormietis in semitis Dedanim. Occurrentes sitienti ferte aquam qui habitatis terram Austri, cum panibus occurrite fugienti. A facie enim gladiorum fugerunt, a facie gladii imminentis, a facie arcus extenti, a facie gravis proelii. Quoniam haec dicit Dominus ad me: Adhuc in uno anno quasi in anno mercenarii auferetur omnis gloria Cedar, et reliquiae numeri sagittariorum fortium de filiis Cedar imminuentur: Dominus enim Deus Israel locutus est.

XXII

Onus vallis visionis. Quidnam tibi quoque est, quia ascendisti et tu omnis in tecta? Clamoris plena urbs frequens, civitas exultans: interfecti tui non interfecti gladio, nec mortui in bello. Cuncti principes tui fugerunt simul, dureque ligati sunt. Omnes qui inventi sunt vincti sunt pariter, procul fugerunt. Propterea dixi: Recedite a me, amare flebo; nolite incumbere ut consolemini me super vastitate filiae populi mei. Dies enim interfectionis et conculcationis et fletuum Domino Deo exercituum in valle visionis, scrutans murum et magnificus super montem. Et Aelam sumpsit pharetram et currum hominis equitis, et parietem nudavit clypeus. Et erunt electae valles tuae plenae quadrigarum, et equites ponent sedes suas in porta. Et revelabitur operimentum Iudae, et videbis in die illa armamentarium domus saltus. Et scissuras civitatis David videbitis, quia multiplicatae sunt; et congregastis aquas piscinae inferioris, et domos Ierusalem numerastis, et destruxistis domos ad muniendum murum. Et lacum fecistis inter duos muros ad aquam piscinae veteris; et non suspexistis ad eum qui fecerat eam, et operatorem eius de longe non vidistis. Et vocavit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum et ad planctum, ad calvitium et ad cingulum sacci. Et ecce gaudium et laetitia, occidere vitulos et iugulare arietes, comedere carnes et bibere vinum. Comedamus et bibamus, cras enim moriemur. Et revelata est in auribus meis vox Domini exercituum: Si dimittetur iniquitas haec vobis donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum. Haec dicit Dominus Deus exercituum: Vade, ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo, ad Sobnam praepositum templi, et dices ad eum: Quid tu hic, aut quasi quis hic? Quia excidisti tibi hic sepulchrum, excidisti in excelso memoriale diligenter, in petra tabernaculum tibi. Ecce Dominus asportari te faciet sicut asportatur gallus gallinaceus, et quasi amictum sic sublevabit te. Coronans coronabit te tribulatione, quasi pilam mittet te in terram latam et spatiosam. Ibi morieris, et ibi erit currus gloriae tuae, ignominia domus Domini tui. Et expellam te de statione tua, et de ministerio tuo deponam te. Et erit in die illa, vocabo servum meum Eliacim filium Helciae, et induam illum tunica tua, et cingulo tuo confortabo eum, et potestatem tuam dabo in manu eius; et erit quasi pater habitantibus Ierusalem et domui Iuda. Et dabo clavem domus David super humerum eius, et aperiet, et non erit qui claudat; et claudet, et non erit qui aperiat. Et figam illum paxillum in loco fideli, et erit in solium gloriae domui patris sui. Et suspendam super eum omnem gloriam domus patris eius, vasorum diversa genera, omne vas parvulum, a vasis craterarum usque ad omne vas musicorum. In die illa, dicit Dominus exercituum, auferetur paxillus qui fixus fuerat in loco fideli, et frangetur et cadet, et peribit quod pependerat in eo, quia Dominus locutus est.

XXIII

Onus Tyri. Ululate naves maris, quia vastata est domus unde venire consueverant; de terra Cethim revelatum est eis. Tacete qui habitatis in insula; negotiatio Sidonis transfretantes mare repleverunt te. In aquis multis semen Nili, messis fluminis fruges eius, et facta est negotiatio gentium. Erubesce Sidon, ait enim mare, fortitudo maris, dicens: Non parturivi et non peperi, et non enutrivi iuvenes, nec ad incrementum perduxi virgines. Cum auditum fuerit in Aegypto, dolebunt cum audierint de Tyro. Transite maria, ululate qui habitatis in insula. Numquid non haec vestra est, quae gloriabatur a diebus pristinis in antiquitate sua? Ducent eam longe pedes sui ad peregrinandum. Quis cogitavit hoc super Tyrum quondam coronatam, cuius negotiatores principes, institores eius inclyti terrae? Dominus exercituum cogitavit hoc, ut detraheret superbiam omnis gloriae, et ad ignominiam deduceret universos inclytos terrae. Transi terram tuam quasi flumen, filia maris: non est cingulum ultra tibi. Manum suam extendit super mare, conturbavit regna. Dominus mandavit adversus Chanaan ut contereret fortes eius, et dixit: Non adiicies ultra ut glorieris, calumniam sustinens virgo filia Sidonis. In Cethim consurgens transfreta, ibi quoque non erit requies tibi. Ecce terra Chaldaeorum, talis populus non fuit; Assur fundavit eam; in captivitatem traduxerunt robustos eius, suffoderunt domos eius, posuerunt eam in ruinam. Ululate naves maris, quia devastata est fortitudo vestra. Et erit in die illa, in oblivione eris o Tyre septuaginta annis, sicut dies regis unius; post septuaginta autem annos erit Tyro quasi canticum meretricis. Sume citharam, circui civitatem, meretrix oblivioni tradita; bene cane, frequenta canticum, ut memoria tui sit. Et erit post septuaginta annos, visitabit Dominus Tyrum, et reducet eam ad mercedes suas; et rursum fornicabitur cum universis regnis terrae super faciem terrae. Et erunt negotiationes eius et mercedes eius sanctificatae Domino; non condentur neque reponentur, quia his qui habitaverint coram Domino erit negotiatio eius, ut manducent in saturitatem et vestiantur usque ad vetustatem.

XXIIII

Ecce Dominus dissipabit terram et nudabit eam, et affliget faciem eius, et disperget habitatores eius. Et erit sicut populus sic sacerdos, et sicut servus sic dominus eius, sicut ancilla sic domina eius, sicut emens sic ille qui vendit, sicut foenerator sic is qui mutuum accipit, sicut qui repetit sic qui debet. Dissipatione dissipabitur terra, et direptione praedabitur; Dominus enim locutus est verbum hoc. Luxit et defluxit terra, et infirmata est; defluxit orbis, infirmata est altitudo populi terrae. Et terra infecta est ab habitatoribus suis, quia transgressi sunt leges, mutaverunt ius, dissipaverunt foedus sempiternum. Propter hoc maledictio vorabit terram, et peccabunt habitatores eius; ideoque insanient cultores eius, et relinquentur homines pauci. Luxit vindemia, infirmata est vitis, ingemuerunt omnes

letantur corde. cessabit gaudium tympanorum quievit sonitus letantium conticuit dulcedo cythare cum gaudio non bibent vinum. Amara erit potio bibentibus illam. Attrita est civitas vanitatis clausa est omnis domus nullo introeunte. Clamor erit super vino in plateis. Deserta est omnis leticia translatum est gaudium terre. Relicta est in urbe solitudo et calamitas opprimet portas. Quia hec erunt in medio terre in medio populorum. Quomodo si pauce olive que remanserunt excutiantur ex olea et racemi cum fuerit finita vindemia. Hii levabunt vocem suam atque laudabunt cum glorificatus fuerit dominus hinnient de mari. Propter hoc in doctrinis glorificate dominum in insulis maris nomen domini dei israel. A finibus terre laudes audivimus gloriam iusti et dixi. Secretum meum michi secretum meum michi. Ve michi prevaricatores prevaricati sunt et prevaricatione transgressorum prevaricati sunt. Formido et fovea et laqueus super te qui habitator es terre. Et erit qui fugerit a formidinis facie cadet in foveam et qui se explicuerit de fovea tenebitur laqueo quia catharacte de excelsis aperte sunt et concutientur fundamenta terre. Confractione confringetur terra contritione conteretur terra commotione commovebitur terra agitatione agitabitur terra sicut ebrius et auferetur quasi tabernaculum unius noctis et gravabit eam iniquitas sua et corruet et non adiciet ut resurgat. Et erit in die illa visitabit dominus super miliciam celi in excelso et super reges terre qui sunt super terram. Et congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum et claudentur ibi in carcere et post multos dies visitabuntur. Et erubescet luna et confundetur sol cum regnaverit dominus exercituum in monte syon et in ierusalem in conspectu senum suorum fuerit glorificatus.

XXV

Domine deus meus es tu exaltabo te et confitebor nomini tuo quoniam fecisti mirabilia cogitationes antiquas fideles. Amen. Quia posuisti civitatem in tumulum urbem fortem in ruinam domum alienorum ut non sit civitas et in sempiternum non edificetur. Super hoc laudabit te populus fortis civitas gentium robustarum timebit te. Quia factus es fortitudo pauperi fortitudo egeno in tribulatione sua. spes a turbine umbraculum ab estu. Spiritus enim robustorum quasi turbo impellens parietem. Sicut estus in siti tumultum alienorum humiliabis et quasi calore sub nube torrente propagines fortium marcescere facies. Et faciet dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium convivium vindemie pinguium medullatorum vindemie defecate. Et precipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos et telam quam orditus est super universas nationes. Precipitabit mortem in sempiternum et auferet dominus deus lacrimam ab omni facie et obprobrium populi sui auferet de universa terra quia dominus locutus est. Et dicent in die illa. ecce deus noster iste. Expectavimus eum et salvabit nos. Iste dominus sustinuimus eum exultabimus et letabimur in salutari eius quia requiescet manus domini in monte isto. Et triturabitur moab sub eo sicut teruntur palee in plaustro. Et extendet manus suas sub eo sicut natans extendit ad natandum

et humiliabit gloriam eius cum allisione man[...]
Et munimenta sublimium murorum tuorum [...]
et humiliabuntur et detrahentur ad terram [...]

In die illa cantabitur canticum

XXV[I]

istud in terra iuda. Urbs fortitudinis nostre [...] tor ponetur in ea murus et antemurale [...] et ingrediatur gens iusta et custodiens veritatem [...] abiit. Servabis pacem pacem quia in te spe[ravimus] Sperastis in domino in seculis eternis in domino deo [forti] in perpetuum. Quia incurvabit habitantes in excelso [civitatem] sublimem humiliabit. Humiliabit eam usque ad [terram] detrahet eam usque ad pulverem. Conculcabit [eam] pes pedes pauperis gressus egenorum. Semita iusti recta est rectus callis iusti ad ambulandum. Et in semita iudiciorum [tuorum] domine sustinuimus te. nomen tuum et memoriale [tuum] in desiderio anime. Anima mea desideravit te in [nocte sed et] spiritu meo in precordiis meis de mane vigilabo [ad te. Cum] feceris iudicia tua in terra iusticiam discent [habitato]res orbis. Misereamur impio et non discet [ius]ticiam in terra sanctorum iniqua gessit et non videbit [gloriam] domini. Domine exaltetur manus tua et non vide[ant; videant] et confundantur zelantes populi et ignis hos[tes] tuos devoret. Domine dabis pacem nobis. omnia [enim opera nostra] operatus es nobis. Domine deus noster possederunt nos [domini] absque te tantum in te recordemur nominis tui. [Morien]tes non vivant gigantes non resurgant propterea visitasti et contrivisti eos et perdidisti omnem [memoriam eorum.] Indulsisti genti domine indulsisti genti. num[quid glorifica]tus es. elongasti omnes terminos terre. Domine in angustia requisierunt te in tribulatione murmuris [doctrina] tua eis. Sicut que concipit cum appropinquaverit [ad partum] dolens clamat in doloribus suis sic facti su[mus a fa]cie tua domine. Concepimus et quasi parturi[vimus et] peperimus spiritum salutis. Iusticias non fecimus [in terra. Ideo] non ceciderunt habitatores terre. Vivent mortui [tui] interfecti mei resurgent. Expergiscimini et laudate qui habitatis in pulvere. quia ros lucis ros tuus [et terram] gigantum detrahes in ruinam. Vade populus [meus intra in] cubicula tua claude ostia tua super te [abscondere] modicum ad momentum donec pertranseat indig[natio] mea. Ecce enim dominus egredietur de loco [suo] ut visitet iniquitatem habitatoris terre contra eum. Et revelabit terra sanguinem suum et non operiet ultra [interfectos suos.]

In die illa visitabit dominus

XXV[II]

in gladio suo duro et grandi et forti super [leviathan] serpentem vectem et super leviathan serpentem tortuo[sum] et occidet cetum qui in mari est. In die illa vinea meri cantabit ei. Ego dominus qui servo eam repente propinabo ei. ne forte visitetur contra eam nocte et die servo eam. Indignatio non est michi. Quis dabit me spinam et veprem in prelio. gradiar super eam [succendam] eam pariter. An potius tenebit fortitudinem meam. faciet pacem michi pacem faciet michi. Qui ingrediuntur impetu ad iacob florebit et germinabit israel et implebunt faciem orbis semine. Numquid iuxta plagam percutientis se percussit eum aut sicut occidit interfectos eius sic occisus est.

Succendam

sura contra mensuram. cum abiecta fuerit iudicabit eam.
meditatus est in spiritu suo duro per diem estus. Idcirco super
hoc dimittetur iniquitas domui Iacob. et iste omnis fructus
ut auferatur peccatum eius cum posuerit omnes lapides altaris
sicut lapides cineris allisos. non stabunt luci et delubra. Civitas
enim munita desolata erit. speciosa relinquetur et dimit-
tetur quasi desertum. ibi pascetur vitulus et ibi accubabit
et consumet summitates eius. In siccitate messis illius
conterentur. mulieres venientes et docentes eam. Non
est enim populus sapiens. propterea non miserebitur eius qui fe-
cit eum. et qui formavit eum non parcet ei. Et erit in illa
die percutiet dominus ab alveo fluminis usque ad torrentem Egyp-
ti. et vos congregabimini unus et unus filii Israel. Et erit in die
illa clangetur in tuba magna et venient qui perditi fue-
rant de terra Assyriorum et qui eiecti erant de terra Egypti.
et adorabunt dominum in monte sancto in Ierusalem. XXVIII.

Ve corone superbie ebriis Effraim. et flori decidenti glorie
exultationis eius qui erant in vertice vallis pin-
guissime errantes a vino. ecce validus et fortis dominus sicut
impetus grandinis turbo confringens. sicut impetus aquarum
multarum inundantium et emissarum super terram spatiosam. Pe-
dibus conculcabitur corona superbie ebriorum Effraim. Et
erit flos decidens glorie exultationis eius qui est super ver-
ticem vallis pinguium quasi temporaneum ante maturitatem
autumpni. quod cum aspexerit videns statim ut manu te-
nuerit devorabit illud. In die illa erit dominus exercituum coro-
na glorie et sertum exultationis residuo populi sui et spiritus iu-
dicii sedenti super iudicium et fortitudo revertentibus de
bello ad portam. Verum hii quoque pre vino nescierunt et pre
ebrietate erraverunt. Sacerdos et propheta nescierunt pre ebri-
etate. absorti sunt a vino. erraverunt in ebrietate. ne-
scierunt videntem. ignoraverunt iudicium. Omnes enim mense
replete sunt vomitu sordiumque. ita ut non esset loc-
us. Quem docebit scientiam et quem intelligere faciet audi-
tum. ablactatos a lacte avulsos ab uberibus. Quia manda
remanda. manda remanda. expecta reexpecta. ex-
pecta reexpecta. modicum ibi. modicum ibi. In loquela
enim labii et lingua altera loquetur ad populum istum. cui
dixit. Hec est requies mea. reficite lassum. et hoc est
refrigerium meum. et noluerunt audire. Et erit eis verbum
domini. manda remanda. manda remanda. expecta re-
expecta. expecta reexpecta. modicum ibi modicum ibi.
ut vadant et cadant retrorsum et conterantur et illa-
queentur et capiantur. Propter hoc audite verbum domini
viri illusores qui dominamini super populum meum qui
est in Ierusalem. Dixistis enim. Percussimus fedus cum mor-
te et cum inferno fecimus pactum. flagellum inundans
cum transierit non veniet super nos quia posuimus
mendacium spem nostram et mendacio protecti sumus.
Ideo hec dicit dominus. Ecce ego in fundamentis mittam
Syon lapidem angularem probatum preciosum in fun-
damento fundatum. Qui crediderit non festinet. Et ponam
in pondere iudicium et iustitiam in mensura. Et subvertet
grando spem mendacii et protectionem aque inunda-
bunt. Et delebitur fedus vestrum cum morte et pactum
vestrum cum inferno non stabit. flagellum inundans
cum transierit. eritis ei in conculcationem. Quandocumque
pertransierit tollet vos. quoniam mane diluculo pertransibit
in die et in nocte. Et tantum sola vexatio intellectum dabit a-
uditui. Coangustatum est enim stratum ita ut alter deci-
dat. et pallium breve utrumque operire non potest. Sicut enim in
monte divisionum stabit dominus. sicut in valle que est in Ga-
baon irascetur. ut faciat opus suum. peregrinum est opus eius
ab eo. Et nunc nolite illudere ne forte constringantur vincu-
la. Consummationem enim et abbreviationem audivi a
domino deo exercituum super universam terram. Auribus
percipite et audite vocem meam. attendite et audite elo-
quium meum. Numquid tota die arabit arans ut se-
rat. proscindet et sarriet humum suam. Nonne cum ade-
quaverit faciem eius seret gith et ciminum sparget et
ponet triticum per ordinem et ordeum et milium et viciam
in finibus suis. Et erudiet illum in iudicio deus suus doce-
bit illum. Non enim in serris triturabitur gith. nec
rota plaustri super ciminum circuibit. Sed in virga ex-
cutietur gith et ciminum in baculo. Panis autem com-
minuetur. Verum non in perpetuum triturans triturabit illud
nec vexabit eum rota plaustri. nec ungulis suis commi-
nuet eum. Et hoc a domino deo exercituum exivit. ut
mirabile faceret consilium et magnificaret iustitiam.

Ve Ariel Ariel civitas quam expugnavit XXIX
David. Additus est annus ad annum. sollempnitates
evolute sunt. Et circumvallabo Ariel et erit tristis et me-
rens. Et erit mihi quasi Ariel. et circumdabo quasi speram in cir-
cuitu tuo. et iaciam contra te aggerem et munimenta
ponam in obsidionem tuam. Humiliaberis de terra loque-
ris et de humo audietur eloquium tuum. Et erit
quasi phitonis de terra vox tua et de humo mussitabit elo-
quium tuum. Et erit sicut pulvis tenuis multitudo ven-
tilantium te. et sicut favilla pertransiens multitudo
eorum qui contra te prevaluerunt. Eritque repente con-
festim a domino exercituum visitabitur in tonitruo
et commotione terre et voce magna turbinis et tempestatis
et flamme ignis devorantis. Et erit sicut somnium vi-
sionis nocturne multitudo omnium gentium que dimi-
caverunt contra Ariel. et omnes qui militaverunt et
obsederunt et prevaluerunt adversus eam. Et sicut som-
niat esuriens et comedit. cum autem fuerit expergefactus
vacua est anima eius. Et sicut somniat sitiens
et bibit. et postquam fuerit expergefactus lassus adhuc sitit
et anima eius vacua est. Sic erit multitudo omnium
gentium que dimicaverunt contra montem Syon. Obstu-
pescite et admiramini. fluctuate et vacillate. Inebria-
mini et non a vino. movemini et non ab ebrietate. Quoniam mis-
cuit vobis dominus spiritum soporis. claudet oculos vestros. prophetas
et principes vestros qui vident visiones operiet. Et erit vobis
visio omnium sicut verba libri signati. quem cum dede-
rint scienti litteras dicent. Lege istum. Et respondebit.
Non possum. signatus est enim. Et dabitur liber nescien-
ti litteras diceturque ei. Lege. Et respondebit. Nescio litteras.
Et dixit dominus. Eo quod appropinquat populus iste ore suo et in
labiis suis glorificat me. cor autem eius longe est a me.
et timuerunt me mandato hominum et doctrinis.

Ideo ecce addam ut admirationem faciam populo huic
miraculo grandi et stupendo. peribit enim sapientia a sa-
pientibus eius et intellectus prudentium eius abscondetur.
Ve qui profundi estis corde ut a domino abscondatis consi-
lium. quorum sunt in tenebris opera et dicunt. quis vi-
det nos et quis novit nos. perversa est hec vestra cogitatio quasi
si lutum contra figulum cogitet et dicat opus factori suo. non
fecisti me et figmentum dicat fictori suo non intelligis. Non-
ne adhuc in modico et in brevi convertetur libanus
in carmel et carmel in saltum reputabitur. Et audi-
ent in illa die surdi verba libri et de tenebris et caligine
oculi cecorum videbunt. et addent mites in domino leticiam
et pauperes homines in sancto israel exultabunt. quoniam de-
fecit qui prevalebat consummatus est illusor et succisi
sunt omnes qui vigilabant super iniquitatem. qui peccare
faciebant homines in verbo et arguentem in porta sup-
plantabant et declinaverunt frustra a iusto. Propter
hoc hec dicit dominus ad domum iacob qui redemit abraham
Non modo confundetur iacob. nec modo vultus eius erubes-
cet sed cum viderit filios suos opera manuum mearum
in medio sui sanctificantes nomen meum. et sanctificabunt nomen
sanctum iacob et deum israel predicabunt. et scient spiritu
errantes intellectum et mussitatores discent legem. XXX
Ve filii desertores dicit dominus ut faceretis con-
silium et non ex me. et ordiremini telam et non per spiritum
meum ut adderetis peccatum super peccatum. qui ambulatis ut
descendatis in egyptum et os meum non interrogastis sperantes
auxilium in fortitudine pharaonis et habentes fiduciam
in umbra egypti. et erit vobis fortitudo pharaonis in confu-
sionem et fiducia umbre egypti in ignominiam. Erant
enim in taphnis principes tui et nuncii tui usque ad
anes pervenerunt. Omnes confusi sunt super populo qui eis
prodesse non potuit. nec fuit in auxilium et in aliquam uti-
litatem sed in confusionem et obprobrium. Onus iumento-
rum austri. in terra tribulationis et angustie leena et leo ex
eis vipera et regulus volans. portantes super humeros
iumentorum divitias suas et super gibbum camelorum
thesauros suos ad populum qui eis prodesse non poterit. Egyptus
enim frustra et vane auxiliabitur. Ideo clamavi
super hoc superbia tantum est quiesce. Nunc ergo ingressus
scribe ei super buxum et in libro diligenter exara illud
et erit in die novissimo in testimonium usque in eternum.
Populus enim ad iracundiam provocans est et filii mendaces
filii nolentes audire legem dei. Qui dicunt viden-
tibus nolite videre. et aspicientibus nolite aspicere
nobis ea que recta sunt. Loquimini nobis placentia vi-
dete nobis errores. Auferte a me viam declinate a
cesset me semitam. cesset a facie nostra sanctus israel. Propterea hec dicit sanctus
israel. Pro eo quod reprobastis verbum hoc et sperastis in
calumpniam et in tumultum et innixi estis super eo
propterea erit vobis iniquitas hec sicut interruptio cadens
et requisita in muro excelso. quoniam subito dum non
speratur veniet contritio eius. et comminuetur
sicut conteritur lagena figuli contritione pervalida.
et non invenietur de fragmentis eius testa in
qua portetur igniculus de incendio aut hauriatur

portetur aque de fovea. Quia hec dicit dominus deus
tamini et quiescatis salvi eritis. In silentio
fortitudo vestra. et noluistis. et dixistis
equos fugiemus. ideo fugietis. et super velo-
demus. ideo velociores erunt qui persequentur
Mille homines a facie terroris unius
ris quinque fugietis donec relinquamini
malus in vertice montis. et quasi signum super
expectat dominus ut misereatur vestri
parcens vobis. quia deus iudicii dominus
expectant eum. Populus enim syon habitabit
lans nequaquam plorabis. Miserans
vocem clamoris tui statim ut audierit
tibi. et dabit dominus panem artum et aquam brevem
volare a te ultra doctorem tuum. et
preceptorem tuum et aures tue audient
gum monentis. Hec via ambulate in ea
teram neque ad sinistram. et contaminabis
sculptilium argenti tui et vestimentum
auri tui. et disperges ea sicut inmunditiam
ate. Egredere dices ei. Et dabitur pluvia
tuo. ubicumque seminaveris in terra
tre erit uberrimus et pinguis. Pascetur
ne tua. In die illa agnus spatiose
pulli asinorum qui operantur terram com-
comedent sicut in area ventilatum
super omnem montem excelsum et super
elevatum rivi currentium aquarum
interfectionis multorum cum ceciderint turres
lune sicut lux solis. et lux solis erit
sicut lux septem dierum. In die
vulnus populi sui et percussuram plage
Ecce nomen domini venit de longinquo
furor eius et gravis ad portandum
ta sunt indignatione et lingua eius quasi
rans. Spiritus eius velud torrens inundans
medium colli ad perdendas gentes in
erroris quod erat in maxillis populorum
erit vobis sicut vox sanctificate sollempnitatis
qui pergit cum tibia ut intret in
fortem israel. Et auditam faciet dominus
et terrorem brachii sui ostendet in
furoris et flamma ignis devorantis
et in lapide grandinis. A voce enim
assur virga percussus. et erit transitus
quam requiescere faciet dominus super eum
in tympanis et citharis et in bellis precipuis
parata est enim ab heri thophet a rege
funda et dilatata. Nutrimenta eius
ta. Flatus domini sicut torrens sulphuris
Ve qui descendunt in egyptum XXXI
ad auxilium in equis sperantes
curribus quia multe
bus quia prevalidi sunt nimis et non sunt
sanctum israel. et dominum non exquisierunt. Ipse
adduxit malum et verba sua non abstulit

et domum pessimorum et contra auxilium operantium iniquitatem.
Aegyptus homo et non Deus, et equi eorum caro et non spiritus. Et Dominus incli-
nabit manum suam, et corruet auxiliator, et cadet
super quem praestatur auxilium, simulque omnes consumentur.
Quia haec dicit Dominus ad me: Quomodo si rugiat leo et
catulus leonis super praedam suam, cum occurre-
rit ei multitudo pastorum, a voce eorum non formida-
bit, et a multitudine eorum non pavebit: sic descendet
Dominus exercituum ut proelietur super montem Sion, et super
collem eius. Sicut aves volantes, sic proteget Dominus exer-
cituum Ierusalem, protegens et liberans, transiens et sal-
vans. Convertimini sicut in profundum recesseratis,
filii Israel. In die enim illa abiciet vir idola argenti
sui et idola auri sui, quae fecerunt vobis manus vestrae in pecca-
tum. Et cadet Assur in gladio non viri, et gladius non ho-
minis vorabit eum, et fugiet non a facie gladii, et iuve-
nes eius vectigales erunt. Et fortitudo eius a terrore trans-
ibit, et pavebunt principes eius fugientes. Dixit Do-
minus, cuius ignis est in Sion et caminus eius in Ierusalem.

Ecce in iustitia regnabit rex. XXXII
et principes in iudicio praeerunt. Et erit vir sicut qui
absconditur a vento et celat se a tempestate, sicut rivi
aquarum in siti, et umbra petrae prominentis in terra deserta.
Non caligabunt oculi videntium, et aures audientium
diligenter auscultabunt, et cor stultorum intelliget scien-
tiam, et lingua balborum velociter loquetur et plane. Non vocabitur
ultra is qui insipiens est princeps, neque fraudulentus
appellabitur maior. Stultus enim fatua loquetur, et
cor eius faciet iniquitatem, ut perficiat simulatio-
nem, et loquatur ad Dominum fraudulenter, et vacuam fa-
ciat animam esurientis, et potum sitienti auferat. Frau-
dulenti vasa pessima sunt: ipse enim cogitationes con-
cinnavit ad perdendos mites in sermone
mendacii, cum loqueretur pauper iudicium. Princeps
vero ea quae digna sunt principe cogitabit, et ipse super du-
ces stabit. Mulieres opulentae, surgite et audite
vocem meam; filiae confidentes, percipite auribus elo-
quium meum. Post dies et annum vos conturbabimini
confidentes. Consummata est enim vindemia, colle-
ctio ultra non veniet. Obstupescite, opulentae; conturba-
mini, confidentes. Exuite vos et confundimini,
accingite lumbos vestros. Super ubera plangite, super re-
gione desiderabili, super vinea fertili. Super humum populi mei
spinae et vepres ascendent: quanto magis super omnes domos
gaudii civitatis exsultantis? Domus enim dimissa est,
multitudo urbis relicta est; tenebrae et palpatio fac-
tae sunt super speluncas usque in aeternum. Gaudium onagrorum, pas-
cua gregum, donec effundatur super nos spiritus de excel-
so; et erit desertum in Chermel, in saltum reputabitur.
Et habitabit in solitudine iudicium, et iustitia in Cher-
mel sedebit; et erit opus iustitiae pax, et cultus iustitiae
silentium et securitas usque in sempiternum. Et sede-
bit populus meus in pulchritudine pacis, et in tabernaculis fidu-
ciae, et in requie opulenta. Grando autem in descensio-
ne saltus, et humilitate humiliabitur civitas. Beati qui
seminatis super omnes aquas, immittentes pedem bovis et
·et chermel· asini.

Vae qui praedaris, nonne et ipse XXXIII
praedaberis? Et qui spernis, nonne et ipse sperneris? Cum consummaveris
depraedationem, depraedaberis; cum fatigatus desieris con-
temnere, contemneris. Domine, miserere nostri: te enim
exspectavimus; esto brachium nostrum in mane, et sa-
lus nostra in tempore tribulationis. A voce angeli fugerunt
populi, ab exaltatione tua dispersae sunt gentes. Et congre-
gabuntur spolia vestra sicut colligitur bruchus, ve-
lut cum fossae plenae fuerint de eo. Magnificatus est Dominus,
quoniam habitavit in excelso; implevit Sion iudicio et ius-
titia. Et erit fides in temporibus tuis; divitiae salutis sapien-
tia et scientia; timor Domini ipse thesaurus eius. Ecce vide-
ntes clamabunt foris, angeli pacis amare flebunt.
Dissipatae sunt viae, cessavit transiens per semitam;
irritum factum est pactum, proiecit civitates, non repu-
tavit homines. Luxit et elanguit terra; confusus est
Libanus et obsorduit, et factus est Saron sicut desertum,
et concussa est Basan et Carmelus. Nunc consurgam, dicit Dominus,
nunc exaltabor, nunc sublevabor. Concipietis ardorem,
parietis stipulam; spiritus vester ut ignis vorabit vos.
Et erunt populi quasi de incendio cinis; spinae congre-
gatae igni comburentur. Audite, qui longe
estis, quae fecerim, et cognoscite, vicini, fortitudinem
meam. Conterriti sunt in Sion peccatores, possedit tremor hy- tremor
pocritas. Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante?
Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?
Qui ambulat in iustitiis et loquitur veritatem, qui proicit a-
varitiam ex calumnia, et excutit manus suas ab
omni munere, qui obturat aures suas ne audiat
sanguinem, et claudit oculos suos ne videat malum:
iste in excelsis habitabit; munimenta saxorum sub-
limitas eius; panis ei datus est, aquae eius fideles
sunt. Regem in decore suo videbunt, oculi eius
cernent terram de longe. Cor tuum meditabitur timo-
rem. Ubi est litteratus? Ubi est legis verba ponderans? Ubi est
doctor parvulorum? Populum impudentem non videbis, populum
populum alti sermonis, ita ut non possis intelligere diser-
titudinem linguae eius, in qua nulla est sapientia. Respi-
ce Sion, civitatem sollemnitatis nostrae: oculi tui vide-
bunt Ierusalem, civitatem opulentam, tabernaculum
quod nequaquam transferri poterit; nec auferentur clavi eius in
sempiternum, et omnes funiculi eius non rumpentur; quia
solummodo ibi magnificus est Dominus noster. Locus fluviorum,
rivi latissimi et patentes; non transibit per eum navis
remigum, neque trieris magna transgredietur eum. Dominus
enim iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster; ipse veni-
et et salvabit nos. Laxati sunt funiculi tui, et non pre-
valebunt; sic erit malus tuus ut dilatare signum
non queat. Tunc dividentur spolia praedarum multa-
rum; claudi diripient rapinam. Nec vicinus dicet: E-
langui. Populus qui habitat in ea, auferetur ab eo ini-
Accedite gentes et audite XXXIIII quitas.
et populi attendite; audiat terra et plenitudo eius, or-
bis et omne germen eius. Quia indignatio Domini super omnes
gentes, et furor super omnem militiam eorum; interfecit eos, fetor
et dedit eos in occisionem. Interfecti eorum proicientur,

et de cadaveribus eorum ascendet fetor. Tabescent montes
a sanguine eorum. et tabescet omnis militia celorum. et com-
plicabuntur sicut liber celi. et omnis militia eorum deflu-
et sicut defluit folium de vinea et de ficu. Quoniam inebri-
atus est in celo gladius meus. ecce super ydumeam
descendet et super populum interfectionis mee ad iudicium.
Gladius domini repletus est sanguine agnorum et hir- adipe de lagine.
corum. de sanguine medullatorum arietum. Victima
enim domini in bosra et interfectio magna in terra
edom. Et descendent unicornes cum eis et tauri
cum potentibus. Inebriabitur terra eorum sanguine et
humus eorum adipe pinguium. Quia dies ultionis
domini annus retributionis iudicii syon. Et con-
vertentur torrentes eius in picem et humus eius in
sulphur. et erit terra eius in picem ardentem nocte et
die. non extinguetur in sempiternum. Ascendet fumus
eius a generatione in generationem. et desolabitur in secula
seculorum. Non erit transiens per eam. et possidebunt eam
onocrotalus et ericius. ibis et corvus habitabunt
in ea. et extendetur super eam mensura ut redigatur
ad nichilum. et perpendiculum in desolationem. Nobiles
eius non erunt ibi. regem potius invocabunt. et
erunt omnes principes eius in nichilum. Et orientur
in domibus eius spine et urtice. et paliurus in muni-
tionibus eius. et erit cubile draconum et pascua struthio-
num. Et occurrent demonia onocentauris. et pilosus
clamabit alter ad alterum. Ibi cubavit lamia et inve-
nit sibi requiem. Ibi habuit foveam ericius et enu-
trivit catulos et circumfodit et fovit in umbra eius.
Illuc congregati sunt milvi alter ad alterum. Requirite
diligenter in libro domini et legite. unum ex eis non defuit.
alter alterum non quesivit. quia quod ex ore meo procedit
ille mandavit. et spiritus eius ipse congregavit ea. Et
ipse misit eis sortem et manus eius divisit eam
illis in mensuram. Usque in eternum possidebunt
eam in generatione et generationem habitabunt in ea.

XXXV

Letabitur deserta et invia.
et exultabit solitudo et florebit quasi lilium.
Germinans germinabit. et exultabit letabunda
et laudans. Gloria libani data est ei. decor carmeli et sa-
ron. Ipsi videbunt gloriam domini et decorem dei nostri.
Confortate manus dissolutas. et genua debilia ro-
borate. Dicite pusillanimes confortamini et no-
lite timere. Ecce deus vester ultionem adducet retri-
butionis. deus ipse veniet et salvabit nos. Tunc ape-
rientur oculi cecorum et aures surdorum patebunt. Tunc
saliet sicut cervus claudus. et aperta erit lingua mu-
torum. quia scisse sunt in deserto aque et torrentes
in solitudine. et que erat arida in stagnum et sitiens
in fontes aquarum. In cubilibus in quibus prius habita-
bant dracones. orietur viror calami et iunci. Et erit
ibi semita et via. et via sancta vocabitur. Non
transibit per eam pollutus. Et erit vobis directa
via ita ut stulti non errent per eam. Non erit ibi leo.
et mala bestia non ascendet per eam. nec invenietur
ibi. et ambulabunt qui liberati fuerint. et redempti

a domino convertentur et venient in syon
letitia sempiterna super caput eorum. gaudium et
obtinebunt. et fugiet dolor et gemitus. Et fa-
ctum est. Anno XIIII regis ezechie ascendit sennacherib
assyriorum super omnes civitates iuda munitas
et misit rex assyriorum rapsacen de lachis
ad regem ezechiam in manu gravi et stetit
ductu piscine superioris in via agri fullonis
Et egressus est ad eum eliachim filius helchie
super domum et sobna scriba et ioahe filius asaph
a commentariis. Et dixit ad eos rapsaces dicite
Hec dicit rex magnus rex assyriorum que est
qua confidis. aut quo consilio vel fortitudine
rebellare disponis. Super quem habens fiduciam
cessisti a me. Ecce confidis super baculum
unum confractum istud super egyptum. cui si
fuerit homo. intrabit in manum eius et
eam. Sic pharao rex egypti omnibus qui
in eo. Quod si responderis mihi in domino deo nostro
nonne ipse est cuius abstulit ezechias excelsa
et altaria et dixit iude et ierusalem coram altari isto
Nunc trade te domino meo regi assyriorum
duo milia equorum nec poteris prebere ex te
Et quomodo sustinebis faciem iudicis unius
servis domini mei minoribus. Quod si confidis
in quadriga et in equitibus. et nunc numquid
ascendi ad terram istam ut disperderem eam
ad me. Ascende super terram istam et disperde
eliachim et sobna et ioahe ad rapsacen
ad servos tuos syra lingua. intelligimus
loquaris ad nos iudaice in auribus populi
murum. Et dixit ad eos rapsaces. Numquid
tuum et ad te misit me dominus meus ut loquerer
ista et non potius ad viros qui sedent in
comedant stercora sua et bibant urinam
vobiscum. Et stetit rapsaces et clamavit
voce iudaica et dixit. Audite verba regis
vos assyriorum. Hec dicit rex. Non seducat vos
non poterit vos eruere. et non vobis tribuat fiduciam
chias super domino dicens. Eruens eruet
dominus. non dabitur civitas ista in manu
orum. Nolite audire ezechiam. Hec enim dicit
syriorum. Facite mecum benedictionem
ad me. et comedite unusquisque vineam
quisque ficum suam. et bibat unusquisque
sterne sue donec veniam et tollam vos
in terram que ut terra vestra est. terra frumenti et vini.
ne conturbet vos ezechias dicens.
Numquid liberaverunt dii gentium
terram suam de manu regis assyriorum. Ubi est deus
emath et arphat. Ubi est deus sepharvaim
liberaverunt samariam de manu mea.
omnibus diis terrarum istarum qui eruerit
manu mea ut eruat dominus ierusalem de manu
luerunt et non responderunt ei verbum. Mandaverat
dicens ne respondeatis ei. Et ingressus est

elchie qui erat super domum et sobna scriba et ioahe filius asaph a commentariis ad ezechiam scissis vestibus et nuntiaverunt ei verba rapsacis.

XXXVII

Et factum est cum audisset rex ezechias scidit vestimenta sua et obvolutus est sacco et intravit in domum domini. Et misit eliachim qui erat super domum et sobnam scribam et seniores de sacerdotibus opertos saccis ad ysaiam filium amos prophetam. et dixerunt ad eum: Haec dicit ezechias: Dies tribulationis et angustie et correptionis et blasphemie dies haec quia venerunt filii usque ad partum et virtus non est pariendi. Si quomodo audiat dominus deus tuus verba rapsacis quem misit rex assyriorum dominus suus ad blasphemandum deum viventem et exprobrandum sermonibus quos audivit dominus deus tuus. leva ergo orationem pro reliquiis que reperte sunt. Et venerunt servi regis ezechie ad ysaiam. Et dixit ad eos ysaias: Haec dicetis domino vestro. Haec dicit dominus: Ne timeas a facie verborum que audisti quibus blasphemaverunt pueri regis assyriorum me. Ecce ego dabo ei spiritum et audiet nuntium et revertetur in terram suam et corruere eum faciam gladio in terra sua. Reversus est autem rapsaces et invenit regem assyriorum preliantem adversus lobnam. Audierat enim quia profectus esset de lachis. Et audivit de taracha rege ethiopie dicentes: Egressus est ut pugnet tecum. Quod cum audisset misit nuntios ad ezechiam dicens: Haec dicetis ezechie regi iude loquentes: Non te decipiat deus tuus in quo tu confidis dicens: Non dabitur ierusalem in manu regis assyriorum. Ecce tu audisti omnia que fecerunt reges assyriorum omnibus terris quas subverterunt, et tu poteris liberari? Numquid eruerunt eos dii gentium quos subverterunt patres mei gozam et aram et reseph et filios eden qui erant in thalassar? Ubi est rex emath et rex arphat et rex urbis sepharvaim ana et ava? Et tulit ezechias libros de manu nuntiorum et legit eos. Et ascendit in domum domini et expandit eos coram domino et oravit ezechias ad dominum dicens: Domine exercituum deus israel qui sedes super cherubin tu es deus solus omnium regnorum terre tu fecisti celum et terram. Inclina domine aurem tuam et audi. aperi domine oculos tuos et vide et audi omnia verba sennacherib que misit ad blasphemandum deum viventem. Vere enim domine desertas fecerunt reges assyriorum terras et regiones earum et dederunt deos earum igni. Non enim erant dii sed opera manuum hominum ligna et lapides et comminuerunt eos. Et nunc domine deus noster salva nos de manu eius et cognoscant omnia regna terre quia tu es dominus solus. Et misit ysaias filius amos ad ezechiam dicens: Haec dicit dominus deus israel: Pro quibus rogasti me de sennacherib rege assyriorum, hoc est verbum quod locutus est dominus super eum. Despexit te et subsannavit te virgo filia syon. post te caput movebit virgo filia ierusalem. Cui exprobrasti et quem blasphemasti et super quem exaltasti vocem tuam et levasti altitudinem oculorum tuorum? Ad sanctum israel. In manu servorum tuorum exprobrasti domino et dixisti: In multitudine quadrigarum mearum ego ascendi altitudinem montium iuga libani. et succidam excelsa cedrorum eius et electas abietes illius. et introibo altitudinem summitatis eius saltum carmeli eius. Ego fodi et bibi aquam et siccavi vestigio pedis mei omnes rivos aggerum. Numquid non audisti que olim fecerim ei? Ex diebus antiquis ego plasmavi illud et nunc adduxi. Et factum est in eradicatione collium compugnantium et civitatum munitarum. Habitatores earum breviata manu contremuerunt et confusi sunt. Facti sunt sicut fenum agri et gramen pascue et herba tectorum que exaruit antequam maturesceret. Habitationem tuam et introitum tuum et egressum tuum et ego cognovi et insaniam tuam contra me. Cum fureres adversum me superbia tua ascendit in aures meas. Ponam ergo circulum in naribus tuis et frenum in labiis tuis et reducam te in viam per quam venisti. Tibi autem hoc erit signum. Comede hoc anno que sponte nascuntur et in anno secundo pomis vescere. In anno autem tertio seminate et metite plantate vineas et comedite fructum earum. Et mittet id quod salvatum fuerit de domo iuda et quod reliquum est mittet radices deorsum et faciet fructum sursum. quia de ierusalem exibunt reliquie et salvatio de monte syon. Zelus domini exercituum faciet hoc. Propterea haec dicit dominus de rege assyriorum: Non introibit civitatem hanc et non iaciet ibi sagittam et non occupabit eam clipeus et non mittet in circuitu eius aggerem. In via qua venit per eam revertetur et civitatem hanc non ingredietur dicit dominus. Et protegam civitatem istam ut salvem eam propter me et propter david servum meum. Egressus est autem angelus domini et percussit in castris assyriorum c.lxxx.v. milia. Et surrexerunt mane et ecce omnia cadavera mortuorum. Et egressus est et abiit et reversus est sennacherib rex assyriorum et habitavit in ninive. Et factum est cum adoraret in templo nesrach deum suum adramelech et sarasar filii eius percusserunt eum gladio. fugeruntque in terram ararath et regnavit asaradon filius eius pro eo.

XXXVIII

In diebus illis egrotavit ezechias usque ad mortem et introivit ad eum ysaias filius amos propheta et dixit ei: Haec dicit dominus: Dispone domui tue quia morieris tu et non vives. Et convertit ezechias faciem suam ad parietem et oravit ad dominum et dixit: Obsecro domine memento queso quomodo ambulaverim coram te in veritate et in corde perfecto et quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et flevit ezechias fletu magno. Et factum est verbum domini ad ysaiam dicens: Vade et dic ezechie: Haec dicit dominus deus david patris tui: Audivi orationem tuam et vidi lacrimas tuas. Ecce ego adiciam super dies tuos xv annos. et de manu regis assyriorum eruam te et civitatem istam et protegam eam. Hoc autem erit signum a domino quia faciet dominus verbum hoc quod locutus est. Ecce ego reverti faciam umbram linearum per quas descenderat in horologio achaz in sole retrorsum x lineis. Et reversus est sol x lineis per gradus quos descenderat. Scriptura ezechie regis iude cum egrotasset et convaluisset de infirmitate sua.

Ego dixi in dimidio dierum meorum: vadam ad portas inferi. Quesivi residuum annorum meorum. Dixi: non videbo dominum deum in terra viventium. non aspiciam hominem ultra et habitatorem quietis. Generatio mea ablata est et convoluta est a me quasi tabernaculum pastorum. Precisa est velut a texente vita mea.

relictu

dictum adhuc ordirer succidit me. De mane usque ad
vesperam finies me. Sperabam usque ad mane. quasi leo sic
contrivit omnia ossa mea. De mane usque ad vesperam
finies me. Sicut pullus hirundinis sic clamabo. meditabor
ut columba. Attenuati sunt oculi mei suspicientes
in excelso. Domine vim patior responde pro me. quid dicam aut quid
respondebit michi cum ipse fecerim? Recogitabo tibi omnes annos meos
in amaritudine anime mee. Domine si sic vivitur et in talibus
vita spiritus mei. corripies me et vivificabis me. ecce in
pace amaritudo mea amarissima. Tu autem eruisti animam me
am ut non periret: proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea.
Quia non infernus confitebitur tibi. neque mors laudabit te.
non expectabunt qui descendunt in lacum veritatem tuam. Vivens vivens
ipse confitebitur tibi. sicut et ego hodie. pater filiis notam faciet
veritatem tuam. Domine salvum me fac et psalmos
nostros cantabimus cunctis diebus vite nostre in domo domini.
Et iussit ysaias ut tollerent massam de ficis et cataplas
marent super vulnus et sanaretur. Et dixit ezechias. Quod
erit signum. quia ascendam in domum domini. XXXIX
In tempore illo misit merodach baladan filius
baladan rex babylonis libros et munera ad ezechiam.
Audierat enim quod egrotasset et convaluisset. Letatus
est autem super eis ezechias et ostendit eis cellas aromatum
et argenti et auri odoramentorum et unguenti optimi et
omnes apothecas supellectilis sue et universa que inven
ta sunt in thesauris eius. Non fuit verbum quod non os
tenderet eis ezechias in domo sua et in omni potestate sua.
Introivit autem ysaias propheta ad ezechiam regem et dixit ei.
Quid dixerunt viri isti et unde venerunt ad te? Et dixit
ezechias. De terra longinqua venerunt ad me de babylone.
Et dixit. Quid viderunt in domo tua? Et dixit ezechi
as. omnia que in domo mea sunt viderunt. Non fuit res
quam non ostenderim eis in thesauris meis. Et dixit y
saias ad ezechiam. Audi verbum domini exercituum. Ecce di
es venient et auferentur omnia que in domo tua sunt
et que thesaurizaverunt patres tui usque ad diem hanc in
babylonem. Non relinquetur quicquam dicit dominus. Et de filiis
tuis qui exibunt de te: quos genueris tollent. et
erunt de te eunuchi in palatio regis babylonis. Et
dixit ezechias ad ysaiam. Bonum est verbum domini quod lo
cutus est. Et dixit. Fiat tantum pax et veritas in diebus meis.

XL

Consolamini consolamini popule meus.
dicit deus vester. Loquimini ad cor ierusalem et advocate
eam. quoniam completa est malitia eius. Dimissa est iniquitas illi
us. Suscepit de manu domini duplicia pro omnibus peccatis suis.
Vox clamantis in deserto. Parate viam domini: rectas facite
in solitudine semitas dei nostri. Omnis vallis exaltabi
tur et omnis mons et collis humiliabitur et erunt prava in direc
ta et aspera in vias planas. Et revelabitur gloria domini et vi
debit omnis caro pariter quod os domini locutum est. Vox di
centis. Clama. Et dixi. Quid clamabo?
Omnis caro fenum et omnis gloria eius quasi flos agri. Ex
siccatum est fenum et cecidit flos: quia spiritus domini
sufflavit in eo. Vere fenum est populus. Exsiccatum est fenum et
cecidit flos. Verbum autem domini nostri manet in eternum. Super mon
tem excelsum ascende tu qui evangelizas syon.
Exalta in fortitudine vocem tuam qui evangeli
Exalta noli timere. Dic civitatibus iude ecce
ecce dominus deus in fortitudine veniet et brachium
Ecce merces eius cum eo et opus illius coram illo.
gregem suum pascet in brachio suo congrega
in sinu suo levabit. fetas ipse portabit. Quis mensus
est pugillo aquas et celos palmo ponderavit
appendit tribus digitis molem terre et libravit
montes et colles in statera? Quis adiuvit
aut quis consiliarius eius fuit et ostendit
Cum quo iniit consilium et instruxit eum et docuit eum
tie et erudivit eum scientiam et viam prudentie
illi? Ecce gentes quasi stilla situle et quasi momentum
tare sunt. Ecce insule quasi pulvis exiguus. Et liba
nus non sufficiet ad succendendum et animalia eius non suffi
holocaustum. Omnes gentes quasi non sint sic sunt
et quasi nichilum et inane reputate sunt ei. Cui ergo
fecistis deum aut quam ymaginem ponetis ei?
sculptile conflabit faber. aut artifex auro
et laminis argenteis argentarius. Forte lignum
putribile elegit artifex sapiens. Querit quomodo
statuat simulacrum quod non moveatur.
scietis? Numquid non audistis? Numquid non
vobis est ab initio? Numquid non intellexistis
menta terre? Qui sedet super gyrum terre
eius sunt quasi locuste. Qui extendit
velut nichilum celos et expandit eos sicut taberna
bitandum. Qui dat secretorum scrutatores
dices terre velud inane fecit. Et quidem neque plan
tato neque radicato in terra truncho eorum repente
et aruerunt et turbo quasi stipulam auferet eos
assimilastis me et adequastis? dicit sanctus. Levate in excelsum
et videte quis creavit hec. Qui educit in numero
eorum et omnes ex nomine vocat pre multitudine
et roboris virtutisque eius neque unum reliquum
dicis iacob et loqueris israel. Abscondita est
a domino et a deo meo iudicium meum transivit
nescis aut non audisti? Deus sempiternus dominus
terminos terre non deficiet neque laborabit nec est
sapientie eius. Qui dat lasso virtutem et hiis qui
fortitudinem et robur multiplicat.
laborabunt et iuvenes in infirmitate
qui sperant in domino mutabunt fortitudinem
pennas sicut aquile current et non laborabunt
bunt et non deficient. XLI
Taceant ad me insule. et gentes
tent. Accedant et tunc loquantur
um propinquemus. Quis suscitavit ab oriente
vocavit eum ut sequeretur se. Dabit in
gentes et reges obtinebit. Dabit quasi pulverem
sicut stipulam vento raptam arcui eius
Transibit in pace semita in pedibus eius
Quis hoc operatus est et fecit vocans generationes
ordio? Ego dominus primus et novissimus ego sum
insule et timuerunt extrema terre
accesserunt. Unusquisque proximo suo auxiliabitur

suo dicet. Conforta. Confortavit faber erarius percu-
tiens malleo qui cudebat tunc temporis dicens: glu-
tino bonum est. et confortavit eum clavis ut non moveretur.
Et tu israel serve meus iacob quem elegi. semen abraham ami-
ci mei in quo eius vocavi te et apprehendi te. et dixi tibi
servus meus es tu elegi te et non abieci te. Ne timeas quia
ego tecum sum. ne declines quia ego deus tuus. Confor-
tavi te et auxiliatus sum tibi et suscepit te dextera iusti
mei. Ecce confundentur et erubescent omnes qui pugnant
adversum te. Erunt quasi non sint et peribunt viri qui contradicunt
tibi. Queres eos et non invenies viros rebelles tuos. Erunt quasi non
sint et velut consumptio homines bellantes adversum te.
Quia ego dominus deus tuus apprehendens manum tuam. dicensque tibi
ne timeas quia ego adiuvi te. Noli timere vermis iacob
qui mortui estis ex israel. ego auxiliatus sum tibi dicit dominus
et redemptor tuus sanctus israel. Ego posui te quasi plaustrum triturans
novum habens rostra serrantia. triturabis montes et com-
minues et colles quasi pulverem pones. Ventilabis eos et
ventus tollet et turbo disperget eos. et tu exultabis in domino
in sancto israel letaberis. Egeni et pauperes querunt aquas et non sunt.
lingua eorum siti aruit. Ego dominus exaudiam eos deus israel non de-
relinquam eos. Aperiam in supinis collibus flumina et in medio
camporum fontes. Ponam desertum in stagna aquarum et terram
inviam in rivos aquarum. Dabo in solitudinem cedrum et spi-
nam et mirtum et lignum olive. Ponam in deserto a-
bietem ulmum et buxum simul ut videant et sciant et
recogitent et intelligant pariter quia manus domini fecit hoc.
et sanctus israel creavit illud. Prope facite iudicium vestrum dicit
dominus. Afferte si quid forte habetis dicit rex iacob. Accedant
et nuntient nobis quecumque ventura sunt. Priora que
fuerunt nuntiate et ponemus cor nostrum et sciemus
novissima eorum et que ventura sunt indicate nobis.
Annuntiate que ventura sunt in futurum et sciemus quia dii e-
stis vos. Bene quoque aut male si potestis facite et loquamur et
videamus simul. Ecce vos estis ex nichilo et opus vestrum ex
eo quod non est. Abhominatio est qui elegit vos. Suscitavi
ab aquilone et veniet ab ortu solis. vocabit nomen
meum et adducet magistratus quasi lutum et velut plastes con-
culcans humum. Quis annuntiavit ab exordio ut scia-
mus et a principio ut dicamus iustus es. Non est annuntians
neque predicens neque audiens sermones vestros. Primus ad Syon
dicet ecce adsunt et ierusalem evangelistam dabo. Et vi-
di et non erat neque ex istis quisquam qui iniret consilium et interro-
gatus responderet verbum. Ecce omnes iniusti et vana opera
eorum ventus et inane simulacra eorum. XLII
Ecce servus meus suscipiam eum electus meus complacuit
sibi in illo anima mea. Dedi spiritum meum super eum iudicium
gentibus proferet. Non clamabit neque accipiet personam nec
audietur vox eius foris. Calamum quassatum non conteret
et linum fumigans non extinguet. in veritate educet iudicium
et legem eius insule expectabunt. Hec dicit dominus deus cre-
ans celos et extendens eos. firmans terram et que ger-
minant ex ea. dans flatum populo qui est super eam
ego dominus vocavi te in iustitia et apprehendi manum tuam et
servavi te et dedi te in fedus populi in lucem gentium
ut aperires oculos cecorum ut educeres de conclusione

Non erit tristis neque turbulentus donec ponat
in terra iudicium

vinctum de domo carceris. sedentes in tenebris. Ego
dominus. hoc est nomen meum gloriam meam alteri non dabo et lau-
dem meam sculptilibus. Que prima fuerunt ecce nova quoque venerunt
ego annuntio antequam oriantur audita faciam vobis.
Cantate domino canticum novum laus eius ab extremis
terre. Qui descenditis in mare et plenitudo eius. insu-
le et habitatores earum. Sublevetur desertum et civitates eius.
in domibus habitabit cedar. Laudate habitatores petre
de vertice montium clamabunt. Ponent domino clamabunt
gloriam et laudem eius in insulis nuntiabunt. Dominus sicut
fortis egredietur sicut vir preliator suscitabit zelum.
vociferabitur et clamabit super inimicos suos confor-
tabitur. Tacui semper silui patiens fui sicut parturiens
loquar. dissipabo et absorbebo simul. Desertos
faciam montes et colles et omne gramen eorum
exsiccabo. et ponam flumina in insulas et stagna
arefaciam. et ducam cecos in viam quam nesciunt
in semitis quas ignoraverunt ambulare eos faciam.
Ponam tenebras eorum coram eis in lucem et prava in
directa. hec verba feci eis et non dereliqui eos. Conversi sunt
retrorsum confundantur confusione qui confidunt in
sculptili qui dicunt conflatili vos dii nostri. Surdi au- vos
dite et ceci intuemini ad videndum. Quis cecus nisi servus
meus et surdus nisi ad quem nuntios meos misi. Quis cecus
nisi qui venundatus est. et cecus servus domini. Qui vides quis cecus nisi
multa nonne custodies. Qui apertas habes aures nonne
audies. Et dominus voluit ut sanctificaret eum et magnifi-
caret legem et extolleret. Ipse autem populus direptus et va-
status laqueus iuvenum omnes et in domibus carcerum ab-
sconditi sunt. facti sunt in rapinam nec est qui eruat in
direptionem nec est qui dicat redde. Quis est in vobis
qui audiat hoc attendat et auscultet futura. Quis
dedit iacob in direptionem et israel vastantibus. nonne dominus
ipse cui peccavimus et noluerunt in viis eius ambula-
re et non audierunt legem eius. Et effudit super eum indigna-
tionem furoris sui et forte bellum. et combussit eum in
circuitu et non cognovit et succendit eum et non intellexit.
Et nunc hec dicit dominus creans te iacob. XLIII
et formans te israel. Noli timere quia redemi te
et vocavi te nomine tuo servus meus es tu. Cum transi-
eris per aquas tecum ero et flumina non operient te.
Cum ambulaveris in igne non comburreris et flamma non
ardebit in te. quia ego dominus deus tuus sanctus israel salvator
tuus. Dedi propitiationem tuam egyptum ethiopiam et sabam
pro te. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis et gloriosus.
ego dilexi te et dabo homines pro te et populos pro anima tua.
Noli timere quia ego tecum sum. Ab oriente ad-
ducam semen tuum et ab occidente congregabo te.
Dicam aquiloni da et austro noli prohibere. Affer fi-
lios meos de longinquo et filias meas ab extremis
terre. Et omnem qui invocat nomen meum in gloriam meam
creavi eum formavi eum et feci eum. Educ foras populum
cecum et oculos habentem surdum et aures ei sunt. Omnes
gentes congregate sunt simul et colligantur tribus.
Quis in vobis annuntiet istud et que prima sunt au-
dire nos faciet. Dent testes eorum et iustificentur

et spiritum calcantibus eam.

et audiant et dicant: Verum. Vos testes mei, dicit Dominus, et servus
meus quem elegi, ut sciatis et credatis mihi, et intelligatis quia
ego ipse sum. Ante me non est formatus deus, et post me non
erit. Ego sum, ego sum Dominus, et non est absque me salvator. Ego
annuntiavi et salvavi; auditum feci, et non fuit in vobis
alienus. Vos testes mei, dicit Dominus, et ego Deus. Ab initio ego
ipse, et non est qui de manu mea eruat; operabor, et quis
avertet illud? Haec dicit Dominus redemptor vester, sanctus Israel: Propter
vos emisi in Babylonem, et detraxi vectes universos, et
Chaldaeos in navibus suis gloriantes. Ego Dominus sanctus vester, creans
Israel, rex vester. Haec dicit Dominus qui dedit in mari viam, et in
aquis torrentibus semitam; qui eduxit quadrigam
et equum, agmen et robustum; simul obdormierunt, nec
resurgent; contriti sunt quasi linum, et extincti sunt. Ne
memineritis priorum, et antiqua ne intueamini. Ecce
ego facio nova, et nunc orientur, utique cognoscetis ea; po-
nam in deserto viam, et in invio flumina. Glorificabit me
bestia agri, dracones et struthiones, quia dedi in deserto
aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo,
electo meo. Populum istum formavi mihi, laudem meam
narrabit. Non me invocasti Iacob, nec laborasti in me,
Israel. Non obtulisti mihi arietem holocausti tui, et victi-
mis tuis non glorificasti me; non te servire feci in oblatione,
nec laborem tibi praebui in thure. Non emisti mihi argento ca-
lamum, et adipe victimarum tuarum non inebriasti me. Verum-
tamen servire me fecisti in peccatis tuis, praebuisti mihi laborem
in iniquitatibus tuis. Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquita-
tes tuas propter me, et peccatorum tuorum non recordabor. Reduc
me in memoriam, et iudicemur simul; narra si quid habes ut
iustificeris. Pater tuus primus peccavit, et interpretes tui
praevaricati sunt in me. Et contaminavi principes sanctos,
dedi ad internecionem Iacob et Israel in blasphemiam.

XLIIII

Et nunc audi Iacob serve meus,
et Israel quem elegi. Haec dicit Dominus faciens et formans te,
ab utero auxiliator tuus: Noli timere serve meus Iacob,
et rectissime quem elegi. Effundam enim aquas super
sitientem, et fluenta super aridam; effundam spiritum meum
super semen tuum, et benedictionem meam super stirpem tuam,
et germinabunt inter herbas quasi salices iuxta praeterflu-
entes aquas. Iste dicet: Domini ego sum, et ille vocabit
in nomine Iacob, et hic scribet manu sua Domino, et in nomine
Israel assimilabitur. Haec dicit Dominus rex Israel et redemptor
eius Dominus exercituum: Ego primus et ego novissimus, et absque
me non est deus. Quis similis mei? Vocet et annuntiet,
et ordinem exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum;
ventura et quae futura sunt annuntient eis. Nolite timere
neque conturbemini: ex tunc audire te feci, et annun-
tiavi. Vos estis testes mei. Numquid est deus absque
me, et formator quem ego non noverim? Plastae idoli
omnes nihil sunt, et amantissima eorum non proderunt eis.
Ipsi testes eorum sunt quia non vident neque intelligunt,
ut confundantur. Quis formavit deum, et sculptile confla-
vit ad nihil utile? Ecce omnes participes eius confundentur;
fabri enim sunt ex hominibus. Cum convenerint omnes, stabunt
et pavebunt, et confundentur simul. Faber ferrarius
lima operatus est, in prunis et in malleis formavit

illud, et operatus est in brachio fortitudinis suae; esuriet
et deficiet, non bibet aquam et lassescet. Artifex lignarius exten-
dit normam, formavit illud in runcina; fecit illud in
angularibus, et in circino tornavit illud; et fecit imagi-
nem viri quasi speciosum hominem habitantem in domo. Succidit
cedros, tulit ilicem et quercum quae steterat inter ligna saltus;
plantavit pinum quam pluvia nutrivit, et facta est hominibus
in focum. Sumpsit ex eis et calefactus est, et succendit
et coxit panes. De reliquo autem operatus est deum
et fecit sculptile, et curvatus est ante illud. Medium eius
combussit igni, et de medio eius carnes come-
dit, coxit pulmentum et saturatus est; et calefactus est
et dixit: Vah, calefactus sum, vidi focum. Reliquum autem
eius deum fecit et sculptile sibi; curvatur ante illud et adorat
et obsecrat dicens: Libera me, quia deus meus es tu. Nescierunt
neque intellexerunt; obliti enim sunt ne videant oculi eorum,
et ne intelligant corde suo. Non recogitant in mente sua,
neque cognoscunt neque sentiunt ut dicant: Medietatem
eius combussi igne, et coxi super carbones eius panes,
et comedi; de reliquo eius idolum faciam? Ante
truncum ligni procidam? Pars eius cinis est; cor insipiens
adorabit illud, et non liberabit animam suam, neque dicet:
Forte mendacium est in dextera mea. Memento horum
Iacob et Israel, quoniam servus meus es tu. Formavi te, servus
meus es tu Israel; ne obliviscaris mei. Delevi ut nubem
iniquitates tuas, et quasi nebulam peccata tua; revertere
ad me quoniam redemi te. Laudate caeli quoniam misericordiam fecit Dominus;
iubilate extrema terrae; resonate montes laudationem,
saltus et omne lignum eius, quoniam redemit Dominus Iacob et Israel glorifica-
bitur. Haec dicit Dominus redemptor tuus et formator tuus ex utero:
Ego sum Dominus faciens omnia, extendens caelos solus,
stabiliens terram et nullus mecum; irrita faciens signa divinorum, et
ariolos in furorem vertens; convertens sapientes retrorsum,
et scientiam eorum stultam faciens; suscitans verbum servi sui,
et consilium nuntiorum suorum complens; qui dico Hierusalem: Ha-
bitaberis; et civitatibus Iuda: Aedificabimini,
et deserta eius suscitabo; qui dico profundo: Desolare,
et flumina tua arefaciam; qui dico Cyro: Pastor meus es, et omnem volun-
tatem meam complebis; qui dico Hierusalem: Aedificaberis; et templo: Fundaberis.

XLV

Haec dicit Dominus christo meo Cyro, cuius
apprehendi dexteram, ut subiciam ante faciem eius gentes,
et dorsa regum vertam, et aperiam ante eum ianuas, et portae non
claudentur. Ego ante te ibo, et gloriosos terrae humiliabo;
portas aereas conteram, et vectes ferreos confringam,
et dabo tibi thesauros absconditos et arcana secretorum,
ut scias quia ego Dominus qui voco nomen tuum, Deus Israel,
propter servum meum Iacob et Israel electum meum. Vocavi te nomine tuo;
assimilavi te, et non cognovisti me. Ego Dominus, et non est amplius;
extra me non est deus. Accinxi te, et non cognovisti me,
ut sciant hi qui ab ortu solis et qui ab occidente,
quoniam absque me non est deus. Ego Dominus, et non est alter,
formans lucem et creans tenebras, faciens pacem et creans
malum; ego Dominus faciens omnia haec. Rorate caeli desuper, et
nubes pluant iustum; aperiatur terra et germinet
salvatorem, et iustitia oriatur simul; ego Dominus creavi
eum. Vae qui contradicit fictori suo, testa de ...

Numquid dicet lutum figulo suo quid facis? et
opus tuum absque manibus est. Ve qui dicit patri quid generas
et mulieri quid parturis. Hec dicit dominus sanctus israel plastes
eius. Ventura interrogate me super filios meos. et super
opus manuum mearum mandate mihi. Ego feci terram. et homi-
nem super eam creavi ego. Manus mee extenderunt celos
et omni militie eorum mandavi. Ego suscitavi eum ad ius-
titiam. et omnes vias eius dirigam. Ipse edificabit civi-
tatem meam. et captivitatem meam dimittet non in precio
neque in muneribus dicit dominus deus exercituum. Hec dicit dominus deus. La-
bor egypti et negotiatio ethiopie et sabaim viri sub-
limes ad te transibunt et tui erunt. Post te ambu-
labunt vincti manicis pergent et te adorabunt te-
que deprecabuntur. Tantum in te est deus et non est absque te deus.
Vere tu es deus absconditus deus israel salvator. Confusi sunt
et erubuerunt omnes simul abierunt in confusionem
fabricatores errorum. Israel salvatus est in domino salute eter-
na. Non confundemini. et non erubescetis usque in seculum seculi.
Quia hec dicit dominus creans celos. Ipse deus formans celos terram
et faciens eam. Ipse plastes eius. Non in vanum creavit eam.
sed ut habitaretur formavit eam. Ego dominus et non est alius. Non in
abscondito locutus sum in loco terre tenebroso. Non
dixi semini iacob frustra querite me. Ego dominus loquens
iustitiam et annuntians recta. Congregamini et ve-
nite et accedite simul qui salvati estis de gentibus. Nes-
cierunt qui levant signum sculpture sue et rogant
deum non salvantem. Annuntiate et venite consiliamini
simul. Quis auditum fecit hoc ab initio ex tunc predixi
illud. Numquid non ego dominus et non est ultra deus absque me. Deus
iustus et salvans non est preter me. Convertimini ad me et
salvi eritis omnes fines terre quia ego deus et non est alius.
In memet ipso iuravi. egredietur de ore meo iusti-
tie verbum et non revertetur. quia mihi curvabitur omne genu
et iurabit omnis lingua. Ergo in domino dicent. Mee sunt
iustitie et imperium ad eum venient et confundentur
omnes qui repugnant ei. In domino iustificabitur et lau-
dabitur omne semen israel. XLVI

Confractus est bel. contritus est nabo facta sunt
simulacra eorum bestiis et iumentis. Onera vestra
gravi pondere usque ad lassitudinem contabuerunt
et contrita sunt simul. Non potuerunt salvare portan-
tem. et anima eorum in captivitatem ibit. Audite me
domus iacob. et omne residuum domus israel. qui porta-
mini a meo utero. qui gestamini a mea vulva.
Usque ad senectam ego ipse et usque ad canos ego por-
tabo. Ego feci. et ego feram. Ego portabo. et ego
salvabo. Cui assimilastis me. et adequastis et
comparastis me. et fecistis similem. Qui confertis
aurum de sacculo et argentum statera ponderatis
conducentes aurificem ut faciat deum. et procidunt
et adorant. portant illum in humeris gestantes
et ponentes in loco suo non movebitur. Sed cum cla-
maverint ad eum non audiet de tribulatione non sal-
vabit eos. Mementote illud et fundamini redite
prevaricatores ad cor. Recordamini prioris seculi
quoniam ego sum deus et non est ultra deus nec est similis

et stabit et de loco suo

mei annuntians ab exordio novissimum et ab initio
que necdum facta sunt dicens. Consilium meum stabit. et
omnis voluntas mea fiet. Vocans ab oriente avem et
de terra longinqua virum voluntatis mee. Et
locutus sum et adducam illud. creavi et faciam illud.
Audite me duro corde qui longe estis a iustitia.
Prope feci iustitiam meam non elongabitur. et salus mea
non morabitur. Dabo in syon salutem et in israel gloriam

Descende sede in pulvere XLVII meam.
virgo filia babylon. Sede in terra non est solium filie
caldeorum quia ultra non vocaberis mollis et tenera.
Tolle molam et mole farinam. Denuda turpitu-
dinem tuam. discoperi humerum revela crura
transi flumina. Revelabitur ignominia tua et vi-
debitur opprobrium tuum. Ultionem capiam et non resistet
mihi homo. Redemptor noster dominus exercituum nomen illius sanctus
israel. Sede tace et intra in tenebras filia caldeorum. quia
non vocaberis ultra domina regnorum. Iratus sum super populum
meum contaminavi hereditatem meam et dedi eos in
manu tua. Non posuisti eis misericordias super senem. Aggravasti
iugum tuum valde. Et dixisti in sempiternum ero domina. Non po-
suisti hec super cor tuum. neque recordata es novissimi tui.
Et nunc audi hec delicata habitans confidenter que dicis in corde
tuo ego sum et non est preter me amplius. Non sedebo vidua et
ignorabo sterilitatem. Venient tibi duo hec subito in die
una sterilitas et viduitas. Universa venerunt super te propter
multitudinem maleficiorum tuorum. et propter duritiam incan-
tatorum tuorum vehementem. Et fiduciam habuisti in mali-
tia tua et dixisti. Non est qui videat me. Sapientia tua et scien-
tia. hec decepit te. Et dixisti in corde tuo. Ego sum et preter
me non est altera. Veniet super te malum et nescies ortum eius. et
irruet super te calamitas quam non poteris expiare. Veniet
super te miseria repente quam nescies. Sta cum incantatori-
bus tuis. et cum multitudine maleficiorum tuorum in quibus labo-
rasti ab adolescentia tua. si forte quid prosit tibi. aut si
possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum
tuorum. Stent et salvent te. augures celi qui contemplaban-
tur sidera. et supputabant menses. ut ex eis annun-
tiarent ventura tibi. Ecce facti sunt quasi stipula ignis com-
bussit eos. Non liberabunt animam suam de manu flam-
me. Non sunt prune quibus calefiant. nec focus ut sede-
ant ad eum. Sic facta sunt tibi in quibuscumque laboraveras. Ne-
gotiatores tui ab adolescentia sua unusquisque in
via sua erraverunt. Non est qui salvet te. XLVIII

Audite hec domus iacob qui vocamini nomine israel et
de aquis iude existis qui iuratis in nomine domini et dei
israel. et recordamini non in veritate neque in iustitia. De civitate sca
enim sancta vocati sunt et super deum israel constabiliti sunt. Dominus exer-
cituum nomen eius. Priora ex tunc annuntiavi et ex ore meo
exierunt. et audita feci ea. Repente operatus sum et venerunt.
Scivi enim quia durus es tu. et nervus ferreus cervix tua
et frons tua erea. Predixi tibi ex tunc antequam venirent
indicavi tibi. ne forte diceres. Idola mea fecerunt hec. et sculp-
tilia mea. et conflatilia mandaverunt ista. Que audisti
vide omnia. vos autem non annuntiastis. Audita feci tibi
nova ex tunc et conservata sunt que nescis. Nunc creata sunt.

et nunc ex tunc et ante diem et non audisti ea ne forte dicas Ecce ego cognovi ea. Neque audisti neque cognovisti neque ex tunc aperta est auris tua. Scio enim quia prevaricans prevaricaberis et transgressorem ex utero vocavi te. Propter nomen meum longe faciam furorem meum et laude mea infrenabo te ne intereas. Ecce excoxi te sed non quasi argentum. elegi te in camino paupertatis. Propter me faciam ut non blasphemer et gloriam meam alteri non dabo. Audite me Iacob et Israel quem ego voco. ego ipse ego primus et ego novissimus. Manus quoque mea fundavit terram et dextera mea mensa est celos. ego vocabo eos et stabunt simul. Congregamini omnes vos et audite. quis de eis annuntiavit hec. Dominus dilexit eum faciet voluntatem suam in babylone et brachium suum in caldeis. Ecce ego locutus sum et vocavi eum. adduxi eum et directa est via eius. Accedite ad me et audite hoc. non a principio in abscondito locutus sum. ex tempore antequam fieret ibi eram. et nunc Dominus Deus misit me et spiritus eius. Hec dicit Dominus redemptor tuus sanctus Israel. ego Dominus Deus tuus docens te utilia gubernans te in via qua ambulas. Utinam attendisses mandata mea. facta fuisset sicut flumen pax tua et iustitia tua sicut gurgites maris. et fuisset quasi harena semen tuum et stirps uteri tui ut lapilli eius. non interisset et non fuisset attritum nomen eius a facie mea. Egredimini de babylone fugite a caldeis. in voce exultationis annuntiate. auditum facite hoc et efferte illud usque ad extrema terre. Dicite redemit Dominus servum suum Iacob. Non sitierunt in deserto cum educeret eos. aquam de petra produxit eis et scidit petram et fluxerunt aque. Non est pax impiis dicit Dominus.

XLIX

Audite insule et attendite populi de longe. Dominus ab utero vocavit me. de ventre matris mee recordatus est nominis mei. Et posuit os meum quasi gladium acutum. in umbra manus sue protexit me. et posuit me quasi sagittam electam. in pharetra sua abscondit me et dixit mihi. Servus meus es tu Israel quia in te gloriabor. Et ego dixi. In vacuum laboravi sine causa et vane fortitudinem meam consumpsi. Ergo iudicium meum cum Domino et opus meum cum Deo meo. Et nunc hec dicit Dominus formans me ex utero servum sibi ut reducam Iacob ad eum et Israel non congregabitur. Et glorificatus sum in oculis Domini et Deus meus factus est fortitudo mea. et dixit. Parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Iacob et feces Israel convertendas. Dedi te in lucem gentium ut sis salus mea usque ad extremum terre. Hec dicit Dominus redemptor Israel sanctus eius ad contemptibilem animam et ad abhominatam gentem ad servum dominorum. Reges videbunt et consurgent principes et adorabunt propter Dominum quia fidelis est et sanctum Israel qui elegit te. Hec dicit Dominus. In tempore placito exaudivi te et in die salutis auxiliatus sum tui. Et servavi te et dedi te in fedus populi ut suscitares terram et possideres hereditates dissipatas ut diceres his qui vincti sunt. exite. et his qui in tenebris. revelamini. Super vias pascentur et in omnibus planis pascua eorum. Non esurient et non sitient et non percutiet eos estus et sol quia

miserator eorum reget eos et ad fontes aquarum potabit eos. Et ponam omnes montes meos in viam et semite mee exaltabuntur. Ecce isti de longe venient et ecce isti ab aquilone et mari et isti de terra australi. Laudate celi et exulta terra iubilate montes laudem quia consolatus est Dominus populum suum et pauperum suorum miserebitur. Et dixit Syon. Dereliquit me Dominus et Dominus oblitus est mei. Numquid oblivisci potest mulier infantem suum ut non misereatur filio uteri sui. Et si illa oblita fuerit ego non obliviscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te. muri tui coram oculis meis semper. Venerunt structores tui destruentes te et dissipantes a te exibunt. Leva in circuitu oculos tuos et vide omnes isti congregati sunt venerunt tibi. Vivo ego dicit Dominus quia his omnibus velud ornamento vestieris et circumdabis tibi eos quasi sponsa quia deserta tua et solitudines tue et terra ruine tue nunc angusta erunt pre habitatoribus et longe fugabuntur qui absorbebant te. Adhuc dicent in auribus tuis filii sterilitatis tue. Angustus est mihi locus fac spatium mihi ut habitem. Et dices in corde tuo. quis genuit mihi istos. Ego sterilis et non pariens transmigrata et captiva. et istos quis enutrivit. Ego destituta et sola. et isti ubi erant. Hec dicit Dominus Deus. Ecce levabo ad gentes manum meam et exaltabo ad populos signum meum. et afferent filios tuos in ulnis et filias tuas super humeros portabunt. Et erunt reges nutricii tui et regine nutrices tue. vultu in terram demisso adorabunt te et pulverem pedum tuorum lingent. Et scies quia ego Dominus quia non confundentur qui expectant eum. Numquid tolletur a forti preda. aut quod captum fuerit a robusto salvum poterit. Quia hec dicit Dominus. Equidem et captivitas a forti tolletur et quod ablatum fuerit a robusto salvabitur. Eos vero qui iudicaverunt te ego iudicabo. et filios tuos ego salvabo. Et cibabo hostes tuos carnibus suis. et quasi musto sanguine suo inebriabuntur. Et sciet omnis caro quia ego Dominus salvans te et redemptor tuus fortis Iacob.

Hec dicit Dominus. Quis est hic liber repudii matris vestre quo dimisi eam. aut quis est creditor meus cui vendidi vos. Ecce enim in iniquitatibus vestris venditi estis et in sceleribus vestris dimisi matrem vestram. Quia veni et non erat vir. vocavi et non erat qui audiret. Numquid abbreviata et parvula facta est manus mea ut non possim redimere. aut non est in me virtus ad liberandum. Ecce in increpatione mea desertum faciam mare. ponam flumina in siccum. computrescent pisces sine aqua et morientur in siti. Induam celos tenebris et saccum ponam operimentum eorum. Dominus dedit mihi linguam eruditam ut sciam sustentare eum qui lapsus est verbo. erigit mane. mane erigit mihi aurem ut audiam quasi magistrum. Dominus Deus aperuit mihi aurem. ego autem non contradico. retrorsum non abii. Corpus meum dedi percutientibus et genas meas vellentibus. Faciem meam non averti ab increpantibus et conspuentibus in me. Dominus Deus auxiliator meus. et ideo non sum confusus. Ideo posui faciem meam ut petram durissimam et scio quia non confundar.

prope est qui iustificat me. quis contradicet mihi? stemus
simul. Quis est adversarius meus? accedat ad me.
ecce dominus auxiliator meus. quis ergo est qui condempnet me.
ecce omnes quasi vestimentum conterentur. tinea come-
det eos. Quis ex vobis timens dominum. audiens vocem
servi sui. Qui ambulavit in tenebris et non est lumen
ei. speret in nomine domini et innitatur super deum suum. Ecce
vos omnes accendentes ignem. accincti flam-
mis. ambulate in lumine ignis vestri. et in flammis quas
succendistis. de manu mea factum est hoc vobis.
in doloribus dormietis.

LI

Audite me qui sequimini quod iustum est et queritis
dominum. attendite ad petram unde excisi estis. et ad
cavernam laci de qua precisi estis. Attendite ad abraham
patrem vestrum. et ad saram que peperit vos. quia unum voca-
vi eum et benedixi ei. et multiplicavi eum. Consolabitur
ergo dominus syon. et consolabitur omnes ruinas eius. et po-
net desertum eius quasi delicias. et solitudinem eius quasi
ortum domini. Gaudium et letitia invenietur in ea. gratiarum
actio et vox laudis. Attendite ad me popule meus
et tribus mea me audite. quia lex a me exiet. et iu-
dicium meum in lucem populorum requiescet. Prope est
iustus meus. egressus est salvator meus. et brachia
mea populos iudicabunt. me insule expectabunt.
et brachium meum sustinebunt. Levate in celum
oculos vestros. et videte sub terra deorsum. quia celi sicut
fumus liquescent. et terra sicut vestimentum atteretur.
et habitatores eius sicut hec interibunt. Salus autem mea
in sempiternum erit. et iustitia mea non deficiet. Au-
dite me qui scitis iustum populus lex mea in corde eorum.
Nolite timere obprobrium hominum. et blasphemias eorum
ne metuatis. Sicut enim vestimentum sic comedet
eos vermis. et sicut lanam sic devorabit eos tinea. Salus
autem mea in sempiternum erit. et iustitia mea in generati-
one generationum. Consurge consurge induere
fortitudinem brachium domini. Consurge sicut in diebus
antiquis in generationibus seculorum. Numquid non tu per-
cussisti superbum vulnerasti draconem? Numquid non tu
siccasti mare aquam abyssi vehementis. qui posu-
isti profundum maris viam ut transirent liberati.
Et nunc qui redempti sunt a domino revertentur
et venient in syon laudantes. et letitia sempiterna
super capita eorum. Gaudium et letitiam tenebunt
fugiet dolor et gemitus. Ego ego ipse consolabor
vos. Quis tu ut timeas ab homine mortali. et a
filio hominis qui quasi fenum ita arescet. Et oblitus es
domini creatoris tui qui tetendit celos et fundavit
terram. Et formidasti iugiter tota die a facie fu-
roris eius qui te tribulabat et paraverat ad perdendum.
Ubi est nunc furor tribulantis? Cito veniet gradiens
ad aperiendum. et non interficiet usque ad internecionem
nec deficiet panis eius. Ego autem sum dominus deus tuus
qui conturbo mare. et intumescunt fluctus eius.
dominus exercituum nomen meum. Posui verba mea in ore
tuo et in umbra manus mee protexi te ut plan-
tes celos et fundes terram. et dicas ad syon.
populus meus es tu. Elevare elevare consurge ierusalem
que bibisti de manu domini calicem ire eius. usque ad
fundum calicis soporis bibisti et potasti usque ad
feces. Non est qui sustentet eam ex omnibus filiis quos
genuit. et non est qui apprehendat manum eius ex omnibus
filiis quos enutrivit. Duo sunt que occurrerunt tibi.
quis contristabitur super te? vastitas et contritio et fames
et gladius. quis consolabitur te? Filii tui proiecti sunt
dormierunt in capite omnium viarum sicut oryx illaque-
atus pleni indignatione domini. increpatione dei tui.
Ideo audi hec paupercula et ebria et non a vino. Hec dicit
dominator tuus dominus et deus tuus qui pugnavit pro populo
suo. Ecce tuli de manu tua calicem soporis fun-
dum calicis indignationis mee non adicies ut bi-
bas illum ultra. et ponam illum in manu eorum qui te
humiliaverunt et dixerunt anime tue. Incurvare ut
transeamus. et posuisti ut terram corpus tuum et quasi viam
transeuntibus.

LII

Consurge consurge induere fortitudine tua
syon. induere vestimentis glorie tue ierusalem
civitas sancti. quia non adiciet ultra ut pertranseat
per te incircumcisus et inmundus. Excutere de pul-
vere consurge sede ierusalem. Solve vincula colli tui
captiva filia syon. quia hec dicit dominus. Gratis venundati
estis et sine argento redimemini. Quia hec dicit dominus deus
In egyptum descendit populus meus in principio ut colo-
nus esset ibi. et assur absque ulla causa calumpniatus est
eum. Et nunc quid mihi est hic dicit dominus. quoniam ablatus est
populus meus gratis. dominatores eius inique agunt dicit dominus.
et iugiter tota die nomen meum blasphematur. Propter hoc
sciet populus meus nomen meum in die illa quia ego ipse qui
loquebar ecce adsum. Quam pulcri super montes
pedes annuntiantis et predicantis pacem annuntiantis
bonum predicantis salutem dicentis. Syon regnabit deus
tuus. Vox speculatorum tuorum. levaverunt vocem si-
mul laudabunt. quia oculo ad oculum videbunt cum
converterit dominus syon. Gaudete et laudate simul deserta
ierusalem quia consolatus est dominus populum suum redemit ierusalem.
Paravit dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium. et
videbunt omnes fines terre salutare dei nostri. Recedite recedite
exite inde. pollutum nolite tangere. exite de medio
eius. Mundamini qui fertis vasa domini. quoniam non in tu-
multu exibitis. nec in fuga properabitis. Precedet e-
nim vos dominus et congregabit vos deus israel. Ecce intelliget ser-
vus meus et exaltabitur et elevabitur et sublimis erit val-
de. Sicut obstupuerunt super eum multi. sic inglo-
rius erit inter viros aspectus eius. et forma eius inter
filios hominum. Iste asperget gentes multas. super ipsum
continebunt reges os suum. quia quibus non est nar-
ratum de eo. videbunt. et qui non audierunt contem-
Quis credidit auditui

LIII

plati sunt.
nostro. et brachium domini cui revelatum est. Et
ascendet sicut virgultum coram eo. et sicut radix
de terra sitienti. non est species ei neque decor. Et vidi-
mus eum et non erat aspectus. et desideravimus eum des-
pectum. et novissimum virorum. virum dolorum. et

scientem infirmitatem et quasi absconditus vultus eius
et despectus unde nec reputavimus eum. Vere languores
nostros ipse tulit et dolores nostros ipse portavit. Et nos re-
putavimus eum quasi leprosum et percussum a deo et humi-
liatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras
attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostre super eum
et livore eius sanati sumus. Omnes nos quasi oves erravimus
unusquisque in viam suam declinavit et dominus posuit in eo in-
iquitatem omnium nostrum. Oblatus est quia ipse voluit et
non aperuit os suum. Sicut ovis ad occisionem ducetur et quasi
agnus coram tondente se obmutescet et non aperiet os su-
um. De angustia et de iudicio sublatus est. Generationem ei-
us quis enarrabit? Quia abscisus est de terra viventium propter
scelus populi mei percussi eum. Et dabit impios pro sepultura
et divites pro morte sua eo quod iniquitatem non fecerit neque dolus
fuerit in ore eius. Et dominus voluit conterere eum in infirmi-
tate. Si posuerit animam suam pro peccato videbit semen lon-
gevum et voluntas domini in manu eius dirigetur. Pro
eo quod laboravit anima eius videbit et saturabitur. In scientia
sua iustificabit ipse iustus servus meus multos et iniqui-
tates eorum ipse portabit. Ideo dispertiam ei plurimos
et fortium dividet spolia pro eo quod tradidit in mortem animam
suam et cum sceleratis reputatus est et ipse peccatum multorum
tulit et pro transgressoribus oravit. LIIII

// laboravit

Lauda sterilis que non paris decanta laudem et hinni que
non pariebas quoniam multi filii deserte eius quam magis
quam eius que habet virum dicit dominus. Dilata locum tentorii tui et
pelles tabernaculorum tuorum extende ne parcas longos
fac funiculos tuos et clavos tuos consolida. Ad dex-
teram enim et levam penetrabis et semen tuum gentes he-
reditabit et civitates desertas inhabitabit. Noli timere
quia non confunderis neque erubesces. Non enim te pudebit quia con-
fusionis adolescentie tue oblivisceris et obprobrii vi-
duitatis tue non recordaberis amplius. Quia dominabitur tui qui
fecit te dominus exercituum nomen eius et redemptor tuus sanctus
Israel deus omnis terre vocabitur. Quia ut mulierem de-
relictam et merentem spiritu vocavit te dominus et uxorem ab ado-
lescentia abiectam dixit deus tuus. Ad punctum
in modico dereliqui te et in miserationibus magnis con-
gregabo te. In momento indignationis abscondi faciem
meam parumper a te et in misericordia sempiterna misertus sum
tui dixit redemptor tuus dominus. Sicut in diebus Noe ista
mihi est cui iuravi ne inducerem aquas diluvii ultra
super terram sic iuravi ut non irascar tibi et non increpem te.
Montes enim commovebuntur et colles contremiscent.
Misericordia autem mea non recedet a te et fedus pacis mee non mo-
vebitur dixit miserator tuus dominus. Paupercula tempestate
convulsa absque ulla consolatione. Ecce ego sternam
per ordinem lapides tuos et fundabo te in sapphiris
et ponam iaspidem propugnacula tua et portas tuas
in lapides sculptos et omnes lapides terminos tuos in lapi-
des desiderabiles universos filios tuos doctos a domino et
multitudinem pacis filiis tuis et in iustitia fundaberis.
Recede procul a calumpnia quia non timebis et a pavo-
re quia non appropinquabit tibi. Ecce accola veniet qui non
erat mecum advena quondam tuus adiungetur tibi.

sufflantem

Ecce ego creavi fabrum ambulantem in igne prunas
et proferentem vas in opus suum et ego creavi interfectorem
ad disperdendum. Omne vas quod fictum est contra te non dirige-
tur et omnem linguam resistentem tibi in iudicio iudica-
bis. Hec est hereditas servorum domini et iustitia eorum apud me dicit dominus. LV

Omnes sitientes venite ad aquas et qui
non habetis argentum properate emite et comedite
venite emite absque argento et absque ulla commutatione
vinum et lac. Quare appenditis argentum non in panibus et la-
borem vestrum non in saturitate. Audite audientes me et come-
dite bonum et delectabitur in crassitudine anima vestra. Inclina-
te aurem vestram et venite ad me. Audite et vivet anima
vestra et feriam vobiscum pactum sempiternum misericordias David
fideles. Ecce testem populis dedi eum ducem ac precepto-
rem gentibus. Ecce gentem quam nesciebas vocabis et gentes que te
non cognoverunt ad te current propter dominum deum tuum et
sanctum Israel quia glorificavit te. Querite dominum dum inve-
niri potest invocate eum dum prope est. Derelinquat im-
pius viam suam et vir iniquus cogitationes suas et rever-
tatur ad dominum et miserebitur eius et ad deum nostrum quoniam
multus est ad ignoscendum. Non enim cogitationes mee cogi-
tationes vestre dicit dominus. Quia sicut exaltantur celi a terra
sic exaltate sunt vie mee a viis vestris et cogitationes
mee a cogitationibus vestris. Et quomodo descendit ymber et nix
de celo et illuc ultra non revertitur sed inebriat terram et in-
fundit eam et germinare facit eam et dat semen seren-
ti et panem comedenti sic erit verbum meum quod egre-
dietur de ore meo. Non revertetur ad me vacuum sed faciet
quecumque volui et prosperabitur in his ad que misi
illud. Quia in letitia egrediemini et in pace dedu-
cemini. Montes et colles cantabunt coram vobis lau-
dem et omnia ligna regionis plaudent manu. Pro saliunca
ascendet abies et pro urtica crescet mirtus et erit dominus
nominatus in signum eternum quod non auferetur. LVI

Hec dicit dominus custodite iudicium et facite iustitiam
quia iuxta est salus mea ut veniat et ius-
titia mea ut reveletur. Beatus vir qui facit hoc et fi-
lius hominis qui apprehendet istud custodiens sabba-
tum ne polluat illud custodiens manus suas ne
faciat omne malum. Et non dicat filius advene qui adhe-
ret domino dicens separatione dividet me dominus a populo
suo et non dicat eunuchus ecce ego lignum aridum. Quia
hec dicit dominus eunuchis. Qui custodierint sabbata mea
et elegerint que ego volui et tenuerint fedus meum dabo
eis in domo mea et in muris meis locum et nomen melius a
filiis et filiabus. Nomen sempiternum dabo eis quod non
peribit. Et filios advene qui adherent domino ut colant
eum et diligant nomen eius ut sint ei in servos omnem
custodientem sabbatum ne polluat illud et tenentem
fedus meum adducam eos in montem sanctum meum et leti-
ficabo eos in domo orationis mee. Holocausta eorum et victime
placebunt mihi super
altari meo quia domus mea domus orationis vocabi-
tur cunctis populis ait dominus deus qui congregat dispersos Israel. Adhuc
congregabo ad eum congregatos eius. Omnes
bestie agri venite ad devorandum universe

bene sale. Speculatores eius ceci omnes nescierunt. Uni-
versi canes muti non valentes latrare. videntes vana, dor-
mientes et amantes sompnia. et canes inpudentissimi
nescierunt saturitatem. Ipsi pastores ignoraverunt intelli-
gentiam. omnes in viam suam declinaverunt. unusquisque
ad avariciam suam a summo usque ad novissimum. Ve-
nite sumamus vinum et impleamur ebrietate. et erit
sic hodie sic et cras et multo amplius. LVII

Iustus perit et non est qui recogitet in corde suo. et viri mise-
ricordie colliguntur. quia non est qui intelligat. A facie enim mali-
tie collectus est iustus. Veniat pax, requiescat in cu-
bili suo qui ambulavit in directione sua. Vos autem
accedite huc filii auguratricis, semen adulteri et for-
nicarie. Super quem lusistis? super quem dilatastis os, et
eiecistis linguam? Numquid non vos filii scelesti, semen men-
dax? Qui consolamini in diis subter omne lignum frondosum,
immolantes parvulos in torrentibus subter eminentes
petras. In partibus torrentis pars tua. hec est sors tua, et ipsis
effudisti libamen, obtulisti sacrificium. Numquid super his non in-
dignabor? Super montem excelsum et sublimem posuisti cu-
bile tuum, et illuc ascendisti ut immolares hostias.
Et post ostium et retro postem posuisti memoriale tuum. Quia
iuxta me discoperuisti et suscepisti adulterum. dilatasti
cubile tuum. pepigisti cum eis fedus. dilexisti stratum eorum
manu aperta. et ornasti te regio unguento. et multi-
plicasti pigmenta tua. Misisti legatos tuos procul.
et humiliata es usque ad inferos. In multitudine vie tue
me laborasti. non dixisti quiescam. Vitam manus tue inve-
nisti. propterea non rogasti. Pro quo sollicita non timuisti, quia
mentita es et mei non es recordata. nec cogitasti in corde
tuo. quia ego tacens et quasi non videns, et mei oblita es. Ego
annuntiabo iustitiam tuam et opera tua non proderunt tibi. Cum
clamaveris, liberent te congregati tui, et omnes eos au-
feret ventus, tollet aura. Qui autem habet fiduciam mei
hereditabit terram et possidebit montem sanctum meum. Et dicam:
viam facite, prebete iter, declinate de semita, auferte of-
fendicula de via populi mei. Quia hec dicit dominus excelsus et
sublimis habitans eternitatem, et sanctum nomen eius, in excelso
in sancto habitans, et cum contrito et humili spiritu ut vivificet
spiritum humilium et vivificet cor contritorum. Non enim in
sempiternum litigabo neque usque ad finem irascar. quia spiritus
a facie mea egredietur et flatus ego faciam. Propter iniqui-
tatem avaritie eius iratus sum et percussi eum. Abscondi a
te faciem meam et indignatus sum. Et abiit vagus in via
cordis sui. Vias eius vidi et dimisi eum, et reduxi eum et red-
didi consolationes ipsi et lugentibus eius. Creavi fructum
labiorum pacem, pacem ei qui longe est et qui prope dicit dominus, et
sanavi eum. Impii autem quasi mare fervens quod quiescere
non potest, et redundant fluctus eius in conculcationem et lu-
tum. Non est pax dicit dominus deus impiis. LVIII

Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, et an-
nuntia populo meo scelera eorum, et domui Iacob peccata
eorum. Me etenim de die in diem querunt, et scire vias
meas volunt. Quasi gens que iustitiam fecerit, et que iudicium
dei sui non dereliquerit. Rogant me iudicia iustitie,
et appropinquare deo volunt. Quare ieiunavimus, et
non aspexisti

non aspexisti. humiliavimus animas nostras et nescisti? Ecce in
die ieiunii vestri invenitur voluntas vestra et omnes debito-
res vestros repetitis. Ecce ad lites et contentiones ieiuna-
tis et percutitis pugno impie. Nolite ieiunare sicut usque
ad hanc diem, ut audiatur in excelso clamor vester. Num-
quid tale est ieiunium quod elegi per diem affligere ho-
minem animam suam? Numquid contorquere quasi circulum capud
suum, et saccum et cinerem sternere? Numquid istud vocabis
ieiunium et diem acceptabilem domino? Nonne hoc est magis
ieiunium quod elegi? Dissolve colligationes impietatis,
solve fasciculos deprimentes, dimitte eos qui confracti sunt
liberos, et omne onus dirumpe. Frange esurienti panem tuum,
et egenos vagosque induc in domum tuam. Cum videris
nudum operi eum, et carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet
quasi mane lumen tuum, et sanitas tua citius orietur. Et
anteibit faciem tuam iustitia tua, et gloria domini colli-
get te. Tunc invocabis et dominus exaudiet; clamabis
et dicet: Ecce adsum, quia misericors sum dominus deus tuus.
Si abstuleris de medio tui cathenam, et de-
sieris digitum extendere, et loqui quod non prodest. Cum effu-
deris esurienti animam tuam, et animam afflictam repleveris,
orietur in tenebris lux tua, et tenebre tue erunt sicut
meridies. Et requiem dabit tibi dominus deus tuus semper, et implebit
splendoribus animam tuam, et ossa tua liberabit. Et eris quasi or-
tus irriguus, et sicut fons aquarum cuius non deficient aque.
Et edificabuntur in te deserta seculorum. Fundamenta gene-
rationis et generationis suscitabis. Et vocaberis edifica-
tor sepium, avertens semitas in quietem. Si averteris
a sabbato pedem tuum facere voluntatem tuam in die sancto
meo, et vocaveris sabbatum delicatum et sanctum domini gloriosum,
et glorificaveris eum dum non facis vias tuas et non invenitur
voluntas tua ut loquaris sermonem. Tunc delectaberis
super domino, et sustollam te super altitudines terre, et cibabo te
hereditate Iacob patris tui. Os enim domini locutum est.

Ecce non est abbreviata manus domini ut LIX
salvare nequeat, neque aggravata est auris eius ut
non exaudiat. Sed iniquitates vestre diviserunt inter vos
et deum vestrum, et peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis
ne exaudiret. Manus enim vestre pollute sunt sanguine
et digiti vestri iniquitate. Labia vestra locuta sunt mendacium
et lingua vestra iniquitatem fatur. Non est qui invocet iustitiam
neque est qui iudicet vere. Sed confidunt in nichilo et loquuntur
vanitates. Conceperunt laborem et pepererunt iniquitatem.
Ova aspidum ruperunt et telas aranee texuerunt. Qui come-
derit de ovis eorum morietur, et quod confotum est erumpet in
regulum. Tele eorum non erunt in vestimentum neque operientur operi-
bus suis. Opera eorum opera inutilia, et opus iniquitatis in manibus
eorum. Pedes eorum ad malum currunt, et festinant ut effundant
sanguinem innocentem. Cogitationes eorum cogitationes
inutiles. Vastitas et contritio in viis eorum, et viam pacis nes-
cierunt, et non est iudicium in gressibus eorum. Semite eorum incur-
vate sunt eis. Omnis qui calcat in eis ignorat pacem. Propter
hoc elongatum est a vobis iudicium, et non apprehendet
nos iustitia. Expectavimus lucem et ecce tenebre, splen-
dorem et in tenebris ambulavimus. Palpavimus sicut
ceci parietem, et quasi absque oculis attrectavimus. Inpegi-

in meridie quasi in tenebris in caliginosis quasi mortui.
Rugiemus quasi ursi omnes et quasi columbae meditantes geme
mus. Expectavimus iudicium et non est; salutem et elongata
est a nobis. Multiplicatae enim sunt iniquitates nostrae coram te et
peccata nostra responderunt nobis, quia scelera nostra nobiscum et iniqui
tates nostras cognovimus: peccare et mentiri contra Dominum. Et aversi
sumus ne iremus post tergum Dei nostri ut loqueremur calumniam
et transgressionem; concepimus et locuti sumus de corde verba
mendacii. Et conversum est retrorsum iudicium et iustitia
longe stetit, quia corruit in platea veritas et aequitas
non potuit ingredi. Et facta est veritas in oblivionem,
et qui recessit a malo praedae patuit. Et vidit Dominus, et
malum apparuit in oculis eius, quia non est iudicium. Et
vidit quia non est vir, et aporiatus est quia non est qui occur
rat. Et salvabit sibi brachium suum, et iustitia ipsius confir
mabit eum. Indutus est iustitia ut lorica, et galea sa
lutis in capite eius; indutus est vestimentis ultionis, et opertus
est quasi pallio zeli. Sicut ad vindictam quasi ad retributio
nem indignationis hostibus suis et vicissitudinem ini
micis suis; insulis vicem reddet. Et timebunt qui ab
occidente nomen Domini, et qui ab ortu solis gloriam eius, cum ve
nerit quasi fluvius violentus quem spiritus Domini cogit. Et venerit Sy
on redemptor, et eis qui redeunt ab iniquitate in Iacob,
dicit Dominus. Spiritus meus qui est in te et verba mea quae posui in
ore tuo non recedent de ore tuo et de ore seminis tui,
dicit Dominus, amodo et usque in sempiternum.

LX

Surge illuminare Ierusalem, quia venit lumen
tuum et gloria Domini super te orta est. Quia ecce te
nebrae operient terram et caligo populos. Super te autem ori
etur Dominus, et gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt
gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui.
Leva in circuitu oculos tuos et vide: omnes isti congregati sunt,
venerunt tibi. Filii tui de longe venient, et filiae tuae de
latere surgent. Tunc videbis et afflues, et mirabitur et dilata
bitur cor tuum, quando conversa fuerit ad te multitudo maris, for
titudo gentium venerit tibi. Inundatio camelorum operiet te,
dromedarii Madian et Epha; omnes de Saba venient,
aurum et thus deferentes et laudem Domino annuntiantes. Omne
pecus Cedar congregabitur tibi, arietes Nabaioth ministra
bunt tibi; offerentur super placabili altari meo, et
domum maiestatis meae glorificabo. Qui sunt isti qui ut nubes
volant, et quasi columbae ad fenestras suas? Me enim ex
pectant insulae et naves maris in principio, ut adducam
filios tuos de longe, argentum eorum et aurum eorum cum eis, no
mini Domini Dei tui et Sancto Israel quia glorificavit te. Et aedificabunt
filii peregrinorum muros tuos, et reges eorum ministrabunt
tibi. In indignatione enim mea percussi te, et in reconciliatione
mea misertus sum tui. Et aperientur portae tuae iugiter, die
et nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo
gentium et reges earum adducantur. Gens enim et regnum quod
non servierit tibi peribit, et gentes solitudine vastabuntur.
Gloria Libani ad te veniet, abies et buxus et pinus simul ad
ornandum locum sanctificationis meae, et locum pedum meorum
glorificabo. Et venient ad te curvi filii eorum qui humiliaverunt
te, et adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahe
bant tibi, et vocabunt te civitatem Domini, Syon Sancti Israel.
Pro eo quod fuisti derelicta et odio habita et non erat qui per te
transiret, ponam te in superbiam saeculorum, gaudium
in generationem et generationem. Et suges lac gentium,
et mamilla regum lactaberis; et scies quia ego Dominus salvans
te, et redemptor tuus fortis Iacob. Pro aere afferam aurum
et pro ferro afferam argentum, et pro lignis aes, et pro lapidi
bus ferrum; et ponam visitationem tuam pacem, et prae
positos tuos iustitiam. Non audietur ultra iniquitas
in terra tua, vastitas et contritio in terminis tuis; et occupa
bit salus muros tuos, et portas tuas laudatio.
Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec
splendor lunae illuminabit te; sed erit tibi Dominus in lucem
sempiternam, et Deus tuus in gloriam tuam. Non occidet ultra
sol tuus et luna tua non minuetur, quia Dominus erit tibi in
lucem sempiternam, et complebuntur dies luctus tui. Populus autem tuus
omnes iusti; in perpetuum hereditabunt terram, germen
plantationis meae, opus manus meae ad glorifican
dum. Minimus erit in mille, et parvulus in gentem fortissimam.
Ego Dominus in tempore eius subito faciam istud.

Spiritus Domini super me eo quod unxerit me Dominus ad an
nuntiandum mansuetis misit me, ut mederer
contritis corde, et praedicarem captivis indulgentiam
et clausis apertionem; et praedicarem annum placabilem
et diem ultionis Deo nostro, ut consolarer omnes lugentes,
ut ponerem consolationem lugentibus Syon, et darem eis
coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium
laudis pro spiritu maeroris. Et vocabuntur in ea fortes
iustitiae, plantatio Domini ad glorificandum. Et aedifica
bunt deserta a saeculo et ruinas antiquas erigent,
et instaurabunt civitates desertas, dissipatas
generatione et generatione. Et stabunt alieni et pascent
pecora vestra, et filii peregrinorum agricolae et vinitores
vestri erunt. Vos autem sacerdotes Domini voca
bimini; ministri Dei nostri dicetur vobis. Fortitudinem
gentium comedetis, et in gloria eorum superbietis. Pro con
fusione vestra duplici et rubore laudabunt partem
suam. Propter hoc in terra sua duplicia possidebunt, laetitia
sempiterna erit eis. Quia ego Dominus diligens iudicium et odio
habens rapinam in holocausto. Et dabo opus eorum in veritate
et foedus perpetuum feriam eis. Et scietur in gentibus semen
eorum, et germen eorum in medio populorum. Omnes qui viderint eos
cognoscent illos, quia isti sunt semen cui benedixit Dominus.
Gaudens gaudebo in Domino, et exsultabit anima mea
in Deo meo, quia induit me vestimentis salutis, et indu
mento iustitiae circumdedit me quasi sponsum decoratum
corona, et quasi sponsam ornatam monilibus suis. Sicut enim terra
profert germen suum, et sicut hortus semen suum germinat, sic
germinabit iustitiam et laudem coram universis gentibus.

LXII

Propter Syon non tacebo et propter
Ierusalem non quiescam, donec egrediatur ut splen
dor iustus eius et salvator eius ut lampas accendatur. Et
videbunt gentes iustum tuum, et cuncti reges inclitum
tuum. Et vocabitur tibi nomen novum quod os Domini
nominabit. Et eris corona gloriae in manu Domini et dia
dema regni in manu Dei tui. Non vocaberis ultra Dere
licta, et terra tua non vocabitur amplius Desolata.

// repsum

vocaberis voluntas mea in ea et terra tua inhabitabitur
quia complacuit domino habitare in te. Habitabit enim iuve-
nis cum virgine et habitabunt in te filii tui et gaudebit
sponsus super sponsam et gaudebit super te deus tuus. Super
muros tuos ierusalem constitui custodes tota die et tota
nocte perpetuo non tacebunt. Qui reminiscimini domini ne
taceatis et ne detis silentium ei donec ponat ierusalem lau-
dem in terra. Iuravit dominus in dextera sua et in brachio forti-
tudinis sue. Si dedero triticum tuum ultra cibum inimicis
tuis et si biberint filii alieni vinum tuum in quo laborasti
quia qui congregabunt illud comedent et laudabunt
dominum et qui comportant illud bibent in atriis sanctis meis.
Transite transite per portas preparate viam populo pla-
num facite iter et eligite lapides et elevate signum ad
populos. Ecce dominus auditum fecit in extremis terre. Dicite filie
Syon. Ecce salvator tuus venit. Ecce merces eius cum eo
et opus illius coram eo. Et vocabunt eos populus sanctus redempti a domino.
Tu autem vocaberis civitas quesita et non derelicta. LXIII

Quis est iste qui venit de edom tinctis vestibus
de bosra. Iste formosus in stola sua gradiens
in multitudine fortitudinis sue. Ego qui loquor iustitiam
et propugnator sum ad salvandum. Quare ergo rubrum est
indumentum tuum et vestimenta tua sicut calcantium in torcularia.
Torcular calcavi solus et de gentibus non est vir mecum.
Calcavi eos in furore meo et conculcavi eos in ira mea.
Et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea et omnia in-
dumenta mea inquinavi. Dies enim ultionis in corde
meo annus redemptionis mee venit. Circumspexi et non
erat auxiliator. Quesivi et non fuit qui adiuvaret. Et sal-
vavit mihi brachium meum et indignatio mea ipsa auxi-
liata est mihi. Et conculcavi populos in furore meo et ine-
briavi eos in indignatione mea et detraxi in terram virtutem eorum.
Miserationum domini recordabor laudem domini su-
per omnibus que reddidit nobis dominus et super multitudinem bonorum
domui israel que largitus est eis secundum indulgentiam suam et
secundum multitudinem misericordiarum suarum. Et dixit verumptamen populus
meus est filii non negantes. Et factus est eis salvator. In omni tribula-
tione eorum non est tribulatus et angelus faciei eius salvavit
eos. In dilectione sua et in indulgentia sua ipse redemit
eos et portavit eos et levavit eos cunctis diebus seculi.
Ipsi autem ad iracundiam provocaverunt et afflixerunt spiritum
sancti eius. Et conversus est eis in inimicum et ipse debellavit
eos. Et recordatus est dierum seculi moysi et populi sui.
Ubi est qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui.
Ubi est qui posuit in medio eius spiritum sancti sui. Qui eduxit ad
dexteram moysen brachio maiestatis sue. Qui scidit
aquas ante eos ut faceret sibi nomen sempiternum. Qui eduxit
eos per abyssos quasi equum in deserto non impingentem. Qua-
si animal in campo descendens spiritus domini ductor eius fuit.
Sic adduxisti populum tuum ut faceres tibi nomen glorie. Attende
de celo et vide de habitaculo sancto tuo et glorie tue.
Ubi est zelus tuus et fortitudo tua. Multitudo viscerum
tuorum et miserationum tuarum super me continuerunt se.
Tu enim pater noster et abraham nescivit nos et israel igno-
ravit nos. Tu domine pater noster // a seculo nomen tuum. Quare
errare nos fecisti de viis tuis. Indurasti
// et redemptor noster

cor nostrum ne timeremus te. Convertere propter servos tuos tribus
hereditatis tue. Quasi nihilum possederunt populum sanctum tuum.
Hostes nostri conculcaverunt sanctificationem tuam. Facti su-
mus quasi in principio cum non dominareris nostri neque invocaretur nomen tuum super
Utinam dirumperes celos. LXIIII nos.
Et descenderes. A facie tua montes defluerent. Sicut
exustio ignis tabescerent aque arderent igni ut no-
tum fieret nomen tuum inimicis tuis. A facie tua
gentes turbarentur. Cum feceris mirabilia non sustinebimus.
Descendisti et a facie tua montes defluxerunt. A seculo non
audierunt neque auribus perceperunt. Oculus non vidit deus absque
te que preparasti expectantibus te. Occurristi letanti
et facienti iustitiam in viis tuis recordabuntur
tui. Ecce tu iratus es et peccavimus. In ipsis fuimus semper
et salvabimur. Et facti sumus ut immundus omnes nos. Et quasi pan-
nus menstruate universe iustitie nostre. Et cecidimus
quasi folium universi et iniquitates nostre quasi ventus abstulerunt
nos. Non est qui invocet nomen tuum qui consurgat et teneat
te. Abscondisti faciem tuam a nobis et allisisti nos in manu
iniquitatis nostre. Et nunc domine pater noster es tu. Nos vero lutum
et fictor noster tu et opera manuum tuarum omnes nos. Ne irasca-
ris domine satis et ne ultra memineris iniquitatis nostre.
Ecce domine respice populus tuus omnes nos. Civitas sancti
tui facta est deserta. Syon deserta facta est ierusalem deso-
lata. Domus sanctificationis nostre et glorie nostre ubi laudaverunt te
patres nostri facta est in exustionem ignis et omnia deside-
rabilia nostra versa sunt in ruinas. Numquid super his continebis
te domine tacebis et affliges nos vehementer. Quesierunt

me qui ante non interrogabant. Invenerunt qui non quesierunt me.
Dixi ecce ego ad gentes que LXV
non invocabant nomen meum. Expan-
di manus meas tota die ad populum incredulum qui gra-
ditur in via non bona post cogitationes suas. Populus qui ad ira-
cundiam provocat me ante faciem meam semper. Qui immolant
in hortis et sacrificant super lateres. Qui habitant in sepulcris
et in delubris idolorum dormiunt. Qui comedunt carnem
suillam et ius profanum in vasis eorum. Qui dicunt recede
a me non appropinques mihi quia immundus es. Isti fumus
erunt in furore meo ignis ardens tota die. Ecce scrip-
tum est coram me. Non tacebo sed reddam et retribuam in sinum
eorum iniquitates vestras et iniquitates patrum vestrorum simul
dicit dominus qui sacrificaverunt super montes et colles exprobra-
verunt mihi et remetiar opus eorum primum in sinu eorum. Hec
dicit dominus. Quomodo si inveniatur granum in botro et dicatur
ne dissipes illud quoniam benedictio est sic faciam propter
servos meos ut non disperdam totum. Et educam de iacob
semen et de iuda possidentem montes sanctos meos.
Et hereditabunt eam electi mei et servi mei habitabunt
ibi. Et erunt campestria in caulas gregum et vallis achor
in cubile armentorum populo meo qui requisierunt me. Et vos
qui dereliquistis dominum qui obliti estis montem sanctum meum qui
ponitis fortune mensam et libatis super eam. Numerabo
vos in gladio et omnes in cede corruetis. Pro eo quod vo-
cavi et non respondistis locutus sum et non audistis et facie-
batis malum in oculis meis et que nolui elegistis. Propter
hoc hec dicit dominus deus. Ecce servi mei comedent et vos

esurietis. Ecce servi mei bibent et vos sitietis. Ecce servi mei laetabuntur et vos confundemini. Ecce servi mei laudabunt prae exultatione cordis et vos clamabitis prae dolore cordis et prae contritione spiritus ululabitis. Et dimittetis nomen vestrum in iuramentum electis meis, et interficiet te Dominus Deus, et servos suos vocabit nomine alio. In quo qui benedictus est super terram, benedicetur in Deo amen; et qui iurat in terra, iurabit in Deo amen, quia oblivioni traditae sunt angustiae priores, et quia absconditae sunt ab oculis meis. Ecce enim ego creabo caelos novos et terram novam, et non erunt in memoria priora, et non ascendent super cor. Sed gaudebitis et exultabitis usque in sempiternum in his quae ego creo, quia ecce ego creo Ierusalem exultationem et populum eius gaudium. Et exultabo in Ierusalem et gaudebo in populo meo, et non audietur in eo ultra vox fletus et vox clamoris. Non erit ibi amplius infans dierum et senex qui non impleat dies suos, quoniam puer centum annorum morietur, et peccator centum annorum maledictus erit. Et aedificabunt domos et habitabunt, et plantabunt vineas et comedent fructus earum. Non aedificabunt et alius habitabit, non plantabunt et alius comedet; secundum dies enim ligni erunt dies populi mei, et opera manuum eorum inveterabunt. Electi mei non laborabunt frustra neque generabunt in conturbatione, quia semen benedictorum Domini est, et nepotes eorum cum eis. Eritque antequam clament ego exaudiam; adhuc illis loquentibus ego exaudiam. Lupus et agnus pascentur simul, leo et bos comedent paleas, et serpenti pulvis panis eius. Non nocebunt neque occident in omni monte sancto meo, dicit Dominus.

uineas

LXVI

Haec dicit Dominus: Caelum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum. Quae est ista domus quam aedificabitis mihi, et quis est locus quietis meae? Omnia haec manus mea fecit, et facta sunt universa ista, dicit Dominus. Ad quem autem respiciam nisi ad pauperculum et contritum spiritu et trementem sermones meos? Qui immolat bovem, quasi qui interficit virum; qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem; qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat; qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolo. Haec omnia elegerunt in viis suis, et in abominationibus suis anima eorum delectata est. Unde et ego eligam illusiones eorum, et quae timebant adducam eis, quia vocavi et non erat qui responderet, locutus sum et non audierunt; feceruntque malum in oculis meis, et quae nolui elegerunt. Audite verbum Domini qui tremitis ad verbum eius. Dixerunt fratres vestri odientes vos et abicientes propter nomen meum: Glorificetur Dominus, et videbimus in laetitia vestra; ipsi autem confundentur. Vox populi de civitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis suis. Antequam parturiret peperit; antequam veniret partus eius peperit masculum. Quis audivit umquam tale? et quis vidit huic simile? Numquid parturiet terra in die una, aut parietur gens simul, quia parturivit et peperit Syon filios suos? Numquid ego qui alios parere facio ipse non pariam, dicit Dominus? Si ego qui generationem ceteris tribuo sterilis ero, ait Dominus Deus? Laetamini cum Ierusalem et exultate in ea, omnes qui diligitis eam; gaudete cum ea gaudio, universi qui lugebatis super eam, ut sugatis et repleamini ab uberibus consolationis eius, ut mulgeatis et deliciis affluatis ab omnimoda gloria eius. Quia haec dicit Dominus: Ecce ego declinabo [illegible] quasi fluvium pacis et quasi torrentem inundantem gloriam gentium, quam sugetis; ad ubera portabimini [illegible] genua blandientur vobis. Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, et in Ierusalem [illegible] Videbitis et gaudebit cor vestrum, et ossa vestra quasi herba germinabunt; et cognoscetur manus Domini servis [illegible] indignabitur inimicis suis. Quia ecce Dominus in igne veniet, et quasi turbo quadrigae eius, reddere in indignatione furorem suum et increpationem suam in flamma ignis; quia in igne Dominus diiudicabit, et in gladio suo ad omnem carnem, et multiplicabuntur interfecti a Domino. Qui sanctificabantur et mundos se putabant in hortis post ianuam intrinsecus, qui comedebant carnem suillam et abominationem et murem, simul consumentur, dicit Dominus. Ego autem opera eorum et cogitationes eorum venio ut congregem cum omnibus gentibus et linguis, et venient et videbunt gloriam meam. Et ponam in eis signum, et mittam ex eis qui salvati fuerint ad gentes in mare, in Affricam et Lidiam tendentes sagittam, in Italiam et Greciam, ad insulas longe, ad eos qui non audierunt [illegible] et non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam gentibus, et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino in equis et quadrigis et in lecticis [illegible] et in carrucis ad montem sanctum meum Ierusalem, dicit Dominus, quomodo si inferant filii Israel munus in vase mundo in domum Domini. Et assumam ex eis in sacerdotes et levitas, dicit Dominus. Quia sicut celi novi et terra nova quae ego facio stare coram me, dicit Dominus, sic stabit semen vestrum et nomen vestrum. Et erit mensis ex mense et sabbatum ex sabbato; veniet omnis caro ut adoret coram facie mea, dicit Dominus. Et egredientur et videbunt cadavera virorum qui prevaricati sunt in me; vermis eorum non morietur, et ignis eorum non extinguetur, et erunt usque ad satietatem visionis omni carni.

Ieremias propheta cui hic prologus scribitur sermone quidem apud Hebreos Ysaia et Osee et quibusdam aliis prophetis videtur esse rusticior, sed sensibus par est, quippe qui eodem spiritu prophetaverit. Porro simplicitas eloquii de loco ei in quo natus est accidit. Fuit enim Anathothites qui est usque hodie viculus tribus ab Ierosolimis distans milibus, sacerdos ex sacerdotibus, in utero sanctificatus, virginitate sua evangelium Christi ecclesie dedicans. Hic vaticinatur excidium et captivitatem urbis ac Iudee non solum [illegible] futurum venire est. Iam enim x. tribus ab assyriis in [illegible] translate erant, et erant ibi colonie gentium [illegible] bant. Urbem vero tamen Beniamin prophetavit [illegible] tatis sue ruinas quadruplici plangit [illegible] to. quod nos in mensure versus [illegible] similibus metris [illegible] Preterea ordinem visionum qui apud grecos [illegible] nos omnino confusus est ad pristinam fidem correximus [illegible] librum Baruch notarii eius qui apud hebreos [illegible] non habetur, preterimisimus, pro his omnibus maledicta ab [illegible] lantes, quibus me necesse est per singula opuscula [illegible] patior quod vos cogitis o Paula et Eustochium [illegible] pendiosum malis rectius fuerat modum ponere [illegible] mea posse quam cotidie novitatis [illegible]

Etiam [illegible]

Verba Ieremie. Incipit ieremias propheta. Filii helchie de sacerdotibus qui fuerunt in anathoth in terra beniamin. Quod factum est verbum domini ad eum in diebus iosie filii amon regis iuda in tercio decimo anno regni eius. Et factum est in diebus ioachim regis iuda filii iosie usque ad consummationem undecimi anni sedechie filii iosie regis iuda usque ad transmigrationem ierusalem in mense quinto. Et factum est verbum domini ad me dicens: Priusquam te formarem in utero novi te, et antequam exires de vulva sanctificavi te, et prophetam in gentibus dedi te. Et dixi: A a a domine deus, ecce nescio loqui quia puer ego sum. Et dixit dominus ad me: Noli dicere quia puer sum, quoniam ad omnia que mittam te ibis, et universa quecumque mandavero tibi loqueris. Ne timeas a facie eorum quia ego tecum sum ut eruam te, dicit dominus. Et misit dominus manum suam et tetigit os meum, et dixit dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo; ecce constitui te hodie super gentes et super regna ut evellas et destruas et disperdas et dissipes et edifices et plantes. Et factum est verbum domini ad me dicens: Quid tu vides ieremia? Et dixi: Virgam vigilantem ego video. Et dixit dominus ad me: Bene vidisti, quia vigilabo ego super verbo meo ut faciam illud. Et factum est verbum domini secundo ad me dicens: Quid tu vides ieremia? Et dixi: Ollam succensam ego video, et faciem eius a facie aquilonis. Et dixit dominus ad me: Ab aquilone pandetur omne malum super omnes habitatores terre. Quia ecce ego convocabo omnes cognationes regnorum aquilonis, ait dominus, et venient et ponent unusquisque solium suum in introitu portarum ierusalem et super omnes muros eius in circuitu et super universas urbes iuda. Et loquar iudicia mea cum eis super omni malicia eorum qui dereliquerunt me et libaverunt diis alienis et adoraverunt opus manuum suarum. Tu ergo accinge lumbos tuos et surge et loquere ad eos omnia que ego precipio tibi. Ne formides a facie eorum, nec enim timere te faciam vultum eorum. Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam et in columpnam ferream et in murum ereum super omnem terram, regibus iuda et principibus eius et sacerdotibus et populo terre. Et bellabunt adversum te et non prevalebunt, quia ego tecum sum, ait dominus, ut liberem te. II

Et factum est verbum domini ad me dicens: Vade et clama in auribus ierusalem dicens: Hec dicit dominus: Recordatus sum tui miserans adolescentiam tuam et caritatem desponsationis tue quando secuta es me in deserto in terra que non seminatur. Sanctus israel domino primitie frugum eius; omnes qui devorant eum delinquunt, mala venient super eos, dicit dominus. Audite verbum domini domus iacob et omnes cognationes domus israel. Hec dicit dominus: Quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt a me et ambulaverunt post vanitatem et vani facti sunt? Et non dixerunt: Ubi est qui ascendere nos fecit de terra egypti, qui transduxit nos per desertum, per terram inhabitabilem et inviam, per terram sitis et imaginem mortis, per terram in qua non ambulavit vir neque habitavit homo? Et induxi vos in terram carmeli ut comederetis fructum eius et bona illius, et ingressi contaminastis terram meam et hereditatem meam posuistis in abhominationem. Sacerdotes non dixerunt: Ubi est dominus? Et tenentes legem nescierunt me, et pastores prevaricati sunt in me, et prophete prophetaverunt in baal et idola secuti sunt. Propterea adhuc contendam iudicio vobiscum, ait dominus, et cum filiis vestris disceptabo. Transite ad insulas cethim et videte, et in cedar mittite et considerate vehementer et videte si factum est huiuscemodi. Si mutavit gens deos suos, et certe ipsi non sunt dii; populus vero meus mutavit gloriam suam in ydolum. Obstupescite celi super hoc, et porte eius desolamini vehementer, dicit dominus. Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aque vive et foderunt sibi cisternas dissipatas que continere non valent aquas. Numquid servus est israel aut vernaculus? Quare ergo factus est in predam? Super eum rugierunt leones et dederunt vocem suam. Posuerunt terram eius in solitudinem; civitates eius exuste sunt et non est qui habitet in eis. Filii quoque memphis et taphnes constupraverunt te usque ad verticem. Numquid non istud factum est tibi quia dereliquisti dominum deum tuum eo tempore quo ducebat te per viam? Et nunc quid tibi vis in via egypti ut bibas aquam turbidam? Et quid tibi cum via assyriorum ut bibas aquam fluminis? Arguet te malicia tua et aversio tua increpabit te. Scito et vide quia malum et amarum est reliquisse te dominum deum tuum et non esse timorem mei apud te, dicit dominus deus exercituum. A seculo confregisti iugum meum, rupisti vincula mea et dixisti: Non serviam. In omni enim colle sublimi et sub omni ligno frondoso tu prosternebaris meretrix. Ego autem plantavi te vineam electam, omne semen verum. Quomodo ergo conversa es mihi in pravum vinea aliena? Si laveris te nitro et multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit dominus deus. Quomodo dicis: Non sum polluta, post baalim non ambulavi? Vide vias tuas in convalle, scito quid feceris. Cursor levis explicans vias suas, onager assuetus in solitudine in desiderio anime sue attraxit ventum amoris sui; nullus avertet eam. Omnes qui querunt eam non deficient, in menstruis eius invenient eam. Prohibe pedem tuum a nuditate et guttur tuum a siti. Et dixisti: Desperavi, nequaquam faciam; adamavi quippe alienos et post eos ambulabo. Quomodo confunditur fur quando deprehenditur, sic confusi sunt domus israel, ipsi et reges eorum, principes et sacerdotes et prophete eorum, dicentes ligno: Pater meus es tu; et lapidi: Tu me genuisti. Verterunt ad me tergum et non faciem, et in tempore afflictionis sue dicent: Surge et libera nos. Ubi sunt dii tui quos fecisti tibi? Surgant et liberent te in tempore afflictionis tue. Secundum numerum quippe civitatum tuarum erant dii tui iuda. Quid vultis mecum iudicio contendere? Omnes dereliquistis me, dicit dominus. Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt. Devoravit gladius vester prophetas vestros quasi leo vastator generatio vestra. Videte verbum domini: Numquid solitudo factus sum israeli aut terra serotina? Quare ergo dixit populus meus: Recessimus, non veniemus ultra ad te? Numquid obliviscetur virgo ornamenti sui aut sponsa fascie pectoralis sue? Populus vero meus oblitus est mei diebus innumeris. Quid niteris bonam ostendere viam tuam ad querendam dilectionem, que insuper et malicias tuas docuisti vias tuas? Et in alis tuis inventus est sanguis animarum pauperum et innocentum. Non in fossis inveni eos sed in omnibus que supra

memoravi. Et dixisti. Absque peccato et innocens ego sum
et propterea avertatur furor tuus a me. Ecce ego iudicio
contendam tecum eo quod dixeris non peccavi. Quam vilis facta
es nimis iterans vias tuas. Et ab Egypto confunderis
sicut confusa es ab Assur. Nam et ab ista egredieris
et manus tue erunt super caput tuum quia obtrivit dominus confide-
ntiam tuam et nichil habebis prosperum.

III

Vulgo dicitur si dimiserit vir uxorem suam et recedens
ab eo duxerit virum alterum numquid revertetur ad
eam ultra. Numquid non polluta et contaminata erit mulier
illa. Tu autem fornicata es cum amatoribus multis.
Tamen revertere ad me dicit dominus et ego suscipiam te. Leva oculos
tuos in directum et vide ubi non prostrata sis. In viis sede-
bas expectans eos quasi latro in solitudine et polluisti terram
in fornicationibus tuis et in malitiis tuis. Quamobrem
prohibite sunt stille pluviarum et serotinus imber non fuit.
Frons mulieris meretricis facta est tibi noluisti erubescere.
Ergo saltem amodo voca me pater meus dux virginitatis
mee tu es. Numquid irasceris in perpetuum aut perseverabis
in finem. Ecce locuta es et fecisti mala et potuisti. Et pro
ubi prius ubi superbe blasphemasti et implesti ma-
lam cogitationem tuam et ostendisti quod virum fortitudi-
nem tuam ut posses facere quod sermone iactabas. Et dixit dominus
ad me in diebus Iosie regis. Numquid vidisti que fecerit aver-
satrix Israel. Abiit sibimet super omnem montem excelsum
et sub omni ligno frondoso et fornicata est ibi. Et dixi cum fe-
cisset hec omnia ad me revertere et non est reversa. Et vidit preva-
ricatrix soror eius Iuda quia pro eo quod mechata esset
aversatrix Israel dimisissem eam et dedissem ei libellum repu-
dii et non timuit prevaricatrix Iuda soror eius. Sed abiit et
fornicata est etiam ipsa et facilitate fornicationis sue conta-
minavit terram et mechata est cum lapide et cum ligno. Et in
omnibus his non est reversa ad me prevaricatrix soror eius Iuda
in toto corde suo sed in mendacio ait dominus deus. Et dixit dominus
ad me. Iustificavit animam suam aversatrix Israel comparatio-
ne prevaricatricis Iude. Vade et clama sermones istos contra
aquilonem et dices. Revertere aversatrix Israel ait dominus et non
avertam faciem meam a vobis quia sanctus ego sum dicit dominus
et non irascar in perpetuum. Tamen scito iniquitatem tuam quia in dominum
deum tuum prevaricata es et dispersisti vias tuas alienis sub
omni ligno frondoso et vocem meam non audisti ait dominus. Con-
vertimini filii revertentes dicit dominus quia ego vir vester
et assumam vos unum de civitate et duos de cognatione
et introducam vos in Syon. Et dabo vobis pastores iuxta cor
meum et pascent vos scientia et doctrina. Cumque multipli-
cati fueritis et creveritis in terra in diebus illis ait dominus non dicent
ultra archa testamenti domini neque ascendet super cor neque re-
cordabuntur illius nec visitabitur nec fiet ultra. In tempore
illo vocabunt Ierusalem solium domini et congregabuntur
ad eam omnes gentes in nomine domini in Ierusalem et non ambulabunt
post pravitatem cordis sui pessimi. In diebus illis ibit domus
Iuda ad domum Israel et venient simul de terra aquilonis
ad terram quam dedi patribus vestris. Ego autem dixi. Quomodo ponam
te in filiis et tribuam tibi terram desiderabilem hereditatem precla-
ram exercituum gentium. Et dixi. Patrem vocabis me et post me
ingredi non cessabis. Sed quomodo si contemnat mulier

amatorem suum sic contempsit me domus Israel
in viis audita est ploratus et ululatus filiorum Israel
fecerunt viam suam obliti sunt domini dei sui. Con-
filii revertentes et sanabo aversiones vestras. Ecce
venimus ad te tu enim es dominus deus noster. Vere mendaces
colles multitudo montium. Vere in domino deo
Israel. Confusio comedit laborem patrum nostrorum ab
tia. Greges eorum et armenta eorum filios eorum
comedit confusio. Dormiemus in confusione nostra et
nos ignominia nostra quoniam domino deo nostro pecca-
et nos et patres nostri ab adolescentia nostra usque ad
Et non audivimus vocem domini dei nostri. Si reverteris
Israel ait dominus ad me convertere. Si abstuleris offen-
tua a facie mea non commoveberis. Et iurabis vivit
te et in iudicio et in iustitia et benedicent eum gentes
que laudabunt. Hec enim dicit dominus viro Iuda et Ieru-
salem. Novate vobis novale et nolite serere super
Circumcidimini domino et auferte preputia cordium
viri Iuda et habitatores Ierusalem ne forte egrediatur
ignis indignatio mea et succendatur et non sit
propter malitiam cogitationum vestrarum.

IIII

Annuntiate in Iuda et in Ierusalem audit-
loquimini et canite tuba in terra. Clamate
et dicite. Congregamini et ingrediamini civi-
tates munitas. Levate signum in Syon. Confortamini
stare quia malum ego adduco ab aquilone
nem magnam. Ascendit leo de cubili suo et pre-
levavit. Egressus est de loco suo ut ponat
in solitudinem. Civitates tue vastabuntur rema-
absque habitatore. Super hoc accingite vos cili-
gite et ululate quia non est aversa ira furoris
Et erit in die illa dicit dominus peribit cor regis et
pum et obstupescent sacerdotes et prophete obstupe-
Et dixi heu heu heu domine deus. Ergo ne dece-
istum et Ierusalem dicens. Pax erit vobis. Et ecce
dius usque ad animam. In tempore illo dicetur populo
Ierusalem. Ventus urens in viis que sunt in deserto
populi mei non ad ventilandum et ad purgan-
plenus ex his veniet mihi. Et nunc ego loquar iu-
eis. Ecce quasi nubes ascendet et quasi tempestas
velociores aquilis equi illius. Ve nobis quoniam vasta-
Lava a malitia cor tuum Ierusalem ut salva fi-
morabuntur in te cogitationes noxie. Vox
nuntiantis a Dan et notum facientis ydolum de
Effraim. Commemorate gentes. Ecce auditum est in
custodes venire de terra longinqua et dare
Iuda vocem suam. Quasi custodes agrorum fac-
gyro quia me ad iracundiam provocavit dicit
Vie tue et cogitationes tue fecerunt hec
litia tua quia amara quia tetigit cor tuum
meum doleo ventrem meum doleo. Sensus cor-
turbati sunt in me. Non tacebo quoniam vocem bu-
divit anima mea clamorem prelii. Contritio su-
tritionem vocata est et vastata est omnis terra.
vastata sunt tabernacula mea subito pelles
Usque videbo fugientes. Audiam vocem bu-

quia stultus populus meus me non cognovit filii insipientes
sunt et vecordes. Sapientes sunt ut faciant mala. bene autem
facere nescierunt. Aspexi terram et ecce vacua erat et nichil
et celos et non erat lux in eis. Vidi montes et ecce movebantur
et omnes colles conturbati sunt. Intuitus sum et ecce non
erat homo et omne volatile celi recessit. Aspexi et ecce
carmelus desertus et omnes urbes eius destructe sunt a
facie domini et a facie ire furoris eius. Hec enim dicit dominus.
Deserta erit omnis terra. sed tamen consummationem non faciam. Lu-
gebit terra et merebunt celi desuper eo quod locutus sum.
Cogitavi et non penituit me nec aversus sum ab eo. A vo-
ce equitis et mittentis sagittam fugit omnis civitas.
Ingressi sunt ardua et ascenderunt rupes. Universe ur-
bes derelicte sunt et non habitat in eis homo. Tu autem vastata
quid facies? Cum vestieris te coccino cum ornata fueris
monili aureo et pinxeris stibio oculos tuos frustra
componeris. Contempserunt te amatores tui animam
tuam querent. Vocem enim quasi parturientis audivi
angustias ut puerpere. Vox filie syon intermorientis
expandentisque manus suas. Ve mihi quia defecit
anima mea propter interfectos.

V

Circuite vias ierusalem.
et aspicite et considerate. et querite in plateis eius an
inveniatis virum facientem iudicium et querentem fidem
et propitius ero ei. Quod si etiam vivit dominus dixerint et hoc falso iu-
rabunt. Domine oculi tui respiciunt fidem. Percussisti eos
et non doluerunt. Attrivisti eos et renuerunt accipere disciplinam.
Induraverunt facies suas super petram et noluerunt reverti.
Ego autem dixi forsitan pauperes sunt et stulti ignorantes
viam domini iudicium dei sui. Ibo igitur ad optimates et loquar eis.
Ipsi enim cognoverunt viam domini et iudicium dei sui. Et ecce
magis hii simul confregerunt iugum ruperunt vincula.
Idcirco percussit eos leo de silva lupus ad vesperam vastavit
eos. pardus vigilans super civitates eorum. Omnis qui egressus
fuerit ex eis capietur. quia multiplicate sunt prevaricationes
eorum. confortate sunt aversiones eorum. Super quo propitius
esse tibi potero? Filii tui dereliquerunt me et iurant in his qui
non sunt dii. Saturavi eos et mechati sunt et in domo meretri-
cis luxuriabantur. Equi amatores in feminas et
emissarii facti sunt. unusquisque ad uxorem proximi sui
hinniebat. Numquid super his non visitabo dicit dominus. et
in gente tali non ulciscetur anima mea? Ascendite
muros eius et dissipate consummationem autem nolite facere.
Auferte propagines eius quia non sunt domini. Prevarica-
tione enim prevaricata est in me domus israel et domus
iuda ait dominus. Negaverunt dominum et dixerunt. Non est ipse neque
veniet super nos malum. Gladium et famem non videbimus.
Prophete fuerunt in ventum locuti et responsum non fuit in eis. Hec ergo
evenient illis. Hec dicit dominus deus exercituum. Quia locuti estis
verbum istud. ecce ego do verba mea in ore tuo in
ignem et populum istum in ligna et vorabit eos. Ecce ego ad-
ducam super vos gentem de longinquo domus israel ait dominus.
gentem robustam gentem antiquam gentem cuius ignorabis
linguam nec intelliges quid loquatur. Pharetra
eius quasi sepulcrum patens universi fortes. Et comedet
segetes tuas et panem tuum devorabunt filios tuos
et filias. comedet vineam tuam et ficum tuam. Et conteret
[gregem tuum et armenta tua comedet]

urbes munitas tuas in quibus tu habes fiduciam gla-
dio. Verumptamen in diebus illis ait dominus non faciam vos in consum-
mationem. Quod si dixeritis. Quare nobis fecit dominus deus noster hec omnia?
dices ad eos. Sicut dereliquistis me et servistis deo alieno in
terra vestra. sic servietis alienis in terra non vestra. Annuntiate
hoc domui iacob et auditum facite in iuda dicentes. Au-
di popule stulte qui non habes cor. qui habentes oculos non videtis. et au-
res non audientes. Me ergo non timebitis ait dominus. et a facie mea
non dolebitis? Qui posui harenam terminum mari preceptum sempi-
ternum quod non preteribit. et commovebuntur et non poterunt. et
intumescent fluctus eius et non transibunt illud. Populo
autem huic factum est cor incredulum et exasperans. Recesserunt
et abierunt et non dixerunt in corde suo. Metuamus dominum deum
nostrum qui dat nobis pluviam temporaneam et serotinam in
tempore suo plenitudinem annue messis custodientem nobis.
Iniquitates vestre declinaverunt hec et peccata vestra prohibuerunt
bonum a vobis. quia inventi sunt in populo meo impii insidiantes
quasi aucupes laqueos ponentes et pedicas ad capiendos viros.
Sicut decipula plena avibus. sic domus eorum plene dolo. Ideo
magnificati sunt et ditati sunt. incrassati sunt et impinguati
et preterierunt sermones meos pessime. Causam vidue non iu-
dicaverunt. causam pupilli non direxerunt et iudicium paupe-
rum non iudicaverunt. Numquid super his non visitabo dicit dominus.
Aut super gentem huiuscemodi non ulciscetur anima mea? Stupor
et mirabilia facta sunt in terra. Prophete prophetabant mendacium.
et sacerdotes applaudebant manibus suis et populus meus
dilexit talia. Quid igitur fiet in novissimo eius?

VI

Confortamini filii beniamin in medio ierusalem
et in thecua clangite bucina. et super bethacarem
levate vexillum quia malum visum est ab aquilone
et contritio magna. Speciose et delicate assimilavi filiam
syon. Ad eam venient pastores et greges eorum. Fixerunt
in ea tentoria in circuitu. Pascet unusquisque eos qui sub
manu sua sunt. Sanctificate super eam bellum. Consurgite
et ascendamus in meridie. Ve nobis quia declinavit dies
quia longiores facte sunt umbre vesperi. Surgite et as-
cendamus in nocte et dissipemus domos eius. Quia hec dicit
dominus exercituum. Cedite lignum eius et fundite circa ierusalem ag-
gerem. Hec est civitas visitationis. Omnis calumpnia in
medio eius. Sicut ergo frigidam facit cisterna aquam suam
sic frigidam fecit maliciam suam. Iniquitas et vastitas
audietur in ea coram me semper infirmitas et plaga. Erudire
ierusalem ne forte recedat a te anima mea a te. ne forte
ponam te desertam terram inhabitabilem. Hec dicit dominus exercituum
Usque ad racemum colligent colligent quasi vindemia mea — in vinea
reliquias israel. Converte manum tuam quasi vindemiator
ad cartallum. Cui loquar ad quem contestabor ut au-
diat? Ecce incircumcise aures eorum et audire non pos-
sunt. Ecce verbum domini factum est eis in obprobrium et non suscipient illud.
Idcirco furore domini plenus sum laboravi sustinens. Effun-
de super parvulum foris et super consilium iuvenum simul. Vir
enim cum uxore capietur et senex cum pleno dierum. Et tran-
sibunt domus eorum ad alteros agri et uxores pariter quia ex-
tendam manum meam super habitantes terram dicit dominus. A mi-
nore quippe usque ad maiorem omnes avaricie student.
et a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Et

curabant contritionem filie populi mei cum ignominia dicen-
tes pax pax et non erat pax. Confusi sunt quia abhomina-
tionem fecerunt. quin potius confusione non sunt confusi et eru-
bescere nescierunt. Quam ob rem cadent inter corruentes in
tempore visitationis sue corruent dicit dominus. Hec dicit dominus. State
super vias et videte et interrogate de semitis antiquis que
sit via bona et ambulate in ea et invenietis refrigerium
animabus vestris. Et dixerunt. Non ambulabimus. Et constitui super
vos speculatores. Audite vocem tube. Et dixerunt. Non audi-
emus. Ideo audite gentes et cognosce congregatio que
ego faciam eis. Audi terra. Ecce ego adducam mala super populum
istum fructum cogitationum eius quia verba mea non audi-
erunt et legem meam proiecerunt. Ut quid mihi thus de Saba affer-
tis et calamum suave olentem de terra longinqua. Holocau-
stomata vestra non sunt accepta et victime vestre non placuerunt
mihi. Propterea hec dicit dominus. Ecce ego dabo in populum istum
ruinas et ruent in eis patres et filii simul vicinus et proximus
peribunt. Hec dicit dominus deus. Ecce populus venit de terra aquilonis
et gens magna consurget a finibus terre. Sagittam et scutum
arripiet. crudelis est et non miserebitur. Vox eius quasi mare sona-
bit et super equos ascendent preparati quasi vir ad prelium ad-
versum te filia Syon. Audivimus famam eius dissolute sunt ma-
nus nostre. tribulatio apprehendit nos dolores ut parturientem.
Nolite exire ad agros et in via ne ambuletis quoniam gladius
pavor inimici in circuitu. Filia populi mei accingere
cilicio et conspergere cinere. Luctum unigeniti fac tibi plan-
ctum amarum quia repente veniet vastator super nos. Pro-
batorem dedi te in populo meo robustum et scies et probabis
viam eorum. Omnes isti principes declinantium ambulantes
fraudulenter es et ferrum universi sunt corrupti. Defecit suf-
flatorium in igne consumptum est plumbum. Frustra conflavit
conflator. malitie enim eorum non sunt consumpte. Argentum
reprobum vocate eos quia dominus proiecit illos. VII.

Verbum quod factum est ad Ieremiam a domino dicens. Sta
in porta domus domini omnis Iuda qui ingredimini per por-
tas has ut adoretis dominum. Hec dicit dominus exercituum deus Israel. Bo-
nas facite vias vestras et studia vestra et habitabo vobiscum in loco
isto. Nolite confidere in verbis mendacii dicentes. Templum
domini templum domini templum domini est. Quoniam si bene direxeritis vias vestras
et studia vestra si feceritis iudicium inter virum et proximum eius advene
et pupillo et vidue et non feceritis calumpniam nec sanguinem in-
nocentem effuderitis in loco hoc et post deos alienos non ambu-
laveritis in malum vobismetipsis. habitabo vobiscum in loco isto
in terra quam dedi patribus vestris a seculo usque in seculum. Ecce vos confi-
ditis vobis in sermonibus mendacii qui non proderunt vobis
furari occidere adulterari iurare mendaciter libare baalim
et ambulare post deos alienos quos ignoratis. Et venistis
et stetistis coram me in domo hac in qua invocatum est no-
men meum et dixistis. Liberati sumus eo quod fecerimus abhomina-
tiones istas. Numquid ergo spelunca latronum facta est domus
ista in qua invocatum est nomen meum in oculis vestris. Ego
ego sum ego vidi dicit dominus. Ite ad locum meum in Silo ubi habita-
vit nomen meum a principio et videte que fecerim ei propter
maliciam populi mei Israel. Et nunc quia fecistis omnia opera hec
dicit dominus et locutus sum ad vos mane consurgens et loquens et non
audistis et vocavi vos et non respondistis. faciam domui huic in qua
domui

bn' stud' e dic.
bu' dnz.
bn' dne rexte

invocatum est nomen meum et in qua vos habetis fiduciam et loco
quem dedi vobis et patribus vestris sicut feci Silo. et proiciam vos
a facie mea sicut proieci omnes fratres vestros universum se-
men Effraim. Tu ergo noli orare pro populo hoc nec assumas pro eis
laudem et orationem et non obsistas mihi quia non exaudiam te.
Nonne vides quid isti faciunt in civitatibus Iude et in
plateis Ierusalem. Filii colligunt ligna et patres succendunt
ignem et mulieres conspergunt adipem ut faciant pla-
centas regine celi et libent diis alienis et me ad ira-
cundiam provocent. Numquid me ad iracundiam provocant
dicit dominus. Nonne semetipsos in confusionem vultus sui.
Ideo hec dicit dominus deus. Ecce furor meus et indignatio mea conflatur super
locum istum super viros et super iumenta et super lignum re-
gionis et super fruges terre et succendetur et non extinguetur.
Hec dicit dominus exercituum deus Israel. Holocaustomata vestra ad-
dite victimis vestris et comedite carnes quia non sum locutus
cum patribus vestris et non precepi eis in die qua eduxi eos de
terra Egypti de verbo holocaustomatum et victimarum
sed hoc verbum precepi eis dicens. Audite vocem meam
et ero vobis deus et vos eritis mihi populus. Et ambulate in omni via
quam mandavi vobis ut bene sit vobis. Et non audierunt nec
inclinaverunt aurem suam sed abierunt in voluptatibus et
in pravitate cordis sui mali factique sunt retrorsum et non in
ante. A die qua egressi sunt patres eorum de terra Egypti usque ad
diem hanc. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas per
diem consurgens diluculo et mittens. Et non audierunt
me nec inclinaverunt aurem suam. Sed induraverunt
cervicem suam et peius operati sunt quam patres eorum. Et loqueris ad
eos omnia verba hec et non audient te et vocabis eos et non respon-
debunt tibi. Et dices ad eos. Hec est gens que non audivit vocem
domini dei sui nec recepit disciplinam. Periit fides et ab-
lata est de ore eorum. Tonde capillum tuum et proice et sume
in directum planctum quia proiecit dominus et reliquit generationem
furoris sui quia fecerunt filii Iuda malum in oculis meis
dicit dominus. Posuerunt offendicula sua in domo in qua in-
vocatum est nomen meum ut polluerent eam. Et edificave-
runt excelsa Tophet que est in valle filii Ennon ut incen-
derent filios suos et filias suas igni que non precepi
in corde meo. Ideo ecce dies venient dicit dominus et non voca-
bitur amplius Tophet et vallis filii Ennon sed vallis inter-
fectionis. Et sepelient in Tophet eo quod non sit lo-
cus ad sepeliendum pre multitudine cadaverum. Et erit morticinum
populi huius in cibum volucribus celi et bestiis terre et non sit qui
abigat. Et quiescere faciam de urbibus Iuda et de plateis
Ierusalem vocem gaudii et vocem letitie vocem sponsi et vocem
sponse. In desolatione enim erit terra. VIII.

In tempore illo ait dominus. Eicient ossa regum Iuda et ossa principum eius
et ossa sacerdotum et ossa prophetarum et ossa eorum qui habitaverunt Ierusalem
de sepulcris suis et expandent ea ad solem et lunam et omnem
militiam celi que dilexerunt et quibus servierunt et post que ambu-
laverunt et que quesierunt et adoraverunt. Non colligentur
et non sepelientur in sterquilinium super faciem terre erunt. Et eligent
mortem magis quam vitam omnes qui residui fuerint de cognatione
hac pessima in universis locis que derelicta sunt ad que eieci eos
dicit dominus exercituum. Et dices ad eos. Hec dicit dominus. Numquid qui cadit non re-
surget et qui aversus est non revertetur. Quare ergo aversus

iste in Ierusalem aversione contentiosa. Apprehenderunt mendacium et noluerunt reverti. Attendi et auscultavi; nemo quod bonum est loquitur; nullus est qui agat penitentiam super peccato suo dicens: Quid feci? Omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prelium. Milvus in celo cognovit tempus suum; turtur et hirundo et ciconia custodierunt tempus adventus sui; populus autem meus non cognovit iudicium Domini. Quomodo dicitis: Sapientes nos sumus, et lex Domini nobiscum est? Vere mendacium operatus est stilus mendax scribarum. Confusi sunt sapientes, perterriti et capti sunt; verbum enim Domini proiecerunt, et sapientia nulla est in eis. Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros eorum heredibus alienis, quia a minimo usque ad maximum omnes avaritiam sequuntur; a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium. Et sanabant contritionem filie populi mei ad ignominiam, dicentes: Pax, pax, cum non esset pax. Confusi sunt quia abhominationem fecerunt; quin potius confusione non sunt confusi, et erubescere nescierunt. Ideo cadent inter corruentes; in tempore visitationis sue corruent, dicit Dominus. Congregans congregabo eos, dicit Dominus; non est uva in vitibus, et non sunt ficus in ficulnea; folium defluxit, et dedi eis que pretergressa sunt. Quare sedemus? Convenite, et ingrediamur civitatem munitam, et sileamus ibi, quia Dominus Deus noster silere nos fecit, et potum dedit nobis aquam fellis; peccavimus enim Domino. Expectavimus pacem, et non erat bonum; tempus medele, et ecce formido. A Dan auditus est fremitus equorum eius; a voce hinnituum pugnatorum eius commota est omnis terra; et venerunt et devoraverunt terram et plenitudinem eius, urbem et habitatores eius. Quia ecce ego mittam in vos serpentes pessimos quibus non est incantatio, et mordebunt vos, ait Dominus. Dolor meus super dolorem, in me cor meum merens. Ecce vox clamoris filie populi mei de terra longinqua: Numquid Dominus non est in Syon, aut rex eius non est in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in sculptilibus suis et in vanitatibus alienis? Transiit messis, finita est estas, et nos salvati non sumus. Super contritione filie populi mei contritus sum et contristatus; stupor obtinuit me. Numquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare ergo non est obducta cicatrix filie populi mei?

IX

Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrimarum, et plorabo die ac nocte interfectos filie populi mei? Quis dabit me in solitudine diversorium viatorum, et derelinquam populum meum et recedam ab eis? Quia omnes adulteri sunt, cetus prevaricatorum; et extenderunt linguam suam quasi arcum mendacii et non veritatis; confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, et me non cognoverunt, dicit Dominus. Unusquisque se a proximo suo custodiat, et in omni fratre suo non habeat fiduciam, quia omnis frater supplantans supplantabit, et omnis amicus fraudulenter incedet. Et vir fratrem suum deridebit, et veritatem non loquentur; docuerunt enim linguam suam loqui mendacium; ut inique agerent laboraverunt. Habitatio tua in medio doli; in dolo renuerunt scire me, dicit Dominus. Propterea hec dicit Dominus exercituum: Ecce ego conflabo et probabo eos; quid enim aliud faciam a facie filie populi mei? Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est; in ore suo pacem cum amico suo loquitur, et occulte ponit ei insidias. Numquid super his non visitabo, dicit Dominus, aut in gente huiuscemodi non ulciscetur anima mea? Super montes assumam fletum ac lamentum, et super speciosa deserti planctum, quoniam incensa sunt, eo quod non sit vir pertransiens; et non audierunt vocem possidentis; a volucre celi usque ad pecora transmigraverunt et recesserunt. Et dabo Ierusalem in acervos arene et cubilia draconum, et civitates Iuda dabo in desolationem, eo quod non sit habitator. Quis est vir sapiens qui intelligat hoc, et ad quem verbum oris Domini fiat ut annuntiet istud? Quare perierit terra, exusta sit quasi desertum, eo quod non sit qui pertranseat? Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem meam quam dedi eis, et non audierunt vocem meam et non ambulaverunt in ea, et abierunt post pravitatem cordis sui et post Baalim, quos didicerunt a patribus suis. Ideo hec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego cibabo populum istum absinthio, et potum dabo eis aquam fellis; et dispergam eos in gentibus quas non noverunt ipsi et patres eorum, et mittam post eos gladium donec consumantur. Hec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Contemplamini et vocate lamentatrices, et veniant; et ad eas que sapientes sunt mittite, et properent; festinent et assumant super nos lamentum; deducant oculi nostri lacrimas, et palpebre nostre defluant aquis. Quia vox lamentationis audita est de Syon: Quomodo vastati sumus et confusi vehementer! quia dereliquimus terram, quia deiecta sunt tabernacula nostra. Audite ergo mulieres verbum Domini, et assumant aures vestre sermonem oris eius; et docete filias vestras lamentum, et unaqueque proximam suam planctum. Quia ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras, disperdere parvulos de foris, iuvenes de plateis. Loquere: Hec dicit Dominus: Et cadet morticinum hominis quasi stercus super faciem regionis, et quasi fenum post tergum metentis, et non est qui colligat. Hec dicit Dominus: Non glorietur sapiens in sapientia sua, et non glorietur fortis in fortitudine sua, et non glorietur dives in divitiis suis; sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire et nosse me, quia ego sum Dominus qui facio misericordiam et iudicium et iustitiam in terra; hec enim placent mihi, ait Dominus. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et visitabo super omnem circumcisum et preputium, super Egyptum et super Iudam et super Edom et super filios Amon et super Moab, et super omnes qui attonsi sunt in comam, habitantes in deserto; quia omnes gentes habent preputium, omnis autem domus Israel incircumcisi sunt corde.

X

Audite verbum quod locutus est Dominus super vos domus Israel. Hec dicit Dominus: Iuxta vias gentium nolite discere, et a signis celi nolite metuere que timent gentes; quia leges populorum vane sunt; quia lignum de saltu precidit opus manus artificis in ascia. Argento et auro decoravit illud; clavis et malleis compegit ut non dissolvatur. In similitudinem palme fabricata sunt et non loquentur; portata tollentur, quia incedere non valent. Nolite ergo timere ea, quia nec male possunt facere nec bene. Non est similis tui, Domine; magnus es tu, et magnum nomen tuum in fortitudine. Quis non timebit te, o rex gentium? Tuum est enim decus; inter cunctos sapientes gentium et in universis regnis eorum nullus est similis tui. Pariter insipientes et fatui probabuntur; doctrina vanitatis eorum lignum est. Argentum involutum de Tharsis affertur, et aurum de Ofaz, opus artificis et manus erarii; iacinctus et purpura indumentum eorum; opus artificum universa hec. Dominus autem Deus verus est

deus viventis et rex sempiternus. Ab indignatione eius com-
movebitur terra et non sustinebunt gentes comminationem
eius. Sic ergo dicetis eis. Dii qui celos et terram non fecerunt pereant
de terra et de his que sub celo sunt. Qui facit terram in fortitu-
dine sua, preparat orbem in sapientia sua et prudentia sua
aquas in celo, et elevat nebulas ab extremitatibus ter-
re. Fulgura in pluviam facit, et educit ventum de thesauris
suis. Stultus factus est omnis homo a scientia, confusus est omnis
artifex in sculptili, quia falsum est quod conflavit, et non est spiritus
in eis. Vana sunt et opus risu dignum. In tempore visitationis
sue peribunt. Non est his similis pars Iacob. Qui enim forma-
vit omnia ipse est, et Israel virga hereditatis eius, dominus exercituum
nomen illi. Congrega de terra confusionem tuam que habitas
in obsidione. Quia hec dicit dominus. Ecce ego longe proiciam ha-
bitatores terre in hac vice, et tribulabo eos ita ut non in-
veniantur. Ve mihi super contritione mea, pessima plaga
mea. Ego autem dixi plane. Hec infirmitas mea est et porta-
bo illam. Tabernaculum meum vastatum est, omnes funi-
culi mei dirupti sunt. Filii mei exierunt a me et non subsis-
tunt. Non est qui extendat ultra tentorium meum, et eri-
gat pelles meas. Quia stulte egerunt pastores, et do-
minum non quesierunt, propterea non intellexerunt, et omnis
grex eorum dispersus est. Vox auditionis ecce venit, et com-
motio magna de terra aquilonis ut ponat civitates
Iuda in solitudinem, et habitaculum draconum. Scio domine quia
non est hominis via eius, nec viri est ut ambulet
et dirigat gressus suos. Corripe me domine, verumptamen in
iudicio et non in furore tuo, ne forte ad nichilum redi-
gas me. Effunde indignationem tuam super gentes que
non cognoverunt te, et super provincias que nomen tuum non
invocaverunt, quia comederunt Iacob, et devoraverunt
eum, et consumpserunt illum, et decus eius dissipaverunt.

(Marginal addition: Ad vocem suam dat multitudinem)

XI

Verbum quod factum est ad Ieremiam a domino
dicens. Audite verba pacti huius, et loquimini ad
viros Iuda et habitatores Ierusalem, et dices ad eos. Hec dicit dominus deus
Israel. Maledictus vir qui non audierit verba pacti huius quod pre-
cepi patribus vestris in die qua eduxi eos de terra Egipti de
fornace ferrea dicens. Audite vocem meam et facite
omnia que precipio vobis, et eritis mihi in populum, et ego ero vobis
in deum, ut suscitem iuramentum quod iuravi patribus vestris da-
turum me eis terram fluentem lacte et melle sicut est dies
hec. Et respondi et dixi. Amen domine. Et dixit dominus ad me. Vociferare omnia
verba hec in civitatibus Iuda et foris Ierusalem dicens. Audi-
te verba pacti huius et facite illa. Quia contestans con-
testatus sum patres vestros in die qua eduxi vos de terra E-
gipti usque ad hanc diem, mane consurgens contestatus
sum et dixi. Audite vocem meam. Et non audierunt, nec incli-
naverunt aurem suam, sed abierunt unusquisque in pravitate
cordis sui mali. Et induxi super eos omnia verba pacti huius
quod precepi ut facerent, et non fecerunt. Et dixit dominus ad me.
Inventa est coniuratio in viris Iuda et in habitatoribus
Ierusalem. Reversi sunt ad iniquitates patrum suorum priorum qui no-
luerunt audire verba mea. Et hii ergo post deos alienos
abierunt ut servirent eis. Irritum fecerunt domus Israel
et domus Iuda pactum meum quod pepigi cum patribus eorum.
Quamobrem hec dicit dominus. Ecce ego inducam super eos
mala de quibus exire non poterunt, et clamabunt
et non exaudiam eos. Et ibunt civitates Iuda
et habitatores Ierusalem et clamabunt ad deos quibus liban-
t, et non salvabunt eos in tempore afflictionis eorum.
merum enim civitatum tuarum erant dii tui Iuda
numeros viarum Ierusalem posuisti aras confusionis
aras ad libandum baalim. Tu ergo noli orare
et ne assumas pro eis laudem et orationem, quia non
in tempore clamoris eorum ad me in tempore
eorum. Quid est quod dilectus meus in domo
scelera multa? Numquid carnes sancte auferent
litias tuas in quibus gloriata es? Olivam uberem
fructiferam speciosam vocavit dominus nomen tuum
cem loquele grandis exarsit ignis in ea
fruteta eius. Et dominus exercituum qui plantavit
tus est super te malum pro malis domus
Iuda que fecerunt sibi ad irritandum
baalim. Tu autem domine demonstrasti mihi
et ostendisti mihi studia eorum. Et ego quasi agnus
qui portatur ad victimam, et non cognovi
verunt super me consilia dicentes. Mittamus
lignum in panem eius et eradamus eum de terra
et nomen eius non memoretur amplius. Tu autem domine sabaoth
qui iudicas iuste et probas renes et corda
ultionem tuam ex eis. Tibi enim revelavi causam
Propterea hec dicit dominus ad viros Anathoth qui querunt
meam et dicunt. Non prophetabis in nomine domini et non
in manibus nostris. Propterea hec dicit dominus exercituum
go visitabo super eos. Iuvenes morientur
et reliquie non erunt ex eis. Inducam enim
viros Anathoth annum visitationis eorum.

Iustus quidem tu es domine si disputem tecum, verumptamen
loquar ad te. Quare via impiorum prosperatur
omnibus qui prevaricantur et inique agunt? Plantasti
eos et radicem miserunt, proficiunt et faciunt
fructum. Prope es tu ori eorum et longe a renibus eorum. Et tu domine
nosti me, vidisti me et probasti cor meum tecum. Congrega
quasi gregem ad victimam et sanctifica eos in die
nis. Usquequo lugebit terra et herba omnis
bitur propter maliciam habitantium in ea.
et volucres quia dixerunt non videbit novissima
Si cum peditibus currens laborasti, quomodo poteris
cum equis? Cum autem in terra pacis securus
cies in superbia Iordanis? Nam et fratres tui
tui et ipsi pugnaverunt adversum te et clamaverunt
plena voce. Ne credas eis cum locuti fuerint
Reliqui domum meam, dedi dilectam animam meam
hereditatem meam in manu inimicorum eius. Facta
est mihi quasi leo in silva, dedit contra me
vocem, ideo odivi eam. Numquid avis discolor hereditas
mea mihi? Numquid avis tincta per totum?
Venite congregamini omnes bestie terre, properate ad de
Pastores multi demoliti sunt vineam meam
caverunt partem meam, dederunt portionem meam
desiderabilem in desertum solitudinis. Posuerunt
in dissipationem, luxitque super me. Desola

in gladio. filii eorum et filie eorum morientur

desolata est omnis terra quia nullus est qui recogitet corde. Super omnes vias deserti venerunt vastatores quia gladius Domini devorabit ab extremo terre usque ad extremum eius. Non est pax universe carni. Seminaverunt triticum et messuerunt spinas hereditatem acceperunt et non eis proderit. Confundemini a fructibus vestris propter iram furoris Domini. Hec dicit Dominus adversum omnes vicinos meos pessimos qui tangunt hereditatem quam distribui populo meo Israel. Ecce ego evellam eos de terra sua et domum Iuda evellam de medio eorum. Et cum evellero eos convertar et miserebor eorum et reducam eos virum in hereditatem suam et virum in terram suam. Et erit si eruditi didicerint vias populi mei ut iurent in nomine meo vivit Dominus sicut docuerunt populum meum iurare in Baal edificabuntur in medio populi mei. Quod si non audierint evellam gentem illam evulsione et perditione ait Dominus.

XIII

Hec dicit Dominus ad me. Vade et posside tibi lumbare lineum et pone illud super lumbos tuos et in aquam non inferes illud. Et possedi lumbare iuxta verbum Domini et posui circa lumbos meos. Et factus est sermo Domini ad me secundo dicens. Tolle lumbare quod possedisti quod est circa lumbos tuos et consurgens vade ad Eufraten et absconde illud ibi in foramine petre. Et abii et abscondi illud in Eufraten sicut preceperat mihi Dominus. Et factum est post dies plurimos dixit Dominus ad me. Surge vade ad Eufraten et tolle inde lumbare quod precepi tibi ut abscondas illud ibi. Et abii ad Eufraten et fodi et tuli lumbare de loco ubi absconderam illud et ecce computruerat lumbare ita ut nulli usui aptum esset. Et factum est verbum Domini ad me dicens. Hec dicit Dominus. Sic computrescere faciam superbiam Iuda et superbiam Ierusalem multam populum istum pessimum qui nolunt audire verba mea et ambulant in pravitate cordis sui abieruntque post deos alienos ut servirent eis et adorarent eos et erunt sicut lumbare istud quod nulli usui aptum est. Sicut enim adheret lumbare ad lumbos viri sic agglutinavi mihi omnem domum Israel et omnem domum Iuda dicit Dominus ut essent mihi in populum et in nomen et in laudem et in gloriam et non audierunt. Dices ergo ad eos sermonem istum. Hec dicit Dominus Deus Israel. Omnis laguncula implebitur vino. Et dicent ad te. Numquid ignoramus quia omnis laguncula implebitur vino. Et dices ad eos. Hec dicit Dominus. Ecce ego implebo omnes habitatores terre huius et reges qui sedent de stirpe David super thronum eius et sacerdotes et prophetas et omnes habitatores Ierusalem ebrietate. Et dispergam eos virum a fratre suo et patres et filios pariter ait Dominus. Non parcam et non concedam neque miserebor ut non disperdam eos. Audite et auribus percipite nolite elevari quia Dominus locutus est. Date Domino Deo vestro gloriam antequam contenebrescat et antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos. Expectabitis lucem et ponet eam in umbram mortis et in caliginem. Quod si hoc non audieritis in abscondito plorabit anima mea a facie superbie. Plorans plorabit et deducet oculus meus lacrimam quia captus est grex Domini. Dic regi et dominatrici humiliamini sedete quoniam de capite vestro descendet corona glorie vestre. Civitates austri clause sunt et non est qui aperiat. Translata est omnis Iuda transmigratione perfecta. Levate oculos vestros et videte qui venitis ab aquilone. Ubi est grex qui datus est tibi pecus inclitum tuum. Quid dices cum visitaverit te. Tu enim docuisti eos adversum te et erudisti in caput tuum. Numquid non dolores apprehendent te quasi mulierem parturientem. Quod si dixeris in corde tuo. Quare venerunt mihi hec. Propter multitudinem iniquitatis tue revelata sunt verecundiora tua pollute sunt plante tue. Si mutare potest ethiops pellem suam aut pardus varietates suas et vos poteritis benefacere cum didiceritis malum. Et disseminabo eos quasi stipulam que vento raptatur in deserto. Hec sors tua parsque mensure tue a me dicit Dominus. Quia oblita es mei et confisa es in mendacio. Unde et ego nudavi femora tua contra faciem tuam et apparuit ignominia tua adulteria tua et hinnitus tuus scelus fornicationis tue. Super colles in agro vidi abhominationes tuas. Ve tibi Ierusalem non mundaberis post me usquequo adhuc.

XIIII

Quod siccitatis. Luxit Iudea et porte eius corruerunt et obscurate sunt in terra et clamor Ierusalem ascendit. Maiores miserunt minores suos ad aquam venerunt ad hauriendum non invenerunt aquam. Reportaverunt vasa sua vacua confusi sunt et afflicti et operuerunt capita sua. Propter terre vastitatem quia non venit pluvia in terra confusi sunt agricole operuerunt capita sua. Nam et cerva in agro peperit et reliquit quia non erat herba. Et onagri steterunt in rupibus et traxerunt ventum quasi dracones defecerunt oculi eorum quia non erat herba. Si iniquitates nostre responderint nobis Domine fac propter nomen tuum quoniam multe sunt aversiones nostre tibi peccavimus. Expectatio Israel salvator eius in tempore tribulationis. Quare quasi colonus futurus es in terra et quasi viator declinans ad manendum. Quare futurus es velut vir vagus ut fortis qui non potest salvare. Tu autem in nobis es Domine et nomen sanctum tuum invocatum est super nos ne derelinquas nos. Hec dicit Dominus populo huic qui dilexit movere pedes suos et non quievit et Domino non placuit. Nunc recordabitur iniquitatum eorum et visitabit peccata eorum. Et dixit Dominus ad me. Noli orare pro populo isto in bonum. Cum ieiunaverint non exaudiam preces eorum. Et si obtulerint holocausta et victimas non suscipiam ea quia gladio et fame et peste ego consumam eos. Et dixi. A a a Domine Deus prophete dicunt eis non videbitis gladium et fames non erit in vobis sed pacem veram dabit in loco isto. Et dixit Dominus ad me. Falso prophete vaticinantur in nomine meo non misi eos et non precepi eis neque locutus sum ad eos. Visionem mendacem et divinationem et fraudulentiam et seductionem cordis sui prophetant vobis. Ideo hec dicit Dominus. De prophetis qui prophetant in nomine meo quos ego non misi dicentes gladius et fames non erit in terra hac. In gladio et fame consumentur prophete illi. Et populi quibus prophetant erunt proiecti in viis Ierusalem pre fame et gladio et non erit qui sepeliat eos ipsi et uxores eorum filii et filie eorum. Et effundam super eos malum suum. Et dices ad eos verbum istud. Deducant oculi mei lacrimam per noctem et diem et non taceant quoniam contritione magna contrita est virgo filia populi mei plaga pessima vehementer. Si egressus fuero ad agros ecce occisi gladio et si introiero civitatem ecce a-

attenuati sunt fame. Propheta namque et sacerdos abierunt in terram quam ignorabant. Numquid proiciens abiecisti iudam? aut syon abhominata est anima tua? Quare ergo percussisti nos ita ut nulla sit sanitas? Expectavimus pacem et non est bonum, et tempus curationis et ecce turbatio. Cognovimus domine impietates nostras, iniquitates patrum nostrorum, quia peccavimus tibi. Ne des nos in opprobrium propter nomen tuum, nec facias nobis contumeliam solii glorie tue. Recordare, ne irritum facias fedus tuum nobiscum. Numquid sunt in sculptilibus gentium qui pluant? aut possunt celi dare ymbres? Nonne tu es dominus deus noster quem expectavimus? tu enim fecisti omnia hec.

XV

Et dixit dominus ad me. Si steterit moyses et samuel coram me, non est anima mea ad populum istum. Eice illos a facie mea et egrediantur. Quod si dixerint ad te, quo egrediemur? dices ad eos: Hec dicit dominus: Qui ad mortem, ad mortem; et qui ad gladium, ad gladium; et qui ad famem, ad famem; et qui ad captivitatem, ad captivitatem. Et visitabo super eos quattuor species, dicit dominus: gladium ad occisionem, et canes ad lacerandum, et volatilia celi et bestias terre ad devorandum et dissipandum. Et dabo eos in fervorem universis regnis terre, propter manassem filium ezechie regis iuda, super omnibus que fecit in ierusalem. Quis enim miserebitur tui ierusalem? aut quis contristabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? Tu reliquisti me, dicit dominus, retrorsum abisti; et extendam manum meam super te et interficiam te: laboravi rogans. Et dispergam eos ventilabro in portis terre; interfeci et disperdidi populum meum, et tamen a viis suis non sunt reversi. Multiplicate sunt michi vidue eius super harenam maris; induxi eis super matrem adolescentis vastatorem meridie; misi super civitates repente terrorem. Infirmata est que peperit vii; defecit anima eius; occidit ei sol cum adhuc esset dies; confusa est et erubuit; et residuos eius in gladium dabo in conspectu inimicorum eorum, ait dominus. Ve michi mater mea; quare genuisti me virum rixe, virum discordie in universa terra? Non feneravi nec feneravit michi quisquam; omnes maledicunt michi, dicit dominus, si non reliquie tue in bonum, si non occurri tibi in tempore afflictionis et in tempore tribulationis et angustie adversum inimicum. Numquid federabitur ferrum ferro ab aquilone et es? Divitias tuas et thesauros tuos in direptionem dabo gratis in omnibus peccatis tuis et in omnibus terminis tuis. Et adducam inimicos tuos de terra quam nescis, quia ignis succensus est in furore meo, super vos ardebit. Tu scis domine, recordare mei et visita me et tuere me ab hiis qui persecuntur me. Noli in pacientia tua suscipere me. Scito quoniam sustinui propter te opprobrium. Inventi sunt sermones tui et comedi eos, et factum est michi verbum tuum in gaudium et in leticiam cordis mei, quoniam invocatum est nomen tuum super me, domine deus exercituum. Non sedi in concilio ludentium et gloriatus sum a facie manus tue. Solus sedebam, quoniam amaritudine replesti me. Quare factus est dolor meus perpetuus, et plaga mea desperabilis renuit curari? Facta est michi quasi mendacium aquarum infidelium. Propter hoc hec dicit dominus: Si converteris convertam te, et ante faciem meam stabis; et si separaveris preciosum a vili, quasi os meum eris. Convertentur ipsi ad te, et tu non converteris ad eos. Et dabo te populo huic in murum ereum fortem, et bellabunt adversum te, et non prevalebunt, quia ego tecum sum ut servem te, dicit dominus. Et liberabo te de manu pessimorum et redimam te de manu fortium.

XVI

Et factum est verbum domini ad me dicens: Non accipies uxorem, et non erunt tibi filii et filie in loco isto. Quia hec dicit dominus super filios et filias qui generantur in loco isto, et super matres eorum que genuerunt eos, et super patres eorum de quorum stirpe nati sunt in terra hac: mortibus egrotationum morientur; non plangentur et non sepelientur; in sterquilinium super faciem terre erunt, et gladio et fame consumentur; et erit cadaver eorum in escam volatilibus celi et bestiis terre. Hec enim dicit dominus: Ne ingrediaris domum convivii, neque vadas ad plangendum neque consoleris eos, quia abstuli pacem meam a populo isto, dicit dominus, misericordiam et miserationes. Et morientur grandes et parvi in terra ista; non sepelientur neque plangentur, et non se incident neque calvitium fiet pro eis; et non frangent inter eos lugenti panem ad consolandum super mortuo, et non dabunt eis potum calicis ad consolandum super patre suo et matre. Et domum convivii non ingrederis, ut sedeas cum eis et comedas et bibas. Quia hec dicit dominus exercituum deus israel: Ecce ego auferam de loco isto in oculis vestris et in diebus vestris vocem gaudii et vocem leticie, vocem sponsi et vocem sponse. Et cum annuntiaveris populo huic omnia hec, et dixerint tibi: Quare locutus est dominus super nos omne malum grande istud? que iniquitas nostra? et quod peccatum nostrum quod peccavimus domino deo nostro? dices ad eos: Quia dereliquerunt me patres vestri, ait dominus, et abierunt post deos alienos et servierunt eis et adoraverunt eos, et me dereliquerunt et legem meam non custodierunt. Sed et vos peius operati estis quam patres vestri; ecce enim unusquisque ambulat post pravitatem cordis sui mali, ut me non audiat. Et eiciam vos de terra hac in terram quam ignoratis vos et patres vestri, et servietis ibi diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem. Propterea ecce dies veniunt, dicit dominus, et non dicetur ultra: Vivit dominus qui eduxit filios israel de terra egypti, sed vivit dominus qui eduxit filios israel de terra aquilonis et de universis terris ad quas eieci eos; et reducam eos in terram suam quam dedi patribus eorum. Ecce ego mittam piscatores multos, dicit dominus, et piscabuntur eos; et post hec mittam eis multos venatores et venabuntur eos de omni monte et de omni colle et de cavernis petrarum. Quia oculi mei super omnes vias eorum; non sunt absconditi a facie mea, et non fuit occulta iniquitas eorum ab oculis meis. Et reddam primum duplices iniquitates et peccata eorum, quia contaminaverunt terram meam in morticinis idolorum suorum, et abhominationibus suis impleverunt hereditatem meam. Domine fortitudo mea et robur meum et refugium meum in die tribulationis, ad te gentes venient ab extremis terre et dicent: Vere mendacium possederunt patres nostri, vanitatem que eis non profuit. Numquid faciet sibi homo deos? et ipsi non sunt dii. Ideirco ecce ego ostendam eis manum meam et virtutem, quia nomen michi dominus.

XVII

Peccatum iuda scriptum est stilo ferreo in ungue adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum et in cornibus ararum eorum. Cum recordati fuerint filii eorum ararum suarum et lucorum suorum lignorumque frondentium in montibus excelsis, sacrificantes in agro

198

tuam omnes thesauros tuos in direptionem dabo, excelsa tua propter peccata in universis finibus tuis. Et relinqueris sola ab hereditate tua quam dedi tibi, et servire te faciam inimicis tuis in terra quam ignoras, quoniam ignem succendisti in furore meo usque in eternum ardebit. Hec dicit Dominus: Maledictus homo qui confidit in homine et ponit carnem brachium suum, et a Domino recedit cor eius. Erit enim quasi mirice in deserto, et non videbit cum venerit bonum, sed habitabit in siccitate in deserto, in terra salsuginis et inhabitabili. Benedictus vir qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia eius. Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas, et non timebit cum venerit estus. Et erit folium eius viride, et in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum. Pravum est cor omnium et inscrutabile: quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor et probans renes, qui do unicuique iuxta viam suam et iuxta fructum adinventionum suarum. Perdix fovit que non peperit: fecit divitias et non in iudicio; in medio dierum suorum derelinquet eas, et in novissimo suo erit insipiens. Solium glorie altitudinis a principio, locus sanctificationis nostre, expectatio Israel. Domine, omnes qui te derelinquunt confundentur; recedentes a te in terra scribentur, quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium Dominum. Sana me, Domine, et sanabor; salvum me fac et salvus ero, quoniam laus mea tu es. Ecce ipsi dicunt ad me: Ubi est verbum Domini? veniat. Et ego non sum turbatus, te pastorem sequens, et diem hominis non desideravi, tu scis. Quod egressum est de labiis meis rectum in conspectu tuo fuit. Non sis tu mihi formidini, spes mea tu in die afflictionis. Confundantur qui me persequuntur et non confundar ego; paveant illi et non paveam ego. Induc super eos diem afflictionis, et duplici contritione contere eos. Hec dicit Dominus ad me: Vade et sta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Iuda et egrediuntur, et in cunctis portis Ierusalem, et dices ad eos: Audite verbum Domini, reges Iuda et omnis Iuda cunctique habitatores Ierusalem, qui ingredimini per portas istas. Hec dicit Dominus: Custodite animas vestras, et nolite portare onera in die sabbati, nec inferatis per portas Ierusalem. Et nolite eicere onera de domibus vestris in die sabbati, et omne opus non facietis; sanctificate diem sabbati, sicut precepi patribus vestris. Et non audierunt nec inclinaverunt aurem suam, sed induraverunt cervicem suam ne audirent me et ne acciperent disciplinam. Et erit: si audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis huius in die sabbati, et si sanctificaveritis diem sabbati, ne faciatis in eo omne opus, ingredientur per portas civitatis huius reges et principes sedentes super solium David, et ascendentes in curribus et equis, ipsi et principes eorum, viri Iuda et habitatores Ierusalem; et habitabitur civitas hec in sempiternum. Et venient de civitatibus Iuda et de circuitu Ierusalem, et de terra Beniamin, et de campestribus et de montuosis, et ab austro, portantes holocaustum et victimam et sacrificium et thus, et inferent oblationem in domum Domini. Si autem non audieritis me ut sanctificetis diem sabbati, et ne portetis onus et ne inferatis per portas Ierusalem in die sabbati, succendam ignem in portis eius, et devorabit domos Ierusalem, et non extinguetur.

XVIII

Verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino dicens: Surge et descende in domum figuli, et ibi audies verba mea. Et descendi in domum figuli, et ecce ipse faciebat opus super rotam. Et dissipatum est vas quod ipse faciebat e luto manibus suis; conversusque fecit illud vas alterum, sicut placuerat in oculis eius ut faceret. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Numquid sicut figulus iste non potero facere vobis, domus Israel? ait Dominus. Ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea, domus Israel. Repente loquar adversum gentem et adversus regnum, ut eradicem et destruam et disperdam illud. Si penitentiam egerit gens illa a malo suo quod locutus sum adversus eam, agam et ego penitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ei. Et subito loquar de gente et de regno, ut edificem et plantem illud. Si fecerit malum in oculis meis, ut non audiat vocem meam, penitentiam agam super bono quod locutus sum ut facerem ei. Nunc ergo dic viro Iuda et habitatori Ierusalem dicens: Hec dicit Dominus: Ecce ego fingo contra vos malum, et cogito contra vos cogitationem. Revertatur unusquisque a via sua mala, et dirigite vias vestras et studia vestra. Qui dixerunt: Desperavimus; post cogitationes nostras ibimus, et unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus. Ideo hec dicit Dominus: Interrogate gentes: quis audivit talia horribilia, que fecit nimis virgo Israel? Numquid deficiet de petra agri nix Libani? aut evelli possunt aque erumpentes frigide et defluentes? Quia obliti sunt mei populus meus, frustra libantes et impingentes in viis suis, in semitis seculi, ut ambularent per eas in itinere non trito, ut fieret terra eorum in desolationem et in sibilum sempiternum: omnis qui preterierit per eam obstupescet et movebit caput suum. Sicut ventus urens dispergam eos coram inimico; dorsum et non faciem ostendam eis in die perditionis eorum. Et dixerunt: Venite et cogitemus contra Ieremiam cogitationes; non enim peribit lex a sacerdote, nec consilium a sapiente, nec sermo a propheta. Venite et percutiamus eum lingua, et non attendamus ad universos sermones eius. Attende, Domine, ad me, et audi vocem adversariorum meorum. Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam anime mee? Recordare quod steterim in conspectu tuo ut loquerer pro eis bonum, et averterem indignationem tuam ab eis. Propterea da filios eorum in famem, et deduc eos in manus gladii; fiant uxores eorum absque liberis et vidue, et viri earum interficiantur morte, iuvenes eorum confodiantur gladio in prelio. Audiatur clamor de domibus eorum; adduces enim super eos latronem repente, quia foderunt foveam ut caperent me, et laqueos absconderunt pedibus meis. Tu autem, Domine, scis omne consilium eorum adversum me in mortem; ne propitieris iniquitati eorum, et peccatum eorum a facie tua non deleatur. Fiant corruentes in conspectu tuo; in tempore furoris tui abutere eis.

XIX

Hec dicit Dominus: Vade et accipe lagunculam figuli testeam a senioribus populi et a senioribus sacerdotum, et egredere ad vallem filii Ennon, que est iuxta introitum porte fictilis, et predicabis ibi verba que ego loquar ad te. Et dices: Audite verbum Domini, reges Iuda et habitatores Ierusalem. Hec dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce ego inducam afflictionem super locum istum, ita ut omnis qui audierit illam tinniant aures eius, eo quod dereliquerint me et alienum fecerint locum istum, et libaverint in eo diis alienis quos nescierunt ipsi et patres eorum et reges Iuda, et repleverunt locum istum sanguine innocentum. Et edificaverunt excelsa Baalim, que non precepi nec lo-

locutus sum nec ascenderunt in cor meum. Propterea ecce dies
domini. ecce dies veniunt et non vocabitur locus iste amplius tophet
et vallis filii ennon sed vallis occisionis. Et dissipabo consilium
iude et ierusalem in loco isto. et subvertam eos gladio in conspectu
inimicorum suorum et in manu querentium animas eorum. et
dabo cadavera eorum escam volatilibus celi et bestiis terre.
et ponam civitatem hanc in stuporem et in sibilum. omnis qui pre
terierit per eam obstupescet et sibilabit super universa plaga
eius. Et cibabo eos carnibus filiorum suorum et carnibus filiarum suarum.
et unusquisque carnes amici sui comedet in obsidione
et angustia in qua concludent inimici eorum et qui querunt animas eorum.
Et conteres lagunculam in oculis virorum qui ibunt tecum et di
ces ad eos. Hec dicit dominus exercituum. Sic conteram populum istum et civi
tatem istam sicut conteritur vas figuli quod non potest ultra instaurari.
Et in tophet sepelientur eo quod non sit alius locus ad sepelien
dum. Sic faciam loco huic ait dominus et habitatoribus eius ut po
nam civitatem istam sicut tophet. et erunt domus ierusalem et
domus regum iuda sicut locus tophet. immunde omnes domus in
quarum domatibus sacrificaverunt omni militie celi et libaverunt
libamina diis alienis. Venit autem ieremias de tophet
quo miserat eum dominus ad prophetandum. et stetit in atrio domus domini
et dixit ad omnem populum. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego
inducam super civitatem hanc et super omnes urbes eius universa
mala que locutus sum adversum eam quoniam induraverunt cervicem
suam ut non audirent sermones meos.

XX

Et audivit phassur filius emmer sacerdos qui consti
tutus erat princeps in domo domini ieremiam prophetantem
sermones istos. Et percussit phassur ieremiam prophetam et mi
sit eum in nervum quod erat in porta beniamin superiori
in domo domini. Cumque illuxisset in crastinum eduxit phassur
ieremiam de nervo et dixit ad eum ieremias. Non phas
sur vocavit dominus nomen tuum sed pavorem undique. Quia hec
dicit dominus. ecce ego dabo te in pavorem te et omnes amicos
tuos et corruent gladio inimicorum suorum et oculi tui
videbunt. et omnem iudam dabo in manu regis baby
lonis et transducet eos in babylonem et percutiet eos
gladio. et dabo universam substantiam civitatis huius et omnem
laborem eius omneque pretium et cunctos thesauros regum iuda
dabo in manu inimicorum eorum et diripient eos et tollent
et ducent eos in babylonem. Tu autem phassur et omnes habi
tatores domus tue ibitis in captivitatem et in babylonem
venies et ibi morieris. ibique sepelieris tu et omnes amici
tui quibus prophetasti mendacium. Seduxisti me domine et
seductus sum. fortior me fuisti et invaluisti. factus sum
in derisum tota die. omnes subsannabant me quia iam
olim loquor vociferans iniquitatem et vastitatem
clamito. Et factus est sermo domini mihi in opprobrium et in derisum
tota die. Et dixi. Non recordabor eius neque loquar ultra
in nomine eius. Et factus est in corde meo quasi ignis estu
ans claususque in ossibus meis et defeci ferre non susti
nens. Audivi enim contumelias multorum et terrorem
in circuitu. Persequimini et persequamur eum ab omnibus
viris qui erant pacifici mei et custodientes latus
meum. Si quomodo decipiatur et prevaleamus adversus eum
et consequamur ultionem ex eo. Dominus autem mecum est
quasi bellator fortis. Idcirco qui persequuntur me cadent

et infirmi erunt. et confundentur vehementer
quia non intellexerunt obprobrium sempiternum quod numquam
tu domine exercituum probator iusti qui vides renes et cor
da. videam queso ultionem tuam ex eis. tibi enim revelavi causam
meam. Cantate domino laudate dominum quia liberavit animam
pauperis de manu malorum. Maledicta dies
in qua natus sum. dies in qua peperit me mater mea non sit bene
dicta. Maledictus vir qui annuntiavit patri meo dicens
natus est tibi puer masculus. et quasi gaudio letificavit
eum. Sit homo ille ut sunt civitates quas subvertit dominus et
non penituit eum. Audiat clamorem mane et ululatum
in tempore meridiano qui non me interfecit a vulva ut
fieret mihi mater mea sepulcrum et vulva eius conceptus eternus. Quare de vulva egressus sum ut
viderem laborem et dolorem et consumerentur in confusione

XXI

Verbum quod factum est ad ieremiam
a domino quando misit ad eum rex sedechias
phassur filium melchie et sophoniam filium maasie
dicentes. Interroga pro nobis dominum quia nabuchodonosor
preliatur adversum nos si forte faciat dominus
omnia mirabilia sua et recedat a nobis. Et dixit
ad eos. Sic dicetis sedechie. Hec dicit dominus deus
convertam vasa belli que in manibus vestris
vos pugnatis adversum regem babylonis et chaldeos
sident vos in circuitu murorum et congregabo
eos in medio civitatis huius. Et debellabo
vos ego in manu extenta et in brachio forti
et in furore et in indignatione et in ira grandi
et percutiam habitatores civitatis huius homines
et bestie pestilentia magna morientur. Et post hec
dabo sedechiam regem iuda et servos eius et populum
qui derelicti sunt in civitate hac a peste et gladio
in manu nabuchodonosor regis babylonis et in manu
eius. et in manu inimicorum eorum et in manu
animam eorum et percutiet eos in ore gladii
neque parcet nec miserebitur. Et ad populum hunc
Hec dicit dominus. Ecce ego do coram vobis viam
mortis. Qui habitaverit in urbe hac morietur
et fame et peste. Qui autem egressus fuerit
fugerit ad chaldeos qui obsident vos vivet
anima sua quasi spolium. Posui enim faciem meam
tatem hanc in malum et non in bonum ait dominus
regis babylonis dabitur et exuret eam igni
iuda. Audite verbum domini domus david. Hec dicit
iudicate mane iudicium et eruite vi oppressum de manu
calumpniantis ne forte egrediatur ut ignis
indignatio mea et succendatur et non sit qui extinguat
propter malitiam studiorum vestrorum. Ecce ego
habitatricem vallis solide atque campestris
dicitis quis percutiet nos et quis ingredietur
nostras. Et visitabo super vos iuxta fructum studiorum
tuum dicit dominus et succendam ignem in saltu eius
rabit omnia in circuitu eius.

XXII

Hec dicit dominus. descende in domum regis
et loqueris ibi verbum hoc et dices. Audi
domini rex iuda qui sedes super solium david
tu et servi tui et populus tuus qui ingredimini per portas

Hec dicit dominus. Facite iudicium et iustitiam et liberate vi oppressum
de manu calumpniatoris et advenam et pupillum et viduam
nolite contristare neque opprimatis inique et sanguinem in-
nocentem ne effundatis in loco isto. Si enim facientes
feceritis verbum istud ingredientur per portas domus
huius reges sedentes de genere David super thronum eius et
ascendentes currus et equos ipsi et servi et populus eorum. Quod
si non audieritis verba hec in memet ipso iuravi dicit
dominus quia in solitudinem erit domus hec. Quia hec dicit
dominus super domum regis iuda. Galaad tu mihi caput libani.
Si non posuero te solitudinem urbes inhabitabiles. Et
sanctificabo super te interficientem virum et arma eius.
Et succident electas cedros tuas et precipitabunt
in ignem. Et pertransibunt gentes multe per civitatem
hanc et dicet unusquisque proximo suo. Quare fecit dominus sic
civitati huic grandi. Et respondebunt eo quod dereliquerint
pactum domini dei sui et adoraverint deos alienos
et servierint illis. Nolite flere mortuum neque lugeatis super
eum fletu. plangite eum qui egreditur quia non rever-
tetur ultra nec videbit terram nativitatis sue. Quia
hec dicit dominus ad sellum filium iosie regem iuda qui regna-
vit pro iosia patre suo. qui egressus de loco isto non rever-
tetur huc amplius. Sed in loco ad quem transtuli
eum ibi morietur et terram istam non videbit amplius. Ve
qui edificat domum suam in iniustitia et cenacula sua
non in iudicio amicum suum opprimet frustra et merce-
dem eius non reddet ei. Qui dicit edificabo mihi domum la-
tam et cenacula spaciosa qui aperit sibi fenestras
et facit laquearia cedrina pingitque sinopide.
Numquid regnabis quoniam confers te cedro. pater tuus
numquid non comedit et bibit et fecit iudicium et
iustitiam tunc cum bene erat ei. iudicavit causam pau-
peris et egeni in bonum suum. Numquid non ideo quia cognovisti
me dicit dominus. Tui vero oculi et cor ad avaritiam
et ad sanguinem innocentem fundendum et ad calump-
niam et ad cursum mali operis. Propterea hec dicit dominus
ad ioachim filium iosie regem iuda. Non plangent
eum ve frater ve soror. Non concrepabunt ei ve domine
ve inclite. sepultura asini sepelietur putrefactus
et proiectus extra portas ierusalem. Ascende libanum et
clama in basan da vocem tuam et clama ad tran-
seuntes quia contriti sunt omnes amatores tui. Locutus
sum ad te in habundantia tua dixisti non audiam. Hec est
via tua ab adolescentia tua quia non audisti vocem
meam. Omnes pastores tuos pascet ventus et ama-
tores tui in captivitatem ibunt et tunc confunderis et
erubesces ab omni malitia tua. Que sedes in libano
et nidificas in cedris quomodo congemuisti cum venis-
sent tibi dolores quasi dolores parturientis. Vivo
ego dicit dominus quia si fuerit iechonias filius ioachim
regis iuda anulus in manu dextera mea inde evel-
lam eum et dabo te in manu querentium animam tuam
et in manu quorum tu formidas faciem et in manu na-
buchodonosor regis babylonis et in manu caldeorum et mittam te
et matrem tuam que genuit te in terram alienam in qua
nati non estis ibique moriemini et in terram ad quam
ipsi levant animam suam ut ibi revertantur. et non revertentur.
Numquid vas fictile atque contritum iechonias. Numquid
vas absque omni voluptate. Quare abiecti sunt et eiecti
et proiecti in terram quam ignoraverunt. Terra terra terra
audi sermonem domini. Hec dicit dominus. Scribe virum istum ste-
rilem virum qui in diebus suis non prosperabitur. Nec enim
erit de semine eius vir qui sedeat super solium David et
potestatem habeat ultra in iuda.

XXIII

Ve pastoribus qui disperdunt et dilacerant gregem
pascue mee dicit dominus. Ideo hec dicit dominus deus israel ad
pastores qui pascunt populum meum. Vos dispersistis gregem
meum et eiecistis eos et non visitastis eos. Ecce ego visitabo
super vos malitiam studiorum vestrorum ait dominus. Et ego congrega-
bo reliquias gregis mei de omnibus terris ad quas eie-
cero eos illuc et convertam eos ad rura sua et crescent
et multiplicabuntur. Et suscitabo super eos pastores qui
pascent eos et non formidabunt ultra et non pavebunt
et nullus queretur ex numero dicit dominus. Ecce dies veni-
unt dicit dominus et suscitabo David germen iustum et regnabit rex
et sapiens erit et faciet iudicium et iustitiam in terra. In
diebus illis salvabitur iuda et israel habitabit confidenter
et hoc est nomen quod vocabunt eum dominus iustus noster. Propter hoc
ecce dies veniunt dicit dominus et non dicent ultra vivit dominus
qui eduxit filios israel de terra egypti sed vivit dominus qui edu-
xit et adduxit semen domus israel de terra aquilonis
et de cunctis terris ad quas eieceram eos illuc et
habitabunt in terra sua. Ad prophetas. Contritum est cor meum in
medio mei contremuerunt omnia ossa mea factus sum quasi
vir ebrius et quasi homo madidus vino a facie domini et a fa-
cie verborum illorum. Quia adulteris repleta est terra. Quia a
facie maledictionis luxit terra. arefacta sunt arva de-
serti. Factus est cursus eorum malus et fortitudo eorum
dissimilis. Propheta namque et sacerdos polluti sunt et in domo
mea inveni malum eorum ait dominus. Ideo via eorum erit
quasi lubricum in tenebris. Impellentur enim et corru-
ent in ea. Quia adducam super eos mala annum visita-
tionis eorum ait dominus. Et in prophetis samarie vidi fatuitatem
prophetabant in baal et decipiebant populum meum israel.
Et in prophetis ierusalem vidi similitudinem adulterantium et iter men-
dacii et confortaverunt manus pessimorum ut non conver-
teretur unusquisque a malitia sua. Facti sunt mihi omnes sodoma
et omnes habitatores eius quasi gomorra. Propterea hec dicit dominus exerci-
tuum ad prophetas. Ecce ego cibabo eos absinthio et pota-
bo eos felle. A prophetis enim ierusalem est egressa pollutio
super omnem terram. Hec dicit dominus exercituum. Nolite audire
verba prophetarum qui prophetant vobis et decipiunt vos. Visi-
onem cordis sui loquuntur non de ore domini. Dicunt his qui
blasphemant me. Locutus est dominus pax erit vobis. Et omni
qui ambulat in pravitate cordis sui dixerunt.
Non veniet super vos malum. Quis enim affuit in con-
silio domini et vidit et audivit sermonem eius. Quis consi-
deravit verbum illius et audivit. Ecce turbo dominice indig-
nationis egredietur et tempestas erumpens super caput
impiorum veniet. Non revertetur furor domini usque dum
faciat et usque dum compleat cogitationem cordis
sui. In novissimis diebus intelligetis consilium eius.

Non mittebam prophetas et ipsi currebant; non loquebar ad eos et ipsi prophetabant. Si stetissent in consilio meo et nota fecissent verba mea populo meo, avertissem eos utique a via sua mala et a pessimis cogitationibus suis. Putas ne deus e vicino ego sum dicit dominus et non deus de longe? Si occultabitur vir in absconditis et ego non videbo eum dicit dominus? Numquid non celum et terram ego impleo ait dominus? Audivi que dixerunt prophete prophetantes in nomine meo mendacium atque dicentes: Sompniavi sompniavi. Usque quo istud est in corde prophetarum vaticinantium mendacium et prophetantium seductiones cordis sui? Qui volunt facere ut obliviscatur populus meus nominis mei propter sompnia eorum que narrat unusquisque ad proximum suum, sicut obliti sunt patres eorum nominis mei propter Baal. Propheta qui habet sompnium narret sompnium, et qui habet sermonem meum loquatur sermonem meum vere. Quid paleis ad triticum dicit dominus? Numquid non verba mea sunt quasi ignis ardens dicit dominus, et quasi malleus conterens petram? Propterea ecce ego ad prophetas ait dominus qui furantur verba mea unusquisque a proximo suo. Ecce ego ad prophetas ait dominus qui assumunt linguas suas et aiunt dicit dominus. Ecce ego ad prophetas sompniantes mendacium ait dominus, qui narraverunt ea et seduxerunt populum meum in mendacio suo et in miraculis suis, cum ego non misissem eos nec mandassem eis, qui nichil profuerunt populo huic dicit dominus. Si igitur interrogaverit te populus iste vel propheta aut sacerdos dicens: Quod est onus domini? dices ad eos: Vos estis onus. Proiciam quippe vos dicit dominus. Et propheta et sacerdos et populus qui dicit Onus domini, visitabo super virum illum et super domum eius. Hec dicetis unusquisque ad proximum et ad fratrem suum: Quid respondit dominus et quid locutus est dominus? Et onus domini ultra non memorabitur, quia onus erit unicuique sermo suus; et pervertistis verba dei viventis domini exercituum dei nostri. Hec dices ad prophetam: Quid respondit tibi dominus, et quid locutus est dominus? Si autem onus domini dixeritis, propter hoc hec dicit dominus: Quia dixistis sermonem istum Onus domini, et misi ad vos dicens: Nolite dicere Onus domini, propterea ecce ego tollam vos portans et derelinquam vos et civitatem quam dedi vobis et patribus vestris a facie mea. Et dabo vos in obprobrium sempiternum et in ignominiam sempiternam que numquam oblivione delebitur.

XXIIII

Ostendit michi dominus et ecce duo calathi pleni ficis positi ante templum domini, postquam transtulit Nabuchodonosor rex Babylonis Iechoniam filium Ioachim regem Iuda et principes eius et fabrum et inclusorem de Ierusalem et adduxit eos in Babylonem. Calathus unus ficus bonas habebat nimis ut solent ficus esse primi temporis, et calathus unus ficus habebat malas nimis que comedi non poterant eo quod essent male. Et dixit dominus ad me: Quid tu vides Ieremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas bonas valde et malas malas valde que comedi non possunt eo quod sint male. Et factum est verbum domini ad me dicens: Hec dicit dominus deus Israhel: Sicut ficus hee bone sic cognoscam transmigrationem Iuda quam emisi de loco isto in terram Caldeorum in bonum. Et ponam oculos meos super eos ad placandum et reducam eos in terram hanc et edificabo eos et non destruam, et plantabo et non evellam. Et dabo eis cor ut sciant me, quia ego sum dominus; et erunt michi in populum et ego ero eis in deum, quia revertentur ad me in toto corde suo. Et sicut ficus pessime que comedi non possunt eo quod sint male, hec dicit dominus, sic dabo Sedechiam regem Iuda et principes eius et reliquos de Ierusalem qui remanserunt in urbe hac et qui habitant in terra Egypti. Et dabo eos in vexationem afflictionemque omnibus regnis terre, in obprobrium et in parabolam et in proverbium et in maledictionem in universis locis ad que eieci eos. Et mittam in eis gladium et famem et pestem donec consumantur de terra quam dedi eis et patribus eorum.

XXV

Verbum quod factum est ad Ieremiam de omni populo Iuda in anno quarto Ioachim filii Iosie regis Iuda (ipse est annus primus Nabuchodonosor regis Babylonis), quod locutus est Ieremias propheta ad omnem populum Iuda et ad universos habitatores Ierusalem dicens: A tercio decimo anno Iosie filii Amon regis Iuda usque ad diem hanc, iste tercius et vicesimus annus, factum est verbum domini ad me, et locutus sum ad vos de nocte consurgens et loquens, et non audistis. Et misit dominus ad vos omnes servos suos prophetas consurgens diluculo mittensque, et non audistis neque inclinastis aures vestras ut audiretis cum diceret: Revertimini unusquisque a via sua mala et a pessimis cogitationibus vestris, et habitabitis in terra quam dedi vobis et patribus vestris a seculo et usque in seculum. Et nolite ire post deos alienos ut serviatis eis adoretisque eos, neque me ad iracundiam provocetis in operibus manuum vestrarum, et non affligam vos. Et non audistis me dicit dominus, ut me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum vestrarum in malum vestrum. Propterea hec dicit dominus exercituum: Pro eo quod non audistis verba mea, ecce ego mittam et assumam universas cognationes aquilonis ait dominus, et Nabuchodonosor regem Babylonis servum meum, et adducam eos super terram istam et super habitatores eius et super omnes nationes que in circuitu illius sunt, et interficiam eos et ponam eos in stuporem et in sibilum et in solitudines sempiternas. Perdamque ex eis vocem gaudii et vocem leticie, vocem sponsi et vocem sponse, vocem mole et lumen lucerne. Et erit universa terra hec in solitudinem et in stuporem, et servient omnes gentes iste regi Babylonis septuaginta annis. Cumque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis et super gentem illam dicit dominus iniquitatem eorum et super terram Caldeorum, et ponam illam in solitudines sempiternas. Et adducam super terram illam omnia verba mea que locutus sum contra eam, omne quod scriptum est in libro isto, quecumque prophetavit Ieremias adversum omnes gentes. Quia servierunt eis cum essent gentes multe et reges magni, et reddam eis secundum opera eorum et secundum facta manuum suarum. Quia sic dicit dominus exercituum deus Israhel: Sume calicem vini furoris huius de manu mea et propinabis de illo cunctis gentibus ad quas ego mittam te. Et bibent et turbabuntur et insanient a facie gladii quem ego mittam inter eos. Et accepi calicem de manu domini et propinavi cunctis gentibus ad quas misit me dominus: Ierusalem et civitatibus Iuda et regibus eius et principibus eius, ut darem eos in solitudinem et in stuporem et in sibilum et in maledictionem, sicut est dies ista; Pharaoni regi Egypti et servis eius et principibus eius et omni populo eius, et universis generaliter, cunctis regibus terre Ausitidis et cunctis regibus terre Philisthiim et Ascaloni et Gaze et Accaron et reliquiis Azoti; et Idumee et Moab

et cunctis regibus tyri et universis regibus sydonis et regibus
terre insularum que sunt trans mare et dedan et theman et buz et
universis qui attonsi sunt in comam et cunctis regibus arabie
et cunctis regibus occidentis qui habitant in deserto et cunctis
regibus zambri et cunctis regibus elam et cunctis regibus
medorum cunctisque regibus aquilonis et de prope et de longe
unicuique contra fratrem suum et omnibus regnis terre que sunt super fa-
ciem eius. Et rex sesach bibet post eos. Et dices ad eos. Hec
dicit dominus exercituum deus israel. Bibite et inebriamini et vomi-
te et cadite et nolite surgere a facie gladii quem ego mit-
tam inter vos. Cumque noluerint accipere calicem de manu
tua ut bibant dices ad eos. Hec dicit dominus exercituum biben-
tes bibetis quia ecce in civitate in qua invocatum est
nomen meum ibi ego incipio affligere et vos quasi innocentes
immunes eritis. Gladium enim ego voco super omnes habitatores terre
dicit dominus exercituum. Et tu prophetabis ad eos omnia verba hec et
dices ad illos. Dominus de excelso rugiet et de habitaculo sancto suo da-
bit vocem suam. rugiens rugiet super decorem suum celeuma
quasi calcantium in torcularibus concinetur adversus omnes habitato-
res terre. Pervenit sonitus usque ad extrema terre quia iudicium
domino cum gentibus iudicatur. ipse cum omni carne. impios tra-
didi gladio dicit dominus. Hec dicit dominus exercituum. Egredietur
afflictio de gente in gentem et turbo magnus egre-
dietur a summitatibus terre. Et erunt interfecti in die illa domini
a summo terre usque ad summum eius. non plangentur et non colli-
gentur neque sepelientur. in sterquilinium super faciem terre
iacebunt. Ululate pastores et clamate et aspergite
vos cinere optimates gregis quia completi sunt dies
vestri ut interficiamini et dissipationes vestre et cadetis
quasi vasa preciosa. Et peribit fuga a pastoribus et salva-
tio ab optimatibus gregis. Vox clamoris pastorum et
ululatus optimatum gregis quia vastavit dominus pas-
cua eorum et conticuerunt arva pacis a facie ire furo-
ris domini. Dereliquit quasi leo tabernaculum suum quia facta est
terra eorum in desolationem a facie ire columbe et a facie ire
In principio regni ioachim **XXVI** furoris domini.
filii iosie regis iuda. factum est verbum istud a domino dicens.
Hec dicit dominus. Sta in atrio domus domini et loqueris ad omnes civita-
tes iude de quibus veniunt ut adorent in domo domini
universos sermones quos ego mandavi tibi ut loquaris
ad eos. Noli subtrahere verbum si forte audiant
et convertantur unusquisque a via sua mala et peniteat
me mali quod cogitavi facere eis propter malitias studi-
orum eorum. Et dices ad eos. Hec dicit dominus. Si non audieritis me
ut ambuletis in lege mea quam dedi vobis et audiatis
sermones servorum meorum prophetarum quos ego misi ad vos
de nocte consurgens et dirigens et non audistis. Dabo do-
mum istam sicut silo. et urbem hanc dabo in maledicti-
onem cunctis gentibus terre. Et audierunt sacerdotes et prophete
et omnis populus ieremiam loquentem verba hec in domo domini.
Cumque complesset ieremias loquens omnia que preceperat
ei dominus ut loqueretur ad universum populum. apprehenderunt
eum sacerdotes et prophete et omnis populus dicens. Morte
moriatur. quare prophetavit in nomine domini dicens. Sicut
silo erit domus hec et urbs ista desolabitur eo quod non sit
habitator. Et congregatus est omnis populus adversum ieremiam
in domo domini. Et audierunt principes iuda omnia verba hec. Et as-
cenderunt de domo regis in domum domini et sederunt in intro-
itu porte domus domini nove. Et locuti sunt sacerdotes et prophete ad
principes et ad omnem populum dicentes. Iudicium mortis est
viro huic quia prophetavit adversum civitatem istam sicut audistis
auribus vestris. Et ait ieremias ad omnes principes et ad omnem
populum dicens. Dominus misit me ut prophetarem ad domum istam et
ad civitatem hanc omnia verba que audistis. Nunc ergo bonas facite
vias vestras et studia vestra. et audite vocem domini dei vestri. et
penitebit dominum mali quod locutus est adversum vos. Ego autem
ecce in manibus vestris sum. facite mihi ut bonum et rectum est
in oculis vestris. Verumptamen scitote et cognoscite quod si occide-
ritis me sanguinem innocentem tradetis contra vosmetipsos
et contra civitatem istam et habitatores eius. In veritate enim misit me
dominus ad vos ut loquerer in auribus vestris omnia verba hec. Et dixerunt
principes et omnis populus ad sacerdotes et prophetas. Non est viro huic
iudicium mortis quia in nomine domini dei nostri locutus est ad nos.
Surrexerunt ergo viri de senioribus terre et dixerunt ad omnem
cetum populi loquentes. Micheas de morasthi fuit propheta
in diebus ezechie regis iude et ait ad omnem populum iude di-
cens. Hec dicit dominus exercituum. Syon quasi ager arabitur et ierusalem
in acervum lapidum erit et mons domus domini in excelsa sil-
varum. Numquid morte condempnavit eum ezechias rex
iude et omnis iuda. Numquid non timuerunt dominum mali quod lo-
cutus erat adversum eos. Itaque nos facimus grande malum
contra animas nostras. Fuit quoque vir prophetans in nomine domini urias
filius semei de cariathiarim et prophetavit adversum civi-
tatem istam et adversum terram hanc iuxta universa verba ie-
remie. Et audivit rex ioachim et omnes potentes et
principes eius verba hec. et quesivit rex interficere eum. et audi-
vit urias et timuit fugitque et ingressus est egyptum. Et mi-
sit rex ioachim viros in egyptum elnathan filium
achobor et viros cum eo in egyptum. et eduxerunt uriam
de egypto et adduxerunt eum ad regem ioachim et percussit eum
gladio et proiecit cadaver eius in sepulcris vulgi ignobi-
lis. Igitur manus ahicam filii saphan fuit cum ieremia
ut non traderetur in manus populi et interficerent eum. In principio
regni ioachim filii iosie regis iuda. factum est verbum istud
ad ieremiam a domino dicens. **XXVII**

Hec dicit dominus ad me. Fac tibi vincula et cathenas
et pones eas in collo tuo. et mittes eas ad regem
edom et ad regem moab et ad regem filiorum amon et ad
regem tyri et ad regem sydonis in manu nuntiorum qui ve-
nerunt ierusalem ad sedechiam regem iuda. Et precipies eis
ut ad dominos suos loquantur. Hec dicit dominus exercituum deus
israel. Hec dicetis ad dominos vestros. Ego feci terram et homines
et iumenta que sunt super faciem universe terre in fortitudi-
ne mea magna et in brachio meo extento. et dedi
eam ei qui placuit in oculis meis. Et nunc itaque ego dedi
omnes terras istas in manu nabuchodonosor regis babylo-
nis servi mei. Insuper et bestias agri dedi ei ut serviant
illi. Et servient ei omnes gentes et filio eius et filio filii
eius donec veniat tempus terre eius et ipsius. et servient ei gen-
tes multe et reges magni. Gentem autem et regnum quod
non servierit nabuchodonosor regi babylonis et quicumque non
curvaverit collum suum sub iugo regis babylonis

in gladio et fame et peste visitabo super gentem illam ait Dominus, donec consumam eos in manu eius. Vos ergo nolite audire prophetas vestros et divinos et somniatores et augures et maleficos qui dicunt vobis Non servietis regi Babylonis, quia prophetant vobis mendacium ut longe faciant vos de terra vestra et eiciant vos et pereatis. Porro gens que subiecerit cervicem suam sub iugo regis Babylonis et servierit ei, dimittam eam in terra sua dicit Dominus, et colet eam et habitabit in ea. Et ad Sedechiam regem Iuda locutus sum secundum omnia verba hec dicens: Subicite colla vestra sub iugo regis Baby. et servite ei et populo eius et vivetis. Quare moriemini tu et populus tuus gladio et fame et peste, sicut locutus est Dominus ad gentem que servire noluerit regi Baby.? Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis Non servietis regi Babylonis, quia mendacium ipsi loquuntur vobis, quia non misi eos ait Dominus, et ipsi prophetant in nomine meo mendaciter, ut eiciant vos et pereatis tam vos quam prophete qui vaticinantur vobis. Et ad sacerdotes et ad populum istum locutus sum dicens: Hec dicit Dominus Deus: Nolite audire verba prophetarum vestrorum qui prophetant vobis dicentes: Ecce vasa Domini revertentur de Babylone nunc cito; mendacium enim prophetant vobis. Nolite ergo audire eos, sed servite regi Babylonis ut vivatis. Quare datur hec civitas in solitudinem? Et si prophete sunt et est verbum Dei in eis, occurrant Domino exercituum ut non veniant vasa que derelicta fuerant in domo Domini et in domo regis Iuda et in Ierusalem in Babylonem. Quia hec dicit Dominus exercituum ad columpnas et ad mare et ad bases et ad reliquias vasorum que remanserunt in civitate hac, que non tulit Nabuch rex Baby. cum transferret Iechoniam regem Iuda de Ierusalem in Babylonem et omnes optimates Iuda et Ierusalem. Quia hec dicit Dominus exercituum Deus Israel ad vasa que derelicta sunt in domo Domini et in domo regis Iuda et in Ierusalem: In Baby. transferentur et ibi erunt usque ad diem visitationis sue dicit Dominus, et afferri faciam ea et restitui in loco isto.

XXVII

Et factum est in anno illo in principio regni Sedechie regis Iude in anno quarto in mense quinto, dixit ad me Ananias filius Azur propheta de Gabaon in domo Domini coram sacerdotibus et omni populo dicens: Hec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Contrivi iugum regis Baby. Adhuc duo anni dierum et ego referri faciam ad locum istum omnia vasa Domini que tulit Nabuch rex Baby. de loco isto et transtulit ea in Babylonem, et Iechoniam filium Ioachim regem Iuda et omnem transmigrationem Iude qui ingressi sunt in Babylonem ego convertam ad locum istum ait Dominus; conteram enim iugum regis Baby. Et dixit Ieremias propheta ad Ananiam prophetam in oculis sacerdotum et in oculis omnis populi qui stabant in domo Domini, et ait Ieremias: Amen, sic faciat Dominus, suscitet Dominus verba tua que prophetasti ut referantur vasa in domo Domini et omnis transmigratio de Baby. ad locum istum. Verumptamen audi verbum hoc quod ego loquor in auribus tuis et in auribus universi populi: Prophete qui fuerunt ante me et ante te ab initio, et prophetaverunt super terras multas et super regna magna de prelio et de afflictione et de fame. Propheta qui vaticinatus est pacem, cum venerit verbum eius scietur propheta quem miserit Dominus in veritate. Et tulit Ananias catenam de collo Ieremie prophete et confregit eam. Et ait Ananias propheta in conspectu omnis populi dicens: Hec dicit Dominus: Sic confringam iugum Nabuch regis post duos annos dierum de collo omnium gentium. Et abiit Ieremias propheta in viam suam. Et factum est verbum Domini ad Ieremiam postquam confregit catenam propheta de collo Ieremie dicens: Vade et dic Anania: Hec dicit Dominus: Catenas ligneas contrivisti, et facies pro eis catenas ferreas. Quia hec dicit Dominus exercituum: Iugum ferreum posui super collum cunctarum gentium serviant Nabuch regi Baby. et servient ei, bestias terre dedi ei. Et dixit Ieremias propheta niam prophetam: Audi Anania, non misit te Dominus, cisti populum istum in mendacio. Ideo Dominus: Ecce ego mittam te a facie terre; hoc anno ris, adversum enim Dominum locutus es. Et mortuus nias propheta in anno illo mense septimo. XX

Et hec sunt verba libri quem misit Ieremias de Ierusalem ad reliquias seniorum transmigrationis et sacerdotes et ad prophetas et ad omnem transduxerat Nabuch de Ierusalem in Baby. gressus est Iechonias rex et domina et eunuchi et Iuda ex Ierusalem et faber et inclusor de Ieru in manu Elasa filii Saphan et Gamarie filii quem misit Sedechias rex Iuda ad Nabuch Baby. in Babylonem dicens: Hec dicit Dominus exerci Israel omni transmigrationi quam transtuli in Baby.: Edificate domos et habitate, et plantate or dite fructum eorum. Accipite uxores et ge et filias, et date filiis vestris uxores, et filias viris, et pariant filios et filias, et multiplica et nolite esse pauci numero, et querite tatis ad quam transmigrare vos feci, et ora ea ad Dominum, quia in pace illius erit pax vestra. Dominus exercituum Deus Israel: Non vos seducant qui sunt in medio vestrum et divini vestri, et ne datis ad sompnia vestra que vos sompniatis, quia prophetant vobis in nomine meo et non misi eos. Quia hec dicit Dominus: Cum ceperint impleri in Baby lxx anni visitabo vos et suscitabo super meum bonum ut reducam vos ad locum istum. cogitationes quas ego cogito super vos ait tiones pacis et non afflictionis ut dem vobis finem entiam et invocabitis me et ibitis et adorabi exaudiam vos. Queretis me et invenietis eritis me in toto corde vestro et inveniar ait Dominus, et reducam captivitatem vestram et congre vos de universis gentibus et de cunctis locis expuli vos dicit Dominus, et reverti vos faciam de lo quem vos transmigrare feci. Quia dixistis: Suscitavit nobis Dominus prophetas in Babylone. cit Dominus ad regem qui sedet super solium David populum habitatorem urbis huius ad fratres vestros egressi vobiscum in transmigrationem.

exercituum. Ecce ego mittam in eos gladium et famem et
pestem et ponam eos quasi ficus malas que comedi non possunt eo quod
pessime sint et persequar eos in gladio et in fame et in
pestilentia. Et dabo eos in vexationem universis regnis
terre in maledictionem et in stuporem et in sibi[...]lum et
in obprobrium cunctis gentibus ad quas ego eiciam illos. Pro
eo quod non audierint dicit dominus verba mea que misi
ad eos per servos meos prophetas de nocte consurgens et
mittens et non audistis dicit dominus. Vos ergo audite verbum
domini omnis transmigratio quam emisi de Ierusalem in Ba-
bylonem. Hec dicit dominus exercituum deus Israel ad Achab filium
Chulie et ad Sedechiam filium Maasie qui prophetant vobis
in nomine meo mendacium. Ecce ego tradam eos in ma-
nu Nabuchodonosor regis Babylonis et percutiet eos in oculis vestris
et assumetur ex eis maledictio omni transmigrationi
Iuda que est in Babylone dicentium. Ponat te dominus
sicut Sedechiam et sicut Achab quos frixit rex Babylonis
in igne. Pro eo quod fecerint stultitiam in Israel et
mechati sint in uxores amicorum suorum et locuti sunt
verbum in nomine meo mendaciter quod non mandavi eis.
Ego sum iudex et testis dicit dominus. Et ad Semeiam Nee-
lamiten dices. Hec dicit dominus exercituum deus Israel. Pro eo
quod misisti libros in nomine meo et ad omnem populum
qui est in Ierusalem et ad Sophoniam filium Maasie sacer-
dotem et ad universos sacerdotes dicens. Dominus dedit te
sacerdotem pro Ioiada sacerdote ut sis dux in domo domini
super omnem virum arrepticium et prophetantem ut mittas
eum in nervum et in carcerem. Et nunc quare non increpasti
Ieremiam Anathothiten qui prophetat vobis. Quia super
hoc misit ad nos in Babylonem dicens. Longum est.
Edificate domos et habitate et plantate hortos et co-
medite fructus eorum. Legit ergo Sophonias sacerdos librum
istum in auribus Ieremie prophete. Et factum est verbum domini ad
Ieremiam dicens. Mitte ad omnem transmigrationem
dicens. Hec dicit dominus ad Semeiam Neelamiten. Pro eo quod
prophetavit vobis Semeias et ego non misi eum et fecit vos
confidere in mendacio. Idcirco hec dicit dominus. Ecce ego
visitabo super Semeiam Neelamiten et super semen eius. Non
erit ei vir sedens in medio populi huius et non videbit
bonum quod ego faciam populo meo ait dominus quia prevari-
cationem locutus est adversus dominum. XXX

Hoc verbum quod factum est ad Ieremiam a domino dicens.
Hec dicit dominus deus Israel. Scribe tibi omnia verba hec que locutus
sum ad te in libro. Ecce enim dies veniunt dicit dominus et con-
vertam conversionem populi mei Israel et Iuda ait dominus. Et convertam
eos ad terram quam dedi patribus eorum et possidebunt eam.
Et hec verba que locutus est dominus ad Israel et ad Iudam. Quoniam hec dicit
dominus. Vocem terroris audivimus formido et non est pax. Interroga-
te et videte si generat masculus. Quare ergo vidi omnis
viri manum super lumbum suum quasi parturientis. Et con-
verse sunt universe facies in auruginem. Ve quia mag-
na dies illa nec est similis eius. Tempusque tribulationis
Iacob et ex ipso salvabitur. Et erit in die illa ait
dominus exercituum. Conteram iugum eius de collo tuo et vincu-
la eius disrumpam et non dominabuntur ei amplius alieni
sed servient domino deo suo et David regi suo quem suscitabo

illis. Tu ergo ne timeas serve mi Iacob ait dominus neque pa-
veas Israel quia ecce salvabo te de terra longinqua et se-
men tuum de terra captivitatis eorum. Et revertetur Iacob et
requiescet et cunctis affluet bonis et non erit quem for-
midet quoniam ego tecum sum dicit dominus ut salvem te. Faciam
enim consummationem in cunctis gentibus in quibus dispersi te.
Te autem non faciam in consummationem sed castigabo te in iudicio
ut non tibi videaris innoxius. Quia hec dicit dominus. Insanabilis
fractura tua pessima plaga tua. Non est qui iudicet
iudicium tuum ad alligandum curationem tuam utilitas non est
tibi. Omnes amatores tui obliti sunt tui te non querent. Plaga
enim inimici percussi te castigatione crudeli propter multitu-
dinem iniquitatis tue. Dura facta sunt peccata tua. Quid
clamas super contritione tua. Insanabilis est dolor tuus propter
multitudinem iniquitatis tue et propter dura peccata tua
feci hec tibi. Propterea omnes qui comedunt te devorabuntur et uni-
versi hostes tui in captivitatem ducentur et qui te vastant
vastabuntur. Cunctosque predatores tuos dabo in predam. Ob-
ducam enim cicatricem tibi et a vulneribus tuis sanabo te dicit dominus.
Quia eiectam vocaverunt te Syon. Hec est que non habebat requi-
rentem. Hec dicit dominus. Ecce ego convertam conversionem taber-
naculorum Iacob et tectis eius miserebor et edificabitur civi-
tas in excelso suo et templum iuxta ordinem suum fundabitur.
Et egredietur laus de eis vox que ludentium et multiplicabo
eos et non minuentur et glorificabo eos et non attenuabuntur. Et erunt
filii eius sicut a principio et cetus eius coram me permanebit et visi-
tabo adversum omnes qui tribulant eum. Et erit dux eius ex eo
et princeps de medio eius producetur et applicabo eum et
accedet ad me. Quis enim iste est qui applicet cor suum
ut appropinquet mihi ait dominus. Et eritis mihi in populum et ego vobis
in deum. Ecce turbo domini furor egrediens pro-
cella ruens in capite impiorum conquiescet. Non avertet
iram indignationis dominus donec faciat et compleat cogitatio-
nem cordis sui. In novissimo dierum intelligetis ea.
In tempore illo dicit dominus ero deus universis XXXI
cognationibus Israel et ipsi erunt mihi in populum. Hec dicit dominus. Inve-
nit gratiam in deserto populus qui remanserat gladio vadet
ad requiem suam Israel. Longe dominus apparuit mihi et in caritate
perpetua dilexi te. Ideo attraxi te miserans. Rursumque
edificabo te et edificaberis virgo Israel. Adhuc ornaberis
tympanis tuis et egredieris in choro ludentium. Adhuc
plantabis vineas in montibus Samarie plantabunt
plantantes et donec veniat tempus non vindemiabunt quia
erit dies in qua clamabunt custodes in monte Sama-
rie et in monte Effraym. Surgite et ascendamus in Syon ad
dominum deum nostrum. Quia hec dicit dominus. Exultate in letitia Iacob et
hinnite contra caput gentium. Personate canite et dicite. Sal-
va domine populum tuum reliquias Israel. Ecce ego adducam eos
de terra aquilonis et congregabo eos ab extremis terre. Inter
quos erit cecus et claudus et pregnans et pariens simul. Cetus
magnus revertentium huc. In fletu venient et in miseri-
cordia reducam eos et adducam eos per torrentes aquarum in via
recta et non impingent in ea quia factus sum Israel pater et Effraym
primogenitus meus est. Audite verbum domini gentes et annun-
tiate in insulis que procul sunt et dicite. Qui dispersit Israel
congregabit eum et custodiet eum sicut pastor gregem

sum. Redemit enim dominus Iacob et liberavit eum de manu po-
tentioris. Et venient et laudabunt in monte Syon et
confluent ad bona domini super frumento vino et oleo et fe-
tu pecorum et armentorum. Eritque anima eorum quasi ortus
irriguus et ultra non esurient. Tunc letabitur virgo in cho-
ro iuvenes et senes simul. Et convertam luctum eorum in
gaudium et consolabor eos et letificabo a dolore suo.
Et inebriabo animam sacerdotum pinguedine et populus
meus bonis meis adimplebitur ait dominus. Hec dicit dominus. Vox in
excelso audita est lamentationis et fletus et luctus Ra-
chel plorantis filios suos et nolentis consolari super eos quia
non sunt. Hec dicit dominus. Quiescat vox tua a ploratu et oculi tui
a lacrimis quia est merces operi tuo ait dominus. Et revertentur
de terra inimici et est spes novissimis tuis ait dominus. Et reverten-
tur filii ad terminos suos. Audiens audivi Effraym
transmigrantem. Castigasti me et eruditus sum quasi iuven-
culus indomitus. Converte me et convertar quia tu dominus
deus meus. Postquam enim convertisti me egi penitentiam et postquam os-
tendisti michi percussi femur meum. Confusus sum et erubui
quoniam sustinui obprobrium adolescentie mee. Si filius honora-
bilis michi Effraym si puer delicatus. Quia ex quo locutus sum
de eo adhuc recordabor eius. Idcirco conturbata sunt viscera
mea super eum miserans miserabor eius ait dominus. Statue tibi
speculam pone tibi amaritudines. Dirige cor tuum in viam
rectam in qua ambulasti. Revertere virgo Israel revertere ad ci-
vitates tuas istas. Usquequo deliciis dissolveris filia vaga. Quia
creavit dominus novum super terram. Femina circumdabit virum. Hec
dicit dominus exercituum deus Israel. Adhuc dicent verbum istud in terra
Iuda et in urbibus eius cum convertero captivitatem eorum. Benedi-
cat tibi dominus pulcritudo iustitie mons sanctus. Et habitabunt in eo Iu-
das et omnes civitates eius simul agricole et minantes greges.
Quia inebriavi animam lassam et omnem animam esurientem
saturavi. Ideo quasi de sompno suscitatus sum et vidi et
sompnus meus dulcis michi. Ecce dies veniunt dicit dominus et semi-
nabo domum Israel et domum Iuda semine hominum et semine
iumentorum. Et sicut vigilavi super eos ut evellerem et demolli-
rer et dissiparem et disperderem et affligerem sic vigilabo super
eos ut edificem et plantem ait dominus. In diebus illis non dicent ultra
patres comederunt uvam acerbam et dentes filiorum obstupu-
erunt. Sed unusquisque in iniquitate sua morietur. Omnis homo qui
comederit uvam acerbam obstupescent dentes eius. Ecce dies
veniunt dicit dominus et feriam domui Israel et domui Iuda fedus
novum. Non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua
apprehendi manum eorum ut educerem eos de terra Egipti pac-
tum quod irritum fecerunt. Et ego dominatus sum eorum dicit dominus. Et
hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel. Post dies illos
dicit dominus dabo legem meam in visceribus eorum et in corde eorum
scribam eam. Et ero eis in deum et ipsi erunt michi in populum. Et non do-
cebunt ultra vir proximum suum et vir fratrem suum dicens. Cog-
nosce dominum. Omnes enim cognoscent me a minimo
eorum usque ad maximum ait dominus quia propitiabor iniquitati
eorum et peccati eorum non ero memor amplius. Hec dicit dominus. Qui
dat solem in lumine diei ordinem lune et stellarum in lumine
noctis qui turbat mare et sonant fluctus eius dominus exercituum
nomen illi. Si defecerint leges iste coram me dicit dominus et
semen Israel deficiet ut non sit gens coram me cunctis diebus.

Hec dicit dominus. Si mensurari potuerint celi desursum
et investigari fundamenta terre deorsum et ego abiciam
semen Israel propter omnia que fecerunt dicit dominus. Ecce
dies dominus et edificabitur civitas domino a turre
usque ad portam anguli et exibit
norma mensure in conspectu eius super collem
et circuibit Goatha et omnem vallem cadaverum
et universam regionem mortis usque ad torrentem
et usque ad angulum porte equorum orientalis.
non evelletur et non destruetur ultra

XXXII

Verbum quod factum est ad Ieremiam
a domino in anno decimo Sedechie regis Iu-
da ipse est annus octavusdecimus Nabuchodonosor. Tunc exercitus regis Baby-
lonis obsidebat Ierusalem et Ieremias propheta erat clausus
in atrio carceris qui erat in domo regis Iuda. Clauserat
enim Sedechias rex Iuda dicens. Quare vaticinaris
dicens hec dicit dominus. Ecce ego dabo civitatem istam in manu
regis Babylonis et capiet eam et Sedechias rex Iude non effu-
giet de manu Caldeorum. Sed tradetur in manus regis
Babylonis et loquetur os eius cum ore illius et oculi eius oculos eius
videbunt et in Babylonem ducet Sedechiam et ibi erit donec
visitem eum ait dominus. Si autem dimicaveritis adversum Caldeos
nichil prosperum habebitis. Et dixit Ieremias. Factum est verbum
domini ad me dicens. Ecce Anameel filius Sellum patruelis tuus
veniet ad te dicens. Eme tibi agrum meum qui est in Ana-
thoth. Tibi enim competit ex propinquitate ut emas.
Et venit ad me Anameel filius patrui mei secundum verbum domini ad ve-
stibulum carceris et ait ad me. Posside agrum
meum in Anathoth in terra Beniamin quia tibi competit
hereditas et tu propinquus es ut possideas. Intellexi autem quod verbum domini
esset et emi agrum ab Anameel filio patrui mei
Anathoth. Et appendi ei argentum septem stateres et decem
argenteos et scripsi in libro et signavi et adhibui testes et
appendi argentum in statera. Et accepi librum
signatum et stipulationes et rata et signa foris
et dedi librum possessionis Baruch filio Neri filii
in oculis Anameel patruelis mei et in oculis
testium qui scripti erant in libro emptionis in oculis
qui sedebant in atrio carceris. Et precepi Baruch
eis dicens. Hec dicit dominus exercituum deus Israel.
istos libros emptionis hunc signatum et librum
apertus est et pone illos in vase fictili ut per-
manere possint diebus multis. Hec enim dicit dominus exercituum
Adhuc possidebuntur domus et agri et vinee
ista. Et oravi ad dominum postquam tradidi librum posses-
sionis Baruch Neri dicens. Heu heu heu
Ecce tu fecisti celum et terram in fortitudine
na et in brachio tuo extento. Non erit tibi difficile
omne verbum qui facis misericordiam in milibus et reddis
patrum in sinum filiorum post eos. Fortissime magne
dominus exercituum nomen tibi. Magnus consilio et incompre-
hensibilis cogitatu. Cuius oculi aperti sunt super omnes vias
ut reddas unicuique secundum vias suas et secundum
adinventionum eius. Qui posuisti signa
in terra Egipti usque ad diem hanc et in Israel
et fecisti tibi nomen sicut est dies hec. Et eduxisti

Israhel de terra Aegypti in signis et in portentis et in manu valida et in brachio extento et in terrore magno. Et dedisti eis terram hanc quam iurasti patribus eorum ut dares eis terram fluentem lacte et melle. Et ingressi sunt et possederunt eam et non oboedierunt voci tuae et in lege tua non ambulaverunt omnia quae mandasti eis ut facerent non fecerunt et evenerunt eis omnia mala haec. Ecce munitiones extructae sunt adversum civitatem ut capiatur et urbs data est in manus Chaldeorum et in manu regis Babylonis qui proeliantur adversus eam a facie gladii et famis et pestilentiae et quaecumque locutus es acciderunt ut tu ipse cernis. Et tu dicis mihi domine deus eme agrum argento et adhibe testes cum urbs data sit in manu Chaldeorum. Et factum est verbum domini ad Ieremiam dicens. Ecce ego dominus deus universae carnis. Numquid mihi difficile erit omne verbum? Propterea haec dicit dominus. Ecce ego tradam civitatem istam in manu Chaldeorum et in manu regis Babylonis et capient eam et venient Chaldei proeliantes adversum urbem hanc et succendent eam igni et conburent eam et domos in quarum domatibus sacrificabant Baal et libabant diis alienis libamina ad inritandum me. Erant enim filii Israhel et filii Iuda iugiter facientes malum in oculis meis ab adulescentia sua filii Israhel qui usque nunc exacerbant me in opere manuum suarum dicit dominus. Quia in furore et in indignatione mea facta est mihi civitas haec a die qua aedificaverunt eam usque ad diem istam qua auferetur a conspectu meo propter malitiam filiorum Israhel et filiorum Iuda quam fecerunt ad iracundiam me provocantes ipsi reges eorum principes eorum et sacerdotes et prophetae eorum viri Iuda et habitatores Ierusalem. Et verterunt ad me terga et non facies. Cum docerem eos diluculo et erudirem et nollent audire ut acciperent disciplinam. Et posuerunt idola sua in domo in qua invocatum est nomen meum ut polluerent eam. Et aedificaverunt excelsa Baal quae sunt in valle filii Ennom ut initiarent filios suos et filias suas Moloch quod non mandavi eis neque ascendit in cor meum ut facerent abominationem hanc et in peccatum deducerent Iudam. Et nunc propter ista haec dicit dominus deus Israhel ad civitatem hanc de qua vos dicitis quod tradatur in manus regis Babylonis in gladio et in fame et in peste. Ecce ego congregabo eos de universis terris ad quas eieci eos in furore meo et in ira mea et in indignatione mea grandi et reducam eos ad locum istum et habitare eos faciam confidenter et erunt mihi in populum et ego ero eis in deum. Et dabo eis cor unum et viam unam ut timeant me universis diebus et bene sit eis et filiis eorum post eos. Et feriam eis pactum sempiternum et non desinam eis benefacere et timorem meum dabo in corde eorum ut non recedant a me. Et laetabor super eis cum bene eis fecero et plantabo eos in terra ista in veritate in toto corde meo et in tota anima mea. Quia haec dicit dominus. Sicut adduxi super populum istum omne malum hoc grande sic adducam super eos omne bonum quod ego loquor ad eos. Et possidebuntur agri in terra ista de qua vos dicitis quod deserta sit eo quod non remanserit homo et iumentum et data sit in manus Chaldeorum. Agri pecunia ementur et scribentur in libro et imprimetur signum et testes adhibebuntur in terra Beniamin in circuitu Ierusalem et in civitatibus Iuda in civitatibus montanis et in civitatibus campestribus et in civitatibus quae ad austrum sunt quia convertam captivitatem eorum ait dominus.

XXXIII

Et factum est verbum domini ad Ieremiam secundo cum adhuc clausus esset in atrio carceris dicens. Haec dicit dominus qui facturus est et formaturus illud et paraturus dominus nomen eius. Clama ad me et exaudiam te et adnuntiabo tibi grandia et firma quae nescis. Quia haec dicit dominus deus Israhel ad domos urbis huius et ad domos regis Iuda quae destructae sunt et ad munitiones et ad gladium venientium ut dimicent cum Chaldeis et impleant eas cadaveribus hominum quos percussi in furore meo et in indignatione mea. Abscondens faciem meam a civitate hac propter omnem malitiam eorum. Ecce ego obducam eis cicatricem et sanitatem et curabo eos et revelabo illis deprecationem pacis et veritatis. Et convertam conversionem Iuda et conversionem Ierusalem et aedificabo eos sicut a principio. Et emundabo illos ab omni iniquitate sua in qua peccaverunt mihi et propitius ero cunctis iniquitatibus eorum in quibus deliquerunt mihi et spreverunt me. Et erit mihi in nomen et in gaudium et in laudem et in exultationem cunctis gentibus terrae quae audierint omnia bona quae ego facturus sum eis et pavebunt et turbabuntur in universis bonis et in omni pace quam ego faciam eis. Haec dicit dominus. Adhuc audietur in loco isto quem vos dicitis esse desertum eo quod non sit homo nec iumentum in civitatibus Iuda et foris Ierusalem quae desolatae sunt absque homine et absque habitatore et absque pecore vox gaudii et vox laetitiae vox sponsi et vox sponsae vox dicentium confitemini domino exercituum quoniam bonus dominus quoniam in aeternum misericordia eius et portantium vota in domum domini. Reducam enim conversionem terrae sicut a principio dicit dominus exercituum. Adhuc erit in loco isto deserto absque homine et absque iumento et in cunctis civitatibus eius habitaculum pastorum accubantium gregum et in civitatibus montuosis et in civitatibus campestribus et in civitatibus quae ad austrum sunt et in terra Beniamin et in circuitu Ierusalem et in civitatibus Iuda. Adhuc transibunt greges ad manum numerantis ait dominus. Ecce dies veniunt dicit dominus et suscitabo verbum bonum quod locutus sum ad domum Israhel et ad domum Iuda. In diebus illis et in tempore illo germinare faciam David germen iustitiae et faciet iudicium et iustitiam in terra. In diebus illis salvabitur Iuda et Ierusalem habitabit confidenter et hoc est nomen quod vocabunt eum dominus iustus noster. Quia haec dicit dominus. Non interibit de David vir qui sedeat super thronum domus Israhel et de sacerdotibus et de Levitis non interibit vir a facie mea qui offerat holocautomata et incendat sacrificium et caedat victimam omnibus diebus. Et factum est verbum domini ad Ieremiam dicens. Haec dicit dominus. Si irritum potest fieri pactum meum cum die et pactum meum cum nocte ut non sit dies et nox in tempore suo et pactum meum irritum esse poterit cum David servo meo ut non sit ex eo filius qui regnet in throno eius et Levitae et sacerdotes ministri mei. Sicut enumerari non possunt stellae caeli et metiri harena maris sic multiplicabo semen David servi mei et Levitas ministros meos. Et factum est verbum domini ad Ieremiam dicens. Numquid non vidisti quid populus hic locutus sit dicens. Duae cognationes quas elegerat dominus abiectae sunt et populum meum despexerunt eo quod non sit ultra gens coram eis. Haec dicit dominus. Si pactum meum inter diem et noctem et leges caelo et terrae non posui equidem et semen Iacob et David servi mei proiciam ut non assumam de semine eius principes seminis Abraham Isaac et Iacob. Reducam enim conversionem eorum et miserebor eis.

XXXIIII

Verbum quod factum est ad Ieremiam a domino quando Nabuchodonosor rex Babylonis et omnis exercitus eius universaque regna terrae quae erant sub potestate manus eius et omnes populi bellabant contra Ierusalem et contra omnes urbes eius

dicens: Haec dicit Dominus Deus Israel: Vade et loquere ad Sedechiam regem Iuda, et dices ad eum: Haec dicit Dominus: Ecce ego tradam civitatem hanc in manu regis Babylonis, et succendet eam igni. Et tu non effugies de manu eius, sed comprehensione capieris, et in manu eius traderis: et oculi tui oculos regis Babylonis videbunt, et os eius cum ore tuo loquetur, et Babylonem introibis. Attamen audi verbum Domini, Sedechia rex Iuda: Haec dicit Dominus ad te: Non morieris in gladio, sed in pace morieris, et secundum combustiones patrum tuorum regum priorum qui fuerunt ante te, sic comburent te: et Vae domine plangent te: quia verbum ego locutus sum, dicit Dominus. Et locutus est Ieremias propheta ad Sedechiam regem Iuda universa verba haec in Ierusalem. Et exercitus regis Babylonis pugnabat contra Ierusalem, et contra omnes civitates Iuda quae reliquae erant, contra Lachis et contra Azecha: hae enim supererant de civitatibus Iuda urbes munitae. Verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino, postquam percussit rex Sedechias foedus cum omni populo in Ierusalem, praedicans ut dimitteret unusquisque servum suum, et unumquemque ancillam suam Hebraeum et Hebraeam liberos, et nequaquam dominarentur eis, id est in Iudaeo et fratre suo. Audierunt ergo omnes principes, et universus populus qui inierunt pactum ut dimitterent unusquisque servum suum, et unusquisque ancillam suam liberos, et ultra non dominarentur eis. Audierunt igitur, et dimiserunt, et conversi sunt deinceps, et retraxerunt servos et ancillas suas quas dimiserant liberos, et subiugaverunt in famulos et famulas. Et factum est verbum Domini ad Ieremiam a Domino dicens: Haec dicit Dominus Deus Israel: Ego percussi foedus cum patribus vestris in die qua eduxi eos de terra Aegypti de domo servitutis dicens: Cum completi fuerint septem anni, dimittat unusquisque fratrem suum Hebraeum qui venditus est ei, et servierit tibi sex annis: et dimittes eum a te liberum: et non audierunt me patres vestri, nec inclinaverunt aurem suam. Et conversi estis vos hodie, et fecistis quod rectum est in oculis meis ut praedicaretis libertatem unusquisque ad amicum suum, et inistis pactum in conspectu meo in domo in qua invocatum est nomen meum super eam. Et conversi estis, et commaculastis nomen meum, et reduxistis unusquisque servum suum et unusquisque ancillam suam quos dimiseratis ut essent liberi et suae potestatis, et subiugastis eos ut sint vobis servi et ancillae. Propterea haec dicit Dominus: Vos non audistis me ut praedicaretis libertatem unusquisque fratri suo et unusquisque amico suo. Ecce ego praedico vobis libertatem, ait Dominus, ad gladium, ad famem et ad pestem: et dabo vos in commotionem cunctis regnis terrae. Et dabo viros qui praevaricantur foedus meum, et non observaverunt verba foederis mei quibus assensi sunt in conspectu meo dividentes vitulum quem conciderunt in duas partes, et transierunt inter divisiones eius: principes Iuda, et principes Ierusalem, eunuchi et sacerdotes et omnis populus terrae qui transierunt inter divisiones vituli: et dabo eos in manu inimicorum suorum, et in manu quaerentium animam eorum: et erit morticinum eorum in escam volatilibus caeli et bestiis terrae. Et Sedechiam regem Iuda et principes eius dabo in manu inimicorum suorum, et in manu quaerentium animam eorum, et in manu exercituum regis Babylonis, qui recesserunt a vobis. Ecce ego praecipio, dicit Dominus, et reducam eos in civitatem hanc, et proeliabuntur adversus eam, et succendent igni: et civitates Iuda dabo in solitudinem eo quod non sit habitator.

XXXV

Verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino in diebus Ioachim filii Iosiae regis Iuda dicens: Vade ad domum Rechabitarum, et loquere eis, et introduces eos in domum Domini in unam exedram thesaurorum, et dabis eis bibere vinum. Et assumpsi Iechoniam filium Ieremiae filii Habsaniae, et fratres eius, et omnes filios eius, et universam domum Rechabitarum. Et introduxi eos in domum Domini ad gazophylacium filiorum Hanan filii Iegedeliae hominis Dei, quod erat iuxta gazophylacium principum, super thesaurum Maasiae filii Sellum, qui erat custos vestibuli. Et posui coram filiis domus Rechabitarum scyphos plenos vino et calices: et dixi ad eos: Bibite vinum. Qui responderunt: Non bibemus vinum: quia Ionadab filius Rechab pater noster praecepit nobis dicens: Non bibetis vinum vos et filii vestri usque in sempiternum: et domum non aedificabitis, et sementem non seretis, et vineas non plantabitis, nec habebitis: sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris, ut vivatis diebus multis super faciem terrae in qua vos peregrinamini. Oboedivimus ergo voci Ionadab filii Rechab patris nostri in omnibus quae praecepit nobis, ita ut non biberemus vinum cunctis diebus nostris, nos et mulieres nostrae, filii et filiae nostrae: et non aedificaremus domos ad habitandum, et vineam et agrum et sementem non habuimus: sed habitavimus in tabernaculis, et oboedientes fuimus iuxta omnia quae praecepit nobis Ionadab pater noster. Cum autem ascendisset Nabuchodonosor rex Babylonis ad terram nostram, diximus: Venite, et ingrediamur Ierusalem a facie exercitus Chaldaeorum, et a facie exercitus Syriae: et mansimus in Ierusalem. Et factum est verbum Domini ad Ieremiam dicens: Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Vade, et dic viris Iuda et habitatoribus Ierusalem: Numquid non accipietis disciplinam ut oboediatis verbis meis, dicit Dominus? Praevaluerunt verba Ionadab filii Rechab quae praecepit filiis suis ut non biberent vinum: et non biberunt usque ad diem hanc, quia oboedierunt praecepto patris sui: ego autem locutus sum ad vos, de mane consurgens et loquens, et non oboedistis mihi. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas, consurgens diluculo, mittensque et dicens: Convertimini unusquisque a via sua pessima, et bona facite studia vestra: et nolite sequi deos alienos, neque colatis eos: et habitabitis in terra quam dedi vobis et patribus vestris: et non inclinastis aurem vestram, neque audistis me. Firmaverunt igitur filii Ionadab filii Rechab praeceptum patris sui quod praeceperat eis: populus autem iste non oboedivit mihi. Idcirco haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego adducam super Iudam et super omnes habitatores Ierusalem universam afflictionem quam locutus sum adversum illos, eo quod locutus sum ad illos, et non audierunt: vocavi illos, et non responderunt mihi. Domui autem Rechabitarum dixit Ieremias: Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Pro eo quod oboedistis praecepto Ionadab patris vestri, et custodistis omnia mandata eius, et fecistis universa quae praecepit vobis: propterea haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Non deficiet vir de stirpe Ionadab filii Rechab stans in conspectu meo cunctis diebus.

XXXVI

Et factum est in anno quarto Ioachim filii Iosiae regis Iuda, factum est verbum hoc ad Ieremiam a Domino dicens: Tolle volumen libri, et scribes in eo omnia verba quae locutus sum adversum Israel et Iudam, et adversum omnes gentes a die qua locutus sum ad te ex diebus Iosiae usque ad diem hanc. Si forte audientes

iuda universa mala que ego cogito facere eis revertatur unusquisque a via sua pessima. et propitius ero iniquitati et peccato eorum. Vocavit ergo ieremias baruch filium nerie. et scripsit baruch ex ore ieremie omnes sermones domini quos locutus est ad eum in volumine libri. Et precepit ieremias baruch dicens. Ego clausus sum nec valeo ingredi domum domini. Ingredere ergo tu et lege de volumine in quo scripsisti ex ore meo verba domini audiente populo in domo domini in die ieiunii. Insuper et audiente universo iuda qui veniunt de civitatibus suis leges eis. si forte cadat oratio eorum in conspectu domini et revertatur unusquisque a via sua pessima. quoniam magnus furor et indignatio quam locutus est dominus adversum populum hunc. Et fecit baruch filius nerie iuxta omnia que preceperat ei ieremias propheta legens ex volumine sermones domini in domo domini. Factum est autem in anno quinto ioachim filii iosie regis iuda in mense nono predicaverunt ieiunium in conspectu domini omni populo in ierusalem. legitque baruch ex volumine sermones ieremie in domo domini in gazophylacio gamarie filii saphan scribe in vestibulo superiore in introitu porte nove domus domini audiente omni populo. Cumque audisset micheas filius gamarie filii saphan omnes sermones domini ex libro. descendit in domum regis ad gazophylacium scribe et ecce ibi sedebant omnes principes. elisama scriba. et dalaias filius semeie. et elnathan filius achobor. et gamarias filius saphan. et sedechias filius ananie. et universi principes. et nuntiavit eis micheas omnia verba que audivit legente baruch ex volumine in auribus populi. Miserunt itaque omnes principes ad baruch. iudi filium nathanie filii selemie filii chusi dicentes. Volumen ex quo legisti audiente populo sume in manu tua et veni. Tulit ergo baruch filius nerie volumen in manu sua et venit ad eos. et dixerunt ad eum. Sede et lege hec in auribus nostris. et legit baruch in auribus eorum. Igitur cum audissent omnia verba obstipuerunt unusquisque ad proximum suum et dixerunt ad baruch. Nuntiare debemus regi omnes sermones istos. et interrogaverunt eum dicentes. Indica nobis quomodo scripsisti omnes sermones istos ex ore eius. Dixit autem eis baruch. Ex ore suo loquebatur quasi legens ad me omnes sermones istos. et ego scribebam in volumine atramento. Et dixerunt principes ad baruch. Vade abscondere tu et ieremias et nemo sciat ubi sitis. Et ingressi sunt ad regem in atrium. porro volumen commendaverunt in gazophylacio elisame scribe. et nuntiaverunt audiente rege omnes sermones. Misitque rex iudi ut sumeret volumen. qui tollens illud de gazophylacio elisame scribe. legit audiente rege et universis principibus qui stabant circa regem. Rex autem sedebat in domo hiemali in mense nono. et posita erat arula coram eo plena prunis. Cumque legisset iudi tres pagellas vel quattuor. scidit illud scalpello scribe et proiecit in ignem qui erat super arulam donec consumeretur omne volumen igni qui erat in arula. Et non timuerunt neque sciderunt vestimenta sua. Rex et omnes servi eius qui audierunt sermones istos universos. Verumptamen elnathan et dalaias et gamarias contra

dixerunt regi ne combureret librum. et non audivit eos. Et precepit rex ieremiel filio amalech et saraie filio ezriel et selemie filio abdeel ut comprehenderent baruch scribam et ieremiam prophetam. Abscondit autem eos dominus. Et factum est verbum domini ad ieremiam prophetam postquam combuserat rex volumen et sermones quos scripserat baruch ex ore ieremie dicens. Rursum tolle volumen aliud et scribe in eo omnes sermones priores qui erant in primo volumine quod combussit ioachim rex iuda. Et ad ioachim regem iuda dices. Hec dicit dominus. Tu combusisti volumen illud dicens. Quare scripsisti in eo annuntians. Festinus veniet rex babylonis et vastabit terram hanc et cessare faciet ex illa hominem et iumentum. Propterea hec dicit dominus contra ioachim regem iuda. Non erit ex eo qui sedeat super solium david. et cadaver eius proicietur ad estum per diem et ad gelu per noctem. Et visitabo contra eum et contra semen eius et contra servos eius iniquitates suas. et adducam super eos et super habitatores ierusalem et super viros iuda omne malum quod locutus sum ad eos et non audierunt. Ieremias autem tulit volumen aliud et dedit illud baruch filio nerie scribe. qui scripsit in eo ex ore ieremie omnes sermones libri quem combuserat rex iuda ioachim igni. et insuper additi sunt sermones multo plures quam ante fuerant.

XXXVII

Et regnavit rex sedechias filius iosie pro iechonia filio ioachim quem constituit regem nabuchodonosor rex babylonis in terra iuda. et non obedivit ipse et servi eius et populus terre verbis domini que locutus est in manu ieremie prophete. Et misit rex sedechias iochal filium selemie et sophoniam filium maasie sacerdotem ad ieremiam prophetam dicens. Ora pro nobis dominum deum nostrum. Ieremias autem libere ambulabat in medio populi. non enim miserant eum in custodiam carceris. Igitur exercitus pharaonis egressus est de egypto. et audientes caldei qui obsidebant ierusalem huiuscemodi nuntium recesserunt ab ierusalem. Et factum est verbum domini ad ieremiam prophetam dicens. Hec dicit dominus deus israel. Sic dicetis regi iuda qui misit vos ad interrogandum me. Ecce exercitus pharaonis qui egressus est vobis in auxilium revertetur in terram suam in egyptum. et redient caldei et bellabunt contra civitatem hanc et capient eam et incendent igni. Hec dicit dominus. Nolite decipere animas vestras dicentes. euntes abibunt et recedent a nobis caldei. quia non abibunt. Sed et si percusseritis omnem exercitum caldeorum qui preliantur adversum vos. et derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati. singuli de tentorio suo consurgent et incendent civitatem hanc igni. Ergo cum recessisset exercitus caldeorum ab ierusalem propter exercitum pharaonis. egressus est ieremias de ierusalem ut iret in terram beniamin et divideret ibi possessionem in conspectu civium. Cumque pervenisset ad portam beniamin erat ibi custos porte per vices nomine ierias filius selemie filii ananie. et apprehendit ieremiam prophetam dicens. Ad caldeos profugis. Et respondit ieremias. Falsum est. non fugio ad caldeos. Et non audivit eum. sed comprehendit ierias ieremiam et adduxit eum ad principes. Quam ob rem irati principes contra ieremiam cesum eum miserunt in carcerem qui erat in domo ionathe scribe. ipse enim prepositus erat super carcerem. Itaque ingressus est ieremias in domum laci et in ergastulum. et sedit ibi ieremias diebus multis. Mittens itaque rex sedechias tulit eum et interrogavit eum in domo sua abscondite et dixit. Putas

ne est sermo a domino. Et dixit Ieremias: Est. et ait: In manu regis babylonis
traderis. Et dixit Ieremias ad regem Sedechiam: Quid peccavi
tibi et servis tuis et populo tuo quia misisti me in domum carce
ris? Ubi sunt prophete vestri qui prophetabant vobis et dicebant: Non
veniet rex babylonis super vos et super terram hanc. Nunc ergo
audi obsecro domine mi rex: valeat deprecatio mea in
conspectu tuo et ne me remittas. Rex Sedechias in domum
Ionathe scribe ne moriar ibi. Precepit ergo ut daretur
Ieremias in vestibulum carceris. et ut daretur ei torta coti
die panis excepto pulmento donec consumerentur
omnes panes de civitate. Et mansit Ieremias in vestibulo

XXXVIII

Audivit autem Sefacias
Saphacias filius Phassur et Iochal filius Selemie
et Phassur filius Melchie sermones quos Ieremias loquebatur
ad omnem populum dicens. Hec dicit dominus: Quicumque manse
rit in civitate hac morietur gladio et fame et peste.
Qui autem profugerit ad caldeos vivet. et erit anima eius sospes
et vivens. Hec dicit dominus: Tradendo tradetur civitas hec in
manu exercitus regis babylonis et capiet eam. Et dixerunt
principes regi: Rogamus ut occidatur homo iste. De indu
stria enim dissolvit manus virorum bellantium qui reman
serunt in civitate hac et manus universi populi loquens
ad eos iuxta verba hec. Siquidem homo iste non querit
pacem populo huic sed malum. Et dixit rex Sedechias: Ecce
ipse in manibus vestris est. nec enim fas est regem vobis
quicquam negare. Tulerunt ergo Ieremiam et proiecerunt
eum in lacum Elchie filii Amalech qui erat in vestibulo
carceris. et submiserunt Ieremiam in funibus in lacum in
quo non erat aqua sed lutum. Descenditque Ieremias in cenum.
Audivit autem Abdemelech ethiops vir eunuchus
qui erat in domo regis quod misissent Ieremiam in
lacum. Porro rex sedebat in porta Beniamin. Et egressus
est Abdemelech de domo regis et locutus est ad regem
dicens: Domine mi rex male fecerunt viri isti omnia que
cumque perpetraverunt contra Ieremiam prophetam mittentes
eum in lacum ut moriatur ibi fame. Non sunt enim panes ul
tra in civitate. Precepit itaque rex Abdemelech e
thiopi dicens: Tolle tecum hinc triginta viros et leva
Ieremiam prophetam de lacu antequam moriatur. Assumptis
ergo Abdemelech secum viris ingressus est domum regis
que erat sub cellario et tulit inde veteres pannos
et antiqua vestimenta que computruerant et submisit ea ad
Ieremiam in lacum per funiculos. Dixitque Abdemelech
ethiops ad Ieremiam: Pone veteres pannos et hec
scissa et putrida sub cubito manuum tuarum et super
funes. Fecit ergo Ieremias sic. et extraxerunt Ieremiam funibus
et eduxerunt eum in lacu. Mansit autem Ieremias in vestibulo
carceris. et misit rex Sedechias et tulit ad se Ieremiam
prophetam ad ostium tertium quod erat in domo domini. Et di
xit rex ad Ieremiam: Interrogo ego te sermonem ne
abscondas a me aliquid. Dixit autem Ieremias ad Se
dechiam: Si annuntiavero tibi numquid non interficies me?
et si consilium dedero tibi non me audies. Iuravit ergo
Sedechias rex Ieremie clam dicens: Vi
vit dominus qui fecit nobis animam hanc. Si occidero te
et si tradidero te in manus virorum istorum qui querunt

animam tuam. Et dixit Ieremias ad Sedechiam: Hec
exercituum deus israel: Si profectus exieris ad princi
vivet anima tua et civitas hec non succendetur igni
et eris tu et domus tua. Si autem non exieris ad princi
bylonis tradetur civitas hec in manus caldeorum
eam igni et tu non effugies de manu eorum
dechias ad Ieremiam: Sollicitus sum propter iudeos qui transfug
runt ad caldeos ne forte tradar in manus
dant mihi. Respondit autem Ieremias et dixit: Non te trade
quaeso vocem domini quam ego loquor ad te
et vivet anima tua. Quod si nolueris egredi iste
ostendit mihi dominus. Ecce omnes mulieres que rema
nserunt in domo regis iuda educentur ad principes regis
et dicent: Seduxerunt te et prevaluerunt adversum
pacifici tui. Demerserunt te in ceno et lubrico
pedes tuos et recesserunt a te. Et omnes uxores tue et filii
ducentur ad caldeos et non effugies manus eorum
in manu regis babylonis capieris et civitatem hanc
igni. Dixit ergo Sedechias ad Ieremiam: Nullus
sciat verba hec et non morieris. Si autem audierint
quia locutus sum tecum et venerint ad te
et indica nobis quid locutus sis cum rege. ne
et non te interficiemus. et quid locutus est
ad eos: Prostravi ego preces meas coram rege
duci iuberet in domum Ionathan ut ibi
Venerunt ergo omnes principes ad Ieremiam et interrog
eum et locutus est eis iuxta omnia verba que preceperat
illis rex ab eo. Neque enim fuerat auditum
Ieremias in vestibulo carceris usque ad diem
rusalem et factum est ut caperetur Ierusalem. XX

Anno nono Sedechie regis iude
Nabuchodonosor rex babylonis et omnis exercitus
et obsidebant eam. Undecimo autem anno
quarto quinta die mensis aperta est civitas
et principes omnes regis babylonis et sederunt in
media Neregel Sereser Semegar Nabu
Rapsaces Neregel Sereser Rebmag et
principes regis babylonis. Cumque vidisset
rex iuda et omnes viri bellatores fug
si sunt nocte de civitate per viam orti regis
que erat inter duos muros et egressi sunt ad
ti. Persecutus est autem eos exercitus calde
orum et comprehenderunt Sedechiam in campo solitudinis
tine et captum adduxerunt ad Nabuch
in Reblatha que est in terra Emath. Et locu
tus est ad eum iudicia. Et occidit rex babylonis filios Sede
chie in Reblatha in oculis eius et omnes nobiles iuda
babylonis. Oculos quoque Sedechie eruit et vinxit
ut duceretur in Babylonem. Domumque
vulgi succenderunt caldei igni et murum
verterunt et reliquias populi qui remanserant
et perfugas qui transfugerant in civitate
superfluos vulgi qui remanserant transtulit
Nabuzardan magister militum in babylonem. Et de plebe
pauperum qui nichil penitus habebant dimisit magister
Nabuzardan in terra iuda et dedit eis

200

die illa. Precepit autem nabuch rex babil. de ieremia
nabuzardan magistro milicie dicens. Tolle illum et pone super
eum oculos tuos. nichilque ei mali feceris sed ut voluerit sic fa
cies ei. Misit ergo nabuzardan princeps milicie et nabusez
ban et rabsares et neregel et sereser et rabmag et omnes opti
mates regis babil. miserunt et tulerunt ieremiam de
vestibulo carceris et tradiderunt eum godolie filio aicham
filii saphan ut intraret domum et habitaret in populo.
Ad ieremiam autem factus fuerat sermo domini cum clausus esset in ve
stibulo carceris dicens. Vade et dic abdemelech ethiopi
dicens. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego inducam sermo
nes meos super civitatem hanc in malum et non in bonum et erunt
in conspectu tuo in die illa. et liberabo te in die illa
ait dominus. et non traderis in manus virorum quos tu formidas. sed
eruens liberabo te et gladio non cades. sed erit tibi anima tua
in salutem quia in me habuisti fiduciam ait dominus. XL.
Sermo qui factus est ad ieremiam a domino postquam dimissus
est a nabuzardan magistro milicie de rama
quando tulit eum vinctum cathenis in medio omnium
qui migrabant de ierusalem et iuda et ducebantur in babyl.
Tollens ergo princeps milicie ieremiam dixit ad eum. Dominus deus tuus
locutus est malum hoc super locum istum et adduxit et fecit
dominus sicut locutus est. quia peccastis domino et non audistis
vocem eius. et factus est vobis sermo hic. Nunc ergo ecce solvi te
hodie de cathenis que sunt in manibus tuis. si placet
tibi ut venias mecum in babylonem veni et ponam
oculos meos super te. Si autem displicet tibi venire
mecum in babylonem reside hic. Ecce omnis terra in conspectu
tuo est. Quod elegeris et quo placuerit tibi ut vadas illuc
perge. Et mecum noli venire. sed habita apud godoliam filium
aicham filii saphan quem preposuit rex babyl. civi
tatibus iuda. Habita ergo cum eo in medio populi. vel quocumque
placuerit tibi ut vadas vade. Dedit quoque ei magister mili
cie cibaria et munuscula et dimisit eum. Venit autem
ieremias ad godoliam filium aicham in masphat et habitavit
cum eo in medio populi qui relictus fuerat in terra. Cumque
audissent omnes principes exercitus qui dispersi fuerant per re
giones ipsi et socii eorum quod prefecisset rex babyl. godo
liam filium aicham terre. et quod commendasset ei viros
et mulieres et parvulos et de pauperibus terre qui non fuerant
translati in babylonem venerunt ad godoliam in masphat.
Et hysmael filius nathanie. et iohanna filius cha
ree. et ionathan et sareas filius thenoemeth et filii o
phi qui erant de nethophati. et iechonias filius macha
thi ipsi et viri eorum. Et iuravit eis godolias filius aicham
filii saphan et comitibus eorum dicens. Nolite timere servi
re chaldeis. habitate in terra et servite regi babil. et bene
erit vobis. Ecce ego habito in masphat ut respondeam
precepto chaldeorum qui mittuntur ad nos. Vos autem colli
gite vindemiam et messem et oleum et condite in vasis vestris
et manete in urbibus vestris quas tenetis. Sed et omnes
iudei qui erant in moab et in filiis amon et
in ydumea et in universis regionibus audito quod de
disset rex babyl. reliquias in iudea et quod preposuisset
super eos godoliam filium aicham filii saphan. reversi
sunt inquam omnes iudei ex universis locis ad que profugerant

et venerunt in terram iuda ad godoliam in masphat et
collegerunt vinum et messem multam nimis. Iohanna autem
filius caree et omnes principes exercitus qui dispersi fuerant in re
gionibus venerunt ad godoliam in masphat et dixerunt
ei. Scito quod baalis rex filiorum amon misit hysma
el filium nathanie percutere animam tuam. Et non credidit eis
godolias filius aicham. Iohanna autem filius caree dixit ad
godoliam seorsum in masphat loquens. Ibo et percutiam
hysmael filium nathanie nullo sciente ne interficiat
animam tuam et dissipentur universi iudei qui congregati
sunt ad te et peribunt reliquie iuda. Et ait godolias
filius aicham ad iohannam filium caree. Noli facere verbum
hoc. falsum enim tu loqueris de hysmael. XLI.
Et factum est in mense septimo. venit hysmael filius na
thanie filii elisama de semine regali et opti
mates regis et .x. viri cum eo ad godoliam filium aicham
in masphat. et comederunt ibi panes simul in masphat.
Surrexit autem hysmael filius nathanie et .x. viri qui cum eo
erant et percusserunt godoliam filium aicham filii saphan
gladio et interfecerunt eum quem prefecerat rex babyl. terre.
Omnes quoque iudeos qui erant cum godolia in masphat
et chaldeos qui reperti sunt ibi et viros bellatores percussit
hysmael. Secundo autem die postquam occiderat godoliam nullo
sciente venerunt viri de sichem et de sylo et de sama
ria octoginta viri rasi barba et scissis vestibus et
squalentes. munera et thus habebant in manu ut offer
rent in domo domini. Egressus ergo hysmael filius nathanie
in occursum eorum de masphat incedens et plorans ibat.
Cum autem occurrisset eis dixit ad eos. Venite ad go
doliam filium aicham. Qui cum venissent ad medium
civitatis interfecit eos hysmael filius nathanie
circa medium laci ipse et viri qui erant cum eo. Decem
autem viri reperti sunt inter eos qui dixerunt ad hysmael. No
li occidere nos quia habemus thesauros in agro frumenti
et ordei et olei et mellis. Et cessavit et non interfecit eos
cum fratribus suis. Lacus autem in quem proiecit ismael omnia cadavera
virorum quos percussit propter godoliam ipse est quem fecit asa
rex propter baasa regem israel. Ipsum replevit hysmael filius natha
nie occisis. Et captivas duxit hysmael omnes reliquias populi
qui erant in masphat filias regis et universum populum qui remanse
rat in masphat quos commendaverat nabuzardan prin
ceps milicie godolie filio aicham. Et cepit eos hysma
el filius nathanie et abiit ut transiret ad filios amon.
Audivit autem iohanna filius caree et omnes principes bel
latorum qui erant cum eo omne malum quod fecerat hysmael fi
lius nathanie. et assumptis universis viris profecti sunt
ut bellarent adversum hysmael filium nathanie. et
invenerunt eum ad aquas multas que sunt in gabaon.
Cumque vidisset omnis populus qui erat cum hysmael iohan
nam filium caree et universos principes bellatorum qui erant
cum eo letati sunt. et reversus est omnis populus quem ceperat
hysmael in masphat. Reversusque abiit ad iohannam
filium caree. hysmael autem filius nathanie fugit cum
octo viris a facie iohanne et abiit ad filios amon. Tu
lit ergo iohanna filius caree et omnes principes bellatorum qui
erant cum eo universas reliquias vulgi quas reduxerat

ab ysmael filio nathanie de maspha postquam percussit
godoliam filium ahicam fortes uiros ad prelium et mulieres
et pueros et eunuchos quos reduxerat de gabaon et abierunt et
sederunt peregrinantes in chamaan que est iuxta bethleem ut
pergerent et introirent egyptum a facie caldeorum. timebant enim
eos quia percusserat hysmael filius nathanie godoliam filium ahi-
cham quem prefecerat rex babylonis in terra iuda. XLII.

Et accesserunt omnes principes bellatorum et iohanna
filius caree et iezonias filius osie et reliquum uulgus
a paruo usque ad magnum. dixeruntque ad ieremiam prophetam
Cadat oratio nostra in conspectu tuo et ora pro nobis ad dominum
deum tuum pro uniuersis reliquiis istis quia derelicti sumus
pauci de pluribus sicut oculi tui nos intuentur. et annunciet
nobis dominus deus tuus uiam per quam pergamus et uerbum quod faciamus. Dixit
autem ad eos ieremias propheta. Audiui. Ecce ego oro ad
dominum deum uestrum secundum uerba uestra. Omne uerbum quodcumque responderit mihi
indicabo uobis. nec celabo uos quicquam. Et illi dixerunt
ad ieremiam. Sit dominus inter nos testis ueritatis et fidei. si non
iuxta omne uerbum in quo miserit te dominus deus tuus ad nos sic fa-
ciemus. Siue bonum est siue malum uoci domini dei nostri ad
quem mittimus te obediemus ut bene sit nobis cum audie-
rimus uocem domini dei nostri. Cum autem completi essent decem
dies factum est uerbum domini ad ieremiam. uocauitque iohan-
nam filium caree et omnes principes bellatorum qui erant
cum eo et uniuersum populum a minimo usque ad maximum.
et dixit ad eos. Hec dicit dominus deus israel ad quem misistis me ut
prosternerem preces uestras in conspectu eius. Si quiescentes man-
seritis in terra hac edificabo uos et non destruam. plantabo
et non euellam. Iam enim placatus sum super malo quod feci uo-
bis. Nolite timere a facie regis babylonis quem uos pauen-
tes formidatis. Nolite timere eum dicit dominus. quia uobiscum sum
ego ut saluos uos faciam et eruam de manu eius. et
dabo uobis misericordias et miserebor uestri et habitare uos fa-
ciam in terra uestra. Si autem dixeritis uos non habitabimus in
terra ista nec audiemus uocem domini dei nostri dicentes.
Nequaquam sed ad terram egypti pergemus ubi non uidebimus
bellum et clangorem tube non audiemus et famem non susti-
nebimus et ibi habitabimus. propter hoc nunc audite uerbum domini
reliquie iuda. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Si posueritis
faciem uestram ut ingrediamini egyptum et intraueritis
ut ibi habitetis. gladius quem uos formidatis ibi comprehen-
det uos in terra egypti et fames pro qua estis solliciti ad-
herebit uobis in egypto et ibi moriemini. Omnesque uiri
qui posuerunt faciem suam ut ingrediantur egyptum
ut habitent ibi morientur gladio et fame et peste. Nullus
de eis remanebit nec effugiet a facie mali quod ego
afferam super eos. Quia hec dicit dominus exercituum deus israel.
Sicut conflatus est furor meus et indignatio mea super habita-
tores ierusalem. sic conflabitur indignatio mea super uos
cum ingressi fueritis egyptum. et eritis in iusiurandum et in
stuporem et in maledictionem et in opprobrium et nequaquam
ultra uidebitis locum istum. Verbum domini super uos re-
liquie iuda. Nolite intrare egyptum. Scientes scietis
quod obtestatus sum uos hodie quia decepistis animas
uestras. Vos enim misistis me ad dominum deum nostrum dicen-
tes. Ora pro nobis ad dominum deum nostrum et iuxta omnia quecumque

dixerit tibi dominus deus noster sic annuncia nobis et facie-
mus. Et annunciaui uobis hodie et non audistis uocem domini
dei uestri super uniuersis pro quibus misit me ad uos. Nunc ergo
scientes scietis quia gladio et fame et peste morie-
mini in loco ad quem uoluistis intrare ut habitaretis ibi.

Factum est autem cum complesset ieremias
ad populum uniuersos sermones domini dei eorum
pro quibus miserat eum dominus deus eorum ad illos omnia uerba
hec dixit azarias filius osie et iohanna filius caree et
omnes uiri superbi dicentes ad ieremiam. Mendacium
tu loqueris. Non misit te dominus deus noster dicens. Ne ingrediamini
in egyptum ut habitetis illic. Sed baruch filius nerie in-
citat te aduersum nos ut tradat nos in manus
caldeorum ut interficiat nos et traduci faciat in
babylonem. Et non audiuit iohanna filius caree et
omnes principes bellatorum et uniuersus populus
uocem domini ut manerent in terra iuda. Sed tollens iohanna
filius caree et uniuersi principes bellatorum uniuersos
reliquiarum iuda qui reuersi fuerant de cunctis gentibus
ad quas fuerant ante dispersi ut habitarent in terra iuda
uiros et mulieres et paruulos et filias regis et omnem animam
quam reliquerat nabuzardan princeps militie cum
godolia filio ahicam filii saphan et ieremiam
prophetam et baruch filium nerie. et ingressi sunt terram
egypti quia non obedierunt uoci domini. et uenerunt usque
taphnis. Et factus est sermo domini ad ieremiam in taph-
nis dicens. Sume in manu tua lapides grandes et
absconde eos in crypta que est sub muro latericio in porta
domus pharaonis in taphnis cernentibus uiris iudeis. et
dices ad eos. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego mit-
tam et assumam nabuchodonosor regem babylonis seruum meum et ponam
thronum eius super lapides istos quos abscondi et sta-
tuet solium suum super eos. Ueniensque percutiet terram
egypti. quos in mortem in mortem et quos in captiuita-
tem in captiuitatem et quos in gladium in gladium. et suc-
cendet ignem in delubris deorum egypti et comburet ea
et captiuos ducet illos et amicietur terra egypti sicut
amicitur pastor pallio suo et egredietur inde in pace
et conteret statuas domus solis que sunt in terra egypti
et delubra deorum egypti comburet igni. X

Uerbum quod factum est ad ieremiam ad omnes iu-
deos qui habitant in terra egypti habitantes in magdalo
et in taphnis et in memphis et in terra phatures
dicens. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Vos uidistis omne malum istud quod
adduxi super ierusalem et super omnes urbes iuda. et ecce deserte sunt
hodie et non est in eis habitator propter maliciam quam fecerunt ut
me ad iracundiam prouocarent et irent ut sacrificarent
et colerent deos alienos quos nesciebant et illi et uos et
patres uestri. Et misi ad uos omnes seruos meos prophetas de
nocte consurgens. mittensque et dicens. Nolite facere
abhominationis huiuscemodi quam odiui. Et non audierunt nec in-
clinauerunt aurem suam ut conuerterentur a malis suis et non sacri-
ficarent diis alienis. Et conflata est indignatio mea et
furor meus et succensa est in ciuitatibus iuda et in plateis
ierusalem et uerse sunt in solitudinem et uastitatem secundum diem hanc.
Et nunc hec dicit dominus exercituum deus israel. Quare uos

malum hoc grande contra animas vestras ut intereat ex vobis vir et mulier parvulus et lactans de medio Iude nec relinquatur vobis quicquam residuum provocantes me in operibus manuum vestrarum sacrificando diis alienis in terra Egypti in quam ingressi estis ut habitetis ibi et dispereatis et sitis in maledictionem et in opprobrium cunctis gentibus terre. Numquid obliti estis mala patrum vestrorum et mala regum Iuda et mala uxorum eius et mala vestra et mala uxorum vestrarum que fecerunt in terra Iuda et in regionibus Ierusalem. Non sunt mundati usque ad diem hanc et non timuerunt et non ambulaverunt in lege Domini et in preceptis meis que dedi coram vobis et coram patribus vestris. Ideo hec dicit Dominus exercituum Deus Israel. Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum et disperdam omnem Iudam. Et assumam reliquias Iude qui posuerunt facies suas ut ingrederentur terram Egypti et habitarent ibi et consumentur omnes in terra Egypti cadent in gladio et in fame et consumentur a minimo usque ad maximum. In gladio et fame morientur et erunt in iusiurandum et in miraculum et in maledictionem et in opprobrium. Et visitabo habitatores terre Egypti sicut visitavi Ierusalem in gladio et in fame et in peste. Et non erit qui effugiat et sit residuus de reliquiis Iudeorum qui vadunt ut peregrinentur in terra Egypti et revertantur in terram Iuda ad quam ipsi elevant animas suas ut revertantur et habitent ibi. Non revertentur nisi qui fugerint. Responderunt autem Ieremie omnes viri scientes quod sacrificarent uxores eorum diis alienis et universe mulieres quarum stabat multitudo grandis et omnis populus habitantium in terra Egypti in Phatures dicentes. Sermonem quem locutus es ad nos in nomine Domini non audiemus ex te. Sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro ut sacrificemus regine celi et libemus ei libamina sicut fecimus nos et patres nostri reges nostri et principes nostri in urbibus Iuda et in plateis Ierusalem et saturati sumus panibus et bene nobis erat malumque non vidimus. Ex eo autem tempore quo cessavimus sacrificare regine celi et libare ei libamina indigemus omnibus et gladio et fame consumpti sumus. Quod si nos sacrificamus regine celi et libamus ei libamina numquid sine viris nostris fecimus ei placentas ad colendam eam et libandum ei libamina. Et dixit Ieremias ad omnem populum adversum viros et adversum mulieres et adversum universam plebem qui responderant ei verbum dicens. Numquid non sacrificium quod sacrificastis in civitatibus Iuda et in plateis Ierusalem vos et patres vestri reges vestri et principes vestri et populus terre horum recordatus est Dominus et ascendit super cor eius. Et non poterat Dominus ultra portare propter maliciam studiorum vestrorum et propter abhominationes quas fecistis. Et facta est terra vestra in desolationem et in stuporem et in maledictum eo quod non sit habitator sicut est dies hec. Propterea quod sacrificaveritis ydolis et peccaveritis Domino et non audieritis vocem Domini et in lege et in preceptis et in testimoniis eius non ambulaveritis ideo evenerunt vobis mala hec sicut est dies hec. Dixit autem Ieremias ad omnem populum et ad universas mulieres. Audite verbum Domini omnis Iuda qui estis in terra Egypti. Hec dicit Dominus exercituum Deus Israel dicens. Vos et uxores vestre locute estis ore vestro et manibus vestris implestis dicentes. Faciamus vota nostra que vovimus ut sacrificemus regine celi et libemus ei libamina. Implestis vota vestra et opera vestra perfecistis

ea. Ideo audite verbum Domini omnis Iuda qui habitatis in terra Egypti. Ecce ego iuravi in nomine meo magno ait Dominus quia nequaquam ultra vocabitur nomen meum ex ore omnis viri Iudei dicentis. Vivit Dominus Deus in omni terra Egypti. Ecce ego vigilabo super eos in malum et non in bonum et consumentur omnes viri Iuda qui sunt in terra Egypti gladio et fame donec penitus consumantur. Et qui fugerint gladium revertentur de terra Egypti in terram Iuda viri pauci. Et scient omnes reliquie Iuda ingredientium terram Egypti ut habitent ibi cuius sermo compleatur meus an illorum. Et hoc vobis signum ait Dominus quod visitem ego super vos in loco isto ut sciatis quia vere complebuntur sermones mei contra vos in malum. Hec dicit Dominus. Ecce ego tradam Pharaonem Ephree regem Egypti in manu inimicorum eius et in manu querentium animam illius sicut tradidi Sedechiam regem Iuda in manu Nabuchodonosor regis Babylonis inimici sui et querentis animam eius.

XLV

Verbum quod locutus est Ieremias propheta ad Baruch filium Nerie cum scripsisset verba hec in libro ex ore Ieremie anno quarto Ioachim filii Iosie regis Iuda dicens. Hec dicit Dominus Deus Israel ad te Baruch. Dixisti. Ve misero michi quoniam addidit Dominus dolorem dolori meo. Laboravi in gemitu meo et requiem non inveni. Hec dicit Dominus. Sic dices ad eum. Ecce quos edificavi ego destruo et quos plantavi ego evello et universam terram hanc. Et tu queris tibi grandia. Noli querere quia ecce adducam ego malum super omnem carnem ait Dominus et dabo tibi animam tuam in salutem in omnibus locis ad quecumque perrexeris.

Quod factum est verbum Domini ad Ieremiam. XLVI

Contra gentes ad Egyptum adversum exercitum Pharaonis Nechao regis Egypti qui erat iuxta flumen Eufraten in Charchamis quem percussit Nabuchodonosor rex Babylonis in quarto anno Ioachim filii Iosie regis Iuda. Preparate scutum et clipeum et procedite ad bellum. Iungite equos et ascendite equites. State in galeis polite lanceas induite vos loricis. Quid igitur? Vidi ipsos pavidos et terga vertentes fortes eorum cesos. Fugerunt conciti nec respexerunt terror undique ait Dominus. Non fugiet velox nec salvari se putet fortis. Ad aquilonem iuxta flumen Eufraten victi sunt et ruerunt. Quis est iste qui quasi flumen ascendit et veluti fluviorum intumescunt gurgites eius. Egyptus fluminis instar ascendit et velut flumina movebuntur fluctus eius et dicet. Ascendens operiam terram perdam civitatem et habitatores eius. Ascendite equos et exultate in curribus et procedant fortes Ethiopia et Libies tenentes scutum et Lidii arripientes et iacientes sagittas. Dies autem ille Domini Dei exercituum dies ultionis ut sumat vindictam de inimicis suis. Devorabit gladius et saturabitur et inebriabit sanguine eorum. Victima enim Domini exercituum in terra aquilonis iuxta flumen Eufraten. Ascende in Galaad et tolle resinam virgo filia Egypti. Frustra multiplicas medicamina sanitas non erit tibi. Audierunt gentes ignominiam tuam et ululatus tuus replevit terram. Quia fortis impegit in fortem et ambo pariter conciderunt. Verbum quod locutus est Dominus ad Ieremiam prophetam super eo quod venturus esset Nabuchodonosor rex Babylonis et percussurus terram Egypti. Annuntiate Egypto et auditum facite in Magdalo et resonet in Memphis et in Taphnis dicite. Sta et prepara te quia devorabit

gladius ea quae per circuitum tuum sunt. Quare computruit fortis tuus? Non stetit quoniam Dominus subvertit eum. Multiplicavit ruentes, ceciditque vir ad proximum suum, et dicent: Surge, et revertamur ad populum nostrum, et ad terram nativitatis nostrae, a facie gladii columbae. Vocate nomen Pharaonis regis Aegypti: tumultum adduxit tempus. Vivo ego, inquit rex, Dominus exercituum nomen eius, quoniam sicut Thabor in montibus, et sicut Carmelus in monte veniet. Vasa transmigrationis fac tibi, habitatrix filia Aegypti, quia Memphis in solitudinem erit, et deseretur, et inhabitabilis. Vitula elegans atque formosa Aegyptus: stimulator ab aquilone veniet ei. Mercenarii quoque eius, qui versabantur in medio eius, quasi vituli saginati versi sunt, et fugerunt simul, nec stare potuerunt, quia dies interfectionis eorum venit super eos, tempus visitationis eorum. Vox eius quasi aeris sonabit, quoniam cum exercitu properabunt, et cum securibus venient ei quasi ligna caedentes. Succiderunt saltum eius, ait Dominus, qui supputari non potest: multiplicati sunt super locustas, et non est eis numerus. Confusa est filia Aegypti, et tradita in manu populi aquilonis. Dixit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego visitabo super tumultum Alexandriae, et super Pharaonem, et super Aegyptum, et super deos eius, et super reges eius, et super eos qui confidunt in eo. Et dabo eos in manu quaerentium animam eorum, et in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, et in manu servorum eius: et post haec habitabitur sicut in diebus pristinis, ait Dominus. Et tu ne timeas, serve meus Iacob, et ne paveas, Israel: quia ecce ego salvum te faciam de longinquo, et semen tuum de terra captivitatis suae: et revertetur Iacob, et quiescet, et prosperabitur, et non erit qui exterreat eum. Et tu noli timere, serve meus Iacob, ait Dominus, quia tecum ego sum: quia ego consumam cunctas gentes ad quas eieci te: te vero non consumam, sed castigabo te in iudicio, nec quasi innocenti parcam tibi.

XLVII

Quod factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam contra Palaestinos, antequam percuteret Pharao Gazam. Haec dicit Dominus: Ecce aquae ascendent ab aquilone, et erunt quasi torrens inundans, et operient terram et plenitudinem eius, urbem et habitatores eius. Clamabunt homines, et ululabunt omnes habitatores terrae, a strepitu pompae armatorum et bellatorum eius, a commotione quadrigarum eius, et multitudine rotarum eius. Non respexerunt patres filios manibus dissolutis, pro adventu diei in qua vastabuntur omnes Philisthiim, et dissipabitur Tyrus et Sidon cum omnibus reliquis auxiliis suis. Depopulatus est enim Dominus Palaestinos, reliquias insulae Cappadociae. Venit calvitium super Gazam: conticuit Ascalon, et reliquiae vallis earum. Usquequo concideris? O mucro Domini, usquequo non quiesces? Ingredere in vaginam tuam, refrigerare, et sile. Quomodo quiescet, cum Dominus praeceperit ei adversus Ascalonem, et adversus maritimas eius regiones, ibique condixerit illi? Ad Moab.

XLVIII

Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Vae super Nabo, quoniam vastata est et confusa. Capta est Cariathaim: confusa est fortis, et tremuit. Non est ultra exultatio in Moab contra Hesebon: cogitaverunt malum. Venite, et disperdamus eam de gente. Ergo silens conticesces, sequeturque te gladius. Vox clamoris de Oronaim: vastitas, et contritio magna. Contrita est Moab: annuntiate clamorem parvulis eius. Per ascensum enim Luith plorans ascendet in fletu: quoniam in descensu Oronaim hostes ululatum contritionis audierunt. Fugite, salvate animas vestras: et eritis quasi myricae in deserto. Pro eo enim quod habuisti fiduciam in munitionibus tuis, et in thesauris tuis, tu quoque capieris: et ibit Chamos in transmigrationem, sacerdotes eius et principes eius simul. Et veniet praedo ad omnem urbem, et urbs nulla salvabitur: et peribunt valles, et dissipabuntur campestria: quoniam dixit Dominus. Date florem Moab, quia florens egredietur: et civitates eius desertae erunt, et inhabitabiles. Maledictus qui facit opus Dei fraudulenter: et maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine. Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, et requievit in faecibus suis: nec transfusus est de vase in vas, et in transmigrationem non abiit: idcirco permansit gustus eius in eo, et odor eius non est immutatus. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, et mittam ei ordinatores et stratores laguncularum, et sternent eum, et vasa eius exhaurient, et lagunculas eorum collident. Et confundetur Moab a Chamos, sicut confusa est domus Israel a Bethel, in qua habebat fiduciam. Quomodo dicitis: Fortes sumus, et viri robusti ad praeliandum? Vastata est Moab, et civitates illius succiderunt: et electi iuvenes eius descenderunt in occisionem: ait rex, Dominus exercituum nomen eius. Prope est interitus Moab ut veniat: et malum eius velociter accurret nimis. Consolamini eum omnes qui estis in circuitu eius, et universi qui scitis nomen eius, dicite: Quomodo confracta est virga fortis, baculus gloriosus? Descende de gloria, et sede in siti, habitatio filiae Dibon: quoniam vastator Moab ascendit ad te, dissipavit munitiones tuas. In via sta, et prospice, habitatio Aroer: interroga fugientem: et ei qui evasit, dic: Quid accidit? Confusus est Moab, quoniam victus est: ululate, et clamate, annuntiate in Arnon, quoniam vastata est Moab. Et iudicium venit ad terram campestrem: super Helon, et super Iasa, et super Mephaath, et super Dibon, et super Nabo, et super domum Deblathaim, et super Cariathaim, et super Bethgamul, et super Bethmaon, et super Carioth, et super Bosra: et super omnes civitates terrae Moab, quae longe, et quae prope sunt. Abscissum est cornu Moab, et brachium eius contritum est, ait Dominus. Inebriate eum, quoniam contra Dominum erectus est: et allidet manum Moab in vomitu suo, et erit in derisum etiam ipse. Fuit enim in derisum tibi Israel: quasi inter fures reperisses eum: propter verba ergo tua, quae adversum illum locutus es, captivus duceris. Relinquite civitates, et habitate in petra, habitatores Moab: et estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis. Audivimus superbiam Moab: superbus est valde: sublimitatem eius, et arrogantiam, et superbiam, et altitudinem cordis eius. Ego scio, ait Dominus, iactantiam eius, et quod non sit iuxta eam virtus eius: nec iuxta quod poterat, conata sit facere. Ideo super Moab heiulabo, et ad Moab universam clamabo, ad viros muri fictilis lamentantes. De planctu Iazer plorabo tibi, vinea Sabama: propagines tuae transierunt mare, usque ad mare Iazer pervenerunt: super messem tuam et vindemiam tuam praedo irruit.

est letitia et exultatio de carmelo et de terra moab et vi-
num de torcularibus sustuli. nequaquam calcator uve soli-
tum celeuma cantabit. de clamore esebon usque eleale
et iasa dederunt vocem suam. a segor usque ad oronaim vi-
tula conternante. aque quoque nemrim pessime erunt. et au-
feram de moab ait dominus offerentem in excelsis et sacrificantem
diis eius. propterea cor meum ad moab quasi tibia re-
sonabit. et cor meum ad viros muri fictilis dabit sonitum tim-
pani. quia plus fecit quam potuit ideo perierunt. omne enim caput
calvitium et omnis barba rasa erit. in cunctis manibus colli-
gatio et super omne dorsum cilicium. super omnia tecta moab et
in plateis eius omnis planctus quia contrivi moab sicut vas inu-
tile ait dominus. quomodo victa est et ululaverunt. quomodo deiecit cer-
vicem moab et confusus est. eritque moab in derisum omnibus
in exemplum in circuitu suo. hec dicit dominus. ecce quasi aquila
volabit et extendet alas suas ad moab. capta est cari-
oth et munitiones comprehense sunt. et erit cor fortium mo-
ab in die illa sicut cor mulieris parturientis. et cessabit
moab esse populus quoniam contra dominum gloriatus est. pavor et fovea et
laqueus super te o habitator moab ait dominus. qui fugerit a
facie pavoris cadet in foveam. et qui conscenderit de fo-
vea capietur laqueo. adducam enim super moab annum
visitationis eorum dicit dominus. in umbra esebon steterunt
de laqueo fugientes quia ignis egressus est de esebon
et flamma de medio seon. et devorabit partem moab et verticem
filiorum tumultus. ve tibi moab periisti popule chamos quia comprehensi
sunt filii tui et filie tue in captivitatem. et convertam ca-
ptivitatem moab in novissimis diebus ait dominus.

Huc usque iudicia moab. [illegible] XLIX
ad filios ammon. hec dicit dominus. numquid non filii sunt
israel aut heres non est ei. cur ergo hereditate possedit
melchom gad et populus eius in urbibus eius habitavit. ideo ec-
ce dies veniunt dicit dominus et auditum faciam super rabath
filiorum ammon fremitum prelii. et erit in tumulum dissipa-
ta. filieque eius igne succendentur. et possidebit israel pos-
sessores suos ait dominus. ulula esebon quoniam vastata est hai.
clamate filie rabath. accingite vos ciliciis. plangite
et circuite per sepes quoniam melchom in transmigrationem du-
cetur. sacerdotes eius et principes eius simul. quid gloriaris
in vallibus. defluxit vallis tua filia delicata que confi-
debas in thesauris tuis et dicebas. quis veniet ad me.
ecce ego inducam super te terrorem ait dominus exercituum de omnibus
qui sunt in circuitu tuo. et dispergemini singuli a conspectu
vestro nec erit qui congreget fugientes. et post hec
reverti faciam fugientes et captivos filiorum ammon ait dominus.
ad idumeam. hec dicit dominus exercituum. numquid non ultra
est sapientia in theman. periit consilium a filiis. inutilis facta
est sapientia eorum. fugite et terga vertite. descendite in voragi-
nem habitatores dedan quoniam perditionem esau adduxi super
eum tempus visitationis eius. si vindemiatores venis-
sent super te non reliquissent racemum. si fures in nocte
rapuissent quod sufficeret sibi. ego vero discooperui esau.
revelavi abscondita eius et celari non poterit. vastatum
est semen eius et fratres eius et vicini eius et non erit. relinque
pupillos tuos et ego faciam eos vivere. et vidue
tue in me sperabunt. quia hec dicit dominus. ecce quibus non erat

iudicium ut biberent calicem bibentes bibent. et tu
quasi innocens relinqueris. non eris innocens sed bibens
bibes. quia per memetipsum iuravi dicit dominus quia in solitu-
dinem et in opprobrium et in desertum et in maledictionem
erit bosra. et omnes civitates eius erunt in solitudines
sempiternas. auditum audivi a domino et legatus ad gentes
missus est. congregamini et venite contra eam et consur-
gamus in prelium. ecce enim parvulum dedi te in gentibus con-
temptibilem inter homines. arrogantia tua decepit te et
superbia cordis tui. qui habitas in cavernis petre et apprehen-
dere niteris altitudinem collis. cum exaltaveris quasi aquila ni-
dum tuum inde detraham te dicit dominus. et erit idumea de-
serta. omnis qui transibit per eam stupebit et sibilabit
super omnes plagas eius sicut subversa est sodoma et gomorra
et vicine eius ait dominus. non habitabit ibi vir et non incolet
eam filius hominis. ecce quasi leo ascendet de superbia iordanis
ad pulchritudinem robustam quia subito currere faciam
eum ad illam. et quis erit electus quem preponam ei. quis enim si-
milis mei et quis sustinebit me. et quis est iste pastor qui re-
sistat vultui meo. propterea audite consilium domini quod init
de edom et cogitationes eius quas cogitavit de habitatoribus
theman. si non deiecerint eos parvuli gregis nisi dissipave-
rint cum eis habitaculum eorum. a voce ruine eorum commota est
terra clamor in mari rubro auditus est vocis eius. ecce quasi
aquila ascendet et volabit et expandet alas suas super
bosram. et erit cor fortium idumee in die illa quasi cor mu-
lieris parturientis. ad damascum. confusa est emath et ar-
phat quia auditum pessimum audierunt. turbati sunt in
mari pre sollicitudine quiescere non potuit. dissoluta est da-
mascus versa est in fugam. tremor apprehendit eam. an-
gustie et dolores tenuerunt eam quasi parturientem. quomodo
dereliquerunt civitatem laudabilem urbem letitie. ideo ca-
dent iuvenes eius in plateis eius et omnes viri prelii con-
ticescent in die illa ait dominus exercituum. et succendam
ignem in muro damasci et devorabit menia benadab.
ad cedar et ad regna asor que percussit nabuchodonosor rex babylonis.
hec dicit dominus. surgite et ascendite ad cedar et vastate
filios orientis. tabernacula eorum et greges eorum capient.
pelles eorum et omnia vasa eorum et camelos eorum tollent sibi
et vocabunt super eos formidinem in circuitu eius. fugite
abite vehementer in voraginibus sedete qui habitatis asor
ait dominus. iniit enim contra vos nabuchodonosor rex babylonis consilium
et cogitavit adversus vos cogitationes. consurgite et as-
cendite ad gentem quietam et habitantem confidenter ait dominus.
non hostia nec vectes eius soli habitant. et erunt cameli
eorum in direptionem et multitudo iumentorum in predam.
et dispergam eos in omnem ventum qui sunt attonsi in
comam et ex omni confinio eorum adducam interitum super eos
ait dominus. et erit asor in habitaculum draconum deserta usque
in eternum. non manebit ibi vir nec incolet eam
filius hominis. quod factum est verbum domini ad ieremiam prophetam
adversus elam in principio regni sedechie regis iuda
dicens. hec dicit dominus exercituum deus israel. ecce ego confrin-
gam arcum elam et summam fortitudinem eorum. et induc-
am super elam quattuor ventos a quattuor plagis celi et ven-
tilabo eos in omnes ventos istos. et non erit gens ad

eorum non pervenerint profugi Elam. Et pavere faciam Elam coram inimicis suis et in conspectu quaerentium animam eorum. Et adducam super eos malum iram furoris mei dicit Dominus. Et mittam post eos gladium donec consumam eos. Et ponam solium meum in Elam. Et perdam inde reges et principes ait Dominus. In novissimis autem diebus reverti faciam captivos Elam dicit Dominus.

Verbum quod locutus est Dominus de Babylonia. L

et de terra Chaldaeorum in manu Ieremiae prophetae. Adnuntiate in gentibus et auditum facite. Levate signum praedicate et nolite celare. Dicite capta est Babylon confusus est Bel victus est Maradach confusa sunt sculptilia eorum superata sunt idola eorum. Quoniam ascendet contra eam gens ab aquilone quae ponet terram eius in solitudinem et non erit qui habitet in ea ab homine usque ad pecus et moti sunt et abierunt. In diebus illis et in tempore illo ait Dominus venient filii Israhel ipsi et filii Iuda simul. Ambulantes et flentes properabunt et Dominum Deum suum quaerent. In Sion interrogabunt viam huc facies eorum. Venient et adponentur ad Dominum foedere sempiterno quod nulla oblivione delebitur. Grex perditus factus est populus meus pastores eorum seduxerunt eos feceruntque vagari in montibus. De monte in collem transierunt obliti sunt cubilis sui. Omnes qui invenerunt comederunt eos et hostes eorum dixerunt non peccavimus pro eo quod peccaverunt Domino decori iustitiae et expectationi patrum eorum Domino. Recedite de medio Babylonis et de terra Chaldaeorum egredimini et estote quasi haedi ante gregem. Quia ecce ego suscito et adducam in Babylonem congregationem gentium magnarum de terra aquilonis et praeparabuntur adversus eam et inde capietur. Sagitta eius quasi viri fortis interfectoris non revertetur vacua. Et erit Chaldaea in praedam omnes vastantes eam replebuntur ait Dominus. Quoniam exultatis et magna loquimini diripientes hereditatem meam. Quoniam effusi estis sicut vituli super herbam et mugistis sicut tauri. Confusa est mater vestra nimis et adaequata pulveri quae genuit vos. Ecce novissima erit in gentibus deserta invia et arens. Ab ira Domini non habitabitur sed redigetur tota in solitudinem. Omnis qui transibit per Babylonem stupebit et sibilabit super universis plagis eius. Praeparamini contra Babylonem per circuitum omnes qui tenditis arcum debellate eam. Non parcatis iaculis quia Domino peccavit. Clamate adversus eam. Undique dedit manum. Ceciderunt fundamenta eius et destructi sunt muri eius quoniam ultio Domini est. Ultionem accipite de ea sicut fecit facite ei. Disperdite satorem de Babylone et tenentem falcem in tempore messis. A facie gladii columbae unusquisque ad populum suum revertetur et singuli ad terram suam fugient. Grex dispersus Israhel leones eiecerunt eum. Primus comedit eum rex Assur iste novissimus exossavit eum Nabuchodonosor rex Babylonis. Propterea haec dicit Dominus exercituum Deus Israhel ecce ego visitabo regem Babylonis et terram eius sicut visitavi regem Assur et reducam Israhel ad habitaculum suum et pascetur Carmelum et Basan et in monte Ephraim et Galaad saturabitur anima eius. In diebus illis et in tempore illo ait Dominus quaeretur iniquitas Israhel et non erit et peccatum Iuda et non invenietur quoniam propitius ero eis quos reliquero. Super terram dominantium ascende et super habitatores eius visita. Dissipa et interfice quae post eos sunt dicit Dominus et fac iuxta omnia quae praecepi tibi. Vox belli in terra et contritio magna. Quomodo confractus est et contritus malleus universae terrae. Quomodo versa est in desertum Babylon in gentibus. Illaqueavi te et capta es Babylon et nesciebas. Inventa es et apprehensa quia Dominum provocasti. Aperuit Dominus thesaurum suum et protulit vasa irae suae quoniam opus est Domino Deo exercituum in terra Chaldaeorum. Venite ad eam ab extremis finibus aperite ut exeant qui conculcent eam. Tollite de via lapides et redigite in acervos et interficite eam nec sit quicquam reliquum. Dissipate universos tauros eius descendant in occisionem. Vae eis quia venit dies eorum tempus visitationis eorum. Vox fugientium et eorum qui evaserunt de terra Babylonis ut adnuntient in Sion ultionem Domini Dei nostri ultionem templi eius. Adnuntiate in Babylonem plurimis omnibus qui tendunt arcum. Consistite adversus eam per gyrum et nullus evadat. Reddite ei secundum opus suum iuxta omnia quae fecit facite ei quia contra Dominum erecta est adversus Sanctum Israhel. Ideo cadent iuvenes eius in plateis eius et omnes viri bellatores eius conticescent in die illa ait Dominus. Ecce ego ad te superbe dicit Dominus Deus exercituum quia venit dies tuus tempus visitationis tuae. Et cadet superbus et corruet et non erit qui suscitet eum et succendam ignem in urbibus eius et devorabit omnia in circuitu eius. Haec dicit Dominus exercituum. Calumniam sustinent filii Israhel et filii Iuda simul. Omnes qui ceperunt eos tenent nolunt dimittere eos. Redemptor eorum fortis Dominus exercituum nomen eius. Iudicio defendet causam eorum ut exterreat terram et commoveat habitatores Babylonis. Gladius ad Chaldaeos ait Dominus et ad habitatores Babylonis et ad principes et ad sapientes eius. Gladius ad divinos eius qui stulti erunt et gladius ad fortes illius qui timebunt. Gladius ad equos eius et ad currus eius et ad omne vulgus quod est in medio eius et erunt quasi mulieres. Gladius ad thesauros eius qui diripientur. Siccitas super aquas eius erit et arescent quia terra sculptilium est et in portentis gloriantur. Propterea habitabunt dracones cum faunis ficariis et habitabunt in ea strutiones. Et non inhabitabitur ultra usque in sempiternum nec extruetur usque ad generationem et generationem. Sicut subvertit Dominus Sodomam et Gomorram et vicinas eius ait Dominus non habitabit ibi vir et non incolet eam filius hominis. Ecce populus venit ab aquilone et gens magna et reges multi consurgent a finibus terrae. Arcum et scutum apprehendent crudeles sunt et inmisericordes. Vox eorum quasi mare sonabit et super equos ascendent sicut vir paratus ad proelium contra te filia Babylon. Audivit rex Babylonis famam eorum et dissolutae sunt manus eius angustia apprehendit eum dolor quasi parturientem. Ecce quasi leo ascendet de superbia Iordanis ad pulchritudinem robustam quia currere subito faciam eum ad illam. Et quis erit electus quem ego praeponam ei. Quis enim similis mei et quis sustinebit me et quis est iste pastor qui resistat vultui meo. Propterea audite consilium Domini quod mente concepit adversum Babylonem et cogitationes eius quas cogitavit super terram Chaldaeorum. Nisi detraxerint eos parvuli gregum nisi dissipatum fuerit cum ipsis habitaculum eorum. A voce

tatis babilonis commota est terra et clamor inter gentes auditus est.

LI

Haec dicit Dominus: Ecce ego suscitabo super Babylonem et super habitatores eius qui cor suum levaverint contra me quasi ventum pestilentem. Et mittam in Babylonem ventilatores et ventilabunt eam et demolientur terram eius, quoniam venerunt super eam undique in die afflictionis eius. Non tendat qui tendit arcum suum, et non ascendat loricatus. Nolite parcere iuvenibus eius, interficite omnem militiam eius. Et cadent interfecti in terra Chaldeorum, et vulnerati in regionibus eius. Quoniam non fuit viduatus Israel et Iuda a Deo suo Domino exercituum; terra autem eorum repleta est delicto a Sancto Israel. Fugite de medio Babylonis, et salvet unusquisque animam suam. Nolite tacere super iniquitatem eius, quia tempus ultionis eius est a Domino; vicissitudinem ipse retribuet ei. Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram; de vino eius biberunt gentes, et ideo commotae sunt. Subito cecidit Babylon et contrita est. Ululate super eam, tollite resinam ad dolorem eius, si forte sanetur. Curavimus Babylonem et non est sanata; derelinquamus eam et eamus unusquisque in terram suam, quoniam pervenit usque ad caelos iudicium eius et elevatum est usque ad nubes. Protulit Dominus iustitias nostras; venite et narremus in Sion opus Domini Dei nostri. Acuite sagittas, implete pharetras. Suscitavit Dominus spiritum regum Medorum, et contra Babylonem mens eius est ut perdat eam, quoniam ultio Domini est, ultio templi sui. Super muros Babylonis levate signum, augete custodiam, levate custodes, praeparate insidias, quia cogitavit Dominus et fecit quaecumque locutus est contra habitatores Babylonis. Quae habitas super aquas multas, locuples in thesauris, venit finis tuus, pedalis praecisionis tuae. Iuravit Dominus exercituum per animam suam: Quia replebo te hominibus quasi brucho, et super te celeuma cantabitur. Qui fecit terram in fortitudine sua, praeparavit orbem in sapientia sua, et prudentia sua extendit caelos. Dante eo vocem multiplicantur aquae in caelo; qui levat nubes ab extremo terrae, fulgura in pluviam fecit, et produxit ventos de thesauris suis. Stultus factus est omnis homo a scientia; confusus est omnis conflator in sculptili, quia mendax est conflatio eorum, et non est spiritus in eis. Vana sunt opera et risu digna; in tempore visitationis suae peribunt. Non sicut haec pars Iacob, quia qui fecit omnia ipse est, et Israel sceptrum hereditatis eius; Dominus exercituum nomen eius. Collidis tu mihi vasa belli, et ego collidam in te gentes et disperdam in te regna. Et collidam in te equum et equitem eius, et collidam in te currum et ascensorem eius, et collidam in te virum et mulierem, et collidam in te senem et puerum, et collidam in te iuvenem et virginem, et collidam in te pastorem et gregem eius, et collidam in te agricolam et iugales eius, et collidam in te duces et magistratus. Et reddam Babyloni et cunctis habitatoribus Chaldeae omne malum suum quod fecerunt in Sion in oculis vestris, ait Dominus. Ecce ego ad te, mons pestifer, ait Dominus, qui corrumpis universam terram; et extendam manum meam super te et evolvam te de petris et dabo te in montem combustionis. Et non tollent de te lapidem in angulum et lapidem in fundamenta, sed perditus in aeternum eris, ait Dominus. Levate signum in terra, clangite bucina in gentibus, sanctificate super eam gentes, annuntiate contra illam regibus Ararat, Menni et Aschenez; numerate contra eam Taphsar, adducite equum quasi bruchum aculeatum. Sanctificate contra eam gentes, reges Mediae, duces eius et universos magistratus eius, cunctamque terram potestatis eius. Et commovebitur terra et turbabitur, quia evigilabit contra Babylonem cogitatio Domini, ut ponat terram Babylonis desertam et inhabitabilem. Cessaverunt fortes Babylonis a proelio, habitaverunt in praesidiis; devoratum est robur eorum, et facti sunt quasi mulieres. Incensa sunt tabernacula eius, contriti sunt vectes eius. Currens obviam currenti veniet, et nuntius obvius nuntianti, ut annuntiet regi Babylonis quia capta est civitas eius a summo usque ad summum, et vada praeoccupata sunt, et paludes incensae sunt igni, et viri bellatores conturbati sunt. Quia haec dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Filia Babylonis quasi area tempus triturae eius; adhuc modicum, et veniet tempus messionis eius. Comedit me, devoravit me Nabuchodonosor rex Babylonis; reddidit me quasi vas inane, absorbuit me quasi draco, replevit ventrem suum teneritudine mea et eiecit me. Iniquitas adversum me et caro mea super Babylonem, dicit habitatio Sion; et sanguis meus super habitatores Chaldaeae, dicit Ierusalem. Propterea haec dicit Dominus: Ecce ego iudicabo causam tuam et ulciscar ultionem tuam, et deserto faciam mare eius et siccabo venam eius. Et erit Babylon in tumulos, habitatio draconum, stupor et sibilus, eo quod non sit habitator. Simul ut leones rugient, excutient comas velut catuli leonum. In calore eorum ponam potus eorum et inebriabo eos ut sopiantur et dormiant somnum sempiternum et non consurgant, dicit Dominus. Deducam eos quasi agnos ad victimam, et quasi arietes cum hedis. Quomodo capta est Sesach, et comprehensa est inclita universae terrae? Quomodo facta est in stuporem Babylon inter gentes? Ascendit super Babylonem mare, multitudine fluctuum eius operta est. Factae sunt civitates eius in stuporem, terra inhabitabilis et deserta, terra in qua nullus habitet nec transeat per eam filius hominis. Et visitabo super Bel in Babylone, et eiciam quod absorbuerat de ore eius, et non confluent ad eum ultra gentes; siquidem et murus Babylonis corruet. Egredimini de medio eius, populus meus, ut salvet unusquisque animam suam ab ira furoris Domini. Et ne forte mollescat cor vestrum, et timeatis auditum qui audietur in terra; et veniet in anno auditio, et post hunc annum auditio, et iniquitas in terra, et dominator super dominatorem. Propterea ecce dies veniunt, et visitabo super sculptilia Babylonis, et omnis terra eius confundetur, et universi interfecti eius cadent in medio eius. Et laudabunt super Babylonem caeli et terra et omnia quae in eis sunt, quia ab aquilone venient ei praedones, ait Dominus. Et quomodo fecit Babylon ut caderent occisi in Israel, sic de Babylone cadent occisi in universa terra. Qui fugistis gladium, venite, nolite stare; recordamini procul Domini, et Ierusalem ascendat super cor vestrum. Confusi sumus, quoniam audivimus opprobrium; operuit ignominia facies nostras, quia venerunt alieni super sanctificationem domus Domini. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, et visitabo super sculptilia eius, et in omni terra eius mugiet vulneratus. Si ascenderit Babylon in caelum et firmaverit in excelso robur suum, a me venient vastatores eius, ait Dominus. Vox clamoris de Babylone.

et contritio magna quam vastavit dominus Babylonem et perdidit ex ea vocem magnam et sonabunt fluctus eorum quasi aquae multae; dedit sonitum vox eorum, quia venit super eam, id est super Babylonem, praedo, et adprehensi sunt fortes eius et emarcuit arcus eorum, quia fortis ultor Dominus reddens retribuet. Et inebriabo principes eius et sapientes eius et duces eius et magistratus eius et fortes, et dormient somnum sempiternum et non expergiscentur, ait rex, Dominus exercituum nomen eius. Haec dicit Dominus exercituum: Murus Babylonis ille latissimus suffossione suffodietur, et portae eius excelsae igne conburentur, et labores populorum ad nihilum, et gentium in ignem erunt et disperibunt. Verbum quod praecepit Hieremias propheta Saraiae filio Neriae filii Maasiae, cum pergeret cum Sedecia rege in Babylonem in anno quarto regni eius; Saraias autem erat princeps prophetiae. Et scripsit Hieremias omne malum quod venturum erat super Babylonem in libro uno, omnia verba haec quae scripta sunt contra Babylonem. Et dixit Hieremias ad Saraiam: Cum veneris in Babylonem et videris et legeris omnia verba haec, dices: Domine, tu locutus es contra locum istum, ut disperderes eum, ne sit qui in eo habitet ab homine usque ad pecus, et ut sit perpetua solitudo. Cumque conpleveris legere librum istum, ligabis ad eum lapidem et proicies illum in medium Eufraten et dices: Sic submergetur Babylon et non consurget a facie adflictionis quam ego adduco super eam, et dissolvetur. Hucusque verba Hieremiae.

LII

Filius viginti et unius anni erat Sedecias cum regnare coepisset, et undecim annis regnavit in Hierusalem; et nomen matris eius Amithal filia Hieremiae de Lobna. Et fecit malum in oculis Domini iuxta omnia quae fecerat Ioachim; quoniam furor Domini erat in Hierusalem et in Iuda, usquequo proiceret eos a facie sua. Et recessit Sedecias a rege Babylonis. Factum est autem in anno nono regni eius, in mense decimo, decima die mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse et omnis exercitus eius, adversus Hierusalem, et obsederunt eam, et aedificaverunt contra eam munitiones in circuitu. Et fuit civitas obsessa usque ad undecimum annum regis Sedeciae. Mense autem quarto, nona mensis, obtinuit fames civitatem, et non erant alimenta populo terrae. Et dirupta est civitas, et omnes viri bellatores eius fugerunt exieruntque de civitate nocte per viam portae quae est inter duos muros et ducit ad hortum regis, Chaldeis obsidentibus urbem in gyro, et abierunt per viam quae ducit in heremum. Persecutus est autem Chaldeorum exercitus regem, et adprehenderunt Sedeciam in deserto quod est iuxta Hiericho, et omnis comitatus eius diffugit ab eo. Cumque conprehendissent regem, adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha, quae est in terra Emath, et locutus ad eum iudicia. Et iugulavit rex Babylonis filios Sedeciae in oculis eius, sed et omnes principes Iuda occidit in Reblatha. Et oculos Sedeciae eruit et vinxit eum conpedibus, et adduxit eum rex Babylonis in Babylonem, et posuit eum in domo carceris usque ad diem mortis eius. In mense autem quinto, decima mensis, ipse est annus nonusdecimus Nabuchodonosor regis Babylonis, venit Nabuzardan princeps militiae, qui stabat coram rege Babylonis, in Hierusalem. Et incendit domum Domini et domum regis et omnes domus Hierusalem, et omnem domum magnam igne conbussit. Et totum murum Hierusalem per circuitum destruxit cunctus exercitus Chaldeorum, qui erat cum magistro militiae. De pauperibus autem populi et de reliquo vulgo quod remanserat in civitate et de perfugis qui transfugerant ad regem Babylonis et ceteros de multitudine transtulit Nabuzardan princeps militiae. De pauperibus vero terrae reliquit Nabuzardan princeps militiae vinitores et agricolas. Columnas quoque aereas quae erant in domo Domini et bases et mare aereum quod erat in domo Domini confregerunt Chaldei, et tulerunt omne aes eorum in Babylonem. Et lebetes et creagras et psalteria et fialas et mortariola et omnia vasa aerea quae in ministerio fuerant tulerunt; et hydrias et thymiamateria et urceos et pelves et candelabra et mortaria et cyathos, quotquot aurea aurea et quotquot argentea argentea, tulit magister militiae; et columnas duas et mare unum et vitulos duodecim aereos qui erant sub basibus quas fecerat rex Salomon in domo Domini. Non erat pondus aeris omnium vasorum. De columnis autem, decem et octo cubiti altitudinis erant in columna una, et funiculus duodecim cubitorum circuibat eam; porro grossitudo eius quattuor digitorum, et intrinsecus cava erat. Et capitella super utramque aerea, altitudo capitelli unius quinque cubitorum, et retiacula et malagranata super coronam in circuitu omnia aerea; similiter columnae secundae et malagranata. Et fuerunt malagranata nonaginta sex dependentia, et omnia malagranata centum retiaculis circumdabantur. Et tulit magister militiae Saraiam sacerdotem primum et Sophoniam sacerdotem secundum et tres custodes vestibuli. Et de civitate tulit eunuchum unum qui erat praepositus super viros bellatores, et septem viros de his qui videbant faciem regis qui inventi sunt in civitate, et scribam principem militum qui probabat tirones, et sexaginta viros de populo terrae qui inventi sunt in medio civitatis. Tulit autem eos Nabuzardan princeps militiae et duxit eos ad regem Babylonis in Reblatha. Et percussit eos rex Babylonis et interfecit eos in Reblatha in terra Emath. Et translatus est Iuda de terra sua. Iste est populus quem transtulit Nabuchodonosor: in anno septimo, Iudaeos tria milia et viginti tres; in anno octavodecimo Nabuchodonosor transtulit de Hierusalem animas octingentas triginta duas; in anno vicesimo tertio Nabuchodonosor transtulit Nabuzardan magister militiae animas Iudaeorum septingentas quadraginta quinque. Omnes ergo animae quattuor milia sescentae. Et factum est in tricesimo septimo anno transmigrationis Ioachin regis Iuda, duodecimo mense, vicesima quinta mensis, elevavit Evilmerodach rex Babylonis ipso anno regni sui caput Ioachin regis Iuda, et eduxit eum de domo carceris, et locutus est cum eo bona, et posuit thronum eius super thronos regum qui erant post se in Babylone, et mutavit vestimenta carceris eius, et comedebat panem coram eo semper cunctis diebus vitae suae; et cibaria eius, cibaria perpetua dabantur ei a rege Babylonis, statuta per singulos dies usque ad diem mortis suae, cunctis diebus vitae eius.

Et factum est postquam in captivitatem redactus est Israhel et Hierusalem deserta est, sedit Hieremias propheta flens et planxit lamentatione hanc in Hierusalem, et amaro animo

Quomodo sedet sola civitas aleph
plena populo facta est quasi vidua. In-
cipit lamentatio
domina gentium. princeps provin-
Ieremie prophete
ciarum facta est sub tributo. beth. Plorans plo-
ravit in nocte. he. que est interpretatio
lacrime eius in maxillis eius. sion est civitas id est domus
qui consoletur eam ex omnibus caris eius. id est ab laude vel. he
omnes amici eius spreverunt eam et facti sunt ei inimici.
Gimel. Migravit iudas propter afflictionem et multitu-
dinem servitutis. habitavit inter gentes nec invenit re-
quiem. omnes persecutores eius apprehenderunt eam inter an-
gustias. deleth. Vie syon lugent eo quod non sit qui veniant
ad sollempnitatem. Omnes porte eius destructe sacerdotes
eius gementes virgines eius squalide. et ipsa oppressa ama-
ritudine. he. Facti sunt hostes eius in capite et inimici eius
locupletati sunt quia dominus locutus est super eam propter multitudi-
nem iniquitatum eius. parvuli eius ducti sunt in captivitatem
ante faciem tribulantis. Vau. Et egressus est a filia syon
omnis decor eius facti sunt principes eius velut arietes
non invenientes pascua. et abierunt absque fortitudine an-
te faciem subsequentis. Zai. Recordata est ierusalem dierum afflic-
tionis sue prevaricationis et omnium desiderabilium suorum
que habuerat a diebus antiquis cum caderet populus eius in manu
hostili et non esset auxiliator. viderunt eam hostes
et deriserunt sabbata eius. heth. Peccatum peccavit ie-
rusalem propterea instabilis facta est. omnes qui glorificabant
eam spreverunt eam. quia viderunt ignominiam eius.
ipsa autem gemens et conversa est retrorsum. teth.
Sordes eius in pedibus eius nec recordata est finis sui de-
posita est vehementer non habens consolatorem. vide domine
afflictionem meam quoniam erectus est inimicus. ioth. Manum
suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius quia vid-
it gentes ingressas sanctuarium suum. de quibus preceperas ne
intrarent in ecclesiam tuam. caph. Omnis populus eius ge-
mens et querens panem dederunt pretiosa quaeque pro cibo ad re-
focillandam animam. Vide domine et considera quoniam facta sum
vilis. lamech. O vos omnes qui transitis per viam attendite
et videte si est dolor sicut dolor meus. Quoniam vinde-
miavit me ut locutus est dominus in die ire furoris sui.
mem. De excelso misit ignem in ossibus meis et erudivit
me. Expandit rete pedibus meis convertit me retror-
sum posuit me desolatam tota die merore confectam.
nun. Vigilavit iugum iniquitatum mearum in
manu eius. Convolute sunt et imposite collo meo.
infirmata est virtus mea dedit me dominus in manu de
qua non potero surgere. Samech. Abstulit omnes mag-
nificos meos dominus de medio mei vocavit adversum me
tempus ut contereret electos meos. torcular calcavit
dominus virgini filie iuda. ayn. Idcirco ego plorans
et oculus meus deducens aquam quia longe factus est a me con-
solator convertens animam meam facti sunt filii mei perditi
quoniam invaluit inimicus. phe. Expandit syon
manus suas non est qui consoletur eam. mandavit dominus ad-
versum iacob in circuitu eius hostes eius facta est ierusalem
quasi polluta menstruis inter eos. Sade. Iustus est dominus

quia os eius ad iracundiam provocavi. Audite obsecro
universi populi et videte dolorem meum. Virgines mee et iu-
venes mei abierunt in captivitatem. coph. Vo-
cavi amicos meos et ipsi deceperunt me. sacerdotes mei
et senes mei in urbe consumpti sunt quia quesierunt cibum sibi
ut refocillarent animas suas. Res. Vide domine quoniam tri-
bulor conturbatus est venter meus subversum est
cor meum in memet ipsa quoniam amaritudine plena
sum foris interfecit gladius et domi mors similis est.
Syn. Audierunt quia ingemisco ego et non est qui consu-
letur me. Omnes inimici mei audierunt malum meum
letati sunt quia tu fecisti. Adduxisti diem consolationis
et fient similes mei. thau. Ingrediatur omne malum
eorum coram te et vindemia eos sicut vindemiasti me propter
iniquitates meas. Multi enim gemitus mei et cor
meum merens. aleph. Quomodo obtexit caligine IIII
suo dominus filiam syon proiecit de celo terram inclitam israel
et non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris
sui. beth. Precipitavit dominus nec pepercit omnia speciosa
iacob destruxit in furore suo munitiones virgi-
nis iuda et deiecit in terram polluit regnum et principes eius. ei
Gimel. Confregit in ira furoris sui omne cornu
israel avertit retrorsum dexteram suam a facie inimici
et succendit in iacob quasi ignem flamme devorantis in
gyro. deleth. Tetendit arcum suum quasi inimicus fir-
mavit dexteram suam quasi hostis et occidit omne quod pul-
crum erat visu in tabernaculis filie syon effudit quasi ignem
indignationem suam. he. Factus est dominus velut inimicus
precipitavit israel. precipitavit omnia menia eius. Dissipa- II
vit munitiones eius et replevit in filia iuda hu-
miliatum et humiliatam. Vau. Et dissipavit quasi or-
tum tentorium suum demolitus est tabernaculum suum. O-
blivioni tradidit dominus in syon festivitatem et sabba-
tum et in opprobrium et indignationem furoris sui regem et sac-
erdotem. zai. Repulit dominus altare suum maledixit
sanctificationi sue. tradidit in manu inimici muros
turrium eius vocem dederunt in domo domini sicut in die sol-
lempni. heth. Cogitavit dominus dissipare murum fi-
lie syon tetendit funiculum suum et non avertit manum
suam a perditione. luxitque antemurale et murus pariter
dissipatus est. teth. Defixe sunt in terra porte eius perdi-
dit et contrivit vectes eius reges eius et principes eius in gen-
tibus. non est lex et prophete eius non invenerunt visionem
a domino. Ioth. Sederunt in terra conticuerunt senes fi-
lie syon consperserunt cinere capita sua virgines
ierusalem accincti sunt ciliciis abiecerunt in terram capita
sua virgines iuda. caph. Defecerunt pre lacrimis oculi
mei conturbata sunt viscera mea effusum est in terra
iecur meum super contritione filie populi mei cum defi-
ceret parvulus et lactans in plateis oppidi. lamech.
Matribus suis dixerunt ubi est triticum et vinum cum defice-
rent quasi vulnerati in plateis civitatis cum exhalarent
animas suas in sinu matrum suarum. mem. Cui comparabo
te vel cui assimilabo te filia ierusalem cui adequa-
bo te et consolabor te virgo filia syon. Magna
est enim velut mare contritio tua quis medebitur tui.

Nun. Prophete tui viderunt tibi falsa et stulta nec aperiebant iniquitatem tuam ut te ad penitentiam provocarent. viderunt autem tibi assumptiones falsas et eiectiones. lamech. Plauserunt super te manibus omnes transeuntes per viam. sibilaverunt et moverunt capita sua super filiam ierusalem. hecine est urbs dicentes perfecti decoris gaudium universe terre. Ayn. Aperuerunt super te os suum omnes inimici tui sibilaverunt et fremuerunt dentibus suis et dixerunt devorabimus. en ista est dies quam expectabamus invenimus vidimus. phe. Fecit dominus que cogitavit complevit sermonem suum quem preceperat a diebus antiquis. Destruxit et non pepercit et letificavit super te inimicum et exaltavit cornu hostium tuorum. Sade. Clamavit cor eorum ad dominum super muros filie syon. deduc quasi torrentem lacrimas per diem et noctem non des requiem tibi neque taceat pupilla oculi tui. coph. Consurge lauda in nocte in principio vigiliarum effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum domini leva ad eum manus tuas pro animabus parvulorum tuorum qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum. Res. Vide domine et considera quem vindemiaveris. ita ergo ne comedent mulieres fructum suum parvulos ad mensuram palme. Si occiditur in sanctuario domini sacerdos et propheta. Syn. Iacuerunt in terra foris puer et senex virgines mee et iuvenes mei ceciderunt in gladio interfecisti in die furoris tui percussisti nec misertus es. Thau. Vocasti quasi ad diem sollempnem qui terrerent me de circuitu et non fuit qui effugeret in die furoris domini et relinqueretur quos educavi et enutrivi inimicus meus consumpsit eos.

III

aleph. Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius. aaaa. Me minavit et adduxit in tenebras et non in lucem. Aleph. Tantum in me vertit et convertit manum suam tota die. beth. Vetustam fecit pellem meam et carnem meam contrivit ossa mea. Gimel. Edificavit in gyro meo et circumdedit me felle et labore. beth. In tenebrosis collocavit me quasi mortuos sempiternos. Gimel. Circumedificavit adversum me ut non egrediar aggravavit compedem meum. Gimel. Sed et cum clamavero et rogavero exclusit orationem meam. beth. Conclusit vias meas lapidibus quadris semitas meas subvertit. theth. Ursus insidians factus est mihi leo in absconditis. deleth. Semitas meas subvertit et confregit me posuit me desolatam. Vau. Tetendit arcum suum et posuit me quasi signum ad sagittam. Misit in renibus meis filias pharetre sue. he. Factus sum in derisum omni populo canticum eorum tota die. Vau. Replevit me amaritudinibus inebriavit me absinthio. Vau. Et fregit ad numerum dentes meos cibavit me cinere. Zai. Et repulsa est anima mea oblitus sum bonorum. theth. Et dixi periit finis meus et spes mea a domino. Zai. Recordare paupertatis et transgressionis mee et absinthii et fellis. Zai. Memoria memor ero et tabescet in me anima mea. beth. Hec recolens in corde meo ideo sperabo. theth. Misericordie domini quia non sumus consumpti quia non defecerunt miserationes eius. caph. Novi diluculo multa est fides tua. heth. Pars mea dominus dixit anima mea propterea expectabo eum. Ioth. Bonus est dominus sperantibus in eum anime querenti illum. theth. Bonum est prestolari cum silentio salutare dei. Bonum est viro cum portaverit iugum ab [...] sua. Ioth. Sedebit solitarius et tacebit quia [...] super se. lamech. Ponet in pulvere os suum si [...] mem. Dabit percutienti se maxillam satura[...]bitur. caph. Quia non repellet in sempiternum [...] Quia si abiecit et miserebitur secundum multitudinem misericordiarum suarum. Non enim humiliavit [...] suo et abiecit filios hominum. lamech. [...] ret sub pedibus suis omnes vinctos terre. Vt declinaret iudicium viri in conspectu [...] Zai. Vt perverterent hominem in iudicio [...] ignoravit. mem. Quis est iste qui dixit [...] domino non iubente. Nun. Ex ore altissimi non eg[...] bona nec mala. Vau. Quid murmuravit [...] vir pro peccatis suis. Nun. Scrutemur vias [...] queramus et revertamur ad dominum. Sam. Levemus [...] cum manibus ad dominum in celo. Ayn. Nos inique [...] ad iracundiam provocavimus ideo tu inexorabilis [...] Operuisti in furore et percussisti occidisti nec [...] lamech. Opposuisti nubem tibi ne transeat [...] Zai. avo. Eradicationem et abiectionem posuisti [...] in medio populorum. Ayn. Oculus meus afflictus [...] nec tacuit eo quod non esset requies. phe. Donec [...] et videret dominus de celis. Ayn. Oculus meus depredatus [...] in cunctis filiabus urbis mee. Res. Aperuerunt [...] os suum omnes inimici. phe. Formido et laqueus [...] vaticinatio et contritio. Ayn. Divisiones [...] deduxerunt oculi mei in contritione filie [...] Sade. Venatione ceperunt me quasi avem [...] gratis. Ayn. Lapsa est in lacum vita mea [...] lapidem super me. Thau. Inundaverunt aque [...] meum dixi perii. coph. Invocavi nomen tuum [...] de lacu novissimo. Zai. Vocem meam audisti [...] aurem tuam a singultu meo et clamoribus. Appropinquasti in die qua invocavi te di[...] ne timeas. beth. Iudicasti domine causam anime mee [...] vite mee. Res. Vidisti domine iniquitatem [...] illorum me. omnem furorem universas cogitationes adversum me. Vau. Audisti opprobrium eorum domine [...] tationes eorum adversum me. Zai. Labia [...] domine et meditationes eorum adversum me [...] Sessionem eorum et resurrectionem eorum vide ego [...] eorum. thau. Reddes eis vicem domine iuxta opera [...] Sade. Dabis eis scutum cordis laborem [...] Persequeris in furore tuo et conteres eos [...] domine. Aleph. Quomodo obscuratum est aurum [...] color optimus dispersi sunt lapides sanctuarii in [...] in platearum. beth. Filii syon incliti et amicti [...] quomodo reputati sunt in vasa testea opus manu[...] Gimel. Sed et lamie nudaverunt mammam [...] taverunt catulos suos. filia populi mei cru[...] structio in deserto. deleth. Adhesit lingua [...] tentis ad palatum eius in siti. parvuli [...] panem et non erat qui frangeret eis. he. [...] bantur voluptuose interierunt in [...] nutriebantur in croceis amplexati sunt [...]

vau. Et maior effecta est iniquitas filie populi mei
peccato sodomorum que subversa est in momento et non ce-
perunt in ea manus. zai. Candidiores nazarei eius nive
nitidiores lacte rubicundiores ebore antiquo saphi-
ro pulchriores. heth. Denigrata est super carbones
facies eorum et non sunt cogniti in plateis adhesit cutis os-
sibus eorum aruit et facta est quasi lignum. Theth. Melius fuit occi-
sis gladio quam interfectis fame quoniam isti extabuerunt
consumpti ab sterilitate terre. Ioth. Manus mulierum
misericordium coxerunt filios suos facti sunt cibus ea-
rum in contritione filie populi mei. caph. Complevit dominus
furorem suum effudit iram indignationis sue et suc-
cendit ignem in syon et devoravit fundamenta eius.
lamech. Non crediderunt reges terre et universi habitato-
res orbis quod ingrederetur hostis et inimicus per por-
tas ierusalem. mem. Propter peccata prophetarum eius et iniquitates
sacerdotum eius qui effuderunt in medio eius sanguinem
iustorum. nun. Erraverunt ceci in plateis polluti sunt in
sanguine cumque non possent tenuerunt lacinias
suas. Samech. Recedite polluti clamaverunt eis recedite re-
cedite abite nolite tangere iurgati quippe sunt
et commoti sunt. Dixerunt inter gentes non adiciet ultra
ut habitet in eis. Phe. Facies domini divisit eos non
addet ut respiciat eos facies sacerdotum non erubuerunt
neque senum miserti sunt. phe. Cum adhuc subsisteremus
defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum
cum respiceremus attenti ad gentem que salvare non
poterat. Sade. Lubricaverunt vestigia nostra in itinere
platearum nostrarum appropinquavit finis noster. velo
completi sunt dies nostri quia venit finis noster.
coph. Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis
celi super montes persecuti sunt nos in deserto insidi-
ati sunt nobis. res. Spiritus oris nostri christus dominus captus est in pec-
catis nostris cui diximus in umbra tua vivemus in
gentibus. Syn. Gaude et letare filia edom que habitas in
terra hus ad te quoque perveniet calix inebriaberis atque
nudaberis. thau. Completa est iniquitas
tua filia syon non addet ultra ut transmigret te.
visitabit iniquitatem tuam filia edom discooperiet
peccata tua. Explicit lamentationes. Incipit oratio Ieremie.
Recordare domine quid acciderit nobis intuere
et respice opprobrium nostrum. Hereditas nostra ver-
sa est ad alienos domus nostre ad extraneos
pupilli facti sumus absque patre matres nostre qua-
si vidue. Aquam nostram pecunia bibimus ligna nostra pre-
tio comparavimus. Cervicibus nostris minabamur lassis
non dabatur requies. Egypto dedimus manum et assyriis ut
saturaremur pane. Patres nostri peccaverunt et non sunt et nos
iniquitates eorum portavimus. Servi dominati sunt nostri
non fuit qui redimeret de manu eorum. In animabus nostris
afferebamus panem nobis a facie gladii in deserto. Pel-
lis nostra quasi clibanus exusta est a facie tempestatum
famis. Mulieres in syon humiliaverunt et virgines
in civitatibus iuda. Principes manu suspensi sunt
facies senum non erubuerunt. Adolescentibus impudi-
ce abusi sunt et pueri in ligno corruerunt. Senes de fe-
cerunt de portis iuvenes de choro psallentium. Defe-
cit gaudium cordis nostri versus est in luctum chorus no-
ster. Cecidit corona capitis nostri. Ve nobis quia peccavimus.
Propterea factum est mestum cor nostrum. Ideo contenebrati sunt
oculi nostri propter montem syon quia disperiit vulpes am-
bulaverunt in eo. Tu autem domine in eternum permanebis solium
tuum in generationem et generationem. Quare in perpetuum
oblivisceris nostri derelinques nos in longitudinem dierum.
Converte nos domine ad te et convertemur. Innova dies
nostros sicut a principio. Sed proiciens expulisti nos iratus
es contra nos vehementer. Explicit liber Ieremie. Incipit prologus in librum Baruch.
Liber iste qui baruch nomine prenotatur in hebreo
canone non habetur sed tantum in vulgata editione.
Similiter et epistola ieremie. Propter notitiam autem legentium hic
scripta sunt quia multa de christo novissimisque temporibus indicant.
Et hec verba libri que scripsit. Incipit li-
baruch filius nerie filii maasie. baru-
filii sedechie filii sedei filii helch-
chie in babylonia in anno quinto in septimo
die mensis in tempore quo ceperunt chal-
dei ierusalem et succenderunt eam igni. Et
legit baruch verba libri huius ad aures iechonie filii ioa-
chim regis iuda et ad aures universi populi venientis ad li-
brum et ad aures potentium filiorum regum et ad aures presbiterorum
et ad aures populi a minimo usque ad maximum eorum omnium
habitantium in babylonia et ad flumen sodi. Qui audientes
plorabant et ieiunabant et orabant in conspectu domini.
Et collegerunt pecuniam in conspectu domini secundum quod potuit uni-
uscuiusque manus. Et miserunt in ierusalem ad ioachim filium helchie
filii salem sacerdotem et ad sacerdotes et ad omnem populum qui
inventi sunt cum eo in ierusalem. Cum acciperet vasa templi
domini que ablata fuerant de templo revocare in terra
iuda decima die mensis sivam vasa argentea que fecit
sedechias filius iosie rex iuda. Postea quam cepisset na-
buchodonosor rex babylonis iechoniam et principes et vinctos
et potentes et populum terre ab ierusalem et duxit eos vinctos in
babylonem et dixerunt. Ecce misimus ad vos pecunias
de quibus emite holocaustomata et thus et facite man-
na et offerte pro peccato ad aram domini dei nostri et orate
pro vita nabuchodonosor regis babylonis et pro vita balthasar
filii eius ut sint dies ipsorum sicut dies celi super terram
et ut det dominus virtutem nobis et illuminet oculos nostros ut vi-
vamus sub umbra nabuchodonosor regis babylonis et sub umbra
balthasar filii eius et serviamus eis multis diebus et inveni-
amus gratiam in conspectu eorum. Et pro nobis ipsis orate ad do-
minum deum nostrum quia peccavimus domino deo nostro et non est a-
versus furor eius a nobis usque in hunc diem. Et legite librum
istum quem misimus ad vos recitari in templo domini in die sollem-
ni et in die oportuno. Et dicetis domino deo nostro iustitia. No-
bis autem confusio faciei nostre sicut est dies hec omni iuda et ha-
bitantibus in ierusalem regibus nostris et principibus nostris et sacer-
dotibus nostris et prophetis nostris et patribus nostris. Peccavimus an-
te dominum deum nostrum et non credidimus diffidentes in eum et non fui-
mus subiectibiles illi et non obaudivimus vocem domini dei
nostri ut ambularemus in mandatis eius que dedit nobis
A die qua eduxit patres nostros de terra egypti usque ad

diem hanc. Eramus incredibiles ad dominum deum nostrum
et dissipati recessimus ne audiremus vocem ipsius. Et adhese-
runt nobis multa mala et maledictiones que constituit dominus
moysi servo suo qui eduxit patres nostros de terra egypti
dare nobis terram fluentem lac et mel sicut hodierna die.
Et non audivimus vocem domini dei nostri secundum omnia verba prophetarum
quos misit ad nos et ad iudices nostros. Et abivimus
unusquisque in sensum cordis nostri maligni operari diis
alienis facientes mala ante oculos domini dei nostri.
II
Propter quod statuit dominus deus noster verbum suum quod lo-
cutus est ad nos et ad iudices nostros qui iudicaverunt
in israel et ad reges nostros et ad principes nostros et ad omnem
israel et iuda ut adduceret dominus super nos mala magna que
non sunt facta sub celo quemadmodum facta sunt in ierusalem. secundum que
scripta sunt in lege moysi ut manducaret homo carnem
filii sui et carnes filie sue. Et dedit eos in manu re-
gum omnium qui sunt in circuitu nostro in improperium et in desola-
tionem in omnibus populis in quibus nos dispersit dominus. Et fa-
cti sumus subtus et non supra quia peccavimus domino deo
nostro non obaudiendo voci ipsius. Domino deo nostro iustitia
nobis autem et patribus nostris confusio faciei sicut est dies hec quia
locutus est dominus super nos omnia mala hec que venerunt super nos.
Et non sumus deprecati faciem domini dei nostri ut reverteremur un-
usquisque nostrum a viis nostris pessimis. Et vigilavit dominus in
malis et adduxit ea super nos quia iustus est dominus in omnibus
operibus suis que mandavit nobis et non audivimus vocem ipsius
ut iremus in preceptis domini que dedit ante faciem nostram. Et
nunc domine deus israel qui eduxisti populum tuum de terra egypti in
manu valida et in signis et in prodigiis et in virtute
tua magna et in brachio excelso et fecisti tibi nomen
sicut est dies ista. Peccavimus impie gessimus inique
egimus domine deus noster in omnibus iustitiis tuis. Avertatur
ira tua a nobis quia derelicti sumus pauci inter gentes
ubi dispersisti nos. Exaudi domine preces nostras et orationes nostras et
educ nos propter te et da nobis invenire gratiam ante faciem
eorum qui nos abduxerunt ut sciat omnis terra quia tu es
dominus deus noster et quia nomen tuum invocatum est super israel et
super genus ipsius. Respice domine de domo sancta tua in nos et
inclina aurem tuam et exaudi nos. Aperi oculos tuos
et vide quia non mortui qui sunt in inferno quorum spiritus
acceptus est a visceribus suis dabunt honorem et iusti-
ficationem domino sed anima que tristis est super magnitudi-
nem mali et incedit curva et infirma et oculi de-
ficientes et anima esuriens dat tibi gloriam et iustitiam
domino. Quia non secundum iustitias patrum nostrorum fundimus mi-
sericordiam ante conspectum tuum domine deus noster. sed quia
misisti iram tuam et furorem tuum super nos sicut locutus
es in manu puerorum tuorum prophetarum dicens. Sic dicit
dominus. Inclinate humerum vestrum et cervicem vestram et
opera facite regi babylonis et sedebitis in terra quam de-
di patribus vestris. Quod si non feceritis nec audieritis vocem
domini dei vestri operari regi babylonis defectionem
vestram faciam de civitatibus iuda. et a foris ierusalem
et auferam a vobis vocem iocunditatis et vocem gaudii
et vocem sponsi et sponse et erit omnis terra sine vesti-
gio ab inhabitantibus eam. Et non audierunt vocem

tuam ut operarentur regi babylonis. et statui
tua que locutus es et in manibus puerorum tuorum pro
ut transferrentur ossa regum nostrorum et ossa
de loco suo. Et ecce sunt proiecta in calore
in gelu noctis et mortui sunt in doloribus pes
fame et in gladio et in emissione. Et posuisti
in quo invocatum est nomen tuum in ipso sicut h
iniquitatem domus israel et domus iuda. Et fecisti in no
nostre secundum omnem bonitatem tuam et secundum omnem mi
nem tuam illam magnam sicut locutus es in manu p
moysi in die qua precepisti ei scribere legem tuam co
israel dicens. Si non audieritis vocem meam
tudo convertetur in minimam gentem quo
quia scio quod me audiet me populus. populus enim
vice et convertetur ad cor suum in terra captivi
et scient quia ego sum dominus deus eorum. Et dabo eis cor
ligent et aures et audient et laudabunt me
captivitatis sue et memores erunt nominis
tent se a dorso suo duro et a malignitatibus
quia reminiscentur viam patrum suorum qui pec
in me. Et revocabo illos in terram quam iu
illorum abraham ysaac et iacob et dominabuntur ei
tiplicabo eos et non minorabuntur et statuam illis
mentum alterum sempiternum ut sim illis in deum
erunt michi in populum. Et non movebo amplius meum po
filios israel a terra quam dedi eis.
III
Et nunc domine deus israel anima in angustiis et s
xius clamat ad te. Audi domine et miserere
quia deus es misericors. et miserere nostri qui
vimus ante te qui sedes in sempiternum et nos p
evum. Domine deus omnipotens deus israel. audi nunc orationem
israel et filiorum ipsorum qui peccaverunt ante te et
erunt vocem domini dei sui et agglutinata sunt nobis
Noli meminisse iniquitatis patrum nostrorum sed
manus tue et nominis tui in tempore isto. quia tu
deus noster et laudabimus te domine. Quia propter hoc
timorem tuum in cordibus nostris et ut invoc
mus nomen tuum et laudemus te in captivitate nostra
vertimur ab iniquitate patrum nostrorum qui pec
in te. Et ecce nos in captivitate nostra
die quo nos dispersisti in improperium et in male
et in peccatum secundum omnes iniquitates patrum nostrorum
serunt a te domine deus noster. Audi israel mandata
auribus percipe ut scias prudentiam. Quid est israel
terra inimicorum es. inveterasti in terra aliena
natus es cum mortuis deputatus es cum descende
infernum. Dereliquisti fontem sapientie. Nam si
dei ambulasses habitasses utique in pace
Disce ubi sit prudentia ubi sit virtus ubi sit in
ut scias simul ubi sit longiturnitas vi
ubi sit lumen oculorum et pax. Quis invenit locu
intravit in thesauros eius. Ubi sunt principes gen
dominantur super bestias que sunt super terram. Qui
celi ludunt qui argentum thesaurizant
in quo confidunt homines et non est finis acquisition
qui argentum fabricant et solliciti sunt nec est

opus suorum exterminati sunt et ad inferos descenderunt et alii loco eorum exurrexerunt. Juvenes viderunt lumen et habitaverunt super terram, viam autem discipline ignoraverunt neque intellexerunt semitas eius neque filii eorum susceperunt eam, a facie ipsorum longe facta est. Non est audita in terra Chanaan neque visa est in Theman. Filii quoque Agar qui exquisierunt prudentiam que de terra est, negotiatores terre et Theman et fabulatores et exquisitores prudentie et intelligentie. Viam autem sapientie nescierunt neque commemorati sunt semitas eius. O Israel quam magna est domus dei et ingens locus possessionis eius. Magnus est et non habet finem, excelsus et immensus. Ibi fuerunt gigantes nominati illi qui ab initio fuerunt statura magna scientes bellum. Non hos elegit dominus neque viam discipline invenerunt, propterea perierunt. Et quoniam non habuerunt sapientiam interierunt propter suam insipientiam. Quis ascendit in celum et accepit eam et eduxit eam de nubibus? Quis transfretavit mare et invenit illam et attulit illam super aurum electum? Non est qui possit scire vias eius neque qui exquirat semitas eius. Sed qui scit universa novit eam et adinvenit eam prudentia sua. Qui preparavit terram in eterno tempore et replevit eam pecudibus et quadrupedibus. Qui emittit lumen et vadit et vocavit illud et obedit illi in tremore. Stelle autem dederunt lumen in custodiis suis et letate sunt. Vocate sunt et dixerunt: Adsumus, et luxerunt ei cum iocunditate qui fecit illas. Hic est deus noster et non estimabitur alius adversus eum. Hic adinvenit omnem viam discipline et tradidit illam Iacob puero suo et Israel dilecto suo. Post hec in terris visus est et cum hominibus conversatus est.

IIII

Hic liber mandatorum dei et lex que est in eternum. Omnes qui tenent eam pervenient ad vitam, qui autem dereliquerunt eam in mortem. Convertere Iacob et apprehende eam, ambula per viam ad splendorem eius contra lumen eius. Ne tradas alteri gloriam tuam et dignitatem tuam genti aliene. Beati sumus Israel quia que deo placent manifesta sunt nobis. Animequior esto populus dei memorabilis Israel. Venumdati estis gentibus non in perditionem, sed propter quod in ira ad iracundiam provocastis deum, traditi estis adversariis. Exacerbastis enim eum qui fecit vos, deum eternum, immolantes demoniis et non deo. Obliti enim estis deum qui nutrivit vos et contristastis nutricem vestram Ierusalem. Vidit enim iram a deo venientem vobis et dixit: Audite confines Syon, adduxit enim mihi deus luctum magnum. Vidi enim captivitatem populi mei filiorum meorum et filiarum quam superduxit illis eternus. Nutrivi enim illos cum iocunditate, dimisi autem illos cum fletu et luctu. Nemo gaudeat super me viduam et desolatam, a multis derelicta sum propter peccata filiorum meorum quia declinaverunt a lege dei. Iusticias autem ipsius nescierunt nec ambulaverunt per vias mandatorum dei neque per semitas veritatis eius cum iusticia ingressi sunt. Veniant confines Syon et memorentur captivitatem filiorum et filiarum mearum quam superduxit illis eternus. Adduxit enim super illos gentem de longinquo, gentem improbam et alterius lingue, qui non sunt reveriti senem neque puerorum miserti sunt, et abduxerunt filios vidue et a filiis unicam desolaverunt. Ego autem quid possum adiuvare vos? Qui enim adduxit super vos mala ipse vos eripiet de manibus inimicorum vestrorum. Ambulate filii, ambulate, ego enim derelicta sum sola. Exui me stola pacis, indui autem me sacco obsecrationis et clamabo ad altissimum in diebus meis. Animequiores estote filii, clamate ad dominum et eripiet vos de manu principum inimicorum. Ego enim speravi in eternum salutem vestram et venit mihi gaudium a sancto super misericordia que veniet vobis ab eterno salutari nostro. Emisi enim vos cum luctu et ploratu, reducet autem vos mihi cum gaudio et iocunditate in sempiternum. Sicut enim viderunt vicine Syon captivitatem vestram a deo, sic videbunt et in celeritate salutem vestram a deo que superveniet vobis cum honore magno et splendore eterno. Filii patienter sustinete iram que supervenit vobis. Persecutus est enim te inimicus tuus, sed cito videbis perditionem ipsius et super cervices ipsius ascendes. Delicati mei ambulaverunt vias asperas, ducti sunt enim ut grex direptus ab inimicis. Animequiores estote filii et proclamate ad dominum, erit enim memoria vestra ab eo qui duxit vos. Sicut enim fuit sensus vester ut erraretis a deo, decies tantum iterum convertentes requiretis eum. Qui enim induxit vobis mala ipse rursum adducet vobis sempiternam iocunditatem cum salute vestra. Animequior esto Ierusalem, exhortatur enim te qui te nominavit. Nocentes peribunt qui te vexaverunt, et qui gratulati sunt in tua ruina punientur. Civitates quibus servierunt filii tui punientur, et que accepit filios tuos. Sicut enim gavisa est in tua ruina et letata est in casu tuo, sic contristabitur in sua desolatione. Et amputabitur exultatio multitudinis eius et gaudimonium eius erit in luctum. Ignis enim superveniet ei ab eterno in longiturnis diebus, et habitabitur a demoniis in multitudine temporis. Circumspice Ierusalem ad orientem et vide iocunditatem a deo tibi venientem.

V

Ecce enim veniunt filii tui quos dimisisti dispersos, veniunt collecti ab oriente usque ad occidentem in verbo sancti gaudentes in honorem dei. Exue te Ierusalem stola luctus et vexationis tue et indue te decore et honore eius que a deo tibi est sempiterne glorie. Circumdabit te deus diploide iusticie et imponet mitram capiti tuo honoris eterni. Deus enim ostendet splendorem suum in te omni qui sub celo est. Nominabitur enim tibi nomen tuum a deo in sempiternum: pax iusticie et honor pietatis. Exurge Ierusalem et sta in excelso et circumspice ad orientem et vide collectos filios tuos ab oriente sole usque ad occidentem in verbo sancti gaudentes dei memoria. Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis, adducet autem illos dominus ad te portatos in honore sicut filios regni. Constituit enim deus humiliare omnem montem excelsum et rupes perhennes et convalles replere in equalitatem terre ut ambulet Israel

diligenter in honorem dei. Obumbraverunt autem silve et omne
lignum suavitatis Israel mandato dei. Adducet enim deus
Israel cum iocunditate in lumine maiestatis sue cum
misericordia et iustitia que est ex ipso. Incipit exemplum epistole quam
misit Jeremias ad abductos captivos in ba-
byloniam a rege babyloniorum ut annuntiaret illis
secundum quod preceptum est illi a deo

VI

Propter peccata que peccastis ante deum adducemini
in babyloniam captivi a nabuchodonosor rege baby-
lonis. Ingressi itaque in babylonem eritis ibi annis plurimis
et temporibus longis usque ad generationes septem. post hoc autem
educam vos inde cum pace. Nunc autem videbitis in ba-
bylonia deos aureos et argenteos et lapideos et lig-
neos in humeris portari ostentantes metum gentibus.
Videte ergo ne et vos similes efficiamini factis alienis
et metuatis et metus vos capiat in ipsis. Visa itaque tur-
ba de retro et ab ante adorantes dicite in cordibus
vestris. Te oportet adorari domine. Angelus autem meus vobiscum est.
Ipse autem exquiram animas vestras. Nam lingua ipsorum polita
a fabro ipsa etiam inaurata et inargentata falsa sunt et non
possunt loqui. Et sicut virgini amanti ornamenta
ita accepto auro fabricata sunt. Coronas certe habent
aureas super capita sua dii illorum unde subtrahunt
sacerdotes ab eis aurum et argentum et erogant illud
in semetipsis. Dant autem et ex ipso prostitutis et meretri-
ces ornant et iterum cum receperint illud a meretri-
cibus ornant deos suos. Hi autem non liberantur ab erugine
et tinea. Opertis autem illis veste purpurea extergent
faciem ipsorum propter pulverem domus qui est plurimus inter
eos. Sceptrum autem habet ut homo sicut iudex regionis qui in se
peccantem non interficit. Habet etiam in manu gladium et securim
se autem de bello et a latronibus non liberat. Unde vobis notum
sit quia non sunt dii. Non ergo timueritis eos. Sicut enim vas hominis
confractum inutile efficitur tales sunt dii illorum. Constitutis
illis in domo oculi eorum pleni sunt pulvere a pedibus intro-
euntium. Sicut alicui qui regem offendit circumsepte sunt
ianue. aut sicut ad sepulcrum adductum mortuum. Ita
tutantur sacerdotes hostia clausuris et seris ne a latro-
nibus expolientur. Lucernas accendunt illis et quidem
multas ex quibus nullam videre possunt. Sunt autem sicut tra-
bes in domo. Corda vero eorum dicunt elingere serpentes
qui de terra sunt. dum comedunt eos et vestimentum ipsorum et non
sentiunt. Nigre sunt facies eorum a fumo qui in domo fit.
Super corpus eorum et super caput eorum volant noctue et
hyrundines et aves et similiter et catte. Unde scietis quia
non sunt dii. Ne ergo timueritis eos. Aurum etiam quod habent ad
speciem est nisi aliquis exterserit eruginem non fulgebunt
neque enim dum conflarentur sentiebant. Ex omni pretio empta
sunt in quibus spiritus non est in ipsis. Sine pedibus in humeris
portantur. Ostentantes ignobilitatem suam hominibus.
Confundantur etiam qui colunt ea. Propterea si ceciderint
in terram a semetipsis non consurgunt neque si quis
eum statuerit rectum per semetipsum stabit. Sed sicut
mortuis munera illis apponentur. Hostias illorum ven-
dunt sacerdotes ipsorum et abutuntur. Similiter et mu-
lieres eorum decerpentes neque infirmo neque mendicanti

aliquid impertiunt de sacrificiis eorum fete et men-
contingunt. Scientes itaque ex his quia non sunt dii ne timue-
ritis eos. Unde enim vocantur dii quia mulieres ap-
ponunt diis argenteis et aureis et ligneis. et in domibus
eorum sacerdotes sedent habentes tunicas scissas et capi-
ta rasam quorum capita nuda sunt. Rugiunt autem cla-
mantes contra deos suos sicut in cena mortui. Vestimenta eo-
rum auferunt sacerdotes et vestiunt uxores suas et fi-
lios. Neque si quid mali patiuntur ab aliquo neque si quid bo-
ni poterunt retribuere neque regem constituere possunt neque au-
ferre. Similiter neque divitias dare possunt neque malum
retribuere. Si quis illis votum voverit et non reddiderit neque
hoc requirunt. Hominem a morte non liberant neque infir-
mum a potentiore eripiunt. Hominem cecum ad vi-
sum non restituent. De necessitate hominem non libera-
bunt. Vidue non miserebuntur neque orphanis benefacient.
De lapidibus de monte similes sunt dii illorum lignei
lapidei et aurei et argentei. Qui autem colunt illa con-
fundentur. Quomodo ergo estimandum est aut dicendum illos esse
deos. Adhuc enim ipsis Chaldeis non honorantibus ea. Qui cum audi-
erint mutum non posse loqui. offerunt illud ad Bel
postulantes ab eo loqui. Quasi possint sentire qui non habent
motum et ipsi cum intellexerint relinquent eos.
Sensum enim non habent ipsi dii illorum. Mulieres autem circumdate
funibus in viis sedent succendentes ossa olivarum.
Cum autem aliqua ex ipsis abstracta ab aliquo transe-
unte dormierit cum eo proxime sue exprobrat quod
digna habita sicut ipsa neque funis eius disruptus sit.
Omnia autem que illis fiunt falsa sunt. Quomodo estiman-
dum est aut dicendum illos esse deos. A fabris autem et ab auri-
fabris facta sunt. Nihil aliud erunt nisi id quod volunt esse
Artifices etiam ipsi qui ea faciunt non sunt multi temporis.
Numquid possunt ergo que ab ipsis fabricata sunt esse dii.
Reliquerunt autem falsa et opprobrium postea futuris. Nam cum
supervenerit illis prelium et mala cogitant sacerdotes
ubi se abscondant cum illis. Quomodo ergo sentiri de-
beant quia dii sunt qui nec de bello se liberant neque
de malis se eripiunt. Nam cum sint lignea inaura-
ta et inargentata scietur postea quia falsa sunt
gentibus universis et regibus que manifesta sunt
sed opera manuum hominum et nullum opus dei
ergo notum est quia non sunt dii sed opera manuum
et nullum dei opus in ipsis est. Regem regioni non susci-
tant neque pluviam hominibus dabunt. Iudicium quoque non dis-
cernent neque regiones liberabunt ab iniuria quia nihil
possunt sicut cornicule inter medium celi
Etenim cum inciderit ignis in domum deorum
et aureorum et argenteorum sacerdotes quidem ipsorum
fugient et liberabuntur. Ipsi vero sicut trabes
comburentur. Regi autem et bello non resistent.
estimandum est aut recipiendum quia dii
a furibus neque a latronibus se liberabunt dii
et lapidei et inaurati et inargentati quibus
fortiores sunt. Aurum et argentum et vestimentum quo
auferent illis et abibunt nec sibi auxilium
Itaque melius est esse regem ostentantem

suam, aut vas in domo utile in quo gloriabitur qui possidet
illud, quam falsi dii; vel ostium in domo quod custodit quae
in ipsa sunt, quam falsi dii. Sol quidem et luna ac sidera cum
sint splendida et emissa ad utilitates, obaudiunt. Si-
militer et fulgur cum apparuerit perspicuum est. Id ipsum autem
et spiritus in omni regione spirat. Et nubes quibus cum imperatum
fuerit a deo perambulare universum orbem, perficiunt quod imperatum
est eis. Ignis etiam missus desuper ut consumat mon-
tes et silvas, facit quod praeceptum est ei. Haec autem neque speciebus
neque virtutibus uni eorum similia sunt. Unde neque existimandum
est neque dicendum illos esse deos, quando non possunt neque iudi-
cium iudicare neque facere hominibus. Scientes itaque quia
non sunt dii, ne ergo timueritis eos. Neque enim regibus maledi-
cent neque benedicent. Signa etiam in caelo gentibus non osten-
dunt, neque ut sol lucebunt neque illuminabunt ut lu-
na. Bestiae meliores sunt illis, quae possunt fugere sub tectum
ac prodesse sibi. Nullo itaque modo nobis manifestum est
quia sunt dii, propter quod ne timeatis eos. Nam sicut in cucumera-
rio formido nihil custodit, ita sunt dii illorum lignei et
inargentati et inaurati. Eodem modo et in horto spina alba
supra quam omnis avis sedet. Similiter et mortuo proiecto
in tenebris, similes sunt dii illorum lignei et inaurati et in-
argentati. A purpura quoque et murice quae super illos tineant,
scietis itaque quia non sunt dii. Ipsi etiam postremo comeduntur
et erit opprobrium in regione. Melior est homo iustus qui
non habet simulacra, nam erit longe ab opprobriis. Incipit

Ezechiel propheta cum Ioachim prologus
rege Iuda captivus in ezechiele
ductus est in Babylo- propheta av-
nem. Ibique his qui cum eo captivi fuerant pro-
phetavit, paenitentibus quod ad Hieremiae
vaticinatum se ultro adversariis
tradidissent et viderent adhuc
urbem Ierosolimam stare, quam ille casuram esse praedixerat.
Tricesimo autem aetatis suae anno et captivitatis quinto exor-
sus est ad captivos loqui, et eodem tempore licet posterior hic in Chalda-
ea, Hieremias in Iudaea prophetaverunt. Sermo eius nec satis
disertus nec admodum rusticus est, sed ex utroque medie tem-
peratus. Sacerdos et ipse sicut et Hieremias, principia volumi-
nis et finem magnis habet obscuritatibus involuta. Sed et
vulgata eius editio non multum distat ab Hebraico. Unde
satis mirari nequeo quid causae extiterit ut si eosdem in utroque li-
bro habemus interpretes, in aliis eadem, in aliis diversa
transtulerint. Legite igitur et hunc iuxta translationem
nostram, quam per cola scripta et commata manifestiorem
legentibus sensum tribuit. Si et amici mei et hunc
subsannaverint, dicentes ut quod nemo eos appellat illud
eveniat. Sed verear ne illud eis eveniat quod Graece sig-
nificantius dicitur ut vocentur: q.a.t.o.k.l.o.i.a.
d.p.i. phagolidori, hoc est apud nos manducans
Et factum est in Incipit senecias.
tricesimo anno in liber ezechi-
quinta mensis cum essem in el prophe-
medio captivorum iuxta fluvium
Chobar aperti sunt caeli et vidi visio-
nes dei. In quinta mensis ipse est
quintus transmigrationis Ioachim regis Iuda, factum est
verbum domini ad Ezechielem filium Buzi sacerdotem in terra Calde-
orum secus flumen Chobar. Et facta est super eum ibi manus domini. Et
vidi, et ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone et
nubes magna et ignis involvens et splendor in circui-
tu eius, et de medio eius quasi species electri, id est de medio ig-
nis. Et in medio eius similitudo quattuor animalium, et hic aspectus
eorum: similitudo hominis in eis. Quattuor facies uni et quattuor
pennae uni. Et pedes eorum pedes recti, et planta pedis
eorum quasi planta pedis vituli, et scintillae quasi aspec-
tus aeris candentis. Et manus hominis sub pennis eorum in
quattuor partibus habebant. Iunctaeque erant pennae eorum
alterius ad alterum. Non revertebantur cum incederent, sed
unumquodque ante faciem suam gradiebatur. Similitudo
autem vultus eorum facies hominis et facies leonis a dextris
ipsorum quattuor; facies autem bovis a sinistris ipsorum quattuor, et faci-
es aquilae desuper ipsorum quattuor. Et facies eorum et pennae
eorum extentae desuper. Duae pennae singulorum iunge-
bantur, et duae tegebant corpora eorum. Et unumquodque
eorum coram facie sua ambulabat. Ubi erat impetus
spiritus, illuc gradiebantur, nec revertebantur cum ambula-
rent. Et similitudo animalium aspectus eorum quasi carbonum
ignis ardentium et quasi aspectus lampadarum. Haec erat visio
discurrens in medio animalium, splendor ignis, et de igne
fulgur egrediens. Et animalia ibant et revertebantur
in similitudinem fulguris choruscantis. Cumque aspicerem
animalia, apparuit rota una super terram iuxta animalia ha-
bens quattuor facies. Et aspectus rotarum et opus earum quasi vi-
sio maris, et una similitudo ipsarum quattuor; et aspectus earum
et opera quasi sit rota in medio rotae. Per quattuor partes earum e-
untes ibant, et non revertebantur cum ambularent. Ad quem-
locum declinabat quae prima erat, sequebantur et ceterae
et non revertebantur cum ambularent. Statura quoque erat rotis
et altitudo et horribilis aspectus, et totum corpus plenum oculis
in circuitu ipsarum quattuor. Cumque ambularent animalia, am-
bulabant pariter et rotae iuxta ea, et cum elevarentur animalia de
terra, elevabantur simul et rotae. Quocumque ibat spiritus illuc
eunte spiritu et rotae pariter levabantur sequentes eum. Spiritus enim
vitae erat in rotis. Cum euntibus ibant, et cum stantibus
stabant, et cum elevatis a terra pariter elevabantur et rotae
sequentes ea, quia spiritus vitae erat in rotis. Et similitudo
super caput animalium firmamenti et quasi aspectus cristalli
horribilis et extenti super capita eorum desuper. Sub fir-
mamento autem pennae eorum rectae alterius ad alterum. Unumquodque
duabus alis velabat corpus suum, et alterum similiter ve-
labatur. Et audiebam sonum alarum quasi sonum aquarum
multarum, quasi sonum sublimis dei. Cum ambularent quasi so-
nus erat multitudinis ut sonus castrorum. Cumque starent
dimittebantur pennae eorum. Nam cum fieret vox
super firmamentum quod erat super caput eorum, stabant
et submittebant alas suas. Et super firmamentum quod
erat imminens capiti eorum quasi aspectus lapidis sa-
phiri similitudo throni. Et super similitudinem thro-
ni similitudo quasi aspectus hominis desuper. Et vidi quasi
speciem electri vel velud aspectum ignis intrinse-
cus per circuitum eius a lumbis eius et desuper. Et a lumbis

ei usque deorsum vidi quasi speciem ignis splendentis
in circuitu velud aspectum arcus cum fuerit in nube
in die pluvie. hic erat aspectus splendoris per gyrum.
Hec visio similitudinis glorie domini. Et vidi II
et cecidi in faciem meam et audivi vocem loquentis. Et
dixit ad me. Fili hominis sta super pedes tuos et loquar tecum.
Et ingressus est in me spiritus postquam locutus est mihi et statuit
me super pedes meos. Et audivi ad me loquentem et di
centem. Fili hominis mitto ego te ad filios Israel ad gentes a
postatrices que recesserunt a me. Patres eorum prevaricati
sunt pactum meum usque ad diem hanc. Et filii dura facie et
indomabili corde sunt, ad quos ego te mitto. Et dices
ad eos. Hec dicit dominus deus. Si forte vel ipsi audiant et si
forte quiescant quoniam domus exasperans est. Et scient
quia propheta fuerit in medio eorum. Tu ergo fili hominis ne ti
meas eos neque sermones eorum metuas. quoniam increduli
et subversores sunt tecum et cum scorpionibus habitas. Verba
eorum ne timeas et vultus eorum ne formides quia domus
exasperans est. Loqueris ergo verba mea ad eos. Si for
te audiant et quiescant quoniam irritatores sunt. Tu autem
fili hominis audi quecumque loquar ad te et noli esse exaspe
rans. sicut domus Israel exasperatrix est. Aperi os tuum et co
mede quecumque ego do tibi. Et vidi. et ecce manus missa
ad me in qua erat involutus liber. et expandit illum
coram me qui erat scriptus intus et foris. et scripte erant in
eo lamentationes et carmen et ve. III
Et dixit ad me. Fili hominis quecumque inveneris
comede. Comede volumen istud et vadens loquere
ad filios Israel. Et aperui os meum et cibavit me volumine
illo. Et dixit ad me. Fili hominis venter tuus comedet
et viscera tua complebuntur volumine isto quod ego do tibi.
Et comedi illud et factum est in ore meo sicut mel dulce.
Et dixit ad me. Fili hominis vade ad domum Israel et loque
ris verba mea ad eos. Non enim ad populum profundi ser
monis et ignote lingue tu mitteris ad domum Israel
neque ad populos multos profundi sermonis et ignote lin
gue quorum non possis audire sermones. Et si ad illos
mittereris ipsi audirent te. Domus autem Israel nolunt
audire te quia nolunt audire me. Omnis quippe
domus Israel attrita fronte est et duro corde. Ecce de
di faciem tuam valentiorem faciebus eorum et ut ada
mantem et ut silicem dedi faciem tuam. Ne timeas eos
neque metuas a facie eorum quia domus exasperans est.
Et dixit ad me. Fili hominis omnes sermones meos quos ego
loquor ad te. Assume in corde tuo et auribus tuis au
di. et vade ingredere ad transmigrationem ad filios
populi tui et loqueris ad eos et dices eis. Hec dicit dominus deus.
Si forte audiant et quiescant. Et assumpsit me spiritus et au
divi post me vocem commotionis magne. Benedicta gloria
domini de loco suo. et vocem alarum animalium percutientium
alteram ad alteram et vocem rotarum sequentium animalia
et vocem commotionis magne. Spiritus quoque levavit me
et assumpsit me. et abii amarus in indignatione
spiritus mei. manus enim domini erat mecum confortans me. Et
veni ad transmigrationem ad acervum novarum
frugum et ad eos qui habitabant iuxta flumen chobar.

et sedi ubi illi sedebant. et mansi ibi .vii. die
merens in medio eorum. Cum autem pertransissent
factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis spe
culatorem dedi te domui Israel. et audies de ore
verbum et annuntiabis eis ex me. Si dicente
impio morte morieris. non annuntiaveris ei
neque locutus fueris ut avertatur a via sua impia
vivat. ipse impius in iniquitate sua morietur
autem eius de manu tua requiram. Si autem tu an
nuntiaveris impio et ille non fuerit conversus ab impie
tate sua et a via sua impia ipse quidem in iniquitate
morietur. tu autem animam tuam liberasti. Sed et si con
versus iustus a iustitia sua fuerit et fecerit iniquitatem. ponam
offendiculum coram eo. Ipse morietur quia non an
nuntiasti ei. in peccato suo morietur et non erunt in memoria
iustitie eius quas fecit. Sanguinem vero eius de
manu tua requiram. Si autem tu annuntiaveris iusto ut non
peccet iustus. et ille non peccaverit vivens vivet
quia annuntiasti ei et tu animam tuam liberasti. Et fa
cta est super me manus domini. Et dixit ad me. Surge egre
dere in campum et ibi loquar tecum. Et surgens egressus
sum in campum. Et ecce ibi gloria domini stabat quasi
vidi iuxta fluvium chobar. et cecidi in faciem
et ingressus est in me spiritus et statuit me super
meos. et locutus est mihi et dixit ad me. Ingredere
et includere in medio domus tue.
Fili hominis ecce data sunt super te vincula
te in eis et non egredieris in medio eorum
linguam tuam adherere faciam palato tuo et eris
nec quasi vir obiurgans quia domus exasperans
autem locutus fuero tibi aperiam os tuum et dices
Hec dicit dominus deus. Qui audit audiat et qui quies
cat quia domus exasperans est. IIII
Et tu fili hominis sume tibi laterem et pones
eum coram te et describes in eo civitatem Ierusalem et ordi
nabis adversum eam obsidionem et edificabis munitiones
et comportabis aggerem et dabis contra eam castra et po
nes arietes in gyro. Et tu sume tibi sartaginem fer
ream et pones eam in murum ferreum inter te et inter civitatem
et obfirmabis faciem tuam ad eam et erit in obsidio
nem et circumdabis eam. Signum est domui
tu dormies super latus tuum sinistrum et pones ini
quitates domus Israel super eo numero
quibus dormies super illud et assumes iniquitatem
Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum
dierum trecentos et nonaginta dies et portabis
domus Israel. Et cum compleveris hec dormies super latus
dextrum secundo. et assumes iniquitatem domus
diebus diem pro anno diem inquam pro anno
et ad obsidionem Ierusalem convertes faciem tuam
tuum erit extentum et prophetabis adversum eam.
Ecce circumdedi te vinculis et non te convertes
tuo in latus aliud donec compleas dies obsidio
nis tue. Et tu sume tibi frumentum et hordeum
lentem et milium et viciam et mittes ea
unum et facies tibi panes numero dierum

dormies super latus tuum. ccc. et nonaginta diebus comedes
illud. Cibus autem tuus quo vesceris erit in pondere
xx. stateres in die. a tempore usque ad tempus comedes illud
et aquam in mensuram bibes sextam partem hyn. A tempore
usque ad tempus bibes illud. et quasi subcinericium ordea
ceum comedes illud. et stercore quod egreditur de homine
operies illud in oculis eorum. Hec dicit dominus. Sic comedent filii
israel panem suum pollutum inter gentes ad quas eiciam eos.
Et dixi. a. a. a. domine deus. Ecce anima mea non est polluta et mor
ticinum et laceratum a bestiis. Non comedi ab infantia mea
usque nunc et non est ingressa os meum omnis caro immunda. Et
dixit ad me. Ecce dedi tibi fimum boum pro stercoribus humanis
et facies panem tuum in eo. Et dixit ad me. Fili hominis
ecce conteram baculum panis in ierusalem. Et comedent
panem suum in pondere et in sollicitudine et aquam in mensura
et in angustia bibent ut deficientibus pane et
aqua corruat unusquisque ad fratrem suum et contabescant
in iniquitatibus suis.

V

Et tu fili hominis sume tibi gladium acutum radentem
pilos et assumes eum et duces per caput tuum et per barbam
tuam et assumes tibi stateram ponderis et divides eos
Tertiam partem igni combures in medio civitatis iuxta comple
tionem dierum obsidionis. et assumes tertiam partem et concides
gladio in circuitu eius. Tertiam vero aliam disperges in ven
tum et gladium nudabo post eos. et sumes inde parvum
numerum et ligabis eos in summitate pallii tui. et ex eis
rursum tolles et proicies eos in medio ignis et combures eos
igni. Et ex eo egredietur ignis in omnem domum israel.
Hec dicit dominus deus. Ista est ierusalem. In medio gentium posui
eam et in circuitu eius terras. Et contempsit iudicia mea
ut plus esset impia quam gentes et precepta mea ultra quam ter
re que in circuitu eius sunt. Iudicia enim mea proiecerunt et in preceptis
meis non ambulaverunt. Ideo hec dicit dominus deus. Quia superastis
gentes que in circuitu vestro sunt et in preceptis meis non ambula
stis et iudicia mea non fecistis et iuxta iudicia gentium que in cir
cuitu vestro sunt non estis operati. Ideo hec dicit dominus deus. Ecce ego
ad te et ipse ego faciam in medio tui iudicia in oculis gen
tium et faciam in te quod non feci et quibus similia ultra non
faciam propter omnes abhominationes tuas. Ideo comedent
patres filios in medio tui et filii comedent patres suos
et faciam in te iudicia et ventilabo universas reliquias
tuas in omnem ventum. Ideo vivo ego dicit dominus deus. nisi
pro eo quod sanctum meum violasti offensionibus tuis et in
omnibus abhominationibus tuis. Ego quoque confringam et
non parcet oculus meus et non miserebor. Tertia pars tui peste
morietur et fame consumetur in medio tui. et tertia pars
tui gladio cadet in circuitu tuo. Tertiam vero partem tuam
in omnem ventum dispergam. Et gladium evaginabo post
eos et complebo furorem meum et requiescere faciam in
dignationem meam in eis et consolabor. Et scient quia
ego dominus locutus sum in zelo meo cum implevero omnem in
dignationem meam in eis. Et dabo te in desertum et
in opprobrium gentibus que in circuitu tuo sunt in conspectu omnis
pretereuntis. Et eris opprobrium et blasphemia exemplum et
stupor in gentibus que in circuitu tuo sunt. cum fecero in
te iudicia in furore et in indignatione et increpationibus
ire. Ego dominus locutus sum. quando misero sagittas famis pessi
mas in eos que erunt mortifere et quas mittam ut disper
dam vos. Et famem congregabo super vos et conteram
in vobis baculum panis. et immittam in vos famem
et bestias pessimas usque ad internecionem. et pestilentia
et sanguis transibunt per te et gladium inducam super te
ego dominus locutus sum.

VI

Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis po
ne faciem tuam ad montes israel et prophetabis ad
eos et dices. Montes israel audite verbum domini dei. Hec dicit dominus
deus montibus et collibus. rupibus et vallibus. Ecce ego indu
cam super vos gladium et disperdam excelsa vestra et demoli
ar aras vestras et confringentur simulacra vestra. et deiciam
interfectos vestros ante ydola vestra. et dabo cadavera filiorum
israel ante faciem simulacrorum vestrorum et dispergam ossa vestra cir
cum aras vestras. In omnibus habitationibus vestris urbes deser
te erunt et excelsa demolientur et dissipabuntur. et interibunt
are vestre et confringentur. et cessabunt ydola vestra et con
terentur delubra vestra et delebuntur opera vestra et cadet in
terfectus in medio vestri et scietis quia ego sum dominus. Et relin
quam ex vobis eos qui fugerint gladium in gentibus cum disper
sero vos in terras. Et recordabuntur mei liberati vestri in gen
tibus ad quas captivi ducti sunt. quia contrivi cor eorum
fornicans et recedens a me et oculos eorum fornicantes
post ydola sua. et displicebunt sibimet super malis
que fecerunt in universis abhominationibus suis. Et scient
quia ego dominus non frustra locutus sum ut facerem eis malum
hoc. Hec dicit dominus. Percute manum tuam et allide pedem tuum et
dic. heu ad omnes abhominationes malorum domus
israel quia gladio fame peste ruituri sunt. Qui longe est
peste morietur. Qui autem prope gladio corruet. Et qui re
lictus fuerit et obsessus fame morietur. Et complebo in
dignationem meam in eis. et scietis quia ego dominus cum fuerint
interfecti vestri in medio ydolorum vestrorum in circuitu ara
rum vestrarum in omni colle excelso et in cunctis summitatibus
montium et subtus omne lignum nemorosum et subtus univer
sam quercum frondosam. locum ubi accenderunt
thura redolentia universis ydolis suis. Et extendam
manum meam super eos et faciam terram eorum super eos desola
tam et destitutam a deserto deblata in omnibus habitati
onibus eorum et scient quia ego dominus.

VII

Et factus est sermo domini ad me dicens. Et tu fili ho
minis. Hec dicit dominus deus terre israel. Finis venit. venit
finis super quatuor plagas terre. Nunc finis super te et immit
tam furorem meum in te et iudicabo te iuxta vias tuas
et ponam contra te omnes abhominationes tuas. et non parcet oculus meus
super te et non miserebor. sed vias tuas ponam super te et
abhominationes tue in medio tui erunt. et scietis quia
ego dominus. Hec dicit dominus deus. Afflictio una. Afflictio ecce
venit. finis venit. venit finis. Evigilavit adver
sum te. ecce venit. Venit contritio super te qui ha
bitas in terra. Venit tempus prope est dies occisionis et non
glorie montium. Nunc de propinquo effundam iram meam super
te et complebo furorem meum in te. et iudicabo te
iuxta vias tuas et imponam tibi omnia scelera tua et
non parcet oculus meus nec miserebor. sed vias tuas

in propria est: et abhominationes tue in medio tui erunt: et scietis quia ego sum dominus percutiens. Ecce dies. ecce venit. egressa est contritio. Floruit virga germinavit superbia. iniquitas surrexit in virga impietatis non ex eis, non ex populo neque ex sonitu eorum: et non erit requies in eis. Venit tempus appropinquabit dies. Qui emit non letetur: et qui vendit non lugeat: quia ira super omnem populum eius. Quia qui vendit ad id quod vendidit non revertetur: et adhuc in viventibus vita eorum. Visio enim ad omnem multitudinem eius non regredietur: et vir in iniquitate vite sue non confortabitur. Canite tuba preparentur omnes: et non est qui vadat ad prelium. Ira enim mea super universum populum eius. Gladius foris pestis et fames intrinsecus: qui in agro est gladio morietur: et qui in civitate pestilentia et fame devorabuntur. Et salvabuntur qui fugerint ex eis. et erunt in montibus quasi columbe convallium omnes trepidi unusquisque in iniquitate sua. Omnes manus dissolventur: et omnia genua fluent aquis. Et accingent se ciliciis: et operiet eos formido: et in omni facie confusio: et in universis capitibus eorum calvitium. Argentum eorum foras proicietur: et aurum eorum in sterquilinium erit. Argentum eorum et aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris domini. Animam suam non saturabunt: et ventres eorum non implebuntur: quia scandalum iniquitatis eorum factum est. Et ornamentum monilium suorum in superbia posuerunt: et imagines abhominationum suarum et simulacrorum fecerunt ex eo. Propter hoc dedi eis illud in immunditiam: et dabo illud in manus alienorum ad diripiendum: et impiis terre in predam: et contaminabunt illud. Et avertam faciem meam ab eis: et violabunt archanum meum: et introibunt in illud emissarii: et contaminabunt illud. Fac conclusionem: quoniam terra plena est iudicio sanguinum: et civitas plena iniquitate. Et adducam pessimos de gentibus: et possidebunt domos eorum. Et quiescere faciam superbiam potentium: et possidebunt sanctuaria eorum. Angustia superveniente requirent pacem: et non erit. Conturbatio super conturbationem veniet: et auditus super auditum. Et querent visionem de propheta: et lex peribit a sacerdote: et consilium a senioribus. Rex lugebit: et princeps induetur merore: et manus populi terre conturbabuntur. Secundum viam eorum faciam eis: et secundum iudicia eorum iudicabo eos: et scient quia ego dominus.

VIII

Et factum est in anno sexto in sexto mense in quinta mensis: ego sedebam in domo mea: et senes iuda sedebant coram me. Et cecidit ibi super me manus domini dei. Et vidi. et ecce similitudo quasi aspectus ignis. Ab aspectu lumborum eius et deorsum ignis: et a lumbis eius et sursum quasi aspectus splendoris ut visio electri. Et emissa similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei. et elevavit me spiritus inter celum et terram: et adduxit me in ierusalem in visione dei iuxta hostium interius quod respiciebat ad aquilonem ubi erat statutum ydolum zeli ad provocandam emulationem. Et ecce ibi gloria dei israel secundum visionem quam videram in campo. Et dixit ad me: fili hominis leva oculos tuos ad viam aquilonis. Et levavi oculos meos ad viam aquilonis. et ecce ab aquilone porte altaris ydolum zeli in ipso introitu. Et dixit ad me: fili hominis putasne vides tu quid isti faciunt abhominationes magnas quas domus israel facit hic ut procul recedam a sanctuario meo? Et adhuc conversus videbis abhominationes maiores. Et introduxit me ad hostium atrii: et vidi: et ecce foramen unum in pariete. Et dixit ad me: fili hominis fode parietem. Et cum fodissem parietem apparuit ostium unum. Et dixit ad me: ingredere et vide abhominationes pessimas quas isti faciunt hic. Et ingressus vidi: et ecce omnis similitudo reptilium et animalium abhominatio: et universa ydola domus israel depicta in circuitu erant in pariete per totum. Et septuaginta viri de senioribus domus israel: et iechonias filius saphan stabat in medio eorum stantium ante picturas: et unusquisque habebat turibulum in manu sua: et vapor nebule de turibulo consurgebat. Et dixit ad me: Certe vides fili hominis que seniores domus israel faciunt in tenebris unusquisque in abscondito cubiculi sui. dicunt enim: non videt dominus nos: dereliquit dominus terram. Et dixit ad me: Adhuc conversus videbis abhominationes maiores quas isti faciunt. Et introduxit me per ostium porte domus domini quod respiciebat ad aquilonem: et ecce ibi mulieres sedebant plangentes adonidem. Et dixit ad me: Certe vidisti fili hominis. Adhuc conversus videbis abhominationes maiores his. Et introduxit me in atrium domus domini interius. Et ecce in ostio templi domini inter vestibulum et altare. quasi xxv. viri dorsa habentes contra templum domini et facies ad orientem: et adorabant ad ortum solis. Et dixit ad me: Certe vidisti fili hominis. Numquid leve est hoc domui iuda ut facerent abhominationes istas quas fecerunt hic. quia replentes terram iniquitate conversi sunt ad irritandum me. et ecce applicant ramum ad nares suas. Ergo et ego faciam in furore: non parcet oculus meus nec miserebor. Et cum clamaverint ad aures meas voce magna non exaudiam eos.

IX

Et clamavit in auribus meis voce magna dicens: Appropinquaverunt visitationes urbis: et unusquisque vas interfectionis habet in manu sua. Et ecce sex viri veniebant de via porte superioris que respicit ad aquilonem: et uniuscuiusque vas interitus in manu eius. Vir quoque unus in medio eorum vestitus erat lineis: et atramentarium scriptoris ad renes eius. Et ingressi steterunt iuxta altare ereum. Et gloria domini israel assumpta est de cherubin que erat super eum ad limen domus. et vocavit virum qui indutus erat lineis: et atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis. Et dixit dominus ad eum: Transi per mediam civitatem in medio ierusalem: et signa thau super frontes virorum gementium et dolentium super cunctis abhominationibus que fiunt in medio eius. Et illis dixit audiente me: Transite per civitatem sequentes eum: et percutite: non parcat oculus vester neque misereamini. Senem adolescentulum et virginem parvulum et mulieres interficite usque ad internecionem. Omnem autem super quem videritis thau ne occidatis: et a sanctuario meo incipite. Ceperunt ergo a viris senioribus qui erant ante faciem domus. Et dixit ad eos: Contaminate domum et implete atria interfectis: egredimini. Et egressi sunt: et percutiebant eos qui erant in civitate. Et cede completa remansi ego: ruique super faciem meam: et clamans aio: Heu heu heu domine deus

ergo ne disperdes omnes reliquias Israel effundens furorem
tuum super Ierusalem? Et dixit ad me: Iniquitas domus Israel et Iu-
da magna est nimis valde, et repleta est terra sanguinibus, et ci-
vitas repleta est aversione. Dixerunt enim: Dereliquit Dominus
terram, et Dominus non videt. Igitur et meus non parcet oculus, neque mise-
rebor: viam eorum super caput eorum reddam. Et ecce vir qui
erat indutus lineis, qui habebat atramentarium in dorso
suo, respondit verbum dicens: Feci sicut praecepisti mihi. X
Et vidi, et ecce in firmamento quod erat super caput
cherubim, quasi lapis sapphirus, et quasi species similitu-
dinis solii apparuit super ea. Et dixit ad virum qui indutus
erat lineis, et ait: Ingredere in medio rotarum quae sunt subter
cherubim, et imple manum tuam prunis ignis quae sunt inter
cherubim, et effunde super civitatem. Ingressusque est in cons-
pectu meo. Cherubim autem stabant a dextris domus cum
ingrederetur vir, et nubes implevit atrium interius. Et ele-
vata est gloria Domini desuper cherub ad limen domus, et reple-
ta est domus nube, et atrium repletum est splendore gloriae
Domini. Et sonitus alarum cherubim audiebatur usque ad
atrium exterius, quasi vox loquentis Dei omnipotentis. Cumque
praecepisset viro qui indutus erat lineis, dicens: Sume
ignem de medio rotarum quae sunt inter cherubim, ingressus
ille stetit iuxta rotam. Et extendit cherub manum suam
de medio cherubim ad ignem qui erat inter cherubim, et
sumpsit, et dedit in manus eius qui indutus erat line-
is, qui accipiens egressus est. Et apparuit in cherubim
similitudo manus hominis subter pennas eorum. Et vidi, et ecce
quattuor rotae iuxta cherubim: rota una iuxta cherub unum,
et rota alia iuxta cherub unum. Species autem rotarum erat
quasi visio lapidis chrysolithi; et aspectus earum similitudo
una quattuor, quasi sit rota in medio rotae. Cumque ambu-
larent, in quattuor partes gradiebantur, et non revertebantur am-
bulantes; sed ad locum ad quem ire declinabat quae prima
erat sequebantur, et ceterae non revertebantur. Et omne corpus
earum, et colla, et manus, et pennae, et circuli plena erant oculis
in circuitu quattuor rotarum. Et rotas istas vocavit vo-
lubiles audiente me. Quattuor autem facies habebat
unum: facies una facies cherub, et facies secunda facies
hominis, et in tertio facies leonis, et in quarto facies aquilae. Et ele-
vata sunt cherubim: ipsum est animal quod videram iuxta fluvium
Chobar. Cumque ambularent cherubim, ibant pariter
et rotae iuxta ea. Et cum elevarent cherubim alas suas
ut exaltarentur de terra, non residebant rotae, sed et ipsae iuxta
erant. Stantibus illis stabant, et cum elevatis eleva-
bantur: spiritus enim vitae erat in eis. Et egressa est gloria
Domini a limine templi, et stetit super cherubim alas suas
elevata a terra coram me, et illis egredientibus rotae
quoque subsecutae sunt. Et stetit in introitu portae domus
Domini orientalis, et gloria Dei Israel erat super ea. Ipsum est animal
quod vidi subter Deum Israel iuxta fluvium Chobar, et in-
tellexi quia cherubim essent. Quattuor per quattuor vultus
uni, et quattuor alae uni, et similitudo manus hominis sub
alis eorum. Et similitudo vultuum eorum, ipsi vultus quos
videram iuxta fluvium Chobar, et impetus eorum, et unumquod-
que ante faciem suam ingredi. XI
Et elevavit me spiritus, et introduxit me ad
portam domus Domini orientalem, quae respicit solis ortum: et ecce
in introitu portae viginti quinque viri: et vidi in medio eorum
Iechoniam filium Machar, et Pelchiam filium Banaiae, prin-
cipes populi. Dixitque ad me: Fili hominis, hi sunt viri qui cogitant
iniquitatem, et tractant consilium pessimum in urbe
ista, dicentes: Nonne dudum aedificatae sunt domus? Haec est le-
bes, nos autem carnes. Ideo vaticinare de eis, vatici-
nare, fili hominis. Et irruit in me spiritus Domini, et dixit ad me:
Loquere: Haec dicit Dominus: Sic locuti estis domus Israel, et cogitatio-
nes cordis vestri ego novi. Plurimos occidistis in urbe
hac, et implestis vias eius interfectis. Propterea haec dicit Dominus Deus: In-
terfecti vestri, quos posuistis in medio eius, hi sunt carnes, et
haec est lebes; et educam vos de medio eius. Gladium metu-
istis, et gladium inducam super vos, dicit Dominus Deus. Et eiciam vos
de medio eius, daboque vos in manu hostium, et faciam in vobis
iudicia. Gladio cadetis in finibus Israel: iudicabo vos,
et scietis quia ego Dominus. Haec non erit vobis in lebetem, et vos non
eritis in medio eius in carnes: in finibus Israel iudica-
bo vos. Et scietis quia ego Dominus: quia in praeceptis meis
non ambulastis, et iudicia mea non fecistis, sed iuxta iudicia
gentium quae in circuitu vestro sunt estis operati. Et factum est cum
prophetarem, Pheltias filius Banaiae mortuus est: et cecidi in
faciem meam clamans voce magna, et dixi: Heu, heu, heu,
Domine Deus: consummationem tu facis reliquiarum Israel? Et factum
est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, fratres tui, viri propin-
qui tui, et omnis domus Israel, universi quibus dixerunt habi-
tatores Ierusalem: Longe recedite a Domino, nobis data est
terra in possessionem. Propterea haec dicit Dominus Deus: Quia longe
feci eos in gentibus, et quia dispersi eos in terris, ero eis
in sanctificationem modicam in terris, ad quas venerunt.
Propterea loquere: Haec dicit Dominus Deus: Congregabo vos de populis,
et adunabo de terris in quibus dispersi estis, daboque vobis
humum Israel. Et ingredientur illuc, et auferent omnes offen-
siones cunctasque abominationes eius de illa. Et dabo eis cor
unum, et spiritum novum tribuam in visceribus eorum: et aufe-
ram cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor car-
neum, ut in praeceptis meis ambulent, et iudicia mea
custodiant, faciantque ea, et sint mihi in populum, et ego
sim eis in Deum. Quorum cor post offendicula et abomina-
tiones suas ambulat, horum viam in capite suo ponam,
dicit Dominus Deus. Et elevaverunt cherubim alas suas
et rotae cum eis, et gloria Dei Israel erat super ea. Et ascen-
dit gloria Domini de medio civitatis, stetitque super montem
qui est ad orientem urbis. Et spiritus levavit me, adduxitque
in Chaldaeam ad transmigrationem, in visione, in spiritu
Dei. Et sublata est a me visio quam videram. Et locutus
sum ad transmigrationem omnia verba Domini quae ostenderat
Et factus est sermo Domini ad me XII mihi.
dicens: Fili hominis, in medio domus exasperantis tu
habitas, qui oculos habent ad videndum et non vident, et aures ad
audiendum et non audiunt: quia domus exasperans est. Tu ergo,
fili hominis, fac tibi vasa transmigrationis, et transmigra-
bis per diem coram eis. Transmigrabis autem de loco
tuo ad locum alterum in conspectu eorum, si forte aspici-
ant: quia domus exasperans est. Et efferes foras va-
sa tua quasi vasa transmigrantis per diem in conspectu

eorum. Tu autem egredieris vespere coram eis sicut egreditur migrans. Ante oculos eorum perfode tibi parietem et egredieris per eum. In conspectu eorum in humeris portaberis, in caligine efferis; faciem tuam velabis, et non videbis terram, quia portentum dedi te domui Israel. Feci ergo sicut preceperat mihi Dominus. Vasa mea protuli quasi vasa transmigrantis per diem, et vespere perfodi mihi parietem manu; in caligine egressus sum, in humeris portatus in conspectu eorum. Et factus est sermo Domini ad me mane dicens: Fili hominis, numquid non dixerunt ad te domus Israel, domus exasperans: Quid tu facis? Dic ad eos: Hec dicit Dominus Deus: Super ducem onus istud qui est in Ierusalem, et super omnem domum Israel que est in medio eorum. Dic: Ego portentum vestrum; quomodo feci, sic fiet illis: in transmigrationem et captivitatem ibunt. Et dux qui est in medio eorum in humeris portabitur, in caligine egredietur; parietem perfodient ut educant eum; facies eius operietur ut non videat oculo terram. Et extendam rete meum super eum, et capietur in sagena mea; et adducam eum in Babylonem, in terram Chaldeorum, et ipsam non videbit, ibique morietur. Et omnes qui circa eum sunt, presidium eius et agmina eius, dispergam in omnem ventum, et gladium evaginabo post eos. Et scient quia ego Dominus, cum dispersero illos in gentibus et disseminavero eos in terris. Et relinquam ex eis viros paucos a gladio et fame et pestilentia, ut enarrent omnia scelera eorum in gentibus ad quas ingredientur; et scient quia ego Dominus. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, panem tuum in conturbatione comede, sed et aquam tuam in festinatione et merore bibe. Et dices ad populum terre: Hec dicit Dominus Deus ad eos qui habitant in Ierusalem in terra Israel: Panem suum in sollicitudine comedent et aquam suam in desolatione bibent, ut desoletur terra a multitudine sua, propter iniquitatem omnium qui habitant in ea. Et civitates que nunc habitantur desolate erunt, terraque deserta; et scietis quia ego Dominus. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, quod est proverbium istud vobis in terra Israel dicentium: In longum differentur dies, et peribit omnis visio? Ideo dic ad eos: Hec dicit Dominus Deus: Quiescere faciam proverbium istud, neque vulgo dicetur ultra in Israel. Et loquere ad eos quia appropinquaverunt dies et sermo omnis visionis. Non enim erit ultra omnis visio cassa, neque divinatio ambigua in medio filiorum Israel, quia ego Dominus loquar. Et quodcumque locutus fuero verbum, fiet, et non prolongabitur amplius; sed in diebus vestris, domus exasperans, loquar verbum et faciam illud, dicit Dominus Deus. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, ecce domus Israel dicentium: Visio quam hic videt in dies multos, et in tempora longa iste prophetat. Propterea dic ad eos: Hec dicit Dominus: Non prolongabitur ultra omnis sermo meus; verbum quod locutus fuero complebitur, dicit Dominus Deus.

XIII

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, vaticinare ad prophetas Israel qui prophetant, et dices prophetantibus de corde suo: Audite verbum Domini. Hec dicit Dominus Deus: Ve prophetis insipientibus qui secuntur spiritum suum et nichil vident. Quasi vulpes in desertis prophete tui, Israel, erant. Non ascendistis ex adverso neque opposuistis murum pro domo Israel ut staretis in prelio in die Domini. Vident vana et divinant mendacium, dicentes: Ait Dominus, cum Dominus non miserit eos; et perseveraverunt confirmare sermonem. Numquid non visionem cassam vidistis, et divinationem mendacem locuti estis? Et dicitis: Ait Dominus, cum ego non sim locutus. Propterea hec dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana et vidistis mendacium, ideo ecce ego ad vos, ait Dominus Deus. Et erit manus mea super prophetas qui vident vana et divinant mendacium; in consilio populi mei non erunt, et in scriptura domus Israel non scribentur, nec in terram Israel ingredientur; et scietis quia ego Dominus Deus, eo quod deceperint populum meum dicentes: Pax, et non est pax. Et ipse edificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absque paleis. Dic ad eos qui liniunt absque temperamento, quod casurus sit. Erit enim ymber inundans, et dabo lapides pergrandes desuper irruentes, et ventum procelle dissipantem. Siquidem ecce cecidit paries; numquid non dicetur vobis: Ubi est litura quam linistis? Propterea hec dicit Dominus Deus: Et erumpere faciam spiritum tempestatum in indignatione mea, et ymber inundans in furore meo erit, et lapides pergrandes in consumptionem. Et destruam parietem quem linistis absque temperamento, et adequabo eum terre, et revelabitur fundamentum eius; et cadet, et consumetur in medio eius, et scietis quia ego sum Dominus. Et complebo indignationem meam in pariete et in his qui liniunt eum absque temperamento. Dicamque vobis: Non est paries, et non sunt qui liniunt eum, prophete Israel qui prophetant ad Ierusalem et vident visionem pacis, et non est pax, ait Dominus Deus. Et tu, fili hominis, pone faciem tuam contra filias populi tui que prophetant de corde suo, et vaticinare super eas, et dic: Hec dicit Dominus Deus: Ve que consuunt pulvillos sub omni cubito manus, et faciunt cervicalia sub capite universe etatis ad capiendas animas. Et cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum. Et violabant me ad populum meum propter pugillum ordei et fragmentum panis, ut interficerent animas que non moriuntur, et vivificarent animas que non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis. Propter hoc hec dicit Dominus Deus: Ecce ego ad pulvillos vestros quibus vos capitis animas volantes, et dirumpam eos de brachiis vestris, et dimittam animas quas vos capitis, animas ad volandum. Et dirumpam cervicalia vestra, et liberabo populum meum de manu vestra, neque erunt ultra in manibus vestris ad predandum; et scietis quia ego Dominus. Pro eo quod merere fecistis cor iusti mendaciter, quem ego non contristavi, et confortastis manus impii ut non reverteretur a via sua mala et viveret, propterea vana non videbitis, et divinationes non divinabitis amplius; et eruam populum meum de manu vestra, et scietis quia ego Dominus.

X

Et venerunt ad me viri seniorum Israel, et sederunt coram me. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, viri isti posuerunt immunditias in cordibus suis, et scandalum iniquitatis sue statuerunt contra faciem suam; numquid interrogatus respondebo eis? Propter hoc loquere eis, et dices ad eos: Hec dicit Dominus Deus: Homo homo de domo Israel qui posuerit immunditias suas in corde suo, et scandalum iniquitatis sue statuerit contra faciem suam, et venerit ad prophetam interrogans per eum me, ego Dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum, ut capiatur domus Israel in corde suo quo recesserunt a me in cunctis idolis suis. Propterea dic ad domum Israel: Hec dicit Dominus Deus: Convertimini et recedite ab

et ab universis contaminationibus vestris avertite facies vestras. Quia homo homo de domo israel et de proselitis quicumque advena fuerit in israel, si alienatus fuerit a me et posuerit idola sua in corde suo et scandalum iniquitatis sue statuerit contra faciem suam et venerit ad prophetam ut interroget per eum me: ego dominus respondebo ei per me. Et ponam faciem meam super hominem illum et faciam eum in exemplum et in proverbium et disperdam eum de medio populi mei: et scietis quia ego dominus. Et propheta cum erraverit et locutus fuerit verbum, ego dominus decepi prophetam illum, et extendam manum meam super eum et delebo eum de medio populi mei israel. Et portabunt iniquitatem suam: iuxta iniquitatem interrogantis sic iniquitas prophete erit, ut non erret ultra domus israel a me, neque polluatur in universis prevaricationibus suis, sed sit mihi in populum et ego sim eis in deum, ait dominus exercituum. Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, terra cum peccaverit mihi ut prevaricetur prevaricans, extendam manum meam super eam et conteram virgam panis eius et inmittam in eam famem et interficiam de ea hominem et iumentum. Et si fuerint tres viri isti in medio eius, noe, daniel et iob, ipsi iustitia sua liberabunt animas suas, ait dominus exercituum. Quod si et bestias pessimas induxero super terram ut vastem eam et fuerit invia eo quod non sit pertransiens propter bestias, tres viri isti si fuerint in ea, vivo ego, dicit dominus deus, quia nec filios nec filias liberabunt, sed ipsi soli liberabuntur, terra autem desolabitur. Vel si gladium induxero super terram illam et dixero gladio: transi per terram, et interfecero de ea hominem et iumentum, et tres viri isti fuerint in medio eius, vivo ego, dicit dominus deus, non liberabunt filios neque filias, sed ipsi soli liberabuntur. Si autem et pestilentiam inmisero super terram illam et effudero indignationem meam super eam in sanguine, ut auferam ex ea hominem et iumentum, et noe et daniel et iob in medio eius, vivo ego, dicit dominus deus, quia filium et filiam non liberabunt, sed ipsi iustitia sua liberabunt animas suas. Quoniam hec dicit dominus deus: Quod et si quatuor iudicia mea pessima, gladium et famem et bestias malas et pestilentiam inmisero in ierusalem ut interficiam de ea hominem et pecus, tamen relinquetur in ea salvatio educentium filios et filias: ecce ipsi egredientur ad vos et videbitis viam eorum et adinventiones eorum, et consolabimini super malo quod induxi in ierusalem, in omnibus que importavi super eam. Et consolabuntur vos, cum videritis viam eorum et adinventiones eorum, et cognoscetis quod non frustra fecerim omnia que feci in ea, ait dominus deus.

XV

Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum que sunt inter ligna silvarum? Numquid tolletur de ea lignum ut fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus ut dependeat in eo quodcumque vas? Ecce igni datum est in escam: utramque partem eius consumpsit ignis, et medietas eius redacta est in favillam: numquid utile erit ad opus? Etiam cum esset integrum non erat aptum ad opus: quanto magis cum illud ignis devoraverit et combusserit, nichil ex eo fiet operis? Propterea hec dicit dominus deus: Quomodo lignum vitis inter ligna silvarum quod dedi igni ad devorandum, sic tradam habitatores ierusalem. Et ponam faciem meam in eos: de igne egredientur et ignis consumet eos, et scietis quia ego dominus, cum posuero faciem meam in eos et dedero terram inviam et desolatam, eo quod prevaricatores extiterint, dicit dominus deus.

XVI

Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, notas fac ierusalem abominationes suas, et dices: Hec dicit dominus deus ierusalem: Radix tua et generatio tua de terra chananea, pater tuus amorreus et mater tua cethea. Et quando nata es, in die ortus tui non est precisus umbilicus tuus, et aqua non es lota in salutem, nec sale salita nec involuta pannis. Non pepercit super te oculus ut faceret tibi unum de his, misertus tui, sed proiecta es super faciem terre in abiectione anime tue in die qua nata es. Transiens autem per te vidi te conculcari in sanguine tuo, et dixi tibi cum esses in sanguine tuo: vive; dixi inquam tibi: in sanguine tuo vive. Multiplicatam quasi germen agri dedi te, et multiplicata es et grandis effecta et ingressa es et pervenisti ad mundum muliebrem: ubera tua intumuerunt et pilus tuus germinavit, et eras nuda et confusione plena. Et transivi per te et vidi te, et ecce tempus tuum tempus amantium, et expandi amictum meum super te et operui ignominiam tuam. Et iuravi tibi et ingressus sum pactum tecum, ait dominus deus, et facta es mihi. Et lavi te aqua et emundavi sanguinem tuum ex te et unxi te oleo. Et vestivi te discoloribus et calciavi te iacincto et cinxi te bysso et indui te subtilibus. Et ornavi te ornamento et dedi armillas in manibus tuis et torquem circa collum tuum. Et dedi inaurem super os tuum et circulos auribus tuis et coronam decoris in capite tuo. Et ornata es auro et argento et vestita es bysso et polimito et multis coloribus: similam et mel et oleum comedisti, et decora facta es vehementer nimis et profecisti in regnum. Et egressum est nomen tuum in gentes propter speciem tuam, quia perfecta eras in decore meo quem posueram super te, dicit dominus deus. Et habens fiduciam in pulchritudine tua fornicata es in nomine tuo, et exposuisti fornicationem tuam omni transeunti ut eius fieres. Et sumens de vestimentis tuis fecisti tibi excelsa hinc inde consuta, et fornicata es super eis sicut non est factum neque futurum est. Et tulisti vasa decoris tui de auro meo et argento meo que dedi tibi, et fecisti tibi imagines masculinas et fornicata es in eis. Et sumpsisti vestimenta tua multicoloria et operuisti eas, et oleum meum et thimiama meum posuisti in conspectu earum. Et panem meum quem dedi tibi, similam et oleum et mel quibus enutrivi te, posuisti in conspectu earum in odorem suavitatis, et factum est, ait dominus deus. Et tulisti filios tuos et filias tuas quas generasti mihi, et immolasti eis ad devorandum. Numquid parva est fornicatio tua? Immolasti filios meos et dedisti illos consecrans eis. Et post omnes abominationes tuas et fornicationes non es recordata dierum adolescentie tue, quando eras nuda et confusione plena, conculcata in sanguine tuo. Et accidit post omnem malitiam tuam, ve ve tibi, ait dominus deus, et edificasti tibi lupanar et fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis. Ad omne caput vie edificasti signum prostitutionis tue, et abominabilem fecisti decorem tuum, et divisisti pedes tuos omni transe-

uenti, et multiplicasti omnes fornicationes tuas. Et fornicata
es cum filiis Egypti uicinis tuis magnarum carnium, et mul-
tiplicasti fornicationem tuam ad irritandum me. Ecce e-
go extendam manum meam super te, et auferam iustificationem
tuam, et dabo in animas odientium te filiarum Palestinorum que e-
rubescunt in uia tua scelerata. Et fornicata es in filiis
Assyriorum, eo quod necdum fuisses expleta. Et postquam fornica-
ta es, nec sic es saciata. Et multiplicasti fornicationem
tuam in terra Chanaan cum Caldeis, et nec sic saciata es. In
quo mundabo cor tuum, ait Dominus Deus, cum facias omnia hec opera
mulieris meretricis et procacis? Quia fabricasti lupanar
tuum in capite omnis uie, et excelsum tuum fecisti in omni
platea. Nec facta es quasi meretrix fastidio augens pre-
tium, sed quasi mulier adultera que super uirum suum inducit
alienos. Omnibus meretricibus dantur mercedes. Tu
autem dedisti mercedem cunctis amatoribus tuis, et do-
nabas eis ut intrarent ad te undique ad fornican-
dum tecum. Factumque est in te contra consuetudinem mulierum
in fornicationibus tuis, et post te non erit fornicatio. In
eo enim quod dedisti mercedes, et mercedes non accepisti, fac-
tum est in te contrarium. Propterea, meretrix, audi uerbum
Domini. Hec dicit Dominus Deus: Quia effusum est es tuum, et reuelata ig-
nominia tua in fornicationibus tuis super amato-
res tuos, et super ydola abhominationum tuarum, in san-
guine filiorum tuorum quos dedisti eis. Ecce ego congre-
gabo omnes amatores tuos quibus commixta es, et omnes
quos dilexisti cum uniuersis quos oderas, et congregabo
eos super te undique, et nudabo ignominiam tuam coram
eis, et uidebunt omnem turpitudinem tuam. Et iudica-
bo te iudiciis adulterarum et effundentium sanguinem,
et dabo te in sanguinem furoris et zeli. Et dabo te in
manus eorum, et destruent lupanar tuum et demoli-
entur prostibulum tuum. Et nudabunt te uestimentis
tuis, et auferent uasa decoris tui, et derelinquent te
nudam plenamque ignominia. Et adducent super te mul-
titudinem, et lapidabunt te lapidibus, et trucidabunt
te gladiis suis. Et comburent domos tuas igni, et faci-
ent in te iudicia in oculis mulierum plurimarum. Et desines
fornicari, et mercedes ultra non dabis. Et requiescet
indignatio mea in te, et auferetur zelus meus a te,
et quiescam nec irascar amplius, eo quod non fueris recor-
data dierum adolescentie tue, et prouocasti me in omnibus
his. Quapropter et ego uias tuas in capite tuo dedi, ait
Dominus Deus, et non feci iuxta scelera tua in omnibus abhomina-
tionibus tuis. Ecce omnis qui dicit uulgo prouerbium in te
assumet illud dicens: Sicut mater, ita et filia eius. Filia
matris tue es tu, que proiecit uirum suum et filios suos. Et
soror sororum tuarum es tu, que proiecerunt uiros suos et filios
suos. Mater uestra Cethea, et pater uester Amorreus. Et soror
tua maior Samaria, ipsa et filie eius, que habitant ad
sinistram tuam. Soror autem tua minor te, que habitat
a dextris tuis, Sodoma et filie eius. Sed nec in uiis
earum ambulasti, neque secundum scelera earum fecisti pauxil-
lum minus; pene sceleratiora fecisti illis in omnibus
uiis tuis. Viuo ego, dicit Dominus Deus, quia non fecit So-
doma soror tua ipsa et filie eius sicut fecisti tu et filie

tue. Ecce hec fuit iniquitas Sodome sororis tue:
superbia, saturitas panis et habundantia, et ocium ipsius et
filiarum eius; et manum egeno et pauperi non porrige-
bant. Et eleuate sunt et fecerunt abhominationes coram me,
et abstuli eas sicut uidisti. Et Samaria dimidium pec-
catorum tuorum non peccauit, sed uicisti eas sceleribus tuis, et iusti-
ficasti sorores tuas in omnibus abhominationibus tuis quas
operata es. Ergo et tu porta confusionem tuam, que uicisti so-
rores tuas peccatis tuis, sceleratius agens ab eis; iustificate enim sunt a
te. Ergo et tu confundere et porta ignominiam tuam,
que iustificasti sorores tuas. Et conuertam et restituam eas conuersi-
one Sodomorum cum filiabus suis, et conuersione Samarie et filiarum
eius, et conuertam reuersionem tuam in medio earum, ut portes
ignominiam tuam et confundaris in omnibus que fecisti,
consolans eas. Et soror tua Sodoma et filie eius reuertentur ad anti-
quitatem suam, et Samaria et filie eius reuertentur ad anti-
quitatem uestram. Non fuit autem Sodoma soror tua au-
dita in ore tuo in die superbie tue, antequam reuelaretur
malitia tua, sicut hoc tempore in obprobrium filiarum Syrie et cunctarum
in circuitu tuo filiarum Palestinorum que ambiunt te
per gyrum. Scelus tuum et ignominiam tuam tu portasti, ait Dominus Deus.
Quia hec dicit Dominus Deus: Et faciam tibi sicut despexisti iuramentum
ut irritum faceres pactum. Et recordabor ego pacti mei
tecum in diebus adolescentie tue, et suscitabo tibi pactum
sempiternum. Et recordaberis uiarum tuarum et confunderis, cum re-
ceperis sorores tuas maiores cum minoribus,
et dabo eas tibi in filias, sed non ex pacto tuo. Et susci-
tabo ego pactum meum tecum. Et scies quia ego Dominus,
ut recorderis et confundaris, et non sit tibi ultra aperire os
pre confusione tua, cum placatus tibi fuero in omnibus

Et factum est uerbum Domini **XVII**
ad me dicens: Fili hominis, propone enigma
et narra parabolam ad domum Israel, et dices: Hec dicit Dominus Deus:
Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu,
plena plumis et uarietate, uenit ad Libanum et tulit me-
dullam cedri. Summitatem frondium eius auulsit, et trans-
portauit eam in terram Chanaan; in urbe negotiatorum posu-
it illam. Et tulit de semine terre et posuit illud in terra
pro semine, ut firmaret radicem super aquas multas; in
superficie posuit illud. Cumque germinasset, creuit in
uineam latiorem humilem statura, respicientibus ramis
eius ad eam, et radices eius sub illa erant. Facta est ergo uinea
et fructificauit in palmites et emisit propagines. Et facta
est aquila altera grandis magnis alis multisque plumis,
et ecce uinea ista quasi mittens radices suas ad eam,
palmites suos extendit ad illam ut irrigaret eam
de areolis germinis sui. In terra bona super aquas multas
plantata est, ut faciat frondes et portet
fructum, ut sit in uineam grandem. Dic: Hec dicit Dominus Deus:
Ergo prosperabitur? Nonne radices eius euellet et fructus eius
distringet, et siccabit omnes palmites germinis eius et arescet,
et non in brachio grandi neque in populo multo,
ut euelleret eam radicitus? Ecce plantata est:
ergo prosperabitur? Nonne cum tetigerit eam uentus urens
siccabitur, et in areis germinis sui arescet? Et factum
est uerbum Domini ad me dicens: Dic ad domum

Dic

rantem. Nescitis quid ista significent. Ecce venit rex babylonis
in Ierusalem et assumet regem et principes eius et adducet eos ad se-
metipsum in babylonem. Et tollet de semine regni ferietque
cum eo foedus et ab eo accipiet iusiurandum. Sed et fortes terrae tol-
let ut sit regnum humile et non elevetur, sed custodiat pactum
eius et servet illud. Qui recedens ab eo misit nuntios ad
egyptum ut daret sibi equos et populum multum. Numquid prosperabitur
vel consequetur salutem qui fecit haec? Et qui dissolvit pactum, num-
quid effugiet? Vivo ego dicit Dominus Deus, quoniam in loco regis qui
constituit eum regem, cuius fecit irritum iuramentum et solvit
pactum quod habebat cum eo, in medio babylonis morietur. Et non in exer-
citu grandi neque in populo multo faciet contra eum Pharao proe-
lium in iactu aggeris et in extructione vallorum ut interficiat
animas multas. Spreverat enim iuramentum ut solveret foedus,
et ecce dedit manum suam et cum omnia haec fecerit non effugiet. Prop-
terea haec dicit Dominus Deus: Vivo ego quoniam iuramentum quod sprevit et
foedus quod praevaricatus est ponam in caput eius. Et expandam super
eum rete meum et comprehendetur sagena mea et adducam eum
in babylonem et iudicabo eum ibi in praevaricatione qua despe-
xit me. Et omnes profugi eius cum universo agmine suo gla-
dio cadent. Residui autem in omnem ventum dispergentur et scietis
quia ego Dominus locutus sum. Haec dicit Dominus Deus: Et ego sumam de me-
dulla cedri sublimis et ponam. De vertice ramorum eius tene-
rum distringam et plantabo super montem excelsum et eminentem.
In monte sublimi Israel plantabo illud et erumpet in germen et
faciet fructum et erit in cedrum magnam et habitabunt sub ea
omnes volucres, universum volatile sub umbra frondium
eius nidificabunt. Et scient omnia ligna regionis quia ego
Dominus humiliavi lignum sublime et exaltavi lignum hu-
mile et siccavi lignum viride et frondere feci lignum aridum.
Ego Dominus locutus sum et feci.

XVIII

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Quid est quod vos
parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel dicentes:
Patres comederunt uvam acerbam et dentes filiorum
obstupescunt. Vivo ego dicit Dominus Deus, si erit ultra vobis
parabola haec in proverbium in Israel. Ecce omnes animae meae sunt, ut anima
patris ita et anima filii mea est. Anima quae peccaverit ipsa mo-
rietur. Et vir si fuerit iustus et fecerit iudicium et iustitiam, in
montibus non comederit et oculos suos non levaverit ad idola
domus Israel et uxorem proximi sui et ad mulierem menstruatam
non accesserit et hominem non contristaverit, pignus debitori red-
diderit, per vim nihil rapuerit, panem suum esurienti dede-
rit et nudum operuerit vestimento, ad usuram non commo-
daverit et amplius non acceperit, ab iniquitate averterit manum
suam et iudicium verum fecerit inter virum et virum, in praeceptis
meis ambulaverit et iudicia mea custodierit ut
faciat veritatem, hic iustus est, vita vivet ait Dominus Deus. Quod si
genuerit filium latronem effundentem sanguinem et fe-
cerit unum de istis, et haec quidem omnia non facientem, sed in montibus
comedentem et uxorem proximi sui polluentem, egenum et
pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem
et ad idola levantem oculos suos, abominationem facien-
tem, ad usuram dantem et amplius accipientem, numquid
vivet? Non vivet. Cum universa haec detestanda fecerit, mor-
te morietur, sanguis eius in ipso erit. Quod si genuerit
filium qui videns omnia peccata patris sui quae fecit timuerit
et non fecerit simile eis, super montes non comederit et oculos suos
non levaverit ad idola domus Israel et uxorem proximi sui non vi-
olaverit et virum non contristavit, pignus non contristavit retinu-
erit et rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dedit et
nudum operuit vestimento, a pauperis iniuria averterit manum
suam, usuram et superabundantiam non acceperit, iudicia mea
fecerit, in praeceptis meis ambulaverit, hic non morietur in iniqui-
tate patris sui, sed vita vivet. Pater eius quia calumniatus est et vim
fecit fratri et malum operatus est in medio populi sui, ecce mor-
tuus est in iniquitate sua. Et dicitis: Quare non portavit filius
iniquitatem patris? Videlicet quia filius iudicium et iustitiam
operatus est, omnia praecepta mea custodivit et fecit illa, vita
vivet. Anima quae peccaverit ipsa morietur. Filius non portabit ini-
quitatem patris et pater non portabit iniquitatem filii. Iustitia
iusti super eum erit et impietas impii super eum erit. Si
autem impius egerit paenitentiam ab omnibus peccatis suis quae operatus est
et custodierit omnia praecepta mea et fecerit iudicium et iusti-
tiam, vita vivet et non morietur. Omnium iniquitatum eius quas operatus
est non recordabor. In iustitia sua quam operatus est vivet.
Numquid voluntatis meae est mors impii, dicit Dominus Deus,
et non ut convertatur a viis suis et vivat? Si autem averterit se iu-
stus a iustitia sua et fecerit iniquitatem secundum abominationes
suas quas operari solet impius, numquid vivet? Omnes iusti-
tiae eius quas fecerat non recordabuntur. In praevaricatione
qua praevaricatus est et in peccato suo quod peccavit in ipsis mo-
rietur. Et dixistis: Non est aequa via Domini. Audite ergo do-
mus Israel: Nonne aequa via mea et non magis viae vestrae pravae
sunt? Cum enim averterit se iustus a iustitia sua et fecerit in-
iquitatem, morietur in eis. In iniustitia quam operatus est morie-
tur. Et cum averterit se impius ab impietate sua quam opera-
tus est et fecerit iudicium et iustitiam, ipse animam suam vivi-
ficabit. Considerans enim et avertens se ab omnibus iniquita-
tibus suis quas operatus est, vita vivet et non morietur.
Et dicunt filii Israel: Non est aequa via Domini. Numquid viae
meae non sunt aequae, domus Israel, et non magis viae vestrae pra-
vae? Idcirco unumquemque iuxta vias suas iudicabo, do-
mus Israel, ait Dominus Deus. Convertimini et agite paenitentiam ab
omnibus iniquitatibus vestris et non erit vobis in ruinam
iniquitas. Iniquitates vestras a vobis proicite omnes praeva-
ricationes vestras in quibus praevaricati estis et facite
vobis cor novum et spiritum novum. Et quare moriemini,
domus Israel? Quia nolo mortem morientis, sed ut convertatur
et vivat, dicit Dominus Deus. Revertimini et vivite.

XIX

Et tu fili hominis assume planctum super principes
Israel et dices: Quare mater tua leaena inter leones
cubavit, in medio leunculorum enutrivit catu-
los suos. Et eduxit unum de leunculis suis et leo
factus est et didicit capere praedam hominemque comedere.
Et audierunt de eo gentes et non absque vulneribus suis
ceperunt eum et adduxerunt eum in catenis in ter-
ram Egypti. Quae cum vidisset quoniam infirmata est et
periit expectatio eius, tulit unum de leunculis suis,
leonem constituit eum. Qui incedebat inter leones et
factus est leo et didicit praedam capere et homines devorare.
Didicit viduas facere et civitates eorum in desertum ad-
ducere. Et desolata est terra et plenitudo eius a voce

rugit illi. Et convenerunt adversum eum gentes undique de provinciis, et expanderunt super eum rete suum; in vulneribus earum captus est. Et miserunt eum in caveam, in catenis adduxeruntque eum ad regem Babylonis; miseruntque eum in carcerem, ne audiretur vox eius ultra super montes Israel. Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquam plantata est; fructus eius et frondes eius creverunt ex aquis multis. Et factae sunt ei virgae solidae in sceptra dominantium, et exaltata est statura eius inter frondes, et vidit altitudinem suam in multitudine palmitum suorum. Et evulsa est in ira, in terramque proiecta est, et ventus urens siccavit fructum eius; marcuerunt et arefactae sunt virgae roboris eius; ignis comedit eam. Et nunc transplantata est in deserto, in terra invia et sitienti. Et egressus est ignis de virga ramorum eius, qui fructum eius comedit; et non fuit in ea virga fortis, sceptrum dominantium. Planctus est, et erit in planctum.

XX

Et factum est in anno septimo, in quinto mense, decima mensis, venerunt viri de senioribus Israel ut interrogarent Dominum, et sederunt coram me. Et factus est sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, loquere senioribus Israel et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus: Numquid ad interrogandum me venistis? Vivo ego, quia non respondebo vobis, ait Dominus Deus. Si iudicas eos, si iudicas, fili hominis, abominationes patrum eorum ostende eis. Et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus: In die qua elegi Israel, et levavi manum meam pro stirpe domus Iacob, et apparui eis in terra Aegypti, et levavi manum meam pro eis, dicens: Ego Dominus Deus vester; in die illa levavi manum meam pro eis ut educerem eos de terra Aegypti in terram quam provideram eis, fluentem lacte et melle, quae est egregia inter omnes terras. Et dixi ad eos: Unusquisque offensiones oculorum suorum abiciat, et in idolis Aegypti nolite pollui; ego Dominus Deus vester. Et irritaverunt me, nolueruntque me audire; unusquisque abominationes oculorum suorum non proiecit, nec idola Aegypti reliquerunt. Et dixi ut effunderem indignationem meam super eos, et implerem iram meam in eis in medio terrae Aegypti. Et feci propter nomen meum, ut non violaretur coram gentibus in quarum medio erant, et inter quas apparui eis ut educerem eos de terra Aegypti. Eieci ergo eos de terra Aegypti et reduxi eos in desertum, et dedi eis praecepta mea, et iudicia mea ostendi eis, quae faciens homo vivet in eis. Insuper et sabbata mea dedi eis, ut esset signum inter me et eos, et scirent quia ego Dominus sanctificans eos. Et irritaverunt me domus Israel in deserto; in praeceptis meis non ambulaverunt, et iudicia mea proiecerunt, quae faciens homo vivet in eis; et sabbata mea violaverunt vehementer. Dixi ergo ut effunderem furorem meum super eos in deserto, et consumerem eos. Et feci propter nomen meum, ne violaretur coram gentibus de quibus eieci eos in conspectu earum. Ego ergo levavi manum meam super eos in deserto, ne inducerem eos in terram quam dedi eis, fluentem lacte et melle, praecipuam terrarum omnium, quia iudicia mea proiecerunt, et in praeceptis meis non ambulaverunt, et sabbata mea violaverunt; post idola enim cor eorum gradiebatur.

Et pepercit oculus meus super eos ut non interficerem eos, nec consumpsi eos in deserto. Dixi autem ad filios eorum in solitudine: In praeceptis patrum vestrorum nolite incedere, nec iudicia eorum custodiatis, nec in idolis eorum polluamini. Ego Dominus Deus vester; in praeceptis meis ambulate, et iudicia mea custodite et facite ea, et sabbata mea sanctificate, ut sit signum inter me et vos, et sciatis quia ego Dominus Deus vester. Et exacerbaverunt me filii, in praeceptis meis non ambulaverunt, et iudicia mea non custodierunt ut facerent ea, quae cum fecerit homo vivet in eis; et sabbata mea violaverunt. Et comminatus sum ut effunderem furorem meum super eos, et implerem iram meam in eis in deserto. Averti autem manum meam, et feci propter nomen meum, ut non violaretur coram gentibus de quibus eieci eos in oculis earum. Et levavi manum meam in eos in solitudine, ut dispergerem illos in nationes et ventilarem eos in terras, eo quod iudicia mea non fecissent et praecepta mea reprobassent et sabbata mea violassent, et post idola patrum suorum fuissent oculi eorum. Ergo et ego dedi eis praecepta non bona, et iudicia in quibus non vivent. Et pollui eos in muneribus suis, cum offerrent omne quod aperit vulvam, propter delicta sua; et scient quia ego Dominus. Quamobrem loquere ad domum Israel, fili hominis, et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus: Adhuc et in hoc blasphemaverunt me patres vestri, cum sprevissent me contemnentes, et induxissem eos in terram super quam levavi manum meam ut darem eis; viderunt omnem collem excelsum et omne lignum nemorosum, et immolaverunt ibi victimas suas, et dederunt ibi irritationem oblationis suae, et posuerunt ibi odorem suavitatis suae, et libaverunt libationes suas. Et dixi ad eos: Quid est excelsum ad quod vos ingredimini? Et vocatum est nomen eius Excelsum usque ad hanc diem. Propterea dic ad domum Israel: Haec dicit Dominus Deus: Certe in via patrum vestrorum vos polluimini, et post offendicula eorum vos fornicamini, et in oblatione donorum vestrorum, cum traducitis filios vestros per ignem, vos polluimini in omnibus idolis vestris usque hodie; et ego respondebo vobis, domus Israel? Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non respondebo vobis. Neque cogitatio mentis vestrae fiet, dicentium: Erimus sicut gentes et sicut cognationes terrae, ut colamus ligna et lapides. Vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam in manu forti et in brachio extento et in furore effuso regnabo super vos. Et educam vos de populis, et congregabo vos de terris in quibus dispersi estis, in manu valida et in brachio extento et in furore effuso regnabo super vos. Et adducam vos in desertum populorum, et iudicabor vobiscum ibi facie ad faciem. Sicut iudicio contendi adversum patres vestros in deserto terrae Aegypti, sic iudicabo vos, dicit Dominus Deus. Et subiciam vos sceptro meo, et inducam vos in vinculis foederis. Et eligam de vobis transgressores et impios, et de terra incolatus eorum educam eos, et in terram Israel non ingredientur; et scietis quia ego Dominus. Et vos, domus Israel, haec dicit Dominus Deus: Singuli post idola vestra ambulate et servite eis. Quod si et in hoc non audieritis me, et nomen meum sanctum pollueritis ultra in muneribus vestris et in idolis vestris, in monte sancto meo, in monte excelso Israel, ait

ibi seruiet michi omnis domus israel. omnes inquam in terra in qua
placebunt michi et ibi queram primitias uestras et initium decimarum
uestrarum in omnibus sanctificationibus uestris. in odorem suauitatis
suscipiam uos cum eduxero uos de populis et congregabo
uos de terris in quibus dispersi estis et sanctificabor in uobis in
oculis nationum et scietis quia ego dominus. cum induxero
uos ad terram israel in terram pro qua leuaui manum
meam ut darem eam patribus uestris. et recordabimini ibi
uiarum uestrarum et omnium scelerum uestrorum quibus polluti estis
in eis et displicebitis uobis in conspectu uestro in omnibus
malitiis uestris quas fecistis. Et scietis quia ego dominus
cum benefecero uobis propter nomen meum et non secundum uias
uestras malas neque secundum scelera uestra pessima domus israel ait dominus
deus. Et factus est sermo domini ad me dicens. fili hominis
pone faciem tuam contra uiam austri et stilla ad africum et
propheta ad saltum agri meridiani et dices saltui me-
ridiano. Audi uerbum domini. Hec dicit dominus deus. Ecce ego
succendam in te ignem et comburam in te omne lignum ui-
ride et omne lignum aridum. Non extinguetur flamma
succensionis et comburetur in ea omnis facies ab austro
usque ad aquilonem. Et uidebit uniuersa caro quia ego
dominus succendi eam nec extinguetur. Et dixi. a. a. a. domine
deus ipsi dicunt de me. Numquid non per parabolas loquitur iste.

XXI

Et factus est sermo domini ad me dicens. fili hominis
pone faciem tuam ad ierusalem et stilla ad sanctuaria et propheta
contra humum israel et dices terre israel. Hec dicit dominus deus. Ecce ego
ad te et eiciam gladium meum de uagina sua et occidam
in te iustum et impium. Pro eo autem quod occidi in te iustum et
impium. Ideo egredietur gladius meus de uagina sua
ad omnem carnem ab austro usque ad aquilonem ut
sciat omnis caro quia ego dominus eduxi gladium meum de ua-
gina sua irreuocabilem. Et tu fili hominis ingemisce in
contritione lumborum et in amaritudinibus ingemisce
coram eis. Cumque dixerint ad te quare tu gemis. dices
pro auditu quia uenit et tabescet omne cor et dissoluentur
uniuerse manus et infirmabitur omnis spiritus et per cuncta
genua fluent aque. Ecce uenit et fiet ait dominus deus.
Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis propheta et
dices. Hec dicit dominus deus. Loquere. Gladius exacuatus est
et elimatus ut cedat uictimas exacu-
tus est ut splendeat limatus est qui mouet sceptrum
filii mei succidit omne lignum. Et dedi eum ad leuigandum
ut teneatur manu. Iste exacutus est gladius et iste li-
matus est ut sit in manu interficientis. Clama et ulula
fili hominis quia hic factus est in populo meo. hic in cunctis du-
cibus israel qui fugerant gladio traditi sunt cum populo
meo. Ideo plaude super femur quia probatus est. et hoc
cum sceptrum subuerterit et non erit dicit dominus deus. Tu ergo
fili hominis propheta et percute manu ad manum et duplicetur gladius
ac triplicetur gladius interfectorum. hic est gladius occi-
sionis magne qui obstupescere eos facit et cor
dissoluere et multiplicat ruinas in omnibus por-
tis eorum dedi conturbationem gladii acuti et limati
ad fulgendum amicti ad cedem exacuere. Vade ad
dexteram siue ad sinistram quocumque faciei tue
est appetitus. Quin et ego plaudam manu ad manum
et implebo indignationem meam. ego dominus locutus sum. Et fac-
tus est sermo domini ad me dicens. Et tu fili hominis pone tibi duas
uias ut ueniat gladius regis babylonis de terra una egre-
dientur ambe. et manu capiet coniecturam in capite uie
ciuitatis coniciet. Viam pones ut ueniat gladius ad
rabath filiorum amon et ad iudam in ierusalem munitis-
simam. Stetit enim rex babylonis in biuio in capite du-
arum uiarum diuinationem querens. commiscens sagittas in-
terrogauit ydola exta consuluit. Ad dexteram eius facta est di-
uinatio super ierusalem ut ponat arietes ut aperiat os in
cede et eleuet uocem in ululatu ut ponat arietes contra
portas ut comportet aggerem ut edificet munitiones.
Eritque quasi consulens frustra oraculum in oculis eorum et sabba-
torum otium imitans. ipse autem recordabitur iniquitatis
eorum ad capiendum. Ideo hec dicit dominus deus. Pro eo quod recorda-
ti estis iniquitatis uestre et reuelastis preuaricationes
uestras et apparuerunt peccata uestra in omnibus cogitationibus
uestris. pro eo inquam quod recordati estis manu capiemi-
ni. Tu autem prophane impie dux israel cuius uenit dies
in tempore iniquitatis prefinita. Hec dicit dominus deus. Aufer
cidarim tolle coronam. Nonne hec est que humilem sub-
leuauit et sublimem humiliauit. Iniquitatem iniquitatem
ponam eam. Et hoc non factum est donec ueniret cuius est
iudicium et tradam ei. Et tu fili hominis propheta et dic. Ecce
hec dicit dominus deus ad filios amon et ad obprobrium eorum et di-
ces. Mucro mucro euagina te ad occidendum lima-
te. ut interficias et fulgeas. Cum tibi uiderentur uana et
diuinarentur mendacia ut dareris super colla uulnera-
torum impiorum quorum uenerit dies in tempore iniquitatis
prefinite. reuertere ad uaginam tuam in loco quo creata
es. In terra natiuitatis tue iudicabo te et effundam
super te indignationem meam. In igne furoris mei suf-
flabo in te. daboque te in manus hominum insipientium
et fabricantium interitum. Igni eris cibus sanguis tuus erit in
medio terre. obliuioni traderis quia ego dominus locutus sum.

XXII

Et factum est uerbum domini ad me dicens.
Et tu fili hominis nonne iudicas ciuitatem sanguinum. Et os-
tendes ei omnes abhominationes suas et dices. Hec dicit dominus
deus. Ciuitas effundens sanguinem in medio sui ut
ueniat tempus eius. et que fecit ydola contra semetipsam ut pol-
lueretur. In sanguine tuo qui a te effusus est deliquisti
in ydolis tuis que fecisti polluta es. et appropinquare fecisti
dies tuos et adduxisti tempus annorum tuorum. Propterea dedi
te obprobrium gentibus et irrisionem uniuersis terris que iuxta sunt
et que procul a te triumphabunt de te sordida nobilis
grandis interitu. Ecce principes israel singuli in brachio
suo fuerunt in te ad effundendum sanguinem. Patrem et
matrem contumeliis affecerunt in te. aduenam calump-
niati sunt in medio tui. pupillum et uiduam contristauerunt a-
pud te. Sanctuaria mea spreuistis et sabbata mea polluistis.
Viri detractores fuerunt in te ad effundendum san-
guinem et super montes comederunt in te. Scelus operati sunt
in medio tui. Verecundiora patris discooperuerunt in te.
Inmunditiam menstruate humiliauerunt in te. et unus-
quisque in uxorem proximi sui operatus est abhominationem et
socer nurum suam polluit nefarie. Frater sororem suam

filiam patris sui oppresserunt in te. Munera acceperunt apud te ad effundendum sanguinem: usuram et superabundantiam accepisti, et avare proximos tuos calumniabaris, meique oblita es, dicit Dominus Deus. Ecce complosi manus meas super avaritiam tuam quam fecisti, et super sanguinem qui effusus est in medio tui. Numquid sustinebit cor tuum, aut praevalebunt manus tuae in diebus quos ego faciam tibi? Ego Dominus locutus sum, et faciam. Et dispergam te in nationes, et ventilabo te in terras, et deficere faciam immunditiam tuam a te. Et possidebo te in conspectu gentium, et scies quia ego Dominus. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, versa est mihi domus Israel in scoriam: omnes isti aes, et stagnum, et ferrum, et plumbum in medio fornacis; scoria argenti facti sunt. Propterea haec dicit Dominus Deus: Eo quod versi estis omnes in scoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Ierusalem congregatione argenti, et aeris, et ferri, et stagni, et plumbi in medio fornacis, ut succendam in ea ignem ad conflandum: sic congregabo in furore meo et in ira mea, et requiescam, et conflabo vos. Et congregabo vos, et succendam vos in igne furoris mei, et conflabimini in medio eius, et scietis quia ego Dominus, cum effuderim indignationem meam super vos. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda, et non compluta in die furoris. Coniuratio prophetarum in medio eius, sicut leo rugiens capiensque praedam, animas devoraverunt, opes et pretium acceperunt, viduas eius multiplicaverunt in medio eius. Sacerdotes eius contempserunt legem meam, et polluerunt sanctuaria mea; inter sanctum et profanum non habuerunt distantiam, et inter pollutum et mundum non intellexerunt, et a sabbatis meis averterunt oculos suos, et coinquinabar in medio eorum. Principes eius in medio eius quasi lupi rapientes praedam ad effundendum sanguinem, et ad perdendas animas, et avare sectanda lucra. Prophetae autem eius liniebant eos absque temperamento, videntes vana, et divinantes eis mendacium, dicentes: Haec dicit Dominus Deus, cum Dominus non sit locutus. Populi terrae calumniabantur calumniam, et rapiebant violenter; egenum et pauperem affligebant, et advenam opprimebant calumnia absque iudicio. Et quaesivi de eis virum qui interponeret sepem, et staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam; et non inveni. Et effudi super eos indignationem meam, in igne irae meae consumpsi eos; viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

XXIII

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, duae mulieres filiae matris unius fuerunt, et fornicatae sunt in Aegypto, in adolescentia sua fornicatae sunt; ibi subacta sunt ubera earum, et fractae sunt mammae pubertatis earum. Nomina autem earum Oolla maior, et Ooliba soror eius minor; et habui eas, et pepererunt filios et filias. Porro earum nomina Samaria Oolla. Fornicata est igitur Oolla super me, et insanivit in amatores suos, in Assyrios propinquantes, vestitos hyacintho, principes et magistratus, iuvenes cupidinis universos, equites ascensores equorum. Et dedit fornicationes suas super eos electos filios Assyriorum universos, et in omnibus in quos insanivit in immunditiis eorum polluta est. Insuper et fornicationes suas quas habuerat in Aegypto non reliquit. Nam et illi dormierunt cum ea in adolescentia eius, et illi confregerunt ubera pubertatis eius, et effuderunt fornicationem

suam super eam. Propterea tradidi eam in manus amatorum in manus filiorum Assur, super quorum insanivit li... Ipsi discooperuerunt ignominiam illius, filios et filias eius tulerunt, et ipsam occiderunt gladio; et facta est famosa... et iudicia perpetraverunt in eam. Quod cum vidisset Ooliba soror eius, plus quam illa insanivit libidine, et forni... suam super fornicationem sororis suae ad filios... praebuit impudenter, ducibus et magistratibus ad... tibus indutis veste varia, equitibus qui vecti... et adolescentibus forma cunctis egregia. Et vi... luta esset via una ambarum. Et auxit fornica... as. Cumque vidisset viros depictos in pariete... Chaldaeorum expressas coloribus, et accinctos balteis re... et tiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum... similitudinem filiorum Babylonis, Chaldaeaeque... et insanivit super eos concupiscentia oculorum... nuntios ad eos in Chaldaeam. Cumque venissent ad eam filii Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt eam... suis, et polluta est ab eis, et saturata est anima eius... Denudavit quoque fornicationes suas, et discooperuit... ignominiam suam; et recessit anima mea ab ea, sicut re... anima mea a sorore eius. Multiplicavit enim forni... nes suas recordans dies adolescentiae suae... ta est in terra Aegypti, et insanivit libidine su... eorum quorum carnes sunt ut carnes asinorum... equorum fluxus eorum. Et visitasti scelus adolescentiae... quando subacta sunt in Aegypto ubera tua... mammae pubertatis tuae. Propterea Ooliba, haec dicit... Ego suscitabo omnes amatores tuos contra te... satiata est anima tua, et congregabo eos adversum... itu: filios Babylonis, et universos Chaldaeos... tyrannosque, et principes, omnes filios Assyriorum... forma egregia, duces et magistratus universos... principum, et nominatos ascensores equorum... instructi curru et rota, multitudo populorum... et galea armabuntur contra te undique; et dabo coram... um, et iudicabunt te iudiciis suis. Et po... te, quem exercent tecum in furore; nasum... dent, et quae remanserint gladio... ipsi filios tuos et filias tuas capient, et novissimum tuum devorabitur igni. Et denudabunt te ve... et tollent vasa gloriae tuae. Et requiescere faciam... de te, et fornicationem tuam de terra Aegypti... oculos tuos ad eos, et Aegypti non recordaberis... dicit Dominus Deus. Ecce ego tradam te in manus eo... disti, in manus de quibus satiata est anima tua... tecum in odio, et tollent omnes labores tuos, et di... dam et ignominia plenam; et revelabitur ignominia for... nicationum tuarum. Scelus tuum et fornicationes... cerunt haec tibi, quia fornicata es post gentes, in quibus... es in idolis earum. In via sororis tuae ambulasti, et dabo calicem eius in manu tua. Haec dicit Dominus Deus: Cali... tuae bibes profundum et latum; eris in deri... nationem, quae es capacissima. Ebrietate et... repleberis, calice maeroris et tristitiae, calice... Samariae. Et bibes illum, et epotabis usque ad fae...

menta eius devorabis et ubera tua lacerabis quia ego lo-
cutus sum ait dominus deus. Propterea hec dicit dominus deus. Quia oblita es mei
et proiecisti me post corpus tuum tu quoque porta scelus tuum et for-
nicationes tuas. Et ait dominus ad me dicens. Fili hominis numquid
iudicas oollam et oolibam et annuncias eis scelera earum.
Quia adulterate sunt et sanguis in manibus earum et cum ydolis
suis fornicate sunt. Insuper et filios suos quos genuerunt
mihi obtulerunt eis ad devorandum. Sed et hoc fecerunt mihi pol-
luerunt sanctuarium meum in die illa et sabbata mea prophana-
verunt. Cumque immolarent filios suos ydolis suis et
ingrederentur sanctuarium meum in die illa ut pollueret
illud etiam hec fecerunt in medio domus mee. Miserunt ad viros
venientes de longe. ad quos nuntios miserant. Itaque
ecce venerunt quibus te lavisti et circumlinisti stibio o-
culos tuos et ornata es mundo muliebri. Sedisti in
lecto pulcherrimo et mensa ornata est ante te. Thymiama
meum et unguentum meum posuisti super eam. Et vox mul-
titudinis exultantis erat in ea. et in viris qui de multi-
tudine hominum adducebantur et veniebant de deserto
posuerunt armillas in manibus earum et coronas specio-
sas in capitibus earum. Et dixi ei. Que attrita est in adulteriis
nunc fornicabitur in fornicatione sua et hec. Et ingressi
sunt ad eam quasi ad mulierem meretricem. Sic ingrediebantur
ad oollam et ad oolibam mulieres nefarias. Viri ergo iu-
sti hi iudicabunt eas iudicio adulterarum et iudicio
effundentium sanguinem quia adultere sunt et sanguis
in manibus earum et cum ydolis suis fornicate sunt. Hec enim dicit dominus deus.
Adduc ad eas multitudinem et trade eas in tumultum
et rapinam et lapidentur lapidibus populorum et confodiantur gla-
diis. filios et filias earum interficient et domos earum ig-
ne succendent. Et auferam scelus de terra et discent omnes
mulieres ne faciant secundum scelera earum. Et dabunt scelus
vestrum super vos et peccata ydolorum vestrorum portabitis et scie-
tis quia ego dominus.

XXIIII

Et factum est verbum domini
ad me in anno .ix. in mense .x. x. die mensis dicens
Fili hominis scribe tibi nomen diei huius in qua confirmatus est rex
babylonis adversum ierusalem hodie. Et dices per proverbium
ad domum irritatricem parabolam et loqueris ad eos. Hec
dicit dominus deus. Pone ollam pone inquam et mitte in eam
aquam. pinguissimum pecus assume congere frusta eius
in eam omnem partem bonam femur et armum electa et ossibus
plena. compone quoque strues ossium sub ea. efferbuit coctio
eius dissoluta sunt ossa illius in medio eius. Propterea hec dicit
dominus deus. Ve civitati sanguinum olle cuius rubigo in ea est
et rubigo eius non exivit de ea. per partes et per partes suas
eice eam. non cecidit super eam sors. Sanguis enim eius in
medio eius est super limpidissimam petram effudit
illum. non effudit illum super terram ut possit operiri pul-
vere. ut super inducerem indignationem meam et vin-
dicta ulciscerer. Dedi sanguinem eius super petram
limpidissimam ne operiretur. Propterea hec dicit dominus deus. Ve
civitati sanguinum cuius ego grandem faciam pyram.
Congere ossa que igne succendam. consumentur carnes
et coquetur universa compositio et ossa tabescent. Pone
quoque super eam prunas vacuam ut calescat et liquefiat
es eius et confletur in medio eius inquinamentum eius et con-
sumatur rubigo eius. multo labore sudatum est et non exivit de
ea nimia rubigo eius neque per ignem. Immunditia tua execrabilis
quia mundare te volui et non es mundata a sordibus tuis
sed nec mundaberis prius donec quiescere faciam indignati-
onem meam in te. Ego dominus locutus sum. Veniet et faciam non
transeam nec parcam nec placabor. iuxta vias tuas et
iuxta adinventiones tuas iudicabo te dicit dominus. Et factum est
verbum domini ad me dicens. Fili hominis ecce ego tollo a te de-
siderabile oculorum tuorum in plaga et non planges neque plora-
bis neque fluent lacrime tue. Ingemisce tacens mortuorum
luctum non facies. corona tua circumligata sit tibi et calcia-
menta tua erunt in pedibus tuis nec amictu ora velabis
nec cibos lugentium comedes. Locutus sum ergo ad populum ma-
ne et mortua est uxor mea vespere. Fecique mane sicut preceperat
mihi. Et dixit ad me populus quare non indicas nobis
quid ista significent que tu facis. Et dixi ad eos. Ser-
mo domini factus est ad me dicens. Loquere domui israel. Hec dicit
dominus deus. Ecce ego polluam sanctuarium meum superbiam imperii
vestri et desiderabile oculorum vestrorum et super quo pavet anima
vestra. filii vestri et filie vestre quas reliquistis gladio ca-
dent. et facietis sicut feci. Ora amictu non velabitis et
cibos lugentium non comedetis. Coronas habebitis in capi-
tibus vestris et calciamenta in pedibus. Non plangetis neque
flebitis. Sed tabescetis in iniquitatibus vestris et unusquisque
gemet ad fratrem suum. Eritque ezechiel vobis in portentum
iuxta omnia que fecit facietis cum venerit istud et scietis
quia ego dominus deus. Et tu fili hominis ecce in die qua tollam ab eis
fortitudinem eorum et gaudium dignitatis et desiderium oculorum
eorum super quo requiescunt anime eorum filios et filias eorum in
die illa cum venerit fugiens ad te ut annunciet tibi in
die inquam illa aperietur os tuum cum eo qui fugit et loqueris
et non silebis ultra. eritque eis in portentum et scietis quia ego
dominus.

XXV

Et factus est sermo domini ad me dicens.
Fili hominis pone faciem tuam contra filios ammon et propheta-
bis de eis. et dices filiis ammon. Audite verbum domini dei
hec dicit dominus deus. pro eo quod dixisti euge euge super sanctuari-
um meum quia pollutum est et super terram israel quoniam desolata
est et super domum iuda quoniam ducti sunt in captivitatem.
Ideo ecce ego tradam te filiis orientalibus in heredi-
tatem et collocabunt caulas suas in te et ponent in te ten-
toria sua. ipsi comedent fruges tuas et ipsi bibent lac
tuum. Daboque rabbath in habitaculum camelorum et filios
ammon in cubile pecorum et scietis quia ego dominus deus. Pro
eo quod plausisti manu et percussisti pede et gavisa es
ex toto affectu super terram israel. Ideo ecce ego exten-
dam manum meam super te et tradam te in direptio-
nem gentium et interficiam te de populis et perdam te de ter-
ris et conteram et scietis quia ego dominus. Hec dicit dominus deus. Pro
eo quod dixerunt moab et seyr. ecce sicut omnes gentes domus
iuda. ideo ecce ego aperiam humerum moab de ci-
vitatibus. De civitatibus inquam eius et de finibus eius incli-
tas terre bethiesimoth et belmeon et chariathaim
filios orientis cum filiis ammon et dabo eam in heredita-
tem ut non sit memoria ultra filiorum ammon in gen-
tibus. et in moab faciam iudicia et scient quia ego dominus
hec dicit dominus deus. pro eo quod fecit ydumea ultionem ut se-

vindicaret se de filiis Iuda peccavitque delinquens et vindictam expetivit de eis. Ideo haec dicit Dominus Deus: extendam manum meam super Idumeam et auferam de ea hominem et iumentum et faciam eam desertam ab austro, et qui sunt in Dedan gladio cadent. Et dabo ultionem meam super Idumeam per manum populi mei Israel, et facient in Edom iuxta iram meam et furorem meum, et scient vindictam meam, ait Dominus Deus. Pro eo quod fecerunt Palestini vindictam et ulti se sunt toto animo interficientes et implentes inimicitias veteres, propterea haec dicit Dominus Deus: Ecce ego extendam manum meam super Palestinos et interficiam interfectores et perdam reliquias maritime regionis, faciamque in eis ultiones magnas arguens in furore, et scient quia ego Dominus cum dedero vindictam meam super eos.

XXVI

Et factum est in undecimo anno prima mensis factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, pro eo quod dixit Tyrus de Ierusalem: Euge, confracte sunt porte populorum, conversa est ad me; implebor, deserta est. Propterea haec dicit Dominus Deus: Ecce ego super te Tyre, et ascendere faciam ad te gentes multas sicut ascendit mare fluctuans. Et dissipabunt muros Tyri et destruent turres eius, et radam pulverem eius de ea, et dabo eam in limpidissimam petram. Siccatio sagenarum erit in medio maris, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus; et erit in direptionem gentibus. Filie quoque eius que sunt in agro gladio interficientur, et scient quia ego Dominus. Quoniam haec dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonosor regem Babylonis ab aquilone, regem regum, cum equis et curribus et equitibus et cetu populoque magno. Filias tuas que sunt in agro gladio interficiet, et circumdabit te munitionibus et comportabit aggerem in gyro, et elevabit contra te clipeum, et vineas et arietes temperabit in muros tuos et turres tuas destruet in armatura sua. Inundatione equorum eius operiet te pulvis eorum; a sonitu equitum et rotarum et curruum movebuntur muri tui, cum ingressus fuerit portas tuas quasi per introitus urbis dissipate. Ungulis equorum suorum conculcabit omnes plateas tuas; populum tuum gladio cedet, et statue tue nobiles in terram corruent. Vastabunt opes tuas, diripient negotiationes tuas, et destruent muros tuos et domos tuas preclaras subvertent; et lapides tuos et ligna tua et pulverem tuum in medio aquarum ponent. Et quiescere faciam multitudinem canticorum tuorum, et sonus cythararum tuarum non audietur amplius. Et dabo te in limpidissimam petram; siccatio sagenarum eris, nec ultra edificaberis, quia ego Dominus locutus sum, dicit Dominus Deus. Haec dicit Dominus Deus Tyro: Numquid non a sonitu ruine tue et gemitu interfectorum tuorum, cum occisi fuerint in medio tui, commovebuntur insule? Et descendent de sedibus suis omnes principes maris, et auferent exuvias suas et vestimenta sua varia abicient et induentur stupore. In terra sedebunt et attoniti super repentino casu tuo admirabuntur, et assumentes super te lamentum dicent tibi: Quomodo peristi, que habitas in mari, urbs inclita, que fuisti fortis in mari cum habitatoribus tuis, quos formidabant universi? Nunc stupebunt naves in die pavoris tui, et turbabuntur insule in mari eo quod nullus egrediatur ex te. Quia haec dicit Dominus Deus: Cum dedero te urbem desolatam sicut civitates que non habitantur, et adduxero super te abyssum, et operuerint te aque multe, et detraxero te cum his qui descendunt in lacum ad populum sempiternum, et collocavero te in terra novissima sicut solitudines veteres cum his qui deducuntur in lacum, ut non habiteris. Porro cum dedero gloriam tuam in terra viventium, in nihilum redigam te et non eris, et requisita non invenieris ultra in sempiternum, dicit Dominus Deus.

XXVII

Et factum est verbum Domini ad me dicens: Tu ergo, fili hominis, assume super Tyrum lamentum et dices Tyro que habitat in introitu maris, negotiationi populorum ad insulas multas: Haec dicit Dominus Deus: O Tyre, tu dixisti: Perfecti decoris ego sum, et in corde maris sita. Fines tui, qui te edificaverunt, impleverunt decorem tuum. Abietibus et Sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris. Cedrum de Libano tulerunt ut facerent malum tibi. Quercus de Basan dolaverunt in remos tuos; transtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, et pretoriola de insulis Italie. Byssus varia de Egypto texta est tibi in velum ut poneretur in malo; iacinctus et purpura de insulis Elisa facta sunt operimentum tuum. Habitatores Sidonis et Aradii fuerunt remiges tui; sapientes tui, Tyre, facti sunt gubernatores tui. Senes Biblii et prudentes eius habuerunt nautas ad ministerium varie supellectilis tue. Omnes naves maris et naute earum fuerunt in populo negotiationis tue. Perse et Lydii et Libyes erant in exercitu tuo, erant viri bellatores tui; clipeum et galeam suspenderunt in te pro ornatu tuo. Filii Aradii cum exercitu tuo super muros tuos in circuitu, sed et Pygmei qui erant in turribus tuis pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gyrum; ipsi compleverunt pulchritudinem tuam. Carthaginienses negotiatores tui a multitudine cunctarum divitiarum, argento et ferro, stagno plumboque repleverunt nundinas tuas. Grecia et Tubal et Mosoch ipsi institores tui; mancipia et vasa erea adduxerunt populo tuo. De domo Thogorma equos et equites et mulos adduxerunt ad forum tuum. Filii Dedan negotiatores tui; insule multe negotiatio manus tue; dentes eburneos et hebeninos commutaverunt in pretio tuo. Syrus negotiator tuus propter multitudinem operum tuorum; gemmam et purpuram et scutulata et byssum et coccum proposuerunt in mercatu tuo. Iuda et terra Israel ipsi institores tui in frumento primo; balsamum et mel et oleum et resinam proposuerunt in nundinis tuis. Damascenus negotiator tuus in multitudine operum tuorum, in multitudine diversarum opum, in vino pingui, in lanis coloris optimi. Dan et Grecia et Mosel in nundinis tuis proposuerunt ferrum fabrefactum; stacte et calamus in negotiatione tua. Dedan institores tui in tapetibus ad sedendum. Arabia et universi principes Cedar ipsi negotiatores manus tue; cum agnis et arietibus et hedis venerunt ad te negotiatores tui. Venditores Saba et Reema, ipsi negotiatores tui cum universis primis aromatibus

lapidibus preciosis et auro quod posuerunt in mercatu tuo.
Aran et Chenne et Eden negotiatores tui. Saba
Assur Chelmath venditores tui. Ipsi negotiatores
tui polimitorum gazarumque preciosarum que obvolute
et astricte erant funibus. Cedros quoque habebant in nego
tiationibus tuis. Naves maris principes tui in negotiati
one tua et repleta es et glorificata nimis in corde ma
ris. In aquis multis adduxerunt te remiges tui. Ven
tus auster contrivit te in corde maris. Divitie tue et
thesauri tui et multiplex instrumentum tuum. Naute
tui et gubernatores tui qui tenebant supellectilem
tuam et populo tuo preerant, viri quoque bellatores tui qui
erant in te cum universa multitudine tua que est in
medio tui cadent in corde maris in die ruine
tue. A sonitu clamoris gubernatorum tuorum conturba
buntur classes et descendent de navibus suis omnes
qui tenebant remum. Naute et universi gubernatores
maris in terra stabunt et eiulabunt super te voce mag
na et clamabunt amare et superiacient pulverem ca
pitibus suis et cinere conspergentur et radent super te cal
vitium et accingentur ciliciis et plorabunt te in ama
ritudine anime ploratu amarissimo et assument
super te carmen lugubre et plangent te. Que
ut Tyrus que obmutuit in medio maris? Que in exi
tu negotiationum tuarum de mari implesti populos
multos in multitudine divitiarum tuarum et populorum
tuorum ditasti reges terre. Nunc contrita es a mari
in profundis aquarum. Opes tue et omnis multitudo tua
que erat in medio tui ceciderunt. Universi habitatores
insularum obstupuerunt super te et reges earum omnes
tempestate perculsi mutaverunt vultus. Negotia
tores populorum sibilaverunt super te. Ad nichilum
deducta es et non eris usque in perpetuum. XXVIII
Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis dic
principi Tyri: Hec dicit Dominus Deus: Eo quod elevatum est
cor tuum et dixisti Deus ego sum et in cathedra dei sedi
in corde maris, cum sis homo et non deus, et dedisti cor tuum
quasi cor dei. Ecce sapientior es tu Daniele, omne
secretum non est absconditum a te. In sapientia et pruden
tia tua fecisti tibi fortitudinem et acquisisti aurum
et argentum in thesauris tuis. In multitudine sapie
ntie et in negotiatione tua multiplicasti tibi forti
tudinem et elevatum est cor tuum in robore tuo. Propterea
hec dicit Dominus Deus: Eo quod elevatum est cor tuum sicut cor dei,
ideo ecce ego adducam super te alienos robustissi
mos gentium et nudabunt gladios suos super pulc
hritudinem sapientie tue et polluent decorem tuum. Et in
terficient et detrahent te et morieris in interitu occi
sorum in corde maris. Numquid dicens loqueris Deus
ego sum coram interficientibus te, cum sis homo et non deus
in manu occidentium te? Morte incircumcisorum
morieris de manu alienorum quia ego locutus
sum ait Dominus Deus. Et factus est sermo Domini ad me dicens:
Fili hominis leva planctum super regem Tyri et dices
ei: Hec dicit Dominus Deus: Tu signaculum similitudinis,
plenus sapientia, perfectus decore. In deliciis paradisi
dei fuisti. Omnis lapis preciosus operimentum tuum. Sardius
topazius et iaspis, crisolitus et onix et berillus,
saphirus et carbunculus et smaragdus. Aurum opus
decoris tui et foramina tua in die qua conditus es
preparata sunt. Tu cherub extentus et protegens et posui
te in monte sancto dei. In medio lapidum ignitorum am
bulasti perfectus in viis tuis a die conditionis tue do
nec inventa est iniquitas in te. In multitudine
negotiationis tue repleta sunt interiora tua ini
quitate et peccasti. Et eieci te de monte dei et perdi
di te o cherub protegens de medio lapidum ignitorum.
Et elevatum est cor tuum in decore tuo. Perdidi sapientiam
tuam in decore tuo. In terram proieci te, ante faciem re
gum dedi te ut cernerent te. In multitudine in
iquitatum tuarum et iniquitate negotiationis tue pol
luisti sanctificationem tuam. Producam ergo ignem de me
dio tui qui comedat te et dabo te in cinerem super
terram in conspectu omnium videntium te. Omnes qui
viderint te in gentibus obstupescent super te. Nichi
li factus es et non eris in perpetuum. Et factus est sermo Domini
ad me dicens: Fili hominis pone faciem tuam contra Sydonem
et prophetabis de ea et dices: Hec dicit Dominus Deus: Ecce ego ad
te Sydon et glorificabor in medio tui et scient quia
ego Dominus cum fecero in ea iudicia et sanctificatus fuero in ea.
Et inmittam ei pestilentiam et sanguinem in plateis eius
et corruent interfecti in medio eius gladio per circui
tum. Et scient quia ego Dominus. Et non erit ultra domui Israel
offendiculum amaritudinis et spina dolorem in
ferens undique per circuitum eorum qui adversantur
eis et scient qui adversantur eis et scient quia ego
Dominus Deus. Hec dicit Dominus Deus: Cum congregavero domum Israel
de populis in quibus dispersi sunt, sanctificabor in eis co
ram gentibus et habitabunt in terra sua quam dedi ser
vo meo Iacob. Et habitabunt in ea securi et edi
ficabunt domos plantabuntque vineas et ha
bitabunt confidenter cum fecero iudicia in omnibus qui
adversantur eis per circuitum, et scient quia ego Dominus Deus.
In anno .x. in .x. mense XXIX unde
cima die mensis factum est verbum Domini ad me dicens:
Fili hominis pone faciem tuam contra Pharaonem regem Egy
pti et prophetabis de eo et de Egypto universa. Loquere
et dices: Hec dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Pharao rex
Egypti, draco magne qui cubas in medio flumi
num tuorum et dicis: Meus est fluvius et ego feci memet
ipsum. Et ponam frenum in maxillis tuis et agglutina
bo pisces fluminum tuorum squamis tuis et ex
traham te de medio fluminum tuorum et univer
si pisces tui squamis tuis adherebunt. Et
proiciam te in desertum et omnes pisces fluminis tui
super faciem terre et volatilibus celi et dedi te ad
devorandum. Et scient omnes habitatores Egypti quia ego
Dominus, eo quod fuisti baculus harundineus domui
Israel. Quando apprehenderunt te manu et confractus es
et lacerasti omnem humerum eorum et dissolvisti omnes
renes eorum et innitentibus eis super te comminutus
es. Propterea hec dicit Dominus: Ecce ego adducam super te

gladium et interficiam de te hominem et iumentum et erit
terra egipti in desertum et in solitudinem et scient quia ego dominus
pro eo quod dixeris flumen meum est et ego feci illud ideo
ecce ego ad te et ad flumina tua daboque terram e
gipti in solitudinem gladio dissipatam a turre sy
enes usque ad terminos ethiopie non pertransibit
eam pes hominis nec pes iumenti gradietur in ea et
non habitabitur xl annis. Daboque terram egipti desertam
in medio terrarum desertarum et civitates eius in medio
urbium subversarum erunt desolate xl annis et dispergam
egiptios in nationes et ventilabo eos in terras. Quia
hec dicit dominus deus. Post finem xl annorum congregabo egip
tum de populis in quibus dispersi fuerant et reducam capti
vitatem egipti et collocabo eos in terra phatures in
terra nativitatis sue et erunt ibi in regnum humi
le et inter regna cetera erit humillima et non eleva
bitur ultra super nationes et imminuam eos ne
imperent gentibus neque erunt ultra domui israel in
confidentia docentes iniquitatem ut fugiant et
sequantur eos et scient quia ego dominus deus. Et factum est in
xxvii anno in primo in una mensis factum est verbum
domini ad me dicens. Fili hominis nabuch rex babilonis
servire fecit exercitum suum servitute magna adversus
tyrum. Omne caput decalvatum et omnis humerus
depilatus est et merces non est reddita ei nec exercitui
eius de tyro pro servitute qua servivit mihi adversum
eam. Propterea hec dicit dominus deus. Ecce ego dabo nabuch
regem babilonis in terra egipti et accipiet multitudi
nem eius et depredabitur manubias eius et diripiet
spolia eius et erit merces exercitui illius et operi quo ser
vivit adversus eam. Dedi ei terram egipti pro eo quod
laboraverit mihi ait dominus deus. In die illo pullulabit
cornu domui israel et tibi dabo apertum os in medio
eorum et scient quia ego dominus. XXX

Et factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis propheta
et dic. Hec dicit dominus deus. Ululate ve ve diei quia
iuxta est dies et appropinquat dies domini dies nubis tempus
gentium erit et veniet gladius in egiptum et erit pa
vor in ethiopia cum ceciderint vulnerati in egipto
et ablata fuerit multitudo illius et destructa fundamen
ta eius. Ethiopia et libia et lidi et omne reliquum vul
gus et chub et filii terre federis cum eis gladio ca
dent. Hec dicit dominus deus. Et corruent fulcientes egip
tum et destruetur superbia imperii eius. A turre sy
enes gladio cadent in ea ait dominus exercituum et
dissipabuntur in medio terrarum desolatarum et urbes
eius in medio civitatum desertarum erunt et scient quia
ego dominus deus cum dedero ignem in egipto et attriti fu
erint omnes auxiliatores eius. In die illa egre
dientur nuntii a facie mea in trieribus ad con
terendam ethiopie confidentiam et erit pavor
in eis in die egipti quia absque dubio veniet.
Hec dicit dominus deus. Et cessare faciam multitudinem e
gipti in manu nabuchodonosor regis babilonis. Ipse et populus
eius cum eo fortissimi gentium adducentur ad dis
perdendam terram et evaginabunt gladios suos super

egiptum et implebunt terram interfectis et faciam
alveos fluminum aridos et tradam terram in manus pessimorum
et dissipabo terram et plenitudinem eius in manu alienorum
ego dominus locutus sum. Hec dicit dominus deus. Et disperdam simulacra
et cessare faciam ydola de memphis et dux de terra egipti non
erit amplius et dabo terrorem in terram egipti et disperdam
phatures et dabo ignem in thaphnis et faciam iudicia in ale
xandria et effundam indignationem meam super pelusium
robur egipti et interficiam multitudinem alexandrie et
dabo ignem in egipto quasi parturiens dolebit pelusium
et alexandria erit dissipata et in memphis angustie
. Iuvenes eliopoleos et bubasti gladio cadent
et ipse captive ducentur et in thaphnis nigrescet
cum contrivero ibi sceptra egipti et defecerit in ea super
bia potentie eius. Ipsam nubes operiet. Filie autem eius in
captivitatem ducentur et iudicia faciam in
et scient quia ego dominus. Et factum est in xi anno
mense in vii mensis factum est verbum domini ad me
Fili hominis brachium pharaonis regis egipti confregi
et ecce non est obvolutum ut restitueretur ei sani
ligaretur pannis et fasciaretur linteolis ut re
bore posset tenere gladium. Hec dicit dominus deus
ad pharaonem regem egipti et comminuam eius bra
forte sed confractum et deiciam gladium de manu
et dispergam egiptum in gentibus et ventilabo eos
et confortabo brachia regis babilonis. Daboque
meum in manu eius et confringam brachium
et gement gemitibus interfecti coram facie
confortabo brachia regis babilonis et brachia
concident et scient quia ego dominus. Cum dedero
meum in manu regis babilonis et extenderit
terram egipti et dispergam egiptum in nationes
et ventilabo eos in terris et scient quia ego dominus. XXXI

Et factum est in xi anno tercio
mense una mensis factum est verbum domini ad
me dicens. Fili hominis dic pharaoni regi egipti et populo eius cui
similis es in magnitudine tua. Ecce assur
in libano pulcher ramis et frondibus
excelsusque altitudine et inter condensas frondes
elevatum est cacumen eius. Aque nutrierunt
illum. Abyssus exaltavit illum. Flumina eius mana
bant in circuitu radicum eius et rivos suos
sit ad universa ligna regionis. Propterea de
altitudo eius super omnia ligna regionis et multipli
cata sunt arbusta eius et elevati sunt rami eius
multis. Cumque extendisset umbram suam in
eius fecerunt nidos omnia volatilia celi et sub
eius genuerunt omnes bestie saltuum et sub
culo illius habitabant cetus gentium plurimarum
pulcherrimus in magnitudine sua et in
one arbustorum suorum. Erat enim radix
aquas multas. Cedri non fuerunt altiores
paradiso dei. Abietes non adequaverunt
tem eius et platani non fuerunt eque frondosi
ne lignum paradisi dei non est assimilatum
pulcritudini eius quia speciosum feci

multis condensisque frondibus et emulata sunt eum omnia
ligna voluptatis que erant in paradiso dei. Propterea hec dicit
dominus deus pro eo quod sublimatus est in altitudine et dedit sum-
mitatem suam virentem atque condensam et elevatum est cor
eius in altitudine sua. Tradidi eum in manu for-
tissimi gentium faciens faciet ei iuxta impietatem eius
eieci eum et succident eum alieni et crudelissimi natio-
num et proicient eum super montes et in cunctis vallibus
corruent rami eius et confringentur arbusta eius in univer-
sis rupibus terre et recedent de umbraculo eius omnes populi terre
et relinquent eum. In ruina eius habitaverunt omnia volatilia
celi et in ramis eius fuerunt universe bestie terre regionis.
Quam ob rem non elevabuntur in altitudine sua omnia
ligna aquarum nec ponent sublimitatem suam inter
nemorosa atque frondosa nec stabunt in sublimitate
sua omnia que irrigantur aquis quia omnes traditi sunt in
mortem ad terram ultimam in medio filiorum hominum
cum his qui descendunt in lacum. Hec dicit dominus deus. In die
quando descendit ad inferos induxi luctum operui eum
abysso et prohibui flumina eius et coercui aquas mul-
tas. Contristatus est super eum libanus et omnia ligna agri con-
cussa sunt. A sonitu ruine eius commovi gentes cum de-
ducerem eum ad infernum cum his qui descendebant in
lacum et consolata sunt in terra infima omnia ligna volup-
tatis egregia atque preclara in libano universa que irri-
gabantur aquis. Nam et ipsi cum eo descendent ad in-
fernum ad interfectos gladio et brachium uniuscuiusque se-
debit sub umbraculo eius in medio nationum. Cui as-
similatus es o inclite atque sublimis inter ligna
voluptatis. Ecce deductus es cum lignis voluptatis
ad terram ultimam in medio incircumcisorum dormies
cum his qui interfecti sunt gladio. Ipse est pharao et omnis multitudo
eius dicit dominus deus.

XXXII

Et factum est in duodecimo anno in mense duodecimo in una mensis
factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis
assume lamentum super pharaonem regem egypti et dices
ad eum: Leoni gentium assimilatus es et draconi qui est
in mari ventilabas cornu in fluminibus tuis et conturba-
bas aquas pedibus tuis et conculcabas flumina
eorum. Propterea hec dicit dominus deus. Expandam super te rete meum
in multitudine populorum multorum et extraham te
in sagena mea et proiciam te in terram super faciem agri
derelinquam te et habitare faciam super te omnia volatilia celi
et saturabo de te bestias universe terre et dabo car-
nes tuas super montes et implebo colles tuos sanie
tua et irrigabo terram fetore sanguinis tui in-
super montes et valles implebuntur ex te et operiam
cum extinctus fueris celos et nigrescere faciam stellas
eorum solem nube tegam et luna non dabit lumen suum.
Omnia luminaria celi merere faciam super te et dabo
tenebras super terram tuam dicit dominus deus. Cum ceci-
derint vulnerati in terram ait dominus deus et irrigabo
cor populorum multorum cum induxero contritionem tuam
in gentibus super terras quas nescis et stupescere
faciam super te populos multos et reges eorum horrore
nimio formidabunt super te ipsi universas
civitates quas ignoras es cum volare cepit gladius meus
super facies eorum et obstupescent repente singuli pro anima sua
in die ruine sue. Quia hec dicit dominus deus. Gladius regis baby-
lonis veniet tibi in gladiis fortium deiciam multitudinem tuam
inexpugnabiles omnes gentes hee et vastabunt superbiam
egypti et dissipabitur multitudo eius. Et perdam omnia iumen-
ta eius que erant super aquas plurimas et non conturbabit eas
pes hominis ultra neque ungula iumentorum turbabit eas.
Tunc purissimas reddam aquas eorum et flumina eorum quasi
oleum adducam ait dominus deus. Cum dedero terram egypti deso-
latam deseretur autem terra a plenitudine sua quando percussero
omnes habitatores eius et scient quia ego dominus. Planctus est
et plangent eum filie gentium plangent eum super egyptum et super
omnem multitudinem eius plangent eum ait dominus deus. Et factum
est in duodecimo anno in quintadecima mensis factum est verbum domini
ad me dicens. Fili hominis cane carmen lugubre super
multitudinem egypti et detrahe eam ipsam et filias gen-
tium robustarum ad terram ultimam cum his qui descen-
dunt in lacum. Quo pulchrior es descende et dormi cum
incircumcisis. In medio interfectorum gladio cadent
gladius datus est attraxerunt eam et omnes populos eius.
Loquentur ei potentissimi robustorum de medio
inferni qui cum auxiliatoribus eius descenderunt et dor-
mierunt incircumcisi interfecti gladio. Ibi assur
et omnis multitudo eius in circuitu illius sepulcra eius
omnes interfecti et qui ceciderunt gladio quorum data
sunt sepulcra in novissimis laci et facta est multitudo
eius per gyrum sepulcri eius universi interfecti cadentesque
gladio qui dederant quondam formidinem suam in terra
viventium. Ibi elam et omnis multitudo eius per gyrum
sepulcri sui omnes hii interfecti et ruentes gladio
qui descenderunt incircumcisi ad terram ultimam
qui posuerunt terrorem suum in terra viventium et porta-
verunt ignominiam suam cum his qui descendunt in
lacum. In medio interfectorum posuerunt cubile eius
in universis populis eius sepulcri illius omnes hii incircum-
cisi interfectique gladio dederunt enim terrorem in terra vi-
ventium et portaverunt ignominiam suam cum his qui descen-
dunt in lacum in medio interfectorum positi sunt. Ibi
mosoch et tubal et omnis multitudo eius in circuitu
eius sepulcra eius omnes hii incircumcisi interfecti et caden-
tes gladio quia dederunt formidinem suam in terra
viventium et non dormient cum fortibus cadentibus
que et incircumcisis qui descenderunt ad infernum cum
armis suis et posuerunt gladios suos sub capitibus suis
et fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum quia terror for-
tium facti sunt in terra viventium. Et tu igitur in medio in-
circumcisorum contereris et dormies cum interfectis gla-
dio et qui cum incircumcisis dormierunt. Ibi ydumea
et reges eius et omnes duces eius qui dati sunt cum exer-
citu suo cum interfectis gladio et qui cum incircumci-
sis dormierunt et cum his qui descendunt in lacum.
Ibi principes aquilonis omnes et universi venatores
qui deducti sunt cum interfectis paventes et in sua
fortitudine confusi qui dormierunt incircumcisi cum
interfectis gladio et portaverunt confusionem suam

cum hiis qui descendunt in lacum. Vidit eos pharao et consolatus est super universa multitudine que interfecta est gladio et portaverunt confusionem suam cum hiis qui descendunt in lacum pharao et omnis exercitus eius ait dominus deus. quia dedi terrorem meum in terra viventium et dormivit in medio incircumcisorum cum interfectis gladio pharao et omnis multitudo eius ait dominus deus.

XXXIII

Et factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis loquere ad filios populi tui et dices ad eos. Terra cum induxero super eam gladium et tulerit populus terre virum unum de novissimis suis et constituerit eum super se speculatorem et ille viderit gladium venientem super terram et cecinerit bucina et annuntiaverit populo. Audiens autem quisquis ille est sonitum bucine non se observaverit veneritque gladius et tulerit eum sanguis ipsius super caput ipsius erit. Sonum bucine audivit et non se observavit sanguis eius in ipso erit. Si autem se custodierit animam suam salvavit. Quod si speculator viderit gladium venientem et non insonuerit bucina et populus non se custodierit veneritque g- gladius et tulerit de eis animam ille quidem in iniquitate sua captus est sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Et tu fili hominis speculatorem dedi te domui israel. Audiens ergo ex ore meo sermonem annuntiabis eis ex me. Si me dicente ad impium impie morte morieris non fueris locutus ut se custodiat impius a via sua. ipse impius in iniquitate sua morietur sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem annuntiante te ad impium ut a viis suis convertatur non fuerit conversus a via sua ipse in iniquitate sua morietur. Porro tu animam tuam liberasti. Tu ergo fili hominis dic ad domum israel. Sic locuti estis dicentes. Iniquitates nostre et peccata nostra super nos sunt et in ipsis nos tabescimus. Quomodo ergo vivere poterimus? Dic ad eos. Vivo ego dicit dominus deus. Nolo mortem impii sed ut convertatur impius a via sua et vivat. Convertimini a viis vestris pessimis et quare moriemini domus israel. Tu itaque fili hominis dic ad filios populi tui. Iustitia iusti non liberabit eum in quacumque die peccaverit et impietas impii non nocebit ei. In quacumque die conversus fuerit ab impietate sua et iustus non poterit vivere in iustitia sua. In quacumque die peccaverit. Etiam si dixero iusto quod vita vivat et confisus in iustitia sua fecerit iniquitatem omnes iustitie eius oblivioni tradentur et in iniquitate sua quam operatus est in ipsa morietur. Si autem dixero impio morte morieris et egerit penitentiam a peccato suo feceritque iustitiam et iudicium et pignus restituerit ille impius rapinamque reddiderit in mandatis vite ambulaverit nec fecerit quicquam iniustum vita vivet et non morietur. Omnia peccata eius que peccavit non imputabuntur ei. Iudicium et iustitiam fecit vita vivet. Et dixerunt filii populi tui. Non est equi ponderis via domini. et ipsorum via iniusta est. Cum enim recesserit iustus a iustitia sua feceritque iniquitates morietur in eis. Et cum recesserit impius ab iniquitate sua feceritque iudicium et iustitiam vivet in eis. Et dicitis. Non est recta via domini. Unumquemque de vobis iuxta vias suas iudicabo domus israel. Et factum est in xii. anno in x. mense ... sis transmigrationis nostre. Venit ad me ... de ierusalem dicens. Vastata est civitas. Manus autem domini facta fuerat ad me vespere antequam veniret qui fugerat aperuitque os meum donec veniret ad me mane et aperto ore meo non silui amplius. Et factum est ad me dicens. Fili hominis qui habitant in ruinosis humi loquentes aiunt. Unus erat abraham ... ditate possedit terram. Nos autem multi sumus data est terra in possessionem. Idcirco dices ad eos. Hec dicit dominus deus. Qui in sanguine comeditis et oculos vestros levatis ad immunditias vestras et sanguinem funditis. Numquid terram hereditate possidebitis? ... in gladiis vestris fecistis abhominationes et unusquisque uxorem proximi sui polluit et hereditate possidebitis. Hec dices ad eos. Hec dicit dominus deus. Vivo ego quia qui in ruinosis habitant gladio cadent et qui in agro est bestiis tradetur ad devorandum. qui autem in presidiis et in speluncis sunt peste morientur. Et dabo terram in solitudinem et deficiet fortitudo et superbia eius. Et desolabuntur montes israel. eo quod nullus sit qui per eos transeat. Et scient quia ego dominus cum dedero terram desertam propter universas abhominationes suas quas operati sunt. Et tu fili hominis filii populi tui loquentur de te iuxta muros et in hostiis domorum et dicunt unus alteri vir ad proximum suum loquentes. Venite et audiamus quis sit sermo egrediens a domino. Et veniunt ad te quasi si ingrediatur populus et sedent coram te populus meus et audiunt sermones tuos et non faciunt eos. quia in canticum oris sui vertunt eos et avaritiam suam sequitur cor eorum. Et es eis quasi carmen musicum quod suavi dulcique sono canitur et audiunt verba tua et non faciunt ea. Et cum venerit quod predictum est ecce venit tunc scient quia propheta fuerit inter eos.

XXXIIII

Et factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis propheta de pastoribus israel. Propheta et dices ... Hec dicit dominus deus. Ve pastoribus israel qui pascebant semetipsos. Nonne greges a pastoribus pascuntur? Lac comedebatis et lanis operiebamini et quod crassum erat occidebatis. gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit non consolidastis et quod egrotum non sanastis quod fractum est non alligastis et quod abiectum est non reduxistis et quod perierat non quesistis. Sed cum austeritate imperabatis eis et cum potentia. Et disperse sunt oves mee. eo quod non esset pastor. et facte sunt in devorationem omnium bestiarum agri et disperse sunt. Erraverunt greges mei in cunctis montibus et in universo colle excelso et super omnem faciem terre dispersi sunt et non erat qui requireret. Propterea pastores audite verbum domini. Vivo ego dicit dominus deus quia pro eo quod facti sunt greges mei in rapinam

meae in devorationem omnium bestiarum agri, eo quod non
esset pastor. Neque enim quaesierunt pastores gregem meum, sed pas-
cebant pastores semetipsos, et greges meos non pascebant.
Propterea pastores audite verbum Domini. Haec dicit Dominus Deus: Ecce e-
go ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum,
et cessare eos faciam ut ultra non pascant gregem meum, nec
pascant amplius pastores semetipsos. Et liberabo gregem meum
de ore eorum, et non erit ultra eis in escam. Quia haec dicit Dominus Deus:
Ecce ego requiram oves meas, et visitabo eas. Sicut visitat pas-
tor gregem suum in die quando fuerit in medio ovium suarum dissi-
patarum, sic visitabo oves meas, et liberabo eas de omni-
bus locis in quibus dispersae fuerant in die nubis et caliginis. Et e-
ducam eas de populis, et congregabo eas de terris, et inducam
eas in terram suam, et pascam eas in montibus Israel, in rivis
et in cunctis sedibus terrae. In pascuis uberrimis pascam
eas, et in montibus excelsis Israel erunt pascuae earum. Ibi
requiescent in herbis virentibus, et in pascuis pinguibus
pascentur super montes Israel. Ego pascam oves meas,
et ego eas accubare faciam, dicit Dominus Deus. Quod perierat re-
quiram, et quod abiectum erat reducam, et quod confractum fuerat
alligabo, et quod infirmum fuerat consolidabo, et quod pingue et
forte custodiam, et pascam illas in iudicio. Vos autem greges
mei, haec dicit Dominus Deus: Ecce ego iudico inter pecus et pecus, arietum
et hircorum. Nonne satis erat vobis pascua bona depasci?
Insuper et reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedi-
bus vestris. Et cum purissimam aquam biberetis, reliquam pe-
dibus vestris turbabatis. Et oves meae his quae conculcata pe-
dibus vestris fuerant pascebantur, et quae pedes vestri turbaverant
haec bibebant. Propterea haec dicit Dominus Deus ad vos: Ecce
ego ipse iudico inter pecus pingue et macilentum, pro eo quod
lateribus et humeris impingebatis, et cornibus vestris venti-
labatis omnia infirma pecora, donec dispergerentur foras.
Salvabo gregem meum et non erit ultra in rapinam,
et iudicabo inter pecus et pecus. Et suscitabo super eas pastorem
unum qui pascat eas, servum meum David. Ipse pascet eas et
ipse erit eis in pastorem. Ego autem Dominus ero eis in Deum, et
servus meus David princeps in medio eorum. Ego Dominus locutus
sum. Et faciam cum eis pactum pacis, et cessare faciam bestias
pessimas de terra, et qui habitant in deserto securi dormient
in saltibus. Et ponam eos in circuitu collis mei benedictionem,
et deducam imbrem in tempore suo; pluviae benedictionis erunt.
Et dabit lignum agri fructum suum, et terra dabit germen suum, et
erunt in terra sua absque timore. Et scient quia ego Dominus, cum
contrivero catenas iugi eorum, et eruero eos de manu imperantium sibi.
Et non erunt ultra in rapinam in gentibus, neque bestiae terrae devora-
bunt eos, sed habitabunt confidenter absque ullo terrore. Et
suscitabo eis germen nominatum, et non erunt ultra imminuti
fame in terra, neque portabunt amplius opprobrium
gentium. Et scient quia ego Dominus Deus eorum cum eis, et ipsi populus
meus domus Israel, ait Dominus Deus. Vos autem greges mei, greges pas-
cuae meae, homines estis, et ego Dominus Deus vester, dicit Dominus Deus.

XXXV

Et factus est sermo Domini ad me
dicens: Fili hominis, pone faciem tuam adversum montem
Seir, et prophetabis de eo, et dices illi: Haec dicit Dominus Deus: Ecce
ego ad te mons Seir, et extendam manum meam super te,
et dabo te desolatum atque desertum. Urbes tuas demo-
liar, et tu desertus eris, et scies quia ego Dominus. Eo quod fueris inimicus sempiternus
et concluseris filios Israel in manus gladii in tempore afflictionis
eorum, in tempore iniquitatis extremae. Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus,
quoniam sanguini tradam te, et sanguis te persequetur. Et dabo
montem Seir desolatum et desertum, et auferam de eo euntem
et redeuntem. Et implebo montes eius occisorum suorum. In col-
libus tuis et in vallibus tuis atque in torrentibus interfecti
gladio cadent. In solitudines sempiternas tradam te,
et civitates tuae non habitabuntur. Et scietis quia ego Dominus Deus.
Eo quod dixeris: Duae gentes et duae terrae meae erunt, et hereditate pos-
sidebo eas, cum Dominus esset ibi. Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus, quia
faciam iuxta iram tuam et secundum zelum tuum quem fecisti odio habens eos;
et notus efficiar per eos cum te iudicavero. Et scies quia ego Dominus
audivi universa opprobria tua quae locutus es de montibus Israel
dicens: Deserti nobis ad devorandum dati sunt. Et insurrexistis
super me ore vestro, et derogastis adversum me verba vestra. Ego
audivi. Haec dicit Dominus Deus: Laetante universa terra in solitudinem
te redigam. Sicut gavisus es super hereditatem domus Israel
eo quod fuerit dissipata, sic faciam tibi. Dissipatus eris mons
Seir et omnis Idumaea, et scient quia ego Dominus.

XXXVI

Tu autem fili hominis propheta super montes Israel et dices: Mon-
tes Israel audite verbum Domini. Haec dicit Dominus Deus: Eo quod dixerit
inimicus de vobis: Euge, altitudines sempiternae in hereditatem
datae sunt nobis. Propterea vaticinare et dic: Haec dicit Dominus Deus:
Pro eo quod desolati estis et conculcati per circuitum, et facti in
hereditatem reliquis gentibus, et ascendistis super labium
linguae et opprobrium populi. Propterea montes Israel audite ver-
bum Domini Dei. Haec dicit Dominus Deus montibus et collibus, torren-
tibus vallibusque, et desertis parietinis, et urbibus derelictis
quae depopulatae sunt et subsannatae a reliquis gentibus, et de
Idumaea universa quae dederunt terram meam sibi in here-
ditatem cum gaudio et toto corde et ex animo, et eiecerunt
eam et vastaverunt. Ideo vaticinare super humum Israel,
et dices montibus et collibus, iugis et vallibus: Haec dicit Dominus Deus:
Pro eo quod desolati estis, ecce ego in zelo meo et in furore
meo locutus sum, eo quod confusionem gentium sustinueritis.
Ideo haec dicit Dominus Deus: Ecce ego levavi manum meam, ut gentes
quae in circuitu vestro sunt, ipsae confusionem suam portent. Vos
autem montes Israel ramos vestros germinetis, et fructum
vestrum afferatis populo meo Israel; prope enim est ut veniat.
Quia ecce ego ad vos, et convertar ad vos, et arabimini
et accipietis sementem. Et multiplicabo in vobis homines omnemque
domum Israel, et habitabuntur civitates, et ruinosa instaurabuntur.
Et replebo vos hominibus et iumentis, et multiplicabuntur et cres-
cent, et habitare vos faciam sicut a principio, bonisque donabo ma-
ioribus quam habuistis ab initio. Et scietis quia ego Dominus. Et ad-
ducam super vos homines, populum meum Israel, et hereditate pos-
sidebunt te, et eris eis in hereditatem, et non addes ultra ut
absque eis sis. Haec dicit Dominus Deus: Pro eo quod dicunt de vobis: De-
voratrix hominum es, et suffocans gentem tuam. Propterea homines
non comedes amplius, et gentem tuam non necabis ultra, ait Dominus
Deus. Nec auditam faciam in te amplius confusionem gentium, et
opprobrium populorum nequaquam portabis, et gentem tuam non amittes
amplius, ait Dominus Deus. Et factum est verbum Domini ad me dicens:
Fili hominis, domus Israel habitaverunt in humo sua, et pol-
luerunt eam in viis suis et in studiis suis; iuxta immunditiam

inmunditiam menstruate facta est via eorum coram me. et effudi indig-
nationem meam super eos pro sanguine quem fuderunt super
terram. et in idolis suis polluerunt eam. et dispersi eos
in gentes et ventilati sunt in terras. iuxta vias eorum et ad-
inventiones iudicavi eos. et ingressi sunt ad gentes
ad quas introierunt et polluerunt nomen sanctum meum cum di-
ceretur de eis. populus domini iste est. et de terra eius egressi sunt.
Ideo dices domui israhel. Hec dicit dominus deus. non propter vos ego faciam
domus israhel. sed propter nomen sanctum meum quod polluistis in gentibus
ad quas intrastis. et sanctificabo nomen meum magnum quod pol-
lutum est inter gentes quod polluistis in medio earum. ut
sciant gentes quia ego dominus. dicit dominus exercituum cum sanctificatus
fuero in vobis coram eis. Tollam quippe vos de gentibus et congre-
gabo de universis terris. et adducam vos in terram vestram.
et effundam super vos aquam mundam et mundabimini
ab omnibus inquinamentis vestris. et ab universis ydolis vestris
mundabo vos. et dabo vobis cor novum et spiritum novum po-
nam in medio vestri. et auferam cor lapideum de carne vestra
et dabo vobis cor carneum. et spiritum meum ponam in medio vestri. et fa-
ciam ut in preceptis meis ambuletis. et iudicia mea custodi-
atis et operemini. et habitabitis in terra quam dedi patribus vestris. et
eritis mihi in populum. et ego ero vobis in deum. et salvabo vos ex u-
niversis inquinamentis vestris. et vocabo frumentum et mul-
tiplicabo illud. et non imponam in vos famem. et multiplicabo
fructum ligni et genimina agri ut non portetis ultra opprobrium
famis in gentibus. Et recordabimini viarum vestrarum pessimarum. stu-
diorumque non bonorum. et displicebunt vobis iniquitates vestre
et scelera vestra. Non propter vos ego faciam ait dominus deus. notum sit
vobis. confundimini et erubescite super viis vestris domus israhel.
Hec dicit dominus deus. In die qua mundavero vos ex omnibus iniquitatibus
vestris. et habitare fecero urbes et instauravero ruinosa. et
terra deserta fuerit exculta que quondam erat desolata in oculis
omnis viatoris dicent. terra illa inculta facta est ut ortus
voluptatis. et civitates deserte et destitute atque suffos-
se munite sederunt. et scient gentes quecumque derelicte fu-
erint in circuitu vestro. quia ego dominus edificavi dissipata.
plantavique inculta. Ego dominus locutus sum et fecerim. Hec dicit
dominus deus. Adhuc in hoc invenient me domus israhel ut faciam
eis. multiplicabo eos sicut gregem hominum. ut gregem sanctum
ut gregem ierusalem in sollempnitatibus eius. sic erunt civitates
deserte plene gregibus hominum. et scient quia ego dominus.

XXXVII

Facta est super me manus domini
et eduxit me in spiritu domini. et dimisit me in medio
campi qui erat plenus ossibus. et circumduxit me per ea in gy-
ro. erant autem multa valde super faciem campi siccaque
vehementer. et dixit ad me. Fili hominis putasne vivent
ossa ista. Et dixi. Domine deus tu nosti. et dixit ad me.
Vaticinare de ossibus istis. et dices eis. Ossa arida. au-
dite verbum domini. Hec dicit dominus deus ossibus his. Ecce ego in-
tromittam in vobis spiritum et vivetis. et dabo super vos ner-
vos. et succrescere faciam super vos carnes. et superexten-
dam in vobis cutem. et dabo vobis spiritum et vivetis. et scietis
quia ego dominus. Et prophetavi sicut preceperat mihi. factus est autem sonitus
prophetante me. et ecce commotio. et accesserunt ossa ad
ossa. unumquodque ad iuncturam suam. et vidi. et ecce super
ea nervi et carnes ascenderunt. et extenta est in eis
cutis desuper. et spiritum non habebant. Et dixit ad me. vatici-
nare ad spiritum fili hominis. et dices ad spiritum. Hec dicit dominus deus.
A quattuor ventis veni spiritus. et insuffla super interfectos
istos. et reviviscant. Et prophetavi sicut preceperat mihi. et in-
gressus est in ea spiritus et vixerunt. steteruntque super pedes
suos exercitus grandis nimis valde. Et dixit ad me. Fili
hominis ossa hec universa domus israhel est. ipsi dicunt. Aruerunt
ossa nostra. et periit spes nostra. et abscisi sumus. Propterea vatici-
nare et dices ad eos. Hec dicit dominus deus. Ecce ego aperi-
am tumulos vestros. et educam vos de sepulcris vestris populus meus. et in-
ducam vos in terram israhel. et scietis quia ego dominus
cum aperuero sepulcra vestra. et eduxero vos de tumulis vestris
populus meus. et dedero spiritum meum in vobis. et vixeritis. et requi-
escere vos faciam super humum vestram. et scietis quia ego dominus
locutus sum et feci ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me
dicens. Et tu fili hominis sume tibi lignum unum. et scribe super
illud iude et filiorum israhel sociorum eius. et tolle lignum
alterum. et scribe super illud ioseph lignum effraym et
cuncte domui israhel sociorumque eius. et adiunge illa u-
num ad alterum tibi in lignum unum. et erunt in unionem in
manu tua. Cum autem dixerint ad te filii populi tui lo-
quentes. Nonne indicas nobis quid in his tibi velis. loqueris ad eos.
Hec dicit dominus deus. Ecce ego assumam lignum ioseph quod est in manu
effraym. et tribus israhel que sunt adiuncte ei. et dabo eas
cum ligno iuda. et faciam eas in lignum unum. et erunt unum
in manu eius. Erunt autem ligna super que scripseris in manu tua
in oculis eorum. et dices ad eos. Hec dicit dominus deus. Ecce ego assumam
filios israhel. de medio nationum ad quas abierunt. et congre-
gabo eos undique. et adducam eos ad humum suam. et faciam
eos in gentem unam in terra in montibus israhel. et rex unus
omnibus imperans. et non erunt ultra due gentes. nec divi-
dentur amplius in duo regna. neque polluentur ultra in ydolis suis
et in abhominationibus suis et cunctis iniquitatibus suis. et salvos
eos faciam de universis sedibus suis in quibus peccaverunt. et
emundabo eos. et erunt mihi populus. et ego ero eis deus. et servus meus david
rex super eos. et pastor unus erit omnium eorum. in iudiciis
meis ambulabunt. et mandata mea custodient et facient
ea. et habitabunt super terram quam dedi servo meo iacob in qua
habitaverunt patres vestri. et habitabunt super eam ipsi et filii
eorum et filii filiorum eorum usque in sempiternum. et david servus meus princeps eorum
in perpetuum. et percutiam illis foedus pacis pactum sempiternum
erit eis. et fundabo eos et multiplicabo et dabo sanctificationem
meam in medio eorum in perpetuum. Et erit tabernaculum
meum in eis. et ero eis deus. et ipsi erunt mihi populus. et scient gentes
quia ego dominus sanctificator israhel. cum fuerit sanctificatio mea in me-
dio eorum in perpetuum.

XXXVI

Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis
pone faciem tuam contra gog. et terram magog principem capitis mo-
soch et thubal. et vaticinare de eo et dices ad eum. Hec dicit dominus deus.
Ecce ego ad te gog principem capitis mosoch et thubal.
et circumagam te et ponam frenum in maxillis tuis. et educam
te et omnem exercitum tuum. equos et equites vesti-
tos universos loricis multitudinem magnam hastam et clipeum
arripientium et gladium. Perse ethiopes et libies cum eis omnes scu-
tati et galeati. Gomer et universa agmina eius. domus
thogorma latera aquilonis et omne robur eius

multi tecum. Praepara et instrue te et omnem multitudinem
tuam que coacervata est ad te et esto eis in preceptum. Post di-
es multos visitaberis. in novissimo annorum venies
ad terram que reversa est a gladio et congregata est de populis
multis ad montes israel qui fuerunt deserti iugiter
hec de populis educta est et habitabunt in ea confidenter
universi. Ascendens autem quasi tempestas venies et quasi nubes ut
operias terram tu et omnia agmina tua et populi multi tecum.
Hec dicit dominus deus. In die illa ascendent sermones super cor tuum
et cogitabis cogitationem pessimam et dices. Ascendam ad
terram absque muro. veniam ad quiescentes habitantesque
secure. Omnes hi habitant sine muro vectes et porte non sunt
eis ut diripias spolia et invadas predam ut inferas ma-
num tuam super eos qui deserti fuerant et postea restituti et su-
per populum qui est congregatus ex gentibus qui possidere cepit
et esse habitator umbilici terre. Saba et dedan et negotiato-
res tharsis et omnes leones eius dicent tibi. Numquid ad sumenda
spolia tu venis? Ecce ad diripiendam predam congregasti
multitudinem tuam ut tollas argentum et aurum et auferas
supellectilem tuam atque substantiam et diripias manu-
bias infinitas. Propterea vaticinare fili hominis et dices ad
gog. Hec dicit dominus deus. Numquid non in die illo cum habitaverit populus
meus israel confidenter scies? et venies de loco tuo a late-
ribus aquilonis tu et populi multi tecum. ascensores equorum
universi cetus magnus et exercitus vehemens et ascendes super
populum meum israel quasi nubes ut operias terram. In novis-
simis diebus eris et adducam te super terram meam ut sci-
ant gentes me cum sanctificatus fuero in te in oculis eorum o gog.
Hec dicit dominus deus. Tu ergo ille es de quo locutus sum in diebus
antiquis in manu servorum meorum prophetarum israel qui
prophetaverunt in diebus illorum temporum ut adducerem te super
eos. Et erit in die illa in adventu gog super terram israel ait
dominus deus. ascendet indignatio mea in furore meo et
in zelo meo. In igne ire mee locutus sum quia in die
illa erit commotio magna super terram israel. et commove-
buntur a facie mea pisces maris et volucres celi et
bestie agri et omne reptile quod movetur super terram. et cun-
cti homines qui sunt super faciem terre. et subvertentur montes
et cadent sepes et omnis murus in terram corruet. Et con-
vocabo adversus eum in cunctis montibus meis gladium
ait dominus deus. Gladius uniuscuiusque in fratrem suum dirigetur.
et iudicabo eum peste et sanguine et ymbre vehementi
et lapidibus immensis. ignem et sulphur pluam super eum et super
exercitum eius et super populos multos qui sunt cum eo. et magni-
ficabor et sanctificabor et notus ero in oculis multarum
gentium et scient quia ego dominus. XXXIX

Tu autem fili hominis vaticinare adversum gog et dices.
Hec dicit dominus deus. Ecce ego super te gog principem capitis
mosoch et thubal et circumagam te et reducam te et as-
cendere te faciam de lateribus aquilonis et adducam te super
montes israel. et percutiam arcum tuum in manu sini-
stra tua et sagittas tuas de manu dextera tua proiciam
Super montes israel cades tu et omnia agmina tua
et populi qui sunt tecum feris et avibus omnique volatili et bestiis
terre dedi te ad devorandum super faciem agri cades.
quia ego dominus locutus sum ait dominus deus. et immittam
ignem in magog et in his qui habitant in insulis confidenter. et scient
quia ego dominus deus israel. et nomen sanctum meum notum faciam in medio populi
mei israel et non polluam nomen sanctum meum amplius. et scient gentes
quia ego dominus deus israel. Ecce venit et factum est ait dominus deus. Hec est dies de
qua locutus sum. et egredientur habitatores de civitatibus israel
et succendent et comburent arma clipeum et hastam. arcum
et sagittas baculos manuum et contos et succendent ea ig-
ne vii annis. et non portabunt ligna de regionibus. neque
succident de saltibus quoniam arma succendent igne et de-
predabuntur eos quibus prede fuerant et diripient vastatores
suos ait dominus deus. Et erit in die illa. dabo gog locum nomina-
tum sepulcrum in israel. vallem viatorum ad orientem maris
que obstupescere faciet pretereuntes et edificabunt os vallis
et sepelient ibi gog et omnem multitudinem eius et vocabitur
vallis multitudinis gog. et sepelient eos domus israel ut
mundent terram vii mensibus. Sepelient eos omnis populus
terre et erit eis nominata dies in qua glorificatus sum. ait
dominus deus. Et viros iugiter constituent lustrantes terram qui sepe-
liant et requirant eos qui remanserant super faciem ter-
re ut emundent eam. post menses autem vii querere incipient
et circuibunt peragrantes terram. cumque viderint os hominis
statuent iuxta illud titulum donec sepeliant illud in
valle multitudinis gog. Nomen autem civitatis amona.
et mundabunt terram. Tu ergo fili hominis. hec dicit dominus deus. Dic
omni volucri et universis avibus cunctisque bestiis terre. Conve-
nite properate. concurrite undique ad victimam meam
quam ego immolo vobis. victimam grandem super montes israel.
ut comedatis carnes et bibatis sanguinem. Carnes fortium
comedetis et sanguinem principum terre bibetis. arietum
agnorum et hyrcorum taurorumque et altilium et pinguium omnium.
Comedetisque adipem in saturitatem et bibetis sanguinem
in ebrietatem. De victima quam ego immolabo vobis et satia-
bimini super mensam meam de equo et de equite forti et de
universis viris bellatoribus ait dominus deus. Et ponam gloriam meam
in gentibus et videbunt omnes gentes iudicium meum quod
fecerim et manum meam quam posuerim super eos. Et scient
domus israel quia ego dominus deus eorum a die illa et deinceps. Et
scient gentes quoniam in iniquitate sua capta sit domus israel
eo quod reliquerint me et abscondi faciem meam
ab eis et tradidi eos in manus hostium et ceciderunt
in gladio universi. iuxta immundiciam eorum et scelus feci
eis et abscondi faciem meam ab eis. Propterea hec dicit dominus deus.
Nunc reducam captivitatem iacob et miserebor omnis do-
mus israel et assumam zelum pro nomine sancto meo et portabunt
confusionem suam et omnem prevaricationem qua prevaricati
sunt in me. cum habitaverint in terra sua confidenter. neminem
formidantes et reduxero eos de populis et congregavero de
terris inimicorum suorum et sanctificatus fuero in eis in oculis gen-
tium plurimarum. et scient quia ego dominus deus eorum eo quod transtulerim
eos in nationes et congregaverim eos super terram suam et
non dereliquerim quemquam ex eis ibi. Et non abscondam ultra
faciem meam ab eis. eo quod effuderim spiritum meum super om-
nem domum israel. ait dominus deus. XL

In xxv. anno transmigrationis nostre in exordio an-
ni. x. die mensis. xiiii. anno postquam percussa est civitas
in ipsa hac die facta est super me manus domini et adduxit

me illuc in visionibus dei. Adduxit me in terram israel
et dimisit me super montem excelsum nimis. super quem erat
quasi edificium civitatis vergentis ad austrum. et introduxit
me illuc. et ecce vir cuius erat species quasi species eris. et funi-
culus lineus in manu eius. et calamus mensure in ma-
nu eius. Stabat autem in porta. et locutus est ad me idem
vir. fili hominis vide oculis tuis et auribus tuis audi et po-
ne cor tuum in omnia que ego ostendam tibi. quia ut os-
tendantur tibi adductus es huc. Annuntia omnia que tu vides
domui israel. Et ecce murus forinsecus in circuitu domus
undique. et in manu viri calamus mensure .vi. cubitorum et
palmo. et mensus est latitudinem edificii calamo uno. al-
titudinem quoque calamo uno. Et venit ad portam que respi-
ciebat viam orientalem. et ascendit per gradus eius. et mensus
est limen porte calamo uno in latitudinem. et thala-
mum calamo uno in longum et uno calamo in latum. et
inter thalamos .v. cubitos. Et limen porte iuxta vestibulum
porte intrinsecus calamo uno. Et mensus est vestibulum
porte .viii. cubitorum. et frontem eius duobus cubitis. Vesti-
bulum autem porte erat intrinsecus. Porro thalami porte ad
viam orientalem. tres hinc et tres inde. mensura una trium
et mensura una frontium ex utraque parte. Et mensus est latitu-
dinem liminis porte .x. cubitorum. et longitudinem por-
te .xiii. cubitorum. Et marginem ante thalamos cubiti v-
nius. et cubitus unus finis utrimque. Thalami autem sex cu-
bitorum erant hinc et inde. Et mensus est portam a tecto thala-
mi usque ad tectum eius. latitudinem .xxv. cubitorum
hostium contra hostium. Et fecit frontes per .lx. cubitos. et ad
frontem atrii porte undique per circuitum. Et ante faciem por-
te que pertingebat usque ad faciem vestibuli porte inte-
rioris .l. cubitos. Et fenestras obliquas in thalamis
et in frontibus eorum que erant intra portam undique per cir-
cuitum. Similiter autem erant in vestibulis fenestre per
gyrum intrinsecus. et ante frontes pictura palmarum. Et
eduxit me ad atrium exterius. et ecce gazophilacia et pavi-
mentum stratum lapide in atrio per circuitum. xxx. gazo-
philacia in circuitu pavimenti. et pavimentum in fronte
portarum. secundum longitudinem portarum erat inferius. Et mensus
est latitudinem a facie porte inferioris usque ad
frontem atrii interioris extrinsecus. c. cubitos ad orientem
et ad aquilonem. Portam quoque que respiciebat viam aquilonis atrii
exterioris. mensus est tam in longitudine quam in latitudi-
ne. Et thalamos eius tres hinc et tres inde. et frontem eius
et vestibulum eius secundum mensuram porte prioris. l. cubitorum
longitudinem eius et latitudinem .xxv. cubitorum. Fenestre
autem eius et vestibulum et sculpture secundum mensuram porte que res-
piciebat ad orientem. et .vii. graduum erat ascensus
eius. et vestibulum ante eam. Et porta atrii interioris contra por-
tam aquilonis et orientalem. et mensus est a porta usque ad
portam .c. cubitos. Et eduxit me ad viam australem.
et ecce porta que respiciebat ad austrum. et mensus est
frontem eius et vestibulum eius iuxta mensuras superiores
et fenestras eius et vestibula in circuitu sicut fene-
stras ceteras. l. cubitorum longitudinem et latitudinem
.xxv. cubitorum. et in gradibus .vii. ascendebatur ad eam.
Et vestibulum ante fores eius. et celate palme erant

una hinc et altera inde in fronte eius. Et porta atrii in-
terioris in via australi. et mensus est a porta usque ad portam
australem .c. cubitos. Et introduxit me in atrium interius
ad portam australem. et mensus est portam iuxta mensuras supe-
riores. Thalamum eius et frontem eius et vestibulum eius
mensuris. et fenestras eius et vestibulum eius in circuitu .l.
cubitos longitudinis et latitudinis .xxv. cubitos.
latitudinem .v. cubitorum. Et vestibulum eius ad atrium exterius
et palme eius in fronte. et octo gradus erant quibus ascendebatur
per eam. Et introduxit me in atrium interius per viam orientalem. et
mensus est portam secundum mensuras superiores. Thalamum
eius et vestibulum eius sicut supra. et fenestras eius et vesti-
bula eius in circuitu longitudinem .l. cubitorum et lati-
tudinem .xxv. cubitorum. Et vestibulum eius id est atrii exte-
rius. et palme celate in fronte eius hinc et inde. et in octo
gradibus ascensus eius. Et introduxit me ad portam que res-
piciebat ad aquilonem. et mensus est secundum mensuras superiores.
Thalamum eius et frontem eius et vestibulum eius et fenestras eius
per circuitum longitudinem .l. cubitorum et latitudinem
.xxv. cubitorum. Et vestibulum eius respiciebat ad atrium
exterius. et celatura palmarum in fronte eius hinc et inde.
et in octo gradibus ascensus eius. Et per singula gazophila-
cia hostium in frontibus portarum. ibi lavabant
holocaustum. Et in vestibulo porte due mense hinc et
due mense inde. ut immoletur super eas holocaustum et
pro delicto. Et ad latus exterius quod ascendit ad hostium porte que
pergit ad aquilonem. due mense. et ad latus alterum ante vesti-
bulum porte due mense. quatuor mense hinc et quatuor inde.
per latera porte. octo mense erant super quas immolabant.
Quatuor autem mense ad holocaustum de lapidibus quadris
extructe. longitudine cubiti unius et dimidii. et lati-
tudine cubiti unius et dimidii. et altitudine cubiti
unius. super quas ponant vasa in quibus immolatur holocau-
stum et victima. Et labia earum palmi unius reflexa intrinsecus
per circuitum. Super mensas autem carnes oblationis. Et extra
interiorem gazophilacia cantorum in atrio interiori quod erat
in latere porte respicientis ad aquilonem. et facies
eorum contra viam australem. una ex latere porte orientalis
que respiciebat ad viam aquilonis. Et dixit ad me. hoc est
gazophilacium quod respicit viam meridianam
qui excubant in custodiis templi. porro gazophy-
lacium quod respicit viam meridianam sacerdotum erit qui excu-
bant in custodiis templi. Porro gazophylacium
quod respicit ad viam aquilonis sacerdotum erit qui ex-
cubant ad ministerium altaris. Isti sunt filii sadoc
qui accedunt de filiis levi ad dominum ut ministrent ei.
Et mensus est atrium longitudinem .c. cubitorum et latitu-
dinem .c. cubitorum per quadrum. Et altare ante faciem
templi. Et introduxit me in vestibulum templi. et mensus
est vestibulum .v. cubitis hinc et .v. cubitis inde. et latitudi-
nem porte trium cubitorum hinc et trium cubitorum inde.
longitudinem autem vestibuli .xx. cubitorum et latitu-
dinem .xi. cubitorum. et .viii. gradibus ascendebatur
ad eam. Et columpne erant in frontibus una hinc et una inde.

XLI

Et introduxit me in templum
et mensus est frontes .vi. cubitos latitudinis

hinc et vi. cubitos latitudinis inde latitudinem tabernaculi.
Et latitudo porte x. cubitorum erat, et latera porte v.
cubitis hinc et v. cubitis inde; et mensus est longitudinem eius xl.
cubitorum, et latitudinem xx. cubitorum. Et introgressus intrin-
secus mensus est in fronte porte duos cubitos, et portam vi. cu-
bitorum, et latitudinem porte vii. cubitorum. Et mensus est longi-
tudinem eius xx. cubitorum, et latitudinem xx. cubitorum, ante fa-
ciem templi, et dixit ad me: Hoc est sanctum sanctorum. Et mensus est parie-
tem domus vi. cubitorum, et latitudinem lateris iiii. cubitorum
undique per circuitum domus. Latera autem latus ad latus bis xxx. et tria;
et erant eminentia que ingrederentur per parietem domus in lateribus
per circuitum ut continerent et non attingerent parietem
templi. Et platea erat in rotundum ascendens sursum per
cocleam, et in cenaculum templi deferebat per gyrum. Idcirco
latius erat templum in superioribus; et sic de inferioribus ascen-
debatur ad superiora in medium. Et vidi in domo altitudinem
per circuitum fundata latera ad mensuram calami vi. cubitorum
spatio. Et latitudinem per parietem lateris forinsecus v. cubitorum;
et erat interior domus in lateribus domus. Et inter gazophilacia lati-
tudinem xx. cubitorum in circuitu domus undique. Et ostium lateris
ad orationem, ostium unum ad viam aquilonis, et ostium unum
ad viam australem. Et latitudinem loci ad orationem v. cubitorum
in circuitu. Et edificium quod erat separatum versusque ad viam res-
picientem ad mare latitudinis lxx. cubitorum; paries autem
edificii v. cubitorum latitudinis in circuitu, et longitudo eius xc. cubi-
torum. Et mensus est domus longitudinem c. cubitorum; et quod separatum
erat edificium et parietes eius longitudinis c. cubitorum. Lati-
tudo autem ante faciem domus eius et quod erat separatum contra orientem
c. cubitorum. Et mensus est longitudinem edificii contra faciem eius quod e-
rat separatum ad dorsum; hec ethecas ex utraque parte c. cubitorum; et tem-
plum interius, et vestibula atrii, limina et fenestras obliquas
et ethecas in circuitu per tres partes contra uniuscuiusque limen,
stratumque ligno per gyrum in circuitu; terra autem usque ad fenestras,
et fenestre clause super ostia, et usque ad domum interiorem et fo-
rinsecus per omnem parietem in circuitu intrinsecus et forinsecus ad
mensuram. Et fabrefacta cherubim et palme, et palma inter che-
rub et cherub; duasque facies habebat cherub: faciem hominis
iuxta palmam hinc, et faciem leonis iuxta palmam ex alia
parte expressam per omnem domum in circuitu. De terra usque ad
superiorem partem cherubim et palme celate erant in pariete
templi. Limen quadrangulum, et facies aspectus sanctuarii contra aspec-
tum altaris lignei. Trium cubitorum altitudo eius, et longitudo
eius ii. cubitorum; et anguli eius et superficies eius lignei. Et locutus
est ad me: Hec est mensa coram Domino. Et duo ostia erant in templo
et in sanctuario. Et in duobus ostiis ex utraque parte bina erant
ostiola que in se invicem plicabantur; bina enim ostia erant
ex utraque parte ostiorum. Et celata erant in ipsis ostiis templi
cherubin et sculptura palmarum sicut et in parietibus expres-
sa erant. Quam ob rem erant et grossiora ligna in vestibuli
fronte forinsecus. Super que fenestre oblique et similitudo longitudo pal-
marum hinc atque inde in humerulis vestibuli, secundum latera domus lati-
tudinemque parietum.

XLII

Et eduxit me in atrium exterius per viam ducentem ad aquilo-
nem, et introduxit me in gazophilacium quod erat contra separatum
edificium et contra edificium vergens ad aquilonem in facie longi-
tudinis c. cubitos; ostii aquilonis et latitudinis l. cubitos.
contra xx. cubitos atrii interioris, et contra pavimentum stratum lapide
atrii exterioris, ubi erat porticus iuncta porticui triplici. Et ante
gazophilacia x. cubitorum latitudinis, et ad interiora res-
piciens via cubiti unius. Et ostia earum ad aquilonem, ubi erant
gazophilacia in superioribus humiliora, quia supportabant
porticus que ex illis eminebant de inferioribus, et de me-
diis a terra cubitis l. Et peribolus exterior secundum gazophilacia
que erant in via atrii exterioris ante gazophilacia. Longitudo
eius l. cubitorum, quia longitudo erat gazophilaciorum
atrii exterioris l. cubitorum, et longitudo ante faciem templi c. cu-
bitorum. Et erat subter gazophilacia hec introitus ab oriente
ingredientium in ea de atrio exteriori. In latitudine periboli
atrii quod erat contra viam orientalem in faciem edificii separati. Et
erant ante edificium gazophilacia, et via ante faciem eorum iuxta
similitudinem gazophilaciorum que erant in via aquilonis. Secundum
longitudinem eorum sic latitudo eorum, et omnis introitus eorum et simi-
litudines et ostia eorum. Secundum ostia gazophilaciorum que erant
in via respiciente ad notum in capite vie; que via erat hostium
ante vestibulum separatum per viam orientalem ingredientibus. Et dixit
ad me: Gazophilacia aquilonis et gazophilacia austri, que sunt
ante edificium separatum, hec sunt gazophilacia sancta, in quibus vescuntur
sacerdotes qui appropinquant ad Dominum in sancta sanctorum; ibi ponent
sancta sanctorum et oblationes pro peccato et delicto; locus enim sanctus est. Cum autem
ingressi fuerint sacerdotes, non egredientur de sanctis in atrium
exterius; et ibi reponent vestimenta sua in quibus ministrant,
quia sancta sunt; vestienturque vestimentis aliis, et sic procedent
ad populum. Cumque complesset mensuras domus interioris, eduxit
me per viam porte que respiciebat ad viam orientalem; et mensus
est eam undique per circuitum. Mensus est autem contra ventum aquilonis
quingentos calamos in calamo mensure per gyrum. Et ad ventum
australem mensus est quingentos calamos in calamo
mensure per circuitum. Et ad ventum occidentalem mensus quinge-
ntos calamos in calamo mensure. Per iiii. ventos mensus
est murum eius undique per circuitum, longitudinem quingentorum
cubitorum, et latitudinem quingentorum cubitorum, dividentem
inter sanctuarium et vulgi locum.

XLIII

Et eduxit me ad portam que respiciebat ad viam orienta-
lem. Et ecce gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem;
et vox erat ei quasi vox aquarum multarum, et terra splendebat
a maiestate eius. Et vidi visionem secundum speciem quam videram
quando venit ut disperderet civitatem; et species secundum aspectum quem
videram iuxta fluvium Chobar; et cecidi super faciem meam. Et
maiestas Domini ingressa est templum per viam porte que respiciebat
ad orientem. Et elevavit me spiritus et introduxit me in atrium interius;
et ecce repleta erat gloria Domini domus. Et audivi loquentem ad
me de domo, et vir qui stabat iuxta me dixit ad me: Fili
hominis, locus solii mei et locus vestigiorum pedum meorum, ubi habi-
to in medio filiorum Israel in eternum; et non polluent ultra domus Israel
nomen sanctum meum, ipsi et reges eorum in fornicationibus suis
et in ruinis regum suorum et in excelsis, qui fabricati sunt limen suum
iuxta limen meum et postes suos iuxta postes meos; et murus
erat inter me et eos; et polluerunt nomen sanctum meum in abho-
minationibus quas fecerunt, propter quod consumpsi eos in ira mea.
Nunc ergo repellant procul fornicationem suam et ruinas regum suorum
a me, et habitabo in medio eorum semper. Tu autem, fili hominis, ostende
domui Israel templum, et confundantur ab iniquitatibus suis.

et metiantur fabricam et erubescant ex omnibus quae fecerunt. Figuram domus et fabricae eius, exitus et introitus et omnem descriptionem eius, et universa praecepta eius, cunctumque ordinem eius, et omnes leges eius ostendes eis, et scribes in oculis eorum ut custodiant omnes descriptiones eius et praecepta illius et faciant ea. Ista est lex domus in summitate montis. Omnes fines eius in circuitu sanctum sanctorum est. Haec est ergo lex domus. Istae autem mensurae altaris in cubito verissimo, qui habebat cubitum et palmum. In sinu eius erat cubitus et cubitus in latitudine et definitio eius usque ad labium et in circuitu palmus unus. Haec quoque erat fossa altaris. Et de sinu terrae usque ad crepidinem novissimam duo cubiti et latitudo cubiti unius. Et a crepidine minore usque ad crepidinem maiorem quattuor cubiti et latitudo unius cubiti. Ipse autem ariel quattuor cubitorum. Et ab ariel usque ad sursum cornua quattuor. Et ariel duodecim cubitorum in longitudine per duodecim cubitos latitudinis, quadrangulum aequis lateribus. Et crepido quattuordecim cubitorum longitudinis per quattuordecim cubitos latitudinis in quattuor angulis eius. Et corona in circuitu eius dimidii cubiti, et sinus eius unius cubiti per circuitum. Gradus autem eius versi ad orientem. Et dixit ad me: Fili hominis, haec dicit Dominus Deus: Hi sunt ritus altaris in quacumque die fuerit fabricatum, ut offeratur super illud holocaustum et effundatur sanguis. Et dabis sacerdotibus et levitis qui sunt de semine Sadoch qui accedunt ad me, ait Dominus Deus, ut offerant mihi vitulum de armento pro peccato. Et assumens de sanguine eius pones super quattuor cornua eius et super quattuor angulos crepidinis et super coronam in circuitu, et mundabis illud et expiabis. Et tolles vitulum qui oblatus fuerit pro peccato, et combures eum in separato loco domus extra sanctuarium. Et in die secunda offeres hircum caprarum immaculatum pro peccato, et expiabunt altare sicut expiaverunt in vitulo. Cumque compleveris expians, offeres vitulum de armento immaculatum et arietem de grege immaculatum. Et offeres eos in conspectu Domini, et mittent sacerdotes super eos sal et offerent eos in holocaustum Domino. Septem diebus facies hircum pro peccato cotidie, et vitulum de armento et arietem de pecoribus immaculatos offerent. Septem diebus expiabunt altare et mundabunt illud et implebunt manum eius. Expletis autem diebus in die octava et ultra facient sacerdotes super altare holocausta vestra, et quae pro pace offerunt, et placatus ero vobis, ait Dominus Deus.

XLIIII

Et convertit me ad viam portae sanctuarii exterioris quae respiciebat ad orientem, et erat clausa. Et dixit Dominus ad me: Porta haec clausa erit et non aperietur, et vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israhel ingressus est per eam, eritque clausa principi. Princeps ipse sedebit in ea ut comedat panem coram Domino. Per viam portae vestibuli ingredietur, et per viam eius egredietur. Et adduxit me per viam portae aquilonis in conspectu domus, et vidi, et ecce implevit gloria Domini domum Domini, et cecidi in faciem meam. Et dixit ad me Dominus: Fili hominis, pone cor tuum et vide oculis tuis et auribus tuis audi omnia quae ego loquor ad te de universis caeremoniis domus Domini et de cunctis legibus eius, et pones cor tuum in viis templi per omnes exitus sanctuarii. Et dices ad exasperantem me domum Israhel: Haec dicit Dominus Deus: Sufficiant vobis omnia scelera vestra, domus Israhel, eo quod inducitis filios alienos incircumcisos corde et incircumcisos carne, ut sint in sanctuario meo et polluant domum meam, et offertis panes meos, adipem et sanguinem, et dissolvitis pactum meum in omnibus sceleribus vestris. Et non servastis praecepta sanctuarii mei, et posuistis custodes observationum mearum in sanctuario meo vobismetipsis. Haec dicit Dominus Deus: Omnis alienigena incircumcisus corde et incircumcisus carne non ingredietur sanctuarium meum, omnis filius alienus qui est in medio filiorum Israhel. Sed et levitae qui longe recesserunt a me in errore filiorum Israhel et erraverunt a me post idola sua, et portaverunt iniquitatem suam. Erunt in sanctuario meo aeditui et ianitores portarum domus et ministri domus. Ipsi mactabunt holocausta et victimas populi, et ipsi stabunt in conspectu eorum ut ministrent eis. Pro eo quod ministraverunt illis in conspectu idolorum suorum, et facti sunt domui Israhel in offendiculum iniquitatis. Idcirco levavi manum meam super eos, ait Dominus Deus, et portaverunt iniquitatem suam. Et non appropinquabunt mihi ut sacerdotio fungantur mihi, neque accedent ad omne sanctuarium meum iuxta sancta sanctorum, sed portabunt confusionem suam et scelera sua quae fecerunt. Et dabo eos ianitores domus in omni ministerio eius et universis quae fient in ea. Sacerdotes autem et levitae filii Sadoch, qui custodierunt caeremonias sanctuarii mei cum errarent filii Israhel a me, ipsi accedent ad me ut ministrent mihi, et stabunt in conspectu meo ut offerant mihi adipem et sanguinem, ait Dominus Deus. Ipsi ingredientur sanctuarium meum, et ipsi accedent ad mensam meam ut ministrent mihi et custodiant caeremonias meas. Cumque ingredientur portas atrii interioris, vestibus lineis induentur, nec ascendet super eos quicquam laneum quando ministrant in portis atrii interioris et intrinsecus. Vittae lineae erunt in capitibus eorum, et feminalia linea erunt in lumbis eorum, et non accingentur in sudore. Cumque egredientur atrium exterius ad populum, exuent se vestimentis suis in quibus ministraverant et reponent ea in gazophylacio sanctuarii, et vestient se vestimentis aliis, et non sanctificabunt populum in vestibus suis. Caput autem suum non radent, neque comam nutrient, sed tondentes attondent capita sua. Et vinum non bibet omnis sacerdos quando ingressurus est atrium interius. Et viduam et repudiatam non accipient uxores, sed virgines de semine domus Israhel, sed et viduam quae fuerit vidua a sacerdote accipient. Et populum meum docebunt quid sit inter sanctum et pollutum, et inter mundum et immundum ostendent eis. Et cum fuerit controversia, stabunt in iudiciis meis et iudicabunt. Leges meas et praecepta mea in omnibus sollemnitatibus meis custodient, et sabbata mea sanctificabunt. Et ad mortuum hominem non ingredientur ne polluantur, nisi ad patrem et matrem et filium et filiam et fratrem et sororem quae alterum virum non habuerit, in quibus contaminabuntur. Et postquam fuerit emundatus, septem dies numerabuntur ei. Et in die introitus sui in sanctuarium ad atrium interius ut ministret mihi in sanctuario, offeret pro peccato suo, ait Dominus Deus. Non erit autem eis hereditas; ego hereditas eorum, et possessionem non dabitis eis in Israhel: ego enim possessio eorum. Victimam et pro peccato et pro delicto ipsi comedent, et omne votum in Israhel ipsorum erit. Et primitiva omnium primogenitorum et omnia libamenta ex omnibus

sacerdotum erit et primitias ciborum vestrorum dabitis sacerdoti, ut reponat benedictionem domui sue. Omne morticinum et captum a bestia de avibus et de pecoribus non comedent sacerdotes.

XLV

Cumque ceperitis terram dividere sortito, separate primitias Domino, sanctificatum de terra, longitudine xxv. milia, et latitudine x. milia: sanctificatum erit in omni termino eius per circuitum. Et erit ex omni parte sanctificatum quingentos per quingentos quadrifariam per circuitum, et l. cubitis in suburbana eius per gyrum. Et a mensura ista mensurabis longitudinem xxv. milium, et latitudinem x. milium: et in ipso erit templum sanctumque sanctorum. Sanctificatum de terra erit sacerdotibus ministris sanctuarii, qui accedunt ad ministerium Domini: et erit eis locus in domos, et in sanctuarium sanctitatis. xxv. autem milia longitudinis, et x. milia latitudinis erunt Levitis qui ministrant domui: ipsi possidebunt xx. gazophilacia. Et possessionem civitatis dabitis v. milia latitudinis, et longitudinis xxv. milia, secundum separationem sanctuarii omni domui Israel. Principi quoque hinc et inde in separationem sanctuarii, et in possessionem civitatis, contra faciem separationis sanctuarii, et contra faciem possessionis urbis: a latere maris usque ad mare, et a latere orientis usque ad orientem: longitudinis autem iuxta unamquamque partium, a termino occidentali usque ad terminum orientalem. De terra erit ei possessio in Israel: et non depopulabuntur ultra principes populum meum, sed terram dabunt domui Israel secundum tribus eorum. Hec dicit Dominus Deus: Sufficiat vobis principes Israel: iniquitatem et rapinas intermittite, et iudicium et iustitiam facite: separate confinia vestra a populo meo, ait Dominus Deus. Statera iusta, et ephi iustum, et bathus iustus erit vobis. Ephi et bathus equalia et unius mensure erunt: ut capiat decimam partem chori bathus, et decimam partem chori ephi: iuxta mensuram chori erit equa libratio eorum. Siclus autem xx. obolos habet. Porro xx. sicli, et xxv. sicli, et xv. sicli mnam faciunt. Et hec sunt primitie quas tolletis: vi. partem ephi de choro frumenti, et vi. partem ephi de choro ordei. Mensura quoque olei, bathus olei x. pars chori est: et decem bathi chorum faciunt: quia x. bathi implent chorum. Et arietem unum de grege ducentorum de his que nutriunt Israel in sacrificium, et in holocaustum, et in pacifica, ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus. Omnis populus terre tenebitur primitiis his principi in Israel. Et super principem erunt holocausta, et sacrificium, et libamina in sollempnitatibus, et in kalendis, et in sabbatis, et in universis sollempnitatibus domus Israel: ipse faciet pro peccato sacrificium, et holocaustum, et pacifica ad expiandum pro domo Israel. Hec dicit Dominus Deus: In primo mense, una mensis, sumes vitulum de armento immaculatum, et expiabis sanctuarium. Et tollet sacerdos de sanguine quod erit pro peccato: et ponet in postibus domus, et in iiii. angulis crepidinis altaris, et in postibus porte atrii interioris. Et sic facies in vii. mensis pro unoquoque qui ignoravit, et errore deceptus est: et expiabis pro domo. In primo mense, xiiii. die mensis, erit vobis phase sollempnitas: vii. diebus azima comedentur. Et faciet princeps in die illa pro se et pro universo populo terre vitulum pro peccato. Et in sollempnitate vii. dierum faciet holocaustum Domino, vii. vitulos et vii. arietes immaculatos cotidie vii. diebus: et pro peccato hircum caprarum cotidie. Et sacrificium ephi per vitulum, et ephi per arietem faciet: et olei hin per singula ephi. vii. mense, xv. die mensis in sollempnitate faciet sicut supradicta sunt per vii. dies: tam pro peccato quam pro holocausto, et in sacrificio, et in oleo.

XLVI

Hec dicit Dominus Deus: Porta atrii interioris, que respicit ad orientem, erit clausa vi. diebus in quibus opus fit: die autem sabbati aperietur, sed et in die kalendarum aperietur. Et intrabit princeps per viam vestibuli porte deforis, et stabit in limine porte: et facient sacerdotes holocaustum eius, et pacifica eius: et adorabit super limen porte, et egredietur: porta autem non claudetur usque ad vesperam. Et adorabit populus terre ad hostium porte illius in sabbatis et in kalendis coram Domino. Holocaustum autem hoc offeret princeps Domino: in die sabbati vi. agnos immaculatos et arietem immaculatum, et sacrificium ephi per arietem: in agnis autem sacrificium quod dederit manus eius: et olei hin per singula ephi. In die autem kalendarum vitulum de armento immaculatum: et vi. agni et arietes immaculati erunt: et ephi per vitulum, ephi quoque per arietem faciet sacrificium: de agnis autem sicut invenerit manus eius: et olei hin per singula ephi. Cumque ingressurus est princeps, per viam vestibuli porte ingrediatur, et per eandem viam exeat. Et cum intrabit populus terre in conspectu Domini in sollempnitatibus, qui ingreditur per portam aquilonis ut adoret, egrediatur per viam porte meridiane: porro qui ingreditur per viam porte meridiane, egrediatur per viam porte aquilonis: non revertetur per viam porte per quam ingressus est, sed e regione illius egredietur. Princeps autem in medio eorum cum ingredientibus ingredietur, et cum egredientibus egredietur. Et in nundinis et in sollempnitatibus erit sacrificium ephi per vitulum, et ephi per arietem: in agnis autem erit sacrificium sicut invenerit manus eius: et olei hin per singula ephi. Cum autem fecerit princeps spontaneum holocaustum aut pacifica spontanea Domino, aperietur ei porta que respicit ad orientem: et faciet holocaustum suum et pacifica sua sicut fieri solet in die sabbati: et egredietur, claudeturque porta postquam exierit. Et agnum eiusdem anni immaculatum faciet holocaustum cotidie Domino: semper mane faciet illud. Et faciet sacrificium super eo cathamane, sextam partem ephi, et de oleo tertiam partem hin, ut misceatur simile: sacrificium Domino legitimum, iuge atque perpetuum. Faciet agnum et sacrificium et oleum cathamane mane: holocaustum sempiternum. Hec dicit Dominus Deus: Si dederit princeps donum alicui de filiis suis, hereditas eius filiorum suorum erit: possidebunt eam hereditarie. Si autem dederit legatum de hereditate sua uni servorum suorum, erit illius usque ad annum remissionis, et revertetur ad principem: hereditas autem eius filiis eius erit. Et non accipiet princeps de hereditate populi per violentiam, et de possessione eorum: sed de possessione sua hereditatem dabit filiis suis, ut non dispergatur populus meus unusquisque a possessione sua. Et introduxit me per ingressum qui erat ex latere porte, in gazophilacia sanctuarii ad sacerdotes, que respiciebant ad aquilonem: et erat ibi locus vergens ad occidentem. Et dixit ad me: Iste est locus ubi coquent sacerdotes pro peccato et pro delicto, ubi coquent sacrificium, ut non efferant in atrium

exterius et sanctificetur populus. Et eduxit me in atrium exterius et circum-
duxit me per .iiii. angulos atrii. et ecce atriolum erat in angulo
atrii atriola singula per angulos atrii. In .iiii. angulis atrii
atriola disposita .xl. cubitorum per longum et .xxx. per latum. mensure
erant unius .iiii. Et paries per circuitum ambiens .iiii. atrio-
la et culine fabricate erant subter porticus per gyrum. Et dixit
ad me. Hec est domus culinarum in qua coquent ministri domus domini
victimas populi.

XLVII

Et convertit me ad portam domus domini et ecce aque egredie-
bantur subter limen domus ad orientem. facies enim domus res-
piciebat ad orientem. Aque autem descendebant in latus tem-
pli dextrum ad meridiem altaris. Et eduxit me per viam
porte aquilonis et convertit me ad viam foras portam ex-
teriorem. viam que respiciebat ad orientem. et ecce aque re-
dundantes a latere dextro. cum egrederetur vir ad orien-
tem qui habebat funiculum in manu sua. et mensus est mille cubi-
tos. et traduxit me per aquam usque ad talos. Et rursum
mensus est mille. et traduxit me per aquam usque ad ge-
nua. Et rursum mensus est mille. et traduxit me per aquam
usque ad renes. et mensus est mille torrentem quem non potui
transire. quoniam intumuerant aque profundi torrentis. qui
non potest transvadari. et dixit ad me. Certe vidisti fili hominis. et
duxit me et convertit me ad ripam torrentis. Cumque me
convertissem. ecce in ripa torrentis ligna multa nimis
ex utraque parte. et ait ad me. Aque iste que egrediuntur
ad tumulos sabuli orientalis. et descendunt ad plana
deserti. intrabunt et exibunt et sanabuntur aque. Et
omnis anima vivens que serpit quocumque venerit torrens vi-
vet. et erunt pisces multi satis postquam venerint illuc aque
iste et sanabuntur et vivent omnia. ad que venerit torrens
vivent. et stabunt super illas piscatores. et engaddi usque
ad engallim siccatio sagenarum erit. Plurime species erunt
piscium eius sicut pisces maris magni multitudinis nimie.
In litoribus autem eius et in palustribus non sanabuntur. quia
in salinas dabuntur. et super torrentem orietur in ripis eius
et ex omni parte omne lignum pomiferum. Non defluet folium ex
eo et non deficiet fructus eius. per singulos menses afferet pri-
mitiva. quia aque eius de sanctuario egredientur. et erunt fruc-
tus eius in cibum et folia eius ad medicinam. Hec dicit dominus deus.
Hic est terminus in quo possidebitis terram .xii. tribubus israel.
quia ioseph duplicem funiculum habet. Possidebitis eam singu-
li aeque ut frater suus. super quam levavi manum meam ut
darem patribus vestris. et cadet hec terra vobis in possessionem.
Et hic est terminus terre ad plagam septentrionalem. a mari mag-
no via bethalon venientibus sedada emath be-
roth. sabarim que est inter medium damasci et confinium
emath. domus thichon que est iuxta terminos auran. et erit terminus
a mari usque ad atrium enon. terminus damasci. et ab aquilo-
ne usque ad aquilonem. terminus emath plaga autem septentrio-
nalis. Porro plaga orientalis de medio auran et de medio
damasci et de medio galaath. et de medio terre israel ior-
danis disterminans ad mare orientale. metiemini
plagam orientalem. Plaga autem australis meridiana a tha-
mar usque ad aquas contradictionis cades. et torrens ad
mare magnum. et plaga ad meridiem australis. et plaga ma-
ris est mare magnum a confinio per directum donec venias
emath. Hec est plaga maris. et dividetis terram istam vobis
per tribus israel. et mittetis eam in hereditatem vobis et advenis
qui accesserint ad vos qui genuerint filios in medio
vestrum. et erunt vobis sicut indigene inter filios israel. vobiscum di-
vident possessionem in medio tribuum israel. In tribu autem qua-
cumque fuerit advena ibi dabitis possessionem illi ait dominus deus.

XLVIII

Et hec nomina tribuum a finibus aquilonis iuxta viam
... gentibus emath atrium enon terminus damasci ab aqui-
lone iuxta emath. et erit ei plaga orientalis ma-
re dan una. Et a termino dan a plaga orientali usque ad pla-
gam maris. aser una. Et super terminum aser a plaga orien-
talis usque ad plagam maris. neptalim una. Et super termi-
num neptalim ... manasse una. Et super terminum manasse a plaga orien-
tali usque ad plagam maris. effraim una. Et super terminum effraim
a plaga orientali usque ad plagam maris. ruben una.
Et super terminum ruben a plaga orientali usque ad pla-
gam maris. iuda una. Et super terminum iuda a plaga orien-
tali usque ad plagam maris. erunt primitie quas separabitis
.xxv. milibus latitudinis et longitudinis sicut singule par-
tes. a plaga orientali usque ad plagam maris. et erit sanctu-
arium in medio eius. Primitie quas separabitis domino longi-
tudo .xxv. milibus et latitudo .x. milibus. Hec autem erunt
primitie sanctuarii sacerdotum ad aquilonem longitudinis
.xxv. milia. et ad mare latitudinis .x. milia. Sed et ad orientem
latitudinis .x. milia. et ad meridiem longitudinis
.xxv. milia. et erit sanctuarium domini in medio eius. Sacerdo-
tibus sanctuarium erit de filiis sadoch. qui custodierunt ceri-
monias meas. et non erraverunt cum errarent filii israel
sicut erraverunt et levite. et erunt eis primitie de primitiis
terre sanctum sanctorum iuxta terminum levitarum. Sed et levitis
iuxta fines sacerdotum .xxv. milia longitudinis et latitudi-
nis .x. milia. Omnis longitudo .xxv. milium et latitudo .x.
milium. et non venundabunt ex eo neque mutabunt nec
transferentur primitie terre. quia sanctificate sunt domino.
Quinque milia autem que supersunt in latitudine per .xxv. milia profana
erunt urbis in habitaculum et in suburbana. et erit urbs
in medio eius. et hec mensure eius. Ad plagam septentrio-
nalem quingenta et .iiii. milia. et ad plagam meridianam quin-
gentia et .iiii. milia. et ad plagam orientalem quingentia et
.iiii. milia. Erunt autem suburbana civitatis ad aquilonem
.cc.l. et ad meridiem .cc.l. et ad orientem .cc.l. et ad ma-
re .cc.l. Quod autem reliquum fuerit in longitudine iuxta pri-
mitias sanctuarii .x. milia in orientem et .x. milia in occidentem
erunt sicut primitie sanctuarii. et erunt fruges eius in
panes hiis qui serviunt civitati. Servientes autem civitati
operabuntur ex omnibus tribubus israel. Omnes primitie
.xxv. milium per .xxv. milia in quadrum separabuntur in primitias
sanctuarii et possessionem civitatis. Quod autem reliquum fuerit
principis erit. ex omni parte primitiarum sanctuarii et posses-
sionis civitatis e regione .xxv. milium primitiarum
ad terminum orientalem. Sed et ad mare e regione
.xxv. milium usque ad terminum maris. similiter in partibus prin-
cipis erit. et erunt primitie sanctuarii. et sanctuarium templi
civitatis in medio eius. De possessione autem levitarum et de
possessione civitatis in medio partium principis erit
inter terminum iuda et inter terminum beniamin

pertinebit. Et reliquis tribubus a plaga orientali usque ad pla-
gam occidentalem beniamin una. Et contra terminum beniamin a
plaga orientali usque ad plagam occidentalem: simeon una.
Et super terminum simeonis a plaga orientali usque ad plagam
occidentis: ysachar una. Et super terminum ysachar a plaga orien-
tali usque ad plagam orientalem: zabulon una. Et super terminum za-
bulon a plaga orientali usque ad plagam maris: gad una.
Et super terminum gad a plaga austri in meridie. Et erit finis de
thamar usque ad aquas contradictionis cades, hereditas contra mare
magnum. Hec est terra quam mittetis in sortem tribubus israhel: et he
partitiones earum ait dominus deus. Et hii egressus civitatis a plaga
septentrionali: quingentos et quattuor milia mensurabis. Et porte civitatis in
nominibus tribuum israhel, porte tres septentrione: porta ruben
una, porta iude una, porta levi una. Et ad plagam orien-
talem quingentos et quattuor milia: et porte tres: porta ioseph una,
porta beniamin una, porta dan una. Et ad plagam me-
ridianam quingentos et quattuor milia metieris: porta simeonis una, por-
ta ysachar una, porta zabulon una. Et ad plagam occiden-
talem quingentos et quattuor milia: porte eorum tres: porta gad una, porta
aser una, porta neptalim una. Per circuitum decem et octo milia. Et
nomen civitatis ex illa die: dominus ibidem. Amen. **Explicit ezechiel propheta. Incipit prologus in libro danielis prophete.**

Danielem prophetam iuxta
septuaginta interpretes domini
salvatoris ecclesie
non legunt utentes
Theodotionis editione. Et hoc
cur acciderit nescio. Sive enim quia
sermo caldaicus est et quibusdam proprieta-
tibus a nostro eloquio discrepat noluerunt septuaginta interpretes
easdem lingue lineas in translatione servare: sive sub nomine
eorum ab alio nescio quo non satis chaldeam linguam sciente
editus est liber. Sive aliud quid cause extiterit ignorans,
hoc unum affirmare possum quod multum a veritate discordet
et recto iudicio repudiatus sit. Sciendum quippe danielem maxime
et ezram hebraicis quidem litteris sed caldaico quidem sermone
conscriptos et unam ieremie pericopen. Iob quoque cum arabica
lingua plurimam habere societatem. Denique et ego adolescen-
tulus post quintiliani et tullii lectionem ac flores rhe-
toricos, cum me in lingue huius pistrinum reclusissem
et multo sudore multoque tempore vix cepissem anhelantia
stridentiaque verba resonare et quasi per criptam ambulans ra-
rum desuper lumen aspicere, impegi novissime in danielem
et tanto tedio affectus sum ut desperatione subita omnem
laborem veterem voluerim contempnere. Verum adhortante me
quodam hebreo et illud mihi crebrius in lingua sua ingerente:
labor improbus omnia vincit, qui mihi videbar sciolus inter hebre-
os, cepi rursus discipulus esse caldaicus. Et ut verum fatear,
usque ad presentem diem magis possum sermonem legere et intel-
legere quam sonare. Hec ideo refero ut difficultatem vobis
danielis ostenderem, qui apud hebreos nec susanne habet hi-
storiam nec ymnum trium puerorum nec belis draconisque fa-
bulas. Quas nos quia in toto orbe disperse sunt veru ante-
posito easque iugulante subiecimus, ne videremur apud
imperitos magnam partem voluminis detruncasse. Au-
divi ego quendam de preceptoribus iudeorum cum susanne
derideret historiam et a greco nescio quo diceret esse con-

fictam, illud opponere quod origeni quoque affricanus opposuit:
r. o. chorre. hat. ano. toy. t. r. l. herbista. sario. ran. ut
dicat de greco sermone descendere. Cuius rei nos intelligentiam
nostris hanc possumus dare ut verbi gratia dicamus ab arbore ili-
ce dixisse eum ilico pereas et a lentisco in lentem te comminuat
angelus, vel non lente pereas, aut lentus, id est flexibilis, duca-
ris ad mortem, sive aliud quid ad arboris nomen conveniens.
Deinde tantum fuisse otii tribus pueris cavillabatur ut in camino
estuantis incendii metro luderent et per ordinem ad
laudem dei omnia elementa provocarent. Aut quod miraculum
dei, ne inspirationis indicium, ut draconem interfectum offa
picis, vel sacerdotum belis machinas deprehensas magis
prudentia sollertis viri quam prophetali esse spiritu perpetrata.
Cum vero abacuc veniat de iudea ad chaldeam raptum disco-
phorum lectitabat, querebat exemplum ubi legissemus in toto ve-
teri testamento quemquam sanctorum gravi volasse corpore et in puncto unius
hore tanta terrarum spatia transisse. Cui cum quidam e nostris
satis ad loquendum promptulus ezechielem adduxisset in me-
dium et diceret eum de caldea in iudea fuisse translatum, deri-
sit hominem et ex ipso volumine monstravit ezechielem in spiritu
fuisse transpositum. Denique et apostolum nostrum, ut iudeum et
eruditum virum et qui legem ab hebreis didicerat, non fuisse au-
sum affirmare se raptum in corpore, sed dixisse: sive in corpore
sive extra corpus nescio, deus scit. Hec et talibus argumentis apocrifas
in libro ecclesie fabulas arguebat. Super qua re lectoris ar-
bitrio derelinquens illud universum admoneo non haberi danielem
apud hebreos inter prophetas sed inter eos qui agiographa conscrip-
serunt. In tres siquidem partes omnis ab eis scriptura dividitur:
in legem, in prophetas, in agiographa, id est in v. et viii. et xi. libros.
De quo non est huius temporis disserere. Que autem ex hoc propheta immo contra
hunc librum porphirius obiciat, testes sunt methodius, eusebius,
apollinaris, qui multis versuum milibus eius vesanie respondentes
nescio an curioso lectori satisfecerint. Unde obsecro vos, o
paula et eustochium, fundatis pro me ad dominum preces, ut
quamdiu in hoc corpore sum, scribam aliquid gratum vobis, utile
ecclesie, dignum posteris. Presentium quippe iudiciis ob lata-
tum non satis moveor, qui in utramque partem aut labuntur aut
amore aut odio. **Incipit liber danielis prophete.**

De filiis captivitatis iudee elegit nabuchodonosor rex
qui ut discerent introducti. Ibi dein pueri ad
regem et mutat nomina eorum. De sompno nabuchodonosor
quod vidit et quod visum oblitus est. Daniel cum tribus
pueris rogavit dominum ut somnium regis manifestaret et
ostendens regis interpretationem narravit quod regnum
eius everteretur statua regis aurea de lapide exciso de mon-
te qui sine manibus percussit statuam et comminuit in pulverem.
De statua aurea quam statuit nabuchodonosor in campo et iussit
eam ab omni populo adorari. Et tres pueri eo quod statuam regis non
adorassent missi sunt in fornacem ignis ardentis. Oratio a-
zarie in fornace et laudes trium puerorum. Diabolus na-
buchodonosor confessus est filium dei. Aliud somnium interpretatur
daniel regi pro nabuchodonosor. De. xii. mensibus vox domini de ce-
lo ad regem quia regnum ab eo auferretur penitentiam egit et
restitutus est regno suo. Balthasar cum vinum biberet
in vasis dei et laudaret deos suos ablatum est ab eo reg-
num. Daniel legit regi scripturam et interpretationem eius.

et predixit tolli ab eo regnum et dari medis et persis. Ubi
satrape accusant danielem regi et mittitur in lacum le-
onum. Ubi videt daniel quattuor bestias in figura quattuor reg-
norum. Visio similitudinis domini in gloria sedis eius et visio de
domino deo. De ariete et hyrco. De diebus duobus
milibus trecentis. Ubi de interpretatione arietis et hyrci. Ubi angelus
loquitur ad danielem. De lxx ebdomadibus de domino christo. Ubi ie-
iunavit daniel tribus ebdomadas dierum et vidit angelum lineis indutum.
De regibus persarum predixit angelus danieli. De rege qui se
attolleret contra dominum et eius interitu. De resurrectione mor-
tuorum iustorum et iniustorum. De duobus presbiteris qui concupi-
erunt susannam violare. Ubi excitavit deus spiritum sanctum in
danielem et liberavit susannam a morte. Ubi daniel evertit
bel et templum eius destruxit. Ubi daniel occidit draconem
et mittitur in lacum leonum et tulit ei prandium abacuc propheta.

Anno tertio regni Incipit liber
ioachim regis iude danielis prophete
venit nabuchodonosor rex ba- Capitulum primum
bylonis ierusalem et obsedit eam et tradi-
dit dominus in manu eius ioachim regem iude
et partem vasorum domus dei et asportavit
ea in terram sennaar in domum dei
sui et vasa intulit in domum thesauri dei sui. Et ait rex
asfanez preposito eunuchorum suorum ut introduceret
de filiis israel et de semine regio et tyrannorum pueros in
quibus nulla esset macula decoros forma et eruditos
omni sapientia cautos scientia et doctos disciplina et qui possent
stare in palatio regis ut doceret eos litteras et linguam
chaldeorum. Et constituit eis rex annonam per singulos
dies de cibis suis et de vino unde bibebat ipse et ut
enutriti tribus annis postea starent in conspectu regis. Fu-
erunt ergo inter eos de filiis iuda daniel ananias mi-
sahel et azarias et imposuit eis prepositus eunuchorum
nomina: danieli baltassar ananie sydrach misa-
heli misach et azarie abdenago. Proposuit autem da-
niel in corde suo ne pollueretur de mensa regis
neque de vino potus eius et rogavit prepositum eunuchorum
ne contaminaretur. Dedit autem deus danieli gratiam et misericordiam
in conspectu principis eunuchorum. Et ait princeps eunu-
chorum ad danielem: Timeo ego dominum meum regem qui con-
stituit vobis potum et cibum qui si viderit vultus vestros ma-
cilentiores pre ceteris adolescentibus coevis vestris condemp-
nabitis caput meum regi. Et dixit daniel ad malasar
quem constituerat princeps eunuchorum super danielem
ananiam misahelem et azariam: Tempta nos obsecro ser-
vos tuos diebus decem et dentur nobis legumina ad vescendum
et aqua ad bibendum et contemplare vultus nostros et vultus
eorum qui vescuntur cibo regio et sicut videris sic facias cum
servis tuis. Qui audito sermone huiuscemodi temptavit eos diebus decem.
Post dies autem decem apparuerunt vultus eorum meliores et corpu-
lentiores pre omnibus pueris qui vescebantur cibo regio. Porro
malasar tollebat cibaria et vinum potus eorum dabatque
eis legumina. Pueris autem his dedit deus scientiam et
disciplinam in omni libro et sapientia. Danieli autem intelli-
gentiam omnium visionum et somniorum. Completis itaque
diebus post quos dixerat rex ut introducerentur intro-

duxit eos prepositus eunuchorum in conspectu
eos locutus fuisset rex non sunt inventi tales de
ut daniel ananias misahel et azarias
conspectu regis et omne verbum sapientie et intelle
citatus est rex ab eis invenit in eis de
super cunctos ariolos et magos qui erant in
eius fuit autem daniel usque ad annum primum
In anno autem secundo regni nabuchodonosor vidit
nabuchodonosor somnium et conterritus est spiritus eius et somnus
git ab eo. Precepit ergo rex ut convocarentur
magi et malefici et caldei ut indicarent
suum. Qui cum venissent steterunt coram rege
ad eos rex: Vidi somnium et mente confusus
ignoro quid viderim. Responderuntque caldei regi syriace
tum vive. Dic somnium servis tuis et interpretationem
eius indicabimus. Respondens rex ait: Sermo recessit
a me nisi indicaveritis somnium et coniecturam eius
domus vestre publicabuntur. Si autem somnium
eius enarraveritis premia et dona et honorem multum
pietis a me. Somnium ergo et interpretationem eius
vero. Responderunt secundo et dixerunt: Rex somnium
suis et interpretationem eius indicabimus. Respondit rex
certe scio quia tempus redimitis scientes quod
recessit a me. Si ergo somnium non indicaveritis
na est de vobis sententia quod et interpretationem quoque
deceptione plenam composueritis ut loquamini
tempus pertranseat. Somnium itaque dicite mihi ut
interpretationem eius verum loquamini. Responderunt
dei coram rege dixerunt: Non est homo super terram
qui sermonem tuum possit implere. Sed neque regum
magnus et potens verbum huiuscemodi sciscitatur ab
ariolo et mago et chaldeo. Sermo enim quem tu
rex gravis est nec reperietur quisquam qui indicet
conspectu regis exceptis diis quorum non est
tio cum hominibus. Quo audito rex in furore et
magna precepit ut perirent omnes sapientes
egressa sententia sapientes interficiebantur
daniel et socii eius ut perirent. Tunc daniel
de lege atque sententia ad arioch principem milicie
qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes
lonis. Et interrogavit eum qui a rege potestatem
quam ob causam tam crudelis sententia a facie regis
Cum ergo rem indicasset arioch danieli ingressus
vit regem ut tempus daret ei ad solutionem indicandam
et ingressus est domum suam ananie et misaheli
zarie sociis suis indicavit negotium ut
misericordiam a facie dei celi super sacramento isto ut
daniel et socii eius cum ceteris sapientibus babylonis
danieli misterium per visionem noctis revelatum
xit deum celi et ait: Sit nomen domini benedictum a
in seculum quia sapientia et fortitudo eius sunt et ipse
tempora et etates transfert regna atque constituit
prientiam sapientibus et scientiam intelligentibus disciplinam
nam. Ipse revelat profunda et abscondita et novit
tenebris constituta et lux cum eo est. Tibi deus patrum
confiteor teque laudo quia sapientiam et fortitudinem

nunc ostendisti mihi quae rogavimus te quia sermonem regis ape-
ruisti nobis. Post haec Daniel ingressus ad Arioch quem consti-
tuerat rex ut perderet sapientes Babylonis sic ei locutus est.
Sapientes Babylonis ne perdas. Introduc me in conspectu re-
gis et solutionem regi narrabo. Tunc Arioch festinus intro-
duxit Danielem ad regem et dixit ei. Inveni hominem de filiis
transmigrationis Iudae qui solutionem regi adnuntiet. Re-
spondit rex et dixit Danieli cuius nomen erat Balthasar. Putasne
vere potes mihi indicare somnium quod vidi et interpretationem
eius. Et respondens Daniel coram rege ait. Mysterium quod rex interrogat
sapientes magi arioli et aruspices nequeunt indicare
regi. Sed est Deus in caelo revelans mysteria qui indicavit tibi rex
Nabuchodonosor quae ventura sunt in novissimis temporibus. Somnium
tuum et visiones capitis tui in cubili tuo huiuscemodi sunt.
Tu rex cogitare coepisti in strato tuo quid esset futurum post
haec et qui revelat mysteria ostendit tibi quae futura sunt. Mihi
quoque non in sapientia quae est in me plus quam in cunctis viventibus sacra-
mentum hoc revelatum est sed ut interpretatio regi manifesta
fieret et cogitationes mentis tuae scires. Tu rex videbas et ec-
ce quasi statua una grandis. Stabat contra te et intuitus eius erat
terribilis. Huius statuae caput ex auro optimo erat pectus autem
et brachia de argento porro venter et femora ex aere tibiae autem
ferreae pedum quaedam pars erat ferrea quaedam fictilis. Videbas ita
donec abscisus est de monte lapis sine manibus et per-
cussit statuam in pedibus eius ferreis et fictilibus et com-
minuit eos. Tunc contrita sunt pariter ferrum testa aes ar-
gentum et aurum et redacta quasi in favillam aestivae areae quae
rapta sunt vento nullusque locus inventus est eis. Lapis
autem qui percusserat statuam factus est mons magnus et implevit
universam terram. Hoc est somnium. Interpretationem quoque eius dice-
mus coram te rex. Tu rex regum es et Deus caeli regnum et for-
titudinem et imperium et gloriam dedit tibi et omnia in quibus ha-
bitant filii hominum et bestiae agri volucresque caeli de-
dit in manu tua et sub dicione tua universa constituit.
Tu ergo es caput aureum. Et post te consurget regnum aliud mi-
nus te et regnum tertium aliud aereum quod imperabit univer-
sae terrae. Et regnum quartum erit velut ferrum. Quomodo fer-
rum comminuit et domat omnia sic comminuet et conteret
omnia haec. Porro quia vidisti pedum et digitorum partem testae
figuli et partem ferream regnum divisum erit quod tamen de plan-
tatione ferri orietur secundum quod vidisti ferrum mixtum testae ex
luto. Et digitos pedum ex parte ferreos et ex parte fictiles
ex parte regnum erit solidum et ex parte contritum. Quod autem
vidisti ferrum mixtum testae ex luto commiscebuntur quidem
humano semine sed non adhaerebunt sibi sicuti ferrum mis-
ceri non potest testae. In diebus autem regnorum illorum suscitabit
Deus caeli regnum quod in aeternum non dissipabitur et regnum eius
alteri populo non tradetur. Comminuet et consumet universa regna
haec et ipsum stabit in aeternum. Secundum quod vidisti quod de monte
abscisus est lapis sine manibus et comminuit testam et fer-
rum et aes et argentum et aurum. Deus magnus ostendit regi quae
ventura sunt postea et verum est somnium et fidelis interpre-
tatio eius. Tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam et Da-
nihelem adoravit et hostias et incensum praecepit ut sacrifica-
rent ei. Loquens ergo rex ait Danieli. Vere Deus vester Deus
deorum est et dominus regum revelans mysteria quoniam potuisti ape-
rire sacramentum hoc. Tunc rex Danielem in sublime extulit
et munera multa et magna dedit ei et constituit eum su-
per universas provincias Babylonis principem praefectorum et magistrum super cunc-
tos sapientes Babylonis. Daniel autem postulavit a rege et con-
stituit super omnia opera provinciae Babylonis Sidrach Misach
et Abdenago. Ipse autem Daniel erat in foribus regis.

III

Nabuchodonosor rex statuam fecit auream altitudine cubitorum .lx. cu-
bitorum latitudine cubitorum .vi. et statuit eam in campo
Duram provinciae Babylonis. Itaque Nabuchodonosor misit ad congregandos
satrapas magistratus et iudices duces et tyrannos et praefectos
omnesque principes regionum ut convenirent ad dedicationem
statuae quam erexerat Nabuchodonosor rex. Tunc congregati sunt satra-
pae magistratus et iudices et duces tyranni et optimates qui
erant in potestatibus constituti et universi principes regio-
num ut convenirent ad dedicationem statuae quam erexe-
rat Nabuchodonosor rex. Stabant autem in conspectu statuae quam po-
suerat Nabuchodonosor et praeco clamabat valenter. Vobis dicitur populis
et tribubus et linguis in hora qua audieritis sonitum tubae et
fistulae et citharae sambucae psalterii et symphoniae et uni-
versi generis musicorum cadentes adorate statuam auream
quam constituit Nabuchodonosor rex. Si quis autem non prostratus adoraverit
eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Post
haec statim ut audierunt omnes populi sonitum tubae fistulae et
citharae sambucae et psalterii symphoniae et omnis generis musicorum
cadentes omnes populi tribus et linguae adoraverunt statuam au-
ream quam constituerat Nabuchodonosor rex. Statimque in ipso tempore
accedentes viri Chaldei accusaverunt Iudaeos dixeruntque Na-
buchodonosor regi. Rex in aeternum vive. Tu rex posuisti decretum ut
omnis homo qui audierit sonitum tubae fistulae et citharae sam-
bucae et psalterii et symphoniae et universi generis musicorum proster-
nat se et adoret statuam auream. Si quis autem non procidens ado-
raverit mittatur in fornacem ignis ardentis. Sunt ergo viri Iu-
daei quos constituisti super opera regionis Babylonis Sidrac Mi-
sac et Abdenago. Viri isti contempserunt rex decretum tuum. Deos
tuos non colunt et statuam auream quam erexisti non adorant.
Tunc Nabuchodonosor in furore et ira praecepit ut adducerentur Sidrac
Misac et Abdenago. Qui confestim adducti sunt in conspectu
regis. Pronuntiansque Nabuchodonosor rex ait eis. Verene Sidrac Misac
et Abdenago deos meos non colitis et statuam auream quam constitui
non adoratis. Nunc ergo si estis parati quacumque hora audieritis sonitum
tubae fistulae et citharae sambucae psalterii et symphoniae omnisque
generis musicorum prosternite vos et adorate statuam quam feci
quod si non adoraveritis eadem hora mittemini in fornacem ignis
ardentis et quis est Deus qui eripiat vos de manu mea. Respondentes
Sidrac Misac et Abdenago dixerunt regi Nabuchodonosor. Non oportet
nos de hac re respondere tibi. Ecce enim Deus noster quem colimus potest eripe-
re nos de camino ignis ardentis et de manibus tuis liberare rex.
Quod si noluerit notum sit tibi rex quia deos tuos non colimus et
statuam auream quam erexisti non adoramus. Tunc Nabuchodonosor repletus
est furore et aspectus faciei illius immutatus est super Sidrac
Misac et Abdenago et praecepit ut succenderetur fornax sep-
tuplum quam succendi consueverat. Et viris fortissimis
de exercitu suo iussit ut ligatis pedibus Sidrac Misac
et Abdenago mitterent eos in fornacem ignis ardentis.
Et confestim viri illi vincti cum bracis et tiaris et calcia-
mentis et vestibus missi sunt in fornacem ignis ardentis.

Nam iussio regis urgebat. fornax autem succensa erat
nimis. Porro viros illos qui miserant sydrac misac
et abdenago interfecit flamma ignis. Viri autem hii tres
sydrac misac et abdenago ceciderunt in medio cami
ni ignis ardentis colligati. Que sequuntur in hebreis
voluminibus non reperi. Et in medio flamme ambulabant
laudantes deum et benedicentes domino. Stans autem azarias
oravit sic. aperiensque os suum in medio ignis ait. Benedictus
es domine deus patrum nostrorum et laudabile et gloriosum nomen tuum in
secula. quia iustus es in omnibus que fecisti nobis et universa opera
tua vera et vie tue recte. et omnia iudicia tua vera. Iudicia
enim vera fecisti iuxta omnia que induxisti super nos et super civi
tatem tuam sanctam patrum nostrorum ierusalem. quia in veritate et in
iudicio induxisti omnia hec. propter peccata nostra. peccavimus enim
inique egimus recedentes a te et deliquimus in omnibus et pre
cepta tua non audivimus. nec fecimus sicut preceperas nobis
ut bene nobis esset. Omnia ergo que induxisti super nos et univer
sa que fecisti nobis vere iudicio tuo fecisti. et tradidisti
nos in manibus inimicorum iniquorum et pessimorum prevari
catorum et regi iniusto et pessimo ultra omnem terram.
et nunc non possumus aperire os. Confusio et obprobrium facti sumus
servis tuis et his qui colunt te. Ne quesumus tradas nos in
perpetuum propter nomen tuum. et ne dissipes testamentum tuum
neque auferas misericordiam tuam a nobis propter abraham dilectum
tuum et ysaac servum tuum et israel sanctum tuum. quibus locutus es
pollicens quod multiplicares semen eorum sicut stellas celi
et sicut harenam que est in litore maris. quia domine imminuti
sumus plusquam omnes gentes sumusque humiles in universa
terra hodie propter peccata nostra. Et non est in tempore hoc princeps et
dux et propheta. neque holocaustum neque sacrificium neque oblatio neque incen
sum neque locus primitiarum coram te. ut possimus invenire misericordiam
tuam. Sed in animo contrito et spiritu humilitatis suscipiamur. Sicut
in holocausto arietum et taurorum et sicut in milibus agnorum
pinguium sic fiat sacrificium nostrum hodie in conspectu tuo ut
placeat tibi. quoniam non est confusio confidentibus in te. Et nunc sequi
mur te in toto corde et timemus te et querimus faciem tuam
ne confundas nos. Sed fac nobiscum iuxta mansuetudinem
tuam et secundum multitudinem misericordie tue. et erue nos in mirabi
libus tuis et da gloriam nomini tuo domine. et confundantur omnes
qui ostendunt servis tuis mala. confundantur in omnipo
tentia tua et robur eorum conteratur. et sciant quia tu
es deus solus et gloriosus super orbem terrarum. Et non cessabant qui
miserant eos ministri regis succendere fornacem. nap
ta et stuppa et pice et malleolis. et effundebatur flamma super
fornacem cubitis .xlix. et erupit et incendit quos reperit
iuxta fornacem de chaldeis. Angelus autem domini descendit cum
azaria et sociis eius in fornacem. et excussit flammam ignis de
fornace. et fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem
et non tetigit eos omnino ignis. neque contristavit nec quicquam mo
leste intulit. Tunc hii tres quasi ex uno ore laudabant
et benedicebant deum in fornace dicentes. Benedictus es domine deus
patrum nostrorum et laudabilis et gloriosus et super exaltatus in secula.
Et benedictum nomen glorie tue sanctum et laudabile et super exal
tatum in omnibus seculis. Benedictus es in templo sancto glorie tue et super
laudabilis et gloriosus in secula. Benedictus es in throno regni tui
et super laudabilis et super exaltatus in secula. Benedictus es qui

intueris abyssos et sedes super cherubin et laudabilis
in secula. Benedictus es in firmamento celi et laudabilis. Benedicite
opera omnia domini domino laudate et super exaltate eum in
angeli domini domino. laudate et super exaltate eum in secula. Benedicite
laudate et super exaltate eum in secula. Benedicite aque omnes que super celos
laudate. Benedicite omnes virtutes domini domino laudate. Benedicite sol
laudate. Benedicite stelle celi domino laudate. Benedicite ymber et ros
Benedicite omnes spiritus domini domino laudate. Benedicite ignis et estus
frigus et estas domino laudate. Benedicite rores et pruina domino
gelu et frigus domino laudate. Benedicite glacies et nives domino
noctes et dies domino laudate. Benedicite lux et tenebre domino
fulgura et nubes domino laudate. Benedicat terra dominum laudet et
super exaltet eum in secula. Benedicite montes et colles
Benedicite universa germinantia in terra domino laudate. Benedicite
domino laudate. Benedicite maria et flumina domino laudate. Benedicite ce
moventur in aquis domino laudate. Benedicite omnes volucres celi
Benedicite omnes bestie et pecora domino laudate. Benedicite filii hominum
laudate. Benedicat israel dominum laudet et super exaltet eum
Benedicite sacerdotes domini domino laudate. Benedicite servi domini domino laudate. Benedicite
iustorum domino laudate. Benedicite sancti et humiles corde domino laudate. Benedicite
azaria misahel domino laudate et super exaltate eum in secula. quia eruit nos
de inferno et salvos fecit de manu mortis et liberavit
dis ardentis flamme. et de medio ignis eruit nos.
domino quoniam bonus quoniam in seculum misericordia eius. Benedicite omnes religiosi
deo deorum laudate et confitemini ei quia in omnia secula
Hucusque in hebreo non habetur. et que posuimus de theodotionis editio
ne sunt translata. Tunc nabuchodonosor obstupuit et sur
rexit propere et ait optimatibus suis. Nonne tres viros misimus in medium
ignis compeditos. Qui respondentes regi dixerunt. Vere
rex. Et ait. Ecce ego video viros quattuor solutos et ambulantes
in medio ignis et nihil corruptionis in eis est et species quarti
filio dei. Tunc accessit nabuchodonosor ad hostium fornacis ar
dentis et ait. Sydrac misac et abdenago servi dei
egredimini et venite. Statimque egressi sunt sydrac
et abdenago de medio ignis. et congregati satrape
gistratus et iudices et potentes regis contemplabantur
illos quoniam nihil potestatis habuisset ignis in corporibus
pillus capitis eorum non esset adustus. et sarabala
immutata. et odor ignis non transisset per eos. Et erumpens
ait. Benedictus deus eorum sydrac misac et abdenago qui
sit angelum suum et eruit servos suos qui crediderunt in eum et verbum regis im
mutaverunt et tradiderunt corpora sua ne servirent et
rarent omnem deum excepto deo suo. A me ergo posi
tum est decretum ut omnis populus et tribus et lingua quecumque
locuta fuerit blasphemiam contra deum sydrac misac et abdenago
dispereat et domus eius vastetur. neque enim est deus alius qui possit
ita salvare. Tunc rex promovit sydrac misac et abdenago
in provincia babylonis. Nabuchodonosor rex omnibus populis et linguis qui habitant
in universa terra. pax vobis multiplicetur. Signa et mirabilia
fecit apud me deus excelsus. Placuit ergo mihi predicare
eius quia fortia et regnum eius regnum sempiternum
et potestas eius in generationem et generationem.

IIII

Ego nabuchodonosor quietus eram in domo mea et flo
rens in palatio meo. Somnium vidi quod perterruit me et cogitationes
mee in stratu meo et visiones capitis mei con
turbaverunt me. et per me propositum est decretum ut intro

rentur in conspectu meo cuncti sapientes babylonis ut solu-
tionem somnii indicarent mihi. Tunc ingrediebantur arioli ma-
gi chaldei et aruspices somnium narravi in conspectu eorum et so-
lutionem eius non indicaverunt mihi donec collega ingressus est in cons-
pectu meo daniel cui nomen balthasar secundum nomen dei mei qui habet
spiritum deorum sanctorum in semetipso et somnium coram eo locutus sum.
Balthasar princeps ariolorum quia ego scio quod spiritum deorum sanctorum habes
in te et omne sacramentum non est impossibile tibi visiones som-
niorum meorum quas vidi et solutionem narra. Visio capitis
mei in cubili meo. Videbam et ecce arbor in medio terre et
altitudo eius nimia. magna arbor et fortis et proceritas eius contin-
gens celum aspectus eius erat usque ad terminos universe terre. folia eius
pulcherrima et fructus eius nimius. et esca universorum in ea. sub-
ter eam habitabant animalia et bestie. et in ramis eius volucres ce-
li conversabantur et ex ea vescebatur omnis caro. Sic videbam in
visione capitis mei. super stratum meum et ecce vigil et sanctus de
celo descendit et sic ait. Succidite arborem et precidite ramos
eius et excutite folia eius et dispergite fructus eius. fugiant bestie
que subter eam sunt et volucres de ramis eius. Verumtamen germen radicum
eius in terra sinite et alligetur vinculo ferreo et ereo in her-
bis que foris sunt et rore celi tingatur. et cum feris pars eius in her-
ba terre. Cor eius ab humano commutetur et cor fere detur ei.
et vii tempora mutentur super eum. quia in sententia vigilum. Decretum est
et sermo sanctorum et petitio donec cognoscant viventes quoniam domina-
tur excelsus in regno hominum et cuicumque voluerit super terram
dabit illud et humillimum hominem constituet super illud. Hoc som-
nium vidi ego nabugodonosor rex. Tu ergo balthasar interpreta-
tionem narra festinus. quia omnes sapientes regni mei non queunt so-
lutionem edicere mihi. Tu autem potes. quia spiritus deorum sanctorum in
te est. Tunc daniel cuius nomen balthasar cepit intra semetipsum taci-
tus cogitare quasi una hora et cogitationes eius conturbabant
eum. Respondens autem rex ait balthasar somnium et interpre-
tatio eius non conturbent te. Respondit balthasar et dixit. Domine
mi. somnium hiis qui te oderunt et interpretatio eius hostibus tuis
sit. Arborem quam vidisti sublimem atque robustam cuius
altitudo pertingit usque ad celum et aspectus illius usque in omnem
terram et rami eius pulcherrimi et fructus eius nimius. et esca
omnium in ea. subter eam habitantes bestie agri et in ramis
eius commorantes aves celi. Tu es rex qui magnificatus es
et invaluisti et magnitudo tua crevit et pervenit usque
ad celum et potestas tua in terminos universe terre. Quod autem vidit rex vigi-
lem et sanctum de celo descendere et dicere succidite arborem et
dissipate illam. attamen germen radicum eius in terra dimittite
et vinciatur ferro et ere et in herbis foris et rore conspergatur et cum
feris sit pabulum eius donec vii tempora mutentur super eum.
hec est interpretatio sententie altissimi que pervenit super regem dominum meum.
Eicient te ab hominibus et cum bestiis ferisque erit habitatio tua
et fenum ut bos comedes et rore celi infunderis. vii quoque
tempora mutabuntur super te. donec scias quod dominetur excelsus super
regnum hominum et cuicumque voluerit det illud. Quod autem prece-
pit ut germen radicum eius relinqueretur id est arboris regnum
tuum manebit postquam cognoveris potestatem esse celestem. Quam-
obrem rex consilium meum placeat tibi et peccata tua elemosinis
redime et iniquitates tuas misericordiis pauperum. forsitan
ignoscet delictis tuis. Omnia hec venerunt super nabugodonosor regem.
Post finem xii mensium in aula babylonis deambulabat. Responditque rex

et ait. Nonne hec est babylon civitas magna quam ego edifica-
vi in domum regni in robore fortitudinis mee et in gloria
decoris mei. Cum sermo adhuc esset in ore regis vox de ce-
lo ruit. Tibi dicitur nabugodonosor rex. regnum transibit a te et ab hominibus
eicient te. et cum bestiis atque feris erit habitatio tua. fenum
quasi bos comedes et vii tempora mutabuntur super te donec
scias quod dominetur excelsus in regno hominum et cuicumque
voluerit det illud. Eadem hora sermo completus est super na-
bugodonosor et ex hominibus abiectus est et fenum ut bos comedit et
rore celi corpus eius infectum est. donec capilli eius in simi-
litudinem aquilarum crescerent et ungues eius. quasi ungues
avium. Igitur post finem dierum ego nabugodonosor oculos meos ad
celum levavi et sensus meus redditus est mihi. et altissimo
benedixi et viventem in sempiternum laudavi et glorificavi quia po-
testas eius potestas sempiterna et regnum eius in generatione et generationem.
Et omnes habitatores terre apud eum in nichilum reputati sunt. Iuxta vo-
luntatem enim suam facit tam in virtutibus celi quam in habitato-
ribus terre et non est qui resistat manui eius et dicat ei quare fecisti. In ip-
so tempore sensus meus reversus est ad me et ad honorem regni mei.
decoremque perveni et figura mea reversa est ad me. et optima-
tes mei et magistratus mei requisierunt me. et in regno meo con-
stitutus sum. et magnificentia mea amplior est addita mi-
hi. Nunc ego nabugodonosor laudo et magnifico et glorifico regem celi quia
omnia opera eius vera et vie eius iudicia et gradientes in
superbia potest humiliare.

V

BAlthasar rex fecit grande convivium optimatibus suis
mille et unusquisque secundum suam bibebat etatem. Precepit autem
iam temulentus rex ut afferrentur vasa aurea et argen-
tea que asportaverat nabugodonosor pater eius de templo quod fuit in
ierusalem ut biberent in eis rex et optimates eius uxores-
que et concubine eius. Tunc allata sunt vasa aurea et argentea
que asportaverat de templo quod fuerat in ierusalem. et biberunt
in eis rex et optimates eius uxoresque et concubine eius.
bibebant vinum et laudabant deos suos aureos et argen-
teos et ereos et ferreos ligneosque et lapideos. In eadem hora
apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis contra candelabrum et
in superficie parietis aule regie et rex aspiciebat articulos
manus scribentis. Tunc facies regis commutata est et cogitationes eius
conturbabant eum et compages renum eius solvebantur
et genua eius ad se invicem collidebantur. Exclamavit itaque
rex fortiter ut introducerent magos caldeos et aruspices.
Et proloquens rex ait sapientibus babylonis. Quicumque legerit scrip-
turam hanc et interpretationem eius manifestam mihi fecerit pur-
pura vestietur et torquem auream habebit in collo et tertius
in regno meo erit. Tunc ingressi omnes sapientes regis non
potuerunt scripturam legere nec interpretationem eius indicare
regi. Unde rex balthasar satis conturbatus est et vultus illius
immutatus est. Sed et optimates eius turbabantur. Regina
autem pro re que acciderat regi et optimatibus eius domum convivii
ingressa est et proloquens ait. Rex in eternum vive. Non te contur-
bent cogitationes tue neque facies tua immutetur. Est vir
in regno tuo qui spiritum deorum sanctorum habet in se et in diebus patris
tui scientia et sapientia invente sunt in eo. Nam et rex nabugodonosor pater
tuus principem magorum et incantatorum chaldeorum et aruspi-
cum constituit eum pater inquam tuus o rex. quia spiritus amplior
et prudentia intelligentiaque et interpretatio somniorum

et ostensio secretorum ac solutio ligatorum inventae sunt in eo, hoc
est in Daniele: cui rex imposuit nomen Balthasar. Nunc
itaque Daniel vocetur, et narrabit interpretationem. Igitur intro-
ductus est Daniel coram rege. Ad quem praefatus rex ait: Tu es Da-
niel de filiis captivitatis Iudae, quem adduxit pater meus rex de
Iudaea? Audivi de te quoniam spiritum deorum habeas in te. Et nunc intro-
gressi sunt in conspectu meo sapientes magi, ut scripturam
hanc legerent et interpretationem eius indicarent mihi: et ne-
quiverunt sensum huius sermonis edicere. Porro ego audivi de
te, quod possis obscura interpretari, et ligata dissolvere. Si
ergo vales scripturam legere, et interpretationem indicare mihi,
purpura vestieris, et torquem auream circa collum tuum
habebis, et tertius in regno meo princeps eris. Ad quae respondens
Daniel ait coram rege: Munera tua sint tibi, et dona domus tuae
alteri da: scripturam autem legam tibi rex, et interpretationem eius
ostendam tibi. O rex, Deus altissimus regnum et magnificen-
tiam et gloriam et honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo. Et propter mag-
nificentiam quam dederat ei, universi populi, tribus et linguae treme-
bant et metuebant eum: quos volebat interficiebat:
et quos volebat exaltabat: et quos volebat humiliabat. Quando
autem elevatum est cor eius, et spiritus illius obfirmatus est ad super-
biam, depositus est de solio regni sui, et gloria eius ablata est, et
a filiis hominum eiectus est, sed et cor eius cum bestiis po-
situm est, et cum onagris erat habitatio eius: fenum quoque ut bos
comedebat, et rore caeli corpus eius infectum est, donec cognos-
ceret quod potestatem haberet Altissimus in regno hominum: et quem-
cumque voluerit suscitabit super illud. Tu quoque filius eius Baltha-
sar non humiliasti cor tuum cum scires haec omnia: sed adversum domina-
torem caeli elevatus es: et vasa domus eius allata sunt coram te:
et tu et optimates tui et uxores tuae et concubinae tuae vinum
bibistis in eis: deos quoque argenteos et aureos et aereos, fer-
reos, ligneosque et lapideos, qui non vident neque audiunt neque
sentiunt, laudasti: porro Deum qui habet flatum tuum in manu
sua et omnes vias tuas, non glorificasti. Idcirco ab eo missus est
articulus manus quae scripsit hoc quod exaratum est. Haec autem scrip-
tura quae digesta est: Mane, Thechel, Phares. Et haec interpre-
tatio sermonis. Mane: numeravit Deus regnum tuum, et com-
plevit illud. Thechel: appensus es in statera, et inventus
es minus habens. Phares: divisum est regnum tuum, et datum
est Medis et Persis. Tunc iubente rege indutus est Daniel pur-
pura, et circumdata est torques aurea collo eius: et praedicatum
est de eo quod haberet potestatem tertius in regno suo. Eadem noc-
te interfectus est Balthasar rex Chaldaeus. Et Darius Medus
successit in regnum annos natus sexaginta duo.

VI

Placuit Dario, et constituit super regnum satrapas
centum viginti, ut essent in toto regno suo. Et super eos principes tres,
ex quibus Daniel unus erat: ut satrapae illis redderent
rationem, et rex non sustineret aliquam molestiam. Igitur Daniel
superabat omnes principes et satrapas: quia spiritus Dei amplior
erat in illo. Porro rex cogitabat constituere eum super omne
regnum: unde principes et satrapae quaerebant ut invenirent
occasionem Danieli ex latere regis: nullamque causam et suspicio-
nem reperire potuerunt, eo quod fidelis esset, et omnis culpa et sus-
picio non inveniretur in eo. Dixerunt ergo viri illi: Non inve-
niemus Danieli huic aliquam occasionem, nisi forte in lege
Dei sui. Tunc principes et satrapae subripuerunt regi, et

sic locuti sunt ei: Dari rex, in aeternum vive. Consilium inierunt
omnes principes regni tui, et magistratus, et satrapae, senatores
et iudices, ut decretum imperatorium exeat, et edictum: ut omnis
qui petierit aliquam petitionem a quocumque deo et homine usque ad
dies triginta, nisi a te rex, mittatur in lacum leonum. Nunc itaque
rex confirma sententiam, et scribe decretum: ut non immutetur
quod statutum est a Medis atque Persis, nec praevaricari cui-
quam liceat. Porro rex Darius proposuit decretum, et statuit.
Quod cum Daniel comperisset, id est constitutam legem, ingressus est domum
suam: et fenestris apertis in cenaculo suo contra Ierusalem, tribus temporibus
in die flectebat genua sua, et adorabat, confitebaturque
coram Deo suo, sicut et ante facere consueverat. Viri ergo
illi curiosius inquirentes, invenerunt Danielem oran-
tem et obsecrantem Deum suum. Et accedentes locuti sunt re-
gi super edicto: Rex, numquid non constituisti ut omnis homo
qui rogaret quemquam de diis et hominibus usque ad dies triginta,
nisi a te rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos respondens
rex ait: Verus est sermo iuxta decretum Medorum atque Per-
sarum, quod praevaricari non licet. Tunc respondentes dixerunt
coram rege: Daniel de filiis captivitatis Iuda non
curavit de lege tua, et de edicto quod constituisti: sed tribus
temporibus per diem orat obsecratione sua. Quod verbum
cum audisset rex, satis contristatus est: et pro Daniele posuit
cor ut liberaret eum, et usque ad occasum solis laborabat
ut erueret eum. Viri autem illi intelligentes regem,
dixerunt ei: Scito rex quia lex Medorum atque Persarum est,
ut omne decretum quod constituerit rex, non liceat immutari.
Tunc rex praecepit, et adduxerunt Danielem, et miserunt eum
in lacum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus tuus, quem colis
semper, ipse liberabit te. Allatusque est lapis unus, et positus est super os
laci: quem obsignavit rex anulo suo, et anulo opti-
matum suorum, ne quid fieret contra Danielem. Et abiit rex in
domum suam, et dormivit incenatus, cibique non sunt allati
coram eo, insuper et somnus recessit ab eo. Tunc rex
primo diluculo consurgens, festinus ad lacum leonum perre-
xit: appropinquansque lacui, Danielem voce lacrimabili
inclamavit, et affatus est eum: Daniel serve Dei viven-
tis, Deus tuus, cui tu servis semper, putasne valuit te liberare
a leonibus? Et Daniel regi respondens ait: Rex, in aeternum vive:
Deus meus misit angelum suum, et conclusit ora leonum, et non
nocuerunt mihi: quia coram eo iustitia inventa est in me:
sed et coram te, rex, delictum non feci. Tunc vehementer rex
gavisus est super eum, et Danielem praecepit educi de lacu:
eductusque est Daniel de lacu, et nulla laesio inventa est in eo,
quia credidit Deo suo. Iubente autem rege, adducti sunt
viri illi qui accusaverant Danielem: et in lacum leonum
missi sunt, ipsi et filii et uxores eorum: et non pervenerunt usque ad
pavimentum laci, donec arriperent eos leones, et omnia ossa
eorum comminuerunt. Tunc Darius rex scripsit universis populis,
tribubus, et linguis habitantibus in universa terra: Pax vobis
multiplicetur. A me constitutum est decretum, ut
in universo imperio et regno meo tremiscant et paveant
Deum Danielis. Ipse est enim Deus vivens et aeternus in saecula:
et regnum eius non dissipabitur, et potestas eius usque in aeternum.
Ipse liberator atque salvator, faciens signa et mira-
bilia in caelo et in terra: qui liberavit Danielem

leonum. Porro daniel perseveravit usque ad regnum darii et reg-
num cyri perse.

VII

Anno primo balthasar regis babilonis daniel somnium vidit. Vi-
sio autem capitis eius in cubili suo. et somnium scribens bre-
vi sermone comprehendit. summatimque perstringens ait. Vide-
bam in visione mea nocte. et ecce quattuor venti celi pugna-
bant in magno mari. et quattuor bestie grandes ascendebant
de mari diverse inter se. Prima quasi leena. et alas habebat aquile.
Aspiciebam donec evulse sunt ale eius. et sublata est de terra.
et super pedes quasi homo stetit. et cor eius datum est ei. Et ecce bestia
alia similis urso in parte stetit. et tres ordines erant in ore
eius et in dentibus eius. et sic dicebant ei. Surge comede
carnes plurimas. Post hec aspiciebam et ecce alia quasi pardus
et alas habebat quasi avis quattuor super se. et quattuor capita
erant in bestia. et potestas data est ei. Post hec aspiciebam in vi-
sione noctis. et ecce bestia quarta terribilis atque mi-
rabilis et fortis nimis. Dentes ferreos habebat magnos co-
medens atque comminuens. et reliqua pedibus suis conculcans.
Dissimilis autem erat ceteris bestiis quas videram ante eam. et habebat
cornua decem. Considerabam cornua. et ecce cornu aliud parvu-
lum ortum est de medio eorum. et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie
eius. et ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto. et os lo-
quens ingentia. Aspiciebam donec throni positi sunt et antiquus
dierum sedit. vestimentum eius candidum quasi nix. et capilli capitis eius
quasi lana munda. Thronus eius flamme ignis. Rote eius
ignis accensus. Fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie
eius. Milia milium ministrabant ei. Iudicium sedit et libri a-
perti sunt. Aspiciebam propter vocem sermonum grandium quos cornu
illud loquebatur. et vidi quoniam interfecta esset bestia et perisset
corpus eius. et traditum esset ad comburendum igni. Aliarum quoque besti-
arum ablata esset potestas. et tempora vite constituta essent eis usque
ad tempus. Aspiciebam ergo in visione noctis. et ecce cum nubibus
celi quasi filius hominis veniebat. et usque ad antiquum dierum
pervenit. et in conspectu eius obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem
et honorem et regnum. et omnes populi tribus et lingue servient ipsi. Potestas
eius potestas eterna que non auferetur. et regnum eius quod non corrumpetur.
Horruit spiritus meus. Ego daniel territus sum in his. et visiones
capitis mei conturbaverunt me. Accessi ad unum de as-
sistentibus. et veritatem querebam ab eo de omnibus his. Qui dixit
mihi interpretationem sermonum et edocuit me. Hee quattuor be-
stie magne quattuor regna sunt que consurgent de terra. Susci-
pient autem regnum sancti dei altissimi. et obtinebunt reg-
num usque in seculum et in seculum seculorum. Post hec volui diligenter discere
de bestia quarta que erat dissimilis valde ab omnibus et terribilis
nimis. Dentes et ungues eius ferrei. comedebat et
comminuebat. et reliqua pedibus suis conculcabat. Et de
cornibus decem que habebat in capite. et de alio quod ortum fuerat ante
quod ceciderant tria cornua. de cornu illo quod habebat oculos et
os loquens grandia. et maius erat ceteris. Aspiciebam et ecce
cornu illud faciebat bellum adversum sanctos et prevalebat
eis donec venit antiquus dierum et iudicium dedit sanctis excel-
si. et tempus advenit et regnum obtinuerunt sancti. Et sic ait. Be-
stia quarta regnum quartum erit in terra. quod maius erit omnibus
regnis. et devorabit universam terram et conculcabit et
comminuet eam. Porro decem cornua ipsius regni decem reges
erunt. et alius consurget post eos. et ipse potentior erit pri-
oribus. et tres reges humiliabit. Et sermones contra excelsum loquetur
et sanctos altissimi conteret. et putabit quod possit mutare tempora et
leges. et tradentur in manu eius usque ad tempus et tempora et dimidium
temporis. Et iudicium sedebit ut auferatur potentia et conteratur
et dispereat usque in finem. Regnum autem et potestas et magnitudo reg-
ni que est subter omne celum detur populo sanctorum altissimi. cuius regnum sempi-
ternum est. et omnes reges servient ei et obedient. Huc
usque finis verbi. Ego daniel multum cogitationibus meis
conturbabar. et facies mea mutata est in me. Verbum autem in corde meo
conservavi.

VIII

Anno tertio regni balthasar
regis visio apparuit mihi. Ego daniel post id quod videram
in principio. vidi in visione mea cum essem in susis castro quod est
in elam regione. Vidi autem in visione esse me super portam ulai.
Et levavi oculos meos et vidi. et ecce aries unus stabat ante paludem
habens cornua excelsa. et unum excelsius altero atque succrescens.
Postea vidi arietem cornibus ventilantem contra occidentem et contra aqui-
lonem et contra meridiem. et omnes bestie non poterant resistere ei. neque li-
berari de manibus eius. Fecitque secundum voluntatem suam. et magni-
ficatus est. et ego intelligebam. Ecce autem hircus caprarum veni-
ebat ab occidente super faciem totius terre. et non tangebat terram.
Porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos. et venit
usque ad arietem illum cornutum. quem videram stantem ante
portam. et cucurrit ad eum in impetu fortitudinis sue.
Cumque appropinquasset prope arietem efferatus est in eum. et per-
cussit arietem et comminuit duo cornua eius. et non poterat
aries resistere ei. Cumque eum misisset in terram conculcavit
et nemo quibat liberare arietem de manu eius. Hircus autem
caprarum magnus factus est nimis. Cumque crevisset fractum est
cornu magnum. et orta sunt quattuor cornua subter illud per quattuor
ventos celi. De uno autem ex eis egressum est cornu unum mo-
dicum. et factum est grande contra meridiem et contra orientem et contra fortitudi-
nem. et magnificatum est usque ad fortitudinem celi. et deiecit de
fortitudine et de stellis. et conculcavit eas. et usque ad principem
fortitudinis magnificatum est. et ab eo tulit iuge sacrificium.
et deiecit locum sanctificationis eius. Robur autem datum est ei contra
iuge sacrificium propter peccata. et prosternetur veritas in terra. Faciet et
prosperabitur. Et audivi unum de sanctis loquentem. et dixit unus sanctus
alteri nescio cui loquenti. Usquequo visio et iuge sacrificium. et peccatum
desolationis quod factum est. et sanctuarium et fortitudo conculcabitur.
Et dixit ei usque ad vesperam et mane dies duo milia trecenti. et
mundabitur sanctuarium. Factum est autem cum viderem ego daniel
visionem et quererem intelligentiam. Ecce stetit in conspectu meo
quasi species viri. et audivi vocem viri inter ulai. et clamavit et
ait. Gabriel fac intelligere istum visionem. Et venit et stetit
iuxta ubi ego stabam. Cumque venisset pavens corrui in faciem
meam. et ait ad me. Intellige fili hominis quoniam in tempore finis
complebitur visio. Cumque loqueretur ad me. collapsus sum pronus
in terram. et tetigit me et statuit me in gradu meo.
Dixitque mihi. Ego ostendam tibi que futura sunt in novissimo ma-
ledictionis. quoniam habet finem suum tempus. Aries quem vidisti habere
cornua. rex medorum est atque persarum. Porro hircus caprarum
rex grecorum est. et cornu grande quod erat inter oculos eius.
ipse est rex primus. Quod autem fracto illo surrexerunt quattuor pro
eo. quattuor reges de gente eius consurgent sed non in fortitudi-
ne eius. Et post regnum eorum cum creverint iniquitates. consur-
get rex impudens facie et intelligens propositiones. et robora-

Intendetur fortitudo eius sed non in viribus suis et super quam credi
bile est universa vastabit et prosperabitur et faciet et interficiet
robustos et populum sanctorum secundum voluntatem suam et dirigetur do
lus in manu eius et cor suum magnificabit et in copia re
rum omnium occidet plurimos et contra principem principum consurget
et sine manu conteretur. Et visio vespere et mane quae dicta est
vera est. Tu ergo visionem signa quia post multos dies erit.
Et ego Daniel langui et aegrotavi per dies plurimos. Cumque sur
rexissem faciebam opera regis et stupebam ad visionem
et non erat qui interpretaretur.

IX

In anno primo Darii filii Asueri de semine Medorum qui imperavit
super regnum Chaldaeorum. Anno uno regni eius ego Daniel in
tellexi in libris numerum annorum de quo factus est sermo do
mini ad Ieremiam prophetam ut complerentur desolationis Ierusalem
anni lxx. Et posui faciem meam ad dominum deum meum rogare
et deprecari in ieiuniis sacco et cinere et oravi dominum deum meum
et confessus sum et dixi. Obsecro domine deus magne et terribilis
custodiens pactum et misericordiam diligentibus te et custodien
tibus mandata tua. Peccavimus iniquitatem fecimus impie
egimus et recessimus et declinavimus a mandatis tuis ac iu
diciis. Non oboedivimus servis tuis prophetis qui locuti sunt in
nomine tuo regibus nostris principibus nostris omnique populo terrae. Tibi domine
iustitia. Nobis autem confusio faciei sicut est hodie viro Iuda
et habitatoribus Ierusalem et omni Israel his qui prope sunt et his qui procul in
universis terris ad quas eiecisti eos propter iniquitates eorum in
quibus peccaverunt in te domine. Nobis confusio faciei regibus
nostris principibus nostris et patribus nostris qui peccaverunt. Tibi autem
domino deo nostro misericordia et propitiatio quia recessimus a te et non
audivimus vocem domini dei nostri ut ambularemus in lege eius
quam posuit nobis per servos suos prophetas. Et omnis Israel praevari
cati sunt legem tuam et declinaverunt ne audirent vocem tuam
et stillavit super nos maledictio et detestatio quae scripta est in
libro Mosi servi dei quia peccavimus ei. Et statuit sermo
nes suos quos locutus est super nos et super principes nostros
qui iudicaverunt nos ut superinducerent in nos magnum
malum quale numquam fuit sub omni caelo secundum quod factum est in
Ierusalem. Sicut scriptum est in lege Mosi omne malum hoc
venit super nos et non rogavimus faciem tuam domine deus noster ut
reverteremur ab iniquitatibus nostris et cogitaremus
veritatem tuam. Et vigilavit dominus super malitiam et adduxit
eam super nos. Iustus dominus in omnibus operibus suis quae fecit. Non enim
audivimus vocem eius. Et nunc domine deus noster qui eduxisti po
pulum tuum de terra Aegypti in manu forti et fecisti tibi nomen
secundum diem hanc peccavimus iniquitatem fecimus domine in omnem
iustitiam tuam. Avertatur obsecro ira tua et furor tuus
a civitate tua Ierusalem et a monte sancto tuo. Propter peccata
enim nostra et iniquitates patrum nostrorum Ierusalem et populus tuus in opprobrio
sunt omnibus per circuitum nostrum. Nunc autem exaudi deus orationem
servi tui et preces eius et ostende faciem tuam super sanctuarium tuum
quod desertum est propter temetipsum. Inclina deus meus aurem
tuam et audi. Aperi oculos tuos et vide desolationem nostram
et civitatem super quam invocatum est nomen tuum. Neque enim in
iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam sed in
miserationibus tuis multis. Exaudi domine placare domine
attende et fac. Ne moreris propter temetipsum deus meus quia
nomen tuum invocatum est super civitatem et super populum tuum.

Cumque adhuc loquerer et orarem et confiterer peccata mea
peccata populi mei Israel et prosternerem preces meas
dei mei. Adhuc loquente me in oratione
Gabriel quem videram in visione in principio
tetigit me in tempore sacrificii vespertini et docuit
cutus est mihi dixitque: Daniel nunc egressus sum
docerem te et intellegeres. Ab exordio precum
est sermo. Ego autem veni ut indicarem tibi quia
es. Tu ergo animadverte sermonem et intellege visionem
domades abbreviatae sunt super populum tuum et super
tam tuam ut consummetur praevaricatio et finem accipiat
et deleatur iniquitas et adducatur iustitia sempiterna
impleatur visio et prophetia et ungatur sanctus sanctorum.
animadverte ab exitu sermonis ut iterum aedificetur
usque ad christum ducem ebdomades vii et ebdomades
duae erunt et rursum aedificabitur platea et mu
gustia temporum. Et post ebdomadas lxii occidetur
erit eius qui eum negaturus est. Et civitatem et sanc
sipabit populus cum duce venturo et finis eius
et post finem belli statuta desolatio. Confirma
tum multis ebdomada una et in dimidio ebd
deficiet hostia et sacrificium et in templo erit abo
desolationis et usque ad consummationem et finem perse

X

In anno tertio Cyri regis Persarum
verbum revelatum est Danieli cognomento Balt
verum et fortitudo magna. Intellexitque
telligentia enim est opus in visione. In diebus illis
mel lugebam trium ebdomadarum diebus. Panem desi
rabilem non comedi et caro et vinum non introierunt in os
sed neque unguento unctus sum donec complerentur
ebdomadarum dies. Die autem xxiiii mensis primi
iuxta fluvium magnum qui est Tigris. Et levavi
et vidi et ecce vir unus vestitus lineis et renes
ti auro obrizo et corpus eius quasi chrysolithus et facies
species fulguris et oculi eius ut lampas ardens
et quae deorsum usque ad pedes quasi species aeris candentis
vox sermonum eius ut vox multitudinis. Vidi
lus visionem. Porro viri qui erant mecum
sed terror nimius irruit super eos et fugerunt in abs
Ego autem relictus solus vidi visionem grandem
remansit in me fortitudo sed et species mea
est in me et emarcui nec habui quicquam
vocem sermonum eius et audiens iacebam consternatus
faciem meam et vultus meus haerebat terrae. Et ecce
git me et erexit me super genua mea et super articulos manuum
dixit ad me. Daniel vir desideriorum intellege
quae ego loquor ad te et sta in gradu tuo. Nunc
ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum steti
ait ad me. Noli metuere Daniel quia ex die
quo posuisti cor tuum ad intellegendum ut te
in conspectu dei tui exaudita sunt verba tua
propter sermones tuos. Princeps autem regni Persarum restitit
et uno diebus et ecce Michael unus de principibus
nit in adiutorium meum et ego remansi ibi
regem Persarum. Veni autem ut docerem te quae
tuo in novissimis diebus quia adhuc visio in dies

Cumque loqueretur mihi huiuscemodi verba, deieci vultum meum ad terram et tacui. Et ecce quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea. Et aperiens os meum locutus sum et dixi ad eum qui stabat contra me: Domine mi, in visione tua dissolute sunt compages mee, et nihil in me remansit virium. Et quomodo poterit servus domini mei loqui cum domino meo? Nihil enim in me remansit virium, sed et halitus meus intercluditur. Rursum ergo tetigit me quasi visio hominis, et confortavit me et dixit: Noli timere, vir desideriorum, pax tibi. Confortare et esto robustus. Cumque loqueretur mecum convalui et dixi: Loquere domine mi, quia confortasti me. Et ait: Numquid scis quare venerim ad te? Et nunc revertar ut prelier adversum principem Persarum. Cum ego egrederer apparuit princeps Grecorum veniens. Verumtamen annuntiabo tibi quod expressum est in scriptura veritatis. Et nemo est adiutor meus in omnibus his nisi Michael princeps

XI

Ego autem ab anno primo Darii Medi vester. stabam ut confortaretur et roboraretur. Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside, et quartus ditabitur opibus nimiis super omnes. Et cum invaluerit divitiis suis concitabit omnes adversum regnum Grecie. Surget vero rex fortis et dominabitur potestate multa et faciet quod placuerit ei. Et cum steterit conteretur regnum eius et dividetur in quattuor ventos celi, sed non in posteros eius, neque secundum potentiam illius qua dominatus est. Lacerabitur enim regnum eius etiam in externos exceptis his. Et confortabitur rex austri, et de principibus eius prevalebit super eum et dominabitur ditione; multa enim dominatio eius. Et post finem annorum federabuntur, filiaque regis austri veniet ad regem aquilonis facere amicitiam, et non obtinebit fortitudinem brachii, nec stabit semen eius, et tradetur ipsa et qui adduxerunt eam, adolescentes eius et qui confortabant eam in temporibus. Et stabit de germine radicum eius plantatio et veniet cum exercitu et ingredietur provinciam regis aquilonis, et abutetur eis et obtinebit. Insuper et deos eorum et sculptilia, vasa quoque preciosa argenti et auri captiva ducet in Egyptum. Ipse prevalebit adversus regem aquilonis. Et intrabit in regnum rex austri et revertetur ad terram suam. Filii autem eius provocabuntur et congregabunt multitudinem exercituum plurimorum, et veniet properans et inundans, et revertetur et concitabitur et congredietur cum robore eius. Et provocatus rex austri egredietur et pugnabit adversus regem aquilonis, et preparabit multitudinem nimiam, et dabitur multitudo in manu eius, et capiet multitudinem, et exaltabitur cor eius, et deiciet multa milia, sed non prevalebit. Convertetur enim rex aquilonis et preparabit multitudinem multo maiorem quam prius, et in fine temporum annorumque veniet properans cum exercitu magno et opibus nimiis. Et in temporibus illis multi consurgent adversus regem austri. Filii quoque prevaricatorum populi tui extollentur ut impleant visionem, et corruent. Et veniet rex aquilonis et comportabit aggerem et capiet urbes munitissimas, et brachia austri non sustinebunt, et consurgent electi eius ad resistendum, et non erit fortitudo. Et faciet veniens super eum iuxta placitum suum, et non erit qui stet contra faciem eius. Et stabit in terra inclita et consumetur in manu eius. Et ponet faciem suam ut veniat ad tenendum universum regnum eius, et recta faciet cum eo, et filiam feminarum dabit ei ut evertat eum, et non stabit nec illius erit. Et convertet faciem suam ad insulas et capiet multas, et cessare faciet principem opprobrii sui, et opprobrium eius convertetur in eum. Et convertet faciem suam ad imperium terre sue, et impinget et corruet et non invenietur. Et stabit in loco eius vilissimus et indignus decore regio, et in paucis diebus conteretur, non in furore nec in prelio. Et stabit in loco eius despectus, et non tribuetur ei honor regius, et veniet clam et obtinebit regnum in fraudulentia. Et brachia pugnantis expugnabuntur a facie eius et conterentur, insuper et dux federis. Et post amicitias cum eo faciet dolum, et ascendet et superabit in modico populo. Et abundantes et uberes urbes ingredietur, et faciet que non fecerunt patres eius et patres patrum eius: rapinas et predam et divitias eorum dissipabit, et contra firmissimas cogitationes inibit, et hoc usque ad tempus. Et concitabitur fortitudo eius et cor eius adversum regem austri in exercitu magno, et rex austri provocabitur ad bellum multis auxiliis et fortibus nimis, et non stabunt quia inibunt adversus eum consilia. Et comedentes panem cum eo conterent illum, exercitusque eius opprimetur, et cadent interfecti plurimi. Duorum quoque regum cor erit ut malefaciant, et ad mensam unam mendacium loquentur, et non proficient, quia adhuc finis in aliud tempus. Et revertetur in terram suam cum opibus multis, et cor eius adversum testamentum sanctum, et faciet et revertetur in terram suam. Statuto tempore revertetur et veniet ad austrum, et non erit priori simile novissimum. Et venient super eum trieres et Romani, et percutietur et revertetur, et indignabitur contra testamentum sanctuarii, et faciet; reverteturque et cogitabit adversum eos qui dereliquerunt testamentum sanctuarii. Et brachia ex eo stabunt et polluent sanctuarium fortitudinis, et auferent iuge sacrificium, et dabunt abhominationem in desolationem. Et impii in testamentum simulabunt fraudulenter; populus autem sciens deum suum obtinebit et faciet. Et docti in populo docebunt plurimos, et ruent in gladio et in flamma et in captivitate et in rapina dierum. Cumque corruerint sublevabuntur auxilio parvulo, et applicabuntur eis plurimi fraudulenter. Et de eruditis ruent ut conflentur et eligantur et dealbentur usque ad tempus prefinitum, quia adhuc aliud tempus erit. Et faciet iuxta voluntatem suam rex, et elevabitur et magnificabitur adversus omnem deum, et adversus deum deorum loquetur magnifica, et dirigetur donec compleatur iracundia; perpetrata quippe est diffinitio. Et deum patrum suorum non reputabit, et erit in concupiscentiis feminarum, nec quemquam deorum curabit, quia adversum universa consurget. Deum autem maozim in loco suo venerabitur, et deum quem ignoraverunt patres eius colet auro et argento et lapide precioso rebusque preciosis. Et faciet ut muniat maozim cum deo alieno quem cognovit, et multiplicabit gloriam et dabit eis potestatem in multis, et terram dividet gratuito. Et in tempore prefinito preliabitur adversus eum rex austri, et quasi tempestas veniet contra illum rex aquilonis in curribus et in equitibus et in classe magna, et ingredietur terras et conteret et pertransiet. Et introibit in terram gloriosam, et multi corruent. Hee autem sole salvabuntur de medio eius: Edom et Moab et principes filiorum Ammon. Et mittet manum suam in terras, et terra Egypti non effugiet. Et dominabitur thesaurorum auri et argenti et in omnibus preciosis

egypti. per libiam quoque et ethiopiam transibit. Et fama turbabit eum ab oriente et ab aquilone. et veniet in multitudine magna ut conterat et interficiat plurimos. Et figet tabernaculum suum apedno inter maria super montem inclitum sanctum. et veniet usque ad summitatem eius et nemo auxiliabitur ei.

XII

In tempore autem illo consurget michael princeps magnus qui stat pro filiis populi tui. et veniet tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes esse ceperunt usque ad tempus illud. Et in tempore illo salvabitur populus tuus omnis qui inventus fuerit scriptus in libro. Et multi de his qui dormiunt in pulvere terre evigilabunt. alii in vitam eternam. et alii in obprobrium ut videant semper. Qui autem docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti. et qui ad iustitiam erudiunt multos quasi stelle in perpetuas eternitates. Tu autem daniel claude sermones et signa librum usque ad tempus statutum. pertransibunt plurimi et multiplex erit scientia. Et vidi ego daniel. et ecce quasi duo alii stabant. unus hinc super ripam fluminis. et alius inde ex altera parte fluminis. Et dixi viro qui indutus erat lineis qui stabat super aquas fluminis. Usque quo finis horum mirabilium? Et audivi virum qui erat indutus lineis qui stabat super aquas fluminis. cum elevasset dexteram et sinistram suam in celum et iurasset per viventem in eternum. quia in tempus et tempora et dimidium temporis. Et cum completa fuerit dispersio manus populi sancti complebuntur universa hec. Et ego audivi et non intellexi. et dixi. Domine mi quid erit post hec? Et ait. Vade daniel. quia clausi sunt signatique sermones usque ad tempus prefinitum. Eligentur et dealbabuntur et quasi ignis probabuntur multi. et impie agent impii. neque intelligent omnes impii. porro docti intelligent. Et a tempore cum ablatum fuerit iuge sacrificium et posita fuerit abhominatio in desolationem. dies mille. cc. xc. Beatus qui expectat et pervenit ad dies mille. ccc. xxxv. Tu autem vade ad prefinitum. et requiesces et stabis in sorte tua in fine dierum. Hucusque danielem in hebreo volumine legimus. cetera que sequuntur usque in finem libri de theodotionis editione translata sunt.

XIII

Et erat vir in babylone et nomen eius ioachim. et accepit uxorem nomine susannam filiam helchie pulchram nimis et timentem deum. parentes enim illius cum essent iusti erudierunt filiam suam secundum legem moysi. Erat autem ioachim dives valde et erat ei pomarium vicinum domui sue. et ad ipsum confluebant iudei eo quod esset honorabilior omnium. Et constituti sunt duo senes iudices in anno illo. de quibus locutus est dominus. quia egressa est iniquitas a babylone a senioribus iudicibus qui videbantur regere populum. Isti frequentabant domum ioachim et veniebant ad eos omnes qui habebant iudicia. Cum autem populus revertisset per meridiem ingrediebatur susanna et deambulabat in pomerio viri sui. et videbant eam senes cotidie ingredientem et deambulantem. et exarserunt in concupiscentiam eius. et everterunt sensum suum et declinaverunt oculos suos ut non viderent celum neque recordarentur iudiciorum iustorum. Erant ergo ambo vulnerati amore eius. nec indicaverunt sibi invicem dolorem suum. Erubescebant enim indicare concupiscentiam suam volentes concumbere cum ea. et observabant cotidie sollicitius videre eam. Dixitque alter ad alterum. Eamus domum quia prandii hora est. et egressi recesserunt a se. Cumque revertissent venerunt in unum. et sciscitantes ab invicem causam confessi sunt concupiscentiam suam. et tunc in commune statuerunt tempus quando eam possent invenire solam. Factum est autem cum observarent diem aptum ingressa est aliquando sicut heri et nudiustertius cum duabus solis puellis. voluitque lavari in pomerio. estus quippe erat. et non erat ibi quisquam preter duos senes absconditos et contemplantes eam. Dixit ergo puellis. Afferte mihi oleum et smigmata. et hostia pomerii claudite ut laver. Et fecerunt sicut preceperat. clauseruntque hostia pomerii. et egresse sunt per posticum ut afferrent que iusserat. nesciebantque senes intus esse absconditos. Cum autem egresse essent puelle surrexerunt duo senes et accurrerunt ad eam et dixerunt. Ecce hostia pomerii clausa sunt et nemo nos videt et in concupiscentia tui sumus. quam ob rem assentire nobis et commiscere nobiscum. quod si nolueris dicemus contra te testimonium quod fuerit tecum iuvenis. et ob hanc causam emiseris puellas a te. Ingemuit susanna et ait. Angustie sunt mihi undique. Si enim hoc egero mors mihi est. si autem non egero non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras quam peccare in conspectu domini. Et exclamavit voce magna susanna. exclamaverunt autem et senes adversus eam. et cucurrit unus et aperuit hostium pomerii. Cum ergo audissent clamorem famuli domus in pomerio irruerunt per posticum ut viderent quidnam esset. Postquam autem senes locuti sunt erubuerunt servi vehementer quia numquam dictus fuerat sermo huiuscemodi de susanna. Et facta est dies crastina. Cumque venisset populus ad ioachim virum eius venerunt et duo presbiteri pleni iniqua cogitatione adversus susannam ut interficerent eam. Et dixerunt coram populo. Mittite ad susannam filiam helchie uxorem ioachim. Et statim miserunt. et venit cum parentibus et filiis et universis cognatis suis. Porro susanna erat delicata nimis et pulchra specie. At iniqui illi iusserunt ut discoperiretur. erat enim cooperta. ut vel sic satiarentur decore eius. Flebant igitur sui et omnes qui noverant eam. Consurgentes autem duo presbiteri in medio populi posuerunt manus suas super caput eius. que flens suspexit ad celum. erat enim cor eius fiduciam habens in domino. Et dixerunt presbiteri. Cum deambularemus in pomerio soli ingressa est hec cum duabus puellis. et clausit hostium pomerii et dimisit puellas. Venitque ad eam adolescens qui erat absconditus et concubuit cum ea. Porro nos cum essemus in angulo pomerii videntes iniquitatem cucurrimus ad eos et vidimus eos pariter commisceri. et illum quidem non quivimus comprehendere quia fortior nobis erat. et apertis hostiis exilivit. Hanc autem cum apprehendissemus interrogavimus quisnam esset adolescens. et noluit indicare nobis. Huius rei testes sumus. Credidit eis multitudo quasi senibus et iudicibus populi. et condempnaverunt eam ad mortem. Exclamavit autem voce magna susanna et dixit. Deus eterne qui absconditorum es cognitor. qui nosti omnia antequam fiant. tu scis quoniam falsum tulerunt contra me testimonium. et ecce morior cum nichil horum fecerim que isti malitiose composuerunt adversum me. Exaudivit autem dominus vocem eius. Cumque duceretur ad mortem suscitavit dominus spiritum sanctum pueri iunioris cuius nomen daniel. et clamavit voce magna. Mundus ego sum a sanguine huius. Et conversus omnis populus ad eum dixit. Quis est iste sermo quem tu locutus es? Qui cum staret in medio eorum ait. Sic fatui filii israel non iudicantes neque quod verum est

dentes condempnastis filiam israel. revertimini ad iudicium
quia falsum testimonium locuti sunt adversus eam. Reversus est ergo populus
cum festinatione. Et dixerunt ei senes. Veni et sede in iudicio
in medio nostrum et indica nobis quia tibi dedit deus honorem
senectutis. Et dixit ad eos daniel. Separate eos ab invicem
procul et diiudicabo eos. Cum ergo divisi essent alter ab altero
vocavit unum de eis et dixit ad eum. Inveterate dierum ma-
lorum nunc venerunt peccata tua que operabaris prius iudicans
iudicia iniusta, innocentes opprimens et dimittens no-
xios dicente domino. Innocentem et iustum non interficies. Nunc ergo si
vidisti eam, dic sub qua arbore videris eos colloquentes
sibi. Qui ait. Sub scino. Dixit autem daniel. Recte mentitus es
in caput tuum. Ecce enim angelus dei accepta sententia ab eo scin-
det te medium. Et amoto eo iussit venire alium et dixit ei.
Semen chanaan et non iuda, species decepit te et concupiscentia
subvertit cor tuum. Sic faciebatis filiabus israel et ille timentes
loquebantur vobis. Sed non filia iuda sustinuit iniquitatem
vestram. Nunc ergo dic mihi sub qua arbore videntes eos loquen-
tes sibi. Qui ait. Sub prino. Dixit autem ei daniel. Recte mentitus
es et tu in caput tuum. Manet enim angelus domini gladium ha-
bens ut secet te medium et interficiat vos. Exclamavit
itaque omnis populus voce magna et benedixerunt [illegible] do-
minum qui salvat sperantes in se. Et consurrexerunt
adversus duos presbyteros. Convicerat enim eos daniel ex ore
suo falsum dixisse testimonium. Feceruntque eis sicut male egerant
adversus proximum ut facerent secundum legem moysi et interfe-
cerunt eos et salvatus est sanguis innoxius in die illa.
Helchias autem et uxor eius laudaverunt deum pro filia sua
susanna cum ioachim marito eius et cognatis omnibus
quia non esset inventa in ea res turpis. Daniel autem factus est
magnus in conspectu populi a die illa et deinceps. Et rex astiages
appositus est ad patres suos et suscepit cyrus perses regnum
eius. Erat autem daniel conviva regis et honoratus super
omnes amicos eius.

XIIII

Erat quoque idolum apud babylonios nomine bel et impen-
debantur ei per singulos dies simile farine artabe xii et
oves xl vinique amphore sex. Rex quoque colebat eum et ibat
per singulos dies adorare eum. Porro daniel adorabat deum
suum. Dixitque ei rex. Quare non adoras bel? Qui respondens ait illi
quia non colo ydola manufacta, sed viventem deum qui crea-
vit celum et terram et habet potestatem omnis carnis. Et dixit ad eum
rex. Non tibi videtur bel esse vivens deus? An non vides quanta
comedat et bibat cotidie? Et ait daniel arridens. Ne
erres rex. Iste enim intrinsecus luteus et forinsecus ereus
neque comedit aliquando. Et iratus rex vocavit sacerdotes eius et
ait eis. Nisi dixeritis mihi quis est qui comedat impensas
has moriemini. Si autem ostenderitis quod bel comedat
hec morietur daniel quia blasphemavit bel. Et dixit
daniel regi. Fiat iuxta verbum tuum. Erant autem sacerdotes
bel lxx exceptis uxoribus et parvulis et filiis. Et venit rex
cum daniele in templum bel. Et dixerunt sacerdotes bel. Ecce
nos egredimur foras et tu rex pone escas et vinum misce
et claude ostium et signa anulo tuo. Et cum ingressus
fueris mane, nisi inveneris omnia comesta a bel, morte moriemur
vel daniel qui mentitus est adversum nos. Contempnebant autem
quia fecerant sub mensa introitum absconditum et per illum
ingrediebantur semper et devorabant ea. Factum est autem postquam
egressi sunt illi, rex posuit cibos ante bel. Precepit daniel
pueris suis et attulerunt ei cinerem et per totum templum cri-
bravit coram rege et egressi clauserunt ostium et signantes
anulo regis abierunt. Sacerdotes autem ingressi sunt nocte
iuxta consuetudinem suam et uxores et filii eorum et comederunt
omnia et biberunt. Surrexit autem rex primo diluculo et daniel
cum eo. Et ait rex. Salvane sunt signacula daniel? Qui respondit. Sal-
va rex. Statimque cum aperuisset ostium intuitus est rex
mensam, exclamavit voce magna. Magnus es bel et non
est apud te dolus quisquam. Et risit daniel et tenuit regem
ne ingrederetur intro et dixit. Ecce pavimentum animadverte
cuius vestigia sunt hec. Et dixit rex. Video vestigia virorum
et mulierum et infantium. Et iratus est rex. Tunc apprehendit
rex sacerdotes et uxores et filios eorum et ostenderunt ei abscon-
dita ostiola per que ingrediebantur et consumebant que e-
rant super mensam. Occidit ergo illos rex et tradidit bel
in potestatem danielis qui subvertit eum et templum eius. Et erat XV
draco magnus in illo loco et colebant eum babylonii. Et
dixit rex danieli. Ecce nunc non potes dicere quia iste non sit
deus vivens. Adora ergo eum. Dixitque daniel. Dominum deum meum
adoro quia ipse est deus vivens. Iste non est deus vivens. Tu autem
rex da mihi potestatem et interficiam draconem absque gladio et
fuste. Et ait rex. Do tibi. Tulit ergo daniel picem et adipem et pi-
los coxit pariter fecitque massas et dedit in os draconis et
diruptus est draco. Et dixit. Ecce quem colebatis. Quod cum au-
dissent babylonii indignati sunt vehementer et congregati sunt
adversum regem dixerunt. Iudeus factus est rex. Bel destruxit
et draconem interfecit et sacerdotes occidit. Et dixerunt cum ve-
nissent ad regem. Trade nobis danielem qui bel destruxit
et draconem interfecit et sacerdotes occidit. Et dixerunt cum ve-
nissent ad regem. Trade nobis danielem, alioquin interfici-
emus te et domum tuam. Vidit ergo rex quod irruerent in eum
vehementer et necessitate compulsus tradidit eis danielem.
Qui miserunt eum in lacum leonum et erat ibi diebus vi. Porro
in lacu erant leones vii et dabantur eis cotidie duo corpora et
due oves. Et tunc non data sunt eis ut devorarent danielem. Erat
autem abacuc propheta in iudea et ipse coxerat pulmentum et intriverat
panes in alveolo et ibat in campum ut ferret messoribus.
Dixitque angelus domini ad abacuc. Fer prandium quod habes in ba-
bylonem danieli qui est in lacu leonum. Et dixit abacuc.
Domine babylonem non vidi et lacum nescio. Et apprehendit eum an-
gelus domini in vertice eius et portavit eum capillo capitis sui
posuitque eum in babylone supra lacum in impetu spiritus sui.
Et clamavit abacuc dicens. Daniel serve dei tolle pran-
dium quod misit tibi deus. Et ait daniel. Recordatus es mei
deus et non dereliquisti diligentes te. Surgensque daniel co-
medit. Porro angelus domini restituit abacuc confestim in loco
suo. Venit ergo rex die vii ut lugeret danielem et venit ad la-
cum et introspexit et ecce daniel sedens in medio leonum. Et ex-
clamavit voce magna rex dicens. Magnus es domine deus danielis. Et ex-
traxit eum de lacu. Porro illos qui perditionis eius causa fuerant in-
tromisit in lacum et devorati sunt in momento coram eo. Tunc rex ait.
Paveant habitantes universam terram deum danielis quia ipse est liberator
et salvator faciens signa et mirabilia in celo et in terra qui libe-
ravit danielem de lacu leonum.

Non idem ordo est duodecim prophetarum **Incipit**
apud hebreos qui et apud nos. **prefatio**
unde secundum id quod ibi legitur. **Ieronimi in libro**
hic quoque dispositi sunt. **duodecim prophetarum.**
Osee commaticus est et quasi per sententias loquens.
Ioel planus in principiis in fine ob-
scurior. et usque ad Malachiam habent
singuli proprietates suas que eadem
sebaiu legisse doctorem hebrei autumant. que longum
est nunc de omnibus dicere. hoc tamen vos o Paula et Eustochium ad-
monitas volo unum librum esse duodecim prophetarum et Osee contempo-
raneum Ysaie. Malachiam vero Aggei et Zacharie fuisse temporibus.
In quibus autem tempus non prefertur in titulo sub illis eos regibus
prophetasse sub quibus et hi qui ante eos habent titulos prophetaverunt.

Temporibus Ozie et Ioathan et **Incipit**
Achaz et Ezechie regum **prologus in**
Iuda et Iero- **Osee prophe-**
boam filii Io- **te**
as regis Israel. Osee filius Beeri
ad prophetiam dicendam spiritu sancto
repletus est. de memorato itaque
numero regum Achaz rex Iuda et Ieroboam rex Israel dum
delinquerent ut historie regum et paralipomenon indicant.
et Israel ydolatrie crimen impio ac patre sua ad imitacionem coge-
rentur. propter quod dominus ad Osee hic locutus est dicens. Accipe tibi
uxorem fornicariam. sive fornicationum et fac filios fornica-
tionis. fornicariam itaque in electione corporis meretricem.
sed gentilem dominum ignorantem appellat. que derelicto creatoris sui a-
more corrupto simulacrorum se subiecerat desideriis. sed
cum dei precepto propheta in hac re paruisset concepit et ea
filium Iezrahel in domo Hyeu vindicare. cum prenunciatione hic
dictus est. Hyeu per Heliseum in regem inunctus ad defendendum
sanguinem Naboth. civis Iezrahel. quem de ... mereto post
erat. quem Iezabel Achab regis Israel uxor interemerat
sicut regum hystoria exponit. Et cum graviter iustus divinum
preceptum vindicandi sanguinis eam in omnem memorati
domum desevisset. hoc pacto divina deliquisse invenitur.
cum per nepotem Ieroboam quod lectione completur et origi-
nis sue secutus instancie. adorans dei precepta in vestigio
ne cum populo Israel agere. sanguis Naboth qui in loco Iezrae
Iezrahel fuit profusus in domo Hyeu prius memorati re-
volvere propter peccata redundatur significatur. hinc scriptum est
ut ira dei in populo Israel per denunciationem prophete postsuma diceret.
domum autem Iude intra lectionem completa ob hoc prenuncia est. quia
Ezechias rex Iuda filius Achaz sublatis ydolis quibus tam
pater eius quam ceteri reges consecraverunt templum dei purgasse
ac purificasse monstratur. **Incipit liber Osee**
Verbum domini **prophete. cccxxv.**
quod factum est ad Osee filium Beeri
in diebus Ozie Ioathan Achaz et E-
zechie regum Iuda et in diebus Ie-
roboam filii Ioas regis Israel. Prin-
cipium loquendi domino in Osee. et dixit dominus
ad Osee. Vade sume tibi uxorem for-
nicationum et fac filios fornicatio-
nis quia fornicans fornicabitur terra a domino. Et abiit et ac-

cepit Gomer filiam Debelaim. et concepit et pe-
perit. et dixit dominus ad eum. Voca nomen eius Iezrahel quia adhuc modicum
et visitabo sanguinem Iezrahel super domum Hyeu et
quiescere faciam regnum domus Israel. et in illa die conteram
arcum Israel in valle Iezrahel. Et concepit adhuc et pe-
perit filiam. et dixit ei. voca nomen eius Absque misericor-
diam quia non addam ultra misereri domui Israel. sed oblivione obliviscar
eorum. et domui Iuda miserebor et salvabo eos in domino
deo suo et non salvabo eos in arcu et in gladio et bello et in
equis et in equitibus. et ablactavit eam que erat absque misericordia.
et concepit et peperit filium. et dixit. voca nomen eius Non populus
meus. quia vos non populus meus et ego non ero vester. Et erit numerus
filiorum Israel quasi harena maris que sine mensura est et non
numerabitur. Et erit in loco ubi dicetur eis non populus meus
vos. dicetur eis filii dei viventis. et congregabuntur
filii Iuda et filii Israel pariter. et ponent sibimet caput unum
et ascendent de terra quia magnus dies Iezrahel.
Dicite fratribus vestris populus meus et sorori vestre Misericordiam
consecuta. Iudicate matrem vestram iudicate quoniam
ipsa non uxor mea et ego non vir eius. auferat fornicationes
suas a facie sua et adulteria sua de medio uberum suorum
ne forte expoliem eam nudam et statuam eam secundum diem na-
tivitatis sue. et ponam eam quasi solitudinem. et statuam
eam velut terram inviam et interficiam eam siti. et filiorum illius non mi-
serebor. quoniam filii fornicationum sunt. quia fornicata est mater eo-
rum. confusa est que concepit eos. quia dixit. Vadam post
amatores meos qui dant panes mihi et aquas meas
et lanam meam et linum meum et oleum meum et potum meum.
Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis. et sepiam eam maceria
et semitas suas non inveniet. et sequetur amatores suos
et non apprehendet eos. et queret eos et non inveniet et dicet.
Vadam et revertar ad virum meum priorem quia bene mihi erat
tunc magis quam nunc. Et hec nescivit quia ego dedi ei fru-
mentum et vinum et oleum et argentum multiplicavi ei et aurum que fe-
cerunt Baal. Ideo convertar et sumam frumentum meum in tempore
suo et vinum meum in tempore suo et liberabo lanam meam et linum
meum que operiebant ignominiam eius. Et nunc revelabo stul-
titiam eius in oculis amatorum eius et vir non eruet eam de manu
mea. et cessare faciam omne gaudium eius sollempnitatem eius
neomeniam eius. sabbatum eius et omnia festa tempora eius. et corrumpam
vineam eius et ficum eius de quibus dixit. mercedes
hec sunt que dederunt mihi amatores mei. et ponam eam in
saltum et comedet eam bestia agri. Et visitabo super eam
dies Baalim quibus accendebat incensum et ornabatur
inaure sua et monili suo et ibat post amatores suos et
mei obliviscebatur dicit dominus. Propter hoc ecce ego lacta-
bo eam et ducam eam in solitudinem et loquar ad cor eius.
et dabo ei vinitores eius ex eodem loco et vallem Achor ad a-
periendam spem. et canet ibi iuxta dies iuventutis sue
et iuxta dies ascensionis sue de terra Egypti. Et erit in
die illa ait dominus. vocabit me vir meus et non vocabit
me ultra Baalim. et auferam nomina Baalim de ore eius
et non recordabitur ultra nominis eorum. Et percutiam cum eis
fedus in die illa cum bestia agri et cum volucre celi
et cum reptili terre. et arcum et gladium et bellum conteram
de terra et dormire eos faciam fiducialiter.

te mihi in sempiternum et sponsabo te mihi in iustitia et iudicio
et in misericordia et in miserationibus. et sponsabo te mihi in fide et scies quia
ego dominus. Et erit in die illa. exaudiam dicit dominus exaudiam celos
et illi exaudient terram. et terra exaudiet triticum et vinum et oleum
et hec exaudient iezrahel. Et seminabo eam mihi in terram et mi-
serebor eius que fuit absque misericordia. et dicam non populo meo populus
meus es tu et ipse dicet deus meus es tu. III
Et dixit dominus ad me. Adhuc vade et dilige mulierem
dilectam ab amico et adulteram. sicut diligit dominus filios israhel
et ipsi respiciunt ad deos alienos et diligunt vinacia uva-
rum. Et fodi eam mihi .xv. argenteis et choro ordei et dimidio
coro ordei. et dixi ad eam. Dies multos expectabis me
non fornicaberis et non eris viro. sed et ego expectabo te.
Quia dies multos sedebunt filii israhel sine rege et sine principe
et sine sacrificio et sine altari et sine ephoth et sine theraphin.
Et post hec revertentur filii israhel et querent dominum deum suum et
david regem suum. et pavebunt ad dominum et ad bonum eius in no-
Audite verbum domini filii israhel IIII vissimo dierum.
quia iudicium domino cum habitatoribus terre. Non est enim veritas
et non est misericordia et non est scientia dei in terra. Maledictum et mendacium et
homicidium et furtum et adulterium inundaverunt. et sanguis
sanguinem tetigit. Propter hoc lugebit terra et infirmabitur
omnis qui habitat in ea. in bestia agri et in volucre celi. Sed et
pisces maris congregabuntur. Verumptamen unusquisque non iu-
dicet et non arguatur vir. Populus enim tuus sicut hii qui contradicunt sacerdo-
ti. et corrues hodie et corruet etiam propheta tecum. Nocte ta-
cere feci matrem tuam. Conticuit populus meus eo quod non habuit
scientiam. quia tu scientiam repulisti. ego repellam te ne
sacerdotio fungaris mihi. et oblita es legis dei tui. obliviscar
filiorum tuorum et ego. Secundum multitudinem eorum. sic peccaverunt mi-
chi. gloriam eorum in ignominiam commutabo. Peccata populi mei
comedent et ad iniquitatem eorum sublevabunt
animas eorum. Et erit sicut populus. sic sacerdos. et visitabo super eum
vias eius et cogitationes eius reddam ei. Et comedent
et non saturabuntur. fornicati sunt et non cessaverunt.
quoniam dominum dereliquerunt in non custodiendo. Forni-
catio et vinum et ebrietas aufert cor. Populus meus in
ligno suo interrogavit et baculus eius annuntiavit ei.
Spiritus enim fornicationum decepit eos. et fornicati sunt a deo
suo. Super capita montium sacrificabant et super colles
accendebant thymiama. Subter quercum et populum et tere-
bintum quia bona erat umbra eius. Ideo fornicabuntur
filie vestre et sponse vestre adultere erunt. Non visitabo super fi-
lias vestras cum fuerint fornicate et super sponsas vestras cum
adulteraverint. quoniam ipsi cum meretricibus conversabantur et cum ef-
feminatis sacrificabant et populus non intelligens vapulabit. Si
fornicaris tu israhel non delinquat saltem iuda et nolite in-
gredi in galgala et ne ascenderitis in bethaven neque
iuraveritis vivit dominus. Quia sicut vacca lasciviens declina-
vit israhel. nunc pascet eos dominus quasi agnum in latitudi-
ne. Particeps ydolorum effraym dimitte eum. Separatum
est convivium eorum. fornicatione fornicati sunt. dilexerunt
afferre ignominiam protectores eius. Ligavit eum spiritus in a-
lis suis et confundentur a sacrificiis suis. V
Audite hoc sacerdotes et attendite domus israhel et domus
regis auscultate. quia vobis iudicium est

quoniam laqueus facti estis speculationi et sicut rete expansum super
thabor. et victimas declinastis in profundum. et ego eruditor
omnium eorum. Ego scio effraym et israhel non est absconditus a me
quia nunc fornicatus est effraym et contaminatus est israhel. Non
dabunt cogitationes suas ut revertantur ad deum suum quia
spiritus fornicationum in medio eorum et dominum non cognove-
runt. Et respondebit arrogantia israhel in facie eius. et israhel et
effraym ruent in iniquitate sua. ruet etiam iudas cum eis.
In gregibus suis et in armentis suis vadent ad querendum
dominum et non invenient. Ablatus est ab eis. In dominum prevarica-
ti sunt quia filios alienos genuerunt. Nunc devorabit eos men-
sis cum partibus suis. Clangite bucina in gabaa tuba in
rama. ululate in bethaven post tergum tuum beniamin.
Effraym in desolatione erit in die correptionis. In tri-
bubus israhel ostendi fidem. Facti sunt principes iuda quasi as-
sumentes terminum. Super eos effundam quasi aquam iram meam.
Calumpniam patiens est effraym fractus iudicio quoniam ce-
pit abire post sordes. Et ego quasi tinea effraym et quasi putre-
do domui iuda. Et vidit effraym languorem suum et iu-
das vinculum suum. Et abiit effraym ad assur et misit ad
regem ultorem. Et ipse non poterit salvare vos. nec solvere poterit
a vobis vinculum. quoniam ego quasi leena effraym et quasi catulus
leonis domui iuda. Ego capiam et vadam et tollam et non est
qui eruat. Vadens revertar ad locum meum donec
deficiatis et queratis faciem meam. VI
In tribulatione sua mane consurgent ad me. Venite re-
vertamur ad dominum quia ipse cepit et sanabit nos percutiet
et curabit nos. Vivificabit nos post duos dies. In die tertia
suscitabit nos et vivemus in conspectu eius. Sciemus sequem-
urque ut cognoscamus dominum. Quasi diluculum preparatus est
egressus eius. et veniet quasi imber nobis temporaneus et seroti-
nus terre. Quid faciam tibi effraym. quid faciam tibi iuda. Misericordia
vestra quasi nubes matutina et quasi ros mane pertransiens.
Propter hoc dolavi in prophetis et occidi eos in verbis oris mei. et iudi-
cia tua quasi lux egredientur. quia misericordiam volui et non sacrifi-
cium et scientiam dei plusquam holocausta. Ipsi autem sicut adam
transgressi sunt pactum. ibi prevaricati sunt in me. Galaad
civitas operantium ydolum supplantata sanguine. et
quasi fauces virorum latronum particeps sacerdotum in via inter-
ficientium pergentes sichem quia scelus operati sunt. In domo
israhel vidi horrendum. Ibi fornicationes effraym contaminatus
est israhel. Sed et iuda pone messem tibi cum convertero captivi-
Cum sanare vellem israhel. VII tatem populi mei.
revelata est iniquitas effraym et malitia samarie
quia operati sunt mendacium et fur ingressus est spolians la-
trunculus foris. Ne forte dicant in cordibus suis omnem
malitiam eorum me recordatum. Nunc circumdederunt eos ad-
inventiones sue coram facie mea facte sunt. In malitia sua
letificaverunt regem et in mendaciis suis principes. Omnes
adulterantes quasi clibanus succensus a coquente. Quievit
civitas paululum a commixtione fermenti donec fermenta-
retur totum. Dies regis nostri. ceperunt principes furere a vi-
no. Extendit manum suam cum illusoribus. quia applicue-
runt quasi clibanum cor suum cum insidiaretur eis. tota nocte
dormivit coquens eos. mane ipse succensus quasi ignis
flamme. Omnes calefacti sunt quasi clibanus et devoraverunt iudices

reges
suos. omnes iudices eorum ceciderunt. non est qui clamet ad
me. Ephraim in populis ipse commiscebatur. Ephraim factus est
subcinericius panis qui non reversatur. Comederunt alieni robur
eius et ipse nescivit. Sed et cani effusi sunt in eo. et ipse ignora
vit. Et humiliabitur superbia Israel in faciem eius nec reversi
sunt ad dominum deum suum et non quesierunt eum in omnibus his. Et factus est
Ephraim quasi columba seducta non habens cor. Egyptum invocabant
ad Assyrios abierunt. Et cum profecti fuerint expandam super eos
rete meum quasi volucrem celi detraham eos. cedam eos secundum
auditionem cetus eorum. Ve eis quoniam recesserunt a me. Vasta
buntur quia prevaricati sunt in me. ego redemi eos et ipsi lo
cuti sunt contra me mendacia. et non clamaverunt ad me in corde
suo. sed ululabant in cubilibus suis. super triticum et vinum
ruminabant et recesserunt a me. Ego erudivi eos et con
fortavi brachia eorum et in me cogitaverunt malitiam. Re
versi sunt ut essent absque iugo: facti sunt quasi arcus dolosus. Cadent
in gladio principes eorum a furore lingue sue. ista sub
sannatio eorum in terra Egypti. VIII
In gutture tuo sit tuba quasi aquila super domum domini pro eo quod
transgressi sunt fedus meum et legem meam prevaricati sunt. Me
invocabunt deus meus. cognovimus te Israel. Proiecit Israel bo
num inimicus persequetur eum. Ipsi regnaverunt et non ex me. princi
pes extiterunt et non cognovi. Argentum suum et aurum suum fece
runt sibi ydola ut interirent. Proiectus est vitulus tuus Sama
ria. Iratus est furor meus in eos. Usquequo non poterunt emun
dari. quia ex Israel et ipse est. Artifex fecit illum et non est deus
quoniam in araneorum telas erit vitulus Samarie. quia ventum
seminabunt et turbinem metent. Culmus stans non est in eis.
germen non faciet farinam. quod et si fecerit alieni comedent
eam. Devoratus est Israel. nunc factus est in nationibus quasi vas
immundum quia ipsi ascenderunt ad Assur. Onager solitari
us sibi Ephraim munera dederunt amatoribus suis.
Sed et cum mercede conduxerint nationes. Nunc congrega
bo eos. et quiescent paulisper ab onere regis et principum.
Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum. facte
sunt ei are in delictum. Scribam ei multiplices leges meas
que velut aliene computate sunt. Hostias afferent immola
bunt carnes et comedent. et dominus non suscipiet eas. nunc recor
dabitur iniquitatis eorum et visitabit peccata eorum. Ipsi in
Egyptum convertentur. et oblitus est Israel factoris sui et edifi
cavit delubra. et Iudas multiplicavit urbes muni
tas. et mittam ignem in civitates eius et devorabit edes illius.
Noli letari Israel. noli exultare sicut populi quia IX
fornicatus es a deo tuo. Dilexisti mercedem super omnes areas
tritici. area et torcular non pascet eos. et vinum mentietur eis.
Non habitabunt in terra domini. Reversus est Ephraim in E
gyptum et in Assyriis pollutum comedit. Non libabunt domino
vinum et non placebunt ei. Sacrificia eorum quasi panis lugenti
um. omnes qui comedunt eum contaminabuntur. quia panis eorum
anime eorum. non intrabunt in domum domini. Quid facietis in
die sollempni in die festivitatis domini. Ecce enim profecti sunt a
vastitate. Egyptus congregabit eos Memphis sepeliet eos.
Desiderabile argentum eorum urtica hereditabit. lappa in ta
bernaculis eorum. Venerunt dies visitationis. venerunt dies
retributionis. Scitote Israel stultum prophetam insanum virum spiri
tualem propter multitudinem iniquitatis tue et multitudo amentie.

Speculator Ephraim cum deo meo propheta. laqueus ruine
est super omnes vias eius insania in domo dei eius. profunde
peccaverunt sicut in diebus Gabaa. Recordabitur iniquitatis eorum
et visitabit peccata eorum. Quasi uvas in deserto inveni
Israel. quasi prima poma ficulnee in cacumine eius vidi
patres eorum. Ipsi autem intraverunt ad Beelphegor et abalienati
sunt in confusionem. et facti sunt abhominabiles sicut ea que dilexe
runt. Ephraim quasi avis avolavit. gloria eorum a partu et
ab utero et a conceptu. Quod si enutrierint filios suos absque
liberis eos faciam in hominibus. Sed et ve eis cum recessero ab
eis. Ephraim ut vidi Tyrus erat fundata in pulchritudine.
Ephraim autem educet ad interfectorem filios suos. Da eis
domine quid dabis eis. Da eis vulvam sine liberis et ubera are
ntia. Omnes nequitie eorum in Galgal. quia ibi exo
sos habui eos. propter malitiam adinventionum eorum de domo mea
eiciam eos. non addam ut diligam eos. omnes principes eorum re
cedentes. Percussus est Ephraim radix eorum exsiccata est. fructum
nequaquam facient. Quod et si genuerint interficiam
amantissima uteri eorum. Abiciet eos deus meus quia non
audierunt eum. et erunt vagi in nationibus. X
Vitis frondosa Israel fructus adequatus est ei. secundum mul
titudinem fructus sui multiplicavit altaria. iuxta
ubertatem terre sue exuberavit simulacris. Divisum
est cor eorum. nunc interibunt. Ipse confringet simula
cra eorum. depopulabitur aras eorum. quia nunc dicent Non est
rex nobis. Non enim timemus dominum. et rex quid faciet
nobis. Loquimini verba visionis inutilis ferietis fe
dus. et germinabit quasi amaritudo iudicium super sulcos agri.
Vaccas Bethaven coluerunt habitatores Samarie quia luxit
super eum populus eius. et editui eius super eum exultaverunt in gloria
eius. quia migravit ab ea. Siquidem et ipse in Assyrium de
latus est munus regi ultori. Confusio Ephraim capiet et confunde
tur Israel in voluntate sua. Transire fecit Samaria
regem suum quasi spumam super faciem aque. Et disperdentur
excelsa ydoli. peccatum Israel. lappa et tribulus ascendet super
aras eorum. et dicent montibus operite nos. et collibus ca
dite super nos. Ex diebus Gabaa. peccavit Israel ibi ste
terunt. non comprehendet eos in Gabaa prelium super filios
iniquitatis. Iuxta desiderium meum corripiam eos. congrega
buntur super eos populi cum corripientur propter duas iniquitates suas.
Ephraim vitula docta diligere trituram. et ego transivi
super pulchritudinem colli eius. Ascendam super Ephraim
arabit Iudas. confringet sibi sulcos Iacob. Semina
te vobis in iustitiam et metite in ore misericordie. innovate vobis no
vale. tempus autem requirendi dominum. cum venerit qui docebit vos iu
stitiam. Arastis impietatem iniquitatem messuistis. come
distis frugem mendacii quia confisus es in viis tuis. in multitudine
fortium tuorum. Consurget tumultus in populo tuo. et omnes muni
tiones tue vastabuntur sicut vastatus est Salmana a domo
eius qui iudicavit Baal in die prelii matre super filios
allisa. Sic fecit vobis Bethel a facie malitie nequitiarum vestrarum.
Sicut mane transiit pertransiit XI
rex Israel. Quia puer Israel et dilexi eum et ex Egy
pto vocavi filium meum. Vocaverunt eos. sic abierunt a facie
eorum. Baalim immolabant et simulacris sacrificabant.
Et ego quasi nutricius Ephraim portabam eos in

meis: et nescierunt quod curarem eos. In funiculis adam traham
eos in vinculis caritatis: et ero eis quasi exaltans iugum super
maxillas eorum: et declinavi ad eum ut vesceretur. Non revertetur
in terram egypti: et assur ipse rex eius: quoniam noluerunt converti.
Cepit gladius in civitatibus eius: et consumet electos
eius: et comedet capita eorum. Et populus meus pendebit ad reditum meum.
Iugum autem imponetur eis simul: quod non auferetur. Quomodo dabo
te effraim: protegam te israel? Quomodo dabo te sicut adama: ponam
te ut seboim? Conversum est in me cor meum: pariter conturbata
est penitudo mea. Non faciam furorem ire mee: non conver-
tar ut disperdam effraim: quia deus ego et non homo. In medio
tui sanctus: et non ingrediar civitatem. Post dominum ambulabunt
quasi leo rugiet: quia ipse rugiet et formidabunt filii ma-
ris: et avolabunt quasi avis de egypto: et quasi columba de terra
assyriorum: et collocabo eos in domibus suis dicit dominus. Circum-
dedit me effraim in negatione: et in dolo domus
israel. Iudas autem testis descendit cum deo: et cum sanctis fidelis.

XII

Effraim pascit ventum: et sequitur estum.
tota die mendacium et vastitatem multiplicat: et fedus cum
assyriis iniit: et oleum in egyptum ferebat. Iudicium ergo
domini cum iuda: et visitatio super iacob. Iuxta vias eius et iuxta ad-
inventiones eius reddet ei. In utero supplantavit fra-
trem suum: in fortitudine sua directus est cum angelo. Et inva-
luit ad angelum et confortatus est: flevit et rogavit eum.
In bethel invenit eum: et ibi locutus est nobiscum. Et dominus deus exerci-
tuum: dominus memoriale eius. Et tu ad deum tuum converteris:
misericordiam et iudicium custodi: et spera in deo tuo semper. Chanaan
in manu eius statera dolosa: calumpniam dilexit. Et dixit
effraim. Verumptamen dives effectus sum: inveni ydolum
mihi. Omnes labores mei non invenient mihi iniquitatem
quam peccavi. Et ego dominus deus tuus ex terra egypti. Adhuc sedere te
faciam in tabernaculis sicut in die festivitatis. Et locutus
sum super prophetas: et ego visionem multiplicavi: et in manu
prophetarum assimilatus sum. Si galaad ydolum: ergo frus-
tra erant in galgal bobus immolantes. Nam et altaria
eorum quasi acervi super sulcos agri. Fugit iacob in
regionem syrie: et servivit israel in uxorem: et in uxore
servavit. In propheta autem eduxit dominus israel de egypto: et in
propheta servatus est. Ad iracundiam me provocavit effraim
in amaritudinibus suis: et sanguis eius super eum veni-
et: et obprobrium eius restituet ei dominus deus suus.

XIII

Loquente effraim horror invasit israel: et deliquit
in baal et mortuus est. Et nunc addiderunt ad peccandum. Fece-
runtque sibi conflatile de argento suo quasi similitudinem ydo-
lorum: factura artificum totum est. His ipsi dicunt: homines immo-
late vitulos adorantes. Ideo erunt quasi nubes matu-
tina: et sicut ros matutinus preteriens: sicut pulvis tur-
bine raptus ex area: et sicut fumus de fumario. Ego autem
dominus deus tuus de terra egypti: et deum absque me nescies: et
salvator non est preter me. Ego cognovi te in deserto in
terra solitudinis: iuxta pascua sua. Et adimpleti sunt et sa-
turati sunt: et elevaverunt cor suum: et obliti sunt mei. Et ego e-
ro eis quasi leena: sicut pardus in via assyriorum. Occurram
eis quasi ursa rapta catulis: et disrumpam interiora iecoris
eorum: et consumam eos ibi quasi leo: bestia agri scindet
eos. Perditio tua israel: tantummodo ex me auxilium tuum. Ubi est
rex tuus? maxime nunc salvet te in omnibus urbibus tuis: et iu-
dices tui de quibus dixisti: Da mihi regem et principes.
Dabo tibi regem in furore meo: et auferam in indigna-
tione mea. Colligata est iniquitas effraim: abscon-
ditum peccatum eius. Dolores parturientis venient ei. Ipse filius
non sapiens. Nunc enim non stabit in contritione filiorum. De
manu mortis liberabo eos: de morte redimam eos. Ero
mors tua o mors: ero morsus tuus inferne. Conso-
latio abscondita est ab oculis meis: quia ipse inter
fratres dividet. Adducet urentem ventum dominus de deserto a-
scendentem: et siccabit venas eius: et desolabit fontem
eius: et ipse diripiet thesaurum omnis vasis desidera-
bilis. Pereat samaria quoniam ad amaritudinem concitavit
deum suum. In gladio pereant: parvuli eorum elidantur: et fete eius
discindantur.

XIIII

Convertere israel ad dominum deum tuum: quoniam corruisti
in iniquitate tua. Tollite vobiscum verba: et convertimi-
ni ad dominum et dicite ei: Omnem aufer iniquitatem: et acci-
pe bonum: et reddemus vitulos labiorum nostrorum. Assur non
salvabit nos: super equum non ascendemus: nec dicemus
ultra dii nostri opera manuum nostrarum: quia eius qui in te est
misereberis pupilli. Sanabo contritiones eorum: diligam
eos spontanee: quia aversus est furor meus ab eo. Ero
quasi ros: israel germinabit sicut lilium: et erumpet radix
eius ut libani. Ibunt rami eius: et erit quasi oliva gloria
eius: et odor eius ut libani. Convertentur sedentes in
umbra eius: vivent tritico: et germinabunt quasi vinea.
Memoriale eius sicut vinum libani. Effraim quid mihi ultra
ydola? Ego exaudiam eum: et dirigam eum. Ego ut abietem
virentem. Ex me fructus tuus inventus est. Quis
sapiens et intelliget ista: intelligens et sciet hec? Quia
recte vie domini: et iusti ambulabunt in eis: prevaricatores
vero corruent in eis.

Prologus primus iohelis prophete.

Sanctus iohel apud
hebreos post osee ponitur
et siquidem ibi sub nomine effraim
ad x tribus conversum vaticinium
que vel samaria vel israel sepe me-
morantur: hic vero propheta omne quod di-
cit ad tribum iuda et ad ierusalem per-
tinere credendum est: nulla x tribuum in
hac visione mentione facta. Tempora quibus prophetavit eadem debemus
accipere que in osee legimus. In diebus ozie ioathan et
achaz et ezechie regum iuda: et in diebus ieroboam filii
ioas regis israel. Porro factum esse sermonem domini ad me-
ritum eius refertur: et hic non ad conditionem aliquorum
quod fit ut alibi legimus. Dicit sanctus est in salute.
Audiunt autem in sepulcris: non est enim que aure sonat
sed qui in corde percipitur. Iuxta illud quod dominus loquitur: Qui habet
aures audiendi audiat. Quod autem dicit: enim vox
lacrime sonat auribus percipitur: ipse non aure sed corde
percipitur: quod senes et celestes audiunt. Qui non ha-
bitant in terra, appellantur quia tenui auribus percipiunt.
Utrumque autem duo ista quieta ponuntur: non ad simpli-
cem quemlibet eorum sonum sed ad secundum dictorum in-
telligentiam pertinere. Et in genesi lamech loquitur

ad uxores suas ada et sella. Audite vocem meam uxores
lamech auribus percipite sermones meos quia virum
occidi in vulnus meum et iuvenem in livorem meum. Et ysa-
ias audite celi et auribus percipe terra. Alius prologus
Ioel fatuel filius describit terram duodecim Iohelis
tribuum. eruca brucho locusta rubigine vastante prophe-
corruptam. et post eversionem prioris populi effusum spiritum sanctum su-
per servos dei et ancillas. id est super c. xx. credentium nomina
qui effusuri erant in cenaculo montis syon. c. xx. qui ab uno
usque ad xv. paulatim et per incrementa surgentes. xv.
graduum numerum efficiunt qui in psalterio mistice conti-
nentur. Hec et quibus generibus rerum hic sumitur principium. Tres
sunt argumentorum species ex quibus maxime solet omnis orator
aut. i. dociles aut benivolos aut attentos audi-
tores debet efficere. Hic igitur propheta recte magnitudine
dabilis timentes principium eorumque que audituri erant vo-
luit ad penitentiam provocare reddit attentos admiratione
futurorum malorum ut considerantes future cladis asperita-
tem ocius penitentiam arripere. In hoc propheta secundo non reges
nec tempus est provocata. quia hucusque de regibus quibus
osee prophetavit. Ioel interpretatur incipiens aut domini
deserviens. de prologo hic est. quod qui hostium dei et
scientiam dei haberet aperuit recte incipere prophetare.

Verbum domini quod factum est ad Incipit
ioel filium fatuel. Audite liber iohe-
hec senes et au- lis prophete.
ribus percipite omnes habitatores terre.
Si factum est in diebus vestris aut in
diebus patrum vestrorum. Super hoc filiis
vestris narrate et filii vestri filiis
suis et filii eorum generationi alteri. Residuum eruce come-
dit locusta et residuum locuste comedit bruchus et resi-
duum bruchi comedit rubigo. Expergiscimini ebrii et
flete et ululate omnes qui bibitis vinum in dulcedi-
ne quoniam periit ab ore vestro. Gens enim ascendit super terram
meam fortis et innumerabilis. dentes eius ut dentes le-
onis et molares eius ut catuli leonis. Posuit vineam meam
in desertum et ficum meam decorticavit. Nudans spoliavit
eam et proiecit. albi facti sunt rami eius. Plange quasi virgo
accincta sacco super virum pubertatis sue. Periit sacrifi-
cium et libatio de domo domini. luxerunt sacerdotes mi-
nistri domini. Depopulata est regio. luxit humus quoniam devasta-
tum est triticum. confusum est vinum. elanguit oleum. Confusi
sunt agricole. ululaverunt vinitores super frumento et
hordeo quia periit messis agri. Vinea confusa est et ficus e-
languit. Malogranatum et palma et malum et omnia lig-
na agri aruerunt quia confusum est gaudium a filiis
hominum. Accingite vos et plangite sacerdotes. ulu-
late sacerdotes ministri altaris. quoniam interiit de
domo dei vestri sacrificium et libatio. Sanctificate ieiunium
vocate cetum. congregate senes et omnes habitatores terre
in domum dei vestri et clamate ad dominum. A. a. a. diei. quia
prope est dies domini et quasi vastitas a potente veniet.
Numquid non coram oculis vestris alimenta perierunt. de domo
dei nostri leticia et exultatio. Computruerunt iumenta in
stercore suo. demolita sunt horrea. dissipate sunt apo-
thece quoniam confusum est triticum. Quid ingemuit animal
mugierunt greges armenti. quia non est pascua eis. sed et gre-
ges pecorum disperierunt. Ad te domine clamabo quia ignis co-
medit speciosa deserti. et flamma succendit omnia ligna
regionis. Sed et bestie agri quasi area sitiens imbrem sus-
pexerunt ad te. quoniam exsiccati sunt fontes aquarum et
ignis devoravit speciosa deserti. II
Canite tuba in syon ululate in monte sancto meo
conturbentur omnes habitatores terre quia venit dies
domini quia prope est dies tenebrarum et caliginis dies nubis et
turbinis. Quasi mane expansum super montes populus
multus et fortis. non fuit ei similis a principio et post eum non erit
usque in annos generationis et generationis. Ante faciem eius ig-
nis vorans. et post eum exurens flamma. quasi ortus volup-
tatis terra coram eo. et post eum solitudo deserti. nec est qui effugi-
at eum. Quasi aspectus equorum aspectus eorum. et quasi equites
sic current. Sicut sonitus quadrigarum super capita mon-
tium exilient sicut sonitus flamme ignis devorantis
stipulam. velud populus fortis preparatus ad prelium. A facie eius
cruciabuntur populi. omnes vultus redigentur in ollam. Ut
fortes current. quasi viri bellatores ascendent murum.
Viri in viis suis gradientur et non declinabunt a semitis
suis. Unusquisque fratrem suum non coartabit. singuli in cal-
le suo ambulabunt. Sed et per fenestras cadent et non
nocebunt. Urbem ingredientur in muro current. do-
mos conscendent per fenestras intrabunt quasi fur. A
facie eius contremuit terra. moti sunt celi. Sol et luna
obtenebrati sunt. et stelle retraxerunt splendorem suum. Et dominus
dedit vocem suam ante faciem exercitus sui quia multa sunt nimis
castra eius. quia fortia et facientia verbum eius. Magnus enim
dies domini et terribilis valde. et quis sustinebit eum? Nunc ergo
dicit dominus convertimini ad me in toto corde vestro in
ieiunio et fletu et planctu. Et scindite corda
vestra et non vestimenta vestra. et convertimini ad dominum deum
vestrum. quia benignus et misericors est patiens
et multe misericordie et prestabilis super malitia. Quis scit si
convertatur et ignoscat deus et relinquat post se bene-
dictionem sacrificium et libamen domino deo vestro. Canite tuba in
syon. sanctificate ieiunium vocate cetum. congregate populum
sanctificate ecclesiam. coadunate senes. congregate par-
vulos et sugentes ubera. Egrediatur sponsus de
cubili suo et sponsa de thalamo suo. Inter vesti-
bulum et altare plorabunt sacerdotes ministri
domini et dicent. Parce domine parce populo tuo et ne des
hereditatem tuam in opprobrium ut dominentur eis nationes.
Quare dicunt in populis. Ubi est deus eorum? Zelatus est dominus terram
suam et pepercit populo suo. Et respondit dominus et dixit populo suo.
Ecce ego mittam vobis frumentum et vinum et oleum et reple-
mini eo. et non dabo vos ultra opprobrium in gentibus. et eum qui ab a-
quilone est procul faciam a vobis. et expellam eum in ter-
ram inviam et desertam. faciem eius contra mare orientale. et ex-
tremum eius ad mare novissimum. et ascendet fetor eius et ascendet putredo eius
quia superbe egit. Noli timere terra. exulta et letare quia
magnificavit dominus ut faceret. Nolite timere animalia re-
gionis. quia germinaverunt speciosa deserti. quia lignum
attulit fructum suum. ficus et vinea dederunt virtutem suam.

suam. Et filii syon exultate et letamini in domino deo vestro.
quia dedit vobis doctorem iustitie. et descendere faciet ad vos
ymbrem matutinum et serotinum sicut in principio. et implebun
tur aree frumento. et redundabunt torcularia vino et
oleo. et reddam vobis annos quos comedit locusta bru
chus et rubigo et eruca. fortitudo mea magna quam
misi in vos. et comedetis vescentes et saturabimini
et laudabitis nomen dei vestri qui fecit vobiscum mirabilia.
et non confundetur populus meus in sempiternum. Et erit post hec effun
dam spiritum meum super omnem carnem. et prophetabunt filii
vestri et filie vestre. senes vestri somnia somniabunt.
et iuvenes vestri visiones videbunt. sed et super servos meos
et ancillas in diebus illis effundam spiritum meum et dabo
prodigia in celo et in terra sanguinem et ignem et vaporem
fumi. Sol convertetur in tenebras et luna in sanguinem
antequam veniat dies domini magnus et horribilis. et erit
omnis qui invocaverit nomen domini salvus erit. quia in mon
te syon et in ierusalem erit salvatio sicut dixit dominus et in resi
duis quos dominus vocaverit.

III

Quia ecce in diebus illis et in tempore illo cum convertero
captivitatem iuda et ierusalem: congregabo omnes gentes
et deducam eas in vallem iosaphath et disceptabo ibi
cum eis super populo meo et hereditate mea israel quos dis
perserunt in nationibus. et terram meam diviserunt. et su
per populum meum miserunt sortem. et posuerunt puerum in
prostibulo et puellam vendiderunt pro vino ut bibe
rent. Verum quid mihi et vobis tyrus et sydon et omnis
terminus palestinorum. Numquid ultionem vos reddetis mi
chi. et si ulciscimini vos contra me. cito velociter reddam vobis vicis
situdinem super caput vestrum. Argentum enim meum et aurum
tulistis et desiderabilia mea et pulcherrima intulistis
in delubra vestra et filios iuda et filios ierusalem vendidistis
filiis grecorum: ut longe faceretis eos de finibus suis.
Ecce ego suscitabo eos de loco in quo vendidistis
eos: et convertam retributionem vestram in caput vestrum
et vendam filios vestros et filias vestras in manibus filiorum
iuda et venundabunt eos sabeis genti longinque quia
dominus locutus est. Clamate hoc in gentibus sanctificate bellum
suscitate robustos. accedant omnes viri bella
tores. Concidite aratra vestra in gladios et ligo
nes vestros in lanceas. Infirmus dicat quia fortis
sum. Erumpite et venite omnes gentes de circuitu et
congregamini ibi occumbere faciet dominus robustos
tuos. Consurgant et ascendant gentes in vallem
iosaphat quia ibi sedebo ut iudicem omnes gentes
in circuitu. Mittite falces quia maturavit
messis. Venite et descendite quia plenum est tor
cular exuberant torcularia quia multiplicata
est malitia eorum. populi populi in valle concisionis quia iuxta est
dies domini in valle concisionis. Sol et luna obtene
brati sunt et stelle retraxerunt splendorem suum. Et dominus
de syon rugiet et de ierusalem dabit vocem suam et mo
vebuntur celi et terra. et dominus spes populi sui et fortitudo
filiorum israel. Et scietis quia ego dominus deus vester habitans in
syon in monte sancto meo. et erit ierusalem sancta et alieni
non transibunt per eam amplius. In die illa stillabunt
montes dulcedinem et colles fluent lacte. et per omnes rivos
iuda ibunt aque et fons de domo domini egredietur et ir
rigabit torrentem spinarum. Egyptus in desolatione erit
et ydumea in desertum perditionis pro eo quod inique egerint
in filios iuda et effuderint sanguinem innocentem in
terra sua. Et iudea in eternum habitabitur et ierusalem in ge
nerationem et generationem. et mundabo sanguinem eorum
quem non mundaveram et dominus commorabitur in syon. Incipit

prologus in amos propheta.

Ozias rex cum dei religionem
sollicite emularetur
nimio religionis
amore provocatus contra populi legis
moysi arrepto thuribulo ut in
hystoria libri paralipomenon osten
ditur sacerdotale officium presumere conatus est. ob eam
rem thimiamatum in templo dei exorsum constat. cum za
charias propheta temporibus predicti regis et temporibus ieroboam filii ioas
regis israel in eas gentes quas electione iram dei ob eas causas
quas memoravit affuturas denuntiat. Et quia
idem propheta in sequentibus ait. super tribus impietati
bus et super quattuor non convertam eum tria peccatorum indulge
ntiam dominum dare posse significat. quia quarto eadem peccata
admittentibus nec parvam non indulgentiam daturum
denuntiat. Ista per igitur similitudinem quem in predictis
gentibus imminendum predixit. gravem atque irrevocabilem
quam iram adversus eas civitates percussuram volue

Incipit alius prologus.

Amos propheta rusticus
et rubus moros distringens pau
cis verbis explicari non potest. Quis enim
digne exprimat tria et quattuor scelera dam
asci gaze tyri ydumee filiorum
amon et moab et vii. et viii. gradu iude et israel. Hic loquitur ad
vaccas pingues que sunt in monte samarie et ruitu
ram domum maiorem minoremque celebratur. Ipse cernit
fictorem locuste et stantem dominum super murum litum vel
ad amantinum et uncinum pomorum attrahentem supplicium
peccatoribus et famem in terra non famem panis neque sitim
aque sed audiendi verbum domini ut dixit idem. Sed ut
brevi. Amos vero in tempore honoris. hic amos spiritualis gene.
plenus prophetavit vero cedros prophetas. Ille enim ipse solus e
rat propheta. hic vero alii etc quippe non poterat propheta
non pastor armentorum qui in tuba illa clangit per singulos
dies erudiens et docens in ecclesia. In veritate enim omnis
vox prophetarum tamquam tuba spiritualis est predicans in
terra. sed quod scriptum est ascende in montem excelsum tu
qui evangelizas syon et exalta vocem meam et cetera.
Hic amos propheta non fuit pater ysaie. Alius prologus.
prophete quamquam ille propheta extitit. Namque ille
fuit vir alius ille apud hebreos scribitur.
quia distincta litteris apud latinos non habentur. ille
fortis vel robustus. hic non agniculus in tempore. Quia locutus
est que x. tribuum que per ydolatriam a cultu dei vel a reg
no david erant avulse. huic autem cognatio ex oppido
thecue. quod vi. miliaribus distat a bethleem contra
gerens pecorum in tantum divitias camporum quia ...

oppido Thecue. in quibus humi arido atque harenoso nil omnino frugum gignitur. Sed uberrimus pascuis habundantio cuncta sunt pastoribus plena. et civitas frugum inope stratur pecorum multitudine. Sed hic unus pastorum fuit Amos in spiritu Symone. Sed plenus [illegible] prophetavit. Aut hiuscemodi temporibus. quibus Iohel. Naum. Ionas. Osee. Ysaias. Sed a sequutum exorsus est prophetare. Michea Ysaias. Iste autem [illegible] ex tribus locutus est pauca de duabus tribubus. Iste ablatum de uno pastorum misit Dominus ut in Samaria prophetaret. quem Amasias sacerdos frequenter plagis affligens tandem filius eius Ozias vecte per tempora transfixit. Qui semivivus in terram suam evectus post aliquot dies dolore vulneris expiravit. Sepultus est cum patribus suis. Incipit Amos propheta.

Verba Amos qui fuit in pastoralibus Thecue quae vidit super Israel in diebus Ozie regis Iuda et in diebus Ieroboam filii Ioas regis Israel ante duos annos terremotus. Et dixit Dominus de Syon rugiet et de Ierusalem dabit vocem suam et luxerunt speciosa pastorum et exsiccata est vertex Carmeli. Haec dicit Dominus super tribus sceleribus Damasci et super quattuor non convertam eum eo quod trituraverint in plaustris ferreis Galaad. Et mittam ignem in domum Azahel et devorabit domos Benadab. Et conteram vectem Damasci et disperdam habitatorem de campo idoli et tenentem sceptrum de domo voluptatis et transferetur populus Syrie Cyrenen dicit Dominus. Haec dicit Dominus super tribus sceleribus Gaze et super quattuor non convertam eum eo quod transtulerint captivitatem perfectam ut concluderent eam in Idumea. Et mittam ignem in murum Gaze et devorabit edes eius. Et disperdam habitatorem de Azoto et tenentem sceptrum de Aschalone et convertam manum meam super Accaron et peribunt reliquie Philistinorum dicit Dominus Deus. Haec dicit Dominus super tribus sceleribus Tyri et super quattuor non convertam eum eo quod concluserint captivitatem perfectam in Idumea et non sunt recordati federis fratrum. Et mittam ignem in murum Tyri et devorabit edes eius. Haec dicit Dominus super tribus sceleribus Edom et super quattuor non convertam eum eo quod persecutus sit gladio fratrem suum et violaverit misericordiam eius et tenuerit ultra furorem suum et indignationem suam servaverit usque in finem. Mittam ignem in Theman et devorabit edes Bosre. Haec dicit Dominus super tribus sceleribus filiorum Ammon et super quattuor non convertam eum eo quod dissecuit pregnantes Galaad ad dilatandum terminum suum. Et succendam ignem in muro Rabbe et devorabit edes eius in ululatu belli. Et ibit Melchom in captivitatem ipse et principes eius simul dicit Dominus. II

Haec dicit Dominus super tribus sceleribus Moab et super quattuor non convertam eum eo quod incenderit ossa regis Idumee usque ad cinerem. Et mittam ignem in Moab et devorabit edes Carioth et morietur in sonitu Moab in clangore tube. Et disperdam iudicem de medio eius et omnes principes eius interficiam cum eo dicit Dominus. Haec dicit Dominus super tribus sceleribus Iuda et super quattuor non convertam eum eo quod abiecerit legem Domini et mandata eius non custodierit. Deceperunt enim eos idola sua post quae abierant patres eorum. Et mittam ignem in Iuda et devorabit edes Ierusalem. Haec dicit Dominus super tribus sceleribus Israel et super quattuor non convertam eum pro eo quod vendiderit pro argento iustum et pauperem pro calciamentis. Qui conterunt super pulverem terre capita pauperum et viam humilium declinant. Et filius ac pater ierunt ad puellam ut violarent nomen sanctum meum. Et super vestimentis pignoratis accubuerunt iuxta omne altare et vinum dampnatorum bibebant in domo dei sui. Ego autem exterminavi Amorreum a facie eorum cuius altitudo cedrorum altitudo eius et fortis ipse quasi quercus et contrivi fructum eius desuper et radices eius subter. Ego sum qui ascendere feci de terra Egypti et duxi vos in deserto xl annis ut possideretis terram Amorrei. Et suscitavi de filiis vestris in prophetas et de iuvenibus vestris nazareos. Numquid non ita est filii Israel dicit Dominus. Et propinabitis nazareis vinum et prophetis mandabatis dicentes ne prophetetis. Ecce ego stridebo super vos sicut stridet plaustrum onustum feno. Et peribit fuga a veloce et fortis non optinebit virtutem suam et robustus non salvabit animam suam. Et tenens arcum non stabit et velox pedibus suis non salvabitur et ascensor equi non salvabit animam suam. Et robustus corde inter fortes nudus fugiet in die illa dicit Dominus. III

Audite verbum quod locutus est Dominus super vos filii Israel super omnem cognationem quam eduxi de terra Egypti dicens. Tantummodo vos cognovi ex omnibus cognationibus terre. Idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras. Numquid ambulabunt duo pariter nisi convenerit eis. Numquid rugiet leo in saltu nisi habuerit predam. Numquid dabit catulus leonis vocem de cubili suo nisi aliquid apprehenderit. Numquid cadet avis in terram absque aucupe. Numquid auferetur laqueus de terra antequam quid ceperit. Si clanget tuba in civitate et populus non expavescet. Si erit malum in civitate quod Dominus non fecerit. Quia non facit Dominus Deus verbum nisi revelaverit secretum suum ad servos suos prophetas. Leo rugiet quis non timebit. Dominus Deus locutus est quis non prophetabit. Auditum facite in edibus Azoti et in edibus terre Egypti et dicite congregamini super montes Samarie et videte insanias multas in medio eius et calumniam patientes in penetralibus eius. Et nescierunt facere rectum dicit Dominus thesaurizantes iniquitatem et rapinas in edibus suis. Propterea haec dicit Dominus Deus. Tribulabitur et circuietur terra et detrahetur ex te fortitudo tua et diripientur edes tue. Haec dicit Dominus. Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura aut extremum auricule sic eruentur filii Israel qui habitant in Samaria in plaga lectuli et in Damasci grabato. Audite et contestamini in domo Iacob dicit Dominus Deus exercituum quia in die cum visitare cepero prevaricationes Israel super eum visitabo et super altaria Bethel et amputabuntur cornua altaris et cadent in terram. Et percutiam domum hiemalem cum domo estiva et peribunt domus eburnee et dissipabuntur edes multe dicit Dominus. IIII

Audite verbum hoc vacce pingues que estis in monte Samarie que calumpniam facitis egenis et confringitis pauperes qui dicitis dominis vestris afferte et bibemus. Iuravit dominus deus in sancto suo quia ecce dies venient super vos et levabunt vos in contis et reliquias vestras in ollis ferventibus. Et per aperturas exibitis altera contra alteram et proiciemini in Armon dicit dominus. Venite in Bethel et impie agite ad Galgalam et multiplicate prevaricationem et offerte mane victimas vestras tribus diebus decimas vestras. Et sacrificate de fermentato laudem et vocate voluntarias oblationes et annuntiate. Sic enim voluistis filii Israel dicit dominus deus. Unde et ego dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris et indigentiam panum in omnibus locis vestris et non estis reversi ad me dicit dominus. Ego quoque prohibui a vobis imbrem cum adhuc tres menses superessent usque ad messem et plui super unam civitatem et super alteram civitatem non plui. Pars una conpluta est et pars super quam non plui aruit. Et venerunt due et tres civitates ad unam civitatem ut biberent aquam et non sunt satiate et non redistis ad me dicit dominus. Percussi vos in vento urente et in aurugine multitudinem hortorum vestrorum et vinearum vestrarum. Oliveta vestra et ficeta vestra comedit eruca et non redistis ad me dicit dominus. Misi in vos mortem in via Egypti percussi in gladio iuvenes vestros usque ad captivitatem equorum vestrorum et ascendere feci putredinem castrorum vestrorum in nares vestras et non redistis ad me dicit dominus. Subverti vos sicut subvertit deus Sodomam et Gomorram et facti estis quasi torris raptus de incendio et non redistis ad me dicit dominus. Quapropter hec faciam tibi Israel. Postquam autem hec fecero tibi preparare in occursum dei tui Israel quia ecce formans montes et creans ventum et annuntians homini eloquium suum faciens matutinam nebulam et gradiens super excelsa terre dominus deus exercituum nomen eius.

V

Audite verbum istud quod ego levo super vos planctum. Domus Israel cecidit et non adiciet ut resurgat. Virgo Israel proiecta est in terram suam non est qui suscitet eam. Quia hec dicit dominus deus: Urbs de qua egrediebantur mille relinquentur in ea centum et de qua egrediebantur centum relinquentur in ea decem in domo Israel. Quia hec dicit dominus domui Israel: Querite me et vivetis et nolite querere Bethel et in Galgalam nolite intrare et in Bersabee non transibitis quia Galgal captiva ducetur et Bethel erit inutilis. Querite dominum et vivite ne forte conburatur ut ignis domus Ioseph et devorabit et non erit qui extinguat Bethel. Qui convertitis in absinthium iudicium et iustitiam in terra relinquitis. Facientem Arcturum et Orionem et convertentem in mane tenebras et diem in noctem mutantem. Qui vocat aquas maris et effundit eas super faciem terre. Dominus est nomen eius. Qui subridet vastitatem super robustum et depopulationem super potentem affert. Odio habuerunt in porta corripientem et loquentem perfecte abhominati sunt. Idcirco pro eo quod diripiebatis pauperem et predam electam tollebatis ab eo domos quadro lapide edificabitis et non habitabitis in eis. Vineas amantissimas plantabitis et non bibetis vinum earum. Quia cognovi multa scelera vestra et fortia peccata vestra hostes iusti accipientes munus et pauperes deprimentes in porta. Ideo prudens in tempore illo tacebit quia tempus malum est. Querite bonum et non malum ut vivatis et erit dominus deus exercituum vobiscum sicut dixistis. Odite malum et diligite bonum et constituite in porta iudicium si forte misereatur dominus deus exercituum reliquiis Ioseph. Propterea hec dicit dominus deus exercituum dominator: In omnibus plateis planctus et in cunctis que foris sunt dicetur ve ve et vocabunt agricolam ad luctum et planctum eos qui sciunt plangere. Et in omnibus vineis erit planctus quia pertransibo in medio tui dicit dominus. Ve desiderantibus diem domini. Ad quid eam vobis? Dies domini ista tenebre et non lux. Quomodo si fugiat vir a facie leonis et occurrat ei ursus et ingrediatur domum et innitatur manu sua super parietem et mordeat eum coluber. Numquid non tenebre dies domini et non lux et caligo et non splendor in ea. Odi et proieci festivitates vestras et non capiam odorem cetuum vestrorum. Quod si obtuleritis holocaustomata et munera vestra non suscipiam et vota pinguium vestrorum non respiciam. Aufer a me tumultum carminum tuorum et cantica lyre tue non audiam. Et revelabitur quasi aqua iudicium et iustitia quasi torrens fortis. Numquid hostias et sacrificium obtulistis mihi in deserto quadraginta annis domus Israel? Et portastis tabernaculum Moloch vestro et ymaginem ydolorum vestrorum sidus dei vestri que fecistis vobis. Et migrare vos faciam trans Damascum dicit dominus deus exercituum nomen eius.

VI

Ve vobis qui opulenti estis in Syon et confiditis in monte Samarie optimates capita populorum ingredientes pompatice domum Israel. Transite in Calanne et videte et ite inde in Emath magnam et descendite in Geth Palestinorum et ad optima queque regna eorum si latior terminus eorum termino vestro est. Qui separati estis in diem malum et appropinquatis solio iniquitatis. Qui dormitis in lectis eburneis et lascivitis in stratis vestris. Qui comeditis agnum de grege et vitulos de medio armenti. Qui canitis ad vocem psalterii sicut David putaverunt se habere vasa cantici bibentes in fialis vinum et optimo unguento delibuti et nichil patiebantur super contritione Ioseph. Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium et auferetur factio lascivientium. Iuravit dominus deus in anima sua dicit dominus deus exercituum. Detestor ego superbiam Iacob et domos eius odi et tradam civitatem cum habitatoribus suis. Quod si reliqui fuerint decem viri in domo una et ipsi morientur. Et tollet eum propinquus suus et conburet eum ut efferat ossa de domo et dicet ei qui in penetralibus domus est: Numquid adhuc penes te est? Et respondebit: Finis est. Et dicet ei: Tace et non recorderis nominis domini. Quia ecce dominus mandabit et percutiet domum maiorem ruinis et domum minorem scissionibus. Numquid currere queunt in petris equi aut arari potest in bubalis? Quoniam convertistis in amaritudinem iudicium et fructum iustitie in absinthium. Qui letamini in nichilo qui dicitis: Numquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? Ecce enim ego suscitabo super vos domus Israel dicit dominus deus exercituum gentem et conteret vos ab introitu Emath usque ad torrentem deserti.

VII

Hec ostendit mihi dominus deus et ecce fictor locuste in principio germinantium serotini ymbris et ecce serotinus post tonsorem regis. Et factum est cum consummasset comedere herbam terre dixi: Domine deus propitius esto. Quis suscitabit Iacob quia parvulus est? Misertus est dominus deus super hoc. Non erit dixit dominus deus. Hec ostendit mihi dominus deus et ecce vocabit iudicium ad ignem dominus deus et devorabit abyssum multam et comedet simul partem. Et dixi: Domine deus quiesce obsecro.

quis suscitabit iacob quia parvulus est. misertus est dominus super
hoc. et istud non erit dixit dominus deus. Haec ostendit mihi dominus deus. et
ecce dominus stans super murum litum et in manu eius trul-
la cementarii. et dixit dominus ad me. Quid tu vides amos.
Et dixi trullam cementarii. et dixit dominus. Ecce ponam trullam
in medio populi mei israhel. Non adiciam ultra superindu-
cere eum. et demolientur excelsa ydoli et sanctificationes
israhel desolabuntur. et consurgam super domum ieroboam in gladio.
Et misit amasias sacerdos bethel ad ieroboam regem
israhel dicens. Rebellavit contra te amos in medio domus israhel.
Non poterit terra sustinere universos sermones eius. Haec enim dicit
amos. In gladio morietur ieroboam. et israhel captivus migra-
bit de terra sua. Et dixit amasias ad amos. ~~In gladio mo-~~
~~rietur ieroboam.~~ Qui vides gradere fuge in terram iuda.
et comede ibi panem. et prophetabis ibi. et in bethel non adicies ul-
tra ut prophetes. quia sanctificatio regis est. Et respondit amos ad amasiam
non sum propheta et non sum filius prophete. sed armentarius ego sum vellicans
sicomoros et tulit me dominus cum sequerer gregem. et dixit dominus
ad me. Vade propheta ad populum meum israhel. Et nunc audi verbum
domini. Tu dicis non prophetabis super israhel. et non stillabis super domum ydoli.
Propter hoc haec dicit dominus. Uxor tua in civitate fornicabitur. et filii
tui et filie tue in gladio cadent. et humus tua funiculo
metietur. et tu in terra polluta morieris. et israhel captivus
migrabit de terra sua.

VIII

Haec ostendit mihi dominus deus. et ecce uncinus pomorum. et dixit
quid tu vides amos. et dixi. Uncinum pomorum.
et dixit dominus ad me. Venit finis super populum meum israhel. non
adiciam ultra ut pertranseam eum. et stridebunt cardines
templi in die illa dicit dominus deus. Multi morientur. in omni
loco proicietur silentium. Audite hoc qui conteritis pau-
perem. et deficere facitis egenos terre dicentes. Quando transi-
bit mensis. et venundabimus merces. et sabbatum. et aperiemus
frumentum. ut inminuamus mensuram. et augeamus siclum.
et supponamus stateras dolosas. ut possideamus in ar-
gento egenos. et pauperes pro calciamentis. et quisquilias fru-
menti vendamus. Iuravit dominus in superbia iacob. Si oblitus fuero
usque ad finem omnia opera eorum. Numquid super isto non commovebi-
tur terra et lugebit omnis habitator eius. et ascendet quasi fluvius
universus. et eicietur. et defluet quasi rivus egypti. Et erit
in die illa dicit dominus. occidet sol in meridie. et tenebrescere faci-
am terram in die luminis. et convertam festivitates vestras
in luctum. et omnia cantica vestra in planctum. et inducam super omne
dorsum vestrum saccum. et super omne caput vestrum calvitium. et
ponam eam quasi luctum unigeniti. et novissima eius quasi diem
amarum. Ecce dies veniunt dicit dominus. et mittam famem in
terram. non famem panis neque sitim aque. sed audiendi verbum
domini. Et commovebuntur a mari usque ad mare et ab a-
quilone usque ad orientem circuibunt. querentes verbum
domini. et non invenient. In die illa deficient virgines
pulcre. et adolescentes in siti. qui iurant in delicto
samarie et dicunt. Vivit deus tuus dan. et vivit via ber-
sabee. et cadent et non resurgent ultra.

IX

Vidi dominum stantem super altare et dixit. Percute cardinem
et commovebuntur superliminaria. Avaritia enim in ca-
pite omnium. et novissimum eorum in gladio interficiam.
Non erit fuga eis. fugiet et qui fugerit non salvabitur ex
eis. Si descenderint usque ad infernum inde manus mea

educet eos. et si ascenderint usque in celum inde de-
traham eos. et si absconditi fuerint in vertice carmeli inde scrutans
auferam eos. et si celaverint se ab oculis meis in pro[fundo]
maris ibi mandabo serpenti et mordebit eos. et si abie-
rint in captivitatem coram inimicis suis ibi manda-
bo gladio et occidet eos. et ponam oculos meos super eos
in malum et non in bonum. Et dominus deus exercituum qui tan[git]
terram et tabescet et lugebunt omnes habitantes in ea.
et ascendet sicut rivus omnis. et defluet sicut fluvius egypti.
Qui edificat ascensionem suam in celo et fasciculum
suum super terram fundavit. Qui vocat aquas maris
et effundit eas super faciem terre dominus nomen eius. Numquid non sicut
filii ethiopum vos estis mihi filii israhel ait dominus deus. Numquid non israhel
ascendere feci de terra egypti et palestinos de cappado[cia]
et syros de cirene. Ecce oculi domini dei super regnum pec[cans]
et conteram illud a facie terre. verumtamen non conterens con[teram]
domum iacob dicit dominus. Ecce enim mandabo ego et concu[tiam]
in omnibus gentibus domum israhel sicut concu[titur]
in cribro et non cadet ex eo lapillus super terram. In
gladio morientur omnes peccatores populi mei. qui dicunt
Non appropinquabit et non veniet super nos malum. In die [illa]
suscitabo tabernaculum david quod cecidit. et reedificabo a[pertu-]
ras murorum eius. et ea que corruerant instaurabo et reedi[ficabo]
eum sicut in diebus antiquis. ut possideant reliquias [edom]
et omnes nationes eo quod invocatum est nomen meum [super eos]
dicit dominus faciens haec. Ecce dies veniunt dicit dominus et compre[hendet]
arator messorem. et calcator uve mittentem semen. et stilla[bunt]
montes dulcedinem. et omnes colles culti erunt. et [convertam]
captivitatem populi mei israhel. et edificabunt civitates
desertas et habitabunt. et plantabunt vineas et bibent
vinum earum. et facient ortos et comedent fructus eorum. et plan-
tabo eos super humum suam. et non evellam eos ultra de terra
sua quam dedi eis dicit dominus deus tuus. Incipit prologus

Iacob patriarcha fratrem habuit esau qui ob rubeum [illegible]
sui edom ebrea lingua appellatus est. quod san-
guineus dicitur. hic memoratum fratrem suum quia
acceperat gratiam odio persequebatur. intervenit [illegible]
Iuda de eius [illegible] quod populum israhel. hoc est filios patri[arche ia-]
cob predicti esau edum intantum persecuti sunt ut edom
edom appellari [illegible] quia populus israhel de captivitate
[illegible] per quendam regem [illegible] dei voluntate in
ab alio regno graviter affligebatur atque afflictus
oppressus erat. Ideo hoc regnum quod more edum [illegible]
populum persecutum est per denuntiationem abdie pro[phete]
quod non dei indignatione. sed sua virtute [illegible]
tum gloriabatur. De quo regno olim per [illegible]
capitulo .xxxvi. dictum est. Memorare domine filiorum
edom in diem ierusalem. Ista reliqua lectione [illegible]
futurum in gentes iudicium ob eius lectione [illegible]
regnum dei in populo israhel significatur. Abdias dici[tur]
esse qui sub rege samarie achab et impiissima ie-
zabel pavit centum prophetas in speluncis qui non cur-
vaverunt genua ante baal. Et de vii milibus [illegible]
helyas arguitur ignorasse. Sepulcrum eius [illegible]
hodie cum mausoleo helysei prophete et baptiste [iohannis]
in sebaste venerationi habetur. que olim samaria [illegible]

o et amasias
betel ad

vl' eta

ABDIAS — IONAS

et non emittes adversus exercitum eius in die vastitatis illius.

...vocabatur. Hanc Herodes rex Antipatris filius in honore Augusti Caesaris greco nomine vocavit Augustam. Igitur qui a Christi temporibus accepit gratiam prophetalem et deducit exercitus suos, tunc in Samaria pro uno grege pavitat, nunc in toto orbe patet ecclesias. Et sicut Stephanus coronam meruit passionis, sic hic servitute dei cum Paulo apostolo gloriatur nomine, quia Abdias servus domini in nostro sonat eloquio. Incipit Abdias propheta.

Visio Abdie. Hec dicit dominus deus ad Edom. Auditum audivimus a domino et legatum ad gentes misit. Surgite et consurgamus adversus eum in prelium. Ecce parvulum dedi te in gentibus, contemptibilis tu es valde. Superbia cordis tui extulit te habitantem in scissuris petre, exaltantem solium tuum, qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram? Si exaltatus fueris ut aquila et si inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit dominus. Si fures introissent ad te, si latrones per noctem, quomodo conticuisses? Nonne furati essent sufficientia sibi? Si vindemiatores introissent ad te, numquid saltem racemum reliquissent tibi? Quomodo scrutati sunt Esau, investigaverunt abscondita eius? Usque ad terminos emiserunt te omnes viri federis tui, illuserunt tibi, invaluerunt adversum te viri pacis tue; qui comedunt tecum ponent insidias subter te. Non est prudentia in eo. Numquid non in die illa, dicit dominus, perdam sapientes de Ydumea et prudentiam de monte Esau? Propter interfectionem et propter iniquitatem in fratrem tuum Iacob operiet te confusio et peribis in eternum. In die cum stares adversus eum, quando capiebant alieni exercitum eius et extranei ingrediebantur portas eius et super Ierusalem mittebant sortem, tu quoque eras quasi unus ex eis. Et non despicies in die fratris tui, in die peregrinationis eius, et non letaberis super filios Iuda in die perditionis eorum, et non magnificabis os tuum in die angustie, neque ingredieris portam populi mei in die ruine eorum, neque despicies et tu in malis eius in die vastitatis illius, neque stabis in exitibus ut interficias eos qui fugerint, et non concludes reliquos eius in die tribulationis. Quoniam iuxta est dies domini super omnes gentes; sicut fecisti fiet tibi, retributionem tuam convertet in caput tuum. Quomodo enim bibistis super montem sanctum meum, bibent omnes gentes iugiter, et bibent et absorbebunt et erunt quasi non sint. Et in monte Syon erit salvatio et erit sanctus, et possidebit domus Iacob eos qui se possederant. Et erit domus Iacob ignis et domus Ioseph flamma et domus Esau stipula, et succendentur in eis et devorabunt eos, et non erunt reliquie domus Esau, quia dominus locutus est. Et hereditabunt hii qui ad austrum de monte Esau et qui in campestribus Philistiim, et possidebunt regionem Effraim et regionem Samarie, et Beniamin possidebit Galaad. Et transmigratio exercitus huius filiorum Israel omnia loca Chananeorum usque ad Sareptam, et transmigratio Ierusalem que in Bosforo est possidebit civitates austri. Et ascendent salvatores in montem Syon iudicare montem Esau, et erit domino regnum. Amen. Incipit prologus in Iona.

Sanctum Ionam Hebrei affirmant filium fuisse mulieris vidue Sareptane, quam Helyas propheta mortuum suscitavit, matre postea dicente ad eum: Nunc cognovi quia vir dei es tu et verbum dei in ore tuo est veritas. Ob hanc etiam causam ipsum puerum sic vocatum Amathi. Amathi enim in nostra lingua veritatem sonat, ex eo quod verum Helyas locutus est. Ille qui suscitatus est filius est veritatis. Ideo de veritate columba vocatur, quia Iona columba sonat. In condempnatione autem Israel Ionas ad gentes mittitur, quod Ninive agente penitentiam illi in malitia perseverant. Temporibus quippe Ieroboam regis Israel, quo delicto eius populo suo in Samaria ydolis sacrificabant, Ionam prophetam fuisse quartus liber regum indicat. Hic cum prophetali illuminatione precognosceret civitatis Ninive vitam dei clementiam videre, nec falsa videri predicere ad denuntiandum eidem interitum civitati ire nolebat. Sicut dixerat dominus ad Abraham de impietate Sodomorum et Gomorreorum: Pervenit ad me, ita et de Ninive dicitur eo quod ascendit clamor malitie eius ad eum. Et ecce sententia de Sodomis minime revocata est. Ita et Ionas adversum Ninive prolatam sententiam revocari nolebat, divine dispensationis ignarus, quod salutem hominum ad se conversorum magis vult quam interitum. Hoc illi accidit quod et Helyseo, qui filium Sunamitis mulieris mortuum ignoravit. Ideo a conspectu dei Ionas fugere se putabat, humanum aliquid passus, dicente David: Quo ibo a spiritu tuo et quo a facie tua fugiam? Alius prologus.

Ionas columba et dolens, filius Amathi, qui fuit de Geth, que est in Opher, ad gentium perditionem mittitur. Missus contempnit, contempnens fugit, fugiens dormit, proiectus in pelagus naufragio ... sed fortis ... tacente ... Ceterus devoravit, ... revocatur. Predicat subversionem, ... impatientia ... salutem gentium invidet. Gaudet et ... umbraculo, et dolet subito arescente ... Sepultus ... in Geth ... demonstratur, que est in secundo miliario Sephorim. Incipit liber Ione prophete.

Et factum est verbum domini ad Ionam filium Amathi dicens: Surge et vade in Ninive civitatem grandem et predica in ea, quia ascendit malitia eius coram me. Et surrexit Ionas ut fugeret in Tharsis a facie domini, et descendit in Ioppen et invenit navem euntem in Tharsis, et dedit naulum eius et descendit in eam ut iret cum eis in Tharsis a facie domini. Dominus autem misit ventum magnum in mare, et facta est tempestas magna in mari, et navis periclitabatur conteri. Et timuerunt naute et clamaverunt viri ad deum suum, et miserunt vasa que erant in navi in mare ut alleviaretur ab eis. Et Ionas descendit ad interiora navis et dormiebat sopore gravi. Et accessit ad eum gubernator et dixit ei: Quid tu sopore deprimeris? Surge, invoca deum tuum, si forte recogitet deus de nobis et non pereamus. Et dixit vir ad collegam suum: Venite et mittamus sortes, et sciamus quare hoc malum sit nobis. [margin: Et miserunt sortes, et cecidit sors super Ionam. Et dixerunt ad eum: Indica nobis cuius causa malum istud sit nobis.] Quod est opus tuum? Que terra tua, et quo vadis? Vel ex quo populo es tu? Et dixit ad eos: Hebreus ego sum, et dominum deum celi ego timeo, qui fecit mare et aridam. Et timuerunt viri timore magno et dixerunt ad eum: Quid hoc fecisti? Cognoverunt enim viri quod a facie domini fugeret, quia indicaverat eis Ionas. Et dixerunt

et timebunt fortes tui a meridie ut intereat vir de monte Esau.

erat
quia mare et intumescebat super eos. et dixit
ad eos tollite me et mittite in mare et cessa
bit mare a vobis.

Quid faciemus tibi et cessabit mare a nobis. Scio enim quoniam
propter me tempestas grandis super vos. Et remigabant
viri ut reverterentur ad aridam et non valebant quia mare ibat
et intumescebat super eos. Et clamaverunt ad Dominum et dixe
runt. Obsecramus Domine ne pereamus in anima viri istius et ne des super nos
sanguinem innocentem quia tu Domine sicut voluisti fecisti.
Et tulerunt Ionam et miserunt in mare et stetit mare a
fervore suo. Et timuerunt viri timore magno Dominum et
immolaverunt hostias Domino et voverunt vota. II

Et preparavit Dominus piscem grandem ut deglutiret Ionam.
Et erat Ionas in ventre piscis tribus diebus et tribus
noctibus. Et oravit Ionas ad Dominum Deum suum de ventre piscis
et dixit. Clamavi ad Dominum de tribulatione mea et exaudi
vit me. de ventre inferi clamavi et exaudisti vocem
meam. Proiecisti me in profundum in corde maris et flumen cir
cumdedit me. omnes gurgites tui et fluctus tui super
me transierunt. Ego dixi abiectus sum a conspectu oculo
rum tuorum. verumtamen rursus videbo templum sanctum tuum. Circum
dederunt me aque usque ad animam meam. Abyssus vallavit
me. pelagus operuit caput meum ad extrema montium
descendi terre vectes concluserunt me in eternum. Et sub
levabis de corruptione vitam meam Domine Deus meus. Cum
angustiaretur in me anima mea Domini recordatus sum ut veni
at ad te oratio mea ad templum sanctum tuum. Qui custodiunt
vanitates frustra misericordiam suam derelinquunt. Ego autem in voce
laudis immolabo tibi. quecumque vovi reddam pro salute Domino
et dixit Dominus pisci et evomuit Ionam in aridam. III

Et factum est verbum Domini ad Ionam secundo dicens. Surge et
vade in Ninivem civitatem magnam et predica in ea pre
dicationem quam ego loquor ad te. Et surrexit Ionas
et abiit in Ninivem iuxta verbum Domini. et Ninive erat
civitas magna itinere dierum trium. Et cepit Ionas intro
ire civitatem itinere diei unius. et clamavit et dixit. Adhuc
quadraginta dies et Ninive subvertetur. Et crediderunt viri
Ninivite Deo et predicaverunt ieiunium. et vestiti sunt saccis
a maiore usque ad minorem. Et pervenit verbum ad regem
Ninive et surrexit de solio suo et abiecit vestimentum suum
a se et indutus est sacco et sedit in cinere. et clamavit
et dixit. In Ninive ex ore regis et principum eius dicens.
Homines et iumenta et boves et pecora non gustent quicquam
nec pascantur et aquam non bibant. Et operiantur saccis ho
mines et iumenta et clament ad Dominum in fortitudine
et convertatur vir a via sua mala et ab iniquitate que est
in manibus eorum. Quis scit si convertatur et ignoscat Deus
et revertatur a furore ire sue et non peribimus. Et vidit
Deus opera eorum quia conversi sunt de via sua mala et misertus
est Deus super malitiam quam locutus est ut faceret eis et non

Et afflictus est Ionas afflictione IIII fecit
magna et iratus est et oravit ad Dominum et dixit. Ob
secro Domine. Numquid non hoc est verbum meum cum adhuc
essem in terra mea. propter hoc preoccupavi ut fugerem
in Tharsis. Scio enim quia tu Deus clemens et misericors
es patiens et multe miserationis et ignoscens super
malitia. Et nunc Domine tolle queso animam meam a me quia
melior est mihi mors quam vita. Et dixit Dominus. Putasne
bene irasceris tu. Et egressus est Ionas de civitate

et sedit contra orientem civitatis et fecit sibimet ibi umbra
et sedebat subter illud in umbra donec videret qu
ret civitati. Et preparavit Dominus Deus ederam et ascendit
caput Ione ut esset umbra super caput eius et prote
laboraverat enim et letatus est Ionas super edera
magna. Et preparavit Deus vermem ascensu dilucu
stinum et percussit ederam et exaruit. Et cum ort
sol precepit Dominus vento calido et urenti. et percussit
caput Ione et estuabat et petivit anime sue ut
et dixit. melius est mihi mori quam vivere. Et dixit
nam. Putasne bene irasceris tu super edera
bene irascor ego usque ad mortem. Et dixit Dominus. Tu
ederam in qua non laborasti neque fecisti ut cresceret
sub una nocte nata est et una nocte periit. et ego
cam Ninive civitati magne in qua sunt plus
hominum qui nesciunt quid sit inter dexteram
et iumenta multa. Incipit prologus Michee

Temporibus Ioathe et Achaz et
regum Iuda Micheam prophetam
prophetasse Spiritu Sancto repletum
ipsa demonstrat. Et de supradictis
regum Ioatham et Ezechiam
ligionem placuisse historie
gum et libri Paralipomenon indicant. Achaz
deos ydola Samarie quibus et filios suos in
igni concremandos obtulerat. coluisse
Quamobrem de Samaria que reges
moratorum simulacrorum superstitione fefellerat
pavit indignationem suam. meam posuit
est ipse preparatorum principibus eius
ipsum fallaci suasione ad colenda ydola
ubi in earum captivitatem invenerit

Verbum Incipit Micheas
Domini quod factum est ad
Micheam Morasthiten in diebus
Ezechie regum Iuda quod
super Samariam et Ierusalem
Audite populi omnes et attendat
do eius et sit Dominus Deus vobis in testem Dominus de templo
Quia ecce Dominus egredietur de loco suo et descendet
et calcabit super excelsa terre et consumentur
super eum et valles scindentur sicut cera a facie
aque que decurrunt in preceps. In scelere
istud et in peccatis domus Israel. Quod scelus Iacob
nonne Samaria et que excelsa Iude nonne Ierusalem
Et ponam Samariam quasi acervum lapidum in agro cum plantatur
et detraham in vallem lapides eius et fundamenta
eius revelabo et omnia sculptilia eius concidentur
mercedes eius comburentur igni et omnia idola
ponam in perditionem quia de mercedibus
congregata sunt et usque ad mercedem meretricis
Super hoc plangam et ululabo vadam
et nudus faciam planctum velud draconum
quasi struthionum quia desperata est plaga
venit usque ad Iudam et tetigit portam
usque ad Ierusalem. In Geth nolite annuntiare

retis ne ploretis in domo pulveris pulvere vos conspergite
et transite vobis habitatio pulchra confusa ignominia non est
egressa que habitat in exitu planctum domus vicine accipi-
et ex vobis que stetit sibimet quia infirmata est in bonum
que habitabat in marath quia descendit malum a domino in
portam ierusalem tumultus quadrige stuporis habitanti la-
chis principium peccati est filie syon quia in te inventa
sunt scelera israel. propterea dabit emissarios super heredita-
tem geth domus mendacii in deceptionem regibus israel
adhuc heredem adducam tibi que habitas in maresa usque
ad odollam veniet gloria israel. Decalvare et tondere
super filios deliciarum tuarum dilata calvitium tuum
sicut aquila quoniam captivi ducti sunt ex te. II

Ve qui cogitatis inutile et operamini malum in cu-
bilibus vestris in luce matutina faciunt illud
quoniam contra deum est manus eorum. et concupierunt agros et vio-
lenter tulerunt domos rapuerunt et calumpniaba-
ntur virum et domum eius virum et hereditatem eius. Ideo hec di-
cit dominus. Ecce ego cogito super familiam istam malum unde
non auferetis colla vestra et non ambulabitis superbi quoniam
tempus pessimum est. In die illa sumetur super vos pa-
rabola et cantabitur canticum cum suavitate dicentium
depopulatione vastati sumus pars populi mei commutata est
quomodo recedet a me cum revertatur qui regiones nostras
dividat. Propter hoc non erit tibi mittens funiculum sortis
in cetu domini. Ne loquamini loquentes non stillab-
it super istos non comprehendet confusio. Dicit domus iacob. Numquid
abbreviatus est spiritus domini aut tales sunt cogitationes eius
nonne verba mea bona sunt cum eo qui recte graditur.
Et e contrario populus meus in adversarium consurrexit. desuper
tunicam pallium sustulistis et eos qui transibant sim-
pliciter convertistis in bellum. Mulieres populi mei eiecistis
de domo deliciarum suarum a parvulis earum tulistis laudem
meam in perpetuum. Surgite et ite quia non habetis hic requi-
em. Propter immunditiam eius corrumpetur putredine pes-
sima. Utinam non essem vir habens spiritum et mendacium potius loque-
rer. stillabo tibi in vinum et in ebrietatem. Et erit super quem
stillatur populus iste. Congregatione congregabo iacob
totum te in unum conducam reliquias israel. pariter ponam illum
quasi gregem in ovili quasi pecus in medio caularum tumul-
tuabuntur a multitudine hominum. Ascendet enim
pandens iter ante eos. diviserunt et transibunt por-
tam. Et ingredientur per eam et transibit rex eorum coram eis
et dominus in capite eorum. III

Et dixi audite principes domus iacob et duces do-
mus israel. Numquid non vestrum est scire iudicium qui odio habe-
tis bonum et diligitis malum. Qui violenter tollitis pel-
les eorum desuper eos et carnem eorum desuper ossibus eorum. Qui
comederunt carnem populi mei et pellem eorum desuper ex-
coriaverunt et ossa eorum confregerunt et conciderunt sicut in le-
bete et quasi carnem in medio olle. Tunc clamabunt ad
dominum et non exaudiet eos et abscondet faciem suam ab
eis in tempore illo sicut nequiter egerunt in adinventio-
nibus suis. Hec dicit dominus super prophetas qui seducunt populum
meum qui mordent dentibus suis et predicant pacem et
si quis non dederit in ore eorum quippiam sanctificant super
eum prelium. Propterea nox vobis pro visione erit et tene-
bre vobis pro divinatione et occumbet sol super prophetas et
obtenebrabitur super eos dies. et confundentur qui vi-
dent visiones et confundentur divini et operient vultus
suos omnes quia non est responsum dei. Verumptamen repletus
sum ego fortitudine spiritus domini iudicio et virtute ut
annuntiem iacob scelus suum et israel peccatum suum. Audi-
te hec principes domus iacob et iudices domus israel qui abho-
minamini iudicium et omnia recta pervertitis. Qui edifica-
tis syon in sanguinibus et ierusalem in iniquitate. Princi-
pes eius in muneribus iudicabant et sacerdotes eius in
mercede docebant et prophete eius in pecunia divinabant.
et super dominum requiescebant dicentes. Numquid non dominus in
medio nostrum non venient super nos mala. Propter hoc
causa vestri syon quasi ager arabitur et ierusalem quasi acervus lapi-
dum erit et mons templi in excelsa silvarum. IIII

Et erit in novissimo dierum erit mons domus domini
preparatus in vertice montium et sublimis super colles
et fluent ad eum populi et properabunt gentes multe et dicent
venite ascendamus ad montem domini et ad montem dei iacob.
et docebit nos de viis suis et ibimus in semitis eius quia de
syon egredietur lex et verbum domini de ierusalem. et iudicabit inter
populos multos et corripiet gentes fortes usque in longinquum
et concident gladios suos in vomeres et hastas suas
in ligones. non sumet gens adversus gentem gladium et non di-
scent ultra belligerare et sedebit vir sub vite sua et sub
ficu sua et non erit qui deterreat quia os domini ex-
ercituum est. Quia omnes populi ambulabunt unusquisque in
nomine dei sui nos autem ambulabimus in nomine domini
dei nostri in eternum et ultra. In die illa dicit dominus congregabo clau-
dicantem et eam quam eieceram colligam et quam afflixe-
ram consolabor. Et ponam claudicantem in reliquias
et eam que laboraverat in gentem robustam. Et regna-
bit super eos dominus in monte syon ex hoc nunc usque in eternum.
Et turris gregis nebulosa filie syon usque ad te ve-
niet et veniet potestas prima regnum filie ierusalem. Nunc
quare merore contraheris. Numquid rex non est tibi aut
consiliarius tuus periit. quia comprehendit te dolor sicut par-
turientem. dole et satage filia syon quasi parturiens quia nunc
egredieris de civitate et habitabis in regione et venies
usque ad babylonem ibi liberaberis. ibi redimet te dominus
de manu inimicorum tuorum. Et nunc congregate sunt super te
gentes multe que dicunt lapidetur et aspiciat in te
oculus noster. Ipsi autem non cognoverunt cogitationes domini et non
intellexerunt consilium eius quia congregavit eos quasi fe-
num aree. Surge et tritura filia syon quia cornu tu-
um ponam ferreum et ungulas tuas ponam ereas. et
comminues populos multos et interficies domino rapinas
eorum et fortitudinem eorum domino universe terre. V

Nunc vastaberis filia latronis obsidionem posu-
erunt super nos in virga percutient maxillam
iudicis israel. Et tu bethleem effrata parvulus es in
milibus iuda. ex te mihi egredietur qui sit dominator
in israel et egressus eius ab initio a diebus eternitatis
propter hoc dabit eos usque ad tempus in quo parturiens
pariet reliquie fratrum eius convertentur ad filios israel

et stabit et pascet in fortitudine domini in sublimitate
nominis domini dei sui et convertentur quia nunc magnificabitur
usque ad terminos terre. Et erit iste pax cum assyrius
venerit in terram nostram et quando calcaverit in domibus nostris et susci-
tabimus super eum .vii. pastores et octo primates homines et
pascent terram assur in gladio et terram nemroth in lanceis
suis. Et liberabit ab assur cum venerit in terram nostram et cum calca-
verit in finibus nostris. Et erunt reliquie iacob in medio populorum multorum
quasi ros a domino et quasi stille super herbam que non expectat virum
et non prestolatur filios hominum. Et erunt reliquie iacob in
gentibus in medio populorum multorum quasi leo in iumentis silvarum
et quasi catulus leonis rugiens in gregibus pecorum. Qui cum
transierit et conculcaverit et ceperit non est qui eruat. Exal-
tabitur manus tua super hostes tuos et omnes inimici tui peribunt.
Et erit in die illa dicit dominus. Auferam equos tuos de medio
tui et disperdam quadrigas tuas et perdam civitates terre tue
et destruam omnes munitiones tuas et auferam maleficia de
manu tua et divinationes non erunt in te et perire faciam
sculptilia tua et statuas tuas de medio tui et non
adorabis ultra opera manuum tuarum et evellam lucos tuos
de medio tui et conteram civitates tuas et faciam in furore
et in indignatione ultionem in omnibus gentibus que non audierunt.

Audite que dominus loquitur. Surge contende **VI**
iudicio adversum montes et audiant colles vocem tuam
et audiant montes iudicium domini et fortia fundamenta
terre quia iudicium domini cum populo suo et cum israel diiudicabitur.
Popule meus quid feci tibi aut quid molestus fui tibi. Responde mihi. Quia
eduxi te de terra egypti et de domo servientium liberavi te
et misi ante faciem tuam moysen et aaron et mariam. Popu-
le meus memento queso quid cogitaverit balach rex moab
et quid responderit balaam filius beor de sethim usque ad galgalam
ut cognosceres iustitias domini. Quid dignum offeram domino.
curvabo genu deo excelso. Numquid offeram ei holocau-
stomata et vitulos anniculos. Numquid placari potest deus
in milibus arietum aut in multis milibus hircorum pingui-
um. Numquid dabo primogenitum meum pro scelere meo
fructum ventris mei pro peccato anime mee. Indicabo tibi o homo
quid sit bonum et quid dominus requirat a te. Utique facere
iudicium et diligere misericordiam et sollicitum ambulare cum
deo tuo. Vox domini ad civitatem clamat et salus erit
omnibus timentibus nomen suum. Audite tribus et quis approba-
bit illud. Adhuc ignis in domo impii thesauri in-
iquitatis et mensura minor ire plena. Numquid iustifi-
cabo stateram impiam et saccelli pondera dolosa in
quibus divites eius repleti sunt iniquitate et habitantes
in ea loquebantur mendacium et lingua eorum fraudulenta
in ore eorum. Et ego ergo cepi percutere te perditione super pec-
catis tuis. Tu comedes et non saturaberis et humiliatio
tua in medio tui et apprehendes et non salvabis et quos sal-
vaveris in gladium dabo. Tu seminabis et non metes. Tu
calcabis olivam et non ungeris oleo et mustum et non bibes
vinum. Et custodisti precepta amri et omne opus domus achab
et ambulasti in voluptatibus eorum ut darem te in perditio-
nem et habitantes in ea in sibilum et opprobrium populi mei
Ve mihi quia factus sum sicut qui **VII** portabitis.
colligit in autumno racemos vindemie.

Non est botrus ad comedendum. Precoquas ficus desi-
deravit anima mea. Periit sanctus de terra et rectus in hominibus
non est. Omnes in sanguine insidiantur. Vir fratrem suum venatur
ad mortem. Malum manuum suarum dicunt bonum. Princeps
postulat et iudex in reddendo est et magnus locutus est
desiderium anime sue et conturbaverunt eam. Qui optimus in eis
est quasi spina de sepe. Dies speculationis tue visitatio
tua venit. Nunc erit vastitas eorum. Nolite credere amico
et nolite confidere in duce. Ab ea que dormit in sinu tuo
custodi claustra oris tui quia filius contumeliam facit
patri. Filia consurgit adversus matrem suam nurus
adversus socrum suam et inimici hominis domestici eius. Ego autem ad do-
minum aspiciam. Expectabo deum salvatorem meum. Audiet
me deus meus. Ne leteris inimica mea super me quia
cecidi consurgam. Cum sedero in tenebris dominus lux mea est.
Iram domini portabo quia peccavi ei donec causam meam
iudicet et faciat iudicium meum. Educet me in lucem
videbo iustitiam eius. Et aspiciet me inimica mea et
operietur confusione. Que dicit ad me ubi est dominus deus tuus.
Oculi mei videbunt eam. Nunc erit in conculcationem
ut lutum platearum. Dies ut edificentur maceriae tue. In
die illa longe fiet lex. In die illa et usque ad te ve-
niet assur et usque ad civitates munitas et a civitatibus
munitis usque ad flumen et ad mare de mari et ad
montem de monte. Et terra erit in desolationem propter
habitatores suos et propter fructum cogitationum eorum. Pasce
populum tuum in virga tua gregem hereditatis tue habitan-
tes solos in saltu in medio carmeli. Pascentur basan et
galaad iuxta dies antiquos. Secundum dies egressionis tue
de terra egypti ostendam ei mirabilia. Videbunt gentes
et confundentur super omni fortitudine sua. Ponent manum super
os. Aures eorum surde erunt. Lingent pulverem sicut ser-
pentes velut reptilia terre perturbabuntur de edibus suis. Do-
minum deum nostrum non desiderabunt et timebunt te.
Quis deus similis tui qui aufers iniquitatem et transis pec-
catum reliquiarum hereditatis tue. Non immittet ultra furorem
suum quia volens misericordiam est. Revertetur et miserebitur
nostri. Deponet iniquitates nostras et proiciet in profundum
maris omnia peccata nostra. Dabis veritatem iacob mise-
ricordiam abraham que iurasti patribus nostris a diebus antiquis.

Naum prophetam ante adventum [illegible]
qui ipsum vidit captivum in [illegible] regionibus
[illegible] fuisse ebreorum tradunt [illegible]
[illegible] in fine huius lectionis [illegible]
adventum [illegible] de propheta [illegible]
Sed et habitatores ninive iona [illegible]
[illegible] devastatum [illegible]
[illegible] penitentiam [illegible] Accepta dei [illegible]
se omnibus [illegible] Nam [illegible] memorat [illegible]
pleni iudicium dei [illegible] vera est [illegible]
et [illegible] Iam enim decem tribus [illegible]
ducte sunt in captivitatem sub ezechia rege [illegible]
sub quo et [illegible] in consolatione populi [illegible]
illius ninive [illegible] erat [illegible]
solatio cum hic que iam assyrium [illegible]
reliquie qui sub ezechia de [illegible]

qui ab eisdem hostibus obsidebantur, ut audirent Assyrios a Chaldeis esse capiendos. Sic in consequentibus libri huius demonstratur. Explicit prologus. Incipit liber Naum prophete.

Onus Ninive. Liber visionis Naum Helcesei. Deus emulator et ulciscens Dominus; ulciscens Dominus et habens furorem; ulciscens Dominus in hostes suos, et irascens ipse inimicis suis. Dominus patiens et magnus fortitudine, et mundans non faciet innocentem. Dominus in tempestate et turbine vie eius, et nebule pulvis pedum eius. Increpans mare et exsiccans illud, et omnia flumina ad desertum adducens. Infirmatus est Basan et Carmelus, et flos Libani elanguit. Montes commoti sunt ab eo, et colles absoluti sunt, et contremuit terra a facie eius, et orbis, et omnes habitantes in eo. Ante faciem indignationis eius quis stabit, et quis resistet in ira furoris eius? Indignatio eius effusa est ut ignis, et petre dissolute sunt ab eo. Bonus Dominus et confortans in die tribulationis, et sciens sperantes in se. Et in diluvio pretereunte consummationem faciet loci eius, et inimicos eius persequentur tenebre. Quid cogitatis contra Dominum? Consummationem ipse faciet; non consurget duplex tribulatio. Quia sicut spine se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter potantium consumentur quasi stipula ariditate plena. Ex te exiet cogitans contra Dominum malitiam, mente pertractans prevaricationem. Hec dicit Dominus: Si perfecti fuerint, et ita plures, sic quoque attondentur, et pertransibit. Afflixi te, et non affligam te ultra. Et nunc conteram virgam eius de dorso tuo, et vincula tua disrumpam. Et precipiet super te Dominus: non seminabitur ex nomine tuo amplius; de domo dei tui interficiam sculptile et conflatile; ponam sepulcrum tuum, quia inhonoratus es. Ecce super montes pedes evangelizantis et annuntiantis pacem. Celebra, Iuda, festivitates tuas, et redde vota tua, quia non adiciet ultra ut pertranseat in te Belial; universus interiit.

II Ascendit qui dispergat coram te, qui custodiat obsidionem. Contemplare viam, conforta lumbos, robora virtutem valde. Quia reddidit Dominus superbiam Iacob sicut superbiam Israel, quia vastatores dissipaverunt eos, et propagines eorum corruperunt. Clipeus fortium eius ignitus, viri exercitus in coccineis; igneae habene currus in die preparationis eius, et agitatores consopiti sunt. In itineribus conturbati sunt; quadrige collise sunt in plateis; aspectus eorum quasi lampades, quasi fulgura discurrentia. Recordabitur fortium suorum; ruent in itineribus suis; velociter ascendent muros eius, et preparabitur umbraculum. Porte fluviorum aperte sunt, et templum ad solum dirutum. Et miles captivus abductus est, et ancille eius minabantur gementes ut columbe, murmurantes in cordibus suis. Et Ninive quasi piscina aquarum aque eius; ipsi vero fugerunt. State, state, et non est qui revertatur. Diripite argentum, diripite aurum, et non est finis divitiarum ex omnibus vasis desiderabilibus. Dissipata est, et scissa, et dilacerata, et cor tabescens, et dissolutio geniculorum, et defectio in cunctis renibus, et facies omnium sicut nigredo olle. Ubi est habitaculum leonum, et pascua catulorum leonum, ad quam ivit leo ut ingrederetur illuc catulus leonis, et non est qui exterreat? Leo cepit sufficienter catulis suis, et necavit leenis suis, et implevit preda speluncas suas, et cubile suum rapina. Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, et succendam usque ad fumum quadrigas tuas, et leunculos tuos comedet gladius, et exterminabo de terra predam tuam, et non audietur ultra vox nuntiorum tuorum.

III Ve civitas sanguinum, universa mendacii dilaceratione plena; non recedet a te rapina. Vox flagelli, et vox impetus rote, et equi frementis, et quadrige ferventis, et equitis ascendentis, et micantis gladii, et fulgurantis haste, et multitudinis interfecte, et gravis ruine; nec est finis cadaverum, et corruent in corporibus suis. Propter multitudinem fornicationum meretricis speciose et grate, et habentis maleficia, que vendidit gentes in fornicationibus suis, et familias in maleficiis suis. Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, et revelabo pudenda tua in facie tua, et ostendam gentibus nuditatem tuam, et regnis ignominiam tuam. Et proiciam super te abominationes, et contumeliis te afficiam, et ponam te in exemplum. Et erit: omnis qui viderit te resiliet a te, et dicet: Vastata est Ninive. Quis commovebit super te caput? Unde queram consolatorem tibi? Numquid melior es Alexandria populorum, que habitat in fluminibus? Aque in circuitu eius; cuius divitie mare, aque muri eius. Ethiopia fortitudo eius, et Egyptus, et non est finis; Africa et Libies fuerunt in auxilio tuo. Sed et ipsa in transmigrationem ducta est in captivitatem; parvuli eius elisi sunt in capite omnium viarum, et super inclitos eius miserunt sortem, et omnes optimates eius confixi sunt in compedibus. Et tu ergo inebriaberis, et eris despecta, et tu queres auxilium ab inimico. Omnes munitiones tue sicut ficus cum grossis suis; si concusse fuerint, cadent in os comedentis. Ecce populus tuus mulieres in medio tui; inimicis tuis adapertione pandentur porte terre tue; devorabit ignis vectes tuos. Aquam propter obsidionem hauri tibi, extrue munitiones tuas; intra in lutum, et calca, subigens tene laterem. Ibi comedet te ignis, peribis gladio, devorabit te ut bruchus; congregare ut bruchus, multiplicare ut locusta. Plures fecisti negotiationes tuas quam stelle sint celi; bruchus expansus est et avolavit. Custodes tui quasi locusta, et parvuli tui quasi locuste locustarum, que considunt in sepibus in die frigoris; sol ortus est, et avolaverunt, et non est cognitus locus earum ubi fuerint. Dormitaverunt pastores tui, rex Assur; sepelientur principes tui; latitavit populus tuus in montibus, et non est qui congreget. Non est obscura contritio tua, pessima est plaga tua. Omnes qui audierunt auditionem tuam compresserunt manum super te, quia super quem non transiit malitia tua semper? Incipit prologus Abacuc.

Quatuor prophete in .xii. prophetarum volumine sunt quorum tempus in principio [illegible] non videtur ponderis titulus: Naum, Abacuc, [illegible] et Malachias. Porro Zacharias [illegible] medio [illegible] duos [illegible] ex quibus unus est qui [illegible] Adrach et Damasci requies eius, alter in fine [illegible] ubi Dominus super [illegible]. De Naum ostendimus iam libro edito. De Zacharia et Malachia [illegible]. Nunc Abacuch. Hebreum in manibus quia ut ex eo [illegible] ambulandi est vocatur amplexio. Vel quod in certamen et luctam (ut ita dicam) amplexum cum Deo congreditur, amplexantis, id est luctantis, sortitus est nomen. Nullus enim tam audaci voce ausus est Dominum ad disceptationem iustitie provocare, et dicere ei: Cur in rebus humanis et mundi istius pompa tanta rerum versetur iniquitas? Usquequo, Domine, clamabo et non exaudies? Vociferabor ad te vim patiens, et non salvabis? Quare ostendisti mihi iniquitatem et laborem videre? Lacerata est lex, et non pervenit usque ad finem rectum iudicium, quia impius prevalet adversus iustum; ideo egreditur iudicium perversum. Vide enim temeraria vox sit, et quidam in blasphemantis creature suum ad iudicium provocare [illegible] fragile adversus figulum esse tale. Vel tale [illegible]

tacere. Et hoc attendendum quod assumptio vel pondus quod gravia sunt et dixit prophete visio est et ad[illegible] montani dogma perversum intelligit quod videtur non ut amentes loquuntur non moventem insanie femine dat sine mente sonum. Unde et apostolus iubet ut si prophetantibus aliis alii sunt revelatum taceant quibus prius loquebantur statim subiunxit: Non est enim inquid dissensionis deus sed pacis. Ex quo intelligitur eum qui ex voluntate reticet alii locum dat ad et loquendum posse loqui et tacere cum velit. Qui autem ex necessitate loquitur non tacere loqui in sua potestate habet. Illud quoque dicendum quia semel ante violentum exigit et quasi gradus quosdam et scalas ad altiora intenti historiam et interpretationem prophetarum est quod Babylonem et Nabugodonosor regem Caldeorum ut quidam post prophetam tantum quem Abacuc sequimur interpretationem huius Hieronimi et Hebreos qui vaticinantur decem tribus quas vocant Israel. Ita Abacuc prophetam habet adversum Babylonem et Nabugodonosor a quibus Iuda et templum [illegible] subversa sunt. Et ut sciat eo tempore fuisse Abacuc quo iam due tribus que vocabantur Iuda ducte erant in captivitatem Daniel de docere potuit ad quem in lacum leonum Abacuc cum prandio mittitur quamquam apud Hebreos hec pars non legatur historie. Igitur sive quis recipit Septuaginta illam sive non recipit utrique per nos est. Aut enim recipit et iam post septuaginta libri Abacuc texit; aut non recipit et prophetam se cernit quem venturum agnoscere. [illegible] adversus dominum prophetam cum Nabuch templum vastaret et Iudeam et Ierusalem quondam urbem domini destrueret. Quare clamet propheta et non audiat. Ad dominum expostulat a Caldeis non salvetur. Quare in ipse propheta ut propheta ex cuius persona loquitur ad hoc inspicere et hucusque perducit sic ut iniquitatem hostium et suum videret laborem. Cur iniustitia prevalet adversus eos et hoc dicit pro mentis angustia [illegible] aurum in igne conflari et esse puros de camino puriores. [illegible] quam iniquitatem. Sed ad hoc generaliter accipere possumus quia ex persona humana in patientie loquitur ut [illegible] vitam [illegible] et plenam doloris erumpat dicens: Quare respicis contemptores et taces conculcante impio iustiorem se. Sic dicit loquitur nescientes iudicia dei incomprehensibilia et [illegible] de diversitate sapientie et scientie eius quod non ita videt deus ut videt homo. Homo enim presentia respicit. Deus futura et occulta cognoscit. Et quomodo si egrotus et febrientes aquam frigidam postulat et queat ad medicum. Sanum patientem et laborem examinet. Usquequo domine clamabo et non exaudies. Et dicit et a [illegible] iniustitia in Iudea. Sed quod ex te debeat quod postulat dare. Et miserere in qua mea ista crudelitas et voluntas tua que te petit. [illegible] clamantem sive ponderata atque [illegible] medium non exaudit clamantem ut prophetes magis provocet ad rogandum. Et quomodo igne excoctum [illegible] purior fiat. Et intelligens apostolus sed quod iniquum est et [illegible] a domino. Et non deseruit et [illegible] dominum [illegible] hic tali [illegible] in labore et dolore et cum Ieremia dicit: Tribulationem et miseriam invocabo ut [illegible] ut vocat dominum. Sic [illegible] bellator [illegible] ad extendendum se et probandum in tribulationem et miseriam [illegible]

Incipit Abachuc propheta.

Onus quod vidit Abacuc propheta. Usquequo domine clamabo et non exaudies? vociferabor ad te vim patiens et non salvabis? Quare ostendisti mihi iniquitatem et laborem videre predam et iniustitiam contra me? Quare respicis contemptores et taces conculcante impio iustiorem se? et factum est iudicium et contradictio potentior. Propter hoc lacerata est lex et non pervenit usque ad finem iudicium quia impius prevalet adversus iustum: propterea egredietur iudicium perversum. Aspicite in gentibus et videte et admiramini et obstupescite quia opus factum est in diebus vestris quod nemo credet cum narrabitur. Quia ecce ego suscitabo Caldeos gentem amaram et velocem ambulantem super latitudinem terre ut possideat tabernacula non sua. Horribilis et terribilis est: ex semetipsa iudicium et onus eius egredietur. Leviores pardis equi eius et velociores lupis vespertinis et diffundentur equites eius: equites namque eius de longe venient volabunt quasi aquila festinans ad comedendum. Omnes ad predam venient: facies eorum ventus urens et congregabit quasi harenam captivitatem. Et ipse de regibus triumphabit et tyranni ridiculi eius erunt. Ipse super omnem munitionem ridebit et comportabit aggerem et capiet eam. Tunc mutabitur spiritus et pertransibit et corruet. Hec est fortitudo eius dei sui. Numquid non tu a principio domine deus meus sancte meus et non moriemur? Domine in iudicium posuisti eum. Mundi sunt oculi tui ne videas malum et respicere ad iniquitatem non poteris. Quare respicis super iniqua agentes et taces devorante impio iustiorem se? Et facies homines quasi pisces maris et quasi reptile non habens principem. Totum in hamo sublevavit traxit illud in sagena sua et congregavit in rete suo. Super hoc letabitur et exultabit. Propterea immolabit sagene sue et sacrificabit reti suo quia in ipsis incrassata est pars eius et cibus eius electus. Propter hoc ergo expandit sagenam suam et semper interficere gentes non parcet.

II

Super custodiam meam stabo et figam gradum super munitionem et contemplabor ut videam quid dicatur mihi et quid respondeam ad arguentem me. Et respondit mihi dominus et dixit: Scribe visum et explana eum super tabulas ut percurrat qui legerit eum. Quia adhuc visus procul et apparebit in finem et non mentietur. Si moram fecerit expecta eum quia veniens veniet et non tardabit. Ecce qui incredulus est non erit recta anima eius in semetipso. Iustus autem in fide sua vivet. Et quomodo vinum potantem decipit sic erit vir superbus et non decorabitur: qui dilatavit quasi infernus animam suam et ipse quasi mors et non adimpletur, et congregabit ad se omnes gentes et coacervabit ad se omnes populos. Numquid non omnes isti super eum parabolam sument et loquelam enigmatum eius? et dicetur: Ve ei qui multiplicat non sua. Usquequo et aggravat contra se densum lutum? Numquid non repente consurgent qui mordeant te et suscitabuntur lacerantes te et eris in rapinam eis? Quia tu spoliasti gentes multas spoliabunt te omnes qui reliqui fuerint de populis propter sanguinem hominis et iniquitatem terre civitatis et omnium qui habitant in ea. Ve qui congregat avaritiam malam domui sue ut sit in excelso nidus eius et liberari se putat de manu mali. Cogitasti confusionem domui tue concidisti populos multos et peccavit anima tua. Quia lapis de pariete clamabit.

vociferetur

et fortem ut corriperes fundasti eum.

lignum quod inter iuncturas edificiorum est R. Ve qui edificat civitatem in sanguinibus et preparat urbem in iniquitate. Numquid non hec sunt a Domino exercituum? laborabunt enim populi in multo igne, et gentes in vacuum, et deficient. Quia replebitur terra ut cognoscant gloriam Domini, quasi aque operientes mare. Ve qui potum dat amico suo mittens fel suum et inebrians ut aspiciat nuditatem eius. Repletus es ignominia pro gloria. Bibe tu quoque et consopire. Circumdabit te calix dextere Domini, et vomitus ignominie super gloriam tuam. Quia iniquitas Libani operiet te, et vastitas animalium deterrebit eos de sanguinibus hominum et iniquitate terre et civitatis et omnium habitantium in ea. Quid prodest sculptile, quia sculpsit illud fictor suus, conflatile et imaginem falsam? quia speravit in figmento fictor eius ut faceret simulacra muta. Ve qui dicit ligno: Expergiscere; surge, lapidi tacenti. Numquid ipse docere poterit? Ecce iste coopertus est auro et argento, et omnis spiritus non est in visceribus eius. Dominus autem in templo sancto suo; sileat a facie eius omnis terra.

III

Domine audivi auditionem tuam et timui. Domine opus tuum in medio annorum vivifica illud. In medio annorum notum facies; cum iratus fueris misericordie recordaberis. Deus ab austro veniet, et sanctus de monte Pharan. Operuit celos gloria eius, et laudis eius plena est terra. Splendor eius ut lux erit; cornua in manibus eius. Ibi abscondita est fortitudo eius. Ante faciem eius ibit mors, et egredietur diabolus ante pedes eius. Stetit et mensus est terram; aspexit et dissolvit gentes, et contriti sunt montes seculi. Incurvati sunt colles mundi ab itineribus eternitatis eius. Pro iniquitate vidi tentoria Ethiopie; turbabuntur pelles terre Madian. Numquid in fluminibus iratus es Domine? aut in fluminibus furor tuus? vel in mari indignatio tua? Qui ascendes super equos tuos, et quadrige tue salvatio. Suscitans suscitabis arcum tuum, iuramenta tribubus que locutus es. Fluvios scindes terre; viderunt te et doluerunt montes; gurges aquarum transiit. Dedit abyssus vocem suam; altitudo manus suas levavit. Sol et luna steterunt in habitaculo suo; in luce sagittarum tuarum ibunt, in splendore fulgurantis haste tue. In fremitu conculcabis terram, et in furore obstupefacies gentes. Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum christo tuo. Percussisti caput de domo impii; denudasti fundamentum eius usque ad collum. Maledixisti sceptris eius, capiti bellatorum eius, venientibus ut turbo ad dispergendum me. Exultatio eorum sicut eius qui devorat pauperem in abscondito. Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum. Audivi et conturbatus est venter meus; a voce contremuerunt labia mea. Ingrediatur putredo in ossibus meis, et subter me scateat. Ut requiescam in die tribulationis, ut ascendam ad populum accinctum nostrum. Ficus enim non florebit, et non erit germen in vineis. Mentietur opus olive, et arva non afferent cibum. Abscidetur de ovili pecus, et non erit armentum in presepibus. Ego autem in Domino gaudebo, et exultabo in Ihesu Deo meo. Deus Dominus fortitudo mea, et ponet pedes meos quasi cervorum. Et super excelsa mea deducet me victor in psalmis canentem. Incipit prologus Sopho.

Tradunt Hebrei cuiuscumque prophete pater aut avus ponatur in titulo ipsos quoque prophetas fuisse. Unde et Amos, quia in uno de duodecim prophetis scribitur, ideo [illegible] propheta nec filius prophete, sed pastor caprarum vellicans sicomoros, patris

quod dixit

nomen in titulo non habet. Hoc si verum est, Sophonias propheta qui nobile, ut ita dicam, propheticum et gloriosa maiorum suorum stirpe generatus est. Habet enim proavum Chusi, Godoliam patrem, Amasiam atavum, Ezechiam tritavum. Et quadraginta ipse velud excelsum quadriga conplevit. Inde Sophonias, alii speculam alii archanum Domini transtulerunt. Sive speculator sive absconditum Domini interpretatur, utrumque prophete prevenit. Dicit enim ad Ezechielem: Fili hominis speculatorem te dedi domui Israel, et posui. Iste autem propheta cum esset in specula in sublimibus constitutus, et nosset misteria Domini, loquebatur. Chusi, qui in tempore humiliavit superbiam, Godoliam qui interpretatur in sermone Domini, Amasiam et Ezechiam qui sonat fortitudo Domini. De fortitudine magna Domini nata est, et de sermone Domini nata est Domini magnitudo, et de magnitudine Domini nata est humilitas, ut cum venerit aliquis ad perfectum dicat: quia non sum dignus vocari apostolus. Et illud in psalmis: Domine non est exaltatum cor meum neque elati sunt oculi mei. Iosiam regem Iude temporibus Sophonias prophetasse invenimus. Deo pre omnibus regibus eius placuisse historia quoque libri regum et paralipomenon demonstrat. Iosias [illegible] filius Amon, vel avus Manasses in templo dei collocaverant, delecta quemmisse monstratur. In quibus etiam Spiritu eius [illegible] et errore inductus populus ... Iosias ... de custodiendo pascha ... [illegible] celebrare ... Ideo de propheta temporibus memorati regis ... erant ostendere ... quidem lectione ... adiutorium invenit ... salutem ... restaurationem ... tempore ... demonstravit. Incipit Sophonias propheta.

Verbum quod factum est ad Sophoniam filium Chusi filii Godolie filii Amarie filii Ezechie in diebus Iosie filii Amon regis Iuda. Congregans congregabo omnia a facie terre, dicit Dominus. Congregans hominem et pecus, congregans volatilia celi et pisces maris; et ruine impiorum erunt, et disperdam homines a facie terre, dicit Dominus. Et extendam manum meam super Iudam et super omnes habitantes Ierusalem. Et disperdam de loco hoc reliquias Baal et nomina edituorum cum sacerdotibus, et eos qui adorant super tecta militiam celi, et adorant et iurant in Domino et iurant in Melchom, et qui avertuntur de post tergum Domini, et qui non quesierunt Dominum nec investigaverunt eum. Silete a facie Domini Dei, quia iuxta est dies Domini, quia preparavit Dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos. Et erit in die hostie Domini, visitabo super principes et super filios regis et super omnes qui induti sunt veste peregrina, et visitabo super omnem qui arroganter ingreditur super limen in die illa, qui complent domum Domini Dei sui iniquitate et dolo. Et erit in die illa, dicit Dominus, vox clamoris a porta piscium, et ululatus a Secunda, et contritio magna a collibus. Ululate habitatores Pile; conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt omnes involuti argento. Et erit in tempore illo, scrutabor Ierusalem in lucernis, et visitabo super viros defixos in fecibus suis, qui dicunt in cordibus suis: Non faciet bene Dominus, et non faciet male. Et erit fortitudo eorum in direptionem

a ibi pascē
e ascalonis ad
vescet.

domus eorum in desertum. et edificabunt domos et non habitabunt
plantabunt vineas et non bibent vinum earum. Iuxta est dies
domini magnus iuxta et velox nimis. Vox diei domini amara
tribulabitur ibi fortis. Dies illa dies ire dies tribulationis et
angustie. dies calamitatis et miserie dies tenebrarum et
caliginis dies nebule et turbinis. dies tube et clango-
ris super civitates munitas et super angulos excelsos.
Et tribulabo homines et ambulabunt ut ambulabunt
ceci quia domino peccaverunt. et effundetur sanguis eorum sicut
humus et corpora eorum sicut stercora. Sed et argentum eorum et
aurum eorum non poterit eos liberare in die ire domini. In igne
zeli eius devorabitur omnis terra quia consummationem cum festi-
natione faciet cunctis habitantibus terram. II
Convenite congregamini gens non amabilis priusquam pa-
riat iussio quasi pulverem transeuntem diem. antequam veni-
at super vos dies indignationis domini. Querite dominum omnes
mansueti terre qui iudicium eius estis operati. Querite
iustum querite mansuetum. Si quomodo abscondamini in die fu-
roris domini. Quia gaza destructa erit et ascalon in desertum
Azotum in meridie eicient et accaron eradicabitur.
Ve qui habitatis funiculum maris gens perditorum. Verbum domini super
vos chanaan terra philistinorum. et disperdam te ita ut non
sit inhabitator. Et erit funiculus maris requies pastorum
et caule pecorum. et erit funiculus eius qui remanserit de domo
iuda visitabit eos dominus deus eorum et avertet captivitatem eorum. Audivi
obprobrium moab et blasphemias filiorum ammon que exprobrave-
runt populo meo et magnificati sunt super terminos eorum. Propter-
ea vivo ego dicit dominus exercituum deus israel. Quia moab ut sodo-
ma erit et filii ammon quasi gomorra siccitas spinarum et acervi
salis et desertum usque in eternum. reliquie populi mei diripient illos
et reliquie gentis mee possidebunt eos. Hoc eis eveniet pro
eo quod superbia eorum quia blasphemaverunt et magnificati
sunt super populum domini exercituum. Horribilis dominus super eos. et attenua-
bit omnes deos terre et adorabunt eum vir de loco suo omnes
insule gentium. Sed et vos ethiopes interfecti gladio meo eritis.
Et extendet manum suam super aquilonem et perdet assur et ponet
speciosam in solitudinem in invium et quasi desertum. Et accubabunt
in medio eius omnes greges bestie gentium et onocrotalus
et hericius in liminibus eius morabuntur. Vox cantantis in
fenestra corvus in superliminaribus quoniam attenuabo robur
eius. Hec est civitas gloriosa habitans in confidentia que dicebat in cor-
de suo. Ego sum et extra me non est alia amplius. Quomodo facta
est in desertum cubile bestie. omnis qui transit per eam sibilabit
et movebit manum suam. III
Ve provocatrix et redempta civitas columba. Non audi-
vit vocem et non suscepit disciplinam. In domino non est
confisa ad deum suum non appropinquavit. Principes eius in me-
dio eius quasi leones rugientes. Iudices eius lupi vespe-
re non relinquebant in mane. Prophete eius vesani viri infideles.
Sacerdotes eius polluerunt sanctum iniuste egerunt contra legem.
Dominus iustus in medio eius non faciet iniquitatem. mane mane
iudicium suum dabit in lucem et non abscondetur. Nescivit
autem iniquus confusionem. Disperdidi gentes et dissipati
sunt anguli earum. desertas feci vias eorum dum non est qui transeat.
Desolate sunt civitates eorum non remanente viro neque ullo
habitatore. Dixi tamen timebis me suscipies disciplinam
et non peribit habitaculum eius propter omnia in quibus visitavi eam. Ve-
rumptamen diluculo surgentes corruperunt omnes cogitationes
Quapropter expecta me dicit dominus in die resurrectionis me-
in futurum quia iudicium meum ut congregem gentes et col-
regna et effundam super eos indignationem meam omnem
furoris mei. In igne enim zeli mei devorabitur omnis te-
quia tunc reddam populis labium electum ut invocent o-
in nomine domini et serviant ei humero uno. Ultra flumina
ethiopie inde supplices mei filii dispersorum meorum de-
ferent munus michi. In die illa non confunderis super
adinventionibus tuis quibus prevaricata es in me
tunc auferam de medio tui magniloquos superbie
et non adicies exaltari amplius in monte sancto meo. Et de-
relinquam in medio tui populum pauperem et egenum. et spe-
rabunt in nomine domini. reliquie israel non facient in-
iquitatem nec loquentur mendacium. et non invenietur
in ore eorum lingua dolosa. quia ipsi pascentur et accuba-
et non erit qui exterreat. Hec dicit dominus. Lauda filia syon. Iu-
bila israel. letare et exulta in omni cor-
filia ierusalem. Abstulit dominus iudicium tuum. avertit ini-
micos tuos. rex israel dominus in medio tui non timebis ma-
lum ultra. In die illa dicetur ierusalem. Noli timere. Syon
non dissolvantur manus tue. Dominus deus tuus in medio tui
fortis. ipse salvabit. gaudebit super te in leticia. Si-
lebit in dilectione sua. exultabit super te in lau-
de. Nugas qui a lege recesserant congregabo qui
ex te erant ut non ultra habeas super eis obprobrium. Ec-
ce ego interficiam omnes qui afflixerunt te in tempore illo
et salvabo claudicantem et eam que eiecta fuerat con-
gregabo et ponam eos in laudem et in nomen in omni terra
confusionis eorum in tempore illo quo adducam vos et in tempore
quo congregabo vos. Dabo enim vos in nomen et in
laudem omnibus populis terre cum convertero captivita-
tem vestram coram oculis vestris dicit dominus. Prologus Aggei

Ieremias propheta ob causam perversi sedechie regis iu-
da libri secundi paralipomenon videtur qui filios
tam nabugodonosor regi caldeorum non salvavit
tunc tradere cum memoratum regem israel oppugnat
illum captivum babylonam fuisse perductum. Sed
memorat populum multum temporibus propter sue
effusionem sanguinis innocentium se gravitate
tat imperasset. Volens ergo de generatione
eandem populi ubique memoratam penitus depre-
ginta annorum captivitatem eandem populo
eorum docuit sustinere. Hanc rationem
annorum novit populus innuens memorat
ad renovationem templum prevenit. Sexagesi-
mo autem anno regno caldeorum subiecto
octo anno ad regnandum vectabatur. Ex
danielis ostendit propter eam sacrilegia que
sione gentes fuisse excruciatum. Darius rex quomodo
migrabat ut septima visio danielis ostendit
darii regno successit cuius primo anno regni ut
visio ostendit danielis scripturus. Qualiter
appropinquare templi reedificationem per ieremiam
tatis captivitatem qui per illo eandem promissionem

sabbata impleret, cum per Gabrielem angelum in eadem visione
vidit post eundem numerum LXX annorum completa desolatione Hieru-
salem moriente supradicto rege Medorum et succedente in
regno Ciro rege Persarum promissione dei completa per eundem
regem populum Israel in Hierusalem reductum. Habitata itaque sede pa-
triarum edere contemnunt. Denique a populo Israel et a senioribus
templum dei edificari cepit. Sed mortuo rege Ciro Persarum ac
regnante Dario rege Persarum qui memorato successe-
rat, inimice gentes memorati reversi Israel et edificare
volentes restaurationem templi et civitatis impedire
ceperunt. Qua ratione detenti populus Israel restaura-
tionem supradicti domus templi nec deum nec promissionem
concessam esse credebant. Propter quod in secundo anno Darii me-
morati Darii regis per servum Aggeum prophetam a deo missum ad
Zorobabel qui de tribu Iuda erat qui potestatem regni
susceptum erat et Iesum filium Iosedech summum sacerdotem
ammonet ut credant completo numero annorum tempus restau-
rationis venisse advenisse. Hoc et additur ut integri-
tate populi vellent vivere de quo dicit dominus per eum: Populus
hic dicit: Nondum venit tempus ut reedificet domum dei. Sta-
tuit que textu huius prophetie edificationem templi renovatio-
nem civitatis observantiam sacerdotalem et motum regnorum ex-
terorum significant. **Incipit Aggeus propheta [illegible]**

In anno secundo Darii regis Persarum in mense sexto in die una
mensis factum est verbum domini in manu Aggei prophete ad Zoro-
babel filium Salathiel ducem Iuda et ad Iesum filium Iosedech
sacerdotem magnum dicens. Haec dicit dominus exercituum dicens: Populus iste
dicit: Nondum venit tempus domus domini edificande. Et factum est
verbum domini in manu Aggei prophete dicens: Numquid tempus vobis est
ut habitetis in domibus laqueatis, et domus ista deserta? Et nunc
haec dicit dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras. Se-
minastis multum et intulistis parum; comedistis et non estis
satiati; bibistis et non estis inebriati; operuistis vos et non
estis calefacti; et qui mercedes congregavit misit eas in
sacculum pertusum. Haec dicit dominus exercituum: Ponite corda vestra super
vias vestras. Ascendite in montem, portate ligna et edifi-
cate domum, et acceptabilis mihi erit et glorificabor dicit dominus.
Respexistis ad amplius et ecce factum est minus, et intulistis
in domum et exsufflavi illud. Quam ob causam dicit dominus exercituum?
Quia domus mea deserta est et vos festinatis unusquisque in do-
mum suam. Propter hoc super vos prohibiti sunt celi ne darent rorem
et terra prohibita est ne daret germen suum; et vocavi siccitatem
super terram et super montes et super triticum et super vinum et super oleum
et super quecumque profert humus et super homines et super iumenta
et super omnem laborem manuum. Et audivit Zorobabel fi-
lius Salathiel et Iesus filius Iosedech sacerdos magnus et
omnes reliquie populi vocem dei sui et verba Aggei prophete sic-
ut misit eum dominus deus eorum ad eos, et timuit omnis populus a facie
domini. Et dixit Aggeus nuntius domini in populo dicens: Ego vobiscum
dicit dominus. Et suscitavit dominus spiritum Zorobabel filii Salathiel du-
cis Iuda et spiritum Iesu filii Iosedech sacerdotis
magni et spiritum reliquorum de omni populo, et ingressi sunt et faciebant
opus in domo domini exercituum dei sui. **II**

In die vicesima et quarta mensis in sexto mense in anno secundo
Darii regis. In septimo mense vicesima et prima mensis factum
est verbum domini in manu Aggei prophete dicens: Loquere
ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iuda et ad Iesum filium
Iosedech sacerdotem magnum et ad reliquos populi dicens: Quis
in vobis est derelictus qui vidit domum istam in gloria sua prima? Et
quid videtis hanc nunc? Numquid non ita est quasi non sit in oculis ves-
tris? Et nunc confortare Zorobabel dicit dominus, et confortare Iesu fili Io-
sedech sacerdos magne, et confortare omnis populus terre dicit dominus exer-
cituum, et facite, quoniam ego vobiscum sum dicit dominus exercituum. Verbum quod
pepigi vobiscum cum egrederemini de terra Egypti, et spiritus meus
erit in medio vestrum; nolite timere, quia haec dicit dominus exer-
cituum: Adhuc unum modicum est et ego movebo celum et ter-
ram et mare et aridam, et movebo omnes gentes, et veniet desideratus cunc-
tis gentibus, et implebo domum istam gloria dicit dominus exercituum. Meum
est argentum et meum est aurum dicit dominus exercituum. Magna erit
gloria domus istius novissime plus quam prime dicit dominus exercituum,
et in loco isto dabo pacem dicit dominus exercituum. In vicesima et quarta
noni mensis in anno secundo Darii regis factum est verbum domini ad
Aggeum prophetam dicens: Haec dicit dominus deus exercituum: Interroga sa-
cerdotes legem dicens: Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora
vestimenti sui et tetigerit de summitate eius panem aut oleum
aut omnem cibum, numquid sanctificabitur? Respondentes sacerdotes dixe-
runt: Non. Et dixit Aggeus: Si tetigerit pollutus in anima ex omni-
bus his, numquid contaminabitur? Et responderunt sacerdotes et dixerunt:
Contaminabitur. Et respondit Aggeus et dixit: Sic populus iste et sic
gens ista ante faciem meam dicit dominus, et sic omne opus manuum eorum, et omnia
que obtulerunt ibi contaminata erunt. Et nunc ponite corda
vestra a die hac et supra, antequam poneretur lapis super lapidem
in domo domini. Cum accederetis ad acervum viginti modiorum
et fierent decem, intraretis ad torcular ut exprimeretis quinquaginta lage-
nas et fiebant viginti. Percussi vos vento urente et aurugine et
grandine omnia opera manuum vestrarum, et non fuit in vobis qui rever-
teretur ad me dicit dominus. Ponite corda vestra ex die ista et in
futurum, a die vicesima et quarta noni mensis, a die qua funda-
menta iacta sunt templi domini, ponite super cor vestrum. Numquid
iam semen in germine est, et adhuc vinea et ficus et malogra-
natum et lignum olive non floruit? Ex die ista benedicam. Et factum est
verbum domini secundo ad Aggeum vicesima et quarta mensis dicens: Lo-
quere ad Zorobabel ducem Iuda dicens: Ego movebo ce-
lum pariter et terram, et subvertam solium regnorum et conteram forti-
tudinem regni gentium, et subvertam quadrigam et ascensorem eius,
et descendent equi et ascensores eorum, vir in gladio fratris sui.
In die illo dicit dominus exercituum assumam te Zorobabel
fili Salathiel serve meus dicit dominus, et ponam te quasi signaculum,
quia te elegi dicit dominus exercituum. **Prologus Zacharie prophete.**

In anno secundo Darii regis Medorum Aggeum et Zachariam
prophetasse lectiones eorundem declarant. Sed hac de causa Aggeus
Zacharie in ordine prophetarum prelatus videtur quod cum duobus in
libris ut predicte lectiones ostendunt in prophetia prius ipse
invenitur ad restaurationem templi precepto domini populum
animasse. Esdra refert dicens: In secundo anno Darii regis
prophetaverunt Aggeus et Zacharias filius Addo prophete super Iude-
os qui erant in Iudea et in Hierusalem super Israel. Et surrexerunt
Zorobabel et Iesus filius Iosedech principes eorum et inchoaverunt
edificare domum dei que est in Hierusalem. Quibus cum audissent
prophete ex ordine sua adiuverunt eos. Zacharias populum Israel ab
imitatione patrum delictorum per suam commonitionem idem
propheta ostendit revocare ubi lectione completur et

dicit propheta virum equo rubeo

Vidi nocte et ecce vir ascendens super equum rubeum et ipse
stabat in medio mirteti umbrosi. Cuius visionis hec
solutio est. Vir ascendens super equum rubeum licet an-
gelus intelligatur, tamen quia per distinctionem coloris equi glorie domini
vindex est vindictam sanguinis in caldeos significat, qui pre-
cedentibus prophetis in captivitatem redegerat. Sicut et Y-
saias propheta per ruborem vestimentorum inter gentes vindictam
cum sanguine a deo perferendam demonstravit. Hic ubi
visus est dicens. Quis est iste qui venit de edom tinctis
vestibus de bosra etc. Stare vero in medio mirteti
umbrosi quod dixit, certam prophetie afferunt mirteti signi-
ficationem volunt significare. Vel designare eius signi
Moyses in libro levitici cum facit mentionem ait ac-
cipietis die primo fructus ligni speciosi ut lectica prophetie
pro bene olentis umbraculum demonstraret. Hanc vi-
sionem que liberationem prophetie et vindictam de adversis futuram
demonstrat. Ob hoc noctu propheta vidisse memora-
tur quia populus israel in prima liberatione de terra egypti noctu
decessisse cantabat cuius exemplo presens propheta aliquam
presentis tenebris videbatur. Liberatio eidem ac redditio cap-
tivitatis de terra caldeorum per noctem prophete est revelata
mense octavo in anno secundo darii. Incipit zacharias
Factum est verbum domini ad zachariam filium barachie prophetam
filii addo prophetam dicens. Iratus est dominus super patres vestros ira-
cundia. Et dices ad eos. Hec dicit dominus exercituum. Convertimini
ad me ait dominus exercituum. Ne sitis sicut patres vestri ad quos clama-
bant prophete priores dicentes. Hec dicit dominus exercituum. Converti-
mini de viis vestris malis et cogitationibus vestris pessimis
et non audierunt neque attenderunt ad me dicit dominus exercituum. Patres
vestri ubi sunt et prophete. Numquid in eternum vivent. Verumtamen verba mea
et legitima mea que mandavi servis meis prophetis. Numquid non
comprehenderunt patres vestros. Et conversi sunt et dixerunt sicut cogita-
vit dominus exercituum facere nobis secundum vias nostras et secundum adinven-
tiones nostras fecit nobis. In die vicesima et quarta undecimi
mensis sabath in anno secundo darii factum est verbum domini ad
zachariam filium barachie filii addo prophetam dicens. Vi-
di per noctem et ecce vir ascendens super equum rufum et ipse
stabat inter mirteta que erant in profundo et post eum equi
rufi varii et albi. Et dixi. Quid sunt isti domine mi. Et dixit ad me angelus
domini qui loquebatur in me. Ego ostendam tibi quid sint hec.
Et respondit vir qui stabat inter mirteta et dixit. Isti sunt quos
misit dominus ut perambulent terram. Et responderunt angelo domini
qui stabat inter mirteta et dixerunt. Perambulavimus terram
et ecce omnis terra habitatur et quiescit. Et respondit angelus domini
et dixit. Domine exercituum usquequo tu non misereberis ierusalem et ur-
bium iuda quibus iratus es. Iste iam septuagesimus annus est.
Et respondit dominus angelo qui loquebatur in me verba bona verba consolatoria.
Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me. Clama dicens.
Hec dicit dominus exercituum. Zelatus sum ierusalem et syon zelo magno
et ira magna ego irascor super gentes opulentas. Quia ego ira-
tus sum parum, ipsi vero adiuverunt in malum. Propterea hec
dicit dominus. Revertar ad ierusalem in misericordiis. Domus mea edificabitur
in ea ait dominus exercituum. Et perpendiculum extendetur super ierusalem.
Adhuc clama dicens. Hec dicit dominus exercituum. Adhuc afflu-
ent civitates mee bonis et consolabitur adhuc dominus syon
et eliget ierusalem. Et levavi oculos meos et vidi et ecce quattuor
cornua. Et dixi ad angelum qui loquebatur in me. Quid sunt hec? Et dixit
ad me. Hec sunt cornua que ventilaverunt iudam et israel et ierusa-
lem. Et ostendit mihi dominus quattuor fabros. Et dixi. Quid isti veniunt facere? Qui ait
dicens. Hec sunt cornua que ventilaverunt iudam per singulos viros
et nemo illorum levavit caput suum. Et venerunt isti deter-
rere ea ut deiciant cornua gentium que levaverunt cornu
super terram iuda ut disperderent eam. II

Et levavi oculos meos et vidi et ecce vir et in manu eius
funiculus mensorum. Et dixi. Quo tu vadis? Et dixit ad me.
Ut metiar ierusalem et videam quanta sit latitudo eius et quanta
longitudo eius. Et ecce angelus qui loquebatur in me egrediebatur
et alius angelus egrediebatur in occursum eius. Et dixit ad eum.
Curre loquere ad puerum istum dicens. Absque muro habitabitur
ierusalem pre multitudine hominum et iumentorum in medio eius.
Et ego ero ei ait dominus murus ignis in circuitu et in gloria ero in
medio eius. O o o fugite de terra aquilonis dicit dominus
quoniam in quattuor ventos celi dispersi vos dicit dominus. O syon
fuge que habitas apud filiam babylonis. Quia hec dicit dominus exercituum.
Post gloriam misit me ad gentes que spoliaverunt vos. Qui enim
tetigerit vos tangit pupillam oculi mei. Quia ecce ego le-
vo manum meam super eos et erunt prede his qui serviebant sibi
et cognoscetis quia dominus exercituum misit me. Lauda et letare filia
syon quia ecce ego venio et habitabo in medio tui ait
dominus. Et applicabuntur gentes multe ad dominum in die illa et
erunt mihi in populum et habitabo in medio tui et scies quia dominus
exercituum misit me ad te. Et possidebit dominus iudam partem suam in
terra sanctificata et eliget adhuc ierusalem. Sileat omnis caro a facie domini
quia consurrexit de habitaculo sancto suo. III

Et ostendit mihi dominus ihesum sacerdotem magnum stantem coram
angelo domini et sathan stabat a dextris eius ut adversare-
tur ei. Et dixit dominus ad sathan. Increpet dominus in te sathan et increpet
dominus in te qui elegit ierusalem. Numquid non iste torris erutus de igne?
Et ihesus erat indutus vestibus sordidis et stabat ante faciem an-
geli. Qui respondit et ait ad eos qui stabant coram se dicens. Au-
ferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum. Ecce abstuli a
te iniquitatem tuam et indui te mutatoriis. Et dixit. Po-
nite cidarim mundam super caput eius. Et posuerunt cidarim
super caput eius mundam et induerunt eum vestibus. Et angelus domini
stabat. Et contestabatur angelus domini ihesum dicens. Hec dicit dominus
exercituum. Si in viis meis ambulaveris et custodiam meam
custodieris, tu quoque iudicabis domum meam et custodies atria mea
et dabo tibi ambulantes de his qui nunc hic assistunt. Audi
ihesu sacerdos magne tu et amici tui qui habitant coram te
quia viri portendentes sunt. Ecce ego adducam servum meum
orientem. Quia ecce lapis quem dedi coram ihesu super lapidem
unum septem oculi sunt. Ecce ego celabo sculpturam eius ait dominus
exercituum et auferam iniquitatem terre illius in die una. In
die illa dicit dominus exercituum vocabit vir amicum suum sub
vineam et subter ficum. IIII

Et angelus reversus est qui loquebatur in me et suscitavit
me quasi virum qui suscitatur de somno suo. Et dixit
ad me. Quid tu vides? Et dixi. Vidi et ecce candelabrum au-
reum totum et lampas eius super caput ipsius et septem lucerne eius
super illud et septem infusoria lucernis que erant super caput
eius. Et due olive super illud una a dextris lampadis et alia a sini-
stris eius. Et respondi et aio ad angelum qui loquebatur in me dicens. Quid sunt hec domine mi?

Et respondit angelus qui loquebatur in me et dixit ad me: Numquid nescis quid sunt haec? Et dixi: Non, domine mi. Et respondit et ait ad me dicens: Hoc est verbum Domini ad Zorobabel dicens: Non in exercitu nec in robore, sed in spiritu meo, dicit Dominus exercituum. Quis tu, mons magne, coram Zorobabel in planum? et educet lapidem primarium et exaequabit gratiam gratiae eius. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Manus Zorobabel fundaverunt domum istam et manus eius perficient eam, et scietis quia Dominus exercituum misit me ad vos. Quis enim despexit dies parvos? et laetabuntur et videbunt lapidem stagneum in manu Zorobabel. Septem isti oculi Domini qui discurrunt in universam terram. Et respondi et dixi ad eum: Quid sunt duae olivae istae ad dexteram candelabri et ad sinistram eius? Et respondi secundo et dixi ad eum: Quid sunt duae spicae olivarum quae sunt iuxta duo rostra aurea, in quibus sunt suffusoria ex auro? Et ait ad me dicens: Numquid nescis quid sunt haec? Et dixi: Non, domine mi. Et dixit: Isti sunt duo filii olei splendoris qui assistunt dominatori universae terrae.

V

Et conversus sum et levavi oculos meos et vidi, et ecce volumen volans. Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ecce ego video volumen volans; longitudo eius xx. cubitorum et latitudo eius x. cubitorum. Et dixit ad me: Haec est maledictio quae egreditur super faciem omnis terrae, quia omnis fur sicut ibi scriptum est iudicabitur. Educam illud, dicit Dominus exercituum, et veniet ad domum furis et ad domum iurantis in nomine meo mendaciter, et commorabitur in medio domus eius et consumet eam et ligna eius et lapides eius. Et egressus est angelus qui loquebatur in me et dixit ad me: Leva oculos tuos et vide, quid est hoc quod egreditur? Et dixi: Quidnam est? Et ait: Haec est amphora egrediens. Et dixit: Haec est oculus eorum in universa terra. Et ecce talentum plumbi portabatur, et ecce mulier una sedens in medio amphorae. Et dixit: Haec est impietas. Et proiecit eam in medio amphorae et misit massam plumbeam in os eius. Et levavi oculos meos et vidi, et ecce duae mulieres egredientes et spiritus in alis earum, et habebant alas quasi alas milvi, et levaverunt amphoram inter terram et caelum. Et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quo istae deferunt amphoram? Et dixit ad me: Ut aedificetur ei domus in terra Sennaar et stabiliatur et ponatur ibi super basem suam.

VI

Et conversus sum et levavi oculos meos et vidi, et ecce iiii. quadrigae egredientes de medio duorum montium, et montes aerei. In quadriga prima equi rufi, et in quadriga secunda equi nigri, et in quadriga tertia equi albi, et in quadriga iiii. equi varii fortes. Et respondi et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quid sunt haec, domine mi? Et respondit angelus et ait ad me: Isti sunt iiii. venti caeli qui egrediuntur ut stent coram dominatore omnis terrae. In qua erant equi nigri egrediebantur in terram aquilonis, et albi egressi sunt post eos, et varii egressi sunt ad terram austri. Qui autem erant robustissimi exierunt et quaerebant ire et discurrere per omnem terram. Et dixit: Ite, perambulate terram. Et perambulaverunt terram. Et vocavit me et locutus est ad me dicens: Ecce qui egrediuntur in terram aquilonis requiescere fecerunt spiritum meum in terra aquilonis. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Sume a transmigratione, ab Holdai et a Tobia et ab Idaia, et venies tu in die illa et intrabis domum Iosiae filii Sophoniae, qui venerunt de Babylone. Et sumes aurum et argentum et facies coronas, et pones in capite Iesu filii Iosedech sacerdotis magni, et loqueris ad eum dicens: Haec ait Dominus exercituum dicens: Ecce vir, Oriens nomen eius, et subter eum orietur et aedificabit templum Domino, et ipse exstruet templum Domino, et ipse portabit gloriam et sedebit et dominabitur super solio suo, et erit sacerdos super solio suo, et consilium pacis erit inter illos duos. Et coronae erunt Helem et Tobiae et Idaiae et Hen filio Sophoniae memoriale in templo Domini. Et qui procul sunt venient et aedificabunt in templo Domini, et scietis quia Dominus exercituum misit me ad vos. Erit autem hoc si auditu audieritis vocem Domini Dei vestri.

VII

Et factum est in anno quarto Darii regis, factum est verbum Domini ad Zachariam in quarta mensis noni, qui est Casleu. Et miserunt ad domum Dei Sarasar et Rogomelech et viri qui erant cum eo ad deprecandam faciem Domini, ut dicerent sacerdotibus domus Domini exercituum et prophetis loquentes: Numquid flendum est mihi in quinto mense, vel sanctificare me debeo, sicuti feci iam multis annis? Et factum est verbum Domini exercituum ad me dicens: Loquere ad omnem populum terrae et ad sacerdotes dicens: Cum ieiunaretis et plangeretis in v. et vii. per hos septuaginta annos, numquid ieiunium ieiunastis mihi? Et cum comeditis et bibitis, numquid non vobis comeditis et vobismetipsis bibitis? Numquid non sunt ista quae locutus est Dominus in manu prophetarum priorum, cum adhuc Ierusalem habitaretur et esset opulenta, ipsa et urbes in circuitu eius, et ad austrum et in campestribus habitaretur? Et factum est verbum Domini ad Zachariam dicens: Haec ait Dominus exercituum dicens: Iudicium verum iudicate, et misericordiam et miserationes facite unusquisque cum fratre suo; et viduam et pupillum et advenam et pauperem nolite calumniari, et malum vir fratri suo non cogitet in corde suo. Et noluerunt attendere et verterunt scapulam recedentem, et aures suas aggravaverunt ne audirent; et cor suum posuerunt adamantem ne audirent legem et verba quae misit Dominus exercituum in spiritu suo per manum prophetarum priorum; et facta est indignatio magna a Domino exercituum. Et factum est sicut locutus est et non audierunt, sic clamabunt et non exaudiam, dicit Dominus exercituum. Et dispersi eos per omnia regna quae nescierunt, et terra desolata est ab eis, eo quod non esset transiens et revertens, et posuerunt terram desiderabilem in desertum.

VIII

Et factum est verbum Domini exercituum ad me dicens: Haec dicit Dominus exercituum: Zelatus sum Sion zelo magno et indignatione magna zelatus sum eam. Haec dicit Dominus exercituum: Reversus sum ad Sion et habitabo in medio Ierusalem, et vocabitur Ierusalem civitas veritatis, et mons Domini exercituum mons sanctificatus. Haec dicit Dominus exercituum: Adhuc habitabunt senes et anus in plateis Ierusalem, et viri baculus in manu eius prae multitudine dierum, et plateae civitatis complebuntur infantibus et puellis ludentibus in plateis eius. Haec dicit Dominus exercituum: Si videbitur difficile in oculis reliquiarum populi huius in diebus illis, dicit. Haec dicit Dominus exercituum: Ecce ego salvabo populum meum de terra orientali et de terra occasus solis, et adducam eos et habitabunt in medio Ierusalem, et erunt mihi in populum et ego ero eis in Deum in veritate et in iustitia. Haec dicit Dominus exercituum: Confortentur manus vestrae qui auditis in his diebus sermones istos prophetarum in die qua fundata est domus Domini exercituum ut templum aedificaretur. Siquidem ante dies illos merces hominum non erat, nec merces iumentorum erat, neque introeunti et exeunti erat pax prae tribulatione

Numquid in oculis meis difficile erit

per os.

et omnis iurans ex hoc similiter iudicabitur

Et dimisi omnes homines unumquemque contra proximum suum. Nunc autem non iuxta dies priores ego faciam reliquiis populi huius, dicit Dominus exercituum, sed semen pacis erit. Vinea dabit fructum suum et terra dabit germen suum et celi dabunt rorem suum et possidere faciam reliquias populi huius universa hec. Et erit sicut eratis maledictio in gentibus, domus Iuda et domus Israel, sic salvabo vos et eritis benedictio. Nolite timere, confortentur manus vestre, quia hec dicit Dominus exercituum: Sicut cogitavi ut affligerem vos cum ad iracundiam provocassent patres vestri me, dicit Dominus, et non sum misertus, sic conversus cogitavi in diebus istis ut benefaciam domui Iuda et Ierusalem. Nolite timere. Hec sunt autem verba que facietis: loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo. Veritatem et iudicium pacis iudicate in portis vestris, et unusquisque malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris, et iuramentum mendax ne diligatis. Omnia enim hec sunt que odi, dicit Dominus. Et factum est verbum Domini exercituum ad me dicens: Hec dicit Dominus exercituum: Ieiunium quarti et ieiunium quinti et ieiunium septimi et ieiunium decimi erit domui Iuda in gaudium et leticiam et in sollempnitates preclaras. Veritatem enim et pacem diligite. Hec dicit Dominus exercituum: Usquequo veniant populi et habitent in civitatibus multis, et vadent habitatores unus ad alterum dicentes: Eamus et deprecemur faciem Domini et queramus Dominum exercituum. Vadam etiam ego. Et venient populi multi et gentes robuste ad querendum Dominum exercituum in Ierusalem et deprecandam faciem Domini. Hec dicit Dominus exercituum: In diebus illis, in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis gentium et apprehendent fimbriam viri Iudei dicentes: Ibimus vobiscum, audivimus enim quoniam Deus vobiscum est.

IX

Onus verbi Domini in terra Adrach et Damasci requiei eius, quia Domini est oculus hominis et omnium tribuum Israel. Emath quoque in terminis eius et Tyrus et Sidon; assumpserunt quippe sibi sapientiam valde. Et edificavit Tyrus munitionem suam et coacervavit argentum quasi humum et aurum ut lutum platearum. Ecce Dominus possidebit eam et percutiet in mari fortitudinem eius, et hec igni devorabitur. Videbit Ascalon et timebit, et Gaza et dolebit nimis, et Accaron quoniam confusa est spes eius; et peribit rex de Gaza et Ascalon non habitabitur. Et sedebit separator in Azoto et disperdam superbiam Philistinorum. Et auferam sanguinem eius de ore eius et abhominationes eius de medio dentium eius, et relinquetur etiam ipse Deo nostro, et erit quasi dux in Iuda et Accaron quasi Iebuseus. Et circumdabo domum meam ex his qui militant mihi euntes et revertentes, et non transibit super eos ultra exactor, quia nunc vidi in oculis meis. Exulta satis, filia Syon, iubila, filia Ierusalem. Ecce rex tuus veniet tibi iustus et salvator; ipse pauper et ascendens super asinam et super pullum filium asine. Et disperdam quadrigam ex Effraim et equum de Ierusalem, et dissipabitur arcus belli, et loquetur pacem gentibus, et potestas eius a mari usque ad mare. Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. Convertimini ad munitionem, vincti spei; hodie quoque annuntians duplicia reddam tibi. Quoniam extendi mihi Iudam quasi arcum, implevi Effraim, et suscitabo filios tuos, Syon, super filios tuos, Grecia, et ponam te quasi gladium fortium. Et Dominus Deus videbitur super eos, et exibit ut fulgur gladius eius, et Dominus Deus in tuba canet et vadet in turbine austri. Dominus exercituum proteget eos, et devorabunt et subicient lapidibus funde, et bibentes inebriabuntur quasi a vino et replebuntur ut phiale et quasi cornua altaris. Et salvabit eos Dominus Deus eorum in die illa ut gregem populi sui, quia lapides sancti elevabuntur super terram eius. Quid enim bonum eius est et quid pulchrum eius nisi frumentum electorum et vinum germinans virgines?

X

Petite a Domino pluviam in tempore serotino, et Dominus faciet nives et pluviam imbris dabit eis, singulis herbam in agro. Quia simulacra locuta sunt inutile et divini viderunt mendacium et sompniatores locuti sunt frustra, vane consolabantur. Idcirco abducti sunt quasi grex, affligentur, quia non est eis pastor. Super pastores iratus est furor meus et super hircos visitabo, quia visitavit Dominus exercituum gregem suum, domum Iuda, et posuit eos quasi equum glorie sue in bello. Ex ipso angulus, ex ipso paxillus, ex ipso arcus prelii, ex ipso egredietur omnis exactor simul. Et erunt quasi fortes conculcantes lutum viarum in prelio, et bellabunt, quia Dominus cum eis, et confundentur ascensores equorum. Et confortabo domum Iuda et domum Ioseph salvabo et convertam eos, quia miserebor eorum, et erunt sicut fuerunt quando non proieceram eos. Ego enim Dominus Deus eorum et exaudiam eos. Et erunt quasi fortes Effraim, et letabitur cor eorum quasi a vino, et filii eorum videbunt et letabuntur, et exultabit cor eorum in Domino. Sibilabo eis et congregabo eos, quia redemi eos, et multiplicabo eos sicut ante fuerant multiplicati. Et seminabo eos in populis, et de longe recordabuntur mei, et vivent cum filiis suis et revertentur. Et reducam eos de terra Egypti et de Assyriis congregabo eos, et ad terram Galaad et Libani adducam eos, et non invenietur eis locus. Et transibit in maris freto et percutiet in mari fluctus, et confundentur omnia profunda fluminis, et humiliabitur superbia Assur et sceptrum Egypti recedet. Confortabo eos in Domino et in nomine eius ambulabunt, dicit Dominus.

XI

Aperi, Libane, portas tuas et comedat ignis cedros tuas. Ulula, abies, quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt. Ululate, quercus Basan, quoniam succisus est saltus munitus. Vox ululatus pastorum, quia vastata est magnificentia eorum; vox rugitus leonum, quoniam vastata est superbia Iordanis. Hec dicit Dominus Deus meus: Pasce pecora occisionis, que qui possederant occidebant et non dolebant, et vendebant ea dicentes: Benedictus Dominus, divites facti sumus. Et pastores eorum non parcebant eis, et ego non parcam ultra super habitantes terram, dicit Dominus. Ecce ego tradam homines unumquemque in manu proximi sui et in manu regis sui, et concident terram et non eruam de manu eorum. Et pascam pecus occisionis propter hoc, o pauperes gregis. Et assumpsi mihi duas virgas: unam vocavi Decorem et alteram vocavi Funiculum, et pavi gregem. Et succidi tres pastores in mense uno, et contracta est anima mea in eis, siquidem et anima eorum variavit in me. Et dixi: Non pascam vos; quod moritur moriatur, et quod succiditur succidatur, et reliqui devorent unusquisque carnem proximi sui. Et tuli virgam meam que vocabatur Decus et abscidi eam, ut irritum facerem fedus meum quod percussi cum omnibus populis. Et in irritum deductum est in die illa, et cognoverunt sic pauperes gregis qui custodiunt mihi quia verbum Domini est. Et dixi ad eos: Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam, et si non, quiescite. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit Dominus ad me: Proice illud

et multi de populo Israel diffinierunt apud se ut non manducarent in-
munda et elegerunt magis mori quam cibis coinquinari in-
mundis et noluerunt confringere legem dei sanctam et trucidati sunt
et facta est ira magna super populum valde. II
In diebus illis surrexit Mathathias filius Iohannis filii Symeonis
sacerdos ex filiis Ioarib ab Ierusalem et consedit in monte Mo-
din. et habebat filios quinque Iohannan qui cognominabatur Gaddis
et Simeonem qui cognominabatur Abaron et Ionathan qui cognomina-
batur Apphus. Hii viderunt mala que fiebant in populo Iuda et
in Ierusalem. et dixit Mathathias. Ve mihi ut quid natus sum videre
contritionem populi mei et contritionem civitatis sancte et sedere illic cum datur
in manibus inimicorum. sancta extraneorum facta sunt. templum eius sicut homo ig-
nobilis. vasa glorie eius captiva abducta sunt. et trucidati sunt
senes eius in plateis et iuvenes eius ceciderunt gladio ini-
micorum. Que gens non hereditavit regnum eius et non obtinuit
spolia eius. Omnis compositio eius ablata est. Que erat libera facta est
ancilla. et ecce sancta nostra et pulchritudo nostra et claritas nostra deso-
lata est et coinquinaverunt ea gentes. Quid adhuc nobis vivere?
Et sciderunt Mathathias et filii eius vestimenta sua et operuerunt se
ciliciis et planxerunt valde. Et venerunt illuc qui missi e-
rant a rege Antiocho ut cogerent eos qui confugerant in
civitatem Modin immolare et accendere thura et a lege dei
discedere. et multi de populo Israel consentientes accesserunt ad
eos. sed Mathathias et filii eius constanter steterunt. et respondentes
qui missi erant ab Antiocho dixerunt Mathathie. Princeps
et clarissimus et magnus es in hac civitate et ornatus filiis et fratribus.
Ergo accede prior et fac iussum regis sicut fecerunt omnes gentes et
viri Iuda et qui remanserunt in Ierusalem. et eris tu et filii
tui inter amicos regis et amplificatus auro et argento et mu-
neribus multis. Et respondit Mathathias et dixit voce magna.
Et si omnes gentes regi obediunt Antiocho ut discedat unusquisque
a servitute legis patrum suorum et consentiant mandatis
eius. ego et filii mei et fratres mei obediemus legi patrum nostrorum.
Propitius sit nobis deus. non est nobis utile relinquere legem
et iustitias dei. Non audiemus verba regis Antiochi. nec sacrifi-
cabimus transgredientes legis nostre mandata ut eamus
altera via. Et ut cessavit loqui accessit quidam Iudeus in omnium
oculis sacrificare idolis super aram in civitate Modin secundum
iussum regis. et vidit Mathathias et doluit et contremuerunt
renes eius. et accensus est furor eius secundum iudicium le-
gis et insiliens trucidavit illum super aram. Sed et virum quem
miserat rex Antiochus qui cogebat immolare occidit
in ipso tempore et aram destruxit. Et zelatus est legem sicut fe-
cit Finees Zamri filio Salomi. Et exclamavit Ma-
thathias voce magna in civitate dicens. Omnis qui zelum habet
legis statuens testamentum exeat post me. et fugit ipse et
filii eius in montes et reliquerunt quecumque habebant in civita-
te. Tunc descenderunt multi querentes iudicium et
iustitiam in desertum ut sederent ibi ipsi et filii eorum et mulie-
res eorum et pecora eorum quoniam induraverunt super eos ma-
la. et renuntiatum est viris regis et exercitui qui erant
in Ierusalem civitate David. quoniam discesserunt viri quidam qui
dissipaverunt mandatum regis in loca occulta in
deserto et abissent post illos multi. et statim perre-
xerunt ad eos et constituerunt adversus eos prelium in die sab-
batorum et dixerunt ad eos. Resistitis et nunc adhuc

exite et facite secundum verbum regis et vivetis. et dixerunt. Non exi-
bimus neque faciemus secundum verbum regis ut polluamus diem sabbatorum.
et concitaverunt adversus eos prelium. et non responderunt illis nec lapi-
dem miserunt in eos nec oppilaverunt loca occulta dicentes.
Moriamur omnes in simplicitate nostra et testes erunt
super nos celum et terra quod iniuste perditis nos. Et intule-
runt illis bellum sabbatis et mortui sunt ipsi et uxores eorum
et filii eorum et pecora eorum usque ad mille animas hominum.
Et cognovit Mathathias et amici eius et luctum habuerunt su-
per eos valde. Et dixit vir proximo suo. Si omnes fecerimus sicut fratres
nostri fecerunt et non pugnaverimus adversus gentes pro animabus nostris
et iustificationibus nostris nunc citius disperdent nos a terra. Et co-
gitaverunt in die illa dicentes. Omnis homo quicumque ve-
nerit ad nos in bello in die sabbatorum pugnemus adversus
eum et non moriamur omnes sicut mortui sunt fratres nostri in oc-
cultis. Tunc congregata est ad eos synagoga Iudeorum
fortis viribus ex Israel. Omnis voluntarius ex lege et omnes qui
fugiebant a malis additi sunt ad eos et facti sunt illis ad
firmamentum. et collegerunt exercitum et percusserunt peccatores
in ira sua et viros iniquos in indignatione sua et
ceteri fugerunt ad nationes ut evaderent. et circuivit
Mathathias et amici eius et destruxerunt aras. et circumci-
derunt pueros incircumcisos quotquot invenerunt in finibus Israel in
fortitudine. et persecuti sunt filios superbie et prosperatum est opus
in manibus eorum. et obtinuerunt legem de manibus gentium
et de manibus regum et non dederunt cornu peccatori. Et appro-
pinquaverunt dies Mathathie moriendi et dixit filiis suis.
Nunc confortata est superbia et castigatio et tempus eversionis et
ira indignationis. Nunc ergo o filii emulatores estote le-
gis et date animas vestras pro testamento patrum. Et mementote
operum patrum que fecerunt in generationibus suis et ac-
cipietis gloriam magnam et nomen eternum. Abraham nonne in
temptatione inventus est fidelis et reputatum est ei ad iusti-
tiam. Ioseph in tempore angustie sue custodivit mandatum et factus
est dominus Egypti. Finees pater noster zelando zelum dei accepit testa-
mentum sacerdotii eterni. Ihesus dum implevit verbum factus est dux in Israel.
Caleph dum testificatur in ecclesia accepit hereditatem. David in
sua misericordia consecutus est sedem regni in secula seculorum. Helias dum
zelat zelum legis receptus est in celum. Ananias Aza-
rias Misael credentes liberati sunt de flamma. Daniel in
sua simplicitate liberatus est de ore leonum. Et ita cogitate
per generationem et generationem. quia omnes qui sperant in eum non infir-
mantur. et a verbis viri peccatoris ne timueritis quia gloria vii
eius stercus et vermis est. hodie extollitur et cras non invenietur quia
conversus est in terram suam et cogitatio eius periit. Vos ergo filii con-
fortamini et viriliter agite in lege. quia cum feceritis que pre-
cepta sunt vobis a domino deo vestro in ipsa gloriosi eritis. Et ecce
Symeon frater vester scio quod vir consilii est. ipsum audite semper et
ipse vobis erit pater. et Iudas Machabeus fortis viribus a iuven-
tute sua sit vobis princeps militie et ipse aget bellum
populi. et adducetis ad vos omnes factores legis et vindicate
vindictam populi vestri. retribuite retributionem gentibus
et intendite in preceptum legis. Et benedixit eos et appositus est
ad patres suos et defunctus est anno centesimo xlvi. et sepultus
est a filiis suis in sepulchris patrum suorum in Modin. et plan-
xerunt eum omnis Israel planctu magno. III

Et surrexit iudas qui vocabatur machabeus filius eius pro eo.
et adiuvabant eum omnes fratres eius et universi qui se iunxe-
rant patri eius et proeliabantur proelium israhel cum laetitia. Et dilatavit gloriam
populo suo et induit se loricam sicut gigas et succinxit se arma
bellica sua in proeliis et protegebat castra gladio suo. Similis factus
est leoni in operibus suis et sicut catulus rugiens in venatione.
Et persecutus est iniquos perscrutans eos et qui conturbabant populum suum
succendit flammis. Et repulsi sunt inimici prae timore eius et omnes
operarii iniquitatis conturbati sunt. Et directa est salus in manu
eius. Et exacerbabat reges multos et laetificabat iacob in operibus suis
et in saeculum memoria eius in benedictione. Et perambulabat civi-
tates iuda et perdidit impios ex eis et avertit iram ab israhel et
nominatus est usque ad fines terrae et congregavit pereuntes. Et con-
gregavit apollonius gentes et a samaria virtutem multam et
magnam ad bellandum contra israhel. Et cognovit iudas et exivit
obviam illi et percussit et occidit illum. Et ceciderunt vulnerati
multi et reliqui fugerunt. Et accepit spolia eorum et gladium
apollonii abstulit iudas et erat pugnans in eo omnibus diebus.
Et audivit seron princeps exercitus syriae quia congregavit iudas
congregationem et ecclesiam fidelium secum. Et ait faciam mihi nomen
et glorificabor in regno et debellabo iudam et eos qui cum ipso sunt
qui spernebant verbum regis. Et praeparavit se et ascenderunt cum
eo castra impiorum fortes auxiliari ut facerent vindictam
in filios israhel. Et appropinquaverunt usque bethoron. Et exivit iu-
das obviam illi cum paucis. Ut viderunt autem exercitum venien-
tem sibi obviam dixerunt iudae. Quomodo poterimus pauci pugnare
adversus multitudinem tantam et tam fortem et nos fatigati su-
mus ieiunio hodie. Et ait iudas facile est concludi multos in manu
paucorum et non est differentia in conspectu dei caeli liberare in multis
et in paucis. Quoniam non in multitudine exercitus victoria belli
sed de caelo fortitudo est. Ipsi veniunt ad nos in multitudine con-
tumaci et superbia ut disperdant nos et uxores nostras et filios
nostros et ut spolient nos. Nos vero pugnabimus pro animabus nostris
et legibus nostris et ipse dominus conteret eos ante faciem nostram. Vos autem
ne timueritis eos. Ut cessavit autem loqui insiluit in eos su-
bito et contritus est seron et exercitus eius in conspectu ipsius. Et persecutus est
eum in descensu bethoron usque in campum et ceciderunt ex eis octin-
genti viri. Reliqui autem fugerunt in terram philisthiim. Et ce-
cidit timor iudae et fratrum eius et formido super omnes gentes in circuitu
eorum. Et pervenit nomen eius ad regem et de proeliis iudae narrabant
omnes gentes. Ut audivit autem rex antiochus sermones istos iratus est ani-
mo et misit et congregavit exercitum universi regni sui castra
fortia valde. Et aperuit aerarium suum et dedit stipendia
exercitui in annum et mandavit illis ut essent parati ad omnia. Et vi-
dit quod defecit pecunia de thesauris suis et tributa regi-
onis modica propter dissensionem et plagam quam fecit in terra ut
tolleret legitima quae erant a primis diebus. Et timuit ne
non haberet ut semel et bis in sumptus et donaria quae dederat ante larga
manu. Et abundaverat super reges qui ante eum fuerant. Et consternatus erat
animo valde et cogitavit ire in persidem et accipere tributa re-
gionum et congregare argentum multum. Et reliquit lysiam homi-
nem nobilem de genere regali super negotia regia a flumine
eufraten usque ad flumen aegypti. Et ut nutriret antio-
chum filium suum donec rediret. Et tradidit ei medium exer-
citum et elephantos. Et mandavit ei de omnibus quae volebat et
de habitantibus iudaeam et hierusalem. Et ut mitteret ad eos exercitum
ad conterendam et extirpandam virtutem israhel et reliquias
hierusalem et auferendam memoriam eorum de loco. Et ut
constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum et
sorte distribueret terram eorum. Et rex assumpsit partem
residui exercitus et exivit ab antiochia civitate regni sui
anno centesimo quadragesimo septimo et transfretavit eufraten flumen et perambulabat
superiores regiones. Et elegit lysias ptolomeum filium do-
rimini et nicanorem et gorgiam viros potentes ex amicis regis
et misit cum eis quadraginta milia virorum et septem milia equitum ut venirent
in terram iuda et disperderent eam secundum verbum regis. Et processerunt
cum universa virtute sua et venerunt et applicuerunt ammaum
in terra campestri. Et audierunt mercatores regionum no-
men eorum et acceperunt argentum et aurum multum valde et pueros
et venerunt in castra ut acciperent filios israhel in servos. Et
additi sunt ad eos exercitus syriae et terrae alienigenarum. Et vi-
dit iudas et fratres eius quia multiplicata sunt mala et exercitus applica-
bat ad fines eorum. Et cognoverunt verba regis quae mandavit
populo facere in interitum et consummationem. Et dixerunt unusquisque
ad proximum suum. Erigamus deiectionem populi nostri et pugne-
mus pro populo nostro et sanctis nostris. Et congregatus est conventus ut essent
parati in proelium et ut orarent et peterent misericordiam et misera-
tiones. Et hierusalem non habitabatur sed erat sicut desertum. Non erat
qui ingrederetur et egrederetur de natis eius. Et sanctum con-
culcabatur et filii alienigenarum erant in arce ibi erat habi-
tatio gentium. Et ablata est voluptas a iacob
et defecit ibi tibia et cithara. Et congregati sunt et vene-
runt in masphat contra hierusalem quia locus orationis erat
in masphat ante in israhel. Et ieiunaverunt illa die et in-
duerunt se ciliciis et cinerem posuerunt in capite suo
et disciderunt vestimenta sua. Et expanderunt libros
legis de quibus scrutabantur gentes similitudinem simu-
lacrorum suorum. Et attulerunt ornamenta sacerdotalia et primi-
tias et decimas et suscitaverunt nazareos qui impleverant
dies. Et clamaverunt voce magna in caelum dicentes. Quid
faciemus istis et quo eos ducemus. Et sancta tua concul-
cata sunt et contaminata sunt et sacerdotes tui facti sunt in luctu et
humilitate. Et ecce nationes convenerunt adversum nos
ut nos disperdant. Tu scis quae cogitant in nos. Quomodo
poterimus subsistere ante faciem illorum nisi tu deus adiuves
nos. Et tubis exclamaverunt voce magna. Et post haec con-
stituit iudas duces populi tribunos et centuriones
et pentacontarcos et decuriones. Et dixit his qui aedifica-
bant domos et sponsabant uxores et plantabant vineas
et formidolosis ut redirent unusquisque in domum suam secundum legem.
Et moverunt castra et collocaverunt ad austrum ammaum.
Et ait iudas accingimini et estote filii potentes et estote
parati in mane ut pugnetis adversus nationes
has quae convenerunt disperdere nos et sancta nostra. Quoniam melius est
nos mori in bello quam videre mala gentis nostrae et sanctorum. Sicut
autem fuerit voluntas in caelo sic fiat. IIII
Et assumpsit gorgias quinque milia virorum et mille equites
electos et moverunt castra nocte ut applicarent
ad castra iudaeorum et percuterent eos subito. Et filii qui
ex arce erant illis duces. Et audivit iudas et sur-
rexit ipse et potentes percutere virtutem exercituum regis
qui erant in ammaum. Adhuc enim dispersus erat exercitus

castris. Venerunt Gorgias in castra Iude noctu et neminem invenit et querebat eos in montibus quoniam dixit fugiunt hi a nobis. Et cum dies factus esset apparuit Iudas in campo cum tribus milibus virorum tantum qui tegumenta et gladios non habebant. Et viderunt castra gentium valida et loricatos et equitatus in circuitu eorum et hi docti ad prelium. Et ait Iudas viris qui secum erant. Ne timueritis multitudinem aliorum et impetum eorum ne formidetis. Mementote qualiter salvi facti sunt patres nostri in mari rubro cum sequeretur eos pharao cum exercitu multo. Et nunc clamemus in celum et miserebitur nostri et memor erit testamenti patrum nostrorum et conteret exercitum istum ante faciem nostram hodie et scient omnes gentes quia est qui redimat et liberet Israhel. Et elevaverunt alienigene oculos suos et viderunt eos venientes ex adverso et exierunt de castris in prelium et tuba cecinerunt hii qui erant cum Iuda. Et congressi sunt et contrite sunt gentes et fugerunt in campum. Novissimi autem ceciderunt in gladio et persecuti sunt eos usque ad Gezeron et usque in campos Idumee et Azoti et Iamnie et ceciderunt ex illis usque ad tria milia virorum. Et reversus est Iudas et exercitus eius sequens eum. Dixitque ad populum non concupiscatis spolia quia bellum contra nos est et Gorgias et exercitus eius prope nos in monte. Sed state nunc contra inimicos nostros et expugnate eos et postea sumetis spolia securi. Et adhuc loquente Iuda hec ecce apparuit pars quedam prospiciens de monte. Et vidit Gorgias quod in fugam conversi sunt sui et succensa sunt castra. Fumus enim qui videbatur declarabat quod factum est. Quibus illi conspectis timuerunt valde aspicientes simul et Iudam et exercitum in campo paratum ad prelium. Et fugerunt omnes in campum alienigenarum. Et Iudas reversus est ad spolia castrorum et acceperunt aurum multum et argentum et iacinctum et purpuram marinam et opes magnas. Et conversi hymnum canebant et benedicebant Dominum in celum quoniam bonus est quoniam in seculum misericordia eius. Et facta est salus magna in Israhel in illa die. Quicumque autem alienigenarum evaserunt venientes nuntiaverunt Lysie universa que acciderant. Quibus ille auditis consternatus animo deficiebat quod non qualia voluit talia contigerunt in Israhel et qualia mandavit rex. Et sequenti anno congregavit Lysias virorum electorum lx milia et v milia equitum ut debellaret eos. Et venerunt in Iudeam et castra posuerunt in Bethoron et occurrit illis Iudas cum x milibus viris. Et vidit exercitum fortem et oravit et dixit. Benedictus es salvator Israhel qui contrivisti impetum potentis in manu servi tui David et tradidisti castra alienigenarum in manu Ionathe filii Saul et armigeri eius. Conclude exercitum istum in manu populi tui Israhel et confundantur in exercitu suo et equitibus. Da illis formidinem et tabefac audaciam virtutis eorum et commoveantur contritione sua. Deice eos gladio diligentium te et collaudent te omnes qui noverunt nomen tuum in hymnis. Et commiserunt prelium et ceciderunt de exercitu Lysie v milia virorum. Videns autem Lysias fugam suorum et Iudeorum audaciam et quod parati sunt aut vivere aut mori fortiter abiit Antiochiam et elegit milites ut multiplicati rursus venirent in Iudeam. Dixit autem Iudas et fratres eius. Ecce contriti sunt inimici nostri. Ascendamus nunc mundare sancta et renovare. Et congregatus est omnis exercitus et ascenderunt in montem Syon. Et viderunt sanctificationem desertam et altare prophanatum et portas exustas et in atriis virgulta nata sicut in saltu vel in montibus et pastoforia diruta. Et sciderunt vestimenta sua et planxerunt planctu magno et imposuerunt cinerem super caput suum et ceciderunt in faciem super terram et exclamaverunt tubis signorum et clamaverunt in celum. Tunc ordinavit Iudas viros ut pugnarent adversus eos qui erant in arce donec emundarent sancta. Et elegit sacerdotes sine macula voluntatem habentes in lege Dei et mundaverunt sancta et tulerunt lapides contaminationis in locum immundum. Et cogitavit de altari holocaustorum quod prophanatum erat quid de eo faceret. Et incidit illis consilium bonum ut destruerent illud et reposuerunt lapides in monte domus in loco apto quoadusque veniret propheta et responderet de eis. Et acceperunt lapides integros secundum legem et edificaverunt altare novum secundum illud quod fuit prius. Et edificaverunt sancta et que intra domum erant intrinsecus et edem et atria sanctificaverunt et fecerunt vasa sancta nova et intulerunt candelabrum et altare incensorum et mensam in templum et incensum posuerunt super altare et accenderunt lucernas que super candelabrum erant et lucebant in templo et posuerunt super mensam panes et appenderunt velamina et consummaverunt omnia opera que fecerant. Et ante matutinum surrexerunt quinta et vicesima die mensis noni. Hic est mensis Casleu centesimi xl viii anni et obtulerunt sacrificium secundum legem super altare holocaustorum novum quod fecerunt. Secundum tempus et secundum diem in qua contaminaverunt illud gentes in ipsa renovatum est in canticis et citharis et cinyris et cymbalis. Et cecidit omnis populus in faciem et adoraverunt et benedixerunt in celum eum qui prosperavit eis. Et fecerunt dedicationem altaris diebus viii et obtulerunt holocausta cum leticia et salutaris et laudis. Et ornaverunt faciem templi coronis aureis et scutulis et dedicaverunt portas et pastoforia et imposuerunt eis ianuas. Et facta est leticia in populo magna valde et aversum est opprobrium gentium. Et statuit Iudas et fratres eius et universa ecclesia Israhel ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo a quinta et vicesima die mensis Casleu cum leticia et gaudio. Et edificaverunt in tempore illo montem Syon et per circuitum muros altos et turres firmas nequando venirent gentes et conculcarent eam sicut antea fecerunt. Et collocavit illic exercitum ut servarent eam et munivit eam ad custodiendum Bethsuram ut haberet populus munitionem contra faciem Idumee.

V

Et factum est ut audierunt gentes in circuitu quia edificatum est altare et sanctuarium sicut prius et irate sunt valde. Et cogitabant tollere genus Iacob qui erant inter eos et ceperunt occidere de populo et persequi. Et debellabat Iudas filios Esau in Idumea et eos qui erant in Acrabathane quia circumsedebant Israhelitas et percussit eos plaga magna. Et recordatus est malitiam filiorum Bean qui erant populo in laqueum et scandalum insidiantes ei in via. Et conclusi sunt ab eo in turribus et applicuit ad eos et anathematizavit eos et incendit turres eorum igni cum omnibus qui in eis erant. Et transivit ad filios Ammon et invenit manum fortem et populum copiosum et Timotheum ducem ipsorum et commisit cum eis prelia multa et contriti sunt in conspectu eorum et percussit eos et cepit Gazer civitatem et filias eius et reversus est in Iudeam. Et congregate sunt gentes que sunt in Galaad adversus Israhelitas qui erant in finibus eorum ut tollerent eos et fugerunt in Datheman munitionem et miserunt litteras ad Iudam et fratres eius dicentes. Congregate sunt adversum nos gentes per circuitum ut auferant nos et parant venire et occupare munitionem in quam confugimus et Timotheus est dux exercitus

eorum. Et nunc veni et eripe nos de manibus eorum quia cecidit de nobis multitudo: et omnes fratres nostri qui erant in locis Tubin interfecti sunt: et captivas duxerunt uxores eorum et natos et spolia, et peremerunt illic fere mille viros. Et adhuc epistolae legebantur: et ecce nuntii alii venerunt de Galilaea conscissis tunicis nuntiantes secundum verba haec, dicentes convenisse adversum se a Ptolemaida et Tyro et Sidone: et repleta est omnis Galilaea alienigenis ut nos consumant. Ut audivit autem Judas et populus sermones istos, convenit ecclesia magna cogitare quid facerent fratribus suis qui in tribulatione erant et expugnabantur ab eis. Dixitque Judas Symoni fratri suo: Elige tibi viros et vade et libera fratres tuos in Galilaea: ego autem et Jonathas frater meus ibimus in Galaaditim. Et reliquit Josephum filium Zachariae et Azariam duces populi cum residuo exercitu in Judaeam ad custodiam: et praecepit illis dicens: Praeestote populo huic: et nolite bellum committere adversum gentes donec revertamur. Et datum est Symoni viri tria milia ut iret in Galilaeam: Judae autem octo milia in Galaaditim. Et abiit Symon in Galilaeam et commisit praelia multa cum gentibus: et contritae sunt gentes a facie eius et persecutus est eos usque ad portam Ptolomaidis: et ceciderunt de gentibus fere tria milia virorum: et accepit spolia eorum. Et assumpsit eos qui erant in Galilaea et in Arbathis cum uxoribus et natis et omnibus quae erant illis, et adduxit in Judaeam cum laetitia magna. Et Judas Machabaeus et Jonathas frater eius transierunt Jordanem et abierunt viam trium dierum in deserto. Et occurrerunt eis Nabuthei et susceperunt eos pacifice: et narraverunt eis omnia quae acciderant fratribus eorum in Galaadite: et quia multi ex eis comprehensi sunt in Barasa et Bosor et in Alimis et in Casphor et Maged et Carnaim: hae omnes civitates munitae et magnae. Sed et in ceteris civitatibus Galaaditidis tenentur comprehensi: et in crastinum constituerunt admovere exercitum civitatibus his et comprehendere et tollere eos in una die. Et convertit Judas et exercitus eius viam in desertum Bosor repente, et occupavit civitatem: et occidit omnem masculum in ore gladii: et accepit omnia spolia eorum et succendit eam igni. Et surrexerunt inde nocte et ibant usque ad munitionem. Et factum est diluculo cum elevassent oculos suos: ecce populus multus cuius non erat numerus portantes scalas et machinas ut comprehenderent munitiones et expugnarent eos. Et vidit Judas quia coepit bellum et clamor belli ascendit in caelum sicut tuba, et clamor magnus de civitate: et dixit exercitui suo: Pugnate hodie pro fratribus vestris. Et venit tribus ordinibus post eos: et exclamaverunt tubis et clamaverunt in oratione. Et cognoverunt castra Timothei quia Machabeus est: et refugerunt a facie eius, et percusserunt eos plaga magna: et ceciderunt ex eis in die illa fere octo milia virorum. Et divertit Judas in Maspha et expugnavit et cepit eam: et occidit omnem masculum eius et sumpsit spolia eius et succendit eam igni. Inde perrexit et cepit Casbon et Maged et Bosor et reliquas civitates Galaaditidis. Post haec autem verba congregavit Timotheus exercitum alium et castra posuit contra Raphon trans torrentem. Et misit Judas speculari exercitum: et renuntiaverunt ei dicentes: Quia convenerunt ad eum omnes gentes quae in circuitu nostro sunt exercitus multus nimis: et Arabas conduxerunt in auxilium sibi, et castra posuerunt trans torrentem parati ad te venire in proelium. Et abiit Judas obviam illis. Et ait Timotheus principibus exercitus sui: Cum appropinquaverit Judas et exercitus eius ad torrentem aquae, si transierit ad nos prior, non poterimus sustinere eum: quia potens poterit adversum nos. Si vero timuerit transire et posuerit castra extra flumen, transfretemus ad eos et poterimus adversus illum. Ut autem appropinquavit Judas ad torrentem aquae, statuit scribas

l·ii

populi secus torrentem et mandavit eis dicens: Neminem hominum reliqueritis, sed veniant omnes in proelium. Et transfretavit ad illos prior et omnis populus post eum: et contritae sunt omnes gentes a facie eorum et proiecerunt arma sua et fugerunt ad fanum quod erat in Carnaim. Et ipsam civitatem ceperunt et fanum succenderunt igni cum omnibus qui erant in ipso: et oppressa est Carnaim et non potuit sustinere contra faciem Judae. Et congregavit Judas universos Israelitas qui erant in Galaadite a minimo usque ad maximum et uxores eorum et natos et exercitum magnum valde ut venirent in terram Juda. Et venerunt usque Ephron: et haec civitas magna in ingressu posita munita valde: et non erat declinare ab ea dextera vel sinistra, sed per medium eius iter erat. Et incluserunt se qui erant in civitate et obstruxerunt portas lapidibus: et misit ad eos Judas verbis pacificis dicens: Transeamus per terram vestram ut eamus in terram nostram: et nemo vobis nocebit: tantum pedibus transibimus. Et nolebant eis aperire. Et praecepit Judas praedicare in castris ut applicarent unusquisque in quo erat loco: et applicuerunt se viri virtutis: et oppugnavit civitatem illam tota die et tota nocte: et tradita est civitas in manu eius. Et peremerunt omnem masculum in ore gladii: et eradicavit eam, et accepit spolia eius et transivit per totam civitatem super interfectos. Et transgressi sunt Jordanem in campo magno contra faciem Bethsan. Et erat Judas congregans extremos et exhortabatur populum per totam viam donec venirent in terram Juda. Et ascenderunt in montem Syon cum laetitia et gaudio et obtulerunt holocausta quod nemo ex eis cecidisset donec reverterentur in pace. Et in diebus quibus erat Judas et Jonathas in terra Galaad, et Symon frater eius in Galilaea contra faciem Ptolomaidis, audivit Josephus Zachariae filius et Azarias princeps virtutis res bene gestas et proelia quae facta sunt: et dixit: Faciamus et ipsi nobis nomen et eamus pugnare adversus gentes quae in circuitu nostro sunt. Et praecepit his qui erant in exercitu suo et abierunt Jamniam. Et exivit Gorgias de civitate et viri eius obviam illis in pugnam. Et fugati sunt Josephus et Azarias usque in fines Judaeae: et ceciderunt illa die de populo Israel ad duo milia virorum: et facta est plaga magna in populo: quia non audierunt Judam et fratres eius existimantes fortiter se facturos. Ipsi autem non erant de semine virorum illorum per quos salus facta est in Israel. Et viri Juda magnificati sunt valde in conspectu omnis Israel et gentium omnium ubi audiebatur nomen eorum. Et convenerunt ad eos fausta acclamantes. Et exivit Judas et fratres eius et expugnabant filios Esau in terra quae ad austrum est: et percussit Chebron et filias eius: et muros eius et turres succendit igni in circuitu. Et movit castra ut iret in terram alienigenarum et perambulabat Samariam. In illa die ceciderunt sacerdotes in bello dum volunt fortiter facere dum sine consilio exeunt in proelium. Et declinavit Judas in Azotum in terram alienigenarum: et diruit aras eorum et sculptilia deorum ipsorum succendit igni: et cepit spolia civitatum et reversus est in terram Juda.

VI

Et rex Antiochus perambulabat superiores regiones et audivit esse civitatem Elymaidem in Perside nobilissimam et copiosam in argento et auro: templumque in ea locuples valde: et illic velamina aurea et loricae et scuta quae reliquit Alexander Philippi rex Macedo qui regnavit primus in Graecia. Et venit et quaerebat capere civitatem

rum, potuit quoniam innotuit sermo his qui erant in ciuitate. Et insurrexerunt in prelium, et fugit inde et abiit cum tristitia magna, et reuersus est in Babyloniam. Et uenit qui nuntiaret ei in Perside quia fugata sunt castra que erant in terra Iuda. Et quia abiit Lysias cum uirtute forti in primis, et fugatus est a facie Iudeorum, et inualuerunt armis et uiribus et spoliis multis que ceperunt de castris que exciderunt. Et diruerunt abhominationem quam edificauerat super altare quod erat in Ierusalem, et sanctificationem sicut prius circumdederunt muris excelsis, sed et Bethsuram ciuitatem suam. Et factum est ut audiuit rex sermones istos, expauit et commotus est ualde, et decidit in lectum et incidit in languorem pre tristitia, quia non est factum sicut cogitabat. Et erat illic dies multos, quia renouata est in eo tristitia magna, et arbitratus est se mori. Et uocauit omnes amicos suos et dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis, et concidi, et corrui corde pre sollicitudine. Et dixi in corde meo: In quantam tribulationem deueni, et in quos fluctus tristitie in qua nunc sum, qui iocundus eram et dilectus in potestate mea. Nunc uero reminiscor malorum que feci in Ierusalem, unde et abstuli omnia spolia aurea et argentea que erant in ea, et misi auferre habitantes Iudeam sine causa. Cognoui ergo quia propterea inuenerunt me mala ista, et ecce pereo tristitia magna in terra aliena. Et uocauit Philippum unum de amicis suis, et preposuit eum super uniuersum regnum suum, et dedit ei diadema et stolam suam et anulum, ut adduceret Antiochum filium suum, et nutriret eum et regnaret. Et mortuus est illic Antiochus rex anno centesimo quadragesimo nono. Et cognouit Lysias quoniam mortuus est rex, et constituit regnare Antiochum filium eius, quem nutriuit adolescentem, et uocauit nomen eius Eupatorem. Et hii qui erant in arce conclusserant Israel in circuitu sanctorum, et querebant eis mala semper ad firmamentum gentium. Et cogitauit Iudas disperdere eos, et conuocauit uniuersum populum ut obsiderent eos. Et conuenerunt simul et obsederunt eos anno centesimo quinquagesimo, et fecerunt balistas et machinas. Et exierunt quidam ex eis qui obsidebantur, et adiunxerunt se illis aliqui ex impiis Israel, et abierunt ad regem et dixerunt: Quousque non facis iudicium et uindicas fratres nostros? Nos decreuimus seruire patri tuo et ambulare in preceptis eius et obsequi edictis eius, et filii populi nostri propter hoc alienabant se a nobis, et quicumque inueniebantur ex nobis interficiebantur, et hereditates nostre diripiebantur. Et non ad nos tantum extenderunt manum, sed et in omnes fines nostros. Et ecce applicuerunt hodie ad arcem in Ierusalem occupare eam, et munitionem Bethsuram munierunt. Et nisi preueneris eos uelocius, maiora quam hec facient, et non poteris obtinere eos. Et iratus est rex ut hec audiuit, et conuocauit omnes amicos suos et principes exercitus sui et eos qui super equites erant. Sed et de regnis aliis et de insulis maritimis uenerunt ad eum exercitus conducti. Et erat numerus exercitus eius centum milia peditum, et uiginti milia equitum, et elephanti triginta duo docti ad prelium. Et uenerunt per Idumeam et applicuerunt ad Bethsuram, et pugnauerunt dies multos, et fecerunt machinas, et exierunt et succenderunt eas igni et pugnauerunt uiriliter. Et recessit Iudas ab arce, et mouit castra ad Bethzacharam contra castra regis. Et surrexit rex ante lucem, et concitauit exercitus in impetum contra uiam Bethzacharam, et comparauerunt se exercitus in prelium et tubis cecinerunt, et elephantis ostenderunt sanguinem uue et mori ad acuendos eos in prelium. Et diuiserunt bestias per legiones, et astiterunt singulis elephantis mille uiri in loricis concatenatis, et galee ere in capitibus eorum, et quingenti equites ordinati unicuique bestie electi erant. Hii ante tempus ubicumque erat bestia ibi erant, et quocumque ibat ibant, et non discedebant ab ea. Sed et turres lignee super eos firme protegentes super singulas bestias, et super eas machine, et super singulas uiri uirtutis triginta duo, qui pugnabant desuper, et intus magister bestie. Et residuum equitatum hinc et inde statuit in duas partes ad tubis exercitum commouendum, et perurgendum constipatos in legionibus eius. Et ut refulsit sol in clypeos aureos et ereos, resplenduerunt montes ab eis, et resplenduerunt sicut lampades ignis. Et distincta est pars exercitus regis per montes excelsos, et alia per loca humilia, et ibant caute et ordinate. Et commouebantur omnes inhabitantes terram a uoce multitudinis eorum, et incessu turbe, et collisione armorum. Erat enim exercitus magnus ualde et fortis. Et appropiauit Iudas et exercitus eius in prelium, et ceciderunt de exercitu regis sexcenti uiri. Et uidit Eleazar filius Saura unam de bestiis loricatam loricis regis, et erat eminens super ceteras bestias, et uisum est ei quod in ea esset rex. Et dedit se ut liberaret populum suum et acquireret sibi nomen eternum. Et cucurrit ad eam audacter in medium legionis, interficiens a dextris et a sinistris, et cadebant ab eo huc atque illuc. Et iuit sub pedes elephanti et supposuit se ei et occidit eum, et cecidit in terram super ipsum, et mortuus est illic. Et uidentes uirtutem regis et impetum exercitus eius, diuerterunt se ab eis. Castra autem regis ascenderunt contra eos in Ierusalem, et applicuerunt castra regis ad Iudeam et montem Syon. Et fecit pacem cum his qui erant in Bethsura, et exierunt de ciuitate quia non erant eis ibi alimenta conclusis, quia sabbata erant terre. Et comprehendit rex Bethsuram, et constituit illic custodiam seruare eam. Et conuertit castra ad locum sanctificationis dies multos, et statuit illic balistas et machinas et ignis iacula et tormenta ad lapides iactandos, et spicula et scorpios ad mittendas sagittas, et fundibula. Fecerunt autem et ipsi machinas aduersus machinas eorum, et pugnauerunt dies multos. Esce autem non erant in ciuitate eo quod septimus annus esset, et qui remanserant in Iudea de gentibus consumpserant reliquias eorum que reposita fuerant. Et remanserunt in sanctis uiri pauci, quoniam obtinuerat eos fames, et dispersi sunt unusquisque in locum suum. Et audiuit Lysias quod Philippus, quem constituerat rex Antiochus cum adhuc uiueret ut nutriret Antiochum filium suum et regnaret, reuersus esset a Perside et Media, et exercitus qui abierat cum ipso, et quia querebat suscipere regni negotia. Festinauit ire et dicere ad regem et duces exercitus: Deficimus cotidie, et esca nobis modica est, et locus quem obsidemus est munitus, et incumbit nobis ordinare de regno. Nunc itaque demus dextras hominibus istis, et faciamus cum illis pacem et cum omni gente eorum, et constituamus illis ut ambulent in legitimis suis sicut prius. Propter legitima enim ipsorum que despeximus irati sunt et fecerunt omnia hec. Et placuit sermo in conspectu regis et principum, et misit ad eos pacem facere, et receperunt illam. Et iurauit illis rex et principes, et exierunt de munitione. Et intrauit rex montem Syon, et uidit munitionem loci, et rupit citius iuramentum quod iurauit, et mandauit destruere murum in gyro. Et discessit festinanter et reuersus est ad Antiochiam, et inuenit Philippum dominantem ciuitati, et pugnauit aduersus eum et occupauit ciuitatem.

VII

statuit

sabbata

Anno centesimo quinquagesimo primo exiit Demetrius Seleuci fi-
lius ab urbe Roma, et ascendit cum paucis viris in civi-
tate maritima, et regnavit illic. Et factum est ut ingressus est
in domum regni patrum suorum, comprehendit Antiochi exercitum
et Lysiam ut adduceret eos ad eum. Et res ei innotuit, et ait:
Nolite mihi ostendere faciem eorum. Et occidit eos exercitus. Et sedit
Demetrius super sedem regni sui. Et venerunt ad eum viri iniqui
et impii ex Israel: et Alchimus dux eorum, qui volebat fieri sacerdos. Et
accusaverunt populum apud regem dicentes: Perdidit Judas
et fratres eius omnes amicos tuos, et nos dispersit de terra no-
stra. Nunc ergo mitte virum cui credis, ut eat et videat extermi-
nium omne quod fecit nobis et regionibus regis: et puniat omnes
amicos eius et adiutores eorum. Et elegit rex ex amicis suis
Bacchidem qui dominabatur trans flumen magnum in regno, et
fidelem regi: et misit eum ut videret exterminium quod fecit Judas.
Sed et Alchimum impium constituit in sacerdotium: et mandavit
ei facere ultionem in filios Israel. Et surrexerunt et venerunt cum
exercitu magno in terram Juda. Et miserunt nuntios et lo-
cuti sunt ad Judam et ad fratres eius verbis pacificis in dolo.
Et non intenderunt sermonibus eorum. Viderunt enim quia vene-
runt cum exercitu magno. Et convenerunt ad Alchimum et
Bacchidem congregatio scribarum requirere quae iusta sunt. Et primi
Assidaei qui erant in filiis Israel, et exquirebant ab eis pa-
cem. Dixerunt enim: Homo sacerdos de semine Aaron venit:
non decipiet nos. Et locutus est cum eis verba pacifica: et
iuravit illis dicens: Non inferemus vobis malum neque amicis
vestris. Et crediderunt ei. Et comprehendit ex eis sexaginta viros, et occi-
dit eos in una die secundum verbum quod scriptum est: Carnes sanctorum tuorum et
sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu Jerusalem: et non erat
qui sepeliret. Et incubuit timor et tremor in omnem
populum: quia dixerunt: Non est in eis veritas et iudicium: trans-
gressi sunt enim constitutum et iusiurandum quod iuraverunt.
Et movit Bacchides castra ab Jerusalem, et applicuit in Beth-
zecha. Et misit et comprehendit multos ex eis qui a se
refugerant, et quosdam de populo mactavit: et in pu-
teum magnum proiecit. Et commisit regionem Alchimo, et
reliquit cum eo auxilium in adiutorium ipsi. Et abiit
Bacchides ad regem: et satis agebat Alchimus pro principa-
tu sacerdotii sui. Et convenerunt ad eum omnes qui perturba-
bant populum suum, et obtinuerunt terram Juda, et fecerunt
plagam magnam in Israel. Et vidit Judas omnia mala quae fecit Alchi-
mus et qui cum eo erant filii Israel plus multo quam gentes. Et exiit in omnes
fines Judaeae in circuitu, et fecit vindictam in viros
desertores, et cessaverunt ultra exire in regionem. Vidit
autem Alchimus quod praevaluit Judas et qui cum eo erant: et cog-
novit quia non potest sustinere eos, et regressus est ad regem, et
accusavit eos multis criminibus. Et misit rex Nicha-
norem unum ex principibus suis nobilioribus, qui erat in-
imicitias exercens contra Israel: et mandavit ei evertere populum.
Et venit Nichanor in Jerusalem cum exercitu magno: et mi-
sit ad Judam et ad fratres eius cum dolo verbis pacificis
dicens: Non sit pugna inter me et vos: veniam cum vi-
ris paucis ut videam fratres vestros cum pace. Et venit
ad Judam, et salutaverunt se invicem pacifice: et
hostes parati erant rapere Judam. Et innotuit sermo Jude
quoniam cum dolo venerat ad eum: et conterritus est ab eo, et

r gētes

amplius noluit videre faciem eius. Et cognovit Nichanor
quoniam denudatum est consilium eius: et exiit obviam Jude in pugnam iuxta
Capharsalama. Et ceciderunt de Nichanoris exercitu fere quinque mil-
lia viri, et fugerunt in civitatem David. Et post haec ascendit Nicha-
nor in montem Sion: et exierunt de sacerdotibus populi salu-
tare eum in pace, et demonstrare ei holocausta
quae offerebantur pro rege. Et irridens sprevit eos, et pol-
luit: et locutus est superbe, et iuravit cum ira dicens: Nisi tra-
ditus fuerit Judas et exercitus eius in manus meas, continuo cum
egressus fuero in pace, succendam domum istam. Et exiit
cum ira magna. Et intraverunt sacerdotes, et steterunt ante
faciem altaris et templi: et flentes dixerunt. Tu elegisti
domum istam et exiit cum ira magna. Et intraverunt sacerdo-
tes et steterunt ante faciem altaris et templi et flentes di-
xerunt. Tu elegisti Domine domum istam ad invocandum nomen
tuum in ea, ut esset domus orationis et obsecrationis populo tuo.
Fac vindictam in homine isto et exercitu eius, et cadant gla-
dio: memento blasphemias eorum, et ne dederis eis ut perma-
neant. Et exiit Nichanor ab Jerusalem, et castra applicuit
ad Bethoron: et occurrit illi exercitus Syriae. Et Judas ap-
plicuit in Adarsa cum tribus millibus viris: et oravit Judas
et dixit: Qui missi erant a rege Sennacherib Domine, quia bla-
sphemaverunt te, exiit angelus et percussit ex eis centum lxxxv millia:
sic contere exercitum istum in conspectu nostro hodie, et sci-
ant ceteri quia male locutus est super sancta tua: et iudica illum secundum malitiam
illius. Et commiserunt exercitus praelium tertiadecima die mensis Adar:
et contrita sunt corda Nichanoris, et cecidit ipse primus in praelio.
Ut autem vidit exercitus eius quia cecidit Nichanor, proiecerunt
arma sua et fugerunt: et persecuti sunt eos viam unius diei ab Ada-
zor usque dum veniatur in Gazara, et tubis cecinerunt post eos cum
significationibus. Et exierunt de omnibus castellis Judaeae in circuitu,
et ventilabant eos cornibus, et convertebantur iterum ad eos. Et ceciderunt
omnes gladio, et non est relictus ex eis nec unus. Et acceperunt spolia eorum
et praedam. Et amputaverunt caput Nichanoris, et dexteram eius
quam extenderat superbe: et attulerunt, et suspenderunt contra
Jerusalem. Et laetatus est populus valde, et egerunt diem illam in lae-
titia magna. Et constituit agi omnibus annis diem istam
tertiadecima die mensis Adar. Et siluit terra Juda dies modicos.

Et audivit Judas nomen Roma- VIII
norum, quia sunt potentes viribus, et acquiescunt ad
omnia quae postulantur ab eis: et quicumque accesserunt ad
eos statuerunt cum eis amicitias, et quia sunt potentes
audierunt praelia eorum et virtutes bonas quas fecerunt
in Galatia, quia obtinuerunt eos et duxerunt sub tributum:
et quanta fecerunt in regione Hispaniae, et quod in potestatem
redegerunt metalla auri et argenti quae illic sunt, et quae longe e-
rant valde ab eis. Et reges qui supervenerant illis ab
extremis terrae contriverunt, et percusserunt eos plaga mag-
na. Ceteri autem dant eis tributum omnibus annis: et Philip-
pum et Persen Ceteorum regem, et ceteros qui adversum eos
tulerant contriverunt in bello, et obtinuerunt eos: et
Antiochum magnum regem Asiae, qui eis pugnam intulerat
habens centum viginti elephantos, et equitatum et currus, et
magnum valde contritum ab eis: et ceperunt eum
et statuerunt ei ut daret ipse et qui regnarent post
tributum magnum, et daret obsides et constitutum

Indorum et Medos et Lydos de optimis regionibus eorum et ac-
ceptas eas ab illis dederunt Eumeni regi. Et qui erant
apud Eladam voluerunt ire et tollere eos. Et innotuit sermo
his et miserunt ad eum ducem unum et pugnaverunt contra eos
et ceciderunt ex eis multi et captivas duxerunt uxores eorum
et filios et diripuerunt eos et terram eorum possederunt et destru-
xerunt muros eorum et in servitutem illos redegerunt usque
in hunc diem. Et residua regna et insulas que aliquando resti-
terant illis exterminaverunt et in potestatem redegerunt.
Cum amicis autem suis et qui in ipsis requiem habebant
conservaverunt amicitiam et obtinuerunt regna que erant
proxima et que longe quia quecumque audierant nomen eorum ti-
mebant eos. Quibus vero vellent auxilio esse ut regna-
rent regnabant. Quos autem vellent regno deturba-
bant et exaltati sunt valde. Et in omnibus istis nemo por-
tabat diadema nec induebantur purpura ut magnifica-
rentur in ea. Et quia curiam fecerunt sibi et cotidie con-
sulebant trecentos viginti consilium agentes semper de multitudine ut
que digna sunt gerant. Et committunt uni homini magistratum suum
per singulos annos dominari universe terre sue et omnes obedi-
unt uni et non est invidia neque zelus inter eos. Et elegit Judas
Eupolemum filium Iohannis filii Iacob et Iasonem filium Eleazari
et misit eos Romam constituere cum illis amicitiam et societatem
ut auferrent ab eis iugum Grecorum quia viderunt quod ser-
vitute premerent regnum Israel. Et abierunt Romam viam mul-
tam valde et introierunt curiam et dixerunt. Judas Machabeus
et fratres eius et populus Judeorum miserunt nos ad vos statuere
vobiscum societatem et pacem et conscribere nos socios et ami-
cos vestros. Et placuit sermo in conspectu eorum. Et hoc rescriptum
quod rescripserunt in tabulis ereis et miserunt in Ierusalem ut esset
apud eos ibi memoriale pacis et societatis. Bene sit Ro-
manis et genti Judeorum in mari et in terra in eternum. Gladius-
que et hostis procul sit ab eis. Quod si institerit bellum Romanis
prius aut omnibus sociis eorum: auxilium feret gens Judeorum
prout tempus dictaverit corde pleno. Et prelianti non dabunt
neque subministrabunt triticum arma pecuniam naves
sicut placuit Romanis et custodient mandata eorum nihil ab
eis accipientes. Similiter autem et si genti Judeorum prius acciderit
bellum: adiuvabunt Romani ex animo prout eis tempus permise-
rit et adiuvantibus non dabitur triticum arma pecunia
naves sicut placuit Romanis et custodient mandata eorum
absque dolo. Secundum hec verba ita constituerunt Romani populo
Judeorum. Quod si post hec verba hii aut illi addere vel demere ad hec ad-
voluerint faciant ex proposito suo et quecumque addiderint vel
dempserint rata erunt. Sed et de malis que Demetrius
rex fecit in eos scripsimus ei dicentes. Quare gravasti
iugum tuum super amicos nostros et socios Judeos. Si ergo
iterum adierint adversum te faciemus illis iudi-
cium et pugnabimus tecum mari terraque. IX

Interea ut audivit Demetrius quia cecidit Nicanor et exerci-
tus eius in prelio apposuit Bacchidem et Alchimum rursum mit-
tere in Iudeam et dextrum cornu cum illis. Et abierunt
viam que ducit in Galgala et castra posuerunt in
Masaloth que est in Arbellis et occupaverunt eam et pe-
remerunt animas eorum multas. In mense primo anni centesi-
mi et quinquagesimi secundi applicuere exercitum ad

Ierusalem. Et surrexerunt et abierunt in Beream viginti milia
virorum et duo milia equitum. Et Judas posuerat castra in Laisa
et tria milia viri electi cum eo. Et viderunt multitudinem ex-
ercitus quia multi sunt et timuerunt valde. Et multi subtraxerunt
se de castris et remanserunt non nisi octingenti viri. Et vidit Judas
quod defluxit exercitus suus et bellum urgebat eum: et confractus est
corde quia non habebat tempus congregandi eos et dissolutus est.
Et dixit his qui residui erant. Surgamus et eamus ad ad-
versarios nostros si poterimus pugnare adversus eos. Et avertebant
eum dicentes. Non poterimus sed liberemus animas nostras modo et
revertamur ad fratres nostros: et tunc pugnabimus adversus eos. Nos
autem pauci sumus. Et ait Judas. Absit rem istam facere ut fugi-
amus ab eis. Et si appropiavit tempus nostrum moriamur in virtute propter
fratres nostros: et non inferamus crimen glorie nostre. Et movit exercitus de
castris et steterunt illis obviam. Et divisi sunt equites in
duas partes et fundibalarii et sagittarii precedebant exercitum
et primi certaminis omnes potentes. Bacchides autem erat in
dextro cornu et proximavit legio ex duabus partibus et clama-
bant tubis. Exclamaverunt autem et hii qui erant ex parte Jude et
ipsi et commota est terra a voce exercituum et commissum est prelium
a mane usque ad vesperam. Et vidit Judas quia firmior est pars
exercitus Bacchidis in dextris: et convenerunt cum ipso omnes constantes
corde et contrita est dextra pars ab eis et persecutus est eos usque
ad montem Azoti. Et qui in sinistro cornu erant viderunt quod
contritum est dextrum cornu et secuti sunt post Judam et eos qui cum ipso
erant a tergo. Et ingravatum est prelium et ceciderunt vulnera-
ti multi ex his et ex illis. Et Judas cecidit et ceteri fugerunt. Et Io-
nathas et Simon tulerunt fratrem suum Judam et sepelie-
runt eum in sepulcro patrum suorum in civitate Modin. Et fle-
verunt et planxerunt eum omnis populus Israel planctu magno et lu-
gebant dies multos et dixerunt. Quomodo cecidit potens qui
salvum faciebat Israel. Et cetera verba Jude bellorum et virtutum
quas fecit et magnitudinis eius non sunt descripta: multa enim
erant valde. Et factum est post obitum Jude emerserunt iniqui in om-
nibus finibus Israel: et exorti sunt omnes qui operabantur iniquitatem.
In diebus illis facta est fames magna valde et tradidit se
Bacchidi omnis regio eorum cum ipsis. Et elegit Bacchides
impios viros: et constituit eos dominos regionis. Et exquire-
bant et perscrutabantur amicos Jude et adducebant
eos ad Bacchidem et vindicabat in illos et illudebat.
Et facta est tribulatio magna in Israel: qualis non fuit ex qua
die non est visus propheta in Israel. Et congregati sunt omnes in-
de amici Jude et dixerunt Ionathe. Ex quo frater tuus Judas de-
functus est vir similis ei non est qui exeat contra inimicos
Bacchidem et eos qui inimici sunt gentis nostre. Nunc itaque te
elegimus hodie nobis pro eo esse in principem et ducem ad bellandum
bellum nostrum. Et suscepit Ionathas tempore illo principa-
tum: et surrexit loco Jude fratris sui. Et cognovit Bacchi-
des et querebat occidere eum. Et cognovit Ionathas et Sy-
mon frater eius et omnes qui cum eo erant: et fugerunt in deser-
tum Thecue et consederunt ad aquam lacus Asphar. Et
cognovit Bacchides: et die sabbatorum venit ipse et omnis
exercitus eius trans Iordanem. Et misit fratrem suum ducem
populi et rogavit Nabutheos amicos suos ut commodaret
eis apparatum suum qui erat copiosus. Et exierunt filii Iam-
bri ex Madaba et comprehenderunt Iohannem et omnia que habebat.

et abierunt habentes ea. Post haec verba renuntiatum est Ionathe
et Simoni fratri eius quia filii Iambri faciunt nuptias magnas
et ducunt sponsam ex Madaba filiam unius de magnis principi-
bus Chanaan cum ambitione magna. Et recordati sunt san-
guinis Iohannis fratris sui, et ascenderunt et absconderunt se sub
tegumento montis. Et levaverunt oculos suos et viderunt, et ecce
tumultus et apparatus multus, et sponsus processit et amici eius et fratres eius
obviam illis cum tympanis et musicis et armis multis. Et sur-
rexerunt ad eos ex insidiis et occiderunt eos, et ceciderunt v-
ulnerati multi, et residui fugerunt in montem, et acceperunt
omnia spolia eorum. Et conversae sunt nuptiae in luctum, et vox musi-
corum in lamentum. Et vindicaverunt vindictam sanguinis fratris
sui, et reversi sunt ad ripam Iordanis. Et audivit Bac-
chides et venit die sabbatorum usque ad oram Iordanis in
virtute magna. Et dixit ad suos Ionathas: Surgamus
et pugnemus contra inimicos nostros; non est enim hodie sicut heri
et nudiustertius. Ecce enim bellum ex adverso, aqua vero Iordanis
hinc et inde, et ripae et paludes et saltus, et non est locus divertendi.
Nunc ergo clamate in caelum ut liberemini de manu inimicorum
vestrorum. Et commissum est bellum. Et extendit Ionathas manum suam
percutere Bacchidem, et divertit ab eo retro. Et dissiluit Ionathas et qui cum
eo erant in Iordanem, et transnataverunt ad eum Iordanem.
Et ceciderunt de parte Bacchidis die illa mille viri. Et rever-
si sunt in Ierusalem, et aedificaverunt civitates munitas in Iudaea,
munitionem quae erat in Iericho et in Ammaum et in Bethoron et
Bethel et Thamnatha et Phara et Thopho muris excelsis et portis
et seris, et posuit custodiam in eis ut inimicitias exerce-
rent Israel. Et munivit civitatem Bethsuram et Gazaram et arcem, et
posuit in eis auxilia et apparatum escarum. Et accepit filios prin-
cipum regionis obsides et posuit eos in arce in Ierusalem in custo-
diam. Et anno centesimo quinquagesimo tertio mense secundo praecepit Alchimus
destrui muros domus sanctae interioris et destrui opera prophetarum. Et coepit destru-
ere. In tempore illo percussus est Alchimus et impedita sunt opera illius,
et occlusum est os eius et dissolutus est paralysi, nec ultra potuit loqui
verbum et mandare de domo sua. Et mortuus est Alchimus in tempore
illo cum tormento magno. Et vidit Bacchides quoniam mortuus est Al-
chimus, et reversus est ad regem, et siluit terra annis duobus. Et co-
gitaverunt omnes iniqui dicentes: Ecce Ionathas et qui cum eo
sunt in silentio habitant confidenter. Nunc ergo adducamus Bacchi-
dem, et comprehendet eos omnes una nocte. Et abierunt et consilium ei dede-
runt. Et surrexit ut veniret cum exercitu multo. Et misit oc-
culte epistolas sociis suis qui erant in Iudaea ut comprehenderent Ionatham
et eos qui cum eo erant, sed non potuerunt, quia innotuit eis consilium
eorum. Et apprehendit de viris regionis qui principes erant mali-
tiae quinquaginta viros et occidit eos. Et secessit Ionathas et Simon et qui
cum eo erant in Bethbessen quae est in deserto, et exstruxit di-
ruta eius et firmaverunt eam. Et cognovit Bacchides et congre-
gavit universam multitudinem suam, et his qui de Iudaea erant
denuntiavit. Et venit et castra posuit desuper Bethbes-
sen, et oppugnavit eam dies multos et fecit machinas. Et
reliquit Ionathas Simonem fratrem suum in civitate et exiit
in regionem et venit cum numero, et percussit Odaren et fratres eius et filios
Phaseron in tabernaculis ipsorum, et coepit caedere et crescere in virtutibus.
Simon vero et qui cum ipso erant exierunt de civitate et succen-
derunt machinas, et pugnaverunt contra Bacchidem, et contritus est ab
eis, et afflixerunt eum valde, quoniam consilium eius et congressus eius

erat inanis. Et iratus est contra viros iniquos qui ei consilium dederant
ut venirent in regionem ipsorum, et multos ex eis occidit, et co-
gitavit cum reliquis abire in regionem suam. Et cognovit Iona-
thas, et misit ad eum legatos componere cum ipso pacem et reddere ei
captivitatem. Et libenter accepit et fecit secundum verba eius, et iuravit
non facturum mali omnibus diebus vitae suae. Et reddidit ei cap-
tivitatem quam prius erat praedatus de terra Iuda. Et conversus a-
biit in terram suam et non apposuit amplius venire in fines eo-
rum. Et cessavit gladius ex Israel. Et habitavit Ionathas in Machmas,
et coepit ibi iudicare populum, et exterminavit impios ex Israel. X
Et anno centesimo sexagesimo ascendit Alexander Antiochi filius qui cog-
nominatus est Nobilis, et occupavit Ptolomaidam, et recepe-
runt eum et regnavit illic. Et audivit Demetrius rex et congre-
gavit exercitum valde copiosum et exivit obviam illi in proelium.
Et misit Demetrius ad Ionatham epistolas verbis pacificis ut magni-
ficaret eum. Dixit enim: Anticipemus facere pacem cum eo priusquam fa-
ciat cum Alexandro adversum nos. Recordabitur enim malorum
quae fecimus ei et in fratrem eius et in gentem eius. Et dedit ei potestatem congregandi exer-
citum et fabricandi arma, et esse ipsum socium eius, et obsides qui erant in arce
iussit tradi ei. Et venit Ionathas in Ierusalem et legit epistolas in
auditu omnis populi et eorum qui in arce erant. Et timuerunt timore mag-
no quoniam audierunt quod dedit ei rex potestatem congregandi exer-
citum. Et traditi sunt Ionathae obsides, et reddidit eos paren-
tibus. Et habitavit Ionathas in Ierusalem et coepit aedificare et innova-
re civitatem. Et dixit facientibus opera ut exstruerent muros
in montem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem.
Et ita fecerunt. Et fugerunt alienigenae qui erant in munitioni-
bus quas Bacchides aedificaverat, et reliquit unusquisque locum suum
et abiit in terram suam. Tantum in Bethsura remanserunt aliqui ex his
qui reliquerant legem et praecepta Dei. Erat enim haec eis ad refugium.
Et audivit Alexander rex promissa quae promiserat Demetrius Iona-
thae, et narraverunt ei proelia et virtutes quas ipse fecit et fratres eius, et
labores quos laboraverunt. Et ait: Numquid inveniemus virum talem?
Et nunc faciemus eum amicum et socium nostrum. Et scripsit epistolam et mi-
sit ei secundum haec verba dicens: Rex Alexander fratri Ionathae salutem.
Audivimus de te quod vir potens sis viribus et aptus es ut sis amicus
noster. Et nunc constituimus te hodie summum sacerdotem gentis tuae,
ut amicus voceris regis. Et misit ei purpuram et coronam auream,
ut quae nostra sunt sentias nobiscum et conserves amicitias ad nos.
Et induit se Ionathas stola sancta septimo mense anno centesimo sexagesimo in die
sollemni Scenopegiae, et congregavit exercitum et fecit arma co-
piosa. Et audivit Demetrius verba ista et contristatus est nimis, et ait:
Quid hoc fecimus quod praeoccupavit nos Alexander apprehendere ami-
citiam Iudaeorum ad munitionem sui? Scribam et ego illis verba de-
precatoria et dignitates et dona, ut sint mecum in adiutorium.
Et scripsit eis in haec verba: Rex Demetrius genti Iudaeorum salutem.
Quoniam servastis ad nos pactum et mansistis in amicitia nostra
et non accessistis ad inimicos nostros, audivimus et gavisi sumus.
Et nunc perseverate adhuc conservare ad nos fidem, et retribuemus
vobis bona pro his quae fecistis nobiscum, et remittemus vobis praes-
tationes multas et dabimus vobis donationes. Et nunc ab-
solvo vos et omnes Iudaeos a tributis, et pretia salis indulgeo,
et coronas remitto, et tertias seminis, et dimidiam partem
fructus ligni quod est portionis meae relinquo vobis ex
hoc die et deinceps, ne accipiatur a terra Iuda et a tri-
bus civitatibus quae additae sunt illi ex Samaria et Galilaea ex

dominatus est Gazarae et Bethsurae et arci et abstulit immundi-
tias ex ea et non erat qui resisteret ei. Et unusquisque colebat
terram suam cum pace et terra Iuda dabat fructus suos et lig-
na camporum fructum suum. Seniores in plateis sedebant
omnes et de bonis terrae tractabant. Et iuvenes indue-
bant se gloria et stolas belli. Et civitatibus tribuebat alimo-
nias et constituebat eas ut essent vasa munitionis quoadus-
que nominatum est nomen gloriae eius usque ad extremum terrae. Fecit pa-
cem super terram et laetatus est Israhel laetitia magna. Et sedit unus-
quisque sub vite sua et sub ficulnea sua et non erat qui eos
terreret. Defecit impugnans eos super terram. Reges contri-
ti sunt in diebus illis. Et confirmavit omnes humiles populi sui et le-
gem exquisivit et abstulit omnem iniquum et malum. Sancta glorifi-
cavit et multiplicavit vasa sanctorum. Et auditum est Romae
quia mortuus est Ionathas et usque in Spartiatas et contristati
sunt valde. Ut audierunt autem quod Symon frater eius factus esset summus
sacerdos loco eius et ipse obtineret regionem et civitates
scripserunt ad eum tabulis aereis ut renovarent ami-
citias et societatem quam fecerant cum Iuda et Ionatha fratribus
eius. Et lectae sunt in conspectu ecclesiae in Hierusalem. Et hoc exemplum
epistularum quas miserunt Spartiatae. Spartianorum principes civitatis
Symoni sacerdoti magno et senioribus ac sacerdotibus et re-
liquo populo Iudaeorum fratribus salutem. Legati qui missi sunt ad populum nostrum
nuntiaverunt nobis de gloria vestra et honore ac laetitia et gavisi
sumus in introitu eorum. Et scripsimus quae ab ipsis erant dicta in con-
ciliis populi sic. Numenius Antiochi et Antipater Iasonis filius
legati Iudaeorum venerunt ad nos renovantes nobiscum ami-
citiam pristinam. Et placuit populo excipere viros gloriose et po-
nere exemplum sermonum eorum in segregatis populi libris ut
sit memoria populo Spartiatarum. Exemplum autem horum scrip-
simus Symoni magno sacerdoti. Post haec autem misit
Symon Numenium Romam habentem clypeum aureum magnum
pondo mnarum mille ad statuendam cum eis societatem.
Cum audisset autem populus Romanus sermones istos dixerunt.
Quam gratiarum actionem reddemus Symoni et filiis eius. Restituit
enim fratres suos et expugnavit inimicos Israhel et statuerunt ei
libertatem et descripserunt in tabulis aereis et posuerunt in titulis in
monte Sion. Et hoc exemplum scripturae. Octava decima die
mensis Elul anno centesimo septuagesimo secundo anno tertio sub Symone
sacerdote magno in Asaramel in conventu magno sa-
cerdotum et populi et principum gentis et seniorum regionis
nota facta sunt haec. Quoniam frequenter facta sunt proelia in regione
nostra. Symon autem Matthathiae filius ex filiis Iarib et fratres
eius dederunt se periculis et restiterunt adversariis gentis suae
ut starent sancta ipsorum et lex et gloria magna glorificaverunt
gentem suam. Et congregavit gentem suam Ionathas et factus
est sacerdos magnus et appositus est ad populum suum. Et volue-
runt inimici eorum calcare sancta et atterere regionem ipsorum
et extendere manus in sancta eorum. Tunc restitit Symon et pug-
navit pro gente sua et erogavit pecunias multas et
armavit viros virtutis gentis suae et dedit eis stipendia
et munivit civitates Iudaeae et Bethsuram quae erat in finibus
Iudaeae ubi erant arma hostium antea et posuit illic prae-
sidium viros Iudaeos. Et Ioppen munivit quae erat ad mare
et Gazaram quae est in finibus Azoti in qua hostes antea

habitabant. Et collocavit illic Iudaeos et quaecumque apta erant
ad correptionem eorum posuit in eis. Et vidit populus actum Symo-
nis et gloriam quam cogitabat facere genti suae et posuerunt
eum ducem suum et principem sacerdotum eo quod ipse fecerat haec omnia et iu-
stitiam et fidem quam conservavit genti suae. Et exquisivit om-
ni modo exaltare populum suum. Et in diebus eius prosperatum est in manibus
eius ut tollerentur gentes de regione ipsorum et qui erant in civitate David
in Hierusalem in arce de qua procedebant et contaminabant omnia
quae in circuitu sanctorum sunt et inferebant plagam magnam castitati. Et
collocavit in ea viros Iudaeos ad tutamentum regionis et civi-
tatis et exaltavit muros Hierusalem. Et rex Demetrius statuit ei
summum sacerdotium. Secundum haec fecit eum amicum suum et glorificavit eum
gloria magna. Audivit enim quod appellati sunt Iudaei a Romanis et
amici et socii et fratres et quia susceperunt legatos Symonis gloriose
et quia Iudaei et sacerdotes eorum consenserunt eum esse ducem suum et sum-
mum sacerdotem in aeternum donec surgat propheta fidelis et ut es-
set super eos dux et ut cura esset illi pro sanctis et ut constitueret praepositos
super opera eorum et super regionem et super arma et super praesidia et cura
sit illi de sanctis et ut audiatur ab omnibus et scribantur in nomine
eius omnes conscriptiones in regione et ut operiatur purpura et
auro. Et non liceat ulli ex populo et ex sacerdotibus irritum facere aliquid
horum et contradicere his quae ab eo dicuntur aut convocare conventum in re-
gione sine ipso et vestiri purpura et uti fibula aurea. Qui
autem fecerit extra haec aut irritum fecerit aliquid horum reus erit. Et complacu-
it omni populo statuere Symonem et facere secundum verba ista. Et suscepit
Symon et placuit ut summo sacerdotio fungeretur et esset dux et
princeps gentis Iudaeorum et sacerdotum et praeesset omnibus. Et scripturam
istam dixerunt ponere in tabulis aereis et ponere eas in peribolo sanctorum
in loco celebri. Exemplum autem eorum ponere in aerario ut habeat

Et misit rex Antiochus XV Symon et filii eius.
filius Demetrii epistulas ab insulis maris Symoni sacer-
doti et principi gentis Iudaeorum et universae genti et erant continentes
hunc modum. Rex Antiochus Symoni sacerdoti magno et genti
Iudaeorum salutem. Quoniam quidem pestilentes obtinuerunt regnum patrum
nostrorum. Volo autem vindicare regnum et restituere illud sicut erat
antea. Electam feci multitudinem exercitus et feci naves bellicas.
Volo autem procedere per regionem ut ulciscar in eos qui corrupe-
runt regionem nostram et desolaverunt civitates multas in
regno meo. Nunc ergo statuo tibi omnes oblationes quas remise-
runt tibi ante me reges et quaecumque alia dona remiserunt tibi. Et per-
mitto tibi facere percussuram proprii numismatis in regione tua.
Hierusalem autem sanctam esse et liberam et omnia arma quae fabricata sunt et
praesidia quae extruxisti quae tenes maneant tibi. Et omne debitum regis
et quae in futurum debentur regi ex hoc et in totum tempus remittun-
tur tibi. Cum autem obtinuerimus regnum nostrum glorificabimus te
et gentem tuam et templum gloria magna ita ut manifestetur
gloria vestra in universa terra. Anno centesimo septuagesimo quarto exiit Antiochus
in terram patrum suorum et convenerunt ad eum omnes exercitus ita ut pau-
ci relicti essent cum Tryphone. Et insecutus est eum Antiochus rex et
venit Doram fugiens per maritimam. Sciebat enim quod congre-
gata sunt mala in eum et reliquit eum exercitus. Et applicuit
Antiochus super Doram cum centum viginti milibus virorum bellatorum
et octo milibus equitum et circuivit civitatem et naves a ma-
ri accesserunt et vexabant civitatem a terra et mari et nemi-
nem sinebant ingredi vel egredi. Venit autem Numenius

Regum eo habitant ab urbe Roma habentes epistolas regibus et regionibus scriptas, in quibus continebantur haec: Lucius consul Romanorum Ptolomeo regi salutem. Legati Iudaeorum venerunt ad nos amici nostri, renovantes pristinam amicitiam et societatem, missi a Simone principe sacerdotum et populo Iudaeorum. Attulerunt autem et clypeum aureum mnarum mille. Placuit itaque nobis scribere regibus et regionibus, ut non inferant illis mala, neque impugnent eos et civitates eorum et regiones eorum, et ut non ferant auxilium pugnantibus adversus eos. Visum est autem nobis accipere ab eis clypeum. Si qui ergo pestilentes refugerint de regione ipsorum ad vos, tradite eos Simoni principi sacerdotum, ut vindicet in eos secundum legem suam. Haec eadem scripta sunt Demetrio regi et Attalo, et Arabae et Arsaci, et in omnes regiones, et Lampsaco et Spartiatis, et in Delum et Myndum et Sicyonem, et Cariam et Samum, et Pamphyliam et Lyciam, et Alicarnassum et Rhodum, et Phaselidam et Co et Siden, et Aradon et Gortynam, et Gnidum et Cyprum et Cyrenen. Exemplum autem eorum scripserunt Simoni principi sacerdotum et populo Iudaeorum. Antiochus autem rex applicuit castra in Doram secundo, admovens ei semper manus et machinas faciens, et conclusit Tryphonem ne procederet. Et misit ei Simon duo millia virorum electorum in auxilium, et argentum et aurum, et vasa copiosa. Et noluit ea accipere, sed rupit omnia quae pactus est cum eo antea, et alienavit se ab eo. Et misit ad eum Athenobium unum de amicis suis, ut tractaret cum ipso dicens: Vos tenetis Ioppen et Gazaram et arcem quae est in Ierusalem, civitates regni mei. Fines earum desolastis, et fecistis plagam magnam in terra, et dominati estis per loca multa in regno meo. Nunc ergo tradite civitates quas occupastis, et tributa locorum quibus dominati estis extra fines Iudaeae. Sin autem, date pro illis quingenta talenta argenti, et exterminii quod exterminastis, et tributorum civitatum alia talenta quingenta; sin autem veniemus et expugnabimus vos. Et venit Athenobius amicus regis in Ierusalem, et vidit gloriam Simonis et claritatem in auro et argento, et apparatum copiosum, et obstupuit, et retulit ei verba regis. Et respondit ei Simon, et dixit ei: Neque alienam terram sumpsimus, neque aliena detinemus, sed hereditatem patrum nostrorum, quae iniuste ab inimicis nostris aliquo tempore possessa est. Nos vero tempus habentes vindicamus hereditatem patrum nostrorum. Nam de Ioppe et Gazara quae expostulas, ipsi faciebant in populo plagam magnam et in regione nostra: horum damus talenta centum. Et non respondit ei verbum. Reversus autem est cum ira ad regem, et renuntiavit ei verba ista, et gloriam Simonis, et universa quae vidit, et iratus est rex ira magna. Tryphon autem fugit navi in Orthosiada. Et constituit rex Cendebeum ducem maritimum, et exercitum peditum et equitum dedit illi. Et mandavit ei movere castra contra faciem Iudaeae. Et mandavit ei aedificare Gedorem, et obstruere portas civitatis, et debellare populum. Rex autem persequebatur Tryphonem. Et pervenit Cendebeus Iamniam, et coepit irritare plebem, et conculcare Iudaeam, et captivare populum, et interficere, et aedificare Gedorem. Et collocavit illic equites et exercitum, ut egressi perambularent viam Iudaeae, sicut constituit ei rex.

XVI

Et ascendit Ioannes de Gazaris, et nuntiavit Simoni patri suo quae fecit Cendebeus in populo ipsorum. Et vocavit Simon duos filios suos seniores Iudam et Ioannem, et ait illis: Ego et fratres mei et domus patris mei expugnavimus hostes Israel ab adolescentia usque in hunc diem, et prosperatum est in manibus nostris liberare Israel aliquoties. Nunc autem senui; sed estote loco meo et fratris mei, et egressi pugnate pro gente nostra; auxilium vero de caelo vobiscum sit. Et elegit de regione viginti millia virorum belligeratorum et equites, et profecti sunt ad Cendebeum, et dormierunt in Modin. Et surrexerunt mane, et abierunt in campum, et ecce exercitus copiosus in obviam illis peditum et equitum, et fluvius torrens erat inter medios ipsorum. Et admovit castra contra faciem eorum ipse et populus eius, et vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, et transfretavit primus, et viderunt eum viri, et transierunt post eum. Et divisit populum, et equites in medio peditum: erat autem equitatus adversariorum copiosus nimis. Et exclamaverunt sacris tubis, et in fugam conversus est Cendebeus, et castra eius, et ceciderunt ex eis multi vulnerati; residui autem in munitionem fugerunt. Tunc vulneratus est Iudas frater Ioannis; Ioannes autem insecutus est eos, donec venit Cedronem quam aedificavit, et fugerunt usque ad turres quae erant in agris Azoti, et succendit eas igni, et ceciderunt ex illis duo millia virorum; et reversus est in Iudaeam in pace. Et Ptolomeus filius Abobi constitutus erat dux in campo Iericho, et habebat argentum et aurum multum; erat enim gener summi sacerdotis. Et exaltatum est cor eius, et volebat obtinere regionem, et cogitabat dolum adversus Simonem et filios eius ut tolleret eos. Simon autem perambulans civitates quae erant in regione Iudaeae, et sollicitudinem gerens earum, descendit in Iericho ipse et Mathathias filius eius et Iudas, anno centesimo septuagesimo septimo, mense undecimo; hic est mensis Sabath. Et suscepit eos filius Abobi in munitiunculam quae vocatur Doch, cum dolo, quam aedificavit; et fecit eis convivium magnum, et abscondit illic viros. Et cum inebriatus esset Simon et filii eius, surrexit Ptolomeus cum suis, et sumpserunt arma sua, et intraverunt in convivium, et occiderunt eum et duos filios eius, et quosdam pueros eius. Et fecit deceptionem magnam in Israel, et reddidit mala pro bonis. Et scripsit haec Ptolomeus, et misit regi ut mitteret ei exercitum in auxilium, et traderet ei regionem et civitates eorum et tributa. Et misit alios in Gazaram tollere Ioannem, et tribunis misit epistolas ut venirent ad se, et daret eis argentum et aurum et dona. Et alios misit occupare Ierusalem et montem templi. Et praecurrens quidam nuntiavit Ioanni in Gazara quia periit pater eius et fratres eius, et quia misit te quoque interfici. Ut audivit autem, vehementer expavit, et comprehendit viros qui venerant perdere eum, et occidit eos; cognovit enim quia quaerebant eum perdere. Et cetera sermonum Ioannis, et bellorum eius et bonarum virtutum quibus fortiter gessit, et aedificii murorum quos exstruxit, et rerum gestarum eius, ecce haec scripta sunt in libro dierum sacerdotii eius, ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suum. Incipit liber secundus Machabeorum.

Fratribus qui sunt per Aegyptum Iudaeis salutem dicunt fratres qui sunt in Ierosolymis Iudaei, et qui in regione Iudaeae, et pacem bonam. Benefaciat vobis Deus, et meminerit testamenti sui quod ad Abraham et Isaac et Iacob locutus est, servorum suorum fidelium, et det vobis cor omnibus ut colatis eum, et faciatis eius voluntatem corde magno et animo volente. Adaperiat cor vestrum in lege sua et in praeceptis suis, et faciat pacem. Exaudiat orationes vestras, et reconcilietur vobis, nec vos

in tempore malo. Et nunc hic sumus orantes pro vobis. Regnante Demetrio anno centesimo sexagesimo nono nos Iudaei scripsimus vobis in tribulatione et impetu qui supervenit nobis in istis annis ex quo recessit Iason a sancta terra et a regno. Portam succenderunt et effuderunt sanguinem innocentem et oravimus ad Dominum et exauditi sumus et obtulimus sacrificium et similaginem et accendimus lucernas et proposuimus panes. Et nunc frequentate dies scenophegiae mensis casleu. Anno centesimo octogesimo octavo populus qui est Hierosolymis et in Iudaea senatusque et Iudas Aristobolo magistro Ptolomei regis qui est de genere christorum sacerdotum et his qui in Aegypto sunt Iudaeis salutem et sanitatem. De magnis periculis a Deo liberati magnifice gratias agimus ipsi ut pote qui adversus talem regem dimicavimus. Ipse enim ebullire fecit de Perside eos qui pugnaverunt contra nos et sanctam civitatem. Nam cum in Perside esset dux ipse et cum ipso immensus exercitus cecidit in templo Naneae consilio deceptus sacerdotum Naneae. Etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus et amici eius ut acciperet pecunias multas dotis nomine. Cumque proposuissent eas sacerdotes Naneae et ipse cum paucis ingressus esset intra ambitum phani clauserunt templum. Cum intrasset Antiochus. apertoque occulto aditu templi mittentes lapides percusserunt ducem et eos qui cum eo erant et diviserunt membratim et capita eorum amputata foras proiecerunt. Per omnia benedictus Deus qui tradidit impios. Facturi igitur quinta et vicesima die mensis casleu purificationem templi necessarium duximus significare vobis ut et vos quoque agatis diem scenophegiae et diem ignis qui datus est quando Neemias aedificato templo et altari obtulit sacrificia. Nam cum in Persidem ducerentur patres nostri sacerdotes qui tunc cultores Dei erant acceptum ignem de altari occulte absconderunt in valle ubi erat puteus altus et siccus et in eo contutati sunt eum ita ut omnibus ignotus esset locus. Cum autem praeterissent anni multi et placuit Deo ut mitteretur Neemias a rege Persidis nepotes sacerdotum illorum qui absconderant misit ad requirendum ignem. Et sicut narraverunt nobis non invenerunt ignem sed aquam crassam. et iussit eos haurire et afferre sibi. et sacrificia quae imposita erant iussit sacerdos Neemias aspergi aqua ipsa et ligna quae erant superposita. atque ut hoc factum est et tempus affuit quo sol refulsit qui prius erat in nubilo accensus est ignis magnus ita ut omnes mirarentur. Orationem autem faciebant omnes sacerdotes dum consummaretur sacrificium Ionatha inchoante. ceteris autem respondentibus et Neemiae. Et erat oratio

Domine Deus omnium creator terribilis **II** hunc modum

et fortis iustus et misericors qui solus es rex bonus qui solus praestans solus iustus et omnipotens et aeternus qui liberas Israel de omni malo qui fecisti patres electos et sanctificasti eos accipe sacrificium pro universo populo tuo Israel et custodi partem tuam et sanctifica congrega dispersionem nostram libera eos qui serviunt gentibus et contemptos et abominatos respice ut sciant gentes quia tu es Deus noster. Affige opprimentes nos et contumeliam facientes in superbia. constitue populum tuum in loco sancto tuo sicut dixit Moyses. Sacerdotes autem psallebant hymnos usque consumptum esset sacrificium. Cum autem consumptum fuisset sacrificium ex residua aqua Neemias iussit lapides maiores perfundi. Quod ut factum est ex eis flamma accensa est. sed ex lumine quod refulsit ab altari consumpta est.

Ut vero manifestata est res renuntiatum est regi Persarum quod in loco in quo ignem absconderant hi qui translati fuerant sacerdotes aqua apparuit de qua Neemias et qui cum eo erant purificaverunt sacrificia. Considerans autem rex et rem diligenter examinans fecit ei templum ut probaret quod factum erat. et si quibus donari erat res multa bona accipiebat ex his et tribuebat. Et cum probasset sacerdotibus donavit multa bona atque alia munera et accipiens manu sua tradebat eis. Appellavit autem Neemias hunc locum nepthar quod interpretatur purificatio. Vocatur autem apud plures nephi. Invenitur autem in descriptionibus Ieremiae prophetae quod iussit eos ignem accipere qui transmigrabant ut significatum est et mandavit transmigratis. Et dedit illis legem ne obliviscerentur praecepta Domini et ut non exerrarent mentibus videntes simulacra aurea et argentea et ornamenta eorum. et alia huiusmodi dicens hortabatur ne legem amoverent a corde suo. Erat autem in ipsa scriptura quomodo tabernaculum iussit propheta divino responso ad se facto comitari secum. usque exiit in montem in quo Moyses ascendit et vidit Dei hereditatem. et veniens ibi Ieremias invenit locum speluncae et tabernaculum et archam et altare incensi intulit illuc et ostium obstruxit. Et accesserunt quidam simul qui sequebantur ut notarent sibi locum et non potuerunt invenire. Ut autem cognovit Ieremias culpans illos dixit. Quod ignotus erit locus donec congreget Deus congregationem populi et propitius fiat. Et tunc Dominus ostendet haec et apparebit maiestas Domini et nubes erit sicut Moysi manifestabatur et sicut cum Salomon petiit ut locus sanctificaretur magno Deo et ut Domino manifestabat haec. Etenim sapientiam tractabant et ut sapientiam habens obtulit sacrificium dedicationis et consummationis templi. sicut Moyses orabat ad Dominum et descendit ignis de caelo et sacrificium consumpsit. Sic et Salomon oravit et descendit ignis de caelo et consumpsit holocaustum. Dixitque Moyses. eo quod non sit manducatum quod erat pro peccato consumptum est. Similiter et Salomon octo diebus celebrabat dedicationem. Inferebantur autem in descriptionibus et commentariis Neemiae haec eadem et ut construens bibliothecam congregavit de regionibus libros et prophetarum et David et epistulas regum et de donariis. Similiter autem et Iudas ea quae deciderant per bellum quod nobis acciderat congregavit omnia et sunt apud nos. Si ergo desideratis haec mittite qui perferant vobis. Acturi itaque purificationem scripsimus vobis. Bene ergo facietis si egeritis hos dies. Deus autem qui liberavit populum suum et reddidit hereditatem suam omnibus et regnum et sacerdotium et sanctificationem sicut promisit in lege. speramus quod cito nostri miserebitur et congregabit de sub caelo in locum sanctum. Eripuit enim nos de magnis periculis et locum purgavit. De Iuda vero Machabeo et fratribus eius et de templi magni purificatione et de arae dedicatione. Sed et de proeliis quae pertinent ad Antiochum nobilem et filium eius Eupatorem. et de illuminationibus quae de caelo factae sunt ad eos qui pro Iudaeis fortiter fecerunt ita ut universam regionem cum pauci essent vindicarent et barbaram multitudinem fugarent et famosissimum in toto orbe templum recuperarent et civitatem liberarent ut leges quae abolendae erant restituerentur Domino cum

cum tranquillitate propitius factus illis: itemque ab Iasone Cyre-
neo v libris comprehensa temptavimus nos uno volumine bre-
viare. Considerantes enim multitudinem librorum et difficultatem
volentibus aggredi narrationes historiarum propter rerum multitu-
dinem curavimus volentibus quidem legere ut esset animi oblectatio,
studiosis vero ut possint facile memorie commendare: omnibus
autem legentibus utilitas conferatur. Et nobis quidem ipsis qui hoc opus
breviandi causa suscepimus non facilem laborem, immo vero negotium
plenum vigiliarum et sudoris assumpsimus. Sicut hii qui preparant
convivium et querunt aliorum voluntati parere propter multorum
gratiam libenter laborem sustinemus. Veritatem quidem de singulis
auctoribus concedentes, ipsi autem secundum datam formam brevitati
studentes. Sicut enim nove domus architecto de universa stru-
ctura curandum est, ei vero qui pingere conatur que apta sunt ad
ornatum exquirenda sunt: ita estimandum est et in nobis. Etenim
intellectum colligere et ordinare sermonem et curiosius partes
singulas quasque querere historie conscriptori congruit auctori.
Brevitatem vero dictionis sectari et executiones rerum
vitare breviandi concedendum est. Hinc ergo narrationem
incipiemus de prefatione dixisse tantum sufficiat. Stultum etenim est
ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

III

Igitur cum sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc op-
time custodirentur propter Onie pontificis pietatem et animos odio ha-
bentis mala, fiebat ut ipsi reges et principes locum summo
honore dignum ducerent et templum maximis muneribus il-
lustrarent: ita ut Seleucus Asie rex de redditibus suis presta-
ret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes. Symon
autem de tribu Beniamin prepositus templi constitutus contendebat
obsistente sibi principe sacerdotum iniquum aliquid in civitate
moliri. Sed cum vincere Oniam non posset, venit ad Appollonium
Tharsee filium, qui eo tempore erat dux Celesyrie et Phenices,
et nuntiavit ei pecuniis innumerabilibus plenum esse erarium
Ierosolimis, et communes copias immensas esse, que non pertinent
ad rationem sacrificiorum: esse autem possibile sub potestate regis ca-
dere universa. Cumque retulisset Appollonius ad regem de pecuniis
que delate erant, ille accitum Heliodorum qui erat super negotia
eius misit cum mandatis ut predictam pecuniam transportaret.
Statimque Heliodorus iter est aggressus, specie quidem quasi per Celesyriam et
Phenicen civitates esset peragraturus, re vera autem regis proposi-
tum perfecturus. Sed cum venisset Ierosolimam et benigne a
summo sacerdote in civitate esset exceptus, narravit de dato
indicio pecuniarum, et cuius rei gratia adesset aperuit: interrogabat
autem si vere hec ita essent. Tunc summus sacerdos ostendit deposita
esse hec et victualia viduarum ac pupillorum. Quedam vero esse Hyrca-
ni Tobie viri valde eminentis, in hiis que detulerat impius Symo-
n. Universa autem argenti talenta esse cccc et auri cc. Decipi
vero eos qui credidissent loco et templo quod per universum mun-
dum honoratur pro sui veneratione et sanctitate impossibile omnino
esse. At ille pro hiis que habebat in mandatis a rege dicebat
omni genere regi ea esse deferenda. Constituta autem die intrabat
de hiis Heliodorus ordinaturus. Non modica vero per universam
civitatem erat trepidatio. Sacerdotes vero ante altare cum
stolis sacerdotalibus iactaverunt se, et invocabant de ce-
lo eum qui de depositis legem posuit, ut hiis qui deposuerant ea
salva custodiret. Iam vero qui videbat summi sacerdotis vultum

mente vulnerabatur. Facies enim et color immutatus declara-
bat internum animi dolorem. Circumfusa enim erat mestitia
quedam viro et horror corporis, per quem manifestus dolor cordis
aspicientibus efficiebatur. Alii etiam congregatim de domibus
confluebant publica supplicatione obsecrantes,
eo quod in contemptum locus esset venturus. Accincteque mu-
lieres ciliciis pectus per plateas confluebant. Sed et virgines que con-
cluse erant procurrebant ad Oniam, alie autem ad mu-
ros, quedam vero per fenestras aspiciebant. Universe autem pro-
tendentes manus in celum deprecabantur. Erat enim misera commixte
multitudinis et magni sacerdotis in agone constituti ex-
pectatio. Et hii quidem invocabant omnipotentem deum, ut
credita sibi hiis qui crediderant cum omni integritate conservarentur.
Heliodorus autem quod decreverat perficiebat, eodem loco
ipse cum satellitibus circa erarium presens. Sed spiritus omnipotentis
dei magnam fecit sue ostensionis evidentiam, ita ut omnes
ausi fuerant parere ei ruentes dei virtute in dissolu-
tionem et formidinem converterentur. Apparuit enim illis quidam
equus terribilem habens sessorem optimis operimentis adornatus.
Isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit. Qui autem ei se-
debat videbatur arma habere aurea. Alii etiam apparuerunt duo
iuvenes virtute decori, optimi gloria speciosique amictu:
qui circumsteterunt eum et ex utraque parte flagellabant
sine intermissione multis plagis verberantes. Subito autem He-
liodorus concidit in terram. Eumque multa caligine circumfusum
rapuerunt, atque in sella gestatoria positum eiecerunt.
Et is qui cum multis cursoribus et satellitibus predictum ingressus est era-
rium portabatur, nullo sibi auxilium ferente, manifesta cogni-
ta dei virtute. Et ille quidem per divinam virtutem iacebat
mutus atque omni spe et salute privatus. Hii autem dominum bene-
dicebant, quia magnificabat locum suum: et templum quod paulo
ante timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente
domino gaudio et letitia impletum est. Tunc vero ex amicis Heliodori
quidam rogabant confestim Oniam, ut invocaret altissimum
et vitam donaret ei qui in supremo spiritu erat constitutus.
Considerans autem summus sacerdos ne forte rex suspicaretur
maliciam aliquam ex Iudeis circa Heliodorum consummatam, obtulit pro
salute viri hostiam salutarem. Cumque summus sacerdos exoraret,
iidem iuvenes eisdem vestibus amicti astantes Heliodoro
dixerunt: Onie sacerdoti gratias age, nam propter eum tibi dominus vitam
donavit. Tu autem a deo flagellatus nuntia omnibus magnalia
dei et potestatem. Et hiis dictis non comparuerunt. Heliodorus autem hostia
deo oblata et votis magnis promissis ei qui vivere illi conces-
sit, et Onie gratias agens, recepto exercitu repedabat ad regem.
Testabatur autem omnibus ea que sub oculis suis viderat opera
magni dei. Cum autem rex interrogasset Heliodorum quis esset aptus adhuc semel
Ierosolimam mitti, ait: Si quem habes hostem aut
regni tui insidiatorem, mitte illuc, et flagellatum eum re-
cipies, si tamen evaserit: eo quod in loco sit dei quedam vere
virtus. Nam ipse qui in celis habet habitationem visitator et adiutor est
illius, et venientes ad malefaciendum percutit ac perdit.
Et de Heliodoro et de erarii custodia ita res se habet.

IIII

Symon autem predictus pecuniarum et patrie delator male
de Onia loquebatur, tamquam ipse Heliodorum instigasset ad hec
et ipse fuisset incentor malorum. Provisoremque civitatis

patriae et tutorem gentis suae et aemulatorem legis Dei audebat insidiatorem regni dicere. Sed cum inimicitiae in tantum procederent ut etiam per quosdam Simonis necessarios homicidia fierent, considerans Onias periculum contentionis et Apollonium insanire ut pote ducem Celesyriae et Phoenicis ad augendam malitiam Simonis, ad regem se contulit non ut civium accusator sed communem utilitatem apud semetipsum universae multitudinis considerans. Videbat enim sine regali providentia impossibile esse pacem rebus dari, nec Simonem posse cessare a stultitia sua. Sed post Seleuci vitae excessum cum suscepisset regnum Antiochus qui Nobilis appellabatur, ambiebat Iason frater Oniae summum sacerdotium, adito rege promittens ei argenti talenta .ccc.lx. et ex redditibus aliis talenta .lxxx. Super haec promittebat et alia .c.l. si potestati eius concederetur gymnasium et ephebiam sibi constituere et eos qui in Ierosolimis erant Antiochenos scribere. Quod cum rex annuisset et optinuisset principatum, statim ad gentilem ritum contribules suos transferre coepit. Et amotis his quae humanitatis causa Iudaeis a regibus fuerant constituta per Iohannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia et societate functus est legatione, legitima civium iura destituens prava instituta sanciebat. Etenim ausus est sub ipsa arce gymnasium constituere et optimos quosque epheborum in lupanaribus ponere. Erat autem hoc non initium sed incrementum quoddam et profectus gentilis et alienigenae conversationis propter impii et non sacerdotis Iasonis nefarium et inauditum scelus, ita ut sacerdotes iam non circa altaris officia dediti essent, sed contempto templo et sacrificiis neglectis festinarent participes fieri palaestrae et praebitionis eius iniustae in exercitiis disci, et patrios quidem honores nihil habentes grecas glorias optimas arbitrabantur. Quarum gratia periculosa eos contentio habebat, et eorum instituta aemulabantur ac per omnia his consimiles esse cupiebant quos hostes et peremptores habuerant. In leges enim divinas impie agere sic cedit impune, sed hoc sequens tempus declarabit. Cum autem quinquennalis agon Tyro celebraretur et rex praesens esset, misit Iason facinorosus ab Ierosolimis viros peccatores portantes argenti didragmas .ccc. in sacrificium Herculis, quas postulaverunt hi qui asportaverant ne in sacrificiis erogarentur, quia non oporteret, sed in alios sumptus eas deputari. Sed hae oblatae sunt quidem ab eo qui miserat in sacrificium Herculis, propter praesentes autem datae sunt in fabricam navium triremium. Misso autem in Egyptum Apollonio Nestei filio propter primates Philometoris regis, cum cognovisset Antiochus alienum se a negotiis regni effectum, propriis utilitatibus consulens profectus inde venit Ioppen et inde Ierosolimam, et magnifice ab Iasone et civitate susceptus cum facularum luminibus et laudibus ingressus est, et inde in Foenicen exercitum convertit. Et post triennii tempus misit Iason Menelaum supradicti Simonis fratrem portantem pecunias regi et de negotiis necessariis responsa perlaturum. At ille commendatus regi cum magnificasset faciem potestatis eius, in semet retorsit summum sacerdotium superponens Iasoni talenta argenti .ccc. Acceptisque a rege mandatis venit, nihil quidem habens dignum sacerdotio, animos vero crudelis tyranni et ferae beluae iram gerens. Et Iason quidem, qui proprium fratrem captivaverat, ipse deceptus profugus in Ammanitem expulsus est regionem. Menelaus autem principatum quidem obtinuit. De pecuniis vero regi promissis nihil agebat, cum exactionem faceret Sostratus qui arci erat praepositus. Nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat. Quam ob causam utrique ad regem evocati sunt. Et Menelaus amotus est a sacerdotio, succedente Lisimacho fratre suo. Sostratus autem praelatus est Cypriis. Et cum haec agerentur, contigit Tharsenses et Mallotas seditionem movere, eo quod Antiochidi regis concubinae dono essent dati. Festinanter itaque rex venit sedare illos, relicto suffecto uno ex comitibus suis Andronico. Ratus autem Menelaus accepisse se tempus opportunum, aurea quaedam vasa e templo furatus donavit Andronico, et alia vendiderat Tyro et per vicinas civitates. Quod cum certissime cognovisset Onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se continens Antiochiae secus Dafnen. Unde Menelaus accedens ad Andronicum rogabat ut Oniam interficeret. Qui cum venisset ad Oniam et datis dextris cum iure iurando, quamvis esset ei suspectus, suasit de asylo procedere, statimque eum peremit non veritus iustitiam. Ob quam causam non solum Iudaei, sed aliae quoque nationes indignabantur et moleste ferebant de nece tanti viri iniusta. Sed regressum regem de Ciliciae locis adierunt Iudaei apud Antiochiam simul et Graeci, conquerentes de iniqua nece Oniae. Contristatus itaque animo propter Oniam Antiochus et flexus ad misericordiam lacrimas fudit, recordatus defuncti sobrietatem et modestiam. Accensisque animis Andronicum purpura exutum circumduci per totam civitatem iubet, et in eodem loco in quo in Oniam impietatem commiserat sacrilegum vita privari, Domino illi dignam retribuente poenam. Multis autem sacrilegiis in templo a Lisimacho commissis Menelai consilio, et divulgata fama, congregata est multitudo adversum Lisimachum, multo iam auro exportato. Turbis autem insurgentibus et animis ira repletis, Lisimachus armatis fere tribus milibus iniquis manibus uti coepit, duce quodam tyranno qui praeerat et aetate pariter et dementia provecto. Sed ut intellexerunt conatum Lisimachi, alii lapides, alii fustes validos arripuere, quidam vero cinerem in Lisimachum iecere. Et multi quidem vulnerati, quidam et prostrati, omnes in fugam conversi sunt, ipsum etiam sacrilegum secus aerarium interfecerunt. De his ergo coepit iudicium adversus Menelaum agitari. Et cum venisset rex Tyrum, ad ipsum negotium detulerunt missi tres viri a senioribus. Et cum superaretur Menelaus, promisit Ptolomeo multas pecunias dare ad suadendum de rege. Itaque Ptolomeus in quodam atrio positum quasi refrigerandi gratia regem adiit, et a sententia deduxit. Et Menelaum quidem universae malitiae reum criminibus absolvit; miseros autem qui etiam si apud Scythas causam dixissent innocentes iudicarentur, morte damnavit. Cito ergo iniustam poenam dederunt qui pro civitate et populo et sacris vasis causam prosecuti sunt. Quam ob rem Tyrii quoque indignati erga sepulturam eorum liberalissimi extiterunt. Menelaus autem propter eorum qui in potentia erant avaritiam permanebat in potestate, crescens in malitia ad insidias civium.

V

Eodem tempore Antiochus secundam profectionem paravit in Egyptum. Contigit autem per universam Ierosolimorum civitatem videri diebus .xl. per aera equites discurrentes stolas habentes et hastas quasi cohortes armatas, et cursus equorum per ordinem digestos, et congressiones fieri comminus et scutorum motus et galeatorum multitudinem gladiis districtis et telorum iactus et aureorum armorum splendorem omnisque generis loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra converti. Sed cum falsus rumor exisset tamquam vita excessisset Antiochus, assumptis Iason non minus mille viris

repente aggressus est civitatem: et civibus ruinae conclamantibus, ad ultimum apprehensa civitate Menelaus fugit in arcem. Iason vero non parcebat in caede civibus suis, nec cogitabat prosperitatem adversum cognatos malum esse maximum, arbitrans hostium et non civium se trophaea capturum. Et principatum quidem non obtinuit, finem vero insidiarum suarum confusionem accepit, et profugus iterum abiit in Ammanitem. Ad ultimum in exitium sui conclusus ab Areta Arabum tyranno fugiens de civitate in civitatem, omnibus odiosus, ut refuga legum, et execrabilis ut patriae et civium hostis, in Aegyptum extrusus est. Et qui multos de patria expulerat, peregre periit, Lacedaemonas profectus, quasi pro cognatione ibi refugium habiturus: et qui insepultos multos abiecerat, ipse et illamentatus et insepultus abicitur, sepultura neque peregrina usus, neque patrio sepulcro participans. His ita gestis suspicatus est rex societatem deserturos Iudaeos: et ob hoc profectus ex Aegypto efferatis animis civitatem quidem armis cepit. Iussit autem militibus interficere nec parcere occursantibus, et per domos ascendentes trucidare. Fiebant ergo caedes iuvenum ac seniorum, mulierum et natorum exterminia, virginumque et parvulorum neces. Erant autem toto triduo octoginta millia interfecti, quadraginta millia vincti, non minus autem venundati. Sed nec ista sufficiunt: ausus est intrare templum universa terra sanctius, Menelao ductore, qui legum et patriae fuit proditor: et scelestis manibus sumens sancta vasa, quae ab aliis regibus et civitatibus erant posita ad ornatum loci et gloriam, contrectabat indigne et contaminabat. Ita alienatus mente Antiochus non considerabat quod propter peccata habitantium civitatem modicum Deus fuerat iratus: propter quod et accidit circa locum despectio: alioquin nisi contigisset eos multis peccatis esse involutos, sicut Heliodorus qui missus est a Seleuco rege ad expoliandum aerarium, et hic statim adveniens flagellatus et repulsus utique fuisset ab audacia. Verum non propter locum gentem, sed propter gentem Deus locum elegit. Ideoque et ipse locus particeps factus est populi malorum: postea autem fiet socius et bonorum. Et qui derelictus est in ira Dei omnipotentis, iterum in magna Dei reconciliatione cum summa gloria exaltabitur. Igitur Antiochus mille et octingentis ablatis de templo talentis, velociter Antiochiam regressus est, existimans se prae superbia terram ad navigandum, pelagus vero ad iter agendum deducturum propter mentis elationem. Reliquit autem et praepositos suos ad affligendam gentem: Ierosolymis quidem Philippum, genere Phrygem, moribus crudeliorem eo ipso a quo constitutus est: in Garizim autem Andronicum et Menelaum, qui gravius quam ceteri imminebant civibus. Cumque appositus esset contra Iudaeos, misit odiosum principem Apollonium cum exercitu viginti et duobus millibus, praecipiens ei omnes perfectae aetatis interficere, mulieres ac iuvenes vendere. Qui cum venisset Ierosolymam, pacem simulans, quievit usque in diem sanctum sabbati: et tunc feriatis Iudaeis arma suos capere praecepit. Omnesque simul qui ad spectaculum processerant trucidavit: et civitatem cum armatis discurrens ingentem multitudinem peremit.

VI

Iudas autem Machabaeus qui decimus fuerat secesserat in desertum locum: ibique inter feras vitam in montibus cum suis agebat. Et feni cibo vescentes demorabantur, ne participes essent coinquinationis. Sed non post multum temporis misit rex senem quendam Antiochenum, qui compelleret Iudaeos ut se transferrent a patriis et Dei legibus: contaminare etiam quod in Ierosolymis erat templum, et cognominaret Iovis Olympii: et in Garizim, prout erant hi qui locum

inhabitabant, Iovis Hospitalis. Pessima autem et universis gravis erat malorum incursio. Nam templum luxuria et comessationibus gentium erat plenum, et scortantium cum meretricibus: sacratisque aedibus mulieres se ultro ingerebant, intro ferentes ea quae non licebat. Altare etiam plenum erat illicitis, quae legibus prohibebantur. Neque autem sabbata custodiebantur, neque dies sollempnes patrii servabantur, nec simpliciter se Iudaeum esse confitebatur. Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia: et cum Liberi sacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire. Decretum autem exiit in proximas gentilium civitates, suggerentibus Ptolomeis, ut pari modo et ipsi adversus Iudaeos agerent, ut sacrificarent: eos autem qui nollent transire ad instituta gentium interficerent. Erat ergo videre miseriam. Duae enim mulieres delatae sunt natos suos circumcidisse: quas infantibus ad ubera suspensis, cum publice per civitatem circumduxissent, per muros praecipitaverunt. Alii vero ad proximas coeuntes speluncas, latenter sabbati diem celebrantes, cum indicati essent Philippo, flammis succensi sunt, eo quod verebantur propter religionem et observantiam manu sibimet auxilium ferre. Obsecro autem eos qui hunc librum lecturi sunt ne abhorrescant propter adversos casus, sed reputent ea quae acciderunt non ad interitum, sed ad correptionem generis nostri esse. Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii est indicium. Non enim sicut in aliis nationibus patienter Dominus expectat, ut eas cum iudicii dies advenerit, in plenitudine peccatorum puniat, ita et in nobis statuit, ut peccatis nostris in finem devolutis ita demum in nos vindicet. Propter quod nunquam quidem a nobis misericordiam suam amovet: corripiens vero in adversis populum suum non derelinquit. Sed haec nobis ad commonitionem legentium dicta sint paucis. Iam enim veniendum est ad narrationem. Igitur Eleazarus unus de primoribus, vir aetate provectus et vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare. At ille gloriosissimam mortem magis quam odibilem vitam complectens, voluntarie praeibat ad supplicium. Intuens autem quemadmodum oporteret accedere, patienter sustinens, destinavit non admittere illicita propter vitae amorem. Hi autem qui astabant, iniqua miseratione commoti propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum secreto rogabant afferri carnes quibus vesci ei licebat, ut simularetur manducasse sicut rex imperaverat de sacrificii carnibus: ut hoc facto a morte liberaretur: et propter veterem viri amicitiam hanc in eo faciebant humanitatem. At ille cogitare coepit aetatis ac senectutis suae eminentiam dignam, et ingenitae nobilitatis canitiem, atque a puero optimae conversationis actus: et secundum sanctae et a Deo conditae legis constituta respondit cito, dicens praemitti se velle in infernum. Non enim aetati nostrae dignum est, inquit, fingere, ut multi adolescentium arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, et ipsi propter meam simulationem et propter modicum corruptibilis vitae tempus decipiantur, et per hoc maculam atque execrationem meae senectuti conquiram. Nam etsi in praesenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum Omnipotentis nec vivus nec defunctus effugiam. Quamobrem fortiter vita excedendo, senectute quidem dignus apparebo: adolescentibus autem exemplum forte relinquam, si prompto animo

[...]ter pro gravissimis ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. Hec cum dixisset confestim ad supplicium trahebatur. Hi autem qui eum ducebant et paulo ante fuerant mitiores, in iram conversi sunt propter sermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur. Sed cum plagis perimeretur, ingemuit et dixit: Domine qui habes sanctam scientiam, manifeste tu scis quia cum a morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores: secundum animam vero propter timorem tuum libenter hec patior. Et iste quidem hoc modo vita decessit, non solum iuvenibus sed et universe genti memoriam mortis sue ad exemplum virtutis et fortitudinis derelinquens.

VII

Contigit autem et septem fratres una cum matre apprehensos compelli a rege contra fas carnes porcinas, flagris et taureis cruciatos. Unus autem ex illis qui erat primus sic ait: Quid queris et quid vis discere a nobis? Parati sumus mori magis quam patrias dei leges prevaricari. Iratus itaque rex iussit sartagines et ollas eneas succendi. Quibus statim succensis iussit ei qui prior fuerat locutus amputari linguam: et cute capitis abstracta summas quoque manus et pedes ei prescindi, ceteris eius fratribus et matre inspicientibus. Et cum iam per omnia inutilis factus esset, iussit ignem admoveri et adhuc spirantem torreri, in qua diu cruciaretur. Ceteri una cum matre invicem se hortabantur mori fortiter dicentes: Dominus deus aspiciet veritatem et consolabitur in nobis, quemadmodum per protestationem cantici declaravit Moyses: et in servis suis consolabitur. Mortuo itaque primo illo hoc modo, sequentem ducebant ad illudendum. Et cute capitis eius cum capillis abstracta interrogabant si manducaret, priusquam toto corpore per membra singula puniretur. At ille respondens patria voce dixit: Non faciam. Propter quod et iste sequenti loco primi tormenta suscepit, et in ultimo spiritu constitutus sic ait: Tu quidem scelestissime in presenti vita nos perdis, sed rex mundi defunctos nos pro suis legibus in eterne vite resurrectione suscitabit. Post hunc tertius illudebatur, et linguam postulatus cito protulit et manus constanter extendit, et cum fiducia ait: E celo ista possideo, sed propter dei leges nunc hec ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero: ita ut rex et qui cum ipso erant mirarentur adolescentis animum, quod tamquam nihilum duceret cruciatus. Et hoc ita defuncto, quartum similiter torquentes vexabant. Et cum iam esset ad mortem sic ait: Potius est ab hominibus morti datos spem expectare a deo, iterum ab ipso resuscitandos: tibi enim resurrectio ad vitam non erit. Et cum admovissent quintum vexabant eum. At ille respiciens in eum dixit: Potestatem inter homines habens, cum sis corruptibilis, facis quod vis: noli autem putare genus nostrum a deo esse derelictum. Tu autem patienter sustine, et videbis magnam potestatem ipsius, qualiter te et semen tuum torquebit. Post hunc ducebant sextum, et is mori incipiens sic ait: Noli frustra errare. Nos enim propter nosmetipsos hec patimur, peccantes in deum nostrum, et digna admiratione facta sunt in nobis. Tu autem ne existimes tibi impune futurum quod contra deum pugnare temptaveris. Supra modum autem mater mirabilis et bonorum memoria digna, que pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens bono animo ferebat propter spem quam in deum habebat. Singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta sapientia, et femineae cogitationi masculinum animum inserens dixit ad eos: Nescio qualiter in utero meo apparuistis: neque enim ego spiritum et animam donavi vobis et vitam, et singulorum membra non ego ipsa compegi. Sed enim mundi creator qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, et spiritum vobis iterum cum misericordia reddet et vitam, sicut nunc vosmetipsos despicitis propter leges eius. Antiochus autem contempni se arbitratus, simul et exprobrantis voce despecta, cum adhuc adolescentior superesset, non solum verbis hortabatur, sed et cum iuramento affirmabat divitem se et beatum facturum, et translatum a patriis legibus amicum habiturum, et res necessarias prebiturum. Sed ad ista cum adolescens nequaquam inclinaretur, vocabat rex matrem et suadebat ei ut adolescenti fieret in salutem. Cum autem multis eam verbis esset hortatus, promisit suasuram se filio suo. Itaque inclinata ad illum, irridens crudelem tyrannum, ait patria voce: Fili mi miserere mei, que te in utero novem mensibus portavi et lac triennio dedi et alui et in etatem istam perduxi. Peto a te ut aspicias ad celum et terram et omnia que in eis sunt, et intelligas quia ex nichilo fecit illa deus, et hominum genus: ita fiat ut non timeas carnificem istum, sed dignus fratribus tuis effectus particeps suscipe mortem, ut in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam. Cum hec illa adhuc diceret, ait adolescens: Quem sustinetis? Non obedio precepto regis sed precepto legis que data est nobis per Moysen. Tu vero qui inventor omnis malitie factus es in Hebreos, non effugies manum dei. Nos enim pro peccatis nostris hec patimur. Et si nobis propter increpationem et correptionem dominus noster modicum iratus est, sed iterum reconciliabitur servis suis. Tu autem o scelestе et omnium hominum flagitiosissime, noli frustra extolli vanis spebus in servos eius inflammatus: nondum enim omnipotentis dei et omnia inspicientis iudicium effugisti. Nam fratres mei modico nunc dolore sustentato sub testamento eterne vite effecti sunt: tu vero iudicio dei iustas superbie tue penas exsolves. Ego autem sicut et fratres mei animam et corpus meum trado pro patriis legibus, invocans deum maturius genti nostre propitium fieri, teque cum tormentis et verberibus confiteri quod ipse est deus solus. In me vero et in fratribus meis desinet omnipotentis ira, que super omne genus nostrum iuste superducta est. Tunc rex accensus ira in hunc super omnes crudelius desevit, indigne ferens se derisum. Et hic itaque mundus obiit per omnia in domino confidens. Novissime autem et mater post filios defuncta est. Igitur de sacrificiis et de nimiis crudelitatibus satis dictum est.

VIII

Iudas vero Machabeus et qui cum illo erant introibant latenter in castella, et convocantes cognatos et socios, et eos qui manserant in iudaismo assumentes, eduxerunt ad se sex milia virorum. Et invocabant dominum ut respiceret in populum qui ab omnibus calcabatur, et misereretur templo quod contaminabatur ab impiis: misereretur etiam exterminio civitatis que esset illico complananda, et vocem sanguinis ad se clamantis audiret; memoraretur quoque iniquissimas mortes parvulorum innocentum, et blasphemias nomini suo illatas, et indignaretur super his. At Machabeus congregata multitudine intolerabilis gentibus efficiebatur: ira enim domini in misericordiam conversa est. Et superveniens castellis et civitatibus improvisus succendebat eas, et oportuna loca occupans non paucas hostium strages dabat. Maxime autem noctibus ad huiuscemodi excursus ferebatur, et fama virtutis eius ubique diffundebatur. Videns autem Philippus paulatim ad profectum venire hominem, ac frequentius res ei prospere cedere, ad Ptolomeum ducem Celesyrie et Phenicis scripsit ut auxilium ferret regis negotiis. At ille velociter misit Nicanorem Patrocli de primoribus amicis, datis ei de permixtis gentibus

armatis non minus xx milibus ut universum genus iudee de-
leret adiuncto ei et gorgia viro militari et in bellicis rebus ex-
perientissimo. Constituit autem nichanor regi ut tributum roma-
nis quod erat dandum duo milia talenta de captivitate iu-
deorum suppleret. Statimque ad maritimas civitates misit
convocans ad coemptionem iudaicorum mancipiorum promittens
se nonaginta mancipia talento distracturum non respiciens
vindictam que eum ab omnipotente esset consecutura. Iudas autem
ut comperit indicavit his qui secum erant iudeis nichanoris
adventum. Ex quibus quidam formidantes et non credentes dei iusti-
tie in fugam vertebantur. Alii vero si qua de his supererant
vendebant simulque dominum deprecabantur ut eriperet eos ab im-
pio nichanore qui prius eos quam cominus veniret ven-
didat. Et si non propter eos sed propter testamentum quod erat ad patres eorum et propter
invocationem sancti et magnifici nominis eius super eos. Convocatis autem
machabeus vii milibus qui cum ipso erant rogabat ne hostibus
reconciliarentur neque metuerent inique venientium adversum
se hostium multitudinem. Sed fortiter contenderent ante oculos haben-
tes contumeliam que in locum sanctum ab his iniuste esset illata.
Itemque et ludibrio habite civitatis iniuriam adhuc et veterum in-
stituta convulsa. Nam illi quidem confidunt in armis ait simul
et audacia. Nos autem in omnipotente domino qui potest et venientes
adversum nos et universum mundum uno nutu delere confidimus.
Admonuit autem eos et de auxiliis dei que facta sunt erga parentes.
et sub sennacherib c et lxxxv milia perierint. Et de prelio
quod eis adversus galathas fuit et in babylonia ut omnes ubi ad
rem ventum est macedonibus sociis hesitantibus ipsi sex milia
soli peremerunt c xx milia propter auxilium illis datum de celo
et beneficia pro his plurima consecuti sunt. His verbis constantes effec-
ti sunt et pro legibus et patria mori parati. Constituit itaque fratres suos
duces utrique ordini Symonem et iosephum et ionatham subiectis
unicuique millenis et quingentis. Ad hec et ab esdra
lecto illis sancto libro et dato signo adiutorii dei in prima a-
cie ipse dux commisit cum nichanore. Et facto sibi adiutore omni-
potente interfecerunt super novem milia hominum. Maiorem autem
partem exercitus nichanoris vulneribus debilem factam fugere compu-
lerunt. Pecuniis vero eorum qui ad emptionem eorum venerant
sublatis ipsos usquequaque persecuti sunt. Sed reversi sunt hora conclusi. Nam
erat ante sabbatum. Quam ob causam non perseveraverunt insequentes.
Arma autem ipsorum et spolia congregantes sabbatum agebant
benedicentes dominum qui liberavit eos in isto die misericordie ini-
tium stillans in eos. Post sabbatum vero debilibus et orphanis
et viduis diviserunt spolia et residua ipsi cum suis habuere.
His itaque gestis et communi ab omnibus facta obsecratione miseri-
cordem dominum postulabant ut in finem servis suis reconciliare-
tur. Et ex his qui cum thimotheo et bachide erant contra se conten-
dentes super xx milia interfecerunt et munitiones excel-
sas obtinuerunt et plures predas diviserunt equam portionem
debilibus pupillis viduis sed et senioribus facientes. Et cum ar-
ma eorum collegissent diligenter omnia composuerunt in locis oppor-
tunis. Residua vero spolia ierusalem detulerunt. Et philar-
chem qui cum timotheo erat interfecerunt virum scelestum qui in mul-
tis iudeos afflixerat. Et cum epinicia agerent in ierosolimis
eos qui sacras ianuas incenderant id est calisthenen cum
in quoddam domicilium refugisset incenderunt digna ei
mercede pro impietatibus reddita. Facinorosissimus autem nichanor
qui mille negotiatores ad venditionem iudeorum adduxerat

humiliatus auxilio domini ab his quos nullos existima-
posita veste glorie per mediterranea fugiens solus
tiochiam summam infelicitatem de interitu sui exercitus
Et qui promiserat romanis se tributum restituere de
tate ierosolimorum predicabat nunc protectorem deum
et ob hoc invulnerabiles esse eo quod sequerentur leg-

Eodem tempore antiochus inhoneste **IX**
revertebatur de perside. Intraverat enim in e-
temptaverat expoliare templa et civitatem oppri-
titudine ad arma concurrente in fugam versi sunt
tigit ut antiochus post fugam turpiter rediret
set circa ecbatanam recognovit que erga nicha-
thimotheum gesta sunt. Elatus autem in ira arbitra-
iniuriam illorum qui se fugaverant posse in iudeos
Ideoque iussit agitari currum sine intermissione a-
lesti eum iudicio perurgente eo quod ita superbe loc-
tus sit se ierosolimam et congeriem sepulcri iudeorum
Sed qui universa conspicit dominus deus israel percussit eum in-
insanabili plaga. Ut enim finivit hunc ipsum sermonem
hendit eum dolor viscerum et amara in tormenta
Et quidem satis iuste quippe qui multis et novis cruciatibus
torserat viscera licet ille nullo modo a sua malitia
Super hoc autem superbia repletus ignem spirans animo in
et precipiens accelerari negotium contigit illum impetu
de curru cadere et gravi corporis collisione membra
Isque qui sibi videbatur et fluctibus maris imperare
modum superbia repletus et montium altitudines in
appendere. Nunc humiliatus ad terram in gestatorio por-
manifestam dei virtutem in semetipso contestans
ut de corpore impii vermes scaturirent ac viven-
tibus carnes eius effluerent. Odore etiam illius et fetore
gravabatur. Et qui paulo ante sidera celi contin-
gere se arbitrabatur eum nemo poterat propter intolerantiam
tare. Hinc igitur cepit ex gravi superbia deduci
nem sui divina admonitus plaga per momenta
gula doloribus suis augmenta capientibus. Et cum
iam fetorem suum ferre posset ita ait. Iustum est subdi-
et mortalem non paria deo sentire. Orabat autem hic
dominum a quo non esset misericordiam consecuturus. Et civitatem ad
veniebat ut eam ad solum deduceret ac sepulcrum
faceret nunc optat liberam reddere. Et iudeos quos
quidem se dignos habiturum sed avibus ac feris
diripiendos et cum parvulis exterminaturum se dixerat equa-
atheniensibus facturum pollicetur. Templum etiam sanctum
liaverat optimis donis ornaturum. Et multiplicaturum
vasa et pertinentes ad sacrificia
de redditibus suis prestaturum. Super hec et iudeum
et omnem locum terre perambulaturum et predicaturum
Sed non cessantibus doloribus. Supervenerat enim in eum iu-
dicium desperans scripsit ad iudeos in modum depre-
plam hec continentem. Optimis civibus iudeis
et bene valere et esse felices. Rex et princeps antio-
valetis et filii vestri et ex sententia vobis cuncta
agimus gratias. Et ego in infirmitate constitutus
benigne memorie egressus de persidis locis et in-
de gravi apprehensus necessarium duxi pro communi utili-
curam habere non desperans memetipsum sed spe-

huius effugiendi infirmitatem. Respiciens autem et pater meus quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum ostendit quis susciperet principatum, ut si quid contrarium accideret aut difficile nuntiaretur, scientes hi qui in regionibus erant cui esset rerum summa derelicta non turbarentur. Ad haec considerans de proximo potentes quosque et vicinos temporibus insidiantes et eventum expectantes, designavi filium meum Antiochum regem, quem saepe recurrens in superiora regna multis vestrum commendabam, et scripsi ad eum quae subiecta sunt. Oro itaque vos et peto memores beneficiorum publice et privatim ut unusquisque conservet fidem ad me et ad filium meum. Confido enim eum modeste et humane acturum, et sequentem propositum meum, et consentaneum vobis fore. Igitur homicida et blasphemus pessime percussus, et ut ipse alios tractaverat, peregre in montibus miserabili obitu vita functus est. Transferebat autem corpus Philippus collactaneus eius, qui metuens filium Antiochi ad Ptolomeum Philometora in Egyptum abiit.

X

Machabeus autem et qui cum illo erant, Domino se protegente, templum quidem et civitatem recepit; aras autem quas alienigenae per plateas extruxerant, itemque delubra demolitus est. Et purgato templo aliud altare fecerunt, et de ignitis lapidibus igne concepto sacrificia obtulerunt post biennium, et incensum et lucernas et panes propositionis posuerunt. Quibus gestis rogabant Dominum prostrati in terram ne amplius talibus malis inciderent. Eadem autem die qua templum ab alienigenis pollutum fuerat, contigit eadem die purgationem fieri, vicesima quinta mensis qui fuit Casleu. Et cum laetitia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum, recordantes quod ante modicum temporis diem sollempnem tabernaculorum in montibus et in speluncis more bestiarum egerant. Propter quod thyrsos et ramos virides et palmas praeferebant ei qui prosperavit mundari locum suum. Et decreverunt communi praecepto et decreto universae genti Iudaeorum omnibus annis agere dies istos. Et Antiochi quidem qui appellatus est Nobilis vitae excessus ita se habuit. Nunc autem de Eupatore filio Antiochi impii quae gesta sunt narrabimus, breviantes mala quae in bellis gesta sunt. Hic enim suscepto regno constituit super negotia regni Lysiam quendam Phenicis et Syriae militiae principem. Nam Ptolomeus qui dicebatur Macer, iusti tenax erga Iudaeos esse instituit, et praecipue propter iniquitatem quae facta erat in eos, et pacifice agere cum eis. Sed ob hoc accusatus ab amicis apud Eupatorem, cum frequenter proditor audiret eo quod Cyprum creditam sibi a Philometore deseruisset, et ad Antiochum Nobilem translatus etiam ab eo recessisset, veneno vitam finivit. Gorgias autem cum esset dux locorum, assumptis advenis frequenter Iudaeos debellabat. Iudaei vero qui tenebant opportunas munitiones fugatos ab Ierosolimis suscipiebant et bellare tentabant. Hi vero qui erant cum Machabeo per orationes Dominum rogantes ut esset sibi adiutor, impetum fecerunt in munitiones Idumeorum, multoque vi insistentes loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt, et omnes simul non minus viginti millibus trucidaverunt. Quidam autem cum confugissent in duas turres valde munitas omnem apparatum ad repugnandum habentes, Machabeus ad horum expugnationem relicto Simone et Iosepho itemque Zacheo eisque qui cum ipsis erant satis multis, ipse ad eas quae amplius perurgebant pugnas conversus est. Hi vero qui cum Simone erant cupiditate ducti a quibusdam qui in turribus erant suasi sunt pecunia, et septuaginta millibus didragmis acceptis dimiserunt quosdam effugere. Cum autem Machabeo nuntiatum esset quod factum est, principibus populi congregatis accusavit quod pecunia fratres vendidissent, adversariis eorum dimissis. Hos igitur proditores factos interfecit, et confestim duas turres occupavit. Armis autem ac manibus omnia prospere agendo, in duabus munitionibus plus quam viginti millia peremit. At Timotheus qui prius a Iudaeis fuerat superatus, convocato exercitu peregrinae multitudinis, et congregato equitatu Asiano, advenit quasi armis Iudeam capturus. Machabeus autem et qui cum ipso erant appropinquante illo deprecabantur Dominum, caput terra aspergentes, lumbosque ciliciis praecincti, ad altaris crepidinem provoluti, ut sibi propitius, inimicis autem eorum esset inimicus, et adversariis adversaretur, sicut lex dicit. Et ita post orationem sumptis armis longius de civitate procedentes, et proximi hostibus effecti resederunt. Primo autem solis ortu utrique commiserunt: isti quidem victoriae et prosperitatis sponsorem cum virtute Dominum habentes, illi autem ducem belli animum habebant. Sed cum vehemens pugna esset, apparuerunt adversariis de caelo viri quinque in equis frenis aureis decori, ducatum Iudaeis praestantes, ex quibus duo Machabeum medium habentes, armis suis circumseptum incolumem conservabant; in adversarios autem tela et fulmina iaciebant, ex quo et caecitate confusi et repleti perturbatione cadebant. Interfecti sunt autem viginti millia quingenti, et equites sexcenti. Timotheus vero confugit in Gazaram praesidium munitum, cui praeerat Chereas. Machabeus autem et qui cum eo erant laetantes obsederunt praesidium diebus quatuor. At hi qui intus erant loci firmitate confisi, supra modum maledicebant, et sermones nefandos iactabant. Sed cum dies quinta illucesceret, viginti iuvenes ex his qui cum Machabeo erant accensi animis propter blasphemiam viriliter accesserunt ad murum, et feroci animo incedentes ascendebant; sed et alii similiter ascendentes turres portasque succendere aggressi sunt, atque ipsos maledicos vivos concremare. Per continuum autem biduum praesidio vastato, Timotheum occultantem se in quodam repertum loco peremerunt, et fratrem illius Chaeream et Apollofanem occiderunt. Quibus gestis in hymnis et confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israel, et victoriam dedit illis.

XI

Sed parvo post tempore Lysias procurator regis et propinquus ac negotiorum praepositus, graviter ferens de his quae acciderant, congregatis octoginta millibus et equitatu universo veniebat adversum Iudaeos, existimans se civitatem quidem captam gentibus habitaculum facturum, templum vero in pecuniae quaestum sicut cetera delubra gentium habiturum, et per singulos annos venale sacerdotium. Nequaquam recogitans Dei potestatem, sed mente effrenatus in multitudine peditum et in millibus equitum et in octoginta elephantis confidebat. Ingressus autem Iudeam et appropians Bethsurae quae erat in angusto loco ab Ierosolima intervallo quinque stadiorum, illud praesidium expugnabat. Ut autem Machabeus et qui cum eo erant cognoverunt expugnari praesidia, cum fletu et lacrimis rogabant Dominum, et omnis turba simul, ut bonum angelum mitteret ad salutem Israel. Et ipse primus Machabeus sumptis armis ceteros

exhortatus est simul secum periculum subire et ferre auxilium fratribus suis. Cumque pariter prompto animo procederent et adhuc essent in Ierosolimis, apparuit precedens eos eques in veste candida, armis aureis hastam vibrans. Tunc omnes simul benedixerunt misericordem Deum, et convaluerunt animis: non solum homines sed et bestias ferocissimas et muros ferreos parati penetrare. Ibant igitur prompti de celo habentes adiutorem et miserantem super eos Dominum. Leonum autem more impetu irruentes in hostes, prostraverunt ex eis .xi. milia peditum et equitum mille sexcentos. Universos autem in fugam verterunt. Plures vero ex eis vulnerati nudi evaserunt. Sed et ipse Lysias turpiter fugiens evasit. Et quia non insensatus erat, secum ipse reputans factam erga se diminutionem et intelligens invictos esse Hebreos omnipotentis Dei auxilio innitentes, misit ad eos, et promisitque consensurum omnibus que iusta sunt et regem compulsurum amicum fieri. Annuit autem Machabeus precibus Lysie, in omnibus utilitati consulens. Et quecumque Machabeus scripsit Lysie de Iudeis, ea rex concessit. Nam erant scripte Iudeis epistole a Lysia quidem hunc modum continentes: Lysias populo Iudeorum salutem. Iohannes et Abesalon qui missi fuerant a vobis, tradentes scripta postulabant ut ea que per illos significabantur implerem. Quecumque igitur regi potuerunt perferri, exposui, et que res permittebat concessi. Si igitur in negotiis fidem conservaveritis, et deinceps bonorum vobis causa esse temptabo. De ceteris autem per singula verba mandavi et istis et his qui a me missi sunt colloqui vobiscum. Bene valete. Anno c.xl. octavo dioscori die mensis vicesima et quarta.

XII

Regis autem epistola ista continebat: Rex Antiochus Lysie fratri salutem. Patre nostro inter deos translato, nos volentes eos qui sunt in regno nostro sine tumultu agere et rebus suis adhibere diligentiam, audivimus Iudeos non consensisse patri meo ut transferrentur ad ritum Grecorum, sed tenere velle suum institutum ac propterea postulare a nobis concedi sibi legitima sua. Volentes igitur hanc quoque gentem quietam esse, statuentes iudicavimus templum restitui illis, ut agerent secundum suorum maiorum consuetudinem. Bene igitur feceris si miseris ad eos et dexteram dederis, ut cognita nostra voluntate bono animo sint et utilitatibus propriis deserviant. Ad Iudeos vero regis epistola talis erat: Rex Antiochus senatui Iudeorum et ceteris Iudeis salutem. Si valetis, sic estis ut volumus; sed et ipsi bene valemus. Adiit nos Menelaus dicens velle vos descendere ad vestros qui sunt apud nos. His igitur qui commeant usque ad diem tricesimum mensis Xandici damus dextras securitatis, ut Iudei utantur cibis et legibus suis sicut et prius, et nemo illorum ullo modo molestiam patiatur de his que per ignorantiam gesta sunt. Misimus autem et Menelaum qui vos alloquatur. Valete. Anno c.xl. octavo Xandici mensis .xv. die. Miserunt autem etiam Romani epistolam ita se habentem: Quintus Memmius et Titus Manilius legati Romanorum populo Iudeorum salutem. De his que Lysias cognatus regis concessit vobis, et nos concedimus. De quibus autem ad regem iudicavit referendum, confestim aliquem mittite, diligentius inter vos conferentes,

ut decernamus sicut congruit vobis. Nos enim Antiochiam accessimus. Ideoque festinate rescribere, ut nos quoque sciamus cuius estis voluntatis. Bene valete. Anno c.xl.viii. quintadecima die mensis Xandici. His factis pactionibus, Lysias pergebat ad regem, Iudei autem agriculture operam dabant. Sed hi qui resederant, Timotheus et Apollonius Gennei filius, sed et Ieronimus et Demophon super hos et Nichanor Cypriarches, non sinebant eos in silentio agere et quiete. Ioppite vero tale quoddam flagitium perpetrant: rogaverunt Iudeos cum quibus habitabant ascendere scaphas quas paraverant, cum uxoribus et filiis, quasi nullis inimicitiis inter eos subiacentibus. Secundum commune itaque decretum civitatis, et ipsis acquiescentibus pacisque causa nihil suspectum habentibus, cum in altum processissent, submerserunt non minus ducentos. Quam crudelitatem Iudas in sue gentis homines factam ut cognovit, precepit viris qui erant cum ipso, et invocato iusto iudice Deo venit adversus interfectores fratrum, et portum quidem nocte succendit, scaphas exussit, eos autem qui ab igne refugerant gladio peremit. Et cum hec ita egisset, discessit quasi iterum reversurus et universos Ioppitas eradicaturus. Sed cum cognovisset et eos qui erant Iamnie velle pari modo facere habitantibus secum Iudeis, Iamnitis quoque nocte supervenit, et portum cum navibus succendit, ita ut lumen ignis appareret Ierosolimis a stadiis ducentis quadraginta. Inde cum iam abiissent novem stadiis et iter facerent ad Timotheum, commiserunt cum eo Arabes .v. milia viri et equites quingenti. Cumque pugna valida fieret et auxilio Dei prospere cessisset, residui Arabes victi petebant a Iuda dextras sibi dari, promittentes pascua dare et in ceteris profuturos. Iudas autem arbitratus vere in multis eos utiles, promisit pacem; dextrisque acceptis discesserunt ad tabernacula sua. Aggressus est autem civitatem quamdam firmam pontibus murisque circumseptam, que a turbis habitabatur gentium promiscuarum, cui nomen Casphin. Hi vero qui intus erant confidentes in stabilitate murorum et apparatu alimoniarum remissius agebant, maledictis lacessentes Iudam ac blasphemantes et loquentes que fas non est. Machabeus autem invocato magno mundi principe, qui sine arietibus et machinis temporibus Iesu precipitavit Iericho, irruit ferociter muris, et capta civitate per Domini voluntatem innumerabiles cedes fecit, ita ut adiacens stagnum stadiorum duorum latitudinis sanguine interfectorum fluere videretur. Inde discesserunt stadia septingenta .l. et venerunt in Characa ad eos qui dicuntur Tybranei Iudeos. Et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nulloque negotio perfecto regressus est, relicto in quodam loco firmissimo presidio. Dositheus autem et Sosipater qui erant duces cum Machabeo peremerunt a Timotheo relictos in presidio .x. milia viros. At Machabeus ordinatis circum se sex milibus viris et constitutis per cohortes, adversus Timotheum processit, habentem secum c.xx. milia peditum equitumque duo milia quingentos. Cognito autem Iude adventu

tho. praemisit mulieres et filios et reliquum apparatum in praesidium quod Carnion dicitur. Erat enim inexpugnabile et accessu difficile propter locorum angustiam. Cumque cohors Iudae prima apparuisset, timor hostibus incussus est ex praesentia Dei qui universa conspicit, et in fugam versi sunt alius ab alio, ita ut magis a suis deicerentur et gladiorum suorum ictibus debilitarentur. Iudas autem vehementer instabat puniens profanos, et prostravit ex eis xxx. milia virorum. Ipse vero Timotheus incidit in partes Dosithei et Sosipatris. Et multis precibus postulabat ut vivus dimitteretur, eo quod multorum ex Iudaeis parentes haberet ac fratres, quos morte eius decipi eveniret. Et cum fidem dedisset restituturum se eos secundum constitutum, illesum eum dimiserunt propter fratrum salutem. Iudas autem egressus est ad Carnion interfectis xxv. milibus. Post horum fugam et necem movit exercitum ad Ephron civitatem munitam, in qua multitudo diversarum gentium habitabat; et robusti iuvenes pro muris consistentes fortiter repugnabant; in hac autem machinae multae et telorum erat apparatus. Sed cum omnipotentem invocassent, qui potestate sua hostium vires confringit, ceperunt civitatem et ex eis qui intus erant xxv. milia prostraverunt. Inde ad civitatem Scytharum abierunt, quae ab Ierosolimis sexcentis stadiis aberat. Contestantibus autem his qui apud Scythopolim erant Iudaeis quod benigne ab eis haberentur, etiam temporibus infelicitatis quod modeste secum egerint, gratias agentes eis et exhortati etiam de cetero erga genus suum benignos esse, venerunt Ierosolimam die sollempni septimanarum instante. Et post pentecosten abierunt contra Gorgiam praepositum Idumaeae. Exivit autem cum peditibus tribus milibus et equitibus quadringentis. Quibus congressis contigit paucos ruere Iudaeorum. Dositheus vero quidam de Bachenoris eques vir fortis Gorgiam tenebat; et cum vellet illum capere vivum, eques quidam de Thracibus irruit in eum, humerumque eius amputavit, atque ita Gorgias effugit in Maresa. At illis qui cum Esdrin erant diutius pugnantibus et fatigatis, invocavit Dominum Iudas adiutorem et ducem belli fieri. Incipiens voce patria et cum hymnis clamorem extollens fugam Gorgiae militibus incussit. Iudas autem collecto exercitu venit in civitatem Odollam; et cum septima dies superveniret, secundum consuetudinem purificati in eodem loco sabbatum egerunt. Sequenti die venit cum suis Iudas ut corpora prostratorum tolleret et cum parentibus poneret in sepulcris paternis. Invenerunt autem sub tunicis interfectorum de donariis idolorum quae apud Iamniam fuerant, a quibus lex prohibet Iudaeos. Omnibus ergo manifestum factum est ob hanc causam eos corruisse. Omnes itaque benedixerunt iustum iudicium Domini qui occulta fecerat manifesta. Atque ita ad preces conversi rogaverunt ut id quod factum erat delictum oblivioni traderetur. At vero fortissimus Iudas hortabatur populum conservare se sine peccato sub oculis videntes quae facta sunt pro peccatis eorum qui prostrati sunt. Et facta collatione xii. milia dragmas argenti misit Ierosolimam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, bene et religiose de resurrectione cogitans. Nisi enim eos qui ceciderant resurrecturos speraret, superfluum videretur et vanum orare pro mortuis. Et quia considerabat quod hi qui cum pietate dormitionem acceperant optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo et salubris cogitatio est pro defunctis exorare ut a peccatis solvantur.

XIII

Anno centesimo xl. ix. cognovit Iudas Antiochum Eupatorem venire cum multitudine adversus Iudaeam, et cum eo Lysiam procuratorem et praepositum negotiorum, secum habentem peditum c. x. milia, equitum v. milia, et elephantos xx. duos, currus cum falcibus ccc. Commiscuit autem se illis et Menelaus, et cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriae salute, sed sperans se constitui in principatum. Sed rex regum suscitavit animos Antiochi in peccatorem, et suggerente Lysia hunc esse causam omnium malorum, iussit ut est consuetudo apud eos, apprehensum in eodem loco necari. Erat autem in eodem loco turris l. cubitorum, aggestum undique habens cineris; haec prospectum habebat in praeceps. Inde in cinerem deici iussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum. Et tali lege praevaricatorem legis contigit mori, nec terrae dari Menelaum. Et quidem satis iuste, nam quia multa erga aram Dei delicta commisit, cuius ignis et cinis erat sanctus, ipse in cineris morte damnatus est. Sed rex mente effrenatus veniebat nequiorem se patre suo Iudaeis ostensurus. Quibus Iudas cognitis praecepit populo ut die ac nocte Dominum invocarent, quo sicut semper et nunc adiuvaret eos, quippe qui lege et patria sanctoque templo privari vererentur, ac populum qui nuper paululum respirasset, ne sineret blasphemis rursus nationibus subdi. Omnibus itaque simul facientibus et petentibus a Domino misericordiam cum fletu et ieiuniis per triduum continuum prostratis, hortatus est eos Iudas ut se praepararent. Ipse vero cum senioribus cogitavit priusquam rex admoveret exercitum ad Iudaeam et obtineret civitatem, exire et Domini iudicio committere exitum rei. Dans itaque potestatem omnium Deo mundi creatori, et hortatus suos ut fortiter dimicarent et usque ad mortem pro legibus, templo, patria, civibus starent, circa Modin exercitum constituit. Et dato signo suis Dei victoriae, iuvenibus fortissimis electis nocte aggressus aulam regiam in castris interfecit viros iiii. milia, et maximum elephantorum cum his qui superpositi erant. Summoque metu ac perturbatione castra hostium replentes, rebus prospere gestis abierunt. Hoc autem factum est die illucescente, adiuvante eum Domini protectione. Sed rex accepto gustu audaciae Iudaeorum arte difficultates locorum temptabat. Et Bethsurae quae erat Iudaeorum praesidium munitum castra admovebat; sed fugabatur, impingebatur, minuebatur. His autem qui intus erant Iudas necessaria mittebat. Nuntiavit autem mysteria hostibus Rhodocus quidam de Iudaico exercitu, qui requisitus comprehensus est et conclusus. Iterum rex sermonem habuit ad eos qui erant in Bethsuris, dextram dedit, accepit, abiit, commisit cum Iuda, superatus est. Ut autem cognovit rebellasse Philippum Antiochiae qui relictus erat super negotia, mente consternatus, Iudaeos deprecans subditusque eis iurat de omnibus quibus iustum visum est, et reconciliatus obtulit sacrificium, honoravit templum et munera posuit. Machabaeum amplexatus est, et fecit eum a Ptolomaide Gerrenos ducem et

super pacto. Venit autem Ptolomaidam. Graviter ferebant Pto-
lomenses amicicie conventionem, indignantes ne forte fedus irrum-
perent. Tunc ascendit Lysias tribunal et exposuit rationem, et populum se-
davit. Regressusque est Antiochiam: et hoc modo regis profectio et reditus pro-
Sed post triennii tempus cognovit XIIII sit.
Iudas et qui cum eo erant Demetrium Seleuci cum multitudi-
ne valida et navibus per portum Tripolis ascendisse ad loca opportu-
na, et tenuisse regiones adversus Antiochum et ducem eius Lysiam. Alchi-
mus autem quidam qui summus sacerdos fuerat, sed voluntarie coinquinatus est
temporibus commixtionis, considerans nullo modo sibi esse salutem, sed accessum
ad altare, venit ad Demetrium regem centesimo quinquagesimo anno, offe-
rens ei auream coronam et palmam, super hec et thallos qui templi esse vide-
bantur. Et ipsa quidem die siluit. Tempus autem opportunum dementie sue
nactus, convocatus a Demetrio ad consilium et interrogatus quibus rebus et
consiliis Iudei niterentur, respondit: Ipsi qui dicuntur Assidei Iudeorum, quibus
preest Iudas Machabeus, bella nutriunt et seditiones movent,
nec patiuntur regnum esse quietum. Nam et ego parentum defraudatus
gloria, dico autem summo sacerdotio, huc veni. Primo quidem utilitatibus
regis fidem servans, secundo autem et civibus consulens. Nam illorum pravi-
tate universum genus nostrum non minime vexatur. Sed oro his sin-
gulis, rex, cognitis, et regioni et generi secundum pervulgatam omnibus humani-
tatem tuam prospice. Nam quamdiu superest Iudas, impossibile esse
pacem super esse negotiis. Talibus autem ab hoc dictis, et ceteri amici ho-
stiles eius adversus Iudam inflammaverunt Demetrium. Qui
statim Nichanorem prepositum elephantorum ducem misit in Iu-
deam. Datis mandatis ut ipsum quidem Iudam caperet, eos vero qui cum
illo erant dispergeret, constitueret autem Alchimum maximi templi
summum sacerdotem. Tunc gentes que de Iudea fugerant Iudam, gregatim
se Nichanori miscebant, miserias et clades Iudeorum
prosperitates rerum suarum existimantes. Audito itaque Iudei Ni-
chanoris adventu et conventu nationum, conspersi terra roga-
bant eum qui populum suum constituit in eternum custodire, quique portionem
suam signis evidentibus protegit. Imperante autem duce sta-
tim inde moverunt, et convenerunt ad castellum Dessau. Symon
vero frater Iude commiserat cum Nichanore, sed conterritus est repentino ad-
ventu adversariorum. Nichanor autem audiens virtutem comi-
tum Iude, et animi magnitudinem quam pro patrie certaminibus habebat,
sanguine iudicium facere metuebat. Quam ob rem premisit
Posidonium et Theodotium et Mathiam ut darent dextras atque
acciperent. Et cum diu de his consilium ageretur, et ipse dux ad
multitudinem retulisset, omnium una fuit sententia amicitiis
annuere. Itaque diem constituerunt quo secreto inter se age-
rent. Et singulis selle prolate sunt et posite. Precepit autem Iudas
armatos esse locis opportunis, ne forte ab hostibus repente
mali aliquid oriretur. Et congruum colloquium fecerunt. Moraba-
tur autem Nichanor Ierosolimis, nihilque inique agebat, gre-
gesque turbarum que congregate fuerant dimisit. Habebat autem Iu-
dam semper carum ex animo, et erat viro inclinatus. Rogavitque eum ducere
uxorem filiosque procreare. Et nuptias fecit, quiete egit, communi-
terque vivebant. Alchimus autem videns caritatem illorum ad invicem
et conventiones, venit ad Demetrium et dicebat Nichanorem
rebus alienis assentire, Iudamque regni insidiatorem succes-

sorem sibi destinasse. Itaque rex exasperatus et pessimis huius crimi-
nationibus irritatus scripsit Nichanori dicens graviter quidem
se ferre de amicitie conventione, iubere tamen Macha-
beum citius vinctum mitteret Antiochiam. Quibus cognitis Ni-
chanor consternabatur, et graviter ferebat si ea que convene-
rant irrita faceret, nihil lesus a viro. Sed quia regi resis-
tere non poterat, opportunitatem observabat qua preceptum perficeret. At Ma-
chabeus videns austerius secum agere Nichanorem, et consue-
tum occursum ferocius exhibentem, intelligens non ex bono esse austeri-
tatem istam, paucis suorum congregatis occultavit se a
Nichanore. Quod cum ille cognovit fortiter se a viro
preventum, venit ad maximum et sanctissimum templum, et sacer-
dotibus solitas hostias offerentibus, iussit sibi tradi virum. Qui-
bus cum iuramento dicentibus nescire se ubi esset qui quere-
retur, extendens manum ad templum iuravit dicens: Nisi
mihi Iudam vinctum tradideritis, istud Dei fanum in planitiem
deducam, et altare effodiam, et templum hoc Libero patri consecra-
bo. Et his dictis abiit. Sacerdotes autem protendentes manus
in celum invocabant eum qui semper propugnator esset gentis
ipsorum, hec dicentes: Tu Domine universorum, qui nullius indi-
ges, voluisti templum habitationis tue fieri in nobis. Et nunc, Sancte sancto-
rum omnium Domine, conserva in eternum impollutam domum istam que nuper
mundata est. Razias autem quidam de senioribus ab Ie-
rosolimis delatus est Nichanori, vir amator civitatis
et bene audiens, qui pro affectu pater Iudeorum appellabatur. Hic
multis temporibus continentie propositum tenuit in Iuda-
ismo, corpusque et animam tradere contentus pro perseverantia. Vo-
lens autem Nichanor manifestare odium quod habebat in Iude-
os, misit milites quingentos ut eum comprehenderent. Puta-
bat enim si illum decepisset, se cladem Iudeis maximam
illaturum. Turbis autem irruere in domum eius et ianuam
disrumpere atque ignem admovere cupientibus, cum iam comprehende-
retur, gladio se petiit, eligens nobiliter mori potius
quam subditus fieri peccatoribus, et contra natales suos indignis in-
iuriis agi. Sed cum per festinationem non certo ictu plagam
dedisset, et turbe intra hostia irrumperent, recurrens au-
denter ad murum precipitavit semetipsum viriliter in tur-
bas per mediam cervicem. Et cum adhuc spiraret, accensus animo
surrexit. Et cum sanguis eius magno fluxu deflueret,
et gravissimis vulneribus esset saucius, cursu turbam pertransiit,
et stans super quamdam petram preruptam, et iam exsanguis effectus,
complexus intestina sua utrisque manibus proiecit super turbas,
invocans dominatorem vite ac spiritus ut hec illi iterum red-
deret: atque ita vita defunctus est. XV

Nichanor autem ut comperit Iudam esse in locis Sama-
rie, cogitavit die sabbati ut cum impetu commit-
teret bellum. Iudeis vero qui illum per necessitatem sequebantur
dicentibus: Ne ita ferociter et barbare feceris, sed honorem
tribue diei sanctificationis, et honora eum qui universa conspi-
cit. At ille infelix interrogavit si est potens in celo qui
imperavit agi diem sabbatorum. Et respondentibus illis: Est Do-
minus vivus ipse in celo potens qui iussit septimam diem agi.

Et ille ait. Et ego potens sum super terram qui impero sumi arma
et negotia regis impleri. Tamen non optinuit ut consilium perficeret.
Et nichanor quidem cum summa superbia erectus cogitaverat commune trophe
um statuere de iuda. Machabeus autem confidebat semper cum omni spe au
xilium a deo sibi futurum et hortabatur suos ne formidarent adven
tum nationum, sed in mente haberent adiutoria sibi facta de celo, et nunc
sperarent ab omnipotente sibi affuturam victoriam. Et allocutus illos
de lege et prophetis admonens etiam certamina que fecerant prius, promptio
res eos constituit. Et ita animis eorum erectis simul ostendens gentium
fallaciam et iuramentorum prevaricationem. Singulos autem eorum ar
mavit non clipei et haste munitione, sed sermonibus optimis et exorta
tionibus, exposito digno fide sompnio per quod universos letifi
cavit. Erat autem huiusmodi visus. Oniam qui fuerat summus sacerdos virum bo
num et benignum verecundum visu, modestum moribus et eloquio decorum, et qui a
puero in virtutibus exercitatus sit, manus protendentem orare pro omni
populo iudeorum. Post hoc apparuisse et alium virum etate et gloria mira
bilem, et magni decoris habitudine circa illum. Respondentem vero oniam
dixisse. Hic est fratrum amator et populi israel. Hic est qui multum orat
pro populo et universa sancta civitate, ieremias propheta dei. Extendisse
autem ieremiam dexteram et dedisse iude gladium aureum dicentem.
Accipe sanctum gladium munus a deo in quo deicies adversarios populi mei is
rael. Exortati itaque iude sermonibus bonis valde de quibus extolli
posset impetus et animi iuvenum confortari, statuerunt dimicare et
confligere fortiter ut virtus de negotiis iudicaret, eo quod civitas
sancta et templum periclitarentur. Erat enim pro uxoribus et filiis itemque
pro fratribus et cognatis minor sollicitudo, maximus vero et primus pro sanctitate
timor erat templi. Sed et eos qui in civitate erant non minima
sollicitudo habebat pro his qui congressuri erant. Et iam cum omnes
sperarent iudicium futurum hostesque adessent atque exercitus esset or
dinatus, bestie equitesque oportuno in loco compositi, considerans
machabeus adventum multitudinis et apparatum varium
armorum et ferocitatem bestiarum, extendens manus in celum
prodigia facientem dominum invocavit, qui non secundum armorum potentiam sed
prout ipsi placet dat dignis victoriam. Dixit autem invocans hoc mo
do. Tu domine qui misisti angelum tuum sub ezechia rege iude et interfecisti
de castris sennacherib c.lxxxv. milia, et nunc dominator celorum mitte
angelum tuum bonum ante nos in timore et tremore magnitu
dinis brachii tui ut metuant qui cum blasphemia veniunt
adversus sanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit. Nichanor
autem et qui cum ipso erant invocato deo per orationes congressi sunt.
Manu quidem pugnantes sed dominum cordibus orantes prostraverunt
non minus xxxv. milia presentia dei magnifice delectati. Cumque
cessassent et cum gaudio redirent cognoverunt nichanorem
ruisse cum armis suis. Facto itaque clamore et perturbatione susci
tata patria voce omnipotentem dominum benedicebant. Precepit autem
iudas qui per omnia corpore et animo mori pro civibus paratus erat, caput
nichanoris et manum cum humero abscisam ierosolimam per
ferri. Quo cum pervenisset convocatis contribulibus et sacerdotibus ad alta
re accersiit eos qui in arce erant. Et ostenso capite nichano
ris et manu nefaria quam extendens contra domum sanctam omnipoten
tis dei magnifice gloriatus est, linguam etiam impii nichanoris pre
cisam iussit particulatim avibus dari. Manum autem dementis contra
templum suspendi. Omnes igitur celi dominum benedixerunt dicentes.
Benedictus qui locum suum incontaminatum conservavit. Suspendit autem iuda
nichanoris caput in summa arce evidens ut esset manifestum signum au
xilium dei. Itaque omnes communi consilio decreverunt nullo modo diem istum
absque celebritate preterire. Habere autem celebritatem tertiadecima die mensis
adar quod dicitur voce syriaca pridie mardochei diei. Igitur his contra
nichanorem gestis et ex illo tempore ab hebreis civitate possessa,
ego quoque in his faciam finem sermonis. Et siquidem bene ut hystorie com
petit, hoc et ipse velim. Si autem minus digne concedendum est mihi. Sicut enim
semper bibere aut semper aquam contrarium est, alternis autem uti delectabile: ita
legentibus si semper exactus sit sermo non erit gratus. Hic ergo erit consummatus.

Matheus ex iuda *Incipit prologus super mat*
sicut in ordine primus ponitur. *super matheum.*
evangelium in iudea primus scripsit, cuius vocatio
ad deum ex publicanis actibus fuit, duorum in genera
tione Christi principia presumens, unius cuius prima circumcisio in carne, al
terius cuius secundum cor electio fuit. Ex utrisque enim in patribus Christus. Sicque qua
ternario numero triformiter posito principium credendi fide in elec
tionis tempus porrigens, et ex electione usque in transmigrationis diem
dirigens, atque a transmigratione usque in Christum definiens, de
cursam adventus domini ostendit generationem, ut et numero satis
faciens et tempori et se quod esset ostendens, et dei in se opus monstrans,
etiam in his quorum genus posuit Christi operantis a principio testimonium
non negaret. Quarum omnium rerum tempus, ordo, numerus, dispositio vel
ratio quod fidei necessarium est deus Christus est. Qui factus est ex muliere, fac
tus sub lege, natus ex virgine, passus in carne, omnia crucifixit in cruce
ut triumphans ea in semetipso resurgens in corpore, et patris
nomen in patribus filio et filii nomen patri restituens in filiis, sine
principio sine fine ostendens unum se cum patre esse quia unus est. In quo
evangelio utile est desiderantibus deum sic prima vel media vel per
fecta cognoscere, ut et vocationem apostoli et opus evangelii et di
lectionem dei in carne nascentis per universa legentes intel
ligant, atque id in eo in quo apprehensi sunt et apprehendere expetunt
recognoscant. Nobis enim hoc in studio argumenti fuit, et fidem
facti tradere et operantis dei intelligendam diligenter esse disposi
tionem querentibus non tacere. *Incipit secundus prologus.*
Matheus cum primo predicasset evangelium in iudea
volens transire ad gentes primus evangelium
scripsit hebraice, quod fratribus a quibus ibat ad memo
riam reliquit. Sicut enim necesse fuit ad confirma
tionem fidei evangelium predicari, sic et contra hereticos scribi. Et cum plures
essent qui evangelium scripserunt, quatuor tantum auctoritatis habent testimo
nium, quia per quatuor mundi partes fidem trinitatis annuntiant. Isti
quasi quatuor rote in quadriga domini, que vehit eum per predicationem evan
gelii, et genus humanum conclusum in morte perpetua erat per pre
dicationem vivificandum. Unde aliorum evangelia deciderunt nec recepta
sunt, quia nolebant prefinitum numerum cassari, qui trinitatem sacramenti
designant. Et evangeliste .iiii. figuris quas in se describit ez
echiel misticè conveniunt. Matheus in homine intelligitur, quia de hu
manitate Christi incohat. Marcus in leone qui agit de resurrecti
one. Lucas in vitulo agens de sacerdotio. Iohannes in aquila scri
bens sacramenta divinitatis. Christo non que describunt h

Virgo iohes avis vitulus lucas leo marcus
est homo matheus quatuor ista deus.

Fuit de magis iam dicitur ... in unius latione. leo in resurrectione.
aquila in ascensione. vel in homine humanitas in vitulo sacerdo
tium in leone regnum in aquila exprimitur divinitatis sacramentum.

Liber generationis Ihesu Christi filii David. **Incipit Matheus.**
filii Abraham. Abraham genuit Ysaac. Ysaac autem genuit
Iacob. Iacob autem genuit Iudam et fratres eius. Iudas autem genuit Phares et Zaram de
Thamar. Phares autem genuit Esrom. Esrom autem genuit Aram. Aram autem
genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naason. Naason autem genuit Salmon.
Salmon autem genuit Booz de Raab. Booz autem genuit Obeth ex Ruth. Obeth
autem genuit Iesse. Iesse autem genuit David regem. David autem rex genuit Salomo
nem ex ea que fuit Urie. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam.
Abias autem genuit Asa. Asa autem genuit Iosaphath. Iosaphath autem genuit Io
ram. Ioram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit Ionatham. Ionathas autem
genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. Ezechias autem genuit Manassem.
Manasses autem genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam. Iosias autem genuit Ie
choniam et fratres eius in transmigratione Babylonis. Et post transmi
grationem Babylonis: Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit
Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eli
achim autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoch. Sadoch autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Ma
than. Mathan autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Ioseph virum
Marie. de qua natus est Ihesus. qui vocatur Christus. Omnes itaque generationes
ab Abraham usque ad David. generationes xiiii. Et a David usque ad
transmigrationem Babylonis generationes xiiii. Et a trans
migratione Babylonis usque ad Christum generationes xiiii. Christi autem
generatio sic erat. Cum esset desponsata mater Ihesu Maria Io
seph antequam convenirent inventa est in utero habens de Spiritu Sancto.
Ioseph autem vir eius cum esset iustus et nollet eam traducere voluit
occulte dimittere eam. Hec autem eo cogitante. ecce angelus
Domini apparuit in somnis ei dicens. Ioseph fili David noli timere
accipere Mariam coniugem tuam. quod enim in ea natum est. de Spiritu Sancto est. pariet autem filium.
et vocabis nomen eius Ihesum. ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis
eorum. Hoc autem totum factum est: ut adimpleretur quod dictum est a Domino
per prophetam dicentem. Ecce virgo in utero habebit. et pariet filium. et vo
cabunt nomen eius Emanuel: quod est interpretatum nobiscum Deus. Exur
gens autem Ioseph a somno: fecit sicut precepit ei angelus Domini. Et ac
cepit coniugem suam. Et non cognoscebat eam. donec peperit filium
suum primogenitum: et vocavit nomen eius Ihesum. **II**

Cum natus esset Ihesus in Bethleem Iude in diebus Herodis regis.
ecce magi ab oriente venerunt Ierosolimam dicentes. Ubi est
qui natus est rex Iudeorum: Vidimus enim stellam eius in oriente: et veni
mus adorare eum. Audiens autem Herodes turbatus est. et omnis Iero
solima cum illo. Et congregans omnes principes sacerdotum et scribas
populi. sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei.
In Bethleem Iude. Sic enim scriptum est per prophetam. Et tu Bethleem
terra Iuda: nequaquam minima es in principibus Iuda. Ex te enim
exiet dux. qui regat populum meum Israel. Tunc Herodes clam voca
tis magis: diligenter didicit ab eis tempus stelle que apparuit
eis. Et mittens eos in Bethleem dixit. Ite et interrogate dili
genter de puero. Et cum inveneritis renuntiate michi: ut et ego
veniens adorem eum. Qui cum audissent regem. abierunt. Et ecce
stella quam viderant in oriente antecedebat eos. usque dum veniens
staret supra domum ubi erat puer. Videntes autem stellam gavi
si sunt gaudio magno valde. Et intrantes domum invenerunt puerum
cum Maria matre eius. Et procidentes. adoraverunt eum. Et apertis
thesauris suis obtulerunt ei munera. aurum. thus. et mirram.
Et responso accepto in somnis ne redirent ad Hero
dem per aliam viam reversi sunt in regionem suam. Qui cum recessissent
ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph dicens. Surge
et accipe puerum et matrem eius et fuge in Egiptum: et esto ibi usque
dum dicam tibi. Futurum est enim: ut Herodes querat puerum ad per
dendum eum. Qui consurgens accepit puerum et matrem eius nocte
et secessit in Egiptum: et erat ibi usque ad obitum Herodis. ut
adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem. Ex Egip
to vocavi filium meum. Tunc Herodes videns quoniam illusus esset
a magis: iratus est valde. Et mittens occidit omnes pueros qui erant
in Bethleem et in omnibus finibus eius a bimatu et infra: secundum tempus
quod exquisierat a magis. Tunc adimpletum est quod dictum est per Iere
miam prophetam dicentem. Vox in Rama audita est. plora
tus et ululatus multus. Rachel plorans filios suos et noluit consolari quia
non sunt. Defuncto autem Herode. ecce angelus Domini apparuit in
somnis Ioseph in Egipto dicens. Surge et accipe puerum et
matrem eius. et vade in terram Israel. Defuncti sunt enim qui querebant
animam pueri. Qui consurgens accepit puerum et matrem eius et
venit in terram Israel. Audiens autem quod Archelaus regnaret in Iu
dea pro Herode patre suo: timuit illo ire. Et admonitus in som
nis: secessit in partes Galilee. Et veniens. habitavit in civita
te que vocatur Nazareth: ut adimpleretur quod dictum est per prophetas.
quoniam Nazareus vocabitur. **III**

In diebus illis: venit Iohannes Baptista predicans in deserto Iudee
dicens. Penitentiam agite. appropinquabit enim regnum celorum. Hic
est enim de quo dictum est. per Ysaiam prophetam dicentem. Vox clamantis
in deserto. parate viam Domini rectas facite semitas eius. Ipse autem
Iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum: et zonam pelliceam
circa lumbos suos. Esca autem eius erat locuste: et mel
silvestre. Tunc exibat ad eum omnis Ierosolima et omnis Iudea
et omnis regio circa Iordanem. et baptizabantur ab eo in Ior
dane confitentes peccata sua. Videns autem multos phariseorum
et saduceorum venientes ad baptismum suum dixit eis. Pro
genies viperarum quis demonstrabit vobis fugere a ventura
ira: Facite ergo fructum dignum penitentie. et ne velitis dicere intra
vos: patrem habemus Abraham. Dico enim vobis: quoniam potens
est Deus. de lapidibus istis suscitare filios Abrahe. Iam enim
securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor que
non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur. Ego
quidem baptizo vos in aqua. in penitentiam. Qui autem post me ven
turus est fortior me est. cuius non sum dignus calciamenta por
tare. Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto: et igni. Cuius venti
labrum in manu sua: et permundabit aream suam. Et congrega
bit triticum in horreum suum. paleas autem igni com
buret inextinguibili. Tunc venit Ihesus a Galilea in Iordanem ad
Iohannem: ut baptizaretur ab eo. Iohannes autem prohibebat eum
dicens. Ego a te debeo baptizari. et tu venis ad me? Respon
dens autem Ihesus: dixit ei. Sine modo. sic enim decet nos

omnem iustitiam. Tunc enim dimisit eum. Baptizatus autem Iesus confestim ascendit de aqua. Et ecce uox de celis dicens. Hic est filius meus dilectus in quo michi complacui.

IIII

Tunc Iesus ductus est in desertum a spiritu ut temptaretur a diabolo. Et cum ieiunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus postea esuriit. Et accedens temptator dixit ei. Si filius dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit ei. Scriptum est. Non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo quod procedit de ore dei. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem, et statuit eum super pinnaculum templi. Et dixit ei. Si filius dei es, mitte te deorsum. Quia angelis suis mandauit de te, et in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi Iesus. Rursum scriptum est. Non temptabis dominum deum tuum. Iterum assumpsit diabolus eum in montem excelsum ualde, et ostendit ei omnia regna mundi et gloriam eorum. Et dixit ei. Hec omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Tunc dixit ei Iesus. Vade Sathana. Scriptum est enim. Dominum deum tuum adorabis, et illi soli seruies. Tunc reliquit eum diabolus. Et ecce angeli accesserunt et ministrabant ei. Cum autem audisset Iesus quod Iohannes traditus esset, secessit in Galileam. Et relicta ciuitate Nazareth, uenit et habitauit in ciuitate Capharnaum maritima, in finibus Zabulon et Neptalim, ut adimpleretur quod dictum est per Ysaiam prophetam dicentem. Terra Zabulon et terra Neptalim, uia maris trans Iordanem, Galilee gentium, populus qui ambulabat in tenebris uidit lucem magnam, et sedentibus in regione umbre mortis lux orta est eis. Exinde cepit Iesus predicare et dicere. Penitentiam agite. Appropinquauit enim regnum celorum. Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilee, uidit duos fratres, Symonem qui uocatur Petrus, et Andream fratrem eius, mittentes retia in mare. Erant enim piscatores. Et ait illis. Venite post me, et faciam uos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum. Et procedens inde uidit alios duos fratres, Iacobum Zebedei et Iohannem fratrem eius in naui cum Zebedeo patre eorum reficientes retia sua, et uocauit eos. Illi autem statim relictis retibus et patre secuti sunt eum. Et circuibat Iesus totam Galileam, docens in synagogis eorum, et predicans euangelium regni, et sanans omnem languorem et omnem infirmitatem in populo. Et abiit opinio eius in totam Syriam. Et obtulerunt ei omnes male habentes uariis languoribus et tormentis comprehensos, et qui demonia habebant, et lunaticos, et paraliticos, et curauit eos. Et secute sunt eum turbe multe de Galilea et Decapoli, et de Ierosolimis, et de Iudea, et de trans Iordanem.

V

Videns autem Iesus turbas ascendit in montem, et cum sedisset accesserunt ad eum discipuli eius. Et aperiens os suum docebat eos dicens. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi deum uidebunt. Beati pacifici, quoniam filii dei uocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati estis cum maledixerint uobis homines, et persecuti uos fuerint, et dixerint omne malum aduersum uos mentientes propter me. Gaudete in illa die et exultate, quoniam merces uestra copiosa est in celis. Sic enim persecuti sunt prophetas qui fuerunt ante uos. Vos estis sal terre. Quod si sal euanuerit, in quo salietur? Ad nichilum ualet ultra, nisi ut mittatur foras et conculcetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita, neque accendunt lucernam et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, et glorificent patrem uestrum qui in celis est. Nolite putare quoniam ueni soluere legem aut prophetas. Non ueni soluere sed adimplere. Amen quippe dico uobis, donec transeat celum et terra, iota unum aut unus apex non preteribit a lege donec omnia fiant. Qui ergo soluerit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus uocabitur in regno celorum. Qui autem fecerit et docuerit, hic magnus uocabitur in regno celorum. Dico autem uobis quia nisi habundauerit iustitia uestra plus quam scribarum et phariseorum, non intrabitis in regnum celorum. Audistis quia dictum est antiquis: Non occides. Qui autem occiderit reus erit iudicio. Ego autem dico uobis quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo racha, reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehenne ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et uade prius reconciliari fratri tuo, et tunc ueniens offeres munus tuum. Esto consentiens aduersario tuo cito dum es in uia cum eo, ne forte tradat te aduersarius iudici, et iudex tradat te ministro, et in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde donec reddas nouissimum quadrantem. Audistis quia dictum est antiquis: Non mechaberis. Ego autem dico uobis quia omnis qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mechatus est eam in corde suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum et proice abs te. Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscide eam et proice abs te. Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. Dictum est autem: Quicumque dimiserit uxorem suam, det illi libellum repudii. Ego autem dico uobis, quia omnis qui dimiserit uxorem suam excepta fornicationis causa, facit eam mechari, et qui dimissam duxerit adulterat. Iterum audistis quia dictum est antiquis: Non periurabis, reddes autem domino iuramenta tua. Ego autem dico uobis non iurare omnino, neque per celum quia thronus dei est, neque per terram quia scabellum pedum eius est, neque per Ierosolimam quia ciuitas est magni regis, neque per caput tuum iurabis, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Sit autem sermo uester, est est, non non. Quod autem his habundantius est, a malo est. Audistis quia dictum est: Oculum pro oculo, et dentem pro dente. Ego autem dico uobis non resistere malo, sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, prebe ei

et alteram. Et ei qui vult tecum in iudicio contendere et tunicam tuam
tollere: dimitte ei et pallium. Et quicumque te angariaverit mil-
le passus: vade cum illo alia duo. Qui autem petit a te da ei: et vo-
lenti mutuari a te: ne avertaris. Audistis quia dictum est. Diliges
proximum tuum et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis. Dili-
gite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos: et orate pro
persequentibus et calumniantibus vos: ut sitis filii patris vestri qui in
celis est: qui solem suum facit oriri super bonos et malos: et pluit super iustos
et iniustos. Si enim diligitis eos qui vos diligunt: quam mercedem habebitis?
Nonne et publicani hoc faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros tantum
quid amplius facietis? Nonne et ethnici hoc faciunt? Estote ergo vos per-
fecti: sicut et pater vester celestis perfectus est. Attendite ne iustitiam vestram
faciatis coram hominibus: ut videamini ab eis. Alioquin mercedem
non habebitis apud patrem vestrum qui in celis est. Cum ergo facis elemosi-
nam noli ante te tuba canere: sicut ypocrite faciunt in synagogis
et in vicis: ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis. — de elemosina
receperunt mercedem suam. Te autem faciente elemosinam nesciat
sinistra tua quid faciat dextera tua: ut sit elemosina tua
in abscondito: et pater tuus qui videt in abscondito: reddet tibi. VI.
Et cum oratis: non eritis sicut ypocrite qui amant in synago-
gis et in angulis platearum stantes orare ut videantur
ab hominibus. Amen dico vobis: receperunt mercedem suam. Tu autem cum
oraveris intra in cubiculum tuum et clauso hostio tuo: ora patrem tuum
in abscondito. Et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi.
Orantes autem nolite multum loqui sicut ethnici. Putant enim
quia in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis. Scit
enim pater vester quid opus sit vobis antequam petatis eum. Sic ergo vos
orabitis. Pater noster qui es in celis: sanctificetur nomen tuum. AdvenI-
at regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Panem
nostrum supersubstantialem da nobis hodie. Et dimitte nobis debi-
ta nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos in-
ducas in temptationem. Sed libera nos a malo. Amen. Si enim dimi-
seritis hominibus peccata eorum: dimittet et vobis pater vester celestis debi-
ta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus peccata eorum: nec pater vester di-
mittet peccata vestra. Cum autem ieiunatis: nolite fieri sicut ypo-
crite tristes. Demoliuntur enim facies suas ut pareant hominibus
ieiunantes. Amen dico vobis: receperunt mercedem suam. Tu autem
cum ieiunas: unge caput tuum et faciem tuam lava: ne vide-
aris hominibus ieiunans sed patri tuo qui est in abscondito. Et
pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Nolite thesauri-
zare thesauros in terra: ubi erugo et tinea demo-
litur: et ubi fures effodiunt et furantur. Thesauriza-
te vobis thesauros in celo: ubi neque erugo neque tinea de-
molitur: et ubi fures non effodiunt nec furantur. Ubi enim est thesaurus
tuus: ibi est et cor tuum. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus
tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus
tuus nequam fuerit: totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lu-
men quod in te est tenebre sunt: ipse tenebre quante erunt. Nemo
potest duobus dominis servire. Aut enim unum odio habebit et alterum
diliget: aut unum sustinebit et alterum contempnet. Non
potestis deo servire et mammone. Ideo dico vobis ne sol-
liciti sitis anime vestre quid manducetis: aut corpori vestro
quid induamini. Nonne anima vestra plus est quam esca: et cor-
pus plus quam vestimentum? Respicite volatilia celi: quia non se-
runt neque metunt neque congregant in horrea: et pater vester celestis pas-
cit illa. Nonne magis vos pluris estis illis? Quis autem vestrum
cogitans potest adicere ad staturam suam cubitum unum? Et
de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo
crescunt: non laborant neque nent. Dico autem vobis quoniam nec Salo-
mon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. Si autem fenum
agri quod hodie est et cras in clibanum mittitur deus sic vestit:
quanto magis vos modice fidei. Nolite ergo solliciti esse di-
centes. Quid manducabimus aut quid bibemus aut quo operiemur?
Hec enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester quia his omnibus indi-
getis. Querite ergo primum regnum dei et iustitiam eius: et hec omnia
adicientur vobis. Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Cras-
tinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi. Sufficit enim diei malitia sua.
Nolite iudicare: ut non iudicemini. In quo enim VII.
iudicio iudicaveritis: iudicabimini. Et in qua mensura
mensi fueritis remetietur vobis. Quid autem vides festucam in oculo
fratris tui: et trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fra-
tri tuo: Sine eiciam festucam de oculo tuo: et ecce trabes in oculo tuo est?
Ypocrita: eice primum trabem de oculo tuo: et tunc videbis eicere
festucam de oculo fratris tui. Nolite sanctum dare canibus: neque mit-
tatis margaritas vestras ante porcos: ne forte conculcent eas
pedibus suis: et conversi dirumpant vos. Petite et dabitur
vobis. Querite et invenietis. Pulsate et aperietur vobis.
Omnis enim qui petit accipit: et qui querit invenit: et pulsanti ape-
rietur. Aut quis est ex vobis homo quem si petierit filius suus panem
numquid lapidem porriget ei? Aut si piscem petierit numquid
serpentem porriget ei? Aut si petierit ovum numquid dabit illi scor-
pionem? Si ergo vos cum sitis mali nostis bona data da-
re filiis vestris: quanto magis pater vester qui in celis est dabit bona pe-
tentibus se. Omnia ergo quecumque vultis ut faciant vobis homi-
nes et vos facite illis. Hec enim est lex et prophete. Intrate per an-
gustam portam quia lata porta et spatiosa via que ducit ad perditionem
et multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta et arta
via que ducit ad vitam et pauci sunt qui inveniunt eam. Atten-
dite a falsis prophetis: qui veniunt ad vos in vestimentis ovi-
um: intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cogno-
scetis eos. Numquid colligunt de spinis uvas aut de tribu-
lis ficus? Sic omnis arbor bona fructus bonos facit. Ma-
la autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor mala fructus
bonos facere: neque arbor bona fructus malos facere. Omnis arbor
que non facit fructum bonum exciditur: et in ignem mittitur. Igitur
ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi domine
domine: intrabit in regnum celorum: sed qui facit voluntatem patris
mei qui in celis est: ipse intrabit in regnum celorum. Multi
dicent mihi in illa die: domine domine: nonne in nomine tuo prophetavimus
et in nomine tuo demonia eiecimus: et in tuo nomine vir-
tutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: quia numquam no-
vi vos. Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem. Omnis ergo qui
audit verba mea hec et facit ea: assimilabitur viro sapien-
ti qui edificavit domum suam supra petram. Et descendit

pluvia et venerunt flumina et flaverunt venti et irruerunt in domum illam et non cecidit. fundata enim erat super petram. Et omnis
qui audit verba mea hec et non facit ea similis erit viro stulto
qui edificavit domum suam super harenam. et descendit pluvia
et venerunt flumina et flaverunt venti et irruerunt in domum
illam et cecidit. et fuit ruina eius magna. Et factum est cum con-
summasset Ihesus verba hec admirabantur turbe super doctrina eius.
erat enim docens eos sicut potestatem habens et non sicut scribe eorum et
pharisei.

VIII

Cum autem descendisset Ihesus
de monte secute sunt eum turbe multe. Et ecce le-
prosus veniens adorabat eum dicens. Domine si vis potes me mun-
dare. Et extendens Ihesus manum tetigit eum dicens. Volo mun-
dare. Et confestim mundata est lepra eius. Et ait illi Ihesus. Vide
nemini dixeris. sed vade ostende te sacerdotibus et offer mu-
nus quod precepit Moyses in testimonium illis. Cum autem introis-
set Capharnaum accessit ad eum centurio rogans eum
et dicens. Domine puer meus iacet in domo paraliticus et male tor-
quetur. Et ait illi Ihesus. Ego veniam et curabo eum. Et re-
spondens centurio ait illi. Domine non sum dignus ut intres sub
tectum meum sed tantum dic verbo et sanabitur puer meus. Nam et
ego homo sum sub potestate constitutus habens sub me milites.
Et dico huic vade et vadit. Et alio veni et venit. et
servo meo fac hoc et facit. Audiens autem hoc Ihesus mira-
tus est et sequentibus se dixit. Amen dico vobis non inveni
tantam fidem in Israel. Dico autem vobis quod multi ab ori-
ente et occidente venient et recumbent cum Abraham
et Ysaac et Iacob in regno celorum. filii autem regni huius
eicientur in tenebras exteriores. ibi erit fletus et stridor
dentium. Et dixit Ihesus centurioni. Vade et sicut credidi-
sti fiat tibi. Et sanatus est puer ex illa hora. Et cum venis-
set Ihesus in domum Petri vidit socrum eius iacentem et fe-
bricitantem. Et tetigit manum eius et dimisit eam febris
et surrexit et ministrabat eis. Vespere autem facto obtule-
runt ei multos demonia habentes. Et eiciebant spiritus
verbo et omnes male habentes curavit. ut adimpleretur
quod dictum est per Ysaiam prophetam dicentem. Ipse infirmita-
tes nostras accepit et egrotationes nostras portavit. Vi-
dens autem Ihesus turbas multas circum se iussit discipulos suos
ire trans fretum. Et accedens unus scriba ait illi. Ma-
gister sequar te quocumque ieris. Et dicit ei Ihesus. Vulpes
foveas habent et volucres celi nidos. Filius autem hominis non habet
ubi caput suum reclinet. Alius autem de discipulis eius ait illi.
Domine permitte me primum ire et sepelire patrem meum.
Ihesus autem ait illi. Sequere me et dimitte mortuos se-
pelire mortuos suos. Et ascendente eo in naviculam
secuti sunt eum discipuli eius. Et ecce motus magnus factus est
in mari. ita ut navicula operiretur fluctibus. Ipse vero
dormiebat. Et accesserunt ad eum discipuli eius et susci-
taverunt eum dicentes. Domine salva nos perimus. Et dicit
ei Ihesus. Quid timidi estis modice fidei. Tunc surgens impera-
vit ventis et mari et facta est tranquillitas magna.
Porro homines mirati sunt dicentes. Qualis est hic. Quia
venti et mare obediunt ei. Et cum venisset Ihesus trans fre-
tum in regionem Gerasenorum occurrerunt ei duo habentes
demonia de monumentis exeuntes sevi nimis. ita ut
nemo posset transire per viam illam. Et ecce clamaverunt di-
centes. Quid nobis et tibi fili dei. Venisti huc ante
tempus torquere nos. Erat autem non longe ab eis grex por-
corum multorum pascens. Demones autem rogabant eum dicen-
tes. Si eicis nos hinc mitte nos in gregem porcorum. Et
ait illis. Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos. Et
ecce magno impetu abiit totus grex per preceps in mare
et mortui sunt in aquis. Pastores autem fugerunt et venientes
in civitatem nuntiaverunt omnia et de hiis qui demonia habu-
erant. Et ecce tota civitas exiit obviam Ihesu. Et viso eo
rogabant eum ut transiret a finibus eorum.

IX

Et ascendens Ihesus in naviculam transfretavit et ve-
nit in civitatem suam Nazareth. Et ecce offerebant ei
paraliticum iacentem in lecto. Videns autem Ihesus fidem illorum di-
xit paralitico. Confide fili remittuntur tibi peccata tua. Et
ecce quidam de scribis dixerunt intra se. Hic blasphemat.
Et cum vidisset Ihesus cogitationes eorum dixit. Ut quid cogita-
tis mala in cordibus vestris. quid est facilius dicere. Surge et am-
bula. dimittuntur tibi peccata tua. an dicere. Surge et ambula. Ut
autem sciatis quod filius hominis habet potestatem dimittendi
peccata in terra tunc ait paralitico. Surge tolle lectum tuum et
vade in domum tuam. Et surrexit et abiit in domum suam.
Videntes autem turbe timuerunt et glorificaverunt deum qui
dedit potestatem talem hominibus. Et cum transiret inde Ihesus
vidit hominem sedentem in theloneo Matheum nomine. Et
ait illi. Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et factum est
discumbente eo in domo. ecce multi publicani et peccatores
venientes discumbebant cum Ihesu et discipulis eius. Et viden-
tes pharisei dicebant discipulis eius. Quare cum publica-
nis et peccatoribus manducat et bibit magister vester. At Ihesus au-
diens ait. Non est opus valentibus medicus sed male habenti-
bus. Euntes autem discite quid est. Misericordiam volo et non sacrificium. Non enim
veni vocare iustos sed peccatores ad penitentiam. Tunc acces-
serunt ad eum discipuli Iohannis dicentes. Quare nos et
pharisei ieiunamus frequenter. discipuli autem tui non ieiunant.
Et ait illis Ihesus. Numquid possunt filii sponsi ieiunare quam-
diu cum illis est sponsus. et tunc ieiunabunt. Nemo autem immittit
commissuram panni rudis in vestimentum vetus. tollit enim plenitu-
dinem eius a vestimento et peior scissura fit. Neque mittunt
vinum novum in utres veteres. Alioquin rumpuntur utres
et vinum effunditur et utres pereunt. Sed vinum novum
in utres novos mittunt et ambo conservantur. Hec illo loquen-
te ad illos ecce princeps unus accessit et adorabat eum di-
cens. Domine filia mea modo defuncta est. Sed veni impone
manum tuam super eam et vivet. Et surgens Ihesus sequebatur
eum et discipuli eius. Et ecce mulier que sanguinis fluxum
patiebatur xii annis accessit retro et tetigit fimbriam
vestimenti eius. Dicebat enim intra se. Si tetigero tantum
vestimentum eius salva ero. At Ihesus conversus videns eam.

+ venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus

et vivet

dixit. Confide filia. fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora. Et cum venisset ihesus in domum principis et vidisset tibicines et turbam tumultuantem dicebat. Recedite. Non est enim mortua puella sed dormit. Et deridebant eum. Et cum eiecta esset turba. intravit et tenuit manum eius et dixit. Puella surge. Et surrexit puella. Et exiit fama hec in universam terram illam. Et transeunte inde ihesu secuti sunt eum duo ceci clamantes et dicentes. Miserere nostri fili david. Cum autem venisset domum accesserunt ad eum ceci. Et dixit eis ihesus. Creditis quia hoc possum facere vobis. Dicunt ei. Utique domine. Et tetigit oculos eorum dicens. Secundum fidem vestram fiat vobis. Et aperti sunt oculi eorum. Et comminatus est illis ihesus dicens. Videte ne quis sciat. Illi autem exeuntes diffamaverunt eum in tota terra illa. Egressis autem illis. ecce obtulerunt ei hominem mutum demonium habentem. Et eiecto demone locutus est mutus et mirate sunt turbe dicentes. Numquam apparuit sic in israel. Pharisei autem dicebant. In principe demoniorum eicit demonia. Et circuibat ihesus omnes civitates et castella docens in synagogis eorum et predicans evangelium regni. et curans omnem languorem et omnem infirmitatem. Videns autem turbas misertus est eis quia erant vexati et iacentes sicut oves non habentes pastorem. Tunc dicit discipulis suis. Messis quidem multa operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in messem suam.

X

Et convocatis xii. discipulis suis. dedit illis potestatem spirituum immundorum ut eicerent eos et curarent omnem languorem et omnem infirmitatem. xii. autem apostolorum nomina sunt hec. Primus symon qui dicitur petrus et andreas frater eius. Philippus et bartholomeus. Iacobus zebedei et iohannes frater eius. Thomas et matheus publicanus. Iacobus alphei et thadeus. Symon chananeus et iudas scarioth qui et tradidit eum. Hos xii. misit ihesus precipiens eis et dicens. In viam gentium ne abieritis et in civitates samaritanorum ne intraveritis. Sed potius ite ad oves que perierunt domus israel. Euntes autem predicate dicentes quia appropinquavit regnum celorum. Infirmos curate mortuos suscitate leprosos mundate demones eicite. Gratis accepistis gratis date. Nolite possidere aurum neque argentum neque pecuniam in zonis vestris. Non peram in via neque duas tunicas neque calciamenta neque virgam. Dignus est enim operarius cibo suo. In quamcumque autem civitatem aut castellum intraveritis interrogate quis in ea dignus sit. et ibi manete donec exeatis. Intrantes autem in domum salutate eam dicentes. Pax huic domui. Et siquidem fuerit domus illa digna. veniet pax vestra super eam. Si autem non fuerit digna. pax vestra ad vos revertetur. Et quicumque non receperit vos neque audierit sermones vestros exeuntes foras de domo vel de civitate excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis tolerabilius erit terre sodomorum et gomorreorum in die iudicii quam illi civitati. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbe. Cavete autem ab hominibus. tradent enim

vos in conciliis et in synagogis suis flagellabunt vos et ad presides et ad reges ducemini propter me in testimonium illis et gentibus. Cum autem tradent vos nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Tradet autem frater fratrem in mortem et pater filium. et insurgent filii in parentes. et morte eos afficient. et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Qui autem perseveraverit usque in finem hic salvus erit. Cum autem persequentur vos in civitate ista. fugite in aliam. Amen dico vobis non consummabitis civitates israel donec veniat filius hominis. Non est discipulus super magistrum nec servus super dominum suum. Sufficit discipulo ut sit sicut magister eius et servus sicut dominus eius. Si patremfamilias beelzebub vocaverunt quanto magis domesticos eius. Ne ergo timueritis eos. Nichil enim est opertum quod non reveletur et occultum quod non sciatur. Quod dico vobis in tenebris dicite in lumine. et quod in aure auditis predicate super tecta. Et nolite timere eos qui occidunt corpus animam autem non possunt occidere. Sed potius timete eum qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeres asse veneunt. et unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro. Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere. multis passeribus meliores estis vos. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus. confitebor et ego eum coram patre meo qui in celis est. Qui autem negaverit me coram hominibus. negabo et ego eum coram patre meo qui in celis est. Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram. Sed gladium. Veni enim separare hominem adversus patrem suum et filiam adversus matrem suam et nurum adversus socrum suam. Et inimici hominis domestici eius. Qui amat patrem aut matrem plus quam me non est me dignus. Et qui amat filium aut filiam super me non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam et sequitur me non est me dignus. Qui invenit animam suam perdet illam. et qui perdiderit animam suam propter me inveniet eam. Qui recipit vos me recipit. recipit eum qui me misit. Qui recipit prophetam in nomine prophete mercedem prophete accipiet. Et qui recipit iustum in nomine iusti mercedem iusti accipiet. Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aque frigide tantum in nomine discipuli amen dico vobis non perdet mercedem suam.

Et factum est cum consummasset ihesus precipiens xii. discipulis suis transiit inde ut doceret et predicaret in civitatibus eorum. Iohannes autem cum audisset in vinculis opera christi mittens duos de discipulis suis ait illi. Tu es qui venturus es an alium expectamus. Et respondens ihesus ait illis. Euntes renuntiate iohanni que audistis et vidistis. Ceci vident. Claudi ambulant. Leprosi mundantur. Surdi audiunt. mortui resurgunt. pauperes evangelizantur. Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus cepit ihesus dicere ad turbas de iohanne. Quid existis in desertum videre. arundinem vento agitatam. Sed quid existis videre. hominem mollibus vestitum. Sed quid existis videre. Prophetam. Etiam dico vobis

Non veni pacem mittere. Et qui me recipit.

Ecce qui mollibus vestiuntur.

ito pu

Symon

aplor

propheta. Hic est enim de quo scriptum est: Ecce mitto angelum meum ante fa-
ciem tuam, qui preparabit viam tuam ante te. Amen dico vobis, non surrexit
inter natos mulierum maior Iohanne baptista. Qui autem minor est in
regno celorum maior est illo. A diebus autem Iohannis baptiste usque nunc
regnum celorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. Omnes enim
prophete et lex usque ad Iohannem prophetaverunt. Et si vultis recipe-
re, ipse est Helyas qui venturus est. Qui habet aures audiendi audiat.
Cui autem similem estimabo generationem istam? Similis est pueris seden-
tibus in foro, qui clamantes coequalibus dicunt: Cecinimus vobis
et non saltastis; lamentavimus et non planxistis. Venit enim Iohannes
baptista neque manducans panem neque bibens vinum, et dicunt:
Demonium habet. Venit filius hominis manducans et bibens, et dicunt:
Ecce homo vorax et potator vini, publicanorum et peccatorum amicus. Et
iustificata est sapientia a filiis suis. Tunc cepit exprobrare civita-
tibus in quibus facte sunt plurime virtutes eius, quia non egissent pe-
nitentiam. Ve tibi Corozaym, ve tibi Bethsayda, quia si in Tyro
et Sydone facte essent virtutes que facte sunt in vobis, olim in cili-
cio et cinere penitentiam egissent. Verumptamen dico vobis, Tyro et
Sydoni remissius erit in die iudicii quam vobis. Et tu Capharnaum
numquid usque in celum exaltaberis? usque in infernum
descendes. Quia si in Sodomis facte fuissent virtutes que
facte sunt in te, forte mansissent usque in hunc diem. Verum-
tamen dico vobis, quia terre Sodomorum remissius erit in die iudi-
cii quam tibi. In illo tempore respondens Ihesus dixit: Confiteor tibi Domine
pater celi et terre, quia abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et
revelasti ea parvulis. Ita pater quoniam sic placitum fuit ante te.
Omnia mihi tradita sunt a patre meo. Et nemo novit filium nisi pa-
ter, neque patrem quis novit nisi filius, et cui voluerit filius revelare.
Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et
ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, et discite
a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis
requiem animabus vestris. Iugum enim meum suave est et onus
In illo tempore abiit Ihesus per sata XII meum leve.
sabbato. Discipuli autem eius esurientes ceperunt vellere
spicas et manducare. Pharisei autem videntes dixerunt ei:
Ecce discipuli tui faciunt quod non licet eis facere sabbatis.
At ille dixit eis: Non legistis quid fecerit David quando e-
suriit et qui cum eo erant? quomodo intravit in domum Dei et
panes propositionis comedit, quos non licebat ei come-
dere neque his qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus? Aut
non legistis in lege quia sabbatis sacerdotes in templo sab-
batum violant et sine crimine sunt? Dico autem vobis quia tem-
plo maior hic est. Si autem sciretis quid est: Misericordiam volo
et non sacrificium, numquam condempnassetis innocentes.
Dominus enim est filius hominis etiam sabbati. Et cum inde transisset ve-
nit in synagogam eorum. Et ecce homo manum habens aridam,
et interrogabant eum dicentes: Si licet sabbato curare? ut
accusarent eum. Ipse autem dixit eis: Quis erit ex vobis homo qui habet
ovem unam, et si ceciderit hec sabbatis in foveam, nonne tene-
bit et levabit eam? Quanto magis melior est homo ove? Itaque li-
cet sabbatis bene facere. Tunc ait homini: Extende manum tuam.
Et extendit, et restituta est sanitati sicut altera. Exeuntes

autem pharisei consilium faciebant adversus eum quomodo eum perderent.
Ihesus autem sciens recessit inde. Et secuti sunt eum multi et
curavit eos omnes, et precepit eis ne manifestum eum face-
rent, ut adimpleretur quod dictum est per Ysaiam prophetam dicentem:
Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus in quo michi bene complacuit
anime mee. Ponam spiritum meum super eum, et iudicium gentibus nuntia-
bit. Non contendet neque clamabit, neque audiet aliquis in
plateis vocem eius. Linum fumigans non extinguet, arundinem
quassatam non confringet, donec eiciat ad victoriam iudi-
cium, et in nomine eius gentes sperabunt. Tunc oblatus est ei homo de-
monium habens cecus et mutus. Et curavit eum ita ut loqueretur
et videret. Et stupebant omnes turbe et dicebant: Num-
quid hic est filius David? Pharisei autem audientes dixe-
runt: Hic non eicit demonia nisi in Beelzebub principe
demoniorum. Ihesus autem sciens cogitationes eorum dixit eis:
Omne regnum divisum contra se desolabitur, et omnis civitas vel
domus divisa contra se non stabit. Et si Sathanas Sathanam eicit,
adversus se divisus est. Quomodo ergo stabit regnum eius? Et si e-
go in Beelzebub eicio demones, filii vestri in quo eiciunt?
Ideo ipsi iudices vestri erunt. Si autem ego in spiritu Dei eicio
demones, igitur pervenit in vos regnum Dei. Aut quomodo potest quis
intrare in domum fortis et vasa eius diripere, nisi prius alligave-
rit fortem? et tunc domum illius diripiet. Qui non est mecum contra me est,
et qui non congregat mecum dispergit. Ideo dico vobis: omne
peccatum et blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blas-
phemie non remittetur. Et quicumque dixerit verbum contra filium
hominis remittetur ei. Qui autem dixerit contra spiritum sanctum non remit-
tetur ei neque in hoc seculo neque in futuro. Aut facite ar-
borem bonam et fructum eius bonum, aut facite ar-
borem malam et fructum eius malum. Siquidem ex fructu ar-
bor agnoscitur. Progenies viperarum, quomodo potestis bona
loqui cum sitis mali? Ex habundantia enim cordis os loquitur.
Bonus homo de bono thesauro profert bona, et malus homo de
malo thesauro profert mala. Dico autem vobis quoniam de omni verbo o-
cioso quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die
iudicii. Ex verbis enim tuis iustificaberis, et ex verbis tuis condemp-
naberis. Tunc responderunt ei quidam de scribis et phariseis dicentes:
Magister, volumus a te signum videre. Qui respondens ait illis: Genera-
tio mala et adultera signum querit, et signum non dabitur ei
nisi signum Ione prophete. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus
diebus et tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terre tribus di-
ebus et tribus noctibus. Viri Ninivite surgent in iudicio cum genera-
tione ista et condempnabunt eam, quia penitentiam egerunt in pre-
dicatione Ione. Et ecce plus quam Ionas hic. Regina austri surget in
iudicio cum generatione ista et condempnabit eam, quia venit a finibus
terre audire sapientiam Salomonis. Et ecce plus quam Salomon
hic. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca
arida querens requiem et non invenit. Tunc dicit: Revertar in
domum meam unde exivi. Et veniens invenit eam vacan-
tem, scopis mundatam et ornatam. Tunc vadit et assumit septem
alios spiritus secum nequiores se, et intrantes habitant ibi, et
fiunt novissima hominis illius peiora prioribus. Sic erit et

generationi huic pessime. Adhuc eo loquente ad turbas
ecce mater eius et fratres stabant foris querentes loqui ei. Dixit autem
ei quidam. Ecce mater tua et fratres tui foris stant querentes te.
At ipse respondens dicenti sibi ait. Que est mater mea et qui sunt fratres mei?
Et extendens manum in discipulos suos dixit. Ecce mater mea
et fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem patris mei qui
in celis est: ipse meus frater et soror et mater est.

XIII

In illo die exiens Ihesus de domo sedebat secus mare. Et con-
gregate sunt ad eum turbe multe. ita ut in naviculam
ascendens sederet. Et omnis turba stabat in litore. Et
locutus est eis multa in parabolis dicens. Ecce exiit qui seminat
seminare semen suum. Et dum seminat quedam ceciderunt
secus viam et venerunt volucres celi et comederunt illa. Alia
autem ceciderunt in petrosa. ubi non habebant terram multam. et con-
tinuo exorta sunt. quia non habebant altitudinem terre. Sole
autem orto estuaverunt. et quia non habebant radicem aruerunt. Alia
autem ceciderunt in spinas. et creverunt spine. et suffocaverunt
ea. Alia autem ceciderunt in terram bonam. et dabant
fructum. aliud centesimum aliud sexagesimum. aliud trice-
simum. Qui habet aures audiendi audiat. Et accedentes di-
scipuli dixerunt ei. Quare in parabolis loqueris ad eos? Qui respondens
ait illis. Quia vobis datum est nosse misterium regni celorum. Illis
autem non est datum. Qui enim habet dabitur ei et habundabit. Qui autem
non habet et id quod videtur habere auferetur ab eo. Ideo in parabolis
loquor eis: quia videntes non vident. et audientes non audiunt
neque intelligunt. ut impleatur in eis prophetia Ysaie dicentis
Auditu audietis: et non intelligetis. Et videntes videbitis
et non videbitis. Incrassatum est enim cor populi huius et auribus graviter
audierunt. et oculos suos clauserunt. ne quando videant oculis et
auribus audiant et corde intelligant et convertantur et sanem
eos. Vestri autem beati oculi quia vident. et aures vestre quia audiunt.
Amen quippe dico vobis: quia multi prophete et iusti cupierunt vi-
dere que vos videtis et non viderunt. et audire que auditis et non
audierunt. Vos ergo audite parabolam seminantis. Omnis qui au-
dit verbum regni et non intelligit. venit malus et rapit quod
seminatum est in corde eius. hic est qui secus viam seminatus est. Qui autem
super petrosa seminatus est. hic est qui verbum audit et continuo cum
gaudio accipit illud. non habet autem in se radicem. sed est temporalis.
Facta autem tribulatione et persecutione propter verbum continuo scan-
dalizatur. Qui autem seminatus est in spinis: hic est qui verbum audit. et
sollicitudo seculi istius et fallacia divitiarum suffocat verbum
et sine fructu efficitur. Qui vero in terram bonam seminatus est
hic est qui audit verbum et intelligit. et fructum affert et facit quidem
aliud centesimum. aliud autem sexagesimum. aliud tricesimum.
Aliam parabolam proposuit illis dicens. Simile factum est regnum
celorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo. Cum autem
dormirent homines: venit inimicus eius et superseminavit zi-
zania in medio tritici et abiit. Cum autem crevisset herba
et fructum fecisset: tunc apparuerunt et zizania. Accedentes
autem servi patrisfamilias dixerunt ei. Domine nonne bonum semen se-
minasti in agro tuo? unde ergo habet zizania? Et ait illis
Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei. Vis imus et colliga-
mus ea? et ait. Non. Ne forte colligentes zizania eradice-
tis simul cum eis et triticum. Sinite utraque crescere usque ad
messem: et in tempore messis dicam messoribus. Colligite primum
zizania et alligate ea in fasciculos ad comburendum. Triticum
autem congregate in horreum meum. Aliam parabolam proposuit
eis dicens. Simile est regnum celorum grano sinapis quod acci-
piens homo seminavit in agro suo. quod minimum quidem est
omnibus seminibus. Cum autem creverit. maius est omnibus holeribus
et fit arbor. ita ut volucres celi veniant et habitent in ra-
mis eius. Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum
celorum fermento quod acceptum mulier abscondit in farine
satis tribus. donec fermentatum est totum. Hec omnia locutus est
Ihesus in parabolis ad turbas. et sine parabolis non loquebatur eis
ut adimpleretur quod dictum est per prophetam dicentem. Aperiam
in parabolis os meum. eructabo abscondita a constitutio-
ne mundi. Tunc dimissis turbis venit in domum. et accesse-
runt ad eum discipuli eius dicentes. Edissere nobis pa-
rabolam zizaniorum agri. Qui respondens ait illis. Qui seminat
bonum semen est filius hominis. Ager autem est mundus. Bonum
semen hii sunt filii regni. Zizania autem filii sunt nequam.
Inimicus autem qui seminavit ea: est diabolus. Messis vero consummatio seculi est.
Messores autem angeli sunt. Sicut ergo zizania colliguntur et igni
comburuntur sic erit in consummatione seculi. Mittet filius
hominis angelos suos et colligent de regno eius omnia scan-
dala. et qui faciunt iniquitatem. et mittent eos in ca-
minum ignis. Ibi erit fletus et stridor dentium. Tunc iusti
fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Qui habet aures audien-
di audiat. Iterum simile est regnum celorum thesauro abscon-
dito in agro quem qui invenit homo abscondit. et pre gau-
dio illius vadit et vendit universa que habet et emit
agrum illum. Iterum simile est regnum celorum homini negotia-
tori querenti bonas margaritas. Inventa autem una pre-
tiosa margarita. abiit et vendidit omnia que habuit et
emit eam. Iterum simile est regnum celorum sagene misse
in mare. et ex omni genere piscium congreganti. Quam cum impleta
esset educentes et secus litus sedentes elege-
runt bonos in vasa sua. malos autem foras miserunt. Sic
erit in consummatione seculi. Exibunt angeli et separabunt malos
de medio iustorum: et mittent eos in caminum ignis.
Ibi erit fletus et stridor dentium. Intellexistis hec omnia? Di-
cunt ei. Etiam. Ait illis. Ideo omnis scriba doctus in regno ce-
lorum. similis est homini patrifamilias: qui profert de the-
sauro suo nova et vetera. Et factum est cum consummasset
Ihesus parabolas istas. transiit inde. et veniens in pa-
triam. docebat eos in synagogis eorum. ita ut mi-
rarentur et dicerent. unde huic sapientia hec et virtutes?
Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria et fra-
tres eius Iacobus et Ioseph. et Symon et Iudas? et sorores ei-
us nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic omnia ista? Et scan-
dalizabantur in eo. Ihesus autem dixit eis. Non est propheta sine
honore nisi in patria sua. et in domo sua. Et non fecit
ibi virtutes multas. propter incredulitatem eorum.

In illo tempore audivit Herodes tetrarcha famam Iesu. Et
ait pueris suis: Hic est Iohannes Baptista. Ipse surrexit a mortuis
et ideo virtutes operantur in eo. Herodes autem tenuit Io-
hannem et alligavit eum et posuit eum in carcerem propter Hero-
diadem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi Iohannes: Non licet tibi habe-
re eam. Et volens eum occidere timuit populum, quia sicut prophetam
eum habebant. Die autem natalis Herodis saltavit filia Herodi-
adis in medio et placuit Herodi. Unde cum iuramento pollicitus
est ei dare quodcumque postulasset ab eo. At illa premonita
a matre sua: Da mihi inquit in disco caput Iohannis Baptiste.
Et contristatus est rex; propter iuramentum autem et propter eos qui pariter recumbe-
bant, iussit dari. Misitque et decollavit Iohannem in carce-
re. Et allatum est caput eius in disco et datum est puelle, et tu-
lit matri sue. Et accedentes discipuli eius tulerunt corpus eius
et sepelierunt eum in monumento. Et venientes nuntiave-
runt Iesu. Quod cum audisset Iesus, secessit inde in navicula
in locum desertum seorsum. Et cum audissent turbe,
secute sunt eum pedestres de civitatibus suis. Et exiens vidit
turbam multam, et misertus est eis, et curavit languidos eo-
rum. Vespere autem facto accesserunt ad eum discipuli eius dicentes:
Desertus est locus et hora iam preteriit. Dimitte turbas ut
euntes in castella emant sibi escas. Iesus autem dixit eis: Non habent
necesse ire. Date illis vos manducare. Responderunt ei: Non
habemus hic nisi quinque panes et duos pisces. Qui ait eis: Afferte
mihi illos huc. Et cum iussisset turbam discumbere super fenum,
acceptis quinque panibus et duobus piscibus aspiciens in celum
benedixit et fregit et dedit discipulis suis panes, discipuli
autem turbis. Et manducaverunt omnes et saturati
sunt. Et tulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos.
Manducantium autem fuit numerus quinque milia virorum, excep-
tis mulieribus et parvulis. Et statim iussit Iesus disci-
pulos ascendere in naviculam et precedere eum trans fre-
tum, donec dimitteret turbas. Et dimissa turba, as-
cendit in montem solus orare. Vespere autem facto solus erat ibi.
Navicula autem in medio mari iactabatur fluctibus; erat e-
nim ventus contrarius. Quarta autem vigilia noctis ve-
nit ad eos Iesus ambulans super mare. Et videntes
eum discipuli supra mare ambulantem turbati sunt di-
centes: quia fantasma est; et pre timore clamaverunt.
Statimque Iesus locutus est eis dicens: Habete fiduciam,
ego sum, nolite timere. Respondens autem Petrus dixit:
Domine, si tu es, iube me venire ad te super aquas. At
ipse ait: Veni. Et descendens Petrus de navicula ambula-
bat super aquas ut veniret ad Iesum. Videns vero
ventum validum timuit, et cum cepisset mergi clamavit di-
cens: Domine salvum me fac. Et continuo Iesus extendens
manum apprehendit eum et ait illi: Modice fidei, quare du-
bitasti? Et cum ascendissent in naviculam cessavit ventus.
Qui autem in navicula erant venerunt et adoraverunt eum di-
centes: Vere filius Dei es. Et cum transfretassent ve-
nerunt in terram Genesar. Et cum cognovissent eum viri
loci illius miserunt in universam regionem illam et obtule-
runt ei omnes male habentes et rogabant eum ut vel fimbriam
vestimenti eius tangerent. Et quicumque tetigerunt salvi facti sunt.
Tunc accesserunt ad eum ab Ierosolimis XV scri-
be et pharisei dicentes: Quare discipuli tui trans-
grediuntur traditiones seniorum? Non enim lavant manus
suas cum panem manducant. Ipse autem respondens ait illis: Quare et
vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?
Nam Deus dixit: Honora patrem tuum et matrem tuam. Et qui maledixe-
rit patri vel matri morte moriatur. Vos autem dicitis: Quicumque
dixerit patri vel matri: Munus quodcumque est ex me tibi proderit, et non ho-
norificabit patrem suum aut matrem suam. Et irritum fecistis
mandatum Dei propter traditionem vestram. Hypocrite, bene propheta-
vit de vobis Ysaias propheta dicens: Populus hic labiis me ho-
norat, cor autem eorum longe est a me. Sine causa autem colunt
me docentes doctrinas et mandata hominum. Et convoca-
tis ad se turbis dixit eis: Audite et intelligite. Non quod
intrat in os coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore
hoc coinquinat hominem. Tunc accedentes discipuli eius dixe-
runt ei: Scis quia pharisei audito verbo scandalizati sunt? At
ille respondens ait: Omnis plantatio quam non plantavit
pater meus celestis eradicabitur. Sinite illos: ceci sunt et du-
ces cecorum. Cecus autem si ceco ducatum prestet ambo in fo-
veam cadunt. Respondens autem Petrus dixit ei: Edissere nobis pa-
rabolam istam. At ille dixit: Adhuc et vos sine intellectu
estis? Non intelligitis quia omne quod in os intrat in ventrem
vadit et in secessum emittitur? Que autem procedunt de ore
de corde exeunt, et ea coinquinant hominem. De corde enim
exeunt cogitationes male, homicidia, adulteria, forni-
cationes, furta, falsa testimonia, blasphemie. Hec
sunt que coinquinant hominem. Non lotis autem manibus mandu-
care non coinquinat hominem. Et egressus inde Iesus secessit in partes
Tyri et Sidonis. Et ecce mulier Chananea a finibus illis
egressa clamavit dicens ei: Miserere mei Domine fili David. Filia
mea male a demonio vexatur. Qui non respondit ei verbum. Et
accedentes discipuli eius rogabant eum dicentes: Di-
mitte eam, quia clamat post nos. Ipse autem respondens ait: Non
sum missus nisi ad oves que perierunt domus Israel. At illa venit
et adoravit eum dicens: Domine adiuva me. Qui respondens
ait: Non est bonum sumere panem filiorum et mittere canibus. At
illa dixit: Etiam Domine, nam et catelli edunt de micis que cadunt
de mensa dominorum suorum. Tunc respondens Iesus ait illi: O mulier,
magna est fides tua; fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia
eius ex illa hora. Et cum transisset inde Iesus venit secus ma-
re Galilee. Et ascendens in montem sedebat ibi. Et acces-
serunt ad eum turbe multe habentes secum mutos, cecos,
claudos, debiles et alios multos, et proiecerunt eos ad pe-
des eius, et curavit eos, ita ut turbe mirarentur videntes
mutos loquentes, claudos ambulantes, cecos videntes,
et magnificabant Deum Israel. Iesus autem convocatis discipulis
suis dixit: Misereor turbe quia triduo iam perseverant
mecum et non habent quod manducent; et dimittere eos ieiunos
nolo, ne deficiant in via. Et dicunt ei discipuli: Unde

quo in deserto nobis panes tantos ut saturemus turbam tantam?
Et ait illis Ihesus: Quot habetis panes? At illi dixerunt:
Septem et paucos pisciculos. Et precepit turbe ut discumbe-
rent super terram. Et accipiens septem panes et pisces gratias
agens fregit et dedit discipulis suis, et discipuli dederunt
populo. Et comederunt omnes et saturati sunt. Et quod superfuit
de fragmentis tulerunt septem sportas plenas. Erant
autem qui manducaverant quatuor milia hominum extra parvulos et
mulieres. Et dimissa turba ascendit in naviculam, et ve-
nit in fines Machedan.

XVI

Et accesserunt ad eum pharisei et saducei temptantes, et rogaverunt eum
ut signum de celo ostenderet eis. At ille respondens ait eis:
Facto vespere dicitis: serenum erit, rubicundum est enim celum;
et mane: hodie tempestas, rutilat enim triste celum. Fa-
ciem ergo celi diiudicare nostis, signa autem non potestis sci-
re. Generatio mala et adultera signum querit, et signum non dabitur
ei, nisi signum Ione prophete. Et relictis illis abiit. Et cum venissent
discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere. Qui dixit
illis: Intuemini et cavete a fermento phariseorum et saduceorum.
At illi cogitabant intra se dicentes: Quia panes non accepimus.
Sciens autem Ihesus dixit eis: Quid cogitatis intra vos, modice
fidei, quia panes non habetis? Nondum intelligitis, neque recordami-
ni quinque panum quinque milium hominum, et quot cophinos sumpsistis? neque
septem panum et quatuor milium hominum, et quot sportas sumpsistis? Quare
non intelligitis quia non de pane dixi vobis: cavete a fermento pha-
riseorum et saduceorum? Tunc intellexerunt quia non dixerit cavendum
a fermento panum, sed a doctrina phariseorum et saduceorum. Venit autem
Ihesus in partes Cesaree Philippi et interrogabat discipulos suos
dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis? At illi dixerunt:
Alii Iohannem Baptistam, alii autem Heliam, alii vero Ieremiam
aut unum ex prophetis. Dicit illis Ihesus: Vos autem quem me esse di-
citis? Respondens Simon Petrus dixit: Tu es Christus filius Dei vivi.
Respondens autem Ihesus dixit ei: Beatus es Simon Bariona, quia
caro et sanguis non revelavit tibi, sed pater meus qui est in celis. Et
ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram edificabo
ecclesiam meam, et porte inferi non prevalebunt adversus eam. Et tibi
dabo claves regni celorum. Et quodcumque ligaveris super terram e-
rit ligatum et in celis. Et quodcumque solveris super terram erit
solutum et in celis. Tunc precepit discipulis suis ut nemini
dicerent quia ipse esset Christus. Exinde cepit Ihesus ostendere discipu-
lis suis quia oporteret eum ire Ierosolimam et multa pati a senio-
ribus et scribis et principibus sacerdotum et occidi et tertia die resur-
gere. Et assumens eum Petrus cepit increpare illum dicens:
Absit a te domine, non erit tibi hoc. Qui conversus dixit Petro: Vade post
me Sathana, scandalum es mihi, quia non sapis ea que Dei sunt, sed ea
que hominum. Tunc Ihesus dixit discipulis suis: Si quis vult post me
venire, abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur
me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam. Qui autem
perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. Quid enim prodest
homini si universum mundum lucretur, anime vero sue detrimentum patia-
tur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Filius enim
hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis,
et tunc reddet unicuique secundum opera eius. Amen dico vobis, sunt quidam de hic
stantibus qui non gustabunt mortem donec videant filium
hominis venientem in regno suo.

XVII

Et post dies sex assumpsit Ihesus Petrum et Iacobum
et Iohannem fratrem eius, et duxit illos in montem ex-
celsum seorsum, et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit
facies eius sicut sol, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix.
Et ecce apparuit illis Moyses et Helias cum eo lo-
quentes. Respondens autem Petrus dixit ad Ihesum: Domine,
bonum est nos hic esse. Si vis faciamus hic tria tabernacula,
tibi unum, Moysi unum, et Helie unum. Adhuc eo loquente, ecce
nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube di-
cens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum
audite. Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam
et timuerunt valde. Et accessit Ihesus et tetigit eos dixitque:
Surgite et nolite timere. Levantes autem oculos suos nemi-
nem viderunt nisi solum Ihesum. Et descendentibus illis de monte
precepit illis Ihesus dicens: Nemini dixeritis visionem
donec filius hominis a mortuis resurgat. Et interrogaverunt eum
discipuli eius dicentes: Quid ergo scribe dicunt quia Heliam
oporteat primum venire? At ille respondens ait eis: Helias quidem
venturus est et restituet omnia. Dico autem vobis quia Helias
iam venit, et non cognoverunt eum, sed fecerunt in eo quecumque
voluerunt. Sic et filius hominis passurus est ab eis. Tunc intelle-
xerunt discipuli quia de Iohanne Baptista dixisset eis. Et cum venisset
ad turbam, accessit ad eum homo genibus provolutus ante eum
dicens: Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est et male
patitur. Nam sepe cadit in ignem et crebro in aquam. Et
obtuli eum discipulis tuis, et non potuerunt curare eum. Respondens
Ihesus ait: O generatio incredula et perversa, quousque ero vobiscum,
usquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me. Et increpavit
eum Ihesus, et exiit ab eo demonium, et curatus est puer ex
illa hora. Tunc accesserunt discipuli ad Ihesum secreto et di-
xerunt ei: Quare nos non potuimus eicere illum? Dicit illis
Ihesus: Propter incredulitatem vestram. Amen quippe dico vobis,
si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti
huic: Transi hinc, et transibit, et nichil impossibile erit
vobis. Hoc autem genus non eicitur nisi per orationem et ieiunium.
Conversantibus autem illis in Galilea, dixit illis Ihesus: Fi-
lius hominis tradendus est in manus hominum, et occident eum, et tertia die
resurget. Et contristati sunt vehementer. Et cum venissent Capharnaum,
accesserunt qui didragma accipiebant ad Petrum et di-
xerunt ei: Magister vester non solvit didragma? Ait: Etiam.
Et cum intrasset in domum, prevenit eum Ihesus dicens: Quid tibi videtur
Simon? Reges terre a quibus accipiunt tributum vel censum,
a filiis suis an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Dixit
illi Ihesus: Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus
eos, vade ad mare et mitte hamum, et eum piscem qui primus
ascenderit tolle, et aperto ore eius invenies staterem. Illum sumens
da eis pro me et pro te.

XVIII

In illa hora accesserunt ad Ihesum discipuli dicentes: Quis
putas maior est in regno celorum? Et advocans Ihesus

statuit eum in medio eorum et dixit. Amen dico vobis nisi conversi fueritis
et efficiamini sicut parvuli non intrabitis in regnum celorum.
Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste. hic est maior in
regno celorum. Et qui susceperit unum parvulum talem in nomine
meo: me suscipit. Qui autem scandalizaverit unum de pu
sillis istis minimis qui in me credunt: expedit ei. ut sus
pendatur mola asinaria in collo eius et demergatur
in profundum maris. Ve mundo a scandalis. Necesse est enim
ut veniant scandala. Verumptamen ve homini illi per quem scan
dalum venit. Si autem manus tua vel pes tuus scandalizat
te abscide eum et proice abs te. Bonum est tibi ad vitam ingredi
debilem vel claudum quam duas manus vel duos pedes habentem
mitti in ignem eternum. Et si oculus tuus scandalizat te.
erue eum et proice abs te. Bonum est tibi cum uno oculo in vitam intrare
quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Videte ne
contempnatis unum ex his pusillis. Dico enim vobis quia an
geli eorum in celis semper vident faciem patris mei qui in celis est. Ve
nit enim filius hominis salvare quod perierat. Quid vobis
videtur. si fuerint alicui .c. oves et erraverit una ex eis.
nonne relinquet nonaginta .ix. in montibus. et vadit querere
eam que erravit. et si contigerit ut inveniat eam, amen dico
vobis quia gaudebit super eam magis quam super nonaginta
.ix. que non erraverunt. Sic non est voluntas ante patrem vestrum
qui in celis est. ut pereat unus ex pusillis istis. Si autem pecca
verit in te frater tuus vade et corripe eum inter te et ipsum solum.
Si te audierit lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non
audierit adhibe tecum unum vel duos. ut in ore duorum
testium vel trium stet omne verbum. Quod si non audierit eos
dic ecclesie. Si autem ecclesiam non audierit. sit tibi sicut ethni
cus et publicanus. Amen dico vobis. quecumque alligaveritis
super terram erunt ligata et in celis. Et quecumque solveritis super
terram erunt soluta et in celo. Iterum dico vobis quia si duo ex
vobis consenserint super terram de omni re quamcumque petie
rint fiet illis a patre meo qui in celis est. Ubi enim duo vel
tres sunt congregati in nomine meo ibi sum ego in medio
eorum. Tunc accedens ad eum petrus dixit. Domine quotiens pec
cabit in me frater meus et dimittam ei usque septies. Dicit illi
ihesus. Non dico tibi usque septies. sed usque septuagies septies.
Ideo assimilatum est regnum celorum homini regi qui voluit
rationem ponere cum servis suis. Et cum cepisset rationem ponere
oblatus est ei unus qui debebat .x. milia talenta. Cum autem non haberet
unde redderet: iussit eum dominus eius venundari et uxorem eius et
filios et omnia que habebat et reddi. Procidens autem servus ille ro
gabat eum dicens. Patientiam habe in me. et omnia reddam
tibi. Misertus autem dominus servi illius. dimisit eum et debitum dimisit
ei. Egressus autem servus ille invenit unum de conservis suis
qui debebat ei centum denarios. Et tenens suffocabat eum
dicens. Redde quod debes. Et procidens conservus eius rogabat
eum dicens. Patientiam habe in me et omnia reddam tibi. Ille autem
noluit sed abiit et misit eum in carcerem donec redderet
universum debitum. Videntes autem conservi eius que fiebant
contristati sunt valde. et venerunt et narraverunt domino

suo omnia que facta fuerant. Tunc vocavit illum dominus suus et ait illi.
Serve nequam omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me. Nonne ergo
oportuit et te misereri conservi tui. sicut et ego tui misertus
sum. Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus quoadusque redderet
universum debitum. Sic et pater meus celestis faciet vobis: si non re
miseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. XIX

Et factum est cum consummasset ihesus sermones istos migra
vit a galilea et venit in fines iudee trans iordanem
et secute sunt eum turbe multe et curavit eos ibi. Et accesserunt
ad eum pharisei temptantes eum et dicentes. Si licet homini
dimittere uxorem suam quacumque ex causa. Qui respondens ait eis. Non le
gistis quia qui fecit homines ab initio masculum et feminam fecit eos
et dixit. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adherebit
uxori sue et erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo
sed una caro. Quod ergo deus coniunxit homo non separet. Dicunt illi. Quid
ergo moyses mandavit dari libellum repudii et dimitti
te? Ait illis quoniam moyses ad duritiam cordis vestri per
misit vobis dimittere uxores vestras ab initio autem non
fuit sic. Dico autem vobis. quia quicumque dimiserit uxorem suam
nisi ob fornicationem et aliam duxerit mechatur. Dicunt ei dis
cipuli eius. Si ita est causa hominis cum uxore: non expedit nubere.
Qui dixit illis. Non omnes capiunt verbum istud. sed quibus datum est.
Sunt enim eunuchi qui de matris utero sic nati sunt. et sunt eunuchi
qui facti sunt ab hominibus. et sunt eunuchi qui castraverunt se ipsos
propter regnum celorum. Qui potest capere capiat. Tunc oblati sunt ei parvuli
ut manus eis imponeret et oraret. Discipuli autem increpabant
eos. Ihesus vero ait eis. Sinite parvulos venire ad me et nolite
prohibere. talium est enim regnum celorum. Et cum imposuisset eis
manus. abiit inde. Et ecce unus accedens ait illi. Magister
bone quid boni faciam. ut habeam vitam eternam. Qui dixit
ei. Quid me interrogas de bono? unus est bonus deus. Si autem vis ad
vitam ingredi serva mandata. Dicit illi. Que? Ihesus autem dixit. Non
homicidium facies. non adulterabis. non furtum facies. non falsum
testimonium dices. Honora patrem tuum et matrem. et diliges
proximum tuum sicut te ipsum. Dicit adolescens. Omnia hec custo
divi a iuventute mea. Quid adhuc michi deest? Ait
illi ihesus. Si vis perfectus esse vade et vende omnia que habes et da
pauperibus et habebis thesaurum in celo. et veni et sequere me.
Cum audisset autem adolescens verba hec: abiit tristis. Erat enim
habens multas possessiones. Ihesus autem dixit discipulis suis. Amen
dico vobis quia dives difficile intrabit in regnum celorum.
Et iterum dico vobis. facilius est camelum per foramen acus trans
ire quam divitem intrare in regnum celorum. Auditis autem
his discipuli mirabantur valde dicentes. Quis po
terit ergo salvus esse? Aspiciens autem ihesus dixit eis. Apud ho
mines hoc impossibile est apud deum autem omnia possibilia
sunt. Tunc respondens petrus dixit ei. Ecce nos reliquimus omnia
et secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? Ihesus autem dixit
eis. Amen dico vobis. quod vos qui secuti estis me in
regeneratione cum sederit filius hominis in sede
maiestatis sue sedebitis et vos super sedes .xii. iu
dicantes .xii. tribus israel. Et omnis qui reliquerit domum

uel fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut uxo-
rem aut filios aut agros propter nomen meum centuplum accipi-
et et uitam eternam possidebit. Multi autem erunt primi no-
uissimi et nouissimi primi.

XX

Simile est regnum celorum homini patrifamilias qui exiit pri-
mo mane conducere operarios in uineam suam. Con-
uentione autem facta cum operariis ex denario diurno misit e-
os in uineam suam. Et egressus circa horam tertiam ui-
dit alios stantes in foro otiosos et illis dixit: Ite et uos in
uineam meam et quod iustum fuerit dabo uobis. Illi autem abierunt.
Iterum autem exiit circa sextam et nonam horam et fecit similiter.
Circa undecimam uero exiit et inuenit alios stantes in foro
otiosos et dixit eis: Quid hic statis tota die otiosi?
Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dixit illis: Ite et
uos in uineam meam. Cum sero autem factum esset, dicit do-
minus uinee procuratori suo: Uoca operarios et redde illis mercede-
m, incipiens a nouissimis usque ad primos. Cum uenis-
sent ergo hi qui circa undecimam horam uenerant, acceperunt et
ipsi singulos denarios. Uenientes autem et primi arbitrati sunt quod
plus essent accepturi. Acceperunt autem et ipsi singulos denarios.
Et accipientes murmurabant aduersus patremfamilias
dicentes: Hii nouissimi una hora fecerunt et pares illos no-
bis fecisti qui portauimus pondus diei et estus. At ille respondens uni
eorum dixit: Amice, non facio tibi iniuriam. Nonne ex denario
diurno conuenisti mecum? Tolle quod tuum est et uade. Uolo autem
et huic nouissimo dare sicut et tibi. Aut non licet mihi quod uolo fa-
cere? An oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? Sic erunt
nouissimi primi et primi nouissimi. Multi enim sunt uocati
pauci uero electi. Et ascendens Ihesus Ierosolimam assumpsit .xii.
discipulos suos secreto et ait illis: Ecce ascendimus Ierosoli-
mam et filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis et
condempnabunt eum morte. Et tradent eum gentibus ad de-
ludendum et flagellandum et crucifigendum. Et tertia die
resurget. Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedei cum filiis suis
adorans et petens aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid uis? Ait il-
li: Dic ut sedeant hii duo filii mei unus ad dexteram tuam
et unus ad sinistram in regno tuo. Respondens autem Ihesus dixit:
Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego
bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus. Ait illis: Calicem quidem me-
um bibetis, sedere autem ad dexteram meam uel ad sinis-
tram non est meum dare uobis sed quibus paratum est a patre meo. Et
audientes .x. indignati sunt de duobus fratribus. Ihesus autem uo-
cauit eos ad se et ait: Scitis quia principes gentium dominan-
tur eorum et qui maiores sunt potestatem exercent in eos. Non ita erit inter
uos sed quicumque uoluerit inter uos maior fieri sit uester mini-
ster et quicumque uoluerit inter uos primus esse erit uester seruus. Sicut
filius hominis non uenit ministrari sed ministrare et dare animam
suam redemptionem pro multis. Et egredientibus illis ab
Iericho secute sunt eum turbe multe. Et ecce duo ceci se-
dentes secus uiam audierunt quia Ihesus transiret et clama-
uerunt dicentes: Domine miserere nostri fili Dauid. Turba autem
increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant
dicentes: Domine miserere nostri fili Dauid. Et sti-
tit Ihesus et uocauit eos et ait: Quid uultis ut faciam
uobis? Dicunt illi: Domine ut aperiantur oculi nostri. Misertus autem
eorum Ihesus tetigit oculos eorum et confestim uiderunt et secuti sunt eum.

XXI

Et cum appropinquassent Ierosolimam
et uenissent Bethphage ad montem Oliueti tunc Ihesus
misit duos discipulos suos dicens illis: Ite in castellum
quod contra uos est et statim inuenietis asinam alligatam et pullum cum
ea. Soluite et adducite mihi. Et si quis uobis aliquid dixerit, dicite
quia dominus hiis opus habet et confestim dimittet eos. Hoc autem
totum factum est ut adimpleretur quod dictum est per prophetam dicentem:
Dicite filie Syon: Ecce rex tuus uenit tibi mansuetus sedens
super asinam et pullum filium subiugalis. Euntes autem discipuli
fecerunt sicut precepit eis Ihesus. Et adduxerunt asinam et pullum
et imposuerunt super eum uestimenta sua et eum desuper sedere fecerunt.
Plurima autem turba strauerunt uestimenta sua in uia.
Alii autem cedebant ramos de arboribus et sternebant in uia.
Turbe autem que precedebant et que sequebantur clamabant di-
centes: Osanna filio Dauid. Benedictus qui uenit in nomine
domini. Osanna in excelsis. Et cum intrasset Ierosolimam commota est
uniuersa ciuitas dicens: Quis est hic? Populi autem
dicebant: Hic est Ihesus propheta a Nazareth Galilee. Et intra-
uit Ihesus in templum dei et eiciebat omnes uendentes et
ementes de templo. Et mensas nummulariorum et cathedras
uendentium columbas euertit. Et dicit eis: Scriptum est: Domus
mea domus orationis uocabitur. Uos autem fecistis eam spe-
luncam latronum. Et accesserunt ad eum ceci et claudi in templo et
sanauit eos. Uidentes autem principes sacerdotum et scribe mi-
rabilia que fecit et pueros clamantes in templo et dicentes:
Osanna filio Dauid, indignati sunt et dixerunt ei: Audis quid
isti dicunt? Ihesus autem dixit eis: Utique. Numquam legistis quia
ex ore infantium et lactantium perfecisti laudem? Et relictis
illis abiit foras extra ciuitatem in Bethaniam ibique
mansit et docebat eos de regno dei. Mane autem reuertens
in ciuitatem esuriit. Et uidens fici arborem unam secus uiam uenit
ad eam et nichil inuenit in ea nisi folia tantum. Et ait illi: Num-
quam fructus ex te nascatur in sempiternum. Et arefacta est
continuo ficulnea. Et uidentes discipuli mirati sunt dicen-
tes: Quomodo continuo aruit? Respondens autem Ihesus ait eis: Amen
dico uobis, si habueritis fidem et non hesitaueritis non solum de
ficulnea facietis sed et si monti huic dixeritis tolle et
iacta te in mare, fiet. Et omnia quecumque petieritis in
oratione credentes accipietis. Et cum uenisset in templum
accesserunt ad eum docentem principes sacerdotum et seniores
populi dicentes: In qua potestate hec facis? Et quis dedit tibi
hanc? Respondens autem Ihesus dixit illis: Interrogabo uos et ego
sermonem unum quem si dixeritis mihi et ego uobis dicam in qua potestate
hec facio. Baptismum Iohannis unde erat? e celo an ex hominibus?
At illi cogitabant inter se dicentes: Si dixerimus e celo, di-
cet nobis: Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus
ex hominibus timemus turbam. Omnes enim habebant Iohannem
sicut prophetam. Et respondentes ad Ihesum dixerunt: Nescimus.

illi ihesus. Neque ego dico vobis in qua potestate hec facio. Quid autem vobis
videtur. Homo quidam habebat duos filios. et accedens ad primum
dixit. Fili vade operare hodie in vinea mea. Ille autem respondens
ait. Nolo. postea autem penitentia motus abiit in vineam.
Accedens autem ad alterum dixit similiter. At ille respondens
ait eo domine. et non ivit. Quis ex duobus voluntatem fecit patris?
Dicunt ei. primus. Dicit illis ihesus. Amen dico vobis. quia publi
cani et meretrices precedent vos in regnum dei. Venit autem
ad vos iohannes in via iusticie. et non credidistis ei. publicani
autem et meretrices crediderunt ei. Vos autem videntes nec peni
tentiam habuistis postea ut crederetis ei. Aliam parabolam loquitur
eis audientibus. Homo erat paterfamilias qui plantavit vi
neam et sepem circumdedit ei et fodit in ea torcular et edi
ficavit turrim et locavit eam agricolis et peregre profectus est.
Cum autem tempus fructuum appropinquasset misit servos suos
ad agricolas ut acciperent fructus eius. Et agricole apprehensis
servis eius. alium ceciderunt alium occiderunt alium vero lapi
daverunt. Iterum misit alios servos plures prioribus et fecerunt
illis similiter. Novissime autem misit ad eos filium suum dicens.
Verebuntur filium meum. Agricole autem videntes filium dixerunt
intra se. Hic est heres venite occidamus eum et habe
bimus hereditatem eius. Et apprehensum eum eiecerunt extra vi
neam et occiderunt. Cum ergo venerit dominus vinee quid faciet
agricolis illis. Aiunt illi. Malos male perdet et vineam
locabit aliis agricolis qui reddant ei fructum temporibus suis.
Dicit illis ihesus. Numquam legistis in scripturis. Lapidem quem
reprobaverunt edificantes hic factus est in caput anguli. A
domino factum est istud et est mirabile in oculis nostris. Ideo di
co vobis quia auferetur a vobis regnum dei. et dabitur genti
facienti fructus eius. Et qui ceciderit super lapidem istum
confringetur. super quem vero ceciderit conteret eum. Et cum
audissent principes sacerdotum et pharisei parabolas eius cogno
verunt quod de ipsis diceret. Et querentes eum tenere timuerunt
turbas quia sicut prophetam eum habebant. Et respondens ihesus dixit
iterum in parabolis eis dicens. XXII.

Simile factum est regnum celorum homini regi qui fecit nup
tias filio suo. Et misit servos suos vocare invitatos
ad nuptias et nolebant venire. Iterum misit alios servos
dicens. Dicite invitatis. Ecce prandium meum paravi. tau
ri mei et altilia occisa et omnia parata sunt. venite ad nup
tias. Illi autem neglexerunt. et abierunt alius in villam suam alius
vero ad negotiationem suam. Reliqui vero tenuerunt servos
eius et contumeliis affectos occiderunt. Rex vero cum audisset
iratus est. et missis exercitibus suis perdidit homicidas illos.
et civitatem illorum succendit. Tunc ait servis suis. Nuptie quidem
parate sunt. sed qui invitati erant non fuerunt digni. Ite
ergo ad exitus viarum. et quoscumque inveneritis vocate ad
nuptias. Et egressi servi eius in vias congregaverunt omnes
quos invenerunt bonos et malos. et implete sunt nuptie dis
cumbentium. Intravit autem rex ut videret discumbentes.
et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. et ait illi.
Amice. quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?

At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris. ligatis manibus eius
et pedibus. mittite eum in tenebras exteriores. ibi erit fletus et stri
dor dentium. Multi autem sunt vocati pauci vero electi. Tunc abeuntes
pharisei consilium inierunt. ut caperent ihesum in sermone. Et
mittunt ei discipulos suos cum herodianis dicentes. Magi
ster scimus quia verax es. et viam dei in veritate doces. et non est tibi cura de
aliquo. Non enim respicis personam hominum. Dic ergo nobis quid tibi vi
detur. licet censum dari cesari an non? Cognita autem ihesus ne
quitia eorum ait. Quid me temptatis ypocrite? Ostendite
mihi numisma census. At illi optulerunt ei denarium. Et
ait illis ihesus. Cuius est imago hec et superscriptio? Dicunt ei ce
saris. Tunc ait illis ihesus. Reddite ergo que sunt cesaris cesari. et que sunt dei
deo. Et audientes mirati sunt. et relicto eo abierunt. In illo
die accesserunt ad eum saducei qui dicunt non esse resur
rectionem. et interrogaverunt eum dicentes. Magister moyses
dixit. Si quis mortuus fuerit non habens filium. ut frater eius
ducat uxorem illius. et suscitet semen fratri suo. Erant autem apud
nos vii. fratres. et primus uxore ducta defunctus est. et non habens
semen. reliquit uxorem suam fratri suo. Similiter secundus et tercius usque ad
septimum. Novissime autem omnium et mulier defuncta est. In re
surrectione ergo cuius erit de vii. uxor. Omnes enim habuerunt
eam. Respondens autem ihesus ait illis. Erratis nescientes scrip
turas. neque virtutem dei. In resurrectione enim neque nubent
neque nubentur. sed sunt sicut angeli dei in celo. De resur
rectione autem mortuorum non legistis quod dictum est a domino dicente
vobis. Ego sum deus abraham. deus ysaac. et deus iacob. Non est deus
mortuorum sed viventium. Et audientes turbe mirabantur in
doctrina eius. Pharisei autem audientes quod silentium imposu
isset saduceis convenerunt in unum. et interrogavit eum unus
ex eis legis doctor temptans eum. Magister quod est manda
tum magnum in lege? Ait illi ihesus. Diliges dominum deum tuum
ex toto corde tuo et ex tota anima tua. et in tota mente tua.
Hoc est primum et maximum mandatum. Secundum autem simile est
huic. Diliges proximum tuum sicut te ipsum. In his duobus
mandatis universa lex pendet et prophete. Congregatis autem
phariseis interrogavit eos ihesus dicens. Quid vobis videtur de christo?
cuius filius est? Dicunt ei david. Ait illis. Quomodo ergo david in spiritu
vocat eum dominum dicens. Dixit dominus domino meo sede a dex
tris meis. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum
tuorum. Si ergo david vocat eum dominum. quomodo filius eius est? Et
nemo poterat respondere ei verbum. neque ausus fuit quisquam ex
illa die eum amplius interrogare. XXIII.

Tunc locutus est ihesus ad turbas. et ad discipulos suos
dicens. Super cathedram moysi sederunt scribe et pharisei.
Omnia ergo quecumque dixerint vobis servate et facite. secundum vero opera
eorum nolite facere. dicunt enim et non faciunt. Alligant enim
onera gravia et importabilia et imponunt in humeros hominum.
digito autem suo nolunt ea movere. Omnia ergo opera sua faciunt
ut videantur ab hominibus. Dilatant enim philacteria sua et
magnificant fimbrias. Amant autem primos recubitus
in cenis et primas cathedras in synagogis et salutationes
in foro. et vocari ab hominibus rabbi. Vos autem nolite vo

cari rabbi. unus est enim magister vester. omnes autem vos fratres estis.
Et patrem nolite vocare vobis super terram. unus est enim pater vester
qui in celis est. Nec vocemini magistri: quia magister vester unus
est christus. Qui maior est vestrum erit minister vester. Qui autem se exalta
verit humiliabitur. et qui se humiliat exaltabitur. Ve autem
vobis scribe et pharisei ypocrite. quia clauditis regnum celorum ante
homines vos enim non intratis: nec introeuntes sinitis intra
re. Ve vobis scribe et pharisei ypocrite. qui comeditis domos vi
duarum orationes longas orantes propter hoc. amplius accipietis iu
dicium. Ve vobis scribe et pharisei ypocrite. quia circuitis mare
et aridam ut faciatis unum proselitum. Et cum fuerit factus.
facitis eum filium gehenne duplo quam vos. Ve vobis du
ces ceci. qui dicitis. quicumque iuraverit per templum dei
nichil est. qui autem iuraverit in templi auro debet. Stul
ti et ceci. quid enim maius est aurum vel templum quod sancti
ficat aurum. Et quicumque iuraverit in altari nichil est. qui
cumque autem iuraverit in dono quod est super illud. debet.
Ceci. quid enim maius est donum vel altare quod sanctificat donum.
Qui autem iurat in altari iurat in eo et in omnibus que
sunt super illud. Et qui iurat in templo iurat in illo et
in eo qui habitat in templo. Et qui iurat in celo iurat
in throno dei et in eo qui sedet super eum. Ve vobis scribe et
pharisei ypocrite quia decimatis mentam et anetum. et ciminum
et reliquistis que graviora sunt legis. iudicium et misericordiam et fidem.
Hec oportuit facere: et illa non omittere. Ve vobis duces ceci ex
colantes culicem: camelum autem glucientes. Ve vo
bis scribe et pharisei ypocrite qui mundatis quod deforis est cali
cis et parapsidis: ut fiat et id quod deforis est mundum.
Ve vobis scribe et pharisei ypocrite qui similes estis sepulcris
dealbatis que aforis apparent hominibus speciosa: intus
vero plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcicia. Sic et vos
quidem aforis apparetis hominibus iusti. intus autem pleni e
stis ypocrisi et iniquitate. Ve vobis scribe et pharisei ypocrite
qui edificatis sepulcra prophetarum et ornatis monumenta
iustorum: et dicitis. Si fuissemus in diebus patrum nostrorum: non
essemus socii eorum in sanguine prophetarum. Itaque testimo
nio estis vobismetipsis quia filii estis eorum qui prophetas oc
ciderunt: et vos implete mensuram patrum vestrorum. Serpentes ge
nimina viperarum. quomodo fugietis a iudicio gehenne.
Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas et sapientes et scribas
et ex illis occidetis et crucifigetis. et ex eis flagellabitis
in synagogis vestris. et persequemini de civitate in civita
tem ut veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus
est super terram. a sanguine abel iusti usque ad sanguinem
zacharie filii barachie quem occidistis inter templum et al
tare. Amen dico vobis venient hec omnia super generationem istam.
Ierusalem ierusalem que occidis prophetas et lapidas eos qui ad te
missi sunt. quotiens volui congregare filios tuos. quem
admodum gallina congregat pullos suos sub alas suas
et noluisti. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico
enim vobis: non me videbitis amodo donec dicatis. benedictus qui
venit in nomine domini.

XXIIII

Et egressus ihesus de templo ibat. et accesserunt
discipuli eius ut ostenderent ei edificationes templi.
Ipse autem respondens ait eis. Videtis hec omnia. Amen dico vobis
non relinquetur hic lapis super lapidem: qui non destruatur.
Sedente autem eo super montem oliveti accesserunt ad eum
discipuli eius secreto dicentes. Dic nobis quando hec erunt
quod autem signum erit adventus tui et consummationis seculi.
Et respondens ihesus dixit illis. Videte ne quis vos seducat.
Multi enim venient in nomine meo dicentes. Ego sum
christus. et multos seducent. Audituri enim estis prelia et o
piniones preliorum. Videte ne turbemini. oportet enim
hec fieri: sed nondum est finis. Consurget enim gens in gentem
et regnum in regnum. et erunt pestilentie et fames et terre
motus per loca. Hec autem omnia initia sunt dolorum. Tunc tradent vos
in tribulationem et occident vos. Et eritis odio omnibus gentibus
propter nomen meum. Et tunc scandalizabuntur multi. et invi
cem tradent. et odio habebunt invicem. Et multi pseu
doprophete surgent. et seducent multos. Et quoniam abunda
bit iniquitas refrigescet caritas multorum. Qui autem perseve
raverit usque in finem hic salvus erit. Et predicabitur hoc e
vangelium regni in universo mundo in testimonium omnibus
gentibus. et tunc veniet consummatio. Cum ergo videritis a
bominationem desolationis que dicta est a daniele propheta
stantem in loco sancto. qui legit intelligat. Tunc qui in iudea
sunt fugiant ad montes. et qui in tecto non descendat
tollere aliquid de domo sua. et qui in agro non revertatur
tollere tunicam suam. Ve autem pregnantibus et nutrientibus in
illis diebus. Orate autem ut non fiat fuga vestra hieme vel sab
bato. Erit enim tunc tribulatio magna. qualis non fuit
ab initio mundi usque modo neque fiet. Et nisi breviati fuissent
dies illi: non fieret salva omnis caro. sed propter electos brevia
buntur dies illi. Tunc si quis vobis dixerit. ecce hic est christus aut
illic. nolite credere. Surgent enim pseudochristi et pseudo
prophete. et dabunt signa magna et prodigia. ita ut in
errorem inducantur. si fieri potest etiam electi. Ecce predixi vobis.
Si ergo dixerint vobis: ecce in deserto est nolite exire. Ecce
in penetralibus nolite credere. Sicut enim fulgur exit
ab oriente et paret usque in occidentem: ita erit et ad
ventus filii hominis. Ubicumque fuerit corpus. illic congregabuntur
et aquile. Statim autem post tribulationem dierum illorum sol ob
scurabitur: et luna non dabit lumen suum et stelle cadent de
celo et virtutes celorum movebuntur. Et tunc apparebit sig
num filii hominis in celo et tunc plangent se omnes tribus ter
re. Et videbunt filium hominis venientem in nubibus celi
cum virtute multa et maiestate. Et mittet ange
los suos cum tuba et voce magna et congregabunt electos eius
a quattuor ventis celi a summis celorum usque ad terminos eorum.
Ab arbore autem fici discite parabolam. cum iam ramus
eius tener fuerit et folia nata scitis quia prope est e
stas. Ita et vos cum videritis hec omnia fieri scitote quia prope
est in ianuis. Amen dico vobis quia non preteribit generatio hec
donec omnia fiant. Celum et terra transibunt. verba autem

mea non preteribunt. De die autem illa et hora nemo scit neque angeli celorum nisi solus pater. Sicut autem fuit in diebus Noe ita erit et adventus filii hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes et bibentes, nubentes et nuptui tradentes, usque ad eum diem in quo intravit in archam Noe et non cognoverunt donec diluvium venit et tulit omnes, ita erit adventus filii hominis. Tunc duo erunt in agro, unus assumetur et alter relinquetur. Duo erunt molentes in mola, una assumetur et altera relinquetur. Duo in lecto, unus assumetur et alter relinquetur. Vigilate ergo quia nescitis qua hora dominus vester venturus sit. Illud autem scitote quia si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam. Ideoque et vos estote parati quia qua hora non putatis filius hominis venturus est. Quis putas est fidelis servus et prudens quem constituit dominus suus super familiam suam ut det illis cibum in tempore. Beatus ille servus quem cum venerit dominus eius invenerit sic facientem. Amen dico vobis quoniam super omnia bona sua constituet eum. Si autem dixerit malus ille servus in corde suo: moram facit dominus meus venire, et ceperit percutere conservos suos, manducet autem et bibat cum ebriosis, veniet dominus servi illius in die qua non sperat et hora qua ignorat, et dividet eum partemque eius ponet cum ypocritis. Illic erit fletus et stridor dentium.

XXV

Tunc simile erit regnum celorum decem virginibus que accipientes lampades suas exierunt obviam sponso et sponse. Quinque autem ex eis erant fatue et quinque prudentes. Sed quinque fatue acceptis lampadibus non sumpserunt oleum secum. Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Moram autem faciente sponso dormitaverunt omnes et dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: ecce sponsus venit, exite obviam ei. Tunc surrexerunt omnes virgines ille et ornaverunt lampades suas. Fatue autem sapientibus dixerunt: date nobis de oleo vestro quia lampades nostre extinguuntur. Responderunt prudentes dicentes: ne forte non sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes et emite vobis. Dum autem irent emere venit sponsus, et que parate erant intraverunt cum eo ad nuptias et clausa est ianua. Novissime vero veniunt et relique virgines dicentes: domine domine aperi nobis. At ille respondens ait: amen dico vobis, nescio vos. Vigilate itaque et orate quia nescitis diem neque horam. Sicut enim homo peregre proficiscens vocavit servos suos et tradidit illis bona sua. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem, et profectus est statim. Abiit autem qui quinque talenta acceperat et operatus est in eis et lucratus est alia quinque. Similiter et qui duo acceperat lucratus est alia duo. Qui autem unum acceperat abiens fodit in terram et abscondit pecuniam domini sui. Post multum vero temporis venit dominus servorum illorum et posuit rationem cum eis. Et accedens qui quinque talenta acceperat obtulit alia quinque talenta dicens: domine quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque super lucratus sum. Ait illi dominus eius: euge serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis super multa te constituam, intra in gaudium domini tui. Accessit autem et qui duo talenta acceperat et ait: domine duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo lucratus sum. Ait illi dominus eius: euge serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis super multa te constituam, intra in gaudium domini tui. Accedens autem et qui unum talentum acceperat ait: domine scio quia homo durus es, metis ubi non seminasti et congregas ubi non sparsisti. Et timens abii et abscondi talentum tuum in terra. Ecce habes quod tuum est. Respondens autem dominus eius dixit ei: serve male et piger, sciebas quia meto ubi non semino et congrego ubi non sparsi. Oportuit ergo te committere pecuniam meam nummulariis, et ego veniens recepissem utique quod meum est cum usuris. Tollite itaque ab eo talentum et date ei qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur et habundabit. Ei autem qui non habet et quod videtur habere auferetur ab eo. Et inutilem servum eicite in tenebras exteriores. Illic erit fletus et stridor dentium. Cum autem venerit filius hominis in maiestate sua et omnes angeli eius cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis sue, et congregabuntur ante eum omnes gentes, et separabit eos ab invicem sicut pastor segregat oves ab edis. Et statuet oves quidem a dextris suis, hedos autem a sinistris. Tunc dicet rex his qui a dextris eius erunt: venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim et dedistis mihi manducare, sitivi et dedistis mihi bibere, hospes eram et collegistis me, nudus et cooperuistis me, infirmus et visitastis me, in carcere eram et venistis ad me. Tunc respondebunt ei iusti dicentes: domine quando te vidimus esurientem et pavimus te, sitientem et dedimus tibi potum? Quando autem te vidimus hospitem et collegimus te, aut nudum et cooperuimus te? Aut quando te vidimus infirmum aut in carcere et venimus ad te? Et respondens rex dicet illis: amen dico vobis, quamdiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Tunc dicet et his qui a sinistris eius erunt: discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius. Esurivi enim et non dedistis mihi manducare, sitivi et non dedistis mihi bibere, hospes eram et non collegistis me, nudus et non cooperuistis me, infirmus et in carcere et non visitastis me. Tunc respondebunt et ipsi dicentes: domine quando te vidimus esurientem aut sitientem aut hospitem aut nudum aut infirmum vel in carcere et non ministravimus tibi? Tunc respondebit illis dicens: amen dico vobis, quamdiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis. Et ibunt hii in supplicium eternum, iusti autem in vitam eternam.

XXVI

Et factum est cum consummasset Ihesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis: scitis quia post biduum pascha fiet, et filius hominis tradetur ut crucifigatur. Tunc congregati sunt principes sacerdotum et seniores populi in atrium principis sacerdotum qui dicebatur Chayphas, et consilium fecerunt ut Ihesum dolo tenerent et occiderent. Dicebant autem: non in die festo, ne forte tumultus

figetur in crucem. Cum autem esset Ihesus in Bethania in domo Simonis
leprosi: accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti preciosi
et effudit super caput ipsius recumbentis. Videntes autem discipuli indig-
nati sunt dicentes: Ut quid perditio hec? Potuit enim istud venundari
multo: et dari pauperibus. Sciens autem Ihesus: ait illis. Quid mo-
lesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me. Nam
pauperes semper habebitis vobiscum: me autem non semper habebitis. Mit-
tens enim hec unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me
fecit. Amen dico vobis. Ubicumque fuerit predicatum hoc evangelium in
toto mundo dicetur et quod hec fecit in memoriam eius. Tunc abiit unus
de xii. qui dicebatur Iudas Scarioth ad principes sacerdotum et ait
illis. Quid vultis mihi dare: et ego vobis eum tradam? At illi con-
stituerunt ei xxx. argenteos. Et exinde querebat opportunita-
tem ut eum traderet eis. Prima autem die azimorum accesserunt
discipuli ad Ihesum dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere pas-
cha? At Ihesus dixit eis: Ite in civitatem ad quendam: et dicite
ei. Magister dicit. Tempus meum prope est: apud te facio pas-
cha cum discipulis meis. Et fecerunt discipuli: sicut precepe-
rat eis Ihesus: et paraverunt pascha. Vespere autem facto discumbebat
cum xii. discipulis suis. Et edentibus illis: dixit. Amen dico vobis
quia unus vestrum me traditurus est. Et contristati valde: ceperunt sin-
guli dicere. Numquid ego sum domine? At ille respondens: ait. Qui
intingit mecum manum in parapside: hic me tradet. Filius
quidem hominis vadit: sicut scriptum est de eo. Ve autem homini illi
per quem filius hominis tradetur. Bonum erat illi si natus non fuisset
homo ille. Respondens autem Iudas qui tradidit eum dixit: Numquid
ego sum rabbi? Ait illi. Tu dixisti. Cenantibus autem illis:
accepit Ihesus panem et benedixit ac fregit: deditque discipulis
suis et ait. Accipite et comedite. Hoc est corpus meum. Et acci-
piens calicem: gratias egit. Et dedit discipulis suis dicens.
Bibite ex hoc omnes. Hic est sanguis meus novi testamenti
qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Dico autem
vobis. Non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum
cum illud bibam vobiscum novum in regno patris mei. Et ym-
no dicto exierunt in montem oliveti. Tunc dicit illis Ihesus. Omnes
vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scrip-
tum est enim. Percutiam pastorem: et dispergentur oves gregis. Postquam autem
resurrexero precedam vos in Galileam. Respondens autem Petrus: ait
illi. Et si omnes scandalizati fuerint in te: ego numquam scan-
dalizabor. Ait illi Ihesus. Amen dico tibi quia in hac nocte antequam
gallus cantet ter me negabis. Ait illi Petrus. Et si opor-
tuerit me mori tecum non te negabo. Similiter et omnes disci-
puli dixerunt. Tunc venit Ihesus cum illis in villam que dicitur Gethsemani.
Et dixit discipulis suis. Sedete hic. donec vadam illuc
et orem. Et assumpto Petro et duobus filiis Zebedei: cepit con-
tristari et mestus esse. Tunc ait illis Ihesus. Tristis est anima mea usque
ad mortem. Sustinete hic et vigilate mecum. Et progressus pusil-
lum procidit in faciem suam orans et dicens. Pater mi si possi-
bile est transeat a me calix iste. Verumtamen non sicut ego vo-
lo: sed sicut tu vis. Et venit ad discipulos suos et invenit eos
dormientes. Et dicit Petro sic. Non potuistis una ho-
ra vigilare mecum? Vigilate et orate: ut non intretis in

temptationem. Spiritus quidem promptus est: caro autem infir-
ma. Iterum secundo abiit et oravit dicens. Pater mi. si non potest trans-
ire hic calix a me nisi bibam illum. fiat voluntas tua. Et ve-
nit iterum et invenit eos dormientes. Erant enim oculi eorum gra-
vati. Et relictis illis iterum abiit: et oravit tertio eundem ser-
monem dicens. Tunc venit ad discipulos suos: et dicit illis. Dor-
mite iam et requiescite. Ecce appropinquavit hora: et filius hominis
tradetur in manus peccatorum. Surgite eamus. Ecce appropinquavit qui
me tradet. Adhuc eo loquente: ecce Iudas unus de xii. venit et
cum eo venit turba multa cum gladiis et fustibus missi
a principibus sacerdotum et senioribus populi. Qui autem tradidit eum
dedit eis signum dicens. Quemcumque osculatus fuero ipse est
tenete eum. Et confestim accedens ad Ihesum: dixit. Ave
rabbi. Et osculatus est eum. Dixitque ei Ihesus. Amice ad quid
venisti? Tunc accesserunt et manus iniecerunt in Ihesum et tenu-
erunt eum. Et ecce unus ex his qui erant cum Ihesu ex-
tendens manum exemit gladium suum et percutiens servum prin-
cipis sacerdotum: amputavit auriculam eius. Tunc ait illi
Ihesus. Converte gladium tuum in locum suum. Omnes enim qui
acceperint gladium gladio peribunt. An putas quia non possum
rogare patrem meum. et exhibebit mihi modo plus quam xii.
legiones angelorum. Quomodo ergo implebuntur scripture quia sic
oportet fieri. In illa hora dixit Ihesus turbis. Tamquam ad la-
tronem existis cum gladiis et fustibus comprehendere me. Coti-
die apud vos sedebam docens in templo: et non me tenu-
istis. Hoc autem totum factum est ut adimplerentur scripture
prophetarum. Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt. At illi te-
nentes Ihesum duxerunt eum ad Caypham principem sacerdo-
tum: ubi scribe et pharisei et seniores convenerant. Petrus autem se-
quebatur eum a longe: usque in atrium principis sacerdotum.
Et ingressus intro: sedebat cum ministris ut videret
finem. Principes autem sacerdotum et omne concilium
querebant falsum testimonium contra Ihesum ut eum morti tra-
derent: et non invenerunt: cum multi falsi testes acces-
sissent. Novissime autem venerunt duo falsi testes et
dixerunt. Hic dixit. Possum destruere templum dei et
post triduum reedificare illud. Et surgens princeps sacerdotum
ait illi. Nihil respondes ad ea que isti adversum te testificantur? Ihesus autem
tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi. Adiuro te per deum
vivum ut dicas nobis si tu es Christus filius dei. Dicit illi Ihesus.
Tu dixisti. Verumtamen dico vobis. Amodo videbitis filium hominis
sedentem a dextris virtutis dei et venientem in nubibus celi.
Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua dicens. Bla-
sphemavit. Quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis
blasphemiam. Quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt. Re-
us est mortis. Tunc expuerunt in faciem eius: et colaphis
eum ceciderunt. Alii autem palmas in faciem eius dederunt di-
centes. Prophetiza nobis Christe quis est qui te percussit? Petrus vero se-
debat foris in atrio. Et accessit ad eum una ancilla dicens. Et
tu cum Ihesu Galileo eras. At ille negavit coram omnibus
dicens. Nescio quid dicis. Exeunte autem illo ianuam
vidit eum alia ancilla et ait his qui erant ibi. Et hic

cum Iesu Nazareno. Et iterum negavit cum iuramento: quia non novi hominem. Et post pusillum accesserunt ad eum una ancilla dicens, et qui stabant, et dixerunt Petro: Vere et tu ex illis es: nam et loquela tua manifestum te facit. Tunc coepit detestari et iurare, quia non novisset hominem. Et continuo gallus cantavit. Et recordatus est Petrus verbi Iesu quod dixerat: Priusquam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras flevit amare.

XXVII

Mane autem facto consilium inierunt omnes principes sacerdotum et seniores populi adversus Iesum ut eum morti traderent. Et vinctum adduxerunt eum et tradiderunt Pontio Pilato praesidi. Tunc videns Iudas qui eum tradidit quod damnatus esset, paenitentia ductus retulit triginta argenteos principibus sacerdotum et senioribus, dicens: Peccavi tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris. Et proiectis argenteis in templo recessit, et abiit laqueo se suspendit. Principes autem sacerdotum acceptis argenteis dixerunt: Non licet mittere eos in corbanan, quia pretium sanguinis est. Consilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum. Propter hoc vocatus est ager ille Acheldemach, hoc est ager sanguinis, usque in hodiernum diem. Tunc adimpletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam dicentem: Et acceperunt triginta argenteos, pretium appretiati quem appretiaverunt a filiis Israhel, et dederunt eos in agrum figuli, in sepulturam peregrinorum, sicut constituit mihi Dominus. Iesus autem stetit ante praesidem, et interrogavit eum praeses dicens: Tu es rex Iudaeorum? Dicit ei Iesus: Tu dicis. Et cum accusaretur a principibus sacerdotum et senioribus, nihil respondit. Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta adversum te dicunt testimonia? Et non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur praeses vehementer. Per diem autem sollemnem consueverat praeses dimittere populo unum vinctum quem voluissent. Habebat autem tunc vinctum insignem qui dicebatur Barrabas. Congregatis ergo illis dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis, Barrabam an Iesum qui dicitur Christus? Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum. Sedente autem eo pro tribunali, misit ad eum uxor eius dicens: Nihil tibi et iusto illi: multa enim passa sum hodie per visum propter eum. Principes autem sacerdotum et seniores persuaserunt populis ut peterent Barrabam, Iesum vero perderent. Respondens autem praeses ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barrabam. Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Iesu qui dicitur Christus? Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis praeses: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicentes: Crucifigatur. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret, accepta aqua lavit manus suas coram populo dicens: Innocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis. Et respondens universus populus dixit: Sanguis eius super nos et super filios nostros. Tunc dimisit illis Barrabam: Iesum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur. Tunc milites praesidis suscipientes Iesum in praetorio congregaverunt ad eum universam cohortem, et exuentes eum clamidem coccineam circumdederunt ei, et plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius, et arundinem in dextera eius. Et genu flexo ante eum

illudebant ei dicentes: Ave rex Iudaeorum. Et exspuentes in eum acceperunt arundinem et percutiebant caput eius. Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum clamidem, et induerunt eum vestimentis eius, et duxerunt eum ut crucifigerent. Exeuntes autem invenerunt hominem Cyreneum venientem de villa, nomine Simonem: hunc angariaverunt ut tolleret crucem eius. Et venerunt in locum qui dicitur Golgotha, quod est Calvariae locus. Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum. Et cum gustasset, noluit bibere. Postquam autem crucifixerunt eum, diviserunt vestimenta eius sortem mittentes, ut adimpleretur quod dictum est per prophetam dicentem: Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hoc fecerunt. Et sedentes servabant eum. Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam: Hic est Iesus Nazarenus rex Iudaeorum. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones: unus a dextris et unus a sinistris. Praetereuntes autem blasphemabant eum moventes capita sua dicentes: Vah qui destruis templum Dei, et in triduo illud reaedificas, salva temetipsum. Si Filius Dei es, descende de cruce. Similiter et principes sacerdotum illudentes eum cum scribis et senioribus dicebant: Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere. Si rex Israhel est, descendat nunc de cruce, et credimus ei. Confidit in Deum: liberet eum nunc si vult. Dixit enim: Quia Filius Dei sum. Idipsum autem et latrones qui crucifixi erant cum eo improperabant ei. A sexta autem hora tenebrae factae sunt super universam terram, usque ad horam nonam. Et circa horam nonam exclamavit Iesus voce magna dicens: Hely, hely, lamazabatani? hoc est: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Quidam autem illic stantes et audientes dicebant: Heliam vocat iste. Et continuo currens unus ex eis acceptam spongiam implevit aceto, et imposuit arundini, et dabat ei bibere. Ceteri vero dicebant: Sine, videamus an veniat Helyas liberans eum. Alius autem accepta lancea pupugit latus eius, et exivit sanguis et aqua. Iesus autem iterum clamans voce magna emisit spiritum. Et ecce velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum. Et terra mota est, et petrae scissae sunt, et monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum qui dormierant surrexerunt. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius venerunt in sanctam civitatem et apparuerunt multis. Centurio autem et qui cum eo erant custodientes Iesum, viso terrae motu et his quae fiebant, timuerunt valde dicentes: Vere Filius Dei erat iste. Erant autem ibi mulieres multae a longe, quae secutae erant Iesum a Galilea ministrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene, et Maria Iacobi et Ioseph mater, et mater filiorum Zebedei. Cum sero autem factum esset, venit quidam homo dives ab Arimathia nomine Ioseph, qui et ipse discipulus erat Iesu. Hic accessit ad Pilatum et petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit reddi corpus. Et accepto corpore Ioseph involvit illud in sindone munda, et posuit illud in monumento suo novo quod exciderat in petra. Et advolvit saxum magnum ad ostium monumenti, et abiit. Erat autem ibi Maria Magdalene et altera Maria sedentes contra sepulchrum. Altera autem die quae est post parasceven convenerunt omnes principes sacerdotum et Pharisaei ad Pilatum dicentes: Domine, recordati sumus quia seductor ille dixit adhuc vivens: Post tres dies resurgam. Iube ergo custodiri

sepulcrum usque in diem tertium, ne forte veniant discipuli eius et fu-
rentur eum, et dicant plebi: Surrexit a mortuis. Et erit no-
vissimus error peior priore. Ait illis Pilatus: Habetis custodiam,
ite custodite sicut scitis. Illi autem abeuntes munierunt
sepulcrum, signantes lapidem cum custodibus.

XXVIII

Vespere autem sabbati quae lucescit in prima sabbati venit
Maria Magdalene et altera Maria videre sepulcrum.
Et ecce terrae motus factus est magnus. Angelus enim Domini descen-
dit de caelo: et accedens revolvit lapidem, et sedebat super eum.
Erat autem aspectus eius sicut fulgur: et vestimenta eius sicut nix.
Prae timore autem eius exterriti sunt custodes, et facti sunt velut mor-
tui. Respondens autem angelus dixit mulieribus: Nolite timere
vos: scio enim quod Iesum qui crucifixus est quaeritis. Non est hic: sur-
rexit enim sicut dixit. Venite et videte locum ubi positus erat
Dominus. Et cito euntes dicite discipulis eius quia surrexit. Et
ecce praecedet vos in Galilaeam: ibi eum videbitis. Ecce praedi-
xi vobis. Et exierunt cito de monumento cum timore et gau-
dio magno currentes nuntiare discipulis eius. Et ecce
Iesus occurrit illis dicens: Avete. Illae autem accesserunt,
et tenuerunt pedes eius, et adoraverunt eum. Tunc ait illis Iesus:
Nolite timere. Ite nuntiate fratribus meis ut eant in Gali-
laeam: ibi me videbunt. Quae cum abiissent, ecce quidam de
custodibus venerunt in civitatem, et nuntiaverunt principibus sacer-
dotum omnia quae facta fuerant. Et congregati cum senioribus
consilio accepto pecuniam copiosam dederunt militibus dicen-
tes: Dicite quia discipuli eius nocte venerunt, et furati sunt
eum nobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit a praeside,
nos suadebimus ei, et securos vos faciemus. At illi accep-
ta pecunia, fecerunt sicut erant edocti. Et divulgatum
est verbum istud apud Iudaeos usque in hodiernum diem. Undecim
autem discipuli abierunt in Galilaeam, in montem ubi consti-
tuerat illis Iesus. Et videntes eum adoraverunt: quidam
autem eorum dubitaverunt. Et accedens Iesus locutus est eis dicens:
Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra. Euntes ergo docete om-
nes gentes: baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti: docen-
tes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis. Et ecce e-
go vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi.

Incipit prologus

Marcus evangelista
Dei electus et Petri in baptismate
filius, atque in divino sermone dis-
cipulus, sacerdotium in Israhel agens, se-
cundum carnem levita, ad fidem Christi conversus e-
vangelium in Italia scripsit, ostendens in eo quid
et generi suo deberet et Christo. Nam initium principii in
voce propheticae exclamationis instituens, ordinem le-
viticae electionis ostendit, ut praedicans praedestinatum Io-
hannem filium Zachariae in voce angeli emissum adnuntia-
tionis, non solum verbum caro factum, sed et corpus Domini in omnia per
verbum divinae vocis animatum, initio evangelicae prae-
dicationis ostenderet: ut qui haec legens sciret cui ini-
tium carnis in Domino Iesu adventientis habitaculum caro de-
beret agnoscere, atque in se verbum vocis quod in consonantibus perdi-
derat inveniret. Denique et perfecti evangelii opus intrans
et a baptismo Domini praedicare Deum inchoans, non laboravit
nativitatem carnis quam in prioribus viderat dicere; sed totus
in primis expulsionem deserti, ieiunium numeri, tempta-
tionem diaboli, congregationem bestiarum, et ministerium
angelorum, ut instituens nos ad intellegendum singula
in brevi compingens, nec auctoritatem factae rei demeret,
et perficiendi operis plenitudinem non negaret. Denique am-
putasse sibi post fidem pollicem dicitur ut sacerdotio repro-
bus haberetur. Sed tantum consentiens fidei praedestinata potuit
electio, ut nec sic in opere verbi perderet quod prius merue-
rat in genere. Nam et Alexandriae episcopus fuit, cuius per sin-
gula opus fuit scire et evangelii in se dicta disponere et di-
sciplinam legis in se agnoscere, et divinam in carne Domini
intellegere naturam; quae in nobis primum requiri, deinde
inquisita volumus agnosci, habentes mercedem exhor-
tationis, quoniam qui plantat et qui rigat unum sunt, qui
incrementum praestat Deus est. Incipit Marcus.

Initium evangelii Iesu Christi filii Dei. Sicut scriptum est in
Esaia propheta: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam,
qui praeparabit viam tuam ante te. Vox clamantis in de-
serto: Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Fuit
Iohannes in deserto baptizans, et praedicans baptismum
paenitentiae in remissionem peccatorum. Et egrediebatur ad
illum omnis Iudaeae regio et Hierosolymitae universi, et baptizabantur
ab illo in Iordane flumine, confitentes peccata sua.
Et erat Iohannes vestitus pilis camelorum, et zona pellicea
circa lumbos eius, et locustas et mel silvestre edebat. Et prae-
dicabat dicens: Venit fortior me post me, cuius non sum
dignus procumbens solvere corrigiam calciamentorum eius.
Ego baptizavi vos in aqua, ille vero baptizabit vos
Spiritu Sancto. Et factum est in diebus illis, venit Iesus a Naza-
reth Galilaeae, et baptizatus est a Iohanne in Iordane. Et statim
ascendens de aqua, vidit caelos apertos, et Spiritum tam-
quam columbam descendentem, et manentem in ipso.
Et vox facta est de caelis: Tu es filius meus dilectus, in te complacui.
Et statim Spiritus expulit eum in desertum. Et erat in de-
serto quadraginta diebus et quadraginta noctibus, et temptabatur a Satana: e-
ratque cum bestiis, et angeli ministrabant illi. Post-
quam autem traditus est Iohannes, venit Iesus in Galilaeam, praedi-
cans evangelium regni Dei, et dicens: Quoniam impletum est tempus
et appropinquavit regnum Dei: paenitemini, et credite evange-
lio. Et praeteriens iuxta mare Galilaeae, vidit Simonem et Andream
fratrem eius mittentes retia in mare, erant enim piscatores.
Et dixit eis Iesus: Venite post me, et faciam vos fie-
ri piscatores hominum. Et protinus relictis retibus secuti sunt eum. Et pro-
gressus inde pusillum, vidit Iacobum Zebedaei et Iohannem
fratrem eius, et ipsos in navi componentes retia. Et statim
vocavit illos. Et relicto patre suo Zebedaeo in navi
cum mercennariis, secuti sunt eum. Et ingrediuntur
Capharnaum: et statim sabbatis ingressus in synagogam
docebat eos. Et stupebant super doctrina eius.

enim docens eos quasi potestatem habens: et non sicut scribe. Et erat in sy-
nagoga eorum homo in spiritu inmundo: et exclamavit dicens.
Quid nobis et tibi ihesu nazarene venisti ante tempus perdere nos?
Scio te qui sis sanctus dei. Et comminatus est ei ihesus dicens obmutesce
et exi de homine. Et discerpens eum spiritus inmundus: et exclamans
voce magna exivit ab eo. Et mirati sunt omnes: ita ut conqui-
rerent inter se dicentes. Quidnam est hoc? que est doctrina hec
nova? quia in potestate spiritibus inmundis imperat et obediunt
ei. Et processit rumor eius statim in omnem regionem galilee.
Et protinus egredientes de synagoga venerunt in domum
symonis et andree cum iacobo et iohanne. Decumbebat autem
socrus symonis febricitans. Et statim dicunt ei de
illa. Et accedens elevavit eam apprehensa manu eius. et conti-
nuo dimisit eam febris et ministrabat eis. Vespere autem
facto cum occidisset sol afferebant ad eum omnes male haben-
tes et demonia habentes. Et erat omnis civitas congre-
gata ad ianuam. et curavit multos qui vexabantur va-
riis languoribus et demonia multa eiciebat. et non sinebat
ea loqui quoniam sciebant eum. Et diluculo valde surgens
egressus abiit in desertum locum: ibique orabat. Et pro-
secutus est eum symon et qui cum illo erant. Et cum invenissent
eum dixerunt ei. quia omnes querunt te. Et ait illis. Eamus in pro-
ximos vicos et civitates: ut et ibi predicem. Ad hoc enim
veni. Et erat predicans in synagogis eorum et omni galilea: et de-
monia eiciens. Et venit ad eum leprosus deprecans eum et
genu flexo dixit. Si vis potes me mundare. Ihesus autem
misertus eius extendit manum suam et tangens eum ait illi.
Volo mundare. Et cum hec dixisset: statim discessit ab
eo lepra et mundatus est. Et comminatus est ei. statimque eiecit
illum et dicit ei. Vide nemini dixeris. sed vade ostende te
principibus sacerdotum et offer pro emundatione tua que precepit
moyses in testimonium illis. At ille egressus cepit pre-
dicare et diffamare sermonem. ita ut iam non posset ma-
nifeste introire in civitatem. sed foris in desertis locis
esse et conveniebant ad eum undique.

II

Et iterum intravit in capharnaum post dies octo. Et
auditum est quod in domo esset. et convenerunt multi
ita ut non caperet neque ad ianuam. et loquebatur eis verbum. Et
venerunt ad eum ferentes paraliticum qui a quatuor portabatur. Et
cum non possent offerre eum illi pre turba: nudaverunt tec-
tum ubi erat. et patefacientes: submiserunt grabatum in quo
paraliticus iacebat. Cum autem vidisset ihesus fidem illorum: ait
paralitico. Fili dimittuntur tibi peccata tua. Erant autem illic
quidam de scribis sedentes et cogitantes in cordibus suis. Quid
hic sic loquitur? blasphemat. Quis potest dimittere peccata nisi solus deus?
Quo statim cognito ihesus spiritu suo. quia sic cogitarent intra
se. dicit illis. Quid ista cogitatis in cordibus vestris? Quid
est facilius dicere paralitico. dimittuntur tibi peccata. an dicere
surge tolle grabatum tuum et ambula. Ut autem sciatis quia
filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata ait paralitico.
Tibi dico surge tolle grabatum tuum et vade in domum tuam.
Et statim surrexit ille. et sublato grabato abiit inde

coram omnibus. ita ut admirarentur omnes et honorifica-
rent deum dicentes. Quia numquam sic vidimus. Et egressus est
rursus ad mare. omnisque turba veniebat ad eum et docebat
eos. Et cum preteriret. vidit levi alphei sedentem ad theloneum
et ait illi. Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et factum est
cum accumberet in domo illius. multi publicani et peccatores
simul discumbebant cum ihesu et discipulis eius. Erant enim
multi qui sequebantur eum. Et scribe et pharisei videntes quia
manducaret cum publicanis et peccatoribus dicebant discipulis
eius. Quare cum publicanis et peccatoribus manducat et bibit cum
magister vester. Hoc audito ihesus ait illis. Non necesse sani habent me-
dico. sed qui male habent. Non enim veni vocare iustos sed pecca-
tores ad penitentiam. Et erant discipuli iohannis et pharisei ieiunan-
tes. et veniunt et dicunt illi. Quare discipuli iohannis et phari-
seorum ieiunant. tui autem discipuli non ieiunant. Et ait illis
ihesus. Numquid possunt filii nuptiarum quamdiu sponsus est
cum illis ieiunare? Quanto tempore habent secum sponsum non pos-
sunt ieiunare. Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus
et tunc ieiunabunt in illis diebus. Nemo assumentum panni rudis
assuit vestimento veteri. alioquin aufert supplementum no-
vum a veteri et maior scissura fit. Et nemo mittit vinum
novum in utres veteres. alioquin dirumpet vinum utres
et vinum effundetur: et utres peribunt. Sed vinum novum in utres
novos mitti debet. Et factum est iterum cum sabbatis ambula-
ret per sata. et discipuli eius ceperunt progredi et vellere spicas.
Pharisei autem dicebant ei. Ecce quid faciunt discipuli tui sab-
batis quod non licet. Et ait illis. Numquam legistis quid fecerit David quando
necessitatem habuit. et esuriit ipse et qui cum eo erant? quomodo intro-
ivit in domum dei sub abiathar principe sacerdotum et panes
propositionis manducavit quos non licebat edere nisi solis
sacerdotibus et dedit eis qui cum eo erant. Et dicebat eis.
Sabbatum propter hominem factum est et non homo propter sabbatum. Itaque dominus est
filius hominis etiam sabbati.

III

Et introivit iterum in synagogam. et erat ibi homo habens
manum aridam. et observabant eum si sabbatis curaret
ut accusarent illum. Et ait homini habenti manum aridam. Sur-
ge in medium. Et dicit eis. Licet sabbatis bene facere an male?
animam salvam facere an perdere? At illi tacebant. Et circumspi-
ciens eos cum ira contristatus super cecitate cordis eorum: dicit
homini. Extende manum tuam. Et extendit. et restituta est
manus illi. Exeuntes autem pharisei statim cum herodianis
consilium faciebant adversus eum quomodo eum perderent. Ihesus autem
cum discipulis suis secessit ad mare. et multa turba a
galilea et iudea secuta est eum ab ierosolimis et ab ydu-
mea et transiordane. et qui circa tyrum et sydonem multitudo
magna: audientes que faciebat venerunt ad eum. Et ihesus
dixit discipulis suis ut navicula sibi deserviret propter turbam
ne comprimerent eum. Multos enim sanabat. ita ut
irruerent in eum. ut illum tangerent. Quotquot autem
habebant plagas et spiritus inmundi: cum illum videbant
procidebant ei et clamabant dicentes. Tu es filius dei. Et
vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum.

Et ascendens in montem vocavit ad se quos voluit ipse.
et venerunt ad eum. Et fecit ut essent .xii. cum eo et ut mitteret
eos predicare. Et dedit illis potestatem curandi infirmitates,
et eiciendi demonia. Et imposuit Simoni nomen Petrus. Et Iaco-
bum Zebedei et Iohannem fratrem Iacobi. et imposuit ei-
nomina Boanerges. quod est filii tonitrui. et Andream et Phi-
lippum et Bartholomeum et Matheum et Thomam. et Iacobum
Alphei et Thadeum et Simonem Chananeum, et Iudam Scarioth
qui tradidit illum. Et veniunt ad domum et convenit iterum turba
ita ut non possent manducare. Et cum audissent sui exi-
erunt tenere eum. Dicebant enim quoniam in furo-
rem versus est. Et scribe qui ab Ierosolimis descenderant di-
cebant quoniam Belzebub habet. et quia in principe demoniorum ei-
cit demonia. Et convocatis eis in parabolis dicebat illis.
Quomodo potest Sathanas Sathanam eicere? Et si regnum in se di-
vidatur non potest stare regnum illud. Et si domus in semet
ipsam dispertiatur non potest domus illa stare. Et si Sathanas con-
surrexit in semet ipsum dispertitus est. non potest stare sed finem
habet. Nemo potest vasa fortis ingressus in domum diripere nisi prius
fortem alliget. et tunc domum eius diripiet. Amen dico vobis. quoniam
omnia dimittentur filiis hominum peccata et blasphemie quibus
blasphemaverint. qui autem blasphemaverit in spiritum sanctum
non habet remissionem in eternum sed reus erit eterni delicti. Quoniam
dicebant spiritum immundum habet. Et veniunt mater eius et fratres.
et foris stantes miserunt ad eum vocantes eum. Et sedebat
circa eum turba. et dicunt ei. Ecce mater tua et fratres
tui foris querunt te. Et respondens eis ait. Que est mater mea
et fratres mei. Et circumspiciens eos qui in circuitu eius sedebant
ait. Ecce mater mea et fratres mei. Qui enim fecerit volun-
tatem dei. hic frater meus et soror mea et mater est.

IIII

Et iterum cepit Ihesus docere ad mare. et congregata
est ad eum turba multa ita ut in navim ascendens
sederet in mari. et omnis turba circa mare super terram erat
et docebat eos in parabolis multa. Et dicebat illis in doc-
trina sua. Audite. Ecce exiit seminans ad seminan-
dum. Et dum seminat. aliud cecidit circa viam et venerunt vo-
lucres celi et comederunt illud. Aliud vero cecidit supra
petrosa. ubi non habuit terram multam. et statim exortum est.
quoniam non habebat altitudinem terre. et quando exortus est sol exestuavit.
et eo quod non habebat radicem exaruit. Et aliud cecidit in spi-
nas. et ascenderunt spine et suffocaverunt illud. et
fructum non dedit. Et aliud cecidit in terram bonam. et dabat fruc-
tum ascendentem et crescentem. et afferebat unum triginta. et
unum sexaginta et unum centum. Et dicebat. Qui habet aures audi-
endi audiat. Et cum esset singularis interrogaverunt eum hii
qui cum eo erant .xii. parabolam exponere. et dicebat eis. Vobis datum
est nosse misterium regni dei. Illis autem qui foris sunt in pa-
rabolis omnia fiunt. ut videntes videant et non videant. et
audientes audiant et non intelligant. ne quando convertantur et dimit-
tantur eis peccata. Et ait illis. Nescitis parabolam hanc. et quomodo
omnes parabolas cognoscetis? Qui seminat verbum seminat. Hii
autem qui circa viam ubi seminatur verbum. et cum audierint confestim
venit Sathanas. et aufert verbum quod seminatum est in cor-
dibus eorum. Et hii sunt similiter qui super petrosa seminantur. qui cum
audierint verbum. statim cum gaudio accipiunt illud. et
non habent radicem in se. sed temporales sunt. Deinde orta tribula-
tione et persecutione propter verbum confestim scandalizantur. Et a-
lii sunt qui in spinis seminantur. hii sunt qui verbum audiunt
et erumpne seculi et deceptio divitiarum. et circa reliqua concupi-
scentie introeuntes suffocant verbum et sine fructu
efficitur. Et hii sunt qui super terram bonam seminati sunt qui
audiunt verbum et suscipiunt. et fructificant unum
triginta et unum sexaginta et unum centum. Et di-
cebat illis. Numquid venit lucerna ut sub modio ponatur
aut sub lecto. Nonne ut super candelabrum ponatur? Non est enim
aliquid absconditum quod non manifestetur. nec factum est occultum quod
non in palam veniat. Si quis habet aures audiendi audiat. Et di-
cebat illis. Videte quid audiatis. In qua mensura mensi fueritis
remetietur vobis et adicietur vobis. Qui enim habet dabitur illi.
et qui non habet etiam quod habet auferetur ab eo. Et dicebat. Sic est
regnum dei. quemadmodum si homo iaciat sementem in ter-
ram. et dormiat. et exurgat nocte et die. et semen germinet et incres-
cat dum nescit ille. Ultro enim terra fructificat primum her-
bam deinde spicam. deinde plenum frumentum in spica. Et cum
se produxerit fructus. statim mittit falcem quoniam ad-
est messis. Et dicebat. Cui assimilabimus regnum dei aut
cui comparabimus illud parabole? Sicut granum sinapis quod cum
seminatum est in terra minus est omnibus seminibus que
sunt in terra. Et cum seminatum fuerit ascendit in arborem et
fit maius omnibus oleribus et facit ramos magnos ita ut pos-
sint sub umbra eius aves celi habitare. Et talibus multis
parabolis loquebatur eis verbum: prout poterant audire.
Sine parabola autem non loquebatur eis. Seorsum autem discipulis suis
disserebat omnia. Et ait illis in illa die cum sero esset
factum. Transeamus contra. Et dimittentes turbam assumunt
eum ita ut erat in navi. et alie naves erant cum illo.
Et facta est procella magna venti. et fluctus mittebat in
navim. ita ut impleretur navis. Et erat ipse in puppi
super cervical dormiens. et excitant eum et dicunt illi. Magi-
ster non ad te pertinet quia perimus? Et exurgens comminatus est vento
et dixit mari. Tace obmutesce. Et cessavit ventus et facta
est tranquillitas magna. Et ait illis. Quid timidi estis?
Necdum habetis fidem. Et timuerunt timore magno. et di-
cebant ad alterutrum. Quis putas est iste. quia et ventus
et mare obediunt ei.

V

Et venerunt trans fretum maris in regionem
Gerasenorum. Et exeunti ei de navi statim occurrit
ei de monumentis homo in spiritu immundo qui domicilium
habebat in monumentis. Et neque catenis iam quisquam po-
terat eum ligare quoniam sepe compedibus et catenis vinctus
dirupisset catenas et compedes comminuisset et nemo poterat
eum domare. Et semper die ac nocte in monumentis
et in montibus erat clamans et concidens se lapidibus.
Videns autem Ihesum a longe cucurrit et adoravit eum.

et clamans voce magna dixit. Quid mihi et tibi Ihesu fili dei
altissimi. Adiuro te per deum ne me torqueas. Dicebat enim
illi. Exi spiritus immunde ab homine. Et interrogabat eum. Quod tibi
nomen est. Et dixit ei. Legio michi nomen est quia multi sumus. Et de-
precabatur eum multum ne se expelleret extra regionem. Erat
autem ibi circa montem grex porcorum pascens in agris. Et de-
precabantur eum spiritus dicentes. Mitte nos in porcos ut in eos
introeamus. Et concessit eis statim Ihesus. Et exeuntes spiritus in-
mundi introierunt in porcos. Et magno impetu grex pre-
cipitatus est in mare ad duo milia, et suffocati sunt in mari. Qui
autem pascebant eos fugerunt et nuntiaverunt in civitatem et
in agros. Et egressi sunt videre quid esset facti. Et veniunt ad
Ihesum. Et vident illum qui a demonio vexabatur sedentem vesti-
tum et sane mentis, et timuerunt. Et narraverunt illis qui viderant
qualiter factum esset ei qui demonium habuerat, et de porcis. Et
rogare ceperunt eum ut discederet de finibus eorum. Cumque as-
cenderet navim cepit illum deprecari qui a demonio vexatus
fuerat ut esset cum illo. Ihesus autem non admisit eum, sed ait illi:
Vade in domum tuam ad tuos, et nuntia illis quanta tibi dominus
fecerit, et misertus sit tui. Et abiit et cepit predicare in decapoli
quanta sibi fecisset Ihesus, et omnes mirabantur. Et cum transcendisset
Ihesus in navi rursum trans fretum convenit turba multa ad
eum, et erat circa mare. Et venit quidam de archisynagogis
nomine Iairus, et videns eum procidit ad pedes eius, et deprec-
atur eum multum dicens: Quoniam filia mea in extremis est,
veni inpone manum tuam super eam ut salva sit et vivat.
Et abiit cum illo, et sequebatur eum turba multa, et compri-
mebant eum. Et mulier que erat in profluvio sanguinis
annis duodecim, et fuerat multa perpessa a compluribus medicis,
et erogaverat omnia sua, nec quicquam profecerat, sed magis de-
terius habebat, cum audisset de Ihesu venit in turba retro
et tetigit vestimentum eius. Dicebat enim: Quia si vel ve-
stimentum eius tetigero salva ero. Et confestim siccatus
est fons sanguinis eius, et sensit corpore quia sanata
esset a plaga. Et statim Ihesus in semetipso cognoscens
virtutem que exierat de illo, conversus ad turbam aiebat: Quis
tetigit vestimenta mea? Et dicebant ad eum discipuli sui: Vi-
des turbam comprimentem te, et dicis quis me tetigit? Et
circumspiciebat videre eam que hoc fecerat. Mulier vero timens
et tremens sciens quod factum esset in se, venit et procidit ante
eum, et dixit ei omnem veritatem. Ihesus autem dixit ei: Filia, fides
tua te salvam fecit. Vade in pace, et esto sana a plaga tua.
Adhuc eo loquente veniunt nuntii ad archisynagogum,
dicentes quia filia tua mortua est. Quid ultra vexas ma-
gistrum? Ihesus autem audito verbo dicebat ait archisyna-
gogo: Noli timere, tantummodo crede. Et non admisit quemquam se sequi
nisi Petrum et Iacobum et Iohannem fratrem Iacobi. Et veniunt in do-
mum archisynagogi, et videt tumultum, et flentes et ulu-
lantes multum. Et ingressus ait illis: Quid turbamini
et ploratis? Puella non est mortua, sed dormit. Et irri-
debant eum. Ipse vero eiectis omnibus assumit patrem et
matrem puelle et qui secum erant, et ingreditur ubi

puella erat iacens. Et tenens manum puelle ait illi: Tali-
tha cumi, quod est interpretatum: Puella, tibi dico surge. Et confestim
surrexit puella et ambulabat. Erat autem annorum duodecim. Et obstu-
puerunt stupore magno. Et precepit illis vehementer ut nemo
id sciret. Et dixit illi dari manducare. VI

Et egressus inde abiit in patriam suam, et sequebantur eum dis-
cipuli sui. Et facto sabbato cepit Ihesus docere in synagoga,
et multi audientes admirabantur in doctrina eius dicentes:
Unde huic omnia ista? Et que est sapientia que data est illi? Et virtutes tales que
per manus eius efficiuntur? Nonne hic est faber filius Marie, frater Iaco-
bi et Ioseph et Iude et Symonis? Nonne et sorores eius hic nobiscum
sunt? Et scandalizabantur in illo. Et dicebat illis Ihesus: Quia non est
propheta sine honore nisi in patria sua, et in domo sua, et in cognati-
one sua. Et non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos infir-
mos impositis manibus curavit. Et mirabatur propter incredu-
litatem eorum. Et circuibat castella in circuitu docens. Et vo-
cavit duodecim, et cepit eos mittere binos, et dabat illis potestatem spiritu-
um inmundorum. Et precepit eis ne quid tollerent in via nisi
virgam tantum, non peram, non panem, neque in zona es, sed calciatos
sandaliis, et ne induerentur duabus tunicis. Et dicebat eis:
Quocumque introieritis in domum, illic manete donec exeatis
inde. Et quicumque non receperint vos nec audierint vos, exe-
untes inde excutite pulverem de pedibus vestris in testi-
monium illis. Et exeuntes predicabant ut penitentiam agerent,
et demonia multa eiciebant, et ungebant oleo multos
egros, et sanabant. Et audivit rex Herodes, manifestum
enim factum est nomen eius, et dicebat: Quia Iohannes baptista re-
surrexit a mortuis, et propterea virtutes operantur in illo. Alii
autem dicebant: Quia Helias est. Alii vero dicebant: Quia propheta est,
quasi unus ex prophetis. Quo audito Herodes ait: Quem ego decol-
lavi Iohannem, hic a mortuis resurrexit. Ipse enim Herodes
misit ac tenuit Iohannem, et vinxit eum in carcere propter He-
rodiadem uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. Dice-
bat enim Herodi Iohannes: Non licet tibi habere uxorem fratris tui.
Herodias autem insidiabatur illi, et volebat occidere eum, nec
poterat. Herodes autem metuebat Iohannem, sciens eum virum
iustum et sanctum, et custodiebat eum. Et audito eo multa facie-
bat, et libenter eum audiebat. Et cum dies oportunus acci-
disset, Herodes natalis sui cenam fecit principibus et tri-
bunis et primis Galilee. Cumque introisset filia ipsius Herodiadis
et saltasset, et placuisset Herodi simulque recumbentibus, rex ait
puelle: Pete a me quod vis, et dabo tibi. Et iuravit illi: Quia quod-
quid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei. Que cum exisset
dixit matri sue: Quid petam? At illa dixit: Caput Iohannis baptiste.
Cumque introisset statim cum festinatione ad regem petivit
dicens: Volo ut protinus des michi in disco caput Iohannis baptiste. Et
contristatus est rex propter iusiurandum, et propter simul discumbentes no-
luit eam contristare. Sed misso spiculatore precepit afferri
caput Iohannis baptiste in disco. Et decollavit eum in carcere,
et attulit caput eius in disco, et dedit illud puelle, et puel-
la dedit matri sue. Quo audito discipuli eius venerunt et tule-
runt corpus eius, et posuerunt illud in monumento. Et

convenientes apostoli ad ihesum renuntiaverunt ei omnia que fece-
rant et docuerant. Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum et
requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant et redibant
multi: et nec spatium manducandi habebant. Et ascendentes
in navim, abierunt in desertum locum seorsum. Et viderunt
eos abeuntes et cognoverunt multi: et pedestres de omnibus civi-
tatibus concurrerunt illuc, et prevenerunt eos. Et exiens vidit
turbam multam ihesus: et misertus est super eos quia erant sicut oves
non habentes pastorem, et cepit illos docere multa. Et cum iam hora
multa fieret accesserunt discipuli eius dicentes: Deser-
tus locus est hic, et iam hora preteriit. Dimitte illos ut eun-
tes in proximas villas et vicos emant sibi cibos quos mandu-
cent. Et respondens ait illis: Date illis vos manducare. Et
dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes,
et dabimus illis manducare unde sufficient eis. Et dicit
eis ihesus: Quot panes habetis? Ite et videte. Et cum cognovissent
dicunt: Quinque et duos pisces. Et precepit illis ut accumbere fa-
cerent omnes secundum contubernia super viride fenum. Et discubuerunt
in partes per centenos et quinquagenos. Et acceptis quinque panibus
et duobus piscibus, intuens in celum benedixit et fregit panes
et dedit discipulis suis ut ponerent ante eos: et duos pisces di-
visit omnibus. Et manducaverunt omnes et saturati sunt. Et sus-
tulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos et
de piscibus. Erant autem qui manducaverunt quinque milia virorum. Et
statim coegit discipulos suos ascendere navim ut precede-
rent eum trans fretum ad bethsaidam, dum ipse dimitteret populum.
Et cum dimisisset eos abiit in montem orare. Et cum sero es-
set erat navis in medio mari, et ipse solus in terra. Et
videns eos laborantes in remigando: erat enim ventus
contrarius eis: et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos am-
bulans supra mare: et volebat preterire eos. At illi ut vi-
derunt eum ambulantem supra mare putaverunt fantas-
ma esse et exclamaverunt. Omnes enim viderunt eum et contur-
bati sunt. Et statim locutus est cum eis. Et dixit eis: Confidite,
ego sum, nolite timere. Et ascendit ad illos in navim: et
cessavit ventus. Et plus magis intra se stupebant. Non
enim intellexerant de panibus. Erat enim cor eorum obcecatum.
Et cum transfretassent pervenerunt in terram genezareth,
et applicuerunt. Cumque egressi essent de navi continuo cogno-
verunt eum. Et percurrentes universam regionem illam ceperunt
in grabatis eos qui se male habebant circumferre ubi audi-
ebant eum esse. Et quocumque introibat in vicos vel in villas
aut civitates in plateis ponebant infirmos et de-
precabantur eum ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent:
et quotquot tangebant eum salvi fiebant.

VII

Et conveniunt ad eum pharisei et quidam de scribis venien-
tes ab ierosolimis. Et cum vidissent quosdam de discipulis
eius communibus manibus, id est non lotis manducare panes vitupera-
verunt eos. Pharisei enim et omnes iudei nisi crebro laverint manus non
manducant tenentes traditiones seniorum. Et a foro
nisi baptizentur non comedunt. Et alia multa
sunt que tradita sunt illis servare baptismata calicum et ur-
ceorum et eramentorum et lectorum. Et interrogabant eum pharisei
et scribe dicentes: Quare discipuli tui non ambulant iuxta
traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant
panem? At ille respondens dixit eis: Bene prophetavit ysaias de vobis
ypocritis sicut scriptum est: Populus hic labiis me honorat,
cor autem eorum longe est a me. In vanum autem me colunt docen-
tes doctrinas et precepta hominum. Relinquentes enim mandatum
dei tenetis traditiones hominum baptismata urceorum et calicum
et alia similia his facitis multa. Et dicebat eis: Bene irritum
facitis mandatum preceptum dei ut traditionem vestram ser-
vetis. Moyses enim dixit: Honora patrem tuum et matrem tuam.
Et qui maledixerit patri vel matri morte moriatur. Vos autem di-
citis: Si dixerit homo patri aut matri corban quod est donum
quodcumque ex me est tibi profuerit. Et ultra non dimittitis eum quicquam
facere patri suo aut matri, rescindentes verbum dei per tra-
ditionem vestram quam tradidistis. Et multa similia huiusmodi facitis.
Et advocans iterum turbam dicebat illis: Audite me omnes et
intelligite. Nichil est extra hominem introiens in eum quod possit
eum coinquinare, sed que de homine procedunt illa sunt que communicant
hominem. Si quis habet aures audiendi audiat. Et cum introisset
in domum a turba interrogabant eum discipuli eius parabolam.
Et ait illis: Sic et vos imprudentes estis? Non intelligitis
quia omne extrinsecus introiens in hominem non potest eum communicare,
quia non introit in cor eius sed in ventrem et in secessum exit pur-
gans omnes escas? Dicebat autem quoniam que de homine exeunt
illa communicant hominem. Ab intus enim de corde homi-
num cogitationes male procedunt, adulteria, fornicationes, ho-
micidia, furta, avaritie, nequitie, dolus, inpudicitia,
oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia. Omnia hec mala
ab intus procedunt et communicant hominem. Et inde surgens
abiit in fines tyri et sidonis. Et ingressus domum nemi-
nem voluit scire, et non potuit latere. Mulier enim statim ut
audivit de eo, cuius filia habebat spiritum inmundum, intr-
avit et procidit ad pedes eius. Erat enim mulier gentilis si-
rophenissa genere. Et rogabat eum ut demonium eiceret de
filia eius. Qui dixit illi: Sine prius saturari filios. Non est bonum
sumere panem filiorum et mittere canibus. At illa respondit et dixit
illi: Utique domine, nam et catelli comedunt sub mensa de mi-
cis puerorum. Et ait illi: Propter hunc sermonem vade; exiit
demonium de filia tua. Et cum abisset domum suam invenit
puellam iacentem supra lectum et demonium exisse. Et iterum exi-
ihc ens de finibus tyri venit per sidonem ad mare galilee
inter medios fines decapoleos. Et adducunt ei
surdum et mutum, et deprecabantur eum ut imponat illi ma-
num. Et apprehendens eum de turba seorsum misit digi-
tos suos in auriculas eius, et expuens tetigit lin-
guam eius; et suspiciens in celum ingemuit et ait: Effeta, quod
est adaperire. Et statim aperte sunt aures eius et solutum est vin-
culum lingue eius, et loquebatur recte. Et precepit illis ne cui
dicerent. Quanto autem eis precipiebat, tanto magis plus
predicabant. Et eo amplius admirabantur dicentes: Bene
omnia fecit, et surdos fecit audire et mutos loqui.

VIII

In illis diebus iterum cum multa turba esset cum Ihesu, nec haberent quod manducarent, convocatis discipulis ait illis: Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent: et si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via: quidam enim ex eis de longe venerunt. Et responderunt ei discipuli sui: Unde illos poterit quis hic saturare panibus in solitudine? Et interrogabat eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem. Et precepit turbe discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, et dabat discipulis suis ut apponerent, et apposuerunt turbe. Et habebant pisciculos paucos: et ipsos benedixit, et iussit apponi. Et manducaverunt, et saturati sunt, et sustulerunt quod superaverat de fragmentis, septem sportas. Erant autem qui manducaverant quasi quatuor milia hominum: et dimisit eos. Et statim ascendens navem cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha. Et exierunt Pharisei, et ceperunt conquirere cum eo, querentes ab eo signum de celo, temptantes eum. Et ingemiscens spiritu ait: Quid generatio ista signum querit? Amen dico vobis, si dabitur generationi isti signum. Et dimittens eos, ascendens iterum navem abiit trans fretum. Et obliti sunt panes sumere: et nisi unum panem non habebant secum in navi. Et precipiebat eis, dicens: Videte et cavete a fermento Phariseorum, et fermento Herodis. Et cogitabant ad alterutrum, dicentes: Quia panes non habemus. Quo cognito, ait Ihesus illis: Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoscetis nec intelligitis? Adhuc cecatum habetis cor vestrum? Oculos habentes non videtis? et aures habentes non auditis? nec recordamini, quando quinque panes fregi in quinque milia: quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei: Duodecim. Quando et septem panes in quatuor milia, quot sportas fragmentorum sustulistis? Et dicunt ei: Septem. Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis? Et veniunt Bethsaidam, et adducunt ei cecum, et rogabant eum ut illum tangeret. Et apprehensa manu ceci, eduxit eum extra vicum: et expuens in oculos eius, impositis manibus suis, interrogavit eum si aliquid videret. Et aspiciens, ait: Video homines velud arbores ambulantes. Deinde iterum imposuit manus super oculos eius: et cepit videre. Et restitutus est ita ut clare videret omnia. Et misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam: et si in vicum introieris, nemini dixeris. Et egressus est Ihesus et discipuli eius in castella Cesaree Philippi: et in via interrogabat discipulos suos, dicens eis: Quem me dicunt esse homines? Qui responderunt illi, dicentes: Alii Iohannem Baptistam, alii Heliam, alii vero quasi unum ex prophetis. Tunc dicit illis: Vos vero quem me esse dicitis? Respondens Petrus ait ei: Tu es Christus. Et comminatus est eis, ne cui dicerent de illo. Et cepit docere eos quoniam oportet filium hominis pati multa, et reprobari a senioribus, et a summis sacerdotibus, et scribis, et occidi: et post tres dies resurgere. Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cepit increpare eum. Qui conversus, et videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens: Vade retro me Sathana, quoniam non sapis que Dei sunt, sed que sunt hominum. Et convocata turba cum discipulis suis, dixit eis: Si quis vult me sequi, denegat semetipsum: et tollat crucem suam, et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me et evangelium, salvam faciet eam. Quid enim proderit homini, si lucretur totum mundum, et detrimentum anime sue faciat? Aut quid dabit homo commutationis pro anima sua? Qui enim me confessus fuerit et verba mea in generatione ista adultera et peccatrice: et filius hominis confitebitur eum cum venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis. Et dicebat illis:

IX

Amen dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei veniens in virtute. Et post dies sex assumpsit Ihesus Petrum, et Iacobum, et Iohannem: et duxit illos in montem excelsum seorsum solos, et transfiguratus est coram ipsis. Et vestimenta eius facta sunt splendentia et candida nimis velud nix, qualia fullo non potest super terram candida facere. Et apparuit illis Helyas cum Moyse: et erant loquentes cum Ihesu. Et respondens Petrus, ait Ihesu: Rabbi, bonum est nos hic esse: et faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, et Moysi unum, et Helye unum. Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti. Et facta est nubes obumbrans eos: et venit vox de nube dicens: Hic est filius meus carissimus: audite illum. Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt nisi Ihesum tantum secum. Et descendentibus illis de monte, precepit illis ne cuiquam que vidissent narrarent: nisi cum filius hominis a mortuis resurrexerit. Et verbum continuerunt apud se, conquirentes quid esset cum a mortuis resurrexerit. Et interrogabant eum dicentes: Quid ergo dicunt Pharisei et scribe, quia Heliam oportet venire primum? Qui respondens, ait illis: Helias cum venerit primo, restituet omnia: et quomodo scriptum est in filium hominis ut multa patiatur et contempnatur. Sed dico vobis quia et Helyas iam venit, et fecerunt illi quecumque voluerunt, sicut scriptum est de eo. Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, et scribas conquirentes cum illis. Et confestim omnis populus videns eum stupefactus est, et expaverunt, et accurrentes salutabant eum. Et interrogavit eos: Quid inter vos conquiritis? Et respondens unus de turba, dixit: Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum: qui ubicumque eum apprehenderit, allidit eum, et spumat, et stridet dentibus, et arescit: et dixi discipulis tuis ut eicerent eum, et non potuerunt. Qui respondens eis, dixit: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar? Afferte illum ad me. Et attulerunt eum. Et cum vidisset illum, statim spiritus conturbavit illum: et elisus in terram, volutabatur spumans. Et interrogavit patrem eius: Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia: et frequenter eum in ignem et in aquas misit ut eum perderet. Sed si quid potes, adiuva nos, misertus nostri. Ihesus autem ait illi: Si potes credere, omnia possibilia credenti. Et continuo exclamans pater pueri, cum lacrimis aiebat: Credo Domine: adiuva incredulitatem meam. Et cum videret Ihesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui inmundo, dicens illi: Surde et mute spiritus, ego precipio tibi, exi ab eo: et amplius ne introeas in eum. Et exclamans, et multum discerpens eum, exiit ab eo, et factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent: Quia mortuus est. Ihesus autem tenens manum eius elevavit eum, et surrexit. Et cum introisset in domum, discipuli eius secreto interrogabant eum: Quare nos non potuimus eicere eum? Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire nisi in oratione et

et ieiunio. Et inde profecti praetergrediebantur Galilaeam nec volebat
quemquam scire. Docebat autem discipulos suos et dicebat illis
quoniam filius hominis tradetur in manus hominum et occident eum et occisus
tertia die resurget. At illi ignorabant verbum et timebant inter-
rogare eum. Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi esset inter-
rogabat eos quid in via tractabatis? At illi tacebant. Siquidem
inter se in via disputaverant quis eorum maior esset. Et residens vocavit duodecim et ait illis
Si quis vult primus esse
erit omnium novissimus et omnium minister. Et accipiens puerum sta-
tuit eum in medio eorum. Quem cum complexus esset ait illis. Quisquis
unum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo me recipit. Et
quicumque me susceperit non me solum suscipit sed eum qui me
misit. Respondit illi Iohannes dicens. Magister vidimus quemdam in nomine tuo
eicientem daemonia qui non sequitur nos et prohibuimus eum. Iesus autem
ait. Nolite prohibere eum. Nemo est enim qui faciat virtutem
in nomine meo et possit cito male loqui de me. Qui enim non est
adversum vos pro vobis est. Quisquis enim potum dederit vobis cali-
cem aquae frigidae in nomine meo quia Christi estis. Amen dico vobis non
perdet mercedem suam. Et quisquis unum de pusillis his creden-
tibus in me scandalizaverit bonum est ei magis si circumda-
retur mola asinaria in collo eius et in mare mitteretur. Et si
scandalizaverit te manus tua abscide illam. Bonum est tibi debi-
lem introire in vitam quam duas manus habentem ire in gehen-
nam in ignem inextinguibilem ubi vermis eorum non moritur et ignis
non extinguitur. Et si pes tuus scandalizat te amputa illum. Bonum
est tibi claudum introire in vitam aeternam quam duos pedes habentem
mitti in gehennam ignis inextinguibilis ubi vermis eorum non
moritur et ignis non extinguitur. Quod si oculus tuus scandalizat
te eice eum. Bonum est tibi luscum introire in regnum dei quam duos
oculos habentem mitti in gehennam ignis. ubi vermis eorum non moritur
et ignis non extinguitur. Omnis enim igne salietur et omnis salietur
victima sale. Bonum est sal. Quod si sal insulsum fuerit in quo
illud condietis? Habete in vobis sal et pacem habete inter vos.

X

Et inde exurgens venit in fines Iudaeae ultra
Iordanem et conveniunt iterum turbae ad eum. Et sicut consueve-
rat iterum docebat illos. Et accedentes Pharisaei interrogabant eum
si licet viro uxorem dimittere temptantes eum. At ille respondens
ait eis. Quid vobis praecepit Moyses? Qui dixerunt. Moyses per-
misit libellum repudii scribere et dimittere. Quibus respondens Iesus
ait. Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis praeceptum istud. Ab in-
itio autem creaturae masculum et feminam fecit eos deus. Et dixit.
Propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adhaerebit uxori suae
et erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo sed una caro.
Quod ergo deus coniunxit homo non separet. Et in domo iterum discipuli eius
de eodem interrogaverunt eum. Et ait illis. Quicumque dimiserit
uxorem suam et aliam duxerit. adulterium committit super eam. Et si
uxor dimiserit virum suum. et alii nupserit moechatur.
Et offerebant illi parvulos ut tangeret eos. Discipuli autem
comminabantur offerentibus. Quos cum videret Iesus indigne
tulit. Et ait illis. Sinite parvulos venire ad me et ne pro-
hibueritis eos. Talium est enim regnum dei. Amen dico vobis. Quis-

quis non receperit regnum dei velut parvulus non intrabit in il-
lud. Et complexans eos et imponens manus super illos
benedicebat eos. Et cum egressus esset in viam procurrens
quidam genu flexo ante eum rogabat eum dicens. Magister
bone quid faciam ut vitam aeternam percipiam? Iesus autem di-
xit ei. Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi solus deus. Prae-
cepta nosti. Ne adulteres ne occidas ne fureris ne fal-
sum testimonium dicas ne fraudem feceris. Honora patrem tu-
um et matrem. At ille respondens ait illi. Magister haec omnia
conservavi a iuventute mea. Iesus autem intuitus eum
dilexit eum et dixit ei. Unum tibi deest. Vade quaecumque habes ven-
de et da pauperibus et habebis thesaurum in caelo. et veni sequere
me. Qui contristatus in verbo abiit maerens. Erat enim
habens multas possessiones. Et circumspiciens Iesus ait di-
scipulis suis. Quam difficile qui pecunias habent in regnum dei
introibunt. Discipuli autem obstupescebant in verbis eius.
At Iesus rursus respondens ait illis. Filioli quam difficile est
confidentes in pecuniis regnum dei introire. Facilius est camelum per
foramen acus transire quam divitem intrare
in regnum dei. Qui magis admirabantur dicentes ad
semetipsos. Et quis potest salvus fieri? Et intuens eos Iesus
ait. Apud homines impossibile est. sed non apud deum. Omnia enim possi-
bilia sunt apud deum. Et coepit ei Petrus dicere. Ecce nos dimisimus
omnia et secuti sumus te. Respondens Iesus ait. Amen dico vobis
nemo est qui reliquerit domum aut fratres aut sorores
aut patrem aut matrem. aut uxorem. aut filios aut a-
gros propter me et propter evangelium. qui non accipiat centies tan-
tum. nunc in tempore hoc domos et fratres et sorores et ma-
tres et filios et agros cum persecutionibus et in saeculo futuro
vitam aeternam. Multi autem erunt primi novissimi et no-
vissimi primi. Erant autem in via ascendentes in Hie-
rosolymam. et praecedebat illos Iesus. et stupebant et sequen-
tes eum timebant. Et assumens iterum duodecim coepit il-
lis dicere quae essent ei ventura. Quia ecce ascendimus
Hierosolymam et filius hominis tradetur principibus sacerdotum
et scribis et senioribus. et condemnabunt eum morte
et tradent eum gentibus et illudent ei et conspuent
eum. et flagellabunt eum et interficient eum. et tertia
die resurget. Et accedunt ad eum Iacobus et Iohannes filii
Zebedaei dicentes. Magister. volumus ut quodcumque pe-
tierimus facias nobis. At ille dixit eis. Quid vultis
ut faciam vobis? Et dixerunt. Da nobis ut unus ad dexteram
tuam et alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua.
Iesus autem dixit eis. Nescitis quid petatis. Potestis bi-
bere calicem quem ego bibiturus sum. aut baptis-
mo quo baptizor baptizari? At illi dixerunt ei. Pos-
sumus. Iesus autem ait illis. Calicem quidem quem ego bibo
bibetis. et baptismo quo ego baptizor bapti-
zabimini. Sedere autem ad dexteram meam vel ad sinistram
non est meum dare vobis sed quibus paratum est. Et audientes decem
coeperunt indignari de Iacobo et Iohanne. Iesus autem vocans
eos ait illis. Scitis quia hii qui videntur principari

gentibus dominantur eis: et principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita autem est in vobis, sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister: et quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium servus. Nam et filius hominis non venit ut ministraretur ei, sed ut ministraret, et daret animam suam redemptionem pro multis. Et veniunt Iericho. Et proficiscente eo de Iericho, et discipulis eius, et plurima multitudine, filius Timaei Bartimaeus caecus sedebat iuxta viam mendicans. Qui cum audisset quia Iesus Nazarenus est, coepit clamare, et dicere: Iesu fili David miserere mei. Et comminabantur ei multi ut taceret. At ille multo magis clamabat: Fili David miserere mei. Et stans Iesus praecepit eum vocari. Et vocant caecum, dicentes ei: Animaequior esto: surge, vocat te. Qui proiecto vestimento suo exiliens, venit ad eum. Et respondens Iesus dixit illi: Quid vis tibi faciam? Caecus autem dixit ei: Rabboni, ut videam. Iesus autem ait illi: Vade, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, et sequebatur eum in via. XI

Et cum appropinquarent Ierosolymae et Bethaniae ad montem Olivarum, mittit duos ex discipulis suis, et ait illis: Ite in castellum quod contra vos est, et statim introeuntes illuc invenietis pullum ligatum, super quem nemo adhuc hominum sedit: solvite illum, et adducite. Et si quis vobis aliquid dixerit: Quid facitis? dicite quia Domino necessarius est: et continuo illum dimittet huc. Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in bivio: et solvunt eum. Et quidam de illic stantibus dicebant illis: Quid facitis solventes pullum? Qui dixerunt eis sicut praeceperat illis Iesus, et dimiserunt eis. Et duxerunt pullum ad Iesum: et imponunt illi vestimenta sua, et sedit super eum. Multi autem vestimenta sua straverunt in via: alii autem frondes caedebant de arboribus, et sternebant in via. Et qui praeibant, et qui sequebantur clamabant, dicentes: Osanna: benedictus qui venit in nomine Domini: benedictum quod venit regnum patris nostri David: osanna in excelsis. Et introivit Ierosolymam in templum: et circumspectis omnibus, cum iam vespera esset hora, exivit in Bethaniam cum duodecim. Et alia die cum exirent a Bethania, esuriit. Cumque vidisset a longe ficum habentem folia, venit si quid forte inveniret in ea. Et cum venisset ad eam, nihil invenit praeter folia. Non enim erat tempus ficorum. Et respondens dixit ei: Iam non amplius in aeternum quisquam ex te fructum manducet. Et audiebant discipuli eius. Et veniunt Ierosolymam. Et cum introisset in templum, coepit eicere vendentes et ementes in templo: et mensas nummulariorum, et cathedras vendentium columbas evertit. Et non sinebat ut quisquam transferret vas per templum: et docebat, dicens eis: Nonne scriptum est: Quia domus mea domus orationis vocabitur omnibus gentibus? vos autem fecistis eam speluncam latronum. Quo audito principes sacerdotum et scribae quaerebant quomodo eum perderent: timebant enim eum, quoniam universa turba admirabatur super doctrina eius. Et cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate. Et cum mane transirent, viderunt ficum aridam factam a radicibus. Et recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi, ecce ficus cui maledixisti, aruit. Et respondens Iesus ait illis: Habete fidem Dei. Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic monti: Tollere, et mittere in mare, et non haesitaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit fiat, fiet ei. Propterea dico vobis, omnia quaecumque orantes petitis, credite quia accipietis, et evenient vobis. Et cum stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis adversus aliquem: ut et pater vester, qui in caelis est, dimittat vobis peccata vestra. Et si vos non dimiseritis: nec pater vester, qui in caelis est, dimittet vobis peccata vestra. Et veniunt rursus Ierosolymam. Et cum ambularet in templo, accedunt ad eum summi sacerdotes, et scribae, et seniores: et dicunt ei: In qua potestate haec facis? et quis dedit tibi hanc potestatem ut ista facias? Iesus autem respondens, ait illis: Interrogabo vos et ego unum verbum, et respondete mihi: et dicam vobis in qua potestate haec faciam. Baptismus Iohannis, de caelo erat, an ex hominibus? respondete mihi. At illi cogitabant secum, dicentes: Si dixerimus: De caelo, dicet: Quare ergo non credidistis ei? Si dixerimus: Ex hominibus, timemus populum: omnes enim habebant Iohannem quia vere propheta esset. Et respondentes dicunt Iesu: Nescimus. Et respondens Iesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua potestate haec faciam. XII

Et coepit illis in parabolis loqui: Vineam pastinavit homo, et circumdedit sepem, et fodit lacum, et aedificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est. Et misit ad agricolas in tempore servum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineae. Qui apprehensum eum ceciderunt, et dimiserunt vacuum. Et iterum misit ad illos alium servum: et illum in capite vulneraverunt, et contumeliis affecerunt. Et rursum alium misit, et illum occiderunt: et plures alios: quosdam caedentes, alios vero occidentes. Adhuc ergo unum habens filium carissimum: et illum misit ad eos novissimum, dicens: Quia reverebuntur filium meum. Coloni autem dixerunt ad invicem: Hic est heres: venite, occidamus eum: et nostra erit hereditas. Et apprehendentes eum, occiderunt: et eiecerunt extra vineam. Quid ergo faciet dominus vineae? Veniet, et perdet colonos: et dabit vineam aliis. Nec scripturam hanc legistis: Lapidem quem reprobaverunt aedificantes, hic factus est in caput anguli: a Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris. Et quaerebant eum tenere: et timuerunt turbam. Cognoverunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt. Et mittunt ad eum quosdam ex pharisaeis, et herodianis, ut eum caperent in verbo. Qui venientes dicunt ei: Magister, scimus quia verax es, et non curas quemquam: nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate viam Dei doces. Licet dari tributum Caesari, an non dabimus? Qui sciens versutiam eorum, ait illis: Quid me temptatis? afferte mihi denarium ut videam. At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cuius est imago haec, et inscriptio?

dicunt ei caesaris. Respondens autem ihesus ait illis. Reddite igitur
que sunt caesaris caesari et que sunt dei deo. Et mirabantur omnes super eo.
Et venerunt ad eum saducei qui dicunt resurrectionem non esse.
et interrogabant eum dicentes. Magister moyses scripsit nobis ut si
cuius frater mortuus fuerit et dimiserit uxorem et filios non reliquerit. acci
piat frater eius uxorem ipsius et resuscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres
erant. Et primus accepit uxorem et mortuus est non relicto semine.
Et secundus accepit eam et mortuus est et nec iste reliquit semen. Et
tercius similiter. et acceperunt eam similiter septem. et non reliquerunt
semen. Novissima omnium mortua est et mulier. In resurrecti
one ergo cum surrexerint cuius de hiis erit uxor. Septem enim
habuerunt eam uxorem. Et respondens ihesus ait illis. Nonne
ideo erratis non scientes scripturas neque virtutem dei. Cum enim
a mortuis resurrexerint neque nubent neque nubent neque nubentur
sed sunt sicut angeli dei in celis. De mortuis autem quod resur
gant non legistis in libro moysi super rubum quomodo illi dixit
deus dicens. Ego sum deus abraham et deus ysaac et deus iacob.
Non est deus mortuorum sed vivorum. Vos ergo multum erratis.
Et accessit unus de scribis qui audierat illos conquirentes
videns quoniam bene illis responderit. interrogavit eum quod esset
primum mandatum. Ihesus respondit ei. quia primum omnium mandatum est
Audi israel. dominus deus tuus deus unus est. Et diliges dominum deum tuum
ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex tota mente tua et
ex tota virtute tua hoc est primum mandatum. Secundum autem si
mile est huic. Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Maius
horum aliud mandatum non est. Et ait illi scriba. Bene magister
in veritate dixisti quia unus est deus et non est alius preter eum. ut di
ligatur ex toto corde et ex tota mente et ex toto intel
lectu et ex tota anima et ex tota fortitudine. et diligere proxi
mum sicut se ipsum. maius est omnibus holocaustomatibus et sa
crificiis. Ihesus autem videns quod sapienter respondisset dixit illi.
Non longe es a regno dei. Et nemo iam audebat eum
interrogare. Et respondens ihesus dicebat docens in templo.
Quomodo dicunt scribe christum filium esse david. Ipse enim david dice
bat in spiritu sancto. Dixit dominus domino meo. sede a dextris meis.
Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Ipse
ergo david dicit eum dominum. Et unde est filius eius. Et multa
turba libenter eum audiebat. Et dicebat eis in doctrina
sua. Cavete a scribis qui volunt in stolis ambulare
et salutari in foro. et in primis cathedris sedere in synago
gis et primos recubitus in cenis. qui devorant domos vidu
arum sub obtentu prolixe orationis. Hii accipiunt prolixius iu
dicium. Et sedens ihesus contra gazophilacium aspiciebat quomodo
turba iactaret es in gazophilacium. Et multi divites
iactabant multa. Cum venisset autem una vidua paupe
misit duo minuta quod est quadrans. et convocans dis
cipulos suos ait illis. Amen dico vobis. quoniam vidua hec paupe
plus omnibus misit qui miserunt in gazophilacium. Omnes
enim ex eo quod habundabat illis miserunt. hec vero de penuria
sua omnia que habuit misit totum victum suum. XIII

Et cum egrederetur de templo. ait illi unus ex discipulis
suis magister. aspice quales lapides et quales structu
re templi. Et respondens ihesus ait illi. Vides magnas has omnes
edificationes. Non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur
Et cum sederet in monte oliveti contra templum interrogabant eum
separatim. petrus et iacobus et iohannes et andreas. Dic nobis quando
hec fient. et quod signum quando hec omnia incipient consummari. Et respon
dens ihesus cepit illis dicere. Videte ne quis vos seducat. Mul
ti enim venient in nomine meo dicentes quia ego sum. et multos sedu
cent. Cum autem audieritis bella et opiniones bel
lorum. ne timueritis. oportet enim hec fieri. sed nondum statim finis.
Exurget enim gens super gentem et regnum super regnum et
erunt terre motus per loca et fames. Inicium dolorum hec. Videte
vosmet ipsos. Tradent enim vos in conciliis et in syna
gogis vapulabitis. et ante reges et presides stabitis propter me in
testimonium illis. et in omnes gentes primum oportet predicari evan
gelium. Et cum duxerint vos tradentes. nolite precogitare quid
loquamini. sed quod datum fuerit vobis in illa hora id loquimini.
Non enim vos estis loquentes. sed spiritus sanctus. Tradet autem fra
ter fratrem in mortem. et pater filium. et consurgent filii in parentes
et morte eos afficient. et eritis odio omnibus propter nomen meum.
Qui autem sustinuerit in finem hic salvus erit. Cum autem
videritis abhominationem desolationis stantem ubi non debet
legens intelligat. tunc qui in iudea sunt fugiant in montes.
qui super tectum ne descendat in domum nec introeat ut
tollat quid de domo sua. et qui in agro erit non rever
tatur retro tollere vestimentum suum. Ve autem pregnantibus
et nutrientibus in illis diebus. orate ergo ut in hyeme non fiant
erunt autem dies illi tribulationes tales. quales non fue
runt ab inicio creature quam condidit deus usque nunc neque fi
ent. Et nisi abreviasset dominus dies non fuisset salva omnis caro
sed propter electos quos elegit breviavit dies. Et tunc si quis
vobis dixerit. ecce hic est christus. aut ecce illic. ne credi
deritis. Exurgent enim pseudo christi et pseudo prophete et dabunt
signa et prodigia vel portenta ad seducendos si fieri potest etiam e
lectos. Vos ergo videte. ecce predixi vobis omnia. Sed in illis
diebus post tribulationem illam sol contenebrabitur et luna
non dabit splendorem suum. et stelle celi erunt decidentes
et virtutes que sunt in celis movebuntur. Et tunc videbunt
filium hominis venientem in nubibus celi cum virtute mag
na et gloria. Et tunc mittet angelos suos et congregabit
electos suos a quattuor ventis a summo terre usque ad summum
celi. A ficu autem discite parabolam. Cum iam ramus eius
tener fuerit et nata folia cognoscitis quia in proximo
sit estas. Sic et vos cum videritis hec fieri. scitote quod in pro
ximo sit in hostiis. Amen dico vobis quoniam non preteribit
generatio ista donec omnia fiant. Celum et terra transibunt
verba autem mea non transient. De die autem illa vel hora
nemo scit neque angeli in celo neque filius nisi pater. Videte
vigilate et orate. Nescitis enim quando tempus sit. Sicut
homo qui peregre profectus reliquit domum suam et de
dit servis suis potestatem cuiusque operis et ianitori precepit
ut vigilet. Vigilate ergo. nescitis enim quando dominus domus ve
niat sero an media nocte an galli cantu an mane

ne veniens repente inveniat vos dormientes. Quod autem
vobis dico omnibus dico vigilate. XIII

Erat autem pascha et azima post biduum et querebant summi
sacerdotes et scribe quomodo ihesum dolo tenerent et occiderent.
Dicebant autem non in die festo ne forte tumultus fieret in
populo. Et cum esset ihesus in bethania in domo symonis lepro-
si et recumberet venit mulier habens alabastrum unguenti
nardi spicati preciosi. et fracto alabastro effudit super
caput eius. Erant autem quidam indigne ferentes intra semet-
ipsos et dicentes. Ut quid perditio hec unguenti facta est? Pote-
rat enim unguentum istud venundari plus quam trecentis
denariis et dari pauperibus. Et fremebant in eam. Ihesus autem dixit.
Sinite eam. Quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me.
Semper enim pauperes habetis vobiscum et cum volueritis potestis
illis benefacere me autem semper non habetis. Quod habuit hec fecit.
Prevenit ungere corpus meum in sepulturam. Amen dico vobis ubicumque
predicatum fuerit evangelium istud in universo mundo et quod fecit
hec narrabitur in memoriam eius. Et iudas scarioth unus ex xii
abiit ad summos sacerdotes ut proderet eum illis. Qui audientes ga-
visi sunt et promiserunt ei pecuniam se daturos. et querebat
quomodo eum oportune traderet. Et primo die azimorum quando pascha
immolabant: dicunt ei discipuli. Quo vis eamus et paremus tibi ut
manduces pascha? Et mittit duos ex discipulis suis et dicit
illis. Ite in civitatem et occurret vobis homo lagenam aque baiu-
lans sequimini eum et quocumque introierit dicite domino domus
quia magister dicit. Ubi est refectio mea ubi pascha cum discipulis
meis manducem. Et ipse demonstrabit vobis cenaculum grande
stratum et illic parate nobis. Et abierunt discipuli eius et venerunt
in civitatem et invenerunt sicut dixerat illis et paraverunt
pascha. Vespere autem facto venit cum xii. Et discumbentibus eis
et manducantibus ait ihesus. Amen dico vobis quia unus ex vobis tra-
det me qui mecum manducat. At illi ceperunt contristari
et dicere ei singulatim. Numquid ego? Qui ait illis. Unus ex xii qui
intingit manum mecum in catino. Et filius quidem hominis vadit
sicut scriptum est de illo. Ve autem homini illi per quem tradetur filius
hominis. Bonum erat ei si non esset natus homo ille. Et mandu-
cantibus illis accepit ihesus panem et benedicens fregit et dedit
illis et ait. Sumite hoc est corpus meum. Et accepto calice gratias
agens dedit illis. Et biberunt ex eo omnes. Et ait illis. Hic
est sanguis meus novi testamenti qui pro multis effundetur.
Amen dico vobis quia iam non bibam de hoc genimine vitis usque
in diem illum cum illud bibam novum in regno dei. Et ymno dicto
exierunt in montem olivarum. Et ait illis ihesus. Omnes vos scan-
dalizabimini in me in nocte ista quia scriptum est percutiam
pastorem et dispergentur oves gregis. Sed postquam resurrexero
precedam vos in galileam. Petrus autem ait illi. Et si omnes
scandalizati fuerint sed non ego. Et ait illi ihesus. Amen dico
tibi quia tu hodie in hac nocte priusquam gallus vocem bis
dederit ter me negaturus es. At ille amplius loquebatur
et si oportuerit me simul commori tecum non te negabo. Similiter
autem et omnes dicebant. Et veniunt in predium cui nomen
gethsemani. Et ait discipulis suis. Sedete hic donec
orem. Et assumit petrum et iacobum et iohannem secum et cepit pave-
re et tedere. Et ait illis. Tristis est anima mea usque ad mortem. Sus-
tinete hic et vigilate mecum. Et cum processisset paululum procidit
super terram et orabat ut si fieri posset transiret ab eo hora. Et
dixit abba pater. possibilia tibi omnia. transfer hunc calicem a me.
Sed non quod ego volo sed quod tu. Et venit et invenit eos dormi-
entes. Et ait petro. Symon dormis? Non potuisti una hora
vigilare mecum? Vigilate et orate ut non intretis in tempta-
tionem. Spiritus quidem promptus est caro autem infirma. Et iterum abi-
ens eundem sermonem oravit dicens. Et reversus denuo inve-
nit eos dormientes. Erant autem oculi eorum
gravati et ignorabant quid responderent ei. Et venit tercio et ait illis.
Dormite iam et requiescite. Sufficit. Venit hora. Ecce filius
hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite eamus. Ecce qui me tra-
det prope est. Et adhuc eo loquente venit iudas scarioth
unus ex xii. Et cum illo turba multa cum gladiis et lignis mis-
si a summis sacerdotibus et scribis et senioribus. Dederat autem traditor
eis signum eius dicens. Quemcumque osculatus fuero ipse est. tenete eum et
ducite caute. Et cum venisset statim accedens ad eum ait.
Rabbi. Et osculatus est eum. At illi manus iniecerunt in eum et te-
nuerunt eum. Unus autem de circumstantibus educens gladium
percussit servum summi sacerdotis et amputavit illi auriculam.
Et respondens ihesus ait illis. Tamquam ad latronem existis cum gladiis
et lignis comprehendere me. Cotidie eram apud vos do-
cens in templo et non me tenuistis. Sed ut adimpleantur scripture.
Et discipuli eius relinquentes eum omnes fugerunt. Adulescens
autem quidam sequebatur eum amictus syndone super nudo et
tenuerunt eum. At ille reiecta syndone nudus profugit ab eis.
Et adduxerunt ihesum ad summum sacerdotem et convenerunt omnes
sacerdotes et scribe et seniores. Petrus autem a longe secutus est eum
usque in atrium summi sacerdotis et sedebat cum ministris et calefa-
ciebat se ad ignem. Summi vero sacerdotes et omne concilium querebant
adversus ihesum testimonium ut eum morti traderent. nec in-
veniebant. Multi enim falsum testimonium dicebant
adversus eum et convenientia testimonia non erant. Et quidam
surgentes falsum testimonium ferebant adversus eum
dicentes. Quoniam nos audivimus eum dicentem. Ego dissolvam
templum hoc manu factum et per triduum aliud non manu factum
edificabo. Et non erat conveniens testimonium illorum. Et exur-
gens summus sacerdos in medium interrogavit ihesum dicens. Non
respondes quicquam ad ea que tibi obiciuntur ab his? Ille autem ta-
cebat et nichil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat
eum. Et dicit ei. Tu es filius dei benedicti? Ihesus autem dixit ei.
Ego sum et videbitis filium hominis a dextris sedentem virtu-
tis et venientem cum nubibus celi. Summus autem sacerdos scindens
vestimenta sua ait. Quid adhuc desideramus testes? Audistis
blasphemiam. Quid vobis videtur? Qui omnes condempnaverunt
eum esse reum mortis. Et ceperunt quidam conspuere eum et velare fa-
ciem eius et colaphis eum cedere et dicere ei. Prophetiza. Et ministri
alapis eum cedebant. Et cum esset petrus in atrio deorsum venit
una ex ancillis summi sacerdotis. Et cum vidisset petrum calefa-
cientem se: aspiciens eum ait. Et tu cum ihesu nazareno

eris. At ille negavit dicens: Neque scio neque novi quid dicas. Et
exiit foras ante atrium, et statim gallus cantavit. Rursus autem
cum vidisset eum alia ancilla, coepit dicere circumstantibus: Quia hic
ex illis est. At ille iterum negavit. Et post pusillum rursus qui asta-
bant dicebant Petro: Vere ex illis es, nam et Galilaeus es.
Ille autem coepit anathematizare et iurare: Quia nescio hominem
istum quem dicitis. Et statim iterum gallus cantavit. Et recorda-
tus est Petrus verbi quod dixerat ei Iesus: Priusquam gallus cantet
bis, ter me negabis. Et coepit flere.

XV

Et confestim mane consilium facientes summi sacerdo-
tes cum senioribus et scribis et universo concilio vincientes
Iesum duxerunt et tradiderunt Pilato. Et interrogavit eum Pilatus:
Tu es rex Iudaeorum? At ille respondens ait illi: Tu dicis. Et accusa-
bant eum summi sacerdotes in multis. Pilatus autem rursus
interrogavit eum dicens: Non respondes quicquam? Vide in quantis
te accusant. Iesus autem respondens nihil amplius, ita ut mira-
retur Pilatus. Per diem autem festum solebat dimittere unum ex
vinctis quemcumque petissent. Erat autem qui dicebatur Barra-
bas, qui cum seditiosis vinctus erat, qui in seditione fece-
rat homicidium. Et cum ascendisset turba, coepit rogare
sicut semper faciebat illis. Pilatus autem respondit eis et dixit: Vul-
tis dimittam vobis regem Iudaeorum? Sciebat enim quod per invidiam
tradidissent eum summi sacerdotes. Pontifices autem concitave-
runt turbam ut magis Barabbam dimitteret eis. Pilatus
iterum autem respondens ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Iu-
daeorum? At illi clamaverunt: Crucifige eum. Pilatus vero dicebat
eis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: Cru-
cifige eum. Pilatus autem volens satisfacere populo, dimisit il-
lis Barabbam, et tradidit eis Iesum flagellis caesum ut crucifi-
geretur. Milites autem duxerunt eum intro in atrium praeto-
rii. Et convocant totam cohortem et induunt eum purpura
et imponunt ei plectentes spineam coronam. Et coeperunt saluta-
re eum: Ave rex Iudaeorum. Et percutiebant caput eius arundine
et conspuebant eum, et ponentes genua adorabant eum. Et postquam
illuserunt ei, exuerunt illum purpura et induerunt illum vestimentis
suis. Et educunt eum ut crucifigerent illum. Et angariaverunt
quempiam praetereuntem Simonem Cyrenaeum venientem de villa,
patrem Alexandri et Rufi, ut tolleret crucem eius. Et perducunt
in Golgotha locum, quod est interpretatum Calvariae locus. Et dabant
ei bibere vinum murratum, et non accepit. Et crucifigentes eum di-
viserunt vestimenta sua, mittentes sortem super eis quis quid tol-
leret. Erat autem hora tertia, et crucifixerunt eum. Et erat ti-
tulus causae eius inscriptus: Rex Iudaeorum. Et cum eo crucifigunt
duos latrones, unum a dextris et unum a sinistris eius. Et adimple-
ta est scriptura quae dicit: Et cum iniquis deputatus est. Et praetereun-
tes blasphemabant eum moventes capita sua et dicentes:
Vah, qui destruis templum Dei et in tribus diebus reaedificas
illud, salvum fac temetipsum descendens de cruce. Similiter
et summi sacerdotes illudentes ad alterutrum cum scribis dicebant:
Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Christus rex Israel de-
scendat nunc de cruce, ut videamus et credamus. Et qui cum eo
crucifixi erant, conviciabantur ei. Et facta hora sexta,
tenebrae factae sunt super totam terram usque in horam nonam. Et hora
nona exclamavit Iesus voce magna: Heloy, Heloy, lamma
sabacthani? quod est interpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti?
Et quidam de circumstantibus audientes dicebant: Ecce
Heliam vocat. Currens autem unus et implens spongiam ace-
to circumponensque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite,
videamus si veniat Helias ad deponendum eum. Iesus autem emis-
sa voce magna exspiravit. Et velum templi scissum est in duo
a summo usque deorsum. Videns autem centurio qui ex adverso sta-
bat quia sic clamans exspirasset, ait: Vere hic homo filius Dei erat.
Erant autem et mulieres de longe aspicientes, inter quas erat
Maria Magdalene et Maria Iacobi minoris et Ioseph mater
et Salome, et cum esset in Galilaea sequebantur eum et ministrabant
ei, et aliae multae quae simul ascenderant cum eo Hierosolymam. Et
iam sero esset facto, quia erat parasceve quod est ante sabbatum,
venit Ioseph ab Arimathia nobilis decurio, qui et ipse
erat expectans regnum Dei, et audacter introivit ad
Pilatum et petiit corpus Iesu. Pilatus autem mirabatur si iam o-
bisset. Et accersito centurione interrogavit eum si iam mor-
tuus esset. Et cum cognovisset a centurione, donavit corpus
Iesu Ioseph. Ioseph autem mercatus sindonem et deponens eum
involvit sindone et posuit eum in monumento quod erat
excisum in petra, et advolvit lapidem ad ostium monumenti.
Maria autem Magdalene et Maria Ioseph aspiciebant ubi poneretur.

XVI

Et cum transisset sabbatum Maria
Magdalene et Maria Iacobi et Salome emerunt aroma-
ta ut venientes ungerent Iesum. Et valde mane una
sabbatorum veniunt ad monumentum orto iam sole. Et dice-
bant ad invicem: Quis revolvet nobis lapidem ab ostio mo-
numenti? Et respicientes viderunt revolutum lapidem.
Erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumentum
viderunt iuvenem sedentem in dextris coopertum stola candida,
et obstupuerunt. Qui dicit illis: Nolite expavescere. Iesum quaeri-
tis Nazarenum crucifixum: surrexit, non est hic. Ecce locus ubi po-
suerunt eum. Sed ite, dicite discipulis eius et Petro quia praecedit
vos in Galilaeam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis. At illae
exeuntes fugerunt de monumento. Invaserat enim eas pavor
et tremor, et nemini quicquam dixerunt, timebant enim. Sur-
gens autem Iesus mane prima sabbati apparuit primo Mariae
Magdalene, de qua eiecerat septem daemonia. Illa vadens nun-
tiavit eis qui cum illo erant lugentibus et flentibus. Et il-
li audientes quia viveret et visus esset ab ea, non crediderunt.
Post haec autem duobus ex his ambulantibus ostensus est in alia
effigie euntibus in villam. Et illi euntes nuntiaverunt ce-
teris, nec illis crediderunt. Novissime autem recumbentibus
illis undecim apparuit illis Iesus et exprobravit incredulita-
tem illorum et duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurre-
xisse non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundum univer-
sum praedicate evangelium omni creaturae. Qui crediderit et bap-
tizatus fuerit salvus erit. Qui vero non crediderit condemnabitur.
Signa autem eos qui crediderint haec sequentur: In nomine meo
daemonia eicient, linguis loquentur novis, serpentes

tollent. Et si mortiferum quid biberint non eos nocebit. Super egros manus imponent et bene habebunt. Et dominus quidem Iesus postquam locutus est eis assumptus est in celum et sedet a dextris dei. Illi autem profecti predicaverunt ubique domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis. Incipit prologus in Luca. com.

Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationes que in nobis complete sunt rerum. Sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt et ministri fuerunt sermonis, visum est et mihi assecuto omnia a principio diligenter ex ordine tibi scribere optime Theophile, ut cognoscas eorum verborum de quibus eruditus es veritatem.

Aliud prologus de eodem.

Lucas Syrus natione Antiochensis arte medicus discipulus apostolorum, postea Paulum secutus usque ad confessionem eius, serviens deo sine crimine. Nam neque uxorem umquam habens neque filios, LXXIIII annorum obiit in Bithynia plenus spiritu sancto. Qui cum iam descripta essent evangelia per Mattheum quidem in Iudea, per Marcum autem in Italia, sancto instigante spiritu in Achaie partibus hoc scripsit evangelium, significans etiam ipse in principio ante alia esse descripta. Cui extra ea que ordo evangelice dispositionis exposcit, ea maxime necessitas laboris fuit ut primum Grecis fidelibus omni prophetatione venturi in carnem dei Christi manifestata humanitas, ne Iudaicis fabulis attenti in solo legis desiderio tenerentur, ne vel hereticis fabulis et stultis sollicitationibus seducti exciderent a veritate, elaboraret. Dehinc ut in principio evangelii Iohannis nativitate presumpta, cui evangelium scriberet et in quo electus scriberet indicaret, contestans in se completa esse que essent ab aliis inchoata. Cui ideo post baptismum filii dei a perfectione generationis in Christo implete et repetende a principio nativitatis humane potestas permissa est, ut requirentibus demonstraret in quo apprehendens erat per Nathan filium introitu recurrentis in deum generationis admisso, indisparabilis dei ut predicans in hominibus Christum suum opus perfecti hominis redire in se per filium faceret, qui per David patrem venientibus iter prebebat in Christo. Cui Luce non inmerito etiam scribendorum actuum apostolorum potestas in ministerio datur, ut deo in deum pleno et filio perditionis extincto, oratione ab apostolis facta, sorte dominice electionis numerus compleretur. Sicque Paulus consummationem apostolicis actibus daret, quem diu contra stimulum calcitrantem dominus elegisset. Quod et legentibus ac requirentibus deum etsi per singula expediri a nobis utile fuerat, sciens tamen quod operantem agricolam oporteat primum de fructibus suis edere, vitavimus publicam curiositatem, ne non tam volentibus deum demonstrare videremur quam fastidientibus prodidisse.

Incipit Lucas evangelium.

Fuit in diebus Herodis regis Iudee sacerdos quidam nomine Zacharias de vice Abia, et uxor illi de filiabus Aaron, et nomen eius Elizabeth. Erant autem ambo iusti ante deum, incedentes in omnibus mandatis et iustificationibus domini sine querela. Et non erat illis filius, eo quod esset Elizabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis. Factum est autem cum sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis sue ante deum, secundum consuetudinem sacerdotii sorte exiit ut incensum poneret ingressus in templum domini. Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi. Apparuit autem illi angelus domini stans a dextris altaris incensi. Et Zacharias turbatus est videns, et timor irruit super eum. Ait autem ad illum angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua, et Elizabeth uxor tua pariet tibi filium, et vocabis nomen eius Iohannem. Et erit gaudium tibi et exultatio, et multi in nativitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram domino, et vinum et siceram non bibet, et spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris sue. Et multos filiorum Israel convertet ad dominum deum ipsorum. Et ipse precedet ante illum in spiritu et virtute Helie, ut convertat corda patrum in filios et incredulos ad prudentiam iustorum, parare domino plebem perfectam. Et dixit Zacharias ad angelum: Unde hoc sciam? Ego enim sum senex et uxor mea processit in diebus suis. Et respondens angelus dixit ei: Ego sum Gabriel qui asto ante deum, et missus sum loqui ad te et hec tibi evangelizare. Et ecce eris tacens et non poteris loqui usque in diem quo hec fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis que implebuntur in tempore suo. Et erat plebs expectans Zachariam, et mirabantur quod tardaret ipse in templo. Egressus autem non poterat loqui ad illos, et cognoverunt quod visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, et permansit mutus. Et factum est ut impleti sunt dies officii eius, abiit in domum suam. Post hos autem dies concepit Elizabeth uxor eius, et occultabat se mensibus quinque dicens: Quia sic fecit mihi dominus in diebus quibus respexit auferre obprobrium meum inter homines. In mense autem sexto missus est angelus Gabriel a deo in civitatem Galilee cui nomen Nazareth ad virginem desponsatam viro cui nomen erat Ioseph de domo David, et nomen virginis Maria. Et ingressus angelus ad eam dixit: Ave Maria gratia plena, dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Que cum audisset turbata est in sermone eius, et cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus ei: Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud deum. Ecce concipies in utero et paries filium, et vocabis nomen eius Iesum. Hic erit magnus et filius altissimi vocabitur, et dabit illi dominus deus sedem David patris eius, et regnabit in domo Iacob in eternum, et regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco? Et respondens angelus dixit ei: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei. Et ecce Elizabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua, et hic mensis est sextus illi que vocatur sterilis, quia non erit impossibile apud deum omne verbum. Dixit autem Maria: Ecce ancilla domini, fiat michi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa angelus. Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum festinatione in civitatem Iude, et intravit in domum Zacharie et salutavit Elizabeth. Et factum est ut audivit salutationem Marie Elizabeth, exultavit infans in utero eius. Et repleta est spiritu sancto Elizabeth, et exclamavit voce magna et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc mihi ut veniat mater domini mei ad me? Ecce enim ut facta est vox salutationis tue

in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo. Et beata que credidisti quoniam perficientur ea que dicta sunt tibi a domino. Et ait Maria: Magnificat anima mea dominum. Et exultavit spiritus meus in deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancille sue: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit michi magna qui potens est, et sanctum nomen eius. Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles. Esurientes implevit bonis: et divites dimisit inanes. Suscepit Israel puerum suum recordatus misericordie sue. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini eius in secula. Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus, et reversa est in domum suam. Elizabeth autem impletum est tempus pariendi, et peperit filium. Et audierunt vicini et cognati eius quia magnificavit dominus misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei. Et factum est in die octavo venerunt circumcidere puerum, et vocabant eum nomine patris sui Zachariam. Et respondens mater eius dixit: Nequaquam, sed vocabitur Iohannes. Et dixerunt ad illam: quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Innuebant autem patri eius quem vellet vocari eum. Et postulans pugillarem scripsit dicens: Iohannes est nomen eius. Et mirati sunt universi. Apertum est autem illico os eius et lingua eius, et loquebatur benedicens deum. Et factus est timor super omnes vicinos eorum: et super omnia montana Iudee divulgabantur omnia verba hec. Et posuerunt omnes qui audierant in corde suo dicentes: Quis putas puer iste erit? Etenim manus domini erat cum illo. Et Zacharias pater eius repletus est spiritu sancto, et prophetavit dicens: Benedictus dominus deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis sue. Et erexit cornu salutis nobis: in domo David pueri sui. Sicut locutus est per os sanctorum qui a seculo sunt prophetarum eius. Salutem ex inimicis nostris, et de manu omnium qui oderunt nos. Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris: et memorari testamenti sui sancti. Iusiurandum quod iuravit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis. Ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, serviamus illi. In sanctitate et iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris. Et tu puer propheta altissimi vocaberis: preibis enim ante faciem domini parare vias eius. Ad dandam scientiam salutis plebi eius, in remissionem peccatorum eorum. Per viscera misericordie dei nostri, in quibus visitavit nos oriens ex alto. Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Puer autem crescebat et confortabatur spiritu, et erat in desertis usque in diem ostensionis sue ad Israel.

II

Factum est autem in diebus illis, exiit edictum a Cesare Augusto, ut describeretur universus orbis. Hec descriptio prima facta est a preside Syrie Cyrino. Et ibant omnes ut profiterentur singuli in suam civitatem. Ascendit autem et Ioseph a Galilea de civitate Nazareth in Iudeam civitatem David, que vocatur Bethleem, eo quod esset de domo et familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore pregnante. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in presepio, quia non erat eis locus in diversorio.

Et pastores erant in regione eadem vigilantes et custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce angelus domini stetit iuxta illos, et claritas dei circumfulsit eos, et timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus: Nolite timere. Ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie salvator, qui est Christus dominus, in civitate David. Et hoc vobis signum: invenietis infantem pannis involutum, et positum in presepio. Et subito facta est cum angelo multitudo militie celestis laudantium deum et dicentium: Gloria in altissimis deo, et in terra pax hominibus bone voluntatis. Et factum est ut discesserunt ab eis angeli in celum, pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Bethleem, et videamus hoc verbum quod factum est, quod fecit dominus et ostendit nobis. Et venerunt festinantes, et invenerunt Mariam et Ioseph, et infantem positum in presepio. Videntes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc. Et omnes qui audierunt mirati sunt: et de his que dicta erant a pastoribus ad ipsos. Maria autem conservabat omnia verba hec, conferens in corde suo. Et reversi sunt pastores glorificantes et laudantes deum in omnibus que audierant et viderant, sicut dictum est ad illos. Et postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur. Et postquam impleti sunt dies purgationis Marie secundum legem Moysi, tulerunt illum in Ierusalem, ut sisterent eum domino, sicut scriptum est in lege domini: quia omne masculinum adaperiens vulvam sanctum domino vocabitur, et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege domini, par turturum aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen Symeon, et homo iste iustus et timoratus, expectans consolationem Israel, et spiritus sanctus erat in eo. Et responsum acceperat a spiritu sancto non visurum se mortem nisi prius videret Christum domini. Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Iesum parentes eius ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo, et ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit deum, et dixit: Nunc dimittis servum tuum domine secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tue Israel. Et erat pater eius et mater mirantes super his que dicebantur de illo. Et benedixit illis Symeon, et dixit ad Mariam matrem eius: Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Aser. Hec processerat in diebus multis, et vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua. Et hec vidua erat usque ad annos octoginta quattuor, que non discedebat de templo, ieiuniis et obsecrationibus serviens domino die ac nocte. Et hec ipsa hora superveniens confitebatur domino, et loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Israel. Et ut perfecerunt omnia secundum legem domini, reversi sunt in Galileam in civitatem suam Nazareth. Puer autem crescebat et confortabatur plenus sapientia, et gratia dei erat in illo. Et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem, in die sollempni pasche. Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis Ierosolimam secundum consuetudinem diei festi, consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem, et non cognoverunt parentes eius.

Existimantes autem illum in comitatu esse venerunt iter diei et requirebant eum inter cognatos et notos. Et non invenientes regressi sunt in Ierusalem requirentes eum. Et factum est post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum audientem illos et interrogantem eos. Stupebant autem omnes qui eum audiebant super prudentia et responsis eius. Et videntes admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum: Fili quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego dolentes querebamus te. Et ait ad illos: Quid est quod me querebatis? Nesciebatis quia in his que patris mei sunt oportet me esse? Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad illos. Et descendit cum eis et venit Nazareth et erat subditus illis. Et mater eius conservabat omnia verba hec in corde suo. Et Ihesus proficiebat sapientia et etate et gratia apud Deum et homines.

III

Anno autem quintodecimo imperii Tiberii Cesaris procurante Pontio Pilato Iudeam, tetrarcha autem Galilee Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Ituree et Traconitidis regionis, et Lysania Abiline tetrarcha, sub principibus sacerdotum Anna et Caypha, factum est verbum Domini super Iohannem Zacharie filium in deserto. Et venit in omnem regionem Iordanis predicans baptismum penitentie in remissionem peccatorum, sicut scriptum est in libro sermonum Ysaie prophete: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Omnis vallis implebitur et omnis mons et collis humiliabitur, et erunt prava in directa et aspera in vias planas, et videbit omnis caro salutare Dei. Dicebat ergo ad turbas que exiebant ut baptizarentur ab ipso: Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructus dignos penitentie, et ne ceperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahe. Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum exciditur et in ignem mittetur. Et interrogabant eum turbe dicentes: Quid ergo faciemus? Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas det non habenti, et qui habet escas similiter faciat. Venerunt autem et publicani ut baptizarentur et dixerunt ad illum: Magister quid faciemus? At ille dixit ad illos: Nichil amplius quam quod constitutum est vobis faciatis. Interrogabant autem eum et milites dicentes: Quid faciemus et nos? Et ait illis: Neminem concutiatis neque calumpniam faciatis, et contenti estote stipendiis vestris. Existimante autem populo et cogitantibus omnibus in cordibus suis de Iohanne ne forte ipse esset Christus, respondit Iohannes dicens omnibus: Ego quidem aqua baptizo vos. Veniet autem fortior me post me, cuius non sum dignus solvere corrigiam calciamentorum eius. Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto et igni. Cuius ventilabrum in manu eius et purgabit aream suam et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Multa quidem et alia exhortans evangelizabat populo. Herodes autem tetrarcha cum corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris sui et de omnibus malis que fecit Herodes, adiecit et hoc super omnia et inclusit Iohannem in carcere. Factum est autem cum baptizaretur omnis populus et Ihesu baptizato et orante apertum est celum. Et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum, et vox de celo audita est: Tu es filius meus dilectus, in te complacuit michi. Et ipse Ihesus erat incipiens quasi annorum xxx ut putabatur filius Ioseph, qui fuit Hely, qui fuit Machat, qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph, qui fuit Mathathie, qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Helli, qui fuit Nagge, qui fuit Mahath, qui fuit Mathathie, qui fuit Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda, qui fuit Iohanna, qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosan, qui fuit Helmodan, qui fuit Her, qui fuit Ihesu, qui fuit Helyezer, qui fuit Iorim, qui fuit Mathath, qui fuit Levi, qui fuit Symeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit Elyachim, qui fuit Melcha, qui fuit Manna, qui fuit Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit David, qui fuit Iesse, qui fuit Obeth, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naason, qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esron, qui fuit Phares, qui fuit Iude, qui fuit Iacob, qui fuit Ysaac, qui fuit Abraham, qui fuit Thare, qui fuit Nachor, qui fuit Seruch, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale, qui fuit Chaynan, qui fuit Arphaxath, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech, qui fuit Matusale, qui fuit Enoch, qui fuit Iareth, qui fuit Malaleel, qui fuit Chaynan, qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Ade, qui fuit Dei.

IIII

Ihesus autem plenus Spiritu sancto regressus est a Iordane et agebatur in Spiritu in desertum diebus xl et temptabatur a diabolo. Et nichil manducavit in diebus illis, et consummatis illis esuriit. Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es, dic lapidi huic ut panis fiat. Et respondit ad illum Ihesus: Scriptum est quod non in solo pane vivit homo sed in omni verbo Dei. Et duxit eum diabolus et ostendit illi omnia regna orbis terre in momento temporis, et ait ei: Tibi dabo hanc potestatem universam et gloriam eorum, quia michi tradita sunt et cui volo do illa. Tu ergo si adoraveris coram me erunt tua omnia. Et respondens Ihesus dixit illi: Scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis et illi soli servies. Et duxit illum in Ierusalem et statuit eum super pinnaculum templi et dixit illi: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim quia angelis suis mandavit de te ut conservent te, et quia in manibus tollent te ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Et respondens Ihesus ait illi: Dictum est: Non temptabis Dominum Deum tuum. Et consummata omni temptatione diabolus recessit ab eo usque ad tempus. Et regressus est Ihesus in virtute Spiritus in Galileam, et fama exiit per universam regionem de illo. Et ipse docebat in synagogis eorum et magnificabatur ab omnibus. Et venit Nazareth ubi erat nutritus, et intravit secundum consuetudinem suam die sabbati in synagogam et surrexit legere. Et traditus est illi liber Ysaie prophete. Et ut revolvit librum invenit locum ubi scriptum erat: Spiritus Domini super me, propter quod unxit me evangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, predicare captivis remissionem et cecis visum, dimittere confractos in remissionem, predicare annum Domini acceptum et diem retributionis. Et cum plicuisset librum reddidit ministro et sedit. Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum. Cepit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est hec scriptura in auribus vestris. Et omnes testimonium illi dabant et mirabantur in verbis gratie que procedebant de ore ipsius et dicebant: Nonne hic est filius Ioseph? Et ait illis: Utique

acceptus in patria
[illegible] dico uobis

dicetis mihi hanc similitudinem medice cura teipsum. Dixe-
runt pharisei ad ihesum. Quanta audiuimus facta in capharna-
um. fac et hic in patria tua. Ait autem. Amen dico uobis. multe
uidue erant in diebus helye in israel quando clausum est celum tribus
annis et mensibus sex cum facta esset fames magna in omni terra.
et ad nullam illarum missus est helyas nisi in sarepta sy-
donie ad mulierem uiduam. et multi leprosi erant in israel sub
helyseo propheta et nemo eorum mundatus est nisi naaman syrus.
et repleti sunt omnes in synagoga ira: hec audientes. et surre-
xerunt et eiecerunt eum extra ciuitatem. et duxerunt illum usque ad
supercilium montis super quem ciuitas illorum erat edificata: ut
precipitarent illum. Ipse autem transiens per medium illorum ibat.
Et descendit ihesus in capharnaum ciuitatem galilee. ibique
docebat eos sabbatis. et stupebant in doctrina eius quia in potesta-
te erat sermo ipsius. et in synagoga erat homo habens demonium
inmundum. Et exclamauit uoce magna dicens. Sine quid
nobis et tibi ihesu nazarene. uenisti perdere nos. Scio te qui sis sanctus
dei. Et increpauit illum ihesus dicens. obmutesce et exi ab illo.
Et cum proiecisset illum demonium in medium: exiuit ab illo ni-
chil que illum nocuit. Et factus est pauor in omnibus et colloquebantur
ad inuicem dicentes. quod est hoc uerbum quia in potestate et uirtute
imperat inmundis spiritibus et exeunt. Et diuulgabatur fama
de illo in omnem locum regionis. Surgens autem ihesus de syna-
goga introiuit in domum symonis. Socrus autem symonis
tenebatur magnis febribus et rogauerunt illum pro ea. Et stans
super illam imperauit febri et dimisit illam. Et continuo surgens
ministrabat illis. Cum autem sol occidisset omnes qui habebant infir-
mos uariis languoribus ducebant illos ad eum. At ille sin-
gulis manus imponens curabat eos. Exibant autem demo-
nia a multis clamantia et dicentia quia tu es filius dei. Et incre-
pans non sinebat ea loqui: quia sciebant ipsum esse christum. Facta
autem die egressus ibat in desertum locum. et turbe require-
bant eum et uenerunt usque ad ipsum. et detinebant illum ne
discederet ab eis. Quibus ille ait. quia et aliis ciuitatibus
oportet me euangelizare regnum dei quia ideo missus sum.
Et erat predicans in synagogis galilee. IIII

V. Factum est autem cum turbe irruerent in eum ut audi-
rent uerbum dei. et ipse stabat secus stagnum genesa-
reth. Et uidit duas naues stantes secus stagnum. piscatores
autem descenderant et lauabant retia. Ascendens autem in u-
nam nauem que erat symonis: rogauit eum a terra redu-
cere pusillum. Et sedens docebat de nauicula turbas. Ut
autem cessauit loqui: dixit ad symonem. Duc in altum et
laxate retia uestra in capturam. Et respondens symon dixit
illi. preceptor per totam noctem laborantes nichil cepimus. In
uerbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent concluse-
runt piscium multitudinem copiosam. rumpebatur autem
rete eorum. Et annuerunt sociis qui erant in alia naui
ut uenirent et adiuuarent eos. Et uenerunt et impleue-
runt ambas nauiculas ita ut pene mergerentur. Quod cum
uideret symon petrus procidit ad genua ihesu dicens. Exi a
me domine quia homo peccator sum. Stupor enim circumdederat eum

et omnes qui cum illo erant in captura piscium quam ceperant.
Similiter autem iacobum et iohannem filios zebedei qui erant socii sy-
monis. Et ait ad symonem ihesus. Noli timere. ex hoc iam homines
eris capiens. Et subductis ad terram nauibus: relictis omnibus
secuti sunt eum. Et factum est cum esset in una ciuitatum: et ecce uir
plenus lepra. et uidens ihesum et procidens in faciem suam roga-
bat eum dicens. Domine si uis potes me mundare. Et exten-
dens manum ihesus tetigit illum dicens. Volo mundare. Et con-
festim discessit lepra ab illo. Et ipse precepit illi ut nemini
diceret. Sed uade ostende te sacerdoti. et offer pro emundatione
tua sicut precepit moyses in testimonium illis. Perambulabat
autem magis sermo de illo. et conueniebant turbe multe
ut audirent et curarentur ab infirmitatibus suis. Ipse
autem secedebat in desertum et orabat. Et factum est in una dierum
et ipse sedebat docens. Et erant pharisei sedentes et legis doc-
tores qui uenerant ex omni castello galilee et iudee et iherusalem. et uirtus
domini erat ad sanandum infirmos. Et ecce uiri portantes in
lecto hominem qui erat paraliticus. et querebant eum inferre et pone-
re ante eum. Et non inuenientes qua parte illum inferrent pre turba a-
scenderunt supra tectum. et per tegulas submiserunt illum cum
lecto in medium ante ihesum. Quorum fidem ut uidit ihesus dixit.
homo remittuntur tibi peccata tua. Et ceperunt cogitare scribe et pharisei
dicentes. Quis est hic qui loquitur blasphemias. Quis potest dimit-
tere peccata nisi solus deus. Ut cognouit ihesus cogitationes eo-
rum respondens dixit ad illos. Quid cogitatis mala in cordibus uestris. Quid
est facilius dicere dimittuntur tibi peccata. an dicere surge et ambula. Ut
autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi pec-
cata. ait paralitico. Tibi dico surge. tolle lectum tuum et uade
in domum tuam. Et confestim consurgens coram illis tulit lectum
in quo iacebat. et abiit in domum suam magnificans deum.
Et stupor apprehendit omnes. et magnificabant deum. et repleti sunt
timore dicentes. quia uidimus mirabilia hodie. Et post hec
exiit et uidit ihesus publicanum nomine leui sedentem ad te-
loneum. et ait illi. Sequere me. Et relictis omnibus surgens
secutus est eum. Et fecit ei conuiuium magnum in domo sua. et
erat turba multa publicanorum et aliorum qui cum illis
erant discumbentes. Et murmurabant pharisei et scribe eorum di-
centes ad discipulos eius. Quare cum publicanis et peccatoribus man-
ducatis et bibitis. Et respondens ihesus dixit ad illos. Non egent
qui sani sunt medico. sed qui male habent. Non enim ueni uoca-
re iustos sed peccatores ad penitentiam. At illi dixerunt ad illum. Quare
discipuli iohannis ieiunant frequenter et obsecrationes faci-
unt. similiter et phariseorum. tui autem edunt et bibunt. Quibus
ipse ait. Numquid potestis filios sponsi dum cum illis est sponsus
facere ieiunare. Venient autem dies cum ablatus fuerit ab
illis sponsus. tunc ieiunabunt in illis diebus. Dicebat autem
et similitudinem ad illos. quia nemo commissuram a uestimento
nouo inmittit in uestimentum uetus. Alioquin et nouum rumpit
et ueteri non conuenit commissura a nouo. Et nemo mittit ui-
num nouum in utres ueteres. Alioquin rumpit uinum nouum
utres. et ipsum effundetur et utres peribunt. Sed uinum
nouum in utres nouos mittendum est. Et utraque conser-

servantur. Et nemo bibens vetus statim vult novum. dicit enim: Vetus melius est.

VI

Factum est autem in sabbato secundoprimo cum transiret per sata, vellebant discipuli eius spicas et manducabant confricantes manibus. Quidam autem pharisaeorum dicebant illis: Quid facitis quod non licet in sabbatis? Et respondens Iesus ad eos dixit: Nec hoc legistis quod fecit David cum esurisset ipse et qui cum eo erant? quomodo intravit in domum Dei et panes propositionis sumpsit et manducavit et dedit his qui cum ipso erant, quos non licebat manducare nisi tantum sacerdotibus? Et dicebat illis: Quia dominus est filius hominis etiam sabbati. Factum est autem et in alio sabbato ut intraret in synagogam et doceret. Et erat ibi homo et manus eius dextra erat arida. Observabant autem scribae et pharisaei si in sabbato curaret, ut invenirent unde accusarent illum. Ipse vero sciebat cogitationes eorum et ait homini qui habebat manum aridam: Surge et sta in medium. Et surgens stetit. Ait autem ad illos Iesus: Interrogo vos si licet sabbatis bene agere an male, animam salvam facere an perdere? Et circumspectis omnibus dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit et restituta est sanitati manus eius. Ipsi autem repleti sunt insipientia et colloquebantur ad invicem quidnam facerent de Iesu. Factum est autem in illis diebus exiit in montem orare et erat pernoctans in oratione Dei. Et cum dies factus esset vocavit discipulos suos et elegit duodecim ex ipsis quos et apostolos nominavit: Simonem quem cognominavit Petrum et Andream fratrem eius, Iacobum et Iohannem, Philippum et Bartholomeum, Mattheum et Thomam, Iacobum Alphei et Simonem qui vocatur Zelotes, et Iudam Iacobi et Iudam Scarioth qui fuit proditor. Et descendens Iesus de monte cum illis stetit in loco campestri et turba discipulorum eius et multitudo copiosa plebis ab omni Iudaea et Hierusalem et maritima et Tyri et Sidonis qui venerant ut audirent eum et sanarentur a languoribus suis. Et qui vexabantur a spiritibus immundis curabantur. Et omnis turba quaerebat eum tangere, quia virtus de illo exibat et sanabat omnes. Et ipse elevatis in discipulos suos oculis dicebat: Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei. Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Beati eritis cum vos oderint homines et cum separaverint vos et exprobraverint et eiecerint nomen vestrum tamquam malum propter filium hominis. Gaudete in illa die et exultate, ecce enim merces vestra multa in caelo; secundum haec enim faciebant prophetis patres eorum. Verumtamen vae vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram. Vae vobis qui saturati estis, quia esurietis. Vae vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis. Vae cum benedixerint vobis omnes homines; secundum haec faciebant pseudoprophetis patres eorum. Sed vobis dico qui auditis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Benedicite maledicentibus vobis, orate pro calumniantibus vos. Et qui te percutit in maxillam, praebe et alteram. Et ab eo qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere. Omni autem petenti te tribue, et qui aufert quae tua sunt ne repetas. Et prout vultis ut faciant vobis homines et vos facite illis similiter. Et si diligitis eos qui vos diligunt, quae vobis est gratia? Nam et peccatores hoc faciunt. Et si benefeceritis his qui vobis benefaciunt, quae vobis est gratia? Siquidem et peccatores hoc faciunt. Et si mutuum dederitis his a quibus speratis recipere, quae gratia est vobis? Nam et peccatores peccatoribus fenerantur ut recipiant aequalia. Verumtamen diligite inimicos vestros, benefacite et mutuum date nihil inde sperantes, et erit merces vestra multa, et eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos et malos. Estote ergo misericordes sicut et pater vester misericors est. Nolite iudicare et non iudicabimini. Nolite condemnare et non condemnabimini. Dimittite et dimittemini. Date et dabitur vobis: mensuram bonam et confertam et coagitatam et supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis remetietur vobis. Dicebat autem illis et similitudinem: Numquid potest caecus caecum ducere? nonne ambo in foveam cadunt? Non est discipulus super magistrum, perfectus autem omnis erit si sit sicut magister eius. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem quae in oculo tuo est non consideras? Et quomodo potes dicere fratri tuo: Frater sine eiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, eice primum trabem de oculo tuo et tunc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui. Non est enim arbor bona quae facit fructus malos, neque arbor mala faciens fructum bonum. Unaquaeque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant uvam. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum, et malus homo de malo thesauro profert malum. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Quid autem vocatis me Domine Domine et non facitis quae dico? Omnis qui venit ad me et audit sermones meos et facit eos, ostendam vobis cui similis sit. Similis est homini aedificanti domum qui fodit in altum et posuit fundamentum super petram. Inundatione autem facta illisum est flumen domui illi et non potuit eam movere, fundata enim erat super firmam petram. Qui autem audit et non facit, similis est homini aedificanti domum suam super terram sine fundamento, in quam illisus est fluvius et continuo cecidit et facta est ruina domus illius magna.

VII

Cum autem implesset omnia verba sua in aures plebis, intravit Capharnaum. Centurionis autem cuiusdam servus male habens erat moriturus qui illi erat pretiosus. Et cum audisset de Iesu misit ad eum seniores Iudaeorum rogans eum ut veniret et salvaret servum eius. At illi cum venissent ad Iesum rogabant eum sollicite dicentes ei quia dignus est ut hoc illi praestes, diligit enim gentem nostram et synagogam ipse aedificavit nobis. Iesus autem ibat cum illis. Et cum iam non longe esset a domo, misit ad eum centurio amicos dicens: Domine noli vexari, non enim sum dignus ut sub tectum meum intres, propter quod et me ipsum non sum dignum arbitratus ut venirem ad te, sed dic verbo et sanabitur puer meus. Nam et ego homo sum sub potestate constitutus habens sub me milites, et dico huic vade et vadit, et alio veni et venit, et servo meo fac hoc et facit. Quo audito Iesus miratus est et conversus sequentibus se turbis dixit: Amen dico vobis nec in Israel tantam fidem inveni. Et reversi qui missi fuerant domum invenerunt servum qui languerat sanum. Et factum est deinceps ibat in civitatem quae vocatur Naim et ibant cum illo discipuli eius et turba copiosa. Cum autem appropinquaret portae civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suae, et haec vidua erat, et turba civitatis multa

cum illa. Quam cum vidisset dominus ihesus: misericordia motus super eam. dixit illi. Noli
flere. Et accessit et tetigit loculum. Hii autem qui portabant steter
unt. Et ait: Adolescens tibi dico: surge. Et resedit qui erat mortuus et
cepit loqui. Et dedit illum matri sue. Accepit autem omnes timor. et mag
nificabant deum dicentes. Quia propheta magnus surrexit in nobis. et quia
deus visitavit plebem suam. Et exiit hic sermo in universam iudeam
de eo. et omnem circa regionem. Et nuntiaverunt iohanni discipuli eius de
omnibus his. Et convocavit duos de discipulis suis iohannes: et misit
eos ad ihesum dicens. Tu es qui venturus es an alium expectamus?
Cum autem venissent ad eum viri: dixerunt. Iohannes baptista misit
nos ad te dicens. Tu es qui venturus es an alium expectamus?
In ipsa autem hora curavit multos a languoribus suis et plagis
et spiritibus malis: et cecis multis donavit visum. Et respondens dixit
illis. Euntes renuntiate iohanni que audistis et vidistis. quia ceci
vident. claudi ambulant leprosi mundantur. surdi audiunt
mortui resurgunt. pauperes evangelizantur. Et beatus est quicumque
non fuerit scandalizatus in me. Et cum discessissent nuntii
iohannis: cepit dicere de iohanne ad turbas. Quid existis in deser
tum videre? Arundinem vento moveri? Sed quid existis videre?
hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in pretiosa veste
sunt et in deliciis in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? prophetam?
Utique dico vobis et plus quam prophetam. Hic est de quo scriptum est. Ec
ce mitto angelum meum ante faciem tuam qui preparabit viam
tuam ante te. Dico enim vobis maior inter natos mulierum propheta
iohanne baptista nemo est. Qui autem minor est in regno celorum maior
est illo. Et omnis populus audiens et publicani iustificaverunt deum
baptizati baptismo iohannis. Pharisei autem et legisperiti consilium
dei spreverunt in semetipsos. non baptizati ab eo. Ait autem
dominus. Cui ergo similes dicam homines generationis huius. et cui similes
sunt? Similes sunt pueris sedentibus in foro: et loquentibus ad in
vicem et dicentibus. Cantavimus vobis tibiis et non saltastis. lamenta
vimus et non plorastis. Venit enim iohannes baptista. neque manducans
panem neque bibens vinum. et dicitis: demonium habet. Venit filius
hominis manducans et bibens: et dicitis. Ecce homo devorator
et bibens vinum. amicus publicanorum et peccatorum. Et iustificata est
sapientia ab omnibus filiis suis. Rogabat autem illum quidam de phariseis
ut manducaret cum illo. Et ingressus domum pharisei discu
buit. Et ecce mulier que erat in civitate peccatrix. ut cog
novit quod ihesus accubuisset in domo pharisei attulit alabau
strum unguenti. Et stans retro secus pedes eius: lacrimis cepit
rigare pedes eius. et capillis capitis sui tergebat. et oscu
labatur pedes eius et unguento ungebat. Videns autem phariseus
qui vocaverat eum: ait intra se dicens. Hic si esset propheta sciret utique que
et qualis esset mulier que tangit eum quia peccatrix est. Et respondens ihesus
dixit ad illum. Symon habeo tibi aliquid dicere. At ille ait. Magister dic.
Et ihesus: Duo debitores erant cuidam feneratori. unus debebat de
narios quingentos. et alius quinquaginta. Non habentibus autem illis
unde redderent donavit utrisque. Quis ergo eum plus diligit? Respondens
symon dixit. Estimo quia is cui plus donavit. At ille dixit
ei. Recte iudicasti. Et conversus ad mulierem dixit symoni. Vides
hanc mulierem? Intravi in domum tuam. aquam pedibus meis non
dedisti. Hec autem lacrimis rigavit pedes meos. et capillis suis

tersit. Osculum autem non dedisti mihi. Hec autem ex quo intravit non ces
sit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti. hec autem
unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi remittuntur
ei peccata multa quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimit
titur minus diligit. Dixit autem ad illam ihesus. Remittuntur tibi
peccata. Et ceperunt qui simul accumbebant dicere intra se. Quis est
hic qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem. Fides tua
te salvam fecit. vade in pace.

VIII

Et factum est deinceps et ipse iter faciebat per civitates
et castella predicans et evangelizans regnum dei. et duodecim cum
illo. et mulieres alique que erant curate a spiritibus malignis et
infirmitatibus: maria que vocatur magdalene de qua demonia septem
exierant. et iohanna uxor chuse procuratoris herodis
et susanna et alie multe que ministrabant ei de facultatibus
suis. Cum autem plurima turba convenirent et de civitatibus pro
perarent ad eum dixit per similitudinem. Exiit qui seminat semina
re semen suum. et dum seminat aliud cecidit secus viam et con
culcatum est. et volucres celi comederunt illud. Et aliud cecidit
super petram: et natum aruit. quia non habebat humorem. Et aliud
cecidit inter spinas et simul exorte spine suffocaverunt illud.
Et aliud cecidit in terram bonam et ortum fecit fructum centuplum.
Hec dicens: clamabat. Qui habet aures audiendi audiat.
Interrogabant autem discipuli eius que esset hec parabola. quibus ipse dixit.
Vobis datum est nosse misterium regni dei. ceteris autem in parabolis
ut videntes non videant: et audientes non intelligant. Est autem
hec parabola. Semen est verbum dei. Qui autem secus viam hii sunt qui
audiunt. Deinde venit diabolus et tollit verbum de corde
eorum: ne credentes salvi fiant. Nam qui supra petram hii qui
cum audierint cum gaudio suscipiunt verbum. et hii radices
non habent. qui ad tempus credunt. et in tempore temptationis
recedunt. Quod autem in spinas cecidit. hii sunt qui audie
runt et a sollicitudinibus et divitiis et voluptatibus vite eun
tes suffocantur et non referunt fructum. Quod autem in bonam terram
hii sunt qui in corde bono et optimo audientes verbum reti
nent et fructum afferunt in patientia. Nemo autem lucernam accendens
operit eam vase. aut subtus lectum ponit. sed super candelabrum
ponit ut intrantes videant lumen. Non est enim occultum quod non
manifestetur nec absconditum quod non cognoscatur et in palam
veniat. Videte ergo quomodo audiatis. Qui enim habet dabitur illi. et
quicumque non habet etiam quod putat se habere auferetur ab eo.
Venerunt autem ad illum mater et fratres eius et non poterant adire eum
pre turba. Et nuntiatum est ei. Mater tua et fratres tui stant foris
volentes te videre. Qui respondens dixit ad eos. Mater mea
et fratres mei hii sunt qui verbum dei audiunt et faciunt. Factum est autem
in una dierum et ipse ascendit in naviculam et discipuli eius. et
ait ad illos. Transfretemus trans stagnum. et ascenderunt.
Navigantibus autem illis obdormivit. et descendit procella venti
in stagnum. et complebantur fluctibus navis et pericli
tabantur. Accedentes autem suscitaverunt eum dicentes.
Preceptor perimus. At ille surgens increpavit ventum et
tempestatem aque. et cessavit. et facta est tranquillitas.
Dixit autem illis. Ubi est fides vestra? Qui timentes mirati

ad invicem dicentes. Quis putas hic est, quia et ventis et mari imperat, et obediunt ei? Et navigaverunt ad regionem Gerasenorum, quae est contra Galilaeam. Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat daemonium iam temporibus multis, et vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis. Is ut vidit Iesum, procidit ante illum: et exclamans voce magna dixit: Quid mihi et tibi est, Iesu fili Dei altissimi? obsecro te, ne me torqueas. Praecipiebat enim spiritui immundo ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, et vinciebatur catenis, et compedibus custoditus, et ruptis vinculis agebatur a daemonio in deserta. Interrogavit autem illum Iesus, dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio: quia intraverant daemonia multa in eum. Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyssum irent. Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte: et rogabant eum ut permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illos. Exierunt ergo daemonia ab homine, et intraverunt in porcos: et impetu abiit grex per praeceps in stagnum, et suffocatus est. Quod ut viderunt factum qui pascebant, fugerunt, et nuntiaverunt in civitatem et in villas. Exierunt autem videre quod factum est, et venerunt ad Iesum: et invenerunt hominem sedentem, a quo daemonia exierant, vestitum ac sana mente ad pedes eius, et timuerunt. Nuntiaverunt autem illis et qui viderant quomodo sanus factus esset a legione: et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gerasenorum ut discederet ab ipsis: quia magno timore tenebantur. Ipse autem ascendens navem reversus est. Et rogabat illum vir a quo daemonia exierant ut cum eo esset. Dimisit autem eum Iesus, dicens: Redi in domum tuam, et narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per universam civitatem praedicans quanta illi fecisset Iesus. Factum est autem cum rediisset Iesus, excepit illum turba: erant enim omnes exspectantes eum. Et ecce venit vir cui nomen Iairus, et ipse princeps synagogae erat: et cecidit ad pedes Iesu, rogans eum ut intraret in domum eius, quia filia unica erat illi fere annorum duodecim, et haec moriebatur. Et contigit, dum iret, a turbis comprimebatur. Et mulier quaedam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quae in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari: accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti eius: et confestim stetit fluxus sanguinis eius. Et ait Iesus: Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, et qui cum illo erant: Praeceptor, turbae te comprimunt et affligunt, et dicis: Quis me tetigit? Et dixit Iesus: Tetigit me aliquis: nam ego novi virtutem de me exisse. Videns autem mulier quia non latuit, tremens venit, et procidit ante pedes eius: et ob quam causam tetigerit eum, indicavit coram omni populo: et quemadmodum confestim sanata sit. At ipse dixit ei: Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace. Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogae, dicens ei: Quia mortua est filia tua, noli vexare magistrum. Iesus autem hoc verbo audito, respondit patri puellae: Noli timere, crede tantum, et salva erit. Et cum venisset domum, non permisit intrare secum quemquam, nisi Petrum, et Iacobum, et Iohannem, et patrem et matrem puellae. Flebant autem omnes, et plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere; non est mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum, scientes quod mortua esset. Ipse autem tenens manum eius clamavit, dicens: Puella, surge. Et reversus est spiritus eius, et surrexit continuo. Et iussit illi dari manducare. Et stupuerunt parentes eius, quibus praecepit ne alicui dicerent quod factum erat.

IX

Convocatis autem duodecim apostolis, dedit illis virtutem et potestatem super omnia daemonia, et ut languores curarent. Et misit illos praedicare regnum Dei, et sanare infirmos. Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis. Et in quamcumque domum intraveritis, ibi manete, et inde ne exeatis. Et quicumque non receperint vos, exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos. Egressi autem circuibant per castella evangelizantes et curantes ubique. Audivit autem Herodes tetrarcha omnia quae fiebant ab eo, et haesitabat eo quod diceretur a quibusdam: Quia Iohannes surrexit a mortuis: a quibusdam vero: Quia Helias apparuit: ab aliis autem: Quia unus ex antiquis prophetis surrexit. Et ait Herodes: Iohannem ego decollavi: quis autem est iste, de quo ego audio talia? Et quaerebat videre eum. Et reversi apostoli narraverunt illi quaecumque fecerunt: et assumptis illis secessit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaida. Quod cum cognovissent turbae, secutae sunt illum: et excepit illos, et loquebatur illis de regno Dei, et eos qui cura indigebant sanabat. Dies autem coeperat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes in castella villasque quae circa sunt, divertant, et inveniant escas: quia hic in loco deserto sumus. Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non sunt nobis plus quam quinque panes et duo pisces: nisi forte nos eamus, et emamus in omnem hanc turbam escas. Erant autem fere viri quinque milia. Ait autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per convivia quinquagenos. Et ita fecerunt: et discumbere fecerunt omnes. Acceptis autem quinque panibus et duobus piscibus, respexit in caelum, et benedixit illis: et fregit, et distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas. Et manducaverunt omnes et saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim. Et factum est cum solus esset orans, erant cum illo et discipuli: et interrogavit illos, dicens: Quem me dicunt esse turbae? At illi responderunt et dixerunt: Iohannem Baptistam, alii autem Heliam, alii vero quia propheta unus de prioribus surrexit. Dixit autem illis: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit: Christum Dei. At ille increpans illos, praecepit ne cui dicerent hoc, dicens: Quia oportet Filium hominis multa pati, et reprobari a senioribus, et principibus sacerdotum, et scribis, et occidi, et tertia die resurgere. Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam cotidie, et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam suam propter me, salvam faciet illam. Quid enim proficit homo, si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat, et detrimentum sui faciat? Nam qui me erubuerit et meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua, et Patris, et sanctorum angelorum. Dico autem vobis vere: sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei. Factum est autem post haec verba fere dies octo, et assumpsit Petrum, et Iacobum, et Iohannem, et ascendit in montem ut oraret. Et facta est, dum oraret, species vultus eius altera: et vestitus eius albus et refulgens. Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyses et Helias, visi in maiestate: et dicebant excessum eius, quem completurus erat in Hierusalem. Petrus vero, et qui cum illo erant, gravati erant somno. Et evigilantes viderunt maiestatem eius, et duos viros qui stabant cum illo. Et factum est cum discederent ab illo, ait Petrus ad Iesum: Praeceptor,

bonum est nos hic esse et faciamus hic tria tabernacula unum tibi et unum Moysi et unum Helie, nesciens quid diceret. Hec autem illo loquente facta est nubes et obumbravit eos. Et timuerunt intrantibus illis in nube. Et vox facta est de nube dicens: Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Et dum fieret vox, inventus est Ihesus solus. Et ipsi tacuerunt et nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex hiis que viderant. Factum est autem in sequenti die descendentibus illis de monte, occurrit illis turba multa. Et ecce vir de turba exclamavit dicens: Magister obsecro te respice in filium meum quia unicus est michi. Et ecce spiritus apprehendit illum et subito clamat, et elidit et dissipat eum cum spuma. Et vix discedit dilanians eum. Et rogavi discipulos tuos ut eicerent illum et non potuerunt. Respondens autem Ihesus dixit: O generatio infidelis et perversa, usquequo ero apud vos et patiar vos? Adduc huc filium tuum. Et cum accederet, elisit illum demonium et dissipavit. Et increpavit Ihesus spiritum inmundum et sanavit puerum et reddidit illum patri suo. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei. Omnibusque mirantibus in omnibus que faciebat Ihesus, dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est ut tradatur in manus hominum. At illi ignorabant verbum istud, et erat velatum ante eos ut non sentirent illud, et timebant interrogare eum de hoc verbo. Intravit autem cogitatio in eos quis eorum esset maior. At Ihesus videns cogitationes cordis eorum, apprehendens puerum statuit illum secus se et ait illis: Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo me suscipit. Et quicumque me receperit, recipit illum qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic maior est. Respondens autem Iohannes dixit: Preceptor, vidimus quendam in nomine tuo demonia eicientem, et prohibuimus eum quia non sequitur tecum nobiscum. Et ait ad illum Ihesus: Nolite prohibere; qui enim non est adversus nos, pro nobis est. Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius, et ipse faciem suam firmavit ut iret in Ierusalem. Et misit nuntios ante conspectum suum, et euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi. Et non receperunt eum, quia facies eius erat euntis in Ierusalem. Cum vidissent autem discipuli eius Iacobus et Iohannes dixerunt: Domine, vis dicimus ut ignis descendat de celo et consumat illos, sicut et Helyas fecit? Et conversus increpavit illos dicens: Nescitis cuius spiritus estis. Filius enim hominis non venit animas hominum perdere sed salvare. Et abierunt in aliud castellum. Factum est autem ambulantibus illis in via dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ieris. Et ait illi Ihesus: Vulpes foveas habent et volucres celi nidos, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Ait autem ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit: Domine, permitte me primum ire et sepelire patrem meum. Et dixit ei Ihesus: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos. Tu autem vade et annuntia regnum Dei. Et ait alter: Sequar te Domine, sed primum permitte me renuntiare hiis qui domi sunt. Ait ad illum Ihesus: Nemo mittens manum suam ad aratrum et aspiciens retro, aptus est regno Dei.

X

Post hec autem designavit Dominus Ihesus et alios septuaginta duos, et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum quo ipse erat venturus. Et dicebat illis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in messem suam. Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum neque peram neque calciamenta, et neminem per viam salutaveritis. In quamcumque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra; sin autem, ad vos revertetur. In eadem autem domo manete edentes et bibentes que apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. Et in quamcumque civitatem intraveritis et susceperint vos, manducate que apponuntur vobis, et curate infirmos qui in illa sunt, et dicite illis: Appropinquabit in vos regnum Dei. In quamcumque civitatem intraveritis et non receperint vos, exeuntes in plateas eius dicite: Etiam pulverem qui adhesit nobis de civitate vestra extergimus in vos. Tamen hoc scitote quia appropinquavit regnum Dei. Dico vobis quia Sodomis in die illa remissius erit quam illi civitati. Ve tibi Corozaim, ve tibi Bethsaida, quia si in Tyro et Sydone facte fuissent virtutes que in vobis facte sunt, olim in cilicio et cinere sedentes penitentiam egissent. Verumtamen Tyro et Sydoni remissius erit in iudicio quam vobis. Et tu Capharnaum usque ad celum exaltata, usque ad infernum demergeris. Qui vos audit me audit, et qui vos spernit me spernit. Qui autem spernit me spernit eum qui me misit. Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio dicentes: Domine, etiam demonia subiciuntur nobis in nomine tuo. Et ait illis: Videbam Sathanam sicut fulgur de celo cadentem. Et ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones et supra omnem virtutem inimici, et nichil vos nocebit. Verumtamen in hoc nolite gaudere quia spiritus vobis subiciuntur. Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in celis. In ipsa hora exultavit in Spiritu Sancto et dixit: Confiteor tibi Pater, Domine celi et terre, quia abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et revelasti ea parvulis. Etiam Pater, quia sic placuit ante te. Omnia michi tradita sunt a Patre meo, et nemo scit quis sit Filius nisi Pater, et quis sit Pater nisi Filius et cui voluerit Filius revelare. Et conversus ad discipulos suos dixit: Beati oculi qui vident que vos videtis. Dico enim vobis quod multi prophete et reges voluerunt videre que vos videtis et non viderunt, et audire que auditis et non audierunt. Et ecce quidam legisperitus surrexit temptans illum et dicens: Magister, quid faciendo vitam eternam possidebo? At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quomodo legis? Ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex omnibus viribus tuis et ex omni mente tua, et proximum tuum sicut te ipsum. Dixitque illi: Recte respondisti; hoc fac et vives. Ille autem volens iustificare se ipsum dixit ad Ihesum: Et quis est meus proximus? Suscipiens autem Ihesus dixit: Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho et incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum et plagis impositis abierunt semivivo relicto. Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via, et viso illo preterivit. Similiter et levita cum esset secus locum et videret eum pertransiit.

Samaritanus autem quidam iter faciens venit secus eum et videns eum
misericordia motus est. Et appropians alligavit vulnera eius infundens
oleum et vinum. Et imponens illum in iumentum suum duxit
in stabulum et curam eius egit. Et altera die protulit duos denarios
et dedit stabulario et ait: Curam illius habe et quodcumque
supererogaveris ego cum rediero reddam tibi. Quis horum trium videtur
tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille
dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus: Vade et tu fac
similiter. Factum est autem dum irent et ipse Iesus intravit in quoddam
castellum: et mulier quaedam Martha nomine excepit illum in
domum suam. Et huic erat soror nomine Maria quae etiam sedens secus
pedes Domini audiebat verbum illius. Martha autem satage-
bat circa frequens ministerium quae stetit et ait: Domine non est
tibi curae quod soror mea reliquit me solam ministrare? Dic
ergo illi ut me adiuvet. Et respondens dixit illi Dominus: Martha
Martha sollicita es et turbaris erga plurima. Porro u-
num est necessarium. Maria optimam partem elegit quae non au-
feretur ab ea.

XI

Et factum est cum esset in loco quodam orans ut cessavit
dixit unus ex discipulis eius ad eum: Domine doce nos orare
sicut et Iohannes docuit discipulos suos. Et ait illis: Cum oratis
dicite: Pater sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum.
Panem nostrum cotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis peccata
nostra. Siquidem et ipsi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos
inducas in temptationem. Et ait ad illos: Quis vestrum habebit
amicum et ibit ad illum media nocte et dicet illi: Amice commo-
da mihi tres panes. Quoniam amicus meus venit de via ad me et non
habeo quod ponam ante illum. Et ille deintus respondens dicat: Noli mihi mo-
lestus esse. Iam ostium clausum est et pueri mei mecum sunt in cu-
bili. Non possum surgere et dare tibi. Et ille si perseveraverit pulsans
dico vobis et si non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit, propter
improbitatem tamen eius surget et dabit illi quotquot habet necessarios. Et
ego dico vobis petite et dabitur vobis. Quaerite et invenietis. Pul-
sate et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit. Et qui quaerit in-
venit. Et pulsanti aperietur. Quis autem ex vobis patrem petit
panem numquid lapidem dabit illi? Aut piscem numquid pro pisce
serpentem dabit illi? Aut si petierit ovum numquid porriget
ei scorpionem? Si ergo vos cum sitis mali nostis bona data dare
filiis vestris: quanto magis pater vester de caelo dabit spiritum bo-
num petentibus se. Et erat Iesus eiciens daemonium et illud erat mu-
tum. Et cum eiecisset daemonium locutus est mutus et admiratae sunt
turbae. Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe
daemoniorum eicit daemonia. Et alii temptantes signum de cae-
lo quaerebant ab eo. Ipse autem ut vidit cogitationes eorum
dixit eis: Omne regnum in se ipsum divisum desolabitur et domus supra
domum cadet. Si autem et Sathanas in se ipsum divisus est quomodo sta-
bit regnum eius? Quia dicitis in Beelzebub eicere me daemonia.
Si autem in Beelzebub eicio daemonia filii vestri in quo eiciunt?
Ideo ipsi iudices vestri erunt. Porro si in digito Dei eicio dae-
monia profecto pervenit in vos regnum Dei. Cum fortis arma-
tus custodit atrium suum in pace sunt omnia quae possidet. Si autem
fortior illo superveniens vicerit eum universa arma eius

auferet in quibus confidebat et spolia eius distribuet. Qui
non est mecum adversum me est. Et qui non colligit mecum disper-
git. Cum immundus spiritus exierit de homine ambulat per loca inaqua-
sa quaerens requiem et non inveniens dicit: Revertar in domum meam
unde exivi. Et cum venerit invenit scopis mundatam et
ornatam. Et tunc vadit et adsumit septem alios spiritus secum nequiores
se et ingressi habitant ibi et fiunt novissima hominis illius peiora
prioribus. Factum est autem cum haec diceret extollens vocem quaedam mu-
lier de turba dixit illi: Beatus venter qui te portavit et ubera
quae suxisti. At ille dixit: Quinimmo beati qui audiunt ver-
bum Dei et custodiunt illud. Turbis autem concurrentibus
coepit dicere: Generatio haec generatio nequam est. Signum quaerit et sig-
num non dabitur ei nisi signum Ionae prophetae. Nam sicut signum fuit
Ionas Ninevitis ita erit et filius hominis generationi isti. Re-
gina austri surget in iudicio cum viris generationis huius et conde-
mnabit eos quia venit a finibus terrae audire sapientiam Salomonis.
Et ecce plus quam Salomon hic. Viri Ninevitae surgent in iu-
dicio cum generatione hac et condemnabunt eam quia paenitentiam e-
gerunt ad praedicationem Ionae. Et ecce plus quam Ionas hic. Nemo
lucernam accendit et in abscondito ponit neque sub modio sed
super candelabrum ut qui ingrediuntur lumen videant. Lucerna
corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus simplex fuerit totum corpus
tuum lucidum erit. Si autem nequam fuerit etiam corpus tuum tene-
brosum erit. Vide ergo ne lumen quod in te est tenebrae sint. Si
ergo corpus tuum totum lucidum fuerit non habens aliquam partem tenebrarum
erit lucidum totum et sicut lucerna fulgoris illuminabit te.
Et cum loqueretur rogavit illum quidam Pharisaeus ut pranderet
apud se. Et ingressus recubuit. Pharisaeus autem coepit intra se
reputans dicere quare non baptizatus esset ante prandium. Et ait Dominus ad
illum: Nunc vos Pharisaei quod deforis est calicis et catini mundatis
quod autem intus est vestrum plenum est rapina et iniquitate. Stulti
nonne qui fecit quod deforis est etiam quod intus est fecit? Verumtamen quod
superest date elemosinam et ecce omnia munda sunt vobis. Sed vae
vobis Pharisaeis quia decimatis mentam et rutam et omne holus et praeteritis
iudicium et caritatem Dei. Haec autem oportuit facere et illa non o-
mittere. Vae vobis Pharisaeis qui diligitis primas cathedras
in synagogis et salutationes in foro. Vae vobis quia estis ut
monumenta quae non parent et homines ambulantes supra nesci-
unt. Respondens autem quidam ex legis peritis ait illi: Magister haec
dicens etiam nobis contumeliam facis. At ille ait: Et vobis legis peritis vae
quia oneratis homines oneribus quae portare non possunt et ipsi uno
digito vestro non tangitis sarcinas. Vae vobis qui aedificatis
monumenta prophetarum. Patres autem vestri occiderunt illos.
Profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum. Quoniam
quidem ipsi eos occiderunt vos autem aedificatis eorum sepulcra. Propter
hoc et sapientia Dei dixit: Mittam ad illos prophetas et apostolos et ex illis
occident et persequentur ut inquiratur sanguis omnium prophetarum qui
effusus est a constitutione mundi a generatione ista a san-
guine Abel usque ad sanguinem Zachariae qui periit inter alta-
re et aedem. Ita dico vobis requiretur ab hac generatione. Vae
vobis legis peritis quia tulistis clavem scientiae. Ipsi non introi-
stis et eos qui introibant prohibuistis. Cum haec ad illos diceret

cipiunt pharisei et legis periti graviter insistere et os eius opprimere
de multis insidiantes ei et querentes capere aliquid ex ore eius
Multis autem circumstantibus XII [illegible]
turbis ita ut se invicem conculcarent cepit dicere ad
discipulos suos. Attendite a fermento phariseorum quod est ypo
crisis. Nichil autem opertum est quod non reveletur neque absconditum quod non sci
atur. Quoniam que in tenebris dixistis in lumine dicentur et quod in
aurem locuti estis in cubiculis predicabitur in tectis. Di
co autem vobis amicis meis ne terreamini ab his qui occi
dunt corpus et post hec non habent amplius quid faciant. Ostendam
autem vobis quem timeatis. Timete eum qui postquam occiderit habet
potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis hunc timete. Nonne
v passeres veneunt dipondio et unus ex illis non est in obli
vione coram deo. Sed et capilli capitis vestri omnes numerati sunt.
Nolite ergo timere multis passeribus pluris estis vos. Dico autem
vobis omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus et filius hominis
confitebitur illum coram angelis dei. Qui autem negaverit me
coram hominibus denegabitur coram angelis dei. Et omnis qui dicit
verbum in filium hominis remittetur illi. Ei autem qui in spiritum sanctum
blasphemaverit non remittetur. Cum autem inducent vos in syna
gogas et ad magistratus et potestates nolite solliciti esse qualiter
aut quid dicatis. Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora
que oporteat vos dicere. Ait autem ei quidam de turba. Magi
ster dic fratri meo ut mecum dividat hereditatem. At ille dixit
ei. Homo quis me constituit iudicem aut divisorem super vos.
Dixitque ad illos videte et cavete ab omni avaritia. Quia non in ha
bundantia cuiusquam vita eius est ex his que possidet. Dixit autem ad il
los similitudinem dicens. Hominis cuiusdam divitis uberes fru
ctus ager attulit et cogitabat intra se dicens. Quid faciam
quod non habeo quo congregem fructus meos. Et dixit hoc faciam.
Destruam horrea mea et maiora faciam et illuc congregabo
omnia que nata sunt michi et bona mea. Et dicam anime mee. Anima multa ha
bes bona posita in annos plurimos. Requiesce comede
bibe epulare. Dixit autem illi deus. Stulte hac nocte animam tuam
repetunt a te. Que autem parasti cuius erunt. Sic est qui sibi the
saurizat et non est in deum dives. Dixitque ad discipulos suos
Ideo dico vobis. Nolite solliciti esse anime vestre quid manducetis
neque corpori vestro quid induamini. Anima plus est quam esca et corpus
plus quam vestimentum. Considerate corvos quia non seminant neque
metunt quibus non est cellarium neque horreum et deus pascit
illos. Quanto magis vos pluris estis illis. Quis autem vestrum cogitando
potest adicere ad staturam suam cubitum unum. Si ergo neque quod minimum
est potestis quid de ceteris solliciti estis. Considerate lilia agri
quomodo crescunt. Non laborant neque nent. Dico autem vobis nec Salo
mon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. Si autem fenum quod
hodie in agro est et cras in clibanum mittitur deus sic vestit quan
to magis vos pusille fidei. Et vos nolite querere quid mandu
cetis aut quid bibatis et nolite in sublime tolli. Hec enim
omnia gentes mundi querunt. Pater autem vester scit quia his
indigetis. Verumtamen primum querite regnum dei et hec omnia
adicientur vobis. Nolite timere pusillus grex quia complacuit
patri vestro dare vobis regnum. Vendite que possidetis et date e
lemosinam. Facite vobis sacculos qui non veterascunt the
saurum non deficientem in celis. Quo fur non appropiat neque tinea
corrumpit. Ubi enim est thesaurus vester ibi et cor vestrum erit. Sint
lumbi vestri precincti et lucerne ardentes in manibus vestris et
vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando revertatur
a nuptiis. Ut cum venerit et pulsaverit confestim aperiant ei.
Beati servi illi quos cum venerit dominus invenerit vigilantes. Amen
dico vobis quod precinget se et faciet illos discumbere et tran
siens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia et si in ter
tia vigilia venerit et ita invenerit beati sunt servi illi. Hoc autem scitote
quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret vigila
ret utique et non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati
quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Ait autem ei Petrus domine
ad nos dicis parabolam hanc an et ad omnes. Dixit autem dominus quis putas
est fidelis dispensator et prudens quem constituit dominus super
familiam suam ut det illis in tempore tritici mensuram. Beatus
ille servus quem cum venerit dominus invenerit ita facientem. Vere
dico vobis quia supra omnia que possidet constituet illum. Quod si dixerit
servus ille in corde suo moram facit dominus meus venire et ce
perit percutere pueros et ancillas et edere et bibere et inebriari veniet
dominus servi illius in die qua non sperat et hora qua nescit et dividet eum
partemque eius cum infidelibus ponet. Ille autem servus qui cognovit
voluntatem domini sui et non preparavit et non fecit secundum volun
tatem eius plagis vapulabit multis. Qui autem non cognovit et fecit
digna plagis vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est
multum queretur ab eo et cui commendaverunt multum plus pe
tent ab eo. Ignem veni mittere in terram et quid volo nisi ut ac
cendatur. Baptismo autem habeo baptizari et quomodo coartor usque dum
perficiatur. Putatis quia pacem veni dare in terram. Non dico vobis
sed separationem. Erunt enim ex hoc quinque in una domo divi
si tres in duo et duo in tres dividentur. Pater in filium et filius in
patrem suum. Mater in filiam et filia in matrem. Socrus in nurum
suam et nurus in socrum suam. Dicebat autem ad turbas cum
videritis nubem orientem ab occasu statim dicitis nimbus
venit et ita fit. Et cum austrum flantem dicitis quia es
tus erit et fit. Ypocrite faciem celi et terre nostis probare. Hoc autem tempus
quomodo non probatis. Quid autem et a vobis ipsis non iudicatis quod iustum
est. Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem in via
da operam liberari ab illo ne forte trahat te ad iudicem
et iudex tradat te exactori et exactor mittat te in carce
rem. Dico tibi non exies inde donec etiam novissimum minutum reddas.
Aderant autem quidam in ipso tempore nuncia XIII
ntes illi de galileis quorum sanguinem Pilatus
miscuit cum sacrificiis eorum. Et respondens Ihesus dixit illis. Pu
tatis quod hi galilei pre omnibus galileis peccatores fuerint quia
talia passi sunt. Non dico vobis sed nisi penitentiam habueritis omnes
similiter peribitis. Sicut illi decem et octo supra quos cecidit turris
in Siloa et occidit eos. Putatis quia et ipsi debitores fuerint
preter omnes homines habitantes in Ierusalem. Non dico vobis sed
nisi penitentiam egeritis omnes similiter peribitis. Dicebat autem et hanc
similitudinem. Arborem fici habebat quidam plantatam
in vinea sua et venit querens fructum in illa et non

Dixit autem ad cultorem vineae: Ecce anni tres sunt ex quo venio
quaerens fructum in ficulnea hac, et non invenio. Succide ergo
illam: ut quid etiam terram occupat? At ille respondens, dixit illi: Do
mine, dimitte illam et hoc anno, usque dum fodiam circa illam,
et mittam stercora: et siquidem fecerit fructum: sin autem, in futu
rum succides eam. Erat autem docens in synagoga eorum sab
batis. Et ecce mulier, quae habebat spiritum infirmitatis x. et viii.
annis: et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respi
cere. Quam cum vidisset Iesus, vocavit eam ad se, et ait illi:
Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi
manus, et confestim erecta est, et glorificabat Deum. Respondens autem
archisynagogus, indignans quia sabbato curasset Iesus, dicebat
turbae: Sex dies sunt in quibus oportet operari: in his ergo ve
nite, et curamini, et non in die sabbati. Respondens autem ad illum Dominus,
et dixit: Hypocritae, unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum
aut asinum a praesepio, et ducit adaquare? Hanc autem filiam Abrahae quam
alligavit Sathanas, ecce x. et viii. annis, non oportuit solvi a
vinculo isto die sabbati? Et cum haec diceret, erubescebant omnes adversa
rii eius: et omnis populus gaudebat in universis, quae gloriose fiebant ab eo.
Dicebat ergo: Cui simile est regnum Dei, et cui simile existimabo
illud? Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum
suum, et crevit, et factum est in arborem magnam: et volucres caeli requi
everunt in ramis eius. Et iterum dixit: Cui simile existimabo regnum
Dei? Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinae
sata tria, donec fermentaretur totum. Et ibat per civitates
et castella docens, et iter faciens in Ierusalem. Ait autem illi quidam: Domine,
si pauci sunt qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos: Contendite
intrare per angustam portam: quia dico vobis, multi quaerent intrare, et
non poterunt. Cum autem intraverit paterfamilias, et clauserit os
tium, incipietis foris stare, et pulsare ostium, dicentes:
Domine, aperi nobis: et respondens dicet vobis: Nescio vos unde sitis.
Tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te, et bibimus, et in plateis
nostris docuisti. Et dicet vobis: Nescio vos unde sitis: discedite a me
omnes operarii iniquitatis. Ibi erit fletus et stridor dentium: cum vi
deritis Abraham et Isaac et Iacob, et omnes prophetas in regno Dei,
vos autem expelli foras. Et venient ab oriente et ab occidente,
et ab aquilone et austro, et accumbent in regno Dei. Et ecce sunt no
vissimi qui erunt primi, et sunt primi qui erunt novissimi. In ipsa
die accesserunt quidam Pharisaeorum, dicentes illi: Exi, et vade hinc:
quia Herodes te vult occidere. Et ait illis: Ite, et dicite vulpi
illi: Ecce eicio daemonia, et sanitates perficio hodie et cras, et
tertia die consummor. Verumtamen oportet me hodie et cras et sequenti
die ambulare: quia non capit prophetam perire extra Ierusalem. Ie
rusalem, quae occidis prophetas, et lapidas eos qui ad te mittuntur, quoties
volui congregare filios tuos quemadmodum avis nidum suum
sub pennis, et noluisti? Ecce relinquetur vobis: quia non videbitis
me donec veniat cum dicetis: Benedictus qui venit in nomine Domini.

XIIII

Et factum est cum intraret Iesus in domum
cuiusdam principis Pharisaeorum sabbato manducare panem,
et ipsi observabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et
respondens Iesus dixit ad legisperitos et Pharisaeos, dicens: Si licet sab
bato curare? At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit
eum ac dimisit. Et respondens ad illos dixit: Cuius vestrum asinus aut
bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati?
Et non poterant ad haec respondere illi. Dicebat autem et ad invitatos parabo
lam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos:
Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte
honoratior te sit invitatus ab illo, et veniens is qui te et
illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum: et tunc incipias cum rubo
re novissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in
novissimo loco: ut cum venerit qui te invitavit, dicat tibi:
Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumben
tibus: quia omnis qui se exaltat humiliabitur: et qui se humiliat
exaltabitur. Dicebat autem et ei qui se invitaverat: Cum facis
prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres
tuos, neque cognatos, neque vicinos, neque divites: ne forte et ipsi te
reinvitent, et fiat tibi retributio. Sed cum facis convivium, voca
pauperes, claudos, debiles, caecos: et beatus eris, quia non habent unde
retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.
Haec cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi: Beatus
qui manducabit panem in regno Dei. At ipse dixit ei: Homo quidam
fecit cenam magnam, et vocavit multos. Et misit servum suum hora
cenae dicere invitatis ut venirent, quia iam parata sunt omnia.
Et coeperunt simul omnes excusare. Primus dixit illi: Villam emi,
et necesse habeo exire, et videre illam: rogo te habe me excusatum.
Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, et eo probare illa: rogo te
habe me excusatum. Et alius dixit: Uxorem duxi, et ideo non possum
venire. Et reversus servus nuntiavit haec domino suo. Tunc iratus
paterfamilias, dixit servo suo: Exi cito in plateas et vicos ci
vitatis: et pauperes ac debiles, et caecos, et claudos introduc huc.
Et ait servus: Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est. Et
ait servo: Exi in vias et saepes: et compelle intrare, ut impleatur
domus mea. Dico autem vobis quod nemo virorum illorum qui vocati sunt gus
tabit cenam magnam. Ibant autem turbae multae cum eo: et con
versus dixit ad illos: Si quis venit ad me, et non odit patrem
suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et
animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat crucem
suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus. Quis enim ex
vobis volens turrim aedificare, non prius sedens computat sumptus
qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum: ne posteaquam posuerit fun
damentum, et non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant ei
illudere, dicentes: Quia hic homo coepit aedificare, et non potuit consum
mare? Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem,
non sedens prius cogitat si possit cum x. milibus occurrere ei
qui cum xx. milibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe
agente, legationem mittens rogat ea quae pacis sunt. Sic ergo
omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quae possidet, non potest
meus esse discipulus. Bonum est sal: si autem sal evanuerit, in quo
condietur? Neque in terram, neque in sterquilinium utile est, sed fo
ras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

XV

Erant autem appropinquantes ei publicani et peccatores
ut audirent illum. Et murmurabant Pharisaei et scribae di
centes: Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis.
Et ait ad illos parabolam istam dicens: Quis ex vobis homo qui

habet .c. oves: et si perdiderit unam ex illis: nonne dimittit nonagin
ta .ix. in deserto: et vadit ad illam que perierat donec inveni
at eam: et cum invenerit eam inponit in humeros suos gaudens:
et veniens domum convocat amicos et vicinos dicens illis. Con
gratulamini michi quia inveni ovem meam que perierat. Dico
vobis quod ita gaudium erit in celo super uno peccatore penitentiam
agente. quam super nonaginta .ix. iustis qui non indigent pe
nitentia. Aut que mulier habens dragmas .x. si perdiderit dra
gmam unam: nonne accendit lucernam: et everrit domum: et querit
diligenter donec inveniat? et cum invenerit convocat ami
cas et vicinas dicens: congratulamini michi quia inveni dragmam
quam perdideram. Ita dico vobis gaudium erit coram angelis
dei super uno peccatore penitentiam agente. Ait autem. Homo quidam
habuit duos filios. et dixit adolescentior ex illis patri. pater
da michi portionem substantie que me contingit. et divisit il
lis substantiam. et non post multos dies congregatis omnibus ado
lescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam
et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. et post
quam omnia consummasset facta est fames valida in regione illa: et
ipse cepit egere. et abiit et adhesit uni civium regionis illius
et misit illum in villam suam ut pasceret porcos. et cupiebat
implere ventrem suum de siliquis quas porci mandu
cabant: et nemo illi dabat. In se autem reversus dixit.
Quanti mercennarii in domo patris mei habundant pani
bus. Ego autem hic fame pereo. Surgam et ibo ad patrem meum
et dicam ei. pater peccavi in celum et coram te. et iam non sum
dignus vocari filius tuus. fac me sicut unum ex mercen
nariis tuis. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem
adhuc longe esset. vidit illum pater ipsius: et misericordia motus est.
et accurrens cecidit super collum eius: et osculatus est eum.
Dixitque ei filius pater peccavi in celum et coram te. et iam non sum
dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad servos suos. cito pro
ferte stolam primam et induite illum: et date anulum in manum
eius: et calciamenta in pedes. et adducite vitulum saginatum et
occidite. et manducemus et epulemur quia hic filius meus mortuus
erat et revixit: perierat et inventus est. et ceperunt omnes
epulari. Erat autem filius eius senior in agro. et cum veniret
et appropinquaret domui audivit symphoniam et chorum: et vo
cavit unum de servis: et interrogavit quid hec essent. Isque dixit
illi. Frater tuus venit: et occidit pater tuus vitulum saginatum quia
salvum illum recepit. Indignatus est autem et nolebat introire.
pater ergo illius egressus cepit rogare illum. At ille respondens
dixit patri suo. Ecce tot annis servio tibi: et numquam mandatum
tuum preterivi: et numquam dedisti michi hedum ut cum ami
cis meis epularer. Sed postquam filius tuus hic qui devoravit sub
stantiam suam cum meretricibus venit: occidisti illi vitulum sagina
tum. At ipse dixit illi. fili tu semper mecum es. et omnia mea tua sunt. e
pulari autem et gaudere oportebat. quia frater tuus hic mortuus
erat et revixit. perierat et inventus est.

XVI

Dicebat autem et ad discipulos suos. Homo quidam
erat dives: qui habebat vilicum: et hic diffamatus
est apud illum quasi dissipasset bona illius. Et vocavit illum
et ait illi. Quid hoc audio de te? redde rationem vilicationis
tue. iam enim non poteris vilicare. Ait autem vilicus intra se.
Quid faciam quia dominus meus aufert a me vilicationem? fodere
non valeo mendicare erubesco. Scio quid faciam: ut cum
amotus fuero a vilicatione. recipiant me in domos suas.
Convocatis autem singulis debitoribus domini sui dicebat pri
mo. Quantum debes domino meo? At ille dixit .c. cados olei.
Dixitque illi accipe cautionem tuam. et sede cito scribe .l.
Deinde alio dixit: tu vero quantum debes domino meo? At ille di
xit .c. choros tritici. Ait illi. accipe litteras tuas. et scribe oc
toginta. et laudavit dominus vilicum iniquitatis quia prudenter
fecisset: quia filii seculi huius prudentiores filiis lucis in
generatione sua sunt. Et ego vobis dico. facite vobis amicos
de mammona iniquitatis: ut cum defeceritis recipiant
vos in eterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo et in ma
iori fidelis est: et qui in modico iniquus est. et in maiori
iniquus est. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuis
tis: quod verum est quis credet vobis? Nemo servus potest duobus dominis
servire. aut enim unum odiet et alterum diliget: aut uni
adherebit et alterum contempnet. Non potestis deo ser
vire et mammone. Audiebant autem hec omnia pharisei
qui erant avari: et deridebant eum: et ait illis. Vos estis
qui iustificatis vos coram hominibus. deus autem novit corda vestra
quia quod hominibus altum est abhominatio est ante deum. lex et
prophete usque ad iohannem prophetaverunt. ex eo enim regnum dei evan
gelizatur. et omnis in illud vim facit. Facilius est autem celum
et terram preterire: quam de lege unum apicem cadere. Omnis qui
dimittit uxorem suam: et ducit alteram mechatur. et qui dimis
sam a viro ducit: mechatur. Homo quidam erat dives qui
induebatur purpura et bisso. et epulabatur cotidie splendide.
Et erat quidam mendicus nomine lazarus qui iacebat ad ia
nuam eius ulceribus plenus cupiens saturari de micis que ca
debant de mensa divitis. et nemo illi dabat: sed et ca
nes veniebant et lingebant ulcera eius. Factum est autem ut
moreretur mendicus et portaretur ab angelis in sinum abra
he. Mortuus est autem dives et sepultus est in inferno.
elevans autem oculos suos cum esset in tormentis vidit a
braham a longe et lazarum in sinu eius. Et ipse cla
mans dixit. pater abraham miserere mei. et mitte laza
rum ut intinguat extremum digiti sui in aquam ut refri
geret linguam meam. quia crucior in hac flamma. Et dixit
illi abraham. fili recordare quia recepisti bona in vita
tua: et lazarus similiter mala. Nunc vero hic consola
tur: tu vero cruciaris. Et in his omnibus inter nos et vos chaos
magnum firmatum est: ut hii qui volunt hinc transire
ad vos non possint, neque inde huc transmeare.
et ait: rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris
mei. habeo enim .v. fratres ut testetur illis ne et ipsi
veniant in locum hunc tormentorum. Et ait illi a
braham. habent moysen et prophetas. audiant illos. At ille
dixit. Non pater abraham. sed si quis ex mortuis ierit
ad eos penitentiam agent. Ait autem illi. Si moysen et

prophetas non obediunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit credent.

XVII

Et ad discipulos suos ait: Impossibile est ut non veniant scandala. Ve autem illi per quem veniunt. Utilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum eius et proiciatur in mare quam ut scandalizet unum de pusillis istis. Attendite vobis. Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum, et si penitentiam egerit, dimitte illi. Et si septies in die peccaverit in te, et septies in die conversus fuerit ad te dicens: Penitet me, dimitte illi. Et dixerunt apostoli domino: Adauge nobis fidem. Dixit autem dominus: Si habueritis fidem sicut granum sinapis, diceretis huic arbori moro: Eradicare et transplantare in mare, et obediret vobis. Quis autem vestrum habens servum arantem aut boves pascentem, qui regresso de agro dicat illi: Statim transi et recumbe; et non dicat ei: Para quod cenem, et precinge te et ministra michi donec manducem et bibam, et post hec tu manducabis et bibes? Numquid gratiam habet servo illi quia fecit que ei imperaverat? Non puto. Sic et vos cum feceritis omnia que precepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus; quod debuimus facere fecimus. Et factum est dum iret Iesus in Ierusalem, transibat per mediam Samariam et Galileam. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt a longe, et levaverunt vocem dicentes: Iesu preceptor, miserere nostri. Quos ut vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est dum irent mundati sunt. Unus autem ex illis ut vidit quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans deum, et cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens; et hic erat Samaritanus. Respondens autem Iesus dixit: Nonne decem mundati sunt? et novem ubi sunt? Non est inventus qui rediret et daret gloriam deo, nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te salvum fecit. Interrogatus autem a Phariseis quando venit regnum dei, respondit eis et dixit: Non venit regnum dei cum observatione, neque dicent: Ecce hic aut ecce illic. Ecce enim regnum dei intra vos est. Et ait ad discipulos suos: Venient dies quando desideretis videre unum diem filii hominis, et non videbitis. Et dicent vobis: Ecce hic et ecce illic. Nolite ire, neque sectemini. Nam sicut fulgur coruscans de sub celo in ea que sub celo sunt fulget, ita erit filius hominis in die sua. Primum autem oportet illum multa pati et reprobari a generatione hac. Et sicut factum est in diebus Noe, ita erit et in diebus filii hominis. Edebant et bibebant, uxores ducebant et dabantur ad nuptias, usque ad diem qua intravit Noe in archam, et venit diluvium et perdidit omnes. Similiter sicut factum est in diebus Loth: edebant et bibebant, emebant et vendebant, plantabant et edificabant. Qua die autem exiit Loth a Sodomis, pluit ignem et sulphur de celo et omnes perdidit. Secundum hec erit qua die filius hominis revelabitur. In illa hora qui fuerit in tecto et vasa eius in domo, ne descendat tollere illa; et qui in agro similiter ne redeat retro. Memores estote uxoris Loth. Quicumque quesierit animam suam salvam facere, perdet illam; et quicumque perdiderit illam, vivificabit eam. Dico vobis: In illa nocte erunt duo in lecto uno: unus

assumetur et alter relinquetur. Due erunt molentes in unum: una assumetur et altera relinquetur. Respondentes dicunt illi: Ubi domine? Qui dixit eis: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur aquile.

XVIII

Dicebat autem et parabolam ad illos quoniam oportet semper orare et non deficere, dicens: Iudex quidam erat in quadam civitate qui deum non timebat et hominem non reverebatur. Vidua autem quedam erat in civitate illa, et veniebat ad eum dicens: Vindica me de adversario meo. Et nolebat per multum tempus. Post hec autem dixit intra se: Et si deum non timeo nec hominem revereor, tamen quia molesta est michi hec vidua, vindicabo illam, ne in novissimo veniens suggillet me. Ait autem dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit. Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis? Dico autem vobis quia cito faciet vindictam illorum. Verumptamen filius hominis veniens putas inveniet fidem in terra? Dixit autem et ad quosdam qui in se confidebant tamquam iusti et aspernabantur ceteros parabolam istam dicens: Duo homines ascendebant in templum ut orarent, unus Phariseus et alter publicanus. Phariseus stans hec apud se orabat dicens: Deus, gratias ago tibi quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velud etiam hic publicanus. Ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium que possideo. Et publicanus a longe stans nolebat nec oculos in celum levare, sed percutiebat pectus suum dicens: Deus, propitius esto michi peccatori. Amen dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. Quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Afferebant autem ad illum et infantes ut eos tangeret. Quod cum viderent discipuli, increpabant illos. Iesus autem convocans illos dixit: Sinite pueros venire ad me et nolite eos vetare; talium est enim regnum dei. Amen dico vobis: Quicumque non acceperit regnum dei ut puer, non intrabit in illud. Et interrogavit eum quidam princeps dicens: Magister bone, quid faciens vitam eternam possidebo? Dixit autem ei Iesus: Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi solus deus. Mandata nosti: Non occides, non mechaberis, non furtum facies, non falsum testimonium dices, honora patrem tuum et matrem. Qui ait: Hec omnia custodivi a iuventute mea. Quo audito Iesus ait ei: Adhuc unum tibi deest: omnia quecumque habes vende et da pauperibus, et habebis thesaurum in celo, et veni, sequere me. His ille auditis contristatus est, quia dives erat valde. Videns autem illum Iesus tristem factum dixit: Quam difficile qui pecunias habent in regnum dei intrabunt. Facilius est enim camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum dei. Et dixerunt qui audiebant: Et quis potest salvus fieri? Iesus autem ait illis: Que impossibilia sunt apud homines possibilia sunt apud deum. Ait autem Petrus: Ecce nos dimisimus omnia et secuti sumus te. Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo est qui reliquerit domum aut parentes aut fratres aut uxorem aut filios propter regnum dei, et non recipiat multo plura in hoc tempore et in seculo futuro vitam eternam. Assumpsit autem Iesus duodecim discipulos suos et ait illis: Ecce ascendimus Ierosolimam, et consummabuntur omnia que scripta sunt per prophetas de filio hominis. Tradetur

Vidua

enim gentibus et illudetur et flagellabitur et conspuetur et postquam flagella
verint occident eum. Et tertia die resurget. Et ipsi nichil horum intelle
xerunt. Et erat verbum istud absconditum ab eis, et non intelligebant
que dicebantur. Factum est autem cum appropinquaret Ihesus Iericho, cecus sede
bat secus viam mendicans. Et cum audiret turbam pretereuntem, inter
rogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei quod Ihesus Nazarenus
transiret. Et clamavit dicens: Ihesu fili David miserere mei.
Et qui preibant increpabant eum ut taceret. Ipse vero multo magis
clamabat: Fili David miserere mei. Stans autem Ihesus iussit illum
adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogavit illum dicens:
Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, ut videam. Et Ihesus
dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit
et sequebatur illum magnificans deum. Et omnis plebs ut vidit dedit laudem
deo.

XIX

Et ingressus Ihesus perambulabat
Iericho. Et ecce vir nomine Zacheus. Et hic erat princeps pu
blicanorum et ipse dives. Et querebat videre Ihesum quis esset, et non poterat
pre turba, quia statura pusillus erat. Et precurrens ascendit in ar
borem sycomorum ut videret illum, quia inde erat transiturus. Et
cum venisset ad locum, suspiciens Ihesus vidit illum et dixit ad eum:
Zachee, festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere.
Et festinans descendit et excepit illum gaudens. Et cum viderent
omnes, murmurabant dicentes quod ad hominem peccatorem divertis
set. Stans autem Zacheus dixit ad dominum: Ecce dimidium bonorum
meorum do pauperibus. Et si quid aliquem defraudavi, reddo qua
druplum. Ait autem Ihesus ad eum, quia hodie salus huic domui facta est,
eo quod et ipse filius sit Abrahe. Venit enim filius hominis querere et
salvum facere quod perierat. Hec illis audientibus adiciens dixit
parabolam, eo quod esset prope Ierusalem, et quia existimarent quod confestim
regnum dei manifestaretur. Dixit ergo: Homo quidam nobilis abiit
in regionem longinquam accipere sibi regnum et reverti. Vocatis
autem decem servis suis, dedit illis decem mnas. Et ait ad illos: Negotia
mini dum venio. Cives autem eius oderant illum, et mise
runt legationem post illum dicentes: Nolumus hunc regnare
super nos. Et factum est ut rediret accepto regno, et iussit vo
cari servos quibus dedit pecuniam, ut sciret quantum quisque nego
tiatus esset. Venit autem primus dicens: Domine, mna tua decem mnas
acquisivit. Et ait illi: Euge serve bone, quia in modico fuisti fi
delis, eris potestatem habens super decem civitates. Et alter venit dicens:
Domine, mna tua fecit quinque mnas. Et huic ait: Et tu esto super quinque
civitates. Et alter venit dicens: Domine, ecce mna tua quam habui
repositam in sudario. Timui enim te quia homo austerus es: tollis quod
non posuisti, et metis quod non seminasti. Dicit ei: De ore tuo te iu
dico, serve nequam. Sciebas quod ego homo austerus sum, tollens quod
non posui, et metens quod non seminavi. Et quare non dedisti pecu
niam meam ad mensam, et ego veniens cum usuris utique exe
gissem illam? Et astantibus dixit: Auferte ab illo mnam et date
illi qui decem mnas habet. Et dixerunt ei: Domine, habet decem mnas. Dico
autem vobis quia omni habenti dabitur et habundabit; ab eo autem qui non habet,
et quod habet auferetur ab eo. Verumptamen inimicos meos illos
qui noluerunt me regnare super se, adducite huc et interfi
cite ante me. Et his dictis precedebat ascendens Ierosolimam.
Et factum est cum appropinquasset Bethphage et Bethaniam ad
montem qui vocatur Oliveti, misit duos discipulos suos di
cens: Ite in castellum quod contra vos est, in quod introeuntes invenie
tis pullum asine alligatum, cui nemo umquam hominum sedit; so
lvite illum et adducite. Et si quis vos interrogaverit quare sol
vitis, sic dicetis ei: quia dominus operam eius desiderat. Abierunt autem qui
missi erant et invenerunt sicut dixit illis stantem pullum. Solven
tibus autem illis pullum, dixerunt domini eius ad illos: Quid solvitis
pullum? At illi dixerunt: quia dominus eum necessarium habet. Et duxerunt
illum ad Ihesum. Et iactantes vestimenta sua super pullum inpo
suerunt Ihesum. Eunte autem illo substernebant vestimenta sua
in via. Et cum appropinquaret iam ad descensum montis Olive
ti, ceperunt omnes turbe descendentium gaudentes laudare
deum voce magna super omnibus quas viderant virtutibus dicen
tes: Benedictus rex qui venit in nomine domini. Pax in celo et gloria
in excelsis. Et quidam phariseorum de turbis dixerunt ad illum: Magister,
increpa discipulos tuos. Quibus ipse ait: Dico vobis, quia si hi
tacuerint, lapides clamabunt. Et cum appropinquaret, videns
civitatem flevit super illam dicens: Quia si cognovisses et tu, et qui
dem in hac die tua que ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab
oculis tuis. Quia venient dies in te, et circumdabunt te inimici
tui vallo, et circumdabunt te, et coangustabunt te undique,
et ad terram prosternent te et filios tuos qui in te sunt, et non relinquent
in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus
visitationis tue. Et ingressus in templum cepit eicere venden
tes in illo et ementes, dicens illis: Scriptum est quia domus mea do
mus orationis vocabitur. Vos autem fecistis illam speluncam latronum.
Et erat docens cotidie in templo. Principes autem sacerdotum
et scribe et principes plebis querebant eum perdere, et non inveniebant quid
facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat audiens illum.

XX

Et factum est in una dierum docente illo
populum in templo et evangelizante, convenerunt prin
cipes sacerdotum et scribe cum senioribus. Et aiunt dicentes ad
illum: Dic nobis in qua potestate hec facis, aut quis est qui dedit tibi
hanc potestatem. Respondens autem dixit ad illos: Interrogabo vos et ego
unum verbum. Respondete mihi: Baptismus Iohannis de celo erat an ex
hominibus? At illi cogitabant inter se dicentes: quia si dixe
rimus de celo, dicet: Quare ergo non credidistis illi? Si autem
dixerimus ex hominibus, plebs universa lapidabit nos; certi
sunt enim Iohannem prophetam esse. Et responderunt se nescire unde esset.
Et ait illis Ihesus: Neque ego dico vobis in qua potestate hec facio. Cepit
autem dicere ad plebem parabolam hanc: Homo quidam plantavit
vineam, et locavit eam colonis, et ipse peregre fuit multis tem
poribus. Et in tempore misit ad cultores servum, ut de fructu vinee da
rent illi. Qui cesum dimiserunt eum inanem. Et addidit alterum
servum mittere. Illi autem hunc quoque cedentes et afficientes con
tumelia dimiserunt inanem. Et addidit tertium mittere. Qui et
illum vulnerantes eiecerunt. Dixit autem dominus vinee: Quid fa
ciam? Mittam filium meum dilectum; forsitan cum hunc viderint vere
buntur. Quem cum vidissent coloni, cogitaverunt inter se
dicentes: Hic est heres, occidamus eum, ut nostra fiat hereditas.
Et eiectum illum extra vineam occiderunt. Quid ergo faciet illis
dominus vinee? Veniet et perdet colonos istos, et dabit vineam

Illis: quid audito: dixerunt illi. absit. Ille autem aspiciens eos. di
xit. Quid est ergo hoc quod scriptum est. lapidem quem reprobaverunt edi
ficantes hic factus est in caput anguli. omnis qui ceciderit supra
illum lapidem conquassabitur. super quem autem ceciderit comminuet illum. et quae
rebant principes sacerdotum et scribe mittere in illum manus illa hora:
et timuerunt populum. cognoverunt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem
istam. Et observantes miserunt insidiatores qui se iustos si
mularent: ut caperent eum in sermone ut traderent eum princi
patui et potestati presidis. et interrogaverunt illum dicentes: magister sci
mus quia recte dicis et doces. et non accipis personam hominis. sed viam
dei in veritate doces. licet nobis dare tributum cesari an non? Consi
derans autem dolum illorum: dixit ad eos. Quid me temptatis?
ostendite mihi denarium. cuius habet ymaginem et superscriptionem.
Respondentes dixerunt ei. cesaris. Et ait illis. reddite ergo que sunt cesa
ris cesari: et que sunt dei deo. Et non potuerunt reprehendere verbum eius coram
plebe. et mirati in responso eius tacuerunt. Accesserunt autem quidam
saduceorum qui negant esse resurrectionem: et interrogaverunt
eum dicentes. magister moyses scripsit nobis. si frater alicuius mor
tuus fuerit habens uxorem. et hic sine liberis fuerit ut accipiat eam
frater eius uxorem. et suscitet semen fratri suo. septem ergo fratres erant. et
primus accepit uxorem. et mortuus est sine liberis. et sequens acce
pit illam: et ille mortuus est sine filio. et tertius accepit illam. similiter
et omnes vii. et non reliquerunt semen: et mortui sunt. Novissima omnium
mortua est et mulier. In resurrectione ergo. cuius eorum erit uxor?
Siquidem vii. habuerunt eam uxorem. Et ait illis ihesus. Filii secu
li huius nubunt. et traduntur ad nuptias. illi vero qui digni habebuntur seculo illo et resurrectione ex mortuis, neque nubent neque ducunt uxores. neque enim ultra mori poterunt.
Equales enim angelis sunt et filii dei sunt. cum filii sint resurrectio
nis. Quia vero resurgant mortui. et moyses ostendit secus
rubum sicut dicit. dominum deum abraham et deum ysaac et deum iacob.
deus autem non est mortuorum sed vivorum. omnes enim ei vivunt. Respondentes
autem quidam scribarum dixerunt. magister bene dixisti. et amplius non au
debant eum quicquam interrogare. Dixit autem ad illos. quomodo dicunt
christum filium david esse. Et ipse david dicit in libro psalmorum. Dixit dominus
domino meo sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos sca
bellum pedum tuorum. David ergo illum dominum vocat. et quomodo filius eius
est? Audiente autem omni populo dixit discipulis suis. Attendi
te a scribis qui volunt ambulare in stolis: et amant sa
lutationes in foro. et primas cathedras in synagogis. et
primos discubitus in conviviis qui devorant domos viduarum
simulantes longam orationem. hii accipient dampnationem
maiorem.

R espiciens autem vidit eos **XXI** qui mittebant munera sua in gazophilacium di
vites. vidit autem et quandam viduam pauperculam mittentem
duo era minuta. Et dixit. vere dico vobis quia vidua hec
paupercula plus quam omnes misit. Nam omnes hii ex habun
danti sibi miserunt in munera dei. hec autem ex eo quod deest illi
omnem victum suum quem habuit misit. Et quibusdam dicen
tibus de templo quod de bonis lapidibus et donis ornatum
esset dixit. Hec que videtis. venient dies in quibus non relinque
tur lapis super lapidem. qui non destruatur. Interrogaverunt au
tem illum dicentes. preceptor quando hec erunt. et quod signum cum fi
eri incipient? Qui dixit. Videte ne seducamini. multi enim

venient in nomine meo dicentes quia ego sum. et tempus appropinqua
bit. Nolite ergo ire post illos. Cum autem audieritis prelia et seditiones
nolite terreri. oportet primum hec fieri. sed non statim finis. Tunc dice
bat illis. Surget gens contra gentem et regnum adversus regnum. et
terre motus magni per loca erunt. et pestilentie et fames. terrores
que de celo et signa magna erunt. Sed ante hec omnia inicient vobis
manus suas. et persequentur tradentes in synagogas et custodias trahentes ad reges et presides propter nomen
meum. continget autem vobis in testimonium. Ponite ergo in cor
dibus vestris non premeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo
vobis os et sapientiam cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri.
Trademini autem a parentibus et fratribus et cognatis et amicis et mor
te afficient ex vobis: et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum.
Et capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra possidebi
tis animas vestras. Cum autem videritis circumdari ab exercitu ierusalem:
tunc scitote quia appropinquabit desolatio eius. tunc qui in iudea
sunt fugiant in montes. et qui in medio eius sunt discedant. et qui
in regionibus non intrent in eam. quia dies ultionis hii sunt
ut impleantur omnia que scripta sunt. Ve autem pregnantibus et nutrientibus
in illis diebus. Erit enim pressura magna super terram. et ira populo
huic. et cadent in ore gladii. et captivi ducentur in omnes gentes.
et ierusalem calcabitur a gentibus. donec impleantur tempora nati
onum. Et erunt signa in sole et luna et stellis. et in terris pressu
ra gentium pre confusione sonitus maris et fluctuum. arescentibus
hominibus pre timore et expectatione. que supervenient universo
orbi. Nam virtutes celorum movebuntur. Et tunc vide
bunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna et
maiestate. His autem fieri incipientibus. respicite et levate capita
vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra. Et dixit illis similitudi
nem. videte ficulneam et omnes arbores. cum producunt iam ex se
fructum. scitis quoniam prope est estas. Ita et vos cum videritis hec fieri
scitote quoniam prope est regnum dei. Amen dico vobis quia non preteribit genera
tio hec donec omnia fiant. celum et terra transibunt. verba autem mea non
transibunt. Attendite autem vobis ne forte graventur corda
vestra in crapula et ebrietate. et curis huius vite et superveniat
in vos repentina dies illa tamquam laqueus enim superveniet
in omnes qui sedent super faciem omnis terre. Vigilate itaque
omni tempore orantes ut digni habeamini fugere ista omnia que
futura sunt. et stare ante filium hominis. Erat autem diebus docens
in templo. noctibus vero exiens morabatur in monte qui vo
catur oliveti. et omnis populus manicabat ad eum venire in templo au
dire illum.

A ppropinquabat autem dies **XXII** festus azimorum qui dicitur pascha. et querebant principes
sacerdotum et scribe. quomodo ihesum interficerent. timebant vero plebem.
Intravit autem sathanas in iudam qui cognominabatur scarioth
unum de xii. et abiit. et locutus est cum principibus sacerdotum et magi
stratibus quemadmodum illum traderet eis. et gavisi sunt et pacti sunt
pecuniam illi dare. et spopondit. et querebat opportunitatem: ut
traderet illum sine turbis. Venit autem dies azimorum. in qua ne
cesse erat occidi pascha. et misit petrum et iohannem dicens
euntes parate nobis pascha ut manducemus. At illi dixerunt
ubi vis paremus? et dixit ad eos. Ecce introeuntibus nobis
in civitatem. occurret vobis homo quidam amphoram aque

paratus sequimini eum in domum in quam intrat et dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi magister: Ubi est diversorium, ubi pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse ostendet vobis cenaculum magnum stratum, et ibi parate. Euntes autem invenerunt sicut dixit illis Ihesus, et paraverunt pascha. Et cum facta esset hora discubuit et duodecim apostoli cum eo. Et ait illis: Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar. Dico enim vobis quia ex hoc non manducabo illud donec impleatur in regno dei. Et accepto calice gratias egit et dixit: Accipite et dividite inter vos. Dico enim vobis quod non bibam de generatione vitis donec veniat regnum dei. Et accepto pane gratias egit et fregit et dedit eis dicens: Hoc est corpus meum quod pro vobis traditur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem postquam cenavit dicens: Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur. Verumptamen ecce manus tradentis me mecum est in mensa. Et quidem filius hominis secundum quod diffinitum est vadit. Verumptamen ve homini illi per quem tradetur. Et ipsi ceperunt querere inter se quis esset ex eis qui hoc facturus esset. Facta est autem et contentio inter eos quis eorum videretur esse maior. Dixit autem eis: Reges gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos benefici vocantur. Vos autem non sic. Sed qui maior est in vobis fiat sicut minor, et qui precessor est sicut ministrator. Nam quis maior est qui recumbit aut qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Vos autem estis qui permansistis mecum in temptationibus meis. Et ego dispono vobis sicut disposuit michi pater meus regnum ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo et sedeatis super thronos .xii. iudicantes .xii. tribus Israel. Ait autem dominus: Symon, Symon, ecce sathanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Qui dixit ei: Domine, tecum paratus sum et in carcerem et in mortem ire. At ille dixit: Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus donec ter abneges nosse me. Et dixit eis: Quando misi vos sine sacculo et pera et calciamentis numquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt: Nichil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet sacculum tollat similiter et peram, et qui non habet vendat tunicam suam et emat gladium. Dico enim vobis quoniam adhuc hoc quod scriptum est oportet impleri in me: Et cum iniquis deputatus est. Etenim ea que sunt de me finem habent. At illi dixerunt: Ecce duo gladii hic. At ille dixit eis: Satis est. Et egressus ibat secundum consuetudinem in montem olivarum. Secuti sunt autem illum et discipuli. Et cum pervenisset ad locum dixit eis: Orate ne intretis in temptationem. Et ipse avulsus est ab eis quantum iactus est lapidis, et positis genibus orabat dicens: Pater, si vis transfer calicem istum a me. Verumptamen non mea voluntas sed tua fiat. Apparuit autem ei angelus de celo confortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terram. Et cum surrexisset ab oratione et venisset ad discipulos suos invenit eos dormientes pre tristitia. Et ait illis: Quid dormitis? Surgite, orate ne intretis in temptationem. Adhuc eo loquente ecce turba, et qui vocabatur Iudas unus de .xii. antecedebat eos, et appropinquavit Ihesu ut oscularetur eum. Ihesus autem dixit ei: Iuda, osculo filium hominis tradis? Videntes autem hii qui circa ipsum erant quod futurum erat dixerunt ei: Domine, si percutimus in gladio? Et percussit unus ex eis servum principis sacerdotum et amputavit auriculam eius dexteram. Respondens autem Ihesus ait: Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam eius sanavit eum. Dixit autem Ihesus ad eos qui venerant ad se principes sacerdotum et magistratus templi et seniores: Quasi ad latronem existis cum gladiis et fustibus? Cum cotidie vobiscum fuerim in templo non extendistis manus in me. Sed hec est hora vestra et potestas tenebrarum. Comprehendentes autem eum duxerunt ad domum principis sacerdotum. Petrus vero sequebatur eum a longe. Accenso autem igne in medio atrii et circumsedentibus illis erat Petrus in medio eorum. Quem cum vidisset ancilla quedam sedentem ad lumen et eum fuisset intuita dixit: Et hic cum illo erat. At ille negavit eum dicens: Mulier, non novi illum. Et post pusillum alius videns eum dixit: Et tu de illis es. Petrus vero ait: O homo, non sum. Et intervallo facto quasi hore unius alius quidam affirmabat dicens: Vere et hic cum illo erat, nam et Galileus est. Et ait Petrus: Homo, nescio quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente cantavit gallus. Et conversus dominus respexit Petrum, et recordatus est Petrus verbi domini sicut dixit: Quia priusquam gallus cantet ter me negabis. Et egressus foras flevit amare. Et viri qui tenebant eum illudebant ei cedentes. Et velaverunt eum et percutiebant faciem eius et interrogabant eum dicentes: Prophetiza nobis quis est qui te percussit? Et multa alia blasphemantes dicebant in eum. Et ut factus est dies convenerunt seniores plebis et principes sacerdotum et scribe et duxerunt illum in concilium suum dicentes: Si tu es Christus dic nobis. Et ait illis: Si vobis dixero non credetis michi. Si autem et interrogavero non respondebitis michi neque dimittetis. Ex hoc autem erit filius hominis sedens a dextris virtutis dei. Dixerunt autem omnes: Tu ergo es filius dei? Qui ait: Vos dicitis quia ego sum.

XXIII

At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus testimonium? Ipsi enim audivimus de ore eius. Et surgens omnis multitudo eorum duxerunt illum ad Pilatum. Ceperunt autem accusare illum dicentes: Hunc invenimus subvertentem gentem nostram et prohibentem tributa dari Cesari et dicentem se Christum regem esse. Pilatus autem interrogavit eum dicens: Tu es rex Iudeorum? At ille respondens ait: Tu dicis. Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum et turbas: Nichil invenio cause in hoc homine. At illi invalescebant dicentes: Commovet populum docens per universam Iudeam incipiens a Galilea usque huc. Pilatus autem audiens Galileam interrogavit si homo Galileus esset. Et ut cognovit quod de potestate Herodis esset remisit eum ad Herodem qui et ipse Ierosolimis erat illis diebus. Herodes autem viso Ihesu gavisus est valde. Erat autem ex multo tempore cupiens videre eum eo quod audiret multa de eo, et sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat autem illum multis sermonibus. At ipse nichil illi respondebat. Stabant autem principes sacerdotum et scribe constanter accusantes eum. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo et illusit indutum veste alba et remisit ad Pilatum. Et facti sunt amici Herodes et Pilatus in ipsa die. Nam antea inimici erant

ad invicem. Pilatus autem convocatis principibus sacerdotum et magistratibus plebis. dixit ad eos. Obtulistis mihi hunc hominem quasi avertentem populum. et ecce ego coram vobis interrogans nullam causam inveniens in homine isto: ex his in quibus eum accusatis. sed neque Herodes: nam remisi illum ad vos. et ecce nichil dignum morte actum est ei. emendatum ergo illum dimittam. Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum unum. Exclamavit autem simul universa turba dicens. Tolle hunc et dimitte nobis Barabbam qui erat propter seditionem quandam factam in civitate et homicidium missus in carcerem. Iterum autem Pilatus locutus est ad illos volens dimittere Ihesum. At illi succlamabant dicentes. crucifige crucifige eum. Ille autem tertio dixit ad illos. Quid enim mali fecit iste? Nullam causam mortis invenio in eo. corripiam ergo illum et dimittam. At illi instabant vocibus magnis postulantes ut crucifigeretur. et invalescebant voces eorum. Et Pilatus adiudicavit fieri petitionem eorum. Dimisit autem illis eum qui propter homicidium et seditionem missus fuerat in carcerem quem petebant. Ihesum vero tradidit voluntati eorum. Et cum ducerent eum apprehenderunt Symonem quendam Cyrenensem venientem de villa et imposuerunt illi crucem portare post Ihesum. Sequebatur autem illum multa turba populi et mulierum que plangebant et lamentabantur eum. Conversus autem ad illas Ihesus dixit. Filie Ierusalem. nolite flere super me sed super vos ipsas flete et super filios vestros. quoniam ecce venient dies in quibus dicent. beate steriles et ventres qui non genuerunt et ubera que non lactaverunt. Tunc incipient dicere montibus. cadite super nos. etc. si in viridi ligno hec faciunt in arido quid fiet? Ducebantur autem alii duo nequam cum eo ut interficerentur. Et postquam venerunt in locum qui vocatur Calvarie ibi crucifixerunt eum et latrones unum a dextris et alterum a sinistris. Ihesus autem dicebat. Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt. Dividentes vero vestimenta eius (sua) miserunt sortes. Et stabat populus expectans et deridebant eum principes cum eis dicentes. Alios salvos fecit. se ipsum salvum faciat. si hic est Christus Dei electus. Illudebant autem ei et milites accedentes et acetum offerentes illi dicentes. Tu si es rex Iudeorum salvum te fac. Erat autem et superscriptio scripta super eum litteris grecis et latinis et hebraicis. Hic est rex Iudeorum. Unus autem de his qui pendebant latronibus blasphemabat eum dicens. Si tu es Christus salvum fac temetipsum et nos. Respondens autem alter increpabat illum dicens. Neque tu times Deum quod in eadem damnatione es. et nos quidem iuste hoc patimur. hic vero nichil mali gessit. et dicebat ad Ihesum. Domine memento mei dum veneris in regnum tuum. Et dixit illi Ihesus. Amen dico vobis. hodie mecum eris in paradiso. Erat autem fere hora sexta et tenebre facte sunt in universa terra usque ad horam nonam. et obscuratus est sol. et velum templi scissum est medium. et clamans voce magna Ihesus ait. Pater in manus tuas commendo spiritum meum. et hec dicens expiravit. Videns autem centurio quod factum erat glorificavit Deum dicens. Vere hic homo iustus erat. Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud et videbant que fiebant percucientes pectora sua revertebantur. Stabant autem omnes noti eius a longe et mulieres que secute erant eum a Galilea hec videntes. Et ecce vir nomine Ioseph qui erat decurio. vir bonus et iustus. hic non consenserat consilio et actibus eorum. ab Arimathia civitate Iudee qui expectabat et ipse regnum Dei. hic accessit ad Pilatum et petiit corpus Ihesu. et depositum involvit in syndone et posuit eum in monumento exciso in quo nondum quisquam positus fuerat. Et dies erat parasceves et sabbatum illucescebat. Subsecute autem mulieres que cum eo venerant de Galilea viderunt monumentum. et quemadmodum positum erat corpus Ihesu. et revertentes paraverunt aromata et unguenta. Et sabbato quidem siluerunt secundum mandatum.

XXIIII

Una autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum portantes que paraverant aromata. et invenerunt lapidem revolutum a monumento. Et ingresse non invenerunt corpus domini Ihesu. Et factum est dum mente consternate essent de isto. ecce duo viri astiterunt secus illas in veste fulgenti. Cum timerent autem et declinarent vultum in terram. dixerunt ad illas. Quid queritis viventem cum mortuis? non est hic. sed surrexit. recordamini qualiter locutus est vobis. cum adhuc in Galilea esset dicens: quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum et crucifigi et tercia die resurgere. et recordate sunt verborum eius. Et regresse a monumento. nuntiaverunt hec omnia illis xi et ceteris omnibus. Erat autem Maria Magdalene et Iohanna et Maria Iacobi et cetere que cum eo erant que dicebant ad apostolos hec. et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista et non credebant illis. Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum et procumbens vidit linteamina posita sola et abiit mirans secum quod factum fuerat. Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum quod erat in spatio stadiorum lx. ab Ierusalem nomine Emaus. et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus que acciderant. Et factum est dum fabularentur et secum quererent et ipse Ihesus appropinquans ibat cum illis. oculi autem eorum tenebantur ne eum agnoscerent. et ait ad illos. qui sunt hii sermones quos confertis ad invicem ambulantes et estis tristes? Et respondens unus cui nomen Cleophas. dixit ei. Tu solus peregrinus es in Ierusalem et non cognovisti que facta sunt in illa his diebus? quibus ille dixit. que? Et dixerunt de Ihesu Nazareno qui fuit vir propheta potens in opere et sermone coram Deo et omni populo. et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis et crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel. et nunc super hec omnia. tercia dies hodie est ex quo hec facta sunt. Sed et mulieres quedam ex nostris terruerunt nos que ante lucem fuerunt ad monumentum. et non invento corpore eius venerunt dicentes se etiam visionem angelorum vidisse qui dicunt eum vivere. et abierunt quidam ex nostris ad monumentum. et ita invenerunt sicut mulieres dixerunt. ipsum vero non invenerunt. Et ipse dixit ad eos. O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus que locuti sunt prophete. nonne oportuit pati Christum et ita intrare.

in gloriam suam? Et incipiens a moyse et omnibus prophetis interpreta
batur illis in omnibus scripturis que de ipso erant. Et appropinque
runt castello quo ibant. Et ipse se finxit longius ire. Et coegerunt
illum dicentes: mane nobiscum quoniam advesperascit et inclinata est
iam dies. Et intravit cum illis. Et accepit panem et benedixit ac fre
git et porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum et cognoverunt eum. Et
ipse evanuit ex oculis eorum. Et dixerunt ad invicem: Nonne cor
nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via et aperiret
scripturas? Et surgentes eadem hora regressi sunt in Ierusalem et inve
nerunt congregatos .xi. et eos qui cum ipsis erant dicentes
quod surrexit dominus vere et apparuit Symoni. Et ipsi narrab
ant que gesta erant in via et quomodo cognoverunt eum in fractio
ne panis. Dum autem loquuntur hec ihesus stetit in medio eo
rum et dixit eis: pax vobis, ego sum nolite timere. Conturbati
vero et conterriti existimabant se spiritum videre. Et dixit eis: quid tur
bati estis et cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte ma
nus meas et pedes meos quia ego ipse sum. Palpate et videte
quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Et cum hoc di
xisset ostendit eis manus et pedes. Adhuc autem illis non credentibus
et mirantibus pre gaudio dixit: habetis hic aliquid quod manducetur?
At illi obtulerunt ei partem piscis assi et favum mellis. Et cum man
ducasset coram eis sumens reliquias dedit eis. Et dixit ad eos:
Hec sunt verba que locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum quoniam
necesse est impleri omnia que scripta sunt in lege moysi et prophetis et
psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum ut intelligerent scriptu
ras. Et dixit eis quoniam sic scriptum est et sic oportebat pati christum
et resurgere a mortuis tertia die. Et predicari in nomine eius penitentiam et
remissionem peccatorum in omnes gentes incipientibus ab Ierosolima.
Vos autem testes estis horum. Et ego mitto promissum patris mei in vos.
Vos autem sedete in civitate Ierusalem quoadusque induamini vir
tute ex alto. Eduxit autem eos foras in bethaniam et elevatis
oculis suis benedixit eis. Et factum est dum benediceret illis recessit
ab eis et ferebatur in celum. Et ipsi adorantes regressi sunt in
Ierusalem cum gaudio magno. Et erant semper in templo lauda
ntes et benedicentes deum. **Incipit prologus in evangelio Iohannis.**

Hic est Iohannes evangelista unus ex discipulis
dei. qui virgo a deo electus est quem de nup
tiis volentem nubere vocavit deus. Cui vir
ginitatis in hoc duplex testimonium da
tur in evangelio quod et pre ceteris dilectus a domino
dicitur et huic matrem suam pendens in cruce
commendavit dominus ut virginem virgo servaret. Denique manife
stans in evangelio quod erat ipse incorruptibilis verbi opus inchoans
solus verbum carnem factum esse nec lumen a tenebris comprehensum
esse testatur. Primum signum ponens quod in nuptiis fecit dominus ostende
ns quod ipse erat ut legentibus demonstraret quod ubi dominus invi
tatus est deficere nuptiarum vinum debeat ut veteribus inmutatis
nova omnia que a christo instituuntur appareant. Hoc autem evan
gelium scripsit in asia postea quam in pathmos insula apocalip
sim scripserat. Ut cui in principio canonis incorruptibile principium
prenotatur, ei etiam incorruptibilis finis per vir
ginem in apocalipsi redderetur dicente christo: Ego sum alpha et o.

Hic est Iohannes sciens supervenisse diem recessus sui. Convoca
tis discipulis suis in epheso per multa signorum experimenta pro
mens christum descendens in defossum sepulture sue locum fa
cta oratione positus est ad patres suos, tam extraneus a dolore mo
rtis quam a corruptione carnis invenitur alienus. Tamen post omnes
evangelium scripsit et hoc virgini debebatur. Quorum tamen vel scriptorum tem
poris dispositio vel librorum ordinatio ideo a nobis per singula
non exponitur ut sciendi desiderio collocato et querentibus fructus
laboris et deo magisterii doctrina servetur. **Incipit Iohannes evangelium.**

In principio erat verbum et verbum erat apud deum et deus
erat verbum. Hoc erat in principio apud deum. Omnia
per ipsum facta sunt et sine ipso factum est nichil. Quod factum est in ipso
vita erat et vita erat lux hominum. Et lux in tenebris lu
cet et tenebre eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a
deo cui nomen erat Iohannes. Hic venit in testimonium ut te
stimonium perhiberet de lumine ut omnes crederent per illum. Non erat
ille lux sed ut testimonium perhiberet de lumine ut omnes cre
derent per illum. Non erat ille lux sed ut testimonium perhiberet
de lumine. Erat lux vera que illuminat omnem hominem venientem
in hunc mundum. In mundo erat et mundus per ipsum factus est et
mundus eum non cognovit. In propria venit et sui eum non receperunt.
Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios dei fieri his qui
credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus neque ex volun
tate carnis neque ex voluntate viri sed ex deo nati sunt. Et ver
bum caro factum est et habitavit in nobis. Et vidimus gloriam eius glo
riam quasi unigeniti a patre plenum gratie et veritatis. Iohannes testimo
nium perhibet de ipso et clamat dicens: Hic erat quem dixi qui post me
venturus est ante me factus est quia prior me erat. Et de plenitudine
eius nos omnes accepimus et gratiam pro gratia. Quia lex per moysen data est,
gratia autem et veritas per ihesum christum facta est. Deum nemo vidit umquam. U
nigenitus filius qui est in sinu patris ipse enarravit. Et hoc est
testimonium Iohannis quando miserunt iudei ab Ierosolimis sacerdotes
et levitas ad eum ut interrogarent eum: Tu quis es? Et confessus est
et non negavit et confessus est quia non sum ego christus. Et interrogaverunt eum
quid ergo? Helias es tu? Et dixit: non sum. Propheta es tu? Et respondit: non. Dixerunt
ergo ei: quis es ut responsum demus his qui miserunt nos? Quid dicis
de te ipso? Ait: Ego vox clamantis in deserto: dirigite viam domini sicut di
xit Ysaias propheta. Et qui missi fuerant erant ex phariseis. Et interroga
verunt eum et dixerunt ei: quid ergo baptizas si tu non es christus neque Helias
neque propheta? Respondit eis Iohannes dicens: Ego baptizo in aqua, medius autem
vestrum stetit quem vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est
qui ante me factus est cuius non sum dignus ut solvam eius corrigiam calciamenti.
Hec in bethania facta sunt trans iordanem ubi erat Iohannes baptizans.
Altera die vidit Iohannes ihesum venientem ad se et ait: Ecce agnus dei,
ecce qui tollit peccata mundi. Hic est de quo ego dixi: post me
venit vir qui ante me factus est quia prior me erat. Et ego nes
ciebam eum, sed ut manifestetur in Israel propterea veni ego in aqua
baptizans. Et testimonium perhibuit Iohannes dicens: quia vidi
spiritum descendentem quasi columbam de celo et mansit super
eum. Et ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare in aqua
ille mihi dixit: Super quem videris spiritum descendentem et manen
tem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Et ego vidi

et testimonium perhibui quia hic est filius dei. Altera die iterum stabat
iohannes et ex discipulis eius duo. Et respiciens ihesum ambulantem
dicit: Ecce agnus dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem et
secuti sunt ihesum. Conversus autem ihesus et videns eos sequentes se di-
cit eis: Quid queritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, quod dicitur interpretatum ma-
gister, ubi habitas? Dicit eis: Venite et videte. Venerunt et viderunt
ubi maneret: et apud illum manserunt die illo. Hora autem erat
quasi decima. Erat autem andreas frater simonis petri unus ex duobus qui audi-
erant a iohanne et secuti fuerant eum. Invenit hic primum fratrem
suum simonem et dicit ei: Invenimus messiam quod est interpretatum christus.
Et adduxit eum ad ihesum. Intuitus autem eum ihesus dixit: Tu es Sy-
mon filius iohanna, tu vocaberis cephas quod interpretatur petrus. In cra-
stinum autem voluit exire in galileam, et invenit philippum. Et dicit
ei ihesus: Sequere me. Erat autem philippus a bethsaida civitate an-
dree et petri. Invenit philippus nathanahel, et dicit ei: Quem
scripsit moyses in lege et prophete invenimus ihesum filium ioseph
a nazareth. Et dixit ei nathanahel venientem ad se et dicit
de eo: Ecce vere israhelita in quo dolus non est. Dicit ei nathanahel:
Unde me nosti? Respondit ihesus et dixit ei: Priusquam philippus te vocaret
cum esses sub ficu vidi te. Respondit ei nathanahel et ait: Rabbi, tu es
filius dei, tu es rex israhel. Respondit ei ihesus et dixit: Quia dixi tibi vidi
te sub ficu, credis; maius his videbis. Et dicit ei: Amen amen dico
vobis, videbitis celum apertum et angelos dei ascendentes et descen-
dentes super filium hominis.

II

Et die tertia nuptie facte sunt in chana galilee, et erat mater
ihesu ibi. Vocatus est autem ihesus et discipuli eius ad nuptias. Et de-
ficiente vino dicit mater ihesu ad eum: Vinum non habent. Dicit ei ihesus: Quid
mihi et tibi est mulier? Nondum venit hora mea. Dicit mater eius mi-
nistris: Quodcumque dixerit vobis facite. Erant autem ibi lapidee ydrie
sex posite secundum purificationem iudeorum capientes
singule metretas binas vel ternas. Dicit eis ihesus: Implete
ydrias aqua. Et impleverunt eas usque ad summum. Et dicit ei-
s ihesus: Haurite nunc et ferte architriclino. Et tulerunt. Ut autem
gustavit architriclinus aquam vinum factam, et non sciebat unde
esset, ministri autem sciebant qui haurierant aquam, vocat spon-
sum architriclinus et dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit,
et cum inebriati fuerint, id quod deterius est. Tu autem servasti bo-
num vinum usque adhuc. Hoc autem fecit initium signorum ihesus in
chana galilee et manifestavit gloriam suam, et crediderunt
in eum discipuli eius. Post hoc descendit capharnaum ipse et mater eius
et fratres eius et discipuli eius, et ibi manserunt non multis diebus. Et
prope erat pascha iudeorum, et ascendit ihesus ierosolimam. Et invenit
in templo vendentes oves et boves et columbas et nummula-
rios sedentes. Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eie-
cit de templo, oves quoque et boves, et nummulariorum effudit es
et mensas subvertit. Et his qui columbas vendebant dixit: Auferte
hec ista et nolite facere domum patris mei domum negotiationis.
Recordati vero sunt discipuli eius quia scriptum est: Zelus domus tue co-
medit me. Responderunt ergo iudei et dixerunt ei: Quod signum nobis
ostendis quia hec facis? Respondit ihesus et dixit eis: Solvite templum hoc et
in tribus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo iudei: Quadraginta et
sex annis edificatum est templum hoc, et tu in tribus diebus excitabis
illud? Ille autem dicebat de templo corporis sui. Cum ergo resurrexis-
set a mortuis, recordati sunt discipuli eius quia hoc dicebat de
corpore suo, et crediderunt scripture et sermoni quem dixit ihesus.
Cum autem esset ierosolimis in pascha in die festo, multi credide-
runt in nomine eius videntes signa eius que faciebat. Ipse autem
ihesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, et quia opus ei non
erat ut quis testimonium perhiberet de homine. Ipse enim sciebat quid
esset in homine.

III

Erat autem ex phariseis nichodemus
nomine princeps iudeorum. Hic venit ad ihesum nocte et dixit ei:
Rabbi, scimus quia a deo venisti magister. Nemo enim potest hec signa face-
re que tu facis nisi fuerit deus cum eo. Respondit ihesus et dixit ei: Amen amen
dico tibi, nisi quis natus fuerit denuo non potest videre regnum dei. Dicit ad eum
nichodemus: Quomodo potest homo nasci cum sit senex? Numquid potest
in ventrem matris sue iterato introire et renasci? Respondit ihesus: Amen
amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto, non potest intro-
ire in regnum dei. Quod natum est ex carne caro est. Et quod natum
est ex spiritu spiritus est. Non mireris quia dixi tibi: oportet vos nasci
denuo. Spiritus ubi vult spirat, et vocem eius audis, sed nescis
unde veniat aut quo vadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu.
Respondit nichodemus et dixit ei: Quomodo possunt hec fieri? Respondit ihesus et
dixit ei: Tu es magister in israhel et hec ignoras? Amen amen dico vobis
quia quod scimus loquimur et quod vidimus testamur, et testimonium
nostrum non accipitis. Si terrena dixi vobis et non creditis, quomodo si dixero vo-
bis celestia credetis? Et nemo ascendit in celum nisi qui de celo des-
cendit, filius hominis qui in celo est. Et sicut moyses exalta-
vit serpentem in deserto ita exaltari oportet filium hominis ut omnis qui
credit in ipsum non pereat sed habeat vitam eternam. Sic enim deus dile-
xit mundum ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit
in eum non pereat sed habeat vitam eternam. Non enim misit deus filium
suum in mundum ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum.
Qui credit in eum non iudicatur. Qui autem non credit iam iudicatus est,
quia non credit in nomine unigeniti filii dei. Hoc est autem iudicium
quia lux venit in mundum et dilexerunt magis homines tenebras
quam lucem. Erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui male agit
odit lucem et non venit ad lucem ut non arguantur opera eius. Qui autem
facit veritatem venit ad lucem ut manifestentur eius opera quia in
deo sunt facta. Post hec venit ihesus et discipuli eius in terram iudeam, et illic
demorabatur cum eis et baptizabat. Erat autem et iohannes bapti-
zans in ennon iuxta salim quia aque multe erant illic, et ve-
niebant et baptizabantur. Nondum enim missus fuerat iohannes
in carcerem. Facta est ergo questio ex discipulis iohannis cum iudeis
de purificatione. Et venerunt ad iohannem et dixerunt ei: Rabbi,
qui erat tecum trans iordanem cui testimonium perhibuisti, ecce
hic baptizat et omnes veniunt ad eum. Respondit iohannes et dixit: Non potest
homo accipere quicquam nisi ei fuerit datum de celo. Ipsi vos mihi te-
stimonium perhibetis quod dixerim: non sum ego christus, sed quia missus sum
ante illum. Qui habet sponsam sponsus est. Amicus autem sponsi qui stat
et audit eum gaudio gaudet propter vocem sponsi. In hoc ergo gaudi-
um meum impletum est. Illum oportet crescere me autem minui. Qui de-
sursum venit super omnes est. Qui de terra est de terra loquitur. Qui de
celo venit super omnes est. Et quod vidit et audivit hoc testatur,
et testimonium eius nemo accipit. Qui autem accepit eius testimonium

signavit quia deus verax est. Quem enim misit deus verba dei loquitur.
Non enim ad mensuram dat deus spiritum. Pater diligit filium et omnia dedit
in manu eius. Qui credit in filium habet vitam eternam. Qui autem incredu-
lus est filio non videbit vitam eternam sed ira dei manet super eum.
Ut ergo cognovit ihesus quia audierunt IIII
pharisei quia ihesus plures discipulos facit et baptizat
quam iohannes quamquam ihesus non baptizaret sed discipuli eius: reliquit
iudeam et abiit iterum in galileam. Oportebat eum autem transire per me-
diam samariam. Venit ergo ihesus in civitatem samarie que dicitur sichar
iuxta predium quod dedit iacob ioseph filio suo. Erat autem ibi fons
iacob. Ihesus autem fatigatus ex itinere: sedebat sic super fontem. Hora
erat quasi sexta. Venit mulier de samaria haurire aquam. Di-
cit ei ihesus: Mulier da michi bibere. Discipuli enim eius abierant in civita-
tem ut cibos emerent. Dicit ergo ei mulier illa samaritana
Quomodo tu iudeus cum sis bibere a me poscis que sum mulier samari-
tana? Non enim coutuntur iudei samaritanis. Respondit ihesus et dixit ei.
Si scires donum dei et quis est qui dicit tibi da michi bibere: tu forsitan
petisses ab eo et dedisset tibi aquam vivam. Dicit ei mulier. Domine ne-
que in quo haurias habes et puteus altus est. Unde ergo habes aquam
vivam? Numquid tu maior es patre nostro iacob qui dedit nobis
puteum et ipse ex eo bibit et filii eius et pecora eius. Respondit ihesus et
dixit ei. Omnis qui bibit ex aqua hac: sitiet iterum. Qui autem bibe-
rit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet in eternum. Sed aqua quam
ego dabo ei fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. Dicit
ad eum mulier. Domine. da michi hanc aquam ut non sitiam neque
veniam huc haurire. Dicit ei ihesus. Vade voca virum tuum et ve-
ni huc. Respondit mulier et dixit. Non habeo virum. Dicit ei ihesus.
Bene dixisti quia non habeo virum. V. enim viros habuisti et nunc quem
habes non est tuus vir. Hoc vere dixisti. Dicit ei mulier. Domine
video quia propheta es tu. Patres nostri in monte hoc adoraverunt.
et vos dicitis quia ierosolimis est locus ubi adorare oportet. Dicit
ei ihesus. Mulier crede michi quia veniet hora quando neque in monte hoc
neque ierosolimis adorabitis patrem. Vos adoratis quod nescitis: nos
adoramus quod scimus quia salus ex iudeis est. Sed venit hora et
nunc est. quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veri-
tate. Nam et pater tales querit qui adorent eum. Spiritus est deus. et
eos qui adorant eum in spiritu et veritate oportet adorare. Dicit
ei mulier. Scio quia messias venit. qui dicitur christus. Cum ergo venerit
ille annuntiabit nobis omnia. Dicit ei ihesus. Ego sum qui loquor tecum.
Et continuo venerunt discipuli eius et mirabantur quia cum muliere loque-
batur. Nemo tamen dixit quid queris aut quid loqueris cum ea. Re-
liquit ergo ydriam suam mulier et abiit in civitatem et di-
cit illis hominibus. Venite et videte hominem qui dixit michi omnia quecumque
feci. Numquid ipse est christus? Exierunt de civitate et venie-
bant ad eum. Interea rogabant eum discipuli eius dicentes. Rabbi
manduca. Ille autem dixit eis. Ego cibum habeo manducare quem
vos nescitis. Dicebant ergo discipuli ad invicem. Numquid aliquis
attulit ei manducare. Dicit eis ihesus. Meus cibus est ut faciam
voluntatem eius qui misit me. ut perficiam opus eius. Nonne vos
dicitis quod adhuc IIII menses sunt et messis venit. Ecce dico
vobis levate oculos vestros et videte regiones quia albe sunt iam
ad messem. Et qui metit mercedem accipit et congregat fruc-
tum in vitam eternam. ut et qui seminat simul gaudeat et qui me-
tit. In hoc enim est verbum verum. quia alius est qui seminat et alius
qui metit. Ego misi vos metere quod vos non laborastis. Alii
laboraverunt et vos in labores eorum introistis. Ex civita-
te autem illa multi crediderunt in eum samaritanorum propter
verbum mulieris testimonium perhibentis. quia dixit michi omnia
quecumque feci. Cum venissent ergo ad illum samaritani: rogave-
runt eum ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies. Et multo
plures crediderunt propter sermonem eius. et mulieri dicebant
quia iam non propter tuam loquelam credimus. Ipsi enim audivimus et
scimus quia hic est vere salvator mundi. Post autem duos dies exiit
inde: et abiit in galileam. Ipse enim testimonium perhibuit quia
propheta in sua patria honorem non habet. Cum ergo venisset in galileam
exceperunt eum galilei cum omnia vidissent que fecerat ierosoli-
mis in die festo. et ipsi enim venerant ad diem festum. Venit ergo
iterum in chana galilee. ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam re-
gulus cuius filius infirmabatur capharnaum. Hic cum audisset
quia ihesus adveniret a iudea in galileam. abiit ad eum et ro-
gabat eum ut descenderet et sanaret filium eius. Incipiebat
enim mori. Dixit ergo ihesus ad eum regulus. Domine descende
priusquam moriatur filius meus. Dicit ei ihesus vade filius tuus vivit.
Credidit homo sermoni quem dixit ei ihesus et ibat. Iam autem eo
descendente servi occurrerunt ei et nuntiaverunt dicentes
quia filius eius viveret. Interrogabat autem horam ab eis in qua melius
habuerat. Et dixerunt ei quia heri hora VII. reliquit eum febris.
Cognovit ergo pater quia illa hora erat in qua dixit ei ihesus
filius tuus vivit et credidit ipse et domus eius tota. Hoc iterum secundum
signum fecit ihesus cum venisset a iudea in galileam. V
Post hec erat dies festus iudeorum et ascendit ihesus ierosolimam.
Est autem ierosolimis probatica piscina que cognomina-
tur hebraice bethsaida. V. porticus habens. In his iacebat multi-
tudo magna languentium cecorum claudorum aridorum expectanti-
um aque motum. Angelus autem domini secundum tempus descendebat in piscinam
et movebatur aqua. Et qui prior descendebat in piscinam post mo-
tionem aque sanus fiebat. aquacumque detinebatur infirmita-
te. Erat autem quidam homo ibi XXXVIII annos habens in infirmita-
te sua. Hunc cum vidisset ihesus iacentem et cognovisset quia iam mul-
tum tempus haberet. dicit ei. Vis sanus fieri? Respondit ei languidus. Domine hominem non
habeo: ut cum turbata fuerit aqua mittat me in piscinam. Dum
venio enim ego: alius ante me descendit. Dicit ei ihesus. Surge
tolle grabatum tuum et ambula. Et statim sanus factus est homo et
sustulit grabatum suum et ambulabat. Erat autem sabbatum die
illa. Dicebant ergo iudei illi qui sanus factus fuerat. Sabbatum est non licet
tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis. Qui me sanum fecit
ille michi dixit tolle grabatum tuum et ambula. Interrogaverunt er-
go eum. Quis est ille homo qui dixit tibi tolle grabatum tuum et ambula.
Hic autem qui sanus fuerat effectus nesciebat quis esset. Ihesus enim decli-
navit a turba constituta in loco. Postea invenit eum ihesus in tem-
plo et dixit ei. Ecce sanus factus es. iam noli peccare. ne deterius tibi
aliquid contingat. Abiit ille homo et nuntiavit iudeis. quia ihesus
esset qui fecit eum sanum. Propterea persequebantur iudei ihesum et quere-
bant eum interficere. quia hec faciebat in sabbato. Ihesus autem res-

Pater meus usque modo operatur et ego operor. Propterea ergo magis querebant eum iudei interficere quia non solum solvebat sabbatum sed et patrem suum dicebat deum equalem se faciens deo. Respondit itaque ihesus et dixit eis. Amen amen dico vobis non potest filius a se quicquam facere nisi quod viderit patrem facientem. Quecumque enim ille fecerit hec et filius similiter facit. Pater enim diligit filium et omnia demonstrat ei que ipse facit et maiora his demonstrabit ei opera ut vos miremini. Sicut enim pater suscitat mortuos et vivificat sic et filius quos vult vivificat. Neque enim pater iudicat quemquam sed omne iudicium dedit filio ut omnes honorificent filium sicut honorificant patrem. Qui non honorificat filium non honorificat patrem qui misit illum. Amen amen dico vobis quia qui verbum meum audit et credit ei qui misit me habet vitam eternam et in iudicium non venit sed transit a morte ad vitam. Amen amen dico vobis quia venit hora et nunc est quando mortui audient vocem filii dei et qui audierint vivent. Sicut enim pater habet vitam in semetipso sic dedit et filio vitam habere in semetipso. Et potestatem dedit ei iudicium facere quia filius hominis est. Nolite mirari hoc quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem filii dei et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vite, qui vero mala egerunt in resurrectionem iudicii. Non possum ego a me ipso facere quicquam. Sicut audio iudico et iudicium meum iustum est quia non quero voluntatem meam sed voluntatem eius qui misit me. Si ego testimonium perhibeo de me ipso testimonium meum non est verum. Alius est qui testimonium perhibet de me et scio quia verum est testimonium quod perhibet de me. Vos misistis ad iohannem et testimonium perhibuit veritati. Ego autem non ab homine testimonium accipio sed hec dico ut vos salvi sitis. Ille erat lucerna ardens et lucens. Vos autem voluistis exultare ad horam in luce eius. Ego autem habeo testimonium maius iohanne. Opera enim que dedit mihi pater ut perficiam ea ipsa opera que ego facio testimonium perhibent de me quia pater misit me. Et qui misit me pater ipse testimonium perhibuit de me. Neque vocem eius umquam audistis neque speciem eius vidistis. Et verbum eius non habetis in vobis manens quia quem misit ille huic vos non creditis. Scrutamini scripturas in quibus putatis vos vitam eternam habere et ille sunt que testimonium perhibent de me et non vultis venire ad me ut vitam habeatis. Claritatem ab hominibus non accipio. Sed cognovi vos quia dilectionem dei non habetis in vobis. Ego veni in nomine patris mei et non accipitis me. Si alius venerit in nomine suo illum accipietis. Quomodo vos potestis credere qui gloriam ab invicem accipitis et gloriam que a solo deo est non queritis. Nolite putare quia ego accusaturus sim vos apud patrem. Est qui accusat vos moyses in quo vos speratis. Si enim crederetis moysi crederetis forsitan et mihi. De me enim ille scripsit. Si autem illius litteris non creditis quomodo verbis meis credetis.

VI

Post hec abiit ihesus trans mare galilee quod est tyberiadis et sequebatur eum multitudo magna quia videbant signa que faciebat super his qui infirmabantur. Abiit ergo in montem ihesus et ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autem proximum pascha dies festus iudeorum. Cum sublevasset ergo oculos ihesus et vidisset quia multitudo maxima venit ad eum dicit ad philippum: unde ememus panes ut manducent hii? Hoc autem dicebat temptans eum; ipse enim sciebat quid esset facturus. Respondit ei philippus: ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis ut unusquisque modicum quid accipiat. Dicit ei unus ex discipulis eius andreas frater symonis petri: Est puer unus hic qui habet quinque panes ordeaceos et duos pisces. Sed hec quid sunt inter tantos. Dicit ergo ihesus: facite homines discumbere. Erat autem fenum multum in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque milia. Accepit ergo ihesus panes et cum gratias egisset distribuit discumbentibus, similiter et ex piscibus quantum volebant. Ut autem impleti sunt dixit discipulis suis: colligite que superaverunt fragmenta ne pereant. Collegerunt ergo et impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus ordeaceis et duobus piscibus que superfuerunt hiis qui manducaverant. Illi ergo homines cum vidissent quod fecerat signum dicebant quia hic est vere propheta qui venturus est in mundum. Ihesus autem cum cognovisset quia venturi essent ut raperent eum et facerent eum regem fugit iterum in montem ipse solus. Ut autem sero factum est descenderunt discipuli eius ad mare. Et cum ascendissent navim venerunt trans mare in capharnaum. Et tenebre iam facte erant et non venerat ad eos ihesus. Mare autem vento magno flante exurgebat. Cum remigassent ergo quasi stadia xxv aut xxx vident ihesum ambulantem super mare et proximum navi fieri et timuerunt. Ille autem dixit eis: ego sum, nolite timere. Voluerunt ergo accipere eum in navim et statim navis fuit ad terram in quam ibant. Altera die turba que stabat trans mare vidit quia navicula alia non erat ibi nisi una et quia non introisset cum discipulis suis ihesus in navim sed soli discipuli eius abiissent. Alie vero supervenerunt naves a tyberiade iuxta locum ubi manducaverant panem gratias agente deo. Cum ergo vidisset turba quia ihesus non esset ibi neque discipuli eius ascenderunt in naviculas et venerunt capharnaum querentes ihesum. Et cum invenissent eum trans mare dixerunt ei: rabbi quando huc venisti? Respondit eis ihesus et dixit: amen amen dico vobis queritis me non quia vidistis signa sed quia ex panibus manducastis et saturati estis. Operamini non cibum qui perit sed qui permanet in vitam eternam quem filius hominis dabit vobis. Hunc enim pater signavit deus. Dixerunt ergo ad eum: quid faciemus ut operemur opera dei? Respondit ihesus et dixit eis: hoc est opus dei ut credatis in eum quem misit ille. Dixerunt ergo ei: quod ergo tu facis signum ut videamus et credamus tibi, quid operaris? Patres nostri manna manducaverunt in deserto sicut scriptum est: panem de celo dedit eis manducare. Dixit ergo eis ihesus: amen amen dico vobis non moyses dedit vobis panem de celo sed pater meus dat vobis panem verum de celo. Panis enim dei est qui de celo descendit et dat vitam huic mundo. Dixerunt ergo ad eum: domine semper da nobis panem hunc. Dixit autem eis ihesus: ego sum panis vite. Qui venit ad me non esuriet et qui credit in me non sitiet umquam. Sed dixi vobis quia et vidistis me et non credidistis. Omne quod dat mihi pater ad me veniet et eum qui venit ad me non eiciam foras quia descendi de celo non ut faciam voluntatem meam sed voluntatem eius qui misit me patris. Hec est autem voluntas eius qui misit me patris ut omne quod dedit mihi non perdam ex eo sed resuscitem illud in novissimo die. Hec est autem voluntas patris mei qui misit me ut omnis qui videt filium et credit in eum habeat vitam eternam et ego resuscitabo eum in novissimo die. Murmurabant ergo iudei de illo quia dixisset ego sum panis qui de celo descendi et dicebant: nonne hic est ihesus filius ioseph cuius nos novimus patrem et matrem? Quomodo ergo dicit hic quia de celo descendi? Respondit ergo ihesus et dixit eis:

Nolite murmurare in invicem. Nemo potest venire ad me, nisi pater qui
misit me traxerit illum, et ego resuscitabo illum in novissimo die.
Scriptum est enim in prophetis: Et erunt omnes docibiles dei. Omnis qui audi-
vit a patre et didicit venit ad me. Non quia patrem vidit quisquam, nisi
qui a deo est, hic vidit patrem. Amen amen dico vobis: qui credit in me
habet vitam eternam. Ego sum panis vite. Patres vestri manducaverunt
in deserto manna, et mortui sunt. Hic est panis de celo descen-
dens, ut si quis ex ipso manducaverit non moriatur. Ego sum panis
vivus qui de celo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane
vivet in eternum; et panis quem ego dabo caro mea est pro mundi
vita. Litigabant ergo iudei ad invicem dicentes: Quomodo potest hic
nobis carnem suam dare ad manducandum? Dixit ergo eis ihesus: Amen
amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis
eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam
carnem et bibit meum sanguinem, in me manet et ego in eum,
et habet vitam eternam, et ego resuscitabo illum in novissimo die.
Caro enim mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus. Qui man-
ducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet et
ego in illo. Sicut misit me vivens pater et ego vivo propter patrem, et qui
manducat me et ipse vivet propter me. Hic est panis qui de celo des-
cendit. Non sicut patres vestri manducaverunt manna et mor-
tui sunt. Qui manducat hunc panem vivet in eternum. Hec dixit in
synagoga docens in capharnaum. Multi ergo audientes
ex discipulis eius dixerunt: Durus est hic sermo, quis potest eum audi-
re? Sciens autem semetipsum quia murmurarent de hoc disci-
puli eius, dixit eis: Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis fi-
lium hominis ascendentem ubi erat prius? Spiritus est qui vivificat, caro non
prodest quicquam. Verba que ego locutus sum vobis spiritus et vita sunt.
Sed sunt quidam ex vobis qui non credunt. Sciebat enim ab initio ihesus
qui essent credentes, et quis traditurus esset eum. Et dice-
bat: Propterea dixi vobis quia nemo potest venire ad me nisi datum
fuerit ei a patre meo. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt
retro, et iam cum illo non ambulabant. Dixit ergo ihesus ad duo-
decim: Numquid et vos vultis abire? Respondit ergo ei symon petrus:
Domine, ad quem ibimus? Verba vite eterne habes, et nos credimus et nos.
cognovimus quia tu es christus filius dei. Respondit ergo eis ihesus: Nonne
ego vos xii elegi? Et ex vobis unus diabolus est. Dicebat autem de
iuda symonis scariothis. Erat enim hic traditurus eum, cum esset

Post hec autem ambulabat **VII** unus ex xii.
ihesus in galileam. Non enim volebat in iudeam ambulare,
quia querebant eum iudei interficere. Erat autem in proximo dies festus iudeo-
rum scenophegia. Dixerunt autem ad eum fratres eius: Transi hinc et vade
in iudeam, ut et discipuli tui videant opera tua que facis. Nemo
quippe in occulto aliquid facit, et querit ipse in palam esse. Si
hec facis, manifesta teipsum mundo. Neque enim fratres eius crede-
bant in eum. Dicit ergo eis ihesus: Tempus meum nondum venit,
tempus autem vestrum semper est paratum. Non potest mundus odisse vos, me autem
odit, quia ego testimonium perhibeo de illo quia opera eius mala
sunt. Vos ascendite ad diem festum hunc; ego autem non ascendam
ad diem festum istum, quia meum tempus nondum impletum est. Hec cum
dixisset, ipse mansit in galilea. Ut autem ascenderunt
fratres eius, et ipse ascendit ad diem festum non manifeste, sed
quasi in occulto. Iudei ergo querebant eum in die festo et dice-
bant: Ubi est ille? Et murmur multus erat de illo in turba. Qui-
dam enim dicebant quia bonus est. Alii autem dicebant: Non, sed
seducit turbas. Nemo tamen palam loquebatur de illo propter
metum iudeorum. Iam autem die festo mediante ascendit ihesus
in templum et docebat. Et mirabantur iudei dicentes: Quomodo
hic litteras scit, cum non didicerit? Respondit eis ihesus et dixit: Mea
doctrina non est mea, sed eius qui misit me. Si quis voluerit volun-
tatem eius facere, cognoscet de doctrina utrum ex deo sit an
ego a me ipso loquor. Qui a semetipso loquitur gloriam propri-
am querit; qui autem querit gloriam eius qui misit me, hic verax
est et iniustitia in illo non est. Nonne moyses dedit vobis
legem, et nemo ex vobis facit legem? Quid me queritis interficere?
Respondit turba et dixit: Demonium habes; quis te querit interficere?
Respondit eis ihesus et dixit eis: Unum opus feci et omnes miramini. Propter-
ea moyses dedit vobis circumcisionem, non quia ex moyse est,
sed ex patribus, et in sabbato circumciditis hominem. Si circumcisio-
nem accipit homo in sabbato ut non solvatur lex moysi, mihi in-
dignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato? Nolite iu-
dicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate. Dicebant ergo quidam
ex ierosolimis: Nonne hic est quem iudei querunt interficere?
Et ecce palam loquitur, et nichil ei dicunt. Numquid vere cognove-
runt principes quia hic est christus? Sed hunc scimus unde sit. Christus
autem cum venerit, nemo scit unde sit. Clamabat ergo ihesus in
templo docens et dicens: Et me scitis et unde sim scitis; et
a me ipso non veni, sed est verus qui misit me, quem vos nescitis.
Ego scio eum, et si dixero quia nescio eum, ero similis vobis mendax.
Et ego scio eum, quia ab ipso sum, et ipse me misit. Querebant
ergo eum apprehendere, et nemo misit in eum manus, quia nondum
venerat hora eius. De turba autem multi crediderunt in eum, et dice-
bant: Christus cum venerit, numquid plura signa faciet quam que
hic facit? Audierunt pharisei turbam murmurantem de il-
lo hec, et miserunt principes et pharisei ministros ut apprehenderent
illum. Dixit ergo eis ihesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum et va-
do ad patrem qui misit me. Queretis me et non invenietis, et ubi
ego sum vos non potestis venire. Dixerunt ergo iudei ad
semetipsos: Quo hic iturus est, quia non inveniemus eum? Numquid
in dispersionem gentium iturus est, et docturus gentes? Quis est hic
sermo quem dixit: Queretis me et non invenietis, et ubi sum ego
vos non potestis venire? In novissimo autem die magno fe-
stivitatis stabat ihesus et clamabat dicens: Si quis sitit ve-
niat ad me et bibat. Qui credit in me, sicut dicit scrip-
tura, flumina de ventre eius fluent aque vive. Hoc autem dixit
de spiritu quem accepturi erant credentes in eum. Nondum
enim erat spiritus datus, quia ihesus nondum erat glorificatus. Ex il-
la ergo turba cum audissent hos sermones eius dicebant: Hic est
vere propheta. Alii dicebant: Hic est christus. Quidam autem dicebant:
Numquid a galilea venit christus? Nonne scriptura dicit quia
ex semine david et de bethleem castello ubi erat david venit christus?
Dissensio itaque facta est in turba propter eum. Quidam autem ex
ipsis volebant apprehendere eum, sed nemo misit super eum ma-
nus. Venerunt ergo ministri ad pontifices et phariseos, et dixerunt
eis: Quare non adduxistis illum? Responderunt ministri: Numquam
sic locutus est homo, sicut hic homo loquitur. Responderunt ergo eis pharisei:

Numquid et vos seducti estis? Numquid ex principibus aliquis credidit in eum aut ex phariseis? Sed turba haec quae non novit legem maledicti sunt. Dixit Nichodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui unus ex ipsis erat: Numquid lex nostra iudicat hominem nisi prius audierit ab ipso et cognoverit quid faciat? Responderunt et dixerunt ei: Numquid et tu Galileus es? Scrutare scripturas et vide quia propheta a Galilea non surgit.

VIII

Et reversi sunt unusquisque in domum suam. Ihesus autem perrexit in montem Oliveti, et diluculo iterum venit in templum, et omnis populus venit ad eum, et sedens docebat eos. Adducunt autem scribe et pharisei mulierem deprehensam in adulterio et statuerunt eam in medio et dixerunt ei: Magister, haec mulier modo deprehensa est in adulterio. In lege autem Moyses mandavit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? Hoc autem dicebant temptantes eum ut possent accusare eum. Ihesus autem inclinans se deorsum digito scribebat in terra. Cum autem perseverarent interrogantes eum, erexit se et dixit illis: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. Et iterum se inclinans scribebat in terra. Audientes autem unus post alium exibant, incipientes a senioribus, et remansit solus Ihesus et mulier in medio stans. Erigens autem Ihesus se dixit ei: Mulier, ubi sunt qui te accusabant? Nemo te condempnavit? Que dixit: Nemo, domine. Dixit autem Ihesus: Nec ego te condempnabo. Vade et iam amplius noli peccare. Iterum ergo locutus est Ihesus dicens eis: Ego sum lux mundi. Qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vite. Dixerunt ergo pharisei: Tu de te testimonium perhibes; testimonium tuum non est verum. Respondit Ihesus et dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo de me ipso, verum est testimonium meum, quia scio unde venio aut quo vado. Vos autem nescitis unde venio aut quo vado. Vos autem secundum carnem iudicatis, ego non iudico quemquam. Et si iudico ego, iudicium meum verum est, quia solus non sum, sed ego et qui misit me pater. Et in lege vestra scriptum est quia duorum hominum testimonium verum est. Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso, et testimonium perhibet de me qui misit me pater. Dicebant ergo ei: Ubi est pater tuus? Respondit Ihesus: Neque me scitis neque patrem meum. Si me sciretis, forsitan et patrem meum sciretis. Haec verba locutus est Ihesus in gazophilacio docens in templo, et nemo apprehendit eum, quia nondum venerat hora eius. Dixit ergo iterum eis Ihesus: Ecce vado, et queretis me, et in peccato vestro moriemini. Quo ego vado vos non potestis venire. Dicebant ergo Iudei: Numquid interficiet semet ipsum, quia dicit: Quo ego vado vos non potestis venire? Et dicebat eis: Vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo. Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris. Si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro. Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Ihesus: Principium, qui et loquor vobis. Multa habeo de vobis loqui et iudicare, sed qui misit me verax est, et ego quae audivi ab eo haec loquor in mundo. Et non cognoverunt quia patrem eius dicebat Deum. Dixit ergo eis Ihesus: Cum exaltaveritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, et a me ipso facio nichil, sed sicut docuit me pater haec loquor. Et qui misit me mecum est, et non reliquit me solum, quia ego quae placita sunt ei facio semper. Haec illo loquente multi crediderunt in eum. Dicebat ergo Ihesus ad eos qui crediderunt ei ex Iudeis: Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis, et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos. Responderunt ergo ei Iudei: Semen Abrahe sumus et nemini servivimus umquam. Quomodo tu dicis: Quia liberi eritis? Respondit eis Ihesus: Amen amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum servus est peccati. Servus autem non manet in domo in eternum, filius manet in eternum. Si ergo filius vos liberaverit, vere liberi eritis. Scio quia filii Abrahe estis, sed queritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis. Ego quod vidi apud patrem meum loquor, et vos quae vidistis apud patrem vestrum facitis. Responderunt et dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Ihesus: Si filii Abrahe estis, opera Abrahe facite. Nunc autem queritis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus sum, quam audivi a Deo; hoc Abraham non fecit. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus nati; unum patrem habemus Deum. Dixit ergo eis Ihesus: Si Deus pater vester esset, diligeretis utique me. Ego enim a Deo processi et veni; neque enim a me ipso veni, sed ille me misit. Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit, quia veritas non est in eo. Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est et pater eius. Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare non creditis mihi? Qui ex Deo est verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Responderunt ergo Iudei et dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu et demonium habes? Respondit Ihesus et dixit: Ego demonium non habeo, sed honorifico patrem meum, et vos inhonorastis me. Ego autem non quero gloriam meam; est qui querat et iudicet. Amen amen dico vobis, si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in eternum. Dixerunt ergo Iudei: Nunc cognovimus quia demonium habes. Abraham mortuus est et prophete, et tu dicis: Si quis sermonem meum servaverit, mortem non gustabit in eternum. Numquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est? Et prophete mortui sunt. Quem te ipsum facis? Respondit Ihesus: Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nichil est. Est pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus vester est, et non cognovistis eum; ego autem novi eum. Et si dixero quia non novi eum, ero similis vobis mendax. Sed scio eum et sermonem eius servo. Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum; vidit et gavisus est. Dixerunt ergo Iudei ad eum: Quinquaginta annos nondum habes et Abraham vidisti? Dixit ergo eis Ihesus: Amen amen dico vobis, antequam Abraham fieret ego sum. Tulerunt ergo lapides ut iacerent in eum. Ihesus autem abscondit se et exivit de templo.

IX

Et preteriens vidit hominem cecum a nativitate. Et interrogaverunt eum discipuli eius: Rabbi, quis peccavit, hic aut parentes eius, ut cecus nasceretur? Respondit Ihesus: Neque hic peccavit neque parentes eius, sed ut manifestentur opera Dei in illo. Me oportet operari opera eius qui misit me donec dies est. Venit nox quando nemo potest operari. Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi. Haec cum dixisset, expuit in terram et fecit lutum ex sputo et linivit lutum super oculos eius, et dixit ei: Vade, lava in natatoria Syloe.

quod interpretatur Missus. Abiit ergo et lavit et venit videns. Itaque vicini et qui viderant eum prius quia mendicus erat dicebant: Nonne hic est qui sedebat et mendicabat? Alii dicebant: Quia hic est. Alii autem: Nequaquam, sed similis est ei. Ille vero dicebat: Quia ego sum. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit: Ille homo qui dicitur Iesus lutum fecit et unxit oculos meos et dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe et lava. Et abii et lavi et vidi. Et dixerunt ei: Ubi est ille? Ait: Nescio. Adducunt autem eum ad Pharisaeos qui caecus fuerat. Erat autem sabbatum quando lutum fecit Iesus et aperuit oculos eius. Iterum ergo interrogabant eum Pharisaei quomodo vidisset. Ille autem dixit eis: Lutum posuit mihi super oculos et lavi et video. Dicebant ergo ex Pharisaeis quidam: Non est hic homo a Deo, quia sabbatum non custodit. Alii dicebant: Quomodo potest homo peccator haec signa facere? Et scisma erat inter eos. Dicunt ergo caeco iterum: Tu quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est. Non crediderunt ergo Iudaei de illo quia caecus fuisset et vidisset, donec vocaverunt parentes eius qui viderat, et interrogaverunt eos dicentes: Hic est filius vester quem vos dicitis quia caecus natus est? Quomodo ergo nunc videt? Responderunt eis parentes eius et dixerunt: Scimus quia hic est filius noster et quia caecus natus est; quomodo autem nunc videat nescimus, aut quis eius aperuit oculos nos nescimus; ipsum interrogate: aetatem habet, ipse de se loquatur. Haec dixerunt parentes eius quia timebant Iudaeos; iam enim conspiraverant Iudaei ut si quis eum confiteretur Christum extra synagogam fieret. Propterea parentes eius dixerunt quia aetatem habet, ipsum interrogate. Vocaverunt ergo rursum hominem qui fuerat caecus et dixerunt ei: Da gloriam Deo; nos scimus quia hic homo peccator est. Dixit ergo ille: Si peccator est nescio; unum scio, quia cum caecus essem modo video. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? Respondit illis: Dixi vobis iam et audistis; quid iterum vultis audire? Numquid et vos vultis discipuli eius fieri? Maledixerunt ei et dixerunt: Tu discipulus eius sis, nos autem Moysi discipuli sumus. Nos scimus quia Moysi locutus est Deus; hunc autem nescimus unde sit. Respondit ille homo et dixit eis: In hoc enim mirabile est quia vos nescitis unde sit, et aperuit oculos meos. Scimus quia peccatores Deus non audit, sed si quis Dei cultor est et voluntatem eius facit hunc exaudit. A saeculo non est auditum quia quis aperuit oculos caeci nati. Nisi esset hic a Deo non poterat facere quicquam. Responderunt et dixerunt ei: In peccatis natus es totus et tu doces nos? Et eiecerunt eum foras. Audivit Iesus quia eiecerunt eum foras, et cum invenisset eum dixit ei: Tu credis in filium Dei? Respondit ille et dixit: Quis est Domine ut credam in eum? Et dixit ei Iesus: Et vidisti eum, et qui loquitur tecum ipse est. At ille ait: Credo Domine. Et procidens adoravit eum. Dixit ei Iesus: In iudicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident videant et qui vident caeci fiant. Et audierunt quidam ex Pharisaeis qui cum ipso erant et dixerunt ei: Numquid et nos caeci sumus? Dixit eis Iesus: Si caeci essetis non haberetis peccatum; nunc vero dicitis quia videmus, peccatum vestrum manet.

X

Amen amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ovile ovium sed ascendit aliunde, ille fur est et latro. Qui autem intrat per ostium pastor est ovium. Huic ostiarius aperit, et oves vocem eius audiunt, et proprias oves vocat nominatim et educit eas. Et cum proprias oves emiserit ante eas vadit, et oves illum sequuntur quia sciunt vocem eius. Alienum autem non sequuntur sed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum. Hoc proverbium dixit eis Iesus; illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis. Dixit ergo eis iterum Iesus: Amen amen dico vobis quia ego sum ostium ovium. Omnes quotquot venerunt fures sunt et latrones, sed non audierunt eos oves. Ego sum ostium; per me si quis introierit salvabitur, et ingredietur et egredietur et pascua inveniet. Fur non venit nisi ut furetur et mactet et perdat. Ego veni ut vitam habeant et abundantius habeant. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. Mercennarius autem et qui non est pastor, cuius non sunt oves propriae, videt lupum venientem et dimittit oves et fugit, et lupus rapit et dispergit oves. Mercennarius autem fugit quia mercennarius est et non pertinet ad eum de ovibus. Ego sum pastor bonus, et cognosco oves meas et cognoscunt me meae. Sicut novit me Pater et ego agnosco Patrem, et animam meam pono pro ovibus meis. Et alias oves habeo quae non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor. Propterea me Pater diligit quia ego pono animam meam ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a me ipso. Potestatem habeo ponendi eam et potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi a Patre meo. Dissensio iterum facta est inter Iudaeos propter sermones hos. Dicebant autem multi ex ipsis: Daemonium habet et insanit; quid eum auditis? Alii dicebant: Haec verba non sunt daemonium habentis; numquid daemonium potest caecorum oculos aperire? Facta sunt autem encaenia in Hierosolymis, et hiems erat. Et ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis. Circumdederunt ergo eum Iudaei et dicebant ei: Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus dic nobis palam. Respondit eis Iesus: Loquor vobis et non creditis. Opera quae ego facio in nomine Patris mei haec testimonium perhibent de me. Sed vos non creditis quia non estis ex ovibus meis. Oves meae vocem meam audiunt, et ego cognosco eas et sequuntur me; et ego vitam aeternam do eis, et non peribunt in aeternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi maius omnibus est, et nemo potest rapere de manu Patris mei. Ego et Pater unum sumus. Sustulerunt lapides Iudaei ut lapidarent eum. Respondit eis Iesus: Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo; propter quod eorum opus me lapidatis? Responderunt ei Iudaei: De bono opere non lapidamus te sed de blasphemia, et quia tu homo cum sis facis teipsum Deum. Respondit eis Iesus: Nonne scriptum est in lege vestra quia ego dixi dii estis? Si illos dixit deos ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi scriptura, quem Pater sanctificavit et misit in mundum vos dicitis quia blasphemas, quia dixi Filius Dei sum? Si non facio opera Patris mei nolite credere mihi; si autem facio, et si mihi non vultis credere operibus credite, ut cognoscatis et credatis quia in me est Pater et ego in Patre. Quaerebant ergo eum apprehendere, et exivit de manibus eorum. Et abiit iterum trans Iordanem in eum locum ubi erat Iohannes baptizans primum, et mansit illic. Et multi venerunt ad eum et dicebant quia Iohannes quidem signum fecit nullum; omnia autem quaecumque dixit Iohannes de hoc vera erant. Et multi crediderunt in eum.

XI

Erat autem quidam languens Lazarus a Bethania de castello Mariae et Marthae sororis eius. Maria autem erat quae unxit Dominum unguento et extersit pedes eius capillis suis, cuius frater Lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes: Domine ecce quem a-

unxit pedes eius capillis suis, cuius frater Lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur. Audiens autem Ihesus dixit eis: Infirmitas haec non est ad mortem, sed pro gloria dei, ut glorificetur filius dei per eam. Diligebat autem Ihesus Martham et sororem eius Mariam et Lazarum. Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus. Deinde post hoc dixit discipulis suis: Eamus in Iudeam iterum. Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc quaerebant te Iudei lapidare, et iterum vadis illuc? Respondit Ihesus: Nonne duodecim horae sunt diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem huius mundi videt. Si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in eo. Haec ait, et post hoc dicit illis: Lazarus amicus noster dormit, sed vado ut a somno excitem eum. Dixerunt ergo discipuli eius: Domine, si dormit, salvus erit. Dixerat autem Ihesus de morte eius; illi autem putaverunt quia de dormitione somni diceret. Tunc ergo dixit eis Ihesus manifeste: Lazarus mortuus est, et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi; sed eamus ad eum. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didimus, ad condiscipulos: Eamus et nos, ut moriamur cum eo. Venit itaque Ihesus et invenit eum quattuor dies iam in monumento habentem. Erat autem Bethania iuxta Ierusalem quasi stadiis quindecim. Multi autem ex Iudeis venerant ad Mariam et Martham, ut consolarentur eas de fratre suo. Martha ergo ut audivit quia Ihesus venit, occurrit illi; Maria autem domi sedebat. Dixit ergo Martha ad Ihesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus; sed et nunc scio quia quaecumque poposceris a deo, dabit tibi deus. Dicit illi Ihesus: Resurget frater tuus. Dicit ei Martha: Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die. Dixit ei Ihesus: Ego sum resurrectio et vita; qui credit in me, et si mortuus fuerit, vivet; et omnis qui vivit et credit in me, non morietur in aeternum. Credis hoc? Ait illi: Utique, domine; ego credidi quia tu es Christus filius dei vivi, qui in hunc mundum venisti. Et cum haec dixisset, abiit et vocavit Mariam sororem suam silentio dicens: Magister adest et vocat te. Illa autem ut audivit, surrexit cito et venit ad eum. Nondum enim venerat Ihesus in castellum, sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha. Iudei ergo qui erant cum ea in domo et consolabantur eam, cum vidissent Mariam quia cito surrexit et exiit, secuti sunt eam dicentes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi. Maria ergo cum venisset ubi erat Ihesus, videns eum cecidit ad pedes eius, et dixit ei: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Ihesus ergo ut vidit eam plorantem et Iudeos qui venerant cum ea plorantes, infremuit spiritu et turbavit se ipsum, et dixit: Ubi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni et vide. Et lacrimatus est Ihesus. Dixerunt ergo Iudei: Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos caeci nati, facere ut et hic non moreretur? Ihesus ergo rursum fremens in semetipso venit ad monumentum. Erat autem ibi spelunca, et lapis superpositus erat ei. Ait Ihesus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha, soror eius qui mortuus fuerat: Domine, iam fetet; quatriduanus enim est. Dicit ei Ihesus: Nonne dixi tibi quoniam si credideris, videbis gloriam dei? Tulerunt ergo lapidem. Ihesus autem elevatis sursum oculis dixit: Pater, gratias ago tibi quoniam audisti me. Ego autem sciebam quia semper me audis, sed propter populum qui circumstat dixi, ut credant quia tu me misisti. Haec cum dixisset, voce magna clamavit: Lazare, veni foras. Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus manus et pedes institis, et facies eius sudario erat ligata. Dixit eis Ihesus: Solvite eum et sinite abire. Multi ergo ex Iudeis qui venerant ad Mariam et Martham, et viderant quae fecit Ihesus, crediderunt in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad Phariseos et dixerunt eis quae fecit Ihesus. Collegerunt ergo pontifices et Pharisei concilium adversus Ihesum et dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, et venient Romani et tollent locum nostrum et gentem. Unus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam, nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, et non tota gens pereat. Hoc autem a semetipso non dixit, sed cum esset pontifex anni illius, prophetavit quia Ihesus erat moriturus pro gente, et non tantum pro gente, sed ut filios dei qui erant dispersi congregaret in unum. Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum. Ihesus autem iam non palam ambulabat apud Iudeos, sed abiit in regionem iuxta desertum, in civitatem quae dicitur Effrem, et ibi morabatur cum discipulis suis. Proximum autem erat pascha Iudeorum, et ascenderunt multi Ierosolimam de regione ante pascha, ut sanctificarent se ipsos. Quaerebant ergo Ihesum et colloquebantur ad invicem in templo stantes: Quid putatis, quia non venit ad diem festum? Dederant enim pontifices et Pharisei mandatum, ut si quis cognoverit ubi sit, indicet, ut apprehendant eum.

XII

Ihesus ergo ante sex dies paschae venit Bethaniam, ubi fuerat Lazarus mortuus, quem suscitavit Ihesus. Fecerunt autem ei cenam ibi, et Martha ministrabat; Lazarus vero unus erat ex discumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram unguenti nardi pistici pretiosi, et unxit pedes Ihesu, et extersit capillis suis pedes eius; et domus impleta est ex odore unguenti. Dixit ergo unus ex discipulis suis, Iudas Scarioth, qui erat eum traditurus: Quare hoc unguentum non venditur trecentis denariis et datum est egenis? Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, et loculos habens, ea quae mittebantur portabat. Dixit ergo Ihesus: Sinite illam, ut in diem sepulturae meae servet illud. Pauperes enim semper habetis vobiscum, me autem non semper habetis. Cognovit ergo turba multa ex Iudeis quia illic est, et venerunt non propter Ihesum tantum, sed ut Lazarum viderent, quem suscitavit a mortuis. Cogitaverunt autem principes sacerdotum ut et Lazarum interficerent, quia multi propter illum abibant ex Iudeis et credebant in Ihesum. In crastinum autem turba multa quae venerat ad diem festum, cum audissent quia venit Ihesus Ierosolimam, acceperunt ramos palmarum et processerunt obviam ei, et clamabant: Osanna, benedictus qui venit in nomine domini, rex Israel. Et invenit Ihesus asellum et sedit super eum, sicut scriptum est: Noli timere, filia Syon; ecce rex tuus venit sedens super pullum asinae. Haec non cognoverunt discipuli eius primum, sed quando glorificatus est Ihesus, tunc recordati sunt quia haec erant scripta de eo, et haec fecerunt ei. Testimonium ergo perhibebat turba quae erat cum eo, quando Lazarum vocavit de monumento et suscitavit eum a mortuis. Propterea et obviam venit ei turba, quia audierunt eum fecisse hoc signum.

pharisei ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis quia nihil proficimus? Ecce mundus totus post eum abiit. Erant autem quidam gentiles ex his qui ascenderant ut adorarent in die festo. Hii ergo accesserunt ad Philippum qui erat a Bethsaida civitate Galilee et rogabant eum dicentes: Domine, volumus Ihesum videre. Venit Philippus et dicit Andree. Andreas rursum et Philippus dixerunt Ihesu. Ihesus autem respondit eis dicens: Venit hora ut clarificetur filius hominis. Amen amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam suam perdet eam, et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam eternam custodit eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur; et ubi sum ego, illic et minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum pater meus qui est in celis. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, salvifica me ex hac hora. Sed propterea veni in horam hanc. Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de celo: Et clarificavi et adhuc clarificabo. Turba ergo que stabat et audierat dicebat tonitruum esse factum. Alii dicebant: Angelus ei locutus est. Respondit Ihesus et dixit: Non propter me hec vox venit, sed propter vos. Nunc iudicium est mundi; nunc princeps mundi huius eicietur foras. Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum. Hoc autem dicebat significans qua morte esset moriturus. Respondit ei turba: Nos audivimus ex lege quia Christus manet in eternum; et quomodo tu dicis: Oportet exaltari filium hominis? Quis est iste filius hominis? Dixit ergo eis Ihesus: Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis; credite in lucem ut filii lucis sitis. Hec locutus est Ihesus et abiit et abscondit se ab eis. Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum, ut sermo Ysaie prophete impleretur quem dixit: Domine, quis credidit auditui nostro, et brachium Domini cui revelatum est? Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Ysaias: Excecavit oculos eorum et induravit cor eorum, ut non videant oculis et intelligant corde et convertantur et sanem eos. Hec dixit Ysaias quando vidit gloriam eius et locutus est de eo. Verumptamen et ex principibus multi crediderunt in eum, sed propter phariseos non confitebantur, ut de synagoga non eicerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis quam gloriam Dei. Ihesus autem clamavit et dixit: Qui credit in me non credit in me, sed in eum qui misit me. Et qui videt me videt eum qui misit me. Ego lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me in tenebris non maneat. Et si [illegible] ei, ego non iudico eum. Non enim veni ut iudicem mundum, sed ut salvificem mundum. Qui spernit me et non accipit verba mea, habet qui iudicet eum: sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in novissimo die. Quia ego ex meipso non locutus sum, sed qui misit me pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam et quid loquar. Et scio quia mandatum eius vita eterna est. Que ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater, sic loquor.

XIII

Ante diem autem festum pasche, sciens Ihesus quia venit eius hora ut transeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et cena facta, cum diabolus iam misisset in cor ut traderet eum Iudas Symonis Scariothis, sciens quia omnia dedit ei pater in manus, et quia a Deo exivit et ad Deum vadit, surgit a cena et ponit vestimenta sua; et cum accepisset linteum, precinxit se. Deinde mittit aquam in pelvim et cepit lavare pedes discipulorum et extergere linteo quo erat precinctus. Venit ergo ad Symonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes? Respondit Ihesus et dixit ei: Quod ego facio tu nescis modo, scies autem postea. Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes in eternum. Respondit ei Ihesus: Si non lavero te, non habebis partem mecum. Dicit ei Symon Petrus: Domine, non tantum pedes meos, sed et manus et caput. Dicit ei Ihesus: Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes. Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum; propterea dixit: Non estis mundi omnes. Postquam ergo lavit pedes eorum et accepit vestimenta sua, cum recubuisset iterum, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me magister et domine, et bene dicitis: sum etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros dominus et magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis ita et vos faciatis. Amen amen dico vobis, non est servus maior domino suo, neque apostolus maior eo qui misit illum. Si hec scitis, beati eritis si feceritis ea. Non de omnibus vobis dico; ego scio quos elegerim; sed ut impleatur scriptura: Qui manducat mecum panem levabit contra me calcaneum suum. Amodo dico vobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit credatis quia ego sum. Amen amen dico vobis, qui accipit si quem misero, me accipit; qui autem me accipit, accipit eum qui me misit. Cum hec dixisset Ihesus, turbatus est spiritu, et protestatus est et dixit: Amen amen dico vobis quia unus ex vobis me tradet. Aspiciebant ergo ad invicem discipuli, hesitantes de quo diceret. Erat ergo recumbens unus ex discipulis eius in sinu Ihesu, quem diligebat Ihesus. Innuit ergo huic Symon Petrus et dicit ei: Quis est de quo dicit? Itaque cum recubuisset ille supra pectus Ihesu, dicit ei: Domine, quis est? Respondit Ihesus: Ille est cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit Iude Symonis Scariothis. Et post buccellam introivit in eum Sathanas. Et dicit ei Ihesus: Quod facis fac citius. Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixerit ei. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quia dicit ei Ihesus: Eme ea que opus sunt nobis ad diem festum, aut egenis ut aliquid daret. Cum ergo accepisset ille buccellam, exivit continuo. Erat autem nox. Cum ergo exisset, dixit Ihesus: Nunc clarificatus est filius hominis, et Deus clarificatus est in eo. Si Deus clarificatus est in eo, et Deus clarificabit eum in semetipso, et continuo clarificabit eum. Filioli, adhuc modicum vobiscum sum. Queretis me, et sicut dixi Iudeis: Quo ego vado vos non potestis venire, et vobis dico modo. Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem. Dicit ei Symon Petrus: Domine, quo vadis? Respondit Ihesus: Quo ego vado non potes me modo sequi; sequeris autem postea. Dicit ei Petrus: Quare non possum te sequi modo? Animam meam pro te ponam. Respondit Ihesus: Animam tuam pro me pones? Amen amen dico tibi, non cantabit gallus donec ter me neges. Et ait discipulis suis:

XIIII

Non turbetur cor vestrum neque formidet. Creditis in Deum, et in me credite. In domo patris mei mansiones multe sunt; si quo minus, dixissem vobis, quia vado parare vobis locum. Et si abiero et preparavero vobis locum, iterum venio et accipiam vos ad meipsum, ut ubi sum ego et vos sitis. Et quo ego vado scitis, et viam scitis. Dicit ei Thomas: Domine, nescimus quo vadis, et quomodo possumus viam scire? Dicit ei Ihesus: Ego sum via et veritas et vita. Nemo venit ad patrem nisi per me. Si cognovissetis me

[illegible]

me et patrem meum utique cognovissetis. et amodo cognoscetis eum et
vidistis eum. Dicit ei Philippus. domine ostende nobis patrem et sufficit
nobis. Dicit ei Iesus. tanto tempore vobiscum sum et non cognovistis
me. Philippe. qui videt me videt et patrem. Quomodo tu dicis ostende
nobis patrem? Non creditis quia ego in patre et pater in me
est? Verba que ego loquor vobis a me ipso non loquor. Pater autem in me manens
ipse facit opera. Non creditis quia ego in patre et pater in me est? Alioquin
propter opera ipsa credite. Amen amen dico vobis. qui credit in me opera que
ego facio et ipse faciet. et maiora horum faciet. quia ego ad patrem
vado. et quodcumque petieritis patrem in nomine meo hoc faciam ut glorificetur
pater in filio. Si quid petieritis in nomine meo hoc faciam.
Si diligitis me mandata mea servate. Et ego rogabo patrem
et alium paraclitum dabit vobis ut maneat vobiscum in eternum
spiritum veritatis quem mundus non potest accipere. quia non videt eum nec scit
eum. vos autem cognoscetis eum quia apud vos manebit
et in vobis erit. Non relinquam vos orphanos. veniam ad vos. Ad
huc modicum et mundus me iam non videt. Vos autem videbitis
me quia ego vivo. et vos vivetis. In illo die vos cognoscetis quia
ego sum in patre meo et vos in me. et ego in vobis. Qui habet man
data mea et servat ea: ille est qui diligit me. Qui autem diligit
me diligetur a patre meo. et ego diligam eum et manifestabo
ei meipsum. Dicit ei Iudas non ille Scariothis. Domine quid factum
est quia manifestaturus es nobis teipsum et non mundo?
Respondit Iesus et dixit ei. Si quis diligit me sermonem meum serva
bit. et pater meus diliget eum et ad eum veniemus et mansionem apud
eum faciemus. Qui non diligit me sermones meos non servat.
et sermonem quem audistis non est meus sed eius qui misit me patris. Hec
locutus sum vobis apud vos manens. Paraclitus autem spiritus sanctus quem
mittet pater in nomine meo. ille vos docebit omnia et suggeret
vobis omnia quecumque dixero vobis. Pacem relinquo vobis pacem
meam do vobis. non quomodo mundus dat ego do vobis. Non tur
betur cor vestrum neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis va
do et venio ad vos. Si diligeretis me gauderetis utique quia
vado ad patrem quia pater maior me est. Et nunc dixi vobis priusquam
fiat ut cum factum fuerit credatis. Iam non multa loquar vo
biscum. Venit enim princeps mundi huius et in me non habet quic
quam. sed ut cognoscat mundus quia diligo patrem et sicut man
datum dedit mihi pater sic facio.

XV

Surgite eamus hinc. Ego sum vitis vera. et pater meus a
gricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fruc
tum. tollet eum et omnem qui fert fructum purgabit eum ut
fructum plus afferat. Iam vos mundi estis. propter sermonem
quem locutus sum vobis. Manete in me et ego in vobis.
Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso nisi manserit
in vite. sic nec vos nisi in me manseritis. Ego sum vitis
vos palmites. qui manet in me et ego in eo. hic fert
fructum multum. quia sine me nichil potestis facere. Si quis in me non
manserit mittetur foras sicut palmes et arescet et colligent eum
et in ignem mittent et ardet. Si manseritis in me et verba
mea in vobis manserint. quodcumque volueritis petetis et fiet vo
bis. In hoc clarificatus est pater meus ut plurimum fructum
afferatis. et efficiamini mei discipuli. Sicut dilexit me
pater. et ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Si pre
cepta mea servaveritis manebitis in dilectione mea
sicut et ego precepta patris mei servavi. et maneo in eius dilecti
one. Hec locutus sum vobis ut gaudium meum in vobis sit et
gaudium vestrum impleatur. Hoc est preceptum meum ut diligatis
invicem sicut dilexi vos. Maiorem hac dilectionem nemo habet
ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis
si feceritis que ego precipio vobis. Iam non dico vos servos quia
servus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos
quia omnia quecumque audivi a patre meo nota feci vobis. Non vos
me elegistis sed ego elegi vos et posui vos ut eatis et fructum
afferatis. et fructus vester maneat. ut quodcumque petieritis
patrem in nomine meo det vobis. Hec mando vobis ut diligatis in
vicem. Si mundus vos odit. scitote quia priorem vobis odio habuit.
Si de mundo fuissetis mundus quod suum erat diligeret. Quia vero
de mundo non estis: sed ego elegi vos de mundo. propterea odit
vos mundus. Mementote sermonis mei quem ego dixi vobis
non est servus maior domino suo. Si me persecuti sunt et vos persequentur
Si sermonem meum servaverunt et vestrum servabunt. Sed hec omnia fa
cient vobis propter nomen meum. quia nesciunt eum qui misit me. Si
non venissem et locutus eis non fuissem peccatum non haberent. Nunc autem
excusationem non habent de peccato suo. Qui me odit et patrem meum
odit. Si opera non fecissem in eis que nemo alius fecit pec
catum non haberent. Nunc autem et viderunt et oderunt et me et
patrem meum. Sed ut adimpleatur sermo qui in lege eorum scrip
tus est. quia odio habuerunt me gratis. Cum autem venerit pa
raclitus quem ego mittam vobis a patre spiritum veritatis qui a patre
procedit. ille testimonium perhibebit de me. et vos testi
monium perhibebitis quia ab initio mecum estis.

XVI

Hec locutus sum vobis ut non scandalizemini. Absque sina
gogis facient vos. sed venit hora ut omnis qui interfi
cit vos arbitretur obsequium se prestare deo. et hec facient
vobis quia non noverunt patrem neque me. Sed hec locutus sum vobis ut
cum venerit hora eorum reminiscamini quia ego dixi vobis. Hec
autem ab initio vobis non dixi: quia vobiscum eram. Et nunc va
do ad eum qui me misit. et nemo ex vobis interrogat me quo
vadis. Sed quia hec locutus sum vobis tristitia implevit cor
vestrum. Sed ego veritatem dico vobis. expedit vobis ut ego vadam
si enim non abiero paraclitus non veniet ad vos. Si autem abiero
mittam eum ad vos. Et cum venerit ille: arguet mundum de
peccato et de iustitia et de iudicio. De peccato quidem quia non credunt
in me. De iustitia vero quia ad patrem vado et iam non videbi
tis me. De iudicio autem quia princeps mundi huius iam
iudicatus est. Adhuc multa vobis habeo dicere. sed non potestis porta
re modo. Cum autem venerit ille spiritus veritatis: docebit vos
omnem veritatem. Non enim loquetur a semetipso. sed quecumque
audiet loquetur. et que ventura sunt annuntiabit vobis. Ille
me clarificabit. quia de meo accipiet et annuntiabit vobis.
Omnia quecumque habet pater mea sunt. Propterea dixi vobis quia de meo
accipiet et annuntiabit vobis. Modicum et iam non vide
bitis me et iterum modicum et videbitis me. quia vado ad pa
trem. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad invicem. Quid est hoc

dicit nobis. modicum et iam non videbitis me. et iterum modi
cum et videbitis me quia vado ad patrem. Dicebant ergo quid
est hoc quod dicit nobis modicum? nescimus quid loquitur. Cogno
vit autem Iesus quia volebant eum interrogare. et dixit eis. De
hoc queritis inter vos quia dixi modicum et iam non videbitis me. et
iterum modicum et videbitis me. Amen amen dico vobis quia plorabi
tis et flebitis vos. mundus autem gaudebit. Vos autem contristabi
mini. sed tristicia vestra vertetur in gaudium. Mulier autem cum parit
tristiciam habet. quia venit hora eius. Cum autem pepererit puerum iam
non meminit pressure propter gaudium quia natus est homo in mundum.
Et vos igitur nunc quidem tristiciam habetis. Iterum autem videbo vos. et
gaudebit cor vestrum. et gaudium vestrum nemo tollet a vobis.
et in illo die me non interrogabitis quicquam. Amen amen dico
vobis. si quid petieritis patrem in nomine meo. dabit vobis.
usque modo non petistis quicquam in nomine meo. petite et accipietis
ut gaudium vestrum sit plenum. Hec in proverbiis locutus sum
vobis. Venit hora cum iam non in proverbiis loquar vobis. sed palam
de patre meo annunciabo vobis. In illo die in nomine meo petetis.
Et non dico vobis quia ego rogabo patrem de vobis. Ipse enim pater
amat vos quia vos me amastis et credidistis quia ego a deo exi
vi. Exivi a patre et veni in mundum. Iterum relinquo mundum et va
do ad patrem. Dicunt ei discipuli eius. ecce nunc palam loqueris
et proverbium nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia. et non est opus
tibi ut quis te interroget. In hoc credimus quia a deo existi.
Respondit eis Iesus. modo creditis. Ecce venit hora et iam venit. ut
dispergamini unusquisque in propria. et me solum relinquatis.
Et non sum solus quia pater mecum est. XVII

Hec locutus sum vobis ut in me pacem habeatis. In mundo
pressuram habetis. sed confidite quia ego vici mundum.
Hec locutus est Iesus. Et sublevatis oculis in celum dixit. Pater
venit hora clarifica filium tuum. ut filius tuus clarificet te.
Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis. ut omne quod dedisti
ei det eis vitam eternam. Hec autem est vita eterna. ut cog
noscant te solum deum verum. et quem misisti Iesum Christum.
Ego te clarificavi super terram. opus consummavi quod dedisti mihi
ut faciam. Et nunc clarifica me tu pater apud temetipsum cla
ritate quam habui priusquam mundus fieret apud te. Manife
stavi nomen tuum hominibus. quos dedisti mihi de mundo.
Tui erant et mihi eos dedisti. et sermonem tuum servaverunt. Nunc cog
noverunt quia omnia que dedisti mihi abs te sunt. quia verba que dedisti mihi
dedi eis. et ipsi acceperunt et cognoverunt vere quia a te exivi
et crediderunt quia tu me misisti. Ego pro eis rogo. non pro mun
do rogo. sed pro hiis quos dedisti mihi. quia tui sunt. et mea omnia tua sunt
et tua mea sunt. et clarificatus sum in eis. et iam non sum in mundo. et hi in mundo sunt. et ego ad te venio. Pater sancte serva eos in nomine tuo.
quos dedisti mihi ego custodivi. et nemo ex eis periit nisi
filius perditionis ut scriptura impleatur. Nunc autem ad te
venio. et hec loquor in mundo ut habeant gaudium imple
tum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum. et mundus
odio eos habuit. quia non sunt de mundo. sicut et ego non sum de mundo.
Non rogo ut tollas eos de mundo. sed ut serves eos a
malo. de mundo non sunt. sicut et ego non sum de mundo. Sancti
fica eos in veritate. sermo tuus veritas est. Sicut tu me mi

quia tua sunt et omnia mea tua sunt et tua mea sunt
et clarificatus sum in eis et iam non sum in mundo
et hi in mundo sunt et ego ad te venio pater serva
eos in nomine tuo quos dedisti mihi.

sisti in mundum. et ego misi eos in mundum. et pro eis ego sancti
fico me ipsum ut sint et ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis
autem rogo tantum. sed et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me.
ut omnes unum sint sicut tu pater in me et ego in te. ut et
ipsi in nobis unum sint ut mundus credat quia tu me misi
sti. Et ego claritatem quam tu dedisti mihi dedi eis ut sint
unum. sicut et nos unum sumus. Ego in eis et tu in me. ut sint
consummati in unum. et cognoscat mundus quia tu me misisti et
dilexisti eos sicut et me dilexisti. Pater quos dedisti mihi volo ut
ubi sum ego et illi sint mecum. ut videant claritatem meam quam
dedisti mihi. quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater iuste
mundus te non cognovit. Ego autem te cognovi. et hi cogno
verunt quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum et no
tum faciam. ut dilectio qua dilexisti me in ipsis sit et ego in ipsis.
Hec cum dixisset Iesus. XVIII
egressus est cum discipulis suis trans torrentem cedron ubi
erat ortus. in quem introivit ipse et discipuli eius. Sciebat autem et
Iudas qui tradebat eum locum. quia frequenter Iesus convenerat
illuc cum discipulis suis. Iudas ergo cum accepisset cohortem
et a pontificibus et phariseis ministros. venit illuc cum laternis
et facibus et armis. Iesus itaque sciens omnia que ventura erant
super eum processit. et dicit eis. quem queritis? Responderunt
ei. Iesum nazarenum. Dicit eis Iesus. ego sum. Stabat autem et
Iudas qui tradebat eum cum ipsis. Ut ergo dixit eis ego sum.
abierunt retrorsum et ceciderunt in terram. Iterum ergo interrogavit
eos. quem queritis? Illi autem dixerunt Iesum nazarenum. Respondit Iesus
Dixi vobis quia ego sum. Si ergo me queritis sinite hos abire. ut
impleretur sermo quem dixit. quia quos dedisti mihi non perdidi
ex eis quemquam. Symon ergo Petrus habens gladium eduxit eum.
et percussit pontificis servum. et abscidit eius auriculam dex
tram. Erat autem nomen servo malchus. Dixit ergo Iesus Petro.
Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem quem dedit mihi pater
non vis ut bibam illum? Cohors ergo et tribunus et ministri iudeorum
comprehenderunt Iesum et ligaverunt eum. et adduxerunt eum
ad annam primum. erat enim socer caiphe qui erat pon
tifex anni illius. Erat autem cayphas qui consilium dederat
iudeis quia expedit unum hominem mori pro populo. Sequebatur
autem Iesum Symon Petrus. et alius discipulus. Discipulus
autem ille erat notus pontifici. et introivit cum Iesu in atrium pon
tificis. Petrus autem stabat ad hostium foris. Exivit ergo discipulus
alius qui erat notus pontifici. et dixit hostiarie. et introduxit
Petrum. Dixit ergo Petro ancilla hostiaria. Numquid et tu ex
discipulis es hominis istius? Dicit ille. Non sum. Stabant autem servi et mi
nistri ad prunas quia frigus erat et calefaciebant se. Erat autem
cum eis et Petrus stans et calefaciens se. Pontifex ergo
interrogavit Iesum de discipulis suis. et de doctrina eius. Respondit
ei Iesus. Ego palam locutus sum mundo. Ego semper
docui in synagoga. et in templo quo omnes iudei conve
niunt. et in occulto locutus sum nichil. Quid me interrogas?
Interroga eos qui audierunt. quid locutus sum ipsis.
ecce hii sciunt que dixerim ego. Hec autem cum dixisset unus assi
stens ministrorum dedit alapam Iesu dicens. Sic

Sic respondes pontifici? Respondit ei Ihesus: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem bene, quid me cedis? Et misit eum Annas ligatum ad Caypham pontificem. Erat autem Simon Petrus stans et calefaciens se. Dixerunt ergo ei: Numquid et tu ex discipulis eius es? Negavit ille et dixit: Non sum. Dicit unus ex servis pontificis, cognatus eius cuius abscidit Petrus auriculam: Nonne ego te vidi in orto cum illo? Iterum ergo negavit Petrus, et statim gallus cantavit. Adducunt ergo Ihesum ad Pilatum in pretorium. Erat autem mane, et ipsi non introierunt in pretorium ut non contaminarentur, sed manducarent pascha. Exivit ergo Pilatus ad eos foras et dixit: Quam accusationem affertis adversus hominem hunc? Responderunt et dixerunt ei: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, et secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudei: Nobis non licet interficere quemquam. Ut sermo Ihesu impleretur quem dixit, significans qua morte esset moriturus. Introivit iterum ergo in pretorium Pilatus, et vocavit Ihesum et dixit ei: Tu es rex Iudeorum? Respondit Ihesus: A temetipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me? Respondit Pilatus: Numquid ego Iudeus sum? Gens tua et pontifices tradiderunt te mihi; quid fecisti? Respondit Ihesus: Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent ut non traderer Iudeis; nunc autem regnum meum non est hinc. Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Ihesus: Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati. Omnis qui est ex veritate audit vocem meam. Dicit ei Pilatus: Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum exivit ad Iudeos et dicit eis: Ego nullam invenio in eo causam. Est autem consuetudo vobis ut unum dimittam vobis in pascha. Vultis ergo dimittam vobis regem Iudeorum? Clamaverunt ergo rursum omnes dicentes: Non hunc, sed Barrabam. Erat autem Barrabas latro.

XIX

Tunc ergo apprehendit Pilatus Ihesum et flagellavit. Et milites plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius, et veste purpurea circumdederunt eum, et veniebant ad eum et dicebant: Ave rex Iudeorum; et dabant ei alapas. Exivit autem Pilatus foras et dixit eis: Ecce adduco eum vobis foras ut cognoscatis quia nullam in eo causam invenio. Exivit autem Ihesus portans spineam coronam et purpureum vestimentum. Et dicit eis: Ecce homo. Cum ergo vidissent eum pontifices et ministri, clamabant dicentes: Crucifige, crucifige. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos et crucifigite; ego enim non invenio in eo causam. Responderunt ei Iudei: Nos legem habemus, et secundum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit. Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit. Et ingressus est in pretorium iterum, et dixit ad Ihesum: Unde es tu? Ihesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te et potestatem habeo dimittere te? Respondit Ihesus: Non haberes potestatem adversum me ullam nisi tibi esset datum desuper; propterea qui me tradidit tibi maius peccatum habet. Exinde querebat Pilatus dimittere eum. Iudei autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cesaris. Omnis qui se regem facit contradicit Cesari. Pilatus autem cum audisset hos sermones, adduxit foras Ihesum, et sedit pro tribunali in loco qui dicitur Lithostratos, hebraice autem Golgotha. Erat autem parasceve pasche quasi sexta hora. Et dicit Iudeis: Ecce rex vester. Illi autem clamabant dicentes: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Responderunt pontifices: Non habemus regem nisi Cesarem. Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. Susceperunt autem Ihesum et eduxerunt. Et baiulans sibi crucem exivit in eum qui dicitur Calvarie locum, hebraice autem Golgotha, ubi eum crucifixerunt, et cum eo alios duos hinc et hinc, medium autem Ihesum. Scripsit autem et titulum Pilatus et posuit super crucem. Erat autem scriptum: Ihesus Nazarenus rex Iudeorum. Hunc ergo titulum multi Iudeorum legerunt, quia prope civitatem erat locus ubi crucifixus est Ihesus. Et erat scriptum hebraice, grece et latine. Dicebant ergo Pilato pontifices Iudeorum: Noli scribere rex Iudeorum, sed quia ipse dixit rex sum Iudeorum. Respondit Pilatus: Quod scripsi scripsi. Milites ergo cum crucifixissent eum acceperunt vestimenta eius et fecerunt quattuor partes, unicuique militi partem, et tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad invicem: Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit. Ut scriptura impleretur dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi, et in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hec fecerunt. Stabant autem iuxta crucem Ihesu mater eius et soror matris eius Maria Cleophe et Maria Magdalene. Cum vidisset ergo Ihesus matrem et discipulum stantem quem diligebat, dicit matri sue: Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua. Postea sciens Ihesus quia iam omnia consummata sunt, ut consummaretur scriptura, dicit: Sitio. Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto ysopo circumponentes obtulerunt ori eius. Cum ergo accepisset Ihesus acetum, dixit: Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum. Iudei ergo, quoniam parasceve erat, ut non remanerent in cruce corpora sabbato — erat enim magnus dies ille sabbati — rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura et tollerentur. Venerunt ergo milites, et primi quidem fregerunt crura et alterius qui crucifixus est cum eo. Ad Ihesum autem cum venissent, ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed unus militum lancea latus eius aperuit, et continuo exivit sanguis et aqua. Et qui vidit testimonium perhibuit, et verum est testimonium eius. Et ille scit quia vera dicit, ut et vos credatis. Facta sunt enim hec ut scriptura impleretur: Os non comminuetis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt. Post hec autem rogavit Pilatum Ioseph ab Arimathia, eo quod esset discipulus Ihesu, occultus autem propter metum Iudeorum, ut tolleret corpus Ihesu. Et permisit Pilatus. Venit ergo et tulit corpus Ihesu. Venit autem et Nichodemus qui venerat ad Ihesum nocte primum, ferens mixturam mirre et aloes quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus Ihesu et ligaverunt eum linteis cum aromatibus, sicut mos est Iudeis sepelire. Erat autem in loco ubi crucifixus est ortus, et in orto monumentum novum in quo nondum quisquam posit

sitat. Ibi ergo propter parasceuen iudeorum quia iuxta erat monumentum posuerunt Ihesum.

XX

Una autem sabbati maria magdalene venit mane cum adhuc tenebre essent ad monumentum et vidit lapidem revolutum a monumento. Cucurrit ergo et venit ad symonem petrum et ad alium discipulum quem diligebat Ihesus et dicit eis. Tulerunt dominum de monumento et nescimus ubi posuerunt eum. Exiit ergo petrus et ille alius discipulus et venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul et ille alius discipulus precucurrit citius petro et venit primus ad monumentum. Et cum se inclinasset vidit linteamina posita non tamen introivit. Venit ergo symon petrus sequens eum et introivit in monumentum et vidit linteamina posita et sudarium quod fuerat super caput eius non cum linteaminibus positum sed separatim involutum in unum locum. Tunc ergo introivit et ille discipulus qui venerat primus ad monumentum et vidit et credidit. Nondum enim sciebant scripturam quia oportebat eum a mortuis resurgere. Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos. Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret inclinavit se et prospexit in monumentum et vidit duos angelos in albis sedentes unum ad caput et unum ad pedes ubi positum fuerat corpus Ihesu. Dicunt ei illi. Mulier quid ploras? Dicit eis quia tulerunt dominum meum et nescio ubi posuerunt eum. Hec cum dixisset conversa est retrorsum et vidit Ihesum stantem et nesciebat quia Ihesus esset. Dicit ei Ihesus. Mulier quid ploras? Quem queris? Illa existimans quia ortulanus esset dicit ei. Domine si tu sustulisti eum dicito michi ubi posuisti eum et ego eum tollam. Dicit ei Ihesus. Maria. Conversa illa dicit ei Rabboni quod dicitur magister. Dicit ei Ihesus. Noli me tangere. Nondum enim ascendi ad patrem meum. Vade autem ad fratres meos et dic eis. Ascendo ad patrem meum et patrem vestrum. Deum meum et deum vestrum. Venit maria magdalene annuntians discipulis quia vidi dominum. et hec dixit michi. Cum esset ergo sero die illa una sabbatorum et fores essent clause ubi erant discipuli congregati propter metum iudeorum venit Ihesus et stetit in medio discipulorum et dicit eis. Pax vobis. Et cum hoc dixisset ostendit eis manus et latus. Gavisi sunt ergo discipuli viso domino. Dixit ergo eis iterum Pax vobis. Sicut misit me pater et ego mitto vos. Hoc cum dixisset insufflavit et dixit eis. Accipite spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis et quorum retinueritis retenta sunt. Thomas unus ex duodecim qui dicitur didimus non erat cum eis quando venit Ihesus. Dixerunt ergo ei alii discipuli. Vidimus dominum. Ille autem dixit eis. Nisi videro in manibus eius fixuram clavorum et mittam digitum meum in locum clavorum et mittam manum meam in latus eius non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus et thomas cum eis. Venit Ihesus ianuis clausis et stetit in medio eorum et dixit Pax vobis. Deinde dicit thome. Infer digitum tuum huc et vide manus meas et affer manum tuam et mitte in latus meum. et noli esse incredulus sed fidelis. Respondit thomas et dixit ei. Dominus meus et deus meus. Dicit ei Ihesus. Quia vidisti me thoma credidisti. beati qui non viderunt et crediderunt. Multa quidem et alia signa fecit Ihesus in conspectu discipulorum suorum que non sunt scripta in libro hoc. Hec autem scripta sunt ut credatis quia Ihesus est christus filius dei ut credentes vitam habeatis in nomine eius.

XXI

Postea manifestavit se iterum Ihesus ad mare tyberiadis. Manifestavit autem sic. Erant simul symon petrus et thomas qui dicitur didimus et nathanael qui erat a chana galilee et filii zebedei et alii ex discipulis eius duo. Dicit eis symon petrus. Vado piscari. Dicunt ei. Venimus et nos tecum. Et exierunt et ascenderunt in navim. et illa nocte nichil prendiderunt. Mane autem iam facto stetit Ihesus in litore non tamen cognoverunt discipuli quia Ihesus est. Dicit ergo eis Ihesus. Pueri numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei. Non. Dixit eis. Mittite in dexteram navigii rete et invenietis. Miserunt ergo rete et iam non valebant illud trahere pre multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Ihesus petro. Dominus est. Symon petrus cum audisset quia dominus est tunica succinxit se. erat enim nudus et misit se in mare. Alii autem discipuli navigio venerunt. Non enim longe erant a terra sed quasi cubitis ducentis trahentes rete piscium. Ut ergo descenderunt in terram viderunt prunas positas et piscem superpositum et panem. Dicit eis Ihesus. Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit symon petrus et traxit rete in terram plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent non est scissum rete. Dicit eis Ihesus. Venite prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum tu quis es. scientes quia dominus est. Et venit Ihesus et accepit panem et dabat eis et piscem similiter. Hoc iam tercio manifestatus est Ihesus discipulis suis cum surrexisset a mortuis. Cum ergo prandissent dicit symoni petro Ihesus. Symon iohannis diligis me plus his? Dicit ei. Etiam domine tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce agnos meos. Dicit ei iterum. Symon iohannis diligis me? Ait illi. Etiam domine tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce agnos meos. Dicit ei tercio. Symon iohannis amas me? Contristatus est petrus quia dixit ei tercio amas me et dicit ei. Domine tu omnia scis tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce oves meas. Amen amen dico tibi cum esses iunior cingebas te et ambulabas ubi volebas. Cum autem senueris extendes manus tuas et alius te cinget et ducet te quo tu non vis. Hoc autem dixit significans qua morte clarificaturus esset deum. Et cum hoc dixisset dicit ei. Sequere me. Conversus petrus vidit illum discipulum quem diligebat Ihesus sequentem qui et recubuit in cena super pectus eius et dixit ei. Domine quis est qui tradet te. Hunc ergo cum vidisset petrus dicit ad Ihesum. Domine hic autem quid. Dicit ei Ihesus. Sic eum volo manere donec veniam quid ad te. Tu me sequere. Exivit ergo sermo iste inter fratres quod discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Ihesus quia non moritur sed sic eum volo manere donec veniam quid ad te. Hic est discipulus qui testimonium perhibet de hiis et scripsit hec et scimus quia verum est testimonium eius. Sunt autem et alia multa que fecit Ihesus que si scribantur per singula nec ipsum arbitror mundum capere eos qui scribendi sunt libros.

Romani sunt in partibus ytalie. hi preventi sunt a falsis apostolis et sub nomine domini nostri Ihesu christi in legem et prophetas erant inducti. hos revocat apostolus ad veram et evangelicam fidem scribens eis ab athenis.

Romani sunt in partibus
Incipit argumentum in epistola pauli ad ro

Incipit epistola ad Romanos

Paulus servus Ihesu Christi vocatus apostolus segregatus in evangelium Dei quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de Filio suo qui factus est ei ex semine David secundum carnem qui predestinatus est Filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Ihesu Christi Domini nostri per quem accepimus gratiam et apostolatum ad obediendum fidei in omnibus gentibus pro nomine eius in quibus estis et vos vocati Ihesu Christi omnibus qui sunt Rome dilectis Dei vocatis sanctis. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Ihesu Christo. Primum quidem gratias ago Deo meo per Ihesum Christum pro omnibus vobis quia fides vestra annuntiatur in universo mundo. Testis enim mihi est Deus cui servio in spiritu meo in evangelio Filii eius quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis obsecrans. Si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos. Desidero enim videre vos ut aliquid inpertiar gratie vobis spiritalis ad confirmandos vos id est simul consolari in vobis per eam que invicem est fidem vestram atque meam. Nolo enim vos ignorare fratres quia sepe proposui venire ad vos et prohibitus sum usque adhuc ut aliquem fructum habeam et in vobis sicut et in ceteris gentibus. Grecis ac barbaris sapientibus et insipientibus debitor sum. Ita quod in me promptum est et vobis qui Rome estis evangelizare. Non enim erubesco evangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti Iudeo primum et Greco. Iustitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem sicut scriptum est: Iustus autem ex fide vivit. Revelatur enim ira Dei de celo super omnem impietatem et iniustitiam hominum eorum qui veritatem Dei in iniustitia detinent. Quia quod notum est Dei manifestum est in illis. Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. Sempiterna quoque eius virtus et divinitas ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cognovissent Deum non sicut Deum glorificaverunt aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis et obscuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt. Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et volucrum et quadrupedum et serpentium. Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in inmunditiam ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis. Qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium et coluerunt et servierunt creature potius quam creatori qui est benedictus in secula amen. Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominie. Nam femine eorum inmutaverunt naturalem usum in eum qui est contra naturam. Similiter autem et masculi relicto naturali usu femine exarserunt in desideriis suis in invicem masculi in masculos turpitudinem operantes et mercedem quam oportuit erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum ut faciant ea que non conveniunt repletos omni iniquitate malitia fornicatione avaritia nequitia plenos invidia homicidiis contentione dolo malignitate susurrones detractores Deo odibiles contumeliosos superbos elatos inventores malorum parentibus non obedientes insipientes inconpositos sine affectione absque federe sine misericordia. Qui cum iustitiam Dei cognovissent non intellexerunt quoniam qui talia agunt digni sunt morte. Non solum qui faciunt ea sed et qui consentiunt facientibus.

II

Propter quod inexcusabilis es o homo omnis qui iudicas. In quo enim iudicas alterum te ipsum condempnas. Eadem enim agis que iudicas. Scimus enim quoniam iudicium Dei est secundum veritatem in eos qui talia agunt. Estimas ea quod effugies iudicium Dei? An divitias bonitatis eius et patientie et longanimitatis contempnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducit. Secundum duritiam autem tuam et inpenitens cor thesaurizas tibi iram in die ire et revelationis iusti iudicii Dei. Qui reddet unicuique secundum opera eius. His quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam et honorem et incorruptionem querentibus vitam eternam. His autem qui sunt ex contentione et qui non adquiescunt veritati, credunt autem iniquitati ira et indignatio. Tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum Iudei primum et Greci. Gloria autem et honor et pax omni operanti bonum Iudeo primum et Greco. Non est enim acceptio personarum apud Deum. Quicumque enim sine lege peccaverunt sine lege peribunt, et quicumque in lege peccaverunt per legem iudicabuntur. Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Cum enim gentes que legem non habent naturaliter ea que legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes ipsi sibi sunt lex. Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis testimonium reddente illis conscientia ipsorum et inter se invicem cogitationum accusantium aut etiam defendentium in die cum iudicabit Deus occulta hominum secundum evangelium meum per Ihesum Christum. Si autem tu Iudeus cognominaris et requiescis in lege et gloriaris in Deo et nosti voluntatem eius et probas utiliora instructus per legem, confidis te ipsum esse ducem cecorum lumen eorum qui in tenebris sunt eruditorem insipientium magistrum infantium habentem formam scientie et veritatis in lege. Qui ergo alium doces te ipsum non doces. Qui predicas non furandum furaris. Qui dicis non mechandum mecharis. Qui abhominaris ydola sacrilegium facis. Qui in lege gloriaris per prevaricationem legis Deum inhonoras. Nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes sicut scriptum est. Circumcisio quidem prodest si legem observes. Si autem prevaricator legis sis circumcisio tua preputium facta est. Si igitur preputium iustitias legis custodiat, nonne preputium illius in circumcisionem reputabitur? Et iudicabit id quod ex natura est preputium legem consummans te qui per litteram et circumcisionem prevaricator legis es. Non enim qui in manifesto Iudeus est, neque que in manifesto in carne est circumcisio. Sed qui in abscondito Iudeus est et circumcisio cordis in spiritu non littera. Cuius laus non ex hominibus sed ex Deo est.

III

Quid ergo amplius Iudeo est, aut que utilitas circumcisionis? Multum per omnem modum. Primum quidem quia credita sunt illis eloquia Dei. Quid enim si quidam illorum non crediderunt? Numquid incredulitas eorum fidem Dei evacuavit? Absit. Est autem Deus verax, omnis autem homo mendax, sicut scriptum est: Ut iustificeris in sermonibus tuis et vincas cum iudicaris. Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei commendat, quid dicemus? Numquid iniquus est Deus qui infert iram? Secundum hominem dico. Absit. Alioquin quomodo iudicabit Deus hunc mundum? Si enim veritas Dei in meo mendacio habundavit in gloriam ipsius quid ad-

existimas autem hoc o homo qui iudicas eos qui ta[lia]

huc et ego tamquam peccator iudicor? et non sicut blasphemamur et sicut aiunt nos quidam dicere faciamus mala ut veniant bona. Quorum dampnatio iusta est. Quid ergo precellimus eos? Nequaquam. Causati enim sumus iudeos et grecos omnes sub peccato esse, sicut scriptum est: Quia non est iustus quisquam, non est intelligens, nec est requirens Deum. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum. Quorum os maledictione et amaritudine plenum est, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio et infelicitas in viis eorum, et viam pacis non cognoverunt, non est timor Dei ante oculos eorum. Scimus autem quoniam quecumque lex loquitur, his qui in lege sunt loquitur, ut omne os obstruatur et subditus fiat omnis mundus Deo, quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo; per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est, testificata a lege et prophetis. Iustitia autem Dei per fidem Ihesu Christi super omnes qui credunt in eum. Non enim est distinctio. Omnes enim peccaverunt et egent gloria Dei, iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem que est in Christo Ihesu, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitie sue propter remissionem precedentium delictorum in sustentatione Dei, ad ostensionem iustitie eius in hoc tempore, ut sit ipse iustus et iustificans eum qui ex fide est Ihesu Christi. Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? Non, sed per legem fidei. Arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus legis. An iudeorum Deus tantum? Nonne et gentium? Immo et gentium. Quoniam quidem unus est Deus qui iustificat circumcisionem ex fide et preputium per fidem. Legem ergo destruimus per fidem? Absit, sed legem statuimus.

IIII

Quid ergo dicemus invenisse Abraham patrem nostrum secundum carnem? Si enim Abraham ex operibus legis iustificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. Quid enim scriptura dicit? Credidit Abraham Deo et reputatum est illi ad iustitiam. Ei autem qui operatur merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. Ei vero qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratie Dei. Sicut et David dicit beatitudinem hominis cui Deus accepto fert iustitiam sine operibus legis: Beati quorum remisse sunt iniquitates et quorum tecta sunt peccata. Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum. Beatitudo ergo hec in circumcisione tantum manet an etiam in preputio? Dicimus enim quia reputata est Abrahe fides ad iustitiam. Quomodo ergo reputata est? In circumcisione an in preputio? Non in circumcisione sed in preputio. Et signum accepit circumcisionis, signaculum iustitie fidei que est in preputio, ut sit pater omnium credentium per preputium, ut reputetur et illis ad iustitiam, et sit pater circumcisionis non his tantum qui ex circumcisione sunt, sed et his qui sectantur vestigia que est in preputio fidei patris nostri Abrahe. Non enim per legem promissio Abrahe aut semini eius ut heres esset mundi, sed per iustitiam fidei. Si enim qui ex lege heredes sunt, exinanita est fides, abolita est promissio. Lex enim iram operatur; ubi enim non est lex, nec prevaricatio. Ideo ex fide ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei qui ex lege est solum, sed et ei qui ex fide est Abrahe, qui est pater omnium nostrum, sicut scriptum est: Quia patrem multarum gentium posui te, ante Deum cui credidit, qui vivificat mortuos et vocat ea que non sunt tamquam ea que sunt. Qui contra spem in spem credidit ut fieret pater multarum gentium secundum quod dictum est ei: Sic erit semen tuum sicut stelle celi et sicut harena que est in litore maris. Et non infirmatus est in fide, nec consideravit corpus suum iam emortuum, cum fere centum esset annorum, et emortuam vulvam Sare. In repromissione etiam Dei non hesitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo, plenissime sciens quia quecumque promisit Deus potens est et facere. Ideo et reputatum est illi ad iustitiam. Non est autem scriptum tantum propter ipsum quia reputatum est illi ad iustitiam, sed et propter nos quibus reputabitur credentibus in eum qui suscitavit Ihesum Christum Dominum nostrum a mortuis, qui traditus est propter delicta nostra et resurrexit propter iustificationem nostram.

V

Iustificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Ihesum Christum, per quem et accessum habemus per fidem in gratiam istam in qua stamus et gloriamur in spe glorie filiorum Dei. Non solum autem, sed et gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem; spes autem non confundit, quia caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis. Ut quid enim Christus cum adhuc infirmi essemus secundum tempus pro impiis mortuus est? Vix enim pro iusto quis moritur; nam pro bono forsitan quis audeat mori. Commendat autem suam caritatem Deus in nos, quoniam cum adhuc peccatores essemus secundum tempus, Christus pro nobis mortuus est. Multo igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius salvi erimus ab ira per ipsum. Si enim cum inimici essemus reconciliati sumus Deo per mortem Filii eius, multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius. Non solum autem, sed et gloriamur in Deo per Dominum nostrum Ihesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus. Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit in quo omnes peccaverunt. Usque ad legem enim peccatum erat in mundo; peccatum autem non imputabatur cum lex non esset. Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem prevaricationis Ade, qui est forma futuri. Sed non sicut delictum, ita et donum. Si enim unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei et donum in gratia unius hominis Ihesu Christi in plures habundavit. Et non sicut per unum peccatum, ita et donum; nam iudicium quidem ex uno in condempnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multo magis habundantiam gratie et donationis et iustitie accipientes in vita regnabunt per unum Ihesum Christum. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condempnationem, sic et per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vite. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obeditionem iusti constituentur multi. Lex autem subintravit ut habundaret delictum. Ubi autem habundavit delictum, superhabundavit et gratia, ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita et gratia regnet per iustitiam in vitam eternam per Ihesum Christum Dominum nostrum.

VI

Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato ut gratia habundet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato quomodo adhuc vivemus in illo? An ignoratis fratres quia quicumque baptizati sumus in Christo Ihesu in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam patris, ita et nos in novitate vite ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius simul et resurrectionis erimus. Scientes quod vetus homo noster simul crucifixus est ut destruatur corpus peccati ut ultra non serviamus peccato. Qui enim mortuus est peccato iustificatus est a peccato. Si autem mortui sumus cum Christo credimus quia simul etiam vivemus cum eo. Scientes quod Christus resurgens a mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod autem mortuus est peccato mortuus est semel; quod autem vivit vivit deo. Ita et vos existimate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem deo in Christo Ihesu domino nostro. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore ut obediatis concupiscentiis eius. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos deo tamquam ex mortuis viventes et membra vestra arma iustitie deo. Peccatum enim vobis non dominabitur. Non enim sub lege estis sed sub gratia. Quid ergo? Peccabimus quia non sumus sub lege sed sub gratia? Absit. Nescitis quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum servi estis eius cui obeditis, sive peccati ad mortem sive obeditionis ad iustitiam? Gratias autem ago deo quod fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrine in qua traditi estis. Liberati autem a peccato servi facti estis iustitie. Humanum dico propter infirmitatem carnis vestre. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire inmunditie et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire iustitie in sanctificationem. Cum enim servi essetis peccati liberi fuistis iustitie. Quem ergo fructum habuistis tunc in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nunc vero liberati a peccato servi autem facti deo habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam eternam. Stipendia enim peccati mors. Gratia autem dei vita eterna in Christo Ihesu domino nostro.

VII

Non ignoratis fratres, scientibus enim legem loquor, quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit? Nam que sub viro est mulier vivente viro alligata est legi. Si autem mortuus fuerit vir eius liberata est a lege viri ut non sit adultera si fuerit cum alio viro. Si autem mortuus fuerit vir eius liberata est a lege viri ut non sit adultera si fuerit cum alio viro. Si autem mortuus fuerit vir eius liberata est a lege viri ut non sit adultera si fuerit cum alio viro. Itaque fratres mei et vos mortificati estis legi per corpus Christi ut sitis alterius qui ex mortuis resurrexit ut fructificetis deo. Cum enim essemus in carne passiones peccatorum que per legem erant operabantur in membris nostris ut fructificarent morti. Nunc autem soluti sumus a lege mortis in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus et non in vetustate littere. Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret: Non concupisces. Occasione autem accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat. Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum venisset mandatum peccatum revixit. Ego autem mortuus sum, et inventum est mihi mandatum quod erat ad vitam hoc esse ad mortem. Nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me et per illud occidit me. Itaque lex quidem sancta et mandatum sanctum et iustum et bonum. Quod ergo bonum est mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum ut appareat peccatum per bonum operatum est mihi mortem, ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum. Scimus enim quia lex spiritualis est, ego autem carnalis sum venundatus sub peccato. Quod enim operor non intelligo. Non enim quod volo bonum hoc ago, sed quod odi malum illud facio. Si autem quod nolo illud facio, consentio legi quoniam bona est. Nunc autem iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum non invenio. Non enim quod volo bonum est facio. Si autem quod nolo facio illud, non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Invenio ergo legem volenti mihi facere bonum quoniam mihi malum adiacet. Condelector enim legi dei secundum interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee et captivantem me in lege peccati que est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia autem dei per Ihesum Christum dominum nostrum. Igitur ego ipse mente servio legi dei, carne autem legi peccati.

VIII

Nichil ergo nunc dampnationis est hiis qui sunt in Christo Ihesu, qui non secundum carnem ambulant. Lex enim spiritus vite in Christo Ihesu liberavit me a lege peccati et mortis. Nam quod impossibile erat legi in quo infirmabatur per carnem, deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati et de peccato dampnavit peccatum in carne, ut iustificatio legis impleretur in nobis qui non secundum carnem ambulamus sed secundum spiritum. Qui enim secundum carnem sunt que carnis sunt sapiunt; qui vero secundum spiritum sunt que sunt spiritus sentiunt. Nam prudentia carnis mors est, prudentia autem spiritus vita et pax. Quoniam sapientia carnis inimica est deo; legi enim dei non est subiecta nec enim potest. Qui autem in carne sunt deo placere non possunt. Vos autem in carne non estis sed in spiritu, si tamen spiritus dei habitat in vobis. Si quis autem spiritum Christi non habet hic non est eius. Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter iustificationem. Quod si spiritus eius qui suscitavit Ihesum a mortuis habitat in vobis, qui suscitavit Ihesum Christum a mortuis vivificabit et mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum eius in vobis. Ergo fratres debitores sumus non carni ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis moriemini. Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis vivetis. Quicumque enim spiritu dei aguntur hii filii dei sunt. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus: Abba pater. Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filii dei. Si autem filii et heredes, heredes quidem dei, coheredes autem Christi, si tamen compatimur ut et simul glorificemur. Existimo enim quod non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam que revelabitur in nobis. Nam expectatio creature revelationem filiorum dei expectat. Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum qui

subiecit eam in spe. quia et ipsa liberabitur a servitute corruptionis in libertatem glorie filiorum dei. Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit et parturit usque adhuc. Non solum autem illa sed et nos primitias spiritus habentes et ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum dei expectantes redemptionem corporis nostri. Spe enim salvi facti sumus. Spes autem que videtur non est spes. Nam quod videt quis quid sperat? Si autem quod non videmus speramus per patientiam expectamus. Similiter et spiritus adiuvat infirmitatem nostram. Nam quid oremus sicut oportet nescimus sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem scrutatur corda scit quid desideret spiritus quia secundum deum pro sanctis postulat. Scimus autem quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum hiis qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos prescivit et predestinavit conformes fieri ymaginis filii sui. ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem predestinavit hos et vocavit. Et quos vocavit. hos et iustificavit. Quos autem iustificavit illos et magnificavit. Quid ergo dicemus ad hec? Si deus pro nobis quis contra nos? Qui etiam proprio filio suo non pepercit. sed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? Quis accusabit adversus electos dei? Deus qui iustificat. Quis est qui condempnet? Christus ihesus qui mortuus est. immo qui et resurrexit. qui est ad dexteram dei qui etiam interpellat pro nobis. Quis ergo nos separabit a caritate christi? Tribulatio an angustia. an fames. an nuditas an persecutio. an periculum. an gladius. Sicut scriptum est. Quia propter te mortificamur tota die. estimati sumus ut oves occisionis. Sed in hiis omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Certus enim sum quia neque mors neque vita. neque angeli. neque principatus. neque virtutes. neque instantia neque futura neque fortitudo neque altitudo. neque profundum. neque creatura alia poterit nos separare a caritate dei. que est in christo ihesu domino

IX

nostro. Veritatem dico in christo ihesu non mentior testimonium perhibente michi conscientia mea in spiritu sancto. quoniam tristitia michi est magna et continuus dolor cordi meo. Optabam enim ego ipse anathema esse a christo pro fratribus meis. Qui sunt cognati mei secundum carnem qui sunt israhelite. quorum adoptio est filiorum et gloria et testamentum et legislatio et obsequium. et promissa quorum patres et ex quibus est christus secundum carnem qui est super omnia deus benedictus in secula amen. Non autem quod exciderit verbum dei. Non enim omnes qui sunt ex israhel hii israhelite sunt. neque qui semen sunt abrahe. omnes sunt filii sed in ysaac vocabitur tibi semen. id est non qui filii carnis. hii filii dei. sed qui filii sunt promissionis. estimantur in semine. promissionis enim verbum hoc est. Secundum hoc tempus veniam et erit sare filius. Non solum autem illa sed et rebecca. ex uno concubitu habens geminos filios ysaac patris nostri. Cum enim nondum nati fuissent. aut aliquid boni egissent aut mali ut secundum electionem propositum dei maneret non ex operibus sed ex vocante dictum est ei. quia maior serviet minori sicut scriptum est. Iacob dilexi. Esau autem odio habui. Quid ergo dicemus? Numquid iniquitas apud deum? Absit. Moysi enim dicit. Miserebor cui misereor et misericordiam prestabo cui miserebor. Ergo non volentis neque currentis sed miserentis dei est. Dicit enim scriptura pharaoni. Quia in hoc ipsum excitavi te ut ostendam in te virtutem meam et ut annuntietur nomen meum in universa terra. Ergo cuius vult miseretur et quem vult indurat. Dicis itaque michi. Quid adhuc queritur? voluntati enim eius quis resistit? O homo tu quis es qui respondeas deo? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit. Quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti. ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem aliud vero in contumeliam. Quod si deus volens ostendere iram et notam facere potentiam suam sustinuit in multa patientia vasa ire apta in interitum ut ostenderet divitias glorie sue in vasa misericordie que preparavit in gloriam. quos et vocavit nos non solum ex iudeis sed etiam ex gentibus. sicut in osee dicit. Vocabo non plebem meam plebem meam et non dilectam meam dilectam meam et non misericordiam consecutam misericordiam consecutam. Et erit in loco ubi dictum est eis non plebs mea vos. ibi vocabuntur filii dei vivi. Ysaias autem clamat pro israhel. Si fuerit numerus filiorum israhel tamquam harena maris reliquie salve fient. Verbum enim consummans et abbrevians in equitate. quia verbum breviatum faciet dominus super terram. Et sicut predixit ysaias. Nisi dominus sabaoth reliquisset nobis semen sicut sodoma facti essemus. et sicut gomorra similes fuissemus. Quid ergo dicemus? Quod gentes que non sectabantur iustitiam apprehenderunt iustitiam. Iustitiam autem que ex fide est. Israhel vero sectando legem iustitie. in legem iustitie non pervenit. Quare? Quia non ex fide sed quasi ex operibus. Offenderunt enim in lapidem offensionis sicut scriptum est. Ecce pono in syon lapidem offensionis et petram scandali. et omnis qui credit in eum non confundetur.

X

Fratres voluntas quidem cordis mei et obsecratio ad deum fit pro illis in salutem. Testimonium enim perhibeo illis quod emulationem quidem dei habent sed non secundum scientiam. Ignorantes enim dei iustitiam et suam querentes statuere: iustitie dei non sunt subiecti. Finis enim legis christus ad iustitiam omni credenti. Moyses enim scripsit quoniam iustitiam que ex lege est qui fecerit homo vivet in ea. Que autem ex fide est iustitia: dicit sic. Ne dixeris in corde tuo. Quis ascendet in celum? id est christum deducere. aut quis descendet in abyssum? hoc est christum a mortuis revocare. Sed quid dicit scriptura? Prope est verbum in ore tuo et in corde tuo. hoc est verbum fidei quod predicamus. Quia si confitearis in ore tuo dominum ihesum et in corde tuo credideris quod deus illum excitavit a mortuis salvus eris. Corde enim creditur ad iustitiam. ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura. Omnis qui credit in eum non confundetur. Non enim est distinctio iudei et greci. Nam idem dominus omnium dives in omnes qui invocant illum. Omnis enim quicumque invocaverit nomen domini. salvus erit. Quomodo ergo invocabunt in quem non crediderunt. Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine predicante? Quomodo

vero predicabunt nisi mittantur? sicut scriptum est: Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona. Sed non omnes obediunt evangelio. Ysaias enim dicit: Domine quis credidit auditui nostro? Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Sed dico: Numquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terre verba eorum. Sed dico: Numquid Israel non cognovit? Primus Moyses dicit: Ego ad emulationem vos adducam in non gentem, in gentem insipientem in iram vos mittam. Ysaias autem audet et dicit: Inventus sum a non querentibus me, palam apparui hiis qui me non interrogabant. Ad Israel autem dicit: Tota die expandi manus meas ad populum non credentem et contradicentem michi.

XI

Dico ergo: Numquid Deus repulit populum suum? Absit. Nam et ego Israhelita sum ex semine Abraham de tribu Beniamin. Non repulit Deus plebem suam quam prescivit. An nescitis in Helya quid dicit scriptura, quemadmodum interpellat Deum adversum Israel? Domine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt, et ego relictus sum solus, et querunt animam meam. Sed quid dicit illi divinum responsum? Reliqui michi septem milia virorum qui non curvaverunt genua sua ante Baal. Sic ergo et in hoc tempore reliquie secundum electionem gratie Dei salve facte sunt. Si autem gratia Dei, iam non ex operibus, alioquin gratia non est iam gratia. Quid ergo? Quod querebat Israel, hoc non est consecutus; electio autem consecuta est; ceteri vero excecati sunt, sicut scriptum est: Dedit illis Deus spiritum compunctionis, oculos ut non videant et aures ut non audiant, usque in hodiernum diem. Et David dicit: Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum et in captionem et in scandalum et in retributionem ipsis. Obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum semper incurva. Dico ergo: Numquid sic offenderunt ut caderent? Absit. Sed illorum delicto salus est gentibus, ut illos emulentur. Quod si delictum illorum divitie sunt mundi, et diminutio eorum divitie gentium, quanto magis plenitudo eorum? Vobis enim dico gentibus: quamdiu quidem ego sum gentium apostolus, ministerium meum honorificabo, si quomodo ad emulandum provocem carnem meam, et salvos faciam aliquos ex illis. Si enim amissio eorum reconciliatio est mundi, que assumptio nisi vita ex mortuis? Quod si delibatio sancta est, et massa; et si radix sancta, et rami. Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, et socius radicis et pinguedinis olive factus es, noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te. Dices ergo: Fracti sunt rami ut ego inserar. Bene: propter incredulitatem fracti sunt, tu autem fide stas. Noli altum sapere, sed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem et severitatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt severitatem, in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate; alioquin et tu excideris. Sed et illi si non permanserint in incredulitate, inserentur; potens est enim Deus iterum inserere illos. Nam si tu ex naturali excisus es oleastro, et contra naturam insertus es in bonam olivam, quanto magis hii qui secundum naturam inserentur sue olive. Nolo autem vos ignorare, fratres, misterium hoc, ut non sitis vobis ipsis sapientes, quia cecitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israel salvus fieret, sicut scriptum est: Veniet ex Syon qui eripiat et avertat impietatem a Iacob. Et hoc illis a me testamentum, cum abstulero peccata eorum. Secundum evangelium quidem inimici propter vos, secundum electionem autem karissimi propter patres. Sine penitentia enim sunt dona et vocatio Dei. Sicut enim aliquando et vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter incredulitatem illorum, ita et isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam, ut et ipsi misericordiam consequantur. Conclusit enim Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur. O altitudo divitiarum sapientie et scientie Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, et investigabiles vie eius. Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei? Quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia; ipsi honor et gloria in secula. Amen.

XII

Obsecro vos itaque, fratres, per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. Et nolite conformari huic seculo, sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis que sit voluntas Dei bona et beneplacens et perfecta. Dico enim per gratiam que data est michi omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, et unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Habentes donationes secundum gratiam que data est nobis differentes, sive prophetiam secundum rationem fidei, sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui preest in sollicitudine, qui miseretur in hylaritate. Dilectio sine simulatione. Odientes malum, adherentes bono, caritate fraternitatis invicem diligentes, honore invicem prevenientes, sollicitudine non pigri, spiritu ferventes, Domino servientes, spe gaudentes, in tribulatione patientes, orationi instantes, necessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes. Benedicite persequentibus vos, benedicite et nolite maledicere. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, idipsum invicem sentientes, non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos, nulli malum pro malo reddentes, providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Non vosmetipsos defendentes, karissimi, sed date locum ire. Scriptum est enim: Michi vindictam, et ego retribuam, dicit Dominus. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi; hoc autem faciens carbones ignis congeres super caput eius. Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.

XIII

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a Deo. Que autem sunt, a Deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi dampnationem acquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac, et habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum facit.

Ideoque necessitate subditi estote non solum propter iram sed etiam propter conscientiam. Ideo enim et tributa prestatis. Ministri enim dei sunt in hoc ipsum servientes. Reddite ergo omnibus debita. Cui tributum tributum, cui vectigal vectigal, cui timorem timorem, cui honorem honorem. Nemini quicquam debeatis nisi ut invicem diligatis. Qui enim diligit proximum legem implevit. Nam non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces, et si quod est aliud mandatum in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio. Et hoc scientes tempus, quia hora est iam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus quam cum credidimus. Nox precessit, dies autem appropinquabit. Abiciamus ergo opera tenebrarum et induamur arma lucis. Sicut in die honeste ambulemus, non in comessationibus et ebrietatibus, non in cubilibus et inpudicitiis, non in contentione et emulatione, sed induimini dominum Ihesum Christum et carnis curam ne feceritis in desideriis.

XIIII

Infirmum autem in fide assumite, non in disceptationibus cogitationum. Alius enim credit manducare se omnia, qui autem infirmus est olus manducet. Is qui manducat non manducantem non spernat, et qui non manducat manducantem non iudicet. Deus enim illum assumpsit. Tu quis es qui iudicas alienum servum? Suo domino stat aut cadit. Stabit autem; potens est enim deus statuere illum. Nam alius iudicat diem inter diem, alius iudicat omnem diem. Unusquisque in suo sensu habundet. Qui sapit diem domino sapit. Et qui manducat domino manducat; gratias enim agit domino deo. Et qui non manducat domino non manducat, et gratias agit deo. Nemo enim nostrum sibi vivit et nemo sibi moritur. Sive enim vivimus domino vivimus, sive morimur domino morimur. Sive ergo vivimus sive morimur domini sumus. In hoc enim Christus mortuus est et resurrexit, ut et vivorum et mortuorum dominetur. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? Aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. Scriptum est enim: Vivo ego, dicit dominus, quoniam michi flectetur omne genu et omnis lingua confitebitur deo. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet deo. Non ergo amplius invicem iudicemus, sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Scio et confido in domino Ihesu quia nichil commune per ipsum, nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est. Si enim propter cibum frater tuus contristatur, iam non secundum caritatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Christus mortuus est. Non ergo blasphemetur bonum nostrum. Non est enim regnum dei esca et potus, sed iustitia et pax et gaudium in spiritu sancto. Qui enim in hoc servit Christo placet deo et probatus est hominibus. Itaque que pacis sunt sectemur, et que edificationis sunt in invicem custodiamus. Noli propter escam destruere opus dei. Omnia quidem munda sunt, sed malum est homini qui per offendiculum manducat. Bonum est non manducare carnem et non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur aut scandalizatur aut infirmatur. Tu fidem quam habes penes temetipsum habe coram deo. Beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod probat. Qui autem discernit, si manducaverit dampnatus est, quia non est ex fide. Omne autem quod non est ex fide peccatum est.

XV

Debemus autem nos firmiores inbecillitates infirmorum sustinere et non nobis placere. Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum ad edificationem. Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est: Improperia improperantium tibi ceciderunt super me. Quecumque enim scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. Deus autem patientie et solatii det vobis id ipsum sapere in alterutrum secundum Ihesum Christum, ut unanimes uno ore honorificetis deum et patrem domini nostri Ihesu Christi. Propter quod suscipite invicem sicut et Christus suscepit vos in honorem dei. Dico enim Christum Ihesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem dei, ad confirmandas promissiones patrum; gentes autem super misericordia honorare deum, sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in gentibus domine et nomini tuo cantabo. Et iterum dicit: Letamini gentes cum plebe eius. Et iterum: Laudate omnes gentes dominum, et magnificate eum omnes populi. Et rursus Ysaias ait: Erit radix Iesse, et qui exurget regere gentes; in eum gentes sperabunt. Deus autem spei repleat vos omni gaudio et pace in credendo, ut habundetis in spe et virtute spiritus sancti. Certus sum autem fratres mei et ego ipse de vobis, quoniam et ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum monere. Audacius autem scripsi vobis fratres ex parte, tamquam in memoriam vos reducens, propter gratiam que data est michi a deo, ut sim minister Christi Ihesu in gentibus, sanctificans evangelium dei, ut fiat oblatio gentium accepta et sanctificata in spiritu sancto. Habeo igitur gloriam in Christo Ihesu ad deum. Non enim audeo aliquid loqui eorum que per me non efficit Christus in obedientiam gentium, verbo et factis, in virtute signorum et prodigiorum, in virtute spiritus sancti, ita ut ab Ierusalem per circuitum usque ad Illiricum repleverim evangelium Christi. Sic autem predicavi evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum edificarem, sed sicut scriptum est: Quibus non est annuntiatum de eo videbunt, et qui non audierunt de eo intelligent. Propter quod impediebar plurimum venire ad vos et prohibitus sum usque adhuc. Nunc vero ulterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis iam precedentibus annis, cum in Ispaniam proficisci cepero, spero quod preteriens videam vos et a vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte fruitus fuero. Nunc igitur proficiscar in Ierusalem ministrare sanctis. Probaverunt enim Macedonia et Achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorum qui sunt in Ierusalem. Placuit enim eis, et debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles, debent in carnalibus ministrare eis. Hoc igitur cum consummavero et assignavero eis fructum hunc, per vos proficiscar in Ispaniam. Scio autem quoniam veniens ad vos in habundantia benedictionis Christi veniam. Obsecro ergo vos fratres per dominum nostrum Ihesum Christum et per caritatem sancti spiritus, ut adiuvetis me in orationibus vestris pro me ad dominum, ut liberer ab infidelibus qui sunt in Iudea, et obsequii mei oblatio accepta fiat in Ierusalem sanctis, ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem dei et refrigerer vobiscum. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

XVI

Commendo autem vobis Phebem sororem nostram, que est in ministerio ecclesie que est Chenchris, ut eam suscipiatis in domino digne sanctis, et assistatis ei in quocumque negotio vestri indiguerit; etenim ipsa quoque astitit multis et michi. Salutate Priscam et Aquilam adiutores meos in Christo Ihesu, qui pro anima mea suas cervices supposuerunt, quibus non solus ego gratias ago, sed et cuncte ecclesie gentium, et domesticam ecclesiam eorum. Salutate Ephenetum dilectum michi, qui est primitivus Asie in Christo Ihesu.

tate mariam que multum laboravit in vobis. Salutate andronicum et iuniam cognatos et concaptivos meos qui sunt nobiles in apostolis. qui et ante me fuerunt in christo. Salutate ampliatum dilectissimum mihi in domino. Salutate urbanum adiutorem nostrum in christo ihesu et stachen dilectum meum. Salutate apellen probum in christo. Salutate eos qui sunt ex aristoboli domo. Salutate herodionem cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex narcissi domo qui sunt in domino. Salutate tryphenam et tryphosam que laborant in domino. Salutate persidam karissimam que multum laboravit in domino. Salutate rufum electum in domino et matrem eius et meam. Salutate asyncritum flegontem hermen patrobam hermam et qui cum eis sunt fratres. Salutate philologum et iuliam nereum et sororem eius et olimpiadem et omnes qui cum eis sunt sanctos. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes ecclesie christi. Rogo autem vos fratres ut observetis eos qui dissensiones et offendicula preter doctrinam quam vos didicistis faciunt et declinate ab eis. Huiuscemodi enim christo domino non serviunt sed suo ventri et per dulces sermones et benedictiones seducunt corda innocentium. Vestra enim obedientia in omnem locum divulgata est. Gaudeo igitur in vobis sed volo vos sapientes esse in bono et simplices in malo. Deus autem pacis conterat sathanam sub pedibus vestris velociter. Gratia domini nostri ihesu christi vobiscum. Salutat vos thimotheus adiutor meus et lucius et iason et sosipater cognati mei. Saluto vos ego tercius qui scripsi epistolam in domino. Salutat vos gaius hospes meus et universa ecclesia. Salutat vos erastus archarius civitatis et quartus frater. Gratia domini nostri ihesu christi cum omnibus vobis amen. Ei autem qui potens est vos confirmare iuxta evangelium meum et predicationem ihesu christi secundum revelationem misterii temporibus eternis taciti quod nunc patefactum est per scripturas prophetarum secundum preceptum eterni dei ad obeditionem fidei in cunctis gentibus cogniti soli sapienti deo per ihesum christum cui honor et gloria in secula seculorum amen. Incipit prologus ad chorinthios prima epistola.

Chorinthii sunt achaici. Hii similiter ab apostolo audierunt verbum veritatis et subversi sunt multifarie a falsis apostolis quidam a philosophie verbosa eloquentia alii secta legis iudaice inducti. Hos revocat apostolus ad veram fidem evangelicam sapientiam scribens eis ab ephesso per timotheum discipulum suum. Incipit epistola prima ad chorinthios.

Paulus vocatus apostolus ihesu christi per voluntatem dei et sosthenes frater ecclesie dei que est chorinthi sanctificatis in christo ihesu vocatis sanctis cum omnibus qui invocant nomen domini ihesu christi in omni loco ipsorum et nostro. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino ihesu christo. Gratias ago deo meo semper pro vobis in gratia dei que data est vobis in christo ihesu quia in omnibus divites facti estis in illo in omni verbo et in omni scientia sicut testimonium christi confirmatum est in vobis. ita ut nichil vobis desit in ulla gratia expectantibus revelationem domini nostri ihesu christi qui et confirmabit vos usque in finem sine crimine in die adventus domini nostri ihesu christi. Fidelis autem deus per quem vocati estis in societatem filii eius ihesu christi domini nostri. Obsecro autem vos fratres per nomen domini nostri ihesu christi ut id ipsum dicatis omnes et non sint in vobis scismata. Sitis autem perfecti in eodem sensu et in eadem sententia. Significatum est enim mihi de vobis fratres mei ab hiis qui sunt cloes quia contentiones sunt inter vos. Hoc autem dico quod unusquisque vestrum dicit. ego quidem sum pauli. ego autem apollo. ego autem cephe. ego autem christi. Divisus est christus. Numquid paulus crucifixus est pro vobis: aut in nomine pauli baptizati estis. Gratias ago deo quod neminem vestrum baptizavi nisi crispum et gaium ne quis dicat quod in nomine meo baptizati estis. Baptizavi autem et stephane domum. Ceterum nescio si quem alium baptizaverim. Non enim misit me christus baptizare sed evangelizare. Non in sapientia verbi ut non evacuetur crux christi. Verbum enim crucis pereuntibus quidem stulticia est. hiis autem qui salvi fiunt id est nobis virtus dei est. Scriptum est enim perdam sapientiam sapientium et prudentiam prudentium reprobabo. Ubi sapiens ubi scriba: ubi conquisitor huius seculi. Nonne stultam fecit deus sapientiam huius mundi. Nam quia in dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam deum. placuit deo per stultitiam predicationis salvos facere credentes. Quoniam et iudei signa petunt et greci sapientiam querunt. Nos autem predicamus christum crucifixum iudeis quidem scandalum gentibus autem stulticiam. Ipsis autem vocatis iudeis atque grecis christum dei virtutem et dei sapientiam quia quod stultum dei sapientius est hominibus et quod infirmum est dei fortius est hominibus. Videte enim vocationem vestram fratres quia non multi sapientes secundum carnem non multi potentes non multi nobiles sed que stulta sunt mundi elegit deus ut confundat sapientes et infirma mundi elegit deus ut confundat fortia et ignobilia mundi et contemptibilia elegit deus et ea que non sunt ut ea que sunt destrueret ut non glorietur omnis caro in conspectu eius. Ex ipso autem vos estis in christo ihesu qui factus est nobis sapientia et iusticia et sanctificatio et redemptio ut quemadmodum scriptum est. Qui gloriatur in domino glorietur. II

Et ego cum venissem ad vos fratres. veni non in sublimitate sermonis aut sapientie annuntians vobis testimonium christi. Non enim iudicavi me scire aliquid inter vos nisi ihesum christum et hunc crucifixum. Et ego in infirmitate et timore et tremore multo fui apud vos et sermo meus et predicatio mea non in persuasibilibus humane sapientie verbis sed in ostensione spiritus et virtutis ut fides vestra non sit in sapientia hominum sed in virtute dei. Sapientiam autem loquimur inter perfectos. Sapientiam vero non huius seculi neque principum huius seculi qui destruuntur sed loquimur dei sapientiam in misterio que abscondita est quam predestinavit deus ante secula in gloriam nostram quam nemo principum huius seculi cognovit. Si enim cognovissent numquam dominum glorie crucifixissent. Sed sicut scriptum est. quod oculus non vidit. nec auris audivit nec in cor hominis ascendit que preparavit deus hiis qui diligunt illum. nobis autem revelavit deus per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur etiam profunda dei. Quis enim scit hominum que sunt hominis nisi spiritus hominis qui in ipso est. Ita et que dei sunt nemo cognoscit nisi spiritus dei. Nos autem non spiritum huius mundi accepimus sed spiritum qui ex deo est ut sciamus que a deo donata sunt nobis. que et loquimur non in doctis humane sapientie verbis sed in doctrina spiritus. spiritualibus spiritualia comparantes. Animalis autem homo non percipit ea que spiritus dei sunt. Stulticia enim est illi et non potest intelligere quia spiritualiter examinatur. Spiritualis autem iudicat omnia et ipse a nemine iudicatur sicut scriptum est. Quis enim cognovit sensum domini aut quis instruxit eum. Nos autem sensum christi habemus. III

Et ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus sed quasi

carnalibus tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi non escam.
Nondum enim poteratis intelligere. Sed nec nunc quidem potestis. Adhuc enim car-
nales estis. Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carna-
les estis et secundum hominem ambulatis? Cum enim quis dicit ego qui-
dem sum Pauli, alius autem ego sum Apollo, nonne homines estis? Quid
igitur est Apollo? Quid vero Paulus? Ministri eius cui credidistis, et unicuique
sicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incremen-
tum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid neque qui rigat, sed qui in-
crementum dat Deus. Qui plantat autem et qui rigat unum sunt. Unus-
quisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Dei enim
sumus adiutores, Dei agricultura estis, Dei edificatio estis. Se-
cundum gratiam Dei que data est michi ut sapiens architectus funda-
mentum posui, alius autem superedificat. Unusquisque autem videat quo-
modo superedificet. Fundamentum enim aliud nemo potest po-
nere preter id quod positum est, quod est Christus Ihesus. Siquis autem super e-
dificat super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pre-
tiosos, ligna, fenum, stipulam, uniuscuiusque opus manifestum
erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur, et unius-
cuiusque opus quale sit ignis probabit. Si cuius opus manserit quod super-
edificavit, mercedem accipiet. Si cuius opus arserit detrimentum
patietur, ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem. Nescitis quia tem-
plum Dei estis vos et Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum
Dei violaverit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod e-
stis vos. Nemo se seducat. Si quis inter vos videtur sapiens esse
in hoc seculo, stultus fiat ut sit sapiens. Sapientia enim huius mundi
stultitia est apud Deum. Scriptum est enim: Comprehendam sapientes in
astutia eorum. Et iterum: Dominus novit cogitationes sapientium quoniam
vane sunt. Nemo itaque glorietur in hominibus. Omnia enim vestra sunt,
sive Paulus sive Apollo sive Cephas sive mundus sive vita
sive mors, sive presentia sive futura, omnia enim vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei.

IIII

Sic nos existimet homo ut ministros Christi et dispensatores ministeriorum Dei. Hic
iam queritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur. Michi
autem pro minimo est ut a vobis iudicer aut ab humano
die. Sed neque me ipsum iudico. Nichil enim michi conscius sum, sed non in hoc
iustificatus sum. Qui autem iudicat me Dominus est. Itaque nolite ante
tempus iudicare quoadusque veniat Dominus, qui et illuminabit abscondita
tenebrarum et manifestabit consilia cordium. Et tunc laus erit
unicuique a Deo. Hec autem fratres transfiguravi in me et Ap-
pollo propter vos ut in nobis discatis ne supra quam scriptum est unus ad-
versus alterum infletur pro alio. Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non ac-
cepisti? Si autem accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? Iam satu-
rati estis, iam divites facti estis, sine nobis regnatis, et uti-
nam regnetis ut et nos vobiscum regnemus. Puto enim quod Deus
nos apostolos novissimos ostendit tanquam morti destina-
tos, quia spectaculum facti sumus mundo et angelis et hominibus.
Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo. Nos infir-
mi, vos autem fortes. Vos nobiles, nos autem ignobiles. Usque
in hanc horam et esurimus et sitimus et nudi sumus et cola-
phis cedimur et instabiles sumus et laboramus operantes ma-
nibus nostris. Maledicimur et benedicimus. Persecutionem patimur
et sustinemus. Blasphemamur et obsecramus. Tanquam purgamenta
huius mundi facti sumus omnium peripsima usque adhuc. Non ut confun-
dam vos hec scribo, sed ut filios meos karissimos moneo. Nam si decem milia
pedagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Ihesu per
evangelium ego vos genui. Rogo ergo vos imitatores mei e-
stote sicut et ego Christi. Ideo misi ad vos Thimotheum qui est filius
meus karissimus et fidelis in Domino, qui vos commonefaciat vias meas que
sunt in Christo Ihesu, sicut ubique in omni ecclesia doceo. Tanquam non ventu-
rus sim ad vos sic inflati sunt quidam. Veniam autem ad vos cito si Dominus
voluerit, et cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt sed virtutem.
Non enim in sermone est regnum Dei sed in virtute. Quid vultis?
In virga veniam ad vos an in caritate et spiritu mansuetudinis?

Omnino auditur inter vos fornicatio et talis fornicatio
qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis
habeat. Et vos inflati estis et non magis luctum habuistis ut tol-
latur de medio vestrum qui hoc opus fecit. Ego quidem absens cor-
pore, presens autem spiritu iam iudicavi ut presens eum qui sic operatus
est in nomine Domini nostri Ihesu Christi. Congregatis vobis et meo spiritu
cum virtute Domini Ihesu tradere huiusmodi hominem sathane in
interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Ihesu Christi. Non
est bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum totam mas-
sam corrumpit? Expurgate vetus fermentum ut sitis nova conspersio
sicut estis azimi. Etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque e-
pulemur non in fermento veteri neque in fermento malitie et ne-
quitie, sed in azimis sinceritatis et veritatis. Scripsi vobis in
epistola ne commisceamini fornicariis, non utique fornicariis huius
mundi aut avaris aut rapacibus aut ydolis servientibus, alioquin
debueratis de hoc mundo exisse. Nunc autem scripsi vobis non com-
misceri. Si is qui frater nominatur inter vos est fornicator aut
avarus aut ydolis serviens aut maledicus aut ebriosus aut
rapax, cum huiusmodi nec cibum sumere. Quid enim michi de hiis qui foris sunt iu-
dicare? Nonne de hiis qui intus sunt vos iudicatis? Nam eos qui fo-
ris sunt Deus iudicabit. Auferte malum ex vobis ipsis. VI

Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum iu-
dicari apud iniquos et non apud sanctos? An nescitis
quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? Et si in vobis iudi-
cabitur mundus indigni estis qui de minimis iudicetis?
Nescitis quoniam angelos iudicabimus? Quanto magis secularia?
Secularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in
ecclesia illos constituite ad iudicandum. Ad verecundiam vestram
dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam qui possit iudicare
inter fratrem suum, sed frater cum fratre in iudicio contendit et hoc apud
infideles. Iam quidem omnino delictum est in vobis quod iudi-
cia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? Quare
non magis fraudem patimini? Sed vos iniuriam facitis et
fraudatis et hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum Dei non
possidebunt? Nolite errare: neque fornicarii neque ydolis
servientes neque adulteri neque molles neque masculorum concubitores
neque fures neque avari neque ebriosi neque maledici neque rapaces
regnum Dei possidebunt. Et hec aliquando quidem fuistis, sed abluti
estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Ihesu
Christi. Omnia michi licent sed non omnia expediunt. Omnia michi licent sed ego
sub nullius redigar potestate. Esca ventri et venter escis. Deus autem

et hunc et hanc destruet. Corpus autem non fornicationi sed domino et dominus corpori. Deus vero et dominum suscitavit et nos suscitabit per virtutem suam. Nescitis quoniam corpora vestra membra Christi sunt? Tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? Absit. An nescitis quoniam qui adheret meretrici unum corpus efficitur? Erunt enim inquit duo in carne una. Qui autem adheret domino unus spiritus est. Fugite fornicationem. Omne peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus est. Qui autem fornicatur in corpus suum peccat. An nescitis quoniam membra vestra templum sunt spiritus sancti qui in vobis est quem habetis a deo et non estis vestri? Empti enim estis pretio magno. Glorificate et portate deum in corpore vestro.

VII

De quibus autem scripsistis bonum est homini mulierem non tangere. Propter fornicationem autem unusquisque uxorem suam habeat et unaquaeque suum virum habeat. Uxori vir debitum reddat. Similiter autem et uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet sed vir. Similiter autem et vir sui corporis non habet potestatem sed mulier. Nolite fraudare invicem nisi forte ex consensu ad tempus ut vacetis orationi et iterum revertimini in idipsum ne temptet vos satanas propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico secundum indulgentiam non secundum imperium. Volo autem omnes homines esse sicut meipsum sed unusquisque proprium donum habet ex deo. Alius quidem sic alius vero sic. Dico autem nuptis et viduis. Bonum est illis si sic permaneant sicut et ego. Quod si se non continent nubant. Melius est enim nubere quam uri. His autem qui matrimonio iuncti sunt precipio non ego sed dominus uxorem a viro non discedere. Quod si discesserit manere innuptam aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat. Nam ceteris ego dico non dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem et hec consentit habitare cum illo non dimittat illam. Et si qua mulier habet virum infidelem et hic consentit habitare cum illa non dimittat virum. Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem. Et sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem. Alioquin filii vestri immundi essent. Nunc autem sancti sunt. Quod si infidelis discedit discedat. Non enim servituti subiectus est frater aut soror in huiusmodi. In pace autem vocavit nos deus. Unde enim scis mulier si virum salvum facies? Aut unde scis vir si mulierem salvam facies? Nisi unicuique sicut divisit dominus. Unumquemque sicut vocavit deus ita ambulet. Et sicut in omnibus ecclesiis doceo. Circumcisus aliquis vocatus est non adducat preputium. In preputio aliquis vocatus est non circumcidatur. Circumcisio nichil est et preputium nichil est sed observatio mandatorum dei. Unusquisque in qua vocatione est vocatus in ea permaneat. Servus vocatus es non sit tibi cure. Sed si potes fieri liber magis utere. Qui enim in domino vocatus est servus libertus est domini. Similiter et qui liber vocatus est servus est Christi. Pretio empti estis. Nolite fieri servi hominum. Unusquisque ergo in quo vocatus est frater in hoc permaneat apud deum. De virginibus autem preceptum domini non habeo. Consilium autem do tamquam misericordiam consecutus a domino ut sim fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem quoniam bonum est homini sic esse. Alligatus es uxori? Noli querere solutionem. Solutus es ab uxore? Noli querere uxorem. Si autem acceperis uxorem non peccasti. Et si nupserit virgo non peccavit. Tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco. Hoc itaque dico fratres tempus breve est. Reliquum est ut et qui habent uxores tamquam non habentes sint. Et qui flent tamquam non flentes. Et qui gaudent tamquam non gaudentes. Et qui emunt tamquam non possidentes. Et qui utuntur hoc mundo tamquam non utantur. Preterit enim figura huius mundi. Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est sollicitus est que domini sunt cogitat quomodo placeat deo. Qui autem cum uxore est sollicitus est que sunt mundi quomodo placeat uxori et divisus est. Et mulier innupta et virgo cogitat que domini sunt ut sit sancta corpore et spiritu. Que autem nupta est cogitat que sunt mundi quomodo placeat viro. Porro hoc ad utilitatem vestram dico non ut laqueum vobis iniciam sed ad id quod honestum est et quod facultatem prebeat sine impedimento dominum obsecrandi. Si quis autem turpem se videri existimat super virgine sua quod sit superadulta et ita oportet fieri quod vult faciat non peccat si nubat. Nam qui statuit in corde suo firmus non habens necessitatem potestatem autem habens sue voluntatis et hoc iudicavit in corde suo servare virginem suam bene facit. Igitur et qui matrimonio iungit virginem suam bene facit et qui non iungit melius facit. Mulier alligata est legi quanto tempore vir eius vivit. Quod si dormierit vir eius liberata est a lege cui vult nubat tantum in domino. Beatior autem erit si sic permanserit secundum meum consilium. Puto autem quod et ego spiritum dei habeam.

VIII

De his autem que ydolis immolantur scimus quia omnes scientiam habemus. Scientia autem inflat caritas edificat. Si quis autem se existimat scire aliquid nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire. Si quis autem diligit deum hic cognitus est ab eo. De escis autem que ydolis ymolantur scimus quia nichil est ydolum in mundo et quod nullus deus nisi unus. Nam et si sunt qui dicantur dii sive in celo sive in terra siquidem sunt dii multi et domini multi. Nobis tamen unus deus pater ex quo omnia et nos in illo et unus dominus Ihesus Christus per quem omnia et nos per ipsum. Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cum conscientia ydoli usque nunc quasi ydolathitum manducant et conscientia ipsorum cum sit infirma polluitur. Esca autem nos non commendat deo. Neque enim si manducaverimus habundabimus neque si non manducaverimus deficiemus. Videte autem ne forte hec licentia vestra offendiculum fiat infirmis. Si enim quis viderit eum qui habet scientiam in ydolio recumbentem nonne conscientia eius cum sit infirma edificabitur ad manducandum ydolathita? Et peribit infirmus in tua scientia frater propter quem Christus mortuus est. Sic autem peccantes in fratres et percutientes conscientiam eorum infirmam in Christum peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum non manducabo carnem in eternum ne fratrem meum scandalizem.

IX

Non sum liber? Non sum apostolus? Nonne Christum Ihesum dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in domino? Et si aliis non sum apostolus sed tamen vobis sum. Nam signaculum apostolatus mei vos estis in domino. Mea defensio ad vos qui me interrogant hoc est. Numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi? Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi sicut et ceteri apostoli et fratres domini et Cephas.

Deut. 25

aut ego solus et barnabas non habemus potestatem hoc operandi. Quis militat suis stipendiis umquam? Quis plantat vineam et de fructu eius non edit? Quis pascit gregem et de lacte gregis non manducat? Numquid secundum hominem haec dico? An et lex haec non dicit? Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura est deo? An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe qui arat arare, et qui triturat in spe fructus percipiendi. Si nos vobis spiritalia seminavimus, non magnum est si nos carnalia vestra metamus. Si alii potestatis vestrae participes sunt, quare non potius nos? Sed non usi sumus hac potestate, sed omnia sustinemus ne quod offendiculum demus evangelio Christi. Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quae de sacrario sunt edunt? Qui altario deserviunt cum altario participant? Ita et dominus ordinavit his qui evangelium annuntiant de evangelio vivere. Ego autem nullo horum usus sum. Non autem scripsi haec ut ita fiant in me. Bonum est enim mihi magis mori quam ut gloriam meam quis evacuet. Nam si evangelizavero non est mihi gloria; necessitas enim mihi incumbit. Vae enim mihi est si non evangelizavero. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo; si autem invitus, dispensatio mihi credita est. Quae est ergo merces mea? Ut evangelium praedicans sine sumptu ponam evangelium, ut non abutar potestate mea in evangelio. Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci ut plures lucrifacerem. Et factus sum iudaeis tamquam iudaeus ut iudaeos lucrarer; his qui sub lege sunt quasi sub lege essem, cum ipse non essem sub lege, ut eos qui sub lege erant lucrifacerem; his qui sine lege erant tamquam sine lege essem, cum sine lege dei non essem sed in lege essem Christi, ut lucrifacerem eos qui sine lege erant. Factus sum infirmis infirmus ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum ut omnes facerem salvos. Omnia autem facio propter evangelium ut particeps eius efficiar. Nescitis quod hi qui in stadio currunt omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis. Omnis autem qui in agone contendit ab omnibus se abstinet; et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. Ego igitur sic curro non quasi in incertum, sic pugno non quasi aerem verberans, sed castigo corpus meum et in servitutem redigo, ne forte cum aliis praedicaverim ipse reprobus efficiar.

X

Nolo enim vos ignorare fratres quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes mare transierunt, et omnes in Moyse baptizati sunt in nube et in mari, et omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, et omnes eundem potum spiritalem biberunt. Bibebant autem de spiritali consequente eos petra; petra autem erat Christus. Sed non in pluribus eorum beneplacitum est deo; nam prostrati sunt in deserto. Haec autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum sicut et illi concupierunt. Neque idolatrae efficiamini sicut quidam ex ipsis, quemadmodum scriptum est: Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. Neque fornicemur sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, et ceciderunt una die viginti tria milia. Neque temptemus Christum sicut quidam eorum temptaverunt, et a serpentibus perierunt. Neque murmuraveritis sicut quidam eorum murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore. Haec autem omnia in figura contingebant illis. Scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines saeculorum devenerunt. Itaque qui se existimat stare videat ne cadat. Temptatio vos non apprehendat nisi humana. Fidelis autem deus, qui non patietur vos temptari super id quod potestis, sed faciet cum temptatione etiam proventum ut possitis sustinere. Propter quod carissimi mihi fugite ab idolorum cultura. Ut prudentibus loquor; vos ipsi iudicate quod dico. Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis domini est? Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus; nam omnes de uno pane et de uno calice participamus. Videte Israel secundum carnem: nonne qui edunt hostias participes sunt altaris? Quid ergo dico? Quod idolis immolatum sit aliquid? Aut quod idolum sit aliquid? Sed quae immolant gentes daemoniis immolant et non deo. Nolo autem vos socios fieri daemoniorum. Non potestis calicem domini bibere et calicem daemoniorum; non potestis mensae domini participes esse et mensae daemoniorum. An aemulamur dominum? Numquid fortiores illo sumus? Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia licent, sed non omnia aedificant. Nemo quod suum est quaerat, sed quod alterius. Omne quod in macello venit manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Domini est terra et plenitudo eius. Si quis autem infidelium vocat vos ad cenam et vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Si quis autem hoc dixerit: Hoc immolatum est idolis, nolite manducare propter illum qui indicavit, et propter conscientiam. Conscientiam autem dico non tuam sed alterius. Ut quid enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia? Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo quod gratias ago? Sive ergo manducatis sive bibitis vel aliud quid facitis, omnia in gloriam dei facite. Sine offensione estote iudaeis et gentibus et ecclesiae dei, sicut et ego per omnia omnibus placeo, non quaerens quod mihi utile est sed quod multis, ut salvi fiant.

XI

Imitatores mei estote sicut et ego Christi. Laudo autem vos fratres quod per omnia mei memores estis, et sicut tradidi vobis praecepta mea tenetis. Volo autem vos scire quod omnis viri caput Christus est, caput autem mulieris vir, caput vero Christi deus. Omnis vir orans aut prophetans velato capite deturpat caput suum. Omnis autem mulier orans aut prophetans non velato capite deturpat caput suum; unum enim est ac si decalvetur. Nam si non velatur mulier, et tondeatur. Si vero turpe est mulieri tonderi aut decalvari, velet caput suum. Vir quidem non debet velare caput suum, quoniam imago et gloria dei est; mulier autem gloria viri est. Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro. Etenim non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum. Ideo debet mulier velamen habere supra caput propter angelos. Verumptamen neque vir sine muliere neque mulier sine viro in domino. Nam sicut mulier de viro, ita et vir per mulierem; omnia autem ex deo. Vos ipsi iudicate: decet mulierem non velatam orare deum? Nec ipsa natura docet vos quod vir quidem si comam nutriat ignominia est illi, mulier vero si comam nutriat gloria est illi, quoniam capilli pro velamine ei dati sunt. Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus neque ecclesia dei. Hoc autem praecipio non laudans, quod non in melius sed in deterius convenitis. Primum quidem convenientibus vobis

vobis in ecclesiam audio scissuras esse et ex parte credo. Nam oportet hereses esse ut qui probati sunt manifesti fiant in vobis. Convenientibus ergo vobis in unum iam non est dominicam cenam manducare. Unusquisque enim suam cenam presumit ad manducandum. Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Numquid domos non habetis ad manducandum et bibendum? Aut ecclesiam dei contempnitis, et confunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo. Ego enim accepi a domino quod et tradidi vobis, quoniam dominus Ihesus in qua nocte tradebatur accepit panem, et gratias agens fregit et dixit: Accipite et manducate: hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem postquam cenavit dicens: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine. Hoc facite quotienscumque bibetis in meam commemorationem. Quotienscumque enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis, mortem domini annuntiabitis donec veniat. Itaque quicumque manducaverit panem vel biberit calicem domini indigne, reus erit corporis et sanguinis domini. Probet autem se ipsum homo, et sic de pane illo edat et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit, non diiudicans corpus domini. Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles et dormiunt multi. Quod si nosmetipsos diiudicaremus, non utique iudicaremur. Dum iudicamur autem a domino corripimur, ut non cum hoc mundo dampnemur. Itaque fratres mei, cum convenitis ad manducandum, invicem expectate. Si quis esurit, domi manducet, ut non in iudicium conveniatis. Cetera autem cum venero disponam.

XII

De spiritualibus autem nolo vos ignorare fratres. Scitis enim quoniam cum gentes essetis ad simulacra muta prout ducebamini euntes. Ideo notum vobis facio quod nemo in spiritu dei loquens dicit anathema Ihesu. Et nemo potest dicere dominus Ihesus nisi in spiritu sancto. Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem spiritus. Et divisiones ministrationum sunt, idem autem dominus. Et divisiones operationum sunt, idem vero deus qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Alii quidem per spiritum datur sermo sapientie, alii autem sermo scientie secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alii gratia sanitatum in uno spiritu, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. Hec autem omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult. Sicut enim corpus unum est et membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa unum corpus sunt, ita et Christus. Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Iudei sive gentiles, sive servi sive liberi, et omnes uno spiritu potati sumus. Nam et corpus non est unum membrum sed multa. Si dixerit pes: quoniam non sum manus non sum de corpore, non ideo non est de corpore. Et si dixerit auris: quoniam non sum oculus non sum de corpore, non ideo non est de corpore. Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus? Nunc autem posuit deus membra, unumquodque eorum in corpore sicut voluit. Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus? Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus. Non potest autem dicere oculus manui: opera tua non indigeo; aut iterum caput pedibus: non estis mihi necessarii. Set multo magis que videntur membra corporis infirmiora esse necessariora sunt. Et que putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem habundantiorem circumdamus, et que inhonesta sunt nostra habundantiorem honestatem habent. Honesta autem nostra nullius egent. Sed deus temperavit corpus ei cui deerat habundantiorem tribuendo honorem, ut non sit scisma in corpore, sed in idipsum pro invicem sollicita sint membra. Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra; sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra. Vos autem estis corpus Christi et membra de membro. Et quosdam quidem posuit deus in ecclesia primum apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. Numquid omnes apostoli? Numquid omnes prophete? Numquid omnes doctores? Numquid omnes virtutes? Numquid omnes gratiam habent curationum? Numquid omnes linguis loquuntur? Numquid omnes interpretantur? Emulamini autem carismata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.

XIII

Si linguis hominum loquar et angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velud es sonans aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam et noverim misteria omnia et omnem scientiam, et si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nichil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nichil mihi prodest. Caritas paciens est, benigna est. Caritas non emulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit que sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati; omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Caritas numquam excidit, sive prophetie evacuabuntur, sive lingue cessabunt, sive scientia destruetur. Cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est. Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus sum vir, evacuavi que erant parvuli. Videmus enim nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. Nunc autem manet fides spes caritas, tria hec; maior autem horum est caritas.

XIIII

Sectamini caritatem, emulamini spiritualia, magis autem ut prophetetis. Qui enim loquitur lingua non hominibus loquitur sed deo; nemo enim audit. Spiritus autem loquitur misteria. Nam qui prophetat hominibus loquitur ad edificationem et exhortationem et consolationem. Qui loquitur lingua semetipsum edificat. Volo autem vos omnes loqui linguis, magis autem prophetare. Nam maior est qui prophetat quam qui loquitur linguis, nisi forte interpretetur ut ecclesia edificationem accipiat. Nunc autem fratres si venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in revelatione aut scientia aut prophetia aut doctrina? Tamen que sine anima sunt vocem dantia, sive tibia sive cythara, nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo scietur id quod canitur aut quod cytharizatur? Etenim si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum? Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur id quod dicitur? Eritis enim in aera loquentes. Tam multa ut puta genera linguarum sunt in hoc mundo, et nichil sine voce est.

Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei cui loquor barbarus, et qui loquitur mihi barbarus. Sic et vos quoniam emulatores estis spirituum, ad edificationem ecclesie querite ut habundetis. Et ideo qui loquitur lingua, oret ut interpretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo et mente: psallam spiritu, psallam et mente. Ceterum si benedixeris spiritu, qui supplet locum ydiote, quomodo dicet amen super tuam benedictionem? quoniam quid dicas nescit. Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non edificatur. Gratias ago deo meo quod omnium vestrum lingua loquor. Sed in ecclesia volo v. verba meo sensu loqui, ut et alios instruam, quam x. milia verborum in lingua. Fratres nolite pueri effici sensibus, sed malicia parvuli estote: sensibus autem perfecti estote. In lege enim scriptum est: quoniam in aliis linguis et in labiis aliis loquar populo huic, et nec sic exaudient me, dicit dominus. Itaque lingue in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus: prophetie autem non infidelibus, sed fidelibus. Si ergo conveniat universa ecclesia in unum, et omnes linguis loquantur, intrent autem ydiote aut infideles, nonne dicent quod insanitis? Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel ydiota, convincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus: occulta enim cordis eius manifesta fiunt: et ita cadens in faciem adorabit deum, pronuncians quod vere deus in vobis sit. Quid ergo est fratres? Cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalipsim habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad edificationem fiant. Sive lingua quis loquitur, secundum duos, aut ut multum tres, et per partes, et unus interpretetur. Si autem non fuerit interpres, taceat in ecclesia: sibi autem loquatur et deo. Prophete autem duo aut tres dicant, et ceteri diiudicent. Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat. Potestis enim omnes per singulos prophetare, ut omnes discant, et omnes exhortentur: et spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt. Non enim est dissensionis deus, sed pacis: sicut et in omnibus ecclesiis sanctorum doceo. Mulieres in ecclesiis taceant: non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut et lex dicit. Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia. An a vobis verbum dei processit? aut in vos solos pervenit? Si quis videtur propheta esse aut spiritualis, cognoscat que scribo vobis, quia domini sunt mandata. Si quis autem ignorat, ignorabitur. Itaque fratres emulamini prophetare, et loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem honeste et secundum ordinem fiant.

ł alia emulatorem

XV

Notum autem vobis facio fratres evangelium quod predicavi vobis, quod et accepistis, in quo et statis, per quod et salvamini: qua ratione predicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis. Tradidi enim vobis in primis quod et accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas: et quia sepultus est, et quia surrexit tercia die secundum scripturas: et quia visus est Cephe, et post hec xi. Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt. Deinde visus est Iacobo, deinde apostolis omnibus. Novissime autem omnium tamquam abortivo visus est et mihi. Ego enim sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam dei. Gratia autem dei sum id quod sum, et gratia eius in me vacua non fuit, sed habundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia dei mecum. Sive enim ego, sive illi, sic predicamus, et sic credidistis. Si autem Christus predicatur quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis quoniam resurrectio mortuorum non est? Si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit. Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo predicatio nostra, inanis est et fides vestra. Invenimur autem et falsi testes dei, quoniam testimonium diximus adversus deum quod suscitaverit Christum, quem non suscitavit si mortui non resurgunt. Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit. Quod si Christus non resurrexit, vana est fides vestra: adhuc enim estis in peccatis vestris. Ergo et qui dormierunt in Christo perierunt. Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc autem Christus resurrexit a mortuis primicie dormientium, quoniam quidem per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur. Unusquisque autem in suo ordine: primicie Christus, deinde hii qui sunt Christi, qui in adventu eius crediderunt. Deinde finis: cum tradiderit regnum deo et patri, cum evacuaverit omnem principatum et potestatem et virtutem. Oportet autem illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. Novissime autem inimica destruetur mors. Omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cum autem dicat omnia subiecta sunt ei, sine dubio preter eum qui subiecit ei omnia. Cum autem subiecta fuerint illi omnia, tunc et ipse filius subiectus erit illi qui sibi subiecit omnia, ut sit deus omnia in omnibus. Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut quid et baptizantur pro illis? ut quid et nos periclitamur omni hora? Cotidie morior per vestram gloriam fratres, quam habeo in Christo Ihesu domino nostro. Si secundum hominem ad bestias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest si mortui non resurgunt? Manducemus et bibamus, cras enim moriemur. Nolite seduci: corrumpunt enim mores bonos colloquia mala. Evigilate iusti et nolite peccare: ignoranciam enim dei quidam habent; ad reverentiam vobis loquor. Sed dicet aliquis: quomodo resurgunt mortui? quali autem corpore venient? Insipiens, tu quod seminas non vivificatur nisi prius moriatur: et quod seminas, non corpus quod futurum est seminas, sed nudum granum, ut puta tritici, aut alicuius ceterorum. Deus autem dat illi corpus sicut vult, et unicuique seminum proprium corpus. Non omnis caro eadem caro: sed alia quidem hominum, alia autem pecorum, alia volucrum, alia autem piscium. Et corpora celestia, et corpora terrestria: sed alia quidem celestium gloria, alia autem terrestrium. Alia claritas solis, alia claritas lune, et alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate: sic et resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Seminatur in infirmitate, surget in virtute. Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale. Si est corpus animale, est et spiritale, sicut scriptum est: factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem. Sed non prius quod spiritale est, sed quod animale: deinde quod spiritale.

tio corporis qd · seminat

est primus homo de terra terrenus. secundus homo de celo celestis. Qualis terrenus tales et terreni. et quales celestis, tales et celestes. Igitur sicut portavimus ymaginem terreni, portemus et ymaginem celestis. Hoc autem dico fratres quia caro et sanguis regnum dei possidere non possunt. neque corruptio incorruptelam possidebit. Ecce misterium vobis dico. omnes quidem resurgemus: sed non omnes immutabimur. In momento in ictu oculi in novissima tuba. canet enim tuba et mortui qui in christo sunt resurgent primi incorrupti et nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem et mortale hoc induere inmortalitatem. Cum autem hoc mortale induerit inmortalitatem. tunc fiet sermo qui scriptus est. Absorta est mors in victoria. Ubi est mors victoria tua. Ubi est mors stimulus tuus. Stimulus autem mortis peccatum est. virtus autem peccati lex. Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam per dominum nostrum ihesum christum qui mortuus est pro nobis. Itaque fratres mei dilecti. stabiles estote et inmobiles habundantes in omni opere domini semper scientes quod labor vester non est inanis in domino.

XVI

De collectis autem que fiunt in sanctos sicut ordinavi ecclesiis galatie ita et vos facite per unam sabbati. unusquisque vestrum apud se reponat recondens quod ei bene placuerit ut non cum venero tunc collecte fiant. Cum autem presens fuero quos probaveritis per epistolas hos mittam perferre gratiam vestram in ierusalem. Quod si dignum fuerit ut et ego eam mecum ibunt. Veniam autem ad vos cum macedoniam pertransiero. Nam et macedoniam pertransibo. Apud vos autem forsitan manebo vel etiam hyemabo ut vos me deducatis quocumque iero. Nolo enim vos modo in transitu videre. spero me aliquantulum temporis manere apud vos si dominus permiserit. Permanebo autem ephesi usque ad pentecosten. Hostium enim michi apertum est magnum et evidens et adversarii multi. Si autem venerit timotheus videte ut sine timore sit apud vos. opus enim domini operatur sicut et ego. Ne quis ergo illum spernat. Deducite autem illum in pace ut veniat ad me. expecto enim illum cum fratribus. De apollo autem fratre notum vobis facio quoniam multum rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus. et utique non fuit voluntas eius ut nunc veniret. Veniet autem cum ei vacuum fuerit. Vigilate et state in fide viriliter agite et confortamini in domino. Omnia vestra in caritate fiant. Obsecro vos fratres nostis domum stephane et fortunati quoniam sunt primitie achaie et in ministerium sanctorum ordinaverunt seipsos ut et vos subditi sitis huiusmodi. et omni cooperanti et laboranti. Gaudeo autem in presentia stephane et fortunati et achaici quoniam id quod vobis deerat ipsi suppleverunt. Refecerunt enim et meum spiritum et vestrum. Cognoscite ergo qui huiusmodi sunt. Salutant vos omnes ecclesie asie. Salutant vos in domino multum aquila et prisca cum domestica sua ecclesia. apud quos et ego hospitor. Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo sancto. Salutatio mea manu pauli. Si quis non amat dominum nostrum ihesum christum sit anathema maranatha. Gratia domini nostri ihesu christi vobiscum. Caritas mea cum omnibus vobis in christo ihesu domino nostro.

Incipit prologus in secunda ad chorinthios

Post actam penitentiam consolatoriam scribit eis apostolus a troade per titum. et collaudans eos hortatur ad meliora. contristatos quidem eos sed emendatos ostendens.

Incipit ii epistola ad chorinthios

Paulus apostolus christi ihesu per voluntatem dei et timotheus frater ecclesie dei que est corinthi cum omnibus sanctis qui sunt in universa achaia. gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino ihesu christo. Benedictus deus et pater domini nostri ihesu christi pater misericordiarum et deus totius consolationis qui consolatur nos in omni tribulatione nostra ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt per exhortationem qua exhortamur et ipsi a deo. Quoniam sicut habundant passiones christi in nobis. ita et per christum habundat consolatio nostra. Sive autem tribulamur pro vestra exortatione et salute. sive consolamur pro vestra consolatione que operatur tollerantiam earundem passionum quas et nos patimur ut spes nostra firma sit pro vobis. scientes quoniam sicut socii passionum estis. sic eritis et consolationis. Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione nostra que facta est in asia. quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem ita ut tederet nos etiam vivere. Sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimus ut non simus fidentes in nobis sed in deo qui suscitat mortuos. qui de tantis periculis eripuit nos et eruit in quem speramus quoniam et adhuc eripiet adiuvantibus et vobis in oratione pro nobis. ut ex multorum personis facierum eius que in nobis est donationis per multos gratie agantur deo pro nobis. Nam gloria nostra hec est testimonium conscientie nostre quod in simplicitate et sinceritate dei et non in sapientia carnali. sed in gratia dei conversati sumus in hoc mundo. habundantius autem ad vos. Non enim alia scribimus vobis quam que legistis et cognovistis. Spero autem quod usque in finem cognoscetis. sicut et cognovistis nos ex parte quia gloria vestra sumus sicut et vos nostra in die domini nostri ihesu christi. Et hac confidentia volui prius venire ad vos. ut secundam gratiam haberetis. et per vos transire in macedoniam et iterum in macedonia venire ad vos. et a vobis deduci in iudeam. Cum autem hoc voluissem. numquid levitate usus sum. aut que cogito secundum carnem cogito. ut sit apud me est et non. Fidelis autem deus quia sermo noster qui fuit apud vos non est in illo est et non. Dei enim filius ihesus christus qui in vobis per nos predicatus est per me et silvanum et timotheum non fuit in illo est et non. sed est in illo fuit. Quotquot enim promissiones dei sunt in illo est. Ideo et per ipsum amen deo ad gloriam nostram. Qui autem confirmat nos vobiscum in christo. et qui unxit nos deus et qui signavit nos et dedit pignus spiritus in cordibus nostris. Ego autem testem deum invoco in animam meam quod parcens vobis non veni ultra corinthum. Non quia dominamur fidei vestre. sed adiutores sumus gaudii vestri. Nam fide statis.

II

Statui autem hoc ipsum apud me ne iterum in tristitia venirem ad vos. Si enim ego contristo vos et quis est qui me letificet nisi qui contristatur ex me. Et hoc ipsum scripsi vobis ut non cum venero tristitiam super tristitiam habeam. de quibus oportuerat me gaudere. Confidens in omnibus vobis quia meum gaudium omnium vestrum est. Nam ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi vobis per multas lacrimas non ut contristemini sed ut sciatis quam caritatem habeo habundantius in vobis. Si quis autem contristavit me non me contristavit. sed ex parte ut non honerem omnes vos. Sufficit illi qui

huiusmodi est obiurgatio que fit a pluribus ita ut e contrario magis
donetis et consolemini ne forte habundantiori tristitia absor-
beatur qui eiusmodi est. Propter quod obsecro vos ut confirmetis in
illum caritatem. Ideo enim et scripsi ut cognoscam experimentum vest-
rum an in omnibus obedientes sitis. Cui autem aliquid donastis et
ego. Nam et ego quod donavi si quid donavi propter vos in persona
christi. ut non circumveniamur a sathana. Non enim ignoramus cogi-
tationes eius. Cum venissem autem troadem propter evangelium christi
et ostium michi apertum esset in domino. non habui requiem spiritui meo eo quod
non invenerim titum fratrem meum. sed valefaciens eis profectus
sum in macedoniam. Deo autem gratias qui semper triumphat nos in christo
ihesu et odorem notitie sue manifestat per nos in omni loco. quia
christi bonus odor sumus deo in hiis qui salvi fiunt et in hiis qui
pereunt. Aliis quidem odor mortis in mortem. aliis autem odor vite
in vitam. Et ad hec quis tam ydoneus. Non enim sumus sicut plu-
rimi adulterantes verbum dei sed ex sinceritate sed sicut
ex deo coram deo in christo loquimur. III.

Incipimus iterum nosmetipsos commendare. Aut numquid egemus sicut
quidam commendaticiis epistolis ad vos aut ex vobis. Epistola nostra vos
estis scripta in cordibus nostris que scitur et legitur ab omnibus hominibus
manifestati quod epistola estis christi ministrata a nobis et scripta non
atramento sed spiritu dei vivi. non in tabulis lapideis sed in
tabulis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem habemus per christum
ad deum. non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex
nobis. sed sufficientia nostra ex deo est qui et ydoneos nos fecit
ministros novi testamenti non littera sed spiritu. Littera enim occidit
spiritus autem vivificat. Quod si ministratio mortis litteris defor-
mata in lapidibus fuit in gloria ita ut non possent intendere
filii israel in faciem moysi propter gloriam vultus eius que evacu-
atur. quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria. Nam si mi-
nistratio dampnationis in gloria est multo magis habundat
ministerium iustitie in gloria. Nam nec glorificatum est quod cla-
ruit in hac parte propter excellentem gloriam. Si enim quod evacuatur
est per gloriam est multo magis quod manet in gloria est.
Habentes igitur talem spem multa fiducia utimur. et non sicut moyses
ponebat velamen super faciem suam. ut non intenderent filii
israel in faciem eius quod evacuatur. Sed usque in hodiernum
diem legitur moyses velamen positum est super cor eorum. Cum autem
conversus fuerit ad dominum auferetur velamen. Dominus autem spiritus est. Ubi autem spiritus
domini ibi libertas. Nos vero omnes revelata facie gloriam domini spe-
culantes in eamdem ymaginem transformamur a clarita-
te in claritatem tamquam a domini spiritu. IIII.

Ideo habentes hanc administrationem iuxta quod misericordiam consecuti
sumus non deficimus sed abdicamus occulta dedecoris non ambulantes
in astutia neque adulterantes verbum dei sed in manifestatione veritatis com-
mendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram deo.
Quod si etiam opertum est evangelium nostrum in hiis qui pereunt est opertum.
in quibus deus huius seculi excecavit mentes infidelium ut non fulgeat
illuminatio evangelii glorie christi qui est ymago invisibilis dei. Non
enim nosmetipsos predicamus sed ihesum christum dominum nostrum. Nos
autem servos vestros per ihesum. Quoniam deus qui dixit de tenebris
lucem splendescere ipse illuxit in cordibus nostris ad illu-
minationem scientie claritatis dei in faciem ihesu christi. Habemus autem
thesaurum istum in vasis fictilibus ut sublimitas sit virtutis
dei et non ex nobis. In omnibus tribulationem patimur sed non angus-
tiamur. aporiamur sed non destituimur. persecutionem patimur sed non
derelinquimur. deicimur sed non perimus. semper mortificationem ihesu
in corpore nostro circumferentes. ut et vita ihesu in corporibus nostris
manifestetur. Semper enim nos qui vivimus in mortem tradimur propter ihesum
ut et vita ihesu manifestetur in carne nostra mortali. Ergo
mors in nobis operatur vita autem in vobis. Habentes autem eundem
spiritum fidei sicut scriptum est. Credidi propter quod locutus sum. et nos
credimus propter quod et loquimur scientes quoniam qui suscitavit ihesum
et nos cum ihesu suscitabit et constituet nos vobiscum. Omnia enim propter vos
ut gratia habundans per multos gratiarum actione habundet
in gloriam dei. Propter quod non deficimus. Sed licet is qui foris est noster
homo corrumpitur. tamen is qui intus est renovatur de die in diem.
Id enim quod in presenti est momentaneum et leve tribulationis
nostre supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur
in nobis non contemplantibus nobis que videntur. sed que non videntur.
Que enim videntur temporalia sunt que autem non videntur eterna sunt. V.

Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis
dissolvatur quod edificationem ex deo habemus domum non
manufactam eternam in celis. Nam et in hoc ingemiscimus
habitationem nostram que de celo est superindui cupientes. Si ta-
men vestiti non nudi inveniamur. Nam et qui sumus in hoc taber-
naculo ingemiscimus gravati eo quod nolumus expoliari. sed super-
vestiri ut absorbeatur quod mortale est a vita. Qui autem
efficit nos in hoc ipsum deus qui dedit nobis pignus spiritus. Au-
dentes igitur semper et scientes quoniam dum sumus in hoc corpore pere-
grinamur a domino. Per fidem enim ambulamus et non per speciem. Audemus
autem et bonam voluntatem habemus. magis peregrinari a corpore et pre-
sentes esse ad dominum. Et ideo contendimus sive absentes sive pre-
sentes placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribu-
nal christi ut referat unusquisque propria corporis prout gessit sive
bonum sive malum. Scientes igitur timorem domini hominibus suade-
mus deo autem manifesti sumus. Spero autem et in conscientiis vestris
manifestos nos esse. Non iterum commendamus nos vobis
sed damus occasionem gloriandi vobis pro nobis ut habeatis ad eos qui
in facie gloriantur et non in corde. Sive enim mente excedimus deo
sive sobrii sumus vobis. Caritas enim christi urget nos estimantes
hoc. quoniam si unus pro omnibus mortuus est ergo omnes mortui sunt.
et pro omnibus mortuus est christus. ut et qui vivunt iam non sibi vivant sed
ei qui pro ipsis mortuus est et resurrexit. Itaque nos ex hoc
neminem novimus secundum carnem. Et si cognovimus secundum carnem
christum sed nunc iam non novimus. Si qua ergo in christo nova creatura. ve-
tera transierunt. Ecce facta sunt omnia nova. Omnia autem ex deo
qui nos reconciliavit sibi per christum. et dedit nobis ministerium re-
conciliationis. Quoniam quidem deus erat in christo mundum recon-
cilians sibi. non reputans illis delicta ipsorum et posuit in nobis
verbum reconciliationis. Pro christo ergo legatione fungimur tamquam
deo exhortante per nos. Obsecramus pro christo reconciliamini
deo. Eum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit ut nos effice-
remur iustitia dei in ipso. VI.

Adiuvantes autem exhortamur ne in vacuum gratiam dei recipiatis. Ait enim: tempore accepto exaudivi te, et in die salutis adiuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Nemini dantes ullam offensionem ut non vituperetur ministerium nostrum, sed in omnibus exhibeamus nosmet ipsos sicut dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in spiritu sancto, in caritate non ficta, in verbo veritatis, in virtute dei, per arma iustitiae a dextris et a sinistris, per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam, ut seductores et veraces, sicut qui ignoti et cogniti, quasi morientes et ecce vivimus, ut castigati et non mortificati, quasi tristes semper autem gaudentes, sicut egentes multos autem locupletantes, tamquam nihil habentes et omnia possidentes. Os nostrum patet ad vos o Corinthii, cor nostrum dilatatum est. Non angustiamini in nobis, angustiamini autem in visceribus vestris. Eandem autem habentes remunerationem tamquam filiis dico, dilatamini et vos. Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quae enim participatio iustitiae cum iniquitate, aut quae societas luci ad tenebras? Quae autem conventio Christi ad Belial, aut quae pars fideli cum infideli? Qui autem consensus templo dei cum idolis? Vos enim estis templum dei vivi, sicut dicit deus: quoniam inhabitabo in illis et inambulabo, et ero illorum deus et ipsi erunt mihi populus. Propter quod exite de medio eorum et separamini, dicit dominus, et immundum ne tetigeritis, et ego recipiam vos, et ero vobis in patrem, et vos eritis mihi in filios et filias, dicit dominus omnipotens.

VII Has ergo habentes promissiones carissimi mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctificationem in timore dei. Capite nos. Neminem laesimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus. Non ad condemnationem vestram dico. Praediximus enim quod in cordibus nostris estis ad commoriendum et ad convivendum. Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis. Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Nam et cum venissemus Macedoniam nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi sumus: foris pugnae, intus timores. Sed qui consolatur humiles consolatus est nos deus in adventu Titi. Non solum autem in adventu eius, sed etiam in consolatione qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram aemulationem pro me, ita ut magis gauderem. Quoniam etsi contristavi vos in epistola, non me paenitet; etsi paeniteret, videns quod epistola illa etsi ad horam vos contristavit, nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad paenitentiam. Contristati enim estis secundum deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Quae enim secundum deum tristitia est paenitentiam in salutem stabilem operatur, saeculi autem tristitia mortem operatur. Ecce enim hoc ipsum secundum deum contristari vos quantam in vobis operatur sollicitudinem, sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed aemulationem, sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos incontaminatos esse negotio. Igitur etsi scripsi vobis, non propter eum qui fecit iniuriam, nec propter eum qui passus est, sed ad manifestandam sollicitudinem nostram quam habemus pro vobis coram deo. Ideo consolati sumus. In consolatione autem nostra abundantius magis gavisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus eius ab omnibus vobis. Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus, sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita et gloriatio nostra quae fuit ad Titum veritas facta est. Et viscera eius abundantius in vobis sunt, reminiscentis omnium vestrum obedientiam, quomodo cum timore et tremore excepistis eum. Gaudeo quod in omnibus confido in vobis.

VIII Notam autem facimus vobis fratres gratiam dei quae data est in ecclesiis Macedoniae, quod in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum fuit, et altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum. Quia secundum virtutem testimonium illis reddo, et supra virtutem voluntarii fuerunt, cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam et communicationem ministerii quod fit in sanctos. Et non sicut speravimus, sed semetipsos dederunt primum domino, deinde nobis per voluntatem dei, ita ut rogaremus Titum ut quemadmodum coepit ita et perficiat in vobis et gratiam istam. Sed sicut in omnibus abundatis fide et sermone et scientia et omni sollicitudine, insuper et caritate vestra in nos, ut et in hac gratia abundetis. Non quasi imperans dico, sed per aliorum sollicitudinem et vestrae caritatis ingenium bonum comprobans. Scitis enim gratiam domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis. Et consilium in hoc do. Hoc enim vobis utile est, qui non solum facere sed et velle coepistis ab anno priore. Nunc vero et facto perficite, ut quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit et perficiendi ex eo quod habetis. Si enim voluntas prompta est, secundum id quod habet accepta est, non secundum quod non habet. Non enim ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex aequalitate. In praesenti tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat, ut et illorum abundantia vestrae inopiae sit supplementum, ut fiat aequalitas, sicut scriptum est: qui multum non abundavit, et qui modicum non minoravit. Gratias autem ago deo qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde Titi, quoniam exhortationem quidem suscepit, sed cum sollicitior esset sua voluntate profectus est ad vos. Misimus etiam cum illo fratrem cuius laus est in evangelio per omnes ecclesias. Non solum autem, sed et ordinatus est ab ecclesiis comes peregrinationis nostrae in hanc gratiam quae ministratur a nobis ad domini gloriam et destinatam voluntatem nostram, devitantes hoc ne quis nos vituperet in hac plenitudine quae ministratur a nobis in domini gloriam. Providemus enim bona non solum coram deo, sed etiam coram hominibus. Misimus autem cum illis et fratrem nostrum quem probavimus in multis saepe sollicitum esse, nunc autem multo sollicitiorem confidentia multa in vos, sive pro Tito qui est socius meus et in vos adiutor, sive fratres nostri apostoli ecclesiarum gloriae Christi. Ostensionem ergo quae est caritatis vestrae et nostrae gloriae pro vobis in illos ostendite in faciem ecclesiarum.

IX Nam de ministerio quod fit in sanctos ex abundanti est mihi scribere vobis. Scio enim promptum animum vestrum, pro quo de vobis glorior apud Macedonas, quoniam Achaia parata est ab anno praeterito, et vestra aemulatio provoca-

ut plurimos. Misimus autem fratres ut ne quod gloriamur de nobis evacuetur in hac parte, ut quemadmodum dixi parati sitis, ne cum venerint Macedones mecum et invenerint vos imparatos, erubescamus nos (ut non dicamus vos) in hac substantia. Necessarium ergo existimavi rogare fratres ut praeveniant ad vos, et praeparent repromissam benedictionem hanc paratam esse sic quasi benedictionem non quasi avaritiam. Hoc autem dico: qui parce seminat parce et metet, et qui seminat in benedictionibus de benedictionibus et metet. Unusquisque prout destinavit in corde suo non ex tristitia aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit deus. Potens est autem deus omnem gratiam abundare facere in vobis ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum sicut scriptum est: Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi. Qui autem administrat semen seminanti et panem ad manducandum praestabit et multiplicabit semen vestrum, et augebit incrementa frugum iustitiae vestrae, ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem quae operatur per nos gratiarum actionem deo. Quoniam ministerium huius officii non solum supplet ea quae desunt sanctis sed et abundat per multas gratiarum actiones in domino, per probationem ministerii huius glorificantes deum in obedientia confessionis vestrae in evangelium Christi et simplicitate communicationis in illos et in omnes, et ipsorum obsecratione pro vobis desiderantium vos propter eminentem gratiam dei in vobis. Gratias ago deo super inenarrabili dono eius.

X

Ipse autem ego Paulus obsecro vos per mansuetudinem et modestiam Christi, qui in facie quidem humilis sum inter vos, absens autem confido in vobis. Rogo autem vos ne praesens audeam per eam confidentiam qua existimor audere in quosdam qui arbitrantur nos tamquam secundum carnem ambulemus. In carne enim ambulantes non secundum carnem militamus. Nam arma militiae nostrae non carnalia sed potentia deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam cum impleta fuerit vestra obedientia. Quae secundum faciem sunt videte. Si quis confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se quia sicut ipse Christi est ita et nos. Nam et si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra quam nobis dedit dominus in aedificationem et non in destructionem vestram non erubescam. Ut autem non existimer tamquam terrere vos per epistolas, quoniam quidem epistolae inquiunt graves et fortes, praesentia autem corporis infirma et sermo contemptibilis. Hoc cogitet qui eiusmodi est quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales et praesentes in facto. Non enim audemus inserere aut comparare nos quibusdam qui se ipsos commendant, sed ipsi in nobis nos metientes et comparantes nosmetipsos nobis. Nos autem non in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram regulae qua mensus est nobis deus, mensuram pertingendi usque ad vos. Non enim quasi non pertingentes ad vos superextendimus nos; usque ad vos enim pervenimus in evangelio Christi, non in immensum gloriantes in alienis laboribus, spem autem habentes crescentis fidei vestrae in vobis magnificari secundum regulam nostram in abundantiam, etiam in illa quae ultra vos sunt evangelizare, non in aliena regula in his quae praeparata sunt gloriari. Qui autem gloriatur in domino glorietur. Non enim qui se ipsum commendat ille probatus est, sed quem deus commendat.

XI

Utinam sustineretis modicum quid insipientiae meae, sed et supportate me. Aemulor enim vos dei aemulatione. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. Timeo autem ne sicut serpens Evam seduxit astutia sua ita corrumpantur sensus vestri et excidant a simplicitate quae est in Christo. Nam si is qui venit alium Christum praedicat quem non praedicavimus, aut alium spiritum accipitis quem non accepistis, aut aliud evangelium quod non recepistis, recte pateremini. Existimo enim nihil me minus fecisse a magnis apostolis. Nam etsi imperitus sermone sed non scientia. In omnibus autem manifestati sumus vobis. Aut numquid peccatum feci me ipsum humilians ut vos exaltemini, quoniam gratis evangelium dei evangelizavi vobis? Alias ecclesias expoliavi accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Et cum essem apud vos et egerem, nulli onerosus fui. Nam quod mihi deerat suppleverunt fratres qui venerunt a Macedonia, et in omnibus sine onere me vobis servavi et servabo. Est veritas Christi in me quoniam haec gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiae. Quare? quia non diligo vos? deus scit. Quod autem facio et faciam, ut amputem occasionem eorum qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur inveniantur sicut et nos. Nam eiusmodi pseudo apostoli sunt operarii subdoli, transfigurantes se in apostolos Christi. Et non mirum; ipse enim satanas transfigurat se in angelum lucis. Non est ergo magnum si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitiae, quorum finis erit secundum opera ipsorum. Iterum dico ne quis me putet insipientem esse, alioquin velut insipientem accipite me ut et ego modicum quid glorier. Quod loquor non loquor secundum deum, sed quasi in insipientia in hac substantia gloriae. Quoniam multi gloriantur secundum carnem, et ego gloriabor. Libenter enim suffertis insipientes cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos caedit. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in insipientia dico) audeo et ego. Hebraei sunt et ego. Israhelitae sunt et ego. Semen Abrahae sunt et ego. Ministri Christi sunt et ego. Ut minus sapiens dico plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Iudaeis quinquies quadragenas una minus accepi. Ter virgis caesus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte et die in profundo maris fui, in itineribus saepe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus, in labore et aerumna, in vigiliis multis, in fame et siti, in ieiuniis multis, in frigore et nuditate, praeter illa quae extrinsecus sunt instantia mea cotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. Quis infirmatur et ego non infirmor? quis scandalizatur et ego non uror? Si gloriari oportet quae infirmitatis meae sunt gloriabor. Deus et pater domini nostri Iesu Christi scit qui est benedictus in saecula quod non mentior. Damasci praepositus gentis Aretae regis custodiebat civitatem Damascenorum ut me comprehenderet, et per fenestram in sporta dimissus sum per murum et sic effugi manus eius.

XII

Si gloriari oportet non expedit quidem, veniam autem ad

nem revelationes domini. Scio hominem in christo ante annos xiiii sive
in corpore sive extra corpus nescio deus scit raptum huiusmodi usque ad tercium
celum. Et scio huiusmodi hominem sive in corpore sive extra corpus
nescio deus scit quoniam raptus est in paradisum et audivit archana verba
que non licet homini loqui. Pro huiusmodi gloriabor, pro me autem nichil nisi in
infirmitatibus meis. Nam et si voluero gloriari non ero insipiens
veritatem enim dicam. Parco autem ne quis me existimet supra id quod
videt in me aut audit aliquid ex me. Et ne magnitudo
revelationum extollat me, datus est michi stimulus carnis mee
angelus sathane qui me colaphizet. Propter quod ter dominum roga-
vi ut discederet a me et dixit michi. Sufficit tibi gratia mea. Nam
virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmita-
tibus meis ut inhabitet in me virtus christi. Propter quod placeo michi in
infirmitatibus meis in contumeliis in necessitatibus in perse-
cutionibus in angustiis pro christo. Cum enim infirmor tunc po-
tens sum. Factus sum insipiens vos me coegistis. Ego enim
a vobis debui commendari. Nichil enim minus feci ab hiis qui sunt supra
modum apostoli, tamen et si nichil sum. Signa tamen apostolatus mei facta
sunt super vos in omni paciencia et signis et prodigiis et virtutibus. Quid
est enim quod minus habuistis pre ceteris ecclesiis nisi quod ego ipse non
gravavi vos. Donate michi hanc iniuriam. Ecce tercio hoc para-
tus sum venire ad vos et non ero gravis vobis. Non enim quero que vestra
sunt sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare sed
parentes filiis. Ego autem libentissime impendam et super-
impendar ipse pro animabus vestris. Licet plus vos diligens
minus diligar. Sed esto. Ego vos non gravavi, sed cum essem
astutus dolo vos cepi. Numquid per aliquem eorum quos misi ad
vos circumveni vos. Rogavi titum et misi cum illo fratrem. Num-
quid titus vos circumvenit. Nonne eodem spiritu ambulavi-
mus, nonne eisdem vestigiis. Olim putatis quod excuse-
mus nos apud vos. Coram deo in christo loquimur. Omnia enim karissimi
propter edificationem vestram. Timeo enim ne forte cum venero
non quales volo inveniam vos et ego inveniar a vobis qualem
non vultis, ne forte contentiones emulationes ani-
mositates dissensiones detractiones susurrationes
inflationes sediciones sint inter vos, ne iterum cum ve-
nero humiliet deus apud vos et lugeam multos ex
hiis qui ante peccaverunt et non egerunt penitenciam super inmundi-
cia et fornicatione et impudicitia quam gesserunt. XIII

Ecce tercio hoc venio ad vos. In ore duorum vel trium
testium stabit omne verbum. Predixi et predico ut presens et ab-
sens hiis qui ante peccaverunt et ceteris omnibus quoniam si venero
iterum non parcam. An experimentum queritis eius qui in me loqui-
tur christus, qui in vobis non infirmatur sed potens est in vobis. Nam et si
crucifixus est ex infirmitate sed vivit ex virtute
dei. Nam et nos infirmi sumus in illo, sed vivemus cum eo
ex virtute dei in vobis. Vosmet ipsos temptate si e-
stis in fide, ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmet-
ipsos quia christus ihesus in vobis est, nisi forte reprobi estis. Spero
autem quod cognoscetis quia nos non sumus reprobi. Oramus autem
deum ut nichil mali faciatis, non ut nos probati pareamus
sed ut vos quod bonum est faciatis. Nos autem ut
reprobi simus. Non enim possumus aliquid adversus veritatem sed pro veritate.
Gaudemus enim quoniam nos infirmi sumus, vos autem potentes estis.
Hoc et oramus vestram consummationem. Ideo enim hec absens scribo ut
non presens durius agam secundum potestatem quam dominus dedit michi in edifica-
tionem et non in destructionem vestram. De cetero fratres gaudete
perfecti estote et exhortamini idipsum sapite pacem habete
et deus dilectionis erit vobiscum. Salutate invicem in osculo sancto.
Salutant vos omnes sancti. Gratia domini nostri ihesu christi et caritas dei
et communicatio sancti spiritus sit semper cum omnibus vobis amen. Incipit prologus ad galatas.

Galathe sunt greci. Hii verbum veritatis primum
ab apostolo acceperunt, sed post discessum
eius temptati sunt a falsis apostolis ut
in legis et circumcisionem verterentur. Hos apostolus revocat
ad fidem veritatis scribens eis ab epheso. Incipit epistola.

Paulus apostolus non ab hominibus neque
per hominem sed per ihesum christum et deum patrem qui
suscitavit eum a mortuis, et qui mecum sunt omnes
fratres ecclesiis galatie. Gratia vobis et pax a deo
patre nostro et domino ihesu christo qui dedit semet
ipsum pro peccatis nostris ut eriperet nos de presenti seculo nequam secundum
voluntatem dei et patris nostri cui est honor et gloria in secula seculo-
rum amen. Miror quod sic tam cito transferimini ab eo qui
vos vocavit in gratiam christi in aliud evangelium quod non est aliud
nisi aliqui sunt qui vos conturbant et volunt convertere evan-
gelium christi. Sed licet nos aut angelus de celo evangelizet
vobis preterquam quod evangelizavimus vobis anathema sit. Sicut
predixi et nunc iterum dico de vobis. Si quis vobis evangelizave-
rit preter id quod accepistis anathema sit. Modo enim homini-
bus suadeo an deo? An quero hominibus placere? Si adhuc hominibus
placerem christi servus non essem. Notum enim vobis facio fratres evangelium quod
evangelizatum est a me quia non est secundum hominem. Neque enim ego ab
homine accepi illud neque didici sed per revelationem ihesu christi.
Audistis enim conversationem meam aliquando in iudaismo
quoniam supra modum persequebar ecclesiam dei et expugnabam
illam et proficiebam in iudaismo supra multos coetaneos meos
in genere meo habundantius emulator existens paternarum
mearum traditionum. Cum autem placuit ei qui me segrega-
vit ex utero matris mee et vocavit per gratiam suam ut reve-
laret filium suum in me ut evangelizarem illum in gentibus
continuo non acquievi carni et sanguini neque veni ierosol-
limam ad antecessores meos apostolos, sed abii in arabiam
et iterum reversus sum damascum. Deinde post annos tres veni
ierosolimam videre petrum et mansi apud eum diebus xv. Alium
autem apostolorum vidi neminem nisi iacobum fratrem domini. Que au-
tem scribo vobis ecce coram deo quia non mentior. Deinde ve-
ni in partes syrie et cilicie. Eram autem ignotus facie
ecclesiis iudee que erant in christo. Tantum autem auditum habebant
quoniam qui persequebatur nos aliquando nunc evangelizat fidem
quam aliquando expugnabat, et in me clarificabant deum. II

Deinde post annos xiiii iterum ascendi ierosolimam
cum barnaba assumpto et tito. Ascendi autem secundum
revelationem et contuli cum illis evangelium quod predico

in gentibus, seorsum autem his qui videbantur aliquid esse, ne forte in vacuum currerem aut cucurrissem. Sed neque Titus qui mecum erat cum esset gentilis compulsus est circumcidi, sed propter subintroductos falsos fratres qui subintroierunt explorare libertatem nostram quam habemus in Christo Iesu ut nos in servitutem redigerent. Quibus neque ad horam cessimus subiectioni ut veritas evangelii permaneat apud vos. Ab his autem qui videbantur esse aliquid, quales aliquando fuerint nichil mea interest: deus personam hominis non accipit. Michi enim qui videbantur esse aliquid nichil contulerunt, sed e contra cum vidissent quod creditum est michi evangelium preputii sicut et Petro circumcisionis. Qui enim operatus est Petro in apostolatum circumcisionis operatus est et michi inter gentes. Et cum cognovissent gratiam dei que data est michi, Iacobus et Cephas et Iohannes qui videbantur columpne esse, dexteras dederunt michi et Barnabe societatis ut nos in gentes ipsi autem in circumcisionem, tantum ut pauperum memores essemus, quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere. Cum autem venisset Petrus Antiochiam in faciem ei restiti quia reprehensibilis erat. Prius enim quam venirent quidam ab Iacobo cum gentibus edebat. Cum autem venissent subtrahebat et segregabat se timens eos qui ex circumcisione erant. Et simulationi eius consenserunt ceteri Iudei ita ut Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem. Sed cum vidissem quod non recte ambularent ad veritatem evangelii, dixi Cephe coram omnibus: Si tu cum Iudeus sis gentiliter vivis et non iudaice, quomodo gentes cogis iudaizare? Nos natura Iudei et non ex gentibus peccatores. Scientes autem quod non iustificatur homo ex operibus legis nisi per fidem Iesu Christi, et nos in Christo Iesu credimus ut iustificemur ex fide Christi et non ex operibus legis, propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. Quod si querentes iustificari in Christo inventi sumus et ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister est? Absit. Si enim que destruxi iterum hec reedifico, prevaricatorem me constituo. Ego enim per legem legi mortuus sum ut deo vivam; Christo confixus sum cruci. Vivo autem iam non ego, vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo filii dei qui dilexit me et tradidit semetipsum pro me. Non abicio gratiam dei. Si enim per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est.

O insensati Galathe III quis vos fascinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Iesus Christus proscriptus est in vobis crucifixus? Hoc solum a vobis volo discere: ex operibus legis spiritum accepistis an ex auditu fidei? Sic stulti estis ut cum spiritu ceperitis nunc carne consummemini? Tanta passi estis sine causa, si tamen sine causa. Qui ergo tribuit vobis spiritum et operatur virtutes in vobis, ex operibus legis an ex auditu fidei? Sicut scriptum est: Abraham credidit deo et reputatum est illi ad iustitiam. Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt hii sunt filii Abrahe. Providens autem scriptura quia ex fide iustificat gentes deus, prenuntiavit Abrahe quia benedicentur in te omnes gentes. Igitur qui ex fide sunt benedicentur cum fideli Abraham. Quicumque enim ex operibus legis sunt sub maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus que scripta sunt in libro legis ut faciat ea. Quoniam autem in lege nemo iustificatur apud deum manifestum est, quia iustus ex fide vivit. Lex autem non est ex fide, sed qui fecerit ea vivet in illis. Christus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum, quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno, ut in gentibus benedictio Abrahe fieret in Christo Iesu, ut pollicitationem spiritus acciperemus per fidem. Fratres, secundum hominem dico, tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit aut superordinat. Abrahe dicte sunt promissiones et semini eius. Non dicit et seminibus quasi in multis, sed quasi in uno: et semini tuo, qui est Christus. Hoc autem dico: testamentum confirmatum a deo, que post quadringentos et triginta annos facta est lex, non irritum facit ad evacuandam promissionem. Nam si ex lege hereditas, iam non ex promissione. Abrahe autem per repromissionem donavit deus. Quid igitur lex? Propter transgressiones posita est donec veniret semen cui promiserat, ordinata per angelos in manu mediatoris. Mediator autem unius non est, deus autem unus est. Lex ergo adversus promissa dei? Absit. Si enim data esset lex que posset vivificare, vere ex lege esset iustitia. Sed conclusit scriptura omnia sub peccato ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus. Prius autem quam veniret fides sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem que revelanda erat. Itaque lex pedagogus noster fuit in Christo ut ex fide iustificemur. At ubi venit fides iam non sumus sub pedagogo. Omnes enim filii dei estis per fidem in Christo Iesu. Quicumque enim in Christo baptizati estis Christum induistis. Non est Iudeus neque Grecus, non est servus neque liber, non est masculus neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Iesu. Si autem vos Christi, ergo Abrahe semen estis secundum promissionem heredes.

Dico autem quamdiu IIII heres parvulus est, nichil differt a servo cum sit dominus omnium, sed sub tutoribus et actoribus est usque ad prefinitum tempus a patre. Ita et nos cum essemus parvuli sub elementis mundi eramus servientes. At ubi venit plenitudo temporis, misit deus filium suum factum ex muliere factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Quoniam autem estis filii dei, misit deus spiritum filii sui in corda vestra clamantem Abba pater. Itaque iam non est servus sed filius; quod si filius et heres per deum. Sed tunc quidem ignorantes deum his qui natura non sunt dii serviebatis. Nunc autem cum cognoveritis deum, immo cogniti sitis a deo, quomodo convertimini iterum ad infirma et egena elementa, quibus denuo servire vultis? Dies observatis et menses et tempora et annos. Timeo autem ne forte sine causa laboraverim in vobis. Estote sicut ego, quia et ego sicut vos. Fratres obsecro vos, nichil me lesistis. Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis iampridem, et temptationem vestram in carne mea non sprevistis neque respuistis, sed sicut angelum dei excepistis me, sicut Christum Iesum. Ubi est ergo beatitudo vestra? Testimonium enim perhibeo vobis quia si fieri posset oculos vestros eruissetis et dedissetis michi. Ergo inimicus vobis factus sum verum vobis dicens? Emulantur vos non bene, sed excludere vos volunt ut illos emulemini. Bonum autem emulamini in bono semper, et non tantum cum presens sum apud vos. Filioli mei quos iterum parturio donec formetur

in vobis. Vellem autem esse apud vos modo et mutare vocem meam quia
confundor in vobis. Dicite michi qui sub lege vultis esse: legem non legi-
stis? Scriptum est enim quoniam Abraham duos filios habuit unum
de ancilla et unum de libera. Qui autem de ancilla secundum carnem natus
est. Sed qui de libera per repromissionem est. Hec per allegoriam dicta
sunt. Hec sunt duo testamenta. Unum quidem in monte Syna in
servitutem generans que est Agar. Syna enim mons est in Arabia qui
coniunctus est ei que nunc est Ierusalem et servit cum filiis suis. Illa autem
que sursum est Ierusalem libera est que est mater nostra. Scriptum est enim
Letare sterilis que non paris, erumpe et clama que non parturis quia multi
filii deserte magis quam eius que habet virum. Nos autem fratres secundum
Ysaac promissionis filii sumus. Sed quomodo tunc is qui secundum carnem natus
fuerat persequebatur eum qui secundum spiritum, ita et nunc. Sed quid dicit
scriptura? Eice ancillam et filium eius. Non enim erit heres filius an-
cille cum filio libere. Itaque fratres non sumus ancille filii sed
libere. Qua libertate Christus nos liberavit. V
State et nolite iterum iugo servitutis contineri. Ecce
ego Paulus dico vobis quoniam si circumcidamini Christus vobis
nichil proderit. Testificor autem rursum omni homini circumcidenti se
quoniam debitor est universe legis faciende. Evacuati estis
a Christo qui in lege iustificamini, a gratia excidistis. Nos enim spiritu
ex fide spem iustitie expectamus. Nam in Christo Ihesu neque circumcisio
aliquid valet neque preputium sed fides que per caritatem operatur.
Currebatis bene. Quis vos impedivit veritati non obedire?
Nemini consenseritis. Persuasio hec non est ex eo qui vocat vos.
Modicum fermentum totam massam corrumpit. Ego confido de
vobis in Domino quod nichil aliud sapietis. Qui autem conturbat
vos portabit iudicium, quicumque est ille. Ego autem fratres
si circumcisionem adhuc predico quid adhuc persecutionem patior?
Ergo evacuatum est scandalum crucis. Utinam et abscidantur qui
vos conturbant. Vos enim in libertatem vocati estis fratres,
tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per caritatem
spiritus servite invicem. Omnis enim lex in uno sermone impletur:
Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Quod si invicem mordetis
et comeditis, videte ne ab invicem consumamini. Dico autem
in spiritu ambulate et desideria carnis non perficietis. Caro
enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem. Hec
enim sibi invicem adversantur ut non quecumque vultis illa facia-
tis. Quod si spiritu ducimini non estis sub lege. Manife-
sta sunt autem opera carnis, que sunt fornicatio, inmunditia,
impudicitia, luxuria, ydolorum servitus, veneficia, ini-
micitie, contentiones, emulationes, ire, rixe, dissen-
siones, secte, invidie, homicidia, ebrietates, comes-
sationes et his similia, que predico vobis sicut predixi, quoniam
qui talia agunt regnum Dei non consequentur. Fructus autem spiritus
est caritas, gaudium, pax, patientia, benignitas, longanimi-
tas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, casti-
tas. Adversus huiusmodi non est lex. Qui autem sunt Christi carnem suam
crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis. Si vivimus
spiritu, spiritu et ambulemus. Non efficiamur inanis glorie cupidi,
invicem provocantes, invicem invidentes. VI
Fratres et si preoccupatus fuerit homo in aliquo delic-
to, vos qui spirituales estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis,
considerans te ipsum ne et tu tempteris. Alter alterius onera por-
tate et sic adimplebitis legem Christi. Nam si quis existimat se
aliquid esse cum nichil sit, ipse se seducit. Opus autem suum probet
unusquisque et sic in semetipso tantum gloriam habebit et non in alte-
ro. Unusquisque enim onus suum portabit. Communicet autem is qui cha-
thezizatur verbo ei qui se cathezizat in omnibus bonis. Nolite
errare, Deus non irridetur. Que enim seminaverit homo, hec et metet.
Quoniam qui seminat in carne sua de carne et metet cor-
ruptionem. Qui autem seminat in spiritu de spiritu et metet
vitam eternam. Bonum est autem facientes non deficiamus. Tempore
enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus ha-
bemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos
fidei. Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu. Quicumque
enim volunt placere in carne hii cogunt vos circumcidi tan-
tum ut crucis Christi persecutionem non patiantur. Neque enim qui cir-
cumciduntur legem custodiunt, sed volunt vos circumcidi ut
in carne vestra glorientur. Michi autem absit gloriari nisi in cruce
Domini nostri Ihesu Christi per quem michi mundus crucifixus est et ego mundo.
In Christo enim Ihesu neque circumcisio aliquid valet neque preputium
sed nova creatura. Et quicumque hanc regulam secuti fu-
erint pax super illos et misericordia et super Israel Dei. De cetero
nemo michi molestus sit, ego enim stigmata Domini Ihesu in cor-
pore meo porto. Gratia Domini nostri Ihesu Christi cum spiritu vestro.

Ephesii sunt Asiani. Hii **Incipit prologus** [illegible] ac-
cepto verbo veritatis perstiterunt in fide. **Ad Ephe-**
hos conlaudat apostolus scribens eis a Roma de carcere per
Tychicum diaconem. **Incipit epistola ad Ephesios.**

Paulus apostolus Ihesu Christi per voluntatem Dei om-
nibus sanctis qui sunt Ephesi et fidelibus in Christo Ihesu.
Gratia vobis et pax a Deo patre nostro et Domino Ihesu
Christo. Benedictus Deus et pater Domini nostri Ihesu Christi
qui benedixit nos in omni benedictione
spirituali in celestibus in Christo. Sicut elegit nos in ipso ante
mundi constitutionem ut essemus sancti et inmaculati in conspectu
eius in caritate, qui predestinavit nos in adoptionem
filiorum per Ihesum Christum in ipsum secundum propositum voluntatis sue
in laudem glorie gratie sue in qua gratificavit nos in di-
lecto filio suo, in quo habemus redemptionem per sangui-
nem eius, redemptionem peccatorum secundum divitias gratie eius que
superhabundavit in nobis in omni sapientia et prudentia
ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis sue secundum be-
neplacitum eius quod proposuit in eo in dispensatione
plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo que in celis
et que in terra sunt in ipso. In quo etiam nos sorte vocati sumus secundum
propositum eius qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sue,
ut simus in laudem glorie eius qui ante speravimus in Christo.
In quo et vos cum audissetis verbum veritatis evangelium
salutis vestre, in quo et credentes signati estis spiritu promis-
sionis sancto, qui est pignus hereditatis nostre in redemptionem
adquisitionis in laudem glorie ipsius. Propterea et ego audi-
ens fidem vestram que est in Christo Ihesu et dilectionem in om-

sanctos non cesso gratias agens pro vobis memoriam vestri faciens
in orationibus meis ut Deus domini nostri Ihesu Christi pater glorie det vobis
spiritum sapientie et revelationis in agnitione eius illumina-
tos oculos cordis vestri ut sciatis que sit spes vocationis eius
et que divitie glorie hereditatis eius in sanctis et que sit super emi-
nens magnitudo virtutis eius in nos qui credimus secundum
operationem potentie virtutis eius quam operatus est in Christo suscitans
illum a mortuis et constituens ad dexteram suam in celestibus
super omnem principatum et potestatem et virtutem et dominationem et omne
nomen quod nominatur non solum in hoc seculo sed et in futuro et
omnia subiecit sub pedibus eius et ipsum dedit caput supra omnem
ecclesiam que est corpus ipsius et plenitudo eius qui omnia in omnibus ad-
impletur. II

Et vos cum essetis mortui
delictis et peccatis vestris in quibus aliquando ambula-
stis secundum seculum mundi huius secundum principem potestatis aeris
huius spiritus qui nunc operatur in filios diffidentie in quibus
et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostre
facientes voluntatem carnis et cogitationum et eramus
natura filii ire sicut et ceteri. Deus autem qui dives est
in misericordia propter nimiam caritatem suam qua dilexit nos et cum
essemus mortui peccatis convivificavit nos Christo cuius gratia estis
salvati et conresuscitavit et consedere fecit in celestibus in
Christo Ihesu ut ostenderet in seculis supervenientibus habundantes
divitias gratie sue in bonitate super nos in Christo Ihesu. Gratia enim
estis salvati per fidem et hoc non ex vobis. Dei enim donum est non ex
operibus ne quis glorietur. Ipsius enim sumus factura creati in Christo Ihesu
in operibus bonis que preparavit Deus ut in illis ambulemus. Propter
quod memores estote quod aliquando vos gentes in car-
ne qui dicebamini preputium ab ea que dicitur circumcisio in carne
manu facta quia eratis in illo in tempore sine Christo alienati a
conversatione Israel et hospites testamentorum promissionis
spem non habentes et sine Deo in hoc mundo. Nunc autem in Christo
Ihesu vos qui aliquando eratis longe facti estis prope in sanguine Christi.
Ipse enim est pax nostra qui fecit utraque unum et medium parie-
tem macerie solvens inimicitias in carne sua legem
mandatorum decretis evacuans ut duos condat in se-
metipso in unum novum hominem faciens pacem et reconciliet
ambos in uno corpore Deo per crucem interficiens inimicitias
in semetipso et veniens evangelizavit vobis pacem qui
longe fuistis et pacem hiis qui prope quoniam per ipsum habemus acces-
sum ambo in uno spiritu ad patrem. Ergo iam non estis ho-
spites et advene sed estis cives sanctorum et domestici Dei. Su-
perhedificati super fundamentum apostolorum et prophetarum ipso summo an-
gulari lapide Christo Ihesu in quo omnis edificatio constru-
cta crescit in templum sanctum in Domino in quo et vos coedifica-
mini in habitaculum Dei in Spiritu Sancto. III

Huius rei gratia ego Paulus vinctus Christi Ihesu pro vobis
gentibus. Si tamen audistis dispensationem gratie Dei que
data est michi in vobis quoniam secundum revelationem notum michi factum est
sacramentum sicut supra scripsi in brevi prout potestis legen-
tes intelligere prudentiam meam in misterio Christi. Quod
aliis generationibus non est agnitum filiis hominum sicut nunc re-
velatum est sanctis apostolis eius et prophetis in Spiritu esse gentes coheredes
et concorporales et comparticipes promissionis in Christo Ihesu per e-
vangelium cuius factus sum ego minister secundum donum gratie Dei que da-
ta est michi secundum operationem virtutis eius. Michi autem omnium sanctorum mi-
nimo data est gratia hec in gentibus evangelizare investiga-
biles divitias Christi et illuminare omnes que sit dispensatio
sacramenti absconditi a seculis in Deo qui omnia creavit ut in-
notescat principibus et potestatibus in celestibus per ecclesiam multifor-
mis sapientia Dei secundum prefinitionem seculorum quam fecit in Christo Ihesu domino
nostro. In quo habemus fiduciam et accessum in confidentia per
fidem eius. Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis
pro vobis que est gloria vestra. Huius rei gratia flecto genua mea
ad patrem domini nostri Ihesu Christi ex quo omnis paternitas in
celis et in terra nominatur ut det vobis secundum divitias glorie sue
virtute corroborari per Spiritum eius in interiorem hominem ha-
bitare Christum per fidem in cordibus vestris. In caritate radicati et
fundati ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis que sit
latitudo et longitudo et sublimitas et profundum. Scire etiam
supereminentem scientie caritatem Christi ut impleamini in omnem
plenitudinem Dei. Ei autem qui potens est omnia facere super-
habundanter quam petimus aut intelligimus secundum virtutem que
operatur in nobis ipsi gloria in ecclesia et in Christo Ihesu in omnes
generationes seculi seculorum amen. IIII

Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino ut digne
ambuletis vocatione qua vocati estis
cum omni humilitate et mansuetudine cum patientia suppor-
tantes invicem in caritate. Solliciti servare uni-
tatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus unus spiritus sicut
vocati estis in una spe vocationis vestre. Unus dominus una
fides unum baptisma. Unus Deus et pater omnium qui super omnes et per omnia
et in omnibus nobis. Unicuique autem nostrum data est gratia secundum men-
suram donationis Christi. Propter quod dicit: Ascendens in altum
captivam duxit captivitatem dedit dona hominibus. Quod
autem ascendit quid est nisi quia et descendit primum in infe-
riores partes terre. Qui descendit ipse est et qui ascendit
super omnes celos ut impleret omnia. Et ipse dedit
quidam quidem apostolos quosdam autem prophetas alios vero evan-
gelistas. Alios autem pastores et doctores ad consumma-
tionem sanctorum in opus ministerii in edificationem corporis
Christi donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitio-
nis filii Dei in virum perfectum in mensuram etatis ple-
nitudinis Christi. Ut iam non simus parvuli fluctuantes et
circumferamur omni vento doctrine in nequitia ho-
minum in astutia ad circumventionem erroris. Veritatem autem
facientes in caritate crescamus in illo per omnia qui est caput
Christus ex quo totum corpus compactum et connexum per omnem
iuncturam subministrationis secundum operationem in mensuram
uniuscuiusque membri augmentum corporis facit in edifica-
tionem sui in caritate. Hoc igitur dico et testificor in Domino
ut iam non ambuletis sicut et gentes ambulant in vanitate
sensus sui tenebris obscuratum habentes intellectum
alienati a vita Dei per ignorantiam que est in illis propter

cordis ipsorum. Qui desperantes semetipsos tradi-
derunt impudicitiae in operationem inmunditiae omnis
in avaritia. Vos autem non ita didicistis Christum si tamen illum
audistis et in ipso edocti estis sicut est veritas in Ihesu. De-
ponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem qui
corrumpitur secundum desideria erroris. Renovamini autem
spiritu mentis vestrae et induite novum hominem qui secundum deum cre-
atus est in iustitia et sanctitate veritatis. Propter quod deponentes
mendacium loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo
quoniam sumus invicem membra. Irascimini et nolite peccare.
Sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare
diabolo. Qui furabatur iam non furetur. Magis autem laboret
operando manibus suis quod bonum est ut habeat unde tribuat
necessitatem patienti. Omnis sermo malus ex ore vestro non
procedat. Sed si quis bonus ad aedificationem fidei ut det gra-
tiam audientibus. Et nolite contristare spiritum sanctum dei in quo
signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo
et ira et indignatio et clamor et blasphemia tollatur a vobis
cum omni malitia. Estote autem invicem benigni misericor-
des donantes invicem sicut et deus in Christo donavit vobis. **V.**
Estote ergo imitatores dei sicut filii karissimi et ambu-
late in dilectione sicut et Christus dilexit nos et tradi-
dit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odorem suavi-
tatis. Fornicatio autem et omnis inmunditia aut avaritia
nec nominetur in vobis sicut decet sanctos. Aut turpitudo
aut stultiloquium aut scurrilitas quae ad rem non pertinet
sed magis gratiarum actio. Hoc enim scitote intellegentes quod
omnis fornicator aut inmundus aut avarus quod est idolorum ser-
vitus non habet hereditatem in regno Christi et dei. Nemo vos seducat
inanibus verbis. Propter haec enim venit ira dei in filios diffiden-
tiae. Nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim aliquando tenebrae
nunc autem lux in domino ut filii lucis ambulate. Fructus enim
lucis est in omni bonitate et iustitia et sanctitate et veritate pro-
bantes quid sit beneplacitum deo. Et nolite communicare ope-
ribus infructuosis tenebrarum magis autem redarguite. Quae
enim in occulto fiunt ab ipsis turpe est et dicere. Omnia autem quae ar-
guuntur a lumine manifestantur. Omne enim quod manifestatur lumen
est. Propter quod dicit. Surge qui dormis et exsurge a mortuis et
inluminabit te Christus. Videte itaque fratres quomodo caute ambu-
letis non quasi insipientes sed ut sapientes redimentes tempus
quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri inprudentes sed intelli-
gentes quae sit voluntas domini. Et nolite inebriari vino in quo
est luxuria sed implemini spiritu sancto loquentes vobismet
ipsis in psalmis et hymnis et canticis spiritalibus cantantes
et psallentes in cordibus vestris domino. Gratias agentes semper pro omnibus
in nomine domini nostri Ihesu Christi deo et patri. Mulieres viris suis
subditae sint sicut domino quoniam vir caput est mulieris. Sicut et
Christus caput est ecclesiae ipse salvator corporis eius sed sicut ecclesia subiec-
ta est Christo ita et mulieres viris suis in omnibus. Viri dili-
gite uxores vestras sicut et Christus dilexit ecclesiam et semet
ipsum tradidit pro ea ut illam sanctificaret mundans lava-
cro aquae in verbo vitae ut exhiberet ipse sibi gloriosam ec-
clesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid huius-
modi sed ut sit sancta et inmaculata. Ita et viri debent diligere uxo-
res suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit se ipsum dili-
git. Nemo enim umquam carnem suam odio habuit sed nutrit et fovet
eam sicut et Christus ecclesiam quia membra sumus corporis eius de car-
ne eius et de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem
suam et adherebit uxori suae et erunt duo in carne una.
Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo et in eccle-
sia. Verumtamen et vos singuli unusquisque uxorem suam sicut semet-
ipsum diligat. Uxor autem timeat virum suum. **VI**
Filii oboedite parentibus vestris in domino. Hoc enim iustum est.
Honora patrem tuum et matrem tuam quod est primum man-
datum in promissione ut bene sit tibi et sis longevus super ter-
ram. Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios
vestros. Sed educate illos in disciplina et correptione
domini. Servi oboedite dominis carnalibus cum timore et tremore
in simplicitate cordis vestri sicut Christo. Non ad oculum servientes
quasi hominibus placentes sed ut servi Christi facientes voluntatem dei
ex animo cum bona voluntate servientes sicut domino et non hominibus.
Scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum hoc recipi-
et a domino sive servus sive liber. Et vos domini eadem facite illis
remittentes minas scientes quia et illorum et vester dominus est in cae-
lis et personarum acceptio non est apud deum. De cetero fratres conforta-
mini in domino et in potentia virtutis eius. Induite vos ar-
maturam dei ut possitis stare adversus insidias diaboli.
Quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem sed
adversus principes et potestates adversus mundi rectores tenebra-
rum harum contra spiritalia nequitiae in caelestibus. Propterea accipi-
te armaturam dei ut possitis resistere in die malo et
in omnibus perfecti stare. State ergo succincti lumbos vestros
in veritate et induti loricam iustitiae et calciati pedes
in praeparatione evangelii pacis in omnibus sumentes scu-
tum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea ex-
tinguere et galeam salutis adsumite et gladium spiritus quod
est verbum dei per omnem orationem et obsecrationem orantes omni
tempore in spiritu et in ipso vigilantes in omni instantia et ob-
secratione pro omnibus sanctis et pro me ut detur mihi sermo in
apertione oris mei cum fiducia notum facere misterium evan-
gelii pro quo legatione fungor in catena ita ut in
ipso audeam prout oportet me loqui. Ut autem et vos sci-
atis quae circa me sunt quid agam omnia vobis nota faciet Ty-
chicus carissimus frater et fidelis minister in domino quem misi
ad vos in hoc ipsum ut cognoscatis quae circa nos sunt et con-
soletur corda vestra. Pax fratribus et caritas cum fide a deo patre
nostro et domino Ihesu Christo. Gratia cum omnibus qui diligunt dominum
nostrum Ihesum Christum in corruptione amen. Incipit prologus

Philippenses sunt Macedones hi accepto verbo verita-
tis perstiterunt in fide nec receperunt falsos apostolos
hos collaudat apostolus scribens eis a Roma de carcere per Epafroditum.

Paulus et Timotheus servi Ihesu Christi. Ad Philippenses.
omnibus sanctis in Christo Ihesu qui sunt Philippis cum episcopis
et diaconibus. Gratia vobis et pax a deo patre nostro

et domino Ihesu Christo. Gratias ago deo meo in omni memoria vestri semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem faciens super communicatione vestra in evangelio a prima die usque nunc. Confidens hoc ipsum quia qui cepit in vobis opus bonum perficiet usque in diem Ihesu Christi. Sicut est michi iustum hoc sentire pro omnibus vobis eo quod habeam vos in corde et in vinculis meis et in defensione et confirmatione evangelii socios gaudii mei omnes vos esse. Testis enim michi est deus quomodo cupiam omnes vos in visceribus Ihesu Christi. Et hoc oro ut caritas vestra magis ac magis habundet in scientia et in omni sensu ut probetis potiora ut sitis sinceres et sine offensa in diem Christi. Repleti fructu iustitie per Ihesum Christum in laudem et gloriam dei. Scire autem vos volo fratres quia que circa me sunt magis ad profectum venerunt evangelii ita ut vincula mea manifesta fierent in Christo in omni pretorio et in ceteris omnibus ut plures e fratribus in domino confidentes in vinculis meis habundantius auderent sine timore verbum dei loqui. Quidam quidem et propter invidiam et contentionem quidam autem et propter bonam voluntatem Christum predicant quidam ex caritate scientes quoniam in defensionem evangelii positus sum. Quidam autem ex contentione Christum annuntiant non sincere existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. Quid enim dum omnimodo sive per occasionem sive per veritatem Christus annuntietur et in hoc gaudeo sed et gaudebo. Scio enim quia hoc michi proveniet ad salutem per vestram orationem et subministrationem spiritus Ihesu Christi secundum expectationem et spem meam quia in nullo confundar sed in omni fiducia sicut semper et nunc magnificabitur Christus in corpore meo sive per vitam sive per mortem. Michi autem vivere Christus est et mori lucrum. Quod si vivere in carne hic michi fructus operis est et quid eligam ignoro. Coartor autem e duobus desiderium habens dissolvi et esse cum Christo multo magis melius. Permanere autem in carne necessarium est propter vos. Et hoc confidens scio quia manebo et permanebo omnibus vobis ad profectum vestrum et gaudium fidei ut gratulatio vestra habundet in Christo Ihesu in me per meum adventum iterum ad vos. Tantum digne evangelio Christi conversamini ut sive cum venero et videro vos sive absens audiam de vobis quia statis in uno spiritu unanimes conlaborantes fidei evangelii et in nullo terreamini ab adversariis que est illis causa perditionis vobis autem salutis et hoc a deo quia vobis donatum est pro Christo non solum ut in eum credatis sed ut et pro illo patiamini idem certamen habentes quale et vidistis in me et nunc audistis de me. II

Si qua ergo consolatio in Christo si quod solatium caritatis si qua societas spiritus si qua viscera miserationis implete gaudium meum ut idem sapiatis eandem caritatem habentes unanimes id ipsum sentientes nichil per contentionem neque per inanem gloriam sed in humilitate superiores invicem arbitrantes non que sua sunt singuli considerantes sed ea que aliorum. Hoc enim sentite in vobis quod et in Christo Ihesu. Qui cum in forma dei esset non rapinam arbitratus est esse se equalem deo sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et deus illum exaltavit et donavit illi nomen quod est super omne nomen ut in nomine Ihesu omne genu flectatur celestium terrestrium et infernorum et omnis lingua confiteatur quia dominus Ihesus Christus in gloria est dei patris. Itaque karissimi mei sicut semper obedistis non ut in presentia mei tantum sed multo magis nunc in absentia mea cum metu et tremore vestram salutem operamini. Deus enim est qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona voluntate. Omnia autem facite sine murmurationibus et hesitationibus ut sitis sine querela et simplices filii dei sine reprehensione in medio nationis prave et perverse inter quos lucetis sicut luminaria in mundo verbum vite continentes ad gloriam meam in die Christi quia non in vacuum cucurri neque in vacuum laboravi. Sed et si immolor supra sacrificium et obsequium fidei vestre gaudeo et congratulor omnibus vobis. Id ipsum autem et vos gaudete et congratulamini michi. Spero autem in domino Ihesu Timotheum cito me mittere ad vos ut et ego bono animo sim cognitis que circa vos sunt. Neminem enim habeo tam unanimem qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit. Omnes enim querunt que sua sunt non que Ihesu Christi. Experimentum autem eius cognoscite quia sicut patri filius mecum servivit in evangelio. Hunc igitur spero me mittere ad vos mox ut videro que circa me sunt. Confido autem in domino quia et ipse veniam ad vos cito. Necessarium autem existimavi Epafroditum fratrem et cooperatorem et commilitonem meum vestrum autem apostolum et ministrum necessitatis mee mittere ad vos. Quoniam quidem omnes vos desiderabat et mestus erat propterea quod audieratis illum infirmatum. Nam et infirmatus est usque ad mortem sed deus misertus est eius non solum autem eius verum etiam et mei ne tristitiam super tristitiam haberem. Festinantius ergo misi illum ut viso eo iterum gaudeatis et ego sine tristitia sim. Excipite itaque illum cum omni gaudio in domino et eiusmodi cum honore habetote quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit tradens animam suam ut impleret id quod ex vobis deerat erga meum obsequium. III

De cetero fratres mei gaudete in domino. Eadem vobis scribere michi quidem non pigrum vobis autem necessarium. Videte canes videte malos operarios videte concisionem. Nos enim sumus circumcisio qui spiritu deo servimus et gloriamur in Christo Ihesu et non in carne fiduciam habentes quamquam ego habeam confidentiam et in carne. Si quis alius videtur confidere in carne ego magis circumcisus octava die ex genere Israhel de tribu Beniamin Hebreus ex Hebreis secundum legem phariseus secundum emulationem persequens ecclesiam dei secundum iustitiam que in lege est conversatus sine querela. Sed que michi fuerunt lucra hec arbitratus sum propter Christum detrimenta. Verumptamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Ihesu Christi domini mei propter quem omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora ut Christum lucrifaciam et inveniar in illo non habens meam iustitiam que ex lege est sed illam que ex fide est Christi que ex deo est iustitia in fide ad cognoscendum illum et virtutem resurrectionis eius et societatem

passionis illius configuratus morti eius si quo modo occurram ad
resurrectionem que est ex mortuis. Non quod iam acceperim aut
iam perfectus sim sequor autem si quo modo comprehendam in quo
comprehensus sum a Christo Ihesu. Fratres ego me non arbitror
comprehendisse. Unum autem que quidem retro sunt obliviscens
ad ea vero que sunt priora extendens me ipsum ad destina
tum persequor bravium superne vocationis in Christo Ihesu. Qui
cumque ergo perfecti sumus hoc sentiamus. Et si quid aliter
sapientis et hoc vobis revelavit. Verumtamen ad quod per
venimus ut idem sapiamus et in eadem permaneamus regula.
Imitatores mei estote fratres et observate eos qui ita am
bulant sicut habetis formam nostram. Multi enim ambu
lant quos sepe dicebam vobis. Nunc autem et flens dico
inimicos crucis Christi quorum finis interitus quorum deus venter
est et gloria in confusione ipsorum qui terrena sapiunt. Nostra
autem conversatio in celis est. Unde et salvatorem expecta
mus dominum nostrum Ihesum Christum qui reformabit corpus hu
militatis nostre configuratum corpori claritatis sue
secundum operationem qua possit et subicere sibi omnia. IIII
Itaque fratres mei karissimi et desideratissimi gaudium meum et
corona mea sic state in domino karissimi. Evhodiam rogo et Sin
tichen deprecor idipsum sapere in domino. Etiam rogo et te ger
mane compar adiuva illas que mecum laboraverunt
in evangelio cum Clemente et ceteris adiutoribus meis quorum
nomina sunt in libro vite. Gaudete in domino semper. Iterum dico gau
dete. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus prope
est. Nichil solliciti sitis sed in omni oratione et obsecratione
cum gratiarum actione petitiones vestre innotescant apud
deum. Et pax dei que exsuperat omnem sensum custodiat corda vestra
et intelligentias vestras in Christo Ihesu domino nostro. De cetero
fratres quecumque sunt vera quecumque pudica quecumque
iusta quecumque sancta quecumque amabilia quecumque bone
fame. Si qua virtus si qua laus discipline hec cogita
te que et didicistis et accepistis et audistis et vidistis in me.
hoc agite et deus pacis erit vobiscum. Gavisus sum autem
in domino vehementer quoniam tandem aliquando refloruistis
pro me sentire sicut et sentiebatis. Occupati autem eratis
Non quasi propter penuriam dico. Ego enim didici in quibus sum suf
ficiens esse. Scio et humiliari scio et habundare ubique et in
omnibus institutus sum et saciari et esurire et habundare
et penuriam pati. Omnia possum in eo qui me confortat. Ve
rumtamen bene fecistis communicantes tribulationi
mee. Scitis autem et vos Philippenses quod in principio e
vangelii quando profectus sum a Macedonia nulla mecum
ecclesia communicavit in ratione dati et accepti nisi vos soli.
Quia et Thessalonicam semel et bis in usum michi mi
sistis. Non quia quero datum sed requiro fructum habundantem in ve
stra. Habeo autem omnia et habundo repletus sum acceptis
ab Epafrodito que misistis in odorem suavitatis
hostiam acceptam placentem deo. Deus autem meus imple
at omne desiderium vestrum secundum divitias suas in gloria in Christo Ihesu.
Deo autem et patri nostro gloria in secula seculorum amen. Salutate
omnem sanctum in Christo Ihesu. Salutant vos qui mecum sunt fratres.
Salutant vos omnes sancti. maxime autem qui de Cesaris domo
sunt. Gratia domini nostri Ihesu Christi cum spiritu vestro amen. Incipit prologus

Colosenses et hii sicut Laodicenses sunt Asia
ni et ipsi preventi erant a pseudo apostolis nec
ad hos accessit ipse apostolus sed et hos per epi
stolam recorrigit. Audierant enim ab Archippo qui
et ministerium in eos accepit. Ergo apostolus iam ligatus
scribit eis ab Epheso per Tychicum diaconem et Onesimum

Incipit epistola ad Colosenses.

Paulus apostolus Christi
Ihesu per voluntatem dei et Timotheus fra
ter hiis qui sunt Colosis sanctis et fidelibus fra
tribus in Christo Ihesu. Gratia vobis et pax a deo
patre nostro et domino Ihesu Christo. Gratias agimus deo et patri domini nostri Ihesu
Christi semper pro vobis orantes audientes fidem vestram in Christo Ihesu et
dilectionem quam habetis in sanctos omnes propter spem que posita est
vobis in celis. quam audistis in verbo veritatis evange
lii quod pervenit ad vos sicut et in universo mundo est et
fructificat et crescit sicut in vobis ex ea die qua audistis
et cognovistis gratiam in veritate sicut didicistis ab E
pafra karissimo conservo nostro qui est fidelis pro vobis minister
Christi Ihesu qui etiam manifestavit nobis dilectionem vestram
in spiritu. Ideo et nos ex qua die audivimus non cessamus
pro vobis orantes et postulantes ut impleamini agnitione
voluntatis eius in omni sapientia et intellectu spiritali ut
ambuletis digne deo per omnia placentes in omni opere bono
fructificantes et crescentes in scientia dei. In omni virtute
confortati secundum potentiam claritatis eius in omni patientia et lon
ganimitate cum gaudio. Gratias agentes deo patri qui
dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine qui eripuit
nos de potestate tenebrarum et transtulit in regnum filii di
lectionis sue in quo habemus redemptionem remissionem peccatorum
Qui est ymago dei invisibilis primogenitus omnis creature
quoniam in ipso condita sunt universa in celis et in terra visibilia
et invisibilia sive throni sive dominationes sive prin
cipatus sive potestates. Omnia per ipsum et in ipso creata sunt et ipse
est ante omnes et omnia in ipso constant. et ipse est caput
corporis ecclesie qui est principium primogenitus ex mortu
is ut sit in omnibus ipse primatum tenens. Quia in ipso
complacuit omnem plenitudinem inhabitare et per eum re
conciliari omnia in ipsum pacificans per sanguinem cru
cis eius sive que in terris sive que in celis sunt. et vos cum
essetis aliquando alienati et inimici sensu in operibus malis
nunc autem reconciliavit in corpore carnis eius per mortem
exhibere vos sanctos et inmaculatos et irreprehensibiles coram
ipso. Si tamen permanetis in fide fundati et stabiles et immo
biles a spe evangelii quod audistis quod predicatum est in
universa creatura que sub celo est. cuius factus sum ego
Paulus minister. qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis
et adimpleo ea que desunt passionum Christi in carne mea
pro corpore eius quod est ecclesia. cuius factus sum ego Paulus
minister secundum dispensationem dei que data est michi in vos.

ut impleam verbum dei mysterium quod absconditum fuit a saeculis et generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis eius, quibus voluit deus notas facere divitias gloriae sacramenti huius in gentibus, quod est Christus in vobis spes gloriae, quem nos annuntiamus corripientes omnem hominem et docentes omnem hominem in omni sapientia ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Iesu. In quo et laboro certando secundum operationem eius quam operatur in me in virtute. II

Volo enim vos scire qualem sollicitudinem pro vobis habeam et pro his qui sunt Laodiciae et quicumque non viderunt faciem meam in carne, ut consolentur corda ipsorum instructi in caritate et in omnes divitias plenitudinis intellectus in agnitionem mysterii dei patris et Christi Iesu, in quo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi. Hoc autem dico ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. Nam et si corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum, gaudens et videns ordinem vestrum et firmamentum eius quae in Christo est fidei vestrae. Sicut ergo accepistis Iesum Christum Dominum nostrum, in ipso ambulate, radicati et superaedificati in ipso et confirmati in fide, sicut et didicistis, habundantes in illo in gratiarum actione. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem hominum, secundum elementa huius mundi et non secundum Christum; quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis; in quo et circumcisi estis circumcisione non manu facta in expoliatione corporis carnis, sed in circumcisione Christi, consepulti ei in baptismo, in quo et resurrexistis per fidem operationis dei qui suscitavit illum a mortuis. Et vos cum mortui essetis in delictis et praeputio carnis vestrae, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta, delens quod adversus nos erat chirographum decreti quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci; expolians principatus et potestates traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso. Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu aut in parte diei festi aut neomeniae aut sabbatorum, quae sunt umbra futurorum, corpus autem Christi. Nemo vos seducat volens in humilitate et religione angelorum, quae non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suae, et non tenens caput ex quo totum corpus per nexus et coniunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum dei. Si ergo mortui estis cum Christo ab elementis huius mundi, quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis: Ne tetigeritis neque gustaveritis neque contrectaveritis, quae sunt omnia in interitum ipso usu secundum praecepta et doctrinas hominum, quae sunt rationem quidem habentia sapientiae in superstitione et humilitate et ad non parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis. III

Igitur si consurrexistis cum Christo, quae sursum sunt quaerite, ubi Christus est in dextera dei sedens; quae sursum sunt sapite, non quae super terram. Mortui enim estis et vita vestra abscondita est cum Christo in deo. Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. Mortificate ergo membra vestra quae sunt super terram: fornicationem, inmunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quae est simulacrorum servitus, propter quae venit ira dei super filios incredulitatis, in quibus et vos ambulastis aliquando cum viveretis in illis.

Nunc autem deponite et vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem secundum imaginem eius qui creavit eum, ubi non est gentilis et Iudaeus, circumcisio et praeputium, barbarus et Scytha, servus et liber, sed omnia et in omnibus Christus. Induite vos ergo sicut electi dei sancti et dilecti viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem et donantes vobismet ipsis si quis adversus aliquem habet querelam; sicut et Dominus donavit vobis, ita et vos. Super omnia autem haec caritatem habete, quod est vinculum perfectionis; et pax Christi exultet in cordibus vestris, in qua et vocati estis in uno corpore, et grati estote. Verbum Christi habitet in vobis habundanter, in omni sapientia docentes et commonentes vosmetipsos psalmis, hymnis et canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris deo. Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi, gratias agentes deo et patri per ipsum. Mulieres subditae estote viris sicut oportet in Domino. Viri diligite uxores vestras et nolite amari esse ad illas. Filii oboedite parentibus per omnia; hoc enim placitum est in Domino. Patres nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant. Servi oboedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum servientes quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes deum. Quodcumque facitis ex animo operamini sicut Domino et non hominibus, scientes quod a Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo servite. Qui enim iniuriam facit, recipiet id quod inique gessit, et non est personarum acceptio apud deum. IIII

Domini, quod iustum est et aequum servis praestate, scientes quod et vos Dominum habetis in caelo. Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione, orantes simul et pro nobis, ut deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi, propter quod etiam vinctus sum, ut manifestem illud ut oportet me loqui. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt, tempus redimentes. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere. Quae circa me sunt omnia vobis nota faciet Tychicus, carissimus frater et fidelis minister et conservus in Domino, quem misi ad vos ad hoc ipsum ut cognoscat quae circa vos sunt et consoletur corda vestra, cum Onesimo carissimo et fideli fratre, qui est ex vobis. Omnia quae hic aguntur nota facient vobis. Salutat vos Aristarchus concaptivus meus, et Marcus consobrinus Barnabae, de quo accepistis mandata; si venerit ad vos, excipite illum; et Iesus qui dicitur Iustus, qui sunt ex circumcisione; hii soli sunt adiutores in regno dei, qui mihi fuerunt solatio. Salutat vos Epaphras, qui ex vobis est, servus Christi Iesu, semper sollicitus pro vobis in orationibus, ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate dei. Testimonium enim perhibeo illi quod habet multum laborem pro vobis et pro his qui sunt Laodiciae et qui Hierapoli. Salutat vos Lucas medicus carissimus et Demas. Salutate fratres qui sunt Laodiciae

pham et que in domo eius est ecclesiam. Et cum lecta fuerit a-
pud uos hec epistola facite ut et in laodicensium ecclesia legatur
et eam que laodicensium est uos legatis. Et dicite archippo.
Vide ministerium quod accepisti in domino ut illud impleas.
Salutatio mea manu pauli. Memores estote uincu-
lorum meorum. Gratia domini ihesu uobiscum amen. Incipit prologus ad

Thessalonicenses sunt macedones thessalonicenses
in christo ihesu qui accepto uerbo ueritatis perstiterunt
in fide et in persecutione ciuium suorum. Preterea nec
receperunt falsos apostolos nec ea que a falsis apostolis dicebantur.
Hos collaudat apostolus scribens eis ab athenis per tithicum et

Paulus et siluanus Incipit epistola ad onesimum
et timotheus ecclesie thessalonicensium thessalonicenses
in deo patre nostro et domino ihesu christo gratia uobis
et pax. Gratias agimus deo semper pro omnibus uobis
memoriam uestri facientes in orationibus nostris sine intermis-
sione memores fidei uestre et laboris et caritatis et susti-
nentie spei domini nostri ihesu christi ante deum et patrem nostrum. Scien-
tes fratres dilectissimi a deo electionem uestram quia euan-
gelium nostrum non fuit ad uos in sermone tantum sed et in uirtute
et in spiritu sancto et in plenitudine multa sicut scitis quales
fuimus in uobis propter uos. Et uos imitatores nostri facti
estis et domini excipientes uerbum in tribulatione multa cum
gaudio spiritus sancti ita ut facti sitis forma omnibus
credentibus in macedonia et in achaia. A uobis autem diffa-
matus est sermo domini non solum in macedonia et in achaia
sed in omni loco fides uestra que est ad deum profecta est. Ita ut non
sit nobis necesse quicquam loqui. Ipsi enim de nobis annun-
tiant qualem introitum habuerimus ad uos et quomodo conuersi estis
ad deum a simulacris seruire deo uiuo et uero et expectare
filium eius de celis quem suscitauit a mortuis ihesum qui
eripuit nos ab ira uentura. II

Nam ipsi scitis fratres introitum nostrum ad uos quia non
inanis fuit sed ante passi et contumeliis affecti sicut
scitis in philippis fiduciam habuimus in deo nostro loqui ad uos
euangelium dei in multa sollicitudine. Exhortatio enim nostra non
de errore neque de inmunditia neque in dolo sed sicut probati sumus
a deo ut crederetur nobis euangelium. Ita loquimur non quasi hominibus
placentes sed deo qui probat corda nostra. Neque enim aliquando fuimus
in sermone adulationis sicut scitis neque in occasione auari-
tie. Deus testis est. Nec querentes ab hominibus gloriam neque a
uobis neque ab aliis cum possemus uobis oneri esse ut christi apostoli. Sed
facti sumus paruuli in medio uestrum tamquam si nutrix foueat
filios suos. Ita desiderantes uos cupide uolebamus tradere
uobis non solum euangelium dei sed etiam animas nostras quoniam karissimi nobis facti estis.
Memores enim estis fratres laboris nostri et fatigationis noc-
te et die operantes ne quem uestrum grauaremus predicauimus in
uobis euangelium dei. Vos testes estis et deus quam sancte et iuste
et sine querela uobis qui credidistis fuimus sicut scitis qualiter unum-
quemque uestrum tamquam pater filios suos deprecantes uos et conso-
lantes testificati sumus ut ambularetis digne deo qui
uocauit uos in suum regnum et gloriam. Ideo et nos gratias
agimus deo sine intermissione quoniam cum accepissetis a nobis uerbum au-
ditus dei accepistis illud non ut uerbum hominum sed sicut est uere uer-
bum dei qui operatur in uobis qui credidistis. Vos enim imitato-
res facti estis fratres ecclesiarum dei que sunt in iudea in christo ihesu quia eadem
passi estis et uos a contribulibus uestris sicut et ipsi a iudeis qui et
dominum occiderunt ihesum et prophetas et nos persecuti sunt et deo non
placent et omnibus hominibus aduersantur prohibentes nos
gentibus loqui ut salue fiant ut impleant peccata sua sem-
per. Peruenit enim ira dei super illos usque in finem. Nos autem fratres desola-
ti a uobis ad tempus hore aspectu non corde habundantius festina-
uimus faciem uestram uidere cum multo desiderio quoniam uoluimus ueni-
re ad uos ego quidem paulus et semel et iterum sed impediuit
nos sathanas. Que enim est nostra spes aut gaudium aut corona glo-
rie nonne uos ante dominum nostrum ihesum christum estis in aduentu eius. Vos
enim estis gloria nostra et gaudium. III

Propter quod non sustinentes amplius placuit nobis remanere
athenis solis et misimus timotheum fratrem nostrum et mi-
nistrum dei in euangelio christi ad confirmandos uos et exhortandos
pro fide uestra ut nemo moueatur in tribulationibus istis. Ipsi enim scitis
quod in hoc positi sumus. Nam et cum apud uos essemus predicebamus
uobis passuros nos tribulationes sicut et factum est et scitis. Propter
ea et ego amplius non sustinens misi ad cognoscendam fidem
uestram ne forte temptauerit uos is qui temptat et inanis
fiat labor noster. Nunc autem ueniente timotheo ad nos a uobis
annuntiante nobis fidem et caritatem uestram et quia memoriam
nostri habetis bonam semper desiderantes nos uidere sicut et nos quoque
uos. Ideo consolati sumus fratres in uobis in omni necessitate
et tribulatione nostra per fidem uestram quoniam nunc uiuimus si uos statis
in domino. Quam enim gratiarum actionem possumus deo retribuere pro
uobis in omni gaudio quo gaudemus propter uos ante deum nostrum
nocte et die habundantius orantes ut uideamus faciem
uestram et compleamus ea que desunt fidei uestre. Ipse autem deus
et pater noster et dominus ihesus christus dirigat uiam nostram ad uos. Vos
autem dominus multiplicet et habundare faciat caritatem uestram in in-
uicem et in omnes quemadmodum et nos in uobis ad confirmanda cor-
da uestra sine querela ante deum in sanctitate et patrem nostrum in ad-
uentu domini nostri ihesu christi cum omnibus sanctis eius amen. IIII

De cetero ergo fratres rogamus uos et obsecramus in domino ihesu
ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo oporteat
uos ambulare et placere deo sicut et ambuletis ut ha-
bundetis magis. Scitis enim que precepta dederim uobis per do-
minum ihesum. Hec est enim uoluntas dei sanctificatio uestra ut ab-
stineatis uos a fornicatione ut sciat unusquisque uestrum
suum uas possidere in sanctificatione et honore non in passio-
ne desiderii sicut et gentes que ignorant deum. Et ne quis super-
grediatur neque circumueniat in negotio fratrem suum quoniam
uindex est dominus de his omnibus sicut prediximus uobis et testificati sumus.
Non enim uocauit nos deus in inmunditiam sed in sanctificationem. Ita-
que qui hec spernit non hominem spernit sed deum qui etiam dedit spiritum
suum sanctum in nobis. De caritate autem fraternitatis non neces-
se habemus scribere uobis. Ipsi enim uos a deo didicistis
ut diligatis inuicem. Et enim illud facitis in omnes fratres

macedonia. Rogamus autem vos fratres ut habundetis magis. et operam detis ut quieti sitis. et ut vestrum negotium agatis et operemini manibus vestris sicut precepimus vobis. et ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt. et nullius aliquid desideretis. Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus ut non contristemini sicut et ceteri qui spem non habent. Si enim credimus quod ihesus mortuus est et resurrexit. ita et deus eos qui dormierunt per ihesum adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo domini. quia nos qui vivimus qui residui sumus in adventum domini non preveniemus eos qui dormierunt. quoniam ipse dominus in iussu et in voce archangeli et in tuba dei descendet de celo. et mortui qui in christo sunt resurgent primi. Deinde nos qui vivimus qui relinquimur simul rapiemur cum illis in nubibus obviam christo in aera. et sic semper cum domino erimus. Itaque consolamini invicem in verbis istis.

V.

De temporibus autem et momentis fratres non indigetis ut scribamus vobis. ipsi enim diligenter scitis. quia dies domini sicut fur ita in nocte veniet. Cum enim dixerint pax et securitas. tunc repentinus eis superveniet interitus sicut dolor in utero habenti et non effugient. Vos autem fratres non estis in tenebris ut vos dies illa tamquam fur comprehendat. Omnes enim vos filii lucis estis et filii diei. non sumus noctis neque tenebrarum. Igitur non dormiamus sicut et ceteri. sed vigilemus et sobrii simus. Qui enim dormiunt. nocte dormiunt. et qui ebrii sunt nocte ebrii sunt. Nos autem qui diei sumus sobrii simus. induti loricam fidei et caritatis et galeam spem salutis. quia non posuit nos deus in iram sed in acquisitionem salutis per dominum nostrum ihesum christum. qui mortuus est pro nobis. ut sive vigilemus sive dormiamus simul cum illo vivamus. Propter quod consolamini invicem et edificate alterutrum sicut et facitis. Rogamus autem vos fratres ut noveritis eos qui laborant inter vos et presunt vobis in domino et monent vos ut habeatis vos illos habundantius in caritate propter opus illorum. et pacem habete cum eis. Rogamus autem vos fratres corripite inquietos. consolamini pusillanimes. suscipite infirmos. patientes estote ad omnes. Videte ne quis malum pro malo alicui reddat. sed semper quod bonum est sectamini invicem et in omnes. Semper gaudete. Sine intermissione orate. In omnibus gratias agite. Hec est enim voluntas dei in christo ihesu in omnibus vobis. Spiritum nolite extinguere. prophetias nolite spernere. Omnia autem probate. quod bonum est tenete. ab omni specie mala abstinete vos. Ipse autem deus pacis sanctificet vos per omnia. ut integer spiritus vester et anima et corpus sine querela in adventu domini nostri ihesu christi servetur. Fidelis est deus qui vocavit vos qui etiam faciet. Fratres orate pro nobis. Salutate fratres omnes in osculo sancto. Adiuro vos per dominum ut legatur epistola hec omnibus fratribus. Gratia domini nostri ihesu christi cum omnibus vobis. amen.

Incipit prologus in secundam epistolam ad thessalonicenses.

Ad thessalonicenses secundam scribit apostolus et notum facit eis de temporibus novissimis et de adventu adversarii et deiectione eius. Scribit hanc epistolam ab athenis per tithicum diaconum et onesimum acolitum.

Incipit secunda ad thessalonicenses.

Paulus et siluanus et timotheus ecclesie thessalonicensium in deo patre nostro et domino ihesu christo. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino ihesu christo. Gratias agere debemus semper deo pro vobis fratres ita ut dignum est quia supercrescit fides vestra et habundat caritas uniuscuiusque vestrum invicem ita ut nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesiis dei pro patientia vestra et fide et in omnibus persecutionibus vestris et tribulationibus quas sustinetis in exemplum iusti iudicii dei ut digni habeamini in regno dei pro quo et patimini. Si tamen iustum est apud deum retribuere retributionem his qui vos tribulant et vobis qui tribulamini requiem nobiscum in revelatione domini ihesu de celo cum angelis virtutis eius in flamma ignis dantis vindictam his qui non noverunt deum et qui non oboediunt evangelio domini nostri ihesu christi. qui penas dabunt in interitu eternas a facie domini et a gloria virtutis eius. cum venerit glorificari in sanctis suis et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt. quia creditum est testimonium nostrum super vos in die illo. in quo et oramus semper pro vobis ut dignetur vos vocatione sua deus noster et impleat omnem voluntatem bonitatis et opus fidei in virtute ut clarificetur nomen domini nostri ihesu christi in vobis et vos in illo secundum gratiam dei nostri et domini ihesu christi.

II.

Rogamus autem vos fratres per adventum domini nostri ihesu christi et nostre congregationis in ipsum ut non cito moveamini a vestro sensu neque terreamini neque per spiritum neque per sermonem neque per epistolam tamquam per nos missam quasi instet dies domini. Ne quis vos seducat ullo modo. Quoniam nisi venerit discessio primum et revelatus fuerit homo peccati filius perditionis qui adversatur et extollitur supra omne quod dicitur deus aut quod colitur ita ut in templo dei sedeat ostendens se tamquam sit deus. Non retinetis quod cum adhuc essem apud vos hec dicebam vobis. Et nunc quid detineat scitis ut reveletur in suo tempore. Nam misterium iam operatur iniquitatis. tantum ut qui tenet nunc teneat donec de medio fiat. Et tunc revelabitur ille iniquus quem dominus ihesus interficiet spiritu oris sui et destruet illustratione adventus sui eum cuius est adventus secundum operationem sathane in omni virtute et signis et prodigiis mendacibus et in omni seductione iniquitatis his qui pereunt eo quod caritatem veritatis non receperunt ut salvi fierent. Ideo mittet illis deus operationem erroris ut credant mendacio ut iudicentur omnes qui non crediderunt veritati sed consenserunt iniquitati. Nos autem debemus gratias agere deo semper pro vobis fratres dilecti a deo quod elegit vos deus primitias in salutem in sanctificatione spiritus et fide veritatis in qua et vocavit vos per evangelium nostrum in acquisitionem glorie domini nostri ihesu christi. Itaque fratres state et tenete traditiones quas didicistis sive per sermonem sive per epistolam nostram. Ipse autem dominus noster ihesus christus et deus et pater noster qui dilexit nos et dedit consolationem eternam et spem bonam in gratia exhortetur corda vestra et confirmet in omni opere et sermone bono.

III.

De cetero fratres orate pro nobis ut sermo dei currat et clarificetur sicut et apud vos. et ut liberemur ab importunis et malis hominibus. Non enim omnium est fides. Fidelis autem est qui confirmabit vos et custodiet a malo. Confidimus autem de vobis in domino quoniam que precipimus et facitis et facietis. Dominus autem dirigat corda vestra in caritate dei et patientia christi. Denuntiamus autem vobis fratres in nomine domini nostri ihesu christi ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate

iuxta traditionem quam acceperunt a nobis. Ipsi enim scitis quem-
admodum oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter
vos neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore
et in fatigatione nocte et die operantes ne quem vestrum gravare-
mus. Non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus
vobis ad imitandum nos. Nam et cum essemus apud vos hoc denun-
tiabamus vobis: quoniam si quis non vult operari nec manducet. Audivimus
enim inter vos quosdam ambulare inquiete, nihil operantes, sed
curiose agentes. His autem qui huiusmodi sunt denuntiamus et obse-
cramus in domino Iesu Christo ut cum silentio operantes suum panem
manducent. Vos autem fratres nolite deficere benefacientes in
Christo Iesu domino nostro. Quod si quis non obedit verbo nostro per epistulam hunc
notate, et non commisceamini cum illo ut confundatur. Et noli-
te quasi inimicum existimare illum, sed corripite ut fratrem.
Ipse autem dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco.
Dominus sit cum omnibus vobis. Salutatio mea manu Pauli, quod
est signum in omni epistula. Ita scribo. Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus

Timotheum instruit **Incipit prologus ad** vobis. Amen.
et docet de ordinatione episcopatus et **Thimotheum.**
diaconii et omnis ecclesiasticae disciplinae, scribens a Laodicia.

Paulus apostolus Christi Iesu **Incipit** secun-
dum imperium dei salvatoris nostri **epistola**
et Christi Iesu spei nostrae Timotheo dilecto
filio in fide: gratia et misericordia et pax a deo patre
et Christo Iesu domino nostro. Sicut rogavi te ut
remaneres Ephesi cum irem in Macedoniam,
ut denuntiares quibusdam ne aliter docerent fabulis et ge-
nealogiis interminatis, quae quaestiones praestant magis
quam aedificationem dei quae est in fide. Finis autem praecepti est caritas
de corde puro et conscientia bona et fide non ficta, a quibus qui-
dam aberrantes conversi sunt in vaniloquium, volentes esse legis
doctores, non intellegentes neque quae loquuntur neque de quibus ad-
firmant. Scimus autem quia bona est lex, si quis ea legiti- lex
me utatur, sciens hoc quia iusto non est posita, sed iniustis et non sub-
ditis, sed impiis et peccatoribus, sceleratis et contaminatis, patri-
cidis et matricidis, homicidis, et fornicariis, masculorum concu-
bitoribus, plagiariis, mendacibus, periuris, et si quid aliud sanae
doctrinae adversatur, quae est secundum evangelium gloriae beati dei quod
creditum est mihi. Gratias ago ei qui me confortavit in Christo
Iesu domino nostro, quia fidelem me existimavit ponens in mi-
nisterio, qui prius fui blasphemus et persecutor et contumeliosus;
sed misericordiam dei consecutus sum quia ignorans feci in incredulitate.
Superabundavit autem gratia domini nostri cum fide et dilectione quae
est in Christo Iesu. Fidelis sermo et omni acceptione dignus, quia
Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum
primus ego sum. Sed ideo misericordiam consecutus sum ut in me primo
ostenderet Christus Iesus omnem patientiam ad informationem
eorum qui credituri sunt illi in vitam aeternam. Regi autem sae-
culorum immortali, invisibili, soli deo honor et gloria in
saecula saeculorum. Amen. Hoc praeceptum commendo tibi, fili Timothee, secundum
praecedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam
militiam, habens fidem et bonam conscientiam, quam quidam repel-
lentes circa fidem naufragaverunt; ex quibus est Hy-
menaeus et Alexander, quos tradidi Satanae ut discant
non blasphemare. II

Obsecro igitur primo omnium fieri [illegible] obsecrationes,
orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus
hominibus, pro regibus et omnibus qui in sublimitate con-
stituti sunt, ut quietam et tranquillam vitam aga-
mus in omni pietate et castitate. Hoc enim bonum est et ac-
ceptum coram salvatore nostro deo, qui omnes homines vult sal-
vos fieri et ad agnitionem veritatis venire. Unus enim deus, et
unus mediator dei et hominum, homo Christus Iesus, qui dedit redemp-
tionem semetipsum pro omnibus, cuius testimonium temporibus
suis confirmatum est, in quo positus sum ego praedicator et
apostolus (veritatem dico in Christo Iesu, non mentior), doctor gentium in
fide et veritate. Volo ergo viros orare in omni loco levantes
puras manus sine ira et disceptatione. Similiter et mulie-
res in habitu ornato cum verecundia et sobrietate ornantes
se, non in tortis crinibus aut auro aut margaritis
aut veste pretiosa, sed quod decet mulieres promittentes
pietatem per bona opera. Mulier in silentio discat cum omni
subiectione. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in
virum, sed esse in silentio. Adam enim primus formatus est,
deinde Eva. Et Adam non est seductus, mulier autem seducta
in praevaricatione fuit. Salvabitur autem per filiorum generati-
onem, si permanserit in fide et dilectione et sanctificatione cum sobrietate.

Fidelis sermo et omni acceptione [illegible] III [illegible]
plenus. Si quis episcopatum desiderat, bonum opus deside-
rat. Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris
virum, sobrium, ornatum, prudentem, pudicum, hospitalem,
doctorem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum, non liti-
giosum, non cupidum, sed suae domui bene praepositum, filios ha-
bentem subditos cum omni castitate. Si quis autem domui
suae praeesse nescit, quomodo ecclesiae dei diligentiam habebit? Non neo-
phytum, ne in superbiam elatus in iudicium incidat di-
aboli. Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab
his qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat et in laqueum
diaboli. Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non
multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes, ha-
bentes mysterium fidei in conscientia pura. Et hi autem probentur
primum, et sic ministrent nullum crimen habentes. Mu-
lieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fide-
les in omnibus. Diaconi sint unius uxoris viri, qui filiis
suis bene praesint et suis domibus. Qui enim bene ministraverint
gradum bonum sibi acquirent et multam fiduciam
in fide quae est in Christo Iesu. Haec tibi scribo, fili Timothee, spe-
rans me ad te venire cito. Si autem tardavero, ut
scias quomodo oporteat te in domo dei conversari, quae est ecclesia
dei vivi, columna et firmamentum veritatis. Et mani-
feste magnum est pietatis sacramentum. Quod mani-
feste magnum est pietatis sacramentum. Quod ma-
nifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, ap-
paruit angelis, praedicatum est gentibus, creditum est

in mundo, assumptum est in gloria. IIII

Spiritus autem manifeste dicit quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris et doctrinis demoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, abstinere a cibis quos deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus et his qui cognoverunt veritatem. Quia omnis creatura dei bona, et nihil reiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum dei et orationem. Hec proponens fratribus bonus eris minister Christi Ihesu, enutritus verbis fidei et bone doctrine quam assecutus es. Ineptas autem et aniles fabulas devita, exerce autem teipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est; pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vite que nunc est et future. Fidelis sermo et omni acceptione dignus. In hoc enim laboramus et maledicimur, quia speramus in deum vivum, qui est salvator omnium hominum, maxime fidelium. Precipe hoc et doce. Nemo adolescentiam tuam contempnat, sed exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate. Dum venio attende lectioni et exhortationi et doctrine. Noli negligere gratiam dei que in te est, que data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbiterii. Hec meditare, in his esto, ut profectus tuus manifestus sit omnibus. Attende tibi et doctrine; insta in illis. Hoc enim faciens et teipsum salvum facies et eos qui te audiunt. Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem, iuvenes ut fratres, iuvenculas ut sorores in omni castitate. V

Viduas honora que vere vidue sunt. Si qua autem filios aut nepotes habet, discat primum domum suam regere et mutuam vicem reddere parentibus; hoc enim acceptum est coram deo. Que autem vere vidua est et desolata, speret in deum et instet obsecrationibus et orationibus nocte ac die. Nam que in deliciis est, vivens mortua est. Et hoc precipe ut irreprehensibiles sint. Si quis autem suorum et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit et est infideli deterior. Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, que fuerit unius viri uxor, in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit, si hospitio pauperes recepit, si sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est. Adolescentiores autem viduas devita. Cum enim luxuriate fuerint in Christo, nubere volunt, habentes dampnationem quia primam fidem irritam fecerunt. Simul autem et otiose discunt circuire domos; non solum autem otiose, sed et verbose et curiose, loquentes que non oportet. Volo autem iuniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia. Iam enim quedam converse sunt retro post sathanam. Si quis fidelis habet viduas, subministret illis, et non gravetur ecclesia, ut his que vere vidue sunt sufficiat. Qui bene presunt presbiteri duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo et doctrina. Dicit enim scriptura: Non alligabis os bovi trituranti; et: Dignus est operarius mercede sua. Adversus presbiterum accusationem noli recipere nisi sub duobus et tribus testibus. Peccantes coram omnibus argue, ut et ceteri timorem habeant. Testor coram deo et Christo Ihesu et electis angelis, ut hec custodias sine preiudicio, nihil faciens in partem declinando. Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipsum castum custodi. Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum et frequentes tuas infirmitates. Quorundam hominum peccata manifesta sunt, precedentia ad iudicium; quosdam autem et subsequuntur. Similiter et facta bona manifesta sunt, et que aliter se habent abscondi non possunt. VI

Quicumque sunt sub iugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen domini et doctrina blasphemetur. Qui autem fideles habent dominos non contempnant quia fratres sunt, sed magis serviant quia fideles sunt et dilecti, qui beneficii participes sunt. Hec doce et exhortare. Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis sermonibus domini nostri Ihesu Christi, et ei que secundum pietatem est doctrine, superbus est, nihil sciens, sed languens circa questiones et pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidie, contentiones, blasphemie, suspiciones male, conflictationes hominum mente corruptorum et qui veritate privati sunt, existimantium questum esse pietatem. Est autem questus magnus pietas cum sufficientia. Nihil enim intulimus in hunc mundum, haut dubium quia nec auferre quid possumus. Habentes autem alimenta et quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in temptationem et in laqueum diaboli et desideria multa et inutilia et nociva, que mergunt homines in interitum et perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt a fide, et inseruerunt se doloribus multis. Tu autem, homo dei, hec fuge; sectare vero iustitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, mansuetudinem. Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam eternam, in qua vocatus es, et confessus bonam confessionem coram multis testibus. Precipio tibi coram deo qui vivificat omnia, et Christo Ihesu qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato bonam confessionem, ut serves mandatum sine macula, irreprehensibile usque in adventum domini nostri Ihesu Christi, quem suis temporibus ostendet beatus et solus potens, rex regum et dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem et lucem habitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest, cui est gloria, honor et imperium in sempiternum. Amen. Divitibus huius seculi precipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in deo vivo, qui prestat nobis omnia habunde ad fruendum, bene agere, divites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam. O Timothee, depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates et oppositiones falsi nominis scientie, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Gratia dei tecum. Amen. Incipit prologus in II ad Thimotheum.

Item Timotheo scribit de exhortatione martyrii et omnis regule veritatis, et quid futurum sit temporibus novissimis, et de sua passione scribens a Laodicia. Expl[icit]

Epistola secunda ad Thimotheum

Paulus apostolus Ihesu Christi per voluntatem Dei secundum promissionem vitae quae est in Christo Ihesu Timotheo karissimo filio suo gratia misericordia pax a Deo Patre et Christo Ihesu Domino nostro. Gratias ago Deo meo cui servio a progenitoribus meis in conscientia pura quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis die ac nocte desiderans te videre memor lacrimarum tuarum ut gaudio implear. Recordationem accipiens eius fidei quae est in te non ficta quae et habitavit primum in avia tua Loide et matre tua Eunice certus sum autem quod et in te. Propter quam causam admoneo te ut resuscites gratiam Dei quae est in te per impositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris sed virtutis et dilectionis et sobrietatis. Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri Ihesu Christi neque me vinctum eius sed collabora in evangelio secundum virtutem Dei qui nos liberavit et vocavit vocatione sua sancta non secundum opera nostra sed secundum propositum suum et gratiam quae data est nobis in Christo Ihesu ante tempora saecularia. Manifestata est autem nunc per illuminationem salvatoris nostri Ihesu Christi qui destruxit quidem mortem illuminavit autem vitam et incorruptionem per evangelium in quo positus sum ego praedicator et apostolus et magister gentium. Ob hanc causam etiam haec patior sed non confundor. Scio enim cui credidi et certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem. Formam habe sanorum verborum quae a me audisti in fide et in dilectione in Christo Ihesu. Bonum depositum custodi per Spiritum Sanctum qui habitat in nobis. Scis enim hoc quod aversi sunt a me omnes qui in Asia sunt ex quibus est Phigelus et Hermogenes. Det misericordiam Dominus Onesifori domui quia saepe me refrigeravit et catenam meam non erubuit sed cum Romam venisset sollicite me quaesivit et invenit. Det illi Dominus invenire misericordiam a Domino in illo die. Et quanta Ephesi ministravit melius tu nosti.

II

Tu ergo fili mi confortare in gratia quae est in Christo Ihesu et quae audisti a me per multos testes haec commenda fidelibus hominibus qui idonei erunt et alios docere. Labora sicut bonus miles Christi Ihesu. Nemo militans Deo implicat se saecularibus negotiis ut ei placeat cui se probavit. Nam et qui certat in agone non coronatur nisi legitime certaverit. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. Intellege quae dico. Dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum. Memor esto Dominum Ihesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine David secundum evangelium meum in quo laboro usque ad vincula quasi male operans sed verbum Dei non est alligatum. Ideo omnia sustineo propter electos ut et ipsi salutem consequantur quae est in Christo Ihesu cum gloria caelesti. Fidelis sermo. Nam si commortui sumus et convivemus. Si sustinebimus et conregnabimus. Si negabimus et ille negabit nos. Si non credimus ille fidelis permanet negare se ipsum non potest. Haec commone testificans coram Deo. Noli verbis contendere ad nihil enim utile est nisi ad subversionem audientium. Sollicite cura te ipsum probabilem exhibere Deo operarium inconfusibilem recte tractantem verbum veritatis. Profana autem et vaniloquia devita multum enim proficiunt ad impietatem et sermo eorum ut cancer serpit ex quibus est Phyletus et Hymeneus qui a veritate exciderunt dicentes resurrectionem iam factam et subverterunt quorundam fidem. Sed firmum fundamentum Dei stat habens signaculum hoc: cognovit Dominus qui sunt eius et discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini. In magna autem domo non solum sunt vasa aurea et argentea sed et lignea et fictilia et quaedam quidem in honorem quaedam autem in contumeliam. Si quis ergo emundaverit se ab istis erit vas in honorem sanctificatum et utile Domino ad omne opus bonum paratum. Iuvenilia autem desideria fuge sectare vero iustitiam fidem caritatem pacem cum his qui invocant Dominum de corde puro. Stultas autem et sine disciplina quaestiones devita sciens quia generant lites. Servum autem Domini non oportet litigare sed mansuetum esse ad omnes docibilem patientem cum modestia corripientem eos qui resistunt veritati nequando det illis Deus paenitentiam ad cognoscendam veritatem et resipiscant a diaboli laqueis a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

III

Hoc autem scito quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa et erunt homines se ipsos amantes cupidi elati superbi blasphemi parentibus non oboedientes ingrati scelesti sine affectione sine pace criminatores incontinentes inmites sine benignitate proditores protervi tumidi voluptatum amatores magis quam Dei habentes speciem quidem pietatis virtutem autem eius abnegantes et hos devita. Ex his enim sunt qui penetrant domos et captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis quae ducuntur variis desideriis semper discentes et numquam ad scientiam veritatis pervenientes. Quemadmodum autem Iannes et Mambres restiterunt Mosi ita et hii resistunt veritati homines corrupti mente reprobi circa fidem sed ultra non proficient. Insipientia enim eorum manifesta erit omnibus sicut et illorum fuit. Tu autem assecutus es meam doctrinam institutionem propositum fidem longanimitatem dilectionem patientiam persecutiones sustinui et ex omnibus eripuit me Dominus. Et omnes qui pie volunt vivere in Christo Ihesu persecutionem patientur. Mali autem homines et seductores proficient in peius errantes et in errorem mittentes. Tu vero permane in his quae didicisti et credita sunt tibi sciens a quo didiceris et quia ab infantia sacras litteras nosti quae te possunt instruere ad salutem per fidem quae est in Christo Ihesu. Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum ad arguendum ad corripiendum ad erudiendum in iustitia ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.

IIII

Testificor coram Deo et Christo Ihesu qui iudicaturus est vivos et mortuos et adventum ipsius et regnum eius praedica verbum insta oportune inportune argue obsecra increpa in omni patientia et doctrina. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus et a veritate quidem auditum avertent ad fabulas autem convertentur. Tu vero vigila in omnibus labora opus fac evangelistae ministerium tuum imple sobrius esto. Ego enim iam delibor et tempus meae resolutionis instat. Bonum certamen certavi cursum consummavi fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona iustitiae quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex non solum autem mihi sed et his qui diligunt adventum eius. Festina venire ad me cito. Demas enim me dereliquit diligens hoc saeculum et abiit Thes

Salonicam, Crescens in Galatiam, Titus in Dalmati-
am. Lucas est mecum solus. Marcum assume et adduc te-
cum. Est enim michi utilis in ministerium. Tychicum autem misi Ephe-
sum. Penulam quam reliqui Troade apud Carpum, veniens
affer tecum et libros, maxime autem membranas. Alexander erarius
multa mala michi ostendit: reddet illi Dominus secundum opera eius, quem et
tu devita: valde enim restitit verbis nostris. In prima mea defen-
sione nemo michi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis impu-
tetur. Dominus autem michi astitit et confortavit me, ut per me
predicatio impleretur et audiant omnes gentes: et liberatus
sum de ore leonis. Liberavit me Dominus ab omni opere malo,
et salvum faciet in regnum suum celeste: cui gloria in secula
seculorum amen. Saluta Priscam et Aquilam et Onesifori domum.
Erastus autem remansit Corinthi. Trophimum autem reliqui in-
firmum Mileti. Festina ante hiemem venire. Salu-
tat te Eubolus et Pudens et Linus et Claudia et fratres
omnes. Dominus Iesus Christus cum spiritu tuo. Gratia dei nobiscum amen.

Titum commonefacit et instruit de **Incipit prologus**
constitutione presbiterii et de spirituali **ad Titum.** con-
versatione et hereticis vitandis qui in scripturis iudaicis
credunt. Scribens ei a Nicopoli. **Incipit epistola.**

Paulus servus dei, apostolus autem Iesu Christi secundum fidem electorum
dei et agnitionem veritatis que secundum pietatem est
in spem vite eterne, quam promisit qui non men-
titur deus ante tempora secularia: manifestavit au-
tem temporibus suis verbum suum in predicatione
que credita est michi secundum preceptum salvatoris nostri dei: Tito dilec-
to filio secundum communem fidem, gratia et pax a deo patre et Christo Iesu salva-
tore nostro. Huius rei gratia reliqui te Crete, ut ea que desunt
corrigas et constituas per civitates presbiteros, sicut et ego dis-
posui tibi: si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filios habens
fideles, non in accusatione luxurie aut non subditos. O-
portet enim episcopum sine crimine esse sicut dei dispensatorem, non super-
bum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupid-
um, sed hospitalem, benignum, prudentem, sobrium, iustum, sanctum, contine-
tem, amplectentem eum qui secundum doctrinam est fidelem sermo-
nem, ut potens sit exhortari in doctrina sana et eos qui contradi-
cunt arguere. Sunt enim multi et inobedientes, vaniloqui et seductores,
maxime qui de circumcisione sunt, quos oportet redargui, qui
universas domos subvertunt, docentes que non oportet turpis
lucri gratia. Dixit quidam ex illis proprius ipsorum propheta cuius nomen
Eumenides: Cretenses semper mendaces, male bestie, ven-
tres pigri. Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa il-
los dure, ut sani sint in fide, non intendentes iudaicis fa-
bulis et mandatis hominum aversantium se a veritate. Omnia mun-
da mundis: coinquinatis autem et infidelibus nichil est mundum,
sed coinquinata sunt eorum et mens et conscientia. Confitentur se nos-
se deum, factis autem negant, cum sint abhominati et incre-
duli et ad omne opus bonum reprobi.

II.

Tu autem loquere que decent sanam doctrinam. Senes ut
sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in di-
lectione, in patientia. Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices,
non multo vino servientes, bene docentes, ut prudentiam doce-
ant adolescentulas ut viros suos ament, filios suos di-
ligant, prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes,
benignas, subditas viris suis, ut non blasphemetur
verbum dei. Iuvenes similiter hortare ut sobrii sint. In omni-
bus te ipsum prebe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integri-
tate, in gravitate, verbum sanum, irreprehensibile, ut is
qui ex adverso est vereatur, nichil habens malum dicere de
nobis. Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes,
non contradicentes, non fraudantes, sed in omnibus bonam fidem
ostendentes, ut doctrinam salvatoris nostri dei ornent in
omnibus bonam fidem ostendentes, ut doctrinam salvato-
ris nostri dei ornent in omnibus. Apparuit enim gratia dei salvato-
ris nostri omnibus hominibus erudiens nos, ut ab-
negantes impietatem et secularia desideria, sobrie
iuste et pie vivamus in hoc seculo, expectantes beatam
spem et adventum glorie magni dei et salvatoris nostri
Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret
ab omni iniquitate et mundaret sibi populum acceptabilem,
sectatorem bonorum operum. Hec loquere et exhortare et argue
cum omni imperio. Nemo te contempnat.

III.

Admone illos principibus et potestatibus subditos es-
se, dictis obedire, ad omne opus bonum paratos esse, ne-
minem blasphemare, non litigiosos esse, sed modestos, om-
nem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Era-
mus enim aliquando et nos insipientes, incredibiles, errantes,
servientes desideriis et voluptatibus variis, in malitia et in-
vidia agentes, odibiles, odientes invicem. Cum autem
benignitas et humanitas apparuit salvatoris nostri dei,
non ex operibus iustitie que fecimus nos, sed secundum suam miseri-
cordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et reno-
vationis spiritus sancti, quem effudit in nos habunde per Iesum
Christum salvatorem nostrum, ut iustificati gratia ipsius heredes
simus secundum spem vite eterne. Fidelis sermo est, et de his vo-
lo te confirmare, ut curent bonis operibus pre-
esse qui credunt deo. Hec sunt bona et utilia hominibus. Stultas autem
questiones et genealogias et contentiones et pugnas le-
gis devita: sunt enim inutiles et vane. Hereticum hominem
post unam et secundam correptionem devita, sciens quia subversus
est qui huiusmodi est, et delinquit, proprio iudicio condempnatus. Cum mi-
sero ad te Arteman aut Tychicum, festina ad me ve-
nire Nicopolim. Ibi enim statui hiemare. Zenam legis-
peritum et Apollo sollicite premitte, ut nichil illis desit.
Discant autem et nostri bonis operibus preesse ad usus necessa-
rios, ut non sint infructuosi. Salutant te qui mecum sunt omnes.
Saluta eos qui nos amant in fide. Gratia dei cum omnibus vobis amen.

Philemoni familiares **Incipit prologus ad Phi-** lit-
teras facit pro Onesimo servo eius. **lemonem.**
Scribens ei a Roma de carcere per supradictum Onesimum.

Paulus vinctus Christi Iesu et Timotheus frater **Incipit epistola.**
Philemoni dilecto et adiutori nostro et Ap-
phie sorori karissime et Archippo commilitoni

meo et ecclesie que in domo tua est. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et do-
mino ihesu christo. Gratias ago deo meo semper memoriam tui faciens in
orationibus meis. audiens caritatem tuam et fidem quam habes in domino
ihesu et in omnes sanctos ut communicatio fidei tue evidens fiat in agnitione
omnis boni in christo ihesu. Gaudium magnum enim habui et consolationem
in caritate tua quia viscera sanctorum requieverunt per te frater. propter quod
multam fiduciam habens in christo ihesu imperandi tibi quod ad rem pertinet
propter caritatem magis obsecro cum sis talis ut paulus senex
nunc autem et vinctus ihesu christi. obsecro te pro meo filio quem genui
in vinculis onesimo qui tibi aliquando inutilis fuit. nunc autem et michi et tibi
utilis quem remisi tibi. tu autem illum ut mea viscera susci-
pe. quem ego volueram mecum detinere. ut pro te michi ministra-
ret in vinculis evangelii. sine consilio autem tuo nichil vo-
lui facere ut ne velut ex necessitate bonum tuum esset. sed
voluntarium. forsitan enim ideo discessit ad horam a te
ut eternum illum reciperes. iam non ut servum. sed pro servo karissimum fratrem
maxime michi. quanto magis tibi et in carne et in domino. Si ergo habes
me socium suscipe illum sicut me. Si autem aliquid nocuit tibi aut
debet hoc michi imputa. Ego paulus scripsi mea manu ego reddam
ut non dicam tibi. quod et te ipsum michi debes. Ita frater ego te fruar
in domino refice viscera mea in christo. confidens in obedientia
tua scripsi tibi sciens quoniam et super id quod dico facies. Simul autem et
para michi hospitium. Nam spero per orationes vestras donari me vo-
bis. Salutat te epaphras concaptivus meus in christo ihesu
marcus aristarchus demas lucas adiutores mei. Gratia do-
mini nostri ihesu christi cum spiritu vestro amen. **Incipit prologus ad hebreos**

In primis dicendum est cur apostolus paulus in hac epistola scribendo
non servaverit morem suum ut vel vocabulum nominis sui vel ordinis
describeret dignitatem. Hec causa est quod ad eos scribens qui ex
circumcisione crediderant quasi gentium apostolus et non hebreorum
sciens quoque eorum superbiam suamque humilitatem ipse demon-
strans meritum officii sui noluit anteferre. Nam simili modo et iohannes
apostolus propter humilitatem in epistola nomen suum eadem ratione
non prefert. Hanc ergo epistolam fertur apostolus ad hebreos conscrip-
tam hebraica lingua misisse. cuius sensum et ordinem reti-
nens lucas evangelista post excessum beati apostoli greco
sermone composuit. **Incipit epistola ad hebreos**

Multifarie multisque modis olim deus
loquens patribus in prophetis novissime di-
ebus istis locutus est nobis in filio quem con-
stituit heredem universorum per quem
fecit et secula. Qui cum sit splendor glorie
et figura substantie eius portansque omnia
verbo virtutis sue purgationem peccatorum faciens sedet
ad dexteram maiestatis in excelsis. tanto melior
angelis effectus quanto differentius pre illis nomen hereditavit.
Cui enim dixit aliquando angelorum filius meus es tu ego
hodie genui te. Et rursum. Ego ero illi in patrem et
ipse erit michi in filium. Et cum iterum introducit primoge-
nitum in orbem terre dicit. Et adorent eum omnes angeli dei. Et
ad angelos quidem dicit. Qui facit angelos suos spiritus et minis-
tros suos flammam ignis. Ad filium autem. Thronus tuus deus
in seculum seculi virga equitatis virga regni tui. Dilexi-
sti iustitiam et odisti iniquitatem propterea unxit te deus deus tuus
oleo letitie pre consortibus tuis. Et tu in principio domine ter-
ram fundasti et opera manuum tuarum sunt celi. Ipsi peribunt
tu autem permanebis. et omnes ut vestimentum veterascent
et velut amictum mutabis eos et mutabuntur. tu autem idem ipse
es. et anni tui non deficient. Ad quem autem angelorum dixit ali-
quando Sede a dextris meis quoadusque ponam inimicos tuos sca-
bellum pedum tuorum. Nonne omnes sunt administratorii spiritus
in ministerium missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis.

Propterea habundantius oportet observare nos **II**
ea que audivimus ne forte effluamus. Si enim qui per angelos dictus
est sermo factus est firmus et omnis prevaricatio et inobedi-
entia accepit iustam retributionem mercedis. quomodo nos effu-
giemus si tantam neglexerimus salutem. Que cum initium ac-
cepisset enarrandi per dominum ab eis qui audierunt in nos
confirmata est. contestante deo signis et prodigiis et vari-
is virtutibus et spiritus sancti distributionibus secundum suam
voluntatem. Non enim angelis subiecit deus orbem terre futurum
de quo loquimur. Testatus est autem in quodam loco quis dicens. Quid
est homo quod memor es eius aut filius hominis quoniam visitas eum. Mi-
nuisti eum paulominus ab angelis. gloria et honore coronasti
eum et constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti
sub pedibus eius. In eo enim quod omnia subiecit nichil dimisit non
subiectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia subiecta ei.
Eum autem qui modico quam angeli minoratus est videmus ihesum propter
passionem mortis gloria et honore coronatum. ut gratia dei pro
omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum propter quem omnia et per
quem omnia qui multos filios in gloriam adduxerat auctorem
salutis eorum per passionem consummare. Qui enim sanctificat et qui
sanctificantur ex uno omnes. propter quam causam non confunditur fratres
eos vocare dicens. Nuntiabo nomen tuum fratribus meis in
medio ecclesie laudabo te. Et iterum. Ego ero fidens in eum. Et
iterum. Ecce ego et pueri mei quos dedit michi deus. Quia ergo
pueri communicaverunt carni et sanguini et ipse similiter par-
ticipavit eisdem ut per mortem destrueret eum qui habe-
bat mortis imperium id est diabolum. et liberaret eos qui timore
mortis per totam vitam obnoxii erant servituti. Nusquam enim
angelos apprehendit sed semen abrahe apprehendit. Unde debu-
it per omnia fratribus similari ut misericors fieret et fidelis
pontifex ad deum ut repropitiaret delicta populi. In eo enim in
quo passus est ipse et temptatus potens est et eis qui temptantur
auxiliari.

Unde fratres sancti vocationis celestis **III** participes
considerate apostolum et pontificem confessi-
onis nostre ihesum christum qui fidelis est ei qui fecit illum sicut et
moyses in omni domo eius. Amplioris enim glorie iste pre moy-
se dignus est habitus quanto ampliorem honorem habet
domus qui fabricavit illam. Omnis namque domus fabrica-
tur ab aliquo. Qui autem omnia creavit deus est. Et moy-
ses quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam famulus
in testimonium eorum que dicenda erant. Christus vero tamquam filius
in domo sua que domus sumus nos si fiduciam et gloriam

cxi...

spei usque ad finem firmam retineamus. Quapropter sicut dicit Spiritus Sanctus: Hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secundum diem temptationis in deserto, ubi temptaverunt me patres vestri, probaverunt et viderunt opera mea. Quadraginta annis offensus fui generationi huic et dixi: Semper hi errant corde. Ipsi vero non cognoverunt vias meas, quibus iuravi in ira mea si introibunt in requiem meam. Videte fratres ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi a Deo vivo. Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim Christi effecti sumus, si tamen initium substantie eius usque ad finem firmum retineamus, dum dicitur: Hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra, quemadmodum in illa exacerbatione. Quidam enim audientes exacerbaverunt, sed non universi qui profecti sunt ab Egypto per Moysen. Quibus autem offensus est quadraginta annis? Nonne illis qui peccaverunt, quorum cadavera prostrata sunt in deserto? Quibus autem iuravit non introire in requiem ipsius, nisi illis qui increduli fuerunt? Et videmus quia non potuerunt introire in requiem ipsius propter incredulitatem. IIII

Timeamus ergo fratres ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius existimetur aliquis ex vobis deesse. Etenim et nobis nuntiatum est quemadmodum et illis, sed non profuit illis sermo auditus non admixtus fidei ex hiis que audierunt. Ingredimur enim in requiem qui credidimus, quemadmodum dixit: Sicut iuravi in ira mea si introibunt in requiem meam. Et quidem operibus ab institutione huius mundi perfectis. Dixit enim quodam loco de die septima sic: Et requievit Deus die septima ab omnibus operibus suis. Et in isto rursum: Si introibunt in requiem meam. Quoniam ergo superest introire quosdam in illam, et hii quibus prioribus annuntiatum est non introierunt propter illorum incredulitatem, iterum terminat diem quendam hodie in David dicendo, post tantum temporis sicut supradictum est: Hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra. Quemadmodum in illa exacerbatione. Nam si eis Ihesus requiem prestitisset, numquam de alia loqueretur post hanc diem. Itaque relinquitur sabbatismus populo Dei. Qui enim ingressus est in requiem eius, etiam ipse requievit ab operibus suis, sicut a suis Deus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem, ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Vivus est enim sermo Dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti, et pertingens usque ad divisionem anime ac spiritus, compagum quoque et medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius. Omnia autem nuda et aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo. Habentes ergo pontificem magnum qui penetravit celos, Ihesum Filium Dei, teneamus spei nostre confessionem. Non enim habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris, temptatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum glorie eius, ut misericordiam consequamur et gratiam inveniamus in auxilio oportuno. V

Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in hiis que sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis, qui condolere possit hiis qui ignorant et errant, quoniam et ipse circumdatus est infirmitate, et propterea debet quemadmodum pro populo ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron. Sic et Christus non semetipsum clarificavit ut pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum et in alio loco dicit: Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech. Qui in diebus carnis sue preces supplicationesque ad eum qui possit illum salvum facere a morte cum clamore valido et lacrimis offerens, exauditus est pro sua reverentia. Et quidem cum esset Filius Dei, didicit ex hiis que passus est obedientiam, et consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis eterne, appellatus a Deo pontifex iuxta ordinem Melchisedech, de quo nobis grandis sermo et ininterpretabilis ad dicendum, quoniam inbecilles facti estis ad audiendum. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus, rursus indigetis ut vos doceamini que sint elementa exordii sermonum Dei, et facti estis quibus lacte opus sit non solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps expers est sermonis iustitie; parvulus enim est. Perfectorum autem est solidus cibus, eorum qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. VI

Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem ad perfectionem feramur, non rursum iacientes fundamentum penitentie ab operibus mortuis et fidei ad Deum, baptismatum doctrine, impositionis quoque manuum ac resurrectionis mortuorum et iudicii eterni. Et hoc faciemus si quidem permiserit Deus. Impossibile est enim eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum celeste et participes facti sunt Spiritus Sancti, gustaverunt nichilominus bonum Dei verbum virtutesque seculi venturi, et prolapsi sunt, rursus renovari ad penitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei et ostentui habentes. Terra enim sepe venientem super se bibens imbrem et generans herbam oportunam illis a quibus colitur, accipit benedictionem a Deo; proferens autem spinas ac tribulos reproba est et maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem. Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora et viciniora saluti, tametsi ita loquimur. Non enim iniustus est Deus ut obliviscatur operis vestri et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis et ministratis. Cupimus autem unumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem, ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum qui fide et patientia hereditabunt promissiones. Abrahe namque promittens Deus, quoniam neminem habuit per quem iuraret maiorem, iuravit per semetipsum, dicens: Nisi benedicens benedicam te et multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferens adeptus est repromissionem. Homines enim per maiorem sui iurant, et omnis controversie eorum finis ad confirmationem est iuramentum. In quo habundantius volens Deus ostendere pollicitationis heredibus inmobilitatem consilii sui, interposuit iusiurandum, ut per duas res inmobiles quibus inpossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus qui confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus anime tutam ac firmam, et incedentem usque ad interiora velaminis, ubi precursor pro nobis introivit Ihesus secundum ordinem Melchisedech pontifex factus in eternum.

Hic enim melchisedech rex salem sacerdos VII dei summi qui obviavit abrahe regresso a cede regum et benedixit ei cui et decimas omnium divisit abraham primum quidem qui interpretatur rex iustitie deinde autem et rex salem quod est rex pacis sine patre sine matre sine genealogia neque initium dierum neque finem vite habens assimilatus autem filio dei manet sacerdos in perpetuum. Intuemini autem quantus sit hic cui et decimas dedit de precipuis abraham patriarcha. Et quidem de filiis levi sacerdotium accipientes mandatum habent decimas sumere a populo secundum legem id est a fratribus suis quamquam et ipsi exierint de lumbis abrahe. Cuius autem generatio non adnumeratur in eis decimas sumpsit ab abraham et hunc qui habebat repromissiones benedixit. Sine ulla autem contradictione quod minus est a meliore benedicitur. Et hic quidem decimas morientes homines accipiunt ibi autem contestatur quia vivit. Et ut ita dictum sit per abraham et levi qui decimas accepit decimatus est. Adhuc enim in lumbis patris erat quando obviavit ei melchisedech. Si ergo consummatio per sacerdotium leviticum erat populus enim sub ipso legem accepit quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem melchisedech alium surgere sacerdotem et non secundum aaron dici. Translato enim sacerdotio necesse est ut et legis translatio fiat. In quo enim hec dicuntur de alia tribu est de qua nullus altari presto fuit. Manifestum enim est quod ex iuda ortus sit dominus noster in qua tribu nihil de sacerdotibus moyses locutus est. Et amplius adhuc manifestum est si secundum ordinem melchisedech exurgat alius sacerdos qui non secundum legem mandati carnalis factus est sed secundum virtutem vite insolubilis. Contestatur enim quoniam tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Reprobatio quidem fit precedentis mandati propter infirmitatem eius et inutilitatem. Nihil enim ad perfectum adduxit lex introductio vero melioris spei per quam proximamus ad deum. Et quantum est non sine iureiurando. Alii quidem sine iureiurando sacerdotes facti sunt hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum iuravit dominus et non penitebit eum tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. In tantum melioris testamenti sponsor factus est ihesus. Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes secundum legem idcirco quod morte prohiberentur permanere. Hic autem eo quod maneat in eternum sempiternum habet sacerdotium. Unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad deum semper vivens ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat ut nobis esset pontifex sanctus innocens impollutus segregatus a peccatoribus et excelsior celis factus. Qui non habet necessitatem cotidie quemadmodum sacerdotes prius pro suis delictis hostias offerre deinde pro populi. Hoc enim fecit semel seipsum offerendo. Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes. Sermo autem iurisiurandi qui post legem est filium in eternum perfectum.

Capitulum autem super ea que dicuntur VIII talem habemus pontificem qui consedit in dextera sedis magnitudinis in celis sanctorum minister et tabernaculi veri quod fixit dominus et non homo. Omnis enim pontifex ad offerenda munera et hostias constituitur. Unde necesse est et hunc habere aliquid quod offerat. Si ergo esset super terram nec esset sacerdos cum essent qui offerrent secundum legem munera qui exemplari et umbre deserviunt celestium sicut responsum est moysi cum consummaret tabernaculum. Vide inquit omnia facito secundum exemplar quod tibi monstratum est in monte. Nunc autem melius sortitus est ministerium quanto et melioris testamenti mediator est quod in melioribus repromissionibus sancitum est. Nam si illud prius culpa vacasset non utique secundi locus inquireretur. Vituperans enim eos dicit. Ecce dies venient dicit dominus et consummabo super domum israel et super domum iuda testamentum novum non secundum testamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de terra egypti quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo et ego neglexi eos dicit dominus. Quia hoc est testamentum quod disponam domui israel post dies illos dicit dominus dando leges meas in mentes eorum et in corda eorum superscribam eas et ero eis in deum et ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit unusquisque proximum suum et unusquisque fratrem suum dicens cognosce dominum quoniam omnes scient me a minore usque ad maiorem eorum quia propitius ero iniquitatibus eorum et peccatorum eorum iam non memorabor. Dicendo autem novum veteravit prius. Quod autem antiquatur et senescit prope interitum est.

Habuit quidem et prius iustificationes culture IX et sanctum seculare. Tabernaculum enim factum est primum in quo erant candelabra et mensa et propositio panum quod dicitur sancta. Post velamentum autem secundum tabernaculum quod dicitur sancta sanctorum aureum habens turibulum et archam testamenti circumtectam ex omni parte auro in qua urna aurea habens manna et virga aaron que fronduerat et tabule testamenti. Superque eam erant cherubin glorie obumbrantia propitiatorium de quibus non est modo dicendum per singula. His vero ita compositis in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes sacrificiorum officia consummantes. In secundo autem semel in anno solus pontifex non sine sanguine quem offert pro sua et populi ignorantia. Hoc significante spiritu sancto nondum propalatam esse sanctorum viam adhuc priore tabernaculo habente statum. Que parabola est temporis instantis iuxta quam munera et hostie offeruntur que non possunt iuxta conscientiam perfectum facere servientem solummodo in cibis et in potibus et in variis baptismatibus et iustitiis carnis usque ad tempus correctionis impositis. Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum per amplius et perfectius tabernaculum non manufactum id est non huius creationis neque per sanguinem hircorum aut vitulorum sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta eterna redemptione inventa. Si enim sanguis hircorum et taurorum et cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis quanto magis sanguis christi qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum deo emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum deo viventi. Et ideo novi testamenti mediator est ut morte intercedente in redemptionem earum prevaricationum que erant sub priori testamento repromissionem accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis. Ubi enim testamentum est mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis confirmatum est. Alioquin nondum valet dum vivit qui testatus est. Unde nec primum quidem dedicatum est sine

sanguine. Lecto enim omni mandato legis a Moyse universo populo, accipiens
sanguinem vitulorum et hircorum cum aqua et lana coccinea et hysopo
ipsum quoque librum et omnem populum aspersit dicens: Hic sanguis testamenti quod
mandavit ad vos Deus. Etiam tabernaculum et omnia vasa ministerii
sanguine similiter aspersit. Et omnia pene in sanguine secundum
legem mundantur, et sine sanguinis effusione non fit remis-
sio peccatorum. Necesse est ergo exemplaria quidem caelestium his munda-
ri; ipsa autem caelestia melioribus hostiis quam istis. Non enim in
manufacta sancta Iesus introivit exemplaria verorum, sed in ipsum
caelum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. Neque ut saepe offerat
semetipsum, quemadmodum pontifex intravit in sancta per singulos
annos in sanguine alieno. Alioquin oportebat eum frequenter
pati ab origine mundi. Nunc autem semel in consummatione saeculorum
ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit. Et quemadmo-
dum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium, sic et Christus se-
mel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata; secundo sine peccato
apparebit expectantibus se in salutem eorum per fidem.

X

Umbram enim habens lex bonorum futurorum, non ipsam imagi-
nem rerum, per singulos annos eisdem ipsis hostiis quas offe-
runt indesinenter, numquam potest accedentes perfectos facere. Alio-
quin cessassent offerri, ideo quod nullam haberent ultra
conscientiam peccati cultores semel mundati; sed in ipsis commemo-
ratio peccatorum per singulos annos fit. Impossibile enim est san-
guine taurorum et hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens
mundum dicit: Hostiam et oblationem noluisti, corpus autem apta-
sti mihi; holocautomata et pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce
venio; in capite libri scriptum est de me, ut faciam voluntatem
tuam, Deus meus. Superius dicens: Quia hostias et oblationes et holo-
cautomata et pro peccato noluisti, nec placita sunt tibi quae secundum legem
offeruntur, tunc dixi: Ecce venio ut faciam, Deus, voluntatem
tuam. Aufert primum, ut sequens statuat. In qua volun-
tate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. Et
omnis quidem sacerdos praesto est cotidie ministrans, et easdem saepe
offerens hostias, quae numquam possunt auferre peccata. Hic autem unam
pro peccatis offerens in sempiternum hostiam, sedet in dextera
Dei Patris, de cetero expectans donec ponantur inimici eius
scabellum pedum eius. Una enim oblatione consummavit in sem-
piternum sanctificatos. Contestatur autem nos et Spiritus Sanctus. Postquam
enim dixit: Hoc autem testamentum quod testabor ad illos post dies
illos, dicit Dominus, dabo leges meas in corda ipsorum, et in menti-
bus eorum superscribam eas, et peccatorum et iniquitatum eorum iam
non recordabor amplius. Ubi autem horum remissio est, iam non ob-
latio pro peccato. Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitum
sanctorum in sanguine Christi, quam initiavit nobis viam novam
et viventem per velamen, id est carnem suam, et sacerdotem magnum super
domum Dei, accedamus cum vero corde in plenitudine fidei,
aspersi corda a conscientia mala, et abluti corpus aqua munda. Te-
neamus spei nostrae confessionem indeclinabilem, fidelis enim est
qui repromisit; et consideremus invicem in provocationem caritatis
et bonorum operum, non deserentes collectionem nostram sicut
consuetudinis est quibusdam, sed consolantes, et tanto magis
quanto videritis appropinquantem diem. Voluntarie enim peccantibus
nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis ho-
stia; terribilis autem quaedam expectatio iudicii et ignis aemulatio
quae consumptura est adversarios. Irritam quis faciens legem Moysi
sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur; quanto
magis putatis deteriora mereri supplicia qui Filium Dei concul-
caverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit in quo sanctificatus est,
et Spiritui gratiae contumeliam fecerit? Scimus enim qui dixit: Mihi vindictam,
ego retribuam. Et iterum: Quia iudicabit Dominus populum suum. Horrendum est in-
cidere in manus Dei viventis. Rememoramini autem pristinos dies, in
quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum; et in
altero quidem opprobriis et tribulationibus spectaculum facti; in altero autem
socii taliter conversantium effecti. Nam et vinctis compassi
estis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscen-
tes vos habere meliorem et manentem substantiam. Nolite itaque amit-
tere confidentiam vestram, quae magnam habet remunerationem. Patientia enim
vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes reportetis promissio-
nem. Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus est veniet
et non tardabit. Iustus autem meus ex fide vivit; quod si subtraxerit se,
non placebit animae meae. Nos autem non sumus subtractionis filii in
perditionem, sed fidei in acquisitionem animae.

XI

Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non appa-
rentium. In hac enim testimonium consecuti sunt senes. Fide in-
telligimus aptata esse saecula verbo Dei, ut ex invisibilibus visi-
bilia fierent. Fide plurimam hostiam Abel quam Cain ob-
tulit Deo, per quam testimonium consecutus est esse iustus, testimonium perhiben-
te muneribus eius Deo, et per illam defunctus adhuc loquitur. Fide Enoch
translatus est ne videret mortem, et non inveniebatur quia trans-
tulit illum Deus. Ante translationem enim testimonium habuit pla-
cuisse Deo. Sine fide autem impossibile est placere Deo; cre-
dere enim oportet accedentem ad Deum quia est, et inquirentibus se remune-
rator sit. Fide Noe responso accepto de his quae adhuc non vi-
debantur, metuens aptavit arcam in salutem domus suae,
per quam damnavit mundum, et iustitiae quae per fidem est heres est institutus.
Fide qui vocatur Abraham obedivit in locum exire quem
accepturus erat in hereditatem, et exiit nesciens quo iret. Fide
demoratus est in terra repromissionis tamquam in aliena in ca-
sulis habitando cum Isaac et Iacob coheredibus repromissionis. Expectabat
enim fundamenta habentem civitatem, cuius artifex et conditor
Deus. Fide et ipsa Sara sterilis virtutem in conceptionem seminis acce-
pit, etiam praeter tempus aetatis, quoniam fidelem credidit esse eum qui re-
promiserat. Propter quod et ab uno orti sunt, et hoc emortuo, tamquam
sidera caeli multitudine, et sicut harena quae est ad
oram maris innumerabilis. Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti,
non acceptis repromissionibus, sed a longe eas aspi-
cientes et salutantes, et confitentes quia peregrini et hospites
sunt super terram. Qui enim haec dicunt significant se patriam
inquirere. Et siquidem ipsius meminissent de qua exierant, ha-
bebant utique tempus revertendi. Nunc autem meliorem appetunt, id est cae-
lestem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum; paravit enim il-
lis civitatem. Fide obtulit Abraham Isaac cum temptaretur,
et unigenitum offerebat qui susceperat repromissiones,
ad quem dictum est: Quia in Isaac vocabitur tibi semen; arbitrans

qui et a mortuis suscitare eum potens est deus. unde eum et in parabolam
accepit. Fide et de futuris benedixit ysaac iacob et esau. Fide ia-
cob moriens singulos filios ioseph benedixit et adorauit fa-
stigium uirge eius. Fide ioseph moriens de profectione filiorum israhel
memoratus est et de ossibus suis mandauit. Fide moyses
natus occultatus est mensibus tribus a parentibus suis eo quod ui-
dissent elegantem infantem et non timuerunt regis edictum. Fide
moyses grandis factus est. negauit se esse filium filie pharaonis
magis eligens affligi cum populo dei quam temporalis peccati habere iocun-
ditatem maiores diuitias estimans thesauro egyptiorum in-
properium christi. Aspiciebat enim in remunerationem. Fide reliquit
egyptum non ueritus animositatem regis. inuisibilem enim tamquam uidens
sustinuit. Fide celebrauit pascha et sanguinis effusionem
ne qui uastabat primitiua tangeret eos. Fide transie-
runt mare rubrum tamquam per aridam terram quod experti e-
gyptii deuorati sunt. Fide muri iericho corruerunt circuitu
dierum .vii. Fide raab meretrix non periit cum incredulis excipiens
exploratores cum pace. Et quid adhuc dicam. Deficiet enim
me tempus enarrantem de gedeon barach samson iepte dauid Dan. 6
samuel et aliis prophetis. qui per fidem uicerunt regna operati sunt iu-
stitiam adepti sunt repromissiones. opturauerunt ora leonum ex-
stinxerunt impetum ignis effugauerunt aciem gladii conualuerunt
de infirmitate fortes facti sunt in bello. castra uerterunt ex-
terorum. acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos.
Alii autem distenti sunt non suscipientes redemptionem ut me-
liorem inuenirent resurrectionem. Alii uero ludibria et uerbera
experti insuper et uincula et carceres. lapidati sunt secti sunt tempta-
ti sunt in occisione gladii mortui sunt. circuierunt in melotis
in pellibus caprinis. egentes angustiati afflicti quibus dignus
non erat mundus. In solitudinibus errantes in montibus
et speluncis et in cauernis terre. Et hii omnes testimonio fidei
probati inuenti sunt. non acceperunt repromissionem deo pro nobis
melius aliquid prouidente ut non sine nobis consummarentur. XII.
Ideoque et nos tantam habentes impositam nubem testium deponen-
tes omne pondus et circumstans nos peccatum per patientiam cur-
ramus ad propositum nobis certamen aspicientes in auctorem fidei
et consummatorem ihesum qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem
confusione contempta atque in dextera dei sedet. Recogitate
enim eum qui talem sustinuit a peccatoribus aduersum semetipsum
contradictionem. ut non fatigemini animis uestris deficientes. Nondum
enim usque ad sanguinem restitistis aduersus peccatum re-
pugnantes. et obliti estis consolationis que uobis tamquam filiis
loquitur dicens. fili mi noli negligere disciplinam domini neque
fatigeris dum ab eo argueris. Quem enim diligit dominus casti-
gat. flagellat autem omnem filium quem recipit. In discip-
lina perseuerate. tamquam filiis uobis offert se deus. Quis
enim filius quem non corripit pater. Quod si extra disciplinam estis
cuius participes facti sunt omnes. ergo adulteri et non filii estis. Deinde
quidem patres carnis nostre habuimus eruditores et reuere-
bamur eos. non multo magis obtemperabimus patri spirituum
et uiuemus. Et illi quidem in tempore paucorum dierum secundum uo-
luntatem suam erudiebant nos. hic autem ad id quod utile

est in recipiendo sanctificationem eius. Omnis autem disciplina in presenti
quidem uidetur non esse gaudii sed meroris. Postea autem fructum pacatis-
simum exercitatis per eam reddet iustitie. Propter quod remissas manus
et soluta genua erigite et gressus rectos facite pedibus uestris.
ut non quis claudicans erret magis autem sanetur. Pacem sequi-
mini cum omnibus et sanctimoniam sine qua nemo uidebit deum. Con-
templantes nequis desit gratie dei. ne qua radix amaritudi-
nis sursum germinans impediat et per illam inquinentur multi.
ne quis fornicator aut prophanus ut esau qui propter unam escam Gen. 24.
uendidit primogenita sua. Scitote enim quoniam et postea cupiens
hereditare benedictionem reprobatus est. Non enim inuenit penite- Gen. 27.
ntie locum quamquam cum lacrimis inquisisset eam. Non enim accessistis
ad tractabilem et accessibilem ignem et turbinem et caliginem
et procellam et tube sonum et uocem uerborum quam qui audierunt
excusauerunt se ne eis fieret uerbum. Non enim portabant
quod dicebatur. Et si bestia tetigerit montem lapidabitur. Ita
terribile erat quod uidebatur. Moyses dixit exterritus sum et
tremebundus. Sed accessistis ad montem syon et ciuitatem dei
uiuentis ierusalem celestem et multorum milium angelorum frequen-
tiam et ecclesiam primitiuorum qui conscripti sunt in celis et iudicem
omnium deum et spiritus iustorum perfectorum et testamenti noui me- Eps. i. iacob
diatorem ihesum et sanguinis aspersionem melius loquentem quam abel.
Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt re-
cusantes eum qui super terram loquebatur. Multo magis nos qui
de celo loquentem nobis auertimus. cuius uox mouit terram. tunc
nunc autem repromittit dicens. adhuc semel et ego mouebo non
solum terram sed et celum. Quod autem adhuc semel dicit declarat mo-
bilium translationem tamquam factorum ut maneant ea que sunt
inmobilia. Itaque regnum inmobile suscipientes habemus
gratiam per quam seruiamus placentes deo cum metu et reuerentia.
Etenim deus noster ignis consumens est. Caritas fraternitatis ma-
neat in nobis et hospitalitatem nolite obliuisci. Per hanc enim quidam XIII. ca
placuerunt angelis hospitio receptis. Mementote uincto-
rum tamquam simul uincti et laborantium tamquam et ipsi in corpore
morantes. Honorabile conubium in omnibus et thorus
inmaculatus. Fornicatores enim et adulteros iudicabit deus.
Sint mores sine auaritia contenti presentibus. Ipse enim
dixit. Non te deseram neque derelinquam ita ut confidenter
dicamus. Dominus mihi adiutor est non timebo quid faciat mihi
homo. Mementote prepositorum uestrorum qui uobis locuti sunt uer-
bum dei quorum intuentes exitum conuersationis imita-
mini fidem. Ihesus christus heri et hodie ipse et in secula. Doctri-
nis uariis et peregrinis nolite abduci. optimum est enim
gratia stabilire cor non escis que non profuerunt ambulantibus
in eis. Habemus altare de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo
deseruiunt. Quorum enim animalium infertur sanguis
pro peccato in sancta per pontificem horum corpora cremantur extra
castra. Propter quod et ihesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum
extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra
improperium eius portantes. Non enim habemus hic manentem
~~hic~~ ciuitatem. sed futuram inquirimus. Per ipsum ergo of-
feramus hostiam laudis semper deo. id est fructum labiorum con

fitentium nomini eius. Beneficentie autem et communionis nolite oblivisci. Talibus enim hostiis promeretur deus. Obedite prepositis vestris et subiacete eis. Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant et non gementes. Hoc enim non expedit vobis. Orate pro nobis. Confidimus enim quia bonam conscientiam habemus in omnibus volentes bene conversari. Amplius autem deprecor vos hoc facere quo celerius restituar vobis. Deus autem pacis qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium in sanguine testamenti eterni dominum nostrum Iesum Christum, aptet vos in omni bono ut faciatis voluntatem eius, faciens in vobis quod placeat coram se per Iesum Christum, cui est gloria in secula seculorum amen. Rogo autem vos fratres ut sufferatis verbum solatii, etenim paucis scripsi vobis. Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum, cum quo si celerius venerit videbo vos. Salutate omnes prepositos vestros et omnes sanctos. Salutant vos fratres de Italia. Gratia dei cum omnibus vobis.

Incipit prologus in actus apostolorum.

Lucas antiochensis natione syrus cuius laus in evangelio canitur, apud Antiochiam medicine artis egregius et apostolorum Christi discipulus, postea vero usque ad confessionem eius Paulum secutus apostolum sine crimine, in virginitate permanens deo maluit servire. Qui octoginta quattuor annos etatis agens in Bithinia obiit plenus spiritu sancto. Hic spiritu sancto instigante in Achaie partibus scribens grecis fidelibus incarnationem domini fideli narratione ostendit eundemque ex stirpe David descendisse monstravit. Cui non immerito scribendi actus apostolorum potestas in ministerio datur, ut deo in deum pleno et filio proditionis extincto, oratione ab apostolis facta, sorte domini electionis numerus compleretur, sicque Paulus consummationem apostolicis actibus daret, quem diu contra stimulum calcitrantem dominus elegisset. Quod legentibus et requirentibus deum breviter voluit ostendere, sermone quam prolixe aliquid fastidientibus prodidisse, sciens quod operantem agricolam oportere de fructibus edere, quem ita divina subsecuta est gratia, ut non solum corporibus sed et animabus eius proficeret medicina.

Incipit actus apostolorum.

Primum quidem sermonem feci de omnibus o Theophile que cepit Iesus facere et docere usque in diem qua precipiens apostolis per spiritum sanctum quos elegit assumptus est. Quibus et prebuit se ipsum vivum post passionem suam in multis argumentis per dies .xl. apparens eis et loquens de regno dei. Et convescens precepit eis ab Ierosolimis ne discederent sed expectarent promissionem patris quam audistis inquit per os meum. Quia Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini spiritu sancto non post multos hos dies. Igitur qui convenerant interrogabant eum dicentes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? Dixit autem eis: Non est vestrum nosse tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate, sed accipietis virtutem supervenientis spiritus sancti in vos et eritis mihi testes in Ierusalem et in omni Iudea et Samaria et usque ad ultimum terre. Et cum hec dixisset videntibus illis elevatus est et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in celum euntem illum, ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis qui et dixerunt: Viri Galilei, quid statis aspicientes in celum? Hic Iesus qui assumptus est a vobis in celum sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in celum. Tunc reversi sunt Ierosolimam a monte qui vocatur Oliveti, qui est iuxta Ierusalem sabbati habens iter. Et cum introissent in cenaculum, ascenderunt in superiora ubi manebant Petrus et Iohannes, Iacobus et Andreas, Philippus et Thomas, Bartholomeus et Mattheus, Iacobus Alphei et Simon Zelotes et Iudas Iacobi. Hii omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus et Maria matre Iesu et fratribus eius. In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit (erat autem turba hominum simul fere centum viginti): Viri fratres, oportet impleri scripturam quam predixit spiritus sanctus per os David de Iuda qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Iesum, qui connumeratus erat in nobis et sortitus est sortem ministerii huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis et suspensus crepuit medius et diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus Ierusalem ita ut appellaretur ager ille lingua eorum Acheldemach, hoc est ager sanguinis. Scriptum est enim in libro Psalmorum: Fiat commoratio eorum deserta et non sit qui inhabitet in ea, et episcopatum eius accipiat alter. Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt congregati in omni tempore quo intravit et exivit inter nos dominus Iesus, incipiens a baptismate Iohannis usque in diem qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri unum ex istis. Et statuerunt duos, Ioseph qui vocabatur Barsabas qui cognominatus est Iustus, et Mathiam. Et orantes dixerunt: Tu domine qui nosti corda omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum accipere locum ministerii huius et apostolatus de quo prevaricatus est Iudas ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis et cecidit sors super Mathiam et annumeratus est cum .xi. apostolis.

II

Et cum complerentur dies pentecostes erant omnes discipuli pariter in eodem loco. Et factus est repente de celo sonus tamquam advenientis spiritus vehementis et replevit totam domum ubi erant apostoli sedentes. Et apparuerunt illis dispertite lingue tamquam ignis seditque supra singulos eorum, et repleti sunt omnes spiritu sancto et ceperunt loqui variis linguis prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. Erant autem in Ierusalem habitantes Iudei viri religiosi ex omni natione que sub celo est. Facta autem hac voce convenit multitudo et mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. Stupebant autem omnes et mirabantur dicentes ad invicem: Nonne ecce omnes isti qui loquuntur Galilei sunt? Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram in qua nati sumus? Parthi et Medi et Elamite et qui habitant Mesopotamiam, Iudeam et Capadociam, Pontum et Asiam, Frigiam et Pamphiliam, Egyptum et partes Libie que est circa Cirenen, et advene Romani, Iudei quoque et proseliti, Cretes et Arabes, audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia dei. Stupebant autem omnes et mirabantur dicentes: Quid nam vult hoc esse?

Alii autem irridentes dicebant quia musto pleni sunt isti. Stans autem Petrus cum undecim, levavit vocem suam et locutus est eis: Viri Iudaei, et qui habitatis Ierusalem universi, hoc vobis notum sit, et auribus percipite verba mea. Non enim, sicut vos aestimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora diei tertia: sed hoc est quod dictum est per prophetam Iohel: Et erit in novissimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo super omnem carnem: et prophetabunt filii vestri et filiae vestrae, et iuvenes vestri visiones videbunt, et seniores vestri somnia somniabunt. Et quidem super servos meos et ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo et prophetabunt: et dabo prodigia in caelo sursum, et signa in terra deorsum, sanguinem et ignem et vaporem fumi. Sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus et manifestus. Et omnis quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit. Viri Israhelitae, audite verba haec: Iesum Nazarenum, virum approbatum a Deo in vobis virtutibus et prodigiis et signis, quae fecit Deus per illum in medio vestri, sicut vos scitis: hunc definito consilio et praescientia Dei traditum, per manus iniquorum affligentes interemistis: quem Deus suscitavit solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. David enim dicit in eum: Providebam Dominum coram me semper: quoniam a dextris meis est, ne commovear. Propter hoc laetatum est cor meum, et exultavit lingua mea, insuper et caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas fecisti mihi vias vitae: replebis me iucunditate cum facie tua. Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David: quoniam defunctus est et sepultus est, et sepulcrum eius est apud nos usque in hodiernum diem. Propheta igitur cum esset, et sciret quia iureiurando iurasset illi Deus de fructu lumbi eius sedere super sedem eius, providens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro eius vidit corruptionem. Hunc Iesum resuscitavit Deus, cui omnes nos testes sumus. Dextera igitur Dei exaltatus, et promissione Spiritus sancti accepta a Patre, effudit hunc quem vos videtis et auditis. Non enim David ascendit in caelum: dicit autem ipse: Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Certissime sciat ergo omnis domus Israhel, quia et Dominum eum et Christum fecit Deus hunc Iesum quem vos crucifixistis. His auditis, compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum et ad reliquos apostolos: Quid faciemus, viri fratres? Petrus vero ad illos: Paenitentiam, inquit, agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum: et accipietis donum Spiritus sancti. Vobis enim est repromissio, et filiis vestris, et omnibus qui longe sunt, quoscumque advocaverit Dominus Deus noster. Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, et exhortabatur eos, dicens: Salvamini a generatione ista prava. Qui ergo receperunt sermonem eius, baptizati sunt: et appositae sunt in die illa animae circiter tria millia. Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum, et communicatione fractionis panis, et orationibus. Fiebat autem omni animae timor: multa quoque prodigia et signa per apostolos in Ierusalem fiebant, et metus erat magnus in universis. Omnes etiam qui credebant, erant pariter, et habebant omnia communia. Possessiones et substantias vendebant, et dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat. Cotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, et frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis, collaudantes Deum, et habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui salvi fierent cotidie in idipsum.

III

Petrus autem et Iohannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Et quidam vir, qui erat claudus ex utero matris suae, baiulabatur: quem ponebant cotidie ad portam templi, quae dicitur Speciosa, ut peteret elemosinam ab introeuntibus in templum. Is cum vidisset Petrum et Iohannem incipientes introire in templum, rogabat ut elemosinam acciperet. Intuens autem in eum Petrus cum Iohanne dixit: Respice in nos. At ille intendebat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis. Petrus autem dixit: Argentum et aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: in nomine Iesu Christi Nazareni surge et ambula. Et apprehensa manu eius dextera, allevavit eum, et protinus consolidatae sunt bases eius et plantae. Et exiliens stetit, et ambulabat: et intravit cum illis in templum ambulans, et exiliens, et laudans Deum. Et vidit omnis populus eum ambulantem et laudantem Deum. Cognoscebant autem illum, quod ipse erat qui ad elemosinam sedebat ad Speciosam portam templi: et impleti sunt stupore et extasi in eo quod contigerat illi. Cum teneret autem Petrum et Iohannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum quae appellatur Salomonis, stupentes. Videns autem Petrus, respondit ad populum: Viri Israhelitae, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut pietate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Iacob, Deus patrum nostrorum, glorificavit filium suum Iesum, quem vos quidem tradidistis, et negastis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti. Vos autem sanctum et iustum negastis, et petistis virum homicidam donari vobis: auctorem vero vitae interfecistis, quem Deus suscitavit a mortuis, cuius nos testes sumus. Et in fide nominis eius, hunc quem vos videtis et nostis, confirmavit nomen eius: et fides quae per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum. Et nunc, fratres, scio quia per ignorantiam fecistis, sicut et principes vestri. Deus autem, quae praenuntiavit per os omnium prophetarum, pati Christum suum, sic implevit. Paenitemini igitur, et convertimini, ut deleantur peccata vestra: ut cum venerint tempora refrigerii a conspectu Domini, et miserit eum qui praedicatus est vobis, Iesum Christum: quem oportet quidem caelum suscipere usque in tempora restitutionis omnium, quae locutus est Deus per os sanctorum suorum a saeculo prophetarum. Moyses quidem dixit: Quoniam prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris, tamquam me: ipsum audietis iuxta omnia quaecumque locutus fuerit vobis. Erit autem: omnis anima, quae non audierit prophetam illum, exterminabitur de plebe. Et omnes prophetae a Samuhel et deinceps, qui locuti sunt, adnuntiaverunt dies istos. Vos estis filii prophetarum, et testamenti quod disposuit Deus ad patres nostros, dicens ad Abraham: Et in semine tuo benedicentur omnes familiae terrae. Vobis primum suscitans Deus filium suum, misit eum benedicentem vobis: ut convertat se unusquisque a nequitia sua.

IIII

Loquentibus autem illis ad populum, supervenerunt sacerdotes et magistratus templi et Sadducaei, dolentes quod docerent populum, et adnuntiarent in Iesum resurrectionem ex mortuis: et iniecerunt in eos manus, et posuerunt eos in custodiam in crastinum: erat enim iam vespera. Multi autem eorum qui audierant verbum crediderunt: et factus est numerus virorum quinque millia. Factum est autem in crastinum ut congregarentur prin-

cipes eorum et seniores et scribae in Hierusalem et Annas princeps sacerdotum et Caiphas et Iohannes et Alexander et quotquot erant de genere sacerdotali. Et statuentes eos in medio interrogabant: In qua virtute aut in quo nomine fecistis hoc vos? Tunc repletus Spiritu Sancto Petrus dixit ad eos: Principes populi et seniores audite. Si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi in quo iste salvus factus est, notum sit omnibus vobis et omni plebi Israhel quia in nomine Domini nostri Iesu Christi Nazareni quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit a mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus. Hic est lapis qui reprobatus est a vobis aedificantibus qui factus est in caput anguli, et non est in aliquo alio salus. Nec enim aliud nomen est sub caelo datum hominibus in quo oportet nos salvos fieri. Videntes autem Petri constantiam et Iohannis, comperto quod homines essent sine litteris et idiotae, admirabantur, et cognoscebant eos quoniam cum Iesu fuerant, hominem quoque videntes stantem cum eis qui curatus fuerat nihil poterant contradicere. Iusserunt autem eos foras extra concilium secedere, et conferebant ad invicem dicentes: Quid faciemus hominibus istis? Quoniam quidem notum signum factum est per eos omnibus habitantibus Hierusalem, manifestum est et non possumus negare. Sed ne amplius divulgetur in populum comminemur eis ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum. Et vocantes eos denuntiaverunt ne omnino loquerentur neque docerent in nomine Iesu. Petrus vero et Iohannes respondentes dixerunt ad eos: Si iustum est in conspectu Dei vos potius audire quam Deum, iudicate. Non enim possumus quae vidimus et audivimus non loqui. At illi comminantes dimiserunt eos non invenientes quomodo punirent eos propter populum, quia omnes clarificabant id quod factum erat in eo quod acciderat. Annorum enim erat amplius quadraginta homo in quo factum fuerat signum istud sanitatis. Dimissi autem venerunt ad suos et annuntiaverunt eis quanta ad eos principes sacerdotum et seniores dixissent. Et cum audissent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum et dixerunt: Domine tu qui fecisti caelum et terram, mare et omnia quae in eis sunt, qui Spiritu Sancto per os patris nostri David pueri tui dixisti: Quare fremuerunt gentes et populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terrae et principes convenerunt in unum adversus Dominum et adversus Christum eius. Convenerunt enim vere in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Iesum quem unxisti, Herodes et Pontius Pilatus cum gentibus et populis Israhel facere quae manus tua et consilium tuum decreverunt fieri. Et nunc Domine respice in minas eorum et da servis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum in eo quod manum tuam extendas ad sanitates et signa et prodigia fieri per nomen sancti filii tui Iesu. Et cum orassent, motus est locus in quo erant congregati, et repleti sunt omnes Spiritu Sancto et loquebantur verbum Dei cum fiducia. Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una, nec quisquam eorum quae possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi Domini nostri, et gratia magna erat in omnibus illis. Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant vendentes afferebant pretia eorum quae vendebant et ponebant ante pedes apostolorum. Dividebatur autem singulis prout cuique opus erat. Ioseph autem qui cognominatus est Barnabas ab apostolis, quod est interpretatum filius consolationis, Levites, Cyprius genere, cum haberet agrum, vendidit eum et attulit pretium et posuit ante pedes apostolorum.

V

Vir autem quidam nomine Ananias cum Saphira uxore sua vendidit agrum et fraudavit de pretio agri, conscia uxore sua, et afferens partem quandam ad pedes apostolorum posuit. Dixit autem Petrus: Anania, cur temptavit Satanas cor tuum mentiri te Spiritui Sancto et fraudare de pretio agri? Nonne manens tibi manebat et venumdatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus sed Deo. Audiens autem Ananias haec verba cecidit et expiravit. Et factus est timor magnus super omnes qui audierunt. Surgentes autem iuvenes amoverunt eum et efferentes sepelierunt. Factum est autem quasi horarum trium spatium, et uxor ipsius nesciens quod factum fuerat introivit. Dic mihi mulier, si tanti agrum vendidistis? At illa dixit: Etiam tanti. Petrus autem ad eam: Quid utique convenit vobis temptare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum qui sepelierunt virum tuum ad ostium, et efferent te. Confestim cecidit ad pedes eius et expiravit. Intrantes autem iuvenes invenerunt illam mortuam et extulerunt et sepelierunt ad virum suum. Et factus est timor magnus in universa ecclesia et in omnes qui audierunt haec. Per manus autem apostolorum fiebant signa et prodigia multa in plebe. Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis. Ceterorum autem nemo audebat se coniungere illis, sed magnificabat eos populus. Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum, ita ut in plateas eicerent infirmos et ponerent in lectulis ac grabatis ut venientes Petro saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum et liberarentur ab infirmitatibus suis. Concurrebat autem multitudo vicinarum civitatum Hierusalem afferentes aegros et vexatos a spiritibus inmundis, qui curabantur omnes. Exsurgens autem princeps sacerdotum et omnes qui cum illo erant, quae est heresis Sadducaeorum, repleti sunt zelo et iniecerunt manus in apostolos et posuerunt eos in custodia publica. Angelus autem Domini per noctem aperiens ianuas carceris et educens eos dixit: Ite et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitae huius. Qui cum audissent intraverunt diluculo in templum et docebant. Adveniens autem princeps sacerdotum et qui cum eo erant convocaverunt concilium et omnes seniores filiorum Israhel et miserunt ad carcerem ut adducerentur. Cum autem venissent ministri et aperto carcere non invenissent illos, reversi nuntiaverunt dicentes: Carcerem quidem invenimus clausum cum omni diligentia et custodes stantes ad ianuas, aperientes autem neminem intus invenimus. Ut audierunt autem hos sermones magistratus templi et principes sacerdotum ambigebant de illis quidnam fieret. Adveniens autem quidam nuntiavit eis quia ecce viri quos posuistis in carcerem sunt in templo stantes et docentes populum. Tunc abiit magistratus cum ministris et adduxit illos sine vi; timebant enim populum ne lapidarentur. Et cum adduxissent illos statuerunt in concilio. Et interrogavit eos princeps sacerdotum dicens: Praecipiendo praecepimus vobis ne doceretis

in nomine isto et ecce replestis ierusalem doctrina vestra et vultis in-
ducere super nos sanguinem hominis istius. Respondens autem petrus et apostoli
dixerunt. Obedire oportet deo magis quam hominibus. Deus patrum no-
strorum suscitavit ihesum quem vos interemistis suspendentes in
ligno. Hunc principem et salvatorem exaltavit dextera sua
ad dandam penitentiam israel et remissionem peccatorum et nos sumus testes
horum verborum et spiritus sanctus quem dedit deus omnibus credentibus et obe-
dientibus sibi. Hec autem cum audissent dissecabantur et cogitabant illos
interficere. Surgens autem quidam in concilio phariseus nomine gamaliel
legis doctor honorabilis universe plebi iussit foras ad
breve homines fieri. Dixitque ad illos. Viri israelite attendite vobis super
hominibus istis quid acturi sitis. Ante hos enim dies extitit the-
udas dicens se esse aliquem cui consensit numerus virorum circi-
ter quadringentorum qui occisus est et omnes quicumque credebant
ei dissipati sunt et redacti ad nichilum. Post hunc extitit iu-
das galileus in diebus professionis et avertit populum post se et
omnes quotquot consenserunt ei dispersi sunt et ipse periit. Et nunc itaque
dico vobis discedite ab hominibus istis et sinite illos quia si
est ex hominibus consilium hoc aut opus dissolvetur. Si vero ex
deo est non poteritis dissolvere eos. ne forte et deo repugna-
re inveniamini. Consenserunt autem illi et convocantes apostolos ce-
sos denuntiaverunt eis ne omnino loquerentur in nomine ihesu.
et dimiserunt eos. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu
concilii quoniam digni habiti sunt pro nomine ihesu contumeliam pati. Omni autem
die non cessabant in templo et circa domos docentes et
evangelizantes christum ihesum. VI

In diebus autem illis crescente numero discipulorum factum est mur-
mur grecorum adversus hebreos eo quod despicerentur in mini-
sterio cotidiano vidue eorum. Convocantes autem xii multi-
tudinem discipulorum dixerunt. Non est equum nos derelinquere
verbum dei et ministrare mensis. Considerate ergo fratres viros
ex vobis boni testimonii vii plenos spiritu sancto et sapientia quos
constituamus super hoc opus. nos vero orationi et ministerio verbi in-
stantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt
stephanum virum plenum fide et spiritu sancto et philippum et prochorum
et nichanorem et timonem et parmenam et nicholaum advenam
antiochenum. Hos statuerunt ante conspectum apostolorum et orantes
imposuerunt eis manus. Et verbum domini crescebat et multi-
plicabatur numerus discipulorum in ierusalem valde. multa
etiam turba sacerdotum obediebat fidei. Stephanus autem plenus
gratia et fortitudine faciebat signa et prodigia magna in
populo. Surrexerunt autem quidam de synagoga que appellatur liber-
tinorum et cyrenensium et alexandrinorum et eorum qui erant a ci-
licia et asia disputantes cum stephano. et non poterant resistere
sapientie et spiritui qui loquebatur. Tunc submiserunt viros qui
dicerent se audisse eum dicentem verba blasphemie in moysen et
deum. Commoverunt itaque plebem et seniores et scribas et concur-
rentes rapuerunt eum et adduxerunt in concilium et sta-
tuerunt falsos testes dicentes. Homo iste non cessat loqui
verba adversus locum sanctum et legem. Audivimus enim eum dicentem
quoniam ihesus nazarenus hic destruet locum istum et mutabit
traditiones quas tradidit nobis moyses. Et intu-
entes eum omnes qui sedebant in concilio viderunt faciem eius tamquam
faciem angeli. Dixit autem princeps sacerdotum stephano. Si hec ita
se habent. Qui ait. Viri fratres et patres audite. VII

Deus glorie apparuit patri nostro abraham cum esset in me- ge. xii.
sopotamia priusquam moraretur in charan et dixit ad illum.
Exi de terra tua et de cognatione tua et veni in terram quam mon-
stravero tibi. Tunc exiit de terra chaldeorum et habitavit in charan. Et in-
de postquam mortuus est pater eius transtulit illum in terram istam in qua
nunc vos habitatis. Et non dedit illi hereditatem in ea nec passum
pedis. sed repromisit dare illi eam in possessionem et semi-
ni eius post ipsum cum non haberet filium. Locutus est autem ei deus quia erit xv.
semen eius accola in terra aliena et servituti eos subicient et
male tractabunt eos annis quadringentis. et gen-
tem cui servierint iudicabo ego dixit dominus. et post hec exibunt
et deservient michi in loco isto. Et dedit illi testamentum circum-
cisionis et sic genuit ysaac et circumcidit eum die octa-
vo. et ysaac iacob. et iacob xii patriarchas. Et patriarche
emulantes ioseph vendiderunt eum in egyptum. et erat deus
cum eo et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius et dedit ei gra-
tiam et sapientiam in conspectu pharaonis regis egypti et constituit eum
prepositum super egyptum et super omnem domum suam. Venit autem
fames in universam egyptum et chanaan et tribulatio mag-
na et non inveniebant cibos patres nostri. Cum audisset autem iacob
frumentum esse in egypto misit patres nostros primum. et in secundo
cognitus est ioseph a fratribus suis. et manifestatum est
pharaoni genus eius. Mittens autem ioseph accersivit iacob pa-
trem suum et omnem cognationem suam in animabus lxxv. Et descen-
dit iacob in egyptum et defunctus est ipse et patres nostri. et transla-
ti sunt in sichem. et positi sunt in sepulcro quod emit abraham precio
argenti a filiis emor filii sichem. Cum autem appropinquaret tempus
promissionis quam confessus fuerat deus abrahe. crevit populus et
multiplicatus est in egypto. quoadusque surrexit rex alius in e-
gypto qui non sciebat ioseph. Hic circumveniens genus nostrum
afflixit patres nostros ut exponerent infantes suos ne vi-
vificarentur. Eodem tempore natus est moyses et fuit gratus deo qui nu-
tritus est tribus mensibus in domo patris sui. Exposito autem illo sustu-
lit eum filia pharaonis et nutrivit eum sibi in filium. et eruditus est mo-
yses omni sapientia egyptiorum. et erat potens in verbis et in operi-
bus. Cum autem impleretur ei xl annorum tempus ascendit in cor eius
ut visitaret fratres suos filios israel. et cum vidisset quendam
iniuriam patientem vindicavit eum et fecit ultionem ei qui
iniuriam sustinebat percusso egyptio. Existimabat autem intel-
ligere fratres quoniam deus per manum ipsius daret salutem illis. at illi
non intellexerunt. Sequenti vero die apparuit illis litigan-
tibus et reconciliabat eos in pace dicens. Viri fratres estis
ut quid nocetis alterutrum. Qui autem iniuriam faciebat pro-
ximo suo repulit eum dicens. Quis te constituit principem
et iudicem super nos. Numquid interficere me tu vis quemadmodum in-
terfecisti heri egyptium. Fugit autem moyses in verbo isto
et factus est advena in terra madian ubi genuit duos filios.
Et expletis annis xl apparuit illi in deserto montis sy-
na angelus in igne flamme rubi. Moyses autem

videns admiratus est visum. Et accedente illo ut consideraret, facta est ad eum vox Domini dicens: Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob. Tremefactus autem Moyses non audebat considerare. Dixit autem illi Dominus: Solve calciamentum pedum tuorum; locus enim in quo stas terra sancta est. Videns vidi afflictionem populi mei qui est in Egypto et gemitum eorum audivi et descendi liberare eos. Et nunc veni et mittam te in Egyptum. Hunc Moysen quem negaverunt dicentes: Quis te constituit iudicem et principem super nos? hunc Deus principem et redemptorem misit cum manu angeli qui apparuit illi in rubo. Hic eduxit illos faciens prodigia et signa in terra Egypti et in Rubro mari et in deserto annis XL. Hic est Moyses qui dixit filiis Israel: Prophetam vobis suscitabit Deus de fratribus vestris tamquam me, ipsum audietis. Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina et cum patribus nostris, qui accepit verba vite dare nobis. Cui noluerunt obedire patres nostri, sed repulerunt illum, et aversi sunt cordibus suis in desertum, dicentes ad Aaron: Fac nobis deos qui precedant nos. Moyses enim hic qui eduxit nos de terra Egypti nescimus quid factum sit ei. Et vitulum fecerunt in illis diebus et obtulerunt hostiam simulacro et letabantur in operibus manuum suarum. Convertit autem Deus et tradidit eos servire militie celi, sicut scriptum est in libro prophetarum: Numquid victimas aut hostias obtulistis mihi annis XL in deserto, domus Israel? Et suscepistis tabernaculum Moloch et sidus dei vestri Rempham, figuras quas fecistis adorare eas, et transferam vos in Babylonem. Tabernaculum testimonii fuit cum patribus nostris in deserto sicut disposuit illis Deus loquens ad Moysen ut faceret illud secundum formam quam viderat. Quod et induxerunt suscipientes patres nostri cum Iesu in possessionem gentium quas expulit Deus a facie patrum nostrorum usque in diebus David, qui invenit gratiam apud Deum et petiit ut inveniret tabernaculum Deo Iacob. Salomon autem edificavit illi domum. Sed non Excelsus in manufactis habitat, sicut propheta dicit: Celum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Quam domum edificabitis mihi, dicit Dominus, aut quis locus requietionis mee? Nonne manus mea fecit hec omnia? Dura cervice et incircumcisi cordibus et auribus, vos semper Spiritui Sancto resistitis, sicut patres vestri et vos. Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos qui prenuntiabant de adventu iusti cuius vos nunc proditores et homicide fuistis, qui accepistis legem in dispositione angelorum et non custodistis. Audientes autem hec dissecabantur cordibus suis et stridebant dentibus in eum. Cum autem esset plenus Spiritu Sancto, intendens in celum vidit gloriam Dei et Iesum stantem a dextris virtutis Dei, et ait: Ecce video celos apertos et Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei. Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas et impetum fecerunt unanimiter in eum. Et eicientes eum extra civitatem lapidabant. Et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis qui vocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanum invocantem et dicentem: Domine Iesu, suscipe spiritum meum. Positis autem genibus clamavit voce magna dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum, quia nesciunt quid faciunt. Et cum hoc dixisset obdormivit in Domino.

VIII

Saulus autem erat consentiens neci eius. Facta est autem in illa die persecutio magna in ecclesia que erat Ierosolimis, et omnes dispersi sunt per regiones Iudee et Samarie preter apostolos. Curaverunt autem Stephanum viri timorati et fecerunt planctum magnum super eum. Saulus autem devastabat ecclesiam per domos intrans, et trahens viros ac mulieres tradebat in custodiam. Igitur qui dispersi erant pertransibant evangelizantes verbum Dei. Philippus autem descendens in civitatem Samarie predicabat illis Christum. Intendebant autem turbe his que a Philippo dicebantur unanimiter audientes et videntes signa que faciebat. Multi enim eorum qui habebant spiritus inmundos clamantes voce magna exibant. Multi autem paralitici et claudi curati sunt. Factum est ergo gaudium magnum in illa civitate. Vir autem quidam nomine Simon qui ante fuerat in civitate magus seducens gentem Samarie, dicens se esse aliquem magnum, cui auscultabant omnes a minimo usque ad maximum, dicentes: Hic est virtus Dei que vocatur magna. Attendebant autem eum propter quod multo tempore magicis suis dementasset eos. Cum vero credidissent Philippo evangelizanti de regno Dei et in nomine Iesu Christi baptizabantur viri ac mulieres. Tunc Simon et ipse credidit et cum baptizatus esset adherebat Philippo. Videns etiam signa et virtutes maximas fieri stupens admirabatur. Cum autem audissent apostoli qui erant Ierosolimis quod recepit Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Iohannem. Qui cum venissent oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum Sanctum; nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos et accipiebant Spiritum Sanctum. Cum vidisset autem Simon quia per impositionem manus apostolorum daretur Spiritus Sanctus, obtulit eis pecuniam dicens: Date et mihi hanc potestatem ut cuicumque imposuero manus accipiat Spiritum Sanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. Non est tibi pars neque sors in sermone isto; cor enim tuum non est rectum coram Deo. Penitentiam itaque age ab hac nequitia tua et roga Deum si forte remittatur tibi hec cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis et obligatione iniquitatis video te esse. Respondens autem Simon dixit: Precamini vos pro me ad Dominum ut nichil veniat super me horum que dixistis. Et quidem testificati et locuti verbum Domini redibant Ierosolimam et multis regionibus Samaritanorum evangelizabant. Angelus autem Domini locutus est ad Philippum dicens: Surge et vade contra meridianum ad viam que descendit ab Ierusalem in Gazam; hec est deserta. Et surgens abiit. Et ecce vir Ethiops eunuchus potens Candacis regine Ethiopum, qui erat super omnes gazas eius, venerat adorare in Ierusalem, et revertebatur sedens super currum suum legensque Ysaiam prophetam. Dixit autem Spiritus Philippo: Accede et adiunge te ad currum istum. Accurrens autem Philippus audivit eum legentem Ysaiam prophetam et dixit: Putasne intelligis que legis? Qui ait: Et quomodo possum si non aliquis ostenderit mihi? Rogavitque Philippum ut ascenderet et sederet secum. Locus autem scripture quem legebat erat hic: Tamquam ovis ad occisionem ductus est et sicut agnus

[...] coram tondente se sine voce. sic non aperuit os suum. In humilitate iudicium eius sublatum est. generationem eius quis enarrabit. Quoniam tolletur de terra vita eius. Respondens autem eunuchus Philippo dixit. Obsecro te de quo propheta dicit hoc, de se an de alio aliquo. Aperiens autem Philippus os suum et incipiens a scriptura ista evangelizavit illi Iesum. Et dum irent per viam venerunt ad quandam aquam, et ait eunuchus. Ecce aqua. Quid prohibet me baptizari. Dixit autem Philippus. Si credis ex toto corde licet. Et respondens ait. Credo filium Dei esse Iesum. Et iussit stare currum, et descenderunt uterque in aquam Philippus et eunuchus, et baptizavit eum. Cum autem ascendissent de aqua spiritus Domini rapuit Philippum, et amplius non vidit eum eunuchus. Ibat enim per viam suam gaudens. Philippus autem inventus est in Azoto, et pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis donec veniret Caesaream.

IX Saulus adhuc spirans minarum et caedis in discipulos Domini accessit ad principem sacerdotum et petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas, ut si quos invenisset huius viae viros ac mulieres vinctos perduceret in Ierusalem. Et cum iter faceret, contigit ut appropinquaret Damasco, et subito circumfulsit eum lux de caelo. Et cadens in terram audivit vocem dicentem sibi. Saule Saule quid me persequeris. Qui dixit. Quis es Domine. Et ille. Ego sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tremens ac stupens dixit. Domine quid me vis facere. Et Dominus ad eum. Surge et ingredere civitatem, et dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi qui comitabantur cum eo stabant stupefacti, audientes quidem vocem neminem autem videntes. Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes introduxerunt Damascum. Et erat tribus diebus non videns, et non manducavit neque bibit. Erat autem quidam discipulus Damasci nomine Ananias, et dixit ad illum in visu Dominus. Anania. At ille ait. Ecce ego Domine. Et Dominus ad eum. Surge et vade in vicum qui vocatur Rectus, et quaere in domo Iudae Saulum nomine Tarsensem. Ecce enim orat. Et vidit virum Ananiam nomine introeuntem et imponentem sibi manus ut visum recipiat. Respondit autem Ananias. Domine audivi a multis de viro hoc quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem, et hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes qui invocant nomen tuum. Dixit autem ad eum Dominus. Vade quoniam vas electionis mihi est iste ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis Israel. Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Et abiit Ananias et introivit in domum, et imponens ei manus dixit. Saule frater, Dominus misit me Iesus qui apparuit tibi in via qua veniebas ut videas et implearis Spiritu Sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tamquam squamae, et visum recepit, et surgens baptizatus est. Et cum accepisset cibum confortatus est. Fuit autem cum discipulis qui erant Damasci per dies aliquot. Et continuo in synagogis praedicabat Iesum, quoniam hic est filius Dei. Stupebant autem omnes qui audiebant, et dicebant. Nonne hic est qui expugnabat in Ierusalem eos qui invocabant nomen istud, et huc ad hoc venit ut vinctos illos duceret ad principes sacerdotum. Saulus autem multo magis invalescebat, et confundebat Iudaeos qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus. Cum autem implerentur dies multi, consilium fecerunt in unum Iudaei ut eum interficerent. Innotuerunt autem Saulo insidiae eorum. Custodiebant autem et portas die ac nocte ut eum interficerent. Accipientes autem discipuli eum nocte per murum dimiserunt eum submittentes in sporta. Cum autem venisset in Ierusalem temptabat iungere se discipulis, et omnes timebant eum, non credentes quia esset discipulus. Barnabas autem apprehensum illum duxit ad apostolos, et narravit illis quomodo in via vidisset Dominum, et quia locutus est ei, et quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine Iesu. Et erat cum illis intrans et exiens in Ierusalem, fiducialiter agens in nomine Domini. Loquebatur quoque gentibus, et disputabat cum Graecis. Illi autem quaerebant eum occidere. Quod cum cognovissent fratres, deduxerunt eum nocte Caesaream, et dimiserunt Tarsum. Ecclesia quidem per totam Iudaeam et Galilaeam et Samariam habebat pacem, et aedificabatur ambulans in timore Domini, et consolatione Sancti Spiritus replebatur. Factum est autem ut Petrus dum pertransiret universos, deveniret ad sanctos qui habitabant Lyddae. Invenit autem ibi hominem quendam nomine Aeneam ab annis octo iacentem in grabato, qui erat paralyticus. Et ait illi Petrus. Aenea sanet te Dominus Iesus Christus. Surge et sterne tibi. Et continuo surrexit. Et viderunt illum omnes qui habitabant Lyddae et Saronae, qui conversi sunt ad Dominum. In Ioppe autem erat quaedam discipula nomine Tabitha, quae interpretata dicitur Dorcas. Haec erat plena operibus bonis et elemosinis quas faciebat. Factum est autem in diebus illis ut infirmata moreretur. Quam cum lavissent, posuerunt eam in cenaculo. Cum autem prope esset Lydda ab Ioppe, discipuli audientes quia Petrus esset ibi, miserunt duos viros ad eum rogantes, Ne pigriteris venire usque ad nos. Exsurgens autem Petrus venit cum illis. Et cum advenisset duxerunt illum in cenaculum, et circumsteterunt illum omnes viduae flentes et ostendentes tunicas et vestes quas faciebat illis Dorcas. Eiectis autem omnibus foras Petrus ponens genua oravit, et conversus ad corpus dixit. Tabitha surge. At illa aperuit oculos suos, et viso Petro resedit. Dans autem illi manum erexit eam. Et cum vocasset sanctos et viduas, assignavit eam vivam. Notum autem factum est per universam Ioppen, et crediderunt multi in Domino. Factum est autem ut dies multos moraretur in Ioppe apud Simonem quendam coriarium.

X Vir autem quidam erat in Caesarea nomine Cornelius, centurio cohortis quae dicitur Italica, religiosus et timens Deum cum omni familia sua, faciens elemosinas multas plebi, et deprecans Deum semper. Is vidit in visu manifeste quasi hora nona angelum Dei introeuntem ad se et dicentem sibi. Corneli. At ille intuens eum timore correptus dixit. Quis es Domine. Dixit autem illi. Orationes tuae et elemosinae tuae ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. Et nunc mitte viros in Ioppen, et accersi Simonem quendam qui cognominatur Petrus. Hic hospitatur apud Simonem quendam coriarium cuius est domus iuxta mare. Hic dicet tibi quid te oporteat facere. Et cum discessisset angelus qui loquebatur illi, vocavit duos domesticos suos et militem metuentem Dominum ex his qui illi parebant. Quibus cum narrasset omnia misit illos in Ioppen. Postera autem die iter illis facientibus et appropinquantibus

ciuitati. ascendit petrus in superiora domus ut oraret circa ho-
ram sextam. Et cum esuriret voluit gustare. parantibus
autem illis cecidit super eum mentis excessus. et uidit celum a-
pertum. et descendens vas quoddam velud linteum magnum
quatuor initiis submitti de celo in terram. In quo erant omnia
quadrupedia et serpentia terre et volatilia celi. Et facta est vox
ad eum. Surge petre occide et manduca. Ait autem petrus.
Absit a me domine. quia numquam manducaui omne commune et
inmundum. Et vox iterum secundo ad eum. Que deus purificauit
tu ne commune dixeris. hoc autem factum est per ter. et statim re-
ceptum est vas in celum. Et dum intra se hesitaret
petrus. quidnam esset visio quam vidisset. ecce viri qui
missi fuerant a cornelio inquirentes domum simonis
astiterunt ad ianuam. Et cum vocassent interrogabant
si symon qui cognominatur petrus illic haberet hospitium.
Petro autem cogitante de visione dixit spiritus ei. Ecce viri
tres querunt te. Surge itaque et descende et vade cum eis
nichil dubitans. quia ego misi illos. Descendens autem petrus
ad viros dixit. Ecce ego sum quem queritis. Que causa est
propter quam venistis. Qui dixerunt. Cornelius centurio vir
iustus et timens deum et testimonium habens ab uniuer-
sa gente iudeorum. responsum accepit ab angelo sancto. accer-
sire te in domum suam et audire verba abs te. Introducens
ergo eos recepit hospitio. Sequenti autem die surgens profe-
ctus est cum illis. et quidam ex fratribus ab ioppe comitati sunt
eum ut petro testes sint. Altera autem die introiuit ce-
saream. Cornelius vero expectabat illos conuocatis cogna-
tis suis et necessariis amicis. Et factum est cum introisset petrus
obuius venit ei cornelius. et procidens ad pedes eius adorauit.
Petrus vero eleuauit eum dicens. Surge et ego ipse homo
sum sicut et tu. Et loquens cum illo intrauit et inuenit
multos qui conuenerant. dixitque ad eos. Vos scitis quomodo
abhominatum sit viro iudeo coniungi aut accedere
ad alienigenam. Sed mihi ostendit deus neminem communem aut
inmundum dicere hominem. propter quod sine dubitatione veni ac-
cersitus. Interrogo ergo vos quam ob causam accersistis me. Cor-
nelius ait. A nudius quarta die. usque ad hanc horam eram
orans et ieiunans hora nona in domo mea. Et ecce vir ste-
tit ante me in veste candida. et ait. Corneli exaudita est
oratio tua. et elemosine tue commemorate sunt in conspectu dei.
Mitte ergo in ioppen et accersi symonem qui cognominatur petrus.
Hic hospitatur in domo symonis coriarii iuxta mare. Is cum
venerit loquetur tibi. Confestim ergo misi ad te. et tu bene fecisti
veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsu-
mus. audire omnia quecumque tibi precepta sunt a domino. Aperiens autem
petrus os suum dixit. In veritate comperi quia non est personarum
acceptor deus. Sed in omni gente qui timet deum et operatur iusti-
ciam acceptus est illi. Verbum misit deus filiis israel annuntians
pacem per ihesum christum. hic est omnium dominus. Vos scitis quod factum est per
uniuersam iudeam incipiens enim a galilea post bap-
tismum quod predicauit iohannes ihesum a nazareth. quomodo unxit eum deus
spiritu sancto et uirtute. qui pertransiit benefaciendo et sanando
omnes oppressos a diabolo quoniam deus erat cum illo. Et nos te-
stes sumus omnium que fecit in regione iudeorum et ierusalem. quem occi-
derunt suspendentes in ligno. hunc deus suscitauit tercia
die et dedit eum manifestum fieri non omni populo sed testibus preordinatis
a deo nobis qui manducauimus et bibimus cum illo postquam resurre-
xit a mortuis. et precepit nobis predicare populo et testificari quia
ipse est qui constitutus est a deo iudex uiuorum et mortuorum.
huic omnes prophete testimonium perhibent remissionem peccatorum
accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. Adhuc loquen-
te petro uerba hec cecidit spiritus sanctus super omnes qui audie-
bant uerbum. et obstupuerunt ex circumcisione fideles qui uene-
rant cum petro quia et in nationes gratia spiritus sancti effusa est.
Audiebant enim illos loquentes linguis et magnifican-
tes deum. Tunc respondit petrus. Numquid aquam quis prohibere potest ut non bap-
tizentur hii qui spiritum sanctum acceperunt sicut et nos. et iussit eos
baptizari in nomine domini ihesu christi. Tunc rogauerunt eum ut mane-
ret apud eos aliquot diebus.

XI

Audierunt autem apostoli et fratres qui erant in iudea quoniam et gen-
tes receperunt uerbum dei. Cum autem ascendisset petrus ie-
rosolimam disceptabant aduersus illum qui erant ex circum-
cisione dicentes. Quare introisti ad uiros preputium ha-
bentes et manducasti cum illis. Incipiens autem petrus exponebat
illis ordinem dicens. Ego eram in ciuitate ioppe orans
et uidi in excessu mentis mee uisionem descendens uas quod-
dam uelut linteum magnum quatuor initiis submitti de celo et ue-
nit usque ad me. In quod intuens considerabam et uidi quadrupedia
terre et bestias et reptilia et uolatilia celi. Audiui autem et uo-
cem dicentem mihi. Surge petre occide et manduca. Dixi autem nequaquam
domine quia commune aut inmundum numquam introiuit in os meum.
Respondit autem uox secundo de celo. Que deus mundauit tu ne commune
dixeris. hoc autem factum est per ter et recepta sunt omnia rursum in celum.
Et ecce uiri tres confestim astiterunt in domo in qua eram
missi a cesarea ad me. Dixit autem spiritus mihi ut irem cum illis nichil hesi-
tans. Venerunt autem mecum et sex fratres isti et ingressi sumus
in domum uiri. Narrauit autem nobis quomodo uidisset angelum in do-
mo sua stantem et dicentem sibi. Mitte in ioppen et accersi
symonem qui cognominatur petrus qui loquetur tibi uerba in quibus
saluus eris tu et uniuersa domus tua. Cum autem cepissem
loqui cecidit spiritus sanctus super eos sicut et in nos in ini-
tio. Recordatus sum autem uerbi domini sicut dicebat. Iohannes quidem
baptizauit aqua uos autem baptizabimini spiritu sancto. Si ergo
eandem gratiam dedit illis deus sicut et nobis qui credidimus in do-
minum ihesum christum. ego quis eram qui possem prohibere
deum. his auditis tacuerunt et glorificauerunt deum di-
centes. Ergo et gentibus penitentiam dedit deus ad uitam. Et illi
quidem qui dispersi erant a tribulatione que facta fuerat sub stephano
perambulauerunt usque ad phenicen et cyprum et antiochiam
nemini loquentes uerbum nisi solis iudeis. Erant autem qui-
dam ex eis uiri cyprii et cyrenei. Qui cum introissent antiochi-
am loquebantur ad grecos annuntiantes dominum ihesum. Et erat
manus domini cum eis. multusque numerus credentium conuersus
est ad dominum. Peruenit autem sermo ad aures ecclesie que

erat Ierosolimis super istis: et miserunt Barnabam usque Antiochiam.
Qui cum pervenisset et vidisset gratiam Domini gavisus est: et hortabatur
omnes in proposito cordis permanere in Domino: quia erat vir bonus et plenus
Spiritu Sancto et fide. Et apposita est multa turba Domino. Profectus est autem
Tarsum ut quaereret Saulum: quem cum invenisset perduxit An-
tiochiam. Et annum totum conversati sunt ibi in ecclesia: et docuerunt tur-
bam multam, ita ut cognominarentur primum Antiochiae dis-
cipuli Christiani. In his autem diebus supervenerunt ab Ierosolimis
prophetae Antiochiam: et surgens unus ex eis nomine Agabus significabat
per spiritum famem magnam futuram in universo orbe terrarum:
quae facta est sub Claudio. Discipuli autem prout quisque habebat pro-
posuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Iudaea
fratribus: quod et fecerunt mittentes ad seniores per manus Barnabae

XII

Eodem autem tempore misit Herodes et Sauli.
rex manus ut affligeret quosdam de ecclesia. Occidit autem Iaco-
bum fratrem Iohannis gladio. Videns autem quia placeret Iudaeis, ap-
posuit apprehendere et Petrum. Erant autem dies azimorum. Quem cum
apprehendisset misit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus
militum custodiendum, volens post pascha producere eum populo.
Et Petrus quidem servabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine in-
termissione ab ecclesia ad Deum pro eo. Cum autem producturus eum
esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter
duos milites vinctus catenis duabus: et custodes ante ostium
custodiebant carcerem. Et ecce angelus Domini astitit: et lumen
refulsit in habitaculo: percussoque latere Petri, excitavit eum di-
cens: Surge velociter. Et ceciderunt catenae de manibus eius.
Dixit autem angelus ad eum: Praecingere, et calcia te caligas tuas.
Et fecit sic. Et dixit illi: Circumda tibi vestimentum tuum et sequere
me. Et exiens sequebatur eum, et nesciebat quia verum est quod
fiebat per angelum: existimabat autem se visum videre. Transeun-
tes autem primam et secundam custodiam, venerunt ad portam ferream
quae ducit ad civitatem: quae ultro aperta est eis. Et exeuntes
processerunt vicum unum: et continuo discessit angelus ab eo. Et
Petrus ad se reversus dixit: Nunc scio vere quia misit Dominus
angelum suum, et eripuit me de manu Herodis, et de omni exspec-
tatione plebis Iudaeorum. Consideransque venit ad domum
Mariae matris Iohannis qui cognominatus est Marcus, ubi erant multi
congregati et orantes. Pulsante autem eo ostium ia-
nuae, processit puella ad audiendum nomine Rode. Et ut cog-
novit vocem Petri, prae gaudio non aperuit ianuam, sed intro cur-
rens nuntiavit stare Petrum ante ianuam. At illi dixerunt ad
eam: Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem
dicebant: Angelus eius est. Petrus autem perseverabat pul-
sans. Cum autem aperuissent, viderunt eum, et obstupuerunt.
Annuens autem eis manu ut tacerent, narravit quomodo Dominus eduxis-
set eum de carcere, dixitque: Nuntiate Iacobo et fratribus haec. Et
egressus abiit in alium locum. Facta autem die, erat non parva tur-
batio inter milites, quidnam factum esset de Petro. Herodes
autem cum requisisset eum et non invenisset, inquisitione facta de
custodibus, iussit eos duci. Descendensque a Iudaea in Caesa-
ream ibi commoratus est. Erat autem iratus Tyriis et Sidoniis. At
illi unanimes venerunt ad eum, et persuaso Blasto qui erat
super cubiculum regis, postulabant pacem, eo quod alerentur regio-
nes eorum ab illo. Statuto autem die Herodes vestitus veste regali
sedit pro tribunali, et concionabatur ad eos. Populus autem acclamabat: Dei
voces et non hominis. Confestim autem percussit eum angelus Domini,
eo quod non dedisset honorem Deo: et consumptus a vermibus expiravit.
Verbum autem Domini crescebat et multiplicabatur. Barnabas et
Saulus reversi sunt ab Ierosolimis, expleto ministerio, assump-
to Iohanne qui cognominatus est Marcus.

XIII

Erant autem in ecclesia quae erat Antiochiae prophetae et docto-
res, in quibus Barnabas et Simon qui vocabatur Niger,
et Lucius Cyrenensis, et Manahen qui erat Herodis tetrar-
chae collactaneus, et Saulus. Ministrantibus autem illis Domino
et ieiunantibus, dixit illis Spiritus Sanctus: Segregate mihi Saulum et
Barnabam in opus ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes et oran-
tes et imponentes eis manus, dimiserunt illos. Et ipsi quidem
missi a Spiritu Sancto abierunt Seleuciam: et inde navigaverunt
Cyprum. Et cum venissent Salaminam, praedicabant verbum Dei in
synagogis Iudaeorum. Habebant autem et Iohannem in ministerio. Et cum perambu-
lassent universam insulam usque ad Paphum, invenerunt quem-
dam virum magum pseudoprophetam Iudaeum cui nomen erat Ba-
riesu, qui erat cum proconsule Sergio Paulo viro prudente. Hic
accersitis Barnaba et Paulo desiderabat audire verbum Dei. Re-
sistebat autem illis Elimas magus: sic enim interpretatur nomen eius:
quaerens avertere proconsulem a fide. Saulus autem qui et Paulus, repletus
Spiritu Sancto, intuens in eum dixit: O plene omni dolo et omni fallacia,
fili diaboli, inimice omnis iustitiae, non desinis subvertere vias Domini
rectas. Et nunc ecce manus Domini super te, et eris caecus, non videns sole-
m usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo et tenebrae:
et circuiens quaerebat qui ei manum daret. Tunc proconsul cum vidis-
set factum, credidit admirans super doctrina Domini. Et cum a Papho
navigassent Paulus et qui cum eo erant, venerunt Pergen Pam-
phyliae. Iohannes autem discedens ab eis reversus est Ierosolimam.
Illi vero pertranseuntes Pergen, venerunt Antiochiam Pisidiae:
et ingressi synagogam die sabbatorum, sederunt. Post lecti-
onem autem legis et prophetarum, miserunt principes synagogae ad eos
dicentes: Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad
plebem, dicite. Surgens autem Paulus, et manu silentium indicens,
ait: Viri Israelitae, et qui timetis Deum, audite. Deus plebis Israel ele-
git patres nostros, et plebem exaltavit cum essent incolae in terra
Aegypti, et in brachio excelso eduxit eos ex ea. Et per quadraginta anno-
rum tempus mores eorum sustinuit in deserto. Et destruens gentes
septem in terra Chanaan, sorte distribuit eis terram eorum, quasi
post quadringentos et quinquaginta annos: et post haec dedit iudices usque
ad Samuel prophetam. Et exinde postulaverunt regem: et dedit
illis Deus Saul filium Cis, virum de tribu Beniamin, annis quadraginta: et a-
moto illo, suscitavit illis David regem: cui testimonium perhibens
dixit: Inveni David filium Iesse virum secundum cor meum, qui faciet
omnes voluntates meas. Huius Deus ex semine secundum promissionem e-
duxit Israel salvatorem Iesum, praedicante Iohanne ante faciem adven-
tus eius baptismum poenitentiae omni populo Israel. Cum impleret autem
Iohannes cursum suum, dicebat: Quem me arbitramini esse, non
sum ego: sed ecce venit post me cuius non sum dignus solve-

calciamenta pedum eius. Viri fratres filii generis Abraham et
qui in vobis timent Deum, vobis verbum salutis huius missum est. Qui
enim habitabant Hierusalem et principes eius hunc ignorantes
et voces prophetarum quae per omne sabbatum leguntur iudicantes imple-
verunt, et nullam causam mortis invenientes in eum petierunt a Pi-
lato ut interficerent eum. Cumque consummassent omnia quae de eo scripta e-
rant, deponentes eum de ligno posuerunt eum in mo-
numento. Deus vero suscitavit eum a mortuis tertia die. Qui visus est
per dies multos his qui simul ascenderant cum eo de Galilea
in Hierusalem, qui usque nunc sunt testes eius ad plebem. Et nos vobis an-
nuntiamus eam quae ad patres nostros repromissio facta est, quoniam hanc
Deus adimplevit filiis nostris resuscitans Iesum, sicut et in psalmo
secundo scriptum est: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quod autem
resuscitavit eum a mortuis amplius iam non reversurum in corrup-
tionem, ita dixit: quia dabo vobis sancta David fidelia. Ideoque
et alibi dicit: Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. David enim in
sua generatione cum administrasset voluntati Dei dormivit
et appositus est ad patres suos et vidit corruptionem.
Quem vero Deus suscitavit a mortuis non vidit corruptionem. No-
tum igitur sit vobis viri fratres quia per hunc vobis remissio peccatorum an-
nuntiatur ab omnibus peccatis quibus non potuistis in lege Moysi iu-
stificari. In hoc omnis qui credit iustificatur. Videte ergo ne su-
perveniat vobis quod dictum est in prophetis: Videte contemptores
et admiramini et disperdimini, quia opus operor ego in diebus vestris,
opus quod non credetis si quis enarraverit vobis. Exeuntibus autem illis
rogabant ut sequenti sabbato loquerentur sibi verba haec. Cumque
dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Iudaeorum et colentium
Deum advenarum Paulum et Barnabam. Qui loquentes sua-
debant eis ut permanerent in gratia Dei. Sequenti vero sab-
bato paene universa civitas convenit audire verbum Dei. Vi-
dentes autem turbas Iudaei repleti sunt zelo et contradicebant his quae
a Paulo dicebantur blasphemantes. Tunc constanter Paulus et
Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed
quoniam repellitis illud et indignos vos iudicatis aeternae vitae,
ecce convertimur ad gentes. Sic enim praecepit nobis Dominus: Posui te in
lucem gentibus ut sis in salutem usque ad extremum terrae. Au-
dientes autem gentes gavisae sunt et glorificabant verbum Domini per
universam regionem. Iudaei autem concitaverunt mulieres reli-
giosas et honestas et primos civitatis et excitaverunt perse-
cutionem in Paulum et Barnabam et eiecerunt eos de finibus
suis. At illi excusso pulvere pedum in eos venerunt Ico-
nium. Discipuli quoque replebantur gaudio et Spiritu Sancto. XIIII

Factum est autem Iconii ut simul introirent synagogam
Iudaeorum et loquerentur, ita ut crederet Iudaeorum et Grae-
corum copiosa multitudo. Qui vero increduli fuerunt Iudaei
suscitaverunt et ad iracundiam concitaverunt animas gentium
adversus fratres. Multo igitur tempore demorati sunt fiducialiter age-
ntes in Domino, testimonium perhibente verbo gratiae suae, dante
signa et prodigia fieri per manus eorum. Divisa est autem multitudo
civitatis, et quidam quidem erant cum Iudaeis, quidam vero cum
apostolis. Cum autem factus esset impetus gentilium et Iudae-
orum cum principibus suis ut contumeliis afficerent et lapi-
darent eos, intellegentes confugerunt ad civitates Lycao-
niae, Lystram et Derben et universam regionem in circuitu,
et ibi evangelizantes erant. Et quidam vir Lystris infirmus
pedibus sedebat, claudus ex utero matris suae, qui numquam am-
bulaverat. Hic audivit Paulum loquentem. Qui intuitus eum
et videns quia fidem haberet ut salvus fieret, dixit magna
voce: Surge super pedes tuos rectus. Et exilivit et ambula-
bat. Turbae autem cum vidissent quod fecerat Paulus levaverunt vo-
cem suam Lycaonice dicentes: Dii similes facti hominibus descende-
runt ad nos. Et vocabant Barnabam Iovem, Paulum vero Mercu-
rium quoniam ipse erat dux verbi. Sacerdos quoque Iovis qui erat ante
civitatem tauros et coronas ante ianuas afferens cum populis
volebat sacrificare. Quod ubi audierunt apostoli Barnabas et Paulus,
conscissis tunicis suis exilierunt in turbas clamantes et
dicentes: Viri, quid haec facitis? Et nos mortales sumus
similes vobis, ab his vanis converti ad Deum vivum qui fecit cae-
lum et terram et mare et omnia quae in eis sunt, qui in praeteritis genera-
tionibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas; et quidem non sine
testimonio semetipsum reliquit benefaciens de caelo dans
pluvias et tempora fructifera implens cibo et laetitia corda
nostra. Et haec dicentes vix sedaverunt turbas ne sibi immolarent.
Supervenerunt autem quidam ab Antiochia et Iconio Iudaei et
persuasis turbis lapidantesque Paulum traxerunt extra civita-
tem existimantes eum esse mortuum. Circumdantibus autem eum dis-
cipulis surgens intravit civitatem, et postera die profectus est
cum Barnaba in Derben. Cumque evangelizassent civi-
tati illi et docuissent multos, reversi sunt Lystram et Iconium
et Antiochiam confirmantes animas discipulorum, exhortantes-
que ut permanerent in fide, et dicentes quoniam per multas tribula-
tiones oportet nos intrare in regnum Dei. Et cum con-
stituissent illis per singulas ecclesias presbyteros et orassent cum
ieiunationibus, commendaverunt eos Domino in quem credide-
runt. Transeuntesque per Pisidiam vel Physidiam venerunt in Pam-
phyliam, et loquentes Domini verbum in Perge descenderunt in Ata-
liam, et inde navigaverunt Antiochiam unde erant traditi gratiae
Dei in opus quod compleverunt. Cum autem venissent et congregas-
sent ecclesiam, retulerunt quanta fecisset Deus cum illis, quia aperuisset
gentibus ostium fidei. Morati sunt autem tempus non modicum cum dis-
cipulis.

XV

Et quidam descendentes de
Iudaea docebant fratres quia nisi circumcidamini secundum mo-
rem Moysi non potestis salvi fieri. Facta ergo seditione non minima
Paulo et Barnabae adversus illos, statuerunt ut ascende-
rent Paulus et Barnabas et quidam alii ex aliis ad apostolos
et presbyteros in Hierusalem super hac quaestione. Illi ergo deducti ab ec-
clesia pertransibant Phoenicen et Samariam narrantes con-
versionem gentium, et faciebant gaudium magnum omni-
bus fratribus. Cum autem venissent Hierusalem, suscepti sunt ab
ecclesia et ab apostolis et senioribus, annuntiantes quanta Deus
fecisset cum illis. Surrexerunt autem quidam de haeresi Pharisaeorum qui cre-
diderunt, dicentes quia oportet circumcidi eos, praecipere-
que servare legem Moysi. Conveneruntque apostoli et seniores vi-
dere de verbo hoc. Cum autem magna conquisitio fieret

Surgens petrus dixit ad eos. Viri fratres vos scitis quoniam ab an-
tiquis diebus in nobis elegit deus per os meum audire gentes ver-
bum evangelii et credere. Et qui novit corda deus testimonium per-
hibuit dans illis spiritum sanctum sicut et nobis. Et nichil discrevit inter
nos et illos fide purificans corda eorum. Nunc ergo quid temptatis
deum imponere iugum super cervices discipulorum quod neque nos neque patres
nostri portare potuimus. Sed per gratiam domini nostri ihesu christi credimus
salvari quemadmodum et illi. Tacuit autem omnis multitudo. Et
audiebant barnabam et paulum narrantes quanta deus
fecisset signa et prodigia in gentibus per eos. Et postquam tacuerunt
respondit iacobus dicens. Viri fratres audite me. Symon narravit quem-
admodum primum deus visitavit sumere ex gentibus populum
nomini suo. Et huic concordant verba prophetarum sicut scriptum est. Post hec
revertar et reedificabo tabernaculum david quod decidit et diruta eius
reedificabo et erigam illud ut requirant ceteri hominum dominum et
omnes gentes super quas invocatum est nomen meum dicit dominus faciens
hec. Notum a seculo est domino opus suum. Propter quod ego iudico non inquieta-
ri eos qui ex gentibus convertuntur ad deum. Sed scribere ad eos
ut abstineant se a contaminationibus simulacrorum et for-
nicatione et suffocatis et sanguine. Moyses enim a temporibus
antiquis habet in singulis civitatibus qui eum predicent in syna-
gogis ubi per omne sabbatum legitur. Tunc placuit apostolis et senioribus
cum omni ecclesia eligere viros ex eis et mittere antiochiam cum
paulo et barnaba. Iudam qui cognominabatur barsabas et silam viros
primos in fratribus scribentes per manus eorum. Apostoli et seniores fratres
his qui sunt antiochie et syrie et cilicie fratribus ex gentibus sa-
lutem. Quoniam audivimus quia quidam ex nobis exeuntes turbave-
runt vos verbis. Evertentes animas vestras quibus non mandavi-
mus. Placuit nobis collectis in unum eligere viros et mitte-
re ad vos cum karissimis nostris barnaba et paulo hominibus qui tra-
diderunt animas suas pro nomine domini nostri ihesu christi. Misimus ergo iudam
et silam qui et ipsi vobis verbis referent eadem. Visum est enim spiritui sancto et nobis
nichil ultra imponere vobis oneris quam hec necessaria. Ut abstineatis vos
ab immolatis simulacrorum et sanguine suffocato et fornicati-
one. A quibus custodientes vos bene agetis. Valete. Illi ergo dimis-
si descenderunt antiochiam et congregata multitudine tradide-
runt epistolam. Quam cum legissent gavisi sunt super consolatione. Iudas autem
et silas et ipsi cum essent prophete verbo plurimo consolati sunt fratres et confirmave-
runt. Facto autem ibi aliquanto tempore dimissi sunt cum pace a fratribus
ad eos qui miserant illos. Visum est autem sile ibi remanere.
Iudas autem solus abiit ierusalem. Paulus autem et barnabas de-
morabantur antiochie docentes et evangelizantes cum
aliis pluribus verbum domini. Post aliquot autem dies dixit ad barnabam
paulus. Revertentes visitemus fratres per universas civitates in
quibus predicavimus verbum domini quomodo se habeant. Barnabas autem
volebat secum assumere iohannem qui cognominabatur marcus.
Paulus autem rogabat eum ut qui discessisset ab eis de pamphi-
lia et non isset cum eis in opus non deberet recipi eum. Facta est autem dissen-
sio ita ut discederent ab invicem et barnabas quidem assump-
to marcho navigaret cyprum. Paulus vero electo sila
profectus est traditus gratie dei a fratribus. Perambulabat autem syri-
am et ciliciam confirmans ecclesias precipiens custodire pre-
cepta apostolorum et seniorum.

Pervenit autem in derben et listram. Et ecce XVI
discipulus quidam erat ibi nomine thimotheus filius mulieris iu-
dee fidelis patre gentili. Huic testimonium bonum reddebant qui in
listris erant et yconio fratres. Hunc voluit paulus secum pro-
ficisci. Et assumens circumcidit eum propter iudeos qui erant in illis
locis. Sciebant enim omnes quod pater eius erat gentilis. Cum autem pertransirent civi-
tates tradebant eis custodire dogmata que erant decreta ab apostolis
et senioribus qui erant ierosolimis. Et ecclesie quidem confirmabantur fi-
de et habundabant numero cotidie. Transeuntes autem frigiam et gala-
tie regionem vetati sunt a spiritu sancto loqui verbum dei in asya.
Cum venissent autem in misiam temptabant ire in bithiniam et non
permisit eos spiritus ihesu. Cum autem pertransissent misiam descen-
derunt troadem. Et visio per noctem paulo ostensa est. Vir mace-
do quidam erat stans et deprecans eum et dicens. Transiens in
macedoniam adiuva nos. Ut autem visum vidit. Statim quesi-
vimus proficisci in macedoniam certi facti quod vocasset nos deus
evangelizare eis. Navigantes autem a troade recto cur-
su venimus samotraciam et sequenti die neapolim
et inde philippis que est prima partis macedonie civitas
colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot confere-
ntes. Die autem sabbatorum egressi sumus foras portam iux-
ta flumen ubi videbatur oratio esse. Et sedentes loquebamur mulie-
ribus que convenerant. Et quedam mulier nomine lidia purpu-
raria civitatis thyatirenorum colens deum audivit cuius
dominus aperuit cor intendere his que dicebantur a paulo. Cum
autem baptizata esset et domus eius deprecata est dicens. Si iu-
dicastis me fidelem domino esse introite in domum meam
et manete. Et coegit nos. Factum est autem euntibus nobis ad
orationem puellam quandam habentem spiritum phitonem obviare
nobis que questum magnum prestabat dominis suis divinando.
Hec subsecuta paulum et nos clamabat dicens. Isti homines
servi dei excelsi sunt qui annuntiant vobis viam salutis. Hoc autem fa-
ciebat multis diebus. Dolens autem paulus et conversus dixit spiritui.
Precipio tibi in nomine ihesu christi exire ab ea. Et exiit eadem hora. Vi-
dentes autem domini eius quia exivit spes questus eorum. Apprehendentes
paulum et silam perduxerunt in forum ad principes. Et offerentes
eos magistratibus dixerunt. Hii homines conturbant civitatem
nostram cum sint iudei. Et annuntiant morem quem non licet nobis
suscipere neque facere cum simus romani. Et cucurrit plebs adversus
eos et magistratus scissis tunicis eorum iusserunt eos virgis
cedi. Et cum multas plagas eis imposuissent miserunt eos in
carcerem precipientes custodi ut diligenter custodiret eos.
Qui cum tale preceptum accepisset misit eos in interiorem
carcerem et pedes eorum strinxit ligno. Media autem noc-
te paulus et silas adorantes laudabant deum et audiebant
eos qui in custodia erant. Subito vero terre motus factus est
magnus ita ut moverentur fundamenta carceris. Et statim
aperta sunt omnia ostia et universorum vincula soluta sunt. Exper-
gefactus autem custos carceris et videns ianuas apertas car-
ceris evaginato gladio volebat se interficere estimans
fugisse vinctos. Clamavit autem paulus voce magna di-
cens. Nichil feceris tibi mali universi enim hic sumus. Petens autem

Lumine introgressus est et tremefactus procidit paulo et sile ad pe-
des et producens eos foras ait domini quid me oportet facere ut salvus
fiam. At illi dixerunt. Crede in dominum ihesum et salvus eris tu et do-
mus tua. Et locuti sunt ei verbum domini cum omnibus qui erant in domo
eius. Et tollens eos in illa hora noctis lavit plagas eorum et bap-
tizatus est ipse et omnis domus eius continuo. Cumque perduxisset eos in
domum suam apposuit eis mensam et letatus est cum omni domo sua
credens deo. Et cum dies factus esset miserunt magistratus
lictores dicentes. Dimitte homines illos. Nuntiavit autem custos
carceris verba hec paulo quia miserunt magistratus ut dimitta-
mini. Nunc igitur exeuntes ite in pace. Paulus autem dixit eis.
Cesos nos publice indempnatos homines romanos miserunt
in carcerem et nunc occulte nos eiciunt. Non ita sed veniant
et ipsi nos eiciant. Nuntiaverunt autem magistratibus lictores verba
hec. Timueruntque audito quia romani essent et venientes de-
precati sunt eos et educentes rogabant ut egrederentur de
urbe. Exeuntes autem de carcere introierunt ad lydiam et visis
fratribus consolati sunt eos et profecti sunt.

XVII

Cum autem perambulassent amphipolim et appolloniam
venerunt thessalonicam ubi erat synagoga iudeo-
rum. Secundum consuetudinem autem paulus introivit ad eos et per sabbata tria
disserebat eis de scripturis adaperiens et insinuans quia christum
oportuit pati et resurgere a mortuis et quia hic est
ihesus christus quem ego annuntio vobis. Et quidam ex eis crediderunt
et adiuncti sunt paulo et sile et de colentibus gentilibusque
magna multitudo et mulieres nobiles non pauce. Zela-
ntes autem iudei assumentesque de vulgo quosdam
malos et turba facta concitaverunt civitatem et assistentes
domui iasonis querebant eos producere in populum. Et cum non in-
venissent eos trahebant iasonem et quosdam fratres ad principes
civitatis clamantes quoniam hii qui orbem concitant et
huc venerunt quos suscepit iason et hii omnes contra decreta
cesaris faciunt regem alium dicentes esse ihesum. Concitaverunt
autem plebem et principes civitatis audientes hec et accepta sa-
tisfactione a iasone et a ceteris dimiserunt eos. Fratres vero confestim
per noctem dimiserunt paulum et silam in beroam. Qui cum ve-
nissent in synagogam iudeorum introierunt. Hii autem erant no-
biliores eorum qui sunt thessalonice qui susceperunt verbum cum omni
aviditate cotidie scrutantes scripturas si hec ita se haberent
et multi quidem crediderunt ex eis et gentilium mulierum hone-
starum et viri non pauci. Cum autem cognovissent in thessalo-
nica iudei quia et berove predicatum est a paulo verbum dei venerunt
et illuc commoventes et turbantes multitudinem. Statimque
paulum tunc dimiserunt fratres ut iret usque ad mare. Silas autem
et timotheus remanserunt ibi. Qui autem deducebant paulum
perduxerunt usque athenas et accepto mandato ab eo
ad silam et timotheum ut quam celeriter venirent ad illum
profecti sunt. Paulus autem cum athenis eos expectaret incita-
batur spiritus eius in ipso videns ydolatrie deditam civitatem.
Disputabat igitur in synagoga cum iudeis et colentibus et in foro per
omnes dies ad eos qui aderant. Quidam autem epicurei et stoici
philosophi disserebant cum eo et quidam dicebant. Quid vult
seminiverbius hic dicere. Alii vero novorum demo-
niorum videtur annuntiator esse quia ihesum et resurrectionem
annuntiabat eis. Et apprehensum eum ad ariopagum duxerunt di-
centes. Possumus scire que est hec nova que a te dicitur doctri-
na. Nova enim quedam infers auribus nostris. Volumus ergo scire quid
velint hec esse. Athenienses autem omnes et advene hospites
ad nichil aliud vacabant nisi aut dicere aut audire
aliquid novi. Stans autem paulus in medio ariopagi
ait. Viri athenienses per omnia quasi superstitiosos vos video.
Preteriens enim et videns simulacra vestra inveni
et aram in qua scriptum erat ignoto deo. Quod ergo igno-
rantes colitis hoc ego annuntio vobis. Deus qui fecit mun-
dum et omnia que in eo sunt hic celi et terre cum sit dominus non in manufactis
templis habitat nec manibus humanis colitur indi-
gens aliquo cum ipse det omnibus vitam et inspirationem et
omnia. Fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare super universam
faciem terre diffiniens statuta tempora et terminos habitationis
eorum querere deum si forte attrectent eum aut invenia-
nt quamvis non longe sit ab unoquoque nostrum. In ipso enim vivimus
et movemur et sumus. Sicut et quidam vestrorum poetarum dixerunt
Ipsius enim et genus sumus. Genus ergo cum simus dei non debemus esti-
mare auro aut argento aut lapidi sculpture artis et cogi-
tationis hominis divinum esse simile. Et tempora quidem huius ignoran-
tie despiciens deus nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique pe-
nitentiam agant eo quod statuit diem in quo iudicaturus
est orbem in equitate in viro in quo statuit fidem prebens
omnibus suscitans eum a mortuis. Cum audissent autem re-
surrectionem mortuorum quidam quidem irridebant quidam vero dixe-
runt. Audiemus te de hoc iterum. Sic paulus exivit de me-
dio eorum. Quidam vero viri adherentes ei crediderunt in
quibus et dionisius ariopagita et mulier nomine dama-
ris et alii cum eis.

XVIII

Post hec egressus ab athenis venit corinthum et in-
veniens quendam iudeum nomine aquilam ponticum genere
qui nuper venerat ab ytalia et priscillam uxorem eius eo quod pre-
cepisset claudius discedere omnes iudeos a roma accessit ad
eos et quia eiusdem erat artis manebat apud eos et opera-
batur. Erant autem scenofactorie artis et disputabat in
synagoga per omne sabbatum interponens nomen domini ihesu
suadebatque iudeis et grecis. Cum venissent autem de ma-
cedonia silas et timotheus instabat verbo paulus testi-
ficans iudeis esse ihesum christum. Contradicentibus autem eis et bla-
sphemantibus excutiens vestimenta sua dixit ad eos
Sanguis vester super caput vestrum. Mundus ego ex hoc ad gen-
tes vadam et migrans inde intravit in domum cuius-
dam nomine titi iusti colentis deum. Cuius domus erat coniunc-
ta synagoge. Crispus autem archisynagogus credidit do-
mino cum omni domo sua et multi corinthiorum audientes cre-
debant et baptizabantur. Dixit autem dominus nocte per visionem
paulo. Noli timere sed loquere et ne taceas propter quod ego sum
tecum et nemo apponetur tibi ut noceat te quoniam populus est mihi
multus in civitate hac. Sedit autem ibi annum et sex

mensibus decem docens apud eos verbum dei. Gallione autem proconsule acha-
ie insurrexerunt uno animo iudei in paulum et adduxerunt eum ad
tribunal dicentes: contra legem hic persuadet hominibus colere deum.
Incipiente autem paulo aperire os, dixit gallio ad iudeos: Si
quidem esset iniquum aliquid aut facinus pessimum, o viri iu-
dei, recte vos sustinerem. Si vero questiones sunt de verbo et no-
minibus et legis vestre, vos ipsi videritis. Iudex horum nolo es-
se. Et minavit eos a tribunali. Apprehendentes autem omnes sosthe-
nem principem synagoge percutiebant eum ante tribunal; et ni-
chil horum gallioni cure erat. Paulus vero cum adhuc sustinuis-
set dies multos, fratribus valefaciens navigavit syriam et
cum eo priscilla et aquila, qui sibi totonderant in chencris ca-
put. Habebat enim votum. Devenitque ephesum et illos ibi reli-
quit. Ipse vero ingressus synagogam disputabat cum iudeis.
Rogantibus autem eis ut ampliori tempore maneret, non consensit,
sed valefaciens et dicens: iterum revertar ad vos deo volente,
profectus est ab epheso. Et descendens cesaream ascendit et
salutavit ecclesiam et descendit antiochiam. Et facto ibi aliquanto
tempore profectus est perambulans ex ordine galathicam regi-
onem et frigiam, confirmans omnes discipulos. Iudeus autem quidam
apollo nomine alexandrinus genere, vir eloquens, devenit e-
phesum, potens in scripturis. Hic erat edoctus viam domini et fer-
vens spiritu loquebatur et docebat diligenter ea que sunt ihesu, sci-
ens tantum baptisma iohannis. Hic ergo cepit fiducialiter agere
in synagoga. Quem cum audissent priscilla et aquila, assump-
serunt eum et diligentius exposuerunt ei viam domini. Cum autem vellet
ire achaiam, exhortati fratres scripserunt discipulis ut susci-
perent eum. Qui cum venisset contulit multum hiis qui credide-
rant. Vehementer enim iudeos revincebat publice, osten-
dens per scripturas esse christum ihesum.

XIX

Factum est autem cum apollo esset corinthi ut paulus
peragratis superioribus partibus veniret ephesum et in-
veniret quosdam de discipulis, dixitque ad eos: Si spiritum
sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed
neque si spiritus sanctus est audivimus. Ille vero ait: In quo ergo bapti-
zati estis? Qui dixerunt: In iohannis baptismate. Dixit autem pau-
lus: Iohannes baptizavit baptismo penitentie populum dicens
in eum qui venturus esset post ipsum ut crederent, hoc est in ihesum. His
auditis baptizati sunt in nomine domini ihesu. Et cum imposu-
isset illis manus paulus, venit spiritus sanctus super eos et loque-
bantur linguis et prophetabant. Erant autem omnes fere xii.
Ingressus autem synagogam cum fiducia loquebatur per tres menses
disputans et suadens de regno dei. Cum autem quidam indu-
rarentur et non crederent maledicentes viam domini coram
multitudine, discedens ab eis segregavit discipulos,
cotidie disputans in scola tiranni cuiusdam. Hoc autem
factum est per biennium, ita ut omnes qui habitabant in asia
audirent verbum domini iudei atque gentiles. Virtutesque non
quaslibet faciebat deus per manum pauli, ita ut etiam super
languidos deferrentur a corpore eius sudaria vel semicincta
et recedebant ab eis langores et spiritus nequam egrediebantur.
Temptaverunt autem quidam et de circumeuntibus iudeis
exorcistis invocare super eos qui habebant spiritus malos nomen domi-
ni ihesu christi dicentes: Adiuro vos per ihesum quem paulus predicat.
Erant autem quidam scevé iudei principis sacerdotum vii filii qui hoc fa-
ciebant. Respondens autem spiritus nequam dixit eis: Ihesum novi et paulum
scio; vos autem qui estis? Et insiliens homo in eos in quo erat de-
monium pessimum et dominatus amborum invaluit contra eos ita ut nudi
et vulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem notum factum est omnibus
iudeis atque gentilibus qui habitabant ephesi, et cecidit timor
super omnes illos et magnificabant nomen domini ihesu. Multique
credentium veniebant confitentes et annuntiantes actus
suos. Multi autem ex eis qui fuerant curiosa sectati contulerunt
libros et combusserunt coram omnibus, et computatis pretiis il-
lorum invenerunt pecuniam denariorum L milium. Ita fortiter cre-
scebat verbum dei et confirmabatur. His autem expletis proposuit pau-
lus in spiritu transita macedonia et achaia ire ierosolimam
dicens quoniam postquam fuero ibi oportet me et romam videre. Mittens
autem in macedoniam duos ex ministrantibus sibi timotheum et
erastum, ipse remansit ad tempus in asia. Facta est autem illa
die turbatio non minima de via domini. Demetrius enim quidam nomine
argentarius faciens edes argenteas diane prestabat arti-
ficibus non modicum questum, quos convocans et eos qui huiusmodi
erant opifices dixit: Viri scitis quia de hoc artificio est no-
bis acquisitio, et videtis et auditis quia non solum ephesi sed pe-
ne totius asie paulus hic suadens avertit multam turbam di-
cens quoniam non sunt dii qui manibus fiunt. Non solum autem hec peri-
clitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed et mag-
ne diane templum in nichilum reputabitur, sed et destrui inci-
piet maiestas eius quam tota asia et orbis colit. His auditis
repleti sunt ira et exclamaverunt dicentes: Magna diana e-
phesiorum. Et impleta est civitas confusione, et impetum fecerunt
uno animo in theatrum rapto gaio et aristarcho macedonibus
comitibus pauli. Paulo autem volente intrare in populum non permi-
serunt discipuli. Quidam autem et de asie principibus qui erant
amici eius miserunt ad eum rogantes ne se daret in thea-
trum. Alii autem aliud clamabant. Erat enim ecclesia confusa et plu-
res nesciebant qua ex causa convenissent. De turba autem de-
traxerunt quendam alexandrum propellentibus eum iudeis. Ale-
xander autem manu silentio postulato volebat rationem redde-
re populo. Quem ut cognoverunt iudeum esse, vox facta est una om-
nium quasi per horas duas clamantium: Magna diana ephe-
siorum. Et cum sedasset scriba turbas dixit: Viri ephesii, quis
enim est hominum qui nesciat ephesiorum civitatem cultricem
esse magne diane iovisque prolis. Cum ergo his contradici non
possit, oportet vos sedatos esse et nichil temere agere. Addu-
xistis enim homines istos neque sacrilegos neque blasphemantes deam
vestram. Quod si demetrius et qui cum eo sunt artifices habent adver-
sus aliquem causam, conventus forenses aguntur et proconsules
sunt, accusent se invicem. Si quid autem alterius rei queritis in le-
gitima ecclesia poterit absolvi. Nam et periclitamur argui
seditionis hodierne, cum nullus obnoxius sit de quo
possimus reddere rationem concursus istius. Et cum hec di-
xisset dimisit ecclesiam.

XX

XX

Postquam autem cessavit tumultus vocatis Paulus discipulis et exhortatus eos valedixit et profectus est ut iret in Macedoniam. Cum autem perambulasset partes illas et exhortatus eos fuisset multo sermone venit ad Greciam. Ubi cum fecisset menses tres facte sunt illi insidie a Iudeis navigaturo in Syriam, habuitque consilium ut reverteretur in Macedoniam. Comitatus est autem eum Sosipater Pyrri Beroensis, Thessalonicensium vero Aristarchus et Secundus et Gaius Derbeus et Timotheus, Asiani vero Tychicus et Trophimus. Hi cum precessissent sustinuerunt nos Troade; nos vero navigavimus post dies azymorum a Philippis et venimus ad eos Troadem in diebus quinque, ubi demorati sumus diebus septem. Una autem sabbati cum convenissemus ad frangendum panem Paulus disputabat cum eis profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem. Erant autem lampades copiose in cenaculo ubi eramus congregati. Sedens autem quidam adolescens nomine Eutychus super fenestram cum mergeretur somno gravi disputante diu Paulo, eductus somno cecidit de tertio cenaculo deorsum et sublatus est mortuus. Ad quem cum descendisset Paulus incubuit super eum et complexus dixit: Nolite turbari, anima enim ipsius in ipso est. Ascendens autem frangensque panem et gustans satisque allocutus est usque in lucem, sic profectus est. Adduxerunt autem puerum viventem et consolati sunt non minime. Nos autem ascendentes navem navigavimus in Asson inde suscepturi Paulum; sic enim disposuerat ipse per terram iter facturus. Cum autem convenisset nos in Asson assumpto eo venimus Mitylenen, et inde navigantes sequenti die venimus contra Chium, et alia die applicuimus Samum, et sequenti die venimus Miletum. Proposuerat enim Paulus transnavigare ad Ephesum ne qua mora illi fieret in Asia. Festinabat enim si possibile sibi esset ut diem Pentecosten faceret Ierosolimis. A Mileto autem mittens Ephesum vocavit maiores natu ecclesie. Qui cum venissent ad eum et simul essent dixit eis: Vos scitis a prima die qua ingressus sum in Asiam qualiter vobiscum per omne tempus fuerim, serviens Domino cum omni humilitate et mansuetudine et lacrimis et temptationibus que mihi acciderunt ex insidiis Iudeorum; quomodo nichil subtraxerim vobis utilium quominus annuntiarem vobis et docerem vos publice et per domos, testificans Iudeis atque gentilibus in Deum penitentiam et fidem in Dominum nostrum Iesum Christum. Et nunc ecce alligatus ego spiritu vado in Ierusalem, que in ea ventura sint mihi ignorans, nisi quod Spiritus Sanctus per omnes civitates protestatur mihi dicens quoniam vincula et tribulationes Ierosolimis me manent. Sed nichil horum vereor nec facio animam meam preciosiorem quam me, dummodo consummem cursum meum et ministerium verbi quod accepi a Domino Iesu testificari evangelium gratie Dei. Et nunc ecce ego scio quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes per quos transivi predicans regnum Dei. Quapropter contestor vos hodierna die quia mundus sum a sanguine omnium; non enim subterfugi quominus annuntiarem omne consilium Dei vobis. Attendite vobis et universo gregi in quo vos Spiritus Sanctus posuit episcopos regere ecclesiam Dei quam acquisivit sanguine suo. Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos non parcentes gregi, et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes perversa ut adducant discipulos post se. Propter quod vigilate memoria retinentes quoniam per triennium nocte et die non cessavi cum lacrimis monens unumquemque vestrum. Et nunc commendo vos Deo et verbo gratie ipsius qui potens est edificare et dare hereditatem in sanctificatis omnibus. Argentum et aurum aut vestem nullius concupivi sicut ipsi scitis, quoniam ad ea que mihi opus erant et his qui mecum sunt ministraverunt manus iste. Omnia ostendi vobis quoniam sic oportet laborantes suscipere infirmos ac meminisse verbi Domini Iesu quoniam ipse dixit: Beatius est magis dare quam accipere. Et cum hec dixisset positis genibus suis oravit cum omnibus illis. Magnus autem fletus factus est omnium, et procumbentes super collum Pauli osculabantur eum, dolentes maxime in verbo quod dixerat quoniam amplius faciem eius non essent visuri. Et deducebant eum ad navem.

XXI

Cum autem factum esset ut navigaremus abstracti ab eis, recto cursu venimus Choum, et sequenti die Rodum, et inde Pataram. Et cum invenissemus navem transfretantem in Phenicen ascendentes navigavimus. Cum apparuissemus autem Cypro relinquentes eam ad sinistram navigavimus in Syriam et venimus Tyrum; ibi enim navis expositura erat onus. Inventis autem discipulis mansimus ibi diebus septem, qui Paulo dicebant per Spiritum ne ascenderet Ierusalem. Et expletis diebus profecti ibamus deducentibus nos omnibus cum uxoribus et filiis usque foras civitatem, et positis genibus in litore oravimus. Et cum valefecissemus invicem ascendimus navem, illi autem redierunt in sua. Nos vero navigatione expleta a Tyro descendimus Ptolomaidam, et salutatis fratribus mansimus die una apud illos. Alia autem die profecti venimus Cesaream, et intrantes domum Philippi evangeliste qui erat unus de septem mansimus apud eum. Huic autem erant filie quattuor virgines prophetantes. Et cum moraremur ibi per dies aliquot supervenit quidam a Iudea propheta nomine Agabus. Is cum venisset ad nos tulit zonam Pauli et alligans sibi pedes et manus dixit: Hec dicit Spiritus Sanctus: Virum cuius est zona hec sic alligabunt in Ierusalem Iudei et tradent in manus gentium. Quod cum audissemus rogabamus nos et qui loci illius erant ne ascenderet Ierosolimam. Tunc respondit Paulus et dixit: Quid facitis flentes et affligentes cor meum? Ego autem non solum alligari sed et mori in Ierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu. Et cum ei suadere non possemus quievimus dicentes: Domini voluntas fiat. Post dies autem istos preparati ascendebamus in Ierusalem. Venerunt autem et quidam ex discipulis a Cesarea nobiscum adducentes secum apud quem hospitaremur Iasonem quendam Cyprium antiquum discipulum. Et cum venissemus Ierosolimam exceperunt nos libenter fratres. Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Iacobum, omnesque collecti sunt seniores. Quos cum salutasset narrabat per singula que Deus fecisset in gentibus per ministerium ipsius. At illi cum audissent magnificabant Deum dixeruntque ei: Vides frater quot milia sunt in Iudeis qui crediderunt, et omnes emulatores sunt legis. Audierunt autem de te quia discessionem doceas a Moyse eorum qui per gentes sunt Iudeorum, dicens non debere eos circumcidere filios suos neque secundum consuetudinem ingredi debere. Quid ergo est? Utique oportet convenire multitudinem; audient enim te supervenisse. Hoc ergo fac quod tibi dicimus. Sunt nobis viri quattuor votum habentes super se. His assumptis

sanctifica te cum illis et impende in illis ut radant capita sua et sci-
ant omnes quia que de te audierunt falsa sunt sed ambulas et ipse custodiens
legem. De his autem qui crediderunt ex gentibus nos scripsimus iudican-
tes ut abstineant se ab ydolis immolato et sanguine et suffo-
cato et fornicatione. Tunc paulus assumptis viris postera die
purificatus cum illis intravit in templum annuntians expletio-
nem dierum purificationis donec offerretur pro unoquoque eorum ob-
latio. Cum autem vii dies consummarentur hii qui de asia e-
rant cum vidissent eum in templo concitaverunt omnem
populum et iniecerunt ei manus clamantes. Viri israhelite adiuva-
te. Hic est homo qui adversus populum et legem et locum hunc omnes
ubique docens insuper et gentiles induxit in templum et vio-
lavit sanctum istum locum. Viderant enim trophimum ephesium in
civitate cum ipso quem estimaverunt quoniam in templum in-
troduxisset paulus. Commotaque est civitas tota et fa-
cta est concursio populi. Et apprehendentes paulum trahebant eum
extra templum et statim clause sunt ianue. Querentibus autem eum
occidere nuntiatum est tribuno cohortis quia tota confunditur
Ierusalem. Qui statim assumptis militibus et centurionibus decur-
rit ad illos. Qui cum vidissent tribunum et milites cessave-
runt percutere paulum. Tunc accedens tribunus apprehendit
eum et iussit alligari catenis duabus et interrogabat quis esset
et quid fecisset. Alii autem aliud clamabant in turba. Et cum non
posset certum cognoscere pre tumultu iussit eum duci in castra.
Et cum venisset paulus ad gradus contigit ut portaretur
a militibus propter vim populi. Sequebatur enim multitudo
populi clamans. Tolle eum. Et cum cepisset duci in castra paulus
dixit tribuno. Si licet mihi aliquid loqui ad te. Qui dixit
Grece nosti. Nonne tu es egyptius qui ante hos dies tu-
multum concitasti et eduxisti in desertum iiii milia virorum
sicariorum. Et dixit ad eum paulus. Ego homo sum quidem iudeus
a tharso cilicie non ignote civitatis municeps. Rogo
autem te permitte me loqui ad populum. Et cum ille permisisset pau-
lus stans in gradibus annuit manu ad plebem et mag-
no silentio facto allocutus est hebrea lingua dicens.

Viri fratres et patres audite quam ad vos XXII
nunc reddo rationem. Cum audissent autem quia hebrea lin-
gua loqueretur ad illos magis prestiterunt silentium et di-
xit. Ego sum vir iudeus natus tharso cilicie nutritus autem
in civitate ista secus pedes gamaliel eruditus iuxta
veritatem paterne legis emulator legis sicut et vos omnes estis ho-
die. Qui hanc viam persecutus sum usque ad mortem alligans
et tradens in custodias viros ac mulieres sicut princeps
sacerdotum mihi testimonium reddit et omnes maiores natu a qui-
bus et epistolas accipiens ad fratres damascum pergebam ut adduce-
rem inde vinctos in ierusalem ut punirentur. Factum est autem eunte
me et appropinquante damasco media die subito de celo
circumfulsit me lux copiosa et decidens in terram audivi vo-
cem dicentem mihi. Saule saule quid me persequeris. Du-
rum est tibi contra stimulum calcitrare. Ego autem respondi quis es domine.
Dixitque ad me. Ego sum ihesus nazarenus quem tu perse-
queris. Et qui mecum erant lumen quidem viderunt
vocem autem eius non audierunt qui loquebatur mecum. Et dixi. Quid faciam
domine. Dominus autem dixit ad me. Surgens vade damascum et
ibi tibi dicetur de omnibus que te oporteat facere. Et cum non viderem
pre claritate luminis illius ad manum deductus a comitibus
veni damascum. Ananias autem quidam vir secundum legem testimonium
habens ab omnibus habitantibus iudeis veniens ad me et astans dixit michi.
Saule frater respice. Et ego eadem hora respexi in eum. At ille
dixit. Deus patrum nostrorum preordinavit te ut cognosceres vo-
luntatem eius et videres iustum et audires vocem ex ore eius quia eris testis illius ad
omnes homines eorum que vidisti et audisti. Et nunc quid moraris. Ex-
surge et baptizare et ablue peccata tua invocato nomine ipsi-
us. Factum est autem revertenti mihi in ierusalem et oranti in templo fieri me in
stupore mentis et videre illum dicentem michi. Festina et exi ve-
lociter ex ierusalem quoniam non recipient testimonium tuum de me.
Et ego dixi. Domine ipsi sciunt quia ego eram concludens in
carcerem et cedens per synagogas eos qui credebant in te. Et cum
funderetur sanguis stephani testis tui ego astabam et conse-
ntiebam et custodiebam vestimenta interficientium illum. Et di-
xit ad me. Vade quoniam ego ad nationes longe mittam te.
Audiebant autem eum usque ad hoc verbum et levaverunt vocem
suam dicentes. Tolle de terra huiusmodi non enim fas est eum vivere.
Vociferantibus autem eis et proicientibus vestimenta sua et pulverem
iactantibus in aerem iussit tribunus induci eum in castra
et flagellis cedi et torqueri eum ut sciret propter quam causam sic
succlamarent ei. Et cum astrinxissent eum loris dixit astanti sibi
centurioni paulus. Si hominem romanum et indempnatum licet
vobis flagellare. Quo audito centurio accessit ad tribunum et
nuntiavit ei dicens. Quid acturus es. Hic enim homo civis romanus est.
Accedens autem tribunus dixit illi. Dic mihi si tu romanus es. At ille
dixit etiam. Et respondit tribunus. Ego multa summa civilitatem hanc
consecutus sum. Et paulus ait. Ego autem et natus sum. Protinus ergo
discesserunt ab illo qui eum torturi erant. Tribunus quoque ti-
muit postquam rescivit quia civis romanus esset et quia alligasset
eum. Postera autem die volens scire diligentius qua ex causa ac-
cusaretur a iudeis solvit eum et iussit sacerdotes convenire
et omne concilium et producens paulum statuit illum inter illos.

Intendens autem in concilium paulus ait XXIII
viri fratres. Ego omni conscientia bona conversatus sum ante deum usque in ho-
diernum diem. Princeps autem sacerdotum ananias precepit
astantibus sibi percutere os eius. Tunc paulus dixit ad eum. Percutiet
te deus paries dealbate. Et tu sedens iudicas me secundum
legem et contra legem iubes me percuti. Et qui astabant di-
xerunt. Summum sacerdotem dei maledicis. Dixit autem paulus.
Nesciebam fratres quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim principem
populi tui non maledices. Sciens autem paulus quia una pars esset
saduceorum et altera phariseorum exclamavit in concilio. Viri fratres
ego phariseus sum filius phariseorum de spe et resurrectione
mortuorum ego iudicor. Et cum hec dixisset facta est dissensio in-
ter phariseos et saduceos et soluta est multitudo. Saducei
enim dicunt non esse resurrectionem neque angelum neque
spiritum. Pharisei autem utraque confitentur. Factus est autem clamor mag-
nus et surgentes quidam phariseorum pugnabant dicentes

nichil mali invenimus in isto homine. Quid si spiritus locutus est ei
aut angelus. Et cum magna dissensio facta esset timens tribu-
nus ne discerperetur paulus ab ipsis iussit milites descendere
et rapere eum de medio eorum. ac deducere eum in castra. Sequenti
autem nocte assistens ei dominus ait. Constans esto sicut enim testi-
ficatus es de me in ierusalem sic te oportet et rome testificari.
Facta autem die collegerunt se quidam ex iudeis et devoverunt
se dicentes neque manducaturos neque bibituros donec occi-
derent paulum. Erant autem plus quam xl. viri qui hanc coniura-
tionem fecerant. Qui accesserunt ad principes sacerdotum et se-
niores dixerunt. Devotione devovimus nos nichil gusta-
turos donec occidamus paulum. Nunc ergo vos notum facite tri-
buno cum consilio ut producat illum ad vos tamquam aliquid
certius cognituri de eo. Nos vero priusquam appropiet parati sumus inter-
ficere illum. Quod cum audisset filius sororis pauli insidias venit et
intravit in castra nuntiavitque paulo. Vocans autem paulus
ad se unum de centurionibus ait adolescentem hunc ad-
duc ad tribunum. habet enim aliquid indicare illi. Et ille quidem
assumens eum duxit ad tribunum et ait. Vinctus paulus
rogavit me hunc adolescentem perducere ad te habentem aliquid
loqui tibi. Apprehendens autem tribunus manum illius secessit cum eo
seorsum et interrogavit illum. Quid est quod habes indicare michi.
Ille autem dixit. Iudeis convenit rogare te ut crastina die
producas paulum in concilium quasi aliquid certius inquisituri sint
de illo. Tu vero ne credideris illis. Insidiantur enim ei ex eis viri
amplius quam xl. qui se devoverunt non manducare neque bibere
donec interficiant eum et nunc parati sunt expectantes promissum
tuum. Tribunus igitur dimisit adolescentem precipiens ne cui lo-
queretur quoniam hec nota sibi fecerit. Et vocatis duobus centurio-
nibus dixit illis. Parate milites ducentos ut eant usque cesaream
et equites lxx. et lancearios cc. a tertia hora noctis
et iumenta preparate ut imponentes paulum eum salvum per-
ducerent ad phelicem presidem. Timuit enim ne forte ra-
perent eum iudei et occiderent et ipse postea calumpniam haberet tam-
quam pecuniam accepturus. Scribens epistolam continentem
hec. Claudius lysias optimo presidi felici salutem. Vi-
rum hunc comprehensum a iudeis et incipientem interfici ab eis superve-
niens cum exercitu eripui cognito quia romanus esset. Volensque
scire causam quam obiciebant illi eduxi eum in concilium eorum
quem inveni accusari de questionibus legis ipsorum nichil
vero dignum morte aut vinculis habentem crimen. Et cum michi
platum esset de insidiis que paraverant illi misi ad te illum de-
nuntians et accusatoribus ut dicant apud te. Milites
vero secundum preceptum sibi assumentes paulum duxerunt illum per
noctem in antipatridem. Et postera die dimissis equitibus
ut cum eo irent reversi sunt ad castra. Qui cum venissent
cesaream et tradidissent epistolam presidi statuerunt ante
illum et paulum. Cum legisset autem et interrogasset de qua provin-
cia esset et cognoscens quia de cilicia esset. audiam te inquit
cum accusatores tui venerint. Iussitque in pretorio he-
rodis custodiri eum. XXIIII

Post v. autem dies descendit princeps sacerdotum ana-
nias cum senioribus quibusdam et tertullo quodam oratore qui a-
dierunt presidem adversus paulum. Et citato paulo cepit ac-
cusare tertullus dicens. Cum in multa pace agamus per te et multa
corrigantur per tuam providentiam semper et ubique suscepimus optime
felix cum omni gratiarum actione. Ne diutius autem protraham te oro
breviter audias nos pro tua clementia. Invenimus hunc ho-
minem pestiferum et concitantem seditiones omnibus iudeis in u-
niverso orbe et auctorem seditionis secte nazarenorum qui eti-
am templum violare conatus est quem et apprehensum voluimus secundum
legem iudicare. Superveniens autem tribunus lysias cum ma-
gna vi eripuit eum de manibus nostris iubens accusatores eius
venire a quo poteris ipse iudicans de omnibus istis cogno-
scere de quibus nos accusamus eum. Adiecerunt autem iudei dicentes
hec ita se habere. Respondit autem paulus annuente sibi preside dicere.
Ex multis annis esse te iudicem genti huic sciens bono animo pro me
satisfaciam. Potes enim cognoscere quia non plus sunt michi dies quam xii.
ex quo ascendi adorare in ierusalem. et neque in templo invenerunt
me cum aliquo disputantem. aut concursum facientem turbe neque
in synagogis neque in civitate neque probare possunt tibi de quibus
me — nunc accusant. Confiteor autem hoc tibi quod secundum sectam
quam dicunt heresim sic deservio deo patri credens omnibus que in le-
ge et prophetis scripta sunt spem habens in deum quam et hii expectant re-
surrectionem futuram iustorum et iniquorum. In hoc et ipse studeo sine
offendiculo conscientiam habere ad deum et ad homines semper. Post an-
nos autem plures elemosinas facturus in gentem meam veni et ob-
lationes et vota in quibus invenerunt me purificatum in
templo non cum turba neque cum tumultu. Quidam autem ex asia
iudei quos oportebat iam apud te presto esse et accusare si
quid haberent adversum me. aut hii ipsi dicant si quid inve-
nerunt in me iniquitatis cum stem in concilio nisi de una hac
solummodo voce qua clamavi inter eos stans quia de resur-
rectione mortuorum ego iudicor hodie a vobis. Distulit
illos felix certissime sciens de via dicens cum tribunus
lysias venerit audiam vos. Iussitque centurioni custodiri
eum et habere requiem nec quemquam prohibere de suis ministrare ei.
Post aliquot autem dies veniens felix cum drusilla uxore sua que erat
iudea. vocavit paulum et audivit ab eo fidem
que est in christo ihesu. Disputante autem illo de iustitia et castitate
et de iudicio futuro tremefactus felix respondit. Quod nunc attinet
vade. tempore autem opportuno accersiam te. simul et sperans
quia pecunia ei daretur a paulo. propter quod et frequenter accersiens
eum loquebatur cum eo. Biennio autem expleto accepit suc-
cessorem felix porcium festum. Volens autem gratiam prestare iudeis
felix reliquit paulum vinctum. XXV

Festus ergo cum venisset in provinciam post triduum ascendit ie-
rosolimam a cesarea. Adieruntque eum principes sacerdotum et
primi iudeorum adversus paulum. et rogabant eum postulantes
gratiam adversus eum ut iuberet perduci eum in ierusalem insidias
tendentes ut interficerent eum in via. Festus autem respondit servari pau-
lum in cesarea se autem maturius profecturum. Qui ergo in vobis
potentes sunt descendentes simul si quod est in viro
crimen accusent eum. Demoratus autem inter eos dies non amplius

quam octo aut decem, descendit Caesaream, et altera die sedit pro tribunali, et iussit Paulum adduci. Qui cum perductus esset, circumsteterunt eum qui ab Ierosolyma descenderant Iudaei, multas et graves causas obicientes, quas non poterant probare, Paulo autem omnibus rationem reddente: Quoniam neque in legem Iudaeorum, neque in templum, neque in Caesarem quicquam peccavi. Festus autem volens gratiam praestare Iudaeis, respondens Paulo dixit: Vis Ierosolymam ascendere, et ibi de his iudicari apud me? Dixit autem Paulus: Ad tribunal Caesaris sto, ubi me oportet iudicari. Iudaeis non nocui, sicut tu melius nosti. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori; si vero nihil est eorum quae hi accusant me, nemo potest me illis donare. Caesarem appello. Tunc Festus cum concilio locutus respondit: Caesarem appellasti? ad Caesarem ibis. Et cum dies aliquot transacti essent, Agrippa rex et Bernice descenderunt Caesaream ad salutandum Festum. Et cum dies plures ibi demorarentur, Festus regi indicavit de Paulo, dicens: Vir quidam est derelictus a Felice vinctus, de quo cum essem Ierosolymis, adierunt me principes sacerdotum et seniores Iudaeorum, postulantes adversus illum damnationem. Ad quos respondi: Quia non est Romanis consuetudo donare aliquem hominem prius quam is qui accusatur praesentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina quae ei obiciuntur. Cum ergo huc convenissent sine ulla dilatione, sequenti die sedens pro tribunali, iussi adduci virum. De quo cum stetissent accusatores, nullam causam deferebant de quibus ego suspicabar malum. Quaestiones vero quasdam de sua superstitione habebant adversus eum, et de quodam Iesu defuncto, quem affirmabat Paulus vivere. Haesitans autem ego de huiusmodi quaestione, dicebam si vellet ire Ierosolymam, et ibi iudicari de istis. Paulo autem appellante ut servaretur ad Augusti cognitionem, iussi servari eum donec mittam eum ad Caesarem. Agrippa autem dixit ad Festum: Volebam et ipse hominem audire. Cras, inquit, audies eum. Altera autem die cum venisset Agrippa et Bernice cum multa ambitione, et introissent in auditorium cum tribunis et viris principalibus civitatis, iubente Festo, adductus est Paulus. Et dixit Festus: Agrippa rex, et omnes qui simul adestis nobiscum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Iudaeorum interpellavit me Ierosolymis, petentes et acclamantes non oportere eum vivere amplius. Ego vero comperi nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum, iudicavi mittere. De quo quid certum scribam domino non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, et maxime ad te, rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid scribam. Sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum, et crimina eius non significare.

XXVI.

Agrippa vero ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc Paulus extenta manu coepit rationem reddere. De omnibus quibus accusor a Iudaeis, rex Agrippa, aestimo me beatum apud te, cum sim defensurus me hodie, maxime te sciente omnia, et quae apud Iudaeos sunt consuetudines et quaestiones: propter quod obsecro patienter me audias. Et quidem vitam meam a iuventute, quae ab initio fuit in gente mea in Ierosolymis, noverunt omnes Iudaei, praescientes me ab initio, si velint testimonium perhibere, quoniam secundum certissimam sectam nostrae religionis vixi Pharisaeus. Et nunc in spe quae ad patres nostros repromissionis facta est a Deo, sto iudicio subiectus, in quam duodecim tribus nostrae nocte ac die servientes sperant devenire. De qua spe accusor a Iudaeis, rex. Quid incredibile iudicatur apud vos, si Deus mortuos suscitat? Et ego quidem existimaveram me adversus nomen Iesu Nazareni debere multa contraria agere, quod et feci Ierosolymis, et multos sanctorum ego in carceribus inclusi, a principibus sacerdotum potestate accepta; et cum occiderentur, detuli sententiam. Et per omnes synagogas frequenter puniens eos, compellebam blasphemare; et amplius insaniens in eos, persequebar usque in exteras civitates. In quibus dum irem Damascum cum potestate et permissu principum sacerdotum, die media in via vidi, rex, de caelo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen, et eos qui mecum simul erant. Omnesque nos cum decidissemus in terram, audivi vocem loquentem mihi hebraica lingua: Saule, Saule, quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Ego autem dixi: Quis es, Domine? Dominus autem dixit: Ego sum Iesus quem tu persequeris. Sed exsurge, et sta super pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut constituam te ministrum et testem eorum quae vidisti, et eorum quibus apparebo tibi, eripiens te de populo et gentibus, in quas nunc ego mitto te, aperire oculos eorum, ut convertantur a tenebris ad lucem, et de potestate Sathanae ad Deum, ut accipiant remissionem peccatorum, et sortem inter sanctos, per fidem quae est in me. Unde, rex Agrippa, non fui incredulus caelesti visioni; sed his qui sunt Damasci primum et Ierosolymis, et in omnem regionem Iudaeae, et gentibus annuntiabam, ut paenitentiam agerent, et converterentur ad Deum, digna paenitentiae opera facientes. Hac ex causa me Iudaei, cum essem in templo, comprehensum temptabant interficere. Auxilio autem adiutus Dei usque in hodiernum diem, sto testificans minori atque maiori, nihil extra dicens quam ea quae prophetae locuti sunt futura esse, et Moyses, si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum lumen annuntiaturus est populo et gentibus. Haec loquente eo, et rationem reddente, Festus magna voce dixit: Insanis, Paule; multae te litterae ad insaniam convertunt. Et Paulus: Non insanio, inquit, optime Feste, sed veritatis et sobrietatis verba eloquor. Scit enim de his rex, ad quem et constanter loquor; latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quicquam horum gestum est. Credis, rex Agrippa, prophetis? Scio quia credis. Agrippa autem dixit ad Paulum: In modico suades me Christianum fieri. Et Paulus: Opto apud Deum et in modico et in magno, non tantum te, sed et omnes qui audiunt hodie fieri tales qualis et ego sum, exceptis vinculis his. Et exsurrexit rex, et praeses, et Bernice, et qui assidebant eis. Et cum secessissent, loquebantur ad invicem, dicentes: Quia nihil dignum morte quid fecit homo iste. Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Caesarem.

XXVII.

Ut autem iudicatum est navigare eum in Italiam, tradi Paulum cum reliquis custodiis centurioni nomine Iulio cohortis Augustae. Ascendentes autem navem Adrumetinam, incipientes navigare circa Asiae loca, sustulimus, perseverante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi. Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humane autem tractans Iulius Paulum, permisit ad amicos ire, et curam

sunt agere. Et inde cum sustulissemus subnavigavimus Cyprum propter quod essent venti contrarii. Et pelagus Ciliciae et Pamphiliae navigantes venimus Listram quae est Liciae: et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam transposuit nos in eam. Et cum multis diebus tarde navigaremus et vix devenissemus contra Gnidum prohibente nos vento adnavigavimus Cretae iuxta Salmonam: et vix iuxta navigantes venimus in locum quendam qui vocatur Boni portus, cui iuxta civitas erat Thessala. Multo autem tempore peracto, et cum iam non esset tuta navigatio eo quod et ieiunium iam praeterisset, consolabatur eos Paulus dicens eis: Viri, video quoniam cum iniuria et multo damno non solum oneris et navis sed etiam animarum nostrarum incipit esse navigatio. Centurio autem gubernatori et nauclero magis credebat quam his quae a Paulo dicebantur. Et cum aptus portus non esset ad hiemandum, plurimi statuerunt consilium navigare inde si quomodo possent devenientes Phoenicen hiemare, portum Cretae respicientem ad Africum et ad Chorum. Aspirante autem austro aestimantes propositum se tenere cum sustulissent de Asson legebant Cretam. Non post multum autem misit se contra ipsam ventus typhonicus qui vocatur euroaquilo. Cumque arrepta esset navis et non posset conari in ventum, data nave flatibus ferebamur. Insulam autem quandam decurrentes quae vocatur Cauda potuimus vix obtinere scapham. Qua sublata adiutoriis utebantur accingentes navem, timentes ne in Syrtim inciderent, submisso vase sic ferebantur. Valida autem nobis tempestate iactatis, sequenti die iactum fecerunt, et tertia die suis manibus armamenta navis proiecerunt. Neque autem sole neque sideribus apparentibus per plures dies, et tempestate non exigua imminente, iam ablata erat spes omnis salutis nostrae. Et cum multa ieiunatio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum dixit: Oportebat quidem, o viri, audito me non tollere a Creta lucrique facere iniuriam hanc et iacturam. Et nunc suadeo vobis bono animo esse; amissio enim nullius animae erit ex vobis praeterquam navis. Astitit enim mihi hac nocte angelus Dei cuius sum ego et cui deservio dicens: Ne timeas Paule, Caesari te oportet assistere. Et ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum. Propter quod bono animo estote viri. Credo enim Deo quia sic erit quemadmodum dictum est mihi. In insulam autem quandam oportet nos devenire. Sed posteaquam quarta xa die nox supervenit navigantibus nobis in Adria, circa mediam noctem suspicabantur nautae apparere sibi aliquam regionem. Qui et summittentes bolidem invenerunt passus xx. Timentes autem ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes anchoras iiii optabant diem fieri. Nautis vero quaerentibus fugere de navi cum misissent scapham in mare sub obtentu quasi inciperent a prora anchoras extendere, dixit Paulus centurioni et militibus: Nisi hii in navi manserint, vos salvi fieri non potestis. Tunc absciderunt milites funes scaphae et passi sunt eam excidere. Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum dicens: Quarta decima hodie die expectantes ieiuni permanetis nihil accipientes. Propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra, quia nullius vestrum ca-

pillus de capite peribit. Et cum haec dixisset, sumens panem gratias egit Deo in conspectu omnium, et cum fregisset coepit manducare. Animaequiores autem facti omnes et ipsi assumpserunt cibum. Eramus vero universae animae in navi ducentae septuaginta sex. Et satiati cibo alleviabant navem iactantes triticum in mare. Cum autem dies factus esset, terram non agnoscebant; sinum vero quendam considerabant habentem litus in quem cogitabant si possent eicere navem. Et cum anchoras sustulissent committebant se mari, simul laxantes iuncturas gubernaculorum, et levato artemone secundum aurae flatum tendebant ad litus. Et cum incidissent in locum dithalassum impegerunt navem, et prora quidem fixa manebat immobilis, puppis vero solvebatur a vi maris. Militum autem consilium fuit ut custodias occiderent ne quis cum enatasset effugeret. Centurio autem volens servare Paulum prohibuit fieri, iussitque eos qui possent natare mittere se in mare primos et evadere et ad terram exire, et ceteros alios in tabulis ferebant, quosdam super ea quae de navi essent. Et sic factum est ut omnes animae evaderent ad terram.

XXVIII

Et cum evasissemus, tunc cognovimus quia Mitilene insula vocabatur. Barbari vero praestabant non modicam humanitatem nobis. Accensa enim pyra reficiebant nos omnes propter imbrem qui imminebat et frigus. Congregasset autem Paulus sarmentorum aliquantam multitudinem et imposuisset super ignem, vipera a calore cum processisset invasit manum eius. Ut vero viderunt barbari pendentem bestiam de manu eius, ad invicem dicebant: Utique homicida est homo hic, qui cum evaserit de mari ultio non sinit eum vivere. Et ille quidem excutiens bestiam in ignem nihil mali passus est. At illi existimabant eum in tumorem convertendum et subito casurum et mori. Diu autem illis expectantibus et videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes se dicebant eum esse deum. In locis autem illis erant praedia principis insulae nomine Publii, qui nos suscipiens triduo benigne exhibuit. Contigit autem patrem Publii febribus et dysenteria vexatum iacere, ad quem Paulus intravit, et cum orasset et imposuisset ei manus salvavit eum. Quo facto et omnes qui in insula habebant infirmitates accedebant et curabantur, qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, et navigantibus imposuerunt quae necessaria erant. Post menses autem tres navigavimus in navi Alexandrina quae in insula hiemaverat, cui erat insigne Castorum. Et cum venissemus Syracusam mansimus ibi triduo. Inde circumlegentes devenimus Regium, et post unum diem flante austro secunda die venimus Puteolos, ubi inventis fratribus rogati sumus manere apud eos dies vii, et sic venimus Romam. Et inde cum audissent fratres occurrerunt nobis usque ad Forum Appii et Tres Tabernas; quos cum vidisset Paulus gratias agens Deo accepit fiduciam. Cum autem venissemus Romam permissum est Paulo manere sibimet cum custodiente se milite. Post tertium autem diem convocavit primos Iudaeorum; cumque convenissent dicebat eis: Ego viri fratres nihil adversus plebem faciens aut morem paternum vinctus ab Hierosolimis traditus sum in manus Romanorum; qui cum interrogationem de me habuissent voluerunt me dimittere eo quod nulla esset causa

mortis in me. Contradicentibus autem iudeis coactus sum appellare cesarem non quasi gentem meam habens aliquid accusare. Propter hanc igitur causam rogavi vos videre et alloqui. Propter spem enim israhel cathena hac circumdatus sum. At illi dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepimus de te a iudea neque adveniens aliquis fratrum nuntiavit aut locutus est quid de te malum. Rogamus autem a te audire que sentis. Nam de secta hac notum est nobis quia ubique ei contradicitur. Cum constituissent autem illi diem venerunt ad eum in hospitium plures quibus exponebat testificans regnum dei suadensque eis de ihesu ex lege moysi et prophetis a mane usque ad vesperam. Et quidam credebant his qui dicebantur quidam vero non credebant. Cumque invicem non essent consentientes discedebant dicente paulo unum verbum: Quia bene spiritus sanctus locutus est per ysaiam prophetam ad patres nostros dicens: Vade ad populum istum et dic ad eos: Aure audietis et non intelligetis et videntes videbitis et non perspicietis. Incrassatum est enim cor populi huius et auribus graviter audierunt et oculos suos compresserunt ne forte videant oculis et auribus audiant et corde intelligant et convertantur et sanem eos. Notum ergo sit vobis quoniam gentibus missum est hoc salutare dei et ipsi audient. Et cum hec dixisset exierunt ab eo iudei multam habentes inter se questionem. Mansit autem biennio toto in suo conducto et suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum predicans regnum dei et docens que sunt de domino ihesu christo cum omni fiducia sine prohibitione amen. Incipit prologus in canonicas.

Non est ita ordo apud grecos qui integre sapiunt fidemque rectam sectantur epistolarum vii que canonice nuncupantur sicut in latinis codicibus invenitur, quod quia petrus primus est in ordine apostolorum prime sint etiam eius epistole in ordine ceterarum. Sed sicut evangelistas dudum ad veritatis lineam correximus ita has proprio ordini deo nos iuvante reddidimus. Est enim una earum prima iacobi, due petri, tres iohannis et iude una. Que si sicut ab eis digeste sunt ita quoque ab interpretibus fideliter in latinum verterentur eloquium, nec ambiguitatem legentibus facerent nec sermonum sese varietas impugnaret, illo precipue loco ubi de unitate trinitatis in prima iohannis epistola positum legimus. In qua etiam ab infidelibus translatoribus multum erratum esse a fidei veritate comperimus, trium tantummodo vocabula hoc est aque sanguinis et spiritus in ipsa sua editione ponentibus, et patris verbique ac spiritus testimonium omittentibus, in quo maxime et fides catholica roboratur et patris et filii et spiritus sancti una divinitatis substantia comprobatur. In ceteris vero epistolis quantum a nostra aliorum distet editio lectoris prudentie derelinquo. Sed tu virgo christi eustochium dum a me impensius scripture veritatem inquiris, meam quodammodo senectutem invidorum dentibus corrodendam exponis, qui me falsarium corruptoremque sanctarum pronuntiant scripturarum. Sed ego in tali opere nec emulorum meorum invidentiam pertimesco nec sancte scripture veritatem poscentibus denegabo. Incipit epistola iacobi apostoli.

Iacobus dei et domini nostri ihesu christi servus xii tribubus que sunt in dispersione salutem. Omne gaudium existimate fratres mei cum in temptationes varias incideritis scientes quod probatio fidei vestre patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet ut sitis perfecti et integri in nullo deficientes. Si quis autem vestrum indiget sapientia postulet a deo qui dat omnibus affluenter et non improperat et dabitur ei. Postulet autem in fide nichil hesitans. Qui enim hesitat similis est fluctui maris qui a vento movetur et circumfertur. Non ergo estimet homo ille quod accipiat aliquid a domino. Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis. Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua, dives autem in humilitate sua, quoniam sicut flos feni transibit. Exortus est enim sol cum ardore et arefecit fenum et flos eius decidit et decor vultus eius deperiit. Ita et dives in itineribus suis marcescet. Beatus vir qui suffert temptationem quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vite quam repromisit deus diligentibus se. Nemo cum temptatur dicat quoniam a deo temptatur. Deus enim intemptator malorum est, ipse autem neminem temptat. Unusquisque vero temptatur a concupiscentia sua abstractus et illectus. Deinde concupiscentia cum conceperit parit peccatum, peccatum vero cum consummatum fuerit generat mortem. Nolite itaque errare fratres mei dilectissimi. Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis ut simus initium aliquod creature eius. Scitis fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum et tardus ad iram. Ira enim viri iustitiam dei non operatur. Propter quod abicientes omnem immunditiam et habundantiam malitie in mansuetudine suscipite insitum verbum quod potest salvare animas vestras. Estote autem factores verbi et non auditores tantum fallentes vosmetipsos. Quia si quis auditor est verbi et non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis sue in speculo. Consideravit enim se et abiit et statim oblitus est qualis fuerit. Qui autem perspexerit in legem perfecte libertatis et permanserit in ea non auditor obliviosus factus sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. Si quis autem putat se religiosum esse non refrenans linguam suam sed seducens cor suum, huius vana est religio. Religio munda et immaculata apud deum et patrem hec est: visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum et immaculatum se custodire ab hoc seculo.

II

Fratres mei nolite in personarum acceptione habere fidem domini nostri ihesu christi glorie. Etenim si introierit in conventum vestrum vir aureum anulum habens in veste candida, introierit autem et pauper in sordido habitu, et intendatis in eum qui indutus est veste preclara et dixeritis ei: Tu sede hic bene, pauperi autem dicatis: Tu sta illic aut sede sub scabello pedum meorum, nonne iudicatis apud vosmetipsos et facti estis iudices cogitationum iniquarum? Audite fratres mei dilectissimi: nonne deus elegit pauperes in hoc mundo divites in fide et heredes regni quod repromisit deus diligentibus se? Vos autem exhonorastis pauperem. Nonne divites per potentiam opprimunt vos et ipsi trahunt vos ad iudicia? Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod invocatum est super vos? Si tamen legem perficitis regalem secundum scripturas: Diliges proximum tuum sicut te ipsum, bene facitis. Si autem personas accipitis, peccatum operamini redarguti a lege quasi transgressores. Quicumque autem totam legem servaverit

offendat autem in uno factus est omnium reus. Qui enim dixit non moechaberis
dixit et non occides. Quod si non moechaberis occides autem factus es transgres-
sor legis. Sic loquimini et sic facite sicut per legem libertatis incipien-
tes iudicari. Iudicium enim sine misericordia illi qui non fecit misericordiam.
Superexaltat autem misericordia iudicium. Quid proderit fratres mei si fi-
dem quis dicat se habere opera autem non habeat. Numquid poterit fides
salvare eum. Si autem frater et soror nudi sint et indigeant victu co-
tidiano dicat autem aliquis de vobis illis ite in pace calefa-
cimini et saturamini non dederitis autem eis quae necessaria sunt corpo-
ris quid proderit vobis. Sic et fides si non habeat opera mortua est in semet-
ipsa. Sed dicet aliquis tu fidem habes et ego opera habeo. Ostende mihi
fidem tuam sine operibus et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Tu
credis quoniam unus est deus bene facis et daemones credunt et contremis-
cunt. Vis autem scire o homo inanis quoniam fides sine operibus otiosa
est. Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est offerens
Isaac filium suum super altare. Vides quoniam fides cooperabatur
operibus illius et ex operibus fides consummata est et suppleta est scriptura
dicens Credidit Abraham deo et reputatum est illi ad iusti-
tiam et amicus dei appellatus est. Videtis quoniam ex operibus iustifica-
tur homo et non ex fide tantum. Similiter autem et Raab meretrix nonne ex
operibus iustificata est suscipiens nuntios et alia via emit-
tens. Sic enim corpus sine spiritu mortuum est ita et fides sine
operibus mortua est.

III

Nolite plures magistri fieri fratres mei scientes quoniam maius
iudicium sumitis. In multis enim offendimus omnes. Si quis
in verbo non offendit hic perfectus est vir potest etiam freno circumduce-
re totum corpus. Si autem equorum frena in ora mittimus ad consentiendum
nobis et omne corpus illorum circumferimus. Et ecce naves cum magnae
sint et a ventis validis minentur circumferuntur a modico
gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit. Ita et lingua modicum
quidem membrum est et magna exaltat. Ecce quantus ignis quam ma-
gnam silvam incendit. Et lingua ignis est universitas iniqui-
tatis. Lingua constituitur in membris nostris quae maculat totum cor-
pus et inflammat rotam nativitatis nostrae inflammata a gehenna.
Omnis enim natura bestiarum et volucrum et serpentium etiam ceterorum do-
matur et domita sunt a natura humana linguam autem nullus ho-
minum domare potest. Est enim inquietum malum plena vene-
no mortifero. In ipsa benedicimus deum patrem et in ipsa male-
dicimus homines qui ad similitudinem dei facti sunt. Ex ipso ore
procedit benedictio et maledictio. Non oportet fratres mei haec ita fieri.
Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem et amaram aquam.
Numquid potest fratres mei ficus uvas facere aut vitis ficus. Sic neque salsa
dulcem potest facere aquam. Quis sapiens et disciplinatus inter vos
ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudi-
ne sapientiae. Quod si zelum amarum habetis et contentiones sint in
cordibus vestris nolite gloriari et mendaces esse adversus veritatem.
Non est enim ista sapientia desursum descendens sed terrena animalis
diabolica. Ubi enim zelus et contentio ibi inconstantia et omne opus
pravum. Quae autem desursum est sapientia primum quidem pudica est deinde
pacifica modesta suadibilis bonis consentiens plena misericordia et
fructibus bonis iudicans sine simulatione. Fructus autem iusti-
tiae in pace seminatur facientibus pacem.

Unde bella et lites in vobis. Nonne ex concupiscentiis
vestris quae militant in membris vestris. Concupiscitis et non habe-
tis occiditis et zelatis et non potestis adipisci litigatis et belligeratis et
non habetis propter quod non postulatis. Petitis et non accipitis eo quod male pe-
tatis ut in concupiscentiis vestris insumatis. Adulteri nescitis
quia amicitia huius mundi inimica est deo. Quicumque ergo voluerit
amicus esse saeculi huius inimicus dei constituitur. An putatis quia in-
aniter scriptura dicat. Ad invidiam concupiscit spiritus qui habitat in
vobis. Maiorem autem dat gratiam propter quod dicit. Deus superbis resis-
tit humilibus autem dat gratiam. Subditi ergo estote deo. Resistite
autem diabolo et fugiet a vobis. Appropinquate autem deo et appropinqua-
bit vobis. Emundate manus peccatores et purificate corda duplices
animo. Miseri estote et lugete. Risus vester in luctum convertatur et gau-
dium in maerorem. Humiliamini in conspectu domini et exaltabit vos. No-
lite detrahere alterutrum fratres mei. Qui detrahit fratri aut qui
iudicat fratrem suum detrahit legi et iudicat legem. Si autem iudi-
cas legem non es factor legis sed iudex. Unus est enim legislator et
iudex qui potest perdere et liberare. Tu autem quis es qui iudicas pro-
ximum tuum. Ecce nunc qui dicitis hodie aut crastino ibimus in
civitatem illam et faciemus ibi quidem annum et mercabimur et lucrum
faciemus qui ignoratis quid erit vobis in crastino. Quae est enim
vita vestra. Vapor est ad modicum parens et deinceps extermina-
bitur. Pro eo ut dicatis si dominus voluerit et si vixerimus faciemus hoc
aut illud. Nunc autem exultatis in superbiis vestris. Omnis exultatio talis ma-
ligna est. Scienti ergo bonum facere et non facienti peccatum est illi.

V

Agite nunc divites plorate ululantes in miseriis vestris quae
advenient vobis. Divitiae vestrae putrefactae sunt et vesti-
menta vestra a tineis comesta sunt. Aurum et argentum vestrum aerugina-
vit et aerugo eorum in testimonium vobis erit et manducabit
carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novis-
simis diebus. Ecce merces operariorum vestrorum qui messuerunt regio-
nes vestras quae fraudata est a vobis clamat et clamor eorum in au-
res domini sabaoth introivit. Epulati estis super terram et in lu-
xuriis vestris enutristis corda vestra in die occisionis. Addixistis
occidistis iustum et non restitit vobis. Patientes ergo estote fratres usque
ad adventum domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terrae patien-
ter ferens donec accipiat temporaneum et serotinum. Patientes
estote et vos et confirmate corda vestra quoniam adventus domini appropin-
quabit. Nolite ingemiscere fratres in alterutrum ut non iudicemini.
Ecce iudex ante ianuam assistit. Exemplum accipite fratres exitus ma-
li et longanimitatis laboris et patientiae prophetas qui locuti sunt in nomine
domini. Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audis-
tis et finem domini vidistis quoniam misericors est dominus et miserator. Ante omnia autem fratres
mei nolite iurare neque per caelum neque per terram neque per aliud quodcum-
que iuramentum. Sit autem sermo vester est est non non ut non sub iudicio
decidatis. Tristatur autem aliquis vestrum oret. Aequo animo est psallat.
Infirmatur aliquis in vobis inducat presbyteros ecclesiae et orent
super eum unguentes eum oleo in nomine domini et oratio fidei salvabit
infirmum et alleviabit eum dominus et si in peccatis sit dimittentur ei.
Confitemini ergo alterutrum peccata vestra et orate pro invicem ut
salvemini. Multum enim valet deprecatio iusti assidua. He-
lias homo erat similis nobis passibilis et oratione oravit ut non

pluere[t] super terram et non pluit annos tres et menses sex. Et rursum oravit et caelum dedit pluviam et terra dedit fructum suum. Si quis autem ex vobis erraverit a veritate et converterit quis eum, scire debet quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viae suae salvabit animam eius a morte et operit multitudinem peccatorum.

Incipit epistola Petri I.

Petrus apostolus Iesu Christi electis advenis dispersionis Ponti, Galatiae, Cappadociae, Asiae et Bithyniae secundum praescientiam Dei Patris in sanctificatione Spiritus in oboedientiam et aspersionem sanguinis Iesu Christi. Gratia vobis et pax multiplicetur. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis in hereditatem incorruptibilem et incontaminatam et inmarcescibilem conservatam in caelis in vobis qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem paratam revelari in tempore novissimo. In quo exultabitis modicum nunc si oportet contristari in variis temptationibus ut probatio vestrae fidei multo pretiosior sit auro quod per ignem probatur, inveniatur in laudem et gloriam et honorem in revelatione Iesu Christi, quem cum non videritis diligitis, in quem nunc non videntes creditis, credentes autem exultabitis laetitia inenarrabili et glorificata, reportantes finem fidei vestrae salutem animarum. De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt prophetae qui de futura in vobis gratia prophetaverunt, scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi praenuntians eas quae in Christo sunt passiones et posteriores glorias; quibus revelatum est quia non sibi ipsis vobis autem ministrabant ea quae nunc nuntiata sunt vobis per eos qui evangelizaverunt vobis Spiritu Sancto misso de caelo, in quem desiderant angeli prospicere. Propter quod succincti lumbos mentis vestrae sobrii perfecte sperate in eam quae offertur vobis gratiam in revelatione Iesu Christi, quasi filii oboedientiae, non configurati prioribus ignorantiae vestrae desideriis, sed secundum eum qui vocavit vos sanctum et ipsi in omni conversatione sancti sitis, quoniam scriptum est: Sancti eritis quoniam ego sanctus sum. Et si patrem invocatis eum qui sine acceptione personarum iudicat secundum uniuscuiusque opus, in timore incolatus vestri tempore conversamini, scientes quod non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternae traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati et inmaculati Iesu Christi, praecogniti quidem ante mundi constitutionem, manifestati autem novissimis temporibus propter vos, qui per ipsum fideles estis in Deo, qui suscitavit eum a mortuis et dedit ei gloriam, ut fides vestra et spes esset in Deo. Animas vestras castificantes in oboedientia caritatis in fraternitatis amore simplici ex corde invicem diligite attentius, renati non ex semine corruptibili sed incorruptibili per verbum Dei vivi et permanentis. Quia omnis caro ut faenum et omnis gloria eius tamquam flos faeni; exaruit faenum et flos eius decidit, verbum autem Domini manet in aeternum. Hoc est autem verbum quod evangelizatum est in vos.

II

Deponentes igitur omnem malitiam et omnem dolum et simulationes et invidias et omnes detractiones, sicut modo geniti infantes rationabiles sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem, si tamen gustatis quoniam dulcis est Dominus. Ad quem accedentes lapidem vivum ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum et honorificatum, et ipsi tamquam lapides vivi superaedificamini domus spiritales, sacerdotium sanctum, offerre spiritales hostias acceptabiles Deo per Iesum Christum. Propter quod continet scriptura: Ecce pono in Sion lapidem summum angularem electum pretiosum, et qui crediderit in eum non confundetur. Vobis igitur honor credentibus; non credentibus autem lapis quem reprobaverunt aedificantes hic factus est in caput anguli, et lapis offensionis et petra scandali his qui offendunt verbo nec credunt in quo et positi sunt. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus adquisitionis, ut virtutes adnuntietis eius qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei; qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti. Karissimi, obsecro vos tamquam advenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis quae militant adversus animam, conversationem vestram inter gentes habentes bonam, ut in eo quod detractant de vobis tamquam de malefactoribus ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum in die visitationis. Subiecti estote omni humanae creaturae propter Deum, sive regi quasi praecellenti, sive ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. Quia sic est voluntas Dei ut benefacientes obmutescere faciatis inprudentium hominum ignorantiam, quasi liberi et non quasi velamen habentes malitiae libertatem sed sicut servi Dei. Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, regem honorificate. Servi subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis sed etiam dyscolis. Haec est enim gratia, si propter conscientiam Dei sustinet quis tristitias patiens iniuste. Quae enim gloria est si peccantes et colaphizati suffertis? Sed si bene facientes patienter sustinetis, haec est gratia apud Deum. In hoc enim vocati estis, quia et Christus passus est pro vobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius; qui peccatum non fecit nec inventus est dolus in ore eius; qui cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur, tradebat autem iudicanti se iniuste; qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui iustitiae vivamus, cuius livore sanati estis. Eratis enim sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad pastorem et episcopum animarum vestrarum.

III

Similiter et mulieres subditae sint viris suis, ut et si qui non credunt verbo, per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant, considerantes in timore castam conversationem vestram. Quarum sit non extrinsecus capillatura aut circumdatio auri aut indumenti vestimentorum cultus, sed qui absconditus cordis est homo in incorruptibilitate quieti et modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples. Sic enim aliquando et sanctae mulieres sperantes in Deo ornabant se, subiectae propriis viris, sicut Sarra oboediebat Abrahae, dominum eum vocans, cuius estis filiae benefacientes et non pertimentes ullam perturbationem. Viri similiter cohabitantes secundum scientiam quasi infirmiori vasculo muliebri inpertientes honorem, tamquam et coheredibus gratiae vitae, ut non inpediantur orationes vestrae. In fine autem omnes unanimes, conpatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles, non reddentes malum pro malo vel maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes

tes quia in hoc vocati estis ut benedictionem hereditate possi-
deatis. Qui enim vult vitam diligere et videre dies bonos co-
herceat linguam suam a malo et labia eius ne loquantur dolum.
Declinet autem a malo et faciat bonum inquirat pacem et
persequatur eam. Quia oculi domini super iustos et aures eius in
preces eorum. vultus autem domini super facientes mala. Et quis est qui
vobis noceat si boni emulatores fueritis. Sed et si [illegible] quid
patimini propter iustitiam beati. Timorem autem [illegible] eorum
ne timueritis ut non conturbemini. Do[illegible] conscientia [illegible] ... mi-
num autem Christum sanctificate in cordibus vestris [illegible] parati
semper ad satisfactionem omni poscenti vos [illegible] rationem de
ea que in vobis est fide et spe. Sed cum modestia et timore conscientiam
habentes bonam ut in eo quod detrahunt de vobis tamquam de malefa-
ctoribus confundantur qui calumpniantur vestram bonam in Christo
conversationem. Melius est enim benefacientes si velit voluntas
dei pati quam malefacientes. Quia et Christus semel pro peccatis nostris
mortuus est iustus pro iniustis ut nos offerret deo mortifica-
tos quidem carne vivificatos autem spiritu. In quo et hiis qui in car-
cere conclusi erant spiritualiter veniens predicavit qui increddu-
li fuerant aliquando quando expectabant dei pacientiam in diebus Noe cum
fabricaretur archa in qua pauci id est octo anime salve facte
sunt per aquam. Quod et vos nunc similis forme salvos facit
baptisma non carnis depositio sordium sed conscientie bone interroga-
tio in deum per resurrectionem domini nostri Ihesu Christi qui est in dextera
dei patris deglutiens mortem ut vite eterne heredes efficeremur.
profectus in celum subiectis angelis et potestatibus et virtutibus. IIII

Christo igitur passo in carne et vos eadem cogitatione armamini
quia qui passus est in carne desiit a peccatis ut iam non
hominum desideriis sed voluntati dei quod reliquum est in carne vi-
vat temporis. Sufficit enim preterita tempora ad voluntatem gentium con-
summandam qui ambulaverunt in luxuriis in desideriis vinole-
ntiis comessationibus potationibus et illicitis ydolorum cultibus.
In quo nunc obstupescunt in quo admirantur non concurrentibus vo-
bis in eandem luxurie confusionem blasphemantes qui reddent
rationem ei qui paratus est iudicare vivos et mortuos. Propter hoc enim et
mortuis evangelizatum est ut iudicentur quidem secundum homines
in carne vivant autem secundum deum in spiritu. Omnium autem finis appropinqua-
bit. Estote itaque prudentes sobrii et vigilate in orationibus.
Ante omnia autem in vobis invicem mutuam caritatem continuam ha-
bentes quia caritas operit multitudinem peccatorum. hospitales in-
vicem sine murmuratione. Unusquisque sicut accepit gratiam
in alterutrum illam administrantes sicut boni dispensatores
multiformis gratie dei. Si quis loquitur quasi sermones dei. Si quis
ministrat tamquam ex virtute quam administrat deus ut in
omnibus honorificetur deus per Ihesum Christum dominum nostrum cui est
gloria et imperium in secula seculorum amen. Karissimi nolite peregrinari in
fervore qui ad temptationem vobis fit quasi novi aliquid
vobis contingat sed communicantes Christi passionibus gaudete
ut et in revelatione glorie eius gaudeatis exultantes. Si expro-
bramini in nomine Christi beati eritis quoniam quod est honoris glorie et vir-
tutis dei et qui est eius spiritus super vos requiescit. Nemo autem
vestrum patiatur quasi homicida aut fur aut maledi-

cus aut alienorum appetitor. Si autem ut Christianus non erubescat
glorificet autem deum in isto nomine. Quoniam tempus est ut incipiat iu-
dicium a domo dei. Si autem primum a nobis quis finis eorum qui non
credunt dei evangelio. [illegible] et si iustus quidem vix salvabitur impius
et peccator ubi parebunt. Itaque et hii qui patiuntur secundum voluntatem
dei fideli creatori commendant animas suas in benefactis. V

Seniores ergo qui in vobis sunt obsecro consenior et testis
Christi passionum qui et eius que in futuro revelanda est glorie
communicator pascite qui in vobis est gregem dei providentes
non coacte sed spontanee secundum deum neque turpis lucri gratia sed vo-
luntarie neque ut dominantes in cleris sed forma facti gregis ex
animo. Et cum apparuerit princeps pastorum percipietis inmarce-
sibilem glorie coronam. Similiter et adolescentes subditi estote
senioribus. Omnes enim invicem humilitatem insinuate quia
deus superbis resistit. humilibus autem dat gratiam. Igitur subditi
estote sub potenti manu dei ut vos exaltet in tempore visitationis. omnem so-
licitudinem vestram proicientes in eum quoniam ipsi cura est de vobis.
Sobrii estote et vigilate quia adversarius vester diabolus tamquam
leo rugiens circuit querens quem devoret. Cui resisti-
te fortes in fide. scientes eandem passionem ei que in mun-
do est vestre fraternitati fieri. Deus autem omnis gratie qui vocavit
vos in eternam suam gloriam in Christo Ihesu modicum passos ipse
perficiet confirmabit solidabitque. Ipsi gloria et imperium in secula
seculorum amen. Per Silvanum fidelem fratrem vobis ut arbitror
breviter scripsi obsecrans et contestans hanc esse veram
gratiam dei in qua statis. Salutat vos ecclesia que est in Baby-
lone collecta et Marcus filius meus. Salutate invicem in oscu-
lo sancto. Gratia vobis omnibus qui estis in Christo Ihesu amen. Incipit

Symon petrus servus et apostolus epistola secunda
Ihesu Christi hiis qui coequalem nobis cum sor-
tiunt fidem in iustitia dei nostri et salvatoris
Ihesu Christi. Gratia vobis et pax adimpleatur in cog-
nitione domini nostri Ihesu Christi. Quomodo omnia vobis divine vir-
tutis sue que ad vitam et pietatem donata sunt per cognitio-
nem eius qui vocavit nos propria gloria et virtute per quem ma-
xima et preciosa nobis promissa donavit ut per hec efficiamini
divine consortes nature fugientes eius que in mundo est
cupiscentie corruptionem. Vos autem curam omnem subinferentes
ministrate in fide vestra virtutem in virtute autem scientiam
in scientia autem abstinentiam in abstinentia autem pacientiam in pa-
cientia autem pietatem in pietate autem amorem fraternitatis amorem
in amore autem fraternitatis caritatem. Hec enim si vobiscum
adsint et superent non vacuos nec sine fructu vos consti-
tuent in notitia domini nostri Ihesu Christi cognitione. Cui enim non presto
sunt hec cecus est et manu temptans oblivionem accipiens pur-
gationis veterum suorum delictorum. Quapropter fratres magis sa-
tagite ut per bona opera certam vestram vocationem et elec-
tionem faciatis. Hec enim facientes non peccabitis aliquando. Sic
enim habundanter ministrabitur vobis introitus in eternum
regnum domini nostri et salvatoris Ihesu Christi. Propter quod incipiam vos
semper commonere de hiis et quidem scientes et confirmatos vos
volo in presenti veritate. Iustum autem arbitror quam diu

sum in hoc tabernaculo suscitare vos in commonitione certus quod ve-
lox est depositio tabernaculi mei secundum quod et dominus noster Iesus Christus significa-
vit mihi. Dabo autem operam et frequenter habere vos post obitum meum
ut horum memoriam faciatis. Non enim indoctas fabulas secu-
ti notam fecimus vobis domini nostri Iesu Christi virtutem et presentiam sed spe-
culatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim a deo patre hono-
rem et gloriam voce delapsa ad eum huiuscemodi a magnifica gloria. Hic
est filius meus dilectus in quo mihi complacui ipsum audite. Et hanc vocem nos
audivimus de celo allatam cum essemus cum ipso in monte sancto. Et habemus
firmiorem propheticum sermonem cui bene facitis attendentes quasi lucer-
ne lucenti in caliginoso loco donec dies illucescat et luci-
fer oriatur in cordibus vestris. Hoc primum intelligentes quod omnis
prophetia scripture propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana
allata est aliquando prophetia sed spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti
Fuerunt vero et pseudoprophete in populo · II · dei homines
sicut et in vobis erunt magistri mendaces qui introducent
sectas perditionis et eum qui emit eos dominum negant superducentes
sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias per quos
via veritatis blasphemabitur et in avaritia fictis verbis de
vobis negotiabuntur quibus iudicium iam olim non cessat et per-
ditio eorum non dormitat. Si enim deus angelis peccantibus non pepercit sed
rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit crucian-
dos in iudicium reservari et originali mundo non pepercit sed oc-
tavum Noe iustitie preconem custodivit diluvium mundo impi-
orum inducens et civitates Sodomorum et Gomorreorum in cine-
rem redigens eversione damnavit exemplum eorum qui
impie acturi sunt ponens et iustum Loth oppressum a nefan-
dorum iniuria hac luxuriosa conversatione eripuit. Aspec-
tu enim et auditu iustus erat habitans apud eos qui de die in
diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. Novit dominus pios
de temptatione eripere iniquos vero in die iudicii reservare
cruciandos magis autem eos qui post carnem in concupiscen-
tia immunditie ambulant dominationemque contempnunt au-
daces sibi placentes sectas non metuunt introducere blas-
phemantes ubi angeli fortitudine et virtute cum sint
maiores non portant adversum se execrabile iudicium. Hii vero
velud irrationabilia pecora naturaliter in captionem et in
perditionem in his que ignorant blasphemantes in corrup-
tione sua peribunt percipientes mercedem iniustitie volup-
tatem existimantes diei delicias coinquinationes et macule
deliciis affluentes in conviviis suis luxuriantes vobis-
cum oculos habentes plenos adulterii et incessabilis delicti pellicien-
tes animas instabiles cor exercitatum avaritia habentes ma-
ledictionis filii derelinquentes rectam viam erraverunt se-
cuti viam Balaam ex Bosor qui mercedem iniquitatis ama-
vit correptionem vero habuit sue vesanie subiugale mu-
tum animal hominis voce loquens prohibuit prophete insipientiam.
Hii sunt fontes sine aqua et nebule turbinibus exagitate qui-
bus caligo tenebrarum reservatur. Superba enim vanitatis lo-
quentes pelliciunt in desideriis carnis luxurie eos qui pau-
lulum effugiunt qui in errore conversantur libertatem illis promitten-
tes cum ipsi servi sint corruptionis. A quo enim quis superatus est

huius et servus est. Si enim refugientes coinquinationes mundi in cog-
nitione domini nostri et salvatoris Iesu Christi his rursus implicati su-
perantur facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius
enim erat illis non cognoscere viam iustitie quam post agnitionem retror-
sum converti ab eo quod illis traditum est sancto mandato. Contig-
it enim illud veri proverbii canis reversus ad suum vomitum et sus
lota in volutabro luti. · III ·
Hanc ecce vobis karissimi secundam scribo epistolam in quibus vestram
excito in commonitione sinceram mentem ut memores
sitis eorum que predixi verborum a sanctis prophetis et apostolorum vestrorum precep-
torum domini et salvatoris. Hoc primum scientes quod venient in novis-
simis diebus in deceptione illusores iuxta proprias concupis-
centias ambulantes dicentes ubi est promissio aut adven-
tus eius. Ex quo enim patres dormierunt omnia sic perseverant ab initio
creature. Latet enim eos hoc volentes quod celi erant prius
et terra de aqua et per aquam consistens dei verbo per que ille
tunc mundus aqua inundatus periit. Celi autem qui nunc sunt et terra eodem
verbo repositi sunt igni reservati in diem iudicii et perditionis
impiorum hominum. Unum vero hoc non lateat vos karissimi quia unus
dies apud dominum sicut mille anni et mille anni sicut unus
dies. Non tardat promissionem suam sicut quidam existimant sed
patienter agit propter vos nolens aliquos perire sed omnes ad
penitentiam reverti. Adveniet autem dies domini ut fur in quo
celi magno impetu transient elementa vero calore solventur
terra autem et que in ipsa sunt opera exurentur. Cum hec igitur omnia dissolven-
da sint quales oportet vos esse in sanctis conversationibus et pietatibus
expectantes et properantes in adventum diei domini Iesu Christi per quem
celi ardentes solventur et elementa ignis ardore tabescent.
Novos vero celos et novam terram secundum promissa ipsius expectamus in
quibus iustitia habitat. Propter quod karissimi hec expectantes satagite
inmaculati et inviolati ei inveniri in pace et domini nostri
Iesu Christi longanimitatem salutem arbitramini sicut et karissimus frater
noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis sicut et in omnibus
epistolis loquens in eis de his in quibus sunt quedam difficilia
intellectu que indocti et instabiles depravant sicut et ceteras
scripturas ad suam ipsorum damnationem. Vos igitur fratres pre-
scientes custodite vosmetipsos ne insipientium erro-
re traducti excidatis a propria firmitate. Crescite vero in
gratia et cognitione domini nostri Iesu Christi et salvatoris nostri. Ipsi
gloria et nunc et in diem eternitatis amen. Incipit epistola Iohannis
Quod fuit ab initio quod audivimus prima.
quod vidimus oculis nostris quod perspeximus et manus
nostre contrectaverunt de verbo vite et vita
manifestata est et vidimus et testamur et an-
nuntiamus vobis vitam eternam que erat apud patrem et apparuit no-
bis. Quod ergo vidimus et audivimus et vos societatem habeatis nobis-
cum et societas nostra sit cum patre et filio Iesu Christo. Et hec scribimus
vobis ut gaudeatis et gaudium vestrum sit plenum. Et hec est annun-
tiatio quam audivimus ab eo et annuntiamus vobis quia deus lux est
et tenebre non sunt in eo ulle. Si dixerimus quoniam societatem habemus
cum eo et in tenebris ambulamus mentimur et veritatem non faci-
mus. Si autem in luce ambulamus sicut et ipse in luce est societatem

habemus ad invicem et sanguis filii eius emundat nos ab omni peccato. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus ipsi nos seducimus et veritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra fidelis et iustus est ut remittat nobis peccata nostra et emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam non peccavimus mendacem facimus eum et verbum eius non est in nobis.

Filioli mei haec scribo vobis ut non peccetis. II Sed et si quis peccaverit advocatum habemus apud patrem Ihesum Christum iustum et ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum sed et pro totius mundi. Et in hoc scimus quoniam cognovimus eum si mandata eius observemus. Qui dicit se nosse deum et mandata eius non custodit mendax est et in eo veritas non est. Qui autem servat verbum eius vere in hoc caritas dei perfecta est. In hoc scimus quoniam in ipso sumus si in ipso perfecti fuerimus. Qui dicit se in illo manere debet sicut ille ambulavit et ipse ambulare. Karissimi non mandatum novum scribo vobis sed mandatum vetus quod habuistis ab initio. Mandatum vetus est verbum quod audistis. Iterum mandatum novum scribo vobis quod verum est et in ipso et in vobis quia tenebrae transierunt et verum lumen iam lucet. Qui dicit se in luce esse et fratrem suum odit in tenebris est usque adhuc. Qui diligit fratrem suum in lumine manet et scandalum in eo non est. Qui autem odit fratrem suum in tenebris est et in tenebris ambulat et nescit quo eat quoniam tenebrae obcaecaverunt oculos eius. Scribo vobis filioli quoniam remittuntur vobis peccata vestra propter nomen eius. Scribo vobis patres quoniam cognovistis eum qui ab initio est. Scribo vobis adolescentes quoniam vicistis malignum. Scribo vobis infantes quia cognovistis patrem. Scribo vobis iuvenes quoniam fortes estis et verbum dei manet in vobis et vicistis malignum. Nolite diligere mundum neque ea quae in mundo sunt. Si quis diligit mundum non est caritas patris in eo. Quoniam omne quod est in mundo concupiscentia carnis est et concupiscentia oculorum et superbia vitae quae non est ex patre sed ex mundo est. Et mundus transibit et concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem dei manet in aeternum. Filioli mei novissima hora est et sicut audistis quia antichristus venit, nunc antichristi multi facti sunt. Unde scimus quia novissima hora est. Ex nobis prodierunt sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis permansissent utique nobiscum, sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. Sed vos unctionem habetis a sancto et nostis omnia. Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem sed quasi scientibus eam, et quoniam omne mendacium ex veritate non est. Quis est mendax nisi is qui negat quoniam Ihesus non est Christus? Hic est antichristus qui negat patrem et filium. Omnis qui negat filium nec patrem habet; qui confitetur filium et patrem habet. Vos quod audistis ab initio in vobis permaneat. Quod si in vobis permanserit quod audistis ab initio et vos in filio et patre manebitis. Et haec est repromissio quam ipse pollicitus est nobis vitam aeternam. Haec scripsi vobis de his qui seducunt vos. Et vos unctionem quam accepistis ab eo maneat in vobis et non necesse habetis ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio eius docet vos de omnibus et verum est et non est mendacium, et sicut docuit vos manete in eo. Et nunc filioli manete in eo ut cum apparuerit habeamus fiduciam et non confundamur ab eo in adventu eius. Si scitis quoniam iustus est scitote quoniam et omnis qui facit iustitiam ex ipso natus est.

III

Videte qualem caritatem dedit nobis pater ut filii dei nominemur et simus. Propter hoc mundus non novit nos quia non novit eum. Karissimi nunc filii dei sumus et nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit similes ei erimus quoniam videbimus eum sicuti est. Et omnis qui habet hanc spem in eo sanctificat se sicut et ille sanctus est. Omnis qui facit peccatum et iniquitatem facit et peccatum est iniquitas. Et scitis quia ille apparuit ut peccata tolleret et peccatum in eo non est. Omnis qui in eo manet non peccat; omnis qui peccat non videt eum nec cognovit eum. Filioli nemo vos seducat. Qui facit iustitiam iustus est sicut et ille iustus est. Qui facit peccatum ex diabolo est quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius dei ut dissolvat opera diaboli. Omnis qui natus est ex deo peccatum non facit quoniam semen ipsius in eo manet et non potest peccare quoniam ex deo natus est. In hoc manifesti sunt filii dei et filii diaboli. Omnis qui non est iustus non est ex deo et qui non diligit fratrem suum. Quoniam haec est adnuntiatio quam audistis ab initio ut diligatis alterutrum. Non sicut Cain qui ex maligno erat et occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iusta. Nolite mirari fratres si odit vos mundus. Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam quoniam diligimus fratres. Qui non diligit manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum homicida est et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam aeternam in semetipso manentem. In hoc cognovimus caritatem dei quoniam ille animam suam pro nobis posuit et nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui habuerit substantiam mundi huius et viderit fratrem suum necessitatem habere et clauserit viscera sua ab eo, quomodo caritas dei manet in eo? Filioli mei non diligamus verbo neque lingua sed opere et veritate. In hoc cognoscimus quoniam ex veritate sumus et in conspectu eius suadebimus corda nostra. Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum maior est deus corde nostro et novit omnia. Karissimi si cor nostrum non reprehenderit nos fiduciam habemus ad deum et quodcumque petierimus accipiemus ab eo quoniam mandata eius custodimus et ea quae sunt placita coram eo facimus. Et hoc est mandatum eius ut credamus in nomine filii eius Ihesu Christi et diligamus alterutrum sicut dedit mandatum nobis. Et qui servat mandata eius in illo manet et ipse in eo. Et in hoc scimus quoniam manet in nobis de spiritu quem dedit nobis.

IIII

Karissimi nolite omni spiritui credere sed probate spiritus si ex deo sint quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum. In hoc cognoscitur spiritus dei: omnis spiritus qui confitetur Ihesum Christum in carne venisse ex deo est, et omnis spiritus qui solvit Ihesum ex deo non est, et hic est antichristus de quo audistis quoniam venit et nunc iam in mundo est. Vos ex deo estis filioli et vicistis eum quoniam maior est qui in vobis est quam qui in mundo. Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur et mundus eos audit. Nos ex deo sumus. Qui novit deum audit nos; qui non est ex deo non audit nos. In hoc cognoscimus spiritum veritatis et spiritum erroris. Karissimi diligamus nos invicem quia caritas ex deo est et omnis qui diligit fratrem suum ex deo natus est et cognoscit deum. Qui non diligit non novit deum quoniam deus caritas est. In hoc apparuit caritas dei in nobis quoniam filium suum unigenitum misit deus in mundum ut vivamus per eum. In hoc est caritas non quasi nos dilexerimus deum sed quoniam ipse prior dilexit nos et misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Karissimi si deus dilexit nos

et nos debemus alterutrum diligere. Deum nemo vidit umquam. Si
diligamus invicem, deus in nobis manet et caritas eius in nobis per-
fecta est. In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus et ipse in nobis
quoniam de spiritu suo dedit nobis. Et nos vidimus et testificamur quoniam pa-
ter misit filium suum salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit quoniam
Ihesus est filius dei, deus in ipso manet et ipse in deo. Et nos cogno-
vimus et credidimus caritati quam habet deus in nobis. Deus caritas
est, et qui manet in caritate in deo manet et deus in eo. In
hoc perfecta est caritas dei nobiscum ut fiduciam habeamus in
die iudicii, quia sicut ille est et nos sumus in hoc mundo. Ti-
mor non est in caritate, sed perfecta caritas foras mittit ti-
morem, quoniam timor penam habet. Qui autem timet non est perfectus in ca-
ritate. Nos ergo diligamus deum quoniam ipse prior dilexit nos. Si
quis dixerit quoniam diligo deum et fratrem suum oderit mendax est.
Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, deum quem non videt
quomodo potest diligere. Et hoc mandatum habemus a deo ut qui diligit
deum diligat et fratrem suum.

V.

Omnis qui credit quoniam Ihesus est Christus ex deo natus est, et omnis
qui diligit eum qui genuit diligit et eum qui natus est
ex deo. Cum deum diligamus et mandata eius faciamus. Hec est enim caritas
dei ut mandata eius custodiamus, et mandata eius gravia non sunt.
Quoniam omne quod natum est ex deo vincit mundum, et hec est victoria que
vincit mundum, fides nostra. Quis est autem qui vincit mundum
nisi qui credit quoniam Ihesus est filius dei. Hic est qui venit per aquam et san-
guinem Ihesus Christus, non in aqua solum sed in aqua et sanguine.
Et spiritus est qui testificatur quoniam Christus est veritas. Quoniam tres sunt qui testi-
monium dant in celo, pater, verbum et spiritus sanctus, et hii tres unum sunt.
Et tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua et sanguis. Si te-
stimonium hominum accipimus, testimonium dei maius est, quoniam hoc est
testimonium dei quod maius est, quoniam testificatus est de filio suo. Qui
credit in filium dei habet testimonium dei in se. Qui non credit filio
mendacem facit eum, quia non credit in testimonio quod testifi-
catus est deus de filio suo. Et hoc est testimonium quoniam vitam eternam
dedit nobis deus, et hec vita in filio eius est. Qui habet filium dei habet vi-
tam. Qui non habet filium dei non habet vitam. Hec scribo vobis ut sciatis
quoniam vitam habetis eternam, qui creditis in nomine filii dei. Et
hec est fiducia quam habemus ad deum, quia quodcumque petierimus
secundum voluntatem eius audiet nos. Et scimus quia audit nos quic-
quid petierimus. Scimus quoniam habemus petitiones quas postula-
mus a deo. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem
petat, et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est pec-
catum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis. Omnis iniquitas
peccatum est, et est peccatum ad mortem. Scimus quia omnis qui natus est
ex deo non peccat, sed generatio dei conservat eum, et malignus non
tangit illum. Scimus quoniam ex deo sumus, et mundus totus in
maligno positus est. Et scimus quoniam filius dei venit, et dedit
nobis sensum ut cognoscamus verum deum, et simus in filio eius
vero. Hic est verus deus et vita eterna. Filioli, custodite vos a
simulacris. Amen. Incipit epistola Iohannis secunda.

Senior electe domine et natis eius quos ego diligo
in veritate, et non ego solus sed et omnes qui cogno-
verunt veritatem propter veritatem que permanet in nobis
et nobiscum erit in eternum. Sit nobiscum gratia, misericordia, pax a deo patre et
a Christo Ihesu filio patris in veritate et caritate. Gavisus sum valde quoniam in-
veni de filiis tuis ambulantes in veritate, sicut manda-
tum accepimus a patre. Et nunc rogo te domina, non tamquam manda-
tum novum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio, ut diligamus alte-
rutrum. Et hoc est caritas ut ambulemus secundum mandata eius.
Hoc enim mandatum est novum ut quemadmodum audistis ab
initio in eo ambuletis. Quoniam multi seductores exierunt in
mundum qui non confitentur Ihesum Christum venisse in carne. Hic est
seductor et antichristus. Videte vosmetipsos ne perdatis que opera-
ti estis, sed ut mercedem plenam accipiatis. Scientes quod omnis qui re-
cedit et non permanet in doctrina Christi deum non habet. Qui permanet in doc-
trina hic et filium et patrem habet. Si quis venit ad vos et hanc
doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum nec ave ei dixe-
ritis. Qui enim dicit illi ave, communicat operibus eius malignis.
Ecce predixi vobis ut in diem domini nostri Ihesu Christi non confundamini.
Plura habens vobis scribere nolui per cartam et atramentum. Spero enim
me futurum ad vos et os ad os loqui ut gaudium vestrum ple-
num sit. Salutant te filii sororis tue electe. Gratia tecum. Amen. Incipit epistola tertia Iohannis.

Senior Gaio karissimo quem ego diligo
in veritate. Karissime, de omnibus orationem
facio prospere te ingredi et valere, sicut prospere a-
git anima tua. Gavisus sum valde venientibus
fratribus et testimonium perhibentibus veritati tue, sicut tu in veritate
ambulas. Maiorem horum non habeo gratiam quam ut audiam filios
meos in veritate ambulare. Karissime, fideliter facis quicquid
operaris in fratres et hoc in peregrinos qui testimonium reddiderunt
caritati tue in conspectu ecclesie, quos benefaciens deduces
digne deo. Pro nomine enim eius profecti sunt nichil accipientes a gen-
tibus. Nos ergo debemus suscipere huiusmodi ut cooperatores simus
veritatis. Scripsissem forsitan ecclesie, sed is qui amat primatum
gerere in eis Diotrepes non recipit nos. Propter hoc si venero commo-
neam eius opera que facit verbis malignis garriens in nos. Et
quasi non ei sufficiant, nec ipse suscipit fratres, et eos qui
suscipiunt prohibet et de ecclesia eicit. Karissime, noli imitari
malum sed quod bonum est. Qui benefacit ex deo est. Qui malefa-
cit non videt deum. Demetrio testimonium redditur ab omnibus
et ab ipsa veritate, sed et nos testimonium perhibemus, et nosti
quoniam testimonium nostrum verum est. Multa habui tibi scribere, sed
nolui per atramentum et calamum scribere tibi. Spero autem protinus
te videre, et os ad os loquimur. Pax tibi. Salutant te amici. Sa-
luta tu amicos nominatim. Incipit epistola Iude.

Iudas Ihesu Christi servus, frater autem Iacobi, hiis qui sunt in deo patre
dilectis et Christo Ihesu conservatis et vocatis. Misericordia vobis et pax
et caritas adimpleatur. Karissimi, omnem sollicitudinem faciens scriben-
di vobis de communi vestra salute, necesse habui vobis scribere
deprecans supercertari tradite semel sanctis fidei. Subin-
troierunt enim quidam homines qui olim prescripti sunt in hoc
iudicium, impii, dei nostri gratiam transferentes in luxu-
riam et solum dominatorem et dominum nostrum Ihesum Christum negantes.
Commonere autem vos volo, scientes semel omnia, quoniam Ihesus populum sa-
lvans de terra Egypti, secundo eos qui non crediderunt.

perdidit. Angelos vero qui non servaverunt suum principatum sed dereli-
querunt suum domicilium in iudicium magni dei vinculis eternis sub
caligine reservavit. Sicut Sodoma et Gomorra et finitime
civitates simili modo exfornicate et abeuntes post carnem alteram facte sunt
exemplum ignis eterni penam sustinentes. Similiter et hii quidem carnem
maculant dominationem autem spernunt maiestatem autem blasphemant.
Cum Michael archangelus cum diabolo disputans altercare-
tur de Moysi corpore non est ausus iudicium inferre blasphe-
mie sed dixit imperet tibi dominus. Hii autem quecumque quidem ignorant bl-
asphemant. Quecumque autem naturaliter tamquam muta animalia
norunt in his corrumpuntur. Ve illis qui in via Caym abierunt
et errore Balaam mercede effusi sunt et in contradictione Cho-
re perierunt. Hii sunt in epulis suis macule convivantes sine ti-
more semetipsos pascentes nubes sine aqua que a ventis
circumferuntur arbores autumpnales infructuose bis mor-
tue eradicate fluctus feri maris despumantes suas confusi-
ones sydera errantia quibus procella tenebrarum conservata
est in eternum. Prophetavit autem de his septimus ab Adam Enoch dicens.
Ecce venit dominus in sanctis milibus suis facere iudicium contra omnes et arguere
omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum quibus impie
egerunt de omnibus duris que locuti sunt contra deum peccatores impii.
Hii sunt murmuratores querulosi secundum desideria sua ambulantes
et os eorum loquitur superbiam mirantes personas questus causa. Vos autem karissimi
memores estote verborum que predicta sunt ab apostolis domini nostri Ihesu Christi qui
dicebant vobis quoniam in novissimis temporibus venient illusores secundum de-
sideria sua ambulantes non in pietate. Hii sunt qui segregant semet-
ipsos animales spiritum non habentes. Vos autem karissimi superedificantes vosmet
ipsos sanctissime vestre fidei in spiritu sancto orantes vosmet ipsos in dilectione
dei servate expectantes misericordiam domini nostri Ihesu Christi in vitam eternam.
Et hos quidem arguite iudicatos. Illos autem salvate de igne rapi-
entes. Aliis autem miseremini in timore dei odientes et eam
que carnalis est maculatam tunicam. Ei autem qui potens est vos conser-
vare sine peccato et constituere vos ante conspectum glorie sue immune im-
maculatos in exultatione in adventu domini nostri Ihesu Christi. Soli deo
salvatori nostro per Ihesum Christum dominum nostrum gloria et magnificentia
imperium et potestas ante omnia secula et nunc et in omnia secula amen. Incipit

Omnes qui pie volunt vivere prologus in apocalypsim.
in Christo sicut ait apostolus persecutionem patiuntur. Iuxta
illud: Fili accedens ad servitutem dei sta in iusti-
cia et timore et prepara animam tuam ad tempta-
tionem. Temptatio itaque est vita hominis super terram. Ne autem fi-
deles in hiis deficiant consolatur eos deus atque confirmat dicens:
Nolite timere pusillus
grex. Propterea videns deus persecutiones quas passura erat
ecclesia ab apostolis fundata supra petram Christum ut minus timeant dispo-
suit una cum filio et spiritu sancto eas revelare. Revelavit autem
tota trinitas Christo secundum humanitatem. Christus vero Iohanni per angelum.
Iohannes ecclesie. De qua revelatione hunc librum composuit. Unde et liber iste
apocalipsis dicitur id est revelatio quia hic continentur que deus revela-
vit Iohanni et Iohannes ecclesie. Materia: scilicet ecclesia passura sit in tempore pri-
mitivo et nunc patiatur et novissimis quibus antichristi pas-
sura sit. Cum tanta erit tribulatio ut si fieri potest moveantur
electi etiam. Et hic non in futuro premia sibi recepturi ut
denuntiata supplicia timeant et multa premia lectores ...
ut hic liber inter reliquas scripturas novi testamenti prophetie nomen
consequitur quia aliis est excellentior prophetis. Sicut enim novum
testamentum preponitur veteri et evangelium legi ita hic propheta prophetis veteris testa-
menti quia de Christo et de ecclesia magna ex parte iam adimple-
ta sacramenta denuntiat. Hic ideo que cum aliis impleta
sunt prophetavit. Data est prophetia simul de preterito et presenti et
futuro ad eius confirmandam auctoritatem. Occurrunt autem in hoc
opere mittentis et deferentis et accipientis. Mittentis
scilicet Christi deferentis scilicet angeli accipientis scilicet Iohannis.
Autem Iohanni sed visionibus fuerunt revelata et sunt tria genera vi-
sionum sub quibus genere continentur videndi. Visio est alia corpo-
ralis cum videlicet corporalibus oculis aliquid videmus. Alia spiritalis
seu imaginaria cum videlicet dormientes vel vigilantes
imagines rerum cernimus quibus aliud aliquid significatur sicut
dicit Pharao spicas et Moyses rubum ardentem. Ille dormiens, hic
vigilans. Alia intellectualis cum videlicet spiritu sancto revelante
intellectu mentis veritatem misteriorum capimus. Sic est capitulum que
Iohannes que in hoc libro referuntur. Non enim figuras tantum spiritu vidit
sed earum significata mente intellexit. Vidit autem Iohannes hec in
Pathmos insula relegatus a Domitiano in exilio propter ver-
bum dei quem ad scribendum compulerunt cum ecclesie qui
tur a Domitiano in Pathmos insula inter ecclesias que
tamen multa pullularunt atque violaverunt in ecclesia
ille heresis. Sicut et quidam heretici ubi dicentes Christum non fuisse
ante Mariam qua temporaliter de ea natus erat. Unde Iohannes
in principio evangelii sui eos arguit dicens: In principio
erat verbum; et in hoc libro cum dicit Alpha et O, princi-
pium et finis. Dicebant etiam quidam ecclesiam post domi-
num ante finem seculi defecturam et per laborem non premium eternum
suscepturam. Horum igitur errores visionis destruere Iohannes
dicit ecclesiam Christum principium esse et finem. Unde promittit
fornicatores de ecclesia post me non erit. Ecclesiam per exterius tribulationes
non defecturam sed perfecte per hoc eternum bravium accepturam. Scribit
autem Iohannes vii ecclesiis Asie et per vii episcopis de potestate
imminente et proponit eam universalem ecclesiam docens. Materia
Iohannis in hoc opere status ecclesie specialiter. Presentis
videlicet quantum presenti patiatur et in futuro passura sit. Intentio vero est commovere ad patientiam quia
est tamen brevis labor et premium magnum. Qui ut at-
tendi talem premio premittit prologum et salutationem. Red-
dit auditores benignos et attentos quo premisso ac-
cedit ad narrationem. In narratione vero ostendit Christum
esse ab eterno sine principio et sine fine indicens ipsum loquentem
sic Alpha et O id est principium et finis. Postea accedens ad narrati-
onem distinguit vii visiones quas ut trinitas ita liber premittit
Premittit autem prologum dicens: Apocalipsis Ihesu Christi. Subaudis: hec est
sicut in aliis: Visio Ysaie, sed et Parabole Salomonis. Incipit

Apocalipsis Ihesu Christi quam dedit illi deus palam liber a-
facere servis suis que oportet fieri cito et significavit pocalipsis
mittens per angelum suum servo suo

qui testimonium perhibuit verbum dei et testimonium ihesu christi quecumque
vidit. Beatus qui legit et qui audit verba prophetie huius et servat
ea que in ea scripta sunt. tempus enim prope est. Iohannes septem ecclesiis que sunt in asia.
gratia vobis et pax. ab eo qui est et qui erat et qui venturus est. et a septem
spiritibus qui in conspectu throni eius sunt. et a ihesu christo qui est testis
fidelis primogenitus mortuorum et princeps regum terre. Qui dile-
xit nos et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo et fecit nos
regnum et sacerdotes deo et patri suo ipsi gloria et imperium in secula seculo-
rum amen. Ecce venit cum nubibus et videbit eum omnis oculus et
qui eum pupugerunt. Et plangent se super eum omnes tribus ter-
re. etiam amen. Ego sum alpha et ω. principium et finis. dicit dominus deus
qui est et qui erat et qui venturus est omnipotens. Ego iohannes frater
vester et particeps in tribulatione et regno et patientia in christo ihesu
fui in insula que appellatur pathmos propter verbum dei et testi-
monium ihesu christi. Fui in spiritu in dominica die et audivi post me vo-
cem magnam tamquam tube dicentis michi. Quod vides scribe in li-
bro et mitte septem ecclesiis que sunt in asia ephesum et smirne
et pergamo et tyatire et sardis et philadelphie et laodicie. Et con-
versus sum ut viderem vocem que loquebatur mecum. et conversus vidi
septem candelabra aurea. et in medio septem candelabrorum au-
reorum similem filio hominis vestitum podere et precinctum ad ma-
millas zona aurea. Caput autem eius et capilli erant candi-
di tamquam lana alba et tamquam nix. Et oculi eius tamquam
flamma ignis et pedes eius similes auricalco sicut in camino
ardenti et vox illius tamquam vox aquarum multarum. et habe-
bat in dextera sua stellas septem et de ore eius gladius ex utraque
parte acutus exibat et facies eius sicut sol lucet in virtute
sua. Et cum vidissem eum cecidi ad pedes eius tamquam mortuus.
et posuit dexteram suam super me dicens. Noli timere. ego
sum primus et novissimus et vivus sum et fui mortuus et ecce sum
vivens in secula seculorum et habeo claves mortis et inferni. Scribe
ergo que vidisti et que sunt et que oportet fieri post hec. Sacramentum septem stel-
larum quas vidisti in dextera mea et septem candelabra au-
rea. septem stelle angeli sunt septem ecclesiarum et candelabra septem septem
Et angelo ecclesie ephesi scribe. hec · II · ecclesie sunt.
dicit qui tenet septem stellas in dextera sua qui
ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. Scio opera
tua et laborem tuum et patientiam tuam et quia non potes sustinere
malos et temptasti eos qui se dicunt apostolos esse et non sunt et in-
venisti eos mendaces. Et patientiam habes et sustinuisti propter
nomen meum et non defecisti. Sed habeo adversum te pauca quod
caritatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque unde
excideris et age penitentiam et prima opera fac. Sin autem venio
tibi et movebo candelabrum tuum de loco suo nisi penitentiam
egeris. Sed hoc habes bonum quia odisti facta nicholaitarum que
et ego odi. Qui habet aures audiendi audiat quid spiritus
dicat ecclesiis. Vincenti dabo edere de ligno vite quod est
in paradiso dei mei. Et angelo smirne ecclesie scribe. Hec
dicit primus et novissimus qui fuit mortuus et vivit. Scio tribu-
lationem tuam et paupertatem tuam sed dives es et blasphe-
maris ab his qui se dicunt iudeos esse et non sunt sed sunt
synagoga sathane. Nichil horum timeas que passurus es.
Ecce missurus est diabolus ex vobis in carcerem ut temptemini
et habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mor-
tem et dabo tibi coronam vite. Qui habet aures audiendi audiat
quid spiritus dicat ecclesiis. Qui vicerit non ledetur a morte secunda. Et
angelo ecclesie pergami scribe. Hec dicit qui habet rompheam ex utra-
que parte acutam. Scio ubi habitas ubi sedes est sathane. et tenes
nomen meum et non negasti fidem meam. Et in diebus illis anti-
phas testis meus fidelis qui occisus est apud vos ubi sa-
thanas habitat. Sed habeo adversus te pauca quia habes illic tene-
tes doctrinam balaam qui docebat balac mittere scandalum
coram filiis israel edere de sacrificiis ydolorum et fornicari.
Ita habes et tu tenentes doctrinam nicholaitarum. Similiter
penitentiam age. Si quo minus veniam tibi cito et pugnabo cum
illis in gladio oris mei. Qui habet aures audiendi audiat
quid spiritus dicat ecclesiis. Vincenti dabo manna absconditum et da-
bo illi calculum candidum et in calculo nomen novum
scriptum quod nemo scit nisi qui accipit. Et angelo tyatire ecclesie
scribe. Hec dicit filius dei qui habet oculos tamquam flammam ignis
et pedes eius similes auricalco. Novi opera tua et fidem et ca-
ritatem et ministerium et patientiam tuam et opera tua novissima
plura prioribus. Sed habeo adversus te pauca quia permittis mu-
lierem iezabel que se dicit propheten docere et seducere servos me-
os fornicari et manducare de ydolotitis. Et dedi illi tempus
ut penitentiam ageret et non vult penitere a fornicatione sua.
Ecce ego mittam eam in lectum et qui mechantur cum ea in
tribulatione maxima erunt nisi penitentiam ab operibus suis egerint
et filios eius interficiam in morte. Et scient omnes ecclesie quia ego
sum scrutans renes et corda et dabo unicuique vestrum secundum
opera sua. Vobis autem dico et ceteris qui tyatire estis. Qui-
cumque non habent doctrinam hanc et qui non cognoverunt alti-
tudines sathane quemadmodum dicunt non mittam super vos
aliud pondus. tamen id quod habetis tenete donec veniam. Et qui
vicerit et qui custodierit usque in finem opera mea dabo illi potestatem
super gentes et reget eas in virga ferrea tamquam vas fi-
guli confringentur. sicut et ego accepi a patre meo et da-
bo illi stellam matutinam. Qui habet aures audiendi audi-
at quid spiritus dicat ecclesiis. · III ·
Et angelo ecclesie sardis scribe. Hec dicit qui habet septem spiritus
dei et septem stellas. Scio opera tua quia nomen habes quod vivas
et mortuus es. Esto vigilans et confirma cetera que mori-
tura erant. Non enim invenio opera tua plena coram deo meo.
In mente ergo habe qualiter acceperis et audieris et serva et pe-
nitentiam age. Si ergo non vigilaveris veniam ad te tamquam
fur et nescies qua hora veniam ad te. Sed habes pauca
nomina in sardis qui non inquinaverunt vestimenta sua
et ambulabunt mecum in albis quia digni sunt. Qui vicerit sic
vestietur vestimentis albis et non delebo nomen eius de li-
bro vite et confitebor nomen eius coram patre meo et coram angelis
eius. Qui habet aures audiendi audiat quid spiritus dicat ec-
clesiis. Et angelo philadelphie ecclesie scribe. Hec dicit
verus et sanctus qui habet clavem david. qui aperit et nemo claudit
claudit et nemo aperit. Scio opera tua. ecce dedi coram

te ostium apertum quod nemo potest claudere quia modicam habes virtutem
et servasti verbum meum et non negasti nomen meum. Ecce dabo de
synagoga sathane qui dicunt se iudeos esse et non sunt sed mentiuntur.
Ecce faciam illos ut veniant et adorent ante pedes tuos
et scient quia ego dilexi te quoniam servasti verbum patientie mee et
ego te servabo ab hora temptationis que ventura est in orbem
universum temptare habitantes in terra. Ecce venio cito:
tene quod habes ut nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit
faciam illum columpnam in templo dei mei et foras non egre-
dietur amplius et scribam super eum nomen dei mei et nomen
civitatis dei mei nove ierusalem que descendit de celo a deo
meo et nomen meum novum. Qui habet aures audiendi au-
diat quid spiritus dicat ecclesiis. Et angelo laodicie ecclesie scribe:
Hec dicit amen testis fidelis et verus qui est principium crea-
ture dei. Scio opera tua quia neque frigidus es neque calidus es. Utinam
frigidus esses aut calidus. Incipiam te evomere ex ore meo
quia dicis quod dives sum et locupletatus et nullius egeo et nescis
quia tu es miser et miserabilis et pauper et cecus et nudus.
Suadeo tibi emere a me aurum ignitum et probatum ut locu-
pletes fias et vestimentis albis induaris et non appareat
confusio nuditatis tue et collirio inunge oculos tuos
ut videas. Ego quos amo arguo et castigo. Emulare
ergo et penitentiam age. Ecce sto ad ostium et pulso. Si quis au-
dierit vocem meam et aperuerit ianuam introibo ad
illum et cenabo cum illo et ipse mecum. Qui vicerit dabo ei
sedere mecum in throno meo sicut et ego vici et sedi cum
patre meo in throno eius. Qui habet aures audiendi audiat
quid spiritus dicat ecclesiis.

[...]ura tepidus es et
[f]rigidus nec calidus

IIII

Post hec vidi et ecce ostium apertum in celo et vox prima
quam audivi tamquam tube loquentis mecum dicens: Ascen-
de huc et ostendam tibi que oportet cito fieri post hec. Et statim fui
in spiritu. Et ecce sedes posita erat in celo et super sedem
sedens. Et qui sedebat similis erat aspectui lapidis
iaspidis et sardinis. Et iris erat in circuitu sedis si-
milis visioni smaragdine. Et in circuitu sedis sedilia xx-
iiii et super thronos xxiiii seniores sedentes circum-
amicti vestimentis albis et in capitibus eorum coronas aureas.
Et de throno procedebant fulgura et voces et tonitrua.
Et vii lampades ardentes ante thronum que sunt vii spiritus dei.
Et in conspectu sedis tamquam mare vitreum simile cristallo. Et
in medio sedis et in circuitu sedis iiii animalia plena o-
culis ante et retro. Et animal primum simile leoni. Et secundum animal
simile vitulo. Et tercium animal habens faciem quasi hominis. Et quartum
animal simile aquile volanti. Et iiii animalia singula eorum habe-
bant alas senas et in circuitu et intus plena sunt oculis. Et requiem
non habebant die ac nocte dicentia: Sanctus sanctus sanctus
dominus deus omnipotens qui erat et qui est et qui venturus est.
Et cum darent illa animalia gloriam et honorem et benedicti-
onem sedenti super thronum viventi in secula seculorum pro-
cidebant xxiiii seniores ante sedentem in throno
et adorabant viventem in secula seculorum et mittebant
coronas suas ante thronum dicentes: Dignus es domine deus

[...]bis annis
[...]o luchas
[...]archus
[...]matheus
[...] ista d[...]

noster accipere gloriam et honorem et virtutem quia tu creasti om-
nia et propter voluntatem tuam erant et creata sunt. V
Et vidi in dextera sedentis super thronum librum
scriptum intus et foris signatum sigillis vii. Et vidi an-
gelum fortem predicantem voce magna: Quis est dignus aperi-
re librum et solvere signacula eius? Et nemo poterat neque in ce-
lo neque in terra neque subtus terram aperire librum neque respicere illum.
Et ego flebam multum quia nemo dignus inventus est aperire
librum nec videre eum. Et unus de senioribus dicit mihi: Ne
fleveris. Ecce vicit leo de tribu iuda radix david aperire librum
et solvere vii signacula eius. Et vidi et ecce in medio throni
et iiii animalium et in medio seniorum agnum stantem tamquam oc-
cisum habentem cornua vii et oculos vii qui sunt vii spiritus dei mis-
si in omnem terram. Et venit et accepit de dextera sedentis
in throno librum. Et cum aperuisset librum iiii animalia
et xxiiii seniores ceciderunt coram agno habentes singuli ci-
tharas et phialas aureas plenas odoramentorum
que sunt orationes sanctorum. Et cantabant canticum novum dicentes:
Dignus es domine accipere librum et solvere signacula eius
quoniam occisus es et redemisti nos deo in sanguine tuo
ex omni tribu et lingua et populo et natione et fecisti nos
deo nostro regnum et sacerdotes et regnabimus super terram.
Et vidi et audivi vocem angelorum multorum in circuitu
throni et animalium et seniorum. Et erat numerus eorum mi-
lia milium dicentium magna voce: Dignus est agnus qui
occisus est accipere virtutem et divinitatem et sapientiam et for-
titudinem et honorem et gloriam et benedictionem. Et omnem crea-
turam que in celo est et super terram et sub terra et mare et
que in eo omnes audivi dicentes: Sedenti in throno et agno
Benedictio et honor et gloria et potestas in secula seculorum. Et iiii animalia
dicebant amen. Et xxiiii seniores ceciderunt in facies
suas et adoraverunt viventem in secula seculorum. VI
Et vidi quod aperuisset agnus unum de vii sigillis et audi-
vi unum de iiii animalibus dicentem tamquam vocem tonitrui:
Veni et vide. Et vidi et ecce equus albus et qui sedebat
super illum habebat arcum et data est ei corona et exivit vin-
cens ut vinceret. Et cum aperuisset sigillum secundum audivi secundum ani-
mal dicens: Veni et vide. Et exivit alius equus rufus et qui sede-
bat super illum datum est ei ut sumeret pacem de ter-
ra et ut invicem se interficiant et datus est ei gladius magnus.
Et cum aperuisset sigillum tercium audivi tercium animal dicen-
tem: Veni et vide. Et ecce equus niger et qui sedebat super
illum habebat stateram in manu sua. Et audivi quasi
vocem in medio animalium dicentium: Bilibris tritici denario
uno et tres bilibres ordei denario uno et vinum et o-
leum ne leseris. Et cum aperuisset sigillum quartum audivi vo-
cem quarti animalis dicentis: Veni et vide. Et ecce equus
pallidus et qui sedebat super eum nomen illi mors et infernus
sequebatur eum et data est illi potestas super iiii partes terre interficere
gladio fame et morte et bestiis terre. Et cum
aperuisset sigillum v vidi subtus altare animas interfec-
torum propter verbum dei et propter testimonium quod habebant et

clamabant voce magna dicentes. Usquequo domine sanctus et verus non iu-
dicas et non vindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra?
Et date sunt illis singule stole albe. Et dictum est illis ut requiesce-
rent adhuc tempus modicum donec compleantur conservi eorum et
fratres eorum qui interficiendi sunt sicut et illi. Et vidi cum aperuisset sigillum
sextum. Et ecce terre motus factus est magnus et sol factus est niger tamquam
saccus cilicinus. Et luna tota facta est sicut sanguis. Et
stelle de celo ceciderunt super terram sicut ficus emittit grossos
suos cum a vento magno movetur. Et celum recessit sicut liber in-
volutus. Et omnis mons et insule de locis suis mote sunt. Et re-
ges terre et principes et tribuni et divites et fortes et omnis
servus et liber absconderunt se in speluncis et in petris mon-
tium. Et dicunt montibus et petris cadite super nos et abscondite
nos a facie sedentis super thronum et ab ira agni quoniam ve-
nit dies magnus ire ipsorum. Et quis poterit stare?

VII

Post hec vidi .iiii. angelos stantes super .iiii. angulos
terre tenentes .iiii. ventos terre ne flarent super terram
neque super mare neque in ullam arborem. Et vidi alterum angelum
ascendentem ab ortu solis habentem signum dei vivi. Et clamavit
voce magna .iiii. angelis quibus datum est nocere terre et mari dicens:
Nolite nocere terre et mari neque arboribus quoadusque signemus ser-
vos dei nostri in frontibus eorum. Et audivi numerum signatorum
.c.xl.iiii. milia signati ex omni tribu filiorum israel. Ex tribu iuda .xii.
milia signati. Ex tribu ruben .xii. milia signati. Ex tribu gad .xii. milia
signati. Ex tribu aser .xii. milia signati. Ex tribu neptalim .xii. milia signati.
Ex tribu manasse .xii. milia signati. Ex tribu symeon .xii. milia signati.
Ex tribu levi .xii. milia signati. Ex tribu ysachar .xii. milia signati. Ex tribu
zabulon .xii. milia signati. Ex tribu ioseph .xii. milia signati. Ex tribu
beniamin .xii. milia signati. Post hec vidi turbam magnam quam
dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus et tribubus et populis
et linguis stantes ante thronum in conspectu agni amicti stolis
albis et palme in manibus eorum. Et clamabant voce magna
dicentes: Salus deo nostro qui sedet super thronum et agno.
Et omnes angeli stabant in circuitu throni et seniorum et
.iiii. animalium. Et ceciderunt in conspectu throni in facies suas
et adoraverunt deum dicentes: Amen. Benedictio et claritas et sa-
pientia et gratiarum actio honor et virtus et fortitudo deo nostro
in secula seculorum amen. Et respondit unus de senioribus et dixit michi: Hii qui a-
micti sunt stolis albis qui sunt et unde venerunt? Et dixi illi: Domine mi
tu scis. Et dixit michi: Hii sunt qui venerunt de tribulatione magna
et laverunt stolas suas et dealbaverunt eas in sanguine agni.
Ideo sunt ante thronum dei et serviunt ei die ac nocte in templo eius
et qui sedet in throno habitabit super illos. Non esurient
neque sitient amplius neque cadet super illos sol neque ullus estus
quoniam agnus qui in medio throni est reget illos et deducet
illos ad vite fontes aquarum et absterget deus omnem lacrimam
ab oculis eorum. Et cum aperuisset sigillum .vii. factum est silentium
in celo quasi dimidia hora.

VIII

Et vidi .vii. angelos stantes in conspectu dei et date
sunt illis .vii. tube. Et alius angelus venit et stetit ante
altare habens turibulum aureum et data sunt illi incensa
multa ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aure-
um quod est ante thronum dei. Et ascendit fumus incensorum de ora-
tionibus sanctorum de manu angeli coram domino. Et accepit angelus
turibulum aureum et implevit illud de igne altaris et misit
in terram. Et facta sunt tonitrua et voces et fulgura et terre motus magnus.
Et .vii. angeli qui habebant .vii. tubas preparaverunt se ut tuba
canerent. Et primus angelus tuba cecinit et facta est grando et ignis
mixta in sanguine et missum est in terram. Et tercia pars arborum
concremata est et omne fenum viride combustum est. Et secundus ange-
lus tuba cecinit et tamquam mons magnus igne ardens missus
est in mare. Et facta est tercia pars maris sanguis et mortua est
tercia pars creature eorum que habebant animas in mari et tercia pars
navium interiit. Et tercius angelus tuba cecinit et cecidit de celo
stella magna ardens tamquam facula et cecidit in terciam partem flu-
minum et in fontes aquarum et nomen stelle dicitur absinthium. Et facta
est tercia pars aquarum in absinthium et multi hominum mortui sunt
de aquis quia amare facte sunt. Et quartus angelus tuba cecinit et percussa
est tercia pars solis et tercia pars lune et tercia pars stellarum ita ut ob-
scuraretur tercia pars eorum et tercia pars diei non luceret et noctis si-
militer. Et vidi et audivi vocem unius aquile volantis per medi-
um celi dicentis voce magna: Ve. ve. ve. habitantibus in terra
de ceteris vocibus trium angelorum qui erant tuba canituri.

IX

Et quintus angelus tuba cecinit et vidi stellam
de celo cecidisse in terram et data est ei clavis putei
abyssi. Et aperuit puteum abyssi et ascendit fumus putei
sicut fumus fornacis magne. Et obscuratus est sol et aer de
fumo putei. Et de fumo putei exierunt locuste in terram et
data est illis potestas sicut habent scorpiones terre potestatem. Et preceptum
est illis ne lederent fenum terre neque omne viride neque omnem ar-
borem nisi tantum homines qui non habent signum dei in frontibus suis.
Et datum est eis ne occiderent eos sed ut cruciarentur mensibus
.v. Et cruciatus eorum ut cruciatus scorpionis cum percutit hominem.
Et in diebus illis querent homines mortem et non invenient eam
et desiderabunt mori et fugiet mors ab eis. Et similitudines
locustarum similes equis paratis ad prelium et super capita earum
tamquam corone similes auro et facies earum tamquam facies
hominum. Et habebant capillos sicut capillos mulierum.
Et dentes earum sicut dentes leonum erant. Et habebant lo-
ricas sicut loricas ferreas et vox alarum illarum sicut vox
curruum equorum multorum currentium in bellum. Et habebant
caudas similes scorpionum et aculei erant in caudis earum
et potestas earum nocere hominibus mensibus .v. Et habebant super se regem
angelum abyssi cui nomen hebraice abaddon. grece autem
apollion. latine habens nomen exterminans. Ve unum abiit
et ecce adhuc veniunt duo ve post hec. Et sextus angelus tuba
cecinit et audivi vocem unam ex .iiii. cornibus altaris au-
rei quod est ante oculos dei dicentem sexto angelo qui habebat
tubam. Solve .iiii. angelos qui alligati sunt in flumine mag-
no eufrate. Et soluti sunt .iiii. angeli qui parati erant in horam
et diem et mensem et annum ut occiderent terciam partem homi-
num. Et numerus equestris exercitus vicies milies dena milia. Et audivi
numerum eorum. Et ita vidi equos in visione et qui sedebant
super eos habebant loricas igneas et iacinctinas et sulphu-

rent et capita equorum erant tamquam capita leonum et de ore eorum pro-
cedit ignis et fumus et sulphur. Ab his tribus plagis occisa est
tertia pars hominum de igne et de fumo et sulphure quae procedebant
ex ore ipsorum. Potestas enim equorum in ore eorum est et in caudis eorum.
Nam caudae eorum similes serpentibus habentes capita et in his
nocent. Et ceteri homines qui non sunt occisi in his plagis neque pae-
nitentiam egerunt de operibus manuum suarum ut non adorarent
demonia et simulacra aurea et argentea et aerea et lapi-
dea et lignea quae neque videre possunt neque audire neque ambula-
re. Et non egerunt paenitentiam ab homicidiis suis neque a veneficiis
suis neque a fornicatione sua neque a furtis suis.

X

Et vidi alium angelum fortem descendentem de caelo amictum
nube et iris in capite eius et facies eius erat ut sol
et pedes eius tamquam columnae ignis. Et habebat in manu sua li-
bellum apertum et posuit pedem suum dextrum super mare sinistrum autem
super terram. Et clamavit voce magna quemadmodum leo cum
rugit. Et cum clamasset locuta sunt septem tonitrua voces
suas. Et cum locuta fuissent septem tonitrua voces suas ego scripturus
eram et audivi vocem de caelo dicentem: Signa quae locuta sunt septem to-
nitrua et noli ea scribere. Et angelus quem vidi stantem super mare
et super terram levavit manum suam ad caelum et iuravit per viven-
tem in saecula saeculorum qui creavit caelum et ea quae in eo sunt quia tempus non erit
amplius sed in diebus vocis septimi angeli cum coeperit tuba canere con-
summabitur mysterium Dei sicut evangelizavit per servos suos pro-
phetas. Et vocem audivi de caelo iterum loquentem mecum et dicentem:
Vade et accipe librum apertum de manu angeli stantis super mare et su-
per terram. Et abii ad angelum dicens ei ut daret mihi librum. Et dixit mihi:
Accipe librum et devora illum et faciet amaricari ventrem tuum sed
in ore tuo erit dulce tamquam mel. Et accepi librum de manu
angeli et devoravi illum et erat in ore meo tamquam mel dulce
et cum devorassem eum amaricatus est venter meus. Et dixit mihi: Oportet
te iterum prophetare gentibus et populis et linguis et regibus multis.

XI

Et datus est mihi calamus similis virgae et dictum est
mihi: Surge et metire templum Dei et altare et adoran-
tes in eo. Atrium autem quod est foris templum eice foras et ne meti-
eris illud quoniam datum est gentibus et civitatem sanctam calcabunt
mensibus XL duobus. Et dabo duobus testibus meis et prophetabunt
diebus mille ducentis sexaginta amicti saccis. Hii sunt duo olivae
et duo candelabra in conspectu domini terrae stantes. Et si
quis voluerit eos nocere ignis exiet de ore eorum et devorabit
inimicos eorum. Et si quis voluerit eos laedere sic oportet eum oc-
cidi. Hii habent potestatem claudendi caelum ne pluat diebus pro-
phetiae ipsorum. Et potestatem habent super aquas convertendi eas in sangui-
nem et percutere terram omni plaga quotienscumque voluerint.
Et cum finierint testimonium suum bestia quae ascendit de abysso
faciet adversum eos bellum et vincet illos et occidet eos. Et corpora
eorum iacebunt in plateis civitatis magnae quae vocatur spiritua-
liter Sodoma et Aegyptus ubi et dominus eorum crucifixus est. Et videbunt de
tribubus et de populis et linguis et gentibus et iacebunt corpora eorum per tres
dies et dimidium et corpora eorum non sinent poni in monumentis. Et
inhabitantes terram gaudebunt super illos et iocundabuntur et mu-
nera mittent ad invicem quoniam hii duo prophetae cruciaverunt eos
qui inhabitabant super terram. Et post dies tres et dimidium spi-
ritus vitae a Deo intravit in eos et steterunt super pedes suos et ti-
mor magnus cecidit super eos qui viderunt eos. Et audierunt vocem
magnam de caelo dicentem illis: Ascendite huc. Et ascenderunt
in caelum in nube et viderunt illos inimici eorum. Et in illa hora factus est
terraemotus magnus et decima pars civitatis cecidit. Et occisi sunt
in terraemotu nomina hominum septem milia et reliqui in timorem
missi et dederunt gloriam Deo caeli. Vae secundum abiit et ecce vae ter-
tium veniet cito. Et septimus angelus tuba cecinit et factae sunt voces
magnae in caelo dicentes: Factum est regnum huius mundi domini
nostri et Christi filii eius et regnabit in saecula saeculorum amen. Et vi-
ginti quattuor seniores qui in conspectu Domini sedent in sedibus suis ceciderunt
in facies suas et adoraverunt Deum dicentes: Gratias agimus
tibi domine Deus omnipotens qui es et qui erat et qui venturus es quia accepisti
virtutem tuam magnam et regnasti. Et iratae sunt gentes et adve-
nit ira tua et tempus mortuorum iudicari et reddere mercedem servis tu-
is prophetis et sanctis et timentibus nomen tuum pusillis et magnis et extermi-
nandi eos qui corruperunt terram.

XII

Et apertum est templum Dei in caelo et visa est archa tes-
tamenti eius in templo eius et facta sunt fulgura et voces et ter-
raemotus et grando magna. Et signum magnum apparuit in caelo
mulier amicta sole et luna sub pedibus eius et in capite eius
corona stellarum duodecim. Et in utero habens et clamabat parturiens
et cruciabatur ut pariat. Et visum est aliud signum in caelo et ecce
draco magnus rufus habens capita septem et cornua decem et in capitibus
eius septem diademata. Et cauda eius trahebat tertiam partem stel-
larum caeli et misit eas in terram. Et draco stetit ante mulierem
quae erat paritura ut cum peperisset filium eius devoraret. Et peperit
filium masculum qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea
et raptus est filius eius ad Deum et ad thronum eius. Et mulier fugit in
solitudinem ubi habebat locum paratum a Deo ut ibi pascant eam die-
bus mille ducentis sexaginta. Et factum est proelium magnum in caelo
Michael et angeli eius proeliabantur cum dracone et draco pug-
nabat et angeli eius et non valuerunt neque locus inventus est eorum amplius
in caelo. Et proiectus est draco ille magnus serpens antiquus qui voca-
tur diabolus et Satanas qui seducit universum orbem et proiectus
est in terram et angeli eius cum illo missi sunt. Et audivi vocem
magnam in caelo dicentem: Nunc facta est salus et virtus et regnum
Dei nostri et potestas Christi eius quia proiectus est accusator fratrum nostrorum qui
accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte. Et ipsi
vicerunt eum propter sanguinem agni et propter verbum testimonii sui et
non dilexerunt animas suas usque ad mortem. Propterea laetamini cae-
li et qui habitatis in eis. Vae terrae et mari quia descendit diabolus ad
vos habens iram magnam sciens quod modicum tempus habet. Et postquam vi-
dit draco quod proiectus esset in terram persecutus est mulierem quae pe-
perit masculum. Et datae sunt mulieri alae duae aquilae magnae ut
volaret in desertum in locum suum ubi alitur per tempus et tempora et dimidium
temporis a facie serpentis. Et misit serpens ex ore suo post mu-
lierem aquam tamquam flumen ut eam faceret trahi a
flumine. Et adiuvit terra mulierem et aperuit terra os suum
et absorbuit flumen quod misit draco de ore suo. Et iratus
est draco in mulierem et abiit facere proelium cum reliquis de se-

mine ei qui custodiunt mandata dei et habent testimonium ihesu christi
et stetit super harenam maris. XIII
Et vidi de mari bestiam ascendentem habentem capita vii et cor-
nua x et super cornua eius x diademata et super capita eius
nomina blasphemie. Et bestia quam vidi similis erat pardo et pe-
des eius sicut pedes ursi et os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco
virtutem suam et potestatem magnam. Et vidi unum de capitibus suis
quasi occisum in mortem et plaga mortis eius curata est. Et admirata
est universa terra post bestiam et adoraverunt draconem qui dedit potesta-
tem bestie et adoraverunt bestiam dicentes. Quis similis bestie
et quis poterit pugnare cum illa. Et datum est ei os loquens magna
et blasphemias. Et data est ei potestas facere menses xl duos. Et aperuit
os suum in blasphemias ad deum blasphemare nomen eius et taber-
naculum eius et eos qui in celo habitant. Et datum est illi bellum facere cum
sanctis et vincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum et populum et lin-
guam et gentem. Et adoraverunt omnes eam qui habitant terram. Quorum
non sunt scripta nomina in libro vite agni qui occisus est ab origine
mundi. Si quis habet aures audiendi audiat. Qui in captivitatem
duxerit in captivitatem vadet. Qui in gladio occiderit oportet
eum gladio occidi. Hic est patientia et fides sanctorum. Et vidi aliam
bestiam ascendentem de terra et habebat cornua ii similia ag-
ni et loquebatur sicut draco. Et potestatem prioris bestie omnem faciebat
in conspectu eius. Et fecit terram et habitantes in ea adorare bestiam
primam cuius curata est plaga mortis. Et fecit signa magna
ut ignem faceret de celo descendere in terram in conspectu omnium homi-
num. Et seducit habitantes in terra propter signa que data sunt illi
facere in conspectu bestie dicens habitantibus in terra ut faciant
ymaginem bestie que habet plagam gladii et vixit. Et datum est illi
ut daret spiritum ymagini bestie ut loquatur ymago bestie et
faciet ut quicumque non adoraverint ymaginem bestie occidan-
tur. Et faciet omnes pusillos et magnos et divites et pauperes
et liberos et servos habere caracterem in manu dextera aut in
frontibus suis et ne quis possit emere aut vendere nisi habet
caracterem nominis bestie aut nomen aut numerum nominis
eius. Hic sapientia est. Qui habet intellectum computet numerum no-
minis eius. hic sapientia est. qui habet intellectum bestie. Numerus enim
hominis est et numerus eius est sescenti sexaginta sex.
Et vidi et ecce agnus stabat supra montem Syon XIIII
et cum eo cxliiii milia habentes nomen eius et nomen patris eius
scriptum in frontibus suis. Et audivi vocem de celo tamquam vocem
aquarum multarum et tamquam vocem tonitrui magni. Et vocem quam
audivi sicut citharedorum citharizantium in citharis suis. Et
cantabant quasi canticum novum ante sedem et ante iiii animalia et se-
niores. Et nemo poterat dicere canticum nisi illa cxliiii milia qui empti
sunt de terra. Hii sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati. Virgi-
nes enim sunt. Qui secuntur agnum quocumque ierit. Hii empti sunt ex omnibus
primicie deo et agno et in ore ipsorum non est inventum mendacium. Sine
macula sunt ante thronum dei. Et vidi alterum angelum volantem per
medium celi habentem evangelium eternum ut evangelizaret seden-
tibus super terram et super omnem gentem et tribum et linguam et popu-
lum dicens magna voce. Timete dominum et date illi honorem quia
venit hora iudicii eius. Et adorate eum qui fecit celum et terram
et mare et omnia que in eis sunt et fontes aquarum. Et alius angelus secutus
est dicens. Cecidit cecidit babylon illa magna que a vino ire
fornicationis sue potavit omnes gentes. Et tertius angelus secutus est
illos dicens magna voce. Si quis adoraverit bestiam et ymagi-
nem eius et acceperit caracterem in fronte sua aut in manu sua. Hic bibet
de vino ire dei quod mixtum est mero in calice ire ipsius et cruciabi-
tur igne et sulphure in conspectu angelorum sanctorum et ante conspectum agni. Et
fumus tormentorum eorum in secula seculorum ascendet. Nec habent requiem
die ac nocte qui adoraverunt bestiam et ymaginem eius et si quis
acceperit caracterem nominis eius. Hic sapientia sanctorum est qui custodiunt
mandata dei et fidem ihesu. Et audivi vocem de celo dicentem
michi. Scribe. Beati mortui qui in domino. Amodo iam dicit spiritus ut requies- l. moriuntur.
cant a laboribus suis. Opera enim illorum secuntur illos. Et vidi et ec-
ce nubem candidam et super nubem sedentem similem filio hominis ha-
bentem in capite suo coronam auream et in manu sua falcem
acutam. Et alius angelus exivit de templo clamans voce magna ad se-
dentem super nubem. Mitte falcem tuam et mete quia venit hora ut
metatur quoniam maturavit messis terre. Et misit ille qui sede-
bat super nubem falcem suam in terram et messuit terram. Et alius
angelus exivit de templo quod est in celo habens et ipse falcem
acutam. Et alius angelus exivit de altari qui habebat potestatem supra
ignem et aquam et clamavit voce magna ad eum qui habebat fal-
cem acutam dicens. Mitte falcem tuam acutam et vindemia
botros vinee terre quoniam mature sunt uve eius. Et misit an-
gelus falcem suam acutam et vindemiavit vineam terre. Et misit
in lacum ire dei magnum et calcatus est lacus extra civitatem et exi-
vit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sescen-
Et vidi aliud signum in celo magnum et mirabile XV ta.
angelos vii habentes plagas vii novissimas quoniam in illis
consummata est ira dei. Et vidi tamquam mare vitreum mixtum
igne et eos qui vicerunt bestiam et ymaginem eius et numerum nominis
eius stantes super mare vitreum habentes citharas dei et can-
tantes canticum moysi servi dei et canticum agni dicentes. Magna
et mirabilia sunt opera tua domine deus omnipotens iuste et vere vie tue domine
rex seculorum. Quis non timebit te domine et magnificabit nomen tu-
um quia solus pius es quoniam omnes gentes venient et adorabunt in conspectu
tuo quoniam iudicia tua manifesta sunt. Et post hec vidi et apertum est
templum tabernaculi testimonii in celo. Et exierunt vii angeli
habentes vii plagas de templo vestiti lapide mundo et candido
et precincti circa pectora zonis aureis. Et unum de iiii animalibus
dedit vii angelis vii phialas aureas plenas iracundie dei
viventis in secula seculorum. Et impletum est templum dei fumo a ma-
iestate dei et de virtute eius. Et nemo poterat in templum intro-
ire donec consummarentur vii plage vii angelorum. XVI
Et audivi vocem magnam de templo dicentem vii angelis.
Ite et effundite vii phialas ire dei in terram. Et abiit
primus angelus et effudit phialam suam in terram. Et factum est vulnus
sevum et pessimum in homines qui habebant caracterem bestie et
eos qui adoraverunt bestiam et ymaginem eius. Et secundus angelus
effudit phialam suam in mare et factus est sanguis tamquam mortui
et omnis anima vivens mortua est in mari. Et tertius angelus ef-
fudit phialam suam super flumina et super fontes aquarum et factus

est sanguis. Et audivi angelum aquarum dicentem: Iustus es domine qui
es et qui eras sanctus, qui haec iudicasti, quia sanguinem sanctorum et prophetarum
effuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere: digni enim sunt. Et au-
divi alterum dicentem: Etiam domine deus omnipotens, vera et iusta iudicia tua.
Et quartus angelus effudit phialam suam in solem, et datum est illi
aestu affligere homines et igni: et aestuaverunt homines aestu magno
et blasphemaverunt nomen dei habentis potestatem super has plagas, neque e-
gerunt paenitentiam ut darent illi gloriam. Et quintus angelus effudit phialam
suam super sedem bestiae. Et factum est regnum eius tenebrosum, et com-
manducaverunt linguas suas prae dolore, et blasphemaverunt
deum caeli prae doloribus et vulneribus suis, et non egerunt paenitentiam ex operibus
suis. Et sextus angelus effudit phialam suam in flumen illud mag-
num Euphraten, et siccavit aquam eius ut praepararetur via regibus
ab ortu solis. Et vidi de ore draconis et de ore bestiae et de
ore pseudoprophetae exire spiritus tres immundos in modum rana-
rum. Sunt enim spiritus daemoniorum facientes signa, et procedunt ad reges
totius terrae congregare illos in proelium ad diem magnum omnipotentis
dei. Ecce venio sicut fur. Beatus qui vigilat et custodit vestimenta
sua, ne nudus ambulet et videant turpitudinem eius. Et congre-
gabit illos in locum qui vocatur hebraice Harmagedon.
Et septimus angelus effudit phialam suam in aerem, et exivit vox ma-
gna de templo a throno dicens: Factum est. Et facta sunt fulgura
et voces et tonitrua, et terraemotus factus est magnus, qualis numquam
fuit ex quo homines fuerunt super terram, talis terraemotus sic magnus.
Et facta est civitas magna in tres partes, et civitates gen-
tium ceciderunt. Et Babylon magna venit in memoriam ante
deum dare illi calicem vini indignationis irae eius. Et omnis insula
fugit, et montes non sunt inventi. Et grando magna sicut ta-
lentum descendit de caelo in homines, et blasphemaverunt homines
deum propter plagam grandinis, quoniam magna facta est vehementer.

XVII

Et venit unus de septem angelis qui habebant
septem phialas, et locutus est mecum dicens: Veni, ostendam tibi
damnationem meretricis magnae quae sedet super aquas multas, cum
qua fornicati sunt reges terrae, et inebriati sunt qui inhabitant terram
de vino prostitutionis eius. Et abstulit me in spiritu in desertum. Et vidi
mulierem sedentem super bestiam coccineam plenam nominibus blasphe-
miae, habentem capita septem et cornua decem. Et mulier erat circumdata
purpura et coccino, et inaurata auro et lapide pretioso et mar-
garitis, habens poculum aureum in manu sua plenum abominati-
one et immunditia fornicationis eius. Et in fronte eius nomen scrip-
tum: Mysterium, Babylon magna, mater fornicationum et abominatio-
num terrae. Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum et de sanguine
martyrum Iesu. Et miratus sum cum vidissem illam admiratione
magna. Et dixit mihi angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi sacra-
mentum mulieris et bestiae quae portat eam, quae habet capita septem et cor-
nua decem. Bestia quam vidisti fuit et non est, et ascensura est de abysso,
et in interitum ibit. Et mirabuntur inhabitantes terram, quorum non sunt scrip-
ta nomina in libro vitae a constitutione mundi, videntes bestiam
quae erat et non est. Et hic est sensus qui habet sapientiam. Septem capita
septem montes sunt super quos mulier sedet, et reges septem sunt. Quinque ce-
ciderunt, unus est, et alius nondum venit; et cum venerit oportet illum ad tem-
pus breve manere. Et bestia quae erat et non est, et ipsa octava est, et de
septem est, et in interitum vadit. Et decem cornua quae vidisti, decem reges sunt
qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tamquam reges una hora
accipiunt post bestiam. Hi unum consilium habent, et virtutem et potestatem
suam bestiae tradunt. Hi cum agno pugnabunt, et agnus
vincet illos, quoniam dominus dominorum est et rex regum, et qui cum illo sunt vo-
cati et electi et fideles. Et dixit mihi: Aquae quas vidisti ubi meretrix
sedet populi sunt et gentes et linguae. Et decem cornua quae vidisti in bestia,
hi odient fornicariam, et desolatam facient illam et nu-
dam, et carnes eius manducabunt, et ipsam igni concremabunt.
Deus enim dedit in corda eorum ut faciant quod placitum est illi, ut
dent regnum suum bestiae donec consummentur verba dei. Et
mulier quam vidisti est civitas magna quae habet regnum super reges terrae.

XVIII

Et post haec vidi alium angelum
descendentem de caelo habentem potestatem magnam, et terra
illuminata est a gloria eius. Et exclamavit in fortitudine
dicens: Cecidit, cecidit Babylon magna, et facta est habitatio daemoniorum
et custodia omnis spiritus immundi, et custodia omnis volucris
immundae et odibilis, quia de vino irae fornicationis eius bi-
berunt omnes gentes, et reges terrae cum illa fornicati sunt, et merca-
tores terrae de virtute deliciarum eius divites facti sunt. Et au-
divi aliam vocem de caelo dicentem: Exite de illa populus meus,
ut ne participes sitis delictorum eius, et de plagis eius non accipiatis,
quoniam pervenerunt peccata eius usque ad caelum, et recordatus est dominus
iniquitatum eius. Reddite illi sicut et ipsa reddidit vobis, et duplicate
duplicia secundum opera eius; in poculo quo miscuit vobis miscete
illi duplum. Quantum glorificavit se et in deliciis fuit, tantum
date illi tormentum et luctum, quia in corde suo dicit: Sedeo
ut regina, et vidua non sum, et luctum non videbo. Ideo in
una die venient plagae eius, mors et luctus et fames, et igni
comburetur, quia fortis est deus qui iudicabit illam. Et flebunt
et plangent se super illam reges terrae qui cum illa fornicati
sunt et in deliciis vixerunt, cum viderint fumum incendii eius, lon-
ge stantes propter timorem tormentorum eius, dicentes: Vae, vae
civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis, quoniam
una hora venit iudicium tuum. Et negotiatores terrae fle-
bunt super illam, et lugebunt, quoniam merces eorum nemo emet
amplius: merces auri et argenti et lapidis pretiosi et marga-
ritae et byssi et purpurae et serici et cocci, et omne lignum thy-
inum, et omnia vasa eboris, et omnia vasa de lapide pretioso
et aeramento et ferro et marmore, et cinnamomum et amomum,
et odoramentorum et unguenti et thuris et vini et olei et si-
milae et tritici et iumentorum et ovium et equorum et raedarum et man-
cipiorum et animarum hominum. Et poma tua desiderii animae tuae
discesserunt a te, et omnia pinguia et praeclara perierunt a te, et
amplius illa iam non invenient. Mercatores horum, qui divites facti sunt ab illa, lon-
ge stabunt propter timorem tormentorum eius, flentes ac lu-
gentes et dicentes: Vae, vae civitas illa magna quae amic-
ta erat bysso et purpura et cocco, et deaurata erat auro
et lapide pretioso et margaritis, quoniam una hora destitutae sunt
tantae divitiae. Et omnis gubernator et omnis qui in lacum navigat et
nautae et qui in mari operantur longe steterunt, et clama-
verunt videntes locum incendii eius dicentes: Quae similis

ciuitati huic magne. et miserunt pulverem super capita sua
et clamaverunt flentes et lugentes dicentes. Ve ve ciuitas
illa magna in qua divites facti sunt omnes qui habebant naves
in mari de pretiis eius. quoniam una hora desolata est. Exulta super
eam celum et sancti apostoli et prophete quoniam iudicavit deus iudicium vestrum
de illa. Et sustulit unus angelus fortis lapidem quasi molarem
magnum et misit in mare dicens. Hoc impetu mittetur
babylon illa civitas magna et ultra iam non invenietur.
Et vox citharedorum et musicorum et tibia canentium et
tuba non audietur in ea amplius. Et vox mole non audietur
amplius et lux lucerne non lucebit in ea amplius. et vox sponsi
et sponse non audietur adhuc in te amplius. quia mercatores
tui erant principes terre. Quia in veneficiis tuis erraverunt
omnes gentes. et in ea sanguis prophetarum et sanctorum inventus est
et omnium qui interfecti sunt in terra. XIX

Post hec audivi quasi vocem tubarum multarum in celo dicentium.
Alleluia. Laus et gloria et virtus deo nostro est. quia vera et iusta
iudicia sunt eius. qui iudicavit de meretrice magna que corrupit
terram in prostitutione sua. et vindicavit sanguinem servorum
suorum de manibus eius. Et iterum dixerunt alleluia. Et fumus eius ascendit
in secula seculorum. Et ceciderunt xxiiii. seniores et iiii. animalia
et adoraverunt sedentem super thronum dicentes amen alleluia. Et vox
de throno exivit dicens. Laudem dicite deo nostro omnes servi
eius et qui timetis deum pusilli et magni. Et audivi quasi vo-
cem turbe magne et sicut vocem aquarum multarum et sicut vocem
tonitruorum magnorum dicentium alleluia. quoniam regnavit dominus deus
noster omnipotens. Gaudeamus et exultemus et demus gloriam ei. quia ve-
nerunt nuptie agni et uxor eius preparavit se. et datum est
illi ut cooperiat se byssinum splendens candidum. Byssi-
num enim iustificationes sunt sanctorum. Et dixit mihi. Scribe. Beati
qui ad cenam nuptiarum agni vocati sunt. Et dixit mihi.
Hec verba dei vera sunt. et cecidi ad pedes eius ut adora-
rem eum. et dixit mihi. Vide ne feceris. Conservus tuus sum
et fratrum tuorum habentium testimonium ihesu. deum adora. Te-
stimonium enim ihesu est spiritus prophetie. Et vidi celum apertum
et ecce equus albus et qui sedebat super eum vocabatur
fidelis et verax. et cum iustitia iudicat et pugnat.
Oculi autem eius sicut flamma ignis et in capite eius dia-
demata multa habens nomen scriptum quod nemo novit nisi
ipse. Et vestitus erat veste aspersa sanguine et vocabatur
nomen eius verbum dei. Et exercitus qui sunt in celo sequebantur
eum in equis albis vestiti bysso albo et mundo. Et de ore
ipsius procedebat gladius ex utraque parte acutus ut in ipso
percutiat gentes. et ipse reget eas in virga ferrea. et ipse
calcat torcular vini furoris ire dei omnipotentis.
Et habet in vestimento et in femore suo scriptum rex regum
et dominus dominantium. Et vidi unum angelum stantem in sole et cla-
mavit voce magna dicens omnibus avibus que volabant
per medium celi. Venite et congregamini ad cenam
dei magnam ut manducetis carnes regum et carnes
tribunorum et carnes fortium et carnes equorum et sedentium
in ipsis et carnes omnium liberorum ac servorum et pusillorum et

magnorum. Et vidi bestiam et reges terre et exercitus eorum congrega-
tos ad faciendum prelium cum illo qui sedebat in equo
et cum exercitu eius. et apprehensa est bestia et cum ea pseudopropheta
et qui fecit signa coram ipso quibus seduxit eos qui ac-
ceperunt caracterem bestie et qui adoraverunt imaginem
eius. Vivi missi sunt hii duo in stagnum ignis ardentis
et sulphuris. et ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum
qui procedit de ore ipsius. et omnes aves saturate sunt carnibus
eorum. Et vidi angelum descendentem de celo XX habentem
clavem abyssi et cathenam magnam in manu
sua. et apprehendit draconem serpentem antiquum qui est diabolus
et sathanas et ligavit eum per annos mille. et misit eum in abys-
sum et clausit et signavit super illum ut non amplius seducat gentes donec
consummentur mille anni. Et post hec oportet illum
solvi modico tempore. Et vidi sedes et sederunt super eas. et iudi-
cium datum est illis. et animas decollatorum propter testimonium
ihesu et propter verbum dei. et qui non adoraverunt bestiam neque yma-
ginem eius nec acceperunt caracterem eius in frontibus aut in
manibus suis. et vixerunt et regnaverunt cum christo mille annis.
Ceteri mortuorum non vixerunt donec consummentur mille anni.
Hec est resurrectio prima. Beatus et sanctus qui habet partem in resur-
rectione prima. In hiis secunda mors non habet potestatem. sed erunt
sacerdotes dei et christi et regnabunt cum illo mille annis. Et
cum consummati fuerint mille anni solvetur sathanas de
carcere suo et exibit et seducet gentes que sunt super iiii an-
gulos terre. gog et magog et congregabit eos in prelium
quorum numerus est sicut harena maris. Et ascende-
runt super latitudinem terre. et circuierunt castra sancto-
rum et civitatem dilectam. Et descendit ignis de celo et devora-
vit eos. et diabolus qui seducebat eos missus est in stagnum
ignis et sulphuris ubi et bestia et pseudopropheta cruciabuntur
die ac nocte in secula seculorum amen. Et vidi thronum mag-
num candidum et sedentem super eum a cuius aspectu fugit terra
et celum et locus non est inventus ab eis. Et vidi mortuos
magnos et pusillos stantes in conspectu throni. et libri
aperti sunt. et alius liber apertus est qui est liber vite. et iudicati sunt
mortui ex hiis que scripta erant in libris secundum opera ipsorum.
Et dedit mare mortuos suos qui in eo erant et mors
et infernus dederunt mortuos suos qui in ipsis erant. et
iudicatum est de singulis secundum opera ipsorum. Et infernus et mors
missi sunt in stagnum ignis. Hec est mors secunda. et qui non est in-
ventus in libro vite scriptus missus est in stagnum ignis.

Et vidi celum novum et terram novam. primum XXI
enim celum et prima terra abiit et mare iam non est. Et ego
iohannes vidi civitatem sanctam ierusalem novam descendentem
de celo a deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo. Et
audivi vocem magnam de throno dicentem. ecce tabernacu-
lum dei cum hominibus et habitabit cum eis. et ipsi populus eius erunt
et ipse deus cum eis erit eorum deus. Et absterget deus omnem
lacrimam ab oculis eorum. et mors ultra non erit neque luctus neque
clamor neque dolor erit ultra quia prima abierunt. Et dixit
qui sedebat in throno. ecce nova facio omnia. Et

dixit mihi. Scribe quia hec verba fidelissima sunt et vera. Et dixit mihi. Factum est. Ego
sum alpha et ω. initium et finis. Ego sitienti dabo de fonte aque
vive gratis. Qui vicerit possidebit hec. Et ero illi deus et ille erit mihi
filius. Timidis autem et incredulis et execratis et homicidis et fornica-
toribus et veneficis et ydolatris et omnibus mendacibus pars illorum erit in
stagno igne ardenti et sulphure. quod est mors secunda. Et venit
unus de vii. angelis habentibus phialas plenas vii. plagis novissimis
et locutus est mecum dicens. Veni ostendam tibi sponsam uxo-
rem agni. Et sustulit me in spiritu in montem magnum et altum.
et ostendit mihi civitatem sanctam ierusalem descendentem de celo a deo
habentem claritatem dei. Et lumen eius simile lapidi precioso tamquam
lapidi iaspidis sicut cristallum. Et habebat murum magnum et al-
tum habentem portas xii. et in portis angelos xii. et nomina inscrip-
ta que sunt nomina xii. tribuum filiorum israel. Ab oriente porte tres.
et ab aquilone porte tres. et ab austro porte tres. et ab
occasu porte tres. Et murus civitatis habens fundamenta xii. et in
ipsis xii. nomina xii. apostolorum et agni. Et qui loquebatur mecum habebat
mensuram harundineam auream ut metiretur civitatem et portas
eius et murum. Et civitas in quadro posita est. et longitudo eius
tanta est quanta et latitudo. Et mensus est civitatem de harun-
dine aurea per stadia xii. milia. Et longitudo et altitudo et la-
titudo eius equalia sunt. Et mensus est murum eius c. xl. iiii. cu-
bitorum mensura hominis que est angeli. Et erat structura muri eius
ex lapide iaspide. Ipsa vero civitas aurum mundum simile vi-
tro mundo. Et fundamenta muri civitatis omni lapide precio-
so ornata. Fundamentum primum iaspis. secundum saphirus. tercium
calcedonius. quartum smaragdus. quintum sardonix. vi. sardius. vii.
crisolitus. viii. berillus. ix. topacius. x. crisopassus. xi. iacin-
ctus. xii. ametistus. Et xii. porte xii. margarite sunt per sin-
gulas. et singule porte erant ex singulis margaritis. Et pla-
tea civitatis aurum mundum tamquam vitrum perlucidum. Et templum
non vidi in ea. Dominus enim deus omnipotens templum illius est et agnus. Et civi-
tas non eget sole neque luna ut luceant in ea. Nam claritas
dei illuminavit eam et lucerna eius est agnus. Et ambula-
bunt gentes per lumen eius et reges terre afferent gloriam
suam et honorem in illam. Et porte eius non claudentur per diem. nox enim
non erit illic. Et afferent gloriam et honorem gentium in illam.
Nec intrabit in illam aliquid coinquinatum aut abhominationem
faciens et mendacium. nisi qui scripti sunt in libro vite et agni.

XXII

Et ostendit mihi fluvium aque vive
splendidum tamquam cristallum procedentem de sede dei
et agni. In medio platee eius et ex utraque parte fluminis lig-
num vite afferens fructus xii. per menses singulos reddens fruc-
tum suum. et folia ligni ad sanitatem gentium. Et omne maledic-
tum non erit amplius. et sedes dei et agni in illa erunt. et servi eius
servient illi. Et videbunt faciem eius et nomen eius in fronti-
bus eorum. Et nox ultra non erit. et non egebunt lumine lucer-
ne neque solis lumine. quoniam dominus deus illuminabit illos et regna-
bunt in secula seculorum. Et dixit mihi. Hec verba fidelissima
vera sunt. Et dominus deus spirituum prophetarum misit angelum suum osten-
dere servis suis que oportet fieri cito. Et ecce venio velociter.
Beatus qui custodit verba prophetie libri huius. Et ego iohannes
qui audivi et vidi hec. Et postquam audissem et vidissem cecidi ut ado-
rarem ante pedes angeli qui mihi hec ostendebat. et dixit mihi.
Vide ne feceris. conservus enim tuus sum et fratrum tuorum prophetarum et eorum qui ser-
vant verba prophetie libri huius. tempus enim prope est. Qui
nocet noceat adhuc. Et qui in sordibus est sordescat adhuc. Et
qui iustus est iustificetur adhuc. Et qui sanctus est sanctificetur ad-
huc. Ecce venio cito et merces mea mecum est reddere unicuique se-
cundum opera sua. Ego sum alpha et ω. primus et novissimus principium
et finis. Beati qui lavant stolas suas in sanguine agni
ut sit potestas eorum in ligno vite. et per portas intrent in civitatem.
Foris autem canes et venefici et inpudici et homicide et ydo-
lis servientes. et omnis qui amat et facit mendacium. Ego
iesus misi angelum meum testificari vobis hec in ecclesiis.
Ego sum radix et genus david. stella splendida et matuti-
na. Et sponsus et sponsa dicunt. Veni. Et qui audit dicat ve-
ni. Et qui sitit veniat. et qui vult accipiat aquam vite
gratis. Contestor enim omni audienti verba prophetie
libri huius. Si quis apposuerit ad hec apponet deus super illum pla-
gas scriptas que sunt in libro isto. Et si quis diminuerit
de verbis libri prophetie huius auferet deus partem eius de libro vite
et de civitate sancta et de hiis que scripta sunt in libro isto. Dicit
qui testimonium perhibet istorum. Etiam venio cito. amen. Veni do-
mine iesu. Gratia domini nostri iesu christi cum omnibus vobis amen.

Aaz apprehendens
vel apprehensio ad eos
sicanc vel testimonium
Aadhar. deprecatio uitans
Aalma virgo abscondita vel absconsio virgi
Aara montana vel mons fortitudinis. n
Aaron mons fortis vel mons fortitudinis sive mota
Aaronite montes robusti vel montium fortitudines sive
montani aut montes eorum
Aaris lux vel lumen sive illuminans aut illuminatio.
Aathath de patre tuo vel ex patre tuo sive tu eum autem aut [illegible] tu
Aadai apprehendens vel fortitudo seu fortis aut apprehendens.
Aaria patruus vel patruelis sive apprehendens dominum
aut fortitudo domini.
Abba pater vel paternus syrum est non hebreum.
Abacuch luctator fortis vel rigidus sive amplexans eos
aut speculatio eorum susceptio.
Abadia servus domini vel serviens domino.
Ablaga collapsus patris seu patris loquens aut patris locutio.
Abara pater [illegible] vel pater habundans sive pater meus [illegible].
aut patris mei habundantia.
Abaim pater eius aut paternitas eorum.
Abana pater gratus vel lapides colligens me.
Abaim pater reges vel pater [illegible] seu pater [illegible] vel pater gratificans
Abania pater gratie domino vel gratificans deum.
Abaria transiens domini vel in transitu domini sive
pater suscitans deum aut pater vigilans domino.
Abarim pertransiens aut pertransitio seu montes
transitus vel montes transeuntium.
Abaron pater suscitans dolorem vel pater vigilans murmuratori
seu pater suscitans [illegible] aut pater vigilans mutilatum.
Abathai [illegible] vel reperit seu [illegible] memoria mea.
Abda serviens vel servitium seu servus eius aut serviens ei.
Abdi servus meus vel serviens in deo sive servus
eius vel servitus mea vel servitium eius [illegible].
Abdehel servus dei vel serviens deo.
Abdemelech servus regis vel serviens regno seu servus
regnantis aut servus regnator. aut [illegible] auxiliator.
Abdenago servus tacens vel serviens taceo vel domini auxilium
Abdi servus meus vel serviens [illegible]. mino electus.
Abdias servus domini vel serviens domino seu domini testis aut do
Abdiel servus dei vel serviens deo.
Abdo servus eius vel serviens ei.
Abdon serviens ei vel serviens eorum.
Abdon servus mereris vel servus inutilis.
Abdo servus miserans vel servus iniquus.
Abdon ancilla dolens vel serviens murmurando.
Abdes servus populi vel serviens populo.
Abedia serviens domino vel servitium domini.
Abel gemitus vel luctus [illegible] miserabilis.
Abel luctus vapor seu vanitas aut
Abela gemitus ei vel luctus ei sive lugens eum
aut miserabilis ei.
Abelga vapor vallium vel luctus devorans
Abelsarim vanitas [illegible] vel luctus in [illegible].
Abelmeola vapor vallis calice vel luctus pervenientium

seu vanitas domicilii vel miserabilitas inhabitationis.
Abelmeula idem. [illegible]
Abelsachim vapor spinosus vel luctus gemitus seu mi
Abenboen lapis pollicis eorum vel lapis in medio eorum
Abenezer lapis adiutorii vel lapis auxiliator.
Abergmisgi vel examen [illegible] seu [illegible]
Abertunti vel livor sive lucidus aut mutilatus.
Abesalon pater pacis vel pater pacis sive pacis luctus aut patris
Abesan pater humidans vel patris egressio. amaricatio
Abethari pater repulsio vel via explorationis.
Abethsechim luctus luctor vel vanitas gemitus.
Abgatha pater tangens videntes vel patris tactus videntis.
Abia pater domini vel patris domini seu domini paternitas aut vir pater fuit.
Abial pater meus exultans vel patris mei exultatio
Abial pater meus [illegible] vel patris mei despectio ta.
Abiachon pater meus intelligens vel patris mei intellige[ntia]
Abiam patris mei [illegible] vel pater meus eorum.
Abiasab pater meus colligens vel patris mei collectio.
Abiasaph pater meus congregans vel patris mei congregatio.
Abiathar pater meus [illegible] vel pater meus superfluus seu pater meus
suscitans [illegible] aut patris mei [illegible] vigilans.
Abida pater meus sciens vel patris mei scientia.
Abidan pater meus sciens eos vel pater meus scientia eorum.
Abidan pater meus iudex vel patris mei iudicium.
Abiel pater meus deus vel patris mei deitas.
Abiem patris mei [illegible] vel pater meus maturus
Abiezer pater meus fortis vel patris mei auxilium seu pater meus
separatus aut patris mei [illegible].
Abien patris mei auxilium vel pater meus auxiliator meus.
Abigabaon pater collis [illegible] aut pater [illegible] seu
pater meus [illegible] vel pater meus collis [illegible]. mei [illegible].
Abigail pater meus [illegible] vel [illegible] sive patris mei [illegible] aut patris
Abihel pater meus deus vel patris mei deitas.
Abilina lugens vel plorans sive luctus aut ploratio
Abilinei lugentes vel plorantes seu [illegible] miserabiles.
Abimahel pater meus a deo vel pater exaudiens deum.
Abimelech pater meus rex vel patris mei regnum
Abin pater [illegible] vel pater [illegible] aut pater erit.
Abinaan patris mei decor vel patris mei [illegible].
Abinadab patris mei [illegible] vel pater meus spontaneus.
Abinam patris mei [illegible] vel patris mei requietio
Abira pater meus magnus vel patris mei magnificum.
Abiram pater excelsus vel pater meus exaltatus seu pater meus
sublimis aut patris mei sublimitas.
Abiron pater meus magnus murmurans vel pater meus magister
murmurans aut pater meus magister iniquus.
Abisa pater salutis vel patris salutare.
Abisai pater meus sacrificans vel patris mei sacrificium sive patris
mei incensum aut patris mei holocaustum.
Abisa vel pater meus incensum meum vel pater meus salutare meum
Abisan pater meus superfluus vel patris mei [illegible].
Abisar patris mei incensum vel patris mei holocaustum.
Abisue pater meus cantans vel patris mei cantilena.
Abiur pater meus vivus vel pater meus [illegible].
Abitur pater meus robustus vel pater meus angustiatus sive
pater meus gemens aut patris mei acerbitas.

Abithal pater meus ros uel pater meus irrorans siue patrem
meum rependens aut pater meus rependens.
Abiu pater meus ipse uel pater meus ipse.
Abiud pater robur uel pater mei robur sui pater eorum.
Abizer pater incantator uel pater amplexio.
Abior pater monitum uel pater doctrina seu pater luminis aut
pater nascendi.
Abia pater magnificus uel patris exultatio
Abraham pater uidens populum uel pater uidens multitudinem
seu pater multitudinis aut pater multarum subintelligitur
gentium ut in genesi patet ei nomen. pater sublimitatis
Abram pater excelsus uel pater exaltatus seu pater sublimitatum
Abrech pater delicatus uel pater tener tenere inter ipse est ioseph
qui plac in egypto cum esset tener ac delicatus tamen est pater
senum intro capie .i. placuit sapientum. amaricatio
Absalon pax patris uel pater pacis uel pater luctus aut pater
Absalom patrem meum pacificans uel pater meus in amaricatione.
Absamas pater egrediens domino uel pater habundantia domini.
Abur pater lumen. uel pater igneus aut pater ardentis aut pater
Abur liuor uel plaga seu liuidus. satio
Achab frater patris uel fraternitas paternitatis.
Acham frater patris sui uel fraternitas paternitatis sue
Achanob murus uel demolitio
Achabim detentem uel scorpiones. frater eius.
Achabra soror laborans aut soror que fuit soror domini aut
Achazia apprehensio uel ubi frater sui soror laboris aut frater
Achal omnia uel inolis seu frater hospes aut frater stas eorum
congregatio. fraternitas eorum.
Acham labor uel necessitas seu coluber uolitans aut
Achamon frater capie. uel frater sapientissimi
Achan tribulator uel necessarius
Achan necessitatis uel tribulatio uel apprehensio gratie.
Achian retinens uel apprehendens siue retinens
gratiam aut apprehensio gratie. uerbo.
Achar tiriens uel turbator siue tumultus aut
Acharim turbant populum uel perditio ipsi siue perditus
eos aut turbatio eorum.
Acharim mouens gratie. uel turbans gratificatos
Acharcha misericordia uel panniculum. sententia
Acharat silicis uel migrantis seu silicitas aut in
Acharom impastus uel gregis pascua seu silicitas
aut eruditio terrae. eruditionum doctrina.
Achamute in pascuis uel pascua gregum seu silices aut
Achat tenens uel apprehendens sui uecto aut apprehensio.
Achat quiescens uel apprehendens seu quiescens uisionem aut
apprehendens fortitudinem
Achazia apprehendens dominum uel apprehensio domini seu quis
tenet domino aut apprehendens uisionem dominicam.
Achazip. frater lupi uel frater deuorans seu tenens lupum
aut apprehendens rapacitatem.
Acta claudicans uel factura
Aclaph cauda collectio uel fratrum congregationis.
Acces hamus uel retentio siue humilis aut humilitas
Acces idem. uel fratres
Acrech dissipans uel dissidens siue demoliens aut
Acrechi dissipans me uel dissidens me sui demo
litio mea aut interfectio mea.
Achela suscipiens eum. uel susceptio eius.
Acheldemach ager sanguinis uel ager sanguinis
syrum est non hebreum. timidine aut sonitus multitudo.
Acherubim cognoscere uel intellige siue scientia
Achi frater meus uel fraternitas mea tac domini
Achia ubi frater uel perceptio seu frater domini aut fraternitas
Achiam frater ipsi aut frater ipsi siue umbraculum
eius aut perceptio eorum. tag domini
Achiacimos uel redemptio seu frater dux aut
Achiela suscipiens eum uel susceptio eius.
Achilai suscipiens eum iam uel susceptio eius.
Achim flos uel florens sui frater eius aut frater meus
Achimaas frater mei hominis uel frater mei assumptio.
Achimaan frater meus reducens uel frater mei reductio.
Achiman frater meus quis uel frater meus quem.
Achilemelech frater meus rex uel frater mei regnum.
Achimoth frater meus mortuus uel frater mei delectio.
Achimaan frater decor uel fraternitas decoris
Achinoem frater decus uel fraternitati delectabilis.
Achior frater mei lux uel frater meus montium seu frater
mei locutum aut frater mei iracundia.
Achis frater meus uel quam est. uiuentis uiri.
Achis frater uiri uel uiri ipsius uiri seu frater meus aut fr
Achisamech frater meum corroborans uel frater mei
firmamentum.
Achisamech fratrem adiuuans uel fraternitas adiu
tor seu fraternitas fratrum aut fraternitatis electio.
Achitob frater meus bonus uel frater mei bonitas.
Achitophel frater meus uidens uel frater mei ruina.
Achitophel frater meus cadens uel frater meus insaniens
frater meus tractans aut frater meus agitans. sui uestro
Achizib sultura uel mendacium seu frater mei hostia
Acho. hamus uel usque huc sui humilitas. eius
Achoethamus uel usque huc seu tenens eum aut humilitas
Achorothamu uel usque huc siue homines.
Achol hamus uel huc usque siue humilitas aut uestro
Achobor mures uel deuastatio. uisio
Achor turbatio uel tumultus seu prurient aut
Achor frater lux uel frater altitudo seu contemplatio frater
fortitudinem aut frater iracundia. apprehendens
Achron uocatio. aut apprehensio seu retinentia
Achub hamus grauitas uel humilitas.
Achupha hamus sublimis uel humilis eructatio
Achus retinens glutinum uel humilis glutinans.
Achur retinens lumen uel humilitas ignea.
Azib uocatio uel delicta sui mendacium aut sultura
Azila mentiens ei uel sultura ei seu retinens aut
derelicta ei.
A
Ada testificans uel testimonium.
Adab testis uel patruus. aut patruelis.
Adada testis eius uel usque ad testimonium siue perpetuum
ei aut patruelis eius.
Addabarim deuteronomium greco legitur latine
Adadezer decor auxilii uel perpetuum sui perpetui
Adadezer testimonium fortitudinis uel patruelis

ul' sanctificatio siue fortitudinis preparans aut testificatio
Adaglam congregans eos l' congregatio eorum. Sicut sanctificatio
Adai robustus l' sufficiens seu testis meus aut fortitudo mea
Adaia fui dominus uel testimonium domini.
Adaia fui domini l' testificans dominum.
Adan fui laborans l' testimonium laboriosum
Adalia testis laborans ul' fui laboriosus.
Adam testificans eos l' testimonium eorum.
Adamah homo aut terra siue terrena ul' rubea
Adama humus aut terra siue terrena ul' de sidoribus
Adame errores ul' sanguines pre.
Adam magnificans l' magnificentia siue fulgens splendor aut testificans splendorem meum. Fuit suscitator.
Adar pallium ul' sublimis siue testis uigilans aut
Adar pallium ul' magnificus. Vir plasmationis.
Adarsa testificans solem l' fuit illuminator
Adassa noua l' nouitas seu testis facture aut s
Adasser fuit fortis l' testis angustiatus seu fulgens pars aut testificans sagittam luminis.
Adgam pater sardis l' testis sardis
Adiarcha fuit donator l' testificans glorificationem.
Adinch stola ul' decor siue indumentum aut indutio.
Adram mundans pessimos l' mundatio pessimorum
Adramalech stola regis l' decor regum seu rex ducit aut regnator decorum. Laus aut fui gloriosus
Adrealech fuit prophetans l' testificans prophetie.
Ader rex ostendit ul' turris gregis siue testis uigil
Adria testis facture l' fuit plasmator siue testis renouationis aut testificatio sanctificationis.
Adena fuit domini ul' sanctificans dominum. Aut indutio dei.
Adrechel greges dei ul' oues diuine seu decorans deum
Adremelech stola regis ul' decor regum siue rex inducit aut regnator dechorus. Testimonium aut domini sanctificationis
Adremmon testis sublimis l' fuit excelse.
Adrezer stola fortis ul' decor separans seu decor au
Addi fui meus l' testamentum meum.
Addiada fuerunt testibus l' fortitudo testificantium.
Adihel fuit dei l' testificans dominum dominorum.
Addim fuerunt cause l' testis indutus.
Adina fuerunt cause l' testis minor cis cantator.
Adino tenellus l' delicatus seu fortis uidens aut for
Adiretaym fuit duplex ul' testificatio
Adual gementem mala l' locus malorum seu decor facture aut indutio plasmationis. Indutio dei.
Adriel grex dei ul' oues diuine seu decorans deum aut
Addo frumentum testis seu fuerunt domino aut fortitudo eius.
Addar fui uigilans l' fuit suscitator
Adoch fuit tenens ul' testificatio afflictionis
Adollam congregans eos ul' congregatio eorum siue testimonium aque aut testificatio in aqua.
Adollamyn idem. Seu testis aque aut testificator in aqua.
Adollamites congregantes eos ul' congregatio eorum
Adoni fuerunt eos ul' fortitudo eorum
Adommim rubea l' ascensus rubeorum. Ubi est locus alle cruentus sanguinarius quia descendit homo a Jerusalem de excelsis in iericho et incidit in latrones.

Adon fuit meroris ul' testis mei tumultus seu fortis in quis aut fortitudo inutilis.
Adonay dominus ul' dominator
Adonaia dominus dominans uel domini dominatio
Adonibezech domine fulminans l' domini fulgurans seu domini dominator exercitatis aut domini dominator uani corporis.
Adoniae dominator est domini uel domini est dominatio.
Adonicam domini callidus uel dominator calliditatis
Adonicum domini exultans ul' dominator sublimis
Adonisedech domini pacis ul' dominator iusticie
Adopsithe. Liberans ul' gaudium.
Ador fuit generans l' testificatio generationis.
Adulam testimonium eius ul' fuit ei eternitati.
Aduram decor excelsus aut fluuius exaltatio
Adummetina uisio sublimis l' uidens sublimem.
Aegla uitula ul' iuuencula siue sollempnis aut festiuitas eius.
Aegyptus tenebre ul' angustia siue tribulatio coangustans aut tribulationis coangustatio. Coangustator.
Aegypti tenebre ul' angustantes aut tribulatores
Aeglon iuuencula l' uacca eorum. Seu uacca merens aut iuuencula inutilis. Luminaria.
Aelam uestibulum l' autem fores seu postes aut sup
Aelamite uestibula ul' autem fores seu postes aut superliminaria.
Aelam apponita ul' obiecta seu despiciens aut separata
Aelamite apponiti l' obiecti seu despicientes separati
Aemoch tabine ul' officine seu tabine mentis aut officine mortuorum.
Aena fons ul' bonum seu fons eius aut oculus eius
Aendor fons generans l' oculus generationis
Aenaar pauper iunior seu sedens aut bello
Aenganim fons eorum ul' oculus eorum.
Aenim aceruus lapidum l' aceruati lapides. Aut terra
Aeserdon angulum merens l' uia dolentium. Inutilis
Aesimon terra deserta l' terra inculta seu terra merens
Aetha antiqua ul' ualida seu ascendens l' fortitudo.
Aethi obstupescientem l' pertinens seu tutor prius meum aut obstupescientem pertinens. Gentis
Aethiopia tenebre ul' caligo seu tenebrantes aut cali
Aethiopes tenebrosi l' caliginosi siue tenebrantes aut caligantes.
Aethonodosai. Uia inferior aut uiatores inferius
Asenn humus eorum ul' uolans eorum siue liberans eorum aut securitas eorum
Asenn idem.
Asenhum ul' uolans seu liberans pauperes aut securitas
Asaui humus mea l' uolans siue liberans pauperes meos aut securitas gentis mee
Asar terra ul' puluis seu humus aut fodiens.
Asar puluis suscitans l' humus uigilis seu liberans uigiles aut securitas suscitator.
Asara terra eius ul' puluis eius aut fodiens eum
Asara puluis suscitans eum ul' humus uigilie eius seu liberans uigilantes eius aut securitas suscitator eius.
Asara taurus ul' uitulus seu puluis eius aut fodies eum
Asoram fodiens humum l' puluis inutilis.

Asaraim pulvis suscitantis eos vel hymnus vigilie eorum seu libantis vigilantes eis aut levans [illegible] suscitator eorum.
Asarta terra digna vel fodiens elevationem seu libaritas solis aut libans illuminantes.
Asartaeci terram digne vel fodientes elevatos seu libi solis aut libantes illuminatos.
Asarula tellus salvata vel terra salutis seu pulvis suscitans salis aut hymni vigilans salvationi.
Asarecim securitas vel libertas seu libri geruum aut securitas resurrectionis.
Asaeas iudicans dominus vel iudicium domini.
Asec continens vel continentia sui continentie aut securitas venus. heutio
Aseo generabit vel apprehendet sive generans aut apprehendens.
Asrota generabit eum vel apprehendet eum sive generatio eius aut apprehensio eius. dissipans aut vite discussio.
Asua furor alterius vel vita dissipata sive vita
Aselori mirabilis vel admirandus seu mutescens aut exclusus. tulus.
Aser hymnus vel fodiens seu pulvis aut in
Aserezi separatio vel absque unitate seu fodientes oliva aut vituli fornicantes certionis.
Asos dominus in fimbria tubea vel robur in extremitate ac-
Assos libere egrediens vel securitas egressionis.
Assa libalis dominus vel libertatis domini.
Assirica fertilis vel augmentata
Assiricani fertiles vel augmentati.
Asiba colligens tecte vel cogitans questione seu liber egressus aut secura egressio
Asich securus vel liber. seu securitas aut libertas.
Aion volans inique vel volatus mercens seu libere murmurans aut securitas mutilus
Asonite volantes inique vel volandi mercentes seu securi invidiose aut libere murmurantes.
Asuc volans consilio vel volatus consilium seu libere consulens aut securus sedator
Asur. eius in dominium vel eius declinatio
Aseori eius indumenti vel eius declinationes.
Aba festiva vel sollempnitas.
Abi loquens vel meditans seu meditatio aut loquela
Ababa festum patris vel sollempnitas patris.
Agabz mitte ululans vel ululatione annuntiatio.
Abad planctus egypti vel planctus egyptiorum seu fratres festiva aut sollempne testimonium.
Abag dogma vel tectum seu festive sollempnes aut festiva sollempnitas. festum sollempne.
Abagide ornata vel tecta seu sollempnes festive aut
Abaii questio vel festivitas seu loquens aut meditatio mea.
Abola vitula vel iuvencula sui sollempnis aut festivitas sei.
Abai advena vel cervus seu festum suscitatis aut sollempnitas.
Abarei advene vel cervus seu festa suscitantes vel sollempnitates vigilantium. magister meus aut sollempnitas magister mei.
Abarun advena vite vel visio derivationis seu festum
Abigeo quod vel sollempnis seu festivitas aut sollempnitas
Abeo questio vel sollempnis seu meditatio aut loquela.
Abelia sollempnis patris vel festivitas patris.

Abgedegad accinctus vel annuntians pro seu festum sive pro donis vel sollempne testimonium accinctionis.
Abgelom sollempnius candor vel amicta vigente mea
Abgenis festivus vel sollempnis querens consilium aut levis festivator. sanctitas mea.
Abgi questio vel sollempnius seu levis me aut le-
Abgia querens deum vel sollempnitas domini
Abia sollempnius domino vel festivitas domini.
Abigathemon fons sublimis vel fons eorum seu fons aggregans aut fons malorum generatorum.
Abrippa congregans subito vel aggregatio subita.
Abirch advena vel incola sive advena meus vel incola meus.
Abith festiva vel sollempnis vel meditatio aut loquela.
Abithe festum vel sollempnes aut meditantes.
Ahal terra patris vel communitas parvitatis. valles capitis
Ahion campi vel aulones seu valles grandes aut
Ahalach mons dividens vel mons levis. i. dividens seu
Ahamoni sapiens vel sapientissimus. sublevans:
Ahara frater ordo vel frater odoris. cognatus moysi que interpretatur
Aharahel proximi exercitui vel sequens exercitum dei ipse est olab
Aharec terra vel sol seu suscitans aut aridas.
Ahar patruus vel patruelis seu fortis apprehendens
Ahazias patruus dei vel patruelis domino seu apprehendens dominum aut fortitudo domini. vires eorum.
Ahebetin hebreorum vel transeuntium aut trans-
Ahei umbraculum vel infecunditas.
Ahaeri declinans vel declinatio. ego
Ahedris voluntas vel consilium seu voluntas consilio
Ahi vivens vel vivit seu vita vallium aut transitio
Ahi fraternitas vel quid hic seu vallium consilio. fratres eorum
Ahi frater eius vel quid hoc ei seu vita eius.
Ahai quiens eum vel vallis eius aut quomodo vite eius.
Ahialim cervi vel cervorum lapides seu vallis fermenti aut questio malicie. aut vallis ligatus.
Ahilon admirans vel admiratio seu vita mensis
Ahira in terra plasmatus vel vita fratris seu frater suscitans aut fratris plasmatio. vivans aut fratris mei glorio.
Ahidad gloria vivente aut vita glorie seu frater meus glo
Ahei sibilans vel sibilatio aut fratris umbraculum.
Ahiel vivens domino vel vivens deum seu vita vallium dei aut questio vite divine vel frater meus amicus.
Ahiere vallis amica vel vita amica seu frater meus amicus.
Ahiezer frater meus fortis vel frater meus auxiliator seu vita vallium separator aut questio vite sanctificationis. vallis
Ahilam dolens vel parturiens seu aut fratres aut meae
Ahielech frater vivens vel frater ligans seu vallis de-
clinans aut vite vocatio. aut fraternitas nobilis
Ahibach vallis melior vel quod nobilis seu frater meus melior
Ahima vita qualis vel quomodo quod seu frater quomodo aut fraternitas
Ahimalech vita regis vel vallis regia seu frater meus rex
Ahin fons vel oculus. aut fratris mei regis
Ahinadab frater sponte vel frater spontaneus seu vita vallium spontaneorum aut quomodo vite spontanee.
Ahin frater meus merens vel frater iniquus seu vita vallium doloris aut quomodo vite iniquitatis. aut fratris mei exaltatio.
Ahira vel excelsa vel vita exaltata seu frater meus sublimis

Ahiram sculptor vel sculpens.
Ahiramite sculptores vel sculpentes.
Ahiroch sculptum vel scalptum
Ahisamech fratris mei sculptura vel fratris erectio. seu fratrem adiuvans aut fratrem meum roborans
Ahisar frater meus princeps vel fratris mei levitas est seu vita vallis principis aut contractio vite angustantis.
Ahitub frater meus bonus vel fratris mei bonitas seu vita vallis servientium aut cessatio vite deserte.
Ahon spina vel compunctio
Ahoire spinosus vel compungens.
Ahozaban spina sapientie vel compunctio intelligentie.
Ahoman perturbatio aut perturbator seu pungens quasi aut spina quomodo.
Ahyn inutile vel iniquitas.
Aiulcar vel devorator. devoratio peccatorum
Aiath. videns vel comparatio seu videns declinans aut
Aichan frater meus surgens vel fratris mei resurrectio seu videns callidus aut devorator calliditatis.
Aichel videns dei vel devorans deum. rator melior.
Ailach dolens vel parturiens seu videns mendacium aut devo
Ailon valle adiuvantur seu ubi erant ursi aut ubi ursi sunt.
Ailus videns unicum vel vel devorans unicum declinatio.
Ailon ubi erant ursi vel ubi ursi sunt vel perdolatum
Aiman perdolum gratum vel iniustus donatio vel videns quis vel devorator quem.
Ain fons vel oculus
Aimari videns decorem vel devoratio pulcritudinis.
Aimagalum oculus meus vel fons mundans sive oculus revelatus aut fons transmigrationis.
Aion videns moriens vel videns iniquus sive devorator murmure aut devorator iniustus.
Air civitas vel oppidum
Airanites civitas solis vel oppidum illuminati.
Aisimoth desertio vel adductio mortis.
Aiuth videns melior vel devorans globum.
Ala coniunctio vel ascendens aut inferiorum seu infirmitas.
Alab. lactea vel dulcedo.
Alach lubricum vel pars mea. principes.
Alachar vallis servientium gaudens vel coniunctio dividens
Alal laxitas vel salsitas seu levitas aut latitudo.
Alala laxitas eius vel salsitas eius seu levitas eius aut latitudo
Alam infirmitas vel coniunctio eorum. eius.
Alamach despiciens virtutem vel contemptus indignationem.
Alamon despectio vel despiciens multitudinem seu infirmitas eorum dolor aut gemiscens eos iniquitati sermonationem.
Alas coniunctio vel fermentum mentatio ipsius.
Alasiam complexus vel gubernata seu germinatio ipsorum aut ser
Albaldon paries meus dolor vel paries meus superintelligens
Alchim fermentum nam consilium vel generatione callida
Ale generatio vel generatione seu inferiorum aut infirmitas.
Aleph mille vel doctrina temptationum. temptationum.
Alep sicut ignis vel ignem sive doctrina mandati aut
Allel laus vel laudatio. angustias tenebras
Alleluia laudate dominum vel laudatio domini.
Alexander allevians tenebras vel auferens

Alexandria idem. angustias auferentes.
Alexandrini tenebras allevantes vel tenebrarum an-
Alhalath bitumen vel aque bituminis unus.
Alphe doctus vel documentum sive figitivus aut mille
Alian germinans domum vel despectio gre
Alian. electus vel electio
Alimuc nectibulis vel sup luminaribus
Almach ire vel indignatio
Almachan contemptor domini vel despiciens
Almon contemptor vel despiciens.
Almondablataim contemptor palmatorum vel despiciens complexa.
Almoch ire vel indignatio vel laudator iustus.
Aluet laus sentium vel laudatio plasmatorum.
Allon laus doloris vel laus merorum seu laudator iniqui-
Alua despiciens vel contemptor vel contemnens aut despectio.
Aluam contemnens eos vel despiciens eos sive contemptor eorum aut despectio eorum pecus laminatorum.
Alus fermentum vel coniunctio seu germinans consilium aut des
Am. gens vel populus.
Amma gens mea vel populus meus. beans.
Amma gens eius vel populus eius seu populi certe vel populum celi
Amaad populum testificans vel populi testificatio.
Amad populus adhuc vel populus sinens aut populare testimonium.
Amadachi populus sinens peccato vel populus testificans
Amador populi tribus gelant vel populis sinent libationem
Amal coniuncta vel populus confidens sive populus
tunc aut populus despectio.
Amalasar dixit princeps vel dominum princeps seu contemptus carceri seu populus despecte carceratos.
Amalech gens bruta vel populus lambens
Amalechite gentes brute vel populi lambentes
Aman iniquus vel conturbans seu comprimens me vel conturbatio mea. eos aut conturbatio eorum.
Amana iniquus ei vel conturbatur eum seu comprimens
Aman populus donatus vel populi gratificatio
Amanite populo donati vel populi gratificantes. quem.
Amman cubitus vel mensura seu populus quasi aut agens
Ammanite cubitati vel mensurati seu gentes quasi aut populi quem
Ammansama cubitus sublevans vel mensura erectus seu populus dono adiuvans aut populus gratificatione firmatos.
Amaraphal dictio cadens vel dixit ut caderet seu populus curatus deo aut populus medicamentum dei.
Amara temulentus vel rubricatus sordibus seu populus laudatus ... aut populus ... elevatus frumento
Amarias dicentes domino vel illum domini seu gens sucitans dominum aut populus domino vigilans.
Amarite dicentes domino vel illum domini seu populus dominum sucitantes aut populi domino vigilantes. populus plasmatoris.
Amas furor vel indignatio seu populus tollens aut
Amasa furor eius vel indignans eius seu subtollens gentes aut populares plasmatio
Amasai furor eius meus vel indignatio eius mea. seu gentem subtollens me aut plasmatio popularis.
Amasai furor eius meus vel indignatio mea seu populos tollens me aut populus plasmatio mea.

Amasia indignatio dei vel furor domini seu gratie subtollens domino aut populi placitator dei. populus temptans irritat
Amath id est vel indignatio seu populus donans aut populus gratie
Amath iniquitas vel indignatio vel [illegible] seu populus peccatorum aut
Amatha iniquitas eius vel indignatio eius vel [illegible] eius seu populus declinans eum aut populus peccans.
Amathi iniquitas mea vel indignatio [illegible] mee aut populus peccans aut populus declinans. iste amathi est propheta [illegible] vidue filius quem resuscitavit helyas. mater pro eo dicente ad eum: nunc in isto cognovi quod vir dei es et verbum domini in ore tuo. populus peccans domino aut populus declinans dominum.
Amathias iniquitas mea domino vel fidelitas mea domini seu
Amathim iniquitas vel indignatio [illegible] eorum seu populus peccantis aut populus declinans eos.
Amathiel iniquitas unius vel indignatio [illegible] assumpte seu populus peccans uno aut populus declinans assumptione.
Amati populus abiciens vel populi abiectio
Amatin conspicabilis vel conspiciens seu populus iudicans aut populus iudex eorum
Amen vere vel fideliter sive fiat
Amessa populum tollens vel populi ablatio.
Amessia populum levans domini aut populi sublevatio domini.
Amesseth populus amans vel populus prolongatus aut populi profectio seu populi generatio aut populi [illegible]. populi profectio.
Amicha luctus vel indignatio seu populi domini aut
Amichen populus ascendens vel populi fortitudo.
Amich luctus meus vel indignatio mea seu populus meus aut populus obstupescens
Amphibolis populus ore mittens vel populus ore corruens
Ami gens mea vel populus meus
Ama populus domini vel populi donatio.
Amiel populus meus dei vel populi mei deus.
Aminadab populus meus spontaneus vel populus meus spontaneus sive populi mei vocati aut populus meus nobilis.
Aminod populus meus inclitus vel populus meus gloriosus.
Amisadai populus meus sufficiens vel populi mei sufficientia
Amithal calefaciens ros vel calefactio roris seu populus meus irrorans aut populi mei irroratio.
Amiud populus inclitus vel populi mei gloriatio.
Amizadab fluens roris vel populo meo roris fluxio
Amnes robustus vel fortis seu populus fugiens aut populi mei temperatio. populi mei amplexatio.
Amols pascens vel sustinens seu populus meus dilectus aut
Amoch populum tenens vel populi apprehensio. fidelis.
Amolsi flos fortune [illegible] vel defloracio fortune.
Amon honorans vel [illegible] fructus seu nutriens aut
Amon donans vel nutriens sui donatio aut nutris factus.
Amon populus dolens aut populus minimus seu populus iniquus aut populus minor. aut filius populi mei.
Amon populus parens vel populus merens seu filius generis mei
Amona coangustans eum vel coangustatio eius
Amonia populus parens eum vel populus merens eius seu filius generis eius aut filius populi eius. aut filius populi mei.
Amoni coangustans me vel coangustatio mea
Amoni populus parens me vel populus meus seu filius generis mei
Amonit coangustantes me vel coangustantes me.

Amonit populi parentes me vel populi dolor meus seu filius generis mei aut filii populorum meorum illuminans
Amora loquens vel amaricans seu populus certus [illegible]
Amorei amari vel loquentes seu [illegible] aut [illegible]
Amos fortis vel portans seu honorans aut vir robustus
Amos honorans vel fortitudo seu populus avellens populi divulsio. titudo eius.
Amosa fortis eius vel portans eum seu honorans eum aut [illegible]
Amosa vir robustus eius vel ornans eum seu populus avellens eum aut divulsio populi
Amotdor calefactio generationis vel calefaciens generationem.
Amplias populi malleus vel populus malleator seu populus malleans aut populus ore gaudens.
Amraphel dictio cadens vel dixit ut caderet seu populus curavit deos aut populi medicamentum dei. aut populus excelsus
Amram populus excelsus vel populi celsitudo seu populus exaltatus
Amramite populi excelsi vel populi exaltata. magnificus
Amri amaricans vel lacessens seu populus magnificus populi
Amsi populus indigens vel populi dormitatio.
Amthar populus pascens vel populi abigens seu populus explorator edens vel populus explorator ascensionis.
Amuhel populus calefaciens deo vel populus cum quo est deus.
Amul populus dolens vel populus parturiens.
Amula populus dolens eum vel populus parturiens eum.
Amulehe populi dolentes vel populi parturientes.
Amuthal calefaciens ros vel calefactio roris seu populus irrorans aut populi irroratio.
Ana donans vel gratificatus seu donum vel gratificans.
Ana gratia vel respondens seu donans aut donatio
Anab una vel humilitas seu donum patris eius aut gratia paternitatis eius ei callidus.
Anacham humiliter exurgens seu donum aut gratia
Anacod cognationi vel cognominatio
Anachim id est innocens vel humilitas venientis seu monile collo sublime aut humilitas venientis.
Anac nunquam commotus est vel nunquam commotio.
Anaphilim cadentes vel violenti seu gigantes vel grandia declinantes. tificatio [illegible]
Anahe nunquam commotus est ipse vel nunquam commotio est illa seu donatio vite aut gratificatio susceptionis
Anatha nubes vel obumbratio seu donum populi aut gratia
Anamaleth donum regum vel responsio regis seu donans regnator aut gratificatio regia
Anamim respondens aque vel gratificationes aque
Anan donum gratie vel donata gratificatio.
Ananehel gratia deo vel responsio dei seu cui donavit deus aut qui est donatus deo.
Ananeth dono vivens vel gratia [illegible]
Anani donatio mea vel gratificatio mea
Anani respondens mihi vel gratificatio mea.
Ananias domini gratia domini vel donata gratificatio domino.
Ananias respondens gratia domini vel gratie domini.
Ananim respondentes aque vel donationes aque vel [illegible]
Anac donans vel donatio vel gratiam tollens aut [illegible] pondentes placationem. [illegible]
Anach gratia vel respondens seu gratie peccans aut [illegible]

Anatha respondens ei uel gratificans eum seu gratie precans
eius aut responsio cantici eius. eorum aut responsio canticis eorum
Anathin respondens uel gratificans eos seu gratie precans
Anathun humilitas uana seu moncule colli aut hu
miles consurgentes. aut gratificatio designantis.
Anathoch responsio uel obedientia. seu respondens signo domini
Anathothia responsio domini. uel obediens domino seu respondens si
gno domini aut gratificans designationem domini.
Anathothite respondentes uel obedientes seu respondentes si
gno. aut gratificantes designatore. uel mirabilis.
Andreas respondens pabulo aut decorus instatione secundum
aut sermonem grecum ethimologiam apothos canaphoe i. aut
Andronicus respondens pabulo uel decorus ad standum seu
cogitans passionem aut responsio passionis.
Anyhegra. sollicitauit uel humiliauit seu sollici
tans ualles et humilians colles.
Annegob. uite uel tundies seu australis aut meridianum
Anei. nubes commotionis meum uel nubes commotio mea.
Anehab donum dei patris uel gratificans deum patrem.
Anem circuli uel corone. seu super mentem aut preornatur.
Anem donum meum uel gratificatio mea.
Aner lumen uel illuminatio mea. seu domo uigilans
aut gratificatione consurgens. fruentis
Ange domum propitiu uel gratificatio peccatoris.
Anhad gratia uel responsio seu respondens tactibus aut gratificatio
Ani pauper uel egenus seu domini mei aut gratificatio mea.
Ania domum domini uel gratificans dominum. labor eorum
Aniam domum populi uel gratia eorum eos uel paupertas eorum.
Aniel donatus deo uel gratificans deum uel gratificatus
Anio donans eis. uel gratificans eos seu dolor eorum aut
Anob domo fruens uel grati ficatio fruentis
Anon donator meroris. uel gratis iniqui seu gratie iniquitatis
aut gratificationi murmuris.
Anthiphas dans transitum uel dantis transitio
Antiochus puer silens. uel paupertas silentium.
Anthiochia paupertas silens uel paupertatis silentium
Anthiochem paupertatum silentia uel paupertate silentes
Antipas dans laudem uel dantis laudatio uel pau
tate dolentes.
Asleipatride in domum laudatum uel dantis laudatione.
Anulla dolens uel parturiens.
Anu domum unicum. uel gratificatio sempiterna
Aocen induis. uel cubitum
Aod inclitus uel gloriosus
Aoch spina uel compunctio
Aochite spinosi. uel compungentes
Aohbam spina capitis uel compunctio intelligentis.
Aohman conturbatio uel perturbatio seu pungens quis
aut pungens quoniam.
Aoch nobilitas uel gladio
Apharim brutum eorum. uel uolatus eorum
Apharam liber onager. uel continens uirtute.
Apharma libertas populi domini uel continens populum domini.
Aphles congregans eos uel congregatio eorum
Appia libera uel libertas seu continens aut continentia.
Apphia libera uel fortis libertas.

Appollo mirabilis uel admirandus.
Appollophanes mirandus facie. uel mirabilis complacitus
Appollonia disciplina uel synagoga eorum.
Appollonius miraculum uel admirabilis.
Appollos congregans eos uel congregatio eorum.
Apostolus missus uel legatio.
Apser liberis egrediens uel continentia egressionis.
Apsiba. continens uerecundie uel libertas conuersationis.
Aquila dolens uel parturiens seu dolor aut parturitio.
uel suscitatio uel uigilius suscitauit eum
Arba electus uel electio seu uigilans ei aut proprium
Arab insidie. uel calliditas seu uigilans pater aut suscitans
Araba insidie ei. uel calliditas seu suscitans proximum su
um aut uigilia patris eius. tabilis.
Araba multa uel uespera seu occidens aut inhabi
Arabach plana uel campestris seu deserta aut occidentalis
Arabach deserta tempore. uel planities peccatorum seu susci
tans proximum peccati aut uigilans patri declinanti. ti
Arabachite deserti tempore uel planities peccatorum declinan
seu suscitans proximum peccati aut uigilanti patri declinanti.
Araboc humiles uel occidentales seu callidi aut insidiatores.
Arabathene humile robur uel deserti fortitudo seu
suscitans proximum robustum aut uigilans patri fortitudinis
Arabia callida. uel insidiatrix seu humilis aut occidentalis.
Araboth plana uel humilia seu campestria uel equalia.
Arach longitudo uel longanimitas seu suscitans fratrem
aut uigilia fratris. sanantem
Arache longitudo consulens. uel longanimitas festi
nans seu uigilans fratris consilium. aut suscitans fratrem fe
Arachi. longitudo mea. uel longanimitas seu uigi
lans fratri meo aut suscitans fratrem meum
Arachites longus uel longanimis seu uigilans fratri con
uerso aut suscitans fratrem captiuum.
Arad descendit uel descensio seu suscitauit des
cendens aut suscitauit descensionem.
Arad descendens uel descensio seu suscitans fratrem aut
uigilans testimonium.
Arada descendens ei. uel descensio eius seu uigilans
fructui aut suscitans testimonium.
Arada miraculum uel admiratio. uel obstupuit uel ad
miratus est. meo aut suscitans testimonium meum.
Aradi deponentes uel deponens seu uigilans fructui
Aradi deponens consilium uel descendens festinans seu ui
gilans fructui aut festinans testificationem consilii.
Aradus adiurans. uel obstupescens seu uindemiator
meus sufficiens aut uindemiatoris mei sufficientia.
Arado miraculum uel depositio seu suscitans fructum aut uigi
lia testificationis.
Arapha suscitauit terram uel uigilans fodiens
Araphite suscitatores terre uel uigilans fodientes
Arathoth negociator uel negociatio seu uigilans
iter aut suscitans pastorem.
Arara eligens dominum. uel electio domini seu uigilans
domino aut suscitatio domini.
Aral suscitans uiciniam uel uigilans comedens seu
suscitans contemptorem aut uigilia despectionis.

Arram suscitans excelsum vel vigilans exaltationi.
Arran vox eius archa vel vox eius capta seu indignatio
Arran suscitans iram vel vigilia ipsius. tio eius.
Aram excelsus vel iracundus seu decor vel electio eorum
Arama excelsa vel iracundus seu deuorans eum aut deuo
Arama suscitans gentem ei vel vigilia ipsius ei
Aramachai deiciens eum. vel deiectio eius seu decore pa
uidus aut excelse consumans. m.
Aramaloch suscitans gentem regi aut vigilia ipsius reg
Aramelech excelsum regnum vel electus rex seu decor reg
ni aut iracundia regis vigilans exaltationi.
Aran rex cum archa seu suscitans excelsum aut
Aran actus tercii. vel laus tenuium seu suscitans
diem aut vigilans iram.
Arangon laus tenuium vel actus conticio seu suscitans
domum iniquum aut vigilans iram iniquitati. descendenti
Ararath mons vallis. vel mons vellicatus seu suscitans
conuertionem descendentem aut vigilans testimonio
Arari mons vel sublimitas seu vigilans vigili meo aut
suscitans suscitantem me.
Ararite montani. vel sublimes seu vigilantes vigili
meo aut suscitatores suscitatoris mei
Arat electio vel supplex seu suscitans subtollentem aut
vigilans plasmationi
Arath artifex vel artificium
Arath testimonium descendens. vel conuersio descendenti
onis seu suscitans pectus aut vigilias temporales.
Arbath brauius vel locusta seu brauius pecti aut lo
custa temporalis. custe temporales.
Arbachite locuste vel bruta dubia peccantes aut lo
Arbachis locusta viri vel brucus assumptus sinchamus
pauidus aut humiliter supponi.
Arbee quarta vel quaternum. assumptione.
Arbella suscitans vetustatem viri aut vigilia sine
Arbi locusta vel brucus seu harum me aut humilitas mea.
Arbo harum vel usque huc. seu humilis aut humilitas eius.
Arboch humilis vel campestris. seu harum tenes aut harum
tecontio seu humilitas. merens aut tectus doloris eius.
Arbona locusta iniqua. vel brucus mutil seu humilitas
Archab insidie vel insidians.
Archad insidiator fili vel insidians testimonium.
Archelaus agnoscens leo. vel agnitio leonis
Archarathoroth mora corone vel longitudo circuli
Archippus insidie oris vel longitudo operis. seu insidie di
latare aut insidiorum dilatatio. aut vigilia descensionis
Ardon suscitans iudices. vel vigilia iudicandorum.
Area eligens eum. vel electio eius seu suscitans descendente
Areba plana vel campestris. seu deserti aut inhabitabilis
Arebea humilis domino. vel tecontio domini
Arebla insidians vel insidiatio
Arebna humilis pulcher. vel insidians pulcritudo
Areth longitudo vel longanimitas viatoris
Arethon longanimitas merens vel longitudo eius
seu admiratio possessionis aut descensio negocii
Ared descendens vel descensio seu ascensus motum
aut ascensus latum.

Areth. suscitator iustitie vel vigilans dissolutionis
Areli declinans me vel declinatio mea seu suscitans
deum meum aut vigilia dei mei
Arelite declinati mei vel declinationes mee. seu susci
tans deum meum aut vigilia dei mei.
Arelite declinati mei. vel declinationes mee seu susci
tantes deum meum aut vigilantes deo meo.
Arem aceruum lapidum vel lapides aceruati.
Arem filius meus vel filiatio mea seu suscitans fon
tem aut vigilia oculi. gilia plasmationis
Arez electus vel electio seu suscitans fetram aut vi
Areth stupor vel defensio. seu suscitans pauorem aut
vigilia ultio.
Aretha stupor eius. vel descendens ei aut vigilia ui
Aretas archa. vel repositio. gressionum. ug
Arphasa suscitans transitum vel vigilia transgressio
Arphasa suscitatores transeuntium vel vigilia transi
Arphath sanans vel saluans seu sanitas aut salutatio
Arphasath sanans vel saluans
Arga mensura vel mensuratam. tis.
Argob maledicens excelsum aut maledicta sublimi
Aridai suscitans delictum meum vel vigilia amabilis
Aridata deo donata. vel leonis donum sufficiens. me.
Ariel leo dei. vel leo dei.
Ariel leo dei mei. vel leo dei mei. bucelle.
Ariph vigilia gemmine floridi. vel suscitatio visionis
Arim aceruum lapidum vel lapides aceruati.
Arimathea altitudo eius. vel ipse exaltatus est. domini
Arimathia suscitans domum domino vel vigilia domini
Arioch ebrietas vel absolutionem redigens. tans
Ariopagus principium a solleperitate vel principis sollepni
Ariopagita principis sollepnis aut principia sollepnitati
Ariopagos principia sollepnitas aut principis solle
nitatis. sed hic moleure cum atheniensis curie nomine
que a marte nomen suscepit.
Arisai leo coeptans. vel leonis coeptatio vectio.
Aristarchus suscitans coronam vel mons facture superflue
Aristobolus suscitans dolorem. vel suscitatio gemitus
Arma sublimis vel consurgens. seu sublimitas aut consur
Armageddon mons elatus vel mons globosus seu
consurrectio dei aut consurrectio tecta ara.
Armatham sublimitas duorum vel altitudo eo
seu sublimes duo aut consurgentes lumi.
Armenia mons vallis. vel mons vellicatus seu me
tis auulsio aut montis vellicatio.
Armenus montes vallis vel montes vellicati seu
montium auulsiones aut montium vellicationes
Armon anathema merens. vel ymago condita
Armon domus ut cellarium seu illuminas aut anathe
Armoni anathema merens mea vel ymago condita me
Armoni domus mea vel cellarium meum seu illuminans
me aut anathema meum ms
Arnaphet vigilia quiescentis aut suscitatio quie
Arnan vigilia domini vel suscitatio ire seu anathe
merens aut maledictio eorum. aut maledictio eorum
Arnon archa merens. vel maledictio seu lumen eorum

Arod maledicto sufficiens. vel maledicta sufficiens.
Arodi maledictus sufficiens vel maledicto sufficientes. in
Aroditi maledicti sufficientes vel maledictionum suffla
Arodi vindemiator sufficiens aut vindemie seria
sufficientia. vigilarum
Aroer suffusio vigilie vel vacuo facto vigilis.
Aroher nudatio vel exurgens seu sublevatio aut suffocatio.
Aroheriter vacue factiones vigilie aut suffocationis
Aroherite nudatio vel sublevatores sacculi pectoris.
Arozme cum ipsius pellis.
Arumath nequam ipse. vel ipsius pellis pectoris
Arori mons vel sublimitas. aut suscita
Araditeis sublimes. vel montanus. tio resurrectionis.
Arosech nequam sensus vel nequam positio seu vigilans consuetudinem
Arsa cogitans vel illuminatio
Arsares solis duritia vel illuminatio nomine.
Arsemel silens circuitio vel silentium circuitionis seu
suscitatoris nomen dei aut vigilans auditum divinitatis
Arth mora vel morans.
Arthaba mora patris vel morans patrem. ratis.
Arthapec lumen silentio temptans vel lumine silentes temp
Arthemanan anathematizantes vel conturbantes vos.
Artheums i. diadema conturbans. vel anathematizans
seu suscitans coniurantes aut coniurationum suscitatio.
Arimoth circuitudinem me vel circuitio mea
Arimas illuminans vel illuminatio
Arim actus cerici vel tauro formati. festinatione
Arui suscitans ignem vel vigilia luminis. festinatione
Arui mella. vel aurea seu vigilans contentio aut suscitans
contra tolles vel factura sive subtollens aut plasmatio.
Asaba eius captivitas vel eius conversio seu subtollens patrem
aut plasmatio patris.
Asabai colligens dominum vel congregans domino sive subl
tollens patrem dominum aut plasmatio patris domini.
Asahel subtollens domino aut plasmatio dei.
Asaia faciens deus. vel faciente domino seu subtollens dominum
aut plasmatio domini
Asaias idem. gregatio.
Asaph colligens vel congregans seu collectio aut con
Asam delictum vel fumus seu subtollens populum aut plasmatio
eorum. pulum. aut plasmatio eorum.
Asama delictum eius. vel fumigans eum seu subtollens po
Asan tollens domum vel plasmatio gentis. vigilantes
Asana tollens domum eius. vel plasmatio gentis eius.
Aser. carens vel careus sive factura suscitans aut subtollens
Asaradan. vinctos. vel exactus sive subtollens vigiles
iudices aut plasmationem suscitans iudicio.
Asarhel carens dei. vel careus deo sive factura suscitans
dominum aut subtollens vigiles domini.
Asarela factura suscitans maledictum vel plasmatio
tollens vigilia maledictionis. commutationis
Asasonthamar beatitudo palme vel beatitudo com
mutans seu atrium amaritudinis seu vestibulum
Asarsualim divites. vel vulpes vel atrium vulpium seu
factura suscitans salutem aut plasmatio vigilans salutationis
Aserlamum divites obtinens. vel beate tenentes

seu factura suscitans equum aut plasmatio vigilans visionis.
Asasonthamar. os amarum vel silentium seu factura faciens
nequitatem commutationis aut plasmatio tollens dolorem
amaritudinis. aut plasmationis existimatio.
Asaar diluculum vel mane diluculo seu factura existimans
Asaradon victor vel exactus seu factura suscitans vincens
aut plasmatio vigilans testimonio merentium.
Asavahel beatus deus vel beatitudo dei seu factura vigi
lans deo aut plasmatio suscitans deum. colli dei.
Asaramel subtollens excelsitatem dei vel plasmatio ex
Asbaal plasmans vetus aut tollens vetustatem.
Asbel captivus dei vel atrium vetustatis. ignis ig
Asbehel captivus dei vel factura vetusta nobilis
Aschalom experta vel imperita seu ignis infirmans aut
Aschalonite experti vel imperiti seu ignes infirmes
aut ignes ignobiles. comprehendens possessionem.
Asenez tollens possessorem comprehendens vel subtollens
Aschenez ignis aspersio vel ignis siccans.
Asad dissolutio vel effusio seu incidens aut incendium
Ase tollens vel factus sive subtollens aut plasmatio.
Asebam subtollens semper excelsum vel plasmatio semper
Asebias subtollens dominum vel plasmatio domini. excelsa.
Asebin factura statio vel plasmatio stationis. nis.
Asebomas tollens pollicem domini vel factura in medio donatio
Asech festa superba vel plasmationis umbraculum seu
subtollens fletum aut tollens firmitatem.
Asedech festa vel sol seu ariditas aut siccitas ardoris.
Asedim siccitas ardoris aut suburbana eorum.
Asedemoth. area vel suburbana.
Asedothphasga. vel abscissio. vel os declivi seu tollens abs
cisum aut plasmationis donatio bulum ascensionis
Asedoch factura babuli vel plasmatio viriditas
Asebochphasgam dilatio factura viridis vel faciens ba
Aseph atrium vel vestibulum seu colligens aut congregatio.
Asem subtollens eos vel plasmator eorum.
Asemena festinans vel os eius ab osse non ab ore.
Aseri subtollens fontem aut plasmatio oculi.
Asena ignis aspersus vel ignis aspersio seu subtollens
fontem eius aut plasmatio oculi eius.
Asenna ruina vel precipitatio
Asenuca ruina eius vel precipitans eum.
Asennaphar venit onager vel precipitans seu factura de
decans vel plasmationis educatus.
Asenniens levans me vel sublevatio mea.
Asenech ruens vel precipitans seu ignis aspersus aut
ignis aspersio. aut divitie mee
Aser atrium vel divitie seu beatitudo aut beatus erit
Aserite atria vel divitie seu beatitudines aut beati
Aseria atrium vel curvis vel divitie devorantis. servitus
Asera beatitudo mea vel beatus erit in seu atrium
meum aut divitie mee. aut divitie iudicande
Aserdan exacte vel vinctum curis seu beatum iudicium
Aserim atrium. vel vestibulum seu divitie aut beati
tudo eorum. donatio.
Asermachmach beatitudo domini vel que est beata
Asermoch atrium mortis vel divitie corrupt ales.

Aseroth atria uel uestibula seu uille aut beatitudines.
Asersual beata laus l' diuitie salutis.
Aserseca atrium gaudii l' beatitudo leticie
Asera notatus l' faciens nomen seu custodiens auditum aut plasmatio famose auditionis.
Asema os l' ab osse l' subtollens nomen ei aut faciens famosam auditionem
Asen factura dentium l' plasmatio super uulneris. seu tollens nomen aut subtollens amphoram temptationis.
Aseremoth suburbana l' sub urbibus seu atrium indignationis uigil de aurium beatitudo fornicationis eorum.
Asergadai atrium accinctionis l' diuitie temptationis deuorantis.
Aspha tollens subito l' fetura eructans
Asphanath equorum domitor l' fetura quia fortiter.
Asphenez equorum domitor l' factura gestionem.
Asphar tollens onagrum l' plasmatio ferocitatis.
Asya subtollens dominum aut plasmatio domini.
Asya gradiens l' eleuans seu auferens aut elatio.
Asiam facta domini l' subtollens dominum.
Asiam. elati. l' auferentes seu gradientes.
Asyac subtollens dominus. l' plasmatio domini.
Asidra miluus aut herodius seu factura.
Asiel subtollens deum. l' plasmatio dei
Asihel gradiens deo uel elatio dei
Asin subtollens eos l' plasmatio eorum.
Asina subtollens eos ei. l' plasmatio eorum ei.
Asymentuc dirigens turbinem l' directio turbinum
Asyongaber lingua uiri l' desolatio hominis seu faciens mentes colles sublimes seu subtollens dolores collium sublimium. subtollens uigilantes.
Asyr uinctus l' uinculatus seu factura uigilans autem
Asidea miluus l' herodius l' fetura dilecte aut plasmationes amabiles.
Assur idem quod assur. domino.
Assyria fetura uigilans domino. l' subtollens uigilias
Assyria diligens l' dilecta. l' dirigens aut directio.
Assyrii fetura uigilantes. l' subtollentes uigilias domini
Assyrii directi uel dirigentes seu dilecti l' diligentes
Assya factura laborans l' subtollens laborantes
Asmo nouissimum ei l' factura parturiens
Asnode facture iudicii l' plasmatio iudicantis
Asemona festinans l' celeriter mutans.
Asua tollens spernentes l' plasmatio columbe. natio
Asoph collectio uel uestibulum seu festinans l' festi
Asem silens l' os ab ore. simatio pauoris.
Asemech os uiuorum ab osse l' silentium uite aut se
Ason factum pupulli l' plasmatio coccinea.
Asor atrium l' sagitta luminis seu tollens fortitudinem aut plasmatio iracundie.
Asaroddon uictor l' exactus seu atrium sui nunquam aut tollens fortitudinem testimonium uinctis
Asoram testimonium excelsum l' sagitta luminis exultati l' tollens excelsum aut plasmatio tragedie.
Asoch subtollens signum aut plasmatio temporalis.
Asochite tollentes signa. l' feture temporales.

Asta diminutio l' diminutus seu tollens magnum aut plasmatio magisterii.
Astahel diminutus deo l' subtollens magisterium dei.
Astahi beatum faciens. l' beata commotio seu diminutus ipse aut diminutio.
Astehel beatus deo l' beatitudo dei seu subtollens magisterium domini aut plasmatio magisterii dei.
Astehelite beati deo. l' beatificantes dominum seu subtollens magisterium domini aut plasmatio magisterio dei.
Astabol ignis gemitum l' ignis parturientium
Astari caula mea l' presepe meum tionis mee.
Astari ouile meum l' cubilium meum aut fetura plasma
Astaroth ouile l' fetura exploratorum
Astaroth atria l' cubilium seu caule aut presepia
Astaroth charnaim caula l' atrium seu presepe aut cornuum
Astarothites ouile uel fetura
Astare fetura superflua aut feture superfluitas.
Astarche factura l' superflua plasmatio
Astaroth uoluntas fetura l' consilium festinantis.
Asub facturi incendium l' plasmatio gestionis
Asupha tollens subito l' fetura eructans.
Asuer beatitudo l' atrium ei.
Asum facta coccinea l' tollens pupillam eorum.
Asum os eorum l' fumigans eos incendium
Asur diues l' beatus seu sagitta luminis aut tollens
Asuri diuites mei l' atrium meum seu fetura luminis mei aut subtollens incendium meum.
Asurim diuitie eorum l' beatitudo illuminans eos aut tollens incendium eorum.
Assur tollens uolucrum l' tollens accelerantem.
Assur subtollens murum l' tollens angustias seu fetura gemens aut plasmatio directionis. illuminans
Assur negotiator l' negotiatio seu uenit aut ignis
Assur. dirigens l' diligens seu beatus aut gradiens
Assurim subtollens murum aut tollens accelerantem
Assurim faciens uolucres eos aut plasmatio directa eius seu tollens angustias eorum aut subtollens gementes
Assurim nemora l' ignium illuminatores seu negotiatores aut negotiationes. res
Assurim dirigentes l' diligentes seu ubi aut gradientes
Atha tempus l' peccatum seu diligens aut temporalis.
Athar peccator humilis l' peccati redemptio seu delinquens sermo aut temporalis sermo.
Athabar dominus l' testimonium.
Athaia peccans domino l' temporalis domini.
Athama concupiscentia l' desiderium. declinatio domini
Athana tempus domini. l' tempus eius seu peccatum domino aut
Athanael tempus meum dei l' peccator meo deo.
Athanai tempus fluctuans. l' peccator gemitus seu corona donati mei aut exploratio glorificationis meus
Athar peccator suscitans. l' temporalis uigilia ei
Athara peccatum suscitans ei. l' temporalis uigilia
Atharim explorator l' exploratio peccatoris
Atharoth corone l' cenith.
Athach peccatum temporis. l' tempus peccatoris
Athene dissipate l' dissipare.

Atheuienses dissipantes l dispergentes
Athenobius peccator lacerans l crepat laceratio.
Athei ipse consurgens l peccati effusio   Adiuta.
Atherlacha ipse consurgens frater l peccatorum effundens
Athicon ipse medium l peccatoris dimidiatio seu
ipse congregate iniquitatis aut peccatum congregationis uicat.
Athupha ipse sublimis l peccatum eructauit silentium
Athui peccati gemitus l ipse mutauit
Athira ipse querens l delicti silentium
Atholus ipse consilium l peccati conceptio.
Athorimel videns deus l tempus eius dei.
Athupha ipse sublimi l sublimitas
Athul ipse consilium l peccator aut subuersio eorum.
Ava iniquitas l iniquitas
Avan sonus l mora seu mouens aut subuersio eorum.
Avi feroæ aut ferocitas seu iniquitas mea aut iniquitas mea.
Avil insipiens l stultitia.
Avim aceruus lapidum l iniquitas eorum.
Avisa ualitudo mea l iniquitatis mee saluatio
Avith iniquitas l iniquitas
Avoth sedes l commoratio seu uinculis aut cunabula.
Avoth uita l gloria seu uille aut ciuitates.
Avothiare uiuentium uigil l sedes uigilie seu commoratio illuminans aut incunabula illuminationis.
Avothiaiv gloria luminis l uita illuminans seu uille
uigilantium aut oppida illuminatorum.
Aupharon frugifera l puluerulenta siue liberas
aut decime uenientis.   aut decibat uenientes
Auphatomite frugifere l pulueruleuti seu uberes
Auguith collecti fuit fratres l collectiuitas addita.
Avlon uallis grandis l uallis campestris
Avnam meror eorum l labores eorum
Avnan iste est l inutile.
Avnam uacuitudo l quietudo.
Avuim ualdeus l uaculdia
Avschidie consilium l consilatrix.
Aza fortis l fortitudo
Azan claudiens l irritans.
Azach medicina l medicamentum
Aza uidens l robustus dominus aut fortitudo eius.
Azabias uidens patrem domini l fortitudo patris domini
Azael uidens deum l fortitudo dei
Azan uidens eos l fortitudo eorum   tis
Azanoc fortitudo quiotionis l uisio requietio
Azara dorsum l exceptitudo
Azaria auxilium domini l auxiliator est dominus.
Azarias idem est.   eorum aut captitudo eorum
Azariam adiuuans patrem l auxilium patris seu dextera
Aza continens l apprehendens dominum seu uidens fortem
aut uisio fortis.
Azarias continens dominum l apprehensio domini seu uidens
fortem dominum aut robusta uisio domini.
Azabel uidens uetera l robustus uetustatis
Azabelite uidentes uetera l robusti uetustatibus
Azboth uidens uenientem l uidens in monte
seu fortis uetustas aut fortitudo lugentium

Azehad uidens mare l fortitudo maris.
Azehath uidens dolentem l uidens conspectum seu for
tis dolorans aut fortitudo penitentie
Azeb pergens l ambiens seu uallis deuorans aut
uallis raptoritatis   clausa pessulo.
Azeta fortitudo aut decipula seu robusta aut
Azer auxilium l sanctificatio l fortis consurgens aut
uidens uigilans.   ciuium.
Azagad fortis temptatio l uidens acumen latrunculi
Azi fortis meus l uisio mea.   do dei.
Azlam uidens populum l fortitudo eorum aut fortitu
Azial uidens dominum l fortitudo domini.   tudo dei.
Aziel pergens l festinans seu uidens deum aut forti
Azta fortis uisio l uidens uisionem.
Azir fortitudo uigilans uel uidens uigilans.
Azira fortitudo ista l uisio ista
Azmach uidens mortem l fortis mors.
Azmanoth uidens mortem l fortis mortuum
Azmoth fortis morte l apprehendens mortem
Azor adiutor uel auxiliator seu uidens lumine aut
fortis uacuus.   aut ignis patrui mei.
Azaria uidens domino l uidendum domini.
Azonis incendium l incendium seu ignis patruelis
Azotai incendentes l incendia seu ignes patrue
les aut ignes patrui mei.
Azotide incendium l ignis patruelis
Azrael adiuuans deum l fortitudo dei
Azuba relicta l deserta seu relictio aut desertio
Azur adiutor lucidus l auxilium igneum siue uidens
lumen aut robustum incendium.
Bahana videns l ueniens desertio.
Baal uir l uetustas seu hic l deuorator
Baala ueniens hic l hic eum seu uir eius aut
deuorans eum.   genius eius aut deuorator generationis
Baalanan ueniens hic donum l hic eum generans seu uir
Baalasor uetustas deuorans acutum uel uir hic sa
gitta luminis seu uetustas collens foramen aut uir
plasmator uacuitudine.   ex eius aut deuoratio peccatoris
Baalath uir ascendens l hic ascensione seu uetustas
Baalbereth uir hic pactum aut uetustas deuorans federis.
Baalphadarim uiros deuoratores diuidens habe
tum uetustatis diuisio.   uetustatis   pellis.
Baalpheor uir hic hiatum uel uetustas deuorans os
Baalgad uir fortunatus l hic temptatio deuoratur
uerbum seu uir accinctus latrunculus aut uir deuorator
Baala uir hic domini uel uetustas deuorans dominatione
Baalim ascendens l superiores.   ratores.
Baalim uiri l hi eos seu in superioribus aut deuo
Baalis uetustas uiri l hic assumptione seu deuo
rans unum aut uetustatis assumptio.
Baalmaon descendens humiliatus l descensus humi
liatis seu uir hic domicilium.
Baalmeon descensio humiliatis l descensus humi
liatis seu uir hic domicilium aut uetustas de
uorans habitaculum.   tas eius aut deuoratio principis.
Baalmecal hic eum l uir ex principe seruitus

Baalath ascendens vel in ascensionibus suis uir huius
tempus aut uetustas deuorans.
Baalsalisa huic uitula conuertenti seu uetustas terti
um aut uir huic uitula ternalem. uel iuga conuitatione
Baalthamar uir huic palma vel uir huius amaritudi
nem suam uetustas deuorans conuitatores aut uetustas deuo
Baana ueniens donatus vel ueniens gratificatus. uel responsio
Baana filius eius vel ueniens ei seu ueniens respondens aut ue
Baani ueniens donatus meus vel ueniens gratificatio mea.
Baani ueniens meus vel filius meus seu ueniens responsio mea.
Baasi ueniens respondens vel ueniens responsio.
Baasi ueniens respondens michi vel ueniens responsio mea.
Baasi fortes vel puteri seu tuentio aut
Baasias ueniens respondens domino vel ueniens responsum domini.
Baasa ueniens tollens vel ueniens factura.
Babacha tumultus temporis vel confusio peccatoris seu translatio
temporalis aut confusio peccatoris. latio.
Babel confundens vel confusio seu transferens aut trans
Babilon idem. ferentes.
Babilonis confusi vel translati seu confundentes aut trans
Bachaim insaginate vel lugentes ingressus est agnus.
Bachachar uetustas insaginate vel lugens ingressus est.
Bachenor lugens lucerna vel ingressus est agnus lucerne.
Baccu nebulosus vel luctus seu lugens aut inuoluens.
Bachides luctus fortis vel uetustas inuoluentium
Badachar ueniens conpungi vel ueniens cumulus vel ueniens
mentes vel ueniens turbatio ueniens sufficiens.
Badad maximum meum vel excellentissimum seu ueniens celestium
Badadi maximum vel excellentissimum seu robur meum aut
sufficientia mea. dilatator insufficientias
Badaias proprium domino vel iudicium domini seu ueniens domini ueniens
Badal proprium vel sublatus seu ueniens concedens aut ueniens
Badam solus aut in iudicio seu ueniens proprius aduersariorum.
Badan proprius vel in iudicio seu ueniens dominum aut ueniens gratificatio
Badatar maximum vel auxilium vel excellentissimum sanctificator
seu ueniens fortis aut ueniens separatio. aut ueniens concilio.
Badsecha filia dextri vel filia iuramenti seu ueniens eloquens
Badsuha filia deprecationis vel sacietatis seu ueniens
conterens aut ueniens incendium ista badsuha vel badsecha
ipsa est bersabee mater salomonis. aut ue
Bahera locus uite mee vel locus sufficiens michi. nit oculis
Bahen inequus oculis vel inquietas fortis seu ueniens fortis
Bogad ueniens accinctus vel ueniens in fortuna seu ueniens
latrunculis aut ueniens temptatio lutio.
Bagal honor vel iugum seu ueniens accinctus aut ueniens inno
Bagatha excelsus tempore vel sublimitas peccatoris.
Bagathan ueniens tactus uidentis vel ueniens uisus tangentium.
Bagatim in excelso tempore vel ueniens fortitudo. eorum
Baggoham sublimitas deuorans eos vel iugum inuitatis
Bahem locus vel in eis seu ueniens locus aut locus eorum.
Bahi filius meus vel ueniens in. terans.
Bala absorta vel inueterata seu absorbens vel inue
Balaa absorbens uel inueteratio eius.
Balaach deuorans vel precipitans seu absorbens fortem
aut inueterans firmitate. tans eos.
Balaam uanus populus vel in populo seu uisus aut precipi

Balaam turbans gentem vel deuorans populum seu ab
sorbens gratos aut inueteratio gentis
Balaama huic gratum vel inueterans responsionem seu absor
bens domum aut precipitatio gentis.
Balach lugens vel lugens seu inuoluens aut elisio
Balada absorbens testes vel inueterans testimonium seu
ueniens tam iudicare aut precipitatio testimonii.
Baladad uetustas sola aut deuorans testimonium
seu absorbens precipiosos aut precipitans patrueles.
Baladan ueniens filius iudicans vel uanitas presumptionis
seu absorbens iudices aut inueterator iudicii.
Balagad absorbens latrunculos vel precipitans temptationem
Balagad uir accinctus vel huic accinctum seu uir fortitudinis
aut uir parata.
Balan turbatio vel precipitatium
Balanam turbans domum vel precipitans gratum
Balanatan turbator vel precipitator eorum.
Balasor ascendens acutum vel huic sagitta lumen seu ab
condens fortes aut inueterator angustie.
Balasu absorbens pectus vel inueterator temporis.
Balath lugens vel inuoluens vel lugens aut elatio.
Baladad uetustas sola vel uetustatis solitudo
Baldam ueniens similiter iudicans vel uanitas presumptionis
seu absorbens iudices aut inueterator iudicii
Bale precipitans vel deuoratio
Baleire precipitantes vel deuorantes tantis
Balad absorbens vel precipitans seu absorbunt vel precipi
Baleida maritos cognouit vel maritorum cognitio seu
absorbens testimonium aut inueteratio prudentis.
Baloch ascendentes vel in ascensionibus seu absorbens
aut inueterans responsionem. uel iuga uir huic uitula ternale
Balsalisa huic uitula gubernante seu uetustas deuorans
Balthasar capillus capitis vel absorbens diuitias.
Balastus huic lucrum vel huic primum tultaci deus
Bamo in quo vel quis seu in quibus aut super excelsa. uanie
Bamoth in morte vel excelsa seu mors adueniens ue
Bamothbaal excelsa in morte uiri huius vel mors ad
ueniens uetustati deuoranti.
Bana ueniens respondens vel ueniens responsio.
Banaa ueniens respondens ei vel ueniens responsio ei.
Banai ueniens respondens michi vel ueniens responsio mea.
Banaia idem. domino aut responsio domini.
Banaias edificauit dominus uel cementarius domini seu ædificans
Banacta filio uidens vel fortitudinis filii.
Banea ueniens respondens ei vel ueniens responsio ei.
Baneas ueniens bellum tollens vel ueniens responsio plasmationis
Banebarach filius sublimis seu filius fulgurantis aut
filius pertinentis. tiens.
Banebarach ueniens respondens sublimi vel ueniens respondens fulgu
ri seu ueniens respondens fulguranti aut ueniens respondens pru
Baneiachan filius cudoris vel filius uocem et laudantis seu
ueniens firmitas aut ueniens separatio
Bani filius meus vel ueniens in
Banim pollens meus vel in medio mei.
Baninu filius meus unicus aut filius meus temptationis
Baon dimicatione uel iniquitatibus.

Baon venit dolor l venit iniquitas seu venit illum
vanitas aut venit iniquitas.
Baor in pelle l in pellibus. aut venit incendia.
Baor venit lumen l venit stratum seu venit pellis
Bar filius l electio. siriacum est l hebreum.
Bara lectus l creatura. seu filius eius aut in malicia.
Barabas filius patris l filius magistri sirum est pre hebreum
Barach fulmen l fulgor seu fulgurans aut yrritans.
Barachiel fulgur dei l fluvium dei seu fulgurans deo
aut potestas dei
Baremmi tribuit l creatura videor.
Barachias benedictus dno l benedictus dni. aut potestio dni.
Barachias fulgor dni. l fluminas dei. seu fulgurans dno
Barachiel benedictus deo. l benedictus dei
Barachiel fulgor dei mei aut fluvium dei mei seu ful-
gurans deo meo aut potestio dei mei filius testimonii
Barada filius decoris ul filius decori seu filius fructus aut
Barahel benedixit dni. l benedictio dei. sive lectus deo
aut creatura dei. cecidit aut filius subvolans plasmationem
Barala hauriens. l in egestate seu veniens ad sica
Barach grando l tempestas. aut filius pecti aut filius temporalis.
Baraza filius videns aut filius fortitudinis.
Barach grando l tempestas seu filius unius aut filius pauid.
Baremin fugit eum quisquam l copia fuga eius. vide ipsi
Bari in malo l filius dni. seu in clamore aut ignitum
Barien filius in malo l filius maledictum quem ... non vul-
li barielu corrupte nominavit. . faciens.
Barien filius ipse l filius parens seu filius cmotus aut filius
Bariona filius columbe l filius simplicitatis sirum est pre
hebreum. bar eadem est dicitur est syriace filius nova co-
lumba utroque sermone. ... prefundo.
Baricha phitonissa l subterranea seu os abissi aut
Barnabas filius cludens. l filius prophete seu filius venientis
aut filius consolationis.
Barne filius motionis. l filius mutationis.
Barsabas filius venientis. l filius quietis ex siro et hebreo
sermone compositum seu filius uxamiti aut filius consolationis.
Barnee electa commotio l filius electe mutationis.
Barsemia filius ceci l filius cecitatis quod quidem corrupte
bartimeum legunt. aquas spiritum est in hebreum.
Barchimeum filius pinguedinis l filius ...
Bartholomeus suspendentis me l filius suspendentis
Baruch benedictus l benedictio
Barzach filius olive eius l filius formationis eorum
Basan brucus l pinguedo seu siccitas aut confusio
Basar instituta l in angustia seu infans l magistratus
Basaea infans eius. l infantia eius seu angustians eum aut
angustia eius.
Bashama confusio colens l angustia calliditatis.
Basachath adeptus l defectio. velictio
Basachath adeptus l defecatione. siccatio.
Basachath adeptus l desiccatio seu defectus aut de-
Basemath deposita l derelictus seu veniens aut de-
Basemath vementi l delinquens sine in omnibus
Basias adeptus dni. l desiccatus dno
Basmath deposita l derelictus aut delictio.

Bachamin domus fodientium l domus humilitatis eorum
Bathuel virgo dei l cecidit deo.
Baurim electum l electus seu iuvenes aut robusti
Baurimitel fortis l electus seu iuvenes aut robustus.
Bazata comprehensio capitis aut despectus pectoris
Bazacha comprehensio eorum ul despectio capitis eius.
Bazochia comprehensio domini l despectio dni.
Bead iniquus cultus ut edificator perpetuus
Bean iniquitas perpetue gentis l iniquitas donationis.
Belia os vultuosi l confusio devoratoris.
Bechechias melior dno l primogenitus dni.
Bechel melior l primogenitus
Becherite meliori l primogeniti
Bechorias melior dno l primogenitus dni.
Bechor primogenitus l unigenitus
Bechora primogenitus fortis l unigenitus carminis ...
Bechuch melior ul gravius l pregnans comprehensio luctuo-
Bed filia l mensura ... tranti aut filia voluptuosa.
Bedas mensuratio. l mensurata seu mensura dum
Bedabee filia vii. l filia inamata seu iusiura saturatis
Bedan filia dura. l mensura iniqua seu filia iniquitatis
aut ipsa iniquitas.
Bedellion lapis l carbunculus. huius vetustate.
Beel vetustus dei l vir devorator seu dei vetustus aut vir
Beelphegor vir huius hiatus l vetustus dei hians seu dicis
vetustatis hiantis l vetustas devorans os pellis sive
ipse est priapus et simul simulacrum ignominie.
Beelsephon vir huius archana ul dei aquilonis seu
vetustas dei huius speluncam aut vetustas devorans
aspectionem specule.
Beelzebuc vir muscarum l principes muscarum seu ve-
tustus dei huius muscas ul vetustas devorans muscas.
Beemoth animal l animalis seu bestias aut bestia eius.
Beera fons eius l puteus eius sive in lumine aut puteus
Beeri fons meus l puteus meus sive illumine aut puteus meus.
Bega sublimis l excelsa sive sublimitas aut celsitudo.
Beggoia virgo vulturis l sublimitas devoratoris.
Begnai excelsus meus l sublimitas mea l fabrica vul-
turis aut fabrica devoratoris.
Begia excelsus meus l sublimitas mea vetustatis.
Beguin fabrica cementaria l fabrica cementariorum
Behemon vetustus dei hiatum. ul dei huius domicilium
Bel vetustas ul absque
Bela huius l indumentum seu vetustas eius. ul absque eo
Belach huius l habitus aut huius l ab habitu
Belach vetustas pecti ul absque tempore
Belachala ab huius precipitum est in illum imparatum
Belachela habitum l appendens l indumentum irritatum
Belbena vetustas procreata dni l absque nobilitate dei.
Belgo absque motu ul vetusta commotio
Belga idem. voraginis aut vetustas devoratoris
Belgua absque valle ul absque precipitio seu vetusta
Belia vetustas dei ul absque dno ... tatue ipsius.
Bela puteus eius l clamore eius seu in malis aut ignitum
Belias absque virgo ul absque dno. fictus l absque generatio.
Belias ceci lumen aut ceco angustia seu vetustas de-

Belmelech de me rex l' vetustas mea regnans.
Belma lyre deliciarum l' absque domicilio.
Belmeula huic domicilium l' absque inhabitatione
Belon vetustas dura l' tempus vetustatis iniquitas.
Belsar absque principe l' absque arbore seu vetustum
velamen aut vetustatis angustia.
Belsatim absque germine l' absque positione seu ve-
tustas resurrectionis eorum
Ben filius l' filiatio. spontaneus.
Benabinadab filius patris mei voluntas l' filius patris mei
Benadab filius voluntas l' filius spontaneus.
Benael edificans deo aut filius eius dei.
Benaa filius doloris l' filius parientis.
Bendegar cecum lumen l' filius prevaricationis.
Benelmach filius fluctus l' filius fulgoris seu filios
fulgurans aut filiorum permissio.
Benethgan filius callidi l' filius fingens seu filius
necessarii aut filius necessitatis.
Benenema filius in eis l' filius in medio eorum
Benennom filius ecce iste l' filius ecce hic iste. quia cor-
rupte benaries usus obtinuit.
Benereem filius tonantis l' filius tonitrui.
Benesed filius innuens l' filius conturbationis.
Bengaber filius viri fortis l' filius innuens viri l'
Benhur filius lucis l' filius ignis
Beni filius meus l' filiatio mea.
Beniu filius requiescens l' filius requietionis.
Beniamin filius dierum l' filius in tutum sive filius
amaritudinis l' filius amarum. filius annorum.
Beniamin filius dextere l' filius virtutis seu filius annuum l'
Benia cecum lumen l' ecce angustia seu filius defectionis
aut filius prevaricationis. vas aut filius mutili.
Beninoi filius commotionis vel filius requiei.
Benion filius viventis l' filius doloris seu filius murmu-
Benioni filius viventis mei l' filius muti mei seu filius dolo-
ris mei aut filius iniquitatis mee.
Benum filius meus l' filiatio mea l' filius refectionis
Benunim filius servus vel filius pacis seu filius refectionis
mee aut filius septimus aut filius igneus.
Benur filius incendens l' filius lucidus seu filius luminis
Benzobech filius viri pacifici l' filius viri unanimis.
Beon pollex l' in medio seu iniquitas murmu-
rans aut iniquitate dolens. murmuras in tenebris.
Beor in pello l' impulsio seu iniquitas luminis aut
Ber fons l' puteus
Bera fons eius vel puteus eius.
Berameth fons exaltatus mortis l' puteus alti pavoris.
Berchoc fontis calice l' putei potus.
Berdan puteus iudicans l' puteus iudicii
Berea puteus eius l' filia eius hebreum est puteus aut syrum.
Beri puteus meus l' putei plurales
Beria fons domini vel puteus domino
Berith federis l' pacti compositum est.
Bernice puteus innocens l' filia elegans commota
Beromei idem est verum hic nomen ex hebreo syroque
Beroea puteus eius l' filia eius.
Berotides filii eius l' putei eius.
Beroth filia cum l' putei cuius illa tamen nomina composita
puteo syroque compositum est puteus temporalis.
Beroch fontes l' putei seu fontes federis eius
Berotha fontes eius l' puteus eius seu fons ce-
dens ei aut puteus temptans eum
Berothai fontes mei l' putei mei seu fons ceden-
tis mei aut puteus temptans me.
Berothite fontales vel puteales seu fontes ce-
dentes mei aut putei temptantes me.
Bersa puteus federis l' fons iuramenti
Bersabee fons septimus l' fons iuramenti seu puteus
satians aut puteus saturitatis.
Bersith in capite l' in capitulo i. genesis que in ca-
pite omnium librorum posita est
Bethan fons altus l' puteus altitudinis
Berzelai ferrum meum vel fortitudo mea.
Besdai pinguedo mea l' ignominiosus in
Besara pinguis domino l' ignominiosus domino
Besamach delinquens vel derelictio seu pingue-
do aut confusio donatoris.
Besehath adeps vel delectatio
Besde pinguis l' ignominiosus
Beselam obumbrans eos l' obumbraculum eorum
Beseleel umbra dei vel umbraculum divinum. caput
Besodia angustia misterie domini l' consultus misterii domini
Besthoch pinguis ligatus l' ignominie declina-
Besor evulsio l' angustia seu carnalis aut pelliceus
Beth domus vel habitaculum exsulum ei
Betha requies l' requietio seu domus eius aut fru-
Bethacarem domus sylve l' domus eruditionis
Bethaphsech domus salutis l' domus unitatis seu
domus excludens l' domus invisibilis. domus laqueorum
Bethaphe domus extraneus vel domus discipline seu
Bethaphua domus induens eos l' domus declinans
eos eorum seu requies laborum eius aut requietio induc-
tionis domus eius.
Bethagan domus orti vel domus elationis.
Bethagla domus vitule l' domus festivitatis eius
vel domus defectionis aut domus plangentium
Bethaglam domus planctus l' domus festivitatis eius
Bethaim domus ydoli vel domus ydolatrie seu domus
devorans eos aut domus vulturis eorum
Bethalmoth domus deserta vel domus adducens mortem
Bethaloth domus compositus l' domus incompositus
seu requies vocans aut requietio in declinans.
Betharnoch domus mortua l' domus mortalium seu
requies mortis aut requiescens mortuus.
Betharatima domus pardorum vel domus amaritudinis
seu requies amaritudinis aut requietio pardi
Betharan domus doni l' domus gratie seu requies dona-
toris aut requietio gratificationis.
Betharath domus fidentis l' humilitatis seu domus
aut que est fidens deo aut domus que est gratia dei
Bethania domus obedientie l' domus afflictionis
eius seu domus doni eius aut domus gratificata domino

Bethanoth domus gratie vel domus responsionis seu domus precinens aut domus precinentium
Bethara domus aque vel domus putei.
Bethara domus electionis vel domus electa seu domus suscitantis eum aut domus vigilantis eius.
Bethamam domus montium vel domus sublimitatis corporis seu domus suscitans gratie aut domus vigilantis patribus.
Betharaba domus suscitans patris aut domus vigilans.
Betharaba domus grandis vel domus multa seu domus media aut domus vesperina aut vespertino suscitans.
Betharapha domus sanans vel domus medicine seu refecti
Betharam domus ire vel domus sublimium
Betharam domus decora vel domus electa seu domus vigilans gratie aut domus vigilans patribus excelso nomine.
Betharan domus vigilantis domino vel domus suscitans dei
Betharim domus ire vel domus arche seu domus montium aut domus ascensus humilium.
Bethasan domus firmi vel domus delecti seu domus pollens domini aut domus plasmatio gratie
Bethasan domus deponens vel domus deposita seu domus deponens domini aut domus deposita gratie
Bethauen domus ydolatrie vel domus inutilis.
Bechara domus fontis eius vel domus putei eius.
Bethberai domus putei mei vel domus ultime mee.
Bethbesse domus confusa vel domus pinguedinis.
Bethacon domus sculpta vel domus sculpture
Betheethar domus agni vel domus cognitionis.
Bethehur domus frigida vel lapis adiutorii
Bethadagari domus tritici vel domus frumenti.
Bethdagon domus piscis tristis vel domus piscium tristicie
Bethe domus eius vel habitaculum
Bethel domus dei vel habitaculum dei.
Bethemeeth domus vallis vel domus profunditatis seu veteris filii aut veteris sustentaculum.
Bethen venit vel oculus vitis sive domus fontis aut domus oculi
Bethelamoth domus deleta vel domus adducens mortem
Bethphage domus oris vel domus bucce seu domus oris vallium aut domus maxillarum syrum est non hebreum.
Bethphaleth domus salvans vel domus excludens seu domus mirificans aut domus admirabilis.
Bethphales transcendens vel domus transitionis
Bethphasei domus hiantis vel domus hiatus seu domus hiantis pellium aut domus oris pellium
Bethpete domus trahens vel domus transcendens seu domus oris aut domus odoris florentis.
Bethgader muri vel domus macerie.
Bethgamul domus retribuens vel domus retributionis
Bethmeomoth domus delicii dulcis vel domus desiderii dulcedinis
Beth in domibus vel domus plebis
Bethra domus domini vel domus illuminationis.
Bethamoth domus venientium vel domus ingredientium
Bethleem domus panis vel domus refectionis
Bethleemite domus panum vel domus refectionum
Bethlonaboth domus venientium vel domus edificantium
Bethmacha domus mollis vel domus contrita seu domus percutiens aut domus ingemiscens.
Bethmaon domus israeli vel domus inhabitationis.
Bethmarchaboth domus curruum vel domus quadrigarum
Beth marchaloth domus quadrigarum vel domus quadrigatum
Bethmacha domus tributi vel domus humilis forti.
Bethmozeth domus archani vel domus consilii seu domus archanorum aut domus consiliorum.
Bethnemran domus pardorum vel domus amaricans.
Bethnozaba domus humilis vel domus vespertina seu domus hiemi aut domus locorum que sunt vel vix inhabitabilem
Bethoro domus ire vel domus magorum.
Bethoren domus ire vel domus arche seu domus montium aut domus ascensus humilium.
Betholach domus coccinea vel domus vermiculata.
Bethroth domus platearum vel domus latitudinis.
Bethsaree domus septima vel domus iuramenti seu domus habundantie aut domus saturitatis.
Bethsachar domus curvantium vel domus singulorum.
Bethsaida domus frugum vel domus pecudum seu domus venabulis aut domus venatorum
Bethsamee domus solis sive domus illuminationis.
Bethsamite domus solis principis vel domus illuminate.
Bethsan domus dormientis vel domus securitatis seu domus habundantie aut domus egressionis.
Bethsames domus solis vel domus illuminans.
Bethsamoth domus obediens vel domus obedientie vel domus audiens meroris aut domus deponens ultionem.
Bethsimuth domus loci vel domus locorum seu domus mortificans aut domus mortificationis.
Bethsin domus acerba vel domus angustie seu domus gementis aut domus fortitudinis. aut domus gementie.
Bethsur domus fortis vel domus directa seu domus inutilis
Bethsura domus muri eius vel domus dirigens eum.
Bethsura domus arta ei vel domus angustie eius seu domus gemens eum aut domus fortitudinis eius
Bethsurim domus dirigentes eos vel domus muri eorum.
Bethsutam domus volvuli vel domus angustians vel domus gemens eos aut domus parturiens eum.
acerbitatis eorum. aut domus parturiens domini.
Bethula virgo vel casta seu domus dolens ei
Bethulia virgo domini vel casta domino seu domus dolens domino
Bethuscarima domus ignis sublimis vel domus medicis consurgentis. eorum
Bethzacharam domus memorie vel domus memoria
Bethzeth fulgur vel egestas seu micans aut comprehendens amaritudinis.
Bethzecha amicans ei vel egestas eius seu fulgurans eum aut comprehendens vanitate eius.
Biblii librarii vel lectores
Bithalassium filiorum consilii vel filiorum quinque
Bithia filia domini vel filia domini amantis. ipsa est filia pharaonis que adoptavit moysen.
Bithinia filia vivens vel filia speciosa
Bitre solutus vel moderatus
Bilothe soluti vel moderati.
Boanerges filii tonantes vel filii tonitrui.
Banaies idem.
Beccai vetustas vel vetus.

Bocri lugens vel luctus seu vomens vel vomitu.
Bochim luctus domini est vel lugens dominum est seu vere domino est aut vomitu domini est.
Bochor virgultum est agnus vel primogenitus eius.
Bochorath intellectus pecco vel primogenitus ipse.
Bochori dilectus eius vel primogenitus meus.
Bochoru primogenitus vel dilectus meus.
Boen pollex eorum vel in medio eorum.
Bon pollex vel in medio
Boni pollex meus vel in medio mei.
Bonni idem.
Boon digitus vel in medio. ipse vel fortitudo vel
Booz in quo robur vel in quo virtus seu in ipso fortitudo aut
Borith fedus vel pactum floruit.
Bosel absessus vel absessio. seu ipse florens aut in ipso
Bosor angustia successorum vel tribulatio securitatis.
Bosra tribulatio vel in angustia seu carnes cum pollice.
Bosora tribulans eum vel angustia eius sive caro eius aut annuntians ei. in angustia mea.
Bosori caro vel annuntiatio seu tribulans me aut
Bosra in angustia vel tribulatione
Bubastus os experimentis vel labium experimentis.
Bubatus excelsus vel sublimitas
Bubeni vel berminas
Buna veniens ridens vel veniens risio.
Buno veniens ridens vel collis superior
Busa confusio vel ignominia.
Buz despiciens. vel contempnens. contempnentibus eum
Buzi contempnens vel despectus seu despexit me aut
Cabalatha. voces vel velociter subauditur. vel ecclesia venit vel cito adveniens.
Caath penitentia vel patientia. laves.
Caath confidens vel dolens seu conterens aut dentes mo
Caathite penitentes vel pacientes dentes molares.
Caathite dolentes vel dolantes seu conterentes aut
Cabalaam preceps vel precipitium seu precipitavit aut
Cabaroth memoria vel sepulcrum. precipitabit.
Cabarothi memoria mea vel sepulcrum meum aut sepulcra vel plantatio.
Cabarothtaiua memorie desiderii vel concupiscentie
Cabasan congregans eos vel ecclesia eorum.
Caatha que gravis vel que electi
Cad mare vel principium.
Cademoth mare mortuum vel principium mortis.
Cadas circularia vel sonus videns principium plasmationis.
Cades sancta vel mutata seu mare tollens aut principium
Cadesa sanctum vel sanctitas eius seu mutata ei aut principium plasmationis eius. tationis.
Cadesbarne sanctitas motionis vel sanctitas electe vim
Cadesim commutati vel effeminati
Cadumim mare vetustum vel mare antiquorum. sive antiqua quia facta sunt in eo miracula.
Cadrantes caligo vel tenebre quod nos per litteram quadrantem dicimus.
Caph incurvans vel incurvatio.
Caph vola vel palma seu manus.
Capharnaum ager pinguedinis vel villa consolationis
Capharsamala manus vestimentum fulciens.
Caphercheba manus reddita vel operatio predicationis vel operatio vigilans retributionis.
Caphira expiatio vel manus dissipata
Caphthor capax vel investigator seu vomens cor aut vomentis cor.
Cayn possessio vel lamentatio seu acquisitio vel acquisitio
Cainan possidens ipsum vel lamentatio ipsius seu acquirens ei eos aut acquisitio eorum.
Cainan possidens domum vel lamentatio gentis seu acquirens gratiam aut acquisitio donationis.
Caleb canis vel quasi cordis seu quasi cor aut qui de
Caleph idem.
Calcha quasi viridis. aut quasi omne cor. quasi de
Caluberes mensura humilium vel consummatio
Calubi omnis meus. vel qui videt me seu quasi cor meum
Claudius spes tranquilla vel spes tranquillitatis.
Claudia idem.
Clauchomon leuis fletus vel lectus fletuum.
Camma statio vel resurrectio
Camuel stans deo vel resurrectio dei.
Camuelite stantes deo. vel resurrectiones dei.
Canon statio iniqua vel resurrectio iniqualis.
Canna firmum vel calamus seu preparans vel preparatio tamen itaque quod nomen latinum Canna de hebrea lingua
Canath emulatio vel zelotipia. tum est
Candaces commutans vel commutatio
Canden clangor vel recursus seu recinens aut
Capadotia manus tortoris vel manus exploratoris seu manus domino redimens aut manus redempta domino.
Capadoces manus tortor. vel manus explorator seu manus redemptore domino aut manus duo.
Capati manus redempta vel manus redemptio seu manus tortoris aut manus exploratoris.
Caspheth ecclesia vel congregatio.
Capsehel congregans deo vel ecclesia dei.
Captor capadox vel capadotia seu manus tortoris aut manus exploratoris. tortor aut manus explorator
Capturim capadoces vel manus torquentes seu manus
Carathan commutatus vel commutatio.
Carathonis idem. vigilans
Carcharmis urbs antrorum vel civitas congregationis
Carthan civitas gentis vel oppidum donationis.
Carchar investigatio vel investigantes seu oppidi
Carcer calvus vel calvities seu occurrentes igni vel occursus
Carenu declinant eos vel declinatio eorum. signo
Cariath urbs mutata vel civitas seu oppidum cum
Cariathaim perfecta vocata aut perfecte vocatio seu villa eorum aut oppidum eorum
Cariathaim villa eorum vel civitas ipsorum
Cariatharbe villa .iiii. vel civitas .iiii. quibus sepulti Adam. et Eva. Abraham. et Sarra. Iacob. et Lya. Ysaac. et Rebecca
Cariathbaal urbs viror vel civitas huius seu devorans. aut oppidum vetustum.
Cariathsenna villa silens. vel villa silentii

Cariathiarim villa desertionis vel oppidum desertionis
Cariathiarim villa silvarum vel civitas saltuum seu
villa desertionis est vel villa defectionis eorum.
Cariathim civitas maris vel oppidum marium.
Cariath sepher villa pulchritudinis vel civitas litterarum.
Cariathaa civitas prime vel oppidum patientie seu vil
la dolentium aut civitas dolorum. occursus ignei.
Carie calvus vel calvitium seu occurrens ignis aut
Cariath occurrens signum vel occursus igneus seu cal
vus sedens aut calvitium turpale.
Carith occurrens signum vel occursus ignei.
Carmelus mollis vel tenellus seu cognoscens servi
tionem aut scientia circumcisionis.
Carmelite molles vel tenelli seu scientes circumci
sionem aut cognati circumcidenti.
Carmi vinea mea vel cognitio mea seu aqua agnos
cens vel cognitio aque. mearum aut cognitores aquarum.
Carmite vinee mee vel cognati mei seu cognotores
Carnaim cornua vel defensiones seu considens suc
tum aut divisio commotionis.
Carnio cornea vel defensio.
Carnion cornu iniquum vel defensio inutilis aut ger
dens merentes aut divisio inutuatum.
Carmel mollities vel teneritudo seu cognoscentes cir
cumcisionem aut scientia circumcisionis.
Carmelite molles vel teneri seu scientes circumci
sionem aut cognati circumcidentibus
Carpum scientem clare vel cognoscentem presentem.
Carthago scrutatio vel existimatio seu urbs medi
tans aut civitas sollempnis.
Carthaginenses scrutantes vel estimati seu cives
sollempnes aut urbane meditantes.
Carthan prefecta vocatio vel vocationem preferens seu
urbs ipsius aut civitas
Carthos prefecte vocans vel prefecta vocatio quod apud
nos per q litteram profertur ut dicatur quartus.
Casaia summum dominus vel principium domini.
Casbon dure fortis vel dura fortitudine seu
summitas mutilis aut principium murmurationis.
Casphia summitas libans domini vel principium libertatis
dominum. vallis vacandie.
Casphor summitas libans montes vel principium libe
Casia summum deus vel principium domini. principium eorum.
Casim summitas vel principium seu summitas eorum aut
Casyr messis vel ra. summe vigilans aut principium in
Casit summitas viri vel principium aspectus. vigile.
Cathath mors pede vel congregans cete.
Catheth mordens vitam vel congregans paucide.
Cauda clangor volutus vel patientia fortis.
Cave pena vel pacta seu lucerna ex isto hebreo in
detur ee tracti urbs hebreum latinum.
Cedar meror vel tenebre seu merores aut tenebrarum.
Cedemoth antecedens prius seu orientales aut oriens
Cedem oriens vel orientalis.
Ceder antecedens vel orientalis. aut oriens.
Cedma antiquorum vel antecedens seu orientalis

orientales
Cedmonei antecedentes vel antiqui tristitia seu priores aut
Cedmihel oriens deo vel ascensio dei.
Cedron tristis meror vel mutilis dolor
Celatha congregatio vel ecclesia venit.
Cephas petrus vel firmitas syrum est non hebreum
Cephira expiatio vel manus dissipata. subditus
Cephiram expians vigilem ovis vel manum dissipata
Cella ad finem iacta vel subditum eam sine tollens
sibimet atque suscollens semetipsum.
Celaia vox domini seu tollens sibimet dominum. tum
Celasthaim vallis gigantum aut humilitas for
Celea vallis domini vel congregatio domino seu vin
dicans dominum aut vindicatio domini.
Celea vallis domini vel congregatio domino erat
Celeon vindictas dolorem aut vindicatio iniquitatis.
Celsorta vindictas vel vindicatio sublimitatis.
Celeth occidentes vel exterminatores vel extermi
natio fortitudinis.
Celonna antecedens vel orientale
Celea cum viridis vel ecclesia veniens.
Celmo vallis robusta vel congregatio fortitudinis.
Clemens ecclastes vel genitor. vens
Cleophas gloriam transcendens vel gloriam transeuntes
Cleopatra congregans agnitos vel cognitionem dissol
Cenuel oriens deo vel ascensio dei.
Cenia zelotes vel zelotipus.
Cenereth possidens sectatores vel possessio sectatorum
Cendebeus zelotes sufficiens ad intellectum vel
zelotipus habundanter intelligens.
Cenereth signum cithare vel est lucerna.
Cenereth est lucerne vel signa citharorum.
Ceneth zelotipus vel zelotes seu possessor competens
aut possessio competabilis. aut possessores competibiles.
Cenezi zelotipi vel zelotes seu possessores compete
Cenim et meum vel eterius me seu mihi me aut possessio
Cepham ecclesia vel congregatia. mea.
Cepham congregans eos. nis.
Cereas occidens fractum vel exterminator plasmatio
Cerethi occidentes vel exterminatores.
Cereus tenebrosus vel tenebrasceus.
Cerem vocata vel vocatio vel estimata inter syrum et
hebreum mixtum est.
Ceroi vocati vel estimati vocatione.
Cerentes idem. adinvenientis
Cesa possidens principes vel possessor principatus
Cesare possessio principis vel possessio principalis.
Celesethaor possessa principi lucis vel possessio luminis
Cesion durus fortitudine vel durities fortitudinis
Cethe lis vel ablactus seu contractus aut initus concessio.
Cethim fixa vel albilis seu contractum aut initus excedentes.
Cethimoth signis vite vel absidens regionem seu con
fracta vepe aut insania regionis.
Cethron tenebrans eos vel tinctaria eorum.
Cethim iuncta vel copulata seu tinctaria ostendens
aut mente excedens lumini.
Ciliacia eos vel lucus seu assumptio aut vomitus est.

Cyria lugens vel luctus seu possessio aut possidens
Cyriatim lugens eos vel possidens eos seu luctus eorum aut possessio eorum
Cyneus luctus vel possessio.
Cynei lugentes vel possidentes. aut possidens lyronem.
Cynoth lamentatio vel lamentationes seu lugentes eorum
Cyneus luctus vel possessio eius apud nos melius effertur per .q. litteram ut dicatur quineus.
Cyprus meror vel tristicia
Cyprii merentes vel tristes
Cyprarches meroris principes vel tristitia principis item hebreum et grecum mixtum est.
Cyrus hereditatis vel hereditator.
Cyrinus heres vel hereditas eius apud nos melius effertur per .q. litteram ut dicatur quirinus.
Cyrene hereditas vel hereditatio
Cyrenei heredes vel hereditates
Cyrpus sciens vel cognitio
Cytar venientis vel durus.
Cyson durus iniquus vel inops vomitus dolore.
Cyson letificant eos vel duricia eorum sive impegerunt in eos aut vomitus murmurationis. tio.
Cyrii amentes vel stupentes seu iniuriantes aut admira-
Cychii cesi vel plage consummationis.
Coph vocatio vel colisio. sive arcus aut colisio.
Cohath mordentes vel congregati seu molaris aut con-
Cohila mutans vel mutatio. gregatio.
Cohilaam mutans populum vel mutatio populi. tiens.
Coho excussio vel postulatio seu postulans aut excu-
Colaia vox sancta vel vocis factio seu vox domini aut vox
Colaia vox iudicis vel vox fortitudinis. dulta.
Colonia vox eorum vel elevatio eorum.
Colonienses voces eorum vel elevationes eorum.
Colosis voci sancte obediens vel vocis sancte obedientia.
Colosenses voci sancte obedientes vel vocis sancte obedientie
Colozia vox formicaria vel factio ductionis. rio.
Colox. omnis collisio sui investigantes aut consumma
Condimentis cyphus vel phiala.
Corban donum vel oblatio
Corbana donum eius vel oblatio eius. cuctionis
Corbanan donum gratie vel donum gratificationis
Coruchus intelligens circuitio vel intellectus cir-
Cosam divinans vel divinatio seu divinitas eius aut
divinatio eorum.
Cur gelu vel frigus.
Cus durus vel vomens vir.
Cucha bivium vel duplicitas.
Cuchei duplices vel in bivio.
Cuba canis vel latrata.
Cubai canis meus vel latrans in neutro per sanph cem .c. i. sine aspiratione. lecta est principia nominum. Alie que scribuntur aspiratione adiecta i. per chi greci legenda est. Sciendum tamen quod hebrei his non habent chi litteram sed nota quod apud nos per hanc legitur per coph que duplici aspiratione profertur.
Chabol cum gerens vel qui gravans.

Chabon qui intelligens aut qui cum intelligentia
Chabonim liba vel crustula seu qui intelligens aut
qui intelligentia eorum. mentes aut preparationes
Chabonim manus firmator vel actuum spiritus seu pr-
Chabor coniungens vel incantator seu coniunctio
aut incantatio
Chabul displicitum vel indignatio
Chabra qui gravitas vel qui electio.
Chathon sculpens vel sculptura. citatio
Chaidar fortis vir vigilans vel collusio viri
Chalaas concreta regio coniunctionis vel concreta regio ius fermentate. tinentium
Chachac pascens vel nutriens. seu pabuli aut
Chalao pascens mactare aut consummatio consumma-
Chalanach omnium fortitudinem huius vel omnis fortitudinis habitudo. aut consummans
Chalamar omne aurum vel omnis amaritudo
Chalamach filius eius vel consum. aut seu consummans
Chalamie omnis vel omnis seu omnes nos aut consumma
futura. tinentium
Chalchal pascens vel nutriens seu pabulum aut
Chaldea qui fera vel qui feritas seu qui demoniaca
quasi mamilla. aut quasi mamille.
Chaldei qui fere vel qui feroces seu qui demones
Chale concreta regio vel concretio regionis.
Chaleph qui canis vel qui irride seu qui
Chaleth idem ctio regionis illa
Chalechan congregans regio aut concreta regio.
Chalphi congregans regionem eorum erroris vel
Cham surgens vel resurrectio.
Cham calidus vel callidus seu calor aut calide
Cham surgens vel resurrectio seu necessitas aut
necessarius. tionis.
Chamaal fidelis coniunctio vel similitudo
Chaman fidelis vel fidelitas seu fidelis populo aut fidelitas populi. gratificatio
Chamaan similis vel fidelis dono aut similitudo
Chamoan fidelis populo vel similitudo eorum
Chamon surgens dolor vel callidus meror seu calida iniquitas aut necessitas murmurationis.
Chamos congregatus vel congregans seu contrectans aut qui contrectatio. aut
Chamuel calens deo vel callidus dei seu
Chamul calefaciens vos vel calefactio vestra.
Chamul surgens dolor vel necessarie seu calens dolore aut cali dicas pertinentis.
Chana zelus vel emulatio seu possidens eos aut possessio eorum. negotiatio
Chanaan suspirans vel motus eorum seu humilis
Chanaam zelus populi vel emulans populum seu possidens populos aut possessio populorum. aut qui
Chanan possidens deum vel emulator gratie
Chanan erubescens vel est seu qui movens
Chanan paupertulus vel negotiator seu possidens deum aut emulator gratie. est aut emulator gratie
Chanaa humilians eum vel negotians ei seu possidens

Chananeus possidens vel possessio. cor.
Chananei emulatores vel zelotes seu separati aut negotia
Chananei possidentes vel possessiones. gotiatores.
Chananei zelotes vel emulatores seu separati aut ne
Chanaan humilitas vel ipse parvulus sui mutabilis.
Chanaan parvulus meus vel negotians iste seu possidens
domum meum aut emulator gentis mee mutatores.
Chananei humiles vel possidentes seu zelotipi aut e
Chapsiel congregans deus vel ecclesia dei.
Characha via furens vel foramen infatibile.
Charada excitatus vel castra filiorum israel.
Charilla civitas laudis vel oppidum laudationis.
Charan lux vel foramen seu furibundus aut indeclinabilis.
Charran fodiens eos aut effossio eorum
Charram lux vel via sive furor aut foramina
Charcharath investigans vel investigatio spiritus.
Charith divisio vel scissio seu cognitans aut cognitio.
Charmanios agnus congregatus aut arguitio qui arguentem.
Charmiin vinea gratia vel cognitio aque.
Charpseana furor habundans vel occursus angustie.
Charta perfecta vocatio vel perfectam vocationem.
Chartam perfecta vocatio domini vel perfectam vocationem gentem
Chasaloch spes eorum vel qui postulantes. latio mea.
Chasbi calix ignis vel imolata iste seu calix meus aut imo
Chasbon calix meroris aut immolatio iniquitatis seu
qualis murmurans aut imolatio inutilis.
Chased qui copulantes vel qui postulantes illi vel ipsi cal
dei mutato nomine.
Chaselen spes eius vel sperans in eum.
Chaselon fortis duricia vel fortitudine durus.
Chaseth messor vel messio seu durus fortis aut duri
Chasphin imolans ori vel calici invenies. fortitudine
Chasleu spes eius vel sperans in eum cendium
Chaslonim consumatio vel omnis dolor seu incendens vel i
Chaslon scelus vel cisterna seu proiectus aut proiectio.
Chazbi mendacium vel iniquitas
Chazip fictio vel mendacium. aut visio sempiterna.
Chebron coniugium vel incantatio seu videns sempiterne
Chedel signum paupertatis aut scientia tabulariorum.
Chelbon lacrimae vel absentes
Chelcia pars domini vel percutiens deus.
Chelcias pars dei vel percutiens deum est.
Chelian incendium domini est vel consumatio domini est.
Chelion incendium vel consumatio
Chelmath pars domini vel donatio perita. velatio eorum.
Chelon abitio vel consumatio seu omnis dolor aut re
Chelud signum declinans vel scientia inutilis.
Chemi qui cithara vel qui lucerne.
Chenereth signum cithare vel qui lucerna.
Chenereth idem. cognitio luminis.
Chenereth qui lucerne vel signum citharicum.
Chemor canticum vel cithara seu cognitio luminis aut
Cherioth visio signi vel audita signum
Cherethim disponentes eos vel dispones eorum
Cherethoro cognite auferentes vel cognita ablatio
Chermel mollis vel tenerum sive agnus tener aut cognitio
circumcisionis.

Cherol gladius vel solitudo
Cherub scientia multiplicata vel scientie multitudo.
Cherubim immaculata pictura vel scientia multiplica
ta seu scientie multitudo aut qui plenus scientie vel intellectus.
Cherubin idem. cor aut incendium eorum.
Chesion progenie vel proiectio seu scelus aut cisterna.
Chelum vel chesilum consumatio vel omnis dolor seu incendens
Cheth percutiens vel percussio res.
Chethcarith signum insanie vel fortitudo iniqua
Chethlis percussa generatio vel percute generationem.
Chetim signati vel infecti seu formidantes aut incantantes
Chidon scutum vel clipeus. greci dimenon vocant.
Chiphara expians vel expiatio seu catulus eius aut ma
nus dissipata. Cephar enim diximus catulum leonis significat quia
Chilaab vindicans patrem vel vindicatio patris.
Chisil robustus vel fortitudo
Chisioth stulti signum vel stulticie designatio.
Chium vindicans eos vel vindicatio eorum.
Choa ecclesia vel congregatio.
Choadad maximum vel perpuum.
Chobal conpunctionis vel conpunctio.
Chobar gratitudo vel iste electum
Chodchod carthago vel carthaginenses. marg.
Chodonazer plasma vini vel captiva vini plas
Chodolagomer qui generation manipuli vel qui huius decorem manu
Chodorlahomor idem. spulum.
Chochelech eccaltes grece vel germinator latine.
Chomarin editui vel cantores. provocationes.
Chomor lacessens vel provocans seu lacessiones aut
Chonemas percussus domino vel percussio domini.
Chobal declinans pete vel declinatio patris.
Chore clamans vel calvus seu glaties aut calvitium
Choreb ardor vel siccitas seu corvus aut solitudo
Choreb mensa vel massa seu temptans aut temptatio.
Chorem vacuus vel liber seu foraminis aut de foramine.
Chorei liberi vel vacui sive formati aut de foraminibus.
Chorethithi dispdens vel dispsio seu dissipans aut dissi
patio. aut calvicia mea. mea
Chori calvus meus vel clamans seu calvicium aut glacies
Chorith glaties mei aut clamantes iste seu clam mi
Chorei farina vel farinatus seu pars ignis aut foramina ma.
Chozim urbani vel cultus ipse seu cultatio eorum aut
administratio rei publice aut publice administrator
Chozinthia civitas vel administratores seu derisiones eorum.
Chorographia regiones descriptio vel regionum descriptio.
Chorozain hic secretum iste vel hic misterium meum.
Chorozaim idem est.
Chos calix vel potatio.
Chosi calix meus vel potatio mea.
Chosan calix doctus vel pendens gratificationis.
Chozin congregans eos vel congregatio eorum
Chozbi iniquitas vel mendacium.
Chozabech iniqua domus vel mendacium hieracim.
Chub gravitas vel conpunctio
Chim percutiens vel percussio
Chus ethiops vel tenebrosus.

Churalat niger vel tenebrosus vultu vel deuorans
Chusan tenebrauit eos vel nigredo
Chusan tenebras domini vel nigredo gratificationis.
Chusanrasathaim tenebrosa iniquitas vel nigredo.
Chusi niger in vel tenebrans me. tas.
Chusi secretum vel silentium seu archanum aqua profundi
Chuza duritia uita vel tenebrosus ube.
Dabaduaus vel prelianum.
Dabasu eluuies mea vel prelium meum.
Dabath eluuies vel prelium.
Dabarath oraculum vel loquela.
Daberech oraculum fontium vel locutio puerorum lactantium.
Dabreiamin paralipomenon grece uerba dierum.
Dabir loquitur vel loquela seu loquens deo aut oraculum dei
Dabira loquitur ei vel loquuta eius seu loquitur deus aut
ciuitas litterarum aut operationes elus eorum.
Dabri loquitur vel locutio seu oraculum aut eloquentia
Dachar compungens vel compunctio siue compungentes
Dadan uindicans vel iudicium seu solitarii aut frater
Daeia fortis maledicta vel iudicium maledictionis.
Daem fortes maligne vel iudices maledicti tio
Daphera adhesio vel remissio seu adherens aut pulsa
Daphnen pulsans odis vel adhesio fortis.
Daphnu signum operis vel signum operatio tis.
Dagam triticum vel frumentum seu piscis donatus aut pis
Dagon piscis meroris aut piscis contritio seu piscis in
iquus aut piscis inutilis.
Daial fortis domino vel pauperis domini.
Dalaial hauriens domino aut pauperis domini.
Dalaiati hauriens domino est aut pauperis domini est.
Dalam egens pauper vel egena paupertas
Dalba situla vel paupercula tis
Dalmatia grandis egestas vel magnitudo egesta
Dalmatica grandis egestas vel magnitudo paupertatis
Dalmanutha situla eorum pauper vel paupertas requies
centis superius. aut sanguinem
Damaam sanguis vel sanguines seu sanguinum
Damaris silens caput vel silentium capitis.
Damascus sanguis sacci vel sanguine saccus.
Damascus sanguinem bibens vel sanguinem propinans
seu sanguinei potus aut sanguineum osculum.
Damascus sanguinem bibens vel sanguinem propinans
seu sanguinis potus aut sanguineum osculum.
Damasceni sanguinem sacci vel sanguineum oscula
Damasceni sanguinem bibentes vel sanguinem propinantes
seu sanguinum potatores aut sanguinee potationes.
Damna causa vel iudicium seu silens silentium.
Dan causa vel iudicium.
Dana causa eius vel iudicium eius.
Danites iudices vel cantatores. iudicauit me deus.
Daniel causa dei vel iudicium dei seu iudicans deus aut
Daram audiuit vel affricanus.
Darda generatio cognita vel generatio cognitionis.
Darius seruitus vel augustatus
Darom affrica vel plaga australis.
Daroma idem est.
Dasem frenum vel tractus
Dathan donum eorum vel donum sufficiens expiens
Dathemain donum fornicationis dolosa vel donum sufficientia
Dauid manu fortis vel uultu desiderabilis.
Debaloim delectans sella vel delectans sellaris.
Debbaseth apex delectans vel eloquutio delectabilis
Deblata palata vel oblatum greco sermone deblata uero
ciuitas interpretatur. oblata eorum.
Deblathaim palatae vel oblata seu palatae eorum
Debelaim delectans sella vel delectatio sellaris
Debelatha in lateres vel masse quas solent compingere
decentibus sancti vel quas hebrei debelat nuncupant.
Debera locutio vel ursum timens
Deberith idem est. tione
Debir loquitur vel loquela seu ursum timens aut uis
Debon sufficiens ad intellectum vel habundans intelligentia
Debongar sufficiens vel intellectum corporis rationis
habundantiam intelligens accuetur laticum.
Delbora apex vel loquax siue eloquens aut eloquentia
Delcha adherens vel pulsans seu uenientes ad uestem
Deda plantata vel palmata seu subtilitas aut plantata
Ded. ait hec iudicium vel tale iudicium.
Dedia generatio ei vel generatio eorum remissio.
Depicha pulsans vel adherens siue pulsans aut
Delahauriens domini vel pauperis aut sanguinis
Delean egestas vel egestas.
Delebana egentis vel egestas.
Delebain egentes vel egestas eorum.
Delech tabule vel tabulatum seu pauper aut manum
Delphon pauper facie vel egenus contemplatione
Delo tamia vel paupertas.
Delech pauper egenus vel paupertatis egestas.
Demas silens vel tacens vel silentium.
Demetrius nimium persequens vel uehementer
seu fortis aut persequendum aut robustus magna
Demna causa vel iudicium seu silens aut silentium.
Demophon silentium subiti meroris
Demon sanguinem meror vel sufficiens iniquitas
Demonum sanguinem meroris vel sufficientes iniquitas
Debanel iudicium ferens vel iudicium afferens.
Denalba idem est
Dennahaba causa pars vel silentium seruitatis.
Derben loquens vel filius generationis.
Derbe loquax vel generatio
Derchon loquela penitens vel generatio penitens
Deran fortis elephantis vel fortitudo elephantis
Delsan fortis dignitas vel fortitudo eleuationis
Delech murus vel initio seu parietes aut calcaneum
Defons fortis pupilla vel calcanei eorum super
hebraice aut pinguedo interpretatur aut quasi
uilla holocaustorum.
Deuhel agnoscentis deum vel agnoscit deus
Diabolus defluens vel deorsum fluens greee aut deo
minator vel clausus in ergastulo.
Diaphanes illuminans vel dilucidum. sustentans
uaria egritudines sustentans. vel egro rationis

Diapsalma p(er)cantatio sp(irit)u s(an)c(t)i cessatio seu an(te)q(ua)m fiat greco aut(em) s(er)mone: uel p(er)petuu(m) uocis disiunctio. . . . lig(u)e
Dibon sufficienter aut intellectu(m) v(e)l habundanter intel
Dibongad sufficiens v(e)l intellectu(m) temptationis. v(e)l habundanter intelligens a cetu(m) latrunculi.
Dinaon sufficit eis dolor v(e)l sufficit eis memor seu sufficientia in inmutationis eor(um).
Dimona sublimitas v(e)l satis numeralis.
Dina ca(usa) h(ec) ul(ti)o iudiciu(m) illud.
Dinei iudices h(ui)u(s) v(e)l causidici illi.
Dionisius d(omi)nu(m) d(e)ce(r)nit u(e)l uehem(en)t(er) fugiens.
Dioschori pulcri ad regend(um) ul(tim)o pulcre congregantes. Il(l)i a(utem) gemini castores.
Dioschoris pulcre congregans v(e)l pulcre ad regendu(m).
Diospol(is) abiuncus v(e)l abiunctio.
Diotrepes speculis rubeus ul(tim)o decor iudicantes. elephantinus ul(tim)o fortitudo elephantis. . . . natio eius.
Dilan tenuit v(e)l pinguedo siue fortis pupilla v(e)l cal
Dyrus quart(us) v(e)l ylex.
Disime accedentes v(e)l occidentalis.
Dophtymon v(e)l sollicite aut solitudo.
Dodaim patruus ul(tim)o patruelis.
Dodau patruus d(omi)no est. v(e)l patruelis d(omi)ni est.
Dohec mor(tuus) v(e)l mortuus seu sollicite aut sollicitudo
Domim rubra v(e)l ascensus rufor(um).
Domma silens v(e)l silentiu(m).
Don iudiciu(m) ul(tim)o iudicator
Dor natiuitas v(e)l g(e)n(er)atio
Doram g(e)n(er)atio(n)is excelsus v(e)l g(e)n(er)atio excelsa.
Dorchas caprea v(e)l damma.
Dorda natiuitas ul(tim)o g(e)n(er)atio desiderabilis.
Dormi g(e)n(er)ato excelsa v(e)l g(e)n(er)atio exaltata.
Dorix g(e)n(er)atio(n)is furor v(e)l g(e)n(er)ationis medicamentu(m)
Dorium g(e)n(er)ationis excelse v(e)l g(e)n(er)ationi(s) exaltatio.
Dothapheth natiuitas h(ui)u(s) aduen(tu) aut g(e)n(er)atio p(er)uenientis. . . . aut sufficientia defectionis.
Dosotheus caluatio stupida ul(tim)o uictionem formidans.
Dotham pabulum ul(tim)o iuuide eor(um) seu sufficiens defecto
Duda solitarius v(e)l fratruel(is).
Duidec v(e)l pulcritudo.
Duel decorans d(omi)n(u)m v(e)l pulcritudo dei.
Durra tacens tacentiu(m) seu gaudiu(m) et leticia. . . .
Dura pulcritudo v(e)l loquela seu loquens . . . aut plenitudo
Dusilla g(e)n(er)atio pusilli. . . . aut acuus lapidu(m).

Ebal uallis uet(us) ul(tim)o uet(us) uorago seu uallis deficiens
Ebrona transiens ul(tim)o transitio seu transcendens aut transgressio. . . . uisio sempiterna.
Ebrona incantator v(e)l incantatio seu g(e)n(er)atio aut
Ebroni transiens in v(e)l transitio mea seu transcendens mea aut transitio mea.
Ebroni incantator me(us) v(e)l incantatio mea seu co(n)iugiu(m) meu(m) aut uisio sempiterna. . . . gressiones mee.
Ebronite transeuntes mei. seu transit(us) mei au(t) trans
Ebronite incantatores mei v(e)l incantatores mee seu coniugati m(ih)i aut uidentes sup(er) me.
Edada ornata v(e)l uoluptuosa.
Edema uoluptas eius ul(tim)o delicia se ornata.
Edemu(m) uoluptates delicie v(e)l ornata dei
Eden uoluptas ul(tim)o ornat(us) seu diuitie aut delitiose
Edena uoluptas plena ul(tim)o delitie pulcre seu ornat(us) pulcher aut diuitie pulcritudinis.
Eder uoluptas uigilie ul(tim)o ornat(us) pulcher diuitie effuse aut delitiose surgens.
Edes delitias tollens ul(tim)o uoluptuosa plasmatio.
Edissa delicata mulier v(e)l uoluptuosa assu(m)ptio
Edria uoluptuosa pulcra ul(tim)o ornamentu(m) tollens ul(tim)o diuitior plasmatio seu delicat(us) serpens aut uoluptuosus colub(er).
Edom rufus v(e)l fuluus seu t(er)renus aut sanguine(us).
Edama rufa v(e)l t(er)rena seu rube(us) aut sanguinea.
Edaim inundatio pastoris me v(e)l inundatio pastor(um) mei.
Edraim inundatio malor(um) aut natiuitas pessimor(um) seu pastor(um) defensio aut inundatio pabulor(um) dux.
Efraim crescens ul(tim)o ad(ditio) seu augmentu(m) aut fertilitas
Efraimite augentes v(e)l aucti siue similes aut crescentes.
Efrata uidens ul(tim)o frugifera seu fertilis aut puluerulenta. . . . aut uisio iniquitatis.
Efrem auctus ul(tim)o crescens seu uidens aut fecund(us).
Effeta adaperire ul(tim)o adaptus sit.
Effron puluis meror(um) v(e)l puluis inutilis aut puluis con–
Efta mensura ul(tim)o effundens seu resolut(us) aut resolutio.
Ephai mensura mea aut defectio mea seu effundens me aut dissolut(us) m(eus). . . . luminare.
Epharach dissolutio umbraculi v(e)l effusio uisionis o(r)
Efrata uidens ul(tim)o frugifera seu fertil(is) aut pulu(er)ulenta.
Efratei fertiles: ul(tim)o frugiferi seu uidentes aut pulu(er)ulenta.
Ephenem effundens decorem v(e)l dissoluens ymaginem.
Epher mensura consurgens v(e)l effusus uigilans seu soluens pellicem aut resolutio. . . . pelliceam resoluentes resurrectionem.
Efferte effusis uigilans v(e)l mensure consurgentes seu dissoluti
Ephenesta mensura effundens . . . v(e)l surrectio dissoluens . . . . liuitas mea in ea.
Ephesim consiliu(m) meu(m) v(e)l ara mea seu finis eor(um) aut uo
Ephesi uoluntas mea in ea. v(e)l ara mea . . . seu fines eor(um)
Ephee fecunditas v(e)l augmentatio. . . . seu co(n)silatores m(e)i.
Ephi mensura tu(us) modior(um) v(e)l tres modii mensura.
Ephon sup(er) indumentu(m) v(e)l sup(er) humerale . . . = . . .
Ephiba mensura rectitudinis v(e)l uoluntas mea in ea.
Egbathan sollempne mandatu(m) humile v(e)l lecta dom(us)=
Egbathanis sollempne mandatu(m) huius in. v(e)l lecta dom(us) assumpte . . .
Egbeut lec(tus) v(e)l sollempnis. . . . tribulatio(n)is coangustatio.
Egipt(us) tenebre v(e)l angustia seu tribulatio angustans v(e)l
Egiptiac(us) tenebrosus ul(tim)o angustiat(us) seu tribulato(r) coangustator. . . . tribulatus. . . . = occultine
Egla uitula ul(tim)o iuuenta v(e)l sollempnis v(e)l festiuitas ipsa est enim ut uxor dei qui genuit ei v(e)l eius partu=
Eglaim uitulo ul(tim)o iuuencle seu sollempne eor(um) aut festiuitates eor(um). . . . malodictio pecdi.
Eglon uitulus meror(um) v(e)l iuuencla iniquitatis seu sollempne unum aut festiuitas unica aut
Ela maledicta v(e)l ipsi seu terebintus aut arbuscula.

Elaath ad solum l' ad solitarium seu ad unum.
Elada dei filius l' dei testimonium seu maledictio for-
tis aut terebinthus desiderabilis.
Eliada ad scientiam ul' ad ascensum seu laus fortitudinis aut dei
scientia. hyr/aute sermone interpretatur super hanc.
Elade ascensio ul' ad ascensum seu dei filius aut ma-
ledictio testimonii.
Elam orbis l' seculi seu potius aut super luminare.
Elam uestibulum aut oratio seu despiciens aut oppressio.
Elas maledictus ipse ul' faciens orationem. plasmatio.
Elasa oratio l' ad faciendum seu laudem faciens aut laudabilis.
Elasa oratio ul' ad faciendum seu deum sustollens aut dei
plasmatio. aut dei declinatio.
Elasar hanc separans ul' h' separatio seu deum declinans
Elasar laudans carcerem l' laudans carceratum seu laus
excellentium aut laudans plasmationem suscitantes.
Elath unum ul' unitas seu solitarius aut soluendo.
Elath aulones l' terebinthus siue deo peccans aut ma-
ledictus ipse peccator. sequentur.
Elane applicant l' persecutio seu applicabitur aut p'
Elbon deo fortis ul' robustus fortitudine. cula peccatis
Eleam ps' eorum l' testimonium eorum seu surgens dei possid.
Eleath portio l' portiuncula seu portio temporis aut portium
Elehese aduocatio. ul' aduocata.
Elehesi aduocatus ul' uocatus.
Elesi aduocatus mei l' aduocatio mei.
Eldea ad scientiam ul' de scientia.
Eleale consensio ul' consentionem.
Eleaman dei mei decus ul' dei mei pulcritudo
Eleazar deus meus adiutor l' dei mei adiutorium.
Eleazar deus meus adiutor gentium l' deus meus adiuuans fec-
Eloch deus pater l' dei paternitas. tinanc.
Eloch portio l' portiuncula.
Elechite portiuncule l' portiones. sio.
Eler ascendentis l' ascensionis seu ascendens l' ascen
Ellel laudans l' laudatio naue eorum.
Elem posterus l' scientia seu uestibulum aut super lumin
Elama posuit eius l' celum seu deo cales aut deum ac
Elemon scientia dei l' paternitas ei. f plasmatio. scriptis
Elemon gratiarum l' gratiorum. sed corum discipuli aliquid tollunt.
Eleon diuinitas l' ad laborantes ipse e' in dolorem uertet de
Eleca ad mundam l' ad faciendum seu sustollens deum aut dei
Eleutherius selon cantans ul' exercitum cohabitatio
Elhab deus meus pater l' dei mei paternitas
Elhaba deus meus pater uana abscondio l' nequam absconditio
seu deus meus pater eius aut dei mei paternitas ei.
Eliachim deus meus resuscitabit l' deus meus filius eorum.
Elieda deus meus cognouit l' deus meus audiet l' dei
mei filius aut dei mei testimonium.
Eliadem deus meus cognouit l' deus meus audiet eos. seu
deus meus sciens aut deus meus certificator eorum. monum-
Eliade deus meus cognouit l' deus meus audiet seu dei mei testi
Eliam deus meus populus l' dei mei populus seu deus meus miraculum eorum.
Eliasib deus meus securam incendens ul' deus meus plasma-
tionem querens. aut dei mei re.
Eliatha deus meus tu l' deus meus ueni seu deo meo peccans.

Eliathan deo meo calens l' dei mei calidus l' deo meo
surgens. aut dei mei necessarii. uitiaua.
Elieu uestibula ul' maledicti seu potes aut super lu.
Elida deus meus nouit aut scientia dei mei.
Elidad dei mei patruus l' deus meus patruelis.
Elidahe. deus meus scit ipsum esse l' deus meus scit ipsum uiuo
me nouit suscepi eos aut deus meus nouit suscipiendos.
Eliedach dedit eminus emissus gemitus ul' emissio gemitus de-
iacti. seu deus meus nouit petitionem aut deus meus nouit predi-
Eliezer deus meus fortis ul' deus meus adiutor seu deo meo
seruatur aut dei mei certificatio. libans paudos.
Eliphal deus meus mirabilis ul' dei mei miraculum.
Eliphaleth deus meus diuidens l' dei mei diuisio seu
deus meus mirabiliter faciens uniuersos aut deus meus mirabi-
Eliam dei mei populus l' dei mei congregatio.
Elihanam deus meus donans ul' deus meus donaui seu deo
meo donante aut deo meo donante.
Elihanan deus meus donans. gradiens
Elimas. transgrediens faciens l' ad transgressionem ui
Elimelech ad regem ul' ad principem seu dei mei regis
aut deus meus regnator. miolis
Elion. excelsus ul' sublimitas seu dei dolor aut deus
Eliona sublimis uidetur aut excelsus deuorator.
Elion excelsus ul' sublimitas seu dei dolor aut deus meus
Eliona. sublimis uidetur.
Eliozeb. dei mei hyems aut dei expectas.
Elisa. ad insulam dei mei saluatio.
Elisabeth dei mei septima l' deus meus cognouit seu dei
mei iuramentum aut dei mei saturitas.
Elisaph dei mei specula. ul' deus meus speculator. seu deus
meus abscondens aut dei mei absconsio
Elisaph. dei mei saluum l' dei mei uinculum seu deus meus spe-
culum aut dei mei angustia.
Elisaphan deus meus lepus l' dei mei herinacius seu dei
mei speculator aut dei mei uinculum superius.
Elisahe. dei mei salus l' deus meus defendit me
Elisama deus meus audiuit l' dei mei auditio.
Elisamue. deus meus audiuit l' deus meus exaudiuit.
Elisar. dei mei princeps l' dei mei uelamen seu p'
me fortis. aut per me coangustans me.
Elise dei mei salus ul' dei mei protectio
Eliseth dei mei salus. ul' deus meus hic est seu deus
saluans uitam aut deus meus saluans paudos.
Elisa dei mei salus ul' dei mei protectio
Elisue idem est fortis aut per me coangustans me
Elisuor deus meus murus l' deus meus contingens seu pater me
Eliud deus meus iste ul' deus meus ipse.
Elmadan dei mei mensura l' dei mei elatio.
Elimelech regnum ul' regnator dei.
Elmodab dei generatio ul' dei natiuitas ex lapsu
Elmodal deus mensuram l' ad matrem ei populum.
Elnon contemnens l' contemptus
Elnon. dabaatham contemptus regis palatium l' contemptus
Elnon dabiathaim locus ille seu hic aut contemptus
Elnathan. addens l' adiectio seu addens aut dei donatio.
Elnathan. dei donatio l' deo dante

Elo deus vel deitas seu exercitus eius aut exercitus eorum.
Elocyparia amare mutatum vel opes eorum.
Eloi deus meus vel deitas mea.
Elon exercitus fortitudinis vel exercitus fortitudine.
Elon quercus vel robustus vel vigor aut exercitus fortitudo.
Eloth ancietas vel ancietis ligni seu deorum videns aut dei tempalis
Elthecia vana absconsio vel nequitia absconditorum.
Elthecen vanitas vomitus vel nequitia vomitus.
Eltheec protectus vel plasmatio.
Eltheche perculit vel plasmatio eorum.
Eltholem protectus fontium vel plasmatio oculi.
Eltholeth nativitatis vel ad nativitatem.
Eluan exultavit vel exultatio
Elud glorians vel accipiens gloriam.
Elul dei dolens vel domini parturiens.
Emath vallis vel profunditas.
Emathim valles vel profunditates.
Emathiel vallis divina vel profunditas dei.
Eman calor vel accipiens seu calor eorum aut fortitudo eorum.
Emath formidans eos vel acceptio eorum seu indignatio rigi
de aut indignator rigidus. indignatio rigida.
Emath fortitudo eorum vel accipiens eos seu indignat rigide aut
Emaus mater fortitudinis vel desiderium glorie.
Emina mater vel desiderium.
Eminan mater eorum vel desiderant eorum.
Emmanuel nobiscum deus vel nobiscum divinitas
Emmaus mater fortitudinis vel desiderium glorie.
Emethasis vallis concidens vel vallis gelsiotis
Emmer sermo vel sermo seu sermocinatio aut sermocinatio.
Eman gigas vel pulli seu horrendi aut terribiles.
Emimim idem est.
Emana calor eius vel accipiens eum.
Emor saluti vel asine seu loquens aut amaricans.
Emorim asini vel asinei seu loquentes aut amaricantes.
Emarath mater lux mea vel desiderans desiderium
En fons vel oculus.
Ena ecce hic est vel ecce oculos seu fons eorum aut oculus eius.
Enach fortis vel potens seu gigas aut terribilis.
Enachim fortes vel potentes seu gigantes aut terribiles.
Enadda fons acuti vel oculi exaltatio seu fons sufficiens aut
Enadda idem est. oculus testimonii
Enabab fons spontaneus vel oculus voluntarii.
Enaddam oculus oculus videntis vel videntis fons
Enagallim fons vitulorum aut oculus vitulorum.
Enai fons meus vel oculus meus eorum
Enam ecce hic est vel ecce oculi seu fons eorum aut oculi
Enan nubes vel ecce hic est seu fontes eorum aut oculi eorum.
Enmach ecce conceptio vel ecce conceptio. eorum
Enathan additi vel addetur seu fons datus est aut oculus dona
Enathan dans gratiam vel donans gratiam seu fons dantis
iniquus aut oculus dantis bonum. donis.
Encenia renovata dedicatio vel renovatum vel dedicata
Endad fons solitarii vel oculus sabeth.
Endor fons generationis vel oculus naturalis.
Eneas pauper vel miser seu videns aut visio.
Eneam hic est vel ecce hic est seu fons revelationis.

Engaddi fons edi vel oculus temptationis.
Engallem fons mundantis vel oculus transmigrationis.
Engannim fons orti vel oculus electionis.
Engannim fons ortorum vel oculus electionis eorum.
Enthel gratia mea deo vel gratia mea dei deo ambulans.
Enoch dedicavit vel dedicatio seu edificavit aut cum
Enochite dedicantes vel dedicaverunt seu edificantes aut
cum deo ambulantes. fortitudinis
Enom ecce est vel ecce hic est seu fons robustus aut oculus
Enon cuiculus meroris vel oculus meroris seu fons eorum aut
aut fons murmurationis.
Enos homo vel desperans seu innocens aut violentus.
Enrimmon fons congregans vel oculus sublimis.
Ensames fons solis vel oculus mundans vel humilia. decis.
Epaphras crescens vel augens seu frugifer aut equalis vel
Epafroditum fertile vel frugiferum seu fecundans aut fe
Epicuria super lucerna vel super lucerna. scindens.
Epafrodius frugifer vel fecundus seu salus aut fertilitatis.
Epicurei supra cutem vel super cutem.
Epenetus super iudicem vel super indumentum.
Er vacuus factus vel vacue factio. Vocabulum figurati
Eradus fortis vel mendicus vel filius mei visio tacita absolute
Erech unguinis vel vita vel exilius pavore.
Ergab lapis vel lapideus.
Eroche exaltatio vel solitudinem. facie dolens.
Erich anathema mereris aut anathema est aut in
Erman auferens vel ablatio seu anathema mea aut ana
thematis gentis. aut plasmatio donationis.
Ermon anathema est vel anathematizans mereris.
Erobon dolor vel dolor seu in facie eorum aut in facie dolor.
Esaau confirmans vel mittens seu dissolvens gratiam
Esaban ignis in eo vel ignis in eis.
Esaian gratitudo seu munera vel munient aut gratitudo.
Esaium voluntas meroris vel fortitudinis voluntas
Esar mensura vel mensure libatio.
Esaion voluntas meroris vel gratiarum terre.
Esarmar mittens in vel gratiarum mea.
Esaongabe voluntas vel in vinculis vel fortis operatio aut
gratiarum confortante terre.
Esau facientes vel factum
Esay nanus vel fovea seu rubens aut lapidum.
Esbaal ignis maris vel ignea maritatio.
Esban ignis in eo vel ignis in eis veteris
Esben nemus vel flatus sive ignis vanus aut ignis
Esbon flatus meroris aut singulare terre.
Escha comprehendens vel videntes despectionem.
Eschaboth ne glorie vel occidit gloria seu ne gloriosa aut
gloriatio hic occasum. ignem
Escam comprehendentes vel habitantes despectionem.
Eschol botrus vel ignis omnis seu totus ignis aut totus
Esda misericors vel mensura. custodia.
Esdod effusio vel incendium aut ignis patruus mei.
Escod incendia vel incendentes seu ignis patruelis
Esdras adiutor vel auxilium seu mensura domini aut mensura ma
Esdrelon mensura dei vel mensura mea deus meus.
Esdrin adiuvans meroris vel misericors veritatis.

Esbon. cingulum tristitie vel cogitatio meroris.
Esel mentiens vel mentitas
Esli mentiens me vel mentitas mea.
Esebam iuxta est vel domino appropinquans est
Esimel gemina vel electrum
Eser plasma vel electio. = aut plasmatio laboriosa
Esphara factura apparens vel plasmatio regionis.
Esli mentiens me vel mentitas mea seu solutio laborans =
Esmona festinans vel festinatio. = a deo.
Essa ignis vel festinans vel edificans aut edificatio
Esrai indigena vel orientalis. Esriel auxilium dei vel auxiliator =
Esrom sagittam videns vel sagitta visionis seu fortis vel
valentem gregem oculo. [illegible]
Esron atrium eius vel atrium eorum seu atrium tristitie aut atrium vidi
Esromite atria eius vel atria eorum seu atria tristitie aut atria
Estha ignis vel cogitatio. iudicantis [illegible]
Esthama ignis manens vel cogitatio doloris.
Esthamo idem est.
Esthamoa ignis manens eius vel cogitatio doloris eorum.
Esthaol ignis gementium vel ignis parturientium.
Esthaolite ignes gementes vel ignes parturientes.
Esthaome cogitans dolorem vel cogitatio doloris
Esthaul ignis dolentium vel ignis parturientium
Esthomma cogitans vel cogitatio seu computans vel computatio.
Esthemo ignis manens vel cogitatio doloris
Esthemoe femina vel venter mulieris
Esthon ignis meroris vel cogitatio iniquitatis
Ethai robustus meus vel perfectio mea
Ethna fortis domini vel perfectio domini.
Ethalon incunabula meroris. = fortes graves. eorum
Ethan fortis vel robustus sive fortis eorum aut perfectio
Ethan ascendens vel ascensio seu fortis dono aut robustus
Ethanim robusti vel robustior seu fortis domo aut = graves
Ethel robustus deo vel perfectio dei.
Ethema merens vel ingens seu meror aut luctus
Ether formido vel incunabulum.
Etheus stupens vel formidans seu stupidus aut fortitudo
Ethi metuens vel timens seu stupor aut obstupuerunt
Ethan perfectio aut fortitudo seu fortitudo eorum aut perfectio eorum.
Ethiopia caligo vel tenebre
Ethiopes tenebrosi vel caliginosi
Ethnici pagani vel gentiles.
Ethuel robustus deo vel fortitudo dei
Eva ve vel vita seu calamitas aut [illegible]
Eubolus cohabitator vel cohabitatio.
Euchodia apprehendens dominum vel apprehensio domini.
Euila est vel desiderat seu desiderans aut desideratio sum
Euilmerodach torcular pessimum vel fera ossium.
Eueus ferus vel pessimus sive ferox aut lapides colligens.
Euei feri vel pessimi seu feroces aut lapides colligentes.
Eufrachia frugifera vel pulverulenta seu requiescentium
deus aut deabus nomen [illegible]
Eufrates crescens vel frugifer seu humus aut pulverulentus
Eufrateus idem est.
Eui ve mihi vel calamitas mea. meum
Eulath ferales vel feroces sive delictum aut delictum

Euil stultus vel insipiens.
Euila dolens vel parturiens sive stolidus aut parturiens
Euilach idem est.
Euilmerodach stultus amarus vel insipiens amaritudinis
Euim vani vel iniquitas seu ve eis aut calamitas
Euineus ornans invicem dei vel quiescens ex ipsis
Eunice ornans vel ornamentum
Eupator ornatos separans vel quiescentes separatos.
Eufrates crescens vel frugifer seu humus aut pulverulentus
Eupolemus ornans ore consilios vel quiescens ora maledicentium
Euroclidon devenit inferius vel quiescens deorsum.
Euthices avens vel fatuitas grece [illegible]
Eutichus idem est.
Exbachaus colloquium mandantium [illegible]
Exechatio novissima excedens vel ultima excessio.
Ezaba [illegible] vel humilitas mea
Ezabai [illegible] vel humilitas mea.
Ezao videns vel visio.
Ezaran videns sursum vel videns in superioribus
Ezead videns fluentem vel fortis delicator
Ezecha auxilium vel confortatio.
Ezechias auxilium domini vel fortitudo dei.
Ezer auxilium vel fortitudo seu separatio aut [illegible]
Ezia videns dominum vel fortitudo domini
Eziel videns deum vel fortitudo dei.
Ezion videns dolorem aut videns iniquitatem
Ezir fortificans vigilie vel fortitudo vigilie. a deo
Ezrael semen dei vel atrium dei seu auxilium dei aut auxiliator
Ezra seminans [illegible] vel atrium meum.
Ezrantes meum vel auxiliator meus.
Ezras auxilium vel seminator.
Ezrel semen dei vel auxiliator dei.
Ezricam semen meum surgens vel auxiliator meus [illegible]
Ezriel semen meum deo vel auxiliator deus meus.
Ezron semen eius vel atrium eius seu auxilium eius aut [illegible]

Facee aperiens vel oris assumptio.
Facee idem est.
Faceia aperiens domino vel os assumens domini.
Faceias idem est.
Facee aperientes domino vel assumens ei
Facud visitans vel visitatio
Fada redemptor vel redemptio
Fadai redemptor meus vel redemptio mea.
Fadaia redemptor domino vel redemptio domini.
Fadassur vallatus vel redemptio fortis seu redemptio
gustantes aut redemptio arbitratis.
Fadassurite vallati vel redemptio fortis seu redemptio
angustiantis aut redemptiones arbitratus.
Fadath redimentes [illegible] vel redemptio peccatoris
Fadaias redemptor a domino vel redemptio domini
Fado redimens eum vel redemptio eius.
Fadon redimentes merentes vel redemptio [illegible]
Fagiel occursio dei vel occurrit in deo.
Faguthiarius vel expellitur seu occurrens [illegible]
aut occurrens in medio.
Faheth evidens [illegible] vel operis mei.

Falach. saluator meus uel saluatio mea.
Falara. cadens domino. uel occasus domini.
Falatai. cadens princeps. uel occasus carbonis.
Fadal cadens germen. uel ruina paupertatis.
Faleani. cadens ipsis. uel occasus eorum. uisio mea.
Faleth. diuidens. uel diuisus seu diuisit me aut di
Falel. cadens deo. uel occasus dei.
Faletar. cadente principe. uel occasus carbonis.
Falloch. saluans. uel saluatio. seu occasus uite.
Faloch saluans me uel saluatio mea seu occasus uite mee. aut cadens pauore mei.
Faracthisar. cadens princeps. uel occasus inutilis.
Falon. cadens merore. uel casus iniquitatis.
Falomoes. cadens murmurans uel casus inutilis.
Falith. euadens uel liberatus. seu saluator meo aut saluationi mei. deus. aut salus mea domino.
Faltyas euadens a domino. aut liberatus domini seu saluat me
Falthiel. euadens a deo uel liberatus dei. seu saluet me deus.
Fallu mirabilis. uel admiratio. saluatio uel salus mea deo
Falluite mirabiles. uel admirationes
Famuel gestauit domini. uel faciet domini dei
Fan. feroz. uel ferus. seu onager aut ferocitas. ciatis mea.
Farin. glutto. uel insatiabilis seu onager meus aut fero
Faran ferus. uel onager. seu frugifer. aut sitis eorum.
Fara. nudauit uirum. uel discooperuit eum seu denegans uirum. aut discooperiens eum.
Faraonechao. denudans percussor uel dissipans imparator seu denegans percussionem aut discooperiens claudicationem.
Farat actus. uel succrescens aut diuidens aut diuisio.
Farasem successerunt eis aut augurium eorum seu di uidens eos. aut diuisio eorum tio mea.
Farith. hiatus uel hiauit. seu hiante me aut hia
Faradhon. hiatus iniquus. aut adulator chrite.
Fareuath. diuersio mea uel iniustus sagittator. pantes.
Fares diuidens. uel diuisus seu dissipans uel uiolentus.
Farisei. diuisi uel diuidentes seu uiolenti aut diuisi
Facor. uiolentia uel dissipatio.
Farach. discedens a me uel uirilis sagittator. sitiens
Farsandatha. onager humanus aut domini uel situs conuenta sibi
[m]arca Farach. onager conuerti uel ferocitas contradictionis.
Farsathan. onager conuerti uel seu preuaricatores.
Farsim prenoctians uel pernoctatio.
Faruda ferocitas iudicis uel gestio iudicantis.
Farie. ferocitas uel consilio.
Faruriin. feroces. uel concisi. dicis aut transgressio
Farsace. transcendens. uel transcensio seu transgressio
Fase transcensio uel transitus seu transgrediens. pro quo phase nunc pascha legimus.
Fasea transiens eum uel transgressio eius.
Fasech transgressor. uel transgressus seu transgrediens augurium aut transgressio auguriorum.
Faselida transgressio uestis. uel transiens edificatoris. uel transiens
Faseron. transiens uides merorem uel transcensio uirgine
Fasfia. aspiens subito. uel donatio assumptionis.
Fasga. dolatus. uel expilatus siue abscisio aut os delicti
Fasor transiens meror. uel transcensio uacuitudine.

Fasta transitus ueniens uel transcensio uenientis.
Fassur pauor undique uel aspiens albitudinem.
Farh. dextra. uel plaga uelut cum dicitur septentrionalis plaga uel meridiana regio domini.
Farhara. dextra domini. uel plaga seu aspiens deus. aut operatio
Fathiel. euadens a deo. uel latitudo dei. seu aspiens deus aut operatio dei. patre genitor.
Fathionoab. aspiens ex patre genitos aut operatio ex
Fatuel. euadens a deo. uel latitudo dei. seu aspiens deus aut aptio dei. cella confirmatas aut uicella confirmata.
Fatures decepti cassatus uel calcati decepto seu hic
Fau. in uel subito. uel eructans. uel eructatio.
Fe disciplina. uel os ab ore seu euim aut disciplina.
Febra ore edificans. uel discipline filia.
Fedahel redemptor deo uel redemptio dei
Fegor. hiatus uel oris pellis seu os pelliceum aut locus hiatus
Fedat excludens sermi uel exclusio retinaculi.
Feloch. ruina. uel deiectio
Feleias saluator domino uel mirificatio dei uatio.
Feleth. excludens uel mirabilis seu mirificans aut sal
Felethe. excludens eum uel mirabilis eius
Feleth. saluans me. uel mirabilis iste.
Felethia saluator domino uel mirificatio domini seu excludens dominum aut mirabilis.
Felethite. excludentes seu saluati seu mirabiles quam mirificati seu excludentes aut mirificantes. eorum
Felix excludens uel saluator seu mirabilis aut miri
Felice ruina facture uel crimore eius non est latinum sed hebreum.
Felmonmatmon ille uel ibi locus seu uerto quasi aut gestio
Fellon. cadens morore. uel casus iniquitatis ille
Fellonite cadens murmurantis uel casus inutilis
Fellone facie dei. uel faciem mearum. uationi mee.
Felehi. euadens uel liberans. seu saluatori meo aut sal
Felethias. euadens a domino uel liberatus seu saluat me domine aut salus mea deus.
Feglon diuidens uel diuisio seu dilectiones aut dilectio.
Fenach. natus uel inueniens
Fennador. gulta conuersatio uel gustio conuersationis seu per errores fornicationum. uel disciplina inueniens
Fenenna gulta uel gustio.
Feuntic. inuenit. uel abiuncto. sionis eorum.
Fendun disciplina. ascendentium uel disciplina. ascen
Feor. os uacuum. uel disciplina luminis dissemina
Ferezeus separatio. uel disseminatio seu separatus aut
Ferezei. separantes. aut disseminati seu separationes aut disseminationes.
Feros dissipans uel uiolentus seu dissipatio. aut uiolatio.
Fesur. uiolentia augustie uel dissipatio acerbitatis.
Fesse transiens uel transcendens. seu os aut odor florens.
Fesse. idem. disciplina angustie seu ore multorum.
Fessa dolatio uel passio seu oris muti aut oris multi.
Fesor. os angustum uel error fortis seu laqueus fortis aut dis
Fesseor oris multorum. uel os multitudinis. uel latinum nomen uo lunt hebraice figuratum esse. aut disciplina directionis
Fessur. os albrum. uel laqueus angustie seu errans robustus
Fech aspiens uel operatio.

Fecha. aperi uel aperte seu aperientem aut apertio eius. iniunt.
Feceie. diuidens uel discooperiens seu os declinant uel liber.
Fecheia. aperiens dominum uel apertio domini. intror.
Fechmoab. aperiens ex patre genitos uel apertio de patre ge-
Fechora. os turturis. uel ore explorans seu buccella lu-
minis. aut oris exploratio.
Fechroc. dissoluens mistura est uel dissolutio misture.
Fechrosim. dissoluens misturam eius aut dissolutio misture eorum.
Fechuel. aperiens deum uel latitudo
Fechusim. aperiens eos uel latitudo eorum. ne dei.
Feziel. os meum deus. seu os confirmans deo. aut os disciplina
Fexielite. ora mea dei uel ora mea deus seu ora confirmatia
deo aut ora disciplinata.
Fahiroch. oris nobilium uel oris nobilitatis.
Fiol. os uel os omnium. latum.
Fieumon. ori uincto uel ori eorum seu coniunctio aut os agi-
Figelus. conuenit uel occurrens. domini.
Filadelphia saluans hereditatem domino uel saluans adhesionem.
Filarees. declinans principem uel declinatio principis.
Figelus os principis uel os superius. eorum aut paruulorum eorum.
Filemonus mire donatus uel mira donatio seu os parans
Filetus declinans uel declinatio seu os meum aut cauo ma.
Filippus os lampadis uel os manuum.
Filippenses ora manuum uel ora lapidarum.
Filistea. cecidit uel cadens potio. seu ruina potus duplex
aut ruina potus. aut ruina pocli.
Filistiim ceciderunt uel cadentes potione seu ruina dup
Filologus os superius uel os meum et in ortum.
Filetos cadens uirga uel casus lectuli. perpetr
Finees. os parcens uel ori parcens seu os requiescit aut ori
Finees. os mutum uel os silens siue os auguriens aut
oris augurium. ab ore olle.
Finon. os meum mutale uel os meum nepotum ab oro ui
Fiudia. os sonans uel oris sonus uel cognoscentis domini
aut cognitio domini. mutatio.
Fison. caterua uel os pupille. seu os mutatum aut oris
Fiton subito uel subitaneus uel os abyssi uel os profundum
Fithonia subito uel subitanea seu os abyssi aut oris
Fithonissa subitonea uidens prophetia. hyphaiditas
Frigia scindens uel rubrica uel scissio peccatorum.
Friguis idem est.
Frigenses scindentes peccora uel scissiones peccorum.
Foceech. cindens occidens uel opans exterminator
Focech. cindens occidens me uel opans exterminator.
Fodasur. uallatio uel sortis redemptio
Focdon ore edificans uel disciplina filius.
Fogo. hians uel hiatus seu os pellium aut os pellicum.
Foha. hic ad ubi loci uel rubra seu sonus aut apparebo
Fon. cindens uel operans.
Foratha. sero tempore uel peccatores serotinas. potus gliori.
Forthauim diuisio protectoris gloriae potus. uel diuisio protectionis
Fortunatus diuidens prebens uel diuisio protectionis
Foseeth. dolatio uite uel ablatio seu os iuxta uel os iuxta.
Fothiel. hic declinans dominum uel hic declinatio dei hic adiu-
bium in prouenien. natio oris eorum.
Fulia labia eius uel induite eum seu indutio eius uel decli-

Fuarthe labia eorum uel induite eos seu indumentum eorum aut
Ful. addens uel adiectio. seu cadens aut ruina.
Fum. os meum uel os meum ab ore meum ab olle.
Fumiel. os meum deus uel os meum dei.
Fursaig uel ruina.
Fuua. fugitiuus uel lagunctula seu sine est aut una
Furim. sortium uel uenatum seu sors eorum aut una eorum
Fuch labia uel induite seu indumentum aut declinatio eorum
Fuchel. declinans dominum uel declinatio oris dei.
Fuchsar oris inclinatio uel os inclinans ad dessiderium
Gai. uallis eius uel uallis eleuans.
Gaad abrumens prouincias uel reuelata constitutio
Gaal abiectio uel reuelatio. eorum aut uallis eleuans eos
Gaala. abrumens eum uel reuelatio potus seu uallis
Gaas. commotus uel commotio
Gaasar. commota tempestas uel commotio.
Gaba. uallis uel precipitium
Gabaa. uallis eius uel precipitium eius. aut precipitium
Gaad. uallis patrum uel collis patruelis. seu uallis
Gabrao. uallis pedum uel precipitium equale.
Gabai. uallis mea uel precipitium meum.
Gabao. uallis alta uel precipitium sublime.
Gabaon. uallis meroris uel precipitium migrans.
Gabaonite. ualles meroris uel precipites migrantes.
Gabarath. sepes uel colonie seu in capitibus aut in coloniis.
Gabathia. collis altus uel precipitium sublime.
Gabathie. colles alti uel precipitia sublimia.
Gabathon. collis meroris uel sublimitas eorum.
Gabee. collis sublimis uel collis sublimium.
Gabeelus uallis deo sustinens uel collis diuini gladii.
Gaber. uir uel uincens uel fortis.
Gabis altitudo confusionis uel alta confusio.
Gabli. ciuitas allophylorum uel ciuitas circumcisorum
Gabriel uirtus mea deus uel fortitudo dei seu confortatio
tua deus aut confortatio mei deus.
Gabuam sublimitas uel altitudo
Gad succinctus latus uel accinctus latrunculus.
Gad temptatio uel in euentu seu felicitas aut fortuna
Gadite succincti latrones uel accincti latrunculi
Gadito temptati uel fortunati seu felices aut
Gadda. temptatio uel accinctio.
Gaddam temptatus populus uel accinctio populi.
Gaddel. hedus dei uel temptator dei.
Gader. murus uel sepes.
Gadera. murus eius uel sepes eius
Gaderite. muri uel macerie
Gaderoth. sepes sedens uel maceria.
Gagad. conatio uel accinctio seu nuncius aut explorator
Gaddi. hedus meus uel accinctio mea seu accinctus meus
aut temptatio mea. aut temptationes mee
Gadhee. hedi mei uel actiones mee seu accincti
Gadiel. temptauit me deus uel actio mea deus
Gadchelee temptati deo uel accincti dei.
Gaddic accinctus uir temptationes assumens.
Gador accinctio uel temptatio iracundie.
Gaher. uorago consurgentes uel deuoratio uoluntatis

Gai uallis l' precipitium seu deuorans.
Gal exultans l' exultatio.
Gal uallis l' collis seu deuorans
Gahiloch exultans ipse l' exultatio visionis
Gahiloch valles ul' colles seu uoragines aut deuorationes.
Gaius mobilis l' commotio seu ualentes aut desertis [illegible]
Gal acuus l' inuolutio aut circumligatio testium
Galaad tumulus l' aceruus testimonii seu circumligatio testes
Galadite tumuli testium l' aceruus testimoniorum seu testes
transmigrantes aut testium transmigrationes.
Galaad uetus hoc ul' uetustas sola.
Galaadithim uetustates l' aquas possidens.
Galaadithim uetustas aque ul' possessiones aquarum
Galal uolutabrum ul' uolutatio. uolutatio mea.
Galali uolutabrum ul' uolutatio seu uolutabra mea aut
Galala uoluptabilis uallis l' uoluptatio deuoratoris
Galatharanni aqua possessa l' aqua possessionis circumerato
Galathia magnifica l' translata seu transmigratio aut
Galathe magnifica l' translata seu circumeuntes aut circumligata.
Galathenses idem est.
Galgal rota l' reuelatio
Galgala collis precinctorum l' collis euangelionis
Galgala rota est l' reuelatio seu uolutabrum aut inuolucrum.
Galgalis rota ui' l' reuelatio assumptionis
Galgal uoluptabilis l' reuelationis seu rote aut inglutionis
Galilea rota l' uolubilis seu circumeuntes aut circumligatio mea
Galilei uolubiles l' rotati seu circumeuntes aut circumligationem
Gallim aceruus lapidum l' loca palustria. sci-
Galiloth reuelationes l' transmigrationes seu reuelatio
operis aut circumligatio videntis arcum
Gallia circumferens l' translata seu circumferens circulatio circumue-
Gallim innundatio l' reuelatio seu circumferens eos aut transt
Gallion circumferens [illegible] l' translatio mutue. circumligatio eorum
Gamalias reddicio domini l' retribuet in deo
Gamaliel idem sonat
Gamarias retributio domini l' retribuet in deo.
Gan ortus meus ul' elatio mea.
Ganges ortus compluens ul' elatio irrigata.
Ganim orti l' elationes uallis commotio.
Gaoni uallis eius l' uallis commota seu uallis eruitas aut
Gara ruminans l' peregrinus multorum
Garab scabies l' scabiosus seu meditatio multorum aut meditatio
Gareb idem est.
Gareth alienus descendens l' aliena descensio.
Garachim accola l' aduena est seu diuidens eos aut preo eorum.
Garim diuisio l' ablatio.
Garim alienus deiectus l' meditatio humilitatis.
Gapha uallis eructuans l' commotio subita.
Gacham tangens uisus ul' tangentes uisus seu tacitus
uidentis aut uisus tangentium
Gacher torcular uidens ipse l' accola explorans visionem
Gachenim uidens torcular dolorem uel visionem.
Gachenchime torcular uidentes ipse ul' accole explorato-
Gauson uolutabrum ul' uolutatio seu inuoluens eum aut
aut inuolucio eius.
Gaza robusta domini l' fortitudo eius. sciendum quod hoc nomen apud
hebreos secundum lucam in principio uel hec scribitur incipit a uocali aïn
zara ul' gaza subtracta littera
Gazabar robustus filius l' fortitudo filii mysterium est ex hebreo
Gazam nux l' amigdalum seu robustus domino aut fortitudo
Gazara diuidens eum l' sectio eius
Gazaris diuidens l' precio assumptionis
Gazee ancha dei l' fortitudo dei
Gazei robustus domini l' fortes eius.
Gazeuses idem est.
Gazim roborantis eos l' fortitudo eorum ordinatio eius.
Gazer robustus consurgens ei l' fortis in gloria eius.
Gazer precisus l' diuisus seu precisio aut ordinatio
Gazera diuidens eum l' precisio eius seu ordinans eum aut
Gazez tonsio l' tonsio ipse est nabal carmeli cuius uxorem accepit dauid.
Geba uallis l' exploratio. explorationis
Gebal fouea l' deficiens l' uallis uetus aut uorago
Gebbar fodientes l' effossio filiorum
Gebeeth uallis fortitudinis l' collis testimoniorum
Gebeton uallis mellis l' collis mercenarium
Gebin forte l' effusiones.
Geboth lucta l' arena seu puluis aut uirilis.
Gedel accinctus deo l' maceria dei
Geddel temptatus deo l' accinctio dei.
Gedelias magnificentia domini l' magnificatio domino.
Gedeon circuiens iniquitatem l' experimentum iniquitatis seu
temptatio humilitatis sue aut temptatio iniquitatis eorum.
Gedera sepes l' maceria.
Geddi temptatus ul' accinctio.
Geduuel accinctio dei l' fortunatus deo.
Geddo accinctio l' temptatio maceriarum mearum.
Geddor accedens l' applicans seu sepium aut maceriarum
Gedder accedens mea l' applicatio mea seu sepes mea aut
Gedud latrunculus l' expeditus seu accinctio aut la-
Gedur sepes cingens l' maceria mordens trium eunte.
Gehenna uallis hinnom l' uallis gratuita seu de ualle est aut
uallis ceciderunt. aut pluuiarum
Gelboe uolutatio l' decursus seu aceruus pluuientis aut
Gelon migrans l' migratio.
Gelonites transmigrans l' circumligatio eius. eundes.
Gemas uallis salsa l' uallis sal seu maria aut amari
Gemela uallis salsa ul' uallis salis
Gemuel mare dei l' amaritudo domini
Genetar ortus principium l' natiuitatis uniuersalis seu
Genebath ortus principium filiorum natiuitatis.
Genesar ortus l' principium uita natiuitas aut uiuum
Genues ortus communis l' principium monitionis
Genthon ortus visionis principium habitatis.
Geon pectus l' preruptum
Gera meola l' peregrinus seu ruminans aut incolatus
Gera meola l' peregrinatio.
Gerara incolatus uisio l' ruminationem.
Gerare aduene appropinquantes peregrinationes mee.
Gerasen colubrum l' colonus diuidens seu incole aut
Gersem incole l' peregrinus l' corrupta eorum
Gerselen appropinquans aduena ul' colonum eicient l' colonum
applicans aut colone applicatio.

Getim. ruminant deo vel pergunt dei.
Gerimoch. timens mortem. vel altitudinem mortis.
Gerianius ruminans quod consilium vel peregrinus conplens numini
Geron. accola videbis vel ruminans iniquitatem.
Gersan. advena. vel alienus seu peregrinus aut eorum erectio
Gersanite. idem est.
Gersa advena domini vel alienus domino
Gersin advena ibi vel electio eorum.
Gersom advena meus ibi vel erectio mea.
Gersoni. idem est.
Gersonites. advene ibi. vel electio eorum.
Gersa peregrinatio vel incolatus seu ruminans aut ruminatio.
Gersa. incolatus. seu ruminans aut ruminatio.
Gersa. incolatus vel ruminationes.
Gersi. incole vel ruminantes.
Gebbaam defluens vel sedens in precipitio seu precipitium despicientes. aut precipitius sedens in precipitio. plantationi eorum.
Gersen. terra complura vel que inde metatus seu appropinquans
Gessemani. valle pinguis vel valle pinguedinum.
Gesson. applicans lumini eius vel applicans dirigentem
Gessuri. applicans lumini meo vel applicans dirigentem me.
Gessuri. iuxta lumen meum vel applicans e lumine meo.
Geth. torcular vel opprimens seu oppressus aut oppressio
Getheus. idem est.
Getharam. vel sustinens gens vel despiciens precipitium.
Gethasiter. humi vel fossa. seu torcular eius aut effusio eius.
Gethai. opprimens signum vel torcularis consummatio.
Gethaim. torcular precipitii vel opprimens precipitium seu applicantes eos aut applicatio eorum.
Gederichi. torcular egenum vel oppressio paupertatis.
Getherher. torcular separans vel oppressio discriminationis.
Gethei opprimentes vel torcularia
Gethma. torcular frangens vel oppressio congregationis.
Gether murale vel sepes. seu murus aut circumdatio
Gethera. murus eius. vel circumdans eum
Gethremon. torcular excelsum vel oppressio sublimitatis.
Gethremon. opprimens sublimes vel torcular mali punici.
Gethsemani. vallis pinguis vel pinguedinum seu opprimens nomen humile aut torcular famose audicionis.
Gerson opprimens pupillam vel torcular coccineum
Gezabel est idem. vel est fluxus sanguinis.
Gezebel. fluxus varius vel fluens sanguine seu cohitantes
Gezem. ruinis palpationi.
Gezphe. robustus laqueus vel fortitudo disciplinae
Gezon. fluxus doloris vel cohitatio invalidus.
Gezaniel fluens merore vel cohitatio iniquitatis
Giddeoth. sepes vel macia
Giddemothaim. sepes duorum. vel macie bine.
Giezi. vallis visio vel precipitium videns.
Gigaal. redemptio vel redemptio.
Gilam migra vel migrans
Gilonites transmigravit. vel transmigrantes.
Gimek plenitudo. vel vestitio
Giuel. ora mea. vel principium.
Gia luctatio. vel luctator.
Gion. luctatio. vel barena
Gi divisio vel sectio.
Gissa. sacrificans. vel sacrificium
Giudura inflatio vel intentio.
Goatha. gens peccatrix vel ordo peccatorum.
Gob lacus vel locusta
Godoliath magnificans dominum vel magnificat dominum.
Godoliath magnificentia peccati mei vel magnificat ipsum
Gog. dogma vel tectum
Gohel propinquus deo vel redemptio dei.
Gohim gentes vel precipitium
Golam transmigrans eos vel volutatio eorum.
Golgota locus calvi. vel locus calvarie syrum est non hebreum.
Golias transmigrans vel transmigratio seu revelans eos
Golad idem est. aut volutatus eos
Gobim acervi. vel loca paliata.
Gom. fovea. vel decipiens seu loquens aut dissipula.
Gomer assumptio vel perfectio seu consummatio aut consummans
Gomor perfectio vel consolatio vel perfectio vel mensura vel ubi est antiquorum quod cubitum est decima pars ephi.
Gomorra. cecitas vel seditio seu timens precipitium aliorum precipitium vel tenendum quia hoc nomen inhelnacum est sed hebraice latinum quod scribitur per vocalem aut ex amorrai.
Gonath. ora peccati vel arrogantia ipsius
Goncabar furcarum filie vel fortitudo fila.
Goni. ora mea. vel arrogantie mee.
Gorgias. dividens lucem vel percussio
Gormani pellis vel dividens castra eorum paterni.
Gosem apollinis vel appropinquans plantationi eorum.
Gosen. applicans vel applicatio seu appropinquans pel
Gosidam applicata vel ubi eam seu applicans aut applicatio.
Goson. appropinquans palpationi vel appropinquans palpanti.
Gothoniel torcular videns deus vel oppressio applicans signo
Gothor. murus vel circumdatio aut fortitudo eorum
Gozham. nux vel amigdalum vel nux eorum seu consilio
Guel appropinquans deo vel redemptio dei
Guelim. redempti dei. vel propinqui deo.
Gulias propinquus domino. vel redemptio domini.
Guni ora mea vel arrogantia mea.
Gunite ora mei. vel arrogantie mee.
Gurbahal dividens vel percussio vetustatis.
Haben in filio vel in principio.
Haber princeps vel participatio seu quirens aut declinans
Habi pater meus vel frater meus ubi.
Habiel. pater meus deus. vel frater meus deus.
Hadham. necessitas. vel necessarium.
Hacharam turba vel turbatio
Hachim recipiens eos. vel receptio eorum
Hachor. excelsum vel sublimitas
Hadaba. testis vel usque ad testimonium pessimorum
Hadrahim. mundans pessimos vel mundatio pessimorum
Hadrehel. greges dei. vel aggregati deo.
Hadra. testis misisse vel mundans mundatio.
Haber. cinis vel pulvis. seu humus aut sudans. dies eius.
Hafara. campus vel vitulus seu pulvis eius aut effusio
Hafarim. mane effodies vel manus effusio.

Haga. loquens vel meditans seu locutio aut meditatio.
Hagegath. annuntia vel annuntiatio seu accinctio aut
Hagnehel. aduena meus vel mola dei. festiuitatis
Halilon. uita uallium conuentum vel actio uite robore.
Halul. ubi dolens uel uterum parturiens
Halu. uita uallium vel questio uite
Halubia. uita uallium eius vel questio uite eius.
Halianni. idem est.
Halilo. erat uita vel uita est. bilis.
Haluma. uita uallium mutantium vel commutationis
Halim. fontes oculis
Halio. uita uallium eius vel questio uite eius
Halaa. firmitate. ouis. vel gestiens eum. ditio.
Halac. portio vel pars mea siue lubricum aut temperie
Halalat. complexus vel gestiant. seu gestiens aut gestiatio.
Halda. desperans domini vel desperatio domini.
Halus. sermonum vel gestuatio uatio
Hamat. indignans vel feruens seu feruens aut indignatio
Hamuel. ypsius meus deus vel ypsius meus dei.
Hamora. ipsius scitus aut ipsius illuminans.
Hamul. calefaciens nos vel calefactio nostri seu ipsius dolens
aut ipsius parturiens. ipsius dolentes aut ipsius parturientes.
Hamulite. calefacti nostri vel calefactiones nostrorum seu
Hanam. addens ipsos. vel gratio ipsius.
Hanan. reddens domini vel grationes
Hanach. reddens et gratiens seu reddidit. aut gratit.
Hanel gaba. soluant vel humilians seu solueris aut humilians
Haniel. pauper dei vel gratiens deo.
Hanon. gratiens meorum vel reddens iniquitatem uel
deus dolorem. aut gratio inutilis.
Haliai. spinae vel compunctiones
Haozia. spina vel compunctio.
Haphnon. ... inutilis. vel ... inutilis
Harada. auriculu. vel admiratio
Harem. filii mei. vel filiatio mea.
Hares. testatio mea. vel testamentum
Harum. exaltatio vel exaltatus. dinez.
Hasarmoth. atrium mortis vel atrium angustie
Haseroch. atria vel uestibula seu uille aut beatitudine
Hason. festinatio. vel festinantes. tor-
Hathad. rannus vel dissipatio seu rethin aut dissipa
Hatharoth. circuli vel corone
Hathomiel. gratiens deo. vel ... uisio eorum.
Hauila. ... vel susceptio iniquorum.
Hauan. fons vel motio. ... eos aut sub-
Haral. stultitia vel insipida seu stulte ... insipiens.
Hauoch. sedes vel commoratio seu mansio aut ... ablata.
Hazam. claudus. vel uisiones seu claudicans aut claudicatio.
Hazath. medie vel medietatem.
Hazaa. uidens vel prouisio. uidens
Hazazar. contentio vel aspersio seu contentio aut aspersio
Harbi. iudatum vel iniquitas.
Hazeb. pergens. vel abiens seu perfectio. vel perfectiones
Hazub a deserta vel relicta siue desertio aut relictio.
He. esse vel uiuere.
He. ipsa. vel ideo. seu suscipiens aut susceptio.

Heber. uictor vel transiens seu transitus aut transitus.
Hebreus. uincens. vel transitor seu transiens aut transitus
Hebron. pauperculus vel paruus sensu
Hebu. uictor meus vel transitio sempiterna
Hebronite. coniugati. vel in cantatores seu incanta-
tiones aut uisiones sempiterne. litate.
Heroth. an ipse ... excedens. vel ubi suscepies hunc
Hedai. ornatus in vel uoluptuosus uiuens
Heddo. pauidus sunt vel testificator uite.
Hefer. fouea vel precipitium
Heie que est vel qui existit.
Hela. uallis quartus vel maledictio.
Helai. uallis quarta meus. vel maledicta in.
Helam. abiectio. vel superluminare
Helam. oposita vel opposita. vel dilatare. aut sepiuum
Helen. deo gratus vel deo donatus seu uallis gratie aut robustus.
Heldad. dei filii vel dei excelsus.
Helchal. portio vel particula.
Helchana. dei zelus. vel dei possessio.
Helechia. pars domini vel uendicata domino.
Heleste. aduocata. vel aduocatio.
Helesseus. aduocans. vel aduocatus.
Helcha. partiens in vel uendicatio mea.
Helchai. pars domini est. vel uendita domino est.
Heldaa. actum eius. vel exacuens eum.
Heddad. actum. vel exacuens.
Heldai. actum meum. vel acuitio mea.
Heleman. dei mei dominum. vel dei mei gratia.
Heleos. acceptio glorie vel accipiam gloriam naue.
Helam. postes vel cella seu uestibulum aut superluminare
Heleta. continuatio vel continuatus
Heller. exiens vel exitio.
Helesmoth grece. exodus latine vel exitus
Helech. accipiens mea. vel susceptio
Helphaal deo. exclusus. vel dei miraculum
Heli. fortis vel ascendens
Heli. deus meus. vel dei dominatio. vel dominatio.
Heliiai deus meus vel dei dominatio seu ascendens vel aut ...
Helial. deus meus pater. vel dei mei paternitas.
Heliasaph. dei mei collectio. vel dei mei aggregatio
Heliaspan. dei mei collectio. vel dei mei aggregatio
Heliatha. deo meo peccaui. vel dei mei ... gratio.
Helian. deum meum uidens. vel dei mei uisio siue au-
xilium dei mei aut fortitudo dei mei.
Helichel. deus meus ... vel dei mei pocula.
Heliel. deus meus deus. vel dei mei deitas.
Heliphal. dei mei salus
Heliphalet. deus meus diuidens. aut dei mei diuisio.
Heliphalu. deus meus mirabilis. vel dei mei miraculum
Helipheleth. dei mei ... ruina. vel dei delectatio
Helyam. idem est. bilis
Helyu. deficiens vel fortis eorum seu auctor vel ro-
Helymardis. dei mei contradictio vel dei mei mensura sufficiens.
Helyodor. deo meo gratiam. vel dei mei gratiatio.
Helyoenai. dei mei fons meus. vel dei mei oculus meus
Heliopolis. sol cuiusque. vel ciuitas solis.

Helioreb dei mei ortus. vel dei mei solitudo. vel dei mei
ardor vel dei mei temptatio.
Helica. admirans vel deus meus salvator.
Helisabe dei mei salus vel dei mei defensio seu dei mei
iuramentum aut dei mei habundantia.
Helyseus deus meus salvator aut dei mei salutare
Helysu. dei mei salus aut dei mei protectio.
Helyu. deus meus vel deus dominator seu deus meus iste
aut deus meus ipse.
Helyseri. dei mei auxilium vel dei mei fortitudo.
Helmodan deo natus vel dei nativitas.
Helnadem. deo fidelis. vel dei requietio.
Helnathan deo datus vel dei donatio.
Heloe. deus vel deitas. — aut speculator dei
Helom commotus. vel exercitatus fortitudine.
Helonite exercitus fortitudinis vel exercitati fortitudinis.
Heltaphan deo uniti vel dei unitas seu deum speclans —
Helchethe perferens vel prolatio
Helchechen. idem est. — titudo eorum.
Helcholach actum accrescit vel acumen ruboris.
Heman. perturbans. vel turbatio seu suscipiens aut for-
Hemech vallis. vel abyssus seu profundus aut profunditas
Hen. ecce fontem. vel ecce pocula. huius consurrectio.
Henach gigas vel fortis seu humilis assurgens aut
Henachim gigantes. vel robusti seu potentes aut humiles
Hena. cursus meroris. vel fons deitate
Hermon. vallis civitatis vel vallis interfectionis
Her. vigilans aut pellicius seu consurgens aut confusio.
Heran. vacue fecit. vel vacue faciens. seu vacue fecit
aut vacue factio. — et. aut vacue factiones.
Heranite. vacue fecit. vel vacue facientes seu vacue fe-
Heradus vigilantes effusus seu sicut me videns aut
fratris mei visio. — nubes.
Herchura consurgens mundatio vel vigilantes fictio
Herchuthera consurgens mundatum
Hered. vigil vita. vel consurgens pavore
Heredite vigilantes vite vel consurgentes pavoribus
Herem vigilans est. vel resurrectio eorum
Herias. vigilans domino vel resurrectio domino.
Herrete. effusus vel vigiles seu pellicei aut consurgentes

Herrtophech. vacue faciens os prerectum.
Hermagedon. consurge in temptatio. vel vigilia in
habitationis — tio eorum
Herman anatha merorem eorum vel anathematizatio
Hermes anatha meroris vel anatha celerite.
Hermon. idem est. — valle.
Hermogenes mons scitatus vel movens eos in
Hermonim anatha meroris eorum. vel anathematizatio
Herodes pellibus gloriantes vel pellicea gloriosus — seu
Herodiam pellibus gloriantes vel pellicea gloriosa
Herodias pellibus glorians vel pellicea gloriosa
Herodion. fortitudo vel pavor
Hesrebon. munia dei. vel auxilium meum deus meus.
Hesli. meritus meus. vel meritas mea.
Hesron. atrium vel amplitudo — aut separata in gaudio
Hest. abscondita vel abscondens seu elevata in gloria
Heth. vita vel pavor — viventis
Hethan. fons vel ardentis seu pavidus domino aut in
Hethan. consummatio vel consummata seu area eorum aut
suscipiens navigatio vite, — suspendii
Hetheus. vivax vel pavidus seu formidans aut
Hethuas pavor colubri. vel vita serpentis.
Heth. vita mea vel pavor meus
Hia sublimis vel exaltatus
Hiarite sublimes. vel exaltati — dei
Hicharhiel. ipse est duplex deo vel ipse est spiritus
Hieloth ipse patiens. vel ipse est faciens simplex et con-
movens fortis. aut ipse est exaltatus fortitudine.
Hierula potens maledictio vel commovens accipitris.
Hiereri ipsa possessio vel vigilantia negotiationis
Hiersana ipsa — faciens dona vel ipse paratus gratificans.
Hiera. ipse vel est. — faciens
Hieu. potens vel faciens seu commotio aut commutatio
Hieus commotus vel commotio seu ipse est potens aut ipse est
Hiezer. ipse est fortis. vel ipse est auxiliator. sive ipse est
patiens. aut ipse est festinatus
Hiezerithe ipsi sunt fortes. vel ipsi sunt auxiliatores ...
sunt separati aut ipsi sunt festinati.
Higal. revelatio exaltata. vel exaltationis involutio
Hiel. faciens deo vel commotio dei.
Hila exaltatus vel exaltatio.
Hilai. exaltans in vel exaltatio mea
Hiruenus ipse inritans festinantes vel suscipiens ...
impletionem consilii. — one
Hisi. salvator. vel visi... loquitur in seu factor aut
Hir. vigil... vel vigilantius ei.
Hira. fratris visio. vel vigilans
Hiram. vigilans populo seu vigilie populi. seu vivus
excelsus aut ipse vivens est excelse.
Hiras fratrum me... — in videre. vel fratris mei visio ...
vigilantem sustollens. aut vigilans plasmatio
Hircharius consurgens possessio. — adductio
Hisbaal ipse vir vestitus. vel ipse vir devorans
Hisinuel ipse vocatus dei. vel ipse postulatus a deo
Hismaath. ipse morem adducens vel ipsa moros
Hispania acceptio. vel expeditio.

Hisparomules. accuracti ł expedita.
Hithaia. commouens bina ł ponens duobus.
Hiezadab ipse fluens conus ł ipsa constans fluctio.
Hiezel ipse fortis deus ł ipsa fortitudo dei
Hola incantator ł incantatio. seu dilectus aut aptle
Holda destruens ł discernens. seu dispectio aut dilectus
Holdai destruens me ł discernens me seu dulcedo mea
aut discretio mea.
Holofernes infirmitas discensionis aut infirmans
Homar pellem amaricans ł pelli amaricatio
Homer cinfirmans ł manipulus.
Hozai labor ł dolor. seu laborans.
Horeb mica ł macta seu coruptatio aut corruptio.
Horeb. ardor ł siccitas. seu corui
Horrea liberi ł ingenuitas seu de foraminibus aut fora
Horem dolor ł ira seu in excelso
Hora furnus ł fornicator. seu ipse ille aut forami meum.
Horim fortes ł excelsi. seu gigantes aut nobiles.
Horodi maledictio sufficiens ł maledicta sufficiens.
Horchosiada. verbe indigens testimonio ł lumen portum
Huchal sculpens ł sculptio aut sculptor sive sculptura.
Huphim protegens ł calamus
Huma. festinans ł manipulus eius.
Huri longitudo mea ł illuminator meus
Hus. festinans ł consiliator.
Husdam ipsius ł consiliator ipsi.
Hus. festinaturus ł consiliator meus.
Iaa dominus ł dominator
Iachel incipiens laudare deum ł expectatio laudis
Iaalon. flexe ut querens
Iaamena. expectans in choro calor ł expectans conuersa
Iaan. redeuns ł redde seu retorsit.
Iaara
Iaal. sine ł diuisione. seu diuidicans aut diuidicator.
Iaalec diuidicauit deus ł diuidicatio dei.
Iaach. expectans ipsi ł expectatio peccatoris.
Iaarcheet. auxilium ł auxiliabitur
Iaazian auxilium domini ł auxiliabitur dominus.
Iabia. lucubratio ł intelligentia.
Iabes. calor ł dolens seu siccitas aut siccitatio
Iabin sapiens ł sapia seu intelligens aut intelligentia
Iabis ciuitas doctrine aut ciuitas litterarum
Iabob pulsus ł mora seu lucrans aut lucratio.
Iaboch. idem est.
Iabnia sapiens domino ł intelligentia dei. gratitudo
Iachabech. gloria domini ł gloria quae est seu grauis aut est
Iachala. fortis deus ł fortitudo domini.
Iacham cubilatio ł cubilatur
Iachan cubilator ł cubilatio.
Iachemen. corruptans firmitatem ł separatio firmitatis.
Iachim separator aut separans seu separatus aut separatio
Iachin. firmus ł firmitas
Iachim idem est.
Iachinite firmitates
Iacob supplantator ł supplantatio.

Iacob ut supplantans festinante.
Iachon. separans ł separatio. separatio domini.
Iachonia ipsi ultio ł ipsi seu ulciscentem. seu separatio domino aut
Iadae. sciens ł scientia seu cognoscens ł cognitio.
Iadai. scientes me ł cognitio.
Iadaias sciens domini ł cognitio domini.
Iadalam. sciens egressum ł cognoscent habundantia.
Iadias. cognitus domino ł scientia domini.
Iadiel sciens dominum ł cognitus deo.
Iadda. sciens testimonium ł expectatio fructus.
Iadon sciens dolorem ł cognitio iniquitatis.
Iaphe. expectans laqueum ł expectatio disciplinae.
Iaphe. eligens ł electio seu ostendens aut illuminatio.
Iaphet. latitudo ł dilatio
Iaphie. ostendentis ł aperiens seu expectatus aut signum
Iaphia. ostendens ł ostensio seu aperiens aut aperiens
Iagahai appropinquitas ł appropinquans
Iagur. aduena ł colonus. carnale coniugium
Iael. expectans dominum ł expectatio dei aut incipiens aut
Iahel ascendens ł ascensio seu ascendit deus aut ascensio dei.
Iaheche expectans dominum ł expectationes dei seu incipiente
tes. aut carnalia coniugia. dei aut ascensiones dei.
Iahelethe. ascendentes ł ascensiones seu ascendentes
Iaelel. iniens deo ł expectatio dei seu postulans dominum aut
postulatio dei
Iahiel. mea dei ł exordium dei seu postulans aut re
Iair. uigilans ł illuminans seu illuminans aut illuminatio
aut illuminatio seu uigilie aut uigilia.
Ialam. expectans humilia ł expectatio perditionis.
Ialelel expectans dominum ł expectatio dei
Ialech expectans pauorem ł expectatio.
Ialon. expectans dolorem ł expectatio iniquitatis
Iam. mare ł dies aut amaricationes.
Iambri mare laboriosum ł dies amaricans
Iamin dies ipsi meo ł mana seu amaritudines
Iamin. manus dextra. seu aduin sine ademi.
Iaminite. dextre ł uirtutes.
Iamna mare ł dextra seu marina aut quod est signum.
Iamne idem est
Iamnes marinus ł quod est signum.
Iamnite uirtutes domini ł iniquitatibus
Iamnor. amaricans lumen ł dextra uirtutis.
Iamra. mare eorum pelliceum ł mare eorum in capite.
Iamrec mare pelliceum ł mare in capite.
Iamsuph. mare rubrum ł dies ruboris
Iamuel. dies eius deus ł dies eius dei.
Iamuehor. dies eorum deus. ut dies eorum dei.
Iana gubernator meus ł gubernatio mea.
Ianim imperator meus ł separatio mea.
Ianee. expectans quiddam ł expectatio uetustatis
Iano gubernator ł gubernacula
Iaon. dormitans meum. ł gubernator dolentis
Iaquina. requies ł requietio
Iarim. dormitans ł dormitatio
Iaod ostendens ł glorians sine cum est aut cum est.
Iaoa. deficiens ł defectio.

aut deficiens dominus.

Iaraia timens dominum vel timor domini seu deficiens domino.
Iaramoth excelsus morte vel defectio mortis.
Iare luna vel defectio.
Iaree idem est.
Iared roborans vel roboratus seu descendens aut generatio.
Iarie silva vel saltus vel iudicatio.
Iarden descensio eorum vel visio iudicii aut mons silve.
Iaphael divisit deus vel divisio dei
Iarib visio vel videns aut iudicatio
Iarim saltuum vel silvarum vel mons saltuum.
Ias dux vel ductor mandati aut fons in mandato.
Ia sa sicuta mandati vel fons in mandato seu fons
Iassa dividuum vel divisio seu fons mandati aut fons in mandato.
Iaseph ysarator vel lymnis seu cedens aut gaudentia.
Iasiel dividuum dei vel dividium dei.
Iaseu donator vel donatio
Iasi equalitas vel desiderium
Iasiel equalis deo vel desiderium dei
Iaso fontis mandati vel fons in mandato
Iasou desiderans vel fons mandati fortis. vocati.
Iasu convertens vel conversio seu revocans aut revocato
Iasubites revertentes vel redeuntes seu revocantes aut revocati
Iathaba peccatores mea aut peccatum in eis
Iathoneus dominus perfectus vel domino consummatus seu domini perfectio aut domini consummatio. aut expectatio festinanti
Iathan domini humilitas vel domini exspectatio seu expectans humilitatem
Iathanael expectans humilitatem dominum vel exspectans humiliantem.
Iamadiath columba descendens cum vel columbaris defectus peccato
Iamath columba vel est syrum non est hebreum.
Iaur expectans incendium vel expectatio luminis
Iaus expectans consilium vel expectatio festinantis.
Iazer adiutus vel adiutorium seu auxiliatus aut auxilia
Iazias audiens dominum vel auscultatio domini.
Iabar mons fortis. vir suscitator.
Ibaboth recedit gloria vel translata est gloria
Ichanaan ne requiescentem vel translata est requies
Ichainathan durum hyrundinem vel consolatio eius
Ichonium durum vel invocata seu non est chalanus aut preparatio consolationis
Ichuciel spes dei vel sperans in deum.
Idus dilectus eius vel amabilis domino.
Idaias idem est.
Idida dilectus domini pro dominum vel amabilis domino per dominum. ipse est salomon quod dilectus domini dicitur quia fuit divina gratia eius qua eum diligeret dignatus est. cum utique in ea dilectione indignum reperit qui generabat manet ex eo qui reprehendit divina sententia de peccato perpetrato et in inordinato amore mulierum.
Idiada dilectio domini vel amabilitas eius.
Idieur saliens vel transiliens eos
Idox dilectus voluntarie vel amabilis violentia.
Idumea rufa vel rubea seu terrena aut sanguinea.
Idumei rufi vel rubei seu terreni aut sanguinei.
Ieabarim lapides transeuntium.
Ieroo vel aceru lapidum transeuntium.

Iebar mons fortis vel erectio dei suscitata.
Iebanias sapiens domino vel intelligentia domini
Iebee presepium vel exsiccatio.
Ieber inveniet fontem vel expectatio putei.
Iebethon vallis melior vel collis meritum.
Iegar eligens vel electio aut ipsum despiciens
Ieebalaam absorbens vel absortio seu absorbens ipsum
Iebnael edificans deus vel edificatio dei
Iebnehel idem est
Ieboth harena vel luctatio
Iebus presepe vel calcata seu conculcans aut conculcatio.
Iebusei presepe meum vel conculcatio mea.
Iecha torcular vel oppressio seu opprimens aut oppressi.
Iechaa torcular eius vel opprimens eum.
Iechaa luctans ei vel harena eius
Iechda magnificus vel magnificentia.
Iechaliam magnificus domino est vel magnificentia domini est.
Iechalian magnificus domino est. cubatio ipsius.
Iechim incubans ipsum vel incubatio ipsius.
Iechelia torcular laboris vel oppressio laboriosa.
Iechelia idem est.
Iechonias preparans domino vel preparatio domini.
Iechinam possedit ipsum vel iudicatio ipsius.
Iechiam iudicans ipsum preparatio domini
Iechinam acquirens ipsum vel acquisitio ipsius.
Iechmoem possidens ipsum vel iudicatio ipsius
Iechnam possidens ipsum vel preparatio ipsius.
Iechonias sic fons vel preparator seu preparans domino aut
Iechan excussio vel inclinati seu incurvati inclinationi
Ieichel oculus dei vel auxiliatus deo.
Iechre torcular lupi vel opprimens lupum.
Ielada manus maledicta vel manus maledictionis
Iedebos manus maledicta conturbans aut manus maledictionis angustiantis.
Iedea sciens dominum vel cognitio ipsius.
Iedi sciens me vel cognitio mea.
Iediel sciens deum vel magnificus deo.
Iedlaph manum tollens vel manum ad os seu manum sublevans ad manum sublevatio
Iedoa sciens eum aut [illegible] cognitio eius.
Iedan pulvis [illegible] vel inmoratio. applicatio.
Iedis accedens [illegible] vel applicatio seu accedens ad
Iedu accinctus ubi temptatio.
Iedua reportans eum vel accinctio ei.
Iedula manus maledicta vel manus maledictionis
Iepdaia inveniens domino vel apparitio domini.
Iephehel exclusio portam vel apertio dilectionis
Iephath apertio dei vel aperiens de
Iephleth excludens proximum meum vel apertio delectionis mee. seu mirabilis aut mirificator. dentatio
Iephanne nascens vel inveniens seu avertens aut intuens
Iegal propinquus vel redimens seu propinquitas aut re-
Iegali propinquus meus vel redemptio mea.
Ieglam respiciens vel despiciens aut contemptor.
Iehel vivens deo vel postulatio dei seu vivens deo aut expectatio dei.

Iechelis uiuens deo meo. uel postulatio deo meo. aut ex-
pectatio dei mei.
Iehu. uita uel exauditus. seu requies aut postulatio.
Ielada. cognoscens uel cognitio dei. aut manus sublevatio.
Ieleph. manum tollens. uel manus ad os seu manus sublevans.
Ieuda. plenitudo uel circumcisio
Iellus deus meus uel robur meum
Iemmas uiuens dominum uel uiuax domino.
Iemini. robur meum uel dextera mea.
Iemla portans maledictionem uel gemones accipientem.
Ieuheleth. uiuens uite. uel amaritudo pauoris.
Iemua mare. uel amara seu mutata uel mutabilis.
Iemmare. maria uel maris seu mutabiles aut marini.
Iemuel dies eius dei. uel dies est deus.
Iepsen aptum nomen uel apta auditio
Iepha. aperiens uel apertio.
Iephae. idem est.
Iephe. aperiens uel aperuit seu apparuit uel apertio
Iephon. aperiens dolorem.
Iera. timens uel timor seu inspiciens aut uisio.
Ierachon. auriga uel demoliens.
Ieremael dominum timens uel uisio dei
Ieramele. timens dominum meum uel uisio dei mei.
Ierameel idem est.
Ierameh idem filius. aut misericors inuenientibus.
Ierahon. timores uel tunebit seu timens sanctitatem
Ierapolis iudicium superius uel timore miserantes.
Ierehaa. auriga populi uel demoliens populum.
Ierubeel. iudicium dei uel diiudicans superiora.
Ieremias. excelsus domino. uel sublimitas domini.
Ieremia excelsus domino est uel sublimitas domini est.
Ieremiel. excelsus domino deo uel sublimitas deo dei
Ieras. timens dominum. uel timor domini.
Ierem. timens uniuale. uel timor domini est.
Ierih. odor uel luna.
Ierbaal. odor uiscerum. uel defectio deuorationis.
Iericho. luna uel odor est
Ierechoram. adorantes eum uel deficientes ei
Ieriel timens dominum uel timor dei. mortis.
Ierimoth. timens mortem. uel metuens altitudinem
Ierimaath. idem est.
Ieriath uirgini signum uel iudicii designatio
Ierinai deus excelsus uel domini excelsitudo.
Ieroam. timens populum uel iudicium populi.
Ierobolaus. iurgium habens uel iudicium habens aut iurgium
superioris. Iere timor inter uel timor uetustatis seu timens
laterem. aut timens deuorationem. dicans
Ieroboam. cum populo seu dicentem populum deus aut superius domini
Ierobolech iudicans ignominiam uel diiudicans confusionem.
Ieron timor uel peregrinatio. seu timendum aut peregrinus.
Ieromimus pulcritudinis uisio. uel diiudicans locutio-
Ierosolima pacifica. uel uisio pacis. nes.
Ierosalimite pacifica uel pacem uidentes.
Iersia aduena domini. uel alienus domini
Ieruel. collis dei. uel collis diiudicationis. tio
Ierusa. ruminans uel ruminatio. seu incolatus aut peregrina

Ierlim. pacifica uel pacis uisio uel timor perfectus aut ti-
mebit perfecte. uinum meum.
Iesa uetustas uel plancies siue saluatio aut deside-
Iessa. incendium uel sacrificium seu insule sacrificium aut
insule holocaustum. he.
Iessaar. incendium suscitans. uel holocaustum uigilia.
Iessarcho incensa suscitantes uel holocaustorum uigi-
Iessai. incensum meum uel in sacrificium meum insule sa-
crificium aut insule holocaustum.
Iesamari. uetustas amara. uel desiderium amaritudinis.
Iesan. uetustas ueterans.
Iesana. uetustas eius. uel innitentes eum.
Iesar. figmentum. uel tribulatio siue insule sacrificium aut
insule oblatio. chaphorephinem olim.
Iessar iudicii uel unctio mea seu uindicauit aut me
Iesbaam collaudans populum uel collaudatio populi.
Iesba. collaudans uel collaudatio.
Iesbachaia. collaudans summum uel collaudatio populi.
Iesba est in me. uel coequatus in. spontanee.
Iesmedob. est in me spontanee uel coequatus in
Iesboch. est eius uel tractus aut insule holocaustum
Iescha. tabernaculum uel unctio eius
Iesse. incendens uel incendium seu insule libami-
Iessene salus desiderium. uel saluatio requiescentis
Ieser. finxit. uel plasmauit seu fictio aut plasmatio
Iesserite fictores uel plasmatores. tas mea.
Iessei equalis saluator uel desiderium saluationis.
Iessem desiderium uel desiderans seu equalis me aut equali-
Iesspha. unctio uel tabernaculum
Iesphan. idem.
Iesi equalitas uel tabernaculum
Iesti. incendium in. uel sacrificium meum.
Iesias equalis domino uel saluatoris.
Iesiel. incensus domino. uel sacrificia dei
Iesimuch desiderium dulce. uel desiderata dulcedo.
Iesmachias. uetustas percutiens dominum uel figmentum
percussionis domini. tionis domini.
Iesmaias saluans desiderantes dominum uel saluatio requies-
Iesrael. sacrificans deo uel libatio dei
Iesua plantiens uel est desiderium meum. salus
Iesus. saluatio uel desiderium
Iesu equalis in. uel equalitas mea
Iesui. desiderans uel desiderium.
Iesuite desiderantes uel desideria. litas ignea.
Iesur dolor uel est in dolore seu salus luminis aut equa-
Iesuri. salus doloris mei uel saluatio in dolore meo
seu salus illuminans me aut equalitas domini.
Iesus saluator uel salutaris. seu salus aut salutaris.
Ietha. ostensio uel inclinatio seu superfluens aut
superfluitio seu inclinans populum aut excelsio cor-
Iethaam superfluus populi aut superfluitas populi
Iethaba. bonitas uel declinatio
Iethabatha. bonitas. uel bonitates seu declina-
uit. ut ueniat aut declinatio perfectionis.
Iethan uictor uel uniamentum seu eleuans eos
aut excelsio cor-

Iethaba bonitas. l. declinatio uenientis.
Iethabeth bona domus l. declinatio uenientis.
Iethela inclinatio stature. l. expulsio iniquitatis.
Iether. modicum residuum l. modica residuitas.
Ietheth. donans l. donatio
Iethnaam. possidens populum. aut possessio populi.
Iethra. profluens. l. honorabilis
Iethraam. honor populi. l. profluens populus
Iethia. honor dei. l. superfluus deo.
Iethrai. honor meus. l. superfluens mihi
Iethram. honor domini. l. superfluitas glorie.
Iethri. superfluum. aut uestibiles aut ordinatio
Iethritel superfluus. l. honorabilis
Iethur. ullus. l. ordo. seu ordinans aut ordinatio
Iethus executio l. sublimitas
Ieu pocens. l. commotio seu maleficus. aut maleficium.
Ieus. idem est.
Ieusa. ipse parcens ei. l. ipsa commotio eius.
Iesau diuinus. l. diuinatus. l. habitator aut asilium
Iezabel est. i. e. l. est fluxus sanguinis
Iezabel fluxus manus. l. fluens sanguine seu co-
Iezanias. uiuet eius l. auret eius seu audiens dominum
aut asculatio domini
Iezarite. fortes. l. auxiliarii
Iezehel. fortis dei. l. apprehendens dominum.
Iezechias. fortis dominus l. apprehendens dominum seu confor-
tans dominum eum. aut deus confortatio eius.
Iezechiel fortis l. apprehendens. seu deus confortatus eum.
Iezer. fortitudo l. adiutorium.
Iezerite. fortes l. auxiliarii. domini asculatio domini.
Iezihel. audiens dominum l. asculatio dei.
Iezilia fortis labor l. adiutorium laborantis.
Iezonias. uiuet eius aut auret eum seu audiens dominum
Iezra. semen l. seminator
Iezrahel. semen dei. l. seminauit deus.
Iezrahelite. seminantes deo l. seminatores dei.
Iezraia. semen domini l. seminat domino.
Igaal abiciens. l. in reuelatione.
Igar. aceruus. l. inuolutio. syrum est non hebreum
Igar seducha. aceruus testimonii l. inuolutio testimoniorum
Igachamis collegium mandatum humile l. terra domus bythonis.
Ituream aduena l. electitorum seu super ea. aut fugitiuo.
Iudi. uictus diluculi. l. expositionis illuminatio
Iudaia. uictus diluculi. aut confessio illuminans.
Ioaa. uiuentes l. recentio
Ioas uiuentes eum l. recentio eius.
Ioacar uiuens fortitudine l. terra uiridis seu do-
minum uidens aut domini fortitudo. fortitudo.
Igachas. fortis l. robustus seu domino fortis aut domini
Ioab inimicus l. inimicitie seu est pater. aut eius paternitas.
Ioachim non est preparatio l. ubi est preparatio. seu do-
mino preparatus. aut domini resurrectio
Ioada domini fuerunt. l. domini testimonium.
Ioaden deus testis celi. l. dominus testificans fontem.
Ioaida que est tenella. l. que est declinata seu domino
dilecta l. domini dilectio.
Ioachaz id est quod ioacaz pater supra.
Iohahe ipse cognoscens l. dei cognitio seu cognos-
citatum aut cognoscens principium.
Ioaaan decus decusi. l. domini pulcritudo. domi-
Ioarib deus suscitans montes l. domino uigilans fortem.
Ioathan deo exaltatus l. domini exaltatio. laborantis.
Ioas spirans l. temporalis seu dominum sustollens aut domini p
Ioathan perfectus l. perfectio seu consummatus aut consummatio
Ioathas perfecte sustollens. l. columnata plasmatio dei
Ioaz. domini uidens l. domini fortitudo seu ubi est apprehensio
Iob. dolor l. orbitas aut ululans
Iob magus l. magnus seu dolens
Iobab distillans. l. mago patre seu magnus.
aut dolens l. illuminationis distillatio. filio.
Iobal ablatus l. ablatio seu diminuens aut diminuens
Iobuna magus donatus domino l. dolor gratie domini.
Iohel. magus dei uel dolens deo. aut domini intelligentia
Iochabel domini gloria l. domini preparatio seu domini libanum
Iochel genera diuinum l. preparatio dei
Iochelam. compungens eos l. compunctio eorum
Iod sciens l. principalis l. dominator aut dominatio.
Iodae ipse cognoscens l. domini cognitio seu cognos-
citatum. aut cognoscens principium.
Iohel domino fuerunt. l. dominum testificans
Iohezer domini fortis. aut domino separatus. minuantur
Iophe domini os l. disciplina seu deus elegit aut deus hy
Iogli germinans l. despiciens cio eius
Ioa domino reddens. l. domini fortitudo aut donans ei aut domini
Iohanna domini donum l. domini gratia. aut domino gratia cuius
Iohanna deus misericors. l. domini uita seu domino gratus
Iohanna deus gratus est l. deus uita eorum.
Iohannan. orat donans l. domini donum.
Iohannem domino donatus l. domino gratificatus.
Iohannes domini gratia. l. in quo est gratia. seu cui donatum
est. aut cui donatio a domino facta est. incipiens
Iohel. diminuens. l. initians sum defluens aut
Iohel sint dei. l. incipiente deo seu est deus aut est deus
Ioachim qui est consurgens aut domini resurrectio
seu deus suscitans aut domino suscitante.
Ioiada deus cognoscens. l. domini est cognitio
Ioiadahe. domini cognitio. l. ipso domino cognoscente
Ioiadan. deus cognoscens fontem l. deus cognoscens eorum.
Ioiarib. domini ultio. l. domini iudicium. domi
Ioiaram domini exaltans l. domini exaltatio aut deus
Ioiara. matutina l. dextera eius na.
Iona columba l. dolens seu ubi est donatus aut ubi est do
Ionadab domino obediens l. domini spontaneus. natus deo.
Ionadab columba perpulsa l. donatio patruelis
Ionas. dolens l. donatus seu cui est donatum aut quod est do
Ionathan columba ueniens l. columbe donum seu co-
lumba dans aut domini donatio. natio mea.
Ioni. columba mea l. donans mihi seu donum meum aut do
Ioppe. pulcra l. pulcritudo.
Ior riuus l. fluuius. mini sublimitas.
Iora riuus eius l. fluuius eius. seu mons sublimium aut d
Iora bech domus excelsa. l. domus sublimium.

Iorai. viuus sermo. vel fluuii punctionis
Ioram qui excelsus est aut domini sublimitas.
Ioram. viuus dom. vel fluuii. fio eorum aut assumptio eorum
Iordanis viuus iudicii vel fluuii iudicantis seu descen
Iore vir excelsus. vel fluuii exaltatio   vel exaltatus
Iorem vir eorum vel fluuii eorum seu excelsus viuus aut flu
Iora semita mandati vel domini saluatio. tas vel surrectionis
Iosabeeoh i. est saturitas communis vel est satie
Iosabeth domini saturitas. vel domini iuramentum.
Iosabia i. est incensum domini. vel in quo est iuramentum.
Iosaph domini speculum vel domino iungetur seu domini labium aut
domino augebitur.   dictum aut domino iudicabit.
Iosaphath ipse iudicans. vel ipse iudicat seu domini iu
Iosedech. domini iustus vel domino iustificatus.
Iosedech. idem est.
Ioseph. augmentum vel appositio
Iosephus augens filius vel apponens festinationem
Iosphat ipse est liber domino vel ipsa libertas domini.
Iosias i. est incensum domini vel in quo est sacrificium.
Iosophonias domino absconditus vel domini speculator
Iosaias i. est salus domini vel in quo est saluator domini.
Iosue salus vel saluatio seu saluator aut saluaturus.
Ioth scia. vel principium aut seu dominator aut dominatio.
Iotha est perfectus vel est perfectio seu est domini perfectus aut domini perfecto.
Ioatham. domini perfectio. aut domini consummatio seu perfectio eorum
Iotham scia dei vel principium gentium.   seu consummatio eorum.
Iouis ipsum hi vel deus ille
Iosabaad domino ductus vel domini ductio.
Iozabad. domini fluens torrens. vel domino currens fluctio.
Iozadab. domino donatus. vel qui est donatus a domino
Iozabech. domini dos vel que est donata a domino.
Iozachar domino ultio vel domini est meditum.
Iozades domini fortis fuit vel domini forte celsitudinis
Iozarib domini ultio vel domini diiudicatio.
Iozam domino ductio est vel domini obuia est
Irad ciuitas descendens vel ciuitatis descensio seu
uigilans fuit aut suscitans testimonium.
Iras frater meus uidens vel fratris mei uisio seu uigil aut
suscito ille aut uigilans plasmatio
Is vir vel assumptus
Isa. mulier vel assumptio
Isaa. viuus vel gaudium
Isaar. vir uigilans vel vir suscitator   est merces mea
Isaarite viri uigilantes vel uiri suscitatores
Isachar est merces vel domini merces seu in mercedes aut
Isacharite qui sunt merces vel domini mercantes seu uiri
mercedum aut in mercedes mee.   vir assumens.
Isai salus mea vel domini salutare siue vir deuorator aut
Isaai domini salus vel domini salutare.   vir suscitator.
Iscar vir paruulus mei vel vir tuus seu vir uigilans aut
Isari. vir paruulus mei. vel vir innouationis seu vir sus
citantis me. aut vir uigilantis mei.
Isboac vir tecum vel vir deuorator   ph.
Isbesam. vir deuorans populum vel assumptus in fortitudine
Isboseth. vir confusionis vel assumpta confusio.
Ischarioth vir memorie vel est mercedes seu memoria mor
tis aut memoriale dei.
Ismuth. vir desertus vel assumens dissipationem.
Ismahel vir auditus vel assumens auditionem dei.
Ismahelite. viri auditi dei vel assumentes auditiones dei
Israel. mens uidens deum vel est uidens deum.   directus dei.
Israhel vir uidens deum. vel princeps cum deo seu dei uisio aut fortis
Israhelita. mens uidens deum suum. vel princeps cum deo suo. seu est
uidens deum eius. aut fortis directio dei sui.
Israhelite viri uidentes deum vel assumpti principes cum deo.
Isuar. vir paruulus vel vir munimentis seu vir salutis
aut assumptio salutaris.
Isui vir loquens vel assumptio salutis
Ithala mitte excedens vel mitis excessio.
Ithalei. mentem excelsus. vel mite excedentes.
Ithamar insule palma seu insule amaritudo vel ue
amarus. aut in gemitio.
Ithurea. montana vel sublimis. syrum est non hebreum.
Ithurei. montani vel sublimes.
Iohue mons excelsus. vel mons sublimitatis.
Iubileus annus remissionis. vel annus remissionis.
Iuchal. potentia vel fortitudo.
Iuchadam potens opprimens eos vel fortis oppressio eorum.
Iudea. confitens dominum vel glorificatio domini
Iudaismus. laus vel confessio
Iudaice confitentes vel glorificantes
Iudas confitens vel glorificans.
Iudea confessio vel glorificatio
Iudei laudantes vel glorificantes.
Iudi. confitentes vel laudantes.
Iudith. confitens vel glorificans.
Iulius incipiens vel principium.
Iulia et minuit et minia consummat.
Iuppiter. minime separans vel separator.
Iustus elatus vel elatio seu proponens ipse alienatus
Iuth principium vel dominatio   tione.
Laabaddon. apolion grece exterminans vel exterminator la
Laabim deuoti inflammantes seu deuotio aut inflammatio.
Laada flamma iudicii vel deuotio.
Laadon potens vel indigens
Laamas iniquitas vel ad iniquitatem.
Laadan potens vel indigens seu solitarii aut solitudo.
Laban. albeum vel albedo seu candoris aut candor filio meo.
Labana. dealbans eum vel candidatio eius.
Labaoth. uenientes vel egredientes
Labeth. acceptans vel acceptabilis.   ratio.
Labem. candor vel candidum seu cor ego. aut cor filio meo
Labim deuoti vel inflammantes. siue deuotio aut inflam
Labo ingrediens vel ingressio seu uenientes aut ingredientes.
Labaoth. idem est.
Lacedemonia consurgens silentium vel consurrectio sanguinea.
Lacedemones consurgentes silentio vel consurgentes san
Lachis in quo est vel habitans vir.   guinei
Lachoth. consurgens. vel consurrectio.
Lachim consurrectio vel ad consurgendum.
Laed ipsorum sibi uiro. vel ipsorum vir sunt
Laphidon. lampas vel aut osculum ab ore non ab osse.

Lael in deo ł in deum uir suus.
Lais leo ł albus leonis seu ipse reuersus uir aut ipse uiz
Laisa leona ł in salem seu filia leonis aut filia leonis
Lamathara signum ł condicio seu ad signum ł ad conditum.
Lamazathan idem est. tio aut firmamentum.
Lameth cum est nomen littere ł filia adiutorium siue eruc
Lamec doctrina ł disciplina cordis seu cor finies aut con
seruitutis. humilis aut est humilitas.
Lamech cum est nomen hominis percutiens aut percussus seu
Lamuel cum quod est deus ł in quo est benedictio.
Laodicia sunt inuoluti ł natiuitas expectata seu dei
amato domino aut dei amabilis domini.
Laodicenses fuerunt inuolutibus ł natiuitates expectare
seu dei amate domino aut dei amabiles domini.
Laomium dei ł uxor seu phylacteria mulierum dei aut
princeps mulierum plorans. tio.
Lapidoth fulgor ł fulgur seu fulgurans aut fulgura
Larma sublimitas ł consurrectio.
Lasa salus ł saluatio seu in sale aut saluationem.
Lasabi spauit in me ł in domino spes eius.
Lasareus salus donata ł saluator a domino
Lathlusim fabri uel malleatores.
Lazarus adiutus domini ł auxiliatus a domino
Lebana albedo ł candidatio
Leben candidum ł edificatio cordium
Lebeus corculum ł cum cor.
Lebna lateres uel cementum.
Lebni lateres ł cementa.
Lebuchni lateri ł cementarii
Lebona albedo ł candidatio.
Lecha gena mea ł maxilla eius.
Lechi gena mea ł maxilla mea.
Lechil gena mea ł maxilla assumpta.
Lechum consurgens ł consurrectio
Ledam flamma iudicans ł exurgens iudicium.
Lemas iniquitas ł ad iniquitatem.
Leoch flamma mea ł exultans pauoris.
Legbacha ignis ł incendium.
Lehem panis ł refectio liberatio mea.
Lemazabathani ut quid dereliquisti me ł in quod est dere
Lesa salus ł saluatio aut in sale aut in saluatione
Les ad nomen ł ad auditionem. vis
Lesemdem ad nomen iudicium ł ad auditionem iudicii
Lenabod uenientes ł edificantes
Leui additus ł appositus seu sumpto aut presecutio
Leuites adiectio ł apposito seu applicatio aut applicatio
Leuiathan presequentes eos ł additamentum eorum.
Lia laborans ł laboriosa
Libanus albus ł candidus seu candor aut candidatio.
Libim factura pelles ł facientes paleas.
Libna uenientes ł uenientes uel ad suscitationem
Lichoonia suscitans ł suscitatio seu ad suscitandum
Lichaonii suscitantes ł suscitatio seu ad suscitandum
Lio consurgens ł lacrimas fundens.
Lisia lacrimas fundens consurrectio eius oxiulio.
Lisius consurgens suscitans ł lacrimas fundens aut lacrimas
Lisii consurgentes ł ipsi suscitantes ł lacrimas fundentes
aut lacrimarum effusiones.
Lisaonia suscitatrix ł suscitatio
Lichonienses suscitantes ł suscitati
Lidi geniti ł edificati
Lidia nata ei ł edificatio eius
Lidii nati ł edificantes
Lidda utilis ł edificata.
Linus albus ł candidatus.
Lisania nata temptatio ł natiuitas temptationis.
Lisia gignens ł gignatus.
Lisimacus gignens perditionem ł generationis perditio.
Lisata egenus decorem ł gignans decorem.
Listus utilitas angustie ł utilis tribulatio.
Liustratos utilitas uel presolutum seu gignans lacrimas
ne aut utilitas sui ł ...
Lobna alba uel candida seu candor aut candidatio ...
Lobein albus uel candidus seu cor tuum aut cor filii mei
Lobni albus ł candidus seu albor aut candidatio. ...
Lobinti albi ł candidi seu albedines aut candida
Lobem albus ł candidus seu cor tuum aut cor filio meo.
Lod inclinatio ł declinatio
Lodabar ipsi uerbum ł ipsi formocinatio.
Ladadid ipsi fuit ł edificatio ipsi
Lodadim ipsi eius ł ipsa iudicium.
Loide consecutio utilitatis ł quod consecuta est utilitatem.
Lomna lateres candidati ł lateres candidatio ...
Loommim phylarchi mulierum cerium ł principes mulierum
Lochi iacens ł declinans seu iuncta aut ipse consolu
Lochan ipse colludens eos ł ipse iunctus eorum. ...
Lochan iunctim ł collusio seu declinans aut uocatur
Loche iunctum est ł ipsa collusio.
Lucas ipse eleuans ł ipse consurgens
Lucius idem est ł ueniam proferens.
Lud inclinat ł declinans seu ... aut ... uelut
Ludei inclinati ł declinationes seu forte presumit au
Luchi gene ł maxille
Luza nux ł amigdalum.
Maabeel congregatio dei ł congregatio dei.
Maacha molliens ł confractio. perditio.
Maachati sitis est mea ł sitis ... mea seu uenit cetus aut uen
Maada mensura sui mei ł ... sufficiens testimonium mei
Maahi congregans me ł congregatio mea.
Maala chorus ł infirmitas
Maaph de nichilo ł de doctrina.
Maalath chorus precatorum ł infirmitas equalis
Maaloel laudans deum ł laudatio dei
Maalmeon de habitatione ł habitantis habitatione. ...
Maalon de fenestra ł a principio seu gloriantis aut fenestra
Maana congregans populi ei ł congregatio populi eius.
Maanite populi congregata ei ł congregationes populorum eius
Maanias desiderium ł desiderabilis. ...
Maara amara ł donum mea seu ex uisione aut ex ...
Maareth fouea ł spelunca.
Maasias homines domino ł assumptio domini.
Maathi desiderium ł desiderabilis.

Mabar. murum sublevans. vel munimen vigilie.
Mabdial. munitus deo. vel munitio dei.
Mabdielthe. muniti deo vel munitiones dei.
Masan. munitus vel protegens seu munimen aut protectio.
Mamar. muniens vel munitio
Macha ingenium vel peritio
Maccha. idem est. [gemmasc-]
Machabe protegens vel protectio seu peritiens aut ingeniosus
Machabei. protegentes vel protectiones seu peritientes aut in-
Machim subactus iam. vel mollicies mea.
Maceda. exustio vel orientalis seu prius aut antecedens
Macedon. exurens vel exustio seu oriens aut antecessum
Macedonia combusta vel combustio seu eodem orientalis. [loqu-]
Macedones comburentes vel combusti aut antecedentes aut orienta-
Macelloch. cetus vel cetus seu congregati aut congregationes
Macellot. idem est
Macellia. exurens deus vel orientalis domini.
Macer simul vel definitio.
Macher oriens mea. vel antecedens.
Machi. quid est vel qua est seu rex meus aut regnum meum.
Machiel. rex meus deus. vel regnum meum dei.
Machimach. quid est donum vel quid est donatio. [intrinsecate]
Machir. venundabit. vel vetitus seu videns aut de
Machirite. venundabuntur vel vetiti seu videntes aut de intrinsecus
Machmas humilitas vel attrectatio. [statis]
Machmatath humilis attrectata seu tangens aut humilitas elevatio
Machon. genitor vel concupiscibilis
Mada. mensura vel quam sufficiens. [plasmatio.]
Madaa. mensuram veniens sustollens sufficientie venientis
Madabena salutem eius. vel memorie eius seu salutis eorum aut veniens eorum.
Madai. mensura mea. vel quam sufficiens tu.
Madahel. turris mea deus. vel defensio mea deus meus.
Madan contradictio. vel habitaculum seu mensura domini aut sufficientia generatione
Madbares. heremi vel solitudo.
Madai. mensura domini vel sufficiens domino.
Madian. de causa. vel de iudicio sive in causa aut iudicium
Madianites ex domo vel diiudicans seu aut contradictio [tes.]
Madianei ex domo vel diiudicantes seu iniqua aut contradictione
Madianite. idem est
Madon. turris reditum. vel mensura fui
Madim. iudicium vel diiudicatio
Madmena. mensura mensium. vel quam sufficiens ex ipsis
Madon. contradictio. vel habitaculum seu inhabitatio. aut inhabitatores
Maspha speculator vel speculatio. vel de speculo aut de spe- [culatore.]
Magal columna. vel transmigratio.
Magala transmigrans eum. vel columna eius.
Magalim. columne. vel transmigrationes.
Magbena defendens filium. vel defensionem filii eius.
Magdal. magnitudo vel turris seu preminens aut preminentia.
Magdalel. turris dei vel magnificavit me deus [eius]
Magdalum magnitudo vel turris seu defendens aut preminentia
Magdalene magnifica vel preminentia seu turrensis aut de turre salutis.
[Magdalena ...] accepit a deo. aut magnificavit me deus.
Magdael. turris dei vel magnificavit dominus seu in latrunculos
Magdalgad. turris pirate vel defendens accinctum latrunculum
Magdol. turris. vel magnitudo. [seculum]

Magdala. turris eius. vel magnificavit dominus.
Magdola quasi grandis. vel quasi turris seu quasi est magnitudo
aut quod est magnificentia
Maggeda. nuntians vel annuntiatio.
Magedan fructus domini vel annuntiatio generationis. [tecte eius]
Mageddo temptatio. vel de temptatione seu pomorum eius aut fructum
Maggedan. temptans vel temptatio seu tecta eius aut ibi
Maggedon. idem est [statio]
Magged. tecta pauperis vel temptatio cute. [cubitorum.]
Magnai. tangens vel tactu seu mille cubitum aut mille
Maggad. dogma vel tectum seu de tecto aut de dogmate
Magog guttur vel de fauce
Magron. guttur meroris vel de fauce iniquitatis
Maari domini visionis. vel amaritudo mea.
Mahelehim ex patre dei vel ex vita excelsa.
Mahuhahel. ex vita dei vel quid est deus.
Maida. contradictio vel mensura sufficiens.
Maiam desideratus eius vel desiderium eorum
Malach. angelus vel nuntius.
Malachi angelus meus vel annuntiatio mea.
Malachiae. angelus domini. vel annuntians dominum
Malachim liber regum
Malachim. nuntiant eis vel angelis eorum
Malachoch angelus eorum vel annuntiant eos sione.
Malachi. laudator meus vel laudatio dei
Malalehel. laudans dominum vel laudatio dei
Malaoch. angeli vel annuntiatores
Malasar. laudator principis. vel despector angustie.
Malathia. visio vel divisione seu despiciens aut despectio
Malatha. seu despectans aut despectio
Malacha. regnum vel principatus.
Malchi. rex meus vel principatus meus
Malchia. regnator deus vel principatus domini.
Malchon. rex meroris. vel princeps iniquitatis
Malchus rex consilium vel princeps festinantium
Maleachiel annuntians declinationem
Malech. nuntius vel regnator
Maleloch. angelus nuntius vel annuntians declinationem
Maloch. princeps. vel annuntiator
Malohot. angeli vel annuntiatores.
Maloche. plenitudines vel adimpleti
Mambre. divides vel divisio seu claritudo.
Maur perspicuitas
Mambres mare in capite vel mare pellicium.
Mamoazer de longe eligatus. vel elongatus aut alienatum.
Mammon. lucrum pecunie. vel cupiditas divitiarum.
Mammone. divitie vel cupiditates utrumque autem nomen est
syrum: pre hebreum utrumque:
Mamucha. elongans calorem vel alienatio prostolationis
Man quid vel quomodo
Manna quid hoc est vel questio est istud
Mana donans vel requiescens [stium]
Manaa munus vel consolatio seu sacrificium aut holocau-
Manaach. munia vel consolationes seu munus meum.
Manach sepulcrum monumentum seu veteres aut consolatio.
Manahom consulens vel consolatio.

Maacen. castrum l' tabnaclm. ꝯ q oblitus est.
Maachi. rex requies l' sepultum. lationes.
Maanaim. castra l' tabnacla seu refectiones aut glo.
Maasee necessitas l' obstupescens. seu oblivio sua aut ꝯ
Maath. minus l' minuit seu cōplens aut cōpletio.
Mahu qd nā h est l' quo ē istud seu cōplens pauorē.
Mamaamoth inuenit l' sicut illo
Malus qd laborat l' quo laboriosus est.
Manue. requiescens l' requiem
Maoch. euirat' l' euiratio
Maol. chorus l' plenitudo
Maon habitaclm. l' habitatio. eo₂
Maron in habitatione uidens. l' habitaclm fortitudinis.
Mapsa minimum l' p̄tectio.
Maspham. minuens eos l' protectio eo₂.
Mara. amaricans l' amaritudo.
Maradach. amara contencio l' amara iactantia seu
mare commotes. l' amar' arrogānē.
Marai. amaricans me. l' amaritudo mea.
Maraioth. amara scia l' amaricans dnm siue
amara commotio. l' amaricans concedens
Maranatha in dnī nri aduentu l' qd d nr aduento
siriū est ū hebreū.
Maranatha in dnī nri aduentu. l' qd dicat
Marath. amarum ꝑ ul amaritudo pcc̄i.
Marchaboth quadrige l' quadrigantes.
Marthus conractus l' desiccatus.
Mareul. amar' l' declinat' cor' aut sublimis mādato
Mardach. amara contricio ul impudens cōterens. ni
Mardachai. amare conterēs l' ccure l' amara cōtio deuorans
Mardocheꝰ. amare conterēs ꝑimudēce l' amara ꝑtu ꝑimudē
Mares. amare tollēs. l' amara plasmatio. scia.
Marsa. a capite l' a ꝑncipio.
Maroth. amara uita l' amaritudo
Maria. illuminata l' illuminatꝯ
Maria stella maris l' stella maris seu mare illuminans
aut mare amarorum l' ꝓo aut smone māstat dna.
Maribboth. lites l' iurgia seu dictiones aut ꝯdictōes
Marimoth. legant l' ꝯnes seu amara mors aut amara
mortis. plasmatio.
Marsa. a capite l' a ꝑncipio seu amare tollēs aut amara
Marona. amar' homo l' amara receptio
Marodach. amara ꝑcatio l' amara ꝯtrio
Maroach. amara scia l' amaricans dnatio tincta.
Madra. sublimis l' de excelsis seu amare elicatū amara
Marona. amare hūndans l' amara egressio.
Marsa ꝑuocans l' irritans ꝑo ꝯ smone dnans
Masa. homo l' assūptio
Masaa. dnans eum ul assūptio eius.
Massa. pondus l' alleuiatio. nouans testamentum.
Masada retinēs l' recipiens seu assumēs ꝑincipē aut ho.
Masoph. retra mecondentia l' adulatione robor
Masai. homo meus l' assūptio mea
Masara. homo dno. l' assūptio dnī.
Masal. ꝑbia ꝑabola l' ꝑabolam. cio gracie.
Masan. mendicatus l' mendicatibz seu hon' dei aut assūp

Masoch ꝑincipal' ꝑuatio
Masepha speculator l' speculatio
Masephath speculatio l' contēplatio
Masia. homo dno. l' assumptio dnī.
Masoma ꝑ spa l' seda seu sedans aut sedatio
Masora. eruditio l' disciplina
Masorai. erudit. l' disciplinati
Maserecha liberans ul' aralys̄ue seu liberatio. orbis
aut uectigal uarium sup humerales.
Masrephoth specl'ans sup inducitui l' cōtēplatio
Masseroth specule l' uestigia seu munitiones aut ꝯ
Masepha speculatio l' contēplatione seu de speculatio
Masphath cōtēplans ꝯte l' speculator pcc̄i.
Masphe contēplatio l' speculatio
Masia homo dno l' assūptio dnī.
Masloth ꝑbia l' ꝑabole
Masma. exaudiat ul exauditio
Masmana. auditor domi l' exaudiens gratiam
Masob. homo sui l' assumptio similitudinis.
Masobia specl'ans dnm l' assumptio dnī
Masrecha. uectigal uarium l' attracta liberatio. inorbis
Masrephoth specl'ans sup inducitui l' cōptator sulphuris
Massa homo impium l' assūptio iniquitatis.
Mathana. donans l' donatio seu ꝑutiu aut humilis ꝑeri.
Mathalaim. consumans eos. l' ꝑfectio eo₂
Mathana. manus l' donatio. cio gre.
Mathan. donans l' donatus seu donator domi aut dona
Mathana donans ei. l' donatio eius
Mathanai. donum eius mi. l' donatio eius mea.
Mathania donans dno l' donatio dnī.
Mathaniam. donat' dei eo. l' donatio dnī eo₂.
Mathanie. donatores l' donati seu donatores domoꝝ
aut dominatores gratiarum. vo me
Matharis complicita. l' complicatio seu cōplicit' aut cō
Mathath donans potum. l' donatio calicis.
Mathathia donans potum ei. l' donatio eius
Mathathias donatus a dno l' donum dnī alicui.
Mathatha. dulcis saturitas l' dulcedo satietatis.
Mathetha. donans ei. l' donatio eius.
Mathis. donator cōsilii l' donum festinationis
Mathania. donator gratie dnī. l' donans donatione dnī
Mathias donat' dno l' donatio dnī ꝑ uida. lusiul' loco
Mathalam cōsumans eos ꝑpone
Matharoth. ꝑsecutio. l' uirga descendens
Mathreth. ycomonus. l' dispensator
Mathusale. dono indigens. ul donator dormiens.
Mathusalam mortis misit l' mortis emissio. seu
mortuus interrogator. aut mortuus ē aū interrogator
Mauel. uiuens dno. l' uiuit deus. siue ex uita.
Mauman. equus est de longe l' ex uita alienator.
Maza ex hac l' ex ista
Mazaroth radiatio. i. signa oroscopi. l'. xii. horas
Mazoroth radiatio. i. signa horas q' marthe. asplane
Mazoroth. radiachon. q' marthe machna. xii signa
Mazhaz ex hac l' ex ista dnatio.
Mazia idem est.

Maroth ex hoc tempore vel ex hinc visio   dulcitudines.
Mazmoth iniuncta vel disciplinę seu successiones aut ex
Messthedem ab oriente vel quod orientem
Mechira percussio domino vel percussio domini
Mechinat humiliat vel attrectatio
Mechue basit quiescentis vel venundatus.
Mechanoch sublimis vel suspensus.
Mechorath venundata vel venundatio seu bases aut substractio
Mechorath venundatio mea vel venundatio mea
Mechurach venundatio vel venundatio.
Mechurachite venundati vel venundatores.
M bab. senes antiqua senes antiquorum.
Medavena hominis vel ponderis sive de homine aut de ponderibus
Medad mensus est vel adquiescens seu mentiens aut mensurans
Medala aque sublimes vel mensura antiqua.
Medan iudicium vel respondens sive mandatum aut responsio.
Medana aque eminentes vel aquarum eminentia.
Mede mensura vel aque eminentes.
Medemena mensura miserum eius vel aque eminentes.
Medana aque sublimes vel aquarum sublimitas.
Medi adequati vel mensuratores.
Media mensura vel adequatio
Medin mensurans dolorem vel adequans murmurationem.
Mede idem est.
Meber e contra vel ulterior
Meezabel benigna dei vel benignitas dei.
Mephaath impetus aque vel impetus aquarum
Mephaath speculum viri vel speculatio pauperis.
Megra despectio vel confusionem vel despectio ignominię.
Megluc despicientes vel confusionem vel despectio
Meida contentio vel mensura sufficiens
Meezabel benigna dei vel benignitas domini.
Mela vallis salis vel vallis salsa.
Melcha regina vel regnatrix
Melcham regem eorum vel rex eorum.
Melchi rex meus vel regnans mihi.
Melchias rex domini vel regnum domini.
Melchiel rex meus deus vel regnum meum dei.
Melchiche reges dei vel regna mea dei.   iustitię.
Melchisedech rex iustus vel rex pacificus seu rex pacis aut rex
Melchisue rex salvator vel regnum salutis. alias rex meus patronus.
Melchisue rex loquatur vel regnum cantilene seu rex meus cantans
Melchom rex eorum vel principans eorum
Melchon rex meus vel princeps iniquitatis.   lunula.
Melchonach fulcrha vel regna seu reges induti aut regnum eius
Melea vallis salis vel vallis salsa.
Melech regnum vel regnator.
Melech chorus vel a principio.
Melechi chorus meus vel a principio meo.
Melechialchor domino vel a principio domini.   mandatum humilitatis
Melechme tormentis vel tormentorum seu mandatum humile aut
Mello plenus vel plenitudo seu adipes aut impletio.
Melodi pleni vel adipem seu plenitudines aut impletiones.
Mella — ripa vel maritima
Melbach vallis salis dolorem penitentię. lapidum aduratorum.
Mellucharem vallis salsa maris, vel tritus lapides vel vallis ignea

Mellucharem idem est.
Meluch plenitudines vel adimpletiones.
Mem a quo vel ex ipso aut manifestatio
Memucana apertum vel manifesta seu apertio.
Memphis os vel ab ore seu os eius aut os ex ipso   ma-
Memphiboseth os confusionis vel ignominie aut de ore ignominia
Memphion os meroris vel de ore iniquitatis.
Mennum ex quo quid vel ex ipso ibi.
Menni aque meę ex quo de vel iussa quotionis
Men mensura vel ex ipso
Menna numerata mea vel ex ipso incitans me.
Menelaus iussa maledicta vel ex ipso maledictus.
Mer apertus vel manifestus seu illuminans aut illuminatio
Merab multitudo vel de multitudine seu manifestans patrem
aut illuminatio patris.   luminant suscitationem.
Merari amaricans vel amaritudo seu aperiens vigilat aut il-
Merarite amaritudines vel amaricati seu aperientes vigilias
aut illuminantes suscitationem.
Mereum apertum civitatibus vel illuminans occursum signi.
Mere apertus vel manifestans sive illuminans eum aut illuminatio eius.
Merea rebellis vel apertio seu illuminans eum aut manifestatio.
Merephbeth foventes vel incubans seu incubabat aut confovebat
Meremoth vel meremuth aperiens mortem vel illuminans mortuos.
Meribbaal litigans cum magistro vel litigans in magistrum aut li-
tigantem contra altissimum.
Merib multitudo vel de multitudine.   amare contritus
Merodach amara contritio vel amaritudinis contritus aut
Merom aut vel profunditates
Meron illuminans mentes vel manifestans iniquos   pec-
Meronach illuminans mentes peccati vel manifestans iniquitatem
Meronathite idem est.
Meroth aperiens visionem vel illuminatio formidinis
Meraz confusionem vel confusum seu archanum aut aque lacrimarum.
Mes hospes vel hostis seu mensurator aut mensuratio.
Mesa eundo vel aqua rara   tia eius.
Mesa hospes eius vel hostis eius seu mensurans eum aut mensura-
Mesa hospes salvans vel mensura salutis.
Mesa aqua rara vel appropinquatio seu dans potum aut appropinquatio.
Mesech appropinquans vel potum dans seu hospes tristis aut hostis felicitas.
Meselem hostis nutans vel reddens redditionem seu mensurans.
Mesaloch evadens iniuriam vel aqua rara declinatio vel mensuralis.
Mesamelech potum dans choro vel appropinquans a principio.
Mesarchamens vel extraxit seu compulit aut compulsio.
Mesech deficiens vel prolongatus seu defecto aut prolongatio
Mespha speculator aut contemplator seu speculatio aut contemplatio
Mesellemia capiens eos domino vel palpatio eorum dei.   tiones.
Mesmoth iniuncta vel disciplinę seu successiones aut expectu-
Mesezabel benignitas dei vel mensuratio domini.
Mesphar speculatorem sufficientis vel contemplatio eius vigilia
Mesphareth hospes hiantis vel hostis hiatus
Mesphe hospitis laqueus vel hostis disciplinę
Messias unctus vel unctio seu christus aut unctus.
Messalam hospes salvus vel mensura civitatis
Messallam capiens eos vel palpatio eorum.
Mesopotamia elevata vocatione vel elevatio eiusdem vo-
cationis secundum illo ex mensura egyptium appellatio

Melzam. hospitans eos vel in sura eorum.
Melech. varius vel varietas
Mesulam. mensura doloris vel hostis anterior
Methica. dulcis vel dulcedo.
Methicha. virga vel ereectulus. astitias.
Methabeel. benignus uir hic vel quam bona devoratio ve-
Methabel quam bonus deus vel quam bona divinitas.
Methabeel. idem est.
Methir. dulcedo videns vel dulcitudo.
Messin. salvans eos. vel attractio eorum.
Meza. ex hoc. vel ex isto.
Mezaba. aqua aurea vel filia auritus fluitio.
Mezaab. elevata vel super eam seu aqua fluens aut aque
Miamin quis nimis fecit. vel cui donatur.
Mibaar. electus vel electio seu de electo aut de electione
Micha. quis hic adhuc loci. vel quis ubi.
Michael. quis ut deus. vel quis sicut deitas.
Michaia. quis ut dominus. vel quis est ubi dominator
Michaiab. quis hic dilatans vel quae est hic latitudo.
Micha. quis est hic adhuc loci. vel quis est ubi.
Michas quis est ubi. vel quis est in hoc loco.
Michol. aqua omnis. vel aqua ex omnibus.
Mido. metiens vel mensuratio.
Miphaath aque impetus vel aque impulsio
Miphiboal. os devorans. vel os vetustatis.
Miphiboseth. os confusionis vel os verecundie seu os confusionis
aut os ignominie.
Michael domus dei vel domus exercitus.
Miletheue. generans calens vel generatio devorantium.
Miletum. generans vel generatio seu generatio aut quae est eius.
Minima. edificium vel edificatio.
Minimai. edificans me. vel edificatio mea.
Micho. regnum vel regnator
Miamin quis macies fecit vel cui donatus est. catio
Mira. amara vel amaritudo seu amaritudo aut amari-
Miribaal. irrigans certe marito vel dominus irrigans cum al-
tissimo seu irrigans in maritum aut irrigans quam altissimum
Misaal. cinctus deo vel quis in eo gaudet dominus
Misaam traxit eos vel interrogatio eorum
Misaac. quis ut risus aut quis de gaudio.
Misael populus dei. vel quis est ut salvans deus
Misia. quae indigentia vel quae dormitatio exultatio
Misor humilitas vel exultatio seu de humilitate aut de
Misor. plana vel directa seu humilis aut capitibus mi-
levis nomen est per se intelligere transmigratio vel declinans
seu declinatio aut transmigratio. domini sufficientis.
Mithaies declinans domini sufficiens vel transmigratio
Mitha aliquis ut auri obrizum. vel quae est sic auri.
Moab ex patre vel de patre. spuriorum.
Moabite de patre generatus. vel patrie generati. vel patrue
vacuitudo
Moadia. mensura domini. vel sufficientia domino.
Moaz. fortis vel robustus seu robur aut fortitudo.
Moazian de adiutorio domini. vel dominus auxiliator.
Mobbama edificium vel edificator
Mobbamai. edificans me vel edificatio mea.

Mochebior illuminans patrem luminis.
Mochona suppositio vel subventaculum
Mochon. renovator meus vel renovatio mea.
Mochath. plage vel vibia
Mochoth. plaga eius. vel inhibians eum
Modab mansuetudo vel generatio.
Modaba. nascens patri. vel generatio eius.
Modim iudicium vel diiudicatio
Modin. iudicans eos vel iudicium eorum cuta.
Modallam generationem destruens vel nativitatis destru-
Molath. dolens vel parturiens seu adolescens aut parturiens.
Molelath. dolor meus vel parturiens me.
Mosi. palpatio vel attrectatio.
Mosia palpans eum vel attrectatio eius.
Moyses aquaticus. vel assumptus de aqua.
Moyses inviens vel linens seu attrectans aut palpans.
Molada. principes pretium vel dolor parturientis
Molath. regnans vel principans seu dolens aut parturiens
Molath. rex meus vel principis unus seu dolor meus aut
parturitio mea. parturientes.
Molathebe regnantes vel principantes seu dolentes aut
Molchom. reges eos vel principes eorum.
Moli infirmitas vel a principio principio
Moloch. rex vel principes. seu rex uni aut principes cum.
Mool infirmitas vel de infirmitate seu corus aut a-
Moola. corus eius. vel ab initio eius. seu infirmitas
aut infirmitas eius. chorus meus aut a principio meo.
Mooli. infirmitas mea vel de infirmitate mea seu
Moolichor laboris. vel a principio laborioso seu infirmi-
laborans aut de infirmitate laboriosa.
Mooheri. chori mei vel a principio meo seu infirmita-
tes mee aut de infirmitatibus meis.
Moos infirmitas. vel hereditas
Moosa infirmans eum vel hereditas eius.
Moosia. infirmans dominus. vel hereditas domini.
Morath heres vel hereditas
Morath heres meus. vel hereditas mea.
Morathi. heres meus ibi vel hereditas mea ibi.
Morathim. heres eorum ibi. vel hereditas eorum ibi.
Morathe heredes mei ibi. vel ibi est hereditatis mee.
Moria. visio vel visionis seu illuminans aut quae dilucida
quae est locus in quo habraham deum est vade in terram visionis
Morithi. heres meus. vel hereditas mea.
Moronie. sublimitas vel celsitudo
Mosa. salus vel eruditio. aut amictus eorum.
Mosie salvator vel salvificator seu a- salvificatio
Mosallamoch ea- pientes eos mori vel palpatio mor-
Mosera eruditio vel disciplina. seu eorum
Moseroth vincula vel discipline. mortui
Mosphecham sorores vel vicinie seu sororum aut vici-
Mosi palpator vel attrectator aut captive
Mosoch. captura vel capiens seu capientes
Mosollom. capiens eos vel palpatio eorum
Mosollamia capiens eos domino vel
palpatio eorum dominus.

Mosollamoth · capientes eos mortui vel palpatio mortis eorum.
Mosollam · capiens eos vel palpatio eorum
Mosarum · vinculum vel disciplinam.
Mozel · eruditur deo · vel disciplina dei.
Muim · consolans eos. vel uisitatio eorum   tio.
Musa · palpans vel attrectans · seu palpatio aut attrecta
Musae · palpans fratrem · vel attrectatio fratris.
Museroth · uincula · vel disciplinae
Musi · palpans vel contrectans.
Musites · palpantes vel contrectantes
Naa · pulcra · vel pulcritudo
Naab · absconditus in vel requietio mea
Naad · pulcra fuit. vel pulcrum testimonium.   tio.
Naabal · laudens vel laudabuntur · siue concors aut lauda
Nabaa · torrens dei · vel laudatio domini
Naahel · idem est.
Naalon · decus candoris · vel pulcritudo lateris ·   tio eorum
Naama · decora · vel pulcheritudo · seu gementes aut ad gemi
Naaman · decor meus vel pulcheritudo mea · seu gementes me
aut gemitio mea.
Naamath · mouens mortem · vel decora pedibus.
Naamim · pulcheritudo vel gemitio eorum
Naar · puer · vel infantulus.
Naara · puer eius vel infantulus eius.
Naaraath · puella eorum vel infantia pecoris.
Naari · puer meus vel infantulus meus.
Naarias · puer domino vel infantulus domini.
Naas serpens vel coluber seu augurans aut augurium
Naason · requiescens sonans vel requies sonitus.
Naason · coluber murmurans vel serpens mugitus seu au
gurans dolorem aut augurium iniquitatis ·   uegetos in gre
Naath · decor eius · vel pulcritudo pecoris · seu abscedens pecora au
Nabab · ex ea prophetia · vel prophetans ea · seu pulcrum auxilium aut
orationis nimium
Nabahi · conspiciens aut vel requiescens.
Nabaloth · sedens vel excludens seu requiescens eorum
Nabal · stultus uel insipiens
Nabaho prophetia vel uenientes   ceius.
Nabahoth · sedens vel excludens seu conspiciens · aut requies
Nabath · scandalum vel scandalizans seu insipiens aut in
Nabathi · insipientes vel scandalizantes   sipientia
Nabatim · uenientes vel includens seu uenientium ad inclusione
Nabahel · uisus dei vel sciens deo
Nabelhoth · prophetans · vel prophetia
Nablath · organum · vel laudatorium
Nablion · psalterium grece laudatorium.
Nabo sessio vel prophetia seu conclusio · aut superueniens
Naboe · prophetia · uel prophetia
Naboth · sessio uel prophetia · seu concludens aut superueniens.
Nabu ueniens vel includens   languente angustie.
Nabugodonosor sedens in angustia cognita uel sessio in
agnitione angustie seu prophetans uisum in signum aut prophetia
Nabusarim · calcans eorum vel calcatio eorum
Nabusazachim calcator fratrum vel calcatio famitatis.
Nabuthei · prophetie · vel prophetantes
Nabuzardam prophetans paleas vel prophetia alienum iudicium.

Nathaeum · preparans eos · vel preparatio eorum
Nachon · nuptatio iniquitatis.
Nachor requiescentie lucis · vel obsecratio nouissima
seu requies luminis aut preparatio uacitudie.
Nadab ascendens vel ascensio
Nadab · uouens vel spontaneus
Nadabias uouens domino vel spontaneus domini.   eorum.
Naomam fidelis vel fidelitas siue mouens eos ad mo
Naeth · requiescens vel requietio
Naphaddor · dispersa generatio vel dispersio generationis
Naphes · maritus vel maritimus
Naphet · mare vel aiebat · refrigeria
Naphel anima vel refrigerium
Naphis · idem est
Nagge uiuidus vel meridianus.
Nagob · idem est
Naharai · puer meus · vel infantia mea.
Nahellel · primum vel laus · seu laudens domino aut laudatio dei.
Naid · salum vel mare · seu fluctuans aut instabilis vel sedit in terra
Nain fluctus vel motus · seu fluctuans aut gemitio
Naioth · conspiciens vel excludens
Nalol · conueniens vel laudatio   conuersationes ·
Nama decor vel gemitio,   qui dormite · facit deus ·
Namohel · dormiuit deus vel dormitio dei · seu sicut quis dei ad
Nama pater vel amaritudo seu amaritudines aut ama
Namrim · pardi uel apparens siue perfugium aut transgressio
nes eorum   ritudo ·
Nam supalpans uel tangens seu attrectans aut attrecta
Namuel loquens eum deus vel cui quo loquitur deus
Namuelites · loquentes deo · vel quibus loquitur deus.
Nanee · pilos vel sextus seu gemitus pulcritudinis aut pascha eorum.
Nacissus · colligens · vel collectio seu uiuens semen eius aut
accedens lectus
Nasab · exsiccans vel exsiccatio · aut gemmatio eorum ·
Nasarum germen molle vel granum tenerum · seu gemmans eos
Nasia · coluber domini · uel superieus dominator
Nasib · titulus vel statio
Nasim · dux vel princeps seu principans   nimium.
Nason · consolans vel requiescens seu augurans aut augu
Nasson · idem est
Nasor · pulcritudo luminis · vel consolans angustiorum.
Natham · donatus est vel donatio eorum
Nathamoloch · donatus regno vel donatio regnatoris.
Nathan · donans domum · vel donatus gratie.
Nathanahel donum dei · vel donauit eum deus.
Nathinnei · donantes vel donati seu ypodiaconi graece vel
subministri latine.
Nathon · donatus meroris vel donatio iniquitatis.
Naua semen vel genus seu lateris aut pulcritudo
Naue · idem est
Naum gemmans est · vel consolator eorum
Nazareth · flos vel uirgultum siue sanctitas aut consecratio
Nazareth · munditia vel munditia siue custodies ad separato.
Nazareus uirgultum vel floridus · seu custodiens aut separatus
Nazarenus mundus vel sanctus seu munditia aut consecratus · verum hoc nomen
in scriptis apud hebreos per z. litteram · sed per hebreum sade · quod n.
.s. nec .z. litteram sonat.

Nazarei t nazareum. singulares l floridi seu custodien-
tes aut separati. consecrati
Nazarei t nazareum mundi mundi l uncti seu sci aut
Neapolis. noua l conuota. l noua conuocatio
Neluae. latratus aspirans. l latrauit aspiratio
Nebalal. latrans. lassus ul latrantes. lassitudo. seu la-
trans lenitas. aut latrantis latitudo.
Neballath. latratus conspersi. l in scripta peccatoris
Nebo latrans. ul latrator seu psalterium aut mensura. tum
Nobel. latrans deo. l latratus dei seu mensura dei aut dei psal
Nebo. latrans l latratus
Nebza latrator meus. l psalterium meum
Nechao. pater ire ul patris ira.
Neceb. statio l aruerratio
Necho percutiens l percussio
Nechoda. includens iudicio percussione euadens.
Nechophath. includens l excussio seu inclusum aspectus aut
Nechotha. aroma. l thimiamata seu storax est aut aromatica
Neele. scala l torrens ... tio est.
Neelamite scale. l torrentes.
Neele. eiusdem heres. l eiusdem hereditas.
Neelamithe eiusdem heredes. l eiusdem hereditatis.
Neelechol. torrens botri. l botrus torrentis.
Neema. consolans l consolatio
Neemias consolatur a domino. l consolatio domini.
Neescha es ul metallum.
Nephael. saruans deo ul applicans ori dei.
Nephe spirans l sufflans seu spiritus aut sufflatio.
Nephec applicans ori l linguis et est nomen lapidis.
Nephec pruina l carbo. seu seducens aut seductio.
Nepeg. idem est.
Nephendor. maruia. ul maritima.
Nephi purificans aggrauatum l purificatio aggrauati.
Nephoa. deceptio. l dissolutio
Nephusim aperiens nouum. l dissoluta auditio.
Neger. flore l floridus
Negoga. includens iudicio ul percussio iudicii.
Nethiel. stans deo l statio dei.
Nemoth. stans l statio. seu stans cognitionis
Nemaa pulcritudo. l consolatio tio.
Nemiza. perfugium. ul apostasia siue pars aut amaritudo
Nemroch. pardus. l apostasia seu apostauit aut apostasia.
Nemra. perfugium. l effugium seu pardus aut amaricatio.
Nemrim. pardi ul apostate. seu pardos aut apostatas
Nemrodh. tyrannus l profugus seu transfuga aut apostata.
Nempsi. tangens l palpans seu attrectans aut attrectatio.
Nemsio stans ul attractans seu statio aut tractatio
Nephichad. deceptio l dissolutio ... tatio mea.
Nephthali. dilatauit. l se uinxit seu conuoluit me aut con-
Nephthalim. hi statio. l operatio seu conuertens eos aut latitu-
do eorum. latatio mea.
Nephthalim implicatio l conuersio seu dilatauit aut di-
Nephthalimche hi statio l conuersiones seu dilatatum mei
aut implicationes mee.
Nephthar purificans l purificatio solutio.
Nepheche. decipiens ul dissoluens seu deceptio aut dis-

Nephee. decepti. ul dissoluti seu deceptio aut dissolutio.
Nephisim. idem est aut dissolutiones eorum.
Nephosim. scalpentes. l aperientes seu decipientes eos
Nepthupha. deceptio uite terrene l dissolutione claudens
Nepthusim aperiens nouum. l dissoluta auditio. sens
Ner lucerna ul lucerna.
Nergel. lucerna aestuans l lucerne aestuatio
Neremis lucerna consilium. ul lucerna testimonii. mis
Nereth. exclarata l claritas lucerna seu lux uite aut lucerna paruula
Nergal. lucerna aestuans l lucerna aestuata
Nerget. lucerna aestuata l lucerne aestuatio
Neriget. lucerna inuoluta l lucerne inuolutio
Neri lucerna mea. ul lucerna mea.
Neria. lucerna domino. l lucerna domini.
Nesta. coluber domini. l sponsa domini est.
Nesebi titulus meus. l statio mea. generis fortitudo.
Nesson. augurans ul augurium seu augurium fortis aut au
Nesiath. temptatio tota. l sagittarius tenet.
Nestus. erarius. l metallarius. eorum.
Nethuan. dos l motio seu commotiones eorum aut commotio
Nethua. ymago. l ymaginatio.
Nethophath includens me. l inclusio mea.
Nethophatite. includentes me ul includentes me.
Nethanor. stans lucerna l statura lucida.
Nichodemus. includens iudicio. l effusio tremitas
Nicholaus. effluens l effluxio. seu stulte ecclesie languen-
tis. aut stultitia languens ecclesie. me.
Nichopol gerit. protectionis mee aut protectio generis
Nicholaithe. effluentes l effluxiones seu stulta ecclesie lan-
guentis. aut stultitie languoris ecclesie.
Nigr ascendens l ascensio
Nipha. os applicatum l oris applicatio. tas pulcra
Nimie fera l speciosa. seu germen pulcritudinis aut uana
Nimithe. fera. l speciosa seu germina pulcritudinis aut
uanitates pulcre.
Nisan. augurans germen l augurium donationis.
Noa mouens ul commotio me.
Noada. mouens seruiens domino. l commotio testimonio
Noadiae. mouens diluculum. l commotio illuminati.
Noatha. mouens impium. l commotio consummationis.
Nob. latrans l latratus
Nobe. idem est
Nodel. uel ul inflatio
Noe requiescens l requietio. siue commotio aut commotio
Noema. decor ul fides. seu uoluptas aut declinatio.
Noeman. pulcritudo ul pulcher. seu consolator aut consolatio
Noemanite pulcri. ul consolati seu consolatores aut con
Noemi. pulcra ul consolata. solationes
Nostan. metallum ul es eius.
Nostam. es eorum ul metallum eorum.
Nophet. mors aspectus. l latitudinis.
Noga. nuditas ul iudicans
Nogo. idem est.
Noam. decens ul consolatio.
Noozan decorans magnum unum. l consolatio magnifica
Noozan decorans. conuenientem magnum. l consolatio.

Nozam · mittentes exercitum · l' commotio exaltati ·
nubath · pulcher l' pulcritudo ·
Nun · pascentes eos ul' pascua eorum.
Nun · foetus ul' piscis · seu iuge aut sempiternitas.
Nathaniel · decorus ul' fidelis ·
Oad · iustitia ul' laudatio ·
Ohal · tabernaculum l' habitatio
Oholi · tabernaculum meum ul' habitatio mea.
Oam · ne ipso · ne mouens
Obab · charus ul' amplexans · seu dilectus aut dilectio
Obadia · seruus domini · ul' seruiens domino ·
Oath · magus ul' phitonissa seu meditator aut meditatio.
Olaren · seruus ul' auditus l' seruus auscultantis
Obdias · seruiens domino ul' seruitium domini,
Obed · seruiens ul' seruitor · aut seruiens sanguine.
Obededom · seruiens rubeo ul' seruiens rufo seu seruiens terre
Obedia · seruus domini · ul' seruiens domino ·
Obediel · seruus dei · ul' seruiens deo · genas grandines.
Oboth · phitones · l' magi · seu lagene grandes aut la
Ochet · diligens ul' seruitans seu dilectio aut perscrutatio.
Ochoth · tenens habitationem ul' apprehendens tabernaculum
Ochoza · tenens magnum ul' retentio magni ·
Ochozath · retentio · ul' apprehensio
Ochozias · tenens dominum · l' apprehensio domini. hensio
Ochram · tenens l' apprehendens · seu retentio aut appre-
Odarha · mensurans · l' mensuratio ·
Odema · seruus domini l' testificans dominum.
Odia · idem est.
Odra idem est.
Odollam · testimonium eorum l' testificatio generationis.
Odollamites · generans quem l' testimonium in aqua.
Odor · generans generationem l' testificatio generationis.
Oduma · seruus domini ul' testificans dominum.
Odsi · testis meus · ul' mensura mea ·
Odura · mensura magni · ul' testificans magnum.
Oepha · mensura ul' effundens · seu estus aut estuatio ·
Oephi · mensura cum modio ul' tres modii mensurati.
Oech · diligens l' perscrutans seu dilectio aut perscrutatio.
Opha · effusio ul' estuatio bulosus ·
Ophal · nebula ul' obscuratio seu obscuratus aut ne
Opha effusio ul' estuatio
Ophan · thalami eorum ul' maritima eorum
Ophar · uolans ul' uolatus · siue uolantes aut uolatiles.
Ophaz · aurum obrizum ul' aurum purissimum
Ophaz · idem est. bulosus.
Ophel · nebula ul' obscuratio siue obscuratus aut ne
Opher · ignominia · aut ignominiosus
Ophi · infirmus ul' ignominiosus
Ophim · tabernaculum ul' habitationes
Ophim · tabernacula mea l' habitationes mee herbosum.
Ophir · infirmans ul' infirmitas seu seruitium aut
Ophra · dilectatio ul' insana confusio
Ophra uolans ul' thalamus uatio ·
Og · congregans l' coaceruans seu absconditus aut coaceruans
Oga · nobilis ul' gloriosus seu absconditus eum aut coaceruans
Ola · ipse cognouit ul' cognouit dominus.

Olada · ipse cognouit seruitutem l' cognouit testimonium
Oholi · habitaculum l' habitatio
Ola · infirmans eos l' infirmitas eius.
Olam · infirmans eos ul' infirmitas eorum sionis.
Olam seculum ul' eternitas seu ante ubi aut ante uetus
Olda · destruens l' diuidens siue destructio et diuicias
Oldai · destruens me l' diuidens me · seu diuiciarum meum aut
discretio mea.
Oldan · diuidens dominum ul' diuiciarum gratie.
Oli · infirmitatis pretio
Oliab · infirmans patrem · l' pretio patris
Olimpa · dolens l' prurient
Olimpiadis · dolor tectum l' prurient seruitutem sagittarii
Olofernes infirmitas discensionis · ul' infirmans uitulum
Omar · ipsum amaricans · l' ipsius amaricatus.
Omar · erispans l' manipulus
Omri · erispans me · ul' manipulus meus.
Omroi · erispans magistrum meum · l' manipulus magistri mei.
On · iniquitas ul' inutilitas.
On · mussitatio l' murmuratio ·
On · dolor l' meror
Ona · inutilis ei · ul' iniquitas eius.
Ona · merens eum ul' dolor eius.
Ona · murmurans ei l' mussitatio eius.
Onam · meror ipsi l' meror eorum.
Onam · inutilis ipso l' iniquitas eorum
Onam · murmur ipsi l' mussitatio eorum.
Onan · meror doni l' dolor gratie.
Onan · murmurans dono l' mussitans gratie.
Onesimus · decor l' respondens seu decor aut responsio.
Onesiphorus respondens litteris ul' decora adherens.
One · inutilis mihi l' iniquitas mea.
Oni · murmur meum · l' mussitatio mea.
Onni · dolere gemitus l' merore requiescens.
Onni · inutilis requies l' iniqua commotio,
Onni · murmurare mortem l' mussitatio in quiescente.
Onas · merens domino ul' dolor domini.
Onias · iniquitas domino l' dolor domini · inutilis domini.
Onias · murmurans domino l' mussitatio domini.
Ono · merens eum ul' dolor eius.
Ono · inutilis ei ul' iniquitas eius
Ono · murmurans ei l' mussitatio eius.
Onon · murmure · mussitans seu mussitatio murmurans
seu dolor inutilis · aut merens iniquitatem.
Oolla tabernaculum ul' habitatio.
Oolla · idem est.
Ooli · tabernaculum meum l' habitatio mea patris.
Ooliab · tabernaculum · meum patris · l' habitatio mea patris.
Ooliba · tabernaculum meum mea. l' ipsa est tabernaculum meum.
Oolibama · tabernaculum altitudo · l' tabernaculum meum in aliquo.
Oon · dolor l' labor · seu dolens aut laboriosus.
Ooram · uidens eos ul' fortitudo eorum
Ozias · uidens dominum ul' fortitudo domini.
Or · iram ul' iracundia
Or · mons l' lumen seu pellis aut uacuus
Oram · gemens l' specimen eius l' conceptio aut com-
prehensio.

Oram uiri· ul' uox excelsi· seu uox iracundie aut uox uiri
Oram· mons ipsi ul' lumen eorum.
Oram· iracundia ipsius· ul' iracundia eorum.
Orphat· estimans ul' estimatio.
Orphath· estimans me ul' estimatio mea.
Orphathacor· longa corona ul' longitudo corone.
Orpha· mensa ul' macta seu conspiciens aut conspectio
Oreb· ardor ul' siccitas· seu coruus aut solitudo.
Oren· dolor ul' iracundia. diuturnitas
Oreth· longanimus ul' diuturnus· seu longanimitas aut
Orpha· dux eius· aut superbiens ei.
Ori· lux mea ul' [illegible] mea.
Ori· pellis mea· ul' foramen meum.
Ori· irascens mi· ul' iracundia mea.
Ori· gigas ul' excelsus.
Ori· coquens ul' excludens.
Ori· apprehendens me ul' apprehensio mea
Orim· gigantes ul' excelsi.
Orim coquentes ul' exclusi.
Orim· apprehendentes me· ul' apprehensiones mee.
Orana· anathema ul' anathematizatio
Oriam· lumen ipsius· ul' illuminatio ipsius.
Oriam· lumen gratie ul' illuminatio donationis.
Oron· mons mulieris ul' foramen libertatis.
Oron· pellis iniqua ul' ira iniquitatum.
Oronite· montes mulieris aut foramina libertatis.
Oronite· pelles iniquae ul' dolores irritationis.
Oronite lumina merentis· ul' iracundie irritantium.
Oronim· lumen merentes eorum ul' iracundia inquietatis eorum.
Oronim· mons intellectus eorum ul' foramen libertatis eorum.
Oronin· idem est.
Orotam· lumen meroris eorum ul' iracundia inquietatis eorum.
Orothasada· uite indigentis testimonio ul' lumen positum te- stificationis.
Osa· spes ul' saluatio
Osai· spes mea ul' saluatio mea.
Osias saluans in domino· ul' saluatio domini. uatio nostra.
Osanna· salua ul' uiuifica· seu saluifica nos aut sal-
Ose· spes ul' saluator.
Osee· saluans in eo ul' saluatio eius.
Osia saluans in domino· ul' saluatio domini.
Otham ul' designatio eorum.
Othei· signum meum· ul' temporalitas mea.
Othno· dolor eius ul' generans eum.
Othni· tempore uigilans· ul' signum temporale
Othni· stans tempore ul' statio temporis temporalis.
Otholia· signum laboris· ul' designatio temporalis.
Othoniel· signum dei ul' [illegible] deo.
Othozam signans eos· ul' designatio eorum.
Oz· uolo uoe· ul' uoluntarie.
Oza· uidens ul' robur. seu uisio aut fortitudo.
Ozai· fortis me· ul' robur meum· seu uidens me aut fortitudo mea.
Ozam· uidens eos ul' fortitudo eorum. fortitudo mea.
Ozan· uidens domum ul' fortitudo gratie.
Ozanoth· et signum· ul' fortis designatio
Oza zan· fortis ductor· ul' uidens oleum.
Ozem· uidens fortem ul' fortis oculus.

Ozen· uidens fortem ul' fortis.
Ozen· sera uidens fortem principis· ul' fortis oculus angustie.
Ozi· uidens liberum ul' liberator uoluntatis.
Ozi· uidens ul' uoluntarius· seu uisio aut fortitudo.
Ozias· uidens dominum ul' fortitudo domini.
Oziam· uisio domini est ul' fortitudo eorum.
Oziphi· geminans· ul' geminatio
Oziel· uidens deum· ul' fortitudo dei.
Ozielite· uidentes deum ul' fortitudines dei.
Ozni· auris mea ul' auditio mea.
Paphim· redimens cadentem ul' redemptio cadentium.
Palestina· ore grauidos· ul' ore grauidos seu os malleatoris seu oris contusio. [illegible] aut oris contusiones.
Palestini· ore grauidi seu ore grauidantes· seu os mal-
Pamisia ore grauides ul' os malleatoris.
Pamphilia· diuisio a ruina ul' diuisio cadentium.
Pamphilienses diuisi a ruina· ul' diuisione cadentes.
Panarethuch· lib' uoce ul' lib' sodalitie
Pamphiuael· gratiosus ul' spector.
Parasceue· cena pura· ul' preparatio.
Parion· diuisorem ul' diuisor uenit. mentionis
Parmena· diuidens ul' plenitudinem siue diuisio ple-
Parthia· partem diuidens· ul' partem diuisio·
Parthi· partem diuidentes ul' partitio diuidentium.
Pascha· transcendens ul' transgressio.
Parthuia· separatio· ul' separans
Pathmos· separatio hostium ul' separatio pastorum
Pacha· uidens eum ul' dissolutio eius.
Patrobus· separans ul' dissoluens.
Patara· separans· ul' separatio. electionis mirabilis
Paulus· os tube ul' os eorum· seu electus mirabilis aut
Pedruo· conspectio moues· ul' dislocatio commotionis.
Pelusium· os malleans ul' os malleatoris.
Pentateucum· v· libri moysi· ul' v· libri moysaici.
Pergamum· dissecans ualles· ul' diuidens cornua eorum
Pergen· deuorans ul' uorago
Periolus· [illegible] ablactatus ul' filio inueterata.
Perida· compertus delectus· ul' compertio mirabilis.
Pentomen· incisus ul' repositio
Persida· compertus ul' latera sua dissoluentes. soluens
Persipolis· compertio ciuitatis ul' dissoluens latera ciuitatis
Petrus cognoscens ul' discalcians seu agnitus aut dis-
Phanuel· cognitus dominum ul' dominum cognoscentes.
Phiba os malleus ul' os malleatoris.
Phibatus ore contundens ul' oris concussio.
Phiur· dissoluens ul' dissolutus.
Pisida· cognita domino ul' cognitio domini.
Pisthai· fideles ul' fidelitas.
Pita· cognita ul' agnoscens.
Priscilla· agnoscens dominum ul' agnitio domini.
Priscus· agnitus ul' agnoscens.
Publius· tabernaculum ul' uisitatio
Pollath· ore contundens ul' os malleatoris.
Pontus inclinans ul' inclinatio
Pontici inclinantes· ul' inclinationes.
Pontius declinans consilium ul' declinans deliberationem.

Potius dirua diuisio ul diuidens diruptam eor.
Possidonius agnoscens uenatione l cognitio cognitionis
Pubz. fructus ul consilium ul fructum ignominia.
Puteoli fructus congregantes ul fructuum congregatio
Ptholome ad usuram deducens l ad usuram deductio.
Ptholomai ad usuram deducens l ad usuram reductio.
Ptholomaida. ad usuram deducens l ad usuram reducta.
Ptholomais idem est. ducentes.
Ptholomadensos. ad usuram deducentes ul ad usuram re
Pybius. cabnachin. ul inhibitatio.
Pudens. induens consilio. ul indumentum consilii.
Pyrophares. os inclinans ul os inclinatio. seu os inclinans
ad discernendum. hec omnia nomina greca ul latina sunt linguam hebra
icam uolentem interpretata est. genus namque est. quod apud hebre
os p littera non habetur nec ullum nomen est apud eos. quod hec elementum
sonet abusiue. quod accipienda est. quasi p. f. littera scripta est.
Raab. fames ul impetus.
Raab. lata ul dilata. seu latitudo aut dilatatio. si n.
r. ab. p. a. in mediam litteram scribatur. famem significat
si he. impetum si uero per h beatitudinem ul dilatationem hic aut
euenit peccatorum in litteris diuersitatem. ut in tam nanas et
consonantes significat commutantur. et in tam diuersa ueniantur.
Raaba fames eius ul impetus eius siue dilatans eum aut dilatatio eius
Raabia. impetus domini ul famelicus domino seu diiudicans dominum aut
diiudicatio domini. et uultum eius.
Raachath. bucca ul maxilla. seu bucce aut maxille.
Raam. uultum ul uisio seu tonitruum aut multitudo.
Raama. uidens eum l tonitruum eius seu multitudo eius aut
Raamias. uultum domino ul uisio domini. seu uidens dominum aut
tonitruum domini. lex aut uouentem letitia.
Raamses. malicia tinee l malitia de tinea seu intonuit
Raason. cursus ul placentia siue complacitio aut consultatio.
Raatha. magnum peccatum. ul magnitudo temporalis.
Raaba. multa ul magna seu uidicans aut iudicium.
Raabam. multitudo populi l magnitudo populorum. seu iudicans
populus aut iudicium populorum me aut iudicium meum.
Rabba. multum in ul magnitudo mea siue iudicans
Rabbath multum corpus ul gratia de peccatis seu iudicans corpus
aut iudicium peccatorum.
Rabbi. doctor ul magister seu docens me aut magister meus.
Rabiath. doctrina multitudinis l magisterium iudicantis.
Rablai. multa ul multitudo illa seu multi in aut mul
titudo mea. diuites.
Rablach. multum l multa seu multitudo aut multum
Rabmag. princeps est l dictator eorum
Rabboni. doctor ul magister. seu docens me aut magister meus.
Raboth. grande signum ul multum sedens seu iudicans
sedentes aut iudicium sedentium.
Rabsaces osculo l princeps deosculans.
Rabsaris princeps eunuchus ul magister eunuchorum.
Rabaces. multum alieni ul grandis descensio.
Racha. uanus ul uanitas seu absque cerebro aut signum
subsannationis.
Rachab. gloria. ul quadriga siue uehiculum aut ascensio
Rachal est ul decorum sermonis seu res aut negotiatio.
Rachel ouis l uisio. seu uidens deum aut uidens principium.

Rachus. illa ul pecunia.
Readdai uidens mea.
Rapha. sanitas l medicina dei.
Raphael. sanans deus l medicina dei.
Raphaia. sanans domino l medicina domini.
Raphaim. gigantes l medici. seu uiri aut laxati eorum.
Raphao. sanans eum. ul medicina eius.
Raphara. sana uisio l fortitudinis medicina.
Raphee. defluens ul medicina. seu uiduus aut cursus oris.
Raphidim. remissio ul lapis manus seu uisio oris in
uidet os sufficiens oris.
Raphidim. sanitas fortium ul sanitas iudicum. seu uirtutis sanitatis
tunc aut dissolutio fortium uirorum interpretatione uero lingue syrie interpre
tatur remisse manus ul remissio manuum.
Raphon. medicina doloris ul exspectatio iniquitatis.
Raphon. idem est. ua.
Raphu. exspectatio ul dissolutio seu sanitas aut medicina
Rigal. rex ul negotiator. seu tibi aut deorsum ferens.
Ragau pascens ul egrotans.
Raget pabulum ul egrotatio. tu delectum.
Ragon hyems ul pabulum. seu multum delectans aut mul
Raguel. pastor dei ul egrotans deo. seu pascens deum aut pa
bulum eius deus.
Rahuhel. idem est. aut pabulum est dei.
Rahara. pastor domini ul egrotans domino seu pascens domini
Rahelima. idem est. ui
Ram. excelsus ul exaltatus seu tonitruum aut exaltatio.
Rama excelsa ul exaltata siue tonitruum aut exalta
Ramale sublimitas ul exaltatio seu tonitruum aut exaltabitur.
Ramalia. excelsus domino. ul tonitruum domini. seu excelse la
borans. aut exaltatio laborantis tinee aut malicia dominica.
Ramasse. plenum ul tinea. seu malicia. aut mortis uisio.
Ramatha. excelsum signum ul exaltata pecus mortem uid
Ramath. idem est. mortem uidit et. aut uisio mortis eorum.
Ramathaim. excelsum signum ipsius ul exaltatio pecus eorum seu
Ramathaim. excelsa domino ul excelsa bina. seu duo subli
mes. aut duo exaltati. hec duo l bina sublimia est due ciuitates
regna. c. sacerdotalis. unde helchana legitur fuisse de rama
thaim sophim. pater eius de tribu leui fuit. mater eius de tribu iu
da. quod notitiam ex eo quod euphrate dicitur ab euphrata uide
licet uxore caleph qui construxit ciuitatem de illa tribu.
Ramathechi. excelsum signum gene ul eleuatio maxille.
Ramathiebe. excelsa signa ul mortem uidentes. seu con
uisio tinee. ul tonitruum gaudii.
Ramelech. excelsa portio ul exaltata particula.
Ramesse. amaricans ul commotio tinea seu coru
scatio tinee. aut tonitruum gaudii.
Rameth. mortis uisio l signum excelsum seu celsitudo
panoris aut exaltatio uite.
Ramoth excelsum signum ul excelsa uisio.
Ranon. cursus magnus l consummatio magna
Ranonitec currens magnum l consummatio magnitudo.
Rauonitec. currentes magni l consummati magnitudinem.
Rasia. spiritus domini. ul uanitas domini.
Rasathaim. uanitas bina ul iniquitas duorum
Rasim uanitas eorum l iniquitas eorum.

Rasim· impius vel iniquus· seu varietas aut pictura·
Rathamim sonitus vel tumpus seu visio consummata aut
visionis consummatio· fertur hoc lignum iuniperi multo
tempore ignem conservare ita ut prima ex eius cinere operta fu
erit usque ad annum ignita perduret.
Razias· tacitatus domino vel mysterium domini·
Ratou· miserie vel tacitans
Ratou· idem est.
Reaias magister domini vel delata domini. // iudicium meum·
Rebba· multa vel magna seu iudicans aut iudicium
Rebbai· multum in vel magnitudo mea seu iudex meus aut //
Rebbe quarte vel quattuor seu ordinatus aut ordinatio·
Rebecca· patientia vel multum accepit seu multa peccata aut vel //
Rebla· consultum vel multitudo // seu multum accepit.
Reblata multa haec vel multum ubi· seu multum consultum haec
aut multum consultum huius·
Rebmag· quarte ingeniosus vel ordinata percussio·
Retha· mollis vel delicate seu mollies aut contritio·
Rethab· extendens vel excelsus· seu mollis pater aut con
tritio patris // delicie patris·
Rethabite contendentes vel excelsi seu tenui patribus aut
Rethat· mollities vel sublimitas // vacuo factio·
Rethem· pictura vel varietas· seu vacue fecit aut
Rethima· temptatio vel malitia quam peperant. // factura·
Recca· character vel tenui seu ventaculum aut cohitatio·
Refan· textura vel requies· seu textura requies aut textura //
Regalim pedes vel ambulatio· seu iter aut textura·
Regum· cibus vel refectio seu pascens eos aut pascua eorum
Reguia temptatio vel malitia quam peperant
Regom· iter vel ambulatio·
Reth· pastor meus vel pabulum meum·
Ro tima· excelsa erectam aut exaltatio iter·
Regomme vel ambulatio
Reth· pastor meus vel pabulum meum·
Remma· excelsa vel videns aliquid
Romptha· excelsa erectam·
Remia· excelsus domini vel exaltatio domini·
Remm excelsa commotio vel videns ad requiem·
Remon· excelsum murmur vel exaltatio iniquitatis
Remono· excelse merens· vel exaltatio iniquitatis·
Remmon extenta vel congregatio· an malum gravatum
Remmon· sublimis vel exaltata seu malum percussum
Remmon· phares· dividens excelsum vel dissipans congregationem
Remmon· phares sublimitas violenta vel exaltatio
dissipata· seu divisio mali peremit aut divisio mala·
Remoth· videns mortem vel visio mortis. // figurati·
Rena· magister aliquid vel magnitudinem pulchritudinis·
Res· capud vel pacta·
Resa· capud eius vel paciens eum
Resa· character vel tenui seu studium aut retinaculum·
Resacha· impietas vel iniquitas
Resatham· impius eius vel iniquitas eorum
Reseph· iniquitas iustitie vel capud domini·
Resen· capud fortis vel pacta oculi // dicta pavoris·
Reseph impietas vel iniquitas seu capud vitae aut pa //
Respha currens vel velox· sive cursus aut velocitas.
Resia· capud domini vel paciens domini. // sic consummata
Rethma sonitus vel tumpus seu videns consummare aut vi
Reu· pastores vel pastor est seu pavit me aut pastor meus·
Reum· pascens eum· vel pabulum eorum·
Rezer· magister misera sentiat vel magistro miseria scilicet·
Ribba multa vel magna· seu iudicans aut iudicium·
Ribbai· multum mihi vel magnitudo mea seu iudex meus
aut iudicium meum·
Ripha· videns bona terra vel videns buccellam // tam
Riphath· videns bona terra vel buccella iuxta premium·
Rithus quaerens vel bonus seu iter aut acquisitio bona //
Ripheth· videns bona pavoris vel videns buccellam iuxta //
Ro· magister vel magisterium· // vel deceptio·
Roaga· magister meditans vel magistri locutio aut for
Roboam· impetus vel latitudo·
Roboam· dilatans populum vel dissipans populos seu impe
tus populi aut inclinatio populorum
Rohooth· platee vel latitudines seu platee inclinationes
aut platearum inclinationes. // sic fortitudinis.
Rode· videns vel fortis seu visionis fortitudo aut vi
Rohnde· videns iram vel videns contrariam seu videns
iudicium. // dissiduum·
Rodim· patruus iudicans vel visio iudicii patruelis
Rodam· visio vel descensio seu descendentes aut
Rodu· videntes· vel descendentes· seu discendentes
Rodochus fortis dux vel videns nigredinem
Rogal descensum ferens vel magister etiam.
Rogel· descensum ferens vel negotiatio etiam.
Rogelim· descensum ferens eos vel negotiatio etiam eorum.
Rogomelech magister ferens pretium vel magistrans discipu
lam portionis. // limitans
Roma· tonans vel sublimis seu tonitruum aut sub //
Romani· tonantes vel sublimes seu tonantes aut
sublimes· sublimis aut tonitrua excelsa·
Romelia magister frangens laborantes vel sublimis tonitruum laborantium·
Rob· platee vel latitudines
Roobia platee domini· vel latitudines donantium·
Rooboth· platee inclinate vel platearum inclinationes
Roos· turris vel propugnaculum
Ros· capud vel initium·
Romosphia· capud fortium vel initium manantium·
Roch· visio vel festinatio seu deficiens aut defectio·
Ruben· videns filium vel visionis filii sive videns in
medio· aut videns per medium.
Rubema· videns filium meum vel filius mei visio seu
vide me iter· vel vide per medium // docet per medium
Rubenite videntes filios vel visiones filiorum seu vi //
Rufus sanans vel refitiens sive vos sanans aut re //
Ryma· excelsa vel videns aliquid· // fectio viri
Ruth· videns vel festinans sive deficiens aut defectio
Saaph· speculum vel angustiatus. // dicitur eis·
Saap· parabola vel pugillus seu vulpis aut ore aquarum
Saalaim reddens vel redditor seu redditio aut red //
Saar· estimans vel estimatio
Saarite estimantes vel estimatores.

Saarim. estimantes vel estimatores eorum.
Saasim. incubitus egredientis vel incubatio egressionis.
Saabba. capta vel captiuitas seu captiuitas aut conuersio.
Saba. clamans vel conuertens seu clamor aut eloquentia.
Sabacha. rethe vel retiaculum seu loquere ei aut eloquium eius.
Sabaias. captiuitas domino vel conuersio domini.
Sabaim. clamantes vel eloquentes seu captiuitas aut conuersio eorum.
Sabama. excelsa vel conuersio quedam seu tollens altitudinem seu tollens excelsum.
Sabaoth. uirtutes vel exercitus seu uirtutum aut exercituum.
Sabarim. montes circuiens aut montium circuitio.
Sabath. sceptrum vel uirga seu baculus aut principatus.
Sabatha. gyrans vel circuiens seu circuitus aut circumcidens.
Sabathacha. sedes tua vel circuiens te seu circuitus eius aut circumcisio tua.
Sabathai. circuitus meus vel circumcisio mea.
Sabbatum. requies vel requietio tua.
Sabatisim. requietio vel requies.
Sabe. agnus vel oues seu septem aut iuramentum.
Sabor. septies vel habundans seu saturitas aut habundantia.
Sabba. captiui vel clamantes seu conuersi aut eloquentes.
Saber. captiuus uigilans vel conuersus resurgens.
Saber. unguentum vel adiurans seu omnis aut satietas.
Saboch. captiuus paruus vel conuersio mea.
Sabothoneus et saturitas siue unguentum aut adiuratio.
Sabia. damma vel caprea siue iurans domino aut saturitas domini.
Sablach. requies vel memoria.
Sablacharim. requiescentes in eis vel memoria eorum.
Sabonim. damme vel capree seu stationes aut stantes.
Sabon. tollens altitudinem vel extollens excelsum.
Sachar. cilicium vel penitentia.
Sachach. singuli vel currentes.
Sada. archanum vel latus a latere non ab latitudine.
Sadada. latus adherens vel archanum eius.
Sadaia. latus iniquum vel archanum iniquitatis.
Saddai. omnipotens vel omnipotentia.
Sade. uenatio vel iustitia seu consolatio aut uenatio. Sciendum est quod hec littera, id est sade quedam uocalis apud nos est, et apud hebreos duobus caracteribus annotatur. duplex que sonus habet. ideoque duplices significationes generat, ita quod ipsa sit apud nos sicut apud illos diuersa sortitur nomina. diuersas que figuras possidet ac diuersos sonos. Et ideo nemo estimet si ipsa eadem in diuersis interpretationibus inueniatur. Hoc est enim apud hebreos littera una que uocatur sameth et simpliciter legitur quasi per s litteram nostram profertur. alia sin vel sen dicitur in qua stridor quidam non nostri sermonis interstrepit. tertia sade nominatur quam nostre aures penitus reformidant.
Sadonoch. regiones vel area aurea seu iustitie aut consolationes.
Saderoth. porticus publica vel conuentio populorum.
Sadesor. ubi lumen vel lux ubi meorum.
Sadaim. archanum iustitie vel consolatio sanctificationis.
Sadoch. iustitia vel iustificatio seu iustus aut iustificatus.
Saduceum. iusti vel iustificati seu iustitie aut iustificationes.
Saidacina. pestilens aer vel pestilentia aeris.
Saph. uincula vel labium seu speculum aut angustia.
Saphamuincens me vel speculans me seu labium meum aut angustia mea.
Sapha. uincens eum vel labium eius seu speculans eum aut angustia eius.
Sapham. uincens populum vel labium populi seu angustias eorum aut speculum eorum.
Saphan. absconditus vel protectus.
Saphan. lepus vel hyrax seu angustians.
Saphan. speculans domum vel labium gentis seu uinculum super aut barbam superioris iudicii. vel barba superior iudicii.
Saphane. uinculum gentis vel speculator dominationis.
Saphane. labium eius vel labium super seu barba eius aut
Saphanephane. saluator mundi vel absconditorum reuelator ipse est ioseph qui et egyptum saluauit et abscondita reuelauit pharaoni.
Saphamua. abscondit dominus vel protectio domini seu speculans dominatorem aut labium gentis dominum.
Saphach. iudicans vel iudicauit seu iudicium aut iudicatio.
Saphatha. iudicans populum vel populum iudicauit seu iudicauit eum aut diiudicatio eius.
Saphatias iudicat dominus vel diiudicatio domini.
Saphathmoch. iudicans mortem vel diiudicatio mortuorum.
Saphei. decus vel pulcritudo seu speculans uigiles aut labium resurgentium.
Saphir. narrans vel litteratus seu librarii aut egregie speciosus.
Saphira. litterata vel libraria seu narrans aut egregie speciosa. nomen est quod interpretatur speciosa formosa vel formositas. sermonis nostri aut angustia uigilantis.
Saphon. labium murmurans vel speculum inutile seu uinculum
Saphtia. iudicat dominus vel iudicium domini.
Saga. secutio vel immoratio.
Salus temperans vel temperatio.
Sariach. damma vel caprea.
Salaacua. vel misla seu tollens aut missio.
Salabim. pariens grauitas vel uestimentum graue seu aggrauans intellectum aut aggrauatio intelligentie.
Salabon. tollens merorem vel aggrauatio iniquitatis.
Salabonite tollens merorem vel aggrauati iniquitatibus.
Salacha. leua ueniens vel tollens uenit seu tollite libum aut temptatio iterum.
Salai. tollens me vel missio mea.
Salabu. salus cordis vel sanitas cordis eorum.
Salama. uestimentum vel pacificans seu uestis pacis aut uestitio eius. nomen meum aut uestitus vel uestimentum dei.
Salamiel pax mea deus vel uestitus in deo siue deo uestitus.
Salamum vel perfecti vel consummati seu perfectio aut consummatio.
Salamura fluctus vel commotio seu libra commotionis aut consummatio iudicii.
Salach. frutex vel petitio.
Salachiel petens deum vel frutex dei.
Sale egrediens vel egressio.
Salebim. pariens grauitas vel uestimentum graue seu aggrauans intellectum aut aggrauatio intelligentie.
Saleth. egrediens vel egressio.
Saled. egrediens vel emissio aut consummate perfectus.
Saleph. missus vel reddens aut consummatus perfecte.
Salem. pax vel iustitia seu missus aut perfectus.
Salem reddens vel reddita vel consummata perfecte aut consummata

nario p[er]fectionis. seu mortem aut emissio mortis.
Salemoth. egrediens mortem l[ve]l egressio mortuu seu tol
Salphaad. umbra p[a]u[or]is l[ve]l umbra formidinis seu umbram formidinis aut umbra in ipsum.
Sali. missa uel leua seu tollens. eorum.
Salu. leua uel uulpes seu tollens eos aut emissio
Salisa. uitula tertia. uel uitula ternaria l[ve]l seu uitula conseruans aut uitula conseruata aut uitula consummata.
Salissa uitula tertia. l[ve]l uitula ternaria. seu uitula consummans.
Salma. perfecta uel pacificans. seu sentiens aut sensibilis seu pacificans aut consummatio. uilitas eius.
Salmana perfectus l[ve]l consummatus siue pacificans eum aut sensi
Salmanasar perfectus uinculo l[ve]l consummatus ad uindictam dum seu sentiens carceres aut pacificans angustiatos.
Salmane pacificans eum l[ve]l consummatio eius seu obumbra umbra prohibendi. aut umbra commotionis.
Salmanasso sensus meos l[ve]l pacificans susceptos uel umbra offendiculi. aut ymago fortitudinis
Salmas sentiens dominum. l[ve]l pacificus domini.
Salmon. sensibile l[ve]l pacificus. seu umbra uirtutis aut ymago fortitudinis.
Salmona. ymaguncula eius uel ymago fortitudinis eius seu umbra portionis aut umbramationis.
Salmone. nomen liberaculi seu umbra uni seu umbra uirtutis eorum. aut ymago fortitudinis eorum.
Salo. tollens l[ve]l emissio eorum
Salom. tollens eos uel emissio eorum
Salom. c[on]uenit l[ve]l pacificus seu retributio aut pacificatio
Salome. pacificans eum aut retributio eius.
Salomi. retribuens mihi uel pacificatio mea.
Salomith. pax mea est. l[ve]l retributio mea eorum
Salomoth. temptatio respiciens circumgirationem l[ve]l transfungitatio respiciens temptationem
Salomon. pacificus l[ve]l retributor seu pacificans uiuentes aut retribuens iniquitatem
Sale sta l[ve]l peticio ... furtiuacius.
Salu temptatio respiciens. l[ve]l respectus temptationis. uel ex ethimologia non greci sermonis interpretatur uegetus.
Salumith. uide q[ui] salumith.
Salusa. uita conseruata. l[ve]l temptatio respiciens eam.
Samma ibidem l[ve]l positio. seu exauditus aut exaudibilis.
Sammaa ibi positio eius. l[ve]l ibidem exauditio eius.
Samacha. celi tui. uel celos tuos.
Samachias. celi tui domine. l[ve]l celos tuos domine.
Samach. nomen eum uidetur l[ve]l auditio testimonium.
Samagar. nomen aduene. uel exauditio aduenarum.
Samma. exaudiens me. l[ve]l ibi exauditio mea. mea.
Sammai. celestis l[ve]l humilis. seu nomen mihi aut ibi positio
Sammaia humilis domino l[ve]l audiens dominum siue ibi auditor dei aut ibi exauditor domini.
Sammachoth. audiens signum l[ve]l ibi positio uisionis.
Samara. lana mea. uel custodita ei.
Sammarath. nomen amaritudinis l[ve]l exauditio amaritudinis.
Samareus. lana. l[ve]l custodia seu custos aut custodia.
Samari. lana mea l[ve]l conuenctio mihi seu custos meus aut custodia mea.

custodiens domini.
Samaria. lana domini l[ve]l conuencta domino seu custos domini aut
Samaritanus lana l[ve]l conuenctio seu custos et custodiens.
Samaritae. lane l[ve]l conuencti. seu custodes et custodia.
Samaram. ibidem meror l[ve]l ibi positio iniquitatis.
Sambucca sol l[ve]l lumen. seu illuminans l[ve]l illuminatio.
Samech. fultura l[ve]l electio seu adiutorium aut firmamentum.
Samer. custodiens l[ve]l custodiens seu custos aut custodia.
Sames. sol uel fortis sol seu mandatum humile aut mandatum humilitatis. vigilantes.
Samgar. nomen aduene l[ve]l incola. l[ve]l nominatio aduenarum. tene.
Samias. sustollens nomen domini. l[ve]l audiens dominum plasma.
Samir. uepres l[ve]l uesiculum seu nomen uigilie aut exaudiens
Samith. nomen regale. l[ve]l exauditio peccorum.
Samnodi. nomina l[ve]l nominationes
Samohe. nomen uiro. l[ve]l exaudiens susceptionem.
Samosiaca. audiens uisionem l[ve]l audiens reuelationem seu auditio uisionis aut auditio reuelationis.
Samotraces. audientes uisiones l[ve]l audientes reuelationes seu auditores uisionum aut auditores reuelationum
Sampsan. nominatus sunt l[ve]l exauditor angustie.
Samri. nomen sacerdotis l[ve]l exauditor amaritudinis
Samsaime. nomen auditum. l[ve]l famosa auditio.
Samson. sol fortis. l[ve]l sol fortitudo. seu sol eorum aut illuminans eos. ibidem exauditio.
Samuu. audiens l[ve]l exaudibilis seu ibidem positio aut
Samuua. audiens eum. l[ve]l exaudibilis est seu ibi positio dei. aut ibi exauditio eius. aut exauditio dei.
Samuel. nominatus deo l[ve]l postulatus a deo seu audiens deum
Samuon. audiens eos l[ve]l nominatio eorum.
Sanas. nominatus. l[ve]l exaudibilis.
Sanulatam. nominatus est l[ve]l exauditio eorum
Samulath. nominatus mihi l[ve]l exauditio mea.
San. dormiens l[ve]l securus seu humidans aut egrediens
Sanaballath humidans uir spine l[ve]l egressa deuorans ...
Sanabla. dormiens domino l[ve]l egressio domini seu humidans domino aut securitas domini. eos aut egressio eorum.
Sanam. dormiens ipsis l[ve]l securitas ipsi. seu humidans
Sanan. dormiens domino. l[ve]l egrediens gratia seu humidans donatus. aut securitas gratificata.
Sanannim. dormiens dono eius. l[ve]l egrediens gratia eorum seu humidans donans eius aut securitas gratificationis eorum.
Sandiens humidans compunctio l[ve]l egressio compunctionis
Sanir. dens lucernis l[ve]l dens lucerne. seu leuans nouitatem aut nouitatem attollens. ua superioris uidens.
Sapan. speculator. l[ve]l labium eius seu uas ... aut bar
Sara. princeps l[ve]l carbo. seu uelamen aut angusta.
Sara. idem est. angustia malorum eius.
Sarra. princeps eius. l[ve]l carbo eius seu eius uelamen aut an
Saraias princeps populi domini l[ve]l principans domini patribus
Sarad. descendens l[ve]l descensio seu descendit aut descen
Sarephath. incendens l[ve]l incendium. dare
Sarahe. princeps uel uelamen patrum seu carbo suscipiens aut angustia uite. angustia mea.
Saria. princeps mea l[ve]l carbo mea seu uelamen eorum aut
Saraie. princeps meus siue l[ve]l principans domini seu uelamen domino. aut angustia domini.

Sarmai princeps domini vel principans dei seu velamen domini aut angustia domini. reng.
Saraie princeps vel angustiatus seu carbones aut velamentum
Sarar porta vel cantor seu cantilena aut cantator initio
Sarari porte eorum vel cantantes eius seu cantilene eorum aut cantatores intervenientes ad eos. capiunt tribulationibus.
Sarisa princeps tribulator vel princeps tribulationis aut pri
Sareth vincens vel lepra seu tribulatio animi vel morbus insanabilis.
Sareth vincens veniunt vel lepra eius seu tribulans eum aut morbus insanabilis ei. morbus eorum advenient.
Sarethan lepra donata vel victoria gratie seu tribulans eos aut
Sarethadi vincens dumetum vel lepra dumetorum seu morbum insanabilem tollens aut tribulatio terram suscitans
Sareth lepra mea vel tribulans me seu victor meus vel morbus insanabilis eius aut angustia plasmationis.
Sardius princeps pulcritudinis vel principatus pulcritudo.
Sarec princeps tollens vel carbo sustollens seu velamen sentie
Sarebial princeps domini vel angustians deus. descenderunt
Sared descendens vel descensio seu descendit aut descendet
Sarethe descendentes vel descensiones seu descendent aut
Sareda descensio eius vel eum descendentes
Saredatha descendens tempus vel descensio peccatoris.
Sareia princeps sublimans vel princeps religiosus.
Sareon princeps merens vel carbo inutilis seu velamen tristitie aut angustia iniquitatis.
Sarepha incensa vel incendium seu tribulatio panis aut panis angustia. nomen hoc ex hebreo et greco compositum est.
Saresar princeps vel angustiatus angustie.
Saret princeps vigilans vel princeps suscitans elationem
Sareth vincens vel lepra seu tribulatio aut reliquie principatus
Sarephan princeps incendens vel carbo incendii.
Sargan princeps ori vel princeps vigilie.
Sargon idem est. princeps propaginum
Saragar ramus vel propagines seu princeps ramorum aut
Saries princeps domini vel principatus dei. eorum.
Sarim ordeum vel cibarium seu principans eis aut angustia
Sarion princeps merens vel carbo inutilis seu velamen tristitie aut angustia iniquitatis.
Sarith reliquie vel princeps reliquiarum. tristitie.
Sarem princeps merorum eorum vel cantans eis canticum
Saron princeps merens vel cantans tristitiam. merentis.
Sarona princeps tristitie vel cantans tristitiam seu princeps
Saronite principes merentes vel cantatores tristitiam.
Sarot induti vel induimentum seu coangustiant aut coangustiatio. gustant pollex aut velamen ...
Saron princeps merentium aut principans luctu seu an
Sarachim princeps cadaveris vel princeps ruine seu princeps ruentium aut princeps cadentium.
Sarthan princeps demolitor vel princeps vel coangustians seu tribulans eos aut coangustiatio eorum.
Sarthana princeps demolitor vel princeps coangustatorum eius seu tribulans eum aut coangustiatio eius.
Saruch soror vel corrigia seu dependens aut perfectio.
Sarvia vincta vel vinculum seu angustians aut angustia.
Sasa senarius vel longevus.
Sasabachsar senarius infans vel longevitas angustiati.

Sasagai senarius robustus vel longevitas fortitudinis.
Sasai senarius meus vel longevitas mea.
Saton civitas vel oppidum.
Sasonthamar urbs palmarum vel civitas amaritudinis seu urbs commutationum aut oppidum commutatorum. vie eorum.
Sathaim libri vel librarii seu historici eorum aut histo
Sathan contrarius vel adversarius seu transgressor aut prevaricator.
Sathanas transgressor aut prevaricator seu contrarius servus aut adversarius plasmationi.
Sau digna vel elevata seu dignitas aut elevatio
Sauce cantiones vel cantilene.
Saue digna vel elevata seu dignitas eius aut elevatio eius.
Saupha speculator vel speculatio seu super effundens aut superfusio. eorum.
Saul petitio vel expetitus seu abutens aut abusum
Saulite petentes vel expetiti seu abutentes aut abusio eorum.
Salus temptatio respondens vel temptationis securitas seu abutens questio aut expetitio fortunationis.
Saura dignitas magna vel elevatio magna eius.
Sechatha propago vel tabernaculum
Scarioth memoria vel mercedem accepit.
Spatia accinctio vel expeditio.
Spani accincti vel expediti
Spartina accinctio bona vel expeditio illuminationis
Sparthiathe accincti bene vel expediti illuminati.
Sebachim facientes cantilenas eius vel factor cantilenarum eorum. eorum
Sebachim faciens cantilenas eis vel factor cantilenarum
Stabuzannai videns contemptorem gentium vel speculator despiciens gentium.
Seba statio vel eloquia
Sebate vallans vel gustans
Sebathanus vallatus vel circuiens.
Sebe statio vel eloquia
Sebedia stat secum dominum vel statio sui deo.
Sebia stans domino vel eloquia domini.
Sebamas stat unicus domini vel statio unicum domini.
Sebam stat merens vel statio dolens seu stat iniquitas aut eloquentia inutilis.
Sebethai stans superior vel eloquia parvula. domini.
Sebias stans dei vel stans domino seu sectans dominum aut sectator
Sebna stans pulcre vel statio pulcritudinis.
Seboim statio maris vel sectatio eius mare.
Seboim dama vel caprea seu capra eorum aut damula eorum.
Sevochoth spina vel spinatio eius mare.
Seboim dama vel caprea seu statio maris aut sectator
Sebuel revertens ad dominum vel reversus ad eum deus.
Sechar lusus vel ebrius.
Sethach arcuit vel propago.
Sephoth speculum vel speculatio
Sechem laborans vel humerosus.
Sechemithe humerosi vel laboriosi.
Sechemas varius dei vel varietas domini.
Sechemas dei vel varietas.
Sechias varius dei vel varietas domini.
Sechochanoth tabernacula filiorum vel obumbratio filiorum.

Sechri. ebrietas vel tabernaculum
Sechrona. ebrietas merens vel tabernaculum doloris eius.
Secha. sive spine vel cardui seu tribuli aut punctiones.
Sechim. fatuus vel fatuitas seu insulsus aut infatuatus
Seculdus. elevavit vel elevatus seu elatio aut elevatio.
Seda. cibaria vel ex latere
Sedada. cibaria testium vel ex latere fortitudinis.
Sedecha. iustitia vel iustificatio.
Sedeche. iustificavit eum vel iustificatio eius.
Sedechias. iustitia domini vel iustificatus domini.
Sedem. cibaria ignis vel ex latere luminis.
Sedi. cibarium meum meum m. vel ex latere meo me.
Sedim. saline vel amaritudines seu nemus amenum aut amenitas nemoris.
Sedur. cibarium fortitudinis vel ex latere conflatores.
Seduniel. ex latere dei vel cibarium quod est a deo.
Seddo. cibarium testium vel ex latere sementis.
Sedrach. decor vel decorus.
Sedrachi. decor meus vel decoravit me.
Sedracha. testimonium vel testificatio. decor eorum
Sephama. humilis vel campestris. sive accedentes eorum aut
Sephamoth. ardens mortem vel humilitas mortuorum seu labium mortis aut iudicium mortuorum.
Sepha. speculatio vel aquilonalis.
Sepha. liber vel littera seu libravit aut litteratus.
Sepharthalim. liber psalmorum vel volumen hymnorum.
Sepharvaim. liber ipsi vel littere ipse seu libravit eos aut ipsi librati eorum.
Sephath. iudicavit vel diiudicatio
Sephatha. iudicatio eius vel diiudicatio domini. es.
Sephala. humilis vel campestris seu vallis aut plana
Sepher. liber vel littere. seu decor aut pulchritudo.
Sephet. iudicium vel diiudicatio.
Sepheus. speculator vel egrediens
Sephi. speculator vel unget. tatio eorum
Sefina. aquilo vel aquilonalis seu temptavit eos aut ex-
Sefiom. egrediens vel absconditus seu egredere os meretricis aut egrediens os civitatis.
Seso. speculator vel lupus
Sefon. specula vel aquilo. seu speculum vel archanum. vos
Sefonite. speculi vel archam seu aquilones aut speculatio
Sefor. avis vel speculum. seu adherens aut placens.
Sefora. avis eius vel speculans eum. seu placens adhesio aut adhesio placens.
Sesta. placens signum vel adherens sibi.
Sethan. speculator humilis vel archanum visionis.
Sephi. speculum vel speculator seu bipes aut impes
Sephucham. ardens naves vel accensio navium seu adumbrans iustitiam aut umbraculum celeste
Segar. callidus vel minorata.
Segim. spine vel tribuli seu pungentes eos aut punctio eorum
Segon. loquela murmurans vel loquela mutilis.
Segor. minor vel parvula. sive calens aut vindicata.
Segub. spina parvula. vel loquela mutilis.
Segur. minor vel parvulus seu calens aut vindicatus.
Sehim. exitus vel exeuntes.

Seir. hirtus vel hirsutus. seu hispidus aut pilosus.
Seira. hispida vel hirsuta sive horribilis aut pilosa.
Seirath. idem est. missio eius.
Sela. petitio vel umbraculum. seu dimittens eum aut di-
Sela. tempus vel ruine seu temptatio aut insipientium.
Selachi. tollens librum aut temptatio ambulantis
Sella. petitio vel umbra eius
Sellai. petitio mea vel umbraculum meum.
Sellaia. petens dominum vel umbraculum eius.
Sellatte. petentes vel temptatum sive dimittentes eos aut umbraculum eorum. dimissio eorum.
Selam. missus vel latus a latere non a latitudine.
Selam. petitio vel temperantia seu umbravit eos aut-
Selcha. ramus vel propago seu paci suspirans aut pacificus
Selebus. petens filios vel umbraculum filiorum. Serubetis
Selech. petens vel dimittens seu umbraculum et temptatio.
Selecha. temptatio vitalis vel temptatio ambulantis.
Selech. idem quod selech.
Sellem. pacificus vel pacatus seu pacificavit aut pacificati
Sellemithe. pacifici vel pacati seu pacificantes aut pa-
Selemai. reddite domino est, pacificationis
Selemias. redde domino vel redditio domini.
Seloth. temptatio respiciens transfiguratio vel transfiguratio respiciens temptationem
Sollet. petitio vel pacificatus.
Selechai. frutex mollis. vel petitio devorantis.
Seleuchus. exiens advocatus vel exiens advocatio seu tollens semet ipsos aut vitulus exprimentium.
Seleuca. exiens advocatio vel exiens avocationis sermo, seu semet ipsum aut vitulus exprimenti.
Selem. vulpes vel tollens seu amissio vel dimissio.
Selma. sensus vel perfectio
Selmai. sensus meus vel perfectio mea. umbraculum
Selmon. pax vel sensus seu fortis imago aut virtutis
Selo ve ei vel dimissio eius seu petens eam.
Selom. amissio vel dimissio seu ascensio aut retributio.
Sellum. pacificus vel pacatus sive pacificatus aut pacificat
Sem. audiens vel nominatus seu famosus aut famosa au- stio
Sema. nomen auditum vel famosa auditio. dens
Semmaa. nomen auditum ei vel famosa auditio eius.
Semaia. nomen audivit dominus vel famosa exauditio eius.
Semanoch. nomen humile vel nomen humilitatis seu nomen auditum aut notata auditio.
Semarich. nomen equale vel exauditio pectoris.
Semachei. notati pectore vel exauditi coequales.
Semdahe. nomen scitum. vel nomen auditum seu nos audito aut nominis scita.
Seme. audiens vel auditio seu nomen aut notatio.
Semeber. nomen fortis vel exauditio putei.
Semedab. nomen perditionis vel ibi perditio seu nomen auditio mea aut unde auditio.
Semegar. ibi advena vel ibi colonus seu auditio advene aut nomen audientium. ditio mea
Semei. audivit vel audi me sive nomen meum aut au-
Semelas. audientes dominum vel notatus domino
Semetaci. notati mei vel exauditores mei.

Semeſſol. uel ydolum. notandum quod hoc nomen in hebreis
uoluminibus dicitur ſimo latinum ſic aſſimulatione. unde ſimula
crum dicitur vna parola cum ſillaba.
Semechar. ydolum domini uel ſol domini.
Semmer. nomen amari uel exauditio amaritationis.
Semerias. cuſtodia domino uel cuſtodia domini.
Semeron. uepres doloris uel terra multa merentium ſeu
nomen magni dolentis. aut audiens magnum inutile.
Semes. ſol. uel fons ſolis. ſeu mandatum humile aut man
datum humilitatis.
Semi. nomen auditum uel famoſa exauditio mea.
Semimi. nomen meum ſcitum uel nomen meum auditum ſeu no
men meum auditio aut nomen meum ſcita.
Semodohe. idem eſt.
Semidite. nomina mea ſcita uel nomina mea audita ſeu no
minum meorum auditiones. aut auditus ſcientie meorum. culca.
Semir. uepres uel inculcum ſeu terra ſpinoſa aut terra in
Semiramoch. nomen meum uidens mortem uel auditio mea
Semoch nomen mortuum uel auditio mortis. ſuſio mortis.
Semma. nominatus uel exaudibilis
Semmeſer. blaſphemus uel blaſphemia. et kyſio.
Semoch. nomina uel auditiones ſeu nomen ſigni aut exaudi
Semram. audiens nomen excelſum uel famoſa audiens exalta
tionis. tiones exaltationum.
Semramite. audientes nomina excelſa ſeu famoſe audi
Semri. nomen laceratus uel auditus amaritudinis.
Semron. nomen eius uel exauditio eius ſeu cuſtos uidit aut
uiſionis cuſtodia. amaritudinis.
Semromillaron. nomen amare cuſtodie uel audiens merore
ſeu cuſtos amari meroris aut cuſtodiens merore.
Semſai. audiens nomen ſalutis uel famoſa auditio ſaluatoris.
Semthi. ſol meus uel illuminatio mea. rationis.
Sen. dentes uel habundantia ſeu ſcrupulum aut amphora temp
Sena. tolle uel anguſtia ſeu dens eius aut habundantia eius
Senaa. tollens eum uel anguſtia eius ſeu ſcrupulus eius aut
amphora temptationis eius.
Senna. uoluntas uel mandatum. ſeu uoluntas mandati eius
aut uoluntatis mandatum eius.
Senaab. uoluntas patris aut mandatum patrum ſeu uolun
tas mandati patris aut mandatum uoluntatis patrie.
Sennar. fetelis uel fetor eorum. ſeu excuſſio dentium aut de
[illegible] deſtructione. habundantia eorum.
Sennacherib. tollens deſerta uel eleuans
Senaan dei uel anguſtians ipſum ſeu tollens eos aut
Senaaſer. uoluntas diuitiarum uel mandatum beatitudinis.
dei eius. uel anguſtians eum ſeu tollens eum aut habun
dantia eius.
Senech. cymbalum uel eminens.
Senecanna. tollens uultus uel tollens temptationes.
Senum uoluntas mandata eorum uel mandatum uoluntatis eorum.
Senten. nomen uidens uel cuſtos nominis.
Senthi ſol meus uel illuminatio mea. motio.
Semna. dentes mouens. uel amphora temptationis.
Seon. calor uel calidus ſeu germen quod non eſt aut germen inutile.
Seon. temptatio laceſſens uel allocutio inutilis. ſeu ger
men temptationum aut germinatio temptationis.

Seor. calens uel paruulus ſeu minor aut tindianus.
Seorim. minorantes eorum uel calliditas eorum
Seph. ſpeculator uel uulpes aut uulpeus mollis.
Sephima. ſpeculum factum
Seraphim. ardor uel incendium ſeu ardens aut incendens
Seruia. princeps domini uel anguſtians dominum
Serebias. idem eſt.
Sereſer. princeps principum uel anguſtians principes.
Sereth. uincens uel lepra ſeu tribulatio aut uelut principatus
Sergius princeps cuſtodi uel princeps ortus. ſeu princeps orti humili
tatis. aut anguſtians ortum humilitatis.
Seron. principantes eos uel anguſtia eorum.
Seron. princeps meruit uel cantans canticum ſeu carbo in
mutantium aut anguſtians profectio.
Serua. uincula uel anguſtia
Seruch. lorum uel corrigia ſiue dependens
Seruia. metuens uel metus. ſeu anguſtians aut anguſtiatus.
Seſa. temptatio uel firmatus ſeu longeuus aut egrediens.
Seſach. manus uel byſſus. ſeu manus ſacci aut ſacci byſſus.
Seſai. egrediens in. uel longeuitas mea ſeu firmatus meus aut
temptatio mea.
Seſamoi. temptatio urgens. uel egreſſio tractatus
Seſan. temptatio doni uel egreſſio gratie.
Sethan tribulatio ueniens uel tribulatio edificationis.
Sethaſar. tribulator uel tribulatus ſeu tribulans aut egrediens
os triſticie.
Sethma egreſſio mortificationis. uel egreſſum triſticie.
Sethon. egreſſio tribulationis uel egreſſum eſt os triſticie
Seth. ponens uel poſitio. ſeu poſuit aut reſurrectio.
Seth. ſemen uel germen. ſeu granum aut poculum.
Sethar. ipſum ſuſcitans uel germen uigilie. tiones eorum.
Setham. ſpine uel germina ſeu poſitiones aut reſurrec
Sethiru. ſeminans magiſter meus uel reſurrectio magiſtri mei.
Sethri. exactor meus uel abſconſio mea ſeu duritie in aut
duritia meum. aut tabernaculum
Scena. loquens uel tentorium. ſeu uulpecula clamans
Scene. loquentes uel tentoria ſeu uulpecule clamantes aut
tabernaculi. nitas.
Scenophegia. tentoriorum occurſio uel tabernaculorum ſollemp-
Scena. uulpecula hic uel tabernaculum ſpiritu culator noſter.
Stephanus. corona uel norma noſtra. ſeu iudicans nos aut ſpe
Stephanus regula uel coronatus ſeu ſpeculans aut iaculatio.
Stephana. corona uel norma noſtra ſeu iudicans nos aut ſpe
culatio noſtra. tio.
Stephana. regula uel coronata ſeu ſpeculans aut iacula
Sia. derelictio uel indigentia. ſeu derelictiones aut indigentes.
Siaa derelinquens uel indigentia eius.
Siaba. indigens patris uel derelictio patris.
Siai. derelinquens me uel indigentia mea.
Siaun. ſitis uel ſitiens ſeu derelinquens eſt aut indigentia eorum.
Siba uerbe uel conuerſio. ſeu ueniens egreſſus aut ueniens egreſſio.
Sibam. rectitudo doni. uel conuerſio gratie.
Siboim. uectes uel conuerſio ſeu egredientes eſt aut conuerſio eorum
Sicha uictima uel ebrietas. ebrietas.
Sicharu uictimam uel ebrium.
Sichar. penitens uel penitentia.

Sichar. ramus vel conclusio seu bibulus aut ebrietas.
Sichelech. derelictio vocis adducte vel additio vocis derelicte. seu effundens sextarium aut effusio sextarii.
Sichem. humerus vel humeri. seu labor aut laborantes.
Sicher. ebrius vel ebrietas.
Sichera ebrius eius vel ebrietas eius.
Siceleg. id est quod Siceleg paulo ante.
Sicla. ponderosa vel laboriosa.
Sicleuses. ponderosi vel laboriosi.
Sichima. ponderosa vel laboriosa. ergo quod est sichem secundum latinum et grecum sonum utere ut sichima pronunties.
Sichim. humerosi vel laboriosi.
Siclone pondus doloris vel laboriosa iniquitatis.
Siclg. pondus gladii vel labor festinationis.
Sidem campi oculi vel luctatio fontis.
Sidon. salus vel tacens seu saluans aut taciturnitas.
Sidonis salus vel tacentes seu saluantes aut taciturni.
Sidon. venatio vel commotio. seu venatio tristicie aut commotio iniquitatis. ei. aut venatio iniquitatis eius.
Sidonia commouens eum vel venatio eius seu commouens tristiciam.
Sidonia. venatio vel commotio seu venatio meroris aut venatio inutilis. aut venantes inutile.
Sidonii. venantes vel commouentes seu venatores meroris.
Sidrach. decor vel decorus seu decor meus aut decorum mi.
Siene. sitis vel sitiens siue domitatio aut indigentia.
Sienentes. sitientes. vel domitantes seu indigentes aut sindigentie.
Sigab. super attollens vel super attollere
Sila. missus vel missio
Silam. missus est vel missio eorum.
Silas missa plasmatio vel missionem sustollens.
Sillem. retentus vel notus seu retentum aut imprime.
Silem. missus mi. vel missio mea.
Silo. amissio vel ubi est ipsa.
Silo. amissa vel translata. seu dimissio aut restitutio.
Silonite. amissi. vel ubi est ipsi. tuti.
Silonite. tollentes vel translati siue dimittentes aut resti-
Siloa. missus vel missio. seu missus ei aut missio eius.
Siloam missus est vel missio eorum tutio.
Silom. transferens vel auellens siue dimissio aut resti-
Silonite transferentes vel auellentes seu dimissi aut restituti.
Siluanus missus est vel missus ad felicitatem.
Simmaa. exauditio vel exaudibilis.
Simmaat. exaudit vel exaudibilis aut [illegible]
Simmalie mortificans vel mortificatio. seu mortificati
Simeon. audiens vel exaudibilis. seu audiens merorem aut nomen habitaculi. eum aut nomina habitaculorum.
Simeonite. audien vel exaudibiles seu audientes tristitiam
Simon obediens vel obedientia. siue ponens tristiciam aut auditor meroris.
Simosalma vocum copulatio vel vocum conuenientia.
Simrith locus vel loca. tationis
Sin temptatio egrediens. vel egressio temptationis.
Sin. dentes vel dentium. seu sub uult aut amphora temp-
Sin rubus vel odium. seu mandatum egrediens.
Sina temptatio egrediens vel egressio temptationis eius.

Sina dentes eius vel dentium eius seu super uult eius aut amphora temptationis eius.
Sina. mensura vel mandatum. seu rubus eius aut odiens eum.
Sinai. dentes mei vel dentium meorum. seu super uult meum vel amphora temptationis mee. sed a plurali numero.
Sinai. mensura mea vel mandatum meum seu rubi aut he
Sineus egrediens vel adiosus. seu leuans me aut eleua
Sigama. doctrina vel instructio. seu ma
Siuchon uictor deo palma vel uictori triumphus.
Sirchen. locus vel loquela siue cantans
Sion. speculans seu eius.
Sion. mandatum vel inuium seu speculum aut speculatio.
Sior. puluis vel turbulentus siue turbidus aut firmamentum nouum. albedinis
Sior labanach. puluis candidus vel firmamenti nu
Sir. aula vel lebes quem uulgo ollam vocant vel calidarium.
Sira. aula eius. vel lebes eius.
Sirach. mustum vel macia.
Siracusa. mustum gaudium vel macia letitie.
Sirasirim. canticum canticorum. vel cantica canticorum.
Sira. aer vel innecta seu sublimis aut sublimitas.
Siri. aer vel iuuenci seu sublimes aut excelsi.
Sirophenissa alte conuisa multi vel sublimitatis gulo assumpte. aut tincationes.
Sisahar tribulationes vel angustie seu potiones tractiones
Sirtes. n. a tractu sabuli dicte appellati. tas.
Sis. temptatio vel farina. seu egrediens aut longeuitas
Sisai temptans me vel farina mea. seu egrediens in aut longeuitas mea. aut longeuitas eorum.
Sisam. temptans eos vel farina eorum. seu egrediens eos
Sisara. equi uisio vel exclusio gaudii seu tollens videntem aut excludens gaudentem.
Siser. eruel timens deum vel benedictus dei.
Siuan. dignitas vel elatio
Sizila. ponderosa vel laboriosa.
Sizilenses ponderosi vel laboriosi.
Socha vulpes illuminata vel tentorium illuminatum.
Socite. vulpecule illuminate vel tabernacula illuminata.
Scitopolis. vulpes illuminate quibus vel vulpecule ciuitatis
Scitopolite vulpecule illuminate ciuibus vel vulpes illuminati ciues. illuminata
Sicuria. consummatio amaritudinis vel amaricatio co
Sicuiuei. consummati in amaritudine. vel amaricati in consummatione.
Sumr. vel cantans canticum vel cantatio eorum.
Sumrientes. cantantes canticum cantationes eorum.
Soa. saluans eum vel locutus ei. pusillanimitas
Soar. pusillus vel pusillanimis. seu pusillitas aut
Soba. serra. secans. vel mandatum meum.
Sobab. gerens vel gestio
Sobaba. conuertens eum vel gestio eius. iudicatio eius
Sobach. simplex vel columbaris seu conuersus te aut
Sobai. serra mea secans vel mandatum meum.
Solal. spica vel vectes ad portandum seu vana uertas aut vanitas vetustatis.
Sobi. serra secans me. vel mandatum in me.

Sobiac. sedens v(el) sedes. v(el) diuertens aut diuerticulum. ne.
Sobuch. irretiens v(el) confusio. uulterum aut grecos deuoratum
Sobochai. confusio mea v(el) incendium meum seu irretitus
Socha. ramus uel propago.
Sochat. ramum v(el) propagines. culum.
Socho. ramus v(el) humilitas seu umbraculum aut tabna
Soccho. idem est. licates.
Socchot. tentoria v(el) tabernacula seu rami aut humi
Socchotbenoth. tentoria filiarum uidentis v(el) taberna
cula filiarum temporalis. num aut exclusio.
Sodad. excludens v(el) latitudo lateris a latitudine seu archa
Sodada lat' eius. v(el) excludens eum seu archanum eius aut
exclusio eius
Soda. lat' meum v(el) archanum seu exclusio mea.
Soddi. idem est.
Sodoma. pecus silens. v(el) declinatio eorum silentium
Sodoma. fulua v(el) stillans seu cecitas aut pec'.
Sodomite. pecudes silentium v(el) declinationes eorum.
Sodomite. fului uel stillans. seu ceci aut pecora silentia.
Soen. gr' uel expectatio eorum
Soen. gir' eius. v(el) expectata eorum seu expectans
Soer. expectans v(el) expectatio seu gradus aut [illegible]tio.
Sophar. irretire v(el) eius creatio seu irretiens [illegible] creatio.
Sophai. speculum meum v(el) speculator meus. tio
Sophan. ardens v(el) attritio. seu umbraculum aut umbra
Sophar. speculans eum v(el) speculi dissipatio seu dissipans
speculatorem aut speculatorem uidebo.
Sophech. iudicans v(el) diiudicatio.
Sophe. lib' uel narratio
Sophera. narrans eum v(el) lib' eius.
Sopherech. lib' [illegible] v(el) narratio pauoris
Sophim. speculans eos v(el) speculator eorum
Sophonias. abscondens dominum v(el) absconditus domino. seu
speculans dominum aut speculator domini. diuulsio.
Solemites. auellens v(el) diruit seu auulsio aut
Solomuth. [illegible] [illegible] transmigratione uel
transmigratio [illegible] [illegible]. dicus.
Somer. custos v(el) custodia seu custodiens aut custo
Somonas. custos domini v(el) custodiens dominum. uspitor
Senphthophaneec. saluator mundi v(el) absconditorum
Son. pecus v(el) dentes. aut pectora rubea.
Son. pupilla v(el) sedes. seu coccus aut coccineum.
Sonar. coccinea v(el) subsistens etc. seu pecora eorum
Son. pecus uel dentes. cineum meum.
Son. pupilla mea v(el) sed' mea seu cocc' meus aut coc
Sona. pecus eius v(el) dentes eius. neum est.
Sona. pupilla eius v(el) sed' eius seu cocc' eius aut cocci
Sonu. pupilla eorum v(el) sed' etc. seu cocc' eorum aut
coccineum eorum.
Sora. ciuitas v(el) opidum.
Soruchaim ciuitas est v(el) opid' mandatis humilia
Soor. petra pusilla v(el) pusillanimis seu mane
plasmatus aut angustatus fortis.
Scorra. petra pusilla domini v(el) mane plasma.
Sophira lib' iudicum v(el) libri iudicantium.
Sor. plasmatis v(el) angustias.

Sor. petra v(el) fortis seu cetus aut nudianus.
Sorachath. hostes tauri v(el) hostium taurum.
seu [illegible] eorum [illegible] aut bellantium [illegible]. optima.
Sorech. bona v(el) optima seu electio aut eligens bona
Sorech. gena v(el) optima uinea seu electa uitis aut uinea
electionis. angustia mea.
Son. petra mea v(el) robur meum siue plasmatio mea aut
Sorim. hordeum v(el) [illegible] seu roborans eos aut plas
matio eorum
Sosimpsi. saluans digitos v(el) narrant dissensionem.
Sostenes. saluans eos. v(el) saluans in tempore seu gradu
dator aut dans in gaudium.
Sostratus. saluans digitus. v(el) saluans in tempore.
Socha. archanum uel exclusio mea.
Socheloc. radicans signum. v(el) radix subtilior.
Sochiches. archanus v(el) excludens. teg.
Scholei facientes cantilenas v(el) importabiles disputa
Syna. salus v(el) saluator
Sya. salus eius uel saluans eum.
Syla. saluans eum v(el) saluatio eius
Syal. reddens v(el) saluans seu salus aut redditio.
Syar. saluator suscitans v(el) saluatoris uigilia.
Syba incendens v(el) incendium seu confusionis aut con
fusio sua.
Sybach. frutectum v(el) condensum
Sybacha. frutectum meum v(el) condensio mea.
Sybahel. confusus deus v(el) incendium dei. mea
Sybochim. irretiens v(el) irretit' seu incendium meum aut confusio
Sybba. excellens v(el) sublimitas
Sybna. sedens v(el) sedes aut confusio.
Sybna sedes eius. v(el) confusio eorum.
Sybuel confusio dei v(el) incendium meum dei
Sychia. obumbrans eum v(el) tabernaculum eius
Syddi. archanum meum v(el) latere meo
Syve loquens. v(el) locutio. seu cantans aut cantilena.
Syphrubrum v(el) serpens seu speculum aut effusio.
Sypha serpens eius v(el) rubrum eius seu effundens eum aut spe
culatio eius. umbrati
Syphan. ardens v(el) attritio seu umbraculum aut umbratio
Syphamite ardentes v(el) umbrantes seu attritiones aut
Syphan. ardens v(el) effusio gutte seu umbraculum [illegible] umbratio
Syphaphim. ardens naues v(el) ad umbraculum rotarum.
Sypherech. uanitas mea v(el) uanitati pauoris. eorum.
Syphim uict' v(el) unctio. seu effundens eos aut speculum
Syphir. uanitas v(el) uanum
Syphan. saluans eos v(el) saluatio eorum
Syminite. saluantes eos v(el) saluationes eorum
Syn loquens v(el) locutio
Synthes. idem est.
Syn. petra v(el) lapis seu dur' aut durities.
Synan. lapidis ipsius v(el) duritia ipsius.
Synanite. lapides ipsi. v(el) duritia ipsorum
Synamith. mortifica v(el) mortificatio seu mortificans
aut quemque moriens. ficata
Synamitis misera v(el) captiua seu mortificans aut mor
Syrion. coccineum v(el) coccineum seu dentes [illegible] eleuatio dentium

Sureni· lapides ocli ul' duritia fortis mea·
Suri· petra mea l' lapis meus siue dur' m aut duritia
Surim· petre mee l' lapides mei seu duri mei aut du-
Suri· muri' l' robust' seu gemes aut direct'. ritie mee.
Suri· angustia ul' adhesit· siue directio aut continentia.
Suri· angustia mea l' adherit me seu mur' me' direct' aut
continentia mea directa robusta
Suriel· adherit dnm· l' angustia dei· aut directio dei·
Surihel· mur' dei ul' robustio deo seu continens dnm
Surielli· fortis me' de' l' angustians me de' seu de' co-
tinens me aut de' directio mea·
Surisaddi· fortis d' l' continentia mea ubera seu mur'
adhuc aut directio angustiar·
Surisaddai· fortis d' me' l' continentia uberum meor'
seu mur' adherens mei aut directio angustiar' mear'·
Sus· gaudiu' l' letitia
Susa· leta ul' gaudens seu gaudiu' aut letitia·
Susie· leto l' gaudens· seu gaudium aut letitia·
elatio siue gaudiu' aut letitia elati.
Susachim· idem est·
Susan· gaudiu' doni l' letitia gre'·
Susanna· gaudiu' letitie· l' gra' Religionis·
Susanna· lilium l' gra' seu obtent' lilii aut obtinuit graciam·
Susamechanei· lilium possidentes l' gre' emulatores seu
gaudiu' doni hunmili' aut letitia gre' emulationis·
Susi· gaudiu' meu' l' letitia mea seu obtinuit equu' aut ob-
tinuit equitatione' reuersio mea·
Susic· gaudiu' uiri l' letitia assu'pta seu reuertens m aut
Susic· gaudiu' glili· l' letitia festinantis seu obtinuit
equu' aut obtinuit equitatione'.
Suchala· radix· l' radicatus·
Suchalam· radicat' eos ul' radicatio eor'·
Suchalaie· radicantes· l' radicata· spina madidatio·
Suthale· poclm mirru· l' spina madida seu spina uiridis au
Suir faciens igne'· l' augens incendiu'·
Taaph· pauor· l' sup' seu pauid' aut supior·
Tabath· bona ul' bonitas· aut intfectores·
Tabech· occidens l' intficiens seu occidi aut intfectio·
Tabemensore· occidentes l' intficientes seu occisores·
Tabita· dama l' caprea·
Tachos· silens l' silentiu'·
Taddeus· apphendens pncipe'· l' apphensio pncipis·
Taphach· aduene' puuli l' puuulus ueniet
Taphna· claudicans l' claudicatio seu uita' reuisitens aut
uite reuisionis·
Taphue· malu' ab arbore n amaltea ul' cimpanu' seu
cimpanu aptio aut cimpanu' adapiens·
Tala· uox l' irroratio·
Tallam· irrorans eos l' irroratio eor'·
Tala· ag' l' apphensio
Tallam· appendens eos· l' ager eor'
Tamach· ps· pfecta· l' partis pfectio· seu datu' consuma-
tu' aut consumatio data· solatio·
Tanamech· consolat' ul' consolator seu consolans aut cu'
Tapsophe· specula l' speculator aut speculatio·
Tarela· uidens cerebrum· l' uisio arbuscule·

Targes· explorator ul' exploratio seu sciens uig' an su-
ingi· cincturis data
Tarohan· suspensus ul' elongans seu cincture dedita
Tau· signu' l' sub e' seu signat' aut subtior·
Tarchonicides· cogitans ctantem l' cogitatio ctarie
Teres· adiungens l' adiunctio· seu applicans aut applicatio
Terculi· ager· l' placens rector
Tiberius· uidens l' bonus seu uidens eu' aut bonitas eius
Tiberiadis· uisio ul' bonitas seu uidens testimoniu' aut
bonitas testificationu'·
Tiphon· gehennalis dolor l' latitudo iniquitatis
Tigris· uelox ul' uelocitas
Timon· ruminans l' pinguedo seu piger aut ruminans·
Timothe' bn'ficus l' bn'ficiu' seu bn'faciens aut bn'facta
Tiranius· confirmans eos l' confortatio eor'
Tiranni· confirmantes eos· l' confortationes eor'·
Tiru· plasmati ul' tribulati seu fortes aut angustiati
Titichus· tacens l' taciturn' seu silentiu' aut taciturnitas.
Titus· querens l' bon' seu luti' aut lucra
Triphena· innuens ul' reuertens seu uiuo aut uisio·
Triphosa· clara ul' conspicua seu clare uidens aut conspicue
Tob· bonus l' bonitas· uitis ad uinica· satiendos
Tobias· bon' dns l' bonitas dni· seu ducens ad luctu' l' con-
Tobic· bonus uir· l' bona assumptio.
Tophel· ruina l' cadens seu tirannus aut uiuens·
Topagion bonu' certamen l' bonitas certami'
Troade· pariens l' partu' seu requies aut latitudo·
Trophimus· dissoluens l' dissolue' seu dissoluens chalamos
aut dissolutio chalamor'·
Tubal· ducentes ad luctu' l' coniunctus ad uinica·
Tubal· deserens l' desert' seu deserens aut delat'
Tubalcaim ducens ad luctu' lamentationis ul' gaudiu' ad
uinica acquisitionis·
Tubalcham· deserens possessione' l' deserens lamenta-
tione· seu delat' possessionu' aut desert' acquisitiones
hucusq; p simplices· t· littera· l· siue aspiratione pna·
pria nominu' lecta s'· extra' q' secuntur aspiratione ad-
dita s' legenda· indignatio·
Thamach· dator indignationis· aut bilis ul' ded' indigna-
tione'. aut bilem seu data est bilis ei· aut data e' ei in-
Thaan· dign' donis l' pauid' gre'·
Thaas· sup' l' pauid' seu diues aut supior uigilans
Thaasar· diues l' diuitie seu pauore'· silentiu' aut sps'
Thaasar· diues l' diuitie· idem est· bona occisio·
Thabee· bonus occisor l' bn' occidens seu bn' occisus aut
Thabeliae· bonus de' d'· aut bonitas dei dni·
Thabne· bona uisio· l' bone uisiones eor'·
Thabiana· bona donatio· l' bonitas gratificationis
Thabianei· bn' donantes l' bn' gratificati
Thabor· ueniet lux ul' ueniens lum' seu a ueniet
luminis aut lucis accessio·
Thaborennion· bn' sublimis l' bona congregatio
seu bon' ad uidend' aut bonitas uisionis·
Thachaam· detrahe apphensio l' silentiu' eor'·
Thadal· pncipes appendens l' pncipis appensio seu
pncipes appensus aut pncipis appensio.

Thaphthphu. claudientes labia uel et pone aperiens.
Thaphans signum operti l signum opertio siue stupens os s-
penitens aut ... os spenitum ab ore ū ab osse.
Thaphnes. idem est. nou.
Thaphnathfane numerans opinionem nouum l nus opinioni
Thaphna. tympanum aperiens l tympanum apertio.
hat. pauor meus l stupor in
Thoim. duo l bini. siue duo aut bina. tio.
Thala. appensio l appendens siue irrorans aut irrora
Thalamuge. exemplo l persimilis ipso. seu positio sp̄ decet
aut similitudo species eius.
Thalasa. appendens secretum l appensio plasmationis siue
irrorans secretum aut irrorans plasmationem.
Thalasar. appendit principem l appensio principis seu irrorans
principem aut principis irrigatio. ratio
Thale. apprehensio l apprehendens seu irrorans aut irro
Thallim. psalmi uel hymni seu laudes aut laudatores
Thabiacum. puella ē dico surge. syrum est ū hebreum.
Thalme. sulcus l sulci seu deprehendens aut suspensio
Thalmai. sulcus meus uel sulci mei seu apprehendens me
aut suspensio mea.
Thamar. amara l palma seu commutans aut commutata.
Thammuz. consummantes l contemptientes.
Thamna. tius l fidelitas seu fidelis eius aut consummatio eorum.
Thamnas. tius l deficiens seu nectans secretum aut consum-
matio plasmationis. exploratores assentionis.
Thamnatha. nectans exploratores odoris l nectans
Thamnathei. id. noui.
Thamnith. sara numerans opinionem nouum l nus opinioni
Thamuel. nectans l deficiens seu fidelis eius aut consummatio eorum.
Thamni. nectans in l consummatio eorum.
Thanna. humilis uel respondens seu responsio aut humilitas.
Thanna. humilis eius l responsio eius. tua.
Thanach. respondens ē l humilitas ad te seu humilis ē aut responsio
Thanac. humilians urum l respondens assumptioni.
Thanach. humilis l respondens seu humilitas aut consolatio.
Thanachselo. humilitas dimissionis l consolatio petitionis.
Thanis. mandatis humilia uel mandans humilitatem seu
mandatum humile aut mandatum humilitatis. sionis mee.
Thanthanmai. responsio fidelis in aut humilis explorator ascen
Thapsa. speculum l indignatio. suscitans.
Thaphar. speculum uigilie l indignationem
Thapse. indignans uel indignatio seu cedes offendens
aut sessio offendiculi. ascensio mea.
Thara. pascens l pastio. seu explorator odoris aut exploratio
Tharacha. superfluus eius l elongatio ab eo. seu superfluitas ei
aut elongatio eius. nes.
Tharasim. ydola l ymagines seu figure aut ymaginatio
Tharam. nequam in domo l abigens gratiam. tia.
Tharthac. superfluus l elongans. seu superfluitas aut elonga
Thardema. grauis aut profundus sopor l grauitas aut profun-
ditas soporis.
Thare ab actus l depulsor siue nequam aut nequicia tes.
Tharei. nequam l nequicie siue abigentes aut depellen-
Tharei. pascens me. l pastio mea seu explorator odo-
ris mei l exploratio assentionis.

Tharearsa. lib. xii. prophetarum. gaudium abigens et leticiam.
Thares explorator gaudii uel explorator leticie siue
Tharsis. explorans gaudium l explorans leticiam seu dis-
sipans speculum aut dissipatio specule.
Tharseuces. exploratores gaudium l exploratores leticiam
seu dissipantes speculum aut dissipatores specule.
Tharsiu. exploratio gaudii l dissipatio specule.
Thas. positio in uel positio mea. matio
Thau. consummans l consummatio seu consummator aut consum
Thyratia. requies l latitudo.
Thraces. lati l requiescentes.
Thrianathe. ... dissoluens ... l dissolutio donationis.
Thrasee. dissoluens thalamos l dissolutio thalamorum
hebanda. comita l commixtio.
Thermath. conuicens ... l ... pectoris. ... pectoris.
Thebath. bonum l bonitas seu gustans delinquentem aut
Thebes. mobile l insipiens.
Thebec. sancta mea l mea fuerit.
Thebech. bonus pauor l bonitas inter.
Thebza. palea mea uel oua serui
Thebni. bonus in l palea mea.
Thobolach. spica palee l ... ...mationis.
Thebon. palee l sulcitas.
Thechel. ... appensio l appensum ...
Thechoe. tuba canens l buccinator.
Thechua. tuba l buccina. seu sonitus aut percussio.
Thechain. tube l buccine. seu sonantes aut percutientes.
Thecuoni. idem est. buccina eorum.
Thecuach. buccina delinquentis l percussio pectoris.
Thechuan. paciens l paciencia seu percutiens eos aut
Thedor. papilla l inspiro.
Theem. mutantes l strata mature. alios faciens transmigrare
Theglath. transmigrante actiua significatione intelligendum ē. i.
Theglath. phalasar transmigrans cadentem principem uel
transmigratio cadentis principis.
Theglath. plasnasar idem est
Theben strata mature l strata maturata.
Thebeuite strata maturati l strata maturationis.
Thelabim. dispersi l dispergentes aut dispersio aut dispersiones.
Thelame aggeris aquarum l riui fluuiorum.
Thelasar. appendens principem l appensio principis.
Thelem. ros eorum l agger aquarum.
Thelmalachelarta. aggeris aquarum dispergentium sole l riui flu-
uiorum dispergentes illuminatos.
Thehnon. ros domi l irrorata requiescentis.
Thema. auster l affricus. seu australis aut meridianus.
Theman. auster l affricus.
Themana. auster eius l affricus ei.
Themani. auster meus l affricus in.
Themanthes. australis l affricanus ab affrico ū ab affrica.
Thenna. nectens l defectio
Themoi. buccina l consummatio amaritudinis eius.
Themora. buccina ei l consummatio amaritudinis ei.
Themontes buccinentis l consummatio in amaritudine.
Thena. castra l donata seu donantes aut dona eorum.
Thenath. castra sua l dona elenti.

Themath. fici vel amigdalum.
Thenohemeth. consolator vel consolatio.
Theodas laudans vel laudatio seu signum capi-
Theodotus. idem est. tivitati portatus
Theophilus confitens vel consilium seu sursum dantes aut
Therath. portulus vel elongator gratiatio
Theraphim ydola vel incendia sive figure aut ymagines
Therachar. subiciens vel subiectio
Therphala. subiectione cadens vel exploratum divisio.
Therphaca exploratores divisi vel subiectione cadentes
Themath. explorata redemptio vel exploratio redemptionis
Therba. pulcra vel placens seu complacatio aut complacens sibi.
Thesau. posuit domum vel depositio gratie. intelligentia festinata
Thesis. posita vel depositio. studium ad intelligendum aut in
Thesbi. captivans vel convertens seu captivator seu festinans
Thesbon. festinata intelligentia vel festinatio. vitas
Thesbites captivans vel captivator seu captivitas aut capti-
Thessalonica. festinans umbram roborare.
Thessalonicenses festinantes umbram statuere vel festi-
nantes umbram firmare.
Theth. subter vel infra vel bonum aut exclusio
Thethim. boni vel exclusi seu inferiores aut subtonantes
Theudas. laudans vel laudatio seu capiens signum aut cap-
tiva signaculi.
Theter. aggere horribilis vel tuba terribilis. illuminatio.
Thiathira illuminata vel illuminatrix seu illuminans aut
Thiachine illuminatores vel illuminati.
Thibaath. fortis vel malleus.
Thichon. medium vel dimidiatio
Thichonim. idem est.
Thicua. spes vel desperatio.
Thimna. humilia vel prudentia.
Thichon. diligens meroris iniquitatis.
Thimeus. pinguis vel nimietas
Thual. timor vel rediens seu timor aut superfluus.
Thyra. timens dominum vel rediens domino.
Thriphon. dissolvens doloresque vel finiens iniquitatem
Thrimoth. dissolvens mortem vel requietio mortis.
Thob. oblatio vel vivificans. ductus ad iniurias.
Thobel. vanitas vel oblatio seu ductus aut luctum aut con
Thochnath. stridens vel stridor.
Thecen. stridor fortis vel stridor oculis. pena stultorum.
Thoph. gehenna vel stultitia seu latitudo. aut ampla
Thopheth. oris explicatio vel oris prectio. seu os pergens
aut os precedentis. dei precatio.
Thophel. os dei pergens seu oris dei explicatio aut oris
Thopheth. gehenna parvoris vel ampla pena stultorum.
Thogorma vel intempestiva quisquiliarum incolatus aut incolatus anni-
Thola. coccum vel vermiculus versio.
Tholath. coccinee fuit vel rube color
Tholmai. ad mensuram deducens vel ad mensuram reductio
seu suspensio mea aut suspensio mea holomai
Tholomai. idem est.
Tholarche. coccinei vel rubicundi.
Thole. coccineum vel rubeus color. deducta. tentes.
Tholomaida ad mensuram deducens vel ad mensuram reduc-

Tholomande ad mensuram deducti vel ad mensuram reducentes
Tholomays ad mensuram reducens.
Tholome ad mensuram deducens vel ad mensuram reductio
Tholus. rotundus vel rotunditas.
Thamar abyssus vel gemitus. unde Thomas didimus apostolus
Thopho. amaritia vel latitudo.
Thorath. lex vel pentateucum
Those. captivitas vel festinatio.
Thesaces. captivus vel festinatio.
Thothe. error vel amentia.
Thoch. error meus vel amentia mea
Thon. amens vel errans sive error eorum aut eorum
Thorchade. requiescens vel requietio cula.
Thorogodite. fui succensi vel requiescentes lanugini
Thubal. ductus ad luctum vel conversus ad iniuriam.
Thubal deserens vel desertio seu deserens aut delatus.
Thubalcham. ductum ad luctum lamentationis vel conversus
ad iniuria acquisitionis.
Thubalcham. deserens possessionem vel deserens lamen-
tationem sive delatus possessioni aut desertio acquisitioni.
Thubin deserens vel desertio seu bonum metiens aut bona
mensura.
Ubil. festinans germen vel consilium vetustatis.
Uchocha. ignis mordens vel dolor perforationis.
Uchocha. infirmi seu debilis aut infirmitas eos aut
infirmitas eorum. infirmitates eorum.
Uphanie. infirmi vel debiles seu infirmitates eos aut
Uphin. infirmi vel infirmitas sive veritum aut herbosum.
Uy dolens vel parturiens sive dolor.
Uai. conum vel polluta palude. non a palo seu dolor formi-
ricarum dolor umbraculi.
Ulam. prius vel ante sive post. aut anterior.
Ur. lumen vel ignis sive incendium aut fenestra
Urai. lumen meum vel ignis meus. sive incendium meum
Uram. de excelsis vel lumen excelsum sive ignis eorum aut
fenestra eorum aut incendium ipsorum
Uriam. lucens ipso vel ignem ipsis. sive incendens ipsis
Uriacha. ignis peccati vel incendens peccatum seu lumen cuppiente
aut agiens peccatori. igne aut gaudens incendio.
Urbanus. luce gaudens vel lucis gaudium seu gaudens
Uri. languitudo mea. vel illuminator meus. tio mea.
Uri. lux mea vel ignis meus seu incendium meum aut ig-
Urias. lux mea dei vel lux meum domini. seu dei ignis meus
aut dei incendium meum. dium dei.
Uriel. lucens deo vel ignis dei seu agiens deo aut incen-
Us. consilium vel consiliator sive festinatio aut festinans
Us ipsis. consilians vel consilium ipsi seu festinat eos aut festina-
tio eorum. aut festinatio mea.
Usach. festinare me vel consiliante in seu consilium meum
Usachelet. festinans vel consiliator. festinatio mea.
Usi consilians in vel consilium meum seu festinans me aut
Usim. festinans eorum vel consilium eorum. rator consilii.
Usim. consilium vel festinatio seu festinum consilio aut festi-
Uthai. dolor signi vel consilium ex anime.
Uzal. consilium vel consiliator.
Uzal. consilium vel consiliator eorum.

Zapha· finis uel diffinitio·
Zaphas· finis meus uel defitutio mea·
Zaphinis· finis consilii l definiens·
Zaphim· finis consilii mei l definiens festinationem·
Zagar· ipsa vallis elevans· l ipsa valle elevatio·
Zagera lib leuitici l lib leuitic.
Zagedab lib iniant l lib numi.
Zaiarcha· ipse ducens hic l ipse fornicator
Zalem· finis durationis l destinatus angustie. [s]olum pe xille.
Zalthi· finis signatus l diffinitio consummata aut hec l ipsa
Zelluch· finis utilis· l diffinitio declinationis.
Zur· uiroris l uirorum seu prouocatio me aut iracundiam
prouocauit.
Zaab· aurum obrizum l aurum purissimum.
Zaba mouens l motus seu fluctuans aut fluctuatio.
Zabab fluens torris l torris fluctio quod uulgo titionem uocant.
Zabadaim· fluens torris inutilis l fluens torris ydolatre.
Zabadai fluxus torrium uel torris fluctio.
Zabadia· fluens torris domini l torris fluens domino.
Zabbai· motus meus l fluctuatio mea.
Zabaon mouens dolorem l fluctuatio iniquitatis.
Zabach· mouens delictum l torris fluens.
Zabai· mouens eos l fluctuatio eorum.
Zabech· ista confusio l iste ignominiosus.
Zaber· mouens puteum l fluctuatio fontis. ter domino.
Zabdi· fluxus uehemens l fluxus habundans seu fluens habunda-
Zabdias· idem est.
Zabdiel· fluxus uehemens dei l fluens habundans domino.
Zabina iste ueniet videns l ista ueniet visio.
Zabath· fluens torris l torris fluctio.
Zabulon· fluxus noctis uel inundans est. tudinis.
Zabulon habitaculum fulva l habitacula eorum seu habitaculum pulcri
Zabulonite fluxus noctium l inundanda eorum.
Zabulonite habitaculorum fulve l habitacula eorum seu habitacula
fortitudinum aut habitacula pulcritudinum.
Zachai· iustus meus· l iustificatio mea
Zacharias memorans dominum uel auxilium domini. consurgens
Zacher· memoria l adiutorium siue iustus l iustificatus
Zache· iustificatio uel iustitia seu iustus consilio aut iustifi-
catus festinans. fulgens illuminans.
Zachur· memoria l adiutorium siue iustus ignem aut in-
Zadab iste pater uel ista paternitas
Zadabia· iste pater domini uel ista paternitas domino.
Zaph· luminare l illuminatio.
Zaph· lumen meum uel illuminatio mea.
Zaphim· illuminans eos l illuminatio eorum.
Zapha· ducere uel hic· siue oliua aut fornicatio.
Zaphim· ista l hec. nicatio eorum
Zalch· ducte huc· l fornicans est siue oliua ei aut for-
Zalmon· iste umbra l obumbrans seu obumbrat aut obum-
Zamma iste fluens l fluxus eius. bratio
Zambri· iste lacessens· l iste amaricans
Zamdi fluxus l uehemens l fluxus habundans.
Zamma· iste aper uel iste illuminans.
Zanna· psallens ei l canticum eius.
Zanram psallens eis l canticum eorum.

Zamri· psallens mi l cantatio mea.
Zamrim· psallens eis· l cantatio eorum.
Zamro· psallens magno l canticum magnum.
Zanoa· ista requies l ista commotio siue iste repul-
serunt iste requieuit.
Zara· oriens l orientalis. lienatio·
Zarad· descendens l alienus seu descensio aut a-
Zaradaim· descensio l alienus ydolatria.
Zarai· oriens mi l orientalis meus.
Zaraias· oriens domino l orientalis domini.
Zarath· oriens peccati l orientalis est delinquens.
Zarda· alienatus ualde l alienatus ab eo.
Zare oriens est· l orientalis est iste.
Zared· descendens l orientales stetit.
Zarec· oriens festive l orientalis plasmatio.
Zarech oriens pauor l orientalis in terra.
Zareas oriens domino l orientalis domini.
Zathan· iste humilis uel visio ista.
Zaria· iniquus l iniquitas.
Zauad· donatus l donatio.
Zauadia· dos domini· l dotatus domino.
Zaza horridus l terrendus.
Zathim· horror l terror siue oriendi aut terribiles.
Zazomim quod est hec aqua l preparati facie seu aciem
preparantes aut aciem preparatio.
Zeb· lupus l rapax· siue deuorans aut deuorator.
Zelad· fluens torris l torris fluctio
Zebadia· fluens torris domini uel torris fluens domino.
Zabee· uictima uel rapina seu hostia aut deuoratio·
Zebedeus· donatus l datarius seu fluens iste aut fluctio ista·
Zeber· lupus meus l deuoratio mea.
Zebe· lupus uigilans· l deuorator resurrectionis.
Zebida· dotis mee fortitudo l dotatio mea desiderabilis.
Zebuch· musca l musce plures.
Zebul· habitatio l habitaculum tis.
Zebulonites mororis habitaculum uel inhabitatio iniqua
Zecer· memor mei l rememoratio mea.
Zechrim· memorans eos l rememoratio eorum.
Zechur· memoria luminis l rememoratio ignea.
Zeperuiah oculi uidentis· l hec oculi visio.
Zephrona· idem est.
Zer· iste me uel iste est. ens fluctio.
Zelpha· os hyantis· uel os fluens seu os ambulans aut
Zomma iste fluens· l iste fluxus eius.
Zemeri· iste amaricans· l iste exacerbans
Zemira· cantans eis l canticum eorum siue tempus eorum obediens
aut tempus eorum obseruatio. aut iste amaricans·
Zemri· psallens mi l canticum meum seu iste lacessens
Zena· commouens l commotio seu ipse requiescens aut ipsa
requietio. aut ipsa requietio eorum.
Zenam commouens eos l commotio eorum seu requiescens eis
Zeriel· iste magnus deo· l ista est magna deo.
Zermath· iste timens mortem· l iste metuens alti-
tudinem mortis.
Zesu iste lapis l ista duricies.
Zechaa· iste pauidus l iste superior.

Zetham uide amarus uel ista commutatio.
Zethen uide amenti uel uide errorem.
Zetha uide oriens ei uel ista auctata.
Zeu inuici uel iniquitas.
Zeran. iniquus eis uel iniquitas eorum.
Ziph. florens uel germinans
Ziphei. florentes uel germinantes.
Zipha. germen uel illuminare.
Ziphal. germen meum uel illuminatio mea.
Zio. ductio uel oliua.
Ziza. horrendus uel terribilis.
Zo. iste uel ista. tula conseruata.
Zoara. minor uel paruula. seu uitula conseruata aut in
Zobadonias fluens uel torrens iniquus uel uel fluens torrens.
Zocho. prophetia uel prophetatio
Zohe. attrahens uel attractio
Zoeleth. tractus uel proserpens seu tractum aut protractio.
Zolech. uide paruus uel uide uiuax.
Zolomi. preparantes actum uel macie preparati.
Zoob. aurum uel diuitie.
Zora. uide iniquus uel uide uitulus. uacuus.
Zor. plasma uel plasmator seu uide apprehendens aut uide
Zorai. plasma meum uel plasmator meus seu uide apprehen-
dens me aut uide uacuus in.
Zorobabel. aliena translatio uel ortus in babilone seu
iste princeps translationis aut iste magister confusionis.
Zorai. que est hec aqua uel que sunt hee cogitationes seu preparan-
tes actum aut macie preparati.
Zusiadis consilium uel consiliatrix.
Zusim. consiliantes eos uel consiliatores eorum.

Rebacked
etc
Tribolet 64 CN
Misc Corp Funds

